BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXX
G
20
NAPOLI

THEOPHILI BONETI

D. Med. Nec non Sereniſſimo quondam Principi Henrico ab Aurelia, Longavillæ Duci, &c. à Conſiliis Medicis.

SEPULCHRETUM

SIVE

ANATOMIA PRACTICA,

Ex

CADAVERIBUS MORBO DENATIS,

Proponens

HISTORIAS ET OBSERVATIONES OMNIUM penè humani Corporis affectuum, ipſorumq; Cauſas reconditas revelans.

Quo Nomine tam PATHOLOGIÆ *Genuinæ, quàm* NOSOCOMIÆ *Orthodoxæ fundatrix, imo* MEDICINÆ VETERIS *ac* NOVÆ *Promptuarium dici meretur.*

Cum INDICIBUS neceſſariis.

OPUS OMNIUM MEDICINÆ ET ANATOMIÆ CULTORUM votis hactenus expetitum, ſummóque labore decerptum ac congeſtum.

Tomus Secundus.

Continens affectus imi Ventris, Et reliqui corporis.

GENEVÆ,

Sumptibus Leonardi Chouët.

M. DC. LXXIX.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
SIVE
DE ABDITIS MORBORUM CAUSIS
Per Cadaverum Dissectionem revelatis,
LIBER TERTIUS.
DE AFFECTIBUS IMI VENTRIS.
SECTIO I.
DE INAPPETENTIA.

OBSERVATIO I.

Anorexia inducta ab orificio ventriculi superiore ulcerato, Humoribus corruptis in cavitate ejusdem.

JUVENIS cum convivio interfuisset, eadem nocte dolore stomachi correptus fuit, inde sequitur vomitus, Anorexia, mors: In ventriculi orificio superiori ulcus erat magnum, ventriculus humoribus corruptis, fœtidis & atrabilariis refertus erat. *Vide lib.* 1. *sect.* 1. *observ.* 14.

SCHOLIA.

INappetentia ut plurimum fit ab humoribus dulcibus, crudis, aquosis, serosis, biliosis, aut aliter vitiosis, ventriculi orificium & tunicas imbuentibus, hisque vel in ventriculo genitis, vel à vasis hepatis, lienis, pancreatis, mesenterii &c. in ventriculum influentibus, particulas acres, fermentaceas, quæ famem inducunt, (*vide Scholia ad observationem* 1. *sect.* 2.) destruentibus: Interdùm a solis vaporibus biliosis aut aliter vitiatis, videlicet in ventriculum elatis, sive hepate calidiore, sive à vermibus contentis in intestinis, sive ab utero, sive à toto corpore, ut per febres accidit: Nihil aliud autem censetur esse Anorexia, quam prostrata ciborum omnium appetentia, ex defectu suctionis sensûs in orificio ventriculi superiore ortum ducens: Defectû suctionis inferre aiunt, alimenti in corpore abundantiam; crassos & lentos humores, sive ex cibis in ventriculo genitos, sive aliunde affluentes: cibos pingues ac viscidos: intemperiem tam calidam quam frigidam: obstructionem vasorum lacteorum: consuetam evacuationem, ut mensium vel hæmorrhoidum suppressam, aut consuetum intermissum exercitium: cerebri demum & nervorum vitia, in quibus scil. facultas animalis vel concidit vel depravata est, ut in apoplexia, lethargo &c. paralysi etiam, propter obstructionem nervorum à sexto pari prodeuntium: *Franciscus* verò *Sylvius* in Praxi sua medica, vult hujus symptomatis causam frequentiorem & graviorem, esse salivam viscidiorem & pinguiorem, adeoque ad promovendam alimentorum in ventriculo reliquiarum fermentationem plane ineptam; quinimo pituitam in tenui intestino similem producentem, à qua succi pancreatici aciditas blanda obtunditur, cujus halitus acidiusculi & grati, ad superius orificium ventriculi appellentes, famem solent excitare: Aliam etiam causam esse Bilem pinguiorem, ab intestino tenui ad ventriculum assurgentem, atque tum alimentorum reliquias, tum salivam corrumpentem, & sic gratam ipsarum aciditatem obtundendo, appetitum prosternentem.

OBSERVATIO II.

Apositia ob ventriculum humore plenum viridi.

JUvenis mulier (*de qua lib.* 1. *Tit. de Paralysi*) conquerebatur de ventriculi ardore, siti, Appetitus edendi prostratione, alvi difficultate &c. Illi vesica bilis bile crassa ac nigra turgida erat: ventriculus humore plenus viridi; colon intestinum, ubi ventriculo annexum est valde laxum: reliquis in locis, ad crassum intestinum usque, fæcibus crassis duris infarctum:

Observatio III.

Inappetentia à vitio fibrarum ventriculi & parvitate nimia Lienis.

Mulier Romana 35. annor. per plures annos inappetentiam passa, cum tussi sicca & spirandi difficultate, cum frustra variorum Medicorum auxilia tentasset, moritur; Dissectoque ejus cadavere, ventriculi omnes fibræ nigræ duræque repertæ sunt: Tres vero pulmonum lobi adeo indurati, ut potius tophos lapideos quam carnem omnibus videntibus ementirentur: Lien ovi gallinacei magnitudinem non excedebat. *Ex P. Sphereri observationibus.*

Observatio IV.

Inappetentia à ventriculi depressione per magnum Hepar.

Filia sexennis post lentam Tabem, doloribus hypochondriorum & Inappetentia, seu prostrato ciborum desiderio, viribus fracta expiravit; In dissectæ cadavere Hepar universum fere occupabat abdomen, ventriculumque adeo ad inferiora depresserat, ut quasi ab œsophago videretur separatus: Pulmo sinister consumptus Tabi dederat occasionem, Pondere igitur Hepatis increscentis propter impeditam circulationem, depressus ventriculus, cibos vitæ necessarios respuit. *Thom. Bartholinus cent.* 4. *observ.* 71.

Observatio V.

Inappetentia à corrugatione, ulcere fistuloso, aliisque vitiis ventriculi.

Cur nonnulli pauxillam quantitatem cibi assumere possint, causam videre visus sum, in vigili arcis Dessaviensis: Hic quidem munus suum obibat, sed aliquot annos conquestus erat de cibi fastidio & vomitu, ut fere solo potu se sustentare cogeretur, moriebatur tandem:

Aperto cadavere abdomen humore aquoso repletum reperiebamus: Deinde omentum putridum, ut ad tactum statim divelleretur: Præterea fellis vesiculam secundum quendam ramum ruptam: Quin & corrugatio aderat, seu concrescentia quasi membranarum scirrhodes: foramen quoque ventriculi vetus, quemadmodum ex lateribus nigris, crustosis & inveteratis patebat, conspiciebatur; cui & ulcus fistulosum jungebatur: tandem etiam venttriculi capacitas admodum exigua, & vix cum nucis juglandis magnitudine conferenda, occurrebat, quibus sane factum fuit ut nihil fere comederit: omnesque cibos ingestos statim rejecerit: Quemadmodum saniei ratione ex ulcere, omentum & vesicula fellis computruerunt, & ob foramen portio potus ad abdomen delata fuit: Miror vero, cum foramen vetus appareret, cur non major aquæ copia ibi reperta fuerit? forsan *venæ ventriculi avidæ*, cum parum alias alimenti assumerent, avide potum statim suxerant & ad mesaraicas detulerant. *Phil. Salmuth. centur.* 1. *observ.* 43.

Observatio VI.

Inappetentia à viscerum omnium corruptione.

Vlcere ventriculi visus fuit quidam cerevisiæ coctor laborare, & quidem interioris partis: huic non modo ventriculus male affectus erat, sed omnia viscera interiora corrupta ac fœtidissima: Multo tempore hic pallidus admodum fuerat, & mali in facie coloris: circa digitorum articulos tumores habebat; delectabatur cerevisia forti & medicata: Contigit huic ut ventriculo pure ac crudis humoribus repleto, *cibum potumque non solum aversaretur*, sed conatus ne transmittere quidem potuerit: Profuit serapium acetosum, cujus uno aut altero cochleari sumpto, mox pituitam crudam, copioso pure permixtam vomuit: quod cum aliquoties deinde faceret, & vomitus tandem non amplius succederet, ad sanitatem se rediisse sibi persuadens, alia remedia admittere recusavit: Supervenit paulo post digiti unius sinistri pedis sphacelus; qui cum arte Chirurgi constitisset, mox dextrum pedem gangræna occupavit, & velociter progrediens, brevi supra talos pervenit: Hoc tempore cum de vitæ periculo admoneretur, respondit se nulla corporis parte dolore, neque unquam antea doluisse: Ita absque dolore, paucissimis post diebus, sub initium Julii, è vita migravit, tertio videlicet mense ex quo pus vomuisset.

Hujus omnia viscera, quæ aperto corpore in conspectum venere, corruptissima fuere, multo pone consistente pure: quorum tantus fœtor, adeoque gravis ac molestus, ut diutius

tius hærere non fuerit poſſibile : multo minus ſingulas partes luſtrare : Et tam fœtidum corpus neceſſe fuerit mox ſepulturæ committere : Videtur hic *interna viſcera ſenſu deſtituta habuiſſe*, contra plane quam nonnulli alii, quibus ſenſu prædita ſunt. *Dodonæus obſerv.27.*

SCHOLIA.

I*Nterna viſcera ſenſu deſtituta &c.*] Corruptis forte nervis ſenſum illis impertientibus : Alias viſcera interna obtuſo ſenſu prædita ſunt , Et 1°. Hepati exiguum attribuit *Galenus* 4. de uſu part. cap. 13. *Gliſſon* Anat. Hepat. cap. 30. frequenti Iecinorum excarnatione edoctus, teſtatur nullum extare nervuli cujuſpiam, extra capſulam communem , in ejus parenchymate veſtigium : Ideo *Riolanum* deſerens in *Galeni* ſententiam abit, quod fieri non poſſit ut pars mere ſimilaris, nervisque omnibus deſtituta, ſenſu acerrimo fruatur : At dolores Hepatis, inquit *Riolanus*, ſunt acutiſſimi ? Dictum vero oportuit quibus indiciis ipſi conſtiterit dolores ejuſmodi ad Hepar, non autem ad partes vicinas pertinuiſſe : In ejus quidem inflammatione adeſt dolor quidam gravativus in dextro latere, acutum autem dolorem in hoc morbo contingere medicinam facientibus nondum compertum : & ſi forte aliquando dolores ſolito acerbiores perſentiantur , poſſunt ſane veriſimiliter partibus vicinis condolentibus adſcribi : nimirum hepatis ligamentis , aut diaphragmatis parti illi, cui hepar , mediante loco ſuſpenſorio , arctè annectitur : aut peritonæo nothas coſtas in dextro hypochondrio inveſtienti ; aut denique ipſi tunicæ & vaſis Hepatis : 2°. Lieni paucos nervos conceſſos docent veteres , ne hoc viſcus fiat admodum ſenſile : plures vero oſtendit *Gliſſonius* , in eo non ſenſui aut motui inſervire , eſt enim illi ſenſus hebes , & motus ſpontaneus plane nullus , ſed in alium uſum , alimentalis nempe ſucci eductionem ; 3. Renum parenchymati quoque ſenſus obtuſus eſt : 4. Meſenterium exili ſenſu donatum eſſe , ac ſine dolore inflammari, contendit *Fernelius* , ſolumque gravitatis habere ſenſum : 5. nervorum plures ſurculi ad Pulmonum mittuntur membranam , parenchyma vero non ingrediuntur :

Vena ventriculi avida &c.] A ſatietate quoque & repletione illarum Inappetentiam oriri notat *Platerus* Prax. lib. 1. cap. 22. Ob ſanguinis ſcil. in venis meſaraicis,& præſertim in ventriculum diſperſi redundantiam , ob quam cum nulla vel exigua fiat ſuctio , appetentia quoque vel nulla vel pauca exiſtit : Et præſertim quod ventriculus ſanguine plenus, eoque veluti ſaturatus,novum ſuccum minime appetat : Sicuti in plethoricis , & otio deditis , cum tardius ſubſtantiæ corporis fiat diſſolutio, tardior quoque fiat abſumpti reſtitutio , ut tardius minusque eſuriant contingit.

OBSERVATIO VII.

Inappentia diuturna ab adipe copioſo adnato circa fundum internæ ſuperficiei venettriculi.

OBſervavit *Veſalius* lib. 5. Anatom. cap. 3. In ventriculis hominum obeſorum , nonunquam reperiri adipem utrinque copioſum , ſed lævem & lubricum in ſiniſtro latere, circa fundum internæ ſuperficiei adnatum , ob quem ſæpe Inappetentia diuturniore tales homines laborant : Non ſecus ac ſi alius *quidam dulcis humor* eidem inhæreret.

SCHOLIA.

Q*Uidam dulcis humor &c.*] *Sanctorius* meth. vitand. Error. lib. 7. cap. 3. ſaporis dulcis in humoribus duo ſtatuit genera , unum ſuave , quale in lacte, butyro , pinguedine , cui virtus oppilativa : alterum nauſeabundum,ſaporem liquiritiæ referens & ſacchari , adeo penetrantis dulcedinis , ut omnia ſalſa & amara , huic ſapori aſſociata dulciſſima ſentiantur: Hujus nauſeabundi dulcis , *Avicennam* ſequutus , cauſam ſtatuit putredinem phlegmatis : Ad id quod objicitur putredine pituitam ſalſam fieri , non dulcem? Reſpondet pituitam acidam vel ponticam , ſua frigiditate adeo obtundere & moderari quemlibet intenſum calorem,ut à putredine,vel alia cauſa calefaciente fiat dulcis & non ſalſa, omnia enim dulcia à calore moderato fiunt : Idem ſaporem dulcem varias humorum miſturas indicare cenſet,ut modo chylus dulcedinem acquirat ob perfectam alterationem primæ coctionis ; modo ob dulces ichores ſanguineos à venis extramiſſos : Nauſeoſæ dulcedinis exemplum affert de Medico , qui tam immoderatam perpetuo in ore ſentiebat, ut nihil inveniretur adeo amarum quod ſtatim in ore ipſius non dulceſceret , quæ cauſa fuit inſignis languoris virium , à quo in diſcrimen vitæ adductus fuiſſet , niſi olei vitrioli uſu obviam iviſſet : Putavit is à viſcerum calore , & à putredine pituitæ, qua corpus erat refertum , ejuſmodi nauſeabundam dulcedinem contractam fuiſſe : Quæ forte cauſam à *Veſalio* enarratam habuit.

OBSERVATIO VIII.

Apoſitia ob ventriculum laxiorem , in quo globuli deprehenſi , Lienem ſcirrhoſum,

RUſticus cui in toto color plumbeus, cum hypochondrii ſiniſtri duritie , faſtidio ciborum omnimodo laborabat : In ventriculo laxiore globulos , ut nuces avellanas,& præduros offendo,etſi per menſes nihil ſolidi ſumpſerat : (An ideo quod aliquod fermentum Lien per vaſcula , quibus ſtomacho connectitur, denegaverat ?) *Vide tit. de Lumborum dolore.*

Observatio IX.

Inappetentia producta à diversis ventriculi affectibus.

§. 1. Vir Nobilis nephriticus cum Appetitu prostrato tandem è vivis excessit: Omentum illi erat prætenue, Ventriculi substantia tenuis, interior illius tunica diversicolor, In cavitate liquoris fæculenti cochlearia circiter tria. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 2. Cuidam Inappetentia & fastidia ciborum: Fundum ventriculi in ejus cadavere & pylorus erant syderata: Totus ventriculus putris & laceratus est minimo fere digitorum contractu. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 3. Jac. Gallus conqueritur de ventriculi dolore, dejecta Appetentia &c. Ventriculi faciei extima erat vermiculata, interna corrupta & putris, humor qui in eo erat nigricabat. *Vide tit. de vomitu.*

§. 4. Mulier conquerebatur de ventriculi dolore, Apositia, In fundo ventriculi inventi lapilli copiosissimi. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

§. 5. Virgo brevi morbo sublata: ante obitum Aposita & febre continua prehensa fuit: Jecur defunctæ nonnihil plus solito nigricans & ventriculus perexiguus, bile porracea intinctus reperiuntur. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 6. Domicellæ cum ventris cruciatibus summa fuit Inappetentia; stomachus totum abdomen implebat, In cujus fundo copia materiei putidæ, & in loco Lienis, ubi multa ramenta fæcesque ejus. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 7. Mulier per plures annos Inappetentiam passa est, ventriculi omnes fibræ nigræ duræque repertæ: Lien ovi gallinacei magnitudinem non excedebat. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnœa.*

S C H O L I A.

Lien ovi gallinacei &c.] Si ex plurimorum sententia, Appetentia excitatur ab humore melancholico à Liene in ventriculum transmisso, qui acida vi & adstrictione tunicam interiorem ventriculi corrugat & vellicat, estque illi instar acetarii ad excitandam appetentiam, collige hinc Lien tantæ parvitatis sufficientem quantitatem ejusmodi succi adparare non potuisse quæ Famem inducere potuerit.

Observatio X.

Inappetentia inducta à diversis Hepatis aut Lienis affectibus.

§. 1. Filia sexennis prostrato Appetitu & fracta viribus expiravit: Illi Hepar universum fere occupabat abdomen, ventriculumque adeo ad inferiora depresserat ut quasi ab œsophogo videretur separatus. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 2. Quidam conquestus de molesto hypochondrii dextri dolore & edendi appetitus amissione: Inventa est vomica simæ parti Hepatis connata, satis magna atque aperta, reliqua satis sana. *Vide tit. de Hypochondr. tumore.*

§. 3. Nobilis in melancholiam incidit, (*lib. 1. tit. de melancholia*) Tandem cibum & potum cœpit aversari, quos tamen citra appetentiam admisit. Hujus Hepar colore undiquaque nigrius quam secundum naturam apparuit: sed tamen minus quam pulmonis sphacelo correpti substantia.

§. 4. Famulus N. per annum hypochondrii dextri dolore conficiebatur, cum cibi Fastidio: Hepar repertum durum, magnum, albicans circa stomachum: Gibba parte prope costas nothas, nigrum, plumbeum. *Vide l. 4. tit. de Febribus.*

§. 5. Matronæ molam gerenti Appetitus prostratus erat: Hepar undique abscessibus putridis scatere deprehensum est. *Vide tit. de Graviditate falsa.*

§. 6. Nob. N. tussi laboravit, & tumore infra cartilaginem xiphoidem: supervenit cachexia, Appetitus dejectio &c. Hepar erat grandius & colore livido: In superna parte versus diaphragma, abscessus sese obtulit plenus vesicis, & materia putrida circumdatus, qui corrupit Hepar & erosit usque ad cystin felleam. *Vide lib. 4. tit. de Tumoribus.*

§. 7. Sæpe Jecur animadversum tuberculis & abscessibus instar furunculorum obsideri, quorum non aliud signum fuit quam Febris cum siti & cibi fastidio. *Fernelius Pathalog. lib. 6. cap. 4.*

§. 8. Vir aliquot septimanis conquestus est de Appetitu cibi & potus plane prostrato: Repertus est Lien prima facie integer, interior substantia instar amurcæ: *Vide tit. de Hypochondr. dolore.*

OBSERV.

Observatio XI.

Inappetentia ab intestinis Sphacelatis.

VIduus quidam literatus, quadragenario major, melancholicæ, & dum viveret, valetudinariæ constitutionis, m. februario anni 1670. solito plus conquestus est de Ructibus austeris, Inappetentia & dolore ventriculi, necnon renum & dorsi: Subsequutæ dehinc sunt *obstructiones alvi*, noctes inquietæ & sæpe insomnes, doloresque obscuri, gravativi circa Ilia, iique in sinistro latere supra ventriculum quasi ascendentes: febris apparuit nulla, major tamen nonnunquam sub vesperam quam interdiu, Lumborum dorsique incalescentia: urinæ pallidiores plerumque & crassiores deprehensæ, cum sedimento copioso, nonnunquam Tartaro rubeo, sæpius albo, mucoso: Pulsus in dies debilior, ab initio tardior, versus interitum celerior; supervenit his omnibus vomitus sanguinis nigricantis, in grumos majores tenacissimos maximam partem concreti, qui cum intra triduum copiosior aliquoties rediisset, ægro, exhausto virium thesauro, leipothymias frequentiores, ipsam denique mortem accersivit.

In aperto corporis mortui abdomine atque thorace, sequentia, ad partem affectam, causasque morbi & mortis imprimis facientia, occurrerunt notatu digna. 1. Pinguedo quidem sat multa sub cute per totum corpus diffusa. 2. Musculi vero abdominis & thoracis excarnes. 3. Cor nihilominus obesum satis, duriusculum, compactum, bene constitutum, sanguine vacuum. 4. Pulmones, quoad colorem quidem à naturali statu parum differentes, flaccidi tamen & exangues, horumque lobus dexter inferior versus dorsum thoraci annexus. 5. In ventriculo nullus sanguis, tunicæ bene constitutæ: 6. Lien justæ figuræ, magnitudinis & coloris. 7. Mesenterium non glandulosum, sed una cum pancreate naturaliter constitutum. 8. Hepar admodum magnum, totum obvolvens ventriculum, admodum pallidum, totum licet sanguine vacuum, ponderans tamen libras med. iij. & uncias viij. 9. Vena portæ versus Hepar sanguine exhausta. 10. Intestina in sinistro latere fuere bene constituta: quæ vero in dextro, livida, nigricantia, sphacelata, vasaque mesaraica in intestina desinentia sanguine nigricante turgida. 11. Intestini coli pars superior in sinistro latere supra ventriculum inflata, qua vero deorsum vergit, incisum, sanguine concreto, fæculento, nigerrimo, instar picis, quale vomitu rejerat æger, admodum repletum. 12. Renes pallidi & flaccidi, inque dextro horum materia multa Tartarea, & circa infundibulum calculus instar fabæ minoris. 13. In sinistro vero major & albicans calculus, pondere scrupulorum v. figura & magnitudine cordis avium oblongiore tornata, multæ materiæ seroso lacteæ, quæ una cum plurimis particulis tartareis, instar calcis, per totam renis substantiam dispersa erat, quasi innatans. *Ex observationibus D. Friderici Orthlobii, Medici Vratislaviensis.*

Scholia.

MIrum quod viscera Lienis, Pancreatis, Hepatis cum suo felle, ventriculique in hoc corpore omnia deprehensa fuerint sana & naturaliter constituta, cum tamen ægrotus per totum vitæ spatium pallidus & tristis incesserit, solitariamque & sedentariam vitam amaverit, omniumque Medicorum consultorum sententia hypochondriacus audiverit: Nec minus mirum intestina illius fuisse sphacelata, sine præviis doloribus abdominis, sine prævia febre manifesta: Conjectura est sanguinem melancholicum acido austerum, inhabilem quidem ineptumque fuisse ad concipiendum subitam & magnam fermentationem & exestuationem febrilem, nihilominus tamen, forte ab errore diætæ excalefacientis, intra morbi decursum commisso, in tantum irritari, exaltari, & commoveri potuisse, ut per vasa mesaraica (hæc enim versus intestina repleta, versus Hepar inanita apparuere) ad intestina successive confluxerit, hisque sphacelum, misello vero mortem intulerit.

Observatio XII.

Apositia orta à vitio coli intestini, fæcibus aut vitiosis humoribus referti.

IN Thomæ Gualteri cadavere conspeximus manifeste vasa per omentum decurrentia, ex gastrica vena fundo ventriculi inserta; & ab ejus venæ origine multa etiam vasa colo inserta: Unde ex autopsia colligi poterat quam facilis & quam opportuna, validaque esset inter colon & ventriculum sympathia; quod attestatur prostratus appetitus dum fæces in colo restagnant, & per eorum vasorum commercium vapores in ventriculum prorumpunt. *Ottho Heurnius observ. 13.*

Scholia.

INter colon & ventriculum sympathia] Quam observavit Rolanus in Encheiridio, Notandum ait fæces prope jecur & ventriculum in elatiore & ampliore coli parte coacervari: At vero cum corpus sit perspirabile,

spirabile, si quando pigra fuerit alvus, à stercoris tetro fœtore languere ventriculum, Inappetentiam sequi, ipsum cerebrum oppleri: Quare alvus colluenda, quo sentina illa exhauriatur: Notum illud Hippocratis, Ventris segnities, & valorum impuritas, omnium confusio.

Observatio XIII.

Apositia, Oris amaror, à bile in ductibus choledochis redundante, Vesicula ea turgente, Hepate male constituto.

J. Spœrlin (*vide tit. de Paralysi lib.* 1.) Sæpe omnem cibum, inprimis *carnes fastidivit*; sæpe nec vinum sapuit, non raro amarore omnia imbuta videbantur: Hepar erat debito mollius, pallidum & fere cruoris expers: Bilis in ductibus cholidochis vitellina redundavit, pressoque parenchymate copiose profluxit; vesicula foris albicans simili bile flava implebatur, continens calculum nucis moschatæ magnitudine.

S C H O L I A.

C*Arnes fastidivit, Hepar mollius &c.*] Corruptæ hepatis substantiæ, aut corruptionis incipientis (cujus mollities & pallor indicia dant) hæc signa affert Author Encheridii Med. Practici, Vires imbecillimas, febrem lentam, totius corporis extenuationem, *ingens carnis fastidium* & summum vini optimi, ejusdemque meracioris desiderium (cujus fastidium obrepsit ob bilis copiam in os usque obrepentem, atque amarorem parientem) præterea ex oris fœtore & animi deliquiis: Originem adscribit biliosæ saniei per jecoris carnem effusæ, nec opportuno tempore expurgatæ, unde putret, ejusque pariter carnem labefactat & tandem corrumpit: In incipiente corruptione utitur iis quæ refrigerando & corroborando jecoris obstructiones solvunt, & bilem detrahunt: Confirmato morbo à refrigerantibus abstinet, quia tunc caloris summa adest imbecillitas, unde hydrops, alvi profluvium, leienteria.

Observatio XIV.

Anorexia à vitio Hepatis subputridi, Lienis, &c.

AGers Chirurgus diu de Inappetentia conquestus est cum dolore hypochondrii sinistri: In defuncto inveni hepatis colorem omnino mutatum, qui luteus erat vel lutulentus, substantia mollis, laxa & putrida: Vesica fellis turgida, Lien pallidus & fere ejusdem cum hepate coloris, substantia semiputrida: Utrumque hoc viscus proxime & arcte ventriculo annexum; ventriculi quoque interior tunica corrosa: Mercurio vitæ sæpe usus fuerat. *Vide tit. de Hypochond. dolore.*

S C H O L I A.

M*Ercurio vitæ sæpe usus fuerat*] Quem Mercurium vitæ æternæ dici potius debere vult *Fabritius Hildanus* Epistola ad Doringium; allato exemplo Matronæ Solodurensis ab ejus usu eodem die extinctæ, Et alterius Bernensis, à trium granorum exhibitione in tantum discrimen vitæ adductæ, ut vix restituta sit: Mercurio enim, tum vivo tum male præparato, vis maligna & erodens adest, visceribus omnibus infensa.

Observatio XV.

Inappetentia, Bradypepsia, aliique affectus, Pancreatis vitio adscripti, ab Hepate affecto oriundi.

NUper, scil. 16. Novembris anno 1667. in Nosocomio publice secui cadaver Juvenculæ 24. annorum, quæ per integrum triennium ibidem decubuerat, modo per multos menses gravissimis *menstruorum fluxibus*, modo *colicis torminibus*, modo *diarrhœis*, Inappetentia, Bradypepsia, tandem *Anasarca*, eaque evicta, sub finem vitæ longa *Tussi* cum aliquo purulento sputo detenta, in quo cadavere Pancreas (in quo uno dictorum malorum causam nos inventuros sibi certo persuaserant illi studiosi, qui antea Leydæ *Sylvii* institutionibus usi fuerant) optime sanum & prorsus illæsum invenimus, Hepate graviter affecto, non rubro, at sublivido colore tincto, & Pulmone multis ulcusculis obsito. *De Diemerbræk Anatom. lib.* 1. *cap.* 9.

APPENDIX.

De usu Pancreatis ejusque succi, atque ostenditur plurimis quidem morbis dare originem, perperam tamen multos ipsi adscribi, à vitiis aliarum partium deducendos.

DE officio hujus visceris cum omnes opiniones prorsus conjecturales animadverterem, nec ullis rationibus aut experimentis fulciri, post multa tentamina anatomica, comperi cum in vivorum, tum in recenter strangulatorum brutorum sectionibus, è Ducto Pancreatico

Pancreatico manifeſtum quendam liquorem, ſublimpidum & quaſi ſalivoſum, nonnihil auſterum ac leviter ſubacidum (præter experientiam illi omnem aciditatem denegat *Needham*) ac interdum quaſi ſubſalſum quid admiſtum habentem (in canibus morboſis eundem etiam nonnunquam fœtentem ac pravi ſaporis obſervavimus) effluere in duodenum inteſtinum, idque interdum copia non contemnenda: Nulla vero chylifera vaſa in hoc viſcus extenſa, ut nec unquam chylum in eo reperiri, Sed peculiarem humorem ex ſanguinis arterioſi in illud delati ſeroſa atque ſubſalſa parte, admiſtis paucis ſpiritibus animalibus per minimos nervulos allatis excoqui, eumque ad inteſtinum duodenum effluentem, & una cum effluente bile, alimentis in ventriculo coctis,ac per pylorum in inteſtina jam elabentibus, mox admiſtum in iſtis alimentis ſuſcitare peculiarem effervеſcentiam; qua utiles chyloſæ particulæ ab inutilibus ſeparantur, attenuantur, & ad majorem fuſionem deductæ (hanc ejus operationem oſtendit diverſitas ſubſtantiæ alimentorum in ventriculo coctorum, & adhuc contentorum, ab eorum quæ jam in inteſtina influxerunt: illa quippe viſcida & craſſiora ſunt,coloresque aſſumptorum varios obtinent: hæc contra ſunt multo fluidiora, minus viſcida & magis albicantia) ſimul aptæ reddantur ut motu inteſtinorum periſtaltico per interiorem mucoſam eorum ſubſtantiam in vaſa lactea impelli queant, reliquis craſſioribus paulatim ad craſſa inteſtina defluentibus, ut in iis aſſerventur uſque ad excretionis tempus: Fit autem iſta effervеſcentia propter Bilis ſal volatile oleumque ſulphureum, concurrens cum ſucci Pancreatici aciditate, ſicut in Chimia ex talium concurſu ſimiles effervеſcentias fieri videmus.

His ita penſius conſideratis, mihi certum feci Pancreas non eſſe viſcus adeo inutile aut parvi momenti, ut à multis deſcribitur, & Liquorem,ſeu ſuccum in eo excoctum, non eſſe tam paucum ut vix obſervari poſſit,neque etiam excrementitium eſſe,ſicut multi putarunt, ſed eſſe ſuccum mediocris quantitatis, & ratione ſuæ ſubacidulæ qualitatis ſpecificæ,maxime neceſſarium ad faciendum, una cum affluente eique admiſta bile, alimentorum coctorum, è ventriculo jam elapſorum,novam in inteſtinis effervеſcentiam,per eamque utilium ab inutilibus ſeparationem: Atque hinc ex Pancreate bene valente magnam ſanitatis partem dependere; male autem valente plurimos morbos, hactenus ſolis lienis,hepatis, meſenterii aliarumve partium vitiis aſſignatos, non minus quam ab aliis modo dictis partibus procedere: Et facile jam animadverti poſſe ab ejus ſucco vitioſo, ſcil. aut nimis copioſo, aut nimis acri affluente (præcipue ſi etiam bilis copioſior & acrior ſimul concurrat) nimiam & pravam fieri in inteſtinis effervеſcentiam,vomituum acidorum, rugituum, flatuum, tenſionum, diarhœæ, dyſenteriæ, colicæ paſſionis (quæ tamen pleraque mala à vitioſa bile ſola etiam induci poſſe certum eſt) aliorumque ſimilium morborum cauſam: Vel ab eodem nimis pauco, vel nimis miti & inſulſo affluente,valde exiguam fieri effervеſcentiam, obſtructionum, atrophiæ, alvi durioris &c. cauſam: Vel interdum ab eo nimis ſalſo vel acido, ſurſum verſus ventriculum aſſurgente, famem caninam, nauſeam, vomitum, ructus acidos &c. Verſus inteſtina deſcendente, magna tormina, eroſiones, alvi fluxus &c. Verſus caput vero, una cum ſanguine aſcendente, epilepticas convulſiones, & quaſi hyſtericas paſſiones: Verſus ſtomachum aut cor, palpitationes cordis & leipothymias, pulſuumque ſummam inæqualitatem & debilitatem &c. excitari. Atque ſic pro varia vitioſitate hujus ſucci varios produci affectus, quales etiam in ægris hypochondriacis varii conſpiciuntur, quorum magna pars vitiis hujus ſucci merito adſcribenda videtur: Quæ vitia ipſi maxime imprimuntur, aut per pravam diætam, multorumque ſalſorum, acidorum, fumo ſiccatorum, acrium aliorumq; ſimilium uſum: aut per pravas coctiones aliorum viſcerum, præcipue Lienis,quia ſcil. his de cauſis, propter vitioſum ſanguinis fermentum plurimæ ſanguinis particulæ in corde minus ſpirituoſæ redditæ, atque ſubacidæ vel ſubſalſæ,& ad coagulationem pronæ remanentes,ſicque ad hoc viſcus per arterias delatæ, in eo nec ſatis ſubigi, nec in fermentum alimentis coctis ad inteſtina jam elabentibus conveniens, mutari potuerunt.

Sed notandum *Regnerum de Graaf* hac in parte nonnihil peccare, Clariſs. *Franciſcum de le Boë Sylvium* ſequutus, ab hac una inventa morborum cauſa, fere omnium morborum origines & cauſas deducere nititur, quippe diarrhœas, dyſenterias, colicos dolores, epilepſias, ſyncopes, hyſtericas ſuffocationes, menſtruorum fluxus, febres, & neſcio quos non alios ab hac una ſola cauſa produci exiſtimat: haud aliter ac ſi nulli alii vitioſi humores, aliarum partium vitiis geniti, tales morbos unquam producerent: Cum tamen ægrotorum mortuorum cadaverum ſectio millies doceat tales morbos ſæpe integro ac pene illæſo pancreate,aliarumque partium vitiò fuiſſe inductos: Multoties enim coram multis ſpectatoribus demonſtravimus, integro pancreate diarrhœas, dyſenterias & colicas affectio-

nes, vitio hepatis & bilis, ut & epilepsias vitio cerebri & meningum, aut ab auris fœtente ulcere fuisse inductas: febres quoque plurimas, à vitiosis humoribus per aliorum viscerum aut partium aliquarum intemperiem, pravam coctionem, inflammationem, corruptionem ulcerationem &c. genitis suscitatas: item hysterica gravissima & lethalia symptomata, vitio testium præter naturam tumidorum, & virulentum, flavum aut lividum succum, virulentos halitus versus superiores partes expirantem, continentium fuisse excitata: eademque in multis viventibus sola vitiosa seminis excretione fuisse evacuata, nullis insonti Pancreati remediis adhibitis.

Observatio XVI.

Apositia à scirrho Pancreatis & Glandularum mesenterii orta.

Puella (*tit. de Phthisi l. 2.*) cibum nullum appetebat, vomebat &c. Illi Pancreas induratum erat omni ex parte, & plane scirrhosum: Glandulæ mesenteriæ hinc inde scirrhosæ &c.

Scholia.

Pancreas induratum] Fastidii ciborum in ægrotis causam deducit *Franc. Sylvius* à vitiosis halitibus in tenui intestino, ex vitiata, propter vitiatos, simul vel seorsim, Bilem, Pituitam & Succum Pancreaticum, effervescentia productis, atque ad ventriculum & os assurgentibus, Famem notabiliter minuentibus. Hinc si humor in Pancreatis glandulis conglomeratis præparandus, vitiosus conficiatur, quia illæ indurescant, vel paucior generetur, mirum ne sit appetentiam ea de causa minui.

Observatio XVII.

Apositia exorta à variis vitiis & complicatis partium naturalium.

§. 1. Matronæ (*vide tit. de ventriculi dolore*) ventriculi dolore laboranti, succedit febris, Apositia &c. Ventriculus erat inanis: Pancreas magnum & scirrhosum, Ren sinister colliquatus omnino.

Scholia.

Ren sinister colliquatus] Interdum Apositia nascitur ex sympathia Renum cum ventriculo: inde ortum habet, quod diligenter notandum, ubi suspicio Renis affecti. *Riolanus Enchetr. lib. 3. cap. 28.*

§. 2. Celsissima N. (*de qua tit. de ventris dolore*) conquerebatur de Anorexia, dyspepsia &c. Jecur erat exangue & decolor, mesenterium scirrhosum: In ventriculo aliquæ corrosionis & inflammationis notæ &c.

§. 3. Quidam nullum cibum Appetebat: Omentum illi plane putrefactum inventum est, ventriculo reliquisque visceribus salvis. *Vide tit. de concoctione læsa.*

§. 4. Mercator (*tit. de urina per alium locum excreta*) cum lumborum dolore, urinæ ardore, Alimentorum fastidio laboravit, Dextrum latus renis erat expers: Sinister pure ac steatomate infectus: Juxta vesicam carcinoma.

§. 5. Domina N. sensim emacruit, omne genus alimentorum fastidiens. Hepar repertum exsuccum & mali coloris: Uterus corruptus & quasi gangræna affectus. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 6. Seren. N. Inappetens fuit per totum morbum: Intestina omnia flatibus erant distenta: Jecur refertum materia alba: In thorace aquæ libræ 5. Pulmones erant muco & sanie obsessi. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 7. Scotus hypochondriorum dolore, nausea, vomitu, siti, Anorexia, &c. laborabat: Hepatis lobus orificio ventriculi posteriori erat affixus, nigricans ab inflammatione: Cum Pyloro indurtuerant pancreas & mesenterium &c. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 8. Ill. N. Appetitus fuit dejectus cum siti &c. In stomacho duo ulcera reperta: Hepar durum & quasi coctum, Splen putridus &c. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 9. Viro cuidam post nimium meri potum dejectus ciborum appetitus &c. Lien erat quadruplo auctior, durior, nigra amurca distentus: Intestina superiora lividiuscula, Hepar justo durius. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnœa.*

§. 10. Johannes N. post varios affectus cordis & thoracis, incidit quoque in Anorexiam: Omentum in defuncto inventum putridum, Jecur magnum, plurima pituita refertum, Lien & Ventriculus parvi, Vesicula fellis exigua: In pancreate omnia dura. *Vide lib. 2. tit. de Palpitatione cordis.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO II.
De Fame præter naturali.

OBSERVATIO I.

Appetitus inexplebilis in quodam cui ventriculus ingentis magnitudinis, cruore ad medium repletus.

PRILIS 19. anni 1674. aperui virum 45. annorum, macilentum omnino, qui jam per annum integrum, & quod excurrit, ægrotaverat: Expectoratio adfuit modo sanguinea, modo purulenta, sine notabili, & vix ulla spirandi difficultate: Sæpius vomitus aderat cruentus: *Appetitu* tentabatur *inexplebili*, cum motu materiæ ex ventriculo versus lumbos, unde *animal quod* in ventre detineri, varie mobile, sibi persuaserat, quod *quamprimum alimentum assumptum* esset, illico id *sibi sumeret*.

In aperto cadavere inveniebam Pulmonem sinistrum undique pleuræ adnatum, hinc inde purulentum, grandinosumve: Hepar quoque variis locis valde induratum: Ventriculus erat ingentis magnitudinis, flatu distentus, cruore ad medium repletus; crusta intima variis locis aberat, quibus etiam vasa pressa sanguinem manifeste effundebant: Acidum inversus spirabat nidorem: Credo sanguinis extravasati fermentationi & famem & inflationem hic adscribi posse. *Gerardus Blasius observat. Anatom. p.* 122.

SCHOLIA.

A*ppetitu inexplebili*] Quid sit Fames nemo non ab experientia aliquando noscere didicit, est scil. Appetitus cibi: Sed quid Appetitum istum inducat, ejusque causa sit, de eo est dissidium: Antiquitus Famem ab inanitarum partium tractione seu suctione fieri putarunt, easque nutrimento egentes ex venis, has ex hepate, hepar ex ventriculo, sentiente facultate prædito, sugere, eaque suctione molestiam illam, quam Famem appellamus, induci tradiderunt: Quæ opinio hodie merito exploditur, partim quod secundum hanc plethorici nunquam forent famelici; partim quod non detur talis tractio, nec talis à partibus inanitis ab hepate per venas fieri possit, propter valvularum impedimenta: Alii, cum acida famem excitare animadverterent, judicarunt eam induci ab acidis succis è Liene per vas venosum breve ad ventriculum delatis: Hanc opinionem hodierna curiosior Anatome omnino pessumdedit, demonstrans in vivis animalibus sanguinem per illud vas breve è ventriculo quidem versus Lienem descendere, atque in ramum splenicum effundi, nihil vero ductu contrario à Liene ad ventriculum ferri, multi cum *Regio*, statuunt Famem oriri ex morsu inaniti ventriculi, ab acribus & calidis quibusdam succis, per arterias in ventriculum, seu ejus tunicas continue impulsis, qui post expulsionem chyli non invenientes quod corrodant, ventriculum pungunt, quo nervus sextæ conjugationis certo modo in eo motus, imaginationem cibi sumendi excitat, in morsus istius remedium: Verum hanc sententiam illud evincit, quod sanguis arteriosus, propter sulphurearum particularum prædominium, non sit ullo modo acer, sed omnino mollis, mitis, dulcis, ita ut neque in ventriculi, neque in aliarum partium, quantumvis acute sentientium tunicis ullam corrosionem, aut molestam punctionem faciat vel facere possit: Præterea hinc sequeretur, quo plus hujusmodi arteriosi sanguinis ad ventriculum inanitum pelleretur, eo majorem futuram famem, atqui contrarium liquet in febribus ardentibus: Adde quod iis qui sani per biduum jejunarunt, amplius nulla fames sit, cum tamen ventriculus sit maxime inanitus, & sanguis per arterias continue in tunicas ejus influat: Si adicta corrosione excitetur fames, quare in talibus non contingit illa famelica corrosio?

Alii denique, quorum sententiæ subscribendum censemus, judicant Famem fieri à particulis acribus fermentaceis, genitis ex deglutito salivali succo, aliisque quibusdam subsalsis acidisque ingestis, ventriculi tunicis adhærentibus, ab eoque ad aliquam aciditatem perductis, vel ab expulso chylo in eo residuis, interiori rugosæ membranæ (præcipue circa orificium superius) affixis, eique molestam vellicationem inferentibus, qua per nervos sextæ conjugationis cerebro communicata, excitatur imaginatio cibi sumendi, ad molestam corrosionem demulcendam:

Acrimonia his fermentaceis particulis à ventriculo imprimitur, cum in succis, qui interiori tunicæ adhærent, sulphureæ particulæ obtunduntur, & salsæ à ventriculi conveniente calore liquantur ad statum fusionis, sicque specifico modo acescunt: Quo etiam plurimum facere potest succus Pancreaticus subacidus, in duodenum intestinum infusus, si vel ipsemet versus ventriculum assurgat, vel acidos vapores aut halitus ex intestino ad eum transmittat.

Hic objicitur, si hac de causa fiat Fames, ergo repleto

repleto ventriculo, cum jam coctio & fermentatio in cibis fit, maxima erit fames, quia in coctione illa multo plures excitantur particulæ acidæ & fermentaceæ, quæ ventriculum magis vellicabunt, quam pauciores illæ antedictæ? Negatur, plures quidem erunt particulæ fermentatæ, id est, dissolutæ, sed non fermentaceæ, id est dissolventes: Exemplum habemus in pane fermentato, cujus tamen singulæ partes non valent ad fermentandum aliam farinaceam massam, quia non amplius acidæ, sed, ut ex saporis dulcedine liquet, sulphureæ particulæ in eo prædominantur, & quo usque in dissolutis particulis prædominium sulphurearum persistit, eo usque non possunt fieri acidæ aut fermentaceæ (sulphur enim dulce est) ut liquet in febribus, in quibus hanc ob causam acida copiosius exhibentur, ut sulphurea vis edomari, & sic fermentacea conveniens qualitas restitui possit: Nam cum sulphurearum dominium salsarum acidarum particularum vi superatur, tunc aciditas fermentacea introducitur; ac proinde repleto, & cibos coquente ventriculo, non sunt plures acidæ, acres & corrodentes particulæ, & si quæ sunt, illæ ab admisto copioso liquore ita infringuntur, ut nullam molestam vellicationem ventriculo inferre possint, atque hinc etiam fames eo tempore major esse non potest, sed potius cessat: Verum ubi chylus, cum eoque dissolutæ sulphureæ, salsis permistæ particulæ, ad intestina effluxerunt, tunc quod residuum interiori tunicæ ventriculi adhæret, aut cum salivali succo isthuc defertur, redundantia particularum sulphurearum magna ex parte liberatum, calore ventriculi acescit, & sic iterum vellicat novamque Famem inducit, quæ rursus cessat ubi per ingestos cibos & potus illa aciditas fuerit attemperata, ejusque acrimonia mitigata.

Quod si vero hi fermentacei succi non tantum moderati ventriculo insint, verum etiam lienis, pancreatis, aliarumve partium vitio nimis acres & copiosissimi in corpore generentur, & à capite, aut inferioribus quibuscunque partibus tanta copia ad ventriculum adfluant, ut ab ingestis cibis & potibus eorum acrimonia satis infringi & attemperari nequeat, tunc fit Fames præternaturalis, quam Caninam vocamus, in qua ægri identidem cibos ingestos, una cum acerrimis succis, instar succi citri (ut ipsimet testantur) acidis evomunt, & præ vellicante acrimonia, ob magnam humoris tenacitatem in ventriculo remanente, mox iterum famelici sunt & comedunt, Si vero fermentaceæ particulæ sint viscidæ, aut crassiores & tardi motus, tunc longiore tempore opus habent ad sui exaltationem & famis excitationem: quod imprimis contingit, cum acidi spiritus in toto corpore, atque hinc etiam in saliva & illo mucoso humore; qui interiori tunicæ ventriculi adhæret, pauciores insunt:

Interdum etiam contingit Famem subito prosterni vel imminui, cum amara bilis nimis copiosa in ventriculum ascendit, (hoc frequenter contingit in hominibus biliosis, in ictero, in febribus variis &c.) in eoque sui admixtione, tam fermentaceas alimentorum reliquias, post expulsum chylum in ventriculo remanentes, quam eodem adfluentem salivam corrumpit: In alvi fluxu fermenti vitiati certum indicium est.

Hæ autem Famem excitantes fermentaceæ particulæ, ut ex antedictis patet, acidæ vel subacidæ sunt, eædemque existunt quæ coctionem ventriculi promovent, & ingesta alimenta fermentant ac dissolvunt: Hac de causa etiam fit, quod acida modice sumpta famem excitent & ventriculi coctionem meliorem faciant: Hujus rei exprimentum, (præter quotidianam experientiam quam in nobis ipsis percipimus) habemus in nostris nautis, qui longo itinere ad Indos navigant, cum enim diu crassis durisque cibis in navibus usi sunt, hincque debilem appetitum & coctiones omnino languidas habent, ac scorbuticam cachexiam contraxerunt, tandem quamprimum ad Insulas aut Regiones appulerunt, in quibus ipsis copia limonum fit, mox ab aciditate succi istius fructus appetitus, omnesque langnentes coctiones in iis suscitantur, & sic ad pristinam sanitatem brevi redeunt:

Acidæ igitur sunt fermentaceæ istæ particulæ à quibus Fames excitatur, quæ si in ventriculo defecerint, tunc fames languet, & chylificatio non perficitur, sed cibi crudi incoctique dejiciuntur, tales quales sunt assumpti: iis rursus in ventriculo genitis, coctiones redeunt, & appetitus restituitur: Unde *Hippocrat.* 6. aphor. 10. dicit. *In longis levitatibus intestinorum, si ructus acidus fiat, qui prius non erat, bonum est signum:*

Quomodo autem fermentaceæ particulæ subacidulam istam acrimoniam nanciscantur paulo ante dictum, scil. per convenientem calorem salsas particulas ad statum fusionis liquantem. Dico *convenientem*, quoniam sicut ab admisto fermento panis in loco tepido bene, in frigido ægre, in clibano fervente nihil prorsus fermentatur, ita etiam aciditas hæc nonnisi à moderato ventriculi calore excitatur, & postea in actum majorem suscitatur, à nimis parvo non producitur, à nimis magno discutitur, ipsi fermentum futuri liquores consumuntur, Hinc in pituitosis hominibus, intemperie ventriculi frigida præditis, fames languet coctioque debilis est: in biliosis, calidave ventriculi intemperie donatis tollitur: Atque hinc etiam non sequitur, *Quo major est ventriculi calor, eo major erit famis, & fortior ac melior concoctio*: contrarium enim liquet in causo & ventriculi inflammatione: Igitur non calor, sed Fermentum (quod in aliis acrius, in aliis mitius existit) est causa proxima Famis & coctionis ventriculi; calor vero moderatus est causa materiam disponens ut inde gignatur Fermentum, idque fermentum exaltans & in actum promovens. *Diemerbroek Anat. lib.* 1. *cap.* 6.

Unde animal aliquod &c.] Causam Proximam Famis naturalis ponit *Galenus*, & multi cum eo, *Suctionem venarum*, Remotam, defectum alimenti, 1. de sympt. causis cap. 7. *Andr. Laurentius* ad hujus loci illustrationem notandum censet, *Quod ad appetitum animalem quinque necessario concurrunt symptomata, quæ hoc ordine sese consequuntur: 1°. necessarium est exhaustus partium, deinde earundem suctus & tractus: exhausta enim particula trahunt à vicinis, hæ ab aliis continuatione, donec ad aliquod extremum perventum fuerit; extremum hoc ventriculi est orificium superius, ubi cessat tractus: Ex tractu tertium sequitur symptoma, divulsio oris ventriculi, ex divulsione sensus, ex sensu appetitus:* Hæc sententia, quantumvis egregiam veritatis speciem præferat, multorumque patrocinium hactenus invenerit, non leves tamen difficultates conflat rem accuratius pensitaturo: 1°. enim 5°. symptomata in appetitu animali concurrere debent; Si in appetitu symptomata concurrunt, homo esuriens non amplius erit sanus, si symptoma omne est p. n. & morbi soboles, sic semper in statu præter naturali erit constitutus: Appetitus est actio f. n. ideoque opus non est ut à causis p. n. instituatur: *Galeni* causas ut jam ordine tangamus, priusquam fiat Appetitus, evacuationem alimenti

alimenti partium ſub cute fieri, actionemque ibi incipere neceſſe eſt, quæ moleſtat partes alias, donec ad ventriculum perveniat eundemque mœrore quodam afficiat: Sed ſi evacuatio ſanguinis, in peripheria corporis abſumpti, cauſa appetitus remota, quare idem ſanguis profuſus venæ ſectione appetitum non excitat? imo quo largior cruor venæ ſectione effunderetur, eo major appetitus debebat ſuccreſcere, quem tamen exinde potius inde proſterni conſpicimus: Simili ratione quamcumque hæmorrhagiam fames ſequi deberet: In morbis chronicis quanta ſub cute emaciata evacuatio, quanta totius corporis extenuatio? quare autem venæ tum temporis non ſugunt? Imo non poſſet fieri appetitus niſi venis majoribus plane depletis: Porci aliaque bruta ſaginata nullum amplius appetitum habere debebant, quum ſub cute in illis nulla amplius fiat nutrimenti evacuatio & conſumptio: Si ſugentes venæ mœrorem parerent in ventriculo, eundem in aliis quoque partibus efficerent: Mirum enim alias eſſet famelicas venas continua ſuctione ſolum enecare ventriculum, quum prius cordis vel hepatis fores pro erogando viatico quoque pulſare debuiſſent. Demum in ambientem aërem digeruntur extremitates corporis noſtri, & ab ea conſumuntur, ab aëris proculdubio calore agente in humidum noſtrum, Quocirca tempore æſtivo appetitus debebat eſſe major, minor brumali, imo in ſumma aëris frigiditate nullus, contrarium tamen patet, ut & ex *Hippocr.* 1. aphor. 15.

Deſcendamus ad ipſum ventriculum, quid ibi ſuctio præſtare queat contemplaturi: Venæ ſorbillantes ſi macerant ventriculum, quo in tractu macerabunt? an forſan in oſtiolo hoſpitem cibum excipiente? at ſtolida erit natura venam ſorbere jubens ea in parte ubi ſaturari non poterat, aquam in pumice quæſituram: Ab anſerina ſimplicitate non procul abeſt credens venarum ſuctionem in orificio ventriculi ſuperiore fieri, quippe cum nullus ibi perficiatur chylus, nullæque adſint pro attrahendo chylo venæ: In penetralibus ergo vel parietibus ventriculi ſuctio inſtituetur; hanc vero ibi non fieri oſtendunt venæ lacteæ ab Aſellio demonſtratæ: Ponamus vero venas ſugere vel in ventriculo vel in inteſtinis, ſed probandum iſtam ſuctionem moleſtiam pro fame & ſiti excitanda ſenſibilem creare: Infans fortiter ſugens matris mammas nullam moleſtiam nullumque affert dolorem: Venulæ autem minutulæ levis ſuctio qualem exhibebit moleſtiam? Quod etiam *corrugatione* ventriculi appetitum evenire quidam credunt, dubium evadit ex eo quod quo magis jejunetur corrugeturve venter, eo magis quoque appetentia eat peſſum: Hinc Scythæ, ex Eraſiſtrato, jejunaturi ſtomachum & inteſtinorum regionem de induſtria faſciis arctioribus ſtringebant ad eludendum appetitus ſtimulum: Tandem venas depleri in extremitatibus falſum, quum arteriæ ſolum ſanguinem ad partes cum interiores cum exteriores pro nutrimento deducant; Et licet particula ſanguinis arterioſi conſumatur, facili tamen negotio iſta poteſt reſtaurari ſanguinis è corde & vena cava affluxu: nec opus ut ob levem defectum venæ ſtatim defectum ventriculi implorent, imprimis in obæſis & plethoricis corporibus: Fames & appetitus p. n. auctus ad veram appetitus naturalis cauſam nos poteſt deducere; is enim omnium conſenſu fit ab humore melancholico, vel acri, continuo os ventriculi ſtimulante: Sed ſi humor p. n. magnum facit appetitum, quare non etiam humor naturalis moderatum & naturalem?
Mœbius Medicinæ Phyſiolog. cap. 9. Vide plura ibidem.

APPENDIX.

De Canina Fame ex Lumbricis alimentum aſſumptum depaſcentibus.

A*Nimal aliquod alimentum aſſumptum ſibi ſumeret*,] Mulier quædam cum multa & immodica aſſumeret, omniaque concoqueret, & nunquam ſaturari ſe diceret, roſionem vero in ſtomacho experiretur, & capite doloret, pulverem ſumpſit ex hiera, hinc vermem projecit qui longitudine 12. cubitos & plures habere putaretur: atque tunc immoderata & furioſa Appetentia conquievit: Innotuit igitur non Bulimum, ſed beſtiam fuiſſe quæ ad cibum ſumendum compelleret omniaque conſumeret. *Trallianus l.* 7. *c.* 4. Scribit *Nicolus* capite de Bulimia, quod novit Florentiæ mulierem, quæ propter vermes plures, quos habebat congregatos in ventre, non ſtabat hora una inter comeſtionem & comeſtionem: quæ ſi aliquando dimittebat cibum, vehementer cruciabatur: idcirco pluribus vicibus ſurgebat ad ſumendum, finaliter ſumptis pilulis de colocynthida multa phlegmata emiſit, & vermes ultra centum, & ceſſavit ab ea appetitus ille. *M. Donatus h. mir. med. lib.* 4. *cap.* 2.

OBSERVATIO II.

Fames extraordinaria inſigni Hepatis moli adſcripta.

§. 1. NOſtra ætate grandævam fœminam vidit parens, quæ ne ad momentum quidem abſque ingeſtione ciborum & potuum vivere potuit, quin licet anxia ſupra modum exiliret, & tanquam injecto laqueo ſtrangulabunda quamprimum videretur: Hoc illi vitium fere à pueris cum ætate habuit incrementum: creditum eſt multis aut anguem aut ſimile quippiam in corpore latere. Tentatis variis, nihil omnes Medici profecerere: Sed una duntaxat ratio fuit referenda in hepatis molem vel, ut uno verbo dicam, monſtroſam idioſyncraſiam:

Nam aucta pinguedine ſupra modum, & calore ſuffocato, apertus eſt venter, detractæque adipis libræ propemodum 20. Inventum eſt Hepar integrius, turgidum ſanguine ſpirituque

spirituque, sed impensius rubens ac mole ineffabili, ut sola scil. magnitudine membra spiritalia & conterminas partes oppresserit. *C. Gemma Cosmocrit. lib. 1. cap. 6.*

SCHOLIA.

Mole ineffabili] Fit hoc sæpius cum ille formator spiritus in distribuenda seminis materia rhythmũ non observat, unde & major attractionis vis, & calor innatus non æqua membrorũ portione in animantibus adolescens, quandam tyrannidis speciẽ in repub. facit: Ac illud sequi necesse est, dum una pars amplius rapit; altera, quę debilior est, vim fortioris minime sustinente, paulatim opprimi parvas & magnas, donec & ipsum caput, dissoluta œconomia totius, minorumque partium præsidio destitutum contabescat. *Idem ibidem.*

§. 2. Anno 1672. mense Januario, jubente prætore Urbano, cultro anatomico, Genevæ, expositum est cadaver uxoris aurifabri, nomine Rival; quæ veneno interempta credita est, quia maritus pridie decesserat, at dissimili morbo, hic enim post melancholicas affectiones Catalepticus obiit; Illam gravidam peripneumonia extinxit: Hujus Hepar insolitæ erat magnitudinis, probe constitutum, utrique hypochondrio coextensum; quod contemplatus, sciscitatus sum à consanguineis adstitibus num per valetudinem edax esset? quod trepide negarunt: Postridie autem rei veritas innotuit per defunctæ amicam, quæ à me quæsiit num aliquam insuetæ edacitatis causam in corpore deprehenderim? *Argenterius* comm. in artem parvam p. 609. experientia compertum esse ait, illos maxime esse edaces quibus Hepar magnum: firmat Excell. *Th. Bartholinus* in Anatome, grandius esse asserens in timidioribus naturis, timidis & gulosis.

§. 3. Filiolus N. nimia Appetentia laborabat, cum secretione per alvum superflua, monstrosa Hepatis erat magnitudo, necnon Lienis, Glandulæ per totum mesenterium scirrhosæ &c. *Vide tit. de Diarhœa.*

OBSERVATIO III.

Fames intensa à stomachi & intestinorum vitiata figura, anfractibus carentium.

FIrminus Chaudonus voracitate erat Erisictonæa, cui causam præbuit, quod nec stomachi nec intestinorum ullam habebat figuram proportionatam, præter œsophagum, qui se inserebat amplæ capacitati, maximæ cucurbitæ fundo simillimæ, quæ ad latus dextrum, sub magno Hepatis lobo, prope cystin felleam, in volucrum faciebat, sursum tendens, retinendo diutius alimento, nec enim pylorus ullus erat: ***unicum*** deinde ***à pylori loco ad anum intestinum erat***, sine ullo anfractu: cumque aliorum intestina quatuordecim æquent ulnas, hujus vix ad quatuor spithamas accedebant in forma literæ S. sed crassitie erant immani: Mesenterium etiam ingens erat, mesaraicis refertissimum: vixit annos 40. *B. Cabrollius observ.* 10. *Riolanus Anthrop. lib.* 2. *c.* 12.

SCHOLIA.

GYrorum in intestinis hic ab Anatomicis assignatur usus, 1. ne alimentum statim elabatur nondum perfecta concoctione: 2°. ne nondum absoluta chyli anadosi si statim elaberetur, aliud mox alimentum assumere cogamur, sicque ob voracitatem à rebus agendis distrahamur: hinc animalia quo rectiores ductus habent à ventriculo ad anum, eo gulosiora sunt; quo convolutiores eo continentiora. Ad productionem intentæ illius famis conferre potuit vasorum mesaraicorum ingens numerus citam chyli anadosin promovens.

Unicum à pylori loco ad anum intestinum erat] Eadem pene intestinorum conformatio animali in Lithuania & Moschovia nascenti, cui à Voracitate Gulonis nomen inditum: Id invento cadavere tantum vorat ut extendatur & infletur tympani instar: itaque angustiam aliquam inter arbores ingreditur, & per vim seipsum intrudit, ac ventrem premens stringensque exonerat, ut violenter ingesta violentius egerat, sic extenuatum rursus ad cadaver properat & rursus impletur, ita ut vicissim de cadavere quantum potest devoret & excernat, donec totum absumpserit: Animal id olim à P. Pavvio sectum, in quo, præter admirabilem cum humano corpore similitudinem, hoc insigne reperit, quod cùm intestina, tam humana quam brutorum, partim in tenuia & crassa, partim in sex partes dividantur, in hoc bruto nihil tale apparuit, sed intestinum ab exortu usque ad exitum, undique sibi simile figura inventum, nec formam ullo pacto mutari: quæ causa est quod hoc brutum ingesta compressu abdominis egere possit: quum & cœco careat intestino & reliqua recta sint.

OBSERVATIO IV.

Fames & edacitas summa à putri Liene.

§. 1. DE iis quibus putris & vitiosus erat Lien & edacitas summa, patet exemplo Caroli *d'Herville* & *Formagei*, cui utrique putris erat Lien, & edacissimi erant: *Gul. Ballonius Epid. & Ephemer. l.* 1. *p.* 61.

SCHOLIA.

MElancholicos passim edaces esse censuit *Galen.* quod à corpore Lienis refluat, per vas venosum in ventrem ipsum, succus melancholicus acidiusculus, proritandæ appetentiæ accommodatus: Sed & alia

alia ratio reddi potest, Cancrosa dispositio in Liene, ut quibus Lien putris est & corruptus: duabus enim de causis isti sunt edaces, tum quod Lien laborans & infirmus non defæcet corpus à succo melancholico, tum quod instar cancri depascatur alimentum. *Idem ibidem.*

§. 2. Johannes N. valde famelicus erat & ciborum appetens, vix Famem satiabat: Mortui putris & semilacer inventus est Lien; & in magnam molem excreverat. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

OBSERVATIO V.

Anatome Viri voracis, in cujus ventriculo aquæ nigræ copia inventa est.

CUm post mortem aperiretur ventriculus cujusdam ex ordine Equestri, inventa est magna copia aquæ nigræ instar atramenti scriptorii: Ideo Eques iste admodum avide solitus fuit vorare, quod Appetitus aciditate succi in orificio ventriculi stimularetur. *Libavius in Cista Medica Hornungi.*

SCHOLIA.

SUcci Melancholici, cum aquis, receptaculum Lienem esse, utut in optime constitutis naturis, etiam hæmatopoi si inserviat, non est fabulosum: Non ita dudum obiit quidam qui ante mortem aliquoties vomuit nigram, quasi fuligine mistam, aquam; hæc unde nisi ex Liene in ventriculum effusa? Succus nimirum melancholicus dilutus aquis, quas ex ventriculo & hepate assumpserat, Lien cum fæce sanguinis regurgitavit, restagnavitque in ventriculum, Solet autem esse acidus seu aluminosus.

Idem ibidem. Vide Scholia ad observationem 1.

OBSERVATIO VI.

Hominis voracis anatome, in cujus ventriculum bilis deferebatur.

REmex Vesalii, cui bilis ad ventriculum deferebatur, homo in vita, commilitonum suorum testimonio, erat voracissimus, fortiorisque ventriculi, non facile nauseæ in procellis maris obnoxii. *Gothofr. Moebius in Fundamentis Physiolog. cap.* 17.

SCHOLIA.

CUm natura bilem cum chylo in intestinis, & interdum in ipso ventriculo misceat, necessario usum aliquem in chylificatione præstabit; Non desunt authorum testimonia de hac Bilis virtute: *Mundinus* in sua Anatome quoque attestatur, quod delata bilis ad stomachum pro corroboranda virtute: digestiva veniat; In lib. de Anatomia vivorum. *Galeno* attributo, idem corroboratur. *Cystis fellea habet tres meatus, unus dirigitur ad fundum stomachi, quo transmittitur cholera in ipsum stomachum propter digestionem confortandam*: Lupi ideo deprehenduntur voracissimi: confirmat Remex *Vesalii*: Porus choledochus licet raro ad ventriculum abeat, vesicula tamen fellea contactu suo cum ventriculo nonnihil communicat, quem & ea ratione calefacere potest. *Idem ibidem.* Si ad concoctionis facilitatem conducit Bilis, eadem & ad Appetitum ciendum valebit, cum hic inanitionem ventriculi sequatur, quæ quo citius concoctionem in eo factam sequitur, eo promptius Fames præsto est. Vide observ. 128. sect. 7.

OBSERVATIO VII.

Anatome puellæ famelicæ, in qua Splenica vena insigni magnitudine prædita reperta est.

PUella (*de qua libro secundo, tit. de Phthisi.*) variis affectibus conflictata, Appetitu tamen continuo & comedendi aviditate donata fuit, quod provenisse apud me non est dubium quod Lien illi plane erat sanus, Splenica etiam vena maxima: Lien enim cum crassiorem chyli partem sine ullo impedimento ex venis mesaraïcis continuo traheret, Et proinde humores acidos copiose ad ventriculum transmitteret, facile immodica Appetentia consequi potuit. *Hildanus cent. 6. observat.* 74.

SCHOLIA.

L*ien plane sanus*) Si ex observatione multorum, quibus imbecillis Lien aut putris, ii voraces sunt, quomodo si sanus est eundem effectum pariet? Aliam vero rationem in puella supradicta afferre licet, anadosin scil. chyli impeditam, ob pancreatis scirrhum, & mesaraïcarum vasorum obstructionem, unde frustraneum famelicarum partium & alimento fraudatum desiderium.

Constat præterea, ut notat *Lower* Tract. de motu cordis cap. 5. Lienem nihil ad ventriculum immediate transferre, sed aliunde atque ex ipso sanguine petendum esse fermentum hoc, quod ingesta omnia in cremorem lacteum dissolvit: Cujus quoque id non leve est argumentum, quod melancholia hypochondriaca affecti, humore salino in ventriculum deposito, magna Boulimia sæpissime tentantur: & quamdiu appetitus iste durat, ab omni dolore corporis immunes sunt: humore vero acri isto & serino, metastasi quasi facta, in alias corporis partes deposito, cruciatus & spasmi cientur: interea etiam ut ventriculi appetitus omnis & digestio propter defectum ejus penitus flaccescat; quod hypochondriacis fere omnibus solenne est, atque malæ sanguinis diathesi potius quam Lienis vitio proxime imputari debet.

APPENDIX.

DE LIENIS VSV.

Lienem ad excitandum appetitum nihil conferre, exemplo Canis ostenditur, qui eo per sectionem privatus, ut ante famelicus fuit.

HOminem sine Liene vivere posse testantur historiæ, *Laurentius* Anat. lib. 6. cap. 25. ait suo tempore Lutetiæ dissectum fuisse juvenem, alias optime constitutum, qui liene carere inventus sit: *Kerkringius* Observat. Anat. xi. asserit se duos infantes dissecuisse, quibus hæc pars defuerit: *Fioravanti* affert historiam Græcæ mulieris, cui reapse Lienem exsecuerit, unciarum xxxij. pondo, ex ejus corpore eductum facta incisione lateris sinistri, spatio xxiv. dierum sanatam: Ab aliis Anatomicis historiæ veritas confirmatur per similia experimenta, in diuersis animalibus tentata, nulla subsequuta valetudinis aut functionum læsione: Sed ne dubitandi ansa superstit, placuit varia ea de re tentare experimenta, tum privata, tum in conventibus nostris, è quibus unicum adducam à ducentis comprobatum testibus oculatis: Hæc operatio in cane si instituenda, infra costas latere sinistro fiat sectio, quatuor digitos longa, cavendo ne lædantur intestina: Inquirendus demum Lien, leniterque è corpore extrahendus: hinc filo vasa singula constringenda sunt, partibus vicinis illum connectentia & ligatura resecanda, hócque pacto, citra guttæ sanguinis effusionem, separabitur: Tandem intestina introrsum reprimenda sunt & quæcunque partes per aperturam simul cum Liene egressæ: Cutis postea accuratè consuenda cum peritonæo, intactis omento, ventriculo, intestinis, aliísque partibus.

A nobis observatum Operatione hac eo modo, ad summum intra horæ quadrantem, peracta, canem non majus ab ea quam à simplici vulnere detrimentum percepisse, adulatum fuisse notos, & pauco elapso tempore edisse.

Accurata vero addita observatione quid demum contingeret, experti fuimus canes post ablatum lienem, appetitu solito intensiori pollere, plura ingerere, alacriores esse, habitiores fieri & frequentius lotium effundere.

Ejusmodi observationes abunde probant Lieni ordinarios usus perperam assignatos esse, Nam 1°. si illius non alia functio sit quam ut sanguinem à limo & fæce melancholica defæcet, quod statuit *Galenus*, crassior ille & terrestrior appareret ablato Liene, quod experientiæ repugnat: 2. Si Lien sanguinem conficeret, ut placet Aristoteli, manifesta corporis imminutio, debilitati totius juncta, ablationi ejus succedere deberet, quod tamen non accidit: 3. Si idem ventriculo acidum succum, excitando appetitui congruum, vel concoctioni alimentorum inservientem suppeditaret, quod plerique Avicennam & Riolanum sequuti tradunt, animantia Liene destituta à cibo abhorrere deberent, sublata vero alimentorum in ventriculo concoctione, perire: Tandem si Lien tenuando sanguini conduceret, plurimorumque spirituum ex hoc productioni, quod placet Clar. Franc. Sylvio, sanguis post ablatum Lienem tenacior & crassior foret, corpus gravius, hebetiores sensus, & functiones singulæ minus vegetæ, quibus contradicit Experientia: In contrariam porro venio sententiam, Lienem nempe condensare sanguinem eíque consistentiam quandam conferre, in eum finem ne rapidior sit illius per vasa excursus, aut subtilior is æquo fiat: Hæc vero sunt conjecturæ fundamenta, Bilis amara, in jecore genita, tantam tenuitatem sanguini conciliat, ut in enormi caloris & motus excessu constitutus videretur, nisi à natura alterius humoris, eum fixandi & coercendi vi præditi, admistione cautum esset: A nulla autem parte, præterquam à Liene, effectus is expectandus est; omnibus enim in confesso est serosi humoris, acidi & mordicantis, illum originem esse, in sanguine post filtrationem per ejus substantiam reperiendi: Quantum enim sapor amarus caloris corporis exuberantis indicium est, tantum aciditas frigoris, in corpore, quod occupat, supponit, cujus est proprietas: Hinc constat experientia amara à Medicis in usum duci ad purgationem, ac proinde calefactionem corporis, vice versa eosdem acidis ad refrigerium totius uti: Notum est oleum Tartari animali infestum esse, in ejus venas infusum, inducta sanguini fermentatione & nimia attenuatione; Ex opposito acidum vitrioli, spiritum coagulando, & figendo cruorem in venis, idem occidere: Ea de causa biliosi agiliores cæteris & calidiores sunt; melancholici autem segniores & frigidiores: Hinc liquet Lienem inspissationi sanguinis potius quam ejusdem attenuationi destinatum esse: Certum est chamæleontem, lacertam, omnéque aviem genus quod Splene destitutum est, calere magis, subtilique magis sanguine donari iis animalibus quibus illud viscus concessum est.

Pronum est rationem reddere ex hac hypothesi eorum quæ observata sunt in animalibus

bus quibus Lien exemptus est: Sanguis enim ea temperatione destitutus, necesse est ut in gyrum citius agatur tenuiorque evadat: Sanguinis autem tenuitati, ut præcipuæ causæ, adscribenda corporum agilitas, spirituum mobilitas, edacitas, ac tandem ut ab assumpto uberius solito alimento corpus pinguescat: id quod contingere animadvertimus cum ex crasso aëre in tenuiorem fit transitus, Ea tandem sanguinis subtilitas, cui Splen crassitiem non indidit, forte causa est frequentioris mictionis in animalibus liene spoliatis: Tenuis enim sanguis in serum facilius solvitur, renes facilius subit & trajicit, uberioremque proinde vesicæ materiem suppeditat. *Ex Ephemer. Eruditorum Aug. 1. 1672.*

Observatio VIII.

Fames extraordinaria imputata magnitudini Ventriculi & Lienis, Ac trium intestinorum absentiæ.

CUidam Illustr. Baronissæ ambo Pulmonis lobi, scil. superior atque inferior sinistri lateris defuerunt, quia natura defecit in eorum productione: Ventriculus magnus adfuit, cui à Liene vas breve amplum sine valvulis communicabatur: Lien erat ponderis ℔vjß. Intestina tantum tria apparuerunt. Jejunum, Colon amplum solitóque crassius, & Rectum: Horum longitudo non xiv. ulnarum Patavinarum, secundum *Spigelium*, sed tantum trium visebatur: Natura ergo cum defecit in producendis medio pulmone, parvo hepate & brevibus intestinis, supplevit defectum in Liene: Hæc Domina fuit multi & crassi cibi, non bis sed sæpius in die comedendo, quasi lupino fuisset donata intestino. *Antonius de Pozzis in miscell. Curiosis anni iv.*

Observatio IX.

Fames insatiabilis à Pediculorum caterva in ventriculo, alimentum absumentium.

PUer Ictero laborans non Galbulam quæsivit, ut eam fixis aspiciens oculis ab Aurigine liberaretur, solo obtutu: non ad calcinata ingeniosissimi Helmontii alkalia provocavit, ut debellarent Arquatum: non ad appositiora Sylvii confugit apozemata, aut accuratam medendi invocavit methodum, ut viscidi humores pituitosi, bilem in suo motu impedientes incisi profligarentur, sed in sordidissimis pediculis solatium se juventurum ratus, septem vel novem devoravit: Disparet sensim morbus, unde & sibi & puero gratulabantur parentes; verum citato gradu appropérantibus gravioribus ipso morbo symptomatibus, stultæ lætitiæ suæ graves dederunt pœnas: Pediculis enim sugillatus insidiosus hic hospes, simulata tantum fuga delituit aliquantulum, ut postea ceu alter Pharao surgeret contumacior: Successit quippe invicem hujus mali pallor infernus, Appetitus nimius, imo caninus, ut jurares huic quinquaginta Ægeonis fuisse ventres, insignis quoque accessit *Atrophia*, unde mors.

Cum autem ventriculus defuncti cadaveris, quod jam tum ariditatem mentiebatur, permissu parentum, novaculæ cedebat in prædam, obtulit se monstrosæ magnitudinis insitata pediculorum in unum conglobatorum colonia, qui in hanc civitatem receptis, infelici sidere, sed recto latere natalibus, numerosissimæ suæ multitudinis originem debuerunt.

SCHOLIA.

SI quid contra Icterum valent pediculi, quos in consilium sæpe adhibent anus Medicæ, nec dissuadente *Zacuto*, expediunt certe omne illud negotium sale suo volatili, qui præstat ut & inimicæ amoliantur obstructiones, & corporibus nostris alacrius se moveant liquores: Verum me judice, & nausea & periculo vacuum nobis exhiberent hæ bestiolæ medicamen, modo ad rigidissimum vulcani tribunal protractæ excuterentur diligentissime, ut salia quæ in se possident volatilia, Chemiæ penderent. *Georgius Hanneus in Actis med. Th. Bartholini annor.* 1674. 75. & 76. *pag.* 168.

Pediculorum colonia) Brugelius, Professor Medicus Lovaniensis, narrante *Heurnio* de morbis capitis c. 8. in humano cadavere postquam aperuisset ventriculum, vesicas ei affixas deprehendit pediculorum plenas.

Observatio X.

Voraces & bibones amplo ventriculo non semper præditi sunt.

MAgnitudo ventriculi variat pro varietate ætatis & magnitudinis corporis, cujus proportioni respondere debet, quamvis hæc non sit perpetua regula; nam varios disseciu proceros, quibus ventriculus erat parvus: varios quoque brevioris staturæ, magno ventriculo donatos: Gulosi, voraces, magnique biberones magnos plerumque solent

habere ventriculos: Verum neque illa quoque regula caret exceptione, memini enim *Falkoburgium*, Anatomicum Leydensem, dissecuisse cadaver hominis proceri ac validi, qui in vita maximus fuerat potator ac strenuus helluo, comestor etiam haud exiguus, & semper optime sanus, usque dum tandem funesto fune vitæ finem imponeret, in quo vidimus ventriculum adeo parvum, ut vix ad dimidiam ordinarii virilis ventriculi magnitudinem accederet, sed tripla crassitie ordinarios aliorum ventriculos superabat. *Diemerbroek Anatom. lib. 1. cap. 6.*

SCHOLIA.

V*Ix ad dimidiam ordinarii virilis ventriculi)* Communiter fœminis quam maribus minor est, ut utero crescenti locus detur, minores enim plurimum sunt ipsæ fœminæ, nec viris tamen gulosiores, ut credit *Aristoteles*, in eadem nempe magnitudinis ratione & sanitatis, quin calore concoquente & digerente illis cedunt: Et in gulosis & potatoribus major est, ita ut cum turget quasi nudus tactu deprehendatur: Dilatatum ad umbilicum usque pervenire vult *Columbus*, & cum copia nimia turget, etiam longius progredi censet *Archangelus*: at contractus & corrugatus in sobrie viventibus crassus est & sub hepate occultatur: Cognoscitur autem magnitudo ventriculi: 1. Ex magnitudine oris, qui enim oris sunt magni, ii & voraces, sed insimul audaces & magnanimi. 2. Si à cartilagine ensiformi usque ad umbilicum longius est spatium quam faciei vel pectoris: *Bartholinus Anat. Reformat. lib. 1. cap. 8.*

OBSERVATIO XI.

Cujusdam summe famelici Oesophagus in thorace insigniter dilatatus repertus est.

DE duplicitate stomachi quæ propono, cum frequentius occurrant, si non omni modo, saltem aliquo, admirationem haud adeo movent, eo quod non ita pridem videre contigit in dissecto corpore alio viri alicujus, toto ætatis tempore valde *Famelici*, alias bene sani. Oesophagus hic, in thorace, intra cor & diaphragma insigniter dilatatus, singularem quasi ventriculum constituebat, utroque enim extremo angustia maxima notabatur, ubi nempe gula hæc dilatari incipiebat, & ubi iterum ad statum debitum accedere: Rugosa etiam hæc cavitas intus observabatur, materia ex albo flavescente, eáque lenta satis obducta: Ab hoc ventriculo, per orificium, uti diximus, summe angustum, transitus erat ad duorum transversorum digitorum distantiam, in ventriculum verum, qui naturalis omnino constitutionis erat, sive substantiam spectes, sive locum aliáve. *G. Blasius observat. Anat. p. 120.*

OBSERVATIO XII.

Boulimia & Fames canina infarctum mesenterii ejusque abscessus sequuta.

SÆpe in Indiis ægri citra manifestam causam tabescunt: adest tamen Boulimus ac Appetentia canina; Hoc malum sæpe causam habet in venis mesaraicis, vel in ipsa mesenterii substantia, quæ sæpe insignem abscessum patitur. *Bontius Medic. Indorum Observ. x. vide lib. 2. sect. 7. Observ. 134.*

SCHOLIA.

B*Oulimus ac appetentia canina)* Hæc duo nomina interdum confunduntur & pro uno eodémque usurpantur: *Galeno* 1°. de causis symptom. cap. 7. Bulimos est vehemens Esuritio, ex indigentia simul, imbecillitate, & refrigeratione oris ventriculi nata: Symptoma illi est male affecti oris ventriculi, quo primum quidem ægri expleri cibis nequeunt, paulo vero post destituuntur appetitu, animo linquuntur, viribus deficiunt, exolvuntur, decolores sunt, torquentur stomacho, refrigerantur corde & extremis partibus, pulsúsque habent admodum obscuros: Fames vero canina dicitur, quando post nimium assumptum alimentum vomitus consequitur, & ita ægri canum more afficiuntur, qui cibos voraciter assumptos vomitu excludunt: Quibusdam tamen alvi fluxus potius quam vomitus accidit, natura copiam illam alimenti, quam ventriculus concoquere non potest, per alvum detrudente: (*Bontius* l. c. leienteriam sæpe comitem esse testatur) In Boulimia vero vomitum non adesse volunt, Quidam insatiabili edendi desiderio tenentur, absente tamen vomitu & alvi fluxu, cibum quanquam copiosum, probe coquentes, &c. nisi mox alium sumant, male se habentes: vide exemplum apud *Sennertum*: Qui Famis causas à *Galeno* adductas non admittunt, inanitionem scil. partium, hinc sequentem tractionem & suctionem ad os usque ventriculi pertingentem, (*vide observat. 1. in Scholiis*) Hermeticos sequuntur, stupendi hujus appetitus causam spiritui cuidam dissolventi in corpore genito, innata proprietate quicquid cibi ingeritur, citissime absorbenti & dissolventi, ut legitimus & status alimenti assumendi terminus expectari nequeat. *Vide Riverium pract. lib. 9. cap. 1.*

OBSERV.

Observatio XIII.

Ductus Pancreaticus duplex in viro Famelico repertus.

VIII. Febru. 1676. in viro 40. annorum, præter alia notatu digna, etiam occurrebat Ductus Pancreaticus duplex, distincto loco intestino connexus, ramulis quaquaversum per pancreatis substantiam se diffundens: Famelicus omni tempore, dum in vivis erat, fuerat defunctus, ventris intumescentiis atque cruciatibus mire vexatus. *G. Blasius Observ. med. xv.*

Scholia.

NAturalem famem augere potest in sanis succus Pancreaticus, ad tenue intestinum delatus, & post alimentorum secretionem depulsionémque absolutam, in confluentem bilem duntaxat, & pituitam intestinalem agens, atque halitus acidiusculos & gratos in ventriculum propellens: In ægris auctæ Famis causam petendam puto à succo acidiore in corpore abundante, ac præsertim ex Pancreate ad intestinum delato, ad inde halitus solito acidiores ad ventriculum amandante, qui famis sensum intendant, & post detrusa deorsum alimenta eandem mox renovent & potentius urgeant. *Fr. Sylvius Prax. lib. 1. cap. 2.*

Observatio XIV.

Fames canina à Colo intestino vitrea viscida pituita referto.

VAlde observabilis est sympathia quæ ventriculo & colo intercedit, Nam fœcibus in colo restagnantibus exilit teter vapor in ventriculum, in ejus superiori orificio appetitum destruens, si quidem vapores sint calidi: At si existant frigidi, eum depravant in appetitum caninum: Quod rara & memorabili historia à *Gemma Frisio* in Cosmocriticis comprobatur, Narrat fuisse mulierem quæ noctu & interdiu, singulis fere horis comedere cogebatur, & ni faceret, in leipothymiam trahebatur: Vulgus fabulabatur ipsi aliquando Lutram per os irrepsisse in ventriculum, ibíque hærere vivam: Sed post mortem aperto cadavere, Colon intestinum valde distentum deprehensum est, totumque vitrea viscida pituita flatuosa repletum, unde frigidi acerbi vapores in stomachum insilientes adeò molesti morbi causa extiterant. *O. Heurnius observat. xxv.*

Observatio XV.

Pica in muliere, cui Colon crassis flatibus distentum repertum est.

MUlier diu colico dolore excruciata & Pica Sive malacia vexata fuit, quam nisi subinde crudis piscibus piscibus comestis placare poterat.

Post mortem Colon ejus dissectum crassis flatibus distentum inventum est, quibus commotis cogebatur crudos pisces vorare, ideóque vulgo existimabatur Lutram in ventre habere. *Sebastianus Eckerti notis ad praxin Dodonæi, cap. de Pica.*

Observatio XVI.

Pica à ventriculo σφακελώδη exorta.

NEptis D. Valeton historia est commemorabilis, Splenis corpus vesicæ incumbere deprehensum est, & satis contumaciter adhærebat: Olim fœdis coloribus laboraverat, nec non tumorem passa fuerat, quem aniculæ vocant *le carreau*: Valde cacochyma erat, carbones illi in delitiis fuerunt: κακόχρως erat, furtim compressa est, Tumorem tantum ventris esse credebant, secta in malleolo vena, data medicamenta, uterum ad legitimum pariendi tempus gestavit; æger fuit partus, ipso enitendi tempore extincta est.

Aperto cadavere, repertus ventriculus σφακελώδης: Lienis locus naturalis erat vacuus; circa regionem vesicæ latebat lien; putabatur à suo loco dilapsus laxatis ligamentis. *Ballonius Epidem. lib. ij. p. 227.*

Scholia.

C*Arbones illi in delitiis fuerunt*) Depravata Famis, quam Picam & malaciam appellant, causa hactenus à nomine satis bene descripta nobis videtur cum interea affectus ille admirabilis existat, utpote cujus tanta vis est, præcipue inter virgines & mulieres (hæ quippe frequentius quam viri ea infestantur) ut modo farinam modo cretam, modo carbones modo, absurdas alias res appetant & magna copia comedant: Hujus tanti mali causa vulgo statuuntur esse depravati humores in ventriculo contenti, qui pro diversa singulorum natura, alii in eo excitant peculiarem famem ad hanc, alii ad illam peculiarem, sive bonam ab sive absurdam rem, alii ad res pravas similes, alii ad dissimiles,

miles, quatenus scil. pro vitiositatis diversitate diversimode vellicant & movent fibrillas nervorum ventriculi, ex quarum speciali motu cerebro communicato, mox in cerebro talis fit motus, quo specialis appetitus excitatur ad hanc illámve rem: *Franc. de le Boe Sylvius* Prax. lib. 1. cap. 2. hanc rem explicaturus, dicit malaciæ causam esse vitiosum ventriculi fermentum, corruptum scil. vel ab assumptis vitiosis alimentis, medicamentis aut venenis; vel à morbis multifariis, præsertim fœmineis, totum sanguinem, hinc salivam, ac denique ventriculi fermentum inquinantibus, & pravam istam dispositionem illi conciliantibus: Verum si hæc speciosa ratio valeat, ex ea, quæso deducatur etiam quare talis appetitus determinatus ad res alienas, fiat quoque in iis quibus nulli vitiosi humores in ventriculo subsistunt (quamvis pravos humores interdum adesse posse negare nolim) sicut in praxi nonnunquam comperi id factum fuisse? Quare in homine, nihil vitii in fermento aut ventriculo habente, ex sola picturæ alicujus attenta inspectione, modo piscium, modo fructuum, aliarúmve rerum etiam absurdarum fervidus appetitus nonnunquam excitatus fuerit: eodem modo sicut ex nudæ Veneris inspecta pictura venereum desiderium excitatur? quænam vel qualis possit esse alicujus humoris natura vel qualitas adeo mirabilis, qua ita potest movere fibrillas nervorum & cerebri, ut ratione specialis illius motus, excitari queat appetitus ad lapidem molarem, carbones, fistulas tabacarias, aliásque res absurdissimas, quas neque ut molestæ vellicationis remedium, neque ut res necessarias appeti posse quilibet satis videt: Hæc igitur aliam causam agnoscunt, & aliunde procedunt, scil. ex solius imaginationis errore, hincque educto pravo judicio, ex mala cerebri dispositione, spirituúmque pravo motu orto, non vero ex humorum in ventriculo subsistentium vitio: Pravi enim humores, pro majore minoréve vellicationis intensione, possunt quidem in ventriculo famem abolere, imminuere, aut nimiam facere, sed non possunt illam dirigere ad peculiares aliquas res, easque sæpe absurdas, appetendum: Fames enim est naturalis quidam instinctus, quo natura simpliciter incitat ad alimentorum assumptionem, in molestæ vellicationis remedium, sed non speciatim ad hæc vel illa alimenta vel ad has aut illas, & sæpe absurdas, res: Quod autem homines sani famelici modo pisces, modo carnes, modo fructus, modo assata, modo elixa &c. desiderent, hoc non procedit à peculiari aliqua vellicatione, aut naturali appetitu ventriculi, sed ab appetitu animali, quo judicant modo hos, modo illos cibos, modo dulces, modo salsos, modo acidos, gratiores, vel sanitati magis convenientes futuros, atque hinc etiam interdum majore cum appetitu desiderant vinum absinthite, haleces crudas pluresque res per se ingratas, quam alias longe gratiores & meliores: Cum autem electio vel rejectio alicujus rei aut cibi, dependeat à judicio, & judicium peragatur in cerebro, non verò in ventriculo, certe alicujus determinatæ rei appetitus causa non est quærenda in ventriculo sed in cerebro; quod si male se habeat (læsum scil. à pravis humoribus aut vaporibus ex saburra aliqua circa uterum, lienem, pancreas, aliásve partes restagnante, sursum elatis, eique communicatis) facile contingunt absurdæ cogitationes, ex quibus depravatum sequitur judicium (res nota est in melancholicis, qui multoties circa unam solam rem, sæpe ab ipsis cogitatam, delirant, de reliquis satis bene judicantes) atque ita ejus vitio seu errore, res pravæ seu absurdæ multoties, tanquam saluberrimæ & optimæ, vel saltem ut gratissimæ appetuntur, de quibus Pica laborantes sæpe cogitarunt: Quantum enim crebra alicujus rei intenta cogitatio talem depravatum appetitum accendat, & quantum in eo valeat, liquet in mulieribus gravidis, quæ multoties tam fervide appetentes sunt, ut si illis rebus, quas appetunt, potiri nequeant sæpe earundem rerum notas fœtibus suis imprimant; quæ impressio non potest dici procedere à ventriculi pravis humoribus, sed à cerebro, quatenus crebra earum rerum cogitatio, cum judicio bonitatis, in eo peragitur, & per spiritus animales earum ideæ ex eo ad fœtum deferuntur, eique imprimuntur: Præterea ægri pica laborantes non appetunt semper unam eandemque rem, sed modo hanc modo illam, prout modo de hac, modo de illa magis cogitarunt, quod profecto uni alicui pravo humori in ventriculo hærenti non potest imputari, quippe diversarum rerum appetitus a diversis humoribus procedere deberet: Adhæc pica infestari solent ægri cum esuriunt, & tunc illico avidissime eas res appetunt de quibus antea sæpe cogitarunt, sive bonæ sive absurdæ fuerint, easque non noxias aut pravas, sed bonas & gratissimas fore judicant: quorum tamen alienum appetitum multoties stratagemate quodam præveni, injungendo scilicet domesticis ut coram talibus ægris nullam facerent mentionem istarum rerum quas tam avide appetebant, earumque etiam picturas è domo amoverent, & interim tacite cibos bonos sæpius de die offerrent, sicque impedirent ne unquam esurirent, tali enim modo in variis perfeci quod medicamentis aut rationibus perficere non potueram.

Una hic superest objectio, si ventriculi vitio non fieret Pica, ægri ab alienis assumptis male valerent, neque talia in ventriculo digererent, atqui è contra plurimi hac de causa nullum incommodum patiuntur, proculdubio quia in ventriculo sunt tales succi pravi, qui illas res absurdas dissolvere atque digerere possunt, quas proinde speciatim, in specialis vellicationis remedium videtur postulasse ventriculus: Hujus objectionis efficacia facile divellitur, si consideretur non absolute verum esse quod ægri nullum incommodum à rebus absurdis comestis percipiant, sed illud duntaxat in paucioribus, nec nisi prima aut secunda tertiáve vice verum esse, postea vero eos inde satis graviter lædi, atque viscerum obstructiones, hydropem, ipsorum aliámve pravam cachexiam contrahere: Causa vero quod in principio à talibus rebus non manifeste læduntur, duplex est: 1°. Quod in ista avida comestione, spiritus animales per nervos sextæ paris valde copiosi ad ventriculum fluant (sicut in cogitatione de re venerea copiosi feruntur ad partes genitales) accedente etiam sanguine arterioso copiosiore: quam efficaciter autem hi spiritus in nutritione operentur, & quantum ad coctionem ventriculi faciant, si solito copiosiores influxerunt, liquet in illis ventris mancipiis, qui dies noctésque in cute curanda occupati sunt, & de ventriculo infarciendo fere semper cogitant: hi enim propter copiosos spiritus ad ventriculum determinatos, multo feliciores habent ventriculi coctiones, quam alii qui continuis literarum studiis occupati, spiritus alio avocatos habent, hincque frequenter cruditatibus laborant, ac vix levissimos cibos bene digerunt. 2°. Quod Pica laborantes sint plerumque nonnihil melancholici, vel tales saltem quibus acres fermentacei succi solito copiosiores & acriores in liene, pancreate & ventri-

culo

culo generantur, unde etiam cum incipiunt esurire, acrius esuriunt, & res quaslibet ingestas longe facilius quam alii digerunt, imo quam illi ipsi aliis temporibus (sic mulierem gravidam novi quæ cerasa avidissime desiderans, una vice quinque sexve libras: aliam quæ xxx. placentas: aliam quæ sex haleces salsatas crudas comedit, & bene digessit, cum alioqui aliis temporibus minime essent edaces, ac ne quartam, imo vix sextam earum rerum partem edere aut digerere potuissent) & hujus ratione fit quod tunc cibos copiosos, vel etiam res absurdas, triticum, crudos pisces, carbones, cretam &c. duræ digestionis aliquot vicibus mediocriter bene digerant, vel saltem talia ipsis è ventriculo sine noxa effluant, verum si diutius in talium usu procedant, deficiente tandem actione illo succo, adeo affliguntur ventriculus & reliqua viscera, ut eorum coctiones plane interturbentur ac depraventur, & copiosi pravi succi, pessimam cacochymiam, variorum morborum causam generantes, suscitentur: Atque ex his omnibus manifeste liquere puto Picam, seu alienarum rerum appetitum, non produci proxime à depravatis aliquibus humoribus, in ventriculo genitis aut hærentibus, sed à cerebri aliquo vitio. *Diemerbrokius Anatom. lib. 1. cap. 6.*

Putabatur Lien à suo loco dilapsus) Lien laxatis suis ligamentis pondere suo devolvitur interdum in hypogastrium, vel iisdem ruptis: Apparet sub specie molæ, vel scirrhosi uteri in mulieribus: in viris specie tumoris glandulosi instar steatomatis in mesenterio latentis.

OBSERVATIO XVII.

Appetitus corruptus in puero, cui callus repertus inter venas mesaraïcas.

PEtrus N. filium habuit, qui 8. anno calculos ruderáque comededat: Repertus est callus inter venas mesaraïcas. *Vide tit. de Diarrhœa.*

OBSERVATIO XVIII.

Anatome viri ob inediam extincti, in quo venæ mesaraïcæ aliæque minores obliteratæ sunt, cum sanguinis in toto defectu.

§. 1. ANno 1656. in theatro Anatomico publice à nobis observatum & demonstratum est, in viro qui ob cordolium aliquod vitæ pertæsus se ipsum fame & siti extinxerat: quippe corpore alioqui sanus existens, aliquot septimanis nihil omnino edere, ac ne guttam quidem bibere voluerat.

In hoc subjecto nullæ venæ mesaraïcæ, intercostales, aliæque minores conspici poterant, propterea quod inanitæ essent, atque ex ipsa vena cava vix trium cochlearium mensura sanguis effluxit, & arteria magna vacua omnino inventa sit.

§. 2. Similiter anno 1660. hominem quendam, ob summam ac diuturnam inappetentiam longa inedia emaciatum, & tandem mortuum publice dissecuimus, in eóque venas & arterias mirabiliter inanitas invenimus, ita ut ex vena cava vix duo cochlearia sanguinis effluerent, ex arteria aorta nihil: *Diemerbræk Anatom. lib. 2.*

SCHOLIA.

SE ipsum fame extinxerat) Per inediam homines duplici modo extingui possunt, primò cum corpus cacochymum est, & multi quidem sed pravi sanguinis copia redundat in vasis: In talibus enim necesse est per convenientia alimenta novos & bonos succos identidem cordi suppeditari, ut refocillari continue possit; quod si per inediam non fiat, tunc sanguine ferventiore, acriore, aliòve modo corruptiore evadente, cor à pravis humoribus obrui & mori, etsi multum sanguinis in vasis supersit: hácque etiam de causa, scil. ob pravam sanguinis qualitatem, qua ad cordis refocillationem & partium nutritionem ineptus fit, phthisici moriuntur etsi sanguinis copia supersit: non enim ad vitam sustentandam sola quantitas, sed etiam bona qualitas sanguinis requiritur: *Secundo*, cum in bene constitutis corporibus per longam inediam absumitur: quamvis enim in iis qui inedia moriuntur, aliquis sanguis in venis supersit, apparet tamen illum nimis paucum esse, quam ut omnium partium nutritioni sufficienter inservire possit, atque hinc debilitatis omnibus partibus & visceribus homo extinguitur: Quod autem in tali casu paucus sanguis supersit, *probant allata exempla. Idem.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII.
SECTIO III.
De SITI MORBOSA.

Observatio I.
Sitis diversos ventriculi affectus sequuta.

ULIER ex Hepatis & vesicæ bilis obstructione in tertianam incidit, hinc in colicam, paralysin &c. conquerebatur de ventriculi ardore, Siti &c. Reperi Jecur nimis magnum & obstructum, vesicam bilis bile crassa ac nigra turgidam: Ventriculum humore plenum viridi atque extensum &c. *Vide l. 1. tit. de Paralysi.*

SCHOLIA.

V*Entriculum humore plenum viridi*) Auctam Sitim deducendam *censet Franc. Sylvius de le Boë Prax.* lib. 1. cap. 1. à Bile acriore in tenue intestinum delata, ibidémque cum confluente succo Pancreatico ita effervescente, ut inde halitus salsi, non vero amari ad ventriculum & fauces eleventur, atque ariditatis sensum ibidem producant: Hæc eadem Bilis acrior, ejusve halitus salsi si per vasa lactea penetrent ad cor, (idem dicendum censet de bile eadem per Ductum hepaticum eo delata) & sanguinem salsugine sua nimium inficiant, nil obstare salivam tunc simul reddi plus minus salsam vel acrem, Sitimque minus temperantem, quin augentem: Sitis quoque auctæ causam subinde existere humorem salsum à capite ad fauces depluentem, atque ibidem ariditatis & Sitis sensum producentem, aut inde ad ventriculum quoque delapsum & ibidem, aut in tenui intestino, halitibus salsis materiam promentem, à quibus itidem Sitis major excitetur.

Ventriculum) Ventriculi tunicam nerveam interiorem, ejusve fibras, potissime ad sensationem facere statuit Accuratissimus *Willis* Pharmac. rat. sect. 1. c. 2. quibus inanitis Fames excitetur, atque præ siccitate aut salsedine corrugatis; ab aromaticis aut potulentis vinosis ingestis, excalefactis *Sitis* inducatur: Si quando humores acres, aut acidi has stimulent, aut vellicent, Cardialgia: Iisdem ab alimentosis succo grato saturatis, ventriculo complacentiam, & toti præterea corpori refectionem impertiant.

§. 2. In cadavere mulieris anno 1625. Janu. 18. in valetudinario mortuæ nullius visceris aderat vitium, solus humor serosus à nimio potu Hydropis causa deprehendebatur, quem largius ingesserat ob insignem Æstum ab ulcere ventriculi, cujus fundus cum pyloro erat exulceratus. *Rhodius cent. iij. Observat.* 4.

§. 3. D. N. de febrili æstu cum intensa Siti conquerebatur: Ventriculi fundus parte interna nigricabat; pars externa livebat, necnon Coli pars vicina & Lien. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

§. 4. Empyematico, qui paracentesim recusaverat, pus ab apostemate in pleura emanans diaphragma corrosit, hinc in viscera imi ventris descendens, ventriculi & intestinorum tunicas exteriores corrosit: Illi febricula, Sitis &c. *vide tit. de Dyspnœa lib.* 2.

§. 5. Mulieri in magnam molem venter excrevit, cum Siti implacabili, Ex abdomine mortuæ eductæ aquæ libræ xc. quas è ventriculo mire extenso prodiisse ostendebant superstites vesiculæ: *vide tit. de ventris tumore.*

§. 6. Juvenis mulier, (*de qua tit. de Paralysi*) conquerebatur de ventriculi ardore, Siti, &c. Illius ventriculus plenus erat humore viridi & extensus: Vesica bilis bile crassa & nigra turgida.

§. 7. Serenis. Princeps Jecur exhibuit durum & exangue, ut cui ℥xxj. sanguinis paucis diebus extractæ fuerint, subsequente Siti intolerabili: Ventriculi interiorem tunicam marcor quidam saniosus arroserat: *vide tit. de Febribus*

§. 8. Anatome eorum qui febre maligna extincti sunt, docet ventriculum cum intestinis inflammari, unde ingens illa Sitis, faucium ardor &c. *vide tit. de Febribus.*

§. 9. Juvenis Monachus febre continua laborans Siti inextinguibili tenebatur: In fundo ventriculi vestigium simile ab impresso cauterio actuali repertum cum eschara: *vide tit. de Febribus.*

Observ.

Observatio II.

Sitis immensa ab inflammatione fundi ventriculi in gangrænam desinente, &c.

AUdi mirum casum tibi nec lectum forsan, nec auditum prius unquam. J. Carolus, Dom. S. Jessensi filius duodecennis, rari & excarnis habitus, a biennio febribus ex affecto & tumido liene oriundis, nunc quartanis, tunc Tertianis correptus, raro ab his immunis fuit: Per mensem quasi ante mortem parcius edere, ac vehementius, noctu præsertim, Sitire visus est, Urinæ sanorum, prout ista fert ætas, simillimæ extiterunt. Imperabantur varia ad sitim fallendam excogitata, sed frustra omnia. Ecce enim cùm biduo ante obitum visitarem, ipsemet cum matula obviam ipsi procedens, facie jam tum præ hesterna conspiciebatur mire collapsa, oculis concavis & circulo sublivido cinctis. Miratus tam subitam faciei mutationem, interrogavi ecquid male haberet? Ille vero nihil præter *intolerabilem sitim accusavit*: Pulsus naturali paulo erat celerior, urina prioribus non absimilis, extrema frigidiuscula potius quam calida: consternabar non parum, maligni enim aliquid subesse ratus (quandoquidem pestis hinc inde grassabatur gravius) bezoartica ordinavi, juxtáque internum æstum restringentia præscripsi, sed incassum omnia, una enim *Sitis* totam complebat morbi fabulam, quæ tam erat inextinguibilis, ut poculo vix dum ab ore remoto protinus clamaret, Potum, Potum. Quia itaque præ nimio potu ventriculus distendebatur, vomitus quandoque infestabant, sed nihil præter assumpta reddebatur, eáque non alterata: Interrogatus nunquid ardorem aliquem circa ventriculi regionem persentiret? Fundi locum ostendit: Vehementem itaque isthic inflammationem subesse conjeci, quam præter locum affectum ardore continuo afflictum, ac sitim inexplebilem, Febris mihi antehac nunquam observata, Lypiria abunde monstrabat; Quid fit? Tertio à decubitus initio die, circa meridiem obiit, postquam prædictis symptomatibus totus enervatus, ac phrenesi quadam correptus paucis ante obitum horis fuisset: Manu ventriculi regioni admota pulsationis quendam sensum conspicue deprehendi: Prædixi si post obitum cadaver aperiretur, singulare quid circa ventriculi fundum nos inventuros esse: Annuerunt itaque, cùm ut tam repentinæ atque inexpectatæ mortis causam cognoscerent, tum ut suspicione infectionis domum suam liberarent.

Res mira, cadaver tam erat emaciatum, ut vivum quasi dicere potuisses sceleton, cute paucissima intertexta carne, obductum. Postquam pectus initio contemplaremur, pulmo sinister apparuit lividus, ad gangrænam jam tendens: ubi inferior venter dissecaretur, cutísque primum cum musculis excarnibus amoveretur, sub Peritonæo, qua Lien situs est, nondum dissecto, nigri quid subesse deprehendimus: Eo disrupto, Lien subturgidus in conspectum prodiit, ac pone Lienem, in ipso ventriculi fundo, Gangræna tam gravis, ut ipsamet ventriculi substantia in atrum ac fœtidissimum succum protinus diffluerct: Omentum fere absumptum: Intestina à flatibus & potu turgida. Mesaraicæ turgebant & ipsæ, simúlque ex colore livido gangrænæ judicabantur vicinæ. *Michael Doringius Epist. xcv. cent. 1. ad Sennertum.*

SCHOLIA.

QUærit *Doringius* 1. An ex Siti illa diuturna præcedente tale quid suspicari quis potuerit. 2. Nunquid gangræna illa præcaveri forte voluerit? 3. quibus remediis? 4. Quæ causa ipsam excitaverit? 5. Quomodo labes tam cito, & Pulmonibus sursum, & mesaraicis deorsum communicata sit? 6. An febris, quam subesse Pulsus fere unicus coarguit, vera Leypiria fuerit. 7. Quomodo pulsatio admota manu deprehendi potuerit, cum arteriæ ventriculo insertæ admodum exiles sint? Respondet *Sennertus* ad 1. Sitis illa diuturna præcedens, inflammationem quidem arguere potuit, sed reliqua omnia significare non potuit? Ad 2. & 3. Gangrænam illam incurabilem fuisse puto, si enim externa nonnisi difficulter curatur, quid de interna speres? Ad 4. Causam fuisse putat putredinem & corruptionem humorum, qui aliquot jam annis in Liene cumulati fuerant. Ad 5. Ob ξύῤῥοιαν illam vaporibus putridis Lieni & Mesaraïcis facile malum communicari potuisse. Ad 6. Febrem illam Leypiriam fuisse non dubitat. Ad 7. Pulsationem arteriarum non in ventriculo fuisse putat, sed in Liene, qui eas sat magnas & copiosas habet itaque ipse non raro in hypochondriacis eam deprehendit etiam citra febrem.

Intolerabilem sitim accusavit; Leipyria abunde monstrabat, &c.) Leipyria febris ex ardentium genere est quorum pathognomonicum est perpetuo sitire: Et quanquam *Galenus* comm. ad p. 22. sect. 2. 1. Epid. dicat in Causo alias sitim adesse, alias non: adesse si in toto corpore focus sit febris, aut si pars quædam focus sit quæ necessario sitim accersat: Non adesse, si pars aliqua laboret & focus sit qui sitim necessario non afferat, Est tamen alius locus apud eundem, comm. ad p. 34. s. 5. l. 6. Epid. aliud quam ante edocens, Æstuare, ut & perpetuo sitire, est ardenti febri peculiare *Hippocrates*, ait *Gal.* ardentem febrem assiduitate Sitis cognoscit ob caloris exurentis, ut phrenitin assiduo delirio: Et tamen *Hipp.* p. 34. ejusd. sect. narrat de febr. ardentibus, in quibus ægri erant soporosi, & non multũ sitiebant, nec enim febris valde acuta erat, idem 3. Epid. §. 3. p. 14. narrat in quadam constitutione in ardentibus febribus & phrenitidibus, alios sitibundos fuisse alios non, Ad quem

quem locum Gal. Potuissent aliqui non sitire, vel ob facultatis potum appetentis offensam, vel quia maligna humiditas illis ad ventrem non confluxerat, omnibus enim putrida quædam humiditas fuit collecta, sed non pari portione nec æque prava: Alii sitibundi erant, quia confluxerat humor vitiosus in ventrem: nam cum bilis vel pituita salsa ventriculi tunicas imbibit, sitis inexplebilis excitatur, cum quia os ventriculi nondum ab humore ita læsum erat ut facultas corrupta foret, Tamen omnino, saltem ut plurimum, sitis intolerabilis est comes ardentis febris, nisi focus sit particularis, & in ea parte quæ inflammata & erysipelatis modo affecta sitim non provocet: In ipso vero Causo si quæ sitis adesse debet, non adsit, his de causis id fieri potest, vel quia, ut dictum, focus non est in parte quæ sitim afferat, vel quia mens læsa est, vel quia facultas naturalis potionis appetens in ventriculo residens extincta est: adde descensum pituitæ dulcis tonsillas & fauces irrigantis, aut cum putens humiditas in ventrem non influxit: aut cùm lingua nigra exustaque totus stomachus, cui illa continua est, eo pene modo affectus sit, arentibus iis partibus, & supra modum siccatis, non percipitur sensus indigentiæ, quia nervus linguæ subjectus non est dispositus eo modo quo debet: In prædicto puero inexhaustam fuisse sitim non mirum, cum partes quæ illam maximè excitant, phlegmone tentatæ fuerint, Pulmones sc. & ventriculus.

Observatio III.

Sitis à Pulmonibus nigris, tumidis, Hepate nigro sanguine consperso, Cysti felle destituta, &c.

INtimus S. C. M. Consiliarius ardenti febre ab erysipelate pulmonum extinctus, Sitim adeo intolerabilem patiebatur ut *nullo potu* ea *sedari* potuerit: Cadavere dissecto, pulmo niger adeóque tumidus sese obtulit, ut naturali suo hospitio restitui non potuerit. Hepar magnum plurimo nigróque sanguine conspersum, cum cysti fellea omni bile destituta, (alio traducta, scil. ad pulmones, & vasa majora. In utroque rene duo magni calculi, &c. *Vide historiam lib. 4. tit. De Febribus.*

SCHOLIA.

NUllo potu sedari) Hermetici Sitim immodicam & præternaturalem, à spiritibus quibusdam sitibundis, ex impuritatibus sulphureis genitis, exoriri contendunt, qui non simplici refrigeratione & humectatione, sed spiritibus aliis sibi analogis satiari volunt; quemadmodum videmus in febrium accessionibus sitim immensam multo aquæ potu parum inhiberi, quæ tamen spiritibus acidis, vitrioli, sulphuris, salis, & similium, cum longe minori aquæ quantitate permixtis, facilius cedat. *Riverius Prax. med. lib. 19. c. 4.*

Observatio IV.

Sitis ab Erysipelate Pulmonum & Hepatis incendio.

MElchior du Fresnoy, annos 4. natus, febre corripitur continua, Sitis aderat quæ expleri non poterat, magnum in Pulmonibus incendium conjectum est, &c. Aperto cadavere nihil p. n. in Pulmone contentum inventum est, Una pars Pulmonis veluti stipula ardente deflagraverat: Lobus unus Pulmonis livebat, Hepar quoque veluti deflagraverat. *Ballonius consil. 27. lib. 1.*

SCHOLIA.

S*itis quæ expleri non poterat*) Vide Scholia ad historiam dictam *tit. de Febribus.*

Una pars Pulmonis deflagraverat) Vide Scholia ad dictum locum, ubi de Erysipelate Pulmonum.

Magnum in Pulmonibus incendium) Ardua est quæstio de Potu in pulmones transfuso, cujus exiguum per tubulum Asperæ arteriæ, & tanquam juxta parietem illabi *Hippocr.* lib. de corde docet, quoniam epiglottis, operculum exactum, ne transmiserit quidem ampliorem potum: Eidem *Galenus* lib. 8. de Placit. cap. 15. suffragatur: neque enim per mediam fistulam influere, sed per asperæ arteriæ tunicam irroratione quadam aspergi, neque ullum omnino dum delabitur sentum efficere testatur. His præmissis, expendant mecum qui judicio pollent, numnam probabilis sit hæc conjectura, quod Lymphatica Jugularia (quum asperæ arteriæ cavitas par non sit, aut non patiatur ob molestiam quam inde percipit) ad hoc munus haud inepte concurrant? Bibere expetimus, quando Sitis ingens fauces nostras urget, tandiu donec guttur quasi imbre permaduerit, ut aliquid in pulmones refrigerandos abeat, nec unico haustu contenti sumus: Rarum utique est Sitim, quæ est frigidi & humidi appetitus, non à solo ventriculo sed à Pulmonibus quoque progigni. Hinc quibus aut calidiores contigere, aut præ æstu, aut nimio motu in cantu & vociferationibus incaluere pulmones, bibacissimi sunt. Ne de medicamentis pectoralibus, dicam, decoctis, syrupis, eclegmatis & cæteris bechicis, quibus impacta materia lubricari & expelli debet, quod retroacta per tussim sputamina uberrime evincunt, nil proficientia si in ventriculum subito præcipitarentur: Sic qui citissima egent instauratione modico vini haustu citissime reficiuntur, quod non eveniret nisi vinum, juxta Euripidem, penetrans pulmonum meatus, multo præditum spiritu, actutum è gula in glandulas, & porro in Ductus aquosos Jugulares posset permeare. Estque adeo huc accersendus aphor. Hippocr. q. 2. *Facilius est potu refici quam cibo:* Præterea non semel audivi ex nutribus lactantibus, se reapse inter hauriendum percepisse quomodo potus ad humeros defluxerit: Quin quod plurima adsint exempla, multos qui vel inter currendum, vel statim post cursum potitarunt, è vestigio exanimatos fuisse, dum frigidus potus ad ipsam cordis arcem affectans viam, nativum calorem, aliquin à ventilatione pulmonum pene exhaustum, momento suffocavit: In quibus

quibus casibus frustra poros ignotos, aut alia quærimus diverticula: Magnum habet argumentum quod hi ductus, quos Natura ad recipiendum humidum perquam artificiose figuravit, altiori situ, œsophago incumbentes, utrumque asperæ arteriæ latus cingunt sepiuntque. *Jac. Henricus Pauli Anatom. Anatomia Bilsiana cap. 8. ubi de Lymphaticis jugularibus.*

Observatio V.

Sitis p. n. excitata à diversis vitiis partium vitalium & naturalium.

§. 1. Scoto dolor erat hypochondriorum & ventris, nausea, vomitus, Sitis, febris, &c. Hepatis lobus orificio ventriculi posteriori erat affixus, nigricans ab inflammatione, Pulmones purulento ichore pleni. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 2. Puer 7. ann. febre tentatus cum doloribus ventris, Siti inexplebili, &c. Hepar erat in parte concava lividum, Cystis quintuplo quam par est tumidior, Pulmones exusti, aridi, &c. *Vide tit. de Febribus lib. 4.*

§. 3. Melchior N. febre correptus continua, cum vomitu, dolore lateris, Siti quæ expleri non poterat. Una pars pulmonis velut stipula ardente deflagraverat, ut & Hepar. *Vide tit. de Febribus lib. 4.*

§. 4. Puellulæ Cachecticæ Sitis erat & potus cupiditas ingens, Abdomen scatebat materia serosa multa, cœrulea, fœtida, Pulmones intus & extra corrupti. *Vide tit. de Cachexia.*

§. 5. Adolescens dysentericus febre correptus est cum Siti: Oesophagus interior ad os ventriculi superius, & ad medium thoracem, niger, corruptus, Pulmones alterati. *Vide tit. de Dysenteria.*

§. 6. Illustri N. appetitus dejectus, Sitis intensa: Hepar repertum magnum, durum & quasi coctum: Splen putridus, Pulmones ab inflammatione nigri. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 7. In Nob. febre ardente extincto Pulmo niger repertus, adeoque tumidus ut naturali suo hospitio reddi non potuerit, In utroque rene duo magni calculi, Hic Siti intolerabili premebatur. *Vide tit. de Febribus.*

§. 8. Virgo febre maligna prehensa Siti inextinguibili premebatur. Thoracis cavitas dextra erat aqua subnigra & putrida plena; Pulmo ejus lateris corruptus ac niger, ventriculus mira copia fæcum & flatuum distentus. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 9. Dom. N. Vomitu vexatus cum Siti intensa, Cava hepatis pars scirrhosa erat & inflammata, Pulmones etiam juxta costas: Ventriculus pure repletus cum levi ulceratione internæ tunicæ. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 10. Ill. Dominæ continui ventriculi dolores cum immensa Siti, Ventriculus erat siccitate contractus, plenus materia cruda, quasi ovi putridi, Interius illi accreverat lapis durus, Pulmones arefacti, purulenti. *Vide ibidem.*

Observatio VI.

Sitis excitata à variis aut complicatis affectibus partium naturalium.

§. 1. Joh. Agers diu conquestus de dolore hypochondrii sinistri cum dejecta appetentia & Siti: Ventriculi interior tunica reperta omnino corrosa, Hepatis & Lienis substantia corrupta. *Vide tit. de Hypocond. dolore.*

§. 2. Sæpe Jecur animadversum tuberculis & abscessibus obsessum, quorum non aliud signum fuit quam mediocris febris cum Siti & cibi fastidio. *Fernelius path. lib. 6. c. 4.*

§. 3. Filius N. novem annorum Siti continua vexabatur. Hepar habebat immensæ magnitudinis, Extremis partibus tostum, nigrum, durum. *Vide tit. de mictione difficili.*

§. 4. Famulus N. per annum dolore hypochondrii dextri conficiebatur, cum cibi fastidio Sitique inexhausta. Hepar repertum durum, albicans circa ventriculum; Gibba parte prope costas nothas nigrum, plumbeum, &c. *Vide tit. de Febribus.*

§. 5. In Johannæ Pfeiffer, morbis complicatis confectæ, cadavere, Hepar interius aridum & velut semicoctum erat, quod arguebat maximam calidam intemperiem adfuisse: hinc Sitis inexhausta qua à teneris affecta fuit. *Hildanus cent. 6. Observ. 74.*

§. 6. Quidam conquestus est de molesto hypochondrii dextri dolore, cum oris ariditate, potus majori desiderio quam cibi: Inventa est vomica in Sima jecoris parte, satis magna atque aperta. *Vide tit. de Hypochond. dolore.*

§. 7. Puellus lac matricis avidissime sugebat, adeo ut non sufficeret, In gibbo Hepatis inflammatio aderat, & in inferiore parte splenis, stomacho undique humor atrabilaris adhærebat. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 8. Sectis cadaveribus eorum quibus in Febribus Sitis insignis adfuit & denegatus potus,

potus, Ventriculus, Cor Pulmones & reliqua viscera tanquam exusta apparuere. *Vide tit. de Febribus.*

§.9. Rever.&c.(*de quo lib.1.Tit.de Soporosis affectibus*) qui lethargicus obiit, perpetuo dum viveret incredibili Siti torquebatur. Illi meatus bilis duodeno insertus, admodum latus erat, utriculi instar inflatus, calculis undiquaque refertus.

§. 10. Quidam diu sensit graves lateris dextri dolores, post Siti immodica pressus Hydrops successit. Sola vesica fellea in vitio fuit, quæ sine bile novem lapides continebat. *Vide tit. de Hypochondr. dolore.*

§. 11. Fœminam dysentericam (*vide tit.de dysenteria*) Sitis urgebat intolerabilis: Intestina duodenum & jejunum repletissima erant bile.

§. 12. Juveni dolor fixus in hypochondrio sinistro, in regione coli, cum ardore, Siti,&c. Inventus est abscessus in mesenterio & colo, ea potissimum parte quæ fundo ventriculi substernitur. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 13. Nob. N. stranguria detentus in febrem incidit cum Siti inextinguibili: In rene sinistro aderat abscessus suppuratus, jecur, vesicam, intestina inflammatio erysipelacea tenuerat. *Vide tit. de urinis p.n.*

§. 14. Uxor N. Siti clamosa cum ventris mole laborabat: Jecur putridum inventum: Inter peritonæum & intestina numerosæ vesicæ. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 15. Observavi Lienem rubentem & aridum in quodam qui Siti immoderata angebatur & ardente febre correptus erat. *Vide tit de Febribus lib.4.*

§. 16. N. corpusculum apertum, cujus Ren dexter rugosus, parte anteriore subniger, intus habens abscessum pure mucoso cruentóque plenum, Extus alium abscessum. *Vide tit. de mictione difficili.*

§. 17. Juvenis dolore renum oppressus est, insolenter illum vexarunt Sitis,&c. In utroq; renum cavo vermes crassi, albi, vivi inventi, &c. *Vide Tit. de Lumborum dolore.*

§. 18. Joh.N. ren sinister lapide angulos obtusos habente obsessus est, Sinister justo minor & pene collapsus, Febris erat, æstus & Sitis. *Vide tit. de Diabete.*

§. 19. Vidua, dolore dorsi & ingente Siti vexata tandem fit Ascitica. Lien calculis plenus conspicitur. In Rene dextro quadrangularis lapis. Uterus totus cartilagineus. *Vide tit. de ventris tumore.*

§.20. Matrona ventriculi dolore correpta est: accedit Sitis omnino inexhausta. Pancreas erat maximum & scirrhosum, Ren sinister colliquatus omnino: Ventriculus inanis. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

Observatio VII.

Sitis molesta ob varios partium vitalium affectus.

§.1. JUvenis diu mœstus subito occubuit, ante tamen molestissimam Sitim perpessus: Omnia recte se habere deprehensa, præter cordis sinus, qui pituita vitrea repleti erant. *Vide lib.2.tit. de morte subita.*

§.2. Illustr. Dominæ N. pericardium cordi adhæsisse, humoréque vacuum repertum est. Æstuans perpetuo aërem captabat frigidum, Siti molesta torquebatur. *Vide lib.2.tit. de Dyspnœa.*

§.3. Quidam acuta febre prehensus est cum Siti ingenti, anxietate, dyspnœa, Sectio à morte palam fecit adfuisse pericardii inflammationem. *vide lib.2.tit.de Pectoris dolore.*

§. 4. Nob. febre acuta detinebatur, ingénsque Sitis consequebatur. Inventus est in membranis intersepientibus Tumor inflammatorius, sat notabilis magnitudinis. *vide lib. 2.tit. de Pectoris dolore.*

§. 5. Agricola plaustri fœno onusti ruinam in se passus, pectoris dolore corripitur, ardente febre, Siti magna. Pericardium in defuncto pure copioso scatebat, cui velut immersum erat cor, Pulmo ejusdem labis particeps. *vide tit.de Pectoris dolore lib.2.*

§. 6. Juvenis (*de quo Tit.de Phrenitide*) ex Erysipelate in tibia medicamentis repercusso, passus est dyspnœam & Sitim intensam, ob quam linguam extra os perpetuo exsertam habebat: Illi Pleuræ pars dextra, necnon pulmonum lobi antici & postici, pustulis miliaribus obsita deprehenduntur.

§. 7. Uxori N. dyspnœa, febris levis, sed tamen Sitis perpetua. Illi thoracis dextri spatium aquæ magna vi erat distentum. Pulmones retorridi & multo purulento tabo prægnantes. *Vide tit. de Dyspnœa lib. 2.*

§. 8. Puella ægre ambulabat, & cum difficultate ascendebat, tum magna Siti premebatur

tur. Cavitate thoracis aperta, evaporabat fœtor insignis: Dextrum tantum ejus latus erat integrum: In tertia circiter sinistri parte aderat cystis plena liquore cremori simili, ad quantitatem trium pintarum. *Vide lib.2.tit.de Pectoris dolore.*

§. 9. Uxor D.N. nata patre Pulmonico, questa est de linguæ rubore & siccitate, juncta siti insigni, &c. Pars sinistra pulmonis magna sui parte tabuerat: Purulenta materia continebatur illa thoracis parte. *Vide lib.2.Tit.de Phthisi.*

Observatio VIII.

Sitis ab incendio viscerum vitalium quæ marcida reperta, absumpto humore Pericardii.

ARdente Sirio Juvenis in causum incidit cum lingua nigra, Siti clamosa, viscerum ardore & nimio caumate pressus, &c. In ejus sectione inventum est cordis involucrum rugosum, & cordis ipsa substantia marcida, absumpto fere omni humore qui in pericardio continetur, ab assante calore fere absumpto: *Vide lib. de Febribus. Zacutus Prax. adm. lib. 1. Observat.* 142.

SCHOLIA.

IN *causum cum Siti clamosa*) *Galenus* ad part.34. sect.5. lib.5.Epid. ait æstuare & perpetuo Sitire esse ardenti febri peculiare; Nullum aliud est insigne argumentum: Est enim sitis assidua, & exurens calor, quæ duo perpetua sunt: *Hippocr.* (ait idem) ardentem febrem assiduitate Sitis cognoscit & caloris exurentis, ut Phrenitim delirio assiduo.

Observatio IX.

Sitis absentia in iis quorum ossa solida, medulla carent.

COncretis quosdam ossibus, ac sine medullis vivere accepimus: Signum eorum esse nec Sitim sentire, nec sudorem emittere. *Plinius lib.7.Natur.histor.cap.*18.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO IV.
De DEGLVTITIONE LÆSA.

Observatio I.

Deglutitio læsa ob convulsionem Oesophagi, pendentem à materia viscida initio nervorum incumbente.

MILES cum per integram noctem ebrius in solo decubuisset, evigilans opisthotono correptus est, nihilque Deglutire poterat: Cadavere aperto, vitalia & naturalia organa integra erant: Cerebri autem ventriculi erant repleti materia viscida, vitello ovorum simili, quæ incumbens initio nervorum sæva symptomata in subjectis partibus excitabat. *Vide lib.1. sect. 13. Observ. 15.*

SCHOLIA.

O*pisthotono correptus*) Oesophagi tunica media juxta G. *Hofmannum*, musculus est, ideoque paralysi & convulsionibus obnoxia. Oesophagi vero anatome hic proferenda, ut quomodo Deglutitio secundum naturam perficiatur, innotescat, hinc quibus affectibus p. n. obnoxia; ex *Willisii* Pharmac. rationalis sect. v.cap.2. Oesophagus, *inquit*, tres habet tunicas, Harum interior in intima superficie quoddam quasi velum habet, fibris seu villis tenuissimis constans, quod totam ejus cavitatem velut lanugine quadam investit: Reliqua hujus tunicæ substantia tota nervea est, fibris varii generis & diversimode contextis donata: Porro hæc membrana illi quæ palatum, os, fauces & labia tegit, continuatur: insuper illa ad ventriculum usque descendens, os ejus circumcirca, & inferius spatio trium digitorum oris latera intus obducit: Pars ea proculdubio ad sensationem maxime exquisitâ facit, hinc enim post grata comesta & deglutita, grata jucunditatis affectio usque ad ventriculi ingressum comitatur, quin & ab ingratis comestis irritatione hic facta, nausea sæpe ac vomitus succedunt: Porro hujus tunicæ altior in ventriculum insertio, inti-

mum ac citissimum illud inter stomachum & gulam commercium facit, ita ut si pars alterutra in vomitionem cieatur, mox altera in συμπάθειαν adducatur: cumque eadem tunica palatum aliásque oris partes investiat, etiam hæ cum illis circa vomitionem mutuo consensu afficiuntur.

2. Proxima Gulæ tunica carnosa admodum & crassa est, velut si esset musculus perforatus: Hujus tunicæ fibræ carneæ, juxta *Stenonem*, spirales sunt atque duplicis ordinis, quæ se mutuo intercussant, & binas velut cochleas oppositas constituunt. Hinc videtur totus Oesophagus duobus musculis constare, qui quatuor parallelogrammos cum fibris oppositis, & se invicem decussantibus efficiunt, &c. Tertia & extima Oesophagi tunica, huic & ventriculo communis, atque à diaphragmate oriunda, tenuissima, & fibris tantum membranaceis & perquam exilibus existit.

Quoad usus & officia harum partium spectat, dicimus in genere tunicam interiorem potissimum ad sensus, mediam ad motus munia præstanda, atque tertiam, ut totius integumentum sit, componi: 1°. igitur quod Oesophagi tunica interior crusta villosa obducatur, hoc ita fieri videtur ad comessationem, quæ pro vita tuenda necessaria est, magis invitandam, nempe ut, dum alimenta grata deglutiuntur, in toto oesophagi transitu à villis istis arripi, iisque diutius adhærere & jucunditatis sensum imprimere queant: Hæc autem tunica fibris nerveis tantum intertexta est, quarum præcipuum munus est sensibilium appulsus suscipere, eósque mox primo sensorio tradere, proinde ut juxta complacentiæ aut displicentiæ affectus ibidem excitatos, deglutitionis aut rejectionis motus continuentur aut de novo excitentur.

Hic autem inquirendum, annon hæc Tunica prorsus nervea, siquidem fibris ita numerosis & variis intexitur, etiam motui cuipiam inserviat? Quippe cum Oesophagum ejusque partes inter Deglutiendum, exspuendum, evomendum, oscitandum, aliásque affectiones diversimode moveri constet: porro cum alia viscera membranacea, & imprimis ventriculus & intestina, in varios spasmos, inflationes & distensiones passim agantur, explicare oportet à quibus Fibris, & quo ritu affectis, istiusmodi variæ sive actiones sive passiones obeantur?

In peculiari autem Tractatu ostendimus Quod & Quomodo omnis contractionis motus à fibris tantum carneis perficiatur, videlicet, Hæ spirituum (qui à fibris tendinosis prosiliunt) incursibus subito inflatæ ac intumefactæ mox abbreviantur, proindéque partes appensas versus se corripiunt. Cæterum vero cum & plane constet quasdam partes nerveas, ac imprimis viscera concava, non solum contrahi, sed expandi, multum inflari, inque majorem capacitatem ampliari, quod certe per contractionis motum fieri nequit; cúmque insuper liquido pateat spiritus animales intra fibras nerveas, haud minus quam intra carneas moveri, inque iis non tantùm blande scatere, sed interdum valde irritatos aut explosos impetuosius exilire, His inquam præmissis non dubitamus statuere, spiritus animales intra fibras nerveas sive membranaceas scatentes, non modo sensiones, quæ proprium illorum munus sunt, sed & motus quosdam locales, scilicet expansiones sive inflationes efficere. Quippe dum spiritus animales in explosiones acti, & insigniter rarefacti, has fibras (quæ secus ac carneæ non certis ordinibus, sed quaquaversum dispositæ, plurimum attenuari, inque majores expansiones distendi & dilatari possint) impetuosius subeunt, necesse est viscus ex iis constans ubique inflari, ejusque latera quaquaversus explicata, summeque attenuata in majorem capacitatem ampliari. Profecto ex instituto naturæ quandoque ad hunc modum fieri convenit, nimirum ut dum partes, quas membranæ constituunt, subtendunt aut investiunt, hoc situ expanduntur, humores superflui aut molesti eisdem affixi, aut adhærentes excuti & ablegari possint. In hunc finem & hac ratione Pandiculationes, Oscitationes, & quosdam alios inflationis aut distensionis motus excitari putamus: Quapropter si quidem in *oscitatione* Oesophagi ductum nobis vel invitis ampliari, & quasi à vento quodam inflari & expandi sentimus, concludere licebit exinde hunc affectum oriri, quatenus Gulæ tunica interior, propter humiditatem nimiam (qua aggravatur) discutiendam, à spirituum explosione quadam expanditur & ampliatur. Porro hunc Oscitationis motum (quia indecorus videtur) dum inhibere nitimur, mox Tunicæ exterioris fibræ carneæ in contractionem cientur, quo fit ut inter oppositos hosce expansionis & contractionis nixus, in œsophagi tunicis quædam quasi colluctatio, quam facile percipimus, oriatur. Quo ritu spiritus animales in Affectibus convulsivis viscera membranacea valde inflent ac attollant, ac, ut vivi animalis exilitiones mentiantur, intumefaciunt, à nobis alibi dictum, Porro cum à pharmaco incongruo, aut veneno, ventriculi aut intestinorum distensiones & inflationes horrendæ, & non raro totius abdominis intumescentiæ subitaneæ & immanes contingant, ita fieri solet in quantum spiritus animales summe irritati, inque impetus explosivos adacti, fibras membranaceas omnes simul incurrunt, & quoad ultimum extendunt, proinde ut viscus ab iis contextum mox totum infletur & quantum fieri potest amplietur: Verum de diverticulo hoc de motu membranaceo regressi, Oesophagi tunicæ alterius usum consideremus.

Exterior Gulæ tunica, carnosa admodum & crassa, si quidem duobus fibrarum carnearum ordinibus, qui oblique ascendunt & descendunt, séque mutuo decussant, constat, duplex quasi musculus censeri debet: Cúmque unus fibrarum duplicatarum ordo sic descendens Deglutitioni inserviat, alter proculdubio ascendens Expuitionis & vomitionis opera perficit: Novi quosdam ob Paralysin in hac Oesophagi tunica carnea excitatam, Deglutitionis magna difficultate laborasse, aliosque ob fibras penitus resolutas fame interiisse. Porro suspicari fas sit, ob fibras nerveas tunicæ interioris, dum spiritus in iis explodunttur, & inflatas nimis & distentas, Præfocationis sensum & veluti globi cujusdam ascensum in Hystericis evenire. 3. De Tunica Oesophagi extima, non est ut multa dicantur, hæc enim fibris tenuissimis & membranaceis constans, fere tantum pro visceris hujus integumento esse videtur.

Ex hac Gulæ constructione læsæ Deglutitionis causas venari licet, quæ aut Depravatur aut Diminuitur aut Aufertur, *Depravatur*, aut ratione objecti improportionati deglutiendi, Aut ratione modi Deglutiendi, scil. cum quæ ore recipiuntur per nares viam inveniunt. Id quod triplici de causa contingit 1. ob insigne palati ulcus, tunc enim ingestus cibus ulceris foramen subit, & accedente inspiratione alimentum in nares defertur: 2. ob ulcus aut erosionem operculi: hac enim particula erosa cibi, præsertim liquidiores, aliqua ex parte asperam arteriam ingrediuntur, hinc excitata tussi ingesta per nares excluduntur. 3^am. causam attingit *Galenus* 5. *de locis*

angustiam

angustiam scil. circa principium oesophagi, a qua *imminuitur* etiamnum & *aufertur* aliquando Deglutitio. *Imminuitur* autem vel *Aufertur*, ob Gulæ vitia considerata ut est via, aut ut est organum. Quatenus via est, Angustiæ obnoxia est aut Occlusioni, vel propter Errorem externum, os, nucleum, crassam pituitam, &c. vel propter Morbum, tumorem, carnem adnatam, coalescentiam ex ulcere; compressionem factam à tumidis partibus adjacentibus. Quatenus organum consideratur, vel animale vel naturale; ut animale, ratione musculorum laryngis, qui deglutitioni inserviunt, quatenus laryngem attollunt, qua elevata gula deprimitur, & cibus superiora occupans infra detruditur, 2. quia tunica Oesophagi media, quæ muscularis est, afficitur quoad fibras suas carneas. Hæc & prædicti musculi laryngis officio non funguntur, paralysi, spasmo aut tumore affecta: Gula si perpenditur ut organum naturale, prædita est facultate attractrice & expultrice: utraque imbecilla fit ab aliqua intemperie, aut impeditur ab ulcere, abrasione (cui obnoxia est tunica intima, ubi crusta villosa, qua obducitur, secedit, unde ejus usus perit) inflammatione, tumoribus frigidis. Viciatur & Deglutitio ob insignem ventriculi inappetentiam, quo in casu attractrix silet. Gulæ enim & ventriculo, palato item & ori communis est hæc tunica, unde unius partis affectiones in alteram facile transiliunt.

OBSERVATIO II.

Deglutitio læsa à Tuberculo fauces occupante.

ADolescenti tuberculum ad palati forulum enatum est, quod tandem totas hominis fauces opplens, alimenti potúsque transitum &c. impediit. Præsectum tuberculum in mortuo ostracinum intro repertum est, cum aliquo particulæ conformatu, &c. *Vide lib. 2. Tit. de Suffocatione.*

OBSERVATIO III.

Deglutitio læsa ob molem carneam circa exortum asperæ arteriæ innatam & oesophagum.

IN Puella hecticá dissecta, circa exortum asperæ arteriæ, ex pulmonis substantia, moles steatomatum carne permixta, ovi magnitudinem excedens, inventa est, quæ tam asperæ arteriæ quam oesophago adhærescebat, hinc Degliendi difficultas. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

OBSERVATIO IV.

Deglutitio læsa ab adipis copia gulæ & tracheæ adnata.

NObili N. tracheæ arteriæ & gulæ tantum adipis indurati adhæsit, ut paucos dies ante obitum cibos assumere nequiverit, solo potu sustentatus. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

APPENDIX.

Deglutitio læsa ob pruni ossiculum subsistens in sinu quodam Tonsillis insculpto, viam cibi potuique arctans.

TOnsillæ vulgo Amygdala dictæ, laxæ & spongiosæ sunt, ac Sinus habent varios, unum amplum & ovalem in os apertum (hic in bobus digiti minoris apicem facile admittit) pluresque parvos, quibus humiditatem salivalem cerebri suscipiunt, eáque laryngem, fauces, linguam & oesophagum continue humectant ac lubricant, *Fallopius* bene notat interdum magni sinus interioris aperturam ulcusculum æmulari, & nonnunquam pro tali ab imperitis Chirurgis tractari, nempe quoties ejus osculum, ab humorum copioso in glandulam decubitu, nimium dehiscit. Quantum autem interdum dehiscat, vidi in rustica quadam, quæ famelica comederat pruna Damascena cocta, & propter in edendo festinationem, nescio quo casu, lapillus unius pruni majusculi ingressus est aperturam dicti magni sinus, unde glandula mox intumuit, adeóque cibi potúsque viam præclusit, ut sequentibus quatuor diebus ægra nec cibi nec potus quicquam deglutire potuerit, atque hinc meum consilium tunc implorare coacta fuerit: Depressa lingua glandulam admodum tumidam in dextro latere, sed minime inflammatam, ejusque ante dictam aperturam præter solitum valde dehiscentem conspexi, sed pruni lapillum non vidi: mox pauxillum decocti hordei cum syrupo de althea mixtum mulieri sorbendum dedi, & foris pollicem meum regioni glandulæ istius tumidæ imposui, eamque fortiter pressi, & tunc jussi ut mulier magno impetu contentum ore liquorem deglutire niteretur. Prima vice resilit liquor per nares, sed secunda vice, ob compressionem, quæ foris per pollicem, & intus per retractam versus posteriora linguam fiebat, lapillus è glandula exsiliit in os, ægráque illico rursus cibos potúsque deglutire potuit.

Similis fere casus à me visus fuit in cive Ultrajectino, cui frustulum crustulæ duræ casei in antedicti sinus aperturam illapsum fuit, totamque deglutitionem protinus impedivit, verum hujus curatio non tam prompte successit, sed aliquot dierum molestiam nobis exhibuit. *De Diemerbroeck Anatom. lib. 2. cap. 16.*

Observatio V.

Deglutitio læsa ob Columellæ & Tonsillarum absentiam.

Uxor Johannis G. G. uno partu & filium & filiam mense Febr. anno 1620. Dresdæ enititur: Filia quidem optime constituta, atque omnibus membris perfecta erat, Filius vero *Columella & Tonsillis destituebatur*, unde & lac quod sugebat, per nares partim reddebat, Non diu superstes fuit, sed XXI. saltem ætatis diem attigit. *Ph. Salmuth cent. iii. Observ. vi.*

Scholia.

Columella destituebatur) Hic usus illi adscribitur ab Anatomicis, ne ex ore potus in nares remeet: ideo binis musculis exiguis suspensa est, qui eam antrorsum & retrorsum movent in deglutitione: Quoad Tonsillas, inter varios usus illis adscriptos, hic numeratus, ut humectent linguam, fauces, laryngem & oesophagum, continent enim naturaliter humorem quasi mucilagineum, & lubricandis partibus maxime accommodum, faucibus scil. partibusque vicinis & præsertim Oesophago, Hinc collige à defectu istarum glandularum, humorem quoque illum, quem naturaliter continent, abfuisse, ac proinde difficultatem in deglutiendo sequutam esse. Ob id mihi Filia semestris cui ad obitum usque maxima hausti lactis portio in nares inferebatur. In inspiratione vero sibilus quidam perpetuo circa isthmum percipiebatur, à defectu columellæ. Cultro anatomico exponere, quo accuratius causæ innotescerent, vetuit amor paternus.

Observatio VI.

Deglutitio læsa ob Epiglotidem induratam.

Epiglotidem adeo quandoque induratam deprehendi, ut non solum loquelæ abolitionem inferat, verum etiam *nonnisi frustra magna deglutire* ægrum posse efficiat; Potus, & omnia quæ cochleari exhibentur, Trachæam intrant, rigidiore ab Epiglottide non satis clausam: Malum hoc incurabile habetur. *P. Barbette Anat. Pract. lib. 1. cap. 4.*

Scholia.

Nonnisi frustra magna deglutire) Contingit quoque solida facile, liquida vix deglutiri, cùm glandulæ gulæ extrinsecus appositæ intumescunt, quod solida comprimendo viam vi sibi faciant, liquidiora autem fungosam glandium substantiam magis impleant: Item convulsis musculis hyoideis, quia tunc sursum et igitur larynx, unde remeat in os cibos liquidus, solidus pondere delabitur, tremulo anxióque quodum motu. *Vide Scholia ad Observat. xxiv. ubi alia ratio adducitur.*

Observatio VII.

Deglutitio læsa ob oesophagum callosum & compressum à materia crassa ambiente.

Petrus Balen, studiosus, annorum 24. natura tenui valetudine, catarrhis, dentium dolori & gutturis angustiæ obnoxius. Is anno 1624. cœpit esse querelus de rigida colli duritie: fuerat hyems asperrima, & ille caput contra brumalem injuriam indurare voluerat, in musæo studens detecto capite & fenestris apertis, alvus ei erat adstricta. Is tumor sensim increvit, adeo ut tandem in Maio ad tantam duritiem & tumorem totum ei collum adduceretur, ut nihil amplius fere deglutire posset: rigebant musculi mastoidei, totumque collum instar saxina viscida materia, quæ etiam adeo oesophagum comprimebat, ut nihil tandem, ne quidem liquidum etiam deglutire posset; Varia emollientia fuere applicata, etiam instrumentum per oesophagum immissum, sed cum magno doloris tormento, quia latera oesophagi valde connivebant, augustata & compressa ab incubitu crassæ ejus materiæ. Tandem ad pepasmum materia devenit, & foris ad jugulum versus latus sinistrum ruptum est apostema, unde ingens materiæ copia profluxit: liberius tunc incepit deglutire, sed febris eum apprehendit continua, nam maxima materiæ copia ei in thoracem defluxit, ibique computruit, & febrem putridam continuam accendit, quæ viribus omnibus exhaustis eum sustulit anno 1624. Junii 20. Vox ei & mens integra ad ipsum usque momentum quo animam efflabat: Biduo ante mortem, per foramen apostematis, in jugulo etiam prodibat aliquid potulentæ materiæ cum biberet, nam oesophagus erat exesus à materiæ putrilagine: sed arteria aspera erat integra & intacta, nam vox & respiratio sine dolore libere procedebant.

Secto

Secto cadavere, musculi colli omnes erant corrupti, ut & oesophagus, idque digiti longitudine, infra cartilaginem scutiformem incipiendo & deorsum eundo; Luridus, lividus, nigérque erat omnium partium color, excepta arteria aspera, quæ erat integra. Plurimum materiæ crassæ, amurcosæ, & subcineritio colere præditæ hærebat circa musculos & oesophagum, oesophagúsque ibi, ubi color mutaverat, valde connivebat à materiæ compressione, & calli duritiem contrahere inceperat; vehementer ea materia fœtebat.

Deglutitionem igitur impedit, tum angustia oesophagi à materiæ compressione, tum ejus callosa consistentia, quæ se contrahere, & cibum apprehendere non poterat. Oesophagus supra & infra, ubi occalescere desinebat, erat liber & apertus. *O. Heurnius Observatio xxx.*

Observatio VIII.

Deglutitio læsa ob Oesophagum cartilagineum redditum & dorsi spinæ accretum.

FOeminia diu difficultate deglutiendi præpedita Medicum adivit, qui ipsi consuluit *stylum ex osse balenæ* confectum, longum flexilémque in ventriculum intrudere: circa claviculas obstaculum aliquod invenit, quod stylus nullomodo superare potuit; Medicus illam pro deplorata habuit, post paucos menses obiit fame enecta.

In dissecto cadavere, totus Oesophagus à clavicularum regione ad ipsum stomachum inventus est pura puta cartilago: neque erat pervius nisi cavitate valde minuta, vix setam porcinam admittente, éaque labyrinthia, sed integra substantia cartilaginea solidus: Accrevit etiam dorsi spinæ, eodem modo atque cum ossibus coalescunt cartilagines naturales: In inferiore abdomine Lien & Hepar una agglutinabantur, utrumque viscus solito majus, licet reliqua omnia valde emaciata conspiciebantur; Cystis fellea lapillis in ipsius figuram effigiatis plena. *Henricus Sampsonius in Miscellan. Curiosis anni* 1613. *Observ.* 170.

SCHOLIA.

S*Tylum ex osse balenæ, &c.*) In Anglia nuper inventus usus baxilli flexilis ex penna balænæ cum alligatis scopis, quo per gulam demisso, & sursum deorsum moto, ad vomitum concitatur repletus ventriculus: Aliis penna anserina has vices supplet. Quidam Medicus incurvo syphone utebatur in omnibus catarrheumatibus, quo velut incantamento non solum à capite defluẽtes humores excipere, sed & in profundo corporis ventriculo impactos elicere: Figuram depingit *Rousseus* Epist. med. 47. improbans quod subvertat stomachum, & nausea cibíque fastidium oriatur, & quamquam crudum expurget humorem, eidem generando novam suppeditet materiam: At hæc incommoda vitabuntur si finita ciborum concoctione & distributione dextre instrumentum ingeratur. Illius beneficio quidam in extremis constitutus imminens fatum evasit, referente *Willis* Pharmac. rat. sect. 2. cap. 1. Vir robustus, *ait*, & alias satis sanus, à longo tempore vomitu crebro laborans comesta quæque sæpius, etsi non semper, mox rejicere solebat. Tandem victis omnibus remediis, morbus in eum statum devenit ut valde esuriens comederet ille donec oesophagus ad Gulam usq; impleretur, dein nihilo in ventriculum illabente, ingesta quæq; cruda regereret: Cùm pharmacis minime juvantibus præ fame summe elanguesceret, & propediem interire periclitaretur, instrumentum ei instar virgulæ, è piuna cetacea, cum spongiæ fibula apici ejus affixa parabam: hoc ægrotans statim à cibo & potu assumptis, gutturi, unáque oesophago immittens, alimenta secus restagnatura, in ventriculum, orificio ejus reserato, detrudebat: atque hujus ope per xvi annos pabulum quotidie sumpsit, eademque adhuc machina utitur, & etiamnum vivit valétque, secus inedia periturus: Proculdubio in hoc casu os stomachi sive à tumore sive à paralysi semper occlusum nihil, nisi violenter reseretur, in ventriculum admittit.

Observatio IX.

Deglutitio læsa ob obturatum Oesophagum à cartilagine ab ipso enata.

MErcator Hippolitanus, consistentis ætatis, sesqui anno de deglutitionis difficultate, mucronata sub cartilagine, dolore gravativo in dies augescente, languore, ac totius corporis contabescentia, nullo in faucibus tumore vel dolore apparente conquestus, quum exsternis atque ad fata vitanda, quamplurimis tam internis quam externis, à diversis Apollinis filiis tractu temporis sibi præscriptis, ac incassum adhibitis remediis, corpore ob deglutitionis impossibilitatem, sanguine ac spiritibus destituto, marasmo de violenta exspirare cogitur.

Cadavere dissecto, tribus ab ore ventriculi digitis, oesophagus à cartilagine annuliformi, exiguo foramine prædita, ab ipso œsophago enata, obturatus repertus fuit. *Nicol. Gul. Beckers in miscell. cur. anni iv. Observ.* 67.

Observatio X.

Deglutitio læsa ob Thymum, glandulam, corruptis humoribus infarctam.

THymum novi, ex quorundam lue venerea infestatorum cadaverum sectionibus id doctus, instar spongiæ ab excrementitiis corruptis humoribus intumescere: Unde ægre cibum potúmque deglutientes, sæpe per foramina nasi in nares eos excernunt. *Vide lib. 1. sect. 21. Observat. 4.*

Observatio XI.

Deglutitio læsa ob strumas orificium stomachi obsidentes.

JUveni strumæ gulam asperámque arteriam premebant, ut nec potus nec ipsi aëri transitus esset. Eæ repertæ sunt in orificio stomachi, pulmonibus, &c. *Vide lib. 4. tit. de Tumoribus.*

Observatio XII.

Deglutitio difficilis ob carunculam Gulæ innatam.

OEsophagi ulcere ex lue Venerea sanato caruncula suborta solidorum ac liquidorum Deglutitionem cum dolore difficilem reddidit: Æger diu vitam trahens tandem ad plures penetravit. *Ioh. Rhodius cent. ii. Observat. 46.*

Observatio XIII.

Deglutitio difficilis ob Oesophagum divisum.

IN infante v. annorum, x. April. 1670. Oesophagum invenimus maxima parte divisum, à costa nempe prima, superiore, ad sextam, sic ut materiæ deglutiendæ duplex hic daretur via: Ductus tamen hic, ut erat in principio simplex, sic iterum ubi ventriculo vicinus: Simile quid in infante recens nato jam ante annotaveram. *G. Blasius Part. 4. Observat. Medic. viii.*

Observatio XIV.

Deglutitio abolita ob summam Oesophagi angustiam.

ADolescentulo octenni per *febrem ardentem* abolita deglutitio ab Oesophagi angustia, quæ tanta, præsente *Ioh. Prevotio*, ut Gula, cadavere aperto, aquam non admitteret. *Ioh. Rhodius centur. 2. Observ. 48.*

SCHOLIA.

PEr *febrem ardentem*) Jugulum & collum sua habent vasa lymphatica, quorum usus est ad irrigandam asperam arteriam, cujus cartilagines ab assidua aëris reciprocatione facile exsiccantur. Hoc in febribus ardentibus, & angina, ob calidam intemperiem absumpto humore unctuoso, quo eæ tunicæ perfunduntur, non tantùm molesta fit Deglutitio, sed etiam ipsa vox stridula seu clangosa evadit, & spiritus difficillimè trahitur, nullo existente in thorace vel pulmonibus vitio.

Observatio XV.

Deglutitio abolita ab Oesophagi inflammatione, post devoratum officulum.

JUveni cuidam cum inter cœnandum officulum in gula remansisset, & tota nocte, ut illud rejicere posset, occupatus fuisset, sequenti die circa vesperam ad me venit, Cathæterem incurvatum clementer in oesophagum immisi, & ea qua potui diligentia exploravi quonam in loco infixum posset esse officulum, sed nihil præternaturale invenire potui, præter angustiam quandam oesophagi, è regione laryngis, & ea quidem in parte ubi de dolore, non tamen pungitivo, sed obtuso conquerebatur. Immitto itaque instrumentum meum ad res extraneas ex gutture extrahendas, cum sua spongia annexa, sed absque fructu quoque: nihil enim præter angustiam quandam oesophagi (quam ego ob exco-

ob excoriationem ab officulo factam, & affluxum humorum evenisse non dubito) reperire potui: quare ipsi significavi nihil amplius instrumentis tentandum esse, ne locus affectus magis magisque irritaretur, pessimaque symptomata excitarentur, Cum itaque curationem, (cujus fit mentio centur. I. observ. 32.) instituere vellem, barbitonsorem accedit, qui ad aliquot vices instrumentis in guttur immissis malum adeo exacerbavit, ut aucto dolore tandem nihil amplius deglutire posset, quare iterum octava die in consilium vocor; Tum collum undique durum, tensum & supra modum usque ad ipsum pectus tumefactum inveni; dolor erat maximus, respiratio difficilis, pulsus celer & debilis, nec guttulam quidem jusculi deglutire potuit, quare ipsum in periculo esse adstantibus significavi: Interim tamen ut dolor reliquaque symptomata mitigarentur, omnes nervos intendi: Collum & pectus oleo liliorum & amygdal. dulcium inunxi: Cataplasma & facculos emollientes & anodynos applicui: decoctum etiam ex radic. & folliis altheæ, malvæ, flor. chamom. lilior. & meliloti cum pauco melle ex cochleari lambendum dedi: Sed omnia frustra, sequenti enim die placide obiit.

Post obitum inciso collo, Oesophagum cum vicinis partibus, sed eo præsertim loco ubi officulum infixum fuerat, plane sphacelatum, cum maximo fœtore invenimus; officulum vero nusquam, imo nec in ipso ventriculo: Pulmones ob præcedentem inflammationem lividi erant, & ventriculus plane vacuus: Officulum vero illud prima nocte & antequam ad me veniret, in maximis istis conatibus, quos immisso digito in gulam sibi excitaverat, per superiora rejectum, aut ad ventriculum & intestina delapsum fuisse. *Fabritius Hildanus cent. v. observ. 35.*

OBSERVATIO XVI.

Deglutitio impedita ob Tumorem lateri asperæ arteriæ adnatum, Oesophagum per filamenta intus enata obstructum, Et Glandulas ejus exteriores tumidas.

INter Oesophagum ac asperam arteriam insinuat se nonnunquam durus & exitialis quidam tumor, modo foris conspicuus, modo vero intus delitescens: Primum autem coarctat, sed mox occludit gulam, & quidem tam strictè, ut denegato omni alimentis transitu certo pessundet hominem: Causam autem agnoscit, vel pituitam vel succum melancholicum: Et prout, sive hic sive ille humor uberius redundet, pro eo etiam augetur imminuiturve discrimen, in quod præcipitat ægros: Pituitosum tumorem ut interdum, sic nunquam domabis illum ab atra bile, præsertim si occupet mollem asperæ arteriæ partem: Cujus flexiles membranæ ut pone facile deprimuntur, sic ante resistunt potenter huic tumori cartilaginei illi annuli, quos instar scuti nobilissimæ huic fistulæ præposuit sollicite natura. Signa ejus sunt, Gulæ angustia, spiritus difficilis, gutturis fervor, sputa salsa ac perennis salivæ screatus: Ipsa autem pars affecta, digito depressa, ostendit tumorem magis latum quam elatum, qui quanto delitescit penitius, tanto magis coarctat gulam tum asperam arteriam, adeo ut interdum nec detur spiritui exitus, nec alimentis conveniens in ventriculum ingressus.

Viduæ cujusdam naupegi succrevit paulatim, ex destillatione, humilis ac latus tumor, insidens firmiter lateri asperæ arteriæ, paulum supra jugulum: Hinc impediri evidenter spiritus, & tantopere Deglutitio, ut circa summum tumoris incrementum, vix quicquam amplius transmiserit gula; nisi forte exiguas aliquas lactis vaccini guttulas; quarum ope nequaquam ubi restaurarentur debitè vires, majoris opis indigæ, emarcuit necessario corpus, & excessit ipsa non invita è vita.

Dissecto autem cadavere, offendimus hunc tumorem ad instar carcinomatis, colore lividum, & radicibus diffusum per quamcunque colli partem, potissimum verò circa gulam, præmendo eam tam arctè, ut ex complicatis ipsius tunicis excrescerent intus varia filamenta, obturantia intricata sua textura, usque eo perviam hanc fistulam, ut ne ferreum quidem specillum per eam licuerit nobis transmittere: *Intumuerant* adhæc à perenni pituitæ cursu, tam vehementer *glandulæ*, in medio thorace, *gulæ extrinsecus appositæ*, ut nemo miraretur amplius mulierem hanc incidisse, non modo in summas angustias, verum in famem inexpugnabilem & inevitabilem mortem. Sed excessit omnem admirationem arteria cervicalis, tam ampla & lata, ut in se facillime recepisset duos digitos, sed interim plane vacua & omni humore destituta. Calor quippe arteriæ, à carcinomate impressus, attraxerat eo plus sanguinis quam ipsa fuit recipiendo: unde verisimile est tunicas ipsius præter consuetudinem fuisse distentas: at humorem attractum absorpsit deinde tam valide idem

incendium in dies increscens, ut arteria integre inanitâ, induceretur inde inevitabilis illa moriendi necessitas, quam rectius videtur innuere Auctor lib. de corde, asserens, *Vasa cordis esse fontes humanæ naturæ, & flumina quibus totum corpus irrigatur; hæc vitam conferre, sed si exsiccentur, hominem perire. Nic. Tulpius lib. I. cap. xliv.*

SCHOLIA.

P*Er viam hanc fistulam)* Peculiarem degluttiendi difficultatis causam adnotavit *Platerus* obs. lib. I. Gulam scil. humiliore sede angustam factam, quam curavit in quodam cui anni spatio cibos paulo solidiores deglutienti, ii in media, ut dicebat, via subsistebant; atque angebant donec potu eos deorsum pelleret, immunis alias à quolibet affectu: Usus autem est hoc linctu, ℞. ol. amygd. d. rec. butyr. rec. an. ℥ß. mucilag. sem. lini extr. cum aq. violar. ℨij. medullæ sem. cucurb. & melon. an. ℨj. penidiar. ℥jß. m. Frequenter bibit lac caprinum, cui butyri rec. & penidiarum portio addita: Inuncta sunt latera colli oleo amygd. butyr. rec. & axungia gallinæ.

Intumuerant Glandula Gula exterius apposita) Ad Oesophagi humectationem variæ glandulæ ipsi adstant, superius scilicet ad linguæ laryngisque latera duæ tonsillæ, humorem ad leniendam interiorem cavitatem suppeditantes: Exterius eum humectare traduntur inferiores glandulæ duæ, in postica Oesophagi parte, juxta quintam thoracis, vertebram sitæ (eo scil. loco ubi Oesophagus aortæ trunco cedens, ad dextram nonnihil deflectit) ac multoties inter Oesophagum & vertebras tantopere occultatæ, ut nonnisi diligentiore investigatione reperiantur: Nonnulli has glandulas, non tantum exterius Oesophagum irrigare, verum etiam eundem ad faciliorem deglutitionem, interius humectare credunt, Verum cum neque extrinseca illa irrigatio necessaria sit, neque à glandulis ullus transitus versus interiorem Oesophagum protendatur, satis patet illum non esse earum usum.

Diemerbroek Anat. lib. 2. cap. 16.

OBSERVATIO XVII.

Deglutitio læsa ob adipem Gulæ & Tracheæ adnatum.

NOb. N. aperto cadavere, Tracheæ arteriæ & Gulæ tantum adipis (à pinguissimis haud dubie carnibus sæpiuscule ingestis contracti) indurati adhæsit, ut non modo beneficium spirandi crebro desideraverit, sed paucos quoque dies ante obitum assumere nequiverit, solo potu sustentatus: Et facile credo si diutius supervixisset illum inedia periturum fuisse. *Ex Ioh. Fabri Observationibus. Vide l. 2. tit. de Dyspnæa.*

OBSERVATIO XVIII.

Deglutitio læsa ob vitiosum chylum in stomacho contentum, Et pituitam asperam arteriam implentem, Oesophagum comprimentem.

VIrgo ex labefactata hepatis hæmatosi mortua, dum ægrotaret non deglutiebat nisi summa difficultate. Post mortem ex Oesophago teterrimus corruptus chylus exibat, Et multa spumans pituita asperam implens reperta, ex Pulmonibus corruptis exundans. *Ottho Heurnius Observat. xvj.*

OBSERVATIO XIX.

Deglutitio læsa in Puella, ob vitium ventriculi & Pulmonum.

PUella dum ægrotaret non deglutiebat nisi summa difficultate: Post mortem ex Oesophago teterrimus corruptus chylus exibat, & multa spumans pituita asperam arteriam implebat, ex pulmonibus exundans: *vide tit. de Affectibus uterinis.*

OBSERVATIO XX.

Deglutitio læsa à cartilaginea duritie Sphincteris gulæ totiusque Oesophagi, Glandularum laryngi adsitarum miro incremento.

VXor Dom. Martini, corpore gracili, melancholica, vultu rubicundo, annos nata xxx. epilepticis insultibus sæpe tentata, gestationis præsertim tempore, quo venæ in sura stupendum in modum tumebant; Eduliis crassi succi usa, brassica, suilla carne, fumo indurata &c. Tandem autumno anni 1672. imbrifera tempestate angina correpta est, quæ neglecta omnem deglutiendi facultatem ademit, ita ut nequicquam liquidi aut solidi permeare potuerit, tumore circa jugulum, imprimis ad platysma myodes dextrum manifesto: Potus omnis, cannula ore attractus, per nares resiliebat cum ægrotæ aliquo solatio: Per sex septimanas clysteribus nutrientibus sustentata est: Sanæ mentis jam vivendi finem proximum conjectans, in superius cubiculum à marito se deferri voluit, appensa

ibi lintea cadaveri involvendo ante destinata, apprehensura: hinc in stratum relata quatuor liberos lugubri veste indui jussit accersito sartore, consanguineisque advocatis ultimum vale dixit, atque inter preces exspiravit.

In aperto cadavere Gulæ spincterem musculum, sive Oesophageum, ab utroque scutiformis cartilaginis latere enatum, sese posterius per gulam extendentem, quo tanto facilius deglutitio perficiatur, in cartilagineam, oëdemati haud absimilem substantiam degenerasse, transversimque totum œsophagum occupasse, ductum seu canalem per quem alimenta ad ventriculum deferuntur, nulla adstrictione, sed coalitione ita clausum fuisse, ut non oculis, nedum stylo ulli pervius fuerit: Glandulas deprehendimus superiores, ad laryngis latera positas, instar renis vitulini excrevisse: cui tamen præternaturali in magnitudine constitutioni peritus Medicus minime attendebat.

Sed quia principium illud Gulæ, quod proprie Pharynx dicitur, in cartilagineum oëdoma induruerat, an ab industrio Chirurgo Pharingotomia, eo modo quo *Fontanus* Laryngotomiam institui vult, suscipi potuisset, Incertum remedium certæ morti præferendum esse à Te, vir peritissime, audivi & retinui, tuáque autoritate sola nixus pauca hæc quæsivi, Vale. *Ex communicatione Excellentiss. & Nobiliss. Dom. Stoffelii Sereniss. Principum wirtembergensium Præfecti moribus.*

APPENDIX I.

Deglutitio læsa & depravata ab attenuata larynge & musculis vicinis exsiccatis.

DE Laryngis cartilaginibus, utrum in omnibus, vel plerisque saltem, osseæ fiant, vehementer dubito, quamvis non negem frequenter, vel aliquoties saltem hoc accidere: Observasse tamen in senibus quibusdam exsiccatis, & quasi excarnibus redditis, ut facillime inter comedendum aliquid asperæ incideret arteriæ.

Nuper senex sexagenario major tale quid passus potum admittère omnino nullum potuit, quod mox illaberetur magna ejus pars arteriæ asperæ: Cibum tamen propemodum sine offensa assumere potuit, præsertim qui non esset friabilis, sed cui lentoris aliquid inesset, atque ita paulatim consumptus est. *Obsrrvatio Osvvaldi Gabelchoveri.*

APPENDIX II.

Deglutitio Potus læsa ob arteriæ asperæ siccitatem & ligulæ constrictionem.

LUdovicus du Bex, cùm febre quartana laboravisset diu, & ea quasi contabesceret, inter alia symptomata difficultas quædam potandi fuit: mirum hoc, appetebat cibos & bene deglutiebat, sed cum bibebat, secundo aut tertio haustu, tanta difficultas & molesta tussis contingebat ut ad nares resiliret potus, Causa cognitu difficilis, nil enim in faucibus tumens apparebat, nullus aderat dolor: Medicus quidam id referebat ad inflammationem; Ego ad ligulæ quandam contractionem & asperæ arteriæ siccitatem, quæ efficeret ut non satis obsequeretur hauriendo liquori, ita ut in asperam arteriam de potu aliqua pars defflueret, id quod tussim & molestiam afferebat: Ille occurrit ægro admotis & assumptis, humectantibus & lenientibus, Et id profuit, cùm enim pinguior factus est, illud cessavit symptoma. *Ballonius lib. 2. cons. 14.*

OBSERVATIO XXI.

Deglutitio læsa à Tuberculo ori ventriculi innato.

MUlierem vidi gravidam cui tuberculo duro, eoque ingenti, ita os ventriculi obturabatur, ut quicquid indebatur, attacto ore ventriculi mox remearet atque redderetur: Sic adstantium omnium judicio, nihil cibi potúsve bimestri tempore, vel conatu maximo ea voravit: Tandem morbo, desipientia, febréque confecta decessit, edito partu quem vitæ superstitem reliquit. *Fernelius cap. 1. lib. 6. Pathol.*

OBSERVATIO XXII.

Deglutitio læsa à scirrho ventriculi orificium obsidente.

§. 1. ANno 1570. vocatus sum ad mulierem quæ longo decubuerat tempore, angebatur transglutiendi difficultate maxima, & tanto gulæ ardore, ut præ eo nec dormire nec sitim sedare quiverit: Aucta gulæ angustia, vix quid liquidi in ventriculum

culum immisit : ventriculus ad vomitum excitatus, egerebat interim cibum, interim etiam pituitam cum bile crassa permixtam : Ægra sciscitata num juxta ingressum gulæ in ventriculum, vel ventriculi orificium, quid tanquam clavum infixum, vel globulum persentisceret? sese toto octennio tale quid in ea regione percepisse, atque transgluttiendi magna difficultate laborasse, similique morbo & patrem & sorores occubuisse affirmabat : Tandem nutrimento destituta, atque ad extremam perducta maciem extincta est.

Mortuam aperui, & inveni ad ventriculi orificium scirrhum pugni magnitudinem excedentem, substantiæ gulæ innatum, qui crassitie ac tumore suo angustabat atque obturarat œsophagi finem : Mesenterium visum fuit ex multis, iisque satis magnis scirrhis conflatum, sicut & Pancreas; Omentum contractum, crassum, & ligno durius inventum : ventriculus inanis, hepar subalbidum scirrhisque refertum erat. Quamvis hæc mulier totum octennium hos scirrhos gestarat, atque transglutiendi difficultate in dies magis ad finem usque vitæ afflicta fuerit, nihilo secius, quod valde mirum, utcunque commode, læte ac hilariter vixit, liberos procreavit, habuit tamen semper macilentum corpus. *Coiter lib. Observat. Anat. & Chirurg.*

§. 2. Ut Nutritio fiat multa requiri certum est, nec solum alimenta concoqui, sed & ad concoctionis loca deferri : proin patentes esse vias per quas ad ejus officinas iter est: Oesophagus via est alimento ad ventriculum, chylificationis organum traducendo: hoc si quacunque de causa occluditur, atrophia hominem conficit.

Alutarius natione Germanus, habitatione Genevensis, nomine Abrahamus Colonna, plurimorum mensium decursu insigni & molesta Deglutiendi difficultate laboravit, quæ tandem adeo adaucta est, ut nihil in ventriculum cibi potusve descenderit, quin protinus ingesta quævis, ubi orificium ventriculi superius attigerant, sursum remearent, Tabe & morte subsequentibus.

Dissecto cadavere, repertus durus & scirrhosus tumor orificio superiori ventriculi adnatus, adeo ut meatus omnino præcluderetur.

Observatio XXIII.

Depravata Deglutitio Potus, qui velut in cavum descendere videbatur, ob Pulmones costis annexos, ex parte purulentos &c.

JO. Tassinus Dolorem lateris querebatur : sæpe vox deficiebat, ac si aut pulmo confossus, aut perforatus, aut adhærens esset : Non poterat multum & affatim bibere, quia deficiebat spiritus : Aperto cadavere deprehensus est Pulmo adhærens tum in parte dextra tum in sinistra costarum &c. *Vide lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

Scholia.

Potus velut in cavum &c.) Inter signa extinctionis facultatum corpus regentium & nativi caloris istud est insigne, si cum bibit æger percipiatur potus descensus in ventrem & pectus, ac quasi sonitus: quod contigit Dealcis uxori. 3. Epidem. Cydis filio & Chartadi, lib. 7. Epidem. Causam ejus accidentis (quod vidisse se ait in multis moribundis *Vallesius*, nec vidisse se in ullo eorum qui supervixerint: certè in uno tantum eorum qui acute ægrotarent, & id accidens acutæ febri supervenisset) quod corruptis jam facultatibus naturalibus potus pondere & propria fluxilitate feratur, velut in obmortuum corpus, atque ob id sonitum edat : Accedit etiam alia causa, quod moribunda corpora flatum jam admittant intra naturales cavitates, qui sonum edit verberatus ingressu humoris, qui non fugitur paulatim à naturalibus instrumentis, sed propria natura decidit.

Observatio XXIV.

Deglutitio Potus læsa ob callum in aorta arteria obortum.

CAllum cuidam in arteria magna, loco cordi proximo, natum observavimus : Difficile admodum fuit huic potum admittere, ut vix unciam simul bibere potuerit. *R. Dodonæus Annot. ad cap. 30. Benivenii de Abditis.*

Scholia.

OEsophagus situs est sub aspera arteria, ubi spinæ adjacens primum recta descendit : ad quintam vero thoracis vertebram Aortæ cedens dextrorsum vergit, mox sinistrorsum denuo Arteriam magnam conscendens diaphragma perforat : Atque in hoc concursu callus in aorta obortus compressione Oesophagi

Oesophagi angustiam & deglutiendi potus difficultatem induxit.

Potum admittere) Idem à glandulis Gulæ extrinsecus appositis contingere observavit *Riolanus* lib. 3. Anthropogr. cap. ultimo: Glandulæ, *aut*, asperæ arteriæ canali substratæ, infra laryngem consistunt, quæ sæpe ita intumescunt ut *Potibus* & liquidioribus alimentis viam intercludant, non item solidioribus; Solidiora enim iter sibi parant comprimendo: liquidiora fungosam glandium substantiam magis implent.

OBSERVATIO XXV.

Deglutitio læsa ob humorem fœtidum in ventriculo contentum cum flatibus, Pylorum exulceratum, &c. connexum inibi cum Hepate.

VIr sexagenario major per quatuor annos circa hypochondrium dextrum dolorem passus est, vomitum, singultum, ructus, non potuit solidos assumere cibos, sed jusculis saltem contentus fuit: Eo mortuo, facta in parte superna ventriculi sectione, à pyloro ad sinistrum orificium, fœtidissimi prorumpunt flatus, & in cavitate repertum liquamen subcruentum & summe fœtidum: præterea pylorus totus erat exulceratus &c. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

SCHOLIA.

C*Irca hypochondrium dextrum*) Narrant morbum quendam esse Equis proprium, qui vocatur *Tiq*: fit cum id quod devoratum est & deglutitum vix os ventriculi præterlabi potest: imò sensum ponderis affert & dolorem aliquem inexplicabilem: Gulosis id accidit, & qui cibos vix præmansos statim devorant: Visitur & id in iis quibus Hepatis cavum videtur obtui multitudine humorum, vixque primæ sunt obstructæ: Maximum remedium alvum sollicitare, & ventriculum diligenter evacuare.

Ballonius Epidem. & Ephemer. lib. 2. pag. 212.

OBSERVATIO XXVI.

Deglutitio læsa ob Gulam ab intestinis compressam; 1. Hepatis partis cum ventriculo connexionem. 2. Ventriculi syderationem, cum pulmonum inflammatione, ab assumpto veneno. 3.

§. 1. EBriosus quidam pustulis in facie ubertim pullulantibus, hepar dolere visus est, cui accessit insignis intestinorum dolor & Gulæ molestia, ut cibum deglutire amplius nequiverit.

In dissecto cadavere Lien intumuerat, copia potulentorum distentus, & intestina ad eas angustias compresserat, ut transituros cibos admittere non potuerint. *Th. Bartholinus cent. 4. Observat. 47. & Epist. 14. cent. 4.*

§. 2. Vir patiebatur singultus, solidos cibos non potuit sumere sed tantum liquidos: Hepar ventriculo cava sui parte arcte connatum erat. *vide tit. de ventriculi dolore.*

§. 3. D. N. Vomitu, nausea, respirandi, Deglutiendi difficultate &c. prehenditur, cum cum gutturis dolore. Reperta ventriculi interna tunica omni ex parte livida & syderata: *vide tit. de vomitu.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII.
SECTIO V.
DE SINGULTU ET RUMINATIONE

OBSERVATIO I.

Singultus ab Hepate, Splene & Intestinis vitiatis.

HERMANNUS *Cruserius*, qui Hippocr. quosdam libellos cum comment. Galeni, latine factos edidit, Is 23. Decembris placidissime exspirans mortuus est, cùm 16. ejusdem mensis die, antea rectissime valere visus, subito in ὑποπασμὸν & λυγμὸν ventriculi incidisset, quæ ad extremum vitæ articulum nullis medicamentis curari, vel saltem mitigari potuerunt: Erupit illi quarta die morbi sanguis ex naribus concretus: in urina ejusdem

ejusdem grumi quidam observabantur, cum toto triduo præcedenti ejusdem suppressione laboraffet: Sensit initio quoque circa Hepar vehementes dolores, perpetuo nigra dejecit.

Cum sectum esset post obitum cadaver, nihil fere aliud memorabile inventum est & mirandum, quam quod sinistro rene careret, cum dexter magnitudine binos explere videretur: Hepar circa λόβυς extremos valde nigricans videbatur, Itidem & ren dexter: Splen quoque parvus, vehementer,ea parte qua alligatur, nigricabat: Intestina prorsus erant livida, propter contenta similia illis quæ per totum morbum dejecit: Ventriculus prorsus erat inanis: Cor flaccidissimum: In vesica lapillus fabæ magnitudine, vel pene forma & magnitudine lupini inventus. *Solenander sect. v. consil. xvi.*

Observatio II.

Singultus à Jecore inflammato ventriculum comprimente.

Secui quendam inflammatum in Jecore, qui habebat Singultum, & inveni *compressum ventriculum. Saxonia Panthei l.3.c.9.*

SCHOLIA.

QUando inflammatio Jecoris est magna & in parte gibba, triplex est causa, 1°. quia jecur inflammatum propter magnitudinem comprimit ventriculum, quod tamen non admittit *Galenus* 7. aph. 17. 2. Ob humorem aliquem biliosum à jecore ad os ventriculi transmissum:3. Ob consensum nervorum sextæ conjugationis. *Idem ibidem.*

Compressum ventriculum) Qui singultus subjectum ab omnibus statuitur: *Franc.* tamen *Sylvius* prax. lib. 1. cap. 21. *Platerum* sequutus, proprium diaphragmatis, neutiquam ventriculi affectum judicat Singultum, cum voluntarius esse possit, & à plurimis omni tempore pro lubitu excitari queat: censens illa sui motus parte diaphragma affici qua inservit expirationi: quaque in aperto,brutis adhuc viventibus,abdomine, vi satis magna versus ventriculi regionem contrahi tactu non minus quam visu percipitur: Trahi tamen ut plurimum ad Singultum producendum, ab affecto prius ventriculo diaphragma in consensum non negat, & præsertim ab acribus halitibus, vel flatibus, vel humoribus undecunque accedentibus & quacunque demum via ad membraneum diaphragmatis centrum penetrantibus, ipsumque pungendo vel rodendo ad convulsivum illum motum efficiendum irritantibus: Veram proinde Singultus causam putat quicquid ad violentam, non tamen durantem, sed mox interruptam cessantémve, iterumque sæpenumero repetentem sui contractionem diaphragma cogere aptum est, sive illud in ventriculo reperiatur (quo referenda medicamenta vel alimenta noxia & acria, venena potius dicenda) sive idem ex tenui intestino,à vitiosa humorum confluentium effervescentia excitatum, humoris, halitus flatusve forma eo assurgat, & superius ventriculi orificium ita rodendo præsertim afficiat, ut ipsum ambiens diaphragma simul afficiatur: sive idem in thoracis abdominisve cavitate conclusum immediate diaphragma mordicet, vel ad ipsum per vasa sua deferatur, ac in ejus substantia hærens partes ipsius sensiles rodat, vel quovis alio modo ad molestam illam convulsivamque sui contractionem solitariam & subinde continuo repetentem ipsum adigat. *Plateri* verò opinio *Sennerto* non arridet, quem vide: Exc. *Willis* Pharmacopeæ Rat. sect. 1. cap. 2. partim ventriculi, partim diaphragmatis affectum statuit, sed illius primario, Ventriculus, *inquit*, pariter ac Oesophagus, tribus constat Tunicis, una communi à diaphragmate orta, & duabus propriis, externa in e…páque: Interior tota nervosa est, cujus fibræ potissimum ad sensationem, & forsan quadantenus etiam ad motum faciunt: Hæ inanitæ famem excitant, atque præ siccitate aut salsedine corrugatæ ab aromaticis &c. Sitim inducunt; Si humores acres stimulant,Cardialgia accietur: Denique in has fibras medicamina quæque imprimis: Quoad Tunicæ hujus motum, etsi contractiones spontaneas ei prorsus denegemus, attamen satis manifeste patet eam frequenter distendi, inflari, intumescere, non solum a flatibus intra stomachi cavitatem genitis, sed longe sæpius à spiritibus fibrarum ipsarum incolis, qui si valde irritati, inque impetum explosivum adacti, istas simul omnes dum tumultuose & ἀθρόως incurrunt, summe inflant & distendunt: Hinc Singultus oritur, ejusque reciprocationes, ob ventriculum per has fibras modo inflatum, & per diaphragmatis systolen, modo depulsum, contingunt. Adstipulatur *Rich. Lower* Tract. de corde cap. 2. Singultus, *ait*, licet noxam atque occasionem ventriculo plerumque debeat, diaphragmatis tamen proprie affectus est, & ideo pro libitu nostro spasmum ejus imitari, aut spiritus retentione pro tempore cohibere possumus.

APPENDIX.

De Singultu ab inflammatione Hepatis, Et quomodo juvet Sternutatio.

ANte biennium cum quidam Decurio ex præsidiariis nostris Hepatis inflammatione laboraret, diebus paucis ante mortem in Singultum vehementissimum incidit, ad quem convincendum cum varia à me adhiberentur, eum tamen tollere non licuit: duo vero præ primis aliquid auxilii afferre videbantur & Singultum ad mediam horam tollere, scil. manus frigidæ imponeret aquæ, jussi, hinc Singultus ad mediam desiit horam, Et cum Singultus rediret, cucurbitas meo jussu sine scarificatione ventri applicarent;iterum Singultus ad horæ quadrantem remisit:Cum vero hic Singultus ægrum rursus molestaret, ad Sternutamentum transii: Errhinum fortissimum in nares insufflatum est, verum nullam Sternutationem movit: Quare si ægri ad Sternutationem errhino, vel pulvere ptarmico compelli nequeun,

nequeunt, pro infausto signo habeo: Naturæ consultissimi, ac arcanorum ruspatores hujus rei reddunt causam: Meo judicio, quando ægri ad sternutandum medicamento impelli nequeunt, certissimum indicium est facultates vitales & animales peccante materia suppressas esse, ita ut non valeant hostem suum ipsas prementem expellere, & jam succumbere victasque dare manus: An vero in omni morbo pro infausto signo habendum sit, non definiam ego: credo enim ut cuilibet morbo sua singularis corpus occidendi methodus est, sic quoque quilibet morbus sua peculiaria & propria infausta signa habet: Sternutatio cui operi naturæ in macrocosmo analoga sit non immerito quis quæreret? Terræ motum quodammodo refert, An vero in infantibus lumbricos semper indicet? Mihi non fit verisimile, acres ichores sæpius è capite depluunt, membranas summe sensiles irritantes, sternutationem causantur: In oculorum affectibus corpore l. a. evacuato sternutationem maxime utilem credo, & sic eam admittit in curatione Guttæ serenæ Excel. *Costerus*; præprimis vero probo in oculorum morbis pulverem nasalem Excell. *Th. Bartholini* &c. *Ioh. Ludovicus Hannemannus in Actis Medic. Bartholini anni* 1673. *observ.* 28.

OBSERVATIO III.

Singultus à bile adusta in ventriculi fundo contenta, Inflammatione viscerum Reni sinistro corrupto vicinorum &c.

SErenissimus quidam Princeps febre ab inflammatione renis sinistri prehensus, (*vide historiam lib. 4. tit. de Febribus*) gravi quoque singultu affectus fuit, in horas crescente, nullis remediis cedente: Sectione corporis facta, Ren sinister fœde computruerat: In ventriculi fundo, & inferiori orificio, innatabat pars non minima bilis adustæ: Cætera quoque viscera haud leviter inflammata conspiciebantur.

OBSERVATIO IV.

Singultus ab atra bilario humore in ventriculo contento.

FErdinandus III. Roman. Imperator ante obitum, ex confluxu bilis & humoris melancholici (non tamen atræ bilis) Singultum quasi continuum patiebatur: Ejus ventriculus, tametsi pridie mortis sex biliosi & melancholici humoris libras vomitu rejececerat, attamen ejusdem excrementi libras duas in se continebat, cujus acrimonia fuit tanta, ut casu aliquot guttulæ in argenteam pelvim deciduæ, acrimonia sua non secus ac aqua vitriolata metalli nitorem macularit, *Vide historiam Tit. de vomitu. ex Hæferi Herculis med. lib. 3. cap. 3.*

APPENDIX.

Singultus à lactis acrimonia orificium ventriculi Infantis vellicante.

TErtiam causam Convulsionis & Singultus si *Hippocr.* 6. aph. 39. addidisset, nempe Irritationem à materia acri & mordaci, oracula sua complemento auxisset: Irritatur enim orificium ventriculi vellicatis nervis à sexto pari propagatis, vel à flatu, vel à vaporibus calidi Hepatis, unde lethale prognosticum in Coacis deducit, vel à Tumore comprimente, qualem illi adfuisse suspicio fuit, quem Patavii perpetua singultiendi molestia novimus, vel ab acrimonia lactis non superflui, quæ infantes vexare nonnunquam solet: Cujus etiam non ita pridem exemplum habuimus: Filiola fratris mei Clar. *Bartoli Bartholini*, Professoris Regii &c. 17. hebdomadas nata, ventriculi nausea sensim oborta, forsan à lactis acrimonia, circa meridiem 25. Maji spasmo sinistræ manus, cum Singultu continuo, eadem materia nervos stomachicos irritante & convellente, correpta fuit: Levior ille spasmus subinde remisit in manu, quia levior causa, sed Singultus perseveravit, ventriculo à materia vellicante se expedire non valente, ut nullas somno inducias concederet: Omnia fuere à me & D. *Matthia Iacobæo* adhibita, externa pariter & interna, ad abstergendam inimicam stomacho materiam, sed inhibere in tenellulo corpusculo nulla arte potuimus mortis celeritatem, quin 18. hora, Singultu perseverante, elegantissima anima exspiraret. *Bartholinus in Actis med. anni* 1673. *observ.* 28.

SCHOLIA.

NUm Singultus ille Diaphragmati quoque assignandus potius quam orificio ventriculi? Spasmus sinistræ manus comes id indicare videtur, Quintum enim par nervorum ex cervice prodeuntium, *inquit Excell. Bartholinus Anatom. Reformata libello* 3. *cap.* 3. cum quarti & sexti propaginibus faciunt nervos diaphragmatis insignes: Et quintum cum prædictis partem retrorsum mittit, partem antrorsum in musculos caput inclinantes, brachiorum, scapularum & cutim.

APPENDIX.

Singultus Periodicus soli sanguinis missioni è brachio cedens.

VIvit hic virgo annorum 24. quæ cætera sana, quotannis fere, stato plerumque tempore, Singultu affligitur tam pertinaci, ut periodum 14. dierum non raro absolvat, aliquando & ultra progrediatur, contemptis quæcunque etiam in adversum à variis Medicis tentata sunt medicamentis, tam continuo ut nullum interea horæ diurnæ minutum à singultando vacuum experiatur: Noctes solæ quietæ sunt & somni imperturbati: prima luce expergiscente ægra expergiscitur & singultus, totumque diem fastidita concussione inquietat: Tandem inventum est huic malo remedium: Illud ipsum est venæ sectio liberalior è vena brachii: Memini fluxisse etiam aliquando menstrua sic satis copiose durante malo, nec ideo singultum vel tantillum intercalasse: Sed cur sola brachii vena secta juvat? an flatulentum quiddam acri junctum vasa sanguinea *Diaphragmatis*, & per consensum nervos etiam perturbans, aperta venatam vicina, exitum inveniat: an alia in re hactenus ferè inaudita excogitari convenientior ratio possit, rerum medicarum consulti expendant. *Idem in Actis anni* 1671. *observ.* 73.

OBSERVATIO V.

Singultus ab Omento ventriculum deorsum trahente ortus.

VIdi Omentum p. n. in ea testis tunica cui peritonæum originem præbet, ita auctum ut quatuor aut quinque librarum pondus penderet, & ventriculum ita deorsum ex sua sede distraheret, ut ventriculi deficiente munere variisque obortis Singultibus morti occasionem dederit. *Vesalius Anat. l.* 5. *c.* 4. *vide tit. de Herniis.*

SCHOLIA.

HErniæ intestinali, præsertim si jejunum intestinum prolapsum est, & in senibus, familiarem esse Singultum Practicis notum.

OBSERVATIO VI.

Singultus inflammationem, hinc syderationem pulmonum & intestinorum sequutus.

DOminus de Bures, Singultiens, tussiens, febriens, ad tabem vergens interiit. Inventi illi sunt Pulmones purulenti, corrupti: Intestina livescebant quasi syderata parte superna; unde credibile fuit Singultus magnam occasionem illinc natam. *Vide l.* 4. *tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

AD *tabem vergens interiit*] Quam noxius sit Singultus in Febribus (quem diaphragmatis proprie affectum esse statuit *Rich. Lower*) ostendit idem Tract. de corde cap. 2. pag. 97. Cum diaphragmatis circulo nervoso pericardium undique accrescat, fieri non potest quin convulsione sua hoc in consensum trahat, adeoque motum cordis interturbet: Et licet brevis hujusmodi affectio magnas cordi molestias non faciat, in febribus tamen malignis, ubi diutius & per plures forsan horas & dies perseverat, cordis musculum adeo lacessit & defatigat, ut post hujusmodi irritationis tædium, nihil magis quam de cordis dolore & anxietate conquerantur: quin & pulsus plurimum intermittit: fieri enim aliter non potest quin à partium istarum adhæsione, & alterius spasmo, mutua ipsorum opera impediatur: neque enim diaphragma toties & tam violenta systole corripi potest, quin cor secum simul trahat, adeoque antipraxi sua motum ejus durante paroxysmo multum pervertat.

OBSERVATIO VII.

Singultus excitatus à variis ventriculi, intestinorum aliarumve partium naturalium affectibus.

§. 1. STudiosus graves singultus & vomitus perpessus est; In sinistro latere thoracis Omentum se prodit, sub quo latitabat ventriculus. *Vide tit. de vomitu.*

§. 2. Vir Vomitu, Singultu &c. infestabatur: Hepar ventriculo cava sui parte ventriculo arcte adhærebat: In hujus cavitate nihil vivi invenio, sed saltem liquamen subcruentum. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

§. 3. Quidam punctim in pectore vulneratur, ictu transeunte os sterni, superveniente febre ac Singultu: Inventi Pulmones & œsophagus læsi &c. *Vide lib.* 4 *tit. de vulneribus.*

§. 4. Militi gladius paulo infra cartilaginem xiphoidem intruditur, Singultus supervenit: Invenitur ventriculi orificium, & pars sinistra ejus, per vulnus ad thoracem delatum. *Vide lib.* 4. *tit. de vulneribus*, & supra §. 1.

§. 5. Mercator

§. 5. Mercator cultello foditur in abdomine, in regione epigastrii, sequitur Singultus, sed sine vomitu: Inventum fundum stomachi perfossum. *Vide ibidem.*

§. 6. Dom. N. Singultus, hinc totum corpus intumuit, detumescente corpore repetiit Singultus cum febre: Intestina livebant, quasi syderata superna parte. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 7. Quidam in hypochondrio dextro vulneratur, accidunt ventriculi subversiones & Singultus: Intestinum Colon totum dissectum per transversum & sphacelatum est repertum. *Vide lib. 4. tit. de vulneribus.*

§. 8. N. Vulneratur in nate sinistra, die 7. supervenit Singultus, Intestina inflata, magna putredine, livore, fœtore infecta. Hepar intus & extra totum infectum. *Vide lib. 4. tit. de vulneribus.*

§. 9. Quidam cum febre acuta, Singultu, animi deliquio, &c. prehensus est: omnia viscera marcore confecta & abscessu putria inventa sunt. *Vide tit. de Febribus.*

§. 10. Quidam cum diu laboravisset crebro Singultu, tandem circa hepatis regionem, quod morbi fomes creditum, tumor apparuit: Mortui hepar marasmo & cancri modo affectum visum est. *Ballonius consil. 38. lib. 2.*

§. 11. Quidam passus est ischuriam cui successit febris, Singultus continuus &c. Vesicæ inferiorem partem gangræna invaserat, post inflammationem, nam pus copiose cum urina effluebat. *Vide tit. de Ischuria.*

Observatio VIII.

Singultus excitatus ab inflammatione vesicæ urinariæ, Renis dextri & appensi ureteris.

Quidam ex alto delapsus (*vide historiam tit. de Ischuria*) postea vix unam & alteram guttam cruoris emisit, Vesica disrupta reperta est, Ren dexter cum appenso vretere inflammatione affectus, quæ fortassis inflammatio, tam renis quam vesicæ, *Singultum* quo vexabatur per 15. ante obitum horas excitavit: Præterea in pericardii tunicæ media parte enchymoma apparuit effatu dignum &c.

SCHOLIA.

Singultum &c.] Ob consensum qui renibus cum ventriculo, cujus passio est, intercedit: Sed si in homine pericardium (secus ac in brutis) septo transverso perpetuo alligatur, (ut notat *Richardus Lower*, Tract. de corde cap. 1.) etiam naturali connexione; Singultus vero ex plurimorum sententia Diaphragmatis affectio est, quidni pericardii affectum, in quo insigne enchymoma, ad diaphragma pertingere potuit sicque Singultum parere?

Observatio IX.

Anatome viri Ruminantis, cujus œsophagus undiquaque carnosus repertus est.

Vitio plane belluino humanis calamitatibus novitas pondus adjecit: Nimirum invito cibi à ventriculo non confecti in os retrocessu cum voluptate mandendi, à levi expultricis motu irritatæ, ab asperiori & vix attrito ob ingluviem cibo: Causa tandem innotuit verior paucorum fato: Patavii Monachus cum voluptate cibos ruminavit, Medici brutorum more gemino ventriculo præditum putabant.

Ipso defuncto *Franciscus Plazzonus* œsophagum reperit undiquaque carnosum instar musculi; reliquis universi corporis partibus se recte habentibus: Marcore interiisse notat Aquapendens capite de varietate ventriculi. *Johann. Rhodius cent. 2. observ. 59.* Notandum monachum istum duo habuisse cornua, affinem scilicet bestiis ruminantibus.

Observatio X.

Anatome alterius Ruminantis hominis, cui ventriculus erat ingens, & membrana interior admodum aspera.

Vnus fuit Nobilis Patavinus; qui interrogatus de Ruminatione, num esset illi libera? respondit minime liberam esse, sed coactam: cogebatur enim ab assumpto cibo, circiter horam plus minusve, in os cibum attrahere & rursum mandere: Cogebatur autem ab insigni oblectatione qua ruminandi cibum tenebatur, idque sibi esse perpetuum omnibus temporibus fassus est: Dicebat præterea omnem cibum, sive solidum sive mollem se semper ruminare, & dum assumebat, deglutire statim absque ullo fere dentium officio, quamvis dentes fortitus esset in utraque maxilla ut alii homines, &

 aliquanto

aliquanto latius ac gulam, propter quam causam literam S proferre ægre poterat: Item sibi videbatur intra os aliquid, quasi bolum continere, quod expeditam illi loquutionem impediret: Ruminatioque ei, & motus maxillæ ad latera, longe facilior obtigerat ac cæteris: habebatque in usu bibondi vinum nigrum ac potens, abhorrebat vero album, præter malvaticum, cum ægrotabat nequaquam ruminabat, sed ab omni ruminatione tunc temporis cessabat, ut boves quoque faciunt cum ægrotant, quod tanquam signum certum boves ægrotare rustici habent.

Obiit, & aperto cadavere inventus est ventriculus insignis magnitudinis, & interna superficie valde asper: His omnibus addendum est, quod ejus Pater paulo supra frontem in capite cornusculum durissimum, crassitie digiti minimi, longitudine vero olivæ Hispanicæ habebat extuberans, substantia ungui persimile, Ex quo colligi potest parentis semen aliquam habuisse affinitatem cum cornigeris animalibus, neque mirum fuisse filium simile quid à parente contraxisse. *Hier. Fabritius ab Aquapendente Tractatu de varietate ventriculi.*

SCHOLIA.

RUminantem hominem vidit *Phil. Salmuth* cent. 1. observ. 100. *Johannes Faber* referente *P. Castello* lib. 1. Emet. cap 4. *Greg. Horstius* lib. 4. tom. 2. observat. 9. Patrem & Filium ruminantes vidit. *Clar. Prævotius* auditoribus suis Paravii aliud recensuit exemplum de Genuensi quinquagenario, eodem vitio ab ineunte ætate usque in præsens tempus correpto, qui aliam rationem reddere nequit, nisi quod ipse adhuc infans, matre mortua, per biennium lac ex ubere vaccæ calidum hauserit. *P. Aponensis* sect. 1. problem. 44. causam statuit fibras transversas in interiore gulæ tunica, quod alimentum ex ventre ad os retrocedat, quem explicat Ioh. Æmylianus Syntagm. 1. de Ruminatione: De Brutorum Μηρυκισμῷ & Hominum, egit *Johannes Burgawer* Medicus Schafhusiano Helvetius, cujus ratiocinium vide apud *Gregor. Horstium* loco cit. Meditatur de hoc commentarium Eruditissimus Dom. *Johan. Conradus Peyer* Medicus Schafhusianus, avide expectatum, expleturum quippe curiosorum animos.

De Ruminatione hæc habet Illustr. *Th. Bartholinus* in Anatome Reformata cap. de ventriculo, Quin duplex fuerit ventriculus in ruminante apud *Salmuthum* & alios dubitare non licet: In ruminantibus, cornigeris, & altera maxilla dentatis quatuor sunt, venter primus, reticulum, omasus & abomasus, de quibus *Aristoteles*; Venter, & pars ejus reticulum, crudo cibo custodiendo dicantur: Omasus ab ore immediato tractu pabulum suscipit, si tenue sit; si crassius, primus ruminatum ab hoc brevi mora in abomasum labitur: Ruminatio autem est cibi in ore repetita masticatio ad perfectiorem coctionem, unde alimentum optimum, & eo nomine inter pura erant ruminantia animalia Iudæis: Fit ea, non ut quidam censent, quod cibus in primo ventriculo talem acquirat qualitatem, ut ille ventriculum ad expulsionem per superiora stimulet: nam sic in quovis ventriculi acriore morsu, & in omnibus præter voluntatem fieret ruminatio: sed à ventriculi voluntaria actione dependet, qua per membranam singularem quidvis pro arbitrio, & quovis tempore expellit: quemadmodum Melitensis ille bibo omnes liquores assumptos pro nutu rejiciebat, & alii fumum tabacci deglutitum reddunt.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO VI.
DE CONCOCTIONE LÆSA.

OBSERVATIO I.

§. 1. *Concoctio Læsa à nimia attenuatione & relaxatione tunicarum Ventriculi.*

VENTRICULI frequens est morbus in dilatatione & exolutione, tam in sanis quam in ægris corporibus, dum jusculis, & potu frigido & humido liberali, adeo dissolvitur ejus tonus ut fluor alvi inde sequatur, qui tribuitur corruptioni alimenti ab intemperie fervida ventriculi, vel obstructioni venarum mesaraicarum: Quod tamen symptoma sæpe referendum ad ventriculi laxitatem nimiam, morbum materiæ *Fernelii*, cui roborantibus & adstringentibus consulendum erat. Id observatur in apertionibus corporum post obitum, dum ventriculus adeo extenuatus & laxatus deprehenditur, ut caput infantis exciperet: Ideo morborum materiæ observatio ad praxim

valde

valde necessaria, qui adstringentibus & siccantibus, tam sumptis quam admotis percurantur; Quæ doctrina fuit methodicorum, dum laxum & adstrictum in morbis constituerunt. *Riolanus Encheir. Anat. lib. 2, cap. 23. Vide Rondeletium cap. de ventriculi debilitate.*

§. 2. Ventriculi imbecillitatem à nimia illius tenuitate proficisci, ad quam continua crapula supra modum sæpius sæpiusque distentus, tandem reducitur, vesicæ alicujus instar, quam pueri premendo inflandoque dilatant & attenuant, sectione compertum est: Unde malum ipsius organicum immedicabile, cum se recolligere, cibosque exacte amplecti non amplius possit, nascitur; perpetuæque fluctuationes sequuntur: *Platerus Pract. Tom. 2. cap. 11. de cordis dolore.* Quo crassius rugosiusque ventriculi corpus, eo concoctionem felicius procedere tum ex eo patet, quod eorum qui nullam concoctionis debilitatem passi sunt, sed vel morbo aliquo repentino sublati, vel supplicio affecti, sectioni adhibentur, ventriculi tales esse deprehendantur: Tum quod illis animantibus quæ durissima quævis conficiunt, sicuti cornutis quæ fœno pascuntur, avibusque præsertim, legumina lapillosque continuo devorantibus, ventriculi crassissimi, veluti tergora, & in avibus parenchymate constantes contigerint. *Idem in observationibus.*

§. 3. Ferdinando III. Roman. Imperatori, summa fuit ventriculi debilitas, *à penuria caloris innati*, qui flatus, borborygmos & abdominis murmura suscitavit, flatus non solum deorsum, sed & sursum violenter erumpentes, crebros causarunt Ructus: Huic ventriculi tunicæ, tam circa pylorum quam orificium superius, & per totam stomachi membranam, instar subtilioris chartæ erant extenuatæ, *Intra se continebat biliosi & melancholici humoris libras duas. Vide tit. de vomitu.*

S C H O L I A.

A *Penuria caloris innati*] Actio ventriculi est Chylificare, id est, ex alimentis peculiari coctione succum lacteum elicere, qui Chylus dicitur: *Paracelsus* scribit Archæum, cum suis mechanicis spiritibus, chylificationem in ventriculo perficere, per Archæum autem intelligit calidum innatum: Hanc etiam sententiam sequi videtur *Riolanus*, in notis ad Epist. *Walæi*, Sed tamen aliquam proprietatem umbrosam admittit aliis verbis, nam inter alia dicit, Causam refero ad varietatem calidi innati in modo substantiæ, id est, *inquit*, proprietatem calidi innati: Non quod calidum innatum per se differat in substantia, sed cum non possit consistere nisi in substantia extra se, etiam pro hujus substantiæ diversitate in singulis partibus diversimode operetur: Coquuntur autem in ventriculo alimenta per modum Fermentationis, sicque liquescunt, & chylus ex iis educitur:

Fermentatio autem duplex est, una qua misti particulæ sponte agitantur, incalescunt ac rarefiunt, & per salini vinculi dissolutionem ita segregantur, ut spirituosiores evadant, maximaque rursus sui parte firmiter misceantur & mixtæ permaneant: sicut spirituosæ partes vini, per fermentationem suscitatæ, ea peracta aqueis permistæ manent: Altera (hæc non male effervescentia à multis appellatur) qua particulæ Salis acidæ, magna parte cum aquea & tartarea aliqua materia effervescentes, per coagulationem concentrantur, adeoque ab aliis misti particulis separantur, ut cum iis non redeant ad exactam unionem seu unionem: Priore autem modo fit fermentatio in chylificatione: nos tamen in sequentibus cum vehementiorem fermentationem designare volumus, Effervescentiæ voce utimur interdum.

Fit hæc Fermentatio cum alimentorum ingestorum particulæ salinæ, à ventriculi calore & acri admisto succo dissolvuntur, liquescunt & spirituosæ fiunt, sulphureasque particulas simul corrodunt & exagitant, atque sic è mixtionis stricto vinculo cum pugna quadam discedentes, per crassiorem massam, una cum spirituosis sulphureis simul agitatis, subacescentes atque acriores expanduntur & vibrantur, ac propter denegatum exitum mistionemque crassioris materiæ nondum exacte solutam, itidem repercussæ, illam multiplici motu pervadunt, ejusque minimas particulas ab invicem diducunt, expandunt, & ad faciliorem sui segregationem, alteriusque pultaceæ seu lacteæ suscipiendæ mistionis formam, disponunt: Quæ vero particulæ hac fermentatione non satis dissolvi, & ad lacteam formam diduci queunt, fæces sunt, quarum separatio à lacteo succo in intestinis peragitur.

Hæc Fermentativa coctio (quæ sine vehementi motu sursum deorsumque, aut tumultuosa per ventriculi cavitatem agitatione, qualis in aqua ad ignem ebulliente contingit, peragitur) adeo valida est, ut per eam cibi, licet durissimi, qui super igne culinario vix totius diei coctione in lebete emolliri queunt, paucis horis non tantum emolliantur, sed adeo etiam dissolvantur & liquentur, ut particulæ ab amica unione dissectæ, atque ab invicem divulsæ, liquorique ventriculo inhærenti vel infuso commistæ, pultaceam consistentiam, cremori ptisanæ non absimilem, consequantur:

Verum quod hac coctione alimenta in chylum potius quam in bilem, sanguinem, aliumve humorem miscentur, illud à substantiæ ventriculi proprietate, seu specifico temperamento, ac peculiari conformatione, & hinc genito specifico fermento ac fermentationis modo procedit; sicut ab alia proprietate in hepate ac liene fermentum, in corde sanguis conficitur; Non autem fit a solis hoc particulis fermentaceis, quæ ingestis alimentis admiscentur, ut neque à moderato calore, sicut nonnulli putarunt: quoniam illæ quidem faciunt ad alimentorum dissolutionem, hic vero ad coctionem promovendam, & latentem potentiam in actum producendam, sed quod ex illa dissolutione ac coctione chylus potius quam alius humor generetur, hoc dependet a proprietate substantiæ, cujus ratione calor aliter operatur in ventriculo quam in corde, aliave quacunque parte, & in eo fermentum aliter disponit quam in aliis partibus: Eodem modo sicut ignis culinarius aliter emollit carnem quæ in aqua ebullit, aliter eam quæ in veru assatur, aliter eam quæ in oleo frigitur, aliter eam quæ in furno coquitur, aliter eam quæ in aceto vel muria præparatur, idque propter diversitatem substantiarum, per quas & in quibus illa emollitio peragitur, cum tamen sit unus idemque calor: Sic etiam calor nostri corporis

propter ventriculi propriam dispositionem, in eo aliter emollit ac dissolvit alimenta quam in aliis partibus, & in eo fermentum peculiari modo disponit, ita ut illud alimenta cruda ac primo ingesta aliter resolvat ac coquat, quam alia cocta & liquata alimenta in aliis partibus excoquuntur: Ita ut hujus proprietatis ratione non possit in ventriculo bene valente & agente alius succus confici quam chylus albicans. *De Diemerbroek Anatom. lib. 1. cap. 6.*

Hujus alimentorum *Fermentationis* læsæ primariæ species sunt 1. Abolita vel Diminuta 2. Aucta. 3. Depravata:

Abolita censetur alimentorum Fermentatio, quando ipsa sufficienti tempore in ventriculo contenta licet, cruda tamen, nec immutata, vel sursum vel deorsum iterum excernuntur: quemadmodum Diminuta, quando eadem tunc aliquantum quidem, minus tamen quam decebat, prodeunt immutata: Unde nihil vel parum nutrimenti, roborisque ab assumptis alimentis cedit ægro:

Aucta vero dicenda alimentorum Fermentatio, quando citius quam decebat absolvitur ipsa; unde si consueto & naturali tempore moram necterent in ventriculo alimenta, nimium immutarentur, ut ne sic quidem convenientem corpori præberent nutrimenti materiam; quemadmodum panis massa solito nimium, vel diutius fermentata, panem exhibet acidiorem, minusque ideo laudabilem: In mediocritate namque consistit omne bonum, in extremis malum: Ubi notandum non valde noxiam esse Auctam alimentorum fermentationem, nisi perseveret diutius, quoniam ut plurimum alimenta sufficienter fermentata moram in ventriculo longam non faciunt, verum mox ad intestina propelluntur, ac ibidem in utilem chylum atque alvinas fæces secernuntur &c. Vbi autem aliquandiu perennat Fermentatio aucta, nimium appetitur alimentorum, & quando cuncta optime cedunt, sensim plethora, hinc & habitus athleticus consequitur, qui nisi solvatur in tempore, in quantum periculum homines conjiciat, ex *Hippocr.* & experientia notum.

Depravatur alimentorum Fermentatio, quando eadem ita immutantur in ventriculo ut conveniens corpori tam contenti quam contento nutrimentum non præbeant, sed noxium, unde infinita prodeunt mala; postquam vitia primæ coctionis non emendantur in secunda; quod semper verum de coctione depravata: Inter depravatæ alimentorum fermentationis species varias, duæ vulgo numerantur primariæ, *Cruditatis* nomine notæ, Nidorosæ puta & Acidæ: Aboletur aut diminuitur alimentorum Fermentatio, nunc ipsorum *Alimentorum*, nunc *Fermenti culpa*, nunc propter *Humores vitiosos* ad ventriculum delatos: *Alimentorum* vitio id accidit, quando ipsa vel qualitate sua vitiosa Fermentationem plus minusve impediunt aut sistunt: Qualitas alimentorum vitiosa consistit frequenter in eorum pinguedine exuperante; quandoque in spiritu volatili præpostere nimiumque assumpto: quandoque in sale lixivo vel fixo, vel volatili copiosius itidem usurpato, uno verbo in iis quæ spiritum acidum, ejusque operationem frequenter frangunt: unde incidi, atque ab invicem sufficienter segregari nequeunt partes alimentorum viscidiores, tantum potest ubique plurium rerum ad eundem effectum producendum requisitarum & concurrentium certa proportio & harmonia: Quo facit quoque potus quivis, potissimum aqueus copiosius ingurgitatus, & tum fermentum diluens, abluensque, tum cibos obruens ac in sui fermentatione impediens: Fermenti culpa diminuitur vel Aboletur alimentorum fermentatio, tum propter ipsius Defectum, tum propter ipsius Inertiam: Deficit ventriculi Fermentum, quando non satis generatur, in Salivæ defectu continuave exspuitione, vel alio defertur per continuam potationem, ob quam ad intestina propellitur: Iners existit hoc Fermentum, quia justo pinguius, viscidius, vel aquosius producitur, ob salivam similem, ex alimentis consimilibus diutius usurpatis ortam, Et quandoque ab aëris externi æstu, aut vehementi corporis animive exercitio spiritus animales exhauriente deducendam, & imprimis ubi alimentis spiritu volatili abundantibus non reficiuntur, reparanturve consumpti ac deficientes in corpore spiritus animales, ad Fermentationem alimentorum promovendam summe utiles: Vbi causæ plures simul concurrunt, gravius læditur Alimentorum prædicta Fermentatio, & viceversa.

Eandem Fermentationem diminuere, ac subinde Abolere possunt quædam, cum aut pro Alimentis medicamentisve male usurpata, & quoniam vel ipsum Fermentum enervant, vel Alimenta fermentationi inepta reddunt, hactenus pro venenis habenda, qualia sunt omnia quæ figendi vi excellenti sunt prædita: Alimentorum Fermentationem Diminuere, ac subinde Abolere possunt, Humores vitiosi & Biliosi, præsertim oleositate peccantes, ad ventriculum assurgentes, atq; aut fermentum ipsum corrumpentes ac enervantes, aut se alimentis immiscendo ipsorum fermentationem turbantes, impedientes, sistentesve:

Augetur contra alimentorum Fermentatio, vel 1°. Fermenti solito & acidioris & validioris culpa: vel 2°. Alimentorum pro assumentis constitutione naturali facilius fermentabilium diutine usurpatorum vitio, vel 3°. Humorum aciditate volatili præditorum, & ad ventriculum vel à capite delabentium, vel à Pancreate assurgentium causa: Fermentum & Saliva, ut & succus Pancreaticus, atque Humores à capite decidentes, Aciditatem suam volatilem auctam debent imprimis Alimentis volatili aciditate præditis, copiosius ac diutius assumptis, ut & condimentis similibus, vino aliive potui generoso ac spirituoso, subacido tamen, quale Mosellanum, aliquandiu copia non nimis excedente licet usurpatis: Idem promovere possunt ex parte mœror sollicitus, non tamen nimis gravis, & Aër serenus & subtilis, non vero multum æstuosus aut rigidus, ad Borealis tamen naturam quodammodo vergens.

Depravatur alimentorum Fermentatio in *Nidorosam* cruditatem à Bile acriore & nimis volatili ad ventriculum assurgente, atque fermentationem non tantum impediente, at insuper alterante ac corrumpente: Vnde *Ructus* excitantur, qui ventriculum distendant vel mordeant, & nunc ova frixa, nunc pisces fœtentes, nunc alia redolentes attollantur: Quoties autem ventriculi distentio concurrit, aut difficilius erumpunt isti *Ructus*, toties pituitam viscidam simul peccare certum: *Acidam* cruditatem producunt humores Acidi, & imprimis succus Pancreaticus, vel redundantia vel aciditatis intensione peccantes, & ad ventriculum delati, unde non tantum præcipitatur alimentorum solutio ac fermentatio, sed eadem insuper vitiatur ac corrumpitur, elevatis eadem opera Ructibus acidis & nonnunquam valde molestis: Nec mirum aut novum eandem causam pro majore aut minore copia, vel intensiore aut remissiore qualitate, functionem aliquam nunc secundum quantitatem, nunc secundum qualitatem plus minusve alterare atque mutare, imo lædere. *Franc. de le Boë Sylvius Prax. med. cap. 7. lib. 1.*

OBSERV.

Observatio II.

Concoctio læſa ob cruſtam denſiorem intimæ ventriculi tunicæ adnatam.

CElebertimus *Ioſephus Quercetanus* de concoctione læſa,atque ventriculi dolore gravativo pluribus menſibus ante obitum conqueſtus eſt : Cauſam adſcribebat porcellorum lactentium nimio eſui, qui illi in delitiis : hinc adnatam aiebat cruſtam, parietibus ventriculi tenaciter affixam, quam fruſtra uſu ſpiritus vitrioli atterere & diſſolvere conatus eſt:

Aperto defuncti cadavere, quod prædixerat oculis ſe exhibuit, cruſta ſcilicet pinguis & denſa, omnino qualem depinxerat, ſemidigiti craſſitie intus undequaque ventriculum inveſtiens,ſymptomatum & Viri Illuſtris mortis author. *Ex communicatione Nobiliſſimæ & Venerandæ Matronæ Dom. de Monillepié &c. Filiæ dicti Quercetani unicæ Vxoris meæ aviæ.*

S C H O L I A.

C*Ruſtam denſiorem*] Naturaliter cruſta ventriculum intus obtegit, poſt levem elixationem maniſeſtiſſime apparens, diſtincta tamen ab ea quæ Gulam inveſtit (ut pote levidenſis & minus candida) ſimilis videtur illi quæ linguam obtegit; Quippe tum hujus, tum ventriculi ſuperficies, aſpera & cruſtata eſſe debet, ut alimenti, tum libati tum deglutiti, particulæ parum in ea detineantur, & dein paulatim tunicæ nervoſæ ſubſtratæ tradantur,quæ ab eorum nudo & immediato contactu nimis irritari & poſtea indurari periclitaretur: Hæc quoque aliis uſibus inſervit, chyli enim reliquiæ inibi aggeſtæ, & ad acorem ſervatæ, in fermentum quoddam, & pro appetitu & pro digeſtione requiſitum evadunt: Cæterum hæc lanugo vaſorum, quæ tunicæ nerveæ denſiſſime inſeruntur, ora ubique obtegit ac tutatur, necnon humores ab arteriis & nervis exudantes ſuſcipit, dum interim venæ chylum, aliosve ſuccos, in hac parte ſcatentes exugunt : Cruſta hæc Villoſa, in poſtica ſive convexa ejus ſuperficie, qua tunicæ nerveæ cohæret, glandulis annulatis numeroſiſſimis ubique conſita eſt,quæ proculdubio vaſorum in tunica nervea dehiſcentium ora contegunt,ac,uti videtur,humorem illis deſtinatum, aut ab iis depoſitum immediatius excipiunt & percolant : Velum hoc, ſive cruſta villoſa, (filamentis rectis, tunicæ nerveæ perpendiculariter inſertis conſtans, prout in panno ſerico qui dicitur *Velutu*) per ſe tunica ſatis firma eſt, & ab aliis diſtincta apparet, ideoque haud improprie tunica Glandulosa dicatur. *Willis Pharmac. ration. ſect. 1. cap. 2.*

Observatio III.

Anatome puellæ ventriculum imbecillem habentis, qui flatibus diſtentus repertus eſt.

PUellam (*de qua lib. 2. Tit. de Phthiſi*) *ventriculum imbecillem* habuiſſe arguit flatuum copia: à quatuor enim annis abdomen in modum tympani fuerat extenſum, idque ob flatuum in inteſtinis retentorum copiam,qui illis adeo tenaciter inhærebant,ut purgationi ne quidem cederent, Et poſt mortem acie ſcalpelli perfoſſis inteſtinis vix efflarent : Nec ſolum inteſtina flatu *extenſa* erant, ſed & ipſe quoque *ventriculus*. *Fabritius Hildanus cent. 6. obſerv. 74.*

S C H O L I A.

V*Entriculum imbecillem*] Qui calorem præcipuum coctionis & digeſtionis in ventriculo peragendæ inſtrumentum eſſe ſtatuunt, focum & fomitem ſatis uberem deducent ex vaſis ſanguiferis quampluimis ad ventriculum pertingentibus, partim ſummitati ejus,partim fundo inſertis : Hæc vaſa introrſum tendentia, & demum in propagines innumeras diſcerpta, in tunica intima nervea terminantur, cujus interiorem ſuperficiem præ denſitate punctorum, in quæ vaſa deſinunt, rubore inficiunt & quaſi cruentant : In quantum vero circumcirca ventriculi, quaſi lebetis fundum & latera omnia, ſanguis effervеſcens, quaſi ignis accenſus perpetuo detinetur, ut in hunc finem ſtagnum illud ſanguinum ibi conſitum eſſe videatur: *Willis Pharmac. ration. ſect. 1. cap. 1.*

Ventriculus extenſus] Subſtantia conſtat membranoſa, dura & denſa : Ventriculus, *inquit Hippocr. 4. de morbis*,res eſt valida & robuſta,ſicut pellis & corium, & pleriqne ex Lybiæ populis pellibus pecorum pro veſtibus utuntur, ventriculis autem pro ſacculis & utriculis, quare non inepte *Celſus* membranas ventriculi tergora nuncupavit : Talis ſubſtantia membranoſa ventriculo conceſſa fuit,ut in ingluvie facile dilataretur & ad expulſionem chyli conſtringeretur ; Sed nonnunquam adeo diſtenditur & attenuatur ut poſtea vix contrahi queat, priſtinamque firmitatem recuperare : *Vide obſerv. 1.*

Observatio IV.

Concoctio læſa ob Omentum putrefactum.

ANno 1657. militaris quidam vir dum viveret, nil niſi ventriculum accuſabat, quod nullum cibum appeteret Coqueretque; Cui ad confortandum ventriculum multa fuere adhibita, ſed omnia incaſſum.

Diſſecto cadavere Omentum plane putrefactum inventum eſt, ventriculo reliquiſque viſceribus ſalvis : Ex quo colligitur Omentum ad ventriculi coctionem non parum facere : *D. Valentinus Andreas Mollenbroccius in Miſcellaneis curioſis anni 1670.*

SCHOLIA.

EX *quo colligitur*] Quod proditum à *Galeno* : hinc *Gladiator*, cui omentum ille abstulit, à frigore facile lædebatur, quare ventrem lanis semper obvolutum habebat : Iuvat vero & fovet calorem ventriculi ob adipis copiam, sed fundi, nam superior pars fovetur ab incumbente jecore : Est itaque Omentum ventriculo instar pulvinaris & coctionem promovet. Rarum est quod de juvene refert *Forestus*, & de aliis *Riolanus*, qui ablato Omento commode tamen vixerunt; forsan ventriculi robore aliunde accersito,

Bartholinus Anatom. Reform. lib. 1. cap. 8.

OBSERVATIO V.

Concoctio læsa ob amplitudinem ventriculi nimiam, & affectionem hypochondriacam.

MUlier *πολυπράγμων*, actuosa & negotiosa, unde animus inquies, & qui non finit *corpus refoveri*, unde mirum non est si illa *non pinguescat* : Cæterum cum hæc *hypochondriaca* sit, mirum quoque quod *niteat facies*, quæ in aliis decolor & plumbea : *Perpetuo* quoque est *querula*, & medicorum aures querelis subinde novis fatigando, querendi fidem non facit, quia non facit dolendi, nec conquerendi satietas est : Adest volæ manuum siccitas, & squalor : *Difficilis* illi *respiratio*, qualis esse solet in iis qui cucurrerunt : Summa adest Inappetentia ; In hac muliere flatus generabatur ob inæqualem intemperiem ventriculi & hepatis, & ii distendebant ventriculum in dies : Ventriculus amplior & capacior non poterat comprehendere cibos, unde ructuum & flatuum perennitas generationis.

In mulieris hujus cadavere *sanguis nigruerat. corque refrigerium vix accipiebat* : hinc pulsus inæqualis & palpitationi similis : Ventriculus amplissimus erat, frigidiusculus, unde rebus calidis delectabatur, licet lingua sicca esset & calidius Hepar, sic *ventriculus vix cibos coquebat. Ballonius consil. 78. lib. 3.*

SCHOLIA.

MUlier] Observavit antiquitas mulierem raro fieri hypochondriacam, *διὰ τὸ μὴ φλέγμα*, sed ubi sit, deterius habere, quia id est alienius à temperamento frigido humido, quod muliebre est.

Actuosa, negotiosa] Mirum est quod qui delicatiores, imo bene temperato cerebro, facilius & gravius afficiuntur : exhalatio tetra facilius impressionem facit : stupidi & obtusiore ingenio non ita percelluntur : Sic prius hominum genus fœliciore est ingenio quam fortuna & valetudine :

Non finit corpus refoveri] Ægra *πολυπράγμων* est, actuosa, negotiosa, unde animus inquies, & qui non finit corpus refoveri : Est autem labor naturalis aut violentus : Naturalis, visus, auditus, vocis, curarum : anima in id quod videtur intenta, movetur & calescit : calefacta evacuato humore siccatur : mirum ne est si illa non pinguescat :

Cum hypochondriaca sit] Quæri potest quænam sit hæc dispositio sive intemperies *τῶν ὑποχονδριακῶν*? *Rondeletius*, ex Dioclis plausibili opinione, putat id totum malum pendere à mala intemperie primarum venarum meseraei & etiam mesenterii : declarant signa hic non enumeranda, inter quæ est volæ manuum siccitas & squalor : at cutis squalida labem vitiumque ventris significat : Declarat curatio : valent medicamenta humectando refrigerandoque purgantia, syr. de pomis, violac. lac asinæ aut capræ, aquæ *αὐτοφυεῖς*; Imo eis ulcera oriuntur & *ἀφροδισιακοὶ* tumores, qui nonnisi pompholyge, plumbo, cerusa & mercurio leniuntur, Et quod fit foris, idem domi & in visceribus fieri debet, Sed impediunt flatus multi, qui in hypochondriis scaturiunt, & indicatione quadam contraria avertunt ab usu rerum humectantium & refrigerantium, quæ causam oppugnarent, Sic quod est primæ & radicalis affectionis remedium, auget symptoma, ut fit in hydrope, & squalore, & hectica viscerum intemperie : Cum enim quæ flatum discutiunt, calidiora tenuiorumq; partium esse debeant, siccitatem squaloremque partium adaugent ; hinc non mirum si tantus sit flatuum proventus in hypochondriacis : imo *κατ' ἐξοχὴν* flatuosa melancholia esse dicitur : quanquam hypochondriacis, & iis quibus æstuant viscera, quos *θερμοκοιλίους* vocat *Hippocr.* non raro usu veniat ut cum calore acri abundent, non desinant esse flatuosi, imo in tympaniten fere post dolores alvinos diuturnos & vix placabiles incidant, Et iis non raro secari vena solet, secundum illud *Hippocr.* *ἀιμάλωψ φλεβοτομίη λύει* : Quæ causa impulit *Themistium*, ut credat atram bilem naturaliter frigidam refrigerare ventrem & jecur, partes nutritioni consecratas : atram autem bilem proprie non sumit, sed pro succo melancholico frigido : Magna autem pars melancholicorum, & deterior morbosiorque, per flavam bilem, aut succum melancholicum ustum, aut sanguinem generatur, unde cineri aut tartaro calcique talis humor similis est, quibus per adustionem calor acer est & mordax : unde melancholici tales sunt pilosi, abundant multo excremento fuliginoso, quia in iis sanguis & succus est acriusculus, & calidiores sunt arteriæ planæque fuligine : Quoniam vero *Themistius* videt multos effectus frigoris, causam putat frigidam, at in magna hypochondriacorum parte calor est acer & mordax, hic est corruptor, & fructum non capit corpus, imo quo corpus calidius calore adventitio & febrili, calore naturali omnium bonorum authore, eo frigidius exitit : At omnis *ὕπαρξις* melancholiæ hypoch. consistit in intemperie sicca partium in hypochondriis contentarum, cum nonnulla caliditate sine affluxu, sed cum obstructione potius, à sanguinis & aliorum humorum crassitie : eam ob rem limaturam chalybis in hypochondriacis & decoloribus virginibus commendant.

Non mirum si illa non pinguescat] *Themistius* rationem reddit cur melancholica corpora macra sint, ita enim ait, Affecta sunt corpora ut eo non fruantur alimento quo vescuntur, & idem alimentum non subit partes nutriendas, & id genus corpora sunt infelicibus lignis assimilia, quæ in regione arida & siticulosa nascuntur.

Mirum, quod niteat facies] Mirum revera cùm in

alüs

aliis decolor fit & plumbea: Illi autem contingit quod pueris cachecticis, quibus in cavo hepatis bilis recocta tanti mali author existit: at vero splenica non est, bene colorata & inappetens, quod splenicis veris non evenit: Lienosi enim sunt voraces, tum ob acidum succum, tum etiam ob cancrosam lienis dispositionem.

Perpetua est querula] Aristot. Seneca & alii dicunt omne imbecillum querulum esse, cum autem duplex imbecillum sit, natura & valetudine, In primo genere est mulier, valetudinarii in secundo: hæc mulier in utroque hæret & laborat. At quærere oportet an jure dolendo queratur? an infractione animi id contingat? an quia melancholica est? an melancholici perpetuo doleant? Omne enim animans duce natura voluptatem quærit, & dolorem, ut summum malum, fugit, dolorique remedium quærit: In eo genere sunt melancholici (præsertim si humor per assatio-nem, aut suppressionem acriusculus est) sive quod natura, sive quod valetudine imbecilli sunt, propterea quod queruli: Ideo Aristoteles ait perpetuo melancholicos medicinâ appetere, id est, summis & assiduis votis remedia postulant, sive sint alimenta sive medicamenta: imo major eorum pars est pharmacorum quam alimentorum appetentior: Ut ergo perpetuo dolent, sic perpetuo conqueruntur, sentiunt enim punctiones & lancinationes & in cute & in visceribus: Ideo *Arist.* dicebat corpus melancholicorum perpetuo pungi: revera, quod de elephanticis scribunt, inter signa quidem æquivoca, duo hæc notant, quod raro febricitent, & quod in cute punctiones sentiant: notanda hæc, Et revera hypochondriacum esse vere est habere gradum unum ad elephantem: *Rondeletius* ait hypochondriacos & melancholicos videri quidem carere febre, sed tamen febrire quadam specie febris quæ iis propria est: Sed unum observatione dignum, metus est major ipso periculo: symptomata sunt minora quàm opinio ipsa concipiat, sed causa major est & efficacior quam opinio percipiat, imo est gradus ad elephantem.

Difficilis illa respiratio] Difficultas hæc spirandi, quia creber & frequens est spiritus, nomine τὸ καρδιωγμὸν apud quosdam veteres exprimitur, præsertim cum palpitationi similis est: Cur id fiat non est facile explicare, nisi dicas, vel talem affectionem significare vim vitalem maximo incendio laborare: Vel quia, cùm per æstum cor celerrime vehementissimeque moveatur, anima deficere tunc videatur, Et id veteres vocant καρδιώγμον, unde cum pulmo inflammatur, frequentia sunt animi deliquia ἐκλύσεις. Quæstio nota, Cur virgines decolores tam male spirent, cum alii febricitantes (ni malum in pulmone) id non patiantur? Cur olim eam difficultatem spirandi non patiebatur? Interna calent, fuligo magna, arteria calidior exustum quid procreat: corpus non ita spirans: bilis torrida, nitrum, sulphur dominatur, ut in vetere gallo: Si à calore, ætas defecta & inclinans remedio esse debet: Morbi calidi in senecta desinunt, inquit *Hippocr.*

Summa adest inappetentia] Hypochondriacorum major pars est pharmacorum quam alimentorum appetentior, quare? quia dejectam habent appetentiam, unde? ab intemperie & affectione prava, quam *Galenus* in prognosticis eleganter vocat κάκωσιν τοῦ στομάχου, id est, superioris oris ventriculi: temperatæ enim naturæ dulcia & appetunt & iis fruuntur: Intemperatæ imminutam habent appetentiam, & exoticas in cibis qualitates desiderant, unde tales melancholici sicci sunt & frigidiores: Cæterum abhorrent à cibis, nisi excedente qualitate præditis: Medicamenta purgantia appetunt, licet ab iis sæpe deterrime habeant, quia humores eorum aduruntur nec putrescunt putredine ordinaria, quæ humores exclusioni parationes & obsequentiores reddit.

Flatus generabatur &c.] Mulier hæc cum biliosa sit temperamento, cur tantopere flatuosa? Ictetici non admodum flatuosi, quia in iis bilis abundat, non pituita, quæ in flatum resolvatur, & raro imbecillitate partium nutritioni servientium (quæ una causa est generationis flatuum) laborant, ait *Galen.* comm. ad aph. 65. lib. 4. quæ opinio an vera sit, inquirendum: Vide Schol. 3.

Ob inæqualem intemperiem &c.] Cujus causa difficilis est curatio, Si temperantia tantum adhibemus, malum non tollimus sed lenimus tantum: Si acria, & quæ humorem tollunt, irritamus: Idem contingit quod & in herpetibus & serpigine: glutinosa mollia remedia malum fovent, imo deterius faciunt: acria, causam evocando, non statim sanant sed irritant, (locus pulcherrimus ab externis affectibus ad internos) sanitatem enim ratione evacuationis, succum mordacem abluendo & detergendo, non τῇ ἐκκρίσει efficiunt: imo contemperantia aliquando mordicationem majorem efficiunt ex accidenti, ut si corrumpuntur, & una fovent aluntque cacochymiam: Sic videmus serpigini, psoræ, scabiei &c. à bile usta, pituitave salsa, cutis vitiis, aquam salsam, litharg. sulphur, aquam aluminosam, magis prodesse quam temperata & ἐπικεραστικὰ, quæ alunt foventque cacochymiam & acrimoniam:

Sanguis nigruerat, corque vix refrigerium accipiebat] Id expressit *Hippocr.* 6. Epid. Sect. 6. part. 2. Quibus calidior venula est, id est arteria, multitudinem sanguinis exustum procreat, & idem excernit: Exustum autem, τὸ καπνῶδες vocat, a quo fuliginosum excrementum multum; intemperies cordis & arteriarum, concurrente pulmonis calore & siccitate, tam celeris motus cordis (præsertim per gressum) causa est, & tum affectio hectica est: non sic in aliis febribus contingit, non enim moti ita anhelosi sunt: imo in corde ipso jam speciem aneurismatis subesse autumamus, spiritu & sanguine mirum in modum arterias distendente & dilatante.

Sanguis nigruerat] Non abs re dicemus infra perperam in hypochondriacis calidis & siccis, dari medicamenta splenica, falsa lienis affecti opinione: minuitur enim hepar, siccatur, augetur intemperies sicca, educitur serum liquato sanguine, & defectu seri sanguis aduritur: Et cum lien minor est justo, non rite defæcat sanguinem humore melancholico, quo fit ut in venis & arteriis ardeat, unde pici aut gagatæ lapidi simillimus existit: Ideoque *Galenus* non vult detrahi sanguinem si in cerebro tantum affectio sit & nigrescat sanguis, Si in toto corpore sanguis nigrior, audentius sanguinem mittit; si non sit melancholicus, supprimatur, sic statuit eas distinctiones: Eandem ob caliditatem & siccitatem, hypochondriacis sunt ut plurimum φαρμακείας ἐργώδεις, æstuantia enim fere habent viscera; calida & sicca sunt temperie bilis acris genitrice:

Calidius Hepar] Peccatur in hypochondriorum morbis, nam fere ad Lienem opera dirigitur, Et dum incidentia, ῥυπτικὰ, attenuantia, cappares, tamaris, cassutha, chamædrys, chamæpitys, flores spartii, imo radices calidiores præscribuntur, hepar siccatur primum, quia integris viribus traducitur ab iis medicamentis simplicibus, Et dum vulgus & Medicorum & hominum intendit per corticem tamaricis & asplenium

asplenium lienem minuere, minuit: imo forte fit ut perexiguus sit splen, quod malo est, nam satis amplum & validum esse oportet splenem ut hepatis sanguinem purget, alioqui mille incommoda sequentur: Ideo non est bonum minui lienem aspleniis medicamentis, nam ubi minor non bene defæcat sanguinem, hinc inappetentia & mille incommoda; sic narrant de Chamæleonte, qui nec bibit nec comedit, soloque aëre nutritur, quod hic lienem non habet, semper hiat, semper tenuem, qua vescitur, auram reciprocat: Quanquam quæstio est an medicamenta splenica integris viribus hepar pertranseant, si id sit, non fit sine noxa hepatis: At aiunt non esse necesse, quia à vena porta sunt rami mesenterici, quorum unus ad splenem tendit: Melius faciunt qui in affectibus splenis & hypochondriacis ad buglossum, borraginem, nymphæam, succum pomorum confugiunt: alia vero siccant longo usu impendio magis.

Observatio VI.

Ventriculi concoctio læsa, & crebri Ructus, ob ulceratum Stomachum, Hepatis, & Lienis vitia.

Illustr. N. vomebat bilem flavam cum tantis Ructibus ut de suffocatione metus esset: In stomacho duo ulcera reperta fuere, Totum quod ingestum erat, atrum colorem referebat: Hepar magnum, durum & quasi coctum, in duabus partibus sideratum, Splen putris. *Vide tit. de Ischuria.*

Observatio VII.

Ructus frequentes ab atro humore in cavitate attenuati ventriculi concluso, Pyloro scirrhoso.

Nobil. Vir in convivio hausit vappam aut mustum invitus, Ab eo tempore pondus in stomachi sensit fundo: Ructus habuit fœtidos &c. Ventriculus à flatibus admodum distentus apparuit, valdeque extenuatus, in cujus fundo atramento similis copiosa, corrupta & fœtida materia continebatur: *Pylorus scirrhosus arctissime concludebatur*, Mesenterium quoque totum scirrhosum &c. (*Vide lib. 1. tit. de melancholia.*)

SCHOLIA.

Pylorus scirrhosus arctissime concludebatur] Pylori munus est, non tantum ventriculi contenta affatim, & simul in magna copia ad intestina transmittere (quod quidem in catharsi & diarrhœa frequenter facit) sed potius chylum satis confectum, in sinum suum excipere, aliquandiu continere, & dein paulatim, & per minutas portiones excernere; Enimvero hujus antrum longum & capax, quidam in ventriculo recessus & diverticulum esse videtur, in quod massæ chylaceæ portio magis elaborata & perfecta secedere, & inibi manere queat, donec pars alia crudior, ut nuperius ingesta, in ventriculi fundo plus digeratur: Hinc est quod è comestis sæpe quod ingratum est brevi evomitur, cibis interim gratioribus in stomacho restantibus, videlicet quatenus in ventriculo plures quasi distinctæ cellulæ sunt, in quas ingestorum alia ab aliis divertere & permanere possint. *Willis Pharmac. rat. sect. 1. cap. 2.*

Ventriculus vix cibos coquebat] Non calor, sed fermentum (quod in aliis actius, in aliis mitius existit) est causa proxima famis & *Coctionis ventriculi*: Calor vero moderatus est causa materiam disponens ut inde gignatur fermentum, idque Fermentum exaltans & in actum promovens: Cum autem hæc ventriculi potestas Fermentum illud (*vide Scholia ad observationem 1. Sectionis 2. de Fame p. n.*) condendi, cum eoque chylificandi, nonnisi per convenientem seu moderatum calorem in actum promoveatur, dubitant nonnulli qualis, aut potius cujus sit ille calor actum hunc producens; an membranarum ventriculi, an partium circumjacentium, an humoris cujusdam, an vero spirituum: Certe ipsius caloris in diversis subjectis nulla est diversitas per se, sed ratione quantitatis tantum, à subjecti cui inhæret diversitate; At operationum diversitas procedit à diversitate ipsarum rerum in quas & per quas calor agit: nam idem calor ceram emollit, lutum indurat, carnem in veru aut furno assat, in lebete ebullit, in fimo equino putrefacit, in hypocausto ova fovet & excludit sine gallina: Ita etiam ad chylificationis actum producendum requiritur ut moderatus calor (qui non est nisi unus idemque) convenienter se habeat in ventriculo, id est, in ejus membranis, humoribus & spiritibus, iisque etiam debito modo foveatur à calore partium circumjacentium, ita enim convenienter se habens, non potest non ventriculus taliter instructus in aptam materiam chylificandam convenienter agere, ex eaque chylum dissolvere & educere. *Diemerbroekius ibidem.*

Ventriculus admodum distentus] *Johann. Theodorus Schenckius* Epistola ad *Th. Bartholinum*, cent. 4. Epist. 72. Ructus non ex imo ventre solum sed & medio prodire censet: Flatuum, *inquit*, ex hypochondriis in thoracem ascendentium mentio fit, quod est verissimum, his addo, uxori meæ priori, quæ erat hypochondriaca, denique in peripneumoniam incidebat, 4. ante obitum septimanis, interdum mane, interdum vesperi, ante & post cœnam, molestissima obtingebat Eructatio, adeo ut ne treceni ructus pro vice, sine intermissione sufficerent: Hi ubi subsistebant, illa de anxietate vehementissima conquerebatur, interdum desipiebat plane, usque dum per discutientia iterum excitarentur: Sed manifeste observo flatus in thorace per asperam arteriam exeuntes in meipso.

OBSERVATIO VIII.

Ventriculi Concoctio læsa ob deletas ejus rugas.

§. 1. DOmina Illust. per multos annos affectibus spasmodicis obnoxia, mortua ventriculum exhibuit valde inflatum, ejusque tunicam interiorem sine plicis aut rugis, quod certe acciderat ob crebros vomitus, viscere hoc spasmis continuis fere affecto: Ob hanc rationem, scil. stomachi tono præfracto, alimenta nec bene appetere nec concoquere solebat. *Vide lib. 1. tit. de Convulsione.*

SCHOLIA.

ABsque plicis aut rugis] Ventriculus tribus constat tunicis, una communi, à diaphragmate orta, & duabus propriis, externa internaque: hæc in corporibus sanis multas habet rugas sive plicas, in ventriculi superficie concava eminentes, quæ videntur esse quasi totidem sepimenta, sive sulci, quibus chyli portiones hic illic tenuiter dispersæ melius coctionis ergo ab invicem detineantur, ne simul in massam spissiorem confluerent: Plicæ istæ formantur, quatenus hæc tunica exteriori carnea multo amplior est, quare ut ab ea contineatur, necesse habet in plicas sive rugas istas colligi: In bibonibus vero & gulosis; quibus à crebra & nimia ventriculi impletione tunica carnea plurimum extenditur, etiam interior illi coextensa rugas suas omnes amittens, plana & tenuis instar vesicæ inflatæ evadit. *Willis Pharm. Ration. cap. 2. sect. 1.*

§. 2. Illustr. Comitis N. ventriculus magnus sine rugis repertus est, quia affatim comedit & multa: crapulæ autem deditis ventriculus ampliatur. *Vide tit. de Dyspnœa lib. 2.*

OBSERVATIO IX.

Concoctio læsa & Ructus frequentes ab inflatione ventriculi & intestinorum, nigro humore oblitorum.

VIr melancholicus Ructibus infestabatur &c. Ventriculus & intestina inflata erant, nigricantia, intus atramento quasi sutorio oblinita: vasa mesenterica obliterata. *Vide tit. de Scorbuto.*

OBSERVATIO X.

Ructus à ventriculo putri, hepati annexo, emissi.

VIr patiebatur vomitum singultum, Ructus; Hepar ventriculo cava sui parte arcte connatum erat. In hujus cavitate nihil vivi, sed saltem liquamen subcruentum. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

OBSERVATIO XI.

Ructus frequentes à vitio Ventriculi, Epiploi obstructi &c.

DOm. N. flatus multos eructabat: Ventriculus lividus erat in fundo: Humores melancholici in omento accervabantur, & inde in ventriculum refluebant. *Vide tit. de vomitu.*

OBSERVATIO XII.

Concoctio læsa à ventriculi situ mutato.

§. 1. INterdum ventriculus propendet usque ad umbilicum, ut observatum in cadaveribus, quod vitæ & coctioni multum incommodat. *Riolanus Encheir. Anat. & Pathol. lib. 2. cap. 23.*

§. 2. Observavit *Vesalius* Omentum in scrotum devolutum & auctum, ventriculum ex sua sede distraxisse, adeo ut munus ejus deficeret. *Vide tit. de Herniis.*

§. 3. Studioso ob obstructiones summa ventriculi fuit debilitas: Aperto thorace statim omentum se exhibuit, sub quo latitabat ventriculus. *Vide lib. 4. tit. de vulneribus.*

OBSERVATIO XIII.

Concoctio læsa ab inflammatione ventriculi, in quo nigricans materia reperta.

VXor N. vomituriebat, Ructus emittebat, febricitabat, Deprehensus ventriculus ad fundum perforatus, In quo continebantur multa nigricantia, ita ut videretur humor melancholicus. *Vide tit. de ventris tumore.*

ANATO-

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO VII.
DE VENTRICULI DOLORE.

OBSERVATIO I.

De Dolore ventriculi ab ejusdem erosione à Bile è cysti confluente, & liquore seroso acri è mesenterio prodeunte.

SEVERINUS FALCK quinquagenario proximus, ex Scorbuto mœrori animi permisto, febribus vagis aliquandiu tortus, *Appetitum* tandem penitus *sensit prostratum*, & dolores stomachi vicinarumque partium intensissimos: Advocati Medici alii atque alii, ut erat omnium amicus, præscribunt emetica, cathartica, stomachica, chalybeata varia, omnia incassum: quippe invalescebat quotidie malum, stomachus *Rejiciebat ingesta omnia*, quantacunque sollicitudine vel composita vel præparata, adeo ut excoriationem ventriculi in causa esse suspicarentur tandem medentes: Igitur cum sine fructu aliquoties decoctum Chinæ hausisset, curam lactis proponunt: Ille sequi facilis, ac omne, simul ac sorbuit simul rejecit, & rejecit non purum, sed in casei spissitudinem coactum: Tandem victus malo fatis concessit, postquam rogasset adstantes ut à morte in cadavere suo inquirerent quid demum illud esset unde tam diri cruciatus proficiscerentur:

In evisceratione ergo hæc notata, Tota interior ventriculi facies rubicunda & tantum non excoriata; Hepar ingens durissimum, & qua hæsit vesicula fellis, nigricans: In cysti fellea frustum oblongum coagulatæ bilis & duriusculæ, ac, si diutius vixisset, in calculos haud dubie abituræ: Pars autem illa bilis, quæ fluida adhuc, omnia vicina *colore flavo tinxerat*, qui *jam & faciem & corpus* totum paulo ante mortem corripuerat: Lien grandis, durus, vasa sanguinea ab eo sparsa in exteriorem ventriculi tunicam, omnia tumida, sed nulla (ut nec vas breve) in cavum ventriculi penetrantia. In mesenterio, non procul à Pancreate, cavitas notabilis, liquore seroso distenta, unde haud dubie acidum illud emanavit quod tantopere stomacho inimicum erat, & proxima, quantum liquet, mortis causa: Pulmo locis pluribus costis adnatus: *Thom. Bartholinus in Actis Medicis, annor.* 1674. 75. & 76. *volum.* 3. *observ.* 34.

SCHOLIA.

ITa quidem *Borrichius* noster casum memorandum nitida penna expressit, historiam pertexuit, Curationi & apertioni una adfuit Celeberrimus Collega, mihique ex Diario suo concessit: Hinc vero liquet quantas turbas in corpore Bilis excitet, tot dolorum causas, quorum subinde rationes ignorant ægri pariter & medici: Illa ipsa bilis, uti & alii humores, ita non raro corpus afficiunt, ventriculumque infestant, ut crederes venenum esse assumptum; certe malignam qualitatem acquisiverunt, qua cruciatus incredibiles membranis cæterisque partibus sensibilibus imprimunt, & erodunt eas vellicantque miserum in modum: Ita etiam statuit meus olim in praxi antesignanus, cujus nunquam sine veneratione recordor. *Joh. Dom. Sala*, Patavini Lycæi Princeps Medicus: Cum ejus consuetudine Patavii fuerer, oblata ipsi est historia Iuvenis derepente acerbissimis ventriculi torminibus correpti cum aliis symptomatibus, ex quibus obiit non sine veneni hausti suspicione ob erosum ventriculum in apertione cadaveris observatum, & tumidum corpus: Suspicatus est D. *Sala*, veteranus in arte medendi & ingenio singulari promptus, materiam in corpore potuisse generari veneno similem & corpus interficere quasi à veneno sumpto infectum.

Historia Iuvenis hæc est, quam sequitur Magni *Sala* responsio.

OBSERVATIO II.

Ventriculi dolor subito exortus, à veneno illius substantiam excoriante & corrodente.

NObil. Juvenis annorum 29. satis bene constitutus, temperaturæ ad humidum vergentis, in vivendi genere satis temperatus, jejunium quadragesimale religiose servans, bene valens, nulla præcedente causa externa, incidit repente in ventriculi *intestinorumque*

cruciatus

cruciatus vehementissimos, cum continuis, molestissimis *vomitibus* materierum cujuscunque generis, nec cibum nec potum continere poterat, cum *Siti* & vehementissimo ardore: Nulla erat febris, sed *cordis oppressio*, & summa corporis *inquietudo*, *alvus adstricta*, ab injectis tamen solvebatur, licet dolores non remitterent: Ad doloris lenitionem exterius apposita nihil juvabant: vomitus molestus copiosæ materiæ perseverans ab usu Theriacæ visus est aliquantulum levatus: Duobus diebus naturalibus in his vomitibus perseveravit, postea sua sponte sedatus est vomitus, quieverunt dolores, & potum desiderabat & detinebat, bene dormiebat, fatebatur se optime valere: Nulla unquam febris ipsum in his cruciatibus afflixit, sitis tamen ardens perseverabat; per tres alios dies in bono statu transegit. Altera die post, 4. horas a prandio, nullo errore in victu, nec in alia re non naturali commisso, repente corripitur vehementissimis Ventriculi Cruciatibus, & totum *abdomen tensum* & dolorosum evadit; se suffocari dicebat, cum *cordis deliquio* & desiderio vomendi, summa corporis jactatione & inquietudine, nec stare nec decumbere poterat: Tumor ventris crescebat, pulsus parvi, tardi, nulla febris, frigiditas extremorum, anxietas, deliquia, frigidi in fronte sudores: Hora sexta noctis ejusdem diei ex humanis discessit.

Statim totum corpus in immensam molem auctum est, ut monstrum potius quam humanum corpus videretur: Oculi, aures, & præcipue labia, ob magnitudinem summam valde erant deformia, cum variis lividitatibus: In dorso *musculi lumbares* videbantur fere *gangrænati*, nam ad levem contactum cutis diffluebat. Tota *ventriculi substantia diffluens, cum rubore* & manifesta erosione in variis partibus, & præsertim in una, ubi tota substantia erosa videbatur, cum dolore livido.

SCHOLIA.

Responsio Ioh. Dominici Salæ.

DEscripta historia ita mihi quidem videtur referre veneni perniciosissimi assumpti evidentem suspicionem, ut vix aliquod deficiat ex signis demonstrativis: Quid enim quæso aliud desideratur, nisi quod à suspecto aliquo nefario homine cibum aut potum acceperit: Quod in cibo aut potu extraneus aliquis sapor aut odor adfuerit, Et demum quod in ventriculo, aut intestinis, aut in excretis per vomitum materia ipsa venefica apparuisset, cum præsertim neque hoc simpliciter sit necessarium, clanculum enim venena propinantur, atque permixta aliis cibis aut potibus, ex quibus obscurari possunt venenorum sapores & odores, imo & liquida exhibentur & destillata: Generantur quidem in humano corpore ea quandoque excrementa, ita prava ut instar veneni interficiant, sed raro in corporibus, alioquin boni habitus, & nullis commissis erroribus: rarius ita repente, ut ex aliis partibus, aut aliis accidentibus æger non prævideat: Generantur humores acres & erodentes, sed vix in corporibus humidis & bene constitutis, sine aliqua causa manifesta, nec generantur sine febre: Originem habuerunt omnia symptomata narrata in ventriculo & intestinis sine erroribus, ubi cruciatus, rejecti cibi & potus, sitis, vomitus, ardor, cardialgia: Tractum subito cor in consensum, unde ipsius oppressio, summa inquietudo, absente febre deliquia, pulsus parvi & tardi, extremorum frigiditas, ipsi sudores frigidi & mors, quam retardasse Theriacæ assumptionem est probabile, nisi forsan à Theriacæ usu primo fere curatus, iterum ex novi veneni assumptione fuerit mortuus: Nocuisse primum venenum in ventriculo & intestinis ex his clarum est: nec obscurum est ibi prius nocere ubi prius recipitur & moratur: Ideo vix inveniuntur tam artificiose parata venena, ut illæso ventriculo ad cor deferantur: Tanta autem fuit ventriculi læsio, ut erosionem & velut gangrænam excitaverit: Accedunt quæ post mortem visa sunt, aucta moles corporis in immensum, oculorum, aurium & labiorum deformitas, lividitates in dorso, musculorum lumbarium & diffluenti cutis veluti gangræna, sed præ cæteris ventriculi substantia rubra, livida & erosa: Suspiciones hæ sunt, meo judicio, parum remotæ à certitudine: pauca enim sunt, & ea quidem minoris momenti, quæ addi solent signa ad assumpti veneni cognitionem: Non est tamen negandum certissimæ dignotionis quandam esse difficultatem.

Responsio ejusdem ad secundam relationem.

Scripsi alias in hoc argumento difficile quandoque esse artifici conjecturali certo omnino affirmare aliquem veneno assumpto esse mortuum, quia nimirum potuerit materia veneno similis in corpore generari, simili modo interficere, & post mortem similia signa præ se ferre: Augetur ex nova relatione difficultas, in qua scribitur hominem fuisse valetudinarium & mali habitus, fuisse apertum & consideratum ejus cadaver: Ex quibus omnibus videtur dici posse eo facilius generari potuisse internum venenum, transmitti ad ventriculum, & in eo præludium aliquod inflammationis & superficialis erosionis effecisse, quæ deinde post mortem aucta sit (si sermo sit de erosione) aucta nimirum partium omnium corruptione: Interim tamen negari non potest maximam relinqui suspicionem, tum ex tot signorum sydrome, tum præsertim ex tam insigni ventriculi erosione, sicut aliquas posse afferri excusationes negari non potest, venenatos humores fuisse pessimos, partes omnes corporis, & imprimis ventriculum, substantiam habuisse, aut ab ortu, aut ex erroribus, corruptioni obnoxiam: atque ideo in mortuo, & forte multo antea sepulto cadavere & erosionem ventriculi, & alia signa in aliis partibus apparuerint, quæ forte paulo post mortem non apparuissent.

Observatio III.

Ventriculi ingens dolor ob ejus erosionem à veneno factam.

ERosum fuisse ventriculum à veneno in *P. Ioh. Baptista Salice*, Logicæ Professore Patavino, nemo dubitavit: Inani enim post cœnam *vomendi* desiderio angebatur, doloribus ingentibus supra umbiculum, qui neque Theriaca exhibita remiserunt: Post mortem corpus totum, in primis autem facies, abdomen & genitalia flatu intumuere.

In cadavere, cum culter anatomicus intromitteretur, flatus cum strepitu exsiliit, ut à colico dolore suffocatum suspicaremur: Cæterum ventriculum erosum, maximisque foraminibus pertusum vidimus, una cum adjacente colo reliquisque intestinis variis in locis perforatis: Hinc etiam factum quod theriaca assumpta excrementis alvi permixta in capacitate abdominis diffluere cerneretur, omniáque intestina, tam exteriore facie quam interiore, sordibus essent inquinata: quod quoque impedimentum fuit ne ulterius in lustrando cadavere progrederemur. *Th. Bartholinus.*

Observatio IV.

Ventriculi dolor ab eo circa pylorum ab aqua sublimati cum Iecore corroso.

MOnspessuli cum agerem, Præfectus morum filiorum Arimatii ex ulcere laborabat in crure, Cùm ergo Pharmacopæus purgans interdum attulisset, & alias ille aqua sublimati ad ulcus uteretur, puer sub auroram vasculum non discernens, aquam sublimati pro purgante exhibet: Magnam ille rosionem in oesophago statim persentire, necnon de errore offerendo medicamento dubitare: Erratum deprehenditur, puer aufugit, accersuntur Medici, exhibetur statim vomitorium, hinc lac, postea antidota, sed tertio die moritur, quod ad vomendum minus aptus totú, ut existimabat *Dortomannus*, non rejecisset. Aperto cadavere, ventriculus circa pyloron, itemque sima pars Hepatis arrosa valde & inflammata apparuere. *Salmuth. centur. I. observ. ix.*

Scholia.

P*Urgans attulisset*) Vir, Nobilio ab assumpto purgante, ab imperito Medico exhibito, ad cui accelerandam operationem acria quædam & erodentia medicamenta fuerant permista, tantus dolor ventriculi ortus est, ut trium hebdomadarum spatio per os, nihil fere sine immani loci exulcerati dolore assumere potuerit; & fame pene enecaretur: usus is tragacantho cum aqua flor. anthos misto, ejus fragranti tenacitate ulcus consolidatum. *Bartholinus cent. vi. histor. 21.*

Observatio V.

Stomachi dolor ab excoriatione Oesophagi prope ventriculi orificium à vermibus inducta, Aquæ chrysulcæ potui imputata.

ANno 1629. Juvenis à vicino 4. Febr. aquam vitæ petens Sole nondum orto, aquam chrysulcam accepit, non expectata candela quam accendebat matrona, petitam aquam ipsi datura: E phiala interim in officina reperta parùm, ut dixit, aquæ chrysulcæ gustavit: Allata candela, matrona aliam quærendam phialam dicens, hanc enim venenatam, & pro veterinario in equorum ulcera curanda, paratam aquam continere: Dum illa lagenam, aqua vitæ plenam, ex proxima tabernæ culina petit, Juvenis multum vomere cœpit, nam eodem die aliquot uncias aquæ vitæ optimæ, à qua jam semiebrius erat, deglutierat, multúmque de stomachi dolore conquestus, in ipsa, ubi chrysulcam gustaverat, Pharmacopæi domo lecto se commisit: Vocatus mucilaginem primum seminum psyllii, cum crystalli montani præparati sesqui dragma exhibeo., qua ardore ventriculi & dolore sopito, vomitivum propino, quo cum ventriculum omnino deplevisset, caponis jusculum cum crystallo & succo limonum recenti sorbendum dedi, unde in somnum lapsus placidum, ad meridiem dormivit: A meridie vocati alii Medici Chirurgique, quorum unus cum illum gonorrhæa laborantem maximáque penis carie pridie tractasset, nobis ejus rei indicium fecit: Tandem morbi sævitia artem superante xvi. die fatis concessit. Amici & & urbi positus villicus matronæ diem dicunt, cædis ipsam accusantes: Ego sequenti scripto ipsam in libertatem asserui.

Domini Judices, Qui sectioni interfuerunt cadaveris hujus dubii, Medici octo, Chirurgi duo supra viginti, omnes consenserunt quatuor qui sequuntur articulos verissimos esse, 1. In Pene magnam fuisse cariem, quæ totum ipsi abstulerit præputium, adeóque maximam glandis ipsius partem, cum plurimo pure ab illa adhuc stillante post mortem: Imo cum Chirurgus reliquias putridi penis leviter contrectaret, pene totum pube tenus avulsit, pavimentóque allisit, cum crassissimi tabi profluvio. 2. Parotidem sub aure sinistra maximam,

ximam, quæ totam genam occupabat, summámque puris copiam, & forinsecus per sectam cutem, & intrinsecus in os & oesophagum effundentem. 3. Levem fuisse exterioris tunicæ oesophagi excoriationem, duobus supra orificium ventriculi digitis, latam & ipsam digitos duos, In ipso denique ventriculo particulas quasdam syderatas apparuisse, quæ primo attribuebantur aspectu potioni aquæ chrysulcæ. 4. Cor Pulmonem, Renes, Hepar, Vesicam, Intestina omnia integerrima omnísque læsionis expertia fuisse.

SCHOLIA.

Cum Judicum intersit scire quodnam trium horum pathematum miserum hunc ad mortem præcipitarit (nec enim extra hæc quicquam in suspicionem venire potest) Dico 1°. Aquæ chrysulcæ potæ non adscribendam mortem, quod his rationibus probo 1. Omne agens naturale prius agit in res sibi vicinas quàm in remotas, 7. Phys. 2. Ergo defunctus si ab aqua læsus est, debuit primum lædi in labiis, lingua, tonsillis, oesophagi initio potius quam in fine, omnes enim hæ partes & læsionis capaces & viciniores sunt, & aquam integriorem minúsque refractis viribus senserunt: Atqui quotquot vivum mortuúmque viderunt, in labiis, dictisque partibus nullam læsionem observarunt: Imo multi Medicorum bibentem viderunt, comedentem, pharmaca cibósque sine difficultate deglutientem, quod sane si dictæ partes excoriatæ fuissent facere non potuisset: Semper enim sumpsit succum limonum cum emulsionibus, tactum insignite ferientibus, maxime in locis epidermide destitutis; & si in manu vel facie lacerata succum limonum nullus tulerit, quisnam in ore & palato, acutioris longe sensus partibus feret? Notandum facilem illam ingestionem ad ultimam vitæ durasse diem: 2. Omnium saniorum Doctorum unanimis est consensus Aquas fortes, Arsenicum, sublimatum, præpar. &c. aut statim occidere cum convulsionibus & torminibus horrendis, oculorum & oris diris contorsionibus &c. aut si mortis moram trahant, crystallo montano cum dictis emulsionibus curari posse, maxime si statim à sumptione quis vomuerit, ut docet *Santes Ardoinus* l. 2. c. 1. usque ad 7. asserens hujus secum opinionis esse *Rhasin, Alsharavium, Aponensem, Gilb. Anglicum* & alios: Idem scribunt *Forestus lib.* 15. *obs.* 13. *Ronseus Epist.* 9. *Matthiolus* aliique: Inde infero *Nicolaum* nullum signum veneno potati in vita habentem, non obiisse potu aquæ fortis, cum statim à sumpsione & antidotum sumpserit & copiose vomuerit, veneníque vis, si qua fuit, omnino retusa fuerit, cum ad mortem usque libertime comederit biberitque: 3. *Nicolaus* per os egessit lumbricos vivos ipso primo die cum acutissimis ructibus: Dico ergo, & scio fassuros idem Medicos, id quod syderatum in oesophagi parte ventriculo tam vicina, & ventriculi summa apparebat tunica, non ab aqua forti, quæ superiores partes prius lædere debuisset, sed ab acuta vermium rosione manasse: Lumbrici enim sæpe non tantum excoriant intestina ventriculumque, sed totum eorum corpus erodunt certoque necant. 4. Naturam gnaram necessitatis oesophagi & ventriculi in alendo corpore, cum sæpe excorientur deglutitione acicularum, spinis piscium, frustis vitrorum dentibus comminutorum, quod inter Germanos sæpe vidi, vinum sibi vitrumque simul propinantibus, qui cum totum vitrum dentibus suis molitum deglutissent, non ideo moriebantur, licet gulam, stomachum, ipsáque intestina excoriassent, quia natura omnia illa tribus velavit tunicis vel membranis, ita ut duabus primis erosis, atque adeo omnino excisis, sola tertia deglutitioni sufficiat, nec mortem, nisi post multos annos accersere possit: Ante aliquot annos Leodii, cùm in convivio multi arsenicum, vice oryzæ farinæ edulio mixtum edissent, quidam qui minimum ederant biberántque statim sublati sunt; qui ventriculos saburrarant, à vomitu curati, cum multis post annis fatis concessissent, invenimus in illorum ventriculis latiores & profundiores erosiones quàm in *Nicolao*, in quo erant & parvæ & paucæ, & soli superficiei adhærentes: Alia ergo in Juvene xx. annum agente mortis quærenda causa: 5. Nemo negat quin omnes veneno, cujuscunque tandem generis sit, morientes, in corde manifestum mortis indicium habeant; atqui omnes in hoc integerrimum se & sanissimum invenisse dicunt: Hic notandum quod si erosio oesophagi processisset à veneno aquæ fortis, cum vermes ipsum lacerasse constet, cor oesophago proximum veneni vim sustulisset ante alia membra remotiora. Dico ergo cacochymiam universi corporis, copiámque vermium supra infráque excretam, qui validissimo homini necando suffecissent, juvenem è vivis sustulisse, aut certe, quod magis credo.

Parotidem, Hoc docet *Hipp.* c. 4. §. 14. l. *Coacr.* ubi dicit. *Omnis Parotis pestifera*, Constat inter omnes magnas Parotides (fuit autem hæc omnium maxima quas unquam vidi) semper esse mortiferas: Verum est parotides cuivis ætati accidere posse, maxime in chronicis febribus: cæterum qui parotides venereas, aut à gonorrhæa carieque virulenta pendentes patiuntur, millecuplo plus discriminis adeunt: Ut sciatis parotidem hanc a carie Venerea in visitatione observata pependisse, credite *Alex. Traiano Petronio* l. 2. c. 17. de morbo *Gall.* ubi ait multos quorum cariem Chirurgus aqua forti tetigerat, postridie habuisse tumores maximos in capite & partibus vicinis, quod verissimillimum est, cùm in dies videamus eos qui gonorrhæa vel carie correpti sunt, statim pustulis majoribus in fronte tentari, quas vulgus apud nos vocat Rosarium aut Chapelletum, cujus causa est quod cum caput reliquo corpori incumbat instar cucurbitæ, ut loquitur *Hipp.* trahit ad se sordes inferne ad superiora delatas: Consensum genitalium cum capite hoc docet, quod quibus ante pubertatem auferuntur testes, nunquam ii barbam producant: Et si barbaris castratio contingat, barba non amplius crescat, imo ante producti pili sæpe decidui fiant: Si itaque tanta est communio pudendorum & capitis, certum est putredinem, quæ in pene *Nicolai* erat, maximam parotidem hanc immanem excitasse, malignam, virulentam & lethalem: Juvenes quidam in arte Medica parum versati, dicent Tumore venereo extinctum debuisse heparis læsi vestigia quædam ostendere: iis respondet supra dictus *Petronius*, aliique omnes Asclepiadæ, hoc non accidere nisi iis qui diu morbo venereo laborarunt: nam qui recenti premuntur, solâque carie, gonorrhæa, bubonibus atque alopecia infestantur, si modo bene curentur, integræ sanitati restituuntur; quod non fieret si Hepar sanguificationis officina vitium contraxisset, quo semel læso nunquã curantur, variisq; crurum brachiorumq; gummatibus

tibus conflictantur, unde certiora quam ex ullis ephemeridibus signa mutandæ aëris temperiei præsagiunt: Mantissæ loco adde, cùm ex consensu Philosophorum, *Quod est causa causæ, est etiam causa causati*, Caries & gonorrhæa virulenta, Si parotidem lethalem ipsi concivetint, mortem etiam inde sequutam: Parotis enim causa conjuncta, caries & gonorrhæa antecedens fuere: Aqua autem pota, vel potius gustata, nihil nocuit: His moti Judices ream absolverunt. *H. ab Heer Observ. xvi.*

OBSERVATIO V.

Ventriculi dolor ab ulcere circa ejus superius orificium &c.

JUvenis cum lauto convivio interfuisset, eadem nocte dolore stomachi correptus fuit: ab initio, & quidem per multos dies, non admodum gravis fuit iste dolor, paulatim tamen auctus est, ut de maximo cruciatu oris ventriculi, ventris & artuum conquereretur &c. Post menses 18. obiit.

Aperto cadavere, in infimo ventre omnia ritè se habebant, præter ventriculum, in cujus orificio superiori, & quidem ex parte anteriori, ubi ramus sextæ conjugationis nervorum ventriculo inseritur, ulcus erat magnum ac fœtidum, quod in vacuum usque ventriculi penetrabat: Ventriculus præterea humoribus corruptis, fœtidis & atrabilariis refertus erat: Externæ partes ob violentiam & diuturnitatem morbi plane extenuatæ erant. *Fabritius Hild. centur. iij. observat. xx.*

SCHOLIA.

ARbitrabantur parentes venenum ipsi datum fuisse, sed perperam: verisimilius enim est osficulum aliquod acutissimum, rugæ alicui oris ventriculi inhæsisse: nam si venenum sumptum fuisset, exulceratio potius in ipso fundo quam in ore ventriculi extitisset. *Idem centur. v. observat. 36.*

OBSERVATIO VI.

Dolor ventriculi parte externa ulcerati.

EXulcerari ventriculum non minus quàm alias corporis partes à ratione haud alienum est: Matrona annos 60. plus minus nata, ex ore spiritum fœtentem multis emiserat annis: E naribus graveolens quoque mucus concretus subinde extrahebatur, virens aut omnino varii coloris: Dolor circa ventriculi regionem assiduus, non tamen valde molestus, ut quem lenire poterat sacculus in quem herbæ, semina & aromata quædam ventriculo commoda consuta erant: Mens & sensus ad extremum constiterunt: Longo morbo confecta è vita discessit.

Ventriculus ejus exterius ab omni parte superficie tenus exulceratus extitit, Et quæ ipsum contingebant universa, non tamen alia, quàm qua ventriculo contigua erant, parte: Cerebri substantia integra, sed copioso admodum humori innatans; qui fomes esse potuit muci qui sæpe in naribus concreverat. *Dodonæus observat. medic. cap. xxv.*

OBSERVATIO VII.

Ventriculi dolor ab humore acri eum erodente.

§. 1. PUellus ab immodico uvarum esu trium horarum spatio extinctus: Ventriculus perforatus copiosum ichorem viridem continebat, qui proculdubio erat bilis æruginosa, cujus ingens erat acrimonia. *Rhodius cent. ij. Observ. 53.*

§. 2. Optimum est in cardiaca passione assumere cibum aut potum aquarum refrigerantium, cum spiritu chalcanthi, etiam initio accessionis, cum cibus & potus tunc temporis non ut nutrimentum, sed ut medicamentum, ad biliosi humoris acrimoniam retundendam, propinetur; multoties enim tanquam ab igne corroditur ventriculus, Cardiacam patientibus miserrimis ægris, quod in sectione anatomica perspicuum fuit, præcipuéque in juvenene quodam xx. circiter annorum, cui spatio xxiv. horarum mortuo, secto, inventa fuit interna ventriculi tunica absque muco, sicut ab igne corrosa. *Dom. Panarolus Pentec. 1. obs. xx.*

OBSERVATIO VIII.

Ventriculi tunicæ corrosæ repertæ sunt ab abusu Magisterii perlarum.

D. *Woiselius* senior mihi narravit, Episcopum Uratislaviensem magisterium perlarum sæpe porrectum à Paracelsista bibisse, atque demortuo tunicas ventriculi nigras & corruptas apparuisse.

Eodem eventu usam esse Marchionis Johannis conjugem, in qua ventriculi tunicæ plane fuerint erosæ: Raro certe ullum vitrum, in quo asservatur, tam est firmum quin erodat & in cinerem convertat. *Crato in consil. & Epist. à Scholtzio collectis. Epist. 163.*

OBSERV.

Observatio IX.

Ventriculi dolor ab erosa inferiore ventriculi tunica ex usu spiritus vitrioli.

AB immoderato spiritus vitrioli usu ventriculum & viscera erosa fuisse, Ronssæus, si recte meminii, alicubi annotavit: Simile quid ante annos non ita multos, in cadavere fœminæ cujusdam observatum esse heri mihi referebatur; quippe frequentiore spiritus vitrioli usu interior ventriculi tunica consumpta fuerat. *Doringius in Epist. Sennerti centur.* 1. *Epist.* 86.

Observatio X.

Ventriculi dolor ab ejus Erysipelate.

D. Rubat Pharmacopæus peritissimus, obiit Genevæ anno 1654. de ventriculi æstu & dolore conquestus: Leipyria aderat febris, æstuantibus internis visceribus, cum extremorum frigore & siti intensa: multi venenum assumptum suspicabantur.

Eo mortuo & dissecto, ventriculi fundum parte interna nigricabat, tanquam ab igne ustulatum, inanis omnino, cum summa tunicarum tenuitate: Parte externa, qua lienem respicit, sine tumore livebat: Lien quoque ob viciniam nigricabat, & pars coli contigua, latere sinistro: unde prægressi Erysipelatis conjectura fuit.

Observatio XI.

Ventriculi dolor ab Apostemate in inferiore ejus ore & duodeno, cum sanguinis copia in capacitate.

APeruimus uxorem de *Chapelier*: ægrotabat per multos jam menses, dolore ingenti circa ventriculi regionem & ventrem, & sæpius febri laborabat. Apostema in orificio inferiori ventriculi & duodeno invenimus: partes circumjacentes induratæ erant: In ventriculi capacitate multum sanguinis aderat: folliculus fellis usque adeo turgebat ut vix possem manu amplecti: majorem nunquam vidi. *Ex observationibus Ioh. Bauhini.*

Observatio XII.

Dolor circa scrobiculum cordis à ventriculi fundo inflammato, Omento gangrænoso &c.

IN viro 24. annorum, sub finem anni præcedentis à me dissecto, Pericardium aqua limpidissima, saporis nullius, repletum adeo ut instar vesicæ alicujus distentum occurreret: Lien fere totus absumptus, sic ut nisi globuli quidam, variæ magnitudinis, exterius nigricantes, intus rubicundi, se exhiberent: Omentum quoque totum nigricantis coloris ac si gangrænosum esset; Ventriculi fundum inflammatum eo loco ubi Omento dicto cohærebat: Continebat hic materiam flavam mucosámque, qualem etiam magna quantitate agonizans vomitu excreverat.

Conquestus fuerat plures per septimanas de dolore summo circa scrobiculum cordis, Vomitúque valde molestante: Usus fuerat, bene alias sanus, dum caleret maxime ex motu excedente, frigido potu, unde altero die delirare incepit, adeo ut ab aliis contineri debuerit: alias porci instar terræ foveis se abscondens, stramineque etiam summe impuro contegens: In inguine natura apertionem fecerat, per quam materia effluxerat copiosa ad plures dies: Chirurgus foramen clauserat jam ante aliquot septimanas, unde in ventre aperto saniei fœtidissimæ ingens copia collecta, imprimis loco Lieni vicino. *G. Blasii p.* 124. *Observat. Anatom.*

Observatio XIII.

Ventriculi dolor à Scirrho existente inter binas ejus tunicas.

VNum quod ter observavi in ventriculo me vidisse noto, & est quod anno 1570. vidi in cadavere cujusdam Nobilis viri, scirrhum existentem inter alterutram tunicam, propriam Ventriculi magnitudinem & totam partem infimam ipsius obtinentem, Et chylus in hoc ventriculo per quandam angustam viam pertransibat ad colon intestinum, quod quidem munia ventriculi gerebat: Hic Nobilis vir insigni dolore ventriculi per multos annos afficiebatur: *Hippolitus Boscus de Facultate Anatomica Lect.* 2. *p.* 21.

§. 2. Vidi postea duos alios homines mortuos, itidem Scirrhis laborasse in ventriculo existentibus intra fundum ventriculi; qui Tumores Scirrhosi videbantur sapere pituitam crassam congestam, atque simul concretam, Et hi à dolore ventriculi vexabantur insigniter, unde mortui sunt. *Idem ibidem.*

SCHOLIA.

Inter alterutram tunicam) Ventriculo tres assignat Tunicas *Willis*, unam communem à diaphragmate ortam, & duas proprias, externam internâmque: Vasa sanguifera quamplurima prætetea ad eum pertingere demonstrat, partim ejus summitati, partim fundo ejus inserta: hæc vasa sanguinea introrsum tendentia, & demum in propagines innumeras discerpta, in tunica intima nervosa terminantur, cujus interiorem superficiem, præ densitate punctorum, in qua vasa desinunt, rubore inficiunt & quasi cruentant: Per hæc vasa crassus cruor effusus, nec rite circulatus, scirrhi generationi occasionem præbuit.

APPENDIX.

Ventriculi dolor à mola carnea in eo contenta.

Rerum novarum aliquid vacat audire, Panarole, quod observationum tuarum volumini intercludere valeas: Juvenis quidam, nomine Bonifacius Vallis coccia à Ceperano, annorum fere 37. complexionis melancholicæ, habitu corporis gracili, pilis nigris & hirsutis scatens, tempore Autumnali anno 1646. cum alias esset conquestus de copiosi sanguinis vomitu ad plures vices emanati, propter hæmorrhoidum retentionem, vexabatur tunc intensissimo ventriculi dolore, qui nec anodynis nec narcoticis sedari poterat medicaminibus; Ad causæ remotionem accitus me contuli vomitorio elleborato exhibito, & post unius heminæ atri sanguinis recenti dejectionem, coadjuvante jam arte, Molam carneam, sive carunculam quandam damasceni magnitudine & figura subsequenter à stomacho rejecit.

Erat caro hæc otiosa informis, instar molæ descriptæ à *Galeno* 14. de usu part. habebat nihilominus quasdam rudes delineationes in rotunditate & in figura pruni, cum ejusdem pedicillo: erat duarum unciarum pondere, spongiosa, carnem hepatis colore & consistentia præ se ferens: In superficie erat dura, quemadmodum *Plinius* & *Aristot.* de mola annuunt: & hoc nonnisi quia pellicula seu membrana forinsecus circumposita, mediam fere carunculam istam obvallabat; nam quod glutinosum & pingue superaret, assabatur à calido, & membrana seu tunica ita efficiebatur, ut docuit *Hippocr.* lib. de carnibus. *Observatio Antonii Vitagliani Ceperanensis ad Dom. Panarolum, Pentec. v. observat. xi.*

SCHOLIA.

Causas crederem fluxus hæmorrhoidales retentos & in stomachum regurgitantes, sicut in utero menses ex *Hippocr.* sententia lib. de sterilib. Stomachus enim & uterus ita pari modo alliciunt sanguinem ex *Galeno* lib. de sem. cap. 4. ut consimilia symptomata producere sint apta: Quare opus fuisset hic *Thoma Bartholino Dano*, Viro doctissimo, qui hanc molam & calamo pingere & sermone explicare potuisset in sua Anatomia reformata. *Idem ibidem.*

Molam) Affinis est affectus Verruca ventriculi, de qua *Avenzoar* lib. 1. tract. 15. cap. 3. *Theizir*: quam vidit in quodam qui non digerebat cibum, febricitabat febre inordinata, fortiter aliquando invalescente, & aliquando debilitabatur, & habebat solutionem non magnam, & illæ egestiones erant varii coloris, adeo ut non posset cognoscere causam suæ ægritudinis, Cum attigisset pulsum ejus, invenit ipsum inordinatum & magnum, unde cognovit quod apostema erat in membro multorum nervorum, & specialiter quia erat ferrinus, & debilitas virtutis patientis obviabat magnitudini ipsius pulsus, quæ manifestabant verrucam esse in ipso stomacho, Et quia non erat multæ velocitatis Pulsus, signum erat manifestum quod non erat de genere calidorum apostematum, Et cum posuisset manum super fundum stomachi, invenit duritiem ad quantitatem unius pomi, absque sensu doloris, fortiter autem compressâ manu, sensit modicum doloris, atque ex iterata compressione fortius dolebat: Quadam autem die cum assellasset, dejecit quiddam rotundum, formam habens pomi cum una radice & solidũ, & quoties postea assellabat, egerebat sanguinem in magna quantitate, In nona autem die mortuus est.

OBSERVATIO XIV.

Cardialgia à vermibus orificium ventriculi mordentibus.

§. 1. Puer sexennis, Filius Domini Piaget, Apparitorum Præfecti, obiit Genevæ anno 1673. 29. Aprilis, morbi die quinta: Ante mensem morbillis, tunc temporis epidemicis defunctus fuerat: Tribus ante decubitum diebus ab insolatione & vehementiori exercitio, puer immorigerus sine febre manifesta incaluit. Cardialgia hinc prehenditur cum pituitæ vomitu, & quinque lumbricorum exclusione vivorum, in quibus unus maximus & ruber, superstite tamen oris ventriculi dolore: maxima aderat anxietas & jectigatio, nam vix momento temporis eundem situm in lecto observabat, modo transversim modo oblique decumbens: Unde suspicio relictorum vermium, ostium ventriculi superius lancinantium: Præscripta quidem eos necantia & exturbantia, sed puellus sui juris omnia respuebat, solo aquæ potu toto triduo sustentatus: vix ad interrogata respondens, aliquando de dolore ventris conquestus.

Cadaver

Cadaver dissectioni à parentibus concessum, ac 1°. aperto abdomine, in ventriculo nihil præter duos vermes, repertum, inæqualis magnitudinis: Superiori orificio inusta erat macula ex rubro livescens, unguis minoris digiti magnitudine, orta à punctione majoris lumbrici, qui affixus parti continuæ anxietatis causa fuit: 2°. Intestina tenuia bile undique suffusa, qua de causa lumbrici ad superiora irrepserunt, amarorem bilis fugientes: 3°. Reserato pectore; Pulmones, parte sinistra præsertim, lividi, grumos sanguinis atri, concreti, per substantiam diffusi continentes: Circa dorsum, medio in parenchymate, sanguinis concreti massa, ovum magnitudine æquans continebatur; præcedente casu vel ictu, cum petulcus esset puer: Abfuit tamen tussis, levis dyspnœa, nec tamen continua, febris maxima pridie ante obitum: Pulsus toto morbi decursu admodum inæqualis, modo elatus, magnus, modo parvus, intercisus: Ulcus Pulmonis, hinc phthisis, præ foribus erat, nisi cardialgia obitum maturasset.

§. 2. Ante tres annos ego vocatus ad puerum refertum vermibus, undecim annorum, cui pilulas exhibui: mane cum reverterer, erat mortuus.

Curaui aperiri ventriculum: inveni triginta tres vermes, omnes dodrantales, omnes vivos, ori ventriculi adeo tenaciter adhærentes ut vix avelli possent. *H. Saxonia Prælectionum Pract. part. 2. cap. 7. §. iv.*

Observatio XV.

Ventriculi dolor à sanguine in eum affuso ob Portæ venæ rupturam, & cavæ partis Hepatis continui solutionem.

PRinceps quidam corpore obeso ætatéque annorum plus minus 54. nephriticis ac ventriculi doloribus diu multúmque conflictatus, viribus jam debilitatis nigra dejiciebat, per complures dies, ac tandem, syncope oborta, intra dimidiæ horæ spatium expiravit.

Secto corpore, ventriculus *sanguine concreto* semiplenus, Et in cavo jecoris manifesta continui solutio, venæque portæ disruptio est reperta. *Ex Thomæ Mermanni observationibus.*

Scholia.

VT à sanguine ab Hepate in ventriculum effuso concitari potest hujus dolor, sic ab eodem intra illud coërcito idem potest contingere: Sanguinis scil. copia si turgeat hepar, ventriculi fiet compressio, hinc gravissimi doloris successio, præsertim sumpto cibo, ut nec assumptis nec admotis mitigari possit: memorabile ejus rei affert exemplum *Dorynetus* Apologiæ de Arthrit. lib. 3. cap. 1. de quodam Consule Tricassino, qui ab importuno ventriculi dolore naturæ potius quàm artis beneficio evasit: quum enim statim ab epulis eo graviter conflictaretur, ecce nec opinato, magna sanguinis per os rejectio, qua derepente dolor ereptus est: cui ut in posterum occurreret, quoties eo premebatur, toties misso sanguine eo liberabatur: Extat & historia apud *Hipp.* 5. Epid. de viro quodam, qui in vehementissimo dolore ventriculi nullis aliis remediis adjutus est quàm phlebotomia.

Ventriculus sanguine concreto &c.) A sanguine in ventriculo retento & corrupto sævissima oriri symptomata ostendit *Zacchias* consult. 46. Exemplo infantis qui febri continua corripitur cum sensuum omnium hebetudine, inquietudine, implaciditate, motibus convulsoriis, nausea continua, extremorum frigore: causa admodum obscura erat, nisi procatarctica innotuisset; duobus scil. diebus ante primum morbi insultum, secta illi fuerat membrana qua lingua cum partibus subjectis colligatur: At vero hac in operatione cum pronus situs infanti datus non fuisset, multus sanguis in ventriculum influxit, qui funesta illa accidentia inducebat, à quibus liberatus exhibito oleo amygdalino dulci, sic per vomitum sanguinis concreti purulentique copia educta.

Observatio XVI.

Ventriculi ardor à bile in ejus substantiam effusa, macula lutea se prodente

VEntriculum à bile flava, ea sede qua *vesicula bilis* ventriculo substrata illum attingit, tingi macula lata lutea, ad interiora illius quoque penetrante commaculari, aliquoties observavi, Illisque præsertim quibus viventibus perpetui ventriculi ardores molesti erant, hoc accidisse notavi: Idem in sectione generosæ cujusdam invenimus, cujus ardoris ventriculi causam in bilis vesicula admodum bile referta, & ventriculo & duodeno intestino deprehendimus. *Platerus observat. lib. 2. p. 436. & 468.*

Scholia.

V*Esicula bilis*) Ejus symptomata magis elucent in partibus quæ compatiuntur ut in ventriculo, cum bilis vomitu rejicitur: In toto corpore, cum bilis in habitum effunditur & Icterum parit: vel cum in intesti[illegible] decurrit, & diarrhœam aut dysenteriam facit; [illegible], ardorem circa ventri-

culum observavit *Hippocr.* in aphor. quod est periculosum ratione bilis effusæ intra membranas ventriculi, vel ratione partium vicinarum æstuantium & inflammatarum, Interdum Cystis fellea vicina tangit tingitque ventriculum, ac si titione ardenti uteretur: *Riolanus Encheir. l. 1. cap. 23.*

Si in ventriculi substantiam delata bilis eam imbuat, diuturnioris ardoris causa erit: Sicuti contingere potest quando ob contactum bilis vesiculæ, ventriculi regio illi incumbens & contigua inficitur, croceóque colore tingitur maculatúrque, ad interiora illius macula crocea quandoque penetrante; quod sectione in illis sic se habere quibus ardor ventriculi perpetuo fere molestus erat invenimus: Quod & illis potest accidere quibus copiosior in cysti fellis bilis colligitur, eáque diluta magis transsudat & vesiculà perfluit, vicináque (sicuti sæpe spectavimus) intus forisque inficit: Eóque citius in illis quibus ventriculus raro vacuus sed semper crapula distentus est: vel qui dum scribendo aliudve agendo, dum corpus inclinant, ventriculum ad bilis vesiculam validius premunt: eamque veluti exprimunt, quo tempore & tunc majores fiunt ardores: *Platerus prax. l. 2. c. 11.* Ardorē ventriculi, seu æstum, à simili procul dubio causa pronatum animadverti in Illust. Dom. de Molondins, Proprincipe Neocomensi in Helvetia: fatigabat illum frequenter talis ardor, quem vocabat *Brulement d'estomach*, molestus quamdiu chylificatio peragebatur: alimentum totum in spumeam & viscidam pituitam facessebat, qua excreta, ab ejusmodi molestia liber erat, tum præsertim recidivante cum vel genio indulgeret, vel dubia mensa uteretur; aut lectioni vel scripturæ pertinacius incumberet: Liberationem sperabam à provectiori senectute; quod morbi αὐθεμοι, connutriti, ex *Hipp. 6. Epid.* sect. 5. in senectute desinant concoctione, solutione rarefactione: Sed accedens febris continua ærumnis omnibus eum exolvit. Ætatis beneficio ejusmodi æstus immunitatē ab ventriculi accepit Nobilis Gedeon des Bergeries, Genevensis, qui ad annum xl. ob viscerum fervorem facilis coctionis cibos corrumpebat, toti enim in spumeum humorem & glutinosum abibant: Jam sexagenario proximus saluberrimam vitam degit, cujus juventus perpetuis querelis obnoxia fuit.

Observatio XVII.

Dolor ventriculi à veneno assumpto eum perforante.

§. 1. POlemarchus à Medico suo venefico poculo inficitur: inexpugnabilis erat dormiendi appetitus: sexto post die mors; de ventriculo querebatur: In eo quibusdam maculis ventriculus erat aspersus: Medici, quibus cadaveris aperiendi cura erat, satis hoc argumenti afferre putabant: Oculatior unus jussit ventriculum ab aliis partibus descecari: prætendit apertum omnium oculis; perforatus minimis foraminibus miraculo quodam apparuit, Et hæc pertusio mortis causa fuerat. *Ballonius Paradigmate* 144.

§. 2. Reverendus N. hora quinta nocturna, cum ante binas cœnasset horas, doloribus ingentibus supra umbilicum torquetur, cum continuo, inani tamen vomendi desiderio: Accersitus qui in proxima camera habitabat, doloribus colicis à flatu infestari illum existimans, petroleo abdomen inunxit, linteísque calidis continuo fovet: Irritus tamen cum videretur labor, doloresque accrescerent, theriacam etiam exhibet eodem successu frustraneo; misere sicexagitatus totam noctem consumpsit ad horam diei xv. qua non sine veneni, in acetario capparum assumpti, suspicione moritur: Post mortem corpus universum, imprimis facies, abdomen & genitalia flatu mirum in modum intumescunt.

Quum cadaver aperiretur, hora post mortem secunda, statim immisso cultello flatus cum strepitu exiliit: Hinc ventriculus visus erosus, maximisque foraminibus pertusus, cum adjacente colo, reliquis quoque intestinis variis in locis perforatis: unde factum quod theriacam assumptam, excrementis alvi permixtam, in capacitate abdominis diffluentem viderimus, Et non minus exterior quam interior intestinorum facies, reliquáque abdominis viscera, sordibus essent inquinata. *Thomas Bartholinus cent. ij. histor. xviij.*

Scholia.

I*Nexpugnabilis dormiendi necessitas*) Quanquam constet dari venena veternum inducentia & tandem lethum, ejusmodi tamen non fuisse Polemarcho exhibitum certum est, sed ex erodentium genere & leptomeria præditum, eo fine à venefico temperatum ne citius difflueret, utque crimen in occulto esset; cujus exhibiti minor vel nulla potuit esse suspicio, quod ab admixto narcotico, erodendi & vellicandi vis hebetior reddita, dolor manifestus non fuerit, donec extingueretur facultas narcotica, quæ tamen veneni vim septicam destruere non potuit.

Observatio XVIII.

Ventriculi dolor ab adhæsu Hepatis putridi cum diaphragmate.

DOm. Vigtieron per sex hebdomadas laboravit & de stomacho tantum querebatur: Sentiebat pondus quoddam, nec in latus alterutrum decumbere poterat: Vomebat sæpe.

Aperto cadavere Hepar superiore parte adhærebat diaphragmati, Et idipsum Hepar superiore parte putre erat & pulmones fere. *Ballonius Annot. in consil. 43. lib. 1.*

SCHOLIA.

OBSERVATIO XIX.

Ventriculi dolor à compressione ejus ob cartilaginem xiphoidem induratam, & corrupto Hepate.

D. Bordier, qui annos duos pene integros alvinis symptomatis discruciatus est, & doloribus ad ventriculi regionem incredibilibus, mortuus est tandem: cum alvus diu ante fluxisset, dolores isti cessaverant, qui declarabant & collectionem tetri humoris & perennem generationem: venenum propinatum esse putabant.

Aperto cadavere, inventum est Hepar plane albicans & semiputre: *cartilago xiphoides indurnerat* valde & inferiore sui parte eminebat: Unde credibile aliquid contulisse ad istum excitandum dolorem: maxime dolores erant nocturni: nullis remediis allevatus est: Pridie quam moreretur per os excrevit atrabilarium sanguinem: Hic veritas aphor. 23. 4. deprehensa est; Quibus ex morbis acutis aut diuturnis, vel ex vulneribus, sive alio quovis modo extenuatis, atra bilis, sive uti sanguis niger infra exierit, postridie moriuntur. *Ballonius Epidem. lib. ij. p.* 242.

SCHOLIA.

C*Artilago xiphoides indurnerat*) Eadem frequentius, quam quidam Practici annotant, indebitè incurvatur, ab humoribus adfluentibus plus justo emollita: sicque mucrone ad interiora vergens, ventriculum premit, unde appetitus prostratus, assumptorum vomitus, imo ventriculi continuus dolor, totiúsque corporis atrophia: Quod vitium anatomiæ periti facillimè tactu deprehendunt, & interjecto paucarum horarum spatio medentur morbo, quo alias ad annos plurimos homines miserrime divexantur: Ut vitium hoc emendes, solummodo cucurbitula ventosa ampli oris, exterius cuti, cui cartilago subjacet, applicetur, sicque illi affixa relinquatur, usque dum inspiratio impeditur, subito tunc removeatur, & cartilago dicta sępius prima vice locum naturalem iterum occupabit, quod si non contigerit, repetat Chirurgus operationem semel aut bis, & præmissa illitione olei rosarum & myrtillorum empl. apponat adstringens per aliquot dies loco affecto detinendum. *P. Barbette Anat. Pract. lib.* 1. *cap.* 4. Eo affectu ante novem annos. Dom. P. Mercator Genevensis, gravissime per mensem & ultra affectus fuit, esculenta omnia & poculenta, simul ac ingesta erant, vomitu excludens, circa illum incassum satagebant duo industrii Medici, accedens Chirurgus nomine Danel, à depressione dictæ cartilaginis malum oboriri censuit, is dextera manu intro vergentem cartilaginem in locum reduxit, hinc omnium symptomatum cessatio.

OBSERVATIO XX.

Ventriculi dolor à scirrho totum Pancreas, Mesenterii partem, Pylorum & Iejuni partem occupante.

DIe 25. Januarii 1635. vocatus fui ad aurifabrum, qui à tribus mensibus laborabat dolore circa ventriculum acerbissimo & indesinente, ita ut præ dolore & vigiliis ad summam maciem perductus fuerit: Per dictum tempus à Medico ordinario præscripta fuere XII. aut XV. medicamenta purgantia, eáque blanda, aliáque non pauca remedia interna & externa: Tandem advocatis in consilium tribus aliis Medicis præscribitur vomitorium, quo assumpto nihil vomuit, eóque iterato, ventriculus exoneratus est, & satis copiose vomuit sine ullo doloris levamine: postea iteratur purgans & diæta sudorifica: Biduo post purgationem, ante usum decocti sudorifici, à quodam monitus æger me accersit circa vesperam, & morbi historiam exponit; Ego vero ut ostenderem saltem ad tempus dolorem sedari posse, præscribo pro ea nocte laudani gr. v. quibus dolor protinus cessavit, & tota nocte dormivit, cum tribus illis mensibus longior somnus non fuisset unius horæ: mane se curatum prædicabat: Rediit tamen dolor qui nullis remediis sedari potuit, nisi laudano aliquoties exhibito, ídque ad breve tempus, donec æger marasmo confectus interiit.

Aperto cadavere, repertus est ingens scirrhus, totum pancreas & mesnterei partem occupans; tum etiam pylorum ac jejuni intestini principium ambiens: ita ut ductum illum, qui est à ventriculo ad intestina adeo angustaverit ut fere occlusus esset, & ventriculus materia esculenta ac potulenta plenus inventus fuerit: cum igitur alimentum non posset distribui, marcore consumptus est: Scirrhus ille non apparebat tactui, quia sub ventriculo & intestinis latitabat, Dolorem intensum efficiebat, quia *pylorum & extremam ventriculi partem pyloro continuam attingebat. Laz. Riverius centur.* 1. *Observ.* XC.

SCHOLIA.

D*Olore acerbissimo & indesinente*) Alias observati sunt ventriculi dolores periodici, qui sine febre alternis diebus recurrebant, ait *Th. Bartholinus* cent. iii. observ. 50. *Idem* notavit in filiola sua, quæ alternis noctibus inquieta, de ventriculo conquerebatur, quem soluta alvus vel lotium mitigabat, nullo calore p.n. præsente. Post febrem in aliis similia observavit, per vices solitis paroxysmi diebus, solitâque febris hora redeunte & nausea, nullo amplius febrili calore infestante, quos abstergentibus medicinis, jusculis citriatis & acetosis persanavit. Est quippe in febribus nonnullis ventriculus primario affectus ex observ. *Panaroli* Pentec. 1. obser. 20. Pentec. 4. obser. 8. *Riverii* cent. 2. observ. 83. *Helmontii* tumul. pestis p. 85.

p. 85. *Diemerbroch* lib. 4. de peste hist. 15. ut extincta quamvis febre, ad se membranosum corpus non possit redire nisi interposita mora aliqua.

OBSERVATIO XXI.

Ventriculi dolor ab insertione pori cholidochi in ejus fundum.

VEntriculi dolore diu premebatur immaniter Faber lignarius, qui biliosi humoris vomitu mitescebat: hic post quatuor dies iterum recrudescebat & eodem vomitu levabatur: Malum biennio rediit in orbem, remediis minime succumbens. A flatu esse subortum Medici inculcant, at calidis intus & extra adhibitis exasperatur. Sed cum excretum esset biliosum, & continuo oris pateretur amarorem, quæ omnia ex igneo hepatis calore scaturire omnes norunt, frigidis curatus, nempe venæ sectione, sero lactis, balneo & aliis convalescere non potuit: Ecce inflammatione ventriculi oppressus triduo extinctus est.

Dissecto & aperto corpore, & investigata origine mali impliciti, vas cholidochum ad ventriculi fundum implantatum inventum: Meatus ergo qui regurgitat in intestina bilem, natura sua ad imum ventriculi locum implantabatur, unde miser hic continuo, ob bilis suapte natura acris confluxum, tum dolore tum bilis vomitu conflictabatur. *Zacutus Praxis admir. lib. ii. observ.* 1.

SCHOLIA.

B*Iliosi humoris vomitu*) Ex *Hippocr.* & *Galeno*, Biliosi alii sunt à natura, alii ex eventu: Natura biliosi tales sunt, vel temperamento vel habitu: Temperamento, ab intensa hepatis caliditate: Habitu i. e. conformatione tales dicuntur, quorum ita cōformata est cystis fellea, ut ejus meatus ad ventriculum aut jejunum usque intestinum porrigatur. Tales vocantur ab *Hipp.* lib. de vict. acut. πικρόχολοι αὐτῇ φύσει, bilem vomitu aut dejectione excernentes: historiam ibi affert *Galenus Pauli Rhetoris* & *Eudemi* Philosophi: Ille tēpetie pituitosus crebris vomitibus torquebatur, cum alvi adstrictione, Huic biliosæ dejectiones, vomitio bilis nulla. Alii Biliosi sunt ex eventu, i. e. adscititio temperamento, qui bilem multam congerunt esu acrium & calidorum ciborum, meri potu, laboribus corpus conficiunt, &c.

Vas cholidochum ad ventriculi fundum) *Fallopius* in observ. Anatom. negat se unquam vidisse meatum cholidochum ventriculo insertum, quanquam illud non impossibile credat. *Vesalius* lib. 5. cap. 8. de Hum. corp. Fabrica ejusmodi insertionem semel se vidisse ait in remige, cui hic meatus in duas propagines dissectus erat, quarum minor graciliorve ventriculi fundo committebatur, qui tamen nullo unquam vomitu, ac ne nausea quidem in maximis procellis tentatus fuit.

OBSERVATIO XXII.

Ventriculi dolor à bile atra ex liene in ventriculum transfusa.

D. Girard Sexagenarius, Neocomensis Helvetius, immanibus ventriculi doloribus per aliquot annos vexatus fuit, qui *terebra perforantis speciem referebant*, ut sæpe medelam à me per ventriculi sectionem obnixe petierit. Mitescebant illi exclusione *per vomitum bilis atræ*, atramento simillimæ, quem indito in fauces digito ciebat. A Liene manare ejusmodi humorem, qui in ventriculum eum effunderet, indicavi, quanquam de illius dolore aut gravitate nulla unquam fuisset querela, Præscripsi inter alia remedia usum Electuarii Cathol. Nicol. aut Lenitivi, vel Cassiæ frequentem, quo deturbaretur humor genitus, priusquam in ventriculum conflueret aut congereretur. Paruit consilio per duos menses, atque immunis ab afflictione vixit: Tandem negotiorum causa Friburgensem dictionem appulit, atque in via sacrificulum quendam, Magicarum artium suspectum adiit, cujus consilio usus, in reditu lecto se commisit; me advocato veniam deprecatur quod alterius ope usus esset, sed malum adeo violenter recruduit, ut intra triduum devictus occubuerit.

Affines apertionem cadaveris petierunt, quam antequam Chirurgus aggrederetur, asserui ventriculum omnis labis expertem deprehensum iri, fomitem autem mali in Liene latitare, in quo Cancrosa adsit dispositio. Fidem fecit dissectio, Nam ventriculus integer repertus, manipulum nucleorum cerasorum pridie ingestorum continens, Lien autem nigricans & lividus, summa parte truncatus, quasi mordicus amputatus esset. Vir alias hilaris, consortiis & computationibus gaudens; maculis nigris conspurcata illi facies per sanitatem erat. Obiit anno 1660. mense Junio.

SCHOLIA.

T*Erebri perforantis speciem referebant*) Causæ istos dolores efficientes ab excretis præcipue innotescunt: Sed & colligitur diagnosis humoris dolorem committentis ex tempore invasionis, incrementi aut cessationis doloris: Quibusdam enim ante cibum dolor exacerbatur, & hoc bilis dominium significat, quæ jejunii tempore exagitatur & in ventriculum attrahitur, aut magis intenditur & acrior evadit. Aliis statim ab assumpto cibo dolor commovetur, quia humores crudi & mordaces, qui antea quieti erant & ventriculi tunicis infixi, ab absumpto cibo commoventur; vel qui in fundo ventriculi hærebant

ſurſum

sursum attolluntur & orificium ventriculi afficiunt; Aliis dum cibus concoquitur dolor exacerbatur, quia vapores acres & mordaces elevantur ex materia morbifica, à calore aucto in ventriculo tempore concoctionis: Alii quatuor aut quinque horis a pastu, quia ex coctione depravata cibi corrumpuntur, & corrupti ventriculum vellicant. Quibusdam denique post somnum dolor exacerbatur, & ille fit à catarrho, fluente humore à cerebro per somnum, qui majori copia cumulatus, dolorem in vigilia producit. Sedatur vero interdum dolor à cibo, quia ciborum benignitate humoris acrimonia demulcetur. *Riverius Tract.lib.ix.cap.x.* Dolor qui sub quartam pomeridianam repetit, indicat mesaraei venas obstructas, & speciem quandam melancholiæ hypochondriacæ constituit. Hinc annotavit *Fernellius* cap. de ventriculi symptomatis, sæpe jecoris, lienis & mesenterii vitia sympathia, integre sani ventriculi concoctionem perturbare: Ergo dum chylus aliqua ratione mitificatus rapitur à venis mesenterii, pars tenuior à calido jecore resugitur: cum crassiori parte phlegma illud mixtū subiens angusta viarum, & elaborationem vix recipiens, dolores excitat. *Ballonius consil. 26. lib.1.*

Vomitum bilis atræ, &c.) An fuit Morbus Niger, de quo *Hipp.*2. de Morbis, textu 162. quem sic describit, Nigrum vomit velut fæcem, quandoq; cruentum, quandoque velut vinum secundarium, &c. Et postquam vomuit, paululum melius se habere putat, & neque sine cibo esse, neque ampliorem cibum ferre potest, verum ubi sine cibo manet, viscera sugunt & salivæ acidæ sunt: cum vero cibum accepit, gravitas in visceribus est, & pectus ac dorsum velut stilis pungi videtur, & dolor tenet latera, & febris debilis est, & caput dolet, & oculis non videt, & crura gravantur, & color niger est, & consumitur, *Hactenus Hipp.* Revera quædam ex iis adfuerunt, punctorius præsertim dorsi & pectoris dolor; jejunii intolerantia, oculorum caligo, vultus discoloratio, crebris ecchymomatis, lentium magnitudine, fœdatus, &c.

OBSERVATIO XXIII.

Ventriculi dolor ab atro succo in ejus fundo, qui velut contusus repertus est.

QUidam Germanus xviii. annorum usus antea beria, in Galliam venit, ubi crapulæ indulgens cœpit vertigine laborare, removere quæ sumebat, Dolere ad ventriculum; adhibito remedio cessavit vomitus & vertigo, melius habuit, sed post quartum aut quintum diem rediit malum, languit levi febricula, invasit leve delirium, unde facile redibat ad se, pulsus languidus: xiv. sudor multus, perturbatio, pulsus concidens, xv. in eo sudore mortuus.

Aperto inventum Epiploon putrefactum, hepar siccius, ventriculus inferior ad finem quasi contusus, *nigro succo* ex dimidio plenus. *Hollerius Libello observ. propriarum observ.21.*

SCHOLIA.

N*Igro succo*) Qui à Liene non deducendus cum Medicis antiquis, ostendit enim autopsia in sectionibus vivorum animalium nihil à liene ad ventriculum, sed continue sanguinem à ventriculo ad ramum splenicum defluere, quippe ligatura vasi venoso brevi injecta, mox apparet intumescentia inter ventriculum & ligaturam, Detumescentia vero inter ligaturam & ramum splenicum, quod certum indicium est sanguinem à ventriculi nutritione residuum versus hepar deferri, cùmque vix unquam pervenire ad lienem (ingressus enim vasis venosi in ramum splenicum plerumque nonnihil distat à liene) neque ingredi lienem, sed in ramum splenicum effundi, per eumq; recta ad portam deferri. *Diemerbræch Anat. l.1.c.6.*

Ad finem quasi contusus) Tunicam ventriculi intimam, sive nerveam Willisio dictam, tunica villosa investit, quæ si post stomachi immersionem in aqua ferventi separetur, dicta tunica, ob densissimas vasorum terminationes, quodam quasi reticulo sanguineo obtecta videtur. Eadem si ab acri aliquo succo absumatur, ramificationes dictæ vasorum manifestæ fiunt, imo reseratis osculis effusio cruoris contingit.

OBSERVATIO XXIV.

Ventriculi ardor ob humorem viridem in eo inclusum, & in fellis vesicula.

MUlier in tertianam incidit, hinc in colicam, post paralytica facta conquerebatur de ventriculi ardore. Reperi Jecur magnum, obstructum: Vesicam bilis bile crassa ac nigra turgidam: ventriculum humore plenum viridi atque extensum. *Vide lib.1.tit.de Paralysi.*

OBSERVATIO XXV.

Ardore circa os Stomachi laborantis Ventriculus maculis rubris conspersus repertus est.

POlonus, qui ex vulnere capitis mortuus est, ardorem maximum circa regionem oris ventriculi perpessus est.

Secto corpore inventæ sunt in superficie exteriore oris ventriculi maculæ rubræ, ac si morsus formicarum essent. *Solenander consil:16.sect.5.*

SCHOLIA.

A Vulnere capitis sæpe subsequi inflammationem & abscessum Jecoris videbitur lib. 4.tit. de vulneribus, ubi causæ adducuntur. Hic nisi solitaria causa præcesserit quæ ventriculo ejusmodi stigmata inusserit, in consortium membranarum cerebri cum ventriculo referenda erit.

OBSERV.

Observatio XXVI.

Ventriculi dolor inductus à vitiosis humoribus ejus cavitatem occupantibus.

§.1. NOb. Vir. post haustum in convivio mustum, pondus in stomachi sensit fundo: Illius ventriculus à flatibus admodum erat distentus, in cujus fundo atramento similis materia continebatur. *Vide lib. 1. tit. de melancholia.*

§.2. Juvenis mulier conquerebatur de ventriculi ardore, siti: Illius vesica fellis bile crassa ac nigra turgida erat. Ventriculus humore plenus viridi & extensus. *Vide lib. 1. tit. de Paralysi.*

§.3. Ferdinandus Imperator Ardorem in stomacho sentiebat. Ventriculus, etsi pridie morbi, sex biliosi & melancholici humoris libras rejecerat, ejus tamen duas adhuc continebat: Cholidochi ramus ventriculo inserebatur. *Vide tit. de Vomitu.*

§.4. Joh. le Mire (*vide lib. 2. tit. de Lateris dolore*) conquerebatur de dolore fixo ac pungente ad nothas costas, qui die sequenti ad orificium ventriculi pertinebat. Abscessus erat pulmonis ad notas costas descendens, E quo cum pus decurreret, attingerétque orificium ventriculi, dolor in eo sentiebatur ac si in cavitate foret.

§.5. Sartor Ventriculi dolore laborabat, maxime à sumpto cibo. Hepatis majoris lobi dextri forte sexta pars in ipso erat ventriculo. In hoc materia nigerrima ad mensuram unam. *Vide tit. de vomitu.*

Observatio XXVII.

Ventriculi dolor à variis ventriculi affectibus productus.

§.1. JAcobus N. dolebat superius orificium ventriculi, Ubi sensum quendam ponderis habebat: Jecur & Lienem putruisse credebant; quæ sine vitio reperta sunt; at ventriculus erat corruptus, in tota sua natura putris. *Vide tit. de vomitu.*

§.2. Matronæ dolor erat circa ventriculi regionem assiduus, non tamen valde molestus, ut quem lenire poterat sacculus ex aromaticis conflatus: ventriculus exterius ab omni parte superficie tenus exulceratus extitit. *Vide lib. 1. tit. de oris affectibus.*

§.3. Domicella toto novennio ingesto potu torquebatur cum ventris cruciatibus: Stomachus tam longus & latus erat ut totum abdomen impleret. *Vide tit. de ventris dolore.*

§.4. Quidam cum quid ederet biberétve, ponderis sensionem habebat in ventriculo: fundus & pylorus syderati erant, gibbus livebat, totus erat putris. *Vide tit. de ventris dolore.*

§.5. Camillus N. de dolore circa fundum ventriculi conquerebatur. Ima ejus regio, juxta os infernum, tunicam habuit exteriorem exesam. *Vide tit. de vomitu.*

Observatio XXVIII.

Ventriculi dolor à materia nigra, lutulenta inclusa.

D. Masse aurifaber Castrensis multos annos cum facie valde macilenta transegit: vox ejus rauca, dolor circa stomachi regionem, tussis frequens & febris lenta aderant, tandem anno circiter 50. obiit.

Vidi cadaveris dissectionem, & observavi in ventriculo materiam nigram lutulentam, sanguinis nigri corrupti colorem æmulantem, copiose cumulatam, Quæ certe causa & morbi & symptomatum ejus fuerat; Erat enim abscessus in ventriculo: Abscessuum autem materiæ, nunc mel, nunc lutum, nunc ova, nunc alia innumera referunt: Sic quidam ab hydrocele mortuus scrotum quasi sepo plenum: Et alius in femoris ulcere quasi caseum habuerunt. *P. Borellus cent. 1. observ. liv.*

SCHOLIA.

ORificium ventriculi apostematibus & exulcerationibus obnoxium esse testatur *Cæcilius Folius* apud *Th. Bartholinum* cent. 1. Epist. 62. Carnosas, *ait*, & glandulosas partes quam maxime apostematibus æque exulcerationibus esse subjectas nemo sanæ mentis negabit. Ideo nec mirum si pluries orificia ventriculi similibus teneantur morbis, quibus ita miserrimi ægri cruciantur, ut tandem post diuturnos sævósque dolores sæpissime vitam cum morte commutent.

Observatio XXIX.

§.1. Ventriculi dolor à lapidibus in cavitate ejus contentis.

NOnnulla congelantur in ventriculo & lapidis formam induunt: & duo meo tempore excisi sunt quorum ventriculis inerat lapis, ovi ferme gallinæ magnitudine, quorum

alterum

alterum vidi, defunctum tamen, ac cum divideretur: Hi ambo intolerabilibus ventriculi doloribus mortem obierant: *Cardanus contrad. 9. lib. 2. tract. 5.*

§. 2. Cæsari Tabernæ, cum diu cruciatus ventriculi doloribus dissectus fuisset, post mortem inventus lapis in ventriculo ovi magnitudine. *Idem lib. 2. de subtilitate.*

§. 3. Vidua Tanneri semper conquesta est de dolore stomachi, & multa tentata, sed frustra, tandem obiit:

Secto cadavere, inventi in ventriculo novem lapides, crassissimæ pituitæ immersos, æquantes pondus ℥iv.ß. ut Chirurgus mihi dixit: Cum ego viderem,habebant pondus ℥iij. & ℥ij. Maximus habebat figuram trigonam, reliqui erant rotundi, accedentes ad figuram ovalem. *Ex observ. Ioh. Hessi.*

§. 4. Marcus Albertus Cretensis, 50. annos natus, olim miles strenuus, tandem ad summam pauperiem adactus,incidit in crudelissimum ventriculi dolorem, ita ut nullo modo comedere, nec tantillum alimenti admittere potuerit,nam ubi aliquid alimenti in ventriculo habebat, quietem nullam habere poterat, sed magnis comprehensionibus perinde erat affectus, ac si suffocari vellet, ita ut solo vini potu per biennium fere integrum sustentatus fuerit, incredibiles sustinens dolores.

Eo defuncto cadaver aperui, ventriculum valde parvum, rugosum, extrinsecus plicis refertum atque veluti contractum dissecui, in quo lapidem instar ovi reperi, non rotundum, aliquomodo asperum, durissimum tamen & cinerei coloris, ponderis ℥iv. *Ex observ. Georgii Garnerii.*

§. 5. Vocatus ut præessem apertioni Anatomicæ mulieris,ad explorandam incognitam diuturni morbi & mortis causam: Conquerebatur illa, annor. 40. de continuo ventriculi dolore, tumore, nausea, inappetentia: Fuit à nonnullis pro Tympanitica curata, Alii existimantes ipsam gravidam,à medicamentis omnino abstinuerunt:

Aperto abdomine & ventriculo, in fundo ejusdem lapilli sunt inventi, nullo cohærentes vinculo, sed granorum pomi granati instar sese mutuo amplectentes, tam copiosi ut binas volæ manus implerent: horum aliquot asservavi, sed temporis successu facti sunt friabiles,& tandem in salem luteum resoluti: Hinc facile erat colligere ex bile concreta, Tartareum quid æmulante, ortos esse calculos, si quidem bilem in vesicula, tanquam proprio receptaculo, in calculos concretam esse sæpius compertum est. *Hæferus Herculis med. lib. 3. cap. 1.*

§. 6. Habeo ex certa relatione viri fide digni, quod in tractu quodam Poloniæ noverit virum quendam nonagenarium, in pago habitantem,qui affirmabat se à 30. vitæ anno usq; ad seram ætatem,singulis diebus, horis matutinis, haustum aquæ frigidæ scaturientis ebibisse, nullaque notabili ægritudine ab illo tempore unquam fuisse infestatum, certoque sibi persuasisse potum istius aquæ ipsius tum sanitatis, tum vitæ longævitatis causam haud minimam extitisse, donec tandem paucis ante mortem diebus acerbum dolorem circa ventriculi regionem percepisset; In cujus post obitum dissecti fundo calculus,nucis avellanæ magnitudinis repertus est, reliquis visceribus omnibus optime constitutis. *Simon Schulzius in miscellan. curiosis anni 1673. observ. 86.*

SCHOLIA.

L*Aur. Schulzius*, cum Patavii degeret,audivit ab Excell. *Comasco* mancipium in triremi per vomitum ejecisse lapidem magnum, durissimum, oblongum, Et ob id ab omnibus, quibus antea cruciabatur, stomachi doloribus fuisse liberatum.

OBSERVATIO XXX.

Ventriculi dolor à siccitate aut tumore ejus membranarum.

§. 1. DUm ventriculi substantia adeo est arcta à siccitate aut Tumore membranarum, non potest satis dilatari ad suscipiendos cibos, ideoque ab assumpto cibo, licet pauco, dolitat: *Riolanus Encheir. l. 2. c. 23.*

§. 2. Quod scirrhosi tumores fiant in ventriculo, nos vidimus indissectis, ut Florentiæ in muliere è domo Puccina. *Leonardus Iacchinus In 9. Rhasis cap. 46. part. 2.*

SCHOLIA.

VEntriculus secundum suas tunicas, sive internam sive externam,pati potest tumores p. n. ex supervacuæ materiæ affluxu: Si sanguis sit, oritur phlegmone, Ex aliis humoribus alii Tumores fieri possunt: Cur ergo auctores solius phlegmones meminere? ℞. sub ea erysipelas comprehendi: Schirrosos tumores vidimus in dissectis: alii raro accidunt, quia in membranas duras non facile confluere potest crassus & viscidus humor, præsertim in internas, nam aliquando in externa constitere dari & sine dolore: *Idem Iacchinus.*

OBSERVATIO XXXI.

Ventriculi dolor à materia cruda inclusa cum lapide accreto, Hepatis duritie.

ILl. Domina obnoxia fuit Lienis uterique obstructionibus, una cum continuis ventriculi doloribus: Ventriculus erat siccitate contractus, magnitudine ovi anserini, plenus materia cruda, quasi ovi putridi: Interius accreverat lapis durus, griseus, crassus pollicem: Hepar magnum, durum, densum. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

OBSERVATIO XXXII.

Dolor circa Cartilaginem xiphoidem, à calculis in ventriculo & vesica fellea.

REligiosus septem vel circiter annos per intervalla miris modis conflictatur cum morbis &c. præter cæteros vero sæpius de dolore circa regionem cartilaginis ensiformis conquerebatur:

Hic tandem naturæ debitum solvens post mortem apertus fuit, ubi pectore aperto, Pulmones maculis nigris lividisque hinc inde dispersis, instar spermatis ranarum offendimus, quibus dissectis, sanguis spumosus & fœtidus emanavit: Cor parvum atque flaccidum, ut & hepar, sine omni tamen læsione, sese ostenderant: Postmodum, ubi ad ventriculum deveni, scil. ad illum ipsum locum, de quo tam grandes, ac si telum ipsi inflictum fuisset, fuderat querelas, ex quo dissecto plus quam triginta calculos, nunc majores, nunc minores, fundo ac substantiæ ventriculi pertinacissime adhærentes extraxi: In Hepate & in Renibus vesiculas nonnullas aqua plenas offendimus, quibus disruptis aqua profluxit fusca, foveam post se relinquens, causticam dixisses. *Ioh. Bilgerus apud Gr. Horstium Tom. 1. p. m. 142.*

OBSERVATIO XXXIII.

A Calculis in vesica fellea contentis.

N. Adolescens in Italiam studiorum causa proficiscitur, Indeque domum reversus queri sensim de stomachi & hypochondrii dextri torsionibus, necnon de nauseæ molestia cœpit: Erat enim ἄτροφος & alvo semper adstrictiore: quæ symptomata somno ipsum privabant, unde & membrorum corporis lassitudinem, & mœrorem & melancholicas affectiones, tabem quoque sequi necesse fuit: quibus malis miser tantisper infestabatur, donec & dolore & mœstitia leniter emarcesceret: multa remedia frustra adhibita, quod ægritudinis rationem recte videret nemo: Multi φίλτρον hausisse arbitrabantur: Tandem multitudine malorum fractus anno æt. 29. obiit.

Corpus defuncti sectum, membris intus salvis atque integris, corde saltem modice tabido fuit: ubi vero fellis vesica aperta, intus 22. calculi, quasi sublutei, magnitudine dispares reperti fuere, quorum minimi pisis minutis, maximi modicis fabis responderent: Omnes quinque, septem, octo aut plurium etiam angulorum. *Kentmannus lib. de Calculis.*

OBSERVATIO XXXIV.

Ventriculi dolor ob Hepar illi adnatum, & materiam nigram in illo contentum.

SArtor ventriculi dolore laborabat, maxime à sumpto cibo: Hepatis majoris lobi dextri, forte sexta pars, in ipso erat ventriculo, ita ut superior & exterior ventriculi pars Hepati esset extrinsecus adnata. In ipso autem ventriculo continebatur ad mensuram unam materia nigerrima, pultis instar. *Vide tit. de vomitu.*

OBSERVATIO XXXV.

Stomachi dolor ob massam pilularum in ventriculo relictam.

EQuiti Torquato de imbecillitate stomachi conquerenti, & quod tenebricosum quid oculis objiceretur, homini scil. occupato publicis muniis, consuluerunt ut quotidie pilulam ex aloë ante pastum deglutiret: A dolore stomachi interiit.

Ferunt repertam in alvo integram massam pilularum, nam & frequentiam medicamenti natura elusit, & forte cum pilulam caperet genio indulsit, ut medicamentum impotens fuerit. *Ballonius Paradigmate 110.*

SCHOLIA.

VAlent. *Andreas Mollenbroccius* in miscell. curiosis anni 1671. observat. 92. refert quendam Erfurtensem civem, Pilulas ante annum sumptas, auro adhuc obductas vomitu rejecisse: Forte

Forte ob debilius ventriculi fermentum quod eas dissolvere non potuit: Alias Eruditissimus *Walaus* in sua man. p. 51. ut Pilulæ dissolvantur cibum subsequi jubet, qui quod diutius in ventriculo moretur, potu aptior est, citius egrediente: Suspectæ esse queunt Pilulæ quæ lacrymas continent, sagapenum, ammoniacum, ob lentorem, cujus ratione aliquando adhærent nec possunt repelli: Qua de causa clysteribus indi vetat *Rondeletius*, narrans historiam Gubernatoris Monspeliensis, qui obiit ab injecto clystere quem illæ ingrediebantur.

OBSERVATIO XXXVI.

Ventriculi dolor à lacertis & serpentibus ibi hospitantibus.

ANno 1551 pervenit ad nos historia Viennæ impressa hujusmodi: Hac æstate circa diem D. Margaritæ, in Hungaria prope pagum Ziesam, juxta Theysam fluvium, accidit ut in multorum hominum corporibus serpentes & lacertæ naturalibus similes nascerentur; Unde sævissimi dolores oborti tandem eos enecarunt, ita ut circiter tria hominum millia periisse ferantur: Quibusdam humi ad solem jacentibus serpentes & lacertæ per os aliquatenus emerserunt, sed mox se iterum abdiderunt in ventrem: Nobili cuidam puellæ diris cruciatibus mortuæ, cum venter incideretur, serpentes duo prodierunt. *Gesnerus histor. animal. lib. 2. cap. de Lacertis.*

OBSERVATIO XXXVII.

Ventriculi dolor à zinziberis libra una in ventriculo restitante.

PRinceps quidam Ecclesiasticus, cum aquam quandam, in sua ditione scaturientem, cui plurimum in variis affectibus sanandis vulgus tribuebat, diu bibisset, atque ventriculum sic refrigerando, imbecillitatem inde contraxisset, ut eam emendaret zinziber conditum sæpe affatim comedit.

Sed invalescente morbo, cum moreretur, atque corpus illius aperiretur, in ventriculo ejus zinziberis libram unam invenerunt medici, qui hoc mihi narrarunt. *Platerus observ. lib. 2. p. m. 435.*

SCHOLIA.

ALias z. z. eodem teste, imbecillitatem ventriculi emendavit, præscribente Erasto, in quodam, qui ea laborans, post triennem quartanam, singulis matutinis, per 30. annos, duas radices magnas z. z. leviter masticatas deglutivit.

OBSERVATIO XXXVIII.

Ventriculi dolor à vesiculis pediculis plenis illi affixis.

BRugelius Professor Lovaniensis in humano secto cadavere, postquam aperuisset ventriculum, vesiculas ei affixas deprehendit pediculorum plenas. *I. Heurnius de morbis capitis cap. 7.*

OBSERVATIO XXXIX.

Ventriculi dolor & pondus à lapide in Iejuno intestino contento.

ORificio stomachi, ut dentibus bolare tartarum, rubricæ fabrili simile adhæret, à quo tartaro ventriculi concoquens vis perditur, atque stomachus male apertus concoquit, fœtensque dolet; adeo ut tartarum sæpissime in stomacho coaguletur, ceu in anatomia lapides repertos vidi, à quibus stomacho insolentes morbi à *dyspepsia* scil. & *dolore*, una cum *vomitu* & *lienteria* accidunt; ex quibus frigidæ putredini, ardenti, quotidianæ febri, alvique obstructioni causa præbetur: Tale egomet ipse in Fabro aliquo ferrario, longo qui tempore juxta Rhenum laboraverat, ægrotante comperi: Is enim lapidis molaris instar in stomacho suo jacere eundemque premere, querebatur, cui multiplicia consilia medicorum, ac supervacaneorum medicamentorum receptio nihil profuerant, multo minus *genuinas suas sedes habere* potuit:

Eundem tandem defunctum, morbi causam comperiendi sciendique cupidine, Chirurgum dissecare jussi, ac in Intestino Jejuno magnum candescentem lapidem reperi, qui intestinum juxta orificium stomachi totum obstruxerat, ut nihil permeare potuerit, qui lapis in hodiernum usque diem præsens mihi reservatur, Eumque quem miser ægrotus in corpore ac stomacho habuit, Medicorum nemo scivit, nedum intellexit, quare tanto minus curare ii potuerunt. *Schneiderus l. 3. de catarrhis c. 7. ex Iohanne Henen.*

SCHOLIA.

CAlculorum ventriculi & intestinorum multi meminerunt: *Assuerus* narrat apud Seren. Pomeraniæ Principem lapidem asservari magnitudine ovi gallinacei magni, superficie glabri, colore bezoarticum

articum æmulante, à muliere rejectum, in cujus intestino concreverat: D. *Desgrand-Près* apud *Riverium*, novit virum Nob. qui quoties alvum exonerat, calculos inæquales, fastigiatos, cineritios, cum excrementis dejicit jam à plurimis annis: *Vincentius Alsarius Crucius* observavit exeuntem ex ano lapidem, qui ob duritiem in exeundo scaphium fregit: Lapidescit materia illa in intestinis, quemadmodum in abscessibus, ex *Galeno* lib. 13. meth. & 2. ad Glauc. Aut sicut in articulis, ex ejusdem *Galeni* sententia, quia est crassa & terrea, ex 4. de simpl. medic. Facult. Cumque requiratur ista crassities ad hoc ut generetur lapis, ex lib. de Renum affect. ob siccitatem & frigiditatem constans, ita simul requiritur mucus ut coalescat in unum, quemadmodum in lapide vesicæ videmus: Si arridet opinio, suscipe, secus, & meo judicio, verius sentit D. D. *Bartholinus*: Mulier septuagenaria tres per secessum excrevit mole avellanæ calculos, quales observantur in vesica bilaria, leviores, forma triangulari; Observante D. *Christ. Tinctorio* Med. Professore, qui recte suspicatur per ductum cholidochum ad intestina venisse facta erosione: nam mulier multum conquesta fuit de dextri lateris dolore protenso ad intestina: Erosionis vero id indicium habet, quod cum calculis excreverit materiam cruentam & purulentam: quanquam & sola ductus cholidochi dilatatione, quod, alias vidi, protrudi possint. *Schneiderus ib. ubi plura.*

Observatio XL.

Circa Ventriculi regionem dolor pertinax, à ferreis instrumentis in eo contentis.

NOricus quidam D. Montano retulit, ægrum quendam intolerabiles dolores circa ventriculi regionem ad mortem usque passum esse: postquam vero diem suum obiit, ac corpus apertum fuit, omnis generis instrumenta in ipsa ventriculi capacitate reperta fuisse: *Ex observ. Laur. Scholtzii.*

SCHOLIA.

PRæstigia Dæmonum hæc sapere haud dubium est, nec enim qua via ventriculum subierint demonstratur: Similia per os excludi, quæ tamen in ventriculo non præextiterint, opinio est, Cacodæmonis arte imponi spectatoribus, ut credant talia revera ventre recondita fuisse: *Ab Heers* tamen observat. Medicar. 8. refert puellam, aciculam ore rejecisse, ligulas, quas ante exclusionem apprehensis manu faucibus, tactu in ascensu deprehenderit, vi ereptas, quanquam arctissime cohibere conatus fuerit.

Observatio XLI.

Ventriculi æstus & dolor à nimio usu spiritus vini, post obitum flammæ specie erumpenti.

§. 1. FLammam in ventriculo ex nimio spiritus vini haustu excitari, nec à ratione nec experientia alienum: Lugduni ad confluentem Araris & Rhodani, quum mulieris cujus dam cadaver, causam mortis investigaturi medici reserassent, ingens ex ventriculo prorupit flamma universum ventriculi ambitum occupans, mox tamen extincta. Ad *Ren. Moræum* Scholæ Parisiensis decus scripta fuit hæc historia: Causa flammæ credebatur spiritus vini largius à muliere ista sorptus: vel calidior Theriaces aqua, quam Medicis suadentibus ægra sumpserat.

§. 2. Polonum Equitem sumptis duobus ardentis vini cyathis flammam evomuisse, exindeque combustum Adolphus Vorstius mihi narravit. Similem casum Senatui Academico Hafniensi propositum meminimus. *Th. Bartholinus hist. 70. centur. 1.*

Observatio XLII.

Ventriculi dolor à pure ex apostemate Pleuræ in eum illabente, ejusque tunicas & intestinorum corrumpente.

EMpyematici cadaver dissecui qui lateris apertionem recusavit: Pus ab apostemate in pleura & musculis intercostalibus excitato, intusque disrupto emanans, loci affecti & pulmonis contigui partem sphacelo affecerat, indeque diaphragma corrodens, & foramine in dextro ejus latere facto, in viscera imi ventris descenderat, ibidemque toto ductu ventriculi & intestinorum tunicæ exteriores, in quas materia purulenta deciderat, corrosæ & discolores apparebant, Huic ventriculi molestia continua & crebra subversio adfuit. *Willis Pharm. rat. p. 2. sect. 1. cap. 9.*

Observatio XLIII.

Cardialgia à bile è cysti &c. transmissa; 1. 2. A ventriculi substantia exesa. 3. Vlcere in orificio ventriculi. 4. Vomica in Hepate. 5.

§. 1. NObilis mulier febre putrida & hectica prehensa fuit cum Cardialgia: Vesicula fellis bile instar picis splendente plena erat: Lien sanguine nigro oblitus: Vasa mesaraica

mesaraica atro sanguine turgebant, venæ inde ad ventriculum missæ varicosæ. *Vide l. 4. tit. de Febribus.*

§. 2. In ventriculo nutricis biliosa quædam erat superfluitas, quæ orificium acrimonia vellicaverat, unde querelæ de rosione cordis. *Vide tit. de Partu difficili.*

§. 3. Quædam continuo Cardiagmo, cum vomitu vexata, fuit: Substantia ventriculi circa medium exesa inventa est ad latitudinem majoris lilii, cum signis gangrænæ. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 4. Juvenis (*de quo tit. de cap. dolore*) cum convivio interfuisset, eadem nocte dolore stomachi correptus fuit, quem sequutus maximus cruciatus oris ventriculi &c. In ventriculi orificio superiori, ulcus erat magnum ac fœtidum, in vacuum usque ventriculi penetrans, ubi ramus 6. conjugationis inseritur &c.

§. 5. Cuidam aderat febris, dyspnœa, vomitus biliosus cum Cardialgia: Vomica aderat in hepate cum maxima puris coacervatione. *Vide lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

Observatio XLIV.

Pulsatio circa ventriculum, ab aneurismate cœliacæ arteriæ.

Annæ N. cum febre Pulsatio vehemens supra ventriculum acciderat: Cœliaca arteria sese obtulit ita dilatata ut compressum pugnum admitteret. *Vide l. 4. tit. de Febr.*

Observatio XLV.

Cardialgia ob acumen cordis maximi, à cibo sumpto os ventriculi comprimentis.

Illustr. Colonellus annorum 54. temperamenti sanguinei, hydrope ascite detentus, cum gravissimo oris ventriculi dolore paulo ab assumpto cibo, & respirandi difficultate: post curam 14. mensium morbo victus naturæ debitum persolvit: Latuere in abdomine 16. mensuræ citrinæ aquæ, in thorace quatuor: causa fuit hepar durum atque scirrhosum: Doloris vero ventriculi à cibo, per annum perdurantis, origo fuit acumen cordis, quod à cibo sumpto comprimebat os ventriculi, unaque impedito diaphragmatis motu, difficultas anhelitus ingruebat: Cor namque bovino majus fuit, totam thoracis capacitatem replens, atque extenuatos flaccidosque compressione reddens Pulmones: Num cor à nativitate magnum nactus fuerit, an vero in morbo excreverit, dignam otiosis relinquo speculationem, siquidem ante morbum nec dolore, nec difficultate anhelitus, nec deliquiis fuit lacessitus. In sinistro cordis ventriculo inventi sunt duo Polypi duri, carnosi atque lati, ad quorum motum versus arteriam magnam sequebatur pulsus interceptio, graviaque cordis symptomata. *Antonius de Pozzis observ. 31. miscell. cur. anni 4.*

Observatio XLVI.

Stomachi oppressio producta ab hydrope pectoris.

Vidua N. hydrope pulmonis laborabat, quo interiit: Cum dyspnœa de oppressione stomachi conquerebatur, Sed id tantum per consensum fiebat, omnes membranæ putruerant. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnœa.*

Observatio XLVII.

Epigastrii dolor, Rugitus ob Intestini Duodeni laxitatem & amplitudinem præternaturalem.

Veslingius refert, & Anatomicæ sectiones quotidianæ docent, intestinum Duodenum nonnunquam laxitate & amplitudine insigni præditum reperiri, atque tunc majori ventriculo quasi minorem adjunctum videri, quæ Laxitas ipsi contingit à succis fermentaceis acrioribus & vitiosis in illud delabentibus, hincque validis inductis fermentaceis effervescentiis, à quibus non solummodo ipsum valde distenditur, verum etiam molesti rugitus, magni dolores, lancinationes, summæque anxietates in viventibus oriuntur. *De Diemerbræk Anatom. lib. 1. cap. 7.*

Observatio XLVIII.

Ventriculi dolor ab humoribus acribus & flatibus in eo contentis, pro verme habitis, Pyloro exulcerato, connexione cum Hepate &c.

Vir dealbator, sexagenario major, macer & pallidus, à 4^{or}. annis circa hypochondrium dextrum varios sensit dolores, passus quoque vomitus, singultus, ructus: non potuit solidos assumere cibos, sed jusculis saltem contentus fuit: aromata acriora, ut &

dulcia omnia valde lædebant eum, acida vero, modo grata, modo molesta erant: Variorum hominum imploravit opem, & primo quidem, ut solent plebeii, agyrtarum, circumforaneorum &c. tandem etiam Medicorum: A plerisque præter purgantia valida nihil accipiebat, hinc malum in dies magis magisque ingravescebat, Inprimis conquerebatur de verme vivo in ventriculo hospitante, & per intervalla per œsophagum unguibus uncis & cauda mobili sursum reptante, cum summa cordis anxietate, sæpe superveniente lcipothymia: dicebat tamen se posse ascensum vermis interdum impedire, si scil. manibus pectus comprimeret: tunc enim decideret iterum in ventriculum: imprimebat sibi vermem istum sub idea Lacertæ bicipitis, cum corpore ovali & cauda tortuosa, ejusque figuram tribus ante mortem diebus in charta rudi carbone delineabat, petens simul atque obsecrans ut corpus in commodum aliorum post mortem aperiretur. Die 12. April. 1671. ultimum obiit diem:

Altero die me confero, invenio ibi non cadaver sed sceleton: aperto abdomine & thorace, primo invenio Hepar aspectu quidem sanum, sed concava sui parte cum ventriculo in regione pylori, ad latitudinem duorum digitorum arctissime connexum atque concretum, quod non potui à ventriculo separare quin ejus læsa fuisset substantia: facto itaque in ventriculo foramine, cum strepitu & sibilo fœtidissimi prorumpebant flatus: Porro injectis tam supra ventriculi sinistrum, quam infra dextrum orificium ligaturis, totum exscindo, & facta in ejus dorso, seu parte superna à pyloro ad sinistrum orificium transversa sectione, nihil in ejus cavitate vivi invenio, sed saltem liquamen subcruentum & summe fœtidum: Præterea ille durior circulus, quibusdam *sphincter pylori dictus*, *totus erat exulceratus*, & variis excrescentiis atris, lividis, glandulosis, & maxime fœtidis obsessus, quæ omnem præcluserant exitum alimentis è ventriculo ad intestina: vix enim tenuis stylus penetrabat ad duodenum: Vesicula fellis solito erat major, turgebatque bile: Pancreas erat siccum & duriusculum: Intestina omnia inflata & inania, imprimis tamen illa conduplicatio intestini coli, lienem intra & renem sinistrum, maximopere flatibus erant distenta, ut & intestinum cœcum ad pugni magnitudinem: Lien nigricabat, ejusque vasa erant varicosa; Pulmones quoties acie cultelli vulnerabantur, fundebant *liquorem lacti simillimum*, succedente paulò post sanguine satis rubicundo: Omnis aberat exulceratio: Pericardium aqua copiosa satis distentum: In renibus & vesica nihil observavi. Quæritur: Quidnam sub idea Lacertæ fefellerit ægrum? Nos conjicimus flatus fuisse. *L. Augustinus Hermannus Med. Erfurtensis in Miscellan. Curiosis anni* 1671. *observ.* 173.

SCHOLIA.

SPhincter pylori exulceratus] Diaphragma prætерlapsi nervi à sexta conjugatione, tam sinister quam dexter, inferuntur in os ventriculi sinistrum: Sed hoc non contenti spatio, se conferunt etiam ad orificium dextrum, pylorum dictum, idemque non minori artificio, reticulato coronant plexu: Hinc pylori etiam dolores acuti crebri, ab acribus corruptisque vel cibis, vel excrementis exorti, molestias ingentes pariunt, quæ tamen communis vi consuetudinis sinistro solent adscribi orificio: facit orificiorum vicinitas ut unius pro alterius haberi queant affectus: Dolorum similitudo, ut hi mentiri queant illos: Nervorum utrobique æqualis multitudo orificiorum ipsorum ὁμοτιμίαν, parem dignitatem.

Rolfinkius Dissertationum Anatom. lib. 4. cap. 38.

OBSERVATIO XLVIII.

Ventriculi dolentis anatome qui perforatus repertus est.

ANno 1654. in aperto ad exenterationem pro sepultura cadavere Dom. Land Commendatoris ab Elkershausen &c. quamprimum intestina, illis & omnibus visceribus adhuc omnino integris, & à cultro sectorio intactis, sunt detecta & denudata, illorum superficiei externæ, cum liquidiori quadam amurca innatabant, & se in conspectum dabant pelliculæ crebiores, quasi exustæ, prunorum coctorum, quæ pridie sub noctem comederat moribundus: id quod mihi non immerito ansam penitus indagandi, undenam putamina hæc hic conspici possent, ventriculo & intestinis adhuc solidis & illæsis, Et en rimanti, magnitudine nucis avellanæ, & cui facile pollicis extremum intrudi poterat, fœtidissima scatens amurca, foramen ipsius ventriculi, in sede elatiori, sub sterno ipso, nimirum eo loco ubi memini hunc Dominum, cætera omnino adhuc bene valentem, semper conqueri me audivisse, de continuo, non quidem adeo magno, sed tamen satis molesto aliquo dolore, à bene multis retro annis se affligente. *D. Georgius Abrahamus Merolin Med. Noribergensis in Miscellaneis curiosis anni* 1671. *observ.* 229.

SCHOLIA.

ARguentibus nasutulis nonnullis quod impossibile esset hominem cum foramine in ventriculo vivere potuisse: necnon me cavillantibus qui hoc asserere non erubescerem, respondi hoc ipsum illud esse

esse unde præter cætera obierit æger, nec opus esse credere illum cum hoc foramine diu supervixisse, Sed simul ulcus istud seu apostema; forsan longo tempore ibi, cum tot annorum molestia hærens, & à dicta anurca tum demum erosum, in foramen hoc dehisceret, simul ægrum exspirasse: Quam opinionem postmodum etiam confirmavit *Helmont*, dum in illius *Ignoto hospite morb.* forte fortuna evoluto, inter alia hujus argumenti plura scriptum inveni,

Partium internarum mortificationem obitus diem non multis passibus anticipare.
Idem ibidem.

Observatio XLIX.

Ventriculi dolor compressibus à Pancreate scirrhoso, cum Renis sinistri omnimoda purulentia.

ORnatissimam matronam, Claramundam Sermentiam, uxorem Viri Rever. & Clariss. Dom. Petri Mussardi, Pastoris Ecclesiæ Reformatæ Lugdunensis Gallorum, per plures annos vehementes ventris & lumborum dolores reciproci male habuerunt sinistro latere: 11. Maji anni 1670. Ædes D. *Romano* sacras lintre vecta dum peteret, ingenti Ventriculi dolore subito correpta fuit, quem ingens consequuta est nausea & insignis per os humorum saburræ exclusio, molesta tum in reditu, tum postquam domum redux facta est: huic successere illico febris, ciborum fastidium, anxietas, pertinaces vigiliæ, sine dolorum levamine, non eadem vehementia urgentium: 23. die, præmissis aliquot enematibus, potionibus lenientibus & mediocri sanguinis emissione, discessit febris resurgentibus utcunque postratis viribus, adeo ut die 27. in publicum prodierit amicam intimam invisura; Ea autem ipsa die sub vesperam denuo adoriuntur ventriculi dolores, vomitusque iterum acriter urgent: hinc exhibendi postridie cathartici omissa sententia, cujus vicem supplevit injectus clyster, exiguo subsequente levamine: 28. Maji sopita, sed vehementior resurgit febris, cum doloris circa regionem ventriculi duplo incremento, siti inexhausta, anxietudine, tussicula sicca ac creberrimis animi defectionibus: quæ symptomatum congeries ad novam, horis matutinis, sanguinis eductionem impulit, qui ad uncias circiter, octo magno impetu erupit: Vacuationem hanc solatium, sed fugax & momentaneum excepit: nam circa horam tertiam vespertinam ejusdem diei, regionis epigastricæ dolor subito & magna vehementia erumpit, accedente dyspnœa, hinc stertore, aphonia, & ad quartam vespertinam, morte, irritis omnibus remediis, accurata licet sedulitate exhibitis & adhibitis:

Repentinum illud nec expectatum fatum, ad causæ explorationem per cadaveris apertionem nos impulit, quæ postridie peracta est à *Mag. Massonneau* Chirurgo Lugdunensi peritissimo, coram Clarissimis Dom. D. *Carolo Sponio*, Facultatis Vice-Decano & *Bernardino Iuvadellio*, ac Mag. *Iacobo Regnaud* sagacissimo Pharmacopœo: Dissectio autem statim exhibuit Epiploon integrum, probe constitutum, maximæ amplitudinis, intestina omnia obvolvens, ad os usque pubis protensum, ventriculi fundo, secundum coli intestini longitudinem, firmiter connexum: Jecur bene constitutum, quanquam ad pallorem vergeret: Ventriculus exhaustus erat & inanis, nec non cystis choledochos: Splen integer decentis magnitudinis & formæ: Pancreas autem molem naturalem multo superabat, durum & undique scirrhosum: Ren dexter, qui naturæ lege sinistro inferior esse debuerat, superiorem obtinuit sedem, labis tamen omnino expers, intus & foris: Sinister autem in colliquamentum abierat, parenchymate plane destitutus, superstitibus solum aliquot fragmentis, acinis malorum granatorum similibus; Vesica urinaria omnino vacua, puris tamen aliquid circa orificium aspersi habens: adeo autem erat contracta, & uteri corpori adnata, ut ab invicem divellere vix licuerit: Salvi erant pulmones undique, à quavis cum partibus vicinis connexione liberi: Capiti pepercimus: Atque hæc maxime notatu digna in ea anatome nobis conspicua fuere.

Hinc colligere licet duos affectus complicatos ægram exercuisse, Priorem quidem, præternaturalem illam Pancreatis constitutionem; Posteriorem, absolutam propriæ renis sinistri substantiæ destructionem & corruptionem; qui conjuncti cæteris symptomatis originem præbuerunt: Porro, etsi Renis illius functio omnino abolita esset, mictio tamen naturaliter processit, quod alter officio fungeretur, alterius vicem supplens: Ultimam vero morbi catastrophen quod attinet, adscribenda illa videtur tetris & cadaveris indolem sapientibus vaporibus, ad superiora elatis, partes nobiles infestantibus, subsidio Pancreatis solito præterea destitutis: Vapores, inquam, è rene putrido & corrupto manantes, calorem nativum omnino pessundederunt ac extinxerunt; vimque nectari vivifico partium, quarum dominatu regitur natura, intulerunt; *Dabam Lugduni pridie calendas Iunii anno 1670. Car. Sponius Vice-Decanus Facultatis Medicæ Lugdunensis.*

SCHOLIA.

Vomitus, apositia, anxietas &c.] Ventriculi affecti symptomata, Reni sinistro consentientis: *Renes inquit Mœbius Fundam. Med. Physiol. p. 358.* laborantes in consensum trahunt ventriculum, vomitum, nauseam, anorexiam & apositiam excitantes: Consensus autem Ventriculi cum renibus beneficio nervorum accidit: Renes enim utrinq; à sexti paris ramo stomachico, qui partim in membranam eorum propriam disseminantur, partim cavum subeunt ac substantiam perreptant nervos accipiunt.

Ventriculi dolores] A duplici causa excitati; eo scil. in angustias coacto & compresso à scirrhosi Pancreatis mole, illius fundo posteriore parte substrati: unde facilis διαλγησις: concurrentibus maleficis vaporibus è rene suscitatis, junctisque operis illi vim inferentibus.

Febre insigni] Cui ansam dedit phlegmone obsessus Ren sinister, hinc abscessus & suppuratum successit.

Sinister colliquatus omnino] Abscessus & ulcera in renibus non tantum fiunt in parte externa sed & interna, sæpius enim, *ait Riolanus*, intra membranam adiposam colligitur materia quæ generat abscessus, tanquam steatomata in ipso adipe creata, quæ comprimunt Renes: Ex intemperie autem calida nascitur inflammatio, inde abscessus, tandem ulcus partis substantiam depascens.

Circa orificium vesicæ nonnihil puris] De conditione urinarum hic silentium, quæ proculdubio sub exitum fuere purulentæ, quandoquidem puris aliquid circa ostium vesicæ hæsit: Abscessus enim partem renis internam obtinebat, adeo ut aliorsum deflectere non potuerit: Si partem exteriorem habuisset inter duas peritonæi tunicas, Renes concludentes, effusum fuisset.

Incolumes fuere Pulmones] Hinc collige dyspnœam prægressam Pulmonum affectui imputandam non esse, sed Renibus ut supra dictum, vel tumido pancreati.

Renis socii defectum supplens] *Beverovicius*, cumque sequutus *Losellus*, tradunt uno Rene obstructo alterum quoque feriari, nullamque expurgari urinam: Consentit *Riolanus*, aitque hoc fieri propter fraternitatem & consortium ex affluxu malignæ auræ ab uno ad alterum transeuntis, vel refluxu saniei: Hoc quidem interdum evenire solet, sed non semper, ut ex præsenti casu apparet: Quando enim alter Ren, vel grandiore calculo obstructus, vel ex ulcere plane consumptus est, nihilominus urina per alterum profluit: Simile videmus in aliis partibus geminis, ut in oculis, læso enim uno, alter nihilominus videt: Sic & altero Pulmonum lobo corrupto alter respirationem adhuc promovet: Per consensum tamen facile alter ab altero læditur.

Importunis Vigiliis] Vigiliæ febris & doloris individui fere comites sunt; Sed & eas, Pancreate affecto, citra alterius cujusdam partis affectum, per semestre pertinaces fuisse constat exemplo, lib. 1. Tit. de Vigiliis allato.

Ingentes dolores modo ventris modo Lumborum] Unde constituitur Colica Nephritica dicta: Renes lumbis contigui sunt & adhærentes per suam membranosam adiposam; quare iis laborantibus hi coafficiuntur: Dolore autem differuntur Renes, & quidem interdum tam vehementi, ut exitialiter hominem torqueant, vel (ut habet *Forestus*) malæ habitudinis causa, aut ictu, vel lapsu, vel vulnere, aut incluso spiritu, aut innato calculo, vel arenis aggregatis, aut abscessu, ut in casu præsenti: *Galenus* addit ex superfluentibus quandoque fieri humoribus, oppilando, sive calidis, sive frigidis: Quia vero Ren sinister colo nonnihil adhæret, hinc fit ut dolores nephritici ex flatuum & excrementorum copia in colo restagnante exacerbentur, & vel colon per consensum simul doleat, vel dolor colicus non semper accuratè à dolore nephritico distingui queat.

Accedente dyspnœa] Ab affectu renum calculo laborantium ortam dyspnœam annotatum est lib. 2. Tit. de Respiratione læsa: Quæ & assignari potest compresso diaphragmati à pancreate tumidiore & indurato.

Epiploon maximæ amplitudinis] In nonnullis ad umbilicum definit, in aliis sæpe ad umbilicum protenditur, & aliquando usque ad os pubis ubi inseritur: Et quando intercedit fundum vesicæ & uteri, os uteri comprimi & mulieribus sterilitas afferri putatur: *Clar. Bartholin. Anat. Reform. lib. 1. cap. 8.* Scilicet in iis quæ supra modum habitæ sunt & quibus omentum pinguedine infarctum: Clar. autem Matronæ huc usque quidem demissum sed absque superfluo adipe; ut ori uteri nulla injuria allata sit; prolem enim habuit:

Pancreas durum &c.] *Fr. Sylvius de le Boë* Pract. lib. 1. c. §. 4. & 5. existimat vel raro vel nunquam in universum deficere Succi Pancreatici motum per suos ductus ad tenue intestinum, quod eveniet duntaxat, (si eveniat) ex Ductus maximi, mediique obstructione à pituita glutinosissima circa ipsius orificium hærente, ibidemq; coagulata & impacta: quæ vix permanebit aliquandiu ibidem, quin à succo perpetuo accedente mox iterum solvatur, aut in præsens vitæ periculum conjiciatur æger: Cui annon inde mors inexpectata superveniat subinde, quis prudens negabit, aut observatione accurata in mortuorum cadavere, hocque Ductu in antecessum facta temere asseverabit? Men ini certe visam mihi aliquando glutinosam copiosamque in hoc ductu hærentem adhærentemque pituitam, nec facile inde cedentem ac removendam: *Hactenus Sylvius.* Quæ optime huc quadrant: Durities enim illa Pancreatis per totum parenchyma scirrhosi, pertinaciæ & magnitudini obstructionis ab ejusmodi pituita adscribenda.

Splen integer, Pancreas durum] Pancreas Liene affecto, *Highmoro* judice, vix aut nunquam integrum evadit, plerumque enim simul obstruuntur vel scirrho afficiuntur: *Riolanus* Antropog. l. 2. c. 16. Ideo Pancreas, quum morbis lienis similes affectus incurrat, Lienem vicarium appellat: An Lienis affectus in Pancreas commeant, non vicissim?

OBSERVATIO L.

Ventriculi dolor ab hujus connexione, anterius cum epigastrio; posterius cum pancreate, Repleto eodem materia nigra, Intestinorum à flatibus distensione & inflammatione &c.

IN vetulæ demortuæ corpore considerabilia fuere sequentia 1. Omentum undique non solum ossi pubis adhærebat, sed & Ilium, adeo ut nonnisi violentia separari potuerit, putridum

putridum omnino. 2. ventriculus anterius firmiter corpore crasso, albo durioreque intercedente, adhærebat epigastrio, ad palmæ spatium: posterius Pancreati, adeo quidem ut nullibi separari sine diffectione potuerit: 3. Idem plurimum continebat materiæ nigræ sanguineæ, liquidæ concretæve, similiter ac intestinum ipsum: 4. Intestina omnia flatu summe distenta, valde rubicunda, & ex inflammatione gangrænata. *Gerardus Blasius obs. medic. 2. parte 4.*

OBSERVATIO LI.

Ventriculi dolor genitus à variis Hepatis, Cystis felleæ, Pancreatis &c. affectibus.

§. 1. CAtharina N. subinde dolores circa ventriculi regionem patiebatur, cum duritie & pondere dextri lateris: Hepar solito grandius maximam partem ventriculi premebat. *Vide tit. de Hypochond. dolore.*

§. 2. Matronæ Jecur erat mole admodum magnum ac ponderosum, qua stomachum cooperiit & depressit ad dolorem, & ut cibi multum ferre non posset. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 3. Vir Nob. dolore hypochondrii dextri diu afflictus fuit, cum ventriculi ac diaphragmatis compressione, Hepar magnum erat, cum multis abscessibus, infarctum: Pancreas ingentis molis: *Vide lib. 2. tit. de Dyspnœa.*

§. 4. In cadavere puellæ Ictericæ vesica fellea, ejusque meatus in duodenum, bona mesenterii pars fuit plane ossea: hinc recedente in ventriculum bile, assumpto cibo dolor vehemens, materiæ commotione cruciabat. *Rhodius cent. 3. obs. 3.*

§. 5. Vir quidam quotidianæ vomitioni biliosæ obnoxius, hac repente suppressa, ventriculi vehemens dolor prehendit, Post obitum deprehensa est bilis sincera, eaque prassina circum jecoris cava, libræ pondo, membranis coercita. *Vide lib. 1. tit. de Paralysi.*

SCHOLIA.

V*Entriculi vehemens dolor &c.*] De ventriculi dolore à coërcita circa hepar bile commemorabilis est locus apud *Hippocratem 4. de morbis v. 7. Postquam comedit & bibit homo aliquid amari, quodque biliosum ac leve est, copiosior etiam fit bilis in hepate, & statim dolet hepar, quod pueri cor vocant:* Non pueros modo, sed etiam Medicos nostri temporis, *ait Martianus*, nomine insignes in hoc eodem deceptos novi, qui hepatis dolores ex bile provenientes, quales sunt de quibus hic tractatur, tanquam ad ventriculum spectantes, calidis curare usque ad ægri interitum non desistunt: Erroris autem occasionem præbet situs, qui (quoniam hepar secundum lobum superiorem ventriculo superpositum est) utriusque visceris unus & idem est, ita ut partis affectæ cognitio ex loci inspectione haberi non possit: Probabile tamen est dolores ad ventriculi regionem sub costis affligentes, si in anteriori tantum parte consistunt, ad hepar potius quam ad ventriculum pertinere, quandoquidem dolores ventriculi, modo anteriores partes, modo posteriores, modo latera utrinque, & aliquando cinguli instar prædictas omnes partes infestare solent, Idque sæpius in praxi ipsemet observavi: Et ratio est, quia ventriculi capacitas late ad partes præfatas se extendit, ita ut humores in ea contenti, modo has modo illas partes invadant. *Vide historiam Dom. de Bourgeou, Sect. 8. hujus libri observat. 37.*

§. 6. Illustr. *Thuanus* (*vide histor. Tit. de ventris doloribus*) conquerebatur de dolore colico cum sensu ponderis ad regionem stomachi, dum staret erectus vel ambularet; hypochondria vero ei nec tumebant, nec dolebant, etiam duriter attrectata vel percussa:

Aperto cadavere deprehensum Jecur induratum, rotundum instar sphæræ, farctum & transfixum gypsea pituita sevum referente: Pancreas vero amplitudine sua & pondere ipsum Hepar æquabat, totum scirrhosum, multis globulis specie ovi columbini differtum, &c. *Riolanus Anthopogr. lib. 2. cap. 16.*

SCHOLIA.

H*Ypochondria nec tumebant nec dolebant*] Cum Pancreas à ventriculo tegatur, Tumores illius difficillime tactu deprehendi possunt, Et hæc causa est cur eorum mentio à Practicis nulla fiat: Et qui eos observarunt, post obitum tantum & dissectis cadaveribus deprehenderint; Non exigua tamen eorum conjectura haberi potest ex iis quæ in Illustr. *Thuano* annotata, Si nempe ponderis & gravitatis sensus in regione ventriculi percipiatur, & nullus tumor nullaque durities in hypochondriis appareant; alia tamen obstructionum latentium indicia adsint, qualia in Hepatis, Lienis, ac Mesenterii obstructionibus proponuntur: Quibus etiam signis addi possunt dolor & alia symptomata ventriculi propter viciniam patientis; respiratio difficilis ob diaphragmatis compressionem: Quibus signis alias conjecimus D. *Andeyerium*, in Senat. Gratianopolitano Præsidem, scirrhum habere in Pancreate, eumque etiamnum tactu deprehendere potuimus, manu ad latera ventriculi versus medium adacta, cum esset valde macilentus, & duritiem in ea parte animadvertimus quæ digitis compressa dolorem ipsi non mediocrem inferebat. *Riverius Praxeos l. 13. c. 14.* Vide histor. dicti *D. Andeyerii cent. 3. obser. 81.*

ANATO-

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO VIII.
DE VOMITU ET NAUSEA.

Observatio I.

Vomitus & nausea frequens excitatur cum serosus humor, aut abscessus, aut bilis constans suffusio Tunicam ventriculi extimam lacessit.

SI serosus humor, aut abscessus, aut bilis constans suffusio in partibus vicinis aut contiguis accidat, in quantum hæc Tunica (extima, quæ prorsus nervea est) propterea multum ac crebro irritatur, in stomacho nausea fere continua, Inappetentia & frequens Vomitio excitatur, prout in pluribus post obitum dissectis observavi. *Willis Pharmac. Ration. cap.* I.

SCHOLIA.

IN *quantum hæc Tunica &c.*] Ventriculus tribus constat Tunicis, una communi à diaphragmate orta, & duabus propriis, externa internaque: Hæc interior tota nervosa est, interiorem ventriculi cavitatem constituens: Fibræ ejus potissimum ad sensationem, & forsan quadantenus etiam ad motum faciunt: At etsi contractiones spontaneas ei prorsus denegemus, attamen satis manifeste liquet eam frequenter distendi, inflari, intumescere, inque majorem capacitatem ampliari: Proxima Tunica, quæ & propria, & per totum carnosa, fibris omnino carneis constat, tantum motibus, iisque solum contractivis obeundis inservire videtur: Revera totum ventriculi corpus membrana sive panniculo carnoso hoc, qui ipsum diversimode pro variis, quæ occurrunt, usibus & officiis contrahat & componat, integitur: Quandoquidem enim stomachus circa chylificationis opus, & medicamentorum operationes in varios gestus alterari & modificari debet, id propter hæc tunica multiplices fibrarum motricium ordines, nunquam satis admirandos continet: Hujus fibræ ab uno orificio ad alterum excurrentes, stomachi fundum ac latera in tota earum longitudine circundant, & juxta varium protensionis ambitum, breviores aut longiores, necnon magis rectæ vel obliquæ existunt: Porro in quibusdam locis, vid. prope orificia, & circa stomachi fundum & fines, multo crassiores sunt quam in medio, revera ut ibidem quadantenus carneæ & motrices videantur: Membranæ hujus fibræ nerveæ (pariter ac in plerisque musculis observare licet) fibras carneas immediate substratas ad rectos angulos secant, utpote quas non tantum obtegere, sed viere ac intra ordines suos singulatim, ne dissiliant, continere debent: Itaque hæc Tunica separata & amota, subtus ad rectos angulos jacet fibrarum carnearum series, quæ ventriculi fundum & latera quoad profunditatem cingentes in plano superiori, quod orificiorum interstitium est, inque ipsis orificiis terminantur: Proculdubio harum munus est, dum contrahuntur, ventriculi fundum & latera sursum ducere, & proinde cavitatem ejus plurimum arctare, adeo ut contenta superius lata, per hoc aut illud orificium eliminari possint: ut vero istius motus excretorius versus hoc vel illud orificium determinate fiat, & materies stomacho inclusa, per vomitum aut secessum amandanda foras convehatur, altera fibrarum serie opus est, quæ respectu priorum transversæ, stomachi extremitatum unam, scil. lævam vel dextram, versus alteram ducant: adeo ut dum utriusque generis fibræ coagunt, stomachus, quoad omnes dimensiones suas contractus, & sursum latus, contenta sua per orificium, ad quod pro data occasione inclinatur, ejiciat: Tunica Nervea penitus ablata, carneæ, sive mediæ superficies interior fibrosa in conspectum venit, in qua fibrarum carnearum ramificationis ordo notabilis est, quæ pone os ventriculi oriri, & sinistram ejus oram cingere visæ, antrorsum versus stomachi regionem dextram feruntur: Harum manipulus insignis in ventriculi jugo sive summitate utrinque lineis rectis procedens, Pylori antrum ingreditur, ejusque cavitatis longitudinem spatim obducens, in ipso orificio terminatur: reliquæ autem hujus ordinis fibræ, utrinque per stomachi latera oblique, & prorsum versus fundum ejus tendunt, ibidemque conveniunt: Priorum munus videtur orificium alterutrum versus alterum pro egestione per inferiora, & superiora respective facienda adducere; nam eædem fibræ, juxta quod spasmus ab hoc vel illo ipsarum fine incipit, ad dextram vel lævam trahunt, prout in Tractatu de motu musculorum ostendimus: Si quando contractio juxta Pylorum incipit, dum illic ventriculi fundus & latera per fibras alias, tum interiores tum exteriores colliguntur, etiam os ejus per has rectas versus Pylorum inclinatur, propterea & stomachi contenta quæque ad intestina transmittantur: Sin vero contractio ab alteris fibrarum istarum finibus, juxta os ventriculi inchoetur, dum illuc fundus, & latera ejus, per fibras alias contrahuntur, etiam Pylorus pro vomitu acciendo versus ipsum simul adducitur: Quod ad reliquas hujus ordinis fibras obliquas spectat,

pectat, dum spasmo à dextris ipsarum finibus incipiente, deorsum illæ & oblique contrahuntur, motu suo ventriculi cameram sinistram, versus fundum & pylorum pro cibis, dum coquuntur, strictius comprimendis, atque illuc devolvendis inclinant: E contrario item, spasmo à finibus sinistris inchoato, illæ sursum & oblique contractæ, ventriculi fundum & cameram dextram versus os ejus pro vomitu excitando corripi faciunt: Iuxta utrasque harum contractiones, fibræ carneæ exteriores, Tunicæ mediæ superficiem convexam constituentes, in actione conspirant, adeoque ventriculi cavitatem plus coarctant, & pro evacuatione superne vel inferne molienda aptius componunt: Quapropter secundum quod irritatione hic aut illic facta, contractio juxta Pylorum vel os ventriculi incipit, tota ventriculi capacitas simul collecta, sursum lata, atque huc vel illuc inclinata, egestionem supernam vel infernam molitur: Utrasque hujus tunicæ superficies, in iisque distinctas fibrarum motricium series, vide in Tabulis: Motuum contractivorum quos hæc ventriculi Tunica Carnosa peragit, species singulas recensere hujus loci non est: Interim annotamus motuum, quos ea obire solet, instinctus sive impulsus diversimode communicari, videl. imprimis ac potissime à tunica nervea substrata, quæ prout à ventriculi contentis varie afficitur, mox illam, retentionis aut expulsionis gratia, in hujus aut istius-modi contractiones ciet: Cæterum Nervi huic tunicæ carnosæ inserti, ei varios motuum instinctus, ab ἐγκεφάλῳ partibus vicinis aut remotis, supernis aut infernis deferunt: hinc à phantasia, appetitu, imo a plerisque, sive animæ sive quarumlibet corporis partium, affectibus, ventriculus sæpe perturbatur & diversimode commovetur.

3. Tunica Ventriculi extima, ei cum Oesophago communis, cujusmodi substantiæ ac texturæ fuerit modo innuimus, Quoad ad usum spectat, hæc totius ventriculi integumentum existens, Tunicæ substratæ fibras carneas investit, easque fibris suis viet, ac velut viminibus simul colligat: Membranæ hujus fibræ in quibusdam locis crassiores sunt, ut quando ventriculus supra modum saginatur, plurimum distendi possint: Hæ parum motui, sensioni tamen quadantenus inservire videntur, quanquam & hujus perexiguus tantum usus fuerit, utpote quia nihil exterius objectum, aut ore assumptum huic occurrere potest: Quod si serosus humor &c. (vide Textum) Tunicæ hujus usus præcipuus est, quod totius ventriculi integumentum existens, membranæ substratæ carneas fibras investit, vasorum ramificationes sustentat, quinimo ad ventriculi robur ejusque calorem conservandum inservit: Porro non improbabile est in quibusdam locis hujus fibras nerveas, respectu fibrarum carnearum subjacentium, loco tendinum esse. *Idem ibidem.*

Observatio II.

Vomitus ab ulcerato superiore ore ventriculi.

§. 1. Juvenis cum convivio interfuisset, eadem nocte dolore stomachi correptus fuit, cum vomitu omnium ingestorum: In ventriculi orificio superiore ulcus erat magnum: Ventriculus humoribus corruptis, fœtidis & atrabilariis refertus erat: *Vide lib. 1. tit. de cap. dolore.*

§. 2. Juvenis sorbens jusculum, dolore ventriculi fuit affectus, quem comitatus est Vomitus: Creditum id à veneno fuisse, sed perperam: Verisimilius enim est officulum aliquod acutissimum rugæ alicui oris ventriculi inhæsisse, quod apparuit post obitum, Aperto enim cadavere ulcus in ore ventriculi repertum fuit. *Hildanus cent. 5. observ. 36.*

Scholia.

Ulcus erat magnum] Excitatur ulcus in ventriculo vel à causis internis, humoribus acribus, post apostemata: vel ab externis, medicamentis, venenis, vulneribus &c. Locum quod attinet, si exterior ventriculi tunica afficiatur, multo difficilior est curatio quam si intima, quia à medicamentis non attingitur: demum quando abscessum sequitur, quia eo disrupto sanies effunditur in capacitatem abdominis, ubi aqua hydropicorum colligitur, quia non patet exitus, Rursum, quod obsidet os ventriculi, deterius est, quia hæc pars est eximii sensus, quæque in se non retinet medicamenta quæ diffluunt, nec hærent.

Observatio III.

Vomitus tenuis & crassi humoris diuturnus, à Fistula stomachi excitatus.

Illustris. Persona sæpius à cibis, à prandio æque ac cœna, noctu quoque, nunc tenuiorem nunc crassiorem humorem evomere consueverat: Caput dolebat ac erat grave: Plurimis visum erat tantam vim pituitæ de cerebro venire: Varia igitur remedia diligenter parata fuerant, novissime etiam setaceum, At frustra.

Defuncto corpore inciso, fistula stomachi, Aulicis ministris inspectantibus, adinveniebatur. *C. V. Schneiderus lib. de Catarrhis special. p. 439.*

Scholia.

Tantam vim pituitæ de cerebro venire) An detur vomitus vel diarrhœa cerebralis, vide infra Tit. de Diarrhœa, ex eodem, & fusius capite de Catarrho stomachi, quem à massa sanguinea deducit.

Etiam setaceum] Cauterio verticem etiam quidam inurunt: quod præsidium quam triste est remedium, tam est supervacaneum, quæcunque diarrhœa (aut vomitus) hominem exerceat: Eo non curantur ægri sed macerantur, & quidem communi inveteratoque errore illius opinionis: Cerebrum quotidie

quotidie liquore pituitæ se complere, istumque aliquando in stomachum evomere: Atque si cerebri humores hac via defluerent, eum curium cauteria bregmatis inhibere haud possent: nam talem humorem (ita vulgaris fert opinio) emittunt venæ cerebri intimæ, quas ea cauteria haud tangunt, nec exinanire queunt nec stringere: Sed quidam, *inquis*, eo remedii genere persanati fuerunt, præsto sunt testes? Adversus hoc tibi respondeo, non testes sunt sed assertores plane inanes: Illi ægri diarrhœam quidem passi fuerunt, minime illam cognomento cerebralem: atque hi reliquis remediis ad diarrhœam aptis curati fuerunt, cauteriis vero vexati: &c.

Nunc tenuiorem nunc crassiorem] Ab emetico fortiori exhibito, quando stomachus evomere incipit 1°. ejicitur illud quod in cavitate ejus fluctuat, dein quicquid viscosi phlegmatis villis ejus adhæret, aut in plicis reconditur: Si vellicatio perseveret, serosi humores arteriolarum & nervorum osculis exprimuntur: Dein spasmo duodeno ejusque ductibus communicato, bilis & succus pancreaticus, è meatibus extorti, inque ventriculum suffusi egrediuntur: hinc biliosa plerumque ultimo rejiciuntur; & tunc non raro mera bilis copiose evomitur: quod si ita contingat, qualibet excretionis vice, tormina paulo infra ventriculum, in latere dextro excitata, sursum perreptant, quæ proculdubio sunt à bile in duodenum expulsa, & istinc ob motum intestini convulsivum ac inversum intra pylorum suffusa: Si irritatio necdum cessat, arteriæ (osculis ipsarum summe irritatis) humores è tota massa sanguinea vomitu excernendos profundunt. *Willis Pharmacop. rat. sect. 2. cap. 1.*

Observatio IV.

Vomitus ob interiorem ventriculi tunicam exesam.

CAmillus Facinus temperamento bilioso prædictus, annor. 59. Tertiana febre laboravit, qua extincta, male coloratus cum manifesto lienis tumore, atque hepatis obstructione remansit, & ita valetudinarius, inordinato vitæ regimine usus, rursus in febrem incidit, ad malum habitum corporis deductus, in cujus invasione paroxysmi evomere cœpit; Sicque tertia die post cibi assumptionem, per horas tres vel quatuor, cibum & potum maxima pituitæ copia permixtum evomuit, quod & singula quaque die fecit donec occubuit: nec minus ad trium librarum pondus pituitæ evomebat qualibet vice; multoties ad quinque ascendebat librarum pondus; quo tempore nunquam per inferiora quicquam excrevit, etsi clysteres acres, & mites quoque injecti fuerint, ac per superiora medicamenta solventia sumpserit, quæ tamen evomuit: Interim de dolore circa fundum ventriculi conquerebatur, sicque ad quartum usque diem bis quotidie evomendo perseverans vitam cum morte commutavit.

Cadaver à nobis dissectum, in ima ventriculi regione, juxta os infernum, pyloron dicunt, tunicam interiorem exesam animadvertimus, quod mali causam fuisse non dubitavimus. *Marcellus Donatus histor. mirab. lib. 4. cap. 3.*

Scholia.

CUm in isto ægro plurima pituita in universi corporis venis reperiretur, cumque corpus ex cibis ingestis nutriri nequiret; factum puto quod natura, quæ semper de animalis salute sollicita est, hujus pituitæ partem singulis diebus à venis ad hepar ipsum & ventriculum derivarit, uti probe concocta & in sanguinem conversa alimentum animali suppeditaret; quod fieri cum nequiret, una cum cibo tanquam onus aggravans extrudebatur cum cibariis per vomitum: Quod vero ita se res habuerit, mira brevi tempore corporeæ molis consumptio arguit: Abrasionem vero illam in ventriculo repertam ex veneno propinato provenisse filius contendebat, id argumentis etiam non levibus externis conjiciens: Nos ab humoribus erodentibus & acribus factam fuisse credebamus, memineramus enim apud *Galenum* legisse *lib. de atra bile cap. 3.* quibus corporis partibus pura impermixtaque adhæserit atra bilis, eas prorsus exedendo ulcerare, quod & falsam acremque pituitam efficere posse testatur idem *Galenus 6. Epidem. comm. 3. part. 18.* Quod pariter ex bile provenire posse testis est *Hippocr. 3. Epid. 3. comm. 3.* Quinimo humores istos omnes mala qualitate, venenata atque maligna præditos, ad partem aliquam delatos, non solum exedere & ulcerare, sed etiam brevissimo tempore mortificare posse, suadet ratio & experimenta plurima commonstrant. *Idem.*

Observatio V.

Vomitus ob erosionem ventriculi fundi, ab assumpto Arsenico, parietibus ejus affixo.

CAptivus quidam subito per noctem Vomitu *tentatur duodecies* vel circiter; decies quoque per alvum excrevit, Jubeor mane ipsum invisere, stertentem offendo & animam agentem. Sacerdote igitur potius quam medico opus esse significo quidem, at intra quadrantem horæ expirabat: A meridie cadaver rursus inspicere jubeor, quod à tergo lividum plane erat, imprimisque pudenda nigra prorsus: Astantes apoplexia extinctum clamabant, quibus tamen demonstrabam colorem istum lividum non sufficere ad apoplexiam demonstrandam, neque vomitus aut dejectiones tam frequentes symptomata esse apoplexiæ.

Aperitur

Aperitur itaque postridie, & in ventriculo reperiuntur arsenici albi frustula circiter duodecim, quæ ipsis ventriculi tunicis tam arcte inhærebant, ut vix evelli possent. Erosio quoque fundi ventriculi aderat, sed non penetrans, cum inflammatione: ita ut venæ sanguine inflammato turgentes valde essent conspicuæ: Hujus ventriculi tunicæ tam erant exiles, sive vi veneni, sive aliam ob causam, ut viderentur æquare folia papaveris. *Phil. Salmuth.cent.1. Observat.x.*

SCHOLIA.

V*Omitu tentatur duodecies vel circiter.*) Ab emetico fortiori exhibito, ait *Willis Pharmac. ration. Sect. 2. cap. 1.* quando Stomachus evomere incipit, primo ejicitur illud quod in cavitate ejus fluctuat: dein quicquid viscosi phlegmatis villis ejus adhæret, aut in plicis reconditur: Si vellicatio perseveret, serosi humores arteriolarum & nervorum osculis exprimuntur: dein spasmo duodeno, ejúsque ductibus, communicato, bilis & succus pancreaticus è meatibus extorti, inque ventriculum suffusi egeruntur: hinc biliosa plerumque ultimo rejiciuntur, & tunc non raro mera bilis copiose evomitur: quod si ita contingat, qualibet excretionis vice tormina paulo infra umbilicum, in latere dextro excitata sursum perreptant: quæ proculdubio sunt à bile in duodenum expulsa, & isthinc ob motum intestini convulsivum ac inversum, intra pylorum suffusa: Si irritatio necdum cessat, arteriæ (osculis ipsarum summe irritatis) humores è tota massa sanguinea excernendos profundunt, Ex hac vomitionis historia conjicere licebit quomodo & qua ratione pharmacum Emeticum operetur.

Ipsis ventriculi tunicis inhærebant) Emeticum ventriculo immersum, cumque humore isthic contento sese immiscens, suique tincturam imprimens, à crusta villosa superficiem internam obducente paulatim suscipitur. Inde fibræ nerveæ tunicam interiorem contexentes, & hanc crustam sustinentes, tincturam istam virulentam sensim imbibunt, qua cum aliquatenus saturantur, ob succi incongruitatem, corrugari & multum inquietari incipiunt; hinc fibræ carneæ superstratæ, propter molestiam à nerveis conceptam irritatæ, spasmos primo leviores hic illic sparsim ineunt, unde nausea & stomachi perturbatio; mox vero earum ordinis utriusque interioris omnium, spiritus incolæ summe excandescunt, & simul explosi contractiones validissimas & emeticas, quo molestum illud fibris nerveis excussum vomitu ejiciatur, peragunt, Cúmque hoc ritu fibræ istæ succo medicamentoso, quem imbiberant, liberantur, paululum cessat vomendi nixus, donec tincturæ virulentæ, quam subinde à crusta villosa hauriunt, novo penu rursus imbutæ in parem molestiam & irritationem Emeticam urgeantur: Atque ita aliquoties repetit vomendi impetus, usque dum tincturæ venenatæ materies, etiam à crusta villosa abstergatur, & demum tota foras ejiciatur, proinde ut tunicæ interioris fibræ nerveæ virus illius non amplius imbibant. At vero non ideo semper Vomitionem finiri contingit, quin pharmaco licet penitus rejecto, nulloque ejus contagio superstite, sæpe tamen spiritus isti stomachici, nimis lacessiti, furorem suum ægre dimittunt, adeo ut a succo quocunque alio (quem fibræ nerveæ imbiberint) irritentur, inque spasmos Emeticos agantur, quin & crebra interdum vice eos repetant: Quare tunc, ut Vomitio cesset, nihil omnino potus, sive alimentosi sive cardiaci ventriculo ingeratur: atqui fotu calido externe adhibito, somno indulgeatur. *Idem.*

Ita ut venæ sanguine inflammato turgentes) Eo allecto à vi & calore veneni ac crebris ventriculi succussationibus; Porro nonnunquam humores alii è vasis expressi, ac præsertim bilis è meatu choledocho in ventriculum suffusa, non tantum vomitorio vires addunt, sed operatione ejus finita, stomachum ultra lacessere & in contractiones excretorias urgere perstant: quinimo fibræ hujus nerveæ, flavum istud virus tinctura emetica haud minus molestum imbibentes, spasmos excitant, & supra pharmaci vires crebros vomendi impetus propter molesti istius exclusionem continuant: Ob hanc rationem, quando bilis exundat, si quidem à levi occasione illa in stomachum accersitur, sæpissime à pharmaco mitiori vomitio immanis, cum horrendis symptomatibus excitatur, cujus interdum sedandæ gratia enema leniens, quo bilis turgescens versus inferiora sollicitetur, exhibere convenit. *Idem.*

OBSERVATIO VI.

Anatome fœminæ ex usu hellebori albi, cum enormi Vomitu mortuæ, Cujus ventriculus aqua turgens repertus, Intus corrosus & maculosus, intestina flatibus distenta, &c.

ANte aliquod tempus, Senatus-consulto jussus, aperui cadaver Barbaræ Tannemannæ, cui à rizotoma quadam, Elizabetha Knechthi, propinatum radicum Ellebori albi infusum: vix hauserat venenum istud misella, cum toto illo die creberrime Vomuerat, tandémque horrendis agitata convulsionibus occumberet.

Defunctæ ventriculus aqua plurima turgebat, Intestina flatibus omnia distendebantur, uti hydropicorum, Interne corrosio in ventriculo & insignis macula nigricans apparuit: Omentum corruptum erat & lacerum. Thorax aqua repletus. Pulmones turgidi, spumei, nigricantes: cætera bene se habuerunt. *Ex literis Ioh. de Muralto Medici & Chirurgi Tigur. & communicatione Nobil. D. Ioh. Conradi Peyer, Med. Schaphusani.*

SCHOLIA.

V*Ix hauserat venenum*) Nonnulli helleborum album è numero medicamentorum relegandum censent: Author lib. 1. de Plantis cap. 3. hominibus venenum esse ait. Averroës inter venena refert, *Alex. Aphrodisæus* veratro coturnices, homini veneno, vesci ait. *Galen.6.* Epid.comm.5.t.35. scribit plurimos in Doride & Thessalia, ex esu coturnicum, quæ elleboro ibi vescerentur, nervorum distensionibus correptos

repros fuisse. Contra illud certum *Hippocr.* & antiquis usitatissimum fuisse, & *Plinius* plerosque studiorum gratia, ad pervidenda acrius quę commentabantur, sæpius sumpsisse tradit. Sic vero compone dissidium, dicendo cum *Galeno* 6. Epid. 6. t. 5. venena alia esse simpliciter talia, semper noxia; quædam Medicæ artis ope utilia evadere, quo in genere esse helleborum.

Creberrime vomuerat, agitata convulsionibus, &c.) Elleborus vel non præparatus, vel largius sumptus violentam supra & infra excretionem, ingentesque ventriculi & intestinorum cruciatus ac tormina, singultúmque excitat: præfocationem, respirationis difficultatem, mentis turbationem, subitam virium prostrationem, cordis palpitationem, leipothymiam, corporisque totius tremorem infert, ægrique tandem vel suffocati vel convulsi moriuntur, *Sennertus.*

Toto die creberrime vomuerat) Vomitio a pharmaco illata vehementior evadit, ac diutius persistit, quia spiritus animales supramodum excitati & excandescentes, inordinationes suas haud facile aut statim remittunt, quin illi crebra vice explosi, spasmos emeticos vehementes cient & sæpius repetunt: Porro impetus iste explosivus in ventriculo inceptus, non raro in spiritus partium vicinarum incolas, & exinde in alios, & demum aliquando in totam eorum systasin propagatur, in tantum ut vomitioni tormina & spasmi in visceribus, postea in præcordiis, & denique in toto corpore cum manifesto vitæ discrimine succedant. *Willis Pharmac. rat. sect. 2. cap. 3. ubi immodica à pharmaco excitata vomitionis ratio curandi traditur.*

OBSERVATIO VII.

Puellæ Anatome ob vomitum enormem extinctæ, à propinato veneno, ventriculo stigmata inurente, & bilem ad duodenum alliciente.

HAud ita pridem Rumlingæ, præsente utroque Poliatro nostro, D. D. Schüchzero, & M. Abrahamo Hegio, Puellam dissecui, immani cum vomitu intra triduum commortuam: Illi antea prorsus sanæ & pulchræ, sed pauperculæ, ac gregem vaccarum pascenti, obviam factus non infimæ sortis vir juvenis, datâ arrhâ matrimonium è vestigio promiserat: Quare puella sic repente fato sublata, suspicio in hominem istum illati stupri, atque propinati inde veneni nata, Adeo ut defunctæ cadaver, jussu Superiorum, intus & in cute perlustrari curaretur.

Corpus omne elegans erat extrinsecus, rite conformatum, citra maculam ullam aut livorem: Abdomen neque tumidum, neque distentum, Interiora omnia sana, præterquam ventriculus, in quo copiosissima è duodeno suffusa bilis, aqua aut sero multo diluta, absque ullo cibo, redundavit: Etiamsi prius integro triduo ejusdem plurimum colluviei vomitu rejecisset. Hæc vasculo mundo excepta, pulvisculum in fundo arenosum deposuit, quo media circiter cochlearis pars impleri potuisset: Juxta orificium sinistrum, atra quinque stigmata oblonga videbantur inusta, Partes genitales deprehendimus illibatas, In hepatis autem vesicula magnum luxuriantis ac efferæ bilis proventum. Reserato pectore, cor omnino integrum videbatur, cujus tamen ventriculo dextro massa coagulati sive chyli, sive sanguinis inerat. Pulmo sanus erat, sed alicubi costis adnatus. *Ex literis D. Ioh. de Muralto M. D. Tigurini ad Nobil. Ioh. Iacobum Peyer Schafusanum Med.*

OBSERVATIO VIII.

Vomitus lethalis succedens Gillæ assumptioni, à qua perforatus ventriculus.

VIx mihi lacrymis tempero, cum cogito quendam mihi amicum Chymiæ, &c. peritum, ut stomachum halecibus salsis ac cerevisia tenui saburratum depleret, Gillam à se pręparatam sumpsisse, eodem die animam cum Vomitu insano exspuisse.

Cum sectioni cadaveris præessem, ventriculum tribus locis tantum non perforatum, ad latitudinem Daleri Philippici inveni: Restabat tenuissima exterior tunica, cui Gilla adhærebat, & ipsum exesura, nisi egressa anima calor naturalis miserum destituisset: Totum ventriculi corpus adustum purpureo colore omnium in se oculos avertebat, animósque à Gilla aliisq; id genus pestibus avertebat. Res accidit anno 1608. *H. ab Heers de Acidulis Spadanis c. iv.*

SCHOLIA.

G*illa*) Vitriolum suppeditat duo celeberrima Emetica Gillam, *Paracelsi* nuncupatam, & Sal, quæ tuta habentur dummodo rite præparata. De præparatione & usu utriusque *Vide Willis Pharmacop. Ration. sect. 2. cap. 2.*

OBSERVATIO IX.

Vomitus lethalis post sumptum purgans, nullo noxæ vestigio in corpore deprehenso.

LIthotomus sibi nimium quid tribuens, & ultra professionem confidens, sacculũ purgantem ex foliis sennæ, agarico, &c. confecit, vinúmque affudit, quod ipse biberet cum aliis duobus purgãdi causa: facta noctis maceratione, in aurora ipse primus infusi dicitur tres haustus bibisse in publico diversorio, móxq; incepisse vomere, & superveniente singultu expirasse dimidia hora à sumptione: Reliqui duo viso eventu potionem damnarunt.

A morte

A morte nil visum est maculatum in corpore, aut quod venenum posset arguere, & fuit tamen in homine alias sano, qui vellet purgationem phlebotomiæ præmittere. *Andreas Libavius in Cista medica Hornungi Epist.76.*

SCHOLIA.

MOrs forte contigit à nimia vellicatione nervorum qui in vasa choledocha, duodenum & pylorum deflectunt: De horum nervorum munere audiendus *Willis c.27.* Anat.cerebri, E nervorum turma Hepar euntc, quidam in pancreas, alii in vasa choledocha, duodenum & pylorum deflectunt, iisdemque densas propaginum series inserunt: Horum munus videtur esse partium istarum ductus excretorios convellere, & propter humorum turgescentium evacuationes per occasionem faciendas succurere. Porro his fibris sursum elatis, cum plures aliæ ab utroque nervo stomachico dimissæ uniuntur, ratio patet cur à vellicatione circa ventriculum facta, bilis flava è cysti fellea in duodenum emulgetur, quæ propter ejusdem intestini spasmum exinde in ventriculum sublata, vomitu rejicitur: quippe nervi stomachici, sive à pharmaco, sive ab alia re molesta ad evacuationem superius faciendam irritati, proindéque sursum retracti, una nervos ad hepar & vasa choledocha pertinentes, utpote ipsis alligatos, adducunt, ac in spasmi superioris consensum trahunt: hinc accidit quod non tantum stomachus primo lacessitus spasmo suo bilem ad se trahat, ac in proprium sinum proliciat, verum & bilis sponte turgescens, adeóque in duodenum suffusa, quatenus intestini hujus nervos irritat, ac deinde eorum consensu ventriculi vasa nervea irritando, vomitionem cholericam non raro inducit.

Et superveniente Singultu, &c.) Convulsi ventriculi indice. Quomodo Vomitoria ventriculum afficiant, tradit *Idem Pharmac. Rat. sect.2. cap.1.* Emetica stibiata, aliáque fortiora stomacho ingesta haud statim (nisi in nauseabundis) irritare, aut molestiæ sensum inferre solent, postea vero nausea & perturbatio quædam sentitur, dein stomachi contractio & ascensus, cum orificii ejus apertura & oesophagi versus guttur exilitione succedunt, vomitu mox subsequente: Vomitionis initio ventriculus tantum sursum contrahi & non immaniter lacessi videtur: postea hujus spasmi vehementiores fiunt & se latius explicant; adeo ut duodenum motu inverso contractiones suas sursum dirigat, & contenta quæque in stomachum (quibus irritatio Emetica intenditur) suffundat: Si irritatio adhuc amplius intendatur, non tantum Spasmi, at sæpe distensiones & intumescentiæ, ac imprimis periculosior ventriculi convulsio, scil. *Singultus* succedit: quinimo ob spiritus animales in tota systasi perturbatos, & quandoque dissipatos nimis excitatæ, leipothymiæ crebræ, sudores frigidi, & non raro membrorum, aut totius corporis spasmi lethales eveniunt.

OBSERVATIO X.

Vomitus, Nausea, ab assumpto Veneno corrodente, inflammationem in ventriculo & duodeno, hinc syderationem excitante, &c.

NOs subsignati D. Medicus & Magistri Chirurgi, jubente Prætore Urbano, visitavimus defunctum Dominum Franciscum Flammerdingium Francofurtensem, tam per morbi decursum quam ab ipsius obitu: Ratum ergo facimus nos die Lunæ, V. mensis Augusti 1672. reperisse dictum Dominum inquietudinibus miris vexatum, motibus convulsivis affectum, cum Vomitibus, nausea, respirandi & deglutiendi difficultate, ac gutturis dolore; ad quæ symptomata sequuta est mors, die Martis subsequente circa V^am. vespertinam.

Unde commoti consanguinei & affines, cadaver aperiri desiderarunt, quod jubente eodem Prætore præstitum, Ac 1. reperta ventriculi tunica interna omni ex parte livida & syderata, insignibus maculis compersa quibusdam in locis, à præcedente inflammatione, quæ diffusa erat ad duodenum, in quo illius manifestissimæ notæ, ac ad reliqua etiamnum intestina: 2. In Pulmonibus deprehensa inflammatio ad livorem tendens. Cæteræ partes rite constitutæ apparuerunt.

Colligimus ergo, tum ex magnitudine & vehementia symptomatum, veneni indolem referentium; tum ex morte subita; tum ex syderatione & livore, tam ventriculi, intestinorum, quam Pulmonum, absente febre, mortis causam referendam ad venenum haustum, ídque è genere corrodentium, cujus substantia in ventriculum admissa est, non vapor solum, aut aliter: Signavimus Genevæ 7. Augusti 1672. *Ioannes Bonetus D. Medicus, Ludovicus Noel Senior Chirurgus. F. Sabourin Mag. Chirurgus, Benjamin Noel M. Chirurgus & Visitator mortuorum.*

SCHOLIA.

R*Eperta ventriculi tunica interna, &c.*) Mancum fuit examen, Ventriculus enim eximi debuit, dissecari & explicari ad apertam lucem: Procul enim dubio deprehensæ fuissent supradictæ maculæ foraminibus perviæ, à veneni vehementia inductis, quod usu evenire solet ab absumpto corrodendi vi prædito veneno.

Livore tam ventriculi, &c.) Notat *Riolanus* Anthrop. lib. 2. cap. 15. fundum ventriculi potissimum parte sinistra foris & intus nigrescere, quod venæ à splene derivatæ inter duas proprias ventriculi tunicas sanguinem suum effundant, unde in multis subito extinctis falsa veneni suspicio orta sit.

Observatio XI.

Vomitus ob Ventriculi Gangraenam & Syderationem.

JAcobus Gallus annos 50. natus, melancholici temperamenti, cum olim biliosus fuisset, conqueritur de dolore ad umbilicum: Solennis illi erat excretio cujusdam materiæ purulentæ per anum, quod in recti intestini extremo penè ulcusculum ibi conceptum putaretur: Duodecim penè annos post illatam vim recto intestino, eo fluore recreatus est aliquantum: restitit ille, at non eodem modo perseverabat: Doloris illius ad umbilicum desidentis causam referre poteramus ad illam suppressionem: clysteribus medicamentisque est allevatus, Non ita paulo post dejecta appetentia, Vomitiones, languor, partium extimarum quædam levis præfrigeratio, tamen incedebat, Et liquida & esculenta Vomitu rejiciebat: veneno infectum putabant: ac revera, præterquam quod manifesta leipothymia non prehensus est, assumpti veneni argumenta erant pleraque: tamen cum ea suspicione liberavimus, quod nullam deforis occasionem præcessisse videremus: Per dies x L pene perseveravit vomitio illa, quod mirum fuit, nec ulla ratione allevari potuit: digito indicabat sedem affectam, nempe superius orificium ventriculi & pylori regionem, sensum quendam ponderis habebat: In horas marcessebat, facies concidebat, & totus venter collapsus est, præsertim qua parte subjacet ventriculus: Quidam, ut aliquid afferre viderentur, Jecur & lienem putruisse dicebant, alii ad mesenterium obstructionibus plenum confugiebant, Et illud commune Medicorum asylum est, sine quo vix rem lucrúmve facere possint, sed id non sine magna ægrotantium clade & Medicorum opprobrio: quasi verò in illis duabus partibus solum omnium morborum causa existat: ad syrupum de cichorio solennem confugitum est, sed omnia frustra. Tamen qui paulo accuratius rem inspicerent, cum viderent tamdiu perseverare vomitionem, dolorem ad ventriculum non admodum urgentem, nihil profici fotu, litu, delectu ciborum, balneo quoque ipso, necessario pylori vias obstructas collegere: Satis apte quidem, sed unde obstructio? an à scirrho an ab inflammatione? si ab inflammatione, cur febris non erat acuta, & cur non perimebat intra paucos dies?

Interiit tandem plane emaciatus, ac si sphacelatum corpus esset. Aperto cadavere, illud utrumque viscus, Lien & Epar, quod fomitem malorum falso judicabant, satis erat integrum; quanquam forte intemperie quadam, maláque diathesi utrumque affectum erat, non ita tamen ut inde mortis occasio nasceretur. Ventriculi facies extima erat vermiculata, pylorus talis & pene restrictus: facies interna corrupta & putris, & statim laceratus est ventriculus, adeo (quod mirum fuit) in tota sua natura erat putris & cadaverosus, humor qui in eo erat nigricabat: gangræna & syderatio erat ventriculi, quod nunquam fere contigit. *G. Ballonius consil. xliii. lib.* 1.

SCHOLIA.

MIrum cum tam male affectus esset ventriculus, & ejus vis deperdita, quomodo tamen ejus vis expultrix in citando Vomitu vigeret. Vomitio illa plane erat contra naturam, non à facultate excretrice vegeta, sed à retentrice deperdita, agente superiore orificio ventriculi, obturata pylori via, hinc residua vi quantalacunque in ea parte, statim remeabat id quod in ventriculum injectum erat. Quæstio esse potest, unde illa syderatio ventriculi? an ab inflammatione, an à veneno, an ab alia qualitate? si ab inflammatione, febrem adesse oportuit, quod præsertim ea pars inflammaretur quæ locum maximum in corpore obtineret. Ille cum genio indulsisset & vinis generosissimis usus esset, credibile ventriculum tandem vitium aliquod concepisse, sive per se, sive per æstuxum materiæ ab hepate, aut occasione suppressæ illius materiæ quæ solemni evacuatione evacuabatur; Ita enim ventriculus, ut & alia pars, potest in tota sua substantia affici & corrumpi, ut & partes aliæ. Accedit quod phlogosis quædam potuit oriri in pyloro, & ejus contagione affici ventriculus, citra tamen febrem continuam ardentem: quod contingit in melancholia hypochondriaca laborantibus, in quibus Pylorus phlogosi detinetur citra manifestam febrem: quod est notandum. Quod autem verisimile sit in ventriculo, & partibus ei vicinis, illam phlogosin conceptam fuisse, satis indicavit refrigeratio partium extimarum, quæ xxv. dies perseveravit, & quinque diebus antequam è vivis excederet febris apparuit in omnibus partibus. *Idem.*

OBSERV.

Observatio XII.

Vomitus ab angustia & contractione ventriculi cum Hepatis duritie, Superstite assumpto croco metallorum.

Puellæ v. annorum, cum à Paracelsista exhibitus fuisset crocus metallorum, paulo post symptomatibus gravissimis correpta fuit, Vomitu nimirum vehementissimo, cum alvi dejectione & concussionibus fortissimis totius corporis, tandémq; mors quoq; sequuta est.

Aperto cadavere ventriculus adeo angustus, & in se contractus fuit, ut magnitudinem ovi vix excedere repertus fuerit. Hepar, veluti si in aqua ferventissima maceratum fuisset, induratum, & vesica fellea præter modum tumida, sanguine citrino repleta erat, Intestina à croco isto (qui in ventriculo ita contracto adhuc latitabat) tincta & infecta fuerunt. *Fab. Hildanus cent.4. Observ.51.*

SCHOLIA.

Croco metallorum) Medicamentis Chymicis, ex mercurio & Antimonio paratis, caute utendum monet inter cæteros *Fab. Hildanus* Epist. ad Mich. Doringium, Neque indifferenter, ut faciunt Empirici, omnibus & in omnibus morbis exhibenda esse; deinde diligentissime ac fideliter, ab expertissimo & fidelissimo artifice præparari jubet, ne in exhibitione quicquam peccetur. Infeliciter exhibiti Antimonii exemplum huic affine affert ibidem D. *Peraldus*, qui, præter Medicorum consilium bolum ex Antimonio sumpsit, hinc parum abfuit quin animam eadem die una cum excrementis evomeret, tam vehemens & impetuosa per superiora simul & inferiora sequuta est operatio. Sequenti nocte doloribus maximis & brachiorum & crurum, simul & convulsionibus &c. correptus fuit, paucisq; post diebus animam Deo reddidit: Vide plura infelicis successus loco citato.

Observatio XIII.

A frequentia Vomitus, & Purgantibus crebro exhibitis, ventriculi inflatio reperta est.

Illust. Dominæ, spasmodicis affectibus obnoxiæ, ventriculus vomitu continuo lacessitus, nec alimenta nec medicamenta retinebat, &c. Illi intestina & ventriculus satis sana, integra enim & bene colorata apparebant, erant tamen inanita & quasi inflata, ut pote quæ in perpetuas fere evacuationes, supra aut infra habitas sollicitata fuerint. Ventriculus valde inflatus erat, ejusque *tunica interior absque plicis* aut rugis plana evaserat, quod certe acciderat ob crebros vomitus, viscere hoc spasmis continuis fere affecto. *Vide histor. lib. 1. Tit. de spasmodicis affectibus*, ex Willisio.

SCHOLIA.

Tunica interior) Ventriculus tribus constat tunicis, una communi à diaphragmate orta, & duabus propriis, externa internáque. Hæc tota nervosa est, ac in superficie interna substantia villosa, seu filamentis rectis, tunicæ ipsi perpendiculariter insertis (prout in panno serico qui velutus dicitur) ubique obducitur: Velum hoc, per se tunica satis firma, & ab aliis distincta apparet. Hac amota occurrit ipsa Tunica Nervea, fibris varii generis & diversimode intextis constans, per cujus telam raram vasa sanguifera innumera & ramificatione densissima producuntur; Hæc tunica interiorem ventriculi cavitatem constituit, cujus fibræ potissime ad sensationem, & forsan quadantenus etiam ad motum faciunt: In has medicamina quæque imprimis agunt, & juxta impressionem sensibilem iis inflictam, operatio hujus aut illiusmodi succedit.

Ventriculus valde inflatus erat, &c.) Quoad Tunicæ hujus motum, etsi contractiones spontaneas ei prorsus denegemus, attamen satis manifesto liquet eam frequenter distendi, inflari, intumescere, inque majorem capacitatem ampliari: quod ita fieri contingit, non solum à flatibus intra stomachi cavitatem genitis, sed longe sæpius à spiritibus fibrarum ipsarum incolis, qui si valde irritari, inque impetum explosivum adacti, istas simul omnes dum tumultuose & ἀθρόως incurrunt, summe inflant & distendunt, proinde totam membranam, quasi vesicam inflatam intumefaciunt: Nam si fibræ istæ nerveæ omnes essent cavæ & tubulatæ, iisque ventus subito insufflaretur, necesse foret vas quod contexunt illico distendi & dilatari: Pariter habet quando spiritus, velut oestro perciti, in eas impetuosius irruunt. Propter hujusmodi causam conjunctam, & efficiendi rationem, Ventriculus in paroxysmis hystericis, & colicis, & non raro in affectione hypochondriaca, intumescere solet. Hinc etiam Singultus oritur, ejusque reciprocationes ob ventriculum per has fibras modo inflatum, & per diaphragmatis systolen, modo depulsum, contingunt. Denique pharmaca deleteria & venena, quatenus spiritus valde stimulant, inque has fibras furiose concitant, ventriculi aliorúmque viscerum distentiones, & inflationes sæpe horrendas inducunt, atque ob similem fere rationem Tympanitem oriri statuimus. *Willis Pharm. Ration. sect. 1. cap. 2.*

Tunica absque plicis aut rugis, &c.) Interior hæc tunica in corporibus sanis multas habet rugas sive plicas, in ventriculi superficie concava eminentes, quæ videntur esse quasi totidem sepimenta, sive sulci, quibus chyli portiones hic illic tenuiter dispersæ, melius coctionis ergo ab invicem detineantur, ne simul in massam spissiorem confluerent. Plicæ istæ formantur, quatenus hæc tunica exteriori carnea multo amplior est, quare ut ab ea contineatur, necesse habet in plicas, sive rugas istas colligi. In bibonibus vero & gulosis, quibus à crebra & nimia ventriculi impletione tunica carnea plurimum extenditur, etiam interior illi coextenta, rugas suas omnes amittens, plana & tenuis instar vesicæ inflatæ evadit. *De cæteris Tunicis Vide Ibid.*

Observatio XIV.

Vomitus à ventriculo perforato.

NOb. Joh. Gaspar à Miltiz, &c. cum sputo sanguinis sine phthisi & hectica laborasset, atque in patriam remissus esset, summo labore curatur. Sed in morbum relapsus eundem, variis symptomatibus conflictatur, & inter alia Vomitu quoque continuo: Licet vero varia ad illum compescendum exhiberentur, morbo tamen succumbit.

Cadavere aperto, abdomen quoque aqua repletum,& ventriculus circa orificium perforatus deprehensus fuit: An huic rei causam præbuit Tussis illa ferina qua dies & noctes molestabatur? An ratione pulmonis corrupti evenit? *Ph.Salmuth cent. 1. obs.2.*

Observatio XV.

Vomitus ab abscessu circa fundum ventriculi.

QUidam annos natus xl. obstructione alvi sæpe laboravit, cui per os medicamenta exhibita parum profuerunt, clysteres vero contulerunt. In dies tamen & alvus minus satisfecit officio,ac Vomitus nutrimenti semicocti in maxima copia aucti sunt, donec tandem atrophia corpus omnino contabesceret: melius vero semper se habuit quando solio aquæ dulcis tepido insedit.

Post mortem repertus ingens abscessus, ex eo genere qui steatomatici dicuntur,ad magnitudinem anserini ovi, qui satis durus fuit redditus. *Ex observat. Ioachimi Camerarii Medici Noribergensis.*

Observatio XVI.

Vomitus à gemino ventriculi steatomate.

I*Oh. Prevotius* in cadavere quodam vidit steatoma parti internæ orificii superioris ventriculi, magnitudine ovi adnatum, quo propendente Vomitus continue infestabat. Alterum digiti longitudine, ad sinistrum quoque orificium, ejusdem mali causam. *Ioh. Rhodius observ.63.centur.y.*

Observatio XVII.

Vomitus ob Pylorum occalescentem, cartilaginosum redditum.

§. 1. ANtonius Brunus, cum emanducatum cibum breviore quam par erat temporis spatio contineret, & ita ut erat incoctum rejiceret, omnibus medicamentis,quæ stomachi vitiis adhiberi possunt,diligentissime fotus est: Verum cum ea nihil omino proficerent, & corpore ob inopiam alimenti jam absumpto, vix pellis & ossa superessent, gradatim tandem ad mortem deductus est.

Quare defuncti cadavere publicæ utilitatis causa inciso, inventum est hominis ventriculum ita junctis oris ad imam ejus partem occaluisse, ut cum nihil inde ad inferiora transmittere potuerit, necessario mors subsequuta sit. *Benivenius cap.36. de abditis.*

§. 2. Romæ quendam aperuit *Petrus Servius*, Eruditus Medicus, qui Vomitu continuo vexatus fuerat,ut quævis assumpta statim rejecerit.

In dissecto cadavere Pylorus callum visus est obduxisse. *Thomas Bartholinus centur. 6. observ.47. Et spicilegio 1.de vasis lymphat.cap.5.*

§. 3. In ventriculo hominis anno integro assidua Vomitione vexari observavit *Hyginus Thalassius*, Author fictus, in Responsione contra *Riolanum* cap. 4. ita coaluisse & occaluisse pylorum, ut cartilagineus videretur, & vix novacula divideretur.

SCHOLIA.

HInc nihil in statu communi chylosi succi per poros ventriculi, sed omne per pylorum ad intestina elabi, illorum atrophia demonstrat quibus pylorus obstructus fuit: Vide exempla ex *Riverio* cent. 1. observ. 90. *Benivenio* observ. 36. *Hippol. Bosco* Lect. 1. de Facult. Anat. p. 211. & alia.

§. 4. Sibi,& aliis Medicis Delphensibus,visam historiam nobis narravit *Ioh.Vander Meer*, Medicus Delphensis, de muliere quadam quæ Delphis circiter per semi annum male habebat, & alimenta assumpta post aliquot horas,, primo bene cocta, postea valde fœtentia Evomebat, cui alvi dejectiones paulatim magis magisque imminuebantur, ita ut primis septimanis bis terve, posteà semel in semel in septimana, tandem vix quatuor septimanarum spatio semel alvum dejiceret, & satis pauca excerneret, atque hinc vires paulatim

latim magis magísque imminuebantur, totúmque corpus ad extremam maciem deducebatur, usque dum tandem mors morbum finiret.

In cujus aperto cavere Pylorus cartilaginosus inventus est, adeóque angustus ut majorem duntaxat aciculam transmitteret. *De Diemerbræck Anatom. lib.* 1. *cap.* 5.

SCHOLIA.

INde constat Pylorum non subito nec diu totum obstructum, sed paulatim angustatum, sicque chyli transitum paulatim imminutum, hincque defectu sufficientis alimenti vires paulatim dejectas & paulatim corpus emaciatum; cum etiam ex raris alvi dejectionibus, & ex eo quod pylorus transitum aciculæ majoris permitteret, liquet dictæ ægræ nunquam penitus occlusum fuisse pylorum. *Idem.*

OBSERVATIO XVIII.

Vomitus à Pylori scirrho.

SEcabatur quidam Lutetiæ cui durities erat circa pyloron: Et ego quoque secui quendam, qui cum continuis affligeretur Vomitibus, & cibos assumptos rejicere statim cogeretur, & idcirco tanquam hypochondriacus curaretur, Secto cadavere pyloron scirrhosum omnino reperiebam, ut transitum chylo interclusum fuisse facile constaret.

His admonitus, Nob. à Bilan hypochondriaco, gravitérque eodem symptomate conflictato, periculum prædixi, quemadmodum etiam intra tres septimanas fuit extinctus: Revomebant vero semper cibum ingestum, & præterea quiddam subnigrum, quod pro melancholico succo, ad ventriculum pro appetitu excitando mitti consueto habebam: Qui postmodum per pyloron ad intestina, sicuti & cibus, transire non potuit. Diocles certe affectionis hypochondriacæ subjectum, pyloron potius statuit quam venas Mesaraï. *Ph. Salmuth Obser. xx. cent.* I.

OBSERVATIO XIX.

Vomitus excitatus ob Pylorum materia Steatomatica oppletum.

RUsticum novit *Joh. Theod. Schenckius* Exercit. 7. l. 1. sect. 2. c. 33. cui venter binis à pastu horis subito in magnam molem extendebatur, neque aliud sibi quam succedens tandem cum nausea Vomitus pro remedio erat.

Atrophia vero mortuus, ostendit Pylorum à materia steatomatosa oppletum, exili in medio relicto foramine, per quod vix creditu possibile conjiciebatur vel liquida transire potuisse.

OBSERVATIO XX.

Vomitus continuus ob Pylorum tuberculis scirrhosis obsessum.

JUvenis Illustris diu Cachecticus, ac Vomitu crebro, & dein per plures menses quotidiano & fere continuo laborans, demum viribus summe attritis mortem obiit.

Cadavere aperto, deprehendi Pylorum Tuberculis scirrhosis, valde teneris & sensibilibus circumcirca obsitum, quæ hiatum ejus pene occludebant, adeo ut Chylus nodorum interstitiis impactus summe putresceret, totúmque proinde viscus sensu molestissimo, & spasmo fere continuo afficeretur.

SCHOLIA.

VOmitu crebro &c.) Si quando quispiam vomitu afficiatur, in se persentit fundum ventriculi sursum contrahi, atque orificium superius aperiri, Pyloro interim (uti videtur) occluso aut introrsum deducto, simúlque totum Oesophagi ductum motu inverso, scil. ab imo ad summum, velut cochleatione quadam committi, ut contenta quæque usque superius protrusa demum per os egerantur: Hujusmodi partium istarum motus proculdubio perficiuntur per fibras carneas mediam ventriculi tunicam pertexentes. Nam advertimus in hac binos distinctos fibrarum carnearum sive motricum ordines, quæ stomachum quoad dimensiones suas omnes cingunt, atque simul contractæ fundum & latera ejus una colligunt, sursum ducunt, & versus hoc vel illud orificium inclinant, propterea ut contenta quæque modo hoc modo illud ejiciantur: Quoad fibras interiores, quæ cæterarum omnium contractiones ad hanc vel istam evacuationem determinant, si irritatione leviori circa stomachi fundum aut latera alicubi facta, spasmus juxta pylorum incipiat, atque fibræ motrices internæ in finibus suis dextris prius ac potius contrahantur, tota ventriculi compages illuc contracta, saburram suam ad intestina suffundit: Sin vero irritatio vehemens & valde lacessens in quavis stomachi parte excitata, facile compesci aut versus intestina transferri nequeat, spasmus juxta fibrarum interiorum fines sinistros incipiens, & versus os ventriculi ducens, illuc totam stomachi capacitatem summe coarctatam, corripi facit; adeo ut Pyloro intus deducto, vel occluso, atque ventriculo aperto, contenta quæque superius ejiciantur: Eædem fibræ carneæ, prout spiritus animales varie provitati, ex his vel illis tendinibus,

dinibus prius in illarum fines, dextros aut sinistros, prosiliunt, ibidémque spasmos inchoant, respective ad secessum aut vomitum moliendum determinantur: Porro, dum ad egestionem supernam ventriculus prædicto modo disponitur, etiam Oesophagus propter eadem contenta ejus sursum efferenda in actione conspirat: Quippe cum in tunica hujus carnea fibrarum motricium binos ordines duplicatos, quarum aliæ oblique ascendentes, aliæque descendentes sese omnes mutuo decussant, notaverimus, priorum munus esse videtur, ut illæ in nixu vomitivo seriatim contractæ, gulam pone saburram egerendam usque occludant, eámque adeo in oris hiatum propelli faciant.

Totum viscus spasmo fere continuo &c.) Vomitio igitur, si quidem stomachi motus violentus, & sæpissime involuntarius fuerit, haud immerito *Convulsivus* dicitur, quem insuper à spirituum animalium, qui istas fibras carneas possident, explosione, sive magna quadam expansione procedere statuimus, (juxta spasmologiam nostram.) Enimvero spiritus isti summe irritati, & proinde statim elastici, primo è tendinibus prope orificium sinistrum consitii, & deinde mox ex illis in fibras carneas impetuose irruunt, easque summe inflant ac abbreviant, adeo ut Tunicæ istius partibus omnibus ad se invicem propius adductis, tota stomachi cavitas coarctata, & simul complicata, adeóque sursum versus sinistrum orificium contracta, contenta quæque, velut emboli impulsu, superius per vomitum excernenda propellat: In plerisque aliis spasmorum generibus motus convulsivus versus eundem terminum ac naturalis peragi solet, Vomitio autem videtur affectio stomachi actioni ordinariæ & naturali contraria, aut saltem opposita; Hujus enim solennis & fere constans gestus est, quoad totum, aut partes ejus, deorsum aut versus pylorum contrahi, tali namque motu & tendentia ejus opus est, quo alimenta deglutiri, in ventriculi fundum descendere, ibidémque arctius comprimi, de latere in latus devolvi, in chylum digeri, ac demum ad intestina transmitti queant: Itaque propter hos usus fibræ motrices utriusque ordinis, blandis spirituum incursibus inflatæ, ventriculum ad eum modum, quem naturæ instinctus suggerit, facile componunt: Quinimo si irritatio quæpiam stomachi fibris nerveis acciderit, donec noxa levior & facile mobilis fuerit, contractio expulsiva versus pylorum potius quam gulam instituetur: In vomitu autem fibrarum motricium spasmus ab alteris eorum finibus, vid. sinistris incipiens, & statim violentus & impetuosior factus, totam stomachi cavitatem simul collectam, & valde coarctatam, versus sinistrum orificium corripi & illac evacuari cogit: Cujus ratio est, quoniam si quid valde incongruum, ac naturæ infestum stomacho insederit, illud non ordinaria via per longas intestinorum ambages, ut tandem per anum expellatur, circumferri, verum exitu propiore rejici, & è vestigio, ac mora sua labem incurabilem afferat, excerni debet: Porro, cum aliis partibus à ventriculo dissitis, molestia magna infertur, ne dum natura circa eas occupatur, stomachus (ubi primus vitæ fomes est) noxium aliquod suscipiat, in majorem ejus tutelam sæpenumero vomitus per consensum excitatur: Adeo summa Divini conditoris providentia cautum est, ut pro certiore corporis humani, tanquam arcis custodia, quoties hostis externus ingruet, aut inter proprias accolas seditio exorietur, illico extra primos aditus, scil. ventriculi porticum, hospites quicunque tanquam personæ suspectæ ejiciantur: Itaque vomitionis causa proxima, sive conjuncta est, Spirituum animalium, Ventriculi tunicæ carneæ insitorum, subita & vehemens explosio, qua quidem illi plurimum irritati, proindéque expansi & rarefacti, cum è fibris tendinosis omnibus, tum prius & præcipue ex illis quæ prope os ventriculi consitæ sunt, in fibras carneas impetuose prosiliunt, easque adeo repente inflant ac abbreviant, propterea ut stomachi latera & fundus ad se invicem propius adducta, simulque versus orificium sinistrum sursum correpta, contenta quæque in Oesophagi ductum ejiciant, unde (cum & hujus contractio ab imo ad summum è vestigio succedat) per oris hiatum egeruntur.

Spiritus isti ejusmodi explosiones emeticas ineunt, quia summe irritantur: qua ratione id fiat in tractatu de Affectibus convulsivis ostendimus; nimirum illi, cum natura valde elastica prædici sint, à quolibet ὁρμῶν, immo interdum sua sponte ob copulam heterogeneam exiliunt, & sese quaquaversus impetuose proripiunt: Porro, cum noxa stomachi fibris carneis infligitur, spasmus excitatus, in his versus pylorum, in aliis versus os ventriculi promptius fertur, proindéque aut vomitio aut purgatio succedit.

Adeo ut chylus impactus summe putresceret &c.). Quod ad vomitionis causas remotiores spectat, hujus census erunt quæcunque spiritus stomachi fibris carneis insitos, multum aut graviter irritant: Quod si quidem pluribus modis fieri contingit, eos ad certa quædam capita reducemus: Atque imprimis huc referri debent objecta improportionata, ventriculi tunicæ alteri, interiori ac nerveæ, seu potius spiritibus ejus incolis, admota: hæc enim vellicata, sæpe alteram superstratam in spasmos emeticos ciet: Irritamenta ista sunt vel ore ingesta, scil. Alimenta incongrua, Pharmaca, aut Toxica, vel materies in ventriculo genita, vel denique è longinquo per arterias aut nervos illuc delata: Aut 2°. Spiritus fibrarum stomachi carnearum incolæ irritantur, propter molestiam quandam spiritibus aliis, hic illic procul dissitis inflictam, & inde per fibrarum aut nervorum ductus ventriculo communicatam: Vomitio priori modo excitata dicitur propria ventriculi affectio, atque hæc posterior, per consensum fieri: Horum omnium instantias quasdam notabimus: afferemus. 1°. Igitur irritatio ventriculi tunicæ interiori facta, præ alia quacunque causa vomitionem ciet: Etenim hæc pars nervea & valde sensilis, ab omnibus ventriculi contentis impressiones suscipit; & juxta quod hæ jucundæ aut molestæ fuerint, tunica carnea superstrata ad complexionis vel excretionis motus stimulatur: & quoad posteriores hosce, prout objectum improportionatum plus aut minus naturæ molestum est, aut Vomitio aut Purgatio accietur: Porro in hac stomachi tunica peculiare quoddam Sensorium, Sive tactus sive gustus, à quovis alio in toto corpore distinctum collocari videtur: Quippe cum pharmaca, aut alimenta quædam, uti Stibium, Mercurius vitæ, flores Antimonii, ova piscis Barbi, cum multis aliis ore masticata, nullam tenui exhibent molestiam, illa stomacho immersa tunicam hanc quam immaniter irritant & brevi spasmos gravissimos cient: Porro si quis alimenti per antipathiam incongrui portiunculam, vel inscius inglutierit, illud quam minimum licet, aliisque cibis obvolutum, & velut larva objectum, à stomacho dignoscitur, & tanquam esset hostis clandestino ingressu

ingressus, impetu protinus concitato foras projicitur: Irritamenta emetica ore ingesta sunt vel Pharmaca, vel Venena; posteriora effectum producunt, quatenus naturæ plurimum infestæ spiritus stomachicos primo contactu percellunt, & velut in furorem adigunt: Vel 3°. Alimenta, de quibus satis vulgo notum est ea si in qualitate manifesta aut occulta, vel quantitate vel assumendi modo delinquant, stomacho improportionata evadere, proindéque non raro vomitum ciere. Secundo, Materies Emetica nonnunquam in ventriculo generatur, nempe cum assumptorum nulla sit culpa, quandoque chylus, aut ventriculi succus fermentativus in humorem acidum, austerum aut amarum, aut alias infestum, proindéque irritativum degenerat, prout in cholericis & hypochondriacis passim evenire solet. 3°. Nec minus frequenter humor irritativus in ventriculum aliunde suffunditur, præterquam enim quod Bilis ac (uti nonnulli opinantur) succus Pancreaticus, modo singulatim, modo simul congressa & mutuo effervescentia in ventriculum exantlata, fibras ejus in spasmos vomitivos cient, Insuper materies heterogenea per arterias huc translata, vomitus sæpe immanes concitat: ita in paroxysmis & crisibus febrium, & præsertim in peste & variolis sæpissime contingit: Interdum massa sanguinea turgescens recrementa sua, si quidem per διαπνοῆς expellere nequit, per arteriæ cœliacæ ramos ventriculi & intestinorum cavitatibus ingerit, adeo ut horum tunicæ insigniter vellicatæ vomitiones horrendas simúlque affectus dysentericos patiantur. Nec tantum per arterias, sed quandoque etiam per nervos materies vomitiva descendere videtur, Hinc colicam sæpe oriri clarissime ostendimus: Quinimo in multis (qui pathematis spasmodicis obnoxii fuerunt) observavi, post cephalalgiam cum torpore & vertigine, diathesin vomitivam successive, ut absque notabili stomachi impuritate, quotidie ingesta vomitu redderent: Materia ita per arterias vel nervos stomachi tunicæ suffusa, modo laxa & facile dissipabilis, brevi turius excutitur, adeo ut affectio cito pertranseat: modo fixior iisque pertinacius adhærescens, imo nonnunquam in *Tumores varii generis* concrescens, diathesin vomitivam diuturnam & non facile curabilem inducit.

Hæc de vomitu, cujus causa materialis, sive irritativa alicubi circa stomachi superficiem internam consita, & nudo contactu fibras nerveas afficiens, spiritus fibrarum carnearum incolas in Explosiones emeticas ciet, Restant plures aliæ vomitionum species, in quibus irritatio fit in aliis locis, & mox stomachus per consensum in spasmos concitatur; Quippe inter hoc viscus & pleraque alias partes, cum tanta sit necessitudo & mutua dependentia, frequenter accidit ob spiritus quosdam animales alicubi valde perturbatos, mox spiritus alios ventriculi hospites, aut fibrarum continuitate aut nervorum commeatu, pariter affici, inque explosiones vomitivas adigi. Hujusmodi vomitionis sympathicæ loca sunt vel propinquiora, sc. utraque stomachi orificia, cum duodeno & oesophago: vel remotiora, scil. ἐγκέφαλος & meninges, nec non Lien, Renes, Vreteres, Mesenterium, Uterus, forsan & alia abdominis viscera, in quorum uno vel simul pluribus, spasmus excitatus, & exinde per nervorum ductus stomacho communicatus, fibras ejus carneas in contractiones emeticas ciet: Pariter in capite, cum spiritus animales valde perturbentur, horum inordinatio mox alios ventriculi hospites per consensum afficit, inque similes ἀταξίας concitat.

Deprehendi Pylorum &c.) Utraque stomachi orificia, sive ostia, cum ob multiplices nervorum insertiones valde sensilia sint, facile irritantur: proindéque modo introrsum, modo extrorsum deducta, varieque expansa vel occlusa, spasmos excretorios in toto ventriculo, aut sursum aut deorsum tendentes excitant: Nullus fere in seipso quin pertentiat humores aut acidos aut amaros in stomacho fluctuantes, & orificium sinistrum mordicantes, nauseam & vomitionem ciere: Nec minus à bile in Pylorum regurgitante idem effectus producitur: In Pyloro autem *Helmontius* statuit appetitus aliorumque pathematum mere naturalium officinam esse, Porro ab hujus indignatione & obstinata occlusione Vomitiones horrendas procedere: Quanquam his minime assentiamur, attamen propter hæc ostia nimis obserata Vomitum aliásque stomachi affectiones malas oriri historia citata & alia docent. *Willis Pharmac. Ration. sect. 2. cap. 1.*

Observatio XXI.

Vomitus ab occluso per nummum argenteum deglutitum Pyloro.

Fata sæpe vitam invenire, qua hominem enecent, minime prævisam mortalibus, docuit Amstelodami infortunium puellæ quinque annorum; Ea inter ludendum anno 1667. nummum argenteum exiguum, assem, sive stuferum, ut vocant, valentem, qui septem colligatas in fascem sagittas, provinciarum Belgii unitarum insigne præ se fert, deglutierat, inde altero tertioque die nullum sentiebat incommodum, quarto de dolore ventris cœpit queri, locumque doloris manu designabat in sinistro latere, circa inferiorem partem ventriculi: augescente in dies dolore appetitus perit, & quicquid ciborum sumit, rursus ejicitur, vires intra paucos dies collabuntur: Ego xx. die mensis Decembris advocatus (XIII. nummus fuit deglutitus) catharticum medicamentum exhibui: quod statim per vomitum reddidit: itaque nec inferne nec superne se prodente nummulo, id quod erat suspicatus, eum in pylori hærere orificio, fatalem pronuntiavi parentibus sententiam, & quo certius sententiæ meæ veritatem explorarent, author fui ut vita functam puellam mihi secandam permitterent; addicunt, & 23. die istius mensis circa vesperam misera extinguitur, satis præter opinionem meam placido fato.

Altero die causam mortis ostensurus parentibus, eam disseco, & ecce nummus circulo isti, qui pylorum undique cingens coarctat, non secus ac cooperculum ollæ incumbens, omnem alimento ad intestina transitum prohibebat; Reperi ergo intestina vacua omnino, cæterum

cæterum sana: nummumque ex parte interiore ventriculi, jam accrescente illic pinguiore quadam materia firmatum, ex parte intestinorum obsessum quibusdam, qui facile diluebantur, vaporibus. *Th. Kerckringius observat. Anatom.* I.

Observatio XXII.

Vomitus puerorum à nimia lactis copia, Pylori angustiam nativam non pertranseunte.

SCitur & ridetur ab omnibus illa simiæ, animalis alias sagacis, stoliditas, quæ catulos suos præ nimio affectu tam arctè pectori suo apprimit, ut exprimat animam: Haud multo sapientiores pleræque matres, quæ filios suos nutriendo necant & lactando mactant: Anatome illas, si sapere vellent, doceret quam facto in uno, dum piæ esse volunt, sceleratæ existant: Oblati enim mihi sæpissime sunt ex iis quibus lac nimia copia fuerat exhibitum, febri continua brevi tempore extincti, quorum dum mortis immaturæ causam indagabam, omnes ita obesos & pinguedine obsessos inveni, ut vix scirem quo cultrum anatomicum adigerem: qui pueri dum sugentes perpetuo Vomerent, lætabantur stolidæ matres, vulgatum illud suum identidem occinentes, *Pueri qui vomunt, crescunt*, vere illud quidem, lac enim ut alimenti maximi est, ita facile, quando majori copia suppeditatur, quam ut calor nativus illud convertere possit in perfectam carnis substantiam, in pinguedinem abit; quæ non minus periculosum infantibus dat statum, quam adultis athletica corporis habitudo, quæ dum eadem quotidie gravatur copia, necessario in eadem incidunt incommoda pueri, in quæ ex nimia crapula adulti: Quis vitæ diuturnitatem promitteret ei qui ita se ingurgitaret quotidie, ut ter quatérve singulis diebus remetiretur vomitu quæ assumpsisset? Quid, an in tenera ista ætate crapula hæc non est multò pestilentior? nec enim calor isti tam copioso alimento digerendo sufficiens est: nec retentrix facultas satis valida, nec expultrix accommoda: Nam ut hoc etiam ex anatomica curiositate addam, Puerorum pylorus tam arcto sigillo à natura munitur, ut si infles, eum siccare possis, quamvis inferne non occludas: quæ naturæ dispositio non videtur apta ad tantùm lactis per eum dimittendum, idcóque regurgitat & infantem enecat. *Th. Kerckringius observat. Anat. xl.*

Observatio XXIII.

Vomitus nigricantium humorum ob Pylorum exactè clausum.

PRopter *Pylori* pertinacem *clausuram* humor alimentarius fit æruginosus, unde Vomitus periculosus sequitur, imo lethalis fit: quippe *Helmontio* narrante, Sectum quoddam cadaver alicujus Vomiturientis nigricantia, præter pylorum exactè clausum, nullum aliud vitium repertum est. *Osvv. Grembs Arb. r. & int. lib. ij. cap. I. §. 3.*

SCHOLIA.

PYlori clausuram) Pylori occlusioni aliquando assignatur causa vomitus quæ à duodeni compressione contingit, observante *Riolano* Encheir. cap. 17. lib. 2. Hujus obscura est, *ait*, detectio, nam versus spinam investigandum cum principio jejuni, cum diapragmate. Isthæc positio & intextura diligenter notanda, quia sæpe obstructionis & vomitus alimenti causa est sine vitio pylori, atque bilis fluens per meatum cholidochum exitu prohibita, regurgitat in ventriculum.

Observatio XXIV.

Vomitus bilis coercitus Tertianam febrem, hinc paralysin, post mortem invehit, ob illius in cavo Iecoris retentionem.

QUidam quotidie *bilem vomebat*: hæc cessat vomitio, post tertiana corripitur: hac soluta resolvuntur partes omnes sub capite; Aperto mortui cadavere bilis prassina reperitur in cavo Jecoris &c. *Fernelius cap. x. lib. de Febrib.*

SCHOLIA.

BIlem tamen hoc ævo nonnulli pro excremento omnino inutili non habent, imo insignes illi dotes assignant: Inter cæteros audiendus *D. Ioh. Georgius Volcamer, Medicus Noribergensis, qui in Miscellaneis curiosis anni 1671. observat.* 224. de hujus usu hæc habet: Quidam annorum xxxi. post quandam excandescentiam fastidium carnium, ita ut ne intueri quidem eas potuerit, incurrit, limpidæ prius aquæ, dein ciborum etiam omnium subsequuto vomitu: Medicus calculum subesse ratus, ordinato balneo efficere nihil potuit, nisi quod potius, cum virium omnium prostratione, brachiorum pedúmque extrema purpurei coloris tinctura fecit deformari: Vomitui continuo se associavit crebra narium hæmorrhagia, quæ neque venæ sectione neque aliis tolli potuit: & quamvis interea redeunte aliquali

aliquali ciborum quorumvis, exceptis carnibus, appetitu, vomitus cessarent, post triduum omnia assumpta alimenta immutata, retenta singulorum forma denuo per vomitum regurgitarunt: quando diutino tempore vomuit æger, nocturno profluvium ventris expertus est, & aquosa dejecit: hinc fame quasi canina torquebatur, usque dum qualicunque frueretur cibo, unde sedata fame obdormivit: Mensibus aliquot tali cum cruciatu peractis, cum vomitu per nares ad 24. horas uberrime sanguinem reddidit, nihil proficientibus vel venæ sectione, vel omnis generis topicis, unde nimia consequuta virium jactura; Quæ deinde cum vomitu revertebantur narium profluvia, non fuere sanguinis, sed seri cum cruore misti: Ad nos portato ægro, exercitatus licet Medicus alius consultus, cùm per sudorem motum hunc non naturalem compescere conaretur, nullis diaphoreticis, nullius ope balnei elicere illum potuit: Accedebant horripilationes de die, noctu vero totius corporis æstus increvit, supervenientibus etiam deliriis, acribusque articulorum doloribus: Tandem ego ad curam accitus cum acetosa saltem, non amarulenta evomi animadverterem, observatis & aliis circumstantiis, inferius ventriculi orificium frequenti vomitione nimis fuisse debilitatum asserui, per quod omnis illa bilis ex poro choledocho in duodenum subinde scaturiens (quæ alias cum acido salino, quod Pancreas per ductum eructat, pro fermento massæ alimentari ex Pyloro paulatim egredienti inservit) crebro vomitu fuerit penitus ejecta, nihilque ejus superstit: Jam verò per vomitu acidum illud salsum quod restat, donec & illud cum vitæ termino desineret, evomeretur; Quicquid proinde pro roborando stomacho, quicquid pro bile denuo reficienda suscepimus laboris, natura licet interdum conatibus nostris per unum vel alterum diem nonnihil abblandiente, nihilominus præternaturalis istius motus vehementia in illo lethali vomitu omnes nostros elusit conatus, usque dum injuriæ impetuosi hujus affectus, in dies incrementa capientis, non amplius ferendæ sufficiens æger, animam tandem Deo reddiderit.

Hinc, qui Bilem pro excremento prorsus inutili habent, naturam imprudentiæ mihi arguere videntur, utpote quæ illam ad intestinorum & chylificationis principium ordinarit, & propinquiora ad eam removendam ex corpore loca habuisset, ut ne recto per porum cholidochum tramite alimentari ex ventriculo egredienti massæ se jungeret: Anne autem dicam apud Helmontianos merebitur ille qui bilem pro Alcali, succum verò Pancreaticum acido salinum, pro acido substituet? Hæc duo sicut in oleo Tartari, aceto ex destillatione remanenti affuso videmus, fermentum constituunt: Talem vero assumptæ alimentaris massæ in ventriculo effervescentiam contingere, ubi potius quiete isti digestioni necessaria opus est, non est verosimile: Annon magis in longis intestinorum anfractibus eam commodiorem habitura locum, & opportunam magis occasionem, ubi flatibus exinde prodeuntibus liber à pyloro transitus denegatur, credendum est? Ibi enim separatus per fermentationem chylus à vasis, quæ tenuibus adhærent intestinis, lacteis absorbetur, & ad Receptaculum in lumbis delitescens transfertur: Quod si autem per inferius ventriculi orificium flatuosi quid transierit, eructabitur: Ructus hic, sive fuerit nidorosus, sive acidus, abundantiam bilis vel succi pacreatici arguet: alterutrius verò corruptio, vel in quantitate aut qualitate excessus qualicunque, unde fermentatio proba impeditur, quid possit in morbis excitandis, indaganti non impervium futurum est.

Quæ autem in Observatione de infelici Bilis per vomitum rejectione audentius pronuntiavi (*ait idem Clar. Volcamer Ann. ad dictam observationem*) dum Bilem non saltem excrementum corporis esse, sed magis necessariam tot usibus in facultate naturali promovendis, nemo mihi vitio vertet: hactenus enim videre non potui unde in ventriculo fermentum suum ducat originem; pars enim prorsus membranacea, nil nisi crassitie a vesica discrepans; interius insuper aliquo lentore obducitur, ut assumptam alimentarem massam promptius exprimere possit, quam visciditatem acor fermenti subinde in eo geniti absumeret: Hanc toties abradi observamus vi actiore purgantium, manifesto periculo ipsi stomacho insidiantium: Accedit, si cibus fermentationem in ventriculo admitteret, ardor stomachi exoriretur, quod usu frequentissimum apud illos qui varietate nimia cibi potusque delectari solent: Quin ipse stomachus pro promovendo naturæ inservit, ut paulatim massam aliquandiu digestam exprimat, ne continuo cibum appetere cogeretur animal: Sic & ipse ventriculus vulnere non lethaliter afficitur, & quamvis venulæ quædam lacteæ ipsi adhæreant, non tam pro deferendo quam adferendo ipsi chylo inserviunt: Bilis vero summam, quæ est in fermentatione necessitatem quis non videt? Sedem paulo ante pylori egressum sub Hepate habet, ut in promovendis jam digestis alimentis ei ancilletur, ut succo pancreatico per porum cholidochum juncta fermentum contribuat; ut ope effervescentiæ illius purum illud, chylosum quod est, separetur ab impuro, fœcibus scil. sensim ad intestina crassa prolabentibus: In longis hisce tenuium intestinorum anfractibus, quibus venæ lacteæ annectuntur, fermentatio locum commodiorem invenit, quæ tribus quasi claustris coërcita *superne*, ne flatibus inde emergentibus liberior exitus pateat: In *Gula*, orificio ventriculi superiore, & *inferiore*, ne continuis ructibus ansam porrigeret: Hæc quoque intestina post interitum animalis semper inflata à fermento quodam inibi relicto observantur, collapso licet & compresso stomacho: Longæ eorundem ambages in diuturniorem fermentationis moram & circulationem faciunt, unde conveniens massæ separatio: Hæc in intestinis separatio si fuerit abolita, quod in plerisque febribus ardentibus præcipue usu venire solet, boli isti ex stomacho subinde expressi nullam subeunt alterationem, sed paulatim exsiccantur & prodeunt rotundiformia excrementa, σκύβαλα dicta, alvus continuo adstricta fœcibus transitum denegat: redeunte paulatim fermentatione, flatus oriri solent, qui deinceps prodromi censentur fœcum prope diem subsequentium: Si depravatur, acidum bilioso correspondebit, inde diarrhœa; vel si bilis aut succus acidus corrumpitur, dysenteria, icterus, & alii morbi inde suum ortum ducent: Sed hæc omnia interea pro paradoxis haberi poterunt &c.

Bilem vomebat) Etsi materia Vomitu rejecta mera sit bilis, existimat tamen Excell. *Willis* Pharm. Ration p. m. 47. eam vomitionis causam primariam non esse, sed eam à vasis choledochis, propter spasmum prius inductum exantlari Sic si octavi paris truncus, ejusque propagines & rami inferiores, in abdominis peculiaria viscera distributi, in spasmos irritantur, alias haud infrequenter propagines,

nes, quantumlibet intactas, pariles concipere anomalias, & aliis ipsas visceribus, ac imprimis ventriculo motus convulsivos impertire. Hoc manifestum esse, *ait*, de vomitu qui in paroxysmis nephriticis, affectibus colicis, & hystericis ita dictis, passim excitatur.

Observatio XXV.

Vomitus vitio anadoseos inductus in affectione hypochondriaca laborantibus, ob Pylori angustiam.

QUidam vomitum patiebatur cum ventris tormine, Sed totum id de quo agitur hypochondriacum est: Accusatur semper ventriculus licet innocens & viciniæ lege patiens: Dioclea pylori phlogosis intelligitur, chylus aduritur, talis sanguis, at natura adustionem abhorret, elixationem admittit; hinc marcor, squallor, tabes: Nuper octo vidi ægrotantes simili morbo afflictos; alimento sumpto gravis erat ventriculus, coctio talis qualis, in anadosi dolor; corpus differebatur (verbo Terentiano) dolore, noctu quies & induciæ, die sequenti redundatio stomachi: assumptorum Vomitus alios per menses tres, alios per quatuor exercuere: pars ægrorum emarcuit, tabuit collapsus aqualiculus, mors: Pars, at cujus minore virium dispendio morbus productus erat, afflicta quidem & lecto & morbo, Vomitus periodicus ut in cœliacis; Ventriculus quidem facit officium; Pylorus obstructus & mesaræon, aut oppilativa, aut attenuativa obstructione (ut loquuntur veteres Practici) per collapsum vasorum & viarum, & hæc fatalis filum vitæ præcidit: Id fit in opticis nervis, unde perfecta cœcitas illæso oculo: In apertis cadaveribus eorum quos sua sors peremerat, alias inventa Pylori inflammatio, obstructionis & angustiæ causa: In aliis glandularum mesenterii durities, impendio magis & quasi callus mesenterii, aut quidam sphacelus: ut mirum non fuerit si ventriculus alimentum appetiverit, quoad potuerit coxerit res ingestas, sed vitio anadoseos, & ob vitium labémque mesenterii omnia rejectantur vomitu, licet chylus naturæ gratiam receperit. *Ballonius consilio lxxiv. lib. iij.*

Observatio XXVI.

Vomitus creber in quodam qui ventriculum duplicem habebat.

IN dissecto cadavere 35. annorum, creberrimis Vomitibus diu vexato, invenimus ventriculum duplicem, ita ut *Prior*, qui oesophago continuus, ab altero, qui intestinis, manifeste distingueretur: *Ille*, minor altero, ast crassioris substantiæ, infinitis plicis, iisque insignibus, interius exasperatus, *Hic* vero iis omnino destituebatur, tenuis valde conditionis: In *illo* fibræ carnosæ plurimæ occurebant varii generis: In *hoc* vix ullæ, saltem haud adeo observabiles: Locus ille, ubi duæ hæ cavitates à se invicem separabantur, interius valde angustus erat, sic ut vix digitum minimum reciperet: substantia ipsa hic crassa, duráque admodum, mollioris quasi cartilaginis speciem referens: Et hanc angustiam frequentioris vomitus in hoc ægrotante causam fuisse conjicio. *Gerardus Blasius p. 4. Observat. med. ix.*

Observatio XXVII.

Vomitus ob ventriculum in cavitatem thoracis depulsum.

HEnricus Buscherhovius, Livonus, cum melancholia tentationibusque variis vexaretur, proprio gladio se confodit, infra 4. costam in thoracem adacto, & sub nona costa in tergo exeunte: quod vulnus tamen intra duos menses sanatum est: verum accidit ut post menses aliquot iterum de absurdis cogitationibus conquereretur, & postea primo aquam & quicquid cibi assumpsisset, post viridia, tandem nigra quater, eáque magna copia rejiceret vomitu, cum Sudoribus frigidis & leipothymia, ac deinde post ultimum vomitum exspiraret.

Corpus apertum est, deprehensumque vulnus per Pulmones & diaphragma penetrasse, & quidem diaphragma transfossum fuisse in nerveo circulo: Pulmonis nihil fere repertum est in finistro latere confosso, cum proculdubio cum pure exierit, exigua portiuncula aderat costis adnata: ventriculus totus ascenderat in finistrum thoracis latus, & cor cum capsula de sede sua depulerat in dextrum latus, ubi & vivus ille jubebat observari cordis pulsum: cor arefactum erat, copiosa aqua citrina in capsula: omentum & pancreas totum etiam fere circa ventriculum computruerat. *Sennertus Instit. lib. 2. part. 2. capite 13.*

§. 2. Filius

§. 2. Filius D.N. 24. annos natus temperamento melancholicus, febre tertiana diuturna, nunc simplici, nunc duplici per totam fere æstatem laboraverat: In mense vero Septembri, licet à paroxysmis febribus liberatus esset, non satis tamen prospera valetudine frueretur, ab Empirico quodam antimonium sumpsit, forte male præparatum, à quo vehementissimi vomendi conatus excitati sunt, absque ullo effectu, ita ut conatus ille irritus continuo affligens eum intra septem vel octo horas ad extrema redegerit, & circa vesperam de medio sustulerit.

Aperto cadavere, inventus est ventriculus in parte thoracis dextra, variis humoribus repletus: quiquidem situs præternaturalis, effecit proculdubio ut sese sufficienter dilatare ac subvertere nequiverit ad vomitum efficiendum, costarum ambitu oppressus.

SCHOLIA.

Hunc situm ab ortu contractum fuisse testatur pulmonis carentia in illa thoracis parte, cum unicus illius lobus in sinistra appareret: Mirum autem est hunc juvenem in toto vitæ decursu spirandi difficultate non fuisse oppressum, & omnes corporis functiones ante morbum prædictum commode exercuisse, militiam enim exercuerat, & febres prædictas in bello contraxerat. *Lazar. Riverius cent.4.obs.67.*

§. 3. Studiosus ante decendium obstructiones quasdam senserat, ex quibus summa ventriculi debilitas, ob denegatam excrementorum ejectionem & varia symptomata, graves singultus & infiniti propemodum Vomitus exorti, quibus ita viribus fuit fractus ut in lectum conjiceretur: Remedia effectu caruerant, quod nihil contineret ventriculus: Nocte tandem proximum diem Solis antecedente Vomitus sic afflixerunt, ut per os & nares materia cruenta certatim eruperit, ipsúmque præcluso penitus exitu, suffocaverit.

Abdomine aperto, quum moles pinguedinis tres transversos digitos ei instratæ, impedimento esset, quo minus ad consuetam ventriculi sedem, quæ est sub diaphragmate inter hepar & lienem, pervenire liceret, placuit prius aperire thoracem: vix remotum erat sternum, ubi in sinistro latere corpus quoddam glandulosum se nobis in conspectum daret, quod primo quidem intuitu pro pulmone depravato habebatur, sed mox omentum esse, ac sub eo latitare ventriculum, cunctis obtupescentibus deprehensum est: Ad pleniorem hujus præternaturalis ventriculi situs cognitionem, sejungebantur intestina à mesenterio, cum quibus ita comparatum erat, Duodenum cum portiuncula substrati pancreatis è thorace proveniens, per peculiare foramen (in sinistro itidem latere, amplum & nerveo circulo circumscriptum) diaphragma perreptabat, cúmque reliquis intestinis continuatum erat usque ad colon, quod ex abdomine per dictum foramen in thoracem transiens, ibidem cum omento, cui firmiter erat annexum, ventriculi fundum in duas quasi partes dividebat, ac rursus miro anfractu deorsum tendens, atque eadem via, ex eodem diaphragmatis rediens foramine, intestinum rectum, longum satis ac gracile, & conspicuis rectis transversisque præditum fibris constituebat: Hepar insolitæ crassitiei ac magnitudinis, ut scil. spatium deficiente ventriculo expleret, diaphragmati erat annatum: Ipse autem ventriculus in thorace, cætera liber, inferiori parte ligamentis aliquot membranosis diaphragmati & pleuræ circa costas spurias adhærebat, superiori claviculas fere attingebat, sinistrumque latus plane occupaverat, ita ut vix minimæ sinistri pulmonis particulæ locus superesset: Cor vero de sede sua in dextrum latus depulerat, & dexter Pulmo cordi cedens, sub eodem spinæ dorsi adjacebat: Oesophagus ad diaphragma progrediens os ventriculi nonnihil deprimebat, ut non longe à pyloro dissideret: Ex secto demum ventriculo cum annexis partibus, Lienem, qui principio nullibi apparebat, in propria capsula, quam duplicatura diaphragmatis in sinistro latere formaverat, invenimus, sanum alias sed lividum & exilem, ac per vas breve ventriculo connexum, Diaphragma totum erat carnosum; postremo etiam liberum materiæ ex ventriculo patere exitum, eandemque ex intestinis, ob hiatum relaxati pylori pleno impetu remeare posse advertimus, qui cum incideretur, ingens vis scaturientis materiæ exinde profluxit, unde ab opere desistendum fuit. *Th. Bartholinus cent. vj. observat lv.*

Observatio XXVIII.

Vomitus ob sursum compulsum ventriculum ab immani Renis sinistri tumore.

Honesta mulier abscessum in rene sinistro per plures annos gestavit, tam immanem ut totam abdominis capacitatem impleret coæquarétque, sursum visceribus ven-

triculo & intestinis revulsis & coarctatis in pectus, ita ut nihil fere cibi continere posset. Pendebat autem ille abscessus libras xiv. *Carolus Piso de morbis à sera sect. 2. part. 2. cap. 7.*

Observatio XXIX.

Vomitus ob compressum ventriculum ab intestinis flatibus & fæcibus distentis.

TOnsor quidam ex dextro hypochondrio efferri sibi quiddam conquerebatur, quod in *sinistro conquiesceret*, quo super ventriculi fundo transeunte, cibi potusque portio regurgitans, subito per os exiliebat, veluti lagena aliqua coriacea compressa, ejus quod in ea continetur cum impetu pars quædam rejicitur: multorum imperitorum Medicorum opera usus, vehementia medicamenta, ac violentissimas purgationes sustinuerat, sed cum hujuscemodi remediis malum non cederet, tandem defecit.

Hujus intestinum colon, à dextro in sinistrum, & qua parte ventriculi fundo incumbit, flatu omnino distentum erat, & ab omnibus excrementis vacuum, reliqua intestina plena fœcibus: ex quorum superioribus dum fæces descenderent, impetu quodam violento per colum distentum ferebatur, ventriculi fundo compresso, unde factum est ut cibi potúsque portio ad os subito regurgitaret. *Dodonæus observat. cap. 37.*

Observatio XXX.

Vomitus ab Ileo intestino juxta Cæcum contracto.

N. Lapsus ex equo supra saxum, exinde conquestus est de tolerabili quidem inguinis dextri dolore, nec non Vomitu omnium assumptorum quartano: hunc dolorem & vomitum per trimestre parvi fecit, & lanii officio functurus frequenter equitavit: At consumptione corporis, quod antea valde carnosum & pingue, observata, adiit Empiricum, qui dedit pulverem per inferiora valde purgantem: æger tamen post omne triduum materiam acidam, & mixturæ cinerum ac cremoris hordei similem evomuit, alternísq; diebus solida & cineritii coloris excrementa per alvum reddidit: Ob totius marcorem & virium debilitatem lecto affixus meum petiit consilium: Huic cum alvus alternis diebus responderet, præscripsi saltem medicamenta ventriculum interne & externe roborantia. His nihil conferentibus, Vomitus continuans suspicionem movit Intestinum ileum morbo quodam organico affectum fore.

Post obitum patientis diligenter in locum affectum inquirens, partem intestini, quæ cœco intestino proxima est, inveni adeo contractam, ut cavitate sua vix digitum pueri auricularem admitteret: Dicta Ilei pars, ob solam contractionem angustior, longitudinem decem digitorum transversorum adæquavit, reliquum vero intestini bene compositum aut satis dilatatum comparuit. *Ioh. Scultetus Observat. lxi. Armament. Chirurgici.*

SCHOLIA.

DUplex hic orta quæstio, Quæ nimirum hujus contractionis causa extiterit? Et an patiens remediis per alvum infusis ab hoc contractionis malo præservari & liberari potuerit? Respondi, Intestinum saxo contusum, citra inflammationem, intumuisse primo, vomitúmque excitasse, Et resoluto tumore demum fibras suas (cum jam natura motui peristaltico esset assueta) contraxisse; non aliter ac ventriculus paucissima assumens, vesica calculo irritata, & uterus fœtu excluso paulatim contrahi solet: Infusis à principio discutientibus à contractura intestini æger bene quidem præservari potuisse, non tamen à facta dilatantibus liberari; quia injecta enemata, ob calculi valvulam, ad locum dilatandum non pervenissent.

Observatio XXXI.

Vomitus materiæ chylosæ, à cohæsione reduplicati intestini Ilei, bubonocelen sequuta.

MUlier sexagenaria, cujus domicilium in vico *du Boule*, Genevæ, gibbosa in lumbis, dissecta fuit à mag. Bailly, Chirurgo Genevensi peritissimo anno 1676. 14. mensis Novembris: præsentibus DD. Theop. Boneto, Pompeio Diodati, Clerico & du Commun: Biennio ante obitum eductus illi fuerat è vesica per lithotomiam, ab eodem Chirurgo, lapis ovi anserini magnitudinem æquans: Bubonocele in dextro inguine illi ex intervallis molesta erat, quam manibus ipsa repellebat, Tandem sex ante mortem hebdomadis nullavi ne ipsa industria Chirurgi reponi potuit, unde Vomitus ad interitum usque durans, materiæ chylosæ, pituitosæ & alimentorum, cum alvi insigni adstrictione: Injectis clysteribus

ὑπογαστρίδια tantum dejiciebantur: Falsæ pleuritidi sæpe obnoxia erat & pectoris doloribus: Respiratio difficilis erat & aliquot ante excessum hebdomadis, stertorosa & anxia: Tandem marcore confecta obiit, nam sceleton erat pelle obductum.

Ante dissectionem consideranda fuere exteriora: Abdominis spatium à mucronata cartilagine vix erat sesquipedale: Ossa ilium, ischium & pubis ultra abdomen ad duodecim transversorum digitorum altitudinem assurgebant: Gibbositas erat insignis ad lumbos, latere dextro, sive σκολίωσις; quam præcesserat casus: Unguibus pollicis utriusque pedis adnata erant cornicula nigra; inflexa, ad longitudinem minimi digiti, arietinis similia, quæ nulla fere vi abscesserunt; Aperto dein abdomine 1. Peritonæum lacerum apparuit, cujus particulæ ileo intestino arcte cohærebant, ut citra divulsionem separari non potuerint: 2. Hepar intra costas omnino latitabat, adeo ut hæ illud excederent, ad hypochondrium usque sinistrum exporrectum, Per membranosos nexus diaphragmati ubique fere cohærebat. 3. Ventriculus omnia intestina cooperiebat, ad pubem usque devolutus, laxus, albicans, similis membranæ pergamenæ madidæ, extensus absque ullis rugis intus & foras apparuit, cujus vasa turgebant; aderat & macula nigra in superficie exteriori, denarii magnitudine; Intus continebat materiam chylosam, corruptam & fœtidissimam, inibi coercitam, à quo tempore hernia retrocedere non potuit, unde Vomitus continuus, sua autem copia, quæ decem libras civiles excedebat, & pondere ventriculum usque ad ima abdominis depresserat: 4. Pancreas scirrhosum, semicorruptum, 5. Mesenterium, in summa viscerum corruptela, nec non & 6. Lien, sat integre: 7. Cystis fellea magna, semiplena: 8. Jejunum intestinum ad trium digitorum latitudinem complicatum erat & cohærens, quod dissectum stercus durum exhibuit, cavitatem omnino opplens, ut nequicquam elabi vel illabi posset, & hinc repetenda causa Vomitus, adstrictæ alvi & dolorum ventris acriter urgentium. 9. Intestinum cœcum ob abscessum præcedentem crepuerat, unde scybala in cavum abdominis egressa erant; prope spinam dorsi, è regione illius reperta: 10. Cavitas Spigelii amplissima erat, in quam intrusa manu facile erat explorare cuniculos & anfractus, colluviei vitiosorum humorum latebras; de qua vide *Riolanum in Anthropogr.* 11. Ren dexter naturalis erat, cavitas tamen in vreterem hians, ampla, ut quæ digitum medium exciperet: 12. Sinister pene consumptus, vix nuglem juglandem æquans, cujus superstes sola membrana, sed sat crassa, à quo cuticula levi digitorum attactatu abscedebat: hinc verisimile est præcessisse abscessum, ob quem parenchyma in saniem effusum fuerit; Cavitas autem cui inseritur vreter, adeo ampla, ut duos digitos conjunctos admitteret: atque in eo originem habuit calculus insignis, è vesica eductus: 13. vesica erat parva, nihil p. n. continens, inanis tamen: 14. Uterus contractus, parvus, quamvis pepérisset; cartilagineæ duritiei, quam novacula sine hebetudine dividere non potuit; cavitas vix pisi capax. 15. Pelvis excipiens concava, profunda: 16. Spina dorsi mire inflexa, contorta, ad interiora compulsa; cujus ultima vertebra à prima lumborum, citra tamen medullæ læsionem, notabiliter discesserat: In medio ventre, 17. Pulmones exterius nigricantes, tuberosi & maculati erant, colubri pellem referentes, exsucci & scirrhis referti; In extima tamen superficie ab impresso digito foveam retinentes. Diaphragmati undique per fibras densas erant adnati: lobus dexter costis adhærebat: 18. Ad extremum lobi sinistri, appensa erat vesica flatu turgida, magnitudine nucis juglandis, sed oblongiusculæ, tenuis, piscium vesicis omnino similis: 19. Mediastini cavitas ampla erat, mire diducta, proculdubio à flatibus expansa, unde pectoris doloribus crebro tentabatur. 20. Multa quoque spatia inania inter costas & pleuram deprehendebantur, flatuum inibi conclusorum soboles, hinc pleuritidi spuriæ obnoxia erat. 21. In pericardio paucissimus humor, cujus apex septo affixum erat: 22. Cor non multum strigosum & corrugatum, quanquam causæ inanientes adessent efficaces: 23. Paucissimus cruor in vasis tam imi quam medii ventris: 24. Quia collum extraordinarie tumebat, aperiri jussi, in quo deprehensa bronchocele, quæ dissecta ostendit glandulam oblongam, primo intuitu musculosam carnem referentem, sed admotis propius oculis granulata erat, humoris omnino expers, ovi anserini magnitudine, sed longiusculi, in latere dextro, sed minor in sinistro.

Observatio XXXII.

Vomitus à relaxata valvula Ilei intestini extremo inserta.

In muliere hydropica, præ nimio madore, uti reliqua extra, sic quoque acquisiverat valvula intestinalis tantam mollitiem, ut vix potuerit manibus tractari, nedum illud officium corpori facere cui ipsam destinaverat sollicita ac provida natura. *N. Tulpius l. 3. obs. med. c. 21.*

SCHOLIA.

EST hæc Valvula non tantum (ut videtur indicare exterior apparatus) annulus villosus, absolvens integrum circulum, qui animatus instar orificii ventriculi, urgente necessitate sese aperit vel claudit: Sed talis potius circulus, ex quo dependet membrana lata duos digitos, & ita conformata ut præter animę vim, cuicunque viventi parti insitam, etiam figuræ beneficio apta sit occludere Ilei intestini ingressum, ante quem pendet instar cortinæ vel veli alicujus laxioris: cujus similitudinis ergo vocatur propterea, haud inconcinne, à Varolio Ilei operculum, quasi tegens & operiens ipsius orificium, Anat. l. 3. c. 3. Si quid enim excrementorum ab Ileo affluit, attollit se concedens illis liberum transitum, at cessante affluxu concidit illico, impediens expresse ne quid revertatur iterū à colo aut cœco ad ileum: plane ad instar nostratium cataractarum, quarum repagula sponte non minus aperiuntur quam clauduntur: quarumque bipatentes januæ ita conformantur ut tantum pateant refluxui cedendo, quantum renituntur fluxui obluctando: Imo quo quid validius hanc valvulam premit, eo reprimit ipsa potentius, tam arcte subinde occlusa ut ne tenuissimum quidem transmiserit spiritum: nisi forte robur ac stabilimen ipsius, vel à morbo vel ab humida aliqua intemperie flaccescat, velut id a nobis observatum in prædicta hydropica: Inferior valvulæ hujus pars (vide integram & accuratam descriptionem capite citato) fluctuat libere, quo se expeditius cum attollat, tum deprimat, in quo consistit totum officium quod corpori humano præstat volubilis hæc pars: cujus adducto fræno nisi coerceretur quotidiana stercoris regurgitatio, erumperet necessario quolibet momento per os abominanda ventris cloaca, conspurcata indesinenter illa parte, qua divinitatis suæ semina aliis communicat anima rationalis: quippe ita à natura comparatum est, ut licet a superioribus partibus oriantur intestina tenuia, descendant tamen propterea non recta deorsum, sed expellant excrementa sua sursum ob sinuosa intestinorum volumina, præcipue vero circa locum hujus valvulæ, sine cujus impedimento reverteretur stercus facile ad os; gravia namque natura sua feruntur deorsum, maxime in via lubrica ac declivi. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO XXXIII.

Vomitus excitatus à vitiosa conformatione Pori choledochi, Ventriculo ab Epiploo non cooperto.

PUellæ ventriculi fundus transversum palmum infra costas spurias demersus erat, nullo omenti fotu gaudens, unde ad Vomitum concitabatur: Meatus Choledochus in plures ramulos divisus multum bilis ob angustiam regurgitare fecerat. *Vide tit. de Cholera.*

OBSERVATIO XXXIV.

Vomitus excitatus à vitiosa Pori choledochi insertione.

SEcando Comitem Ausimondianum, offendimus Porum choledochum, alias in ecphysin se exonerantem, proxyme pylorum egressum habuisse, ita ut non minus ventriculo quam intestinis bilem transmitteret: Quæ causa illi fuit quod sæpius nausearet vomeretque. *Barth. Cabrollius Observat. Anatom.* 6.

SCHOLIA.

CUr sæpius nausearet vomerêtque) Quia nempe περίχολοι ἄνω: Triplices sunt περίχολοι, ἄνω, κάτω & ἔξω: Ἄνω quibus bilis in fundum ventriculi influit: Κάτω, quibus in intestina, Ἔξω, quibus in habitum, ut in Ictericis.

OBSERVATIO XXXV.

Vomitus bilis à ruptione Vesicæ fellis.

ACcidit aliquando ruptio vesicæ fellis, ut observatum est hoc sæculo in Nobili quodam, qui diuturno bilis vomitu vexatus est, Causáque, nempe ruptio vesicæ fellis, post obitum, sectione satis patuit. *G. Bertinus Med. lib. 12. cap. 14.*

OBSERVATIO XXXVI.

Vomitus ciborum à calculis in vesica fellea & meatu cholidocho.

§. 1. BOnoniæ Praxeos Medicinæ ordinarius Professor quidam, nomine Beatus, habuit matrem Sexagenariam, quæ cum diutissime regio morbo laborasset, & continuo ciborum Vomitu excruciata fuisset, tandem mortua est.

In ejus vesica fellea multi reperti sunt calculi, Et in meatu à vesica bilis ad duodenum, magnus, qui cum meatum undequaque obstruxerat.

SCHOLIA.

SCHOLIA.

Unde hac via obturata, natura bilem in ventriculum exoneravit; ventriculus perpetua acrimonia stimulatus, omnia per vomitum rejecit: Fuerunt Medici qui voluerunt πικρόχολον fuisse, At cum nonnisi in hoc tantum morbo vomitu infestata fuerit, existimo proprium meatum minime à vesica fellea in ventriculum immissum, sed potius per inscrutabiles vias (ut in his qui hepatis vesicæque fellis magna laborant obstructione) quotidie bilem flavam in ventriculum profundi. *Volcherus Coiter libello observat. Anat. & Chirurg.*

§. 2. Conjux cujusdam Illustrissimi viri cum studeret variis remediis consulere sterilitati, nihil effecit, sed potius valetudinem gravius afflixit, atque in Vomitum biliosum qui illi fuit permolestus & quasi continuus, incidit: Tandem in magnis frigoribus longinquum iter suscipere coacta, pleuritide correpta obiit.

Aperto corpore, reperta vesicula fellis intus extensa, plane obstructa, propter lapides, numero decem, satis grandes, referentes exacte figuram glandis faginæ: Apparet bilem in ventriculum regurgitasse, ac istius vomitus causam fuisse. *Ex observat. Ioachimi Camerarii.*

OBSERVATIO XXXVII.

Vomitus ob Hepatis partem concavam abscessu tentatam, Putredine in convexa.

Anno 1660. Generosus Dom. de Bourgeou, Nobilis in Valle Equestrium, sub Ditione Bernensium, Vomitu pertinaci diu fuit vexatus: Affectus fuit oppugnatus remediis calidis & roborantibus, quasi causa esset intemperies frigida & humida, cum apertio cadaveris aliam subesse causam docuerit.

Nam Hepar parte convexa tumidum putredinéque sicca affectum inventum est, omnino simile fimo equino radiis solis diu exposito, friabile & ad manuum contactum in minimas particulas dissiliens: In parte concava repertus abscessus, pugni magnitudine pure refertus, Unde tanta ventriculi angustia excitabatur, ut quævis ingesta, quamvis paucissima, protinus remearent.

OBSERVATIO XXXVIII.

Vomitus ab adhæsu Iecoris putridi cum diaphragmate.

Dominus Vigneron per sex hebdomadas laboravit, & de stomacho tantum conquerebatur: Sentiebat pondus quoddam & Vomebat sæpe.

Aperto cadavere, Hepar superiore parte adhærebat diaphragmati, Et idipsum hepar putre erat. *Ballonius consil.* 43. *lib.* 1. *in Annotat.*

SCHOLIA.

Excell. Thomas Bartholinus in Dubiis de Lacteis Thoracicis capite xv. Vomitum illum contigisse existimat, quia omnis chylo præclusa erat via ad thoracicas venas.

OBSERVATIO XXXIX.

Vomitus lactis in infante, ab Hepatis ulcere excitatus.

Hepati infantis bimuli, fervidioris crasis, innascitur ulcus ex acriorum ἀναβρώσεως oriundum, quod ichorem in ventriculum regurgitabat, quem ventriculus quamprimum excipiebat, Emomuit, Infans vero qui lac maternum & vaccinum ante erodentis liquoris accessum optime concoxerat, postmodum ejusdem coagulum, ad magnitudinem pisorum conglobatum, & ad duritiem fere tophorum percoctum, per secessum deposuit: butyrosam ejus substantiam puri commixtam per superiora repurgatam conspexi. *Bennettus Theatri Tabidorum Exerc.* 26.

OBSERVATIO XL.

Vomitus puris ab Hepatis abscessu manantis.

Vir quidam Lutetiæ anno 1587. cum hepatis abscessu diu laborasset, & puris magnam copiam Vomitu rejecisset, tandem extinctus.

Cujus corpore aperto repertæ fuere venæ usque ad tibiam pure refertæ, & sinister testiculus putridus. *Ex observat. Gaspari Bauhini.*

SCHOLIA.

Venæ pure refertæ) Ab hepatis abscessu illuc traducto: Observatum & vulneribus capitis abscessum hepatis succedere, & puris in eo collectionem, quod à capite derivari & manare volunt: Vide *Marchetti* Observat.

OBSERVATIO XLI.

Vomitus ab extraordinaria hepatis & ventriculi mole.

SErenissimus Ernestus Archidux Austriæ, variis affectibus tentatus, inter cæteros Vomitu, nausea, dolore ad vreteres, cum mictu laborioso & stranguriosio: judicatus fuit nephritide laborare, cujus non obscura signa aderant: quare propinatum est à Medicis oxymel cum contemperante syrupo, quo hausto per aliquot dies, exclusus calculus, à quo dolor abfuit & meiendi difficultas, sed non vomitus, qui ad fatum perstitit.

Defuncti corpus cum dissecaretur: in conspectum venere pulmo, cor, pleura ac septum transversum vi retracta, ac in angustum coacta hepatis mole, & ventriculi septum quasi superantia, &c. *Vide tit. de Dysuria.*

OBSERVATIO XLII.

Vomitus ob Hepatis gangrænam.

NObiliis quidam Romanus cœpit primo maximam sanguinis quantitatem sine tussi, cum multa pituita per os rejicere (exercebat autem artem distillatoriam & continue igni assistebat) Hanc sanguinis rejectionem subsequutus est cibi & potus appetitus valde insignis (erat autem stomacho valde sensili) cibum tamen crudum, cum multa pituita vitrea post octo horas ab assumptione, aliquando per os, aliquando per alvum rejecit: urina toto morbi tempore, & tribus adhuc ante mortem horis, laudatissima: Medici in consilium adhibiti, quia sanguinis rejectio statim eo die cessaverat, de ea non multum solliciti, curam ad ventriculum converterunt, existimantes ejusdem frigiditatem hanc appetentiam causare, quare eum roborarunt, & medicamenta calida simúlque adstringentia præscripserunt, à quibus omnino nihil adjutus fuit, Tandem misere spiritum trahens obiit.

Secto cadavere, Jecur gangræna penitus corruptum & putrefactum repertum: suspicabantur nonnulli calore venam in Hepate disruptam, quod frequenter igni adstitisset: admirabantur tamen, quomodo jecore tam insigniter læso urinæ bonæ apparuissent. *Ieremias Martius observat. vij.*

SCHOLIA.

Maximam sanguinis quantitatem) Imo Hepatis substantiam vomitu rejectam vidisse se adserit *Phil. Salmuth* centur. 1. observat. 67. post illius inflammationem: Aderat hypochondrii dextri tensio & durities, cum febre ardente, aliisque signis pathognomonicis visceris istius inflammationem demonstrantia: Cúmque ad vias urinarias vacuare animus esset (quia in gibba parte affectus subsistere videbatur) oxymel diureticum exhibuit, ad cujus usum frequentiorem rumpebatur abscessus; unde vomitus oborti materiæ purulentæ, fœtidæ, sanguine admisto: imo ipsa hepatis substantia, itémque vasis ad sensum parentibus, rejiciebat, sequente postridie morte: Obstitit illi quidam Medicus, negans ægrum inflammatione hepatis laborasse, quod circa locum illum non valde doluisset: Sed erronée, cùm Hepar paucissimis, & fere nullis nervis donatum obtuse sentiat, ac fere tantum ratione distensionis tunicarum.

Iecore tam insigniter læso urinæ bonæ) Hoc mirum non videbitur iis qui cordi sanguificandi munus adscribunt, Hepati id officii denegantes.

OBSERVATIO XLIII.

Vomitus varias Hepatis læsiones sequutus, cum aliis aliarum partium affectibus.

§. 1. DOm. N. de stomacho querebatur & vomebat sæpe, Hepar superiore parte (quod putre) adhærebat diaphragmati. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

§. 2. Vetula extenuata obiit, cujus Hepar omnino putridum: Scirrhus intestino colo & fundo ventriculi tenaciter adhærebat: Hæc frequenter vomebat. *Vide tit. de Hypochondriorum tumore.*

§. 3. Catharina N. de doloribus dextri lateris conquesta, quoties noctu supina dormiret, toties largissimas sanguinis eruptiones è faucibus experiebatur: Hepar solito grandius

dius in sima parte habebat maculam albam, duram, totum parenchyma penetrans: Dissecti per medium vasa cuncta hiabant. *Vide tit.de Hypochond.dolore.*

§.4. Duobus Jecur vulneratum, qui quotidie bilem evomebant, ut post eorum mortem videre licuit. *Vide lib.4.tit.de vulneribus.*

§.5. Andreas N. in dextro hypochondrio punctim vulneratur, hinc vomitus biliosus: Non tantum Hepatis substantia, Sed & cavæ truncus erat vulneratus. *Vide ibidem.*

§.6. Civis N. paulatim in Cachexiam incidit, ac paulo post Nausea continua Vomituq; bilioso correptus est: Hepar fere totum erat corruptum, vacua fellis vesica, choledochus præter modum laxus & apertus: Intestina croceo colore tincta. *Vide tit.de ventris dolore.*

§.7. Clerico vomitiones assiduæ rerum variarum, ventris dolor: Ad regionem hepatis reperta sanies purulenta, Colon erat velut nigrefactum, Epiploon totum putre. *Vide tit. de ventris dolore.*

§.8. Vir melancholicus, scorbuticus, subito sanguinem vomuit, cum dejectionibus nigris. Ventriculus & intestina inflata, nigricantia, interius atramento quasi sutorio oblinita: Jecur scirrhosum, per totum tuberosum. *Vide tit.de Scorbuto.*

§.9. Virgo Cachectica diarrhœa unâque frequenti materiæ porraceæ vomitu laborabat. Jecur fuit male coloratum; vesicula fellea liquore nigricante & frustulis sabulosis referta. Ductus hepaticus liquorem ex livido flavescentem exspuebat. *Vide tit.de cachexia.*

§.10. Memini Clar. Medicum Franc. Poirotium phlegmones erysipelatodes hepatis, decimo tandem mense vehementia fractum, morte jam instante Evomuisse non sine summis cruciatibus, & intolerabili cardiogmo, meræ bilis porraceæ libras iij. aut iv. Et in ejus cadavere, hepar scirrhosum, atroque virore totum luridum fuisse repertum. *Carolus Piso de morbis à Sero sect.iv.cap.i.*

Observatio XLIV.

Vomitus ob Hepar ventriculo adnatum, & materiam nigram in hoc contentam.

Sartor quidam annor. circiter 30. cum ab anno ætatis 12. fere valetudinarius fuisset, per intervalla certa Vomitionibus biliosis divexatus, torminibus (ita ut colicum dolorem non solum ego sed & alii existimarent) constipatione alvi summa, dolore ventriculi, præsertim post sumptum cibum, (valde enim vorax erat) corpore macilento, facie ut plurimum flavescente, plurimorum consilio usus, meo etiam per annos tres, qui me monente anno 83.ad thermas Plumbarias se contulit, post quarum usum pene annum commode habuit. Mensibus tribus ante mortem sanguinem purum copiosissimum per vomitum rejecit: Dein rursus consuetis torminibus correptus, accedente vomitu materiæ nigræ, ut qui per multos dies rejecit singulo mane ad dimidiam mensuram, & tantundem vesperi aquæ nigerrimæ: Ischuria etiam postremo morbo laboravit, Alvus cum potenter esset constipata, clysteriis ipsum uti volui, qui similem materiam eduxere, frequentibus etiam leipothymiis divexabatur: Vomitu remittente, sensim venter intumescere cæpit, plus minus dies 8. ante mortem.

Post mortem apertus à me fuit, In abdominis capacitate copiosa aqua nigra reperta, similis ei quæ per vomitum fuerat rejecta. Hepatis majoris lobi dextri, forte sexta pars, in ipso erat ventriculo, ita ut superior & exterior ventriculi pars hepati esset extrinsecus adnata, sic etiam inferior & posterior ventriculi pars, quæ dorsum spectat, ipsi Hepati accreverat; ita ut Hepatis ea pars ad latitudinem duorum circiter digitorum in ipso ventriculo esset, & à duabus ventriculi partibus contineretur: Superior tamen ventriculi pars à statu naturali nõ recesserat, nec adeo firmiter hepati adhærebat, sed inferior ab ipso hepatis parenchymate, absq; hepatis dilaceratione separari non potuit. hepatis vero pars ea quæ à ventriculo continebatur, foveam quandam acquisiverat, ita ut substantia ea hepatis cartilaginis instar dura fuerit; In ipso autem ventriculo continebatur, ad mensuram unam, materia nigerrima pultis instar: Hepatis reliqua pars satis commode habebat, splen item, reliquáque viscera in abdomine contenta, sana erant. In thorace ipsius magnam aquæ rubentis copiam reperi: Credo ego naturalem fuisse illam accretionem & in utero materno acquisitam: Mater enim ipsius dum utero gestaret corpore semper inclinato sedit, netricis munere fungens. *Observatio Gaspar. Bauhini.*

Observatio XLV.

Vomitus ob ventriculum parte superiore scirrhosum, lividum in fundo, Epiploon scirrhosum, crassum, &c.

DIe 15. Octobr. 1638. Dom. Enguarran, temperamento melancholico & adusto præditus, incidit in Vomitum contumacissimum sine causâ manifesta, quo multa pituitosa, viscida, & mucilaginosa excernebat cum multo conatu: flatus etiam multos eructabat ab assumpto jusculo: Ab aliis Medicis multa incassum usurpata fuere remedia per duos menses; Et lac exhibitum, quia suspicio erat ulceris ventriculi: Theriaca etiam frequenter, ob veneni assumpti metum: Ego vocatus invenio hypochondria valde tensa, præcipue sinistrum, pulsum satis firmum, licet æger admodum esset debilis quoad vires animales. Conjeci humores fluere ab hypochondriis, & vomitum illum esse speciem affectionis hypochondriacæ: vesperi ipsi exhibentur laudani gr.ij. & tota nocte non vomuit, sed placide quievit. Sequenti die missus sanguis ad ℥vi. valde adustus, vomuit bis aut ter ea die: præscriptus fuit fotus emolliens & aperiens pro hypochondriis; 3. die datus pulvis ex rheo, myrobal. citr. spodio & mastiche, quem revomuit, nec postmodum uti voluit remediis.

Post mensem interiit, & aperto cadavere inventum est Epiploon crassum, rubrum, scirrhosum & contractum, ut hepar prima fronte referret, ejusque crassitiem adæquaret: ventriculus lividus in fundo, tenuis; parte verò superiori scirrhosus, intestina livida; lien bene se habebat. Humores melancholici in omento acervabantur & inde in ventriculum refluebant. *Laz. Riverius cent. ij. observ. xlviii.*

Observatio XLVI.

Vomitus à flacciditate & extenuatione orificii ventriculi, cum Lienis scirrho Hepate vitiato, &c.

IN Anatomia Sereniss. Principis Apoplectici 4. Aprilis 1652. observata sunt sequentia; Cutis per universum corpus ab humoribus serosis distenta: Epidermis separatu facilis, vesicis multis prægnans & turgida, musculi lividi & nigricantes, Abdomen totum flatibus tumidum: Ventriculus laxatus, extenuatus & extensus in tantum, ut nullum extiterit fibrarum vestigium, tunicarúmve discrimen: Orificium superius flaccidum plane, ob quas causas tantam nauseam & Vomitus passus est, Hepar coloris plumbei totúmque ichorosum: Vesicula bilis grandior, unciis duabus bilis referta: Lien atro carbone nigrior & durus plus justo: Cor minus atque coloris fusci. Arteria venosa & aorta nigro humore, (qualem Princeps in lingua & faucibus per aliquot tempus magna cum difficultate habuerat) repleta; Pulmones flaccidi & purulenti: Cerebrum magnum & grande, sero & pituita plusquam refertum, maxime in ventriculis.

De nigra illa materia, atramento non absimili sutorio, quæritur unde oriunda: Ego Lienis fœces judico, à quibus non raro vomitus atros expertus sum. *I. Daniel Horstius Observ. Anatom. iij.*

Observatio XLVII.

Vomitus pituitæ, bilis & melancholiæ, à tenuitate membranarum ventriculi, pori choledochi, vasis brevis obstructione & Hepatis, Pancreatis duritie, &c. choledochi pori in ventriculum insertione.

FAtalis morbi quo *Ferdinandus* iij. Romanorum Imperator, &c. 2. Aprilis anni 1651. est extinctus *Relatio.* Ferdinandus III. Græcii anno 1608. die 13. Julii natus, quamvis ingenii vires summo Principe dignas, attamen infirmam nactus est corporis, præsertim pedum, constitutionem, plerisque Austriæ Archiducibus familiarem; Quoquidem factum est ut crebris artuum doloribus, h. e. chiragra & podagra à quinquennio adeo enervatus, ac tandem usu pedum omnino privatus, vitam sedentariam ducere cogeretur, & quidem tendines utrumque genu investientes penitus contracti fuerint, nec rectos ullo modo in rectum extendere, vel iisdem insistere potuerit: hoc ipso insuper citra omnem corporis motum, quo calor ventilari, ciborum concoctiones promoveri, humores superflui liquefieri: & phlegma ad ventriculi fundum demitti debuissent, magnam cruditatum colluviem contraxit, quæ subinde ventriculum irritans, Vomitu fuit rejecta, vel ad secundæ coctionis viscera præcipitata, contumaces, jecoris præsertim, lienis & mesenterii obstructiones induxit: Et cum vitium primæ coctionis non emendetur in secunda, copiosa humorum

rum collectione calor viscerum obrutus, adeóque his devincendis impar, flatus, borborygmos & abdominis murmura suscitavit, qui non solum deorsum, sed etiam sursum violenter erumpentes, crebros causarunt ructus. Frustrata hoc modo utraque concoctione, sanguis corpori alendo admodum ineptus fuit genitus, cujus fęx crassior, propter splenici & mesenterici rami opilationem, per vas breve in lienem ingredi prohibita, partim deorsum ad venas hæmorrhoidales profluens, in illarum exitu hypersarcoses, & fistulam perpetua sanie madentem produxit, partim per supernum ventriculi orificium in illius cavitatem protrusa, fel insuper ob choledochi obstructionem ad intestina delabi prohibitum, in ventriculum regurgitavit, vel subtiliori sui parte in habitum corporis diffusa, faciem potissimum pallido & colore subfusco infecit. His omnibus corporis indispositionibus accesserunt assiduæ & gravissimæ animi curæ, quæ modicum sanguinem ad cor attrahebant & spiritus insitos dissipabant, calorémque nativum sensim extinguebant: Ea de causa jam à tribus annis non fuimus ausi venam aperire, ne subito omni humido, vitæque thesauro evacuato, appropinquantem vitæ terminum abbreviaremus: Observavimus enim, & potissimum in reditu è Bohemia in Austriam, etiam optima victus ratione, è cibis optimi succi & facillimę coctionis instituta, paulatim non tam corporis quàm ingenii vires magis magísq; debilitari, somnolentum & fessum reddi, ut nisi summa urgeret Consiliarios interpellantes audiendi necessitas, interdiu præ totius corporis lassitudine, lecto decumbere cogeretur: Caloris denique exiguitatem demonstrabant nobis urinæ tenues, assumpto potu duplo aut triplo copiosiores; aliquot etiam septimanis lactescentes & penitus inodoræ, omni salsedine seri carentes; postea subito ob filii nativitatem, à gaudio concepto, residuo nimirum calore resuscitato; melius coloratæ, sed ábsque omni enæoremate vel sedimento, ut pote quibus nihil humorum, coctione & seperatione nondum inchoata, nec salsum sanguinis excrementum urinæ permiscebatur. Tandem cum 8°. Martii à venatione demum rediisset, pejus habere cœpit, ac x. ejusdem mensis humoris melancholici fæcem, copioso phlegmati permistam, (uti præteritis annis aliquoties) vomitu rejecit, simulque hæmorrhoidum fluxus, ut & ibidem fistula, saniem profundere cessavit & exaruit, Vomitus item nullis, antea sæpius expertis remediis, potuit inhiberi. Accessit ad humorum anacatharsin etiam bilis in ventriculum effusio, quæ acrimonia sua ardorem in stomacho causabat, & superius orificium rodendo ad vomitum cogebat, quem suo more digitis in fauces immissis procurabat, è cujus evacuatione per breve temporis spatium se melius habere referebat, donec nova bilis & humoris melancholici (non tamen atræ bilis) in ventriculum fieret regurgitatio, quæ membranas vellicando Singultum quasi continuum excitabat, & ardore suo ad novum vomitum urgebat: & licet remedia, alias sibi efficacissima, promptissimè intus & foris admitteret, eorundémque usu per horam unam aut alteram vires recipere videretur, nihilominus paulo post ob nativi caloris decrementum, sensibus externis paulatim deficientibus, in deterius relaberetur: Ultimo igitur Martii, post copiosum humorum vomitum, se ad imminentem vitæ terminum disposuit, & Exemologesi expiatus, Viatico salutis etiam ritè suscepto, Paschatis Dominicam inter continuas preces quietam transegit: Sacro demum oleo unctus, die 2. April. anno scil. climaterico, quem aliquoties sibi fatalem prænuntiabat, omnis febris ac doloris expers, post quartam horam matutinam, caloris nativi defectu, sub ipsa ante lectum sacrificantis Præsbyteri benedictione, placidissime animam Deo reddens exspiravit.

Sequenti aurora corpus exanime, balsamicis linimentis condiendum, adstantibus aliquot pientissimè defuncti Cæsaris Consiliariis, fuit eviscceratum. In quo cerebrum, cæterum penitus salvum, præter humorem aquosum, qui duræ meningi copiosius infusus somnolentiam ultimis mensibus ei causavit. Dextrum genu discissum calcis tophos, sinister talus acre serum in se continebat, utriusque pedis motum impedientes. Tendines adeo contracti & rigidi ut in rectum extendi non potuerint: De reliquo, suræ quasi excarnes, prout etiam brachia, nutrimento destituta, fuerunt ad maciem extenuata: Ventriculus, tametsi pridie mortis sex biliosi & melancholici humoris libras vomitu rejecerat, attamen ejusdem excrementi (puta corrupti & ad ventriculum sanguinis affluentis, unde in venis nullus sanguis reliquus) libras duas in se continebat, cujus acrimonia fuit tanta, ut casu aliquot guttulæ in argenteam pelvim deciduæ, acrimonia sua, non secus ac aqua vitriolata, metalli nitorem alieno colore macularit: Cæterum ventriculi tunicæ, tam circa pylorum quàm orificium superius, & per totam stomachi membranam, instar subtilioris chartæ erant extenuatæ: Vas breve ante lienis ingressum sua fæce obstructum. Lien admodum parvus, & per totum intus & extra rubicundus. Pancreas nigerrimum & quasi induratum. Hepar in dextro lobo jam scirrhosum. In cysti fellea nec una quidem fellis guttula,

quamvis

quamvis diligenter inspecta: Choledochus ad intestina directus, induratus & obstructus: alter ventriculo insertus, ut & Vas breve peramplus. Pulmo totus utriusque humoris melancholici & biliosi tinctura denigratus, dextra parte membranæ costas succingenti agglutinatus, musculis intercostalibus jam corruptis ac digito prementi perviis, Cor vero & reliqua nullo vitio laborabant. Unum est notabile, quod omnes demirati sunt, Tametsi nulla præcesserit per triennium venæsectio vel alia sanguinis vacuatio (præter eam cruoris partem quam hæmorrhoïdes stillabant) quantumvis Portæ & cavæ venarum truncus studiose dissecari jusserimus, intus tamen & in vasis, & ipsius cordis sinubus, ne quidem libram dimidiam sanguinis potuimus exhaurire. Adeo ut omnium Heroum memoria dignissimus Imperator, ex defectu convenientis chyli, & caloris innati paupertate, congruam sanguinis nutriendo corpori & vitæ sustentandæ quantitatem conficere non potuerit, ideóque horum defectu præmature nimium obire debuerit. *Hæserus Herculis Modici lib. iij. cap. iij.*

Observatio XLVIII.

Vomitus excitatus ob Vas breve singularis conformationis.

VIr sinistri lateris dolore diu cruciatus, Vas breve varium habebat, nam quatuor venæ amplæ, ex ramo splenico tumido prope lienem productæ, in ipso ventriculo longius productæ sanguine scatebant, hinc Vomitus nigræ materiæ. *Vide tit. de Hypoch. dolore.*

Observatio XLIX.

Vomitus à bile atra è cysti, venis mesaraicis & liene ad ventriculum missa.

VIdua febre putrida & hectica prehensa est, cum Vomitu post cibum sumptum fere continuo: Vesica fellis bile atra erat plena: Lien putris sanguine nigerrimo oblitus, Venæ mesaraicæ sanguine atro turgentes, venæ ex illis ventriculum implicantes latæ & varicosæ erant. *Vide tit. de Febribus.*

Observatio L.

Nausea, Vomitus à bile sincera circa Iecoris cava latente.

VIr quidam (*Tit. de Paralysi lib. 1.*) quotidianæ Vomitioni biliosæ fuerat obnoxius, &c. Deprehensa est post obitum bilis sincera, eáque prassina, circum jecoris cava, libræ pondo membranis coercita. Ea vomitione suppressa, ventriculi dolor prehendit cum Nausea, &c.

Observatio LI.

Vomitus, cum assidua nausea, à colluvie materiæ purulentæ inter mesenterii tunicas.

§. 1. QUidam intemperantissimus Nausea continua laborabat, & crebro Vomitu, Inventa in cadavere collectio materiæ purulentæ ac fœtidæ inter duas mesenterii tunicas. *Vide lib. 1. tit. de melancholia.*

Scholia.

TAnta plerumque supervacuorum est humorum colluvies, ut destinatis à natura receptaculis tota excipi haud possit: Ac tum non parva superfluentis portio in vicinas quoques sedes illabitur, maxime quidem in pancreas & in mesenterium, quæ totius corporis veluti sentina sunt. Quibus ergo assidua ingluvie magnus fit utriusque bilis & pituitæ proventus, eas tempestive non expurgatas natura valens ac robusta plerumque in pancreas & in mesenterium, ignobiles sedes, deponit, idque fere è jecore & liene, per eós venæ portæ ramos qui non in intestina, sed in ipsum mesenterium & pancreas desinunt & obliterantur, &c. (aut potius per ramos arteriæ cœliacæ & mesentericæ) Ego hoc affirmo & profiteor choleræ, melancholiæ, diarrhœæ, dysenteriæ (*adde vomitus*) cachexiæ, atrophiæ, &c. latentium denique morborum causas me in his plerumq; sedibus animadvertisse. *Fernelius Patholog. lib. vi. cap. 6.*

§. 2. Uxor Dom. D. N. (*Vide histor. lib. 4. tit. de Febribus*) diuturno Vomitu, & nausea vexata fuit, tandem tabida interiit: Mortua & dissecta mesenterium dissolutum & pene consumptum apparuit ab insigni abscessu, quo disrupto insignis collectio materiæ purulentæ in abdomine deprehensa.

OBSERV.

OBSERVATIO LII.

Vomitus ob Tumorem circa radicem Mesenterii exortum.

BEnjamin N. ex lapsu ab equo circa regionem lumborum contusionem passus est, hinc frequens Vomitus: Circa mesenterii exortum ingens apparuit Tumor, qui intestina in latus dextrum detruserat. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

OBSERVATIO LIII.

§. 1. *Vomitus ob Pancreas scirrhosum.*

PAncreas aliquando in scirrhum & cartilaginem duritiem facessit, ut Mantuæ in filio Marchionis cujusdam. *Ab eo si comprimitur* vas breve, humor melancholicus in ventriculum & intestina remeat: Hinc Vomitus & dejectio nigra. Ex eo quoque gangræna, ut in famulo mensarii Bononiensis. *Ioh. Rhodius cent. ij. Observ. 97.*

SCHOLIA.

A*B eo si comprimitur, &c.*) Observabis etiam ut Pancreas venam Portam intra se comprehendit, utque superstratum est duodeno intestino, quod non datur intueri nisi remoto ac digitis evulso Pancreate. Inde cognosces causam Vomitionis alimenti indigesti, vel perfecte cocti, quod intestinum arctum, ac veluti constrictum, subire ac permeare non potest. *Riolanus Antropogr. lib. 2. cap. 14.*

§. 2. Vetula quædam Vomitum quotidianum post prandium & cœnam patiens, in atrophiam incidens, tandem mortua est.

Secto cadavere Pancreas ita durum inventum fuit ut lapidem æmularetur. Ob hanc causam vomitus oboriebatur: cum enim Pancreas sit ventriculi pulvinar, ventriculus concoctionem ob ipsius duritiem celebrare non poterat, sed indignatum omne quod accipiebat, rejiciebat. *Dom. Panarolus Observ. 44.*

OBSERVATIO LIV.

Vomitus à corruptione & sphacelo Pancreatis.

SArtor quidam nihil retinebat assumptorum alimentorum potuúmve: Evomebat verò continuo pituitam vel lympham quandam crassam: usus sum propter affectus violentiam, urgentémque necessitatem, omnis generis medicamentis, tam internis quam externis, sed evanido eventu, brevi enim periit.

Aperto cadavere reperi Pancreas totum corruptum, imo sphacelatum. *P. Barbette Prax. lib. iv. cap. ij.*

SCHOLIA.

VOmitus in priori exemplo causa fuit ventriculi compressio à duritie Pancreatis, Hic vitiosus succus ab eo in ventriculum transfusus, ad excretionem irritans.

OBSERVATIO LV.

Vomitus à Pancreate cancro affecto excitatus, Renes corrumpente.

CHirurgus (de quo tit. de Lumborum dolore) renum & dorsi doloribus afflictus fuit cum Vomitu gravissimo, hinc calculosus ab omnibus judicatus. Pancreas putridum erat, corruptum, cancro affectum, qui ulterius serpendo ambos quoque renes corrupit. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

OBSERVATIO LVI.

Vomitus à variis ventriculi affectibus productus.

§. 1. JUvenis sub imam sterni sedem gladio perfoditur, hinc Vomitus eorum quæ in ventriculo erant, sed cruenti nihil, Gibbum cavúmque hepatis, & ventriculus, juxta pylorum perforata erant. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 2. Ill. N. Vomitum habuit per triduum, Stomachus interna superficie repertus putridus & inflammatus: ventriculus ubi hepate & liene tegitur, non aliter ac si combustus esset, tinctus. *Vide tit. de Hypoch. tumore.*

§. 3. Quidam in hypochondrio dextro gladio lato vulneratur: multa cruenta Vomuit & per alvum dejecit. Vulnus in ventriculi fundo maximum erat. *Vide lib. 4. tit de vulner.*

§. 4. Secui senem potui nimio vini & cerevisiæ assuetum, à stomachi sphacelo cum Vomitu quotidiano extinctum. *Vide tit. de Palpit. cordis lib. 2.*

§. 5. Domicella continuo cardiogmo cum Vomitu vexata fuit, Substantia ventriculi circa medium exesa inventa est, ad latitudinem majoris lilii. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 6. Cuidam

§.6. Cuidam fastidia ciborum & vomitiones assiduæ: Fundus ventriculi & pylorus syderatus, Totus ventriculus putris & lacerus. *Vide ibidem.*

§.7. Uxor N. Vomituriebat, Ructus emittebat: Deprehensus ventriculus ad fundum perforatus, à prægressa inflammatione. *Vide tit. de ventris tumore.*

§.8. Illustri N. in ventriculo tuberculum disruptum est. Habuit hæc symptomata, exolutionem, Vomitionem, &c. *Vide lib. 2. tit. de Syncope.*

§.9. Gravidæ tuberculum durum, ingens, os ventriculi ita obturabat ut statim remearet quicquid indebatur. *Vide tit. de Deglutitione læsa.*

§.10. Faber lignarius à Vomitione molesta liberari non potuit: Aperto cadavere semilacer erat ventriculus & putredine corruptus. *Ballonius Paradigm.* 174.

§.11. Mulier cum liquidi quid in ventriculum immitteret, Vomitu statim excludebatur: Inventus ad ventriculi orificium scirrhus pugni magnitudine. *Vide tit. de Deglutitione læsa.*

§.12. Narravit mihi Chirurgus se ut Vomitus causam in peste cognosceret, aliquando cadaver Peste enectum, cum vomitu emortuum dissecuisse, & in ventriculo invenisse locum qui nigricabat instar carbunculi. *Vide tit. de Febribus.*

§.13. Vidi abscessus prægrandes in parte inferiore ventriculi usque ad pylorum, qui induratus instar cartilaginis pugni, seu manus complicatæ molem æquabat, & per duos menses continuo Vomitu usque ad mortem ægros fatigarunt. *Riolanus lib. 2. Anthrop. c. 20.*

§.14. Quidam diu conquestus est de cibi fastidio & Vomitu: Aderat corrugatio quædam scirrhodes membranarum ventriculi: foramen quoque in eo vetus conspiciebatur, cum ulcere fistuloso, Ejus quoque capacitas admodum exigua, &c. *Vide tit. de Inappetentia.*

§.15. Vir quidam quotidie mane & vesperi, post prandium & cœnam, Vomitum patiebatur, in atrophiam tandem transiens post sex menses occubuit.

Secto corpore in stomacho, interne circa Pylorum, herpetem inveni, unde quotidianus Vomitus, postmodum atrophiæ & mortis causa oriebatur. *Dominicus Panarolus Pentecoste 1. Observat. 43.*

§.16. Per febrem ardentem quidam omnia removebat: In ventriculo pustulæ plurimæ conspiciebantur. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§.17. Rever. N. Doloribus ingentibus supra umbilicum torquetur, cum continuo & inani Vomendi desiderio: Ventriculus visus erosus, &c. *Vide tit. de Ventriculi dolore.*

Observatio LVII.

Vomitus à complicatis ventriculi & partium vicinarum affectibus excitatus.

§.1. Anatome eorum qui febre maligna extincti sunt, docet ventriculum cum visceribus inflammari, unde ingens sitis, Vomitus. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§.2. Mulier in febrem malignam incidit cum vomitu bilioso, Hepar parum erat inflammatum: ventriculi tunica interior inflammata, intestinum Ileum in medio gangrænosum, &c. *Vide tit. de Febribus.*

§.3. Vir passus est dolorem circa hypochondrium dextrum & Vomitus. Hepar cava sui parte cum ventriculo ex parte coaluerat. In hujus cavo liquamen putre, &c. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

§.4. Quidam crapulæ indulgens Vertigine laboravit & Vomitu assumptorum. Epiploon habuit putrefactum, Ventriculus inferior ad finem quasi contusus, nigro succo ex dimidio plenus. *Vide lib. 3. tit. de Ventriculi dolore.*

§.5. Scotus nausea, & Vomitu bilis affligebatur, cum doloribus ventris, &c. Hepatis lobus orificio ventriculi posteriori erat affixus & diaphragmati, à præcedente inflammatione: cum pyloro induruerunt pancreas & abdomen, &c. *Vide tit. de ventris dolore.*

§.6. Puellus 4. ætatis die Vomitu cum alvi fluore correptus est. In gibbo hepatis insignis erat inflãmatio, & stomacho undiq; humor atrabilaris adhærebat. *Vide tit. de ventris dolore.*

§.7. Dom. N. Vomitibus per aliquot menses fuit afflictus: Epiploon erat corruptum & mesaræum, Putris Lien, Caua Epatis pars inflammata, Pulmo, qua costas attingit, inflammatione tentatus, Pancreas putre, Ventriculus pure plenus, & in fundo pituita crassa ac viscida, unde pertinacia Vomitus: Interna tunica leviter ulcerata. *Vide tit. de Febribus.*

§.8. Ill. Vomebat in copia flavam bilem, In stomacho duo ulcera reperta fuere, Hepar durum, quasi coctum, Splen putris. *Vide tit. de Ischuria.*

§.9. In cadavere fœminino à Clar. D. Schact, non ita pridem dissecto, hęc observata meóq; penicillo depicta. 1. Peritonæum intestinis ubiq; fere adhærescens; parte qua adhæsit innumeris scatens tuberculis, qualia in detracto pernæ corio apparent. 2. Omenti nullum vestigium. 3. Intestina ipsa invicem coalita, ut à manu Prosectoris ægre vi divellerentur, coloris

subfusci

subfusci, quasi semel cocta, innumeris tuberculis minoribus hinc inde sparsa. 4. Tubercula majora, magnitudine nucis avellanæ, in intestinis omnibus, præcipue Recto, conspicua, tumoribus hæmorrhoidum, qui in extremitate ani solent protuberare, non dissimilia: 5. Intestina Ilea inflammata: 6. Corpus ventriculo incumbens, altera parte sanum, altera putridum, fœdoque ulcere, juxta orificium inferius ventriculum excavans, cui adhæsit firmiter, quemadmodum & peritonæo; Hinc forsan misera hæc muliercula, dum vixit, omnia ore assumpta mox rejecit, quod in ventriculo à mole incumbente compressa hospitari nequiverint. 7. Hydrops pectoris. 8. Hydrops abdominis, in cujus cavitate tres fere pintæ. 9. Lien parte inferiore putridus. 10. Hepar scirrhosum, diaphragmati adnatum. 11. Calculi in folliculo fellis. 12. Ren dexter naturali major, sinister naturali multo minor. *Observatio Oligeri Iacobæi, In Actis med. Excell. Th. Bartholini ann. 1674. 75. & 76. p. 105.*

Observatio LVIII.

Vomitus variarum & plurium partium affectus sequutus.

§. 1. J. Arminius variis affectibus implicitus, incidit quoque in anorexiam cum crebro Vomitu, Jecore indurato &c. Inventum omentum putridum, Jecur magnum pituita plurima refertum: Lien, ventriculus, vesica fellea parvitatis insolitæ: Calculus erat in rene dextro. *Vide lib. 2. tit. de Palpit. cordis.*

§. 2. Matrona (*vide tit. de ventriculi dolore*) ventriculi dolore correpta fuit cum vehementibus in vomitum conatibus: Ventriculus inanis erat: Pancreas magnitudinem naturalem excedebat, per totum scirrhosus: Ren sinister colliquatus omnino erat.

§. 3. Domicella novennio cruciatibus ventris torta est, & sub finem Vomitibus acidis, nigris. Stomachus totum abdomen implebat, in cujus fundo materiæ putidæ ingens copia: Lienis nullum vestigium, in cujus loco multa ramenta & fæces: Ren sinister calculis plenus. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 4. Puella (*Vide lib. 2. Tit. de Tabe*) cibum nullum appetebat, crebro vomebat &c. Illi pancreas induratum erat omni ex parte & plane scirrhosum: Glandulæ mesenterii hinc inde scirrhosæ &c.

Observatio LIX.

Vomitus sequutus varios Intestinorum affectus.

§. 1. Puellus dysenteria correptus, ultimo die quæcunque assumebat, Revomebat, crassa intestina tumebant, atque ac si inflammata fuissent livebant. *Vide tit. de Dysenteria.*

§. 2. Fœmina Evomebat sæpe viridia variaque cum nausea: assumpta mox revomebat: Intestinum duodenum omni pituita privatum erat; cujus absentia continui Vomitus causa fuit, cum minimam acrimoniam è vestigio potuerit sentire. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 3. Intestini tenuis, parte quavis coarctati ingressus in partem proximam, alvinis fœcibus transitum intercludit, & ascensum ad ventriculum promovet. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 4. Puerum vidi fœces alvinas per os reddentem, cujus intestina volvulo erant impedita & invicem implicata. *Th. Bartholinus centur. 4. histor. 47.*

De Vomitu volvulo laborantium, vide Titulo de ventris dolore.

§. 5. Tonsor cibi potusque portionem per os rejiciebat: Hujus colon à dextro in sinistrum, qua parte ventriculo incumbit, flatu erat distentum: reliqua intestina fæcibus plena. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 6. Homo tres septimanas afflictus complicatis morbis, hepatici fluxus, lienteriæ, diarrhœæ, cum acuta febre & Vomitu omnium ingestorum. Ileon comperiebatur conversum à capite ad calcem; infra nodum illum, intestina omnia erant livida: Pancreas summe durum, &c. *Vide tit. de Diarrhœa.*

§. 7. Doctor N. vidit Duodenum intestinum undique repletum stercore: Si quid æger sumeret, statim vomebat. *Vide tit. de Alvo adstricta.*

§. 8. Puellus octo dierum excrementa subinde per os rejiciebat: Intestinum rectum intus coaluerat, exteriori foramine libero. *Vide tit. de Alvo adstricta.*

Observatio LX.

Vomitus causam habens in Renibus calculo, arenulis &c. obsessis

§. 1. Johannes N. sibi Vomitum molestum esse conqueritur, cum gravitate in lumbis & quatriduana ischuria: Renis dextri cavitas sabulo conspersa erat: Ureteris pelvi

calculus insertus erat. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 2. Vir crebris dolorum, Vomitus, cruentæ mictionis paroxysmis obnoxius vixit. Viscera omnia, exceptis renibus, maxime sana apparebant: Renes calculis, sabulo obstructi &c. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 3. Generosus N. nephriticus, crebris Vomitibus infestabatur: Ventriculus, qui tot vomitibus ludibrium debuerat, mediocriter habebat, sub renis sinistri membrana calculus aderat ovi gallinacei magnitudine; In utroque plures minores. *Vide tit. de Lumborum dolore, & ibidem plura alia exempla.*

§. 4. Filiola Damisellæ du Buy 11. febris die interiit, repertus lapis in Renibus, Vomebat frequenter.

SCHOLIA.

CUm vomunt sæpe & contorquent corpus pueri, loco non consistentes, de Nephritide conjectura esse debet: Et fomenta ad renes applicabis: Quod notandum, ut prudentia Medici infantium imbecillitati & infantiæ, ut ita dicam, humaniter succurrat, *Ballonius Epidem. lib. 2. pag. 246.*

§. 5. Vir Rever. dolores frequentes in ilio sinistro passus, cum excretione arenularum & vomitu pituitæ à cibo: In rene calculus aderat longitudinis pollicis: Tota renis substantia absumpta. *Vide tit. de urinis p. n.*

§. 6. Vir Nob. nephriticus erat cum vomitione crebra, fuerunt inventi renes consumpti. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 7. *Clar. Sperling* cum lumborum dolore vomitu defatigabatur: In renibus aderant calculi insolentis figuræ & molis. *Vide ibid.*

§. 8. D. Bucretium Nausea & dolor circa renum regionem afflixit: Ventriculus & intestina flatu turgida: In dextro rene calculus insignis magnitudinis, In sinistro vesica aqua limpida plena &c. *Vide tit. de ventris dolore.*

SCHOLIA.

SYmpathiam Renum cum ventriculo deducit *Riolanus Antropogr.* lib. 2. cap. 26. à vitio nervorum quos Renes à stomachico accipiunt: In superiore, *ait*, parte Renis magnam Glandulam, ab *Eustachio* primum descriptam invenies; quam appositam puto ad firmandum divisionem retiformis plexus nervorum, qui à costali, & portione stomachici inter duos renes efformatur, Inde sympathia Renum cum ventriculo, ita ut laborantibus R[illegible] bus Vomitus frequentius accidat quam ali[illegible] bus affectis, quæ nervos, ut Renes à sto[illegible] accipiunt: iisque prava diathesi affectis, v[illegible] ptelam patientibus, [illegible] æque fatigat v[illegible] lum ac si hepar ipsum esset in vitio, ration[illegible] renchymatis carnei, in quo residet facultas [illegible] lis, cujus pars præcipua est appetentia.

OBSERVATIO LXI.

Vomitus per consensum à cerebro madido excitatus.

PUella tussi infestata fuit, postea motibus convulsivis: dum hi urgerent, Vomitione crebra afficiebatur.

Defunctæ viscera omnia ventris inferioris satis sana & sarta inveni: Ventriculus licet inani vomitione crebro lacessitus, nihil præter liquorem nuper ore ingestum continebat: At cerebri substantia prorsus madida, & humore aquoso supra modum irrigata videbatur &c. *Vide lib. 1. Tit. de Spasmodicis affectibus ex Willisio.*

SCHOLIA.

PRæter causas in quibus irritatio in ipso ventriculo, aut in appendice ejus habetur, quandoque accidit stomachum, ex se satis sanum & insontem, partium aliarum longe dissitarum culpas luere, quod non fibrarum continuitate, sed nervorum commeatu & commercio peragitur: Quippe horum ductu, cum spiritus animales in uno loco perturbantur, alii procul degentes similem ἀταξίαν concipiunt atque spasmos ineunt: hinc à vulnere aut plaga graviore capiti inflicta, quatenus spiritus intra ἐγκέφαλον perturbati, nervorum paris octavi commeatu, alios ventriculi hospites in pares ἀταξίας concitant, vomitio frequenter succedit; Propter eandem rationem nonnulli in navigio aut curru vecti, vomitu immani tentantur: Cujus symptomatis causa haudquaquam est (uti quidam asserunt) humorum agitatio, at vero spiritus animales cerebrum incolentes, in motus inordinatos coacti, nervorum principia tumultuose subeunt, eorumque ductu contractiones viscerum emeticas cient. *Idem Pharmac. Ration. sect. 2. cap. 1.*

OBSERVATIO LXII.

Vomitus vitio cerebri excitatus, in quo abscessus serosus.

PUella 12. annos nata, maximo dolore fixo verticis laboravit per quatuor menses: Erat sine febre, sed omnia alimenta rejiciebat; Dum rete mirabile demonstrare vellet Chirurgus

Chirurgus, digitis abſceſſum rupit, natibus & infundibulo cerebri inhærentem; ex quo ſtatim aqua clariſſima ad libras duas exivit.

Observatio LXIII.

Anatome viri fumo Tabaci abutentis, indeque Vomitu continuo fatigati, cujus caput & ventriculus ſine labe inventa ſunt.

SErenifs. Dux Bavariæ cujuſdam Conſiliarii ſui Tabaco abutentis, & Vomitu continuo tandem extincti caput per anatomiam explorari mandavit, quod una cum cerebro & membranis ſartum tectum, ſine omni noxa inventum eſt: Nihilominus pro cauſa *continui vomitus* & mortis, ſtatui potuit abuſus Tabaci, vi cujus nimium pituitæ ad ventriculum tranſit, quæ vel copia & frigiditate *eum tandem* enervavit, vel malam qualitatem & corruptelam per moram inducens, vicina membra, & ipſum adeo ventriculum in commune malum traxit. *Wolf. Hæferus Herculis med. lib.* 1. *cap.* 5.

Scholia.

V*Entriculum tandem enervavit*] Vomitionis crebrę & Habitualis, ſæpenumero cauſa eſt non tam materies ventriculum irritans, quam fibrarum ejus nervearum debilitas & nimia in irritationes propenſio, in quantum ſcil. illæ teneræ admodum, aut infirmæ, neque ingeſta concoquere, nec eorum onus ſive gravamen ſufferre valent, quin à quolibet iis incumbente mox irritantur, & proinde quod moleſtum eſt expellendi gratia, fibras carneas in ſpaſmos emeticos cient.

Hujuſmodi affectionis duo ſunt præcipui caſus, videlicet aut ſtomachi debilitas fibris ipſis inſita à paſſionibus inordinatis, uti crapula, potationibus [illegible] ac immodicis, vinorum aut aquarum arden-[illegible]geſtione crebra (*crebro pituita aut ſaliva decubitu, vi Tabaci è cerebro elicita & glandulis vicinis*) aliiſque in victu erroribus contrahitur: quatenus nempe fibræ iſtæ ſupra modum diſtentæ, aut nimis excalfactæ, ac velut aſſatæ, ſpiritus animales in ſatis uberi copia admittere aut continere nequeant: Vel 2°. Fibræ iſtæ, quanquam per ſe ritè habentes, tamen propter nervos alicubi obſtructos, debito ſpirituum affluxu deſtituuntur, proindeque languidæ & flacceſcentes, ingeſta quæque haud tolerant, quin ſtatim aggravatæ per vomitum ejici cogunt: Ita novi plures, ſine ulla ventriculi impuritate, aut languore ab inordinationibus contracto, viſceris iſtius quadam quaſi paralyſi affectos appetitu caruiſſe, atque vomitioni aſſiduæ obnoxios fuiſſe:

In priori affectu ejuſmodi remedia indicantur, quæ fibras nimis diſtentas & tenues ſtypticitate ſua corrugari, ac in ſpatium brevius contrahi faciant, necnon quæ mulcimine ſuo pergrato ſpiritus illuc copioſius allectent & languidos refocillent. 2. In poſteriori, ventriculi ſcilicet debilitate ſive reſolutione propter nervos alicubi obſtructos excitata, remedia antiparalytica cum ſtomachicis adjunctis præcipui erunt uſus. *Willis Pharmacop. Ration. ſect.* 2. *cap.* 3.

Observatio LXIV.

Vomitus à Pulmonis ſiniſtri corruptione concitatus, & Oeſophago in vicinia perforato.

VIr maximis in dorſo doloribus diu multumque divexatus, tandem nigra vomuit: de 3. vel 4. die vomitus repetens, interdum tres menſuras id quod exiit adæquabat &c. Cadavere aperto, infima corporis regio omni labe carebat: At ſiniſter Pulmo totus corruptus erat: Lobus ille ſpinæ dorſi firmiter adhæſit, atque per Oeſophagum ruptum liquorem illum nigricantem in ventriculum congeſſit: &c. *Vide lib.* 2. *tit. de Dorſi dolore, ex Volkamero in miſcell. curioſis anni* 1671.

Scholia.

P*Er Oeſophagum ruptum*] Non minus frequenter ob irritamentum ſupra orificium ſiniſtrum, ac infra Pylorum in vicinia habita, ſpaſmus excitatus, & fibrarum continuitate in ventriculum propagatus contractiones ibidem emeticas ciet: Cum inter deglutiendum alimenta in Oeſophagi ductu ob paralyſin vel obſtructionem hærent, & fibras nerveas ſtimulant, mox carneæ ſurſum contractæ etiam ventriculum in ſpaſmi conſenſum rapiunt: Similis effectus à Palato aut Uvula irritato paſſim ſuccedit: Hinc à cibo potuve ingratis, fere tantum ore libatis, etiam à pluma gutturi indita, ſæpe vomendi nixus aut vomitio cietur.

Pulmo totus corruptus erat &c.] Propter eandem etiam rationem in phthiſi tuſſim vehementem quandoque vomitus comitatur aut ſequitur, ſcil. ob vellicationem ſive concuſſionem ejuſdem tunicæ, quæ pariter Gulam & ſummitatem Tracheæ obducit: *Willis Pharmac. Ration. ſect.* 2. *cap.* 1.

Observatio LXV.

Vomitus ortus ob ingentem vomicam in Pulmone.

STertor suppuratum Pulmonem cum multitudine puris non seper sequitur: Vidimus mulierem Arelate, quæ quibusdam ante mortem annis Vomitu solebat per intervalla rejicere magnam puris copiam, cum defectione animi, vocis privatione & gravibus aliis symptomatis, quibus levabatur à vomitu.

Mortua & dissecta, vomica ingens in Pulmone reperta est, cum tamen stertor non apparuisset, non enim fit, nisi in bronchiis, aëris conceptaculis, materia ferveat. *Iacotius comment.* I. *ad aphor.* 18. *lib.* I. *Coacor. Hippocr.*

Observatio LXVI.

Vomitus ab Erysipelate Pulmonum excitatus, & Hepatis.

MElchior N. febre corripitur continua cum tussi inani, Vomitionibus frequentibus &c. Aperto cadavere, una pars pulmonis veluti stipula ardente deflagraverat: Hepar quoque veluti deflagraverat. *Vide tit. de Febribus.*

Observatio LXVII.

Vomitus puris & pituitæ à viscerum omnium corruptione.

CErevisiæ coctor ulcere ventriculi visus fuit laborare &c. mox pituitam crudam copioso pure permixtam Vomuit: 3°. mense, ex quo pus vomuisset, è vita migravit: Hujus omnia viscera corruptissima fuere, multo pone consistente pure &c. *Vide histor. Tit. de Inappetentia.*

Observatio LXVIII.

In canis, Nausea & mictione cruenta laborantis, vesicæ orificio & interiore cavitate glandulæ repertæ: In Liene tubercula, & Renibus pustulæ.

CAnis erat ejus habitus, qualis ad capiendos lepores adsuescit, sed multo minoris, [illegible] ideo in gynæceo aleretur, Is sæpissime & ad quemvis motum vomituriebat, sed nihil nisi mucum quandoque exspuebat: crebroque cruenta mingebat, collo insuper tumefacto & strumoso apparente.

Fastidia hæcce cum ferre amplius tæderet, imo & in causas istorum symptomatum inquirere luberet, animal vivum dissecabatur, ubi postice arteriæ asperæ utrinque duæ glandulæ, ovi gallinacei minoris magnitudine adnatæ comparebant: In vesicæ autem orificio, ipsaque interiore cavitate, tales quoque glandulæ accreverant, quæ omnes cruento & fæculento quodam succo refertæ erant, quod profecto nemo vivente adhuc animali conjecisset: Lien quoque tuberculis quibusdam cruentis intus aspersus erat, & renes paucis pustulis, unde nutritionis errorem præsumo. *Iohannes Dolæus in miscellan. cur. ann.* 1674. 75. & 76. *p.* 94.

APPENDIX.

De Calculis vomitu rejectis & materia arenosa.

VOmitu Calculus rejectos fuisse testis olim fuit *Brassavolus*: Sævissima nephritide D. *Desgranprés* apud *Riverium*, in observat. communic. per quadriennium laboravit, at vix calculos arenasque emingere cessaverat, cum in cruciatus crudelissimos incidit lateris sinistri, sub costis circa lienem, dolor brevi spatio circumscriptus ad ventrem & umbilicum non porrigebatur, Ren tantum sinister alternatim compatiebatur, ventriculus maxime sinistrorsum, præcipue cum vomitus instaret; &c. Accessit vomitus frequens, qui cum & laboriosus inter cætera symptomata maxime infestaret, quem angor & gravis cardialgia præcedebat, venit in animum explorare cujus conditionis esset materia illa quæ tam abunde etiam jejuno ventriculo rejectabatur; Erat certe quoad colorem è rubro nigricans, pultis consistentia crassa tenaxque, in qua dum bacillo agitatur multi calculi cineritii & subflavi, quales per urinam primo excreverat, inventi sunt, non semel tantum, sed quoties vomeret multo conatu & labore, vel quoties talis dolor repeteret; Anno postremo 1645. dolores mitiores sensim facti fuere, Ren parum doluit, sed magis lien & ventriculus, seu pars sinistra, de more solito, at longiori intervallo.

SCHOLIA.

EX quibus agnovit mineram calculorum primo & ultimo in Liene & ejus vasis delituisse, & per vas breve (quod ex usu aquarum acidularum, deinde per vomitus patentius factum est) in ventriculum cum humoris atrabilarii magna copia, sui portionem amandasse, quæ primo ad renes tantummodo propellebatur: Sed rectius *Bartholinus* & *Glissonius* judicant, nam credunt de vesica fellis materiam sabulosam ad ventriculum venire, quæ concrescens adaugeri posse videtur: Aut arteriæ materiam calculi in renes moverunt, & eam in massam sanguineam revexerunt venæ, ac mox de ea arteriæ in Lienem intulerunt: Aut arteriæ sponte in illud viscus, non in renes effuderunt. *Schneiderus lib. 3. de Catarrh. c. 7. De generatione Arenularum in vasis & massa sanguinea, vide l. 4. tit. de Febr. ex eodem.*

OBSERVATIO LXIX.

Nausea à semine corrupto, in cavitate vasis in penem id deferentis coercito.

QUidam coitui addictissimus, tandem sibi castitatem rigide servandam proposuit: Post menses sex Nausea corripitur, tandem epilesia extinguitur. Nullum vitium in stomacho, cerebro &c. inventum, præterquam in cavitate vasis semen in penem deferentis, quæ semine in virorem mutato oppleta visa est. (*Tit. de Epilepsia lib. 1.*)

OBSERVATIO LXX.

Vomitus sanguinis ob Hepar scirrhis ex parte obsessum, Cystim felleam bile turgidam, hinc vasa majora sanguine exhausta.

CUm D. Andreas Herrenschmid Gymnasii Ulm. Metaphysices Professor, naturæ sanguineo melancholicæ, quosdam balneantes in Thermis Dalfingensibus visitasset, & vini largiore haustu se exhilarans, & vesperi tardius domum repetens celeri gradu, ne clausis portis urbe excluderetur, eò contendens, insigni aëris æstu, vini copiosiore potu, & corporis validiore motu massa sanguinea incalescente, in Sanguinis vomitum exundantem incidit ad mortem usque perseverantem.

Ipso vita functo, cadavere reserato interiora viscera ita deprehensa disposita: Hepar in gibbosa parte passim scirrhis obsessum, coloris lividioris repertum: Vesicula fellea subjecta grandior solito, & copioso humore bilioso conferta apparuit: Lien sat magnus coloris sanguinei, sine ulla labe conspicuus: Illud autem unice mihi erat admirationi, In tota vena cava & arteria magna, in lumbis recumbentibus, nequicquam sanguinis repertum, in aliis etiam vasis nihil, præter quasdam mucilagines tantillo cruore imbutas observatum: Ni ego αὐτόπτης vix mihi persuaderi passus fuissem id possibile, naturam ad eam extremitatem redactam ut totalem massam sanguineam, velut suum thesaurum, dimittat, ea penitus privata ac dispoliata; & ita tam ex venoso quam arterioso genere sanguis evacuatus ut nihil reliqui manserit: è venis crassior & nigrior, per intestina ac secessum exitum quæsivit, ex arteriis autem rubicundior ac floridus, ceu levior, sursum contendens, ad ventriculi regionem delatus, per Vas Breve arteriosum vomitu redditus: Etsi vena coronaria in ventriculo nonnihil turgidior visa, ut exin sanguinem regurgitasse conjectura captanda.

SCHOLIA.

CUm non modo venosus, sed & arteriosus sanguis vomitu rejectus, id rationi haud absonum: quin potius cum quintuplo plures arteriæ a splenico ramo (prout *Adr. Spigelius* tradit) prodeuntes, inprimis gastrica & vas breve arteriosum, & ad ventriculum pertingentes, comperiantur, plausibilius videtur exin tantam sanguinis rubidi ac floridi copiam in ægro illo promanasse: Haud absonum rem illustrare exemplo de Cardinali Cibone, (de quo observ. 73.) cujus ventriculo compresso Lien turgescebat; è contrario hoc compresso copiosius sanguis ad illum confluxit & per vas breve effusus: cum illi ægro obtigerit Hepar scirrhodes, proin ineptum ad sanguinis laudabilis generationem; etsi Lien colore sanguineo præditus ut vicarius in sanguine elaborando valeat, nec is inculpatus genitus, quin serosior, fortassis etiam biliosior seu acrior, tum sua tenuitate fluxilis redditus, tum acredine stimulans naturam (accedentibus externis causis) ab ea molestia se liberandam, nec desinens lacessere, dum totalis excretio facta, concurrente etiam imbecillitate retentricis, omnia temere diffluere permittentis, & fuga vacui. *Augustinus Thonerus lib. 3. observ. p. m.* 140.

Læso ex contusione aliqua Hepate sequi posse, per vomitum aut alvum, sanguinis ejectionem, quod nimirum Porus Bilarius (magno ægri commodo) partem aliquam sanguinis, hepar opprimentis, in se recipiat & ad intestina deducat, unde, vel motu peristaltico inverso, sursum, vel eodem regulariter se habente, deorsum feratur *existimat Glisson. Anatom. Hepatis.*

Observatio LXXI.

Vomitus sanguinis à Liene corrupto, in ventriculum fæculentias extrudente excitatus.

ANno C. 1677. 18. Maji mensis, cultro Anatomico expositum est cadaver D. N. annos nati 25. post invaletudinem 27. mensium denati: Initium fuit enormis sanguinis Vomitus, cujus una vice unoque impetu libras circiter sex & ultra effudit; hinc quanquam robustus & ætate florens pene ad exitium deductus: Cardiacis recreato exinde punctu-tæ hypochondrii sinistri molestæ fuere, quibus accessere ingentes & immanes pectoris laterisque sinistri, ad dorsum usque diffusi dolores, quos nulla arte mitigare licuit: Exacto bimestri recurrit vomitus, æqualisque sanguinis copiæ excretio, à qua vires penè attritæ: Curæ commissus fuit *Titii*, qui Lienem in culpa esse rectè suspicatus, eo scopos & remedia direxit: Interim morbo hic prehenditur, cujus succedaneus fuit *Sempronius*, qui Lienem vitio omni absolvit, Renemque sinistrum symptomatum omnium authorem accusat, ureterem, juxta insertionem, à calculo obstructum asserens: ex prægresso vomitu, & urinis tartaream fæculentiam in fundo exhibentibus, indicia & indicationes sumens, diuretica præscribit, lithontriptica, semicupia, litus, & quæcunque obstructas vias urinas reserare valebant, sed irrito successu, imo ægri damno & imminente majoris mali periculo, vomitus scil. sanguinis revocandi: nulla tamen adfuit urinæ interceptio, familiaris unico etiam reni obstructo. Interim *Titius* sanitati restituitur, cujus curam expetit æger, Ille propositi tenax prioribus scopis inhæret, Lienemque iterum oppugnat, quod ejus affecti constarent indicia, nihil eorum quæ obstructionibus aperiendis, eidemque roborando conducunt prætermittens: chalybeata præsertim in usum ducens, ex quibus maximum auxilium expertus fuerat æger, imo restitutionis valetudinis spem conceperat: Hinc, nescio cujus instinctu, Acidulas Brevenatenses in Ditione Neocomensi, Burgundiæ Comitatui finitimas adiit, quarum potus parum contulit, ob visceri labem altius impressam quam ut ab illis elui posset, atque ab illarum reditu paulo post fatis concessit.

Post obitum, quia circa partem affectam & morbi indolem in diversa abierant Medici, dum *Sempronius* Renem sinistrum, *Titius* Lienem morbi sedem fuisse contendit, cadaveris apertionem optant & urgent consanguinei, quæ paucis post horis instituta est: Adhibita ergo abdomini novacula, Jecur se obtulit insignis molis, quod discissum seri flavi libras duas & amplius emisit, cujus tamen expers omnino fuit ventris cavitas: Ad Lienem ubi perventum, Vafer Chirurgus Renem sinistrum manibus continere se dixit, (Medici enim à Lazaro fœtente secesserant) Tum *Titius*, qui à partibus Lienis stabat

plurima dixit

In lævum conversus, at illi dextra jacebat
bellua,

Interim suppositium Renem, (Lienem) dissecat Chirurgus, qui externa facie integritatis notas præseferebat, interius autem nihil nisi putrilaginem exhibuit, ad minimum digitorum contactum in particulas dissiliens: Hinc *Sempronius* de reportata victoria triumphum agit, dolum non animadvertens, atque rem se acu tetigisse exclamat, oculatiorem se in rimandis occultis morborum causis non dari, sagacitatem innatam hac in re non defuisse, diaphanum sibi fuisse ægri corpus ac viscera quasi in propatulo, multaque alia jactabundus effutit, donec Chirurgus continendi risus impotens, & in cachinnum erumpens, Splenem se dissecuisse fassus sit; Post erumpens, qui ante vapulaverat *Titius*, mutuis quoque verberibus adversarium perstringit,

Cædimus inque vicem præbemus terga sagittis

Effugium tamen *Sempronio* an defuit, quanquam Chirurgo cæterisque adstantibus ludibrium merito deberet?

Dic aliquem sodes, dic Quintiliane colorem,
hæremus, dic ipse

Subjecta Lieni Coli pars, ab illius vicinia & contactu, livorem contraxerat, quem conspicatus *Sempronius* litem dirimit, neutri litigantium victoriam concedi voluit; Ibi morbi sedem & mineram quærendam asseruit: At quo jure videant eruditi, cum exinde neque ratio vomitus sanguinis, neque cæterorum symptomatum elici ulla vi queat: Ad cæteras vero partes regressu facto, Ren sinister, totius tragœdiæ parens, (si *Sempronio* fides) nihil præternaturale exhibuit: ureteres in exortu & progressu omnis obstructionis & impedimenti immunes: Thorace aperto, cavitas ejus sero referta visa est: Pulmones omnino putridi, quanquam libera toto morbi decursu fuerit respiratio: Humor pericardio innatus omnino deerat: Pectoris & sinistri lateris doloris, diu ægro molesti, causa à seri acrimonia

monia, partibus sensu eximio præditis molesti, accerssenda videtur; Aut à pure è pulmonibus putridis exudante: quanquam & in partes venire queat sanies tenuis, à liene corrupto decisa, pectoris claustra invadens; Hinc hypochondriaci, quibus Lien plurimum injurius est, de similibus doloribus queruli sunt.

OBSERVATIO LXXII.

Vomitus sanguinis à Putri Liene manantis, sanguini concreto simili.

VIro cuidam qui à frequenti Vomitu sanguinis Asciticus factus est, Lien sanguini concreto similis repertus est, substantiæ soliditatem haud retinens, facile in partes solvebatur. *Dodonæus cap. 26. observat.*

SCHOLIA.

GAlenus 5. 5. de loc. aff. sanguinem è Jecore aut Liene quandoque per vomitum è ventriculo rejici testatur: contingit autem non modo Jecore aut Liene male affectis, sed & mensibus suppressis sæpenumero hoc modo expurgari: A quocunque autem viscere, sive qua parte in ventriculum influat, semper cum molestia, violentia, magna virium prostratione ac λειποθυμία evacuatur, sic ut nulla sanguinis detrahendi, quod nonnulli præcipiunt, occasio relinquatur: Diversiones, veluti brachiorum ac crurum frictiones adhiberi possunt, sed unice laborandum ut vires conserventur & lapsæ reparentur, nam frequenter in ipsa vomitione, & citissime quidem, æger deficit, præsertim si ex jecinore efferatur; Veluti cuidam accidit, qui postquam longo tempore ex jecinore male habuisset, sanguinis violenta superveniente vomitione mox sublevatus est: Quibus vero ex Liene sanguis funditur, raro in prima vomitione deficiunt, sed vel recurrente ac subinde sæpius vomitione, vel ex ascite pereunt: ab hac autem neminem servatum novimus: Multos autem ex liene sanguinem vomitione rejicientes, pallentes hi fuere, & sæpenumero in sinistro horum hypochondrio tumidus splen manifeste sentiebatur, sed ante vomitionem: nam à vomitione, exonerato jam splene, subsederat tumor nec deprehendi poterat: Plerique horum 3. aut 4. vomitione, vel etiam frequentiore (multis inter singulas mensibus ut plurimum intermediis) perierunt: alii post crebras vomitiones in asciten lapsi, tandem & mortui sunt: Unum aut alterum nostro consilio post unicam vomitionem servatum novimus, & quidem frequenti absynthii quoquomodo usu. *Idem ibidem:* Vide historiam Tabellionis, Scholiis ad observat.

OBSERVATIO LXXIII.

Vomitus sanguinis à vase Brevi eximiæ amplitudinis in ventriculum hiante.

§. 1. IN quodam Nobil. Senatore, qui rejectione sanguinis per superiora & inferiora à Liene prodeuntis interiit, deprehendi vas Breve minimi digiti magnitudine latum, & in ventriculum adapertum, *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 15.*

SCHOLIA.

VAs Breve] Hoc vas dari negat *Æmilius Parisanus* lib. 4. de subtil. microcosm. exercit. 2. Adstruunt *Varolius, Riolanus, Rolfinkius* & alii, per hoc commercium inter Lienem & Ventriculum statuentes: *Richardus Louver Anglus*, Tractatu de corde cap. 5. vasa utrique communia accurate scrutatus, de illis sic statuit, A Veteribus plerisque, *ait*, & quibusdam etiam Neotericis, apud quos sacra in omnibus veterum est authoritas, passim statuitur per Vas breve commercium quoddam dari inter Lienem & Ventriculum, atque ab illo viscere ventriculum menstruum acidum mutuari, quod facultatem ejus concoctricem constituat: Cui opinioni licet circulatio sanguinis satis aperte reclamet, cum tamen ex ipsa fabrica, & conformatione vasorum quæ lieni cum ventriculo communia sunt, magis elucescet, & quo nemo ignarus hac in re amplius molestus sit, eorum hic descriptionem plene absolvam. Vasa itaque ad Lienem & Ventriculum, præter nervos & lymphæductus, nulla nisi venæ & arteriæ pertingunt, Et 1. quod ad Arteriam Cœliacam spectat, illa ex Aorta paulo supra arteriam mesentericam exoritur, unico trunco, qui mox dividitur in plures ramos, quorum 1. hepati, pancreati & intestino duodeno totus impeditur. 2. ubique per totam ventriculi superiorem regionem disseminatur. 3. vero, omnium maximus, in duas propagines dividitur, quarum prior versus sinistram Lienis partem procedit, sed ubi lieni appropinquat, diffisa quasi in bivium, surculum unum in ventriculi fundum exporrigit, alium in Lienem reflectit: Secunda vero hujus rami propago, paulo ulterius provecta prope alteram Lienis partem, simul in quatuor surculos dividitur, quorum duo in Lienem, reliqui in ventriculum huc illuc quaquaversum explicantur: Si autem alterutri horum ramo majori atramentum, vel lac è siphone injiciatur, clare videbitur postquam liquor ad commune istud bivium vel quadrivium pervenerit, in Lienem & Ventriculum simul & semel deferri: adeo ut si circulatio sanguinis idipsum non suaderet, clare tamen pateat nihil per has arterias à Liene in ventriculum, aut vice versa, deferri posse, cum sanguis aliunde simul in utrumque projiciatur. Venas autem splenicas hoc non posse præstare circulatio sanguinis multo magis probat, verum ut hoc quoque clarius adhuc ex ipsorum conformatione appareat, Venas Lienares, earumque divaricationes, quæ liquorem suum cum venis à ventriculo redeuntibus communicant, breviter explicabimus.

Uti igitur omnes arteriæ, quæ sanguinem in hepar, pancreas, duodenum, ventriculum totum, lienem & omentum deferunt, unico trunco ex aorta oriuntur, ita pariter venæ omnes quæ ab omnibus istis partibus proveniunt, & sanguinem ab illis reducunt, in unum truncum coeuntes in venam Portam terminantur: Venæ itaque illæ quæ inter ventriculum & lienem brevibus surculis sibi invicem

cito occurrant, & ideo *Vas Breve* appellantur, nihil aliud sunt quam rami venarum à ventriculi fundo descendentes, quibus in medio fere spatio alii à Liene provenientes obvii fiunt, & melioris conductus gratia simul juncti in unum truncum coeunt, qui sanguinem ab utroque redeuntem, & jam commixtum, versus Portam convehit, adeo ut sanguis à ventriculo reductus, alteri à Liene obviam factus, & in unum truncum exceptus, sit quasi duo rivuli minores in unum fluvium confluentes, & versus communem utrinque oceani gremium simul properantes: Eodem modo fit in aliis venis quæ inter dextram sive anticam lienis partem, & ventriculi fundum dextrum commercium quoddam facere videntur: Nimirum duæ venæ utrinque prodeuntes in medio inter utrumque spatio, quasi plateæ plures in communem aream excurrentes, & postea in unicum truncum coalescentes in venam Portam terminantur: Quod autem nihil per *Vas breve*, sive venas istas à Liene in ventriculum deponitur, præter circulationem sanguinis, valvularum etiam structura satis probat, Quippe in isto venarum à liene & ventriculo provenientium congressu valvulæ adsunt, quæ refluxum sanguinis in ventriculum aut lienem utrinque impediunt: nam si truncus rami splenici infra congressum istum ligetur, & sanguinem à venis splenicis in venas hypogastricas urgere tentaveris, statim venæ citra valvulas intumescent, & disrumpentur potius quam aliquid sanguinis transmittant, prout cuilibet promptum & facile erit in animali majore experiri, in quo vasa hæc ampliora existunt.

§. 2. Cardinali Cibo vena quæ à liene ad os ventriculi tendit, insignis erat magnitudinis, quæ cum primum ob anastomosin vel fracturam reserata est, illicò ventriculus sanguine repletus fuit, Et non modo ventriculus, sed intestina omnia: licet dum adhuc viveret in morbo ipso libras aliquot tum per vomitum rejecisset, tum per secessum dejecisset: Quam sectionem dum ego summa diligentia peragerem; ob subjecti dignitatem, & ob morbi raritatem, aderat A. Musa Brassavolus &c. *Columbus lib. 15. Anat. Joan. Valverdus l. 6. Anat. c. 5.*

S C H O L I A.

Secto cadavere statim unde defluxisset sanguis visum fuit, quia dum comprimebatur splenis regio, ad orificium ventriculi sanguis restagnabat: quare admoniti Medici a splene ad ventriculum mitti propagines venarum, irrigantes tum supernam tum infernam partem, invenerunt à splene læso sanguinem fuisse perfusum: *Sanctorius Meth. vit. Error. lib. 3. cap. 13.*

Hinc facile fuit invenire vomitus illius vehementissimi causam propriam; Tum etiam quomodo sanguis potuisset revelli in contrarium, scil. per hæmorrhoidas, non per cubitum, ut rudiores Medici affecto splene facere solent, secando salvatellam, perinde quasi ea à splene penderet. *Idem.*

Per vomitum rejecisset] Tabellio quidam in oppido Boudri Ditionis Neocomensis in Helvetia, annorum 45. sanguinem concretum & nigricantem uno impetu vomitu exclusit, ad libras circiter quatuor: Postridie (15. Junii 1660.) accitus, ἀρθοστάδην invenio, de dolore circa ventriculi regionem conquerentem, nausea & cardialgia comitibus: splenis dolori & gravitati per intervalla fuerat obnoxius: Ventriculum sanguine, à liene transmisso, repletum judicavi, & potcam tepidam illico exhibui, à qua totidem libræ sanguinis, partim liquidi partim concreti rejectæ: Corroborante exhibito ad refocillationem virium, & præscripto clystere, ad eductionem sanguinis in intestinis contenti, postridie bolum ex conserva rosarum & rheo pulverato præscribo, qui copiam adhuc sanguinis concreti κάτω eduxit; Ad prophylaxin admotionem hirudinum venis podicis suadeo, lenes ex rhabarbaro purgationes, & chalybeatorum usum: quibus remediis per triennium usus, immunis à vomitu vixit: neglectis per semestre, eo redeunte extinctus est.

§. 3. Notum ex Anatome maximum ramum venæ portæ in lienem demitti, à quo venæ multæ ad superiorem ventriculi regionem deducuntur, & ad inferiorem, fundum videlicet: sed majores & latiores multo: Per has naturaliter melancholia in ventriculum eructat, & propter flatus & sanguinis copiam ita distenduntur eæ venæ, ut ad digiti medii crassitudinem perveniant, quod in aliquibus post mortem visum est: Sunt hæ multo majores venis intestinorum. *Rondeletius apud Scholtzium cons. 123.*

S C H O L I A.

Lien est velut officina sanguinis, vel saltem receptaculum sanguinis atri à natura institutum: Majorem consensum habet cum ventriculo quam hepar per vasa dicta: Hinc sanguis qui ab hepate fluit, frequentius per partem inferiorem elabitur quam per vomitionem: contra qui è splene fluit, per partem superiorem & vomitionem frequentius quam per intestina purgatur: Venæ siquidem à splene ad ventriculum sunt breviores & non minus latæ: Quantum ad curationem & prognosticum attinet, parum differunt cum fluit vel ab hepate vel à splene: Ægre morbus curatur & frequenter recrudescit: tandem vel mors vel hydrops succedit. *Idem ibidem.*

Observatio LXXIV.

Sanguinis & Puris Vomitus ex Pancreate ut plurimùm procedit.

Aliquando sanguis vi sursum effunditur ab intestinis per Vomitum, quem suspicor Ego, si non semper, saltem ex Pancreate prodire, propter vas aliquod in ipso a succo acriore apertum: atque ipsum, concurrente tunc simul effervescentia cum bile vitiosa, sursum propelli ad ventriculum, ut evomatur, dum plerumque pars aliqua descendit ad inferiora,

inferiora, ut per alvum excernatur: Curavi ante annos circiter 20. Nautæ viduam, ex summo animi mœrore contracto, in dolorem lumborum gravem ac diuturnum, hinc & puris Vomitum ac dejectionem spontaneam prolapsam, & à vocatis Medicis pro incurabili relictam, vini tamen saccharati, calefactique per vices assumpti ope paulatim restitutam: Post septennium vero itidem ex mœrore animi grandi in dolorem lumborum similem ac vehementem deductam: Conjectans proinde ex superioris affectus narratione latere in loco affecto Pus, ex prævia inflammatione productum ac collectum, bis exhibui ei vomitorium Antimoniale, & quidem, si recte memini, Sapam vomitoriam: Cujus ope excrevit primo die per vomitum puris satis bene cocti plus quam Pintam, sive uncias viginti: per alvum vero ejus bonam quantitatem: uno autem alterove die interposito, iterati vomitorii beneficio, denuo puris aliquam, minorem tamen quam prius partem sursum deorsumque evacuavit, atque paucis exhibitis cardiacis, & putredini resistentibus medicamentis, brevi perfectæ sanitati est restituta: Ex Pancreate Pus illud idcirco prodiisse putavi, quod illius situi responderet locus affectus, Quodque non semel post mortem in Pancreate offenderim pus majore minoreve copia collectum, nunquam vero in ulla alia parte, à qua via pateret ad intestina: Eadem vero ratio facit, ut sanguinis vomitum non à Liene, non ab Hepate, non à Mesenterio, sed à solo Pancreate, salvis tamen aliorum judiciis vel observationibus, conjectem ac censeam deducendum. *Fr. Sylvius Prax. med. cap.* 15. §. 11. 12. 13. & 14.

APPENDIX.

Vomitus aqueus ex arteriarum capillamentis in cavum ventriculi hiantibus & serum infundentibus procedit.

JAcobus Spœrlin (cujus vide historiam lib. 1. tit. de Apopl.) crebro mane jejuno stomacho aquea, quandoque meram bilem non sine violentia evomuit: Ejusmodi vomitus matutinus aqueus, non fuit superstes quippiam ex hesterna cœna, potulenta enim citissime distribuuntur, & quæ evomuit non potulenta sapiebant: Ergo potius soboles seri redundantis in massa sanguinea fuit: An vero aqueum hoc ex capite per vias occultas, aut ex membranis pituitosis anterioribus aut posterioribus: Num vero ex osculis ductuum salivalium effusum, ad fauces delapsum, & hinc per gulam ad ventriculum defluxerit? dubito, cum non meminerim ullum unquam conquestum fuisse de catarrhis fauces petentibus, atque ad crebram deglutitionem stimulantibus, sine qua nihil ad ventriculum, vel omnino quantitate paucum pervenit; Verisimilius videtur à copioso seri penu sanguini admixto, ex arteriarum capillamentis, in cavum ventriculi hiantibus, largius liquorem effusum fuisse: nam omnibus se naturaliter habentibus, continuo liquorem aliquem in cavum ventriculi exstillare sæpius experimento didici; Si enim vel centies linteo sicco ventriculi cavum detersi, protinus leviter aliam ob causam versus, atque duriuscule attrectatus, intus rursus ventriculus maduit, aqua, non ex vasis lymphaticis, quibus quoque dotatus est, cum à ventriculo contenta sua avehant, sed ex arteriis quæ advehunt, exsudante: Nervos liquorem adportare nunc amplius dubito, postquam cognovi illos etiam in ventriculo, omni canaliculorum forma amissa in membranas expandi, vel fibris densis uniri. *I. Iac. Wepferus Dissertat. de Apopl. p.* 380.

OBSERVATIO LXXV.

Vomitus sanguinis à Pulmonibus emissi.

§. 1. VIdi nuper quendam Virum qui copiose sanguinem evomuit, tandem obiit: Aperto in corpore deprehendimus exsuccos pulmones, ita luridos ac si corium exsiccatum videres: *Ioh. Heurnius comm. ad aphor.* 37. *sect.* 7.

SCHOLIA.

VOmitus proprie est symptoma ventriculi excludentis per os quæ ejus in capacitate continentur: Interdum tamen sumitur pro eo quod ἀνω ejicitur sursum, sive ex ventriculo, sive ex thorace aut pulmonibus effluat, ut constat ex variis *Hippoc.* locis; Sic in Coacis prænot. cap. 17. coaca 1. *Qui sanguinem vomunt spumantem, omnique dolore carent sub diaphragmate, à Pulmone vomunt.* id est, interprete *Dureto*, plena, quod ajunt, profundunt manu.

§. 2. Dom. *Fr. Sylvius* aperuit fœminam quæ cum vomitu sanguineo animam effuderat: ab 18. mensibus menstrua purgatione caruerat: Ex dextro lobo aperto sanguis profluebat copiosus, stagnans ibidem propter obstructiones; hæc causa asthmatis & vomitus sanguinei. *Vide lib.* 2. *tit. de Phthisi.*

ANATO-

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO IX.
DE CHOLERA MORBO.

OBSERVATIO I.

Anatome puellæ à Cholera morbo extinctæ, in qua vitiosus ventriculi situs, Omento non cooperti, cum vitiosa Coli conformatione, & Pori bilarii, necnon Lienis.

PUELLA 20. annorum Cholera obiit: cadaver ab *Adr. Falkoburgio* sectum: Vasa mammaria diligentius inquirenti nusquam apparuere: In abdomine multa immutata: Ventriculi fundus transversum palmum infra costas spurias demersus, nullo omenti fotu gaudebat, unde ventriculus imbecillis tanta vehementia viventem puellam ad vomitum concitavit, ut revocato omni ad caput sanguine, post mortem rubeus faciei color perstiterit: qua etiam vehementia ruptis viscerum vinculis ventriculus cum intestinis fuit depressus: Omentum infra ventriculum ad os ischii protendebatur; Intestinum colon profundius, multis alias gyris & circumvolutionibus distinctum, hic levi inflexione serræ dentes æmulabatur: In intestinis verò vermiculus rubicundus latitans, corpus vere cacochymicum notabat: Lien dupla magnitudine tumidus, à solita figura in globum oblongum mutatus videbatur: Meatus cholidochus in plurimos ramulos divisus multum bilis, ob angustiam, regurgitare fecerat; unde molestus ille & lethalis biliosarum humiditatum vomitus concitatus. *Th. Bartholinus cent. 2. histor. 81.*

OBSERVATIO II.

In cholera extinctis Iecur aridum inventum, turgens vesicula, porus bilarius dilatatus &c.

VIdi in iis qui cholera morbo intra 4. dies extincti sunt, bile totius corporis fusque deque vacuata, aridum & exsuccum jecur, atque in ejus cavo *turgentem valde vesiculam*, qua compressa non stillabat nec fluebat bilis: At vero canalis ab Hepate ad intestinum recta productus, latitudine minimi digiti dilatatus erat: Inde cognovi bilem ab Hepate recta ferri in intestinum, Et bilis collectionem, ad vitam necessariam, usque ad ultimum vitæ spiritum conservari: *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 20. p. 212.*

SCHOLIA.

TUrgentem valde vesiculam] Vesiculam felleam, suapte natura & integra sanitate, semper moderate plenam adstruit *Glisson* Anat. Hepat. cap. 20. propos. 1. Repletionis istius perpetuæ causas refert 1°. in anulum fibrosum cervicem ejus adeo coarctantem ut nihil effluere possit, 2. in ejus tunicas, quæ tanti constrictioni faciendæ, qua latera earum sese contingant invicem, impares sunt: Vacuam tamen eam, ac omnino bile exhaustam reperiri concedit, at à causa omnino præternaturali, scil. vel à compressione aliqua violenta; vel ob insignem anuli illius laxitatem: Totalem illam bilis effusionem repentinam mortem subsequi credit.

OBSERVATIO III.

Copiosa bilis in folliculo reperitur eorum quos cholera interficit, pauca vel nulla in ventriculo.

§. 1. ILla bilis quæ in Cholera, & infantium multorum diarrhoeis copiosa ejicitur, est acris & plerumque æruginosa, seu viridis, eamque talem in apertis hujusmodi ægrorum cadaveribus semper admodum copiosa à me inventa fuit in folliculo fellis, & paucissima vel nulla in ventriculo, Quod certum indicium est eam effervescentem ex ventriculo erumpere in intestina & ventriculum, non vero in hoc generari: *De Diemerbroek Anat. l. 1. c. 5.*

SCHO-

SCHOLIA.

Bilem, Choleræ causam, in ventriculo generari quidam contendunt, at longissime abiunt à vero: Nam in morboso statu possunt quidem in ventriculo humores variis modis corrumpi, multique pravi colligi, nunquam tamen bilis in eo generari, & quæ in Cholera morbo sursum deorsumque copiosa erumpit, illa non est genita in ventriculo, sed in hepate, & collecta seu coacervata in folliculo fellis, poro bilario aliisque vicinis locis, è quibus tandem acriter fermentans & effervescens, cum insigni impetu erumpit in duodenum intestinum, ex eoque mox, partim sursum per ventriculum, partim deorsum per reliqua intestina proturbatur: Hoc ex eo satis liquet, quia Cholera plerumque ex improviso invadit, nullis præcedentibus ventriculi male affecti, aut bilis in eo generatæ aut collectæ signis: sæpe bene cœnantibus, nec ullum incommodum in appetitu aut coctione persentientibus, media nocte in somno, aliis de die repente oboritur, nullo præcedente sui præsagio: quod certe non posset non præcedere si in ventriculo tam copiosa bilis, tanti mali causa generaretur, vel genita & collecta fuisset: Neque etiam ratio suadet credere naturam ad unum eundemque officium (ut ad bilis generationem) peragendum, varia ac diversa organa construxisse: utitur enim illa ad quemlibet finem obtinendum unius generis medio, atq; sic solus ventriculus chylificat, solum cor sanguificat &c. Non valet hic effugium quod infertur, Bilis in ventriculo genita non est bilis naturalis, sed præternaturalis, Respondeo illam bilem quæ in cholera (quam bilem in ventriculo generari tradunt) & infantium multorum diarrhœis copiosa ejicitur, esse acrem, & plerumque æruginosam seu viridem, eamque talem in apertis hujusmodi ægrorum cadaveribus semper reperi, (*vide Textum*) In infantibus tali diarrhœa biliosa viridi mortuis, sæpe folliculum fellis viridissima bile repletum, ad ovi gallinacei majoris magnitudinem intumuisse deprehendi: Ita ut in qua parte naturalem, in ea etiam præternaturalem bilem gigni certum sit, scilicet in hepate: At dicat quis, impossibile est tantam bilis viridis copiam in hepate tam subito generari, aut alibi in eo colligi posse, quanta solet in cholera paucis horis sursum deorsumque excerni (interdum enim spatio 24. horarum multæ libræ exturbantur, iisque aliquot matulæ replentur) ac proinde necessarium est ventriculum bilem generare: Respondeo, hæc bilis ad omnimodam folliculi fellis repletionem collecta, plerumque extreme viridis & maxime acris est, cumque hæc fermentans erumpit in intestina & ventriculum, tunc partes illas molestissime vellicat, & instar medicamenti purgantis, serosos aliosque varios humores undequaque ad intestina profluere facit, qui omnes a pauca bile viridi, intestinis & ventriculo infusa, viridi colore tinguntur, & sic virides exturbantur; quæ affluentium humorum copia cum nonnunquam admodum magna sit, ex isto viridi colore judicant imperitiores nonnisi meram bilem tanta copia expelli, cum sint alii humores bile tincti: Quod autem viridis illa bilis tantam tincturam faciat, hoc scio ab experientia, nam cum illius ex folliculo eductæ semicochleari, integram libram aquæ, multis spectantibus viridi colore tinxi. *Idem ibidem.*

§. 2. Ejusmodi cystis bilariæ intumescentiam à bile viridi, saturati coloris, vidi anno 1677. mense Augusto in puero decenni, Filio Dom. Bruyere mercatoris Lugdunensis, quem extinxit Febris leipyria ab inflammatione hepatis, cujus extremi lobi omnino nigricabant, præcedente cholera morbo: Cystis fellea ovum gallinaceum magnitudine exæquabat, bile viridi, coloris olivaris, turgida, eadem distenti pori choledochi; qua etiamnum oblita erat tota pars hepatis cava, præ viscididate & lentore ibi subsistens.

SCHOLIA.

Riolanus Encheir. Anat. lib. 2. cap. 23. choleræ humidæ causam phlogosi ventriculi adscribit, sedandæ refrigerantibus & adstringentibus remediis, tam sumptis quam admotis; imo parca venæ sectione, etiam deficiente pulsu, ad avertendum periculum gangrænæ ex suffocato calore ventriculi: Ille vero in eodem errore versatur, bilem in ventriculo generari existimans, phlogosi æstuante, quæ in hepate potius quærenda, illiusque parte sima, à qua ventriculus viciniæ lege compatitur, cujus læsionis adsunt symptomata, sed tantum sympatethica, ob exceptam bilem ab æstuante jecore transmissam.

Observatio IV.

Excretio susque deque commota à sumpto arsenico.

Quidam subito vomitu tentatur, & decies per alvum excrevit: In ventriculo reperiuntur Arsenici albi frustula, ejus tunicis impacta. *Vide tit. de vomitu.*

Observatio V.

Cholera subito funesta, ob insertionem pori choledochi proxime pylorum.

Secando Comitem Ausumondianum, offendimus porum cholidochum, alias in ecphysin se exonerantem, proxime pylorum egressum habuisse, ita ut non minus ventriculo quam intestinis bilem transmitteret; Hinc causa cur sæpius nausearet, vomeretque & alvo esset duriori, Natura enim nativo suo clysmate orba, cum nihil expultricem irritaret, desidebat, unde subito cholera diem finiit. *Barthol. Cabrollius observat. Anat. 6.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO X.
DE ALVI PROFLUVIIS INCRUENTIS.

OBSERVATIO I.

Lienteria, Boulimiæ comes, ob mesenterii vitium.

SÆPE in Indiis sine manifesta causa ægri tabescunt, febri nulla vel saltem lentissima se huic malo jungente, sine magno sensu doloris; gravitas tantum, quædam sentitur circa umbilicum ac hypochondria: Hoc malum præter obstructionem viscerum sæpe *causam latentem habet in venis mesaraicis*, vel in ipsa mesenterii substantia, quæ sæpe insignem abscessum patitur, *quod in dissectis cadaveribus non semel observavi*: Imo reperi aliquando totum mesenterium absumptum, attamen intestina cohærebant, ac potius inter se confundebantur, at nullo ordine, tenuibus pelliculis seu membranulis adnatis: Notabile in hoc malo est plerumque adesse βύλιμον ac appetentiam caninam, cui se *Lienteria*, seu lævitas intestinorum conjungit, unde *cibi nihil aut parum immutati & incocti per alvum ejiciuntur*: *Bontius Medic. Indorum l. 3. cap. 12.*

SCHOLIA.

L*ienteria*] *Fernelio* judice Patholog. lib. 6. c. 10. potius Cœliaca affectio est, Ejus *ait*, causa non cruditas est, non imbecilla ventriculi concoctio, sed chyli imperfecta malaque distributio, quam mesenterii, lienis, aut jecoris obstructio, vel trahentis facultatis imbecillitas, vel alimentorum maximeque fructuum fugacium & potus immoderata copia peperit: hæc enim distribui tota nequit, sed maxima ex parte in abdomine subsistit: Ab his causis multa congeritur illuvies, quæ sensim in tenuioribus intestinis aucta, vel in ventriculo, vel in mesenterio, vel circum viscera, tempore corrumpitur.

Cibi nihil aut parum immutati] Ex iis quę exeunt Profluviorum differentiæ statui debent: Quum ab alvo continenter cruda defluunt, aquosa nempe diluta, humentia, colore subalbida vel cinerea, graveolentia, idque solo ventris rugitu vel murmure, nullo manifesto torminum dolorisve sensu, aut Lienteria aut Coeliaca est affectio: Si enim lævia & æqualia suique similia, & quasi chyli aut cremoris specie profluunt, Cœliaca, Sin vero inæqualia & dissimilia, in quibus cibi nec obtriti, nec confecti substantia aperte cognoscitur, Lienteria est. *Idem ibidem.*

Cibi incocti] Nullum unquam purum putum Chylum egestum fuisse in fluxu Cœliaco censet Excell. *Wepferus*; Sic ille in *Thoma Burnet* Thesauro, Tomo 1°. pag. 307. Affectum hunc dico fluxum cœliacum, quia longo tempore & quotidie aliquot vicibus alvum exonerare æger cogitur, fæces quandoque cineritiæ sunt, habitus emaciatus & vires aliquomodo labascunt: Quævis alia diarrhœa, sive serosa sive biliosa non tam diu durasset, aut graviorem noxam intulisset: Nec obstat sententiæ meæ quod nunquam purus putus chylus egestus fuerit; Existimo enim id quoque nunquam ab ullo Practico in fluxu cœliaco observatum fuisse, quicquid alii dicant, qui ex libris solummodo Medici sunt: nam quando chylus v. g. in jejuno aut portione ilei non prompte abripitur, fæcibus immixtus manet, unde nequaquam vero chyli colore visui occurrit, imo sordibus confusus aliquandiu permanens, à sua integritate degenerat, corrumpitur, acrior redditur, unde non mirum si bilem alliciat, simulque succum pancreaticum, unde quoque fæces varium colorem induunt, nec tamen Lientericus fluxus nuncupandus, cum crudorum ciborum nulla sit egestio.

Sæpe causam habet in venis mesaraicis] Laudatissimus *Wepferus* ibidem Fluxus Cœliaci saburram in mesenterii venis latere negat: In venis enim sanguiferis, *ait*, humores stagnare advertatur sanguinis motui perpetuo, quod citra inflammationem, aut subsequentem gangrænam fieri non possit, & ab illis ad intestina humorum refluxum prohibeant valvulæ: Et cum abunde chylus in distributione impeditus sufficiat ad profluvii hujus & copiam & frequentiam, non opus est ut humorem ex arteriis accersamus.

Gravitas tantum quædam] Cœliacæ affectionis hæc affert signa *Fernelius* l. c. Quum prædicta illuvies sua copia gravis esse cœperit, vel sponte infra, interdumque supra prorumpit, vel à natura lacessita propellitur, nonnunquam levissimo clysteris medicamentive irritamento exit: Pulsus frequens & celer existit, tanquam febris affligeret, & dejecturis leviusculæ animi defectiones obrepunt; Ante eruptionem abdomen distenditur, venterque prominet, hisque succedens spontanea perturbatio Cœliaca est affectio: Vacuato humore omni

supervacuo.

ſupervacuo profluvium ſponte conquieſcit, interdum eodem quo cœperat die, interdum poſtero aut tertio: Signa, cauſas, prognoſin & indicationes curativas exemplo eleganter perſtringit *Ballonius* Epid. & Ephem. lib. 2. p. 218. Serva Stephani Colot *ait*, Cœliaca mihi viſa eſt ex iis ſignis quæ proponit *Fernelius*, Et hic locus ſicce non eſt prætereundus, quoniam in controverſiam venit ſæpe, Et Medici fruſtra nituntur ſupprimere: falſa opinione febris ducuntur & ad phlebotomiam veniunt: Denique non ſatis accurate diſtinguunt τὸ κοιλιακὸν & λειεντερικὸν, Iſta autem ſerva ita erat affecta, primum dolor inſignis ad os ventriculi: putabant illam ea in parte percuſſam, ſed fruſtra, Jactatio erat aſſidua, dormiendi impotentia: quotidie excernebatur copia ingens materiei albicantis, veluti pulticulam referentis: Non Leienteria erat, ſed erat excretio Cœliaca, Etenim ventriculus ſuo ſatisfecerat officio, ſed ἀνάδοσις erat impedita, Et in hoc jacet diſcrimen inter leienteriam & cœliacam affectionem. Febris repente adoritur, tum ob vigilias perpetuas & labores, tum ob motum materiei tam fœtentis, cujus vapor cor feriens non poteſt non febriculam quandam excitare. Et in hoc affectu, ſi maxime alias, oportet cunctari, & vires ſuſtinere, ut tanto morbo ſufficiant. Talis affectio ſæpe obſervatur, ac ſæpe Medici quid facto opus ſit ignorant.

Per alvum ejicitur] Multis minima occaſione alvus ſolvitur & talia excernunt qualia aſſumpſerunt, unde ventriculi frigiditatem & debilitatem arguunt. Affectus tamen is Leienteria non eſt, qui 2. acut. *morbor.* dicitur ab *Hippocr.* Oritúrque à lacteum & meſenterii venarum anguſtia: Nam cum multis ſeſe obruant cibis, aut ſine ordine, aut liquidioribus, facile effluunt, & ob lævitatem inteſtinorum, ſeri copiam, meſaraicorum conniventiam, facile alvus aſſumpta reddit: præterea horariorum fructuum uſus & acetariorum ad id pluſimum facit: Adde quod cum abundent maxima ex parte calore acri, major alimenti pars corrumpitur, cum enim coctio elixationi ſimilis fit, ea non fit a calore ſicco & ſqualido, ſed a temperato, ait Galenus.

Gul. Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. pag. 133.

Observatio II.

Poſt Dyſenterias graves cicatrix ſæpe in inteſtinis relinquitur chyli diſtributionem impediens, unde Leienteria vel Diarrhœa chyloſa.

CHylus à fæcibus alvinis ſecretus motu inteſtinorum periſtaltico non tantum propellitur deorſum, verum exprimitur quoque percolatúrque vi eadem per cruſtam ipſorum carneam & ſpongioſam in lacteas venas: Læditur hæc chyli percolatio, & plus minus impeditur aut minuitur in fluxu alvi chyloſo, quando vel 1°. obducta ſunt obturatáve panni hujus carnei orificia humore pituitoſo, viſcido, Vel 2. Abraſa eſt hinc inde eadem cruſta carnea, & illi ſubjecta inteſtini pars cicatrice obducta; occluſis ſimul ad lacteas venas tendentibus poris, *Quemadmodum id nonnunquam evenit poſt alvi fluxus Dyſentericos graves, in tenui inteſtino excitatos imprimis, Sicuti non ſemel poſt mortem in cadaverum ſectione obſervavi.* Solet autem hoc malum conſequi aliqualis, & aliquando notabilis corporis marcor & macies ad vitæ finem perdurans, nec obæſis quoque ventribus parcens. *Fr. Sylvius Praxeos lib. 1. cap. 16.*

APPENDIX.

A dyſenteria gravi Diarrhœa ſuperſtes ob eroſos villos quibus retentrix fulcitur.

Inteſtinorum tormina, quod Græci Dyſenteriam vocant, exulcerare inteſtina intus conſueverunt, indéque deſcendunt cruenta & mucoſa excrementa: Cúmque id malum diutius inveteraſcit, aut hominem tollit, aut, quod forſitan deterius eſt, nuſquam ſaneſcit, Nam & nos Iulianum quendam novimus, qui cum poſt 40. dies, quibus hoc morbo vexatus eſt, ſublatis jam doloribus, ac dejiciendi cupiditate ejus alvus impendio liquidior permanſiſſet, & ſæpius quam par fuerat ferretur, nullis unquam auxiliis curari potuit, quin ſemper quoad vixit & impetum ventris cohibere nequiret, & ubicunque dejiciendi cupiditas hominem urgeret, ibidem excrementa deponeret, eroſis ſcilicet ex præcedentibus torminibus atque conſumptis villis, quibus vis ipſa retinendi fulcitur. *Benivenius de Abditis cap. xcv.*

Observatio III.

Leienteria ſæpe ſequitur ingentem abdominis abſceſſum, aut pulmonum vomicam, aut pectoris renúmque ſuppurationem.

ALiarum partium conſenſu Lienteria fit, quum ab illis vitium aliquod in ventriculum incidit. Sic pituita è cerebro procumbens, quia refrigerat & emollit, & *bilis è jecore profuſa* ventriculum proritans crudos cibos necdum plane coctos in alvum præcipitat, Sic ſæpe animadvertimus ingentem abdominis abſceſſum, & Pulmonum vomicam, & pectoris renumque ſuppurationem, tetro malignóque nidore in cor & in ventriculum effuſo, gravem periculoſamque Lienteriam peperiſſe, qualem in iis quoque cernimus qui diuturnô morbo confecti jam morti ſunt proximi. *Fernelius Pathol. l. 6. c. 10.*

SCHOLIA.

Lienteria dicitur intestinorum lævitas, qua quæ per alvum defluunt, alimentis tum substantia tum colore finitima sunt, Causam habet non distributionis impedimentum, sed concoctionis primæ imbecillitatem, ob quem cibus crudus, nihilque mutatus delabitur: sive quod imbecillior ventriculus eum non conficit, sive quod laxior ille non arcte continet dum integre coquatur, Ventriculus autem imbecillior redditur proprio robore dissoluto, idque bifariam, vel suo, vel extero, seu aliarum partium vitio atque sympathia. Propria illius vitia hæc sunt, refrigeratio, cujusmodi est ab immoderato frigidæ potu, præsertim quum corpus exæstuat. Laxitas seu emollitio, qualem inducunt aquæ tepidæ, olei, butyri, adipis, prunorum, malvæ atque similium usus immoderatior. Aliena qualitas insita, qualem fungorum, cucumerum, melonum & fructuum maligna qualitate putrescentium intempestivus esus, multóque efficacius haustum venenum induxit, quemadmodum & perversa cœli constitutio quæ popularem sæpe lienteriam promovit. Aliarum partium consensu fit, quum ab illis vitium aliquod in ventriculum incidit. *Idem.*

Jam meæ curæ commissam habeo Clariss. Matronam, Dom. Saladin, Anglam, viduam Domini Fleurnois, sexagenariam, raræ texturæ & constitutionis debilis, diarrhœæ à multis annis obnoxiam, hinc ob [illegible] intestinorum [illegible] in Leienteriam mense Augusto anni 1678. anni tempestate ferventissima incidit. Assumpta quævis quasi per infundibulum præcipiti lapsu excludebantur, hinc celer marasmus, qui eam ad fauces orci intra triduum deduxit: Facies illi fuit Hippocratica, marmoreum, cum livore, extremorum frigus, integumentorum tamen impatientium, comite siti, (ab exhausto deducenda, non ab incendio aut phlogosi interiorum partium) pulsus vix conspicuus, interdum asphyxin, paucis, omnino deplorata: Cardiacorum tamen usu, opiatarum roborantium, cataplasmatum ex mica panis tosta, vino rubro austero infusa, cydoniorum condit. pulpa, sorborum, pulv. menthæ, &c. succorum tortivorum carnium, gelatinarum cornu cervi, Eboris, ad se rediit, ut jam calor micet, pulsus digitos manifestè feriat, bene ad oblata se habeat, ea contineat, urinas effundere incipiat, spémque convalescentiæ præbeat; Atque in eam quadret quod ait de muliere quadam Hippocr. in Epidemiis, *Quinquies mortua est.*

Bilis e jecore profusa] Causæ lienteriæ & cœliacæ affectionis ad tria capita reduci possunt, Frigidam ventriculi & intestinorum intemperiem; Retentricis debilitatem, gravis morbi prolem, Earum démque partium ab acribus humoribus morsum & vellicationem, qui ad excretionem præmaturam sollicitant: Sic vesica urinaria à lotii acrimonia vellicata, frequenti micturitione laborat, unde stranguria. *Galenus* 6. sect. aph. 1. ab acribus illis humoribus fieri in ventriculo ait ulcerosam dispositionem, eo modo quo aphthæ in ore puerorum oriuntur. Acres illi humores proles sunt vitii & [illegible] viscerum βλαστήματα ἐχόντων: Huc pertinet Leienteriarum descriptio de quibus *Hippocr.* lib. 2. Prorrhet. versu 196.

Lævitates intestinorum assidua quidem & multo tempore perseverantes, ac omnibus horis & cum strepitu & sine hoc exturbata, & similiter noctu & interdiu affligentes, si quod excernitur valde crudum est, aut nigrum & læve ac mali odoris, ea quidem omnes malæ sunt, nam & sitim exhibent, neque potionem per urinam reddunt, quod in vesicam non descendat, os exulcerant & elatum faciei ruborem, ejusque cutis vitia omni colorum genere distincta (Ephelidas vocant) excitant, simulque ventrem quasi fermentatum sordidum, ac rugosum efficiunt, ex quibus aut cibum capere, aut deambulare ad res obeundas nequeunt. Morbus hic seniores gravissimè infestat, quin & viros vehementer affligit, cæteras vero ætates multo minus: ac qui eas ætates, quas ab hoc morbo male affici dicimus, non attingit, & paucissima signa habet quæ mala esse scripta sunt, is securissime constitutus est.

Ex his quidem excretionum diversitatibus, ait *Martianus* pag. m. 411. quæ in hoc affectu referuntur, patet Lienteriæ essentiam in ciborum omnimodâ impermutatione non consistere, ita ut crudi penitus, nulla in iis permutatione facta dejiciantur, quandoquidem aliquando nigra & graveolentia rejiciuntur, quæ sitim inducunt, os exulcerant, & ruborem in facie elevant: Ex quo conjicere licet sæpe Lienteriam in ciborum corruptione consistere, propter quam assumpti cibi descendunt priusquam convenientem coctionem subeant, eo quod per eam acriores facti naturam incitant ad eorum expulsionem. Qua propter essentia hujus affectionis in eo consistit quod cibi inconcocti descendunt, quatenus in ipsis excretis ciborum assumptorum vestigia apparent, sive modo ob caloris ventriculi excessum cum humiditate non concoquantur, Sive à calore immodico, aliâve causa corrumpantur ante quam naturalem permutationem ad coctionem acquirant: quoquo enim modo prædicta eveniant, semper Lienteria dicenda est: Ex his vero quæ in textu referuntur, patet Lienteriam ex corruptione longe deteriorem esse ea quæ ob caloris defectum evenit.

Observatio IV.

§. 1. *Fluxus Cœliacus excitatus à Pancreatis, Lienis vitio, Glandulis mesenterii tumidis, duriusculis, & aliis ejusdem vitiis.*

Miles Scotus in India Orientali, atque imprimis in longo maritimo itinere huc redux, diu pravis cibis usus fuerat, atque hinc tandem morbo languens, & Cœliaco fluxu cum ventris torminibus, appetitu tamen ciborum mediocriter constante, laborans anno 1657. mense Augusto ad Nosocomium nostrum delatus est, in quo cum per tres quatuórve menses commoratus fuisset, ac in Cœliaco fluxu curando omnia frustra tentata essent, tandem totus emaciatus obiit.

Cadavere aperto, sese obtulit Lien nimis magnus, durus & ater, ut & Pancreas nimis tumidum, durum cinereique coloris. Invenimus item Mesenterii innumeras glandulas, quæ in sanis vix videri possunt, mirum in modum turgidas & duriusculas esse, ita ut multæ quidem fabæ magnitudinem, sed plurimæ ad magnitudinem avellanæ, pauciores ad nucis

moschatæ

moschatæ magnitudinem accederent: In iis autem dissectis nihil aliud quam candida quædam crema, in caseosam substantiam indurata, repertum fuit. *De Diemerbroek Anatom. lib.* 1. *cap.* 8.

§. 2. Puella paupercula undecim annorum, postquam simili etiam alvi fluxu, cum ventris dolore & extrema emaciatione obiisset, ex petitione Parentum (qui ipsam fascino aut diabolicis artibus occisam esse, atque ex murmuribus & sibilis antea in ejus abdomine inauditis, serpentes, bufones, aliáve similia fœda animalia in ventre ejus latere sibi certo persuaserant) coram pluribus demortuæ cadaver aperui mense Novembri 1656.

In hoc, ut in priore subjecto, innumeras mesenterii glandulas admodum tumidas & diurusculas invenimus, quarum multæ habebant avellanæ magnitudinem, aliquæ paulo majorem. Color externus alius erat albicans, alius variegatus instar marmoris ex albo nigricantis. Intus in iis continebatur chylus lactens albissimus, in casei formam ac duritiem concretus, Lien & Pancreas justam magnitudinem nonnihil excedebant. *Idem.*

§. 3. Nobiliss. puellus Danus, Nicolaus Rets nominatus, ætatis septem octóve annorum, qui *magna atrophia* cum *ventris torminibus* multis mensibus confectus, tandem totus emaciatus vitam finivit mense Junio annis 1662. Ego imploratus ut in demortuo causam mortis, parentibus transcribendam inquirerem, cadaver aperui, in eóque hepar, lienem, cor, pulmones, renes, ventriculum & intestina bene constituta demonstravi, solo Pancreate nonnihil tumido ac male colorato existente: sed in Mesenterio certa mortis causa à nobis inventa fuit, quippe innumeræ mesenterii glandulæ mirum in modum intumuerant, cum singulari duritie, plurimæ ad avellanæ, aliæ ad paulo majorem, multæ ad fabæ magnitudinem, omnes candidi coloris erant, in iísque continebatur crema candida, in casei siccioris duritiem concreta, quæ chyli lactei transitum impediens, dictæ atrophiæ atque hinc mortis causa fuerat. *Idem.*

SCHOLIA.

EX quibus satis patet frequenter Cœliacum fluxum & atrophiam ab harum Glandularum obstructione produci: Adhæc non esse illarum eum usum quem ipsis Anatomici communiter adscribunt, scil. fulcire venas & arterias per mesenterium delatas, sed in iis, ut in omnibus glandulis, gigni aliquid subaciduli fermentacei liquoris, chylo lacteo admiscendi, & sic illas inservire vasis lacteis; atque hinc propter earum obstructionem, aliámve pravam constitutionem (qualis plerumque à vitioso fermento, quod chylo in intestino duodeno admiscetur, inducitur) sæpe magnam pravorum humorum colluviem, lentarum febrium, variorúmque contumacium ac diuturnarum affectuum causam, inter mesenterii membranas coacervari. *Idem.*

Mesenterii Glandulæ, &c.] Glandulas habet mesenterium plurimas exiguas & molles, membranis interjectas, in earúmque medio unam magnam, quas omnes ad chyli attenuationem majorémque perfectionem plurimum conferre, manifeste constat. Per illas quippe decurrunt vasa Lactea innumera, & chylum (ad majorem perfectionem glandulosi liquoris levi aliqua sub acidula qualitate imbuendum) in eas affundunt, quæ vasa ex iis tandem, in media magna Glandula, (quam hodie *Mesenterii Pancreas* vocant) pleraque concurrunt, indeque recto ac brevi ductu feruntur ad Receptaculum chyli, in quod succum lacteum deponunt. Rem ita se habere docent experientia & autopsia, Nam si hæ glandulæ aliqua de causa vel obstruantur, vel liquor in iis genitus, & lacteo succo necessario admiscendus, nimis acidam acredinem quacunque de causa conquisiverit, tunc lacteus chylus in iis subsistens coagulatur in casei formam, ab ejúsque copioso influxu multum intumescunt, atque sic chylo subsequenti transitus omnino præcluditur, unde tales homines, quibus hoc contingit, *cœliacô fluxu*, (propter impeditam chyli distributionem) & ventris dolore torquentur, atque ob denegatum alimenti transitum atrophia consumuntur, & paulatim usque ad mortem emaciantur, Quod tria allata exempla demonstrant. *Idem.*

Glandulis mesenterii tumidis] Diarrhœæ, Leienteriæ, Cœliacæ passionis, in Glandularum plexibus Intestinalibus causam statuit Nobiliss. Dom. *Ioh. Conradus Peyer*, Tractatu eruditissimo de iis edito. Diarrhœæ, *ait cap.* 8. ex iisdem Glandularum plexibus, tanquam fontibus præcipue scaturire videntur: Cum videlicet massa sanguinea sero, sive sensim sive cumulate adgesto, turgens, aut incendio febrili colliquata ac effervescens, sarcinam suam (ob particularum crassitiem aut viscididatem per glandulas subcutaneas distillari ineptam) in Plexus intestinales deponit, atque per glandulosas eorum papillas, ceu tubulos & canales, confertim exonerat: qua oneris mole excussa, valetudinem antea pressam sæpe contingit *ὑγιεινῶς* emergere. Cum vero sanguinis fermentatio vitalis, aut repente injectis veluti compedibus sufflaminatur, aut lento chronicorum morborum fato ita sensim refrigerata torpescit, ut cruoris massa, labefactato mixtionis vinculo in principia sua aut elementa analysi spontanea secedat, hinc evenit ut sanguinis serum, per glandularum illarum papillas sine obstaculo, ac velut sua sponte destillans, *Diarrhœas* quoque, sed imminentis plerumque lethi nuncias procreet, Atque hujusmodi alvi fluxus phthisicis emaciatis, & febre maligna correptis raro non esse solet exitio:

Nonnunquam etiam memoratas Plexuum intestinorum Glandulas, seri nimis viscidi, aut ab acido succo (victus culpa in intestinis genito) coagu-

lari infarctu obstrui, vel aliis modis in tumores & scirrhos verti, contingere potest. Hincque suos ex parte natales ducere videtur *Cœliaca affectio*; quando videlicet chylificatione ob defectum liquoris fermentativi è Glandulis intestinorum subministrandi prostrata, alimentorum liquamen nondum ad chyli perfectionem usque elaboratum excernitur. Haud secus ac in *Leienteria* fit ciborum, prout assumpti fuerunt dejectio, quando ventriculi glandulis eodem modo obstructis aut induratis, fontes liquoris menstrui ad alimentorum solutionem requisiti, occluduntur, ut nulla plane instituatur digestio. Atque Pathologiæ hujus veritatem confirmare videtur ipsa horum affectuum θεραπεία, quippe quæ felicissime procedit exhibitis alkalibus, ut vocant, acidum illud coagulum absorbendo, *Glandulas* obstructione liberantibus. Cujus generis sunt tum volatilia, ut spiritus salis Armoniaci, C.C.&c. tum fixiora, ut varia ex Tartaro & Marte combinata medicamenta, ac imprimis etiam Antimonium diapho. Martiatum, nec non Decocta ex radicibus & herbis traumaticis concinnata. Quæ etiam à veteribus eodem interdum sanationis eventu, at dispari plane ratiocinio ac proposito in usum vocata legimus, Hi námque Cœliacam passionem ab Intestinorum laxitate, & facultatis retentricis imbecillitate ortum ducere rati, sumpto ab adstringentibus & roborantibus, ut pote contrariis, auxilio, curationem strictim adgressi sunt: Quam adstringendi intentionem aut potestatem in illis si nos quoque conciperemus medicamentis, verendum esset maxime ne obstructionis obex è Glandulis intestinorum removendus, adstringentium ictu altius impingeretur: Certe purgantia, quæ à plurimis in hoc affectu commendantur, ne statim in principiis, sero nondum in caseosas moleculas compacto exhibeantur, ut è Glandularum papillis adhuc emulgere possit, morbum magis pertinacem quam sanabilem reddere solent: quia nempe irritationis stimulo serum in dictas Glandulas intempestive allicitur, quod, via exitus denegata, in majorem stagnando molem scirrhos procudere natum est, unde Intestinorum obstructiones, tormina aliáque mala oriri possunt.

Harum autem Glandularum Intestinalium hanc dat διαγραφὴν Nobilissim. Juvenis, loco citato cap. I. Tenuia perfectiorum animalium intestina accuratius perlustranti, crebra hinc inde variis intervallis *Corpusculorum Glandulosorum agmina* sive *plexus* se produnt, diversæ magnitudinis atque figuræ: 1°. enim exigui in intestinorum principio; dein grandiores in ipsorum progressu, demum maximi in eorundem exitu conspiciuntur. Est & ubi ingens intestini tractus, hujusmodi Plexu glanduloso dense ac velut racematim consitus adparet. Idque circa Ilei extremitatem fere perpetuum est, cui Glandulæ hæ adeo videntur domesticæ ac necessariæ, ut quamvis cætera subinde intestina, tamen hoc iis nunquam destituatur. Imo sicubi in Duodeno atque Jejuno desint, in Ileo defectus ille suppletur. Horum vero Plexuum facies modo in orbem concinnata, modo in ovi aut olivæ oblongam, aliámve angulosam ac magis anomalam disposita figuram cernitur. Intra singulorum autem Plexuum sphæram sive ambitum, glandulæ nunc plures nunc pauciores subsistunt. Aliquando decem tantum manipulatim, sæpe xx. xl. aut plures catervatim junguntur, interdum multitudine pene innumerabili, in quendam quasi exercitum concurrunt, atque insignem Intestini tractum obsident.

Ipsarum porro Glandularum ea est structuræ & situs ratio, ut basibus suis intimæ, vel interdum mediæ intestini tunicæ insistentes, non raro per exteriorem forinsecus transpareant, sicque citra dissectionem intestinorum, oculo iisdem propius admoto conspici queant. Apicibus autem suis, tanquam exiguis papillis, inter crustæ villos, in ipsam intestini cavitatem prospiciunt: Apices isti, porulis sive pusillis foraminulis insigniti, dum supposito digito premuntur humorem, plerumque viscidum, exsudant, Quoad vero substantiæ compagem, Glandulæ hæ in quibusdam molles & velut pulposæ sunt, proinde ut muco intestinali incautius deterso, ipsarum sæpe glandularum vestigia apicesque deleantur. In aliis systasis paulo compactior notatur, vel iteratæ detersionis vim impune sustinens: Magnitudo quoque Glandularum pro animalium mole ac ætate variat, plerumque milii, aut raphani semen æquant: Color tam plexuum quam Glandularum iis contentarum nunc pallidus, nunc aliquantum rubicundus adparet, interdum plane candicans, Et liquor glandularum papillis expressus etiam albore quodam imbutus cernitur: Vasa denique sanguifera, nempe arteriarum venarúmque capillamenta, hisce Glandularum Plexibus copiose intexuntur: quibus necessarios in usus dubium non est: nervulorum filamenta sociari, quamlibet visum præ exilitate fere subterfugiant, &c.

Plexus istos in duorum virorum cadaveribus evidentissime conspeximus, Eorum alterum Ascites, alterum quoddam ventriculi & Intestinorum malum extinxerat: Et quidem dissectis intestinis, prima plexuum vestigia statim in Duodeno apparuerunt: nimirum quinque aut septem glandulæ miliares, junctim una positæ, quendam veluti racemum, totidem acinis constantem, exprimere videbantur. Per Jejuni districtum nullus integer Plexus occurrit, sed in spatioso Ilei sinu plures continebantur, quorum ultra xv. numeravimus, extremáque Ilei portio, palmam unam & dimidiam longa, meris Glandulis inplexum ingentem junctis, constare videbatur. Hos & Plexus in Puella octenni, agmine numeroso, & magnitudine conspicua demonstravi, quanquam alicubi glandularum papillæ, ex intestinorum morbo, vim passæ viderentur.

Qui vero Glandulis istis usus assignandus? Nostra fert sententia, Ab iisdem liquorem chylificationi inservientem, intra cavitatem intestinorum exstillari: quod 1°. confirmare videntur glandulosæ plexuum istorum papillæ, quæ præterquam quod foraminulis excretoriis perviæ sint, etiam nonnihil protuberantes conspiciuntur, hácque sua phasi fidem faciunt aliquid potius ex illis in cavum intestinorum emulgeri, quam ut ipsæ quippiam ab Intestinis auferant. 2. Experimento constat papillarum istarum apices, linteo molli blande desiccatos, & supposito digito nonnihil compressos, denuo guttulis, velut roscidis

pennadescere

permadescere: Præterea observare est animalia crasso & duro pabulo victitantia (ad cujus elaborationem fortiore & copiosiore liquore fermentativo opus est) plexibus istiusmodi pluribus, & numerosiori glandularum caterva stipatis instructa esse, haud levi argumento aliquid inde suppeditari, quod solidiorum ciborum massæ penitius dissolvendæ conferat.

Cuinam vero materiæ liquor iste natales suos debet? Non videtur hujus liquoris materia aliunde suppeditari quam ab Arteriis & Nervis, præter isthæc enim nulla aliæ vasa aut commeatus viæ supersunt: nec chyli lymphæque ductus huc quicquam conferre valent: quemadmodum ergo duæ sunt commeatus viæ, ita ex duplici liquorem hunc materia conflari verosimile est, una nempe ab arteriis, altera è nervis suggesta. Quoad arterias, videntur illæ pro symbolo suo serum quoddam subviscidum & glutinosum conferre: è Nervulis autem spiritum nitro aëreum, juxta sententiam Clariss. D. D. Majovv. deponi arbitror; cujus cum ea sit indoles ut ocyus Euro cuncta pervadat, nimia ejus mobilitas optime serosi istius laticis viscididitate involvi, provideque hoc pacto ad chyli elaborationem determinari videtur: Ex hoc itaque *spiritus nitro aërei cum latice seroso connubio, probabile est dictarum glandularum liquorem emergere.* Qui cum particulis nitro-aëreis, iisque ad summam puritatem evectis impraegnatus sit, jure *Fermentativus* audire potest. Atque ita hæc se habere indiciis haud obscuris me demonstraturum confido: Etenim observare est homines subinde statim à pastu levi quoddam horrore percuti, ac interdum etiam quoad extrema frigescere, insuper ad actiones quasvis aut meditationes arduas ineptos esse. Quorum symptomatum aliam vix erit in promptu rationem assignare, quam quod tunc temporis natura, de sumpti cibi digestione solicita, omnem fere sanguinis arteriosi impetum, & spirituum animalium copias, neglectis partibus exterioribus, inarterias cœliacas & mesentericas, plexus item nervorum stomachicos mesentericosque disponat: Unde fit ut sanguine & spiritibus non amplius tanta copia per universum diffusis, extrema frigescant, ac corporis ambitus, tantillæ molestiæ sensu, leviter inhorrescat: Pariter obvium est illos qui mox à pastu diu multùmque sive rerum arduarum meditationi, sive literis incumbunt, de gravitate ventriculi, δυσπεψία & intestinorum difficultate conqueri: in quantum scil. spiritus animales, animæ corporeæ instinctu, ad ventriculum & intestinorum glandulas determinati, ex istis partibus in cerebrum animæ superioris jussu revocantur: hinc istius erroris pœna universum sæpe corpus mulctatur. Quare ex his omnino concludere licet Spiritus animales nitro aëreos, & sanguinem arteriosum, in ventriculum & intestina, cibis recenter ingestis farcta copiosius quam dum inania sunt fluere: idque haud alio fine quam vt glandulis istis liquor fermentativus, ad chylificationem in intestinis perficiendam requisitus, qua par est copia subministretur.

Quod vero ad hujus Liquoris δυνάμεις attinet, etsi difficile sit explicatu quo Liquor iste fermamentivus (ex sero arterioso & spiritu nervorum nitro aëreo combinatus) sapore gaudeat, quoniam seorsim colligi, ac coram tribunali gustus examinari nequit: insuper in defunctis spiritus ille nitro-aëreus, à quo vis præcipua pendet, jam avolarit, Tamen si quid conjectura assequi datum est, nullam in eo insignem acrimoniam, nedum aciditatem stygiam, adeo nonnullis decantatam, concipere possumus, ut pote quam intestina sine labe atque doloris sensu tunicæ ipsorum nerveæ infligendo, haud perferre possent. Quare potius arbitrari fas sit liquorem istum, ratione inclusi spiritus nitro aërei, mobilissimi & penetrantissimi, quam salium aridorum corrosivorumque vi efficacem esse: Enimvero ea est particularum nitro aërearum indoles, ut massæ ciborum, etiam compactiorum, affatim ingestæ, compagem eorum prompte pervadere, atque perrupto vinculo sulphureo salino, totam massam in chylum redigere valeant.

Pro duplici autem materiæ, è qua liquor dictarum Glandularum conflatur, respectu, etiam geminus potissimum usus assignandus esse videtur, quorum qui partem nitro-aëream sive spirituosam concernit, efficacissimus est & jure princeps habetur, Serum enim arteriosum ei tantum vehiculi simúlque vinculi loco associatum, officio viliori destinatur: nempe de munere utriusque ita statuendum breviter arbitror: Quamprimum intestina ciborum in ventriculo dissolutorum massa impetum, protinus glandularum istarum papillæ, liquore fermentativo tunc plurimum turgentes, & motu intestinorum peristaltico compressæ, humorem, quem continent, per foramina excretoria copiose profundunt: quo facto, spiritus nitro aëreus è vehiculo suo & compedibus erumpens, alimenti massam pervadit, particulásque in ea sulphureo salinas adoritur, hinc bello veluti indicto, quodam fermentationis motu tamdiu invicem pugnatur, donec crassæ portiones quoad minima comminutæ, & nonnihil etiam volatilisatæ, chylum absolutissimum, ipsoque vitalitatis charactere impraegnatum constituant. Interim videtur vehiculum subviscidum, intestinorum parietibus adhærescendo, muniminis aut propugnaculi vicem explere; cavendo scil. ne salium & sulphurum, cum spiritu nitro aëreo debellantium spiculis, nerveæ intestinorum fibræ compunctæ aut vellicatæ doleant: Atque ita hæc se habere inde fit vero simile, quoniam semper muci intestinalis copia circa plexus glandulosos invenitur, imo in Ilei extremo contenta, jam aliqualem fæcum consistentiam nacta, hujusmodi muco subviscido penitus obducta ac incrustata vidimus.

Vide plura l. c.

Observatio V.

Diarrhœa Chylosa, cum atrophia, ob Lactearum mesentericarum obstructionem, Hepatis & Lienis scirrhum, &c.

Filiolus Dom. Caroli à Pilug, annum nactus cum dimidio, febri inordinata, nimia appetentia, secretione per alvum superflua, *cum materia alba permixtione*, & subsequenti macie insigni, diu & per aliquot menses vexatus, ita ut, omni diligentia licet adhibita, æger vix ossibus hæreret; vix præter animam residui quicquam haberet, vivæ mortis imago esset, &

delicatam adhuc animam ob morbi vehementiam tandem efflaret. Parentes cùm nutricem certas ob causas mutassent, semper suspicati sunt (licet Medici fundamentalibus rationibus illis aliud persuadere conarentur) morbum infantis per fascinum introductum esse.

Ut igitur ancipiti cura amplius non distraherentur, extinctus filius aciei cultri anatomici subjiciebatur. Dissecto cadaveris abdomine, ecce monstruosa illico Hepatis, pro ætatis ratione, apparuit magnitudo, quæ vix in adulto offenditur. Totam enim abdominis cavitatem occupabat, & substantia ejus præterea scirrhosa reperiebatur: Vesicula fellea erat insignis, indicis longitudinem æquans: Lienis similis ut Hepatis erat constitutio, puncticulis enim tartareis perduris undique erat refertum. Glandulæ per totum mesenterium dispersæ scirrhosæ inveniebatur, causæque mortis manifestè conspiciebantur. *G. Theophilus Bierlingius Miscellan. Curios. ann. 1671. Observ. 152.*

SCHOLIA.

Licet in specie & proprie Diarrhœa illum ventris fluxum designet quo humores sinceriores defluant, sine sanguine & chylo: hic tamen illam vocem cum M. *Sebizio* in speculo Medic. part. 4. sect. 2. c. 15. generaliter sumimus, ita ut in genere denotet quodvis alvi profluvium, à quacunque materia proveniat, à quocunque loco, & quocunque etiam modo illud fiat: Diversi humores in diarrhœa evacuari solent, unde etiam diversis nominibus salutatur: dicitur enim diarrhœa biliosa, melancholica, pituitosa, serosa, sanguinea, colloquativa; puerorum dentientium, verminantium, ut & Chylosa, quæ licet ad Cœliacam affectionem soleat referri, quia tamen plerumque, & præprimis hoc in casu, non merus & purus chylus, sed excrementis mixtus evacuabatur, non immerito Diarrhœæ Chylosæ titulus ipsi potest imponi. Hujus Cœliacæ affectionis, sive potius Diarrhœæ chylosæ causam *Fernelius* aliique venarum Mesaraicarum, Lienis aut Hepatis obstructioni adscribunt: Pecquetus rectius Lactearum mesaraicarum (quas detexit Asellius) quin & Thoracici illius ductus, à se primo inventi, statuit obturationem, Verba ejus ita sonant in nova de Thoracicis Lacteis dissert. Anat. experim. 1. p. 109. *Chylosa diarrhœa, quâ scilicet mixtus cum recrementis excernitur chylus, oriri potest* (*sicut Riolanus pater in peculiari medendi methodo cap. 48. sapienter indicat*) *ex obstructo mesenterio: nam licet sanissimum Hepar congruentissimum accendat ad optimam chylosin, aut chymosin potius, calorem ventriculo, si tamen vel obstructum fuerit mesenterium, vel humoris viscositas, intimam intestinorum tunicam lubricans, obturaverit lactearum infundibula, certum est prohibitum ingredi chylum, pariter secretum iri cum ciborum fæcibus, id ipsum necesse est obstructis Thoracicis lacteis, contingere*, Et paulo post, *Quod si multiplex fuerit Lactearum obstructio, & adversus aperientium remediorum vim pertinax, atrophiam sequi necesse est, interdicti alimenti penuria, unde nec reparantur sanguinis impensæ, nec corporis tabescentis substantia reparatur.* Prædictas obstructiones ob lactis potissimum impuritates & viscositatem ortas fuisse arbitror, quæ in exilibus illis canalibus lacteis ad caseosam duritiem & quasi coagulationem tetendit, hincque ex obturatione horum vasorum chylus ad receptaculum, & sic deinceps consequenter ad massam sanguineam interceptus fuit, tam maciem quam chyli necessario per alvum una cum recrementis fluxum excitans: symptomata, fames nimirum, sine dubio ob defectum nutritionis in partibus, quæ sui restaurationem desiderarunt, nec propter obstructionem recèperunt, oriebatur: Putamus enim, salvo aliorum indicio, naturalem appetitum excitari à bono ventriculi temperamento & animæ, omnium actionum nostri corporis gubernatrice, quæ defectum materiæ nutritivæ percipit, & ita per appetitum illam postulat: Ab experientia omnium rerum magistra informati sumus, post morbos majorem plerumque percipi appetitum, ob virium debilitatem, quas natura recreare iterum tentat. Illi qui exercitiis gaudent, & laboribus mechanicis exercentur, majori fame & appetitu vexantur quam qui otio & quieti dediti sunt, eandem ob causam: Vermes in intestinis stabulantes absumunt chylum, hinc nulla vel pauca partium nutritio, & per consequens major appetitus: Igitur cum Ferdin. Roderico p. 64. exclamamus *Fames certissima indigentiæ & absoluta coctionis primi ingesti cibi certissimum signum*: Spiritus acidi & acres appetitum quidem excitât: si autem quantitate peccent: destruunt appetitum, cum ventriculi temperamentũ evertât: in justa autem dosi assumpti, vel ante vel cum cibis, appetitum adaugent; ratio, quia ante cibos assumpti reliquias in ventriculo contentas dissolvunt, ut defectus eò meliùs percipiatur: cum cibis autem ingesti, pars concoctionis existunt, cibos citius dissolvunt, concoctionem, augendo fermentum, accelerant, & ita per accidens appetitus & sensus absumptionis causa existunt. Distinguendum igitur inter causam coctionis & causam appetitus, quam animam salutamus. *Febris inordinata*, alterum symptoma, à viscerum & vasorum obstructione, ut & tartari copia istas obstructiones generantis, inæqualiter effumantis quasi & ebullientis, calidósque vapores in totum corpus mittentis, originem trahebat. *Idem ibidem.*

Glandula per totum mesenterium scirrhosa) Quamquam vitium fuerit Hepatis & Lienis, rectè tamẽ causa mortis in mesenterium obstructum rejicitur, quod sæpe longorum latentiumque morborum sedes est, vt frustra quandoque ad lienem aut hepar mali prima labes & origo referatur, Et ne cui mirum videatur si ad mesenterium recurrendum sit, quod non sit credibile ab uno Hepate tam multam colluviem provenire, habemus nobis suffragantem *Galenum*, qui cap. ult. lib. 3. de loc. agnoscit quasdam mesenterii affectiones, à quibus qui ægrotarent, Mesaraici appellarentur. Quidam veterum cùm perfectè confectum in ventriculo cremorem animadverterent, & talem ferè dejici, nec à mesaraicis suctum devectúmque, ut fieri solet, falsò mali causam mesenterio attribuentes, sic laborantes mesaraicos vocabant, sed male, & ideo hoc *Galenus* redarguit; Nam cùm attractrix Hepatis languet, nil per mesaraicas attrahitur ab Hepate, ideo accusari non debet mesenterium sed Hepar ipsum: Contra tamen afferri potest, Cùm chylus mitificatus excernitur, nec ad Hepar devehitur, an ideo attractricis Hepatis id vitio fit? Nunquid sæpe fluorem

rem alvi videmus obstructo mesaræo, facultatibus Hepatis etiamnum integris? Non sequitur ergo ideo convinci posse Hepar laborare cùm chylosa dejiciuntur, verùm quidem illud cùm facultas attrahendi Hepatis ægra est, attractionem per mesaraicas, tanquam per manus officiales non fieri, non obstructæ viæ ratione, sed partis principis, mesaræi ministerio utentis vitio: Et veteres, qui mesaraïcos appellabant illos, non abs re fecerunt; Sic & *Galenus* & veteres illi culpa non vacant: si quidem & chylosa dejici possunt, solo vitio mesaræi non deducentis: aliquando ipsius Hepatis vitio, cùm mesaræum incolume sit: Præterea mesaræum pars est naturalis: omni parti naturali suæ actionis vis est, & per protopathiam laborat: hinc fieri potest ut etiam laborante Hepate mesaræon suum officium faciat, Et contra incolume potest esse Hepar, læso mesaræo: Nec est quod quis parum interesse dicat sit ne affectum mesaræum an Hepar, cùm chylosa dejiciuntur, nam magna partium est affinitas, & unius affectio facile in aliam redundat: Nos autem contra sentimus, si quidem si in mesenterio aut tumor & obstructio sit, cujus occasione chylus ad portas non devehatur, alia ratione curandum erit, quàm si Hepatis sola attracticis infirmitas in causa sit; Et nos vidimus chylosas dejectiones non affecto Hepate aliquo insigni vitio, sed sublatis multis quæ mesaræon occupabant obstructionibus, tandem cessavit chylosa dejectio: Sic non sequitur, Chylosa dejectio est, necessario itaque vitium Hepatis convincitur, Sic in uno sensu vera opinio *Galeni*; in altero veterum opinio excipienda: Porro si velis discernere an inflammatio & erysipelas mesaræon occupet, sciendum tunc non solum excerni talia, qualia in Hepatis imbecillate, cùm ad se cibum non trahit excernuntur, sed præterea saniosum quid: Sic cùm Hepar non inflammatum est, & si cum chylosis excrementis saniosum quid excernitur, ad mesenterium hoc referendum: Cæterum incredibile dictu est qualia excernantur dum mesenterium per intestina congestam in se colluviem deponit. *Ballonius cons.53.l.1.*

Cum materia alba permixtione) Quam chylosam indicat *Bierlingius*: Sed notandum aliquando in excrementis per alvum secedentibus mucaginem quandam excerni, puri similem, quæ tamen verum pus non est; qualis sæpe cum urinis excernitur, puriforme sedimentum referens: quæ excretio contingit iis quibus longæ & maximæ fuerunt mesenterii obstructiones, & longus morbus: nam humores qui pepasmum admittere non potuerunt, tandem in mucorem versi sunt, qui pus referat: Quod & observavimus in nutrice quadam, quæ ex longo morbo incidit in fluxum alvi perennem, cruentum, mistum: tandem secedebat alvus reddens aliquid pulti simile, cùm præcederent dolores alvini colicis similes crudelissimi, cùm inappetentia esset, summus marcor, præterea acerbissimus dolor ad regionem ventriculi & totius abdominis, & qui minimo blandissimoque digitorum pressu exasperarentur; Quod notat *Hipp.* in Coacis, Hepar dolentes, os ventriculi dolentes, soporosi, rigorem habentes, alvum turbatam, tenues, cibum aversantes, purulenta per alvum excernunt. *Ballonius lib.1. consil. 25.*

Observatio VI.

Diarrhœa, Lienteria, Hepaticus fluxus cum febre vehementi, ab omnimoda conversione Ilei intestini, gangræna cum aliis infecti, Pancreatis duritie, Splenis & Hepatis vitio &c.

HOmo tres septimanas afflictus complicatis morbis, Hepatici fluxus, Lienteriæ & Diarrhœæ biliosæ, comitatis acutissima febre, curæ commissus fuit quatuor Medicorum, quorum consilio plebotomiam, catharsin & clysterem sustinuit, quantum eis conducere judicabant, sed tandem ita in peius morbus ejus degenerabat, ut motu, sermone & sensu æger privaretur, & evomeret quæcunque ore hauserat, quare desperantes, idque declarantes coram pluribus viris celebribus, consentiebant in *Experimentum Transfusionis*, à necessariis ægroti propositum, tanquam ultimum refugium, omnino nolentibus refugere rem probabilem quæ à morte redimeret Virum morti proximum: Dom. *Dionysius & Emmerey* rogabantur ut hujus operationis curam gererent: Illi vero considerantes ægri statum deploratum, omnino renuebant tentamen illud aggredi, allegantes Transfusionem non posse restaurare partes solidas, vel mederi gangrænæ, qua verisimile erat intestina ejus esse affecta, debuisse eam adhiberi citius, eóque ipso tempore quando Æger passus fuerat ingentes sanguinis evacuationes: Sed iis omnibus nihil obstantibus, obnixe rogabantur ut desiderio ipsorum satisfacerent & non sinerent amicum eorum mori antequam adhibita remedia quævis possibilia: Illi itaque hac instantia solliciti, honore & salute sua asserta per declarationem supra memoratam Medicorum, & consensum eorum in tentamen hujus Experimenti, transfundebant in venas ejus exiguam quantitatem sanguinis Vitulini, idque tempore matutino, quo facto, licet æger jam pateretur lethargiam & convulsiones, & debili depressóque admodum pulsu gauderet, ecce tamen inexspectatum eventum; Pulsus ejus in momento elevabatur & vegetior fiebat, convulsiones ejus desinebant, vivide ipse contemplabatur adstantes, colloquebatur apposite in diversis linguis cum is qui ipsum alloquebantur, & profundo placidóque somno obruebatur: Experrectus post tres quadrantes horæ, hauriebat aliquot juscula in diei istius partem reliquam, nihil evomens, nec ventrem exonerans, cum tamen per tres priores dies nihil potuerit ore assumere, neque refectus fuerit vel minima intermissione profluvii ventris sui ab initio morbi ipso: Cùm

hæc conditio ægri perseverasset xxiv. horas, robur ejus denuo diminuebatur, pulsus remittebatur & profluvium ventris redibat; Tum amici illius Transfusionis reiterationem urgebant, qua tandem proximo mane peracta, æger revera recuperabat nonnihil vigoris, sed haud diuturni, nam etiamsi tunc optime jusculum suum assumpserat, sine vomitu, profluvium tamen ventris persistebat, & circa meridiem magis in peius declinabat, donec circa quintam horam vespertinam moreretur sine ulla convulsionum observatione.

Cadavere ejus dissecto, Ileon ejus comperiebatur conversum à capite ad calcem, & infra nodum illum ad Anum intestina omnia erant livida, gangræna corrupta & extreme fœtida: Pancreas ejus summe durum erat, & ita obstructum ut *succo Pancreatico non fuerit liber transitus qua se diffunderet in intestina*: Splen ejus admodum crassus erat, & Hepar grande & alicubi lividum: Cor valde siccum & quasi tostum: Reperta vena, qua Transfusio fuerat facta, à sectione in brachio usque ad cor, nihil penitus sanguinis offendebatur, uti nec in aliis venis, nec in ventriculis cordis, quandoquidem exiguum illud sanguinis infusi fuerat imbibitum à carne ejus inflammata & arida.

SCHOLIA.

Experimentum Transfusionis &c.) Cheirurgia aliter Infusoria vocatur: Experimentum autem id licet fuerit conceptum in aliis regionibus, notorium tamen est primo omnium fuisse editum in lucem in Anglia, ubi quidam viri ingeniosi Regiæ Societatis, primum illud emiserunt abhinc aliquot annis (ut apparet ex eorum ephemeridibus) & Anatomicus ille peritissimus Dom. *Louverus* in praxin deduxit, tum inventione methodi Operationis, tum felici exsequutione ejusdem: qua in re mox eum consequuta sunt varia fausta Tentamina, facta manu periti Doctoris *Edmundi King* & aliorum.

Ab illis sequenti modo peractum fuit, Præparata agni arteria carotide, inseruimus tubulum argenteum in calamos, qua sanguis proflueret in patinam, sic spatio fere unius minuti, 12. circiter unciæ sanguinis agnini profluebant in patinam, quo instrueremur aliqua ratione in quantitate sanguinis mox transfundendi in hominem, Quo facto, cum aggrederemur præparationem venæ in viri brachio, vena videbatur ratione illius tubuli, quem inserere proposueramus, justo tenuior, adeoque alio usi sumus tertia circiter parte tenuiore, ab extremitate tenui: Deinde venam incidimus, methodo ante edita num 28. (vide infra) quam methodum observavimus sine ulla alteratione, Et secta vena in brachio viri, non minori facilitate quam qua communis modus venæ sectionis perficitur, inde emisimus sex septémve uncias sanguinis; deinde infiximus tubulum nostrum argenteum in dictam incisionem, & inseruimus calamos inter duos tubulos, ad derivandum sanguinem arterialem ex agno in venam viri: Sed sanguis ille unius fere minuti spatium in tubulis & calamis moratus fuerat antequam in brachium irrumperet, deinde libere manabat in viri venam, spatio minimum duorum minutorum, ita ut sentiremus tactu pulsum in dicta vena juxta extremitatem tubuli argentei, quanquam patiens dicebat se non sentire calorem sanguinis (quem patiens alius in Gallia sensisse fertur) quod optimo jure imputetur longitudini tubulorum, per quos sanguis manabat, eo ipso tantum à colore suo remittens, ut ejus temperamentum sanguini venali quam optime responderet, &c. Vir ille peracta hac operatione non minus quam durante illa bene se habuit, & exhibuit Relationem sua manu subscriptam, magis extollens beneficii illius magnitudinem, quod se per Experimentum illud recepisse autumat, quam nobis hactenus æstimare licet: Post tres quatuorve dies hujus Experimenti repetitionem instantissime petiit; verum nos rectius judicavimus operationem illam longius paulo differre.

Methodus vero præparandæ venæ in homine hæc est, à Domino D. Egmundo King. proposita: Instrumenta sunt tantum *Fistula argentea* & *Obturamentum argenteum*, cujus una extremitas obtusa, & altera plana, ut eo melius tractari queat, & jam adhibita sunt cum felici successu in Brutis: Methodus breviter descripta hæc est. Postquam arteria est præparata in Agno, capra &c. fiat Ligatura in brachio &c. hominis, (satis valida, quæ turgidam reddat venam) eo in loco ubi intendis inserere minorem extremitatem Fistulæ argenteæ, quæ ita est adaptanda ut Obturamentum argenteum, intrusum in fistulam, vergat nonnihil extremitate obtusa ultra alteram extremitatem Fistulæ illius: Hoc facto, divide cutem partis eo modo quo solet fieri in sectione Transitus, exacte è regione venæ secandæ: Tum seca venam subtili scalpro Chirurgico, aut, si vena appareat egregie elevata (imprimis si tenuis sit cutis) poteris utramque secare, si volueris, secundum modum phlebotomiæ usitatum: Quo facto, pulset assistens digito suo, aut aliter venam, paulo infra orificium, ne sanguis ascendat: Hoc positu servato, insere obtusam extremitatem fistulæ sursum in venam, insertam tene cum cute arcte inter digitum tuum & pollicem, deinde extrahe ex fistula obturamentum, & in sere Tubum, per quem sanguis arteriæ est transfundendus ex animali emittente, cætera fac secundum methodum hujus Experimenti notissimam

Multa contra hanc Transfusionem objiciuntur, Sed hoc non minimi est ponderis; Quidam scilicet autumant magnam esse differentiam inter carnem qua vescimur, & sanguinem transfusum immediate in venas: *Illam* magnam subire alterationem *hunc* minime, Author replicat Trium primariarum digestionum alimenti, Primam confectam in stomacho non esse magni momenti aliarum respectu, confectarum ex chylo & sanguine, in corde, hepate omnibusque partibus nutrimenti capacibus: Quam rem illustrat dicens, sicut concoctio quæ fit ex succis terræ, in radice & corde stipitis arboris, non tantum confert ad productionem hujus illiusve fructus, quantum ultima filtratio quæ conficitur ex illis succis in tenuibus fibris surculorum: Ita etiam omnes illas digestiones creditas fieri in stomacho & corde, vel hepate animalium, non tantum conferre ad conciliandum particulis alimenti illas figuras, quas requirunt ad conversionem in substantiam humanam, quantum diversitatem *Pororum* qui eas ultimo omnium

nium cribrant & dispergunt in ossa, cartilagines carnem aliásque partes, in quibus antiqui ob hanc rationem admittebant, tot differentes Assimilantes facultates: Nunc, *inquit*, licet sanguis recens infusus nō subeat primam concoctionem, confectam in stomacho, subire tamen duas alias complures circulationes cum nativo sanguine perficiendo, adeóque nihil absurdi obstare quominus transformetur in substantiam humanam, &c.

Neque solum sanguis transfunditur in venas hominum, sed & alii liquores, Alterationis & Purgationis gratia; Affert Experimenta Doctor Fabritius in Epistola Gedano missa, in qua civitate Medicinam facit: Quandoquidem magno desiderio tenebamur experiendi quales effectus secum ferret Chirurgia infusionis liquorum in venas humanas, tribus idoneis subjectis semet in Xenodochio nostro offerentibus, commodum duximus in istis tentamina istius rei instituere; Sed considerato medicamenta Alterantia spem exiguam præbere manifestæ operationis, convenientius & magis conspicuum Experimentum in Laxativis fore existimavimus: quare infudimus per syphonem duas circiter drachmas ejusmodi medicinæ in venam medianam brachii dextri: Inter patientes erat miles validus & robustus, periculose infectus *morbo Gallico*, & sufferens horrendas exostoses ossium in brachiis suis: Ille liquore cathartico infuso conquerebatur de ingentibus doloribus in cubitis suis, valvulæque brachii ejus adeo sensibiliter tumebant ut cogeremur leni compressione digiti stringere tumorem illum versus humeros ægri: Quatuor circiter post horas medicina operari incipiebat, non cum grandi molestia, & in operatione persistebat proxima die sequente, adeo ut quinque sedes post infusionem habuerit, easque non leves: Sine ullis aliis remediis adhibitis exostoses illæ abibant, neque morbi supra memorati ulla reliqua sunt vestigia. Alia duo Tentamina instituta fuerunt in altero sexu: mulier xxxv. & ancilla virgo xx. annorum horrendum in modum affligebantur *Epilepsia*, ut parum boni de cura illarum sperare daretur: Ambæ illæ subibant hanc operationem, qua in venas earum infundimus laxativum medicamentum, dissolutum in spiritu AntEpileptico: Prima harum aliquot horis post Injectionem lenes habebat sedes, & postridie illius diei Epilepticæ convulsiones subinde redibant, sed multo lenius, tandem omnino evanuere: Altera autem, nempe ancilla, eo die quatuor habuit sedes, & aliquot postridie, sed aëri se committens, & frigus contrahens, nec observans diætam, semetipsam perdidit. Notatu dignum est omnibus commune fuisse, vomere mox post infusionem, idque violenter & frequenter: *Ex Actis Philosophicis Anglicæ Societat. Regiæ anni 1667. pag. 246. 257. 264. & 269. ubi Plura.*

D. Fabritius (Medicus Dantiscanus) concessa venia tentandi Experimentum in quibusdam extreme infectis lue Venerea, venam secuit & sanguini infudit quædam medicamenta, quo experimento in duobus tentato, alter convalescebat, alter moriebatur: Idem mense sequenti repetiit Experimentum infundendo medicamenta alterantia in venas dextrorum brachiorum trium ægrorum, quorum unus erat *Arthritide* contortus membrisque fractus, Secundus extreme *Apoplecticus*, Tertius *Plica Polonica* ad extremum invalescente laborabat: Hujus experimenti successus talis fuit, *Arthritide* æger postridie satis bene habuit, & brevi post operi accingebatur, profitens se curatum: *Apoplecticus* nullum exinde sensit paroxysmum, Et plurima ulcera ex *Plica* exorta sanata sunt, & hi ambo potuerunt opera sua exercere: Hæc experimenta facta in Nosodochio Dantiscano anno 1668. *Ibidem pag. 279.* Ejus usum transfert & Excell. *I. Daniel Major* (qui amplo volumine de ea scripsit, Inventionísque gloria adscribitur) ad virium restaurationem, ubi cætera prælidia incassum adhibita sunt; Sic in Prodromo §. 11. Deliberavi mecum, *ait*, annon medicationis scopo in Chirurgia, adhibere talem aliquam Fistulam conveniat, qua patientibus quibusdam ægris, morti quandoque proximis, atque cum reliqua auxilia pleraque, quamvis canonica, imprimis Pharmaceutica, incassum sunt adhibita, Aperitivus aliquis liquor, exquisitæ subtilitatis, & balsamicæ virtutis, in venam prius sectam, unde modicum sanguinis eductum sit, insufflari per tubulum aureum vel argenteum possit, spiritu oris adhibito, vel intrudi in eandem & adigi, ope manus comprimentis, tanquam in clystere vesiculam, medicamine liquido repletam, & latiori fistulæ parti affabre connexam. Quicunque, *addit* §. 18. necessariam interdum intelligit, penes agonizantes, intercepti sudoris restitutionem, per prælidia communia desperatam; Invento meo necessitudinem omnem non derogabit.

Conditiones autem & Requisita ad Administrationem hæc requirit, (1.) ut Medicus in qualemcunque eventum authoritate publica præmuniatur. (2.) ut remedia quædam Canonica frustraneo successu adhibita fuerint: (3.) Ut brachium vel Pes ante phlebotomen linteis calidis contricetur, vel vino calido, aut aqua sambuci, cum spiritu vini camphorato foveatur. (4.) Ut Ligatura brachii à Chirurgo duplex fiat, sed successive. (5.) Ut venæ sectæ foramen digito statim comprimatur, & sic aliquamdiu clausum constet, donec Instrumentum Infusorium applicatum sit, ne interim multum sanguinis extillet: Aut (6.) si forte plusculum ejus profluat, ne tamen ultra ℥ij. aut ℥ß. emanet: Nam (7.) tantundem liquoris fere in vesicam infufflandum fuerit. (8.) Ut trajectio liquoris non unico dextræ impetu, vesiculam exprimentis, sed moderate fiat: (9.) Ut transitus illiusdem adjuvetur utcunque, successiva compressione brachii a loco sectionis sursum usque ad axillam: Nec non (10.) ut partibus oppositis ventosæ quædam applicentur, quarum utilitas alioquin in revellendis variarum partium hæmorrhagiis nimiis non satis prædicanda est. (11. (Ut æger admittendæ v.s. non admodum inassuetus sit. Imprimis (xij.) ut pulsus utcunque adhuc constet.

Hinc §. 22. in variolis, morbillis, febribus malignis aliis & Exanthematicis, ac in illo Pestium genere quo sanguis à venenoso miasmate non tam liquatus quam congelatus mortem infert, Chirurgiam Infusoriam posse suscipi, ægrumque sic eripi ex manibus Parcarum existimat.

Ad illustrationem huc afferenda quæ de Chirurgia Infusoria habet Scientissimus, *G. Schottus* lib. xi. mirab. miscell. c. 21. p. 891. Non ita pridem, *ait*, à magno quodam Principe intellexi experientia deprehensum in Anglia: Hominum aliorúmque animalium corpora purgari posse pharmaco purgativo, per apertam phlebotomica lanceola venam infuso in hunc modum: Vesicam vel utrem implent purgativo liquore; collo ejus fistulam subtilem ita accommodant ut per eam expressus è vesica liquor transire queat: Venam in brachio, aut crure, aut quovis alio membro aperiunt: Fistulam in apertam venam

venam intrudunt, vesicam comprimunt, & per fistulam contentum liquorem venæ infundunt, venam tandem diligenter claudunt: Post horas aliquot per secessum emittuntur Sordes non secus ac si per os in stomachum purgatio fuisset suscepta: Experientiam fieri curavit paucis ab hinc annis Princeps, quem dixi, in cane, certissimo successu: Alteri cani eadem arte intra venas curavit infundi vinum Hispanicum, quo infuso canis primum in saltus & tripudia effundebatur, tum ebriorum more titubabat, demum procumbens in somnum solvebatur donec crapulam edormiisset.

De Eadem ad Clar. J.D. *Majorem* scribit Clar. J. Jac. *Saebs* Quid Circulatio sanguinis, *inquit*, momenti habeat apprime docet Experimentalis Collegii in Anglia solertissima industria & Experientia, quæ invenit purgantia, absque ulla oris admomotione, beneficio sanguinis circulari vires suas exserere: Id experimentum oculatus testis, Geneross. quidam Comes mihi narravit oretenus, qui illud coram Principe Palatino, Ruperto, exerceri conspexerat: Modum talem aperuit: Paratur ex ossiculis femorum alaudarum, canalis aut fistula, ad modum fistularum quæ in injiciendis clysteribus vesicæ bovinæ adaptantur: Liquor purgans, aut, pro libitu, alio modo alterans, vesicæ parvæ, præcipue ex carpione pisce, inditur; hinc vena in manu aut brachio, aut crure cum parvo foramine inciditur: E fistula dicta, vesicâque, foramini intrusa liquor infunditur, vesicam ne sanguis exiliat comprimendo: Injecto liquore foramen clauditur & ligatur: sic intra horam sanguis, liquore purgante imprægnatur, cordi ope circulationis vires communicat, & Purgatio feliciter instituitur.

Transfusionis Experimentum, emisso sanguine ex cane scabioso in sanum.

Hoc fuit effectum per *M. Thomam Coxe*: Acquisivit canem villaticum hibridem, vetulum, totum scabiosum, mediocris staturæ, & postquam eum cibavit aliquot horas ramentis casei & lacte, præparavit venam Jugularem, quemadmodum solet præparari arteria carotis Animalis emittentis, non in alium sane finem quam ut experimento definiret infectionem sanguinis Recipientis: Tum obduxit collo canis ligaturam in tantum firmiter contractam, quantum ipsi permittebat timor ipsum lædendi, quo sanguis Venalis, qui tardius movetur & effluit quam Arterialis, majore cum impetu effunderetur: Hoc facto accepit juvenem Canem sagacem coturnicum, atque præparavit ejus venam jugularem ut præparatur in animali recipiente, sic ut pars venæ ad cor vergens reciperet sanguinem canis scabiosi, Et pars ejus ad caput tendens emitteret proprium sanguinem in patinam: Utrisque sic præparatis & collatis rite, laxavit nodos ductiles, & frequenti compressione colli (præter ligaturam quam fecerat) ob lentum cursum sanguinis Venalis ex animali emittente, transfudi circiter 14. vel 16. sanguinis animalis infecti uncias, in venas canis sani, quantum conjicere licebat per quantitatem sanguinis effusi in patinam ex animali Recipiente: supponendo animal recipiens emittere circiter tantum sanguinis quantum suppleat animal emittens: Experimentum hoc nulla omnino consequebatur alteratio in Cane sano, Sed scabiosus spatio decem vel 14. dierum elapso perfecte sanitati restituebatur: Qui effectus non sine ratione probabili expectari poterat ex notabili illa evacuatione sanguinis, quem emittebat, Et forsan Experimentum illud citissimum & præsentissimum, seu remedium certissimum fuerit contra ejus generis morbum quo canis ille infectus erat, tam in hominibus quam brutis. *D. Edmund. King, in Actis Regiæ Societatis Anglicæ anni 1667. pag. 75.*

Relatio quorundam Experimentorum Infusionis Liquorum in venas Animalium, factorum per D. Fracassatum *Doctorem in Academia Pisana.*

Facta infusione Aquæ fortis dilutæ in Jugularem & cruralem venam Canis, Animal extemplo moriebatur: Eòque secto omnis sanguis in vasis erat fixus, sed haud ita in intestinis, Observabatur etiam magna vasa crepuisse, forte molimine naturæ, *ut in plerisq; omnibus Apoplexia mortuis vasa Pulmonum rupta inveniuntur.* Circa quod Experimentum Author has suas prodit animadversiones, 1°. Apoplexiam, cum sæpe originem trahat ex simili coagulatione sanguinis (prout compertum fuit ex sectione personarum illo morbo mortuarum) forsitan curari posse opportuna infusione Dissolventis alicujus in venas: 2°. Probabile esse illud secretum, quo Dom. de Bils dissecuit animalia sine ulla effusione sanguinis, consistere in tali quadam infusione.

2. Postea infusus fuit in alium Canem Spiritus Vitrioli, quod experimentum non tam cito prodebat effectum suum, Animal enim lamentabatur aliquandiu & spumabat more Epilepticorum, vehementique & citata respiratione aërem trahebat; Observantique pectus ejus, facile liquere poterat Canem multum pati; quo tandem mortuo, reperimus sanguinem ejus fixum in venis, & grumosum instar fuliginis.

3. Tum infusum fuit in alium canem Oleum sulphuris, Ille vero non moriebatur, quanquam Infusio illa in eum diversis vicibus fuerit reiterata, Et vulnere clauso, canis dimissus, per singulos cellæ angulos discurrens quærebat quod ederet, cúmq; quædam ossa invenisset, mira aviditate cœpit occupata rodere, quasi liquor ei excitasset grandem appetitum.

4. Alius Canis, in cujus venas infusum fuit oleum Tartari, non tam felicem passus est successum: Post multas enim lamentationes, simul totus turgidus moriebatur: Cum sectus esset, Spectatores mirabantur sanguinem ejus non esse coagulatum, sed è contrario solito fluidiorem & floridiorem: Quo ipso videtur innui nimiam sanguinis Fluiditatem, non minus quam coagulationem mortem inferre.

Confirmatio memoratorum Experimentorum per Clar. Robertum Boyle Medicum Anglum.

Mentionem faciam Experimenti mihi facti ex instituto in sanguine adhuc calido, recens ex animali emisso, scil. Injecta pauca *Aqua forti*, vel *Oleo Vitrioli*, seu *Spiritu Salis* (usitatissimis menstruis acidis) in sanguinem, Illum non tantum statim perdere purum suum colorem, & nancisci *luteum*, sed & in momento coagulari, cum tamen subtilis spiritus urinæ, abundans sale volatili, cujus generis est Spiritus Salis Armoniaci, commixtus calido sanguini, eum non tantum non coagulet, sed nec ejus colorem corrumpat, quin potius floridiorem solito efficiat, fluidum conservet & à putrefactione diu arceat: Ex hoc Experimento ostenditur amicitia volatilium spirituum cum sanguine.

Methodus

Methodus observata in Transfusione sanguinis ex uno animali in aliud, quam primus D. D. Lowerus Oxonii in praxim deduxit.

Primo accipienda est Arteria Carotis canis, vel cujuscunque alterius animalis, cujus sanguis in alterius vel ejusdem speciei animalis corpus transfundendus est; Illa à *nervo octava Junctura* separanda & ad unum circiter digitum nuda exponenda: Deinde in superiori Arteriæ parte firma ligatura facienda, quæ minime laxanda sit ad digitum manum interius, nempe versus cor: alia adhuc ligatura opus est cum nodo ductili, quæ & constringi & laxari possit prout opus fuerit: His duobus nodis confectis, sub Arteria inter utramque ligaturam duo fila trajicienda, & arteria secanda, eique exigua penna immittenda, & Arteria supra caulem, obturamento exiguo claudendum, duobus illis filis firmissime liganda; postea ad sesqui digiti longitudinem alterius canis vena Jugularis detegenda, & nodi ductiles in utraque extremitate faciendi, inter quos duos digitos infra venam duo fila, eo modo quo in arteria factum, trajiciantur: Hoc facto fiat venæ incisio, & simul duo caules inserendi, alter in partem inferiorem, ad recipiendum sanguinem alterius canis, cúmque ad cor derivandum, alter in partem superiorem venæ Jugularis, à capite procedentem, per quem sanguis secundi canis emanare possit & promanare in patinas: Hi duo caules hac ratione constituti obturentur aliquo obturamento, donec eos aperiendi opportunitas adsit: His omnibus ita præparatis, canes, alter quidem ad alterius latus convenienter sunt alligandi, ita ut immitti possint caules in singulos alios: Quoniam colla canum tam prope admoveri nequeunt quin duo tresve alii caules prioribus duobus inserendi sint, quo sanguis unius ad alium deferri queat; postea caulis ille qui in venam Jugularem primi canis descendit, aperiendus est, & alter etiam qui ex secundi canis arteria procedit, atque ita duobus tribusve caulibus invicem insertis, prout opus fuerit, caules illi inserendi: Hoc facto nodi ductiles laxentur, & illico sanguis cum impetu transfundetur per caules, perinde ac per arteriam aliquam; & eodem tempore quo sanguis in canem defluit, reserandus quoque est alter caulis, qui a parte superiori venæ ejus jugularis descendit, (facta prius ligatura circa collum, aut saltem digitis altera vena Jugulari compressa) eodémque tempore sanguis in patinas emittendus (non quidem continue, sed prout vires id permittere posse judicabuntur) donec alter canis clamitare, infirmari, convulsiones pati incipiat, & denique lateri incumbens moriatur: Tum vero duo caules venæ Jugularis ex cane eximendi, & nodo ductili arcte constricto, abscindatur vena (id quod bene fieri poterit absque ullo malo cani inferendo, quoniam venarum Jugularium una sufficit deferendo sanguini ex capite partibusque superioribus, propter latam anastomosin, in qua duæ illæ venæ Jugulares versus laryngem coeunt) Quo facto pellis rursus consuenda & canis dimittendus, qui de mensa prosiliet, se succutiet, & quasi nihil mali perpessus fuerit, aufugiet. *Ibidem in Actis 1666. pag. 382. D. Egmundus King*, faciliorem & tutiorem modum invenit, scil. per venas, ita ut neutrius vena secetur: *Vide Acta anni 1667. p. 72.*

Anno 1667. Maij 8. Bononiæ habitum fuit hoc Experimentum, Aperta fuit arteria caroris Agni, & sanguis fuit permissus emanare quamdiu potui in dextrum ramum Jugularis venæ alterius agni, ex quo ante exhaustum fuerat tantum sanguinis quantum indicabatur posse suppleri ex agno ejusdem magnitudinis, cujus sanguis usque ad mortem emittendus fuerat: Postea duæ ligaturæ fuere factæ proxime invicem, in vena Agni qui receperat sanguinem, & hæc vena inter duas ligaturas totaliter secta fuit, ut videretur quid inde accideret: Hoc facto agnus solutus fuit, qui sine ullo indicio infirmitatis circumambulabat & sequebatur eos qui fecerant operationem: Post id diu vixit, & vulnere sanato crevit instar aliorum agnorum: Sed 5. Janu. 1668. mortuus est, & stomachus ejus repertus fuit plenus corrupto alimento: Collo dissecto, ut videretur quid evasisset ex vena totaliter persecta, inventum fuit eam semet junxisse proximo musculo per quasdam fibras, & superiorem partem istius venæ communicare cum inferiore ope ramusculi, qui aliqua ratione suppleret defectum totius trunci.

Aliud experimentum factum fuit 20. die Maij, transfundendo sanguinem Agni in venas canis Hispanioli, mediocris quantitatis inter alios ejusdem generis, ætatis 13. annorum, qui supra tres annos penitus surdus fuerat, ita ut ad maximum quemque sonitum nullum præberet indicium auditus: Parum obambulabat, & adeo debilis erat ut non posset pedes suos erigere, & nonnisi traheret corpus suum antrorsum: Post Transfusionem in eo exercitam remansit ad spatium unius horæ in mensa ubi adhuc erat alligatus, sed postea desiliens abiit quæsitum suos heros: post duos dies foras abibat, perque plateas vagabatur, nec amplius trahebat pedem suum, ut ante fecerat: Appetitus quoque ad cibum rediit & plus avidiusque edit: sed quod magis mirum, ab eo tempore præbebat indicia auditus sui, rediens aliquando ad vocem suorum herorum: Die 13. Junii fuit ferme penitus liberatus à sua surditate, & apparuit infinities magis jucundus, quam ante operationem, Tandem 20. die ejusdem mensis prorsus recuperavit auditum suum, attamen ita ut vocatus retro iret, quasi vocans procul abstitisset: Sed id non semper evenit, interea semper vocatus audiebat. *Ex Italicis Ephemeribus Eruditorum.*

Ut Succo Pancreatico non fuerit liber transitus) Juxta Clar. *Franc. Sylvii Doctrinam*, Vix in universum succi Pancreatici motus ad tenue intestinum inhibetur (quod contingit à ductus ejus maximi mediique insigni obstructione, à pituita glutinosissima circa ipsius orificium hærente, ibidémque coagulata & impacta) quin à succo perpetuo accedente mox iterum solvatur, aut in præsens vitæ periculum conjiciatur æger, Cui an non inde mors inexpectata superveniet subinde, quis prudens negabit, aut observatione accurata in mortuorum cadavere, hócque ductu in antecessum facta temere asseverabit? Memini certe (addit vir Clar.) visam mihi aliquando glutinosam copiosamque in hoc Ductu hærentem adhærentémque pituitam, nec facile inde cedentem ac removendam: *Vide cap. 30. §. 61. & seq.*

Qua se diffunderet in intestina) Succus Pancreaticus facilius & ocyus movetur, ubi solito aquosior erit & fluidior, cujus causa erit multus potus aqueus & diureticus, qualem præbent salia volatilia & acidulæ multæ: unde deducendi forsan inter alios effectus ipsarum mirabiles: Alvi quoque fluxus tam frequens, ut plurimum Ægris conveniens, raro noxius; quatenus properant non tantum per renes ad vesicam, verum per Pancreas quoque

quoque tenue intestinum: Nec tantum fluidiorem præstant succum Pancreaticum, sed ipsum reddunt quoque minus acidum vel austerum, frequentissimum segnioris & adstrictæ alvi causam, quocirca & diluuntur facile alvi excrementa, & ad descensum præcipitatur magis solito ipsa bilis. *Idem cap.* 54. §. 8.

Observatio XII.

Fluxus ventris æruginosus à vitiosa Hepatis & Lienis constitutione &c.

Anno 1629. Septembris v. dissecuimus cadaver militis cujusdam Germani, qui ferme per annum integrum languerat *fluxu ventris æruginoso*, tussi sicca & insigni dyspnœa &c.

Mortuo eo *Omentum*, ac *mesenterium* fuit repertum *ferme absumptum*, ita ut intestina sibi invicem adnata, vel potius nullo ordine inter se confusa essent, parvulis villis hinc inde enatis; Lien erat contractus in minimam pilæ magnitudinem, ita ut renes subjecti longe majores essent: *Iecur tam varii* erat *coloris*, luridi, pallidi flavi ac viridis, ut miraculo spectantibus nobis esset: *Cystis* fellis longe major solito repleta ac *distenta* erat *bile æruginosa: Ventriculus ac intestina erosa*, insignem quoque hujus humoris copiam retinuerant: Præterea è vitalibus dexter lobus pulmonis costis & diaphragmatis erat adnatus, ut invicem continui viderentur.

Scholia.

Videant Lectores num mirum sit difficiles hic esse curationes, cum tot simul mala concurrant, quod non uno hoc in subjecto sed plurimis reperi: Et hoc præstat nimius potus maledicti Arac, ex Oryza & olothuriis confecti: Et quoniam dicunt scriptores physici leporem marinum (qui, ut & Sæpiæ, de holothuriorum sunt genere) venenosa ac peculiari qualitate pulmonem erodere, lubens in sententiam descendo omnes istas immundities eandem tabificam vim habere. *Iacobus Bontius Medicina Indor. libro tertio, observat.* 7.

Fluxu ventris æruginoso) Præter irritationem ab alimenti fecibus, intestinis inductam, qua fibræ carneæ, tunicam mediam contexentes, in Vermiculationes crebras & fere continuas accientur, insuper accedunt stimuli quidam alii, & varia incitamenta, quæ pro data occasione contractiones excretorias intendunt aut accelerant, & non raro in convulsivas adigunt, ita ut Alvus contenta sua confertim & impetuose, & quasi à cathartico proritata ejicere cogatur: Sunt autem intrinseca hæc alvi irritamenta, imprimis Alimenta incongrua aut immodica, Chyli degeneris corruptelæ, Sanguinis & Succi Nervei recrementa, copiosa, vel acria è glandulis aliisque viscerum emunctoriis, & præcipue è cysti fellea atque ductu Pancreatis exudantia: quinimo serositates aut superflui humores, vel incongrui è cruore & Nervoso genere, vel habitu corporis intus restagnantes: De præcipuis horum speciatim dicamus: Alimenta, si quando inter coquendum pervertuntur aut subigi nequeunt, non raro Diarrhœam excitant, uti in crapula, victu inordinato, ab incongruis comestis aliisque in diæta erroribus, aut fermenti stomachici depravationibus frequenter accidit: Quinimo ob apepsiam, quandoque item propter obstructiones in mesenterio, aut ductu intestinali, à viscositate nimia Tunicæ glandulosæ aut vasorum osculis impacta, succi nutritii distributio impeditur, proindéque ingestorum materies fere tota in primis viis combibita, dejectiones crebriores & uberiores producit: 2. Recrementa sanguinis & succi Nervosi in viscerum glandulis, Cysti fellea, Ductu pancreatico, aliisque forsan receptaculis congesta, si quando ob plenitudinem aut irritationem exundantia, in cavitates intestinorum affatim deponuntur, in quantum fibras ibidem nerveas vellicant, aut cum aliis succis effervescunt, sæpenumero Diarrhœam producunt: Videtur flava Bilis quoddam quasi catharticum naturale, quod è vasis choledochis ubertim effluens, purgationem spontaneam movet. 3. Materies *interdum* à regione adhuc remotiore, nempe aut à massa sanguinea, aut è liquore Nerveo ejusque emunctoriis, vel à toto corporis habitu, interdum ad intestina transmissa fibras eorum carneas irritat, proindéque nerveas in spasmos excretorios ciet: In prædictis enim partibus ac locis, ac imprimis in massa sanguinea, humores degeneres aut superflui turgescentes, cum per diaphoresin aut diuresin, nec facile nec satis amandari queant, sæpe metastasi introrsum facta, vasorum intestinalium osculis ubique confertissime dehiscentibus exudant, dejectiones crebras & aquosas inducentes: Quinimo ipse interdum cruor in crasi vitiatus & ad coagulandum aptus, cum per minuta istæc vasa haud expedite circulatur, frequenter in magna copia erumpit & Dysenteriam parit: *Willis Pharmac Rat. sect.* 3. *cap.* 1.

Cystis distenta bile æruginosa) Vulgo Bilem constituunt triplicem, *Alimentosam*, quæ excrementum non est, sed massæ sanguineæ in corde genitæ pars calidior & siccior, quæ dulcis est & sanguini mixta simul per totum corpus circulatur pro partium calidiorum nutrimento: *Naturalem*, quæ & flava appellatur, generaturque ex naturæ lege in Hepate, e partibus recrementosis bilis alimentaris: Tenuior ejus pars cystide colligitur, crassior per Porum choledochum communem statim ad intestina relegatur: *Præternaturalem*, quæ non secundum naturæ legem, sed errore in corpore nostro, vel è cibis in ventriculo, vel è bile aliisque humoribus corruptis in vasis & visceribus generatur: Ejus species sunt: *Vitellina* a vitellis ovorum quorum colorem emulatur, calidior est; creditur a bile flava adusta generari, unde & retorrida appellatur: *Porracea* quod porri foliorum viriditatem æmuletur, qualis sæpe in infantibus per alvum excernitur: Est calida

calida & valde mordax, generaturque à cibis calidis, salsis & corruptis. *Æruginosa*, ad æruginis colorem accedens, à vehementiore calore generatur: Isatodes fit ex æruginosa magis adusta, seu humore melancholico biliari mixto. *Atram bilem* alii quidem huc non referunt, commode tamen eam ad hunc humorum præternaturalium censum trahimus: Nihil aliud hæc videtur esse quam excrementum sanguinis crassum nigricans, (melancholicus humor aliis dictus) mixtum cum parte bilis præternaturalis ulterius: Atra bilis corrupta, prout est admixta copiosior, habemus vel porraceam, vel æruginosam, vel isatodem: Salia nitrosa, vitriolata, aluminosa, vel alia volatilia adjuncta, non parum ad colorum diversitatem facere videntur: Si in visceribus & vasis bilis cujusdam species generatur, bilis alimentaris corruptæ materiam simul exhibebit: In febribus ardentibus malignis cruor emissus sæpe præternaturalis bilis species diversas oculis objicit. *Mœbius Fundam. Physiologic. cap. 16. §. 9.*

Omentum, Mesenterium ferme absumptum] A vi acerrima æruginosi humoris depascentis & corrodentis partes in quibus moratur & quas pertransit: De hac, & affinibus sic *Fernelius*, Gignuntur nonnunquam in venis atque jecinore, idque per morbos graves & ardentissimos, qui vehementi caloris incendio bilem vitellinam exurunt & in hæc genera deducunt, prorsus perniciosa quidem & exitialia.

Ventriculus ac intestina erosa] *Gal.* cap. 4. lib. 1. de loc. Fluorum alvi causam unam agnoscit, quandam πυμαλιαν δύσθεσιν intestinorum, ut vocat, ab ipso in quodam animadversam, qui excernebat cum sensu mordacitatis in superioribus intestinis (quod colligebat ex eo quod post mordicationem paulo longiore tempore desideret) idque ob læsum a pravo medicamento intestinum: Ac conjecit læsum esse ab eo medicamento intestinum, jamque in πυμαλιαν δύσθεσιν pervenisse, idenque fac[illegible] excrementa Jecoris recipere, eaque corrumpere: Hic locus plurimum conferet ad intelligendum qui fiat ut tandiu profluvium perseveret: Est illa δύσθεσις in causa, i. e. intestina vitiata sunt, imbecilliora vè reddita, ut humorum aliunde influentium impetum facile recipiant, & humores à jecore manantes corrumpant, quod notandum, Nam aliquis quærat, Si à jecore excrementa manant, corrumpantur necne, nil interest, quod intrepidè negandum, Nam quæ à Jecore fluunt refluuntque, ea cum excrementa tantùm sint, sed nihil mali præterea habeant, intestinum vicinum vitiatum, & jam in πυμαλιαν δύσθεσιν deveniens, corrumpit & propterea citatior alvus redditur: nam quæ in intestinis continentur, nisi acrimoniam quandam aliquomodo nacta fuerint, ea diutius in iis restitant, & alvo stimulum calcarque ad solvendum non adaunt: *Ballonius consil. 53. lib. 1.* Hoc in ægro quanquam dubitatio esse potest quæ potissimum pars accusanda, Cùm ventriculus & intestina erosa reperta sint, verisimile tamen est primam mali labem a jecore fuisse deducendam, inde in ventriculum & intestina transmissam, quæ ab acrimonia humoris in eo geniti erosa sint, impressaque hinc πυμαλιαν δύσθεσις fuerit: Unde Hepar generando mittendoque, & intestinum corrumpendo ob malam dispositionem, mutuas tradiderunt operas ad fluoris diuturnitatem.

Jecur tam varii coloris &c.] Etsi teste *Riolano* Anthrop. l. 2. c. 21. Visi sunt tabidi post mortem dissecti, quibus omnes carnes fuerant consumptæ, integro Jecore, quod multi credebant eliquatum & exhaustum ex diuturno alvi profluvio; Sæpe tamen DiarrhϾ illud causam esse ex hoc exemplo & aliis manifestum est: Laborat autem aut intemperie, aut solutione continui, aut tota substantia affectum est: Potest enim, sicut & reliquæ partes, affici nullo interim manifesto indicio affectionis, cum nec inæqualitas, nec tumor, nec renitens quid tactu deprehendatur: ideoque cum hæc absunt, salvum jecur non est pronuntiandum, at ejus affectuum alia arte venanda est cognitio. Sic *Galen.* cap. 7. lib. 5. de loc. declarat quomodo superficies corporis sæpe colore auriginoso infecta deturpataque sit, cùm nulla existat obstructio aut inflammatio, aut scirrhus in hepate, sed, *ait*, secundum substantiam temperiei ipsius partis mutatur, ut sit temperamenti quædam alienatio, hinc κακοπραγία visceris.

Observatio VIII.

Diarrhœa à vitio Ventriculi, Hepatis, Cystis fellis &c.

NOb. puella anni unius cum febre Diarrhœa correpta fuit: Ventriculus erat in sinistra parte nigricans & quasi putrefactus, viridi humore refertus, Hepar scirrhosum, vesicula bilis grandior, Intestinum rectum quasi nigricans. *Vide tit. de Febribus.*

Observatio IX.

Alvi fluxus æruginosus à bile simili in cysti fellea contenta.

IN sectionibus cadaverum in nosocomio nostro mortuorum, sæpe bilem viridissimam, æruginosam & nigricantem, in ipso fellis folliculo, ante succi Pancreatici admistionem demonstravimus: Imo in Filiola Domini Vych, alvi fluxu æruginoso mortua, & post mortem coram pluribus Medicis à me aperta, folliculum felleum circiter ad ovi gallinacei magnitudinem tumidum, & æruginosa bile infarctum invenimus: Quod ipsum etiam in aliis quibusdam infantibus simul Diarrhœa extinctis observavimus, quibus Cholera morbus vitæ finem imposuerat. *De Diemerbroek Anat. lib. 1. cap. 3.*

SCHOLIA.

B*Ilem viridissimam*] Naturalis Color bilis flavus est, sapor amarus, ac subacris, substantia fluida; Variis tamen de causis hæc tria in statu morboso mutantur, prout scil. sanguis bene vel male constitutus est, Et succus splenicus ad hepar delatus magis minusve salsus, acidus aut acris est, hinc enim variæ præternaturales bilis qualitates exurgunt, & febres, choleræ, dysenteriæ, colici dolores, aliique varii morbi oriuntur, quos quidam à solius succi pancreatici vitiis oriri statuunt, sed repugnante experientia, nam sectiones cadaverum, talibus morbis extinctorum, sæpe docuerunt integro Pancreate causam

causam morbi & mortis in folliculo fellis, aliisque bilariis vasis latuisse, quamvis interdum etiam vitio Pancreatis eos morbos oriri posse negare nolimus: Hinc etiam coloris bilis variæ fiunt mutationes, ut modo pallida, modo crocea, modo rubicunda, modo æruginosa, modo nigricans evadat: *Regnerus de Graaf*, Succi splenici defluxum ad hepar non considerans, de his coloribus præternaturalibus aliam concepit opinionem, quippe putat illam colorum varietatem bili conferri, non in folliculo aliisque vasis bilariis, sed in intestino duodeno, idque per admistionem succi pancreatici, acidi & acris (hoc nonnunquam ita fieri posse negare nolumus, cum per acidorum admistionem sciamus bilem colorem mutare) haud aliter ac si in folliculo ipso nunquam alium quam naturalem flavum colorem obtineret, Verum contrarium apparet ex historia allata:

Quod autem varii à corpore geniti humores bili admisti, pro qualitatum diversitate magnam colorum varietatem introducant, liquet ex his experimentis quæ nuper sumpsimus in bile Bovis: hæc mista cum rebus acidis, ut oleo vitrioli vel tartari, aut aceto nonnunquam effervescebat, moxque multum incrassescens subviridem colorem acquirebat; Sed cum istis acidis in lagena concussa & agitata, subalbicantem colorem recipiebat: Mixta vero cum aqua cinnamomi simplici, tenuior magisque flava ac fluida fiebat: Cum spiritu vini mixta, mox ab eo rursus separabatur & inferius subsidebat: Aquæ simplici admista, pauxilla bilis multum aquæ croceo colore tingebat. *Idem.*

Bilem ante succi Pancreatici admistionem] Dum fibræ nerveæ & carneæ tunicarum ventriculi, ob spiritus à tinctura cathartica irritatos adeo in tensiones molestas accientur, etiam porus bilarius & pancreaticus vellicati & succussi, humores suos profundunt, ac in cavitates intestinorum velut exspuunt: à quibus utrisque, & præsertim a *Bile* copiosius suffusa, membranæ haud minus quam ab ipso pharmaco irritatæ, in excretiones majores crebrioresque urgentur: cumque adeo dejectiones humoris istius flavedine tingantur, dicitur vulgo, (licet falso) bilem flavam à medicamento elici & peculiariter educi: Quod si humores è ductibus istis suffusi mutuo effervescunt, ac, uti quidam opinantur, (*Sylvius de le Boë*) cum insigni orgasmo invicem colluctantur, propterea intra cavitates intestinorum perturbatio adhuc major, cum humorum & flatuum turgescentia concitabitur. *Willis Phar. rat. sect. 3. cap. 1.*

Observatio X.

Diarrhœa aqueo-biliosorum humorum à vitio Iecoris externe flaccido, intus duro & retorrido.

ILl. Baro Ferdinandus ab Henausen, cum inflammatorio Hepatis affectu, *febreque continua*, tertium & intra annum recrudescente teneretur, toto morbi decursu aquea biliosa profuse reddidit:

In cadavere ejus inter alia cacopragiæ viscerum indicia, Jecur immani tumore extuberans repertum: Cujus superficies quidem tota duos circiter transversos digitos vieta prorsus flaccidaque, & mollis prementi manui apparuit: Interius autem corpus ligni instar durum & retorridum prorsus. *Carolus Piso de morbis à Sero sect. 4. cap. 1.*

SCHOLIA.

IN febribus fervente sive in toto, sive præcipue circa Hepar, sanguine, maxima portio serosi humoris longe lateque effervescens, porosque habitus occlusos offendens, & maxime si ab ambiente repellatur, facile præ vernacula tenuitate despumat per portas viscerum in mesentericos ramos, indeque in intestina, cum sanguis reliquus fervore concepto attenuatus, in poros parenchymatum viscerum subeat sponte sua, vel etiam attractus: Ejusque ichorosa portione cum sero diffluente, crassamentum terrenum restitans, viscus reddat scirrhosum & indomabilem duritiem relinquat. *Idem ibidem.*

Febreque continua] Cur alvus liquida sit in causo, præsertim si focus in ventre sit, non autem si in Pulmone, quæritur: primum ita *Galenus*, In febribus alvus liquida esse potest, tum ob ventris phlegmonem, cum ob colliquantem febrem: Hinc patet ob phlegmonem alvum liquidam esse posse: Item ad partem 17. 4. Acut. Quibus venter afficitur, & focus febris est, his corrupto cibo dejectiones liquidæ sunt: quibus Pulmo focus febris, contingit ut adstringatur interdum alvus: Si Jecur causi fomes est, aliquando alvus liquida, aliquando spyratodea excernit: Si solum phlegmonen patitur, alvus dura est; si cum phlegmone est imbecillitas, liquida dejiciuntur, viscere ad se alimentum nequeunte allicere, Sed ejusmodi dejectiones ab iis quæ ventre affecto eveniant, distinguuntur τῷ κοχυλιάσθαι. *Balonius cons. 31. lib. 2.*

Observatio XI.

Diarrhœa ab Hepate vomicis obsito & mesenterio syderato ex parte.

QUidam fluxu alvi laboravit, sexto post anno interiit, Multis vomicis obsessum erat Hepar, & pars Mesenterii syderata erat. *Hollerius cap. de alvi fluxibus.*

Observatio XII.

Diarrhœa ab Atheromate in parte gibba Hepatis.

THomas Wilson, annos 20. natus, diarrhœa laboraverat: Hujus cadaver dum secamus, hepatisque separationem à diaphragmate (cui late adnascebatur) molimur, nondum

nondum aperto eo Tumor amplus, Atheroma dictus, comparuit: Situs erat in gibba hepatis parte, proxime posticam diaphragmatis regionem, juxta venam cavam, figuræ erat rotundæ, & pugno propemodum æqualis, à reliquo hepatis parenchymate liberatus: Pependit uncias quinque, drachmas sex & grana tredecim: tunica ejus cuti veræ crassitie erat comparabilis, materiæ duo genera in se complectebatur, utrumque crassum valde & minime fluidum: alterum gelatinæ instar translucidum: alterum vero cremori spisso aut albæ pulticulæ persimile. Dicebatur homo *Diarrhœa* laborasse:

SCHOLIA.

Diarrhœa iis frequens malum est quibus Hepar obstruitur: Certum profecto erat venam Portæ haud expedite adeo, atque oportuit, sanguinem per Hepar traduxisse: quippe non modo Hepar ipsum plenius majusque solito apparebat, sed & pleræque venæ mesentericæ, intestinorum, ventriculi, & præsertim lienis, magnopere intumescebant passimque ceu varicosæ conspiciebantur: Quibus abunde constitit sanguinem nonnisi difficulter è vena Portæ in Cavam rediisse: idque eo magis verisimile videbatur, quod non constaret hominem alio aliquo morbo laborasse, nihilque aliud incommodi sese offerret: licet ejus inquirendi gratia omnia hepatis vasa ab ipso parenchymate liberaverim: quapropter certum mihi videbatur tumorem hunc vix aliter Hepar offendisse quam quod præ magnitudine sui idem comprimeret, cysti enim propria atque ampla continebatur, cui cùm partes Hepatis proximæ necessario locum cederent, ab iisdem pariter vicinæ aliæ arctabantur: unde necessario factum est ut transcursus sanguinis per hepar plurimum impediretur, adeoque non solum hepar ipsum, sed & omnes venæ portæ rami copioso sanguine distenderentur, quemadmodum in jam dicto corpore apparuit: Intercluso itaque hoc pacto libero sanguinis commeatu, necesse est humores in intestina regurgitent: Cui rei si segnem lymphæ per obstructum Hepar transitionem addas; facile Diarrhœæ jam memoratæ causam inveneris: eandemque si quis arte aliqua compescuisset, deteriora proculdubio symptomata induxisset *Fr. Glisson. Anatomia Hepatis cap. 9.* Vide *Velschium ad Episagm. pag.* 30.

OBSERVATIO XIII.

Anatome infantis Diarrhœa extincti, cujus cystis fellea humorem continebat nigro viridem, Hepar durum fuit, albicans &c.

§. 1. Bimulus Princeps, Serenissimæ cujusdam in Germania familiæ, Diarrhœa, atrophia, aliisque symptomatibus defunctus 26. Julii 1676. exenteratus: Hepar valde durum inventum, albicans, insuetatæ magnitudinis, pondere 17½ unciarum: Inter hoc & intestinum duodenum, prope mesenterium, sanguis nigricans infarctus: Vesicula fellis quoque major justo, hepatis substantiæ ubique ita firmiter accreta, ut sine substantiæ hepatis læsione eximi non posset: In ipsa vesicula bilaria non flavus humor, sed materia quædam ex nigro viridis observata, qualis subinde copiosius per alvum secernebatur: Præterea hepar undique angustum, & arcte costis spuriis & diaphragmati accretum, hinc facile colligi poterat qua ratione hepar in functione sanguinis vel depurandi vel distribuendi impediri potuerit: Ventriculus autem & intestina splendida, omnibus excrementis vacua, sed flatibus nonnihil distenta:

SCHOLIA.

Cum frater Seren. Princ. defuncti eodem affectu iisdemque symptomatibus detineretur, ut præcaveretur fatum imminens, jussu superiorum medici quidam Hafnienses hoc consilium conscripserunt; Mandato Clementissimo obsequuti, relationem nobis missam de S. P. & morbo & aperti corporis constitutione, qua decuit diligentia expendimus, & exinde intelleximus Beati Principis bimuli morbum, primario dependere ex humida frigidaque temperie Hepatis, cerebri (in quo plura cochlearia aquæ cruentæ inventa) & circumjacentium viscerum nativa indispositione, unde reliqua adducta symptomata fluxerunt: Et cum junior Princeps alter simili morbo tentetur, & verosimili suspicione similem viscerum interiorum constitutionem habeat; in hanc sententiam conspiramus, ut ante omnia curandi scopus dirigatur ad hepatis indispositionem, quæ impedit ne bilis & lympha separetur, & quidem leniter aperientibus, hincque partem roborantibus, tam assumptis quam admotis, pertinaciter insistendum; quibus rite peractis spe non dubia animamur symptomata sensim evanitura, quæ summa est votorum nostrorum. *In Actis Medicis Thomæ Bartholini Ann. 1674. 75. & 76.*

§. 2. In infantibus Diarrhœa biliosa viridi mortuis, sæpe folliculum fellis viridissima bile repletum, ad ovi gallinacei majoris magnitudinem intumuisse deprehendi, *De Diemerbroek Anatom. lib. 1. cap. 5.*

OBSERVATIO XIV.

Diarrhœa pertinax à Iecore Tuberculis & Abscessibus obsesso, aliisque ejusdem vitiis.

§. 1. Quum ingens est inflammatio Jecoris, manifestæ & vehementes omnes notæ apparent, quum verò exigua, obscuræ & exiles: Sæpe enim Jecur animadvertimus

Tuberculis & Abscessibus instar furunculorum obsideri, nullo hypochondrii dolore, nullo tumore, nullo decubitu difficili: Febris solum inerat non admodum ardens, cum siti, cibi fastidio, cumque Alvi bilioso profluvio, in menses interdum multos perseverante, ut idcirco difficile id mali, quemadmodum & substantiæ corruptela ab intemperie calida, aut ab obstructione internosceretur. *Fernelius Patholog. lib. 6. cap. 14.*

§. 2. Affligebat Nob. Scotum tertiana duplex, comite Diarrhœa biliosa: Pars hepatis sima cærulea plane, qui color in ipsam substantiam alte penetraverat: Ut conjicere hinc liceat bilem initio morbi fuisse valde æruginosam, adeoque vicina omnia fœdo colore tinxisse: &c. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 3. Famula febre lenta, siti continua & Fluxu colliquativo afflicta fuit. Tota substantia Hepatis corrupta & purulenta erat, membrana illæsa. *Vide tit. de Febribus.*

§. 4. Adolescens peripneumonicus Diarrhœa superveniente obiit: Præter pulmones Hepar etiam erat inflammatum. *Rumlerus observ. 21.*

§. 5. Clar. Adr. Spigelius febre prehensus cum Bubone sub axilla sinistra & dolore hypochondrii dextri, cui successit Diarrhœa primo biliosa, mox & saniosa. Repertus abscessus in concava Jecoris parte. *Vide tit. de Febribus.*

§. 6. Quidam laborabat dolore acerbo supra regionem Hepatis, cum vomitu, cardialgia, biliosa Diarrhœa, Vomica in hepate reperta est, cum maxima puris coacervatione. *Vide lib. 2. tit. de Laterum dolore.*

§. 7. Dom. N. Alvus diu fluxit cum doloribus ad ventriculi regionem: Inventum est Hepar plane albicans & semiputre. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

§. 8. Virgo cachectica per tres menses ante vomitum diarrhœa laboravit. Jecur erat male coloratum, Vesica fellis liquore nigricante & frustulis sabulosis referta: Ductus hepaticus liquorem ex livido flavescentem exspuebat. *Vide tit. de Cachexia.*

Anatome post Diarrhœam mortui, in quo repertus Tumor insignis musculis lumbaribus annexus.

Jurisconsultus Diarrhœa diuturna affectus, tabidus interiit: Repertus est Tumor pendulus, grandis, annexus lateris dextri musculis lumbaribus &c. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

Observatio XV.

Tabidorum quorundam à diuturno alvi profluvio, Iecur integrum repertum.

Hepar propter teneritudinem & sanguineitatem, διὰ τὴν ἁπαλότητα καὶ τὴν ἐναιμότητα, absque doloribus esse non potest, & propter has causas dolores acutissimi & frequentissimi circa eum locum contingunt, suppurationesque ac tubercula plurima; Vidi tamen in Tabidis post mortem dissectis, quibus omnes carnes consumptæ fuerunt, Jecur integrum perstitisse, quod multi credebant eliquatum & exhaustum ex diuturno alvi profluvio. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 22.*

Observatio XVI.

Lues ovibus & juvencis infesta à verminoso Hepate, Diarrhœam comitem aliquando habens.

Annis 63. & 64. quibus mactatarum ovium, vitulorum & juvencarum Hepar, reliquis visceribus nullam p. nat. constitutionis faciem experimentibus, vermes Prosectoribus obtulisse, fidem fecit experientia, adeo ut nullius Hepar sanum laniario se obtulerit. Vulgus hoc malum Hepar verminosum, alias hirudinosum appellavit, quod vermis hirudinem prima facie referre videatur: In gregibus hoc in Ducatu oviariis præcipuis quatuor, 3000. oves cum olim fuerant numeratæ, vix 40. tandem superfuisse relatum. Vitulorum quorundam, non omnium, Hepar fuit vitiosum; Anniculorum autem & biennium, saccus fuit vermium, & è quibusdam innumeri vermes prodierunt: Armenta autem & boves annosi rarissime laborarunt, tum quia durior & siccior eorum constitutio putredinis jugum excussit, tum quia fœnum siccum toto anno devorant: Subjectum fuit Hepar, quod in nonnullis in insignem excreverat molem, idque solum; Raro cum Hepate Pulmo, in ovibus & juvencis fœturam illam concepit: Hepar subjectum fuit tum ratione parenchymaticæ substantiæ, tum ratione vasorum, venæ cavæ & portæ: quandoque & vesica fellea vermes habuit: Raro alias homines & bruta pro sectoribus vermes in hepate genitos exhibent: Inde *Diarrhœa* seu *Cholera* in brutis enata.

SCHO-

SCHOLIA.

MAteria proxima ut omnium vermium accidentaria lege in animalibus genitorum, unanimi Physicorum suffragio, ita & horum fuit substantia corrupta, putrida, sive sanguis sit, sive hepatis portio corrupta sordidaque, omne autem putridum ex se & sua natura vermes generat, quod *Athan. Kircherus* experimentis irrefragabilibus comprobat *scrut. de Peste sect. 1. cap. 7.* Causa autem quæ putridam reddidit substantiam, vel Remota est, quæ cum malum sit commune, communem quoque esse censendum est: communes vero causæ præter aërem, cibum & potum, aliæ possunt esse nullæ: Aër quidem ratione (non substantiæ, quæ quia simplex est & tenuissima, mutari nescit) accidentium variis exhalationum è terra, aqua & rebus putridis effluviis & vermiculis infectus, corpus nostrum alterare & immutare potest, sed pulmonum substantiam, quam totam subit, cordisque regiam citius quam hepar invadit: Plurimorum autem brutorum Pulmones vitio tunc caruerunt omni: *Aqua* accidentium variorum ratione spectata, cum varias in corpore distributa partes alluat, nocivis impraegnata qualitatibus ad ruinam disponere videtur partium compagem facilius: Aquam vase conclusam Solique expositam mox in vermes animari docet experientia: Sed ad *victum communem*, sive pabulum, idque adulteratum tum pluviarum frequentia, tum rubiginum vehementia confugere malo: frequentissimi anno 63. pluviarum recursus ante facti, quam suam ruricolæ in segetem immitterent falcem, humidius brutis, sub dio commorantibus, dederunt nutrimentum: Qualis autem ratione qualitatum cibus, talis sanguis, qualis sanguis, talis partium constitutio: Humiditas vero excedens latam putredini stravit viam, cui auxiliares manus æstus insignis, pluviosum tempus excipiens tulit: Accessit frequens siderum saliva, ut loquitur *Plinius*, h. e. roris noxii illapsus: Virgilius 1. Georg. Rubiginem appellat, *mox & frumentis labor additus, ut mala fruges esset Rubigo:* sc. ut ferrum rubigo, ita ros ille noxius lædit vegetantia: Noxio hoc rore juvencæ & oves largius infectæ, eam sine dubio hepatis labem contraxerunt: materiam illam multi dixerunt sulphuream, sed rectius forsan arsenicalem, & præter hanc sal causticum & adurens, ac mercurius reliqua principia uniens & nectens, ut habet *P. J. Faber* Panchym. l. 4. c. 45. Adeo pabulo inquinato si bruta vescantur, conceptæ virulentiæ truculentiam non possunt non incurrere: depravatum enim alimentum depravat sanguinem, & hic viscera ad patiendum apta, pravitatisque ideam recipiendum prona: Sed cur hepar præprimis, non alia viscera malignæ putredinis labem concipiunt? Id substantiæ rationi imputandum censemus, Ex *Gal.* 4. de usu Part. 12. sanguis est mediocriter condensatus, mollis, insignis magnitudinis, dulcis, cal. & hum. temperamenti, atq; hinc ex alimento humido & pravo, & ex hoc genito sanguine, quem omnium abundantius suscipit, facilius quam viscera reliqua *omnia* laborare & ad putredinem disponi potest! *Amini fructus est Profluvium, quod biliosum reddit caustica & urens rubiginis facultas, suæ qualitatis characterem humoribus imprimens, inde Diarrhœa biliosa seu cholera in brutis nascitur:* Sed si nulla fermentationis lege humorum pravorum fiat separatio & excretio, majorem hepar sufferre tenetur mulctam: *Ventriculus*, cum malignitas alimenti involucris crassioribus conclusa lateat, illam cum alimento à se expellit, adeoque ita affici nequit. *Cor* quidem communicatum ab inferioribus chylum infectum admittit, sed impresso sanguinis charactere cito in arterias illum transmittit, omnemque à malignitate intentam injuriam calidi, quo abundat, spirituumque ope amolitur: *Lien*, arteriarum numerosa sobole instructus, spirituum vitalium ministerio pariter maligni hostis atrocitatem eludit: Hepar vero arteriis & spiritibus vitalibus non ita munitum, latum ingredienti & diutius hic commoranti hosti concedit campum, qui fractas jam ante ab intemperie humida vires magis frangit, ut nec feliciter fungi munere, nec sanguinis per venas ad cor circulationem debito sibi modo undequaque promovere valeat: Subsistens ergo alicubi materia prava, putredinemque concipiens, ipsam deinceps hepatis substantiam inficit, & *causa*, putredinem hepati inferens *proxima* audit: Sic affectum materiam vermium generationi uberem & aptam, locumque caloris suavitate spuriæ sobolis exclusioni incongruum subministrat: Quid si ingressum cum alimento venenum, soli hepati specifica qualitate contrarium fuerit? Non enim omnia venena cordi, sed alia visceri huic vel illi infesta sunt: Etsi vero ovium quarundam pulmones heterogeneam illam vermium prolem exhibuerint, per consensum tamen rapto ad pulmones circulationis lege, sive sanguine verminoso, sive seminii apparatu, ex hepate id fuisse subortum dixerim: Vermes, qui sunt sui multiplicativi, multiplicati dulcem hepatis & pulmonum substantiam depascuntur. *Ioh. Christianus Frommannus in miscellan. cur. ann. 6. & 7. p. 250.*

Vermes &c.] In hepate humano vermes etiamnum deprehensi sunt: *Galenus Wierus* vidit in hydropica; *Æmilius Campilongus* in puero variolis extincto: Vide suo loco.

OBSERVATIO XVII.

Diarrhœa ab Hepatis incendio inducta, quod friabile inventum est.

APerto cadavere filiolæ Dom. Scaronii Consulis, quæ duos menses integros laboraverat & febricitaverat, Inventum Hepar incanduisse præ calore, ut esset friabile: Et cum nata parente utroque sit valde bilioso, cystis fellis amplior omni opinione erat, pro rata singularum partium portione: Pulmones aliquantulum adhærebant, cæterum erant integri, quod mirum, cùm humidissimo esset cerebro & multum tussivisset: at credo tussiendi inane hoc desiderium à fervore Hepatis fuisse: quod notandum, alioqui vix incolumes esse potuissent: Uterque ren lapidosus erat, trianguli erant lapides & inserti in substantiam renis: Alvus variis excrementis toto tempore fluxerat & δυσεντερικῶς. Incuria mulierum, quæ accersere Medicos nolentes, in trivialibus suis remediis spem posuere, tacite & clam totum intestinum rectum sideratum erat: In cerebro, pote humidiore,

inventa

inventa est aqua multa. In hoc peccasse videntur Medici, quod ætatula impediti venam non secuerint: Nunc scire oportet in pueris, etiam si assiduitas febris adsit, si de interno fervore constat, & caloris corrumpentis dominatu, tuto venam aperiri. *Guiliel. Ballonius Epid. lib.2.p.140.*

OBSERVATIO XVIII.

Diarrhœa ab ulcerato ventriculi fundo.

VXor D. Poussepin Consiliarii Regii, hora 10. matutina conqueritur de importuno alvi fluore: suadeo ut decumbat, quia motus auget fluorem, & dejectiones reservet: Erant autem similes aquæ albæ, chylosæ quidem sed liquidæ: implebat magnam pelvim quoties dejiciebat: Territus hoc symptomate, postulavi ut seniores in consilium vocarentur: præscripti sunt litus adstringentes, sacculi, julepi, expressum rhei pro die sequenti: dejectione frequenti & copiosa vires paulatim collabuntur: Ante mediam noctem interit, cum illa nihil minus quàm de morte cogitaret:

Ut explorarem causam mortis tam subitæ & inopinatæ, impetravi ut corpus dissecaretur: Inveni ventriculum in suo fundo ulceratum. *I. Riolanus part. meth. med. sect. 3. tract. 1.*

OBSERVATIO XIX.

Diarrhœa à Callo inter venas mesaraicas nato.

PEtrus Aldimarius filium habuit, qui cum octavum jam ageret annum, in corruptum incidit appetitum, quo calculos ruderaque comedens, in lentam tandem febriculam incidit, Indeque procedente tempore, & ventriculus non continere, & venter fluere cœpit: Adeoque duobus his malis vexatus est puer, ut paucis etiam diebus è vita excesserit:

Hujus nos cum emortuum corpus incidissemus, repertus callus inter venas mesaraicas, à quo cum venæ ipsæ obstruerentur omnes, ut ferri inde sanguis ultra non posset, necesse fuit puerum è vita migrare. *Benivenius de abditis cap. 37.*

OBSERVATIO XX.

Diarrhœa ob Mesenterii glandulas tumidas, Hepar tabidum &c.

CAtharina Matheligs, fœmina Leodiensis, 15. annos nata, post hecticam Diarrhœæ vehementia sublata, ad interiorum examen ansam dedit. Viscera omnia flaccida, præcipue cor & pulmo: In dextro pulmonis lobo vomica: Intra pericardium verò, ubi membranæ mediastini cordis basi annectuntur, glandula Thymi nucis juglandis magnitudine solida densaque latebat: Reliquæ in mesenterio glandulæ majores solito, aliæ atheromatum materia plenæ, aliæ pure concreto, tam candicante quam ad nigrorem vergente: Plurima aqua pericardio inerat, cordi paucus sanguis: Renes flaccidi, ureteris utriusque extra renem exortus amplior, nihil tamen sabulosi in renibus aut vesica deprehendebatur: Omentum omni pinguedine expoliabatur, Hepar tabidum: Uterus minimus & durus: uterque testiculus gracilis: vasa colli & fundi tenuia, quia needum mensium fluxum passa fuerat. *Bartholinus cent. 3. observ. 99.*

OBSERVATIO XXI.

Diarrhœa à Pancreate scirrhoso, Mesenterii vitio.

§. 1. MArcellus Sacchetti (*de quo lib. 1. tit. de Phthisi. observat. 88.*) inter alia symptomata, Diarrhœa laboravit: quæ omnia partim invexere gracile mesenterium atque omentum, partim scirrhodes pancreas &c. *Severinus de abscess. pag. 273.*

SCHOLIA.

IOh. *Riolanus* Anthropograph. cap. 15. lib. 2. ait Pancreas multo humore inebriatum & scirrhodes factum, truncum portæ constringere, affluxumque & anadosin chyli interrumpere: quippe chylus in mesaraicis sanguinis rudimentum adeptus, cum non possit ad Hepar permeare, rubefactus refluit ad intestina, unde corpus contabescit genio suo defraudatum. *Fernelius* pathol. lib. 6. c. 7. Ex hoc fonte cholera, diarrhœæ, dysenteriæ &c. originem deducit.

§. 2. Puellæ (*de qua lib. 2. tit. de Phthisi*) crebro vomebat & Diarrhœa gravi laborabat &c. Illi pancreas induratum erat, omni ex parte & plane scirrhosum: Glandulæ mesenterii hinc inde scirrhosæ.

Observatio XXII.

In viri Diarrhœa, fluxu sanguineo &c. affecti ductu Pancreatico calculi reperti.

NObilis xxx. circiter annorum, *melancholicus*, *catarrhis* admodum obnoxius, vini ac fructuum horariorum intemperanti usu, incidit in *vomitum* & Diarrhœam, quibus per intervalla subsequebatur *fluxus sanguineus*, unde viribus ejus magis magisque deficientibus 10. die valetudinariam vitam cum morte commutavit.

Dissecto cadavere in Pancreate, circa exitum ductus pancreatici in intestina, septem vel octo calculos, majoris ciceris magnitudinem habentes reperi, anno 1667. *Regnerus de Graaf Tract. de succo Pancreatico, cap. 7. Ex communicat. D. Gaien. Chirurgi Parisiensis.*

SCHOLIA.

DIarrhœam serosam fuisse verosimile est, ob vini & fructuum horariorum intempestivum usum: Ejusmodi autem frequenter oriri à succo Pancreatico seroso, subinde salivæ simili, statuit *Sylvius de le Boë* Prax. lib. 1. cap. 13. §. 16. Fluxum sanguineum idem adscribit copioso sero sanguini admisto vasa simul relaxante: Serosum autem fieri sanguinem ait tum à potu nimio aqueorum, tum ipsius vini ejusque spiritus, à quo tandem partium omnium firmitas infirmatur, & tonus penitus tollitur.

Calculi reperti] Unde illorum origo dubium, si fides *Lindano* Medic. Physiolog. cap. de arteriis, habenda, Ductus Pancreatis arteria est, quanquam incertus cujus sit propago, aortæ ipsius an cœliacæ ante emissam splenicam: Ab hac in illud viscus visi sunt aliquando plurimi surculi perrexisse: Hoc statuto, si arteriæ & venæ sanguinem arenosum, seu tartareum vehunt, quod omnibus in confesso, & *Hippocrati* ipsi, qui mensium arenosorum meminit, quid vetat ad arterias per sanguinem delatas arenas in Pancreate coaluisse Calculos? Ingens nephriticus dolor, *ait Excell. Rolfinkius Dissert. Anatom. lib. 6. cap. 25.* alvo cessabat libera, & viginti dejectionibus se exonerante: mox recrudescebat illa subsistente, sabulo cum urina excreto in tanta copia, ut decem renes illud una vice continere non potuerint: Sine dubio, *addit*, per arterias ad renes tartarum arenosum corrivatum, post ad intestina per mesentericas delatum fuit: Calculos autem in omnibus corporis glandulis generari credit idem de *Graaf*, etiam in glandula Pineali, quos inibi observavit: In eodem ductu Pancreatico, ad ejus ostium, quatuor insignes inveni lapides, quadratos, nigros, tesseræ lusoriæ figura & magnitudine, ad splendorem usque læves, in cadavere Nobil. Dom. *Alexandri de Harsy*, è quibus duo mihi supersunt, reliquis à gestatione attritis.

Melancholicus] *Riolanus* anthrop. lib. 2. cap. 16. scribit se in multis natura sua & corporis habitu melancholicis, observasse Pancreas Hepatis molem æquasse, ut in Ill. *Thuano*.

Vomitum] Ob motum intestinorum peristalticum inversum & in sui consensum ventriculum trahentem: Incipit frequenter hæc motus inversio à loco insertionis utriusque ductus, Pancreatici & Bilarii, ob potentem ac violentam humorum acriorum in corpore existentiam, aut à nuper assumptis corruptorum atque irritatorum effervescentiam: Existentes in corpore humores acres, sunt bilis & succus Pancreaticus à naturali statu recedentes &c. assumpta præfatos humores corrumpentia sunt fructus horæi &c. *Sylvius de le Boë Prax. cap. 15. §. 4. &c.*

Melancholicus] Violentæ animi aut corporis passiones Diarrhœam frequenter inducunt, videlicet in quantum spiritus intra ἐγκέφαλον, aut principes quasdam appendicis nervosæ partes consiti insignius perturbati, protinus per nervorum aut propaginum nervearum ductus, inordinationem suam spiritibus intestinorum incolis tradentes, eos in spasmos [illegible] cient. *Willis.*

Observatio XXIII.

Diarrhœa abscessum in ventre sequuta.

PEr frequentes anatomes in xenodochio sum assecutus, nasci interdum abscessus nobis reconditos, quorum materies diutissime velut inclusa membranulis tenetur, quos ipsa humorum copia vel edax malignitas sibi efformat, inter diploides pleuræ, peritonæi, cujuscunque meningis alterius, ut evidenti exemplo patuit in cadavere D. N. cui ex percussione, dum juvenis esset, equinæ calcis in ventrem, locus factus est imbecillior; senectutis tempore fluxio nata, in diuturni abscessus speciem transiit, ac suppurata demum erosis membranulis, è peritonæo in cavitatem abdominis decidit, unde paulatim putrefactis intestinis ac diarrhœa superveniente, decessit. *Gemma in casu mirabili de puella Lovaniensi.*

SCHOLIA.

ABscessus nobis reconditos] Vel præcedente inflammatione, vel absque ea: plerumque enim à vitiosis humoribus in peritonæo, omento, mesenterio præsertim, congestis ac putrescentibus fiunt abscessus, qui sensim sine febre oriuntur, aut gravi aliquo symptomate: Quibus disruptis, evacuatoq; pure ulcus remanet, à quo pus manans putredinem intestinis inducit, hinc diarrhœam &c.

Observatio XXIV.

In quodam post diarrhœam extincto obstructa à calculis cystis fellea inventa.

VIdi in Episcopo Malleacensi, qui Diarrhœa biliosissima per tres septimanas perseverante sublatus est, intra vesiculam felleam arefactam tres lapillos durissimos: quum

tamen ad ultimum vitæ spiritum frequenti dejectione biliosissima vexatus fuerit: Nec aliunde fluebat biliosum excrementum quam per canalem bilarium ab hepate in intestinum directe protensum. *Riolanus Antrop. lib. 2. cap. 20. p. 215.*

Observatio XXV.

In Diarrhœa biliosa Pancreaticus ductus bile plenus inventus.

Bile plenum Pancreatis canalem in Diarrhœa biliosa Venetiis vidit *I. Van Horne, Blasius ad cap. 4. Anatom. Veslingii.*

Scholia.

Veslingius usum hujus canalis, quandoquidem acrem quendam, tellique non dissimilem succum exhibet, ait excrementum tale, per coctionem ulteriorem à chylo separatum, allicere intra se, atque in duodenum intestinum expurgare: *Regnerus de Graef* Tractatu de succo Pancreatico c. 2. §. 145. Omnem bilem atram & æruginosam ab eo succo Pancreatico deducit, quia nonnunquam vel acidum spirat, vel pelvi æneæ infusa ipsam corrodit atque manifestam effervescentiam excitat, quam nonnisi ab acido contingere posse censet, Eorumque lapsum arguit qui omnem bilem atram, vomitu alvivé dejectione prodeuntem, è folliculo fellis prodiisse censent. Quod probat sequenti adducto experimento, In canis vivi sectione, *ait*, aperto intestino tenui, reperi ex atro-virescentem liquorem; cujus rationem ut assequerer, bilem in vesicula examinavi, & ordinario, adeoque ex viridi flavescente colore præditam offendi eam in folliculo suo: succum pancreaticum autem salso acidum reperi, ut & limpidum: alimenta vero tunc in ventriculo tantum contenta adhuc satis cruda, & colorem ex albo cinericium habentia notavi: Ut proinde de vera humoris ex atro virescentis origine fierem certior, bili ex vesicula sua eductæ spiritum vitrioli affudi, & simul illa duo in Solis æstu collocavi, unde similem colorem ex atro virescentem consequuta est: Hinc conclusi humorem prædictum, in tenui intestino repertum, ortum habuisse à bile eo effusa, & à succi Pancreatici, tunc salso acidi occursu colorem ejus ita mutante.

Observatio XXVI.

Post Diarrhœam malignam ventriculi fundus maculis obsitus repertus, & Fistulæ tres in intestino recto.

Quidam cùm longo tempore Diarrhœa vexatus esset, nec quicquam aliud quàm aquam bibere auderet, is tum melius valere visus est: Si vero vel vinum vel cerevisiam biberet, statim alvus largiter solvebatur: Interim & vitro antimonii à Chirurgis exhibito sæpe usus fuerat: Variis tentatis remediis, præsertim syrupis, statim pejus se habuit, imo postea à levi causa, vel cibo aliquo minus salubri, vehementer afflictus fuit: Is cùm me convenisset, & consilium petiisset, spiritum ex Vitr. Mart. destillatum aliquoties exhibui, qui illi non parvam opem attulisse videbatur: Interim Pharmacopola illum accessit, & persuasit ut duas uncias mannæ ebiberet, fore ut statim sublevaretur, quod & me inscio fecit; Epota ea plusquam quinquagesies alvus soluta hominem eadem die sustulit.

Cadavere aperto, viscera omnia salva reperta sunt: Pulmonum tamen lobus dexter lividior: ventriculus autem in fundo plusquam ducentas & amplius maculas rubicundas discretas, instar petechiarum macularum habuit: In intestino recto fistulæ tres, de quibus ille jam per annum fere conquestus fuit, vanam operam Chirurgorum & Medicorum implorans. Suspicio annon maculæ illæ malignæ fuerint? nam intestina ita elota fuere, ut nec excrementi quicquam apparuerit, nec in ventriculo quicquam nisi duo vel tria cochlearia cerevisiæ cum pane, quam ante dimidiam horam quam moreretur, acceperat, repertum, & plane omnino naturaliter se habebant: An maculæ illæ in causa fuerint ut tam subito vel potus vel cibus contrarius ingestus in fermentationem ageretur, & natura stimularetur ad exclusionem? Nam quantum memini, nec cibum, nec cocta, nec chylum reddidit, sed acriores humores & liquida multa ejicere solitus erat. *I. Paterson Hain in miscellan. curiosis anni 1671. observ. 115.*

Observatio XXVII.

A Diarrhœa mortui anatome, cujus ventriculi fundus sideratus repertus, Colon varie affectum &c.

Ultra annum Nobil. Vir de Rens, aulæ Archipincerna, male habuit, per sex tamen ultimos menses lecto affixus fuit: Initium morbus sumpsit ex prolapsu in lumbos, namque ab eo tempore dolores in regione lumbari sentire cœpit, ut tandem claudicaret: Exterius nullum contusionis vestigium notari poterat, dolor tamen quotidie increscebat: Accedebant tandem horrores febriles: Verum cum à medicamentorum usu abhorreret, molestias hasce vel deambulationibus, vel compotationibus, inprimis bono haustu vini Rhenani

Rhenani pellebat, Olim aliquoties iſchatico morbo laborarat, hinc conſueta & experta ſibi remedia adhibebat, à quibus aliquantulum, ſed parum levabatur: Tandem accedebat Diarrhœa vehementiſſima, abſque ullis tamen torminibus: excernebat multum ſanguinis grumoſi: Cum morbus invaleſceret D. *Hermannum Conerdingium*, Archiatrum Guelficum, conſulebat, qui remediis ex arte adminiſtratis id præſtitit ut ſanguinis effuſio minor fieret: Sed mortuo Conerdingio dolores in inteſtino recto accedebant, quos cum explicaret, hæmorrhoidas internas affici nemo non judicabat: Huic fini hirudines ano applicatæ, unde etiam aliquod levamen: manebat interim Diarrhœa, nec ſiſti ſe patiebatur: Recrudeſcentibus vero poſtmodum doloribus, cum Chirurgus ſpeculo dilatatum anum accuratius inſpiceret, cognitum eſt totum inteſtinum rectum hinc inde caruncculis inſtar glandularum obſideri, quæ attactæ ſanguinem cum intenſiſſimo dolore fundebant. Et licet aliquando remediis ex arte adhibitis tollerentur, nihilominus intra 24. horarum ſpatium regenerabantur: continua Diarrhœa non parum etiam curationem morabatur, nec tamen ſiſti poterat: Si ſiſtebatur, inſignes cordis anguſtiæ accedebant, ut neceſſe eſſet enemate immiſſo anum iterum ſtimulare, quo adhibito horror per bihorium durans ſequebatur, redeünte poſtmodum Diarrhœa conſueta: Tandem veniebat febris lenta & continua, cum dejectione virium & appetitus: Per tuſſim purulenta ejiciebantur, fæces præter voluntatem prodibant; Urina cum difficultate excernebatur, ejuſdemque ſedimentum album erat inſtar cretæ: Ultimo, in dextra lumborum regione apoſtema generabatur, quo aperto materia prodibat inconcocta & fœtidiſſima, ut nemo adſtantium illam ferendo eſſet: Tumor etiam crurum, & inflatio abdominis inſignis, mortem præcedebant:

Sub finem anni 1669. diſſectum eſt Nobil. viri cadaver: Cùm aperiretur, ingens copia flatuum prorumpebat, cæterum quæ ſequuntur obſervata fuerunt. 1. Omentum, ſanum licet & optimum, non tegebat omnia inteſtina, ſed inter ventriculum & colon convolutum erat: 2. Inteſtina, præſertim craſſa, ſummopere à flatibus diſtenta, pellucida erant inſtar vitri: 3. In colo pauciſſimæ cellulæ obſervabantur. 4. Ventriculus in dextro latere ſitus erat: In fundo ejus gangræna obſervabatur; Subſtantia ejus tenaciſſima, tria quoque in ipſo foramina obſervabantur exigua, ac ſi acu facta fuiſſent: 5. In fine coli itidem aderat gangræna, & ibi loci latuerat ulcus, quod pauló ante obitum ruptum, uti ex rejecta materia obſervari poterat. 6. Hepatis color à naturali multum differebat: veſicula tamen fellis optime colorati copia referta erat. 7. In Liene initium ſcirrhi; 8. Pulmones muco tenaci & albi coloris plane erant obducti, in ſiniſtro latere plane purulenti: In dextro latere inflammati erant, ſicut eſſe ſolent in iis qui pleuripneumonia correpti moriuntur. 9. Cor magnum erat & adipoſum, fibræ tamen carneæ aderant, ut nondum defineret eſſe muſculoſum. *Alardus Hermannus Cummenus in miſcellan. curioſis anni* 1673. *obſerv*.118.

Observatio XXVIII.

Diarrhœa ob corruptionem Coli & Tenuium inteſtinorum, inflammationem ſequutam Eadem omento non cooperta, Tumorem huic adnatum, &c.

ANno 1663. die 9. Julii Clar. *Sylvius* ſecuit Apolloniam Simons vetulam, quæ continuo alvi Fluxu per ſeptem hebdomadas laboraverat, in ſectione ſequentia notabantur: Vena umbilicalis coaluerat cum peritonæo: Linea alba cartilaginea erat: In ſiniſtro latere ſub ventriculo Tumor magnus & rotundus, ovi anſerini magnitudine reperiebatur, omento adnatus, qui diſſectus continebat materiam variam, maxima quidem parte viſcidam inſtar concretæ pinguedinis, aliqua gypſeam, minima autem mellis inſtar fluidam & luteam: Omentum ſurſum erat retractum, ut inteſtina nuda conſpicerentur: In inteſtino Colo nigredo apparebat, forte corruptionis ſignum, Inteſtina tenuia valde flaccida erant & coloris obſcurioris, aliquibus in partibus magis rubebant, ubi forte fuit inflammatio: Inteſtinum tenue per fibrillas quaſdam connatum erat inteſtino craſſo, quod ſibi nunquam obſervatum aiebat: Conjunctum quoque erat & craſſum & tenue inteſtinum cum rene dextro: Inteſtinum tenue, quod ſub meſenterio ſiniſtrorſum ferebatur, profunde admodum ſitum erat, & uſque ad ſiniſtrum renem penetraverat: Folliculus fellis bile ſatis plenus erat ſed pallidiore: Quicquid in inteſtinis tenuibus continebatur, à bile erat tinctum: Ductus Pancreatici in inteſtinum duplex erat inſertio, altera communis cum inſertione ductus bilarii, altera tribus circiter digitis à priore diſtans: Uterus verſus partem ſiniſtram magis propendebat & dextra tuba longior erat: Minor erat uterus, nec major quam in puellis eſſe ſolet & ſatis mollis: Membranulis quaſi quibuſdam intertexta erat

reat uteri substantia satis flaccida, per quam ductus quidam ferebantur hiantes, & stylum admittentes in ipsas tubas: Inflato vase in parte interna uteri, tota substantia tubarum attollebatur: Internum uteri orificium valde rubicundum erat & pituita viscida refertum: Lien pallidior erat, præsertim in parte postica, & satis grandis, cætera sanus, Pulmo quoque bene se habebat, sed per fibras variis in locis dextro lateri adhærebat, in sinistro liber erat: Hepar etiam laudabile erat: Tantillum aquæ subflavæ continebatur in sinistra thoracis cavitate: Pericardium flatu distentum & turgidum erat, quod sibi nunquam observatum aiebat: In ejus cavitate liquor spumosus continebatur satis copiosus, sapore subsalso & subacido: Inter œsophagum & arteriam magnam, in sinistra parte, quærebat & inveniebat Ductum thoracicum ad latus venæ ἀζύγυ, prope ipsas vertebras, qui satis grandis & elegans erat, color contentorum subrutilus erat: Immisso tubulo in ductum thoracicum, & inflato, dexter ventriculus cordis manifeste intumescebat, & sanguis ex vasis erumpebat, & tota auricula dextra mire inde tumescebat: Valvula in ipso ductu reperiebatur, quæ impediebat quo minus versus inferiora inflari posset ductus: Ubi ad regionem Lumborum deveniebat, ductus quasi contorquebatur in semicirculum: Ductus quidam minores, ex musculis venientes, inserebantur in ductum majorem, Dum persequeretur ductum, videbat plurima vasa è ductu deferri usque in Hepar, & minores aliquot ramos ad intestina. *Observatio Iohan. Henr. Brechtfeld. Medici Dani, in Actis Medic. Bartholini anni 1673. observat.* 17.

SCHOLIA.

IN *intestino colo &c.*] Galenus primus meo judicio Fluorum alvi causam unam agnoscit, 5. de loc. cap. 4. quandam ῥευματικὴν διάθεσιν intestinorum, ut vocat, quam in quodam animadvertit qui excernebat cum sensu mordacitatis in superioribus intestinis (quod colligebat ex eo quod post mordicationem paulo longiore tempore desideret) idque ob læsum à pravo medicamento intestinum: Ac conjecit læsum esse ab eo medicamento intestinum, ac jam in ῥευματικὴν διάθεσιν pervenisse, propterea que facile jecoris excrementa recipere, eaque corrumpere: Hic locus plurimum confert ad intelligendum, qui fiat ut tam diu profluvium perseveret, Est illa διάθεσις ῥευματικὴ in causa, id est, intestina vitiata sunt, imbecilliorave reddita, ut humorum aliunde influentium impetum facile recipiant, & humores à Jecore manantes corrumpant, quod notandum, Nam aliquis quærat, Si à jecore excrementa manant, corrumpantur necne, nil interest, quod negandum est intrepide, Nam quæ a Jecore nunc recluuntque, ea cum excrementa tantum sint, sed nil mali preterea habeant, intestinum vicinum vitiatum, & jam in ῥευματικὴν διάθεσιν deveniens, corrumpit, ideoque citatior alvus redditur: nam quæ in intestinis continentur, nisi acrimoniam quandam aliquomodo nacta fuerint, ea diutius in iis restitant, & alvo stimulum calcarque ad solvendum non addunt. *Ballonius consil. lib. 1. cons.* 53.

APPENDIX.

De Diarrhœæ causis, & de Diarrhœa Cerebrali, aut Catarrhali, an detur?

§. 1. NUllus est Catarrhus stomachicus, nulla est Diarrhœa Cerebralis aut Catarrhalis: Cum vero adversus hanc Medici pareant excogitentque remedia, hisce abjudicatis nunc nostra super hoc censio forte desiderabitur: oppido multæ fateor, & perquam variæ existunt Diarrhœæ, Eæ tamen ad unam omnes, etiam pituitosæ, ac illæ, si Diis placet, Cerebrales, nasci possunt cerebro humorem haud exhibente: Dn. D. *Franc. de le Boë Sylvium* audire necesse est:

Simili plane modo fermentatorum in ventriculo alimentorum partem puriorem, fluidiorem, sanguinique producendo magis utilem, Chyli nomine notum opinamur secerni in intestinis ab eorundem parte impuriore, viscidiore, hominique minus utili in alvinas fæces facessente, Ut autem cui hoc muneris adscribendum sit pateat, notandum, instituto accurato omnium, tam in brutis quam in hominibus, per anatomen observabilium examine, hactenus duos duntaxat animadversos loco huic usui conveniente ad intestina delatos liquores, Bilem & Succum Pancreaticum, quorum alterutri, vel utrisque, hanc chyli ab alvinis fæcibus secretionem omnino acceptam putamus referendam: Effunditur enim ut plurimum per communem ductum, sive exitum, uterque liquor præfatus in cavitatem intestinorum, & quidem quotuor circiter transversorum digitorum spatio sub Pyloro, unde commodissime præterlabentibus alimentis fermentalis admisceri potest ac debet uterque liquor: Pancreaticus succus, cum in peculiari vesica vel cavitate non asservetur, nec in suo Ductu à nobis aut aliis, quod sciamus, bene dispositis & sanis omnibus fuerit repertus unquam, non dubitamus asseverare ipsum continuo per ductum suum deferri ad intestina, mutuato à Pancreate, in quo præparatur, Pancratici, nomine: Bilis autem, utpote vesicula propria, hepatis cavo insita, conclusa, nec nisi in ægris effusa tota, innotuit jampridem omnibus: Hæc quoniam non è corpore, sed in corpus exoneratur, necessariam utilemque

utilemque sui productionem & coacervationem ostendit: Effundi autem ad intestina in sano homine bilem suspicamur, quoties alimenta debite fermentata, è ventriculo propelluntur in ac per intestina, & quidem motu ipsorum peristaltico, in brutorum viventium sectionibus non semel oculis à nobis & aliis usurpato, tracto scil. in consensum folliculo bilario, utpote ab eadem causa, mota: Pancreaticum succum naturalem nihil, vel parum, à saliva differre putamus: Bilem autem, siquis terminis descriptam cupiat chymicis, & analysi chymicæ respondentibus, arbitramur ad ejus constitutionem concurrere multum salis lixiviosi retorridi, atque adeo subpinguis, accedente insuper pauco oleo, pauco spiritu volatili, paucaque aqua: Retorridum vocamus salem lixiviosum, qualem calcinatio aut reverberatio exhibet diutina: Salis autem lixivioti in bile dominantis, ope fermentatorum alimentorum, comes viscidítas ab oleo copiosiore, cum acido spiritu pauco, terraque pauca permisto pendens, immutatur & frangitur, unde partes eorundem chylosæ à cæteris secedentes, ab allabente perpetuo succo pancreatico amplius diluuntur, dum bilis pars bona cum alvinis fæcibus permanet, illasque & suo inficit colore, & nitroso impragnat sale: Eandem viscíditatem destruit spiritus acidus copiosior, aqua præsertim dilutus, & olei vim frangens ac obliterans: Secretus hic ab alvinis fæcibus chylus, per carneam & spongiosam intestinorum crustam, veluti per pannum laneum, transcolatur quasi exprimiturque in venas lacteas, memorato intestinorum motu peristaltico; *Et rursus*, continetur naturaliter, & quidem semper, in intestinis tenuibus, ad quæ defertur bilis, humor pituitosus, quantum conjicere valemus, partim ex continuo deglutitæ salivæ, partim ex assumptorum, partim ex succi Pancreatici reliquiis, post bilis admistionem ortus: *Hactenus Sylvius.*

Non sum opinionis ambiguus; sanguinem capitis cerebrique venis jugularibus internis ac externis ad cor reportari: Verum is, æque ac ille qui ab imo corpore manat, in cor evomitur, confunditur inibi, ac mox in pulmones missitatur, ac rursus in cor, quo is ubi digreditur, ejus portio altera sursum pellitur, altera deorsum, micante Aorta: Hujus trunci descendentis ramis ille sanguis in hepar, in lienem, in mesenterii venas, denique in intestina ferri potest: Si vero hic pituitam secum vehit, ac eam in intestina indit, non eam capitis aut cerebri pituitam possumus judicare: Est potius humor massæ sanguineæ, ac si qua spuma notatur, est spuma massæ sanguineæ, aut quidvis potius quam spuma cerebri: Ea quoque ab aëris hausti multitudine oriri potest: Arteriæ intestinis ex massa sanguinea invehunt victum, ejus reliquias in eandem reducunt venæ: Istas vero arterias præter liquorem alimoniæ ministratæ, etiam vitiosos humores in spatium intestinorum effundere jamdudum palam fecit *Spigelius:* Evenire autem potest ut Ductus Salivales plus humoris reddant, adhærente ad summa faucium pituita, ceu bolo: Quare & homo cum autumat de cerebro venire: Hunc vero in stomachum detrudere cupiens sæpius glutit: quo fit ut redundans illa saliva simul devoretur, unde Diarrhœa potest increscere: Maximæ autem viæ humorum, unde nascuntur Diarrhœæ, sunt Ductus Choledochus, meatus Pancreaticus, & intestinorum stomachique arteriæ, quibus omnes omnium Diarrhœarum humores inferri queunt: Quemadmodum enim ductus choledochus plus bilis quam oportet: plus illius mitioris humoris, quam convenit naturaliter, ille meatus Pancreaticus reddit, ita quævis humorum genera in intestina interdum effundere queunt Arteriæ: Si igitur alvus cita humorem album & spumosum excludit, haud cerebrosa, haud capitalis seu cephalica, haud Catarrhalis, sed massæ sanguineæ Diarrhœa est existimanda; Quanquam eam & humor Pancreaticus augere poterit: Hæ sunt veræ viæ Diarrhœæ pituitosæ, veluti & Biliosæ, vitiato maxime Ductu choledocho: Nec paucus est humor quem Ductus salivales reddunt: Hic non cerebri est, sed massæ sanguineæ: Anicula ex lino ducit filum & saliva deficitur, petit potum, non queritur de sicco cerebro, cuncta massea sanguinea est minuta. *C. Victor Schneiderus lib. de Catarrhis specialiss. p. 358. & 360.*

§. 2. Intrinseca alvi irritamenta, sunt imprimis Alimenta incongrua aut immodica: Chyli degeneris corruptelæ: Sanguinis & succi nervei recrementa copiosa, vel acria è Glandulis, aliisque viscerum emunctoriis, & præcipue è Cysti fellea, atque Ductu Pancreatis exudantia: Quinimo Serositates, aut humores superflui, vel incongrui è Cruore & Nervoso genere, vel habitu corporis intus restagnantes: 1. Alimenta, si quando inter coquendum perveruntur, aut subigi nequeunt, non raro Diarrhœam excitant, uti in crapula, victu inordinato, ab incongruis comestis, aliisque in diæta erroribus, aut fermenti stomachici depravationibus frequenter accidit: Quinimo propter apepsiam, quandoque item propter obstructiones in mesenterio, aut ductu intestinali, à viscositate nimia Tunicæ glandulosæ, aut vasorum osculis impacta, succi nutritii distributio impeditur,

proindeque

ingestorum materies fere tota in primis viis cohibita, dejectiones crebriores & uberiores producit: 2. *Recrementa sanguinis & Succi Nervosi* in viscerum glandulis, cysti fellea, ductu Pancreatis, aliisque forsan receptaculis congesta, si quando ob plenitudinem aut irritationem exundantia in cavitates intestinorum affatim deponuntur, in quantum fibras ibidem nerveas vellicant, aut cum aliis succis effervescunt, sæpenumero Diarrhœam producunt: Videtur flava bilis quoddam quasi catharticum naturale, quod è vasis choledochis ubertim effluens purgationem spontaneam movet: 3. *Materies* [illegible] à regione adhuc remotiore, nempe aut à massa sanguinea, aut è liquore Nerveo, ejusque Emunctoriis, vel à toto corporis habitu, interdum ad intestina transmissa, fibras eorum nerveas irritat, proindeque carneas in spasmos excretorios ciet: In prædictis enim partibus ac locis, imprimis in massa sanguinea, humores degeneres aut superflui turgescentes, cum per diaphoresin aut diuresin nec facile nec satis amandari queant, sæpe metastasi introrsum facta, vasorum intestinalium osculis, ubique confertissime dehiscentibus, exudant, dejectiones crebras & aquosas inducentes: Quinimo ipse interdum cruor in crasi vitiatus, & ad coagulandum aptus, cum per minuta isthæc vasa haud expedite circulatur, frequenter in magna copia erumpit & Dysenteriam parit: Cæterum observare licet, quando pori exteriores à frigore suscepto constringuntur; aut tumores cutanei subito evanescunt, alvi fluorem succedere: Novi plures ventris constipationi obnoxios, hoc tantum remedii genere curatos fuisse, nempe ut diluculo, & hora prius assueta citius lecto assurgerent; quantum enim ἱδρώτος solitæ adimitur, tantundem ad alvum lubricandam additur. *Willis Pharmacop. Ration. sect. 3. cap. 1.*

OBSERVATIO XXIX.

Peditus frequens à laxata coli valvula.

CUm anno 1655. generosum & validum Equum, Jovem nomine deartuarem atque exossarem ad structuram sceleti equini; Ecce ex abdomine illius, machinis tormentariis suspensi & moribundi decussatim dissecto, sponte prorumpit intestinum stupendæ magnitudinis (æquabat enim crassitie sua truncum aut caudicem imum pyri aut mali ramosæ arboris, longitudine superabat ulnam integram cum dimidia nostratis Seelandicæ) quod cum lustro ac tracto accuratius, observo id cœcum esse intestinum: Idem cùm esset dissectum, paucula ex eo excrementa liquida, tetram sævamque mephitim exhalantia emanabant, maxime vero tumidum id flatibus, & iis adeo distentum erat, æque ac recens bubula vesica flatu distenta esse assolet: Coli vero valvula laxata semper pedebat, ut stabularii testabantur: *Simon Paulli Quadripart. Botan. Classe 2. pag. m. 89. Titulo Malus Cydonia.*

SCHOLIA.

CUm valvula coli omnino occluditur, Alvi excrementa ad coli valvulam diutius hærentia & spissescentia, illi multimode incommodant, illam vel omnimode occludendo: quale quid qui patiuntur, iliaca passione intercidunt: vel ne sponte sua occludatur prohibendo; quale quid qui patiuntur, pleno excrementis alvi cœco instrumento, coli valvula p. n. laxata semper pudunt, Nec tum flatus naturales, in coctione ventriculi & intestinorum geniti magis in cœcore servari possunt, quàm flatus in pila illa prægrandi pneumatica (Gallis un Balon) quando valvula scortea, non exquisitissime operculatur, foramenque illud per quod intruso tubulo inflatur.

ANATO-

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII.
SECTIO XI.
DE DYSENTERIA.

Observatio I.

Dysenteria à bile viridi è Cysti manante, unde Ilei & Coli corruptio.

Erat fœmina 40. annorum, pinguis & optimi corporis habitus; quæ anno 20. Augusti Dysenterica obiit Amstelodami: Hæc ante tres septimanas inciderat in fluxum dysentericum, qui cum temporis epidemius erat; quæ rejiciebat in principio morbi erant nigra, subsequente tempore rubescere incipiebant, aliqua tamen intermista albedine: dolebat ventrem, diverso tamen modo, nam vel dolor ad umbilicum hærebat, túncque deprimebatur venter: vel si hic attolleretur, cinguli instar circa umbilicum movebatur: Sitis ipsam urgebat intolerabilis, quam quocunque volebat potu sedabat, spiritus vini & aquæ vitæ usu nunquam intermisso: Medicamentorum nihil sumere volebat præter decoctum aliquod alterans, & pilulas de Landano Amstelodamensium, ex quorum assumptione dolor sedabatur, & somnus, qui alias aberat, obrepebat: Cum dejiceret sentiebat dolorem circa anum insignem: Purgata fuit aliquoties tempore morbi, partim pulvere Rhabarbari solo, à quo nihil aut parum, sine levamine movebatur: partim cum rad. Jalappæ misto, à quo multum cum euphoria dejiciebat: Clyster etiam injectus est, à quo pessime habuit, neque etiam ferre poterat inunctiones, unde postmodum horum usus intermissus est: Tempore morbi ter sedatus fuit fluxus cum optima spe, sed cum pessimo uteretur victus regimine, recidivam passa tandem fatis concessit.

Cadaver apertum hæcce dabat observanda 1. Omentum justæ quidem erat magnitudinis, sed sphacelatum, colore atrolividum. 2. Intestinum Duodenum & Jejunum *repletissima erant bile*, unde Sitis intolerabilis causa derivari poterat. 3. Ileon, quo ad Cœcum tendit, cubiti unius longitudine corruptum & sphacelatum erat: 4. Colon quatuor transversos digitos à Cœco sanum erat, post ad 8. digitos corruptum. 5. Folliculus fellis maximus erat & bile repletissimus: Bilis quæ in eo reperiebatur, viridis erat sicut gramen: Cætera optime erant constituta: In Intestino Recto nihil notari poterat, nec in aliis visceribus: Hepar, Lien, Pancreas sanissima erant. *Alardus Hermannus Cummenus in Miscellaneis curiosis anni* 1673. *Observat.* 116.

SCHOLIA.

Repletissima erant bile] Dubium non leve proponitur ab authoribus, quomodo bilis flava, interdum brevi temporis spatio dysenteriam faciat, cum tamen non raro bilis porracea & æruginosa simplicem faciat diarrhœam, ad longum tempus perdurantem, quæ tamen nunquam in dysenteriam degeneret, cum tamen non raro bilis porracea ex flavâ generetur ulteriori adustione, & proinde majorem habeat acrimoniam: Respondet *Mercatus*, cum humorum acrimonia requiri lentoré & visciditatem, cujus ratione diutius morentur in intestinis, éaque magis corrodant: Et ita si flava bilis lentorem habeat, dysenteriam efficiet; contra vero si porracea & æruginosa fluxior sit, & minorem in intestinis moram faciat, simplicem producat diarrhœam. *Sennertus* hanc responsionem probabilem esse dicit, eam tamen omnino dubium non solvere existimat, quod sæpe alvi fluxus dentur, in quibus visciditas & lentor cum acrimonia reperitur, & tamen Dysenteria non excitatur: contra vero visciditas & lentor sæpe non adest, in biliosis humoribus dysenteriam excitantibus, ideo censet humores qui Dysenteriam pariunt, peculiarem & occultam quandam qualitatem habere, ob quam peculiariter intestinis infensi sunt, éaque exulcerant, sicut lepus marinus pulmonem, & cantharides vesicam exulcerant, non autem alias partes, Illam vero qualitatem malignam, & intestinis ut plurimum infensam, probat ex eo quod dysenteria plerumque contagiosa est, ita ut miasmata ex dejectionibus dysentericorum exhalantia sola intestina afficiant, in iis qui contagium recipiunt, non autem alias partes: Idem

 contingit

contingit in aliis morbis epidemicis & contagiosis, in quibus venenum grassatur parti cuidam peculiari intentum: Sic dantur pleuritides, peripneumoniæ & anginæ pestilentes: Sic venenum canis rabidi soli cerebro infestum est: Id apertius in medicamentis purgantibus, quæ peculiarem vim obtinent humores in corpore commovendi, & ad intestina propellendi: cum enim illa non solum ore sumpta, sed etiam umbilico admota, imo vapore ipsorum naribus admoto (*adde & iis per Chirurgiam infusoriam in venas inductis*) alvum movere & purgare soleant, verisimile est illa per poros cutis, & vasorum extremitates in venas & arterias penetrantia, agitationem quandam & fermentationem in humoribus excitare, qua vitiosi humores à bonis separantur, & ii deinceps naturam stimulantes ad intestina propelluntur, vi medicamenti ad ea loca expulsionem dirigente: Pari ratione, sed modo diverso, sudorifica ad cutem, & diuretica ad vesicam, insita vi humores propellunt: Ex quibus licet colligere contagium Dysentericum quocunque modo & loco intra corpus admissum, fermentationem quandam in humoribus excitare, & sibi similem dispositionem imprimere, quæ intestinis inimica, ad ea cursum humorum promovet, eaque labefactat atque ulcerat; & illa demum tali dispositione infecta, humores & alimenta inficiunt, unde vera & proprie dicta Dysenteria emergit. *Riverius pract. lib. 10. cap. 6.*

Tum temporis epidemius) Dysenteriarum aliæ sunt populares, aliæ non, Populares aut sequuntur vim cœli, i. e. aeris, & Efficientis vim sequuntur, Aut vim ipsius corporis, tanquam suscipientis causæ: Quæ non sunt Populares, peculiare tantum vitium sequuntur, & peculiaris excrementi suppressionem; aut vernaculam intestinorum imbecillitatem: Quæ sunt Populares; aut sequuntur, ut dictum, vim causæ efficientis, aut suscipientis, aut utriusque: Ex eo autem Populares & Epidemicæ colliguntur, quod sub eadem specie morbi multi aut intereant aut graviter laborent: Cæterum, aut sunt Intestinales & mesentericæ, aut hepaticæ: Absurdum enim est omnem Dysenteriam attribuere Intestinis, ex eo quod τῆς δυσεντερίας nomen ἀπὸ τῶν ἐντέρων derivetur: Intestinales & mesentericæ fiunt ex eo quod illæso hepate, & in intestinis & in mesenterio prima mali labes, sive cœlitus impressa, sive à vitio ipsius excrementi manet: Hepaticæ, aut sunt criticæ, aut fiunt κατὰ λύσιν, aut κατὰ τὸν ἐκπιεσμόν: Si sunt criticæ, prohibendæ non sunt, sed humorum cursus frænandus est & moderandus: Si fiunt κατὰ λύσιν, labescentis facultatis sunt signum, & hæ sunt lethales, nisi legitima remedia adhibeantur: Cùm vero fiunt κατὰ τὸν ἐκπιεσμὸν, i. e. per expressionem quandam & excussionem, id eo modo contingit: Cava Hepatis sæpe abundant multo humore, coguntur ἐκπιέζεσθαι, & dum natura id nititur excutere, fiunt commotiones, nauseæ, ἀνορεξίαι, ἀσθματικοὶ, δίψαι, febres, & cacochymia communicatur venis ex partibus aliis: Ergo sicut sunt morborum ideæ, ita & morborum remedia varia sunt; prout variæ sunt Dysenteriæ, ita variare remedia oportet: *Ballonius lib. 2. consil. 23.*

Observatio II.

Anatome Dysenterici, cujus intestina, ab initio coli ad finem recti, ulceribus & apostematibus obsessa erant.

Potest Dysenteria emanare à tumoribus p. n. in intestinis procreatis: Perit Filius meus Honoratus, novem annos natus, Dysenteria ab ulceribus orta, ex tumoribus intestinorum: Cum ejus locus nobis esset ambiguus, & symptomatum causæ penitus ignotæ, demortui corpus secandum curavimus.

Chirurgus invenit à principio coli ad finem usque recti, plusquam ducenta ulcera rotunda, mixta cum apostematibus: quorum ulcerum aliqua corroserant totum intestinum: Illis ulceribus interjacebant partes aliquæ intestinorum sanæ & integræ. *Iacobus Fontanus practica lib. 3. cap. 23.*

Observatio III.

Dysenterici intestina sphacelata, erosa & perforata reperta.

§. I. Filius viduæ N. assuetus bibere spiritum vini, patiebatur *Dysenteriam summo cum dolore:* rejiciebat sanguinem concretum pulcherrimi coloris, i. e. arteriosum, eumque sæpe ad librarum duarum pondus.

Aperto cadavere reperi intestina tenuia hac illac sphacelata, tunicas erosas & quatuor in locis perforatas. *P. Barbette prax. lib. 4. cap. 5.*

SCHOLIA.

Dysenteriam summo cum dolore) Etsi contradictionem involvat dicere Dysenteriam ἄπονον sive indolentem, Ejus tamen meminit *Hippocr. 2. Epid. comm. 6. & 25.* ubi volvulum scribit febrem solvere, ἢ δυσεντερίαν ἄπονον ἐοῦσαν: Qui locus difficilis; *Vallesius* vitium in codice suspicabatur: *Landenius* in selectis Dysenteriæ vocem late accipiendam jubet, ut per eam h. l. intelligatur diarrhœa, aliudve alvi profluvium doloris expers: Nihilominus dari Dysenterias indolentes in pluribus ægris spectandas exhibuit Dysenteria Epidemica anno 1669. viciniam nostram exercens: Ægri aliquot pueri, viri, mulieres, ab ipso invasionis momento ne de minimo quidem dolore conquerebantur; sanguinolenta tamen confestim egerentes; mirati sumus cum adstantibus novitatem rei, ægris aliis torminibus

maximis

maximis afflictis, hos ne micam doloris præ se ferre: Et licet viderentur mitius ægrotare citiúsque evasuri, omnes tamen moriebantur, utut generosis juvari bezoarticis & specificis: hinc inquirentes causam, illam adscribendam visum fuit 1. malignitati majori, quæ in Dysenteria non sinit dolorem semper obtinere primas, ut quæ pleno passu ad corruptionem inclinat: 2. Gangrænosæ intestinorum constitutioni: fingat enim quis, si illud dari non statuit, cauterium indolens, quod ob agendi energiam sensu omni partem cui applicatur exuit, pari ratione corrosivi humores in tantum quandoque pollere possunt, ut omnem sensum tristem excludant, intestinis statim quasi sphacelaris. 3. Mentem simul laborare interdum, & doloris lancinantis faces non sentiri in phrenitide alibique conspicuum est: Jungi hæc potest causa, sed quæ non omne exhaurit punctum: *Ioh. G. Wolf. Wedels Miscellan. Curios. anni 1671. observat. 43.*

§. 2. Dysenteria per plures annos grassata, imprimis post æstates impense calidas, immensum ægrorum numerum nobis obtulit, inter alios Filiam, septem aut octo annos natam, Illustr. Marchionis de Lucinge, ex dysenteria mortuam, in oppido sex aut septem leucas Geneva distante, *Rumilli* dicto, quo cum accessissem, solúsque prognostico locus esset, duobus post diebus mortuam aperiri visum fuit: Intestina nigriora apparebant, cum quibusdam ulcusculis, & interior tunica lacera villosum sericum nigrum repræsentabat, qua cruciatim velut dissecta, in pilos surgens horrebat: D. *Puerarius in Observat. ad Thomæ Burnet Thesaurum lib. 4. pag.* 405.

Observatio IV.

Anatome Dysenterici, cujus intestina purulentis tuberculis scatentia deprehensa sunt,

PUrulentis his tuberculis scatebant Intestina mulieris Hafniensis primariæ, Dysenteria extinctæ: cui ne clyster quidem ob puris contranitentis copiam intrudi poterat. *Bartholinus cent vi. hist. 2.*

SCHOLIA.

P*Urulentis tuberculis*) Quid sint hæc Tubercula, & de generatione Dysenteriæ ex eorum ortu in intestinis, Consulendus Eruditissimus *I. Conradus Peyer*, Elegantissimo de *Glandulis intestinorum* libello cap. 9. Quoad dolorifica *ait*, Intestinorum pathemata, qualia sunt Dysenteria, Passio Iliaca & Colica, Tenesmus, ac idgenus alia istorum viscerum tormina, Quamvis eorum causas & sedes primarias, nec semper nec præcise in *Glandulosis intestinorum plexibus* constituendas, aut inde extorquendas esse contendamus, possunt tamen meo judicio, imo solent persæpe in iis velut minera quadam, seri paucæ quidem guttulæ, ast irritativo salium aut sulphurum heterogeneorum impetu potentissimæ, aut sponte succrescere, aut per traducem è massa sanguinea sensim vel influxu repentino cumulati: Quibus ad turgescentiam adgestis, atque cum spiritu nervorum nitroaëreo fervide decertantantibus, varii generis cruciatus, sæpe ad cruoris profusionem usque Intestinis infliguntur: Et revera Dysenterias, præsertim epidemicas, haud alia ratione nasci verisimile est, quam quatenus *μίασμα τι* (indolis arsenicalis ac efferæ) communi aliquo vitio in massam sanguineam traductum, aut in ea genitum, ejusque sero viscidiori tanquam aptissimo domicilio inhærens, inde in *Glandulas intestinorum* per arterias expellitur; Ubi sui juris factum tyrannide immani, tum irritando, tum corrodendo, in glandulas & nervorum fibras sævire incipit: unde spiritibus nitroaëreis per nervos & sanguine sulphureosalino per arterias eo rapide allectis, ac invicem vehementissime excandescentibus, ignei plane torminum cruciatus, dejectionibus crebris stipatis oriuntur, donec tandem (ni mature succurratur) inflammationis lerna diutius grassante, fatalem tragœdiæ finem gangræna imponat: Sæpe quin etiam durante illo conflictu, intestinorum crustam, una cum *plexibus glandulosis* abscedere contingit, unde patefactis arteriolarum finibus, ipse cruor cum Plexibus illis ac reliquis intestinorum contentis excernitur: Atque in hujus etiam affectus Therapeia utramque paginam absolvunt alkalia diaphoreticis & alexipharmacis commixta: quibus partim acido corrosiva seri illius salia in glandulis infringuntur, partim venenati miasmatis reliquiæ, in massa sanguinea adhuc fluctuantes, cum sero pariter infecto ad glandulas subcutaneas (ut pote locum minus principem, nec adeo sensilem) eliminantur: quibus medicamentis si unum aut alterum laudani opiati granum subinde adjicere non reformidaveris, ut spirituum animalium ad intestina jugiter provenientium rabie nonnihil sedata, inflammationi augmentum prohibetur, sanationis haud infeliciter procedet negotium: Dysenteriæ vero per contagium susceptæ ratio esse potest, quod volatiles miasmatis venenati exhalationes, sive per os, quod frequenter fieri solet, sive anum exceptæ, sese immediatius intestinorum tam tenuium quam etiam crassiorum Glandulis, atque tunicæ nerveæ objiciant: ubi mox virulentiæ suæ telis in sanguinem, eo per arterias ad pellentem, & fibras nervorum evibratis, illum insigniter corrumpendo, hásque potenter stimulando, symptomata dysenterica, modo supra jam commemorato pariunt.

Observatio V.

Dysenterici corpus intestinorum vitiatum repertum est.

Hieremias N. febre assidua laboravit; xi. die dysenteria à prava bile, xxiv. interiit; Huic intestinorum corpus erat vitiatum: *Ballonius Epidem. lib. 2. pag. 245.*

Observatio VI.

Dysenterici intestina inflata, cum interioris tunicæ abrasione reperta sunt &c.

Anno 1624. aperui aliquot cadavera ex Dysenteria mortuorum; inter quæ corpus militis cujusdam è diuturna dysenteria vita functi: Et invenimus intestina vehementer inflata, ac *eorum interiorem tunicam plane abrasam*: Tum folliculus fellis, quod maxime in eo erat mirum, repletus ac distentus erat humore lento ac viscido albo, instar pultis ex amylo, Bilis autem ne vestigium relictum erat. *Bontius Medic. Indorum lib. 3. observat. 3.*

SCHOLIA.

I*Nteriorem tunicam plane abrasam*) Dysenterici ab intestinis expellunt modo cruorem mucosis permixtum, modo pinguia, modo ramenta tunicæ interioris, modo quædam carnosa: *Tulpius* cap. 17. lib. 3. observ. integram intestini recti membranam, ægro superstite, excretam se vidisse asserit. In primo Dysenteriæ gradu pinguedinem vacuari, qua interior intestinorum tunica oblinatur, multi asserunt, quod tamen esse absurdum ostendit Anatome, cum nulla intestinorum cavitatem obinvestiat pinguedo, sed extra ipsis saltem obducatur: Quod ad ramenta attinet, illa in secundo Dysenteriæ gradu excerni dicuntur, eaque satis magna: An ea abrasio sit crustæ illius, quæ tunicam intestinorum internam obducit, dubium est, quia sic quatuor intestinorum tunicæ essent statuendæ, cum tres tantum ab Anatomicis, illis assignentur: At Oculatissimus *Willis* crustam eam Villosam, quæ tunicæ nerveæ tantum epiphysis habetur, membranam per se satis crassam & peculiarem existere asserit, atque propter innumeras, quibus superficies ejus exterior scatet, glandulas, proprie tunicam Glandulosam statuit: Hæc ergo abrasa, ramenta efficere potest, potius quam ipsa interna intestinorum tunica, à qua ramenta decidi probabile non est; Si enim aliarum partium ulcera contemplemur, saniem & pus ex iis excerni videmus, in quod partis substantia abit, non integram substantiam: Revera quidem in musculosis partibus, post magnos abscessus, membranosæ quædam partes, putredini diutius resistentes, à Chirurgis quandoque extrahuntur, at intestinorum alia est conditio, quæ eam partium diversitatem non obtinent & tam molli carne prædita non sunt, sed ipsæ tunicæ eorum substantiam constituunt, unde non liquet cur una earum pars in pus abire & putrescere, aliæ salva relinqui, & inde longæ partes tunicarum secerni & à reliqua substantia abscedere queant: *Sennertus* pituitosos & viscidos humores diu in intestinis coacervatos, istorum formam æmulari, & tandem excerni, ex pluribus Medicorum observationibus ostendit, inter quas illustris quæ in vita *I. Heurnii* habetur, Vide plura apud eundem quæst. 3. lib. 3. part. 2. sect. 2. c. 7. & *Fernelium Patholog. l. 6. c. 9.*

Observatio VII.

Pus in involucris intestinorum Dysenterici coercitum repertum est.

§. 1. Si sursum & deorsum obseratur intestinum, in involucris eorum acervatur magna puris quantitas, quæ tandem interficit: Quod nos cujusdam corpore dissecto observavimus.

SCHOLIA.

IN hujus morbi curatione duobus sæpius modis peccatur vulgo, celerius suppressa alvo & adstringentium usu, impacto pure in involucris intestinorum: Suppressa intempestivè dysenteria vidi insanum factum: mulierem quoque cui in perpetuam vitam ita constricta alvus, ut septimo quoque die tantum excerneret, & inde ore & naribus graviter oleret: *Galenus* de v. s. contra *Erasistratum*, non paucos vidisse scribit qui dysenteria, varicibus, hæmorrhoidibus suppressis, in insaniam, apoplexiam, atra bilem, nephritidem, pleuritidem &c. inciderint: Nobilis quidam pictor in scabiem fœdam: corpore enim pleno materia fervida sursum fertur: alioqui ita resiccatur intestinum ut maneat perpetua alvi adstrictio. *Hollerius Scholio ad caput 45. lib. 1.*

§. 2. Libram unam unam vel alteram materiæ purulentæ in recto intestino cadaveris puellæ Lugdunensis inveni. *Ioh. de Lamoniere de fluxu Dysenterico cap. 7.*

OBSERV.

Observatio VIII.

Dysenterici pueri intestina crassa tumida, inflammata animadversa sunt.

Puellus annorum iv. dysenteria correptus, quæ tunc popularis erat, excrementa excernebat per sedem cruenta, flava, tandem etiam nigra, quibus *mucus pellucidus, copiosus* adhærebat: ultimo die, 7. morbi, deficientibus viribus, quæcunque assumebat removebat magno conatu & clamore, idque interpolatis vicibus: circa medium noctis, cum in agone esset, similia excrementa flava & nigra, qualia per alvum dejecerat, evomens, mox exspiravit.

Corpusculum aperuimus, crassa intestina tumebant, atque, ac si inflammata fuissent, livebant, uti loca inflammata in viventibus rubra post mortem livere solent: Ea intrinsecus ob summum fœtorem non licuit inspicere. *Platerus observat. lib. iij. pag.* 875.

SCHOLIA.

Mucus pellucidus, copiosus) Quæritur apud authores quidnam sit illud mucosum & album, quod magna copia plerumque in Dysenteria excernitur, cum sanguine, aliisque humoribus permixtum? Quidam putant esse pinguedinem intestinorum abrasam; alii mucum quo intestina obducantur, ad faciliorem transitum excrementorum: alii pituitam à cerebro aliisque partibus defluentem; alii pus ex ulceribus manans: Nos vero statuimus hanc mucosam substantiam nihil aliud esse quam intestinorum excrementum præternaturale: Intestina si quidem labefactata, & à naturali constitutione dejecta, proprium alimentum rite convertere nequeunt in suam substantiam, sed illud imperfecte assimilando, in mucosam illam substantiam commutant, quæ cum nutritioni illarum partium inepta sit, expellitur foras, pars demum nutritionis indiga novum attrahit alimentum, quod denuo cum perfecte transmutari non possit ob vitium partis, in substantiam illam heterogeneam & mucosam convertitur: cujus magnus est proventus, quoniam pars ad sui nutritionem continuo sanguinem attrahit à venis, qui in mucosam substantiam convertitur, atque adeo pars suo genio fraudata novum iterum attrahit sanguinem ad sui nutritionem, quam perpetuo intendit, qui cum propter depravatam homoiosin in prædictam substantiam commutetur, magnus fit illius mucosi excrementi proventus: Idem in quamplurimis aliis partibus contingit, & præsertim in iis quæ magna & profunda ulcera patiuntur, pars siquidem ulcerata, cum ob pravam diathesin probe nutriri nequeat, sanguinem continuo attrahit à venis, in purulentam substantiam commutatur, unde totum corpus sensim exhauritur, & tandem contabescit: Neque solum partibus ulceratis hoc vitium contingit, sed etiam aliis nullo ulcere aut abscessu affectis: ita ut licet excrementum prædictum puris naturam æmuletur, non sit tamen verum pus, quod nonnisi ex ulcere vel abscessu procedit: Id præcipue apparet in ophthalmia, in qua oculus simplici inflammatione affectus, copiosum excrementum puri simile continuo emittit, quod ex sola partis intemperie & depravata homoiosi procedit: Idem contingit sæpe asthmaticis, & aliis qui pulmonum affectibus laborant, eorum enim pulmones male affecti proprium alimentum male concoquunt, & in excrementum pituitosum, atque interdum puri simile convertunt, quod per anacatharsin expellitur: In iis tamen nullum ulcus est in pulmone, quod multi Medici, etiam periti, iterum pronuntiant, conspecta illa materia puris speciem referente: *Riverius practica lib. 10. cap. 6. ex Sennerto:* De causis hujus mucoris Vide infra Observ. xxvij. de Tenesmo.

Nota ex *Fernelio 6.* Pathol. cap. 10. interdum mucosam quandam sordem, subalbidam, & veluti limum fæcesque sanguinis melancholici, podicis venas exspuere, atque multo interdum tempore eructare, post diuturnos fere morbos melancholicos, duramque & laboriosam equitationem, quæ tamen pus non sit, nec ab intestinorum ulcere proveniat, multos tamen puris specie fefellerit.

Vide Sennertum lib. 3. part. 2. sect. 2. cap. 7.

Observatio IX.

Dysenterici intestina gangræna affecta fuere.

Nobilis quidam sexagenarius dysentericus, cum quinta die morbi obiisset, & venter ipsius à D. Claudio Chapuis Chirurgo aperiretur, intestina undique gangrænosa reperta fuere, proculdubio propter ingentem inflammationem. *Fabritius Hildanus lib. de Gangrena cap. iv.*

SCHOLIA.

Propter ingentem inflammationem) Dysenteriæ ab inflammatione ortæ curationem vide apud *Riverium* centur. iij. observat. ij. Quam agnovit ex febre & dolore qui ad levem ventris contactum excitabatur: Curationis momentum ponit in sedatione inflammationis illius, ad quam sequi *ait*, gangrænam, quæ ex assidua pravorum humorum illuvie, in partes inflammatas & ulceratas confluente facile inducitur.

Observatio X.

Intestini ulcerati latera in dysenterico coaluere.

DYsenteria laboranti, mutuo utriusque lateris ulcerati contactu intestina coaluere. *Vide tit. de Alvo adstricta.*

Observatio XI.

Dysenteria & variolis affecti intestina pustulosa erant.

ILl. quidam Comes juvenis, Variolis correptus, ob febris & Dysenteriæ vehementiam, septimo die morbi mortuus est: Dissecto Jecur, Lien, Pulmones & Intestina, haud secus atque ipsa cutis, papulis manantibus scatebant. *J. Daniel Horstius Observat. Anat. ix.*

SCHOLIA.

DYsenteria eruptioni variolarum succedens pessimum censetur signum, ut & urina sanguinea, quæ humorum malignorum recursum ad interiora significant, imo & partes interiores, non secus ac habitum corporis, pustulis detineri.

Observatio XII.

Scrobiculi & cavitates in intestino recto, vestigia dysenteriæ & reliquiæ.

JUvenis (*de quo Tract. de Soporosis Affect. lib. 1.*) ab obitu apertus, in Recto intestino plurimos scrobiculos superficiarios, dimidiati pisi capaces exhibuit, ac si non ita pridem dysenteriam passus esset, quæ tunc militibus epidemia fuit: Certe diarrhœæ vestigia in indumentis inventa; cujus quoque indices fuerunt fæces intestina implentes: *I. Iacobus Wepferus Exercit. de Apoplexia p. 427.*

Observatio XIII.

Dysentericorum non intestina solum, sed aliæ partes quandoque exulcerantur.

§. 1. VIdimus quendam qui cum torminibus diutius vexatus fuisset, ex iisdem denique in erodentia ipsorum intestinorum ulcera tum in tabem, post in mortem incidens, erosa intus viscera ostendebat: è quibus dum ita affectus supervixit, ut triennium non excesserit, continuo sanies effundebatur. *Benivenius cap. 96. de Abditis*

§. 2. Sæpe latius quam ad intestina pervagatur affectio: adolescens annos natus xij. *biloso profluvio cum febre* correptus, dejiciebat frequenter similia dysentericis, nigrum sanguinem: sitis, manus frigidæ, vigilia, *vini magna appetentia*: nihil adjutus remediis, obiit die ix.

Apertus, Oesophago interiore ad os ventriculi superius & ad medium thoracem, nigro corrupto; Epiploo similiter corrupto, Pulmonibus alteratis, Recto intestino exulcerato: Dolor fuerat in sinistro latere, imo ventre & stomacho. *Hollerius ad c. 1. de morbis.*

SCHOLIA.

B*Iliosa profluvio cum febre*) Dysenteria est affectus in febribus continuis adeo frequens, ut quibusdam annis epidemius evadat, & peste non mitior, plures interimat; In causa esse solet, non humor aliquis intus in visceribus productus, qui acrimonia sua intestina corrodit, ut nonnulli asserunt, sed miasma quoddam sanguini impressum, adeóque intimè ipsi confusum, ut sub vaporis sinceri forma, à cruore divelli nequeat: quare intestina versus propulsum, arteriarum oscula reserat, ulcuscula & sanguinis exudationes illic facit, veluti cum à sanguine febrili cutem versus efflorescente pustulæ & phlegmones exterius erumpunt &c. *Willis lib. de Febribus cap. x.*

Sitis, vigilia, vini magna appetentia &c.) Inter symptomata dysenteriæ consectaria, familiaris est inappetentia, quam in vetusta malam pronuntiat *Hipp.* aph. 3. l. 6. At diorismo adhibito accipiendus Aposita dysenteriæ accidens, aut morbi initio aut in progressu contingit: Si initio, non adeo verenda, quippe quæ contingat ob ichores ab hepate transmissos ad os ventriculi, ubi fluitantes inappetentiam afferre solent; At cum morbo affecto contingit, *siquum*, mortificationem ventriculo per sympathiam advenisse indicio est; eoque sensu aphor. accipit *Galenus* in comm.

Observatio XIV.

Dysenteria ab intestinis apostematibus obsessis, ut & mesenterio.

ACcuratissimus Falcoburgius Leidę hominem evisceravit, quem Dysenteria abstulerat: In intestinis, colo præsertim & recto, apostemata hinc inde conspiciebantur, quorum quædam rupta erant, & eo loci lacera intestina patebant: In mesenterio glandulæ quamplures tumidæ maturo pomo similes, quibus apertis tale pus fœtidum exspuebatur, quale in Dysenteria adhuc superstite effluxerat. *Bartholinus cent. vj. histor. ij.*

Observatio XV.

Dyſentericorum quorundam inteſtina tantum craſſa ſanguinem continere obſervata ſunt.

IN ſectione quemplurimorum Dyſentericorum, ſanguis in inteſtinis tantum craſſis obſervatus fuit, non in tenuibus. Ratio eſt quod humor corrodens in ſuperioribus inteſtinis facillime fluit, unde non poteſt fieri excoriatio & corroſio, ut accidit in craſſis, præcipueque in Colo, ubi ob anfractus & concamerationes maximopere ſtagnans, morbificus humor ſupra modum corrodit tunicas, unde mucus & ſanguis effluit: Ideo clyſteres abſtergentes, aquáſque thermales optimas exiſtimarem, ſicut optimas inveni, habita tamen cauſæ morbificæ ratione. *Domin. Panarolus Pentecoſte* 1. *Obſerv.* 9.

Observatio XVI.

Gravem dyſenteriam, abſterſa cruſta inteſtinorum carnea, ſequitur cicatrix chyli diſtributionem impediens.

CHylus à fæcibus alvinis ſecretus, percolatur per cruſtam inteſtinorum carneam & ſpongioſam in lacteas venas. Læditur hæc percolatio quando abraſa eſt hinc inde ea cruſta, & illi ſubjecta inteſtini pars cicatrice obducta, occluſis ſimul ad lacteas venas tendentibus poris, quemadmodum id nonnunquam evenit poſt alvi fluxus dyſentericos graves, ſicuti non ſemel poſt mortem in cadaverum ſectione obſervavi. *Sylvius de le Boë Praxeos lib.* 1. *cap. xvj.*

SCHOLIA.

NOn raro Dyſenteria poſt ſe fluxum alvi Cœliaco non abſimilem relinquere ſolet, cujus ratio eſſe videtur, quod *Plexibus* Ilei *glanduloſis*, dyſenterici miaſmatis acrimonia deraſis, fermenti ad chylificationem neceſſarii proventus parcior evadat; quare pars cibi in chylum haud converſi profluit, donec Glandulis illis, una cum cruſtæ villoſæ fragmento renatis, fermentativi liquoris fontis redintegrentur. *Ioh. Conradus Peyer Tractatu de Glandulis, inteſtin.* De his Glandulis vide Obſervat. 4. Sect. 10. & ſupra.

Observatio XVII.

Dyſentericus ulceratum habuit ventriculum.

ALteri febris, vomitio, ventris dolor, *Dejectiones pici & nigro ſanguini ſimiles:* xx. die mors. Secto corpore inventum ulcus uſtulatum, in ambitu exeſis tunicis omnibus ventriculi, qua parte declivis eſt ad pylorum. Huic procidit anus toto fere morbo. *Hollerius ad cap.* 43. *lib.* 1. *de morbis int.*

SCHOLIA.

D*Ejectiones nigro ſanguini ſimiles*] An atrabilariæ? Dyſenteria autem quæ ab atra bile initium ducit funeſta, ex *Hippocr.* aphor. 4. 24. loco vero funeſta quod atræ bili tanta ſit erodendi vis ut in tranſitu exulceret inteſtina, imo ipſum anciat ventriculum.

Procidit anus toto fere morbo] Præ conatu & irritationis vehementia, cum anus adeo propellitur ut partem inteſtini recti ſecum trahat, eámque à membrana meſenterii, quę inteſtina ſuſpenſa retinet, nonnihil avellat. Etſi enim anus muſculis donetur oppoſitis, exertum retrahentibus, ii tamen officio ſunt impares ſi nimis procidat.

Observatio XVIII.

In Dyſenterico Hepar ſphacelatum inventum & Epiploon, pylorus & tenuia inteſtina inflammata.

DUorum cadavera curioſius inſpicere placuit, eorúmque apertio ſubjecit oculis quod mens antea conceperat, & Doctores actuoſæ Medicinæ non contemnendi nobis reliquerant, In uno repertum eſt Hepar ſphacelatum, pariter & Epiploon cum inflammatione inſigni pylori & tenuium inteſtinorum, propagata ad rectum uſque gangræna correptum. 7. die hic æger triginta annorum, gracilis, & acrium humorum incineratione melancholicus, interiit Auguſti fini: Ipſum viſitavimus. 3. morbi die, reperimus cum febri continua, ſingulis diebus poſt meridiem ferociente, dejectiones ſinceræ, mox nigræ cum ſummo dolore & calore fluebant, Sanguis paucus, modo permixtus modo impermixtus aderat, qui duobus diebus ante mortem omnino ſuppreſſus eſt: lingua ſcabra, glaciale extremorum frigus, & alia graviora ſymptomata biduo fere eandem præceſſerunt. *Ioh. de Lamoniere de Fluxu Dyſenterico cap.* 1.

OBSERVATIO XIX.

In Dysenterico Hepar siccum pallidumve fuit, cum abscessu prope cystin fellis, alio in mesenterio.

RUsticus Delphinas 40. annorum, post dysenteriam imprudenter ruri suppressam, doloribus ventris per septem hebdomadas continuis, & per breviora intervalla continue intensius exacerbatis, interiit mensis Decembris initio: Plurium cadavera justis rationibus moti noluimus aperire.

In illo Hepar siccum pallidúmve conspicuum fuit, simul & abscessus cystidis fellis pugni magnitudinem æquantis, prope jecinoris cava pus eructans. Alius visus est etiam in mesenterio. *De Lamoniere de Fluxu Dysenterico cap.*1.

OBSERVATIO XX.

A longis Dysenteriis Diarrhœisque observata intestina ad summam tenuitatem redacta & resiccata.

JOh. *Matthæum Fabrum*, amicum meum integerrimum, apud te, Vir de me meritissime, commendare non desistam: Is inter varias & doctas observationes, notatu hanc dignam asseruit, in longis diarrhœis, dysenteriisque, intestina instar aranearum tenuia reddita esse; quapropter in cura ejusmodi symptomatum tempus diligenter attendendum esse: In principio enim purgationem per rhabarbarum institui posse existimat; Si autem fluxio diu duraverit, à siccis ejusmodi purgantibus abstinendum existimat. Sed si forte Medicus indicatione illâ innixus curam sic velit absolvere, tamarindos, syrupum rosaceum laxativum in id sufficientem esse ajebat: alias siccitatem illam ulterius augeri, morbúmque morbo addi cum vitæ periculo & dispendio. *Ex benevola Excell. & Nobiliss. Dom. Stoelii communicatione, Illustriss. Principum Wittebergensium Ephori:* Anno 1670. in Ducatu Wittebergensi, Epidemia fuit ejusmodi Dysenteria & Diarrhœa, In cadaveribus eorum qui ea lue sunt extincti, reperta intestina omnino sicca, iis omnino similia quæ lacunari appenduntur ad lucanicas conficiendas. *Idem.*

OBSERVATIO XXI.

Dysenteria à vermibus excitata.

ANno 1608. mense Augusto, nata est Dysenteria in puero Dom Consiliarii du Perier, quæ per intervalla excitabatur, quam suspicabar à punctura vermium nasci, quorum quantitas admiranda fuit inventa in intestinis post dissectum ejus cadaver: Nec mirum cum viderim intestina reduplicata à vermibus. *Iacobus Fontanus practicæ lib.3. cap.21.*

OBSERVATIO XXII.

Dysentericorum ulcera ab usu Opiatorum magis putrida & sordidiora evadunt.

THomas *Minadous*, Medicus Italus & Professor, se observasse asserit omnes Dysentericos, quibus ex consilio Medicorum Laudanum Opiatum oblatum, defunctos; post eorum usum ulcera magis putrida & sordidiora reddita, ex longiori mora materiæ purulentæ & noxiorum humorum: Illud admonitum maneat alta mente repostum pro cautela. *August. Thonerus lib. 3. observ.* 10.

OBSERVATIO XXIII.

Dysenteria à vomica in Hepate producta.

QUidam cum febre dolore supra regionem hepatis, diarrhœa biliosa, postmodum Dysenteria extinctus est. Vomica in Hepate cum maxima puris coacervatione inventa est. *Vide lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

OBSERVATIO XXIV.

Dysenteria vitio Lienis duri, infarcti, &c. excitata.

ÆGer hæmorrhagiæ narium obnoxius, dysentericus fit, &c. Totus Lien illi durus erat plumbei coloris, magnus, crassus, in quo materia copiosa, fæci vini rubri similis concludebatur. *Vide tit. de Hypochondr. tumore.*

SCHOLIA.

De Dysenteria Lienosis supetveniente *Hippocr.* aph.45.lib.6. *Qui lienosi a difficultate intestinorum capiuntur, iis superveniente longa dysenteria, hydrops aut lienteria supervenit & moriuntur.* Ubi notanda verborum Hippocr. proprietas? Quid enim sibi hoc vult, Qui lienosi à dysent. capiuntur, iis superveniente longa dysenteria? nam non potest supervenire si jam adsit, debuitque dicere potius, Quibus Lienosis supervenit Dysent. eâque productior fit: Ita excusari Hippocr. potest ut verbum ἐπιγίνεσθαι non sit hoc proprie usurpatum. Vel quoniam laudatur Dysenteria quæ supervenit Lienoso, si brevis sit, ut in Coacis animadvertit Hippocr. Cum producitur debitúmque tempus præterit, non jam amplius dysenteria splenica vocanda est, sed per propriam intestinorum affectionem fit, humoribus cuniculos agentibus & ultra progredientibus: propteréaque nova quodammodo dysenteria dici potest. *Ballonius cons.53.lib.1.*

Observatio XXIV.

Viria Dysenteria in decem diebus extincti, Pericardium aquæ expers repertum.

Cor motu continuo, & propria natura calidissimum, aquam obtinuit ut in ea assiduè, veluti balneo temperatum madesceret, quo floridum & vegetum conservaretur: Unde quibus per ardentes febres, vel inedias, vigilias, & ingentes mœrores exhausta est, Tabidi pereunt. Vidit *Iessenius à Iesson*, in febre ardenti aquam Pericardii consumptam. Vidi in cadavere Illustr. Cancellarii *Dom. de Sillery*, post obitum ad pollincturam exenterato, pericardium siccum, aqua illa per morbum dysenteria cum decem dierum exhausta, nec tamen cor torrefactum exaruerat, sed erat mollius & flaccidius quam par erat. *Riolanus Antropog. lib.3. cap.7.*

Observatio XXV.

Anatome Fluore hepatico laborantis in quo hepatis apostema, ejusque dissolutio reperta est.

§.1. Miles Anglus cum *inflammationem Hepatis* primum passus esset, & *frustra tentassemus ea quibus opus erat*, dolor se remisit quidem, sed *seddesiit malum in Fluxum hepaticum, tumore qui ante erat in hypochondrio*, plane evanescente. Cum hoc modo per sex ferme menses languisset, tandem ad extremam maciem ita perductus est, ut ipsissimam, qualis pingitur, mortem dixisses & sic miserrimam vitam cum morte permutavit.

Aperto corpore, invenimus loco Hepatis solam membranam ipsum investientem, satis crassam instar succi, cui adhuc portio saniei, loturæ carnium similis inerat, qualem tam longo tempore excreverat. *Bontius Medic. Indorum lib.3. Observ.9.*

SCHOLIA.

Inflammationem Hepatis] Indi obstructionem hepatis facillime incurrunt, cui adest tensiva in hypochondrio dextro gravitas, dolórque obtusus, ac quasi pondere premens: difficilis quoque adest respiratio, propter gravitatem visceris, diaphragma deorsum trahentis, cui, mediante ligamento suspensorio, annectitur: hæc infarctio si perseveret, humor hepar obstruens, dum non ventilatur, facillime putrescit, unde febris etiam oritur, ac ipsius hepatis inflammatio, cum dolore acuto ac pugente, febrisque augescens in ardorem transit, cum siti intolerabili, faciei rubedine, ac difficili, ob prædictas in obstructione causas, respiratione.

Frustra tentassemus ea quibus opus erat] Horũ duorum affectuum cum quasi invicem concatenati sint, & unus ex altero ferme nascatur, curã conjungam, incipiendo ab obstructione, In qua primo observandum ne nimium calidis medicamentis in principio utamur, ne minutæ istæ hepatis venæ, & capillares, ab exsiccante calore magis obstruantur: Ergo temperate calidis, & per consequens leniter deobstruentibus, ac materiam peccantem incidentibus opus est, quæ familiaritatem quandam cum natura nostra habeant. Præparata jam morbi materia, eam medicamento non semel nec simul, sed iterato studebimus educere, Ejusmodi sunt tamarindi, cassiæ pulpa, adjecto pulvere terebinthinæ coctæ. La. mirum enim quam blande hæc simul per alvum ac vesicam morbificum succum ejiciant: si paulo fortius desideres, adde rhabarb. ℥j. misce cum supradictis in formam boli. Inflammationem porro in procinctu esse cum compereris ex febris augmento, & dolore vehementiore & magis pungente, statim venam secato copiose, pro viribus ægri. Interim cibi & conservæ refrigerantes exhibendæ. Denique hypochondria, prætertim dextrum, inungendum est unguento quod hic conficiunt Indæ mulieres ex radice curcumæ, Santalii omnibus speciebus, addita caphura, & oleo rosaceo: Si (quod sæpe fieri solet) quis dolor in hepate & ligamentis sit intolerabilis, causa tantisper omissa, huic symptomati occurremus, quod fiet per extractum aureum croci, quo vel solo (ausim affirmare) ægros plurimos curavi, natura per quietem ad se redeunte, & virus per alvum, urinas ac sudores ejiciente.

Quod si Hepatis inflammatio non bene sanetur, vel pertinacius curæ resistat, consequitur admodum affectus miserabilis, Hepatis apostema, quo si parenchyma, seu substantia ipsa jecoris occupetur, jam incurabile est malum: Sed si pus hæreat inter membranam succingentem hoc viscus, & ipsius carnem (quod persæpe hoc fit) unica salutis spes est in apostematis apertione, quæ hoc modo fieri debet. Primum in regione hepatis applicetur cauterium potentiale, ita ut eschara tantum penetret abdominis musculos, nec inficiatur peritonæum: Deinde parvo foramine per scalpellum in ipso secto, per id immittatur instrumentum argenteum concavum, quasi

utuntur in sectionibus lithotomi, dein satis late vulnus dilatandum: Et tunc statim in conspectum se dabit membrana jecur ambiens, vehementer tumescens ab amurca intus latente. Ea pertusa saniosus humor, carnium loturæ similis effluet, qui quo minus fœtet, eo major de cura spes est. Post hæc vulnus detergendum modice siccantibus, mundantibus, &c. Porro debili, ut fere semper, existente ægro, lapidi Bezoar non est parcendum. *Idem lib.2.c.7.& 8.*

Influxum Hepaticum malum desiit] Quæcunque excretio per alvum sanguinis fit, Dysenterica vulgo appellatur, idque præsertim cum dolor ventrisque torsio aliqua percipitur; quæ tamen cum ulcere est, propriæ dysenteria dicitur. Aliæ autem sunt excretiones cruentæ, ut cum limus sanguinis excernitur, aut velut sanguinis fæx, aut cum sincerus planæ; (adde, cum ipsa substantia Hepatis dissolvitur, ut in exemplo allato) eáque excretio affectum Hepar declarat Galeno: Nam ut tenue & saniosum, & recens mactatarum carnium loturæ simile evacuatur, id hepaticum est, id est, declarat imbecillitatem jecoris sanguinem probum generare nequeuntis, cum autem fæci similis excretio sanguinis fit, quodammodo exasantis jecoris argumentum est: Et notandum est illud quod scribit Galenus, & quod nos experientia sæpe deprehendimus, aliquando liquidam tenuémque sanguinis esse excretionem, quam melancholica postea, fæculenta, nigra & atra consequatur: An atra, nigráque & adusta quodammodo intemperie frigida affecto Hepate excernitur? Nequaquam, Sed cum alioqui præcessit frigida intemperies, temporis progressu putrescit in imbecillo Hepate humor, à putredine febris lenta oritur, hinc adustio recoctióque humoris, quod notandum: nam sæpe hæc febris negligitur, hinc dejecta appetentia, proventus pravorum humorum: Et cum vident medici dejectam appetentiam, non moventur, quod male fit; id enim notum esse debet, si perseveraret intemperies illa frigida, quæ initio fuit, non ita dejici appetentiam, imo cibi augeri desiderium: quia autem ita deperditur appetentia, calidioris intemperiei, quæ successerit, debet esse argumentum, nam calidas intemperies nunquam comitatur ciborum appetitus, potius cibi fastidium, &c. Itaque non falsa debet esse opinio prioris intemperiei frigidæ, sed signis venanda cognitio succedentis alterius intemperiei. *Ballonius consf.53.lib.1.*

Tumore qui erat in Hypochondrio, &c.] Inflammati Hepatis signa diligenter persequitur *Sennertus* cap. 4. sect. 1. p. 6. lib. 3. Idvero cavendum monet ne fallamur, & Hepar non inflammatum putemus si tumor in medio ventre apparet, quod quibusdam Hepar ad medium ventrem extendatur: Hepatis situm naturalem disce ab Anatomicis, *Glissonio* præsertim cap. 20. ejus Anatom. morbosi vero & tumidi has ille notas tradit, Morbosum, *ait*, Hepar & universim intumescens interdum infra umbilicum pertingit: In tumoribus vero haud adeo magnis (modo toti hepari aliquomodo communes fuerint) durities aliqua & intumescentia infra nothas costas ad ventriculi scrobiculum, atque ultra sæpe ad spurias lateris sinistri costas facile persentiscitur: Id autem omnibus ejusmodi tumoribus commune est, ut digitis compressi jecoris figuram aliquomodo præseferant, eoque nomine a quibusdam appellantur Tumores circumscripti. Tumores quoque particulares in convexa hepatis parte, præsertim anteriore, digitorum attrectatione dignosci queunt, si modo hi inter loca tumentia, & sterni apicem costasve nothas dextri lateris molliter inserantur. Tumor ejusmodi in sinistra hepatis crepidine sæpe ad costarum extima protenditur, minúsque cautis facile pro lienis intumescentia imponit; Rem ipsam vero penitius advertens, haud difficulter tumores istos internoverit; qui enim ad hepar pertinet, elatior est, ventriculique regioni vicinior & eidem magis incumbens quam lienis tumor queat, nisi hic prægrandis fuerit, quo casu ipsemet sua sponte innotescit, vel mole insolenti, vel distensione & pondere in latere sinistro, vel quod sinistrorsum inferius descendat quam possit hepar: Tumores in concava posticáque hepatis parte tactu, haud distincte deprehenduntur, in istis tamen plenitudo aliqua hypochondrii dextri, digitorúmque ibidem sub costis nothis impressioni renitentia quædam major solito occurrunt.

§. 2. Consul Parisiensis Hepatico profluvio bilioso sex annos vexatus est, & nullis remediis allevatus est. Eo mortuo inventus est tantum Hepatis loculus & membranæ, illius parenchymate consumpto & colliquefacto. *Ballonius lib.1. consil.53.*

§. 3. Cuidam ex dysenteria febris tertio die oborta, accessit Fluxus hepaticus: cum absque intermissione *purum impermixtúmque sanguinem*, interdum *loturæ carnium non absimilem* excerneret, febrísque intenderetur. 7°. morbi die interiit.

Sectio ostendit Jecur universum prope dissolutum. *Iordanus cap.19. de Pestis phænomenis.*

SCHOLIA.

INterdum loturæ carnium non absimilem, &c.] Fluxus Hepaticus alius est exquisitus, in quo serosi & sanguinei humores, loturæ carnium similes excernuntur: Cujus causa est imbecillitas Hepatis & calidi innati in eo defectus, à causis dissipantibus vel suffocantibus: Alius spurius, à simplici intemperie ortum ducens, sine humidi primigenii vitio, à qua intemperie facultas non læditur, sed impeditur ab objecto improportionato, unde opus corrumpitur; ita ut loco puri sanguinis, impurus & corruptus gignatur, vel bonus in pravum degeneret: quod contingit vel ex permixtione bilis flavæ aut atræ, aut alterius materiæ impuræ; vel à longiori in hepate locisve vicinis mora, ob quam crassior redditur, aut aduritur, aut interdum putrescit: potest & id vitio lienis, fæculentum sanguinem ad se non trahentis. Et in hoc fluxu variegata exeunt, sanguis interdum crassus, interdum niger, aliàs variis coloribus infectus: Præsenti in casu fluxum ab utraque causa manasse verisimile est, Exquisitum quidem adfuisse, quia ἀσίνως ἰχῶρες prodiit, Spurium, quia purus impermixtúsque sanguis excretus est, ac Jecur universum prope dissolutum apparuit, colliquatum scilicet a vitiosis illis humoribus, corruptionem & acredinem à putredine, vel aliunde nactis.

Iecur universum] Quanquam sanguis loturæ carnium similis excretus sanguificatricis Jecoris læsæ argumentum videatur, *Th.Bartholinus* tamen in Dubiis de lacteis cap.5. ex fluxu simili negat Hepatis & sanguificationis munus adscribendum esse, sed Cordi: cujus

cujus fluxus causam esse ait, quod Hepate frigido, extinctóque ejus calore necessario (quo indiget non tam ad sanguinis generationem, quam temperationem) non possit aut privatæ nutritioni sufficere, aut publicæ sanguinis transcolationi. Præterea, quum ex excretis maxime æstiment loci affecti certitudinem, nihil, meo judicio, pro Hepate efficient; In legitimo fluxu sanguis serosus, crudus & semicoctus excernitur, at ille ex corde per arterias huc expurgatur, non ex Hepate: Et quanquam ex Hepate venæ mesaraicæ ad mesenterium deferrent sanguinem, ut falso veteres opinati sunt, posset in hepare vitiari sanguis ex obstructione vasorum lymphaticorum, seu impedita fieri à sanguine separatione: vel salvo Hepate, Mesaraicus sanguis nimia seri mora infici. In spurio fluxu Hepar incusat nemo, sed si causas exponamus, non excludendum: sanguis enim, si illis credimus, acrimoniam & mordacitatem acquirit ob bilem admixtam, vel moram in hepate: utrumque obstructioni hepatis imputandum, unde nulla bilis à sanguine separatio: Ex invento, *ait*, nostro commodissima affectus hujus petitur enodatio. Nec tamen immutanda methodus, calidum enim innatum reficiendum, cujus primaria in corde sedes: hepar conservandum, quod ad sanguinis puritatem serique segregationem potest plurimum.

Purum impermixtúmque sanguinem] Non quoties sanguis per inferiora educitur Dysenteriam adesse suspicandum, Nam & mutilis ob copiam sanguinis fit excretio per alvum, quæ dysenterica improprie vocatur. Vocant autem αἱματηρὰν: item quibus sanguis habet admistam bilem, aliquando aperit roditque oscilla vasorum, unde fluit sanguis. Hæc autem improprie quoq; Dysenteria vocatur, nullúmq; nomé reperit, nisi sub τῆς κοινῆς αἱματηρᾶς nomine comprehendas. Quanquam hoc nomen ad eam evacuationem, quæ ob quantitatem contingit, accommodetur. *Galenus* autem indicare videtur & hunc & illam αἱματηρὰν appellari posse, hoc discriminis statuto, quod una dicatur αἱματηρὰ ob sanguinis copiam, altera ob qualitatem. Quod autem ea quæ ob qualitatem fit αἱματηρὰ quoque dici possit, colligi potest ex comment. in aph. 65. 5. Nam dum *Hippocrates* narrat ea symptomata quæ contingunt iis quibus circum ulcera tumores fiunt, & derepente evanescunt, meminit dysenteriæ non propriè dictæ, sed quæ αἱματηρὰ vocatur. Nam ulcera aut partes anticas corporis aut posticas occupant, tumorésque iis assident aut evanescunt. Si in posticis, convulsiones fiunt tumore disparente, aut tetani. Si in anticis, insania, dolor lateris acutus, suppuratum, difficultas intestinorum: Horum hæc demonstratio, quia posteriora nervosa, anteriora vero venosa ac arteriosa; ideóque alio loco dictum erat, *Mulieribus rigores ex lumbis magis & ad dorsum, &c.* aphor. 65. 5. Quod contingit & quia pars illa nervosa & frigida, & facile compassionis modo ad principium nervorum affectio fertur, & quia substantiæ mollioris est, facile alterationem suscipit. At partes interiores calidiorem habent temperaturam, ait *Galenus*: Si itaque tumores, præsertim si ἐρύθημα sint, evanescant in partibus anterioribus, dolores lateris & dysenteria fiunt αἱματηρὰ, id fit per μετάστασιν, cujus maxime habenda ratio in morbis, an eam dysenteriam probabile est fieri à sanguinis tantum copia, an vero a sanguine multo, seu jam mala qualitate prædito? Si enim nondum contraxisset mal m qualitatem, non tristia illa symptomata afficeret: Ergo credibile est illam dysenteriam a qualitate & quantitate sanguinis contigisse. Sic ex eo loco patet dysenteriam, a qualitate sanguinis factam, nullo in intestinis concepto ulcere, αἱματηρὰν dici posse, non eam quæ a sanguinis quantitate fit. Utitur enim *Galenus* voce τῆς αἱματηρᾶς δυσεντερίας: Præterea sæpe hepatici excernunt sanguinem nullo intestinorum ulcerato, tamen non dysenteria propria, sed hepatica dicitur dysenteria, & illa est de qua ante dictum, quam *Hippocr.* 1. Prorrhet. vocat αἱματώδεις ἐξορμήσεις. *Ballonius conf. 53. lib.* II

Observatio XXVI.

Sanguinis dejectio ob cavam gibbámque Hepatis partes cum ventriculo juxta pylorum gladio transfixas.

§. 1. Juvenis sub imam sterni sedem gladio perfoditur, hinc vomitus eorum quæ in ventriculo erant, cruenti vero nihil evomuit, licet diebus septem superviveret, sed per sedem ingentem concreti sanguinis copiam cum fæcibus excrevit. Gibbum cavúmque hepatis, & ventriculus juxta pylorum perforata erant. *Vide lib. 4. tit. de vulneribus.*

§. 2. Andreas N. in dextro hypochondrio punctim vulneratus est, hinc vomitus & Dejectiones cruentæ: Non tantum hepatis substantia sed & venæ cavæ truncus erat vulneratus. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

Observatio XXVIII.

Hepaticus fluxus à vitio Iecoris, Pancreatis, Cordis, &c.

Homo tres septimanas afflictus complicatis morbis, Hepatici fluxus, lienteriæ, diarrhϾ. Pancreas summe durum erat, Splen admodum crassus, Hepar grande & alicubi lividum, Cor quasi tostum. *Vide tit. de Diarrhœa.*

Observatio XXIX.

Tenesmus citra vitium recti intestini aut uteri, ortus à vitio tenuium intestinorum.

Puellam (*de qua tit. de Hystericis aff.*) Tenesmus ad frequentissimas sedes, cum summo dolore, & initas compellebat. Tenuia intestina rubicunda erant, velut erysipelate quodam affecta. Uterus, Intestinum rectum nihil vitii præ se ferebant.

SCHOLIA.

SCHOLIA.

TEnesmus est cum assidua desidendi cupiditas sollicitat, citra alias, secus ac in dysenteria, torsiones sed nihil præter mucosum quiddam, & subcruentum aut purulentum egeritur. Provenit ab ulcere intestini recti, quod causas habet easdem quas dysenteria, & quæcunque rectum intestinum irritare & exulcerare possunt. Mucum autem illum viscidum deducit Nobiliss. Dom. D. *Peyer*, tenacem, subcruentum, ac aliquando purulentum à *Glandulis Intestini recti lenticularibus*, quatenus illæ à sero acri (quale alias ulcera generare solet) in ipsas translato, aut ibidem producto, primo in tumorem adtolluntur. mox vero corruptæ in saniem abeunt; quæ denudatas intestini fibras assidue rodendo, atq; spiritus è nervis ad anum copiose proritãdo, crebrum pruriginosũmque dejiciendi conatum efficit: Unde saniei istius momentum, sanguinis (è venulis arteriolisque arrosis elapsi) striis cruentatum, cum muco intestinali, è reliquis glandulis integris suppeditato excernitur. Cui molestiæ optime anodynis atque traumaticis, alkali scatentibus succurritur.

OBSERVATIO XXX.

Perpetuus dejiciendi conatus, ab affectibus vicinarum intestino recto partium.

§. 1. ILlustri Casaubono pectinis dolor fuit, ac grave ano incumbens pondus, ac inter mejendum exonerandæ alvi cupiditas: Vesicæ corpus adjunctam habebat ἔκφυσιν, illa majorem, urina plenam. *Vide tit. de mictiode difficili.*

§. 2. M. H. diu minxit urinam aquæ fontis similem, cum continuo egerendi conatu: E vesicæ fundo extractus lapis unciarum quinque & dimidiæ ponderis. *Vide tit. de mictione difficili.*

SCHOLIA.

EGerendi conatu] Inter signa latentis in vesica lapidis reponitur Tenesmus ac frequens desidendi cupiditas, ob consensum utriusque sphincteris, Uno enim irritato alter in consensum trahitur, quandoquidem ramos ab uno eodemque recipiunt nervo.

§. 3. Nob. fœmina gravitatem circa pubem habuit & desidendi desiderium: In vesicæ collo magnus & durus aderat lapis: Uterus solito grandior impletus erat alba, dura & compacta materia. *Vide tit. de Hypogastrii dolore.*

§. 4. Mercator (*de quo tit. de Urina alieno loco excreta*) affligebatur lumborum dolore, urinæ acrimonia, perpetuo Dejiciendi conatu: Sordidum carcinoma ambiebat meatum descendentem à vesica in rectum intestinum, &c.

SCHOLIA.

REcensitis causis addit *Rondeletius* Pituitam salsam, vel lentam retentam circa sedem. Frigus externum partem illam constringens, Inflammationem adenarum, parastatarum: nam cum materia acris est & mordax, & rectum intestinum & penem simul afficit. Vermes intestini recti: Bilem acrem & mordacem circa illam partem retentam. Fit & à tumore uteri, ut in gravidis, hæmorrhoidibus: consequitur etiam fœcum invitam & diuturnam retentionem, ab iis enim excretis, insignis superest sedis dolor, cum irrito desidendi desiderio, à diuturno, in cohibendis excrementis sphincteris conatu.

ANATOM.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XII.
De Excrementis alvi præter naturam Eorum per aliena loca & Involuntario exitu.

OBSERVATIO I.

Variegatorum excrementorum dejectio ut plurimum visceris alicujus vitium sequitur.

FIUNT nonnunquam Fluxiones vitio alicujus Visceris, ut inflammatione Hepatis, tumore Lienis, &c. Memini me fluxum quendam diuturnum in multis observasse, in quo varia, opima, nigra, cœrulea, viridia, satis corpulenta excernebantur: Ex quo alios evasisse, ut *Advocatum de la Vergne* & alios vidimus; alios interiisse ut *Malicornium*, Peditatus ducem, Fabrum argentarium & alios. *Omnibus fere vitium in visceribus* & ulcus in postremo intestino. *D. Datichy*, post sextum annum quo eo morbo laboraverat, interiit, Obsesso hepate multis vomicis, syderata parte mesenterii. His qui convaluerunt, intervallis idem morbus rediit, vel dysenterica excrementa. *Hollerius ad cap.41. lib. 1. de morbis internis.*

SCHOLIA.

OMnibus fere vitium in visceribus] *Hippocr.* lib. de Humoribus vers. 31. Signa tradit quibus excrementa ab interna alvo excreta, distinguantur ab iis quæ aliunde in ipsam confluunt, & primo tormen adduxit, quod inferiore alvo patiente tardum est & molle, superiore vero affecto acutum est & vehemens. Demum de iis quæ in alvum non confluunt verba faciens, inquit talia esse non spumosa, naturam cruda, frigida, fœtida, sicca, humida. Dixitque, non spumosa, quia spumosæ dejectiones non ab alvi affectione aliqua producuntur, sed a destillatione à capite in ventrem, juxta aphor. 7. 3. Reliqua vero excrementorum genera in alvo generari posse ita notum est, ut in hoc confirmando tempus conterendum non sit: Hæc tamen ita alvi affectæ propria non sunt, quin aliunde etiam confluere possint. Hæc vero protulit *Hippocr.* ut indicaret quotiescunque diversa à prædictis dejiciuntur, aliunde ad alvum confluxisse, v. g. biliosa, hæc enim alvi male affectæ non sunt excretiones, sed ab hepate in alvum confluunt: Ut vero præfatorum excrementorum excretionem ex alvo male habente distingueret ab ea quæ fit à confluxu eorundem ad ventrem, usus est *Hippocr.* hoc verbo ῥέπω satis proprie, quasi declino, quæ enim generantur in alvo, per modum inclinationis exeunt: quæ vero aliunde, non item, quando ad eorum excretionem vis major concurrit. *Martianus comm. in lœ.*

Ad illustrationem hujus historiæ adducendum est consilium Excell. *Ballonii* simili in casu datum, quod extat lib. 1. consil. 53. Quidam, *ait*, annos jam decem nunquam excernit quicquam ab alvo nisi cum dolore circum umbilicum, aut paulo supra infráve, & quæ secedunt corrupta sunt sanguinolentáque, diversi coloris, nec morbus remediis cedit: Decem ante annis dysenteriam, ut tunc Medicis visum est, passus est: ab eo tempore, nisi brevibus aliquot intervallis, dolores & excretiones, ut sic dicam [illegible] non conquieverunt: Viso homine, nemo tam parum in arte versatus qui non colligat temperamento bilioso esse: emaciatus est, hepar illi ad calidiorem temperiem inclinans, totus venter ambustus (ut vocant) denique θερμόσπλαγχνος est; Sed sit ita, & fateamur ejusmodi temperiem ad atendum morbum conferre, propterea tamen non constat de sede ac specie morbi, quis sit, unde, qui tandiu manente ægro perseveret: an vitium lienis, an hepatis, an cerebri, an mesenterii; & si mesenterii, an ulcus sit an intemperies. Si ulcus, aut quid simile, quomodo tamdiu superfuit, Cur non illa pars siderata vitiatáque temporis progressu: Denique mirum est qui fiat illa liquida satis excretio, [illegible], graveolens, tam multiplex (nam simul & cruenta, & stercoracea, & viridia, & flava excernuntur, quæ nunquam in bene affectis excernuntur) tamdiu possit perseverare. Notum enim est illud *Galeni* ad aphor. 21. 4. *Cum excernuntur varia, si prava fuerint, deterius ægris esse quam si uniusmodi.* Et si varia sint ac prava, vel αὐτομάτως ἢ συμπτωματικῶς excernuntur, vel vi medicamenti purgantis. Cum [illegible] excernuntur, & excernendi finis non fit, sed lente ac pigro gressu, significatur varietas dispositionum malarum in variis partibus: Ac quo plures afficiuntur, eò res ægrotorum deteriores sunt: ut autem lentorem tarditatemque gressus explicet Hippocr. usus est participio τὰ ἰόντα, quod non semel tactam excretionem, & ἀθρόως declarat, sed sensim ac sensim fieri: Sed cum artificio Medici, ad imitationem naturæ comparato, excretio fit talis materiæ pravæ ac multiplicis, tametsi hoc per se malum, ex eventu tamen bonum est, nam non perennem generationem, sed congeriem tantum accumulationémque designat, quod in

omnibus morbis diligenter notandum..

Ac cum tandiu prava ista materia excernatur, sive nova generetur, ut necesse est, sive è sedibus partium intimis illa, aut pars illius secedat, mirum quomodo id fiat, Hepaticum non est profluvium, sive rubrum intelligatur sive non, quod tanti momenti pars decem annos non possit ita laborare, non quod non afficiatur tandem hepar, Cephalicum esse aliquis suspicetur, non ita tamen ut tota natura profluvii in descensu pituitæ à cerebro consistat, nec enim dolores illi ad umbilicum consisterent, nec propterea cruentum excerneretur, nec tam varia ac putria, Sed ea ratione cephalicum esse potest, quatenus cum jam partes inferiores affectæ essent, ad diuturnitatem fovendam accessit capitis opera, mucosum humorem aut phlegma salsum excernentis in alvum, Huc facit quod de nocte potius ad excernendum æger excitetur, Ac veteres practici distinxerunt profluvium stomachicum ab hepatico & cerebrali, quod illud interdiu fatigat, hoc, i.e. à cerebro hepatéque, de nocte potius sævire consuescat.

In autem obiter annotare non est alienum, an necesse sit spumantes esse dejectiones si a capite occasio excretionis pendeat, juxta aphor. 3. lib. 7. qui falsus videtur in plerisque: nam in doloribus colicis excernuntur spumantia, & bubulo excremento similia, natantiáque præ contento spiritu in aqua, non propterea tamen colligere licet caput hanc suppeditare: Sic visum est recentioribus recte quidem in dysenteriis materia commota, calore æstuante agitata, spumantia dejici: Sed aliis signis colligendum caput male habere, si grave, salivatio, ac præsertim mane & vesperi, maxime si eam molestiam sentiant in ventriculo. Quanquam caput per se constituitur pituitæ sedes, quæ in ventriculum illabens profluvia longiora reddit. In spumantibus itaque dejectionibus falli non oportet. Etsi autem caput magnum habet momentum ad producenda profluvia, non est tamen temere incusandum nec medicamentis agitandum: *Galenus* autem primus fluorum alvi causam unam agnoscit, *ἐξελκωσιν* intestinorum (*de qua vide scholia ad obs. 28. tit. de Diarrhæa*) quod plurimum confert ad intelligendum id de quo laboramus, qui fiat ut tamdiu profluvium perseveret; Non itaque dubitatio fuit de illo ægro, quænam potissimum pars esset incusanda, Omnes ad Hepar recurrebant, At illud aut intemperie, aut solutione continui, aut tota substantia est affectum, Non abs re autem τῇ ὅλῃ οὐσίᾳ dico, non autem *τοῖα ἀρχῇ*, quoniam pars illa, sicut & reliquæ partes afficiuntur, nullo interim indicio manifesto affectionis, ut sit temperamenti quædam alienatio: Sed sit ita, aliqua obstructione aut tumore laboret hepar, an propterea tactus fidem faciet? at affectus hepatis cognitionem alia arte venandam esse tradit *Galenus*: Æger autem nec inflammationem hepatis passus erat, nec tumor ullus, tametsi incumbentes musculi pene exangues essent, percipiebatur. Sed calor qui in eo magnus est & acer, plurimum illum fluorem juvit, dispositis male jam intestinis, humores corrumpendo, & iis saltem acrimoniam attribuendo: Probabilius vero est accusare intestina, in quibus inest *ἐξελκωσις* illa, juvante hepate, nimirum serosos acresque humores generante: qui si intestinum integrum esset, non ita cirarent alvum. Sed hepar generando mittendóque, intestinum & corrumpendo, ob malam dispositionem, mutuas tradunt operas ad illum fluorem perpetuandum: Si vitium in illo absolute fuisset, vix tandiu homo superfuisset. Quanquam audivimus de Consule Parisiensi, qui hepatis profluvio bilioso sex annos vexatus est, & nullis remediis allevatus est. Quod autem huic nostro ægro intestinum male affectum sit, colligere possumus ex antecedentibus, nam aliquando dysenteria vera laboravit, & cum medicorum judicio ea male curata esset, ab eo tempore superfuit restititque illud quodammodo dysentericum profluvium. Quanquam ad Mesaræon potest sæpe longi fluoris occasio referri. Nos enim sex mensium spatio fluorem patientes vidimus, qui non hepatica cephalicáque excernebant, sed meseraterica, ut sic loquebamur. *Ballonius lib. 1. consil.* 53. De fluore mesenterico *vide plura ex eodem scholiis ad Observationem 5. section. x. de Diarrhœa.*

Opima] Pinguia, viscida, lenta: *Hippocr.* 4. Epidem. à Famula dysenterica electro similia, subviscosa excreta esse ait. Erat, *explicante Vallesio*, secessus, lentus, crassus, albus, particeps cujusdam exigui palloris, tale enim est Electrum seu Succinum.

Opima] *Rolfinkius* consult. iij. lib. viij. pro hypochondriaco, refert ab eo excerni pinguem materiam instar sevi, vel sebaceam. Unde illa, *ait*, disquirendum, Nonnulli alimentis pinguibus assumptis, & in intestinis, inprimis in colo conglobatis, & appulsu acris materiæ abstersis ea adscribunt. Verum nec frequens, nec copiosa, nec diuturna, nec cum molestia juncta est hæc excretio: Nonnulli ex glandulis mesenterii excerni putabant, quæ nonnunquam intumescunt in steatomata. Sed licet verum sit mesenterium esse sentinam totius corporis, variáque excrementa ibi coacervari queant, non liquet tamen quomodo in cavum intestinorum perveniant. Probabilis est ea sententia fuisse colliquatorum ichorum illic coacervatorum concretionem. *Hactenus Rolfinkius.* Probabilius est, quandoquidem constat Lympham, quæ primo ortu tenuis est, limpida & fluida, postmodum crassescit extravasata, & in gelatinam concrescit, tandem dura steatomatica fit, quod *Paulus Barbette* in practica animadvertit, lib. 2. cap. 4. materiam istam sebaceam a Lympha ortum duxisse. Ipsum etiam sanguinis serum, patinæ impositum, supposito igne leni crassescit, qua de causa *Barbatus* aliique alendi vim illi assignant. In coryza humor qui tenuissimus è naribus initio effluit, maturatione crassitiem adipiscitur, Quod è naso hyeme limpidum stillat, ætate in crustam abiit, interioribus naribus adhærentem Ac ulcera ichores tenues fundunt, crustæ itidem ea velanti materiam suppeditantia.

Varia] Variis & monstrosis per alvum excretis accensendi *Globuli mebrana obducti*, de quibus *Oetheus* apud *Schenckium*: Cum natus esset, *inquit* mihi Filius, isque ultra tres menses non fuisset progressus, incidit hic in gravissimos, eósque continuos dolores, quibus ita conficiebatur ut fere de salute esset desperatum. Huic cum tribus diebus continuis cassiam cum betonicæ syrupo mistam præbuissem, tandem excrevit globulos plurimos, intus putrida & saniosa materia refertos, exterius vero membrana quadam obductos, ac sic præter opinionem, Dei benignitate conatum nostrum juvante, sanitati restitutus est: *Hæc Oetheus. Vesicas* quoque & *cystides* invicem connexas, humorem, qualem

qualem atheromata continentes, magnitudine varias, quasdam ovo columbino æquales, majores minores, tanto numero vt capacem patinam implere collectæ potuissent, excretas scio ab Aromatopola Genevensi *Domino Savoarnin*, anno 1662. Non per alvum, sed per os simillimos globulos longo tempore exclusit Sartor Genevensis, natione Germanus, cui nomen *Hem* anno 1670. qui ab assumpto generoso emetico, ab Italo Medicastro exhibito paucis post horis interiit. Horum globulorum & cystidum originem Excell. *Th. Bartholinus* Epistola 88. cent. 4. à mesenterio repetit, Quem autem locum *ait*, in mesenterio occuparint sacculi illi, vel quomodo abrumpi & excerni potuerint, Oedipo non Davo opus erit: Oedipus erit hoc in negotio Vir Nobiliss. & Eruditiss. Dom. *Ioh. Conradus Peyer* lib. de *Glandulis Intestinorum*, quarum historiam vide Sectione x. Observat. 4. hujus libri. Ad extremum *ait* coronidis loco, ut plenius quæ de Glandulis intestinorum toto hoc commentario prodita sunt, illustrentur, illásque revera dari, & multis interdum variisque malis affici deinceps nemo sit qui ambigat, historiam unam aut alterum *Carunculorum* alvo excretarum subtexemus: A viro Excell. D. D. *Ioh. Rudolpho Burkardo*, Medic. professore in Acad. Basileensi Clariss. accepi, Puero cuidam se medicinam fecisse, qui præviis alvi torminibus carunculam subrubentem, & vasis sanguiferis instructam, figura phaseoli, & magnitudine nucis moschatæ per anum excreverit, sicque integram sanitatem recuperaverit. Quid hoc *Caruncula* erat quam ejusmodi Glandula, ob serum in ea coagulatum, atque temporis tractu in carneam aliquam massam compactum, præternaturali magnitudine affecta? Hæc enim mole sua in cavitatem intestini protuberans, cum viæ remoram non parvam interponeret, factum ut ab excrementis vi pertranseuntibus sensim, velut ex arbore pomum, decuteretur, à qua vellicatione tormina inprimis nata videntur: Tandem vero Glandula ista Torminum procreatrice penitus avulsa ac excreta, puellus integre convaluit: Huic genuinam habent observationem *Ephemerides Naturæ curiosorum in Germania* anno ij. p. 346. à Dn. *Ehrenfrid Hagendorn* profectam, de juvene, febre [illegible] tunc grassante cum hæmorrhagia narium, dyspnœa, leipothymia &c. correpto, cui datum post bezoartica laxativum, ex alvo diu obstructa *Glandulas duodecim* instar nucis myristicæ, catenatim sibi connexas deturbavit, ægro valetudini post paulo integræ restituto: Hic quoque ratiocinium non est longius petendum: ut enim in puelli prioris intestinis, unica tantum glandula tumore fuit corrupta, atque tormina non prius cessatura quam Glandula excerneretur, peperit. Ita probabile est in isto juvene integrum plexum è duodecim Glandulis invicem cohærentibus compositum, augmenta præter naturam sumsisse: Quapropter caruncularum istarum, seu totidem obicum interpositione, alvus tamdiu occlusa fuit, donec eadem repagulis istis, vi pharmacorum & contentorum impetu solutis ac amotis, cum ægri salute recluderetur: Utrum vero Glandulæ hæ tumefactæ febri priores fuerint, atque symptomatibus ex ea natis ansam dederint. An demum à seri portione, prævio incendio febrili corrupta, plexibúsque intestinorum glandulosis impacta, ac in iis veluti coagulati, in id magnitudis aucta fuerint? id hoc loco determinare non est opus.

Observatio II.

Dejectio variegata à corruptione omnium viscerum.

Cuidam utrumque hypochondrium contentum, plurima per alvum dejiciebat fœtentia, porracea, nigra, &c. Omnia viscera marcore confecta & abscessu putria inventa sunt. *Vide tit. de Febribus lib.* 4.

Scholia.

P*Lurima, porracea, nigra, &c.*] Quæ Dejectiones deteriores sunt, variæ an simplices? Videntur deteriores esse variæ, quia multiplicium excrementorum redundantiam significant. Certe non potest hoc sine distinctione dici, Neutræ enim sunt simpliciter meliores. Sed dejectiones sinceræ sunt, quædam quia non habent manifestam alterius generis permistionem, aut tantum biliosæ: quædam, quia à suo etiam sero sunt depuratæ, ut quæ dicuntur biliosæ sinceræ, ut vitellinæ & æruginosæ: Variæ sunt, aut ex tantum malis, ut ex simpliciter crudis & viliosis; aut ex pessimis, ut sunt opima, nigra, fœtida & cruenta: Quæ variæ & pessimæ sunt, omnium sane pessimæ, ut dicitur in Prognostico; & aphor. 21. 4. Quæ variæ ex tantum malis aut crudis, pejores sunt unica sincera non omnino pura, quia multitudinem excrementorum significant; sed minus malæ quæ in unica sincera secundo modo, quia talis admodum mala est, & vituperatur aphor. 7. 7. ubi dicitur *meracæ alvi egestiones malæ Vallesius 2. Epid. sect. 2. p. 114.*

Plurima dejiciebat porracea, nigra, &c.] Hippoc. citato loco excrementorum *mutationes prodesse ait, nisi in priora mutentur, velut accidit in vomitibus qui sumpto in febribus medicamento fiunt, & in meraciora desinunt, quia putrefactionem significant:* ut autem in aphor. 14. 2. dicitur, In alvi fluxionibus mutationes dejectionum juvant, nisi ad prava mutatio fiat. Id cum in spontinis fluxionibus verum sit, tum multo magis in iis quæ pharmaco accepto fiunt. Nam si quam significationem malam præstare potest dejectionum varietas, multorum & diversorum excrementorũ, hanc minuit pharmacum: Nam ne pravę quidem & variæ excretiones, quæ accepto pharmaco fiunt, adeo malę sunt ut aphor. 21. 4. dicitur. Si ergo varietas in pessimis, quia sponte facta, mala est, facta cũ pharmaco est minus mala: varietas in minus malis, quæ ut causa prodest, & ut signum mala est, quam unica admodum sincera perseverans, cum pharmaco proderit multo magis quam sine illo, juxta aph. 7. 7. ubi dicitur *meracæ alvi egestiones malæ*, In quam etiam sententiam, causam simul reddens, supra dicit mutationes

excrementorum finiri in unam speciem meracioris excrementi, grave est, quia significat putrefactionem, id est, magnam excrementorum corruptionem & magnam vim & firmitudinem causæ corrumpentis: Nam in quacunque actione naturali, cum omnes materiæ partes in unam speciem trahuntur, magna effectricis causæ potentia significatur. Nam cum ea est minor, diversa gignuntur secundum conditionem materiæ. Igitur unicam talem dejectionem perseverare, deterius signum est quam mutationes fieri & non ita juvat, quia non tam fit natura corpus perpurgante quam ob putrefactionem, quod Dexippo (& huic) contigit. *Vallesius ibid.*

Notandum autem quod monet *Walaus* in sua med. meth. colores excrementorum non natura esse in humoribus, sed illos à medicamentis provenire; quemadmodum etiam ab assumpto sulphure magis & præter morem excrementa fœtant. Hinc explicatio aphor. 21. 4. peti potest, quia variegatorum spontina dejectio plures partes in vitio esse significat, & plures affectiones contra naturam in corpore.

Fœtentia] Excrementa alvi fœtida ob putredinem talia fieri notum est, idque duplici ratione, tum quia portio putridi humoris à venis ad alvum transmissi, ipsis excrementis admiscetur, indéque fœtorem contrahunt; Et propter hanc causam in malignis febribus, quæ ab humorum putredine vera ortum ducunt, alvi excretiones fœtent, tum quia ipsamet excrementa in alvo putrescunt: *Hippocr.* vero lib. 2. *Humoribus vers.* 33. signa tradit quibus fœtor excrementorum in alvo putrefactorum distinguatur ab eo qui aliunde provenit, hoc est, à putredine humorum in venis stabulantium, Ubi primo loco proponit Sitim quæ antea non adfuerit, sed in ipso eorum egressu compareat, nullâque præcesserit causa quæ Sitim excitare potuerit, sive æstus, sive alia: cujus quidem signi ratio à causa fœtoris dependet, quæ quoties à corruptione, seu putrefactione pendet ingestorum in alvo, hanc à calore circa ventrem aucto oriri necesse, quo posito sitim subsequi necesse est quæ ante putrefactionem non aderat: Si vero fœtor à putredine maligna venosum genus occupante oriatur, aut nulla adest sitis, aut ratione febris aderat prius quam putredo induceretur: per putredinem enim humores majorem æstum non acquirunt, ut sitis superveniat quæ antea non adfuerit: quando oppositum observatur quotidie, videmus enim simplices febres, summum incendium præ se ferentes, putredine accedente, propter quam malignæ evadunt, statim mitiores fieri, sitim sedari, æstúmque & alia omnia accidentia remitti, quæ à calore dependent: unde *Galenus* 5°. *Simpl.* hujusmodi febres calore non admodum urentes esse adnotavit: Quoniam vero febres raro à principio putredinem hanc adjunctam habent, sed tantummodo morbi progressu, quando humores à febrili calore corrupti, propriis spiritibus privantur, naturæque imperio destituti putrescunt, eorum instar qui è proprio receptaculo exeunt, inde fit ut in febribus Sitis urgeat plerúmque antequam fœtor excrementorum appareat, qui malignæ putredinis sit soboles. *Neque æstus*, subjungit Hippocr. *neque alia causa adsit quæ potuerit sitim inducere:* ita enim Sitis erit signum fœtorem excrementorum ad inferiorem ventrem referendum esse, non ad malignam putredinem aut aliam causam. Huic signo aliud addidit, quo dictorum excrementorum fœtoris causa distingui poterit, videlicet urina, qualis secundum naturam esse solet: hæc quippe in excretione fœtidorum à maligna putredine immutatur: in alvi putredine nequaquam. *Prosper Martianus comm. in citatum locum.* Allatis autem causis, quæ fœtorem excrementis conciliant, aliam efficacissimam adjunge, ipsorum scil. viscerum putredinem, eorúmque substantiæ corruptionem.

Porracea, nigra] Dejectiones nigræ, cujusmodi est sanguis niger, quæ ultro diffluunt, tum si cum febre, tum si sine febre calamitosæ, Et quo plures dejectionum colores deteriores fuerint, eo calamitosius. *Hippocr.* aph. 21. 4. Nigræ, hoc est, interprete *Heurnio*, dejectiones quibus humor melancholicus, niger & fæculentus dejicitur. Qui quoniam propriè substantiæ corruptione in vitio est, nunquam concrescit extra propria conceptacula effusus, Calamitosa autem est dejectio, quod indomiti humoris speciem, & partium singulare vitium præ se ferant, & fractas naturæ vires arguant, ac retentricis facultatis ignaviam ostendant, visceris illius unde dimanant: ac pravam viscere qualitatem conceptam denuntiant: Adeo ut tollas licet humorem vitiosum, visceris tamen generantis illud malum elui nequit, unde perennis generatio illius humoris, unde toto fere morbi tempore prodeunt. Et quo plures dejectionum colores, virides, lividi, cinerei, & dejectiones rufæ, vitellinæ, eo res ægri pejore sunt loco, nam plures partes in vitio sunt, ac plurium affectionum, quæ contra naturam sunt in corpore, symptomata sunt, partium unde manant calamitatem arguunt, & partibus, per quas feruntur, calamitosæ sunt.

Observatio III.

Dejectiones biliosæ, liquidæ ab inflammatione Iecoris in gangrenam desinente.

FAmulus N. per annum dolore hypochondrii dextri conficiebatur cum febre, alvo modo adstricta modo admodum liquida, & plurima biliosa, liquationis instar egerens Hepar erat durum, magnum, albicans circa ventriculum; gibba parte prope costas nothas nigrum, plumbeum, &c. *Vide tit. de Febribus.*

Scholia.

L*iquida plurima biliosa*] Qui juxta Medosadæ vicum decumbebat, tenuiam, ulla bile tincta, aquosa, multa dejiciebat, hypochondrium habebat tactui cedens & gibbum: *Hippocr.* lib. 4. Epid. *Vallesius* in commen. hunc haud dubie laborasse morbo acuto ex pituitosis & aquosis, hisque satis sinceris: Omnia enim signa talium humorum semper fuisse, (ut hinc constet non omnes acutos morbos esse ex bile, sed frigidæ etiam subjecto materiæ posse etiam celerem alterationem accedere) nam habebat multam dejectionem per totum morbum (quod multitudinis est) tenuium; Quoniam vero duplicia

excrementa ſunt in nobis, bilioſa & ſeroſa addit ἄχολα, id eſt, minime bilioſa, ſed ὑδατώδεα; id eſt aquoſa: Hypochondrium autem quod illi erat tactui cedens & gibbum, i. e. molle & diſtentum quod aquoſæ (cum flatuoſa forte) materiæ redundantiam ſignificabat) huic durum fuit, ob Jecoris inflammationem, à quo multa genita bilis ſero permixta. Quales dejectiones ab Hippocrate ibidem annotatæ, *Dejectiones*, ait, *aquoſæ cum ſub dio expoſitæ eſſent, ſuperne leves & tenues, valde ſimiles bili iſatodi, inferne vero ſubſidentiam habuerunt*, Significabat *ait Valleſius in comm.* hoc tenue & leve, iſatidi ſimile, bilem cum aqua deſcendere; nimirum ut in urinis repoſitis ſeparatur inferne ſubſidentia, & ſuperne quiddam tenuiſſimæ telæ arenearum ſimile, læve & tenue, ita in pleriſque dejectionibus aquoſis. Refert vero id quod ſeparabatur id quod in iis latitabat.

OBSERVATIO IV.

Dejectiones cineritiæ, fœtidæ, à meſenterio omnino ſcirrhoſo ortæ.

NOb. Vir pondus in ſtomachi ſentiebat fundo, ructus habebat fœtidos, flatus vagos murmurantes, Dejectiones cineritias, fœtidas, & ſæpius diarrhœas æmulantes. Illius meſenterium totum ſcirrhoſum & lapidoſum quaſi, In cujus venulis ſanguis ater, ſeroſus videbatur, &c. *Vide lib. 1. tit. de melancholia.*

OBSERVATIO V.

Chyloſa dejectio à meſenterio ſcirrhoſis tumoribus referto, &c.

PUella 14. ann. penitus extabefacta obiit, Excrementa quotidie bis terve liquida & chylo miſta excernebat: Reperi meſenterium undique refertum tumoribus duris, atque ſteatomatibus, præcipue circa vaſa & venas quæ ad portam protendunt: hinc chylus per meſenterium & portam ad Hepar pervenire & per reliquum corpus diſtribui non potuit. *Vide lib. 2. tit. de Phthiſi.*

OBSERVATIO VI.

Fluxus varius Meſenterii abſceſſum ſequutus.

ANno 1626. Julii 25. Franciſcus Caſtellus, Patavinus Chirurgus dexterrimus, ad ſenium vergens, temperamenti bilioſi, anno ſuperiore menſes decem Fluxu hepatico implicitus, continuo ſucci cichorii & abſynthii uſu, cum maſtiche & rhabarbaro reſtitutus, nunc initio ſanioſa, deinde bilioſa & pituitoſa con dolore viriúmque debilitate reddidit: Fæces, præter eas quæ clyſteribus evocatæ, nihil puris habebant: urinæ conſtitutio naturalis: *Pompeius Caimus* putabat eſſe Jecoris ἀτονίαν ſive infirmitatem, ex qua chylus ita crudus ad inteſtina remearet: *Ioannes Prevotius* credidit meſenterii abſceſſum eſſe: Nec abſonum eo rupto, loco nempe interiore, nullam perſenſiſſe febrem, à qua, ut & à torminibus, plane immunis erat: Recte divinaſſe docuit eventus, quum paulo poſt is medio exceſſiſſet. *Ioh. Rhodius cent. 3. obſervat. 95.*

SCHOLIA.

MEnſes decem fluxu Hepatico] *Benedicto Silvatico* oblata eſt mulier à decennio paſſa tumorem in dextro hypochondrio, progreſſu temporis ſuppuratum, cum excretione materiæ ſanioſæ, fœtidæ, copioſæ, fere ſemper per alvum, quandoque etiam vomitum Tumorem illum præteritum cenſuit non potuiſſe eſſe hepatis, quia viſcus princeps, ſanguificationi deſtinatum, tandiu tumorem illum abſque inſigni labefactione calidi innati tolerare non potuiſſet, Addit quod febrem habuiſſet comitem, cum macie totius & menſtruorum ſuppreſſione: Ideóque cenſet tumorem illum in meſenterio genitum fuiſſe, quod ſæpius ſit ſentina multorum excrementorum, atque obtuſi ſenſus cum ſit, diutinas tolerat affectiones, & in quo non raro ſuboriuntur apoſtemata ſuppurantia, qualia frequentiſſime ab eo fuerunt obſervata, quæ tandem ſubſidebant per dejectiones purulentas, iterúmque ſtatutis temporibus recurrebant, & obliteſcebant denuo per ſimiles dejectiones, non raro cruentas, ita ut impoſuerint quibuſdam, illas pro dyſentericis habentibus: *Vide conſult. 87. cent. 2.*

OBSERVATIO VII.

Alvi profluvium albicans à vitio jecoris excitatum.

§. 1. PUer Ictericus alvi profluvio albicante laboravit: vitioſum erat Hepar & velut ὑπόφλεγον. *Vide tit. de Ictero.*

§. 2. Fœmina ſi quando fæces deponeret, albidæ illæ erant: Hepar erat durum & folliculum fellis exhibebat in ſeſe collapſum & fere totum conſumptum. *Vide Tit. de alvo adſtricta.*

SCHOLIA.

FÆces albæ, si simul alvus adstricta, obstructionem cystidis felleæ, vel ejus meatuum ostendunt, ex bilis defectu quæ fæces colore flavo vel rufo tingere solet, ac facultatem expultricem intestinorum lacessere: Notandum autem obstructionem illam aut meatuum occlusionem, obsidere posse non modo ductus qui ad intestina tendunt, sed & eos qui in jecore ad cystin & meatus choledochos: Potest & fieri ut hepar debile vel non generet bilem, vel genitam non excernat.

OBSERVATIO VIII.

Tenuium & aqueorum Dejectio ob infarctum coli intestini.

JOh. N. nihil nisi liquida assumebat, cum ventris dolore: quæ alvo excernebat aquea erant & velut filtrata, Colon fartum erat & omnino repletum uncleis cerasorum & prunorum. *Vide tit. de ventris dolore.*

OBSERVATIO IX.

Dejectio purulenta à pulmonibus & mesenterio.

REx Christianiss. Ludovicus XIII. fluxu purulento tabescens obiit. In eo deprehensus pulmo in purulentiam abjisse, hepar exsuccum, mesenterium & colon pure diffluens. *Lyonnettus de morbis hæreditariis p. 79.*

SCHOLIA.

AFfectus initium in abdomine fuit; at obscurum quomodo illius vitia ad pulmones fuerint traducta: Communes viæ notæ, de alia ξύῤῥοια an sit cogitandum nescire cogor: *Merletus* vetter puris in tussientibus exscreatum ex inferioribus deducit, sed vias ignorat: In avibus res expedita, in quibus pervius commeatus inter thoracem & ventrem infimum patet. *Th. Bartholinus cent. 4. Epist. 99.*

Fluxu tabescens obiit] Pulmonum & thoracis affectionibus alvi dejectiones inutiliter ac nonnunquam exitialiter succedunt.: Tenuia scil. transcolantur in ventrem, crassa intra thoracem hærent, & facultate soluta morbo non soluto mors accedit: Quia à thorace in ventrem expedita via non est, & ea pars debilitatem omnium minime potest sustinere, quia indiget motu vehementi, & ob alterum non purgatur, ob alterum facultate cito destituitur. *Vallesius 5. Epidem. p. m. 582.*

OBSERVATIO X.

Dejectio purulenta à mesenterii abscessibus producta.

LOngæ molestæque ægritudinis in Nobilissimo Viro, nuper defuncto compendium faciam. Abscessibus scatebat mesenterium à longo viscerum vitio, nativa dispositione, continuatis studiis, & obstructis hæmorrhoidibus: Continuo per alvum purulentam materiam excrevit, subinde eandem per lotium, ut jurares renes esse offensos: semper tamen fæces alvinæ puræ prodiere, unde extra intestinum rectum, cujus sphincter dolebat, & exiguo foramine tuberculi patebat, sedem affectam suspicabamur. Nempe glandulæ mesenterii apostemata congesserant, quibus maturis ruptísque pus eructabatur: remittebant subinde dolores expurgato copiose pure, sed coacervata materia & ad suppurationem maturante, dolores & febris in dies singulos oriebantur, ex Coï præsagio, túmque pure ad librarum pondus prodeunte, levabatur, donec idem malum quasi per circulum rediret: Tormina circa umbilicum, & ruptio quasi vesiculæ in abdomine ante sentiebantur quàm pus efflueret: Dolorum, puris, patientiæ ægri constantis nullus modus. Omnium remediorum successum pertinax malum & locus abstrusior frustrabatur, oneratis vexatísque ita interioribus, natura tandem copia pressa puris exitum moliebatur. Inter os sacrum & coxendicis, in musculis femoris, tuberculum ortum, quo aperto pus copiosum effluxit: hinc pertingebant dolores ad scapulam ejusdem lateris sinistram, forsan per lacteum thoracicum ex abdomine ad axillas protensum, &c. Puris effluvium demum cum vita cessarunt. *Th. Bartholinus centur. iv. histor. 96.*

OBSERVATIO XI.

Dejectiones purulentæ à putri Mesaræo manantes.

DOmina N. post excretionem biliosorum sequuta sunt purulenta, quæ à putri mesaræo manarunt. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

PUtri Mesaraо] A prægressa vomica pus si erumpat in alvum, meliori loco sunt res ægri: Pus alio si eructetur, neque meatum aliquem excretioni idoneum reperiat, hypochondriacus, aut colicæ similis affectus non raro oboritur: Sin vero in abdominis capacitatem, seu intermedium membranarum Mesenterii spatium eruperit, tunc fomitem putredinis extemplo concipit, membra vicina virore inficit, vel acredine erodit, nihil non corruptela sua polluit, & malorum gravissimorum, cumprimis vero sphaceli author est. *Iacotius comm.ad aph.9.Hippocr.lib.3. coacar.* Purulenta autem in prædicto Dom. quanquam viam per alvum nacta sint, putre tamen Mesaræum fidem facit partem purulentiæ in cavitatem abdominis decubuisse: Sanies verò Mesenterii, juxta *Avicennam* lib.3. fen. 14. tract. 3. cap.11. discernitur ab illa quæ ab hepate defluit, eo quod hanc ad rubedinem vergere, sanguinemque corruptum indidem admistum habere constat: Illam autem ad albedinem, vel citrinum inclinare colorem sensus arguat.

A Mesaraeo manarunt] Pus per alvum interdum dejicitur, idque ex partibus vicinis, ut cavo hepatis, vel abscessu aliquo in mesenterio latente facile fieri potest: Hoc vero admiratione dignum est quod etiam à partibus remotis, ut artubus, materia per alvum evacuatur, id quod Comiti *Mansfeldiano*, tormento manuali ad sinistri cubiti articulum vulnerato accidisse refert *Paréus* lib. 10. cap. 12. Ægro enim diarrhœa supervenit, qua purulentam & fœtidam saniem, à brachio & vulnere manantem reddebat; Idem etiam aliis duobus accidisse testatur lib. 16. cap. 49. Neque hoc impossibile est: Si enim in febribus natura sponte sæpe, tum etiam medicamentis irritata, in aliis membris vitiosos humores, in vena cava passim latitantes, à bonis humoribus separare, eósque per ventrem evacuare potest, cur non etiam saniem à magnis vulneribus in proximas venas sese insinuantem per alvum expellere possit? *Sennertus pract.lib. 3.part. 2. sect. 2. cap.* 7. Humorum autem transfusio, seu *μεταχώρησις Galeno* ignota non est, quam lib. de *Plenitudine* cap.11. crassis & glutinosis humoribus intra venas collectis non facilem esse ait: Puri autem, tenuitatis & mobilitatis ratione liber est excursus in partes etiam difficillimas: Eam autem transfusionem non à venis solum in arterias & vicissim fieri statuit sed ab iis in nervos, ut ab his in illas, 6. enim aphor.26. *Sicuti* (ait) *in febre ardente translatio, sic in omni alia febre potest fieri, & omnino ex arteriis & venis ad nervos transfluxus humorum, sicut rursus ex nervis ad has.* Quod si ex nervis, etiam ab artubus, in loco remoto, mediante sanguinis circulatione, quæ ad habitum usque corporis pertingit, cui sunt arteriæ & venæ, harum autem (*venarum*) munus est alimentum cutis & subjacentium partium, superfluum à nutritione, ad cavæ ramos majores, truncúmque ipsum revehere; ac simul pus obvium, quod a natura secretum ad excretionum loca amandatur. *De puris excretione per alvum ex ulcere brachii vide Silvaticum cent.2.consul.* 89. De purulentis per alvum dejectionibus consule *Sennertum* lib.3.p.2.sect.2.c.7.

OBSERVATIO XII.

Purulenta Dejectio ab abscessu Pleuræ.

EMpyematicus lateris apertionem recusavit: Pus ab apostemate in pleyra & musculis intercostalibus, diaphragma corrosit, hinc intestinum rectum perforans, ventriculi & intestinorum tunicarum exteriorum ductum sequutum, una cum excrementis foras prodibat. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnœa.*

OBSERVATIO XIII.

Puris dejectio à vomica in Hepate.

CUidam febris, dolor supra regionem hepatis, diarrhœa, dysenteria, tandem Puris graveolentis copiosa per alvum dejectio. Vomica in hepate, cum maxima puris coacervatione reperta est. *Vide lib.2.tit. de Laterum dolore.*

OBSERVATIO XIV.

Puris per anum & vulvam excretio, ob fistulam in collo uteri ad anum pervenientem.

VXor N. pus per anum & collum matricis quandoque excrevit. Aperto collo matricis, comperi fistulas duas ad anum vergentes, ita ut excrementa tenuiora possent ad collum uteri pervenire. *Vide tit. de ventris tumore.*

OBSERVATIO XV.

Nigrorum dejectio à quodam facta cui Pancreas scirrhosum repertum est.

PAncreas aliquando in scirrhum abit: ab eo si comprimitur vas breve, humor melancholicus in ventriculum & intestina remeat: hinc Dejectio nigra, quod vidi ex filio N. *Vide tit. de Vomitu.*

Observatio XIX.

In Dysenterico Hepar siccum pallidumve fuit, cum abscessu prope cystin fellis, alio in mesenterio.

Rusticus Delphinas 40. annorum, post dysenteriam imprudenter ruri suppressam, doloribus ventris per septem hebdomadas continuis, & per breviora intervalla continue intensius exacerbatis, interiit mensis Decembris initio: Plurium cadavera justis rationibus moti noluimus aperire.

In illo Hepar siccum pallidúmve conspicuum fuit, simul & abscessus cystidis fellis pugni magnitudinem æquantis, prope jecinoris cava pus eructans. Alius visus est etiam in mesenterio. *De Lamoniere de Fluxu Dysenterico cap.1.*

Observatio XX.

A longis Dysenteriis Diarrhœisque observata intestina ad summam tenuitatem redacta & resiccata.

Joh. *Matthaum Fabrum*, amicum meum integerrimum, apud te, Vir de me meritissime, commendare non desistam: Is inter varias & doctas observationes, notatu hanc dignam asseruit, in longis diarrhœis, dysenteriisque, intestina instar aranearum tenuia reddita esse; quapropter in cura ejusmodi symptomatum tempus diligenter attendendum esse: In principio enim purgationem per rhabarbarum institui posse existimat; Si autem fluxio diu duraverit, à siccis ejusmodi purgantibus abstinendum existimat. Sed si forte Medicus indicatione illâ innixus curam sic velit absolvere, tamarindos, syrupum rosaceum laxativum in id sufficientem esse ajebat: alias siccitatem illam ulterius augeri, morbúmque morbo addi cum vitæ periculo & dispendio. *Ex benevola Excell. & Nobiliss. Dom. Stocelii communicatione, Illustriss. Principum Wittebergensium Ephori:* Anno 1670. in Ducatu Wittebergensi, Epidemia fuit ejusmodi Dysenteria & Diarrhœa, In cadaveribus eorum qui ea lue sunt extincti, reperta intestina omnino sicca, iis omnino similia quæ lacunari appenduntur ad lucanicas conficiendas. *Idem.*

Observatio XXI.

Dysenteria à vermibus excitata.

Anno 1608. mense Augusto, nata est Dysenteria in puero Dom Consiliarii du Perier, quæ per intervalla excitabatur, quam suspicabar à punctura vermium nasci, quorum quantitas admiranda fuit inventa in intestinis post dissectum ejus cadaver: Nec mirum cum viderim intestina reduplicata à vermibus. *Iacobus Fontanus practica lib.3. cap.21.*

Observatio XXII.

Dysentericorum ulcera ab usu Opiatorum magis putrida & sordidiora evadunt.

Thomas *Minadous*, Medicus Italus & Professor, se observasse asserit omnes Dysentericos, quibus ex consilio Medicorum Laudanum Opiatum oblatum, defunctos; post eorum usum ulcera magis putrida & sordidiora reddita, ex longiori mora materiæ purulentæ & noxiorum humorum: Illud admonitum maneat alta mente repostum pro cautela. *August. Thonerus lib. 3. observ. 10.*

Observatio XXIII.

Dysenteria à vomica in Hepate producta.

Quidam cum febre dolore supra regionem hepatis, diarrhœa biliosa, postmodum Dysenteria extinctus est. Vomica in Hepate cum maxima puris coacervatione inventa est. *Vide lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

Observatio XXIV.

Dysenteria vitio Lienis duri, infarcti, &c. excitata.

Æger hæmorrhagiæ narium obnoxius, dysentericus fit, &c. Totus Lien illi durus erat plumbei coloris, magnus, crassus, in quo materia copiosa, fæci vini rubri similis concludebatur. *Vide tit. de Hypochondr. tumore.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

De Dysenteria Lienosis superveniente *Hippocr.* aph.45.lib.6. *Qui lienosi à difficultate intestinorum capiuntur, iis superveniente longa dysenteria, hydrops aut lienteria supervenit & moriuntur.* Ubi notanda verborum Hippocr. proprietas! Quid enim sibi hoc vult, Qui lienosi à dysent. capiuntur, iis superveniente longa dysenteria? nam non potest supervenire si jam adsit, debuitque dicere potius, Quibus Lienosis supervenit Dysent. eàque productior fit: Ita excusari Hippocr. potest ut verbum ἐπιγίνεσθαι non sit hoc proprie usurpatum. Vel quoniam laudatur Dysenteria quæ supervenit Lienoso, si brevis sit, ut in Coacis animadvertit Hippocr. Cum producitur debitúmque tempus præterit, non jam amplius dysenteria splenica vocanda est, sed per propriam intestinorum affectionem fit, humoribus cuniculos agentibus & ultra progredientibus: proptereáque nova quodammodo dysenteria dici potest. *Ballonius cons.53.lib.1.*

OBSERVATIO XXIV.

Viri a Dysenteria in decem diebus extincti, Pericardium aquæ expers repertum.

Cor motu continuo, & propria natura calidissimum, aquam obtinuit ut in ea assiduè, veluti balneo temperatum madesceret, quo floridum & vegetum conservaretur: Unde quibus per ardentes febres, vel inedias, vigilias, & ingentes mœrores exhausta est, Tabidi pereunt. Vidit *Iessenius à Iesson*, in febre ardenti aquam Pericardii consumptam. Vidi in cadavere Illustr. Cancellarii *Dom. de Sillery*, post obitum ad pollincturam exenterato, pericardium siccum, aqua illa per morbum dysenteria cum decem dierum exhausta, nec tamen cor torrefactum exaruerat, sed erat mollius & flaccidius quam par erat. *Riolanus Antropog. lib.3. cap.7.*

OBSERVATIO XXV.

Anatome Fluore hepatico laborantis in quo hepatis apostema, ejusque dissolutio reperta est.

§.1. Miles Anglus cum *inflammationem Hepatis* primum passus esset, & *frustra tentassemus ea quibus opus erat*, dolor se remisit quidem, sed *sed desiit malum in Fluxum hepaticum, tumore qui ante erat in hypochondrio*, plane evanescente. Cum hoc modo per sex ferme menses languisset, tandem ad extremam maciem ita perductus est, ut ipsissimam, qualis pingitur, mortem dixisses & sic miserrimam vitam cum morte permutavit.

Aperto corpore, invenimus loco Hepatis solam membranam ipsum investientem, satis crassam instar succi, cui adhuc portio saniei, loturæ carnium similis inerat, qualem tam longo tempore excreverat. *Bontius Medic. Indorum lib.3. Observ.9.*

SCHOLIA.

Inflammationem Hepatis] Indi obstructionem hepatis facillime incurrunt, cui adest tensiva in hypochondrio dextro gravitas, dolórque obtusus, ac quasi pondere premens: difficilis quoque adest respiratio, propter gravitatem visceris, diaphragma deorsum trahentis, cui, mediante ligamento suspensorio, annectitur: hæc infarctio si perseveret, humor hepar obstruens, dum non ventilatur, facillime putrescit, unde febris etiam oritur, ac ipsius hepatis inflammatio, cum dolore acuto ac pungente, febrísque augescens in ardorem transit, cum siti intolerabili, faciei rubedine, ac difficili, ob prædictas in obstructione causas, respiratione.

Frustra tentassemus ea quibus opus erat] Horũ duorum affectuum cum quasi invicem concatenati sint, & unus ex altero ferme nascatur, curã conjungam, incipiendo ab obstructione, In qua primo observandum ne nimium calidis medicamentis in principio utamur, ne minutæ istæ hepatis venæ, & capillares, ab exiccante calore magis obstruantur: Ergo temperate calidis, & per consequens leniter deobstruentibus, ac materiam peccantem incidentibus opus est, quæ familiaritatem quandam cum natura nostra habeant. Præparata jam morbi materia, eam medicamento non semel nec simul, sed iterato studebimus educere, Ejusmodi sunt tamarindi, cassiæ pulpa, adjecto pulvere terebinthinæ coctæ. ſ.a. mirum enim quam blande hæc simul per alvum ac vesicam morbificum succum ejiciant: si paulo fortius desideres, adde rhabarb. ℥j. misce cum supradictis in formam boli. Inflammationem porro in procinctu esse cum compereris ex febris augmento, & dolore vehementiore & magis pungente, statim venam secato copiose, pro viribus ægri. Interim cibi & conservæ refrigerantes exhibendæ. Denique hypochondria, præsertim dextrum, inungendum est unguento quod hic conficiunt Indæ mulieres ex radice curcumæ, Santalii omnibus speciebus, addita caphura, & oleo rosaceo: Si (quod sæpe fieri solet) quis dolor in hepate & ligamentis sit intolerabilis, causa tantisper omissa, huic symptomati occurremus, quod fiet per extractum aureum croci, quo vel solo (ausim affirmare) ægros plurimos curavi, natura per quietem ad se redeunte, & virus per alvum, urinas ac sudores ejiciente.

Quod si Hepatis inflammatio non bene sanetur, vel pertinacius curæ resistat, consequitur admodum affectus miserabilis, Hepatis apostema, quo si parenchyma, seu substantia ipsa jecoris occupetur, jam incurabile est malum: Sed si pus hæreat inter membranam succingentem hoc viscus, & ipsius carnem (quod persæpe hoc fit) unica salutis spes est in apostematis apertione, quæ hoc modo fieri debet. Primum in regione hepatis applicetur cauterium potentiale, ita ut eschara tantum penetret abdominis musculos, nec inficiatur peritonæum: Deinde parvo foramine per scalpellum in ipso secto, per id immittatur instrumentum argenteum concavum, quali

utuntur in sectionibus lithotomi, dein satis late vulnus dilatandum: Et tunc statim in conspectum se dabit membrana jecur ambiens, vehementer tumescens ab amurca intus latente. Ea pertusa saniosus humor, carnium loturæ similis effluet, qui quo minus fœtet, eo major de cura spes est, Post hæc vulnus detergendum modice siccantibus, mundantibus, &c. Porro debili, ut fere semper, existente ægro, lapidi Bezoar non est parcendum. *Idem lib.2.c.7.& 8.*

Influxum Hepaticum malum desiit] Quæcumque excretio per alvum sanguinis fit, Dysenterica vulgo appellatur, idque præsertim cum dolor ventrique torsio aliqua percipitur; quæ tamen cum ulcere est, propriæ dysenteria dicitur. Aliæ autem sunt excretiones cruentæ, ut cum limus sanguinis excernitur, aut velut sanguinis fæx, aut cum sincerus planus; (adde, cum ipsa substantia Hepatis dissolvitur, ut in exemplo allato) eáque excretio affectum Hepar declarat Galeno: Nam ut tenue & saniosum, & recens mactatarum carnium loturæ simile evacuatur, id hepaticum est, id est, declarat imbecillitatem jecoris sanguinem probum generare nequeuntis, cum autem fæci similis excretio sanguinis fit, quodammodo exassantis jecoris argumentum est: Et notandum est illud quod scribit Galenus, & quod nos experientia sæpe deprehendimus, aliquando liquidam tenuémque sanguinis esse excretionem, quam melancholica postea, fæculenta, nigra & atra consequatur: An atra, nigráque & adusta quodammodo intemperie frigida affecto Hepate excernitur? Nequaquam, Sed cum alioqui præcessit frigida intemperies, temporis progressu putrescit in imbecillo Hepate humor, à putredine febris lenta oritur, hinc adustio recoctióque humoris, quod notandum: nam sæpe hæc febris negligitur, hinc dejecta appetentia, proventus pravorum humorum: Et cum vident medici dejectam appetentiam, non moventur, quod male fit; id enim notum esse debet, si perseveraret intemperies illa frigida, quæ initio fuit, non ita dejici appetentiam, imo cibi augeri desiderium: quia autem ita deperditur appetentia, calidioris intemperiei, quæ successerit, debet esse argumentum, nam calidas intemperies nunquam comitatur ciborum appetitus, potius cibi fastidium, &c. Itaque non falsa debet esse opinio prioris intemperiei frigidæ, sed signis venanda cognitio succedentis alterius intemperiei. *Ballonius consf.53.lib.1.*

Tumore qui erat in Hypochondrio, &c.] Inflammati Hepatis signa diligenter persequitur *Sennertus* cap. 4. sect. 1. p. 6. lib. 3. Idvero cavendum monet ne fallamur, & Hepar non inflammatum putemus si tumor in medio ventre apparet, quod quibusdam Hepar ad medium ventrem extendatur: Hepatis situm naturalem disce ab Anatomicis, *Glissonio* præsertim cap. 20. ejus Anatom. morbosi vero & tumidi has ille notas tradit, Morbosum, *ait*, Hepar & universim intumescens interdum infra umbilicum pertingit: In tumoribus vero haud adeo magnis (modo toti hepari aliquomodo communes fuerint) durities aliqua & intumescentia infra nothas costas ad ventriculi scrobiculum, atque ultra sæpe ad spurias lateris sinistri costas facile persentiscitur: Id autem omnibus ejusmodi tumoribus commune est, ut digitis compressi jecoris figuram aliquomodo præseferant, eoque nomine à quibusdam appellantur Tumores circumscripti. Tumores quoque particulares in convexa hepatis parte, præsertim anteriore, digitorum attrectatione dignosci queunt, si modo hi inter loca tumentia, & sterni apicem costasve nothas dextri lateris molliter inserantur. Tumor ejusmodi in sinistra hepatis crepidine sæpe ad costarum extima protenditur, minúsque cautis facile pro lienis intumescentia imponit; Rem ipsam vero penitius advertens, haud difficulter tumores istos internoverit; qui enim ad hepar pertinet, elatior est, ventriculíque regioni vicinior & eidem magis incumbens quam lienis tumor queat, nisi hic prægrandis fuerit, quo casu ipsemet sua sponte innotescit, vel mole insolenti, vel distensione & pondere in latere sinistro, vel quod sinistrorsum inferius descendat quam possit hepar: Tumores in concava posticáque hepatis parte tactu, haud distincte deprehenduntur, in istis tamen plenitudo aliqua hypochondrii dextri, digitorúmque ibidem sub costis nothis impressioni renitentia quædam major solito occurrunt.

§. 2. Consul Parisiensis Hepatico profluvio bilioso sex annos vexatus est, & nullis remediis allevatus est. Eo mortuo inventus est tantum Hepatis loculus & membranæ, illius parenchymate consumpto & colliquefacto. *Ballonius lib.1. consil.53.*

§. 3. Cuidam ex dysenteria febris tertio die oborta, accessit Fluxus hepaticus: cum absque intermissione *purum impermixtúmque sanguinem*, interdum *lotura carnium non absimilem* excerneret, febrísque intenderetur. 7°. morbi die interiit.

Sectio ostendit Jecur universum prope dissolutum. *Iordanus cap.19. de Pestis phænomenis.*

SCHOLIA.

INterdum lotura carnium non absimilem, &c.] Fluxus Hepaticus alius est exquisitus, in quo serosi & sanguinei humores, loturæ carnium similes excernuntur: Cujus causa est imbecillitas Hepatis & calidi innati in eo defectus, à causis dissipantibus vel suffocantibus: Alius spurius, à simplici intemperie ortum ducens, sine humidi primigenii vitio, a qua intemperie facultas non læditur, sed impeditur ab objecto improportionato, unde opus corrumpitur; ita ut loco puri sanguinis, impurus & corruptus gignatur, vel bonus in pravum degeneret: quod contingit vel ex permixtione bilis flavæ aut atræ, aut alterius materiæ impuræ; vel à longiori in hepate locisve viciniis mora, ob quam crassior redditur, aut aduritur, aut interdum putrescit: potest & id vitio lienis, fæculentum sanguinem ad se non trahentis. Et in hoc fluxu variegata exeunt, sanguis interdum crassus, interdum niger, alias variis coloribus infectus: Præsenti in casu fluxum ab utraque causa manasse verisimile est, Exquisitum quidem adfuisse, quia *ἀδιαλείπτως* prodiit, Spurium, quia purus impermixtúsque sanguis excretus est, ac Jecur universum prope dissolutum apparuit, colliquatum scilicet a vitiosis illis humoribus, corruptionem & acredinem à putredine, vel aliunde nactis.

Iecur universum] Quanquam sanguis loturæ carnium similis excretus sanguificatricis Jecoris læsæ argumentum videatur, *Th.Bartholinus* tamen in Dubiis de lacteis cap.5. ex fluxu simili negat Hepatis & sanguificationis munus adscribendum esse, sed Cordis

cujus fluxus causam esse ait, quod Hepate frigido, extinctóque ejus calore necessario (quo indiget non tam ad sanguinis generationem, quam temperationem) non possit aut privatæ nutritioni sufficere, aut publicæ sanguinis transcolationi. Præterea, quum ex excretis maxime æstiment loci affecti certitudinem, nihil, meo judicio, pro Hepate efficient; In legitimo fluxu sanguis serosus, crudus & semicoctus excernitur, at ille ex corde per arterias huc expurgatur, non ex Hepate: Et quanquam ex Hepate venæ mesaraicæ ad mesenterium deferrent sanguinem, ut falso veteres opinati sunt, posset in hepate vitiari sanguis ex obstructione vasorum lymphaticorum, seu impedita fieri à sanguine separatione: vel salvo Hepate, Mesaraicus sanguis nimia ibi mora infici. In spurio fluxu Hepar incusat nemo, sed si causas exponamus, non excludendum: sanguis enim, si illis credimus, acrimoniam & mordacitatem acquirit ob bilem admixtam, vel moram in hepate: utrumque obstructioni hepatis imputandum, unde nulla bilis à sanguine separatio: Ex invento, *ait*, nostro commodissima affectus hujus petitur enodatio. Nec tamen immutanda methodus, calidum enim innatum reficiendum, cujus primaria in corde sedes: hepar conservandum, quod ad sanguinis puritatem seriique segregationem potest plurimum,

Purum impermixtúmque sanguinem] Non quoties sanguis per inferiora educitur Dysenteriam adesse suspicandum, Nam & mutilis ob copiam sanguinis fit excretio per alvum, quæ dysenterica improprie vocatur. Vocant autem αἱματηρὰς: Item quibus sanguis habet admistam bilem, aliquando aperit roditque oscilla vasorum, unde fluit sanguis. Hæc autem improprie quoq; Dysenteria vocatur, nullúmq; nomē reperit, nisi sub τῆς κοινῆς αἱματηρᾶς nomine comprehendas. Quanquam hoc nomen ad eam evacuationem, quæ ob quantitatem contingit, accommodetur. *Galenus* autem indicare videtur & hunc & illam αἱματηρὰν appellari posse, hoc discriminis statuto, quod una dicatur αἱματηρὰ ob sanguinis copiam, altera ob qualitatem. Quod autem ea quæ ob qualitatem fit αἱματηρὰ quoque dici possit, colligi potest ex comment. in aph. 65. 5. Nam dum *Hippocrates* narrat ea symptomata quæ contingunt iis quibus circum ulcera tumores fiunt, & de repente evanescunt, meminit dysenteriæ non proprie dictæ, sed quæ αἱματηρὰ vocatur. Nam ulcera aut partes anticas corporis aut posticas occupant, tumoresque iis assident aut evanescunt. Si in posticis, convulsiones fiunt tumore disparente, aut tetani. Si in anticis, insania, dolor lateris acutus, suppuratum, difficultas intestinorum: Horum hæc demonstratio, quia posteriora nervosa, anteriora vero venosa ac arteriosa; ideóque alio loco dictum erat, *Mulieribus rigores ex imabis magis & ad dorsum, &c.* aphor. 65. 5. Quod contingit & quia pars illa nervosa & frigida, & facile compassionis modo ad principium nervorum affectio fertur, & quia substantiæ mollioris est, facile alterationem suscipit. At partes interiores calidiorem habent temperaturam, ait *Galenus*: Si itaque tumores, præsertim si ἐρυθροὶ sint, evanescant in partibus anterioribus, dolores lateris & dysenteria fiunt αἱματηρὰ, id fit per μετάστασιν, cujus maxime habenda ratio in morbis, an eam dysenteriam probabile est fieri à sanguinis tantum copia, an vero a sanguine multo, seu jam mala qualitate prædito? Si enim nondum contraxisset malam qualitatem, non tristia illa symptomata afferret: Ergo credibile est illam dysenteriam a qualitate & quantitate sanguinis contigisse. Sic ex eo loco patet dysenteriam, a qualitate sanguinis factam, nullo in intestinis concepto ulcere, αἱματηρὰν dici posse, non eam quæ a sanguinis quantitate fit. Utitur enim *Galenus* voce τῆς αἱματηρᾶς δυσεντερίας: Præterea sæpe hepatici excernunt sanguinem nullo intestinorum ulcerato, tamen non dysenteria propria, sed hepatica dicitur dysenteria, & illa est de qua ante dictum, quam *Hippocr.* 1. Prorrhet. vocat ἀσώδεας ἐξερυθρίας. *Ballonius conf. 53. lib.* 1.

Observatio XXVI.

Sanguinis dejectio ob cavam gibbámque Hepatis partes cum ventriculo juxta pylorum gladio transfixas.

§. 1. Juvenis sub imam sterni sedem gladio perfoditur, hinc vomitus eorum quæ in ventriculo erant, cruenti vero nihil evomuit, licet diebus septem supervixeret, sed per sedem ingentem concreti sanguinis copiam cum fæcibus excrevit. Gibbum cavúmque hepatis, & ventriculus juxta pylorum perforata erant. *Vide lib. 4. tit. de vulneribus.*

§. 2. Andreas N. in dextro hypochondrio punctim vulneratus est, hinc vomitus & Dejectiones cruentæ: Non tantum hepatis substantia sed & venæ cavæ truncus erat vulneratus. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

Observatio XXVIII.

Hepaticus fluxus à vitio Iecoris, Pancreatis, Cordis, &c.

Homo tres septimanas afflictus complicatis morbis, Hepatici fluxus, lienteriæ, diarrhœæ. Pancreas summe durum erat, Splen admodum crassus, Hepar grande & alicubi lividum, Cor quasi tostum. *Vide tit. de Diarrhœa.*

Observatio XXIX.

Tenesmus citra vitium recti intestini aut uteri, ortus à vitio tenuium intestinorum.

Puellam (*de qua tit. de Hystericis aff.*) Tenesmus ad frequentissimas sedes, cum summo dolore, & initas compellebat. Tenuia intestina rubicunda erant, velut erysipelate quodam affecta. Uterus, Intestinum rectum nihil vitii præ se ferebant.

SCHOLIA

SCHOLIA.

TEnesmus est cum assidua desidendi cupiditas sollicitat, citra alias, secus ac in dysenteria, torsiones sed nihil præter mucosum quiddam, & subcruentum aut purulentum egeritur. Provenit ab ulcere intestini recti, quod causas habet easdem quas dysenteria, & quæcunque rectum intestinum irritare & exulcerare possunt. Mucum autem illum visciduum deducit Nobiliss. Dom. D. *Peyer*, tenacem, subcruentum, ac aliquando purulentum à *Glandulis Intestini recti lenticularibus*, quatenus illæ à sero acri (quale alias ulcera generare solet) in ipsas translato, aut ibidem producto, primo in tumorem attolluntur, mox vero corruptæ in saniem abeunt, quæ denudatas intestini fibras assidue rodendo, atq; spiritus è nervis ad anum copiose proritado, crebrum pruriginosúmque dejiciendi conatum efficit: Unde saniei istius momentum, sanguinis (è venulis arteriolisque arrosis elapsi) striis cruentatum, cum muco intestinali, è reliquis glandulis integris suppeditato excernitur. Cui molestiæ optime anodynis atque traumaticis, alkali scatentibus succurritur.

OBSERVATIO XXX.

Perpetuus dejiciendi conatus, ab affectibus vicinarum intestino recto partium.

§. 1. ILlustri Casaubono pectinis dolor fuit, ac grave ano incumbens pondus, ac inter mejendum exonerandæ alvi cupiditas: Vesicæ corpus adjunctam habebat *ἐκφυσιν*, illa majorem, urina plenam. *Vide tit. de mictiode difficili.*

§. 2. M. H. diu minxit urinam aquæ fontis similem, cum continuo egerendi conatu: E vesicæ fundo extractus lapis unciarum quinque & dimidiæ ponderis. *Vide tit. de mictione difficili.*

SCHOLIA.

E*Gerendi conatu*] Inter signa latentis in vesica lapidis reponitur Tenesmus ac frequens desidendi cupiditas, ob consensum utriusque sphincteris, Uno enim irritato alter in consensum trahitur, quandoquidem ramos ab uno eodemque recipiunt nervo.

§. 3. Nob. fœmina gravitatem circa pubem habuit & desidendi desiderium: In vesicæ collo magnus & durus aderat lapis: Uterus solito grandior impletus erat alba, dura & compacta materia. *Vide tit. de Hypogastrii dolore.*

§. 4. Mercator (*de quo tit. de Urina alieno loco excreta*) affligebatur lumborum dolore, urinæ acrimonia, perpetuo Dejiciendi conatu: Sordidum carcinoma ambiebat meatum descendentem à vesica in rectum intestinum, &c.

SCHOLIA.

REcensitis causis addit *Rondeletius* Pituitam salsam, vel lentam retentam circa sedem. Frigus externum partem illam constringens, Inflammationem adenarum, parastatarum: nam cum materia acris est & mordax, & rectum intestinum & penem simul afficit. Vermes intestini recti: Bilem acrem & mordacem circa illam partem retentam. Fit & à tumore uteri, ut in gravidis, hæmorrhoidibus: consequitur etiam fæcum invitam & diuturnam retentionem, ab iis enim excretis, insignis superest sedis dolor, cum irrito desidendi desiderio, à diuturno, in cohibendis excrementis sphincteris conatu.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XII.
De Excrementis alvi præter naturam Eorum per aliena loca & Involuntario exitu.

OBSERVATIO I.

Variegatorum excrementorum dejectio ut plurimum visceris alicujus vitium sequitur.

FIUNT nonnunquam Fluxiones vitio alicujus Visceris, ut inflammatione Hepatis, tumore Lienis, &c. Memini me fluxum quendam diuturnum in multis observasse, in quo varia, opima, nigra, cœrulea, viridia, satis corpulenta excernebantur: Ex quo alios evasisse, ut *Advocatum de la Vergne* & alios vidimus; alios interiisse ut *Malicornium*, Peditatus ducem, Fabrum argentarium & alios. *Omnibus fere vitium in visceribus* & ulcus in postremo intestino. *D. Datichy*, post sextum annum quo eo morbo laboraverat, interiit, Obsesso hepate multis vomicis, syderata parte mesenterii. His qui convaluerunt, intervallis idem morbus rediit, vel dysenterica excrementa. *Hollerius ad cap.41. lib.1. de morbis internis.*

SCHOLIA.

OMnibus fere vitium in visceribus] Hippocr. lib. de Humoribus vers. 31. Signa tradit quibus excrementa ab interna alvo excreta, distinguantur ab iis quæ aliunde in ipsam confluunt, & primo tormen adduxit, quod inferiore alvo patiente tardum est & molle, superiore vero affecto acutum est & vehemens. Demum de iis quæ in alvum non confluunt verba faciens, inquit talia esse non spumosa, naturam cruda, frigida, fœtida, sicca, humida. Dixitque, non spumosa, quia spumosæ dejectiones non ab alvi affectione aliqua producuntur, sed a destillatione à capite in ventrem, juxta aphor. 7. 3. Reliqua vero excrementorum genera in alvo generari posse ita notum est, ut in hoc confirmando tempus conterendum non sit: Hæc tamen ita alvi affectæ propria non sunt, quin aliunde etiam confluere possint. Hæc vero protulit *Hippocr.* ut indicaret quotiescunque diversa à prædictis dejiciuntur, aliunde ad alvum confluxisse, v. g. biliosa, hæc enim alvi male affectæ non sunt excretiones, sed ab hepate in alvum confluunt: Ut vero præfatorum excrementorum excretionem ex alvo male habente distingueret ab ea quæ fit à confluxu eorundem ad ventrem, usus est *Hippocr.* hoc verbo ῥέπω satis proprie, quasi declino, quæ enim generantur in alvo, per modum inclinationis exeunt: quæ vero aliunde, non item, quando ad eorum excretionem vis major concurrit. *Martianus comm. in lx.*

Ad illustrationem hujus historiæ adducendum est consilium Excell. *Ballonii* simili in casu datum, quod extat lib.1. consil.53. Quidam, *ait*, annos jam decem nunquam excernit quicquam ab alvo nisi cum dolore circum umbilicum, aut paulo supra infrave, & quæ secedunt corrupta sunt sanguinolentáque, diversi coloris, nec morbus remediis cedit: Decem ante annis dysenteriam, ut tunc Medicis visum est, passus est: ab eo tempore, nisi brevibus aliquot intervallis, dolores & excretiones, ut sic dicam ἐργώδεις καὶ πυώδεις non conquieverunt: Viso homine, nemo tam parum in arte versatus qui non colligat temperamento bilioso esse: emaciatus est, hepar illi ad calidiorem temperiem inclinans, totus venter ambustus (ut vocant) denique θερμόσπλαγχνος est; Sed sit ita, & fateamur ejusmodi temperiem ad atendum morbum conferre, propterea tamen non constat de sede ac specie morbi, quis sit, unde, qui tandiu manente ægro perseveret: an vitium lienis, an hepatis, an cerebri, an mesenterii; & si mesenterii, an ulcus sit an intemperies. Si ulcus, aut quid simile, quomodo tamdiu superfuit, Cur non illa pars siderata vitiatáque temporis progressu: Denique mirum est qui fiat illa liquida satis excretio, αἱματηρὰ, graveolens, tam multiplex (nam simul & cruenta, & stercoracea, & viridia, & flava excernuntur, quæ nunquam in bene affectis excernuntur) tamdiu possit perseverare. Notum enim est illud *Galeni* ad aphor. 21. 4. *Cum excernuntur varia, si prava fuerint, deterius ægris esse quam si uniusmodi.* Et si varia sint ac prava, vel αὐτομάτως καὶ συμπτωματικῶς excernuntur, vel vi medicamenti purgantis. Cum αὐτομάτως excernuntur, & excernendi finis non fit, sed lente ac pigro gressu, significatur varietas dispositionum malarum in variis partibus: Ac quo plures afficiuntur, eò res ægrorum deteriores sunt: ut autem lentorem tarditatemque gressus explicet Hippocr. usus est participio τὰ ἰόντα, quod non semel factam excretionem, & ἀθρόως declarat, sed sensim ac sensim fieri: Sed cum artificio Medici, ad imitationem natura comparato, excretio fit talis materiæ pravæ ac multiplicis, tametsi hoc per se malum, ex eventu tamen bonum est, nam non perennem generationem, sed congeriem tantum accumulationémque designat, quod in

 omnibus

omnibus morbis diligenter notandum.

Ac cum tandiu prava ista materia excernatur, sive nova generetur, ut necesse est, sive è sedibus partium intimis illa, aut pars illius secedat, mirum quomodo id fiat, Hepaticum non est profluvium, sive rubrum intelligatur sive non, quod tanti momenti pars decem annos non possit ita laborare, non quod non afficiatur tandem hepar, Cephalicum esse aliquis suspicetur, non ita tamen ut tota natura profluvii in descensu pituitæ à cerebro consistat, nec enim dolores illi ad umbilicum consisterent, nec propterea cruentum excerneretur, nec tam varia ac putria, Sed ea ratione cephalicum esse potest, quatenus cum jam partes inferiores affectæ essent, ad diuturnitatem fovendam accessit capitis opera, mucosum humorem aut phlegma salsum excernentis in alvum, Huc facit quod de nocte potius ad excernendum æger excitetur, Ac veteres practici distinxerunt profluvium stomachicum ab hepatico & cerebrali, quod illud interdiu fatigat, hoc, i.e. à cerebro hepatéque, de nocte potius sævire consueverat.

Id autem obiter annotare non est alienum, an necesse sit spumantes esse dejectiones si à capite occasio excretionis pendeat, juxta aphor. 3. lib. 7. qui fallus videtur in plerisque: nam in doloribus colicis excernuntur spumantia, & bubulo excremento similia, natantiáque præ contento spiritu in aqua, non propterea tamen colligere licet caput hanc suppeditare: Sic vitium est recentioribus recte quidem in dysenteriis materia commota, calore æstuante agitata, spumantia dejici: Sed aliis signis colligendum caput male habere, si grave, salivatio, ac præsertim mane & vesperi, maxime si eam molestiam sentiant in ventriculo. Quanquam caput per se constituitur pituitæ sedes, quæ in ventriculum illabens profluvia longiora reddit. In spumantibus itaque dejectionibus falli non oportet. Etsi autem caput magnum habet momentum ad producenda profluvia, non est tamen temere incusandum nec medicamentis agitandum: Galenus autem primus fluorum alvi causam unam agnoscit, *ῥευματικὴν διάθεσιν* intestinorum (*de qua vide scholia ad obs. 28. tit. de Diarrhœa*) quod plurimum confert ad intelligendum id de quo laboramus, qui fiat ut tamdiu profluvium perseveret; Non itaque dubitatio fuit de illo ægro, quænam potissimum pars esset incusanda, Omnes ad Hepar recurrebant, At illud aut intemperie, aut solutione continui, aut tota substantia est affectum, Non abs re autem τῇ ὅλῃ οὐσίᾳ dico, non autem τῷ μορίῳ, quoniam pars illa, sicut & reliquæ partes afficiuntur, nullo interim indicio manifesto affectionis, ut sit temperamenti quædam alienatio: Sed sit ita, aliqua obstructione aut tumore laboret hepar, an propterea tactus fidem faciet? at affectus hepatis cognitionem alia arte venandam esse tradit *Galenus*: Æger autem nec inflammationem hepatis passus erat, nec tumor ullus, tametsi incumbentes musculi pene exangues essent, percipiebatur. Sed calor qui in eo magnus est & acer, plurimum illum fluorem juvit, dispositis male jam intestinis, humores corrumpendo, & iis saltem acrimoniam attribuendo: Probabilius vero est accusare intestina, in quibus inest *ῥευματικὴ διάθεσις* illa, juvante hepate, nimium serosos acresque humores generante: qui si intestinum integrum esset, non ita citarent alvum. Sed hepar generando mittendóque, intestinum & corrumpendo, ob malam dispositionem, mutuas tradunt operas ad illum fluorem perpetuandum: Si vitium in illo absolute fuisset, vix tandiu homo superstitisset. Quanquam audivimus de Consule Parisiensi, qui hepatis profluvio bilioso sex annos vexatus est, & nullis remediis allevatus est. Quod autem huic nostro ægro intestinum male affectum sit, colligere possumus ex antecedentibus, nam aliquando dysenteria vera laboravit, & cum medicorum judicio ea male curata esset, ab eo tempore superfuit restititque illud quodammodo dysentericum profluvium. Quanquam ad Mesaræon potest sæpe longi fluoris occasio referri. Nos enim sex mensium spatio fluorem patientes vidimus, qui non hepatica cephalicáque excernebant, sed meseraica, ut sic loquebamur. *Ballonius lib. 1. consil. 53.* De fluore mesenterico *vide plura ex eodem scholiis ad Observationem 5. section. x. de Diarrhœa.*

Opima] Pinguia, viscida, lenta: *Hippocr. 4. Epidem.* à Famula dysenterica electro similia, subviscosa excreta esse ait. Erat, *explicante Vallesio*, secessus, lentus, crassus, albus, particeps cujusdam exigui palloris, tale enim est Electrum seu Succinum.

Opima] *Rolfinkius* consult. iij. lib. viij. pro hypochondriaco, refert ab eo excerni pinguem materiam instar sevi, vel sebaceam. Unde illa, *ait*, disquirendum, Nonnulli alimentis pinguibus assumptis, & in intestinis, inprimis in colo conglobatis, & appulsu acris materiæ abstersis ea adscribunt. Verum nec frequens, nec copiosa, nec diuturna, nec cum molestia juncta est hæc excretio: Nonnulli ex glandulis mesenterii excerni putabant, quæ nonnunquam intumescunt in steatomata. Sed licet verum sit mesenterium esse sentinam totius corporis, variáque excrementa ibi coacervari queant, non liquet tamen quomodo in cavum intestinorum perveniant. Probabilis est ea sententia fuisse colliquatorum ichorum illic coacervatorum concretionem. *Hactenus Rolfinkius.* Probabilius est, quandoquidem constat Lympham, quæ primo ortu tenuis est, limpida & fluida, postmodum crassescit extravasata, & in gelatinam concrescit, tandem dura steatomatica fit, quod *Paulus Barbette* in practica animadvertit, lib. 2. cap. 4. materiam istam sebaceam a Lympha ortum duxisse. Ipsum etiam sanguinis serum, patinæ impositum, supposito igne leni crassescit, qua de causa *Barbatus* aliique alendi vim illi assignant. In coryza humor qui tenuissimus è naribus initio effluit, maturatione crassitiem adipiscitur, Quod è naso hyeme limpidum stillat, ætate in crustam abiit, interioribus naribus adhærentem Ac ulcera ichores tenues fundunt, crustæ itidem ea velanti materiam suppeditantia.

Varia] Variis & monstrosis per alvum excretis accensendi *Globuli mebrana obducti*, de quibus *Oethæus* apud *Schenckium*: Cum natus esset, *inquit* mihi Filius, isque ultra tres menses non fuisset progressus, incidit hic in gravissimos, eósque continuos dolores, quibus ita conficiebatur ut fere de salute esset desperatum. Huic cum tribus diebus continuis cassiam cum betonicæ syrupo mistam præbuissem, tandem excrevit globulos plurimos, intus putrida & saniosa materia refertos, exterius vero membrana quadam obductos, ac sic præter opinionem, Dei benignitate conatum nostrum juvante, sanitati restitutus est: *Hæc Oethæus. Vesicas* quoque & *cystides* invicem connexas, humorem, qualem

qualem atheromata continentes, magnitudine varias, quasdam ovo columbino æquales, majores minores, tanto numero vt capacem patinam implere collectæ potuissent, excretas scio ab Aromatopola Geneventi *Domino Savoarnin*, anno 1662. Non per alvum, sed per os simillimos globulos longo tempore exclusit Sartor Genevensis, natione Germanus, cui nomen *Hem* anno 1670. qui ab assumpto generoso emetico, ab Italo Medicastro exhibito paucis post horis interiit, Horum globulorum & cystidum originem Excell. *Th. Bartholinus* Epistola 88. cent. 4. à mesenterio repetit, Quem autem locum *ais*, in mesenterio occuparint sacculi illi, vel quomodo abrumpi & excerni potuerint, Oedipo non Davo opus erit: Oedipus erit hoc in negotio Vir Nobiliss. & Eruditiss. Dom. *Ioh. Conradus Peyer* lib. de *Glandulis Intestinorum*, quarum historiam vide Sectione x. Observat. 4. hujus libri. Ad extremum *ais* coronidis loco, ut plenius quæ de Glandulis intestinorum toto hoc commentario prodita sunt, illustrentur, illásque revera dari, & multis interdum variísque malis affici deinceps nemo sit qui ambigat, historiam unam aut alteram *Caruncularum* alvo excretarum subtexemus: A viro Excell. D. D. *Ioh. Rudolpho Burkardo*, Medic. professore in Acad. Basileensi Clariss. accepi, Puero cuidam se medicinam fecisse, qui prævijs alvi torminibus carunculam subrubentem, & vasis sanguiferis instructam, figura phaseoli, & magnitudine nucis moschatæ per anum excreverit, sicque integram sanitatem recuperaverit. Quid hoc *Caruncula* erat quam ejusmodi Glandula, ob serum in ea coagulatum, atque temporis tractu in carneam aliquam massam compactum, præternaturali magnitudine affecta? Hæc enim mole sua in cavitatem intestini protuberans, cum viæ remoram non parvam interponeret, factum ut ab excrementis vi pertranseuntibus sensim, velut ex arbore pomum, decuteretur, à qua vellicatione tormina inprimis nata videntur: Tandem vero Glandula ista Torminum procreatrice penitus avulsa ac excreta, puellus integre convaluit: Huic genuinam habent observationem *Ephemerides Naturæ curiosorum in Germania* anno ij. p. 346. à Dn. *Ehrenfrid Hagendorn* profectam, de juvene, febre [illegible] tunc grassante cum hæmorrhagia narium, dyspnœa, leipothymia &c. correpto, cui datum post bezoartica laxativum, ex alvo diu obstructa *Glandulas duodecim* instar nucis myristicæ, catenatim sibi connexas deturbavit, ægro valetudini post paulo integræ restituto: Hic quoque ratiocinium non est longius petendum: ut enim in puelli prioris intestinis, unica tantum glandula tumore fuit corrupta, atque tormina non prius cessatura quam Glandula excerneretur, peperit. Ita probabile est in isto juvene integrum plexum è duodecim Glandulis invicem cohærentibus compositum, augmenta præter naturam sumsisse: Quapropter caruncularum istarum, ceu totidem obicum interpositione, alvus tamdiu occlusa fuit, donec eadem repagulis istis, vi pharmacorum & contentorum impetu solutis ac amotis, cum ægri salute recluderetur: Utrum vero Glandulæ hæ tumefactæ febri priores fuerint, atque symptomatibus ex ea natis ansam dederint. An demum à seri portione, prævio incendio febrili corrupta, plexibúsque intestinorum glandulosis impacta, ac in iis veluti coagulati, in id magnitudis auctæ fuerint? id hoc loco determinare non est opus.

Observatio II.

Dejectio variegata à corruptione omnium viscerum.

Cuidam utrumque hypochondrium contentum, plurima per alvum dejiciebat fœtentia, porracea, nigra, &c. Omnia viscera marcore confecta & abscessu putria inventa sunt. *Vide tit. de Febribus lib. 4.*

Scholia.

Plurima, porracea, nigra, &c.] Quæ Dejectiones deteriores sunt, variæ an simplices? Videntur deteriores esse variæ, quia multiplicium excrementorum redundantiam significant. Certe non potest hoc sine distinctione dici, Neutræ enim sunt simpliciter meliores. Sed dejectiones sinceræ sunt, quædam quia non habent manifestam alterius generis permistionem, aut tantum biliosæ: quædam, quia à suo etiam sero sunt depuratæ, ut quæ dicuntur biliosæ sinceræ, ut vitellinæ & æruginosæ: Variæ sunt, aut ex tantum malis, ut ex simpliciter crudis & viliosis; aut ex pessimis, ut sunt opima, nigra, fœtida & cruenta: Quæ variæ & pessimæ sunt, omnium sane pessimæ, ut dicitur in Prognostico; & aphor. 21.4. Quæ variæ ex tantum malis aut crudis, pejores sunt unica sincera non omnino pura, quia multitudinem excrementorum significant; sed minus malæ quæ in unica sincera secundo modo, quia talis admodum mala est, & vituperatur aphor. 7. 7. ubi dicitur *meraca alvi egestiones malæ Vallesius 2. Epid. sect. 2. p. 114.*

Plurima dejiciebat porracea, nigra, &c.] Hippoc. citato loco excrementorum *mutationes prodesse ait, nisi in priora mutentur, velut accidit in vomitibus qui sumpto in febribus medicamenta fiunt, & in meraciora desinunt, quia putrefactionem significant:* ut autem in aphor. 14.2. dicitur, In alvi fluxionibus mutationes dejectionum juvant, nisi ad prava mutatio fiat. Id cum in spontaneis fluxionibus verum sit, tum multo magis in iis quæ pharmaco accepto fiunt. Nam si quam significationem malam præstare potest dejectionum varietas, multorum & diversorum excrementorũ, hanc minuit pharmacum: Nam ne pravę quidem & variæ excretiones, quæ accepto pharmaco fiunt, adeo malę sunt ut aphor. 21.4. dicitur. Si ergo varietas in pessimis, quia sponte facta, mala est, facta cũ pharmaco est minus mala: varietas in minus malis, quæ ut causa prodest, & ut signum mala est, quam unica admodum sincera perseverans, cùm pharmaco proderit multo magis quam sine illo, juxta aph. 7.7. ubi dicitur *meraca alvi egestiones malæ*, In quam etiam sententiam, causam simul reddens, supra dicit mutationes

excrementorum finiri in unam speciem meracioris excrementi, grave est, quia significat putrefactionem, id est, magnam excrementorum corruptionem & magnam vim & firmitudinem causæ corrumpentis: Nam in quacunque actione naturali, cum omnes materiæ partes in unam speciem trahuntur, magna effectricis causæ potentia significatur. Nam cum ea est minor, diversa gignuntur secundum conditionem materiæ. Igitur unicam talem dejectionem perseverare, deterius signum est quam mutationes fieri & non ita juvat, quia non tam fit natura corpus perpurgante quam ob putrefactionem, quod Dexippo (& huic) contigit. *Vallesius ibid.*

Notandum autem quod monet *Walæus* in sua med. meth. colores excrementorum non natura esse in humoribus, sed illos à medicamentis provenire; quemadmodum etiam ab assumpto sulphure magis & præter morem excrementa fœtant. Hinc explicatio aphor. 21. 4. peti potest, quia variegatorum spontina dejectio plures partes in vitio esse significat, & plures affectiones contra naturam in corpore.

Fœtentia] Excrementa alvi fœtida ob putredinem talia fieri notum est, idque duplici ratione, tum quia portio putridi humoris à venis ad alvum transmissi, ipsis excrementis admiscetur, indéque fœtorem contrahunt; Et propter hanc causam in malignis febribus, quæ ab humorum putredine vera ortum ducunt, alvi excretiones fœtent, tum quia ipsamet excrementa in alvo putrescunt: *Hippocr.* vero lib. 2. *Humoribus vers.* 33. signa tradit quibus fœtor excrementorum in alvo putrefactorum distinguatur ab eo qui aliunde provenit, hoc est, à putredine humorum in venis stabulantium, Ubi primo loco proponit Sitim quæ antea non adfuerit, sed in ipso eorum egressu compareat, nulláque præcesserit causa quæ Sitim excitare potuerit, sive æstus, sive alia: cujus quidem signi ratio à causa fœtoris dependet, quæ quoties à corruptione, seu putrefactione pendet ingestorum in alvo, hanc à calore circa ventrem adaucto oriri necesse, quo posito sitim subsequi necesse est quæ ante putrefactionem non aderat: Si vero fœtor à putredine maligna venosum genus occupante oriatur, aut nulla adest sitis, aut ratione febris aderat prius quam putredo induceretur: per putredinem enim humores majorem æstum non acquirunt, ut sitis superveniat quæ antea non adfuerit: quando oppositum observatur quotidie, videmus enim simplices febres, summum incendium præ se ferentes, putredine accedente, propter quam malignæ evadunt, statim mitiores fieri, sitim sedari, æstúmque & alia omnia accidentia remitti, quæ à calore dependent: unde *Galenus* 5°. *Simpl.* hujusmodi febres calore non admodum urentes esse adnotavit: Quoniam vero febres raro à principio putredinem hanc adjunctam habent, sed tantummodo morbi progressu, quando humores à febrili calore corrupti, propriis spiritibus privantur, naturæque imperio destituti putrescunt, eorum instar qui è proprio receptaculo exeunt, inde fit ut in febribus Sitis urgeat plerúmque antequam fœtor excrementorum appareat, qui malignæ putredinis sit soboles. *Neque æstus*, subjungit Hippocr. *neque alia causa adsit quæ potuerit sitim inducere:* ita enim Sitis erit signum fœtorem excrementorum ad inferiorem ventrem referendum esse, non ad malignam putredinem aut aliam causam. Huic signo aliud addidit, quo dictorum excrementorum fœtoris causa distingui poterit, videlicet urina, qualis secundum naturam esse solet: hæc quippe in excretione fœtidorum à maligna putredine immutatur: in alvi putredine nequaquam. *Prosper Martianus comm. in citatum locum.* Allatis autem causis, quæ fœtorem excrementis conciliant, aliam efficacissimam adjunge, ipsorum scil. viscerum putredinem, eorúmque substantiæ corruptionem.

Porracea, nigra] Dejectiones nigræ, cujusmodi est sanguis niger, quæ ultro diffluunt, tum si cum febre, tum si sine febre calamitosæ, Et quo plures dejectionum colores deteriores fuerint, eo calamitosius. *Hippocr.* aph. 21. 4. Nigræ, hoc est, interprete *Heurnio*, dejectiones quibus humor melancholicus, niger & fæculentus dejicitur. Qui quoniam propriç substantiæ corruptione in vitio est, nunquam concrescit extra propria conceptacula effusus, Calamitosa autem est dejectio, quod indomiti humoris speciem, & partium singulare vitium præ se ferant, & fractas naturæ vires arguant, ac retentricis facultatis ignaviam ostendant, visceris illius unde dimanant: ac pravam viscere qualitatem conceptam denuntiant: Adeo ut tollas licet humorem vitiosum, visceris tamen generantis illud malum elui nequit, unde perennis generatio illius humoris, unde toto fere morbi tempore prodeunt. Et quo plures dejectionum colóres, virides, lividi, cinerei, & dejectiones rufæ, vitellinæ, eo res ægri pejore sunt loco, nam plures partes in vitio sunt, ac plurium affectionum, quæ contra naturam sunt in corpore, symptomata sunt, partium unde manant calamitatem arguunt, & partibus, per quas feruntur, calamitosæ sunt.

Observatio III.

Dejectiones biliosæ, liquidæ ab inflammatione Iecoris in gangrenam desinente.

FAmulus N. per annum dolore hypochondrii dextri conficiebatur cum febre, alvo modo adstricta modo admodum liquida, & plurima biliosa, liquationis instar egerens Hepar erat durum, magnum, albicans circa ventriculum; gibba parte prope costas nothas nigrum, plumbeum, &c. *Vide tit. de Febribus.*

Scholia.

LIquida plurima biliosa] Qui juxta Medosadæ vicum decumbebat, tenuiam, ulla bile tincta, aquosa, multa dejiciebat, hypochondrium habebat tactui cedens & gibbum: *Hippocr.* lib. 4. Epid. *Vallesius* in commen. hunc haud dubie laborasse morbo acuto ex pituitosis & aquosis, hisque satis sinceris: Omnia enim signa talium humorum semper fuisse, (ut hinc constet non omnes acutos morbos esse ex bile, sed frigidæ etiam subjecto materiæ posse etiam celerem alterationem accedere) nam habebat multam dejectionem per totum morbum (quod multitudinis est) tenuium; Quoniam vero duplicia

excrementa

excrementa sunt in nobis, biliosa & serosa addit ἄχολα, id est, minime biliosa, sed ὑδατώδεα, id est aquosa: Hypochondrium autem quod illi erat tactui cedens & gibbum, i. e. molle & distentum quod aquosæ (cum flatuosa forte) materiæ redundantiam significabat) huic durum fuit, ob Jecoris inflammationem, à quo multa genita bilis sero permixta. Quales dejectiones ab Hippocrate ibidem annotatæ, *Dejectiones*, ait, *aquosæ cum sub dio expositæ essent, superne leves & tenues, valde similes bili isatodi, inferne vero subsidentiam habuerunt*, Significabat *ait Vallesius in comm.* hoc tenue & leve, isatidi simile, bilem cum aqua descendere; nimirum ut in urinis repositis separatur inferne subsidentia, & superne quiddam tenuissimæ telæ arenearum simile, læve & tenue, ita in plerisque dejectionibus aquosis. Refert vero id quod separabatur id quod in iis latitabat.

Observatio IV.

Dejectiones cineritiæ, fœtidæ, à mesenterio omnino scirrhoso ortæ.

NOb. Vir pondus in stomachi sentiebat fundo, ructus habebat fœtidos, flatus vagos murmurantes, Dejectiones cineritias, fœtidas, & sæpius diarrhœas æmulantes. Illius mesenterium totum scirrhosum & lapidosum quasi, In cujus venulis sanguis ater, serosus videbatur, &c. *Vide lib. 1. tit. de melancholia.*

Observatio V.

Chylosa dejectio à mesenterio scirrhosis tumoribus referto, &c.

PUella 14. ann. penitus extabefacta obiit, Excrementa quotidie bis terve liquida & chylo mista excernebat: Reperi mesenterium undique refertum tumoribus duris, atque steatomatibus, præcipue circa vasa & venas quæ ad portam protendunt: hinc chylus per mesenterium & portam ad Hepar pervenire & per reliquum corpus distribui non potuit. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

Observatio VI.

Fluxus varius Mesenterii abscessum sequutus.

ANno 1626. Julii 25. Franciscus Castellus, Patavinus Chirurgus dexterrimus, ad senium vergens, temperamenti biliosi, anno superiore menses decem Fluxu hepatico implicitus, continuo succi cichorii & absynthii usu, cum mastiche & rhabarbaro restitutus, nunc initio saniosa, deinde biliosa & pituitosa con dolore viriúmque debilitate reddidit: Fæces, præter eas quæ clysteribus evocatæ, nihil puris habebant: urinæ constitutio naturalis: *Pompeius Caimus* putabat esse Jecoris ἀτονίαν sive infirmitatem, ex qua chylus ita crudus ad intestina remearet: *Ioannes Prevotius* credidit mesenterii abscessum esse: Nec absonum eo rupto, loco nempe interiore, nullam persensisse febrem, à qua, ut & à torminibus, plane immunis erat: Recte divinasse docuit eventus, quum paulo post is medio excessisset. *Ioh. Rhodius cent. 3. observat. 95.*

Scholia.

MEnses decem fluxu Hepatico] *Benedicto Silvatico* oblata est mulier à decennio passa tumorem in dextro hypochondrio, progressu temporis suppuratum, cum excretione materiæ saniosæ, fœtidæ, copiosæ, fere semper per alvum, quandoque etiam vomitum Tumorem illum præteritum censuit non potuisse esse hepatis, quia viscus princeps, sanguificationi destinatum, tandiu tumorem illum absque insigni labefactione calidi innati tolerare non potuisset, Addit quod febrem habuisset comitem, cum macie totius & menstruorum suppressione: Ideóque censet tumorem illum in mesenterio genitum fuisse, quod sæpius sit sentina multorum excrementorum, atque obtusi sensus cum sit, diutinas tolerat affectiones, & in quo non raro suboriuntur apostemata suppurantia, qualia frequentissime ab eo fuerunt observata, quæ tandem subsidebant per dejectiones purulentas, iterúmque statutis temporibus recurrebant, & oblitescebant denuo per similes dejectiones, non raro cruentas, ita ut imposuerint quibusdam, illas pro dysentericis habentibus: *Vide consult. 87. cent. 2.*

Observatio VII.

Alvi profluvium albicans à vitio jecoris excitatum.

§. 1. PUer Ictericus alvi profluvio albicante laboravit: vitiosum erat Hepar & velut ὑπόχλωρον. *Vide tit. de Ictero.*

§. 2. Fœmina si quando fæces deponeret, albidæ illæ erant: Hepar erat durum & folliculum fellis exhibebat in sese collapsum & fere totum consumptum. *Vide Tit. de alvo adstricta.*

SCHOLIA.

PUtri Mesaræo] A prægressa vomica pus si erumpat in alvum, meliori loco sunt res ægri: Pus aliò si eructetur, neque meatum aliquem excretioni idoneum reperiat, hypochondriacus, aut colicæ similis affectus non raro oboritur: Sin vero in abdominis capacitatem, seu intermedium membranarum Mesenterii spatium eruperit, tunc fomitem putredinis extemplo concipit, membra vicina virore inficit, vel acredine erodit, nihil non corruptela sua polluit, & malorum gravissimorum, cumprimis vero sphaceli author est. *Jacotius comm. ad aph. 9. Hippocr. lib. 3. coacar.* Purulenta autem in prædicto Dom. quanquam viam per alvum nacta sint, putre tamen Mesaræum fidem facit partem purulentiæ in cavitatem abdominis decubuisse: Sanies verò Mesenterii, juxta *Avicennam* lib. 3. fen. 14. tract. 3. cap. 11. discernitur ab illa quæ ab hepate defluit, eo quod hanc ad rubedinem vergere, sanguinemque corruptum indidem admixtum habere constat: Illam autem ad albedinem, vel citrinum inclinare colorem sensus arguat.

A Mesaræo manarunt] Pus per alvum interdum dejicitur, idque ex partibus vicinis, ut cavo hepatis, vel abscessu aliquo in mesenterio latente facile fieri potest: Hoc vero admiratione dignum est quod etiam à partibus remotis, ut artubus, materia per alvum evacuatur, id quod Comiti *Mansfeldiano*, tormento manuali ad sinistri cubiti articulum vulnerato accidisse refert *Paréus* lib. 10. cap. 12. Ægro enim diarrhœa supervenit, qua purulentam & fœtidam saniem, à brachio & vulnere manantem reddebat; Idem etiam aliis duobus accidisse testatur lib. 16. cap. 49. Neque hoc impossibile est: Si enim in febribus natura sponte sæpe, tum etiam medicamentis irritata, in aliis membris vitiosos humores, in vena cava passim latitantes, à bonis humoribus separare, eósque per ventrem evacuare potest, cur non etiam saniem à magnis vulneribus in proximas venas sese insinuantem per alvum expellere possit? *Sennertus pract. lib. 3. part. 2. sect. 2. cap. 7.* Humorum autem transfusio, seu μετάχυσις *Galeno* ignota non est, quam lib. de *Plenitudine* cap. 11. crassis & glutinosis humoribus intra venas collectis non facilem esse ait: Puri autem, tenuitatis & mobilitatis ratione liber est excursus in partes etiam dissitissimas: Eam autem transfusionem non à venis solum in arterias & vicissim fieri statuit sed ab iis in nervos, ut ab his in illas, 6. enim aphor. 26. *Sicuti* (ait) *in febre ardente translatio, sic in omni alia febre potest fieri, & omnino ex arteriis & venis ad nervos transfluxus humorum, sicut rursus ex nervis ad has.* Quod si ex nervis, etiam ab artubus, in loco remoto, mediante sanguinis circulatione, quæ ad habitum usque corporis pertingit, cui sunt arteriæ & venæ, harum autem (*venarum*) munus est alimentum cutis & subjacentium partium, superfluum à nutritione, ad cavæ ramos majores, truncúmque ipsum revehere; ac simul pus obvium, quod à natura secretum ad excretionum loca amandatur. *De puris excretione per alvum ex ulcere brachii vide Silvaticum cent. 2. consul.* 89. De purulentis per alvum dejectionibus consule *Sennertum* lib. 3. p. 2. sect. 2. c. 7.

OBSERVATIO XII.

Purulenta Dejectio ab abscessu Pleuræ.

EMpyematicus lateris apertionem recusavit: Pus ab apostemate in pleura & musculis intercostalibus, diaphragma corrosit, hinc intestinum rectum perforans, ventriculi & intestinorum tunicarum exteriorum ductum sequutum, una cum excrementis foras prodibat. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnœa.*

OBSERVATIO XIII.

Puris dejectio à vomica in Hepate.

CUidam febris, dolor supra regionem hepatis, diarrhœa, dysenteria, tandem Puris graveolentis copiosa per alvum dejectio. Vomica in hepate, cum maxima puris coacervatione reperta est. *Vide lib. 2. tit. de Laterum dolore.*

OBSERVATIO XIV.

Puris per anum & vulvam excretio, ob fistulam in collo uteri ad anum pervenientem.

VXor N. pus per anum & collum matricis quandoque excrevit. Aperto collo matricis, comperi fistulas duas ad anum vergentes, ita ut excrementa tenuiora possent ad collum uteri pervenire. *Vide tit. de ventris tumore.*

OBSERVATIO XV.

Nigrorum dejectio à quodam facta cui Pancreas scirrhosum repertum est.

PAncreas aliquando in scirrhum abit: ab eo si comprimitur vas breve, humor melancholicus in ventriculum & intestina remeat: hinc Dejectio nigra, quod vidi ex filio N. *Vide tit. de Vomitu.*

SCHOLIA.

Omnem atram & aeruginosam bilem à succo Pancreatico acidiore deducit *Regn. de Graaf* Tractatu de eo succo, cap. 8. Quia nonnunquam *ait*, vel acidum spirant, vel pelvi aeneæ, aut matulæ stanneæ infusa ipsam corrodunt atque manifestam effervescentiam excitant, quam nonnisi ab acidis contingere posse nemo non novit, qui Chymiam tantummodo à limine salutavit: Unde finum cogentur fateri errorem qui omnem Bilem atram vomitu, aut alvi dejectione prodeuntem è fellis folliculo vel Liene prodiisse affirmarunt: Hæc omnia non parum confirmantur sequenti experimento aliquando à nobis in cane instituto, In cujus vivi sectione, aperto intestino duodeno, reperimus ex atro virescentem liquorem, qualem nobis veteres atram bilem descripserunt, cujus intimam cognitionem ut assequeremur, omnes vias per quas aliquid ad intestinum illud transferri posset sedulo examinavimus, Et cum præter Ductum bilarium, Pancreaticum & Ventriculum, nulla unquam visu perceptibilis via assignata sit, per quam notabilis humorum quantitas intestinis suppeditatur, judicavimus in una ex illis ejus mineram delitescere, quapropter singulas illas vias examinavimus, Et in prima inveni Bilem naturaliter constitutam, hoc est ex viridi flavescentem: In secunda observavimus succum Pancreaticum instar aquæ stillatitiæ limpidissimum: In tertia alimenta semicruda, & colorem ex albo cineritium habentia notavimus: Cum itaque nec Hepar, nec Pancreas neque etiam Ventriculus Atram illam Bilem ad intestinum hoc demandasset, suspicari cœpimus annon ex duorum vel trium illorum humorum sibi invicem promixtorum unione Atra bilis illa emergeret: De qua re ut certiores evaderemus, Bili è vesicula sua eductæ spiritum vitrioli affudimus, atque simul juncta in Solis æstu collocavimus, unde talis fere ex atro virescens liquor excitatus est, qualem primo in tenui intestino inveneramus: Hinc conclusimus prædictum humorem, Atram bilem appellatum, non ex hac aut illa parte promanasse, sed in duodeno intestino genitam fuisse: quatenus scil. bilis color naturalis ab acidioris succi Pancreatici concursu in atrum ad viridem flectentem immutatus fuit.

Pancreas aliquando in scirrhum abit, ab eo si comprimitur) Scirrhosam substantiam, lapidibus refertam, & ingentem molem si acquisiverit Pancreas, loco quo vasa sanguinea, ut quidam volunt, ne à vertebris vel aliis partibus lædantur, defendet, ipsa graviter comprimendo afficiet, & impediet sanguinis motum circularem, unde variæ oriantur inflammationes, distensiones, obstructiones, & alia quæ communem viscerum usum impedire apta nata sunt: Præterea mole sua etiam ventriculum comprimendo, ab officio suo non parum impediret; Quando vero inflammatum aut apostematum est, eadem fere causabit incommoda ac reliqua viscera eodem modo infecta. *Idem de Graaf de Succo Pancreatico cap.* 8.

OBSERVATIO XVI.

Nigrorum, vel sanguinis dejectio, ab Hepate vel Liene transmissorum &c.

§. 1. Hermannus N. sensit circa Hepar vehementes dolores, perpetuo Nigra dejecit. Hepar circa lobos extremos valde nigricans videbatur, Itidem & Ren dexter, Splen quoque vehementer ea parte qua alligatur, nigricabat, Intestina prorsus livida, propter contenta similia excretis. *Vide tit. de Singultu.*

§. 2. Quidam conquestus de doloribus sinistri hypochondrii, post excrevit cum alvi fœcibus, & sine iis, sanguinis atri copiam & frusta carniformia: Repertus est Lien extus integer, intus instar amurcæ. *Vide tit. de Hypochond. dolore.*

§. 3. In quodam qui rejectione sanguinis per superiora & inferiora, à Liene prodeuntis interiit, deprehendi vas Breve minimi digiti magnitudine latum & in ventriculum adapertum. *Vide tit. de Vomitu.*

§. 4. Vir melancholicus, Scorbuticus, subito sanguinem vomuit, cum dejectionibus nigris, picis instar: Ventriculus & intestina atramento quasi sutorio oblinita, Jecur scirrhosum per totum tuberosum. *Vide tit. de Scorbuto.*

SCHOLIA.

Accidit ut plane nigra per alvum dejiciantur: *Petrus Salius Diversus* tamen Monet Medicos ne semper ejusmodi dejectiones timeant, quod quædam absque periculo fiant: Quibus vero notis distinguantur, has tradit, Si istæ excretiones contingant in morbis acutis, & materia educta non sit atra bilis, sed vere melancholicus humor, qui est fæx sanguinis, quandocunque eveniunt, omni carent discrimine, & ad bonum terminantur exonerata per has à gravi materia natura ipsa. Si enim splen præter naturam sese habeat, limosa hæc materia plurima accumulatur circa viscera, in venisque illis communibus: & si abundantior colligitur, etiam in mesenterio & circa pancreas, quæ totius corporis veluti altera sentina est, aggregatur: quæ tandem cum gravis admodum fuerit, insurgente vi expultrice, natura ejus expulsionem tentat, hincque dejectiones fiunt nigerrimæ, quibus aliquando & simul connectitur ejusdem superfluitatis vomitus, ita ut species choleræ videatur: Sin vitium accedat viscerum, ipsaque eorum substantia labefactata sit, nec solum [illegible] humorum, perniciosæ sunt ejusmodi dejectiones.

Observatio XVII.

Nigrorum dejectio à Venæ Portæ disruptione in cavo Iecoris.

PRinceps post ventriculi dolores nigra dejecit: Ventriculus sanguine concreto erat semiplenus, Et in cavo Jecoris venæ Portæ disruptio reperta. *Vide tit. de Ventriculi dolore.*

Scholia.

N*igra dejecit*] Sanguinis scil. concreti partem qui in ventriculo repertus est: Nec enim à Jecore deducendus, si ex Harveana circulatione Venæ Portæ & arteriæ ad hepar sanguinem perducunt: Ex hepate enim ad mesenterium pervenit nihil, nisi per novos ductus lymphaticos, vel per porum choledochum: Quicquid igitur excrementis alvi miscetur, nisi vel bilis sit vel aqua, ex arteriis mesentericis expurgatur, quæ à corde dependent; Effusio sanguinis è Portæ disruptione, alibi quam in cavum abdominis fieri non potuit.

Nigra] Nigræ dejectiones (*juxta Sennertum Pract. lib. 3. part. 2. sect. 2. cap. 7.* Sunt triplices, prima est ex sanguine, qui è venis excidens in grumos concrescit aterque fit, quem *Hippocr.* μέλανα vocat: 2°. est ex humore melancholico naturali, seu fæce illa sanguinis quæ circa lienem colligitur, & fusa liquatáque manat, nec in grumos concrescit: 3°. est ex bile atra, quæ colore nigra est, splendens atque acris: Primi generis dejectio non ita periculosa est, nisi forsan sanguis putrescat, atque veneni naturam induat, causa sit magna, unde illa sanguinis collectio prouenit, (qualis in Principe cui venæ Portæ disruptio facta est) 2°. equidem sæpe fit cum ægri commodo, lienis tamen & vasorum splenicorum debilitatem arguit: Ideóque videndum an talis evacuatio fiat per crisin & à naturæ robore, an vero symptomatice: 3°. pessima est, utpote quæ acidit ab humore pessimo.

Observatio XVIII.

Sanguinis dejectio à corde & supernis partibus ad intestina transfusi.

PUella colico dolore atroci afflicta, per biduum ante mortem copiam sanguinis nigerrimi dejecit: In venis & cordis ventriculis nullus sanguis inventus est, quia natura extremo conatu totum ad intestina detruserat. *Vide tit. de ventris dolore.*

Observatio XIX.

Excretio stercoris ex abdomine per fistulam, vulnus sequutam.

CApitaneus quidam in ventre vulneratus, stercus per fistulam, quæ sanato vulnere illic remanserat, multos annos incolumis alioquin & superstes excrevit: cujus causam investigans ex anatomicis observationibus, certis argumentis collegi intestinorum vulnera, si illis in locis ubi carneæ musculorum abdominis portiones existunt, ventrem penetrent, agglutinatis tunc mutuo utrinque & intestinorum & musculosæ carnis vulnerum in ambitu labiis, viam fieri posse per quam stercus extra corpus educatur, & in abdominis cavum excidere prohibeatur; eáque vulnera licet consolidari nequeant, minime tamen esse lethalia: quod etsi rarum sit, tamen & in aliis partibus, ut vesica, accidere notum est. *Platerus observationum p. m.* 880.

Observatio XX.

Fæcum involuntarius excitus & ani prolapsus, à nimio cerebri & spinæ dorsalis madore.

JOhannes N. (*Vide tit. de Phthisi lib.* 2.) incontinentia fæcum laboravit, cum intestini recti prolapsu: Caput erat illi naturali maius, adeo ut cranium p. n. extensum esset: Spinam dorsi, & nervos inde prodeuntes madidos adeo, ut & ipsa ossa flexilia essent &c.

Observatio XXI.

Fæces per vulvam excretæ.

INterdum intestinum rectum p. n. clauso ano in vesicam terminatur, & simul cum urina fæces alvi per penem (quod semel in puerulo recens nato vidimus) vel per vulvam, (quod itidem in puellula semestri conspeximus) excernuntur. *Gothofredus Moebius Fundam. Medic. Physiolog. cap. xix.*

OBSERVATIO XXII.

Tumor circa umbilicum disruptus, è quo stercora purulenta exierunt, ob vitium intestinorum tenuium corrosorum.

VXor N. dolebat circa umbilicum, ubi excitatus Tumor, è quo rupto egressum est pus cum stercoribus: Tenuia intestina inventa sunt à putredine corrosa. *Vide tit. de ventris dolore.*

OBSERVATIO XXIII.

Alvi excrementa cum urina reddita, ob laceratam vesicam à carnositate putri in recto intestino, è regione vesicæ.

SEcto cadavere Petri de Schardes, re Medica illustris, præter lapides rènum prodigiosos repertos, etiam in recto intestino, è regione colli vesicæ, inventa est carnositas putris, quæ sua putrilagine vesicam ita laceraverat, ut intestinorum excrementa ante obitum una cum urina redderet ad miraculum usque. *Ferrandus Senior libello de Nephritide.*

OBSERVATIO XXIV.

Alvi fæces cum urina emissæ ob rectum intestinum vesicæ implantatum.

§. 1. LApicidæ cujusdam Schaphusiani filius clauso ano natus est, qui diebus aliquot paucis, quibus supervixit, una cum urina stercus per penem excernebat.

Puelli cadavere dissecto, deprehensum fuit rectum intestinum, non ad nates ferri, sed vesicæ implantatum; quæ causa fuit cur cum urina alvi fæces excerneret. *Ex observation. Cosmæ Holstzachii Poliatri Schaphusiani.*

§. 2. Matrona Geneuensis filium peperit qui clauso ano excrementa per ductum urinarium simul & urinam excernebat: Accersito itaque Medicorum & Chirurgorum Collegio, nullus in ea fuit opinione ut de ani incisione quicquam tentaretur: Tandem quum excrementa indurescerent, nec per ductum illum angustum amplius permeare possent, inflatus est venter, exorta est febris aliaque symptomata, ita ut xvij. ætatis die è vita discesserit.

Aperto cadavere inventum est intestinum rectum adnatum fundo vesicæ. *Fabritius Hild. centur. 1. observat. lxxv.*

SCHOLIA.

DE *ani incisione &c.*) Quæ plane inutilis fuisset, & noxia, quandoquidem via insolita & alieno canali fæces expellebat natura. De ani non perforati apertione consulantur inter recentiores: *Scultetus* Tabul. 14. figuris 20. & 21. *I. Van Horne* Michotechn. §. 15. & 31.

§. 3. Puellus alvi excrementa per lotium transmisit: Extremitas recti intestini corpori vesicæ instar Vreterum inserta erat. *Vide tit. de Alvo suppressa.*

OBSERVATIO XXV.

Fæcum per umbilicum exitus post ruptum Tumorem musculorum abdominis, ab ulcere Coli intestini.

ADolescens 12. annos natus, cacochymicus, tumore insigni duro & dolorifico musculorum rectorum abdominis ab umbilicum laborabat: Rupto tumore, excrementa hanc viam iniere, ut per hebdomadas quatuor aut quinque, nihil per alvum egestum fit.

Ego ventrem dissecui, & 1. Inuenta sunt excrementa in vacuo ventris sanguine suffusa, 2. In colo versus hypochondria sinistra ulcus oblongum & callosum &c *Vide historiam integram cap. De Tumoribus ventris ex Fabritio Hild. centur. 1. Observ. 51.*

OBSERVATIO III.

Fæces per umbilicum excretæ ab intestinis diversis locis perforatis.

VIr quidam per umbilicum fæces reddebat, partem tamen etiam per alvum excernens: post alterum circiter mensem obiit: Chirurgus pulverem adstringentem insperserat foramini, ratus hoc pacto intestinum perforatum constrictum iri.

Sed aperto cadavere tota ventris capacitas stercoribus repleta visa est: & intestina diversis locis perforata, apparuerunt, unde excrementa prodibant: Peritonæum quoque intestinis arctè alligatum, seu potius adnatum conspiciebatur. *G. H. Velschius observ. xlv.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

INtestina diversis locis perforata] Meliore eventu cuidam intestina erosa, ita ut per foramina stercora exirent: jam prope disperato coaluerunt decocto eupatorii cannabini cum vino parato, & po.o & ulceribus inperso: *Idem ibidem*, Et nos anno 1658. coaluisse scimus usu decocti traumatici mulieri pagi, Travers dicti, in ditione Neocomensi, cui lumbrici aliquot per inguen dextrum exierant: Quomodo autem fæces alvi per fistulam, à vulnere abdominis relictam, absque valetudinis dispendio expellantur, docet *Platerus* in Observationibus, Capitaneus, *inquit*, quidam in ventre vulneratus stercus per fistulam, quæ sanato vulnere illic remanserat, multis annis incolumis alioquin & superstes excrevit: Cujus causam investigando, ex anatomicis observationibus certis argumentis colligo intestinorum vulnera, si illis in locis ubi carneæ musculorum abdominis portiones existunt ventrem penetrent, agglutinatis tunc mutuo utrinque & intestinorum & musculosæ carnis vulnerum in ambitum labiis, viam fieri posse per quam stercus extra corpus educatur, & in abdominis cavum excidere prohibeatur: eaque vulnera, licet consolidari nequeant, minimè tamen esse lethalia; quod licet rarum sit, tamen & in aliis partibus, ut vesica, accidere suo loco dictum est.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII.
SECTIO XIII.
DE ADSTRICTIONE ALVI.

OBSERVATIO I.

Alvus adstricta ob multiplex intestinorum vitium 1. Eorum ariditatem & concidentiam. 2. Calculos in iis inclusos. 3. Carneas excrescentias in crassis. 4. Sphacelum cum inflatione. 5. Excretricem eorum ablatam. 6. & 7. Constrictionem à callo. 8. Spasmodicum eorum affectum. 9.

§.1. ADOLESCENS per hebdomadas 4. aut 5. nihil per alvum egessit, ventre dissecto inventa excrementa in vacuo ventris intestinis suffusa; Intestina præter naturam sita, mire intertexta, In colo versus hypochondrium sinistrum, ulcus oblongum & callosum: Colon etiam mire distentum &c. *Vide tit. de ventris tumore.*

§.2. Cuidam intestina ab usu decocti columbini cum sassafras concidere. *I. Rhodius cent. 2. observ. 83.*

SCHOLIA.

A Simili causa obstinatam alvum deprehendisse Excell. *Bartholinus* cent. 4. hist. 40. Monachum, *ait*, novi, quotiens alvum exonerat adeo delassari ut cibo restaurante indigeat statim, nam extrema omnia instar morientis frigent, & artus vacillant: Olim hypochondriacus fuerat, & frequenti calidarum sulphurearumque aquarum usu vitium illud contraxerat, ut exsiccatas fibras corrugatasve credam intestina, & motum peristalticum impeditum, & angustiam meatus inductam.

§.3. Crassior pituita in Cœci aut Coli intestini cellulis diutius coercita, nonunquam concrescit in calculos & alvum cohibet: Quales sæpe vidimus instar nucis juglandis. *Fernelius Pathol. lib. 6. cap. 9.*

§.4. Vir Illustris variis spasmis tentatus phthisicus obiit, Alvum continuo adstrictam habuit, Intestinis majoribus excrescentiæ quædam carneæ, instar auricularum muris adnascebantur: plurimæ ex utroque intestinorum, Coli & Recti latere &c. *Vide lib. 1. sect. 13. observ. 1.*

§.5. In hypochondriaco adfuerunt obstructiones alvi: Intestina illi in latere dextro livida, nigricantia, sphacelata; Coli pars superior inflata, inferior sanguine concreto fæculento plena. *Vide tit. de Inappetentia.*

§.6. Quidam sutor per mensem aut ultra fæces alvi non excreverat, & multis clysteribus ac purgantibus frustra usurpatis tandem interiit.

Aperto cadavere, omnia intestina inventa sunt fæcibus, aut alimentis, vel potulentis omnino repleta, instar sanguiculorum, vulgo *Boudins*, quod judicatum fuit à facultate intestino-

intestinorum expultrice abolita provenisse. *Riverius ex communic. Sam. Formii. Obs.* 18.

§. 7. P. Blanc tensione dolorifica ventris cum febre afflictus, nihil per secessum rejiciens &c. Inventa sunt intestina crassa livida & semicorrupta, unúmque ex iis perforatum, in abdomine vero multi humores fœtidissimi &c. *Vide tit. de ventris doloribus.*

§. 8. Religiosa mulier intestinorum doloribus multis jam mensibus urgebatur, & Alvus nil nisi ægre & durum, idque decimo tantum quoque die reddebat.

Mortuæ corpore inciso, inventa sunt intestina altioro callo constricta, adeóque iter angustum relinquebatur ut dejectiones ægre transmitti possent. *Benivenius de Abditis c.* 30.

§. 9. *Juvenis* fractus acerbitate partim dolorum abdominis, partim vehementia convulsionum, tandem paralyticus obiit; Intestina, quanquam cruciatu per plures dies afflicta, atque immedicabili fere segnitie laborassent, tamen integra & inculpata fuerunt, Sed ubi ad caput ventum, serum multum inter cranium & meninges diffusum repertum, circa principium spinalis medullæ &c. *Vide tit. de Convulsione lib.* 1.

Observatio II.

Alvus cohibita obsiccitatem viscerum & intestinorum, è quibus Duodenum stercore infarctum erat.

JO. Pressius, Medicus Romanus, se in cadavere Capucini vidisse asserit Duodenum intestinum undique repletum stercore, coloris atri, levi & durissimo; quod in plures partes divisum tubera ad unguem æmulabatur, sine tamen magno fœtore; quod à caliditate maxima ortum habuisse credibile est: Pater ille cum prius juris, alteriusque rei cochlear sumeret, statim vomebat, & cum vomitu magnam pituitæ vitreæ quantitatem excernebat, absque eo quod ullus tumor, ullúsve stomachi vicinarumque partium dolor adesset.

Scholia.

ID à quod eveniat conjectura assequi possumus: nam cum Pater priùs fere quotidie quintam rorismarini essentiam sumeret, si quis diceret ex hoc ortum sumpsisse; forte veram morbi causam indicaret: medicamenta enim Chymica sicut aliquando mirabiles producunt effectus, ita sæpe absque modo & mensura adhibita sunt tanquam gladius in manu pueri: Facile illa quinta essentia sicut hepar excalfacere, ita qualitate ignea humidum ventriculi absumere potuit. *Dom. Panarolus Pentec.* 1. *obs.* 29.

Quod à caliditate maxima] Quæ diaphoresin nimiam inducit: Ab hac autem alvum adstringi observat *Willis*, adeo ut multis quibus vix officio fungebatur ea de causa, id consilii dederit ut mature de lecto surgerent, quod tepore diaphoresin liberiorem procurat: In memetipso id experiri licuit, cui sponte alvus horis matutinis commovetur; at si forte ob negotiorum urgentiam naturæ debitum non exsolvam, atque vel ad horulam cohibeatur, vix deinceps tota die stimulum persentio, scybala & induratas fæces ægre dejiciens, quæ matutinis horis, & solitis, debita consistentia sunt: Ab exercitio scilicet liquidior excrementorum pars absorbetur, restibili crassiori & terrestri.

Observatio III.

Alvus immorigera ob vitium ventriculi & intestinorum inflatorum, nigricantium. 1. Ob Steatoma in fundo ventriculi. 2. Abscessum circa hujus fundum. 3. Situm ejus & coli p. nat. 4.

§. 1. VIr melancholicus alvum habebat adstrictiorem: Ventriculus illi & intestina inflata nec non nigricantia, interius atramento quasi sutorio oblinita. *Vide tit. de Scorbuto.*

§. 2. Quidam xl. annorum obstructione alvi sæpe laboravit, post mortem repertus ingens abscessus circa fundum ventriculi, ex eo genere qui Steatomatici dicuntur, ad magnitudinem anserini ovi, qui satis durus fuit redditus. *Ex Ioach. Camerarii. Oserv.*

§. 3. Quidam obstructione alvi sæpe laboravit: Post mortem repertus ingens abscessus steatomaticus circa fundum ventriculi. *Vide tit. de vomitu.*

§. 4. Studiosus ventriculi debilitatem passus est ob denegatam excrementorum ejectionem: Ventriculus in sinistro thoracis latere latitabat, cum parte coli &c. *Vide tit. de vomitu*

Observatio IV.

Alvi adstrictio ob Pylorum cartilaginosum redditum.

MUlier (*de qua tit. de vomitu.*) per semannum alimenta assumpta evomebat, atque alvi dejectiones paulatim magis magisque imminuebantur, itaut tandem vix quatuor septimanarum spatio semel alvum dejiceret, In illa Pylorus cartilaginosus inventus est, adeóque angustus ut majorem aciculam duntaxat transmitteret.

Scholia.

S C H O L I A.

PYlorus cartilaginosus] *Bened. Silvatico* propositus fuit casus virginis vestalis, cui alvi adstrictio adeo gravis, ut biennium cum dimidio nihil alvus dejecerit, cum vomitu chyli ruditer confecti: Cujus affectus causam censet Pylori angustiam, sicque ratiocinatur consult. 98. cent. 2. Supponam (*inquit*) tanquam certissimum, fæces non excerni per alvum quia non generantur; Non generari vero, quia chylus non recipitur in intestinis tenuibus, ubi facta purioris ejus partis suctione per venas mesaraicas, quod superest excrementum crassum & terrestre statutis temporibus per alvum excernitur: ac proinde quotiescunque chylus descendere non potest, nec fæcum generationi suppetit materia: Hujus quoque rei causa, me judice, est angustia Pylori, natura sua valde angusti, nunc vero potissimum ob decubitum humoris melancholici, crisis ritu in declinatione febris ad illam partem à natura transmissi, forte quia putredo obsidebat primas vias, prout fere semper in intermittentibus accidit: Ideoque dictum fuit ab *Hippocr. quod à ventre superiore rigor, & ab inferiore febris*: Quod autem illuc confluxerit, compertum esse potest ex dolore pungitivo persistente, inflatione circa illam partem, & ex doloris intensione ad manu factam compressionem, & ex fissuris oblongis in superficie nigricantibus, in intima parte rubicundis, ex quibus sanguis niger emanare videtur, quæ aliquando sanantur, aliquando recurrunt: Hæc enim omnia in regione orificii inferni apparentia, luce clarius produnt humorem melancholicum crassum ad illud confluxisse, ibique tumorem scirrhosum, vel saltem perfectam obstructionem produxisse, ac proinde ita coarctasse meatum illum, ut chylum transmittere non possit, qui propterea ventriculum gravans, irritata expultrice, per vomitum statutis temporibus egeratur: Quod si quærat quispiam, quomodo nutriri possit patiens, impedita sanguificatione ob penuriam chyli per mesaraicas ad jecur non permeantis? Dicendum quod portio aliqua tenuioris & magis halituosi chyli transmittatur per vias angustiores: Verum, qui halituosa illa materia tam diu nutrire possit, ac tantam sanguinis copiam subministrare, quæ mensium profluvio annum cum dimidio sufficiat? Equidem crediderim per venam gastricam majorem, & coronalem ejus ramum, cui cum pylorica consensus est, allici tantum posse chyli laudabilioris, quod per mesaraicas jecori subministratum, sufficiat cum nutritioni tum periodico mensium fluxui: *Hactenus Sylvaticus*, At vero cum ex Anatome constet vasa sanguifera quam plurima ad ventriculum pertingere, partim ventriculi summitati, partim fundo ejus inserta; Porro constet à comestis refectionem citissimam consequi, quæ per longas intestinorum, & vasorum chyliferorum ambages fieri nequit, Quid verisimilius est quam venas intra ventriculi cavitatem confertissime dehiscentes, subtiliorem quandam chyli portionem excipere, & protinus cruori infundere? *Willis.*

OBSERVATIO V.

Alvus adstricta ab angustia Ilei intestini cartilaginei.

CUidam ante annos 30. aut 60. ita alvus pigra erat, ut non solveretur nisi clysmate aut alia arte: Hujus rei causas varias machinabantur, sed cadaveris apertio rem aliter habere demonstravit, Nam intestinum jejunum ita angustum & cartilagineum est deprehensum, ut vix per illud chylus deflueret, itaque diu morabatur in eo, tum propter angustiam, tum propter impeditum motum peristalticum. *Ballonius Epid. lib. 1. pag.* 58.

S C H O L I A.

IMpeditum motum peristalticum] Silentio prætereundum non est quod de motu intestinorum Peristaltico concepit Eruditissimus *Joh. Conradus Peyer* libello de *Glandulis intestinorum* cap. 4. nempe Ipsi videntur contractiones fibrarum peristalticæ, non tantum à parte superiore versus interiorem constanti serie progredi, sed in statu quoque naturali (quoad intestina saltem tenuia) motu reciproco nunc sursum nunc deorsum blande ferri, idque cum in finem, ut tum liquores fermentativi, agitatione hac ciborum colliquamento penitius immisceantur, tum ut chyli in vasa lactea *distributio* expeditior succedat: Huncque de motu intestinorum conceptum Ipsi probabilis ratio, ac deinceps ocularis suggessit inspectio, Etenim ut ciborum liquamen è ventriculo tenuibus intestinis infusum chyli naturam induat, mora aliqua sive mansione unius alteriusque horæ opus est; Perinde ac Chimicorum Filii rem quampiam digestioni expositam aliquandiu relinquant oportet: Moram vero hanc plane quietam esse, neque chyli genius, qui torpendo mox vitium contrahit, neque intestinorum fert patientia: Proinde necesse est fibrarum carnearum corrugationes ultro citroque fieri, ut una eademque pars massæ modo sursum modo deorsum conjiciatur: Continuato enim impetu à summo ad imum si vergeret intestinorum contractio, quam quæso proclivis esset nectaris chylosi cum stercoribus continua excretio? Aut quotusquisque immunitatem sibi ab affectione cœliaca, vel ad unicam horam polliceri posset? Quibus face conspectiore illustrandis, confert exemplum mulieris ab Excell. D. D. *Wepfero* Ipsi exhibitum: Illa misella, quam & præsens vidit, ex abdominis latere sinistro, paulo supra inguinis regionem, propendentem gestat magnam intestini portionem, duas, & quod excurrit, spithamas longam, quæ denudata tempore concoctionis, ope fibrarum circularium, modo superius, modo inferius sese constringere, atque materiam intus fluctuantem deorsum sursumque conjicere, manu admota, absque ægrotantis dolore vel torminibus explorabatur, Sed & in diversi generis brutorum vivi sectionibus, à Clariss. Viro variorum experimentorum gratia crebro administratis, notavit intestina abdomine dissecto in apricum exposita, corrugationes suas vermiculares, loco modo inferiore, modo superiore inchoatas, variis motibus reciprocare.

Observatio VI.

Alvus difficilis ob nodos in intestino Ileo. 1. Ejus prolapsum. 2. Partem eius gangræna affectam. 3. Ejus distensionem à stercore. 4. Apostema tenuium intestinorum. 5.

§. 1. NUper ex dentitione difficili convulsa fatis cessit N. filiola, alias ab ortus sui vestibulo sana, prӕterquam quod in excernendis fæcibus, etsi liquidis, summam pateretur difficultatem, & talem quidem ut ex conatu nimio & respiratione retenta tota facies nigresceret.

Exenterationi traditum corpusculum, Inventa viscera omnia sana, præter Intestinum Ileum, in quo tres nodi una ferè spithama inter se distincti visendi erant; in horum quolibet magna portio hujus intestini, ipsi mesenterio non adhærens, abscondita latitabat: *Ex observation. D. Matth. Franc. Hertodi Medici Moravi in miscell. curios. anni* 1670.

SCHOLIA.

DIfficilis hujus excretionis dubio procul unica causa, ob motum nimirum peristalticum intestinorum, ex varia eorundem fibrarum flexione quodammodo impeditum, qui alias ad excretionem necessario requiritur: Nec enim credibile hanc intestinorum actionem læsam à convulsione ortam esse, cùm à mesenterio rupta intestina, & à mesaraicis vasis extravasatus sanguis nullatenus appareret; neque ipsa intestina una cum mesenterio in nodis illis visis sese abscondiderint: Statuendum ergo potius ab ipsa statim conformatione hoc malum evenisse; & forte idipsum in alvo difficili frequentius cernere contingeret si in cadavera humana debacchari liceret.

§. 2. Jacobus Berthier in colicum dolorem incidit, Suppressa omnino alvus; Imus venter quasi syderatus apparuit, Prolapsum Ileum. *Tit. de ventris dolore.*

§. 3. Mulier nihil excrevit per alvum spatio novem dierum: Illi pars Ilei inferior tota coaluit, ut nihil pertransire potuerit, gangrænosa enim erat & putrida. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 4. Cuidam tumor inerat durus sub liene: aperto cadavere tumor visus est procedere usque ad fundum intestini Ilei; quo aperto fæces induratæ exiere. *Vide lib. 4. tit. de Tumoribus.*

§. 5. Uxor Dom. N. conquerebatur de dolore in umbilico cum alvi adstrictione, &c. Tenuia intestina inventa putredine corrosa. *Vide tit. de ventris dolore.*

Observatio VII.

Alvus adstricta ob Cœcum intestinum cydoniato obturatum 1. Colon fæcibus obstructum. 2.

§. 1. SEptennis puella diarrhœa corripitur: à mulierculis large cydoniatum illi exhibetur: alvus inde omnino restitit: hinc tormina, dolor ventris, mors:

Aperto cadavere, cœcum intestinum adeo cydoniato obturatum deprehenditur, ut illac nihil pertransire posset. *Fernelius Patholog. lib. 6. cap. 9. Justus Laigneau lib. de sanguinis missione pag. 255. Vbi historia fusius describitur.*

SCHOLIA.

SÆpe in intestino Cœco tanta excrementorum sarcina excipitur, quæ cum concoqui nequeat, multum immoratur, & tumorem magnum infra umbilicum cum sensu molesto efficit, in abscessus similitudinem, qui aliquando peritos medicos fefellit, cum existimarent ipsum esse frigidum apostema, vel in mulieribus molam: *Sebastianus Nasius meth. med. parte 2. pag. 299.*

§. 2. Mulier in Colicam incidit, cum alvi difficultate, dolore ilii sinistri gravi, quasi inesset plumbi massa: Colon juxta ventriculum flatibus expansum erat; reliquis in locis ad crassum usque intestinum angustum, fæcibus duris & crassis infarctum. *Vide lib. 1. tit. de Paralysi.*

Observatio VIII.

Alvus obstructa ob colon pituita infarctum.

CUidam gravis affectus Alvum prorsus cohibuit, qui tandem ventre supra modum intumescente decessit è vivis, Inventumque est colon usque adeo pituita infarctum ut solidum prorsus censeretur, nihilque omnino fæcis in alvum delabi sineret. *Fernelius Pathol. lib. 6. cap. 9.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

INterdum crassa, lenta vereque gypsea pituita, quæ sensim copiosior collecta, firmiusque intestinis adhærescens, omnem eorum capacitatem replet: Supervacanea quidem pituita in cerebro, in ventriculo & in intestinis gigni consuevit, sed in cerebro tenuis & aquosa, in his vero crassa atque lenta: hæc enim peculiare est ventriculi & intestinorum excrementum, non fæx alvi, quippe quæ cibi excrementum est commune: Etenim quum illorum substantia frigida sit atque membranosa, crassum certe ac viscosum de se excrementum proferet, quale est pituita lenta: Hæc igitur secundum naturam gignitur concrescitque in intestinis: è quibus cernitur alias sponte fæcibus circumjecta descendere, alias clystere manifeste deduci, alias dysenteriæ vi corradi: Quum autem parcius ea vacuatur, sensim aucta caloris vi sic tandem crassescit, ut prorsus intestina obstruens quasi infarciat, fiatque latentium difficiliumque morborum causa: Caroli Quinti Imperatoris Legatus quidam dolore torquebatur, necnon tumore à dextro hypochondrio per ima ventriculi in sinistrum exporrecto: Huic quum sexennio toto remedii genus omne tanquam emolliendo scirrho adhibitum fuisset, injecto tandem acriori clystere, durum ac firmum quippiam, medio ductu pertusum, pedis longitudine detractum est, quod ille intestini portionem esse metuebat, Sed quum repente levatus esse videretur, adhibito consilio, iterum ac tertio clystere prolutus est, rursusque simili evulsa materia, continuo pristinæ valetudini est restitutus. *Idem ibidem.*

Colon pituita infartum] Ob contentorum vitium quomodo alvus adstringatur, ostendit *Franc. Sylvius* Prax. lib. 1. cap. 2. Ad Alvum, *ait*, adstrictiorem revocamus, tam *segniorem contentorum propulsionem*, quam *rariorem & parciorem* ipsorum per anum *expulsionem*: Segnius procedit contentorum propulsio, hinc & rarius eorundem expulsio per intestina, quando 2°. 3°. 4°. demum die tardiusve adhuc deponuntur alvi excrementa, quæ quotide semel saltem excerni oporteret: Evenit autem id, quoniam sunt *Contenta* & propulsa viscidiora, vel magis indurata exsiccatave: Visciditatem suam debent contenta rebus non naturalibus (Alimentis similibus, piscibus, marinis præsertim, Aëri humido nebuloso & uliginoso; Vitæ desidi ac sine curis, accedente somno multo; Corporis quieti ac segnitiei; Animo meticuloso & ignavo, Tardæ plerorumque excrementorum excretioni:) Duritiem autem, tum alimentis similibus, osseis & cartilaginosis, tum Flatibus austeris, consistentiam contentis firmiorem conciliantibus: *Siccitatem* habent contenta, propter chylum copiosius elicitum, & quandoque propter potum pauciorem, cum pane multo usurpatum: Parcius prodeunt Alvi excrementa, quia eorum pars aliqua secreta est, ac in lacteas venas propulsa, una cum chylo, vel alia & indecenti via excluduntur, tam in vomitu præternaturali ab intestinis ortum habente, quam in vulnere aut ulcere intestinorum notabili: Huic ultimæ causarum seriei à *Sylvio* allatæ accensenda est *ciborum parcitas*, aut pastuum intercapedo, de qua *Ballonius* Epidem. & Ephem. lib. 2. pag. 228. Ita memini Virum Illustrem, Dom. *Jacobum Anjorrantium*, Genevæ Primarium Consulem, *Henrico IV.* Galliarum Regi acceptissimum, Medicos aliquando convocasse ob adstrictiorem alvum, quæ exacto triduo aut quatriduo demum solveretur: Ex iis unum ab Amanuensi clam accepisse Dominum suum paucissimo cibo contentum esse, vixque frugaliorem tota vita notum fuisse: Quamobrem ab ulteriori disquisitione destitum, cum ea causa satis efficax esset; à pauco scil. cibo pauca superest fæx, Ex *Galeni* autem sententia expultricem hæc tria sollicitant, βάρος, δῆξις, ὄγκος:

A Continentium scil. Intestinorum, seu fibrarum eorundem, tam rectarum quam circularium vitio quomodo alvus inobediens fiat, ostendit *Willis* Pharmacop. ration. sect. 1. c. 2. Quoad usus, *inquit*, (tum interioris nervosæ tunicæ, tum secundæ, sive mediæ, penitus carnosæ) earum spectat, cum intestinorum munus sit chylum & fæces à parte in partem promovere, adeoque prorsum urgendo, demum per totos ipsorum ductus trajicere: insuper dum ipsa contracta & abbreviata, quoad cavitates coarctantur, subtiliorem chyli partem in vasa lactea & venas mesaraicas exprimere, obvium est concipere quomodo prædictæ fibræ utrumque hoc pensum exequantur: quippe dum fibræ circulares successive sive seriatim contractæ, intestini profunditatem coarctant, eodemque tempore longitudines inflatæ & intumefactæ ipsum amplius angustant, simulque decurtant, necesse erit viscerum horum contenta pone compressa usque prorsum urgeri: Intestina autem crassa tunicas easdem ac gracilia obtinent, cumque in colo fæces recta ascendant, fibris carnosis robustioribus, quæ contractionis motum fortiorem efficiant, opus est: Hinc si inflammatio aut sphacelus circa coli initium contigerit, adeo ut fibræ carnosæ læsæ, contractiones pro fæcibus sursum elevandis obire nequeant, illæ versus Ileon restagnantes Passionem iliacam incurabilem efficiunt, Porro in hoc intestino involucra ista concamerata, sive cavernæ adduntur, ut fæcibus alvi diutius detentis crebrius desidendi molestia tollatur:

In quibusdam vero coli tunica interior adeo valde tenera & sensibilis est, ut ab enemate, licet anodyno, injecto, spiritus statim excandescentes, ac intra fibras nerveas explosi, membranas summe inflent ac distendant, adeoque in toto abdomine maximas molestias excitent. Hactenus *Willis*: Unde collige, quæcunque causa fibrarum illarum tonum vitiare potest; aut si eædem natura minus sensiles sint, hinc alvi dejectionem aboleri aut tardiorem esse posse.

Benedictus Silvaticus consil. 97. cent. 2. pro Juvene cui alvus erat adstricta, causas sic rimatur, Affectus, *ait*, hic est symptoma in excretis p. n. retentis, dependens quidem *immediate* ab alio symptomate, actione scil. læsa, & intestinorum expultrice labefactata, cum fœcum excretio sit expultricis intestinorum, crassorum potissimum, munus: *mediate* tamen à morbosa corporis dispositione dependet, omnia enim symptomata sequuntur morbos, ut umbra corpus: Posset quidem provenire ab externis erroribus, cibis scil. copia vel qualitate, vel ordine assumendorum peccantibus, verum cum morbus octo annorum non fiat ab externis erroribus, ideo videndum est quales sint morbosæ corporis dispositiones: Quæ cum possint esse in mala compositione, vel intemperie: in mala quidem compositione, qualis est obstructio ipsorum intestinorum, vel pori fellei, per quem bilis ad intestina permeat ad irritandam expultricem, Vel compressio & angustia à tumoribus, aut scirrhosis, aut alterius generis par-

tium intestinis incumbentium, Nullius istorum indicium se prodit: Si enim esset obstructio in intestinis, non adeo levi negotio subducerentur fæces: Si vero in poro felleo, ictericus fieret patiens, fæces essent albicantes, quæ tamen quando egeruntur tenues sunt & flavi coloris, licet non semper: quando enim duræ sunt, nigricant: Alii vero tumores, vel cum materia, vel flatulenti, tensionem inducerent, duritiem & tenixum, cum aliquo pondere in partibus inferioris ventris, quæ non observantur: Ut propterea omne vitium sit ad intemperiem referendum, quæ tamen vel est ventriculi, vel jecoris, vel intestinorum: In ventriculo quidem calida erit, cujus ratione pauca alimenta assumuntur, & assumpta assantur, & sunt causa adstrictionis: Verum crediderim quod patiens laboret potius intemperie frigidiore: appetit enim, non sitit, manifesto frigiditatis indicio, cum pituitæ proventu, quod ex fæcibus patet, quæ sunt viscida pituita veluti viscatæ: Igitur vel Jecoris vel Intestinorum fuerit: Qualis autem sit Jecoris intemperies, siccitatis alvi causa, existimo esse utcunque frigidam cum siccitate, quatenus scil. hujus ratione non generatur ea bilis copia, quæ ad intestina transmissa per porum felleum expultricem irritare possit, atque adeo facultatis intestinorum vitium proveniet ab errore externo, defectu nempe stimuli expultricem irritantis: Quod autem Jecur hujus ægri vergat potius ad frigidum, patet ex frigiditate totius corporis & siccitate, frigiditate extremorum, sitis defectu, nulla oris amaritudine, venarum angustia & glabritie inferioris ventris: Non tamen adeo insignis est obstructio illa, quæ omnem intercipiat bilis in intestina transmissionem, ut propterea fæces sint flavi coloris, quando sunt humidæ, cum vero sunt siccæ, nigricantis: Non ergo hæc fuerit sola causa hujus adstrictionis alvi, quam censuerim potius esse intestinorum intemperiem; ita ut afficiatur facultas, non per errorem externum solum, sed per morbosam partis, cui inhæret, affectionem, cum imprimis sint affectus diuturni, qui licet in principio possint esse per consensum, progressu tamen temporis fiunt essentialiter, Cujus autem generis sit hæc intemperies si quæratur, non aliam dixerim quam illi contrariam quæ juvat expultricem, quod fit ab humida intemperie, cum caliditate præsertim: Ergo læditur ab intemperie siccæ intestinorum, cum frigiditate, præpollente tamen siccitate, & remissa frigiditate: Quod autem siccitas obtundat vim expultricis, palam est: quæcunque enim retentricis vim intendunt, expultricis remittunt, unius enim robur quod alterius est infringit: ut hoc nomine imbecillitas retentricis oris superni ventriculi sit causa vomitus, quia scil. tunc validius agit expultrix, licet non valde irritata, quia non obnititur facultas retentrix: quare cum intendatur vis retentricis à siccitate, noxam ab ipsa capiet expultrix, hinc fit quod styptica, frigida & sicca, sunt adstringentia, quia augent vim retentricis: Quod si siccitati jungatur frigiditas, augetur etiam magis vitium expultricis, quia tunc quoque hebetatur sensus tactus intestinorum, ratione potissimum frigiditatis, quæ torporem quendam inducit in sensum, quem & tollit omnino si valde excedat: Idcirco cum intestina patientis nostri sint frigida & sicca, nil mirum si alvum etiam habeat adstrictam, cum ob imbecillitatem expultricis, tum ob imminutum sensum irritamenti à fæcibus, quod fit ab intemperie frigida intestinorum, ob paucam bilem, & pituitam obtundentem sensum partis & acrimoniam bilis: Intemperies itaque ista, bilis defectus, & pituitæ præsentia, erunt causa siccitatis alvi in patiente nostro: Quod autem possint intestina hac intemperie laborare, patet ex præteritis erroribus, atque à juvantibus & lædentibus, refert enim se in hunc affectum incidisse post sudorem superfluum in balneo: hic enim exsiccavit magis intestina quam alias partes, quia cum sint membranosa, sunt etiam ex se sicca: Addit se juvari ab humectantibus, non autem ab aromatibus, quæ cum alias conferre deberent irritando, lædunt tamen dum augent siccitatem, quinimo juvamentum præsens suscepit ab injectis clysteribus ex oleis calidis, adeo ut ab ipsorum usu alvus lubrica ipsi fuerit octo & pluribus diebus, absque aliis præsidiis, non aliam sane ob causam, quam quia ab ipsis corrigitur intemperies excedens intestinorum, cum frigida tum sicca: Quæri tamen potest, qua ratione cum siccitate adesse possit pituitæ copia? nec ad rem est quod hujus non sit tanta copia quæ humectet omnia intestina, Non enim est tenuis & fluida, sed viscida & crassa, quæ propterea non sufficit iis humectandis: Si porro objicias, quod à frigiditate durentur fæces, Responsum in promptu est, id fieri ob longiorem in his moram, cujus ratione utcunque partes sint frigidæ, ob viciniam tamen partium calidiorum absumuntur partes magis liquidæ, atque ita exsiccantur fæces: Facessit postremo negotium, cur usu leviorum humectantium, cum alvus facile subducatur, & sine molestia, à cassia tamen id succedat cum torminibus, cum syrupus rosar. solut. eam vel nihil vel leviter cieat? Hoc enim fit quia cassia est flatulenta, neque humiditate actuali pollet, nec ita facile dissolvit duritiem fæcum, ut ipsas sine molestia & dolore educat, cum syrupus rosar. sol. non hæreat in intestinis; ac proinde licet actualis sit ipsi humiditas, non agat tamen in fæces duratas, sed statim à natura deturbetur, antequam subducantur fæces, ut fit ab alimentis humidis, quia hæc permista cum cibis ad intestina decumbunt, quæ propterea dum diutius ibi hærent, magis etiam humectant, atque alvum lubricam efficiunt.

Observatio IX.

Alvus adstricta ob crassi intestini partem annulo constrictam. 1. Coli putredinem. 2. Gangrænam. 3. Calculum adhærentem. 4. Sphacelatum & Disruptum. 5. Scirrhum, Dilationem. 6. & 7. Malam conformationem. 8. Putrefactionem. 9. & 10. Contorsionem & Dilatationem. 11. Scirrhum. 12.

§. 1. Mirum quod cuidam per totam pene vitam contingit, Alvus nil pene reddebat nisi liquidum aut sollicitata pharmacis: nesciebatur quo id esset referendum.

Aperto

Aperto cadavere, repertum est in medio unius crassi intestini annulus crassus & durus, qui mediam pene intestini partem occupabat: Sic crassiora excrementa non poterant transmitti: *Ballonius Paradigm.* 30.

§. 2. Uxor N. incidit in dolorem in latere dextro, sub regione Hepatis, cum alvi adstrictione &c. Inventa in eo loco pars intestini Coli putrida & denigrata. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 3. Cuidam dolor ad imum ventrem implacabilis, venter perpetuo siccus: Colon repertum velut nigrefactum. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 4. Juvenis ex intervallis solum fæcalia excrementa deponebat, sicca, exusta, citra noxam ullam: Accessere ventris tormina cum stercoris suppressione. Inventus est calculus castaneæ magnitudine & forma, Colo intestino tenaciter adhærens. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 5. Matrona septem diebus nihil dejecerat; Intestinum colon, non procul à recto, Sphacelatum, tunicasque disruptas vidi: *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 6. Observatum in Dom. Zolin Medico & Advocato Gillot, cui Colon, qua parte vicinum est reni sinistro, collecta veluti cartilagine dura in scirrhum induruerat, interiore cavitate eo tumore intercepta ut nihil transcurreret: Parte dextra colon ad instar vesicæ dilatatum & extensum. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 7. Mulier 1°. tertiana notha, deinde colica, post paralysi fuit afflicta, cum alvi siccitate & dolore ilii sinistri tensivo &c. Inventum colon p. n. conformatum, nam ubi monoculus situs est, & ubi colon ventriculo annexum, colon fuit valde laxum flatibus expansum; reliquis in locis ad crassum intestinum usque, angustum, fæcibus duris infarctum. *Vide lib.* I. *tit. de Paralysi.*

§, 8. Uxor N. partui vicina, post comestionem fructuum horariorum & lactis, superhausto magno haustu cerevisiæ frigidæ, statim incidit in dolorem in latere sinistro sub regione Hepatis cum alvi adstrictione:

Secto corpore 5°. post die mortuæ, inventa est in eo loco pars intestini coli putrida & denigrata. *Observatio D. D. I. Hessi.*

§. 9. Alius cum intemperantius cœnasset, incidit in dolorem ventris circa pubem acerrimum, cum sensu caloris & adstrictione alvi.

Secto mortui corpore, invenimus colon circa illum locum plane putrefactum, ita ut etiam ad levem contactum plane rumperetur. *Idem ibidem.*

§. 10. Fœmina quædam uterum gerens, per omne tempus gestationis, neque minus ultimo mense, totas dies indesinenter à summo mane in multam noctem acu nebat, perpetuo sedens, in sese quasi contracta & incurvata, prono capite, ut solent acui intentæ: hinc in ventris tantam constipationem incidit, ut totis 10, 15, 20 etiam diebus, ne semel quidem alvum dejiceret, Id quod illa parvi faciens neglexit, pergens quousque poterat tum sedendo tum nendo; donec præ incredibili ventris tumore & dolore (quorum utrunque ex alvi fæcibus retentis contractum erat) sedere ulterius ac nere non posset: Decumbit tandem misera, tormina ventris ejusdemque tumor, *indeque orta anxietas*, crescunt in dies, ac in tantum augentur, ut res in extremo periculo videretur esse omnibus quotquot illam adibant: Suppositoriis & clysteribus ad alvum ciendam vel dolorem leniendum ne proficiebatur quidem tantillum: Clyster enim qualiscunque, vel quantuscunque injiceretur, in recto nonnihil tantum inhærebat, (ut res tandem patuit) intestino, paulo post regressus, nihil prorsus secum educebat; Partus insuper labor, durantibus his ventris torminibus, illam occupat; accersitaque obstetrice fœtus, etsi immaturior, vivus tamen editur sic rectè: At etiamsi fœtus egressus esset, ne tantillum quidem detumuit venter, sed idem, ne dicam major, & tumor atque renitentia & dolor permanebant, ut res aspectu etiam terribilis esset adstantibus, existimantibus fore ut jam præ nimia tensione rumperetur venter: Quid multa? diem suum ægra obit, ipsamet rogans ut sibi mortuæ aperiretur & inspiceretur venter, factum.

Ibi vero colon inventum (secto peritonæo & sublato omento) primum omnium è sede suo emotum sese oculis offerebat, totum gangrænosum; color ex cœruleo nigricans, qui color etiam per abdominis musculos, & cutim, nimia extensione extenuatam quidem illam, transparebat: Ea vero intestinum illud apparebat magnitudine, distentum scil. mero stercore, ut amplioris canthari; cui pueri etiam caput inseri posset, capacitatem referret: Reliqua verò intestina superiora omnia flatibus maxime turgebant, supra modum: hinc colon, ea parte qua in sinistro latere à rene descendit (urgentibus inde flatibus intestina elevantibus, hinc vero stercoris copia, extensione intestini secundum crassitiem seu

profunditatem, illud brevius reddente, quasique contrahente illud secundùm longitudinem) è loco suo discesserat usque ad umbilici regionem; sub eo namque intra ductum rectorum musculorum abdominis situm conspiciebatur, à ventriculo recta in medio descendens: Hinc absque dubio ipsius coli inferius, qua parte recto intestino continuatur, contorsione facta, tota via fæcibus & flatibus exituris, clysteribus vero intraturis in universum præclusa est: Tanta vero ex perforato colo fœtidissimarum fœcum illuvies effluebat, ac si jumentum aliquod mactasses. Atque hinc manifestum est quid gravidis conferat multa vita sedentaria neglectaque alvi dejectio, maxime vero ad ultimum usque gestationis mensem producta. *Ex observationibus Franc. Tidicæi Medic. Thorunienfis Borusfi.*

SCHOLIA.

I*N deque orta anxietas*] Fæces prope jecur & ventriculum in elatiore & ampliore coli parte coacervantur, cumque corpus sit perspirabile, si quando pigra fuerit alvus, stercoris tetro odore & opaca mephiti languet ventriculus, appetitus prosternitur, cor ipsum contaminatur & cerebrum oppletur & opprimitur. *Riolanus.*

§. 12. Vetula extenuata obiit: Scirrhus intestino colo & fundo ventriculi tenacissime adhærebat, hinc Egerendi difficultas. *Tit. de Hipochondriorum dolore.*

OBSERVATIO X.

Alvus adstricta ob Omenti eximiam crassitiem, intestina conglutinantis.

VIrgini cachecticæ per tres dies ante mortem alvus adstricta fuit &c. Omentum erat incrassatum & fere coriaceum cernebatur, quod omnia prope viscera sua latitudine adeo arcte complectebatur, ut intestina quasi conglutinata à se invicem ægre separari possent. *Vide Tit. de Cachexia.*

SCHOLIA.

O*Mentum sua latitudine &c.*] Quousque se demittat omentum in vivo corpore disceptatur: *Blasius* cap. 3. in Anat. *Veslingii*, ait in omni subjecto cujus dissectioni interfuit, deprehendisse se omentum tantæ longitudinis ut manibus facile extendi deorsum usque ad ossa pubis possit. 2. In pluribus per se, sua natura, sponte fuisse extensum ad fundum usque imi ventris: Sua natura dicit, quod situs talis omnino naturalis ipsi sit, cum omnia intestina, tum inferiora tum superiora tegere debeat: *J. van Horne* in anatome anno 1656. facta, omentum ad pubem arcte alligatum peritonæo ostendit, adeo ut cultro separare cogeretur, Aliquando utero arcto nexu unitur, quod vidit *Severinus*, ut & fundo uteri *Bartholinus*: Et quando intercedit fundum vesicæ & uteri, os uteri comprimi & mulieribus sterilitas afferri putatur. Aphor. 46. 5.

Omentum erat incrassatum] Omentum plane carnosum se vidisse ait *Bartholinus Anatom. Reformat. lib. 1. cap. 8.*

OBSERVATIO XI.

Alvi adstrictio ob coalitum laterum intestinorum. 1. Intestini recti. 2. 4. 9. Ilei 3. Ani occlusionem per membranam. 5. 14. Insertionem recti intestini in vesicam 6. 12. Anum imperforatum. 7. 10. 11. 13. Rectum intestinum implicatum cum vesica & ejus collo. 8. Ob coalitum recti intestini supra anum apertum. 15. 16. Ob defectum recti intestini & podicis. 17. Ob ulcus recti intestini. 18. Ob idem constrictum à membraneo vinculo ac reduplicatum. 19.

§. 1. MIliti cuidam dysenteria laboranti mutuo utriusque lateris ulcerati contactu intestina coaluere: venter suppressus tandem mortem accivit. *I. Rhodius cent. 2. observat. 82.*

§. 2. Nobil. N. jam in senio constitutus, alvi suppressionem incurrit, quam arcere tentarunt Medici medicamentis & clysteriis, quæ nihil per inferius educebant: exhibitum quoque oleum amygd. ad ℥vj. pondus, quod tamen nec ipsum quicquam eduxit per inferius: Ultimo loco ceream candelam per anum indidere, cujus portio ad cubitalem longitudinem intromissa, nitida, nullisque fæcibus deturpata extracta fuit, nulla tamen nec proinde excretione sequuta: Aquæ thermales quoque ex aquario propinatæ, quæ & ipsæ ad intra corpus detentæ nihil profecerunt: Quare ab 11. decubitus die extinctus, cùm *febris valida* & indeficiens supervenisset.

Cadavere aperto, Intestinum Rectum, in parte superiori, ita per digiti transversi longitudinem coaluisse ac coivisse repertum, ut vix tenuioris funiculi crassitudinem æquaret; utrinque in confinio intestini partibus in tumorem quendam velut glandulosum elevatis: Ex quo factum quo minus fæces in superioribus Intestinis genitæ, per consuetam familiaremque

remque regionem naturæ detruderentur: quinimo nec thermalis aqua coangustatam partem potuit pertransire, sed in monoculo congregata reperta.

SCHOLIA.

INtestina quidem non solum ex flatuum repletione, sed etiam ex acrium humorum, frigidæque ac vitreæ pituitæ redundantia, atque etiam ex intemperie sola dolere posse omnibus compertum est, quinimo & ulcera frequenter patiuntur, & apostemate corripiuntur, atque etiam suppurantur, ut docet *Gal.* cap. 8. lib. 7. de loc. aff. At quod aliqua in parte ita arescant ut transitus per illa intercipiatur, rarum admodum est, nec antiqui scriptores, quod meminerim, docuerunt, Sicuti itaque animalium intestina arte intorqueri scimus, fidibus parandis in lyræ, testudinis aliorumque instrumentorum musicorum usum, Ita & aliquando ex ignea humoris alicujus caliditate ita arefieri in corpore humano intestinum contingit, ut in chordæ seu funiculi formam redigatur, ut nec spiritus quidem transitum admittat: Quod vero in corpore humores ignei generari possint & adurentes, nulla probatione indiget, qui in intestinum aliquod prolabentes istud arefacere possunt ut ex igne lora & membraneam paginam arefieri, atque ad minimum redigi conspicimus, Quod in prænarrato factum censeo, qui cum ex ætate ad venereos congressus minus aptus esset, frequenter ad excitandum veneris stimulum pharmacis quibusdam calidissimis utebatur: Quod vero in toto ægritudinis tractu nullus vomitus excitatus fuerit, causa fuit quod non intestina tenuia & superiora laborabant, sed duntaxat inferiora crassioraq; unde quæ per os ingerebantur, liberum è ventriculo ad intestina, ad eam usque affectam partem transitum habebant, ita ut mesaraicarum venarum medio, ad Hepar delatum alimentum corporis nutritioni distributum inservire posset: fæces vero ex valida calida intemperie multum exsiccabantur, atque in variis intestinorum anfractibus collocabantur, in quibus non solum per dies, sed & per mensem, nulla insigni noxa suboriente retineri posse non semel observatum est. *Marc. Donatus hist. mirab. l. 4. c. 10.*

Cum febris valida supervenisset] Febriculæ ad quamvis alvi dejectionem subsequentis; alvo suppressa desinentis, meminit *Excell. Th. Bartholinus* cent. 4. histor. 40. Mulier *ait* ægra querebatur quotiens alvum deponeret, in febrem incidisse: quoties vero per dies duos esset constricta, sanam se & incolumem vivere, materiam vero excretam nigram esse instar terebinthi: Clysteribus educi jubebam materiam adustam, intestinorum valvulis arctius impactam, quam dum constrictis omnibus musculis, summoque nisu excernere satagebat, turbato corpore impuro, febricula facile sequebatur: Nisi forsan ab hæmorrhoidibus cæcis, vel condylomatibus ani ita sphincter constrictus fuerit, ut duris excrementis transeuntibus excoriatio sit oborta, doloresque ingentes, quod non ita pridem in alio ægro observavi.

§. 3. Mulier robusta, sexagenaria, nihil excrevit per alvum spatio novem dierum: Aperto cadavere, inventa pars Ilei tota inferior coaluisse, ut nihil hac via pertransire potuerit. *Bartholinus centur. 6. observat. 38.*

§. 4. Filiolo Consulis cujusdam Thorunensis clausus podex, sed sine ullo indicio, apertus est, nullis excrementis sed aliquot sanguinis guttis subsequutis puelloque postridie mortuo.

In cujus abdomine aperto inventum est intestinum rectum, longitudine novem digitorum transversorum, ad podicem usque firmissime & arctissime, ad funis modum quasi contortum, nullo plane meatu, aut hiatu conspicuo, reliquis visceribus secundum naturam constitutis. *Simon Schultzius observ. 2. miscell. curios. anni 1672.*

SCHOLIA.

QUamquam *Paræus* l. 16. c. 33. pueros ano imperforato natos natura minime vivaces, neque multos dies ejusmodi sectioni superstites esse posse statuat, refragantur tamen è veteribus Ægineta, Nicolaus Florent. Albucasis, Haliabbas, Inter recentiores Mercuriaris, *Cardanus*, *Hildanus*, qui pueri clauso ano nati curationem proponit (vide §. 1.) cujus vita ad 8. annum usque protracta est. Et nos testamur quod anno 1662. Thorunium advenerit Nobilis quidam Polonus cum filiolo 4. dierum, sano & optime formato, præterquam quod ob podicem clausum excrementa egerere haud potuit, quia orificium ani carne & cute obductum fuit: Cui sectio à Chirurgo acuto scalpello forma crucis instituta est, exeunte mox magna copia excrementorum nigrorum & fœdissimi odoris, foramini imposito canaliculo argenteo, linimento anodyno inuncto, adhibitis postea secundum artem medicamentis desiccantibus, & sic cicatrice facta curatio per D. G. optime successit: Infans hic per aliquot annos supervixit, neque quod *Hildanus* citato loco observavit, unquam de siccitate alvi conquestus est: Meminit quidem *Scultetus* Armam. observat. 77. alterius cujusdam operationis, si natura jam aliquale vestigium monstrarit, posse illud cum ratione gentianæ magis dilatari, sed curatio hæc dolorifica est & diutius protrahitur. *Idem.*

Intestini recti perfectæ & profundæ coalescentiæ, feliciter curatæ exemplum tradit Clar. *Daniel Ludovicus* in miscell. curiosis anni ejusdem observ. 257. Pellionis, *inquit*, filiolus, altero post partum die imperforato ano deprehenditur, instituta proin inspectione, & collecta hinc intima coalescentia pro deplorato habitus est: Cordatus tamen Chirurgus, facto prognostico, lancetta apertionem aggressus est, loco rimulæ non tam oculis quam conjectura qualicunque concepto, puello interim quietissimo, imo conatum fere quendam egerendi adversus Chirurgi manum ostendente: Postquam ad articuli pene longitudinem lente sursum pergendo pervenerat, nil vero exiret destitimus, donec elapsis aliquot horis, rogantibus denuo parentibus, insertaque iterato lancetta (exigua semper cruentatione) sensim ac sensim ad finem coalitus, qui longitudine sua duos auricularis digiti articulos, in mediocri viro, facile æquavit, perveniretur, & excrementa nuper natis consueta cuspidi occurrerent, satis liquida: Unde inserta turunda prælonga meatus amplius dilatatus, indeque circumcirca usualibus medicamentis cicatrisatus est: infante bene ingerente, egerente &c.

§. 5. Vidimus duos pueros ab utero matris natos naturalibus clausis: horum alteri carò quædam in ano altius increverat, adeo ut intestini exitus percipi nullomodo posset, quo factum ut paucis diebus vitam finierit: Alteri vero membrana quædam ipsius tantum ani ori apponebatur, sed ea acutiore scalpro præcisa, statim sanatus est puer. *Benivenius cap. de Abditis.*

SCHOLIA.

PAulus lib. 6. cap. 30. Imperforatos curandi modum tradit: Ani clausi exemplum & curationem etiam describit *Fabricius Hildanus* centur. 1. observ. 43. Infantulus ait, natus est clauso ano, qui cum talis usque ad sextum ætatis diem maneret, maximo angore & torminibus vexabatur, cum vitæ periculo: Venter enim inflatus intentusque erat, leipothymiæ & sudores frigidi aderant, anus obductus erat membrana prædura, in qua nullum fere indicium aut vestigium ani, præterquam macula nonnihil livida apparebat: Illic facta parva incisione, ne sphincter læderetur, novacula linteis juxta aciem involuta, deinde immisso speculo ani, & quod reliquum dilatato, statim educta est excrementorum colluvies: hinc venter confestim subsedit, reliquaque symptomata remiserunt: in anum demum immissa est, per aliquot dies, fistula plumbea inuncta unguento quodam desiccante: hic facta cicatrice plenissime convaluit: Ad hanc operationem instrumentum peculiare tradit *J. van Horne microtechn.* §. 31. *pag.* 175.

§. 6. Uxor nostratis cujusdam lapicidæ puellum est enixa, qui alvi excrementa per lotium transmisit, in satis magna copia, quod & color exeuntium & fœtor clarè testabantur: Inspecta regione ani, deprehendimus eo puerum carere: Tonsor quidam temerarius contendens tenuissima tantum membrana anum contegi, locum incidit, quo facto sanguis satis copiose effluxit; sed postridie misellus puer obiit.

Facta dissectione abdominis, cum ad vesicam, ex qua prodire stercus constabat, perventum, evidenter conspeximus extremitatem recti intestini, qua constare debuisset anus, corpori vesicæ instar ureterum, insertam, non autem per obliquum, uti ureteres, sed recta. *Ex observationibus Cosmæ Holtzachii.*

§. 7. Anno 1580, abortivum puerum secuimus, cui colon & rectum intestinum fæcibus erat repletum, ano non perforato: *Ex observat. Casparis Bauhini.*

§. 8. Anno 1577. Clodiæ natus puerulus cui natura anum ita denegavit ut nullum foris appareret vestigium: cumque jam per 10. dies vixisset, nihilque excerneret, neque per anum neque per virgam, haberetque abdomen valde inflatum ac tensum, perinde ac si brevi circa medium rupturam minaretur: tandem 12. hujus nativitatis die vocatus, cum ageret fere animam, ratus pelliculam & cutim supernatam esse, causticum & ferrum, sed frustra admovi; nam sequenti die per os omnia quæ assumpserat alimenta, multaque excrementa corrupta & fœtida excrevit, & suffocatus sic obiit:

Facta dissectione, reperi intestina omnia fuisse integra, nullum finem eorum reperiens, sed ita cum vesica ejusque collo confusa & annexa, ut vix divelli & separari ab invicem potuerint: Musculus interea recti intestini totam implebat cavitatem, collum vesicæ comprimens & contundens, quod valde callosum reperi, ita ut nihil mingere potuerit. *Ex observat. Georgii Garnerii Poliatri Ensishemensis.*

§. 9. Vocatus ad natæ ante triduum puellæ alvum obstructam ciendam, nil præter fæcum siccitatem subesse autumans, lenientem ac stimulantem injicere nodulum molior: impulsui solidi quid resistere sentio, mox stylum lenticularem, aridarum fæcum extractioni aptum, indo, impello vehementius, & ecce sphincter, cui rectum inseritur, & vicina natium cutis connivet, extractus stylus, nec odoris nec excrementi quicquam secum evehit. Mox adstantes de membrana aut grumo intestinum intersepiente, aut laterum concretione, reddo certiores: Hinc dubium potius quam nullum experiri statuo auxilium: & cum solvendum continuum, secante num, an urente rectius id fiat ferro delibero (potentiale in omnibus horreo) stat tandem, Distentis quousque licet natibus, ferro teliformi rem aggredior, succedit, solidiorem membranam abque hæmorrhagia transverbero, mox clysterem injicio, cujus pars major regurgitans, plura ibi latitare similia septa argumento erat; unde fatum tertio à sectionis die supervenit.

Aperto epigastrio, totum grandius, totum pallidum hepar scirrho vicinum, cysti destitutum reperi: Ventriculus flaccidus coacti lactis momentum continebat: Intestina inania prorsus, flatibus tantum turgida, vulnerata subsedere; Quod excrementa vehit rectum, bis lateribus concreverat, bis orbiculari intersepiebatur membrana: Quo in casu natura formatrix non extreme arguenda mihi videtur; ut enim aliquandiu saltem servaret, flatibus, qui tum soli alimenti fuere materies, tot parietibus exitum prohibuit, qui ut exturbarentur, bilis irritatione optime caruere. *Ex observat. Ioh. Iessenii à Iessen Medici Vratislaviensis.*

§. 10. Quarto

§. 10. Quarto Decembris 1602. natus fuit puerulus, qui 8. ejusdem obiit: Is post partum, aliorum infantium more, bene & comedebat & sugebat, interim tamen nihil nec per alvum nec per vesicam excrevit.

Hunc post mortem aperui, abdomen admodum turgebat, quo aperto, intestina omnia flatibus admodum distenta erant, præsertim rectum, quod præter flatus excrementis etiam liquidis plenum erat, & sacculi instar valde distentum: Hujus autem fæcum retentionis causa erat occlusio extremitatis intestini, ita arcta ut ne vestigium quidem transitus apparuerit: foris quidem podex apparebat, absque tamen ad rectum intestinum via, *J. R. Saltzmannus, observ. pag.* 20.

§. 11. Aperui corpusculum cujusdam puelli, qui 8. post partum die obiit; Erat autem imperforatus quoad alvum, unde etiam excrementa nulla dejecit: perparum etiam minxit & aliquot saltem guttulas, Primò autem ante apertionem abdomen admodum apparebat tumidum, & flatibus utris in modum distentum:

Dein aperto abdomine, omnia intestina ex rubore nigricabant, præter medium coli intestini, quod sinistro reni & toti lateri arcte alligatum erat, flavitie tinctum videbatur: intense autem rubere videbantur ob inflammationem, quam patiebantur ex nimia distensione, admodum enim flatibus turgebant & sanguine suffusa erant: Intestinum rectum, pugni instar amplum, flatibus & materia sanguinolenta nigricante, qualis in nuper natis primo excernitur, repletum, prope podicem occlusum erat, & ita quidem ut ne vestigium quidem transitus appareret: In hoc corpusculo demonstravi quomodo citra insigne periculum alvus aperiri potuisset, uti consulueram. *Idem pag.* 62.

§. 12. Ancilla quædam ex illicito concubitu 1670. Viennæ fœtum masculum enixa est, vivum quidem, sed quod diutius in muliebris sinus latebris latuisset, paulò post exspirantem; Quem cum aliis examino, Anum desidero, loco cujus eminentia quædam callosa ad lineam usque scrotum dirimentem, protensa erat, contrectatisque à me digitis iis partibus, meconium per penem prodiit, unde statim conjectatum naturam viam pro alvinis excrementis per membrum affectasse: quæ ut melius pateret, abdomen aperio, &c. In jejuno & ileo nihil p. n. observatum, cœcum verò licet protensius, contractum tamen & vacuum: colon ab initio satis tenue, sed in progressu dilatatum, nec multis cellulis excavatum, versus rectum copiosissimo meconio turgescebat, ac tandem in rectum terminabatur, quod etiam eò loci, ubi alias etiam vesica locari solet, in appendicem vesicæ æmulam (hæc enim etiam in hoc fœtu deficiebat) dilatabatur, ac tandem non per anum, sed antrorsum membrum virile pendulum, præputio suo munitum referens, extra corpus finiebatur: *D. Laur. Wolffstrigel in miscell. curiosis anni* 1671. *observ.* 22.

§. 13. Nuperrime Uxor D. de Cugy, Præfecti munimentorum Armamentarii Parisiensis, edidit puellam cui anus occlusus erat: Nutrici rusticæ commissa fuit, ac 7. vel 8. dies transegit sine alvi exclusione, qua de causa venter mirum in modum intumuit, ideoque in urbem revecta est: Vocatus *Rabigosius*, industrius Chirurgus, inquirens causam intumescentiæ ventris, quæsiit à nutrice num alvus puellæ esset libera? Cui respondit à nativitate nequaquam illam exonerasse, Ideoque statim anum examinavit, quem occlusum reperit, ac parentibus significavit incisa membrana occludente aperiendum esse; illi autem rem in crastinum differri voluerunt, Cùm vero res esset in præcipiti, puella non diu post obiit.

Aperto cadavere à dicto *Rabigosio*, reperta sunt intestina omnia repleta humore illo quem Meconium vocant, aliis fæcibus commixto. *Iacobus Guillemean Tract. de Educatione Infantium cap.* 40.

§. 14. Infans masculus carebat podice in lucem editus, nihilque illic præter lineam, seu rugam & notam aliquam rotundam, ubi anus se aperire debuerat, apparebat: Præterea præputium illius omnino coaluerat, ita ut nec urinam reddere posset: Quod cum non animadvertissent quæ puerperæ ministrabant, infantem in alterum usque diem, quo jam animam agere incipiebat, non prius inspectum reliquerunt: Vocatus cum Chirurgo, cum prior advenissem, causamque quod nil excerneret deprehendissem, arrepta forfice præputium leviter scidi, effluxitque pauca urina quæ vix testiculos illius madefaciat: Postea superveniens Chirurgus sectionem ubi nota podicis apparebat, fecit, verum cum nulla via ibi pateret, paulo humilius cutem scidit denuo, sed ne tunc quidem ano se aperiente, cum in agone mortis esset infans, eum reliquimus, qui hora una aut altera postea extinctus est:

Sequenti die viam illam sectione investigans, secto in longum inter fœmineo, nihil apparuit, donec profunde duos digitos per spongiosam carnem & adipem novacula adacta, membrana trausversa se ostenderet, quam cum podici illic obductam cognoscerem, scalpello dissecui, moxque atra materia, qualem infantes modo nati cacare solent, copiosissime

fissime effluxit, una cum flatibus crepitibusque &c. *Platerus observat. lib. 3. pag. 601.*

§. 15. Rectum Intestinum aliquando fœtui in utero, (res mira) prorsus occludi contingit, cujus ego duo vidi exempla: Alterum apud Illustrem Comitem Ortenburgicum, qui in musæo suo suspensum habebat hoc intestinum instar vesicæ inflatum, Nepotis nimirum sui: Vixerat autem infans ille misellus (masculus enim fuerat) dies plus minus octo, & ventris excrementa subinde per os rejecerat; nescientibus tum aliis, tum ipsis etiam Medicis quænam esset hujus symptomatis causa: Intus enim Intestinum illud coaluerat, exteriori foramine libero satis & naturaliter se habente: frustra etiam clysteres & suppositoriola fuere adhibita, Nam ne flatibus quidem erat pervium, tantum abest ut inde aliquid egredi, aut quicquam in illud injici potuerit.

§. 16. Alterum exemplum vidi Heidelbergæ in præcipui cujusdam viri filiolo, cujus jam mortui corpusculum rogatus aperui, & intestinum rectum eodem plane modo, uti prius illud, affectum reperi. Idem etiam inflatum, & parte superiori colligatum asservari jussimus: Puerulus iste ultra quinque vel 6. dies puto non fuit superstes. *Iohannes Posthius in Observation. in Columbi Anatomen.*

SCHOLIA.

Hujus miraculi causam cùm ex me quæreret Generosus D. *Comes*, equidem diu multumque meditando invenire quæ mihi satisfaceret, nullam potui, Tandem in eam veni sententiam, ut illud ex Comitissæ prægnantis summa animi consternatione occasionem habuisse omnino existimarem, Quum enim illa una cum Marito Viennam versus navi prægnans veheretur, contingit ut Gener. D. acutissimo morbo subito correptus intra paucas horas in cariss. conjugis amplexu exspiraret: Contigerat etiam ut alterius infantis mater prægnans descendendo per scalas caderet, & clunibus nudis per aliquot gradus delaberetur, ex quo casu, & magno animi terrore, illam intestini recti symphisin fuisse ortam mihi persuadeo:

In talibus autem cura aliqua tentari fortassis posset, nimirum si per fistulam argenteam podici impositam, stylus ferreus ignitus immitteretur ad impedimentum illud perforandum &c. Hoc obiter adjicere volui ut ulterius cogitandi occasionem aliis præberem.

Idem.

§. 17. Puer ex pago Estuppe ad me die à nativitate secundo est delatus, in fletus fere continuos erumpens, qui unito ad coccygem perinæo ne vestigium quidem podicis habebat, unde procul omni dubio à meconio vel nigra materia, qualem modo nati infantes excernere solent, suppressa, insignes dolores excitabantur: Jussi præsentem Chirurgum novacula profundius adacta aperire locum ubi constitutus podex esse debuisset, sed irrito successu, die enim sequenti mortuus est.

Cadaver ubi aperuissem, inveni non podicem solum, sed totum intestinum rectum deficere: Colon enim in extremitate omnino constrictum quasi fune circum ligatum erat, cui membranosum frustulum brevissimum cis ligaturam appendebat, ab hesterno vulnere longe dissitum, ita ut fatali necessitate, nulla juvandus arte mori debuerit infantulus. *Ioh. Nicolaus Binningerus centur. 2. observat. 81.*

§. 18. Anno 1672. obiit Genevæ quidam nomine la Grange, qui per 15. dies alvum non deposuit &c. Intestinum rectum instar literæ S reduplicatum inventum, & membraneo quodam vinculo ibidem constrictum, à processu peritonæi in scrotum descendente orto. *Vide tit. de ventris doloribus.*

§. 19. Vir Nobil. 27. annorum, malo hypochondriaco, & obstructionibus venarum mesaraicarum jamdudum obnoxius, interius in intestino recto mali moris ulcus habuit, idque fistulosum, alvi excrementis omnino transitum denegans, Varia incassum tentata, tandem ex quorundam Medicorum consilio globulum deglutit ex regulo antimonii, sed & hunc frustra, nam subsequebatur tympanites & tandem mors, In cujus limine alvus sponte sua reddebat excrementa puri admixta, quod arte adjuta tandem recusaverat. *D. Georgius Christoph. Petri in miscell. curiosis anni 1671. observat. 77.*

OBSERVATIO XII.

Alvi adstrictio ob Iecur durum & Cystis felleæ vitium. 1. Ob bilis defectum & lapidem in Cysti 2. 7. 8. Ob plures calculos in cysti. 3. 9. Ob glandulas meatum Cysticum prementes. 4. Ob vesicam obturatam. 5. Ob meatum bilarium obstructum. 6. 10. Ob vitiosam pori bilarii insertionem. 10. Ob exhaustam bile Cystin. 11.

§. 1. Foemina quædam, per septem vel octo annos, vix unquam sine medicamento fæces deposuerat: vel si quando sponte sua, post ingentes conatus deponeret, *albida illa erant*: quibus vero medicina tulerat auxilium, iisdem & coloris sui tincturam

& suspi-

& suspicionem dabat non satis bilem à sanguine separari; augebant hanc pustulæ rubræ per totum corpus, sed maxime circa regionem Hepatis, cum insigni dolore diffusæ: Durities etiam hepatis se extrinsecus tactui objiciebat: Tandem tabes cum febre hectica miserrimum tot miseriarum finem attulit.

Avebam ego tot morborum causam penitius scrutari, sed nihil impetrare potui quàm ut obiter Hepar inspicerem, quod contenderem ibi latere totius mali originem, & latebat: Nam ipsum erat durum, & folliculum fellis exhibebat *in sese collapsum* & fere totum consumptum: haud dubie causam tam difficilium initio secessuum, postea, ex permistione bilis cum sanguine, dolorificarum pustularum originem. Interim concludendum nobis reliquit, quandoquidem permistio humorum importuna tantum corporibus creet incommodi, diligentem Medicis adhibendam curam, ut commoda semper fiat separatio, maxime bilis, cui separandæ, præter folliculum fellis, tot fabricata est natura sagax alia instrumenta. *Theod. Kerckringius observ. Anatom.* 82.

SCHOLIA.

F*Ollicunum fellis in sese collapsum & fere consumptum*] *Riolanus* quoque in Encheiridio Anatomico & Patholog. observavit hunc folliculum bilarium sæpe bile evacuata exarescere, superstite duntaxat epatico ductu: Vasorum autem choledochorum obstructio si diutius duret, ipsum Hepar afficitur, durum incurrens tumorem; hinc à refluxu bilis in sanguineam massam, hæc conspurcat, & pustulæ per totum obortæ sunt & tandem tabes ægrum confecit.

Si deponeret albida illa erant] Ex diversis ductibus felleis potest dari ratio quare interdum alvi dejectiones albicent, interdum simul cum urina flavescant: Nimirum quandoque porus choledochus ad intestina tendens obstruitur, hinc fæces alvi albicant; Interdum aperto isto meatu, felleaus hepaticus est clausus, & excrementa simul flavent. In ista fœmina vitium in utroque meatu & ipsa Cystide fuit, quæ præ siccitate collapsa & vieta, bilem non excipiebant.

§. 2. Matrona per triennium asthmate periodico detenta, per aliquod tempus nunquam nisi clysteriis aut aquis laxativis sollicitata illi alvus suum fecit officium, ad omnia autem purgantia melius se habuit: Illius vesica fellea magna, aperta nihil continuit bilis, sed lapidem inclusum habuit magnum, inæqualem, pondere 4. drachmarum officinalium: Hinc conclusimus alvi constipationem ortam proculdubio fuisse à defectu bilis: *Carolus Raygerus in miscellan. curios. anni 4. observ.* 11.

§. 3. Adolescens conquerebatur de stomachi & hypochondrii dextri torsionibus cum Alvi adstrictione. In vesica fellis 22. calculi quasi subluteì reperti fuere. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

§. 4. M. Fedler ann. 25. glandulæ repertæ circa vesicæ felleæ ductum ad intestina tendentem, eum comprimentes, ut mirum non sit alvum illi segniorem fuisse. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 5. Infans variolis inficitur quibus suffocatus interiit, Illi vesica bilaria versus intestinum duodenum obturata, causam aperiebat obstinatæ alvi quam passus fuerat. *Vide lib. 4. Tit. de Febribus.*

§. 6. Sectus à D. Sylvio febricitans & Ictericus, in quo fellis folliculus grandis, distentus bile, hinc ægro ob ductus bilarii obstructionem diuturna fuit alvi constipatio. *Vide tit. de Ictero.*

§. 7. Illustr. & Rever. N. aliquibus ab annis difficultate excretionis fæcum laborabat &c. Huic lapis in vesica fellea ingens totam replens fuit repertus. Illi rubor maximus in genis &c. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

I*Lli rubor maximus in genis*] Familiaris illis qui Pulmonum inflammatione detinentur, qua interiit Illustris ille: Sed & notat *Hippoc.* in Coäcis coloris bonitatem *veteris stercoris* subsistentis signum esse.

§. 8. In Cysti fellea Sereniss. Ferdinandi Medices Magni Hetruriæ Ducis, sex adinventi fuere lapilli, forma rotundi & colore nigri: Cùm præter mala alia ex ventris suppressione, & affectu simili volvulo obierit Gloriosiss. Princeps, non abs re erit si primariam causam tam sævi symptomatis referamus in prohibitum ex cystis obstructione à calculis facta, biliosi humoris ad intestina transitum. *Crucius de Quæsitis centur. 3. pag.* 211.

§. 9. Adolescens diu alvo fuit adstrictiore; Quo post obitum secto, fellis vesica aperta, intus 22. calculi, magnitudine dispares reperti fuere. *Kentmannus libello de Calculis.*

§. 10. Secando Comitem Ausumondianum, duo raritate commendabilia offendimus: 1°. Porum choledochum, alias in ecphysin se exonerantem, proxime pylorum exitum habuisse, ita ut non minus ventriculo quam intestinis bilem transmitteret: Quæ causa illi

fuit cur ſæpius nauſearet vomeretque, & (quod ſequitur) Alvo eſſet duriore: Naturâ enim nativo ſuo clyſmate, ceu rhabarbaro, orba, cum nihil expultricem irritaret, deſiderabat unde ſubito cholera diem finiit. 2°. &c. *Barthol. Cabrollius obſerv.* 6.

§. 11. In quodam qui ex ventris dolore obiit, cum alvo continuo conſtipata, reperta veſica fellis omnino vacua, cholidochus præter modum laxus & apertus: Inteſtina, & præſertim tenuiora, undique tam flava ac ſi croco eſſent infecta &c. *Vide tit. de ventris doloribus.*

SCHOLIA.

INteſtina flava &c.] Si bilis ad inteſtina confluit, ut ſit illis quaſi clyſter naturalis qui excretricem ſollicitet, quomodo conſtipata fuit alvus, quæ potius laxa eſſe debuit? An ob vomitum continuum præcedentem, à quo motus periſtalticus ad inferiora perverſus fuit? An quia bilis ſubſtantiam ipſam inteſtinorum ſubiit, non cavo illorum continebatur, unde doloris pertinacia? An quia ventris dolores, à quorum diuturnitate interiit, erant ſpaſmodici, unde expultrix ab officio ceſſarit? Vide *Willis & Piſonem* de ejuſmodi doloribus.

Observatio XIII.

Alvi adſtrictio ob glandulas meſenterii & imi ventris induratas. 1. Ob Iecur ſcirrhoſum, vaſorum meſaraicorum obſtructionem. 2. Ob meſenterium ſcirrhoſum inteſtina premens. 3. Ob glanduloſos meſenterii tumores. 4.

§. 1. MErcator inæqualem tumorem totius imi ventris habuit, cum Alvo ſubinde adſtricta: Omnes glandulæ imi ventris, externæ & meſenterii induruerant: Cellulæ coli ſcybalis fruſtisque caſeorum infarctæ: *Vide tit. de ventris tumore.*

SCHOLIA.

OMnes Glandulæ imi ventris] Quomodo à vitio *Glandularum Inteſtinalium* pertinax fiat alvus, oſtendit eruditiſs. *J. Conradus Peyer*, libello eleganti de illis Glandulis cap. 10. Hactenus *ait*, oſtenſum eſt quomodo in variis alvi profluviis ſerum è Glandulis inteſtinorum, ceu fontibus, partim nimis copioſe ut in Diarrhœa (*vide ſect.* 10. *obſerv.* 4.) partim vehementer inquinatum, ut in Dyſenteria, Cœliaca paſſione & Teneſmo, (*vide ſect.* 11. *obſer.* 4. ſcaturiat: Noſtrum dehinc erit, quod iiſdem fontibus penuria ſeri laborantibus aut exareſcentibus, incommodi oriatur, recenſere: Quemadmodum itaque in ſtatu ſanitatis omnibus ſe rite habentibus, moderatum ſeri ſubviſcidi in plexibus glanduloſis proventum, neceſſaria quædam tributa, tam ad chyli elaborationem quam naturalem alvi lævorem conferre evidens eſt, Sic eodem vel penitus deficiente, vel parcius ſuggeſto, utrumque deſiderari beneficium noſtra fert ſententia: Et revera obſervare eſt homines temperie admodum calida & ſicca præditos, neque alimenta aſſumpta rite concoquere, *neque ſemper alvum ex voto lubricam habere*: Quorum quidem ſymptomatum rationes vix aliunde commodius quam à ſeri iſtius paucitate derivare licebit: Quippe ſpiritus nitro-aërei, per nervos ſtomachicos meſentericosque confertim advecti, atque ob vehiculi feroſi in Glandulis defectum alimentorum maſſæ immediatius infuſi (quatenus cum ejus ſulphureis atque ſalinis particulis ſubtilioribus impenſe mox eſtuarunt) ſæpe ciborum liquamen in nidorem adurunt: Hinc eſt quod tali temperie præditi rebus liquidis tantum, ac iis fere quibus parum inſit ſulphuris aut ſalis volatilis, delectentur: ab aromatum enim aliorumque id genus volatilium uſu noxam ſentiunt, in quantum ſpiritibus nitro aëreis, cum aromatum ſale & ſulphure ſubtili exardeſcentibus, fervor primum intenſus in ventriculo ac inteſtinis, poſtea & in maſſa ſanguinea cietur: Adde quod è Glandulis inteſtinalibus parum aut nihil ſeri tunc expromitur, atque a venis lacteis quicquid madidi ciborum maſſæ ineſt, exacte abſorbetur: hinc fæcibus valde induratis alvum evadere difficiliorem quid mirum? Pariter quotidiano experientiæ teſtimonio patet, in febribus ardentibus cibos ſolidiores, coctione perverſa, morbo fomitem potius quam corpori alimentum præbere: Cujus ratio probabilis omnino hæc eſt, quod ex alimentis, imprimis autem carnibus aſſumptis, & cum ſpiritu nitro-aëreo torrentis inſtar per nervos in ventriculum & inteſtina ruente efferveſcentibus, chylus admodum fervidus generatur, cujus acceſſu febrile ſanguinis incendium, velut ab admoto ſtramine, flamma fovetur ac multiplicatur: Contra vero potulentis aquoſis & frigidis affatim ingurgitatis, levamen ſentitur, quia hæc nihil vel parum ſulphuris ac ſalis continent, quo cum ſpiritus nitro-aëreus debellare poſſit: dein aquoſus latex in maſſam ſanguineam ubertim traductus, particulas ejus ſalino ſulphureas interventu ſuo magis ab invicem diſgregat, ut poſt hac ita prompte in fervorem ſe mutuo exacuere non poſſint: Quia vero ſanguinis maſſa humore aqueo recenter perfuſa, aliquotam ſeri partem in glandulas inteſtinorum, ad *ὄχημα ſtercoris* (ut *Joh. Heurnius* lib. 1. meth. ad praxin non incongrue id appellat) conſtituendum, diſtribuit, fit ut fervore nonnihil adtemperato alvi juvamen ſequatur: Cæterum eorum qui *alvum à puero duriorem obtinent*, craſſis inteſtinis Glandulas admodum paucas ineſſe probabile eſt; proinde deficiente ejuſmodi muco, inteſtinorum parietes quaſi exareſcentes, excrementa deſcenſu prohibent, eaque indurari faciunt. *De Glandulis inteſtinorum vide ſect.* 10. *obſerv.* 4.

§. 2. Vir Nob. ictero laborans quotidianis alvi ſuppreſſionibus fuit vexatus: Huic Jecur ſcirrhoſum induratum, venæ meſaraicæ obſtructæ &c. *Vide tit. de ventris tumore.*

SCHO-

SCHOLIA.

Jecur scirrhosum &c.] Quandoque ob Jecoris vitia adstringitur alvus, quandoque lubrica evadit: Caliditas ejus nimia, absorbens humiditates superfluas, siccitatem infert, cum frigiditas contrariam ob causam inducat lubricitatem: At vero eadem caliditas, dum bilis copiam gignit, irritat expultricem, antequam humiditas absumatur, ut ait, *Galenus* ad aphor. 20. 2. Frigiditas vero, bilis generationi contraria, prohibet irritamentum, atque ita causa siccitatis: Ita ut caliditas possit esse causa cum siccitatis tum humiditatis alvi, ut & frigiditas: Ut res paucis decernatur, dic utramque qualitatem, ubi valde excedit, causam esse lubricitatis: caliditatem quidem, ob copiosæ bilis generationem: frigiditatem vero, dum omnino prohibet exsiccationem: Utramque vero remissam, vel moderatam potius, esse causam siccitatis: caliditatem quidem, ratione attractionis, nam attractio fit à jecore temperato, ex *Galeno* in citato comment. qui cum bilem non generet, non fit irritamentum: à levi item frigiditate, quæ licet minus attrahat, minorem tamen etiam bilis copiam generat.

§. 3. In muliere mesenterium totum, atque in hoc pancreas, tumore miro turgens animadvertimus: hinc intestinis incumbens alvum pigriorem effecit. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 4. In Anatome mesenterium propius intuentes, deprehendimus in eo tumores glandulosos, nucis magnitudine, hinc inde in diversis locis intestinorum mediæ sedi adeo connatos, ut intestina inde induruisse viderentur, &c. unde alvus illi constipabatur &c. *Vide tit. de Ventris doloribus.*

OBSERVATIO XIV.

Alvi adstrictio ob insignem Uteri tumorem. 1. *Ob uterum materia extranea infarctum.* 2. *Ob Tumorem inter alvum ac vulvam latentem.* 3. *Ob lapidem inter intestinum & collum vesicæ jacentem.* 4. *Ob duos calculos in vesica urinaria, Et filamenta membranosa recti intestini cavitatem intertexentia.* 5. *Ob vesicam magnæ molis musculis adnatam.* 6. *Ob eandem lotio distentam.* 7.

§. 1. Viduæ venter intumuit ut in prægnante, & Alvus semper segnis: Exemptus uterus ad libras lxxxvij. ponderavit. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 2. Excretio fæcum impeditur potissimum in fœmellis ex utero laborantibus, quia ille tumidus intestinum rectum premit & intercludit: Apertum hac septimana cujusdam mortuæ abdomen vidi, in quo uterus tanta magnitudine intumuerat, ut intestina omnia supra ad diaphragma detrusa essent, & uterus omnibus partibus adnatus: continebat vero urnas tres cum dimidia humoris. *Ioh. Walæus meth. med. pag.* 161.

§. 3. Sutoris uxori excrevit lx. ætatis anno ingens tumor inter alvum ac vulvam, sed loco penitiore quam ut eo vel penetrarent medicamenta pus moventia, vel ferrum abscessum aperiens: Unde factum ut in dies latius sese extendens, perveneri tandem ad eam magnitudinem ut suppresserit ipsi juxta alvum ac vesicam: quarum partium cum non potuerit carere usu, carendum fuit vita.

SCHOLIA.

Periculosa uti sunt duriora tubera, inter gulam ac asperam arteriam se insinuantia, sic neque sine evidenti discrimine est ille tumor qui hæret maribus inter vesicam & intestinum rectum; Et fœminis inter easdem partes ac vulvam intermedium: præsertim si adultus nec maturescat mature, nec effundat tempestive pus in se contentum: intercludit quippe sua mole exitum excrementis illac erupturis, impediendo rigide ne descendat alvus, profluat vulva, vel lotium deponat vesica, quæ impedimenta occidunt infallibiliter hominem. *Nic. Tulpius Observat. lib.* 10. *lib.* 3.

§. 4. Vidi quendam Antuerpiensem in quo post dissectionem factam, inventus fuit magnus calculus inter rectum intestinum & collum vesicæ. *Gerhardus Bergensis lib. de calculo & arthritide p.* 90.

§. 5. Juveni à duobus calculis in vesica deprimebatur eo usque rectum intestinum, ut coarctatum produxerit plurima membranosa filamenta, intertexentia tam arcte interiorem ipsius fistulam, ut nihil excretorum potuerit amplius transmittere. *Nic. Tulpius obs. l.* 3. *c.* 2.

§. 6. Filius N. febre affectus fuit cum urinæ retentione & fœcum: Vesicam invenimus maximæ molis musculis adnatam, urina aliisque excrementis plenam. *Vide l.* 4. *tit. de Febribus.*

§. 7. Æger à septem diebus non excreverat, & pariter sex diebus urinam non reddiderat &c. Vesica ita erat urina distenta ut ex incisa plusquam libræ iv. effluxerint: Judicatum facultatem excretricem ita sopitam fuisse ut clysterum quantumvis acrium vim non persenserit &c. *Vide tit. de Ischuria.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII.
SECTIO XIV.
De Ventris dolore, Colico, Iliaco &c.

OBSERVATIO I.

Colicus dolor à Flatibus intestina omnia distendentibus, cum humore pituitoso & bilioso iis adhærente. 1. A Flatibus cum involutione & subingressu intestinorum. 2. A Flatibus retentis. 3. A Flatibus in Colo, fæcibus in reliquis intestinis. 4. A Flatibus cum Pyloro vix pervio, Duodeno & Recto quibusdam locis annexis. 5. A Flatibus colon ampliatum. 6. 7. 11. 12. Flatuum vi intestina disrupta. 13. 14. 16. A Flatibus ventriculum una distendentibus. 15. A Flatibus cum intestinorum corruptione. 17. A Flatibus & fæcibus in colo 18.

§. 1. ANNO 1603. 26. Junii natus est mihi filiolus, in quo mox postquam in lucem editus est appetentia multo vehementior deprehensa quam pro ætate conveniebat, ita ut lac matris, quanquàm abundans, non sufficeret: Causam existimo quod novem menses in utero non compleverit: 3°. die correptus fuit immodico urinæ fluore, ita quidem ut singulis diebus linteamina quater & quinquies mutare necesse fuerit: Et quamvis continuo fere ejularet, & exclamationes vehementes, nec pueris consuetas (quæ dolorem aliquem internorum viscerum subesse arguebant) effunderet, aviditate interim magna lac sugebat, nutriebatur quin etiam & crescebat, xiv. vero ætatis die vehementissimo dolore Colico, cum vomitu frequenti & (quod multo rarius) alvi quo fluore correptus est: Excrementa prima die semiviridia, postea tamen crocea, biliosa & spumosa conspecta sunt: xv. die urina plane retenta fuit, ita ut ne guttulam quidem emitteret: Atque iis in doloribus continuisque clamoribus xvij. die è vita excessit, Frustra omnia remedia facta, flatus enim adeo tenaciter inhærebant intestinis, ut per totum tempus morbi ne semel quidem flatum crepitúmve ventris emitteret.

Aperto cadavere, conspecta sunt 1°. intestina omnia (cœcum excipio) flatibus distenta, non secus ac lanii intestina quadrupedum, cùm illa conservare student, inflare solent: nulla tamen aderat obstructio, aut retentio excrementorum in intestinis. 2. *Intestinis undique humor* partim pituitosus & viscidus, partim biliosus adhærebat. 3. In gibbo hepatis, ubi vena cava exoritur, insignis inflammatio cum nigredine inventa est: nunquid hæc causa retentionis urinæ esse potuit? Renes enim, vreteres & vesica (quæ omnino vacua) secundum naturam se habebant. 4. In inferiore parte splenis inflammatio quoque erat non exigua. 5. Stomacho undique humor atrabilaris adhærebat: Nonne ille appetentiæ p. n. causa fuit? *Fabritius Hildanus cent. iij. observ. lxxiv.*

SCHOLIA.

APpetentia multo vehementior] Lactis sugendi aviditas à vehementia Sitis potius repetenda videtur, quam à famis magnitudine, Inflammatio enim cavæ partis hepatis, & inferioris partis lienis æstum induxit, (quo conferre potuit humor atrabilarius ventriculo adhærens,) à quo liquidi desiderium immensum ortum, unde diabeticum quid successit.

Intestinis undique humor] Quæ humoris internam intestinorum faciem investientis origo sit, tradit Nobiliss. Dom. *Ioh. Conradus Peyer*, Tractatu de Glandulis Intestinalibus (*de quibus sect.* 10. *obs.* 4.) cap. 5. Quantum, *ait*, ad Glandulas intestinorum crassorum incolas (in cœco, colo & recto hominis intestino obvias, quarum numerus est innumerus, formâ lenticulari) quamvis, quoad ipsarum usum in ea fuerim sententia illas excipiendis, ac velut imbibendis chyli in massâ fæculenta reliquiis destinatas esse, ea potissimum ratione motus, quoniam ad earum radicem persæpe *Humorem sub albidum* cuidam velut capsæ inclusum reperieram; Quia tamen hactenus nulla conspicari licuit vasa, per quæ chylus ab iisdem exceptus in Receptaculum commune traduceretur (vasa enim lactea in has glandulas non pertingunt) contra vero magna semper *muci subviscidi*, omnium coli cellularum interiora conclavia, atque ipsius quoque Recti parietes oblinentis copia præsto sit, magis tandem mihi probabile visum est,

est, Glandulas istas, ceu fontes ac scaturigines, mucagini huic expromendæ dicatas esse: Quamvis, enim harum Glandularum papillæ prima vice compressæ, humorem, quem in recessu continent, ægre dimittant, vi tamen contrectationis paulo fortioris ac iteratæ, eundem largiter profundere non detrectabunt: Proinde ut hic præcipuus earum usus esse videatur, Humorem subviscidum suppeditare, cujus ope cum intestina contra fæcum duritiem, & acria atque sylvestria salium & sulphurum impuriorum spicula, velut lorica quadam, muniantur: tum ipsæ fæcum particulæ, hoc quasi glutine coagmentatæ, sibi mutuo in debitam consistentiæ molem aptius adglomerentur: Quod vero *spirituum nitro-aëreum* concernit, videntur ejus quoque suppetiæ quædam, licet non tanta copia, quanta plexibus tenuium intestinorum suggeri; quorum munus sit, nutricias alimenti particulas (si quæ forte ruderibus fæcum in Colo immersæ latent) ab excrementitiis evolvendo, evolutisque lacteatum osculis propinando, extremam chylificationis operi manum imponere: Quod si nihil amplius chylosi excrementorum massæ inest, ipse Spiritus fæcibus confusus excernitur, adeo ut recto possit consistere talo *Hippocr.* effatum etiam *Excrementis spiritum esse.*

Intestina flatibus distenta] De hoc *spiritu* insuper notare lubet, *Flatuum* (quibus una alteráve coli cellula nunquam non impletur) proventum vix aliunde manifestius quam à *spiritu nitro aëro* derivari posse: nempe quatenus ipse vi expansiva insigni præditus, tum excrementorum particulis sulphureo salinis, impurioribus ac efferis coeundo, illas tamdiu exagitat, donec quoad minima contritæ ac resolutæ, in exhalationum volumina commigrent, quæ inde per alvum subinde proruentia, ob particularum sulphurearum & nitro-aërearum, quodam velut torrente erumpentium agmen, instar pulveris pyrii admota flamma celerrime deflagrant.

§. 2. Puer triennis, qui xxv. dies decuberat, ac ex lumbricis ægrotasse putabatur, dissectus fuit, Adaperto peritonæo Hepar (sicut ex tactu ante sectionem prædixeram) scirrhosum, majusque quam pro ætate, & sanguine nigricante plenum: Lien vero exilis ac quodammodo contractus: Intestina cuncta flatu turgida & lucida: Unam tenuis intestini partem intra se contractam ac convolutam, quasi in se infarctam, ut duritiem quandam, tanquam tumoris speciem, repræsentaret, vidimus: nam quod sesquipollicem longitudine æquabat, dum involutum esset, id leniter evolutum duos ferè palmos implebat: Extra intestina aqua in peritonæi cavitate includebatur: Omentum penè absumptum: Ventriculus exiguus & veluti contractus: Vesicula fellea albescebat, Lumbrici nulli. *Henricus Smetius Miscellan. lib. x. pag. 579.*

§. 3. Anno 1591. aperui puerum circiter x. annorum: hic aliquot ante obitum annis continuo de dolore in sinistra abdominis parte, universóque ventre conquestus fuerat, variúsque Medicus, hic Hepar, ille Lienem, tertius Renes in vitio esse dicebat: Reperi ventriculum admodum exiguum, adeo ut nullum ex omnibus intestinis esset quod non mole eum excederet; naturale autem hoc erat vitium primæ conformationis: *Intestina* autem omnia mirum in modum distenta, & *velut inflata*, quod ventriculus nunquam ritè concoquens, semiconcocta ad intestina transmitteret, quæ in flatus ibi conversa, continuis ferme colicis doloribus infestatum testabantur: Pancreatis corpus glandulosum reperi adeo durum & exsiccatum, ut primo tangens, ingentem me percipere calculum existimarem: Ren sinister huic plane & omnino pure consumptus erat: totus námque abscessibus scatebat, ita quidem ut simul ac vel digitis durius premerem, rupto abscessu purulenta emanaret substantia: eo autem dissecto; magna semicocti puris (nihil incruenti habens) copia effluxit. Præterea & ingentem inæqualem, in eodem rene, album deprehendi calculum, ex illuvie illa purulenta proculdubio natum: Oppositus Ren adeo exiguus erat, ut vix reperiri posset, nec figuram obtinebat naturalem, nec substantiam, fungosus námque & flaccidus admodum tangenti occurrebat. *P. Pauvius observ. 4.*

SCHOLIA.

Intestina velut inflata] Filia N. ventris tormina questa est., vomitiones assiduæ, dolor nulli cessit remedio, dolore victa mortua est: Stylo abdomini immisso, admodum exiguo foramine flatus erupit & totum abdomen resedit, An non viventi, metu repentinæ mortis, ista punctio fieri debuit & potuit? Audendum hercle desperatis in rebus. *Ballonius Paradigmate 33.*

§. 4. Tonsor quidam in dextro hypochondrio efferri sibi quiddam conquerebatur, quod in finistro conquiesceret, quo super ventriculi fundo transeunte, cibi potusque portio regurgitans, subito per os exiliebat, veluti lagena aliqua coriacea compressa, ejus quod in ea continetur cum impetu pars quædam rejicitur: Multorum imperitorum Medicorum opera usus, vehementia medicamenta, ac vehementissimas purgationes sustinuerat; sed cum hujuscemodi remediis malum non cederet, tandem defecit.

Hujus intestinum Colon, à dextro in sinistrum, & qua parte ventriculi fundo incumbit, flatu omnino distentum erat & ab omnibus excrementis vacuum: reliqua intestina fæcibus plena, ex quorum superioribus dum fæces descendent, impetu quodam violento per distentum Colon ferebatur, ventriculi fundo compresso, unde factum est ut cibi potusque portio ad os subito regurgitaret. *Dodonæus cap. 37. Observ. Medic.*

§. 5. Pueri nuper à me dissecti Intestina (quia ingentibus ejus tormentis obierat) omnia occurrerant vacua, & ita vento distenta, tanquam si vi quapiam externa exsiccarentur, inflata fuissent: atque acquisita per distensionem hanc mole & duritie, ita compresserant hepar, ut manifesta eorum sibi impressa gereret vestigia, ipsa autem vicissim tincta essent aurea flavedine, ex bile quam hepar coarctando è folliculo expresserant: Pylorus tam exiguo foramine erat pervius, ut flatum vix transmitteret; utrobique in duodeno & in recto loca quædam trium transversorum digitorum magnitudine vento vacua, ita concoiderant, ut parietes intestinorum sibi agglutinati viderentur, nec flatum transmitterent: *Th. Kerckringius observ. Anat. L.*

§. 6. Flatus in colo intestino plurimus gigni cumularique solet, in quo sæpius rugire vel murmurare obauditur, neque enim aliud natura condidit excipiendi flatus receptaculum, quem tamen prima ventriculi concoctio maxime progenuit: Itaque flatus in hoc intestino copiosior congestus, si propter obstructionem à duris resiccatisque fæcibus, aliisve de causis erumpere nequit, intestinum vi distendit atque divellit, magno certe & immani cruciatu, magnóque sensu doloris: Cohibendi flatus consuetudine non paucos dissectione animadvertimus, quibus dilatatum Colon intestinum brachii amplitudinem adæquabat. *Fernelius Pathol. lib. vj. cap. x.*

SCHOLIA.

NOn aliud flatus receptaculum] Cœcum intestinum flatuum proprium receptaculum statuit *Simon Pauli* vide inferius.

§. 7. Nos etiam pluries vidimus, sed aliquando hanc magnitudinem in juvene, in quo vincula, seu fasciæ ipsius intestini relaxatæ, ad immensam molem colon crescere reliquerunt. *Panarolus Pentecoste iv. observ. xxvj.*

§. 8. Quidni materia pituitosa in halitus conversa, flatúsque intestina distendentes accusari poterit, maxime cum tales intestinorum distensiones observentur in illorum cadaveribus qui gravissimos illos dolores experti fuerant, ut fidem superent; Sic in honesta Matrona *Dom. Bocard*, ex Iliaca passione Aquiani in Sabaudia defuncta, mirum tumida, distenta & dilatata ut cætera intestina, sit potissimum Colon observavimus, ut totum brachium facile capere potuerit.

§. 9. Sic in Nobilissima virgine, Filia Illustr. Comitis *de Saleneuve*, ex plurimis pulmonum abscessibus & vomicis defuncta, quæ dolores gravissimos, vere Colicos passa fuerat, ita turgida intestina totum abdomen extendebant, ut vix in abdomine contineri potuerint, sed secto cadaveris peritonæo sponte & vi quadam foras eruperint, & præ tensione non solum turgida, sed etiam pellucida, ut in illis quæ à flatibus distenduntur conspecta sint: *D. Puerarius in Observ. Selectis ad Thomæ Burnet Thesaurum p. 314.*

§. 10. Observatum in apertis cadaveribus dolores colicos intensissimos lethales, flatu intestinum distendente solo subortos: In quodam cum octiduano dolore immanissimo, vita defuncto, sedem affectam investigarem, circa Jejuni principium & membraneum ostiarium circulum pluribus fœcibus obsitum deprehendi, Indéque ut pluriuum dolores colicos, tum in me ipso tum in aliis oriri judicavi: *Rolfinccius Dissertationum Anatomic. lib. 1. cap. 13.*

§. 11. Serenissimus, N. colicis doloribus erat obnoxius: Intestina omnia, crassa & tenuia, flatibus distenta reperta sunt: *Vide lib. 4. tit. de Flatibus.*

§. 12. Mulier diu colico dolore excruciata fuit: Colon ejus dissectum crassis flatibus distentum repertum est. *Vide tit. de Fame p. n.*

§. 13. Corpulenta quædam mulier cum modo supra, modo infra umbilicum intolerabili præmeretur dolore, nec ullus hinc inde spiritus erumperet, adeo agitata est, ut scisso tandem intestino vitam finierit, quod nisi incisa pluribus non innotuisset: *Benevenius de Abditis cap. 76.*

§. 14. Sed & rusticum novimus, qui cum post longiores torsiones, & ventris diuturnas inflationes diem obiisset, Et mortui incideretur cadaver, longior in intestino fissura est inventa, ex qua etiam recentes uvas, quas paulo ante comederat, prorupisse conspeximus. *Idem.*

§. 15. Anno 1655. Nob. cujusdam conjux cum filiolo unius anni, à colicis doloribus & flatibus per aliquot dies misere afflicto, Thorunium venit, consiliúmque petiit à DD. G. Mochingero, Sed puellus ille paucarum horarum elapso spatio mortuus est: Tum præfatus D. Mochingerus D. Meisnerum & me, ut sectioni una cum illo interessemus rogavit.

Mirum sane dictu quantum Ventriculus distentus erat, in quo nihil præter flatus & aliquid viscidi humoris conspiciebatur: Intestina autem omnia tam pellucida transparebant,

bant, ut etiam multis in locis compuncta statim conciderent; ne guttula quidem alicujus humoris in illis apparente, reliquis visceribus bene se habentibus. *Simile exemplum habet Benivenius cap. 81. Simon Scholzius in miscellan. curiosis anni 1671. obs. 86.*

§. 16. N. Dyspnœæ obnoxius, Coli dolore subito extinguitur, Intestina adeo flatibus intumuere, ut ventre aperto in adstantes prosilirent. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnæa.*

§. 17. III. Comes vulneratus in nate sinistra, dolores passus est ingentes, ut ventri pronus sæpicule incumberet: Intestina inflata putredine, livore, fœtore infecta, partésque ad pubem eadem labe notatæ. *Vide l. 4. tit. de vulneribus.*

§. 18. Juvenis mulier post tertianam notham incidit in Colicam passionem: Illius Colon p. n. conformatum erat, Si quidem ubi cœcum situm est, & ubi colon ventriculo annexum est, colon fuit valde laxum flatibusque distentum: Reliquis in locis, ad crassum intestinum usque, angustum, fæcibus crassis durisque, in globulos concretis infarctum. *Vide lib. 1. tit. de Paralysi.*

SCHOLIA.

P*Ost tertianam notham*] *Fernelius* pathol. lib. 6. cap. 10. meminit Colici doloris, diuturnis febribus aliisque morbis biliosis succedentis: ubi natura crisin noxiique humoris depulsionem in alvum molita, quum nuspiam vacuandi viam promptam & expeditam nanciscatur, illam è venis & visceribus in membranas sæpe avertit, ubi dolores exurgunt priore morbo graviores: Hujus colicæ curationem solus tradidit *Palmarius*, quem vide in Encheiridio Medico practico p. m. 247. Quæ in casu proposito affertur, aliam agnoscit causam, eámque indigenam.

Observatio II.

Colicus dolor à Fæcibus intestina omnia replentibus 1. 2. 3. A colo fæcibus infarctósi, & glandulis mesenterii induratis 4.

§. 1. QUosdam novi octavo demum aut decimo die alvum exonerantes, quorum excrementa dura & sicca sunt instar caprarum stercorum: Ii dolori colico capitísque valde obnoxii sunt, ob vapores ad cerebrum elatos, imo quandoque mors inde consequitur: Olim dissecui cadaver duodecennis pueri, cujus universa intestina fæcibus erant oppleta, admodum duris & siccis, quas ante obitum vomitu profundebat, quæ causa fuit mortis quod auxilio tempestivo destitutus fuisset. *A. Paræus operum lib. 7. cap. 65.*

SCHOLIA.

QUibus duris fœcibus colon intestinum turget, & dura sunt alvo, capitis doloribus sunt opportuni: Non tamen hi excitantur (quæ vulgo affertur ratio) à fœtidis vaporibus ad caput exhalantibus (nam quo duriora sunt ea excrementa, eo vaporis fœtorisque magis expertia) sed quod pressa à colo vesica fellea, & immemor sui officii reddita, biliosum recrementum ex hepatis vasis in sanguinis generatione non elicit purgátque; unde retentum in venis, & digestum per corpus, quamcunque partem imbecilliorem invenerit, (solet autem ut plurimum esse caput) eam afficit & labefactat: *Spigelius Anatom. lib. 8. cap. 13.*

§. 2. Diuturnior fæcum in intestinis mora, seu proprio ægri calidioris & siccioris, seu diætæ vitio contigerit, i. e. ciborum sicciorum, exercitiorum & laborum Sole sub ardenti, seu negotiorum magnitudine alio versa mente, Colicam invehit affectionem, cum capitis dolore, ex vaporum sursum elatorum copia; Memini olim à me dissectum cadaver pueri xij. annos nati, cui intestina multis velut cohibitarum duriorum & sicciorum fæcum nexibus erant implicita, cum ipsas paulo ante mortem redderet, quæ interitus causa extitit, cum remediis opportune exhibitis prævisum non fuisset. *Paræus operum l. 16. c. 38.*

§. 3. Filius D. de Villes (*Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*) pridie ante obitum Colico dolore vehementi afflictus fuit: Illius Colon fæcibus admodum adustis refertum repertum est.

§. 4. Mercator de dolore in regione lumbari gravativo, sinistri hypochondrii obtuso, ac vinculo sub ventriculo transversali conquestus est: Omnes glandulæ imi ventris, internæ mesenterii, & externæ abdominis erant induratæ, imprimis quæ copiose regioni lumbari incumbunt: Cellulæ coli per transversum corporis scybalis infactæ erunt. *Tit. de ventris tumore.*

Observatio III.

Ventris dolor à pituita vitrea externæ intestinorum tunicæ affixæ.

PUella quædam annos nata xiv. laborabat Colico dolore atrocissimo, cum ventris inflatione, qui neque clysteribus neque potionibus purgantibus, vel lumbricos enecantibus sedari poterat, sed tantum balneo tepido sopiebatur, sed egressæ

 recurrebat,

recurrebat, donec intra xx. dies ægram de medio sustulerit: Per biduum ante mortem magnam sanguinis nigerrimi copiam per alvum excrevit.

Dissecto cadavere inventa est multa pituita vitrea, externæ intestinorum tunicæ adhærens, & per totam eorum longitudinem frustillatim dispersa; magnitudine varia, ut quædam frustula fabæ, alia avellanæ magnitudinem æquarent: In venis autem & cordis ventriculis nullus sanguis inventus est, quia natura extremo conatu totum ad intestina detruserat, qui in iis nigrescens, ut omni extravasato sanguini contingit, ante obitum exclusus fuit: Ubi notanda est sedes materiæ colicum dolorem efficientis, ab authoribus non expressa, nempe externa intestinorum superficies. *Franc. Chomel. observ. 6. Riverio communicata.*

SCHOLIA.

QUæ doloris causa fuerit proxima dubium, an pituitæ frigus, quale inducere vitrea apta nata est: an compressio & coarctatio eorum ab eadem extus adhærente, hinc libero flatuum, fæcum & chyli commeatu negato: A quacunque demum causa ortus sit dolor, opem tulit balnei tepidus calor, flatuum discussione, meatuum reseratione, humoris frigidi temperatione, & fusione, membranarum intestinorum relaxatione. Dubium vero majus quomodo illuc pervenerit pituita, quæ in ventriculo & intestinis generationem habere statuitur.

Observatio IV.

Colicus dolor à pituita totum Coli ductum obsidente.

REtulit mihi D. *Peucerus* in Italo quodam Colica consumpto dissecto, totum Colon fuisse pituita obductum, relicto saltem foramine digiti crassitie pro fæcibus transmittendis. *Phil. Salmuth. cent. 1. observ. 78.*

Observatio V.

Colicus dolor à Bile intra membranas Ilei conclusa 1. 2. A Bile circa Colon effusa; cum abscessu mesenterii. 3. A Bile cum lapide in cysti fellea lacera. 4. A Bile in Ileo & Colo. 5. A Bile ab hepate manante.

§. 1. EX biliosis & acribus humoribus Colicam originem habere, si nimirum non in cavitatem sed per tunicas intestinorum movetur scribit *Sennertus*, Et si alio convertantur, & icterum & fibres ac convulsiones causare: Vidi in Infantis cadavere tenue intestinum Ileum croceo colore tinctum per ejus longitudinem: quæ tinctura fuit ab humore bilioso tunicis impacto & per longitudinem fuso, unde ingentes dolores illi fuere diuturni, & sæpius recurrentes, quos ejulatu, inquietudine corporis, & torsione pedum significavit, qui nullo fotu abiere, & aucti veram colicam calidam, seu ex bile, fecerunt, & à quibus convulsiones diræ ac mors.. *Hæchstetterus Decade viij. casu iv.*

§. 2. Præter intestinorum phlegmonem illis aliquando accidentem, phlogosis alia seu fervor in illis non infrequenter oboritur, maxime tenuioribus, unde Iliacus quoque dolor potius quam colicus (licet eum etiam sic communiter appellent) sævus diúque durans, gravia quoque inferens symptomata, oboritur: Quando nimirum, (sicut longa observatione cognovimus, signisque certis deprehenditus) bilis non in intestinis retenta (sicut in illorum obstructionibus, unde quoque dolores hosce quandóque nasci diximus) sed in itestinorum substantiam se inserens, atque illa amplo sæpe spatio imbuens inficiensque, vellicat, rodit, uritque: Sicuti in ventriculo ardores illos diuturnos simili modo interdum evenire, atque ex macula lutea post mortem sectione facta inventa nos deprehendisse illic docuimus; & hoc idem in intestinis accidere eadem experientia cognovimus: hinc pendet diuturnitas & pertinacia doloris. *Platerus pract. l. 2. c. 13.*

§. 3. Mulierem prægnantem, quam ob continuantem dolorem crediderat obstetrix gemellos parituram, vidimus post obitum *in mesenterio habuisse abscessum*, disruptum à violentia partus: Et ex ejus diffuso pure intestina fuisse non tantum erosa sed vere siderata Colon autem tam libere bili flavæ innatans, ut potuisset cochleari eam eximere. *Tulpius lib. ij. Observat. 37.*

SCHOLIA.

EAm bilis affluentiam frequentius hic loci quum animadvertant Anatomici, verisimile est eam transsudare paulatim per tunicas folliculi fellis, huic intestino quam aliis viciniores: quare male sibi consulunt illi, qui præ nimio studio validius comprimunt Jecur: exprimit quippe prona hæc flexi corporis incurvatio bilem: quæ ut interdum pungit ac vellicat extimam, sic insinuat sese nonnunquam

inter

inter utramque ipsius tunicam; excarnificans tam misere ægrum hac ratione obsessum, ut millies exoptet mori antequam eo felicitatis perveneri: quam tristissimam catastrophen equidem aliquando memini usu venisse juveni miserum in modum ab hac lanieno oppresso: Noli itaque, O Medice, accedere inconsideratè illorum sententiæ, qui solis calidis medentur cuique Colico dolori: necesse est turpiter interdum ipsos hallucinari: respice attente ad oblati morbi causam, & tolle potius quam augeas inflammationem, ab effusa bile intestinis communicatam. *Idem.*

In mesenterio habuisse abscessum] Quamvis mesenterii abscessus frequenter occurrant, Cavendum tamen ne imponat Chyli receptaculum quod plerisque pro abscessu habitum fuit, ut monet *Cl. C. Theop. Bierling* in miscell. curios. anni 1671. *Observat.* 152. his verbis, Intermittere nequeo quin animi sensum aperiam, & causam explicem quæ per tot sæcula tot authores decepit, nimirum ob imperfectam Anatomes adhuc cognitionem, & præcipue magnæ illius in centro mesenterii contentæ glandulæ, cujus usus & finis antequam à *Cl. Pecqueto* consignaretur, multos authores latuit, dum hi receptaculum istud chyli, post mortem adhuc repletum & dissectum, plerumque abscessum mesenterii fecere: Vix enim observationes reperies in quibus non aliquoties tales mesenterii abscessus recensentur: Non quidem mihi mens est mesenterii abscessus totaliter in dubium revocare, sed solummodo mihi persuasi multoties receptaculum chyli pro abscessu mesenterii habitum fuisse.

§. 4. *Ferrandus* anno Dom. 1564. secare fecit Illustr. de Montleon, Illustr. Joh. Chatagner, Dom. de Rupeposerii conjugem, & in folliculo fellis compertus est lapis niger, asper, magnitudinis unius nucis, cum suis nucamentis, qui suo pondere folliculum laceraverat, ut fel in capsam intestinorum manabat, unde omnes partes adjacentes erant maculæ, una cum intestinorum externa superficie. *Lib. de Nephritide & Lithiasi* §. 30.

§. 5. Fœminæ dysentericæ venter dolebat diverso modo: Intestinum duodenum & jejunum repletissima erant bile: Ileon, cubiti unius longitudine corruptum, Colon ad octo digitos. *Vide tit. de Dysenteria.*

SCHOLIA.

Ileon; Colon &c.] Quæritur an dolor in superioribus tenuibusque intestinis sit major aut minor quam qui in crassioribus consedit? Primum ex anatome disci debet tenuium intestinorum tunicas rara ac tenui substantia constare, & intestina illa, quæ membranosa sunt, exquisitioris esse sensus quam sunt crassa, quippe quæ carnosa sint magis: Si exquisitior in illis quam in his sit sensus, dolor qui in tristi sensatione consistit, major erit ac manifestior in tenuibus quam in crassis: Ac propterea *Galenus* cap. 2. de loc. aff. vehementissimos dolores in tenuibus intestinis persentiri dixit: contra tamen & rationem Anatomes, & communem sensum, & sententiam *Galeni*, locus alius stabit ab eodem *Galeno* scriptus, cujus hæc verba, [Ex doloribus ii qui vehementissimi sunt, haud abs re in crassis erunt intestinis: qui verò mitiores sunt, horum duorum alterum necesse est, aut quod à mansuetiore minoréque causa sunt, aut quod non in crassis sed in tenuibus sunt intestinis]: Sed notandum institutum esse *Galeni* de colicis doloribus à materia crassa, frigida lentáque disputare: cum enim cumulandæ crassæ crudæque materiæ locus sit opportunus Colon intestinum, ideo & ratione loci, qui amplius est, distenditur valde, Et materiæ, quæ in eo congeri solet, cum in eo vehementissimi sint dolores, conjicimus in colo esse: Si mansuetiores, aut in tenuibus sunt, utpote in quibus non soleat illa pituita cumulari, Aut in colo sunt, sed à minore causa: Sed dicet aliquis: Si in tenui & crasso intestino eadem crassa materia ponatur, è qua dolor, an non crudelior dolor in tenui quàm in crasso? Verum quidem esse videtur, sed in tenuibus intestinis non illa congeritur materia; hinc accomodatè *Galenus* 2. de loc. cap. 6. [Omnes, *ait*, & Medici & populares vehementissimos dolores ad colon referunt, & colicum vocant, verisimile videtur, nam non ut in ureteribus lapide, quod impacto dolores oboriuntur, ita in tenuibus intestinis frigidi spiritus & humores retenti gravissimos dolores excitant: nam cum tenuium intestinorum tunica sit rara, diu hujusmodi causas, i. e. crassos humores continere non possunt: probabilius ergo eum crassum humorem in crasso intestino genitum, egredi nequeuntem, dolores hos movere, vehementes quidem, ob intemperantiam & corporum crassorum tensionem; longos quia difficulter vacuatur,] Hoc ex loco *Galeni* patet, superiorem sententiam de gravitate doloris in crassis intestinis, intelligi de materia frigida, quæ & generationem peculiariter hic habet & mansionem: At tenuia intestina, quia à bile tanquam clystere naturali eluuntur, non generant, & si habeant, non diu retinent, ut placet *Galeno*: Non enim negare oportet quin si acres mordacésque humores in tenuibus intestinis retinerentur, aut crudeliores dolores, aut saltem pares excitarentur ac si eadem materia in crassis retineretur, sed peculiariter & crassæ materiæ crassa intestina sunt promptuarium: Ideo, ut annotat *Gal.* in tenuibus intestinis acerbissimi dolores sunt, (ut in Ileo) aut cum inflammatio est, quæ obstruit intestinum ut nihil transeat, aut resiccatum omnino stercus: Quanquam contra id quod dicimus, in tenuibus intestinis non posse eam phlegmonem generari quæ intestini capacitatem ullatenus impediat, afferri potest locus in quo *Gal.* docens asperæ arteriæ phlegmonem posse quidem spirandi difficultatem afferre, sed strangulationem non posse inducere, scribit in aph. 34. 4. [Impossibile est corporis multum tenuis inflammationem spatium effatu dignum replere] Tenuia intestina, per eundem *Galen.* 6. de loc. tunicam habent raram admodum: Ergo quamvis in ea concipiatur phlegmone, non potest viam obstruere. *Ballonius* *cons.* 53. *lib.* 1.

§. 6. Civis quidam Aventicensis, cum quadam die propter violentum corporis motum in itinere supra modum incaluisset, & haustum frigidæ bibisset, febri correptus fuit; Cum autem Medicum nullum adhibuisset rationalem, paulatim in cachexiam incidit, ac paulo post nausea quadam continua & vomitu bilioso correptus fuit, ita quidem ut continuo cibum indigestum evomeret. Non diu post dolor ventris quoque exortus est, qui cum de die in diem accresceret, vomitus paulatim imminutus est, tandémque remisit, aucto tamen & vehementiore facto cruciatu intestinorum: Excruciavit ægrum dolor ventris per menses aliquot, adeóque vehemens fuit, ut dies noctésque ejulare coactus esset & alimenta respueret. Hinc vires paulatim mirum in modum prostratæ fuere: Ad instar sceleti fere extenuatus evasit, febricula continua aderat, alvúmque continuo constipatam habebat.

Cadaver cum aperuissem, Hepar fere totum putrefactum reperi. Vesicula fellis omnino erat vacua, & cholidochus præter modum laxus & apertus: Intestina, & imprimis tenuiora, undique tam flava erant ac si croco infecta fuissent: Renes similiter, & præsertim inferiores apices, eodem colore erant tincti. Eorum vero parenchyma ita erat lividum ut initium gangrenæ adfuisse argueret.

SCHOLIA.

Materiam quandam bilosam, imprimis acrem & vellicantem, ex hepate gravissime affecto per cholidochum amplum & relaxatum continuo ad intestina defluxisse, ibiq; dolorem istum gravissimum excitasse verisimile est: Testis est color ille flavus: Et quia intestinorum expultrix ex præcedente vomitu partim turbata partim quoque labefactata fuerat, sequuta est alvi constipatio & doloris vehementia, propter retentam scilicet materiam acrem & vellicantem. *Fabritius Hild. cent. iv. Observ. xlv.*

Intestina flava, &c.] Divisionem Colicæ in biliosam, pituitosam aut atrabilariam eatenus admittit Excell. *Willis* quatenus juxta corporis affecti dispositiones symptomata variari faciunt dicti humores, non quod colicam per se excitent.

§. 7. Admirabilis est historia cujusdam Bordier, qui jam annum unum conqueritur de dolore quodam ad ventriculum torminoso: aliquando mitescit, aliquando maxime sævit, nec eum dormire sinit: nullis remediis levatus est: metuimus ne aliquando in hydropem siccum incidat, aut plane tabescat. *Ballonius Epidem. lib. ij. pag.* 216. Superius annotavimus de quodam nomine Bordier, cui colicus dolor per duos annos perseveravit. Hepar albicantius deprehensum est, Sic serum nescio quod tetrum nascitur, quod istos excitat dolores. *Idem, ibidem pag.* 253.

OBSERVATIO VI.

Ventris dolor Colicus, corruptionem viscerum prope omnium naturalium sequutus, à Bile ortus.

Matthæus Rumplerus, constitutionis calidæ & siccæ, doloribus vagis in abdomine sæpe corripiebatur, quos tamen sibi familiari enemate dissipare consueverat: Idem hoc anno 1671. quem ætatis suæ 70. numeraverat, postquam per aliquot dies de doloribus infimi ventris, non tamen adeo gravibus ut decumberet, conquestus est: tandem die 27. Aprilis ex horto suo domum rediens, circa vesperam hora post quintam media, tam enormes passus est dolores, ut lecto suo committere se coactus fuerit: Adhibuit mox in subsidium enema consuetum, quod cum nihil levaminis ei attulisset, iterare jussit. Dum vero Pharmacopœus ejus præparationem molitur, urgentibus doloribus, iisque atrocissimis, me ad se invitat: Adsum, & ægrum, cujus extremitates omnino frigebant, & qui totus copioso sudore frigido diffluebat, de infixis in hypogastrio doloribus misere conquerentem audio, simul quoque arteriæ motum justo celeriorem deprehendo: repetitur enema, quod plurima scybala educens aliquale levamen afferre videbatur: sed redeuntibus gravissimis doloribus, tertium enema, ex anodynis imprimis paratum, injici jubeo: simul quoque varia interna atque externa adhibeo. Siquidem interdum per aliquot intervalla remittere videbantur dolores, qui tamen postea atrociores rediere: Et licet tandem ad ipsa quoque narcotica descenderim, eáque in desperato hoc malo satis copiose exhibuerim, simul quoque quartum enema applicare jusserim, ne tantilli tamen temporis inducias obtinere licuit: unde viribus plane prostratis, postquam ultima ante mortem hora, primum quidem subviridia, mox atra vomitu rejecit, tandem die 28. Aprilis, circa horam quartam matutinam plane obdormivit.

Quamvis autem Colica biliosa eum extinctum fuisse pronuntiaverim, attamen quia mox post mortem *abdomen*, alias attenuatum, *in immensum crevit*, suspicio apud consanguineos de veneno assumpto fuit orta, quæ nobis licentiam viscera scrutandi ultro concessit: Vocatur

catur igitur Chirurgus, qui ubi primum cœpit incidere abdomen, gravis erumpens fœtor magnam adesse corruptionem indicavit, Et merito, nam peritonæum cum omento adeo erant corrupta, ut ad levissimum contactum rumperent: Intestina, præsertim tenuia, cum colo, nigerrima apparebant: quorum istud flatibus, illa materia quadam sublutea, eáque crassioris consistentiæ repleta erant. Pancreas totum ulceribus nigrioribus obsitum fuit. Hepatis sima pars nigricans, gibba pallida visa; quarum ista steatoma, sesqui-pugni magnitudinem excedens continebat: Vesica bilaria liquore flavo turgebat. Lien pallidus, qua parte omento annectitur, plurima fovebat ulcera nigricantia: Ventriculus cum Vesica urinaria & ureteribus vacua & sanis similia observata: Renes sani nihil monstri alebant: Reliquas partes fœtor molestissimus lustrare prohibuit. *Georgius Segerus in Miscell. curiosis anni* 1673. *Observat. lxxxij.*

SCHOLIA.

ABdomen in immensum crevit] Causam deducit Clar. *Willis*, ab humorum putredine & extrema mixtionis dissolutione, in qua particulæ activæ omnes manumissæ ab invicem discedunt, & avolantes quaque versus exitum quærunt, & obstacula quæque, ac imprimis cavitatum parietes immaniter distendunt; quapropter uti cadavera non omnia ex æquo putrescunt, ita illorum ventres citius aut tardius, magis aut minus extumescunt; Attamen vita durante nulla fit in corpore animato putredo, aut particularum dissolutio, intumescentiam splachnicam illatura. *Vide Operis posthum.* pag. m. 146.

De infixis in hypogastrio doloribus] De discrimine dolorum qui partes imi ventris afficiunt, hæc habet *Sebastianus Nasius meth. parte* 2. p. 299. Sæpe accidit in Doloribus, quod qui intestinis tribuuntur, in illis non sint, sed in subditis partibus, nimirum in Pancreate, Omento, Mesenterio, & aliquando etiam in Peritonæo, quorum affectus ex excretis cognosci nequeunt, excepta inflammatione: sed ex dolore, duritie, vel tumore: quæ signa cum implicita sint cum signis affectuum intestinorum, ideo solum cum signis negativis conjuncta vim significandi habent, & maxime signa affectuum pancreatis & omenti, mesenteriique in parte superiori, quæ ad hepatis & ventriculi regionem contendit. Peritonæum vero, quia est externum tegumentum super positum, facile tactui occurrit, & si quæ læsio in illo est, illico percipitur, 1°. enim tactu durities, si quæ est, vel tensio percipitur, dolorque exacuitur, quæ omnia, si manus profundius comprimat, potius mitescunt quam augeantur, Præterea affectus ille super totum ventrem superficialiter extenditur, etiam super regionem hepatis, ventriculi & lienis, absque notis affectuum harum partium; Et quia peritonæum pectori & diaphragmati alligatur, tussim excitat, ex qua ejus dolor exacuitur, & aliquando respirationem aliqualiter lædit: cum vero partes magis intimæ læduntur, nullum horum accidit nisi per accidens, cum scil. ex elevatione vaporum angustia & difficilis respiratio sequitur: quare cum dolor, vel durities, vel tumor in profundo reconditur, nec ullæ sunt notæ affecti Hepatis, Lienis, Ventriculi, aut Intestinorum, quia munia exequuntur, hæc si accidant circa regionem hepatis, affectus mesenterii indicant; sicut si ab umbilico ad imum ventrem circa ventriculum tale quid in profundo ejus sentiatur: Si vero circa lienem & ventriculum, Pancreas affici suspicandum est, ex quo etiam difficultas respirandi sequitur, ob consensum diaphragmatis: At si adsit in regione inferiori ventriculi circa umbilicum, à quo etiam tussis sicca excitetur, Omentum affectum esse indicatur, qui effectus licet profundus sit, late tamen diffusus conspicitur, ad differentiam affectus intestinorum, qui in ambitum angusta margine protenditur.

Ut autem hujusmodi affectus tactu deprehendantur, debet cutis ventris cum adipe plena manu excipi, & inde digitis intime tangendum est, Et si tumor, vel durities, aut sensus molestus in profundo sentiantur, quæ secundum longitudinem versus pubem disposita sint, in mesenterio & pancreate esse judicas Si secundum latitudinem æqualiter disposita, in Omento: Si vero in gyrum circumvolvuntur, in intestinis: *Sub his partibus sæpe in hypochondriacis tumores scirrhosi adeo duri concrescunt, ut ossei videantur, Et maxime in illa parte mesenterii, quæ spina adhæret:* Si vero utrinque ubi è spina elabitur, tumores ejusmodi in eodem mesenterio producantur, sentiuntur magis tensi quam duri, & secundum longitudinem dispositi, qui ab imo pectore usque ad pubem excurrunt: sed ad umbilico sursum profundiores sunt: Hi cum corpus rectum stat, non sentiuntur à tangente, quia in posteriora retrahuntur: cum jacet, sentiuntur duobus digitis vel tribus, distantes à medio: Et si medio comprimuntur, stabiles conspiciuntur: cum vero ad latera tanguntur, manum fugiunt, & ad appositam refugiunt partem. Idem accidit si corpus in latus volvatur, quia decumbentibus intestinis, & mesenterii parte anteriori, posterior tensa prope spinam subsidet, unde tumor ille videtur ascendere in parte opposita, & qui erat in sinistra, tangitur in dextera: aliquando vero extenditur etiam ad partes anteriores mesenterii, & tunc tumor latus & durus fere universum ventrem inferiorem occupat, ita ut prægnantis tumor videatur: Cùm tumor adest in sinistra parte ventris superioris, pulsatio circa ventriculum, usque ad umbilicum, arteriæ magnæ percipitur: Ex hujusmodi tumoribus sæpe ob contractionem percipitur dolor, seu potius attractio in imo ventre, circa os sacrum & pubem, necnon in imo pectore, & maxime versus spinam, & in mulieribus ob convulsionem ligamentorum uteri, dolores in ventre & circa renes, velut parturientium accidunt. *Hactenus Nasius*, qui in eo falli videtur quod affectus Pancreatis, &c. ex excretis cognosci neget, cum per patentem ductum, illi ignotum, se in intestinum exoneret, unde sursque deque humor illi proprius effunditur. Sic & mesenterium per vasa sua humores excernens, propriarum affectionum, nec solum phlegmones, indicia dat.

OBSERV.

Observatio VII.

Colicus dolor à coli inflammatione, cum flatuum multitudine, 1. 2. 3. 4. *Ab inflammatis intestinis, ventriculo, mesenterio, sensim, conjunctim*, 5. *Ab inflammatione tenuium intestinorum, ventriculi, ilei parte corrupta.* 6. *A viscerum & intestinorum inflammatione & putredine.* 7. *Ab inflammatis intestinis, ventriculo, mesenterio, omento, liene, &c.* 8. *A peritonæi & intestinorum phlegmone*, 9. *Ab inflammatione coli & mesenterii in abscessum desinente* 10.

§.1. HOmini cuidam, qui ex Colico diuturno, i. e. xx. dierum, dolore afflictus, & omni remediorum genere nihil adjutus, decesserat:

Mox exsecto sic ample turgens inventum est intestinum, ut ocreas itinerarias magnitudine superasset: qua mesenterii complexus est, inflammatum totum, cætera parte cyaneum & pæne ad gangrænæ modum emortuum. Distentum quidem mire fæcibus, sed maxime flatibus, quibus & omnes item intestinorum ductus extumescebant, quamobrem fortasse suppressa lotia postremis vitæ diebus: Ad hæc iliorum vacuitas & mollitudo, contage viscerum nigrescentia utrinque & flaccida: Venter antequam insecaretur, hydropis in modum tumidus, qui ex subito flatus exsultu fragorem edidit, administro pungenti terrificum. Sed hepar flaccidum subnigrúmque; aqua sub liene crocea multa, súbque intestinis sanies crassa putidáque, qui putor etiam undequaque multus. *Severinus de Abscessus lib. 4. cap. 36. p. 276.*

§.2. *Matthias Ortelius*, Mercator Antverpiensis, hydrope extinctus, sine Hepate & Liene inventus, At illi substantia omnium intestinorum carnosa prorsus erat & multo solidior quam ipsa musculorum caro, ut soliditate cordis carni fere responderet; Hæc sane causa fuit quod toties inflammatione & abscessu intestinorum laborarit, facilius enim quod carnosum quam quod membranosum est inflammatur & ab abscessibus torquetur: nam carnosæ partis plus, membranosæ vero minus sanguinis & humores participant.

§. 3. Anno 1623. Adr. Spigelius monuit Senibus quandoque costam spuriam incurvescere, eáque Colon intestinum pungente inflammationem ac mortem sequutam, *Ioh. Rhodius cent. 2. observat. 78.*

§. 4. Cum plurium à Coli inflammatione defunctorum cadavera aperui, reperi in omnibus cuncta intestina ad summum distenta & quasi à vento inflata. *Willis Pharmac. Ration. sect. 3. cap. 1.*

SCHOLIA.

A *Vento inflata*] Quod proculdubio accidit, non quia flatus primo genitus viscera ista distenderat, sed cum membranæ à spiritibus valde irritatis, ac intra fibras ipsorum explosis plurimum distenderentur, idcirco ad vacuum implendum flatus isti secundario & per consequens progignebantur. Propter hanc causam Tympanitim oriri credimus: Quod itaque in Nephritide, Passionibus Colica, Hypochondriaca, & Hysterica flatuum proventus uberrimus esse solet, id non, uti vulgo fertur, morborum istorum causæ, sed tantum effectus sunt, nempe dum istorum paroxysmis membranarum affectiones *σπασμώδεις* superveniunt, atque viscera cava à spiritibus violenter explosis intumescunt, hinc statim ut spatium inane occupetur, humiditas quædam inclusa in vapores, à quibus flatus emergunt, resolvitur: Quamobrem cum partis affectæ distensio relaxatur, flatus ita extempore productus à membranis contrahentibus alio propellitur. *Idem.*

Intestina flatibus distenta] Præter Ventriculi & Intestinorum contenta liquida, aliud quoddam ex his resultat, scil. Flatus, qui cum intra eorum cavitates plusquam in alia totius corporis parte quavis aggeri solent, ad hunc modum produci videntur: Dum alimenta in visceribus subacta & digesta, à fermentis & calore ipsorum dissolvuntur, effluvia quam plurima decedunt, quæ si spatium liberum & apertum obtinerent, in auras migratura evaderent; verum intra membrana conclusa, & simul aggesta, vaporum congeriem, quasi ventum constituunt, qui intestina sæpe inflat ac distendit, & qua data via ruens, fæcum excretiones promovet: conclusus vero tormina, & non raro ventris inflationem creat: Flatus in visceribus ab alimentorum dissolutione emergentes, simili ritu gignuntur ac cum margaritæ, corallia aut alia concreta matracio imposita, à menstruis suis dissolvuntur: à solutionibus enim factis, Vapores quam plurimi dimanant, qui si strictius coerceantur, vas continens diffindi ac dissilire cogunt: pariter ab alimenti intra primas vias sive dissolutione sive coctione, aut fermentatione effluvia copiosa decedunt, quæ simul aggesta, ac intra membranas conclusa flatum efficiunt; cujus insuper proventui uberiori causæ quædam aliæ contribuunt: Hoc etenim insigniter præstat succorum non rite miscibilium colluctatio & effervescentia: quippe dum humores adventitii, aut ingesta heterogenea, ac imprimis medicamenta, cum aliis intestinorum contentis fermentescunt, à mutua particularum refractione, corpuscula quamplurima decedentia in vaporem aggeruntur: Porro ab ipso sanguine ebulliente, cum halitus copiosi ubique decedunt, eorum pars quædam ex arteriis in viscerum cavitates erumpens, flatuum aggeriem ibi productam auget: Cæterum ad uberiores flatuum proventus faciunt viscerum extensiones & intumescentiæ convulsivæ. Quippe dum membranæ, ob majores

majores spirituum displosiones, & excursus inordinatos plurimum distenduntur, cavitas interna sicut vesica inflata multum ampliatur, proinde ut humoris inclusi portio, intra vacuum istud spatium, velut cucurbitam post flammam extinctam, in flatum rarefiat, qui postea quando membranæ tetanus remittit, cum impetu erumpit, aut proximos subinde intestinorum anfractus tumultuose pervadit: Propter hanc rationem, quando intestini pars aliqua ex phlogosi, aut humorum acrium decubitu, extensionibus convulsivis obnoxia fuerit, etiam flatus continuo producti molesti admodum evadunt. *Idem.*

§. 5. In omnibus quotquot unquam aperire potui, veram inflammationem conspeximus, quæ modo Ileum, vel Jejuni intestini partem aliquam, modò vero Colon tantum occupavit: Vidi etiam quibus omnia intestina & ventriculus erant inflammata cum levi tenuiorum intestinorum inflammatione. *Adrianus Spigelius lib. iv. de Febre Semitertiana c.13.*

SCHOLIA.

Cum natura humores vitiosos ad hanc corporis quasi sentinam à partibus nobilioribus depellare soleat, iidem nunc sensim cum fæcibus alvi excernuntur, nunc varii alvi fluxus excitantur. Si vero via ista ad intestina præcludatur, ut in ea vitiosi humores effundi non possint, hærent in mesenterio & vasis mesaraicis, unde mesenterium, & plerumque etiam intestina, nunc hæc nunc illa, prout per hunc vel illum ramum mesentericum humores affluunt, inflammentur. Huc pertinet aphor. 27. 7. Ex diuturno partium quæ ad ventrem attinent dolore, suppuratio: hæc autem ad inflammationem sequi solet. Ex eodem autem *Spigelio*, intestina simul cum mesenterio inflammari speciatim ostendit febris hemitritæus, quam observavit inde originem trahere.

§. 6. Mag. Petrus Comparet, Genevensis, Pistor dulciarius, doloribus ventris per multos menses afflictus fuit, tandem eorum atrocitate confectus obiit: Quod causa obscura esset, & de veneno exhibito suspicio apud parentes, postridie instituta sectio, Cujus hæc est relatio.

Nos Subsignati D. Medicus & Magistri Chirurgi, facta dissectione cadaveris Mag. P. Comparet, hæc in ejus abdomine singularia deprehendisse fidem facimus 1 Tunicam ventriculo crustosam omnino inflammatam & sideratam: 2. tenuia intestina omnia nigra & livore affecta, crassa autem tumida & flatibus turgida, nequaquam immutato colore naturali, Ilei autem partem ad digiti longitudinem corruptam. 4. Aquas abdominis cavo conclusas, incipientis hydropis indicium: 5. Inflammationis initium juxta cervicem vesicæ. 6. Renem dextrum consumptum, solo illius involucro superstite, vitiata figura naturali & magnitudine ejus imminuta. *Actum Genevæ 27. Iulii anno 1673. Ioh. Bonetus, D. M. Benjamin Noël, Chirurgus & cadaverum Visitator Iuratus. Petrus Sabourin Chirurgus.*

§. 7. Hieronymus Germanus Colicum dolorem pati putebatur; 4. die interiit, extimis ante frigentibus, languente pulsu, sanguineis spectris ob oculos obversantibus.

Huic interna in visceribus & intestinis inflammatio & putrilago est deprehensa. *Gul. Ballonius Parad. 84.*

§. 8. Plurimis dolores in ventre immanes, continui vel intermittentes afflixerunt à facto abscessu in ventriculo, intestinis, mesenterio, omento, liene, &c. prægressa earum partium inflammatione. *Vide tit. de Febribus.*

§. 9. In Ascitico facta paracentesis: nocte quæ tertium præcessit diem, de ingentibus intestinorum doloribus conquestus est; Peritonæum apparuit valde inflammatum ac rubescens. Intestina inflammatione ingenti correpta. *Vide tit. de ventris Tumore.*

§. 10. Illustrem juvenem temperationis biliosæ & sanguineæ, post luculentum peponum usum, & vini meracioris immoderationem, in mense Augusto dolore fixo in hypochondrio sinistro, in regione coli, cum ardore, siti, vigiliis & febricula assidua, quem calida auxilia non solvunt sed adaugent, esculentisque & potulentis calidioribus adaugetur, ex diro dolore laborare qui ab affectu parte Colicus nuncupatur, ex inflammatione à sanguine bilioso genita; Indicio sunt dolor fixus, febris assidua, sitis & juvantia ac lædentia: Ampla enim & laxa cum sit intestini Coli caro, anfractibusque multis sinuosa, varias sane excipit materias, quarum exuperantia distorquetur dolorque fit: Hæ autem materiæ utplurimum sunt flatus, crassior humor aut lentus, aut pituitosus; interdum acer & biliosus, qui inflammationem succendit, ut in præsenti casu: Ea autem parte afficitur quæ ventriculi fundo insternitur, hinc ad sinistrum hypochondrium contendens, lieni assistit.

Nobilissima autem juvenis calidissimis medicamentis ab initio tractata, atque victus ratione calefaciente, cum semper in dies singulos in deterius laberetur, fuit etiam vena secta, neque ad refrigerantia auxilia unquam ventum est, aut ad aliam sanguinis vacuationem, prævalente senis opinione, ut ex flatibus dolor suboriretur, denique xxvii. die, dum senex locum affectum manibus contrectaret, maximo dolore concitato, statim interiit.

Secta

Secto cadavere, inventus est abscessus in Mesenterio & Colo, ea potissimum parte quæ fundo ventriculi substernitur. *Lelius à Fonte Consultatione xxxiv.*

SCHOLIA.

D*Olore fixo in hypochondrio sinistro*,] Colon intestinum circa renem sinistrum angustius est, ne splenem comprimat; quam quibus splen tumet, flatus vix erumpunt, nisi splen prematur: Et hæc causa est cur hoc loco Colici cruciatus sint gravissimi; ubi abscessus genitos, & per cutem maturatos ac curatos vidit. *Bauhinus, Th. Anat. lib. 1. cap. 18.*

OBSERVATIO VIII.

Colicus dolor à Coli putredine 1. 2. A scirrho in Colo, ejusque dilatatione 3. Ob colon post vulnus in thoracem compulsum 4. 8. Ob vulnus Coli. 5. Ob Colon in scrotum devolutum. 6. Ob Colon cancro affectum. 7. Ob Colon à rene lapide prægnante compressum. 9. Ob Colon post vulnus diaphragmati annexum. 10. Ob globulos plurimos colo affixos. 11.

§. 1. VXor N. gravida & jam partui vicina, cum intemperantius vixisset, in villa comedendo fructus horarios: & lac, rediit domum, & magnum haustum cerevisiæ frigidæ bibit, & statim incidit in dolorem in latere dextro, sub regione hepatis, cum alvi adstrictione: adhibita sunt clysteria & varia fomenta, nihilominus quinto die periit.

Secto corpore, invenimus in eo loco partem intestini coli putridam & denigratam. *Ex. I. Hesi Medici Norici Observationibus.*

§. 2. *Meichnerus* etiam, cum intemperius cœnasset, incidit in dolorem ventris circa pubem acerrimum, cum sensu caloris & adstrictione alvi: præscripta sunt varia clysteria & fomenta, sed frustra, quarto enim die periit.

Secto ejus corpore, invenimus colon circa illum locum plane putridum, ita ut etiam ad tactum levem rumperetur. *Idem.*

§. 3. Observatum est à nobis in D. Zolin Medico, & Advocato Gillot, cui Colon, qua parte vicinum est reni sinistro, collecta veluti cartagine dura, in scirrhum obduruerat, interiore cavitate eo tumore intercepta, ut nihil transcurreret. Itaque neque clysteribus, neque medicamentis juvabatur etiam fortibus. Parte dextra Colon ad instar magnæ vesicæ dilatatum & extensum, medicamentis datis & potionibus plenum. Superjecti vicinique musculi abdominis & peritonæum saniosa. Post longa & multorum annorum tormina, è quibus tamen non decumbebat, sexto à quo decubuit die mortuus est, sine febre. Eodem die obiit N. interna inflammatione & putrilagine, Colico morbum similem inferente, extremis ante obitum die, qui fuit quartus, frigescentibus, languescente pulsu & sanguineis spectris ob oculos obversantibus. *Scholiagr. ad cap. 41. lib. 1. Hollerii de morbis inter Ballonius Parad. 83.*

§. 4. Francisco N. glans plumbea per sterni fines diaphragmatis partem carneam transfodit. Successit intestinorum dolor colico similis, Magna intestini coli pars, flatu turgida, per vulnus diaphragmatis in thoracem irrepserat. *Vide lib. 4. tit. de vulnere.*

§. 5. Quidam vulneratus in hypochondrio dextro, de vehementi abdominis dolore conqueritur. Intestinum Colon per transversum dissectum sphacelatúmque repertum est. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 6. Colon plusquam pugni magnitudine in scroti parte dextra constrictum conspexi Parisiis, cum Domino *Bienaisio* Chirurgo Parisiensi, anno 1671. in Leonardo Drovino Limbolario. *Ioh. Henricus Lavaterus in Thesibus inauguralibus §. v.*

§. 7. Anno 1622. aperui cadaver Nob. cujusdam Galli, qui atrocissimis intestini Coli doloribus consumptus obiit, & inveni intestinum Colum Cancro occulto affectum, cujus causa, meo judicio, fuit obstructio pori bilarii: hic enim ea parte, qua duodeno inseritur, lapillo pisum magnum adæquante adeo obstructus fuit, ut ne tantillum bilis per eum expurgari potuerit; hanc tamen bilis copiam natura, non ad universum corporis habitum, ut plerunque solet, sed ad colon deposuit, &c. *Vide Tit. de Ictero*, §. ex, *Ioh. Sculterii Armam. Chirurg. part. 2. Observ. xlvii.*

§. 8. In obsidione Rupellæ cuidam Nobili globulo sclopetario transfoditur pectus à costis mammæ sinistræ subjectis ad infimas nothas costas lateris dextri, præsertim qua parte sita est cartilago Xiphoides, hoc tamen vulnus curabile fuit. At anno post obortus dolor est intolerabilis Colico simillimus, qui nulli cessit remedio.

Eo extincto apertum cadaver, Inventum est diaphragma parte sua carnosa perforatum superiore ictu: atque foramen illud aliqua ex parte obductum erat caruncula quæ circum accreverat:

accreverat: Tamen per reliquam rimulam Colon intestinum sensim subiverat thoracis regionem, deinde per attractionem quandam majore sui parte ingressum fuit: Idémque contigit quod tenui vulpeculæ apud *Horatium*, cum enim intumuit, egredi non potuit: Denique, ut fit Enterocele in Scroto, ita Enterocele facta est in Pulmonis capacitate. *Ballonius Paradigmate xi.*

§. 9. Novi quandam Matronam quam plures Medici Colico dolore laborare confirmabant. Ego autem prima visitatione (quia pes stupebat & alia signa calculi aderant) calculum esse judicavi: quod tamen alii multis argumentis falsum esse dicebant: atque ita ego ablegatus fui, ipsi verò in curatione permanserunt, continuéque calida & sicca administrarunt, donec vitam cum morte permutaret.

Dissecto corpore magnus lapis in rene inventus, atque ego meo honori restitutus. *Gerardus Bergensis lib. de artic. & renum morbis.*

SCHOLIA.

PEriti artificis est nephriticum dolorem à colico distinguere, cum colon renibus affectis non viciniæ solum lege condolescat, sed & ob plexum nervorum renalem, cui alius à nervo intercostali, seu potius eo mediante, à spinali medulla accipit: In quantum ille plexus, ait *Willis*, Anat. cerebri c.27. cum mesenterii maximo communicat, affectio colica & nephritica multum affines existunt, ut sæpe sit difficile eorum paroxysmos ab invicem distinguere. Colicus enim dolor interdum vagus est, late diffusus, modo hac modo illa parte gravius urgens, nunc hepatis nunc lienis, nunc ventriculi, nunc renum sedem occupans, alias supra, alias infra umbilicum torquens, sæpe latere sinistro maxime molestus, ratione angustiæ, ea in sede, primum à *Bauhino* notatæ. Si enim excrementa suprema ac maxime capaci coli parte conglomerata & indurata, à flatibus per vim illuc impellantur, contingit ea nonnisi cum dolore permeare, hinc confusa diagnosis utriusque affectus. Sequentia tamen signa, si accurate ad examen revocentur, ab invicem eos discriminant. 1°. Colicus dolor fere vagus est, cinguli instar medium ventrem affligens, Nephriticus fixus est in rene, secundum ureteris ductum ad testem expansus: 2°. Ingestus cibus Colicum auget, ventriculi plenitudine colon opprimente: Nephriticus inde mitescit, succi alimentarii parte ad renes delata, unde doloris mulcebra: 3. In colico vomitus magis urget, alvusque adstrictior est, ob viciniam fundi ventriculi & coli, & intestina offensa sese constringunt quo à molestia se liberent: Id autem cæteris paribus intelligendum, intensus enim nephriticus dolor, majorem vomitum levi colico movebit. 4. In colico ab excretis sursum deorsúmve majus solatium accedit quam in nephritico. 5. Discrimen dant urinæ, quæ crassiores initio in colico: tenues autem primo & limpidæ, in successu hypostasin exhibent, si nephritis adsit.

§. 10. Dom. de la Grange, Vir Ill. & strenuus æt. 47. in obsidione Crollana globulo sclopetico, abdomen paulo supra umbilicum penetrante, icitur; post mensem sanatus est integre; expugnato vero Buscodoco, colica passione diem obiit.

Cadavere a D. Rumphio aperto, intestina tanquam folle inflata apparent, partem verò coli superiorem ventriculo proximam, spithamæ longitudinem æquantem, ex violentia præcedentis ictus in diaphragmate, supra illud hæsisse, atque consolidatum fuisse repertum est: Mirum hominem toto biennio nullam ex hoc vulnere in naturalibus & vitalibus functionibus obeundis sensisse læsionem. *Observatio Samuelis Clossai Med. Metensis.*

§. 11. Singularis est observatio Clar. D. D. *Ioh. Fabri*, qua colicam gravissimam & diuturnam, 233. mediocris magnitudinis solidissimorum calculorum excretione per alvum, finitam ac sopitam fuisse testatur. Huic historiæ per epistolas communicatæ subjicit Clar. *B. Stieberus* Med. Rotemburgensis, quod in Nobilissimo sene septuagenario, doloribus intestinorum annuis exquisitis tandem jugulato, post mortem globulos ovum gallinaceum æquantes, quamplurimos, colo affixos, distinctos & plane inspissatos, per anatomiam invenerit, in calculos proculdubio, si diutius vixisset, abituros. Hinc ergo verum esse didici quod *Holler*. lib. 1. cap. 48. dicit, mulierem ex ano quinque lapides reddidisse, quod ipsi verisimile, quia pituita sæpe lentissima intestino adhæret, quæ dum satis non detergitur, concrescere possit. *Greg. Horstius Tom. 2. lib. 4. Observ. 47.*

SCHOLIA.

C*Alculorum excretione per alvum*] Lapidum & & Tophorum per alvum excretorum exempla congessit *Schenckius*. An vero localem in intestinis semper habeant generationem in dubium revocari potest. E vesica vero bilaria & poro cholodocho frequenter in intestina transmitti probabiliter credit *Glissonius* Anat. Hepatis c.7. *Plerumque* ait, *In ramuli pori bilarii parte aliqua, occurrit lapidea quadam substantia perforata, interiora vasis, in quo moratur, fistulæ instar offarcit: Tempore circiter quadragesimæ aut Paschatis, imo antea, in jecinoribus bovinis sæpe mihi visi sunt hujusmodi tubuli, tanta longitudinis, ut, (si modo integri eximi potuissent) plurimas pori bilaris ramificationes continuata lapidea serie (coralli instar) retulerint: vasis autem tam firmiter agglutinantur, ut citra rupturam eorum, aut lapidis (sunt enim ambo friabiles admodum) separari inde ægre queant. Sunt hi lapides iis qui in vesicula fellea reperiuntur, plane congeneres & figura solum discrepant. Novi complures qui lapidum hujusmodi fragmina ingenti quantitate per alvum eliserint: quorum locum genitalem haud alium fuisse existimem quam vasa bilaria. in quibus tubulus ejusmodi lapideus, forte natus, & frustillatim comminutus, per porum bilarium in intestina*

intestina delubi, indéque per alvum excerni potuerit. In quam sententiam accedo libentius quod videam boves hyberno tempore (quando fœno aut stramine pascuntur) lapidea hujusmodi materia plurimum congerere, adeo ut hepar eadem plane confertum reperiatur: verna autem tempestate, quam primum novo gramine pascuntur, eandem rarius inveniri, solvuntur nempe & exturbantur hi lapides a recentis graminis succo, quod nisi per alvum fieri nullo modo potest.

Observatio IX.

Ventris dolor à Callo in intestinis oborto.

IN cœnobio D. Donati, Religiosa mulier, quæ intestinorum doloribus multis jam mensibus urgebatur, & alvus nil nisi ægre & durum, idque decimo tantum quoque die reddebat, cúmque nullis conferentibus auxiliis diu multúmque hoc malo vexata tandem naturæ concesserit.

Mortuæ sunt inventa intestina altiore Callo constricta, adeóque iter angustum reddebatur ut dejectiones ægre transmitti possent. Hoc tamen nos malum, propterea quod alvum prementi nescio quod durum renitebatur, etiam ea vivente præsenseramus. *Benivenius de Abditis cap. 34.*

Observatio X.

Ventris dolor ab Ilei & Coli intestinorum coarctatione, & Ventriculi corrosione ac inflammatione levi.

CElsissima Æmilia à Nassau, conjugio Lusitanica Princeps, anno 1628. mensis Dec. 4. ex animi mœrore in corporis languorem incidit: conquerebatur præterea de dolore ad fundum ventriculi, ad coli regionem, renum & lumborum, de flatibus in hypochondriis & ventriculo, anorexia, *δυσπεψία*, vigiliis molestis, pulsus citatione circa horis noctá secundam sæpius recurrente, cum leipopsychiis frequentibus, nec non indubia febricula; lotia erant cruda, crassa, ventriculi imbecillitatem & cacochymiæ in primis viis copiam aperte denotantia, cum diuturniore alvi pigritie. Enematis usu noctem sequentem quietiorem habuit, die sequenti aliud enema injectum, unde somnus trium horarum ei obtigit absque leipopsychiis prioribus; mane sine solitis torminibus reperta est, non tamen desierant dolor ille & lumborum cruciatus, licet mitiores essent. Post dierum aliquot inducias, recrudescentibus symptomatis, ad minuendam saburram humorum in primis viis contentorum, potionem levem catharticam exhibui, quam cum duabus post horis evomuisset, non inde effatu digna dejectio est insequuta, nec magna symptomatum imminutio: febrile frigusculum, lingua arida, sine siti tamen, dolores opprimentes, defectiunculæ adhuc aderant: Diebus insequentibus dolores illi varii vario modo, ac non certo tempore invadebant & remittebant, & febricula illa quæ certum typum non servabat: Ægra levata est interdum enematibus aliquibus injectis, in quorum rejectione materia quædam longa & lenta, quæ vermis lati exuvias æmulabatur, deprehensa est, unde vermium excitata suspicione, intus & extra contra eos pugnatum, hinc vermes aliquot subrubros dejecit, & materias aliquas viscidas, & aliquot lumbricorum mortuorum ac fere absumptorum glomos, ex quo manifeste levata est: Rursus tamen bellum à vermibus, qui denuo ope clysmatum, &c. excludebantur, unde novum levamen & induciæ aliquæ: Redierunt tamen intestinorum dolores, qui prius enemate placabantur, quos sequuta virium quædam dissolutio: Sub Januarii 20. anni 1629. vires manifestè decidebant, doloresque adhuc vexabant, quibus mitigandis Laudani opiati mitissimi grana iij sine successu exhibita. Perstabat quoque febricula, ac tandem in ipso febrilis paroxysmi vigore, ætatis suæ anno 60. Martii 16. obiit.

Corpus squalidum & extenuatum (si crura & femora œdematosa excipias) apertum, ostendit nobis Jecur exsangue & decolor; Lienem prætumidum; Mesenterium scirrhosis & glandulosis tumoribus refertum, Intestina, Ileon & Colon mire coarctata, Pulmones inflammatos, Ventriculum non sine aliquibus corrosionis & inflammationis notis, Quod ultimum nonnullorum oculatis plus justo veneni exhibiti suspicionem aliquam injecit. *Alexander Deodati Valetudinarii observ. 1.*

Observatio XI.

Ventris dolor, circa umbilicum; succedente tumore & ulcere, ab apostemate tenuium intestinorum.

ANno 1564. uxor Dom. N. cachectica & mirum in modum à remediis abhorrens, cœpit per aliquot septimanas conqueri de dolore in umbilico, qui sensim crevit *ut tandem*

esset

esset acerrimus cum adstrictione alvi: mulieres existimarunt esse suffocationem uteri, & varia applicaverunt: Vocatus *Wolffius* idem credens, fomentum pro utero præscripsit, & cucurbitulam umbilico imposuit aliquoties, tandem etiam ventrem clystere lenitivo aperiens ex lacte caprino, quod tamen nihil aut parum est operatum. Sequenti die cum videretur augeri dolor umbilici, apparuit tumor circa umbilicum, ita ut umbilicus videretur egredi, & manifesta signa suppurationis: Cúmque vocaretur Chirurgus qui contrectabat locum, & emplastrum maturaticum volebat imponere, sponte sua ruptum est apostema, & egressæ sunt tres libri puris mixti cum stercoribus, cum maximo fœtore, & ita misera mortua est.

Secto corpore, tenuia intestina inventa fuerunt à putredine corrosa. *Ex observ. Ioh. Hessi Medici Norici.*

Observatio XII.

Ventris dolor à vermibus in intestinis.

§.1. Duas Virgines filias Notarii vidimus, quarum altera annum septimum, altera nonum non excedebat, quæ intra semestre spatium dolore acerbissimo ventris totius obiere, qui nullis remediorum generibus mitescere poterat, nempe injectis clysteribus, potionibus pituitam vacuantibus, flatus discutientibus, denique vermes necantibus.

Itaque provectiore defuncta, cum cadaveris dissectio fieret, ut nobis abdita causa mortem accersens innotesceret, sunt inventi in inferiore ventre lumbrici, qui intestina, & præsertim colon perforaverunt. Exactis ab hinc sex mensibus, cum similibus coloribus altera interfecta fuisset, dissectione facta, non solum intestina exesa & vermibus transfixa vidimus, sed etiam cor & hepar ab iis corrosum & altè excavatum:

Quæ res non parvum stuporem adstantibus incussit, quærentibus, quì ab intestinis, quáque via ad Cor & Hepar pervenerint? Cùm in illis locis vix alimentum sibi familiare, neque materiam vermium generationi idoneam; quanquam ex putredine quadam ibi nata quispiam eos genitos existimaverit: Adde nec viam paratam, sed tot anfractibus ac circumvolutionibus impeditam habuerint: Quare nihil aliud quam naturæ opera mirari, causam scire non valentes, præscripsimúsque tum pulveribus ex scordio & dictamno albo, & unguentis vermes fugantibus necantibúsque, reliquis quæ adhuc superstites erant puellis, horum generationem in posterum prohibuimus. *Laz. Riverius Observ.* IV.

SCHOLIA.

Verminum dignotionem aliquando difficilem esse ostendit hoc exemplum, & allatum à *Salmutho* cent.1.observ.26. de filiis *Bonaventuræ Typographi*, quorum plerique diem obiere cum magno ejulatu morbum trahentes. Inter alios puella tantis cruciatibus affecta fuerat, ut quantum vicinarum partiu ore apprehendere posset, præ dolore arroderet: In varias causas symptoma istud fuit rejectum, Extincta vero illa, postridie in sandapila lumbrici reperiuntur ingentes, ore egressi, unde de morbo & symptomatis causis abunde constitit: Non immerito igitur magni quidam nominis Medici, monent in morbis puerorum vermes suspectos esse debere, cum ætati isti varias ob causas soleant esse familiares.

§.2. Christianus Sudi, Gallus, pallescebat & de ventris doloribus conquerebatur: cui præscribo quæ lumbricos excludant, quod ex pallore, ex nubilis sub utroque oculo ductibus, frictione narium, tenso abdomine conjicerem verminare puellum: Et quidem eo successu propinata ea pharmaca, ut prodirent tandem Lumbrici longi, tum per os tum per secessum: Nihilo tamen confirmatior sanitate puer, nam non ita multos post dies ex ægritudine decedit, me non parum sollicito cur ejecto hoste perjisset; Nata mox suspicio non exclusos lumbricos omnes, sed residere adhuc ferocissimum, eúmque fortassis intestinorum alicubi perforavisse, hinc labem & mortem sequutam.

Aperto corpore, plures adhuc vivi lumbrici in colo notati, Sed causa mortis in corde apparuit. *Vide historiam lib.4. Tit. de casibus, Ictibus, &c.*

§.3. Anatomia Illustr. Principis puellæ 26. mensium Junii 17. 1641. defunctæ, hæc fuit, Ventriculus & Intestina muco & vermibus scatebant, Hepar magnum & floridum unius libræ: Splen bene habebat, Pulmo cavernulis penitus quasi cavatus: Cor nigro sanguine repletum, Cerebrum autem copiosissima sero. *Circa os ethmoides* vero aderant vermiculi & mucus.

SCHOLIA.

Circa os Ethmoideo vermiculi] Patet hinc falli *Seb. Scarabicium* in hist. Ignis febrif.p.511.dum in viventibus negat vermes generari posse, nisi in intestinis solis: E naribus prodeuntes viderunt inter alios *Benivenius & Crucius*, &c. *I. D. Horstius Observ. Anat.*3.

Observatio XIII.

Ventris dolor summus circa umbilica alia à Coli intestini Tumore vario.

VIr 50. circiter annorum, jam à 26. annis & amplius, de dolore summo circa umbilicalia conquestus, ultimis quæcunque assumebat vomitu reddebat: diebus aliquot ante obitum etiam fæces ipsas. Sæpius ita retrahi ad interiora observabatur umbilicus, ut etiam ovum cavitas relicta reciperet.

Inveniebamus Omentum consumptum; Cœcum cum principio coli in latere sinistro: Colon à sinistro osse Ilei oblique se extendebat versus hepar: hinc facto flexu ad os idem iterum descendebat. In hoc descensu ascensúve duæ hæ partes ita erant coalitæ, ut nonnisi cultro separari potuerint: Hic Colon ita erat extensum, ut ventriculi amplitudinem repræsentaret: Imo amplum admodum à dicto osse procedebat versus vertebras lumbales, quibus arcte adhærebat, summe coarctatum, & ita angustatum oblique progrediebatur versus hepar, ubi priorem amplitudinem recipiebat, extendens se versus lienem, renem sinistrum, ipsumque tandem anum, parce hic fæces aderant, ope variorum clysterum ex tabaco alisque paratorum jam ante obitum eductæ, Coarctata ipsa coli portio, spithamæ & majorem longitudinem habens, vix digitum minimum recipiebat, interius non solum locis variis inflammata, sed & omnino gangrænata: mense Nov. 1674. instituta hæc dissectio: *Constat adeoque Iliaci affectus* causam Intestini Ilei haud adeo quam coli inflammationem coarctationémve existere: imo in Ileo unquam Volvulum locum habere haud probabile. *Ger. Blasius Observ. medic. V.*

Observatio XIV.

Colicus dolor à Calculis in intestinis.

§. 1. LIcet *Galenus* 6. de loc. aff. Colicū dolorem à Calculo non observavit, oculata tamē fide testari possum ipsos etiam in intestinis generari posse. *Be. Silvatic. cent. vij. cent. iij.*

SCHOLIA.

C*Onsultatio de ea doloris specie adducenda, ut causæ, signa & curandi ratio pateat*, Nob. Matrona annor. xxx. temperamenti sanguinei cum bilis subdominio, mediocriter carnosa, 16. abhinc diębus conqueri cœpit de dolore in ilio sinistro, satis intenso, gravativo & fixo, cum adstrictione ventris, & vomitu materiæ crudæ & pituitosæ, urinis variis: Medicis præsidiis sanata tandem x i v. post excretionem pituitæ viscidæ ejectæ, usu clysteris excrevit per alvum duos calculos tophaceos, inæquales, magnitudinis ovi columbini, retulitque se ante biennium Bergomi cum esset alium similem ejecisse: Cum morbum ostendat sanatio, non est difficile determinare quænam sit pars affecta, qualis affectus, & quæ causa: Licet enim in regione Ilii positus sit ren similiter, & intestinum colon, doloresque renales, & de quo jam agitur, convenire possint, nihilominus cum urinæ non sint crudæ, ut in nephriticis, nec adsit vomitus heterogeneæ materiæ, qualis comitatur nephritidem: atque cum alvus sit adstricta, quod in nephritide non adeo contingit, Calculique per alvum sint excreti, compertissimum est dolorem hunc Colicum fuisse, cúmque à calculo in intestino genito, ubicunque enim adest materia disposita & agens, potest & debet fieri actio. Illa autem ut plurimum est pituitosa & viscida, Agens vero calor exsiccans, & eandem in calculosam ac tophaceam convertens: qua cum abundent potissimum intestina crassa, non raro per clysteres excreta, atque in iisdem calor non desideretur, licet non æstuosus; cum sint partes exsangues & membranosæ, hic tamen diutius agens in prædictam materiam, intestinorum anfractibus conclusam, potest ipsam exsiccare ut in calculos coalescat: Si enim concrescunt in cerebro natura frigido & humido, in quo eos vidit *Brassavolus* 3. aphor. 26. & *Gemma* lib. 1. cosmoc. In articulis item, ut in doloribus articularibus tophaceis, quid prohibet quominus generari possint etiam in intestinis, ut & in aliis plurimis partibus, pulmonibus, vesica fellea, utero, præter renes & vesicam quarum sunt proprii morbi? Quod oculata fide testatus est *A. Gainerius* tract. de calcul. pass. cap. 1. *Benivenius* 9. de Abd. *Brassavola* 4. aph. 59. qui refert se Ferrariæ mulierem Gallam vidisse quæ calculos quinq; anno excrevit, & *Scaliger* l. de subtil. Excr. 108. n. 3. Desperata, *ait*, ab omnibus valetudine senem, summo dolore intestinorum divexatum, cum videremus carere febre, atque tumorem extare quempiam, quotidianis dejectionibus alvum exonerare, *pondus in ipsis sentire intestinis, fatali quadam conjectura lapidem subesse rati, enemata ex bdellio & oleo nostro Telino, croceo malagmate, butyro & quodam decocto infundi jussimus, tertio clysmate magna vis lapidum educta est.* Ex quibus constat calculos dolorem intestinalem producere, quem non necessario comitetur alvi adstrictio, & pro quorum curatione clysteribus sit opus. Cum itaq; calculus sit jam eductus, dolórq; sublatus, de præservatione agendum: Tria ergo peragenda 1°. Intestina detergenda & à viscida pituita emundanda. 2. divertenda materia ad intestina fluens. 3°. roborandus ventriculus, in quo hujusmodi materiæ proventus, &c.

Eos lapides generationem non in intestinis, sed in vasis bilariis habere censet *Glisson Anat. Hepatis* c. 7. eo argumento inductus, quod viderit boves hyberno tempore, quando fœno aut stramine pascuntur, lapidæ hujusmodi materiæ plurimum congerere, adeo ut hepar eadem plane confertum reperiatur. Vide plura Titulo de Ictero.

§. 2. Hos omnes superat tum rei magnitudine, tum fide probatissima Lapis, qui apud nos est anserini ovi magnitudine & forma: Hunc in colo demortui cujusdam hominis dissecti Romæ in Valetudinario D. Jacobi Incurabilium reperit Nicolaus Larcheus. *Severinus de Abscessibus lib. 3. cap. 29.*

SCHOLIA

SCHOLIA.

Lapis magnitudo ostendit localem in intestinis habuisse generationem, non in vasis bilariis quorum capacitatem plurimum excedebat. Nec refert si dixeris inde primordia duxisse, augmentum autem intestinis habuisse, cùm eadē accretionis & generationis principia sint; eadémque ratio ortus & incrementi videatur; Qua ratione convellitur sententia de vesicæ calculis, quorū rudimenta à renibus deducit.

§. 3. Sexagenarius quidam exquisitis cruciatibus intestinorum, omnia interna & externa præsidia eludentibus, misere per integrum annum conflictatur, tandémque dolorum atrocitate jugulatus est.

Hujus demortui intestina exempta, cum diligentius scrutarer, globulos, ovum gallinaceum adæqaantes, colo affixos, plurimos & distinctos, plane inspissatos, sed nondum in calculum versos deprehendi: in calculos veros, proculdubio, si vita longius producta fuisset abituros. *Greg. Horstius lib. 4. observ. xlvij.*

§. 4. In Dom. du Peron erat lapis in intestinis perforatus, ut liquidiori materiæ via pateret. Aër sese in vacuum locum insinuavit: dolores implacabiles oriuntur & antecedentibus sæviores. *Ballonius consl. 24. lib. 2.*

§. 5. Juvenis excarnis, calidissimi temperamenti, gulæ deditus, ex intervallis solum fæcalia excrementa deponebat, sicca, exusta, citra noxam ullam: Post longum temporis spatium quum dejiciebat, in imo ventris dolorem experiebatur immanem: uno die cum authorem doloris lumbricum suspicaretur, alvinas fæces aqua diluens, invenit quinque lapillos durissimos, quorum duo lentis, tres ciceris magnitudinem superabant, ad albicantem colorem declinantes: Cessantibus torminibus, post tres dies, iterum de ilium & ventris dolore queri cœpit, qui iterum excretis sex calculis ex toto est mitigatus: Sed cum nullum præter dolorem sentiret incommodum, de salute parum sollicitus, eodem regimine biennio usus, cum excrementis commixtos calculos excernens, At uno die aucta affectione, sæviore oppressus ventris dolore, cohibita alvo, auxilia quærit, & clystere injecto, ingenti cum ilium dolore, per sedem expulit calculos tres rotundos, avellanarum instar, valde compactos, cineritii coloris, mucóque tenaci, unde concreverant, respersos: Convocatis tribus Medicis, multa intra trium mensium exequitur, at citra levamen ullum, nam hic carnifex morbus nullis cessit remediis, ex quo accidit ut malo exasperato in ventris dira tormina, cum stercoris suppressione incurrerit, qui cum in horas exacerbaretur magis, & pluribus auxiliis, nec clysteribus emollientibus & vacuantibus succumberet, factum est ut ferocius sæviente dolore æger exanimis occubuerit.

Dissecto corpore, inventus est calculus castaneæ magnitudine & forma, Colo intestino tenaciter adhærens, qui anteactam tragœdiam excitaverat. *Zacutus Praxis admir. lib. iij. cap. cxxxiij.*

OBSERVATIO XV.

Ventris dolori obnoxiis intestina loco moventur, nec omentum omnia tegit.

Clar. Sylvius in Nosocomio Leydensi fœminam aperuit ex mœrore mortuam, anno 1664. in qua notavit Omentum non omnia intestina, quæ nonnihil loco mota erant, tegebat: Unde colligebat fœminam, dum in vivis fuit, sæpissime torminibus ventris, colicisque doloribus laborasse, &c. *Vide lib. 1. tit. de Melancholia.*

OBSERVATIO XVI.

Colicus dolor ob angustiam intestinorum ex nimia pinguedine. 1. A connexione tenuium intestinorum. 2. Ob intestina invicem conglutinata. 3. 4. A cœci cum colo adhæsione. 5. A tumore fungoso Cœco adnato 6.

§. 1. Quidam sæpius reiterata colica divexabatur: ultimo in eam incidens deliquia patitur, & irritis remediis moritur. Omentum erat mera pinguedo scirrhosa. Pinguedo intestinorum majorem occupabat locum quam ipsamet intestina cum excrementis infarcta. Pancreas erat plane sphacelatum, quod contagio infecit vicinas partes. In vesicula fellis erant quatuor lapilli majores, &c. *Vide lib. 2. tit. de morte repentina.*

§. 2. Uxor N. ingentibus doloribus ventris victa occubuit: Intestina tenuia, protuberantia omnia, arctissime connexa inter se, membranis & pinguedine cooperta reperta sunt. *Vide tit. de ventris Tumore.*

§. 3. Nobilis Patavinus, intestinis à dysenteria conglutinatis, sævissimis coli doloribus excruciatus tanti mali causam ab interitu detexit. *Iohannis Rhodius cent 2. Obser. 78.*

§. 4. Cantharina Sandra, uxoris *Rondeletii* soror, ægrotarat senior jam per multos menses, & tota contabuerat Colicis discruciata doloribus.

Cadaver sectum ut cruciatuum causa certior deprehenderetur, Observavimus intestina multis in locis mutuo connexa, spatio fere duorum digitorum, ex transverso: *Joubertus in vita Rondeletii.*

§. 5. Auriga subito in curru expiravit. Longo tempore conquestus fuerat de abdominis doloribus ad jugulum ascendentibus, &c. Omentum invenimus putridum cum ingenti foetore: Hepar ingentis molis, ut utrumque hypochondrium fere impleverit, duriusculum: In abdomine inter membranas plerasque, hinc inde vesiculæ à flatu excitatæ: cœcum intestinum in sinistro hypochondrio colo adhærebat. *Vide lib. 2. tit. de morte subita.*

§. 6. Ante annos circiter XV. Ancilla Domini Pelissarii, Tribuni plebis Genevensis, boni habitus, vegeta & lepida, incidit in Iliacum dolorem atrocissimum, qui bidui spatio eam necavit. Aperto cadavere inventus Tumor fungosus, pugni magnitudine, cœco intestino adnatus, omnino putris, tanti fœtoris ut ulterius in inquisitione progredi non licuerit: Graviditatis vero suspicio remota,, virginitatis notis præsentibus. *Ex communicatione Magistri Benjamin Noël Chirurgi & cadaverum visitatoris Jurati.*

Observatio XVII.

Ventris dolor, cum murmure & intestinorum agitationibus, à cerasorum & prunorum nucleis in intestino colo retentis.

JOh. Veron, Textor ex gago Coursellle prope Montbelg. annorum circiter XL. dies 25. Julii 1656. Montbelgardi decessit. Is autem à tribus annis nil nisi potulenta & liquida assumere valens, de dolore abdominis continuo querebatur, cujus causam serpentes & alia ibidem conclusa veneficio animalia, communi etiam opinione firmatus dicebat esse: mirandas enim intestinorum agitationes, & circumvolutiones frequentes cum murmure & sibilis sentiebat, imprimis cum vel tenue jusculum sumeret vel biberet. Quæ alvo excernebat aquea utique & velut filtrata erant toto triennio: Antequam cadaver paulo post mortem secaretur, Tumorem durum renitentem in hypogastrio licuit mihi observare.

Aperto abdomine, nuclei cerasorum ex colo intestino rupto, sphaceloso exeunt, ita distento ut instar chartæ duplicatæ duplicatum illud esset: Fartum autem erat, & omnino repletum cerasorum & prunorum nucleis in sese valde compressis, & trium plus minúsve librarum pondus æquantibus, qui alvinæ regionis excrementis, nisi tenuissimis & percolari aptis, meatum prorsus denegabant: Unde proculdubio murmur & sonora fluctuatio in inquietis intestinis marcidis, à descendentibus & resilientibus assumptis, nutritionis vitio, in plurimos flatus etiam convertendis, animalium conclusorum vocis speciem de se dabat. Superdictis nucleis ad quadraginta plumbeos bombardarum portatilium globos, nescio quo consilio deglutitos (nec enim sub cura unquam fuerat mea) invenimus: Numeravimus enim & collegimus 35. fructu pruni sylvestris non multo minores, quosdam æquales (quos omnes ipse vidi, numeravi & tetigi) quinque ad minimum in subjectum stramen delapsis: Ex prunorum nucleis quidam à spaceloso intestino denigrati erant, aliis minime alteratis: Interrogata vidua, inventam mortis causam manifestam ignorans, annon recordaretur quo tempore maritus insignem cerasorum & prunorum copiam comedisset? Triennium inde elapsum esse respondit, An ab illo sputari nucleos vidisset? non vidisse ullos. Sic ex dissectione defuncti, præ macie sceleton fere referentis, apparuit quam male in veneficos & innocentes mortis causa referretur, *J. Nicol. Binningerus Centur. ij. observ.* 20.

Observatio XVIII.

Ventris dolor à deglutitis ferrramentis, &c. intra intestina subsistentibus.

RUdolphus Durt fuit civis Basileensis satis dives in Suburbio Sancti Albani, ubi vidua cum tribus filiis adhuc degit, natura & temperamento melancholicus, habitu macilentus, viribus potens, quem ante quatuor annos mille passus vidi portare aquæductum ligneum nondum terebratum, olim maniacus: Vixit annos 56. Devoravit lignum, corium, ferrum, chalybem, anno ante obitum 50. clavos ferreos equinos: item cultros, ossa, silices, omnis generis insecta, lacertas, bufones. De illis dixit dulcedine palato sapere, de his propter amaritudinem esse ingratos: Porro amphisbænas, serpentes, araneas & quævis obvia quantumvis absurda, venenata & dura, horúmque quædam integra, quædam prius in ore contrita & masticata, Et inde lucrum quæsivit & obtinuit, & ideo notissimus fuit tum civibus tum extraneis. Anno 1669. sub finem Novembris cœpit ægrotare, & atrocissimos

ſimos dolores internos pati: Quatuor ſeptimanis poſt ad ipſum vocatus, reperi Pleuritico ſimillimum, ex ſanguine à faucibus cultro deglutito vulneratis delapſo & putreſcente, cum dolore lateris punctorio, tuſſi, difficili reſpiratione & febri continua: Adjunctus fuit etiam alius dolor æque ſeverus Inteſtini coli, cum tumore molli in inguine dextro, quem credebat herniam eſſe ab onere: Tandem suborta diarrhœa biliosa, qua materiam, ovi vitello non abſimilem copioſe dejecit, viribus proſtratis, poſtquam ſic inordinati & monſtroſi appetitus & malitioſi pœnas lut, 3. Januarii 1670. vitam finivit.

Cum aliquando mecum cœnaret, petiit ut poſt mortem ſuum corpus aperiretur & inſpiceretur: Commonefeci tempore mortis, cum quadam prudentia, annuit ſtatim, & uxori ut hoc permitteret graviter interminatus eſt ſicque omnibus volentibus poſt obitum fuit ſectus: Sectionem adminiſtravit Clar. D. D. *Henricus Glaſerus* Anatom. & Botan. Profeſſor. Statim ab initio pus effluxit, mox interanea abdominis conſpeximus omnia pure obducta delabente ex pectore & agglutinata: Pulmones toti erant putridi, purulenti & fœtidi: In inguine dextro, in principio inteſtini coli, ingens fuit cumulus puris qui illum tumorem elevavit, collectus partim ex eo quod deſcendit, partim quod recens procreatum eſt & immediate à cultro hic infixo & hærente: Hoc enim pure abſconditus erat culter, quem pure diffuſo invenimus: Paulo inferius in ano repertus fuit alter culter cuſpide acutiore & longiore: Docuit nos cadaveris apertio hominem neque Magum fuiſſe, neque ferrum concoqui poſſe. *Iacobus Rothius in Miſcell. curioſis anni* 1672. *obſerv.* 179.

Eadem Obſervatio ſuccinctius conſcripta.

Vir lv. circiter annos natus, macilentus, colore faciei ex fuſco flaveſcente, ante paucos annos maniacus, inde quanquam affectus hic mitior evaſerit, nunquam tamen perfectæ ſanitati reſtitutus, non ſolum cultros dentibus confractos, ſed & araneos, & lacertas, & bufones eadem temeritate maſticavit ac devoravit: Tandem febre continua & cruciatu ventris ac diarrhœa correptus obiit.

In cadavere ejus Baſileæ anno 1670. diſſecto, reperta fuere duo cultri fruſta, quæ juncta integrum perficiebant; alterum quidem in inteſtino cœco, alterum in ano: utrumque tamen integrum minime digeſtum: Tenuia inteſtina, pariter cum craſſis, bile ſaturate flava admodum fœtente ſcatebant, Cœcum præterea pure refertum erat.

Hic non tam mirari ſubit ferrum devoratum & non concoctum eſſe, quam venenata animalia frequenter aliquot annorum ſerie innoxie, aut ſaltem ſine evidenti damno deglutita: Cauſa videtur peculiari fermento ventriculi & viſcerum adſcribenda, orto ex occulta craſi humoris atrabilarii: Notum quippe eſt quam mirabiles formas humor iſte induat. *I. Rudolphus Burkardus ibidem obſerv.* 178. *Eandem habet I. N. Binningerus cent.* 5. *obſ.* 7.

Observatio XIX.

Ileus inflammationem inteſtinorum ut plurimum ſequitur. 1. 9. *Inflammatio circa coli initium præſertim contingit.* 2. 5. *Exemplum.* 3. *Inflammationem inteſtini ejus fiſſura ſequuta.* 4. *Ab inflammatione cum ulceribus inteſtinorum.* 5. *Ad eam ſequitur ſphacelus inteſtinorum & omenti.* 6. 7. 8.

§. 1. Quod ſpectat ad ſanguinis aut ſeri intra inteſtinorum tunicas ſuffuſiones, à quibus phlogoſis, aut tumores dolorifici excitantur, revera ita fieri interdum concedimus, imo αὐτοψίᾳ novimus, exinde verò paſſionem non Colicam ſed Iliacam excitatam fuiſſe obſervavimus: Quippe cum plures ab Ileo defunctos aperuerim, Inteſtini cujuſdam inflammationem, ac ſphacelum fere in omnibus, & morbi & mortis cauſam fuiſſe deprehendi, neque mirum hoc, quoniam in membrana tenera & maxime ſenſili, magna ſolutio continui ſpaſmos & corrugationes dolorificas ita continuas & atroces ciebat, propterea ut inteſtini affecti motus periſtalticus, quo fæces alvi verſus anum protrudantur, inhibeatur ac prorſus invertatur. *Willis Tract. de Anima Brut. part.* 2. *cap.* 15.

§. 2. Inteſtina craſſa tunicas eaſdem ac gracilia obtinent cùmque in Colo fæces recta aſcendant, fibris carnoſis robuſtioribus, quæ contractionis motum fortiorem efficiant, opus eſt: Hinc ſi inflammatio, aut ſphacelus (uti ſæpius novi) circa coli initium contigerit, adeo ut fibræ carnoſæ læſæ contractiones pro fæcibus ſurſum elevandis obire nequeant, illæ verſus Ileon reſtagnantes paſſionem Iliacam incurabilem inducunt: *Idem Pharmaceution. ſect.* 1. *cap.* 2.

§. 3. Mulier quædam dolorem Iliacum pati videbatur cum matricali commixtum, tandem quinquagenaria facta, æſtivo tempore in hunc incidit dolorem, & trium dierum ſpatio

in volvulum desiit affectum, unde in quarta mortua est: huic erat scirrhosus tumor in confinio intestini coli, qui erat repletus ossiculis multum acutis, & veluti intestinum pungentibus atque vellicantibus; quapropter observatione (obstructione) in intestino facta, & inflammatione suborta, flatibus repleta, dolore admodum insigni cum fœcum rejectione correpta interiit. *Hippolitus Boscus de Facultate Anat. Lect. 2. p. 24.*

§. 4. Rusticum novimus. qui cum post longiores torsiones, & ventris diuturnas inflammationes diem obiisset, & demortui incideretur corpus, longior in intestino fissura inventa est; ex qua etiam recentes uvas, quas paulo ante comederat, prorupisse conspeximus. *Benivenius cap. 76. de Abditis.*

§. 5. Anno 1668. Amstelodami vir quadragenarius moritur, hic ab aliquot jam annis, quasi tabe conficeretur, marcebat, & inter dubia vitæ mortisque vota miseram trahebat animam: Tandem febri correptus fuit 14. ante fatalem sibi diem: post x. nihil excrementorum per inferiora dejecit, tertio *faces per os* fœdum in modum ejecit, quas triduo post anima sequebatur: Laborabat is omnium opinione volvulo, & revera is erat morbus, cui peritiores Medici, vel quod æger victus doloribus se convolvat sæpius, vel quod flatus in ventre quasi volvantur, etiam hoc nomen indi non abnuerunt; Nondum mihi hominem, vere miserando hoc morbo extinctum, secandi fuerat oblata occasio: hanc igitur non negligendam ratus, apud propinquos eam mihi impetravi veniam.

Ego inter secandum convolutionem intestinorum nullam, sed ea circa coli principium arctius compressa atque inflammata reperi: & ubi cauta lenique incisione ea aperueram, ulcus inveni, quod transitum ad inferiora fæcibus negabat, & hinc quæ deorsum vergebant, vacua, quæ sursum, excrementis plena; quin ipse ventriculus iis infectus, fœdum visu, grave odoratu spectaculum erat: Post inventam morbi causam, dum causæ causam indago, ecce tibi Pancreas se offert, quod ordinariam longitudinem media sui parte: latitudinem tribus transversis digitis, crassitudinem incredibili modo, pondus xiv. unciis excedebat: pendebat enim uncias xix. cum hominis quinque, equi xi. plerumque pendeat; Omni ex parte plenum erat scirrhosis glandulis, ovum columbinum magnitudine exæquantibus: Hac Pancreatis mole compressum Ileum, primo inflammatum, deinde exulceratum negaverat excrementis transitum. *Th. Kerckringius observ. Anatom. xlij.*

SCHOLIA.

VEnio ad imaginariam, quæ vulgo obtinet, de convolutione Ilei opinionem, quæ si fieret, fieret necessario cum Ilei à mesenterio dilaceratione, ea autem quæ hinc sequeretur in corpore catastrophe, ob sanguinis, per cava ventris ruptis majoribus vasis effusionem, cum à nemine observetur, fit ut dubitem an satis magna attentione scrutatus sit *Riverius* cent, 3. obs. 86. & alii, qui dicunt anatomiam isti convolutioni patrocinari: neque enim detecta est unquam, ut credo, cultro anatomico ista convoluta intestinorum contorsio: Quam opinionem meam, ne temerariam aut injuriosam quispiam credat, audi quomodo *Riverii* errorem excusem: *Aperto, cadavere inventum est intestinum Ileon tribus complicationibus convolutum, & quasi compactum in unam massam, circa finem illius: tota autem illa intestini portio complicata, gangrana affecta erat, cum portione mesenterii sibi adjuncta: Aperto cadavere,* A Chirurgo scil. aliquo, quantùm arbitror, his enim vulgo datur id à Medicis negotii, *Inventum est &c.* non addit, à se vel visum, vel accuratius examinatum: fœtor & cætera satis prohibebant hac curiositate: Ergo *inventum est*, referente puta Chirurgo, obiter hæc inspiciente, *Ileon tribus convolutionibus convolutum & quasi compactum in unam massam circa finem illius*: Compactum in unam massam apparuisse ex inflammatione, gangræna & ulcere facile imaginor, inde Chirurgus, vulgari præjudicio imbutus, hanc convolutionem esse pronuntiavit: Adeo ut nihil hic aliud visum fuisse existimem, quantùm quidem ad convolutionem attinet, quam id quod nos in subjecto nostro, magna pertinacia contra tetros qui astabantur spiritus depugnantes, invenimus: Meministi verò Lector *Riolanum* lib. 2. Anthrop. cap. 16. dicere se dum aperiret Ill. *Thuani* corpus, se in eo Pancreas undique scirrhosum invenisse, quod magnitudine hepar adæquaret; conferatur cum eo hoc nostrum, & quemadmodum videbis hoc illo multo admirabilius, ita fateberis latere sæpenumero in corpore morborum causas, quæ & ipsæ morbi sunt, quas ne suspicari quidem Medicus potest: frequentes autem ab Anatomicis qui eas invenerunt, observationes in lucem datæ id afferent generi humano commodi, ut dum medicamenta ordinaria ad speratam sanitatem parum conferent, Medicus mentem advertat ad hæc, ludibria dicam potius quàm ludos naturæ, quæ dum sic ludit, nobis illudit. *Idem.*

Faces per os tertio die dejecit] *Galenus* xiii. meth. 17. observavit, quamvis causam ignorarit, clysteres per sedem infusos ad jejunum usque intestinum ascendere neutiquam posse: quod tamen ipsum de sanis tantùm, iisque quibus secundum naturam se habet valvula intelligendum, cùm sæpenumerò in dissectionibus à me observatum sit, valvulam Coli laxiorem quibusdam à morbo fuisse, ita ut aqua vel aër inflatus per Colon in Ileo pertransierint: Rarius tamen id contingit, nec nisi p. n. in iis qui Ileo & Colicis doloribus vexantur, quibus interdum clysteres ad ventriculum usque, una cum excrementis, sic ascendunt ut vomitu reddantur: Et in hujusmodi casibus valvulam hanc ruptam, aut male affectam fuisse credibile est, vel muco pituitaque crassa ita oblitam (quod facilius mihi persuaserim) ut cœco ac colo quasi agglutinata aperiri haud quaquam potuerit; Atque hoc est quod idem *Galenus* de symptomatum

matum causis notavit, aliquibus clysteres injecto sic ascendisse ut vomitu rejecti fuerint, non secus ac faeces, quae per lethales volvulos nonnunquam evomuntur. *Spigelius Anatom. lib.* 8. *cap.* 19.

Ioh. Daniel Major historiae Anatomes cap. 3. §. 8. in subjecto virili decollato, Coli valvulam exhibens, flatum per follem in intestinum rectum adegit, ut videret an dicta valvula obstaret, & transitum clysterum ad intestina tenuiora occludi doceret in corpore vivente, Sed liber patebat aurae inflatae per intestina à recto usque ad duodenum transitus.

§. 6. Aperui olim corpora ex Iliaca passione defunctorum in quibus Omentum & Intestina tota Sphacelo tenebantur: Ex his foetor gravissimus vetuit penitius morbi causam indagare. *Fabritius Hildanus lib. de Gangraena cap.* 4.

§. 7. Clericus annos 22. natus horruit & incaluit: Nox implacida, Vomitiones assiduae rerum variarum, deinde velut cineritiae ac nigricantes: Dolor ad totum ventrem implacabilis: hypochondria ἀνεσπασμένα & distenta: neutrum in latus decumbere potuit: febris assidua, jactationes; ferre potuit phlebotomias, nec adjutus est: venter perpetuo siccus non solvebatur: Volvuli magna erat suspicio, 5°. die repente interiit: Vomendi finis non fuit: Incendium intus magnum: Mortuus valde è maligno intumuit.

Aperto cadavere, Colon erat velut *nigrefactum*, Epiploon totum putre, ad regionem Hepatis sanies purulenta: foetebant adeo omnia ut viscera dimovere impossibile fuerit. Audio halitum illi foetentem fuisse. *Ballonius lib. ij. Epidem. & Ephemer. pag.* 193.

§. 8. Novi ebriosum Jureconsultum, qui cum temperamento biliosissimus esset, ideóque bile mota, quam clysterem naturalem vocat Avicenna, bis, ter in dies alvum deponeret; demum ut docet *Hippocr.* aph. 52. sect. 2. cum senescenti adstringeretur, pituita nimirum bilem superante, & aetatis & quotidianae ebrietatis vitio, erat enim sexagenario proximus, nec alvum tensam ulla arte posset deponere, naturae pensum persolvit, intestinis immane quantum tumentibus, adeo ut viderem crassitie brachium adstantis, quod duabus vix capiebam spithamis, superasse.

Dum mortui fieret anatome, statim musculis abdominis & peritonaeo secto, *intestina sponte crepuerunt*, anatomicúmque & viciniores, tanta alvinarum faecum mole obruerunt, ut vestes illorum nemo adstantium internosceret: Itaque omnibus foetorem fugientibus, nihil ulterius observari potuit: Hoc rarum quod Colon inflammatum, & immane quantum tensum; loco suo motum à Medicis judicabatur, adeo enim caetera premebat intestina, ut alvo omnimode suppressa, decimo demum die Ileosus factus fato suo fungeretur.

Cum ad consilium biduo ante mortem vocarer, suasi dari patienti argentum vivum, crebro per corium transitu perpurgatum, quod saepe vidi sine noxa, momento citius, eductis secum obviis faecibus, per intestina transiisse: A cujus usu, ne frigore interanea laederet, statim clysterem ex puro Cretico vino injiciebam, sicque aliquot coli nimia tensione morituros, cum Dei gratia servavi: Sed alius Medicus Chymicus maluit hominem in certa morte relinquere, quam remedium, quod judicabat periculi plenissimum, tentare: *Pilas alii* in hoc casu *aureas*, argenteas, aut etiam, si illae desint, plumbeas praescribunt, sed argentum vivum pilis omnibus expeditius, velocius intestina percurrit perpurgatque. *Henr. ab Heers observ. Medic. ij.*

SCHOLIA.

F*Ebris assidua, ferre potuit phlebotomias*] Indicia phlegmones intesticorum: Sic notat *Riolanus* phlegmonem & gangraenosin in parte aliqua Ilei produxisse volvulum. Imo solam Clariss. *Guido Patinus*, facultatis Medicae Parisiensis Decanus, inflammatoriam dispositionem Ilei causam agnoscit: *Platerus* quoque hanc Convolvuli magis frequentem causam adstruit, in quo tumor extrinsecus cum vestigio aliquo lividitatis, quod observavit, deprehenditur: Hujus inflammationis causa est, *ait*, sanguis venarum mesaraicarum, extra venas in intestinorum substantiam effusus, ob copiam vel tenuitatem eo defluens, frequentius ob dolorem insignem, qui praecessit, eo impulsus, aut ab alia intestinorum laesione concitatus: Praeter jam dictam, (*addit idem*) phlogosis ulia, seu fervor illis non infrequenter accidit, maxime tenuioribus, unde Iliacus quoque dolor, potius quam Colicus (licet eum etiam sic communiter appellent) saevus diúque durans, gravia quoque inferens symptomata, oritur; quandoque nimirum (sicut longa observatione cognovimus, signísque certis deprehenditur) bilis, non in intestinis retenta, (sicuti in illorum obstructionibus) sed in intestinorum substantiam se inserens, atque illa amplo saepe spatio imbuens inficiénsque, vellicat, rodit, urítque: Sicut in ventriculo ardores illos diuturnos simili modo interdum evenire, atque ex macula lutea post mortem sectione facta evenire, atque ex macula lutea post mortem sectione facta inventa nos deprehendimus; Et hoc idem in intestinis accidere eadem experientia cognovimus: Quae & causa est cum hoc fit, quod haerente illic bile diutius, vel continuo de novo affluente, dolores adeo pertinaces, diuturni, & qui, licet mitigentur, mox tamen redeant, accidant. *Praxeos lib.* 2. *cap.* 13. *de ventris dolore.*

Nigrefactum] Binas hujus mali causas observavit in demortuorum sectione *Franc. de le Boe Sylvius*, alteram quidem intestini Gangraenam, ipsámque constantem Intestini corrupti corrugationem & coarctationem tantam, ut faecibus transitus deorsum omnis denegaretur, quin eaedem ad regressum sursum,

sursum, adeóque per vomitum egressum miserandum cogerentur.

Colon nigrefactum] Subjectum, sive pars affecta, plerunque sunt intestina tenuia, ex quibus tamen præcipue hoc in morbo intestinum Ileon laborat ac patitur: Interdum tamen & Colon subjectum esse posse, ostendit author Definitionum *Galeno* adscript. *Volvulus est inflammatio intestinorum, quæ neque flatus, neque excrementa pertransire sinit, quin tormina valida doloresque excessivos excitet.* Colon autem in censu intestinorum habendum esse adeo certum est, ut *Hippocrates* ἔντερον simpliciter id vocet 6. Epid. 4. 3. Huic etiam accidere inflammationem expressim docent quæ habet lib. de Affect. text. 22. *Volvulus fit quando consertum stercus comburitur, Et intestinum quippe hic consertis inobduratis inflammatur.*

Intestina sponte crepuerunt] Exemplum lugubre habui anno 1662. in Viro Reverendo D. Jac. Puri, Pastore Ecclesiæ Neocomensis in Helvetia: Omphalocele ante aliquot annos laborabat, ac remedium à me morbo quærit: negavi quicquam in malo inveterato tentandum, palliativæ curæ tantum locum esse & prophylaxi, ne affectus ulterius serperet: Paucis post diebus Agyrta quidam Occitanus, nomine Chaumeras, se obtulit, integram salutem pollicitus; Fidem adhibet Pastor, eóque lubentius, quod in solarum Herniarum curationem incumbens, nullique alii Chirurgiæ addictus, in ea numeris omnibus absolutum crederet: Parat ille cavum ex ferro albo instrumentum, instar scutellæ, quod vix dolenti loco admodum, phlegmonem in eo accersit, Vocatus postridie, sublividum quid sub cute animadverto, ac gangrænæ initia adstantibus prænuntio, desperatæque salutis esse ægrum: Paucis post horis dum locum ungue scalpit Chirurgus, aperitur cutis, hiátque tenue intestinum, ex quo protinus affatim chylus exilit: Chirurgus, cui in parato erat acus filo transfixa, suere satagit, sed putre intestinum suturam non admittens, utrumque illius extremum filo constringit: Mors quarto post die consequitur, etsi vir integer & robustissimus de unione extremorum non desperaret.

Pilas alii aureas, &c.] Quidam ex regulo antimonii conflatas exhibent, quibus præter pondus inest quoque vis laxans: Sed cavendum ne jam deglutito globulo aureo, eóque non secedente, accedat exhibitio hydrargyri, hoc enim ab auro detinetur, ita ut neutrum permeet: quod contigit anno 1670. Pharmacopæo Genevensi D. Du Puis, cui Ileo laboranti, cum exhibitus esset sine successu aureus globulus, ad Mercurium quoque deventum, ita ut utrumque restitaret, magno imminente ab hydrargyro periculo: Tandem insufflato in anum Tabaci fumo, magna vis fæcum elicita, paulóque post & hydrargyrum & aurum prodiere.

§. 9. Clariss. *Guido Patinus* inflammatoriam dispositionem Ilei intestini semper hunc producere morbum censet, adeóque plurimos evadere per Venæ sectionem, fotus tepidos, semicupium ex aqua tepida & enemata emollientia: Idem ante annos triginta in auriga cujusdam Archiepiscopi, ex volvulo demortuo, totum hoc intestinum corruptum, nigrum & gangræna conspersum fuisse literis mihi indicavit. *Blasius in Veslingii Anatom. c. 3. p. m. 46.*

Observatio XX.

Ileus à mutuo intestinorum subingressu, seu Intussusceptione.

§. 1. ANimadverti intestinorum tenuium mutuum ingressum spatio ampliore quam sit digiti longitudo, præsertim in nonnullis quos dolor Iliacus enecaverat. *Columbus lib. 5. Anatom.*

§. 2. Aliquando intestinum in cavitatem intestini descendit, unde obstructio fæcis & corruptio illius cum morte oritur, sicut in sectione Anatomica observavi, Juvenis enim quidam hoc morbo affectus sine ullo hydrargyri juvamine mortuus est: quod cum permeare non potuisset, prope obstructionem à me inventum fuit. *Dom. Panarolus Pentec. 1. observ. ultima.*

§. 3. Altera hujus mali causa post mortem à me deprehensa fuit, Intestini tenuis parte quavis coarctati ingressus in partem proximam, sed flatu solito magis expansam: Unde alvinis fœcibus transitus omnis ad alvum præcludebatur, consequente mox earundem regressu & ascensu ad ventriculum, cum miserabili ipsarum evomitione.

SCHOLIA.

JUdicavi modo dicto illum contigisse intestini tenuis in partem proximam ingressum, Et quidem nunc partis superioris in proximam inferiorem, nunc inferioris in superiorem, quoniam observaveram sæpius 1. Intestinum tenue variis in locis flatu distentum, atque in partibus proximis, tam superioribus quam inferioribus, ad notabilem longitudinem arctissime contractum. 2. Ægros eosdem torminibus pressos corpus suum mire agitasse ac non raro subito inflexisse: Ista vero inflexione sæpius repetita contingere potuit ut subinde ob relaxatum in alterutro extremo intestinum, ulterius pressus flatus locum concederet opposito Intestini adhuc coarctati extremo sese in satis sufficienter expansi intestini cavitatem insinuandi, succedente mox ejusdem intestini à propulso flatu liberati coarctatione satis violenta circa partem proximam insinuatam: Quoties autem pars intestini inferioris subit superiorem, toties aut sponte per assumpta alimenta, aut arte per pilulas plumbeas, aureasve deglutitas, curationis spes superest: Non item, quando pars intestini superior ingreditur inferiorem, quoniam sensim ulterius pergit pars conclusa, unde augetur magis magisque angustia, omnisque præcluditur contentis descensus, quocirca necessario certóque inde venit expectanda mors. *Franciscus de le Boë Sylvius Pract. l. 1. c. 15.*

§. 4. Dissecui quandam volvulo denatam, cujus superior intestini pars in inferiorem inserebatur. *Plempius fundam. Medicinæ cap. de mesenterio.*

§. 5. Intestini

§. 5. Intestini tenuis coarctati parti cujusvis ingressus in partem proximam, contingit, juxta *Franc. Sylvium* Praxeos p. 183. quod intestinum tenue variis in locis flatibus distentum, atque in partibus proximis, tam superioribus quam inferioribus, ad notabilem longitudinem arctissime contractum sit: Quod vidi in Nosocomio Leydensi in cadavere viri, ut & in fœmina xl. annorum ab eodem dissecta: unde si ad dolorem levandum, vel aliam ob causam, abdomen prorsus vel comprimatur, vel antrorsum inflectatur, facillime hic ingressus continget, idque vel partis inferioris in superiorem, vel superioris in inferiorem, Inflammatio autem contingit ob sanguinis in intestina effusionem, præsertim acrioris &c. Sic vidi vascula sanguinea ita tumescentia à sanguine in iis hærente, ut supra tenuium intestinorum tunicam distenta egregie observarentur in dissectione illius fœminæ: Inflammationis vero illius causam fuisse judicabantur carbones suppositi, quatenus immediate supra eum locum, trium scilicet digitorum transversorum spatio sub umbilico, in cute abdomininis observatæ fuerant quamplurimæ maculæ nigricantes: Quod autem à carbonibus suppositis ortum censebatur, ratio hæc est, quatenus è numero mendicarum erat, quæ hyeme semper multum ignis secum circumferunt, atque supponunt, moxque iterum auferunt, partésque omnes corporis aëri frigido exponunt: unde puto primò à nimio calore humiditatem sanguinis affluentis in tam exiguis vasculis aliquomodo dissipari, sic minus fluxilem reddi: Secundò à subito frigore stagnari atque incrassari: vascula quoque ab intenso illo igne aliquomodo corrugari posse credo. *Ioh. Von de Flammerdinge Disputat. de Iliaco dolore.*

§. 6. Interdum revolvitur intestinum instar digiti cheirotecæ reduplicati, quod omnino obstruit viam intestini, inde vomitus intestinorum per partes superiores: Reduplicationem hanc omnino fictitiam dicit nominatus *Patinus*, quam nunquam videre potuit; At bis térve eam in caveribus dissectis cum Clariss. Joh. Walæo videre contigit: *Blasius comm. in cap. 3. Anat. Vestingii cap. 3. p. 46.*

§. 7. Sub ipsa præteriti nuper anni 1676. auspicia, mulierem ex pago Vallis Leporinæ, Faito, advenam, cui eadem exitus ex hac vita quæ adventus in hanc urbem (Schafusam) hora contingerat, in Xenodochio nostro dissecuimus, diros ante obitum ventris cruciatus, cordis anxietates, *dejectiones cruentas*, tandemque *vomitus* perpessam.

Patefacto abdomine Ileon alicubi plane constrictum, ac velut injecto laqueo strangulatum vidimus: Nimirum ejus portio, quatuor transversos digitos longa, plurimum contracta & angustata, intra proxime superioris cavitatem abscondita prorsus latebat, hacque sua φύσῃ verum ejusmodi *intro-susceptionem*, qualis à Clar. *de le Boë Sylvio Ideæ Prax. Med. lib.* 1. *cap.* 15. describitur repræsentare visa est. Intus vero non Intestina duntaxat, imprimis Ileon, sed & ventriculus multis quasi stigmatis inflammatus erat.

§. 8. Post inde ac nuperius dissecui Puellam octennem, cujus Ileon tres-ejusmodi Introsusceptiones distinctis intervallis spectandas exhibuit, una cum lumbricis alicubi velut conglomeratis, & mucagine intus contenta valde biliosa & crocea, interiora quoque ventriculi incrustante: Unde judicatu omnino proclive fuit Puellam sine torminibus, & præcordiorum anxietate vitam non finivisse; quod & assertione eorum qui curam ægræ habuerunt confirmatum. *Ioh. Conradus Peyer Tractatu de Glandulis intestinorum.*

SCHOLIA.

DE Ileo plane constat horrendam eam & commiseratione vere dictam affectionem, à vehementi spirituum animalium, fibras splanchnicas incolentium, excandescentia oriri: ob quam illi contenta Intestinorum deorsum pellere non valentes, eadem magno cum impetu & via præpostera sursum projiciunt: Quemadmodum autem remoræ descensu contenta prohibentes variæ esse possunt, ita non prorsus alienum à ratione esse arbitror asserere, Serum in plexibus glandulosis aliquando, crasi ejus vitiata, indolem austeram, stypticam, atque tincturæ gallarum æmulam sortiri, proinde ut manipulus circularium intestini fibrarum, ejusmodi tinctura imbutus, facta pertinaci constrictione, neque excrementitiæ ciborum parti, neque flatibus transitum largiatur, Unde his in molem illic aggestis, ac perpetuo stimulo ad excretionem stimulantibus, fæcum ciborúmque excretio per superiora, extremo naturæ conatu tentatur; Sæpe tamen in Ilei constrictione minus arcta nec diuturna, exhibitis quatuor pluribúsve globulis ex Electro metall. antihectico Poterii, (quos Clar. D. D. Screta in opere de Febre castrensi commendat) sanatio mature instituta feliciter succedit, in quantum insigni eorum penetrandi vi transitus via patentior redditur: Ubi vero eadem intestini constrictio pertinax valde, aut inveterata fuerit, proinde ut spiritibus animalibus cum sanguine arterioso tumultuose exardescentibus, inflammatio, febris, ac tandem gangræna oboriatur, spes salutis inde admodum in arcto relinquitur. *Idem. Peyer.*

Ventriculus multis quasi stigmatis &c.] Proinde ut hinc promptum fuerit Tincturam aliquam acerrimam,

timam intestini fibras in pertinaces corrugationes adigentem, atque tandem maculas inurentem, concipere. *Idem.*

Introsusceptionem] Torminum genesin atque Introsusceptionis conceptionem, anni superioris æstate *Rana* jucundo admodum & utili experimento oculis nostris exhibuerunt: Etenim intestina vivente amphibio lacessita diversis in locis pertinacissime mox se constringebant, contentis violenter sursum deorsumque (qua data porta) protrusis atque hinc inde in cumulos quasi congestis: unde quædam intestini portiones valde impletæ ac turgidæ, quædam prorsus inanes & arctissime clausæ perstiterunt, donec soluta fibrarum structura, meatus liberior redderetur: Intestinis autem hinc inde se constringentibus, & sive chylum sive fæces sursum deorsumve projicientibus, factum ut illæ alicubi in molem adgestæ, parietes intestini plus debito ampliarent; quod in sacci morem dilatatum, inter se recipit constrictam inferioris intestini portionem, eamque sinu suo absconditam aliquam diu detinuit, donec fibris se denuo exporrigentibus, intestinum è latibulo alterius, velut è domuncula cochlea, in apricum pristinamque sedem rediret. *Idem.*

§. 9. Saltatoribus, mimis, aliquando tenuia intestina intorquentur: Filiolus Dom. Petrei, Medici celeberrimi, volvulo interiit, In dissecto Ileum ita replicatum inveni, ut si chirothecæ digitus contraheretur. *Ioh. Riolanus Pract. p. m. 156.*

§. 10. Quam rarum sit Ductuum dari intussusceptionem, nulli non cadavera hominum curiosius dissecanti notum: In cystico bilario se eam invenisse in observatis tradit *Ioh. à Mekeren*: In infante non uno, postquam Iliaci interierint, me eam in Ileo intestino observasse scias velim; imo etiam in puero 14. annorum eam notare licuit, & quidem duplicem, si uno loco pars intestini inferior se inseruerit in superiorem, altero pars superior in inferiorem, *G. Blasius Observ. Med. p. 3. obs. 3.*

§. 11. Intestina, lumbricorum instar varie se moventia, intussusceptionem quandam incurrunt, imprimis ubi dolore atroci afficiuntur, & hoc modo excrementis transitus ad anum denegatur, hinc Ileos; Mediis ordinariis nihil efficientibus, cucurbitula magna sine scarificatione sæpius parti dolenti apponi potest, atque iterum auferri: Annon etiam præstaret facta dissectione musculorum & peritonæi, digitis susceptum intestinum extrahere quam certæ morti ægrum committere? *Paulus Barbette Anatom. Pract. lib. 4. cap. 1.*

SCHOLIA.

A*N non præstaret &c.*) Illustr. Baronissa à Lanti, prope Castilionem ad Sequanam in Burgundiæ Ducatu, Iliaco affectu laborans pro deplorata habebatur: Offert se juvenis Chirurgus, diu castra secutus, qui salutem certam pollicetur, modo Nob. ægra sectioni in abdomine faciendæ se submittat; Concessam aggreditur Chirurgus, multisque eductis & evolutis intestinis, antequam convolutio & contortuplicatio appareret, eam nactus explicat, & nodos dissolvit, postmodum sedi restituit: Hinc gastroraphia facta, vulnus felicissimo successu consolidavit, integræque valetudini Nobilem restituit: Quæ sospitali suo stipendium annuum constituit, cujus usura per triennium tantum frui licuit, supervixit enim Matrona. *Ex communicatione Viri Reverendi Dom. Pinault, Pastoris Ecclesiæ Genevensis, qui cum dicta Baronissa familiaritate junctus fuit.*

§. 12. Theodori Roulen puerum aliquoties invisi, qui dolore fixo & continuo sub regione Hepatis per annos aliquot laboraverat, Eo tandem ex gravissima Iliaca passione mortuo, vocatus sum ut causam præcedentis doloris inquirerem.

Aperto corpore, inveni intestinum Cœcum contractum, in intestinum Ileum se insinuasse, idque opplevisse, *adeo ut nihil ex superioribus intestinis* ad Colon permeare posset, inde Iliaca: Denique fisso Ileo, & *exempto Cæco, id ubique inflammatum & tumens* inveni: Præterea scirrhus exulceratus, aut potius cancer exulceratus in ipsius Cœci intestini fundo conspiciebatur.

§. 13. Diversæ constituuntur causæ Iliacæ passionis: Præcipua autem est Ilei constrictio & coarctatio: Itaque hujus rei indagandæ causa diversa cadavera inspexi; & quamvis ut plurimum fœtor adeo teter erat, ut vix possent exquisite omnia considerari, id tamen in omnibus hactenus observavi, principium & originem hujus morbi fuisse circa intestinum Cœcum: h. e. sacculum, qui in fine Ilei & coli principio conspicitur. Quare existimo valvulam (quum Clar. *Bauhinus* in initio coli invenit) primum ex intestini Cœci inflammatione adeo contrahi & constringi, ut plane nihil excrementorum permeare possit, sicque accrescere inflammationem, ut tandem totum intestinum Ileum, imo & circumjacentes partes gangræna & sphacelo corripiantur: ut observavi in omnibus quos præter prædictum puerum hactenus dissecui. *Fabritius Hildanus centur. 1. observat. lxi.*

SCHOLIA.

A*Deo ut nihil ex superioribus intestinis &c.*] Vulgatam sententiam, Ileon oriri à magna intestinorum obstructione vel coarctatione (tanquam proxima causa & immediata) ob quam eorum occlusa via, nihil infra permeare possit, Impugnat *Sennertus* hac ratione; Quod si intestina tenuia plane occlusa & coarctata essent (etenim in intestinis tenuibus ut plurimum Ilei causa consistit) reddi ratio non posset quomodo fæces & stercora, quæ in crassis congeruntur, illuc impelli

impelli possent & vomitu excludi, Nec. item quomodo clysteres & glandes vomitu expellerentur si intestinorum via plane præclusa esset: Nota est historia à *Matthæo de Gradi* citata de puella, quæ Ileo laborans, cum omnimoda alvi adstrictione, fæces primo, hinc clysteres injectos, vomitu rejecit: Imo triduo post inditum longum suppositorium per intestina brevissimo tempore ad os irrepsit: atque etiam similiter secundum, quanquam filo femori alligatum, Et tertium quatuor filis fortibus constrictum. Et nos anno 1666. vidimus quendam Coriarium, nomine Lessire, annorum 40. virum robustissimum, cui Iliaca passio contigit ab inflammatione tenuium intestinorum, (quam pepe rat bilis commota, quod in carceres paucis ante diebus conjectus fuisset) tertio affectus die clysteres duos, ex decocto herbarum virentium paratos, & pridie injectos, vomitu exclusisse; morbi tamen vehementiam, incomparabili tolerantia & animi robore sustinuisse, postridie morte succedente quæ morbi fuit quarta. Ex quibus liquet in Ileo viam intestinorum non semper ita occlusam esse, ut vulgò statuitur, sed aliam causam subesse, quam innuit *Galenus* 2. de sympt. causis cap. 3. ut mirum sit Practicorum aciem subterfugisse, motum scil. facultatis expultricis intestinorum inversum & præposterum, cum quæ per inferiora dejici debent, ad ventriculum repunt ac vomitu pelluntur: Intestinis scil. motus inest naturalis, quo chylus & fæces ad inferiora sensim pelluntur, peristalticus dictus, qui per fibras orbiculares & transversas intestina contrahentes peragitur, similis lumbricorum motui, qui partes corporis successive movent: Pervertitur autem aliquando motus hic à causis p. n. ut intestinorum fibræ, quæ à superioribus motum debent ordiri versus inferiora, præpostere ad superiora contrahantur, ita ut quæ in intestinorum cavitate continentur, non ad alvum sed ventriculum tendant, unde emergit affectio Iliaca: Non absimile quid in vomitu evenit, Cum œsophagi fibræ à supernis versus ventriculum se contrahunt, deglutitio fit: cum inverso hoc ordine à parte inferiore ad superiorem motum inchoant, vomitus contingit: Læditur autem motus hic peristalticus naturalis, expultrice intestinorum vehementer lacessita, ubi contenta p. n. ad alvum inferiorem trudere nequit, tunc motu præpostero superiora affectat: Irritantes autem causæ plures sunt, quarum frequentiores & præcipuę ad obstructionem seu angustiam referuntur: Hujus causæ cognitio non parvi ad curationem momenti est, cùm laxatis fibris (quod observavit de *Gradibus* in puella memorata, quam curavit jusculis pinguibus, quæ virtutem attracticem laxant, exhibitis) motus hic remittat, per adstringentia & roborantia augeatur.

§. 14. Puer triennis, qui 25. dies decubuerat, ac ex lumbricis ægrotasse putabatur, dissectus fuit: Huic intestina cuncta flatu turgida & lucida, unam tenuis intestini partem intra se contractam ac convolutam, quasi in se infarctam, ut duritiem quandam, tanquam tumoris speciem repræsentaret, vidimus: nam quod sesquipollicem longitudine æquabat dum involutum esset, id leniter evolutum, duos fere palmos implebat. *H. Smetius miscellan. lib. 10. pag. 579.*

§. 15. Puella 10. circiter annorum febre, tussi convulsiva aliisque affectibus afflicta, (*vide lib. 4. tit. de Febr.*) & enecata, à me dissecta fuit: Ejus ventrem inferiorem aperiens, Intestina tenuia pluribus in locis mutuo involvebantur: nempe partis unius superficies convexa in alterius concavam, tanquam in vaginam fuit intrusa & alte recondita; Quod quidem à viscerum motibus convulsivis omnino contigisse arbitror: Dum enim ob spasmum vehementem, ab origine nervosa excitatum, fibræ oppositæ simul convulsæ, idem intestinum una in motus contrarios agerent, facile evenit ut intestini Ilei pars una sursum lata alterius deorsum raptæ cavitatem incurreret. *Thom. Willis Pathol. cerebri cap. 8.*

Observatio XXI.

Ileus ab implexis, involutis, intortis intestinis. 1. A connexis & convolutis instar funis. 2. Ab Ileo contortuplicato. 3. Ab Ileo tribus complicationibus complicato. 4. Ab Ileo diversis in locis convoluto. 6. Ab Ileo tribus nodis constricto. 7. Ab ejusdem constricteone. 8.

§. 1. PUer XVII. annos natus, hydropicus, cum 14. dierum spatio excrementa alvi per os evomeret, nec per secessum quicquam egereret, exspiravit: In hoc cum post mortem rugitus ventris, & illius quædam palpitatio sentiretur, eoque nomine de sepeliendo ambigeretur, accersitus, cum ventrem aperirem, flatus tandem erumpebant: Verum intestina tantopere distenta erant, ut femoris crassitiem certis in locis adæquare viderentur, atque ex compressione disrumperentur, stercusque magno cum impetu profunderetur: Aliis verò locis adeo convoluta, intorta & implexa, ut nulla illic nec excrementis nec flatibus deorsum pateret via: Sed & vermibus vivis, oblongis, quamplurimis repleta erant, qui rursum aliis minoribus referti, inæquales illos motus effecerant. Præter hæc Hepar corruptum, arenulis, lapidibus infarctum, Lienem imminutum, Pulmones vitiatos costisque affixos ostendebat, *Platerus observat. lib. 3. p. 657.*

§. 2. Intestina aliquando aliquomodo connectuntur, ut observavi, tanquam in fune madefacto, qui postmodum convolvitur: Et in hoc casu mirum in modum pila tum plumbea, tum argenti vivi potio prodest. *D. Panarolus Pentec. 1. observ. ult.*

§. 3. Per Iliacam passionem εἰλεῖϑαι convolvi videntur intestina, Testisque mihi fuit D. *Tilemannus*, se vidisse aliquando in sectione anatomica ab Ileo mortui, Intestinum *Ileum contortuplicatum*, uti pannus à lotricibus convolutus. *Dietericus Iatrei pag.* 40.

§. 4. Die 29. Januarii 1644. D. Patris laborare cœpit colico dolore vehementi ex intenso frigore concepto: vocatus Pharmacopæus injecit statim clysterem emollientem, carminantem & laxantem, quo fæces multas excrevit: dolore perseverante iteratus fuit idem clyster, adjectis oleis carminantibus, quem non rejecit, Dolore adhuc sæviente, tertius postmodum injectus est; quem etiam retinuit: plurimis immissis suppositoriis, clysterum portionem excrevit sine ulla materia fæculenta: Die 2. morbi vocatus, præscribo fotum emollientem & anodynum toti ventri admovendum, & clysterem ex fotus decocto paratum, quem etiam diu retinuit, & exiguam illius portionem rejecit sine ulla materia: Nullus dolor aderat, neque ulla febris, vomitus autem per intervalla infestabat: Hinc conjicere licuit ægrum Iliaca affectione laborare, sed à qua causa fieret, valde dubitatum est in consultationibus pro tanto affectu convocatis: Inflammationem enim testari videbatur febris, quæ tertio die supervenit, sitis & linguæ ariditas: Sed quomodo inflammatio intestinorum adesse posset citra dolorem concipere non poteram: Videbatur potius fieri à fæcibus induratis, vel contorsione alicujus intestini: Multa remedia usurpata fuere, venæ sectio ter repetita, bis in brachio & semel in pede: julepi refrigerantes exhibiti, clysteres ex decocto intestinorum vervecis omni hora injecti, fotus emolliens continuo admotus toti ventri: usque ad septimum diem vomitus perseveravit, quo juscula & potulenta excernebat cum materia biliosa, pituitosa & stercorosa, nihil vero per alvum effluebat: circa finem septimæ diei alvus fluere cœpit, & fæces multas excrevit per intervalla, cessante prorsus vomitu: alvi fluxus continuavit per quinque dies, manente tamen febre & virium imbecillitate, liquida in fine dejiciebat, qualia ante vomere consueverat: die 13. morbi gravibus inquietudinibus affectus est, cum virium languore, quibus sensim deficientibus è medio sublatus est.

Aperto cadavere, inventum est intestinum Ileon *tribus complicationibus convolutum* & quasi compactum in unam massam circa finem illius: Tota autem illa intestini portio complicata, gangræna affecta erat, cum portione mesenterii sibi adjuncta: Intestina reliqua amplissima apparebant, ut brachii magnitudinem æquarent: Præterea intestinum gangræna affectum, perforatum erat supra complicationem: existimo à pondere materiæ contentæ in superioribus intestinis fuisse disruptum, postquam sphacelo affectum est: Per illud foramen tota excrementorum illuvies in abdomen effluxerat, & mora sua partem ani interiorem corruperat, in qua etiam foramen aliud apparuit, per quod excrementa effluebant per alvum, & *obstructionis intestinorum apertionem* mentiebantur: *Unde patet alvi fluxum Ileo supervenientem posse interdum Medico imponere. Lazarus Riverius centur. 3. observat. 26.*

SCHOLIA.

O*Bstructionis intestinorum apertionem*] Ilei characteristica sunt, vomitus & alvi adstrictio: Animadvertendum tamen quod si nihil per alvum dejiciatur, id contingere ubi affecta sunt crassiora intestina, quia tunc excrementis citius & validius via præcluditur quam si tenuia, cum infra locum affectum subsideant fæces, quæ sponte aut arte educi possunt: Nihil ergo per inferiora dejici in Ileo, intelligendum de excrementis quæ locum superiorem, ubi inest angustia, occupant.

§. 5. Secui puellam quadrimam verminosam, quæ post Epilepsiam Ileosa facta, per os & vermes & alvina excrementa deposuit: Quærens causam, tandem in fine Ilei, quinque intestini complicationes inveni maximas, ita ut ad longitudinem mei digiti, in qualibet complicationum Ileum convolutum invenirem: quodque pessimum erat, hic inferne sursum repebat, alibi superne deorsum implicabatur: atque ita supernam ac infernam medicationem eluserat: Hujus sine dubio, putri vapori, atque à vermibus elevato, originem suam debebat: *H. ab Heers observ.* 24.

§. 6. Pauperrimus quidam Walo morbo hoc: miserere mei dicto, summo cum dolore periit: Aperto cadavere, septem diversis in locis intestinum Ileon vidimus ita convolutum, ut cibis, potui, fæcibus omnem necesse fuerit denegari transitum. *P. Barbette Praxeos lib. 4. cap. 7.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

I*Ntestinum Ileum ita convolutum ut cibis & fæcibus negaretur transitus*] An hæc convolutio possibilis vide supra ad observat. ex *Kerckringio* : In tenuibus autem intestinis excrementis transitus præcluditur, ob meatum illum angustiorem, maxime quo se in fine, juxta renem dextrum, in crasso intestino aperit : Si præsertim accedat nativa illius meatus angustia, vel adscititia ætate, calidiorum continuo usu, unde intestina aridiora fiunt & contrahuntur, aliisve causis.

§. 7. Catharinæ N. supervenerunt vomitus, qui cum fœtore nonnullas fæces intestinales explodebant : In Ileo tres nodi, singuli dimidii digiti longitudinem æquantes ; exhibebantur, qui erant duplicaturà intestini in se retracti &c. *Vide tit. de Hypochondr. dolore.*

§. 8. Ilei quædam species est, quando Ileon, ut aspexi, ita arctatur quasi farcimen; (quod vulgo lucanica dicitur) cum inter unam & alteram lucanicam circumducitur filus : Hoc ad unguem inveni : Intestinum enim tam strictum erat ut non secus quam filo vinctum coerceretur ; Humor enim biliosus ob acrimoniam morbum hunc pepererat. *Panarolus Pentecoste 1. observat. ult.*

Observatio XXII.

Ileus à compressione Iejuni intestini in hypochondrio dextro.

JEjunum intestinum sæpe comprimitur, id quod primum ad longitudinem quatuor digitorum transversorum latitudinem sub costis spuriis in hypochondrio dextro compressum vidi Tiguri cum Dom. Parente anno 1667. in Josia Binaschedlero de Hottingen. *Ioh. Henric. Lavaterus Thesium Inaugur. V.*

SCHOLIA.

ENτερομεσοκηλῆς differentias quatuor potissimum agnosco, 1. à subjecto, 2. à morbo, 3. ab efficientibus 4. ab accidentibus peto : A subjecto aliam intestinorum tenuium, aliam crassiorum statuo : Tenuiora chylum perficientia, quia mobilia, duodeno excepto, facile comprimuntur : Duodenum rarius, & nonnisi à vulneribus abdomini inflictis, Jejunum sæpe, Ilium sæpius, & indifferenter in partibus abdominis omnibus, superioribus, inferioribus & lateralibus, ob circumvolutionem, longitudinem ac commotionem variam : Crassa, fæces colligentia, quia immobilia difficile constringuntur : Cœcum in latere, in quo situm est, dextro, idque potius in infantibus quam in junioribus, in quibus jam in processum vermicularem, longitudine vix quatuor digitorum transversorum latitudinem : Colon, in partibus abdominis variis, ob situm illius, Rectum quoque, non tamen à peritonæo, ut cætera, tam ob ejus situm rectum quam connexionem cum partibus adjacentibus firmam, sed à phlegmone ut plurimum comprimitur : Quæ intestini recti compressio, vel est totalis, qua totum à relaxatione ani musculorum levatorum, à tuberositate ischii oriundorum, intestinum prolapsum premitur : vel partialis, qua tunica tantum interna, à muci depravati, vel humoris alterius corrupti copia propulsa comprimitur, phlegmonem gangræna subsequente, quam tunicam internam sphacelatam, cum salute ægri, vidi abscissam Lugduni anno 1669. A morbo ἐντερομεσοκήλη alia simplex, qua intestina sola implicantur, alia composita : sic *frequenter* omentum, rarius mesenterium, quod vidit *Sala*, teste *Bartholino* cent.2. hist.95. Ligamentum uteri latum, quoad extremum, reperit D. *Bessier* Chirurgus Parisiensis ? Ab efficientibus ἐντερομεσοκήλη alia est à causa externa fortuita ; alia ab interna antedente : Ab accidentibus varie distribuitur, 1°. à quantitate, est parva, mediocris, magna 2. à figura, alia est æqualis : 3°. loco, alia umbilici, alia inguinis &c. *Idem ibidem.*

Observatio XXIII.

Ileus à Cæco Intestino obstructo & coangustato à devorato cydoniato.

SEptennis puella Diarrhœa correpta, quum per dies complures subalbidam ac putrem solidamque materiam indolenter alvo redderet, diuturnitatis fluoris ejusmodi pertæsa, ejus avia consilium de cohibendo cum aliis mulierculis cœpit : In eam rem cydoniato larga manu exhibito, sic est ejus usu alvus repressa, ut eo die & sequenti nocte *nil omnino reddiderit*; sed excitatis *sævissimis ventris doloribus* & torsionibus, usque eo intumuerit, ut hydropica derepente evasisse putaretur : Accitus Medicus, quid rei esset suspicatus, clysmatis primum lenibus, deinde etiam acrioribus identidem injectis, hærentem alvo materiam noxiam foras evocare; fotu dolores lenire tentat, sed id frustra : invalescentibus quippe doloribus immanibus, cum crebris animi deliquiis, *tandem liquidioris stercoris* vomitione intra biduum miserabiliter extincta est.

Aperto corpore, *Cæcum intestinum coangustatum* constrictumque, adeo obhærescente, &

 interiorem

interioremque ductum obturante cydoniato, deprehensum est, ut illac nullo modo prorsus quicquam posset pervadere: unde accidit ut acris illa & corrupta materia meatu prohibita, objectaque mora restagnans, inusitatam sibi viam in abdominis spatium patefecerit, paulo supra obstructum locum peroso perforatoque intestino, quo velut emissario & cuniculo acto excidens, abdominis totam capacitatem repleverat: Hinc acerbissimi dolorum morsus, hinc distensio, hinc animi defectiones, obortoque fœdo vomitu crudelissima mors brevi consequuta: Hæc historia ad eos valebit, qui redundantem nocentemque humorem, undecunque is profluat, intempestive sistere atque coercere properant, maximo ægrotantium malo. *Fernelius Pathologiæ lib. 5. cap. 9.*

SCHOLIA.

Coecum intestinum coangustatum.] Cœci intestini usus hactenus obscurus: *Jessenius à Jessen* ingenue se illius usum ignorare fatetur: *Hofmannus* sequutus *Vesalium* notæ gratia homini datum credit: Cur autem illa apophysis, præsertim in sue, sit maxime conspicua, meo arbitratu id usu venit quia voracissimum est animans, glandibus quernis, nucleis faginis, avellanis, nucibus, pisis, hordeo, omnibus flatulentis natura vesci solet: hinc cum concoctio quæ in abdomine, & in eo contentis visceribus mediante fermentatione absolvi debet, in illo animali voracissimo vix sine flatibus perfici potest; Natura, quæ nihil frustra facit, id studuit unice ut concoctio infimi ventris absolveretur accuratissime, appendiculam flatuum capacem, mediæ intestinorum seriei, seu fini tenuium, & initio crassorum assuendo, quo locus esset flatibus aut halitibus exhalantibus, etiam dum naturali modo concoctio peragitur: Sic Chymici distillantes spiritum ligni Guaiaci, oppido penetrantem, &, ut sic dicam, flatulentum, cavent ne Recipiens dissiliat, inserto utrinque ea parte, qua luto Retortæ id aptatur, tubulo, quo urgente necessitate dempto epistomio, spiritus portio ceu per angi portum emitti, & tenues, salvo recipiente, evanescere in auras possit: Hi ergo halitus tenuium intestinorum, ubi in Cœcum intestinum, ceu sacculum recipiuntur, usque dum concoctio perfecta est, credibile est haud facile quenquam colica passione correptum iri, quæ nobis magis in dextra corporis parte quam in sinistra, cum ob situm cœci, tum ob valvulam coli intestini molesta esse solet: Cur autem voracissima Ibis (quam subdubito an ad Gruum speciem referre possis, in quorum uno dissecto duplex cœcum intestinum reperi, excrementis utrumque crassum, flatibus pauculis ex parte distentum, unum quodque longitudinem quadrantis ulnæ nostratis Seelandicæ cum dimidio superans; quem avariter vesci hordeo natura flatulento certo novimus) & quæ fœdissimis cibis vescitur, Nili aqua alvum sibi proluit? dubio procul hoc facit quod ob pravam coctionem ἀπεψίαν subinde torminibus ventris torqueatur: Sane post *Galenum* & *Archangelum* ita ratiocinor, Nonne si quis castaneis, pisis, fabis similibusque solito frequentius vescatur, ille pedere tenetur, advertitque per intervalla rugitum & murmur, crepitum & peditum ventris præcedere? quod fieri arbitror ubi ex cœco intestino motu naturali & intestinis proprio, peristaltico dicto, in coli cellulas propelluntur flatus, geniti ex cibis maxime vero flatulentis, aliquandiu in cœco, seu sacco reservati: Salvis ergo aliorum punctis, concludo flatuum inter concoctionem, & præsertim ex flatulentis cibis genitorum, Cœcum intestinum naturale & necessarium esse receptaculum: Et si intestina mihi comparare liceat, certo respectu ad cor nobilissimum quantum sunt viscerum, sciscam eundem cœcum intestinum præstare usum fini Ilei aut initio coli, quem auriculæ cordis cordi: Quæ ne quis mera figmenta rationis putet, ideo quia in cadaveribus Cœcum intestinum plerumque vacuum, imo etiam flatibus vix ac ne vix quidem naturaliter distentum reperiatur, Respondeo vivo corpore permeabili & transpirabili ex *Hippocr.* decreto, omnia se aliter habere ac in cadavere: Nam ut longe crassiora sunt in vivo corpore omnia intestina, sic quoque hæc appendicula carnosior, ex vivis adhuc canibus protracta, visa est à Filio meo J. Henrico Pauli: Interim non insolens est, læve quid, lubricum, madens, mucosum, parte sui interna Cœcum intestinum continere, aut in eo pauculas guttulas sui generis excrementi, anonymi adhuc apud Anatomicos, reperiri; quod statuo ex halitu, tenuia intestina, illorumque gyros permeantis chyli naturaliter procreatum esse, ut id loco convenienti, crassis intestinis colo & recto, vel in iis contentis excrementis, ceu stimulo, aut novo quasi fermento sit, elanguentibus jam bilis vesiculæ felleæ viribus, & quicquid per pancreatis ductum excrementitiorum, (utilium licet) humorum limpidorum ac acidulorum in duodenum eructatur, quo fermentatio quasi nova ad valvulam coli ideo instituatur, ne ad eam diutius hærentia alvi excrementa spissescant, illique multimode incommodent, valvulam coli vel omnimode occludendo, quale quid qui patiuntur iliaca passione intercidunt: vel ne sponte sua occludatur prohibendo; quale quid qui patiuntur, pleno excrementis alvi cœco intestino, coli valvula p. n. laxata semper pedunt: Atque prioris causæ aut morbi unicum illud, sed manifestum & insigne exemplum *Fernelius* nobis suppeditat &c. *Simon Pauli, Quadripart. Botan. class. 2. p. 89.*

Cœcum intestinum] Locus est apud *Hippocrat.* lib. 1. Epidem. quem quidam intelligunt de cœci intestini interceptione circum umbilicum, ob ruptionem peritonæi; *Pecilinum*, ait *ruptiones, quæ circa pubem fiunt, ut plurimum statim innoxiæ:* quæ vero paulum supra umbilicum, in dextra parte sunt, hæ sunt dolorosæ, anxiosæ & κοπρώδεις i. e. stercoris vomitum inducentes: Tumor est quidem exiguus, sed exitialis.

Tandem liquidioris stercoris] Etsi magna sit Colicæ & Volvuli cognatio, tamen etiam non parum differunt, colicæ enim natura præcipue in dolore consistit, & ad colicam satis est insignis intestinorum dolor, etsi alia symptomata non adsint: Ilei vero imprimis in defectu expulsionis per inferiora, & inverso naturæ ac facultatis expultricis in intestinis motu: Licet etiam vomitus in colica accidat, tamen non ita violentus est in Colica ut in Ileo; neque omnia alimenta, multo minus excrementa, per os rejiciuntur, id quod in Ileo accidit, in quo etiam clysteres

clysteres & glandes ano immissâ superiora versus trahuntur & per os rejiciuntur. *Sennertus.*

Cœcum intestinum] An in tenuibus an vero in crassis intestinis causa Ilei consistat, alii aliter sentiunt, Verior est sententia plerumque in tenuibus consistere, quæ ob venarum copiam & sanguinis abundantiam facilius inflammantur, & natura sua angustiora sunt: Quandoque tamen etiam crassis affectis hoc malum generari potest, cum causæ omnes quæ Ileum producunt etiam in crassis reperiri possint: De qua re prolixe agit *P. Salius Diversus* de affectibus particul. cap. 11. *Idem.*

Nil omnino reddiderit] *Galenus* commentar. aphor. 10. sect. 7. asserit proprium & inseparabile hujus affectus signum esse nihil per inferiora descendere: *Hippocrates* tamen contrarium asserere videtur 3. Epidem. sect. 2. tit. 7. in historia mulieris volvulosæ, quæ apud Tisamenum habitabat, dicens, *Dejectiones tenues, crudæ, paucæ*, Cui difficultati respondendum est, dejectiones quasdam emitti posse in principio morbi, ex fæcibus contentis infra intestinum affectum, quæ à natura vel arte excludi possunt per inferiora, antequam omnia intestina in consensum trahantur, & propriam naturalemque facultatem amittant: Postquam vero morbus confirmatus est, & motus omnium intestinorum peristalticus omnino inversus, nihil amplius per inferiora emittitur. *Riverius.* Vide *Petrum Salium Diversum* l. c.

Sævissimis ventris doloribus] Propria & peculiaria passioni Iliacæ sunt, dolor acutissimus, & sævissimus, inflatio & distensio vehemens, tumor in epigastrio eminens & durus, omnimoda alvi suppressio, ut nihil per inferiora descendat; Progrediente malo vomitus accedit enormis, primum bilis, pituitæ, & chylosæ materiæ, ac denique stercoris, vel potius materiæ stercori similis, cibalis nempe, corruptæ ac fœtidæ, rarissime enim fæces projiciuntur: Brevi morituris, sudor frigidus copiosus, extremorum refrigeratio, cordis tremor & animi deliquium, *Riverius.*

OBSERVATIO XXIV.

Ileus à coalitu & gangræna Ilei. 1. A flatu in eo cohibito, hinc fisso. 2. A gangræna in vicinia cœci, ob ligaturam in Hermotomia. 3. A materia lapidea obturante intestina juxta Cœcum. 4. A colo cancro affecto. 5. A colo prope Rectum sphacelato & disrupto. 6. A Colo exulcerato cum stercore retento. 7. A Tumore vesicali Recto intestino annexo. 8. A Recto intestino constricto & replicato. 9. Ab abscessu in intestinis. 10.

§. 1. IN schedis suis annotavit *Caspar Bartholinus* mulierem Germanam Patavii, robustam & corpulentam, nonnihil pinguem, sexagenariam, nihil excrevisse per alvum spatio novem dierum, nec tamen clysterem admittere voluisse: Incidisse tandem in febrem malignam cum vomitu bilioso, & transacto biduo obiisse:

Aperto cadavere, Pulmones fere putridos, Hepar parum scirrhosum & inflammatum: Ventriculi tunicam interiorem inflammatam: Intestinum Ileum in medio gangræna obsessum & putridum, ut inopinato contactu disruptum sit: universam partem supra Ilei gangrænam, interiore tunica inflammatam, ut supra modum venæ mesaraicæ essent turgidæ: Partem vero Ilei inferiorem totam coaluisse, ut nihil hac via pertransire potuerit: *Th. Bartholinus centur. 6. observat. 38.*

§. 2. Tenuioris intestini morbo, quem Græci εἰλεὸν vocant, urgeri commune est, sed urgeri sic ut vitam tollat, inauditum: Corpulenta quædam mulier, cum modo supra modo infra umbilicum intolerabili premeretur dolore, nec ullus hinc inde erumperet spiritus, adeo agitata est, ut scisso tandem intestino vitam finierit, Quod nisi incisa mortua pluribus innotuisset, nescio an citra mendacii suspicionem à me scribi potuisset. *Benivenius de abditis cap. 76.*

SCHOLIA.

SIc ut vitam tollat] Etsi Ileus alius alio periculosior sit, exitialem tamen ut plurimum esse experientia constat, præsertim is cui accedit vomitus materiæ fæculentæ, & ex his nullum salvari asserit *Galenus 6.* de loc. cap. 2. Qui periculum effugiunt, his vel causa fuit fœcum retentio, vel enterocele, vel flatus, si exitum supra vel infra inveniat.

§. 3. Gallus agyrta Leodium venit lithotomum professus herniarumque curam, filo aureo certissimam pollicitus: Huic cum plurimi se crederent, rogatus à patre adstarem vincturo epiploon folioli sui, in scrotum delabens, Adsto, filum, non jam aureum, sed ferreum, mercurio crudo oblitum, in inguen pueruli trimi agenti: Videris, inquam, altius & justo & solito mihi adigere, Quæ tua sunt, inquit; cura, ego quæ mea sunt rite exsequar: interim filum, ejulante multum puero, valide torquet: sed, quod commiseratione dignissimum intestinum Ileum, in vicinia Cœci, una comprehendit, itaque vincit, ut negato per inferiora fæcibus exitu, per os ejectis stercoribus, Ileosus factus puer, peristaltico intestinorum motu mutato, animulam inter mille tormenta, cum fœtore & cruciatu ejecerit, die a ligatione quinta: Mortui cadaver aperiens, inveni intestinum, qua parte ligatum fuerat, unoque supra infraque ligaturam digito, omnino gangræna infectum & jam putre:

Hunc postea Turnoni similium scelerum pretium crucem tulisse accepimus. *Henricus ab Heers observat med. 22. p. m. 191.*

§. 4. Orphanus ex Iliaca passione expiravit: Inspecto corpore nullas vidi plicas nec volvulum, sed circa cœcum intestinum vidimus materiam induratam, lapidosam, intestina extendentem, & ita arcte adhærentem ut Cheirurgo impossibile videretur extrahere. *Nic. Fontanus Respons. & curat. pag. 84.*

§. 5. Cancer etiam hoc idem causare potest, cujuscemodi vidi in Fabro ferrario, qui cum in colo per plures menses cancrum passus fuisset, ex quo in transitu fæcum quotidie vehementi cruciabatur dolore, maximas persentiens punctiones, perinde ac si acubus perforaretur, tandem aucto cancro, ab eodemque obstructis intestinis, factus Iliacus, præcedentibus stercoris vomitibus, misere vita functus est. *P. Salius Diversus de aff. partic. cap. 11.*

SCHOLIA.

Signa cancri præcessere, sc. punctiones, ad compressionem durities & inæqualitas ad tactum: dolor fere continuus, qui in transitu fæcum maxime excerbabatur: diuturna fuit affectio, quæ tandem intestinum interclusit. *Idem.*

§. 6. Matrona sanguinea 50. annor. 7. integris diebus nihil dejecerat, purgans exhibitum vomitu rejectum, nihil quoq; effecit enema, 7. die, & subsequentibus varia assumpsit purgantia fortia, sed tristi eventu: morbi 21. die dicebat intestinum aliquod crepasse: 22. fatis cessit.

Dissecto cadavere nil quicquam vel circa ventriculum, vel in intestinis tenuibus poteram reperire quod morbi causam indicaret: Cum obstricticis præsentis ergo uterum explorarem, vidi intestinum Colon, non procul à Recto sphacelatum, tunicasque disruptas. *P. Barbette Praxeos lib. 4. cap. 7.*

§. 7. Non multos post annos quandam secavi mulierem, quæ semper sana fuit tempore suæ vitæ: Sexagenaria tandem colico dolore affecta in volvulum incidit, sive in morbum *miserere mei* dictum:

Huic colon intestinum in suis anfractibus erat assato stercore repletum, ita ut lapidescere videretur: Et ab hoc stercore anfractus intestini Coli videbantur exulcerati: vixit hoc pacto octo dies, per os stercus excernendo. *Hippolitus Boscus de Facult. Anatomica sect. 2. pag. 24.*

§. 8. Ut quid in intestinis observavi dicam, anno 1580. in quadam muliere quinquagenaria defuncta, quæ per triginta annos passa fuerat dolorem, quasi diceres matricalem, reperi Tumorem veluti vesicam, non dico magnitudine tantum sed tunica, in qua erant pinguedo sæposa, & ossa veluti diceres mandibulæ, in quibus erant duo alveoli cum dentibus duobus, alter erat caninus, & alter massetерum, & videbantur ita lenia ut diceres per multum temporis spatium ex usu in ore humano fuisse: circumquaque hæc ossa capilli multi oblongi, ad longitudinem magni palmi circumducebantur, involuti omnes ab hoc sæposo humore; & quia tumor iste annexus erat recto intestino, ob id monialis hæc, post multos dies quibus passa fuit dolorem quo aliquoties vexabatur, per dies novem volvulo fuit correpta, à quo vitam cum morte commutavit. *Hippolitus Boscus de Facult. Anat. Lect. 2. p. 23.*

§. 9. Anno 1672. mense Septembri, quidam, vocatus *la Grange*, Genevæ obiit, cui alvus totos 15. dies adstricta fuit, hinc dolores ventris vehementes, succedente sub finem κοπρεμεσία.

Aperto cadavere intestina omnia, tam tenuia quam crassa, fæcibus turgentia reperta sunt: Intestinum vero Rectum reduplicatum inventum, præterea membraneus annulus arcte id constringebat, enatus è proximo peritonæi processu, in scrotum abeunte: hinc adstrictionis alvi causa & remeantium sursum fæcum.

SCHOLIA.

Mirum cur *Galenus* comm. in aphor. 44. lib. 6. dicat volvulum esse affectum tantum tenuium intestinorum, cum observatum sit rectum intestinum volvuli aliquando causam esse, aut saltem malum in eo esse: unde historia 9. sect. 2. lib. 3. Epidem. meminit crassorum intestinorum etiam volvulum esse affectum. *Jac. Thevart. Annot. 4. in cons. 31. lib. 1. Consil. Ballonii.*

§. 10. D. *Maignam* Medicus & Professor Regius in Mathematicis, volvulo interiit, impetu magno *pituita multa* in intestina prolapsa, ibique collecta & putrefacta unde abscessus factus, hinc morbus. *Iac. Thevart. Annotat. 2. in cons. 31. G. Ballonii lib. 1.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

Pituita multa &c.] Nunquid à crassis & frigidis humoribus Iliaca passio nasci potest? Non videtur *Galeno*, ideo non vult admittere illum aphor. *Hippocr.* germanum esse, Quibus ex stillicidio urinæ Ileos supervenerit, septem diebus pereunt, nisi febre superveniente multa urina profluxerit: Nam si quæ materia committit Stranguriam, eadem Ileon committit, cogetur fateri Iliacam passionem à pituita salsa aut cruda nasci posse, quæ eadem & ad renes translata committat stranguriam, & revocata in intestinum, Iliacam passionem: &c. Fieri maxime potest ut stillicidium urinæ contingat à raptu pituitæ salsæ acidæve ad Renes; quæ si forte, ut fere fit in morborum successionibus, in intestina regeratur, aut in iisdem restitet, paulo vegetiore calore in flatus conversa, dolores vix tolerabiles excitabit: hinc in gyrum intestinum convolvitur, dissolvitur, intumescit, & ab acerbitate doloris ileos, rejectio omnium humorum per os, vitiato motu peristaltico: At quoniam febris, si modo sit analogos, materiam mitificat, paralyses tetanosque solvit, potest quoque materiam in intestinis contentam coquere, mitificare, hinc Ilei levatio: Ac ex iis colligere licet in Iliacis passionibus aliquando frigida maxime ex usu esse, & balnea, aliquando obesse plurimum, prodesse vero calida; Nam cùm inflammatio est, non est dubium quin illa conveniant: Si humores frigidi, lenti, pituitosi, calida conveniunt, Et si febris immineat, non est prohibenda. *Ballonius ibidem.*

Observatio XXV.

Ileus à Colo pituita infarcto.

CAroli V. Imper. Legatus dolore torquebatur, necnon tumore à dextro hypochóndrio per ima ventriculi in sinistrum exporrecto: huic cum sexennio toto remediorum genus omne, tanquam emolliendo scirrho adhibitum fuisset, injecto tandem acriore clystere, durum ac firmum quippiam, medio ductu pertusum, pedis longitudine detractum est, quod ille intestini portionem esse metuebatur, sed quum repente levatus videretur, adhibito consilio iterum ac tertio clystere prolutus est, rursusque simili evulsa materia continuo est pristinæ valetudini restitutus: Alteri cuidam simili, sed gravior affectus alvum prorsus cohibuit: qui tandem ventre supra modum intumescente decessit è vivis: Inventumque est Colon intestinum usque adeo infarctum pituita concreta, ut solidum prorsus censeret, nihilque omnino fæcis in alvum dilabi sineret. *Fernelius Pathol. lib. 6. cap. 9.*

SCHOLIA.

EX hoc exemplo *P. Salius Diversus* de affect. partic. cap. 11. deducit Ileon & in tenuibus & in crassis intestinis fieri posse. An autem à pituita induci possit dubius est *Galenus* initio comm. in aph. 44. sect. 6. quanquam sub finem eandem causam adstruat: Eam tamen veram esse testatur experientia: Cujus signa sunt febris absentia, saltem morbi ratione: dolorum vehementia, tum ratione intemperiei, tum ratione materiei genitæ: qui cum admodum urgeant, cito deducunt partes superiores in consensum, hincque cito superveniunt vomitus biliosi & pituitosi: Quod si non cedat morbus, etiam his stercoris vomitus succedunt, tentantibus intestinis hoc à se expellere, nec potentibus hoc ad inferiores partes ob viam occlusam detrudere: unde tandem motu contra naturam concitato, ad superiora stercus ipsum violenter transmittitur: In his semper corpus friget, nec admotis calefacientibus facile incalescit, & à dolore vexati Colico stare nequeunt: murmurant partes superiores, adsunt rugitus & flatus ascendentes, qui tamen dolorem leviorem non faciunt: In his præcessere quæ pituitam aggregare & crudos humores cumulare potuerunt, sed præcipue ab externo frigore passi sunt: hæcque solet esse potentissima occasio, qua, & pituita in uno & eodem loco aggregatur, & qua intestina adstringuntur & magis connivent, frigidi enim est constipare.

Observatio XXVI.

Ileus à prolapsu intestinorum in scrotum.

JOh. le Charron Volvulosus factus à prolapsu intestinorum in scrotum: *Manus adhibita, Reposita intestina*, restitutus: Sed postea excreta est à medicamento innumera *humorum colluvies, prius mota sed non promota:* Iste evasit quidem tunc; exactis aliquot post annis alio morbo interiit:

Aperto cadavere, observatum est mediam quandam partem intestinorum & mesenterii, rupto peritonæo, in scrotum amplissimum, & omni fide majus, prolapsam, ut etiam inde retrahi nequiret; Et ista prolapsio erat illi naturalis, intestinaque tanquam in loco nativo & augebantur in scroto, & nutriebantur. *G. Ballonius consil. medic. lib. 2. consilio 24.*

SCHOLIA.

HUmorum colluvies mota sed non promota] Id in volvulosis notandum est, licet periculum præsens vitatum sit, metuendum nisi sequatur multa excretio, & revocetur omnino motus humorum deorsum, qui sursum ferebantur, motu peristaltico intestinorum vitiato aut impedito: maxime vero dandum rhabarbarum, ut os ventriculi prius læsum ac infectum roboretur: *Mesuæus* observavit multa symptomata comitari solita eos qui à volvulo liberati sunt, qui tamen à futuris malis omnino liberi non

 sunt:

sunt : Et quia totus venter inferior commotus est, non prius securitas conciliata erit quam sequatur alvi proflufium, aut sponte aut arte procuratum : Nec enim in isto morbo cani debet triumphus ante victoriam, unde mortui sunt incuria ista, de quibus medicus securus erat : Ne sese exponat aëri, neve in victu peccet, Et in locum vacuum, post vomitiones chylosas & stercoraceas, subit ambiens torminum magnorum author : Volvulo defunctos & jam convalescentes, tanquam puerperas curabis, post vitatum præsens periculum. *Idem ibidim.*

Manus adhibita] Reponendi intestinum modum proponit *Samuel Formius* apud *Riverium* observ. 15. multos curavi, *ait*, tum viros tum fœminas Enterocele laborantes, quorum nonnullis à 3. aut 4. diebus intestinum extra peritonæum exierat, ita ut etiam ad Iliacam passionem pervenerint : Mensam vel asserem satis latum juxta lectum ita dispono, ut una illius extremitas pavimentum attingat, altera vero lecto innitatur : deinde ægrum supra asserem, subjectis pulvinaribus, tali situ colloco, ut caput ad pavimentum, crura vero ad lectum vergant : mox linteis quadruplicatis, in aqua frigida maceratis, diu partem foveo, eam interim digitis leniter contrectando, & fotu per mediam horam continuato, linteum multiplex ad triangularem formam effingo, & aqua frigida imbutum applico, superinducta ligatura contentiva; & sic intra paucas horas, ut plurimum, intestinum sponte reponitur : Quod si post primum fotum & sequentem lintei applicationem, intestinum non reponatur, eandem operationem repeto bis in die, & 2. aut 3. applicatione affectus curatur. In quibusdam autem serius vocatus, cum intestinum esset inflammatum, ut præ tumore angustum ruptionis peritonæi foramen denuo ingredi non posset, dilatato illo foramine per incisionem, tres ægros a proxima morte liberavi : 1°. Ægrum colloco, ut dictum supra, alligatis probe artubus, ne in operatione se commoveat. 2. lineam transversalem duco cum atramento, supra lineam strangulationis intestini, ubi est ruptura peritonæi : deinde alteram lineam duco perpendiculariter supra dictam secantem, juxta ipsum locum strangulationis & in medio ipsius : postmodum cutem duobus digitis utrinque adduco, secundum lineam transversalem, eamque novacula incido secundum perpendicularem, ita ut incisio sua longitudine duorum transversorum digitorum latitudinem æquet : postmodum musculi, rupturam tegentes, hamulis sensim elevantur, & scalpello separantur, donec productio peritonæi detegatur : Itaque detecta hamulo elevatur, eodemque scalpello inciditur, & hoc modo intestinum reponitur : Quod si intestinum ab inflammatione aut flatibus ita intumuerit ut in abdomen protrudi nequeat, apertio jam facta amplificari poterit, immisso in vulnus cathetere cannulato, supra quod lithotomia fieri solet, & supra ipsum, abdomine forcipibus inciso in parte superiori, aut inferiori, prout a Chirurgo melius visum fuerit : In hac operatione hoc notatu dignissimum in muliere quadam observavi, quam prædicta operatione curavi, quod nimirum aperto abdomine intestinum, quod tredecim annis extra peritonæum exierat, & in inguine perpetuum tumorem efficiebat, carnea veluti fascia contectum apparuit, quæ dictum intestinum ambiebat, & a parte inferiori juxta rupturam continuo accrescens, tandem intestinum in ea parte adeo coarctaverat, ut excrementa præterlabi non possent, unde mulier in iliacam passionem inciderat, quæ operationi locum dedit.

Reposita intestina] In quo curationis cardo vertitur, irritus alias omnis labor : Sed hic desideratur ægri confessio, qui si præ pudore morbum non detexerit, ipse sibi propriæ necis author erit : Fidei meæ se commisit Vir Illustris Dom. *Boulenger*, Serenissimo Duci Longavillæ &c. *Henrico ab Aurelia* à Secretis anno 1663. qui Enterocele completa jampridem laborans, & ex pago, duabus horis Neocomo in Helvetia dissito, equo succussorio vectus rediens ; laxato perizomate, hinc via facta intestino, id in scrotum devolutum est, ubi à compressione inflammationem concepit, quam sequuta febricula, temperamento Viri & ætatis analoga ; comite nausea perpetua inanique vomendi desiderio, ac ventris dolore, cum anxietate, alvo adstricta, demum paucis post diebus totius καταψυξιν, ut marmoreus videretur : Pulsu ad summum exili, tandem morte : Internam phlegmonem, sphacelum accersentem, toto morbi decursu suspicatus, quam provocasset hernia latens, clam & custode remoto, a Viro Illustri percunctatus sum, num quid simile subesset, totum curationis cardinem in confessione consistere? Sexagenarius Ille, nuptias ea ætate meditatus, qui hactenus cælebs vixerat, veritus ne Puellæ annos 16. natæ tercentium milliaribus dissitæ (cujus per nuntios erat procus,) infirmitas innotesceret, pertinaciter negavit quopiam vitio partes illas, quibus se virum credebat, laborare ; At triduo à funere morbus innotuit, dum quidam e domesticis venale per urbem circumfert perizoma : Recentius prostat exemplum : Anno 1672. Aprilis calendis ad uxorem Furnarii, dicti a *Furno*, in Suburbio San Gervasiano, accersor, pusillæ staturæ sed vegetam & industriam: Alvus illi toto quatriduo adstricta fuerat, hinc ventris tormina, quæ lecto se tradere eam cogunt: multa ad alvum laxandam molior, topicis laxantibus, semicupiis, suppositoriis, clysteribus, qui præter scybala nihil excluserunt : Urgente crebro vomitu, primo biliosorum humorum, postea fœtidorum, marito præsente ab illa quæsii num in inguinum alterutro tumor aliquis, etiam minimus subesset ? At illa firmiter inficiata est, ne forte bubonis venerei suspicio incideret, (ab ejus nota castitate aliena) ideoque unicus supererat scopus, ut libertas alvo restitueretur, fæcum induratarum pertinaci emollitione, viarumque relaxatione, quod præsidiis iteratis frustra fuit tentatum : Tandem clinica mulier, cujus inter cætera clysteres subdere munus erat, tumorem in inguine deprehendit, ovum columbinum magnitudine æquantem, sed serius, collapsarum enim virium, imo prostratarum multa erant indicia ; quanquam introcessio & reductio intestini paulo ante obitum contigerit, neque diu postquam tumor animadversus : Adeo verum quod ait *Hippocrates*, non solum Medicum quod suarum est partium exequi debere, sed & Ægrum, parendo & fideliter referendo, quæ duo ejus officia, inquit commentator *Heurnius*.

Observatio XXVI.

Iliaca passio à prolapso intestino in inguen, cum imi ventris quasi syderatione.

JAc. Berthier post longas corporis agitationes & conatus, & usum rerum flatulentarum, in colicum dolorem, ut putabant, incidit, sed Iliaca passio erat : aut saltem à torminibus crucia-

cruciatibusque conturbata convolutaque sursum deosum intestina, tandem id mali intulerunt: *Circa inguen apparuit tumor*, intestini prolapsus erat: semel tantum eum prolapsum fuerat passus: tamen principio non putabat intestinum esse provolutum, sed tumorem testiculi: Quod ne cui mirum videatur, sciendum in eo conformando naturam sui oblitam fuisse: nam testiculus neuter in scroto erat, sed uterque intus conclusus erat: unus quidem apparebat tactui soli, & circa pectinem locatus erat, alter delitescebat plane: sic tumorem tantum testiculi circum pectinem suspicabantur: At aliter res erat, & frequentes vomitiones, & suppressa omnino alvus prolapsionem intestini indicabant: dolor erat magnus circum umbilicum, qua situm est Ileon: Pars fomentis & semicupiis non est remollita, sed eorum usu an contingerit, nescio, intra triduum totus pecten inflammatus est, & aliquid acuminatum apparuit, ex quo pus saniosum & fœdissimum excretum est: dubitabant an id ab intestino rupto nasceretur, Et magna rupti intestini erat suspicio: quicquid sit devolutum erat intestinum è sede sua, quod tumor ad pectinem indicabat: *clysteribus tentata alvus* nil reddidit, longioribus balanis sollicitata, reddidit; Quæ materia rupto exiguo tumore excreta est, ea graveolebat admodum, *hinc fæculenta materiæ magna fuit suspicio:* tamen speculo res explorata est, nec incisum intestinum compertum est, febris perseveravit, dolores frequentes, spuitiones, *vomitus*, sed non ita frequentes ut in aliis observavimus, sudores, *defectiones animi:* 6. die totus pecten inflammatus magis, erysipelatodes, *mors* denique *nono die:*

Aperto cadavere, imus venter *quasi sideratus* apparuit, prolapsum Ileon: *G. Ballonius consil. 31. lib.* 1.

SCHOLIA.

C*Lysteribus tentata alvus &c.*] *Mesuaus* cap. de intest. morb. vult Colicam ac Iliacam passionem sæpe eodem modo fieri, dum scil. materia collecta est in monoculo: ac dum agitatur, nec excernitur, augeri dolores, hinc Colicam aut Iliacam passionem: imo. *ait*, clyster quia non pervenit secundum substantiam ad superiora intestina, sed secundum vim tantum, agitat tantum materiam in superioribus intestinis contentam, sed non excernit, unde grandi conatu naturæ, quia per inferiora materia recedere non potest, & stercus & clyster per os rejicitur: *Idem ibidem.*

Clysteribus] Lib. de affectionibus *Hippoc.* locus est valde notandus de cura Volvuli: nam cum non admittuntur clysteres, vult fistulam ad ventriculi extremitatem applicari, & ita intestina inflari, post dari clysteres: Quod forte non negligendum in tam periculoso morbo. *Jac. Thevart Annot. 5. in id consil.*

Fæculenta materia &c. Qui fieri potest ut in Iliaca passione stercus meracum excernatur, quod *Galenus* tantùm morituris contingere ait? Nam si Volvulus passio est intestinorum superiorum, non situ, sed generatione & ortu, & in illis tantùm chylus ac cremor sit, secretio autem in cœco demum fiat, præpedita via in intestinis superioribus, quomodo ab inferioribus crassioribus intestinis stercus ascendit, ac præsertim morituris, cùm jam vires fatiscunt? Quæstio hæc ardua est: *Ballonius ibidem.* Causam refert *Sennertus* in intestinorum motum naturalem peristalticum præposterum & inversum, cùm facultas intestinorum à causa aliqua præternaturali lacessita, diu enixa est fæces & alias superfluitates per solitam viam expellere, sine frustrata, & expulsionis necessitati satisfacere satagens, aliam viam ingreditur, motumque præposterum inchoat.

Vomitus] Quidam sunt in ea opinione ut existiment nullum Volvulum, in quo frequentes sunt vomitiones, sanabilem esse, sed errant: nam primo quoque tempore vitiatur motus intestinorum peristalticus, quo vitiato vomitus & subversiones stomachi contingunt. *Ballonius ibidem.* Et nos anno 1657. vidimus mulierem Neocomi quinquagenariam nomine Poncier, quæ bis ab Ileo evasit, quanquam merum stercus ore excluderet.

Mors nono die] Insanabilis erat morbus: Iliaca passione laborantes alii celerius alii tardius moriuntur; Quibus ab inflammatione malum ortum, intra quatuor dies moriuntur, ut Dominæ de Mandolle contigit, quæ intra quatuor dies periit. *Idem.*

Circa inguen apparuit tumor] Cum quis Iliaca passione torquetur prolapsi ilei intestini suspicio oriri debet, quod in mulieribus & viris æque contingit: At in mulieribus circumspectione magna opus est; id enim quod foras in illis eminet adeo sæpe est exiguum ut aliquando negligatur: hinc in illis quam in viris enterocele periculosior est, & ab ea sæpe intereunt, quanquam tumor sæpe avellanæ magnitudinem non superet: at in viris sæpe capitis magnitudinem refert & non ita periculose laborant: An quod in mulieribus vere cœcum intestinum descendit & obstruitur, in viris autem alia intestina & præsertim Ileos? Vidi Matronam annor. 70. Neocomi Helvetiorum anno 1659. Iliaca passione laborantem, à descensu intestini in inguen: tumor vix fabæ magnitudinem æquabat, circumsitæ partes inflammatæ erant, nullo molimine tumor intro repelli potuit; sævis cum torminibus interiit.

Defectiones animi] Cum leipothymiæ frequentes adsunt, arguunt quidam malum ab inflammatione esse, quam statim gangræna consequatur: at non est necesse inde inferre à gangræna id consequi, si quidem facile communicatur id vitii ventriculo ob viciniam: Et teter vapor eorum quæ excernuntur facile leipothymiam adducere potest; *Idem ibidem.* Cum autem prolapsum est intestinum, tametsi vires admodum debiles videantur ob infectos spiritus, oportet blandis medicamentis alvum solvere: Nobilis mulier id declaravit, quam repurgavimus postquam repositum intestinum fuit, tametsi omnes infimæ partes frigescerent: frustra enim ad cardiaca confugitur. *Idem Epidem. lib.* 1. *p.* 25.

OBSERV.

Observatio XXVII.

Ileus à mesenterii scirrho genitus.

OBservavi Ileum ex scirrho mesenterii compressis intestinis. *Iohan. Riolanus medendi meth. sect. 3. tract. 1. cap. de Ileo.*

Observatio XXVIII.

Ventris dolor ab apostemate in ore ventriculi inferiore & duodeno. 1. A materia putrida in fundo ventriculi dilatati. 2. A phlegmone ejus & corrosione. 3. 4. A syderatione fundi. 5. Ab ejus corrosione & materia putrida in peritonaeo. 6.

§. 1. VXor N. dolebat circa regionem ventriculi & ventrem: Apostema in orificio inferiori ventriculi & duodeno inventum: Partes circumjacentes induratae erant. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

§. 2. Anno 1626. obiit Domicella quae toto novennio horrendis abdominis cruciatibus torta, cum sensu ardoris acerrimi, & sub finem vomitibus acidis, nigris, summaque inappetentia: Primo morbi semestri cum tractaretur à solo *Nollens*, ab eo ad consilium vocor, Vocavi te, inquit, causam sciscitaturus cur haec matrona aeque à calidis, puta vino Hispano, atque à frigidis, h. e. ptisana laedatur? Respondi ventriculum pituita turgere, ideoq; calida tenuiorem ejus partem in flatum solventia, diaphragmate, cum non exirent (nec enim ructabat) sursum elevato, molestiam afferre; frigida vero statim in pituitam, cui accedebant, transire, sicque aucto pondere aegram pejus habere: praeparata, vomituque educta pituita.

§. 3. Anno 1622. aperui cadaver Monachi Paravini (qui doloribus colicis obiisse ferebatur) Et in causam mortis investigans, reperi non modo ventriculi fundum phlegmone correptum, sed etiam ad mediam usque tunicam corrosum.

SCHOLIA.

IN tali curanda & erosione & inflammatione ventriculi, dixit Exc. *Spigelius*, quod nihil praestantius fuisset terra sigillata ore saepius sumpta, ut pote quae ob viscitatem suam, erosis ventriculi tunicis tenaciter (non aliter ac ceratum diachalcitheos, inflammato pedi applicitum) adhaereat, easque exsiccet; Hujus effati dignitatem postea summa cum admiratione bis expertus sum in enormibus ventriculi ex erosione doloribus, qui neque assumptis neque applicitis ullis remediis sedari potuerunt, nisi terra sigillata, syrupo consolidae majoris attemperata. *Scultetus Armam. Chirurgici part. 2. obs. 59.*

Qui colicis doloribus &c.] Ventriculi dolorem à Colico distinguere sic docent practici: Illius dolor supra umbilicum semper consistit, & non raro ad spinam quoq; inter scapulas pertingit, cùm ad nonam vertebram ventriculus spinae alligetur: 2°. per os assumptis lenitur facile, quod in colico non accidit: Non tamen hoc in casu adeo facilis fuit distinctio, quia ventriculi fundum afficeretur, quod colo superjacet: Aliis ergo conjecturis ventriculi laesio venanda fuit, nam colicus dolor ut plurimum mobilis est, vagus & magis diffusus, ob amplitudinem intestini; Ventriculi angustiore spatio coercetur, magisque fixus est: demum ex duratione affectus, expressionibusque affecti ventriculi notis, tam ex appetitu laeso quàm concoctione desumendis: accedere debuit sanguinis aliqua exspuitio & ulcerosi doloris sensus.

§. 4. Cuidam febris, vomitio, ventris dolor, dejectiones pici & nigro sanguini similes, 20. die mors, Inventum est ulcus ustulatum in ambitu, excesis omnibus tunicis ventriculi, qua parte in pylorum declivis est: *Hollerius cap. de Dysenteria.*

§. 5. Fabro lignario à male curatis haemorrhoidibus & vi sedi illata, rectum intestinum imbecillum redditur; cuidam rheumaticae dispositioni obnoxius est, i. e. ex quibusdam intervallis *sanies olida & putris* illac manabat, Gulae & abdomini serviebat, generosioris vini amantissimus, habitu macer, squallidus: coepit non ita fluere ista proluvies, hinc dolores ad imum ventrem, jactationes, carentia somni, inappetentia, tum fastidia ciborum & vomitiones perpetuae, tamen à medicamentis lenius habebat, & natura vim potius ferebat medicamenti quam alimentorum gratiam: cum quid ederat biberatvè, ponderis sensionem habebat in ventriculo, & veluti de obice objecto querebatur: Nulla arte vomitiones cessarunt, febris lenta: Tandem consumptio corporis, imo venter collapsus, partium extimarum perfrigeratio, mors:

Aperto cadavere gibbus livebat, fundus ventriculi & pylorus syderati: totus ventriculus putris & laceratus est, minimo fere digitorum contactu. *Ballonius Parad. 51.*

SCHOLIA.

SAnies olida & putris] Notat *Fernelius* Pathol. l. 6. c. 10. interdum e podice sine dolore & sine sanguine prodire mucosas quasdam & subalbidas sordes, quas falso nonnulli pro pure habent; Ille veluti limum faecemque sanguinis melancholici esse putat, quam podicis venae eructent interdum multo tempore, post diuturnos fere morbos melancholicos, duramque & laboriosam equitationem: *Platerus* eandem ejusmodi materiae generationem assignat quam albo fluori uterino, nam sicut mulieribus

per venas menstruas, sic per hæmorrhoidales natura ab alba illa materia se liberat, quæ pus non est, sed impurus sanguis, talem iis in locis formam induens, cujus ad superiora recursus, vel ad originem, exitiosus esse potest, nedum noxius.

§. 6. Quidam doctus Jurisperitus pluribus annis conquestus fuit de doloribus circa umbilicum lancinantibus: consulti tum Medici, in colo vitium putantes ipsi medicinam faciebant: Tandem continuo cardiogmo, vomituque ad novem vel decem dies tortus, naturæ pensum persolvit.

Cadaver secantibus, substantia ventriculi circa medium exesa inventa est, ad latitudinem majoris lilii, cum signis circumcirca labia gangrænæ, nullo tamen tumore conspicuo præsente: Intestinis, jecori, pulmoni, cordi nihil deerat: lien tamen in vitio esse videbatur, quia ad Chirurgi tactum saniosi quid emittebat: Verisimile est ulceris initia à multis annis jacta, sive innatum tuberculum, sive acrior catarrhus, sive spinæ aut ossiculi deglutitio occasionem ei dederint, seu, quod magis credo, euphorbium ante multos menses, ab Empirico *Helmontio* ipsi propinatum, extimam stomachi tunicam, & pene secundam erosit, unde sudatiunculæ, vel alio modo chyli bona pars, & si quæ liquidiora ventriculo inerant, in peritonæum devolvebatur: hujus enim putris materiæ plusquam duodecim libræ inventæ: cæterum nonnisi paucis ante mortem diebus diapesin illam contigisse putandum, cum omentum, quo nihil in corruptionem proclivius, colorem nullomodo mutaverit. *Heer Spadanarum observ.* 26.

Observatio XXVIII.

Colicus dolor ob intestina ad latus dextrum detrusa, à tumore vertebris lumborum affixo.

NOb. Vallenger ex lapsu ab equo circa regionem lumborum contusionem passus est; Post biennium per vices circa locum contusum multum doluit, variaque sequuta sunt symptomata, nempe Dolor Colicus sæpe recurrens &c. Mortui intestina satis sana, nisi quod hæc flatibus distenta, & in latus dextrum propulsa: Circa mesenterii exortum ingens apparuit tumor, vertebris lumborum fibrosa connexione firmiter adhærebat, qui intestina in latus dextrum detruserat. *Warthon Adenogr. cap.* 11.

Observatio XXIX.

Ventris dolor ab acri ichore per membranas imi ventris sparso. 1. *A vesiculis inter cutem & peritonæum conclusis.* 2. *A sero acri peritonæum circa umbilicum erodente.* 3.

§. 1. NObiliss. & strenuus Eques, Johannes Vitus, Mareschallus à Pappenheim, &c. ægrotans morbo chronico per aliquot annos, ex ingentibus doloribus in abdomine, maxime in sinistro hypochondrio, morte jugulatur apud nos Augustæ, cum biduo ante modo rheda ad nos venisset: Cujus morbi initium à vomitu sanguinis fœculenti, eructati è venis mesaraicis, ut Cneulinus noster voluit, cum leipothymiis & corporis summa debilitate: Recidivam ante octo menses passus est vehementem, (crudelior enim semper posterior hostis est impressio) cum virium casu: ventriculi languor, inappetentia, rugitus, murmura, dolor hypochondriorum, atrophia, discoloratio, ac *malus habitus aderant*; quæ mala in consuetudinem abeuntia tolerantiam malorum causarunt, & imminens periculum occultarunt: Tandem post aliquot menses Augustam venit, sibi belle vivere visus, donarium D. Virginis ex voto dicatum ut solveret, in sacello prati Lyci quo veneratur: At prima nocte qua S. Stephani conventum intravit, dolor sinistrum hypochondrium post primum somnum, circa regionem lienis, inquietavit vehementior, imo acerbissimus, qui mox totum abdomen occupavit, ac ad scrotum & jugulum sinistra pereptavit: Erant dolores vagi & discurrentes per latera, modo dextrum modo sinistrum affligentes: Nausea medicamentorum nihil admisit: Externa anodyna inducias, pacem firmam dabant nullam: Sequenti die somnus levis, à prandio doloris acerbitas, vespera præscriptus anodynus clyster, qui altero mane demum duplicatus, circa meridiem deplevit corpus, & materiam crassam, pituitosam ac biliosam egessit, Vesperi mitiora videbantur omnia, solus pulsus sua debilitate, sudor frigidus & membra algida hoc negabant: Animus etiam nobilis, constans & erectus erat, qui ut consueta hæc neglexit accidentia: sermo appositus, mens firma, discursus non inutilis adfuit per horam ad septimam usque vespertinam, prælibavit vinum, cœnatus est & somnum exoptavit, quo octava acquisito, ab ipso fratri traditur, & in Domino placide obdormivit, qui excitabat ad vitam æternam; factum hoc 27. Junii anno 1628.

Postero cadaver dissectum, & in causas tot malorum inquisitum: In cavo Thoracis aqua ichorosa, seu serum corruptum, biliosum ac fœtidum, non quidem copiosum fluitavit, sed quæ respirationem difficilem causare posset: Pulmonum corpus magnum & flaccidum, conspurcatum hinc inde lituris & maculis nigris ad extra, signum certissimum gangrænæ; lobi magni satis, qui incisi putredinem sparsim eructabant, numero quatuor: Ex vasis

effluxit

effluxit sanguis ater: Cor magnum & integrum, quæ causa malorum tolerantiæ tantorum; Hepar magnum, coloris pallidi, cujus extrema mucida: Cystis fellis ipsi adnexa, oblonga, referens pyrum illud quod à virgine nomen habet, plena bilis, coloris obscuri, non crocei, quæ effluens ad nigredinem declinavit, filamentis quasi continuata: Ventriculus exiguus, inanis, corrugatus: Lien marcidus, ex levi attactu manus ruptus, parvus, rotundus: Renes magni & sani sine malo hospite: Intestina flatibus turgida, Mesenterium in sinistra parte luridis venarum ductibus maculatum, ejus humidum mucosum, referens pus fœtidum, nec mirum, tota abdominis cavitas ichore purulento, fœtido, sanioso ac vere viroso repleta fuit: Omentum putridum: Sanguis in magnis vasis paucissimus, crassus, ater: reliquum corporis emaciatum, caro musculorum & abdominis tabida & flaccida; pinguedo cutis pauca & justo siccior: Quæ in hujus strenui Comitis cadavere observavi.

SCHOLIA.

Cachexiam hanc humido radicali obsuisse docuit sectio, atrophia enim omnes partes laborabant: Nulla pars labe aliqua caruit, officialis dicta: Ventriculi exiguitas & contractio initia atrophiæ jecit, quia alimentum parcius assumendum fuit ob loci angustiam, & liquida facilius quam crassa digesta sunt: Potulentorum siquidem citior & facilior quam esculentorum est distributio: Hepatis color ater signum caloris, à quo sanguis acrior & biliosior, quod & copia in cysti fellis, iracundia & prostratus appetitus docuere: Cum itaque ob horum vitium nutritio bona non fuerit, discoloratio sequuta est: Dolorum ingentium, vehementium, lancinantium & vagantium, causa est biliosus ichor in abdomine conclusus, putridus, & fœtidus: In thorace ichor innatans pulmonibus obfuit tum in respirando tum in corrumpendo, hinc illa putredo & gangrænosæ lituræ: Phthisis & hydrops thoracis non plane aberant, Lienis parvitas auxit mala omnia: Animam in suo ergastulo calor prostratus, suffocatus ac putredine absumptus à doloribus acerbissimis, à saniosorum ac putridorum humorum inquinatione, dissipante & corrumpente calido, retinere nequivit: Cachexiæ hujus causa fuit vita inordinata, ingurgitatio vini fortissimi, ut in aula Principum honorantur hospites novi: quam potationem statim sequutus est vomitus sanguinis ac omnis morbus, ut cum gemitu conquestus: Tonus itaque omnium viscerum sic sublatus, putredines plurimæ, ac atrophia sequuta. *Hachstetterus Decade* 10. *casu* 8.

Malus habitus aderant, In cavo thoracis aqua ichorosa] Cachexia originem ducit, partim ab atonia hepatis in coctione deficientis: partim ab aliqua Lymphaticorum obstructione, qua aqua ad alias partes non ablegatur, sed sanguini permista, ubi ad partes pervenit vitiosæ nutritionis causa est. *Frid. Lepnerus Introd. in medic. pag.* 76.

§. 2. Fœminæ venter intumuit, cum doloribus gravativis, tensivis & lancinativis: Abdomen à cute ad peritonæum, nulla musculorum carnea substantia interposita, vesiculis crebris aqua refertis scatebat. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 3. In consilium vocatus fui ad puellam quandam septem annorum, quæ & *consumpta* & dolores patiebatur circa umbilicum: quam mulierculæ à lumbrico cui nomen indigitant, rodi existimabant, eapropter fundulos tribus vicibus applicuerant, quos à lumbrico consumptos putabant: Cum vero rem penitus consideraret, putrefactos potius, ob fœtorem ingratum, vidit quam à lumbrico voratos:

Tertio die puellæ defunctæ cadaver fuit apertum: secta cute peritonæum eodem in loco, quo dolores patiebatur vivens, à sero acri & bilioso erosum fuit conspectum, qui à lumbrico excitati putabantur. *Observatio Lucæ Byleri, Medici Augustani, apud Hachstetterum Decade* 6. *casu* 6.

SCHOLIA.

Peritoneum erodente] Mineram Colicam à peritonæo rejicit *Willis*, hoc fundamento nixus quod membrana hæc tenuis, ac vasis paucioribus & tantum exilibus donata sit; nec magnæ sit humorum affluxionis capax, neque ipsa ut convellatur, viscera substrata comprimendo aut contrahendo, in dolores urgere posse videtur: Quia tamen densa, admissos humores cohibere potest, maxime in sua duplicitate: Ob nervos, quos accipit ab iis qui abdominis musculis porriguntur, sensu præditum est, ac acrimoniam humorum, in illud confluentium à vasis vicinis diaphragmaticis, mammariis & epigastricis, persentiscit.

OBSERVATIO XXX.

Ventris dolor ab ichore bilioso peritonæum & mesenterium rodente. 1. *A mesenterio hydatidibus referto.* 2. 3. *A mesenterio tumore affecto, intestina premente.* 4. *Ab eodem computrescente.* 5. *Ab eodem scirrhoso, lapideo, cum Ilei ruptura.* 6. *Ab abscessu mesenterii.* 7. 8. *Ab ejus glandulis tumidis.* 9. *Ab eo pure scatente* 10. 14. 15. *A Glandulosis tumoribus.* 11. *A Tumoribus tunicatis.* 12. 13. *Post diuturnos dolores glandulæ arefactæ* 16. *Ab insigni mesenterii incremento.* 17.

§. 1. Paupercula triennio multis doloribus in abdomine vexata est: Peritoneum repertum lacerum & erosum ab ichore bilioso: Duæ moles globosæ repertæ adhærentes mesenterio, cum pustulosis vesicis sero plenis. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 2. Uxor

§. 2. 3. Vxor N. altero post nuptias anno torquetur variis doloribus in imo ventre & hypochondriis: Loco glandularum mesenterii, vesicæ hinc inde illi adnatæ aqua plenæ reperiuntur: *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 4. Beniamin N. ex lapsu ab equo circa regionem lumborum confusionem passus est, inde dolor Colicus sæpe recurrens: In mortuo ventriculus & intestina satis sana, nisi quod hæc flatibus distenta & in latus dextrum propulsa: circa mesenterii autem exortum ingens apparuit tumor qui intestina detruserat. *Vide lib. 2. Tit. de Phthisi.*

§. 5. Augusta Imperatrix doloribus ventris per plures dies torquebatur: Intestina naturaliter se habebant, sed mesenterium fere totum computrescens visebatur. *Tit. de ventris tumore.*

§. 6. Aperui corpus cujusdam iuvenis 16. annorum, ubi primum aperto abdomine, in dextro latere, reperta fuit materia quædam, quæ vitella ovorum cocta & indurata aliqua ratione æmulabatur, cui aliquot grana pyrorum mixta erant; quod cum mirarer, & ulterius unde eo devenisset indagarem, inveni intestinum Ileum eo loci ruptum, ac per hanc rupturam hanc materiam exivisse & collectam fuisse: Cum autem ulterius indagarem, inveni mesenterium omnino scirrhosum, & lapidis instar durum: Fuit autem iuvenis ille diuturno morbo consumptus, & sævissimis interdum doloribus ventris vexatus: Putabat autem hæc sibi accidisse ob minas à venefica quandam ipsi factas: Ea nocte cum cubitum iret & indusium exueret, ignis prosiliit, idque non semel sed sæpius, in præsentia sui heri & aliorum, à quo tempore nunquam recte habuit, sed semper & in mensem usque quintum ægrotavit. *Saltzmannus Obs. Anatom. pag. 67.*

§. 7. Iulianus quidam iuvenis, alvi torminibus vexabatur, inque dies magis magisque dolor vim capiebat, tantumque aberat ut hujuscemodi *doloris causæ abdita* comprehendi possent, ut nunquam ullis præsidiis tolli aut saltem levari hoc malum potuerit: Omnia enim viscera sana videbantur, jecur, lien & intestina omnia nullam doloris notam ostendebant, sed urgente indies dolore tandem è vita discessit.

Mortui corpore inciso, & sanis omnibus inventis visceribus, jubeo intestina amoveri, quæ dum gladio discindit minister, in abscessum magnum incurrit: quo præciso, materia multa nigrior fœtensque profluxit, encausto sutorio similis: ex quo manifestam ejus mortis causam deprehendimus, atra enim bilis eo confluens hujusmodi abscessum paulatim effecerat. *Benivenius de Abditis cap. xxxiij.*

SCHOLIA.

D *Doloris causa abdita*] Mesenterii abscessuum cognitio facilis videtur si ejus præcessit inflammatio, cujus comes febris lenta, diuturnitas autem signum est abscessus succedentis: Difficilis est cognitio si ii profunde jacent, ut contrectantium manus effugiant: Vt & si a pravis humoribus diu in mesenterio latentibus, ibique putredinem concipientibus ortum ducant; Ii autem post mortem tantum innotescunt: Ejus generis fuit abscessus *Iuliani*, qui intestinis demum remotis in conspectum venit; ab atra bile ortus, cujus acrimonia membraneas mesenterii partes & intestinorum vellicans, ventris tormina peperit: Adnotandum tamen quosdam abscessus mesenterii indolentes fuisse.

§. 8. Puer x. ann. 3. Maij 1672. Atrophia extinctus: à longo tempore ventris laboraverat dolore, misere educatus: venter totus scrophulosus, adeo ut nec intestina, nec renes, imo nullam partem aliam discernere liceret, ita glandulæ omnes quotquot in mesenterio, circa inguina, locisque aliis naturaliter observantur, & incrementum præternaturale, & indurationem indebitam assumpserunt: Scrophularum harum variæ insignis admodum magnitudinis, imprimis quæ vesicæ urinariæ vicinæ intestinorumque medio interjectæ: Harum opera intestina ita coalita, ut nullo artificio separari à se invicem, vel etiam à glandulis dictis potuerint: Imo omnes unam quasi magnam glandulam referebant, quæ ab umbilico versus spinam dissecta, palmæ transversæ profunditatem habebat. Materiam continebant dissectæ variam, purulentam, fluxilem, aut pinguem consistentem, albam, cineream nigricantem; imo quædam carnis speciem exhibebant, quædam cartilaginosæ omnino: Nec tantum glandulæ ventris infimi præternaturalem ejusmodi constitutionem induerant, verum & quotquot in thorace, circa collum, aut alias partes corporis notare licet, quæ nempe Conglobatarum ex numero haberi solent. *Gerardus Blasius Observat. med. xij.*

§. 9. Vir quadragenario major jam per x annos conquerebatur de doloribus circa regionem ventris, qui quotidie magis magisque ingravescentes, tandem hominem emarcidum, & quasi tabe confectum una cum vita deseruerunt.

Ego ad inquirendum incogniti morbi originem admissus, inveni binas mesenteriis glandulas

glandulas (jam glandes dici poterant, in tantam enim increverant magnitudinem ut xv. penderent uncias) decussatim sibi mutuo incumbentes, quæ renem sinistrum ita compresserant, ut pene totus in pus esset conversus. Glandulæ autem in substantia nullum contraxerant vitium, sola magnitudine peccantes: asservantur illæ curiosis oculis spectandæ inter Anatomiæ nostræ raritates. *Th. Kerekringius Observat. Anatom. xviij.*

§. 10. Honesta virgo peregre profecta, in dolores Colicis similes ac pro talibus habitos incidit, contra quos, cum nullū remedii genus valeret, misella febre quotidie cum rigore insigni repetente, doloribus jam dictis associata, post paucos menses marasmo consumpta est.

Dissecto ventre, ingens copia *puris, quo* tum *mesenterium refertum* ac quasi turgidum erat, erupit. Hoc natura per renes vacuare frustra tentaverat, urinis valde purulentis profluentibus; cum renes interim integri, omnique labe carentes conspicerentur, quos nonnulli ulceratos suspicabantur, idque non immerito, cum puris mictus diuturnus, teste Galeno aph. 4.75. renum aut vesicæ exulcerationem significet: verum doloris circa regionem renum absentia suspicioni huic non attestabatur. *Ex Observat. Thomæ Mermanni Archiatri Bavarici.*

§. 11. In Anatome mesenterium propius intuenti, deprehendimus in eo tumores glandulosos, albos, duros, nucis magnitudine, hinc inde in diversis locis intestinorum, mediæ sedi adeo connatos, ut intestina eo in loco sic intumuisse viderentur, atque indurata, quam duritiem in ventre, dum vivebat adhuc æger, prominentem tactui deprehendere potuit, præsertim quando excrementa dura & scybala in ea sede, ubi tumores hi angustiam in intestinis pariebant, diutius subsistebant, atque intestina amplius in tumorem elevabant, unde alvus illi constipabatur, Colicique dolores illum excruciabant, quibus tandem evictus occubuit. *Felix Platerus Observat. lib. 3. p. 697.*

§. 12. Nicolaus Dolmetsch Chirurgus, tempore hyberno iter faciens, & domum festinans, transiit flumen gelidissimum, & abhinc conqueri cœpit primo de debilitate & tremore pedum, post de totius corporis consumptione, vehementissimis ischii & abdominis doloribus correpto, ad mitigandos infimi ventris cruciatus, præscripsi enemata lenientia & anodyna, quorum usu dolores abdominis aliquantulum remiserunt. Sed post iis quotidie increscentibus, patiens cum lumbricum longum & teretem excrevisset, variosque tumores circa umbilicum compressa manu percepisset, de vermibus suspicatus varia sumpsit remedia, sine successu. In consilium igitur vocavit repetitis vicibus Medicum Sturgardiæ, qui tamen præstantissimis remediis ægro nullam tulit opem. Re ita habente miserimus homo, (quia sibi proposuit nulla uti Medicina) quotidie quaterve duas lactis bubuli calidè hausit, eoque solo dolores usque ad mortem paulisper mitigare visus est. Intestina lacte turgida tumores in regione umbilicali tactu perceptibiles occultarunt. Ante obitum macilentissimus instanter petit ut se defuncto in causam atrocissimi doloris, quatuor jam menses infestanti, inquireretur.

Aperto cruciatim mortui abdomine, nil nisi mesenterium sex tumoribus tunicatis, & pugnum adæquantibus valde conspicuum vidi: intestina enim fere omnia subsidentia in lateribus latitarunt: Separatis à mesenterio intestinis, & tumoribus sigillatim scalpello incisis, profluxit ex omnibus materia cineritii coloris, fœtida & adeo acris, ut omnes lumborum vertebras multum corroderet, integro existente mesenterio.

S C H O L I A.

LUmborum vertebris] Quæritur quæ sit ratio quod pus duras potius quam molles partes exasperarit? materia tumorum acris (qui lactis quotidie hausti beneficio ad suppurationem festinarunt) diu conclusa, ob supinum ægri decubitum, partem tunicæ lumborum vertebris proximam, & vertebras ipsas multo facilius quam partem folliculi, mesenterio, multis glandulis & meatibus referto, substratam & arctè connexam corrodere potuit. *Scultetus Armam. Chirurg. Observ. 62.*

§. 13. Tormina abdominis non à flatu tantum, calculis, humoribusque inibi contentis oboriri est dicendum, sed sæpe ac sæpius à glandularum mesenterii, pancreatisque abscessibus & apostematibus, quarum sævitie, post vehementissimos cruciatus infelissimi patientes ad commiserandum mortem vehuntur *Cæcilius Folius ad Th. Bartholinum in hujus Epist. cent. 1. Epist. 62.*

S C H O L I A.

DE hujusmodi Glandularum mesenterii tumoribus & affectibus lege *Warthoni* Adenographiam c. XI.

§. 14 Cadaver cujusdam Colica enecti ante 20. annos secui: totum abdomen pure impletum erat, toto Mesenterio abscessu quasi existente: Culpam mali adscripsi fomentis emollientibus & calefacientibus, purgantibusque fortioribus. *I. Iac. Wepferus Miscell. cur. anni 1671. Observ. 39. in fine.*

SCHOLIA.

Spigelius de Hemitritæo, Mesenterii inflammationem in cadaveribus reperit, quam jà præpostera sæpe curandi methodo excitari nullus dubito: Clariora omnia evaderent si per superstitionem cadavera secare crebrius liceret. *Idem ibid.*

§. 15. In demortuis sæpe in mesenterio vlcera sordida & abscessus deprehensi sunt, è quibus intestinis salvis, ventris tormina intolerabilia, & tandem mors; nunc dolores Colicis similes originem habuerunt. *Sennertus Pract. lib. 3. p. v. Sect. ij. cap. ij.*

§. 16. Dominus Marescotius historiam commemoravit cujusdam, qui post multos & longos dolores tandem in hydropem siccum lapsus est.

Illius aperto cadavere, *glandulæ* illæ multæ sunt quæ in mesenterio plane *aruerant* & tabuerant, unde nullum plane ex fructum alimento capere poterat. *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. p. 216.*

SCHOLIA.

Tandem in hydropem siccum] Iuxta aphorismum XLIV. *Quibuscunque tormina, & circum umbilicum cruciatus, lumborumque dolor adest, qui non discutitur nec purgatione nec aliter, in hydropem siccum firmatur.*

Glandulæ in mesenterio aruerant] Clar. *Warthon* Adenographiæ, cap. 11. inter varia mesenterii pathemata recenset infirmam illius *Tenacitatem* vel *Mollitiem* & *Laxitatem* vitiosas, Vel in interiori vasorum ejus superficie nimiam *Asperitatem* aut *Lævitatem*, *Tenacitatem* in chronicis præsertim morbis contingere ait, Cachexia, Hydrope, scorbuto, morbo Venereo: *Mollitiem* ac *Laxitatem* in hernia intestinali: Nimiam autem *Asperitatem* atque *Lævitatem* frequenter contingere censet, quanquam non facile cognoscuntur: Credibile est, *inquit*, ubi asperitas ac squalor aliis partibus evenit, consimilem asperitatem atque squalorem vasis quoque mesenterii (adde & glandulis) evenire: Porro conjectat de asperitate vel lævitate horum vasorum ex assumptis excretis, Si enim alimenta in dies assumpta lubrica atque lævia fuerint, quoniam mesenrium pertranseunt, verisimile fit ea consimilem quoque lenitatem ejus vasis imprimere: Similiter si diæta maximam partem ex cibis asperis, amaris, acribus, succique agrestis constiterit, fieri vix potest quin dictis vasis consimilem qualitatem impertiat: Ad eundem modum si excrementa alvi diutius retineantur, & tamen liquida excernantur, magnum judicium nimiæ asperitatis præbent: Etenim facultatem retentricem potenter roborat asperitas: Contra ubi solida excrementa facile lubriceque excernuntur, argumentum est consimili lubricitate ac lævitate intestina ac mesenterium affici. Signa quoque ex vrina de his affectibus petit, quæ si æqualis substantiæ appareat, sine atomis fluitantibus, cum hypostasi æquali, levitatem vasorum inde arguit, Contra si substantiæ inæqualis sit, cum bullis magnis & permanentibus, ac hypostasi divulsa, nimiam iis in locis asperitatem designari vult.

§. 17. Sabellæ Roland venter intumuerat cum dolore, Mesenterium totum, atque in eo Pancreas, tumore miro turgebat, cum infinitis tumoribus. *Vide tit. de ventris tumore.*

OBSERVATIO XXXI.

Colici dolores habituales sedem habent in mesenterii plexibus nerveis: & spasmodici sunt ob materiem morbificam à cerebro in illos plexus transmissam.

Domina Ill. per multos annos *affectibus spasmodicis obnoxia*, circa nonam gravidationis hebdomadam dolores acutos per plures dies *in lumbis & juxta hypogastrium* persensit, *qui mihi Colici visi, &c.* Abdomine aperto intestina & ventriculus integra apparebant, uterus insons, *In mesenterio* circa medium ejus, *ubi dorso affigitur, atque majores nervorum plexus continet*, substantia laxior, & quasi pluribus vesiculis inflata videbatur: hoc mesenterii loco, quia tumidior fuit, humorem aliquem doloris causam hospitari putaveram, aperiens vero deprehendi tantum membranas fuisse ab invicem solutas, nihil præter flatum continentes, qualis membranarum divulsio proculdubio inducta fuerat à crebris spasmis, &c. *Vide l. 1. Titulo de convulsionibus.*

SCHOLIA.

Dolores qui mihi visi] Licet morbo vrgente tota ventris regio perturbari solet, attamen ejus sedes primaria collocari debet ubi dolor potissimum infestat & pertinacius hæret. Hoc autem ex Medicorum plurimorum consensu alicubi in Colo intestino esse perhibetur: Quare *Celsus* dicit Colicam Intestini majoris affectum, quod etiam ratio nonnihil suadere videtur: nam sive materies morbifica in cavitatibus intestinorum congeri, sive in membranis illorum penitus defigi supponitur, certe in Coli plicis, pro receptaculis ejus extant cellulæ, atque intestini hujus tunicæ crassiores existunt, inquibus humor peccans altius impingi queat: Verumtamen hæc opinio (cui non facile assentimur) ex eo tantum in Medicorum scholis increbuisse videtur, quia passim observamus intestina à flatibus, à pharmaco, bile, aliisque forsan humoribus intra cavitates eorum contentis, irritata, dolores ac tormina inire, hinc ut ob-

obvium fit inferre dolores Colicos tantummodo, ab intestinorum, ac imprimis Coli, contentis acrioribus & irritativis exoriri: quod tamen ita si haberet, proculdubio quæ ventrem solvunt, atque flatus & fæces copiose educunt, certissimum levamen afferrent, cujus contrarium sæpissime evenit, nempe à catharsi crebriori, aut violenta, morbum istum intendi. Hic tamen distinguere oportet de ventris torminibus, deve doloribus pro colicis vulgo habitis, Isti nimirum aut mere occasionales à causa evidenti solitaria oriuntur, & sine prævia diathesi hominibus quibusvis passim contingunt, Ad hunc modum incongrua vel insueta epota vel comesta pharmaca, frigoris contractio, &c. præsertim in iis qui teneræ sunt constitutionis, fibrásque valde sensiles habent, dolores non raro excitant, At ejusmodi affectio non morbus, sed tantum symptoma, à causa manifesta excitatum censeri debet: Attamen præterea Colica ita proprie dicta non tantum à causa accidentali producta quibusvis contingit, sed homines nonnullos peculiari ritu prædispositos incessens, omnino à causa procatarctica sensim maturata dependet: morbi insultus graviores plerumque periodos suas habent, atque aëris atque anni alterationes observant, Porro excitati remediis non facile cedunt, neque cito pertranseunt: dolores in quolibet paroxysmo eandem usque partem repetunt, & aliorum symptomatum pari ut plurimum syndrome stipantur.

In Lumbis & circa hypogastrium] Dolores Colici licet non eandem in omnibus sedem habeant, sed modo sub ventriculo, modo circa umbilicum, aut hypochondria, quandoque in hypogastrio, aut versus lumbos maxime desæviant, attamen quoties in eodem ægro repetunt, eundem sæpissime focum observant.

Intestina integra apparebant] Pro explicanda hujus morbi aitiologia, non satis erit statuere Intestina, vel ab acrioribus suis contentis vellicari, vel à sanguine aliisve humoribus iisdem suffusis, ac continuitatem solventibus irritari: Nam quoad prius, Summe improbabile est Bilem vel Pituitam, vel succum Pancreaticum aliúmve quemcumque humorem, aut simplicem, aut cum aliis effervescentem, dolores adeo atroces, fixos & diu perseverantes excitare posse: Præterquam enim quod intestina, propria mucagine oblinita, à contentis, licet acrioribus, non facile pungi aut exasperari solent, in tantum ut sedes acriores, quæ anum sæpe excoriant, intestinorum ductus parum aut minime divexent, Insuper hæc gravius irritata, quicquid molesti in ipsorum cavitate continetur, facile excutiunt, atque sursum vel deorsum propellendo, cito eliminant, prout in Cholera morbo, aliisque affectibus dysentericis plane cernitur: neque ulla fere est saburra horum membranas stimulans, inque dolores ciens, quæ una aut altera purgatione foras exterminari non potest. Dein 2°. quod spectat ad Sanguinis aut Seri intra intestinorum tunicas suffusiones, à quibus phlogosis aut tumores dolorifici excitantur, revera ita fieri interdum concedimus, exinde vero passionem non Colicam, sed Iliacam excitatam fuisse observavimus. Quod autem nonnulli ejusmodi Bilem (quæ nonnunquam instar viridelli intense prasina reiicitur) morbi causam materialem esse contendunt, ejúsque copiam & in viscera exudationem dolores Colicos in intestinis excitare, Dico humorem istum circa paroxysmi initia in cysti fellea sine offensa quavis contineri, postea tamen, propter viscerum spasmos, exinde expressam, & quasi emulctum, in ventriculum vomitu affectum exantlari, ibidem vero humori alteri, forsan acido, occurrens, colorem viridem, imo quandoque atrum (*prout olim observatione anatomica compertum habui.*) acquirit: Atque hoc quidem ex eo patet, quod qui temperamenti frigidioris bilem minus progignunt, dum Colica laborant, flavi, aut viridis, parum aut nihil, vomitu reiiciunt, attamen doloribus haud minus acerbis divexari solent.

Affectibus spasmodicis obnoxia] Cum itaque morbi Colici sit aliusmodi tum materies sive minera, tum sedes & affluxionis viæ perquirendæ sunt: jure merito *Liquor nerveus* ejusque recrementa in suspicionem veniunt: Eo magis quod passio isthæc cum aliis cerebri & Nervosi generis affectibus intimum adeo consensum habet: Cujus procatarxin quod spectat, in his duobus ea potissimum consistit, scil. 1°. quatenus in Liquore nerveo recrementa plura congeruntur, Et 2°. quod ea potissimum à Nervis ad viscera imi ventris destinatis excepta, & ad mesenterium delata, mineras ibi morbidas constituunt. 1. Prius horum cerebri culpa ac vitio contingit, nempe quatenus hoc, una cum Liquore nerveo, particulas heterogeneas, & regimini animali infestas intra fines suos admittit: præterea item quod hæc, aliáque recrementa ordinaria per ordinarias cloacas haud statim amandat: Qua propter materies incongrua, cum alias à cerebro ablegari nequit, in nervos paris vagi maxime patentes facillime irruit; Atque ob hanc rationem est quod fœminæ, à quavis cerebri inordinatione diathesin hystericam dictam frequenter contrahunt, nempe quatenus recrementa liquoris nervei, sive ea spasmodica & elastica, sive dolorifica & irritativa tantum fuerint, in par vagum deponi aptiora, symptomata convulsiva æque ac colica ita passim excitant. 2. Quod materies hæc, nervorum par vagum incurrens, in Mesenterio, aut aliis intra abdomen plexibus deponitur, ratio est quos in hos plexus nerveos conjugationis istius nervi plures & majores fere ultimo terminantur; Quamobrem si humoris nervei recrementa, hic quasi in imum subsidentia, nec per vasa quæpiam regeri, nec in cavitates intestinorum transire possunt, necesse erit eadem focos morbidos in hac parte struere.

In mesenterio, &c.] Itaque pro affectus Colici seminio sive minera, humoris nervei recrementa quædam à cerebro per nervos decidua, inque Mesenterium aliosque abdominis plexus delapsa, ibidem congeri supponimus, quæ si crassiora, & magis viscosa fuerint quam ut per lymphæductus excipi & amandari, aut per vasorum propagines exiles in cavitates insestinorum exudare possint, in partibus illis stagnantia & sensim coacervata, tandem in plenitudinem irritativam assurgunt: Dein materies ista stagnatione plus degener & magis infesta evadens, occasionaliter, aut sponte turgescens, vel forsan cum humore salino fixo è sanguine illuc suffuso effervescens, nervorum propagines fibrasque nerveas, quibus mesenterium innumeris scatet, corrugationibus valde molestis & dolorificis torquebit, cujusmodi illorum affectio haud plane cessat, donec materies effervescens aut discussa, aut in cavitates intestinorum expressa, aut demum subacta fuerit.

Atque majoris nervorum plexus continet] Porro, in quantum è mesenterio, ejúsque *Plexibus*, propagines fibræque nerveæ in ventriculi fundum, vesicam felleam, ductus choledochos, intestina omnia, & quaquaversus in cuncta fere totius abdominis viscera, densissime

densissime protenduntur, idcirco dum materies colica in mineris suis effervescens, tormina & cruciatus sæpe accerrimos ibidem ciet, una in partibus aliis plerisque aliis membranosis spasmi & contractiones convulsivæ aut dolorificæ ubique excitantur. Hic ob mesenterium primario affectum sub umbilico dolor acerbus, quasi pali affixi, aut terebræ perforantis speciem præse ferens, dein circumcirca in toto fere abdomine, propter intestina simul in diversis locis varie diducta aut retracta, dolores vagi huc illuc excurrunt, atque ob fibrarum motus, tum in his tum in vasis urinariis perturbatos, aut inversos, alvus fere semper adstricta est, & urinæ interdum suppressio aut paucitas succedit, Quinetiam, duodeno, vesica fellea, cum ductibus ejus atque ventriculi fundo, spasmo affectis, eorumque fibris sursum tractis, vomitio crebra, cum bilis flavæ aut prasinæ rejectione copiosa, durante paroxysmo subinde infestat.

In mesenterio, ubi dolor affigitur] In paroxysmo Colico, doloribus ventris *Lumbares* atrocissimi, in imo dorso sævientes sæpenumero adjunguntur, qui certe à nullius intestini irritatione oriri possunt; Attamen facile erit concipere eos à causa morbifica in mesenterio consita excitari, in quantum scil. nervi quidam insignes lumbares mesenterii plexum nerveum maximum ingrediuntur; hinc ut non tantum spasmi dolorifici per consensum ab una parte in alteram trahantur, sed probabile insuper sit etiam Dorsi & Lumborum recrementa quædam hoc transitu in mesenterium derivari, atque aliquatenus ob hanc rationem Scorbuticos ventris torminibus & fluori ita plurimum obnoxios fieri: materies ergo morbifica, à capite per nervos in ventrem lapsa, nidos maxime idoneos in mesenterio reperiet; In quo scil. nervi plurimi & magni, eorumque plexus & distributiones valde insignes habentur: Quare cum hæc pars valde sensilis, & humorum nervosi generis affluxionibus plurimum obnoxia fuerit, Morbi colici sedes merito statuitur.

Affectibus spasmodicis qui mihi Colici visi] Motuum quorundam in abdomine convulsivorum, qui vulgo Hysterici dicuntur, causas sæpenumero in plexibus mesentericis latere olim ostendimus, Porro, in iisdem locis dolores Colicos interdum nidos suos habere tunc asseruimus, & ex observatione Anatomica satis ratum fecimus: Attamen non eadem, sed nonnihil diversa materies est quæ utrosq; ita dispares affectus sub eodem lare excitare solet, In passionibus dictis Hystericis, spiritus animales copula elastica onustos, ab invicem elidi, seu velut explodi, proindéque corpora continentia in motus irregulares seu præternaturales invite rapere alibi declaravimus: In doloribus autem Colicis, iidem spiritus propter materiem iis infestam & inproportionatam irritati, proindeque ab invicem divulsi & distracti, fibras sensiles in corrugationes valde molestas agunt: quo ritu in doloribus Colicis hoc fiat paulo supra ostensum. *Willis Tractatu de Anima Brutor. parte 2. cap. 15.*

Membranas ab invicem solutas] Nam intra hosce plexus nerveos pro mineris morbificis spatia satis idonea conceduntur, ut materies illic sensim deponi possit & manere, donec ad plenitudinem congeratur: deinde vero quia spirituum copias ingentes, supra quam in aliis quibuscunque cellulis illic hospitari credimus, copula heterogenea iis accrescens, in explosiones graviores quasi fomitem struit, adeo ut spiritus intra hæc corpora explosi, ea nonmodo distendant & dilatent, verum de situ elevent & attollant (velut cum ædificium à pulvere pyrio subvertitur) quare partes suprajacentes subito in tumorem efferuntur, atque appensæ violenter huc illuc attolluntur: Ad hunc modum atrociores circa præcordia & viscera convulsionum paroxysmos sæpenumero excitari, præter argumenta ex ratione petita, autopsia præterea comprobat. *Idem Pathol. cerebri cap. x.*

OBSERVATIO XXXII.

Ventris dolor in paresin desinens, salvis intestinis, ab acri sero è cerebro manante, ea in spasmos ciente.

§. 1. IAcobus Spoerlin, (cujus historia extat lib. 2. tit. de Paralysi) septuagenarius, alvo suppressa protinus colica torquebatur, quam bis intra novem circiter annos Paresis brachiorum sequuta est, ob quam minimi & auriculares in manibus digiti incurvi permanserunt, &c.

Remota cranii olla, ac discissa dura meninge plurimum seri subpallidi effluxit, quod in spatio inter utramque meningem continebatur: Hujus quoque plurimum in omnibus ventriculis repertum fuit: multum quoque reclinato pectore ex ostio magno occipitis promanavit.

SCHOLIA.

Bile dum vivebat senex iste quoque abundabat, quam frequenter os ipsi amaricabat, atque aliquoties diarrhœa biliosa magnam ejus copiam egesserat: quam primum alvus supprimebatur Colica affligebatur, quod quoque bili tribuebat; An ante bilis in cavum intestinorum effusa tormentorum colicorum causa sit præcipua, jam multis annis dubitavi, an bilis acrimonia sua villos intestinorum instar medicamenti purgantis vellicans potius ad dejectionem irritet; Novi plures quibus est difficilior, qui quam primum bilis effluvium constipationi accedit, quod nonnullis 5°. aliis 7° die evenit, protinus, scybala copiosa, mox liquida, biliosa, spumea, tandem mucosa largissime egeruntur, citra tormina molestiora: Colica verò hæc à purgantibus etiam mitioribus exasperatur, curatu difficilior redditur, paresis, convulsiones & appoplexia accelerantur, & non raro ægri præpropere enecantur: Quidam non infimi nominis Practicus, croci metallorum aliquot grana in petia ligata, decocto pro clystere infudit, quo injecto colicus terribili epilepsia correptus sibi frustulum linguæ morsu præcidit, diuque rigidus omni sensu & respiratione privatus jacuit: ab alio autem clystere, ex mero lacte cum pauxillo butyri, ad mentem rediit ac sensim convaluit. Soluta pertinacissima, huic morbo nimium

familiari alvi suppressione, faeces excernuntur saepissime lutosae, cineritiae, & quae biliosae sint, nullo tamé cruore aut ramentis mucosis inquinatae, quod necessario fieret si ab humore acri, diu intra cavitatem intestinorum contento originem traheret, prout quotidie in dysenteria evenire observamus, quamvis plerunque humoribus non tanta mora concedatur, quin potius crebris dejectionibus magno nisu continuo propellantur. Animadverti in aliquot monasteriis plures, temperamentis prorsus diversos, & quosdam minime biliosos, à colica ista crudeliter affectos fuisse, quae merito adscribebatur vino, vel nimis austero, vel fumo ex taeniis sulphure, bismutho aliisque concinnatis & accensis imbuto: nam propinato vino salubriore, nullisque inquinamentis propemodum venenatis adulterato, saniores vivebant, rariusque cruciatus istos postea perpetiebantur: Quosdam Colica biliosa dicta affectos, nunc in dextro, nunc in sinistro epigastrio, nunc in hypogastrio pluries tetigi tumores rotundos & obliquos instar farciminum, nullam certam & fixam sedem obtinentes, quos itidem à flatibus intra portionem intestini coercitis ortum ducere merito credidi: In pluribus umbilicus, dorsum versus retrahebatur. Iam tunc convulsivi quippiam intestina in hoc affectu pati, ac causam doloris extra intestina quaerendam existimavi: qua in re me postea amplius confirmavit Exc. D. Willis in Pathol. nova cerebri: Ipsa Paresis colicae superveniens genus nervosum valde affligi indigitat: Prae caeteris colicos istos juvant quae convulsa laxant & spasmi causam dissipant: Novi quendam aliquot annos saevissima tormina cum paresi sustinenté, solo decocti sassafras potu per tres menses continuato, abstinendo a vino, & ejurando omnia medicamenta, imprimis purgantia, à quibus semper pejus habuit, integram valetudinem recuperasse, qua adhuc fruitur. Victor equidem bile abundabat, verum quoque humoribus serosis acribus scatebat, qui plexus nervosos mesenterii alluentes, profundiusque se insinuantes, vellicando spasmo intestina affecerunt, & alvo pertinaciter occlusa, retentis flatibus & bile, atrocissima tormina excitarunt, quoniam quoque ob dolores die noctuque excruciantes, vigiliasque continuas simul aditus aquoso latici ad medullosam substantiam, in cervice inprimis, paratus fuit, Paresis brachiorum post aliquandiu exantlata symptomata sequuta fuit: In ultima senecta rarius Colicam experiebatur, quamvis colluvies serosa non exhausta esset, nam occipienti constipationi mature medebatur oleo amygdal dulcium, aut butyro assumpto, & clystere anodyno infuso. *Ioann. Iacob. Wepferus dissertat. de Apopl. p. 386.*

§. 2. Puellus Illustri familia natus Pleuriticus, ultimis vitae diebus saevissima tormina patiebatur, quae supervenientibus convulsionibus lethifera erant.

In cadavere vidi aliquot portiones intestini. Ilei praecipue, superne & inferne rectissime constrictas partesq; intermedias flatibus distentas, quas vix ulla vi vel sursum vel deorsum pellere valui. *I. Iacobus Wepferus Dissert. de Apopl. p. 386.*

§. 3. Claudius Iuvenis fractus tandem partim acerbitate dolorum abdominis, xl. dies totos urgentium, nec ullam quietem concedentium: partim vehementia motuum convulsivorum, qui iis languescentibus successere, animam cum reddidisset coelo, Cadaver ejus apertum, deprehendimusque intestina, quanquam cruciatu per tot dies acerbissimo fuissent afflicta, tamen integra & inculpata fuisse, nullamque causam tot dolorum fomitem in iis repertam, sed *ubi ad caput ventum, &c.* *Vide historiam integrum lib. 1. section. 8. observat. 13. ex C. Pisone.*

SCHOLIA.

Nostra sententia est dolores pro colicis aut nephriticis habitos, convulsionem veluti quandam sequi intestinorum, partiumque omnium quas inferior venter ambitu suo complectitur, inaequaliter facti & confertim, sed quae sequatur divulsionem seu contractionem peritonaei, sive nervorum sexti paris, vel in exortu proximo conterminoque iis partibus, vel in mediato & remoto, in principio scilicet, sive capite ipso. Nam mihi annotatum dolores eos pro colicis habitos, modo quidem tertianarum febrium declinationi succedere, modo continentibus sese immisceri complicarique febribus, certe iis quarum aliquae exacerbationes, sed obscurae admodum, nec nisi valde attentis notabiles, eaque tardae, per septenarios quippe, & quandoque quaternarios, ut jure illae continentium & homotonarum numero accensendae viderentur: Sedulo porro observavi ejusmodi dolores in iis, quae salubriter terminantur febribus, superveniente vel sudore largo & in plerisque, sed iuvenibus, vel haemorrhagia liberali quandoque, vel denique commutatione cum paralysi solutos fuisse, aut etiam aversos prorsus. In aliis vero medicamentorum caput expurgantiū frequenti usu, contra autem in febribus lethalibus observavi commutatos, partim cum epilepsia, partim cum lethargo, denique cum delirio, paralysi & epilepsia succedente verno tempore. Atqui non est omitendum saepe tertianas febres commutari cum continuis, licet obscuris, quas fere comitantur ejusmodi dolores valde pervicaces, qui permutantur pariter in commemoratos capitis affectus, quod observavi in Claudio Iuvene, de quo supra in historia. Postremo cum colicus facile commutetur cum memoratis illis capitis gravibus affectibus, tum omnium frequentissime cum paralysi, Imo vero quartanarios observavimus hoc anno 1617. iisdem doloribus ventris graviter exercitos. Quanquam autem eam doloris colici speciem à flatibus inductam satis frequentem esse ultro fatear, tamen quos ante descripsimus dolores abdominis frequentissimos, & cum febre conjunctos, ac pro colicis passim habitos, etsi prima specie iisdem affines, longè tamen diversos esse, aliamque à flatibus aut pituita vitrea, aut etiam Boreae flatu causam habere, si attente pensitateque naturam conditionesque doloris, & concomitantia signa consideramus, profecto reperiemus, Licet namque conveniant omnes dolores cum vere Colico in extensione & acerbitate doloris, partiumque diversarum adjacentium sympathia; in segnitie alvi nullis cedente medicamentis, in ructibus, in vomitu quoque, tamen non sola summâ intestini pars coli, situ proprio circumscripta & ventriculo

ventriculo contigua dolet, ſed modo hæc modo illa duntaxat abdominis pars, modo, & ut plurimum, univerſum abdomen quantum quantum eſt, & diverſis temporibus hæc vel illa regio dolere primum incipit, ſive ima, ſive media, umbilico aut lumbis reſpondens, ſive denique lateralis: Nec vero venter univerſus diſtendi attollique & intumeſcere, ac extare ſuper coſtas, ilia & pubem, ſed contra potius percipitur deprimi, ſubſidere in ſe, unaque cum umbilico introrſum retrorſumque revelli, vel umbilicus lumbis videatur eſſe quaſi aſſutus, ut in ægro veluti exterebrato efformetur inſignis cavitas, haud abſimilis equino præſepio, eaque circumſcripta terminis prædictis. Denique, dolor, non tam diſtentivus ſecundum epigaſtri, latitudinem, quam laceratívus; ſecundum potius ventris longitudinem ac profunditatem, & quandoque perforans ſentitur, ac ſi terebra pertunderetur pars dolens, quæ potiſſimum eſt umbilicus, etſi in quibuſdam doloribus citra febrem, latus pertebrari ſentiatur. Diſtenſionem porro ſecundum longitudinem potius inteſtinorum fieri, quàm latitudinem, ut fit in colico dolore à flatu, hinc intelligere eſt, quod longanon ſecundum longitudinem ita ſurſum revellitur & diſtenditur, ut non ſolum exitu fæces intercludat & flatus, ſed aditu glandem vel ſyphonem clyſteris prohibeat, ut niſi magna vi intus adigi poſſint. Ridicule enim operæ Pharmacopæorum, dum fruſtra immittere tentant clyſterem, cauſantur magnam vim flatuum ſyphonem ingreſſu interdicentium. Et magis ridiculi Medici qui iis credunt, cum per revulſionem potius ſurſum ſubſideat conniveatque cavitas longanonis, non per diſtenſionem à flatibus: Confirmat id autem ructus familiaris hiſce doloribus, qui ſatis docet motum periſtalticum inteſtinorum, & flatus inclinationem ſurſum, ob interclusam penitus viam deorſum tendentem: facile enim eſt intelligere longanone ſecundum longitudinem diſtento, ſurſumque revulſo, parietes ejus in ſe conſidere, atque adeo cavitatem internam connivere. Itaque dolores hos pro Colicis habitos, non tam diſtenſionem inteſtinorum ſecundum latitudinem, ab obſtruente aliquo corpore & implente ventrem, præque copia divellente, quam convulſionem quandam ſeu diſtractionem ſecundum longitudinem conſequi veroſimile eſt: Nimirum cum dolor vehementiſſimus atque ſubitus, non tam intemperiei ſimplici nudæque tribui poſſit, ut ſolutio etiam ſubita ſatis inſinuat, quam ſenſibili alicui ſolutionis continui ſpeciei, cum præſertim nulla cauſa inſigniter calefaciens aut refrigerans accuſari poſſit, ſive externa ſive interna: Alia autem ex parte ſolutio cótinui inteſtinis ſuperveniens, ſit vel exeſió eroſióve, vel vulnus ſeu diviſio, vel ſpaſma divulſióve: eroſionis porro, aut vulneris cum his doloribus conjuncti, nulla juſta ſuſpicio eſſe poteſt, cum & cauſæ ejuſmodi nullæ præſentes ſint, & ex excrementis, etiam ſoluto dolore, nihil tale conjici poſſit, Supereſt certe ut uni Divulſioni, tanquam cauſæ, dolores propoſiti referri debeant accepti, eique ſecundum longitudinem factæ, ut ex aditu interne occluſo intelligere eſt: Nam qui ſenſus veluti perforationis percipitur, is ſane meo judicio non eſt à cauſa perforante illatus, ſed potius ab inæquali partium convulſione ſeu diſtractione, nam quia una magis quam alia divellitur introrſum ac retrahitur, atque major dolor obſcurat minorem, inde certè quæ maxime convellitur, illa quaſi perterebrari videtur., quod divulſio adjacentium minor quodammodo obſcuretur. Sed enim diſtendi poſſunt inteſtina vel per ſe, vel per ſympathiam, & ratione connexionis partium ſibi adjacentium, aut certe adnatarum; & quævis diſtenſio fieri poteſt, vel ſecundum totum inteſtinorum contextum, facta ſcil. per extremorum, ſeu finium diſtractionem, vel ſecundum partes: ex quibus priorem evidenter anguſtia totius ventris ferre nequit, longe impar inteſtinorum longitudini, corporis magnitudinem toties ſepties adæquanti. Itaque non diſtenduntur inteſtina ſecundum longitudinem totam & per extrema, ita ut involutio contextus eorum diſſolvatur, ſed fit ſecundum partes, ita ut ſuperiores quidem deorſum, anteriores autem retrorſum, inferioreſque ſurſum revellantur & ſæpe inæqualiter. Quoniam porro credibile vix eſt cauſam convellentem inteſtina ipſa univerſa afficere, & vero dolor fere lumbis inſtat urgetque maxime; atque alia ex parte non ſolum inteſtina afficiuntur, ſed partes omnes toto ventre inferiore contentæ evidenter eo afficiuntur (Nam ventriculus & veſica fellis manifeſte convelluntur, ut ex ructu fere aſſiduo & vomitu bilis colligere eſt: tum etiam veſica urinaria & uterus ipſe, ut dolor ad pubem manifeſte docet) Veroſimile eſt dolores prædictos ſequi affectum ſeu divulſionem, non tam inteſtinorum propriam, quam partis alicujus communis inteſtinis cum cæteris omnibus membris inferiore alvo contentis, cui conſentiunt ratione connexionis inteſtinorum tunicæ propriæ, una ſurſum introrſumque revelluntur. Et forte etiam non improbabile dictu eſt viſcera ipſa quodammodo convelli per convulſionem illius partis communis: nam io difficultas in ſpirando, comes memoratorum dolorum, per revulſionem quandam viſcerum ſurſum diaphragma prementium facta inſinuare videtur. Atqui certe peritonæum propagatum in meſenterium, ex anatomia omnium omnino viſcerum, & partium inferiore alvo contentarum eſt commune vinculum, imo communis membrana, ſi quidem eas omnes inveſtit involuitque, & cingit undequaque, ipſa ſcil. è lumbis exoriens, ſed propagata & diffuſa ad omnes omnino eas partes: Præterea nervi ſextæ conjugationis, è thorace egreſſi, omnibus omnino partibus inferioris ventris ſeſe communicant, & ad omnes propagines aliquot emittunt: Per ſympathiam itaque, ſive propaginum nervi ſexti paris, ſive peritonæi, convulſio omnium partium ventre inferiore concluſarum ſequi poteſt: facile enim eſt intelligere contractis in ſe præter naturam, vel ramis ſexti paris, vel peritonæo, adnatas iis partes neceſſario quoque convelli contrahique in ſe. Hæc porro convulſio, ſive nervorum, ſive peritonæi, ſine dubio fieri poteſt, vel in ipſo exortu nervorum quidem è thorace, peritonei autem è lumbis: vel in ipſa radice, ſeu principio primo, h. e. capite ipſo, a quo ſcil. primam originem repetunt. Interim tamen ultro fateor dolores hujus generis, non ſolum contractionem communis partis ſeu vinculi, membranæ ſcilicet ac nervi prædicti, ſequi poſſe, ſed aliquas in ventre eſſe partes quæ eam contractionem violentam ſubire poſſunt, quæ trahat in ſui conſenſum reliquas toto abdomine contentas partes: nimirum experientia me docuit, ureteres, meatus quippe anguſtos quidem, ſed tunica forti ad modum conſtantes, quoties in enitendo excludendoque lapillo valde laborant, contrahere ſe ſponte naturæ ita vehementer, ut univerſum, quantum quantum eſt, peritonæum, cæteraſque ei colligatas partes divellant contrahantque, non ſine atroci dolore: cujus violentæ contractionis conſequentis divulſionem ureterum cum dolor totius abdominis ſit evidens argumentum, tum vero eam retractionem vehementem &

violentam declarat manifeste testiculi respondentis ureteri retractio tanta, ut in abdomine recondi totus videatur. Atque cum convulsio illa primo à nobis repetita sit à nervis sexti septimíve parium, vel à membranis exortis è lumbis, & disseminatis in mesenterium atque peritonæum, haud dubium est certe eas partes ab humoribus è capite decumbentibus suique copia implentibus distendi convellique posse violenter, sed maxime nervosum genus: Etenim dolores propositi abdominis, partim febribus superveniunt, quarum focus in viscerum partiumque vicinarum vasis hæret, quæque febres mutationes tempestatum sequuntur, per quas serum in massa sanguinis fervorem concipere potest; non aliter atque aquea pars vini leviter ebullire, & alias hę febres sudore copioso, vel profusa hæmorrhagia solvuntur, aut commutantur cum affectibus capitis gravissimis, paralysi, epilepsia, apoplexia, vel simplicibus vel mixtis & complicatis ejus generis affectibus: quorum affectuum capitis causam frequentem esse serosam in eo colluviem multis observationibus demonstramus: Partim autem iidem dolores sequuntur subitas & insignes temporum mutationes, sed eas quibus serum ex habitu introrsum & confestim detrudi consueverit, cujusmodi sunt aquiloniæ austrinis succedentes; Et verò hos dolores urinæ copiosæ quidem, sed tenues & aqueæ prorsus sive præcedunt sive comitantur. Ex quibus verosimile est profecto, dolores quidem qui cum febre sunt conjuncti, suboriri, quia quod serum vi caloris febrilis, aut vitalis, sed ab ambiente, per mutationem constitutionis ejus commoti suscitatiq; ebulliens, sub sudoris forma, vel urinę affatim erupturum erat, id in caput elatum per vasa soporaria, ex eorum finibus extremis exundat & effervescit, partim quidem extrorsum, partim introrsum: Ac extrorsum quidem secundum membranas, aut inter eas effusum irruit impetitque vel principium nervorum spinalis medullæ, vel principium sexti septimíve parium, atque alterutrum implet distenditque copia & fervore, & secum tum nervos appendicis, tum vero membranas pariter adnatas, Aut fervore deposito descendens & decurrens sistitur in lumbis, atque nervos inferioris alvi, & maxime originem mesenterii & peritonei opplens, corrugat contrahitque, & secum revellit distrahitque quæ finibus adnascuntur membra, i. e. in quibus tandem terminantur & implantantur, intestina scilicet & reliqua in alvo contenta, eáque violenta contractione dolorem iis inurit: Introrsum autem & ad animam vergens, ut loquitur Hippocr. h. e. in ventriculos cerebri irrepens serum, longe graviora soporiferáq; inducit symptomata & convulsiones universales, cum quibus dolores propositi solent commutari. Porro cum constitutum à nobis sit convulsorios ejusmodi intestinorum dolores cum febre conjunctos, sero vel etiam muco in capite stagnanti & desidi, vel jam defluxo in lumbos esse tribuendos, certè affectus graves, Epilepsia & alii, qui colluviei serosæ, non diluviei sunt effectus, insinuant dolores prægressos abdominis, non depluvio seri in lumbos, sed colluviei potius ejus adhuc stagnantis in capite referri debere: Quod & confirmat resolutio brachiorum, quanquam decubitum seri sequitur, quippe hæc cum dolores ventris sedet, tum non aliter fit quam humore à capite ipso in nervos irruente, Est enim inopinabile serum nervorum in cavitatem glíscere, nisi principium cavitatis capiti conjunctum subeat, cum per transversa corpora membranosa solidáque in cavitatem ipsam ingredi non possit, quanquam madescere extrinsecus potest quisque nervus particularis ab humore inter membranas decurrente, propriam scil. nervi & eam quam à particulari quoque membro accipit, sed tum resolutio perfecta non sequitur. Quoniam igitur dolores abdominis sedantur paralysi superveniente, Et paralysis ab humore occupante cerebrum tantum fieri potest, (perfectam intelligo paralysin) certe dolores abdominis non tam ab humore qui decurrerit in lumbos, quam ab eo qui ante delituerit probabile est fieri. Non negarim tamen interim fieri posse ut dolores iidem iterum post paralysin recurrant, sed id fieri adstruo duntaxat febre antea curata, iterum post unum aut alterum annum recurrente, Non inficias etiam ierim hujusmodi paralysin non semper perfectam succedere, & fieri cavitate nervorum impleta, sed duntaxat sero duas inter membranas depluente, quod sane sensus superstes indicat satis ablato motu, quod observare mihi contigit. Atqui quanquam serum adhucnum nervorum principia obsidens, per eorum corrugationem potest longe dissitas, sed tamen adnatas, convellere partes, quia tamen dolor vehemens sæpe lumbos, urget, verúmque est illud, ubi dolor ibi morbus haud dubium sane esse potest partem seri è capite in lumbos secundum spinam depluere, atque convulsionem dolorémque membranoso generi è lumbis exorto ad totum ventrem attinenti inferre: Vt ut sit tamen de hac re, ad curationem parum refert, quia semper fontis seri ratio potissimum est habenda. Sed quæret aliquis 1. Si principium distendatur nervorum seu membranorum, cur posticum, in quo illud latet, caput, alioqui acerrimi sensus, non dolet, una cum abdomine, perpetuo & quamdiu serum fervet, cum sensus integri vigeant, nec humor sensorium commune, ut in vehementi epilepsia invaserit? 2. Si impletur à sero fervente nervorum sexti paris principium, quomodo sensus viget in suis propaginibus implantatis partibus abdomine conclusis, cum sensu in principio intercepto ramos eo destitui necesse sit? An igitur quia ab assuetis non fit passio, nervorum initium à perpetuo aquæ, alias humoris lenis, contubernio, quanquam ab ea distenditur, non dolet? nam cum aqua a cerebro, metropoli humidi, scaturiens continenter alluens nervorum initium, hoc certe nullo negotio & sine dolore distendi aut contrahi per assuetudinem potest, quippe & præsertim cum ejus sensus ab aquæ sive frigore sive humiditate necessario hebescat & prope obtundatur: Cujus signa sunt & quod in inferna & postica parte cerebri, quanquam secundum eam decurrant omnes fluxiones, tamen nullus unquam sentitur dolor, & hemicraniæ posticæ infrequentes sunt, nisi quando ab aqua magna vi collecta & fervente universales instant convulsiones, ut in hystericis vulgò habitis. Contra autem dolor in fine nervi, tam ob contractionem propriam, quam ob divulsionem substantiæ, cui nervus implantatur, quæ quia minime assueta est, ea certe dolorifica omnino esse debet, aut certe membranæ externæ, quam à quaque parte nervi ipsi repetunt, quæ alioqui non sola aqua allui, ut interna nervi substantiæ & principio conjuncta. Ad alterum dubium, Non est forte inopinabile animalem spiritu, sentientis animæ vectorem, per aquam in principio nervorum ferventem trajici, trajectúmque illustrare omnes nervi appendices, ad extremam usque fibram parti insertam dolenti: Sed melius etiam responderi potest, Partes circa ventrem dolentes spiritum animalem per nervos, qui ab ipsa spinali medulla & lumbis exoriuntur, admittere & excipere, diversos scil. à propaginibus sexti septimíve parium,

quorum affecta sunt principia. *Carolus Piso loco citato.*

Sed ubi ad caput ventum, &c.] Vt Colicam ex humoris cerebrum & partes nervosas irregantis vitio oboriri concedatur, attamen haud isto modo quem Clar. Piso designavit, pathemata isthæc dolorifica excitari putamus. Quippe nec in Peritonæo morbi sedem, nec intra ἐγκέφαλον causam ejus primarium subsistere putamus: Nam quoad hunc, etsi materies morbifica in capite, juxta nervorum origines aggesta, quandoque in partibus longe dissitis motus convulsivos, spasmos & stupores producat, attamen in dolore (qualis solet esse Colicus) valde atroci multo secus habet: Quippe ad hunc, qui semper à solutione continui procedit, excitandum requiritur ut causa dolorifica, sive objectum improportionatum ipsi membro affecto, aut saltem ejus parti, aut portioni cuidam infigatur, Nec enim sufficit dicere Convulsionem à causa remota, ac inde dolorem à convulsione procedere: Quippe licet dolor sæpe motus convulsivos, attamen hi istum per se saltem permagnum & diu perseverantem minime producunt: Quapropter in dolore Colico materies fibras sensiles distrahens, & ab invicem divellens, proindeque in corrugationes dolorificas irritans, haud usque in cerebro commorari, verum exinde per ductus nerveos versus intestina descendens, alicubi in eorum vicinia, juxta partes dolentes congeri, & subinde, vel ob plenitudinem sponte turgescens, vel cum alio humore effervescens, morbi istius paroxysmos inferre videtur. Mineram vero Colicam a Peritonæo rejicimus, quia membrana hęc cum admodum tenuis, ac vasis paucioribus & tantum exilibus donata sit, nec magnæ humorum affluxionis capax, neque ipsa, ut convellatur, viscera substrata comprimendo aut contrahendo in dolores urgere posse videtur: Materies autem morbifica à capite per nervos in ventrem lapsa, nidos maxime idoneos in Mesenterio reperiet, in quo scil. nervi plurimi & magni, eorúmque plexus & distributiones valde sensiles habentur. Quare cum pars hæc valde sensilis, & humorum nervosi generis affluxionibus plurimum obnoxia fuerit, Morbi colici sedes merito statuatur. *Willis Tract. de Anima Brut. part. 2. cap. 15.*

Post febrem tertianam] Dispositio Colica febribus intermittentibus diuturnis, & continuis male judicatis frequenter succedit, in quantum scil. nerveus liquor insigniter vitiatus recrementa plura congerit, quę in abdominis plexus, quasi receptacula magis patentia, altius deponuntur: Ob hanc rationem febris epidemica aliquando increbuit, cui Colica velut symptoma pathognomonicum adjungebatur: Hinc Scorbutus diuturnus ac ingravescens, quatenus liquorem nerveum pervertit, etiam colicam accersit. *Idem ibidem.*

Observatio XXXIII.

Ventris dolor & ardor à causa in thorace latente.

Annus 1589. fatalis fuit *Hieronymo Capivaccio, cujus inferioribus* apertis ventribus, quos ipse phlegmone laborare crediderat (solo contra naturam thorace constituto) naturaliter se habebat, Diaphragma enim ad latitudinem pollicis elatum, Venæ aterrimo conspicuæ sanguine: dexter Pulmo lividus: Pericardium usitato crassius, Cor ipsum tumentius.

Ubi varie de causis controvertentibus, illius placuit sententia quæ, Hipp. & Galeno præsidibus, hæmorrhoides à morbis præservare, supervenientes ab iisdem liberare, impeditas contrarium facere decidebat. Per annos enim aliquot suppressas mariscas non excitarat, unde qui continuo motu calet thorax imbecillior, in sui ut perniciem melancholicum attraheret humorem effectum est. *Ex observationibus Iessenii à Iessen.*

SCHOLIA.

Inferioribus apertis ventribus quos phlegmone laborare crediderat] An ergo verum illud, *Vbi dolor ibi morbus*; Ubi Calor ibi morbus? Salva res erit si dixeris sanguinem qui κατ' ἐξοχὴν ad hæmorrhoidales venas ferebatur, in vasis hypochondriorum & abdominis conclusum, aliquandiu citrą concretionem latuisse, ibi phlogosin concepisse ac ardoris sensum intulisse. Eundem anadrome facta in vitalem regionem, vasa pulmonum, pericardii, diaphragmatis & cordis implevisse, ubi dissecto cadavere deprehensus est. Omnino enim, *inquit Sennert. Pract. lib. 3. pag. 3. cap.* 2. pectoris cum hæmorrhoidali arteria magnus consensus est, quod truncus ex quo arteria oritur à corde descendens, in primo statim exortu intercostales ramos propagat; hinc hypochondriaci de pectoris doloribus conqueruntur, materia per dictos ductus in musculos thoracis effusa.

Observatio XXXIV.

Ventris dolor à vitio in peritonæo, omento, mesenterio, intestinis, cystis fellea &c. 1. A scirrho in pancreate, steatomatis in mesenterio. 2. Ab omento semi-corrupto, Intestinorum distensione. 3. A steatomatis venis pancreatis & mesenterii adnatis. 4. A Pancreate durâ & scirrhoso.

§. 1. Puellus septennis doloribus intestinorum diu obnoxius fuit, & lumbricis laborare credebatur: Peritonæum erat nigricans, putridum, Omentum & Mesenterium sine pinguedine, Intestina flatibus distenta, Ileon flavebat: cystis felle tumida, &c. *Vide tit. de Febribus.*

§. 2. Vxor N. torminibus ventris fuit obnoxia, ac Illi mesenterium steatomatis multis scatebat: Sub vena portæ, in ipso pancreate, scirrhus admodum magnus conspiciebatur. *Vide Tit. de Phthisi lib. 2.*

§. 3. Iuvenis

§. 3. Iuvenis obambulans subito de doloribus ventris conqueritur & paulo post moritur: Aperto cadavere juventum est Omentum semi corruptum, Intestina mirum in modum distenta Iecur male coloratum, &c. *Vide lib. 2. tit. de morte subita.*

§. 4. Erant Monspessuli studiorum gratia duo commilitones mei, qui singulis diebus vino muscatellino inebriabantur, unde mane viscera incensa refrigerare cupientes, singulis rursus diebus frigidam satis copiose ingurgitabant, ita ut ne per hyemem quidem ab aqua congelata abstinerent: Horum alter paulo post obiit, alter vero Patavium venit, ubi sane paulo post cruciatibus & doloribus ventris intentissimis vexari per intervalla cepit, ut etiam protinus humi sese prosterneret, musæum perreptaret: unguibus terram scalperet, & sanguinem è digitis eliceret. Curatur à medicis præstantissimis tanquam hypochondriacus, neque frustra.

Victus vero dolorum acerbitate, mortuus cum esset & apertus, venis mesenterii & pancreatis steatomata adnata reperta fuere, & quidem innumera, ita ut trium exiguorum ramorum tubercula viginti numerarim, quæ omnia sebo simile quid continebant (minora quantitatis pisorum, majora uvarum grandiorum erant) Licet non dubitem si omnia aperire licuisset, aliam quoque materiam ibi contineri deprehensam fuisse. *Salmuth Censur. 1. Observat. vj.*

§. 5. Matrona diu passa est ingentes modo ventris, modo lumbrorum dolores: Pancreas habebat durum & scirrhosum: Ren sinister colliquatus omnino repertus *Tit. de ventriculi dolore.*

OBSERVATIO XXXV.

Ventris dolor à Iecore indurato; Pancreate maximo, scirrhoso, glanduloso. 1. 2. Ab hepatis cum intestinorum inflammatione. 3. A steatomate hepati innato, bilis effluxum impediente. 4. Ab hepatis lobo posteriori orificio ventriculi affixo, diaphragmati & partibus circumsitis: Pancreatis induratione, mesenterii, Pylori, Glandularum mesenterii. 5. Ab inflammatione, hinc abscessu cavæ partis Iecoris. 6. Ab hepate magno premente subditas partes. 7.

§. 1. ILlustriss. Vir. Iacob Aug. Thuanus, quem omnes Medici ex habitu corporis, vultus charactere, moribus & humoribus melancholicum judicassent: hunc habitum, sive corporis temperamentum, auxit & enutrivit mœror ingens ex obitu conjugis contractus, qui virum fortem per annum attrivit: Per quadriennium quo ei medicinam feci, conquerebatur de colico dolore circa regionem stomachalem, dum staret erectus vel ambularet, at incurvus sedens, vel in lecto recumbens, cruribus leviter sublatis, nullum aut exiguum dolorem percipiebat. Nec tumebant ei hypochondria, nec dolebant, etiam duriter attrectata vel percussa: Tandem cum annum in ista miseria exegisset, dum melius spiraret & speraret de morbi eventu, repentina & inopina gangrænosi correptus, à pede dextro ad superiora celeriter reptante, ex decubitu serosi humoris crura & tibias inflantis, cum diris cruciatibus intra sex horas exspiravit.

Aperto cadavere, deprehendi Iecur induratum, rotundum instar corporis sphærici, fartum & transfixum gypsea pituita, sevum referente: Pancreas amplitudine sua & pondere Iecur ipsum æquabat, totum scirrhosum, multis glandulis specie ovi columbini differtum, Lien adeo exilis & exiguus erat, ut vix unciam ponderasset. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 16.*

SCHOLIA.

IDeo Pancreas in morbosis ac melancholicis corporibus secundarium Lienem, sive Lienis vicarium viscus appellat Clar. Riolanus: quoniam ad Chylum, in vena Porta rubefactu, & hepar subeuntem defæcandum, Lienis vicem supplet: quando viti atum hoc viscus, ac suo frustratum officio, macrescit, & marcescit, quod in multis natura sua, & corporis habitu melancholicis observasse se ait, in quibus dum viverent, Lien nec tumebat, nec dolebat, sed Pancreas molem Epatis æquabat, quod Thuani exemplo confirmat & sequenti.

Nec tumebant hypochondria nec dolebant] Cur non doleret sinistrum, in quo jacet Lien, hujus exilitaria describendum, Dextrum vero non dolebat, quia scirrho legitimo affectum erat: quanquam priusquam confirmaretur, & omnino obduresceret, sensus expers esse non potuerit. Cur vero non tumeret hypochondrium dextrum, causa videtur quærenda in exiguitate Lienis, quod spatium Iecori amplum concedebat, et si contrectatum duritie sua & conformatione prodere se debuit.

Pancreas totum scirrhosum, Lien vix unciam, &c.] Pancreas Liene affecto, ait *Highmorus*, vix aut nunquam integrum evadit, plerumque enim simul obstruitur vel scirrho afficitur: Forsan *Riolanus* in Anthrop. l. 2. c. 16. ideo Pancreas, quum morbis Lienis similes effectus incurrat, Lienem vicarium appellat, Exemplum præbet Illustriss.

Thuanus

Thuanu: Imo constat Pancreas affectum gravissima symptomata, seu Lienem, proferre solere, ut vigilias contumaces, leipothymiam, convulsionem, Epilepsiam, & in fœminis passionem hystericam, qualia exempla notavit *Highmorus* capite de Pancreate.

§. 2. Nuper in cadavere Heroinæ mulieris, Principis Luxemburgicæ, annos lxij natæ, offendi Pancreas scirrhosum & induratum instar cartilaginis, propterea que Liene carebat, cujus vestigium unguis latitudine, sinistro latere ventriculi oppressum erat *Idem ibid.*

§. 3. Cadaver monachi me præsente apertum, de quo suspicio inter Fratres oborta erat, à corrivalibus oblati veneni, quippe clystere communi injecto, statim de dolore Coli & partium vicinarum conquestus, ardorem acutissimum ad extremum usq; spiritum sustinuit.

Sed in aperto cadavere nullum veneni comparuit vestigium, Hepar vero inflammatum visebatur gangrænaque correptum, quæ labes & vicina intestina infecerat, & dextrum hypochondrium nigerrimo colore totum occuparat: ventriculus sanus, nisi ea parte quâ epar respiciebat, ibi eodem modo nigricabat: Vetus igitur Monacho malum videbatur, quod per clysterem iniectum inflammatis intestinis irritatum citam mortem attulit. *Th. Bartholinus obs. xcvj centur. iij.*

Uxor N. intolerabili ventris cruciatu per intervalla exacerbari solitó diu affligebatur, cujus nec causam satis assequi poterant exercitatissimi Medici, nec vehementiam ulla medicamenta mitigabant: unde iis fere contenta quæ cordis vires reficiunt, unicum levamentum fortissima compressione abdominis, qua Hepatis regio est, percipiebat, cujus gratia fasciis initio utebatur: has tamen sinistro latere, quanquam suppositis culcitris, diu perferre non poterat, quod eas, si juvare debuissent, arctissime constringi oporteret: Tam vero immanis illam interdum paroxysmus invadebat, ut quamvis esset modestissima matrona, doloris tamen crudelitate victa, in pavimento corpus volutaret, quo etiam vires quotidie imminutæ, & ipsa macie confecta tandem expiravit.

Cadavere dissecto, dictu mirum, nulla viscerum labes oculis observata, sed Hepatis cavo tumor adnatus conspiciebatur, ovum anserinum magnitudine æquans, qui proprio folliculo materiam adipi concretæ, seu glandulæ molliori similem continebat: verum scilicet Steatoma, quale in mesenterio & pancreate sæpius nasci solet, in viscere autem sanguineo, abscessibus ex inflammatione cæteroquin frequentius obnoxio, rarius observatur. *G. H. Velschius Episagm. Obs. liv.*

SCHOLIA.

Quæ doloris in abdomine acutissimi causa? Nam multitudinem nervorum per tunicas hepatis dispersam, quam suo exemplo produxit *Ebnzoar* l. 1. Tr. 13. c. 4. anatome redarguit: duos tantum exiquos à sexto pari derivatos ostendens, quorum causa nec iecur extra ponderis molestiam quandam multum sentire creditur, nec in tuberculis illius & abscessibus dolorem ullum animadversum *Fernelius* memorat lib. 6. path. c. 4. Nos bilem coniicimus, tumore vias obstruente aut comprimente, diutius vesicula retentam, ipsaque mora acriorem & malignam redditam, ingentes illos cruciatus genuisse, si quando copiosior ex intervallis in intestina effunderetur: Nec enim alia fortissimæ compressionis ratio videtur in abdomine fuisse, quam quod eruptionem illam nonnihil cohibere consuevisset. *Idem ibidem. Rolanus* tamen hæreditatem nervorum amplificavit, ulteriúsque quam par erat (scil. in ipsum Hepatis parenchyma) illorum fines produxit eóque nomine Galeno litem intendit, *Scribit*, inquit, *Galenus 4. de us. part. c. 13. exiguum sensum epati attributum fuisse, similem plantis, ut discerneret utile ab inutili, Et alibi (3. de loc. c. 3. & 4.) nervulum ullum ne quidem in parenchyma Hepatis demergi, sed in membranam dispergi, ideoque solo gravitatis sensu frui, Attamen nervulos duos insignes venam Portam comitari vidi, & subire substantiam ipsam Epatis, cujus dolores sunt acutissimi, non tantum ex sensu membraneo, sed etiam ipsius parenchymatis.* Quibus constat velle eum nervos in Hepar, una cum porta ingredi: oportet itaque simul in communem capsulam recipiantur: Id autem sententiæ illius, quæ vel nervorum eorum in parenchyma distributionem asserit, vel Galenum (quod Epar obtusi solum sensus particeps esse voluerit) erroris insimulat, male admodum patrocinatur. Ego sane frequenti iecinorum excarnatione edoctus, id vere testari, possum nullum extare nervuli cujuspiam extra capsulam communem in hepatis parenchymate vestigium: Eósq; qui illam ingressi sunt, nusquam foras in parenchyma prorepere, verum omnes, vel in capsulæ ipsius substantiam, vel in pori bilarii tunicam terminari, ideoque Riolanum deserens, in Galeni sententiam plane abeo, fieri enim non potest ut pars merè similaris, nervisque omnibus destituta, sensu acerrimo fruatur. At enim dolores Epatis, inquit ille, sunt acutissimi? Dictum verò oportuit quibus indiciis ipsi constiterit dolores ejusmodi ad hepar, non autem ad partes vicinas pertinuisse: vel saltem certiores nos fecisset quoinam morbos præcipue dolores illi comitarentur, ut inde palam fieret num Epati inessent necne: Dum autem indefinite rem exprimit, suspicio facile suboritur eum rei hujus minime gnarum in generalibus versari maluisse. In hepatis quidem inflammatione adest dolor quidam gravativus in dextro latere: acutum autem dolorem in hoc morbo contingere, medicinam facientibus nondum compertum: Et si forte aliquando dolores solito crebiores persentiantur, possunt sane verisimiliter partibus vicinis condolentibus attribui, nimirum hepatis ligamentis, aut diaphragmatis parti illi cui hepar (mediante suspensorio lato) arcte annectitur, aut peritonæo nothas costas in dextro hypochondrio investienti, aut denique ipsi tunicæ & vasis Epatis: quanquam haud parum dubito num dolor auus adeo possit tunicæ vasisq; Epatis obvenire. Sæpe quiquem comperi dolorem Colico non absimilem

lem Ictero præcedaneum esse atque eum interdum subsequi· Differt à Colica vulgari, quod ultra cartilaginem ensiformem, ad ipsius sterni fere medium, protendatur, imo vero ad ipsas claviculas nonnunquam pertingat, diffunditur etiam ad hypochondria, aliasque complures abdominis partes, omnibusque fere iis in locis dolor hic mordax ac lancinans persentitur: adest inquam dolor exquisitus nulla febre comitatus, & ad colicæ morem corpus arctè constringit. Licet autem obstructio Hepatis possit esse quadantenus dolorum horum accerrima causa, Hepar tamen eorum sedes esse non potest, quoniam ad loca ab eo longe dissita exporriguntur: fortassis & colon interdum doloris hujus nonnihil particeps fuerit: Ventriculo autem præ cæteris partibus omnibus ægre est, uti & peritonæo, qui nothas costas obtegit, unde etiam crediderim membranas subtus sternum positas invadere: Sæpe mihi molestus fuit hic dolor, præsertim ab usu opii, imo verò aliquando epotis duabus solum diacodii drachmis; iisdem malis dilaniabar: attamen vini albi frigidi amplus frequensque haustus opem mihi præsentaneam attulit: Medelam etiam huic ægritudini afferunt Enemata aliaque medicamenta Ictero convenientia: Num doloris hujus pars aliqua ipsi epati inhæreat, ego quidem ambigo: sin autem ita fuerit, mihi tamen certum est eam tunicæ ejus aut vasis, quæ nervis prædita sunt, acceptam referendam esse, non autem parenchymati, quod iisdem destituitur. Nervi isti in Epate similiter atque arteria epatica distribuuntur, Spargunt nempe exiles fibrulas in capsulam communem, obviasque pori bilarii radices: planeque ad capsulæ communis normam dividuntur, ut toto ductu prædictis jam vasis inserviant. *Glisson Anat. Epatis cap. xxx. unde hæc afferre libuit ad illustrandam tecmarsin dolorum horum: De Nervis autem Epaticis vide oculatissimum Th. VVillis Anatom. cerebri cap. xxvij. p. m. 281.*

§. 5. Scotus quidam Nobilis, iuvenis robustus, annos agens 35. post labores militares atque equitationes diuturnas, casusque aliquos ex equo, modo in spinam dorsi, modo supra abdomen, frigora etiam perpessus, diu & multum de valetudine conquestus, citra decubitum tamen, donec tandem doloribus victus sese lectulo committere coactus, per sex menses misere afflictus est: Doloris sedes erat in hypochondriis, lumbis & toto abdomine, postea etiam in coxis, cum totius corporis prostratione & lassitudine: Nausea perpetua, vomitus frequens flavæ bilis, postea etiam atræ, illarumque per alvum subinde excretio, febris quoque urgebat assidua, Pulsus durus, vibrans, urinæ biliosæ, sitis inexhausta, prostratus appetitus, vigiliæ assiduæ: Supervenit postmodum tumor circa nothas costas sinistri lateris, versus os xiphoides usque prominens: quo paulatim & cum acerbissimo & punctorio dolore excrescente, tandem illa durities longe lateque ad totum stomachi fundum fuit diffusa, atque ita miserum exercuit ut dorso semper incumbere cogeretur, cum alioquin in neutrum latus posset corpus flectere: Sicque misere excarnificatus, tandem frequenter syncope prehensus fato concessit.

Dissecto cadavere, primum se obtulit Epatis lobus orificio ventriculi posteriori ita affixus, uti & diaphragmati nothisq; illic costis, ut nonnisi frustulatim inde avelli, secarique potuerit portio hæc illius nigricans, ex inflammatione forte quæ præcesserat, cum reliquum Hepatis parenchyma rectè & bene se habuerit: Deinde cum pyloro induruerant totum pancreas & mesenterium inque molem supra modum latam, longam & crassam excreverant, multumque ponderantem, unde chyli transitus ad Hepar penitus erat interceptus, viaque hæc occlusa. Ex quo & credebamus factum ut dissecto cadavere nullus omnino sanguis è venis effluxerit, etiam majoribus, ne arteriosus quidem, & qui in illis adhuc continebatur, erat paucus, niger, torridus, & nonnisi per grumos oblongos veluti concretus, ita ut ab iisdem vasis, atque etiam ex ipso corde digitis extrahi potuerit: In idem corpus scirrhosum concreverat (quod pene fidem superat) venæ cavæ truncus, nulla eius cavitate conspicua, toto eo spatio quo à sima jecoris parte ad ejus divaricationem, circa os sacrum descendit: uti quoque alii adenes & ipse adeps, qui fulciendis magnis vasis substernuntur, à media regione thoracis, secundum spinam dorsi, in tophos induruerant, omnibus iis partibus in unicum idemque corpus ita coagmentatis ut unicus scirrhosus tumor concretus videretur: Durities autem erat ex albo flavescens, ex qua, cum contrectabatur, purulenta materia nunc crassior, uti ex steatomate: nunc tenuior, velut ex meliceride: nunc ichoris instar profluebat, atque in hanc materiam durities hæc hinc inde convertebatur: Præter has inevitabilis mortis causas, accedebat pulmonum vitium, qui quaquaversum multo purulento ichore repleti & distenti erant, illisque dissectis inde copiose diffluebat, adeo tunc flacida & collapsa reliqua esset Pulmonum substantia. *Platerus Observat. lib. 2. p. 471.*

§. 6. Narrabo morbi unius historiam, ut sitis deinceps cauti alieno exemplo: Adolescens quidam dolore simili colico cruciatur: Medici primæ notæ clysteribus, litu carminante sumpto & dato mithridatio illum percurant; Decimo die vocatus cum jam pacatiora viderentur omnia, in iisdem remediis persisto, jam per cubiculum deambulantem relinquebam, cum me discedentem clinica revocat, reversus inveni mortuum, os illi erat plenum pure, unde facile collegi, præter meam & Seniorum Medicorum opinionem, repente fuisse ruptum abscessum.

Diſſecto cadavere, inveni circa cava Iecoris incredibilem puris quantitatem, tam putridi ut nemo aſſiſtentium fœtorem potuerit tolerare.

SCHOLIA.

Circa cava Iecoris] Inflammatio partis cavæ mentitur colicum dolorem, ut gibbæ pleuriticum: Diſtinguitur vero phlegmone partis cavæ à dolore colico, 1°. quod hic raro febrem habeat conjunctam; 2°. quod perpetuo & vehementer ſingultiant, Quibus enim Jecur parte cava eſt inflammatum, urgent inappetentia, ſitis inexhauſta, vomitus ſinceræ bilis. 3. Quod ſub dolore colico alvus ſit adſtricta, diarrhœa vero ſolet conſequi inflammationem partis cavæ, eáque ut plurimum lethalis. 4. quod clyſtere carminante dolor colicus ut plurimum demulceatur, qui intenditur inflammata jecoris parte cava. *I. Riolanus pract. ſect. 3. Tract. 2.*

§. 8. Cadaver ſectum, quòd hepar uſque adeo magnum habebat, ut infra umbilicum deſcenderet, totam anteriorem hypogaſtrii partem occupans. Dolebat æger anteriore ventris parte. *Vide lib. 2. tit. de Dyſpnœa.*

OBSERVATIO XXXVI.

Ventris dolor à Pororum choledochorum ſiccitate. 1. A meatus cyſtici coalitu, ac bilis in cyſti cohibitione. 2. Ob cyſtin lapillis refertam & hepatis vitium. 3. Ob calculum cyſti impactum, in fœmina quæ ſerpentem ventre geſtare credebat. 4.

§. 1. Pororum choledochorum ſiccitas, qua inſtar chordæ corrugantur ſolidæ, bilis evacuationem in inteſtina impedit, inde ſæpe colici dolores. Exemplum habet Argenterius lib. 4. aph. 62. *Vide tit. de Ictero.*

§. 2. Aprilis 18. 1669. diſſecui puerum 8. menſium, qui primo partus tempore ejulatu horrendo, ſemper, dies noctéſque durante, valde moleſtus omnibus, imprimis parentibus, fuerat: Adfuere ſæpius Epileptici motus leviores. Tuſſis aderat continua, gravis, Excretiones alvi frequentes, erant materiæ ſpumoſæ, nigricantes, vomitus aſſumptorum continuus.

Venter apertus, bilis liquidioris quantitatem magnam adeo exhibebat, ut etiam repleri ea dicere licuerit: veſica fellea excedentis erat magnitudinis, & hinc ex diſtenſione ea præternaturali poroſa admodum, adeo quidem ut etiam tranſſudationem bilis, per poros tunicarum in cavum ventris, manifeſto obſervare poſſemus, cui & cumulatio bilis in cavo eodem, & color ille flavus, quo non tantum membranæ vaſáque veſicæ huic adſita, ſed etiam inteſtina ipſa ſupra modum imbuta conſpiciebantur, originem debent. *In ductu bilario cyſtico coalitio* ſatis evidens occurrebat, propter quam & bilis deſcendere, & ſtylus per foramen, in duodeno notabile, intromiſſus aſcendere prohibebatur. *G. Blaſius obſervat. Med. p. 2. obſerv. 4.*

SCHOLIA.

Doloris vehementia ventriculo potuit adſcribi, turgida enim cyſtis contactu ſuo eum adeo calefacit, ut interdum exuſtat, dum ibi bilis accenditur. *Riolanus Ench. Anat. l. 2. c. 25.*

§. 3. Socrus D. Paſſart frequenter colico dolore tenebatur, eóque valde crudeli: Ad hepar illum referebant; ea *mæſta* perpetuo videbatur, tandem incidit in febrem continuam: dolor totam partem dextram occupabat: A jecore id omnino eſſe autumabant: Nulla re juvari potuit, nono icterus κατακορής.

Aperto cadavere cyſtis fellis lapillis plena eſt reperta, Hepar albicans. *Ballonius Paradig. 197. Epidem. lib. 2. p. 253.*

§. 4. Mulier quædam ætatis 61. ann. vxor ſutoris cujuſdam Uracenſis, & multis annis de atrociſſimis, quos per intervalla ſentiebat in abdomine, doloribus conqueſta, cum quodam die maritum comitem habens, negotiorum cauſa proximum pagum peteret, inter eundum iiſdem correpta doloribus, alvi exonerandæ gratia ad arborem multis virgultis circumſeptam, non procul ripa fluvii ſtantem, conſidere coacta fuit, Interea maritum viam proſequentem, ſubito magno clamore vocat, ſéque viperam per alvum rejeciſſe conſtanter affirmat, qui accurrens, facto ſtrepitu inter virgulta, viperámque (quæ proculdubio ibidem loci delituerat, prout exitus hiſtoriæ docebit) in fluvium ſeſe immergentem videns, mulieri poſtmodum majorem fidem habuit, præſertim cum jurato omnibus rem ita ſe habere affirmaret. Cum autem ventris tormina etiam poſt excluſam, uti opinabatur, viperam non remitterent, ſed per intervalla iiſdem ut antea paſſionibus recurrerent, aliam adhuc vivam viperæ prolem in ventre domicilium habere firmiter ſibi perſuaſum habebat; hancque farciminis inſtar ſæpe per inteſtinorum contubernium circumgyrari ajebat, quam licet interdum manibus apprehenderet, ſtatim tamen rurſus iiſdem ſe ſubduceret,

duceret, & evanesceret, nec ullis rationibus, ut contrarium statueret, flecti potuit: Affectus iste cum miseram (quod aliquoties vidi & observavi) invaderet, ambabus manibus ventrem comprimendo, pedibúsque tremendo tanto clamore & ejulatu ædes replebat, ut etiam extra easdem in vicinia longe exaudiri potuerit: firmiter credendo dolorem hunc immanissimum, & lancinationem intestinorum à vipera veneno emisso excitari, fidémque adstantibus hoc ipso conciliabat majorem, dum diceret se sæpius vexari his tormentis cum esset jejuna, quamprimum autem lac tepidum hauriret, vel jusculum sorbillaret, aut panis frustulum comederet, venenatam in ipsius ventre hospitantem bestiam placari, dolorémque exinde mitigari, præsertim cum sedato illo munia domestica rursus obire posset. Multi super hac re variis opinionibus distracti; quidam Uteri symptomata, alii Lienis affectum, nonnulli Colicam biliosam accusare solebant; Reliqui nescio quid morbosi apparatus in abdomine delitescere arbitrati, singuli suo, tam Medici (à quibus passim consilia & auxilia emendicata & efflagitata fuere) quam Empirici, ut & alii in consilium adhibiti, viventes judicio, non exclusis, ut sæpe fieri solet, ex hoc medicantium consortio aniculis, quæ malum Dæmoni & sagis adscribebant, Aliæ certo viperam adesse, quam sibilare & cantillare audirent, hariolabantur. Durante vero per xxx. annorum curriculum hoc atrocissimo affectu, multa, (quamvis etiam interdum inepta) à multis pro exturbando hoc peregrino, uti opinio ferebat, hospite, adhibita fuere remedia: sed tot assumptorum, quibus ferme enecta, pertæsa (cum etiam omni argentario destitueretur præsidio ægrota) rem totam Deo & naturæ commisit, nil quicquam medicaminis porro assumendo: Tandem sub finem vitæ *Hydrope* correpta fuit, unde dolorem pristinum jam in totum sopitum esse, nec quicquam viperæ motu se amplius persentire ajebat. Cum autem affectum Hydropicum naturalem, & interdum etiam curabilem ex fœmina quadam (& me à Chirurgo per paracentesin in umbilico factam, eductísque duodecim circiter in hujus abdomine restagnantis laticis mensuris feliciter curata adhuc sospite) intelligeret, me rursus in consilium vocavit, ventrísque apertionem ursit: Renui propter virium imbecillitatem, & quod umbilicus ipsius non, uti præfatæ mulieris, aqua plenus tumeret; Itaque medicamentis hydrogogis, & vesicatoriis pedibus applicandis, nec non aliis rem moliendam & expediendam esse prædixi: Ultro citróque habito sic sermone, opinionémque confirmante Chirurgo, rem omnem meo arbitrio commisit: Hinc curationem medicamentis, affectum hunc proprie respicientibus, aggressus, ventrem successive omni aqua exoneravi, detumescentibus etiam, vesicatoriorum ope, pedibus; sed brevi ægrotæ gaudio, quæ jam perfecte se curatam putabat & prædicabat: Recrudescente enim malo, abdominéque aquarum copia aucto, tandem exantlatis tot annis, incredibilibus dictu doloribus mortalitatem exuere coacta.

Facto sic dolorum vehementium & calamitatum ingentium fine, amicis & cognatis de certitudine hujus affectus solliciti, ut cadaver aperirem obnixe rogarunt, quod etiam pie defuncta, adhuc in vivis, me monendo ne intermitterem ursit: quorum precibus ne deesse viderer, cum & ipse summo desiderio causam tam diuturni & chronici affectus rescire tenerer, rem statim ministrantibus duobus Chirurgis expedivi: Et cum venter aqua plenus tumesceret, eandem per canalem ad sex mensurarum complementum eduximus.

Postmodum aperto decenter cadavere, inspectísque visceribus, omnium primo *Pulmones utrinque costis adhærentes, totos purulentos & plenos tuberculis nigris & cæruleis invenimus. Hepar grande* & multis in locis *durum* apparebat. Vesicula fellis autem (hic latebat anguis in herba) hoc quem depictum vide *calculo*, infarcta erat, in cujus superiore ductu versus Hepar, supra dictum calculum, reliqui minores, tanquam proles matris alvo exclusa quiescebant. Etenim grandior calculus tam arcte & tenaciter vesiculæ bilis adhærebat, ut vix digitorum meorum ope separari & detrahi potuerit. Perlustrato deinceps *Mesenterio*, hoc plane ab acrimonia bilis *erosum*, & ejusmodi *calculosa materia* (causa procuidubio hydropis) refertum vidimus. Reliquis visceribus naturalis erat constitutio, neque in intestinorum contubernio vipera inventa, quamvis maxima pars adstantium hanc ibidem contentam crederet.

SCHOLIA.

Itaque calculo hoc è cystide fellea à me exempto, ad oculum demonstrare adstantibus & amicis causam dolorum & mortis, non viperæ, sed primario huic, scil. calculo, adscribendum ac imputandum esse: neque ullam aliam me agnoscere posse nec velle: hoc permotus fundamento, quia fellis vesicula obstructa à novo isto possessore, bilem nec recipere nec emittere potuit: hinc natura aliam quærendo viam hanc in

in mesenterii substantiam deposuit, unde ingentes illos dolores & cruciatus subortos esse nullus dubito. Id quod etiam apparebat in muliere ista adhuc vivente (postquam dolores aliquando duraverunt) si per vomitum sese expurgaret, brevi sublevata est, dolore omni penitus remittente, donec nova bilis generatio, eadem inferens symptomata, eundem quæreret exitum. Similes ferme duas historias ex eadem causa, præter immanissimos Dolores cancrosam etiam partibus dispositionem, vide in *Sculteti* Armam. Observ. 48. *Ioh. Frider. Huldenreichius in Misc. cur. ann. 6. 7. p. 322.*

Observatio XXXVII.

Anatome virginis diuturno Ventris Dolore vexatæ, cujus intestina & mesenterium corrupta reperta sunt, Lien ad imum usque hypogastrium devolutus.

Virgo Nobilis jam multis nubilis annis, quippe quadragenaria, à prima pubertate pathematis melancholicis tentata fuit, eo per nativum temperamentum prona, fuscus enim illi vultus color, μελανοτεὲξ, &c. causam deducebant parentes à vespertilionis morsu, qui per patentes fenestras noctu irrepserat: Deinceps nunquam mentis compos fuit, sive conceptum morsus phantasma animam conturbarit, sive revera à vespertilione impetita fuerit, sed ædibus conclusa remansit: Duobus autem ante obitum annis, (qui contigit anno 1672. mense Junio desinente) Vidui cujusdam Nobilis amore perculsa, demum in publicum prodit, quanquam crebris ventris doloribus torqueretur, præ quorum vehementia, cum interno ardoris sensu, prona & incurva incedebat; Ab exhibito sibi veneno ortos esse pertinaciter asserebat, qua de causa crebro & affatim à Parentibus exhibita theriaca & antidotus Orvietana: Mephitin illa perpetuo non ore solum sed & toto corpore exhalabat, purulenta extussiebat, de perpetuo cordis dolore & hypochondriorum, præsertim sinistri gravitate querula, quæ mentis errori adscripta sunt, quamobrem de congruis auxiliis cogitatio non incidit: interim mero indulgebat, & plurimos cibos ingerebat, hinc post pastus deliriorum intensio, ad verbera usque procedentium, domesticos enim pugnis impetebat, calcibus, &c. Tandem post cœnam solitam fortior ingruit cardialgia, vertigo, virium prostratio, & paucis post horis mors, tota autem die domum pervagata erat. Anxii Parentes præ subito & improviso interitu, cadaver aperiri jubent, quod circa horam noctis IX. à peritis Chirurgis Sabourin & Lamon, me presente præstitum.

Dissecto abdomine, Omenti nulla apparuere vestigia, peritonæum ad superiora retractum erat putridum lacerum, Mesenterium similiter affectum, Intestina omnia à Pyloro ad Rectum, tabo & putrilagine inquinata, sphacelata: crassissimum pus illi Ilei intestini parti quæ umbilico subjacet, adhærebat. Lien nigricans illico se obrulit, latus & explicatus infra umbilicum, laxatis ejus vinculis, ad medium hypogastrium devolutus. Renes sani, sed pinguedine destituti, Testes omnino corrupti, dexter præsertim, sinistro minor. Jecur erat nigricans, in extremis lobis putridum, discissum mediocre vitium ostendens: Aqua multa abdomine conclusa, etsi non multum tumeret, bimestri autem ante obitum tumor tibiarum imarum animadversus. Cuti abdominis & pectoris pinguedo alba ad pollicis crassitiem inhærebat, quanquam depressus thorax mammillarum vestigia nulla exhiberet: Pulmones nigricantes pure intus & extra scatebant. Cor & pericardium salva. Cerebrum, quod mirum, integerrimum, quanquam mentis inveterata vitia ejus domicilium male constitutum persuaderent. Accuratius anatomen persequi immensus fœtor prohibuit.

Observatio XXXVIII.

Ventris dolor vitio hepatis, cystis felleæ excitatus, cum abscessu mesenterii. 1. Ob Iecur inflammatum, Bilem in intestinis, Atram in ventriculo & liene, Pancreas vitiatum 2. A Liene miræ formæ & molis, in quo atra bilis, Lapidibus in Pancreatis canali, Vitio mesenterii, cystis felleæ, hepatis. 3. A Liene intestina premente. 4. Ob Renes per peritonæum utero connexos. 5.

§. 1. Rusticus à suppressa intempestive dysenteria, ventris doloribus per septem hebdomadas vexatus fuit: Hepar siccum & pallidum erat; aderat abscessus cystidis fellis pugni magnitudinem æquans: alius in mesenterio. *Vide tit. de Dysenteria.*

§. 2. Juvenis si decumbere conaretur, acerbos persentiebat Dolores tum in Ventre tum in Lumbis, &c. Jecur habuit inflammatum, Bilem vitellinam in intestinis, Atram bilem in ventriculo, Omenti & Lienis venis; Pancreas turgidum pure & pituita. *Vide tit. de Febribus.*

§. 3. Nob. N. asciticus (*Videtis.de ventris tumore*) ventris crebra tormina passus est. Nullæ omenti reliquiæ: Lien insolitæ figuræ & molis, intus atra bile infarctus: In extremitate ductus Pancreatis quatuor calculi. Hepatis membrana corrosa: Mesenterium ex parte lacerum; Cystis fellea atro sanguine turgens, &c.

§. 4. Quidam Hepar dolere visus est, cui accessit insignis intestinorum dolor: Lien intumuerat copia potulentorum distentus & intestina premebat. *Vide tit. de Deglutione læsa.*

§. 5. Matronæ (*de qua tit de Gravidatione falsa*) dolores erant totius ventris continui, imprimis, vero lateris dextri, atque è regione renis sinistri, vehementes. Uterus in magnitudinem ingentem extensus, peritonæo à linea alba usque ad costas spurias & renem dextrum tenaciter adhærebat, hinc dolor dextri lateris, Ren sinister putris.

Observatio XXXIX.

Ventris & lumborum dolor ob coalitum orificii cervicis uteri, sanguinis menstrui effluxum cohibentem.

NOb. mulier in primo anni matrimonio gravida facta, cum instaret partus tempus, & conatus pariendi sentiret, mox illis denuo cessantibus, post dies xiv. primum, cum magno labore & difficultate, infantem maturum grandem masculum, sed mortuum enixa est, & postea maximos cruciatus circa orificium cervicis uteri persensit, nec post puerperium mariti congressum ferre amplius potuit, sed statim, si quid ille tentare vellet, sanguinem profundebat, nec menstrua amplius postea habuit, atque ab eo tempore diversis accidentibus divexata fuit totum biennium, licet nihilominus circumiret, cibum caperet & bene colorata esset. Tandem vero doloribus evicta, corporéque admodum extenuata, medicorum operam undique perquirebat. Symptomata hæc erant, ut ad vesperam, circa horam tertiam à meridie, alias paulo serius, dolores intolerabiles ventris & lumborum sentiebat, venter rugitum edebat: Uterus durus & tumens tunc ex contactu deprehendebatur: Ipsa corpus mirum in modum torquendo, & hinc inde jaciendo, spinam ventre sursum elevato curvando, & clamoribus, convulsionibus laborare visa est, quæ ad medium noctis usque perseverabant: tandem obdormiens, manéque rursum excitata, cibum capiens, nihil mali ad consuetum paroxysmi horam usque sentiebat: Multis remediis frustra tentatis accersitus Medicus, cathetere immisso in vesicam an calculo laboraret voluit explorare, sed cum nihil inveniret, eam reliquit; Tandem ad me Basileam advecta est, & cum illa unicè continuo peteret se secari, non patere aditum ad uterum: ídque ego, quia pessaria obstetrix intrudere non potuerat, suspicarer carnositatem aliquam forte illic natam, cervicis uteri orificium inspiciens, observavi illic penitus coaiisse, cùm omnibus locis pertentatis nullibi stylum intrudere potuerim: Causam itaque manifestam deprehendens totius mali, eam mox exposui: nec mirum esse retento sanguine & semine, tam sæva accidentia supervenisse, nec sanationis spem esse, nisi uteri hoc orificium, quod integrum erat, rursum aperiretur, docui. Et cum adhibito Lithotomo & Chirurgo, de sectione esset quæstio, illa eam nolebat admittere: Quamobrem cauterio indolente meo escharam induxi, qua sublata ductus aliquousque patebat, nondum tamen in cervicem uteri pertingebat. Itaq; adhibita turunda ex radice Gentianæ viam dilatare tentabamus, Verùm dum hæc aguntur, illa cruciatibus consuetis continuo divexata, accedente febre gravi, exspiravit.

Et cùm aperirem totum abdomen, aqua cruenta nigra fœtidissima repletum, sanguinis corrupti instar inveni, qui & intestinis adhærens, ac si cocto sanguine certis locis ea obducta essent, apparebant: Cervix uteri spissima ac veluti cartilaginosa, quæ transversi digiti crassitie coaluerat. Uterus alioquin integer, sed maximus, totúsque, uti & cervix, sanguine putrido & fœtido refertus. *Platerus lib.1.observ.p.260.*

Observatio XL.

Ventris dolor ab Apostemate Pancreas occupante.

ABscessus latitant nonnunquam in imis corporis partibus, ob partis crassitiem incomperti, vel ob puris crassitiem. Vidi plurimos a fato sectos, qui perennibus querelis misere vixerant, quibus ingens apostema, saxea fere duritie, Pancreas occupaverat. *Heurnius comment.in aphor.41.sect.6.*

OBSERV.

Observatio XLI.

Ventris dolor à Pancreate ulcerato productus.

IN Nobili fœmina, quæ annos retro plures convulsionibus, epilepsia, & passione hysterica, laborabat, & tandem post colores & cruciatus exquisitos vitam cum morte commutavit. Emortuæ aperto corpore, solum Pancreas male affectum & exulceratum inveniebatur. *Highmorus Disquisit. Anatom. lib. 1. parte 2.*

SCHOLIA.

A *Postema Pancreas occupaverat*] A succo Pancreatico valde acido & acri intestinorum doloris speciei cujusdam causam deducit Clar. *Fran. Sylvius* in Praxi, Qui quia de ejusmodi doloribus, juxta varias causas & sedem affectam, accuratissime agit, caput integrum huc afferre visum est utile: Distinguuntur *ait*, hi dolores omnes 1. ratione Intestinorum affectorum, dum alias Tenuia, alias urgentur Crassa: 2. ratione Modi, alii enim cum Ardoris, alii cum Frigoris sensu, Alii in eodem loco Fixi sunt, partem affectam quasi Perterebrantes. Alii Vagi & cum Lancinationibus per intervalla ut plurimum repetentibus, Pungentes, sive Eandem tunc partem identidem afficiant, sive Diversas petant: Alii Distendentes sunt & Sola Intestina vel Abdomen simul Expandentes: Alii Rodentes sunt aut Urentes: Alii cum Lacerationis, vel Contorsionis, vel Contusionis, vel Gravitatis, vel Pulsationis, vel alio quovis molesto sensu ægros angunt. Quoties intestini tenuis pars superior ac ventriculo proxima, dextræ lumborum regioni superstrata, Mesenterioque substrata dolorem patitur, toties à loco affecto Lumbaris nominatur: In eodem autem loco fere omnes dolorum species pati solent ægri, nunc ardentem nunc algentem, &c. Intestini tenuis pars huic proxime, & in hypochondrio sinistro à lumbis mesenterioque liberius exurgens & assurgens, Lancinationibus frequenter ac distensionibus, cum notabili ac permanente quandoque Duritie affligitur, quamvis tunc Lieni, fere, licet perperam adscribatur, contra quotidianam & manifestam ex variorum cadaverum sectione petitam experientiam: Qui reliquam intestini Tenuis partem occupat dolor, Iliacus ab intestino Ileo dici solet, observaturque itidem varius. In Crassi Intestini parte postrema (Recti) excitatur satis frequenter dolor, ob hæmorrhoides cæcas & inflammatas, Ardens, Pulsans, quandoque Lancinans; aut Rodens in Tenesmo. In reliqua parte, Colicus dicitur, Distinguuntur ab invicem Colicus & Iliacus imprimis secundum intestini utriusque situm. Hinc in abdominis ambitu ac circumferentia exortus dolor vere colicus dicendus, quamvis nonnulli eum tantum hoc beant nomine, qui partem abdominis superiorem anterioremque cinguli modo angit ac torquet, inscii quam sæpe ad umbilicum usque & quandoque usque ad vesicam insigni anfractu per medium abdomen volvatur Colon: Afficiuntur autem in omni dolore, vel in tunicis internis, secundum cavitatem, vel in externis secundum superficiem, &c. Ut singulis speciebus causas assignemus, existimamus 1. Dolorem ardentem habere ut plurimum ortum à Bile pinguiore cum Succo Pancreatico Acidiore, vitiose ac potenter effervescente, sicut notum Spiritum vitrioli, oleo terebinthinæ affusum, effervescentiam excitare cum ingenti calore & ardore conjunctam. Aliquando eundem Ardentem dolorem produci putamus, Sanguine aut in vasis intestinorum capillaribus stagnante, aut iisdem post distensionem summam ruptis Effuso & Inflammationem pariente, accedente tunc manifesta circa partem affectam Pulsatione, cujus ratione distinguitur à præcedenti specie. 2. Algentem dolorem, frigoréve gravi molestum, deducimus à succo Pancreatico valde Acido & Acri, cum Bile minus pingui, vel pauca, vel pituitosis humoribus simul obruta Effervescente, Sicut observamus spiritum vitrioli Sali volatili cuivis, non tamen Oleoso affusum, effervescentiam excitare cum notabili algore ac frigore copulatam. Spiritus Acidi operationem in frigore producendo multum à pituita promoveri docet Experientia. Æstus quidem à prædicta Effervescentia vitiosa pendens, imprimis ac fere tantum in regione Lumbari sentitur, ubi confluxus est Bilis & Succi Pancreatici: Frigus autem non raro in loco inde remotiore, vel primario urget, quando nempe multa pituita, eáque viscida obducta est pars intestini superior, quæ munit quidem contra molesti frigoris sensum partem quam tegit, non frangit autem aut impedit actionem Succi Pancreatici per se frigus parientis: enervat vero & obtundit oleositatem & acrimoniam bilis, cui tanquam primariæ causæ Calor debetur, quoties pituita hæc ad exitum bilis occurrit copiosa vel viscida. Prout igitur intestinum tenue magis vel minus copiosa viscidave pituita est obductum, ita in loco prædictorum humorum, bilis succique pancreatici, confluxu, remotiore aut propiore, calor frigúsve ex ipsorum Effervescentia vitiosa obortum sentitur. 3. Dolorem quasi partem Perterebrantem ac Fixum adscribo Succo Pancreatico multum acri, viscidæque pituitæ immixto, & vitreæ pituitæ nomine tunc noto. Perterebrationem autem Acrimoniæ Acidæ, Fixitatem vero visciditati comiti assigno. 4. Ubi non tantum Aciditatem acerrimam habet succus Pancreaticus, verum Austeritatem quoque, tunc mirus accedit Contorsionis sensus in parte affecta, qualis non raro in colico urget ac torquet. 5. A copiosa viscidaque pituita præ cæteris humoribus peccante, Dolor cum gravitatis sensu excitari solat. 6. Ab eadem pituita viscida in Flatus rarefacta, & intestina sola, vel una cum abdomine distendente, Dolor Distendens oritur. Flatuum materialis quidem causa est pituita viscida, Efficiens autem Bilis, tum acrimonia Salina, tum oleositate volatili peccans: quod præter alia probant quævis olea aromatica, ex seminibus præsertim elicita, guttis aliquot assumpta, & pituitam viscidam in ventriculo vel intestinis repertam mox in flatus solventia, eosdémque porro etiam discutientia: 7. A Succo Pancreatico Acidiore, in vitiosa sui cum bile effervescentia dominium habente, excitati halitus Acres, atque intestina hinc inde pungentes, in iisdem Dolores producunt Lancinantes & Vagos. 8. A Bile acrimonia Salina peccante, atque cum Succo Pancreatico Humorem salsum rodentem constituente, Dolorem obscure Urentem ac Rodentem gigni autumo: quod vel coryza confirmat, in qua humor acido salsus à cerebro per nares distillans similem dolorem Rodentem causari solet.

dolet. 9. Contundens dolor videtur mihi ortum ducere à Pituita multa cum Succo Acido pauco juncta. 10. Lacerans, & partem affectam sine dolore Rodens dolor, debetur succo Acido puriori, nec à Bile aut Pituita temperato vel fracto.

Observatio XLII.

Ventris dolor productus ab humore ex ulcere Renis succenturiati manante, à quo Coli tunica quasi sphacelata evasit.

NObilis xlv. annorum, temperamenti sanguineo biliosi, post diuturnam Colicam, eámque contumacissimam, generosissimáq; remedia respuentem, mortuus à me apertus, ubi intestini Coli exteriorem tunicam absumptam & quasi sphacelatam inveni, ex illa parte qua Reni sinistro adjacebat: Ren vero sinister tantus erat ut figuram Lienis destruxerit, qui multis tunicis & membranis involutus erat, quibus resectis Ren verus in debita figura & situ inventus fuit: Ren vero succenturiatus tantus erat, ut totam quasi illam regionem à diaphragmate (quod una cum liene ex illa parte elevaverat altius) usque ad musculum psoas deorsum occupaverit: In hoc Rene succenturiato erat ulcus, ita quidem apertum, ut integro pugno transitus pateret: materia ex hoc ulcere rupto effluxa, erat aqua rubra, ac si bolo Armena tincta fuisset, ad ℔. xij quasi, intus vero adhuc hærens erat densa & glutinosa valde, fuliginémque redolebat ad instar carbonum terræ, cum summa nausea & horrore: Hæc massa sine materia, jamdum effluxa, & particula abrupta, ponderabat libras duas & uncias tres. Notandum præterea est quod Nobili huic jam duo filii eodem putatitio Colico morbo mortui fuerint. *Ex observationibus I. Georgii Greiselii Medic. Viennensis, in Miscell. Curiosis anno* 1670.

Scholia.

R*Ene Succenturiato:*] Usus eorum hactenus admodum obscurus. De his sic sentit *Fridericus Lepnerus Introduct. ad Medic. pag.* 92. *Renes Succenturiati, qui ab aliis dicuntur id officii genus habere ut atram bilem contineant, mihi quidem non alium in finem videntur conditi, quam ut sint diverticula sanguinis, ne nimia ejusdem copia obruantur renes: Hunc usum eosdem obtinere demonstrant, & propinquitas loci, & vasa ex iisdem venis & arteriis emulgentibus, eo tendentia.* Mirum Renis illius succenturiati incrementum, ejusmodi usum comprobare videtur, qui destinatum sinistro reni alimentum redundans absorbere non valuit, quia ren dictus excessive quoque intumuit.

Observatio XLIII.

Ventris dolor & lumborum à monstrosa Uteri magnitudine.

MUlier maxime conquerebatur de Ventris dolore & lumborum. Ingens aderat tumor rotundus, cum copiosa aqua, cavitatem implens: Uterum esse cognovi ex adhærentibus illi testiculis, tubis, &c. *Vide tit. de ventris tumore.*

Observatio XLIV.

Ventris dolor diuturnus à Fœtu in Tuba uteri concepto.

DEcem sunt anni jam elapsi quod Chirurgus Parisiis, in mortua muliere dissecta, pusillum fœtum optime conformatum in cornu dextro uteri invenit. Sed recens habemus exemplum de Lotrice linteorum cubiculi Reginæ, ab aliquot annis, in ejus corpore inventus Fœtus, pollicis longitudine & crassitie, bene conformatus, intra uteri cornua locatus, qui dolores adeo crudeles per quatuor menses excitavit, ut tandem vitam cum morte commutarit, mense graviditatis septimo: Id rescivi ab eruditissimis Doctoribus Parisiensibus, qui apertioni cadaveris interfuere, DD. *Petro Seguino*, Scholæ nostræ seniore, primario Reginæ Medico & P. *Yvelin* Medico ordinario Regis & Reginæ. Dum hæc excuderentur, rogatus D. *Yvelin* historiam à se descriptam mihi dedit, & fœtum quem adhuc servat, ostendit. Anno salutis 1638. die 8. mensis Maii. Ista lotrix diliculo violentis convulsionibus tentatur & distorquetur: accersitus D. *Yvelin* accessit, imperátque venæ sectionem, ne ex illa violenta distensione vas aliquod rumperetur in isto corpore plethorico, Venæ sectio dilata fuit in adventum primarii Medici *Seguini*, inter moras exspiravit.

Apertum fuit cadaver jussu D. *Yvelin*: disciso abdomine statim affluxit magna copia sanguinis effusi in capacitatem, per spongiam exhausto sanguine, perquirit partes genitales. In conspectum venit Tuba uteri supra modum tumefacta in sinistro latere, eáque aperta deprehensus fœtus bene conformatus, plusquam bimestris, involucro carneo obvolutus, quod secundinam

secundinam referebat. Istud prodigium Reginæ, totíque aulæ Regiæ demonstravit. *I. Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 35.*

Observatio XLV.

Ventris dolor à sanguinis effusione in peritonæi spatium. 1. Ab effuso sanguine in abdomen post glaciei esum. 2. Post vulnus hypochondrii dextri. 3. A musculis abdominis sanguine suffusis. 4. A pure totum abdomen implente. 5. Ab effusione humorum ex intestino perforato & putrido. 6. Ab urina per abdomen effusa ex rupta vesica. 7.

§. 1. Uxor N. postquam in sumptuoso epulo genio prius, deinde, remotis mensis, tripudio indulsisset, oborto mox animi deliquio abunde vomuit, doloresque intra abdomen acerbissimi sunt subsequuti, ut paulo post exspiraret.

Dissecto cadaveris ventre, peritonæi cavitas cruoris plena disruptam venam esse testabatur. *Henr. Smetius miscellan. lib. 10. pag. 525.*

§. 2. Vocatus olim fui ad matronam, cujus vultum cadaveris pallore fœdatum animadverti: hæc extremo languore affecta narravit mihi mane insignem diarrhœam excitatam esse, in reditu autem è latrinis Dolorem in Ventre se percepisse non secus ac si quid interius disruptum fuisset, succedente ingenti æstu: ob insequutam debilitatem lecto se tradidisse, iterúmque ad excretionem sollicitatam fuisse, at præ impotentia fæces ne effluerent continere non potuisse. Ab ancilla autem rescivi Dominam cœna præcedente, glaciei frustum, duorum pugnorum mole vorasse: Manu carpo admota, (etsi artis pulsuum exploratricis parum perita sim) mortem præ foribus esse judicavi, pulsus enim aliquando se subducebat, aliquando, sed exilis resurgebat, non secus ac candela lumen ultimum vibrans: Dum Medicus, Chirurgus & Sacerdos accersuntur, vinum præbeo. Idea mali erat ignota. A duobus Medicis non infimæ notæ, quicquid è re erat præscribitur, sed syncope succedente revocare eam non licuit. Sanguinis missio quidem tentata, sed ex pertusa vena, non secus ac si ictus fuisset pannus laneus, ne guttula prodiit, quanquam bis feriisset Chirurgus. Mors circa meridiem contigit, à diarrhœa horis sex, à vorata glacie duodecim, sexta matutina.

Dominus *Marchand* cadaver aperuit, ac totum sanguinem in abdomen confluxisse animadvertit, inter epiploon & intestina, quo remoto vas unde exierat inquirit, Id autem fuit crassiuscula vena, ligulæ aculeo similis, quatuor digitis infra majorem lobum hepatis, ad quatuor digitorum transversorum digitorum longitudinem abrupta & lacera, quod glaciei frigus præstitit, extensione vasis fracta. Nullus in toto cruor conspicuus, confluxerat enim omnino in abdomen, Molam præterea utero gestabat, seu membranam sanguine destitutam. *Lodoica Borghesia, seu Obstetrix Gallica. Observ. Tomo V. cap. 48.*

§. 3. Quidam in hypochondrio dextro gladio lato vulneratur, hinc Dolores Ventris vehementes: Vulnus in ventriculi fundo maximum erat, E cujus vasis penitus discissis ingens sanguinis copia effluxit, cujus pars in spatio abdominis collecta dolores vehementes concitavit. *lib. 4. tit. de vulneribus.*

§. 4. Generosus N. vulneratus in nate sinistra, In Abdomine temporibus incertis miram quandam & quam exprimere nequiit, molestiam persensit, quæ nec proprium ferebat contactum. In musculis observabantur ecchymomata, tot & tanta ut majores musculi plerique putridi fuerint, maxime oblique ascendentes & transversi. Vasa mesenterica crassa biliosa materia turgebant, &c. *Vide lib. 4. tit. de vulneribus.*

§. 5. Susanna XI. annos nata, à septennio ventris & hypochondriorum doloribus assiduis est vexata: Tandem acuta superveniente febre, Ventris diris torminibus correpta, 5. die obiit.

Dissecto cadavere inventa est tota ventris cavitas fœtidissimo & seroso pure referta; Omentum totum erat corruptum & pene absumptum hinc acerbi illi cruciatus. *Zacutus Med. Pr. lib. 2. observ. 18. ex D. Lud. Nonio Medico Antverpiensi. p. 377.*

§. 6. Die 15. Junii 1636. Petrus Blanc diuturno alvi fluxu laboraverat, unde valde debilis & macilentus evaserat, tandem 15. Julii murmur ingens percepit in abdomine, ex quo vomitus consecutus est, ac deinde tensio dolorifica cum febre eum valde afflixit: nihil per vomitum aut secessum omnino rejiciebat, & clysteres puros sine ullo excremento reddebat: Jussu imperiti Chirurgi sumpsit purgans, ex quo nihil dejecit, sed tensio & Dolor inde maxima sumpsere incrementa. Vocatus ego 5. die morbi, invenio hominem valde debilem, facie Hippocratica, & extremorum frigiditate, mortem imminentem indicantibus, Valde anxius fui in hujus morbi diagnosi, & nihil aliud potui excogitare quam in-

gentem inflammationem, quæ tumore insigni intestina comprimeret & excrementorum transitum impediret.

Aperto cadavere, inventa sunt intestina crassa livida & semicorrupta, unúmque ex iis perforatum: in abdomine verò multi humores fœtidissimi: Ex quibus apparuit humores excrementitios, qui ad intestina confluere jamdiu solebant, & alvi fluxum effecere, tandem diutius moratos, ob facultatem expultricem debilitatam, intestina corrupisse, ac tandem pondere suo eam partem, in qua humores dicti morabantur, magis putrefactam aperuisse & impetu in abdomen irrupisse: hinc alimenta & clysterum partem per illud foramen ad cavum abdominis fuisse translata. *Laz. Riverius cent. ij. observ. xvij.*

Observatio XLV.

Ventris Dolor ab urina per abdomen effusa, ob ruptam à calculis vesicam.

JUvenis quidam miserandum in modum excarnificatus à duobus calculis, in vesica urinaria clanculum latitantibus: quippe ita absorpserat illos frequens vesicæ mucus, ut nequidem digitis eas explorare, nedum ferro convenienter exscindere lithotomi: unde factum ut continuo suo attritu, non modo abraserint, verum integre consumpserint membraneas vesicæ tunicas, illæso solummodo, vel potius aliquatenus superstite musculoso ipsius collo, quod cum non foret continendo lotio, diffudit se illud necessario per vicina intestina: excitans illic ut dolorem acrem, sic continuam meiendi difficultatem, & exitialem nervorum contractionem, sive ob exquisitum intestinorum sensum sive insignem retentæ urinæ acrimoniam, quæ certè tam acerbe pupugit laceras ulceratæ vesicæ oras, & accensas vicinarum partium tunicas, uti quoque lumborum nervos, ut præ insuperabili doloris cruciatu contraxerit non tantùm extremam maciem, sed oppetierit quoque miserrimam mortem: Qua tamen priusquam defungeretur, coactus fuit integrum annum sedendo transigere, & non heri atque hodie, sed continenter caput ita sublime habere, ut nunquam id licuerit ipsi in pulvinar inclinare, quin dictum ac factum distraherentur vel omnes, vel certe illi nervi, qui aut caput versus scapulas trahunt, aut rectam & immobilem reddunt cervicem: quam priorem speciem ut ὀπισθότονον, sic insequentem τέτανον sive Rigorem vocant Medici: Quorum sane sævissimorum tormentorum crudelitatem tam impensè perhorruit, ut fugerit cane peius & angue qualecunque decumbendi genus, malueritque perpetim confligere cum ineluctabili dormiendi necessitate, quam tam acrem perpeti dolorem, & tantis molestiis redimere tam irrequietam fatiscentium membrorum quietem, quorum tamen securitati tandem consuluit mors; In cujus lucta contigit quidem succumbere, sed non decumbere, quod tamen fuit bis conatus, sed bis utique repulsus, cum ob indefatigabilem dolorem, tum ob atroces nervorum contractiones quæ certe intervenere tam frequenter, ut necesse habuerit parere inevitabili necessitati, & invisam vitam finire, si non sedendo saltem cedendo.

Inspectis post obitum cadaveris extis, vidimus duos insignes in vesica calculos, sed muco ac puri penitius immersos, quam ut ipsorum durities potuerit à lithotomi digitis attingi, in quo tamen maximum illius artis momentum: Ipsa vero vesica adeo à calculis fuit attrita, & à pure tam fœde consumpta, ut urina destituta proprio receptaculo fluctuaverit libere per universa intestina: quorum sinuosi anfractus acrius ubi vellicarentur: communicabant illico malum suum nervis à spinali medulla oriundis, & illi vicissim ipsi cerebro; cujus præternaturalis contractio incurvavit non semel tam vehementer hujus dorsi spinam, ut universum corpus videretur instar alicujus globi retrorsum conglomerari: deprimentibus interim duobus hisce calculis usque eo rectum intestinum, ut coarctatatum produxerit plurima membranosa filamenta, intertexentia tam arctè interiorem ipsius fistulam, ut nihil excretorum potuerit amplius transmittere: plane eadem ratione qua similia filamenta vidimus obstruxisse gulam à carcinomate obsessam. *Tulpius lib. 3. cap. 2.*

Observatio XLVI.

Ventris dolor post vehementem abdominis in terram allisionem, unde sequuta Ilei & Coli perforatio, & Mesenterii fissura.

CUm anno 1659. Sereniss. Principes Altenburgenses in Sylvis Hilperhusiis venatione cervorum delectarentur, accidit ut Servum venatorium Cervus de improviso impeteret, qui eum à tergo cornibus petens primo arbori (ad quam se receperat) impetuose ac abdomine tenus illisit, mox cornibus sublatum per aliquod spatium deportavit, donec

donec tandem miserum sibíque gravitate molestum onus super terga in terram projiceret: Lustrato undique corpore nullius noxę investigare licuit indicium, nisi quod sinistra narium cornu cervini apice ad mediocris pollicis profunditatem adacta, vulnerata esset; unde conjectura facta est periculum enormius haud latere, modo ex terrore deficiens animus recrearetur & ad se rediret, quo fine vini haustus exhibitus, vulnus vero quoad licuit apte deligatum est: Interea quamprimum Coburgum defertur, ubi omnia quibus videbatur opus esse administrata: imprimis vero post deligatum denuo vulnus Emplastrum supra totum abdomen, quod insigniter, & maxime circa umbilici confinia dolere continuis ejulatibus pronum iabat, applicatum est, adhibitis simul internè quæ resolvendo sanguini essent idonea & cor reficerent, nam adhuc iterum iterúmque animo linquebatur, sudoribus faciem largiter irrorantibus, & siti ardentissima præcordia angente: Hæc rerum facies, utut gravius quidem malum latere facile minabatur, tam brevem tamen vitæ moram restare vix quisquam adstantium sibi persuadere poterat, qui magis notam ægroto pusillanimitatem exprobrare quam ipsius misericordia teneri videbantur: Verum paucis abhinc horis, dum media nocte deliquia increbescerent, vita hominem reliquit.

Cadaver dissectioni destinatum est, ad quam se accingentes extrinsecus singulas corporis partes bene iterum perlustrarunt, nullius tamen læsionis indicium extitit, sed præter supra memoratum vulnus, dorsum solummodo, qua os sacrum vergit ad scrotum usque & aliquam pubis partem, extravasatus & intra cutem coagulatus sanguis diverso solitóque liquore tinxerat: Jam abdomine tegumentis exuto peritonæum removendum erat, quod ubi prima incisione perforaretur, statim inde aqua cruenta, velut è syringa propulsa, prosiliit altissime, cujus deinde tanta quantitas deprehensa est, ut totam cavitatem abdominis undiquaque inundaverit: hæc spongiis exhausta, intestina accuratius inspicere licuit, in quorum Ileo & Colo, quinque foramina rotunda grossum argenteum Misnicum capientia; necnon in mesenterio, proxime ad intestinum rectum, fissura inventa est; alibi vero in eodem aliquot maculæ lividæ & semicorruptæ, pariter grosso non minores, conspectæ sunt: Reliqua viscera omnia sarta tecta: Quod vero intestina, præcipue Colon, quod tamen adeo crassum est, rumpi tam facile potuerint, non adeo mirum videri debet, modo cognitum reddatur quod homo dictus, tota nocte quæ fatum præcesserat, & sequenti die dum feræ in stationem cogerentur, sub ardentioris Solis radiis versaretur, nimis multam quantitatem cerevisiæ ingurgitaverat, adeóque intestina summè repleverat & distenderat. *Ex observat. D. Henrici Vollgnad med. Vratislaviensis.*

Observatio XLVII.

Ventris rugitus & murmur ab humoribus & flatibus in duplicatura Omenti vagantibus.

Recipit vitiosos humores Omentum, & cavitas illa in sinistro hypochondrio sub diaphragmate, ex ventriculi, omenti, coli & viscerum connexu orta & exitum non habens, sed ita conclusa, ut aquam quoque & flatus continere possit, ab *Aquapendente* in structura Omenti descripta, nec *Hipp.* ignota, qui 7. aph. 54. Si inter ventriculum & septum transversum pituita concluditur, & dolorem affert, in alterutrum ventrem viam non habens, iis per venas in vesicam versa pituita morbi fit solutio: Cavitate illa natura interdum simul utitur ad recipiendos superfluos humores, pituitosos, crassos, limosos, serosos & aquosos, melancholicos, atros flatúsque etiam, Et quidem ex tribus membris in illam cavitatem excrementa ista transmittuntur, Ex liene, hepate, ventriculo, *Ac sæpe in Anatomia observatum Marsupium & hanc omenti cavitatem, nunc aquoso nunc atro humore refertam fuisse.* Flatus etiam in ea contineri extra dubium est, ob quos, cum abdomen comprimitur, aut venter attollitur vel deprimitur, sonus manifestus percipitur, Novique studiosum qui quoties manu sinistrum hypochondrium comprimit, manifestus sonus etiam ab adstantibus percipitur. *Sennertus Pract. lib. 3. p. 5. sect. 2. cap. 2.*

SCHOLIA.

Sæpe in Anatomia observatum &c.] Ad lobum parvum Hepatis affixum est Omentum, imo lobus iste totus duplicato includitur Omento, atque circa eum locum ab Omento magna cavitas versus interiorem Hepatis sedem efformatur, quæ refert utrem, ubi possunt humores magna copia coacervari; Forsan ibi sacculus constituendus, ab Anatomicis juxta Hepar deprehensus in multis morbo pereuntibus, & post obitum dissectis: In ista regione cava & concamerata ipsius Hepatis, exempto vel distracto Epiploo, supra parvum lobum intra Hepar, magna deprehenditur *cavitas, profunda* instar cavernæ, quæ fere pertingit ad apicem jecoris, In hanc cavitatem intrusa manu canales quamplures,

hac

hac & illac dispersos juvenies, qui digitum possunt admittere: Haud dubie in hac cavitate magnus humorum acervus colligi potest; Inde contumaces obstructiones procreantur, si canalibus istis impactus & incuneatus fuerit humor: vel interdum Abscessus, si ad suppuratum perveniat: Ideóque veteres Medici, cum de cavis Jecoris partibus loquuntur, proculdubio istas cavitates intellexere: *Riolanus Anthrop. lib. 2. cap. 21.*

Sonus manifestus percipitur] Homines quamplurimi abdomen vicissim attollendo & comprimendo motum, imo strepitum effatu dignum excitant, qui non aliunde procedit quam ex flatibus intra duplicaturas Omenti conclusis, qui exsufflatione elisi obstrepunt, & circum claustra fremunt: sic in equis succussatis, & ilia ducentibus, aut saltu progredientibus, ventrem resonare obaudimus, ob flatus intra abdomen conclusos & obstrepentes: Nec aliunde causa ἐγγαστρίμυθων repetenda, quam ex flatibus intra Omentum inclusis, artificioso ventris motu collisis: Videmus quibusdam virginibus, & mulieribus quibusdam spleniticis, & jejunis & saturis, ventrem importune resonare & obstrepere: inde manant fluctuationes & rugitus ventris, compressis & sublatis hypochondriis, *Hippocr.* 5. Epid. partic. 58. mentionem facit Polemarchi uxoris anginosæ, cui circa cor videbatur ipsi aliquid colligi, & respirabat velut ii qui submersi fuerunt respirant, & ex pectore substrepebat, velut ἐγγαστρίμυθοι. Sunt qui clauso ore loquuntur ex ventre, ac si loquerentur ex ore; ut ἐγγαστρίμυθοι dicuntur qui è pectore loquuntur: Quod accidit ratione cavitatis insignis, quæ major est in amplo pectore, intra duplicaturam mediastini: In eo spatio Epiploi vidi interdum flatus tanta copia irrepsisse in laborioso partu, ex vehementi & longa contentione enitendi & emittendi fœtum (sæpius cohibito spiritu) ut abdomen per aliquot dies a partu remanserit mirabili modo distentum & elevatum, cum manifesta circumscriptione transversali juxta umbilicum; itque meteorismus abdominis, etiam rite fluentibus lochiis, atque superveniente fluore alvi, parum fuit imminutus, sed foribus duntaxat chalasticis & resolventibus discuti potuit. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 13.*

Observatio XLVIII.

Ventris dolor pulsativus, ob Arteriæ magnæ extraordinariam dilatationem, Ventriculum & intestina flatu turgida.

Dom. *Bucretium* ægrotantem symptomata sequentia præcipue afflixerunt, 1. Nausea. 2. Dolor subtus ventriculum & juxta umbilicum, pulsationes: 3. *Dolor & ardor intolerabilis circa regionem renum.* 4. Ardor quandoque in universo corpore, quandoque in plantis pedum molestissimus, 5. Vigiliæ, 6. Circa Lunæ φάσεις, præsertim postremo decubitus mense, insultus Epileptici, quos ipse è tremore crurum præsentiebat: 7. Summus virium languor.

In cadavere hæc nobis visa sunt, 1. Abdomen sola cute & excarnibus prope musculis tectum. 2. Omentum omni pinguedine destitutum. 3. Ventriculus & intestina flatu turgida, atque instar vesicæ inflatæ transparentia, inter quæ tenuiora nonnullis maculis livescentibus interstincta. 4. Lien pro corporis magnitudine exiguus, forma ovali, sed depressa & in lobos quasi quatuor dextra sui parte dissectus: 5. Folliculus felleus magnus. 6. Hepar grandiusculum & satis coloratum, 7. Ren uterque quoad substantiam ipsam inculpabilis, secus quam ipsemet etiam *Bucretius* p. m. suspicabatur, dexter tamen ipsi infundibulo calculum, magnitudine radicem zinziberis fere æquantem, acutum & uni atque alteri interiori renis meatui peculiaribus protuberantiis tam firmiter impactum (scrupulos iv. si recte memini, pependit) continebat, ut nonnisi cum violentia & sonitu extraheretur: Sinister verò externa & superna sui parte, vesicam instar nucis juglandis grandioris, aqua limpidissima distentam, & dimidià parte renis substantiæ inhærentem; vreter quoque juxta infundibulum non parum sabuli nobis repræsentabat, 8. Vasa, venam intelligo cavam & arteriam magnam, erant prope tota exsanguia. 9. Arteria magna spinæ incumbens, tantæ amplitudinis erat ut pollicem sine ulla difficultate admitteret. Hæc sine dubio in causa fuit ut quandoque doloribus nephriticis nimis furentibus, & spiritibus sanguinéque ad locum affectum impetuosius confluentibus, manu abdomini juxta umbilicum admota, pulsatio exquisitissime sentiretur, præsertim (cum ex ante dictis patet) tam abdominis musculi quam subjacentes partes adeo fuerint extenuatæ: 10. Pulmones maculosi. 11. Cor grandiusculum, & tam copiosa pinguedine obsitum, quantam, mea opinione, è toto corpore per coctionem non prolecturus fuisses: Huic adscribo quod sufferendis tam diuturnis & exquisitis doloribus, parcissimo alias cibo ac potu utens, par fuit: Cor enim perpetuo quasi ab ea humectatum, & spiritus refocillati sunt, ut pulsus ad extremum prope, satis rectè aliorum corporum respectu, constaret; Miraberis fortassis, idque non immeritò, pinguedinis circa Cor copiam, corpore alias tam emaciato, & tum pectore quam abdomine hirsuto, quæ omnia caloris sunt indicia: hoc etiam singulare habuit, quod cum paucissimi esset somni, lacrymas tamen facillimè, vel post risum etiam profunderet, & nares sero ut plurimum stillantes circumferret: Cranium apertum non fuit. *Michael Doringius ad Sennertum, cent. 1. Epist. xxv.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

Ardor intolerabilis circa regionem renum] Qui fit quod in calculi motu calor intolerabilis percipiatur? Cum calculus non tantum bili, sed & crassiori sero egressum intercludat, atque insuper membranosas partes lancinando graves & immanes nonnunquam dolores exciter, & sanguinem atque spiritus ad locum affectum accurrere faciat, adeóque totam massam sanguineam insigniter perturbet, quin ex æstuantibus humoribus & spiritibus febris symptomaticæ species exoriatur, fieri vix potest. *Idem. ib.*

Observatio XLIX.

Ventris saltus & palpitationes à vermibus excitatæ.

NOn vulgare symptoma excitant quandoque vermes, Et sunt ventris inferioris & ventriculi saltus & palpitationes involuntariæ: quod bis in duobus nobilissimis infantibus observavimus: quorum alter diem ultimum obiit; alter vero nonnisi magna difficultate evasit: Hujus quoque symptomatis meminit *Duretus in scholiis Hollerii*, tradens rusticæ cuidam mulieri plures prodiisse, cum antea incredibili palpitatione & fluctuationē ventris laborasset. *Marc. Donatus histor. mir. lib. 4. cap. 26.*

Observatio L.

Ventris pulsatio circa umbilicum, à compressa arteria magna.

ANno 1629. apertum fuit corpus cujusdam Bataviensis, qui per tres annos languerat miro ac incognito affectu: Nam si super umbilicum, aut circiter, quis manum imposuisset, pulsus qualis cordis ac arteriarum, tam vehemens sentiebatur, instar salientis infantis in matris utero, quæ jam partui vicina est, ita ut manum elevando repelleret: Æqualem fuisse hunc pulsum cum arteriarum & cordis hoc modo deprehendi: Sinistram umbilico ægri imposui, dextra arteriam circa carpum tetigi, invenique in systoles & diastoles intervallo plane convenire: unde ego statim conjeci arteriam magnam laborare, quod & post mortem invenimus.

Nam vena cava repleta erat, loco sanguinis, adiposa materia; ac medullæ spinali admodum simili: quæ pondere suo arteriæ magnæ incumbens, dum illa è contra istud onus à se rejicere conaretur, hunc pulsum excitabat: Arteria magna duplo solito laxior erat, ac repleta sanguine nigro ac seroso: Cor etiam solito maius inventum est ac flaccidius, & spongiarum modo comprimebatur, tum uterque ejus ventriculus amplior ac etiam sanguine isto nigro repletus: Quis rogo non obstupescat taliter affectum tamdiu vitam potuisse ducere? Jecur erat vividi coloris ac consistentiæ, nisi quod communem mensuram ferme duplo excederet: Cystis, qua bilis continetur, etiam bovinam magnitudine æquabat, erátque intus reperta cholera ex nigra viridi, lenta ac tenaci, crassitudine syrupi crassioris aut potius extracti. *Bontius Medic. Indorum observ. viij.*

SCHOLIA.

Riolanus Anthrop. lib. 2. cap. 35. Palpitationem quæ circa Xiphoidem in ventre percipitur, non ab arteria cœliaca, paulo infra micante, profiscici *ait*, sed à corde diaphragmatis centrum nerveum percutiente.

Observatio LI.

Arteriæ magnæ pulsatio manibus in abdomine deprehensa, & vertebrarum ipsarum corpus, ob retracta versus hypochondria intestina.

IN Cardinali Campegio intestina omnia ad hypochondria redacta erant, propterea cavitas inferior abdominis intestinis destituta erat & spina detecta: Quamobrem Medico licebat abdomen attrectanti magnæ arteriæ motum persentire, & una cum illa durities persentiebatur: Illa vero durities nihil aliud erat quam vertebrarum corpora. *Columbus lib. xv. Anatom.*

Observatio LII.

Ventris Pulsatio ab aneurismate in abdomine.

IN vetulæ cadavere aperto inventum est aneurisma in abdomine, in quod pugnum immittere potui & immisi: Notanda hic est summa naturæ providentia, quæ arteriæ disruptionem præcavens ex nimia dilatatione, tunicam illius adeo induraverat ut ossea appareret. *Fallopius lib. de Tumor. p. m. cap. 14.*

SCHOLIA.

IN hypochondriaca passione affectis pulsatio in sinistro hypochondrio nonnunquam percipitur, ab exagitatis humoribus fervidis iis locis, unde suscitati vapores arteriarum systolen & diastolen augent, quæ pulsatio ab adstantibus, nedum ab ægris, imposita abdomini manu interdum percipitur: tum temporis præsertim manifesta, si causa aliqua procatarctica accedat, ira, terror, meri potus & similes; Accidit ejusmodi palpitatio in arteria cœliaca, quippe quæ insignior est: Quæ aliquando indesinens est, si morbns altas egit radices, unde curationis impossibilitas arguitur: subsequiturque interdum Aneurisma, cum ea arteria cœliaca, aut altera insignior, impensè à sanguine fervidiori contento dilatatur.

Observatio LIII.

Ventris dolor interimens, nullis in interaneis labis relictis argumentis, à Cinnabari incautè per os ingressa.

PIctor quidam Andegavensis annos natus xxx. firma ac laudabili corporis constitutione, anno 1557. manuum digitos graviores solito, torpidiores ægréque mobiles percipiens, paucis post diebus contrahi illos convellique sensit, atque sensim in dies magis ac magis aucta affectio est, dum incurvi illi pene inflexibiles manerent: Quin & carpum & brachia pervasit affectio, dum nervis tendonibusque infrigidatis, humoréque crasso imbutis, admodum torpida, convulsa graviáque redderentur: Haud multo post idem pedes vitium sensere, sublata incedendi potentia: in his tamen, ut neque in brachiis, neque in manibus, non admodum vehemens dolor affligebat; Misellus hic tot malis credo divexatus, aliud symptoma longe gravissimum ac crudelissimum incurrit: Dolor enim acerbissimus atque atrocissimus ventriculum atque hypochondrium utrumque occupare cœpit, sed *qui ad totum ventrem pertineret*, cui cum nec noctu nec interdiu intermittebat, clysteribus, fotibus, balneis, ac aliis quibusdam remediorum generibus, sed frustra, levatio quæsita est: Unicum tantùm in accessione inventum est solatium, tres quatuorve robustos homines ventri superpositos sustinere: compresso siquidem ventre paulo mitior cruciatus erat: Ubi sex octóve dies, nonnunquam & xij. miser ille adeo fuerat discruciatus, sensim abeunte dolore, languidus quidem ac pene moribundus cernebatur, sed qui statim restituta appetentia vires aliquas reciperet, dum alia rursus simili accessione correptus distineretur: xx. enim non amplius dies intermittebat: atque in accessionibus alvus ne validis quidem proritata medicamentis *quiddam demittere poterat*, quod si quando contingeret, nigrum omnino ac lividum stercus erat: Sed & in intermissionibus quæcunque purgantium medicatorum vi detrahebantur, atrabilaria omnia ac splenis purgamenta judicari poterant: Adhibiti ad tanti mali expugnationem celeberrimi quique Medici, brachiorum & pedum resolutionem ad Cinnabrium, quo pictores non raro utuntur, referendum putaverunt: Cùm enim penicillum ille sæpe digitis extergeret, iis inhærens cinnabrium, ex hydrargyrio factitium, partium continuatione vim suam in cerebrum, cui, ut nervis, & tendonibus & membranis omnibus imprimis inimicum est, transmisit, in quo frigefacto pituita multa tandem collecta est, quæ postea in tota brachia & pedes influens, eorum tendonibus & nervis symptomata, iis non dissimilia quæ unguento ex hydrargyro perunctis accidunt, excitavit, Et hæc sana fuit, me judice, sententia.

In dissecto hujus corpore singula ad causæ investigationem inspicientes, Jecur, Lienem, Ventriculum & Renes naturalem constitutionem præ se ferre vidimus: Nulla in cysti fellis obstructio, nulla in mesenterio humoris vitiosi congestio; nihil denique in ulla alia parte notari potuit quod tantorum fuisset malorum causa. *Fernelius de luis Venereæ curat. c. 7.*

SCHOLIA.

IN Doloris illius atrocis pervestiganda causa diu laboratum est, multæ habitæ concertationes, varia fuerunt Medicorum judicia: Alius frigidam vitreamque pituitam intestinis firmius inhærescentem quam ut facile posset detergeri, in flatus resolvi, doloréınque colicum excitare contendebat: Alius bilem acrem, quam natura in intestina expurgare debuerat, inter abdominis membranas effusam, illicque coërcitam, certis cruciatibus invalescere, intumescere & quoquoversum furibunde moveri judicabat; atque in ipso motus impetu, tum distensione tum compunctione, membranarum crudelem illum dolorem excitare: Alii denique alias causas adstruebant: Etsi autem unusquisque posita à se, & probabilibus conjecturis inventæ causæ remedia apposuit consentanea, nullus tamen potuit dolorem non dico tollere, sed ne aliqua ex parte quidem minuere, vel accessiones ejus breviores aut tardiores efficere: imo vero annos tres crudeliter excarnificatus, exsanguis tandem ac plane tabidus, vitam cum morte commutavit: Omnes autem longe aberamus à scopo, & tota, quod aiunt, via errabamus: Cum enim penicillum non digitis modo extergeret, sed etiam imprudens & incautus ore exsugeret,

exsugeret, verisimile est ut è manuum digitis, partium continuatione cerebro totique generi nervoso, communicata fuit cinnabaris, ita ore acceptam ventriculum, intestina, membranásque omnes interiores non humectasse solum aut frigefecisse, sed inexplicabili vitio & maligna quadam qualitate, quæ oculorum refugit obtutum, infecisse, quæ tantorum dolorum causa occulta fuerit; cui non tam purgantibus quam contraria erat antidoto succurrendum: Sicuti dolores his non dissimiles pulveris plumbei usu concitatos, (vide historiam ibidem) cum nullis purgationibus cedere viderentur, balneorum & lactis asinini usu curavimus: Ratum igitur sit argentum vivum, & plumbum, incomprehensa sua qualitate venenata, inexplicabilia vitia partibus internis inurere, unde vix unquam expediri queat, nec intra corpus unquam sumi debere. *Idem ibidem.*

Dolor qui ad totum ventrem pertineret &c.] Ejusmodi dolorem, qui à parte primario affecta, velut à radice incipiens, in partes adjacentes sese expandit, vocat *Gal.* lib. 2. de loc. aff. c. 7. περιοδύνοντας; sic sæpe in lienis hepatisque inflammatione dolor ad jugulum pertingit: *Hippocr.* in Prorrhet. γονάτων ἀλγήματα, cui simile est ἀλγιώσιν: De hac voce γονάτων vide *Ballonium* in Definitionibus Medicis. De causis vero ejusmodi dolorum consule *C. Pisonem* lib. de morbis ab illuvie serosa & *Willis* lib. de morbis convulsivis.

Alvus nil demittere poterat) Convulsorii quippe illi sunt dolores, à quibus facultas intestinorum ἐκκριτική in officio perturbatur, unde subsistentes fæces indurantur, exsiccantur, & exclusioni ineptæ fiunt.

APPENDIX.

De Ventris Doloribus Scorbuticis, earumque causa, quæ partim est Liquor Nerveus, partim Sanguineæ massæ recrementa.

DOlor ventris Scorbuto familiaris est, nonnullos, in mitiori licet gradu, fere continuo affligens: Causam autem haud probabile est oriri ab acri materia intra cavitates intestinorum deposita; nec etiam ab humore quopiam simplici, ut ut tetro; illorum tunicis impacto, hic etenim brevi discutiatur aut in abscessu transeat: porro iste enematum aut purgantium usu facile exterminetur: Revera atrocia isthæc ventris tormina, non ob aliam causam quam à salium (qui diversæ sunt indolis) simul congredientium mutua lucta & effervescentia, qua quidem fibræ nerveæ ab invicem divellantur, & quasi dilacerentur, provenire possunt: Enimvero supponere licet, *Succi nervosi* recrementa quædam acetosa, stagmatis vitriolici æmula, circa mesenterii plexus, a liásve istius regionis partes nerveas copiose aggesta, quibus dein à sanguine arterioso effervescente, colluvies serosa, salis fixi & velut lixivialis particulis abunde referta, advenit, cúmque iis turgescens dolores velut lancinantes producit: Seminii morbidi prioris mineram, è capite nervorum ductu in imum ventrem descendere hinc arguere licet, in quantum Cephalalgiæ immanes, necnon vertigo & scotomia ejusmodi colicam sæpissime præcedunt, eíque non raro succedunt: Porro è massa sanguinea particulas salis fixi, quasi deliquium passas, abunde suppeditari hinc constat, quoniam urgente hujus morbi paroxysmo, ægrorum urinæ coloris saturati, & sale plurimum refertæ, quasi lixiviales apparent, earumque superficies sæpenumero instar caudæ pavonis diversis coloribus variegatur: quamprimum vero morbus declinare incipit, urina melius habet, atque hinc convalescentiæ spes & signa desumi solent, Quod autem ventris affectio sæpe in Lumbos propagetur ratio est, quoniam Nervi lumbares & mesenterici intime communicant, ac pluribus in locis mutuo inosculantur: quare cum materies morbifica in horum ductibus superabundat, in vicinos illorum processus facile transit &c. *Willis Tract. de Scorbuto cap. iv.*

Supplementum §. 2. *Observationis* 28. *pag.* 922.

Melius à calidis habituram: Ille vero, me peregre profecto, solus suo arbitrio ægram rexit: quam, cum fatis concessisset, secto cadavere, Pulmones inventi ægri, in parte tamen sinistra flaccidi, Cor parvum sed labe carens: Stomachus tam longus & latus ut totum abdomen impleret, ideò ingesto potu torquebatur: Jecur integrum, Lienis ne tenue quidem vestigium: Materiæ putridæ copia ingens tum in fundo ventriculi, tum in lienis loco, ubi multa ramenta fœcésque lienis substantiam redolentia: Renum sinister calculis plenus magnis & longis, vesica & utero bene se habentibus. *H. ab. Heers, Observat. XXV.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XV.

DE HÆMORRHOIDIBUS.

Observatio I.

Hæmorrhoidum fluori obnoxius ramum Portæ, sub recto intestino decurrentem, pollicis crassitiem superantem habuit.

Ramum venæ Portæ, quem sub recto intestino declivem ac mesenterio suffultum porrigi scripsimus, nonnunquam ad fæculenti sanguinis per ani venulas, sanguine interdum manantes, expurgationem plurimum conducere arbitror: Quandoquidem dum, aut ob lienis obstructionem, aut aliud quodcunque ipsius vitium, fæculentus sanguis non universus, vel nullus plane in lienem absumitur, vel lien eundem ad ventriculum eructare nequit, hujus rami beneficio, certis quibusdam intervallis, uti mulierum menstruæ purgationes solent, per anum excerni credo: Rarius enim ex universo copore, hæmorrhoidum vitio laborantibus, ad venæ cavæ ramulos in sedem pertinentes, lutosum ejusmodi sanguinem regurgitare verisimile nobis videtur, dum veram venæ portæ distributionem perspectam habemus: Quippe ex hac coniectari est promptissimum, quì is sanguis à liene non attractus, aut ob meatuum obturationem non admissus, unde fluebat rursus regurgitet, atque sua gravitate per ramum ad intestinum rectum pertinentem, deorsum procumbat, ibíque tantisper reservetur colligatúrque, donec nimium turgentes venæ, osculis reseratis, per anum manare illum sinant: Huic meæ sententiæ magnum robur adjecit is, quem hoc sanguinis defluxu per intervalla laborantem, non ita pridem resecuimus: Huic enim minor, sed durior lien fuit, & vena sub recto intestino excurrens pollicis quasi crassitiem superavit, eóque modo sanguine turgebat, quo jam parturientium animalium venas uterum amplexantes, insigniter amplas distentásque cernimus. *Vesalius lib. 3. cap. 5. de Fabr. corp. hum.*

SCHOLIA.

R*Amum venæ Portæ &c.*] Hæmorrhoidalis vena interna, tenore veteris doctrinæ, recti intestini oram extremam crasso sanguine sibi idoneo nutrit. Ea tamen natura non raro abutitur ad melancholici sanguinis expurgationem, & suppressa multorum malorum causa existit, ut monuit *Galen. 6.* aph. 12. Hæc omnia venæ hæmorrhoidali assignata officia, Harveus derivat in arterias vicinas: illi autem sanguini, a nutritione residuo, revehendi officium destinat. Sed vocatne in dubium hoc officium, quod vena hæc careat comite arteria? Non videtur, licet non communicet cum arteria ἀζύγῳ circa originem, communicat tamen cum aliis arteriis in intestini recti ora, ab arteria hypogastrica oriundis: ab his dalatum sanguinem superfluum revehit per jecur ad cor. 2. Non habet comitem arteriam in exortu statim, sed post medium mesenterica se ipsi sociat arteria, quacum ad oram intestini vadit. *Rolfinccius Dissertat. Anatom. lib. v. cap. xx.*

Fæculenti sanguinis per ani venulas.] Hæmorrhoidali arteria aperta solet sæpe natura sanguinem fæculentum deponere, quasi aliqua purgatione facta, quæ interdum vitis etiam menstrua, & si inhibeatur multorum malorum causa est, ut testatur *Gal.* aph. 25. Non verò necesse est ut quemadmodum omnis affluxus humorum excrementitiorum per arterias celebratur, ita etiam effluxus contingat: Verisimile est, ait *Conringius* de sanguinis gener. & motu cap. 38. Eos qui secundum naturam sunt effluxus, apertis venarum orificiis fieri, eo quod solæ venæ videantur ad extrema partium hiare, arteriarum finibus per venas conjunctis: Confirmat sententiam à modo effluendi, non enim effluxio fit per saltum, quemadmodum effluit sanguis ex arteria vulnerata: *Highmorus* etiam has evacuationes per venas, mutato, aut saltem perturbato sanguinis cursu, fieri posse judicat lib. 1. part. 2. cap, 6. & quidem à locis vicinis, hepate, liene, pancreate, in magnis naturæ luctibus, medicamento irritante. Et quamvis contra motum sanguinis fiat naturalem, non tamen ideo hæc via statim explodenda: sæpiusque & alii motus naturæ necessitati cedunt, ut in vomitu. *Idem lib. 6. cap. 27.*

Per ani venulas] Hæmorrhoïdes nihil aliud sunt quam Varices venarum ani: Varix vero est vena aperta, vel potius immodice dilatata: Dilatatur vena, vel quia sanguis est prætermodum crassus, vel ob vim illatam venis: quod fit ex clysteribus, suppositoriis

positoriis sæpius adhibitis: A sanguine crasso fit Varix in ano, quia sanguis ibi dispersus non bene circulari potest, unde à novo affluente sanguine propellitur, & sic venam dilatat: Quod autem in aliis partibus non sæpe contingat, est quia venæ Hæmorrhoidales omnium venarum paucissimas habeant anastomoses, unde longo ductu vehi debet antequam possit circulari: A vi illata, ut sphincteri ani, vellicatio fit, unde humores illuc quasi trahuntur: Hæmorrhoides sunt internæ vel externæ: Internæ in ani capacitate, ubi cum ab humore affluente inflammatio, atque ita ulcus fit, fistula oritur. *Walæus Medic. Pract. cap. 18.*

Observatio II.

In Hæmorrhoidibus periodicis obnoxio venæ Portæ ramus, sub coli intestini fine, & tota recti longitudine sanguine turgens adnimadversus.

Quidam ordinatis vicibus, ut mulieres suis mensibus, sanguinis fluxu ex venis in anum pertinentibus vexari consueverat, Et cum ex nigro arquato, jecorisque mira duritie periisset, Num portæ rami, an cavæ hunc sanguinem evacuerent, judicaturus, illum dissecui, atque venæ portæ ramum, sub coli intestini fine, & tota recti longitudine in mesenterio ductum, pollicis fere crassitiem æquare & sanguine turgere animadverti, conterminis venæ cavæ ramis nihil prorsus immutatis. *Vesalius l. 5. c. 15. de Hum. corp. Fabrica.*

Observatio III.

Hæmorrhoidum inflammatio ob mesaræum Gangræna vitiatum.

Obiit uxor Rondeletii intra paucos dies ex hæmorrhoidum inflammatione, quam maritum celare voluit: Dum affecta sedes investigatur, extrema Mesaræi pars à gangræna occupata occurrit. *Ioubertus in Vita Rondeletii.*

Observatio IV.

Hæmorrhoidalis fluor, & innoxius & copiosus, ab hæmorrhoidali ramo è medio Liene progrediente.

Juveni (*vide lib. 4. tit. de Vulner.*) duo Lienes erant bellissimi, singulis suæ arteriæ venæque, Et quidem hæmorrhoidalis maxima, è medio liene progrediens: hinc quicqnid erat humoris melancholici excernebatur, nec unquam per omnem vitam tristitiæ se multum dare visus, Jovis non Saturni pullus. *Cabrollius observ. Anatom. xv.*

Scholia.

Quicquid erat humoris melancholici excernebatur] Ex sententia Clar. *Walæi* l. c. inutiliter aperiuntur venæ hæmorrhoidales ut per eas melancholia evacuetur, quia per eas melancholicus humor non excernitur: nam quamvis primo melancholicus aliquis exit, tamen statim bonus arteriosus tantum sequitur, & proinde nihil magis proficit ac si alia vena secetur: Adde quod apertæ hæ venæ non facile claudantur.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII.
Sectio XVI.
De Hypochondriorum Tumore.

Observatio I.

Hypochondrii dextri Tumor à Iecoris magnitudine præternaturali.

IN Rachitide, morbo puerili, Anglis familiari (*de qua lib. 2. tit. de Gibbositate*) dextrum hypochondrium intumescit totum tumore æquali, magno ac renitente, sic ut digitos sub nothas costas adigere non possis: Origo est à Jecore, persæpe non vitiato, sed supra modum adaucto: sic ut cum in ventre satis non inveniat spatii, versus superiora assurgat. *Glisson lib. de Rachitide.*

SCHOLIA.

Plater*us* tumoris horum viscerum, imo & scirrhorum, causam materialem esse censet Succum quo hæc viscera aluntur, crassiorem quam par erat redditum: quod illi ob chylum & sanguinem, ex quibus generatur, vel permistionem crassioris alterius partis succi accidit, ut similem substantiam reponendo, tumores hosce in visceribus gignat: Neque enim ex pituita, vel bile, aut alio humore, visceris substantiam sic indurari, sed vasa ipsorum solum, uti in obstructionibus fit, obstrui posse.

Iecore supra modum adaucto) Magnitudo hepatis raro ob morbo imminuitur, sed sæpe grandescit magis: quippe aliorum parenchymatum more, quasi congestione quadam nutritur: & materia nutricatus eodem continuo suppeditatur, facillimeque obstructionibus obnoxium redditur: Notanda enim est magna sanguinis (ejusque haud adeo puri) hepar pertranseuntis quantitas: Nam sanguis omnis à tribus magnis arteriis, (nempe à cœliaca, à mesenterica superiore, atque item inferiore) protrusus ad ventriculum, intestina, lienem, pancreas, & mesenterium reducitur, mediante vena portæ in hepar, & per illud in venam cavam diditur; adeo ut nutrimento destitui vix possit, sed obstructionibus potius obnoxium fit, quæ partem aliquam nunquam imminuunt, sed eundem potius majorem ac pleniorem reddunt: Valeant itaque stolidi illi Vromantes, qui ex sola urinarum inspectione hepar sæpe ad fabæ parvitatem absumptum prædicant. *Glisson Anatom. hepatis cap. 7.*

Observatio II.

Hypochondrii dextri tumor, à parte gibba Hepatis p. n. conformata.

Matronæ abdomen erat inæquali tumore sublatum, dextra sinistris tumidiora: Gibba pars Hepatis videbatur quasi simæ superstrata, & tanquam novum aliquod corpus seu substantia scirrhosa &c. *Vide tit. de ventris tumore.*

SCHOLIA.

Hepar in dextro hypochondrio situm est, concava sui parte ventriculum, convexa vero diaphragma tangens: Hoc in medio fissuram habet, in quam vena umbilicalis inseritur, à qua in duas partes (lobos) dirimitur: Earum dextra dextrum hypochondrium totum occupat, ad renem ejusdem lateris pertingens, cui sæpe etiam incumbit: Sinistra brevior est, ad mucronatam cartilaginem extensa, quæ anteriorem ventriculi partem ac pylorum ambit; Situs hic, qui Hepatis naturalis est, non raro mutatur, sic tamen ut nullam quandoque ipsius, aut vicinorum viscerum actioni noxam inferat, interdum vero ut graviter lædat. Illum Nonnaturalem situm vocabimus, hunc Præternaturam: Nonnaturalis ergo situs quadruplici potissimum occasione contingit, dum vel Decumbimus, aut Sedemus, Ambulamus, aut Respiramus: In *Decubitu*, si quidem Supini iaceamus, intra præcordia se recondit, & diaphragma premit, unde fit ut obæsi difficilius respirent decumbentes, cum septum transversum magna Hepatis mole nimium afficiatur: at si in alterutrum latus volvantur, à ventriculo vel abscedit, vel eidem circumvolvitur: abscedit quidem, si dextro innitantur: at amplectitur undique si sinistro: Hinc causam licet petere, quam propter in jecoris inflammatione ægri de Dolore in dextro hypochondrio conquerantur decumbentes in latere lævo: contra minus doleant jacentes in dextro: Trahitur enim tum ligamentum hepatis pendentis quasi, quod & ipsum cum sit inflammatum non potest non graves dolores excitare: Patet autem ex his eos qui cubitum ituri primum in sinistro latere dormiunt, multo rectius ciborum concoctioni consulere, quam faciunt ii qui in dextro recumbunt: Hepar enim ventriculum undique ambiens mirum in modum chylificationem adjuvat, propriumque stomachi calorem fovet ac tuetur: In *Sedentibus* aut *Ambulantibus* ad umbilicum magis vergit. In *Respiratione* autem, quemadmodum & cætera infimi ventris viscera, dum diaphragma contrahitur & inspiratio contingit, superiora petit: Ex quo fit ut in cadaveribus jecur sub spuriis cartilaginibus, & in præcordiis reconditum semper inveniatur cum exspirando moriamur, & propterea simul cum diaphragmate ascendat: Præter-naturalem quoque Situm Hepar interdum occupat, quod evenit ubi prægrande est & magnitudine laborat: Solet enim quibusdam in maximam molem accrescere ut utrumque hypochondrium impleat, quod plerumque nimium obæsis obtigisse vidimus: Observatum autem à me est hujusmodi voraces fuisse, quod propterea evenisse crediderim, quod eorum ventriculus plurimo calore sic circumdatus plus digerat concoquatque: Nonnunquam ab insigni inflammatione sic tumet, ut notaverim naturali loco non contentum, & ventriculum & magnam tenuium intestinorum partem cooperuisse: Quod si umbilicalis vena laxetur rumpaturve, Jecur ad diaphragma sursum trahitur, cujus motus cum impediatur ob compressionem, fit ut una cum respiratione vita tollatur. *Adrianus Spigelius Anat. lib. 8. cap. 5.*

Observatio III.

Hypochondrii dextri Tumor, cum dolore, ob Hepar in insignem molem adauctum, ab occluso ulcere ab axilla dextra excitato, Et massam mesenterium occupantem.

Vxor Joh. Keppleri, Textoris Vincensis, ætatis 45. annor. temperamenti biliosi, per aliquot mensium spatium sub dextra axilla, facta à natura quasi fontanella, ulcus aluit, ex quo materia quædam alba, cum flavedine permixta interdum copiose fluebat & ruebat: Hoc cum à Chirurgo (quod hujus pertæsa amplius ipsi exitum concedere nollet) imprudenter nimis meo judicio, consolidatum esset, paulo post dolorem circa Hepatis regionem sentire cœpit gravativum, cum *ciborum fastidio, vomitu* interdum biliosо, necnon *siti*

siti qua premebatur, intensa, cum insigni tumore, quem digitis tangere licebat, dextri hypochondrii, ea potissimum parte qua Hepar ventriculum ambit: Ego in consilium vocatus, postquam prognostico ancipitis & exiguæ spei me præmunivissem, artis præsidia arripui, remediisque tam internis quam externis curationem auspicatus sum, sed sine fructu & exiguo cum levamine: Nam symptomata in dies cùm graviora fierent, dolores non remitterent, præprimis autem Tumor à topicis nec emolliri nec discuti posset, *Icterusque* totum corpus subito invaderet & occuparet, medicamentorum porro usum sibi salutarem fore dubitabat, proinde ab iisdem plane abstinuit, sola aqua confortativa, qua per vices ex cochleari utebatur, contenta: Interim in sella dextro latere versus terram declinato (à pondere & mole tumoris istius hanc miseram retrahente & ferme opprimente) dies noctésque sedens, crebris & reiteratis gemitibus blandam animæ à corpore *ἀνάλυσιν* à Deo exoptavit, quam etiam ab ipso impetravit.

In Tumoris hujus ad aspectum & tactum protuberantis, causam cum inquirere animus esset, apertionem cadaveris à marito & amicis, precibus & persuasionibus tandem extorsi. Cum itaque opus aggrederer, & circa parenchyma Hepatis, tumoris indagandi gratia occuparer, illud cum stupore & admiratione tam vastum ac mole ponderosum videns adstantibus monstro, qui perterriti vix oculis fidem habebant. De pondere autem certior fieri volens, monebam Chirurgum ut extraheret, & totum scirrhosum repertum, pendebat libras xiv. civiles: Cæterum in mesenterio adhuc carnosa Excrescentia, magnitudine caput infantis æquans, conspecta & detecta fuit: Reliqua viscera à nativa bonitate nihil defecerunt. *Ioh. Frider. Huldenreichius in miscell. cur. ann. 6. & 7. p. 321.*

OBSERVATIO IV.

Hypochondrii utriusque, præsertim dextri, Tumor ab Hepate tumido induratoque.

CAnonicus insignem in Hypochondrio utroque, sed præsertim dextro, tumorem, febri vehementi conjunctum patiebatur. In dissecto cadavere, lx. die à recursu febris, præter tumidum Hepar, induratum retorridúmque, & pumicis instar hiulculum, ac poris distinctum, universus thorax aqua pura plenus inventus. *Car. Piso de morbis à serosa illuvie cap. 7. sect. 3.*

OBSERVATIO V.

Tumor & Durities hypochondrii dextri ab insolita Hepatis magnitudine, Calculis involutis cysti referti &c.

ANno 1662. Illustriss. Baronissa à longo tempore de Tumore & duritie dextri hypochondrii conquerebatur, unde variis adhibitis remediis, nihilque proficientibus, tandem Ictero correpta, intra aliquot dies fato cessit.

Aperto cadavere, Hepar repertum est magnitudinis insolitæ, pondere æquantis circiter libras xij. quod discissum durum, flavum, & hinc inde calculis flavis respersum oculis patescebat; Dum ad vesicam fellis perventum esset, eadem humore bilioso vacua, sed loco ejus flavis arenulis referta deprehensa est: inter quas eminebant calculi duo rotundi, flavi, scabrosi, glandem sclopeti fere æquantes: præter hos paulo minoris rotunditatis calculus, meatum hepaticum ad vesicam felleam tam arctè & scabrosè obsidebat, ut discisso meatu, difficulter erui posset. *Ex observat. Ioh. Iac. Bobrzenski Medici Pragensis.*

SCHOLIA.

EX hac observatione colligitur 1°. vesicam felleam esse receptaculum humoris biliosi. 2. Hepar continere materiam aptam pro humore bilioso deponendo in vesiculam. 3. Si eandem deponere non potest ob obstructionem vesiculæ felleæ, eandem collocare in hepatis parenchyma, tamdiu quamdiu illud est capax extensionis. 4. Ubi non est amplius capax, eandem iterum in massam sanguinis remittere & in habitum corporis propellere, ut ex hoc casu patet: Sequitur igitur ex his Bilem inesse prius sanguini quam in vesiculam felleam deponatur. *Idem.*

OBSERVATIO VI.

Iecoris extimas partes tumor aliquando obsidet, nullam ejus figuram servans aut circumscriptionem.

IN Jecoris summa extimáque parte, atque etiam ambiente membrana Tumores enascuntur, quos non semel tantum mihi cadavera dissecanti videre contigit, qui nullam Jecoris figuram æmulabantur aut circumscriptionem. *Zecchius consult. xi.*

SCHOLIA.

Zecchio oblatus est casus de Tumore hypochondrium dextrum à duobus annis premente, cujus sedes erat ambigua, quam loco citato inquirit: Tumoris, *ais*, hypochondrii dextri Ill. virum duobus ab hinc annis prementis, sedem in Jecore minime statuendam esse octo argumentis magnopere urgentibus colligis, quæ etiam id ipsum mihi quoque cumulatissime indicare videntur: Cæterum quoniam nonnulla occurrunt quæ opinionem hanc remorari possent, indagandæ veritatis gratia, hæc commemoranda esse operæ pretium duxi: Quod sic Tumor non solum tactui sed oculis etiam obvius pateat, Hepatis affecti suspicionem excludere non videtur, quoniam scribente *Galeno* 5. de locis cap. 6. phlegmones quæ in gibba hepatis parte consistunt, maxime si magnæ fuerint, facile à nobis vel solo tactu dignosci possunt: quæ vero in cavis partibus fiunt, per ea quæ sequuntur symptomata magis quam per tactum cognoscuntur: Quare eo facilius hac in parte scirrhosi tumores eo evidentius percipi solo tactu poterunt, quo sua duritie magis renituntur, tactúmque, quod dolore vacant, facilius sustineant, atque in corpore præsertim gracili: *Secundum* argumentum, Tumorem hunc in hepate non consistere, ex eo quod ventriculi regionem obsidere videatur, non admodum convincit, si quidem & Jecur ipsum ventriculum magna ex parte complectitur: Ratio *tertia*, à tumoris figura fere quadrangula, petita profecto satis urget, verum non vacat ambiguitate, nam licet jecur lunæ figuram proxime æmuletur, ideóque secundum Arabum placita, hujus visceris tumores eandem circumscribunt fere figuram, ubi cumulatim æqualiterque hæc pars in tumorem attollatur, causa tamen morbifica, quam materialem appellant, inæqualiter huic parti firmiter hærens, tumorem varie figuratum, pro partium quas occupat varietate, suscitare potest: Quod animum meum non parum torquet, *quartum* est à te adductum argumentum, videlicet, si hepar ejus facultatis quæ sanguinem gignit instrumentum est, consequens est ut hoc viscere vitiato actio quoque ejus vitietur, inde atrophia, cachexia, depravatus totius color & alia exarent, quæ hic non observantur, atque præsertim urina admodum vitiata deprehenderetur: Quibus argumentis illud responsum volo, nempe quod hepatis partem simam, vel etiam gibbam, sed penitiorem, scirrhi confirmati occupantes, commemorata utique mala tandem afferant, ut & *Galenus* ipse loco jam citato scriptum reliquit, Verum enimvero, si in summa tantum gibbæ partis superficie consistant tumores nondum confirmati, neque in scirrhum exquisitum commutati, tot malis non sollicitatur laborans: propterea in hoc patiente horum etiam malorum rudimenta quædam, ut ex colore mutato, & ex quadam non illi naturali macie constat, satis deprehenduntur: Spirandi autem difficultas, cujus prudenter *sexto* loco meministi, tumentis hepatis symptoma, non necessario quoscunque hepatis tumores consequitur, quemadmodum nec tussis, sed insignes tantum, eosque etiam qui causam, & superiorem hujus visceris partem altius opprimunt: Adde quod & Patiens in motu vehementiori obeundo aliquam etiam spirandi difficultatem experitur: Tumoris hujusce elevatio interdum, & major prominentia cum murmure quodam, *septimo* loco adducta, hepatis illæsi, pendere potest ex flatuum copia, ex intervallis in eadem parte in qua tumor consistit suscitatorum: *Tandem* quod prudenter affirmas scirrhosos hepatis tumores aliquandiu latere, postea nonnisi temporis intervallo manifestiores evadere: hic autem de quo agimus, statim à principio tactui, levi etiam pressu, obvius erat, in hunc modum posse explicari puto, veram duntaxat esse instantiam adductam de scirrhosis tumoribus, in cavis jecoris partibus constitutis, ut docet *Galenus* lib. 4. de totius morbi tempor. cap. 4. Amplius dubium satis esse potest, num statim atque Tumor hic, tum ægroti tum Medici sensui innotescere cœpit, eo tempore erumpere cœperit, cum inter initia tales tumores præ sui interdum exiguitate vix deprehendantur. His accedit quod duplex est modus quo gigni tum in visceribus, tum in aliis partibus potest scirrhus, videlicet vel ex pituitosorum aut melancholicorum humorum fluxione, statim inter initia tumorem efficiente; qui postea perseverante fluxione ipse quoque augetur, vel ex tumoris alterius calidi aut frigidi in scirrhum commutatione: Porro ut meam de sede affecta afferam sententiam, Tumorem hunc vel in medio spatio eorum musculorum qui per transversum incedunt, atque illorum qui oblique ab infernis sursum tendunt consistere non denegarem; vel quod verisimilius, in Jecoris summas extimásque, atque etiam ambientes membranas &c. *Vide Textum.*

OBSERVATIO VII.

Hypochondrii dextri tumor ob Hepar vesicis purulentis obsitum.

Juvenis quidam ad me venit cum tumore è directo regionis Hepatis, quem cum ad suppurationem tenderet, scalpello aperui: Celebrata sectione, mirum dictu, multæ vesicæ, gallinarum ova, seu, ut melius dicam, internos piscium globulos repræsentantes apparuerunt, quæ aquoso humore repletæ, & integræ & fractæ quotidie cum pure modico egrediebantur, ita ut intra xv. dies & amplius, fere mille vesiculæ sint egressæ: Sed cum æger in deterius laberetur, mortuus est.

Secto corpore, Hepar in convexa parte totum vesiculis, tam parvis quam magnis refertum erat: Reliqua vero viscera, ut in aliis, sine labe reperta fuere. *Dom. Panarolus Pentec. 5. Observat. 16.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

M*Ulta vesica*] Ex doctrina *Marcelli Malpighii* Jecoris omnis substantia lobulis contexta est, qui racemorum congeriem exhibent: quod ut pateat, à cocto jecore unguium ope exterior membrana leviter abradatur: Vasa autem in Jecore, medio involucro communi, à *Glissonio* observato, ita in ramos hinc inde disperguntur, ea proportionali via quam in pulmonibus intuemur. Ad singulas autem vasorum propagines, licet etiam exiles, lobuli appenduntur, conicam ut plurimum servantes figuram, non absimilem à descripta in pulmonum divisione, Consimilem etiam passim in pancreate, cæterisque conglobatis glaudulis observamus: Lobuli hi propria circum-ambiente membrana vestiuntur, & continuatis per transversum membranosis nexibus firmantur, ita ut intermedia spatia & rimulæ, minimæ tamen, inter lobulorum latera emergant: Non autem in omnium animalium jecoribus similis est lobulorum figura, in piscibus trifolium refert: In aliis animalibus pisum: in fele sex, aliquando plura latera observantur: in homine idem ad amussim reperiri ait Clar. *Malpighius*, unde *Mœbius* in humano hepate lapides tesserarum figuram æmulantes vidit: qui procul dubio erant hepatis lobuli, concluso & concreto tartaro petrificati. Vesicæ autem in prædicto juvene nihil proculdubio fuerunt quam lobuli aquoso & purulento humore referti, quales & in pulmonibus reperiuntur, & ab iis excluduntur.

OBSERVATIO VIII.

Hypochondrii dextri tumor & dolor, ab hepatis inflammatione in abscessum desinente. 1. *Ab apostemate hepatis* 2.

§. 1. FAmulus N. per annum dolore hypochondriis dextri conficiebatur, sequuta febre, &c. Hepar repertum durum, magnum, albicans circa stomachum. In gibba parte, prope costas nothas nigrum, exustum ac plumbeum. *Vide tit. de Febribus.*

§. 2. Miles tumorem passus est in hypochondrio, qui evanuit, dolore usu remediorum definente: Inveni loco Hepatis solam mambranam ipsum investientem. *Vide tit. de Dysenteria.*

OBSERVATIO IX.

Hypochondrii utriusque Tumor ob Lienem insignis magnitudinis, hepar ad angustias redigentem.

DOm. N. hypochondrium utrumque diu tumidum habuit antequam hydropem incurreret: Lien illi insignis molis, quadratus, &c. Hepar in dextrum hypochondrium compellebat, & ad angustias redigebat, quamvis hoc naturalis esset magnitudinis. *Vide tit. de ventris Tumore.*

OBSERVATIO X.

Hypochondrii utriusque tumor à Iecoris & Lienis magnitudine extraordinaria.

PAgana quædam jam pridem morbo detenta, sibi persuadebat fœtum mortuum post partum alterius (qui tum post triduum mortuus) per menses XIV. in utero remansisse: Quod ipsam in ea opinione confirmaverat, erat in latere sinistro durities manifesta, oblonga, ac ex inferiori parte rotunda, caput infantis repræsentans, quæ ad ilia usque sese extendebat, comprehendens simul regionem umbilici, una cum lateris dextri nothis costis.

Hoc cadavere inciso, *tantæ magnitudinis Hepar* inveni, ut lobus stomachum versus, sub costis sinistri lateris spurias transgrederetur: Splen quoque immensæ magnitudinis, durus, & *in inferiori parte versus ilium*, rotundus, sanguine adusto plenus, hepatis lobo adnatus: venæ ejus cum arteriis mediocris pollicis magnitudinem excedebant; vas vero breve exiguum & obstructum erat. *Fabritius Hildanus Cent. 2. Observ. xlv.*

SCHOLIA.

T*Anta magnitudine Hepar*] Est quidem Hepatis Tumor qui simplex & ὄγκος ἄνευ σκλήρου dicitur, à scirrho non parum differens, Hic brevi tempore nascitur, minus renititur, & fere tantum ambientem membranam Hepatis occupat, plerumque & totum hypochondrium dextrum replet, nulla hepatis circumscripta figura apparente, & digiti manus sub extrema costarum insigi nequeunt: Oritur Tumor hic simplex interdum à flatu, interdum à cruditate tenui, quam vel immoderatus frigidæ potus, vel intempestivus fructuum usus, vel crapula satietásque nimia peperit, & sensum infert non gravitatis sed tensionis. Interdum à crasso & viscido est humore, quem hepar validum à se excludens, in membranam suam deposuit, quod sæpe post febres diuturnas accidit. *I. Langius* lib. 1. Epist. accidere ait si alterantibus frigidis citra evacuationem æger usus fuerit, quæ materiam incrassant: Curatur autem medicamentis aperientibus & humores crassos incidentibus, purgantibus & flatus discutientibus, & fere ut scirrhus incipiens. *Sennertus Pract. lib. 3. p. 6. sect. v. cap. 5.*

In inferiori parte versus Ilium] Illuc usque aliquando devolvitur Lien, relaxatis ligamentis tenuibus quibus diaphragmati alligatus est, fitque σπληνόπτωσις: hoc quum accidit pedes & genua calent, nares & aures frigent, authore *Hippocr.* At in bene habito & florenti corpore, infra ultimam costam non descendit.

OBSERVATIO XI.

Hypochondrii sinistri Tumor ob Lienem eximiæ magnitudinis & Renem Sinistrum maximum.

CAsparus Schepfius D. Schepfii apud Suidnicenses olim Medici, filius anno ætatis 25. anno 1621. denatus, statura procerus, habitu corporis macilentus, *colore subfuscus*, ad iram pronus, potationum studiosissimus, ex ejus lapsu ante plures annos gravissime concussus, & febribus cum Tertianis, tum Quartanis semel atque iterum infestatus, Tumore Lienis insigni & renis sinistri exulceratione ab aliquot annis correptus fuit; Ex itinere Gallico ante biennium quasi redux, cum ex Liene potissimum ventriculóque male haberet, consilium meum exposcere cœpit. Postquam igitur de morbis prægressis, & vitæ genere anteacto certior fiebam, fratrémque natu majorem ante quinquennium è scorbuto periculosissimo decubuisse alias nossem, curam omnem eò imprimis direxi ut membra nutritioni inservientia roborarem; Lienis inveteratum affectum demulcerem; corpus ab excrementia humorum colluvie repurgarem; sanguinem defæcarem, viscerum intemperies corrigerem, Nec tamen Renis ulcus interim negligerem; Etsi verò ista curandi ratio, viribus interpolatis, successu non caruit, genio tamen indulgendo mala postliminio revocavit, Urinæ purulentæ magnum inter emittendum ardorem excitarunt; Accessit cibi fastidium & crebri de mane bilis vomitus: noctes ut plurimum transactæ insomnes, corpus indies magis magísque emaciatum; Annus brevi complebitur quando ad testes, præcipue sinistrum, defluxio scirrhosa decumbebat, quæ nullis emollientibus discutientibúsque tolli poterat: Semestre propemodum est cùm perinæum obsedit tumor durus, dolorificus, latus, oblongus, resolutu & suppuratu eo usque contumax, donec post alia incassum adhibita, ab usu emplastri de Rhabarbaro cutis primum excoriaretur, mox etiam tota perrumperetur; ac pus in eo contentum, quale in steatomatibus reperiri solet, in conspectum prodiret: Ulcus istud, tametsi mundificantibus probe tractaretur, sordibus tamen novis quotidie obductum fuit: bimestre abiit quod urinæ inclaruerunt, nec pus secum amplius deduxerunt: una atque altera hebdomade post, circa renem sinistrum graves initio dolores persentire, postea vero illic intumescere visus est: Tumor iste in tantum crevit, ut magnitudine panem, quales nunc grosso argenteo vix redimitur, æquaret. Is foris nullum nec suppurationis nec rupturæ indicium exhibebat. Frustra plurima adhibita, Interea vires vehementer detritæ: Abdomen quandoque à flatibus ita distentum ut Tympanitidis metum incuteret, sputationes & exscreationes multiplicatæ, alvus etiam alias segnior per plusculos dies sponte reddita fluidior: vigiliæ & inquietudines nocturnæ amplificatæ: Breviter, omnia in pejus ruebant. Tandem triduo ante obitum, cùm decubiturus alvum prius exonerare vellet, quæ triduo non responderat, in sella, capite aperto, & reliquo corpore contra externum frigus non satis communito, paulo diutius commoratus, secuta nocte gravissimo catarrho prehensus fuit, periturus ex eo nisi cum tussi, tum screatu copiosissimum viscidissimúmque phlegma rejecisset: Successit dolor pectoris ad pulmonem dextrum, & respirationis clangosæ summa difficultas, genæ rubore perfusæ, & sudoribus diaphoreticis vires residuæ ita tandem exhaustæ sunt, ut Dominico die proximo, post horam tertiam matutinam placide ex hac vita discederet.

Aperto abdomine, primo omnium notavimus intestina, quæ excepto ventriculo & colo, qua circa renem sinistrum inflectitur, & in rectum desinit, partim flatibus fuere distentissima, partim maculis livescentibus hinc inde interstincta: Colon ipsi reni sinistro per communem tunicam fuit adnatum, ut nonnisi incisione liberari potuerit; dextrâ parte idem intestinis cum rene commune fuit: *Omento*, maxime sinistram versus, *adhæserant excrescentia quadam* globosæ, magnitudine nucis juglandis mediocris, renum quidem externo aspectu, lienis vero substantiæ per medium dissectæ intus quam simillimæ: Lien autem, uti & Hepar, insignis fuere magnitudinis, qualia hactenus in nullo alio cadavere visa. Ille quidem quâ hypochondrio incubuit, crassior: quâ ad ventriculum deflexit, exilior, oblongus alias, & eo qui è Dom. Bucretii cadavere (*vide cap. §.*) exemptus sextuplo ad minimum major, substantiæ cum incideretur diffluentis, putredinis non obscuri indicis. Hoc vero extrinsecus striatum, eum exactissimè in modum qualis scorbuticorum plerorumque sanguis superficie tenus post concretionem conspicitur: intrinsecus in vasis sanguine atro ac coagulato plenum, superne ipsi diaphragmati agglutinatum: Remotis partibus modo recensitis, Renes contemplati sumus: dexter totus quidem extra integer, justo tamen quam decebat major: sinister admirandæ apparuit magnitudo

gnitudinis, substantia sevo similibus: dissectus totus inventus est purulentus, cortice duos fere transversos digitos crasso exterius constans, interius copiosissimo pure subviridi, fluxili & impensè fœtente oppletus. Ad Thoracem ubi perventum, Ecce ibi pulmo dexter latebat exiguus, sinistrum vix dimidio, quoad magnitudinem, æquans, colore nigricans, *ad jugulum retractus*, & pleuræ ad claviculam connexus. Sinister duplo erat grandior, subpallidus, & in superioris lobi apice inferiore, tuberculis quibusdam conspicuus, quæ dissecta tophaceam materiam commonstrabant. Pericardium admodum erat firmum, densum & amplum, Cor depressum & laxum: Accuratiorem anatomiam fœtor detestandus non admittebat, *Michael Doringius ad D. Sennertum Epist. xxx.*

SCHOLIA.

P*Ulmo ad jugulum retractus, &c.*] Idem à Jacotio in pulmonico observatum, *Vide lib. 2. tit. de Respiratione læsa.*

Colore subfuscus] Non omnibus Lienosis fœdus inest faciei color, quibusdam enim Lien valde durus est & magnus, nec tamen vultus decolor: tales extra periculum constituti sunt, quod exiguum sit vitium in parte non adeo nobili. Si verò accedit vitiosus color, indicio est redundare excrementa, quæ in reliqua viscera & totum corpus deferantur; unde gravioris morbi metus imminet, quem deobstruentibus & purgantibus antevertere necesse est, antequam Lien, multitudinis non capax, in nobiliores partes se exoneret, aut in totum, unde febrium proventus, sic Anaxenor, (7. Epidem.) splenicus & pravi coloris erat, contigit illi tumor circa sinistrum femur, evanescens, hinc successit tumor circa illius reginem, febris & mors.

Omento adhæserant excrescentiæ quædam, &c.] *De Omenti structura & usu nova prodidere Viri Clar. Fracassatus & Malphigius.* Epiploon inspectum beneficio miscroscopii, apparet simile magno sacco, multis aliis saccis minoribus, adipis congeriem continentibus, referto, Sunt ibi plura vasa quæ possint appellari Adiposa, quæque ex membrana illa exeunt, & per totum corpus expansa adipem eo deferunt, quemadmodum arteriæ per totum corpus Sanguinem devehunt: Ubicunque *Adeps* vel *Pinguedo* adest, adest simul copia sacculorum illorum, quibus pinguedo illa est inclusa: Inde fit ut in macilentis corporibus Adipis loco nihil præter cutem appareat.

Sacculorum illorum, vasorúmque adiposorum structura satis commonstrat Adipem non fieri per accidens ex crassis vaporibus sanguinis, ut vulgata est sententia, Neque *usus* ejus præcipuus est fovere calorem naturalem, sed videtur potius conducere ad edulcandam Salium acrimoniam, quæ sunt in sanguine & sero: Et Revera homines macilenti, & quibus abscissum est Epiploon, plus sunt obnoxii Rheumatismis, Lienteriis, aliisque similibus morbis ex humorum acrimonia productis: Pingues autem non adeo morbis illis sunt subjecti, quando seri acrimonia emendatur per mixturam pinguedinis, quemadmodum lixivium acerrimum vires suas perdit quando oleum illi fuerit commixtum. *Observatio Fracassati & Malpighii Medic. Italor. In Actis Philosophicis Anglicæ societatis anni 1667. pag. 246.*

OBSERVATIO XII.

Hypochondrii sinistri Tumor à Liene, intra sanitatis limites, magno.

ANte aliquot annos quendam magno Liene defunctum aperui, in quo, dum vivebat, eadem Tumoris ratio erat, Post mortem vero exsectus Lien, plane molis erat instar spongiæ madidæ: Ingrediebatur illum insignis magnitudinis arteria splenica, egrediebatur major vena, tunica admodum densa cooperiebatur. Parenchyma absolvebant fibræ mire inter se contextæ, & sanguis valde serosus cavernulas, ex mira fibrarum contextura enatas adimplens: Sanguinem hunc penitus non solum in hoc, sed hactenus in pluribus Lienibus, non magno labore detracta tunica elui posse didici: fibrarum iste contextus expressa aqua admodum contrahitur, & e.g. respectu splenis bubuli minima ejus portio apparet, aquæ verò immersa protinus mire secundum omnes dimensiones dilatatur, instar spongiæ aqua prægnantis. Similem fibrarum contextum in hepate uterino humano, in uteri substantia partui vicinarum, & in reti mirabili bovino video; An sanguinem qualitate aliqua imbuat? an vero solum cursum ejus remoretur, vel aliud beneficium conferat? non definio. *I. Iac. Wepferus ad Thom. Bartholinum in hujus Ep. cent. iv. Ep. 13.*

OBSERVATIO XIII.

Hypochondrii sinistri Tumor à Liene impensè magno.

ILlustriss. Comitissa Fustenberg, circa xxx. ætatis annum anno 1655. Viennæ post largiorem melonum usum, insuper epoto vino glaciato, cui tamen assueverat, incidit in febrem intermittentem, nullos certos typos observantem. Post aliquot septimanarum decursum febris evanuit, at remansit tumor in hypochondrio sinistro, indolens locóque mobilis: Iudicabatur ejus generis tumor qualis post febres, imprimis anomalas, in hypochondrio dextro ab epota largius frigida deprehenditur, quem quibusdam in locis hepatis placentam vocant: atque hoc nomine tumor iste non magni fiebat, neque à Ill. ægra, neque à Medicis, imo penitus negligebatur. Biennio, à febre depulsa elapso, denuo concepit, nam aliquot prolium mater est: circa medium gestationis tempus diu maximo labore, singulis mane pituitosa

copiosa

copiosè evomuit, quin etiam tum temporis menses impetuose satis eruperant, ut omni ingenio supprimendi fœtúsque conservandus fuerit. Dum fœtus in utero crevit, tumor sursum costas versus adauctus fuit, non sine dolore, qui sæpe tantus erat ut lectum petere cogeretur: quam primum recubuit, dolor protinus evanuit: Stato partus tempore, promptius ac unquam, puellam enixa est: Excluso fœtu ac secundinis, tamen iste cum impetu quodam deorsum pubem versus ruebat, ut Illustr. Dom. vel uterum prolapsum, vel peritonæi processibus laxatis, herniam intestinalem sibi obtigisse vereretur, Verùm illa in lectum collocata, nihil tale, nec tunc nec hactenus animadversum fuit: Lochia ritè fluxerunt. Post puerperium aliquandiu menses inordinate & cum fœtore emanarunt: Anno 1660. post dies caniculares thermas Helveticas adiit: Earum usu finito, mensium fluxus debitus rediit ac paulo post iterum concepit: verum nondum finito quarto mense, ob casum abortum passa est, Ab illo tempore sentiit tumorem crescere, citra notabilem actionum læsionem, aut manifestum aliquod deterioris valetudinis indicium: Anno 1661. æstate acidulas Riplisavienses bibit, cùm, ex Celsi sententia, ferrata Lienem imminuant, Earum potum commode pertulit, indéque spem integræ valetudinis concipiebat: verum nondum finito potandi tempore, cùm gelidam fontanam æstuante corpore avidius bibisset, in colicam incidit, quæ tamen congruis adhibitis, utcunque sævissima fuerit, brevi sublata fuit: Ab illo tempore ad hanc usque diem sat bene se habuit, nullum vitium in actionibus notatu dignum observatur, habitus corporis est obæsus, facies rosea, cætera cutis candida, statura mediocris: Pridem crebro sanguinem tenuem ex utraque nare & fere quotidie exstillavit: Post usum spleneticorum hæmorrhagia rarior & parcior est: urinam copiosius & potum quantitate superantem, sed pallidiorem nunc emingit: Tumor quoque horum usu aliquantulum decrescit. Ejus facies, dum hæc scribo, talis est, sub costis nothis in sinistro latere incipit, desinit prope os pubis: Si supina jaceat, lineam albam non transcendit, sed tamen proxime fere attingit, vacuum spatium inter costas & spinam Ilii implet: Si dextrorsum corpus volutet, illuc prolabitur, imo manu facili labore eousque adigi potest, ejus terminos circa lineam albam, similes linguæ bubulæ, non semel tactu explorare potui: Ego tumorem hunc semper Lienem magnum credidi, ejus scil. affectum a scirrho penitus diversum, ut mecum *Dodonæus* sentit, tumor enim attactui mollis & quasi fungosus tangenti manui occurrit: Eoque lubentius id existimo, quia ante aliquot annos vidi, &c. (*vide* §. In Illustri igitur Domina, Spleneticas fibrarum cavernas admodum seroso sanguine impletas existimo: fibras vero arbitror tonum suum & robur, ob annuam p. n. expansionem tantùm non perdidisse, atque ob hanc causam tanto tempore molem Lienis eandem permanere. Exc. T. summopere rogatum velim quid de hoc affectu sentiat? Certus sum magnos Lienes Exc. T. notissimos, cùm in oris illis vivat ubi frequentiores sunt quàm in his regiónibus, Humorem melancholicum multi accusant, at penes Ill. Dom. nulli hujus humoris effectus apparent, si molem splenis excipiam, quæ tamen æque ab aqua accidere potest: Deinde ex te quæro, quid de diureticis in hoc morbo sentias, &c. *I.Jaq. Wepferus in Epist. T. Bartholini cent. 4. Epist. 13. In miscellaneis vero curiosis ann. 1670. morbi historiam persequitur, obitum & anatomen tradit.*

Illustr. Comitissa Franc. Elizabetha de Fustenberg, Splenis ingentis mole jam diu divexata, anno 1668. mense Aprili, purgans assumpsit annuum ex Magist. Jalapæ, à quo septies alvus alias cum euphoria commota, hac vice ad 4. dies infinitis vicibus corpus discruciatum (iræ sanguinem commoventi causa adscripta) alvo ex parte tranquille reddita, venæ sectio instituta: à V. S. constipatio nata. Illustrissima verò cum scybala cum violentia ejicere conaretur, ruptionem in cerebro factam esse, & apoplexiam imminere frustra imaginata est, nam nullum motu defraudatum fuit membrum, copiose bibit aquam apoplecticam: sequitur vomitus per triduum durans, cum summa virium debilitate & perpetuo narium stillicidio: cui paucis post diebus succedit vertigo, Adstantes dum Illustr. per cubiculum ducere conantur, syncope accedit, ut inter gressum exspiraret.

Abdomine recluso, ingens Lienis moles oculos incurrit, longitudine æquavit quinque palmas transversas, latitudine quatuor, crassitie unam cum dimidia; pondere vj libras civiles valuit: figura Lienis secundum naturam oblonga est instar linguæ bovinæ, hic eminentiam palma largiorem inferius adnatam habuit, semicirculum referentem, & infra umbilicum dextrorsum progredientem. Interior ejus substantia picem saturato nigrore referebat: exterius ob crassiorem tunicam minus nigrescebat, tactu, ob crassam hanc tunicam, durus videbatur, ea excoriata, fungosus & mollior, fœtor fere abfuit omnis: Stomachum ubi attigit, interna superficie, putridus & inflammatus; Eloto piceo sanguine, sæpe repetita aquæ affusione, fibræ albæ & robustæ remansere: ventriculus in utroque latere, ubi hepate & liene

& liene tegitur; non aliter ac si combustus esset tinctus. Intus exulcerationem patiebatur; A levi inflatione ventriculus disruptus ad illam regionem quam Lien tegebat, ubi disruptionem examinavi, tenuem valde & levi tractu dissilientem ventriculum vidi, alibi à fortiore disruptione non volui disjungere: cerebrum ab omni labe erat immune: Acidulis Rippelsauvensibus usa per aliquot annos, vidit abdominis tumorem indies imminui.

SCHOLIA.

Vitium Illustr. Dominæ quod signasti, aliud esse non credo quàm Lienis magnitudinem excedentem, sive nativam sive ascititiam. Nativam quum dico, nolo ea magnitudine natum Lienem, quia historię tuę id repugnat, sed quod justo laxius ejus parenchyma fuerit prima origine, adeóq; aptius ad imbibendas humiditates, quas vel morbus præcedens per μετάστασιν deposuit, vel sanguis arteriosus, quo lien abundat, plus æquo fluidior, vel denique lymphatica vasa subministrare potuerunt: His modis magni Lienes fiunt, & sine magno incommodo à plurimis geruntur. M. *Donatus* lib. 6. Hist. mir. c. 3. quandam mulierem scribit lienem adeo ingentem habuisse, ut universum abdominis spatium occuparet, quo tamen non obstante plures filios peperisse optime formatos. Vidi ego non pauca exempla, Uxor mea post quartanam magnum lienem recepit, qui etiam tactu deprehensus est sinistram abdominis partem universam occupare: angebar animo, & superveniente Ictero omnia conclamata credidi, sed præter spem largis evacuationibus biliosi seri per vomitum, alvum & urinam succedentibus, brevi convaluit, ut nec vola nec vestigium lienis exinde superfuerit: Fratri quoque non semel Lien intumuit, sed per vomitum largissimũ cruenti seri detumuit: Quod si vero nimia mora fibrę lienis laxentur, ut collectum in spongioso parenchymate serum exprimi non possit, scirrhus incurabilis oritur, tunica externa etiam ita condensata ut corium bubulum crassitie æquet, quod in splenetico hic à me secto observavi. In alio Romæ vidi, à compressione tumidi Lienis constrictis intestinis, deglutiendi sublatam facultatem: Ita obstructum lienem in vetula exemit *Fioravantius*, posseque Lienem innoxiè excindi in homine vulnerato narrat *Ballonius* lib. 2. Ephem. & hic in canibus nos experti sumus. Humidi copiosi proventum hic recte cum *Hippocr.* incusas, qui in hujusmodi hominibus sputo se prodit & hæmorrhagia: Revera serum ibidem p.n. cumulari deprehendit *Coiter* Observ. Anat. in suspenso, vesica enim duorum pugnorum magnitudine aqua plena lieni adhærebat: Quod deinde Lienosi nonnunquam sicco sint ore, nec superfluo humore multum turgeant, hæc ratio est, quia serum à liene intercipitur & cumulatur, unde nec ad ductus salivales confluere potest, nec ad reliquas corporis partes, etsi frequẽtius eveniat ut & sputatores insignes sint scorbutici, & reliquo corpore sudore diffluant. Ill. Dom. vestræ lienem simili sero distendi indubie credo, & quia ab utero compressus sursum ascenderat, descenderátque tumor ejus, spero prolapsum non esse aut utero annatum, quod observavit *Riol.* 2. Anthr. c. 23. De diureticis porro & emplastris quod scribis, non possum non in illorum delectu Tuum judicium laudare: Per lotium hujusmodi serum in liene congestum commode posse evacuari, natura monstrante viam diximus: Apud *Heller.* c. 49. Religiosus lienis timore & gravitate hypochondrii affectus, urinis nigricantibus, atramento nigro simillimis, per 5. vel 6. dies erumpentibus, pristinam incolumitatem adeptus est: Medicus naturæ est imitator & tuto illam sequitur si assequi possit: laboramus enim defectu diureticorum, sine nausea, promptè & certò operantium: variis salibus, lixiviis, decoctis, aquis, pulveribus hydropicorum aquas per vias urinæ aliquoties tentavi educere, sed nonnisi semel in juvencula successit: Non semel vero per sudorem, sive Laconico, sive unicornu nostro provocatum feliciter ægros restitui, in quem proniores quoque sunt scorbutici: sed hic & ubiq; naturæ via pertentanda, ut illi insistamus quam elegerit. Emplastrum ex cicuta Hildani magnifacio, & ejus continuatum usum dissuadere non possum. *Barthol. cent. 4. Epist. 14.*

OBSERVATIO XIV.

Hypochondrii sinistri tumor à Liene indurato.

Mulieris vi morbi profligatæ dissectioni interfui, sublata vero fuerat diuturna viscerum obstructione: Lienem in cadavere defunctæ invenimus tantæ esse duritiei, ut vix cultro cederet, nisi magna vi intruso: Inter secandum non dissimilis audiebatur sonitus, quem in lignis spongiosis discissis animadvertimus, & si clarius loqui licet, & colore & duritie carnem fumo diutino induratam lien referebat, sive quod interceptis obstructísque vasis spleneticis exaruerit, sive quod atro succo repletus nutritúsque fuerit induratus. *T. Bartholinus cent. iv. observ. 60.*

SCHOLIA.

Incurabiles illi lienes spem Medicorum ęgrorúmq; fallunt; subinde extremus & tumor & durities summa ad tactum offertur, Siquidem vero congestus in splene sanguis tenuior est, patentq; venæ, curationem admittunt, sic sudorificis & laconico duritiem contumacem lienis emolliri vidi, & Ictero succedente imminutum: de hæmorrhoidibus notum: nonnunquam per vas breve expurgatur largo sanguinis vomitu: Sed memoria dignus est quidam, qui splenis duritiem sæpe & moleste experitur, ubi maxime intumuit, vomitu sanguinis liberatur, induciásque habet donec recollecto sanguine fluido rursus turgeat: senserat nuperrime sinistri hypochondrii tensionem & duritiem, subsequebatur post paulo vomitus sanguinis, secundo tertióque die recurrens, ut tridui spatio libras plusquam sexdecim rejecerit, animáque purpurea in labiis hæreret: Exinde quanquam pro mortuo habitus sit, sublevata hypochondria & tardæ vires rediere. An purus putúsque sanguis fuerit non ausim affirmare, cum in emaciato corpore vix sedecim in universum sanguinis libræ contineantur: mixti fuere ichores, pituita & alia ventriculi lienísque liquida excrementa, cæterum maximam partem cruor conficiebat.

OBSERVATIO XV.

Hypochondrii sinistri tumor à Liene indurato, male formato, & Reni sinistro annato.

PUellus tumore sinistri hypochondrii laborabat, Eo extincto & aperto, Lien monstrose tribus appendicibus instructus, nigri coloris & induratus repertus, sinistro reni arctissime annatus, ut sine sectione digitis avelli non posset. *I. D. Horstius Observ. Anat. x.* Vide tit. de Ventris Tumore.

OBSERVATIO XVI.

Hypochondrii sinistri Tumor à Liene insignis magnitudinis.

ANno 1657. prosecui cadaver in quo Lienem invenimus quadratum ac durum, æquantem capitis humani magnitudinem. *De Diemerbroeck Anat. lib. 1. c. 15.*

SCHOLIA.

MAgnitudo Lienis in homine diversa est pro corporum & constitutionum diversitate: plerumq; longitudinem habet fere sex digitorum transversorum, latitudinem trium, crassitiem pollicis. In morbosis corporibus interdū enormem acquirit magnitudinem, ita ut ejus protuberantia extra costas sentiri & videri possit. Sic qui humidas regiones incolunt, & aquas paludosas bibunt, magnos Lienes habere solent: *Lindanus* refert Frisiorum vulgus, quod pro potu quotidiano utitur lacte ebutyrato acido, plerumque magnos habere Lienes. *Aëtius* lib. 7. scribit hoc viscus in Lienosis nonnunquam sua longitudine usque ad inguen pervenire, & latitudine Jecur contingere: Interim quo viscus hoc majus est, eo pejus degit homo, ejúsque corpus magis extenuatur, quia ab eo non suppeditatur materia congrua ad fermentum conveniens, in hepate conficiendum, quo destitutus sanguis debito modo non attenuatur, sed acris, acidus, crassus, alióve modo ad partium nutritionem inutilis relinquitur, atque hinc etiam Stomacacen, seu Scorbutum enasci primus tradidit Hippocr. 2. Prorrh. *Gingivæ vitiatæ, & ora graveolentia sunt quibus splenes magni: quibus vero splenes magnos habentibus sanguis prorumpit, nec os olet, horum tibia prava ulcera habent & cicatrices nigras. Spigelius* observavit eos qui amplas habent venas habere lienes majores, atque ideo macilentos facilius quam pingues in tumidos lienes incidere. *Idem.*

OBSERVATIO XVII.

Hypochondrii sinistri Tumor ob Lienem durum, magnum, interius putridum, & materia fæci vini simili repletum.

XXVI. Augusti 1670. deduxit me Clar. D. D. *Drelincurtius* ad Ægrum xxx. circiter annos natum, qui artem textoriam exercuerat, & plurimo lacte & caseo usus fuerat; laboraverat ille æger ultra annum febre 1. quidem tertiana, eáq; nunc simplici nunc duplici, postmodum quartana, demum erratica; quibus tot febrilibus insultibus ita attenuatus erat, ut faciem Hippocraticam vere nobis exhibuerit: Venter valde tumidus & durus erat, sentiebatúrque durities in latere sinistro, à costis nothis ad latus dextrum tendens, ac infra umbilicum usque descendens: Contrectando vero hypochondrium sinistrum, ad latitudinem duorum triúmve digitorum transversorum ab umbilico, Tumor longe durior percipiebatur: Sæpius hæmorrhagiam narium patiebatur, raro tamen sanguis è nare dextra emanabat, at ferme semper è sinistra: Quatriduo autem post, id est xxx. Augusti, venter detumuerat, eadem tamen aderat durities: laborabat autem dysenteria, & quotidie duodecies circiter alvum exonerabat, & ab eo tempore dolores diminuti fuerunt, excrementa vero fœtidissima erant atque cruenta, & admista quædam intestinorum ramenta præ se ferebant. Dolor in extremitate ossis sacri infestabat: In dies augebatur debilitas, & præsertim maxime debilitabatur à Dysenteria, quare præscriptus fuit clyster ex lacte & vitellis ovorum, quo sæpius injecto dolor & dysenteria cessarunt, & excrementa naturalia ad finem usque vitæ suæ deposuit.

Nono septembris animam exhalavit, ac sequenti die à Clar. *Drelincurtio* cadaver ejus apertum fuit, me solo præsente: In illo autem sequentia notatu digna vidimus: Lien nonnisi mediante membranula quadam diaphragmati alligabatur, *nec suo capite attingebat diaphragmati*, neque ullibi alligatus erat; cauda autem ejus duos digitos transversos ultra costas nothas descendebat: *Totus* porro *Lien durus erat* atque plumbei coloris, magnus atque crassus, ponderis ℥xliij. *intus* denique *materia* copiosissima, *instar fæcis vini rubri* concludebatur: Duplex polypus in corde, utriusque substantia mollis: qui in ventriculo dextro continebatur, longe crassior erat, uti assolet: Sanguis in arteriis contentus, plane serosus & fluidus: qui vero in venis, nigricans ac inspissatus erat. *I. Van de Flammerdinge Disputatione de Tumoribus Lienis* Θ. *xiv.*

SCHOLIA

SCHOLIA.

L*Ien suo capite non attingebat diaphragma*] Lien capite suo summo diaphragmati quandoque annexus est, quandoque vero non: quod utrumque mihi ipsi aliquoties videre contigit: licet viri egregii & celeberrimi ea de re inter se disceptent, quibusdam asserentibus lienem semper diaphragmati capite suo connecti, aliis vero contrarium profitentibus: *Idem ibidem.*

Totus Lien durus erat &c. Intus materia instar faecis vini rubri] Causa tam efficiens quam materialis Lienem vel putridum & faeculentum, vel durum & scirrhosum reddens, gradu tantum differt: Causa enim efficiens mihi Acidum est, idque nunc debilius nunc fortius; nunc minori nunc majori copia, praecipue in acinis Lienis, sive glandulis lienalibus subsistens: Causa materialis, partes sanguinis, eaeque nunc minus nunc magis concretae indurataeque: Causae vero cur talis Aciditas in glandulis lienalibus reperiatur, sequentes mihi esse videntur, 1. Sanguinis crassities, terrestreitas aut viscositas 2. Spirituum defectus: Sanguinis crassities, terrestreitas aut viscositas, efficiunt ut minus libere per acinos illos transcolentur sanguis, qui copiosus ad illos affluit, & partes quaedam sistantur intra acinos, quae stagnatione acescunt: Ob spirituum defectum sanguis minus fluxilis, crassior minusque temperatus existit, Et cum spiritus ubique sanguini permisceri debeant, & illud maxime in liene requiratur, ad quem multus sanguis defertur, & quo proinde naturae artifex multos nervos deduxit, ut copiosos spiritus advehant, non mirum si illis parciori copia accedentibus, sanguis adhuc crassior evadat, & partes subsistentes acescant, & cum quotidie acidiores evadant, sanguinem qui percolandus esset, universum incrassent, qui poros acinorum, sive glandularum offerciens ac distendens, partem tantum fluxilem magis transfluere permittit, ac stagnatione diuturniore intra lienem in materiam putrem, & faeci vini rubri haud absimilem abit: quod si verò diutius malum perseveret, sanguis terrestrior fit, & acidum fortius exilitat, febris accendatur fortior & corpus exsiccetur, indubitato lien & scirrhosus evadet, consumpta tandem humiditate sanguinis,& impedito novo ejus ad Lienem affluxu propter obstructionem: Acida autem sanguinem coagulare, id primum me docuerunt experimenta, quae jam olim celebres Medici fecerunt in Anglia, quibus constat liquorem acidum, in brutorum viventium vasa sanguiduca injectum, necem brutis inferre, eamque vel citiorem vel tardiorem, prout acidum vel efficacius vel inefficacius existit: In illorum quippe cadaveribus, dum adhuc tepent, seu, ut rectius dicam, statim atque spiritum duxerunt ultimum, causam mortis rimantes, nihil aliud deteximus quam sanguinem concretum coagulatumque in vena cava cum ascendente tum descendente, & in ventriculis cordis, potissimum autem in dextro, prout hisce meis, cum oculis tum manibus, non semel uidi contrectavique: Quibus certe experimentis, Clar. meus Promotor *Drelincurtius* lucem atque fidem plurimam nobis fecit, dum brutorum animantium sanguinem non unice coagulavit, sed & humanum, cujusvis fuerit ille & indolis & sexus & aetatis, concrescere fecit: Quoniam autem ipsum defecerunt occasiones, quas olim Erasistratus atque Herophilus Romae nacti sunt circa homines morti addictos, ut experimenta sua faceret in viventium corpore, illa fecit nihilo secius bene multa in eorundem sanguine, sed extra corpus educto, quae professus est nequaquam fallacia fuisse, sed indubitatae fidei: Nullum si quidem reperit hactenus sanguinem, è quovis vivente missum, sive sano sive morboso, sive tenero sive adultiori, sive consistente sive declinante, masculo vel foeminco, qui acidorum mixtura non fuerit alteratus in colore atque consistentia suis: 1. Itaque ut certior fieret de rerum eventu circa sanguinem virilem è sano extractum, aliquid alias omphacii, alias aceti, alias limonum succi, alias aceti destillati, alias spiritus vitrioli, alias olei vitrioli, alias spiritus salis, alias spiritus nitri vasculo, quo sanguis excipiendus erat, indidit, pro majori hujus vel illius copia & acredine semper observavit, nec unquam fefellit ipsum rerum exitus, sanguinem exinde evadere vel fuscum, vel nigricantem, vel nigerrimum; nec colore duntaxat a nativo longe declinantem, sed & consistentia maxime varium fuisse, sedulus illum notavit, fluidum quidem 1°. sed valde inspissatum & incrassatum, nam navalis picis liquidae, aut faecis vinaceae fuscioris aemulus erat, atque ubivis superficie plana & laevi; vel fluidum adhuc itidem, sed per grumos & globulos concretum, uti est oleum non omnino frigore duratum: vel demum universe compactum atque coagulatum, uti caseus est firmior, idque semper citra seri ullius guttulam, fortioribus enim acidis serum omne una cum sanguine coit concrescitque: At mitioribus non item, sed confusum permixtumque manet cum sanguine nigrefacto inspissatoq;: Adhaec autem illorum sanguine usus est qui plethorae demendae causa,anno vernante, venam sibi tundi curant, ut prout in hoc vel illud Chirurgorum vasculum, quo sanguis excipitur, hoc vel illud acidum, hac vel illa proportione injecit, ita etiam varios nigredinis & cohaerentiae gradus,animadvertit: Idem rursus ut in aegris comprobaret, consimili methodo varios gradatim liquores acidos, vel ad cochlearia, vel guttulas aliquot, in vascula conjecit, quibus sanguis,e corpore febrili aliterve morboso prosiliens sectione, exceptus est, & antequam aegrotantis de cubiculo pedem referret, rudimenta non levia duplicis alterationis praefatae conutitus est: Imo sciendi desiderium compulit ipsum in arterioso sanguine idem ut exploraret; Illius autem excipiendi copia fuit Lutetiae non denegata, eo quippe loci haud infrequentes reperire est Chirurgos industrios, qui temporariam arteriam, exterioris caroticae surculum, gnaviter & dextre secant, cum in cephalaea, tum in ophthalmia & oculi protuberantia & ejectione, vel dolore asperioribus, vel diuturnitate contumacioribus: Qualicunque enim de causa sanguis arteriosus ille fuit eductus, eandem prorsus atque venosus in vasculo alterationem unam & alteram subivit, Ne autem fucum nobis facere videretur, id reapse nobis comprobavit. 1. namque mihi experiri dedit, sanguinem virginis non menstruatae exceptum vasculis tribus, quorum prius omphacio delibutum erat, alterum irroratum aceto, 3. tandem purissimum erat, unde contigit ut prioris sanguis nigricans & faeculinus appareret, sed citra serum secretum à massa, Alterius sanguis nigrior, spissior & faeculentior erat, necnon grumis seu granulis sanguineis nigris totus scatebat,

 appri-

apprimeque mihi exhibuit sapam aliquam nigram granulatamque, sed citra serum innatans ullum: Tertii demum sanguis concreverat in offulam, quæ plurimo viridescente sero inundabatur, uti sæpe sæpius obtingit: Insuper his, toti Collegio suo Anatomico Vitulum mactavit, dum axillaris arteriæ utriusque truncum incidit, & sanguinem arteriæ ab utraque rivulose prosilientem multiplici vasculo excepit, in quorum unumquodque varia acida insuderat, quæ jucundo nobis spectaculo varietatem illam præ oculis posuerunt quam collegiis in Practicis nos docuerat: Cum primis autem mirari subiit tantam illius sanguinis compactionem, quanta inerat illi sanguini quem spiritu nitri consperso vase, ab arteria salientem exceperat: Tantis experimentis fultus, nullus veritus sum Clar. Viri sententiam amplecti, qua sum edoctus limosum, fæcinum atque lutosum lienalem evadere sanguinem, unaque crassum, fuscum, nigricantem, nigrum grumosumque acidi seri cellulas intra lienales occursu, ubi hac sua limositate, fæcis crassioris æmula, meatus & itinerula, naturæ alias pervia, opplet & obturat, sicque obstructionum fit primum author, subinde vero tumoris durioris atque durioris, prout partes illæ terrenæ atque fæcatæ magis magisque inspissantur indurantur que, vel occursu novi acidi fortioris quod illas potentius figit densatque, vel secessu tenuioris aquosiorisque partis, quæ terrestreitatem illam prius diluebat fluxilemque conservabat, In illam porro mentem eo lubentius descendi, quod animadverterim fæcinum illum sanguinem arttum, in vasculis arte factum, penitus analogum esse alteri illi, quem propriis itidem hisce oculis meis observavi è lienibus educi morbosis, tumidis nempe, putridis, cœnosis atque lutulentis: Eo rursus gratiori mente id arripui dogma, quod mihi lucidissimam facem prætulerit in perquirenda veterum melancholia atra, sive humore lienali atro atque morbifico, quem eo pacto non solum vidi sed & palpavi: Hinc itidem animum meum dubiis liberavi circa Chloroseos naturam, in virginibus potissimum illis, quas Monspelii vidi bene multas, ab esu limonum & acetariorum nimio in tanta incidisse symptomata: Acidum enim nimium sanguinem inspissat, & illum per consequens, qui menstrualis foret, ineptum reddit periodice ut effluat &c. *Idem ibidem.*

Quo clarius dicta percipiantur, quædam de Lienis structura addenda ex Viro Clariss. Lien *inquit*, capite suo summo diaphragmati quandoque annexus est, quandoque non: Arteriam sortitur ab arteriæ descendentis trunco; Venam à vena portarum; Nervulos à sexti paris ramo costali, Vasa item Lymphatica multiplici propagine feruntur: Totus porro Lien ex membranarum congerie in cellulas variæ magnitudinis atque figuræ varie distincta componitur: Glandulæ innumeræ, uvæ botrum æmulantes, substantiæ membranaceæ & cavitatem habentes, in spatiis vacuis locatæ conspiciuntur, in quibus arteriarum nervorumque extremitates inseruntur. Plura vide apud *Malpeghium.*

Observatio XVIII.

Hypochondrii sinistri Tumor ob subditum Lienem magnum, Sanguine seroso distentum.

Ante aliquot annos quendam Magno Liene defunctum aperuit doctrina conspicuus Clar. D. D. *Ioh. Iac. Wepferus*, Medicus Schafhusanus, In quo Lien plane mollis erat instar spongiæ madidæ: Ingrediebatur illum insignis magnitudinis arteria splenica, egrediebatur major vena: tunica admodum densa cooperiebatur; parenchyma absolvebant fibræ miræ inter se contextæ, & sanguis valde serosus cavernulas, ex mira fibrarum textura enatas, adimplens: Sanguinem istum penitus, non solum in hoc, sed antea in pluribus lienibus, exiguo labore, detracta tunica elui posse didicit Vir idem eruditus, & fibrarum contextum expressa aqua valde contrahi, ut respectu splenis v. g. bovini, minima ejus portio adpareat: aquæ vero immersam protinus mire secundum omnes dimensiones dilatari, spongiæ instar: Similemque fibrarum contextum in Hepate uterino humano, & in rete mirabili bovino se vidisse fidem facit Vir Clariss. Idem erit & Hepatis veri fatum, nisi fallunt me auguria: quod eapropter longa maceratione excluso cruore candicat, & levi opera, concreto ibidem sanguine excusso, vasorum suorum nudam texturam revelabit, ut sciat tandem se suo pede metiri, nec Cordis, solida carne præditi, Invadat imperium, ut sola separatione vel miscela sanguinis contentum quoque vivat. *Bartholinus Tract. de Hepatis exequiis pag.* 28. *de constitutione Hepatis. Vide Marc. Malphigii Tract. de Hepate.*

Observatio XIX.

Hypochondrii sinistri Tumor à Lienis magnitudine & duritie.

Latus sinistrum deciduo ex loco superiore lapsu afflixerat Th. Joannis, ex iis fabris qui ligneam ædificiis adaptant materiam: Hic adhibitis quibusdam unctionibus & fomentis, cùm dolorem graviorem non perciperet, livorque qui in cute apparuerat, disparuisset, ab usu medicamentorum quidem abstinuit, sed palliatæ sanationis effectus postmodum sensit & incuriam in eo morte sua luit: Surrexit enim quasi ex insidiis hectica febris, quæ diutius latentem sui causam celare non potuit, dum paulatim latus extrinsecus illæsum in tumorem assurgit, & duriori intus latenti, seseque paulatim dilatanti lieni

lienis amplius dat spatium, per quod suam, quot diebus majorem extenderet duritiem: Accedebat anhelandi difficultas, quam quidam rebantur alterius morbi sobolem:

Extinctus itaque & anatomice examinatus, ostendit unicam tot malorum, quibus quindecim mensibus exagitatus miseram traxerat animam, causam fuisse læsum isto lapsu lienem, qui præter modum induruerat, & magnitudine diaphragma premens, anhelandi difficultatem induxerat: Reliqua viscera cuncta visebantur & integra, nisi quod intestinis biliosa quædam circumfundebatur materia. An satius hic fuisset heroico Fioravantii uti remedio? &c. *Th. Kerckringius observat. Anatom.* 33.

SCHOLIA.

F*ioravanti uti remedio &c.*] De Lienis exsectione vide Clariss. *Bartholinum* centur. 4. histor. 51. ubi historia excisi feliciter à *Fioravanti.*

OBSERVATIO XX.

Hypochondrii sinistri tensio ob Lienem scirrhosum, sede emotum.

IN rustico renitentiam in sinistro hypochondrio, fere ad ossis Ilii spinam, deprehendo: Lien scirrhosus arcto coalitu sub membranam adiposam adhærebat Reni sinistro. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

OBSERVATIO XXI.

Lien scirrhosus evadit ut plurimum quoad tunicam abdominis musculos spectantem, potius quam intra parenchyma.

VNum circa scirrhosum Lienis affectum habeo, quod in multis cadaveribus observavi, & est quod superior tunica Lienis, versus abdominis musculos vergens, ita dura redditur, & colore livido donatur, ut scirrhus intra Lienis substantiam videatur, quod falsum esse manifeste patet, & multis Medicis præsentibus sæpe observavi in Anatome molienda. *Hippolitus Boscus de Facult. Anat. Lect.* 2. *p.* 13.

OBSERVATIO XXII.

Hypochondrii sinistri Tumor ob Renem seri copia repletum. 1. *Ob renem insignis molis.* 2. *Ob fœtus ossa in utero latentia.* 3. *Ob molam ossis Ilii superiori extremitati connatam.* 4. *Ob abscessum steatomaticum sinistræ abdominis regionis.* 5.

§. 1. ANte sex circiter septimanas accessit me Chirurgus, indicans monstrosum fœtum pridie natum esse, &c. Cum corpusculum detegerem, vidi ingentem tumorem in abdominis regione sub hypochondrio sinistro, & facta dissecandi copia, adsumpsi mihi comitem Clariss. Dom. *Borrichium*, à quo rogatus cujusnam partis tumorem illum esse crederem? accusavi Lienem: Ille vero hepatis hoc vitium esse indicavit.

Aperto abdomine cum magna circumspectione, invenimus Hepar mole sua naturalem quantitatem non excedere, ut nec ventriculum nec lienem: cumque intestina tenuia non statim apparerent, credebamus primo intuitu naturam involucro membranoso eadem obvolvisse, & à reliquis abdominis visceribus separasse, sed cum eadem repetiremus detrusa versus os Ilium dextrum, in alias incidimus cogitationes: nam venis magnis per superficiem sparsis præditus erat tumor, & in ejus parte superiore, aliquid rubicundi, instar placentæ uterinæ apparebat: unde quanquam masculus esset fœtus, sperabamus uterum hic nos inventuros, & in eo fortasse fœtum; eoque magis quod in fine cerneremus particulam, qualis est ala vespertilionum cum tuba & teste in mulieribus: sed aperto tumore invenimus eum repletum fuisse copia seri ingenti: venas examinando, deprehendimus eas è trunco cavæ statim sub hepate originem trahere, Tandemque deprehendimus renem dextrum in ejusmodi molem excrevisse, & tumorem illum efformasse, qui tamen Ren & à figura sua naturali, & à substantia plurimum discrepabat, nam crassissimæ membranæ erat admodum similis, Ureter quoque dexter plane erat impervius. *Ioh. van Horne in Epist. Barthol. cent.* 3. *Epist.* 81.

§. 2. Viduæ N. nephriticæ sinistrum hypochondrium multum tumebat, quidam splenem intumuisse dicebant: Ren sinister in magnam molem undique increverat: *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 3. Catharina N. gravida facta sine suspicione, Fœtus partes molliores putrefactæ

 per

per inferiora ejiciebantur, quæ pro sanie ex uteri ulcere manante habitæ: ossa, quæ remanserunt, lienis scirrhus. *Vide tit. de uteri morbis.*

§. 4. Virgo hic Coburgi fuit, florentis & ætatis & constitutionis, pinguioris naturæ, quæ sub onere in aquam de ponte decidit, & ut ego conjicio, casu casum sibi funestum sic acceleravit; Accrescentis Lienis specie primum Chirurgo imposuit Tumor levis regionem Lienis occupans, cui majus in dies incrementum capienti remedia ille adhibuit, sed successus & ægram & medentem destituit; Affectus post semestre mihi à matre dijudicandus domi meæ committitur, sed quia suetum ille naturæ ordinem nimium quantum superare mihi videbatur, ægræ præsentiam meam, quam expetere illa non fuerat ausa (ob suspicionem graviditatis, sponsa enim erat, & ideo à sponso in eandem suspicionem præter meritum rapta) ultro commodavi: Accessi, & circumstantiis omnibus bene expensis, in abdomine excrescentiam quandam, qualis etiam illa sit, sive molam quandam, non in utero, sed extra hunc latitare dixi, nullumque ulli medicinæ fore locum prædixi: menses interim ordinis sui fuerunt tenaces: præter appetitum prostratum, virium imbecillitatem, & circa dorsi medium dolorem, symptomata notata digna nulla infestarunt ægram, jam sedentem, jam decumbentem: viribus ita abdominis increscentis mole tandem prorsus detritis, debitum naturæ ægra solvit.

Aperto cadavere, pinguem quandam molem, in sinistro præcipue latere latitantem, & intestinis incubantem inveni sed ossis Ilii superiori extremitati, à qua resecabatur, connatam; Bilanci imposita 10. libras pondo civiles illa æquavit: Originem veram non deprehendi, quam tamen non in dicto osse, sed in elatiori sede fuisse, tuberculum ibi extus primo notatum indicavit: Tota massa fuit pinguedo, alienique nihil dissecta exhibuit: Circa mesenterii principium alia quædam pinguis portio (hinc ille in dorso dolor quondam) duarum præter propter librarum reperta, pinguem quandam materiam, puri consistentiæ ratione similem, nondumque compactam continuit, Ita sine dubio data per casum alicubi è vena quadam disrupta, materia, natura solers & nunquam otiosa, massam illam elaboravit, ad quam pinguior sanguinis pars, quæ partibus reliquis fuisset distribuenda, confluxit. *I. Christianus Fromannus Med. Coburgensis in miscellaneis curiosis anni* 1671. *observ.* 17.

SCHOLIA.

GEnerationis modum ejusmodi Tumorum, qui ab impetu in aliquam partem, citra aliam læsionem, oriuntur, explicat *Platerus* Praxeos lib. 3. cap. de Extuberantia: Succus, *ait*, nutriens singulis corporis partibus nutriendis idoneus, ex sanguine qui illis distribuitur, & apponitur assimilaturque genitus, sicuti si modicus & laudatus est partium substantiam alendo, eam in sua mediocritate conservat, ita si quantitate vel qualitate peccet, pro horum ratione nunc generalem aliquam extumescentiam, nunc particulares aliquos tumores producit: quod dupliciter fit, vel genita alia veluti in partibus substantia, vel ea saltem adaucta, Genita veluti nova & superflua in partibus substantia, quæ illis vel innascitur, vel adnascitur, vel adhærescit, Tumores diversos succus ille qui partes nutrit, producit, Idque quia vel luxuriat, & quantitate potius quàm qualitate peccat; tunc enim præterquam quod partium substantiam conservat, superfluam quoque simul in iis gignit, parti quam alit nonnihil similem, & pro illius ratione, nunc mollem, nunc duram, vel etiam crassiorem: &c. In carnosis partibus succus nutriens, carneos tumores intus forisvé producit, vel ob copiam quando exudat, vel alioquin abundat: Exudans è carne succus, ob cutis tunicarumque, quibus obvolvitur, quibusque succus coërcetur, & venarum succum hunc deferentium oscula obliterantur, defectum accidit, ut si succus carni accrescat, novamque veluti carnem illi adhærentem, & ab ea protuberantem gignat, varia sarcomata producantur; veluti in ulceribus carne impletis, necdum cicatrice obductis, succo ex ea expullulante, excrescentia carnis gignitur: Sic tunica narium, in illarum erosionibus, ulceribus, polypum; Si gingivæ eodem modo afficiuntur, Epulidem producit: Intrinsecus quoque tunicis carnosarum partium divulsis, succo extra ipsas se diffundente, Sarcomata gigni possunt. Sicuti ex contusione, per quam tantum illæ divelluntur, osculaque venarum nonnihil patefiunt, necdum gravior læsio fit, aut suppuratio vel exulceratio sequitur, sensim quandoque carnositates ejusmodi excrescunt relinquunturque: Abundantia hujus succi si accedat enarratæ causæ, eo citius ejusmodi sarcomata prodibunt; cui vel plethora occasionem dat, vel sanguinis ad partem aliquam sæpe repetita attractio à variis causis promota: Inter quas & impetus alii in partem aliquam, citra læsionem facti, succum tunc in partem allicientes, hoc possunt efficere: Quod ut in hac aliave parte fiat, partium dispositio apta ad recipiendum, plurimum adjuvat.

§. 5. Mercatoris Antverpiensis famulus 26. circiter annorum, duritie splenis affligi putabatur, & ramice simul carnoso testis sinistri: in quo curando omnis medicantium industria consumebatur:

Quo mortuo, & cadavere aperto, animadverti vastissimum abscessum, qui totam abdominis regionem sinistram, ab ipso diaphragmate ad inguen usque deorsum, adeoque ad umbilicum ipsum latè extensus adimpleverat: imo cujus haud exigua portio per inguen in scrotum descenderat, & Sarcoceles specie Medicos deluserat: Hujus abscessus

abſceſſus vaſtitati omnia ventris, illa in parte, viſcera ceſſerant: inteſtina univerſa in dextram regionem compulſa jacebant: Diſſecto autem tumoris monſtroſi utriculo, deprehenditur materia ſubſtantiæ cerebri ſimillima, tunica firma & peculiari veſtita, abſque fœtore ullo, tantæ copiæ ut ampliſſimam paropſidem adimpleret: Poſſet non male ad ſteatomata referri. *Smetius miſcellan. lib. 10. p. 523.*

APPENDIX.

De Tumore hypochondrii ſiniſtri, Lieni adſcripto, à pituita viſcida inteſtino colo concluſa orto.

VIro quinquaginta circiter annos nato, & Tumorem in ſiniſtro hypochondrio prægrandem, inæqualem durumque, brachiumque æquantem, ac dextrorſum ſecundum frequentiſſimum coli ſitum protenſum, atque Lieni ab aliis Medicis adſcriptum, habenti, una cum aliis hypochondriacæ affectionis ſymptomatibus, ante annos 20. Amſtelodami, ſequens linimentum ac empl. toti ſuperiori abdominis regioni applicandum præſcripſi, præter pilulas ex Gummi paratas: quorum ope paulatim emollitus ac maxima ex parte ſublatus Tumor. *℞. ungu. alth. comp. ol. cappar. aa. ℥j. philoſoph. ʒij. miſc. f.* Linimentum. *℞. G. Galbani, bdellii, ammoniac. aa. ℥ß. thuris maſc. myrrh. r. aa. ʒij. Opii Thebaic. ʒ1. diſſolvantur in aceto ſcyllit. iterumque inſpiſſatis adde ceræ citr. colophon. aa. ʒiij. Balſam. Peruvian. ol. Philoſ. aa. ʒj. ol. Terræ ʒß. carvi ſtillat. ℈ß. Terebinth. ven. q. ſ. miſc. f. ſ. a.* Emplaſtrum extendendum ſuper alutam; eamque formatam prius ſecundum Tumoris amplitudinem, & figuram charta ei impoſita & diſſecta obſervandam: Eo Empl. fœliciter uſus ſum, non ſemel enim ipſum in Flatuum & Tumorum inde ortorum diſcuſſione efficax comperi: *℞. G. Galbani aceto ſquill. ppti ℈ij. vitrioli martis ad albedinem igne blando lente calcinati, maſtich. elect. aa. ℈j. caſtor. opt. myrrh. rub. aa. gr. 15. croci orient. ℈ß. Trochiſ. alhandal. ʒj. Reſin. Gialapp. ſcammon. aa. ℈j. ol. cortic. gtt. 6. miſc. f. pil. n. 50. inaurandæ:* Harum Pilularum tres pluresvé aſſumantur poſt cœnam in introitu lecti; aut mane ſtomacho vacuo quinque aut tot quot deſiderabuntur: Pituitam vitream, antè correctam, blande educunt. *Franc. de le Boë Sylvius Prax. med. l. 1. c. 14.*

OBSERVATIO XXIII.

Hypochondrii dextri durities à Scirrho in fundo ventriculi & colo inteſtino.

VEtula illa quam aliquoties hic mecum inviſiſti plane extenuata obiit; Cadaver apertum; Inventum eſt Hepar omnino putridum, adeoque fœtidum; ut nullus fœtorem ſufferre potuerit: Durities quam ipſemet non raro mecum in hypochondrio dextro palpaſti, ſcirrhus erat, qui inteſtino colo & fundo ventriculi tenaciſſime adhærebat: Hinc vomitus continuus & egerendi difficultas. *Fabritius Hildanus, obſerv. 86. cent. 2.*

OBSERVATIO XXIV.

Hypochondrii dextri Tumor ob Utero eo delato, cum dolore.

INſignem tumorem in anu noſtri gerontotrophii, juxta mecum videre Medici quamplurimi: Elevabat is latus dextrum, illo ipſo loco quem Jocinori deſtinavit natura, cum tubere manifeſto, & dolore ſatis vehementi: Imo cum tanta partis gravitate ac diſtenſione, ut multi crediderint ipſum Jocinoris viſcus in eam excreviſſe molem.

Sed ſcalpellum poſt mortem cadaveris adhibitum, docuit luce clarius tumorem hunc non jocinori ſed vulvæ adſcribendum: relaxatis namque ligamentis, attraxerat illa *tantum bilis vitellinæ* in ſe, ut inde diſtenta adæquaret caput pueri, vel bimi, vel trimi, innatans etiam eidem bili, quam inſtar alicujus gelatinæ per inteſtina vidimus uberrim effuſam, *Tulpius lib. 3. cap. 31.*

SCHOLIA.

APpoſite *Aretæus lib. Acut. 2. cap. 40. In mediis Ilibus mulierum vulva poſita eſt, muliebre viſcus, animalis ferme naturam adeptum:* Movetur quippe per ſe, vel verſus ilia ac jecur, vel thoracem aut alia viſcera; in quibus excitat ſæpenumero infinita incommoda, defatigantia nonnunquam ingenia etiam acutiſſima: Sed prout variant ipſius morbi ac ſymptomata, pro eo etiã diſcrepat frequenter ipſius ſitus: modo uni loco rigide adſtrictus, modo vero vagus: quæ diſcrimina producuntur à ligamentis ipſius vel intenſis vel remiſſis: quorum ope cum adligetur vel ilibus vel inguinibus, ſequitur neceſſario ad illorum motum, vel ſurſum, vel deorſum, vel oblique trahi vagum ac errans hocce viſcus: Vultis evidens fluctuantis hujus motus exemplum? conſiderate attente formidabiles uteri ſuffocationes, ſed potiſſimum inſignem illum tumorem ſupra adductum.

Tantum bilis vitellinæ &c.] A cujus congelatæ maſſæ lentore ut originem traxit morbus, duodecim annos ægram infeſtans, ſic veriſimile eſt, continuum

ipsius dolorem fuisse ex acri erosione bilis; quæ etiam plurimum damni dederat reliquis extis, sed inprimis mesenterio cujus membranas impense inflammaverat, uti quoque & vesicam pure repletam.

OBSERVATIO XXV.

Hypochondrii sinistri Tumor & murmur, ab humoribus & flatibus in ea Omenti cavitate conclusis quæ inibi sita est.

CUm Omentum venas à Porta capiat, & quidem superior membrana utramque gastro epiploiden dextram & sinistram, inferior epiploidem dextram & posticam, arterias, totidem à cœliaco & mesenterico ramo, facile humores vitiosi omnis generis in id confluere possunt: Et cum Omentum iis tantum partibus adhærescat ad quos rami splenici surculi perveniunt, facile etiam à liene humores vitiosos & fœculentos suscipere potest, & præcipue ea in parte Omenti humores vitiosi multi sæpe cumulantur, quæ est inter lienem, septum & ventriculum, & inprimis in cavitate illa Omenti in sinistro hypochondrio sub diaphragmate, ex ventriculi, omenti, coli & viscerum connexu orta & exitum non habens, sed ita conclusa ut aquam continere possit quam D. *Salomon Albertus* de Scorbuto Θ. 72. stagnare aqua vidit & postea etiam diligenter descripsit. *Hier. Fabritius* in historia Omenti: de qua accipiendus aphor. 54. 7. *Quibus inter ventriculum & septum transversum phlegma clauditur & dolorem affert, in alterutrum ventrem viam non habens, iis per renes in vesicam verso phlegmate morbi fit solutio*: Et non raro accidit ut humoribus, imo & flatibus in hisce locis cumulatis Lien frustra accusetur, materia in Omento consistente, & sæpe abdomen in sinistra parte versus umbilicum in Tumorem attollente: Accidit etiam nonnullis ut dum ventrem comprimunt vel attollunt, aut moventur, sonum & strepitum quendam in ventre audiant, quod evenit ob humores & flatus in hac omenti cavitate conclusos, hosque nonnulli ἐγγαστριμύθους appellant. *Sennertus Pract. l. 3. p. 3. cap.* 8. Atque accidit sæpe ut Lien vel Colon vicinum eo nomine incusetur, cum tamen iis salvis in ea cavitate humores vitiosi hæreant: ac pertinacissime in hac cavitate humores sæpe hærent, & frustra purgationibus tentantur, ac nonnisi fortioribus vomitoriis, vel thermarum ac acidularum usu evacuantur: *Idem ibidem parte 5. sect. 1. cap. 2.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XVII.

DE HYPOCHONDRIORUM DOLORE.

OBSERVATIO I.

Hypochondrii dextri dolor ab Hepatis phlegmone in Peripneumoniam desinente.

N. GEMMINGER incidit in dolores capitis, inquietudinem, calores febriles, existimans esse reliquias vini fumantis, negligit opem medicam, indifferenter vino utens: Increscente morbo, nono die consuluerunt me: vena secanda erat, sed ob vires debilitatas alvi fluxu multorum dierum, cucurbitulas imperavi, delirabat, substiterat alvus, 14°. moritur: Dum viveret, taciturnus erat, frequentia hominum colloquia non affectabat, melancholicus, & per intervalla vertiginem mane jejunus patiebatur.

Aperto cadavere, *inveni quod prædixi*, Inflammationem Hepatis, cui peripneumonia supervenit: Hepar subrubens, interius flavescens, totum dextrum hypochondrium dextrum occupans, amplum ad stuporem, innatans bili, quæ causa fuit Doloris dextri lateris, paululum supra notas costas, & inde lividitas ab aure dextra ad infimas costas per medium dorsum exterius, in sinistro nulla comparente, animadversa est: cordis adhærebat dextro (*ventriculo*) vesicula justæ magnitudinis, continens in se sanguinem atrum: Pulmones parvi,

parvi, nigri & semiputridi: Meo judicio, si natura morbum protraxisset, vel repentina suffocatio, vel ex scirrhoso Hepate hydrops illi contigisset. *Ex observat. 1. Frid. Trasselmanni.*

SCHOLIA.

INveni quod prædixi &c.] Sæpe in diagnosi Hepatis inflammationis errare contingit, sed hæc præcipua signa sunt 1. gravitas in dextro hypochondrio, quæ à repletione & distensione Hepatis oritur; viscus enim amplum & compactum, si humore multo turgeat, grave evadit, cum molestia dum corpus à latere in latus devolvitur. 2. Dolor in uno, duobus, vel tribus locis perceptus; gravativus in Hepatis regione, Si inflammatio suspensoria ligamenta obsidet, tensivus est circa nothas costas, imò ad jugulum usque pertingens per communicationem membranarum: Febris, magis vel minus acuta pro natura humoris peccantis, fere noctu ingravescens: 4. Dyspnoea, ob viciniam Hepatis & diaphragmatis, & hoc infra à gravitate illius depresso, & in motu impedito ab intumescentia: Hæc signa pathognomonica, Æquivoca sunt Tussis sicca & molesta, pulsus durities, inæqualitas, cibi fastidium, sitis intensa, linguæ color primo ruber, deinde niger; Ictericus totius color; urina rubra flammea, acris; difficilis in latera decubitus, alvus adstricta.

Inflammationem Hepatis] Hepar vasa habet, arterias, venas, nervos, lymphæductus, venas lacteas? Arterias exiles à cœliaca, easque innumeras: Venas, ut *venæ cavæ* radices, in duos veteres insignes ramos albicantes, in parte gibba coeuntes, & *Portæ* surculos, triplo fere plures: Venæ hæ alias in interiore parenchymatis parte sunt valde tenues, ad obstructiones proclives: Sanguis in hisce vasis obstructis subsistens, & in motu suo versus cor turbatus, facile inflammationem parit: Ea de re notabilis est historia apud *Hildanum*, ubi Chirurgus narium hæmorrhagia magna laboranti, cucurbitulas magnas ad regionem hepatis affixit, sed successu infelici, hepatis enim inflammatio sequuta: Ideo *Hildanus* dicto exemplo permotus (quanquam *Galenus* 5°. meth. ad narium hæmorrhagiam eas affigi suadeat, topica potius quam eas adhibet.

OBSERVATIO II.

Hypochondrii dextri dolor ab Abscessibus in Iecore, Vomicis, Suppuratione.

§. 1. COnquerebatur quidam aliquot abhinc annis Patavii de febricula nullis remediis cedente: *dolor* tandem successit *in hypochondrio dextro*, tumorque Jecoris cum difficili respiratione: Existimabat nonnemo esse inflammationem jecoris, contra *Sala* noster esse Jecoris abscessum divinabat, qui se per venam cavam in thoracem expurgaret, unde difficilis respiratio & copia puris: Post paulo æger morti cessit.

In aperto cadavere ingens Abscessus in jecore inventus, *unde prorsus computruerat*, & totus venæ cavæ ramus superior illo pure repletus cernebatur, thoraxque humiditate istâ abundabat: *Bartholinus cent. 4. observ. 18.*

SCHOLIA.

PRorsus computruerat] Mirum in viventibus tam facile Hepar computrescere, cum in mortuis & elixatum diutissime asservetur: Hinc *Plinius* lib. 11. cap. 37. Jecur, *ait*, in mortuis vetustatis patiens, centum durare annos obsidionum exempla prodidere: Firmat *Riolanus* Anthropogr. lib. 3. cap. 19. qui vidisse se ait jecur humanum ab anno elixatum, quod sub scamnis scholæ medicæ asservatum fuerat, nullo modo corruptum & rancidum, cum odorem redolentem qui est in recens elixato: Facilis corruptionis in viventibus causam affert *Hippocrat.* lib. de veteri medic. Hepar propter teneritudinem & sanguineitatem absque doloribus esse non potest, & propter has causas dolores acutissimi & frequentissimi circa eum locum contingunt, suppurationesque ac tubercula plurima.

§. 2. Vir Sexagenarius ex vitæ incommodis, aëre pluvio & victus inopia, in cacochymam totius constitutionem superiore autumno inciderat; inde obstructiones viscerum febresque, quibuscum colluctatus, circa initium Februarii anno 1640. in nosodochium delatus est, sed jam in tantum increverat malum ut omnia quæ præscribebantur irrita essent: Sed præcipue de summo Dolore ad hypochondrium dextrum querulus semper erat ab affecto hepate, ut tum etiam facile conjicere erat, quia venter, & præcipue pedes, œdematoso tumore inflabantur: obiit in hoc statu 18. Februarii.

Aperto cadavere statim mortis causa apparuit, Hepar enim conclusum in se habebat fœdissimum abscessum, pure viridi, teterrimique odoris refertum; quod partim in abdominis capacitatem evacuatum erat, sed majore tamen sui portione adhuc intra cavitatem continebatur: Ejusdem puris teterrimi pars omento & mesenterio innatabat & utrumque nigro colore tinxerat: In abdomine alia satis bene erant constituta, nisi quod exteriores omnium partium membranæ eodem colore infectæ essent. *O. Heurnius obs. 22.*

§. 3. Non ita pridem in Collega nostro, qui abscessu in simo hepatis concepto febre lenta extabuit, id observavimus: Nam cum simum hepatis abscessu detineretur, dolores etiamnum sentiebat circum membranas hypochondrio dextro obtentas, unde hoc? Per cœcos ductus resudabat ichor acer à simo hepatis in gibbum, & ab hoc in vicinas membranas & in diaphragma ipsum, ibi dolores acerrimos concitans. *Ballonius lib. de convulsionibus.*

§. 4. Illustris Theodori de Mayerne, Britanniæ Regis Medici, uxor, hypochondrii dextri dolore cum febre subito correpta est: Octavo die ab invasione morbi obiit: Nephriticis doloribus toto octennio vexata fuerat.

Exenterato cadavere, exploratoque jecore, discissum id ingentem puris copiam ostendit, Ambo autem renes vitiati: Dextri nihil præter membranam superstes erat, absumpto omnino parenchymate: Intra eam continebatur lapis unciæ pondere, caniculam referens, capite enim pedibusque quatuor cum trunco donatus erat: Eum ambiebant 60 calculi. *Ex communicatione D. D. Gedeonis Chabrei Medici Genev.*

§. 5. Uxor Dom. *Miége* Typographi Genevensis, annos nata 20. tertio à partu die, Mense Januario anno 1670. Pleuritide sinistri lateris corripitur; Toto graviditatis tempore de Hypochondrii dextri dolore conquesta fuerat: Ob doloris urgentiam, aperta fuit salvatella manus dextræ, admotis simul ac semel internis femoribus cucurbitulis, ne retraherentur lochia; Sanguis è vena eductus in thrombum carniformem coiit, quem dissolvere non potuit aqua calens; unde difficilis morbi argumentum depromptum est, ac concretionis indissolubilis sanguinis qui in latus confluxerat: Obiit autem nona à partu die.

Dissecto me præsente mortuæ abdomine, puris copia in eo reperta est, ab abscessu circa gibbum hepatis disrupto eo delati: Vesica fellis materia purulenta referta erat: In thoracis parte, quam fatigaverat dolor, disrupti quoque abscessus notæ erant: Uterus inflammationis quoque reliquias ostendebat & gangrænæ imminentis notas, à violentiori secundinarum restitantium evulsione.

§. 6. Bononiæ secui quendam diuturno morbo undique absumptum, cujus Jecur ita putridum ac purulentum fuit, ut integræ hepatis substantiæ vix quadrans restiterit: Lien solito major erat; forsan in jecoris tanta corruptela consummationeque *Iecoris vicem gessit*, Et totum corpus, quod ex cutis colore, aliisque humoris melancholici signis conjicere licuit, melancholico sanguine nutritum fuit.

Adjiciam hic historiam huic similem, notatu utilem, Apostematum Jecoris cognoscendorum gratia: Anno 1570. Noribergensis quidam natus annos 42. totus cholericus, levi tussi correptus, de molesto quopiam *Hypochondrii dextri dolore*, edendi appetitus amissione, Totius corporis languore, æstu affatim & plerunque faciem manuumque palmas, pedumque post cibum plantas invadente, ac oris ariditate conqueri cœpit; Vi morbi crescente, viribus decrescentibus, corpore extenuato, totius anni spatio post fuit coactus decumbere ac medicorum opem implorare: Usus est multis Medicis, meque tandem accersiri jussit: Invenimus inter cætera febrim erraticam quandam, atque tumorem durum tensivumque in Hepatis regione, ad medium ventris & umbilicum usque protensum; febris minime erat intensa & periodica, sed hecticæ similis, quæ incerto tempore subinde per totum corpus diffundebat æstum solito majorem, qui interdum prius, interdum tardius remisit: Magis potus quam cibi desiderio tenebatur, ut fere semper hominibus qui similibus affectibus, vel etiam Hepatis magnis obstructionibus, aut scirrhis, quibus calida intemperies accedit, usu venire solet: Tumor erat durus cum magna tensione & vehementi punctione, doloreque ulceroso conjunctus, quamvis neutri lateri incumbere potuerit, tamen facilius dextro, atque sinistro, ad quod quid ponderosi in corporis commotione perlabi sensit. Alvus erat difficilis, & cum clysteriis vel lenientibus pharmacis commovebatur, exibant fæces pituitosæ & biliosæ corruptæque: Urina fuit subflava tenuis, cum pauco sedimento eoque divulso: Punctio, quæ ægro omnium molestissima erat, nullis unctionibus, emplastris, &c. remisit: Tandem Barbitonsor quidam, doloris mitigationem pollicitus, imposuit cataplasma anodynum, emolliens & suppurans, unde tumor crevit, efferebaturque magis ad umbilicum, & dilatabatur ita, ut quidam suspicati sint hunc morbum in hydropem terminaturum: Aliquot diebus post in ilio dextro in conspectum venit tuber, quod barbitonsor existimavit ab apostemate inter musculos abdominis genito prodiisse, quare apertionem suasit: Ego cùm nec undationem, nec alia suppurationis signa manifesta deprehenderem, conatui barbitonsoris restiti: Æger morbi molestiæ ac diuturnitatis pertæsus, permisit sibi à barbitonsore lapidem causticum (ab incisione enim abhorrebat) apponi: Hic lapis triduo, maximo ægri dolore ac cruciatu, abdominis musculos ad peritonæum fere usque perrosit, & antequam abdomen penetraret, pus in folliculo collectum intus, folliculum rupit, atque per abdominis cavitatem, inter peritonæum & intestina dispersum est: Tumor desiit, durities evanuit: eodem die aliquot animi deliquiis correptus animam dedit.

Aperto corpore, invenimus vomicam simæ parti hepatis (cujus non parum putrefecerat,)

rat,) connatam, eamque satis magnam atque apertam: reliqua fuere satis sana. *Coiter libello observat. Anat. Chirurgic.*

SCHOLIA.

Jecoris vicem gessit] Lienem sanguinem conficere multis rationibus conficiunt *Varolius*, *Posthius*, *Jessenius*, *Platerus*, *Bauhinus*, *Sennertus*, *Gaspar Bartholinus*, & alii: Sed condonandum isti sæculo, quia ignoravit quæ posteris jam innotuerunt, venæ enim lacteæ docent, detectæ ab Asellio, nullum chylum, seu crassum, seu tenuem, à mesaraicis venis trahi, aut usquam deferri, sed per lacteas tantùm ad Hepar, non Lienem, Adhæc ligatura in vivis monstrat nihil per mesaraicas ad Lienem deduci, sed contra à liene ad mesaraicas: Rationibus adductis id ex parte damus, fieri sanguinis quandam in Liene generationem, non ex chylo, cujus hic nullæ viæ, sed ex sanguine arterioso à corde transmisso. *Th. Bartholinus Anatom. reformat. lib. 1. cap. 16.*

§. 7. Juvenem publice dissecui qui ex Jecoris suppuratione obierat: Huic simæ jecoris partis ea portio quæ in dextro est hypochondrio, incumbens reni dextro, sphacelo correpta erat, tota livida, ad nigredinem accedens apparebat illa portio; intusque tanta puris albi & concocti continebatur copia, ut 20. libras pus effluens æquaret: Huic ren dexter quoque totus purulentus erat & plane consumptus, nihil præter membranam externam superstite: Eidem diaphragma, qua parte in sinistro latere Jecori accumbit, magno foramine exesum erat, adeo capaci ut duos pugnos admitteret. *P. Pawius obs. 7.*

§. 8. Anno 1598. Danus studiosus apertus ex inflammatione Jecoris qui obierat:

Gibba Jecoris pars duobus locis ulcus ostendebat, penetrans ad Jecoris interiora, Jecoris parenchyma conglomeratum velut cernebatur, ac avulsum à membrana cingente, ita ut cavitas conspicua in jecore cerneretur, è qua dimidia urna puris fœtidi se effundebat. *Idem observ. 27.*

§. 9. Miles Anglus inflammationem Hepatis passus, cum frustra tentata essent remedia, dolor remisit, sed desiit malum in fluxum hepaticum:

Aperto cadavere, invenimus loco Hepatis solam membranam ipsum vestientem, satis crassam, instar sacci, cui adhuc portio saniei, loturæ carnium similis inerat, qualem longo tempore excreverat. *Bontius observat. 9.*

§. 10. Matrona hydropica sæpius de lateris dextri dolore conquesta fuerat, nec in illud latus decumbere potuit: Illi ab obitu, in dextra parte, ad Hepatis regionem, membranæ adnatus erat adscessus magnus, pure fœtidissimo repletus: *Bartholinus centur. 4. historia 25.*

§. 11. Dom. de Lozieres, dolore hypochondrii dextri per plures annos conflictatus fuit: Aperto ejus cadavere, Hepar magnum, multis abscessibus refertum inventum est, & materia quadam indurata, vitellos ovorum colore referente repletum. *Cattierus observat. 9.*

§. 12. Æger temperamento bilioso, dolore acerbo circa regionem hepatis laborabat, pro pleuritico curatus; Cujus secto cadavere vomica in hepate, cum maxima puris coacervatione inventa fuit. *Panarolus Pentecoste 1. observ. 37.*

§. 13. Ego visitavi Scipionem Oliverum, cujus Jecur inflammatum & purulentum statim judicavi: Alii vero febre maligna vexari crediderunt, ideo bezoarticis illum tractarunt, quæ in hoc casu omnino irrita fuerunt: Ego putabam *secandum esse locum è regione* ut pus egredi posset, quod remedium cum fuerit derisum, die 17. obiit.

Post obitum jussi ut aperiretur cadaver, quem miser vivens digito ostendebat, summa torqueri afflictione: Invenimus Jecoris tunicam à parenchymate separatam, & inter illud spatium, quinque libras puris albi, sicuti prædixi. *Sanctorius comm. in partem 4. cap. 94. Artis parva Galeni.*

SCHOLIA.

Hippocr. 7. aphor. 46. ait, Quibus purulentum jecur aduritur, si purum pus effluat & album, salvos fieri: si subcruentum & fœtidum ac fœculentum, perire: Nostrates omnes jecore purulentos deploratos judicant: Curatio autem non adeo est difficilis ut non possit cum aliqua salutis spe tentari, sed ægri & adstantes eam non permittunt: Præterea Medici timentes ne pus subcruentum & fœtidum inveniatur (quo casu certo pereunt) verentur ne mortis culpa ipsis adscribatur; quod revera vel sæpissime mirificas medicorum operationes impedire solet. *Idem ibidem.*

Secandum esse locum è regione] Paravii quidam deplorato Jecoris ulcere laboravit, homo robustus alias & nauticis laboribus addictus: Huic Medicus Venetus clarissimus H. S. præter reliquorum Medicorum consilia curavit abdominis partem in regione jecoris novacula aperiri, ut plurimum puris per vulnus efflueret: Unde postmodum bene curato vulnere homo superstes mansit, & triennio post saltavit ac laboravit, nihil sentiens incommodi: *Capivaccius Pract. lib. 3. cap. 23.* Phlegmonem Jecoris feliciter curatam vidi anno 1668. in pedissequa Nobilissimæ Matronæ Dom. de *Rozes*, Gratianopolitana,

tana, cui post febrem continuam, icterum, apostiam insignem, hypochondrii dextri dolorem, cum gravitate, emersit tumor in regione Jecoris, cui pyroticum admoveri jussi, triduo post adacto in escharam scalpello, pus copiosum album, erupit, hinc decocto traumatico &c. sanata: Chirurgus, alias peritus, nomine *Sabourin* in musculis abscessum esse contendebat, quod omnem jecoris abscessum lethalem esse censeret; sed tumoris circumscriptio, atque enarrata symptomata aliud mihi persuadebant.

§. 14. Vidi Pistorem quendam, qui cum in itinere se fatigasset, ac in gramine dormivisset, querebatur de aliquo, at non valido dolore Hepatis: febricitabat non ardenter, interdum leipothymia tentabatur:

Cum obiisset, hepatis parenchyma, intacta ac integra membrana, in pus merum degeneraverat. *Heurnius comment. in aphor. 45. sect. 7.*

§. 15. Joh. Tassinus dolorem lateris querebatur & ad regionem Hepatis, iis locis pungentem se dolorem & lancinantem percipere ac sentire narrabat, 7. die interiit: *Praeter thoracica vitia* magna quoque puris materia transfluxerat in hepatis regionem, & ibi conclusa erat. *Ballonius lib. 2. consf. 6.*

§. 16. Vir 30. circiter annorum, ante triennium Tumore corripiebatur in inguine dextro, hic cultro Chirurgico apertus purulentam exhibebat materiam, cujus effluxus in hoc tempus durabat: Clariss. Medicus *Dortmond* (cujus curae jam à longo tempore subjectus) quoties dum viveret aeger latus dextrum imi ventris manu premebat, toties dolore afficiebatur gravissimo, imprimis ubi Hypochondrium attingebat, unde Hepatis abscessum adesse suspicari coepit, imo in ultimum vitae terminum constanter asserere haud dubitavit: Ex nullo levamen majus unquam percepisse aegrum Medicus idem referebat, quam ex Decocti Diuretici in Nosocomio usualis usu.

Decembris 26. 1671. defuncti cadaver examinavimus, & exhibuit se triplici loco collectio purulenta, materia omnino existente diversa: Primo enim offerebatur loco eo quo in inguine, circa marginem ossis Ilii exitum dicto tempore habuisse purulentum humorem diximus, materia granulosa, subrubra, notabili satis copia: occupabat haec non solum spatium illud quod est inter peritonaeum & partes ipsi impositas, quae etiam ipsae valde hic corruptae, verum extendebat se hic factus sinus pure repletus, ad postica lumborum, terminum, uti explorare dabatur, in ipso osse sacro assumens: Loco huic continuus, exigua licet apertione, alter similiter pure, ast aquoso magis, repletus, occupabat hic inania abdominis, ejus magnitudinis quam palma manus tegere vix licebat: Variae hic notabantur perforationes ad imi ventris cavitatem penetrantes, per quas liquori purulento concedebatur destillatio in cavum dictum: apertiones has, quandoquidem valde exiles, nonnisi tenuior materia transire potuit, copiosa haec valde universam fere cavitatem replens: Colon intestinum arctissime huic purulentae parti cohaerebat, sic ut nonnisi cum puris effluxu notabili separari potuerint: Hisce sic notatis, Hepatis examen aggressi sumus, inveniebatur hoc maxima parte, ea nempe quae dextro detinebatur hypochondrio, purulentum, adeo quidem ut parenchymatis bene constituti vix particula aliqua occurreret, nisi circa partem inferiorem acuminatam; suppuratio haec in tantum se extenderat, ut loco eo, ubi diaphragmati jungebatur, Hepatis (arcta haec connexio erat) sola tunica integra superesset, parenchymate omni in pus mutato: Eo loco ubi costarum spuriarum cartilaginibus vicinum Hepar, nexus firmissimus observabatur, quo solo pus bonae notae, valde consistens, largiter effluebat: Pars Hepatis sinistra, ultra ligamentum suspensorium umbilicale, bene satis se habebat: In visceribus aliis vix aliquid vitii occurrebat, nisi quod Pulmo sinister arcte cohaerebat lateri: Cordis ventriculus uterque corpus continebat album, lentum, crassum, quale solet esse quod Polypus cordis dici solet: Rarius, si unquam, notatis annumerari meretur, quod in utroque latere à subclaviis vasis, ad costam octavam descendens, venae atque arteriae inventae fuerint, per costarum medium, loco septem aut octo digitorum transversorum latitudine à vertebrarum corpore, distante, cursu anfractuoso, variis hinc inde ramulis excurrentibus incedebant, similiter ac aliis locis ubique sibi vicinissimae. *Gerardus Blasius observat. med.* 10.

§. 17. Dominus N. molestiam & pondus sentiebat in dextro hypochondrio: Jecur putridum habebat, infra quod abscessus pure refertus. *Vide tit. de Palpitatione cordis. lib. 2.*

§. 18. Cuidam aderat febris, dyspnoea, dolor acerbus supra regionem hepatis: Vomica in hepate, cum maxima puris coacervatione inventa est. *Vide lib. 2. tit. de Pectoris dolore.*

§. 19. Cla-

§. 19. Clariss. *Adrianus Spigelius* prehensus est febre, cum tensione & dolore Hypochondrii ad claviculam usque: Aderat abscessus in concava Jecoris parte. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 20. Matronæ ad Hepatis regionem membranæ adnatus erat abscessus magnus, unde de dextri lateris dolore sæpe fuerat conquesta. *Vide tit. de ventris dolore.*

OBSERVATIO III.

Hypochondrii dextri dolor ab ulcere in gibba ejus parte excitato.

Mulier dolore gravi in dextro hypochondrio torquebatur, color ejus quasi Ictero laborantis: corpus extenuabatur; tumor pedum aut ventris successit nullus: urina rubicunda Jecoris phlegmonem præse ferebat, nec deerat febris. Cum dolor nullis remediis cederet, vitæ finem fecit.

In Jecoris convexa parte, magnum, amplum & *profundum ulcus* in conspectum venit, quod verisimiliter inflammationi successit: Fuere ipsi viscera, atque ipsum Jecur, sensu prædita, contra plane quam illi cui citra dolorem viscera computruerant. *Dodonæus c.28.*

SCHOLIA.

Magnum ulcus &c.] Ulcus Hepatis inflammationi potissimum succedit, si illa ad suppurationem perducatur, pure scil. substantiam ejus exedente: Sed & ab alio succo acri & erodente excitari solet, præsertim bilioso per hepar diffuso, qui sensim putrescens, malignus & virulentus redditus, parenchyma illius corrumpit: Talis succus pravus & erodens, alimentorum vitio contrahi potest, quando illa corrupta sunt, aut erodente vi pollent: Sæpe ex lue venerea talis virulenta materia in hepate colligitur: Deprehensum etiam ulcus hepatis eo malignitatis processisse ut in gangrænam abiret, unde dirupta membrana puris magna copia in abdominis capacitatem effusum fuit, valde fœtens, quo & omentum & peritonæum, sæpe etiam intestina corrupta fuere.

Dolore gravi torquebatur &c.] Difficillima est diagnosis ulceris inflammationi non succedentis: præcipua vero signa sunt, 1. Dolor quidam ulcerosus in hypochondrio dextro perceptus: 2. lenta tabes ægrum conficit. 3. dejectiones purulentæ si ulcus cavum occupet: 4. cruenta interdum excretio, cum dolore intestinorum, dysenteriæ affini, ab humorum acrimonia; à qua tamen gravitatis & punctionis sensu circa hepatis regionem distinguitur. 5. urina πυώδης si ulcus sit in parte gibba, absentibus signis affectorum renum aut vesicæ: 6. febris lenta in morbi progressu, typi expers, in hecticam transiens: 7. color faciei citrinus, quandoque comitibus phlyctænis, ab humorum adustione: 8. cibi fastidium & præsertim carnis: 9. fœtor animæ. 10. leipothymia frequens.

OBSERVATIO IV.

Hypochondrii dextri dolor ab Hepate obstructo, duro, tuberoso &c.

Virgo 35. annorum sensit punctiones & dolores in regione Hepatis; evomebat bilem corruptam prassinam &c. Mortuam secui, atque primo occurrit vena umbilicalis (quæ in omnibus adultis munus ligamenti obtinet) sanguinis copia turgida atque extensa, in quibusdam locis instar varicum tuberosa. Hepar justam habuit magnitudinem, *sed erat album, tuberosum, inæquale durum & exangue &c. Coiter observat. Anatom. & Chir. libello.*

OBSERVATIO V.

Ab Hepatis marasmo & cancrosa affectione.

Quidam cum diu laboravisset, & omnium judicio Hepar in causa esset & morbi fomes, tandem circa regionem Hepatis tumor apparuit, cujus in apertione spem nonnullam collocaverunt: coëgerunt Medicos, qui tandem putaverunt è re fore si ea parte pyroticum applicaretur: non quod spes certa esset, sed quod certa desperatione incertum remedium multo satius foret: Aperta pars, sanies fluxit, melius habere visus est, Tandem interiit:

Hepar erat marasmo & cancri modo affectum. *Ballonius consil. 38. lib. 2.*

SCHOLIA.

Nos in consilium adhibiti ita ambiguo disputabamus: quærebamus an inflammatio esset, an phlogosis? si inflammatio, par erat pulsum duriusculum, serrantem & vibrantem esse: nisi quis objiciat id non esse necesse nisi membranæ, aut venæ, aut arteriæ afficiantur: pulsus enim tunc talis est: Si inflammatur parenchyma, idque leviter, pulsus talis non est: ut inflammato stomacho, aut ubi cruditas est; etiam præsente inflammatione, durus pulsus & vibrans non est: Generaliter omnes qui febre diuturna laborant, ut jam marcescant, pulsum habent parvum, æqualem, frequentem, celerem, ut idiotis febrire non videantur, quod arteria pulpam digitorum non feriat: Et in Hepatis suppurato, non est

est pulsus idem qui in aliarum partium suppurato cernitur, quia hepar arteriis penè caret: Scirrhosum fit Hepar sæpissime ex contumaci & inveterata partium obstructione: raro, vel nunquam, ex inflammatione, quod in viscere calido & humido omnis inflammatio in perniciosum abscessum degeneret: Hac est in opinione *Fernelius*, quæ an vera sit, vide: Singultiebat sæpe, quærebatur an hic singultus à pressu esset aut resudatione? Causa apostematis Hepatis per affectionem propriam est: mala temperies ipsius Hepatis, quæ humores peiores reddit attrahitque, ut tamen non bene a natura partis regantur, Sic fit abscessus.

Idem.

OBSERVATIO VI.

Hypochondrii dextri dolor, durities & pondus, ab Hepate justo majori, scirrhoso, maculato &c.

ANno 1662. in Xenodochio Altenburgensi mortua est Catharina illa Geileria, quæ annis retro quasi viginti Bufones non paucos, similisque his saburræ plurimam colluviem vomitu rejecerat, quemadmodum pluribus videre est in stupenda historia quam D. D. *Bartholinus* centur. 4. histor. 19. inseruit. Cum vero allegata historia, quæ illi ab anno 1647. usque ad annum 1648. contigerunt tantum referat, hic reliquum vitæ statum morbosum, fatum & anatomiam enarrare operæ prætium est: Permanserat ab illo tempore quasi semper in eodem statu, scillicet affligebatur continue pedum insigni tumore, unde non raro cutis findebatur ac serum exstillabat, macie reliquum corpus occupante, subinde atrocissimos dolores circa stomachi regionem perpetiebatur, ut crederet se ibi loci à vivo animali, veluti acutissimis unguibus lancinari; nullum tamen hactenus anguem, sive animal, sive vermem, aut particulam horum vel vomitu vel secessu rejecit. *De doloribus, duritie & pondere dextri lateris* fere semper conquerebatur: quoties noctu supina dormiret, toties largissimas eruptiones sanguinis è faucibus experiebatur, aliquando citra sensum, ut hinc periculum suffocationis immineret: atque hisce præcipue ærumnis vexabatur, donec tandem supervenientibus vomitibus, qui cum fœtore molestissimo nonnullas fæces intestinales explodebant, diem suum misere obiret.

Ad sectionem disponimus cadaver, imo vero sceleton, sola cute indutum, ubi protinus duo apparent Tumores mediocrem nucem juglandem vix æquantes, quorum alter in sinistro latere in infimis lumbis; alter pubetenus eruperat, hic vero paulo ante obitum sponte sua crepans in ulcus degeneraverat: Aperto jam abdomine ventriculus & intestina primo lustrabantur: Ille quasi omnino vacuus erat, ac saltem duo cochlearia humoris limpidi continebat: Hæc dum à mesenterio omni pinguedine destituto separarentur, in Ileo ipso tres nodos singulos dimidii digiti longitudinem æquantes, & nonnulla intercapedine à se distantes, exhibebant, qui accuratius perlustrati, erant duplicaturæ intestini in se retracti, quæ licet levi tractu tensæ, non difficulter ex se recedebant: nihilominus quantum fieri potuit diligenter cavebatur ne duplicaturæ illæ, in separatione à mesenterio dissolverentur, sed potius in suo positu conservarentur, donec experiri liceret an aliquid per has stricturas transire posset: infusa ergo deinceps est aqua, & deprehensum illam quidem non penitus præcludi, verumtamen veluti guttatim saltem transmitti: Post hæc hi Nodi evaginabantur, & intestina omnia aqua eluebantur, cum qua perpauca, parva & dura excrementa, & quatuor lumbrici perexiles exturbabantur: Jam Hepati manus injiciebantur, quod solito nonnihil grandius maximam partem ventriculi premebat; In ejus media sima parte conspiciebatur macula alba, circumferentia Thalerum æquans, aspectu adipis cordi adnasci solitæ, tactu cartilagini molliori similis, quæ totum parenchyma penetrabat, & in cava parte amplius spatium occupabat; Hanc stipabant plures aliæ minores maculæ in utraque superficie, quarum internæ crebriores & latiores externis existebant; Dissectum per medium viscus, intrinsecus quasi totum per sui latitudinem album & durum apparebat: vasa cuncta hiabant, sed veluti in crucis formam conformata: pressa manu, liquorem album, crassum & veluti saniosum reddebant: Albedo vero illa versus utramvis extremitatem sensim remittebat, rubore naturali ita conservato: Ipsum parenchyma ad minimum 4. libras civiles penbebat: Cætera inquirere fœtor prohibuit. *D. Henrici Wolgnad Medici Vratislaviensis.*

Observatio VII.

Hypochondrii dextri dolor à fissuris Iecori accidentibus, ob causas internas vel externas.

VIdi aliquando in gibba quorundam Iecinorum parte rimas & hiatus maiusculos, qui forte à partium extremarum violentiore complicatione ortum duxerant: quemadmodum & panis frustum nimia incurvatione diffringitur: Rimis istis sive fissuris (quo tempore eas mihi videre contigit) natura medelam attulerat: non quidem facta agglutinatione, aut cicatrice, sed tenuis pelliculæ super inductione, qua utrumque fissuræ latus obduxerat, manentibus tamen labris seiunctis, licet illa sese mutuo attingerent. *Glisson Anat. Hepatis cap. XI.*

SCHOLIA.

PArtium Hepatis divulsio à causis externis vix contingere potest citra abdominis penetrationem, nisi magna vis illata fuerit, atque hoc pacto vulneris nomen meretur: Fortasse vix aliqua externa, modo ingens fuerit, parenchyma hepatis (ob illius friabilitatem) lacerare ac dirumpere queat, illæsis interea (ob naturam illarum lentam ac sequacem) partibus exterioribus. Potest etiam divulsio partium parenchymatis ab Inflatione, eaque interna proficisci, quamvis id raro contingat, (si aliquando evenerit) humorum in cavitatem illam influxio subito consequatur. Sunt hujusmodi Inflationis causæ præcipuæ, sanguis flatuosus & præpedita transpiratio: Obstructiones etiam cum materiæ affluxu divulsionem interdum produxerint, si magnæ fuerint subitoque invaserint, facile continuitatis solutionem in eodem parenchymate induxerint: Nam si ingens obstructio adfuerit, necesse est prohibito vel impedito sanguinis transcursu tumorem enasci, atque cum plerumq; in majore obstructione majorem: cumq; pars hæc friabilis admodum sit atque extensioni inepta, facile fit ut partibus à tumore plus solito distentis parenchyma rimis dehiscat: Quemadmodum enim disruptio aliqua foris adveniens partes ab invicem divellit, ita pariter distensio à causa interna, (modo partes ultra quam extendi aptæ natæ sunt, vehementer distrahat) idem effecerit: Facta autem semel in parenchymate Hepatis vel minima rimula, materiæ novæ affluxus eandem facile in ampliorem hiatum dilataverit: Quod si obstructioni quoque inflammatio accesserit, idem malum multo potentius ingruet, si quidem materia cum impetu majore afluit: Hoc pacto Apostemata ab initio fiunt, augentur, ac denique rumpuntur, Obstructio nimirum humori affluenti remoram facit, qui propterea in tumorem excrescit; & hic tãdem, facta circumquaq; distensione, cavitatem aut rupturam efficit, quæ accedente nova materia perpetuo augetur, donec aperto abscessu pus effluat: Subita quoque obstructio, (licet tumorem alias forte haud ita magnum excitaverit) solutionem continuitatis in hoc parenchymate effecerit: Nam si rem quampiam pedetentim extenderis (accedente præsertim interea fotu aliquo) ulterius multo dilatabitur quam si vim ei subito intuleris: Quoniam igitur repentina obstructio subito Tumorem efficit, parisque confestim distenditur si subitaneus tumor incesserit, rapida hujusmodi distentio, vel eo nomine continuitatis solutionem induxerit, quam distensio major, sed & tardior non queat: Etenim si distensio lenta fuerit, & cunctanter invaserit, sanguis inibi impactus fotu suo partem reddit dilatabilem, ut citra rupturæ periculum eadem fusius extendi possit: Quæ forte causa fuerit, cur Hepar sæpe absque insigni aliqua continuitatis solutione in immensam molem excrescat. *Idem ibidem.*

Violentiore complicatione] Apud *Hippocrat.* 6. Epidem. sect. 8. cuidam apex hepatis complicatus erat, qui ab eo concussus repente dolore liberatus: Est mirabilis certe casus, *ait in comment. Vallesius*, doluisse hepar complicato apice, & concussione explicatum ac dolore liberatum esse: Vellem autem diceret notas quibus complicatum apicem agnovit, & hepatis ita mutati positus symptomata: Non arbitror fuisse alia quam dolendi modum & ipsam ægroti phantasiam.

Observatio VIII.

Hypochondrii dextri pondus cum dolore, ob massam carneam vices hepatis supplentem.

VIrgo tympanitica ex mensium restrictione diuturna, viscerumque hac de causa tumoribus scirrhosis excitatis, oppressa, ita male habuit ut præ dextri hypochondrii pondere, ingenti duritie ac tumore fatigata vix ambulare posset, quare vitio in vitium mutato, ut sæpe in hoc contumaci morbo evenire solet, resolutis viribus è vita discessit.

Dissecto corpore, inventa est massa carnea in regione hepatis, usque ad umbilicum extensa, quæ extracta xxxvi. libras ponderabat: Hepar nullo modo inventum: In substantia interna massæ, duo magni abscessus reperti. *Zacutus Praxis admir. lib. 2. Observat. 45.*

SCHOLIA.

Tumoribus scirrhosis] Tumorum hepatis qualiumcunque communes causæ sunt Affluxio materiæ & Obstructio: Affluxionis causæ communes sunt 1. Nimia materiæ mobilitas. 2. Partis Mittentis validior impulsio. 3. Recipientis expulsio tardior. Obstructionum causæ admodum variæ sunt, quas ad 3. genera reduximus, 1. est ineptior Partis permeabilitas 2. Materiæ ad permeandum ineptitudo: 3. Est partis à plenitudine oppressio: Inepta partis alicujus permeabilitas oritur à frigore, ab astringentibus, à nervorum vigore & tensitate aliquomodo nimiis, à compressione, à ligatura, contusione, luxatione: Materia ad penetrandum inepta redditur ob ejus duritiem, copiam aut figuram: à frigore etiam & stupore sive qualitate narcotica, denique à crassitie & viscliditate: Oppressio ob plenitudinem, evenit à victu pleniore, ab intermissis exercitiis, ab evacuationum quarundam suppressione, sive istæ à natura, sive à consuetudine oriantur, sive aliter etiam profecuæ fuerint: Nempe causæ tumorum evidentes ad horum generum aliquod referri possunt, antequam effectui alicui producendo idoneæ fuerint. *Glisson Anatom. Hepatis cap. 7.*

Observatio IX.

Hypochondrii dextri dolor ob Hepar diaphragmati adnatum, &c.

§. 1. DE Hepatis dolore Angulus quidam conquerebatur: In cadavere post mortem dissecto, *Hepar* maximum *diaphragmati* arctissime connexum apostemate laborabat: Sed in diaphragmatis carnosa parte, qua hepati committebatur, os accreverat duriusculum externa cartilagine tectum. *Bartholinus cent. ij. Observat. 85.*

§. 2. Secui cadaver hominis qui perpetuo de insigni calore dextri hypochondrii queri solitus erat: Illi Hepar ipsum tota sua convexa superficie ad natum diaphragmati conspiciebatur, interveniente membrana quadam crassissima & firmissima, nata forte ex calore æstante, in ejusmodi quasi crustam, externam superficiem hepatis. *Iac. Camenicenus, in Epistolis Matthioli.*

SCHOLIA.

Diaphragmati arctissime connexum] Est morbus Hepati pecularis, qui motui ejus haud parum obest, consistitque in connexionibus illius cum nothis costis: dicitur autem *Adnascentia Hepatis*: Hujusmodi adhæsio, non solum respirationi incommodat, sed & exercitia motusque Hepatis privatos imminuit, quibus ad varios humores secernendos, eosdemque in vicina loca deturbandos excitatur, quibusque fit ut obstructionibus, humorum pravorum congestionibus, accretionique nimiæ minus sit obnoxium: Quippe motus, ut cuilibet notum est, attenuat, excretricem stimulat, humorumque concretionem atque congeriem prohibet. *Franc. Glisson Anatom. Hepatis cap. 2.* Adhæsio illa cum costis nothis, adhærentiam cum diaphragmate secum quoque importat, quandoquidem hoc omnibus nothis costis, & duabus veris alligatum est.

Observatio X.

Hypochondrii dextri dolor ab Hepatis duritie & Vesicæ felleæ ruptura.

PVer xij annor. à Præceptore iracundiore tractatur durius ob summa vitia, violentoque impetu in scamnum ab illo rejectus est: Cumque de hypochondrio dextro admodum quereretur, præsente manifesta Hepatis duritie, curatur à Medicis ac si ex illius inflammatione laboraret: Verum intra quatriduum postquam extinctus esset, jubeor à Ludi Rectore cadaver aperire.

Inciso itaque peritonæo, non tantum intestina sed & alia omnia felle tincta apparebant: Hepar præterea instar silicis durum & exsangue prorsus, ut & vix stylum admitteret, & ne una quidem sanguinis gutta emanaret: Cavum ergo illius perscrutando, vesiculam fellis violentia illa ruptam invenio. *Phil. Salmuth. cent. 1. Observat. iij.*

SCHOLIA.

Inciso peritonæo] Hoc affecto hypochondriacos dolores posse cieri certum est, Id enim cum toti ventri ante & retro coextensum sit, maximéque ejus amplitudinis pars sub hypochondriis latera dorsumque occupet, si id distentum tractumque supra modum à partibus quarum tunicis cohæret velut avellitur, dolor inde in hisce locis punctorius si uno in loco tantum hoc fiat, vel veluti lacerans aut lancinans, gignitur, si amplior illius pars sic divellatur.

Observ.

Observatio XI.

Hypochondrii dextri dolor ab Hepatis duritie, ficcitate productus 1. Magnitudine insigni. 2. Scirrhoso cum magnitudine cystis felleæ. 3. A tuberoso, duro. 4. Nigricante circa lobos extremos. 5. Insigni magnitudine ventriculum infra deprimente. 6. Cava parte ventriculo annexo. 7. Ob pus in hepar è thorace defluxum. 8. A vitio Iecoris & subditæ vesicæ. 9.

§. 1. MVlieri in dextro hypochondrio Dolor & tumor: Hepar illi durum, ficcum, tota substantia vitium fecerat. *Tit. de ventris dolore.*

§. 2. Filia Sexennis doloribus Hypochondriorum afflicta; fractis tandem viribus obiit. Illi Hepar universum fere occupabat abdomen. *Lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 3. Puellæ unius anni durities erat in dextro hypochondrio: Hepar inventum scirrhosum, decem unciarum: vesicula bilis grandior & nigra bile inflata *Lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 4. Virgo 35. ann. sentiebat punctiones & dolores in regione Hepatis, &c. Hepar erat album, tuberosum, durum, exangue, Ex gibbo nihil exiit sanguinis, ex Cavo parum. *Vide tit. de Febribus.*

§. 5. Hermanus N. circa hepar sensit dolores vehementes: Hepar circa lobos extremos valde nigricans videbatur. *Vide tit. de Singultu.*

§. 6. Filia Sexennis post lentam tabem doloribus hypochondriorum & inappetentia viribus fracta expiravit.

In dissectæ cadavere, *Hepar fere universum occupabat* abdomen ventriculumque adeo ad inferiora depresserat, ut quasi ab oesophago videretur separatus. *Th. Bartholinus histor. lxxj. cent. iv.*

SCHOLIA.

INappetentia] Pondere Hepatis increscentis ob impeditam circulationem depressus ventriculus cibos vitæ necessarios respuit. *Idem.*

§. 7. Vir circa hypochondrium dextrum varios sensit dolores: Hepar aspectu erat sanum, sed concava sui parte cum ventriculo arcte connexum. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

§. 8. I. Tassinus cum febre assidua dolorem lateris querebatur & ad regionem Hepatis: Circa gibbum diaphragmatis pars pulmonis tota in pus abierat, cujus pars transfluxerat in Hepatis regionem. *Vide lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

§. 9. Puer conquestus erat de dolore hypochondrii dextri, postea fit asciticus: Iecur erat maximum, decolor, intus & extra durum: Cystis fellea atro turgebat sanguine. *Vide tit. de ventris dolore.*

Observatio XII.

Hypochondrii dextri dolor cum duritie, ab Hepatis purulentia vulnus capitis sequuta.

GAllus quidam in capite graviter cum ossis depressione luculenta vulneratus, cum non sine vitæ periculo evasisset, post menses aliquot in morbum incidit: Vocatus ad eum, de affectus essentia ac symptomatis à Medico, qui curam ejus habebat, actum forte aberat nihil intellexi: Assistentes vero referebant Medicum capitis vulneri dudum persanato malum omne adscribere: Ego hominem ictericum, cum lenta febre, delirio & totius corporis atrophia conspiciens, alibi morbi causam latere suspicatus, ac Iecoris regionem manu tractans duritiem cum dolore deprehendi, eamque sedem male affectam, cerebrum vero illæsum esse pronuntiavi: Obiit vero ille eadem die.

In dissecto capite, nullum prorsus vitium aparuit: abdomine aperto, Hepatis substantia fere tota absumpta, ipsiusque loco putilago ac purulentia tanquam in sacco inclusa inventa est: urina hominis, pro ratione lethalis morbi, usque adeo vitiosa non erat: Quæ historia quam fallax sit conjectura ex solis urinis facta declarat. *Ex observat. Th. Mermanni Archiatri Bavarici.*

SCHOLIA.

MEdicum capitis vulneri] Vtrique error adscribi potest, Priori quidem, quod secundarii morbi rationem non habuerit: Posteriori quod ignorarit abscessus Hepatis vulneribus capitis sæpe succedere Ea autem metastasis à pluribus jampridem fuit animadversa: Pigræus lib. 4. chirurg. cap. 9. minima capitis vulnera interdum lethifera animadvertit, sed fere semper abscessu in jecore reperto:

Ballonius libello de convulsionibus, observatum ait in plerisq; eorum qui a vulnere capitis insigni perierunt, abscessum in concava Iecoris parte habuisse: *P. M. Slegelius* notavit quoque omnes illos qui ex vulneribus capitis mortui sunt, conquestos ante obitum de dolore lienis aut hepatis: atque in cadaveribus illorum semper invenit abscessum hepatis, quem per transumptionem fieri arbitrabatur, quia tunc temporis vulnus plane siccum conspiciatur, & inter lethalia signa certissimum putetur. *Pet. de Marchettis* observ. Chirurg. XV. ait se sæpissime observasse quod quando in his vulneribus collum incipit dolere, parte potissimum postica & laterali, tunc materiam purulentam delabi ad thoracis & abdominis cavitatem, quæ longiori mora tum Pulmones, tum pleuram, aliquas nempe ipsorum partes erodit, ex quibus multa sanies emanat, quæ postmodum ad abdomen defluit, cum jecoris & lienis labe, in quibus varias pustulas excitat, quibus disruptis, perinde ac ex pulmonibus & pleura, ita & ex his materia purulenta effluit: quanquam hujus observationis ignari existiment abcessus obortos in his partibus, quorum ratione patientes moriuntur, non ex capitis vulnere, quod ex capite copiosum pus posse ad inferna viscera delabi non sibi persuadeant. At ipse in plerisque se observasse ait mediam thoracis & abdominis cavitatem pure fuisse refertam. Huc quadrat quod annotavit *Iacotius* comm. ad Coacas Hipp. p. 349. Dolores suræ intolerabiles in febre, nullis remediis cedentes, observatos fuisse prodiisse ab Hepate putri & vomicoso, pus illuc transmittente. Vide *lib. 4. tit. de vulneribus.*

Observatio XIII.

Hypochondrii dextri dolor à lapillis & lapidibus in Hepate congestis.

§. 1. Mulier dolore exorto circa Iecinoris partes, cum diu multumque angeretur, ideo plures Medicos consuluisset, effugere tamen malum nullo præsidio potuit, Quare opem nostram una cum aliis experiri placuit, verum ut contingere in rebus dubiis solet, sententia non convenimus, cum pars Iecoris abscessum, pars malum habitum judicasset: Nos vero vitium in membrana contegente inesse credebamus: at illa cum invalescente morbo paucis post diebus è vita migrasset, mortuæ corpus incidendum curavimus.

Et inventa sunt in Iecinoris membranulæ parte decliviore congesti *lapilli*, figura & colore diversi: alii enim rotundi, alii angulares, quadrati alii, prout positura & casus effecerat, maculis etiam rubeis, cœruleis albisque distincti: hi sua gravitate ex tunica sacculum longitudine palmi, latitudine vero duorum digitorum effecerant: *Benivenius cap. 3. de abditis.*

Scholia.

Lapilli, &c.] In Hepate arenulas copiosas & calculos tophosque, non solum in hominibus sed & bestiis reliquis, præsertim cornutis, atque iis quæ sale admodum delectantur, sæpenumero nasci & sectio & quotidiana docet experientia: præter enim arenulas, nunc exacte rubras, nunc cinereas, nunc flavas, calculosque varie coloratos & effigiatos, tophum coralloidem ramosum, album, cavum intrinsecus, & sanguine atro refertum, ex Hepatis substantia secui. Quæ documento nobis sunt multis Hepatis obstructiones duritiesque, quas cachexia hydropsque sequuntur, non solum ab humoribus, sed & hujusmodi corporibus, quorum practici tamen non meminerunt, frequenter quoque proficisci: quæ tamen in molem aliquam adaucta, cum è corporibus viventibus nec extrudi sponte, nec eximi ulla arte possint, abstrusa incognitaque nobis manent, una cum ægris sepeliuntur, causaque sic ignoratur. *Ex Plater. Observationibus & Pratt. lib. 2. cap. 12.*

Dolore exorto circa jecinoris partes, &c.] Notat *Schenckius* ex *Laur. Scholtzio* Vratislaviæ fabrum ferrarium, per integrum fere annum dolore gravativo circa regionem Hepatis ac ictertia laborantem, lapillum per anum excrevisse, qui, si humectaretur, chartas & linteola flavo colore inficeret, quod indicium erat ipsum ex bile adusta genitum esse: Cumque forma vesicam ipsam fellis repræsentaret, inquisitione dignum fuit per quasnam vias in intestina pervenerit.

Sententia non convenimus] Cognoscuntur calculi in hepate difficulter, & raro perfecte nisi post mortem in sectione cadaverum, suntque fere signa cum scirrho hepatis communia: Dolor tamen major est si calculus versus membranam tendat, eamque premat & vellicet, isque diuturnus.

Invalescente morbo] Curatu etiam difficilis est calculus in hepate, Et si quæ curationis spes superest, ea medicamenta quæ in scirrho hepatis & calculo renum usurpantur, exhiberi possunt *Sennertus.*

§. 2. Tali Tartareo morbo Doctor M. Bolfacius affligebatur, ut totum à Tartaro Hepar obduratum esset, ubi malam concoctionem, atque male sufflatum faciei colorem, crebrasq; pressiones ac punctiones dextri lateris, sub nothis costis sensit, breviq; leprosus factus esset nisi consiliis obtemperasset, ut illi, sine arrogantia hoc dictum voco, duas fere manus arena ac lapidibus plenas per urinam depuli, & quotidie, si mea medicamenta contra calculum usurpat, expurgantur Tales morbos prædictos (*Vide lib. 2. tit. de Tabe de lapillis mesenterii venas obstruentibus*) ut male sufflatum colorem, dysenteriam, punctiones, febrem cum insolentibus mirisque accidentibus, quæ omnia adscribere molestum est, multos in Pomerania, quosdam in Borussia & Marchia offendi. Sæpe enim tanti lapides in hepate coagulati reperiuntur, ut vix credatur. *Iohannes Heven lib. de morbis Tartareis.*

§. 3. Ut

§. 3. Ut à Peucero accipio, tres lapides reperti fuerunt in Hepate Hier. Scribæ: Eorum unus præcipuæ magnitudinis, dimidiatum fere columbæ ovum adæquavit, totus angulosus, colore livido, ex phlegmate & humore melancholico conglutinatus: Ita vero Epatis carni adhæserunt, ut panniculo Iecur tegenti contigui essent, omnes modice solidi. *Kentmannus lib. de Calculis.*

§. 4. In Iecore & aliorum olim, & postremo Senatoris, inventos lapides atros vidimus, qui in aquam iniecti intumuere: In remigis Hepate unum durissimum carnei caloris diluti. *Scaliger Exercit.* 180. *num.* 3.

§. 5. Lapidem amygdalæ nucis quantitate, in iecore Pandulphi Tyranni conjugis senis repertum scio, in quem interitus illius causam reiiciebant medici: *Matthiolus Epist. ad Iac. Camenicenum.*

§. 6. Anno 1559. Fallopius in jecore suspensi quinque lapides, parum inter se distantes, magnitudinem ciceris æquantes reperit *Domin. Leonus Art. medendi lib.* 5. *cap.* 6.

§. 7. In quibusdam cadaveribus reperiebamus interdum lapideas quasdam durities in Iecinoris substantia concretas. *V. Trincavella cap.* 6. *l.* 10. *de rat. curandi.*

§. 8. Cuidam Parisiis extincto meminimus grandem, cum evisceraretur, lapidem è Iecinore excisum, quem ex phlegmatis aliqua, & aliqua melancholici humoris parte coagulagulatum fuisse lividus color indicabat. *Gaspar. Paucerus de Præstigiis medic p.* 310.

§. 9. Dec. 10. 1647. in Nosocomio Lugduni Bat. observare licuit in Hepate humano Calculum nigricantem, durissimum silicis instar, cochleæ figuram habentem: inhærebat purulentæ materiæ ex inflammatione pregressa hic producta: Reliquum Epatis scirrhosum omnino, imo variis locis cartilaginosum quasi. *Gerardus Blasius observatio medic* 19. *pag.* 6.

§. 10. In quadam repertus calculus lobo Iecoris adnatus, ovi calumbini magnitudine, Nec tamen viva de illo latere querebatur *Heer observ.* 1. *p.* 9.

§. 11. Dom. quædam annor 33. temperamenti sanguinei, gravida jamdum mense X. catarrho suffocativo repente extinguitur: & cum tempus partus jamdum imminebat, fœtum excidi, extracto fætu matricem iterum componebam, matrisque cadaver consuere incipiebam, cum musculi abdominis extracto fœtu consederant, tetigi massam quandam oblongam unius spithamæ, duram aliquo modo in dextro hypochondrio, quam cum etiam tangendam darem astantibus, omnes clamarunt esse alium fœtum, putantes se pedem infantis tetigisse: Ego vero aliquid aliud esse prædicens, aperui factam futuram, incisionemque feci. & inveni in inferiori parte lobi Hepatis accretam cystidem longam unius palmi, duriusculam, parumper plenam & bene infarctam, quam à substantia Hepatis modeste liberavi, & absque ulla venula, aut alio canali intrante reperto, ad tabulam extraxi: Hujus membrana ita densa & fortis erat, ut forfice eam scindere vix potuerim, cultro vero minime, aut certe cum summa difficultate: cujus concavitas erat replera humore aliquo glutinosissimo ex nigro splendente, & rubricante instar visci nigri quo capiuntur aves, qui humor tam glutinosus fuit, ut cum vix à cultro, à manu plane non, nisi ea sevo inuncta, uti fit cum terebinthina, abradere potuerim: In hujus humoris meditullio repertus fuit lapis paulo minor ovo gallinæ, qui per medium securi confractu, resplendescebat ac si nitro plenus fuisset: cortex erat durior meditullio, alias insipidus & nullius odoris: Mirum est quod in illa parte nunquam ullum dolorem aut saltem gravitatem persenserit, licet de *Calore Hepatis* Domina hæc semper conquesta fuerit. Ex observat. *D. I. Georgi Greiselij Medici Viennensis.*

Observatio XIV.

Hypochondrii dextri dolor à calculis in vesica fellea contentis.

§. 1. VIrgo Vestalis continuis sub dextro *hypochondrio torminibus* vexabatur, mors, omnia illæsa intestina, Ab Hepate pendebat folliculus fellis, ob pondus inclusi lapidis, in substratum intestinum incumbens: ac illud intestinum, in offenso fellis folliculo, lapis ille attriverat. *Ballonius Parad.* 114. *ex Longio Epistola* 57. *Tom.* ij. *Forestus lib.* 19. *observ.* 17.

§. 2. Adolescens queri sensim cœpit de stomachi & *& hypochondrii dextri doloribus*: Magnitudine dolorum fractus decessit: Fellis vesica aperta, intus 22. calculi reperti. *Kentmanus lib. de Calculis.*

§. 3. Languidi certe solatii est pro matrona N. doloris gravativi, circa regionem Hepatis post usurpata competentia medicamenta durantis, & in tumorem notabilem abeuntis, causam in calculos vesicæ felleæ occultos convertere, propterea quod simile quid non ita pridem in Barone quodam, de consimili dolore in vita conquerente, post mortem fuerit inventum. *Bernardus Stieberus ad Gregorium Horstium Observ. 47. lib. 4.*

SCHOLIA.

VTrum dolor talis lapillorum istorum pathognomonicum signum censeri debeat, merito apud me dubium: Enim vero jam diu est cum Nobil. N. lentatabe extinctum secarem: In hujus vesica fellea lapilli plusquam duceni reperti sunt, jecorisque substantia plane exesa, de dolore vero gravativo dextri lateris nihil unquam conquestus est. *Idem ibidem.*

§. 4. Comes quidam septuagenarius, à multis annis quoties in lecto se convolveret, pondus magnum, molestum, & ex una in alteram partem delabens è regione Hepatis percipere poterat.

Huic post obitum lapides duo ingentis magnitudinis in vesica fellis reperti sunt. *Fabritius Hild. cent. 4. Observ. 44.*

§. 5. Duo lapides ingentis magnitudinis ex vesica fellis Comitis cujusdam extracti sunt: quoties in lecto sese convolveret, pondus magnum molestum, ex una in alteram partem delabens è regione hepatis percipiebat. *Vide tit. de Ictero & de ventriculi dolore.*

§. 6. Multi rerum Medicinalium historici, etiam ad satietatem usque, lapillorum in vesica fellea inventorum fecerunt mentionem: propterea & meum esset acquiescere, nisi admodum rarus casus ad enarrandum me adegisset, Fuit magni nominis Vir Theologus Posnaniæ, qui per bene longum tempus sensit graves lateris dextri dolores, post siti immodica pressus, & potu oppletus nimio, factus est hydropicus: Medicus *Borovusqui* ludibrium hocce Medicorum pro parte sua averuncandum præsumpsit, & quidem non parvo successu, dum aqua intercutem ea fere omnis per urinaria vasa deviabatur, & detumefactis abdomine & pedibus, spes, sed vana, restituendi patientis, florescebat, Insixa namque hujus mali spina localem illum dolorem non poterat mentiri, quin de novo pedes & abdomen longe majori tumore extensi, mortis celeriori gradu accelerantis, & ita misere anhelantem & suffocatum patientem cultro Medico exponendi, expirante anno 1671. causa fuissent.

Facta cadaveris apertione, nihil magis spectatores in admirationem rapuit, quam quod fere nullum membrum index tanti mali apparuerit: Tandem sorex se prodit, Vesica fellea parum bilis, sed ejus in loco orbicularem, ex novem aliis figuræ triangularis, sibi invicem incumbentibus, facilique manu separabilibus lapillis, constantem lapidem, mole quam pondere grandiorem, subnigricantis, subviridantis & splendentis coloris exhibuit: *Andreas Cnoffelius in miscellan curiosis anni* 1672. *Observat.* 206

§. 7. Iac. Spoerlin (*vide histori lib. 1. Tit. de Paralysi*) fere perpetuo dolore quodam compressivo & tensivo precordiorum conquerebatur.

Aperto imo ventre, Bilis in ductibus cholidochis vitellina redundavit, pressoque parenchymate Hepatis copiose profluxit: Vesicula foris albicans simili bile flava implebatur, simulque continuit calculum magnitudine nucis moschatæ, qui causa erat doloris à longo tempore circa præcordia gravantis & tensivi: *I. Iacobus Wepferus Exerc. de Apopl. p.* 372. *&c.*

SCHOLIA.

V*Esicula bile flava implebatur*) Bilis propria cysti (inquit *Fernelius* Path. lib. 6. c. 5.) nonnunquam tempore exuperat, ut hanc in ingentem distendat magnitudinem: Ac tum sane infesta est gravitatis pondere, pressu, dolore ac suffocatione, ructu, ardore, siti, iracundia, & si quando computrescat, febribus intermittentibus.

OBSERVATIO XV.

Hypochondrii sinistri dolor ab inflammatione Lienis, purulenti facti 1. *Tensio ab illius & Hepatis inflammatione.* 2.

PHilippus Heiss. Chirurgus Augustanus, (à calculo vesicæ enectus, *Vide Tit. de hypogastrii doloribus;*) triennio ante obitum febre affectus fuit, cum dolore in hypochondriis per septimanas duas, à quo semper pondus in eo loco sensit.

Illi

Illi Lien ab extra compactus inventus, qui dissectus multum puris fudit, quod amplam cavitatem exederat: An vero tamdiu in tali viscere latere possit purulenta materia non disputo, *Hæchstetterus Casu v. Decade x.*

SCHOLIA.

A *Quo semper pondus in eo loco sensi:*] Nervum obtinuit Lien: ut membrana sensum habeat & quia non ingreditur parenchyma, hinc fit ut obtuso admodum sensu sit præditus: Neque enim dolet ipse cum ægri de ejus doloribus conqueruntur, sed partes sunt adjacentes quæ lege consortiis ab ipso afficiuntur. *Spigelius Anat. lib. 8. cap. 14.*

§. 2. Filius N. in febrem incidit cum summa hypochondriorum tensione: Splenis & dextri Hepatis lobi inflammatio aderat. *Vide tit. de Febribus.*

OBSERVATIO XVI.

Hypochondrii sinistri pulsatio à Liene densa crusta & cartilaginea incrustato.

VIdimus in Eunucho quodam Lienem tam densa ac dura cartilagine incrustatum, ut inde adimeretur instar crassioris alicujus corticis: Qualem cartilaginosi Lienis conditionem delineavit nobis vir sagacissimus *Realdus Columbus lib. xv. Tulpius observ. med. l. 2. cap. 28.*

§. 2. Similem membranæ Lienis constitutionem observavimus in Viro Nobil. & Clariss. D. Alexandro de Harsy, cui à pueris Lien molestias multas intulit (*Vide historiam tit. de ventris tumore*) Ille enim, vastæ molis, tam densa tunica investiebatur, ut novaculæ aciem eluderet, coronati argentei crassitiem duplo superante, mere cartilaginea, omnino simili ventriculo galli Indici, Ad pulsationes & puncturas ab eo viscere illatas retundendas, cum admotum esset celebre illud Empl. de cicuta, alias efficacissimum, nedum inde solatium percepit, ut deterior affectus evaserit, imo delirium successerit: à membranæ scilicet densitate vaporum difflatio cohibita, fermentatio atræ bilis ibi reconditæ aucta, ac vaporum mentem percellentium ad cerebrum elevatio facta.

TVlpius l. c. sub titulo *Lienis verberantis*, meminit cujusdam Nic. *Fabri*, ab atra bile vehementius afflicti, cujus historiam adducere è re est, quod ad illustrationem observationum allatarum conferat: Nihil in arte medica *ait*, notius quam lienem subinde pulsare, seu potius concitatas ipsius arterias: sed ipsum hoc viscus costas tam valide ferire, ut vapulantium sonitus è longinquo audiatur, id certe novum: N. *Fabro*, ab atra bile vehementius afflicto, fecit nonnunquam induratus Lien tam vehementem impetum in costas circumpositas, ut ex vrgentiore illo allisu non modo audiret ipsas, verum verberum sonitum perspicue exaudirent ab ipso remoti, & quidem tam distincte, ut numeraverint non semel distincta verbera, & admota manu etiam coram tetigerint quoscunque ferientis lienis ictus: quorum reciprocum sonitum memini satis distincte audivisse ultra xxx. pedes: Sed prout vel uberius vel parcius redundaret bilis atra, pro eo etiam vel intendebatur vel remittebat horum ictuum vehementia: adeo ut evacuato convenienter corpore] nonnunquam integre cessarint hæc verbera, sed eo rursus impuro, increvere identidem usque eo, ut cogeretur aliquoties implorans opem medicam, antequam liberaretur à vitio alias ineluctabili: in cujus naturam libenter inquisivissem nisi cadaver negasset defuncti vidua: cogens, quo non ivit oculi, eo saltem ingenii penetrare acie: Excitari itaque fuere hi ictus, cum à motu atræ bilis, tum à spiritu sanguini arterioso incluso: quæ duo acquisivere tantum virium, ob prohibitam transpirationem, & adstrictum arteriarum splenicarum obstructionem, ut potuerint non modo elevare, sed movere satis commode grave ac induratū lienis corpus, Virtus quippe unita multum potest, exemplo sint tonitru, tormenta bellica, castaneæ carbonibus impositæ, in quibus apparet quid valeat spiritus inclusus, & quam vim producat materia à calore rarefacta: calor namque generat motum, cumque tanto potentiorem quanto ipsius coercetur angustius, sicut id videre est in flamma quæ ob calorem perpetim movetur: Neque minus in liquore fervente arcte alicubi incluso, à cujus motu contremiscit evidenter lebes in quo ebullit: At verò ut caloris est materiam in quam agit ita attenuare, ut requirat ampliorem locum, nisi impediatur, sic dilatat in nobis omnia spiritus, nisi obstiterit circumpositi corporis densitas: à qua repercussus spiritus, ubi se non diffundit latius, resilit necessario, uti in prohibita flamma conspicuum, & excitans motum reciprocum, concutit valido isto occursu quicquid admititur prohibere naturalem ipsius expansionem: quali certe motus genere credibile est concitatum fuisse hujus ægri lienem: viscus alias in homine suapte natura immobile ac quietum: Sed unde reciprocus ictuum ordo? annon à motu cordis? cujus systole ac diastole ut corpori universo, sic communicantur potissimum illis arteriis quæ circa lienem adeo sunt frequentes, quadruplo illic plures quam venæ: Sed quid produxit sonum? nonne dura Lienis compages? durum namque tenititur, dum mollia, ut duæ spongiæ, nullum edant sonitum: Si quidem itaque sonorus fuerit lien, induruit necessario extima ipsius superficies, ejusque densitate coegit spiritum in arctum, & per reciprocum ipsius motum fuit proculdubio elevatus, ac costis allisus cartilaginosius lienis ambitus, excitans agitatione hac illum sonum, quem juxta mecum audivere plurimi.

Ad pulsationes & puncturas] Pro fomenti Lienosi confectione & dispensatione idonea, præter *arterias* quæ materiam adducunt, & venas quæ ejusdem fermentatæ portionem quandam continuo resorbent, etiam multis nervis opus esse videtur, qui scil. tam

fibrarum Lienis texturam convellendo, fæcem atram in eo conquassare, ipsamque adeo a putredine & coagulatione vindicatam natura acida & fermentativa imbui faciunt: tum etiam quod Nervi isti vasa sanguifera modo contrahant & constringant, modò aperiant & dilaten, ut pro data occasione sanguinis fæculentiæ modo uberius, modo parcius, ex arteriis in Lienem deponatur, etiam ut fermenti in Liene confecti plus aut minus, juxta passionum aut instinctus naturalis exigentias, cruori suffundatur. Nemo *hypochondriacus* quin abunde sentit nervos splenicos quosdam motus perficere. Nam magnæ perturbationes istæ quæ in latere sinistro excitari solent, uti cum modo inflationes, modo partium interiorum constrictiones, ac interdum succussiones variæ, cum dolore vago hac illac excurrente percipiuntur, sunt tantum *spasmi* & *corrugationes* quibus *nervi splenici* passim afficiuntur: Nec tantum in Lienis procinctu Nervi ejus spasmo correpti tumultus cient, at longe ulterius sæpe in ipsum cor, imo in totum corpus inordinationum suarum effectus transferunt: Novi *hypochondriacum*, cui statim à Liene perturbato, præcordia deorsum attracta immaniter comprimi & constringi viderentur, adeo ut ipse valde tristis ac animo dejectus, etiam de summa pectoris angustia & constrictione conquestus, sese usque moribundum putaverit: Cujusmodi affectionis causa proculdubio fuerit, quod cum fibræ plures, à *plexu lienari* exeuntes, fibris aliis ab ultima Paris vagi extremitate dimissis uniuntur, facile accidit ut priores spasmo affectæ conjuges suas, & per consequens ipsum Paris vagi truncum, à quo Nervi in præcordia mittuntur, una contrahant ac deorsum convellant: Certe prædictorum utrinsque generis nervorum, scilicet quorum hi lienem, illi præcordia respiciunt, συμπαξι efficitur, ut cordis tremor, oppressio, aliique graves affectus Lienosis ita passim obveniant: porro in quantum sanguinis fermentatio à Liene dependet, juxta hujus influentiam iste circuitum suum, modo placidè, modo perturbate agit: Dum Lieni nulla perturbatione agitato conquiescere & vacare licet, sanguis etiam in hypochondriacis satis tranquille movetur: Sin autem commoveatur idem & excitetur (uti assolet in passione quavis, corporis motu violento, aut à pharmacia) statim Nervi ejus spasmo affecti iteratis contractionibus ipsum magis concutiunt: adeo ut fæculentiæ fermentativæ, sinu ejus excussæ, in sanguinem uberius refluant, quæ laticem ejus mox turbidum & quasi limo inquinatum reddunt: ipsum tanta denique acrimonia & mordacitate asperant, ut cerebrum & cor veluti aculeis pungat marvæ: unde Splenicis præterquam quod ratio obscuratur, etiam animi affectus, præsertim tristitia, odium ac ita plurimum intenduntur. De *Nervis splenicis* adhuc alia conjectura adducimur, ut credamus istos, præter facultatis motivæ exercitia, tum proprium humorem Lieni instillare, qui istius visceris virtutem fermentativam promovet: tum etiam (quia Nervi, prout ostensum, utraque via, scilicet prorsum & retrorsum spiritus ac interdum humores convehunt) eosdem Lieni implantatos, ab eo humorem acetosum, & quasi vitriolium, sæpe imbibere, à cujus acrimonia, ac insigni vellicatione in spasmos aguntur.

Willis Anat. cerebri cap. 27.

Observatio XVII.

Hypochondrii sinistri dolor & Tumor ab insolenti Lienis magnitudine.

Vir Cælebs, rufus, 30. ætatis annum supergressus, Sinistri lateris dolore & tumore multorum annorum decursu emaciatus, Icterico haud videbatur absimilis, ciborum erat appetens, sed urinæ laborabat difficultate: consilio plebeiorum amicorum potu liberaliori ægritudinem molestam depulsurus, sex cerevisiæ pottas uno spiritu eduxit, unde nigræ materiæ supervenit vomitus, quem æquo excipiebat animo & fidenti, ratus cognita hinc morbi causa, facilem Medicis patere viam ad curandi methodum: sed sensim trinnio elapso mortalitatem exuit: Ante fatalem halitum, ob sphincteris vesicæ resolutionem, urina ante parca copiose & sine difficultate effluxit.

Postridie mortis cadaver aperui, in quo vidi 1. Omentum exile, mesenterium pingue satis: Intestina tenuia flavo colore tincta omnia: Hepar à rubore naturali parum deflectens. 2. Vesica bilaria pallida, tunica crassiori: In aperta serum crudum, nulla bilis tinctura: plena quoque granis nigricantibus, lapillisque pisorum magnitudine, qui viam obstruxerant quominus bilis hac expurgaretur, adeoque in corpus universum repulerunt. 3. Lien insolitæ molis, longitudine duarum spithemarum, supra renem sinistrum, ad os usque Ischii ejusque cavitatem extensus: pondus quatuor libras æquabat civiles: color varius: albicabat qua parte costas attingebat, tunica crassissima candida, corio bovino similis, ut levi opera manu separari à parenchymate potuerit & exsiccari: Exsiccata autem tunica, quam musæo asservo, gluten siccum per omnia refert: at illa parte quæ corpori obversa erat, membrana subtilior nigricabat: In ipsa substantia steatoma erat infarctum, adiposa materia constans, nucis magnitudine parenchyma reliquum satis sanum. *Columbus lib. XV.* Anat. quoque vidit lienes XX. libr. pondere, quos cartilago exterius obvolvebat. 4. Adhærebat lien firmissime diaphragmati, ut difficulter separari potuerit: unde spirandi difficultas, quam ambulaturus fuerat expertus. 5. Vas breve varium, nam quatuor

tuor venæ amplæ ex ramo splenico tumido, prope lienem productæ, in ipso ventriculo longius protensæ, sanguine scatebant: hinc vomitus ille niger plerisque splenecticis & huic homini familiaris. 6. Pancreas sanum: vicina huic erat glandula parenchymati Lienis similis, quam lacteam in sano fuisse credo. 7. In abdominis cavo seri cruenti portio quædam. 8. Renes utrinque nigricantes, intus nihil monstri alebant, dexter epati per peritonæum adnatus, sinister lieni eodem modo subjectus. In pelvi sinistri parum hærebat puris. 9. Reclinatis intestinis & retractis, investigaturi in alveo vesicam urinariam, prima fronte vidimus nullam, at separata peritonæi duplicatura, prodiit post cataracta latens. 10. In thorace & pericardio moderata seri cruenti copia, Cor totum quasi adipe obsitum molliusculo, serum biliosum continente, Pulmones liberi quidem à costis, sed candicantes & exsucci. *Bartholinus cent. 1. histor. lxxx.*

Observatio XVIII.

Hypochondrii sinistri dolor à Liene, in cava parte fisso ob ictum inflictum.

QVam incertus Medicis verus Lienis usus, tam certum ipsius vulnerati periculum, maxime si acies penetret ad majores arterias: Sed quis vidit unquam molle hocce Lienis viscus medium diffindi ab ictu foris illato? videtur certe simile quid literis consignasse Aquapendens, de Empirico quodam percutiente malleo tam vehementer indurati lienis scirrhum, ut ipsus rimas, & æger vapulans ageret animam: *Oper. Chirurg. cap. 52.* Sed loquitur de Liene indurato, cum nostra exempla, in medium adducenda: sint Lienes vere molles: quanto autem fragillus durum molli, tanto utique rarius erit observare Fissuram in Liene leni quam duro. Inter ludicra puerilia ictus fuit scipione, in regione Lienis, iuvenis 14. annorum, cum *insigni dolore* ac tam frequenti animi deliquio, ut postridie ejus diei vitam cum morte commutaverit, licet foris nullum conspiceretur vulnus: quo etiam caruit Textor ille, quem à simili ictu inopinate vidit occisum Oudekerka, pagus mille passuum ab Amstelredamo distans.

Vidimus autem in utroque cadavere Lienem ut mollem, sic in gibba parte, in qua tamen ictum exceperat, illæsum: ut in cava contra evidenter fissum: vel potius ampla rima tantum dilaceratum, ut in illa facile duos occultasses digitos: Mirabantur certe quam plurimi cur rimas egerit, & non potius cesserit ictui molle ac pendulum hoc viscus. Sed quid non læderet penetrans baculi vis? imo quid resisteret pernicissimo impetui? quem tam valide adegit verberans manus, ut ne ipsus quidem aer innoxie sustinuisset tam subitam ipsius vehementiam. *Nic. Tulpius lib. 2. observat. xxix.*

SCHOLIA.

MAjores arterias] Quarum ratione subinde pulsat, adeóque aliquando vehementer ut costas feriens, vapulantium sonitus è longinquo auditus sit: quod memorabili historia confirmat idem *Tulpius* cap. 28. ejusdem libri. Nicolao Fabro, *ait*, viro industrio, sed ab atra bile frequentius afflicto, fecit nonnunquam induratus lien tam vehementem impetum in costas circumpositas, ut ex urgentiore illo allisu non modo doleret ipsus, verum verberum sonitum perspicue audirent etiam longissime ab ipso remoti: Et quidem tam distincte, ut numeraverint non semel singula verbera, & admota manu etiam coram tetigerint quoscunque ferientis Lienis ictus: quorum reciprocum sonitum memini satis distincte audivisse, licet id temporis ab ipso recessissem ultra triginta pedes: Sed prout vel uberius vel parcius redundaret bilis atra, pro eo etiam vel intendebatur vel remittebat horum ictuum vehementia: adeo ut evacuato convenienter corpore nonnunquam integre cessarent hæc verbera, sed eo rursus impuro, increvere identidem usque eo ut cogeretur aliquoties implorare opem Medicam, antequam liberaretur à vitio alias ineluctabili: In cujus naturam libenter inquisivissem nisi cadaver denegasset defuncti vidua: Excitati itaque fuere hi ictus, cum à motu atræ bilis, tum à spiritu sanguine arterioso incluso: quæ duo acquisivere tantum virium ob prohibitam transpirationem, & adstrictam arteriarum splenicarum obstructionem, ut potuerit non modo elevare, sed movere satis commode grave ac induratum lienis corpus. Sed unde reciprocus ictuum ordo? annon à motu cordis? cujus systole ac diastole ut universo corpori, sic communicantur potissimum illis arteriis quæ circa lienem adeo sunt frequentes, ut *Spigelius* illic quadruplo plures esse quam venas dixerit. Sed quid produxit sonum? nonne dura lienis compages? durum namque renititur, dum mollia, ut duæ spongiæ nullum edunt sonitum: si quidem

quidem itaque sonotus fuerit lien, induruit necessario extima ipsius superficies, ejusque densitate cogit spiritum in arctum, & per reciprocum ipsius motum fuit proculdubio elevatus ac costis allisus cartilaginosus lienis ambitus: Extimum autem Lienis licet nequaquam hic licuerit videre, induratum vidimus tamen id haud diu post in eunuchoquodam, tam densa ac dura cartilagine incrustatum, ut inde adimeretur instar crassioris alicujus corticis: Talem cartilaginei Lienis conditionem vidit *Columbus* lib. XV. Anat.

Percutiente malleo] Hanc scirrhosi Lienis diverberationem superstitiosam pronuntiavit *Cardanus* l.8. de var. rerum c. 44. Ridendam & detestandam *Massaria* l. 3, pract. c.17. Periculosam monuit *Riolanus* lib. 2. Enchir. Anat. c.26. ob suppurationis metum: Celebravit licet *H. Saxonia* praelect. pract. p.2.c.28. Eam tamen Eques quidam Melitensis passus est, hoc modo institutam, Extenso aegro in mensa, chartaque munda lieni apposita, securis aptatur subtilissima acie praedita, quae totis viribus bis terve percutitur: ab ictu dolor maximus percipitur, & charta illaesa permanente, scirrhus in duas partes diffissus tactu sentitur, cujus hoc pacto incrementum putatur impediri.

Observatio XIX.

Hypochondrii sinistri dolor à Liene semiputrido & Hepate, ventriculo annexis.

APerui corpus I. Agers Chirurgi, qui diu conquestus fuit de imbecillitate totius corporis, praesertim vero de dolore hypochondris sinistris, cum dejecta appetentia & siti continua: Usus autem saepe erat mercurio fixo, sive vitae, qui cum antimonio praeparatur.

Aperto abdomine, inveni Hepatis colorem omnino mutatum, erat autem color ejus luteus vel lutulentus, substantia molli, laxa & putrida, in venis autem ejus sanguis erat nigricans, tenuis tamen, vesicula fellis turgida & plena ac satis magna. Lien etiam pallidus erat, & fere ejusdem cum Hepate coloris: substantia similis i.e. semiputrida cum aliquot incisuris: Utrumque hoc viscus proxime arcte ventriculo alligatum fuit, ita ut vix separari potuerit; ita ut etiam dum lienem separare conarer, prius rumperetur quam à ventriculo separaretur, cum vero ad separationem Hepatis devenissem, & parum & leniter processissem, mox & citra violentiam ventriculus ruptus erat & epati arcte connexus, ubi summa cum admiratione interiorem ventriculi tunicam omnino corrosam, ac si septicum sumpsisset, reperi, & ita quidem ut quasi in lacera veste frusta plurima dependerent, nigricantia, atque ita putridus erat ventriculus ut levissimo negotio disrumperetur, cum tamen alias tunicae ejus sint robustissimae, atque etiam summa violentia vix rumpantur, praeterea omnia turgebant flatibus. In pericardio humor erat sat copiosus, at non sanguinolentus, verum clarus & instar aquae pellucidus: In cordis basi, ab anteriori parte adhaerebat corpusculum mucosum: Hanc ventriculi corrosionem ex usu dicti mercurii provenisse puto, quare cavendum ab ejusmodi medicamentis, crebriore praesertim usu. *I. R. Salzmannus Observat. Anat. pag. 59.*

Observatio XX.

Hypochondrii sinistri dolor à lapide in Liene incluso.

LApidem in liene Nobilis foeminae reperi, castaneae magnitudine, subalbidum, alabastri mollitie, pondere unciarum duarum & semis & drachmae unius, laminis ovorum putaminibus invicem crustatim involutis, similibus concretum, erat haec foemina iuvenis, formosa, quae subinde plenilunii tempore gravissime ex sinistro latere ad triduum usque affligebatur, quo exacto dolor eo usque remittebat, donec novum plenilunii punctum instraret. *Turnehiserus in Examine urinarum.*

Observ.

Observatio XXI.

Hypochondrii sinistri dolor à Liene intus putrido, exterius integro & inculpato.

VIr quidam consultissimus quinquagenarius, aliquot septimanis conquestus est de appetitu cibi & potus plane prostrato, & doloribus sinistri hypochondrii: cui cum clyster emolliens esset injectus, excrevit primo cum excrementis, postea etiam sine iis, magnam sanguinis atri copiam, & multa frusta carniformia solida, castaneæ vel iuglandis magnitudine, nulla aqua solubilia: & tam multa, ut tres vel quatuor lienes ex iis potuerint componi: Duravit ea excretio tota ea die, secunda & tertia plane ea substitit: quarta iterum clyster emolliens & leniter abstergens applicatus, à quo iterum ter fæculentum sanguinem & adustos humores dejecit, sequentibus diebus excrementa plane naturalia fuerunt: Mortuus est XV. morbi die.

Corpore aperto, repertus est lien prima facie integer & salvus, dissecta autem ipsius membrana, quæ integra erat, tota lienis substantia effluxit instar amurcæ & fæcis sanguineæ, paululum fœtens, & adeo totaliter corrupta, ut ne fibræ quidem visceris apparerent: Præter hæc sub liene conspiciebatur corpus quoddam glandulosum, instar farciminis tenuioris, oblongum, lieni, ventriculo & duodeno annatum, quasi videas pancreas dilatatum & extensum, pluribus vasis & ductibus donatum, durum, solidum & molle, Ipsum vero Pancreas nihilominus aderat, dorso firmiter annexum & vasis magnis substratum, ut solet. *Sennertus.*

SCHOLIA.

L*ien prima facie integer*] Notatu dignum quod habet Clar. *Von Flammerdinge* Disputatione de Tumoribus Lienis, habita sub præsidio Clariss. *Drelincurtii*, Existimari Lienes simpliciter obstructos & tumidos, qui sæpe putridi sunt & coenosi, quanquam eorum rara apud authores sit mentio: *Ballonius* tamen duo exempla suppeditat: *Plantius* in vita *Fernelii*, hæc verba de causa mortis illius Viri eximii habet, *Causam interitus ex anatome pervestigantes, è lienis inflammatione perniciem manasse judicavimus, quum & valde tumidum & prorsus lividum ac virescens id viscus esset, & scalpello dissectum magnam saniei, instar picis nigerrimæ copiam profuderit.* Retulit Vir Clar. D. *Drelincurtius*, Parisiis a Medicis, ut & se ipso sæpius, in diligenti cadaverum dissectione, visos fuisse lienes omnino putridos & coenosos, materiam fæci vini rubri prorsus similem continentes.

Observatio XXII.

Hypochondrii sinistri dolor à Liene putri, magno 1. Magno, nigra saburra distento. 2. Putrido. 3.

§. 1. IOh. N. dolor fuit fixus ad hypochondrium sinistrum: Putris & semilacer inventus Lien, & in magnam molem excreverat. *Vide tit. de Febribus.*

§. 2. Viro potationibus nimiis indulgenti, dolores hypochondriorum, maxime sinistri supervenerunt. Lien quadruplo auctior, durior, nigra amurca distentus. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 3. Illustr. N. variis affectibus implicitus Dolorem quoque Lienis percipiebat, Totus ille post obitum putridus repertus est. *Vide tit. de Ischuria.*

Observatio. XXIII.

Intestini tenuis dolores falso Lieni adscribi ostendit Anatome.

QVoties intestini tenui pars superior ac ventriculo proxima dextræ lumborum regioni superstrata, mesenterioque substrata, dolorem patitur, toties à loco affecto Lumbaris nominatur, intestini tenuis pars huic proxima, & in hypochondrio sinistro à lumbis mesenterioque liberius exsurgens & assurgens, lancinationibus frequenter & distensionibus, cum notabili ac permanente quandoque duritie affligitur: quamvis tunc Lieni ferè, licet perperam, illud malum & dolor vulgo adscribatur, & à Medicis nonuullis, præjudicio inveterato, contra manifestam ex cadaverum sectione multiplici petitam experientiam: Dolorem istum appellarem ego à loco affecto *hypochondriacum: Fr. Sylvius Pract. lib. 1. cap. 14.*

SCHOLIA.

Licet perperam] Iacet quidē Hepar sub hypochondrio dextro, Lien in sinistro, sed notanda nimia quędā Medicorū licentia, dum qualemcunq; morbū, in alterutro latere perceptū, continuo Transcribunt ad alterutrum horum viscerum, Cum tamen Medicos istiusmodi Hepaticos ac Spleneticos nosse conveniret, magni sæpe aut diuturni morbi nidum defixum latere in partibus abdominis minimis, quales sunt obstructio unius aut alterius rami vasorum mesenterii à calculis, à subsidente fæculentia chyli in suo ad cor transitu, aut alia re: scorbutica item interaneorum dispositio, scirrhi aut alii tumores glandularum, gangrænæ partium occultæ, &c. *I. Daniel major histor. Anatomes*, &c. pag. 9.

Vulgo adscribatur Lieni, &c.] inquantum *plexus nerveus* Lienem respiciens (*Vide Scholia ad observat. 16.*) cum ventriculo, mesenterio, hepate ac rene propinquius, cumque præcordiis, aliisque partibus longe dissitis, remotius communicat, Hinc causa patet, quare non modo singula isthæc viscera & partes propter Lienis delicta plectuntur, verum & vice versa, cur Lien indispositus à morbo quovis, aut molestia, in qualibet, istarum partium excitata, perturbari solet: Adeo non prorsus de nihilo est, quod symptomata ubivis infestantia, cum illorum causa ignoratur, *passim Lieni adscribuntur*: siquidem ipse non tantum proprias inordinationes aliis partibus affigat, verum insuper peculiares illarum noxas luit: Quod tamen perperam vaporibus hinc inde transmissis adscribitur, cum ejusmodi cujusque affectus ratio formalis in communicationione per nervos facta plerumque consistit. *Willis Anatom. cerebri cap. 27.*

OBSERVATIO XXIV.

Hypochondrii utriusque dolor, maxime sinistri, à putri Liene & putri sanguine in sinistro hypoch.

IO. Formaget dolores ad utrumque hypochondrium, ac præsertim ad sinistrum: solo manus appulsu dolebat: manifestus erat pulsus in Liene: nos aneurisma esse suspicabamur: Eodem die quo secta est vena exolutus est, diffuso affatim sanguine.

Putruerat Lieni, & grumosi sanguinis sinistro in hypochondrio magna copia reperta est. *Ballonius Paradigm.* 14.

SCHOLIA.

Diffuso affatim sanguine] Qui si per venam à Liene in ventriculum tendentem, aut per alvum fluxisset, nisi servari (quia putruerat Lien) saltem vita diutius protrahi potuisset. De hoc verum quod *ait Hippocr. in coacis Quibus præcordiorum dolores, oris ventriculi, hepatis, partium circa umbilicum, hi sanguine per alvum egesto servantur, non egesto moriuntur.*

Præsertim ad sinistrum] Punctorius quidam dolor, sanis alioquin, subito in latere plerumque sinistro oboritur, quem Germani Lienis punctionem, cum à Liene illum prodire vulgus credat, vocant: Accidit præsertim post cibum sumptum, si tunc corpus validius equitatione vel motu violentiore agitetur, apparente interdum tumore qualis in spasmo flatulento apparere solet, admodum pungens & lancinans, præsertim respiratione ducta, mitescens si venter stringatur, sponteque tandem remittens: qui peritonæi affecti causa evenit, cum illud ventri undique ante retroque expansum sit: Causa flatus sæpenumero existit, qui in intervalla peritonæi (quando illud distentum tractumque supra modum, à partibus quarum tunicis pertinaciter hæret, veluti avellitur) cum musculis ipsis connexis, & spatia musculorum irrumpens ab invicem divellendo, eos parit; eodem fere modo uti in pectore in pleuritide falsa, dolor punctorius succingentis tunicæ causa: confert autem plurimum valida musculorū abdominis attractio, per motus mox a cibo factos, & præsertim qui per equitationem fiunt, dum in ephippio sedentes, pedibus in stapede innixi, conatu quodam cum spiritus retentione musculos abdominis stringunt: eadem ratione sicuti spasmum flatulentum in aliis corporis partibus accidere ostendimus: Ob quam & causam musculi in loco dolente elevari tumorem aliquem quandoque, qui tunc illic apparet, procreant, & si stringantur cingulo latera, ut in spasmo, si contrario nixu musculi retrahantur, dolor cessat vel mitigatur, Adeo ut hic dolor spasmi flatulenti species aliqua existat, nec alio quam ad effectum musculorum abdominis, & peritonæi ab invicem divulsorum, referri possit: Frequentius autem in latere sinistro quam dextro accidit, ventriculi causa in ea sede latentis, & quod in eo hypochondrio plures flatus colligantur. *Platerus Pract. lib. 2. cap. 12.*

OBSERVATIO XXV.

Hypochondriorum dolor ab inflammatione ventriculi ad suppurationem deducta.

D. N. Vxor (*de qua Tit. de ventris Tumore*) conquerebatur de hypochondriorum dolore, maxime de sinistro. Ea mortua apertus venter, ex quo ingens copia flatus erupit: inter intestina & peritonæum multus humor aderat; circa latus sinistrum apparuit pinguedo innatans, quæ suspicionem præbuit esse vel ex enematis vel ex iusculis: Rem inquisivimus, invenimus foramen circa mediam ventriculi partem ad fundum, hinc conclusum fuisse inflammationem ventriculi quæ suppurata esset, &c. *Ex Observat D. Ioh. Bauhini.*

OBSERV.

Observatio XXVI.

Hypochondrii dolor à ferramentis in ventriculo contentis &c.

IN pago Fungenstal Sichstetensis Episcopatus ditionis agricola, quum crudelibus dolorum tormentis in altero hypochondriorum latere conficeretur, subito clavum ferreum sub illæsa cute manu apprehendit; quem Chirurgus novacula exscidebat nec tamen dolores cessarunt, sed in dies magis recrudescebant, Quare cum nec aliud doloris fore remedium miser quam mortem suspicaretur, arrepto cultello sibi guttur abscidit.

Qui demortui ventriculum inciderunt, in eo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim instar serræ dentatos, ac duo ferramenta aspera reperta fuerunt, quorum singula spithamæ longitudinem excedebant: aderat & capillorum instar globi involucrum: Certè non alia arte quam Dæmonis hæc ingesta &c. *Langius lib.* 1. *Eipst.* 38.

SCHOLIA.

A Cacodæmone obsessos mira vomitu ejecisse constat, quæ non è corpore educi quidam credunt, sed à cacodæmone illudente oculis, tanquam ex uno manarent, ori admoveri: Hos refellit citatum exemplum ab *H. ab Heers* observat. 8. p.m. 90.

Observatio XXVII.

Ilii sinistri dolor gravativus à Colo duris fæcibus obstructo. 1. A coli inflammatione. 2. A colo putrefacto. 3.

§. 1. MUlier in colicam passionem incidit: Conquerebatur de alvi difficultate, dolore Ilii sinistri tensivo gravique: Sentire enim dicebat se ibi pondus aliquod grave tanquam plumbi massam: Inveni Colon, juxta ventriculum, flatibus expansum: Reliquis in locis, ad crassum intestinum usque angustum, fæcibus crassis durisque in globulos concretis infarctum. *Vide lib.* 1. *tit. de Paralysi.*

§. 2. Juveni dolor fixus in hypochondrio sinistro, in regione coli, cum ardore, si &c. Inventus est abscessus in mesenterio & colo, ea potissimum parte quæ fundo ventriculi substernitur. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 3. Matrona à conceptionis periodo, mense quinto, male cœpit habere & octavo mense periit: conquerebatur de magno sub Hepatis regione ardore: Inventum est Colon intestinum hac in parte denigratum & putrefactum: Idem hoc malum in duobus vel tribus aliis eodem modo afflictis deprehensum fuit. *Coiter in Observat. Anatom. & Chirurgicis.*

Observatio XXVIII.

Hypochondrii dextri dolor à contusione & inflammatione intestinorum, omenti, mesenterii circa originem, & musculorum psoadum &c.

DUo famuli joco digladiantes, & segmentis asserum longioribus armorum loco usi, unus aromatarius alteri pistori in hypochondrii dextri lateris infimam sedem, coxendici proximam, segmen adeo violenter impegit, ut statim dolorem illic sentiret, qui adauctus in dies, in crus dextrum, quod ob id ægre movebat, quoque descendebat, sicque afflictus, febricitans, aliisque accedentibus symptomatibus extinctus est. Nullum signum lethale extrinsecus apparebat, nec in latere affecto, nec capite, ubi quoque, sed levius percussus erat.

Abdomine sectione aperto, thoracisque sede huic proxima, ut rectius omnia in conspectum venirent, primò intuitu intestina in latere læso, maculis quibusdam lividis & subflavis notata vidimus, omentumque intestinis instratum, simili colore vitiatum; uti & vesiculam fellis pene inanitam, coloreque felleo flavo portionem intestini, quæ illi proxime incumbit, admodum lata macula tinctam, uti & septi transversi sedem dextram, valde quoque flavam & lividam: Ex quibus tamen nihil certi, an hoc ex ictu in eo latere facto prodierit, aut morti occasionem præbuerit, conjicere potuimus, donec convolutis intestinis, & depressis è dextro abdominis sinu in sinistrum, hepateque sursum elevato, mesenterii vasa, circa illius originem, ubi dorso adhæret, & in ambitu illius, & adhærente illi intestino penitus cruenta & veluti contusa, psoasque musculos, illi lateri succumbentes, simili modo affectos deprehendimus. *F. Platerus observ. lib.* 2. *p.* 473.

SCHOLIA.

EX quibus inflammationem in corporibus mortuis nec rubore nec tumore, ut in vivis, sed ex dictis indiciis se manifestantem, in hac abdominis sede, & contusionem aliquam enarratorum vasorum, & partium, ex ictu illo factam fuisse (modo non & erysipelas, illic ubi bilis effusa tingebat partes, fuerit) occasionémque huic dolori, in latere dextro, & in crure quoque, propter musculos psoas dictos, ad femur descendentes, illudque moventes, sese offerentibus, mortique tandem, cum nullis remediis coercita fuerit, fortéque in abditis illis locis non potuisset occasionem præbuisse conjecimus. *Idem.*

OBSERVATIO XXIX.

Hypochondrii dextri dolor ab abscessu intra musculos abdominis & peritonæum contento.

QUidam 33. annos natus à rotis rhedæ bene onustæ circumrotatis super hypochondrio dextro fuit vehementer conquassatus, sine tamen costarum notharum fractura: diarrhœa & vigiliis ob cruciatus atque dolores comitantibus: Methodica curatione ab initio neglecta, febri symptomatica superveniente, tandem viribus collapsis, vitam cum morte commutavit: Ratione situs suspicio aderat partem affectam fuisse jecur: at vero post obitum longe aliter observatum fuit, nam ante corporis dissectionem tetigi hypochondrium, quod non erat durum sed admodum molle: ergo Hepar non fuisse primario læsum, inflammatum aut induratum conjectura assequi licuit.

Primo itaque incisis in forma crucis abdominis musculis, statim ex dextro latere materia purulenta copiose effluxit ad libram semis, sine ullo abscessu in jecore apparente: apostema enim intra abdominis musculos & peritonæum continebatur. 2. pars Omenti erat abscessui adnata, ita ut novacula illud separare necessum fuerit: 3. *Hepar vero situm obtinebat* sub meditullio diaphragmatis, ad sinistrum hypochondrium inclinans, & sterni costis nothis undiquaque beneficio membranarum annexum, quod digitis fuit separatum. 4. Magnitudo abscessus tanta erat ut pugnus grandior in eo abscondi potuerit, situ jecoris aliorsum translato. 5. Ventriculus satis magnus situm obtinebat ad sinistrum latus magis urgentem, ob abscessus grandioris præsentiam. *B. Langwedelius apud. Barthol. cent. ij, observat. xlv.*

SCHOLIA.

H*Epar situm obtinebat &c.*] Ligamenta, quorum opera Hepar locum sitúmque debitum servat, sunt tria præcipuê, primum id diaphragmati alligat, dicitúrque suspensorium, quod ejus potissimum ope grave Hepatis pondus sustineatur ne deorsum ruat: Id non solùm extimæ ejus membranæ affigitur, sed etiam parenchyma ejus penetrat: Secundum firmamentum hepatis est vena umbilicalis, in ligamentum mutata, & priori directè opponitur: 3. est quo cartilagini ensiformi adhæret, tenue, flaccidum, robustum tamen & latum: Sunt alia ejus firmamenta potius connexiones sive continuationes cum aliis partibus & vasis, quam ligamenta dicenda: Tam variis connexionibus stabilitum hepar, haud facile sua sede deturbatur, estque totalis ejus dislocatio morbus fortasse inauditus: Nec sane video quomodo eadem (cum tot tantique momenti vasa necessario lacerandа veniant) citra certam necem contingere possit: Prædicta tamen vincula haud adeo arcta sunt quin aliqualem motus libertatem hepati concedant, 1°. enim in diversa corporis positura, Hepar quoque varium manifestè situm acquirit: 2. Est exiguus motus quo in exspiratione & inspiratione sursum deorsumque ad diaphragmatis motum fertur. 3. Ventriculus flatu distentus Hepar sæpe sursum in diaphragma impellit, adeo ut respirationis libertatem impediat: 4. Idem cibo potuque repletus situm hepatis aliquatenus variat, idémque sursum & in latus dextrum impingit, ut & Coli tenuium-ve intestinorum inflatio anteriorem Jecoris crepidinem attollit, simulque posticas ejusdem partes in spinam illidit. *Glisson Anat. Hepatis cap.* 2. Adde his abscessus & tumores vicinos alio impellentes, ut in præsenti casu: *Barbette* in Anat. Practica ait ligamenta Hepatis suspensoria in tantum sæpe relaxari, ut id ad umbilici regionem descendat.

OBSERVATIO XXX.

Hypochondri dextri dolor ab enormi Renum magnitudine, Hepatis & Lienis. 1. Ab Hepate inflammato. Pancreate obstructo. 2. Ab Hepate infarcto, Pancreate magno. 3. Ab Hepate ventriculo affixo, Pancreate, Mesenterio induratis. 4. A Mesenterii abscessibus. 5. Præcordiorum æstus à tumore phlegmonoso circa umbilicum. 6. Præcordiorum collabentium sensus ob renes Iecori affixos. 7. Præcordiorum dolor à renum vitiis. 8. Sinistri dolor ob Renem in sedem lienis depulsum. 9. Dextri dolor à peritonæo & musculis vicinis à seri acrimonia commorsis. 10. A Pericardii & Cordis sinistra regione offeis redditis. 11. Dextri dolor à pure intra thoracis cavitatem concluso. 12.

§. 1. IN Nosodochio curavi aperiendum corpus puellæ, quæ per multos dies conquesta erat in Hypochondrio dextro: Rejecerat tæniæ vermis longas partes sæpius purgata,

gata, additis vermes expellentibus, unde partes rejectæ fuerant.

In Thorace pulmonis sinistra pars extenuata, thoraci adhærens: In Abdomine copiosum serum, Renes amplissimi, magnitudine admodum excedentes: Hepar amplum: Lien nimis magnus & mali coloris: In intestinis copia vermis Tæniæ. *Ex observat. Ioh. Bauhini.*

§. 2. Juvenis habuit Jecur inflammatum, Pancreas tumidum & extuberans, pure ac pituita infarctum, cujus contumax obstructio summas præcordiorum angustias in singulis febris accessionibus excitavit. *Vide tit. de Febribus.*

§. 3. Vir Nob. dolore hypochondrii dextri diu afflictus fuit, cum ventriculi & diaphragmatis compressione: Hepar magnum, multis abscessibus refertum repertum est, Pancreas admodum ingens &c. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnœa.*

§. 4. Nob. dolor erat in hypochondriis, lumbis &c. Hepatis lobus orificio ventriculi posteriori erat affixus, à præcedente inflammatione: Cum pyloro induruerant pancreas & mesenterium &c. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 5. In Indiis ægri sæpe tabescunt, gravitatem tantum sentientes circa umbilicum & hypochondria: In iis mesenterii substantia sæpe insignem abscessum patitur. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 6. Jac. N. quum acutissimo ense venter esset perforatus, paulo post extrema friguere, Præcordia vero immense incaluere: Intestina omnia erant confossa, Et ingens circa umbilicum tumor phlegmonosus. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 7. Quidam in magno æstu sitiens, mox ab hausto vino frigidiore sensit præcordia quasi sibi collabi, In mortuo renes ambos jecori affixos vidi, & manu abstraxi mea. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 8. Dissecui septuagenarium qui xx. amplius ante obitum annis de intolerabili laterum dolore, infra costas nothas conquestus fuerat, ac mucosam substantiam una cum urina reddiderat. Huic sinistri renis substantia carnea intus plane absumpta erat, in eóque hærebat calculus, duas habens radices: Dexter à calculo immunis, substantiam habens fluidam coloremque subfuscum. *Vide tit. de Vrinis non naturalibus.*

§. 9. Mercatori Bourlon dolores implacabiles ad regionem Lienis, & fere infra umbilicum pene: Tumor quidam percipiebatur, tandem interiit. Non credebant dolorem esse nephriticum & tamen erat, At situs doloris & partis decipiebat.

Aperto cadavere, inventus est Ren insignis loco dimotus, & ad regionem lienis, aut nativa, aut alia aliqua vi (si credere fas sit) detrusus. Sic imposuit valde Medicis.

Idem contigit Cardinali à Guisia, curabant eum splenicum pro nephritico: Ren quadruplo major erat quam à natura esse deberet. *Ballonius Epidem. & Ephemer. lib. 2. pag. 220.*

SCHOLIA.

R*En loco dimotus*] Quamvis Renes adipis glutine videantur tenaciter annexi lumbis, interdum tamen luxantur & antrorsum procumbunt: interdum in hypogastrium delabuntur, non sine vitæ detrimento: Hoc ita verum est ut nullomodo sit dubitandum: Id potissimum accidit, non tantum liquata pinguedine, qua sunt obvoluti, sed etiam ex pondere, ubi tam grandes sunt, ex tumore vel calculo in cavitate concluso, ut suis retinaculis in sua sede contineri nequeant, tumque ibi aliquandiu subsistunt: sed tandem putrescunt & abscessum patiuntur. *Riolanus Encheir. Anat. lib. 2. cap. 28.*

Curabant eum Splenicum pro nephritico] Viscerum carnosorum sub hypochondriis latentium, Hepatis scil. dextrum latus occupantis & ad anteriora usque protensi, Lienis in sinistro ventriculo substrati, Renum utrinque sub illis duobus visceribus una cum ureteribus, qui ab illis in lateribus oblique deorsum versus anteriora vergunt positorum, morbi aliqui dolores procreant, qui in ejusmodi locis, ubi hæc viscera sedem obtinent, latere dextro vel sinistro, ut in doloribus illis dictum, sese patefaciunt: Renisque dextri affectus ab Hepatis affectu hoc pacto in situ distinguitur, quod Hepate affecto dolor in latere magis dextro versus anteriora, ubi major est Hepatis portio, vel etiam juxta regionem foveæ cordis, ubi ventriculo incumbit, sentitur: Renis vero dextri dolor circa posteriora paulo humilius in dorso, eodem in loco fixus remanet: Sinistri vero Renis, qui elatior est dextro, affectus, à Lienis affectu, ex doloris situ non tam facile secernitur, cum Lien posteriorem magis sedem, Reni sinistro proximam, secus quam communis est opinio; qui in latere sinistro versus anteriora magis Lienis situm quærunt, occupet, Ita ut aliis indiciis quam ex doloris situ harum partium affectus sint distinguendi. *F. Platerus Prax. lib. 2. cap. 12.*

§. 10. Fœmina hydrope pectoris atque ascite periit: Dolor adfuit circa jecoris regionem fixior: Ibi nil præter levem exesionem citra phlegmonem adfuit: Sed peritonæum & abdominis musculi, interiora versus, fuere ex parte inflammati, exesi, venulis sat conspicuis, ab acrimonia seri in abdomine bullientis, unde color ille circa Hepatis peripheriam. *Vide tit. de ventris Tumore.*

§. 11. Illustr. Schombergius à longo tempore dyspnœa laborabat, ad quam per intervalla accedebat acutissimus circa præcordia dolor, quo cum corripiebatur, sudore per totum diffluebat: Illi membrana, & carnea omnis pars quæ sinistram cordis regionem tegit, tota ossea reperta est. *Vide lib. 2. tit. de Suffocatione.*

§. 12. Quendam ex Hepatis tumore laborare existimabam, cúmque dolor quotidie augeretur, & duraret longius, Hepar ipsum in pus conversum esse arbitrabar.

Post cadaveris autem apertionem, inveni hepar pene illæsum, Totam vero thoracis cavitatem pure plenissimam, ita ut de pulmonibus vix exigua portiuncula conspiceretur. Ex quo symptomatum utriusque affectionis tantam cognationem fuisse satis mirari non potui, *Observatio Abrah. Werneri Medici Witebergensis.*

SCHOLIA.

T*Antam cognationem*] Causam doloris alibi delitescere quam ubi dolor animadvertitur sæpe contingit: Sic calculo vesica laborante pruritus glandis molestus est: Hepati inflammato accedit juguli dolor: Utero affecto interior coxarum pars dolet: In *Capivaccio* causa doloris ventris in thorace reperta est, (Vide sect. observat.) In allato exemplo doloris causam reperire arduum est, cum nullum pus à thorace in jecur defluxerit, ut in *Tassino* de quo supra. Verisimiliter consensus causa est in communione membranarum, pleuræ scil. & peritonæi, quarum quædam est continuatio, ut in cute universum corpus amiciente.

Observatio ultima.

Ilii dextro dolor ab osse femoris eroso & carioso.

VRgebatur Rogeria, Corbinelli filia, in ilibus dextris dolore fere perpetuo: quare multis diverso tempore vocatis Medicis, cum unusquisque pro ingenio suo puellam curasset, & præsidia omnino nihil profecissent, è medio tandem sublata est.

Quare consilium fuit incidere corpus mortuæ, & inventum est os femoris erosum, maximámque ossis partem in pulverem redactam. *Benivenius cap. 79. de Abditis.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII.
SECTIO XVIII.
DE ICTERO.

Observatio I.

Icteri causa consistit plerumque citra vesicam felleam, aut circa ipsam versus Hepar.

ICterica affectio, ex communi plurimorum consensu, exoriri statuitur in quantum flava bilis, è venæ portæ finibus, in pori biliarii ductus non omnino, aut non satis excepta, in massam sanguineam restagnat, eámque virore suo (unde etiam cutis inficitur) inquinat; Obstructio ista multis modis & variis in locis contingere solet: Quandoque enim fit juxta extremos utriusque generis vasorum, scil. venæ portæ & pori bilarii fines: quorum intercapedines, ob hepatis parenchyma intumefactum, aut alias vitiatum, nonnunquam comprimi & obturari accidit; quapropter humor felleus è portæ vasis secretoriis, in vasa altera excretoria minime traductus, in sanguinem regurgitat: 2°. Humoris fellei transitus interdum in mediis pori bilarii ductibus intercipitur, in quantum scil. horum cavitates materia, aut viscosa, aut sabulosa, & nonnunquam lapidea implentur; uti passim cernitur in jecinoribus jumentorum hyberno tempore dum fœno ac stramine vescuntur. 3. Ex observatione etiam

Anatomica

anatomica constat, Obstructionem Icteri causam nonnunquam in ipsa vesica fellea, aut in meatu cystico fieri, si quando enim illa lapidibus impleta bilem non recipit; aut hic obturatus aut coalescens, bilis versus intestina descensum inhibet, humor iste, quamvis à sanguine bene secretus, in massam ejus refluere cogitur, adeóque morbum regium parit.

SCHOLIA.

Contra receptissimam hanc opinionem, qua statuitur Icteri causam plerumque citra vesicam felleam, aut circa ipsam versus Hepar consistere, Clar. *Sylvius (vide caput sequens)* omnino ultra hanc, vid. in meatu cystico aut ductu communi eam collocat: Propositum nostrum non est determinare (postquam tot egregia recentiorum ingenia res fatigavit) utrum bilis revera conficiatur in cysti fellea, vel an non à sanguine intra Hepar, (magnum secretionis organum) duntaxat separetur: fateor posteriorem hanc sententiam mihi potius arridere: Et quidem hæc serio perpendenti, opinari ducor Icteri causam in eo potissimum consistere, quod bilis in Hepate secreta, ob vias obstructas non omnino, aut non satis ad vesicam felleam transferatur, quin necesse habeat in massam sanguineam regurgitare, interea tamen haud inficias imus affectum hunc (etsi rarius) à meatu cystico, aut ductu communi obstructis interdum exoriri posse: Cæterum in morbificæ causæ partem, & forsan aliquando totum, etiam sanguinis virium accedere putamus, quando nimirum ob particulas ejus sulphureas, & salino fixas supra modum exaltatas, bilis in cruoris massa uberius ac ocyus progignitur, quam per ordinarias vias secerni, aut foris amandari queat: quare hæc à sanguine cum sero ubique decedens, partibus solidis affigitur, iisque tincturam suam imprimit: Et proculdubio ob hanc rationem est quod venena quædam, & imprimis viperarum morsus, atque potus generosior diutius usurpatus, in corpore prius sano morbum Arquatum inducit, pro cujus therapeia interdum phlebotomia, & medicamina sanguinem ad rectam crasin reducentia, plusquam deobstruentia prodesse solent: Porro ob hanc causam esse videtur, quod febris tertiana intermittens, ita frequenter in Icterum terminatur: quippe haud suspicari licet, postquam in singulis paroxysmis tanta sanguinis & humorum agitatio, per frigus & æstum, corúmque tanta per sudorem aut vomitum agitatio contigerit, ductus Hepaticos quoquo modo obstrui posse: ac vero, sicuti paroxysmi febriles accientur in quantum sanguinis pars sulphurea nimis evecta, succum nutritium primo in materiam morbificam pervertit, & dein accensa eandem absumit & exterminat; ita postea cum sal fixus demum in sanguine una cum sulphure exaltatur, ideóque bilis pura puta copiose progignitur, propter salis fixi vim restinctivam sanguinis accensio febrilis cessat, ejusque loco dyscrasia Icterica succedit: Quemadmodum autem sanguis ad dyscrasiam sulphureo salinam nimis evectus, Icterum quibusvis, utut minime prædispositis accersit, ita in aliis quantumvis prædispositis, viasque bilarias obstructas habentibus, cruoris sulphur nimis depressum morbi istius immunitatem parit: Enimvero cognovi plures cachecticos & phlegmaticos, tametsi hepatis quoad plurimos ejus ductus obstructione & induratione laborarint, Ictero caruisse. *Willis Pharm. rat. pag. 20. sect. 2. cap. 1.*

OBSERVATIO II.

In Ictericis non semper obstruitur Ductus aut Intestinalis aut Cysticus: In iisdem solito acidior evadit sanguis.

Observavi in dissectione Ictericorum non semper obstructum esse Ductum aut Intestinalem aut Cysticum. *Fr. Sylvius Pract. lib. 1. cap. xlvj. §. 7.*

In cujusdam Icterici mortui sectione memini me aliquando observare sanguinem solito acidiorem. *Idem. Ibidem. §. 61.*

SCHOLIA.

Ab obstructione Ductus intestinalis docent vulgo Bilem in descensu suo naturali plane impeditam ascendere vi ad Hepar, sicque ferri ad sanguinem, mox cum ipso transferri ad corporis habitum & superficiem, ibidémque parere Icterum: Quamvis autem existimem posse aliquando ab obstructione dicta excitari Icterum, non puto tamen sufficere istam obstructionem ad illum producendum, nisi novam mutationem subeat in suo præsertim Folliculo tunc subsistens Bilis: Id ut sentiam plurima me movent experimenta tum Anatomica tum Practica: Observavi autem 1°. in Dissectione Ictericorum non semper obstructum esse Ductum aut intestinalem aut cysticum. 2. Non semper in Ictero pallere alvi excrementa, licet solito essent minus tincta. 3. Non tantum à veneno peculiari, verum ab animi mœrore gravi & inexpectato, sæpe citius productum Icterum quam ut quis aut aliis persuadere possit productam tam subito, à quacunque demum causa, tunc præsente atque agente in ductibus bilariis, obstructionem: 4. Curari, & quidem sat cito, à medicamentis quorum ope solutam, vel tam cito solutam obstructionem vix aliquis credat, nisi præjudicio præoccupatus: In hunc censum refero cum cannabis semine decoctum lac bubulum, cujus unius beneficio plures curavi: Saponem cum olivarum vel raparum oleo, vel balænarum pinguedine paratum, lacte solutum & assumptum: Observavi 5. infantes multos nasci cum Ictero, aut mox post partum ipsis erumpere Icterum: Ex his observationibus cùm pateat Icterum posse produci absque ductus bilarii obstructione, quæritur merito quænam vera sit, aut esse possit ejus causa? Hæc ut fælicius & facilius eruatur, præmittam symptomata Icterum instantem aut præsentem indicantia: Solet igitur Icterum frequentius præcedere, ac initio etiam comitari Compressivus cordis dolor dictus,

ctus, & circa ventriculi regionem inferiorem maxime molestus, concurrentibus anxietatibus, atque obscuris in dextro hypochondrio, ubi & bilis folliculus & ejus ductus existit, lancinationibus: Alvi excrementa fere albent, suntque coloris cineritii, nec à bile, ut aliàs diversimode tincta, quin segnius ad dejiciendum ægri sollicitantur: Mox urinæ prodeunt obscure rubentes, atque immissa lintea colore croceo inficientes: Tandem in facie ac collo, & magis evidenter in adnata oculorum tunica, hinc per universam corporis cutim, color citrinus & flavus, quin aliquando ad viriditatem obscuram vergens exsurgit, unde nunc flavus nunc niger vocatur Icterus: Ubi inclinat, nonnunquam pruritus magnus sentitur in tota corporis superficie: Inter causas externas, non raro vidi ex spiritus vini, aliorumque potuum generosiorum abusu productum Icterum, & huic succedentem Ascitem, ut plurimum lethalem: Quibus omnibus rite expensis, censeo, sive locum habeat cujusvis ductus bilarii obstructio, sive talis obstructio fingi nequeat, Bilem tunc subire mutationem notabilem, propter quam moveatur & feratur impetuosius & copiosius versus sanguinem, cui tamen solito minus permisceatur, sed ipsi duntaxat confundatur, ideóque facilius ab eodem recedat; & non tantum cuti partibúsque externis, verum musculis quoque atque visceribus se jungat, & illa colore suo inficiat & tingat: Bilis enim naturaliter se habens, tum in tenui intestino, tum etiam cordis ventriculo dextro, haud laxe tantum, sed intime admiscetur ac permiscetur occurrentibus humoribus, & ita quidem ut ab illis amplius separari nequeat: quæ unio fit ob ipsius effervescentiam in loco memorato utroque cum confluente Acido junctam: Quoniam igitur desiderari videtur in Ictero, ista Bilis cum cæteris humoribus intima conjunctio, ac secundum aliquas sui partes commistio, ut & laudata illa effervescentia, si non in totum, ex parte saltem impedita, videndum quo utriusque hujus effectus, quin & Icteri quoque causa innotescat, quid requiratur in bile ad effervescentiam utramque perficiendam, quidnamque illi advenire possit ut ipsam minuat vel tollat: Jam vero notum Effervescentiam omnem contingere inter Acidum & Salem lixivum, quodve de Sale lixivo participat, & in quantum de ipso participat: Quisquis autem Bilem examinaverit, & tam cum acidis liquoribus quam cum Salibus lixivis qualibuscunque confuderit, facile capiet Bilem concurrere ad excitandam effervescentiam ratione Salis lixivi, sed multis modis in ipsa multum temperati, ne fiat in corpore potens ac vehemens, adeóque nocens, quin blanda potius & naturæ amica Effervescentia: Quod si Salis lixivi rationem habeat in Effervescentia excitanda Bilis, ulterius pergendum, ac videndum qui affici queat ejus Sal, ut minus sit ad effervescendum aptus: Notum autem per experientiam, iterum Salem lixivum purissimum, adeóque acerrimum, esse ad effervescendum aptissimum: eundem contra quomodocunque obtusum, ad effervescendum reddi plus minúsve ineptum: Obtundunt verò Salis lixivi acrimoniam plura & 1°. quidem omne Oleosum & pingue, quod testatur Sapo quivis: 2. Omne spirituosum volatile, quod testatur Tartari Sal, cum spiritu vini rectificatissimo volatile factum. 3. Omne terreum, quod testantur corallia, margaritæ, oculi cancri, creta & alia plura: Salis lixivi effervescentiam promovet, facilitátque aqua, si pauca ipsi jungatur: eandemque infringit & offuscat, si multa ei effundatur: Solus ignis ejusdem lixivi Salis acrimoniam acuit & auget: unde quo diutius illud urgetur ignis vi & flamma, eo redditur idem acrius, & ad potenter ac vehementer effervescendum convenientius: Hæc omnia ut præsenti negotio accommodemus, atque doctrinæ de Ictero lucem optatam afferamus: Quisquis attente Bilem consideraverit, agnoscet facile non parum oleosi & pinguis ei secundum naturam esse admistum: propter quod, utpote potentissimum ac efficacissimum, adeóque primarium acrimoniæ Salinæ retundens, nunquam & magna, durante sanitate, observatur bilis aut in corde aut in tenui intestino effervescentia: Eidem Bili admistum esse Salis volatilis aliquid, dignoscet quisquis non tantum nervos satis grandes viderit ad Hepar deductos, sed insuper ipsam cognoverit rebus quibusvis facile admisceri: quod non fieret nisi ei permistus esset notabili quantitate spiritus volatilis: nam ob comitem oleositatem volatilem difficilius admiscetur rebus omnibus Sal lixivus, cui quoties junctus est spiritus volatilis, toties aptior fit ad illam cum singulis commistionem absolvendam: Sed eo ipso redditur insuper Sal bilis temperatius, unde hactenus quoque blandior existit ejusdem in statu naturali effervescentia: In Bile aliquid reperitur Terræ; non tamen tantum ac multi male putant, alias minus esset mobilis & fluida, minúsve aliis se insinuans, quin etiam mobilia præstans, sicut id peculiariter patet in colorum materia, quæ à bile admista redditur fluidior & ad pingendum aptior: ab admista vero terra, etiam pauca, infringitur Bilis effervescentia, ne in statu sanitatis contingat potens acrisque: Ignis vero in humano corpore talis tantúsque fingi nequit, à quo uti acriorque, fieri queat Bilis Sal lixivus, nequidem in statu recedente maxime à naturali: cum si quis rem rite examinaverit, primaria caloris intensioris in statu naturali, aut præter naturali, causa in corpore ipso existens sit à bile petenda deducendáque: Errant enim qui solum Ignem esse agens, & quidem universale putant, quod rebus omnibus naturalibus omnem afferat mutationem: Experimenta enim Chymica ostendunt infinitas mutationes occurrere quæ ab Igne deduci nequeant, & non paucas quæ Igni adversantur: Dixi autem caloris causam primariam in corpore existentem, sive Internam; quo distinguam ipsam ab Externa quavis, quam nil impedit posse aut ignem vulgarem, quovis pabulo sustentatum, esse, aut Solem, à quibus humores omnes, ac præcipue bilem, acriores fieri nulli non notum: Quoties proinde acrior redditur in humano corpore bilis, & quidem acrimonia propria, & in Sale lixivo consistente, toties acrimonia illa quærenda deducendaque ab externo igne nunc Solis, nunc Foci: Dixi acrimonia propria, quo distinguatur ab accidentali, quæ ipsi ex admisto acido acri contingit, quod bilem producit nunc æruginosam, nunc atram, prout nimirum magis vel minus acre acidum bili admiscetur, & compositum humorem constituit, uno licet Bilis nomine notum: Cum proinde inter ea quæ in corpore inveniuntur, atque inter causas internas referri possunt ac debent, nil occurrat quod Bilem possit reddere acriorem præter succum acidum, facile quoque patet cui adscribi debeat bilis incendium; His ita præmissis, quærendum porro, cuinam præsertim debeat suam in Ictero se humoribus cæteris permiscendi ac intime uniendi ineptitudinem Bilis? Hoc ut pateat, considerandum sæpenumero Icterum brevi temporis spatio excitari à Viperæ morsu: cujus venenum

verum, quoniam celeriter opus suum absolvere solet, valde mobile, adeóque subtile, quin naturæ volatilis & spirituosæ omnino censendum: A spiritu valde volatili copiosius bili admisto, ipsamque spirituosiorem faciente, Icterum produci posse, confirmare videtur Icterus, sat sæpe vini generosioris, ac præsertim ejus spiritus, potatoribus, propter neglecta simul alia alimenta solidiora superveniens, ac imprimis quando aliquis animi mœror præcessit permanétque. Adeo ut non videatur mihi improbabile Bilem ad Icterum producendum reddi, nunc à veneno viperę penetrantissimo & spirituosissimo brevi tempore, nunc à potu generosiore diutine usurpato, sed longiori tempore, nimium spirituosam, & ad convenienter cum acidis effervescendum, hinc & humoribus cæteris se intime jungendum minus aptam. Sed dicat aliquis rei attentus, Si à veneno Viperæ, aut à potu generosiore ita immutari potest bilis, ut absque obstructione in ductibus bilariis existente, produci queat Icterus, non desinet saltem ad tenue intestinum deduci bilis, à qua licet minor ac debilior contingat ibidem cum succo Pancreatico effervescentia, quidni ab eadem saltem tinguntur alvi excrementa, ut alias fieri solet? Respondeo 1. in omni Ictero haud æque albicantia, ideóque minus flavo bilis colore tinctas occurere fæces: unde judico alias plus, alias minus bilis admisceri quoque in Ictero alvi excrementis, à quibus plus vel minus tinguntur. 2. In omni Ictero haud æque male affectam esse bilem: unde hactenus quoque magis vel minus ipsa excrementis alvi admisceri potest eadémque tingere. 3. ut à bile rite tingantur alvi excrementa, desiderari præviam & sufficientem ejusdem cum succo Pancreatico effervescentiam, ob quam ejus partes diversæ ab invicem secedunt, ac tincturam habentes excrementis junguntur: 4°. Si durante Ictero spirituosior & volatilior, ideóque fluidior & mobilior existat bilis, poterit eadem facilius penetrare ex hepatis glandulosis acinis per minimos suos ductus ad venæ cavæ radices, atque cum sanguine ad cor: maxime si ab eadem bile spirituosiore irritatus arctius contrahatur, aut etiam aliquando obstruatur ductus bilarius intestinalis, quam ob rem facto ad hepar impetu, in eodem persistat bilis, neglecta ordinaria sua, licet ampla, versus intestinum tenue via: Potest námque fieri ut si non obstruatur in totum, angustetur saltem ductus bilarius intestinalis à pituita, imprimis post mœrorem gravem viscosiore facta, ipsum quovis modo obducente: vel à bile spirituosiore facta, ideóque turgente, ac è suo folliculo effusa, irritetur idem Ductus ad sui contractionem arctiorem, propter quam ipsi transitus denegetur liber ad intestinum, atque adeo ipsa sursum ad Hepar feratur pene tota per Ductum Hepaticum, mox cum sanguine ad dextrum cordis ventriculum delata, cum descendente ac lymphatico sanguine solito minus effervescat, ideoque sanguinis massa toti magis confundatur quam permisceatur, mox ubique à sanguine recedens, partes quasvis colore suo inficiat & ad nutritionem naturalem minus aptas reddat, quocirca sensim succedat Ictero vel atrophia vel hydrops, ni brevi curetur: Quamvis enim non putem requiri necessario ad Icterum producendum Bilarii ductus obstructionem, non video tamen cur non possit aliquando ipsa præbere ansam Ictero, dum sistendo Bilem naturali suo effluxu in tenue intestinum, causa est quod bilis ibidem moram nectens alteratur, &; si ita loqui fas est, spiritualscat, tum accessu majore spiritus animalis, tum exaltatione atque attenuatione ulteriore partium ipsam constituentium: Hoc vel inde patere videtur quod multis, antequam Icterum patiantur, solet summa in dextro hypochondrio, ubi observatur intestinalis Ductus insertio in tenue intestinum, sentiri anxietas, præcedente nonnunquam mœrore gravi, alimentorumve pituitosorum abusu: A mœrore autem solent humores omnes reddi glutinosi ac viscosi, maxime in tenui intestino, & quidem ob succum pancreaticum idcirco factum austeriorem; undecunque autem pituita existat glutinosa & viscosa, eadem apta est nata in tenui intestino Ductus bilarii orificium obducere atque obstruere, sicque bilis descensum exitúmque impedire, quapropter angustia excitabitur ibi loci à bile in notatam pituitam vim suam exerente, atque flatus, ex ipsa producente, dum pars reliqua in semetipsam agens attenuatur, spiritualscit & tandem Icterum excitat. Ex his videor mihi non improbabilem Icteri, absque bilarii Ductus obstructione necessaria, generandi modum & rationem invenisse, Auctam scilicet bilis tenuitatem & spiruositatem, ideóque ad ritè & satis effervescendum ineptitudinem: quam idcirco in Bile notavi, quoniam observatur ipsa tunc sanguini non tam permisceri quam confundi. Videndum porro an symptomata Ictero familiaria, & superius notata, deduci queant à modo assignata ejus causa: denique an nota ejusdem curatio eidem quadret? Compressivi cordis doloris eadem causa est quam dixi paulo ante, esse Anxietatum circa ventriculi regionem inferiorem, in tenui intestino excitatarum. Pituita glutinosa ibidem coacervata, & in flatus ex parte deducta, continentésque partes diducens, angens ac premens: Lancinationes in dextro hypochondrio adscribendæ humori acido & pancreatico, à bile parcius accedente minus fracto, adeóque puriori, noxámque suam potentius exserenti, partesque sensiles pungenti & lancinanti: Alvi excrementa solito sunt minus tincta, tum ob bilem parcius accedentem, tum ob eandem minus effervescentem, ideóque partes suas tingentes minus ad ipsa inficienda deferentem. Segnius ad dejiciendum sollicitantur ægri ob causam eandem, minúsque acrem bilem: Urinæ obscure rubent, ob bilem copiosam & tinctura multa prægnantem ipsis admistam. In cute tota, sed in primis magis tenera, qualis est faciei, colli, manuum, quin carne universa, exoritur diversus color flavus ab eadem bile, ob auctam suam spirituositatem, partiúmque suarum unionem intimiorem, minus quoque in corde effervescente, minus proinde sanguini se permiscente, quin potius ipsi duntaxat confusa, ideóque notatis partibus ubique, dum transfluit cum ipso, adhærente, atque colore suo flavo, nunc pallidiore, nunc obscuriore, atque ad viriditatem quandoque vergente, ipsas inficiente: Inclinante Ictero sentitur in corporis superficie pruritus, propter effervescentiam ubique resuscitatam, & halitus subacres inde erumpentes, atque partes sensiles blande mordicantes. Fieri enim nequit quin postquam usu medicamentorum convenientium correcta est, non tantum in suo folliculo, in quo multa est collecta, verum in universa quoque sanguinis massa, cui est confusa, quin partibus continentibus & solidis omnibus, quibus adhæret, bilis ubique ad occursum succi pancreatis & lymphæ, imo ipsius sanguinis solito accidioris (quod in cujusdam Icterici mortui sectione memini me observare) excitetur quam priùs potentior effervescentia, ex qua proinde halitus attollantur subacres, qui ad sensiles partes, ac præsertim cutim delati, pruritum ibi pariant: Quæ modo dixi confirmabuntur amplius ex Icteri curatione, quæ in eo consistet ut 1. Remo-

tiores causæ, animi mœror, alimentorum viscosorum, potûsve generosioris abusus tollantur. 2. Mediæ causæ, pituita glutinosa, ductum bilarium obducens aut obstruens, quoties locum habet, aut venenum qualecunque bilem immutans & vitians, corrigantur ac emoveantur. 3. Causæ proximæ, Bilis corrupta & vitiata, nimium scil. spirituosa, & ad rite effervescendum ineptior facta emendetur, & ad intestinum iterum deducatur. 4. Color cutis fœdus separetur & naturalis restituatur, &c. *Idem ibidem.*

Observatio III.

Icterici sectio à Clar. Sylvio *anno* 1664. *administrata, In quo folliculus fellis solito major, ac bile turgens deprehensus, Hepar coloris ex flavo obscure virescentis, &c.*

DE querelis Martini Hanskenii, ex observationibus meis practicis, in Nosocomio notatis, hæc præmittenda duxi VIII. *Maii* conqueritur de doloribus utriusq; hypochondrii, qui à motu ita augentur ut fere intolerabiles sint, quos etiam transversim in ventre cinguli instar sentit, Decumbens paulo melius habet: Per duos jam annos laboravit hoc affectu, sed initio adhuc ambulare potuit; Jam vero per septem hebdomadas in Nosocomio, & per 8. domi fere semper decubuit: conflictatur jam per annos 4. vel 5. cum variis morbis, tandem fit Ictericus. Præscripta illi sunt à Medico ordinario varia, à quibus nullum levamen sensit. Inter cætera & oleum juniperinum & Philonium, à quibus semper pejus habuit: ab assumpto alimento molestias majores sentit, 5. horis circiter post alimenta assumpta: hora 6. vespertina cœnat, & deinde per mediam fere noctem se hinc inde jactat; nec dormire potest, deinde obdormiscit, sed vix per semihoram continuam: Non assumit nisi juscula. Totus fere osseus, Alvus morigera est: quotidie dejicit, excrementa albicant. Vires animales quoad motum sunt valde debiles; Appetitus integer, etiam sapor, digestio male habet: Respiratio quandoque difficilior, imprimis à sumpto cibo: conqueritur de frigore præsertim in pedibus: N. 1°. *Ictero raro febris conjuncta est: 2. Non tantum superficies cutis, sed etiam ipsa caro Ictericorum flavet, quod ex cadaveribus dissectis patet.* D. *Sylvius* judicat acidum in eo nimis acre, propter dolores graves, appetitum integrum: Pituitam item viscidam abundare, propter diuturnitatem morbi & sensum doloris gravativi, quare sequentia præscripta. ℞. *aq. cochl. menth. aa.* ℥j *theriac. s.* ʒß. *laud. op. gr. ij. syr. cochl.* ℥j. *m.* 9. *Maii.* non est sine animi mœrore æger, propter uxorem & liberos: Heri non assumpsit, sed hodie aliquot cochlearia misturæ, unde id commodi habet quod dolor in hypochondriis non est tantus: Iteretur itaque mistura 10. *Maii* die præcedente nocte melius solito dormivit, & ille dolor qui instar cinguli abdomen afficiebat, magis ad interiora tendere videtur, dejicit commode: Fæces paulo magis tinctæ ac antea fuerant. 12. *Maii* in pejus ruit ob defectum medicamentorum: Iteretur mistura die 8. præscripta, 15. *Maii* conqueritur de dolore magis interius quam exterius urgentibus: Sensit humorem in sinistro crure à genu ad pedem usque: Forsan in hydropem incidet, quod facile fieri potest, & sæpe fit. Sensit frigus & humorem per totum corpus distribui ab assumpto potu, *quia potus cum parte pituitæ soluta per venas lacteas in corpus distribuitur.* Iteretur mistura die 8. præscripta. NB. *Qui in hydropem incidentes multum bibunt, in iis plerumque hydrops se primum in abdomine manifestat, Qui verò sobrii sunt in potu, in iis plerumque in pedibus se primum manifestat.* 16. *Maii* non adfuimus Nosocomio. 17. levamen sentit, perget uti præscripto: 19. *Maii* proficit in melius; 20. *die* habuit paroxysmum febrilem. & quidem frigus circa 10. matutinam initium fecit. Conqueritur de debilitate genuum: Observat in ipsa febre quosdam dolores, præcipue circa articulos, qui simul ac in somnum incidit, caput petunt, & tunc quasi delirium sentit. *Die* 21. per totum corpus dolorem molestum sentit & debilis est, habet quod sumat: 22. Dolor per totum corpus auctus: Surrexerat circa meridiem, & frigus tunc sensit, nunc aliquem calorem habet, pulsus est frequentior. Appetitus prostratus, fauces siccæ ℞. *rad. petros. fœnic. apii aa.* ℥j. *coq. in aq. pura, in colat* ℥xxv. *dissolve syr. de* 5. *rad.* ℥ij *sal. prunell.* ʒj m. 23. *Die* pulsus paulo melius habet, febricula levior: Præscripto uti perget. 28. *die* conqueritur de sapore salso, quem in decocto deprehendit; Lingua flava est quasi fissa; Æstus, deglutitio & respiratio difficilis, Emaciatio. ℞ *aq. petrosel. fœnic. aa.* ℥j. *syr. de* 5. *rad.* ʒvi. *occul. cancr.* ʒß. *acet. stillat.* ℥ß. m. 29. *die* paulo melius habet: Utetur præscripta heri mistura. 30. *die* iteretur mistura 28. *Maii* præscripta: 2. *Iunii* iteretur mistura 20. *Maii* præscripta. ℞. *Sacch. alth.* ℥ij. 6. *die* paulo melius habet, Pulsus robustior, dejicit sponte, appetit varia, sed simul ac quædam ex istis quæ tantopere expetiverat comedit, nauseat eadem: De deglutitionis difficultate conqueritur: videntur prope gulam quædam pustulæ albicantes instar aphtharum. ℞. *aq. pluv. q. s. adde paulum aceti & sacch. utetur tepide pro gargarismo*: Iteretur mistura

28. *Maii*

28. *Mali* præscripta. 9. *die* deglutitio adhuc difficilis: pulsus paulo robustior: habet quod sumat. 10. *die* pejus habet ac heri: pulsus paulo frequentior: in robore ac magnitudine vix judicatur: Respiratio difficilior, Sitis urget. Per 8. jam dies amarum in ore sentit saporem, imprimis vero hodie. ♃. *aq. cichor. fœnic. aa.* ℥j. *syr. de 5. radic.* ℥j. *spir. sal. dulcis* ℈j. m. *N. Syr. V. Salis d. radic.* vim habet incidendi, solvendi pituitam viscidam Ω ad appetitum. 11. *die* de vigiliis conqueritur. Alimenta commodius appetit & consumit; alios in eodem statu. Habet medicamenta: 12. *die* Iteretur mistura. 10. *Iunii* præscripta: adde laud. op. gr. ij. ob vigilias. Assumat vesperi dormiturus: 13. *die* commodius jam somnum sumit: habet medicamenta. 13. *Iun.* appetitus restituitur, Somnus mediocris, vires dejiciuntur: 17. *die* eodem modo se habet. ♃. *Sapon. ven. nuc. mosch. magnitudine, dissolve in lacte dulci, capiet quandoque cochleare* ⌣. 15. *die* iteretur mistura 10. *Iunii* præscripta: 20. *die* appetitus indies restituitur magis magisque, assumpta alimenta minus solito gravant: visus ante biennium obscurari cœpit, & nunc in dies magis obscuratur. *die* 22. *Iun.* conqueritur adhuc de summa crurum debilitate: Appetitus permanet integer postquam spir. Olis dulci est usus, Somnus impeditus & vigiliæ fere continuæ, De visu obscurato valde conqueritur, videt tamen singula debito colore. ♃. *aq. euphr.* ℥iß. *fœnic.* ℥j. *syr. cochl. fœnic. aa.* ℥ß. Ω. ⊖. *dulc.* ℈j. *laud. Op. gr. ij.* m. cochleatim sumat, 25. *die* calor semper molestus. Videtur aliquanto clarius videre adstantes: putat felicius sese habiturum ab assumpta minori misturæ quantitate, cum à majori alvus semper adstrictior sit. Appetitus omnino restitutus, alimenta etiam recte sapiunt, carnes tamen non generantur. ♃ *Sem. cannabis, decoque in lacte dulci*, capiat una vice ejus decocti ʒij. 27. die melius se habet: heri male habuit à decocto cannabis sem. ob nimiam ejus assumptam copiam, cum loco ʒij. dimidiam pintam hauserit: habet adhuc quod sumat, 30. *die* status mediocris; non in pejus ruit, nec multum etiam proficit: Sedens vel decumbens ægre surgit: Habuit aliquot abhinc annis dolores in sinistra scapula & toto illo latere, ad inferiora usque qui nunc cessant. Iteretur mistura 23. *Iun.* præscripta. *Die* 1. *Julii* in dies magis magisque proficit, color faciei non amplius tam flavus, clarius etiam quam prius videre potest: habet medicamenta: *die* 2. *Iul.* in dies melius habet ab assumpto decocto cum semine cannabis. 3. *Iul.* in eodem est statu: *die* 4. proficit: Iteretur mistura 23. *Iun.* præscripta. *die* 7. proficit in omnibus, excepto motu corporis; iteretur mist. *Die* 8. in eodem statu, adde misturæ die 23. *Iun.* præscriptæ *Ol. mac. still. gutt. iij. die* 9. *Iul.* iteretur mistur. 23. *Iun.* præscripta, *adde ol. ol. mac. still. gtt. iij. die* 14. iteretur mistura 23. *Iunii* præscripta *adde ol. mac. still. gtt. iij.* ad discutiendos flatus: *die* 15. in eodem statu, *ut &* 16. *Die* 17. urina valde tincta, alias in eodem statu: *die* 18. excrementa albicantia sunt minúsque mollia, Iteretur mistura 23. *Iun.* præscripta, *adde ol. mac. still. gtt. iij. die* 20. in eodem statu, habet medicamenta: *die* 22. iteretur mistura 23. præscripta, cum *gtt. iij. ol. macer. Die* 23. in eodem statu: Ad tumorem pedum utetur decocto furfurum cum sale, pro lavacro pedum: *die* 28. in plerisque levamen sentit, solæ vires debiles, excrementa alvi adhuc albicant: pergit uti decocto cannabis cum lacte: Iteretur mistura 23. *Iun.* præscr. cum *ol. mac. gtt. iij. Die* 29. habet medicamenta: *Die* 1. *Aug.* iteretur mistura 23. Jun. cum *gtt. ol. mac.* Die 4. iteretur duplo mist. 23. Jun. præscripta, cum *ol. mac. gtt.* 6. utetur porro decocto sem. cann. cum lacte: Anno 1664. die 10. Nov. frequentante iterum Nosocomium Cl. *Sylvio*, invenimus eundem quod ad omnia symptomata iterum in statu pejore: omisit usum decocti semin. cannabis: Præterito mense cum exiret aliquando in publicum, capitis dolorem vertiginémque expertus est, & deinde etiam capillorum defluvium, Sanguis etiam præterito mensis tempore copiosus è naribus effluxit, sputúmque sanguinolentum dejecit, quod sine dubio fluentis sanguinis parte in fauces decidente ita tinctum est: Somnus paucus, interceptus, alvi dejectio multa, Excrementa albicantia. Per tres dies levem habuit alvi fluxum cum torminibus: Parum sitit, appetitus cibi integer, bene assumit, sed gravatur ab assumptis, neque nutritur sed sensim fit macilentior: Tumor levis in pedibus, hydropis initia, ventris tamen tumor adhuc nullus est: Lancinationes in articulis inferioribus, ut in flexura genuum, &c. Sitis nulla. ♃. *rad. galangæ, enul. camp. aa.* ʒß. *sem. anis. fœnic. aa.* ʒj. *summit. absinth. abrotoni, aa. man.* ß. concisa & crasse contusa indantur sacculo, suspendanturque in pinta vini, De liquore bibet mane. Inserviet medicamentum, ut ejus ope defectus bilis ad intestina non defluentis restituatur, fitque loco bilis ibidem: *Die* 12. *Nov.* queritur de summo dolore lancinante, in dextro hypochondrio imprimis, quoties corpus dextrorsum intorquet: Plus dejecit quam ante, parum quidem singulis vicibus, detur sæpius: Affundetur iterum præscriptis speciebus vinum, continuabitque in usus ejus. *Die* 13. excrementa adhuc subalbida: hodie mane alacrior fuit quam nunc est, Hypochondrii dextri dolores adhuc sentit: Subinde quoque aquas circa ventriculum quasi fluitantes, unde metus est leipothymiæ, hodie non tam frequenter dejecit: *Die* 14. habet medica

medicamenta: *die* 17. *Nov.* capitis doloribus continuo infestatur, lancinationibúsque in dextro hypochondrio, unde respiratio quoque impeditur: Parum quiescit. Quotiescunque assumit vinum præscriptum, levi vertigine corripitur: Videtur medicamentum illud bilem nimis acrem reddere, abstinebit proinde per diem ab usu illius: *Die* 19. ante tres dies incidit in gravedinem & tussim: Excrementa nondum tincta: Subinde cardialgiam patitur, Capitis dolor ante gravior quam nunc: Quater dejecit: In hypochondriis adhuc malum perdurat; superiori anno gravedinem similem passus est. ℞. *aq. beton. petrosel. fœnic. aa.* ℥j. *theriac.* ſ. ʒvj. *laud. op. gr.* iij. *syr. de* 5^e. *radic.* ℥j. *m.* *Die* 20. assidens foco paroxysmum febrilem sensit, A mistura præscripta melius paulo habet *Die* 21. melius habet: perget uti medicamento, quod iteretur. *Die* 15. sensim magis debilitatur: Non potest jam tandiu extra lectum se sustentare. Heri vesperi iterum febrilem paroxysmum passus est, cum levi frigore per universum corpus, unde somnus magis interruptus fuit. Videtur Quartana, cum die ℞. etiam senserit paroxysmum: Copiose hodie dejecit, retulitque excrementa jam magis tincta fuisse: Servabit cras illa: *Die* 25. *Nov.* sensim magis labefactatur: gravedine & tussi molesta jam ab octo diebus laborat, quæ augetur ab humoribus à capite in pectus descédentibus: Dolores in hypochondriis jam remissiores: Non habet medicamenta: Iteretur mistio 19 præscripta. Excrementa similia hesternis, & adhuc albicantia. *Die* 26. hac nocte quater liquida dejecit, nullo purgante sumpto: Color excrementorum manet cœruleus; Gravedo & tussis perstant: *die* 27. æger debilis est, pulsus simul; hac nocte & interdiu quinquies dejecit & liquida: *die* 28. habet aliquantulum melius, bis tantum dejecit, obiit 1. Decembris.

In sectione hac occurrebant, Cutis universa flavescens, Aperto abdomine membranæ, & pinguedines imprimis, flavo colore infectæ, carnes non item, quæ solito magis tantum pallebant & flaccidæ erant. Penis glans tamen flavescebat, In abdom. insignis quantitas aquosi humoris, quæ in magna quantitate spectata rubra, in parva vero flava videbatur, eodem plane modo ac si croco tincta fuisset. Quæ in fundo erat aqua, rubicundior erat, & ad sanguinis colorem magis accedebat. Intra tunicas Omenti cruoris aliquantulum inveniebatur, qui copiosior in abdominis fundo occurrebat firmiter, & in longum instar Polypi concretus & cum liene cohærens: Omentum variis quasi glandulis interspersum, quas pinguedinem corruptam Cl. *Sylvius* judicabat. Lienis membrana tenerrima erat, ut & tota ejus substantia, quæ plane sanguinis concreti consistentiam habebat, fibræ tamen satis firmæ. In una ejus parte membrana ad notabilem latitudinem rupta erat, ita ut vasa ejus apparerent: Ex illa sine dubio sanguis profluxerat qui aquam illam in abdomine contentam adeò tinxit, quem mirum est non magis concretum & coagulatum fuisse.

Ventriculus cum intestinis flavens tuménsque; Color hepatis ex flavo obscure virescebat: Pulmones lividi & cæteris intestinis flaviores. Costæ valde teneræ & nullo labore frangibiles & scissiles. Cl. *Sylvius* easdem aliquando ejusdem duritiei in aliquo qui aneurismate obierat, deprehendit: Folliculus fellis solito major ac bile turgens, colorísque albi, cum plerumque subviridi, videatur. Dexter ren valde exilis. Separatis ductibus bilariis, epatico nempe, cystico & intestinali facta que, proxime subligatura, in superiore epatici parte instituta, foràmine, immissus ope tubuli leniter flatus ad intestina sine impedimento penetravit, uti & immissus humor cœruleus. Immissus deinde ab intestino versus epar flatus etiam facile in folliculum fellis penetravit, nullo tamen modo potuit inde iterum exprimi: quod Cl. *Sylvius* jam antea notaverat: Dissecto per longitudinem intestinali ductu, apparuit in illo materia viscida. Ductus cysticus magis hians, sive inflexus versus epaticum quam versus intestinalem. Bilis in folliculo contenta justo viscidior, colorísque diluti, ita ut immissum linteum non magis tingat quam urina ictericorum. Immissus in ductum Hepaticum flatus, observatus penetrare in ipsum etiam folliculum, ubi is epati annexus: Intestinum tenue non ita interius obductum pituita viscida erat, uti solet alias: Pericardium cum sua pinguedine flavebat impense. Liquor contentus paucus, flavus, subsalsus & parumper amaricans. Cranii exterior superficies flavens: Ossis frontis interior superficies colore flavo infecta, cæterorum non item. Dura meninx flavescens, ut & liquor sub ea conspicuus cujus sapor non erat notabilis. Tenuis meninx minus flava: Cerebri substantia satis alba: In ventriculis liquor satis copiosus, limpidus, subsalsus: Plexus choroides valde glandulosus: substantia infundibuli extrema in quam desinit, subrubra, quodammodo carni simile, quod sæpius observatur. *Matthias Paisenius in Miscell. cur. ann. 4. & 5. observ. 194.*

OBSERV.

Observatio IV.

Icterus à Iecore indurato, lapillis referto.

MEmini ego nonnullorum, qui ab Ictero in Asciten delapsi erant, Iecinora vidisse adeo dura, & lapillis adeo plena, ut novacula præscindi non potuerint. *Dodonæus ad cap. 3. Benivenii de abditis.*

SCHOLIA.

ASimili causa productum fuisse Icterum judicavit *Plerus* in Nobili quodam Icterico & cachectico, qui dolorem in regione Hepatis ex compressione sentiens, urinásque effundens copiosis, arenulis adeo rubicundis & cruentis refertas, ut e contactu lintea tingerent, ab iis malis ejusmodi excretione liberatus est.

Observatio V.

Icterus ab Hepate vitiato & subviridi.

REligiosus toto corpore subviridis referebat colorem qui Gallis *fueille morte.*

In cadavere defuncti nulla obstructio aliáve reperta fuit ejus causa, præter parenchyma Jecinoris concolor. *Ioh. Rhodius Centur. 3. observ. 21.*

SCHOLIA.

HUjus forsan commatis urina viridis de qua *Actuarius* cap. 8. quam pravæ cujusdam corruptæq; bilis exustionem significare tradit idem meth. med. cap. 13. Auriginem *Theophilus de urinis* cap. 6. viscerum tumorem doloremq; cum aliquo periculo, aut certe corpus integrum non esse.

Observatio VI.

Icterus ab Hepatis vitio quod ὑπόχλωρον erat.

COmitis Chaulnei filius Ictericus factus est & mortis appetens: is annos natus 14. olim venustulus, lepidulus & bonæ indolis, facilis, postea vero illepidulus, morosus & subtristis, cervicosus. Ictericus factus derepente: febricula, *alvi profluvium albicans*, fœtens & corruptum, ita perseveravit per dies 15. medicamenta obstinate abhorruit: Cùm nil tale cogitaretur, stridebat dentibus, ad interrogat non respondebat, mane vox querula & horribilis: tota die ἄφωνος, convellebatur nocte, velut exstaticus erat: vox inarticulata & ejulatus magnus, convulsiones, mors; Exspirando è naribus excrevit nescio quid subnigrum & subviride: Dubitabamus an id à cerebro esset, an recursus liquoris medicamenti quod datum erat ad os, & ab ore ad nares.

In cerebro nihil commemorabile deprehensum est quod mortis causa fuisset. Pulmo vitium insigne contraxerat: vitiosius erat *Epar, & velut ὑπόχλωρον: anno superiore ante mortem exanthematis fœdissimis laboraverat*, & ab eo tempore non belle habuerat. *Galenus* simile quid annotavit in historia de eo qui repente phreniticus factus paulo post interiit: Non interiit, *inquit*, vi phrenitidis, sed ob dominatum humorum virulentorum qui sua malignitate vires veneni adæquant. *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. p. 244.*

SCHOLIA.

IN *Cerebro nihil commemorabile deprehensum*] Dentium stridor, vox querula & horribilis, aphonia, convulsiones, &c. læsi cerebri argumenta erant, Notandum verò (cum ea omnia symptomata spasmodica sint) ex *Willis*, in cõvulsione locum affectum, seu materiæ irritativæ sedem, non solum esse systematis nervosi initium, sed aliquando ejus extremitates, aliquando medios nervorum processus, ac præcipue eorum plexus: Videantur quæ ex ejus pathologia cerebri adducta sunt *tit. de Convulsione lib. 1.*

Alvi profluvium albicans] Cur aliquando excrementa in Ictero albicent, aliquando croceo colore tingantur, explicat *Riolanus* Encheirid. Anatom. lib. 2. cap. 25. Cùm video, *inquit*, in Ictero flavissimo totam cutim suffusam bile, urinas tingere flavo colore lintea, dejectiones albicantes: In alio vero Ictero urinas flavas & dejectiones consimiles, Id confirmat duplicem esse bilem, & diversos meatus ad ejus expurgationem: In Ictero flavissimo, cum dejectionibus albicantibus, meatus bilarius Hepaticus est obstructus in cavis Hepatis: Quando in alio Ictero dejectiones sunt flavæ, vel quantitatem bilis denotant, ruentis per intestina & urinas, atque non est tanta obstructio, nec adeo pervicax ut in Ictero flavissimo, ideóque spes curationis breviter expectanda.

Hepar velut ἐπίχλωρον] Bilis omnino majorem in Hepate proventum esse quàm hactenus credebatur, felicissimo invento *Fr. Glissonii* innotuit: quotquot enim rami venæ portæ per epar disperguntur, tot ramusculos ductum biliferorum ipsi accumbere libro de Hepate docuit, ipsique sensus id probant. Si itaq; liberior bilis excretio per ductum & poros cholidechos impediatur, regurgitat illa in cavam, sanguini permiscetur, ac sero diluta minutissimos quosq; meatus transit, ut Icterus comprobat, in quo urina crocea evadit, sudores non raro flavedine lintea tingen-

tes emergunt, ac albuginea oculorum tunica, alias densissima flavescit, ac proinde nullum dubium est interiora cerebri & cerebelli permeare, unde Ictericis spontanea lassitudo, capitis dolor & vertigo quandoque obvenit. *Wepferus Exercit. de Apoplexia p. 274.*

Exanthematis fœdissimis laboraverat] Cum excretio illa non est ἀξιόλογος, restibilis virulentus humor in varios & perniciosos affectus fœcundus est, ac Pulmonibus præsertim bellum indicit. Anno 1673. mensibus Februario, Martio & Aprili, vagati sunt morbilli, sine sævis symptomatis & impune, ut videbatur, erumpentes; multi tamen, qui rectè videbantur defuncti, gravissimè laborarunt, peripneumonia præsertim & catarrhis in pulmones affecti sunt: hos inter filiola mea menses xv. nata 12. post morbillorum dissipationem die repente interiit, nulla morbi manifesti præsente nota; ab interitu livebat dorsum, ob conceptam ea parte pulmonum phlegmonem hincque gangrænam: Quibus vel debilis fuit natura, vel materia non obsequens aut prona in peripheriam, iis lethaliter in pulmones decubuit.

Observatio VII.

Icterici intestina tumefacta apparuerunt & coloris citrini: Pericardium humore destitutum, Sanguis in cordis ventriculis concretus, & ipsius cordis substantia pravi coloris, &c.

CUm N.N. Tonsor sanus degeret, cum amico affluentius pransus esset, A comestione nonnullis elapsis diebus sensim in Icteritiam incidit, ac procedente tempore totum illi corpus virore defœdatum est, hinc nulla cura adhibita in fatuitatem & dementiam lapsus est, ac tandem vitam cum morte commutavit.

Cadavere aperto, intestina tumefacta apparuerunt & coloris citrini: pericardium omni humore destitutum. Sanguis in cordis ventriculis congelatus, & ipsius cordis substantia pravi coloris, caput tumefactum: labia admodum grossa, Pulmones coloris citrini & secundum alas nigricantes, ac mediastino & pleuræ adhærentes. Lien mollis ac diffluens, & alia nonnulla signa attestantia veneni propinationem. *Zacchias Quæst. Medico Legalium lib. 9. cons. 15.*

S C H O L I A.

QUæsitum an ex propinato veneno, vel ex ingenito & intrinseco aliquo morbo occubuisset? Exhibitum venenum videtur, cum nulla signa ex antecedentibus, comitantibus aut subsequentibus hic deesse videantur; Et primo urgentissima videtur præsumptio quæ ex antecedentibus desumitur, ac præsertim ex statu defuncti præcedente, cum immediate ante præsumptam veneni acceptionem optima sanitate frueretur, viribúsque constaret: Vide *Galeni* locum 6. de loc. aff. cap. 5. Comitantia symptomata id suadent, quæ primo fuerunt pernitiosissima, terribilia & exitialia, naturam illico prostrantia ac superantia, quæ non verisimile est accidere potuisse ex Icteritia ab interna causa procedente, in qua præter immutatum colorem, non solent adesse talia. 2°. Si modum eventus symptomatum spectemus, ea non sensim & ordine quodam, ut in morbis ab interno veneno provenientibus evenire solet, apparuerunt, sed cum impetu & confertim, absque ordine, quod in exhibito veneno evenire solet, ut docet *Cardanus* lib. 2. de venenis cap. 2. Denique series symptomatum id docet, quia in veneno ingenito hæc symptomata nunquam sunt sine febre, Contra in veneno exhibito, ut in casu nostro, in quo febris adesse non solet. His adde signa ex cadavere desumpta, quæ vix occurrunt in corpore naturali morbo extincto, quæ propinato veneno sunt familiaria. In contrariam partem afferri potest, quod si exhibitum esset venenum, illud fuit aut Corrodens, aut Putrefaciens, aut Inflammans, aut Congelans, aut Tabefaciens, ad quas species omnia venena reduci possunt. Non fuit Corrodens; nam neque ante, neque post, neque in ipsa assumptione quippiam apparuit quod pro signo talis veneni desumi possit. Non Putrefaciens, quia tali maximè patitur primo stomachus & jecur, quæ illæsa apparuerunt. Non Inflammans, quia non modo nullus calor adfuit, sed & à febre fuit immunis æger: Congelantis nulla fuere signa, ut nec Tabefacientis. 2. Omnia Venena aut Præsentanea sunt, quæ subito, cum violentia aut paucorum dierum spatio operantur: aut Temporanea, quæ lentè, sensim & longo post tempore. Præsentaneum non fuit exhibitum, per plures enim dies, nempe per dies xxi. nullum evidens symptoma, præter mutationem coloris passus est: deinceps symptomata sensim apparuerunt: Temporaneum non fuit 1. quia mors nimis propere videretur sequuta: at tale ad longum tempus opus suum retardat, & lentum est in operando: 2. quia ejusmodi omnia ex Tabefacientium numero sunt. 3. Cum posita causa præsente & patiente prædisposito, necessario sequatur naturalis effectus, Si supponatur exhibitum venenum, causa in agendo maxime efficax, supponatur etiam patiens, quod careat impedimento ad resistendum, debuit necessariò sequi veneni effectus, nempe aut naturæ succumbentia, aut illius pugna cum veneno, quorum neutrum fuit sequutum, nam patiens ab assumptione præsumpti veneni per plures dies incolumis fuit: ab interna ergo causa morbus ortus est. 4. nulla adfuere signa adesse solita in potionatis, notant enim D. D. omnes venena omnia esse mali odoris, aut saporis: in assumptione nauseam, vomitum, gulæ ardorem, stomachi morsum excitantia, at de talibus à pastu sumpto nunquam æger conquestus. 5. Accidentia veneno præbito supervenientia, cum impetu & vehementia utplurimum irruunt, non tolerante natura vim improvisam veneni, sed repellere conante ac superare. Contra verò si ab ingenito veneno eveniant, nam ut plurimum sensim paulatimque, & ordine quodam servato succedunt, juxta aphor. 30. 2. Circa principia omnia debiliora; quia natura interno veneno ob moram in corpore veluti assuescit, hoc autem maxime ostendit venenum

tum fuisse ingenitum: quod in hoc casu verificatur, nam Patiens sensim paulatímque flavescere cœpit, nullo alio notabili apparente symptomate; in progressu, nullâque cura adhibita, alia symptomata sequuta, quæ tandem exacerbata mortem intulerunt: Cum tamen si Icteritia ab externo veneno venisset, contra evenire debuisset, ut primo alia symptomata notatu digna, ut vomitus indesinens, anxietates, dolores insignes, syncope, &c. dehinc Icteritia: & ratio est, quia ad effusionem bilis allevatur natura, humore noxio liberata: ideo potest repente, nec prægressis aliis symptomatis ingruere: at in propinato veneno nequaquam, quia primo & ante epar necesse est lædi stomachum & cor, hinc præcedere debent accidentia offensi stomachi & cordis. Cùm ergo constet à propinato veneno non fuisse extinctum, à quo morbo interierit indagandum. Illum exprimit Hippocr. 3. de morb. num. 12. *Hujuscemodi morbus Regius acutus est, & citò necat: color totius malicorium refert, ex viridi pallescens, & quales lacerti virides, similéque fere corpus est. In urina quod subsidet velut ervum fulvum est, & febris & horror levis detinet, quandòque etiam vestes ferre non sustinet, sed ab iis mordicatur & pungitur, Iejuno mane viscera plerumque lacerantur, & si quis eum excitet aut alloquitur, non patitur: hic ferè intra dies 14. moritur, quos si effugerit, convalescit.* Eadem fere habet l. de int. affect. *num.* 38. ubi aliam speciem hujus lethalis morbi, sed longioris describit; quorum morborum signa si cum morbo quo extinctus est N. N. comparentur, similitudo deprehendetur: Hæc ergo causa fuit symptomatum, Ex effusione bilis ad totum corpus, partes omnes externæ fœdum colorem contraxere, qui varius esse potest pro natura bilis inficientis, cujus variæ sunt species. Ex effusione vero bilis ad exteriora, cerebrum humescere ac refrigerari dictum, unde debile in omnibus operationibus redditur, præsertim retentrix: *Mala est ex morbo Regio fatuitas*, ait *Hippocr.* 1. Prorr. n. 4. & in Coacis. Debili reddita retentrice, pituita ad infernas partes, per venas, nervos & arterias lapsa, varios tumores in variis partibus excitavit, ut alias in his qui jam morbi proximi sunt evenire solet: Cætera quæ de puncturis & anxietudine in universo corpore habentur, & alia recensita, ab ipsa bilis effusione facta fuisse notissimum est, &c.

Observatio VIII.

Icterus à lapidibus in vesica fellea & calculis.

§. 1. Doctor Rumoldus Van der Borcht. Leopoldi Roman. Imperatoris Prothomedicus, ætatis ann. 64. Postquam annis quamplurimis atrocissimo ischiadico dolore cruciatus, asthmate ac orthopnœa, ut nonnisi recta cervice spirare posset, defatigatus, auriginoso corripitur morbo: quorum morborum diversorúmque symptomatum vehementia natura devicta, tandem fatis cessit.

Cadavere exenterato, præter bina in pulmonibus tubercula, 72. lapilli coloris flavo subnigri, fabarum minorum ac pisorum magnitudinem adæquantes in vesica fellea ac poris cholidochis reperti fuerunt. *Obs. Nicol. Gul. Beckers Medici Viennensis in Miscell. curios. anni* 1670.

§. 2. Calculus in cysti fellis plerumque concrescit niger, sed tamen levis, & qui aquæ immersus innatat, neque, ut qui è renibus aut vesicis evellitur, subsidet in imo: Origo illi est à flava bile, quæ proprio receptaculo diutius coërcita, nec tempestive vacuata, nec novæ influxu renovata, mirum in modum obdurescit: Id autem imprimis accidit cum uterque cystis ductus obstruitur. Hujus quidem neque manifestæ sunt notæ, neque gravia symptomata, quibus certo ac facile detegi possit: At suspectus iis esse debet quibus gravis & diuturnus fuit Icterus. Decrepitus quidam senex, in iram mirè propensus, post decessum sine felle ac sine cysti inventus est in cujus sede ingens calculus concreverat. Quinetiam post diuturnum Icterum, oborto alvi profluvio, hujus naturæ innumeros calculos, instar pisi aut hordei, in plerísque exturbari deprehendimus. *Fernelius pathol. lib. 6. cap.* 5.

§. 3. Alias secui famulam senio & morbis confectam. Inveni in fellea vesica duos insignes lapides cœruleos quorum alter quasi ovi columbini magnitudinem æquabat: laborarat diu regio morbo, ac ultimo febri correpta occubuit. *Coiter libello observ. Anatom. & Chirurg.*

§. 4. Marcellum dissecui, qui multis annis Regio morbo laboraverat, ac subita morte interierat. Ejus Vesica innumeris lapillis plena reperta est, &c. *Vide histor. lib. 2. Sect. 11. de morte subita?* §. 36.

§. 5. Bononiæ professor quidam nomine Beatus, habuit matrem sexagenariam, quæ cum diutissime Regio morbo laborasset, & continuo ciborum vomitu, tandem mortua est. In ejus vesica fellea multi reperti sunt calculi, &c. *Vide historiam tit. de vomitu.*

§. 6. Brigida N. Uxor, nulla remediorum adjuta ope, Icteritia interiit. Huic dissectæ in vesica fellis inventi sunt lapides cœrulei, splendidi, plurimi, angulosi, quorum

superficies ita inter se cohærebant & conglobabantur, ut unicus primum lapis visentibus judicatus fuerit: vesicam fellis ii adeo oppletam ac extensam detinebant, ut bilis nec recipi in ea nec permeare posset.

Similes, xviii. numero, nucis Ponticæ magnitudine in *Constantia Acciarolia & Elizabetha* Capponia reperti, neutram tamen arquatus morbus infecerat. *Ex observat. Nereti Neretii Med. Florentini.*

SCHOLIA.

NEutram tamen arquatus morbus infecerat.] *Sculterus* Armamentarii Chirurg. Observat. 48. ait se aperuisse cadaver cujusdam Galli, qui atrocissimis intestini coli doloribus consumptus obiit, cui Colon cancro occulto affectum erat, ab obstructione pori bilarii, qua duodena inseritur, à lapillo pisum magnum æquante, ut hinc ne tantillum bilis expurgari potuerit, sed ad colon deposita fuerit, Item in cadavere Venetæ, quam Cancer uteri exulceratus è medio sustulit, repetiisse se vesiculam felleam calculo instar crystalli pellucido repletam & distentam, ut nihil quicquam bilis recipere apta fuerit. Ex quibus historiis infert quod ad obstructum porum bilarium & cysticum, non semper sequatur Ictcritia, sed bilis quandoque expellatur vel ad intestina, vel uterum, vel aliam partem nobilem.

Sic anno 1672. mense Januario, Aurifabri (nomine Rival) uxor Peripneumonia extincta est, In cujus vesica fellea reperti 44. lapilli, quorum maximus fabam æquabat, reliqui pisi & lentis erant magnitudine: Vultus tamen Ictero nequaquam fœdatus fuit; transmissa nempe bile non ad habitum sed ad Pulmones.

§. 7. D. Luques Chirurgus mihi retulit se lapidem amygdalæ magnitudinis, è cystide fellea Ictero laborantis detraxisse: bilis autem loco suo, à lapide occupato, per totum corpus regurgitarat. *P. Borellus observ. iv. centur. 1.*

§. 8. Anno 1612. Coloniæ à D.D. Jo. Fabritio & H. Srapedio, lapides duo ingentis magnitudinis mihi exhibiti fuere, qui ex vesica fellis Comitis cujusdam septuagenarii extracti sunt: unus oblongus, alter fere rotundus est, pro magnitudine tamen non adeo usque ponderosi sunt: major enim (qui ex una tantum parte excavatus est, ut tertiam fere partem minoris excipere possit, eúmque à continua fricatione unius contra alterum ita excavatum fuisse certum est) drachmas xiv. minor verò drachmas quatuor & semis solummodo pendet, quandoquidem spongiosi sunt & per laminas concreti: sed ab initio multo ponderosiores, neque adeo duros fuisse asserebat D. *Fabritius.* In majori rimæ hinc & inde (ut solent esse in limo cum à Sole exsiccatur) conspiciuntur. Color aliquibus in locis croceus, aliis vero in locis ad nigredinem vergit.

Prædictum Comitem per totam vitam robustum, neque morbis usque adeo obnoxium (nisi quòd aliquando Icteritia laboraverat) tandémque circa annum lxx. febre continua maligna obiisse referebat idem *Fabritius.* A multis annis quoties in lecto sese convolveret ex una parte in aliam, pondus magnum, molestum, & ex una in alteram partem delabens è regione Hepatis percipere poterat. *Fabritius Hildanus cent. iv. observat. xliv.*

§. 9. Pater *Sanctorius Franciscanus* sæpius rebelli, immani, importuna & frequenter renascente Icteritia corripiebatur: mortuo secto, lapides flavi, magni, in cysti fellea reperti fuere. *Dom. Panarolus Pentec. 5. observ. xxii.*

§. 10. Matrona prius *εὔχρως*, jam *ἄχρως*, quin & *χαλκόχρῳ χλωρότητα* in toto habitu præferre cœpit, qui color bilem prædominantem, & inde productum Icterum prodidit, cujus humoris quæ fuerit *δριμύτης* hinc colligi potest, quod præter *κνησμώδεα πόνον*, post punctiunculas molestas cutim passim in tubercula pisi magnitudinis elevaret, velut ab apiculæ spiculo infixo compunctis contingit, quæ *ἐμφυσήματα* evanescentia subinde sedem mutabant, & cum inquiete maxima ægræ huc illuc vagabantur.

Variis præscriptis præsidiis nihil proficientibus, morbo tam diro succumbere coacta est: In aperto cadavere, viscera parum à statu naturali recedentia reperta sunt, excepto Hepate, quod decolor & durius fuit: Sed in vesicula fellea tres lapides castaneam æquantes, triquetra figura & nigri, gagatem referentes, cum pluribus aliis minoribus, & arenulis ambos ductus cholidochos distendentibus, de tantorum affectuum causa antecedenti nobis omnem dubitationem exemerunt. *Alex. Deodati valetudinarii pagina* 248.

§. 11. Illustris Baro doloribus arthriticis diu multúmque affectus in Icteritiam incidit: adhibita varia sine successu: supervenit tandem & hydrops Ascites aliáque symptomata, quibus cum ultra semestre colluctatus, leniter exspiravit.

In

In defuncti cadavere inveni 1. Calculum in vesica fellis ejus, magnitudinis ut totam fere cystin repleret: unde liquido constat obstructionem illam à calculo veram Icteritiæ causam fuisse, nullísque remediis expugnari potuisse. 2. Hepar maxima quidem ex parte salvum, sed croceo colore tinctum conspiciebatur. 3. Cor, Pulmones, Lien, ventriculus, mesenterium & omentum naturaliter fuere constituta, 4. Intestina maculis nigris & livescentibus hinc inde distincta. 5. Renes flaccidi &, quod notabile, adeo parvi ut magnitudinem nucis juglandis vix æquarent. *Balthazar Timaus lib. 3. observ.* 28.

§. 12. Secui cadaver hominis qui diuturno morbo laboraverat & hydropicus postremo effectus erat. In eo reperi Hepar grande, colore nigricante & fere tali qualem in splene alias conspeximus, folliculus fellis plenissimus erat bile: *Hepatis venæ* in parte ejus cava, priusquam in communem illum caudicem Portæ desinant, omnes *obstructæ erant lapillis* eas distendentibus, foris nigris intus flaventibus, Porro & ille meatus qui ex folliculo fellis in intestinum desinebat, lapide ejusmodi obstructus erat. Hunc cum exemissemus, nihilominus tamen bilis effluxit, coaluerat enim foramen illud desuetudine bilem ad intestina mittendi.

Hanc istius meatus obstructionem ego causam fuisse video Icteritiæ, qua hic homo ante hydropem longo tempore conflictatus fuerat, regurgitante ad totum ambitum venarum bile, quæ purgari per intestinum debuisset: nam meatus ille qui ex follicalo fellis in Hepar est, liberrimus erat. *Iacobus Camenicenus Epist. ad Matthiolum.*

SCHOLIA.

H*Epatis venæ obstructa lapillis.*] De lapillis iis in venis repertis, quæ ex jocinoris cavitate interiore, in venæ Portæ caudicem desinunt, nulla mihi sese offert ratio quæ non consentiat id fieri in jecore posse facile, quemadmodum in renibus, vesica & articulis: nam tametsi id non dixerit Galenus, hoc tamen nihil obstat quo minus etiam in Jecore, ut in renibus, oriri calculi possint, quippe cum in Jecore eadem sit materia crassa glutinosave, calculis gignendis idonea, nec ibi calor deficiat, cujus vi lapidescat, nihil prohibet quin calculi ibi etiam fieri possint: Dicebat enim *Gal.* lib. de renum affect. dignotione, Lapidem in homine à calore generari, eoque vel vehementi vel tepido, Si crassa materia est (ut ille inquit) sufficere potest tepida & moderata caliditas, & quæ naturalis est ad firmandam & indurandam terræ modo hanc materiam, est enim crassities ad generandum lapidem singulariter accommodata. Sin tenuior est vehementiori, tunc plane indigebit caliditate sive naturali, sive p. n. qua durescat in terram, Si quidem calor tenues materiæ partes dissolvit, atque ita ubi valuerit lapidem conformat, *Hæc ille*: Quibus palam est non esse p. n. si in jecore etiam lapilli gignantur, cúm ibi non desit materialis causa, nec efficiens, nec instrumentalis, quibus ii in eo generari possint, cum eo obstructo quandoque crassa, quandoque glutinosa, quandoq; ambo simul ibi hæreant excrementa, calor non deficiat, nec vasorum cavitas in qua calculi gignantur: nam si crassus glutinosúsve succus, qui in renibus lapidescit, ex jecinore per venam cavam fertur in renes, nihil sane prohibet quominus in eo lapidescere possit ubi hæserit diutius. His itaque rationibus fretus crediderim ego lapides in jecore, ut in renibus frequentissime gigni: sed quoniam propter visceris insensibilitatem non excitant dolores, nec expelluntur extra corpus, nec videri possunt, nec tangi, ut qui in renibus & vesica fiunt, sed in occulto delitescunt, in Medicorum considerationem non veniunt. Quo fit ut his ignoratis quandoque mirentur Medici, cur in iis morbis qui ex Jecoris infarctu veniunt, nihil penitus curare valeant ullo medicamentorum genere. Lapidem amygdalæ nucis quantitate in Aureliæ Petrucciæ jecinore, Pandulphi Tyranni conjugi repertum esse scio, in quem interitus illius causam rejiciebant Medici.

Hydropicus postremo effectus erat] Hoc morbo cum hydropicus ille tuus diutius admodum laborasset, nec medicamentis expugnari potuisset morbus, nil mirum si lapillus in ejus felle fuerit inventus, qui ductum illum occluderet quo bilis in intestina deferri solet, quinetiam si post hac coaluerit ductus, ubi ducendi munus cessavit. *Matthiolus Epistola Respons.*

§. 13. Nobilis Conradus à Reinberg, pituitosus & cacochymicus, obstructionibus viscerum, *Vlcere maligno* ad genu sinistrum, interdum etiam Icteritia annis aliquot laboravit, ac tandem obiit ex febre.

In vesica fellis invenimus lapidem durissimum, ad nucis juglandis magnitudinem, anterius atrum, posterius croceum. *Fabritius Hildanus cent.* 1. *observ.* 60.

SCHOLIA.

V*Lcere maligno ad genu*] *Scultetus* Armam. obs. 48. ait se observasse obstructionem Lienis in quadam muliere incurabilem, quæ dum viveret per aliquot annos passa est ulcus in pede dolorificum, quod quotiescunq; sanabatur, toties febrem quartanam induxit, donec humor, cujus collectio prohiberi non potuit, per insitum femori fonticulum quotidie evacuaretur, atque hac ratione febris quartanæ, ut & Ulceris in pede exortus prohiberetur. Hujus ulceris ut fomes fuit in Liene, ita præcedens ortum debuit Jecori, quod cum bile repurgari non posset, ob obsessam à lapide vesicam felleam, ea in genu delata dolorificum in excitavit ulcus.

§. 14. In felle etiam Tartarum reperitur, ac tanti etiam Lapides in vesica fellis reperiuntur qui totam eam replent: ut ego in quadragenario quodam, cui per septem annos Ictericiam patienti nemo Medicorum auxilium ferre poterat, Defuncto tandem Lapidem magnitudine vesicæ fellis reperi, ac præsens mihi custoditur, Ea autem persona antea maxime iracunda ac violentissima erat: *Johannes Henen lib. de morbis Tartareis.*

§. 15. Fuit in Prussia Ducali, non procul Mesacco, quidam insignis conditionis Nobilis, nomine Sach, in cujus cystide fellea nonaginta novem lapides, pisorum magnitudinem æquantes inventi sunt. Is nominatus Dominus patiens Ictero nigro subactus cecidit. *Andreas Cnoffelius in Miscell. curiosis anni* 1673. *observ.* 206.

§. 16. Halberstadii ante paucos annos in Pincernæ cujusdam, Ictero & Hydrope demortui cadavere, in fellea cystide plurimi deprehendebantur lapilli, causa istius affectus complicati lethalis. *Mœbius in Fundam. Physiolog. cap. xvi.*

SCHOLIA.

DE horum calculorum curatione agit *Franc. Sylvius* Prax. Med. lib. 1. cap. 45. In calculos ait, concrescit & coagulatur bilis à Succo lapidescente quibusdam dicto, vel Lapidem faciente potius dicendo, quem ab acido austero vim suam obtinere suspicor, postquam ab acido subtili & acri solvuntur lapides calculique: Inter calculos biliosos dissolventia medicamenta, non dubito referre Graminis radices ac herbam uel destillatam, vel, quod præfertem, decoctam contusamve, succumve ex ipsa expressum, addito sacchavo vel melle ad gratiam; postquam notum est multiplici experientia boves & oves, quibus hyeme alimentum est fœnum, atque concrescit in ductu bilario lapidea vel calculosa crusta, ubi Maio mense iterum gramine utuntur viridi, sensim ab illo liberari affectu: certo argumento inesse viridi ac recenti gramini calculos dissolvendi vim, quæ perit quando idem in fœnum exsiccatur: Conducit quoque spiritus Nitri, quem proinde commendo similiter in hoc casu, & inprimis postquam cum spiritu vini factus est dulcis & blandus; qui tuto ex vino, aliove potu qualicunque usurpari poterit ad guttas x. xii. vel plures idque aliquoties in die: Concretionem novam impedient Salia volatilia quævis, sed in primis oleosa, quippe quæ bilem puram præstant defœcatámq; sicuti ipsu edoctus experientia.

OBSERVATIO IX.

Constitutio Cystis felleæ in iis qui calculos in ea congerunt.

CUm difficile sit Calculos ex Bile ortos dignoscere, non mirum si eorundem curatio res intricata videatur multis Medicis: Quoniam tamen isti calculi post obitum reperiuntur in fellis folliculo, reliqua bilis amurcam imitatur, sordibúsque scatet ac fæcibus subsidentibus, qualem non semel vomitu excretam observavi, Existimarem in talibus mertum esse ne aliqua Bilis pars concresceret in calculos, dum in tales fæces abit alia. Ideóque tunc usurpanda medicamenta hosce biliosos calculos solventia, ut & concretionem quamvis impedientia. *Franciscus Sylvius de le Boë praxeos lib.* 1. *c. xlv.* §. 12. & 13.

OBSERVATIO X.

Icterici bilis cysti conclusa serosa & vix flava reperta est.

OBservavimus in Icterico anno 1664. in Nosocomio Leydensi, à Clar. *Sylvio* dissecto, ejus Bilem, dum eam accuratius examinaremus, plane serosam, & tam levi flavedine imbutam, ut immissa in eam lintea vix ulla flavedine tingerentur: atque in lingua nonnisi exiguam admodum amaritudinis speciem exhiberet. *Regn. de Graaf. Tractatu de Succo Pancreatico cap.* 8.

OBSERVATIO XI.

Icterus ob occlusionem meatus fellei ad intestina tendentis, à glandulis circumsitis eum prementibus.

MIchael Fedler (*vide tit. de Febribus lib.* 4.) post quartanam in malum habitum incidit.

Aperto defuncti abdomine, circa Lienis arterias & ad portæ venam tendentes Glandulæ erant multæ, quæ comprimendo ductus angustabant: Hujusmodi aliquot glandulæ erant circa vesicæ fellis ductum ad intestina tendentem, eumque ita comprimebant ut vix aliquo conatu instrumentis tenuissimis esset transitus: adeo ut mirum non fuerit Ictericiæ paulo ante mortem signa se in mutato corporis habitu obtulisse; & alvum inde segniorem redditam.

Observatio XIII.

Icterus ortus ob obturatum meatum Vesicæ à carnea excrescentia.

IN meatus vesicæ fellis oritur carnea excrescentia, quæ illum obturando insanabilis Icteritiæ est causa. *Nicolus sect. 5. cap. 2. artic. 3.*

SCHOLIA.

IN *meatu vesica*] Porus choledochus non solum è vesicula bilem hospitio excipit, sed & è meatu hepatico peculiari, qui in principio circa insertionem in porum communem sæpe digiti minoris magnitudinem æquat, valvula oblongiore donatus ne bilis regurgitare queat: Exinde inter venas portæ, per omnes hepatis partes abit in ramos & surculos minimos, junctos anastomosibus cum omnibus venarum portæ surculis, ut bilem alimentalem undiquaque exsugere, & in veram bilem mutare queat. Ex hisce diversis ductibus felleis potest dari ratio, quare interdum in Ictero alvi dejectiones sint albicantes, interdum cum urina simul flavescentes: Nimirum interdum Porus choledochus ad intestina tendens est obstructus, & tum albescunt excrementa: Interdum aperto isto meatus fellens hepaticus est clausus, & excrementa simul flavent. *Moebius Fundament. Physiolog. cap. xvj.*

Observatio XIV.

Icterus à Pori choledochi vitiosa figura.

IN Firmino Chaudone, Icteritia extincto, reperimus Porum choledochum immani magnitudine ad Hepar, ad intestinum vero meatu capillari: hinc excrementum præcluso transitu jecur repetebat, ac inde per cavam in universum se corpus effundebat: quæ res flavitiei *strigositatique* causam dabat, etsi corpore omnibus aliis esset procerior. *Barthol. Cabrollius observ. x.*

Observatio XV.

Icterus ab obstructione Bilis meatuum per hepatis substantiam sparsorum.

SEgregatio bilis in venis mesaraicis, cum in hepate fiat, illicque è venæ portæ ramis in pori cholidochi ramos transferatur, indéque illi adnatam vesiculam, ab obstructione horum bilis meatuum, per hepatis substantiam dispersorum si non fiat, cum sero & sanguine in venam cavam translata, & per corpus distributa, illud tingit & discolorat: Quæ obstructio à chylo fieri potest, sanguine, sero vel pituita, si hæc, dum bilis fit in poros hosce distributio, simul illis se ingerant, illicque retenta crassescant, vel in arenulas tophósque convertantur, Cujusmodi quoque materia sectione in iis invenitur. *Platerus Practicæ lib. 3. cap. 2.*

Observatio XVI.

Icterus ab ossea constitutione Vesica felleæ ejusque meatus, cum parte mesenterii.

PUella quædam satis boni habitus, Ictero fœdata diuturno, tandem post initum aperientium aliorúmque præsidiorum usum, vita ipsam defecit.

In cadavere, præter vesicam felleam, ejusque meatum in duodenum intestinum, bona mesenterii pars fuit plane ossea: Itaque recedente in ventriculum bile, assumpto cibo dolor vehemens materiæ commotione cruciabat. *Ioh. Rhodius cent. 2. observat. 96. & cent. ij. observat. 3.*

SCHOLIA.

R*Ecedente ad ventriculum bile*] In Ictericis dolores colicos aliquando contingere, quos ventriculi quidam esse censent, notat *Silvaticus Cent. 3. consult. 4.* Si scil. dolor est in parte dextra, quæ sola est doloris colici sedes ex *Mercato*, & cum fit extensio hypochondrii dextri; quæ si in sinistro se proferat, ventriculi est censenda, quod ejus fundus ad sinistra vergat: Licet vero interdum succedat flatuum supra infráque eruptio, ac superveniat vomitus materiæ biliosæ & pituitosæ, quæ doloris ventriculi indicia esse possunt, facilius tamen consequuntur dolorem coli in illa parte affecti, ubi desinunt intestina tenuia & incipiunt crassa, colon imprimis, cujus ortus est in epigastrio dextro, unde sub fundum ventriculi ad sinistram partem diffunditur.

OBSERVATIO XVII.

Icterus à Pororum choledochorum siccitate.

COmpressio pororum à vicinarum partium tumoribus, *coli à flatibus distensione*, bilis evacuationem in intestina impedit: Inde sæpe *colicis doloribus* infestantibus Icteri de improviso ingruunt, iis feriantibus recedunt. Pororum horum siccitas, qua instar chordæ corrugantur solidæ, impedire transitum bilis potest. Meminit talis exempli Argenterius lib. 4. aphor. 62. *Rolfinkius Epitomes cur. lib. 5. cap. 8.*

SCHOLIA.

COli à flatibus distensione] Et tamen ex *Hippocr.* sententia 5. aphor. 65. *Icterici non sunt admodum flatulenti*, Interprete enim *Galeno*, flatus ex pituitosa materia generantur, Et πνευματίαι, à frigido & pituitoso humore, auriginosis, qui biliosi, sunt contrarii. Dic Auriginem fieri vel ex copia bilis in Jecore genitæ, ab ipsius fervore: vel ex angustia pori fellei, ipsam transmittentis ad intestina. Si Icterici fiunt à copia bilis, non possunt esse flatulenti ex pituitæ copia in flatus facessente. At si Icterus oriatur ex sola meatus fellei angustia, Icterici possunt esse etiam flatulenti.

Coli] A Duodeni intestini extensione flatulenta, occluso orificio pori fellei, hincque bilis facta regurgitatione in jecur, & effusione in totum corpus (tunc præsertim evanescente cum pharmacorum ope evacuatur materia in intestinis contenta) Icterum oboriri sæpius, idque in colicis doloribus observavit *Silvaticus* cent. 3. consult. 4.

Colicis doloribus infestantibus, &c.] Colico dolore cruciabatur D. N. cui mitigando sudoriferum sumpsit, quo bile ad exteriora provocato Icterum sibi advocavit inscius, Sedato ita intestinorum dolore, per biliosorum humorum ad extrema metastasin fœdum cutis colorem blandis cholagogis facile delevi & extersi, Subinde & sponte, naturæ critico motu bilis, colici doloris causa, ad externam cutem protruditur abscessu universali, cujus non pauca exempla memini. De iis legendus *Castrensis* liber, Quæ ex quibus, Adfui juvenculæ, cui instantibus mensibus, sed non prodentibus, Icterus toto corpore erupit. *Bartholinus cent. 5. hist. 62.*

OBSERVATIO XVIII.

Icterus exortus ob vesicam copia bilis turgentem.

SEctus à D. *Sylvio* febricitans & Ictericus, in quo folliculus fellis grandis, distentus bile; hinc ægro ob ductus bilarii obstructionem diuturna fuerit alvi constipatio. *Bartholinus Epist. 97. cent. 3.*

SCHOLIA.

EAndem causam agnoscit *Platerus*, bilem scil. tenaciorem factam & valde incrassatam, qualem ex auribus interdum expurgari videmus: cui similem in vesica fellis sectione invenit: hæc, *ait*, si in angustias hujus vesiculæ perveniat, poróq; inhæreat, bilis descensum & expurgationem impedit.

OBSERVATIO XIX.

Icterus à cava Hepatis parte scirrhosa & inflammata. Pancreate putrefacto, &c.

DOm. N. vomitu, siti &c. in febre maligna affectus, sexta die fit Auriginosus: Cava Hepatis pars scirrhosa & inflammata erat, Pancreas putrefactum. *Vide tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

PAncreas putrefactum] Ad Icteri generationem Pancreas concurrere ostendit *Warthon* Adenographiæ cap. 12. Quibus, *ait*, hic humor pro more non excernitur, illi crassas flavásque urinas reddunt, quæ tamen meatus, per quos transeunt, minime vellicant aut erodunt: In Ictero flavo tales urinæ redduntur, quas verisimile est à sola bile in venosum genus restagnante oriri non posse: Neque enim sincera bilis tantopere flavet: imo si meraca esset, nec leni humori commixta, sine meatuum dolore atque erosione excerni non posset: Existimamus ergo istiusmodi urinas ex mistis humoribus constare, & ex ipsa mistura intensam illam flavedinem contrahere, Videmus enim intestina, partes spermaticas, natura sua albas & pituitosas, ubi vesica biliaria eas immediate tangit, saturatiore flavedine tingi quam ipsam vesicam biliariam aut humorem in ea contentum, unde patet flavedinem illam, non soli bili, sed alii remixto humori, ex parte saltem deberi. Nam credibile est bilem non omnem liquorem pari flavedine inficere: Verum cum peculiari Pancreatis humore commixtam, protinus saturatam flavedinem inducere. Si vero sinceram bilem cum urina misceris, neutiquam exhibet: Argumento evidenti Ictericorum flavedinem à sola bilis redundantia non provenire, sed partim ab humoris hujus pancreatici commixtione: Notum est tincturam gallarum, si vitriolum injeceris, nigro colore infici, qui color in neutro earum ante commixtionem reperiebatur: Similiter quamvis humor pancreatis palleat, humórque bilis non intense flavet, cum

cum tamen commiſcentur ſaturatam flavedinem producunt: Hoc evidenter cernimus in iis quæ per alvum excernuntur: Etenim in ſanis, quamdiu ductus, tum communis tum pancreaticus aperti ſunt, ſuiſque officiis funguntur, excrementa alvi crocea flavedine tinguntur: Ubi vero horum humorum *alter* in inteſtina non deponitur, excrement alvi albeſcunt, aut argillaceo colore inficiuntur: Nam ſi bilis deſcenſus ſupprimatur, alvus excrementa lubrica citra dolorem aut acrimoniam deponit: Sin vero bilis libere deſcendat, ſed pancreatis humor retineatur, excrementa ſive liquida ſive ſolida fuerint, non ſine acrimoniæ ſenſu eliminantur: Si vero uterque meatus obſtructus fuerit, Icterus flavus mox præ foribus eſt, citiuſque quam in duobus prioribus caſibus, per totum corpus diffunditur, túmque alvi excrementa ut plurimum ſupprimuntur, aut ægre prodeunt: niſi forte leinteria quoque acceſſerit, quæ facile Ictero conjungitur, quod uterque affectus ab obſtructionibus originem ducat.

Pancreas] Quis ſit uſus ſucci Pancreatici multi diſquirunt: *Frid. Lepnerus* Introduct. in Medicinam pag. 40. illum bili commixtum chyli depurationi ac partium impurarum à puris ſecretioni deſtinatum eſſe cenſet. Inteſtinum duodenum *ait*, in fine Pori bilarii & ſimul Ductus pancreatici inſertionem admittit, quorum, uterque aliquando in unum canalem deſinit: Ille bilem advehit, Hic vero pituitoſum, &, ſecundum quoſdam, acidum humorem, non ſine utili naturæ intentione: Confectus enim in ventriculo chylus, & craſſioribus adhuc fæcibus perfuſus, in inteſtinis erat ab iiſdem liberandus atque perficiendus: at hoc ipſum non commodiori ratione fieri poterat, quam concurrentibus contrariarum qualitatum humoribus, quorum concurſu pugna excitatur, & terreſtrioris craſſioriſque ſubſtantiæ fit deturbatio atque ſeparatio: Quod ipſum in commixtis contrariis humoribus manifeſtum. Sic aquæ abſynthii, in qua ſal abſynthii eſt ſolutum, ſi affundas ſpiritum vitrioli, videbis excitata qualitatum pugna craſſiorem ſubſtantiam in fundum præcipitari: Idem quoque evenit in natura, vina enim dum fermentatur, nonniſi qualitatum contrariarum pugna craſſiorem ſubſtantiam ſeparant: Contrarias qualitates in vino adeſſe non negabis, dulce enim & acidum tempore fermentationis guſtu in iiſdem percipies.

Sexta die ſit auriginoſus]. Juxta aphor. 62. 4. *Quibus in febribus morbus regius ante diem 7. accidit malum:* opponitur authoritas ejuſdem *Hippocr.* Ratio & Experientia: *Hippocr.* enim 4. de vict. Acut. *In febre ait, birioſa morbus regius ante 7. diem natus, cum rigore morbum ſolvit, Sine rigore peſtiferum.:* Conſentit Ratio, Si enim die 3. 4. 5. contingant criſes ſalutares, quidni icterus criticus illis diebus continget? Atteſtatur Experientia, cum ſæpe Icteri ſalutares ante 7. viſi: Sic ergo audiendus *Hippocr.* ut per diem ſeptimum quivis criticus intelligatur, qui κατ' ἐξοχὴν criticus nominatur: ut vere criticus cenſendus ſit, quem materiæ concoctio præceſſit. Peſſimus autem eſt Icterus qui inflammationem aut ſcirrhum jecoris ſequitur, ut in allato caſu; illam enim plerumque abſceſſus ſequitur aut hydrops.

Observatio XX.

Icterus à Iecore magno, duro, viridi, Et molli ingentique Liene.

PRoſper Marcellus cum multis annis Regio morbo laboraſſet, & ſubitò ex bilis in ventriculum miro confluxu exſpiraſſet.

Iecur inventum magnum, durum & viride, cum molli ingentique Liene. *Veſalius l. 5. c. 9. de hum. corp. fabr.*

SCHOLIA.

IEcur magnum, cum ingenti Liene] Quanquam à multiplici cauſa Bilis per corpus diffundatur, in præſenti caſu aliunde non provenit quam ab impedimento viarum quæ per Duodenum bilem tranſmittunt ad inteſtina, & expurgant per alvum: Quod quidem impedimentum duplex eſſe poteſt, Obſtructio ſcil. pori fellei, Et ejuſdem compreſſio à *Iecoris intumeſcentia*, Quod ex tactu colligo, qui in utroque hypochondrio duritiem prodit maxime conſpicuam &c. Intumuerunt autem Jecur & Lien, ex humoribus craſſis cum pituitoſis tum bilioſis copia genitis &c. *Silvaticus cent. 3. conſult. 26.*

Observatio XXI.

Icterus Niger non ſemper fit à Lienis obſtructione, quod in his affectibus Lien ſæpe ſaniſſimus reperiatur.

ICterus niger (de cujus natura valde controvertitur) fit vel à melanch. vel à bile magis adhuc aſſata: raro tamen hæc obſervatur, cum autem à Bile, magis viridis apparet: melancholia hæc non eſt naturalis, ſed p. n. à prava ventriculi aut inteſtinorum concoctione: Sic videmus quoſdam excrementa nigra deponere, prava concoctione aut inquinatione: *Non vero oritur à Lienis obſtructione, quod in his affectibus ſæpe Lien ſaniſſimus reperiatur.* Ex hac melanch. oritur Arquatus niger, dum per alvum non excernitur, unde per venas lacteas totumque corpus transfertur. *Walæus medic. Pract. cap. 18.*

Observatio XXII.

Icteritia à vitio hepatis ſubalbidi, abſceſſu tentati: Lienis maximi, Lapidibus referti.

JUvenis Anaſarca diu cum laboraſſet, ſubito incidit in Icteritiam, deinde in hæmorrhagiam narium, poſtea vero in ſubitam mortem.

In hujus corpore apparuit Hepar subalbidum, cum in parenchymate magno abscessu: Lien supra modum magnus, lapidibus plenus albissimis. *Nic. Fontanus Resp. & curat. pag.* 90.

SCHOLIA.

HYdrops funestus affectus, in quo cum hepar scirrhosum sit, & canalis fellis obstructus; bilis ad folliculum transire nequit, sed diffunditur per totum corpus, & morbus Regius repullulat? Et cum in hydrope viscera sint oblæsa, facultates velut emortuæ, hepar sanguinem retinere nequit, & hoc modo hic serosus per nares emittitur, qui vacuatus, effusis spiritibus corpori affert interitum: Audi *Fernelium* lib. 2. de venæ sectione cap. 4. Neque imperitorum more, si vel nares stillant sanguine, vel urinæ rubicundæ sese offerunt, protinus imperanda Venæ sectio; etenim sanguis facile prorumpit, non ex plenitudine solum, quodque eam vacuationem moliatur natura, sed compluribus ex causis: quibus enim exesa sunt venarum oscula quibus etiam viscera, præsertimque Jecur imbecillum vel scirrhosum evasit, iis sanguis sæpè fluit è naribus haud secus atque hydropicis. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO XXIII.

Icterus ab abscessu Iecoris, Liene lapidibus pleno.

JUvenis Anasarca laborans subito incidit in Icterum: Hepar habuit subpallidum cum abscessu: Lienem supra modum magnum lapidibus albissimis plenum. *Nic. Fontanus Resp. pag.* 90.

SCHOLIA.

VTroque viscere laborante, hepate scil. & liene, tertia Icteri species, de qua *Argenterius* comm. in aph. 62. 4. exsurgit, Liene nimirum atrum humorem suppeditante, qui cum bilioso, hepatis vitio non separato, mixtus, mixtam ex utroque constituit Icteri speciem, quæ ob cognationem hepati cum liene intercedentem, frequentior Nigro esse solet.

OBSERVATIO XXIV.

Icterici Anatome, in quo Iecur Scirrhosum &c. Cystis sine felle, Lien & Pancreas scirrhosa &c.

NE vacuæ ad Te redirent literæ D. *Bonete*, placuit Observationem addere, in progressu operis Tui forsan profuturam. Ictero ab obstructis visceribus Vir quidam in urbe nostra, *Fackius*, defœdatus diu anxiam vitam inter mortem & inediam traxit: Ventriculo enim debilitato omnia assumpta respuebat, vomitu statim rejecta, & quoties lacticinia ingerebantur, totiens in caseum concreta meabant ea via qua accesserant.

Cadaver defuncti xx. Februar. 1675. apertum à *Philippo Hacquart* Chirurgo Regio, præsentibus mecum Exercitatissimis Medicis D. *Henrico à Moinichen* & D. *Olao Borrichio*, Interiora viscera musculosque ab effusa bile flaventes ostendebat: Hepar ingens scirrhosum, ea parte qua renum regioni vicinius erat, rubens & quasi sphacelo correptum, quo loco quoque de doloribus conquestus fuerat: Vesicula fellis sine felle, sed amurca quadam plena & quasi argilla repleta, quæ in solidum corpus concreverat, forma & magnitudine nuclei majoris dactyli, quod sine dubio, si diutius vita superfuisset, in calculum calore degenerasset: Ventriculi cavitas universa rubicunda, venis distentis, unde & vomitus continuus, & nonnunquam cruoris sputum: Neque enim ex Liene vel Hepate alius ductus patens apparuit: Lien & Pancreas scirrhosum. Cor grumis sanguinis plenum: Pulmones flaccidi & putridi, superiori parte costis adnati, præsertim in latere dextro: *Observatio mihi dicata ab Excell. Thoma Bartholino, in Actis Medicis annor.* 1674. 1675. & 1676.

SCHOLIA.

V*Itam inter mortem & inediam traxit &c.*] Ab Amico communicata Observatio (in amicitiam enim pellicit, mutuamque offert Vir Illustris) Amici nuperæ factæ jacturæ memoriam refricat, a simili morbo, iisdemque prope stipato accidentibus interrempti, summa præsertim, toto invaletudinis decursu (qui sex septimanarum fuit) anorexia, inediam pene omnimodam accersente: Parentare ex officio debeo Viro de me optime merito, & Patrono singulari: Fuit is Nobilissimus & Excellentiss. *Marcus Roset* Genevensis Consul, qui a Senatu, exeunte anno 1676. ad Potentissimum & Invictissimum Galliarum Regem Lutetiam Legatus (Cui ut & Magnatibus acceptissimus fuit) Munere dignissime functus, fœdissimo Ictero correptus est: Illi se protinus vigiliæ perennes & apositia comites junxere: Non is pedetentim sed momento invasit, gravibus animi curis, aëris & diætæ mutationi adscriptus; tamen causa altius me judice deducenda est: Vir Illustris, optimæ alias constitutionis, quadratus & torosus, Psycroposiæ diutius indulsit, vinum nive refrigeratum a mensis Maii initio ad exitum Novembris, bibens: Unde bilis, cujus ferax erat illius jecur, crassitiem adepta est, nec ritè exclusa est

est densatique meatus eam excludentes: Singulis demum fere annis ulcera herpetica crura afficiebant, quorum exsiccationi totus erat intentus, de causa generante nequaquam sollicitus, quam in visceribus, morborum germen habentibus, quærebam: hinc fonticulorum in tibiis excitationem crebro urgebam, quo tenuis bilis, continuo genita, εὐπο-ρως fieret, nec in visceribus moraretur: Neglectum consilium Viro Illustri proculdubio exitio fuit; Cum ratione ratus sum, si cadaver apertum fuisset, concavam Hepatis partem abscessu tentatam repertum iri, aut insignem bilis συναθροισμὸν in cysti, quæ sui præsentia ventriculi tonum omnino perverterat, facultatemque cibi appetitricem destruxerat, Nec enim sola χοληδόχων meatuum obstructio adeo præceps exitium afferre valuit, quod non expectantibus Medicis, aliàs sagacissimis & experientissimis accidit.

Observatio XXV.

Icterus ab Hepatis inflammatione, quam sequuta gangræna. 1. *Ab ipsius suppuratione.* 2. *Ab ulcere in gibba parte.* 3. *A calculo in vesica fellea.* 4. *A calculis in cysti, Hepate grandi, duro flavo, calculoso.* 5. *A vitio Pancreatis, Hepatis, Vasis choledochis &c.* 6. *A calculis in cysti & meatu choledocho.* 7. *A cysti obstructa, Liene magno.* 8. *Ab Hepate scirrhoso, arenoso.* 9.

§. 1. Famulus N. per annum dolore hypochondrii dextri conficiebatur, facies & totum citrinum evasit: Hepar repertum durum magnum, albicans circa ventriculum, circa costas nothas nigrum, exustum ac plumbeum. *Vide tit. de Febribus.*

§. 2. Ego Ictericum cum lenta febre &c. conspiciens, & regionem regionis tractans, duritiem cum dolore deprehendi: Hepatis substantia fere tota absumpta, ipsiusque loco purulenta animadversa. *Vide tit. de Hypochondr. dolore.*

§. 3. Mulier dolore gravi in dextro hypochondrio torquebatur, Color quasi Ictero laborantis: In Jecoris convexa parte magnum, amplum & profundus ulcus, quod inflammationi successit. *Vide tit. de Hypoch. tumore.*

§. 4. Ill. Baro arthriticus in Icteritiam incidit; cui supervenit hydrops: Inventus calculus in vesica fellis Icteritiæ causa. *Vide tit. de Ventris tumore.*

§. 5. Illustr. N. diu de tumore hypochondrii dextri conquesta, Icterica obiit: Hepar fuit magnitudinis insolitæ, durum, flavum, hinc inde calculis flavis respersum: Cystis fellea vacua bile, sed in ea calculi duo rotundi &c. *Vide tit. de Hypoch. tumore.*

§. 6. Mulier sexagenaria diu Regio morbo laboravit: In vesica fellea multi reperti lapilli, Et in meatu qui tendit ad duodenum, magnus eum undequaque obstruens, *Vide tit. de Vomitu.*

§. 7. Ferdinandus Imper. faciem habuit pallido & subfusco colore infectum, Vas breve ante lienis ingressum, sua fæce obstructum erat: Lien parvus, Pancreas nigerrimum, durum: Hepatis lobus dexter scirrhosus: Cystis fellea vacua: Choledochus ad intestina directus induratus, obstructus: alter ventriculo insertus, amplus. *Vide tit. de Vomitu.*

§. 8. Vir cælebs Icterico haud videbatur absimilis, Hepar à rubore naturali parum deflectebat, Vesica bilaria pallida, In aperta serum crudum, nulla bilis tinctura, plena grumis nigricantibus & lapillis &c. Lien insolitæ molis. *Vide tit. de Hypoch. dolore.*

§. 9. Amedeus N. Ictericus fuit cum viscerum obstructionibus: In Hepate scirrhoso apostemata exigua multa, Lien totus corruptus multos continebat calculos. *Vide tit. de Cachexia.*

Observatio XXVI.

Anatome Icterici, in quo Mesenterii venæ cruore flavo ac stercoreo scatentes repertæ sunt.

Helmontius lib. de Schol. Humorist. passiva deceptione, Felle, famoso Icteri patratore, profligato, novum in theatrum producit, Virus nimirum excrementosum, seu cruorem flavum & stercoreum, sive stercus liquidum flavum, secundæ digestionis prolem, sursum p. n. raptum in venas & totum corpus dispersum: Quod in duobus cadaveribus dissectis, Ictero extinctis, manifeste se deprehendisse affirmat, in quibus nulla præsente folliculi fellis obstructione, Mesenterii venæ cruore hocce flavo ac stercoreo scatuissent, qui autem urinæ & alvi sordibus permistus nullam affricasset amaritiem, quum & ipse ea destituatur.

Observ.

Observatio XXVII.

Icterus à vitio Lienis & vasorum ad eum tendentium angustia.

Michael N. quartanâ laborans in atrophiam incidit & Icterum: Lien triplo major erat, flaccidus, sanguine nigro insuccatus: Circa ejus arterias Glandulæ erant multæ, quæ comprimendo ductus angustabant. *Vide tit. de Febribus.*

Scholia.

Icteri nigri origo (de quo *Hippocr.* 2. de morbis) communiter Lieni adscribitur, quod hic officio suo non satisfaciat; repurgando scil. sanguinem à crasso, atro & melancholico humore, unde sanguis impurus ad partes deveniens, easdem tetro suo colore fœdat: Huic tamen persuasissimæ opinioni non assentitur *F. Platerus* 1°. quia nulla vesicula, seu sinus, bili atræ naturaliter in Liene recipiendæ dicatus reperitur: 2°. quod nulla humoris hujus ad venam cavam fieri queat transmissio; asserens in Liene atram bilem non perquirendam, sed in portæ ramis eum humorem congestum primo ad hepar, hinc in cavam transmitti: Rationes has amplectitur *Sennertus*, quia cum in nullo amplo receptaculo humor ater contineatur, sed sensim ut generatur evacuetur, non poterit æque ut flavus sic niger Icterus subito hominem invadere: Non tamen propter dictas *Plateri* rationes immunis ab hoc vitio censendus est Lien: quamvis enim tantum humoris contineri in Liene nequeat, quantum ad hunc affectum subito producendum sufficit (quod ipsum continuus & circularis sanguinis motus prohibet) attamen vitio Lienis, ob imbecilliatem humorem sibi transmissum non bene coquentis, crudus ille, aquosus & melancholicus humor sanguini communicari, statoque tempore ad cutim propelli poterit: Ejusmodi tetri coloris causam, morbosum & aquosum Lienis sanguinem esse disces è *Philosopho* sect. 9. prob. 5. Indicio quoque erunt culpa Lienis Icterum nigrum genitum, mala spleniticis familiaria hunc affectum præcedentia: Imo in iis qui Lienis vitiis obnoxii sunt, talem nigricantem colorem, qualis in Ictericorum cute apparet, ipsum parenchyma Lienis referre videbis: Posse autem ejusmodi aquosum humorem, partes terrestriores admixtas habentem, per aliquod temporis spatium in sanguine hospitari, donec irritata natura, vel à copia vel à qualitate humoris, evacuatio vel propulsio ad exteriora ejusdem fiat, commonstrant humores alii, cum serosi tum pituitosi in sanguine è vena misso, magna satis copia apparentes: Minus negotium facessit secunda *Plateri* ratio, qua humorem atrum à Liene venæ cavæ communicari posse negat, quia nulla huic operi commoda sunt vasa: Cognitus enim in viventibus sanguinis motus, per ramum splenicum venæ portæ naturali ductu humorem à Liene, æque ac è mesaraicis venis hepati, & hinc venæ cavæ communicari posse demonstrat. *Frid. Lepnerus Introduct. in med. p.* 88.

Observatio XXVIII.

Icterus niger sequutus Iecoris insignem duritiem.

Quidam ordinatis vicibus, ut mulieres, sanguinis fluxum ex hæmorrhoidibus patiebatur, qui ex Arquato nigro & jecoris mira duritie periit. *Vide tit. de Hæmorrhoidum fluore.*

Scholia.

Ut *mulieres sanguinis fluxum ex hæmorrhoidibus patiebatur*] Ut truncus venæ cavæ, arteriæque magnæ, sicut & aliarum venarum tunicæ ramulos quosdam venarum à partibus adjacentibus accipiunt, ita & porus choledochus à venis cysticis ramos accipit: Nil igitur miri si ex suppressis hæmorrhoidibus Icterus aliquoties nascatur: Quanquam & ideo oriri possit, quod iis subsistentibus sanguis bile utraque remixtus in corpore restagnare, atque per circulationem sanguinis in habitum usque deferri queat: *Th. Bartholinus cent.* 5. *histor.* 62. adfuisse se *ait*, juvenculæ, cui instantibus mensibus, sed non prodeuntibus, Icterus toto corpore erupit.

Iecoris mira duritie] Vasorum choledochorum obstructio si diutius duret, ipsum hepar afficitur, durum incurrens tumorem: Ex mente autem *Hippocratis*, *Regio morbo laborantibus Iecur durum fieri malum* 6. aphor. 42. Icteri autem causa non est sola vesicula obstructa, *Triplex est Icterus*, (ait *Zacutus*,) *felleus, hepaticus & criticus: Felleus ex vitio vesiculæ, Hepaticus ex vitio hepatis, Criticus, in morbis judicans, & non judicans ex vitio totius*. Item quando vesicula & rami bilarii obstructi non attrahunt bilem: Hepar inflammatum, aut tumore alio laborans facile in consensum trahit vesiculam, comprimit meatus evacuationemque bilis impedit: *Moebius Fundament. Physiologic. cap.* 16.

Observatio XXIX.

Icterus niger ab Hepate scirrhoso, Vesicula fellis vacua, Omento putrido.

Anno 1657. Senator Erfurtensis cum per quinque menses Ictero nigro laborasset, & medicamentis nihil proficientibus, sensim viribus consumptis obiisset.

In ejus aperto cadavere inveni *Hepar scirrhosum*, lignique instar durum, ac tartareis assatisque quasi humoribus infarctum: Vesiculam felleam plane vacuam, Omentumque omnino putrefactum. *Ex observ. D. Valent. Andreæ Mollenbroccii Medici Halæ Saxonum in Miscell. curiosis anni* 1670.

OBSERV.

Observatio XXX.

Icterus niger à Lienis absentia prognatus.

VXoris cujusdam Nobilis viri cutis, atro colore tota ita fuit tincta atque fœdata, ut solummodo ejus aspectus omnibus horrorem incuteret : Hæc absque febri mœsta perpetuo, nam universa corporis superficies Æthiopis colore erat consputcata : Medici causam judicarunt contumacem Lienis & mesenterii obstructionem (licet nulla, aut saltem sensui conspicua reperiretur partium tensio ac durities) à remediis deobstruentibus & nigrum humorem vacuantibus pejus habebat ; Tandem accedente assidua leipothymia,& sequuta continua febri obiit.

Cadaver dissectum sine Liene inventum est, qui cum sit receptaculum melancholici succi ; nihil mirum si eo deficiente corpus totum redderetur nigrum 1. quia humore atro non attracto, hujusmodi humor per venas cum sanguine ferebatur ; ex quo massa sanguinis infecta , corpus nigro colore fœdavit. *Zacutus Praxis admir. lib. 3. observ. 137. Ex communic. D. Gasparis à Costa Med. Rothomagensis.*

Observatio XXXI.

Icterus à parvitate Lienis , grandiore Vesica fellea , & obstructa.

H. Fab. Aquapendens Patavii dissecuit cadaver fœminæ Ictero nigro extinctæ , cujus jecur , uti & reliqua viscera, nil consideratu dignum offerebat : *sola cystis usitato grandior*, aspectu terrior è cinere concretos continebat globulos : quibus & vena quæ à cysti ad jejunum proficiscitur , infarcta , parvo & exiguo prorsus conspecto liene.

SCHOLIA.

QUi in theatro aderant Doctores de præsenti casu phlosophabantur ; dicebat tandem sententiam argutissimus Anatomicus , Jecur , Liene cunctante , sanguinis fæcem per vas venosum Portæ trahere : utrumque excrementum vicinum secessum amandasse , qui cum per ordinatas ecphyses exonerare sese non posset , quod erat terreum Jecoris incubi calore unitum,ac in lapillos coactum reliquum à vesicula non captum , cum sanguine ad venas & corporis habitum latum cutem fœdasse.

Sola cystis usitato grandior &c.] Vesiculam fellis varia & prodigiosa continere,hincque varias morborum species exsurgere ostendit *Vesalius* in examine observationum *Fallopii* : Longum sane esset , *ait*, ea quæ in quibusdam Tertiana & Quartana laborantibus , & dein suspendio aut capite plexis , In furiis & Mania obsessis,& Melancholia morbo obsessis : Ex variis Febrium (quæ continuæ fuerant , & rigorum & sudorum inordinatos circuitus faciebant) generibus extinctis : fœdo Ictero eoque vario vexatis , malo Habitu diu pressis & Dysenteria cruciatis , subinde reperi modo commemorare, sive scil. hic insignem bilis , nunc flavæ , nunc atramenti quo scribimus in modum atræ , sive albicantis propemodum colorem (qui ferè conterminas partes affecit) sive fluidam , aut luti modo , aut unguenti cujusdam ex farinis , melle & terebinthina apparati, ritu consistentis, substantiam, sive calculorum effigies varias , sive bilis vesiculæ molem instar duorum pugnorum , ob contenta , tumidam , sive omnis bilis defectum recenserem , quæ omnia me de hujus vesiculæ natura adhuc magis quam antea habent sollicitum.

Observatio XXXII.

Discoloratio à Vermium copia in intestinis.

VErmibus intestina scatere frequenter , non tantùm in ægris , verum etiam in sanis supplicio affectis sæpius deprehendi : Inter quos mendicus quidam , qui tamen dum viveret discoloratus erat, capite mulctatus, sectus supra viginti lumbricos intestinis inclusos gerebat. *Platerus observat. lib. 3. pag. 883.*

Observatio XXXIII.

Icterici anatome , cujus interiora omnia membra , imprimis Hepar & Intestina, bile suffusa deprehensa sunt.

IN Ictericorum cadaveribus dissectis , quia separari bilis non potuit , bilis colore omnia fœdantur. In *Sfortia* Cardinale Romano , Ictericia defuncto , cum cadavere resecto, inquisitio interiorum membrorum facta, omnia , imprimis hepar & intestina , croceo colore totaliter infecta deprehensa. *Christoph. Guarinonius Consil. 215.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

Tantummodo Lienis vitio oriri.] Laudatus author plures occasiones, προκαταρκτικὰς, citato loco adducit à quibus Scorbutus originem ducere videtur. 1. *ait*, Quibusdam locis endemius existit, ut propter malignam aëris & vaporum, quibus stipatur, influentiam, una cum spiritu vitali, miasma morbificum hauriatur. 2. sæpenumero morbus iste febrilis diuturnis, aliisque morbis chronicis succedit, illorumque effectus sive productum merito censetur. 3. Nonnunquam hæreditario, & à parentibus scorbuticis per traducem propagatur. 4. Interdum mero contagio suscipitur. Quæ causæ massam sanguineam immediatius respiciunt, & morbum à latice ejus, sine magno primarum viarum vitio incipere ostendunt, sed & 5. Scorbuti rudimenta etiam intra coctionis viscera interdum concipi, atque illinc in sanguinem traduci ostendit, Vir Clariss. Si quando enim à longo tempore accidit è chylo vitiato succum nutritium nonnisi incongruum, atque salium & sulphurum enormium particulis refertum massæ sanguineæ suppeditari, necesse erit hujus crasin tandem mutari, & juxta materiæ, unde constat & quotidie suppletur, indolem perverti: Quare observare est qui cibis sale conditis fumoque induratis maxime vescuntur, atque vinum & aquas ardentes copiose bibunt, è quibus particulæ salinæ & sulphureæ in sanguinem rapiuntur, scorbuto plurimum obnoxios reperiri: Porro qui carne porcina, aut etiam piscium, licet recentium, ac imprimis testaceorum carnibus plurimum aluntur, si quidem hæc alimenta sulphuris & salis rancidorum (uti colligere est ex putrescentium insigni fœtore) copiam præbent, facile in scorbutum, & quod majus est, quandoque in lepram proclives habentur: E contra in hunc morbum non ita prompte incidunt: qui lacticinia, fructus crudos & immaturos, caseum recentem &c. comedentes, magnam pituitæ saburram in ventriculo congerunt: Nec tantum è cibis pravis & dyspeptis succus scorbutum fovens producitur, sed interdum alimenta satis idonea, viscerum culpa in materiam morbificam facessunt, Quod non semper *Hepatis* aut *Lienis* vitio, prout nonnulli arbitrantur, accidit; his enim cum chylo nihil negotii est, verum ipse *stomachus* fermento extraneo præditus, ingesta quævis pervertit, inque pultem modo acetosam, modo salsam aut vitriolicam mutat; Verisimile est etiam à Pancreate, aut ductu choledocho succum incongruum chylo permisceri, ipsumque tinctura heterogenea imbuere: Nec vero inficias imus quin *Lien* & *Hepar* Scorbuti productioni non raro contribuant; licet eorum culpas non chylus sed ipse sanguis immediatius luit: Quando *Hepar* obstruitur, ut sanguinis recrementa adusta minus secernat, propterea hujus massa fæculentior, atque salis & sulphuris particulis simul incoctis, nimis luxuriat, Quod spectat ad *Lienem*, haud prorsus immerito est quod circa Scorbuti productionem tot querelæ in ipsum proferuntur: Cùm enim hujus visceris munus in his consistat, tum ut sanguinis fæculentias atrabilarias, quæ sale fixo & terra constant, secernat & excipiat, tum ut easdem ulteriori coctione in fermentum sanguini remiscendum digerat; si quando *Lien* hisce muniis suis non recte defungitur, duplici respectu massa sanguinea inquinari solet, nempe, vel quia fæculentiæ atrabilariæ à Liene obstructo aut debilitato non omnino excipiuntur: vel quoniam exceptæ ibidem in fermentum inidoneum, & sanguinis corruptivum pervertuntur: massa sanguinea vel hoc vel isto modo interdum male disponitur, & non raro propter hanc occasionem solitariam, aut aliarum causarum accessum in diathesin scorbuticam degenerat.

Symptomatis quamplurimis &c.] Maxima symptomatum farrago, affectus multiplices & diversi generis, quique interdum naturæ sunt oppositæ aut contrariæ Scorbuto accensentur, quorum recensio cum partium corporis distributione optime perficitur: Materialis vero hujus morbi causa haud in privato quodam loco, aut singulari minera continetur, sed cum per totum corpus, & singulas ejus partes tum intus tum extus diffundatur, colligere est miasma Scorbuticum vel in *Sanguine*, vel in succo *nervoso*, aut simul in *utrisque* fundari: Revera sanguini labem affigi, effervescentiæ ejus inordinatæ, maculatum aut tuberculorum eruptiones, urina rubicunda & velut elixiviata plane testantur, quibus pari indicio conspirat diversimoda hujus morbi productio, quæ ut plurimum *massæ sanguineæ* depravationi succedit: Nec minus *Liquori Nervoso* vitium hærere declarant molestissimi dolores, tum intus in membranis, tum extus in musculoso genere excitati, membrorum debilitates aut resolutiones, spasmi, vertigo & crebra spirituum animalium deliquia: Cum itaq; humores ambo generales in vitio deprehendantur, videndum quis prior aut potior in culpa sit, *De utriusque vitiis consule Viri Eruditissimi Tractatum c.1.*

Doloribus fere continuis] A fæculentiis Scorbuticis in nervorum corpora delapsis, etiam *Dolores*, qui frequentissimum hujus morbi symptomata habentur, aliquatenus procedunt: Attamen cum varii sint generis, etiam propter alias etiam causas oriuntur: Enimvero dolores scorbutici sunt, vel leviores, incerti ac cito transeuntes, qui interdum à flatu membranas distendente, quandoque etiam à materia salsa vel acri, modo a sanguine, modo etiam à liquore nervoso in partes nerveas suffuso dependent: Cujusmodi materies quatenus fibris nerveis improportionata, eas vellicat ac in corrugationes incitat, dolorifica evadit: In quantum vero eadem vel à sero affluente cito eluitur, vel à calore dissipatur, sensatio molesta à tali causa illata facilius dimovetur: Vel 2°. Dolores Scorbutici graviores sunt plurimum acuti, difficulter mobiles: Cujusmodi item vel sunt fixi & determinati ad particularem quendam locum, aut vagi, molestiam, utut gravissimam, ab uno loco subinde in alium transferentes, prout cernitur in arthritide vaga, scorbutica & rheumatismo: Interim dolores fixi & diu permanentes, in variis partibus, præcipue vero in ventre, lumbis, cruribus, sterno, & capite excitari solent, *Willis capite 4. De doloribus ventris vide proxime.*

Nec non Paralysi] Affectus Paralytici, Item stupor & formicationis sensus scorbuto ingravescenti crebro superveniunt: cujusmodi tamen symptomata ut plurimum non sunt valde fixa & permanentia, verum modo cessant aut remittunt, mox repetunt aut intenduntur: Scorbutica Paralysis potissimum ob tria causarum genera excitari solet, quæ sc. modo conjunctim modo divisim hunc morbum producunt: 1. Etenim membri debilitas aut resolutio contingit, quia succo nervoso depauperato, spirituum animalium, quibus membra quævis actuantur, penus sive copia sufficiens desideratur: Hinc valetudinariis, tanquam senio confectis, circa crura & pedes, aliasq; interdum partes extremas, ad quas spirituum influxus haud satis ubertim pertingit, facultas locomotiva vacillat, postea forsan cum major spirituum

affluxus membro affecto confertur, ac interim alibi deficit, morbus cessat aut alio transfertur. 2. Interdum Spiritus animales etsi copiose satis in partes suppeditantur, tamen particulis heterogeneis, & quasi narcoticis, cum succo nervoso illatis inficiuntur, ita ut quasi ligati & semiobruti nixus explosivos vegete satis inire nequeant: hinc non solum impotentia facultatis motivæ, verum & sensitivæ depravatio quædam, scil. stupor & formicationis sensus oriuntur, quippe dum spiritus animales copula incongrua aggravantur, eorum irradiatio, haud aliter quam solis radiorum nebulosum aërem pertranseuntium, nonnisi refracte & impedite perficitur: 3. Licet Spiritus animales uberi satis copia dispensentur, sintque narcosi quadam immunes & liberi, sæpe tamen illorum viæ obstruuntur, ut intra membra quædam commercia spirituum influentium & insitorum commode peragi nequeant, namque interdum accidit particulas crassiores & terrestres nervorum corpora cum succo irriguo subire, quæ dein alicubi circa plexus nerveos, aliosque anfractus penitius aggestæ, ductus in tantum infarciunt, ut spirituum in hoc aut illud membrum irradiatio prorsus inhibeatur: Ita novi in aliquibus manum aut pedem, quin & brachium aut femur, reliquo corpore valente, penitus resoluta evasisse. *Willis ibidem.*

Et Convulsionibus] Convulsiones præterea sæpe totius corporis, aut potius Convulsivi motus, & Epilepsia huic malo accidunt, vaporosa aut serosa materia, quæ ab humore maligno, ac peculiari modo & specifice corrupto attollitur, ad caput elevata: quæ discussa sæpe quasdam inducias concedit, paulò post tamen iterum collecta & in caput elevata idem malum excitat: Et hi convulsivi motus plerumque cum febre conjuncti sunt, & eadem facilitate qua prehendunt, remittunt, iterumque recurrunt: Et solent istas convulsiones præcedere, vel totius corporis concussio, vel tremor, vel paralysis, vel brachia & manus obrigescunt quasi, sed brevi tempore; & sæpe præter omnem rationem subito in alium morbum, cataphoram, paralysin, modo evanescentem, modo præter expectationem redeuntem transeunt: Quæ signa, imprimis vero urinæ turbidæ & crassæ, huic malo propriæ, hanc convulsionem à convulsione ab antiquis descripta discernunt: *Eugalenus de Scorbuto observat.* 50. 54. 63. 69.

Tandem contabescens Phthisi interibat] Qui hoc morbo diutius laborarunt, absque notabili pulmonum labe, aut phthiseos suspicione, sæpe in marasmum incidunt, ita ut carnes prorsus decidant, ac cutis valde flaccescens vix ossibus cohæreat: Cujus causa non tantum sanguinis à recta crasi degeneris culpæ attribui debet, namque hic utut depravatus, aliqualem succi nutritii portionem plerumque assimilat, partibusque enutriendis apponit: At vero si quidem *Liquor nervosus* etiam male habet, facultas nutritiva omnino inhibetur, quin hujus defectu aut vitio, nutrimentum à sanguine elaboratum prorsus infœcundum ac inutile exitit: Quo munere, circa nutritionem, uterque liquor, scilicet *Sanguineus* & *Nervosus* defunguntur, ut alibi ostensum; Ex hypothesi ista, quam rationes satis probabiles astruere videntur, facile sequetur Atrophiam scorbuto familiarem à conjunctis utriusque facultatis nutritivæ anomaliis pendere: Quatenus enim sanguis alimentum nonnisi vitiosum suppeditat, atque Liquor nervosus in eo actuando assimilandoque delinquit, necesse erit partes solidas victu suo, continuo fraudatas emarcescere. *Willis ibidem cap.* 5.

§. 2. Vir Nob. nephriticus Scorbuto affectus fuit: In Pancreate nil anomali annotatum, nec in Hepate, Lien brevior ac rotundior solito, cæteroquin optime constitutus. *Vide tit. de Hypochondr. dolore.*

§. 3. Anatomica cadaveris Scorbuto extincti inspectio, Lienem hunc in finem studiose investigatum, sanum, integrum, & nulla vel obstructione, vel alia dispositione prava corruptum ostendit *Brenggerus Disputatione de Scorbuto Thesi* 3.

§. 4. Nobilis Bavarus annorum 36. corpulentus, *lassitudine spontanea, maculis lividis*, nigrescentibus, in *ulcera degenerantibus*, in cruribus ac brachiis affectus, quæ omnia longe ante gingivarum sanguinolentia & exulceratio præcesserat, ita ut non dubitandum quin Scorbuto confirmato laboraret; in quo post mortem Lien sat inculpatæ constitutionis, viscus sanguinem referens, inventus fuit. *Gr. Horstius Tomo 2. lib. 9. observ.* 4.

SCHOLIA.

Lassitudine spontanea] Primum Scorbuti signum, quo sæpe morbi incipientis suspicio præbetur, Lassitudo spontanea est, cui accedunt impotentia ad motum, Item crurum debilitas & velut gravitatis sensus: Hæc symptomata circa morbi initia oriri solita, à sanguinis potius quam *Liquoris nervosi* (qui vix adhuc inquinatur) vitio derivantur: Hoc autem duplici respectu fieri potest, sc. primo quatenus sanguis impurior factus, fæculentias serosas inter circulandum exuit, easque musculorum poris & meatibus insinuat, quibus infarciuntur illi & aggravantur, proinde ut spiritus impediti ac intercepti, explosiones suas loco motivas haud libere satis ac vegete ineant; insuper partes, velut sarcina quadam onustæ, non uti prius facile & expedite moveantur. 2. A sanguine vitioso spiritus animalis copula explosiva nonnisi degener ac imbecillis accedit; propterea illi neq; motus locales prompte ineunt, nec vegete perficiunt: In Scorbuto inveterato impotentiam ad motum, etiam à succi nervosi depravatione, & spirituum inopia oriri credimus. *Th. Willis Tract. de Scorbuto cap.* 3.

Maculis lividis] Maculæ in cruribus, aliisque partibus corporis erumpentes, Scorbuti signum pathognomonicum habentur, hæ quandoque latiores, diversicolores, modo citrinæ, modo obfuscæ, purpureæ, lividæ aut nigræ apparent: Porro quibusdam *Exanthemata* varie extumescentia, scil. modo lævia, modo cum cute aspera, & quasi crusta aut squamis obducta, in his aut istis membris, vel in toto corpore erumpunt: Inter *Maculas* & *Exanthemata*, sive *tumida* & *æqualia*, sive *aspera* fuerint, hoc discrimen in genere annotetur, nempe quod hæc materiam sanguini minus congruam continent, quare à massa ejus in circuitu secreta in cute defiguntur, nec tamen eadē prorsus à sanguine derelinquuntur, quin sanguis pertransiens particulas subinde alias novasque apponit: quo fit ut materia extravasata à continuo sanguinis appulsu vel denuo resorbeatur, vel subtiliata

subtiliata foras exhalet (licet interdum partim hac, partim illa res agatur,) vel denique materies ista suppurata in abscessus transit: Porro *Exanthemata* cujusque fere generis, non tantum in Scorbuto, sed in plerisque aliis affectibus, imo si quando sanguis propter occasiones aliquas immodice ebullit, passim eveniunt: At vero *Maculæ* sunt portiones à sanguine secretæ & ab eodem prorsus derelictæ, adeo ut nihil illis cum sanguine circulato deinceps commercii fuerit, quare nec in molem accrescunt, nec suppurantur, nec facile evaporant: Maculæ citrinæ, aut obfuscæ, videntur esse bilis flavæ aut atræ portiones quædam è sanguine in cutim suffusæ: Quoad stigmata vero nigra aut purpurea, advertere est eadem in nullis præterea affectibus, nisi in *febre pestilentiali, lue venerea*, & *Scorbuto* excitari: In peste & febribus malignis videntur esse sanguinis syderati, & velut *νεκρῶν* affecti, partes quædam rejectæ, quibus semper malignitas & contagium adjunguntur: In lue venerea & scorbuto, etsi non tanta malignitas reperiatur, ut spiritus sanguinis valde mortificentur, ejusque liquor syderationes majores ineat, tamen suspicari fas sit quod in utroque morbo ingravescente, sanguis aliquatenus corrumpi & coagulari aptus, in grumos minores concrescat, Cujusmodi sanguinis concretiones, arteriarum osculis extrusæ, in cute desiguntur, & juxta quod portiones illæ majores aut minores fuerint, & cruoris plus aut minus corrupti participant, etiam maculæ quoad magnitudinem & colorem insigniuntur: *Idem ibidem.*

In ulcera degenerantibus] Quandoque non solum *Maculæ* in cruribus & brachiis apparent, sed & ulcera in iis excitantur, sicca fere, & neque pus neq; saniem ex se fundentia: Ulcera autem hæc eos magis infestant qui temperamento bilioso sunt, De quo *Hippocrates* lib. de int. affect. *Quicunque, inquit, splenem habent magnum, si quidem biliosi sunt, hi mali coloris sunt & malis ulceribus scatent*; Ulcera hæc, Telephia quibusdam appellata, maligna sunt & curata difficilia, ob humorem malignum & pravum, qui, quicunque sit, contumax est neque curationi facile cedit, & in Scorbuto peculiarem corruptionem ac pravitatem sortitus est: *Sennertus Tract. de Scorbuto cap. 4.*

OBSERVATIO II.

Scorbutici Iecur scirrhosum deprehensum & tuberosum, Lien maximus; Vasa mesenterica obliterata.

VIr consistentis ætatis, *constitutione* corporis *melancholicus*, adeoque habitu corporis squalido strigosoque, *alvum habens adstrictiorem*, *urinasque mingens biliosas*, saturate more febrientium *rubentes*, frequenterque corruptionis putredinalis notas exhibentes, *ructibus ventriculi*, *sputatione cruenta*, *sanguinolentia gingivarum* per annos aliquot afficitur, interim aliquoties *alvi fluxu sanguinolento*, *semel* etiam *febre continua*, *praeunte tumore in inguine*, tandemque anno superiori *intumescentia ventris* atque pedum *hydropica* superveniente prehenditur. Quanquam autem convenientibus mediis, imprimisque curatione ad scorbutum appropriata, dicta symptomata lenirentur, ita ut per præcedentem æstatem optime sibi valere videretur, *nihilominus* brumali tempore appropinquante, *recidivæ signa sese ostendebant*, donec sub finem anni 1627. subito vomitus sanguineus, *cum dejectionibus nigris*, picis instar, invaderet, quo symptomate per triduum continuante, viribus pedetentim consumptis, 29. Dec. naturæ debitum persolvit.

Abdomine aperto, mox ventriculus & intestina inflata, nec non nigricantia sese offerebant, interius atramento quasi sutorio oblinita: Renes & pulmones naturaliter sese habebant: Jecur totum scirrhosum ac tuberosum interius atque exterius erat, nec quicquam vasorum vel sanguinis exhibebat: Lien vero triplo major quam s. n. esse solet, optime sanus conspiciebatur: parenchyma Jecoris colore saturate rubeo, nec non substantia carnosa referens: Mesenterium satis glandulosum atque tuberosum & crassum occurrebat, vasis mesaraicis, ob sanguinis ad partes ventriculi atque intestinorum effusionem, obliteratis. *G. Horstius Tomo 2. lib. 9. observ. 4.*

SCHOLIA.

VIr consistentis ætatis, 30. ætatis annum superans, constitutione corporis melancholicus, cui *corporis habitus squallidus atque strigosus*; Ea propter accidit, quod nutritiva facultas alimento convenienti destituatur, utpote cum tota massa sanguinea qualitatem atrabilarem induat in talibus, unde sequitur *alvus adstrictior*, quod bilis, excretionis stimulus, languente jecore non justo modo separetur ad intestina, sed potius in sanguine relinquatur & aduratur: *Urina biliosa*, dictam ob causam, *saturate more febrientium rubens*, non propter calorem febrilem, sed jecoris imbecillitate reddita, rubra sanie una cum sanguine emissa: *frequenter putredinis notas exhibens*, absque tamen siti, eo quod scorbutica sanguinis infectio concurreret, cujus proprium hoc est ut interdum insignes putredinis notas in urinis exhibeat, absque tamen siti: *Ructus* aderant, sc. inanes, hypochondriacis familiares eo tempore quo digestio ventriculi solet absolvi: *Sputatio cruenta*, tam propter serosi sanguinis è gingivarum carne spongiosa separationem, quod massæ sanguineæ serum cruentum, ob imbecillitatem jecoris ad ventriculum effunderetur, ac postea pedetentim ad fauces communicaretur: sic *Hippocr.* in Coacis multum sputum cruentum hepaticis statim lethale pronuntiat; quod contingere ait *Iacotius* venarum infirmitate, sanguinis prava qualitate & plenitudine ad vires: Interim aliquoties *alvi fluxus cruentus* dysenteriam repræsentans invadit, qui fiebat sanguine crasso fæculentoque copiose per venarum extremitates in intesti-

intestinorum cavitates effuso: qua de causa non cum excrementis, sed separatim & absque torminibus reddebatur, in quo talis fluxus sanguinolentus scorbuticorum ab aliis distinguitur: Semel etiam *febre continua prehenditur*, quod massa sanguinea, quoad majora vasa quoque corruptionem indueret, unde sanguis venæ sectione emissus lividus, ad virorem inclinans, multoque sero livido dilutus conspiciebatur: *praeunte tumore in inguine*, tanquam in emunctorii loco peccante materia crassiori collecta, vi naturæ versus exteriora superfluis propulsis, Tandemque *ventris intumescentia atque inflammatione pedum* affligitur, ea videlicet hydropis specie quæ ex parte Tympanitidem, ex parte Anasarcam referre videbatur: Subito *vomitus sanguineus* successit, facta recidiva, quem lethalem pronuntiat *Hippocr.* sect. 3. lib. 3. coacar. aph. 3. cum vitio hepatis vel venosi generis fiat: qua ratione 5. Epid. 37. Qui ad Dromum habitabat, nocte sanguinem multum vomens suffocatus fuit: *Iacotius* in coacis lib. 6. s. 2. aph. 1. sanguinem qui vomitione redditur, tum ab hepate tum à liene, tum ab utero esse posse statuit, quod ex his locis sanguis διαρρῶν in venas, quæ in ventriculi membranis inseruntur, plerunque redundet: Gravior affectus redditur ubi cum sanguinis vomitu *dejectiones piceæ nigræ* junguntur, hinc *Hippoc.* in Coacis, Ab hæmorrhagia nigrorum dejectio, malum, quia Lien non probe expurgat Jecur & sanguinem, unde cœnosa illa materia diu retenta in hepate aut mesenterio, aliquando corrumpitur mora & fit exquisite atra bilis. Mirum vero quod aperto cadavere *Renes omnino sani* deprehenderentur, cum tamen æger per multos annos de dolore dorsi conquereretur? An quod adusta materia atrabilaris in mesenterio & splenicis venis pedetentim colligeretur, & malignitate sua nervosas partes, quibus spinæ dorsi mesaræum annectitur, afficeret? 2, Mirum cum *Iecur penitus scirrhosum* esset, quomodo tamdiu æger superesse potuerit? An quia Lien fuit triplo major solito substantiæque laudabilis, viscus sanguificationis referens, cujus ratione sanguificatio facta fuit à Liene loco Jecoris? hinc ergo non mirum sanguinem productum fuisse minus laudabilem, quatenus alias Lien & vesicula fellea sanguificationem Jecoris, separando heterogenea, laudabiliorem faciunt: At ubi Lien solus sanguificat, idipsum non accidit, unde sanguis producitur impurus, 3. Mirum *cum verisimile sit Iecur longo temporis tractu scirrhosam istam* naturam obtinuisse, quod sanguineus vomitus cum dejectionibus nigris citius non prehenderit? An quia per semestrales ordinarias evacuationes, & venæ sectiones, tum etiam aliis intermediis, urgentibus symptomatis, medicationibus massa sanguinea taliter qualiter fuit depurata, potissimum adhibita scorbuti cura appropriata? 4. Mirum quod *Lienis constitutio sanguinea, magnitudine communem conformationem excedens, inventa fuerit in eo, qui Scorbuto confirmato tot annis affectus fuerat, cum tamen Lien communiter subjectum scorbuti statuatur?* An quod Scorbutus interdum quoque salvo Liene fieri solet, cujus rei exemplum habet *Forestus* de quodam, cui jecur potius quam Lien affectum fuerit, in quo Liene salvo omentum totum fere putridum inventum fuerit? An vero quod Lien officio suo defuerit a sanguificatione (quæ jecori scirrhoso denegabatur) peccantem materiam non secernendo, sed potius naturæ institutum, ob defectum jecoris, chyli partes laudabiliores attrahendo, sanguinemq; salsum ac tartareum relinquendo, quod ejus magnitudo, sanguineaq; constitutio satis innuebant, cujus beneficio sanguis quidem genitus, sed ab excrementitia bile tenui crassaque rite depuratus non fuit, unde tota massa sanguinea salsa tartareaq; reddebatur: Non semper ergo locum habet thesis de Lienis in scorbuticis operatione depravata, cujus rei fidem facit exemplum observation. 4. adductum, *Idem*.

Constitutione corporis melancholicus] Inter Scorbuti causas tristitiam ponimus, nam passim observare est homines propter occasionem aliquam luctu ingenti perculsos, & deinceps diu mœstos Scorbuticos fieri: Quia ingens mœstitia Animam inferiorem immediate afficiens, binas ejus partes, nempe sensitivam & vitalem intus compellit, eorum systases à solitis expansionibus inhibens coarctat, ac in minus spatium contrahit, hinc spiritus animales à debita expansione præpediti, œconomiam suam remittunt, quare & sanguis minori ambitu circuitus suos repetens, circa cordis sinus agglomerari, ibidemque stagnare aptus est: hinc cum spiritus utriusq; regiminis, sc. tum animalis tum vitalis præsides deprimuntur, & *sanguis & succus nervosus* secundum crases suas alterari incipiunt, & uterque vigorem suum sensim amittens à liquore generoso versus acetosum & effœtum vergit: Insuper coctionis viscera, solito spirituum influxu denegato, munia sua perperam obeunt, hinc à chylo minus recte cocto, aut inter coquendum depravato, succus nutritius nonnisi vitiosus, & fæculentiis refertus massæ sanguineæ infunditur, unde crasis ejus magis pervertitur inque diathesin scorbuticam facile transit. *Willis Tract. de Scorbuto c.2.*

Urinas mingens biliosas, saturate rubentes &c.] In Scorbuto certiori quàm in aliis affectibus diagnosi, matulam consulimus: Nam si absque Febre in Ictero urina intense rubicunda & quasi lixivialis apparet, illius morbi hoc signum indubitatum pronuntiamus: Enimvero dum latex serosus cum sale & sulphure solutis aliquandiu circulatur, particulæ salinæ & sulphureæ eidem incoctæ, tincturam valde saturatam & velut lixivalem impertiunt, quod etiam talis urina contentis, quæ in lotio refrigerato ad fundum præcipitantur, plurimum abundat, particulis succi nutritii degeneris cum sero abreptis, omnino debetur: Sed tamen urinæ Scorbuticorum sæpe variant, aliquando namq; illæ citrini coloris, cum cremore innatante, aut vitri parietibus affixo apparent; unde sumitur indicium sanguinem particulis salinis plusquam sulphureis abundare: Equidem si talis urina ad ignem exhalet, residentia salina in subdupla liquoris quantitate remanebit. *Idem cap. 3.*

Ructibus ventriculi] Ructus, crebri vomitus, rugitus, nauseæ & cardialgiæ Scorbuticos æque ac hypochondriacos fatigant: quæ quidem symptomata frequenter in hoc morbo accidunt, partim quia stomachi tonus labefactatur: ejusque fermentum vitiatur, quo fit ut chyli male concocti reliquiæ in partem austeram, salsam, vitriolicam, aut alias degenerem facessat: Præterea tamen stomachus male habet, quoniam & sanguinis recrementa interius restagnantia in sinum ejus suffunduntur. *Idem cap. 3.*

Sputatio cruenta, Sanginolentia gingivarum] Morbo ingravescenti supervenit sputatio copiosa, & plerumque Gingivarum sanguinolentia, dein earum flacciditas, ac tandem putrefactio, quam dentium erosio, vacillatio aut casus, cum oris fœtore comitari solent; Quorum ratio ut melius constet, advertendum est circa partes oris peculiares quosdam ductus, nempe *Salivales*, quibus serosi humores copiose excernuntur, constitui: Illi à variis glandulis,

nempe

nempe parotidibus, maxillaribus & ſublingualibus exorti, maxima ex parte circa gingivas, aut prope ipſas terminantur: horum munus conſtans & ordinarium eſt ſalivam propter uſus quoſdam neceſſarios in cavitatem oris deponere: Præterea tamen obſervare eſt humores ſuperfluos, quin & vitioſos, craſſiores forſan quam ut per ſudores, urinam aliasvé vias à ſanguine ſecernantur, hac via foras amandari: Argentum vivum ſalibus ſubactum, & deinde intus aſſumptum, aut corpori illitum, à ſalinis corporis noſtri particulis minutiſſime diſſolvitur, iiſque involutum penitiſſime immiſcetur: hujuſmodi ſalium & mercurii concretiones per omnes humores, inque omnes totius corporis partes diffuſus, cum natura, ſi quidem moleſtiam pariunt, expellere nititur, illarum excretionem per hæc oris emunctoria optime, & quidem facillime molitur: Etenim ſanguis, & forſan aliquatenus liquor nervoſus, recrementis iſtis mercurio-ſalinis onuſti, eadem omnino excutere ſatagunt, quæ tamen cum craſſiora fixioraque ſunt quam ut per diaphoreſin exhalent exſudentque, aut à renum fermento præcipitata per urinam amandentur, illa interdum arteriarum oſcula inteſtinis inſerta perrumpentia aliquatenus per alvum excluduntur: attamen iſtius phamaci particulæ ſero obvolutæ, promptiſſime in prædictis glandulis, aliiſque ad os & gulam ſpectantibus depoſitæ, per ſalivationem uberius excitatam effluunt: quo effluxu gingivas aliasque oris partes ulcerari, atque dentes cum fœtore oris vacillare contingit: Cæterum hujuſmodi Salivatio interdum ſine mercurio, in febrium male judicatarum declinatione, criſeos loco ſponte ſuccedit: atque humor excernendus non tantum apertioribus ductum ſalivalium foraminibus, ſed & arteriarum oſculis ubique conſitis exſudans, cruſta albicante oris cavitatem oblinit: Par equidem ratio ſymptomatum ejuſmodi in Scorbuto accidentium reddi debet, quandoquidem enim in ſanguine depravato ſalis ac ſulphuris enormium recrementa plura & craſſiora congeruntur, quam ut diaphoreſi, vel per urinam aut ſedem ſatis excerni poſſint, ad oris emunctoria, quibus ſalſiora ſanguinis purgamenta excerni ſolent, deferuntur: ſalſamenta iſta ſero diluta, non ſolum è vaſis ſalivalibus exundantia, ſputationem copioſam creant, ſed etiam per arterias advecta, molles & ſpongioſas gingivarum carnes ſubeunt, quæ primo poris earum ſanguine ichoroſo oppletis intumeſcunt, poſtea tamen ichore ſalſo à ſanguine abſcedente & continuo excreto, gingivarum caro, propter laudabilis ſanguinis defectum, flacceſcit, dentes pene nudatos relinquens: Porro à diuturno materiæ plane corroſivæ affluxu gingivarum caro corrumpitur, ut dentes ſtabilire nequeat, quin hi, alveolis diſſolutis, laxantur, aut decidunt, atque ob particulas ſalino ſulphureas, partim humoris excreti, partimque gingivarum putreſcentium continuo exſpiratas, fœtor oris graveolens excitatur.

Vomitus ſanguineus, cum dejectionibus nigris &c.] Nonnunquam affectus Dyſenterici, item crebræ hæmorrhagiæ è naribus venis ſedalibus, renibus, thorace, gingivis, aliiſque locis ſcorbuto inveterato laborantibus ſuccedunt. Cujuſmodi ſymptomatum cauſa eſt, quod ſanguis ſalſior factus, propterea que efferveſcere aptus, vaſorum oſculis facile erumpit: præcipue vero, quia cum partium ſolidarum tonus debilitetur, atque fibræ ſint valde laxæ, vaſorum ora fiunt patentiora & diſcontinua, ita ut arteriarum extremitatibus in venarum oſcula tranſitus non recta ducat, quin ſanguis inter vaſorum aperturas interceptus, ibidemque ſtagnare & diffluere aptus, qua data via facile erumpit & ſe foras eripit. *Idem ibidem.*

Semel Febre continua] Non raro Febres Scorbuto conjunguntur, ſicut & quandoque in Scorbutum degenerant: plurimæ enim febres quæ hic ægros infeſtant, omnes notas febrium a Græcis & Arabibus deſcriptas non obtinent, & proinde ſuſpicionem non levem delatente ſcorbuto ſæpe præbent: Sunt autem febres ex varii generis, quandoq; lentæ & continuæ, quandoq; intermittentes, ſed quæ ſignis & notis intermittentium ab antiquis deſcriptarum deſtituuntur, niſi quod typum quendam referunt, quandoq; nullum obſervant, & interdum bis de die, aliquando ter quaterve invadunt &c. *Sennertus Tract. de Scorbuto c. 4. ubi plura de ejuſmodi febrib.*

Præeunte Tumore in inguine] Ruſticis & Nautis, ac qui ſimili iis victus ratione utuntur, tubercula dura in toto corpore erumpunt: nonnunquam & tumores magni & profundi, cum in Inguine & glanduloſis corporis partibus, tum alibi & in mediis muſculorum ſpatiis, doloris quidem, dum ægri quieſcunt, aut crus ſuper ſcamno vel pulvinari reponunt, expertia, Inter eundum vero & cruribus pendentibus, graviter ægros excruciantia, tumores venereos æmulantia, quæ a materia melancholica & tartarea, ut Chymici appellant, in ambitum corporis & natura detruſa, & iis in locis hærente & indurata proveniunt: Ortum enim habent hi Tumores ex humoribus Scorbuticis corruptis, dum tenuior pars humorum, à natura ad ambitum corporis depulſorum diſcutitur, vel à calore febrili abſumitur, craſſa vero relinquitur: Diſcernuntur autem à venereis tumoribus, quod in his apertis materia pinguis, lardo ſimilis, reperitur, quale nihil in tumoribus Scorbuticis apparet: Præterea Tumores Scorbutici ſequuntur vitam triſtem & calamitoſam, venerei luxurioſam, ut ſcribit *Eugalenus. Sennertus ibidem.*

Intumeſcentia ventris hydropica atque pedum] Interdum non ſolum crura, ſed & ſi morbus protrahatur, venter intumeſcit, ubi ſimul Hepar & Lien (*ut in prædicto caſu*) humoribus craſſis ita infarciuntur, ut tumor manifeſtus & tenſio in iis appareat: Id quod non mirum, nam cum colluvies humoris Scorbutici præcipue circa Lien & Hepar hæreat, cum à ſubſtantia, tum à vaporibus ejus facultas horum viſcerum debilitatur, & prava inde in iis diſpoſitio contrahitur, quam iterum alimentis elaborandis imprimunt: Unde vitioſorum humorum, præcipue ſeroſorum colluvies cumulatur, & tandem ad crura deſcendit: Si materia ſit copioſior, ut tota ab iis recipi non poſſit, quod reliquum eſt intra viſcera hæret, & tum naturæ robore in abdomen protruditur, tum pondere ſuo eo ruit & ventrem in Tumorem attollit: *Idem ibidem, quem conſule.*

Alvum habens adſtrictiorem] Nonnunquam diarrhœa Scorbuticos infeſtat: Cujus cauſa plerumque eſt debilitas hepatis & venarum, quæ alimentum, uti debent, non attrahunt, quod in primis viis relictum corrumpitur, & cum aliis humoribus miſcetur, atque ita per alvum excernitur: Ipſe Lien ſæpe cauſa hujus fluxus, ob humoris qui ab inteſtinis ad lienem ivit, ad inteſtina refluxum, (ut loquitur *Ariſtot. 3. de part. anim. c. 7.*) quibuſdam alvus humida eſt: Cum enim Lien plurimum aquæ attrahat, eandem ad alvum quandoq; remittit, unde fit alvus fluidor; Quod docet *Hippocr. 6.* aphor. 43. 48. Poteſt etiam huc facere ſeroſi humoris copia, ſi accedat aliqua cauſa externa eum commovens: Alvus contra in Scorbu-

ticis sæpe adstringitur, ut etiam in aliis melancholicis & hypochondriacis fieri solet, qui plerumque sunt alvi siccissimæ: Causa est quod aquea illa humiditas; quibus fæces dilui debent, alio, ad lienem scil. & renes, transfertur, & melancholici illi ac Scorbutici, quibus alvus siccior est, aut plurimum mingunt, aut plurimum sudant: Quandoque tamen alvi illam pertinacem adstrictionem, provenire putamus ab intestinorum revulsione & retractione sursum facta: Quod vel ex eo patet, quod nullum præsentius hujus doloris & alvi adstrictæ est remedium, quam divulsionem & retractionem membranosi generis relaxare & potenter humectare. *Idem ibidem.*

Cum dejectionibus nigris] Sæpe fluxus alvi sanguinolenti accedunt, dysenteriam æmulantes, qui accidunt cum sanguis crassus & fæculentus, in venis abundans, per extremitates earum in intestina desinentes, in ea effunditur, & hinc per alvum, non excrementis permixtus, sed ab his separatus, & fere plerumque sine omni dolore ac torminibus excernitur; qua ratione à dysenteria differt, & alia etiam Scorbuti signa conjuncta habet. *Idem ibidem, ubi exemplum ejusmodi fluxus curati habetur.*

Nihilominus recidivæ signa sese ostendebant] Malum hoc in principio fere curatu facile est, & idoneis medicamentis facile cedit, cum vitium saltem in humoribus consistat, nec prava aliqua dispositio visceribus communicata sit, & sæpe sola diæta, ac præcipue aëris mutatio ad curationem sufficiat: Si vero radices agat, diuturnum malum est, & quod multa curatione indiget & vix unquam radicitus tollitur: Nam & humor melancholicus, à quo hic morbus ortum habet, natura sua contumax est ac tarde movetur, & morbos pertinaces ac diuturnos parit: & postquam humor Scorbuticus semel similem Hepati & Lieni dispositionem impressit, vix ea plane extirpari potest; atque ob eam vel singulis annis, vel longiore intervallo, pro victus ratione & aliis circumstantiis malum recurrit &c.

Idem ibidem.

OBSERVATIO III.

In Scorbuticorum & Hypochondriacorum penitioribus Lienis meatibus, & lateribus arteriæ splenicæ & cœliacæ, materia multa tartarea & sabulosa adhærescens reperitur.

Materia sabulosa, cui serum vehiculi vices obit, in penitiores lienis meatus illapsa, & exinde arteriæ splenicæ ac cœliacæ infusa, earundem lateribus, tartari more adhærescit & agglutinatur: Uti observationibus, per anatomicas Scorbuticorum & hypochondriacorum sectiones factas, compertum sæpenumero habuimus. *Gualterus Charleton Diatriba de Lithiasi. cap. 4. sect. 2.*

SCHOLIA.

Hac ratione commotus Vir Clar. colligit Calculos, tum renum tum aliarum partium, primordia sua Lienis vicio sæpenumero debere; fæculentum & ichorosum, quem naturæ instituto allicit, chylum male conficientis, juxta *Aristot.* mentem qui Lienem νόθον ἧπαρ nominat, & secundariū sanguificationis organum statuit: Hujus ergo, *ait*, officium est crassiorem chyli partem (comparativè ad illam quæ Hepati communicatur) potulenta materia magis dilutam allicere: Ubi autem quapiam de causa in opere deficit, accidit ut neque salsis, fixis ac ichorosis suis impuritatibus spolietur chylus, sed tartareo excremento prægnans jecori importetur, nec melancholici recrementi residuum foris relegetur, sed intus subsistens obstructionem importunam ramo splenico, vasi brevi, ut & arteriæ cœliacæ invehat, eaq; tartaro deluteт: Itaque Lien muneris nescius, in causa est ut primum in venis splenicis & mesaraicis, deinceps etiam in jecore, cæterisque membris sanguificationi famulantibus, chyli recrementa salsuginosis, vitriolatis, aluminosis qualitatibus referta redundent: Horum portionem dum expurgare tentat Lien, quod maxime terreum est, cum in ventriculi fundum mediante vase brevi refundit, tum hæmorrhoidalibus portæ ramis inspuit; Quod aqueum & instar lixivii salsum est, in arterias à ramo cœliaco implantatas exprimit & amandat, hinc in aortæ truncum, mox in arterias emulgentes, inde in renum alveolos infunditur: Nec enim cum antiquis credit serum à liene per ramum splenicum in Portæ surculos, & ex his ad cavæ radices, deinceps ad emulgentes deferri: probat ex eo quod qui vinum affatim hauriunt, vel acidulas, nullo fere intervallo emingunt. 2°. Quod in lienis affectibus urinæ sæpe nigræ conspiciantur, & tandem ex materia sabulosa penitioribus lienis meatibus inhærente &c. Cum itaque serum mucileginosis, salsis & tartareis excrementis prægnans, è liene, mediantibus arteriis cœliacis, & aortæ trunco, renum sinubus ac parenchymati continuo ferme illabatur, & ibidem aliquandiu subsistat, & ratione salis, cujus abunde est particeps, coagulationis fit capax, vitiatam fæculenti chymi elixationem in Liene ad calculi generationem facere censet: Argumento sit identitas succi ejus, qui in lienis fungosa substantia induratus, tumorem scirrhosum, duritiei fere lapideæ excitat, & ejus ex quo calculi concrescunt: Satis namque constat utrumque vi suapte, & natura tartarea tendere ad indurationem: Hinc est quod calculi quandoque in Liene reperiantur, ratione interni ac nativi coagulationis principii geniti: Adde melancholicorum plerosque lithiasi esse obnoxios, Et vix calculosum reperiri qui de quopiam lienis vitio non conqueratur.

OBSERVATIO IV.

Scorbuticus hepar vitiatum habuit.

Raro fit quin Lien maxime afficiatur, quanquam in Domino Assendelphio, Hollandiæ Præside (ut nos conspeximus) hepar maxime affectum fuit: nam in dextro crure etiam plures maculas magisque variegatas habebat. *Forestus lib. 20. observ. 11.*

SCHOLIA.

SEnnertus Epist. 69. cent. 1. neque lienem neque hepar primario semper affici statuit; sed materiam Scorbuticam generari & cumulari in primis viis existimat: Ut & an observationes satis evincant lienem salvum fuisse dubitat, quod impressiones ab occultis qualitatibus factæ, & malignæ διαθέσεις oculis in cadaveribus semper obviæ non sint.

OBSERVATIO V.

In scorbutico deprehensum Omentum putridum, Mesenterium nigris varicibus obsitum, Pancreas induratis glandulis refertum, Hepar nigrum, scirrhosum, Lien longus, durior solito &c.

CElss. Princeps duobus annis ante mortem cœpit ab ore insigniter fœtere, cum excoriatione gingivarum & dentium notabili mobilitate: Aperto abdomine primo sese obtulit Omentum fœtidissimum & putridum: Mesenterium nigris varicibus circumseptum, cum Pancreate induratis multis glandulis impervio: Hepar parvum, nigrum, scirrhosum, Ventriculus atro humore plenus: Lien longus durior solito &c. (*Vide lib. 1. tit. de melancholia.*)

OBSERVATIO VI.

Scorbuticorum Omentum sæpe vitium contrahit, ut & Mesenterium.

§. 1. IN Scorbuticis admodum friabile & nonnunquam lacerum evadit Omentum. M. Beale, generosus hypochondriacus & scorbuticus, ab aquis Tunbringensibus, quas incassum hauserat, rediens subito diem suum clausit:

Cadavere aperto, Omentum nigricans, laceratum, friabile & fere putridum, & pinguedine destitutum inveniebam, plurimis quoque in locis infra umbilicum peritonæo adhærebat, venisque nigris & turgentibus, certis obstructionis indiciis, scatebat. *Warthon Adenographia cap. 2.*

§. 2, In illis qui ex Scorbuto obierunt, mesenteria ut plurimum friabilia maleque cohærentia deprehendimus, ita ut levissimo negotio pars à parte divelli potuerit. *Idem ibidem.*

§. 3. Ipse in cadavere scorbuto extincti aperto, Omentum quidem totum fere putridum & corruptum: in Liene vero nihil quod, quantum ad sensum culpari posset, deprehendi. *Sennertus Tract. de Scorbuto cap. 2. & l. 3. p. 3. c. 8. Pract.*

SCHOLIA.

FOntem colluviei Scorbuticæ quod attinet, hanc nisi é contagio contrahatur, mesenterium & primas corporis vias, seu venæ Portæ ramos qui illas pereptant, sedes esse statuimus: etsi enim raro accidat ut sine lienis actione læsa Scorbutus excitetur, & plerumque humorum vicinorum pravorum & corruptorum contactu & ipse afficiatur & labem contrahat, tamen quandoque salvus est: Sic in quodam Hollandiæ Præside Scorbuto laborante, magis Hepar quam Lienem affectum fuisse *Forestus* lib. 20. obs. 11. observavit: Etenim licet Lien sanus ac salvus sit, tamen si chylus fæculentus, salsis ac tartareis excrementis & superfluitatibus scateat, Lien omnes illas nec attrahere nec elaborare potest, atque ita in agendo fine suo frustratur ob errorem externum: Si tamen Lien ipse debilis, vel obstructus, vel quocunque modo male constitutus sit, multo magis in agendo officio non satisfacit: potestque utrumque fieri, scilicet vel ut primo à crassis humoribus Lien obstruatur, eoque ob id officium non faciente, in mesenterio & primis viis humores melancholici cumulentur: vel ut primo in venæ portæ ramis, ob alimentorum vitium, talis humores cumulentur, & deinde Lienem obstruant, vel debilitent, qui obstructus vel debilitatus, ad copiam eorum in dictis locis augendam facit, & ut humores vitiosi longè copiosius quam antea cumulentur in causa est: ut ita sedes & fons primus colluviei Scorbuticæ ex victu contractæ, sit in mesenterio, omento & primis viis, locisque inter ventriculum, Hepar & Lienem mediis, & utrique visceri vicinis. Etsi vero hisce locis primam originem debeat colluvies scorbutica, & in recenti morbo etiam iis fere contineatur: tamen si malum jam diu duraverit, & materia ista vitiosa copiosior sit, non solum hisce locis coercetur, sed per venas & arterias in totum corpus diffunditur: unde totum venosum genus, tam venas portæ quam cavæ complectens, sedes colluviei scorbuticæ dici potest &c. *Idem ibidem.*

§. 4. In demortuis sæpe (cum in viventibus causa mali satis deprehendi non potuerit) In *mesenterio* ulcera sordida & abscessus deprehensi sunt, E quibus nunc febres acutæ, cum sanguinis nigerrimi vomitu & per alvum excretione copiosa, cum animi deliquiis; nunc hepate, liene & intestinis salvis, *ventris tormina* intolerabilia & tandem mors: nunc nausea, vomitus, melancholia, cachexia, atrophia; nunc dolores colicis similes, urinæ purulentæ; nunc perpetuæ vigiliæ, leipothymiæ, sudores frigidi, & alia mala originem habuerunt. *Sennertus ibidem cap. 2.*

SCHOLIA.

E *Quibus nunc febres &c.*] Cum enim sentina ista corporis plena est, pars vitiosorum humorum non pauca venæ cavæ & arteriæ magnæ communicatur, per quarum ramos postea in totum corpus distribuitur, & prout constituta ac disposita est, ac in hanc vel illam partem à natura protruditur, nunc hoc nunc illud mali ac morbi genus excitat. *Idem ibidem.*

In Mesenterio] A Pancreate humore crasso & melancholico referto Scorbuti quoque causam, & comitis difficilis respirationis atque angustiæ pectoris deducit *Riverius* Prax. lib. 12. cap. 6. & lib. 13. cap. 4. Exemplum affert cent. 3. observ. 85.

Febres] Erraticas febres, necnon subitaneas caloris ac frigoris in variis corporis partibus suffusiones Scorbutico inveterato supervenire tradit *Willis* cap. 3. Febres quidem, eo quod materia extranea sæpe cum succo nutritio sanguini illata, quin etiam succus alibilis, degener factus, quatenus non rite cum sanguine miscibilis, effervescentias ejus extemporaneas concitant: interea febris typum regularem observans, istam ob causam excitari solita Scorbuticis raro contingit, quia sanguis salsugineor, licet incendio febrili correptus, haud diu neque multum, saltem non æquabiliter deflagrat. Non tantum autem Febres Scorbuto accedere, sed & febres diuturnas Scorbuto ansam dare ostendit. Idem cap. 2. Etenim, *ait Vir Clar.* juxta hypothesin nostram à crebra nimiaque sanguinis deflagratione, spiritus plurimum absumantur, ut liquor pauperior & effœtus evadat, quin & sulphuris purioris ingens copia deflagrando evaporat: Interea quod hujus reliquum est, sibi salem adsciscens, ipsumque evehens, sanguinis crasin morbidam & plane scorbuticam inferre solet: Observare est, *addit*, à longiori febre, propter spiritum & sulphur nimis exhalantia, atque plurimum salis cum sulphure residuo diutius concoctum, sanguinem valde salsum & quasi lixivialem evadere, ita quidem ut deinceps ægre, & vix circulationi peragendæ satis in corde accendatur: Cujusmodi sanguinis dispositio nonnisi longo tempore restauratur, & difficulter admodum à scorbuto ineundo vindicatur.

Ventris Tormina] Dolor ventris Scorbuto adeo familiaris est, juxta idioma Germanicum, ut exinde nomen acceperit: Hoc symptoma nonnullos affectos, in mitiori licet gradu, fere continuo affligit, cui alvus modo soluta, modo summe adstricta adjungi solet; quorum ratio esse videtur, quod cum & sanguis & succus nervosus impuritatibus scatent, tum arteriæ tum nervi materiæ excrementitiæ copiam versus alvi cloacam deferunt, quæ circa mesenterii aut intestinorum tunicas defixa, fibras nerveas perpetuo vellicando, dolores constantes ciet. *Willis Ibidem. De ejusmodi doloribus vide fusè Tit. de ventris doloribus.*

OBSERVATIO VII.

Scorbuticorum, urinas rubras fundentium, hepar aut cystis fellea varie in vitio fuere.

CUm plurium è Scorbuto defunctorum cadavera dissecui, quibus urina rubicunda extiterat, observavi hepar aut cystin felleam in culpa fuisse: In nonnullis fuit hepar prorsus exsangue & exsuccum instar uberis vaccini: In aliis vesica bilaria erat vacua & inanis: In aliis lapidibus obsita: In aliis amurca minime amarescente repleta, In omnibus viscera hæc taliter affecta ut secretio bilis impediretur. *Th. Willis Tract. de urinis cap.* 4. De causis ejusmodi urinarum vide tit. de urinis p. n.

OBSERVATIO VIII.

Scorbutici laqueo suffocati constitutio corporis interna & externa.

IN Theatrum nostrum Anatomicum, 19. Febr. illatum est cadaver Infanticidæ: Cadaver Scorbuticum videbatur, melancholicum & atrophiæ proximum: In carcere quoque male tractatum: Pedum enim digiti pernionibus pleni, & pollex sinistri pedis gangræna affectus, quam suæ spontis natura à sana parte cœpit separare: Glandulæ in inguinibus duræ tumebant, bubonum instar, Et in dissectorum thoracis musculorum spatiis serum fluebat copiosum: Crura maculis livescentibus scorbuticis scatebant, quales in pulmonibus quoque nobis apparebant: Alioquin Pulmones spongiosi & flaccidi, marmorisque in morem variegati: pinguedo aut parca aut nulla in abdomine; Omentum putridum: Atrabilaria capsula sinistra digiti longitudine cavitatem habuit, quæ vel 12. pisa caperet, In aperto cranio, supra duram matrem, prope falcem, adnata erat excrescentia piso major, cartilaginea, quæ in cranio vestigium sui impresserat: Inter duram matrem & piam, in vertice, lacuna spectabatur rotunda, digiti capacitate, sero plena: Ventriculi cerebri sani quidem sed sero scatentes. *Thom. Bartholinus histor. Anat.* 53. *cent.* 1.

SCHOLIA.

POllex sinistri pedis Gangræna affectus] Non solum ulcera scorbuticos corripiunt, sed & gravissimum malum quandoque accedit, mortificatio sc. & Gangræna vel unius vel plurium corporis partium, præcipue digitorum pedum: Incipit hoc malum plerumque circa pedis extremum cum nigris & purpureis maculis, & lituris quasi, & hinc paulo post ulcus crustosum & gangrænosum, siccum neque saniem, neque pus reddens apparet, digitusque unus vel alter pedis emori incipit, & lineæ rubræ ac purpureæ lituræ supra juncturam pedis, secundum tibiæ longitudinem apparent; Est vero hujus Gangrænæ

ac Sphaceli, à Gangræna & Sphacelo vulgo descriptis magna differentia: Etsi enim in utraque Gangræna pars emoriatur ac sensum omnem amittat, ac malum in dies latius serpat, tamen non paucis discrepant: Gangræna enim illa vulgo nota, fere ex causis manifestis & notis ortum habet, & in membro tali sphacelo emortuo fœtidus ac aquosus humor effluit, membrum molle ac putridum redditur, & gravem ac cadaverosum de se fœtorem emittit, multumque brevi tempore serpit & plerumque hominem cito jugulat: Gangræna vero Scorbutica fere sine causa manifesta invadit, & lente ac tarde serpit, ac nonnisi longo tempore hominem jugulat: pars plane sicca est, nihilque effluit, & cum corrupta ferro aufertur, licet caro rubra offeratur, color tamen ille ruber paulò nigrior est, & sequenti die & ipsa plane emortua deprehenditur, nullus quoque fœtor percipitur: Præterea ubi primo malum unum saltem pedem apprehendit, postea absque omni causa manifesta, in altero etiam crure & pede maculæ ac lituræ rubræ vel purpureæ apparere incipiunt, & paulò etiam post illius pedis digitus unus vel alter lividus redditur & plane emoritur, tandemque homo plerumque Apoplexia vel Epilepsia accedente moritur. *Sennertus Tractatu de Scorbuto cap. 3.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XX.
DE CACHEXIA, ANASARCA, LEUCOPHLEGMATIA.

OBSERVATIO I.

Cachexia genita ob Iecoris vasa à sanguine retorrido obstructa. 1. *Ob ejus vasa arenulis infarcta.* 2. *Ob ejus vitium hydatidibus se prodens.* 3. *Ab ejus duritie, tuberositate &c.* 4.

§. 1. A Sanguine exsiccato & veluti asso obstructiones Cachexiæ causa fiunt, quem vasis in Hepate insertum induratumque & veluti incineratum vidimus: *Platerus Pract. lib. 3. cap. 2.*

SCHOLIA.

Obstructio & infarctus Hepatis venarum præcipuarum portæ & cavæ, quia proventui vitiosorum humorum, biliosorumque maxime, occasionem præbet, ob impeditam illorum à sanguine in secunda concoctione exactam separationem, Cachexiæ causa fieri potest: In qua si sanguis impurus in corpus distribuatur, color potius fœdus quàm albid' apparet: Si ab obstructione enarrata hepatis simul sequatur imbecillitas, tunc quia diminuta fit sanguinis elaboratio, Cachexia à crudo sanguine genita prodibit, in qua crudus succus corpus alens tumidum reddit: Si vero obstructio tanta sit, ut per eam & sanguinis seu crudi seu cocti distributio in venam cavam non sufficienter perficiatur, aut sanguis adeo vitiosus gignatur, ut corpus minus quam oportebat alere possit, id potius decrescet: Hujus autem obstructionis causa est, vel chylus crassior ac viscosior, illic se affigens, ductibusque quibusdam hærens magis magisque condensatus, loca hæc obturans: vel idem crudus ob calorem, motum validiorem, balneum &c. in venas citius raptus & retentus: Quod etiam à sanguine exsiccato & veluti asso similiter accidere potest, quem ejusmodi vasis in Hepate insertum induratumq; & veluti incineratum, obstructiones tales peperisse, & hepatum animalium inter epulandum penitiori inspectione aliquando sic evenire deprehendimus: A pituita quoque obstructiones has præcipue gigni plerique statuunt. *Idem ibidem.*

§. 2. A seroso humore easdem obstructiones in hepate fieri posse eædem observationes, in homine & animalibus factæ, nos docuerunt, qui arenulas quam plurimas exactè rubras, quas prius diu & frequenter per urinas aliqui excreverant, vasa hepatis certis in locis opplevisse aliquando invenimus, alias etiam in calculum vel tophum friabilem vel solidum concretas, quæ per vasa hæc aliquousque dispersa corallum album, nunc alias stirias tophaceas referebant: Quæ à seri terrestreitate, hisce vasorum angustiis & finibus se affigente adhærenteque, ortum ducunt: *Idem ibidem.*

§. 3, Vesicas tenuissimas, pellucidas, aqua distentas, pomi magnitudinem nonnunquam æquantes, Hepatis substantiæ accrevisse in Cachecticis sæpe inveni. *Ex Ejusdem Observ.*

§. 4. Virgo 35. annorum integro biennio ante mortem laboravit copiosissima narium hæmorrhagia, quæ nonnisi venæ sectione sisti potuit: paulò post incidit in Cachexiam & hydrops,

hydropis initium, tumescentibus pedibus & ventre inferiore, remanente cachexia: Menses fuere inordinati, aliquando non fluebant penitus, aliquando nimis erant copiosi, perduravit tamen hæmorrhagia, quæ alternis diebus increscebat; Sensit dolores & punctiones in regione Hepatis, Evomebat bilem corruptam, prassinam &c.

Mortuam secui &c. Hepar justam habuit magnitudinem, sed erat album, tuberosum, inæquale, durum & exangue, ut vix sanguinis guttula ex dissecto Hepate exierit, ex gibbo nihil, ex sima parte parum, &c. *Vide histor. integram cap. de febre maligna. Cotter libello observat. Anatom.*

SCHOLIA.

HIc discussione dignum, Postquam Hepar, sanguinis officina & primarium sanguificandi instrumentum, tam exangue extiterit, cum tantis obstructionibus, scirrhis tuberibusque, quomodo contigerit tanta hæmorrhagia, tam longo tempore, atq; ea quantitate venæ post mortem repletæ inventæ sint? Plausibilis est *Galeni* sententia 4. de usu part. cap. 17. & alibi, ubi docet, uti intestinis χυλωτικὴν à ventriculo, arteriis pulsandi vim à corde, sic & venarum generi ab Hepate αἱματωτικὴν facultatem impertiri, horum partibus suis fontibus vicinioribus majorem, remotioribus vim minorem communicari: Hinc dico venæ Portæ ramos modicam quandam generandi sanguinis facultatem habere, non secus quam intestinis superioribus inest ciborum quædam facultas concoctrix, 2. Obscurum quomodo sanguis in tanta Hepatis obstructione duritieque potuerit ad venam cavam, & urina ad renes vesicamque pervenire? ℞. Hic observandam in gubernandis ad conservandis nostris corporibus insignem naturæ sagacitatem, quæ consuetis purgationum meatibus obstructis, alios nobis minime perscrutabiles parare novit: In præsenti tamen casu opinor Hepar minime ad tam exquisitam obstructionem, ut sanguinem tenuem transmittere nequierit, pervenisse; imo frequentes hæmorrhagiæ narium (ut in omnibus quasi qui hepatis magna laborant obstructione, præcipue qui ex hac in hydropem incidunt contingit) demonstrant tenuem ac tantum crudum sanguinem per hepar, ad solidarum partium inutilem (parum enim vel nihil nutriuntur) transsudare: etenim sanguinis tenuitas atque acrimonia à sero & bile acquisita, hanc haud dubie narium hæmorrhagiam excitat: unde frustra Medici multi, hepatis obstructione relicta ac debilitate, per incrassationem sanguinis hæmorrhagiam auferre conantur. *Idem.*

OBSERVATIO II.

Cachexia vitio Hepatis quasi excocti inducta, cum sinistri pulmonis inflammatione & semiputredine. 1. Ab Hepate magno, ex parte corrupto, cum Pulmonum omnimoda putredine. 2. A vitio Hepatis, Pulmonum, Cystis meatu obstructo. 3. A multiplici vitio partium vitalium & naturalium. 4. 5. 6. 7. 8. Ab Hepate & Liene scirrhosis, cum calculo in dextro cordis ventriculo. 9. A mala constitutione Iecoris, Cystis felleæ, cum Omenti extraordinaria crassitie. 10. Ab Hepate fere putrido, Renum vitio.

§. 1. D. Trenti cadaver apertum fuit, qui diuturno morbo Cachectico ad hydropem vergere videbatur: De eo contulerant consilia *Io. Dom. Sala & Benedictus Silvaticus*, quorum hic abscessum in Hepate, ille in Corde divinabat, quia plerumque in lentis ejusmodi morbis, ad Cachexiam vergentibus, Cordis aliquis solet esse abscessus, & Pulsus in hoc erat interreptus: Cor tamen in aperto cadavere nihil noxæ contraxerat, *Hepar pallidum*, quasi coctum, Lien vero rubicundus sani Hepatis instar: Pulmonum sinister inflammatus & fere putridus. *Th. Bartholinus observ. 67. centur. 3.*

SCHOLIA.

HEpar pallidum quasi coctum] Hepatis substantia secundum naturam mollis est, nuper concreto sanguini simillima, colore rubra; præter naturam constitutum alium colorem induit: Illius pallor & durities in hoc subjecto, corde salvo, veterem opinionem de vi sanguificatrice Jecoris fulcire videntur, quæ revera merito illi videtur adempta, cordi adscribenda, non nova sed vetustissima opinione, *Hippoc.* sc. & *Arist.* recepta: Etenim si nullus chylus ad Hepar feratur, quod ostendunt *Horne, Pecquetus* &c. nullam quoq; ibi esse sanguificationem censendum est: Genuini autem, juxta Clar. *Mœbium* Hepatis hi sunt usus, 1. Sanguinem ulterius coquit, & bilis alimentaris partem ita disponit ut in bilem naturalem veram mutari queat: Chylus quidem in corde fuit mutatus in sanguinem, qui licet jam ad nutriendum sit aptus, quasdam tamen, ob parvam in corde moram, adhuc obtinet particulas, quæ in ipso per venas, arterias, nec non alia viscera transcursu ulterius elaborari, & demum crebro per cor cursu perfici gaudent: Non parum hanc coctionem ad sanguinis perfectionem conferre Hepatis ostendunt morbi: Cor licet optime sit constitutum, suoque rite fungatur munere, Cachexia tamen, Anasarca, febres, inflammationes, erysipelata, aliique sanguinem cacochymicum arguentes affectus hominem affligunt Hepar si suo non fungatur officio, p. n. affectum: Vulgus antiqua experientia notum habet quod Hepar in brutis bene coloratum carnis bonitatem designet: Imo loci salubritatem è brutorum Jecoribus bene constitutis veteres judicasse testis est *Vitruvius*: Hinc non immerito *Philosophus*, licet cor pro sanguinis fonte agnoscat, hepar tamen insimul ad coctionem facere luculenter attestatur: *Vasa Lymphatica* ad Hepar, ex observatione Excell. *Bartholini*, ascendentia subinnuere videntur quod in hac ulteriori sanguinis coctione & depuratione simul serum coquatur, & ad eam, quam habere debebat, perfectionem

nem deducatur: In sero sal volatile miræ efficaciæ latet, quod natura singulari artificio è spiritibus acidis acribusque, in cibo & potu latitantibus, conficit, hepatis opera forsan ad istud non parum conferente, Ab Hepate male affecto sæpe sequitur Ascites, ut creberrime hoc attestantur authorum observationes: At quomodo morbus à seri vitio dependens Hepatis exibit officina, nisi & ei peculiaris in sero coquendo cura esset demandata? Si Hepar solum bilis esset cribrum, nonnisi Icterus febresque biliosæ, partiumque inflammationes, non autem serosæ affectiones ex eo prodire deberent: Hepar itaque prurivit sat diu ambitione ad sanguificandi principatum, sed jam regio throno est depulsum: Jam ut omnium rerum sunt vices, tanti honoris facta fuit mutatio, Jecurque Cordis majestatem, ut spiritus viresque pro ministerio in sanguinis depuratione, bilisque generatione eo felicius expediendo accipere queat, submisse veneratur: Non tamen plane damnatum est capitis, nec ei exsequias parare necesse habemus, officii solum demandati emortualis est dies, aliudque offertur, quod licet non sit nobilissimum, non parum tamen momenti habet in valetudine promovenda conservandaque: Cor licet in sanguificando omnem moveat lapidem, non tamen id ad sanitatem sufficit, nisi & Hepar suam rite exornet Spartam: Ab eo enim male affecto, quot hypochondriorum totiusque corporis calamitates? In morborum causis non pauca jam sunt immutanda; *Pecquero* interim immortales debentur gratiæ quod novis inventis Lacteis ansam ad genuinum Hepatis officium indagandum dederit &c. *Mœbius Fundam. Physiolog. p. 295. &c.*

Ille in corde divinabat &c.] Quod sanguificationis organum primarium a plurimis statuitur; Quoad *Galeni* & asseclarum opinionem de Hepati assignato officio, duplici ratione destructum imus, eaque cogente, Namque 1°. Chylus ad Hepar, ut vult *Galenus*, non defertur; Vasa siquidem lactea, per mesenterium sparsa, in Receptaculum Pancreati *Asellii* subjacens, omnem suum liquorem effundunt, è quo immediate in Ductum thoracicum, ut ocularis docet inspectio, materia chyli tendit, nullis omnino ductibus, qui chylum ad hepar vehunt, vel per microscopium apparentibus: Vasa Lymphatica ab hepate secundum latera venæ Portæ ad Pancreas tendentia, ab Highmoro pro venis lacteis habita sunt, quæ tamen humorem a chylo diversum, instar aquæ limpidum vehunt; ita ut nunquam lacte turgidas has venas videre alicui contingerit: Motus humoris in iisdem, non quemadmodum *Asellius* & alii existimarunt, ad hepar sed ab hepate est. 2. Nulla dantur vasa per quæ chylus in sanguinem mutatus partibus distribui queat, vena si quidem Portæ, & ramus Arteriæ cœliacæ, sanguinem in hepar, non ex hepate ad partes nutriendas deferunt: truncus vero cavæ ex hepate ascendens sanguinem suum non partibus distribuit, sed in dextrum cordis ventriculum infert: quod abunde circulatio sanguinis, oculari itidem circulatione firmata, comprobat: Cum itaque neque chylus ad hepar tendat, neque commoda ejusdem in alimentum elaborati fieri queat distributio, manifestum maxime hepar non esse primum sanguificationis organum: Neque tamen omne in sanguinis elaboratione munus illi denegandum, vel sola sanguinis vitia in cachexia, hydrope, ictero & aliis affectibus probant: Confert igitur aliquid, sive succurrit in coquendo hepar, ita tamen ut primus locus in sanguificatione relinquatur cordi: Qua autem ratione conferat aliquid, patebit si tum materiam coquendam, Tum ea quæ in coctione hac separantur excrementa, consideremus: Materia alia esse nequit quam sanguis per ramos venæ Portæ refluus, qui partibus alimentosis magisque elaboratis in membrorum nutritione absumptis, crudioribus relictis, hepar ingreditur, ibidemque à calore ejusdem iteratam sustinet coctionem quo elaboratior cordi offeratur, idque aliqua oneris parte sublevetur: Cum vero in sanguinis, ut purior reddatur, coctione, utile ab inutili separari necessum sit, idem in hepatis coctione non potuit non evenire: Estque illud quod secernitur excrementitium duplex, Calidum alterum & biliosum, Alterum frigidum & aquosum: Illud partim in vesicula fellis colligitur, partim per porum bilarium ad intestina ducitur: Hoc per vasa Lymphatica ad Pancreas ablegatur: atque ita Hepar sanguinem depurando, & ab excrementitiis partibus liberando, revera, ut ait Philosophus, cordi βοηθεῖ πρὸς τὸ πέψιν τῆς τροφῆς, sive succurrit ad coctionem alimenti. *Frid. Lepnerus Interduct. ad medicin. p. 75.*

§. 2. Puellula sexennis, *cum ante facie tumida*, alba inflataque suspectæ fuisset valetudinis, tandem decumbere vere cœpit 5. Novembr. 1626. *concurrentibus* siti, calore, laterisque dextri sub costis veris dolore, itemque pedum intumescentia: urina turbida, cum hypostasi, excremento gallinarum simili: Die 6. Novembris, tametsi tumor ventris nondum esset conspicuus, ex facie tamen leucophlegmatica, pedibusque tumentibus, Hepatis labefactationem, ipsumque hydropem ante portas esse prædixi: Die 9. Novembr. urgebant inquietudo, tussis, compressio & dolor pectoris circa costas: Die 17. Novembris urina paulo rubicundior, citrina sed sabulosa, crassa; Venter tumidus & valde transparens ac lucidus: Regio Lienis dolens inuncta ol. de cappar. venter vero aqua vitæ cum spiritu juniperino: Die 18. Novembris inquietudo magna, ventris tumor auctus, Die 19. ex assellatione iterata detumefactus est; Sitis & potus cupiditas ingens, febris lenta & comes: Die 21. debilitas magna, *latus sinistrum*, imo manus pesque *tumida: dextrum* vero *extenuatum:* Rejecit bis screatu saniem cruentam & retorridam, quæ ex pulmonibus esse videbatur: Omnibus in pejus vergentibus, circa medium noctis exspiravit.

Die 22. Novembris ad petitionem parentum, quibus Puellam hydrope obiisse persuaderi haud poterat, corpusculum apertum, prognostico à me præmisso, fidem fecit, Itaque à mucronata cartilagine facta ad pubem usque, & lateraliter incisione transversa, statim comparuit. 1. Hepar valde magnum, idq; ex parte corruptum, maculisq; infectum, è quo, tanquam è fonte, promanarat Hydropisis: 2. Abdomen scatebat materia serosa multa, colore cœruleo viridique infecta, quæ effundebatur cum fœtore. 3. Lienem integre, præter

præter opinionem sanus: 4. Ejusdem integritatis Ren uterque: 5. Intestina lucida, aquosaque humiditate repleta. *Aperto Thorace*, 6. Cor integre sanum. 7. Pulmones vero intus extraque corrupti, fœtidique atque purulenti, unde Tussis, Febricula, Hectica Laterisq; dolor punctorius. Siquidem ergo Pulmonibus atque Hepate lethaliter affectis causa morbi mortisque pateret, caput apertum non fuit. *I. Petr. Lotichius lib. 4. cap. 3. observat. 4.*

SCHOLIA.

Cum ante facie tumida] Qualitate peccans corporis nutritio & potest & solet *Cachexia* vocari; in qua nativus cutis, & imprimis Faciei color languescit, mutaturque in pallidum, & aliquando in flavum vel lividum & luridum; sicut in nonnullis in rubidum vel rubicundum, exurgentibus tunc fere simul in naso genisque varii generis pustulis: *Sylvius de le Boë Prax. lib. 1. cap. 39.*

Concurrentibus siti, calore &c.] Concurrit in plerisque Cachexiæ speciebus *Dyspnœa*, quæ augetur magis quoties corpus movetur, imprimis concitatius & in ascensu: Quin tunc sæpius *cordis palpitatio*, arteriarumque circa jugulum temporaque pulsatio, visui quoque manifesta producitur: Accedit frequenter *universi corporis*, & *crurum* præsertim *Lassitudo*: Urget quoque non raro *pressans & angens cordis dolor*, qui post assumpta alimenta solet intendi: Quin adest ut plurimum *Febris lenta*, eaque vel continua vel intermittens, vel ex utraque composita: *Urinæ* sæpius crudæ aqueævé prodeunt, rarius crassæ turbidævé, ni ab affectu alio comite, aut externa causa turbentur ac mutentur: Tandem *macrescit & contabescit* nonnullis corpus universum, sicut idem aliis sensim *turget* ac *tumet*, fitque à *seroso* quidem humore *Anasarca*, ut à *pituitoso* magisque viscoso *Leucophlegmatia*: Et ab utroque, priore saltem, quando abdomen cum cruribus tantum occupatur, *Ascites*. *Cachexiæ* omnis causa est sanguis qualitate vitiosa præditus, ob quam, licet aliquantum & aliquandiu nutriantur corporis partes, non nutriuntur tamen uti oportebat, sed pro qualitatis peccantis varietate modis variis læditur ipsarum nutritio, unde plures quoque observantur *Cachexiæ differentiæ*, tum secundum *coloris* mutati, tum præsertim secundum symptomatum conjunctorum diversitatem distinguendæ: *Vitiatur sanguinis qualitas*, & ab humoribus naturalibus, ad sanguinis constitutionem in corde concurrentibus, sed qualitate vitiosa præditis, Et à Rebus non naturalibus dictis, aliquem ex notatis humoribus, ipsumque sanguinem vitiantibus, & ita corrumpentibus ut prava sequatur corporis Nutritio: *Humores Naturales* sanguini confundi soliti, & hactenus noti, sunt *Bilis* & Glandularum conglobatarum, cæterarumque corporis partium *Lympha*, ut & *Saliva*, *Succusque Pancreaticus*, una cum bile in tenui intestino juncti, atque *Liquorem* singularem lymphæ admiscendum componentes: Ipsique adeo *Spiritus animales* quovis modo sanguini redditi: quos omnes qualitate vitiosa tum affici, tum eandem sanguini communicare posse certum est: Quemadmodum vero varia Humorum vitia nonnunquam sensim ac sine sensu producuntur in corpore, ita eadem quandoque subito ac sensibiliter gignuntur à Rebus non naturalibus, aliisvé venenorum nomine notandis, notabili excessu peccantibus, omniaque in corpore valide turbantibus aut corrumpentibus: Vitia ista frequentissima & manifestissima sunt *acrimonia* tum *acida*, tum *salsa muriatica*, tum aliquando *salsa lixiva*, & *viscositas* vel *fluiditas* nimia: *Memoratorum symptomatum* ratio facile patebit unicuique, cogitanti expendentique quoties sanguis undecunque tandem fuit factus vitiosus, & cachexiam producit, toties humores nominatos omnes, cum ex sanguine ortum habeant, gigni quoq; vitiosos, unde non tantum *alimentorum appetitus* uterque similiter vitiatur, sed ipsorum præterea *fermentatio*, quapropter *Anxietates* circa præcordia, *cordisque dolor pressans* sequuntur, tam ante quam post ipsorum assumptionem: Dum vero perperam fermentatorum alimentorum pars, vel massa tota per intestinum tenue propellitur, si confunduntur ipsi Succus Pancreaticus & Bilis pariter vitiosi, non tantum expectatum utilium inutiliumque partium secretionem corrumpunt, verum contingit quoque vitiosa horumcé humorum effervescentia, quin non raro halitus flatusvé multifarii, ex illa vitiosa miscella excitati, non tantum descriptam modo *Anxietatem* augent, verum ad cor delati ejusdem *Palpitationem* producunt: atque ad pulmones translatæ *Dyspnœam* efficiunt, & quaquaversum propulsi *Lassitudinem* pariunt notatam: Ex eodem humorum omnium vitio pendet *continua lentaque febris*, quatenus vitiose in dextro cordis ventriculo effervescentes, inter alia symptomata plura *Pulsum* quoq; creant solito *frequentiorem*, adeoq; præter naturalem: Cum autem propter inquietudinem corpus stragulis tectum sæpius denudant ægri, facile contingit ut per Pancreatis vasa pituita delata ibidem coaguletur obstructionemque pariat, propter quam succus stagnans *Intermittentis* febris multifaria causa existit: Illud autem fiet citius faciliusque si corpus sudore diffluat, porique cutis pateant, vel aër occurrat frigidior & asperior: *Crudæ minusque tinctæ, crassævé* prodeunt *urinæ*, propter humores dictos acriores, intimius cum sanguine concrescentes, aqueosvé abundantes, ac desideratam effervescentiam minuentes, adeo ut non sequatur requisita & utilis partium excrementitiarum, unaque cum urinis excernendarum Secretio, multoq; minus Excretio: Quemadmodum autem partes omnes tunc male nutriuntur, ita *cutis faciei* aeri & visui præ aliis omnibus exposita, noxæ suæ signa promit, per colorem prò humorum maxime pecantium varietate varium: Quoties autem Acrimonia humorum concurrit, toties illa interne *Doloribus*, aut externe *pustulis* manifestatur: Quoties redundant simul copia humores vitiosi, toties variæ *Hydropis* species tandem succedunt; sin minus tandem *contabescit* paulatim universum corpus: Quæ in specie solet ob menstrua minus commode aut tempestivé fluentia, accedere *Cachexia* illius ratio patebit Praxeos lib. 3. cap. 3. *Sylvius de le Boë Praxeos lib. 1. cap. 39.*

Tandem decumbere cœpit.] Si alibi certe in curatione observandum accurate aureum illud *Principiis obsta, sero medicina paratur, cum mala per longas invaluere moras.* Nisi enim succurratur in tempore Cachexiæ, non raro ea sensim tam pertinax rebellisq; fit, ut sero tantum vel nunquam curari possit: Monendi proinde a Medicis ægri, ipsorumque parentes, quamprimum incipientis Cachexiæ signa se manifestãt in colore faciei mutato, ne malum hoc, sicut est in proverbio, negligatur in herba, postquam & altas & eradicatu difficiles mox agere solet radices, quas postmodum nonnisi Herculeo labore superare licet. *Idem.*

Facie tumida, pedum intumescentia &c.] Quod

ad Tumores istos œdematosos attinet, dicimus eos trifariam contingere, aut *in morbis longis*, unde ægrotos insufflatos dicimus, infirmitate caloris naturalis: & hoc tantum ex eventu fit; aut tanquam *Morbus* est, aut tanquam *symptoma*: Symptoma, ut in hydrope, idque bifariam; aut affecto hepate primario, secundarióve, unde verus nascitur hydrops; aut per colliquationem quandam carnium, & velut putrefactionem: hinc *Hippocr.* l. de affect. aut de morbis, *ait*, Hydropem, improprie dictum, fieri cum in morbis longis diu ægri impurgati manent, hinc corruptio carnis & tumores œdematosi: *Morbus* autem *Tumor* est, cum alius consequens non est, sed per se & primo actionem lædit; *Ballonius consil.* 70. *lib.* 1.

Latus sinistrum tumidum dextrum extenuatum] Cacopragia hepatis & tumoris author est & extenuationis: *Tumoris*, si in defectu sanguificationis consistat res, Extenuationis autem, si vitium in humore sit: Quanquam *Hippocr.* 2. Prorrhet. observat in morbis funestissimis contingere quandam Leucophlegmatiæ speciem, ob malignam qualitatem & flatulentam, quod in phthisico quodam à nobis visum est, cui totum corpus moribundo intumuit, ac facile disparuit: Sic & à pulmonibus, & ab hepate, & à liene extenuatio & tumor potest contingere: Quod de Liene annotavit *Hippocr. lib. de locis in Hom.* Quibus corpus extenuatur, Lien efflorescit & contra: Sed in hujusmodi tumoribus solum humorem agnoscere, non autem flatum quoque admistum, repugnat sensui: unde enim fluxus & refluxus tam subitus in hydrope, ut modo intumeant pedes, ventre deturgente, aut contra, nisi comes sit flatus earum mutationum author? Sic aut inopia erit caloris naturalis, flatum discutere nequeuntis; aut dominatus caloris p. n. materiam phlegmaticam in ventum facile convertentis.

Idem ibidem.

§. 3. Nob. N. Tussi correptus, hinc tumore infra cartilaginem xiphoidem: Supervenit Cachexia &c. Hepar erat grandius & colore livido: In superiore parte, versus diaphragma, abscessus vesicis plenus: In pulmonibus adhuc major abscessus: Meatus felleus obstructus. *Vide lib. 4. tit. de Tumoribus.*

SCHOLIA.

Hepar erat grandius] Hepar, si quidem colatorii, & juxta nonnullos, visceris mixtorii munus obit, raro aut nunquam atrophiæ, aut extenuationi obnoxium reperitur, quin è contra, plures ob causas & occasiones, quoad molem augeri, & diversimodis ingestis, & concretionibus infarciri ac intumescere periclitatur: Hinc sanitatis ratio haud levis in hoc consistit, ut Jecur rite conformatum, sanguinem usque libere absque tributo, seu vectigali nimio sibi arrepto trajiciat; Profecto multa huic visceri, uti & Lieni, & quidem haud prorsus immerito vitia imputantur, sed præcipue & 1°. quod Succum nutritium, aliis partibus destinatum, intercipiens, proprio impertit usui: Hoc passim cernitur in pueris Rachitide affectis, quin & multis aliis vitam desidem & otiosam agentibus 2. Quod sanguinis depravati fæculentias, & recrementa quæque oblata in recessus suos intimos facile nimis suscipit, eaque retinendo, non modo grandescit, sed quoad ductus suos obstruitur, unde sæpenumero Icterus, Cachexia, aut hydrops; quin etiam tumores & concretiones varii generis contrahit. *Willis Pharmac. rat. p. 2. sect. 2. cap. 2.*

§. 4. Jac. Cobier post morbum acutum thoracis in Cachexiam incidit: Pulmo dextri lateris pleuræ adnatus fœde consumptus erat: Sinister aliquantulum corruptus: Cor exangue & pericardio firmiter annexum, viscera naturalia flaccida, pallida: *Lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 5. H. Pomble humi cubare coactus, hinc Cachecticus, Cacochymus &c. Pulmones erant adnati pleuræ, mediastino, pericardio: Parenchyma lobi sinistri, integra cute, totum in pus resolutum. Cor flaccidius: Hepar magnum, exangue, pallidum; Lien parvus, exsuccus, Renum parenchyma exangue &c. *Tit. de Phthisi. lib. 2.*

§. 6. Filia D. N. Cachexia fere consumpta obiit: Lien & Hepar scirrho laborabant: In capsula cordis humor putridus: Cor duplo majus: circa valvulas dextri ventriculi calculus ex tartaro. *Lib. 2. tit. de Syncope.*

SCHOLIA.

In capsula cordis humor putridus &c.] *Frid. Lipnerus* Introduct. in Medicinam, p. 65. primas in opere sanguificationis partes cor tenere statuit, eo quod chylus universus ad id confluat, Tendunt, *ait*, vasa Lactea à peripheria mesenterii ad glandulam ejusdem majorem, Pancreas Asellii vocatam; ibidemque collecta lacteum suum laticem in subjectum glandulæ receptaculum, quod in brutis membranosum, in homine vero glandulosum, teste *Bartholino*, transfundunt: Id ita se habere facto experimento deprehendes: Presso namque mesenterio, chyloque versus glandulam confluente, lactei canaliculi chylum ulterius in receptaculum devehentes, tibi in conspectum venient: Atque si ulterius chyli ductum investigaveris, eundem non in Portæ truncum, vel hepar ipsum, sed per ductum thoracicum ad venam axillarem, & hinc in cordis dextrum ventriculum ferri videbis; missis simul in itinere ramulis ad venam sine pari, quæ, insito in receptaculum tubulo, sine difficultate aërem inflatum admittit, ut & omnis humor ex ea versus cor migret; certo indicio primas in opere sanguificationis partes tenere cor.

§. 7. Nob. N. discoloratio, atrophia ac malus habitus aderant: In thorace aderat serum corruptum: Pulmones magni, flaccidi: Hepar pallidum, cujus extrema mucida: Cystis plena bile obscura: Lien marcidus, fracidus, mesenterium semiputre. *Vide tit. de Ventris dolore.*

§. 8. Uxori N. abdomen prætumidum: reliquum corpus totum Cachecticum &c. Hepar saxo durius erat, Pancreas cum glandulis mesenterii extenuatum: Pulmones submucidi; Cor exutum pinguedine, flaccidum. Pericardium ichoroso humore refertum. *Vide tit. de Ventris tumore.*

 §. 9. Mer-

§. 9. Mercatoris filia frequenter hæmorrhagiæ obnoxia, ac proinde Cachexia fere consumpta in febrim biliosam continuam incidit &c. Post mortem aperitur: Abdomen ichore fœtido repletum: Omentum putrefactum, Lien atque Hepar scirrho laborabant, Cor duplo majus, bubulum referens, inveniuntur: Et circa valvulas dextri ventriculi Calculus ex tartaro concretus, instar minoris castaneæ compressioris &c. *Greg. Horstius l. 4. observ. 48.*

§. 10. Ego vidi Omentum Carnosum, seu potius glandulosum semipollicari crassitie, à D. Wybard ad me allatum, è virgine cachectica, 19. annos nata exsectum: Illa per tres menses ante obitum diarrhœa lenta per vices recurrente, unaque frequenti materiæ porraceæ vomitu laborabat: Pulsus languidus erat, urina pauca & incensa: abdomen circa regionem umbilicalem duriusculum & subtumidum apparebat: decubitum in latus sinistrum moleste ferebat: paulò post tussicula, spirandi difficultate, febricula cum linguæ ariditate infestabatur; medicamentis deoppilativis exhibitis levamen aliquoties sentiebat: Sed omissis remediis & morbo subinde recrudescente, viribusque sensim fractis, macie demum confecta fatis concessit: verum per dies tres ante mortem alvus adstricta, & urina per diem integram suppressa erat.

Aperto cadavere, Jecur male coloratum, & Vesicula fellea liquore nigricante & frustulis sabulosis referta deprehendebatur: Ductus quoque Hepaticus liquorem ex livido flavescentem exspuebat, & plurimis aliis partibus præter naturaliter se habentibus, *Omentum*, ut supra dixi, *incrassatum* & fere coriaceum cernebatur, quod omnia prope viscera sua latitudine adeo arctè complectebatur, ut intestina quasi conglutinata à se invicem ægre separari possent. *Warthon Adenographia cap. 12.*

SCHOLIA.

APparet ex historia hac, omnia hujus puellæ viscera obstructionibus pertinacibus obnoxia fuisse, Omentum vero ipsum prope occalluisse, simulque carnibus glandulosis loco pinguedinis fuisse infarctum: Utrum vero hæc Omenti vitia cæteris symptomatibus primam dederint ansam, an potius primo mensium suppressioni adscribenda fuerint, vixdum satis constat: Illud certum est eam ante obitum febre lenta correptam fuisse, quæ tum extenuationis tum ipsius mortis proxima causa fuit. *Idem ib.*

Omentum incrassatum &c.] Difficulter humores vitiosi in Omenti venas & substantiam effusi evacuantur: Neque enim venarum illarum orificia in locum evacuationi convenientem dehiscunt, ut venæ mesaraicæ: Et si vacuari debent, necesse est ut regurgitent ad loca per quæ sunt illapsa, quod raro fit, cum expultrix hujus partis sit valde debilis: Ideoque non tolluntur humores ex Omento, nisi continuato thermarum vel acidularum potu. *Sennertus Pract. lib. 3. p. 3. cap. 8.*

§. 11. Ciuis N. Paulatim in Cachexiam incidit, Hepar fere totum putrefactum habuit: Vesica fellis vacua, Cholidochus præter modum laxus & apertus: Renes flavo colore tincti, parenchyma eorum lividum. *Vide tit. de Ventris dolore.*

OBSERVATIO III.

Cachexia à parvitate & duritie Lienis inducta.

MAgnitudo Lienis, quamvis raro minor fiat quàm secundùm naturam requiritur, unde ejus actio manifeste offendatur, potest tamen aliquando id accidere, præsertim ubi universum corpus contabescat, sed neque tunc ferè Lienis parvitas attenditur, sive quod ita exiguus à natura fuerit Lien effictus, quemadmodum olim nos Barcinoniæ observavimus in Jac. Antonellio, admodum Cachectico, quem cum repente Syncope rapuisset, ejusque cadaver dissecaretur, observavimus ejus Lienem columbacei ovi magnitudinem non excedere, sed adeo esse durum ac compactum, ut fere lapidis duritiem æmularetur: cujusmodi viscus credidimus nos nimis exiguum, vel in prima corporis constitutione à natura fuisse effictum, & ex materia admodum densa & inepta ad extensionem, ac procedente tempore à calore naturali eandem materiam paulatim fuisse exsiccatam & quasi in lapideam naturam conversam. *Vidus Vidius Iunior de curat. membratim lib. 10. cap. 10.*

OBSERVATIO IV.

Cachexia à renum calculosorum vitio producta.

DOm. de Claigni, Canonicus Parisiensis, velut Leucophlegmaticus erat, lapidosus mortuus est: An lapidosi ita fieri possunt? Ita, nam *Fernelius* cap. 12. lib. 6. Pathol. annotavit suppressionem & regurgitationem cujusdam materiei purulentæ à renibus ad venosum genus id genus symptomatis inducere potuisse. *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. p. 243.* Revehunt venæ Emulgentes sanguinem à nutricatu renum, quem arteriæ important, residuum in cavam: Hinc proculdubio in renum ulceribus, si quando obstructo vreteris capite pus cohibeatur, ut per urinas evacuari nequeat, id sensim una cum sero per venam

emul-

emulgentem in cavam redundans; sanguinem totum, habitumque corporis inquinabat. *Highmorus in Anat.*

SCHOLIA.

IDem asserit *Sennertus* Pract. l. 3. p. 5. sect. c. 2. observatione *ait*, dignum est Cachexiam etiam originem habuisse ex renum ulcere in calculosis, quando purulenta materia, propter ureterum obstructionum in renes regurgitans, & sanguinem inficiens totum corporis habitum inquinavit: hinc ad Cachexiam inducendam faciunt omnia quæcunque, hepar imprimis, & habitum corporis refrigerare & humectare possunt. Et in causa sunt, ut pro sanguine probo frigidus, impurus & multis excrementis, præcipue sero abundans generetur, sive ex causæ internæ sint sive externæ.

Observatio V.

Cachexia ab Hydrope Pulmonum inducta.

FUit Ingolstadii vir Doctus qui, quod incautior esset in victu, sensim in Cachexiam inciderat, quæ Hyposarcam in propinquo esse denuntiabat.

Cujus demortui thoracem Medici cum aperuissent illum aqua sanguinolenta omnino plenum repererunt. *Observatio Iacobi Oethæi, Præsidis Aischteitensis Medici.*

SCHOLIA.

IDem à *Marc. Donato* observatum Histor. mirab. lib. 3. cap. 9. in duobus hydrope thoracis laborantibus, qui cum hinc inde se commoverent, aqua commota sonitum edebat, qualis in utre agitata excitatur: quæ in dies sensim & sensim per universum corpus disseminata est, ita ut primo abdomen & facies, mox coxæ & crura in magnam molem excreverint.

Observatio VI.

Cachecticorum mesenterium vitiatum ut plurimum deprehenditur. 1. Materia purulenta inter duas ejus tunicas collecta reperta.

§. 1. IN illis qui cachexia, hydrope &c. obierunt, mesenteria ut plurimum friabilia maleque cohærentia deprehendimus, ita ut levissimo negotio pars à parte divelli potuerit. *Wrrthon Adenogr. cap. 11.*

SCHOLIA.

QUia, ex quorundam sententia, quasi corporis sentina est, ad quam tota hujus colluvies confluit: Unde *Fernelius* se choleræ, melancholiæ diarrhœæ, dysenteriæ, *Cachexiæ* &c. causas ut plumum in hisce sedibus invenisse scribit: Revera partes hæ erroribus maxime obnoxiæ sunt, & insalubris diætæ, frequentisque intemperantiæ pœnas luunt: Quin & à numerosis arteriis venisque, per tunicas earum distributis, frequenter male mulctantur: Præsertim cum hepar quoquo modo obstructum, aut aliter male se habens, non satis expedite sanguinem per venam Portæ affluentem transmittit in Cavam, unde fit ut in venas mesaraïcas regurgitet, easque facile reddat varicosas, aut etiam intra tunicas mesenterii sanguine effuso abscessus occasionem ministret &c. *Idem.*

§. 2. Quidam intemperantissimus in affectionem hypochondriacæ non dissimilem incidit; tandem redditus est cacochymus & Cachecticus: In eo inventa collectio materiæ purulentæ ac fœtidæ inter duas mesenterii tunicas, & Hepar sua putredine infecerat. *Vide lib. 1. tit. de Melancholia.*

Observatio VII.

In Cachectico vitium Pancreatis deprehensum, Hepatis, Lienis, Vasorum mesaraïcorum obstructio, Pericardii, Pulmonum læsio.

PUellus Cachexia totius corporis correptus est, In defuncto nullum Pancreatis supererat vestigium: Mesaraïcæ venæ glutinosa materia referræ: Lien monstrose tribus appendicibus instructus, niger, durus, Reni sinistro annatus: Hepar cocto similis: In eo & Liene foveæ aqua plenæ: Pericardium aqua fœtida refertum, Pulmones ex parte una purulenti. *Vide tit. de Ventris tumore.*

SCHOLIA.

FOvea aqua plena &c.] Ab affectu vasorum serosorum, ex sententia *Olai Rudbeckii*: Vasis hisce serosis affectis, *ait*, *cap. 9. Exercit. de Ductibus hepaticis aquosis*; p. n. humor aqueus in thoracem, abdomen & viscera effundi potest, aut Vesiculas elevare, propter horum vasorum vel subsidentiam, compressionem, obstructionem ab humore crasso, calculo, vermibus, pure factam; vel per anastomosin, diæresin, diapedesin. Consentit *Clar. Charleton Exercit. Pathol. 9. §. 16.* Quando, *ait*, vel à succo Nutritio, cui vehiculi uicem præstat, in glandulis eo destinatis non rite separatur; vel etsi separatus, sanguini tamen non refunditur; tum in artubus & habitu corporis, quasi aggeribus factis redundant,

Anasarcam serosamve Cachexiam necessario inducit: Quum autem obstructis Lymphæ ductibus, alicubi tantam in molem fuerit congestus, ut tenuissimas earum tunicas violentius distendendo forte disrumpat, in partes vicinas quasi ex olla guttatim stillans inundabit &c. Quod si Lymphæ ductuum membranulæ tenaciores fuerint, ita ut distensionem insignem absque dilaceratione ferant, tunc in vesiculas quasdam aqua turgidulas attolluntur: Eæ autem inter binas valvarum Lymphaticorum valvulas efformantur.

Observatio VIII.

Cachectici cadaver exhibuit Lienem male constitutum, & Glandulas magnas comprimentes venam Portæ ejusque ramos, cum Pulmonum læsione.

MIchaeli Fedler annorum 23. post quartanam xvj. mensium, aliquot diebus ante mortem, à corrupto viscerum tono pedes & crura tumescere cœperunt: Lien illi præter solitum triplo major erat, flaccidus & sanguine nigro ultra quam decet insuccatus: Circa autem ejus arterias, earumque ramos ad ventriculum, & ad Portæ venam tendentes, glandulæ erant multæ, quæ comprimendo ductus angustabant, & omnium medicamentorum vires illudebant: Ejusmodi quoque aliqua glandulæ erant circa felleæ vesicæ ductum ad intestina tendentem: Aderat & vitium in pulmonibus &c. *Vide histor. lib. 4. tit. de Febribus.*

Observatio IX.

Cachexia à Tumore scirrhoso, suppurato, orto ab inferiore parte Pancreatis; Hepate, Liene, Pulmonibus, Renibus &c. vitiatis.

AMedeus Faber lignarius, 40. annos natus, biennio variis per intervalla morbis, Dolore capitis, Ictero; viscerum obstructionibus, imo etiam Cachexia, postremum etiam dolore Ischiadico laboravit, tandemque aucta febri cum paraphrenitide extinctus est.

In cadavere hæc fuere observatione digna. 1. Omentum inflatum & corruptum. 2. Intestinum *Colon* præter consuetudinem *arctum circa Ilia sinistra*: 3. Inter collum vesicæ & intestinum rectum, tuberculum scirrhosum, unde sæpe dysuria & ischuria. 4. Sub musculo psoa sinistro, cui Ren incumbit, quique in cruris interiorem partem fertur, ingens atheroma, ultra duas libras puris crassioris continens: ibidemque tres aut quatuor lumborum vertebræ, ita carie affectæ ut earum frustula coram adstantibus extraxerim digitis & attriverim. 5. Intestina vermibus scatetia. 6. *Tumor scirrhosus*, suppuratus, & instar steatomatis, magnitudine duorum pugnorum, ortus ab inferiore parte pancreatis, intestinum duodenum circumdederat, sic ut peritonæo tectus alterum quasi ventriculum mentiretur, Materia per ramos venæ portæ in ipsum pancreas desinentes, affluebat. 7. In Hepate scirrhoso apostemata exigua multa. 8. Lien totus corruptus multos continebat calculos. 9. Pulmo inflammatus multis refertus glandulis. 10. In superficie sterni, ad clavicularum conjunctionem, atheroma ovi magnitudine: 11. Apostema sub alâ dextrâ, inter pleuram & costas, maximi pugni magnitudine, & graveolens, cujus purulenta materia, 4. 5. & 6. costam exederat: atque adeo non modo divulsæ erant costæ à vertebris, sed & summa parte, qua vertebris junguntur, usque adeo carie corruptæ ut facile eximi digitisque friari possent. 12. In cranio dura mater inflammata. 13. Inter meningas & cerebrum ichor multus. 14. Plexus choroidès inflammatus. 15. Circa cerebri basin & cerebellum semilibra sanguinis & amplius è jugularibus internis affluxerat. *Fabritius Hildanus cent. 1. Observatione 71.*

SCHOLIA.

COlon *arctum circa Ilia sinistra*] Intestini coli angustiam naturalem in sinistra parte D. G. *Bauhinus* annotavit: hujus causa dolores colici in ea parte plurimum & oriuntur & exacerbantur: quippe angustia illa facile obstruitur ab excrementis, quæ in colo propter copiam filamentis obliquis (ut D. *Rondeletius* diligenter annotavit) diu retinentur, ideoque indurescunt. *Idem ibidem.*

Tumor scirrhosus &c.] Credibile est retentis nervorum excrementis materiam per ramos arteriæ cœliacæ, in ipsum pancreas desinentes affluxisse: Venis vero non eandem satis expedire reducentibus, tumorem illum ingentem consequutum esse. *Warthon Adenographia cap. 12.*

Observatio X.

Cachexia à sero per totum diffuso, ob Glandulas Pancreatis & Mesenterii induratas, Iecur pallidius, & corporibus pituitosis in cordis ventriculis &c.

JAcob Spoerlin septuagenarius, Vietor, in laboribus assiduus, ante plures annos ad carceres perpetuos condemnatus fuit, in quibus ultra 12. annos vixit, tandem libertati restitutus

tutus in Nosodochium receptus totus cachecticus erat, facies & labia pallebant, pedes œdemate tumebant, omnes artus languebant,

Aperto mortui cadavere, Pancreas & Mesenterii glandulæ duriusculæ, sed non tumidiores erant; Ductus pancreatis vacuus: Hepar fuit legitimæ magnitudinis, debito mollius, pallidum & tantum non cruoris expers, In cerebro plurimum serum, In cordis ventriculis corpora pituitosa parva. *Vide historiam lib. 2. tit. de Paralysi.*

SCHOLIA.

SErum ceu vehiculum necessario sanguini, etiam in sanissimis permiscetur, cui accedit lympha ab Exc. D. Th. *Bartholino* primum detecta, ex artubus membranosis reflua, quam vasa ipsi peculiariter concessa non solum in receptaculum chyli, sed etiam in venas axillares, & forte in alias quoque exonerant: Vidi enim in brutis lymphatica vasa ab uteri cornibus, tenuibus exordiis in ductus insignes excrescentia, liquorem suum in venas majores hypogastricas, per ligamentum uteri membranosum diffusas aliquot in locis facile deposuisse, quem frustra digitis versus cornua repellere conabar, obortis nodulis ob valvulas liquoris regressum remorantes: A liquore aqueo irrorari superficiem ossium, membranarum, ligamentorum, cartilaginum, etiam intersitia musculorum in animalibus recenter mactatis manifeste videtur, imo semper ventres omnes madidi reperiuntur, idque non sine providentia naturæ, nisi enim partium harum superficies udæ aliquantulum forent, ad actiones & usus destinatos ineptæ forent: Serum & Lympha copia & qualitatibus peccantia gravissimorum morborum causæ fiunt: Apud *Spoerlinum* serum & lympha redundarunt, non quod potulenta largius ingurgitasset, nam temperanter vixit: Neque etiam Renum culpa, quos quidam in serosa colluvie nimium & sæpe satis temere culpantur, etiam tunc quando ægri copiose mingunt, nescio quam salsuginosi emulsionem impeditam causantes, quamvis urina salsuginem spiret, atque seri percolatio solo appulsu citra attractionem fiat, ob peculiarem partis conformationem, qua sanguis retinetur, urinosum vero extruditur; Renes apud *Spoerlinum* ideo innoxios fuisse credo, quia optime conformati & molles undiquaque erant, unica caruncula papillari excepta, cui lapilli fragmentum inhæserat, quod ob molem exiguam, cæteris salvis, non magnopere seri excretionem impedire valuit: Accumulationi seri primam ansam carcerem dedisse arbitror, consueverat enim à puero calorem exercitiis validioribus excitare, à quo lympha & serum attenuabantur, atque ad feliciorem excretionum parabantur: Postquam otio obtorpuit, Lympha segnior facta intra glandulas per plures annos stagnavit, ac primum Cachexiam peperit, & quamvis postea libertate donatus ad solitos labores rediret, multumque serosi feliciter expelleretur, nihilominus tamen in glandulis vitiosa dispositio, tenuibus particulis propulsis, crassis alte poris infixis, permansit, quæ, cum malum annosum & inveteratum esset, invalescente senio inemendabilis perstitit, & progressu temporis factum ut glandulæ conglobatæ, quales sunt subcutaneæ, pancreaticæ aliæve, per ductus suos parum vel nihil excernerent, & proinde serum cumularetur, vel serum in ventres effusum non resorberent, ut intra illos necessario redundarit, nam manifeste in imo ventre pancreatis & mesenterii glandulæ duriores, & ductus Pancreaticus liquore vacui erant: In cerebro quoque glandulæ plexus choroidei veluti cœnosæ & duræ fuerunt: præter aquam quæ in medio & supremo ventre fluctuabat, in imo ventre quoque redundabat. *I. Iac Wepferus Excercit. de Apopl. p.* 382.

In cordis ventriculis corpora pituitosa &c.] Corpora pituitosa in ventriculis cordis reperta, non erant mucus demum post obitum concretus, qualis in superficie sanguinis v. s. emissi apud Cachecticos & febricitantes, postquam refriguit, alias videtur, qui sæpe crassus & fere membranæ instar tenacissimus est, non enim sanguinis superficiem corpora hæc operiebant, insuper radicibus suis firmiter ventriculorum anfractibus connata & immersa erant: Generata fuerunt propter cordis debilitatem, ob quam fibris se non arcte constringentibus, nec omnem sanguinem exprimentibus, quod alias corde robusto & sano exacte fit: Debilitas cordis defectui spirituum vitalium & animalium deferenda erit, nam a febri lenta plurimum sanguinis & spirituum consumptum, ob inappetentiam deficiens non restauratum, nec cerebro sufficiens materia spirituum suppeditata fuit: Non memini unquam *Spoerlinum* de cordis palpitatione conquestum fuisse, quam tamen corpora pituitosa excitare solent, qui a longo tempore decubuit, & ob quietem sanguis placidius cor transiit. *Idem ibidem. p.* 390.

Glandulæ duriusculæ &c.] Materiam aquæ præbuit abunde serosa colluvies massæ sanguineæ: Cumulabatur proculdubio ob glandulas induratas aquosum non amplius resorbentes: Vix enim pancreatis, mesenterii, plexusque choroidei glandulis duriusculis, pericardii glandulæ ab hoc vitio immunes esse poterunt, ob quod in pericardio plurimum aquæ stagnavit. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO XI.

In Cachecticæ mulieris vesicula fellea, aquosus humor sero lacti persimilis, copiosus repertus est.

ERat apud nos mulier Cachectica, in cujus vesica fellea deprehendimus humorem serosum pallidumque minime amarescentem, sed insipidum potius dulcique proximum. *Glisson Anat. Hepatis cap.* 39.

SCHOLIA.

CRedibile sane est calorem vitalem in ea pauperiorem fuisse quam ut adustionem efficeret: adeoque excrementum illud citra amaritudinem expurgatum esse: Utcunque indicio est serum necessario ad humoris fellei structuram conferre, ac vasa fellea nonnunquam alium humorem, imo & sanguinem, si forte obvenerit, præter bilem in intestina deferre. *Idem.*

Dulci proximum] *Galenus Wierus*, referente *Hildano* centur. 1. observat. 60. narrat se invenisse

 vermes

vermes in cysti fellea: Si semper amarum humorem intra se contineret, quomodo hospitium vermibus præbere potuisset; quandoque felle nihil amarius, cum & hominibus, & brutis, ipsis etiam plantis, teste *Galeno*, amara omnia adversissima sint, & ad nutritionem inepta.

Observatio XII.

Cachexia laborantis thorax aqua plenus repertus.

VIr annos 42. ab ineunte ætate parum firmæ valetudinis, decolor, capitis in pulmonem defluxionibus, sed iis nec salsis sed acribus, vehementer obnoxius, quum ad nativam corporis imbecillitatem accederet ratio victus negligentior & vita sedentaria, studiis occupata, mense Septembri anni 1560. primum *in cachexiam cum œdemate pedum & difficili respiratione* incidit: urinæ, quas prætenues, pallidas, & copiosissimas prius reddere solitus erat, paulatim imminutæ sunt: Difficultas spiritus, cum sensu ponderis, utrinque ad latera thoracis, supra costas spurias, sic paulatim (præcipue si altior duceretur anhelitus) augescebat, & sub finem Decembris jam decumbere neque supinus neque in latera posset: Si in lecto se converteret, humoris aliquid in thorace fluctuare percipiebatur: ac propius admota aure, rei cujuspiam leviter bullientis ceu stridor aliqnis obaudiebatur, qui nec ægrum ipsum latebat; eo plane modo ut Hippocr. de Hydrope Pulmonis prodidit: Itaque dies & noctes tantum non residere surrecto thorace cogebatur: Tum sensim venter quoque in tumorem assurgebat, & tussis aspera, eaque sine stercore, & prorsus sicca, sive tenuantia sive inspissantia remedia tentarentur, infestabat: Porro ad quemvis corporis motum mire anhelitus crescebat angustia, ut æger protinus suffocari atque animo linqui videretur: Sub his pulsus, præsertim vesperi, lentam quandam febriculam, Tum urinæ sedimen pulvereum albicans ostendebant: neque appetentia cibi omnino dejecta erat, neque sitis magna: A medicamentis purgantibus plus visus est lædi quam juvari; Sectionem thoracis, in qua spes aliqua collocanda erat, magis fere quam mortem ipsam formidabat: Mense Martio, postremis aliquot morbi diebus, cœpit cruenta quædam extussire.

Cæterum inciso corpore, nullum in pulmonibus ulcus deprehensum est: thorax vero universus *aqua cruenta*, quam quis haud inepte loturæ carnæum assimilasset, repletus fuit: venter inferior (ut asciticis solet) aqua flavescente suffundebatur: In dextro pulmone tres cernebantur lobi teretes, fastigiati, crassitie & longitudine digitum superantes: Hepar albicabat & duriusculum erat; reliqua viscera nihil ad oculum vitii ostendebant. *Schenckius ex Menxelii observationibus.*

SCHOLIA.

IN *cachexiam cum œdemate pedum & diffici respiratione incidit*] Asthma aliquando induci à refluxu seri ex visceribus imi ventris in thoracem ostensum *titulo de Dyspnœa.*

Aqua cruenta] αἱματώσεως ἐξέρυθρον, læsæ sanguificatricis facultatis opus: At hic verisimilius est aquam talem colorem nactam esse à sanguine per διαίρεσιν vel διάβρωσιν effuso, & illi commisto, cum cruenta quædam ante obitum æger extussierit. Alias si à vitio αἱματώσεως eam tincturam habuisset, eandem & in abdomine induisset, quæ flavescens deprehensa est.

Observatio XIII.

Anatome Cachectici pituitosi, in cujus Pericardio humor turbulentus, ad libras duas repertus.

ANno 1651. in cadavere Angli cujusdam, pravis alimentis diu nutriti, atque in Cachexiam pituitosam delapsi, & sic tandem mortui, liquoris turbulenti, aquei coloris, ad minimum duas libras, in distento plurimumque laxato pericardio contentas, spectatoribus ostendimus.

SCHOLIA.

A*Quei coloris*] In morbosis corporibus hujus humoris colorem magis aqueum, interdum urinæ, interdum aquæ turbulentæ omnino similem, copiam quoque multo majorem invenimus.

Ad minimum libras duas] In nosocomio nostro multa occurrerunt subjecta, in quibus istius liquoris semilibra, imo varia in quibus libra integra à me reperta: Hunc autē semper comperi pauciorem magisque rubicundum esse in hominibus calidi temperamenti, in quibus vapores è corde exhalantes sunt tenues, paucique in pericardio condensantur, & qui condensantur, illi à valido cordis calore citius attenuantur, ac per pericardii poros facilius exhalant: Contra vero eundem copiosiorem, magisque aquosum ac pallentem, semper observavi in naturis frigidioribus, in quibus à pravo victu, morbosa constitutione, aliisve causis calor debilis evaserat, unde crassiores è cordis substantia propulsi vapores, in peri-

pericardio majore copia condensati ac collecti, & defectu sufficientis caloris minus discussi fuerant: Hinc etiam scribit *Vesalius* cum in mu ieribus copiosiorem esse quam viris; *Riolanus* in senibus uberiorem observavit quam in juvenibus.

Tandem mortui] Hic liquor extrinsecus cor humectans & lubricum faciens, illius motum reddit faciliorem, nimiámque siccitatem prohibet: ejus vero diuturnior defectus, siccitatem & tabem non semel induxit. Deficit autem per pericardii vulnus, exulcerationem aliámve continui solutionem, cordis ille sudor in eo condensatus effluit, nec in eo detinetur, Observatum tamen à Practicis, cum per vulnus pericardii elapsum, postea occluso vulnere fuisse regeneratum, & ægros sanitati restitutos, Vide *Galenum*, *Cardanum*, *Benivenium*, *Salium*, &c. *De Diemerbroeck Anat. lib. 2. cap. 5.*

Observatio XIV.

Varia in Anasarca & Cachexia affectorum corporibus reperta, Abscessus in corde 1. Corpora fibrosa in majoribus vasis. 2. Abscessus steatomatici. 3. Vasa emulgentia muco obsita. 4.

§. 1. PLerumque in lentis morbis ad Cachexiam vergentibus, Cordis solet esse abscessus aliquis. *Th. Bartholinus observ. 67. cent. 3.*

§. 2. Corpora sive pituitosa, sive fibrosa sæpius in cadaveribus Cachecticorum, diúque & frequenter ex morbis decubuorum inveni. Basileæ anno 1644. cum Clar. D. D. *Felice Platero*, fœminam ascite & Anasarca diu ægrotantem, tandémque fatis concedentem aperui. Invenimus cordis sinistrum ventriculum, & aortam arteriam, in quibus corpora hæc contenta erant, tantum non duplo fuisse majores naturalibus. *Ioh. Iac. Wepferus Exercit. de Apoplexia p. 196. & 200.*

SCHOLIA.

DE his corporibus juxta Clar. *Viri* mentem actum lib. 1. tit. de Apoplexia, Observat. 36. in Scholiis; Enormis autem illa dilatatio aortæ & ventriculi sinistri cordis, causa est, ut licet æqualiter per arterias, imprimis majores, hæc corpora dispergantur, non æque tamen damnosa sint, nam quosdam diutius cum iis vixisse observatum est.

§. 3, Memini me in bovillo adipe offendisse sæpe abscessum cum cysti, glandis minoris magnitudine, in quo substantia quædam sebacea, vel caruncula quædam pallida, quasi testium caro corrupta: Per eam lapilli plurimi sparsim conjecti; In medio autem istorum amplior, mox gracilescens, findebatur in surculos, quorum vacuitatem complebat dicta caruncula. Simile porro vitium in hominibus alias vidimus ex Cachexiæ mortuis. *Severinus Zootomiæ Democr. parte 2. cap. 15.*

§. 4. In omni Anasarca, ab excrementorum copia nata, deprehensum semper fuisse in venis emulgentibus, ad renes usque, mucum, seu pituitam vitream Anatomicis observationibus nixius asseruit Vir fide dignus, Poliater Heilbrunnensis, Dominus Schvvartzius amicus p. m. desideratissimus. *Ex communicatione Excell. & Nobil. Dn. Stoffelii.*

Observatio XV.

Anasarca ab abscessu Iecoris genita, & Liene maximo lapidibus referto.

JUvenis Anasarca diu cum laborasset, subito incidit in Icteritiam, deinde in hæmorrhagiam narium post in subitam mortem. In hujus cadavere apparuit Hepar subalbidum, cum magno abscessu in parenchymate, Lien supra modum maximus, lapidibus albissimis plenus. *Nic. Fontanus Respons. & curat. pag. 90.*

Observatio XVI.

Leucophlegmatia producta ab exiguo Liene, Iecore utcunque morbido, Vasorum quæ ad portam feruntur parvitate; Calculis in vesicula fellis, Renibus male constitutis, &c. Pulmonibus pleuræ adnatis, Humore viscido in corde, Aqua in thorace.

SExagenarius qui mendicando vitam sustentaverat, postea valetudinarius in Nosocomium delatus est, ubi per tres septimanas commoratus obiit. Ante sexcirciter menses ex victu pravo in Leucophlegmatiam inciderat, quæ paulatim in hydropem Asciten & hydrocelen Scroti insignem degeneraverat: aderat insignis pedum tumor, appetitus dejectus cum perpetuo alvi profluvio, ex dejecto viscerum tono.

Cadavere aperto, hæc p. n. erant præcipua. In abdomine aqua reperta mediocri copia, multum enim natura aut per secessum aut per diadosin exoneraverat: *Hepar à naturali statu non multum aberat*, nisi quod paulo pallidius: Sed *Lien tam exiguus* ut dimidiam magnitudinem, quæ reni naturali est, vix haberet; similiter flaccidus valde & pallidus erat. Ipsiusque vasa, quæ ad Portæ truncum & ventriculi fundum feruntur, vix præ tenuitate conspicua: In folliculo fellis, (qui tamen mediocrem bilis quantitatem tenebat) tres erant calculi miræ constitutionis, unusquisque enim eorum mori fere figuram repræsentabat, nisi quod altius incisi erant, & partes ita sibi cohærebant ut uvæ rariores in uno racemo, cæterum leves, nigræ & friabiles, carbonis tenerioris instar. Renes à naturali magnitudine & situ ut non aberant, sic colore multum à naturali recesserant, nam lactis fere instar albicabant: In thoracis cavitate sinistra aquæ nonnihil inventum, quæ & in pericardio debito plus abundabat. Dextri autem lateris Pulmo passim partibus continentibus erat adnatus, totúsque fœdo ichore scatebat, cujus vitia etiam in sinistro apparebant, Cordis autem cavitas, ut & magna ejus vasa, *humore viscido*, *albo* & tenacissimo infarcta erant, adeo ut credibile talem & sanguinem in ipso fuisse. *O. Heurnius observ. xix.*

SCHOLIA.

H*Epar à naturali statu*, &c.] Anasarcæ causa vulgo refertur in Hepatis & venarum refrigerationem, ob quam Sanguis pituitosius & crudus gignitur: Clar. *Willis* causam efficientem constituit Sanguinis vitium, cui αἱματώσεως officium juxta cum aliis assignat, non Hepati, Lieni, Cordi, atque hujus morbi hanc pathologiam tradit. Anasarca, *inquit*, totius corporis potius quam imi ventris affectus (etsi ad hydropis species referatur) sic describi potest, quod sit *Totius corporis exterioris, aut quarundam ejus partium, tumor albus, mollis, tactui cedens, & foveam a compressione relinquens, ab humore aquoso extravasato, atque tum intra musculorum interstitia, tum intra carnium, cutis, imo glandularum & membranarum poros aggesto procedens.* Differt ab Ascite quoad formam externam & apparentiam, minime tamen quoad materiam morbificam, quæ in utroque affectu eadem: quatenus intra cavitates majores aut minores aggeritur, morbi appellationem diversam sortitur. Humor aquosus Anasarcam constituens, omnino aut magna ex parte a Sanguine procedit: iste nimirum hæmatoseos defectu & vitio intra massam sanguineam jugi productus, ex arteriarum finibus in majori copia profunditur, quam ut per venas & lymphæ ductus excipi & reduci, ac per renes & poros cutis aliàque serosi laticis emissaria amandari queat. Ex his sequitur morbi hujus causam *materialem* esse humorem aquosum, & *Efficientem* esse Sanguinem, qui scil. aquas progignit inque locis affectis deponit. Utriusque istorum rationes, atque fiendi & efficiendi modos perpendemus, Et 1. de Anasarcæ causa Efficiente dicemus. 1. Sanguinis diathesis, seu potius fœtura hydropica, in his duobus consistit, scil. primo quod ob hæmatoseos defectum aut vitium, succum nutritium massæ suæ jugiter infusum non recte assimilat, sed in humorem aqueum degenerare sinit: dein 2. quod propter mixtionem ejus nimis laxam, humorem istum ita degenerem, intra compagem suam haud tam diu retinet donec per emunctoria aut emissaria idonea ablegari possit, quin ubique juxta arteriarum fines eum in vasorum intercapedines exuit, ibidémque relinquit: Utraque hæc sanguinis vitia paulo amplius perpendemus. Primo quoad prius, Sanguinem ipsum, & non cor aut hepar sanguificare, nuper ex quo partium istarum munia plane intelliguntur, fere apud omnes in confesso est: attamen quo ritu sanguis chylum sibi infusum assimilet, inque sanguinem recentem, in usus plures ac diversimodos impendendum convertit, non ita facile patet. Quod autem nonnulli asserunt; hoc tantum exacta particularum comminutione & commixtione fieri, proindéque utriusque generis particulas simul confusas, intra angustiores hepatis & pulmonum ductus, velut cum pistillis subigi & pinsitari autumant, nobis certe minus verisimile videtur: quin è contra putem viscera hæc secretionum potius quam mistionis organa constitui: Hæmatoseos vero rationem omnino in hoc consistere, quod sanguinis veteris particulæ activæ, nempe salinæ & sulphureæ, cum spirituosis in vigore positæ, illico in symbolas chymi infusi particulas, in statu adhuc inferiori existentes agunt, eásque exsuscitant adeo & fermentant, ut exinde statim hæ crassiorum involucris extricatæ, inque parem cum prioribus exaltationis aut perfectionis gradum evehantur, ipsísque demum associatæ, ac insimul homogeneæ & similes factæ, eandem sanguinis naturam induant, particulis interim crassioribus & heterogeneis, à quibus exuuntur & emergunt illuc alio ablegatis: enimvero sanguificatio, quemadmodum musti in vinum aut cerevisiam mutatio, omnino fermentatione peragitur, verum discriminis ratio est, quod vinum doliolo inclusum usque in eadem massa integre permanens, quoad totam ejus compagem lente fermentatur, & nonnisi longo tempore perficitur: sanguis autem in perpetuo fluxu, & partium quarundam impendio, aliarúmque reparatione constitutus, per partes usque recentes fermentatur, & de novo generatur. Profecto sanguis vetus erga chymum recentem, fere idem præstat ac fermentum è cerevisiæ veteris flore, aut fæce, cerevisiæ novellæ adjectus, attamen modo quasi inverso, quia massa sanguinis ingens prius fermentata, chymi portiones exiguas continue infusas subito fermentat alterátque: in cerevisia vero liquor fermentans in quantitate perexigua, alterius massæ ingenti fermentandæ imponitur, quam nonnisi longo tempore ad maturitatem perducit: Post sanguinis rudimenta, ita per fermentationem jacta, complementum ejus & perfecta in sanguinem Assimilatio, per Accensionem acquiritur (quem revera accendi ἀλλαχοῦ ostendi.) Dum itaque tota sanguinis massa, ex cruore & chylo simul confectis constans, inter circulandum fermentatur; eadem insuper in portiones minutissimas divisa, per totos pulmones explicatur, ut ab aëre nitroso inspirato, secundum omnes suas partes successive accendatur, ita námque & flamma vitalis perennatur, porro & sanguinis particulæ omnes, velut ignem passæ, defæcationes,

ac inter

hæc inter se magis congruæ evadunt: quin etiam inter efflagrandum adeo disponuntur, ut dum aliæ in spirituum, succi nervei, & partium solidarum nutrimenta abeunt, aliæque minus utiles in viscerum fermenta, aut recrementa secedunt, aliæ interim fixiores in massa sanguinea diutius permanent, ejúsque compagem sustentant, & succum nutritium fermentando sanguinem usque novum generant, donec ipsæ demum effœtæ amandantur, & aliis dein adultis locum cedunt.

Ostenso ad hunc modum, quo ritu Hæmatosis per sanguinis tum fermentationem, tum accensionem, perfici debeat, facile erit concipere in quibus vitium ejus, diathesin hydropicam producens, consistit: videl. hæc oriri solet, si quando alterutra, aut simul utraque ex his conditio, ad sanguificationem requisita, aut deficiat aut pervertatur. Primo igitur hoc crebrius & potius contingit, quia sanguis in crasi sua depravatus, succum nutritium sibimet infusum non rite fermentat, ut in sanguinem laudabilem mutetur: Si quando enim in massa sanguinea, sale ac sulphure cum spiritu depressis, particulæ aquosæ cum terrestribus præpollent, uti functiones omnes tum vitales tum animales exinde languent & vacillant, ita imprimis ipsa hæmatosis deficit ac pervertitur. Etenim chyli succus sanguine commixtus, cum ab hujus particulis dissolvi ac fermentari nequit (liquorum aliorum ritu, quoties simul mixta ζυμώσεως carent) in humorem aqueum forte acidum, aut pendulum, aut alias vitiosum abit, qui postea in dies coacervatus, & demum ad plenitudinem assurgens, sanguinem aggravat, ejúsque calorem fere tantum non obruit, proinde ut necesse sit eum quoquomodo, & qua data via protinus amandari, deinde vero quia secretionum officinæ (spirituum animalium penu propter diminutum influxus sanguinei tributum languente) in functionibus suis deficiunt, serum exuberans ex arteriolarum osculis ubique in poros & vacuitates proximas, sive minores, sive majores deponitur, à cujus aggestione magna & diuturna, postquam pori omnes implentur, oritur iste totius corporis externi, aut quorundam ejus membrorum, habitus velut paludosus *Anasarca* dictus.

Secundo, nec tantum Fermentationis, verum & Accensionis sanguineæ defectus aut vitium, massæ interdum ejus diathesin hydropicam inducit, quod plane cernitur in quantum nonnulli, loca palustria aut maritima incolentes, sine ulla præterea causa aut occasione, nisi quod auram crassiorem halitibus incongruis, à quibus nitrum abigitur aut obscuratur, præditam hauriunt, in hydropem incidunt: propterea námque sanguis, siquidem intra præcordia rite accendi, & efflagrando perfici nequit, degener factus, & quoad crasin viciatus, chyli succum non rite dissolvit ac assimilat, sed in laticem aquosum perverti sinit: Quanquam autem sanguis etiam hac ratione primo depravatus subinde vim suam fermentativam amittit, ac ideo potius & immediatius hydropem accersit, attamen primum ejus vitium, ab aëre insalubri inspirato, & sanguinem non rite accendente ortum habuisse, inde constat, quia tales hydropici habitationem suam in loca aprica & montana transferentes, absque alia medicina convalescunt.

Hæc de Anasarcæ causis proximis, ipsique morbo conjunctis, quæ nimirum sunt massæ sanguineæ, potissimum quoad fermentationem, & aliquatenus quoad accensionem ejus, depravatio, aut defectus, quæ posterior vix effectiva esse solet, nisi quando priorem superinducit. Quod vero spectat ad morbi hujus causas remotiores & procatarcticas, à quibus nempe affectio ejus ἀζυμώδης (ut nihil amplius dicam de accensionis ejus defectu aut depravatione) oritur, dico has adeo multiplices & diversimodas existere, ut vix possibile existimem eas omnes particulatim recensere; plurimæ tamen, aut saltem præcipuæ, ad tria hæc capita reduci possunt: Nempe quandoquidem dyscrasia sanguinis ἀζυμώδης exoritur, quatenus principia ejus activa, videl. sal, spiritus & sulphur, vim, sive virtutem suam ζυμωτικὴν h. e. sanguificam minime exerunt, dico hoc fieri, vel 1°. quoniam particulæ istæ propter magna impendia nimis absumuntur: vel 2°. quia per refectiones idoneas & proportionatas non satis reparantur; vel 3°. quoniam à particulis aliis hebetioribus, aut heterogeneis, in massa sanguinea nimium aggestis, obruuntur aut obscurantur: Cujusque horum rationes & fiendi modos paululum expendamus, Primo, prius horum evidentissime cernitur in crebris aut immodicis hæmorrhagiis, & quibus sæpissime, plusquam ab alio quovis accidente aut occasione, pleriq; homines, quantumvis robusti, & constitutionis prius firmæ, illico ad hydropem inclinantur: Cujus ratio est, quod sanguis, particulis ejus nobilioribus in copia ingenti profusis, depauperatur adeo, ut postea succum chyli allatum, nec rite fermentare nec accendere possit: Porro idem interdum effectus, tardiori licet passu, à febribus, aliísque diuturnis ægritudinibus, vel languoribus, succedit, quatenus nempe sanguis longa depressione laborans, extenuatur adeo & dispoliatur demum ut aquosus & ἀζυμώδης evadat. Secundo sanguis nonnunquam ab indole genuina desciscens, in hydropicam vergit, quia propter alimentum, aut debito tenuius ei suppeditatum, particulæ activæ & sanguificæ intra massam ejus non satis reparantur: ita námque advertere est quosdam vino & potui lautiori assuetos, postea ad aquæ aut cerevisiæ tenuioris potum, & edulia tantum famelica redactos, subito in hydropem incidisse: Communis observatio est, & sæpenumero satis vera, licet mali ominis, bibulos & potatores assiduos, si forsan more hoc vesano relicto, tandem sobrii ac abstemii evadunt, multum periclitari, ne propter solitam sanguinis ζύμωσιν depressam morbo isti obnoxii fiant. Cæterum tertia causa, sive occasio ad morbum istum disponens, communissima & maxime notabilis in eo consistit; quod particulæ sanguinis activæ, aliis hebetioribus aut heterogeneis obvolutæ, vel ab invicem dissipatæ, vim suam ζυμωτικὴν amittunt vel exerere nequeunt: Talis vero earum affectio cum à variis causis & accidentibus, ita potissimum ab his tribus, modo solitariis, modo simul unitis excitari solet, videl. 1. à non naturalibus immodice ingestis, 2. à naturalibus indebite retentis; vel 3. à præternaturalibus in corpore perperam genitis. Ad primam ex his classem errata in victu (à quibus ubertima semper istius morbi seges est) merito referimus. Etenim vulgaris hæc est prognosis, gulosos quosvis & valde bibaces demum ab hydrope interituros, adquem insuper inclinant, non modo crapula & compotationes immodicæ ac assiduæ, verum & comessationes nimis crebræ ac intempestivæ, quin & alimentorum absurdorum, aut dyspeptorum frequens ingestio: Quippe à victus ratione cujusque generis mala diutius usurpata, si quidem chyli succus nonnisi crudus sæpe, incongruus, & plerumque supra modum copiosus, massæ sanguineæ infunditur, necesse erit primo eum aggravari, dein compage ejus laxata, particulas nobiliores ab invicem divulsas, ab aliis hete-

rogeneis ita obvolvi, aut retundi, ut à virtute sua fermentativa sive sanguifica impeditus desistat; proinde ut viscerum læsionibus etiam brevi in accessum datis, cachexia, & propediem hydrops (cujus semper illa prodroma est) insequuntur. Secundo in loco ponantur Evacuationes omnes assuetæ, aut solennes suppressæ: Satis notum est à fluxu menstruo, aut hæmorrhoidali diminuto, aut nullo, haud minus quam à nimio (propter sanguinis ζύμωσιν à particularum heterogeneitate impeditam) cachexiam non raro hydropicam excitari: Porro iidem sæpe effectus, & ob parem rationem à fontanellis occlusis, vel eruptionibus cutaneis subito repercussis exoriri solet: Denique urina suppressa, & diaphoresis multum impedita, affectione immediata & necessaria sanguinem aquosiorem reddunt ac ad hydropem inclinant. Satis frequens etiam de sanis observatio est, qui aliquandiu lecto abstinere coguntur, eorum pedes intumescere. Tertio præternaturalia intus in corpore genita; præsertim vero Tumores ac Humores, sanguinem sæpe in motu præpediunt, aut in crasi pervertunt, eique adeo diathesin hydropicam inducunt. Tumores alicubi circa viscera excitati, quatenus sanguinis circuitum obstruunt aut angustant, serum ejus illic extravasari & profundi faciunt, à cujus intra cavitatem aliquam aggestione, primo Ascites, & postea demum Anasarca, istius consequens, accientur: Porro *Humores* diversimodi variis in locis intus geniti, atque in sanguinem traducti, massam ejus primo inquinant, & particulis heterogeneis inficiunt, à quibus ea demum infirmatur adeo, & in crasi læditur, ut chyli succum infusum (cum amplius fermentare & assimilare nequeat) in laticem hydropicum pervertat: Propter hanc rationem nihil usitatius est quam phthisicos, item ulceribus strumosis, cancrosis, imo quibusvis intra renes, mesenterium, intestina, aliáque imi ventris viscera excitatis laborantes, postquam diu contabuerunt, tandem hydropicos interire: Hæc de morbi hujus causa efficiente, proxima, item de remotioribus præcipuis, tum procatarcticis, tum evidentibus: Quod vero ad causam materialem spectat, sensus patet hanc meram esse lympham, intra cutis aliarúmque partium poros aggestam, quæ quidem à sanguine illic deposita (partim ejus latex serosus, partimque succus chylosus est) sed ab hæmatosi & corporis nutritione, quibus destinabatur, deficiens, recrementi instar, in spatia quævis vacua vasis interjecta rejicitur: Quod autem materies hydropica, à sanguine & chylo procedens, nec cruenta, nec lactea, sed limpida existit, nihil mirum videatur, quoniam urina vel sanorum, post potum pleniorem, cruda pariter & aquosa redditur, ac proinde constat eam nihil à sanguine mutuari, verum quicquid coloris, aut consistentiæ crassioris ad massam ejus attulit, ibidem relinquere, Et quamvis in utriusque casus aitiologiam referri possit, urinam, quatenus per renes, & materiam hydropicam, quatenus per solidarum partium poros percolatur, ita humidam & aquosam evadere; attamen observatione constat chyli partem aquosam, etiam dum sanguini confunditur, cum ipso non intime misceri, sed colore & consistentia spoliatam, sub forma lymphæ intra sanguinis poros manere: cujus certe indicium est quod sanguis a quocunque animali per phlebotomiam detractus, postquam infrigidatus in partes secessit, laticem aquosum (qui sero & succo nutritio constat) plane limpidum, & à reliquo cruore separatum exhibet. *Pharmacop, rat. part. 2. sect. 2. cap. 5.*

Lien tam exiguus, &c.] Lien minor, si alias s. n. constitutus sit, semper majori melior est; Laniis id notum, qui ex viscerum, præcipue hepatis & lienis parvitate carnis bonitatem dijudicant: *Salmuth* cent. 1. Obs. 21. fœminam secuit, cui hepar maximum & lien tam parvus ut vix pollicem majorem æquaret, optima sanitate in vita fruentem: *Aristot.* 3. de part. Anim. rationem reddit, Idcirco *ait*, in nonnullis à magnitudine deficit, quia parum excrementi gignitur, perexiguus est quasi notę gratia. In sexagenario vero prędicto Lien flaccidus & decolor vitio non caruit, quam rem ob officio sanguificationis vel defœcationis non fungebatur, ideóque in partes causæ leucophlegmatiæ venisse censendus. Imo Hepar (quod paulo pallidius) in consensum abiit læsionis Lienis, Id enim, asserente Clar. *Mœbio* Fundam. Physiol. p. 323. plurimas calamitates acceptas ferre potest Lieni, hujusque vitio gravissimas obstructiones, intemperiem aliáque symptomata incurrit, sanguine crassiore nec satis ab eo cocto suppeditato: Imo raro Liene afflicto Hepar ob vicinitatem manet immune.

Renes lactis fere instar albicabant] Secundum naturam Renes colore obscure rubri sunt, raro intense rubent. Ren dexter albus fuit deprehensus a *Ioh. Hesso* referente *Schenckio*, Renes, *ait Lindenius*, sunt aquæ ductus ad aquas à tota domo defluentes colligendum ac demittendum in vesicam velut in cisternam. Hoc munere si non fungantur, refluæ illæ aquæ totum domicilium inficiunt. Aberrant vero in opere præsertim ob intemperiem frigidam, quam hic adfuisse indicat color canaicans.

In Thoracis cavitate sinistra, &c.] Observat. 12. extat exemplum Cachexiæ hyposarcam minantis à pectoris hydrope ortæ. Hic si solus Cachexiam inducere potuit, quid mirum tot concurrentibus causis Leucophlegmatiam fuisse productam?

Pulmo adnatus ichore scatebat, &c.] Quidam apud *Rhodium* Anasarca defunctus, Pulmones costis adhærentes habuit, nullo alio præsente vitio. Vide Obs. seq. Clar. *Sylvius de le Boë* Prax. lib. 1. cap. 24. §. 15. depravatæ Pulmonum nutritionis signa sumit partim ex læsa respiratione, partim ex corporis reliqui cachexia. Fœdus vero ichor quo scatebant Pulmones vitiatæ concoctionis indicia dabat.

Cordis vasa humore viscido, &c.] Ejusmodi corpora, sive pituitosa sive fibrosa, sæpius se in cadaveribus cachecticorum, diúque & frequenter ex morbis decubuorum invenisse se ait *Excell. Wepferus* Exercit. de Apoplexia pag. 196. de quibus pluribus in locis.

OBSERVATIO XVII.

Anasarca defuncti soli Pulmones in vitio fuere.

ANno 1625. Religiosi cujusdam Anasarca defuncti cadavere aperto Pulmones utrinque costis arcte adhærebant, Cætera omnia vitii expertia: *Iohan. Rhodius Manxissa observat. x.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

PUlmones costis adhærebant, &c.] An à solo Pulmonum vitio hydrops induci potest? Ita certe, si fides *Marcello Malpighio*, qui Pulmones à natura fabrefactos esse censet ad sanguinariæ molis miscellam, sanguinis,scil. chyli, lymphæ, quæ perfectior fiat propter innumeras illas vesiculas ex quibus constant, ut ita Pulmones sint cordis percolatorium instrumentum: qua percolatione male peracta, regurgitet lympha & serum in habitum corporis, præsertim ob occlusas anastomoses vasorum pulmonariorum per ambientem eos membranam excurrentes: quod contingere necesse est ob adhæsum illius membranæ cum pleura.

Cætera vitii experientia] An vitium esse potuit in ipso corporis habitu, affluens pro sui nutritione alimentum corrumpente: quod in suo fonte & origine probum quidem, sed vitio ipsius habitus inquinatum? *Galenus* enim 1. de locis aff. Habitum actionum suarum vim propriam habere; ab hepate aut aliunde non mutuatitiam aut emendicatam author est. Si suam naturam propriam possidet, suum genium, suas facultates, suam sanitatem, quidni & suos morbos? Ex eodem tamen *Galeno* partes corporis extimæ à naturæ imbecillæ factæ sunt, quæ pro interioribus pœnas luant, quarum depositariæ sunt, transmissum onus excipientes. Minus quidem roboris obtinent, minúsque vegetas facultates, habent tamen & quibus se tueantur à natura concessas, vel eo nomine necessarias quod externis pateant injuriis & internis.

Anasarca defuncti] *Barbette* Anat. Practicę lib. 2. part. 3. cap. 15. non omnem Anasarcam à vitio partium nobilium pendere existimat, sed vasorum tantum lymphaticorum, & medicamentis sanabilem asserit: Sapissime, *ait*, evenit corpus humanum tumidum, turgidum & languidum evadere, & tunc Medici meticulositas, nullis rationibus innitens, nonnunquam mala quædam prædicit: verum sudoriferis interne & externe adhibitis brevi temporis spatio commodissime curati possunt. Causa hujus mali originem non habet ex intemperie & debilitate illarum partium, quas veteres Nobiles appellarunt. Distingui etiam facillime ab hydrope possunt, quem partes dictæ inducant, licet enim ægrotantes valde tardi & lassi sint, nulla tamen cordis anxietate premuntur, liberrime & ex amplo pectore respirant, & abdomen non admodum intumescit. In facie & artubus materia aquea imprimis colligitur, & quod si digito comprimantur partes tumidę, experientia docebit partes tantopere non esse repletas quam in vero hydrope: unde etiam inflationem hanc flatibus, veram causam ignorantes, adscribere solent: Vasa lymphatica compressa, rupta aut alio modo obstructa, sic ut naturalis lymphæ motus impediatur, malum hoc inducunt: *Hactenus Barbette*: Revera à simili causa induci posse Leucophlegmatiam, aut ab eorundem vasorum repletione & ῥαυμώσει, fidem facit hoc exemplum. Anno 1666. mense Junio, consilium à me petit Arcularius quidam nomine Bozon, vino deditissimus: Hic derepente totius capitis & artuum leucophlegmatico tumore corripitur, abdomine naturaliter constituto; egestati consulens, præscribo rad. Gialapæ ℈j. cum cinam. ℈ß. ex vino sumendam. Post sudorificum ex pulvere fol. cardui bened, cum vino quoque hauriendo, Intra triduum exhausto multo sero sanus factus est & ad officinam rediit.

OBSERVATIO XVIII.

Leucophlegmatia ab Hydrope pectoris cum Pulmonum vitio orta.

NOn immerito *Hippocrates* 2. Epid. Sect. 1. *Occasiones considerare jubet ex quibus laborare quis incipit, sive ex capitis, sive auris, sive lateris dolore.* Etiamsi autem *Galenus* non uno loco asserat antecedentem causam neutiquam morbum gignere, nisi adsit præcedens dispositio, Id tamen certum est eam esse quarundam causarum externarum efficaciam, ut vel corporibus optime constitutis effectum imprimant citra apparatum morbificum. Exemplum nuperrimum suppeditavit exiens September anni 1678. Pueri duo, spectatæ familiæ, laudabilis constitutionis, unus decennis, alter quatuor annos natus, puerili affectu, capitis scil. scabrie, leviter infecti, à vetula inunguntur butyro, (ut asseruit) cocto & salito, alteri rei impermisto vix exacto biduo major natu leucophlegmaticus evadit toto corpore, accedit difficilis respiratio & sitis intensa citra tussim: Porrigitur illi ptisana ex radice fœnic. & iridis recentis confecta, ex muliercularum consilio, ad alvum simúlque lotium cienda, unde intendebatur sitis, Triduo, horis matutinis, ante obitum accersor: In parato erat Potio purgans, cujus exhibitioni annuo, ad serosi humoris eductionem, quam puer effudit, vomitu se haustam exclusisse dicens: Ob affectus urgentiam mannam in jusculo dissolutam cum tartari cremore & pulvere mechoacannæ præscribo, cujus haustum vomitus illico sequutus, vix enim continebat ventriculus, in angustias redactus à subditorum viscerum tumore; abdomen quippe (sicut in hydropico) admodum erat distentum. Exhibitum tandem Morsulum ex Mechoacanna non respuit ventriculus, à quo plures & numerosæ dejectiones, quanquam venter ne hilum detumuerit. Paulo post suffocationis metus ingruit, respiratio fit μετέωρος, atque ut equus cursu fatigatus ilia ducit Puer: Injecti clysteres (cui soli præsidio postmodum locus fuit, ob collapsas vires) ne momento morabantur, quanquam humorum copia & flatuum succederet. Alimentum, ne angustia major evaderet, exiguum & ex cochleari tantum dabatur, succus scil. ex coxa vervecina expressus, addito ovi vitello. Respiratione tandem difficiliori facta, aucto tumore ventris & totius habitus,

habitus, præsertim labii superioris, exacto tertio, à quo mihi commissus fuit, die interiit: Exenterationem concessere Parentes, quod frater ejus natu minor, toto corpore esset tumidus, quanquam ὀρθοστάδιος, iisdémque premeretur symptomatis, inter quæ impeditus in dorsum & latus sinistrum decubitus, cum ἀσφυξία, quod delitesceret arteria, nec se explicare illi liceret, obrutæ à madore carnium.

Reserato abdomine vastum Jecur se obtulit, Lienem altero extremo contingens, sed citra labem: Ventriculus exhibitum paulo ante obitum succum carnis continebat, cui lumbricus semivivus innatabat. Intestina flatibus, fæcibus & lumbricis turgebant: Lien naturalis erat, quanquam in plures lobulos discretus: Vesica lotio semiplena, quod paucissimum toto morbi decursu emisit: Renes fuere inculpati: Mesenterium glandulis destitutum videbatur, quanquam ansam tumori illarum, ob ἀδδηφαγίαν, dedisset puer voracissimus. In Pectore mortis & affectus causa se exhibuit; quod hydrope laborabat, sero enim cruento, latere præsertim dextro, erat refertum: Pulmones sinistri costis versus dorsum arcte affixi erant: Utrique vitiati, colore vario, viridi, nigro: dissecti ubi candicabant, purulentam materiam effundebant. Cor erat magnum quale adulti hominis: Aqua copiosa in Pericardio, Caput apertum non fuit quod causa mortis manifesta videretur.

SCHOLIA.

Dubitatum fuit, nec immerito, num pectoris hydrops, pulmonúmque insigne vitium adscribenda esset, capitis inunctioni, An alterius causæ essent soboles hinc enim & inde erant argumenta; Puer æstate præcedente fervida, aquam singulis momentis hauriebat, fructibus horæis sese explebat, famelicus enim erat, sic seri congestioni in pectore occasionem præbuit, In quod demersi pulmones labem & corruptionem conceperunt. Sed quomodo tam subito emersit affectus? puer enim ante decubitum, & morbi invasionem, cujus decursus octo dierum fuit, vegetus & hilaris erat: Seri quidem vasis inclusi in pectoris cavitatem & corporis habitum prompta potuit esse effusio, accedente autumni inæqualitate: Sed fratris paulo post consequutum exitium, eodem tempore, eodem affectu, iisdemque plane stipato symptomatibus abrepti, ut communem causam, eamque efficaci vi præditam agnoscamus evincit, maxime cum nec ὑδροποσία præcesserit, nec fructuum abusus, ut in defuncto, qui ea forsan ratione citius interemptus: Inunctum quippe utrique eodem tempore caput, pœnas biduo post natu majoris interitum luente minore. An vero vetulæ fides habenda, quæ solo butyro salito, eóque impermixto, usam se esse constanter asseruit? Certe prohibitæ excrementorum, præsertim capitis, difflationis magna vis est ad ciendos morbos, maxime in pueris, quorum natura non tenuia tantum sed & crassiores sordes exspuit; adeo ut *Hippocr.* lib. de morbo sacro, pueros qui achoribus infestantur, ab eo immunes esse asserat: quare eorum cohibitio, atque inde retro facta repulsio, lethales affectus, nedum noxam, inferre potest, Sola enim pororum cutis obstructione, ac, ob mistura salis, capitis cutis roboratione, nocere potuit litus. An vero adeo præcipitis fati solitaria causa esse potuerit, merito in dubium revocatum est? quin accessisse hydragyrum, mulierculis nostratibus contra scabiem nimiopere familiare, creditum est: vetula enim ab ancilla butyrum expoposcit, ipsamet administra esse voluit, ut verisimile sit clam Mercurium, vel aliquod ipsius præparatum indidisse, alias sat illi fuisset usum butyri præcepisse: An vero mercurio hydropis Pectoris, Pulmonum corruptelæ & Leucophlegmatiæ generatio adscribenda? Sic certe, ut enim πολύμορφος ille & versipellis, quanquam artificio subactus, ac per varias transmutationes aliam induisse formam videatur, primævæ tamen memor huic protinus redditur: sic quoad effectus admodum varius est: Constat, *ait Matthiolus comment. in Præfat. lib. 6. Dioscoridis*, reperiri venena tanta humiditate exuberantia, ut homines interimere possint, ut pote quæ membra putrida efficiunt, sicut *Argentum vivum*, quod sua humiditate modum excedente insitum cordi natura humidum sæpe corrumpit, ut sæpe videmus in iis qui eo unguentis excepto se inungunt, ad luem veneream extinguendam: In quibus præterquam quod semper gingivas, dentes, palatum, aliásque vicinas partes putredine afficit, sæpe etiam ubi uberius quam par sit inunctum fuerit, eos in perniciem ducit, quippe quod universo sanguini putredinem inferat. Idque extrinsecus duntaxat adhibitum, quanquam & id intus assumptum occidit, si modum quendam excesserit, &c. Si quidem præ nimia sui frigiditate vitales spiritus cordisque substantiam congelat, quod cuidam seplasiario, qui illud imprudenter hauserat, evenisse narrat *Conciliator*, Hactenus *Matthiolus*. Ut hinc constet inde deduci posse cladem Pueris illatam: Nam si juxta Hippocr. doctrinam, cerebrum, quod frigidi & humidi metropolis est, solita, ob constipationem pororum, exspuere non potuit excrementa (accedente hydrargyri vi, cui vis fundendi & colliquandi eximia) an ἄνωθεν inde deducere aquarum in pectoris cavitate & habitu corporis congeriem, cùm hydropis originem à cerebro plerique repetant? Ut assentiamur facit absentia aquarum in abdomine, à quo arcessendus non est aquarum in pectus confluxus.

Leucophlegmaticus, Pectus hydrope laborabat] Subita Anasarcæ generatio in dictis Pueris non sanguificatricis facultatis erroris progenies esse videtur; lente enim & pedetentim ab ea causa profecta se prodiit, Verisimilius adscribenda videtur lymphaticorum vasorum, quorum insignis numerus est in extremis partibus, præsertim artubus, apertioni: Sicut & Hydrops pectoris ab eorundem vasorum vitio ortum trahere videtur, quandoquidem illorum ingens satellitium per pulmones exteriores dispositum est, adeo ut eadem causa hic & illic ea reseratit, & ad effusionem impulerit, Cujus effectus Mercurius author esse potuit.

OBSERV.

Observatio XVIII.

Leucophlegmatia plerumque sequitur excedentem corporis humiditatem. 1. Genita à Iecoris tumore satis magno. 2.

§. 1. NUnquam Jecur molle udúmque reperi, nisi in Hydrope Leucophlegmatia. *Christ. Guarinonius Consil.* 378.

§. 2. Quendam secui dyspnœa affectum ob cruda ab initio tubercula, Jecoris tumorem satis magnum habebat, ex quo Hydrops Leucophlegmatia. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

Observatio XIX.

Anasarca defuncti cerebrum aquatiore humore erat imbutum.

QUidam Aquæ intercutis morbo, cui nomen est Anasarca, moriebatur: huic nares sanguine serescente sæpius fluebant: Inciso capite cerebrum non cruento sed aquatiore humore erat prolutum. *C. V. Schneiderus lib. 3. de Catarrhis cap. 1.*

Observatio XX.

Anasarca, Asciti juncta, ab Hepate scrofulis obsito, ut & Peritonæo, Omento & Intestinis cum inflammatione.

IN cadavere fœminæ Anasarca laborantis, sequentia notanda erant: Ex abdomine aqua effluxit sub-flavi coloris in mediocri copia, odoris admodum fœtidi. Peritonæum, Omentum & Intestina parvis cirofulis durioribus inquinata, valdéque inflammata, muco undiq; obsita: Hepar per totam substantiam cirofulis scatuit diversæ magnitudinis, quarum majores imperialem excedebant: hæ per incisionem apertæ & extractæ materiam continebant albicantem & quasi tophaceam. Lien parvus & subrotundus, colore tamen naturali. Pulmones lividi, lobusque dexter inflammatus, ex quo inciso sanguis stillabat nigricans. *Carolus Rayger. in Misc. cur. anni 4. observ. 3.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII.
Sectio XXI.
De Ventris Tumore, Hydrope.

Observatio I.

Hydropis Ascitis causa sæpe aliunde quam ab affectu Iecoris aut Lienis pendet, quæ sæpe in cadaveribus illæsa deprehenduntur.

§. 1. ASCITES, quoad materiem & rationem ejus formalem, vel sensuum simul plurium indicio manifeste dignoscitur, videl. Abdominis tumor est ab humore aquoso intra cavitatem ejus concluso: Aqua tumorem hunc efficiens interdum ad diluvium ingens, & quantitatem vix credibilem excrescit: *Semel vidi doliolum xv. congiorum capax aquis fœminæ ab hydrope defunctæ ab abdomine exemtis impletum. Aquæ* autem *proventum quidam opinati sunt ab Hepate*, alii à *Liene* male affectis in abdominis cavitatem descendere, adeóque viscus hoc aut illud vitiatum semper Ascitis causam esse: Verumtamen secus habere plurium ab hoc morbo defunctorum Anatomiæ manifesto declarant: cum post ventrem inundatum Hepar & Lien sæpe inculpata reperiuntur: Et quidem hæc viscera haud quaquam illuviei cujusvis scatebræ videntur, utpote nullis, quibus aquæ congerantur, cavitatibus donata: quapropter Ascitis, tanquam stagni aut lacus, originem ab humoris cujusdam rivo, aut saltem depluvio derivare oportebit.

SCHOLIA.

HUmores intra ductus, aut vasa velut rivos scatentes, sunt imprimis hi tres, vid. *sanguis; humor lacteus, & lympheus.* Aquæ depluvium aut stillicidium fieri ne possit à *Liquore* nerveo, qui interdum è fibris & membranis lente & sensim exsudat: atque à *Vaporibus* intra corporis specum aut cavitatem aliquam condensatis, Utrum ex his modis Ascites potius ac sæpius oriatur, disquirendum. Et primo ad Sanguinem quod spectat, extra dubium habetur serum è massa ejus dissoluta nimis, deciduum, uti fluxiones & catarrhos variis generis, ita nonnunquam majores aquarum illuvies, scil. hydropicas excitare: quare cum Anasarca ab hac causa omnino procedat, cúmque isti morbo haud statim sanato sæpenumero Ascites superveniat, inferre licebit utrumque affectum ab humore aquoso, arteriarum osculis ubique effuso induci. Porro non multum improbabile est sanguinis dissoluti serum, ex arteriæ cœliacæ & mesentericæ finibus quibusdam apertis, in abdominis cavitatem primo & solitarie exudare, adeóque Asciten absque Anasarca prævia inferre: ac ita præsertim si forsan accidat, tumores scirrhosos, ganglia, tubercula, aut aliusmodi concretiones præternaturales circa mesenterium, lienem, epar, uterum, aut alia quævis imi ventris viscera prius excitari, nam quandoquidem in istis locis sanguinis circulatio præpeditur, ut cruor per arterias evectus quoquomodo reduci queat, pars serosa è consortio ejus extrusa, in cavitatem decidit: Enimvero ita fieri, experimento hoc à nobis facto evidentissime liquet, videl. *si in vivo animali venis jugularibus filo exceptis & ligatis, sanguinis reductio inhibetur, tota capitis regio aqua intercute & plane hydropica brevi intumescet.* Et quidem sæpius observavi, tumoribus privatis & circumscriptis alicubi in imo ventre excitatis, Asciten supervenisse, quod certe ob rationem prædictam contigit: Quando sanguinis cursu præpedito pars ejus aquosa brevi extravasatur, humor iste non mere serosus est, sed insuper liquor nutritius, solidis quibusque partibus alendis destinatus, in ventrem profunditur, quare dum hæc regio intumescit, membra extenuantur, & lympha ascite exempta, instar ovi albuminis à calore inspissatur & albescit.

2. Verisimile est etiam vasa lactea disrupta, humorem suum in abdominis cavitatem effundere. Profecto Clariss. *Sylvius* à tali causa morbum hunc sæpissime progigni autumavit: Et quidem ex vasis lacteis, vel lymphicis, scilic. aut alteris aut simul utrisque, divisis aut apertis, aquæ aut chyli illuviem ventris imi viscera nonnunquam inundare, prout suspicari fas est, ita sequens observatio id ipsum confirmare videtur: Nuper quidam Ictericus, ac interea temperatus, ac à potu (ad quem siti minime premebatur) abstinens, asciten in immensum brevi adauctum contraxit: Post medicamina incassum adhibita, paracentesis juxta *Sylvii* modum cum acu perforata tentatur: E foramine aqua non icterica, sed limpida & tenuis copiose effluxit: unde liceat inferre humorem istum hydropicum non è massa sanguinea profluxisse, tunc enim coloratus fuisset, sed è vasis lymphaticis, aut lacteis in abdominis cavitatem exstillasse. Vasorum lacteorum & lymphicorum rationes, circa Asciten progignendum, ut pote affines conjunximus, quia scilicet utraque vasa chylum, aut quod ei analogum est, ad commune receptaculum deferunt, & plurimi utriusque generis rami, sive ductus, circa viscera imi ventris distribuuntur: interim non improbabile est vasis alterutrius vitium solitarium quandóque Asciten producere.

Quoad alios Ascitis generandi modos ab initio propositos, vix opinari ducor tale ventris diluvium ab humoris nervei stillicidio, aut propter vapores illic condensatos facile exoriri posse, quanquam in Tympanitide forsan, ubi abdominis cavitas ampliatur, & transpiratio præpeditur, effluvia exhalare solita intus coercita, in lympham vertantur, quapropter morbo isti Ascites fere semper conjunctus reperitur.

Aqua tumorem hunc efficiens, &c.] Designatis ad hunc modum Ascitis causis immediatis, sive conjunctis, quæ nimirum videntur esse, vel humor aquosus è vasis sanguiferis, vel lympha aut chylus è propriis utriusque ductibus effusus: inquirendum jam, circa morbi hujus causas remotiores, ob quas ... , & quo ritu vasa cujusque generis affecta sarcinas suas in ventris cavitatem deponant. 1. Igitur quod sanguinis pars aquosa in aqualiculum exudat, aut ipse cruor, aut vasa continentia, aut simul utraque in culpa reperiuntur: Sanguinis vitium est, qui in crasi depravatus partes constitutivas intra compagem suam haud rite continet, quin ad dissolvendum aptus serositates suas à mixtione passim rejicit; quas vel totas per sudores aut urinam ablegat, vel intus residere permittens, in carnium poros, aut in viscerum cavitates detrudit: Vasa sanguifera sub secunda ratione peccant, quod nempe illorum fines, sive oscula, aut nimis laxa, aut prorsus occlusa existunt: In priori statu circulationis sanguineæ filum haud integre & firme continuatur, sed cruoris pars tenuior & crudior abscedere apta, juxta arteriarum & venarum intercapedines, aut inosculationes effluere sinitur. Pariter è contra, cum vasorum quorundam osculis propter tumorem aut obstructionem penitus occlusis, sanguinis cursus præpeditur, huic ita coarctato ut transitus quoquomodo pateat, quod tenue & aquosum est extravasatur, inque loca vicina amandatur, prout supra ostendimus.

2. & 3. At vero Ascites solitarie incipiens, non raro ob vasa lactea aut lymphatica vitiata exoritur: quare cū morbi istius, hujusmodi causam sæpenumero conjunctā existere supponimus, inquirendū erit quot modis, & ob quas occasiones hæc vasa adeo aperiri aut disrumpi solent, ut liquorē suum in ventris cavitatem effundant: Primo igitur Lymphæ ductus quod spectat, vasa hæc diversimode in culpa esse possunt, potissimum vero, aut quod juxta origines suas obstructa, aut compressa, humorem non excipiant; aut circa medietates vel fines disrupta eum in aqualiculum profundant. Cujusque horum plures sunt causæ & efficiendi rationes: fieri enim potest ut materies viscosa principia eorum obstruat, tumores glandulosi, scirrhosi, aliique præternaturales eos comprimant, nec non lymphæ exundantis diluvium ingens, quinetiam vehementes corporis motus, aut animi passiones eos disrumpant. 2°. Vasa lactea, haud minus quam lymphica, discindi, adeóque liquorem suum in ventris cavitatem effundendo, hydropem ascitem excitare periclitantur: & quidem pars ratione lædi solent, quatenus eorum ductus intermedii, aut fines, vel a chylo viscidiore iis impacto, aut pituita intestinali obstruuntur, vel à tumoribus

moribus in mesenterio adnatis comprimuntur: nam proinde chylus vasorum initia subiens, & transitum non inveniens, imprimis ea plurimum distendit & postea disrumpit: Plures sunt causæ & occasiones propter quas humores crassiores & oppilativi in vasa lactea propelluntura, nam præter diætam irregularem, & plerumque ex cibis dyspeptis, malum hoc sæpe incurritur à potu nimio, aut exercitiis immoderatis statim à pastu habitis. Etiam à potu frigido, dum viscera summe æstuant: ita nempe vasorum ductus prius hiscentes subito constringuntur, & postea arctius conniveut, propterea ut chylus intra rivos suos coarctatos hærens, eos brevi penitus oppleat & obturet. *Willis Pharmac. Rari. part. 2. sect. 2. cap. 2.*

Aquæ proventum quidam opinati sunt ab hepate] Quia *Carolus Piso*, quem *Senertus* sequutus est, in veras hydropis causas, deserto *Galeno*, altius inquisivit, Illius sententia adducenda est: Statuit Asciten generari ex materia serosa in potu & cibis humidioribus contenta, quæ ab aliqua causa præternaturali in venis Portæ & Cavæ diutius retenta, & in totum corpus non distributa (ut in statu natali fieri consuevit) in abdominis capacitatem effunditur: Retinetur autem humor ille serosus in venis, & ad totum corpus non distribuitur, ex læsa vel impeditate facultate attractrice partium ad quas deferri solet, vel ob errorem externum. Partes autem præcipuæ, quæ primum serosam materiam attrahere solent, sunt hepar & lien. Illa enim viscera chylosam materiam ad se trahunt, in qua substantia humida & aquosa ciborum & potuum continetur: Tum etiam Lien potulentam materiam ad se trahit puram & impermixtam, ut docuit *Hippocr.* Et testatur experientia eos qui potui maxime indulgent, illius portionem essatu dignam emittere per urinas statim à pastu, quod fieri dicunt authores peritissimi, à Liene aquosam illam materiam attrahente, ante quam ciborum concoctio in stomacho sit peracta. Læditur autem hepatis & lienis attractio à variis causis, præcipue ex defectu seu imbecillitate caloris innati: debilitatur autem hic à frigida vel calida intemperie, & à suffocatione. Frigida intemperies à nimio alimentorum refrigerantium usu, larga sanguinis evacuatione spiritus confestim exhauriente, vel quavis alia causa excitata, cum per se calori adversa sit, etiam hepatis & lienis calorem obtundit, ejusque actiones lædit: Calida vero intemperies nativum calorem dissipat, unde ille debilior factus, actiones hepatis & lienis minus feliciter exercet: Inducitur autem illa à febribus ardentibus, vini meracioris largo potu, ciborum calidorum & medicamentorum usu nimio. Denique debilitatur calor nativus per suffocationem, quando sanguis nimia copia redundat in venis, præcipue impurus, qualis cumulari solet in mensium vel hæmorrhoidum suppressione: per illas si quidem evacuationes corporis impuritates expurgari solebant, quæ iisdem suppressis retentæ totam sanguinis massam inficiunt. Læditur etiam, vel impeditur prædictorum viscerum attractio ab obstructionibus, quæ liberum materiæ serosæ transitum intercipiunt: Sic scirrhum hepatis & lienis hydrops sequitur, non tantum quod illæ partes debilitatæ sanguinem laudabilem generare queant, sed præcipue quod totam illam materiam, quæ potu assumitur, attrahere non valeant, & ad alias partes transmittere. Post hepar. & lienem serosam materiam ad venam cavam translatam attrahunt renes, & totum corpus à superflua illius copia liberant, ita ut si functio illorum cessaverit, maxima seri copia in venis retineatur, quæ in abdomen effusa hydropem asciten brevi producit. Denique ob errorem externum seri distributio impeditur, quando magna copia aquæ frigidæ hauritur, quæ non possit regi à natura & in venas sufficienter distribui.

§. 2. Docuit anatomica hydropicorum inspectio, hepar aut apostemate occupatum, aut inflammatione, aut scirrho, aut aliis laborasse: Observati tamen sunt hydropici salvo hepate, vitio aliarum partium, &c. Oculatam fidem in his affero, certius pathologiæ fundamentum, ut appareat in his affectibus lædi subinde hepar, subinde alias partes. *Th. Bartholinus in dubiis de Lacteis thoracicis cap. ultimo.*

SCHOLIA.

Salvo hepate] Sanguificationis actionem læsam morborum matrem, hepati assignarunt uno ore Medici, quia coquendi sanguinis crediderunt officinam, illique chylum omnem infundi, sive per mesentericas venas sive per lacteas: Hæc suppositio ruit per nostros ductus novos, corruit quoque quod fuit superstructum: Signa ipsa diagnostica, quibus actionem vitiatam in hepate discernunt, tam sunt generalia, ut toti venoso generi ipsique cordi possint esse propria, 1. ex *alvi excrementis* desumit *Galenus* lib. 5. loc. Aff. cap. 7. si aut carnis loturæ habeant similitudinem, aut sanguinea sint. Hujusmodi autem excrementa quum ab Hepate non prodeant, quo modo male affectum hepar indicabunt? Ex hepate ad mesenterium pervenit nihil, nisi per novos ductus Lymphaticos, vel per porum cholidochum: Venæ portæ & arteriæ ad hepar sanguinem perducunt ex Harveana circulatione, Quicquid igitur excrementis alvi miscetur, nisi vel bilis sit, vel aqua, ex arteriis mesentericis expurgatur, quæ à corde dependent, cujus idcirco vitia universum inficiunt corpus. Cor enim chylum vel trahit, vel per lacteas missum recipit, hepar nihil, quia ductus nulli ad illud pertingunt per quos trahat. Taceo si vitium externum, sive à ventriculo, sive alia causa eludat sanguificationem, tam cordis quam hepatis damno fieri. Alterum ab *urinis* signum in pari pono discrimine, Serum enim in renibus percolatum, cum arterioso sanguine per arterias ex corde fluxit, quippe emulgentes venæ ex renibus superfluum sanguinem ad cor referunt, nec vel guttulam renes ab hepate accipiunt: Tertium signum à *coloris* in toto mutatione, cordis potius affecti præbet indicium, ex quo per arterias nutritius sanguis ad totum corpus distribuitur: Denique ex *causis*, quod divinant, edem in corde divinens prodit: hoc enim calidi nativi focus, hic accenduntur febres, huc calida frigidáque largius

sumpta per thoracicas celeriter & via brevissima perveniunt. Igitur nullo indicio satis valido læsam in hepate sanguificationem assequuntur: Unde nec ab illius vitio tot effectus deducent, hydropes, cachexias, atrophias, diarrhœas, &c. nempe quod sanguificationis in eo spectat læsionem: Concedo & plane statuo hepar in hujusmodi affectibus sępissime laborare, sed non quod ab hepate sanguificationis opus primario dependeat, aut ejus læsio: Sæpe vitio corripitur hepar in cordis passionibus: *Ballonius* 2. Epid. p. 140. refert aperto cadavere puellæ, quæ duos menses integros febricitaverat, inventum esse hepar incanduisse præ calore, ut esset friabile: Sunt hydropes multi aliarum partium, capitis, thoracis, uteri, &c. quos ex hepate advocare non est necesse. Solus hydrops abdominis ad hepar refertur, nec is omnis, sed alius à liene, alius à renibus, alius à mesenterio. Quantum conjectura assequor, hepar ideo in hydrope veteres invocarunt, quod putaverunt sanguine hepatico omnes partes nutriri: At falsa jam illa suppositio, quia solus arteriosus ad partes nutriendas ex corde propellitur. Igitur quando hepar in hydrope laborat, neutiquam culpa referenda in frustratam illius sanguificationem, qua caret, sed in vitium sanguinis per arteriam cœliacam & venam portæ illati, quod in corde vel alibi contraxit: vel in obstructionem hepatis, inflammationem aliosque affectus, quibus hepar occupatum non potest satis ex voto temperare sanguinem per dictas venas receptum. *Idem ibidem.*

Observatio II.

Hydrops Ascites à seroso humore subflavo citra vitium Epatis & Lienis, cum Peritonæi & intestinorum inflammatione.

IN Ascitico quodam, ultra decem menses, institutam vidi paracentesin Lutetiæ Parisiorum, in Nosodochio *l'Hostel Dieu* vocato, ab illius Chirurgo jurato, *Monsieur Petit*, sequenti modo & successu; Facta in umbilicum incisione, & immisso canali ferreo, binis transversis digitis longo, aquam extraxit prima vice ad libram unam, canaliculum immisso epistomio rite clausit: Ita primo die bis, altera ter, aqua in convenienti copia detracta: Nocte quæ tertium præcessit diem, de ingentibus intestinorum doloribus conquestus, & inquietus dormiens, recluso epistomio sibi ipsi aquam educere cœpit, quod cum rite loco suo reponere nequiret, fluxit aqua ad auroram usque & adventum Chirurgi: unde pessime se habuit, & unius vel alterius horæ interjecta mora vitam cum morte commutavit, juxta *Hippocr.* sect. 6. aphor. 27.

Apertum ejus cadaver talia exhibuit: Abdomen ante sectionem ita erat tumidum ac distentum ac si ne gutta humoris emissa fuisset, quo incisione recta aperto, serosus humor subflavi coloris in magna quantitate effluxit, hac educta, & sectione ulterius continuata, inter peritonæum & musculos abdominis aqua apparebat nulla: peritonæum autem infra umbilicum conspiciebatur valde inflammatum ac rubescens, Supra vero, & circa situm hepatis, quasi gangrænosum, mucosa quadam viscidáque materia alba circumcirca obductum, cui insuper sanguis nigricans in grumos concretus adhæsit: *Intestina inflammatione ingenti*, quasi erysipelate erant correpta (unde forte isti cruciatus de quibus conquerebatur) similémque materiam mucosam adjunctam habebant: Hepar genuino præditum colore ac duritie, nec nisi circa vesicam felleam albicantius conspiciebatur. Lien à statu naturali non recesserat, nisi quod vicinam habuerat vesicam aqua plenam, quamvis tunc ruptam: Pulmones boni erant & naturales: vesica urinaria admodum parva, contracta omnique urina destituta. *Carolus Rayger observ. 3. Miscell. curios. ann. 4.*

Scholia.

LIcet Paracentesin omnes fere Medici commendent, mihi tamen salvo aliorum judicio videtur vel inutilis, vel non necessaria; Inutilis, si interna adsit prava viscerum constitutio, si jam hydrops nimium invaluit, si in fine adhibeatur, ut plerumque fieri solet debili jam existente ægroto, tum non raro vita cum aqua effluit: Non necessaria, si interna rite se habeant, & natura per se satis valida, aut medicamentis adjuta, saburram aquosam per loca convenientia expellere possit. *Idem.* Vide Walæum m. m. p. m. 107.

Intestina inflammatione ingenti, &c.] Alibi adnotatum Paracentesi inutiliter celebratæ, succedere partium interiorum phlegmonem aut erysipelas. Item ex *Rolfinccio*, Nullum hydropem curabilem esse quum febris est adjuncta, quod ut plurimum in hydropicis dissectis inflammatio intestinorum deprehendatur.

Hepar genuino præditum colore] Censuit *Galenus* (quem sequuta Medicorum cohors) omnem Hydropem fieri ab Hepate frigidiore & hæmatosin non exacte perficiente, ita ut pro laudabili sanguine, multam aquam, pituitam aut flatum generet. Quæ sententia ut de Anasarca verissima est, & omnium consensu receptissima, sic de Ascite & Tympanite à recentioribus non paucis controvertitur: ideo quod in multorum hydropicorum dissectionibus hepar incolume & illæsum deprehensum sit: Præterea *Hippocr.* 2. prorrhet. diserte asserit hydropem fieri vel ab hepate, vel à parte inani: per partem vero inanem intelligit totum illud spatium quod à costis ad ilia extenditur, & partes in eo contentas: Idem *Hippocr.* 4. de morbis, & 1°. de morbis mul. hydropem ex Liene describit: Quibus authoritatibus vulgo responderi solet, hepar perpetuo affici, primario vel secundario, ita ut nunquam hydrops contingat

tingat quin hæmatosis vitietur, & loco sanguinis laudabilis aquosus generetur: Verum duæ rationes hanc doctrinam acriter urgent, prima desumpta est ab experientia supra proposita, quod nimirum si necessarium esset hepar perpetuo affici, in dissectione cadaverum nunquam illæsum reperiretur. 2. Quod si hepar sanguinem aquosum generaret, ille in totum corpus distribueretur, quemadmodum in anasarca sanguis pituitosus in omnes partes transfertur: neque sufficiens ratio reddi potest cur humor serosus in hepate genitus in solum abdomen non in alias partes deferatur. *Riverius*. Quid præterea alii reponant videatur infra.

Intestina inflammatione correpta] Hæmorrhoidibus internis non fluentibus interdum hydrops nascitur, materia quæ qualitate & copia peccat, restagnante ad Colon, quo inflammato dolor ac sitis, hinc aqua liberalior hausta, læsæ prima coctione, quæ secunda non emendatur, perturbatio ac hydrops.

OBSERVATIO III.

Ascites Cordis vitio genitus polypis duobus obsessi. 1. 2. 13. 24. *Exesi cum distensione & magnitudine pericardii.* 3. 4. *Extenuati.* 5. *Extraordinarie, magni, cum sanguine concreto in ventriculis, præter nat. constitutis.* 6. *A calculo in corde, cum hepatis & lienis scirrho.* 7. 9. *A vitio Cordis in quo substantia pituitosa, cum jecoris, lienis & renum vitio.* 8. 11. *Ob vitium Cordis pericardio destituti, cum alius læsionibus, & hepatis corruptione.* 10. *Vitio Cordis, lienis hepatis, pancreatis, vasorum mesaraicorum obstructione.* 12. *Vitio Cordis & Pulmonum.* 14. *Cordis, hepatis, lienis, renum.* 15. 16. *A polypis in Corde, hepate scirrhoso* 17. *A folliculo in Corde, pinguedine in dextro ventriculo.* 18. *A substantia pituitosa in dextro ventriculo.* 19. *Ab Excrescentia ramosa in utroque ventriculo.* 20. *A corporibus fibrosis in sinistro ventriculo & aorta, summe dilatatis.* 21. *A calculo venæ arterialis principio adhærente.* 22. *Ascites & pectoris hydrops à polypis in Corde.* 23.

§. 1. NIcolaus Sveiger, adolescens XVI. annorum, Basileæ probis natus parentibus, sed pauperculis, atque adeo *viliori* à teneris *victui* & laboribus assuetus, *timidus*, ac eo temperamento quod veteres sanguineo pituitosum appellarent, præditus, *spiritum à puero difficiliorem trahebat*, præsertim cursu exercitatus: Igitur anno ætatis XV. ingravescente spiritus difficultate inguinum dolorem sentit, tensivum pungentémque, incessu exasperatum: Una & altera septimana post sequutus abdominis tumor, initio parvus & neglectus, In dies vero altius assurgens: *Scrotum* etiam ipsum jam *intumescere*, *imo & femora* quoque & pedes: quorum tumor cuti concolor impressa digitorum vestigia aliquandiu servarat: In summo quinetiam femore, prope scrotum, serum ex ipsis cutis poris largiter stillare: Successu temporis *brachium* itidem *sinistrum intumescere* visum est, iterúmque sponte detumescere absque manifesta evacuatione: *Venæ abdominis* cutaneæ ac epigastricæ, plurimo sanguine distentæ perpetuo *turgebant*, jámque insignes & valde conspicuæ evadebant: *Vmbilicus antea reconditus*, nunc ad transversi altitudinem pollicis extrusus *prominere* ac pellucere. Denique ultimo mense aqua ex scroto, factis suapte cuniculis, effluere, sed nihil imminuto hinc ventris tumore: Qui tantus quadrimestri spatio evaserat, ut præ immani ejus distensione æger nihil magis quam disruptionem metuerit. Toto morbi decursu *Pulsus debilis* & parvus erat, tremulus aliquando, ultimísque duobus mensibus intermittens, usque ad extremum plane myurus & formicans. *Respiratio* semper *difficillima*, cum *maxima pectoris anxietate & inani tussi*, negotii plurimum usque facessebat; *Appetitus fere dejectus* erat, *Lotium nunc parcius*, nunc reddebatur copiosius, flavescens, turbidum quandoque cum multo sedimento, aliquando lixivii instar filtrati pellucidum: Mingebat autem plerumque cum dolore & molestia, Nam genitale membrum simul tumebat, ac stringente frænulo intorquebatur: *Sensuum omnium, & mentis* etiam *functiones*, ad vitæ finem usque illibatæ manserunt, moveri tamen corpus, propter immensum sarcinæ pondus, difficulter potuit, incessu jam inde à tribus mensibus plane abolito: Pleraque medicamenta incassum adhibebantur: Topicis autem imminens scroto & inguinibus gangræna summota fuit, Tandem vero tot tantísq; miseriis fractus victúsq; adolescens, die 14. Maii 1674. expiravit.

Noctu cadaver ab Excell. *Henrico Glasero*, Anatomes tunc Professore, τοῦ νῦν ἐν ἁγίοις dissecabatur, me præsente & auxiliatrices subinde manus præbente. Detracta primum abdominis cute, serum hanc inter & musculos observabatur, potissimum autem versus lumbos, ubi & frequentes aderant hydatides, seu membranacei aqua scatentes folliculi: Serum etiam inter pubis cutem & musculorum abdominis tendines, nec non inter scrotum & propria testium involucra stagnabat: alicubi crebris membranulis interceptum, inque substantiam gelatinæ haud absimilem sic quodammodo densatum: Intra elitroydem erytroidémque tunicas nihil ejus inventum: Musculi abdominis à peritonæo facile separabantur, intercurrentibus aquis. Jam *patefacto abdomine*, *maxima seri vis* tanquam è fonte

 prorupit,

prorupit, quo non mensuræ duntaxat aliquot, sed etiamnum integra amphora impleta: urinam colore referebat, quamvis degustatum neque tam acre, neque salsum sentiretur: Exhaustis aquis, infimi ventris viscera, præter omnem expectationem, haud multum corrupta vel vitiata deprehendimus, Epiploon equidem labem, sed fere unice contraxerat: nam & omni spoliatum pinguedine ac insuper putridum erat, versus dorsum præcipue atque ventriculum: Peritonæi quoque interna superficies asperiuscula, porosa tamen, creberrimisque sanguineis vasis distincta & rubens apparuit: Hepar forinsecus atrorubicundum, intus *ex pallido flavescebat*, absque scirrhis tamen aliove vitio: Lien & Renes aliquantum flaccidi, cætera sani ac illæsi: Ventriculus & Intestina cum Pancreate, omnium calculo integra ac illibata judicabantur, excepto *mesenterio*, *cujus glandulæ* alicubi putrefactæ in amurcam, levi digitorum attritu convertebantur: Thoraci potissimum inerat lerna malorum: Amoto enim sterno, *Pulmo dextri lateris pertinaciter* & pleuræ, & diaphragmati, & pericardio *adhæsit*, ut inde nec manibus avelli, nec integre cultro separari potuerit: In sinistro latere liber à pleura erat, sed pericardio tamen ac septo transverso affixus: Hunc inundavit *aqua* subcruenta in *sinistro thoracis cavo*, ad uncias octo stagnans, Nullum in pulmonibus pus, sed crebri cruoris grumi, in ipsorum vasis contenti: *Pericardium* valde crassum penitusque carnosum apparuit, extrinsecus diaphragmati, uti solet, sed & pulmonibus, insueto nexu, adnatum; intrinsecus autem superficiei Cordis undique adeo arcte adaptatum adglutinatumve, ut multo demum negotio inde avelli separarique potuerit: Spatium itaque nullum pericardium & cor inter relinquebatur, in quo sese hoc libere motitaret: *Cor* ipsum *pallidum & flaccidum*, multoque cruore distentum erat, & *Polypo gemino*, quorum major sinistrum, minor dextrum ventriculum occupavit: Substantia utrique compacta, *alba, inque filamenta ductilis*; Pedes, sive processus eorum, sese tam in aortam quam in venam cavam & pulmonum vasa extendebant: Carunculæ denique & columnæ, quibus thalami cordis, & auriculæ intrinsecus cancellatæ, ac veluti fornicatæ alias esse solent, hic fere penitus detritæ atque obliteratæ evanuerant, ut nonnisi pauca earum vestigia superessent: A cerebri examine nos temporis angustia exclusit, in quo tamen parum aut nihil adfuisse labis, constans sensuum & rationis integritas fidem facit. *Iohannes Conradus Peyer Methodi historiar. Anatomico Medic. cap. 6.*

SCHOLIA.

V*Itio cordis*] Hominem veteres Universi compendium dixerunt, nec extra oleas, cum plurimum omnino analogiæ seu affinitatis intersit: Ut autem sidera quoque adessent, Cor microcosmi Phœbum, sive Solem nuncuparunt: Siquidem ex hoc veluti fonte manantes spirituum sanguinisve rivi totum corpus irradient, foveant, conservent; Quemadmodum vero Sol in Macrocosmo nonnunquam sive adglomeratis circa eum maculis turbatus, sive nubium cortici involutus, sive aliis denique modis offuscatus nostro è conspectu eripitur, Ita cor hominis suos quandoque manes, ac veluti eclipses pati ex recitata historia apparet: Enimvero adolescentis istius vitalia ac spiritalia organa, omnium prima, imo forte statim ab utero laborasse verisimile est, ut pote in quibus præcipua maximaque labes fuit inventa: Quin difficilis etiam à puero spiritus de nativo quodam pulmonum impedimento coram testatur: Non equidem tamen adducor, ut credam, inde ab infantia eam cordis extitisse conformationem, qualem post mortem invenimus: secus ad xv. annos usque vita produci haud potuisset: est enim huc necessaria cordis libertas, unde & veterum plerique hominem affecto corde diu non posse esse superstitem bene tradiderunt: Errasse vero istos in eo quod à morbis organicis cor, propter substantiæ robur, prorsus immune crediderunt, vel hac conficitur historia: Est quidem, fateor, cordi, tanquam munitæ arci, validove musculo, quoddam roboris præsidium, Verum fortissima quoque mœnia sæpe vinci ab hostibus, quis nescit? Neque igitur vibrationum constantia, neque spirituum & sanguinis concentrata vis aut efficacia, neque compactarum denique fibrarum potestas, propulsandis omnibus à corde injuriis sufficiunt: suæ quippe sunt cordi venæ ac arteriæ, per quas, æque ac alias in partes, pravi humores interdum adducuntur: & quanto cordis moles est compactior, tanto semel immissi pororum angustiis illi pertinacius hærent: Idem & aliorum hujus sæculi observationes confirmant: quas inter notatu digna est *Harvei*, de carne fungosa cordis cono adnata, quam describit de generat, anim. Exerc. 52. *Louverus* etiam historiam de Pericardio fortiter cordi adhærente in Tract. de corde cap. 2. recenset: Et Illustris *Wepferus*, se duos secuisse juvenes scribit, quorum utrique pericardium arctissime cordi accretum fuerit: In historiis Anatomicis *Th. Bartholini* affectorum itidem cordium passim aliquot exstant: Ex quibus jam satis, ut opinor, manifesto liquet, haud usque adeo raras & infrequentes cordis affectiones esse: Sed & eadem opera hinc elucescit in hydrope sæpenumero Cor, salvo hepate ac Liene, primario atque unice laborare, omnibus diluvii undis ex hoc fonte manantibus: Et sane in adolescente nostro, haud video cuinam visceri ascitis ortus adscribi possit aut debeat, præterquam cordi, nam in eo maxima labes fuit inventa.

Viliori victui assuetus, timidus, spiritum à puero difficiliorem trahebat.] Ergo nunc etiam statuimus Ascriti Cordis destructionem, huic pulmonum corruptelam præivisse: Ex pulmonibus quidem pravam ab ortu diathesin, & præposteros adhæsisse nexus certum est: quibus crescente ætate auctis, respiratio usque difficilior reddebatur: Quippe stringentia pulmonem dextri lateris vincula, efflorescentem cum ætate sanguinem, angustatis viis, plurimum

cohibuerunt: Unde is circa præcordia retentus: nec pleno gurgite inde sese proripere aut expelli valens, difficilem spiritum, ac *timidum*, præter morem, adolescentem fecit: Nam *audacia* à diffuso cum impetu sanguine in cerebrum & extimas corporis oras pendet: Huc jam impurus crassiorque victus, qualis eorum esse solet quibus res angusta domi accedit: Ex eo namque suggestus chylus, sanguinem ponderosum tortuosumque reddendo, iter ejus & motum testudine tardiorem effecit: Quare &c.

Pulmo dextri lateris pertinaciter &c.] Quare oppressos tardigradi sanguinis mole pulmones, verisimile est parvas in extremitate rimas egisse hinc inde; è quibus transsudans viscidum serum, aut etiam lympha, injectis veluti laqueis viscosis vicinam pleuram, contiguumque pericardium cum diaphragmate irretivit, atque ceu glutine sensim adunavit: Quod eo quidem adhuc accidere facilius potuit, quo farctus sanguine pulmo usque pressius diaphragmati, pleuræ & pericardio accumbens, unionem maturavit: Id vero sinistro in latere quo minus evenerit, ratio forsitan est majus illic pulmonis robur: Nihil enim verius quam uni laterum imprimi posse nævos altero incolumi: Quibus minus bene consideratis, pulmonum cum pleura unionem plurimis naturalem esse, nec mali quicquam portendere, perperam in Anatome sua asseruit *Diemerbrokius*: Sunt enim nativa aliquando illa vincula, non tamen vitii aut nævi naturam exuunt: Quippe ex hoc veluti seminio, aut malo ovo, sæpissime phthisis (nisi quis fatalis alius morbus intercurrat) excludatur.

Pericardium &c.) De Pericardio nostra fert sententia, liquorem ejus inde prodire suam unde denominationem ab antiquo habuit; Ex ipso videlicet Pericardio, nam alias hucusque vias indagare, etiam post inquisitionem diligentissimam, non potuimus: Ex densatis autem vaporibus illum conflari, usque nobis fuit suspectum, quia sæpenumero turbidum, crassum, tamque copiosum invenimus, ut fieri nequeat à vaporibus talem suppeditari: Qua in re consentientem *Louverum*, exactum cordis scrutatorem, habemus. Exploratum quin etiam, optimum ignis ope inspissatum pericardii humorem coire ac densari, quod compositi è vapore minime contingit: Id vero crebra quoque experientia nobis innotuit, esse pericardii internam superficiem, ad instar foliorum hyperici vulgaris, innumeris foraminulis perviam: sed tunc demum conspicuis, quando supposito forinsecus digito pressa, minutulis passim aquæ guttulis sudant: Quæ cum ita sint, facile jam colligimus crassum in nostro adolescente sanguinis serum angustos hos poros transire, ad restaurandum pericardii humorem, amplius nequivisse: quare hærens in angustiis illud, & stagnando corruptum, pustulas primum excitasse videtur, analogas illis quæ, alias in cute sæpius, ex acri sanguine efflorescunt: quibus demum in ulcuscula conversis, manante illinc sanie seu ichore, pericardium cum corde coaluit, eum prope in modum quo exulceratas nonnunquã palpebras oculi bulbo accrescere accidit: Et illud quidem tanto facilius fieri potuit, quanto turgidi semper pulmones capsulam cordi pressius aptarunt, postea vero arrosa jam, vi saniei, ipsa quoque cordis superficie, mixtus nutrimento sanguis profusus est, quo in fibras abeunte, pericardii moles insigniter aucta crevit, ut in unam veluti massam cum corde tandem converteretur: Quibus amplius illustrandis ac confirmandis, appositum, bruti quamvis, exemplum confert; nimirum immolatæ feris in corde vaccæ, sartoriam acum, unciam unam cum semisse longam, invenimus dextro ventriculo transversim infixam, penetrante in ejus interiora cuspide: erat autem acus nigra prorsus, multaque ferrugine incrustata, ut certum sit diu illam vivente adhuc vacca isthic hæsisse: Pericardium vero undiquaque cum corde intimo nexu coaluerat, quod à sanguine & succo nutritio, è compuncti cordis & pericardii vulnere stillante factum fuisse evidentissimum arbitramur: De Pericardio iterum id tetigisse sufficiat; quod alii quidem ante me etiam notarunt, Erinacio terrestri pericardium non esse, Cujus tamen subsidium tam necessarium putavit *Louverus*, ut illud in omnibus, vel minimis animalculis nunquam deesse crediderit: Sed & sine capsula cor in hominibus *Columbus*, atque *Brodbekius*, uti ex *Bartholini* cent. 4. histor. 20. apparet, observarunt: Quanquam opinari fas sit pericardium aut pulmonibus, aut ipsi cordi potius, ita tunc adnatum p. n. hæsisse, ut distinctum videri non potuerit: Nam & in nostri adolescentis cadavere, cor primo intuitu expers involucri putabatur, quod postmodum diligentior inquisitio adunatum detexit: Utut verò in brutis, anguilla, raja &c. suas ob rationes diversimode se habeant, homini tamen ad bene valendum necessaria est cordis capsula, sed ab omni nexu, præterquam cum diaphragmate, & superne cum vasis, libera, nec uspiam cordi continua: secus devincto sic & mancipato corde, mala omnia, ipsamque mortem nasci, funestus hic docet eventus: quia enim cor pericardio, istud pulmonibus, hi diaphragmati, & in dextro latere pleuræ vehementer adhæserunt, oppido hinc palam fit, quantopere cum in motu suo cor, tum in respiratione pulmones detrimenti ceperint: adeo ut jam unum alteri impedimento existens, in diversa, tanquam os à duobus canibus, distraheretur, qua quidem inani contentione non potuit non malum augeri: Etenim vellicatis hac ratione, modo pulmonibus, modo pericardio & corde, serum & sanguis inde, tanquam ex refricato vulnere, semper denuo emanans, inque fibras concretum, copulam usque majorem pertinacioremque reddidit, Præterea &c.

Cor pallidum & flaccidum &c.] Præterea ex hac jugi cordis se extricare satagentis lucta, fractis fibrarum viribus, flacciditatem cum auriculis ejus contraxere ventriculi; adeo ut eminentes intrinsecus columnæ & monticuli carnei, superstitibus duntaxat paucis vestigiis, ferme penitus evanuerint: Cujusmodi obliterationem in quodam phthisico, sed ad hydropem vergente, alias observavi, cui cor adeo fuit extenuatum, ut sinister ejus thalamus vix mediocre corium, dexter vero simplicem tunicam, parietum crassitie æquaret: Ita nimirum solers domicilii sui conservatrix natura, rem quampiam sentiens molestam, vel suis in actionibus interturbata, ad impedimentum è medio tollendum fibras omnes & nervos, quo potest usque constanter intendit.

Pulsus debilis &c.] Rebus itaque sic stantibus, pulsus in corde alius cieri quam initio debilis & parvus, postea tremulus ac inæqualis, denique myurus nequivit: Parva enim duntaxat, negato dilatandi spatio, fiebat diastole; in systole autem, renitente pulmone ac diaphragmate, tremor ex ancipiti lucta: hic autem, qui cordis dilatationem à rarefacto sanguine, non fibrarum facultate proficisci existimant, pervelim mihi tantisper explicet, quomodo in hoc adolescente fieri potuerit diastole, cujus & sanguis torpidus ac segnis, & cor tot tantisque vin-

culis obrutum constrictumque fuit, nullum sane, ni victas dent manus, erit effugium. Pulsum etiam debilitandi &c.

Polypo gemino] Pulsum etiam debilitandi magna polyporum in corde fuit potestas, è concretis sanguinis fibris aliquandiu ante mortem genitorum: Hos unquam in viventibus dari negat contra *Tulpium* ac *Thom. Bartholinum Kerkringius* in spicil. Anatóm. Observat. 73. existimatque illos demum post mortem ex concreto sanguine fortuito nasci; fretus experimento injecti in venam canis vivi spiritus vitrioli: Verum enimvero quamvis certum sit sanguinem, ablata anima, in corde & vasis sæpenumero concretum grumescere, inque canibus affuso vitrioli spiritu coire: nondum tamen hinc evincitur in viventibus nunquam id contingere: Nam magnum est inter grumos & polypum discrimen: illi enim fibris paucis, ac laxe confuseque unitis instructi rubent; hic candicat, instar fere adipis, densata atque ordinata fibrarum serie ac robore pollens; Neque Polypi in omnibus defunctorum cordibus reperiuntur, etiamsi sanguis & grumi adsint: Porro illi ipsi polypi, in canibus viventibus excitati, repentinæ mortis causa potius quam effectus esse videntur: Qua etiam ratione humanus sanguis, quovis modo in acorem versus cordis oppressionem inferre potest: Et sane ex ingenti terrore, subitanea mentis consternatio ideo quosdam è medio tollit, quia sanguine in polypos abeunte, cor ita mox intricatur intarciturve, ut expedire se non valens à motu jam cesset, Nec varices, ex multorum sententia, sunt aliud quam venarum polypi: De his autem plura disserendi amplior forsan alibi campus dabitur: In nostro generari adolescente eo facilius polypi potuere, quo impedita cordis systole, restitante in ejus thalamis perpetuo sanguine, magis magisque elanguit.

Maxima pectoris anxietate & inani tussi] Alter comes difficilis respirationi individuus, præcordiorum fuit anxietas & tussis, tam ex angustia quam ligati diaphragmatis impedimento nata: Nam & alibi magna dyspnœa confecti adolescentis pulmones undiquaque pleuræ, diaphragmati, sterno & pericardio observavimus: Simili quoque anxietate juvenis, teste Excell. *Wepfero* premebatur, qui nunquam nisi pronus in genua provolutus, & cubitis suffultus, dormire, imo respirare valuit: Est enim ad vitam prorsus necessaria uti cordis, ita pulmonum quoque libertas.

Patefacto abdomine maxima seri vis] Ultimus denique & fatalis morbus Ascites extitit, læsæ respirationis, & motus in corde ac sanguine languentis fœtus: Neque enim certius ex ovo pullus, quam istis è principiis hydrops, excluditur: Quoniam igitur sanguinis massa, usque tantum in pulmonibus, præcordiis & majoribus vasis adglomerata hærens, in ambitum corporis & emunctoria sua tardius emicuit, eliminando insensibiliter, per cutaneas glandulas, sero retento vel restagnante, hydropis stamen sive diathesis jacta est, quam pituitosus sanguis natura facile admissam constanter retinuit: Quin chylus etiam, cum in corde & pulmonibus subigi ad debitam usque perfectionem nequiret, in pituitam abiit, non verum sanguinem; quo cum laxe tantum unita illa, ex hujus sinu iterum elabi facile potuit: Ergo aqua sic in majorem in dies molem aggesta, nec vasis sanguineis amplius coercenda, quia per habitum corporis iter non patuit, in cavum abdominis secessit: Ubi datis jam viis, brevi temporis spatio in immensum congesta est; excitato primum inguinum dolore, ob peritonæi & musculorum abdominis illic adhærentium distensionem, mox totius imi ventris tumore: De viis per quas serum confluxit, ambigui hæremus, utrum lymphica vasa an alia fuerint: Expeditissimum quidem a ruptis lymphæ vasis colluviem derivare, Veruntamen rarius hunc aperiri fontem nobis multa persuadent, de quibus, Volente Deo, alibi: Id solummodo nunc advertimus aquam istam in abdomine plurimum & sapore & colore à lympha discrepasse, ac ruptorum hujus vasorum nulla uspiam vestigia apparuisse: Cæterum experimento alibi didicimus, aquam ex hydropici viri abdomine acu eductam, quantumvis spicei coloris esset, evaporante super prunas in scutella tenniore ejus parte, reliquam inglutinosum quoddam crassamentum tandem abivisse: Verum hoc nondum sufficiens arbitror pro lympha extravasata argumentum: Est enim evaporatione exhalantis multo major, quam concrescentis in gelatinam humoris copia, & color à lympha alienus: quanquam negari non possit hanc animalibus nonnullis circa hepar flavescere: Interea ne nihil dicamus, aquam si non omnem, at magnam certe ejus partem è peritonæo destillasse arbitramur: Si quidem hoc porosum plurimisque sanguineis vasis distinctum fuerit: Quæ natura dilatasse ac multiplicasse videtur, ut hic redundans serum commode exantlaret: Ita sæpenumero cor magna aquarum vi obrutum vidimus, ex ipso pericardio profectarum: Et qui inter utramque cerebri meningem liquo aliquando reperitur, nostro judicio ex dura matre est: Cæterum quia Omentum adolescenti nostro, uti aliis omnibus hydropicis, quos hucusque dissecare nobis contigit, extenuatum putridumque fuit, non utique de nihilo esse videtur quod *Hippocrates* de aquis hydropicorum illinc scaturientibus pridem disseruit: Plura tamen experimenta prius facienda nobis restant, quam de his certi quid publice determinemus.

Respiratio difficillima] Quantum autem respirationi, ante jam valde laboriosæ, obstacula nova hæc sarcina dederit, facile unusquisque intelliget, quem modo diaphragmatis structura & motus non fugit: Qua de re potissimum *Casparus Bartholinus* Th. filius, legi meretur: Adhæc transversi, facilitandæ respirationi inservientes abdominis musculi, ab officio suo distenti cessarunt: Quare diaphragmatis, atque costarum motu in totum fere sic abolito, spiritus sive aër, exiguis portionibus tantum, sed creberrimo nisu, per solam asperam arteriam agebatur, constringentem sese ac vicissim dilatantem, ope fibratum motricium, quas *Caspar Bartolinus* de diaphragmatis structura, cap. 2. sect. 2. addito iconismo, itemque *Th. Willis* exposuit: Imo aquæ pondus, compressis fortiter thoracis visceribus, istorum coalescentiam multum oppido firmavit & auxit, ut tot districto cumulatoque malis adolescenti necessario pereundum fuerit.

Aqua subcruenta in sinistro thoracis cavo] Aquam in sinistra thoracis cavitate possemus equidem è laceratis superficiariis, pulmonum diaphragmatisque lymphæ vasis derivare, quam admixta una alteraque sanguinis gutta cruentam reddidit: Verum quia etiam è pleuræ poris manare eam potuisse haud inaniter suspicamur; donec certius quid innotescat, hæc in medio nunc relinquamus.

Scrotum intumescere imo & femora] Scroti, femorum, & extremorum pedum tumor a sero partim sub cute, partim in musculorum interstitiis hærente, ac alibi in hydatidas congesto originem traxit: Quia enim sanguis ex arteriis in venas reducendus,

cendus, diuturniorem in partibus moram nectens, lentissime promovebatur, ipsoque nimio sero imbutus ad nutritionem inidoneus erat, sarcinæ portio exundans in declivia hæc loca decubuit: In quibus restitans, atque membranulis intercepta, plenas liquore vesiculas, & alicubi gelatinæ haud dissimiles effecit: Cujusmodi plurimas in adolescentis phthisico hydropici anatome, universum ad intestinorum cellulas usque mesenterium occupantes, atque illius glandulas, & vasa omnia abscondentes, ut detegi difficulter potuerint, se vidisse *Ioh. Iacob. Harder* ad me scripsit.

Harum vesicularum generationem artificialis in bruto hydrops ad oculum commonstrat: Nam ligatis vivo cani jugularibus, ut deorsum sanguis pleno ferri gurgite nequiret, & sic aliquandiu dimisso, multas passim sub cute capitis, in membrana adiposa, atque musculorum intercarpedinibus congestas aquas, post *Louverum* ac *Willisium* etiam nos observavimus: Est & aliud hujus rei experimentum, quod norunt omnes qui circa viscerum dealbationes, ventriculi præprimis ac intestinorum, & liquorum, vel ceræ, in vasa injectiones, crebro versantur, nam vel maximè invitis sæpe accidit, ut adactum siphonis impetu in arterias fluidum, quia eadem celeritate capillares subire venas nequit, uel harum trunci ligati sunt, intra membranarum anfractus duplicaturamve profundatur, ubi restagnans substantiam gelatinæ haud absimilem mentitur: In scrotum aqua, non ex abdomine per peritonæi processus, ut putant, profluxit, sed ex ipsis sanguineis vasis: patuit hoc imprimis inde, quia exonerante se per cuniculos scroto, nihil imminutum abdomen est.

Umbilicus antea reconditus] Umbilicus extumuit, vi aquarum protrusus: Doleo nos exactius tunc, festinante cultro, haud animadvertisse utrum aqua umbilicum distendens, eo perruptum dilatatumve peritonæum immediate exundarit, an per urachum, quem ab experientia nobis constat in fœtibus urinam vehere, & hydropicis nonnunquam denuo aperiri: Sæpe quin etiam loquentem audivi Celeberrimum *Wepferum* nostrum de viro, quem se nosse, & etiamnum vivere dicebat, pro lubitu ex umbilico ad distans atque cum saltu mingente.

Vena abdominus turgebant] Propter stagnantem in illis sanguinem segniter promotum.

Appetitus fere dejectus] Appetitus esse nullus potuit, quia nulla diaphoresis nec ingestorum dissipatio: Adhæc principia sanguinis activa adeo aqueis diluebantur, ut digerendis fuissent cibis imparia, hydropi fomitem potius quam corpori alimoniam præbituris, unde & superiores artus atrophia correpti emarcuerunt.

Brachium sinistrum intumescere] Quod autem sinistrum brachium aliquando intumuerit, à seroso sanguine fiebat non statim per subclavias, propter angustatum iter refluente: postea vero relaxata nonnihil via, motoque sanguine, iterum detumuit.

Lotium nunc parcius &c.] Urinæ mutationes à varia sanguinis constitutione pendent, Etenim fiente ascite turbida minxit cum multo sedimento, quippe tunc omnia in sanguine turbata atque confusa erant, salinum sulphureumque principium nimio sero diluente: At vero depositis aquis, & Ascite jam consummato, sanguis (elabente mox benigniore sero) acrior factus ac incensus urinam paucam, ast acrem & lixivii instar coloratam reddidit.

Sensuum omnium & mentis functiones] Mirum in adolescente nostro, œconomia vitali usque adeo destructa, & sanguine depravato, nihilominus animales spiritus bonos, atque ad sensuum internorum externorumque munia aptos, vel ad ultimum usque halitum generari potuisse: Siquidem inter cor cerebrumque tantam officii necessitudinem ponat *Louverus*, ut neutrum sine altero superesse posse existimet: Hæc autem absit ideo à me dici credantur, quasi istam commercii legem in dubium revocem, experimentis fortiter nixam, sed tantummodo ut ostendam admiratione non omnino carere, summum illum motus in corpore languorem nulla animo deliquia peperisse.

Hepar ex pallido flavescebat] Pallor in hepate cæterisque visceribus, à tincturæ purpureæ defectu est, Siquidem ipse sanguis nimio sero dilutus, nec in pulmonibus, ob interceptam nitro aëream symbolam rite efflorescens expalluerit: Cui accedit, quod superveniente hydrope, & sanguine in aquam colliquato, tinctura omnis è viscerum recessibus eluta fuerit: Quemadmodum aqua, siphonis ope per arterias & venas aliquoties injecta, id facili experimento imitari licet, quo vel rubicundissimum jecur aut lien nigerrimus, maxime scilicet melancholici albescit.

Mesenterio cujus Glandula &c.] Glandulas mesenterii atque Omentum ab illuvie demum, integro semestri in aqualiculo subsistente, corruptio invasit: Enimvero inficias neutiquam imus, sæpenumero ab harum glandularum præternaturali tumore hydropem primario exoriri, cujus rei evidentissima in aliis nostris de Hydrope historiis Anatomico Medicis exempla, si quidem ita Deo visum fuerit, publice aliquando proponemus: Ex dissectione illas in adolescente nostro ita fuisse corruptas patet, ut in amurcam levi digitorum attritu diffluerent: quod substantiæ istarum glandularum flacciditatem duntaxat arguit, inductam à circumfusa colluvie: Per illas tamen chylum nihilominus usque transivisse, fidem medicamenta faciunt, suas in sanguine vires, licet incassum exserentia: Neque enim *Swammerdamio* & venas lacteas, & nutricii chyli ex intestinis per eas ad commune receptaculum iter in dubium vocanti, hactenus adstipulari possumus:

Idem cap. 6.

§. 2. Virginem aliquando Basileæ, robustam prius & bene valentem, oborto repente Ascite inopinato mortuam, dissecuimus, in cujus solummodo corde, intaminatis reliquis visceribus omnibus, vitium latuerat. *Vide tit. de Morte subita.*

§. 3. Non possum silentio involvere insignem illam ab *Olao Borrichio*, in Actor. Med. Hafniensium *Th. Bartolini* Tomo 1. Observ. 89. traditam de *Valentino Boccatio*, centurione triplici hydrope confecto, cujus pericardium ita ampliatum distentumque fuit, ut tres libras, & quod superat, acris turbidique liquoris, sinu suo complecteretur: Ipsum autem Cor non modo membrana propria spoliatum, acrimonia humoris eam absumente, sed & ita profunde exesum, ut exterior ipsius substantia in lacinias & villos carneos putrescentes abierit, reliqua interiore contracta, flaccida & marcescente.

§. 4. Quam

§. 4. Quam quidem historiam ideo etiam adducere placuit, quoniam illi haud absimilem anno 1673. Basileæ, in adolescente phthisico hydropico, cui nomen erat *Nicolaus Setler*, ab *Henrico Glasero* b. m. dissecto, Pericardium illi triplo, imo quadruplo crassius quam pro naturæ norma, & aqua farctum, loturæ carnium simili, Cor autem permagnum & inæquali superficie horridum: nam carnei velut lemnisci plurimi illud externe cingebant, in aqua pericardii natitantes, & branchias piscium quodammodo mentientes: quin & rubicundi erant, & à basi latiuscula in acutum apicem fastigiati, serie multiplici: Propriam cordis tunicam alicubi quidem corrosam, soluta fibrarum compage vidimus, sed alibi carunculæ istæ, tanquam excrescentiæ, integræ superficiei adnatæ hærebant, aliquando semi-unciam altæ, totumque adeo cor fungi speciem exprimens visum est, quem cavernosum appellant, mensis multorum, etiam principum, expetitum. *Idem ibidem.*

§. 5. Obliterationem eminentium intrinsecus in cordis ventriculis columnarum & monticulorum carneorum, superstitibus duntaxat paucis vestigiis, adeo ut penitus ferme evanuerint, in quodam phthisico, sed ad hydropem vergente, ante hac etiam observavi: Cui cor adeo fuit extenuatum, ut sinister ejus thalamus vix mediocre corium, dexter vero simplicem tunicam parietum crassitie æquaret. *Idem ibidem.*

§. 6. Anno 1673. 26. Octobris, publice dissecta est Basileæ à D. D. *Glasero*, Anatomiæ Professore, Virgo hydropica, in qua non adeo magna viscerum atonia erat; solum enim Hepar pituitosis obstructionibus tentabatur: reliqua ventris imi viscera satis naturalia: Cor miræ magnitudinis erat, ferme duplo majus quam pro proportione totius esse deberet; In cujus cavitatibus maxima copia *sanguinis coagulati*: In sinistro ventriculo valvulæ mitrales cartilagineæ erant, ut vix inflecti possent, quæ foramen in medio pro transitu sanguinis, vix indicis transeuntis magnitudinem relinquerent; unde maxima mortis causa petitur.

SCHOLIA.

Si quidem tota massa sanguinis non potuit brevi tempore circulari per angustum illud foramen; ninam misera illa (tanta copia sanguinis per dextrum ventriculum, per pulmonem deinde in sinistrum ventriculum transmissa) ob angustiam nimiam corde suffocato, necessario obiit. Unde etiam pulmones toti erant rubri, & sanguine nigrescente coagulato perfusi: sanguis enim ante excalefactus & commotus est in conscensu ad currum, dum voluit transvehi ex pago Basileam: Capsula præterea cordis tam arcte adnata erat diaphragmati, ut integer circulus albus, nerveus debuerit divelli: Prope jugulum, secundum latera asperæ arteriæ, exterius multæ glandulæ p. n. nigro rubræ, hinc inde dispersæ inventæ sunt. *Ex communicatione D.D. Mangolt. Medici Basiliensis.*

In cujus cavitatibus maxima copia sanguinis coagulati] Fontem & originem sanguinis Cor esse œconomia animalis adulti probat: Quamvis autem de chyli motu ad hepar opinio firmas egerit radices, eradicandam tamen eam esse experimenta hujus sæculi jubent: Observatum enim est chylum non in hepar, sed per ductum thoracicum in venam subclaviam, & hinc per venam cavam in dextrum cordis ventriculum tendere, ibidemque in sanguinem coqui; vicissimque egredi per arteriam pulmonalem, & medios pulmones permeando, à venæ pulmonalis ramulis, recipi & in sinistrum cordis ventriculum deferri, in quo ultimam suscipit perfectionem: Huic immediato chyli in cor ingressui, quidam Ductus thoracici angustiam opponunt, existimantes per vasa quædam chylifera partem chyli ad hepar tendere, ita ut partitam operam sistineant hepar & cor: neque enim omnem chylum posse per tantillum ductum ad cor deferri: Verum si hi homines experientiam consuluissent, vidissent proculdubio vasa illa ad hepar tendentia non vehere chylum, sed alium prorsus humorem, lymphaticum scil. à *Bartholino* vocatum; & præterea motum humoris in illis vasis non esse ad hepar, sed ab hepate versus Receptaculum, Consideraissent etiam chyli motum fieri successive & celeriter satis, ut chylus omnis commode per eundem Ductum ferri queat: Sed & adeo provida fuit natura in hoc negotio, ut ne copia permeantis chyli læderetur tenuior hic Ductus, mox à Receptaculo ramulos quosdam chyliferos ad venam sine pari destinaverit, quæ chyli partem majorem, cum amplæ satis sit capacitatis, facillime cordi transmittat: ut taceam testimonium *Highmori*, qui chylum in vena sine pari vidit, sanguini nondum plane commixtum: Quivis ductum nostrum sequi, & inflare aërem per tubulum in chyli receptaculum poterit, Videbit tunc aërem inflatum mox subire venam sine pari, eandemque, propulso versus cor sanguine, turgescere aëre inflato. *Frid. Lepnerus Introduct. in Medic. p. 137.*

§. 7. Filia N. frequenter hæmorrhagiæ obnoxia, hinc cachectica, tandem Hydrops accedit: Abdomen ichore fœtido erat repletum, hepar & lien scirrho laborabant: In capsula Cordis humor putridus: circa valvulas dextri ventriculi calculus &c. *Vide tit. de Syncope.*

§. 8. Anno 1591. secui fœminam octogenariam hydropicam: Huic mirum in modum turgebat abdomen. Existimabantque è vulgo non pauci eam fascino laborasse: Simulac cutis separata esset, copiosa serosa materia in latere dextro emanavit, quæ præ nimia copia à natura eo deposita fuerat: Pertusis abdominis musculis protinus copiosa erupit aqua, quæ universum repleverat abdominis spatium: Quin & in thorace omnia vitalia viscera aquosæ materiæ largiter innatabant, Ablata quoque calvaria ventriculi aqua repleti erant, affatimque cerebrum aquam profundebat. Peritonæum huic cum Omento

prorsus

prorsus absumptum cernere erat, nam simulac musculi abdominis dissecti erant, cernere erat in inferna abdominis capacitate copiosa filamenta nervea, eodem fere modo uti in ventriculis cordis, ast copiosiora, hæc erant, & hinc inde vesiculas fecerant, quibus pertusis aqua effluebat: hæc corpora nil nisi reliquias peritonæi & omenti notabant: Omnia huic fere viscera non naturali erant statu, Vesica reperiebatur nusquam: Intestina omnia in unum conglomerata & veluti in globum acta, qui globus exterius undiquaque peculiari eaque satis crassa cingebatur membrana, uti videbatur ex excrementis aquosæ substantiæ nata: Jecur solito multo durius, nihil tamen lapidei intus continebat, nec ei color naturalis, ast albidus seu pallidus: Lien durus admodum, & solito multo major ponderosusque figuram mutarat suam, dum & in longitudine & latitudine accreverat: Renes solito multo flaccidiores, tum & versus dorsi vertebras plus solito retracti: In Cordis dextro ventriculo substantiam quandam pituitosam viscidamque reperi, vitellum ovi colore & substantia referentem, ex pituita lenta & viscida ibi concretam: Aqua quæ effluxit vix duabus urnis capi poterat. *P. Pawius Observat. Anat. v.*

§. 9. Filius Parci Typographi adolescens, Asciticus factus est. Cum mortuum aperirem; Præter reliqua, Hepatis, Lienis, Renumque vitia, Asciticis consueta, etiam in medio Cordis dissecto, os tribus articulis constans, cavumque & arenosa quadam materia repletum inveni. *Felix Platerus observ. lib. 3. pag. 636*

SCHOLIA.

HEpatis, Lienis, Renumque vitia consueta] Quæ enumerat Prax. lib. 3. cap. 3. Serosus humor ascitem gignens, Si madore suo interiora viscera, hepar, lienem, renes, ventriculum, intestina nimium humectando, debilitet; vel salsedine, actimonia, quam ex commistione aliorum humorum, vel putredine aut corruptione, pluribus mensibus sæpe retenta concipit, adeo ut nauseosum vel cadaverosum, aut alioquin fœtidum odorem spiret, illa potius exsiccet, sicuti talia esse fere deprehenduntur: atque mesenterium, omentum, renumque involucrum, veluti arefacta, contracta, adipemque instar glebarum illis adhærentem, in quodam invenimus: Vel si easdem partes certis in locis aqua illa erodat, exulceret, vel etiam putredinem in illis inducat, aut corrumpat contaminetque, sicuti omentum plerumque flavum, putre & fœtens in plerisque; præterquam quod retractum, uti diximus fuerat: & mesenterium quoque quibusdam in locis ejusmodi fuisse, in anatome hydropicorum invenimus: Quod si accidat, uti & si alia viscera simili modo ab hac aqua lædantur, graviora in partium naturalium functionum læsionibus symptomata supervenient.

§. 10. & 11. Fœmina quædam cum imprægnationis suspicione intumesceret, spe delusa in hydropem incidit, quo etiam juvencula adhuc laboravit, variis interea symptomatis exagitata, post triennii decubitum vitam finivit.

Suscepta sectione, apparuerunt sequentia notatu digna. 1. Exhausta colluvie aquarum, denudata fuere intestina & viscera infimi ventris omnia, exceptis renibus testibusque, *Sevaceo adipe, steatomatis instar incrustata*, ut visum effugerent: 2. Ex adipis crassitie intestinorum cavitates, angiportus in morem, coarctatæ erant. 3. Stomachus cataphracta eadem vestitus se coarctare nequit. 4. Hepar diaphagmati mediante sevo illo arcte adhærebat: parenchyma exangue, semiputridum, contractum ac subnigrum apparebat: 5. Thorax apertus, omni aqua destitutus erat: Pulmones vero undique costis ac diaphragmati adnati, & per superficiem externam grandinibus albis atque seuaceis, tanquam margaritis, consiti, plus tamen hic sanguinis quam in Jecore aut liene inventum. 6. Cor pericardio plane denudatum, quod & semel *Columbo* observatum. Dextra auricula, circa venæ arteriosæ orificium, aneurismatis modo, ultra juglandis magnitudinem erat, distenta: Sinister thalamus durior, crassior tumentiorque sanguinem grumosum, subnigrum ac paucum continebat, secus quam in dextro, qui adhuc purpureus erat: frustulum quoque adiposum, subluteum, molle ac lentum in duos ramos, tanquam digitos longiusculos abiens, inque truncorum cavitatem se insinuans, ipsis arteriæ venosæ aortæque ostiis arcte adhærebat, eaque occludendo sanguinis affluxum vel omnino impediverat vel plurimum retardaverat, hinc. 7. Arteriæ grumefactum eumque paucissimum sanguinem continebant. 8. Venæ succo pleniores, præcipue vena arteriosa & arteria venosa: venæ etiam cordis coronariæ ac superficiariæ sanguine adhuc turgebant. *Th. Bartholinus cent. iv. histor. xx.*

§. 12. Nepos Georgii Illustriss. Hassiæ Principis hydrope anno 1655. vix. annum natus decessit. In examine viscerum Cl. *Horstius* sequentia notauit: 1. Cutis circa regionem ventriculi, umbilici & inguinum, maculis atro-purpureis, instar ecchymomatum picta erat. Ex abdomine, per sectionem umbilici leniter factam, humores serosi, biliosi, lutescentes & fœtidi, instar aquæ per canaliculum ductæ ad libras medic. xx. prosiliebant: Quibus subductis, & aperto abdomine, Omentum penitus putrefactum notabatur: Intestina cum ventri-

ventriculo aliquomodo inflata: Pancreas vero ita consumptum, ut ejus nullum fere vestigium animadvertere liceret: *Vena mesaraica glutinosa materia referta.* Lien monstrosus tribus appendicibus instructus, sinistroque reni arctissime annatus, ut sine sectione digitis avelli non posset: Renes ipsi satis grandes: Hepar sanguineo calore suo amisso, cineritium fere & qualis in cocto alias notatur, habebat, incisumque copiosum serum & copiosius quam Lien stillabat: In Hepate autem & Liene foveæ aqua plenæ apparebant: Bilis vesicula aureo colore coruscabat: Pericardium ejusdem coloris & fœtoris aqua distentum erat, cui Cor innatabat; Ipsum Cor plane exsuccum & ne guttulam quidem sanguinis intra se continebat, quod in aliis etiam visceribus observabatur: nusquam enim sanguis notari poterat, etiam in venæ cavæ & arteriæ magnæ incisione, sed tantum aqua loturæ carnis non absimilis: Pulmones flaccidi & ex una parte purulenti. *Bartholinus cent.3. observ.81.*

SCHOLIA.

V*Ena mesaraïca glutinosa materia referta.*] Dubitat apud *Horstium* observ. lib. 4. observ. 47. *Bilgerus* an revera obstructiones venarum Mesaraïcarum, ut Hepatis, de quibus somniant Medici, ab ullo Anatomicorum unquam sint repertæ ac observatæ? A se obstructiones nullas visas sensibiles ac notabiles: Respondet *Horstius*, Etsi frequentissime Mesenterii obstructionibus plurima symptomata communiter adscribantur, quæ tamen sæpius originem aliam habere possunt, Non tamen eas penitus negandas esse, quamvis in hoc vel illo subjecto non occurrant: Nota est historia ad me perscripta per Clar. *Bauhinum, ait*, qui mesenterii glandulas intumescentes, totalem obstructionem inducentes, phthiseos causam fuisse refert. Imprimis, vero memorabilis est, *inquit*, historia nobiliss. cujusdam, qui ictero diuturno, tandemque hydrope laborans, tantas habuit mesenterii obstructiones, ut post mortem mesenterii vasa glutine quasi repleta viderentur.

§. 13. Neque in Anatome nova sunt hæc, Sed & mihi plus semel inventa in ventriculis Cordis vaginæ prælongæ productio: Testes mihi Rev. Neapolitani Patres N. qui à me dissecto in corde P. *Menenini*, ex Hydrope mortui, viderunt *vaginulæ subflava concrementum*, quantum tota ascendens cava reciperet. *M. Aur. Severinus de Abscessibus pag. m.277.*

SCHOLIA.

V*Aginulæ subflava concrementum*] Licet ut plurimum Polypus elongatis multiplicibus & oblongis pedibus cordis ventriculos, & adjacentium vasorum cavitatem quasi repleat, varium tamen situm nanciscitur, & rudem etiam configurationem, interdum enim placentulæ instar ventriculorum medietatem occupat, & elongatis ramosis productionibus per venas & arterias, hinc inde excurrenti sanguini præbet spatium: Interdum tamen, ut in cadavere juvenis observavi, ita circa cordis columnas & carnosos lacertos hæret, & quasi radicibus implantatur, ut alterum ventriculum intra cordis claustra efformatum dicas: Talem habet densitatem, & continuitatem, ut intra se receptum per foramen ab auriculâ sanguinem, vi circumstantis cordis ipsum immediate urgentis foras protrudat, quo casu etiam productæ per vasa Polypi appendices ita perforantur, ut vasorum lateribus hærentes, sanguinis commeatum intra se admittant, quod etiam in cordis auriculis sæpe observatur.

In ventriculis cordis] Hæc Polypi moles in dextro præcipue ventriculo amplior est ac in sinistro, ut multoties observavi: Et *Bartoletus* in dextra auricula idem accidisse recitat: quod *Riolanus* confirmat: Vide causas tit. de *Morte subita.*

Subflava] Quin & color etiam non raro diversus observatur, nam ut plurimum Polypi in dextro cordis thalamo excitati color subalbidus est, laridi instar, seu excreti succi quem vulgo pituitam appellamus, & interdum rubra quædam, vel subnigra stigmata conspersa habet: In sinistro autem genitus colorem ut plurimum atrum & densiorem obtinet substantiam.

Concrementum] Morbosa hæc excrescentia suam quoque structuram habere videtur, etenim præ se fert congeriem superpositarum extensarumque pellicularum, quæ substantiæ modo nervosum corpus, cum aliquali tamen mucositate referunt, & si eadem laceretur, solvi videtur in oblonga & solida filamenta: hæc manifestiora redduntur in ejus appendicibus, quæ fasciculi instar in fibras quasi nerveas resolvuntuur. *Vide plura* §. 23.

§. 14. S. Jonam juvenem defatigatum ex pedestri itinere, corripuit acutissimus lateris dolor, cum spiritu difficili & summa cordis palpitatione, sequuta febre hectica & Hydrope abdomen distendente: Inventum Cor flaccidum ac justo majus, aqua pericardii exuberans: Pulmo totus vitiatus cordique accretus, venæ ubique tumidæ, uti venter lumidus aqua citrina repletus. *Tulpius observat. lib. 4. cap. 19.*

§. 15. Filius N. post cordis palpitationem Asciticus factus est: Cor relaxatis involucris circa septum transversum descenderat: præter reliqua hepatis, lienis, renumque vitia ascíticis consueta, etiam os in corde gerebat. *Vide lib. 2. tit. de Palpit. cordis.*

§. 16. Vicentinus (*Vide tit. de Phthisi lib. 2. sect. 7. observat. 50.*) hydrope pedum non abdominis laborabat: Cordis auricula dextra sanguine admodum distenta; qui niger, crassus, grumosus: Pulmones lividi, sine sanguine: Serum copiosum in thoracis cavitate: Jecur lividum, scirrhosum: Lien magnus, flaccidus: In rene dextro magnus calculus cum aliis minutis.

§. 17. Illustr,

§. 17. Illustr. N. hydrope ascite detentus obiit: latuere in abdomine 16. mensuræ citrinæ aquæ, In thorace quatuor, causa fuit Hepar durum atque scirrhosum: In sinistro cordis ventriculo inventi duo Polypi. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

§. 18. Anno 1627. Joh, Veslingius Rever. N. folliculum dextra cordis auricula eduxit, venulis ei ad nutritionem annexis, in quo nihil puris, licet id initio morbi excrevisset: dextro cordis ventriculo circa initium pinguedo adhærebat: *Iecur nulla infectum labe:* Itaque virum sustulit a solo Cordis vitio hydrops, quod ad sanguinis quidem generationem facit, etiamsi de primaria ipsius officina cathedrarii contendant: *Aristoteli* vero partis primatum *Cæsar Cremoninus* nervose vindicavit:

Pinguedinem quoque candelæ sebaceæ similem in sinistro cordis ventriculo vidit *Hippol. Boscus* lect. 1. de Facult. Anat. *Rhodius cent. 3. observ.* 4.

SCHOLIA.

Iecur nulla infectum labe] Nec tamen negandum ad ejus labem nunquam subsequi hydropem; id enim sæpissime affectum in dissectis apparuit, & externus hypochondrii dextri tumor testatur: In hujusmodi vero hydrope ejus vices in sanguinis confectione supplet Cor, quod quia solum præstare nequit, Hepatis auxilio carens; tandem & deficit in opere, unde homini exitium.

§. 19. Annò 1592. aperui gravidæ uterum quæ semestrem fœtum utero gerebat: huic abdomen mirum in modum turgebat, quod tamen ab utero non erat, verum omnia intestina & ventriculus mirum in modum flatibus distenta erant, adeo ut simul ac leviter solummodo tam ventriculum quam intestina pertudissem, magna vis flatuum exiret, ipsaque confestim subsiderent: Quod si huic injectus fuisset clyster, proculdubio vitam servasset.

Aperto thorace; in Cordis gravidæ dextro ventriculo substantiam quandam pituitosam viscidamque reperi, vitellum ovi colore & substantia referentem, ex pituita lenta & viscida ibi concretam reperi: Cutis in abdomine mirum in modum rugosa erat, innumerisque plicis prædita. *Pet. Pawius observat. 6.*

§. 20. Si dabitur sectio Hydropici vel Phthisici, diligenter Cordis ventriculos inspicias, aliquoties enim excrescentiam reperi ramosam per vasa in pulmones delatam: Curavi cum reperissem in utroque cordis ventriculo, delineari: altera in venam arteriosam, altera in magnam arteriam ferebatur. *Casspar Bauhinus apud Gr. Horstium Opor. tomo* 1. *p.m.* 141.

§. 21. Anno 1644. fœminam Ascite & Anasarca diu ægrotantem, tandemque fatis concedentem aperui: Invenimus Cordis sinistrum ventriculum & arteriam aortam, in quibus corpora fibrosa seu pituitosa contenta erant, tantum non duplo fuisse majores naturalibus, *I. Iac. Wepferus Dissert. de Apoplexia pag.* 200.

§. 22. *Petrus Marchetti* in fœmina hydrope defuncta, calculum offendit, venæ arterialis principio inhærentem: hujus proculdubio rudimentum arena, quam cum sanguine missam tradidit *Zacutus* Prax. admir. l. 5. observ. 53. *Rhodius cent.* 3. *observ.* 4.

§. 23. Polyporum generatio quibusdam in morbis contingit, ut iis in quibus glandulæ, & præcipue conglobatæ, ita duritie laborant, ut animalis œconomia harum ministerio privetur: ut in virgine novissime deprehendi, cui cum perpetuo defuissent menstruæ purgationes: ejus Pancreas, cæteræque minores per abdomen & thoracem dispersæ glandudulæ, ex turgente concretaque materia insignes & duriores redditæ fuerant: In hujus Corde Polypi & *aqua in cavitatibus medii & infimi ventris copiose stagnabat.*

Hic quoque exarabo mirabilem *Polypi* structuram & magnitudinem, Florentiæ in sene sexagesimum quartum annum agente inopinate defuncto observatam, & à doctissimo Viro *Ioh. Alphonso Borellio* mihi communicatam: In aorta prope cor, quæ in tumorem excreverat ad mensuram duorum pugnorum, Polypus consimilis magnitudinis repertus est, absque appendicibus & caudis: Ejus autem moles membranosis tunicis ad invicem superpositis absque continuitate consurgebat, quæ crassitie non superabant vulgarem chartam hœdinam: super his producebantur filamenta quædam alba, quæ foliorum fibras, seu vasa æmulabantur, quæ omnia ab albidiori trunco dependebant: Tunicarum Polypum efformantium color cinereus erat, cum rubicundis quibusdam maculis, ita ut tota hæc structura brassicam capitatam æmularetur, *Marcellus Malpighius lib. de structura viscerum cap. de Polypo cordis.* Huc adducta est hæc historia, ad titulum de morte repentina pertinens, priori connexa, ut Polyporum generatio & ortus, qui pluribus morbis accidit innotesceret, quia serius dictus *Malpighii* tractatus ad manus pervenit.

SCHOLIA.

Eius moles membranosis tunicis &c.] A quanam materia excitetur Polypus obscurum adhuc video: Pluribus pinguedinis frustulum esse arrisit: alii autem pituitam in corde concretam credidere: alii crudum humorem à jecore cordi suppeditatum, qui declinante cordis calore, absumptis tenuibus partibus soliditatem acquirat: His cum non integre acquiescerem, sollicite inquirendam duxi Polypi materiam: quamplurima mente revolventi occurrere, inter quæ vi ignis concreta sanguinei seri substantia: quoniam tamen Polypi materia, ut sæpius sum expertus, calore non tota concrescit in consistentem substantiam, eandem molem retinentem, sed excitatis bullis sero, & tandem flatu turgidis impense gracilescit, & elixata admodum tenuis redditur, quod concrescibili sero non accidit, aliena quærenda, è sanguine prognata duxi, & tandem pellea crusta, in suprema extracti & refrigerati sanguinis parte concrescens, ultimo sese obtulit, ex cujus indagine (cum persimilia sint in utrisque phænomena) Polypi forte minera & productionis modus emerget: Scio varia de hac sanguinis crusta prolata fuisse, pro chyli enim portione apud plures est habita, mox pro nerveo succo: puriorem sanguinis partem credidere nonnulli, quæ dum sanguis superassatur, ex rubra & tenera ejus parte in albam & tenacem excoquatur substantiam: Hæc non impugnabo, sed quæ mihi occurrere, licet levia, probabiliter enuntiabo: Video Clar. Viris, quibus pro Polypi generatione, vel chylus vel nerveus succus arridet, hoc præcipue persuadere quia in utrisque est communis substantię modus, color consimilis, assignatæ insuper materiæ, venis quibus continetur admittuntur: quare si philosophandi hæc semita mihi calcanda sit, copiosior & similiter forte occurret materia è sanguinis massa pro excitanda hac crusta, tota scil. concreti sanguinis moles, quæ rubra sanguinis portio, seu melancholia appellatur, hæc enim licet affusa purpura lippientes nostros oculos fallat, si multiplicibus tamen lotionibus aqua communi factis, rubicundæ istæ implicitæ particulæ deturbentur, totus concretus sanguis, qui impense rubescebat, vel nigrescebat, tractu temporis albescet, rubefacta aqua, quæ secum inficientes particulas rapit: Et si pulchrum exoptas spectaculum, microscopio hunc perlustra sanguinem, contexturam namque fibrosam, & quasi nerveis fibris compaginatum rete videbis, in cujus exiguis excitatis spatiis & sinibus, veluti cellulis, rubicundus stagnat ichor, qui aqua detersus, reticularem hanc implicationem relinquit, quæ nudis oculis mucosæ membranæ speciem exhibet: Hanc vero reticularem sanguinis portionem, cum innatante crusta eandem sortiri materiam, quin & naturam, probabiliter tibi indicabit diligens sanguineæ crustæ exploratio; etenim si concretus sanguis, cui copiose crusta alba & densa innatat, quæ tamen concrescibili sero non turgeat, sed quasi pellea, mollis & complicabilis sit, per longum scindatur, & per iteratas vices abluatur, in superiori ejus parte subalbidis pelliculis contextam crustam meatibus, & fere vesiculis perviam observabis, quæ diaphano, & minus gravi succo implentur, & si ulterius hujus substantiæ prosequaris productionem, mox ubi concreta sanguinis moles rubescere incipit, in fibrulas divisam & laciniatam deorsum elongari reperies, & harum eleganti implicatione meatulos & sinus excitari iterum videbis, qui coercitis rubris atomis turgent & inficiuntur, & in quibusdam etiam grandioribus spatiis subflavum serum coercetur, vel cum rubro confunditur ichore; quare sensus iste nobis indicare videtur sanguineum hunc album & reticularem plexum totum concreti cruoris corpus firmare, & potiori ipsum donare corporatura, eamque discriminis radicem, quæ tantopere diversarum rerum imaginibus nos ludit, dependere à contento in minimis sinibus diverso inficiente ichore: in superiori namque superficie, ubi approximatis, intimeque unitis albis illis sanguineis staminibus minima vix sunt intercepta spatia, excitatæ extremæ crustæ color subalbidus, maximeque coacta consurgit tunica, ubi autem laxatis sensim porulis levioris seri subflavi portionem, vel quid simile admittit, laxior, facileque solutioni cedens subsequitur structura: tandem ampliores reddi meatus dum rubra substantia turgent, illico crustæ illa larva obliteratur, subsequente fibrosi sanguinis elongata deorsum implicatione, quæ dum circa fundum vi superioris molis compressas rubras illas atomos continet, novum substantiæ modum & colorem exhibet, nam flacciditas ex laciniatis fibrarum ultimis productionibus subsequitur, & color ater addensatis contentis particulis excitatur, quæ melancholiæ specie plures decipiunt, cum tamen mutato situ veluti purpura reddantur: Ex quo unum hoc monendum duxi, in crustæ interstitiis, quin & in toto fibrosi sanguinis ambitu, interdum in quibusdam ægritudinibus concrescibile serum ibidem detentum inspissari, hincque cinereum & pallidum emergere colorem, eamque mucositatem, & substantiæ modum, qualem in concreto sero & ovi albumine observamus, Non raro elongatas quasdam appendices per totum sanguinem promi, quibus hinc inde minores striæ, reticulariter productæ appenduntur, quas interdum absque microscopio licet intueri: Dilutus autem hujusmodi sanguis multis aquæ aspersionibus, excusso semiconcreto sero, conspicuum rete illud efformante, canaliculos fibrosa albaque sanguinis portione excavatos exhibet, quod in minimis superius expositis fibrosis implicationibus non accidit, etiamsi longo tempore abluantur, cum novi plexus majorq; perpetuo subsequatur albedo.

Tunicarum Polypum efformantium color &c.] Ut dictorum veritas elucescat, & proximius rem ipsam attingamus, Polypum in sinistro cordis ventriculo concretum, qui rubra ut plurimum habet stigmata, vel subnigro pollet colore, multa aqua ablue, emergentibus enim exiguis spatiolis, speciem sanguinis omnimodam præ se fert, interdum etiam exiguus cordis Polypus, ampliore sui parte crustam sanguinis albam æmulatur, reliquisque excrescentiis impense rubet; aliquando exteriores Polypi portiones albescunt, veluti extensa membrana, reliquum vero ita rubet, ut videatur sanguinis portio, quæ circum ambiente ventriculo vel vasis, veluti cyatho detenta concreverit, ita ut dubitari etiam possit nonnunquam Polypum à portione totius sanguineæ massæ suscitari: ex continuo tamen pertranseuntis sanguinis impetu, veluti affusa aqua, relictis obstantibus albis fibris, rubras particulas rapi: In horum dilucidationem alia licebit in utrisque similia experiri: Sanguineæ igitur fibræ aqua dilutæ, vel dum sanguis exit è vena, in calente aqua receptæ, dum elixantur, gracilescunt, & si superassentur, in tenuem evadunt membranam, quod ad amussim in Polypo accidit: hæc item omnia oleo sulphuris affuso colorem rubiginosum acquirunt.

In aorta prope cor] Concrescunt Polypi, & in ampliorem

ampliorem etiam molem extuberant, ut plurimũ facilius in dextro cordis ventriculo, ac in sinistro cæterisq; venosis pulmonum & capitis vasculis, ubi non raro producuntur, fortasse quia redux sanguinis massa halituosis & tenuibus, quales sunt præcipue sulphureæ illæ rubicundæ particulæ, ex perenni partium nutritione & transpiratione jam depauperatur; & dum chylo, aliisque à natura sanguinis adhuc alienis novissime confunditur, filamentosæ albæ ejus particulæ à dissimilium contiguitate præcipitatæ, in amplis dextri ventriculi vel auriculæ sinubus, qui proximi occurrunt, ex ipsorum scabritie ex rimulis irretiuntur, unde præterfluentibus similibus associatæ, in ulteriorem molem extendi possunt, ut contingit in calculorum generatione in pelvi, vel in tartarorum in aquæ ductibus concretione; ex affluente enim aqua alioquin clara, tartareæ quædam particulæ tubulorum asperitate, vel superficierum simili & mutuo contactu detentæ, cognatas præterlabentes ita detinent, ut novus circum ductus tubus extendatur: unde nil mirum si Pulmones & caput etiam pervadere possint excitati Polypi; Sunt enim veluti novum circumductum vas, quod ideo excavatur, quia ex sanguinis motu æquali conservatur patulus, ut in aquæ ductibus accidit, & in *biliario ipso poro* non raro observavi, cujus interioribus cellulosis lateribus tartarea affunditur crusta, quæ in fistulam degenerat, aditumque pertranseunti bili permittit, & sicuti in lapidis bezahar, & consimilium concretione accidit, ut ex multis superpositis veluti laminis, tractu temporis coagmentatio subsequatur, ita Polyporum generationem contingere probabile est: nam extensis multiplicibus constare videntur pelliculis, inter quas ichor, & alia sanguinis portio quandoque mediat, & ex mutuo fibrarum contactu, & excurrentis sanguinis pressione, & ictu, ita ad invicem approximantur, ut in solidum corpus compingantur.

Membranosis tunicis ad invicem superpositis] Ex allata historia patere potest Polypi productio ex superpositis membranis, quarũ interstitia, si sanguis suo motu patula reddat, sejunctæ, foliorum instar permanent; Si autem unico canali per medium aperto recta pertranseat sanguis, vel exteriora Polypi suo impetu urgeat, concrescit veluti lapis: Scio quorundam placitum esse per Polypi tunicas interdum sanguinea propagari vasa, quod licet huc usque mihi videre non contigerit, adhuc tamen impossibile non censeo, nam ex sese insinuantibus sanguineis particulis, dum hinc inde fibrarum concretione coercentur, tubuli efformari possunt, ut in colliquamento, cæterisq; carneis excrescentiis accidit: In aorta, exterius tamen, adest vena conspicua quæ ipsius tunicas minimis ramulis penetrat, quæ in bove prope cor præcipue patet: Exaxacata insuper observatione, (ni dicere velimus plantam in nobis interdum oriri & vegetare, ut quibusdam accidit animalibus, non deficientibus in sanguine plurium rerum consopitis seminibus) satius credendum albas illas fibras, à communi trunco ortas, fuisse prima Polypi stamina, cum Polyporum caudæ, quas observare potui, scilicet referant nervearum fibrarum fasciculum, his enim ab invicem sejunctis, quia pertranseuntis sanguinis fibrosæ particulæ agglomerari & hærere possunt, ideo foliis simillimæ extenduntur tunicæ, quæ ex pertranseunte sanguine, & circumstante arteriæ aortæ continente tunica, talem configurationem & adaptationem sortitæ sunt: Nec levia hæc mirabitur, qui in assidua animalium sectione, naturæ industriam in morbosis *Tumoribus*, æque ac in partium ducendis staminibus deprehendit, cum fere eadem incedat methodo: Ita memini ferream acum, extra gallinæ carnosum ventriculum erumpentem, bino membranoso, hocque valido involucro, inducta etiam pinguedine, munitam vidisse: & dubitare insuper possumus sola materiæ necessitate & motu hæc omnia contingere, nullo in animalis usum dirigente motore: Ita in quibusdam tumoribus, in pulmonibus, hepate & alibi excitatis, circumvolutiones, seu multiplices vesicæ, quarum amplior minorem continet, & ita successive coagmentantur, consimilium tumorum conglobatio ad polyposam naturam reduci potest; cum eadem probabiliter materia, & productionis ratio in utrisque consimilis sit, nam ex filamentorum implicatione, ex consueta naturæ lege, multiplices tunicæ efformari possunt, inter quas si mediet non concrescibilis, sed aquosus ichor, qualis in hujusmodi tumoribus abundat, solutæ undequaque tunicæ permanere valent: Probabile enim est erumpentem extra meatus, & vascula propria sanguineam portionem, quia illico non eadem celeritate per novam viam motum prosequitur, stagnare; & una cum subsequentibus novis particulis aliqualiter fixari, & ex impetu & obstantium partium pressione conglobari; interim tamen tenuiores & spirituosiores viam sibi facientes ulterius progrediuntur, albæque remanent fibrosæ particulæ, excurrentibus rubris aliisque minus implicationi subjectis: & quoniam meatus iste de novo patulus sanguinem in venarum surculos non tanta felicitate exonerat, ut irruentem sanguinem ex circulari motu admittat, ideo nova fit congestio circa primum globulum, in qua fibræ pari ratione ex quiete implicitæ tunicam efformant, & quo magis intime sibi uniuntur, serum exprimitur, ejusque portio versus interiora prosilit, & ita subsequente sanguinis affluxu novę iterum circumvolutiones fiunt, detentis albis fibrulis a consimilibus jam in tunicis contextis: Hoc totum firmari potest sanguinis excreti & condensati indagine, etenim tota moles illa referre videtur reticularium tunicarum conglobationem, instar cæpe sese invicem continentium, quę eo magis coarctatis reticularibus illis spatiis, rubris atomis, serosaq; sanguinis portione retentis, solidior redditur textura, ichor autem extra exprimitur, & ita temporis tractu conglobata fibrosi sanguinis moles durior & compactior redditur, cum membranarum instar densa subsequatur implicatio.

Polyporum generatio quibusdam in morbis contingit] In tentatis enim lue Venerea frequenter subortos Polypos cadaverum sectionibus edoctus testatur *Severinus*: Eosdem insignes in præcordiis eorum quos improvisus concussit Timor, In Apoplexia pariter in vasis tum majoribus tum minoribus per cerebri meninges: In cardiaca Syncope, cujus symptomata apoplexiæ similia sunt: Pleuriticorum cadavera, non in præcordiis tantum, sed in hepate & venoso genere hujusmodi copiose continent, quod & Tabidis & quibusdam Asthmaticis familiare est: Sic & febres, pestem, aliosque sævissimos morbos ex aeris & soli miasmate ortos, in quibus Polypi concrescunt; ut hujusmodi defunctorum cadavera testantur.

Polyporum generatio] Ex his & similibus conjectari forte licet, Polypos excitari quotiescunq; sanguinis massa non in totum debito gaudet fluore & compage, sed præcipitatis quibusdam albis scil. particulis, quæ præ cæteris fortasse graviores sunt, vel saltem conglobatione & aggregatione tales reddi possunt, contexturæ quædam subsequuntur, quæ continentium partium, & reliqui sanguinis viribus, figuram & molem sortiuntur, quas Polypos appel-

placuit: etenim probabile est insignes hasce fibras sensibus obvias minimis capillamentis excitari, ut passim in diversarum rerum, & præcipue salium concretione observamus, quorum minoribus & minimis moleculis eadem omnino inest figura, ut microscopii usu deprehenditur, quæ in conspicua mole ipsarum, aggregatione excitata nudis oculis attingatur. Vide plura l. c.

§. 24. Illustriss. Princeps Fridericus Tertius, Elector Palatinus ad Rhenum, quamvis obeso admodum corpore, vergenteque esset ætate, puta sexagenario major, rarissime tamen ægrotabat, præterquam bis aut ter in anno ex *Catarrho tenui ad pectus fluente, & orthopnœam cum suffocationis periculo*, ad breve tempus generante, quod post paucul os dies cessabat: Nonnunquam & cordis palpitatione vexabatur, rarius tamen, & quam contemnebat, utpote vetus vitium nec adeo molestum: Tandem 5. Octobris 1576. à venatione reversus domum, asthmate suo corripiebatur, & hæmorrhoidum fluxu, ichore quodam instar loturæ carnis recens mactatæ succedente: 8°. ejusdem, *utrumque crus ab œdemate invadebatur*, tenso & subduro, quod ad femora ascendebat: accedebat, & Tumor planus asseris instar, durus in imo ventre, inter umbilicum & pubem, cum pulsu inæquali, inordinato & intermittente, tumescebat sensim totum abdomen: 12. die, ex male feriatorum quorundam consilio, acidulam Birkfeldianam, ut hydropem pelleret, Princeps senex, autumno jam adulto, tempestate frigida, morboque rigido gravatus, aquæ frigidæ minime assuetus, sed vinis generosissimis, moderate tamen semper, nunquam ad ebrietatem utens: acidulam, inquam, & quidem in otio, domi quietus, modiceque tantum (cum largissime illam adjunctoque exercitio, quo citius in venas & per corpus distribuatur, perque urinas & sudores evacuetur, ingurgitari moris & necesse sit) bibere occœpit, & ad 20. usque mensis diem continuabat: Quam cum nec sudores, nec urinas, nec alvum ciere videret, puta propter dosim nimis modicam, & quidem in otio cubiculari, idcirco à 20. per dies aliquot, affatim largiterque illam hauriebat, persuasus ab illis aquæ potoribus hac via rem felicius successuram, adeoque erysipelati profuturam, quod cruri dextro 20. mensis acciderat ac exulcerari cœperat, verum longe aliter accidit: Nam 24. die ab hora 2. pomeridiana ad 5. vespertinam, Principem frigus horridum occupabat, calore febrili subsequente, qui in sudorem noctu solvebatur, cum summa virium prostratione: cùm qua febri postridie pedis crurisque Erysipelas vehementer accrevit in noctem, totoque 25. die Sopore detinebatur: 26. Continuabat in Electore *Sopor & somnolentia*, ut eodem illo vesperi, paulò ante 4. horam, ex hac vita placidissime, dormienti similis, sed tamen ad interrogata annuens, decederet, anno ætatis 62. Notandum quod per totum hunc annum, dum filius ejus Dux Joh. Casimirus in Gallia belligeraretur, per varios de rebus Gallicis rumores; Paternus animus infinitis curis; molestiis & anxietatibus excruciatus fuerit.

Postridie obitus, dissecto ad exenterationem cadavere, abdominis cavitas aqua plena; Intestina flatu turgida apparent: Interior ventriculi tunica, circa stomachum, versus dorsum subnigricans. Hepar, Lien, Renes, nihil mali habebant: In thorace, omnes Pulmonum lobi, intus atque extra, nigricabant, Sanguine quoque nigro turgebant, substantia visceris æquabili, dextro tamen lobo pleuræ adnato: Cor in utroque suo sinu, substantiam quandam continebat, oblongam, teretem, mollem, ex albo flavescentem, lentam, medullæ ossium calefactæ persimilem, sed appendicibus aliquot præditam: in dextro quidem longam digitos septem, in sinistro tamen sinu minorem multo, crassitie digitali: Substantiam hanc talibus locis contentam, verosimile est inæqualium, inordinatorum, intermittentium pulsuum, fortassis etiam palpitationis cordis, qua sæpe laborabat, sicut in mercatore illo de quo alibi dictum, causam fuisse: Urinæ per totum morbi decursum crocescebant, crassiusculæ quoque, attamen perspicuæ erant: Admiratione dignum est vultum exanimati hujus corporis, quod insepultum totos dies 16. servabatur; non flaccidum, non pallidum aut luridum, quales mortuorum facies esse solent, sed plenum atque roseum fuisse & permansisse, qualis decumbenti & morienti fuerat. *Smetius miscell. lib. 10. p. 576.*

SCHOLIA.

C*atarrho tenui ad pectus fluente & orthopnœam cum suffocationis periculo &c.*] Catarrhi hujus generatio referri potest ad substantiam illam concretam in sinubus cordis repertam, si fides habenda *Segero* apud *Thomam Bartholinum* centur. 2. Epist. 86. Ille refert D. *Kirstenium* plures observasse Polypos cordis, à quibus catarrhos suffocativos ideo oriri imprimis judicasse, quia omnes illi, in quibus polypos hos observavit, catarrho hocce extincti sint: Credidit scil. ejusmodi concrescentias inhibere ac plane sistere fluxum purpuræ alimentalis.

Utrumque crus ab Oedemate invadebatur] Læsa *αἱματωσις* à cordis vitio, cui primarias eo in opere tribuunt, potius quam Hepati, quod salvum fuit, ut & Renes & Lien:

Sopor & Somnolentia] De Apoplexia succedente usui acidularum vide lib. 1. sect. 2. obs. 48. Et de Sopore post thermarum usum sect. 3. §. 13.

OBSERV.

OBSERVATIO IV.

Hydrops Ascites vitio Iecoris aridi exortus. 1. 6. Obstructi & nigricantis. 2. Maximi & duri. 3. Indurati, callosi, tuberculis obsiti. 4. Indurati & lapillis referti. 5. Scirrhosi, bile infecti. 7, Scirrhosi, lapillis referti, Glandularum mesenterii induratarum &c. 8. Enormis in magnitudine, scirrhosi, cui duo saxei tumores appensi, cum lapide in utero 9. Exsucci, retorridi, faeculenta amurca pleni. 10. Pituita obstructi, cum hydatidibus in substantia. 11. Pallidi, undique abdomini annexi. 12. Scirrhosi, magni, pallidi 13. Flavescentis, cum insolita meatuum felleorum constitutione. 4. Tuberosi, scirrhosi, cum peritonaei & omenti putredine & hydrope pectoris. 15. Cancrosi & tumore affecti. 16. Abscessu affecti. 17. Ab insigni ejus tumore cum abscessu in musculis abdominis. 18. Vitio jecoris exusti cum anasarca. 19. Exusti, scirrhosi. 20. Duri subpallidi, interius granulosi. 21. Magni, ex parte corrupti. 22. Scirrhosi, tuberosi. 23. Lapidibus obstructi. 24 25. Corrupti, arenosi, cum intestinorum dilatatione. 26. Flaccidi. 27. Scirrhosi. 28. Arenis referti. 29. Vermis in hepate & in poro choledocho, bilis aquea in cysti 30. Indurati & vitiati, cum Rene unico. 31. Corrupti, cum adnata Utero verruca. 32. Ingentis ponderis post suppressionem mensium. 33.

§. 1. MAgister Philibertus Michaud Catapultarius, annos natus 35. circa finem Julii anni 1641. dum Calibone rediret siti inexplebili, itinere longo & aestu magno fatigatus, lacum inveniens totum corpus demersit in ipso, hausto Germanico & sitim, & aestum, & itineris molestias per aliquod tempus tantum sedavit; ab hausta aquae stagnantis immoderato iterum Siti primaria pressus, hospitio receptus meri libras tres iterum hausit, & paulò post viam pergens in altero hospitio totidem meri sumpsit: Domum reversus febre corripitur eaque continua, Siti primaria comitata: Dolor lateris sinistri sub mamma urget, triduum perseverans: Cubiti sinistri vena basilica tunditur ad ℥viij; à celebrata phlebotomiae Tumor totius ventris & inflatio apparuit: febris in pulsu non agnoscebatur, urinae toto morbi decursu rubrae & igneae apparuerunt; Tunc temporis tantum accitus ad aegrum ut rebus consulerem, & ipsi medicinam facerem, utrumque hypochondrium durum & tensum deprehendi, sed dextrum potissimum: per octiduum remedia sumenda morbo contraria alternis tantum diebus, bene se habuit, ita ut ipsi vale non ultimum dixerim: nam genio indulgens & mero, iterum in hydropem incidit, cumque Ascitem, pro quo curando vocatus fuit nebulo quidam Pharmacopaeus imperitus & ignarus, nomine Royés, qui sermonibus fumivendulis pristinam sanitatem promisit: Imaginatus specificum remedium, aegrum torsit sudorificis, existimans à silice sudorem prolicere, hecticus enim erat, umbilico tenus: Iterum accitus ut aegri malis rebus consulerem, & errores gravissimos nebulonis corrigerem, deploratum hominem inveni, Venter enim in immensum creverat; scrotum aqua plenum, crura & tibiae tumore oedematoso tentabantur, sitis non exigua, lingua nigricans & aspera cernebatur, utrumque viscus palpari non poterat: appetitus eduliorum omnium pravus, meri tantum avidus: His autem ita examinatis, & in consilium vocatis duobus aliis Medicis, & Chirurgo familiari, Jacobo Pilerino, artis perito; denuntiato aegro, uxori & amicis prognostico, anceps & extremum propositum fuit remedium, Paracentesis scilicet, quàm quidem in umbilico faciendam censui, propter vitiatum utrumque viscus: quae quidem me praesente & praesidente citio, tuto & jucunde facta est, circa 9. matutinam: primo quoque impetu hausimus aquas ad uncias 25. quae non limpidae erant, sed naturam aquae primo haustae stagnantis redolebant: Nonnihil levaminis aeger persensit: Iterum sub vesperam tantundem aquae hausimus, ejusdem furfuris & farinae, & sic ad septimum usque bis in die aquas evacuavimus: Venter sensim detumescebat, noctes non erant juges nec insomnes, spes salutis non exigua affulgebat: Tibiarum, crurum & scroti tumor & aquae evanuerunt; nox ad septimum gravis: circa finem septimi, interiit: Supputatione facta intra sex dies, bis scil. in die, hausimus 168. uncias aquae, naturam primae haustae redolentis:

Aperto cadavere venter medius satis laudabilis, tum in temperie, tum in situ, tum in conformatione apparuit: Hepar in imo ventre ita induratum erat, ut ligni naturam imitaretur: In Liene nonnihil immutatum apparebat: Syderatio omnia occupabat intestina: nihil novi in renibus: In capacitate ventris inferioris tantum aquae repertum est quantum xviij. cyathi mediocres continerent: Hoc notatu dignum, vij. ab

 operatione

operatione die, 7. Lunæ die, 7. mensis die interiit, ætatis 35. Matisconi degebat: *Observatio D. Pollet Medici Matisconensis.*

SCHOLIA.

HEpar ita induratum &c.] *Pecquetus* qui plane nullas hepati, (alienus à *Galeno*) in sanguificationis opere concessit partes, quia venas lacteas invenit nullas ad Hepar vergentes, ab hujus vitiis hydropis causas deducere non potest: Illustris *Th. Bartholinus*, qui venas lacteas in ipsum hepar inseri observavit, in sanguificationis opere operas inter se partiri cor & hepar censet:

Ardua *inquit, cap. 15. de Lacteis Thoracicis*, restat controversia, An omnis chylus per novos ductus thoracicos ad cor tendat: Ita quidem credit *Pecquetus* & alii, quia venas lacteas invenerunt nullas ad Hepar vergentes, adeoque deceptos hactenus omnes qui hepati cum *Galeno* sanguificationis opus concesserunt, quum *Aristoteles* potius verus sit, Cor solum sanguificare: Sed illi cum aliis Anatomicis & nobis ipsis sunt conciliandi, si fieri ullo modo potest, nec Hepati, tot sæculis opere sanguificationis gloriose defuncto, plane eamus exequias, meo judicio inventa nova ambabus ulnis sunt excipienda, sed quantum veritas & natura permiserit, antiqua placita sine prægnanti ratione, nunquam sunt damnanda:

Si aliquid placata conjectura assequor, existimo operas inter se partiri Hepar & Cor, ut vel promiscuos humores alimentarios admittat uterque, vel diviso munere, hoc tenuem, illud crassum: Quicquid veritati naturæque magis videbitur consonum quivis eligat, quia certum est solas thoracicas pares non esse omni chylo vehendo, mihi suspiciones non leves videntur persuadere hepar chyli partem, quæ tardius in ventriculo concoquitur, & diuturniori coctione ad sanguinem indiget, ad se vel attrahere vel admittere pulsam: Cor vero per Pecquetianas venas subtiliorem & tenuiorem chylum, ante totius in ventriculo perfectionem sorbere, ut cita mutatione ad sui corporisque restaurationem transformet: Sunt tamen quæ testentur ab utroque viscere & tenuem chylum & crassiorem, sive simul sive successive & per vices, sive sponte sua, sive urgente necessitate absorberi: Primo videmus ex hac classe Hepar non esse excludendum, quia

1. Venas lacteas mesenterii per pancreas, seu glandulam majorem, per portæ latera in ipsum hepar inseri αὐτοψία plurimi observarunt, quibus minus deneganda fides quam *Pecqueto*: *Fallopius* observ. 3. de venis, quanquam lactearum venarum notitiam sæculi vitio non habuerit, invenit tamen in sima hepatis parte meatus quosdam minimos, qui desinunt & terminantur in Pancreas, & in glandulas illi proximas, qui succum quendam oleaginosum, album deferunt: *Asellius*, primus lactearum detector, insertionem postea earundem invenit in hepar: Post eum omnes qui sectionibus operam suam accommodarunt, idem observarunt, *Ioh. Walaus, Ioh. van Horne, Highmorus, Wormius, Sperlingius, S. Pauli, Fuirensius*: Nemo autem hactenus insertionem in homine invenit, quanquam de illa dubitarit nemo: Nos tamen demonstravimus candicantes fibrillas simili succo ichoroso, cum porta hepatis concavum reperentes: quæ fibrillæ membranarum esse nequeunt, quia 1. cavæ sunt. 2. humorem profundunt. 3. candidiori colore se quam fibræ membranarum manifestius produnt.

2. Hepate affecto in Hydrope, scirrho, aliisque morbis, læditur sanguificatio: Ergo aliquid chyli in sano statu assumet concoquendi: Quanquam hydropes increscant non raro illæso hepate, tamen sæpissime hepar affectum in dissectis apparuit, & externus dextri hypochondrii tumor testatur, (Testatur & exemplum supra allatum, & alia huc adducenda) Et recte *C. Piso* monet in demortuorum hydropicorum dissectionibus, tumorem aliquem visceris alterutrius, fere unam esse Ascitis parentem: In hujusmodi vero hydrope superstitem vitam & sanguinis munia supplet cor, sed quia solum nequit hepatis auxilio destitutum, perit homo: Nec valet *Pecqueti* transcolatorium hepatis munus solum, quia succederet illud in morbis calidis, qui generantur ex sanguine calido, non segregata bile, haudquaquam in frigidis morbis, quales ut plurimum sunt aquæ inter cutem, scirrhi &c.

3. Impedita hepatis sanguificatione, sine chyli aliqualis commeatu, quia universus chylus ad thoracem per novos ductus irruit, suffocatio sæpe oritur & orthopnœa: Et sæpe quia omnis chylo præcluditur ad thoracicas via, superfluum revomunt: sic apud *Ballonium* l. 1. cons. 43. D. Vigneron de stomacho querebatur, sentiebatque pondus quoddam, & vomebat sæpe, cui hepar superiore parte adhærebat diaphragmati, & id putre erat.

4. Hepar sanum sanguinem conficere debet, ubi Cor patitur, & venæ thoracicæ nihil deferunt chyli, sive vitio viarum obstructarum aut compressarum, sive vitio recipientis cordis, sive deniq; moventium pulmonum, diaphragmatis, musculorum aliarumq; partium: Ita in homine vidimus, & canibus plurimis, hepar sine omni noxa, at pulmones vitiatos, unde quidem in abdomine lactearum uberrimus proventus, sed flaccidæ thoracicæ sine manifesto succo lacteo. Hic igitur cordis vices supplevit hepar, quemadmodum sæpe cor hepati fert suppetias male affecto, sed nisi utrumque viscus sanum sit, nunquam perfecta fit nutritio: Vidi hydropicas virginesque, duro & tumido hypochondrio dextro, laudabilem tamen menstrui sanguinis satis copiosi habuisse ex arteriis fluxum: Ita omento & mesenterio absumpto miles apud *Bontium* observ. Ind. 7. per annum integrum vixit, in quo certe per hepar nulla chyli distributio, forsan per receptaculum, vel lacteas thoracicas œsophago & cavæ insertas.

5. Proportio esse debet vasorum lacteorum ad vasa chylum recipientia, sive hepar sive cor, At nulla est ductuum lacteorum Pancreatis & Thoracicorum ad cor vel hepar proportio, si vel soli hi, vel illi chylum deferunt: Lactei meatus in thorace sic satis sunt exiles, & foraminula ad axillares quoque nimis exigua quam pro copia chyli transvehendi, & lactearum in abdomine: Pari pacto minores sunt lacteæ communes mesentericæ, quæ ex pancreate ad hepar serpunt, quam fuit in mesenterio toto: Igitur nec hac nec illac omnis chylus potest amandari, sed partim hac partim illac; pars enim chyli ad cor per Receptaculum *Pecqueti*, & lacteos thoracicos labitur: pars ad hepar, vel immediate per lacteas *Asellii* ex Pancreate, vel mediate per portam, cavam, emulgentes.

6. Receptaculum in brutis unicum plerumque est & parvum, quum glandulæ & lacteæ sint copiosissimæ: In homine glandulæ lacteæ novæ mole exiles & cavitate vix conspicuæ.

7. Naturæ id familiare, & corporis nostri œconomiæ minime adversum, ejusdem generis humiditates

tatet per diversas vias derivare: Ita tenuiorem sanguinem per septum cordis ad sinistrum ex dextro ventriculo transcolat, crassiorem & copiosiorem per pulmones circulat:

8. Aristoteles ipse, cordi addictissimus. 3. de part. animal. cap. 12. fatetur hepar post cor omnium viscerum esse αἱμαλκώταλον.

§. 2. Secui cadaver hominis qui diuturno morbo laboraverat, Is autem & hydropicus postremo effectus erat: Resecto autem ventre, cum transiissemus musculos abdominis, invenimus aquam illam citrinam vocatam, *intra peritonæum & intestina*: Mox inde respeximus ad Hepar, tanquam in eo causam morbi manifestam visuri: Id reperimus *grande, colore nigricante*, & fere tali, qualem in Splene alias conspeximus &c. *Vide sequelam tit. de Ictero, Iac. Camenicenus in Epistolis Matthioli.*

SCHOLIA.

INtra peritonæum & intestina &c.] Colligi ut plurimum in Ascite hydropicorum aquam inter peritonæum & intestina, ut *Galenus* fatetur, cum libro *Medicus* inscripto, tum 5°. de loc. aff. mirum non est, sed magis mirum quod quidam hac de re dubitaverint; nam cùm id manifestè asserat *Galenus*, ac etiam *Avicenna*, cur dubitare debuerint sane non video, sed eorum jam cessabit dubitatio ubi abs te audient sub peritonæo aquam esse repertam:

Hepar grande, colore nigricante &c.] De Jecoris magnitudine & nigredine nihil mirandum est: Intumescit enim hoc viscus ab obstructionibus accedentibus: quippe obstruens humor, tenuiora visceris vasa primùm implet & infarcit, auctus deinde in omnem ejus substantiam se diffundit, & eam posthac perinde ac vasa obstruit: Quod si rursum adhuc plenior multò cumuletur, in amplam molem jecur totum distendit & tumidum admodum reddit: Tumori si postea nigredo accedat, nil etiam mirum videri debet, cùm ex infarctu crassescat sanguis, & visceris facultates omnes robur amittant: reddita enim imbecilli expultrice facultate, atra illa sanguinis excrementa, quæ ad lienem transmitti postulabant, in ipso hærent jecinore, & ejus non solum permutant colorem, sed etiam substantiam: *Matthiolus Epistola respons.*

§. 3. Helluo qui quotidie inter potationes & comessationes vitam degebat, hydropicus periit, mirandum dictu, Hepar in tantam molem excreverat ut universam fere diaphragmatis cavitatem repleret, tam in dextra quam sinistra parte, totus durus & in magnitudine monstrosus. *Dom. Panarolus Pentec. 4. observ. 24.*

§. 4. Aperui corpus cujusdam Nob. Galli hydrope mortui, in quo omnia præter Hepar sana erant, quod induratum admodum & quasi callosum, plurimisque tuberculis, ceu glandulis undiquaque refertum erat: Lien quidem sanus, triplo tamen major quam alias esse solet. *I. R. Saltzmannus observat. Anatom. pag. 37.*

§. 5. In vesica fellis subinde lapides reperiri contingit: verum laxiorem reddi membranam Jecoris, atque in ea calculos dependere ex rarissimis est: Jecur autem, vel unam ejus partem indurari frequentius accidit; Memini ego nonnullorum, qui ab Ictero in Ascitem delapsi erant, Jecinora vidisse adeo dura, & lapillis undequaque plena, ut novacula præscindi non potuerit. *Dodonæus Annot. ad cap. 3. Benivenii de Abditis.*

SCHOLIA.

AB Ictero in Asciten &c.] Totum Hepatis viscus, quod glandulosis acinis excitatur, ad hoc unum est fabrefactum ut bilem separet, eamque in intestina medio biliario poro eliminet, Et licet aliqualis ejus portio in vesicam derivetur, ipsius tamen semita est ab hac in intestina: Bilis autem usus tantus est, ut ejus absentia ex Jecoris tumore, vel contumaci obstructione, ut in scirrho, Icteritia accidit, prima vitietur coctio in cavitate intestinorum peracta, indeque totius corporis œconomia labefactatur, & tandem interitus subsequitur: Succedit inter alios morbos ut plurimum Ascites, quem antecedere solet Icteritia; ut firmat famosa illa Dodonæi observatio, qui jecinora eorum, qui ab Ictero in *Ascitem* delapsi erant, dura, lapillisque ubique plena, ut novacula præscindi non possent, reperit: Excitatur autem in his plurimum hydrops, eo quia vitiata sanguinis compositione & compage, hepatis glandulosum corpus eodem tempore tartaro, vel consimili succo primo infarcitur, dum hydrops deinde manifestatur, eodem sanguinis vitio, veluti communi causa excitatus: Vel latius dubitare possumus aliquando bilis à jecore transmissione, particulas chyli, quæ mox Asellianæ vasa subituræ sunt, non defæcari, attenuari, novaque adaptatione variari, ita ut hæc materia, debita amissa forma, crudiorem, minus fermentabilem & ad motum vegetum reddat sanguinem, Et inde etiam cribratam lympham minus efficacem; Quare vitiata particularum sanguinis figura, probabile est serosum sanguinis laticem novas sibi vias parare, veteres disrumpere, & tandem occursantibus capacitatibus recolligi: ut passim ex diversis, incongruisque immissis liquoribus in pulmonum & viscerum vasa videmus: Et in hujus confirmationem referre possem sectiones hydropicorum, in quibus recollecta in abdomine, & aliis capacitatibus aqua, eandem omnino cum sero sanguinis naturam habet, & igni apposita, dum penes supremam partem concrescit, ovi naturam redolet, reliqua autem salium & aquosæ substantiæ proventum exhibet: In his etiam ut plurimum hepar scirrho vel contumaci obstructione insigniter laborat: Unde ex his omnibus suspicari possumus, bile à jecore transmissa in naturæ statu, non tantum præcipitari inopportunas particulas, sed motu novas excitari, recenti solutione, adaptatione, cum sit plurium observatio diversos successive gigni in chylo sapores: Probabile enim est triturato jam cibo, ab hepatis glandulis, & insuper à pancreatis dissimiles affundi succos, non diversa inquam ratione ac in ciborum conditura accidit, cùm ex

acidis, dulcibus salsisque ammixtis substantiæ modus novusque sapor emergat: *Marcellus Malpighius de Structura viscerum, cap. ultim. Tract. de Hepate.*

§. 6. Vir Nobiliss. per triennium circiter Ictero laborans, quotidianis alvi suppressionibus, bile stimulante per habitum corporis dispersa, vexatus, ætatis ann. 26. medicam implorat opem: Quibusdam remediis per menstruum spatium usurpatis, affectus Ictericus antiquum obtinebat, qua de causa naturæ negotium aliquandiu fuit commissum, donec autumnali tempore suspicionem haberet de malignitate quadam in exteris regionibus, tempore peregrinationis contracta, quam suspicionem augebant tubercula, verrucarum instar, in genubus, in extremitate ulnarum, & circa regionem ossis sacri in dorso copiose germinantia; quorum color ex albo flavescens, superficies lævis & consistentia dura percipiebatur: Cum autem ob induratum Jecur, quod tactus confirmabat, non tantum tenuis, (quam vesica bilaria separat,) sed etiam crassa bilis, quæ alias immediate per porum bilarium ad intestinum duodenum ablegatur, in sanguine remaneret, idque tanto temporis spatio, protinus statui tuberculorum istorum materiam esse bilem crassiorem, cum sanguine tenaciori, quem partes tendinosæ pro nutrimento trahant, conjunctam; Hinc de ligni decocto cogitare cœpimus, utpote cujus beneficio mesenterii & Jecoris contumaces obstructiones, incidendo, attenuando detergendo, & evacuando, procedente tempore corrigantur, non sine viscerum corroboratione, quam adstringens, amica qualitas, in cortice plurimum abundans, præstat: Usu decocti, remittentibus hypochondriorum doloribus, color Ictericus etiam eo usque discussus fuit, ut extuberantiæ circa genua & alias partes emollirentur, & plurimum minuerentur: ita ut spes restitutionis affulgeret: Sed circa finem Novembris rescribit æger de novo colorem Ictericum totum corpus invasisse, qui balnei sudoriferi usu magis auctus est, invadente simul calore p. n. affligente, Protinus statuimus non à reliquiis in habitu corporis remanentibus, sed ex nova bilis effusione recidivam vehementem adesse, præsertim cum insuper etiam certiores fieremus ægrum genio per septimanas aliquot indulsisse: quocirca ad intemperiem calidam alterandam nos convertimus: At quanquam usurpatis remediis calor & sitis ad martium usque sequentem perseverarent: forte quod sanguis penitus à bile vicissim copiose genita, non per vias ordinarias secreta, fervens fieret, unde circa 1. Martii vehemens hæmorrhagia narium patientem prehendit, sanguine copiose, maximam partem bilioso, per intervalla non admodum magna usque in tertium diem profluente: Cum autem partim acrimonia sanguinis, partim retentricis imbecillitate symptoma hoc fieret, hoc emisi prognosticum, vel viribus resolutis ægrum brevi periturum, vel Hydropem subsequuturum: Revera parum vel nihil remediis adjuvantibus, Hydrops successit, pedetentim ichoribus biliosis, in cavitate ventris infimi collectis: Malumque radicatum in mesenterio & vicinis partibus antiquum obtinebat, ita ut nec enemata, nec fortia purgantia quicquam educerent, nisi tantum ea quæ circa primas vias per congestionem quotidie ex prima concoctione redundabant: hinc non mirum quod diuretica etiam efficacia nihil quicquam efficerent, interclusis scil. viis intermediis: Hinc semper omnia in pejus vergebant, non tantum abdomine, sed ipso quoque scroto pedibusque plurimum intumescentibus: Scroti tamen apertionem suasimus, etsi restitutionem in integrum, ob viscerum corruptelam, impossibilem futuram crederemus: Ea igitur parte inferiore, in dextro latere, per scalpellum instituta, subsequutus est fluxus aquæ, instar loturæ carnis, ad mensuras duas: hinc flatus ingentes, dolor tensivus immanis & alia accidentia mox remittebant, ut æger orci faucibus ereptus sibi videretur: Quanquam vero ventris tumor hydropicus non remitteret, nihilominus vires aliquomodo vicissim colligebantur; appetitus ad cibum constans permanebat, cibos varii generis, laudabiles, illaudabiles, copiose æger ingerebat, necnon serum lactis caprini ad satietatem bibebat, & hoc modo laborans per Julium, Augustum, Septembrem, Octobrem, Novembrem & maximam partem Decembris vivebat, donec tandem sub finem anni 1626. subito vitam cum morte permutaret:

Ejus aperto abdomine, serosi humoris biliosi mensuræ Virtembergicæ decem extractæ fuerunt, ubi postea Jecur scirrhosum & induratum in conspectum venit, necnon exsuccum, instar ligni putredine consumpti: Lien verò mollior fuit, cujus beneficio sanguificationem, loco Jecoris, qualemcunque adhuc per istud temporis spatium factam fuisse reor, adeo ut hæc lienis constitutio, non p. n. talis inventa fuerit. Venæ meseraicæ quasi glutinosa materia repletæ, circa quas thrombi sanguinis concreti, quos ad ulnam unam & dimidiam extrahere licuit. *Greg. Horstius observ. 3. lib. 9.*

SCHOLIA.

Ex dictis dubia quædam oriuntur, 1. Mirum quod purgantia fortiora parum sæpius operatione sua præstiterint? An quod nihil aliud quam primarum viarum contenta tantum adoperirentur, viis inter-

intermediis, à coagulata viſcida tartarea materia penitus infarctis. 2. Mirum quod optata operatione, poſt adhibitam ligni curam, ſuccedente, brevi temporis ſpatio recidiva gravior, ex nova bilis effuſione ſubſequuta fuerit? An quod Jecur ſcirrhoſum erat, adeoque Lien ſanguinem multa bile ſcatentem producebat? 3. Mirum quod diuturna & copioſa hæmorrhagia toties recurrens levamen aliquod attulerit? An quia tota maſſa ſanguinea deonerabatur hac ratione copioſiſſimæ bilis copia ſibi permiſtæ? 4. Mirum quomodo materia ſanguinis, meſenterio penitus obſtructo, nec etiam Jecore attrahente perveneris ad Lienem ſanguificantem? An quod, per vias proximiores, venas ſcil. ſplenicas, fundo ventriculi inſertas tranſſumeretur? 5. Mirum quomodo cordis vires tamdiu conſervatæ fuerint, ipſa ſanguificatione illaudabili exiſtente? An quia chylificatio quoque vaporoſa ſua exhalatione cor recreat, utpote quæ reſpectu ſubjecti laborantis valida ſatis fuerit. 6. Mirum quod ſcroti ſectio minus periculoſa ſit quam abdominis? An quia remotior eſt hæc ſolutio continui à principio vitali: nec etiam immediate ex abdominis cavitate, ſed tranſſudatione quaſi, per muſculorum abdominis carnoſam atq; membranoſam ſubſtantiam ſerum ſuperfluum hic tranſcolatur. 7. Mirum quod generoſa medicamenta toties iterata nihil quicquam præſtiterint? An ea propter quod confirmatus jecoris ſcirrhus, ejuſdemque totalis induratio, cum infarctis omnino meſenterii vaſis poſt mortem deprehenderetur? *Idem.*

§. 7. Anno 1601. aperui Ch. Raphelengium: Aperto abdomine reperimus magnam ſe effundentis ac corruptæ flavæ aquæ copiam: Omentum abſumptum, Jecur ſcirrhoſum ac induratum valde, & cujus parenchyma plane croceum: Veſicula bilis turgida, qua diſſecta, ater ac cœnoſus effluxit craſſus faculentusque ſanguis: Inteſtina, meſenterium, livido ac aduſto colore tincta: Venæ meſaraicæ craſſa obductæ membrana, adeo ut earum nulla conſpici poſſet. *Pavius obſerv.* 28.

§. 8. Mulier gravida, etiam Hydrope laborans, paupercula, tumore ſcirrhoſo Hepatis præcedente, ad me venit conſultandi cauſa, cum diu hoc malo laboraſſet, quare curationem irritam fore judicabam, quamvis ad ſolamen quædam remedia paratu facilia, ſed fruſtra præſcripſerim, quæ tamen, cùm pariendi tempus adeſſet, feliciter peperit prolem, at 14. die à partu obiit, Ventre autem matris poſt partum non detumeſcente, licet à partu utrunq; purgaretur, tamen illam morituram prædiximus, & ita 14 die à partu è vita migravit.

Mortuæ autem corpus incidendum curavimus, eo quod obſtetrix certo affirmabat ſecundum adhuc partum ob ventris molem, in utero hærere, cum ego eandem ex ſcirrho Hepatis, quem hydrops ſubſequutus fuiſſet, mortem incurriſſe pronuntiabam, quod & inciſio mox indicaret, Inciſione itaque peracta, præſente obſtetrice, integra cupa, qua mulieres pannum lavant, aquæ citrinæ è ventre fluxit, plus quam 20. heminas effluxiſſe conjectabam: Omentum vero plane erat abſumptum & glandulæ Meſenterii induratæ: Hepar verò non ſolùm in ſcirrhum mutatum, ſed in *lapideam quaſi duritiem* converſum, nam ſparſim in ipſa ſubſtantia hepatis fabæ inſtar lapilli concreverant; Uterus bene ſe habebat, unde divino quodam miraculo, & Dei providentia fœtus in utero ad maturitatem juſto tempore pariendi eſt ſervatus, neque ſecundus inventus fœtus. *P. Foreſtus obſerv.* 14. *lib.* 19.

S C H O L I A.

L*apideam quaſi duritiem*] Hinc *Car. Piſo* ſect. 4. lib. de morbis à ſero cap. 3. Quiſquis, *ait*, ſectio diſſectioni hydropicorum attenderit tarebitur una mecum ultro Tumorem aliquem viſceris alterutrius ferè unam eſſe, certe frequentiſſimam, aſcitis parentem: Quomodo autem ejuſmodi duri tumores viſcerum hydropem inducant, oſtendit *Platerus* Prax. l. 3. cap. 3. A Tumore, *inquit*, duro, qualis eſt durities horum viſcerum, qua ipſorum ſubſtantia vel tota interdum, vel major illius pars, vel aliqua ſaltem, induratur: vel tumor in ea collectus durus, in cava ſimavé Hepatis vel Lienis ſede generatur, ſcirrhus dictus: vel alius durus tumor, qui in abſceſſum abire ſolet, ejuſmodi fiſſuræ in illis, vel aliæ aperturæ, per quas ſerum in abdomen extillat, frequenter prodeunt, cùm ex duritie hac tunica horum viſcerum facile crepet & findatur; & ſi tumor durus in abſceſſum convertatur, indeque in ulcus, viam hac ratione illi patefaciat; Quæ & cauſa eſt, quare durities illa, vel ſcirrhus, vel tumor durus in abſceſſum deſinens, hepatis vel lienis hydropem inducat; cùm ſi citra hanc fiſſuram aut diviſionem apertam, durities illa, aut ſcirrhus, aut tumor ſe offerant, obſtruendo & arctando ſolùm, icterum, vel cachexiam, aut atrophiam potiùs pariant, nec dum hydropem, donec tandem hæc læſio viſcerum inde procedat, tumq; Hydrops priores affectus ſequitur, vel ſi ſtatim hoc fiat, mox comitatur: unde & aliæ horum viſcerum obſtructiones, cùm ſubſtantiam ipſorum extrinſecus minime dividant, hydropis aſcitis, ſi ſolæ ſint, cauſæ minimè fiunt: *Hactenus Platerus*: Expeditior eſt via per vaſa lymphatica, quæ ex Hepate quinque vel ſeptem, ut plurimum, ramulis, in portæ amplexibus exeunt, quibus obſtructis, quando liquor tenuis à partibus non ſeparatur, oritur Anaſarca vel Leucophlegmatia: vel quando impedito ad has tranſitu ad venas ire cogitur, Aſcitidem excitant: Vel cum ob tenuitatem tunicæ, a copia, vel liquoris acrimonia, vel incumbentibus gravioribus rumpuntur corrumpunturque, in cavitates vicinas, ſeu abdomen ſeu thoracem effluit aqua.

§. 9. Matrona Martini Biervvolffi Senatoris uxor, ſemper conqueſta de difficili reſpiratione, abdominis mole, ſuppreſſis uteri purgamentis ante decennium, fit Aſcitica: nil profuerunt medicamenta, moritur. Mortua exenteratur; 15. ſtoffæ aquarum detrahuntur, inventumque Hepar 23. libras pendens, ſcirrhoſum: Præterea duos tumores ſaxeos dependentes à ſuſpenſorio hepatis, alter librabat 16. alter 12. pondo: In utero lapidem 6. librarum

4. librarum multis eminentiis lapideis, coloris fusci deprehendit dissector. *Th. Bartholinus cent. 4. histor. 64.*

SCHOLIA.

IN utero lapidem] Apud *Hippocr.* lib. 5. Epidem. Larissæ, famula Dyseridis lapidem utero gestavit, ab alia muliere manu eductum: Mihi quidem hoc non contigit videre, ait *Vallesius* in commentario, certior tamen factus sum non multis ante annis idem duabus mulieribus accidisse: altera erat virgo monialis; altera vidua: quæ quia venere non utebantur, (ut famula Dyseridis, quo temporis vehementi circumcirca dolore afficiebatur, à nixu facultatis expultricis ad extrudendum lapidem) habebant antea solum dolorem gravativum, ut ex lapide in renibus.

§. 10. In cadavere cujusdam mulieris invenimus Jecur aridum, atrum, exsuccum, & instar corrugati corii ita in se contractum, ut vix æquaret geminum pugnum: Quo novacula inciso, excernebatur inde adusta ac fæculenta amurca, similior atramento nigerrimo quam rubicundo sanguini: at loca citima tingebantur flava bile (laboraverat quippe hydrope cum morbo regio) Sed cutis & musculi, imo omnia abdominis viscera fuere usque eo à bilis colore, & aquæ madore immutata, ut nihil sani in ipsis apparuerit. Quæsivimus quidem in deformi ac torrefacto hoc Jecinore satis curiose rimas illas, quas *Fernelius* credidit nonnunquam apparere in hydropicorum Hepate: Sed quæsitas nequaquam invenimus: licet viscus hoc tam fuerit siccum, ut si ullibi, hic saltem in conspectum se dedissent: *Tulpius observ. lib. 2. cap. 36.*

SCHOLIA.

SEd quid dicemus de illis qui omnem aquam intercutem imputant infrigidato Jecori, sive frigus illud sit positivum sive privativum, sequens intemperiem calidam, quæ consumendo necessarium calidi innati pabulum efficit jecur frigidum? Quale certe frigoris genus difficulter imaginari est in Jocinore ita exusto, à retorrido calore, ut etiam post mortem manserint in ipso evidentissima ardentis incendii vestigia, sanguis videlicet ignitus, & ab ustione ita niger ut nihil discreparet ab atramento: possent hic certe plures rationes in medium afferri, sed quid verbis opus est ubi tam infallibilia sensuum testimonia? Qui nisi sint veri ratio quoque falsa sit omnis. *Idem ibid.* Etsi vulgata sit sententia hydropem oriri ab intemperie Hepatis frigida, non omnes tamen assentiuntur: *Trallianus* hydropicos quosdam à refrigerantibus adjutos esse ait lib. 9. cap. 3. *Montanus* consil. 263. hydropico cuidam syr. acetosum præscribit & humectantia cum reserantibus obstructiones: *Avic.* lib. 3. fen. 14. tr. 4. c. 13. ait Experientia sibi constare curatum esse hydropem ab intemperie calida refrigerantibus: *Cardanus* in aph. 12. sect. 1. hydropem asciten & tympanitem oriri statuit ex intemperie hepatis calida & sicca; probatque à siti, quæ indicium est caliditatis & siccitatis: A juvantibus, u. u. sc. refrigerantium & humectantium: & nocentibus, cum ab aromatibus omnes lædantur: 3. quod refrigeratio hepatis magna fluxum urinę inducat, inappetentiam, cachexiam, alios morbos frigidos: 4. quod magnas sanguinis effusiones in vulneribus non sequatur hydropis sed potius ad fluxum hæmorrhoidum & mensium, ob corruptionem sanguinis: *Platerus* caliditatem jecoris arguit ex siti & urinarum rubore, & causis prægressis quæ plerumque sunt calidorum & aromatum usus, febres ardentes &c. Vide *Silvaticum* cent. 3. cons. 33.

§. 11. Anno 1673. 25. Maji à D. D. *Glasero* Anatomes Professore, Puer 12. annorum, mediocris staturæ, pilis flavis, colore faciei albicante, dissectus fuit, In imo ventre magnam aquarum copiam deprehendimus, ut fit in hydropicis: mesenterium, renes, lien, epiploon, pancreas, vesica nil vitii habebant; præter quod emaciata essent: Hepar obstructum, pituita alba in venis contenta, hydatides in profundo observabantur: Vesiculæ fellis tunica mire crassa erat, ut plane albicaret, habebat enim tergi cultri crassitiem, bilis naturalis: In scroto magna copia aquarum erat, inter testem & tunicam elitroidem: pauca vero inter scrotum & tunicam dictam; Medium ventrem aquis plenum deprehendimus, ut plus aquæ quam in imo reperiremus: Pulmo semiputridus multis aquis impletus, interdum pituita tenui, non adnatus, Capsula cordis omnino aqua plena, ut cor moveri amplius non posset: Cor extra tunicā propriam prominentias fibro-carneas rubras, ad capsulam sparsas, capsulæ annexas, instar fungorum, habebat; Ejus substantia flaccida admodum. Igitur ægrotabat dispositione ad phthisin, hydrope, hydrocele: Capsula præterea cordis tam arcte adnata erat diaphragmati, ut integer circulus, albus, nerveas deberet divelli. Prope jugulum, secundam latera asperæ arteriæ, exterius, multæ glandulæ p. n. nigro rubræ hinc inde dispersæ inventæ sunt. *Ex communicat. D. D. Mangolt, Medici Basiliensis. Clar.*

§. 12. Anno 1666. 10. Maji Nosocomio Leidensi inferebatur fœmina, quæ pepereratante biennium, & ab eo tempore non passa erat fluxū menstruum: Sentiebat dolores in omnibus corporis partib' jam per bimestre subsistentes: Exvomebat sæpe viridia, variaq; per alvū excernebat, liquida: nausea infestabatur & siti, potus tamen omnis displicebat: In somnum proclivis erat, hunc tamen non capiebat integrum, assumpta vomitu mox rejiciebat: Hæc mala omnia ex animi mœrore & indignatione ortum habebant, etenim spe matrimonii facta, stuprata est à juvene ante triennium, qui ipsam postmodum deseruit: Acido, quod hic primario peccabat, temperando, Dom. *Sylvius* sequentem describebat misturam cochleatim assumendam ℞. *aq. pulegii, fœnic. aa.* ℥j. *aq. theriacal. simpl.* ℥ß. *laud. opiati gr. ij. Syr. artem* ℥ß. *Spir. vitr.* ℈j. *misc.* 11. Maji vomitus non urgebat amplius, in somnum erat proclivis & summo

summe debilis: Alia præscribebatur mistura itidem cochleatim sumenda ℞. *aq. menthæ, fœnic. aa.* ℥j. *aq. cinnamom.* ʒj. *syr. menth.* ℥ß. *misce*: Verum hoc die hora 8. moriebatur.

Cadaver apertum hæc dabat 1. Ante apertionem plurimæ circa pectus maculæ purpureæ notabantur. 2. In ventre rugæ conspiciebantur, partus prægressi signa. 3. Cutis non crassior erat cuticula: 4. Peritonæi membrana quocunq; in loco apprehendebatur, abscedebat & digitis adhærebat, cujus causam existimabat Dn. *Sylvius* acrimoniam humorum in abdomine: 5. Aperto abdomine aqua ad ℔. 20. effluebat sapore subsalso, colore, mirum, rubicundiore, loturam carnium superante. 6. Miræ membranarum sub musculis abdominis cernebantur convolutiones, sine dubio Omenti, cujus nulla supererant vestigia, reliquiæ. 7. Intestina versus diaphragma propulsa & mire convoluta erant, ut vix quidpiam discerni posset. 8. Hisce superatis Hepar conspiciebatur colore pallido, undique abdomini annexum. 9. Ventriculus bene se habebat, rugæ quoq; bene erant constitutæ: 10. Intestinum duodenum omni pituita privatum erat, cujus absentiam continuam istius vomitus causam fuisse Clar. D. *Sylvius* sentiebat, cum minimam acrimoniam è vestigio potuerit sentire: 11. Intestina crusta quadam exterius erant circumdata, dorsi cultri crassitie, cujus causa videbatur D. *Sylvio* materia quædam alimentitia per erosa vasa cum sanguine effluens. 12. Figura Uteri bene erat constituta, magnitudine tamen parvus erat & deorsum propulsus: Hoc factum existimabat Dn. *Sylvius* ab obstetrice vi fœtum extrahente: Simile se vidisse addebat in fœmina Amstelodamensi, in qua uterus obstetricis culpa fuit inversus, hæc per 4. annos misere vixit. *Alardus Hermannus Cummenus in miscell. curiosis anni 1673. obs. 130.*

§. 13. Cadaver Matronæ Jan. 3. 1634. dissectum fuit, & in causam cachexiæ hydropicæ inquisitum, maxime ob tumorem ad tactum renitentem, aliquomodo oblongum, circa foveam illam, quam cordis vulgo, alii rectius stomachi vocant, ad cartilaginem xiphoidem, in corporis interno, protuberantem ad latus sinistri hypochondrii, quem omnes Medici scirrhosum vocavimus; at cujus partis sit nemo nostrum affirmare ausus: Abdomen erat inæquali tumore sublatum, dextra sinistris tumidiora, non renitente sed submolli, quia vestigia digitorum impressa remanserunt, pedes œdematosi, thorax tumens, aquæ sonus in cavo; quam, vulnusculo abdomini inflicto ad umbilicum, emittere placuit, cujus quantitas æstimata plurium librarum: Color seri urinæ similis, i. e. citrinus, quod omnia inundabat & replebat, omentum, mesenterium, viscera, imo cutim ipsam à carne separabat, pustulosis tuberculis quasi conclusum:

Remotis itaque omnibus obstaculis, venit in nostrum conspectum Jecur mole admodum magnum ac ponderosum, qua stomachum cooperiit & depressit ad dolorem, & ut cibi multum ferre non posset: Parte sinistra (quæ naturaliter alias attenuata, & quasi in acutum formata, angulum, & parte anteriore in ambitu tenuis) excreta in tumorem durum, crassum, rotundum, albidum: Totius visceris magnitudo insueta fuit, ponderans libras 7. quartas 3.: Gibbæ color non fuit vere ruber, sed subpallidus, simæ plane albidus, intra tunicam vestientem & parenchyma glandulæ aliquæ observabantur, non quidem tartareæ, sed ex steatomatum genere: Parenchyma tota sua natura degeneravit à pristino suo tenore, sima enim & cava pars p. n. dura, renitens, solida, colore albido, seu, ut uno & congruo nomine edam, scirrhosa moles, seu tumor scirrhosus, & acuto ferro dividendus esset, qui divisus non sanguinem, sed cruorem fudit: Gibba pars aliquid habuit de colore Hepatis, & videbatur sima quasi substrata gibbæ, tanquam novum aliquod corpus, seu substantia scirrhosa, dura & alba, à qua dependebat tumor oblongus instar pyri, qui dissectus glandulosam substantiam repræsentavit: *Ventriculus* parvus, paucum humorem putridum habens: *Intestina* spiritu turgida, humido vacua; *Lien* sanus & plenus sanguine, quasi officina solus sanguinis fuisset: *Renes* ambo sine vitio; In Thoracis cavo copia seri, *Pulmones* innatantes ei, corpore magni & aqua turgidi, lobi nonnulli maculis lividis conspersi ob affluxum seri, intus sani, nisi quod ex dissectis sanguis arteriosus & serum separata fluxerint: Cordis magnitudo decens, pinguedine multa, capsula vacua; Vertebras dorsi observavimus in cavo flexas, sex ita incurvatas ut Græcorum ς. aut Latinorum s. minus referrent.

SCHOLIA.

Tumorem, aut intumescentiam corporis hepatis, durities, renitentia, amplitudo & firmitas, color albus scirrhosum dicunt: qualis tumor non brevi tempore accrescit, maxime non præcedente morbo calido: Corpus itaq; Hepatis oppletum fuit sensim crasso, viscido sanguine, vel potius succo nutriente duriora corpora, acquisivitque eam naturam quam habuit adpositam, i. e. duram & scirrhosam, excrevitque in molem magnam per totum corpus parenchymatis, quia illud quod adpositum est non statim copiosum fuit, sed etiam per totum Hepar distributum: Nemo vero non novit quod ea quæ appositione augentur longius auctionis tempus requirant: Malo ego cum *Platero* sentire, quam cum aliis accusare melancholici humoris ubertatem, obstructiones & infarctus visceris: An medicamenta siccantia quid causarint, nolo affirmare, quia nil de illis certi: Totum parenchyma Hepatis a sua prima dispositione

plane

plane degeneravit, ut nisi gibba exigua parte aliquid de carne parenchymatis monstraret: longo igitur tempore accrevisse hepar in hanc molem, & ejus substantiam mutatam pronuntio, nec tam cito potuisse interimere, ob alvi beneficium perpetuum, ut *Sennertus* ex *Galeno* docet ad Glauc. 5. A scirrhoso itaque Hepate cachexia, vividi coloris in facie perditi, hydrops ascites: Lienis tamen sanitas sanguificationis functionem administravit, sed morbum fecit chronicum: Sanis ambobus visceribus rubicundissimo colore facies tincta fuit: De *Gibbositate* vide lib. 2. *Hechstetterus Decade* 10. *casu* 10.

§. 14. Notanda Felleorum vasorum rarissima quædam constitutio, quam mense Dec. 1668. vidimus in prosectione corporis mulieris circiter 30. annorum, quæ Hydrope non gravi, partim Anasarca partim Ascite, longo tempore detenta tandem obierat: In hoc subjecto repertum fuit Hepar, non rubicundum, sed leviter flavescens, in reliquis visceribus vix aliqua flavedo observabilis erat: serosus humor nimia quantitate abdominis cavitatem replebat: Folliculus fellis omnino candidus intus forisque conspiciebatur, ut & ejus ductus versus ductum communem cholidochum excurrens, hicque tantam habebat amplitudinem, ut fere minimum digitum admitteret: In folliculo autem & ejus ductu nulla omnino bilis, sed candidus quidam succus, aliquantum viscidus, non magna copia continebatur; In communi tamen ductu cholidocho (qui est porus bilarius, usque ad intestina protensus) in intestinum duodenum exituriente, flava bilis modica quantitate continebatur, quam etiam in intestinum duodenũ effluxisse, aperto intestino, mox flavus color repertus intus indicavit.

S C H O L I A.

HInc magnum argumentum desumeret licet contra eos, qui statuunt ex hepate per porum bilarium nullam omnino bilem versus intestina defluere, sed partem bilis ex folliculo defluentis in duodenum intestinum eructari; partem per porum bilarium ascendere & ingredi hepar: quod sic non fieri ex dicta historia patet: Cum enim nulla bilis contineretur in folliculo ejusque ductu, & interim bilis deferebatur ad intestinum duodenum, illa ex nulla alia parte, quam ex ipso hepate per porum bilarium, ductumque communem cholidochum (in quibus bilis quoque inventa fuit) eo deferri potuit.

De Diemerbræck Anatom. lib. 1. cap. 13.

§. 15. Anno Dom. 1668. die 31. Martii dissectum fuit circa horam 7. matutinam à Chirurgo Massonneau, præsentibus Dom. D. Petro Garnier, Collegii Medici Decano, Carolo & Jacobo Sponiis, Doctor. Medicis, cadaver honestissimæ Matronæ Mariæ Peyra, viduæ peritissimi quondam Pharmacopæi, hujusce civitatis, Mag. Joh. Moze, paucis post obitum horis, utpote qui contigerat pridie, hora 11. ante mediam noctem: Qua in dissectione varia observatu digna oculis manibusque se oggesserunt, quæ memoriæ causa hic consignare volui. 1. Cadaveris (abdominis præsertim) habitus excarnis admodum & ἀπίμελος. 2. Peritonæum adeo molle ac putridum ut nullo fere negotio manibus, instar chartæ madidæ, lacerari potuerit: 3. Aquæ citrinæ plusquam 40. libræ, in qua fluctuabant partes omnes in abdomine contentæ, in pelvim appositam defluxere: 4. *Epiploon amplissimum erat*, ab uno hypochondrio ad alterum pertinens, Lieni, fundo ventriculi ac Jecinoris cavo pertinaciter adnexum, cæterum putridum ac velut à soricibus arrosum. 5. Ventriculus admodum amplus ac turgidus. *figuram utriculi musici, ἀσκαυλῶ* quibusdam dicti, perbelle imitans. 6. Hepar insignis molis, atque adeo ponderis, totum colore ex viridi cineritio praeditum, exsuccum, durum, ac scirrhosum, inæqualibus velut tuberculis totam superficiem asperantibus ac crispantibus. 7. Cystis fellis pene tota obliterata. 8. Renes inculpati. 9. Lien prælongus, quoad partem internam satis bene constitutus, cæterum externa facie adipe obductus, atq; ad hepar usque exporrectus. 10. In dextra thoracis cavitate plurimæ aquæ cruentæ mucilaginosæ, quæ cochleari ferreo haustæ magnam pelvim implevit; eaq; aqua exhausta, solum pulmonis caput superesse visum, sub clavicula conditum, reliquis ejusdem visceris partibus absumptis, aut in saniem versis: Diaphragma, qua jecori suprastat, putridum ac gangrænosi affectum. 11. Cordis capsula seri omnis expers: Cordis autem universa superficies pinguedine sebosa obducta. 12. In sinistra pectoris cavitate Pulmo probe constitutus apparebat. *Ex communicatione Excell. & Clariss. D. Dom. Caroli Sponii, Medici Regii, Vice-Decani Facultatis Medicæ Lugdun.*

S C H O L I A.

E*Piploon amplissimum erat*] In Omenti amplitudine quatuor partes situ, figura, textura & usu differentes, quamvis inter se continuas observat, & appellationibus novis distinguit *Riolanus* Anthrop. l. 2. c. 13. quarum cognitio & discretio ad curationem morborum valde necessaria existit: 1. est *Intestinalis* dicta, pendula infra colon, intestinis supernatans, quæ distenta atque dilatata figuram marsupii aucuparii refert: pluribus venis intertexta est, adipe multo circumdatis, qui non est mediis venarum spatiis confuse & glomeratim infersus, sed reticulatim dispositus supra venas ad robur venarum & membranarum; Illuviem Hepatis simulque Lienis excipit, dum regurgitat & ad eam partem amandatur: 2. *Omenti* portio & major, *Lienalis* dicta, jacet & consistit inter Lienem & ventriculum conglobata, adipe glomeratim apposito, nec ita artificiose disposito ut in portione pendula Omenti: Sordes Lienis excipit, si plenitudinem hypochondrii sinistri percipias, sine aspectabili & contrectabili tumore Lienis plenitudo illa

illa non à Liene, ſed ab iſta parte tumefacta dependet, quod in praxi diligenter notandum 3. *Portio Epatica* nominatur, ſeſe inſinuat in cavitatem Hepatis, & intra ſe includit parvum Hepatis lobum, ſimulq; cóprehendit venę Portæ truncum, parvo lobo inſtratum: Hęc portio pauco adipe conſtat & utris formam refert, impritates Hepatis excipit, & aquá ab Hepate tranſmittit in portionem Omenti pendulam: De ſecunda portione Omenti intelligendus eſt aphor. 55. lib. 7. De tertia, portione ſequens aphoriſmus. 4. *Portio Meſenterica*, dicta, Colo & ventriculo ſubtenſa, inferne deſcendens ut unjatur meſenterio, conſimilis eſt ipſi meſenterio, à quo videtur emanare, niſi quod glandulis careat, aut ſaltem paucas & exiles habeat: Cum meſenterio illuviem primæ regionis excipit, & ab aliis partibus Omenti derivatas ſordes truducit in verum meſenterium & inteſtina craſſa quibus adhæreſcit: Sed quo fine portionis hujus pendulæ Omenti ſacculus, veluti marſupium, productus fuit? An ut inſtar utris craſſam Lienis illuviem excipiat, quæ in illas omenti venas transfertur, ſi quando redundet: Nec mirum ſi Omentum venis amplis & evidentibus conſperſum fuerit, quum nullas aut raras, eaſque exiles venulas in alio adipe vix queas deprehendere: Quare exiſtimo impuritatem & illuviem Lienis in Omentum duplicatum, multis venis ſcatens, derivari & coarcervari: *Vtriculus aqua plenus in hydrope Lienis* obſervatus, nihil erat aliud quam Omenti duplicatura, ſeroſo ſanguine diſtenta: *Membrana ſub ventroculo & Liene* exporrecta, in morbis diuturnioribus, & in vetuſtatē incidentibus, humore differta, à *Cuneo* deprehenſa in mortuis, ipſum erat Omentum duplicatum: Quin etiam *Salomoni Alberto*, in Exercit. Anatomicis, & lib. de ſcorbuto, triquetrum ſpatium, quod verſus ſpinam inter ventriculum & Lienem, & Colon inane interjacet, humoribus ſtagnare olim viſum eſt, ſive ſeroſior & aquoſior ichor eo exſudarit, ſeu tranſpirans halitus conditione loci ad ingenium illic poſtea redierit, erat Omenti portio glomerata, jam dicta: Ideo aphor. 54. 7. pertinet ad eam partem Omenti, quæ jacet & conſiſtit inter Septum, Lienem & Ventriculum, ubi pituita multa cumulari poteſt, quod in multis morbis præbet occaſionem Lienem affectum ſuſpicandi & fruſtra accuſandi: Inde plerumque dependent contumaces hypochondrii ſiniſtri obſtructiones, quæ poſt frequentes purgationes, aquarū Thermalium uſu percurantur: Ideo citatus Aphor. magni eſt in Medicina momenti, Quibus inter ventriculum & Septum tranſverſum pituita conditur & dolorem affert, ad alterūtrum ventrem exitum non habens iis per venas ad veſicam verſa pituita, morbi ſit ſolutio.

Figuram utriculi muſici] Qui ex ventriculo porcino conficitur, humano non abſimili, ideo comparatio inſtituenda ventriculi porcini cum humano.

§. 16. Vidua P. Auberti per multos menſes decubuit aſſidua febre affecta: Percipiebatur Tumor in abdomine, verſus umbilicum, ad dextram partem inclinans, iſq; durus, ita ut ſcirrhoſus putaretur, & in muſculis epigaſtrii ſitus, quia ſub cute ſtatim tangebatur: Non erat dolorificus niſi cum premeretur, aliquando *dolores acres humer um dextrum occupabant, & latus* ipſum, ut pleuritidem mentirentur: Exiſtimabamus dolores iſtos provenire à materia ſeroſa accerrima, quæ in hepate fervidiſſimo generaretur: ſanguis qui detrahebatur, erat ferventiſſimus & lividus: nullum levamen percepit unquam niſi a laudano, cujus ope dolores leniebantur: Cum dolore in coxagraui ſimul laboraret, & tumor in parte appareret, pars cauſtico & ſcalpello aperta, ſed nullum pus effluxit. Poſt 15. dies ab apertione, venter antea tumidus magis intumuit, & hydropica facta eſt, ac tandem ſuffocata interiit..

Aperto cadavere inventum eſt Hepar *tumoribus* ſcirrhoſis & magna ex parte ſuppuratis refertum, In cujus extremo adnati erant duo tumores cancroſi, uſque ad umbilicum prominentes, & pugni magnitudinem æquantes, qui cum eſſent fere contigui, tumorem illum abdominis jam dictum repreſentabant: neque in Hepate eſſe putabantur, quia non erant in loco Hepatis naturali, imo Hepar ſeorſim ab illis tumoribus tangebatur: ſed durum & dolorificum, quia dicti tumores erant magis prominentes, quam reliqua Hepatis ſubſtantia: Totum illud Hepar pendebat viginti libras & amplius. *Laz. Riverius centur. 4. obſerv. Liij.*

§. 17. Qua parte recti muſculi ad ſternum pertinent, puero cum abſceſſu in ventre tumor manifeſtus digito cedens obtigit, vocati fere omnes judicarūnt abſceſſum in rectis muſculis, alii in ventre, quia attenuato vehemēter puero, & conſumptis muſculis, facile emineret tumor. Pauciſſimi in Hepate, quod quibuſdam Hepar totum ventrem ad partes ſiniſtras prætendat: Aperto loco exiit pus viroſum & graviter fœtens, corrupto peritonæo: Abſceſſus ſedes in parte Hepatis, quæ illuc perveniebat. Quod magis apparuit mortuo & diſſecto puero. *Hollerius lib. proprio obſerv. xxx.*

§. 18. A. 1935. 16. Februar. vocatus ſum ad filiam annos 14. natam, quam ante duos annos curaveram ab hydrope incipiente, à quo tempore valetudinariam vitam agebat: nunc vero à tribus ſeptimanis decumbebat: invenio eam laborantem febre aſſidua cum alui fluxu moderato, quo multa pituitoſa & cruda reiciebat: Refert præterea ventrem ſibi iterum intumuiſſe, in eoque per vices dolorem quemdam punctorium percipere, tum etiam tibiæ per vices oedematoſæ apparent: De redeunte hydrope ſtatim cogitabam, quod ut exactius explorarem, manum ventri admoveo, quem dum aliquantulum comprimere intenderem, illa ſtatim obſtitit, de dolore conquerens qui comprimendo ipſi inferebatur; Ego vero ratus in hydrope dolores hujuſmodi non apparere, ventrem denudari iubeo, admota lucerna, ut rem attentius indagarem: ventrem igitur inſpicio colore naturali præditum, ſed elevatum

& tumentem: dum utraque manu contrecto blande, invenio tumoris circumferentiam in umbitu umbilici, quinque digitorum latitudine, extra quam circumferentiam ægra contactum indolenter ferebat: in tumore vero etiam leviter compressa, plurimum dolebat, præcipue in sinistro latere duobus digitis ab umbilico, ubi ab initio morbi dolorem punctorium per vices percipiebat: præterea in ipso tumore fluctuationem quandam animadvertebam; ex quibus pronuntio abscessum latere inter peritonæum & musculos abdominis & jam factam esse suppurationem, ac statim Chirurgum advocari jubeo, qui ejusdem protinus fuit sententiæ: Itaque quam primum aperiendum esse abscessum statuimus, ne si in cavitatem abdominis rumperetur, mortem præcipitem afferret: Admovetur ergo causticum ei parti in qua dolorem pungitivum ab initio percipiebat, & tribus horis elapsis facta eschara immittitur ferrũ ad latitudinem duorum digitorum, nullum tamen pus effluxit: at non ausus est Chirurgus ulterius phlebotomum immittere, ne forte peritonæum confoderetur, sicque materia ad cavitatem abdominis efflueret, immisit ergo turundam in foramen, & post quinque horas extracta turunda tantillum puris effluxit: postridie mane extracta iterum turunda magna puris copia emissa est, pus autem erat pravi coloris & odoris: nihilominus ægra in pejus ruebat, ita ut V°. ab apertione die interierit.

Aperto cadavere, *inventi sunt musculi abdominis* in loco tumoris putredine affecti circa partem sinistram umbilicalem: in parte vero dextra hypogastrica intestina peritonæo adhærebant, & partes hujus loci etiam putrefactæ erant: Hepar colore flavissimo præditum adhærebat pertitonæo undique, & mole sua mediam thoracis partem replebat, ut ipsi cordi esset omnino vicinum: Pure & putrilagine omnia erant referta ac teterrimum dorem spirabant: summa præterea aderat macies in toto corpore, quod marasmo confectum videbatur, idque ob defectum Hepatis sanguinem non generantis. *Laz. Riverius centur.* I. *Observat.* 92.

SCHOLIA.

Non solum abscessus abdominis ex chronico morbo, in corpore male affecto, lethales sunt, sed etiam ut plurimum ii qui febribus sive continuis sive intermittentibus succedunt, quos damnavit *Hipp.* in Coacis: Et vidit D. *Pachequus*, Medicus Lunellensis, iuvenem tertiana laborantem, cui cessarunt paroxismi post septimam accessionem, factus tamen abscessus circa inguen, & apertus emisit pus laudabile in principio, sequentibus vero diebus prava successerunt symptomata, pus deterius apparuit, & æger interiit 20. die. Quem tamen abscessum ab initio lethalem judicare potuit, quod eo apparente sæva symptomata etiam apparuerunt: at salutares abscessus allevationem symptomatum afferre debent: si contrarium fiat, decubitum materiæ in illam partem significat, non criticam expulsionem. *Idem ibidem.*

Hepar peritonæo adhærebat undique] Observauit *Platerus* Cap. de Extuberantia, ab aqua jam prius in hydropicis in abdomine collecta putrescente, si horum viscerum tunica erodatur, vel ulterius ipsorum substantia lædatur, sero tunc inde quoque transsudante, aquæ illius copiam in ventre augeri. Item ab eadem aqua, & hepatis & lienis tunicis, uti & peritonæo, eo in loco ubi illa huic adiacent, exesis, ita concrevisse, ut nec Hepar nec Lien à regione illa septi cui adnata erant, citra dilacerationem tunicarum avelli potuisse, unde forte quoque serum in cavitatem exsudare potuit.

Inventi musculi abdominis, &c.] Inflammationem musculorum abdominis ab inflammatione Mesenterii & Diaphragmatis sic distinguit *Riverius* Pract. l. 13. c. 2. Musculis abdominis inflammatis, tumor ac dolor secundum eorum ductum, figuram ac ductum protenditur: plerumque illi oblongi sunt, aut per totum ventrem diffusi, & partes externas magis occupantes, ut levi contactu statim percipiantur, & insigne dolorem ac febrem inferant. Mesenterii inflammationis signa sunt febris languida, occulta, lenta, absque siti & gravioribus symptomatis: anorexia, tensionis & gravitatis sensus subter ventriculum, citra magnam duritiem, & quæ nonnisi pressu dignoscitur, citra dolorem etiam, saltem effatu dignum, quia pars obtuso sensu donata est, egestiones chylosæ, quas plerumque ichor tenuis consequitur, sine ullo doloris sensu, modo, seorsim ac sincerus, modo fæcibus permixtus: Si simul Hepar, aut Lien, aut Intestina afficiantur, graviora sunt symptomata, cum peculiaribus signis partium affectarum: Speciatim intestina simul obsideri ostendit febris hemitritæus, quam observavit *Spigelius* ab harum partium inflammatione oriri. *A Diaphragmatis tumoribus*, qui paucissimis hactenus medicis innotuerunt: In illis perpetuo insignis est respirandi difficultas, hypochondria revulsa, pulsus durus ac parvus, citra omnem tumoris in hypochondriis sensationem: Si sit à materia calidiore, febris acuta, dolor intensus, deliria & convulsiones sequuntur: Exemplum diadiaphragmatis inflammati vide apud *Platerum* in observat. p. 170.

§. 20. Obiit Genevæ anno 1640. juvenis Vlmensis nomine Wolffgangus, qui quod mero nimium indulgeret, in Icterum primo, mox in Ascitem delapsus est: hypochondrium autem dextrum tumidum lapidis instar manui obnitebatur.

In dissecto cadavere, præter ingentem in abdomine aquarum colluviem, Iecur durissimum, scirrhosum & flavedine tinctum repertum est.

§. 21. Mulier

§. 21. Mulierem quandam Ascite laborantem Herbipoli mea manu vivam aperui, quæ educta paulatim magna aquæ copia, se plurimum sentiebat relevatam: Sed quia morbus jam ad summum pervenerat, & vires erant plane prostratæ, interjectis paucis diebus vitam cum morte placide commutavit.

Eam mortuam cum dissecarem, Hepar inveni (ut in pluribus aliis qui eodem morbi genere perierant) omnino durum & colore subpallido, perinde ac si coctum fuisset: Ipsa vero hepatis substantia (quod admiratione dignum videtur) interius tota erat granulosa, granis nimirum quantitate pisorum ubique apparentibus. *Observatio Ioh. Posthii.*

§. 22. Puella cachectica Hepar habuit valde magnum, idque ex parte corruptum, maculisque infectum, è quo, tanquam è fonte, promanarat Hydropisis: Abdomen enim scatebat materia serosa multa, fœtida. *Vide tit. de cachexia.*

§. 23. Vir melancholicus, scorbuticus, Intumescentia ventris & pedum hydropica prehenditur. Iecur totum erat scirrhosum, ac tuberosum, interius & exterius. *Vide tit. de scorbuto.*

§. 24. Quidam diuturno morbo laboravit & tandem Hydropicus factus est: Hepar erat grande, colore nigricante, Venæ in parte cava, priusquam in communem caudicem Portæ desinant, obstructæ erant lapillis. *Vide tit. de Ictero.*

§. 25. Nonnullorum qui ab Ictero in Asciten delapsi erant. Iecora fuere adeo dura, & lapillis adeo plena, ut novacula præscindi non potuerint. *Dodonæus.*

§. 26. Puer xvii annos natus Hydropicus obiit: Intestina adeo distenta erant ut femoris crassitiem certis in locis adæquarent: Epar corruptum, arenulis infarctum. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 27. Feria 4. Paschatos ann. 1660. ad Hydropicæ sectionem vocatus, deprehendi huius abdomen ad xiij pedum peripheriam extensum: longitudo x. pedes æquabat, profunditatem numerantes, senos cum dimidio animadvertimus pedes, Hepate flaccido, quinque librarum mensuram superante, Liene parvo & optime se habente, corde vero & pulmonibus omnino flaccidis. *Ioh. Scultetus in Miscell. cur. anni iv. Observ.* 148.

§. 28. Puer frequenti ficuum cibo scirrhum contraxit Hepatis: Illius exta in fœtida natabant aqua. *Vide tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

F*Requenti ficuum cibo*] Quas tamen obstructiones jecoris tollere fama est, cum abstergentis sint facultatis, Dubium ergo est quomodo dulcia obstruere possint, quod experientia constat & in omnium ore est: attamen *Galenus* 5. de simp. med. facult. cap. 26. ait dulcia rarefacere & abstergere: Dicunt aliqui quod dulcia moderata, ut sunt pinguia, oppilent, non tamen immoderata, ut sunt saccharum, mel & similia, quia hæc habent virtutem abstersivam, Verum hæc responsio non satisfacit, quia dubium est de manifesta & immoderata dulcedine quæ in ficubus, in melle & similibus invenitur: Respondet *Avicenna* l. 1. Fen. 3. doct. 2. cap. 7. Dulcia omnia oppilare, quia rapiuntur à natura ante concoctionem: quare quamvis abstergant, contingit ut hæc quoque dulcia immoderate, per accidens inflent & oppilent. *Sanctorius meth. vit. Error. lib. 7. cap. 3.* Scirrhum autem. Obstructiones sequi notum est.

§. 29. Hepar viri ex Hydrope mortui aperui, & illud arena copiosa refertum inveni. *Ex Observat. Cyriaci Lucii Medici Ingolstadiensis.*

SCHOLIA.

HEpar, quod ex glandulis plurimis constare tradit M. *Malpighius*, communes cum iis morbos patitur: vasa enim, quæ glandularum ministerio inservire solent, in hepate insignia sunt, venæ, arteriæ nervi, propriumque vas excretorium, porus videlicet bilarius: Enati ergo morbi utrique videntur communes & penitus similes, In Glandulis enim ex concretis succis, ex tartarea, gypsea, & quandoque aquea excitari solent materia, ut passim in parotidibus, colli glandulis & aliis observamus, quod & in hepate contingere docent plurium observationes. *Malpighius l. c. p.* 23. De lapidibus & tartarea materia in Iecore reperta vide *Schenckium*

§. 30. In puella quadam hydrope mortua Monspelii, duo vermes fuerunt inventi, quorum unus adhuc adhærebat poro choledocho. declivi, at alter penetrarat in Hepar: quos ego non in vesicula fellis genitos, sed ex intestinis per meatum illum expurgandæ bili destinatum ascendisse existimo: Cystis fellis aquea bile, vel aquoso potius humore quam felle referta in corpore hydropico, hinc etiam alterum vermen penuria alimenti ad hepar penetrasse verisimile est *I. Wierus de præstig. Dæmonum l. 4. cap. 16. & Gul Wierus Epist. ad Hildanum cent. 1. obs.* 54.

SCHOLIA.

E*X defectu credo alimenti*] Localem in hepatis lobulis vermes habere generationem credit *Marcellus Malphigius* lib. de structura viscerum Tit. de Hepare cap. 3. qui id ex plurimis glandulis coagmentatum dicit, Vermes autem in glandulis frequenter generari, præcipue canum conglobatis asserit: Vermes in hepate repertos tradunt *Bauhinus, Montuus, Schenckius.*

§. 31. Mulier quædam hydropica interiit: sensim aqua in abdomine collecta est, sensim tumuit abdomen, menses suppressi erant, Suppressionis causa, partim ad dolorem animi, ob obitum liberorum conceptum referebatur, Sed gravida erat, febris assidua; urina pauca, sed crassa & turbata, qualis in febribus putridis apparet, Dolor in dextro hypochondrio tumorque percipiebatur, & durities in regione Hepatis: Lumbos & renes dolebat; urina non

percolabatur, sed major seri pars in abdomen refundebatur, hinc hydrops.

Aperto cadavere hæc reperiuntur, pene xii aquæ libræ in abdomine contentæ, hæc aqua urinam colore, & consistentia referebat: Hepar durum, siccum, infinitis coloribus variegatum; Color erat cineritius multis locis, denique tota substantia vitium fecerat: Ren unus erat, sed magnitudine superabat duplo renem naturalem: Sinister erat, dexter nullus, sed species quædam involucri: credo quod nunquam fuerat, Mirum, sæpe nephriticos dolores passa lapides excreverat: nullus tamen vel in rene vel in vesica lapis inventus est: Sicci pulmones, febris erat assidua: tandem per duos dies ἄφωνος reddita, interiit: duodecies purgata fuerat, incolumi tamen fœtu, i.e. vi medicamenti non excluso, *Ballonius Ephemer. & Epid. lib. 2. pag. 264.*

§. 32. Anno 1597. abdomen fœminæ aperui hydropicæ, quæ gravida credebatur: huic magna aquæ flavæ ac fœtidæ effluxit copia: Iecur corruptum: hujus utero exterius, circa fundum, adnata cernebatur excrescentia candida, magnitudine verrucæ, quæ dissecta nihil intus continebat, sed solida omni ex parte erat. *Pet. Pavvius Observat. xxiv.*

§. 33. Celestinus Celestini in muliere quadragenaria, quæ sæpius pepererat, modo ob suppressionem mensium gravida frustra habita, Hepar nuper invenit xl. librarum pondere. *Th. Bartholinus Epist. 1. cent. 3. ex Henrico à Moinichen.*

OBSERVATIO. V.

Hydropici cystis fellea exhausta, lapillis referta, Intestina nigra quasi torrefacta. 1. Cystis muco & capillis referta. 2. Lapilli nigri in cysti. 3. 4. 5.

D*Ocente Heurnio*, p. 552. aqua in hypochondriis cohibita a motu prohibita, putrescit & corrumpitur, hinc calida & sicca redditur: Omnis enim putrefactio, in qua nulla fit partium secretio, necessario naturam igneam acquirit, ac proinde ascendentes vapores sitim invehunt, humiditatem roridam absumunt, præsertim oris ventriculi: Demum humor vasis conceptus ineptus est qui deinceps in aliam humiditatem roridam abeat. Aqua quidem innatantia intestina madefacit, nequaquam autem humectat: Aqua enim situlas duas, quæ aquæ libras plusquam lx. continent, ab hydropica & simul quartana detenta muliere eduxi, mense Iunio 1634. per umbilicum stylo pertusum, unde situla repleta; Aperto vero abdomine altera situla impleta fuit eadem aqua, magno cochleari exempta, inter viscera collecta; Intestinorum autem superficies omnino nigricabat, quæ quasi torrefacta erant, ante enim aliquot menses intensum calorem in visceribus persenserat, quem illico *Erysipelatis* nomine donavi, & remedia illi accommodata præscripsi: de qua Erysipelatis specie *Hippocr.* aphor 25. 6. In corpore vero ne gutta sanguinis reperta, imo ne in corde & venis, ut nec fel in cysti, sed tantum pauca aqua limpida cum tribus lapillis, friabilibus, rutiantibus, moro non absimilibus, avellanæ magnitudine cum cortice, quorum unum medium cultro, malleo percusso, divisi, qui scintillans & fulvus fuit, partibus dissectis, saliva humectatis, facile coalescentibus, &c. Huic prius hydropem prædixeram ob venæ sectionis abusum, à qua jecur refrigeratum & debile redditum est. *David Laigneau de Sanguinis missione p. m. 411.*

SCHOLIA.

E*Rysipelatis nomine*,] *Sanctorius* causas inquirens cur à paracentesi hydropicorum cita mors succedat: causam esse ait quod ab aquarum effluxu erysipelas in visceribus & intestinis oriatur. *Ballonius* Epid. lib. 1. p. 203. à viris fide dignis audisse se ait, qui id remedi iusurparunt, periculum ex eo non sequi quod fiat sectio, nec quod evacuetur aqua sapiosa, aut quod rursus succrescat novus humor, sed quod qua parte sectio facta est, Erysipelas facile & frequenter consequatur obbriaturque, deinde è vestigio sequatur gangræna & sphacelus: Cur ita hoc malum gliscat & adhærescat, nequeunt rationem reddere, nisi quod loco vacuatæ aquæ flatus nescio quis malignus surgat, & quod occursu frigidi intestina, veteri colluvie delectari solita, facile nigrescant.

§. 2. Anno 1625. Statæ ætatis fœminæ hydrope sublatæ, ductus vesiculæ felleus in duodenum ferebatur; Ipsa vero muco repleta, quatuor condebat lapillos angulares, virides & nigricantes. *Rhodius mantissæ Observ. 28.*

§. 3. Hydropicæ cujusdam Monspessuli ex monumento ereptæ cadaver aperui, & lapillos nigros in folliculo fellis reperii. *Ex observat. Ioh. Bauchini.*

§. 5. In folliculo fellis, per inflammationes proximorum viscerum, aut obstructiones diuturnas, lapides coaluisse deprehendimus: erant hi fere angulosi, exterius nigri, intus subflavi, fusci, ac sæpe coloris varii; Exemi ab uno hydropico solius fellis calculos 32. quorum minimus pisi communis magnitudini respondebat, maximus nucis avellanæ, *C. Gemma lib. 1. cap. 16. Cosmocrit.*

§. 5. Quidam diu sensit graves dextri lateris dolores, post siti pressus Hydropicus evasit. Sola vesica fellis in vitio fuit, quæ sine bile novem calculos cōtinebat *Vide tit. de Hypochond. dolore.*

OBSERV.

OBSERVATIO VI.

Ventris tumor Asciticus vitio Iecoris duri, pustulis ubique referti. Lienis crassi, conglobati. 1. Iecoris & Lienis tumoribus scirrhosis affectorum, Glandularum mesenterii tumidarum in Liena. 2. Hepatis & Lienis durorum, siccorum. 3. Hepatis fungum adnatum habentis, Lienis intus vitiati. 4. Hepatis & Lienis pituita alba obductorum. 5. Ob scirrhum in vicinia utriusque. 6. Vitio Lienis monstrose conformati, Hepatis vitiati. 7. Hepatis duri, tumidi, Lienis pallidi, mollioris 8. Hepatis & Lienis corruptorum 9. Hydrops saepe consequitur corruptionem & putredinem utriusque. 10. Asciticus & Tympaniticus tumor ob utriusque visceris scirrhum. 11. Ascites cum graviditate à Iecore scirrhoso, Liene quasi lapidoso. 12.

§. 1. CONjux Ant. Leicht. cum ex valde inordinata victus ratione jam per septem hebdomadas hydrope laborasset, & variis remediis sine ullo ordine exhibitis usa fuisset, in majorem tamen subinde molem venter excrevit cum tibiis & femoribus, ita ut majorem non viderim: Illa medicamentorum pertaesa nullo uti voluit: Cui 12. Aug. crura scarificari curavi, & aliquot vulnuscula fuerunt inflicta, ex quibus egressus fuit primo sanguis serosus, deinde lucida & pura aqua satis copiose: Et quia etiam circa umbilicum vesicae apparebant, ob id eas quoque aperiri curavi, ex quibus pariter aqua fluxit, qua evacuata vulnuscula subsederunt, necquicquam ulterius prodiit: Inde cum vesica satis lucida, instar fabae majoris in ipso umbilico appareret, cum phlebotomo illam aperiri curavi, ex qua mox aqua flava exiliit, non secus ac si vena aperta fuisset, quae fuit salsissima: Prima itaque vice mensuram dimidiam VVittembergicam tantum eduxi: Post clausum vulnusculum de ardore intenso conquesta fuit, sic consequenter singulis diebus per quatuor vices fuit aqua educta, ad minimum dimidiae mensurae quantitate: xvij. Aug. aqua non amplius effluxit, pedes tamen & abdomen admodum gracilia reddita fuerunt: facies vero cum toto corpore extenuata sunt: Cumque Chirurgus vulnus ampliare vellet, nihil praeter pauxillū serosi sanguinis eduxit, insignem tamen rotunditatem abdomen obtinuit, cum venis satis inflatis & conspicuis, & per triduum *nullam amplius motionem foetus in corpore sensit*, unde pro eiiciendo foetu potionem praescripsi. ℞ fol. rutae, pulegis, salviae, anathana p. j. ficus siccas num. iv. sem. anisi ʒ j. cinnam ʒß. m. Per inferiora probatur sequens Pessarium. ℞ Ammon opopan. rad. ellebo. n. saxifrag. aristol. long. & rot. colocynth. ana q. S. f. Paess. medii digiti longitudine, Terantur omnia, praeter ammoniacum, quod cum aqua artem, dissolvatur, cum quo aggregentur caetera, ex quibus postea cum succo rutae, vel decocto colocynth. fiat Pessar. cum filo, somni tempore iniiciendum in uterum: Cum potionem hanc bibere recusasset, post biduum denuo vocatus fui, & inveni ventrem rursus insigniter intumuisse, & foetum putrescere, indéque oriri gangraenam, quae totum abdomen cum insigni ardore infestabat; unde iratus quod consilio parere noluisset, nihil agere volui, cum tamen summopere rogaret, lac virginis praescripsi: xxiij. Aug. cum foetus per integrum diem in ostio uteri constitutus esset, nequaquam tamen in lucem prodire posset, illaque vehementissimis doloribus afficeretur, qui tamen statim recedebant, exhibui praescriptam potionem, à cuius usu intra mediam horam foetum exiguum peperit; Paulo post correpta fuit insignibus torminibus matricis, cum motu ejusdem ad superiora, adeo ut existimaverit alium adesse foetum, vel aliud quid p. n. Eandem ergo potionem recepit cum pessario, quod tamen licet saepius fuerit injectum, in matrice permanere noluit, sed semper exiliit: Ab illa hora non amplius consultus: Illa vero cum semper deterius haberet, nec quicquam solidi per plures dies, praeter brodia, pruna viridia, lac & alia quibus delectabatur, admisisset, dissipato vitali robore, 27. Aug. sub noctem obiit, cum ultra septem septimanas hydrope laborasset.

Sequenti mane cadaver per tonsorem aperiri curavi, ubi primum ex abdomine effluxit copia maxima aquae flavae, foetidissimae ultra decem mensuras: Deinde prodierunt partes omenti putrefactae & saniosae, foetidissimae: Musculi omnes abdominis erant absumpti una cum peritonaeo: Intestina fuerunt valde inflammata: Ventriculus, postquam apertus fuit, praeter aquam foetidam nihil in se continuit, cujus interna tunica erat sphacelata & nigerrima, unde factum est ut mortificato sensu ventriculi prorsus nihil comedere potuerit: Iecur vero erat admodum durum & papulis refertum, variolis non

absimilibus, & pustulis quas *Hipp.* ὑδατίδας vocat: Tale erat per totam ejus substantiam: Vesicula fellis bilem vitellinam, crassam & fœtidam continebat: Lien erat admodum conglobatus & crassus: Vterus nonnihil contractus & pomum aurantium vix superabat, feréque urinale referebat per omnia, in quo Medici urinas dijudicare solent, In quo nihil aliud p.n. invenimus quam sanguinem nigrum, crassum & conglobatum: Pulmones erant paulo nigriores, nec admodum male affecti, Cor vero non erat male constitutum, expers omnis pinguedinis in cujus ventriculo sanguinem quoque crassiorem invenimus: ob cujus robur factum esse puto quod tamdiu vitam producere potuerit: Moribunda usque ad usque ad extremum vitæ spiritum satis bene omnia percepit quæ dicebantur, etiam ablata loquela, ita ut nutibus signa daret se omnia probe animadvertere. *Wolfgangus Gabelchoverus cent.3.curat.36.*

SCHOLIA.

C*Irca umbilicum vesica apparebant*] Interdum cum in hydrope venter amplius distendi nequit, umbilicus foras erumpit, & in tumorem attollitur distentus aquoso humore, quod Græci ὑδρόμφαλον appellant: Et tunc quidem per hunc lanceo filo transmisso, vel etiam eo scalpello aperto humor effluit, nullo subsequente fructu alio, quam quod æger à distensione ventris pauco tempore liberetur: Priusquam enim umbilicus erumpit, jam interna viscera corrupta & putrida sunt, proinde sanitas nec expectari nec sperari potest, Nam ex *Hippoc.2.* Prognost. Is qui hydrope correptus est, & superstes esse volet, bonis visceribus præditus esse debet: Id quod ex colore & vivaci & bono, corporéque succulento cognosci potest. Salutem quoque haud parvam promittit ægrum facile respirare, neque diaphragma opprimi ab aliquo tumore, vel thoracem jam occupare aquam: Hinc *Hippocr.* dicit, Hydropem qui levatus remediis integer renascatur, desperatum esse, causa est, quia ex perenni materiæ generatione pendet, nec ægri firmis visceribus præditi sunt: Unde *Gordonius* scribit, Quando circa hydropicum fiunt remedia convenientia, & evacuantia & alterantia, & patiens sentit se alleviatum per tres dies, & iterum morbus revertitur, & ita frequenter contingit quod aliquoties alleviatur, & postea redit infra duos vel tres dies, talis nunquam curabitur: Ut autem convalescant ægri, detumescenti alvo fidendum non est, Testatur enim *Iacotius* se vidisse cui sub mortem, multis urinis prodeuntibus, & aqua in partes spiritales regurgitante, venter subito detumuerit, unde paulo post æger præfocatus interierit. Nisi ergo ægri ἰσχνόλαγνοι sint, neque ustio neque sectio proderit, nisi quia aliquandiu symptomati occurrendo vitam producere possunt: Quod si viscera adhuc non admodum vitiata sint, sectio abdominis, mea opinione, commodissime per medium umbilicum suscipi potest, Ad cujus rei illustrationem observationes quasdam & rationes proferam: Narrat *Benivenius* hydropicum temerariam sibi & fortuitam libertatem comparasse, liberaliore aquæ haustu, unde derepente umbilici unitas soluta est, ac tanto impetu aquæ effluxerunt, ut venter omnino detumuerit. A *Laurentius* vidit hydropicam mulierem, cui sponte solutus est umbilicus, & maxima effluxit aquarum copia, unde vires pene exolutæ, quibus tamen recollectis D.G. convaluit. *Lud.Villanovanus* ex umbilici compunctione rusticum perfecte sanatum vidit: Tuto igitur sectionem eam administrari posse experientia testatur: neque id dissuadet ratio, nam quo natura vergit, eo ducere oportet, at sæpe per umbilicum vacuationem eam molitur natura: Præterea hæc umbilici compunctio citra multarum partium solutionem fit: coeunt enim circa umbilicum quatuor vasa umbilicalia, quæ si dehiscunt, ut in hydropicis solent aquarum eo confluentium vi & impetu, sola cutis secunda erit, Hanc tamen aquam non confestim vacuare oportet, teste *Hippocr.* sed sensim paulatimque æger reficiendus cibis, potuque odorato, consulendo interim robori jecoris per interna & externa, Inter quæ confectio cyphoides, dialacca, diacurcuma, hepar lupi, absynthium, troch. de rhabarb. magno cum successu exhibentur. *Idem ibid.*

§. 2. Anatomia Leænæ junioris patefecit nobis morbum quo detinebatur, Hecticam scil. cum Hydrope, eò quod sub apertione infimi ventris magna copia flavescentis seri tum effluxerit, tum etiam adhuc in concavitate ventris imi remanserit: ex colore præterea & substantia Hepatis, (quod quidem cum cæteris visceribus canum extis admodum erat simile, uti vere ab Aristotele annotatum,) depromi poterat ejus intemperies, cui adjungebantur tumores schirrosi, seu tubercula hinc inde conspicua, qualibus & quidem majoribus nec Lien destituebatur, qui longitudinem spithamæ æquabat, colore ex livido nigricans. *In mesenterio glandulæ omnes intumefactæ* ac strumosæ conspiciebantur, mole tamen ac duritie præpollebat Pancreas Asellianum, seu media mesenterii glandula: Vterus & Renes cum vesica naturaliter, in figura autem uti in canibus se habebant. In medio ventre Cor pericardio involutum & cópioso sero innatans, substantia flaccidum, & magnitudine etiam bovinum longe superans, hydatide præterea ad magnitudinem avellanæ versus dextram auriculam affectum spectabatur. In Pulmonibus nihil p.n. observatum; In Capite omnia naturaliter se habebant, cranii tamen substantia adeo mollis ut cultro facile dividi posset: Collum afficiebatur struma, arterioso vase singulari sat conspicuo dotata, quod ex animadversione Authorum signum strumarum internarum erat, quales etiam in mesenterio comparebant: Caro musculosa itidem flaccida atque putredini obnoxia, exinde magis

magis comprobatur, quod hujus portione cani juniori famelico porrecta (alii enim eam fastidiebant) devoranda, is sequenti die vomitu & secessu meros vermes excreuerit: Nec minor putredinosa ac morbida dispositio in ossibus colligenda, quæ pro parando sceleto coctura commissa, vix ignis calorem experta, statim in mucaginem resolvebantur, *J. Jacobus Greiselius Observat. v. miscellan. curiosorum anni* 1671.

SCHOLIA.

P*Atefecit morbum, &c.*] Causa morbosæ hujus dispositionis licet in propatulo sit, aer nimirum qui hisce feris in hac regione naturalis non est (meridionales enim regiones potissimum inhabitare solent) attamen non parum quoque hic facit victus ratio uberior ex carnibus crudis: Et licet quidem hæc victus ratio naturalis ipsis sit, has tamen carnes venatu partas, & naturali adhuc suo calore constantes, una cum sanguine tepentes in naturalibus suis locis vorant, hic loci vero inclusæ, & in umbra quasi semper degentes, intermisso omni exercitio quotidie ad satietatem infarctæ (famem enim per biduum aut triduum ferre posse testatur *Aristoteles* h. an. lib. 8. c. 5.) cibos non exacte concoquunt, inde magna crudorum humorum saburra, quę in venis mesenterii, portę ac splenis stabulans, obstructiones, ac inde viscerum eventilationē prohibitam inducit, ex qua eorundem calida intemperies, quæ non tantum in toto temperamentum substantificum pervertit, ac calorem hecticum producit, sed etiam crassiores ac tartareas humorum partes in visceribus subsistentes exsiccat, ac tuberculis scirrhosis occasionem præbet: Ob eorundem intemperiem sitis etiam major excitatur, quam copioso potu allevare student, per quem massa sanguinea copioso sero diluitur, & cum hoc propter obstructiones per vias solitas evacuari non possit, in lymphaticas circa hepar turgescens, eademque vasa ob subtilitatem disrumpens, in ventris cavitatem effluit, ibidemque tumorem ejusdem efficit, qualis in hydrope cernitur: Cordis ac carnis musculosæ flacciditas, tum & ossium mollities, ex eadem causa oriri videntur, quod nempe massa sanguinea serosior, serosum & aquosum ipsis suppeditaverit alimentum, tum quod calidum innatum a calore hectico debilitatum, minus superfluitates dissipaverit muniaq; sua obierit, ad hæc omnia accedit quies continua & aer inclusus, ambo ad debilitandum calorem naturalem putredinemq; causandam quam aptissima *J. Georgius Greiselius M. Viennensis l. c.*

Signum strumarum internarum, &c.] *Vide lib. 4. Tit. de Tumor. præter naturam.*

§. 2. Anno 1640. apertum est cadaver Iuvenis 28. annor. quem sustulerat hydrops Ascites, enatus à frigore Hepatis positivo, quod ei impresserat ἀτονίαν, destructo temperamento & tono naturali: Erat Hepar insignis magnitudinis, in parenchymate densum & exangue: Parvus ejus lobus, qui in sima regione consistit, justo major erat: Tenuissima autem membrana qua tegitur, per substantiæ suæ porositatem, opportunitatem præbuerat effusionis aquæ in cavitatem abdominis: nam Hepar hydropicorum prægravatum, ut plurimum per eam viam evacuationem inchoat: concurrente etiam diapedesi omnium venarum intra abdomen contentarum: Unde magna aquæ copia abdominis cavitati innatabat, & thoracis etiam cavitatem impleverat, Et habitus corporis totumque genus musculosum etiam aqua erat prægravatum, Lien durus & siccus erat, majorque quam naturaliter oportebat: Vas breve, ex sima ejus parte ventriculo insertum, manifestius spectabatur: Et ex ramo splenico, ubi Lien inseritur, minor ramus procedebat, qui implantabatur capsulæ atrabilariæ, ei redundantem melancholiam importans, cum aliorsum à liene extrudi non potest: Evidenter etiam conspiciebatur ex vase emulgente renis sinistri (quod hic valde erat amplum) vena producta, quæ eidem capsulæ atrabilariæ inserebatur: nam & per eam sæpe in hanc glandosam capsulam, veluti emunctorium renis, sanguis atrabilarius reponitur; Cum autem diutius ibi hæret atra bilis maligna, interdum ulcus cancrosum producit, quod vicina depascens, & foras etiam proserpens, miserabilem quandoque mortem infert, quod commemorat Levonclavius in Annalibus Turcicis contigisse Selimo 1. Turcarum Imperatori. *O Heurnius Historia. xxv.*

SCHOLIA.

C*Apsula atrabilaria*] Sic vocatæ ob usum à *Casp. Bartholino*, qui confirmari videtur ab insertione rami supradicti a Liene derivati, & ulcere cancroso inducto ab humore atrabilario inibi coercito: quanquam assignatus usus in dubium vocetur à Clariss. *Wartbono* Adenogr. cap. xiv. statuente materiam plane excrementitiam eas non continere, sed utilem, eo quod in venas ea perpetuo recipiatur: Inutilis autem & excrementitia materia semper transmittatur ad aliqua emunctoria, ut foras è corpore eliminetur, *Vide citatum authorem.*

§. 4. In ancilla nubili hydropica cum eam aperirem, deprehendi Hepar una parte male affectum, fungum veluti adnatum habens, in quo instar concreti quid inerat, Lien quoque intrinsecus vitiosus: Abdomen & venæ sero impletæ *Platerus Observat. lib. iij. pag.* 34.

VVuu 4 §. 5. In

§. 5. In sectione aliquorum ex hydropi mortuorum, aperto abdomine, & maxima aquæ quantitate egressa, vidimus primo intuitu Hepar & Lienem candidissimun in superficie, quoniam pituita alba incrassata, albomen, ovi coctum repræsentans, undequaque hæc duo viscera cingebat, intacto pancreate, renibus, intestinis, & aliis omnibus partibus in imo ventre contentis. *Dominicus Panarolus Pentec. iv. Observat. xx.*

§. 6. Anno 1596. cadaver cujusdam quadragenarii, ascite extincti dissecui, in quo hæc annotatione digna fuere. 1. Partes musculosæ abdominis serosis humoribus refertæ erant. 2. Vacuum ventris aqua fœtida adeo repletum fuit, ut intestina plane ei innatarent. 3. Intestinis omnibus, à pyloro usque ad rectum, undique, corpuscula alba, callosa & pinguia magnitudinem pisi non excedentia, mediante tenuissimis fibrillis appendebant. 4. In mesenturio neque vena neque arteria ulla apparuit. 5. *Hepar durum inflatum* & colore pallido erat, parumque in se continebat sanguinis: renes ejusdem erant coloris. 6. Lien valde exiguus extenuatusque erat, idque illam ob causam quod scirrhus magnus circa vasa, cum illa quæ lienem ingrediuntur, tum quoque quæ ex illo prodeunt, intumuerat: Scirrhus autem ille obstaculo fuerat quod lien crassiorem & fæculentiorem partem sanguinis ad se ex venis mesaraicis non attraxerat. 7. Quia octiduo ante ipsius obitum, è regione lumborum, ruptus fuerat abscessus, multumque emanaverat purulentæ ac foetidæ materiæ, visum fuit inspicere partem illam: incisa itaque cute, subjecta caro ad vertebras & homoplatas usque sphacelata & putrida reperta est: Interim tamen color in extrema parte cutis vix mutatus. *Fabr. Hildanus centur. iy. observat. Ly.*

§. 7. Puellus eusarcus, partu autem difficili in lucem editus, patre natus hypochondriorum malis non semel tentato, die nativitatis x°. ventris inflatione, alvi obstructione, cordis palpitationibus, crebris anhelationibus, tumoreque sinistri hypochondrii afficitur: Post bimestre melius habuit, præterquam quod excrementa numquam naturalia, semper viridia, tenacia & viscida rejecta, venterque inflatus mansit: Circa æquinoctium æstivum nephriticos dolores patitur cum excretione arenularum. Mense Decembri diarrhoeca non levis virium dejectionem & atrophiam causabatur: Dejectiones erant viscidæ, nigræ, virides, Lien durus, venter inflatus & hypochondria tensa: Februario sequenti venter denuo magis magisq; intumescebat, lienis tumor crescebat atque flatus augebantur: Post enemata tumor ventris anctus est, non obstante quod dejecta fuerit magna copia peccantis materiæ: In Aprili autem non tantum tumor abdominis in dies auctus est, sed & cachexia totius atque inflatio pedum, manuum & faciei non leviter apparuit, quibus malis averruncandis adhibita varia sed frustra, & adeo quidem ut Ascites ingens cum Tympanitide puellum occuparet, ut xxi. Iunii naturæ debitum solverit.

In examine viscerum defuncti sequentiæ notata sunt, 1. Cutis circa regionem ventriculi, umbilici & inguinum maculis atro purpureis, instar ecchymomatum picta erat. 2. Ex abdomine, per sectionem umbilici leviter factam, humores biliosi, serosi, lutescentes & fœtidi, instar aquæ per canaliculun ductæ, ad tres mensuras prosiliebant. 3. Quibus subducis & aperto abdomine, Omentum penitus putrefactum notabatur. 4. Intestina cum ventriculo aliquomodo inflata. 5. Pancreas ita consumptum ut ejus nullum fere vestigiū animadvertere liceret. 6. Venæ mesaraicæ glutinosa materia refertæ. 7. Lien monstrosus, tribus appendicibus instructus, nigri coloris & induratus, sinistroque reni arctissime annatus, ut sine sectione digitis avelli non posset. 8. Renes ipsi satis grandes. 9. Hepar sanguineo suo colore amisso, cineritium fere, & qualis in cocto alias observatur, habebat, incisumque copiosum etiam serum & copiosius quam Lien stillabat, 10. In Hepate & Liene foveæ aqua plenæ apparebant, 11. Bilis in vesicula aureo colore coruscabat 12. Pericardium aqua ejusdem cum supradicta coloris & fœtoris distentum erat, cui cor innatabat. 13. Ipsum Cor plane exsucum ne guttulam quidem sanguinis intra se continebat, quod in aliis etiam visceribus observabatur: nullibi enim sanguis notari poterat, etiam in venæ Cavæ & arteriæ magnæ incisione, sed tantum aqua loturæ carnis non absimilis: 14. Pulmones flaccidi & ex parte una erant purulenti.

SCHOLIA.

VNde aquarum hæc colluvies in tenella hac ætate primam scaturiginem sumpserit, multos habuit sollicitos. Ast illam facile inveniet, qui internorum viscerum sive œconomię naturalis structuram & faciem examinat: meo quidem judicio collectionis hujus culpa, si non omnis, certe potissima in Lienis à primo ortu vitiosam dispositionem redundat, Lien enim sanguinis partem melancholicam à corde per cœliacam recipit, innata vi fermentat & defæcat: hoc ubi præstitit, sanguinem depuratum, quantum ad sui nutritionem requirit, apponit, & quod relinquitur sanguinis purioris, mediante ramo splenico, in

in portam & jecur, indeque per venarum anastomoses in cavam, tandemque in Cor reducit, ut spiritu & calore denuo instructus, omnibusque excrementis exutus, in aortam pro partium nutritione propellatur: Excrementa vero nunc ad mesaraicas, nunc ad hæmorrhoidas per alvum, nunc ad renes per urinam, nunc ad alias naturæ lege ordinatas vias promovet. Quando officio male, ut in hoc casu, fungitur, humor ille à sanguine negligenter secretus, in corpore cumulatur & malorum lernan introducit. Et quidem in propria Lienis substantia restagnans, obstructiones parit, tumores, nec raro, partibus tenuioribus absumptis, scirrhum: Quod si insuper suo non contentus hospitio, per ramum splenicum una cum sanguine revertente, ad epar ruat, malum malo cumulat, heparis crasin frangit, calorem debilitat, unde lienis tandem culpa & hepar vapulat, obstructionem & intemperiem vicini negligentia contrahit, suoque satis officio facere nequit circa sanguificationem, sive sanguinem ulterius non satis excoquendo, sive excrementa debito modo & mensura non separando, sive lympham vasis obstructis in venas cogente: aquosus itaque serosus, frigidus sanguis cuditur, cui ferendo cum hepar non sit, in cavitatem destillat, vel viscus disrumpendo aut erodendo, vel per membranarum poros transsudandos, ita extravasatus putrescit & fœtorem induit: reliquus etiam sanguis aqua adulteratus, in partium nutrimentum non omnis cedere potest: aquosus enim non nutrit, hinc quod boni restat sanguinis quotidie, imo momentanee exugunt partes, eo gaudent vigentque: at ubi bono jam absumpto, crudus, aquosus succedit, cessat nutritio, partes decrescunt, contabescunt, hocque eo citius fit quando leienteria se associat, & cibus crudus vix assumptus statim per aluum redditur: quæ præsenti ægro contigisse vidimus, non solum ob retentricem debilem, sed & ob mesaraicarum obstructionem, quæ vicinis lacteis compressis, viam transituro chylo intercludebant: ubi tamen ipsas etiam lacteas ab omni obstructione non penitus absolverim, Aquæ foveæ in Epate & Liene apparebant, in illo tamen copiosores, forte quod à Liene expeditius & facilius serosus humor, mediante rene annexo (uterque enim ren satis grandis ad ultimum vitæ usque halitum officium suum debite faciebat, urina quotidie ad votum fluente) subducebatur. Hepatis color pallidus, cineritius sanguinis defectum accusabat: Inflatio ventriculi & intestinorum cruditatem coctionis sequebantur: Pancreas ad putredinem natura facile, non potuit non corrumpi, putridæ paludi innatans, ut & omentum. Pericardium aqua turgidum inventum, quod in dissectis phthisicorum cadaveribus non infrequens, ad tres sæpe uncias: Nec ipsi Pulmones satis sibi vigilare potuerunt, quin à transmissis acribus fœtidis humoribus labem & corruptionem tandem contraxerint: Sed in hac totius corporis œconomiæ perfractione, aqua pro sanguine, excrementum pro nutrimento surrogatum est, quod admirationem vix meretur: corde autem exsucco & sine sanguine existente, qui vita superesse potuerit miratu dignius est: Si conjecturæ locus est, credimus postremis diebus Cor ex vaporibus, partim à chylo, partim medicamentis confortantibus, tum per lacteos ductus thoracicos, tum per peculiarem meatum oesophago implantatum communicatis, refectionem percepisse: talis autem refectio cum perpetua esse non posset, æger tandem hic velut leipothymia (qua durante morbo sæpe tentabatur) sive ulla graviori commotione, nutrimento partium subtracto, instar lampadis trepidantis, expiravit. *J. Dan. Horstius observat. Anatom. x.*

§. 8. xvi. Nov. 1675. In puero 7. annorum, Hydrope extincto, Hepar inveniebam summe durum tumidumque. Lien itidem justam magnitudinem excedebat, pallidioris coloris, molliorque debito. Vena ipsi duplex erat, quarum utraque principium ducebat ex venæ Portæ trunco, evidenti satis distantia: Lienem accedentes variis ramulis eum intrabant, ventriculo etiam prospicientes. *G. Blasius p. 4. observ. med. xiij.*

§. 9. Anna *Iacobi Ribes* vxor, ventris inferioris tumore insigni, ac pene incredibili, totis ac integris fere septem annis, sine ullo tamen domesticorum officiorum, ac rei familiaris suæ impedimento laborans, tandem eo ipso anno quo obiit, mente capta, puerulum perelegantem ac perfectum vitalemque peperit, permanente nihilominus insigni illo ventris tumore: Magna fuit inter Medicos dissensio, aliis molam, aliis hydropem, aliis aliud quid utero gestari indicantibus: Eo ipso autem anno quo obiit, diebus circiter xiv. ante obitum, menti pristinæ restituta, tandem interiit.

Aperto à me post obitum ipsius ventre, tantam copiam aquæ putidissimæ & fœtidæ, in ipsa capacitate abdominis inveni, ut integras duas omas nostratis mensuræ facile adæquare, si non superare potuisset: Consideratis itaque summo cum studio ac diligentia interni corporis visceribus, nihil aliud observare potui, quam Hepatis gibbam partem livido plane & nigro quodam colore infectam: Lienis viscus per medium dissectum, grumosi ac putrefacti sanguinis instar comparuit, solidiore ipsius substantia quasi colliquefacta: Cum enim ipsum leviter & molliter quidem cultro tractarem, adeo totus diffluxit ac si solummodo congelatus sanguis fuisset, & nisi membranula ipsum circumcingens illæsa ac integra permansisset, proculdubio totus per se ipsum defluxisset. Hujus ægræ mater simili fere tumore ventris laboraverat, liberata copioso alvi fluxu, comestis æstate cerasis ad nauseam. *Ex observationibus Melchioris Sebitzii.*

Hydrops à corruptione & putredine Hepatis & Lienis sæpe inducitur.

§. 10. Corruptio ac putredo horum viscerum, vel ex parte, vel omnimoda, qualem in hydropicis sæpissime vidimus, causa Hydropis non infrequens existit, quæ tumores, vel erosiones & vlcerationes, *aut alias læsiones* horum viscerum sequitur. *Platerus Prax. lib. 3. c. 3. p. 216.*

SCHOLIA

SCHOLIA.

Vt alias læsiones, &c.] A læsa illorum viscerum circa superficiem substantia, serum in abdomen stillare variis de causis ostendit idem ibidem, 1° & potissimum, *ait* iis ulceratis, adeo ut ad superficiem ipsorum usque ulcus penetret, ut contingit in cæteris ulceribus quæ semper madent: qualia vlcera post inflammationes suppuratas, aliósve tumores in abscessus desinentes, oborta relictaque, diu sæpe purulentas dejectiones moventia, tandem hydropem accersunt: Aliæ vero læsiones alias, & præsertim contusiones ab externis iniuriis factas sequuntur: Sicuti duos ab equo dejectos & in latus dextrum lapsos, prægressis aliquando hepatis læsi symptomatibus quibusdam, tandem hydrope correptos eoque extinctos fuisse novimus: A vulnere extrinsecus ad viscera hæc usque adacto ulcus relictum idem potest efficere: Sic & corruptio ac putredo horum viscerum, &c. Verum & ab aqua jam prius in hydropicis in abdomine collecta putrescente, si horum viscerum tunica erodatur, uel ulterius ipsorum substantia lædatur, sero tunc inde quoque transsudante, aquæ illius copia in ventre augebitur: Observavimus quin etiam ab eadem aqua, & hepatis & lienis tunicis, uti & peritonęo eo in loco ubi illa huic adjacent, exesis ita concrevisse, ut nec hepar nec lien à regione illa septi cui adnata erant, citra dilacerationem tunicarum avelli potuerint, unde forte quoque serum in cavitatem exudare potuit.

§. 11. Fœminæ xl. annor. abdomen stupendum in modum ex Ascite tympanitica intumuit: convenientia remedia in *River. contr.* l. xi. cap. vi. proposita (quorum ope plures ab hoc morbo liberavi) diligenter vsurpavit, sed malum cessare noluit: hinc ob metum suffocationis me aliquoties per omnia sacra rogavit, ut tumorem umbilici, vesiculæ ad instar pellucidum, compunctione curare vellem, Respondi nec hanc medendi methodum me magnifacere, illamque incassum esse si viscera corrupta sint: Tandem precibus adstantium urgentissimis victus, cultello acuto vesicam aperui, & spatio xij. dierum, xviij. mensuras aquæ sensim eduxi: at xiij. die cum accessissem, subitanea leipothymia ægrotam è medio sustulit, postquam observarim abdomen ex emissione seri non multum detumuisse.

Hinc illud præsente Matre & Sorore aperui: mox serum in tanta copia effluxit, ut xxx. mensuras superaret: insuper etiam intestina corrupta, Hepar & Lienem scirrhosum reperi. *Bernardus Verzascha Observat. medic. iv.*

§. 12. Mulier Alcmariana ex Hydrope decumbebat, Sed hæc ipsa gravida simul, postquam peperisset, paucis deinde diebus à partu mortua est, ventre æque distento permanente: Hinc suborta opinio eorum qui artis Medicæ gnari non sunt, arborem in corpore adhuc permansisse. Alii vero, ut & obstetrix, secundum partum adhuc in corpore subesse constanter pronuntiabant. Aliæ vero mulierculæ molam esse suspicabantur: aderat & Sacrificulus Empiricus qui vesiculas hepati adhærere somniabat, ex quibus aqua in ventrem destillabat. Ego vero cum sustinerem neque secundum partum esse, neque molam, sed ventrem distentum esse hydrope, & cum precibus quibusdam divitis matronæ Vir eo perductus est, ut in uxore mortua fieret incisio, quam cum admisisset, effluxit è ventre tanta aquæ copia, ut octo congios Hollandicos pluresve vas cadaveri suppositum receperit.

Erant autem interna viscera, præsertim intestina fere omnia, præter uterum ac renes, Corrupta & livida, neque mola reperta: Peritonæum vero undique disruptum erat, ex aquæ mole ut arbitror: Omentum plane consumptum, ut ejus partes putridæ & disruptæ cernerentur: Hepar vero in scirrhum erat mutatum, ac Lienem quasi lapidosum conspeximus, *Forestus lib. 2. de Incert. vrin. jud. p. 199.*

OBSERVATIO VII.

Hydrops sine vitio hepatis à Liene Putri. 1. Albido & exiguo. 2. 3. Tumido & indurato. 4. Monstrosæ magnitudinis & formæ, intus putri. 5. Ascites Lienis tumorem vel vitium plerumque consequitur. 6. A flaccido Liene, concreto sanguini simile quid continente 7. Scirrho obsesso. 8. Apostemate infecto. 9.

§. 1. ANno 1625. B. *Silvatico Iac. Zabarella* præsentibus, in cadavere Capucini Anasarca extincti, Iecur sine omni labe inventum, sed admodum ingens. Lien erat semiputris ac velut in saniem conversus: Sanguis crassus & adustus: laboravit igitur intemperie, *non mutato colore substantiæ* qui ipsi naturalis erat: Cujus generis hydropem spurium, Iecore non primum affecto, sed ventriculo, in matrona anno 1626. observare licuit, quæ pristinæ valetudini restituta. *I. Rhodius centur. iij. Observat. iv.*

SCHOLIA.

NOn mutato colore Substantiæ] Galeno tam certum est Hepar sanguificationis instrumentum, ut cum ejus læsæ signa adsunt, nullo apparente in ejus regione tumoris doloris aut molestiæ sensu, in eo statuat κακοχυμίαν ἔσω ἔχει, aberrare scilicet statuit id in officio, quanquam causa nullis indiciis deprehendatur.

§. 2. Galli

§. 2. Galli sacerdotis Bononiæ, aqua Intercutem mortui, lienem albidum, sed exiguum adinveni, perinde ac Augustæ in muliere textrice. *Vesalius lib 5.c.9. Anat.*

§. 3 Rusticus xxx. annorum a tribus mensibus hydrope laborans, in xenodochium adductus anno 1644. ac post aliquot dies vitam cum morte commutavit.

Dissecto cadavere ingens aquarum copia fluxit, Iecur optime constitutum & naturali temperie præditum invenimus: Lienem vero corruptum, & totam fere ipsius substantiam pici liquatæ similem, Vnde patet *non omnem hydropi speciem ex summa Hepatis imbecillitate* aut intemperie perpetuo generari. *Riverius observ. commun, à Sim. Iacoz. vj.*

§. 4. Anno 1595. Virum publice secui in Nosodochio Amsterodamensi: Lien huic adeo intumuerat ac induratus erat, ut tres libras lance libratus penderet: Pulmo ferme centum locis costis ac pleuræ arctissime annexus hærebat: Hydropicus objerat, fluctuabant namque; ac aquæ innatabant omnia quæ in abdomine erant, Erat aqua flaui coloris, fœtoris pessimi: *Pet. Pauvius Observ. xiij.*

SCHOLIA.

HInc fontem hydropis extra Iecur multi quæruntq; in Liene plurimi: *Dodonæo* 6. praxeos med. 66. Lien tam frequens hydropis ascitici faber est, ut nullius ascitici corpus se apertum vidisse asserat, cujus Lien non fuerit tumidus & magnus, Hydropis ex Liene ortus describitur ab *Hippocr.* 1. de morb. mul. sect. 3. v. 43. ubi concludit Lienem aquosum fieri ab humiditate in proximum ventriculum attracta, qua postquam repletus est, distribuit per venas corpori, & maxime in omentum, & locos circa ventrem & crura, unde hydrops: Quem casum se vidisse in muliere notat *Martianus* ad aph. 55.7. quæ ex solo lienis tumore doloroso hydropica facta breui tempore interierit: Inde patet (addit ibidem) in quanto errore versentur qui hydropem fieri non posse contendunt non compatiente Hepate: ut itaque non sit quod ad sympathiam Hepatis semper confugias, quum etiam *Tinellus* testetur hydropem se vidisse vitio lienis genitum, saluo plane & illæso hepate, consi. medic. 2. p. 17. Et dari hydropem absque ægritudine Hepatis ostendunt *Collado* Tom. 2 adversar. p. 181. & seq: *Guarinonius* consultat medic. 236. p. 267. *Carduus* comm. 5. in lib. 1. de mulibr. p. 219. *Platerus* 3. Prax. 2. p. 89. *Helmontius* in Phys. inaud. p. 510. *Sennertus* de cons. chymic. H. Saxonia 3. Panthei Medic. 32. *Lipsius* de Hydrope p. 15. *Bauhinus* 1. Theatr. Anat. 43. *Ioh. Bilgerus* apud *Horstium* tom 2. lib. 4. obs. 47. *Sennertus*, iterum lib. 3. pract. ubi ratione & exemplis, & ipsa denique autopsia hoc probat, quod in disputatione publica Viennæ habita anno 1655. negatum. Atque ut atopsia, nullum hepatis vitium demonstrans excusaretur, oculi aciem eousque progredi non posse ut vitium deprehenderet assertum est.

Non omnem hydropis speciem, &c.] Principale subjectum Iecur olim habitum, unicum venosi alimentarii sanguinis instrumentum, ea prærogatiua nobilitatum a *Galene* 5. de loc. aff. c. 7. & 2. progn. c. 1. ubi etiam docet non esse necessarium ut initio semper afficiatur per essentiam, principio affectionis in ipso consistente, verum etiam posse per consensum aliarum partium affici: Imo nullum hydropem absque jecoris vitio, consensu & conspiratione oriri posse judicat. *Cous* non solum Iecur sed & alias nominauit partes, Ita 2. progn. Incipiunt, *inquit* plerique hydropes, vel ab Ilibus seu inanibus locis, vel ab Hepate, τῶν κενεῶν nomine intelligit venas, per τὰς κοιλίας, lienem, mesenterium, uterum. Idem 4. de morbis, agnoscit hydropem quando lien aliquantulum ægrotans potum ex ventriculo trahit. Recentiores non semper Hepar in hydrope primario, αὐτοψίᾳ in cadaveribus innixi, affici testati sunt: Nullo sæpe in Iecore vitio hydrops observatur: Sæpe renes, mesenterium, abscessu, tumore laborare visa, jecore florido, Nonnunquam pallidius quidē, ut pote aquis immersum, observatum, aëris autem contactu statim reffloruit. Non inviti nos à Galenica recedimus sententia, Cordi ut in ἀμεταθέτως opere ὑπερέχουσαν καὶ ἐμβασιλεύουσαν magistralē, supereminentiam & potestatem regiam adscribimus plenissimam, ita & illud affici in læso hoc opere inficias ire non possumus, Imprimis tamen viscerum ministeria, quæ cordi famulantur accusamus, Tale est præprimis Iecur, colatorium & cribrum, bilisque separatorium: Lien frigidarum & siccarum: Renes serosorum atomorum secretorium; Hæ partes dum debiles officio non satisfaciunt, acervatæque per renes & aquositates vesicam non effluunt, In cavo abdominis resistentes, vel in habitum corporis transfusæ, vel in flatus resolutæ; hydropem ejusque species constituunt. Causa immediata est partium chylificationi & sanguificationi destinatarum, tum principum tum ministrantium, imbecillitas seu ἀτονία: Chilificatio præcipue ventriculi & intestiuorum, si ob facultatem læsam à quacunq; intemperie, conformationis aut communi vitio, Et defectum fermenti salsi & acris, vel ob errorem externum lædatur: Si ἐξαιμάτωσις: Cordis & arteriarum non succedat ad votum, serosæ aquæ à lymphaticis Bartholiniaris non separentur, àque renibus & ureteribus attrahantur, restitant in corpore, & in Ascite in cavum deponuntur abdominis: Viæ sunt, non solum venæ Portæ, queque eam comitantur arteriæ per omentum mesenteriumque dispersæ propagines, sed & ipsa lymphatica vasa: oneris enim pertæsa aquas expellunt, sponte sua exitum illum affectantes: Expellunt autem per ἀναστόμωσιν, διαίρεσιν vel διαπήδησιν: Διόδον etiam præbet membranæ hepatis in ὑδατίδας sæpe fatiscentis raritas: Ruptio aquæ ex lobo hepatis minimo, circa portas Iecoris, ubi tenuissima membrana, ab *Aqua pendente, Spigelio, Hofmanno* adserta, reprobata à *Riolano*: Renum & vesicæ, ureterum exulceratio & erosio, Dignæ sunt omnes hydropis nomine. *Guern. Rolfinckius Epitomes meth. cogn. & cur. lib. 3. cap. 9. addit Bartholinus spicilegio de vasis Lymphaticis* 2° c. 5. §. 10. Si rumpantur tunicæ ob fragilitatem, aquam in cavitatem thoracis aut abdominis exspui: Sin tenaciores sint & robustiores, in vesiculas aqua, turgidas attolli, hydatides vocatas: *Et cap. 7°. histor. de vasis lymphat.* Iis obstructis quando liquor tenuis à partibus non separatur, oritur Anasarca vel Leucophlegmatia: vel quando impedito per has transitu, ad venas ire cogitur, Ascitidem excitant.

§. 5. Anno

§. 5. Anno 1673. exeunte æstate, ad æquinoxium usque autumnale assiduitate imbrium molesta, febrium tertianarum, maxime duplicium, & erraticarum proventus fuit. Et nonnisi exacta xl. die solutionem habuerunt: quæ breviori termino circumscriptæ sunt, nonnisi post iteratas ὑποτροφὰς desierunt, Illarum sævitiem primus cum uxore, uno eodemq; impetu, (febre duplici tertiana,) expertus sum, nec meliori quam cæteri fato, accurantibus licet sagacissimis & experientissimis Medicis D.D. *le Clerc*, Senatore integerrimo, & *Alexandro Diodati*, Facultatis Med. Genevensis Decano: Hac Dei Gratia, illorumque cura defunctus, amicorum integerrimum eadem specie febris aggreditur Nob & Clariss. Dom. *Alexandrum de Harsy*, Iurisconsultum Clariss. ob eximias animi dotes plurimis, imo Principibus acceptissimum. Ætas illi ann. xlij, temperies calida & sicca, imo fervida, Squallida, vultus qualis lienosorum & ὑπόχλωρος; laborum patientissimus, in obsequium præsertim amicorum, quibus magis quam sibi natus: xv. ante invasionem febrilem diebus Genevam Lutetia magnis itineribus appulerat: Multas ærumnas clam concoxerat, & intentatam litem acriter defenderat: Dies integras sine alimento transigebat, prandii dispendium cœna compensabat, cibos non ingerens sed ingurgitans, quos immansos excipiebat hians ventriculus, unde cruditatum uber proventus: Adstrictior illi semper alvus, nonnisi πρὸς ἀνάγκην deiiciens & σκυβαλώδη. Familiares illi à prima adolescentia de Liene querelæ, Molesta & sæpe colica ventriculi, ab atro humore illinc derivato: Lenientibus assumptis & admotis mitescebat, maxime ab exclusione lotii, atramento colore & consistentia non absimilis: Augusti 17. Tertiana duplex illum invasit, cui statim socium se addidit capitis dolor cum vigiliis, alias ipsi ingenitis: Siquis obreperet somnus, qui brevis sed manifestus, stertore se prodens, pertinaciter se dormiisse inficiabatur: Vrinæ toto morbi decursu rubicundæ fuerunt, rutilæ, flammeæ, ignei caloris testes, vel passeæ, fuscæ, lividæ, atratæ, hypostasi tartarea, cinnabaris æmula, saturatæ: Multa satagente simul altero Medico, molitus sum ad febris depulsionem, varias à prima septimana ideas induentis, typique tunc expertis: Ægrescebat medendo Vir Clariss. ac morbus à remediis exacerbabatur, nedum mitescebat: Lien qui recte morbi focus iudicatus est, ab admotis usque adeo efferabatur, ut à quibuscunque etiam mitissimis abstinere necesse fuerit: Celebre emplastrum de Cicuta, alias efficacissimũ, per bihorii moram tantos excivit tumultus, tam grave delirium, tantamq; virium prostrationẽ induxit, ut fato proximus judicatus sit. Ac deinceps cum Liene tanquam Noli me tangere, transigendum fuit, suique juris ut esset concedendum: Hinc suspicio oborta cancrosam in eo subesse dispositionem, nec fefellit conjectura: Pulsus toto morbi decursu febrilis fuit, neque enim unquam integra apparuit ἀπυρεξία: ideo lentæ febris, quam foveret partis alicujus δυσκρασία, subiit opinatio, nec temeraria. Pro vario tamen febris & viriũ tenore, modo languidior modo celerior fuit: dissimilis per naturam in carpo dextro à sinistro, in hoc enim arteria fortius imo duplo micabat: nam dextri dirempta erat, cujus exilior ramus solitam inibat viam, major inter carpum & dorsum manus versus pollicem excurrebat, In singulis vero paroxysmis, dum is contrectabatur, συνολκαὶ ac contractiunculæ manifestæ erant, quod sibi innatum esse asserebat: Crebra ventris tormina adfuere, ab æstu & ζυμώσει atræ bilis à liene in intestina effusæ: Iuxta mucronatam cartilaginem, latere sinistro, eminebat tumor indolens, proximis partibus concolor, dimidii pomi mediocris sub cute delitescentis formam exhibens, ab ægro ante aliquot annos animadversus: Hypochondrium utrumque æque durum & tumens sed sine dolore: Cum jam febris, quæ modo tertiana, modo duplex quartana fuit, indole tamen quartana, acutorum morborum terminum excessisset, hydrops eminere cœpit, quem æger sibi jampridem imminere prænuntiabat, sed tympanitem: Pluribus præsidiis illius adventus oppugnatus fuit, quem arcere non licuit, quod firmiore staret talo, causasque haberet altè defixas: quas æger in solius potus ingesti, nec permeantis copiam reiiciebat, quanquam vis diuretica perpetuo illi fuerit conciliata; de viscerum enim integritate nullum ipsi unquam dubium, licet vitii & κακώσεως organorum, lienis præsertim, clara adessent indicia: Quinquies illi, sed avara manu missus sanguis, cujus detractioni pertinaciæ morbi maximam partem acceptam ferebat, at falso, cum & venæ sectioni assuetus esset, & morbi vis tale præsidium exposceret, phrenitis præsertim imminens, Semper rubens ille & floridus prodiit, sive ex brachio sive ex ano educeretur: verum enim vero rubedo probitatis sanguinis non semper index est, acrimonia enim & salsedo, aliudve vitium latens, illi colori associari potest: Ab admotis ani margini sanguisugis semel ater & saniosus eductus, quanquam non successerit εὐφορία: Exhibita ὑδραγωγὰ copiosum semper serum excluserunt: Inter hæc syrupus de rhamno ad unciam unam ante cibum exhibitus, insignis fuit efficaciæ, qui xl. & plures dejectiones

jectiones sine detrimento commovit: hinc hypochondriis tenus detumuit abdomen, sed brevi intervallo iterum se extulit: Idem syrupus drachmarum septem pondere, exacto quatriduo exhibitus, ne semel quidem alvum excitavit: Reliqua cathartica hydragogis remixta, bilem utramque, copiosamque pituitam eduxerunt, sed nec remittebat febris nec subsidebat venter: Paracentesin anxie expostulabat; quam à me non concessam ab aliis Medicis, nullo annuente, extorquere annisus est: Apertionem scroti, Setaceique intrusionem, quia id intumuerat insinuavi; at à semel admoto cataplasmate resolvente, brevi detumuit: Malleolorum scarificationem, imo abdominis, nec-non vesicatoriorum admotionem utilem judicavi, imo & Fonticulum tibiæ sinistræ inustum, quod ante morbum fluida ulcera diutius utiliter circumtulisset, Sed alterius Medici, clam se insinuantis, obstitit suasio: quo auctore, ubi pertundi solet abdomen, admotum pyroticum, sed adeo infelici eventu, ut ustionem sequuta sit illico febris intensior ἀγρυπνία, anxietas summa, & quarta post die mors: Altius enim ferrum impressum fuit: testis est aqua xij. ante obitum horis sponte exiliens per diapedesin: Eschara assis magnitudinem pene æquabat, qua decidua intra quartam horæ partem tota aquarum colluvies, cum certa & cita ægri pernicie exitum habuisset: Tandem exacto à morbi initio mense quinto, præeunte crurum & pedum tumore, excarnibus & exsuccis manentibus tibiis, exortoque in metatarso erysipelate, delirio accedente, stertore & convulsionibus, fatis concessit amicus integerrimus, meliori & diuturniori vita dignus, in perpetuum desideratissimus.

Mirum porro in tanta interiorum ariditate; Sitim, si paroxysmorum tempora excipias, intensiorem non fuisse, vel maxime quod hydrops mature sui adventus indicia dederit: Mirum quoque, ad interitum usque sat facilem fuisse respirationem, cum & pulmonum vitium adfuerit, hypochondriorum meteorismus à tumentibus visceribus, & insignis aquarum in imo ventre colluvies: Appetitum etiam fuisse vegetum, cui, contra Medicorum vota, indulgebat assumptis cibis noxiis æque ac innoxiis, imo sitim accendentibus, farciminibus ex sanguine porcino frixiis, stribilitis, artocreatis, aliisque pistoriis operibus: Alvi excrementa sponte prodeuntia à naturalibus non multum aberant: quæ si tantillum in alvo cæspitarent, σπυραθώδεα erant, caprillis similia, qualia toto vitæ decursu dejecit: Instante fato, & ex ruina triplicis œconomiæ se prodente, cum nec videret, nec audiret, atque in moribundorum statu ab *Hippocr.* aph. descripto constitutus esset, admotum ori panem dulciarium vino insuccatum, manu arripuit, deglutiit, reliquias gingivis & dentibus adhærentes digitis abstersit: Oblatum insuper vinum avide superingessit, quod tamen in ventriculum penetrare non potuit, convulsivo motu affecto œsophago, unde superne remeabat cum suffocationis periculo.

Mortui priusquam exenteraretur cadaver, lateri dextro, qua parte instituí solet paracentesis, adactus scalpellus, unde protinus effluxit limpidissima lympha, Rhenani vini colore, inodora, ad mensuras nostrates quatuor, seu libras medicinales xxiv. Hinc reserato abdomine, 1. nullæ Omenti reliquiæ deprehensæ, quod frequens in illis quos morbus diuturnus confecit; lacerū saltem & corruptum tunc se exhibet: 2. Lien protinus, sed miranda plane facie se obtulit, cunctos in sui admirationē pertrahens; à naturali quippe omnino abibat, sive figuram, sive substantiam, sive magnitudinem, situm aut connexionem spectes, forma enim ad quadrilateram, seu rhomboidem accedebat; summæ parti, angulorum superiori, proxime ad cartilaginem xiphoidem, epiphysis, vel lobulus aderat, ovum gallinaceum mole æquans; tumorem, de quo supra, constituens: Duorum pollicum ubique erat crassitie, librarum quinq; civilium, cum aliquot unciis, pondere: Partibus vicinis undique, ante, retro, & lateralibus, robustis fibris cohærebat, nonnisi forficibus divellendis: Partem ejus convexam tunica densissima, & cartilaginea investiebat, coronati argentei crassitiem excedens, novaculæ aciem eludens; concavam autem nigricans membrana investiebat: Dissectum viscus putrilaginem meram, atramque bilem concretam exhibuit: Mole autem sua hepar in angustias redigebat; quod compressum & conglobatum, tumentis specie imponebat; quanquam à naturali magnitudine non desisceret: quanquam 3. colore etsi lurido, friabilitate, ejus parenchyma ex sanguine farcimina referens, vitii notas proderet, membrana ubique destitutum, in superficie quasi à vermibus arrosum, parte præsertim concava: 4. Extremum Canalis Pancreatis tubulum occupabant quatuor lapides, tesserarū magnitudine & figura, exagoni, à mutua attritione lævigati & splendidi, gagati lapidi simillimi, nigerrimi, primo obtutu carbonum specie illudentes: ex his duos superstites asservo, priores levi compressione attriti: hos inter jacebat vermiculus vivus: 5. Cystis fellea atro succo scatebat. 6. Mesenterium, qua superiora spectat, lacerum erat & corruptum, cætera incolume, in quo conspicua quædam vasa lactea. 7. Colon intestinum flatibus turgidum, acu compunctum statim subsedit. 8. Intestina gracilia juxta renem dextrum liventia, ad sphacelum vergentia: 9. Renes adipe omnino exuti; dexter sinistro

media parte minor: ima parte vterque nigricabat. 10. Prope Renem dextrum reperta glandula, castaneæ magnitudine, solida, nigricans, intus & extra: Renem succenturiatum credidissem nisi à connexione undique fuisset libera, nullis apparentibus fibrarum aut vasorum vestigiis: *Aperto Pectore* 1°. Pulmones quibusdam in locis candicantes, in aliis lividi apparuerunt atro humore & sanie referti, cum corruptione ipsius substantiæ: 11. Vasa autem omnia, tum Cava, tum Porta & Aorta, eorumque propagines, sanguine carebant, atrum tantum cruorem effundentia: Cordis ventriculi exhausti, in auriculis ater humor. 13. Cor parvum compactum, quale generosis assignatur, etsi à longitudine morbi marcidum esse debuisset: Tertium ventrem, scil. caput, attingere vetuerunt Vidua & consanguinei.

Relatio Anatomica dissectionis cadaveris Nobil. & Clariss. viri Alexandri de Harsy *institutæ* 17. *Ianuarii* 1674. *Facta à Nobiliss. & Excell.* Domino Stoffelio.

1. HAbitus corporis ad summum erat extenuatus, vultus ex pallido nigricans & subflavus, *Hippocraticus*: Thoracis musculi pene consumpti erant, costarum interstitia non replentes: hypogastrium & hypochondrium sinistrum in tumorem elata erant, quem tympaniticum multi judicabant, mollem tamen & candicantem: Umbilicus à naturali non recedebat; hypogastrium non adeo tumebat; femora, tibiæ & pedes fere excarnia, paulo ante obitum intumuere, ac tumores erysipelatosi in anteriori tibiarum parte, ac in pedio, prope majorem digitum, ad coronati magnitudinem apparuerunt.

2. Foramine per scalpellum in musculo recto facto, quatuor digitis ad latera, & totidem infra umbilicum, exiliit aqua subpallida, limpida, viscititatis & fœtoris expers, ad quatuor mensuras Genevenses, seu libras civiles xxiv.

3. Ducta linea recta à sterno, secundum lineam albam, ad os usque pubis, eodem scalpello, nullus se obtulit adeps, sic facilis fuit apertio per forcipes: Omenti nullum adfuit vestigium, Omnis aqua intra peritonæum & intestina continebatur: aquæ residuum per syphum vitreum exhaustum fuit, duas iterum mensuras explens aut libras xij.

4. Abdominis musculis transversim incisis, eo facilius in conspectum venit splen scirrhosus, hypochondriis alligatus per fibras infinitas, venulas & arteriolas; substantia illius nigricabat, corrupta, unguibus facile cedens: Figura piscem Rhombum æmulabatur, quadrata, in latitudine & longitudine æqualis, si ab illo detraxisses lobum stomacho proximum, latitudinis duorum digitorum, trium longitudinis: Diameter semipedalis propemodum erat: Totam convexam faciem obtegebat cartilago aut membrana, crassitie dorsi cultri, dura, parenchymati firmiter affixa: Ejus concavitas convexa parte latior erat.

5. Lobo pertinaciter adeo duodeno cohærebat, ut nonnisi cultro aut forfice inde divelleretur; hinc enim & inde fibræ accreverant.

6. Proxime locum in quem Vesica Fellis, & Pancreatis canalis Wirsungianus, succum proprium eructant, quatuor deprehensi calculi, quorum maximus avellanam æquabat, tam nigrum & levem ut nemo non carbonem crediderit: Friabiles omnes erant, ac postridie intus fuscum colorem exhibuerunt: maximo adhærebat vermiculus albus & vivus, minimi fili longitudine, crassitie fili contorti.

7. Cystis fellis forficibus discissa atram bilem, sed paucam effudit.

8. Portæ venæ sanguis, atramentum nigrore referebat, vix unciarum duarũ pondus æquans.

9. Exhausta ergo omnino lympha, & sanguine abdomine contentis, exhibuit se variegatum Jecur, quibusdam in locis candicans, in aliis nigricans, tuberosum & quasi aquæ calidæ immersum, tunica omnino exutum, digitis contrectatum in particulas dissiliens: Ex pluribus parvis lobis conflatum dixisses: Lieni magnitudine cedebat.

10. Intestinorum aquis, innatantium, à naturali statu non magnus erat recessus, ut nec ventriculi, cujus stomachus & pylorus adipe aliquo donabantur: Vacuus erat ventriculus, quanquam pridie tres panes biscoctos comedisset: Venæ lacteæ eminebant, quarum una, reni proxima, anserinæ pennæ crassitie similis erat: Turgebat flatibus colon, cujus inferior tunica, qua parte ventriculo substernitur, rubebat, corruptioni proxima: Mesenterium parte superna à corruptela visum effugiebat: Circa renem dextrũ deprehensa glandula, nucis juglandis mole, substantia renibus similis, rotunda: Livebant cætera intestina: Reni dextro vicinum gangræna attigerat ad 5. aut 6. digitorum transversorum longitudinem, contrectatũ in partes dissiliens.

11. Renes pinguedine plane spoliati, cæterum substantia à naturali non multum dissimili, hoc uno excepto quod dexter sinistrum magnitudine multum superaret, ac parte inferiore intestinum spectante ad gangrænam vergeret: Nulla obstructio eorum pelvim, neque emulgentia vasa, neque vreteres obsidebat, neque vesicam, statu omnino naturali donatam.

12. Reserato per novaculam Thorace, ducta à summo ad imum linea, & duabus obliquis ad cartilagines quę latera sterno connectunt, Deprehensi pulmones partim candicãtes, quasi abscessu tecati; partim nigri, gangręna affecti & corrupti, phlegmate & atterrimo sãguine infarcti.

13. Cor

13. Cor minimũ fuit, cujus ventriculis sanguis pene omnino destituerat, qui paucus superstes fuit nequaquam concreverat: Ventriculi dextri paries tenuissimus erat, ut sinistri crassissimus.

14. Cavæ & aortæ sanguis aterquoque fuit & paucissimus.

Et hæc in magnis illis duabus cavitatibus conspicua fuerunt, Tertia intacta fuit, prohibentibus Vidua & affinibus, quibus satis fuit morbi & mortis causam, de qua multi varia, in apertum venisse: Penuria quippe probi sanguinis obitus obtigit, à corruptela Splenis & Jecoris: Contigisse forte reor, ut in juventute à casu aliquo labes illi fuerit inusta, ac caloris nativi robusti ope, natura, vitium correctura, concretum sanguinem in fibras abire permiserit, quæ hypochondriis affixæ fuerunt: Vel splen tumore aliquo obsessus, qui in abscessum abierit, circa hypochondrium, quod in potestate fuerit præstiterit, Testis est ejus membrana candida & dura: Lobo exteriore Omentum irritabat, inflammationem in eo peperit, & intensos eodem tempore dolores: Vasa sua lymphatica deplevit, unde abdominis cavitas lympha omnino referta fuit, à qua in tumorem elatum fuit: hinc quoque vicinæ partes in corruptelam abierunt: Sanguis per circulationem in pulmones illapsus, inde in cor, phlogosin induxit, hinc duplicis Tertianæ origo: Hinc deficiente ad alimoniam sanguine, tabes totius obtigit; quod proculdubio incaluit itinere Lutetia per æstatis æstum instituto: superveniente animi excandescentia æstus sanguinis subsequutus & febris: Epiploon & intestina ab aquis labem passa sunt: Quoad Renem dextrum, vicinumq; illi intestinum, præter itineris molestias, decubitus ad inflammationis ortum plurimum contulit & gangrænæ: Neque hæc omnia febris sobolem esse, illud mihi indicio est, quod urina à morbi primordiis ad exitum usque similis semper fuerit, crassa nempe, turbida, rubicunda, sedimento tartareo, aut bolari, cinnabari simili, donata: Hæc circa mortis causas sentio, cujus causam nemo expugnare potuit: nullum quippe remedium splenis vitium in naturalẽ dispositionem traducere satis validum erat: Verisimile quoque si quatriduo ante obitum paracentesis fuisset instituta, lethum inter manus Chirurgorum præ foribus futurum fuisse. Limpida enim ea aqua balsamo quodam, aut facultate quadam erat prædita, à qua viscerum corruptorum tonus quodammodo fovebatur, calorque ac siccitas temperabatur: qua per apertionem educta, dominium obtinuisset atrabilarius sanguis, pici nigrore & crassitie non absimilis, unde spirituum vitalium in corde defectus protinus contigisset. Sed hæc judicio D. *Boneti* commito, cujus sententiam expecto &c. Genevæ 18. Januar. 1674.

SCHOLIA.

Febre prehensus fuit] Erraticarum & Quartanarum febrium una eademque statuitur origo (cum illarum in has facilis sit ἐπίδοσις) humor scil. melancholicus, à quo [illegible]ducenda febris qua prehensus Vir Nobil. cujus d[illegible]natus, etiam per sanitatem, plurima extitere indicia, ac speciatim ex intervallis recurrens humoris atri per urinas excretio præcedentibus doloribus, imi ventris: Sed & mores, & temperamentum, & vultus & alia annuebant: Ac nisi vis animi rectrix τῷ ἐπιθυμητικῷ superior fuisset, quæ hanc sub jugum redigebat, maniaci affectus apparuissent, cum causæ præsto essent, cancrosa scil. lienis σκίῤῥωσις adusti illius humoris progenitrix: Quæ vero postmodum successit febris, adulto scil. & provecto jam hydrope, typi omnino expers, rigoribus aliquando intercisa, aliam me judice habuit originem; atque symptomaticam credo, ab inflammatione variarum imi ventris partium, in quibus non gangrænæ rudimenta solum sed vestigia apparuerunt, quæ phlegmones ut plurimum soboles est: Ac manu-ducente exc. *Spigelio*, qui semitertianarum causam quærit in mesenterii inflammatione, censeo hinc repetendam causam, & intestinorum gracilium prope renum dextrum necroseos manifestæ, & mesenterii partis superioris corruptionis; nec-non Renum ima parte livoris, item pulmonum putredinis, quas antecessit inflammatio, qua vigente febriles insultus apparuerunt, ut quoties paroxysmus febrilis jam oborto hydrope advenerit, toties plegmone aliquam dictarum partium invaserit: Imo adnotat Clariss. *Rolfincius* in Consult. Med. ubi hydropis comes fuit febris, toties intestinorum corruptionem deprehensam.

Dormiisse se negabat] Humoris melancholici (calidi & sicci, ideoque ad somni procreationem inepti) ea est indoles ut quæ inde proveniunt insomnia, evigilantibus pro reapse contingentibus habeantur, adeo expressa sunt, & alte, etiam soluto somno, mememoriæ infixa: Testantur sagarum insomnia, quæ omnes prope melancholicæ sunt, ac mira & impossibilia narrant sibi contigisse, quanquam observatum & constet eas alto somno oppressas fuisse, quo tempore peregrinationes mentiuntur.

Urina rubicunda &c.] Non solum ab admisto plurimo sale & tartaro, sed & ab adusto & imperfecto sanguine cum sero è corpore elabente, hinc tabes totius, quanquam alimentum plurimum assumeret æger: Revera discrepabant ab urinis cruentis, quales profundunt quibus vas aliquod quomodocunque reclusum, in quibus sanguis sub propria forma subsidet: præsenti vero in casu æstus viscerum, hepatis præsertim & splenis, sanguinis materiam, priusquam formam indueret, retorrebat & in cineres redigebat, unde nutritionis ansa præripiebatur.

Lien ab admotis efferebatur] Causa pendet & à natura humoris in ipso contenti, & peculiari ejus structura: Humor erat vere atrabilarius, qualis cancrosas affectiones inducit, quas attingere vetat *Hippocr.* aph. 38. sect. 6. Ad excandescentiam vero excitandam, concurrebat singularis illa lienis tunica externa, densissima & cartilaginea, quam penetrabat vis admotorum, sufficiens ad tumultum ciendum, excitata ζυμώσεως & meteorismo humoris, non item ad illius sedationem, temperationemque ac vaporum inde excitaturum exclusionem & discussionem, ἀδιαπνευστίας patiente illa tunica: Adde quod cum

in omnibus propemodum vasis, similis humor deliresceret; initio in spleniticis vasis fermentationis ducto, propagatio in toto sequuta sit, non per solam vaporum hinc inde diffusionem, sed & per totius massæ ebullitionem.

Crebra ventris tormina] A dicta humoris atrabilarii effusione tum in intestina, tum mesenterii & omenti membranas, partes eas percellente, lancinante, distente: nam præter insignem acrimoniam, flatibus quoque uberem materiam suggerit; testis hydrops tympanites ad *Sennerti* mentem, ab humore atrabilario ortum ducens, & hypochondriaca affectio φυσώδης κατ' ἐξοχὴν dicta.

Sanguis semper rubens & floridus prodiit &c.] Mirum uideri possit quod redundante in vasis internis atro & exusto sanguine, floridus & ruber vena aperta eductus sit: At vero constat sæpe dissimilem contineri sanguinem in corpore, ut alius in interioribus, alius in habitu; imo alium educi tusa cephalica, alium basilica.

Hypochondria tumida remanserunt] De liene obscura non est ratio, qui non modo sinistrum hypochondrium totum occupabat, sed & ad ventriculi regionem se porrigebat: De hepate vero, cum illo minor esset, quomodo tumorem hypochondrii dextri produxerit, causam assignare difficile esset nisi lienis moles perpenderetur, qui ad regionem jecoris usque delatus, illud in angustias cogebat & premebat, ut inde præcordium dextrum tumeret.

Pituitam copiosam eduxerunt] Cujus nullæ reliquiæ nec vestigia neque in ventriculo neque in intestinis deprehensa: Adde quod ægri temperamentum ejus generationi & collectioni plane repugnare videbatur: Sed observatione dignum quod statuit Clar. *Hofmannus* Instit. Anatom. lib. 3. cap. 28. Ventriculum, quacunque demum intemperie laboret, sive calida sive frigida, pituitam, seu phlegma semper gignere: favetque illi sententiæ experientia; Atque exemplum pronuper suppeditavit Vir Excell. & Nobiliss. Dom. de Mommolin, Serenissimi Ducis Longavillæ Cancellarius, cujus frater Nobil. ejusdem Principis in Ditione Neocomensi Quæstor, colicis doloribus per aliquot fatigatus fuit menses, eorum autem origo à plurimi Medicis pituitæ adscripta fuit, quod illam copiose tum sponte tum medicamentorum ope excerneret: forte tunc temporis Neocomi degebat Nob. Dom. *Akakia* pronepos Celebr. Doct. *Akakia* Medici & Professoris Parisiensis, cujus commentaria egregia extant in plurimos *Galeni* libros: Ille perspecta ægri temperie & corporis habitu, qui macilentus erat & strigosus, alteri vix insistendum indicavit, ac affectum refrigerantibus & humectantibus superandum, quod caloris & siccitatis proles esset, In id usum jusculorum carnis vitulinæ & pullorum gallinaceorum suasit, temperarique vinum ad medias & amplius: Paruit æger, ac qui prius vix duorum dierum intervallo à doloribus liber erat, jam omnino ab iis immunis fit, nullam excernens pituitam, ac postmodum affectu pertinaci omnino expers vivit.

Effluxit limpida lympha] Hoc vero extraordinarium fuit quod aquæ tum per paracentesin è cadavere eductæ, tum è cavo abdominis exhaustæ, ab urinis quas æger fundebat adeo dissimiles essent: hæ enim, ut in historia narratum, rubræ erant ad nigredinem vergentes, tartarea materia plurima saburratæ: hæ limpidæ, vinum Rhenanum colore referentes & consistentia: Quare verisimile est hydropem non ab humorum sero, quod lotio materiam suggerit, ac potui proportione aliquando respondebat, natum fuisse, sed à vasis lymphaticis reseratis, ruptis & apertis, illis præsertim quæ venam portam, in aditu hepatis, complectuntur, cum convexa illius pars maxime aspera & quasi à vermibus arrosa apparuerit, tunica omnino destituta: unde ratio petenda cur paracentesis ut plurimum infrugifera, imo calamitosa sit, quod perennis scaturigo sit aquarum ab hiantibus illis vasis.

Quatuor deprehensi lapides &c.] Quorum prima coagmentatio fuit ex tartarea illa materia quæ per urinas secedebat, fulvescebat enim meditullium: qui accessit cortex, atræ bilis ubique exsuperantis naturam sapiebat, cui cum gluten deficeret, facilis solutio ob friabilitatem successit.

Pulmones candicantes &c.] Nulla toto morbi decursu respirationis læsio apparuit; levis tantum præ mole aquarum pectoris oppressio: Sed quod viscera cuncta exsucca essent, arida, omnisque adeps præ morbi diuturnitate absumptus esset, amplum lymphæ nactæ locum, liberum diaphragmati ad motum spatium concesserunt: alias dyspnœæ duplex aderat causa, Pulmonum scil. læsio & dicta septi oppressio: Illorum causa respiratio difficilis non fuit, quod sanici modica esset copia, bronchia nec replens nec premens: Pulmonum vero labes non à cerebro arcessenda, quod, ut existimo, pumice siccius erat, sed à vitiato in toto cruore, qui ad illorum transmissus substantiam, in corruptelam pertraxit: Raucedo revera per biduum ægre, quatuor circiter ante obitum septimanis molesta fuit, sed nec illa catarrhi soboles fuit, at potius transmissionis corrupti illius sanguinis ad pulmones, cum primum corruptela illis induci cœpit.

Iecur membrana ubique destitutum] Unde suspicio à disruptis vesiculis ortum fuisse hydropem; quæ cum crebræ & multiplices fuerint, nudatum propria tunica omnino remansit.

Partem convexam cartilaginea tunica & densa investiebat] Simili cartilagine obductos se vidisse Lienes asserit *Columbus* Anat. libro decimo quinto, *Riolanus* quoque lienem exactè quadratum, trium palmorum latitudine & æquali longitudine, crassitie quatuor digitos æquantem, & undiquaque cartilaginosa crusta incrustatum testatur se vidisse: *Tulpius* Lienem in eunucho quodam, tam densa ac dura cartilagine contectum vidit, ut inde adimeretur instar crassioris alicujus corticis: Celeberr. *Drelincurtius* Lienem diicidit cui durities inerat passim, & quasi per areas, quarum una quæque ducatum minorem æquabat, durissima & pellucida, quas proinde corneas vocitabat, quod duritie & colore legitimum cornu hinc inde incuneatum referrent, interiore interim substantia omnino putri, quod levissimo contactu diffiliret, quæ materiam fæci vini similem continebat.

§. 6. Lienem vitiosum in hydrope vidit *Vesalius*, hepate plane salvo: Hinc *Dodonæus* se nullius corpus Ascitici vidisse affirmat, cujus Lien non fuerit tumidus & magnus: Hac de causa putat solum tumorem Lienis ad Ascitis generationem quandoque sufficere: Idem fere *C. Piso* attestatur: Quisquis, *inquit*, attenderit serio hydropicorum dissectioni, fatebitur uua mecum ultro tumorem aliquem visceris alterutrius fere unicam esse ac frequentissimam Ascitis parentem: Quibus Dæmonium illud Hippocraticum *Duretus* assentitur,

Hydropem

Hydropem nullum sine consensu & conspiratione Lienis accidere: fuit enim illud præceptoris; Omnem Asciten nasci præcedente, ut ita dicam, Liene: Ipse Ego anno 1651. & 1652. In Antenoreo Lyceo cum agerem, hyemali tempore sectionibus Anatomicis totum me mancipando, tria hydropicorum asciticorum cadavera secui ac inspexi, Lienemque prætumidum hujus mali causam deprehendi, quorum unus xv. libras civiles æquaverat. *Iohannes Scultetus in Miscell. curiosis anni iv. observ.* 148.

§. 7. Viro cuidam, qui à frequenti Vomitu sanguinis Asciticus factus fuerat, per prominentem umbilicum laneo filo, sive lycio transmisso, aquosus humor sensim effluxerat; sed nihilominus non diu post mortuus est.

Lien sanguini concreto similis repertus, substantiæ soliditatem haud retinens, sed facile in partes solvebatur. *Dodonæus cap. 26. observat.*

SCHOLIA.

QUando venter amplius distendi nequit, umbilicus foras erumpit & in tumorem attollitur, aquoso distentus ac repletus humore, quod Græci ἐξόμφαλον appellant, Et tunc quidem per hunc laneo filo transmisso; vel etiam eodem scalpello aperto humor effluit, nullo subsequente fructu alio quam quod æger à distensione ventris pauco tempore liberetur: Prius enim quam umbilicus erumpat, jam interna viscera corrupta ac putrida sunt, proinde sanitas nec expectari nec sperari debet. *Idem.*

Lien sanguini concreto similis] *Hofmannus* & alii parenchymatosam Lienis carnem appellarunt, sola laxitate & mollitie ab hepate dissimilem: hanc doctissimus *Highmorus* concreto inter fibras sanguine excitari putavit, ita ut unicus videatur inter Anatomicos consensus, Lienis substantiam concretum quoddam corpus esse sanguineum, anchoram fidumque fundum vasis inibi existentibus præbens, communionem quandam habens cum cæteris visceribus: Evidentius tamen mihi innotuit, longa & laboriosa indagine, Esse totum Lienis corpus membranarum congeriem in cellulas & concamerationes efformatam seu distinctam; Et licet dissecta splenis substantia concretum sanguinem præ se ferat, & levi attritione in fluorem solvatur, attamen non dispari ratione ac in pulmonibus accidit, specie carnis nobis imponit, diluto scil. colore & substantiæ laxitate &c, *Marcellus Malpighius De structura viscerum Tractatu de Liene cap.* 4.

§. 8. Quinquagenarius post Quartanam Hydropicus fit: Lien multis occupatus erat scirrhis. *Vide tit. de Febribus.*

§. 9. In Nobilissima quadam matrona Hydropica, Lienem apostemate infectum, pressumque puris copiam effudisse observavit *Paulus Mothius.*

OBSERVATIO VIII.

Ascites vitio Renum flaccidorum & exilium procreatus. 1. Vlceratorum & perforatorum. 2. 3. Sinistri corrupti. 4. 5 Renis dextri obstructi à calculis, sinistri purulenti. 6. Vtriusque muco obstructi. 7. Sabulo. 8. Sinistri valde consumpti, Dextri ureteris obstructione. 9. Hydropici Renes multo adipe obsiti, Lien parvus. 10. à Renibus flaccidioribus, cum vitio hepatis & lapide insigni in cystı. 11.

§. 1. ILlustr. Baro D. Steno Stielke, doloribus arthriticis diu multumque affectus, in Ictericiam incidit, Adhibita à præsentibus Medicis remediorum variorum genera, sed sine successu: supervenit tandem & hydrops Ascites, aliaque symptomata, quibus cum ultra semestre colluctatus, leniter & quasi per somnum exspiravit.

Defuncti corpus aperui, ubi præter alia notatu digna inveni. 1. Calculum in vesica fellis, Ictericitiæ causam &c. 2. Hepar maxima quidem ex parte salvum, sed croceo colore tinctum conspiciebatur. 3. Cor, Pulmones, Lien, Ventriculus, Mesenterium & Omentum naturaliter fuere constituta. 4. Intestina maculis nigris & livescentibus hinc inde distincta. 5. *Renes flaccidi, &*, quod notabile, *adeo parvi* ut magnitudinem nucis juglandis vix æquarent. *Bals. Timæus consil. lib. 3. casu* 28.

SCHOLIA.

R*Enes flaccidi & adeo parvi &c.*] Hinc conjicio Arthridis juxta & Ascitæ causam in renibus potissimum fuisse, quatenus ob vitiosam constitutionem serosum humorem minus sufficienter attrahere, secernere, & excernere valuerunt; urinas enim reddebat paucissimas, etsi quandoque largius biberet, magnamque cerevisiæ & vini copiam ingurgitaret: Observatumque est sæpe à x. vel xi. meridiei ad primam usque noctis strenue potantem, ne semel quidem à mensa surrexisse: Restitans autem in sanguine serum facile per venas & arterias in partes circa articulos protrudi & arthritidem parere: in abdominis autem cavitate collectum ascitem producere potuit. *Idem.*

§. 2. Nobilis sumptuose & lautissime vivens, vina generosa bibere solitus, morbis quibusdam infestabatur, nunc colicis, nunc nephriticis, nunc arthriticis; unde sæpe graviter

affectus, ingruente senectute manus contractas digitosque astrictos reliquo vitæ tempore habuit: quotannis fere ad thermas aliquas profectus, non solum lavans, sed etiam bibens, imprimis acidulas, quas sibi eo nomine conducere credebat, quod ardorem & calorem Hepatis, ex vini generosi continuo & ferculorum aromatizatorum quotidiano usu conceptum, non nihil restinguerent: Tandem annum ætatis agens septuagesimum cœpit illi Venter subito quandoque Intumescere, cum summa dyspnœa, quæ tamen postea iterum remiserunt. Anno sequenti 1603. circa finem Aprilis, ætatis superans lxxi. à convivio domum bene potus, sub noctis medium; Cœlo sero, leviter vestitus rheda reversus, pectoris angustia cœpit angi, tussisque vehementissima cum invasit, per quam licet copiosa excrearit, nihilo tamen melius habuit: Vocatus illico Medicus, defluxionem à capite supra pectus factam judicans, varia præscripsit, quibus usus ad 7. Maii usque, nihil interim remittente tussi & dyspnœa, vocatus frater meus, communicatis mecum consiliis, sequentia ili administravit remedia; cum crassa & tenacia difficulter expueret, utebatur oxymelite ex hydrom. malvatico, acetoso reddito, miscendo syr. de liquir. de jujubis, & tantillum spiritus vini: lavit quoque pedes lotione divertente ex herbis capitalibus, pectus inunctum fuit Resumpt. Paulo quietiorem noctem quam priores transegit, at hora 2. post mediam noctem, difficultas spirandi illum invasit denuo, ut sedendo reliquum noctis transigere coactus fuerit, quod prioribus noctibus sibi accidisse narrabat, De quo monitus, cœpi statim de Hydropis initio suspicari, cujus hæc nocturna dyspnœa prænuntia esse solet: Verum cum tunc & stertor & excreatio pulmones quoque infarctos denuntiarent, factum est ut asthmatis potius quam hydropis ab initio ratio habita sit, donec ventris & pedum sensim increscente tumore de Hydrope certi essemus: Antequam autem illud omnino innotesceret, pleraque remedia non solum ad precautionem hydropis, sed & pectoris angustiam fuerunt accommodata: Circa finem Junii tussis & stertor remiserant, hydropisque jam manifesta aderant indicia, tumor nempe tibiarum & ventris, ac dyspnœa nocturna, ipse, cujusdam consilio, semper acidularum potu delectatus, Griesbachum proficisci cogitat: 1°. ergo Julii iter ingressus, quarto die eo non sine difficultate pervenit, & sequenti die chiragra correptus est, quam sequuta est podagra: nihilominus interim acidulas ad pocula duo quotidie bibenti, omoplatæque simul dolorem passo, statim scrotum cum pene intumescere cœpit, acidulas ad xi. usque Augusti bibit: Supervenerunt illi hæmorrhoides, quæ tamen non diu durarunt: Dyspnœa & imbecillitate mire angebatur, Et quia urina pauca tantum fluebat, signum erat aquarum illarum acidarum magnam partem in abdomine retineri: Cum itaque earum potu morbus factus fuisset deterior, ad alia remedia transiit: Mense Septembri consultatum fuit an Paracentesis, quod solum restabat tentandum remedium, facienda? Aliis in ventre eam fieri posse, aliis in cruribus levem scarificationem faciendam censentibus: Eam ob causam pedes inspecturi, statim sponte vesiculas excitatas & disruptas serum profundentes vidimus, per quas fluxit successive ad dies aliquot magna aquæ copia, adeo ut venter nonnihil subsideret, liberiusque spirare & decumbere diutius posset; Ab eo tempore quo ichor è cruribus juxta malleolum fluere incipiebat, ad præcavendam inflammationem & gangrænam, quam plerumque sequi prædixeram, potissima cura dirigebatur, quam tamen vitare non potuit: Interea viribus omnibus labascentibus sensim, & superveniente febricula, postremo diarrhœa, die ultimo Octobris placide exspiravit.

Corpore dissecto sequentia deprehensa fuerunt: 1. Cor erat magnum, illæsum sed flaccidum & collapsum. 2. Hepar, Lien, forma & magnitudine decenti salvaque: 3. Bilis vesicula ampla admodum, distenta, cum sua cervice, & turgens bile & aqua: 4. Aqua in spatio abdominis retenta, magno impetu, fontis salientis instar, vulnere primum in abdomine inflicto, erumpebat limpida, sed cadaveroso odore prædita, lx. libras circiter ponderans, cujus non minor quantitas per pedes, longo illo septem septimanarum spatio prius effluxerat: 5. *Ren uterque erosus & ulceratus erat*, ulceribus multis ab interioribus illorum substantiam ad exteriora usque perforantibus, & se extrinsecus aperientibus, è quibus serum vel urinam in abdomen distillasse hoc ostendebat, quod adhuc vesicæ aqua plenæ aliquæ renum corpori adnatæ essent: quibus dissectis aqua profluebat, foraminaque patebant, sine dubio illius aquæ in abdomine collectæ causa fuere, Uti & Hepatis Lienisque ejusmodi substantiæ divisionem se vesicasque illis, affigentes, disruptas post, aquamque profundentes in abdomen, causam frequentiorem hydropis ascitis esse annotavi, *Ferneliusque* idem asseruit. 6. Mesenterium, Omentum, Renum pinguis tunica, omnia veluti arefacta, contracta & convoluta erant, adipe adhærente, veluti in globulos toto intestinorum ductu, uti & circa rectum intestinum, conglomerato, ab aqua quæ continuo has sedes

colorati

alluebat: 7. Intestina inania, uti & ventriculus erant. 8. Pulmones inæqualiter colorat & ex parte otiosi apparebant, integri tamen, è quibus sectis cruor ater & pituita prodibant, qui fibris costis, sinistro præsertim latere, adnexi erant. 9. Thoracis cavo aqua quoque inerat.

SCHOLIA.

Ex quibus & præsertim Renum illa læsione, serum effundentium, aquam illam in abdomine collectam fuisse, & hydropem ascitem natum certo cognovimus, & dein quoque in aliis idem evenisse observavimus: Ex cóque intelligere potuimus causam doloris nephritici, de quo, sed non adeo magno, continuo conquerebatur, fuisse Renum exulcerationem, & quod minori quantitate, quam oportebat, jam diu urinam reddiderit, non minimam causam hujus renum exulcerationis fuisse: præsertim vero immoderatum illum & annorum plurimorum spatio continuatum vini generosi potum, ac longas illas in conviviis sessiones, quibus urinam acrem retinebat, morbum hunc causavisse. *Platerus Observ. lib. 3. p.640. Pract.lib.3. cap.3.*

Ren uterque erosus & ulceratus] *Quomodo à soluta Renum continuitate Hydrops excitetur ostendit Platerus ibid.p.m.216.* In Renum corpore, *ait*, cùm & illud, ut & alia viscera (Jecur & Splen) parenchymate constet, si illius continuitas eo modo sicut de cæteris dictum, solvatur, hoc idem fieri posse, ascitemque inde prodire & rationibus atque experientia moti asserimus, Cum enim ad eos serum non solum per emulgentes venas continuo cum sanguine deferatur, sed & ibi ab illis secretum continuo coacervetur, si substantia renum ad eas sedes usque vel divisa aut aperta sit, serum ex iis æque atque è cæteris visceribus, vel exudans, & vesicas prius excitans, vel statim penetrans, copiosius ac citius quàm ab aliis visceribus in abdomen profluet, ascitemque qui diu perseverare potest, cum Renum læsiones, præsertim si unus tantùm afficiatur, hominem non subito perimant, sed diuturnum morbum procreent, unóque penitus consumpto, alter queat adhuc diu sufficere, procreabit. In quo casu, præter cætera accidentia ab aquæ hac collectione in abdomine provenientia, in urinis interdum aliquid purulenti, si ulcus adsit, deprehenditur, mictióque adhuc longe quàm in cæteris parcior, & sæpe paucissima, si uterque præsertim Ren simul affectus sit, cùm urinæ non minima portio in abdomen continuo deferatur, nec uti decebat ad vesicam perveniat: Harum autem læsionum causæ in Renibus eadem quæ & cæterorum viscerum esse possunt: ut nimia illorum ariditas, sicuti hanc renibus quoque accidere, siccitatémque illorum calculi simul causam fieri ostendimus, quam non solum ætas, morbi calidi, sed & urina calidissima, ex ciborum calidorum, & vini præsertim potentissimi, usu accensa, renibus tandem infert.

§. 3. Ulcera renibus admodum peculiaria, si non solum interiores ipsorum sedes occupent, sed & ad exteriora vergentia, substantiam ipsorum, nunc uno nunc pluribus ulcusculis perforent, causam hydropi præbere possunt, Uti & Renum omnimoda, qualem sæpe vidimus, corruptio, remanente tantum illius involucro veluti marsupio. *Idem ibidem.*

§. 4. In Harlemensi viro, post mortem nuper secto, deprehensum Renem sinistrum totum in putrilaginem abiisse, & per vesicam fuisse excretum, dextrum ureterem calculo fuisse obstructum; hinc misero primum obortam urinæ suppressionem, inde Hydropem, urina (cum in vesicam via negaretur) in abdomen se effundente. *Ol.Borrichius ad Thom. Bartholinum Epist.xvii. cent.iv.*

§. 5. Dom. Charon, cum antea de Renibus non conquereretur, febricula, infirmitas virium; inclinante ad exitum morbo, Venter utrinque Inflatus, dolens obtigit: urina duos ante mortem dies supprimitur.

Dissecto cadavere, Ren sinister totus absumptus repertus est, vomica plenus, quæ cruentam saniem reddidit, Dexter vero ren calculo ureterem obstruente obsessus. *Hollerius ad cap. 39. lib. 1. de morbis.*

§. 6. Clar. *Vœtii*, Theologiæ in nova Ultrajectinorum Academia Professoris Frater, octo annos Hydropicus nupertime obiit. In cadavere nullum vitium nec in hepate nec in liene repertum, sed omne in Renibus, Dexter quatuor in sinu exiguos continebat calculos, majusculum in ingressu ureteris, omnem seri egressum impedientem, Sinister totus purulentus: Abdomen aqua citrina distentum: Quod egregie confirmat meam de usu Renum sententiam, Renes scil. non secernendo tantum sero à sanguine, ut vulgo sentiunt, sed & generando sanguini, ut hepar & lienem, conditos esse, quam statui in libello meo de calculo. *Beverovicius Spicileg. de calculo p.204.*

SCHOLIA.

Renes generando sanguini] *Beverovicii* mentem rejicit *Lindenius*, & fusius ei respondet *Bartholinus*; Fieri tamen aliqualem ibi coctionem ac separationem seri à sanguine admittit *Lindenius*, quam nos etiam concedimus, ut & serum tale nutritum in renibus solum separari, non concurrente nova coctione: At mens nostra non est concurrere talem coctionem novam, in qua salia & tartarus denuo generetur, levem autem coctionem ad separationem necessariam non excludimus. Imo concurrere aliqualem coctionem persuadent morbi renum: isti enim quando laborant ulcere, vel calculo grandiore, non recte separant serum à sanguine, sed vel aquosas & paucas exhibent urinas, vel plane nullas, & exinde hydrops, sero regurgitante & in abdomen stillante: Imo interdum ob laxitatem & imbecillitatem, si renes in actione sua frustrentur, sanguis non separatur à sero, sed simul exit, & urinæ sunt instar fortis lixivii,

modo nigræ, modò serosæ cum sanguine permixtæ & perturbatæ, quale exemplum habet *Forestus* l. 24. Observ. 5. Hoc insuper notatu dignum quod serum & materia potulenta separata in renibus, peculiari fœtore impraegnentur, indice peculiari peractæ coctionis: Et quælibet animalia peculiarem urinæ fœtorem offerre videmus. Hydrops hanc nostram assertionem roborare poterit, Sic quum interdum fiat à læsa renum actione, serum & aqua in vasis subsistunt, & stillant in abdomen, obtinent autem nec urinæ odorem nec colorem, Urinæ autem natales, dogmata Harvei & Pecqueti sequuti, hos assignamus, nimirum 1°. Sanguinis serosi per arterias emulgentes, & chyli serosi per venas lacteas è pancreate adductionem. 2. horum in renum parenchymate aliqualem coctionem. 3. Seri in pelvim stillantis à sanguine separationem, & 4. seri per ureteres expulsionem. *Moebius Fundam. Physiolog. cap.* 18. Si per coctionem intelligat *Beverovicius* solam illam elaborationem qua excrementum serosum à sanguine separatur, tolerabilis erit ejus sententia: Sin vero talem qua ipse sanguis in sese spirituosior & perfectior fit, tunc rejicienda erit, cum nullum viscus sanguinem ad majorem perfectionem perducat quam cor, à quo quanto longius recedit, tanto imperfectior evadit, nec ab ulla alia parte, ut neque à renibus, deperditæ perfectionis quicquam ei restitui potest, hácque de causa necesse habet per venas redire ad cor, ut ibi pristino vigori restituatur. *Diemerbroeck. Anat. lib. 1. cap.* 19.

§. 7. Cuidam ex casu ab alto urinæ retentio accidit: Hepar ejusque tota regio quasi inundata reperta est: Renes muco erant referti & adeo obstructi ut nil potuerit præterlabi, Vesica exsiccata cum Ureteribus. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 8. Sexagenarius diu nephriticis doloribus laboravit, hinc ischuria, Ventris tumor. Uterque ren sabulo refertus deprehensus. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 9. Juveni urinæ suppressio accidit, hinc hydrops abdominis: Ren sinister valde consumptus erat, Dexter Ureter in parte superiori obstructus erat à calculo. *Vide tit. de Ischuria.*

SCHOLIA.

Notandum sæpissime, sine vitio hepatis, ex imbecillitate Renum non attrahentium serum, hydropem produci. Nec ullis diureticis, etiam generosis, vias istas aperiri posse: Ideoque expurgandis istis partibus & vicinis imprimis elaborandum, atq; etiam fomentis facultatem deperditam restituere conandum; An ferrum accutissimum ad Renum aliquem adigendum, ut via detur sero stagnanti intra venas majores, si nequeas per cathartica hydragoga exhaurire? *Riolanus Enchirid. lib. 2. c.* 28.

§. 10. Hydropicum pridie in Nosocomio Leydensi secuimus. Jecur satis magnum nec valde decolor, Lien parvus valde, nec magnitudine renem excedebat, Renes pinguedine undique obsiti, ut suspicari liceat Hydropem huic potius Renum vitio (nam pinguedo undique eis circumnata renum frigidam intemperiem denotat, & per consequens attractionis seri imbecillitatem) adjuvante Liene, qui alioquin quoque multo sero perfusus esse solet, advenisse. *Observatio Alberti Kyperi. N. Fontanus Resp. & curat. p.* 117.

SCHOLIA.

Renum intemperiem frigidam denotat] Fieri pinguedinem ex frigiditate *Galenus* statuit, ita ut quod in sanguine pingue, leve & tenue est, dum fit in calidioribus corporibus alimentum, in frigidioribus servetur: 2. Aristoteles ait ex iis quæ liquantur, quæcunque calore solvuntur, à frigore densantur, ut oleum. 3. Frigidiora sunt pinguiora, ut castrata, fœminæ, sic hyeme omnia pinguiora fiunt. 4. nonnisi locis frigidis adnascitur pinguedo, ut in membranis: hinc omentum pingue ratione membranosæ substantiæ; Sic circa cor nascitur adeps, nam ibi pericardium adest, frigida & crassa membrana, serum continens. Sic ad renes, quia seroso abundant excremento, spinæ adjacent, &c. Usus autem pinguedinis si sit ut instar vestis calefaciat, an frigiditati renum hydropis origo abscribenda? An potius superfluus constrictionem facere potuit, & difficilem seri transcolationem, quomodo nimius in toto suffocationem aliquando peperit?

Pinguedo iis undique circumnata] *Eustachius* lib. de Renibus cap. 45. ait pinguedinem se adeo concretam ac duram aliquando invenisse, ut lapidis duritiem fere æquaret: qua pinguedine Renes obstrui & constringi, ac plurimum imminui deprehendit. Unde dubitat num in apoplecticorum cadaveribus constipari ad summum, & omni prorsus concavitate destituti reperiantur. Mortem subitam ob renes pinguedine onustos contingere animadvertit *Riolanus, lib. 2. cap. 26. Anthropogr. Vide Sect. xi. lib. 2. in fine.*

§. 11. Quidam post Icterum hydropicus fit. Inventus in vesica fellis calculus eam adimplens. Hepar croceo colore tinctum, Renes flaccidi & parvi instar nucis juglandis. *Vide tit. de Ictero.*

SCHOLIA.

Renes flaccidi & parvi] *Helmontius* Tract. de Hydrope ignoto, totus in eo est ut demonstret Hydropem omnem à solo Renum Archæo, fermento ex causa occasionali intra se concepto, oriri.

OBSERV.

Observatio IX.

In hydropicorum Renibus cavitates non naturales aqua limpida repletæ sæpe comperiuntur.

IN Viro Ill. Phthisi extincto, medium dextri Renis cavitatem ingentem exhibebat, à pelvi distinctam, eáque multo ampliorem, aqua limpida impletam: Talem in hydropicis sæpenumero comperi; Atque hæc quidem fortasse ex sero in renem istum deposito, quod haud facile per meatus & poros ejus percolaretur, orta est. Quippe serum inibi subsistens, ab initio specum sibi exiguum procuderat, qui sensim postea dilatabatur, cúmque ob hanc rationem seri secretio, & per Ureterem exitus aliquatenus præpediretur, latex ejus in sanguinem restagnans, capiti noxam graviorem intulit, spasmos violentos excitando. *Willis Pathol. cerebri cap. ix.*

Observatio X.

Ventris tumor Asciticus, cum tuberibus à Glandulis Mesenterii induratis. 1. In hydropicis prope omnibus indurescunt. 2. Ob vasa serosa abdominis à tumore duro compressa. 3. A magnitudine mesenterii abscessibus obsiti. 4. Ab eodem plurimis hydatidibus obsito. 5. Ab ejusdem steatomate & glandulis sero refertis. 6. Ab ejus steatomate. 7. A pluribus vesiculis in tumore insigni adnato, cum aquarum copia. 8. Ab eodem prodigiose turgente, scirrhoso, cum plurimis abscessibus & Iecore abscessibus referto. 9. Ab extuberantiis steatomaticis illius glandularum, cum Pustulosis vesicis, ac fœtu in utero. 10. Ab eodem scrofulis referto. 11. Ab arefactis ejus glandulis. 12. A strumis id & totum ventrem inferiorem occupantibus. 13. Hydropicorum mesenterium ut plurimum corruptum invenitur. 14. A glandulis omnibus tam mesenterii quam externis abdominis induratis. 15. A mesenterii ulcere. 16.

FOemina lautioris conditionis 40. ætatis anno, ex hydrope pectoris atque ascite lenta periit morte: Tenerioris ea fuit constitutionis ab ineunte ætate, gracilis, macra, alba rubescens, debilis: præter variolas tamen & morbillos in juventute nullum pene morbum effatu dignum est experta. Menses diutius cunctantes variis (sponsa etenim nondum nubilibus annis) sollicitati fuere remediis: comparuere tandem, & quoniam sanguis ejus serosior, sensim crebriores & copiosiores evasere: In matrimonio per 29. annos vixit duodecim peperit liberos, ut plurimum debiles, quorum sex adhuc supersunt, tres valentes, tres cachectici: Bis vel ter abortiit: Quovis puerperio lochia mox à partu copiose adeo profluxere, ut huic adstantes mortem sæpius metuerint, ac opem meam ad enormem illum fluxum compescendum anxiè implorarint: Hysterica sensim evasit, ita ut vel levissima de causa irritata matrix dira moverit symptomata, quæ & ipsam lectum petere coegerunt: Passa fuit frequentes capitis dolores & destillationes ad dentes, ut pote corrosos, putridos, nigricantes; Ultimis vitæ suæ annis subinde correpta fuit pustulis copiosis in lingua, ore, gingivis, ac genis internis, erumpentibus ex sero acri per ductus salivares, critico quasi motu uberius affluente: Menses nihilominus ordinati, imo anticipantes & copiosi: Serum per purgantia imminutum, quoties per impraegnationem vel lactationem licuit. Ad idem serum à sanguine secernendum, mitigandum, tertio ante obitum anno domi acidulas, aliis Matronis sociis bibit, &, ut retulit, cum ἀφροσία: Æste anni 1670. Goppingenses sitiens acidulas, me refragante, fontem ipsa adiit non purgata (quoniam ipse peregre tum temporis aberam) eas bibitum ac in iis lavatura. Utrumque peregit ἀλόγως καὶ ἀμεθόδως: Domum redux abdomen notavit tumidius, ponderosius, in regione præcipue hypogastrica, cum lassitudine corporis, appetitus imminutione, respiratione difficiliori, tussi, sicca potius, acri, rodente: color faciei naturalis perstitit: Me absente alii in auxilium vocati Medici, Celeberrimus nimirum noster Archiater D. J. *Iac. Wepferus* & Clar. *D. Emanuel Hurterus*: Ipse tandem 20. Septembris adveniens, percepi cum Clariss. istis viris Dominam istam viduam per bimestre conquestam fuisse de Abdominis Intumescentia; Tacto ventre, deprehendimus in regione umbilicali corpus scirrhosum, incipiens à latere dextro, paulo supra umbilicum, extendens sese ad regionem hypogastricam, palmæ latitudine & longitudine majus, in profundo situm, globosum quadantenus, durissimum, indolens, cum motu aquæ resonantis ex abdominis impulsione ac concussione corporis sequentis: Aquam pectus quoque opplere ostendit tussis

tussis summe ferina, inanis, acerrima, diu noctúque ipsam fatigans, cum dolore, asthmate, sputo copioso, difficili, cruento, vigiliis, inappetentia, febricula, decumbendi impotentia, imprimis tempore anadosis cibi, quo vel decubitum mutare, vel è lecto plane surgere cogebatur; à vino læditur, deliris agitatur in somniis: Hoc tempore ipsi menses jam per tres septimanas copiose fluxere, antea vero ordinati, ac copiosi semper extiterunt: Hinc persuasi ediximus corpus prædictum scirrhosum à glandulis potius mesenterii, vel testiculis uterinis, quam ipso uteri corpore dependere: Tussi, febri, vigiliis, asthmati, inappetentiæ, omni ingenio occurrimus; purgantia, rebus sic stantibus, vix tuta reputantes. 8. Octobris melius habere videtur, alacrius comedit, liberius respirat, incedit rursus, color faciei floridior, abdomen imminuitur, &c, At Tuber circa umbilicum & hypogastrium, durum adhuc dum & magnum, imo majus quam pridem persentitur. Ad id dissolvendum,& viscera roboranda varia in usum ducta remedia: XIX. Octobris venter denuo intumescit, urina imminuitur: tuber item majus & durius videtur esse in testiculo dextro, needum dolet. Tussis iterum exasperatur & asthma, alvus est durior, menses singulis fere 14. diebus redeunt copiosi, aquosi. Sudor frequens circa collum & caput. XXII. Novembris quoniam abdomen & tumor augescunt, ad purgantia accessimus, à mitioribus ad fortiora ascendendo, interpolatim ea exhibendo, per epicrasin potius qnam ἀθρόως aquas educere volentes, quæ primo proficua, dein molesta, tandem noxia animadvertimus: XX. Decembr. sub vesperam gravissimo fuit obruta asthmate, ac si jamjam suffocatura esset: Revellentibus & thoracicis incidentibus è mortis erepta periculo, abdomen monstravit tumidius, tensius, gravius: Procedente sputo copioso, ac suborta diarrhoea mitius habuit: Bechica, quibus gummi Ammon. additum continuantur cum fructu: Regio lienis & abdomen valde tument ac dolent: Subinde à sumpta vesperi conserva rosarum cum theriaca, versus diluculum sudavit. A g. Ammoniaco alvus fluidior evasit. Interposuit usum diureticorum, conforttantibus mixtorum: Immensi abdominis dolores leniuntur ab inunctione oleis anodynis: Mense Januar. copiosa licet excernatur urina, abdomen tamen durum, magis tensum & plenum tangitur, cum dolore in hypochondriis & circa umbilicum: Tubera silent, ardor stomachi molestus, chalybeata communi consilio, cum corrigentibus ac confortantibus in usum ducta, ad vasa & glandulas obstructas induratas reserandas, emolliendas, quo serum resorbere queant. 5. Janvar. pleuritis notha superveniens curam ad se traxit. Dolor demum circa hepatis regionem fixior, fomento ex pomis fracidis, succo seneccionis, & clysteribus evacuato colo intestino disparuit: Abdomen intenditur, purgantibus identidem parva dozi repetitis, relaxatur; non admodum imminuitur: Urina pauca, crassa, lixiviosa; repetita diuretica: conqueritur inprimis de dolore ardente sub diaphragmate, ex sero acri, ut rebatur, rodente intestinum colon, eo loci situm: qui dolor videbatur minitari tandem funestam hæmorrhagiam, sicuti sex ante menses accidisse memini Celsiss. *Principissæ de Areschott*, Abrogatis, vel frigide saltem continuatis hydragogis, omnia in deterius ruere visa sunt, vitiosa magis urina ac pauciore, amisso viuido faciei colore: Suasu tandem quorundam (nobis de valetudine desperantibus) aliorum consilia & remedia experiri voluit: quibus per alvum licet & vesicam multum fuerit inanita, auctum nihilominus abdomen & pedes, haud ita pridem naturales, summe intumuere. Abjecto appetitu, aucta siti, aridis faucibus, adustis, lurido labiorum colore, fractis viribus, ad extremam reducta maciem 12. Martis obiit,

In cadaveris nocturna ac privata evisceratione, sequentia comparuere ἀξιομνημόνευτα, oculis observata fidelibus, Pæracenteseos in modum pertusis abdominis involucris, protinus mensuras plus minus viginti aquæ flavescentis ac lixiviosæ eduxi; qua evacuata aperui abdomen, crucis in formam discissis communibus integumentis, & festinanti manu ac intentis oculis inquirens in tuber toties à me atque prænominatis Clariss. Viris observatum, inveni tuber magnum, obviam quasi mihi prosiliens, instar renis fere efformatum, pendens lance libratum libras decem civiles, ortum sumens ex dextro uteri testiculo, carnosum extrinsecus, intus pure cruento refertum, non admodum fœtido, forinsecus cute crassa obductum, venis respersa copiosissimis, cui suberat caro solidiuscula: Tuber hoc abdomen versus fuit durius, at versus intestina mollius, duobus tribúsve locis exesum, unde pus, at parva quantitate effudit in cavum abdominis, Tuber fuit liberum, nulli parti annexum, excepto testiculo dextro (qui totus fuit extensus, cavus, pure repletus, adeo vix ut agnosci amplius potuerit) Tuba *Fallopii*,& vespertionum ala ejusdem lateris dextri, quæ omnia tuber ingressa sunt, non recto sed intorto ductu, ac si tuber in magno vel violento corporis motu, circa principium hoc studio fuisset in gyrum actum, superstite etiamnum illa involutione: Tuber istu dmagnitudine caput humanum superavit: viventi nullos excitavit dolores,
excepto

excepto pondere quo fuit molestum, imo ne à purgantibus irritatum: Durante morbo increvit potius quam decrevit, etiamsi chalybeatis diminuere decreverimus sæpe. Quando inceperit, & quamdiu creverit Tuber, nec ipsa ægra effari scivit: Nullas unquam de eo movit querelas, vel coram aliis, vel me, per 20. annos ejus Medico ordinario. Tuber aliud & secundum deprehendo in medio mesenterii, remoto omento & intestino primo, pugni majoris magnitudine, albissimum; (reputavi magnam esse glandulam Mesenterii) tenui pellicula vestitum: leviter sauciatum materiam profudit albo flavescentem, mediocris consistentię, ac si chylus esset, qnam tamen pus, subcruentũ quadantenus, ac sine fœtore, accuratius perpendens animadverti. Juxta spinam dorsi duo alia notavi tubera in Mesenterio, alterum pugni, alterũ ovi magnitudine, ut & alia adhuc tria minora, unumquodq; juglandis magnitudine, unũ quinetiam ad latus dextrum vesicæ urinariæ, pugnum minorem adæquans. Imprimis vero versus dextrũ renem, inter utrumq; videlicet renem, immediate fere supra spinam, eò ipso loci ubi glandula, quæ chyli receptaculi vicem sustinet, alias reperitur, alium offendi abscessum, seu Tuber, ad duorum simul junctorum pugnorum magnitudinem accedens, supra musculos psoas, copioso pure fœtido infarctum, ex quo ductus tendebat ad ramum iliacum dextrum, ex membranis vicinis coagmentatus, pure itidem plenus: atque ita novem nominavi Tubera. Ventriculus fuit admodum tumidus, flatibus turgidus, sat carnosus: Intestina solito crassiora, in proprias tunicas, imprimis crustam lacteam, copiose transumpto sero, coarctata angiportus in morem, parva, quibus appensi propendebant globuli oblongi, ex parte rugosi instar papillarum, ex pinguedine indurata, in quam vasa lymphatica terminantur, ex quibus, qui veluti rimis dehiscebant, mihi verosimile aquam exstillasse in cavam abdominis spatium. Venæ & arteriæ ad intestina excurrentes admodum fuere conspicuæ velut inflammatæ: Rami venæ Portæ cœliaci & mesenterici solito dilatati magis videbantur ob impeditum circularem sanguinis motum: In reliquis mesenterii glandulis nihil p. n. occurrit: Hæcce viscera exigua vel nulla fuere incrustata pinguedine: Hepar fuit quidem flavius naturali, at molle non durum, non exangue, nec vasa ejus apparuerunt oppilata, à diaphragmate sat liberum: Circa Hepatis regionem, ubi vivens conquesta semper fuit de acri, pungenti, urente dolore, nil præter levem exesionem phlegmonoden vidi, musculos abdominis hujus loci invadentem, prægressæ forsan inflammationis indicem: Vesicula fellis magna, exterius albicans, intus parum continuit bilis: egregie enim ultimis ante obitum septimanis purgantibus, ac urinas vi pellentibus fuit exagitata, Lien naturalis colore, consistentia & magnitudine: Pancreas durissimum, ac si ex granis siccis esset conflatum, flavidius, ejus ductus plane vacuus. Renes satis quidem magni, at flaccidiores, molles, debiles, ea propter pauxillum, ni valido ac vehementi irritati medicamento, traxerunt seri, meatus ipsorum & ureteres sat patuli: Vesica sat naturalis, excepto tuberculo glanduloso, quod lateri, ut dictum, affixum habuit: Uterus in dextro testiculo produxit, ut innui, Tuber magnum: Sinister vero Testiculus naturalis, excepto quod ipsi accreverit vesicula aqua plena, avellanæ majoris magnitudine: Corpus uteri non fuit solito majus, licet duodecies pepererit, at ejus cavitatem majorem quàm in aliis observavi: Omentum majori ex parte fuit corruptum & consumptum, ex parte inflammatum, sese firmiter agglutinans peritonæo & musculis, versus hepatis regionem peritonæum & abdominis musculi, interiora versus, fuere ex parte quoque inflammati, exesi, venulis sat conspicuis, ab acrimonia seri in abdomine bullientis, unde dirus ille dolor circa hepatis peripheriam, cujus quotidianæ querelæ: In utroque pectoris latere magna vis aquæ, inprimis sinistro, tres forsitan mensuras, seu ℔. ix. excessit: Pulmones fuere cineritii coloris, plurimis conspersi maculis, nigris, parvis, spumoso repleti sanguine: inferiores lobi ex inflammatione fusci rubebant: Cor ipsum nativam molem excedebat, ac flaccidum: Vena cava & dexter cordis thalamus fovebant corpus pituitosum, subluteum, spithama longius, ipsis arctè adhærens, sanguinis motum vel impediens vel retardans: venæ etenim sanguine pleniores, arteriæ vero eo magis vacuæ apparuerunt: Pericardii aqua consuetam quantitatem vix excessit, Et caput aperuissem ni adstantes prohibuissent. *Christophorus Harderus in Miscell. Curiosis anni* 1672. *observat.* clxxx.

SCHOLIA.

Ex recensita, & aliis quæ tum penes Viros Clariss. tum penes me supersunt, per hydropicorum eviscerationes, collectis Observationibus, cuique concludere integrum fortean erit, Hydropen generari subinde posse sine labe, saltem effatu digna, vel primaria Hepatis & Lienis. Imprimis dempto hisce visceribus sanguificandi munere, quod Cordi omnino deferendum. Imo raro, forsan nunquam, eam adesse Hepatis siccitatem, qua, secundum *Fernelium*, ejus substantia fissuris dehiscat, ut quasi ex olla fissa lympha in cavum abdominis stillet: Hydatides vero hepatis aliarúmque partium anatome sæpius detexit, tum in

tum in bestiis, quas à causis seu internis seu externis disruptas serum in ventrem effundere posse, nemo opinor in dubium vocabit. Nec inertia & debilitas renum, ab Helmontio asserta, quorum indignabundus Archeus, serum vel non alliciat, vel retineat, vel furtim repellat, perpetua hydropis causa censeri potest, ut complures nos docuerunt & docebunt cadaverum dissectiones: Quod in præsenti factum ægra, in plurimis, nisi omnibus, accidisse notatum, hydropem scilicet in pectore primo sese prodidisse, hicque initium sumpsisse: An prænominati tumores exordia habuerint jampridem, & an ægra diu illos, ante acidularum usum in sinu foverit, haud facile definiendum, (cum olim nullas de iisdem moverit querelas, nec eos ipsa unquam animadverterit) veritati tamen magis consonum, cum plura & majora comparuerint Tubera, ea pullulare cœpisse longe ante ultimum acidularum potum, forsan in & à primo ante triennium aquarum mineralium haustu: imo crediderim plusculos ante annos prima illorum jacta fuisse fundamenta. Binæ etenim mesenterii glandes apud Clar. *Kerkringium* Observ. 18. per decennium crevere, quæ tamen nostris fuere minores: Nec non ex ejusdem Observatione 56. corpus glandulosum à fœmina κάτω rejectum, tres palmas longitudine, latitudine binos adæquans digitos, quod septem pendebat uncias, per integrum quinquennium increvit: Maximum illud Tuber testiculo uterino appensum, an fuerit ipse testiculus in molem hanc excretus, vel an ex ovario fuerit deductum, vel radices saltem in testiculo habuerit, quoniam pure, lympha crassiore instar gelatinæ, & carne corrosa, hinc inde diductis membranis, nodulis & ligamentis, omnes viæ & meatus adeo fuere obliteratæ, vix suppetit ut certi quippiam asserere ausim: Potior pars reliquorum Tumorum in Mesenterio detectorum; ut & supra Psoas musculos, potius glandulas tumefactas, quam tumores anomalos sui generis (omnes licet morbos per anomaliam generari in confesso sit) indigitare visa fuit, Tuber ad latus vesicæ si exceperim: Tumores isti an imaginationis vi, uti Francisco illi apud *Kerkringium* Obs. 3. fuerint producti, vero minime simile videtur: Causas physicas invenire hic, & in lympha, chylo, forsan & in semine retento ac corrupto, monstrare atque assignare in promptu cùm sit. Acidulas in dispositis hydropem accelerare posse credi par est, lympham augendo, acriorem violenter movendo, vasa lymphatica replendo, dilatando, rumpendo, exedendo, viscera enervando, subinde, impulsa acriore sanie, corrumpendo & aliis, si qui sunt modis. Papillas ab intestinis dependentes, glandulas sibi parvas habere immixtas, quæ induratæ, exsiccatæ, fissæ, serum non resorbent, nec in & per proprios canales reducunt, verum in ventris cavum exturbant, & hydropis non minimam esse causam, ex hac & aliis observationibus innotuit, ac porro innotescet. Historia hæc Practicos admonebit, ne violenter hujusmodi morbos adoriantur, alias necem maturaturos: quoniam à violentis remediis, præcipue ἄνω ϗ κάτω moventibus, lympha totius corporis (quæ æque ac sanguis, unumquodque suis in vasis circumgyratur) impensè agitatur, agitata vasa dilatat, dirumpit, hincque in spatia inania, tum pectoris tum abdominis abundantius impellitur: commota aqua acrior, utpote à natura minus subacta, & asperior redditur, viscera insigniter labefactat, incendit, calorem nativum pessundat, ut exasperata febri, aucta siti, deperdito appetitu, inductis vigiliis exolutis viribus, tragicus brevi subsequatur eventus. *Idem ibidem.*

§. 3. Anno 1651. 6. Aprilis videre mihi contigit Ovem, cujus glandulæ in abdomine, circa crurales venas sitæ, pugni fere excedebant magnitudinem, exterius molles & aqua tumidæ, intus præduræ, quarum vasa serosa, ad divisionem venæ cavæ & arteriæ aortæ in ramos crurales, à tumore duro compressa erant, atque inter glandulas ac tumorem illum calami scriptorii crassitiem æmulabantur: supra autem, versus vesiculam chyli, ne vestigia aliqua reliquerunt, In abdomine sex libras succi aquosi reperi, in quo intestina quasi fluctuabant. Post modum cultello ductus serosos abscindebam, quo facto, humor illis atque glandulis contentus confestim evanuit: glandulas deinde comprimebam, donec evacuato omni sero, fabæ magnitudinem non æquarent: *Olaus Rudbeck de vasis Glandularum Serosis cap. 9.*

SCHOLIA.

Inde conjiciebam aquam abdominis cavitatem occupantem restagnasse propter horum vasorum obstructionem, quæ non sinebat illam à glandulis excipi, atque illorum beneficio in vesiculam traduci: Sic opinor omnes glandulas, quæ hisce vasis præditæ sunt, hydropem aquosum causare posse, quod affirmare videtur *Rondeletius* cap. 35. Pract. *Id annotatione dignum est, quod ex frequenti corporum dissectione observavi, omnes hydropicos glandulas mesenterii induratas habere, & pancreas similiter.* Cum scilicet vasa, glandulas illas perreptantia, humore aliquo viscido, crasso vel mucilaginoso obstructa sunt: dum enim occluduntur, humor serosus qui a glandulis, vel aliunde, horum vasorum gratia in vesiculam chyli ferri consuevit, retrorsum ire cogitur, ac reverberatus glandulas, vel partes, unde veniebat, intumescere facit: Illæ de die in diem in altitudinem elevantur, quousque gravitatem hanc ferre possunt, tandem ruptæ, serosum humorem in abdomen sive pectus effundunt, quod mihi in Ove prædicta videre contigit. *Idem ibidem.*

Ductus serosos, &c.] Anno 1652. mihi in ove, cum venarum & arteriarum spermaticarum anastomoses pervestigarem, perplurima vasa limpidissima, nodosa seróque extumescentia occurrebant, quæ glandularum aliquot ad venas crurales sedem obtinentium superficiem tegebant, atque vesiculam chylosam aggrediebantur. Anno item 1653. Insertionem ductus chyliferi in axillarem venam ostendens, fortuito præ oculis parvæ glandulæ, situm sub sterno ad claviculas, inter mammarias venas occupantes, veniebant, quæ duos ramulos sero tumentes lacteis thoracicis tradebant. Hos canales Vasa glandularum serosa nominandos existimavi, 1. Vasa, ob conformationem, figuram & usum. 2. Glandularum, quod plerique illorum inde suam trahant originem. 3. Serosa, ob succum quo abundant. *Idem. Vide Tractatum de hisce vasis laudati O. Rudbeck.*

Ovem, &c.] Huc pertinet Lues Ovium serosa, de qua Fr. *Glisson* Anat. Hepatis cap. 7. Est Tumor, *inquit,*

inquit, peculiaris, qui ovium Lue ſeroſa affectarum jecinoribus crebro contingit, videturque ad Hepatis parenchyma ſpectare! In medio hoc tumore cavitas quædam aqua plena reperitur, in qua vermiculi lati hoſpitatur, figura quidem rhombi piſcis, ſed minores multo, ſcilicet vix pollicaris longitudinis.

§. 4. Cuidam mulieri quinquagenariæ obortus in Ventre Tumor hydropis opinionem faciebat: ante morbo gravi afflicta fuerat, victa ars malo grave ſymptoma non arcuit. Has tumentis aqualiculi moleſtias menſes aliquot tulit, donec in hydropem confirmarentur: fœditas coloris, carnis ac molis collapſus, marcor & eminens abdominis tumor aſciten ſignificabant: afflicta annos aliquot morbo ac ſymptomate victa, exceſſit.

Apertum cadaver, aqua intercus copioſe erupit, lien ac jecur vitium fecerat: inteſtina velut tabo infecta conſpiciuntur: nec alia occultior diuturnæ calamitatis & mortis occaſio quæſita eſt, donec in latrocinantis, & penitus ſcrutantis Chirurgi, conſpectum ſe Meſenterium dedit: occurrit aliquid inſolens, cujus novitas non tam admirationem peperit, quam admiratio expectationem ſuperavit, omnibus ſtupor fuit, Inventum eſt Meſenterium ab inteſtinis ſeparatum & abſolutum: pondere, qualitate, abſceſſuum inſolentium, tanquam latentium ſcaturiginum ubertate, ſupra quam credi poteſt; fuit prodigioſum; dena pondo pependit, denſum, corpulentum, ſucculentum plus juſto, longius, latius & altius quam natura ferret: Sed abſceſſuum perennitas majori admirationi fuit, nam & meliccrides & ſteatomata pullularant: Tumores ex iis quidam adeo increverant & ſatiati fuerant, ut exigua punctione ingens humoris mellei copia æſtu quodam exundaret: Multiplices tumores & lacunas humoris varietate, aut prudens aut inconſulta natura quaſi cellulis diſtinxerat: alias coacta ac conglobata materies atheroma potius exprimebat: alias ob ſolutum, ſed aliquantulum viſcoſum, quem continebat humorem, in meliceridum familiam tumor erat potius natus coaptari. Choerades non apparebat, ſed hic humor in naturam ſtrumoſam forte degeneraturus erat, ſic omnia monſtroſa. Digladiabantur etiam anatomes gnari, & ancipites erant an eſſet Meſenterium id quod apparebat, an aliquid aliud. Stupore quodam, nutu, renutu, hæſitatione potius rem definiebant ac dijudicabant (aut ſe fingebant dijudicare) quam gravi aliqua ratione. Ex mutuo ore alii mutuo pudibundi ac dubitabundi pendebant. Ita hercle hæc pars tanquam deformata, & in aliam naturam μεταπλαττῖσα naturam propriam ac formam exuerat. *Ballonius paradigm. iv.*

§. 5. Inter affectus mulierum non raro occurrunt Tumores ventris, qui primis menſibus impragnationem mentiuntur, & vel molæ, vel flatibus, vel colluviei ſanguineæ aut aquoſæ in utero contentæ adſcribi ſolent. Materiam autem ventrem diſtendentem, interdum etiam extra uterum, peculiaribus membranis incluſam contineri, ſequens facit palam hiſtoria. Uxor juvencula, altero poſt nuptias anno, cœpit variis torqueri doloribus in imo ventre & hypochondriis, qui interdum omnino delituerunt, interdum ad leipothymias uſque ſævierunt, facies pallore ſuffundebatur, venter in tumorem ſurgebat, ſed inæqualem, qui quidem ab ineunte ætate paulo turgidior fuerat, menſes tamen juſto fluebant tempore: Conſilio uſa eſt primum Empiricorum, quorum unus rem totam veneficio adſcripſit: cum autem dolores urgerēt, nec ineptiis illorum juvaretur, etiam mè in conſilium adhibuit, Pręter univerſalia, tum temporis oleum quoddam carminativum ei adhibuimus, ex cujus uſu dolores circa matricem adeo intenſos, parturientium inſtar, ſenſit, ut obſtetrix vel molam, vel ſimile quid in utero proditurum expectaret, ſed præter aquea quædam effluvia nil apparuit, & dolores paulatim omnino remiſerunt: quoniam autem interpoſitis aliquot diebus & Tumor ventris & dolores iterum aucti ſunt, vocatus etiam fuit D. *Ulianus*, qui purgantibus denuo rem aggreſſus eſt, dein cataplaſmate & inſeſſionibus dolores lenire ſtuduit, nec ſine fructu, nam non ſolum Tumor inſigniter inde fuit diminutus, ſed & dolores ita ſublati videbātur, ut in ædibus munia domeſtica rurſus perficere inciperet, infelici tamen omine, cum enim ſub dio frigidiore lanio ſuem mactanti adſtaret, ſubito Epileptica concidit, & ea ipſa die obiit.

Cadaver altera die apertum fuit, in quo Ventriculus, Hepar, Lien & Inteſtina naturaliter ſe habentia: Matrix etiam integra, ſana & loco naturali reperta. Loco vero glandulę Meſenterii, Veſicæ venulis ejuſdem implicitæ & tectæ, uti & toti Meſenterio hinc inde adnatæ, ultra xx. veſicæ, diverſæ magnitudinis, aqua limpidiſſima turgentes apparuerunt: quarum una omnium maxima (capitis infantis alicujus mole) mox in diſſectione conſpiciendam ſe præbuit, & totam matricem conſpexit, ut Chirurgus hydropem matricis adeſſe primo intuitu pronuntiarit. Re vero penitius perſpecta, Uterus ſubtus latuit. Ab hac maxima, ſex adhuc paulo minores pugnum æquabant, reliquæ ova gallinacea & columbina, quæ omnes inter ſe connexæ, ova gallinacea, partim ad maturitatem perducta, partim adhuc varia magnitudine ſuccreſcentia egregie repræſentabant. Ex quibus apparet nos fruſtra purgantibus laboraſſe, cum materia peccans ſuis membranis vel veſiculis, nullibi perviis, incluſa,

medicamentorum vim facile cluserit. Quin ob diuturnam moram, malignitatem forte concipiens, venenatos ad cerebrum vapores emiserit, unde Epilepsia & mors consequi potuerunt. *Gr.Horstius lib.v.observ.xxxiij.*

§. 6. Filio Calandrini excrevit abdomen, intra biennium, in eam molem ut crederetur firmiter laborare aqua intercutem: sed sectio cadaveris deinceps adhibita invenit tamē illic nihil liquoris, verum ingens solummodo steatomata, quod ex mesenterii glandulis excrescens devenerat in eam magnitudinem, ut bilanci impositum ponderaret ultra libras xviii. Jocinore interim, liene ac ventriculo integris ac illæsis: sed Pancreas erat pingue ac ponderosum, & alterutrum latus rene suo destitutum; cujus vicem cum gereret Mesenterium, effusum fuit illuc tantum liquoris, ut glandulæ ipsius à redundante illo sero plus æquo intumescentes, repleverint tandem ventrem universum, sed sine ullis collectæ aquæ notis. *Tulpius lib. ij. cap. xxxij.*

SCHOLIA.

Aquam intercutem imprimis quidem Jocinori acceptum ferunt Medici, sed deinceps non minus & illis partibus à quibus tantoperè læditur nobilis hęc sanguinis officina, ut loco alimentalis succi nihil proferat præter iners ac inutile serum: quam sane labem potissimum illi aspergunt Pulmo, Splen, Mesenterium, Vulva, Testes mulíebres, aliáque viscera, præsertim ulceribus affecta: Equidem ut alia silentio nunc involvam, memini à solo Mesenterii ulcerē jam quinquies hunc morbum mihi visum. Sed fit interdum quoq; ab ejusdem partis steatomate, sine ulcere, ex sola luxuriantium glandularum protuberantia, plerumque cum aqua, sed interdum quoque, licet rarissime sine illa. *Idem ibidem.*

§. 7. Similem propemodum rerum faciem exhibuit utique aliquando nobis abdomen cujusdam virginis distentum gemino tumore: quem rudes ac inscitæ obstetrices cum attribuerunt vulvæ, accusarunt insontem impudicitiæ, confisæ gemellos ab ipsa gestari: sed calumniam hanc dissipavit anatome post instituta, ut pote quæ nec fœtum nec gemellos in utero, sed in mesenterio duo duntaxat invenerit steatomata: quorum alterum erat imputre, alterum vero ita pure vitiatum, ut effuderit non tantum plurimum saniei & aquæ in abdominis vacuum, sed exeserit præterea usque eo uteri fundum ut non fuisset recipiendo fœtui. *Idem ibidem cap. xxxiij.*

§. 8. 9. Mesenterii aquosas pustulas elegantissime licet descripserit *Aretæus* lib. 2. de sign. diut. morb. cap. 1. fatetur tamen ingenue *se ignorare genuinam* earundem vel originem vel causam: Filia N. dissecta post obitum, ob aquam intercutem, ostendit in Mesenterio suo insignem tumorem ponderantem libras xx. tectum quidem extrinsecus membraneo involucro, sed intus refertum pluribus vesiculis limpida aqua distentis. Increvit autem hæc moles tam lente ut moverit suspicionem prægnationis: sed elapso partus tempore, conflixit deinceps integrum triennium cum miserrima hydropis specie, adeo ut vix unquam spiritum libere traxerit, sive ob copiam aquę, sive ob Jecur diaphragmati non solum onerosum sed & firmiter accretum. Plurima quidem sum molitus, verum ut Gubernator non semper superat quancunque tempestatis vim, ita neque Medicus morbum immedicabilem: Quem in numerum sane aliquis non immerito retulerit hanc Aquam intercutem, ruptis quippe nonnullis hydatidibus, manent tamen plurimæ illæsæ: quibus utique à scalpello ventrem perforante pertusis, latitant nihilominus & aliæ, futuræ continenter perennem inextricabilis hydropis causam. *Idem lib. 2. cap. 34.*

SCHOLIA.

Se ignorare genuinam, &c.] Quam eleganter tradit Clar. *Warthon* Adenograph. cap. xi. Si contingat, *inquit*, Lymphæ ductus in mesenterio obstrui, quia valde fragiles sunt, facile rumpuntur, & aquas, suas in abdominis cavitatem exspuunt, unde hydrops Ascites certissime consequitur. Sin vero vasorum horum membranulæ tenaciores fuerint, ita ut distensionem notabilem absque laceratione ferant, in Vesiculas quasdam aqua turgidulas attolluntur, quas Hydatides vocant, & peculiarem Asciticis speciem constituunt; Quælibet autem vesicula inter binas dictorum vasorum valvulas quam proximas efformari contingit; quia vero aqua nec prorsum, propter obstructionem; nec retrorsum fluere potest, ob valvularum interceptionem, interstitia intumescunt in figuram orbicularem, utpote capacissimam, quę figura in hydatidibus vulgo cernitur; quæ haud longe diversæ videntur ab iis quas per meatus urinarios, & anum quoque excerni aliquando observavimus.

§. 10. Cuidam ex plebe pauperculæ, triennio multis doloribus in abdomine vexatæ, hoc anno in molem venter assurrexit, qui distinctas exuberantias seu tumores monstravit: mulieres plures in utero latitare fœtus imaginabantur sibi, maxime cum mater motum infantis in utero sentiret. Partui vicinæ exacerbati sunt in abdomine dolores, qui post enixum infantem debilem, paulo post exspirantem, non desiere: medium tamen abdominis in se concidit, inæquali remanente ventre, cum latera turgida, & in tumorem sublata extuberarent: A partu lochia nulla, dolor ventris ingens adhuc, tumor minime decrescens, sed adcrescens

crescens indies. Nescio quæ ipsi medicamenta oblata sunt ad molam ejiciendam, at defecit misera tandem, cedente anima doloribus & extincto calore, privato suo humido, tota utpote emaciata: Singultibus crebris efflagitavit sui corporis apertionem, ut causa suæ acerbitatis in apricum veniret latens.

Mos geritur, secatur cadaveris abdomen, nec difficile erat, quum musculorum caro contabuerit exsiccata: Aperta itaque cute cum peritonæo, quod lacerum & erosum ab ichore bilioso apparuit, serum effluxit bile tinctum, & duæ moles globosæ in conspectum veniebant, quæ peculiari investiebantur tunica, adhærentes mesenterio, à quo mutuarunt cingentem membranam, quæ subdura erat, & hinc inde pustulosis vesicis luxuriabat, plenis sero: Discissis his molibus, serum effluxit primo multum, quo distentæ fuerunt duplices membranæ & infarctæ, ut in tantas moles assurgerent: deinde glandulæ apparebant multo ac copioso cum adipe, materiæ steatomatis non absimilis: Cavitates quas in ventre hæ moles non replevere, eas serum occupavit: Madebant eo omnia quasi in ventre contenta inferiori, quę etiam ita corrupit, ut fœtor diligentiorem inhiberet indagationem: Exiguus Uterus, Hepar flaccidum, luridum, ejus Cystis turgida & infarcta crassiore felle, Lien exiguus. Pulmones sicci & lituris gangrænosis maculati. Sanguis paucus & nonnisi in magnis circà cor vasis ater prodiit: Cadaver totum exangue videbatur, & caro musculorum omnium consumpta, contabuit enim misera, & cutis ossa & nervosas partes tegebat. Glandularum extuberantias facile erat sectione à mesenterio removere, ideóque eas separatim secuimus. *Hacshtetterus Casu vj. Centur. vj.*

SCHOLIA.

Mesenterium multorum morborum focum esse alibi ostendi, hæc historia ejus monstruosam fœturam exposuit: C. *Bauhinus* glandulas mesenterii scirrhosas fieri scribit, illas sequi corporis absumptionem. Fuit tumor hujus emortuæ non scirrhus, verum glandulis supercrevit quædam pinguedo, aut adeps, qualem in steatomate observavi, quibus serum copiosum & comixtum erat, quod distendit membranas investientes & in vesicas quasdam sustulit, ex quibus & transsudavit in cavitates: Moles vero una altera major erat; sinistræ partis minor, dextræ ponderis aliquot librarum, magnitudine capitis infantis circiter. Scribit Cl. *Platerus* se in mesenterio porcorum vesicas aqua plenas adnatas vidisse: *Aretæus* lib. 1. c. 1. hydropis quandã describit speciem, ubi ex vesicis aqua plenis abdomen intumuerit, Moles, seu extuberantiæ nostræ ægræ, ex genere tumorum illorum erant, quibus plura insunt corpora, accessit tamen quamproxime ad steatomatis speciem: consistebant ii in mesenterio, cujus duplex membrana sero impleta & infarcta erat, ut in tantam molem distenderetur, qua secta, & sero emisso, glandulæ & copiosus adeps conspiciebatur. An vero hæ excrescentiæ hydropem ascitem causarint in Ægra nostra, non decido; A malo habitu omnes species hydropis procedere testis est Aretæus: Et sane paupercula hæc malum habitum, imo hecticum habuit, in quo nulla viscera carebant labe: Excrescentiarum harum causas fateor me ignorare, ut qui viventem non videram unquam: Illas puto tensivos dolores, ichorem acrem lancinantes, causasse. *Idem ibidem.*

§. 11. Mesenterium fere innumeralibus glandulis refertum reperi in Nob. Dominæ cadavere, hinc in hydropis, qua obiit, causam inquisivi. *Vide tit. de Tumoribus lib. 4.*

§. 12. Quidam post longos dolores in hydropem siccum lapsus est. Glandulæ Mesenterii plane aruerant & tabuerant. *Vide tit. de Ventris dolore.*

SCHOLIA.

Glandulæ aruerant, &c.] Intemperies Mesenterio ejusque partibus rarissime primario accidit. In hypochondriacis vero calida atque sicca intemperies, sive à ventriculo sive ab intestinis facile ad has partes derivatur, nimirum qua in iis ventriculus ac intestina phlogosi ut plurimum afficiuntur; unde fit ut sanguis ab illis per venas versus hepar recurrens, partim per Mesenterium, partimque per vicinas sedes transiens, eidem Mesenterio suam intemperiem communicet; Alioquin cum Mesenterium solo lacteo humore, tanquam sibi proprio, alluatur, fieri vix potest ut morbo sicco & calido primario afficiatur. Siquidem lacteus hic succus contrarii plane temperamenti est, nimirum humidi & frigidi, vel humidi, & moderate saltem calidi. *Warthon Adenogr. cap. xi.*

§. 13. Studiis Medicis operam dans Monspelii, accidit ut ancilla quædam sponsa, antequam nuptias contraheret, in morbum incideret, ventérque sensim in molem hydropicam intumesceret, ideóque gravida ab omnibus judicabatur: pertinaciter illa negabat, virginitatem illibatam acriter defendens: Ideóque à Medicis tanquam hydropica curatur, sed irritis remediis.

Aperto cadaveris ventre inferiore, strumæ per totum se offerunt, quibus Mesenterium adeo infarctum erat ut fere ab illis obliteratum esset, vix conspicuum. *Ex communicatione D. D. Franc. Caillei Medici Genevensis.*

§. 14. In cachexia & hydrope mortuis, Mesenteria ut plurimum friabilia maléque cohærentia deprehendimus, ita ut levissimo negotio pars à parte divelli potuerit. *Warthon Adenograph. cap. xi.*

§. 15. Anno 1666. Mercator Gedanensis à multis annis ingluviei deditus, variisque modis in victus ratione peccans, incidit in varios corporis affectus, qui quidem curati, numquam tamen in totum sublati sunt, quia æger præceptis Medicis parum obediens fuerat, Tandem totius inferioris ventris inæqualem tumorem percipiens, hincque sensim languore corporis universali afflictus, de dolore in regione lumbari gravativo, eóque sinistri hypochondrii obtuso, ac vinculo sub ventriculo transversali conquestus est. Vocatus, deprehendi ex signis pertinaces latere in corpore obstructiones, quare omnem movi lapidem ut ipsi pristinam restituerem sanitatem. Cum alvus subinde adstrictior esset, exhibui blande evacuantia, quibus tantum profecimus ut videretur sibi æger aliquoties ab illorum usu fere restitutus, quoniam scybala excernebat grandia summéquedura, adeo ut in excretione ad pelvim sonum ederent, lapidum instar ab alto delapsorum. Quod cum forte indicasset, jussi ut adstantes excrementa mihi monstrarent, in quibus aliquot frustula caseorum induratorum, sicut illa, uti ipsius æger fassus est, ante aliquot septimanas ruri tum degens pro jentaculo, pravo suo more deglutierat, invenimus: Talia quamvis sæpius cum successu educerentur, tamen longitudine morbi contabuit & naturæ satisfecit.

Aperto cadavere, observavi omnes glandulas infimi ventis, tam internas Mesenterii, quam externas abdominis induratas, imprimis illas copiosissime regioni lumbari incumbentes, unde dolorem lumborum deduxi gravativum: Lustratis intestinis, reperi cellulas intestini coli per transversum corporis sub ventriculo siti, scybalis frustísque caseorum ingestorum fere omnes infarctas: hinc excretiones præmemoratas ortum suum deduxisse indicavi: reliqua intestina erant omnino vacua: Remotis iis examinavi Hepar, quod miru dignum, omnibus sui partibus inveni sanum, etiamsi æger dum viveret crapulæ nimium indulsisset: Ultimo perquisivi Lienem, & dum illum circum circa vellem blande liberare, animadverti duritiem haud levem: quare novitate rei perculsus, totum lienem excidi, eúmque dimidia fere sui parte ossea cartilagine incrustatum vidi, adeo dura, ut acutissimo quamvis cultro vix discindi, sinéque læsione parenchymatis separari potuerit: Exinde haud difficulter dolor sinistri hypochondrii obtusus patere potuit. *Christianus Rudnicius in Miscell. curiosis anni* 1673. *observat.*159.

§. 16. Memini à solo mesenterii ulcere jam quinquies hunc morbum mihi visum. *Tulpius Observat.lib.*5.*cap.*32.

Observatio XI.

Anatome Ascitici cujus viscera omnia naturalia affecta. 1. *Asciticus à vitio glandularum Mesenterii, Hepatis abscessibus tentati, Lienis duri, Renum putridorum.* 2. *A vitio Hepatis indurati, Lienis parvi, albicantis, Renum male constitutorum.* 3. *Ab Hepate fisso, vesiculis obsito, Renibus pertusis.* 4. *A Iecoris, Ventriculi, Pancreatis scirrhosi vitio, Mesenterii glandulis tumidis.* 5. *A Iecore pituita referto, Pancreate duro, Rene dextro calculoso.* 6. *A Mesenterio steatomatis referto, Pancreatis scirrho, Hepatis duritie, Pulmonibus scirrhosis.* 7. *Ab Hepatis abscessibus, Renis sinistri & Vteri.* 8. *Ab Hepatis duritie, vitiis, Renum, Mesenterii.* 9. *Ob Lienem calculosum, Renem dextrum lapide occupatum, Vterum cartilagineum.* 10. *Ventris tumor hydropicus à copia ichorosæ & purulentiæ materiæ, ob viscerum omnium corruptelam.* 11. *A vitio Iecoris, Renum, Cystis felleæ, Pulmonum.* 12. *Ab abscessibus juxta Hepar, Liene apostemate infecto.* 13. *A scirrho Iecoris, Lienis, Renum vitio, Pancreatis, &c.* 14.

§. 1. NOb. Andreas Estken ann. 46. cum usque extra civitatem, utut opulentus, cœlebs, admodum parce & frugaliter vivens, ex vitio diætæ primum ventriculi dolorem cum siti, dein hypochondriorum intumescentiam percepit, quæ tandem Hydrops ascites sequebatur. Hic anno 1660. in autumno Thorunium venit, morbúmque suum mihi exposuit, Cujus signa erant urina tincta & rubicunda, sitis magna; appetitus cibi nullus, constipatio alvina, urinæ retentio frequens, noctes insomnes, tumor totius infimi ventris & hypochondriorum intensus, atrophia artuum superiorum & inferiorum, viriúmque maxima debilitas. Institutæ fuerunt purgationes per epicrasin, adhibita tam externa quam interna alterantia & corroborantia, sed sine ullo fructu. Tum anno 1661. adjuncto mihi D.D. *Meisnero*, instituta est paracentesis sub ipso umbilico versus partem sinistram, natura ipsa per vesiculam umbilicalem viam commonstrante, per Antonium Stattlender Chirurgum. Talem paracentesin *Galen.*14.meth.13.& comm.ad aph.27.8. hydropicis & herniosis adhiberi suadet. *Paulus* autem non omnibus aquæ intercutis generibus, sed ascitæ tantum convenire scripsit, ejusque tres in universum differentias statuit: unam sectione facta

directe

directe sub umbilico, tribus digitis interpositis, si ab intestinis origo fuerit: Aliam etiam facta à sinisteriore umbilici parte, si primario Jecoris affectui malum feratur acceptum. 3ᵃᵐ. autem à dextra ejusdem parte, si à Liene vitium originem duxerit, scalpello ejusmodi sectio fieri debet, aut aculeo intra peritonæum adacto, deinde in foramen immissa ænea fistula, per eam humor sensim effundendus, pro cujusque virium ratione, cavendo ubique subitam cumulatámque vacuationem: *Hæc Paulus*: Idem nos quoque hac in parte observavimus, facta incisione, impositóque canaliculo argenteo, eduximus aquam in abdomine stagnantem pedetentim, à semilibra incipiendo, tum ad libram devenimns, quotidie bis, aliquando etiam ter, pro re nata, ad multarum usque librarum quantitatem: Aqua educta fuit citrini coloris, odorísque fœtidi, videbaturque patiens aliquantum sibi vegetior: Verum omnia in pristino statu permanebant, indicantia scil. dyscrasiam & corruptionem viscerum imi ventris, quam anatome corporis extincti postea aperuit. Quare vires in dies debiliores, ægrotum ut animæ curam adhiberet admonuerunt, quæ cum peracta, ille ultimis Januarii diebus, placide animam Salvatori suo reddidit: Instituta autem paracentesis altera à Circumcisione Christi Salvatoris die.

A morte cadavere aperto, nullum viscus sanum & integrum repertum est. Peritonæum, Mesenterium, Pancreas, singula consumpta, Intestina livida, Hepatis & Lienis aliquot frustula tantum veluti lacerata dependebant. Renes vix conspicui, uno verbo, & ante mortem piè defunctus vivum cadaver erat, apud quem post mortem adstantes præ fœtore maximo non diu subsistere potuerunt. *Simon Schultzius in miscell. curiosis ann. 1674. 1675. & 76. p. 229.*

§. 2. Juvenis Vir Religiosæ familiæ incidit in hydropem Ascitem, à medicastro pluribus clam agitatus mediis, ex urbe in qua degebat, cùm remotior locus foret, hícque illius familiæ ordo vigeret, huc deportatur, quem ubi accessi, malum incurabile Superioribus detexi, partibus internis jam sideratis: Præsto nihilominus adfuit qui vultu supercilioso & fastu, velut fere fit, plusquam ampulloso ausus fuerit curam perbrevem polliceri, & promissis vere intra pauculos dies stetit. Domum forte ingredior, febri tertiana laborantem invisurus, ad hunc hydropicum à sanitatis præfecto deducor, cui de necessariis moribundo nulla data mora providendum urgeo.

Ipse ut fatis mox cessit, accitum ego operationi peritum lithotomum ad paracentesim celebrandam, ut aquis daretur exitus, applico: Inde ulterius progredior, ut prognostici veritas innotesceret, paterétque ignari medicastri judicium: Omentum telæ ad instar tenuis se offerebat: Intestina livida primo tactui consumpta diffluebant. Glandulæ Mesenterii omnes purulentæ. In parenchymate Hepatis 18. apostemata visebantur sua cysti inclusa; Pulmonum bronchia membrana livida spissa referebat, Renes putridi, Lien induratus scatebat, crassa gypsi ad instar materia, nec ultra castaneæ magnitudinem restabat intacta: Unicum Cordis parenchyma sanum erat: Ex quibus patet impostoris temeritas, & in judicancando ignorantia, in una ad mirer vires in juvene, partibus adeo corruptis tamdiu in vivis perstitisse. *Alardus Hermannus Cummenus in Miscell. curiosis anni 1673. observ. 186.*

§. 3. Victor Schœffer febribus tertianis & continuis, atque erysipelatibus sæpe obnoxius, extremo quinquennio difficultate anhelitus, orthopnoea, diarrhœa, ac diuturna stranguria divexatus, tandem Tumore Ventris in tantam molem excrescente correptus est, ut etiam umbilicum rumperet, salva tamen externa cuticula, nullo effluente humore.

Ex aperto cadavere extractæ fuerunt mensuræ nostrates 18. aquæ pallidioris, citrinæ, urinam referentis: Hepar inventum album durum, Renes parvi, pallidi, nulla pinguedine muniti, Vesica angusta, Pulmones ampli, Cor magnum, Lien parvus & albus. Mirum fuit tantum in brevis staturæ homine aquæ latere posse copiam. *Ex Trafelmanni Medici observ.*

§. 4. Generosa quædam Comitissa, cui crura inflata summopere, seróque repleta erant, post mortem sectione aperta, præter calculos in folliculo fellis innumeros deprehensos, aliáque vitia, Renes habebat nigricantes, & quibusdam locis adeo pertusos & foraminibus patentes, ut citra substantiæ ipsorum divisionem digiti in cavum intendi possent. *Hepar* præterea *hinc inde fissum*, vesiculæ multæ sero citrino plenæ & turgentes illi adnatæ erant: Lien quoque vitiatus erat. *Platerus observ. lib. 3. p. 648.*

SCHOLIA.

Hepar hinc inde fissum] Rimas Jecori accidere quanquam neget *Tulpius* lib. 2. cap. XXXVI. Observationum, atque *Fernelii* figmentum esse credat, eas tamen frequenter evenire asserit *Platerus* praxeos lib. 3. cap. de Extuberantia, quod per sectionem deprehendit: Causam agnoscit tantam parenchymatis, Hepatis & Lienis, siccitatem & ariditatem, ut non solum decrescat & imminuatur, sed & tandem rimis dehiscens findatur, ob intemperiem potius calidam quam frigidam. *Vide l. c. p. m. 213.*

§. 5. Juvenis ann. 18. rem murariam exercens, in arce Schumburgensi jamdiu siti prægrandi, imbecilitatéque ventriculi laborans Ascite corripiebatur, Alvi fluxu superveniente ad plures abiit.

In cadavere à me exenterato mense Febru. 1675. Magnam aquæ limpidæ, nec non croceo colore tinctæ quantitatem reperi: Sic & intestinum Rectum corrosum, Glandulas mesenterii valde turgidas & lapideam naturam induentes, Jecur flavo tinctum colore, Bilem in folliculo suo nigerrimam spissámque, amurcæ similem, Ventriculum quoque pituita tenacissima repletum, Pancreásque induratum offendi: Reliqua perscrutari nec fœtor nec tempus permittebat. *Ioh. Dolæus in Miscell. curiosis anno* 1674. 75. *&* 76. *p.* 94.

§. 6. J. Arminius post varios affectus incidit in anorexiam, vomitum cum Jecore indurato, abdomine intento, cruribus tumidis. Iecur erat magnum, pituita plurima refertum, In Pancreate omnia dura. In Rene dextro plures calculi. *Vide lib. 2. tit. de Cordis Palpit.*

§. 7. Uxor N. morbo admodum intricato correpta est succedente Hydrope. Abdomen serosi humoris plenum erat. Mesenterium steatomatis refertum; In ipso Pancreate ingens scirrhus, Hepar durum, pallidum. In Pulmonibus scirrhi, lapides. *Vide lib. 2. tit. de Phtisi.*

§. 8. Matronę venter de die in diem accrescebat: Aperto defunctæ abdomine, plurimum aquæ carnis loturæ similis effluxit. Uterus mire extensus erat, &c. Ren sinister plane putrefactus. Hepar undique abscessibus putridis scatebat, hinc aqua quæ in cavo ventris continebatur. In Utero aqua purulenta, cum mola. *Vide tit. de Gravidatione falsa.*

§. 9. Ill. Domina N. Hectica laborabat & simul Hydrope gravissimo. Abdomen plenum erat aqua, Hepar magnum durum & densum, Lien parvus, contractus, sicut & Renes, omnia informia, Venæ Mesentericæ obstructæ omnes. *Vide tit. de Febribus lib.* 4.

§. 10. Anno 1662. Vidua annorum 44. gravi dolore dorsi, & ingenti siti vexata, urinæ suppressione præcedente fit Hydropica: Natura spretis omnibus medicamentis debitum suum persolvens, viduam hanc cultro decernit Anatomico.

Adstante Dom. *Heckero*, Medico civitatis Mariæburgensis, facta per Chirurgum sectione ingens copia aquæ effunditur, & Lien quasi convolutus, calculis plenus conspicitur: Perventum est ad Renes, in quorum dextro, & quidem circa infundibulum, invenimus quadrágularem lapidem, qui totam cavitatem pelvis implebat; Processimus ad Uterum, qui cum magna admiratione primo totus lapidosus à nobis putabatur, quantitate quidem parvus, sed nimis durus. Tandem vi dissectus, totus Uterus cum orificio interiori erat cartilagineus, relicta cavitate interna ad amplitudinem nucis juglandis, & Ureteres aliquomodo extensi scatebant arena copiosa, alias tamen in naturali constitutione observabantur. *Andreas Cnoeffelius in miscell. curiosis anni iv. observ.* 57.

§. 11. Annam Barbaram Hornvascherin, Hydrope ascite laborantem, anno ætatis 72. denatam anno 1673. secui. Quantitas ichorosæ & purulentæ humiditatis triginta quinque mensuras attingebat. Ventriculus, intestina omnia, hepar, lien, renes, uterus, vesica, uredine & situ corrupta, quin & cor pulmonêsque flaccidi, deprehendebantur; Aqueæ illuviei innatabat utriculus parvus, nigricans, liber ab omni vase, liber ab omni ligamento (*parvi cerasi magnitudine*,) cui terni appendices nullo exitu patentibus; Neque subniger utriculus iste meatum pervium exhibuit. *I. Sculterus in misc. cur. ann.* 4. *&* 5. *p.* 179.

§. 12. Cum pronuper aliquot ab obitu horis cadaver *Innocentii* decimi, Pontificis Romani exenteraretur, ut pro more balsamo & aromatibus condiretur, in Vesicula fellis duo calculi juglandis magnitudine reperti sunt, Viscera ipsa in aqua natabant. Pulmo nigris maculis distinctus. Jecur vitiatum, Renum alter semi ustus; Cerebrum multa aqua repletum, *Ioh. Daniel Horstius observat.* 7.

§. 13. Matrona diu graviterque Tumidum ventrem gestaverat, qui nullis remediis cessit. Mortuæ cadaverer apperuit D. P. Moth, reperitque singularem interiorum constitutionem: Levi vulnere in hypochondrio dextro inflicto, copiosissima aqua effluxit velut ex fonte; quæ mediam nostram tonnam facile implevisse: postea ampliato vulnere & per medium discisso abdomine, reliquum evacuatum spongiis inter peritonæum & intestina, quæ curiosius investigaturus, nulla invenit, sed membranam densiorem, protensam ab osse Xiphoide ad inguina usque, universum ventrem inferiorem tegentem, venis copiosis & amplis refertam, ut placentam uterinam referret, vasorum copia æmulam. Ex quibus copiosus ichor ad hydropem exsudarat: unde toto curationis decursu nunquam tentata diuretica, alias proficua, quicquam seri eduxerunt aut morbum levarunt: Hac membrana resecta, demum in conspectum prodierunt intestina, & reliqua desiderata abdominis viscera: sed in dextra parte, ad Hepatis

regionem

regionem membranæ adnatus erat abscessus, magnus, pure fœtido repletus, unde de dextri lateris dolore ægra sæpius conquesta fuerat, nec in illud latus decumbere potuit: Tres alii abscessus, seu vesiculæ minores, inferiorem membranæ partem occuparant prope inguina, sed necdum ad maturitatem perductæ; discissæ enim aquam continebant: Lien quoque apostemate infectus, pressusque puris copiam effundebat. *Bartholinus cent. 4. observ. 25.*

§. 15. Puero septenni, filio Nobil. Dom. Gallatin, Exconsulis Genevensis, casibus frequenter per sanitatem obnoxio, etsi alias vegeto, tumor in dorso enatus est, steatomatis formam referens, cui ad suppurationem tandem perducto successit fistula, per menses aliquot pure stillans: Hac sponte occlusa, altera in parte postica femoris dextri emersit, anno ætatis x. multo pure scatens, Vocatus fui Februarii mensis 21. anno 1672. à Patre, qui consolidationem fistulæ exoptabat: Quod conquestus esset de dolore hypochondrii dextri aliquot ante mensibus, scrotumque aqua turgidum esset, negavi occlusioni fistulæ incumbendum esse, ejus originem in visceribus latere edico, infidam fore sanationem, ad quam gravior affectus subsequuturus esset: Abdomni, ab aquis jam intumescenti, emissarium parandum per scroti apertionem; cui postridie infixus funiculus setaceus; mediocrem seri copiam eduxit: At succedente inflammatione, (cum metu gangrænæ) hinc abscessu, protinus detractus funiculus, convenientibusque admotis medicamentis, & subsidebat tumor; & mundificabatur ulcus atque ad consolidationem properabat; Interea femur, phlegmonoso tumore mire intumuit, ubi suppuratio facta, quæ tribus in locis cuniculis actis sponte se aperuit parte interna; Cum autem in parte externa multum subesse puris indicia essent, via illi per phlebotomum facta, quod album, riteque coctum processit; amurcæ autem simile & instar ἰχωρώδους sanguinis, duobus ante obitum diebus: fistula porro sicca pene permansit, ad alias scilicet vias traducto pure: Interim incrementa sumebat abdominis tumor, qui ad ile dextrum maxime vergebat, ubi cutis adeo rarefacta, & tenuis reddita, ut ruptionem minaretur: Demum per aliquot dies copiosas & turbidas effundebat urinas, quæ post duas horas limpidæ, aureæ & naturales evadebant, pus copiosum ad fundum deponentes; unde inferre licuit à superioribus renibus locis pus illud manare: quod deinde alia instituta via per alvum, aliquot dierum spatio exclusum, sed prægressa leipothymia, pulsuque intermitente & formicante facto, unde extrema ulli imminere creditum; ab ejus autem effusione vires paulatim redierc, cum appetitu, qui ineunte morbo nimium, in pernitiem, vegetus, cum mali succi cibos & affatim ingereret, unde cœliacus fluxus sæpius per morbi decursum apparuit. Octo ante obitum diebus subsidebat venter, crura quoque minus œdemate tumebant, non remediorum efficacia; cathartica enim etiam vehementia nihil educebant, à translato ad pectus sero; hinc parentibus falsa & inanis valetudinis affulgebat spes: Duobus ante obitum diebus vultus quoque œdematoso tumore intumuit, ea parte magis turgida apparente in quam provolvebatur corpus: deficientibusque sensim viribus 4. Aprilis è vivis discessit.

Cadavere eadem die à perito Chirurgo Lamont aperto, Omenti & Peritonæi nulla vestigia deprehensa sunt: hinc Jecur se obtulit maximum, decolor, intus & extra durum: Cystis fellea atro turgida erat sanguine: Lien magnus, conglobatus, totus scirrhosus: Pancreas semiputre: Ventriculus & crassa Intestina mire flatibus turgida: Aqua plurima in abdomine: Renes maximi, pallidi, conglobati: In lumbis & psoa musculo ulceris & abscessus vestigia, unde ducebat initium femoris fistula: Multa aqua thoracis capacitate concludebatur; hinc corruptionis initium pulmonum extremi lobi duxerant: Cor erat integrum.

Observatio XII.

Ventris tumor hydropicus ab aquæ insigni copia extra peritonæum subsistente, salvo jecore & liene. 1. 8. A sero Omenti cavitate concluso & ejus glandulis tumidis, iisdem visceribus salvis. 2. Ab aqua in peritonæo collecta, eo per tubas uteri delata. 3. A lutulento humore inter musculos abdominis & peritonæum congesto, ob suppressos menses. 4. Ab aquis inter musculos abdominis & peritonæum contentis. 5. 6. A sero sanguineo, cum parvo Liene. 7. A sero inter duas peritonæi tunicas. 8.

§. 1. ANno 1660. obiit Margarheta N. civis Noribergensis uxor, annos nata 44. quæ ad nonum usque annum abdomine ultra modum & metam elato, cæte-

ris membris tabe quasi consumptis ægerrime vixit, illo ipso novenario annorum decursu trium liberorum puerpera facta, cum decenti semper evacuatione, abdomen nullo modo detumuit, ipso Parasceves festo ad sectionem vocatus, peripheriam partium inferiorum deprehendi pedum Geometricorum quinarium numerum superantem: fastigium umbilici ad coxæ vertebras mensurantes, ad vicesimum digitum (Geometra dicit 20. 30") elevatum vidi: Viscera, Hepar nempe ac Lien, integre & naturaliter se habebant: Ventriculus inanis nil quicquam rubiginis seu corruptionis sensit: Extra peritonæum vero ichorosæ humiditatis mensuræ 54. subsidebant: Causam hujus mali in efferatum maritum mecum *Georgius Ruboldus* Chirurgus transtulit. *Ioh. Scultetus in Miscell. cur. anni 4. Observ.* 148.

SCHOLIA.

Causam hujus mali] Definitur hydrops Ascites, Quod sit Tumor p. n. à collectione aquosi, serosi & salsi humoris, cum vitio partium sanguinem depurantium, eundemque perfecte elaborantium, puta Cordis, Hepatis, Lienis, Pancreatis, Mesenterii, vel Renum subinde exortus, atque in cavitatem abdominis, tam per venarum & arteriarum ductus manifestos, ipsaque vasa lymphatica, quam ductus plane cœcos & inaspectabiles, intra peritonæum, omentum, tunicas, intestina, cum scroti & crurum quandoque distensione effusus.

Descriptionem excipit loci affecti consideratio, sed cum de eo ipso satis ambiguæ circumferantur sententiæ, proponam quædam quæ circa Hepar refrigeratum, ex *Galenicorum* sententia, acriter defenduntur: Iisque adstipulandum censeo quibus veritatis certissimus index αὐτοψία arridet, & sentiunt, In omni Hydrope læsam esse sanguificationem: fracta tamen hac non statim lædi Hepar ratio suadet: hinc qui contrariantur nobis, nullatenus extricare se possunt, quando sectis hydropicorum cadaveribus hepar sæpe salvum deprehenderunt, dein ceu θαῦμα θαυμάτων observationibus suis addunt; At qui oculata experientia, firmatoque hinc probe judicio edocti sunt; Hepari colatorium potius officium, quam absolutam hæmatosin adjudicant, cum sæpe sæpius Hepate & Liene salvo, vel uno horum tantum affecto, Hydropis periculum timendum sit: Causa hæc fuit quod, præter *Avicennam* & *Galenum*, Viri non spernendi, in aliam de loco affecto in hydrope, abire sententiam coacti fuerint, aut de eo, saltem cespitando, sentire: Quod si ipsi etiam de sanguificio Hepatis negato certi fuissent, sane accuratiori indicio sedem hydropis definiissent, & forte tali modo in dubium vocassent, Si illud organum, cui vera & exquisita vis sanguificationis accensetur, & seri hydropici originatio præternaturalis debetur, merito pro sede hydrops habendum, sequitur non Hepati solum, sed his in quibus depuratio, & ipsius sanguinis vera absolutaque elaboratio debetur, Sed verum prius, Ergo & posterius: Majoris ratio est non tam *Galeni* & *Avic.* quam vulgatissimæ Scholæ Medicæ: Minoris probatio talis erit: Cui deest causa efficiens proxima ac præcipua, deest quoque effectus istius causæ: Atqui Hepari deest causa efficiens proxima ac præcipua perfectioris & absolutissimæ elaborationis sanguinis, Ergo deest etiam illi effectus istius causæ: Et cui deest effectus sanguificationis, quomodo de eo potest negatio, sive privatio & error hujus effectus dici: Jam vero causa efficiens Hydropem proxima & præcipua est sanguificationis veræ & perfectæ negatio, sive, ut rectius, dicam, læsio: Verum cum de hoc parenchymate, quod vere ac perfecte sanguinem elaboret, nullatenus dicitur, siquidem nomine tantum chylus per lacteas hepaticas in portam & cavam jecoris delatus, ab excremento bilioso depuratus ibidem, in sanguinem quidem transit, ineptus tamen adhuc est corpori nostro alendo, siquidem tum demum per surculos quosdam venæ cavæ in cavam abit, & una cum sanguine profluente ad cordis dextrum ventriculum, sive ἀρχὴν τῆς θερμῆς καὶ τῆς ζωῆς deducitur: hinc denique in arteriam pulmonis, quæ cum vena ejusdem per anastomoses unita, in illam refrigeratum & contemperatum sanguinem deponit: tandem in sinistrum cordis ventriculum mittitur, ibique ultimam perfectionem suam consequitur laudabilem, dehinc in arteriam magnam imprimitur, in cujus orificio, ad ostium ventriculi, tres adstantes valvulæ tricuspides, omnem sanguinem retrogradientem impediunt: hinc tanquam ex architriclinio, omnis alimenti dispensatio ac erogatio, ad universi corporis nostri partes singulas meat, hinc per arterias nectar illud vitale totum hoc nostrum vivificat: Chyli pars subtilior in intestinis à crassiori & excrementitia separata, ope lactearum à modo dictis intestinis ad pancreas transitum maturat, ubi dum residet, deperditionis nullum est periculum, nisi excrementi, quod ibidem deponi debet, atque per ductum Wirsungianum in duodenum rejici. hinc longius a pancreate ad hepar insumit translationis tempus, nec tanto valorum numero eget, ac obtinuit transitus ille ab intestinis in pancreas modo dictum, in quo viscosum excrementum per modo laudatum ductum abit: aquosum vero recipiunt glandulæ vicinæ, & ad renes immediate, mox ureteres ad vesicam urinariam emittendum deferunt: Humores autem excrementitii, quos pancreas à liene cum sanguine revertentes recipit, per rami splenici surculos, pancreati oblatos, hic deponi, parique facilitate arteriosi sanguinis excrementa, priusquam ramus splenicus ad lienem progrediatur, per surculos arteriæ cœliacæ excerni possunt: Imo per hunc totam pene melancholiæ sentinam (præterquam quod ab emulgentibus arteriis intercipiatur) accumulatam evacuari posse *Highmorus* credidit: Affectus enim utrisque sunt communes, scirrhi & obstructiones hunc & illum affligunt: Imo Liene affecto vix aut nunquam immune evasit Pancreas: Si itaque aliquomodo contingat ut ductus hic obstruatur, ut humores in pancreate affatim accumulentur, abscessus, scirrhi vel hydropes inde oriri possunt, reliquis visceribus omnibus salvis & integris: Vides siam quis etiamnum in nostra locus affectus statuendus: Sed pergendum: Arteriæ splenicæ, quæ multæ sunt, nec solum ad sanguinem ducendum ad ejus nutritionem, sed & ad excrementi evacuationem inserviunt, à cœliaca ortæ, sanguinis partem melancholicam, postquam ultimam in corde concoctionem sustinuit, ad lienem deferunt, ac inde in substantiam ejus infundunt, sicut emulgentes serosam in renes ducunt, quam lien fermentat ac separat, sanguinem vero separatum,

paratum; quantum ad sui nutritionem inservit, apponit, & quod relinquitur sanguinis purioris, & ab excremento melancholico defœcati, per substantiam ejus transcolatur, & cum ramo splenico communicatur, à quo in portam & jecur, atque inde per venarum anastomoses in cavam, inde ad cor iterum deducitur, ut calorem & spiritus de novo acquirat, atque purus ab omni excremento, inde in aortam pro partium nutritione omnimoda propellatur: Tenuior pars sanguinis Serum dicitur, cujus excessum præter naturam hic accusamus: idem naturaliter se habens, ut ad renes binos (quorum actio est seri attractio, ejusdemque debita separatio atque excretio) perveniat, cum sanguine per cordis dextrum sinum & sinistrum in aorta duci necesse est, inde per emulgentes arterias à renibus virtute specifica attrahitur, ad quos, ubi per arterias illorum minutissimas pervenit, in singulas substantiæ partes diffunditur cum aliqua sanguinis parte, & per illorum parenchyma (ubi odorem urinæ fermentalem concepit) servato sanguine pro ipsorum nutritione, in cavitatem, pelvim dictam, cui inseritur vreter, qui illud statim ad vesicam defert, amandatur: Sanguis vero qui extra venas effluxerit cum sero, si bene se habeant renes, retinetur, sin minus, si parenchyma illorum sit laxum, & debilis eorum facultas, cum sero ejicitur & urinæ fiunt cruentæ: Sanguis vero qui cum sero per arterias in renes introducitur, cum in illorum nutritione totus absumi nequeat, venis quibus per anastomoses junguntur arteriæ, amandatur, atque hinc in venas emulgentes, & exinde in cavam. Excrementum autem, quod à digestione hac per circulationem debitam, frequentem cohobationem, accuratam rectificationem ac absolutam subtilisationem, separatur, est materia alba vel rubra, flava vel nigra, vel cujuscunque coloris in urinis contenta, à practicis Hypostaseos & Enæorematis nomine ornatum: Dixi in præcedentibus Renum esse serum attrahere, neque Ductuum Hepaticorum, sive Aquosorum, oblitum esse, quorum originem Hepati accensent, Viri in Anatomia nostro sæculo versatissimi, *Bartholinus*, *Bilsius*, *Rudbequius*, *Schenckius*, *Rolfincius*, *Riolanus*, *Glissonius* aliique, quibus novi hujus Oceani undam limpidissimam favor numinis rimari, atque penitius introspicere concessit: quorum ortus ab hepate vel vesica fellea verisimilis est, ceu cujus porum sequi in propatulo est, sanguinis transfiltrandi gratia in hepate facti, ut scil. in eo, ceu venosissimo nostri corporis parenchymate, adveniens sanguis ab onerosiore suo dilutulo quodammodo levetur: Hujus itaque Lymphæ excessum præter naturam Hydropis essentiam constituere quis negabit? Patet hinc, nisi fæx, sive amurca illa sanguinis à balsamo illo divino, & nectare vitali legitime separetur, partes abinde suum recipientes nutrimentum, facile una cum propriis actionibus lædi, atque dyscrasiam nonnunquam satis deplorandam iis introduci testatur experientia: Talis est cachexia totius corporis, partiumque spermaticarum omnium indispositio, cum ipsis tum sanguificationi, tum separationi sive percolationi definitis visceribus, ubi ne ventriculus quidem ab omni culpa absolvi potest, cum ipse sæpiuscule externum errorem exhibitorum ægerrime ferat: Sæpissime enim accidit ut partes quasdam cibus in se contineat, particulis corporis non solum non cognatas, sed & inimicas, adeo ut à natura nullo modo domari ac concoqui possint, sed quocunque vagentur, & plurimas licet concoctiones subeant, nequaquam tamen mutantur, sed naturam suam perpetuo integram conservant: Quibus substratis, obvium jam erit laudatos veteres haud minus apposite læsam sanguificationem inculcasse, licet τὸ ὅτι, ob temporis infelicitatem, ipsos latuerit, attamen τὸ διότι bene perspectum quod habuerint, comprobant illorum volumina: Omnem itaque Asciten ab impuro sanguine, excrementis serosioribus referto, vel à quadam qualitate peregrina corpori nostro inimica, aut partium viventium solutione continui profluxisse animadvertimus: Non enim nos movet quod in ejusdem argumenti exemplo *N. Fontanus* lib. 1. Respons. & Cur. Med. f. m. 94. dicit, Dari hydropem jecore salvo nunquam vidi: si forsan alii, rarum id dico, nisi loquuti fuerint de hydrope particulari, soli hepati locum affectum tribuendo, Siquidem experientia edocti sumus *Tulpium* observasse eundem à sola mesenterii exulceratione, Alium ab ejusdem hydatidibus innumeris: *Beniveninum* à solo Renum vitio: *Platerum* à Renum exulceratione: *Beniveninum* iterum a vesica percussa excitatum, reliquis visceribus omnibus sanis & salvis advertisse: Sic Lienem vitiosum in hydrope vidit *Vesalius* hepate plane salvo: Hinc *Dodonæus*, *Car. Piso*, *Duretus* hydropem nullum sine consensu Lienis accidere volunt, Asciten interdum causam agnoscere obstructionem lævium arteriarum P. *Salius Diversus* dudum author fuit: Proinde videmus quocunque tandem modo ab aliis etiam partibus proveniat Hydrops, semper tamen læsam sanguificationis actionem, vel qua incepit, vel qua perfectionem suam in corde, vel depurationem in colatoriis visceribus, vel distributionem in arteriis fuerit assequutus, posse referri: Enimvero tota corporis humani œconomia, juncta ratione, atque ipsa experientia attestante, sanguinis pabulo indiget, nulla equidem abjectissima pars in toto microcosmo alio humore nisi sanguine, quatenus ultimam perfectionis manum adhibuerit natura, nutritur: quinimo nec ipsi cordi sui alimentum aliunde mutuari integrum, nisi massa sanguinea perfecte jam elaborata, & spiritibus vitalibus maritata, illud per coronariam, pro sui pabulo recipiat, & in omne ejus parenchyma distribuat. *Idem.*

§. 2. Anno 1628. Julii 28. mortua est Virgo annorum 25. prosapia Nobilis, ægra apud nos aliquot mensibus, domi diutius decubuit, abdomen extensum, turgidum, tuberosum & ad admirationem usque protensum, renitens, durumque instar tympani, cujus latera repleta & renitentia, pedes & brachia atrophia tenuia: Cadaver, ut famæ bonæ testimonium daret contra malignas linguas, dissectum; Morbus ac causa mortis inventa est: Abdominis tumor altitudine ulnam superabat, circumferentia ulnas duas semis, cum parte octava: Umbilicus expansus, & plane dilatatus, à morte maxime renitebat, nec sonum dabat, ut die sequenti, quo sectio instituta, subsederat enim ea nocte tumor & serosæ illuviei conclusæ signum dedit, Nos paracentesin sequentes, serum per vulnus primum è corpore eduximus, quod infra umbilicum, instrumento Lancetta dicto, fecimus; Effluxit materia crassa, fœtida coloris

coloris subfusci, qualis est cerevisiæ non nimium nigræ, ad mensuras nostrates 35. quam vasculis excepimus, reliquæ vasculis non exceptæ incerta est mensura: Tumore sic aliquomodo depleto, cutem abdominis flaccidam & crassam incidimus, & cum forte altius ferrum intrusum esset impegimus in abscessum conclusum, ex quo pus fœtidum: Abdomine sic aperto, & cavitate exsiccata spongia, puráque aqua elota, membranosum corpus expansum conspicimus, quo omnia viscera & intestina tegebantur, refertum plurimis glandulis majoribus, circa quas pinguedo muscosa, fœtida ac purulenta: Ex quibus majores quatuor ovum anserinum magnitudine superabant, reliquæ quinque minores: In dissectis albida, viscosa, tenax, putrida, & nonnihil putrida materia conclusa erat, quæ in filamenta pilos referentia diduci poterant: Quod Omentum fuit, quia sub ventriculi fundo à peritonæo prodiit, omnia intestina ac viscera obtegit ac occultavit: Quo à peritonæo relaxato, hepar superius desiit vestire, cujus substantia salva oculis objecta fuit; pars ejus gibba tamen nescio qualis vestigium vulneris per transversum facti & jam sanati ostendit: Linea siquidem transversa, per gibbum hepatis siccata, cavitate ac communi tunica hepatis investita, referebat vulneris speciem, longitudinis digiti minimi: Viscus ipsum decentis magnitudinis & coloris, fuit flaccidum, ut in mortuis. Cystis fellis satis ampla, felle plena: Lien nec colore nec substantia, nec retentis accusandus, magnitudo decens, exsanguis: Flaccidum Pulmonis corpus conspersum luridis maculis: Cordis in dextro sinu sanguis concretus, paucus in sinistro nullus: Sanguinis in toto corpore summa paucitas: Venæ omnes vacuæ, & quod effluxum erat, una spongia absumptum est, in abdomine quidem ichorosus & corruptus, non tamen copiosus fuit, & talis etiam vomitu, paulo ante mortem, ad aliquot menses, rejectus fuit.

SCHOLIA.

Distensio abdominis, & renitentia vel turgescentia, ab aquæ seu seri copia in sacco ex duobus membranosis corporibus, peritonæo & omento constante inclusa, fuit causa hujus dissecti cadaveris: In hoc quidem cavo rarissime aquam colligi vult *Lipsius* Medicus libro proprio de Hydrope: *Heurnius* è contra sæpius accidere ex *Hippocr.* aph. 55. l. 7. & *Sennertus* pract. lib. 3. Sæpe enim scribit in Anatomia observatum marsupium, & hanc omenti cavitatem, nunc aquoso nunc atro humore refertum fuisse &c. destillat enim serosa materia ex venis portæ quæ omentum perrepunt, & sinistræ parti, seu regioni lienis vicinæ sunt, nempe per diapedesin vel anastomosin, & si copiosa est, replet ac distendit: Cùm enim in operibus naturæ illud frequens sit, ut moderata omnibus cum emolumento subserviant, immoderata vero noceant, sic etiam in hoc opere, quo serum transsudando omnia abdominis contenta reficit madore, si natura aberrat, & serum vel effluendo copiosius in abdominis cavum mittit, damnum facit: Videatur *Platerus* Tr. 2. p. m. 262. & C. *Piso* p. 298. Quod in nostra virgine accidisse demonstravit inspectio: At quæ hujus origo, & quare ex venis depositum sit, paucis inquiram.

Ex potulentis & esculentis humidioribus generari in humano corpore serum tota schola Asclepiadea statuit, quum hæc corpora apta sint ut ex eis aquosiores in nostro corpore generentur humores: Quis nescit serum sua primordia in ventriculo sumere & augmentari in sanguificationis organis? Cui utilitas seri incognita? Omnia humectat in toto corpore, motus humorum juvat omnes, hoc facit decens ejus præsentia, nocet immoderata: In nostra ægra causa seri abundantiæ latet: novi ipsam ab incunabilis multorum morborum fuisse diversorium quasi, & paucos numerasse dies sanitatis: Viscera elaborantia chylum & sanguinem vasa horum distribuentia, an hujus seri causas obstetrices? Hepar ne suum tonum amisit? at videbatur integrum: E venis puto depositum quicquid seri genitum fuerit portæ circa omentum, quæ epiploicæ & epigastricæ dicuntur, destillando in cavum illud in quo conclusum erat; copiosius enim serum fuit quam ut distribui in corpus posset, quin glandulæ adnatæ distributionem impedivere: Has vero venas deposuisse serum nemo dubitat, qui scit vasa esse omenti: deinde quia talis serosa colluvies vomitu rejecta fuit paulułum ante mortem ad aliquot libras: Vomitu vero nihil rejicitur, nisi quod in ventriculo est, aut in illum receptum, nihil porro recipitur nisi per vasa dicta: Succrevit venter paulatim, ob quod male audierat, alias pudica virgo: Medicamenta adhibita varia, thermæ calidiores, absque fructu: Causa cachexiæ hujus hydropicæ sunt viscera absque manifesta labe, ut tumore & scirrho quidem libera, à suo tono tamen naturali ac bonitate longius secessa & imbecilla: Rima illa seu vestigium vulnusculi, ut nullius morbi signum, sed ut putat mater, imaginationis opus, quod in hepate vidimus, nihil effecit.

Dolores in sinistro latere, sensibilibus membranis sinistri hypochondrii adscribendi, non Lieni, cujus sensus est obtusus, præcipue ei cavitati quæ in sinistra parte ex connexu ventriculi, omenti, coli & viscerum orta est, exituque caret; quam cloacam omnium partium vocat *Sennertus* lib. de Scorbuto, in quam deponant suas saburras, quę in flatus abeant, ac dolores tensivos, lancinantes & pungentes causant.

Glandulas omenti intumuisse ipsa autopsia docuit, quod pinguedine ac innumeris glandulis refertum; Fuit vero hæc pinguedo cœnosa & fæculenta, quæ facile putrescit, unde tot putrilagines in hac membrana observavimus: Imbibunt & absorbent hæ glandulæ fæculentum quod à partibus circa omentum secedit, à quibus excreverunt in eam magnitudinem quam vidimus in cadavere, ex quibus purulentia fœda effluxit: hoc esse munus in corpore sano earum docet *Bauhinus* Theatri Anat. lib. 1. c. 12. Quomodo vero hi tumores ob fuerint, nihil pronunciare licet, Quid à cachexia sperandum? quid à cacochymico corpore? omnis morbus ex his resurgit: forte etiam glandularum tumor, & non malus habitus à glandulis tumentibus fuit.

Omenti operatio in corpore aut nulla est, aut

aut

aut ignobilis, ad commodius vivendum à natura, non ad vitam datum est: Etsi obstruerunt glandulæ omenti, forte distributionem impedire, & qualem? vix sanguinis, cùm per eas venas non fiat distributio principalis nutrientis totum corpus; sed forte si affirmare vellem chyli, de qua tamen distributione nondum omnibus convenit Medicis.

Coronidis loco quæritur, cur à Medicis Tympanitica dicta fuerit virgo hæc nobilis? forte quia venter erat turgidus, extensus, renitens, durus, utpote magna moles, quæ sonitum dedit pulsa, tympani instar; nec fluctuatio aquæ unquam sentita fuit, nec hydragoga profuere, nec pedes intumuere: At aquæ copia in peculiari cavitate conclusa aliud docuit, ac ascitiden fuisse pronuntiavit. *Hachstetterus Decade x. casu vij.*

§. 3. Menstrua ad menses aliquot suppressa Hydrops sæpius sequitur: aquam hanc collectam in cadaveribus apertis recto ductu per tubas in peritonæi duplicaturam defluere observavimus. *Paulus Barbette Anat. Pract. parte 4. cap. 2.*

SCHOLIA.

A Buteri cornibus in brutis lymphatica vasa liquorem suum in venas majores hypogastricas deposuisse vidit *I. Iac. Wepferus Dissert. de Apoplexia p. 383.*

§. 4. Raræ eæque variæ hydropis species ab authoribus recensentur, sed tamen apud ullum haud legi: Mulier ex oppido Muratensi circiter quadragenaria, abdomen turgidum octo annos sine insigni molestia circumtulit, omnem culpam in menstrua suppressa conjiciens: Tandem cum sub onere fatisceret, operam Medicam ipsi impendit D. *wilhelmi*, uti & ego post ipsum, sed quævis remedia blandissima non solum corpus, verum etiam ipsam animam affligebant: Interea cum nobis aqua inter consilia hæret, suffocatur tanta mole abdominis, quamque defunctam extemplo incidimus.

Vix cute pertusa, amurcæ fœtidæ copia ad libras xx. medicas prosiliit: Hæc intra musculorum abdominis tunicam & peritonæum continebatur, quod ex venis epigastricis internis periodi lunaris destillasset. Istarum venarum extremitates tubercula similia nuci avellanæ habebant, ac si papillæ forent, etiam scissa: Unanimes uterum incusavimus & ejus attractricem, quod alias nullum casum, vulnus, puerperium &c. per quæ aliqua continui solutio potuisset accidere, passa sit. *M. Bogdanus Observat. xi.*

SCHOLIA.

IN *menstrua suppressa*) A mensium suppressione oriri etiam hydropem uterinum *ait Aetius* Tetrabib. 4. Serm. 4. cap. 79. qua in utero vesicæ fellis similia corpuscula aqua referta comperta sunt: Oriri *ait*, cum menses longo tempore fuerint suppressi & impraegnatio impedita, hinc sæpe fieri copiæ humorum in uterum confluxum, & ejusmodi corpusculorum in quibus humor colligitur: Sequi affectionem hanc tumorem circa imum ventrem amplum, laxum, flatuosum, murmura velut in intestinis, in ambulando gravitatem & spirandi difficultatem, alvi recrementa graveolentia, mensium & conceptus impedimentum, quæ prodeunt nullo ordine deterri: Ubi vero violenter excernuntur, ruptis aliquando parvis illis corpusculis, quæ vesicis similia diximus, viscosa quædam & aquosa erumpere: Curationem vide ibidem: De iis vesicis agit *Maur. Cordæus* comm. 5. lib. 1. *Hippocr.* de morb. mul. *Christoph. a Vega* lib. 3. sect. 10. cap. 13. Art. med. Exemplum affert *Valleriola* lib. 2. observ. 10. *Gesnerus, Platerus* apud *Schenckium &c.*

§. 5. Variis in partibus, cavitatibusque aquositatem colligi quotidie videmus: rarum valde, frequentius tamen quod sibi persuadent multi, contingere censemus, intra peritonæum & musculos imi ventris, aut etiam intra duplicaturam peritonæi eam congregari: Contigit hoc in virgine viginti annorum ex hydrope defuncta: exhibebat hujus apertus venter aquæ libras xxix. quæ tamen haud detinebatur in imi ventris cavo, sed vero intra musculos abdominis & peritonæum subjectum. *Gerardus Blasius observat. med. xviij.*

§. 6. Hydropem spurium inter abdomen proprie dictum & musculos, qui introrsum quasi incurvantur, Olmuntii anno 1614. in fœmina observavit *Adr. Spigelius. Ioh. Rhodius cent. 3. observat. 6.*

SCHOLIA.

O*Laus Rudbeck* Tract. de vasis Glandularum serosis c. 9. existimat si vasa serosa, quæ inter musculos abdominis & peritonæum repunt, aliquo obstaculo occludantur, vesiculas eo loci generari posse, Et eundem in modum ruptas tumorem hydropicum inter cutem, musculos & peritonæum facili negotio procreare.

§. 7. Mulieris hydropicæ abdomen in tantum excrevit, ut ulnæ nostratis cum quadrante altitudinem æquarit, maxime ad sinistrum latus vergente tumore, Ex aperto post mortem abdomine sanguineum serum fœtens mediam Tonnam implevit, quam cadaveri subjeceramus, quo exhausto detumuit; Omentum & peritonæum putridum frustillatim excerpebantur: Intestina omnia ad dextrum hypochondrium erant detrusa, ut initio intestinis caruisse apparuerit, sinistrum vero aqua ubertim repletum: Hepar à nativa bonitate nihil defecit, at Lien minor. Chirurgus paracentesin instituerat, sed abdominis musculos non pertransiit vulnus: *Bartholinus cent. 1. Observat. ij.*

OBSERV.

Observatio XIII.

Ventris Tumor hydropicus ab aqua in vena umbilicali retenta, Et hinc in abdomen exstillante.

IN *vena* umbilicali, ubi Hepati inserta, atque extra illud peritoneæo adnata erat, *dilatata admodum*, cùm alias in adultis ligamentum potius quam vas cavum referat, aquam quoque satis copiosam in hydropico secto deprehendimus: Alias vero non solum illic retentam, sed & inde per idem vas ad umbilicum usque, in quem desinit, penetrasse, & sub cute collectam tumorem instar vesicæ aqua plenæ illic peperisse, atque inde quoque in abdomen defluxisse, eáque disrupta è corpore emanasse, vel alioquin illic viam sibi aperuisse, & per eam è corpore effluxisse, adeo sæpe copiose ut totum ventrem exinaniret, aliquando observavimus. *Platerus lib. 3. prax. cap. de Extuberantia p. m.* 222.

SCHOLIA.

IN *vena &c.*] E venis ventris inferioris, & potissimum venæ portæ propaginibus, ab intestinis & ventriculo per mesenterii & omenti membranas deductis, atque in duos truncos collectis, dextroque Hepati, sinistroque Lieni insertis, per diapedesin, tunicis ipsarum rarefactis, aut anastomosin, osculis illarum & præsertim venarum à truncis illis majoribus in omentum & mesenterium dispersis, illicque finientibus reservatis, si serum copiosius quam alioquin ad partium humectationem, ne arescant naturaliter etiam exudat, emanet & in ventre congeratur, hydrops ascites quoque potest produci: Hoc autem eo modo fieri, serumque per poros cœcos vel oscula, citra solutionem continui è dictis venis promanare posse, idque citra cruoris permistionem, aut seri a sanguine tincturam, comprobant quod sicuti in aliis quoque sedibus è venis hoc pacto, tum in corpore variis à sero obortis defluxionibus, tum extra illud per sudores, lacrymas, aliasve è corpore, per nares, uterum, aliasve sedes factas fluxiones, subito interdum magnaque copia erumpit: ita & ex venis mesaraïcis, non solum naturaliter semper aliquid in abdomen transsudare, sicuti semper in eo mador aliquis ejusmodi deprehenditur: sed & præternaturaliter majori copia abdomen implere possit, eoque facilius quam in aliis locis, cum in illis venis serum à potulentis & esculentis progressum, & cum chylo continuo attractum maxime redundet. Et sicuti in diarrhœis spontaneis, vel catharticorum usu concitatis, illud per oscula earundem venarum, per quæ eas subierat, rursum incrementum effluit, ita & per interiora oscula, quibus rami ipsarum in partes dispersi, circa finem occluduntur patefacta, nullo cruore tinctum in spatium abdominis influere potest: Eadem ratione & serum à sanguine in renibus secretum in vesicam delabitur: E quibus omnibus, uti ob enarratam causam Ascitem fieri posse, quod aliquibus videtur impossibile, colligimus. Ita in hydropicorum quorundam sectione, cum nullam manifestam in visceribus continui solutionem, sed magnam in venis, uti & in ventre seri redundantiam deprehenderemus, inde illud eo, quo diximus modo, in abdomen pervenisse conjicientes, liberius rem ita habere se affirmare ausi fuimus, eoque magis cum & in hydrocele ab eadem causa plerunque in abdomen, indeque in scrotum idem serum distillet &c. *Ibidem pag.* 218.

Dilatata admodum] Idem observatum à *Riolano*; In hydropicis licet, fœtu excluso, ligamentum fit, à continua tamen aquæ alluvione emolliri & reserari, ut fiet, & tum serum ab Hepate exuperans per umbilicum excerni: Anthropogr. lib. 2. cap. 10, *ait*, se in quadam muliere hydropica eam invenisse fistulosam, & per eam aquam inter peritonæum & abdominis musculos effusam fuisse: *Hildanus* cent. 1. observ. 47. hydropem per umbilici prominentis rupturam sponte sua curatum vidit: *Gu. Rolfinccius* dissertat. Anat. l. 5. c. 21. vidit hydropicam, in qua aqua loturæ carnium similis ad aliquot libras per umbilicum, sponte sua ruptum effundebatur: aqua per venam umbilicalem emanante: intromissus catheter argenteus oblique sub musculorum rectorum linea alba sursum ad jecur ferebatur, argumento evidentissimo serosum illud aquosum ex venis Jecoris per umbilicale hoc ligamentum emanare.

Observatio XIV.

Hydropici (cujus aquæ per umbilicum evacuatæ) inventa vena umbilicalis extreme dilatata.

PEtrus Kickup quadragenarius ex febre tertiana, eaque diuturna, curatus, in Ascitem incidit: Ego advocatus, ventrem in monstrosam fere magnitudinem elevatum invenio: Umbilicus ad ovi anserini magnitudinem aqua plenus propendebat, quem ut phlebotomo aperirem obnixe rogabat: Quum vero in tam gravi morbo temere & absque consilio nihil tentare vellem, atque de Medico accersendo, ut de umbilici incisione consultaremus, cogitarem, umbilicus sua sponte ruptus est: inde per trimestre magna copia serosi humoris effluxit: Is autem humor ut paulatim flueret operam dedi, imposito ipsi umbilico linteamine reduplicato & fascia involuto, ne ex intempestiva evacuatione aquæ vires ægri, jam ob morbi vehementiam invalidæ, labefactarentur & plane prosternerentur: Sic Divino favore venter paulatim subsedit, ut tandem plenissime convaluerit, & per annos aliquot sanus vixerit: Demum vero Pleuresi correptus, ac nullis adhibitis remediis, obiit.

Post

Post mortem, quum cadaver ipsius aperirem, inveni venam umbilicalem, quæ in adultis in ligamentum solebat coalescere, adeo dilatatam ut facillime pennam anseris per eam immisissem. *Fabritius Hildanus cent. 1. observ. 47.*

SCHOLIA.

Ex his perspicuum fit, non solum aquam ex vacuo ventris, verum etiam viscosos humores, qui antea in ipso Hepate inclusi fuerant, per ruptionem hanc umbilici evacuatos fuisse: Utinam igitur in hydropicis, arte & industria aliqua apertio hæc umbilici fieri posset: Nam si umbilicus paulatim naturæ beneficio in tumorem elevatur, & tandem erumpit aut inciditur, commodissimam esse viam expurgandi humorem serosum hydropicorum, ac sæpissime ægrotos ipsos hoc beneficio à morbo liberatos fuisse viri docti observarunt

Idem.

Observatio XV.

Hydropicus infans in utero à collectis tum in abdomine tum pectore aquis.

Rem exponam nulli hominum ad hoc tempus aut visam aut auditam, quæ anno 1631. Neapoli visenda obtigit: Quis opinetur acerba hydropis illuvie vix dum vitam, nedum non lucem expertum puellum, non plenum adhuc uteri gestamen, in ipso non tam mortalis matris quam foventis & educantis naturæ sinu correptum? quomodo enim integro jam & vivido, & late se diffundente calore naturali, ubertimque vigente spiritu æthereo & vitali, solidissimis & firmissimis formationis nostræ principiis & fundamentis mire munitum & custoditum agalma novum, invida morbi vis attigerit & insolens intercus penetrarit? Profecto non debuerant infestæ aquæ tantum virium & facultatis habuisse ut congenito visceribus igni prævaluerint: Sed tamen ita demum evenit ut plus molitus, plusque potentiæ nactus morbus naturam vicerit ac symptoma prodnxerit, quod est hydrops: Itaque quod difficile visum est, id plane necessarium & verum apparet: nimirum ut præsidia corporis, & ad hęc spectans omnis apparatus labefactati prius fuerint, quam sç. incredibilis ille morbi languor accesserit: Fœtura fuerat abortiva octimestris, distento sic abdomine, ut magnitudine reliquum corpus exuperari facile dixisses: qui venter discissus è vestigio fluentem affatim reddidit aquam, qua patinæ argenteæ quam amplissimæ vacuitas repleta est, Sed totum pectus eodem humore perfusum erat, ex abdominis (quod *Fernelius* lib. 5. pathol. cap. 11. credidit) cæcis ductibus profecto illud. Quod autem oppido mirum fuit, Hepati nulla labes aut vitium, nisi quod scissuræ omnis expers, ac pendulis lobis nullis, sed globosum & obtusæ non præruptæ rupi similes, qualem huic speciei fides anatomica refert esse.

SCHOLIA.

An res evenit toto habitu & ipsa crasi uteri complectentis eversa? An male habitis utrorumque principiorum, seu quidem efficientium, seu substratorum generationi circumstantiis? præcipue quando relatum est ternas aut quaternas abortiones exactis annis tenuem alioqui fœminam commisisse: An denique ante actæ vitæ victusque ratio & sine lege potus plurimus omni tempore, qualis quantusq; solennis mulieri dicitur fuisse, hoc mali peperit? *Severinus de Abscessibus pag. m. 266.*

Observatio XVI.

Embryo hydropicus, cui meatus amplus à vesicæ fundo in venam cavam producebatur.

Embryonem masculum immaturum, per abortum quarto vel quinto mense ejectum, Hydropicum in utero matris jam factum esse deprehendi: Hujus cum interiora examinarem, totius corporis cutis, & capitis quoque pilosa pars, aqua subtercutem tumebat: Atque è vesicæ ipsius fundo meatus amplus, ourachi instar in cavam venam, sub renibus universam seroso sanguine refertam, desinebat: *F. Platerus observ. lib. 3. p. m. 748.*

SCHOLIA.

Abortivum fœtum masculum quinque vel sex mensium, sacro fonte ante obitum ablutum, vidi anno 1678. 24. Augusti, exclusum ab uxore Pistoris cui nomen *Roviere*; Hæc ventriculi & hypochondriorum gravitate laborans, incredibilem colluvici humorum pituitosorum & biliosorum ejecit: Convalescentiæ proxima Pharmacopœo medicastro se committit, qui nescio quibus præscriptis remediis, & iterata sanguinis missione (per quam cacochymia superstes à prima regione in secundam irrepsit) eam in febrem lentam deduxit, cujus comes fuit perpetuus & insignis in regione ventriculi dolor, nullis remediis cedens: Paulò ante obitum fœtum exclusit, cujus abdomen insigni hydrope ascite distentum erat, pellucidum: scrotum aquis tumebat, nec non funis umbilicalis, candicans, sine nodis.

Observatio XVII.

Ascites, citra viscerum læsionem, à sola vasorum lymphaticorum disruptione ortus. 1. 2. Ventris tumor ab aquis pellucidis illum replentibus. 3. A lympha variæ consistentiæ. 4. 5.

§. 1. ANno 1658. dissecuimus in nostro nosocomio juvenculam 24. annorum, quæ per 16. annos Ascite detenta, indeque tandem mortua fuerat, in qua nullius visceris manifestum vitium invenire potuimus, sola aliqua vascula lymphatica disrupta mali diuturni causa fuisse videbantur: crudeliter enim à parentibus in pueritia fuerat tractata, & ictibus pedum manuumque sæpissime excepta, à quibus proculdubio aliqua vasa lymphatica dudum disrupta fuerant: Hanc suspicionem humores ipsi in abdomine collecti non parum confirmabant, nam in cadavere jam refrigerato aliquantum coagulati apparebant, sicut lympha per frigus coagulari solet: etsi ad tantam gelatinæ consistentiam non pervenissent, quantam consequitur lympha ex ipsis vasis lymphaticis in cochleari collecta: Vitam autem per tot annos produxerat misella, propter viscerum integritatem, atque etiam quia per juvenilem corporis calorem quotidie multum serosæ humiditatis in abdominis cavitatem sensim influentis dissipatum fuit. *De Diemerbræk Anatom. lib. 1. cap. 12.*

§. 2. Ante sex menses mortua hic hydropica, aperta dedit aquæ mensuras 30. nullo hepatis vitio apparente, nec lienis: Quid si à ruptione vasorum lymphaticorum hoc factum? *Hæferus Herculis med. lib. 3. cap. 2.*

§. 3. Quinquagenariæ matronæ 1660. oedematosus tumor in hydrope pedes inflarat ut ambulandi esset difficultas: Mox copiosis hydatidibus seu vesiculis sinister pes splendebat, & copiosa aqua nocte dieque madebat, unde nonnihil tumor ventris subsedit & liberior respiratio rediit: In pedibus vero copiosa aqua diffluentibus, id singulare observavimus, quod vesiculæ aquosæ, ubi in hac vel illa parte satis fluxerant, subsiderent, & adiposa substantia flavescens remaneret, quæ cutem deturpabat; Abradebatur eadem levi conatu à Chirurgo, sed non sine ægræ dolore, propter subjectam cutem patulam & vesiculis jam denudatam: Ut à vero non abludant Prosectorum recentiorum conjecturæ, in Lympha nostra aliquid amplius latere quam splendida fronte præ se ferat: Id notandum præterea ultra ulnam nostram abdomen matronæ hujus constrictum, quamdiu pedes ubertim serum profuderunt: At solstitio hyberno, accedente mœrore ex Filiæ obitu, prostratis viribus sponte suppressus sinistri pedis fluxus, quanquam in dextro quoque eruperit, auctis tamen in abdomine aquis, brevi post placide frequentibus leipothymiis præcedentibus, copia aquarum pectus quoque angustantium exspiravit:

Ex aperto abdomine 24. mensuræ nostræ aquarum pellucidarum extractæ, haud male olentium. *Th. Bartholinus cent. 6. historia* 84.

§. 4. Hydrops est collectio præternaturalis Lymphæ serosioris: Pars affecta est abdomen, & sæpe totum corpus, omnesque ejus partes: Causa proxima est Lympha serosior, quæ tenellula sua vasa erodens, & sic extravasata gravissimum hunc morbum ægris infert: Pauperrimæ cujusdam fœminæ, plusquam quinquagenariæ, cadaver hydropicum dissecui: Jucundum mihi erat in abdomine videre *primo Lympham tenuem & fluidam*, deinde gelatinam, 3. concretam, tandem duram & steatomaticam: Licebat enim certius mihi judicare de Hydropis vera causa: Oenopola hydropicus, ultimum tentare voluit remedium, nempe paracentesin: Instituimus illam nostro modo, & per multos dies inde levatus se fere putabat sanum, sed nihilominus obiit: Non licuit nobis abdomen aperire, quod dolebam: proculdubio enim crassior lymphæ pars ibi relicta mortis ejus fuit causa. Multi curari possent si citius paracentesin admitterent. *P. Barbette Prax. lib. 3. cap. 4.*

SCHOLIA.

INstituimus paracentesin nostro modo] Quem eundem censeo cum eo quem proponit *Franc. de le Boë Sylvius* Pract. lib. 1. cap. 17. §. 18. Festinandum est, *inquit*, ad paracentesin, non quidem illam vulgarem, periculo plenam, verum novam & tutissimam per acum argenteam, sed cavam, & blande quatuor circiter transversis infra umbilicum digitis, totidemque ad ejus latera in abdomen immissam, & post sufficientem aquæ effusionem iterum extractam, similiterque alio tempore, aut die, in idem foramen intrusam: nisi consultum videatur novum alibi excitare foramen: Periculo vacat hæc operatio Chirurgica, quia adacta acu nihil amplius effluet liquoris, quem applicato emplastro vel diapalmæ, vel albo cocto, vel alio simili, non tantum contra omnes aëris externi injurias munitur locus perforatus, sed ipsius consolidatio promovetur: Festinandum vero ad istam paracentesin, ne dum nimium differtur, acrimoniam noxiam comparet humor in abdomine collectus, atque paulatim contentarum partium omnium membranas, hinc & substantiam corrodat & corrumpat, sicque affectum incurabilem faciat.

Instru-

Instrumenti delineationem atque ἐγχείρησιν Vide in Chirurgia Barbettiana cap. 14.

Primo lympham tenuem & fluidam &c.] Ejusmodi Lymphæ primo fluxilis, postea concretæ, demum induratæ, sed glandulis & vesicis conclusæ, exemplum mirandum affert *Joh. Phil. Ingrassias* de Tumor p. n. tract. I. cap. I. Nigrus servus ob furta suspensus, qui sanissimus vixerat, in mesenterio strumas circiter 70. exhibuit in glandulis existentes; præter eas, totidem fere externæ intestinorum, præcipueque crassiorum tunicæ adhærentes tumores, propria singulos membranula, cujusdam vesicæ instar contentos: hos postremos, quia in glandulis non erant, strumas non vocavit: Utriusq; autem generis tumores, varia quantitate, & magni & parvi erant, atque inter extremos, qui ad ovi gallinacei magnitudinem perveniebant, & minimi ciceris parvitatem, quamplurimi intermediæ quantitatis gradatim visi sunt, non secus ac in fertilis gallinæ utero ovorum gradata multitudo invenitur: Singulis tumoribus dissectis nonnulli lapideum gypsum, alii glutinosam mucosamque, & interea quandam liquidam substantiam sub ea membranula continebant, nonnulli per gradus quoque intermediam comprehendebant, ut postremo genitum tumorem liquidior, antiquiorem verò solidior substantia præ se ferebat: Ex mediis unus & alter tumor sumptus, siccatus, in pollinem abiit, quo arenæ ad siccandas literas, ne delerentur, usus est: In reliquis corporis partibus saluberrimum corpus videbatur, ut verisimile sit naturam ad eas partes universi corporis recrementa transmittendo, sic ipsum expurgasse, ut in reliquis maximeque naturalibus visceribus sanitatem conservaret.

§. 5. In abdomine nervos & plexus nervosos, non solum sero copioso inundatos vidi; sed etiam illos ipsos aqua, tenui membrana coercita, veluti gelatina incrustari: In pedibus vero, à planta ad coxam ipsosque lumbos œdematosis, vidi cutim, pinguedinem, membranas, imo ipsos musculos instar spongiæ aqua turgidissimæ maduisse, quæ largissime vulnere facto exstillavit. *I. Iac. Wepferus Dissert. de Apoplexia p.* 382.

APPENDIX.

Hydropis Ascitis & Anasarcæ generatio ostensa per experimentum in cane factum, venam cavam illius, sectione in thorace facta, stringendo filo, unde mox intumescit abdomen vel habitus corporis, à sero ex ea exsudante.

PErforato dextro latere thoracis canis, infra septimam & octavam costam, paulò infra regionem cordis, & immisso digito venæ cavæ situs palpandus est; deinde pectoris latus illud ad venam quam prope compellendum est, quo filum ei facilius obducatur, atque in isto pectoris situ arctè stringendum est vinculum, dein pectore relaxato vulnus consuendum est: Peracto autem experimento canis mox oblanguet valde, & intra paucas horas exspirat: In dissecti autem abdomine magna seri quantitas innatare conspicietur, non aliter quam si ascite diu laborasset, quod ab impedito sanguinis ab arteriis in venas circuitu secerni prius expertus fueram: Haud pridem enim venas jugulares, subducto iis filo, in cane arcte ligaveram, & post aliquot horas, partes omnes supra ligaturam mire intumescebant, & intra duos dies canis quasi angina suffocatus interiit: Toto hoc tempore non solum lacrymæ copiosius fluebant, sed & plurima saliva ex ore profluxit, non aliter quam si mercurio assumpto fluxus ille concitaretur.

Post obitum cutem ejus à partibus tumefactis separavi, atque expectavi ut partes tumefactæ sanguine extravasato turgerent, sed aliter omnino evenit, siquidem nullum vestigium aut colorem fere sanguinis observare potui, sed musculi omnes & glandulæ sero limpido maxime distentæ & admodum pellucidæ apparebant: Quod clare arguit ex constrictione venarum, cum sanguis ab arteriis in venas transire nequit, serum utcunque secerni; utpote velut in filtro meatus apertiores & poros configuratos & aptiores habens in quos fluat: Crassior autem sanguinis pars propter meatuum disproportionem non omnino in illos recipitur, & propterea intra vasa sua stagnare cogitur. Quantum hæc ad Ascitis & Anasarcæ causas investigandas conducant aliis judicandum relinquo. *Richardus Lower Tract. de Corde cap. 2. p.* 123.

SCHOLIA.

VTi venarum alicubi dilatatio sanguinis supplementum & influxum debitum divertendo, cordis motum valde diminuit, Ita ubi venæ in angustum adeo ambitum compinguntur, ut sanguini commeatum satis liberum non concedant, idem omnino incommodum cordi advenit, Quippe in valde obesis animalibus, propter venas à nimia pinguedinis mole & incremento compressas, quia sanguis pro motu Cordis continuando debite suppeditari non potest, proinde in vasis suis & corde stagnare & concrescere aptus est, adeoque morti repentinæ, (præsertim quibus à natura cor vegetum & robustum datum non est) obnoxios reddit: Ut autem venæ cujuspiam, minoris licet, compressio sanguinis motum inhibendo aliquantulum alterat, ita quo plura & majora eorum vasa obstructa aut constricta fuerint, eo præsentius cordi periculum impendit: Et sicuti aortæ paulò supra diaphragma compressio, sanguinem toti corpori debitum, & omnibus simul vasis quantitate proportionatum in partes solum superiores congerendo, caput ipsum obruit & pessundat; ita si vena cava paulò supra diaphragma in dextro pecto-

tis latere, ubi trunco ab omnibus partibus distincto & discontinuo versus cor incedit, adeo arcte ligetur ut sanguinis per illam affluxus prorsus supprimatur, dici vix potest quanto animalis detrimento hoc fiat: quippe licet ab injecta venæ ligatura nullum doloris aut cruciatus sensum corporis contentione aut ejulatu fateatur, mox tamen adeo oblanguere & fatiscere incipit, ut pedibus vix stare possit, quin & non tam procumbere quam in terram ruere & concidere semel vidi ferociorem molossum, non aliter quam si vita omnino destitutus esset: Ratio autem quare tanto discrimine & tam tranquille venam Cavam ligari, Aortam vero adeo anxie comprimi sustulerint, alia esse non videtur, quam quod vena inibi ligata sanguis toti corpori debitus, inferiori solum parti ejus plurimum impenditur, adeoque caput vitali ejus influxu valde orbatum, spiritus pro cordis motu sustentando impertire adeo potens non est, ut utrumque vacillare & deficere multum necesse fuerit, quod nullo utriusque dolore perficitur: Compressa autem Aorta supra diaphragma, sanguis qui maxima ex parte inferiori corpori & visceribus ventris debetur, totus superiori & minori parti suffunditur, quem cum excipere omnino incapax sit, nimia ejus copia prorsus opprimi & suffocari debet: atque ideo cum mox cerebro & cordi ipsi tantam molestiam afferat, ad primam compressionem animal rem tam inique patitur & summo conatu amoliri nititur: Experimentum autem, non uno respectu observatu dignum, administrandi methodus supra in historia tradita est. *Idem ibidem.*

Ad Ascitis & Anasarca causas indagandas &c.] Revera ex hoc Experimento causarum hydropis eximio dilucidatio affertur, Si enim omnium specialis disquisitio instituitur, plerasque eo concurrere manifestum fiet ut venarum constrictionem aut angustiam inducant; vel majorum, quarum libertas impedita celerem hydropis statum accersit; vel plurium minorum, unde tardius succrescit: Sic Jecur vel Lien scirrhis aliisve tumorum generibus obsessa, aut obstructa, tuberculosa, arenulis referta &c. hydropem inducunt, excursu sanguinis præpedito, quo subsistente & conculcato, seri è venis contingit exsudatio & expressio: Idem contigisse à corde ejusque vasis obstructis animadversum: Coalitus venæ cavæ descendentis, indeque hydrops ortus visus est: Mesenterium itidem obstructionibus multifariis infarctum, glandulosis tumoribus obsitum, steatomaticis &c. hydropi ansam sæpissime præbuit, inducta vasorum angustia: Renes eadem præpediti hydropis frequentissima causa fuere: A cæteris imi ventris partibus, ventriculo, colo, utero, pancreate &c. iisdem vitiis impeditis principia ortumque sæpe nactus est: Hinc notavit *Rondeletius* in plerisque quos jugulavit Hydrops glandulas mesenterii cum pancreate induratas.

OBSERVATIO XVIII.

Hydrops quanquam à lymphaticis vasis aliquando oriatur, Iisdem tamen integris obortum fuisse experientia constat.

HOc advertere oportet Asciten non ex ruptis Lymphaticis semper, si omnino unquam, provenire; Quippe plurimas oves hydrope pectoris atque abdominis defunctas dissecui, in quibus vasa lymphatica ita turgida & repleta ubique inveni ut nusquam magis: Adeo ut si quis venarum lymphaticarum historiam plene absolvere in animo habeat, nulla corpora ad votum ejus & propositum magis cesserint. *Richardus Lower Tractatu de Corde cap. 2. p.* 125.

SCHOLIA.

QUando Hydrops Ascites à venarum poris reclusis, per quos exsudat serum, producatur, quando à ruptis Lymphaticis, ostendunt aquæ ex abdomine eductæ: A priori causa natus, serum modo sincerum, modo aliis humoribus commistum, urinæ colorem referens, exhibet: Lymphaticorum vasorum reserationem ostendit aqua limpida, coloris expers aut levicule tincta, qualem immensa copia congestam vidi in abdomine Clar. Dom. de Harsy, affinitate & intima amicitia conjuncti, vini Rhenani colore, consistentia, limpiditate æmulam, Cujus urinæ lixivium obscurissimum, plurimo tartaro nigro potius quam nigricante saburratæ erant, ut ille hydrops à lympha effusa omnino esset deducendus.

OBSERVATIO XIX.

Hydrops Ascites non contingit absque aliqua interiorem partium abdominis solutione continui, unde Vesicarum & Hydatidum origo.

RUptis vasis Lymphaticis interdum contingit lymphaticum liquorem non effundi in abdominis cavitatem, sed inter vicinas membranas effluere, atque tunc inde vesiculæ producuntur, Hydatides appellatæ, quibus hepar interdum intus, sed frequentius foris; nonnunquam etiam mesenterium, aliæque in abdomine partes scatere deprehenduntur: Hujusmodi vesicas plurimas (alias ovi columbini, alias fere gallinacei, multas minoris magnitudinis) in suspensi furis cava hepatis parte demonstravit anno 1647. *Gul. Stratenus*, Nos in mesenterio easdem aliquoties in Nosocomio Medicinæ studiosis exhibuimus: Ibidemque etiam hepate extrinsecus vesiculis aqua limpida repletis scatentia invenimus, è quorum numero variæ dudum antea disruptæ, serosum liquorem in abdominis cavitatem distillaverant, sicque Asciten induxerant.

SCHOLIA.

H*Inc postmodum conclusi*] Asciten nunquam generari sine aliqua interiorum partium abdominis solutione continui, à quacunq; causa inducta, Et eorum sententiam rejiciendam censui qui docent hunc

hunc affectum generari per vaporum, è vasis interiorum partium exhalantium, in abdomine condensationem in aquam, cum illa exhalatio in quibuslibet hominibus continue procedat, & interim Ascites in paucissimis contingat: Ruptionis autem horum vasorum variæ possunt esse causæ, sed præter violentas extrinsecus irruentes, maxime frequens causa est, vel erosio ab acribus humoribus, vel eorum obstructio aut compressio: Et hanc ob causam sæpe contingit Ascites magnis helluonibus ac potatoribus, quos crapula quotidiana infarcit, qui à cruditatibus hinc genitis, aut multos acres humores in corpore accumulant, aut viscerum debilitatem & obstructiones incurrunt, unde vascula hæc vel eroduntur, vel ita comprimuntur & angustantur, ut lymphaticum liquorem solito modo deferre & exonerare nequeant, qui proinde è ruptis vasculis effluens, aut vesiculas inter membranas efficit; aut ruptis penitus membranis integentibus in abdominis cavitatem delabitur. *Isbrandus de Diemerbroek Anatom. lib. 1. cap. 12.* Non multum absimilem generationem Ascitis tradit *Fridericus Lepnerus* Introduct. in medicinam p. 79.

In Ascite magna est hepatis imbecillitas, major quoque obstructio vasorum lymphaticorum quam in Anasarca: ob quam humoris aquosi, tam à Liene quam à reliquis partibus cum sanguine revertentis, maxima copia in hepate cumulatur; qui humor amplius intra hepar retineri nequit, exitum sibi quærit, maxime circa latera venæ Portæ, quo loco vasa sunt Lymphatica, & vel in omentum eo loco duplicatum, vel super illud in cavitatem abdominis effunditur, à quo venter sensim intumescit & turgescit: Tandem vero ubi ab humore effuso & putrescente reliqua quoque vasa Lymphatica intra abdomen in consensum quoque trahuntur, erosa eorum tenui tunica, copia humoris adaugetur, venterque maximam molem acquirit: *Frid. Lepnerus Introd. in medic. p. 79.*

Observatio XX.

Ventris tumor ob magnam aquarum congeriem, & tumorem insignem in eo inclusum. 1. A seri copia cum crasso muco hypochondria loco carnis replente. 2. Ascites in muliere gravida ex superfœtatione judicata. 3. Ab aqua cruenta in abdomine, Et massa carnea ventriculo aliisque partibus annexa. 4. Ab aqua nigra in abdomine. materia nigra in ventriculo. 5. A pure aquoso abdomen implente. 6. A pure sacculo incluso ex propendentia diaphragmatis efformato. 7. Ab urina effusa è disrupta vesica. 8. Ab aqua cruenta cum corruptione intestinorum. 9. A fæcibus ex ulceratis intestinis in abdomen effusis. 10. A pure id replente. 11. 12. A pure ex thorace in abdomen effuso. 13. 17. A sanguine in id effuso. 14. Ab aquæ copia, muco inter intestina & mesenterium, ac glandulosis corporibus inter intestina & mesenterium. 16.

§. 1. Conjunx Pellionis per multos annos extreme turgidum gestans ventem, cum consumptione totius corporis, fato cedens fuit secta.

In abdomine ultra amphoram mensuræ nostratis, aquam continebatur, qua exempta inventus est Tumor insignis & latus, cute valida circumdatus, & eminentiis pluribus præditus: Hæ sectæ & apertæ pinguedinis substantiam ementiebantur: dextra pars referta erat humore instar glutinis albi; Sinistra vero cruore lento, subnigro, fœtido: Hepar visum exiguum, bene quoad colorem dispositum alioquin, sicuti & Pulmones, Cor & Lien, verum laudabilis sanguinis ne gutta quidem. *Observatio Georgii Palmæ Medici Norici.*

§. 2. Ex me quæris qui Leucophlegmatiam ab Anasarca distinguam, An diversæ sint, & sic 4. species hydropis numerandi? Nego, si enim quæ vel causis, vel materia, vel alia ratione differunt, novas species constituent, jam infinitæ pene hydropis species erunt: Leucophlegmatia mihi saltem morbi materiam indicare videtur, & Anasarca locum, quæ tamen una eademque species jure censenda sit, unde & alias Catasarca, & Hyposarca, imo & Cachexia dicitur: Vidi aliquando, neque adeo diu, sectum hydropicum, qui hypochondria (ubi plerumque hydropici in augmento valde dolent) adeo crasso muco loco carnis, sub cute referta, habebat, colore albescente ut quis laridum esse jurasset, tam exactè concreta pituita, undique cohærens loco carnis erat: Idem etiam, de quo loquor, in sinistro cordis ventriculo pituitam habebat concretam, peculiari tunica conclusam, digiti crassitie; quæ cum tunica me spectante & jubente extracta, & postmodum divisa est, ut satis admirationi fuerit: Ætas ejus erat 26. annorum. *Leonardus Doldius in Cista medica Hornungi Epist. 242.*

§. 3. Edidit anno 1657. non procul ab urbe Lips. mulier cujusdam rustici, filium, &c, (uti postea colligere licebat ex eventu) in hoc ipso puerperio reddita fuit hydropica, forte ob suppressas purgationes puerperii, nec ipsa nec marito animadvertente: Quid fit? elapso trimestri abdomen hujus paganæ in fastigiatum attollitur tumorem, non secus atque solet fieri in ingravidatione; quo tumore conspecto ab obstetrice, manu leviter abdomen comprimit, & ex obscuro aquarum hydropicarum motu decepta, exclamabat restare adhuc fœtum in utero, superfœtatione conceptum, & statim Medicum cum Chirurgis

accersi jubet, interim moritur hydropica mulier: Ne autem putatitius fœtus vitæ periculum aliquod pateretur, os gravidæ, ceu putabatur, imposita clavi apertum tenuerunt;

Simulac vero corpus hydropicæ dissectum, statim post primam dissectionem tam fœtida humorum colluvies prosiliit, ut adstantes abire coacti fuerint: Tam certum signum est rei cujusdam in abdomine motus, vel pro ingravidatione vel superfœtatione concludenda! Siquidem tumor iste abdominis, non ab expansione uteri, sed à collectione seri hydropici proveniebat, qui ante sectionem obstetrici tantopere imposuit. *D. Paulus Ammannus, Med. Lipsiensis in miscellan. curiosis anni* 1671. *observat.* 186.

SCHOLIA.

HInc contra *Hippocr.* l. de septim. Partu concludo 1. mulieribus fidem de partu vel superfœtatione omnino esse denegandam, 2. contra communem, Signa ingravidationis certa nobis nondum constare: Si enim motus in dubium vocatur, quid certitudinis amplius restabit? 3. Falsum & aniculare esse os gravidæ apertum tenere clavi imposita, ne fœtus in utero suffocetur. *Idem ibidem.*

§. 4. Decembr. 30. anni 1675. offerebatur nobis cadaver mulieris 24. annorum; In aperto corpore D. *Gerardus* de *Pentin*, Medicus, & D. *Petrus Adriani* Chirurgus, nobiscum observarunt sequentia, 1. Occurrebat venter imus insigniter distentus, uno loco mollis, altero durus atque renitens, quamprimum integumentis externis lenta manu leviter dissectis, ad ejus interiora pervenire concedebatur, aquæ sanguinolentæ magna effluebat quantitas, quam non tantum ventris cavitates replere inveniebamus, sed & ad exteriorum extensionem plurimum contulisse: lenta satis erat, illa imprimis quæ circa lumbos & in pelvi detinebatur, fœtoris non levis particeps: Hac vasculo spongiisque ablata, reclinatis integumentis dictis, ad considerandorum exactius examen profundius justo dissectis, Tumor enormis in hypogastrio, atque umbilicalis regionis parte superiore hærens, animum, oculos, imo manus ipsas sui ad considerationem commovebat: Variæ hic figuræ duritieique, quandiu beneficio omenti (cujus vix reliquiæ aderant) diversæ partes sibi hic jungebantur, hoc enim leviter locis variis soluto, ventriculi magnam partem, intestini aliquam portionem, ipsamq; excrescentiam præternaturalem ad constitutionem ejus concurrere observabatur: Ventriculus ab assumptis satis turgidus, similiter ac intestinum chylo repletum: licet mollitie singulari, materiaque contentæ, quoties premeretur, mobilitate, non parum se manifestarent: quale tamen intestinum hoc haberi debeat dubii valde hærebamus, eo quod an & ubi ventriculus ei jungeretur notare haud liceret; duodenum autem id pronuntiare, sublimis valde situs, atque omnino præternaturalis contrariaretur: quod enim justo naturæ ordine intestinis aliis suo modo succumbit, lumborum vertebras oblique accedens, adeoque in occulto latens, hic se primum oculis nostris manibusque offerebat; Anceps hæc res certior evasit, postquam per foramen in intestino dicto, circa renem dextrum factum immissus flatus, & sursum ad ventriculum, & oblique deorsum, vel transverso potius ductu ad intestina reliqua excurrens, & continuationem ventriculi cum intestino excrescentiæ dictæ inhærente, imo hujus cum intestinis aliis, & quale hoc intestinum haberi debeat, patefaceret: Excrescentia ipsa, quæ præcipuam molis hujus partem constituebat, insignis adeo magnitudinis erat, ut etiam extra corpus librarum quinque pondus exhiberet: firmiter hæc undique vicinis partibus cohærebat, hepati imprimis, ventriculo, intestino duodeno, ipsique continuato jejuno, ex latere dextro ad sinistrum se extendente, imo & lateralibus abdominis partibus mollibus, quæ inania dici solent, necnon ipsi colo intestino transverso ductu eidem accumbenti, ut nonnisi violentia, cultri maxime ope, separari debuerint: Omnium autem arctissima unio eo loco observabatur, ubi mesenterii principium constitui solet, circa lumborum vertebras superiores hac parte, quasi collo dissecta, separatis connexis aliis modo indicatis, massam totam cum annexo pancreate è corpore auferre licebat: Partibus dictis quamdiu adhuc unita massa hæc, curiosum valde, qualiter vesica bilaria se exoneraret, notare, quandoquidem ea in dies augmentum sumens; antrorsum versus umbilicum se extendens & intestinum duodenum, & cum eo ductum bilarium è loco suo naturali deturbaverat: non tantum intestinum, sed & ductum in majorem longitudinem extendi necessarium omnino fuit, observabamusque adeoque flatu in vesicæ fundum, postquam bilis per foramen factum expressa, immisso, bilarium hunc porum mire longitudinis, imo & capacitatis: Extendebat se anfractuoso quodammodo ductu ab hepatis parte concava ad sinistram massæ partem, ubi Pancreas massæ ipsi uniebatur extremo eo quod in statu naturali intestino unitum, ubique firmo nexu eidem cohærens, hinc oblique ad intestinum jejunum quod massæ parti anteriori, ast simul inferiori connexum diximus, properare videbatur,

quod

quod licet oculis nostris se haud subjiceret, ob dissectum ductum eo loco ubi Pancreas massæ jungebatur, maxima tamen ea copia bilis, quam in aperto intestini jejuni principio massæ connexo reperiebamus, imo & ductus ipsius, eo loco ubi abscissus, capacitas ea quæ vel digiti minimo apicem exciperet, id demonstrare videbatur; alba scil. & satis dura, quasi ex plurimis variæ figuræ corpusculis concretis composita, sic ut pro steatomate vero, ast scirrhoso magis, omnibus habita fuerit: Durus licet hic abscessus, pars tamen ejus dextra mollis satis, adipis veram formam ubique fere referens: fere dicimus, cum non uno loco puris notæ se proderent; vasa sanguinea haud quidem in eo notabilia, satis tamen sanguinis fluxus, massa ubi dissecabatur, observabilis, ea adesse indicabat:

Abscessui huic similes illi qui in Hepate ipso occurrebant, si non mole, saltem substantiæ conditione, haud notabilis hic protuberantia, licet aliqua, parenchyma ipsum in alienam ejusmodi substantiam locis variis degeneratum videbatur: Abscessus se exhibebat simplex, ast satis magnus, in parte Hepatis dextra, à convexo se extendens ad sinum, duplex in parte sinistra, sic ut unus in gibbo, alter in cavo: Lien in hoc subjecto exiguus admodum, parenchymate bono præditus, tunica vero ejus, ea parte qua spectabat latus, cui etiam arcte cohærebat, insignem crassitiem adsumpserat, imo callositatem, sic ut consistentia, æque ac colore, arteriæ aortæ truncum in bove referre videretur: Ren dexter bene se habebat, ast in sinu sinistri, valde parvi, præter arenularum copiam insignem, occurrebat calculus durus admodum, satis magnus, extremo uno obtuso, ureteris pelvi: quatuor aliis acuminatis, totidem fere tubulis infixus: Testiculus uterque exiguus valde, rubicundus admodum, ac si inflammatione gravi correptus: In vaginæ uterinæ principio, parte ea quæ intestino incumbit, Excrescentia aderat, eo loco ubi utero cohærebat, fibrosa, alias gangrænata, condyloma verum merito habebatur: Jam à 14. annis male se habuerat mulier hæc, conquesta semper de præcordium dolore & summa gravitate, imprimis ab absumpto cibo potuvè. *Gerardus Blasius observ. medic.* 11.

§. 5. Sartori vomitu remittente venter sensim intumescere cœpit, In abdominis capacitate copiosa aqua nigra reperta fuit: In ventriculo continebatur ad mensuram unam materia nigerrima pultis instar. *Vide tit. de Vomitu.*

§. 6. Aperui corpus mulieris cujusdam in nosodochio, quæ gravidam se esse dicebat, verum longe aliter se rem habere in ipsa apertione visum fuit: unica enim punctura cultello prope lumbos facta, prodire cœpit aqua putulenta,, atque in tantum fœtida ut nemo adstantium fœtorem ferre posset: quo pure aquoso evacuato, & abdomine in formam crucis aperto, tota abdominis capacitas, omnia etiam inibi contenta, copiosissimo pure tanquam membranis obducta atque investita fuere; ita ut alterum ab altero secernere & dijudicare vix licuerit: Intestina ita erant ad superiora retracta, ut vix mediam abdominis capacitatem implerent: Hepar erat omnino putridum, Ventriculus ut intestina contractus ac angustatus: Uterus in loco naturali situs, vix nucem juglandem magnitudine æquabat: ulterius ob nimium fœtorem indagare non licuit, ita omnia erant gangrænata, vel potius sphacelata. *I. Rud. Saltzmannus observ. Anat. pag.* 31.

§. 7. Puello trimo, dyspnœa affecto, tussi sicca, tandem abdomen mire increvit: In sinistra parte abdominis propendentia instar sacci obviabat, purulentia referta. *Vide tit. de Febribus.* In abdomine aqua nulla.

§. 8. E vesica disrupta, urina in totum abdomen effusa, ventrem ante mortem intumuisse in quodam vidimus, indeque Tumorem illum profectum post obitum secto corpore deprehendimus: quod ei ejus bene poti humiq; strati ventrem alius quidam insiliens vesicam ex ebrietate distentam eo impetu ruperat. *Platerus Praxeos lib.* 3. *cap.* 3.

SCHOLIA.

Ex ureteribus disruptis, aut quomodocunque apertis, seroque inde prodeunte idem accidere posse, hydropemque ab ea causa induci temporis spatio verisimile est.

§. 9. Hospiti Leonis argentei, in vico D. Jacobi, inventa sunt syderata intestina & omnino corrupta, quasi suggillata, humor plurimus cruentus & loturæ carnium saturatæ sanguine similis: *Hollerius ad cap.* 39. *lib.* 1. *de morb.*

§. 10. Urinam vesica perforata in ventris cavitatem profluere aliquando à me annotatum: Sed & alvi excrementa vulneratis intestinis eo quoque deferri possunt: Uxor fuit Medici formosa & vivido colore prædita, carnosa quoque & satis pinguis; hæc concepit, peperit, sed fœtum nec plene gestatum, nec vitalem: Post partum venter non modo non subsedit, sed & paulo post auctior factus est, ampliusque quam prius intumuit: Suspicio nata est collectos esse in ventre aquosos humores, tametsi faciei color non mutatus,

sanitatem viscerum præ se ferret, nec pedes, quod sæpe hydropicis accidit, tumerent, & urinæ sanorum similes: Exhibita quandoque initio hydragoga, verum ab his nulla aquosi humoris successit purgatio, sed torsiones admodum molestæ. In hac miseria duos annos vixit, ventre interea in tantam molem & altitudinem distento, ut vix partes genitales manu contingeret: Mirabantur omnes ventris tantum tumorem facie optime colorata & nullis morbi notis in urina apparentibus: Accessit successu temporis respirandi difficultas, quæ in dies increscens, ac molestior facta, tandem vitæ imposuit finem.

Dissecto ventre: non aquosus humor, sed sordes nigræ, quales in cloacis, effluxerunt, crassæ, fœtidæ: quibus frustillatim omentum permistum, quod solum à tantis sordibus computruerat: Sordium autem tanta fuit quantitas, ut quatuor urnas vel amplius implere potuissent, quarum singulæ 40. libras mensurales continent: Distensio autem ventris tam quoque magna, ut peritonæum, cum amplius distendi non potuerit, aliquot locis à superioribus partibus ad inferiores usque fissum fuerit, & jecur cum liene ac ventriculo, relicta propria sede, cedente septo transverso, intra pectoris spatium ascenderit, pulmone cum corde sursum collum versus in angustias coacto: quæ viscera integra, nec ulla parte vitiata fuere: Non licuit in tantis sordibus intestina eximere, & diligentius perquirere, sed dubium non est sordes istas *non aliunde quam ex intestinis* vulneratis ac læsis profluxisse: nec enim alia via aut modo in hunc locum pervenire potuerint: *Dodonæus cap. 35. observat. medicin.*

SCHOLIA.

N*On aliunde quam ex intestinis*] Ex intestinis, si illa perforentur, & homo non statim moriatur, sed humor aquosus in abdominis cavitatem ex iis exstillet, & ventrem in tumorem attollat, originem ducere Asciten posse nonnulli existimant: *Sennertus Pract. lib. 3. p. 6. sect. 2. cap. 3.*

Facie optime colorata] Hippocrates in Coacis notat coloris bonitatem aliquando vetusti stercoris suppressionem denotare; quanquam veteris stercoris nomine solennem vacuationem suppressam intelligant quidam.

§. 11. Juvenis quidam robustus, annorum 24. cum messis tempore sub Sole ferventissimo messorem egisset pluribus diebus, & quadam die propter sitis vehementiam aqua frigida derepente sese ingurgitasset, febre continua correptus fuit, ex qua male curatus, in cachexiam incidit; itaque nunc tertiana nunc quartana laboravit: Post menses octo quum ex morbo isto diuturno vires plane prostratæ essent, omnesque partes corporis (ventrem excipio, qui admodum inflatus erat) imo & ipsa crura supra modum extenuata essent, è vita discessit:

Inciso cadavere, in vacuo ventris pus album bene digestum & minime fœtidum, (quale ex abscessibus emanare consuevit) inveni, ultra libras 11. medicinales: Viscera omnia ea qua fieri potuit diligentia inspexi, Ubi vero genita fuerit ista materia purulenta investigare non licuit: ulcus enim nullum, neque sinus aut simile quid repertum est: Splen tamen & Hepar scirrhosum conspiciebantur, reliqua interiora secundum naturam se habebant. *Fabritius Hildanus cent. 2. observ. 59.*

SCHOLIA.

H*Ippocr.* 1. de morbis de suppurationibus imi ventris agens, inter varias causas spasmata venarum recenset, ad quæ earum ruptio sequitur, hinc sanguinis effusio: Aquam autem frigidam, æstuante corpore haustam, tale quid efficere posse, omnibus notum est, exemplo sint pleuritides ab ea causa productæ: Porro cum hic nulla abscessus, ulceris aut sinus deprehensa fuerint vestigia, verosimile est aquæ frigore inductam fuisse venæ rupturam, atque cruoris in cavum abdominis effusionem, hinc ejusdem in pus conversionem; quod ibi diutius innoxie quam in thorace latere potuit, ob minorem præstantiam partium naturalium quàm vitalium.

§. 12. Alter diuturno morbo è medio sublatus, cujus venter in immensum excreverat, cum aperiretur, pure aliquot pelves æneas implevit, quibus Chirurgi utuntur; in quo pulmones unius lateris in pus erant conversi, Nulla autem corruptio in visceribus imi ventris deprehensa. *Platerus in observat.*

§. 13. Ventriculum in puero quodam phthisico, tribus foraminibus exesum, septumque illius foramine amplo perforatum à puris copia atque acrimonia, quod ex thorace in abdomen defluens, has partes & musculos quoque abdominis ad superficiem usque cutis eroserat, ubi vesica sublivida circa umbilicum, ea regione qua pus sibi viam ad exitum facere nitebatur, apparebat, deprehendimus: Quam rem admiratione dignam magis stupendam reddebat, quod puer ante obitum non contabuerit, sed bene habitus adhuc existens, nulla alia affectuum indicia externa quam quod ventre erat inflato & sublivido, in

quo

quo vesica subnigricans; circa umbilicum, ea regione qua pus sibi viam ad exitum facere videbatur, eminebat ostenderit. *Idem lib. 2. observat. pag. 436.*

§. 14. Hydrops trifariam dividitur, in tympanitidem, anasarcam & asciten: quartam speciem addit *Saxonia*, ex sanguine recens in ventrem effuso: Exemplum dat cujusdam herniosi, qui ex repentino hoc tumore emortuus, nullam ostendit ejus causam præter 10. vel 14. sanguinis libras in ventre conclusas sine omni aqua: Pract. lib. 3. c. 32. Eandem causam proculdubio vidissemus in duobus ægris à simili tumore interemptis, nisi cadavera denegassent propinqui, horum alterum compresserant duæ naves inter se violenter collisæ: alterius vero ventrem elevaverat tam impense pronus in terram casus, ut videretur ascite correptus: Verisimile est hos repentinos ventris tumores fuisse, vel à sanguine ex disruptis venis effuso, vel ex spiritu disruptorum intestinorum. Simile quid *vide apud Benivenium cap. 76. Tulpius l. 2. cap. 40.*

§. 15. Hydropicæ fœminæ in umbilico suppunctæ, non aqua pellucida sed dilutus sanguis erupit; Cum autem quidam inconsulte retulissent in scalpri vim, & in sanguinem è secta cute cum aqua hydrotica commixtum, evicit hos falsitas, quod ejusdem postmodum demortuæ cadavere dissecto, toto circum abdomine visus est exundans idem albidus cruor. *Severinus de Abscessibus p. m. 279.*

§. 16. Fœmina quædam in hydropem incidit, à quo tamen Dei beneficio & mea opera, (ut quæ ab omnibus vicina partui putabatur) spatio quatuor septimanarum convenientibus medicamentis fuit liberata, ita ut in publicum vicissim prodire potuerit, sola duntaxat infimi ventris exigua duritie, instar saxi durissimi, remanente; verum haud longo interjecto tempore, ob crassam victus rationem, mensiumque inordinate fluentium suppressionem, recidivam experta est, à qua tamen ob virium debilitatem & cachexiam denuo contractam (utpote quum recidivæ ut plurimum soleant deteriores esse prioribus morbis) liberari non potuit, sic vitam cum morte commutavit, Cum infimum ventrem instar saxi ad tactum durissimum haberet, in hanc deveni suspicionem in utero forsan aut aquam collectam aut aliud quippiam p. n. latitare, quod postremam curam vel difficilem nonnihil reddiderit, vel fomentum subministrarit.

Cadavere dissecto aqua statim profluit ubertim, & sane, quod non caret admiratione, universa intestina quaquaversum, & ambo latera, circa diaphragma, multis millibus granulis, instar suum grandinosarum, referta visebantur: insuper etiam spatium illud quod inter intestina & mesenterium, cui annexa hærent, interjacet, muco quodam viscido, gelatinæ colorem ac substantiam referente, repletum scatebat: Reliqua viscera, (excepto solo pulmone, qui in locis quibusdam quoque granulis infectus conspiciebatur,) omni labe sensibili carebant: Cæterum dissecta vesica fellea, lapillum magnitudine nucis juglandis reperi; Ad uterum deveniens, nihil eorum de quibus suspicio erat, sed parvum ac flaccidum, crassumque sanguinem menstruum in venis restitantem reperi. *Horstius Tom. 2. lib. 4. observ. 47. ex Bilgero.*

SCHOLIA.

I*Ntestina multis millibus granulis*] *Willis* Pathol. cerebri, cap. 9. ait in Phthisici cadavere vidisse se intestinis majoribus excrescentias quasdam carneas, instar auticularum muris adnatas: atque in alio tabido simile quid se observasse: Rationem reddit, quod in Phthisicis nutritio, licet circa partes solidiores & exteriores deficiat, aliquando tamen interius, prope succi nutritii fontes plus debito perficiatur, proinde ut epiphyses non naturales superfluæ excrescant: De Glandulis naturalibus & præter naturam. Vide *J. Conradum Peyer* Tract. de Glandulis Intestinorum. *Horstius* l. c. ejusmodi granula per depravatam concoctionem facta fuisse, ubi partes crassiores indigestæ per adustionem huic malo occasionem præbuerunt, tenuiori sero interim intermediis spatiis abdominis collecto.

In vesica fellea lapillum.] *Schenckius ex Kentmanno, Fernelio* & aliis, de calculis cystis felleæ multa exempla profert, ubi tamen hydropicæ affectionis hinc exorientis mentio non fit, quam ob causam productionem hujus calculi separatam ab hydropis origine dicerem. *Horstius ibidem.*

§. 17. Cuidam à diuturno morbo venter in immensum excrevit, quo post obitum aperto pus copiosum exiliit, quod ex thorace manasse illud indicavit, quod nulla viscerum corruptio in ventre inferiore reperta, Pulmones autem unius lateris penitus absumpti.

OBSERVATIO XXI.

Hydrops à vesiculis membranæ adiposæ adnatis, lumborum regioni adnatis citra Iecoris vitium. 1. Ab aqueis vesiculis multis conclusis intra omenti substantiam. 2. A binis vesicis inter peritonæum & intestina latentibus. 3. A pluribus vesicis inter peritonæum & intestina. 4. Ab vesicis variæ magnitudinis circa mesenterium. 5. A vesicis viscera omnia imi ventris

ventris obsidentibus. 6. A multis vesiculis propria tunica conclusis. 7. A vesicis mesenterio, peritonæo, intestinis, omnibusque visceribus adnatis. 17. 8. A vesicis variis abdominis locis dispersis. 9. 10. A vitio Iecoris vesiculis obsiti. 11. 12. 13. A lympha vesicis conclusa. 14. A crebris vesicis invicem cohærentibus, inter peritonæum & cutem abdominis. 15. A vesiculis inter abdomen & peritonæum aggregatis. 16.

§. 1. INter cadavera, quæ hactenus pro more in Academica nostra recepto, hyeme quotannis mihi dissecanda incubuerunt, Anno 1672. mense Januario unum mihi obtigit mulieris cujusdam sexagenaria majoris, macilentæ, fuscæ, quæ ascite extincta fuerat; in cujus apertione sequentia notatu digna se obtulere. Removendo imi ventris integumenta communia, cuticulam passim à subjecta cute separatam, perque hujus poros serum transsudans deprehendi. Quin & membrana pinguedini substrata hic illic Hydatidibus scatebat; præ cæteris verò partibus frequentes in lumborum regione conspiciebantur, ubi serosus humor diuturniore mora condensatus, gelatinam speciè referebat, cute circumquaq; livida, corrupta, serum tenuius copiosè transmittente. Dissecto Peritonæo, hepar quidem & pancreas sua quodque magnitudine, figura, substantia atque colore, pro ætatis hujus ratione, satis naturali præditum reperi. Lien quoque quoad hæc omnia naturaliter habere visus est, una excepta magnitudine, qua fabam majusculam non excedebat: Sed & membranæ, illum investientis, partem circiter sextam, putre serum exederat. Contra foramen in jejuni intestini principio, quod hic ductui pancreatico pariter & poro bilario commune erat, tanta repertum fuit amplitudine, ut digiti auricularis liceret immittere apicem. Denique Venarum, Arteriarum, Nervorumque divaricationes huic visceri insertæ, breviores esse videbantur quàm pro naturæ lege.

SCHOLIA.

QUemadmodum in musti fermentatione fæces crassiores secernuntur, & ad dolii fundum deturbantur; sic dum chylus in corde, hepate & liene coquitur atque fermentescit, feculentus humor, melancholicus vulgo dictus, necessitate inevitabili generatur. Hunc viscera non protinus ut genitus est extra corpus eliminant; sed crebris per ea circuitibus, calore suo copioso magis magisque adtenuant & perficiunt, perfectumque cum aquosa sanguinis parte miscendo in serum convertunt, quod deinceps ad glandulas conglomeratas, salivales & pancreaticas per arterias delatum, in salivam succumque pancreaticum; ad glandulas verò conglobatas, eorundem ope vasorum appellens, in lympham facessit. In illo quidem munere obeundo lieni primæ partes tribuendæ videntur; quippe in cujus cellulis fæx hæc subsidit, tamque diu hac sede moratur, donec sufficienter attenuata & aquosæ sanguinis parti permixta, quoad subtiliores sui partes in vasa lymphatica è liene emergentia distribui; quoad paulò crassiores autem una cum sanguine in venas remeare possit. His ita suppositis, (quæ sufficientibus rationum momentis facilè confirmarem, si temporis & instituti ratio pateretur) manifestum est in hac fœmina lienem mole minimum, toti melancholicæ feci recipiendæ & adtenuandæ fuisse imparem; hincque adeo factum, ut serum totius massæ sanguineæ salsum nimis ac tartareum evaserit, quod cum à glandulis pancreatis in succum justæ consistentiæ converti non potuerit, ductum pancreaticum, prima ætate adhuc tenerum, continuo transitu dilatavit & amplificavit.

Cæterum Ascitem, & quæ inde pullularunt symptomata, iis, quas nunc subjiciam, causis, adscribenda esse puto, Nempe cùm præfatorum viscerum robore non solum crassa adtenuari, sed & inutilia expelli per loca convenientia debeant; accidit, ut calor eorum ingravescente ætate maximam partem absumptus, & hinc succrescente in dies majore feculentorum humorum copia pene suffocatus, tandem oneri succumberet, sicque serum hoc præternaturale in massa sanguinea retentum in abdominis cavitate, nec non pedibus, femoribus ac lumbis stagnaret. Id autem duobus maximè modis contigisse verosimile est; immediatè inquam, & mediate, Immediatè quidem serum statim à sanguine secedens eò redundavit; cùm enim Arteriæ languidiùs in hoc corpore effœto pulsarint, sanguis quidem spirituolior per poros partium in venas propelli potuit; serum autem frigidius in mediis viis hæsit; aut, si in venas transsumtum fuit, illic ob lentum sanguinis motum nimiam moram agens, venarum tenues tunicas distendendo, per διαπήδησιν transsudavit. Mediantibus verò vasis lymphaticis idem accidere potuit, quatenus lympha, ex sero hoc salso nimis & acri, acrior genita, tenuissimam vasorum lymphaticorum tunicam corrosit; & in vacua abdominis spatia viam sibi patefecit. In pedibus autem Asciticorum tumor ferè incipere solet, quod hæ partes frigidissimæ sunt; utpote à Corde, ceu fonte caloris procul remotæ; quare cum sanguis motu admodum lento eas transfluat, serum hic maximè frigidum, & spiritu ferè omni destitutum, dictam ob causam, stagnare necesse est. Sed & peculiari de causa tumores ejusmodi in pedibus frequentiores fiunt; quia scil. serum tartareum innata quidem gravitate facilè descendit, difficulter verò adscendit: Lumbos potissimum infestavit, quòd, propter decubitum, in eam partem majore impetu serosus sanguis affluxit. An verò & per cœcos occultosque meatus serum ex abdomine eò penetrarit, iis æstimandum relinquo, qui non ignorant nonnunquam in tibiæ fractura saniem ex profundo usque adeo ad superficiem propelli, ut fascias cruri fracto circumvolutas inficiat: Ὑδατίδες in membrana adiposa abortæ sunt, sero pelliculas à subjecta pinguedine divellente, quod si diutius immoratur, tandem subtilioribus partibus à calore dissipatis, in gelati-

nam concrescit, ut in multis cadaverum dissectionibus in Nosocomio nostro, una mecum studiosi, quos eo nomine illuc deducere soleo, sæpe observarunt. Idem serum cuticulam à cute diversis locis separavit. Lumborum autem cutis livorem & putredinem contraxit, quia calor nativus, ob decubitum in eam partem, & majorem serosi humoris affluxum, suffocatus fuit. *Ex communicatione Clarissimi & Excellent. D. D. Glaseri Anatomes Professoris Basileensis.*

§. 2. Circa hanc Omembranam mentum dictam, in cadavere cujusdam mulieris hydropicæ anno 1580. observavi multas vesiculas intra particularem pelliculam per se aquam continentes, erant per substantiam omenti dispersæ.

Vidi etiam eodem anno proximo supra citato quandam cui Vomicam aperui in umbilici regione, quæ cum per aliquot dies disrupta permaneret, per illam omenti portio exiit, cum vesiculis multis aqua repletis, & amoto omento curata fuit, manente in illo loco fistulari ulcere, & post hæc tres filios peperit. *Hippolitus Boscus de Facult. Anatom. Lect. 2. p. 17.*

SCHOLIA.

WArthon *Adenogr. cap. 11.* vesicas has sic formari tradit, *Si contingat lymphaductus in mesenterio obstrui, quia valde fragiles sunt, facile rumpuntur, & aquas suas in abdominis cavitatem exspuunt, unde hydrops ascites certissime consequitur: Sin vero vasorum horum membranula tenaciores fuerint, ita ut distensionem notabilem absque laceratione ferant, in vesiculas quasdam aqua turgidas attolluntur, quas hydatides vocant, & peculiarem ascitidis speciem constituunt: quamlibet autem vesiculam inter binas dictorum vasorum valvulas quamproximas efformari contingit: quia vero aqua nec prorsum, propter obstructionem, nec retrorsum fluere potest, ob valvularum interceptionem, interstitia intumescunt in figuram orbicularem, utpote capacissimam, quæ figura in hydatidibus vulgo cernitur: Hydatides ista haud longe diversæ videntur ab iis, quas per meatus urinarios & anum quoque excerni aliquando observavimus: Hæ vesicæ si extrorsum ferantur, & in abdomine hydropicorum compareant, ex his apertis, duarum vel trium horarum spatio non raro plus aqua exsudat, quam potens hidroticum per integram noctem exhaurire valeret: Exemplum affert* Riverius *observat. excerptarum ultima*, Rusticus, ait, *quidam hydropicus factus, abscessum passus est in dextra parte abdominis, eoque aperto, infinitus propemodum vesicularum aqua repletarum numerus egressus est, ut ducentarum numerum excederet, idque per plurium dierum spatium, & sic omnino curatus est: Porro quia lymphatica vasa fere ubique sese diffundunt, hinc est quod ejusmodi vesicæ in omnibus pene partibus innascuntur, mesenterio, peritonæo, intestinis &c.* De his vesicis vide Scholia ad observat. 1. sectionis 13. de Excrementis alvi p. n. Si serosæ illæ aquæ (inquit, *Rolfinckius* lib. 3. Epit. meth. cur. & cognosc. cap. 9.) à lymphaticis vasis non separentur, àque renibus & ureteribus attrahantur, restitant in corpore, & in Ascite in cavitatem deponuntur abdominis.

§. 3. Vixerat fœmina quædam pauper pluribus annis de tumore ventris queribunda, quousque ad immensam molem, cum summa corporis tabitudine & gracilitate distentus est venter: hæc mensibus omnino suppressis erronea diæta semper usa est: quare ob virium jacturam exanimis moritur:

Secto cadavere parva aquæ copia educta est: Jecur lapidosum inventum: Pulmones, ob aquam quæ diaphragma penetrarat, dimidia ex parte corruptos vidimus: Resecto ventre ad musculos abdominis, inter peritonæum & intestina, binas vesicas invenimus, quarum una bovinæ vesicæ urinariæ prægrandis magnitudinem superabat: Iis disruptis, tanta fœtidæ lividæque aquæ copia mucoso humori permixta effluxit, ut vas 30. librarum capax adimpleret, quo copioso humore innatus ignis obrutus est extinctus. *Zacutus Prax. adm. lib. 2. observ. 52.*

§. 4. Laboraverat Illustr. N. conjux quinquagenaria hydrope Ascite septennio, qui ex suppressis hæmorrhoidibus ortum duxerat: Omnia remedia frustra fuere; nam malum adeo increvit cum siti clamosa, nimiaque ventris mole conjunctum, ut tabefacto corpore & innato calore suffocato à copia multa, plura deinceps celebrata præsidia temnens, eam ad mortem deduceret.

Secto cadavere, *Iecur putridum inventum*, ita ut solum digitis impositis difflueret: Aperto ventre, inter peritonæum & intestina invenimus numerosam vesicarum struem, quæ bullæ aquatilis instar molles & lucidæ, erant inter se conjunctæ: Et his curiose separatis (quæ 52. numero erant, & ovi magnitudinem non excedebant) & disruptis emanavit limpidæ aquæ ac salsissimæ copia tanta, ut 12. libras adimpleret: ex hujus humoris onere calor innatus est obrutus. *Idem Medicin. Princ. lib. 2. cap. 123. observ. 24.*

§. 5. Ego observavi hydropicorum aquas circa mesenterium vesiculis variæ magnitudinis inclusas detineri, & propterea hominem diu servari superstitem, donec vesiculæ vel tenuitate sua, vel acrimoniam induente sero intus contento, rumpantur, & illud serum deinde in cavitatem ventris defluat, putrescat, reliquorum viscerum corruptelam & tan-

& tandem hominis interitum causet. *Hæferus Herculis med. lib. 3. cap. 2.*

§. 6. Occurrit mihi casus quem vidi in matrona: hæc ex suppressis mensibus anno 1612. incidit in hydropem: Vacuus & cavus alias erat totus venter & abdomen; consumpta omnia: pinguedo in mesenterio nulla: subsidit ventriculus penitus, sed in omnibus intus visceribus stabulatur ingens aquæ copia, ultra mensuras sexaginta: ipsaque viscera plena erant vesicis duplicatis; veluti in carpionibus eximuntur: è quibus materia viscosa & aquosa sectis erumpebat: Ejusmodi vesicis pendulis (numerus excessisset nongentas) scatebant renes, uterus, ventriculus, intestina, cor, pericardium, hepar & lien: mirabantur omnes cur in tam longa inedia integrum fere annum perseverare potuerit; antequam exspiraret. *Ex observ. Phil. Persii Medici Austriaci.*

§. 7. Observavi anno 1580. in cadavere mulieris hydropicæ, intra propriam tunicam, multas vesiculas per se aquam continentes, per omenti substantiam dispersas:

Eodemque anno mulieri cuidam, aperta in umbilici regione vomica, excidisse vidi partem omenti ejusmodi vesiculis referti. *Hippolitus Boscus lect. 1. de facultat. Anatom. pag. 17.*

§. 8. In Phthisici & Hydropi cadavere Bononiæ inveni in inferiore ventre viscera absumpta, atque omni succo exhausta, nihilque aquæ in ventris capacitate, at ubique mesenterio, peritonæo, intestinis, hepati, lieni, denique omnibus visceribus vesiculas inæquali magnitudine, easque aqua limpida plenas, adhærentes. *Volcherus Coiter observat. Anatom. p. 117.*

SCHOLIA.

HUjus hydropis, ab aqua vesicis comprehensa, primus meminit *Aretæus* lib. 4. cap. 1. de signis & causis diuturn. morbor. *Hydropici*, ait, *morbi species talis agnoscitur: In ea vesiculæ quædam pusillæ, crebræ, humoris plenæ, in loco ubi ascites fieri solet excitantur; cæterum quod humore multo refertæ sint, illud indicio est, si abdomine perforato parum admodum humoris effundes, ab interiori namque parte vesica occlusit: at si altius instrumentum impuleris, iterum succus emanabit: Hæc utique aquæ intercutem species haud levis est: Unde enim id genus vesiculæ eruperint, via haud facile reperitur &c.*

§. 9. Vidua Nobil. N. ad secundas accessit nuptias, & mox à complexu conjugali, menses, (qui statis temporibus à morte primi mariti, ad alterum usque conjugium copiose satis fluxerant) ad 16. & plures hebdomades jam desiisse sentiens, gravidam se firmiter credidit; Sed postea novus mensium fluxus, parcus tamen, est exortus, qui sic constitutis temporibus, ut ne dies quidem deficeret, suum observavit circuitum: Dubitantem itaque ægrotam gravida-ne esset annon? (nam fluentibus mensibus abdomen in dies increverat) fœminarum quarundam assertio, quæ se similia gestationis expertas fuisse tempore affirmabant, in concepta graviditatis opinione detinuit: finitis verò mensibus septem, cum nullum infantis in utero motum perciperet, abdomen tamen in dies magis accresceret, non gravidam se amplius, sed aut molam in utero portare, aut hydrope se affectam credidit: quare variorum expetiit consilia, qui frustra hydropem expugnare tentavere: Quare se Hafniam contulit, ubi D. D. *Simon Pauli* fuit vocatus, & huic post fui adjunctus collega; Nos historia morbi præsentis cognita, & inspecto abdomine, adeo tumidum illud invenimus & inflatum, ut mulieris gemellos gestantis abdomen, sua magnitudine non solum æquaret, sed etiam longe superaret; Ideo consensimus ut ascitim tympanitidem morbum appellaremus: non solum enim abdomen tumebat, sed & femora atque crura adeo erant inflata, ut ad digitorum levem impressionem relinquerent fovearum vestigia: Ad has igitur morborum species directa fuere remedia, & mitioribus catharticis ultra 20. pottæ aquæ puræ, sine ullo Nobil. ægræ incommodo brevi fuerunt eductæ, exceptis excrementis, quæ serosam sæpe materiam exigua comitabantur quantitate: quæ tamen aquarum educta copia, non solum non levavit ægram, sed ne abdomen quidem potuit detumescere, in dies majora excipiens incrementa: quam ob causam relictis tum catharticis tum flatus discutientibus, urinæ propter paucitatem, cujus horarum 24. spatio vix ℥viij. reddebantur, diuretica variis sub formulis præscripsimus, sed sine fructu, majorem enim solito urinæ copiam non excrevit: ferreum itaque cùm hunc morbum non solum medicamine non mitigari, sed magis abdomen, femora, crura, pedesque magis quotidie tumescere cerneremus, ne quod remedii genus à nobis intermissum videretur, tres Lanceola profundas satis, & aliquantum ab invicem distantes scarificationes, supra malleolum pedis dextri administrari curavimus, Ex quibus serum magna copia per aliquot effluens hebdomades, ut tali remedio & femora & crura

pedesque

pedesque detumescerent, non exiguam nobis præbuit salutis spem: Verum gaudium non erat diuturnum, nam ad inferiores partes ex abdomine serum ulterius descendere, inde vulnuscula facta, una cum novo, quod in pedis superficie erat inflictum, fluere sponte desierunt, brevique cicatrice fuere obducta: omnibus hisce evacuationibus abdomen nihil minuebatur, sed quotidie accrescebat: Ideoque internis per os onerare ægram amplius noluimus, sed clysmatum commodiorum usu frequenti, satis bono cum successu, continuavimus curam: In absentia postea D. Collegæ, cum continuo à me ægra nova remedia efflagitaret, balneum ipsi siccum ex sabulo marino calido commendaui, ex quo cum maxime levaretur, exque abdomine, lumbis cruribusq; calore sabuli, magna seri extraheretur copia, illud tandiu, spe restitutionis, continuauit, donec vires quotidie magis deficientes, ulteriorem ipsi ejus usum denegarent: ab hoc igitur etiam abstinui, Atque ægræ duo remedia generosa, *Paracentesin abdominis*, è regione umbilici, & Perforationem paulum sub umbilico proposui; Ex quibus perforationem illa se melius laturam putans: illam elegit, quã Chirurgus feliciter expedivit; Sed ex intrusa, fere sine dolore in abdomen cannula, quod ne gutta quidem prodiret aquæ mirũ nobis est visum, quamvis Chirurgus oris primo suctu, deinde syphone eam extrahere tentaret: quare, re quasi infecta, cannulam iterũ extraxit, statimq; adeo arcte istud foraminulum in abdomine factum, clausit, ut ejus postea vestigium nec cognosci, nec profluens humiditas à nobis posset observari: nec ægra de ullo facti foraminis dolore conquereretur: Cannula extracta erat quadam repleta materia, quam immisso cannulæ stylo adaptato, albam & glutinosam, sed in parva quantitate, inde expulimus, factoque experimento num in lympham caloris posset resolui beneficio, in cochleari super lenti caloris ignem, tanta adepta est spissitatem, ut glutinum verum albo colore dixisses & fragile, quæ glutinosa substantia, aquæ frigidæ affusione resoluta, ad priorem rediit visciditatem: Hæc jam postquam extrema remedia, sine ullo fructu adhibita, cum cerneret ægra, ulteriorem Deo curam commendauit totam, clysteribus interim, quoties urgebat necessitas, proritans alvum ad excernendum, & tanta gestavit facilitate abdominis pondus, ut post occlusam ejus puncturam, carpento extra urbem vehi se aliquoties sit passa: Cum vero ad eam invisendam circa nonarum Augusti octavam matutinam adessem, nocte præcedenti bene quievisse se & (appetitus enim toto morbi tempore non fuerat dejectus, neque sitim patiebatur) jentaculum more sumpsisse solito mihi retulit, reliqua etiam omnia mediocriter habere cognoui: circa vero sextam. ejusdem diei vespertinam iterum advocatus, adeo immutata vidi omnia, ut jam nihil, nisi mox parturientis ex ægra clamores exaudirentur, retulit etiam mihi, remissa plane & pene deficiente voce, se majores circa uterum, pudenda, vicinasque partes, jam parturiendi perferre cruciatus quam antea unquam: Et quoniam hosce dolores, *dixit*, meas superare vires longe sentio, aut abdomen jamjam rupturum, aut me fatis hoc momento concessurum credo, hique dolores toto noctis fere intervallo persistebant, nec ullum mitigandis illis aptum remedium potuit applicari, donec tandem post matutinam sextam ultima ad Deum transferret suspiria.

Quoniam vero Nobil. hæc, tenerrimæ alias conformationis, abdomen p. n. modumque habebat maximum, Maritus, metu rupturæ, postulauit ut lanceola facta pertusione leui, quandam copiosæ in abdomine contentæ materiæ portionem educeret, quod factum: Verum non ut in hydropicis consuevit, magno impetu prosiliit aquæ profluvium, sed ejus loco materia talis viscosa & crassa, qualem ex vivente syphone extraxeramus, hoc tamen discrimine, quod hæc priori minus albicans ad puniceum vergeret colorem: Tum, quod largior hujus materiæ copia per puncturam factam egredi non posset, illam Chirurgus paulum fecit majorem: Tum materiæ dictæ quinque ad minimum pottæ nostræ mensuræ cum impetu effluxere, & una cum hac frustum aliquod peculiare materiæ glutinosæ, quod mirabili magnitudine & figura, vvam racemiferam, aut conum pineum referebat, colore ex albo flavescente, quod à materiæ glutinosæ reliqua saburra facillimo separabatur negotio, sed basi sua uteri rupti parti interiori per venulas & membranarum fibrillas adeo adherebat arcte, ut propter raram extensionem, sine ejusdem læsione ab utero non separaretur: Illud vero in materiæ glutinosæ frusto dignum admiratione fuit, quod unicuique venulæ, ex interiore rupti uteri parte prodeunti, materia quædam glutinosa, distincta, rotundam exibens figuram, firmiter adhæreret: Venæ itaque istæ, earumque variæ ramificationes, quibus singulis pro magnitudine talis glutinosa figura erat superposita, admirabile hoc glutinosum corpus efficiebant: Exempto tandem cum materia hac racemifera, simul & ipso utero (quem in fundo & ad latera nimia ipsius ruperat extensio & raritas) in ejus latere dextro, corpus membranosum, rotundum, capitis virilis æquans magnitudinem, fibris partim & membranis robustio-

ribus uteri parti inferiori, partim ilio ossi firmiter annectebatur, exceptis his ligamentis partem reliquam liberum: quod cum & Chirurgus aperiret, nihil in eo aliud præter similem in abdomine contentæ materiam, sed albidiorem aliquanto invenimus: Tum ad reliquas abdominis partes facta digressione, absconditas illas tegumento quodam membranoso, crasso satis, & robusto, superius utriusque lateris costis spuriis, in medio toto tractu peritonæo, inferius pubis ossi, inter uterum & rectum intestinum adeo firmiter annexo reperimus, ut divelli inde facile non posset: Et inter hanc & peritonæum, omnis supra toties nominata materia crassa & glutinosa, simul cum rupto utero, & corpore rotundo membranoso cum sua materia continebatur: quæ materia collecta omnis 28. mensuræ nostræ pottas æquavit: Postea membranam illam robustam dissecuit Chirurgus, & Hepar, Lien, reliquæque in abdomine contentæ partes oculis se nostris prodidere, quas sanas omnes, præter cœcum & rectum deprehendimus: Intestinum illud infantis trium annorum brachiū supra cubitum æquans crassitie, & opertum materia glutinosa, reliqua abdominis multum candidiore, scatens: hoc, tutumoren palma circiter ab ano distantem, ovi magnitudine ferens, quē fœtoris metu Chirurgus non aperuit, Conjectura tamen elicere potuimus abscessum ibi latuisse, & ex hoc purulentam illam effluxisse materiam, quæ quoties suppositorio ex melle tantum & sacchara Nob. fœmina adhuc vivens sollicitabat alvum, cum reliquo sequebatur profluuio, quod tum temporis in curatione (licet puris redditi causa daretur nulla) sæpissime observavimus. *Paulus Moth in Actis Medicis Th. Bartholini ann.* 1671. *&* 1672. *Obs.* 8.

SCHOLIA.

P*Aracentesin abdominis*] Profuisse paracentesin observavimus in ætate florenti & morbi initio, integrisque visceribus: Est tamen casus quo frustra tentamus hanc evacuationis viā, etiamsi & ætas & morbi infantia faveat & cætera omnia, Quando scil. aqua in vesiculis colligitur, vario abdominis loco dispersis, aperta enim una vesica, reliquas non evacuat, quanquā cohæreant racemorum in morem. *Th. Barthol. ibid.*

§. 10. Hydrops à vesicis aqua plenis matronam confecit Hafniæ, in cujus dissecto cadavere, post longa curationis tædia, inventi globuli aquarum, vesiculæque conglomeratæ, quæ nulla arte vel præsciri vel depleri potuerunt. *Th. Bartholinus ibidem.*

§. 11. Vesicas tenuissimas, pellucidas, aqua distentas, pomi magnitudinem nonnunquam æquantes, maiores interdum, interdum minores, Hepatis substantiæ accrevisse, in cachecticis dispositis ad hydropem, uti & hydrope Ascite mortuis, sæpe inveni. Sed & similes ex Hepate & Liene Simiæ quamplurimas citra sectionem expressi, integrasq; manibus excepi, seroso humore subrubro refertas, aliasq; citrina aqua turgentes è bilis vesicula exemi: Quales quoque, sed limpidissima aqua plenas, mesenteriis porcorum adnasci lanii aliquoties mihi ostenderunt, idque sæpius se observasse prædicarunt: Quod & hominibus accidere posse, cum homo omnibus morbis, quibus & bestiæ, longeque pluribus obnoxius sit, mihi cogitandi primum, mox etiam occasionem indagandi præbuit. *Platerus observ. lib.* 3. *pag.* 655.

§. 12. Vidimus sæpe Iecur non in nobis tantum, sed & in animalibus occisis, plenum aqua, quoniam in membrana ipsum obvolvente continetur, plures efficiens vesicas, Hæ quoque rumpuntur, & aqua defluit intra peritonæum, cui omentum est adjunctum: Hac ratione aqua intercutem, quæ Ascites dicitur, generatur. *Christ. à Vega comm. ad aph.* 55. *lib.* 7.

§. 13. Hydrops non est unjusmodi semper, sed dissimilis, id quod ex sectione anatomica constat: Patavii vidi hydropicum dissectum, cujus Hepar quam plurimis vesicis aqua plenis à cunctis conspiciebatur *I. Bilgerus, ad Greg. Horstium observ.* 47. *lib. iv.*

SCHOLIA.

C*Cujus Hepar quamplurimis vesicis*] In causam vesicularum inquirendam diligentissimi fuere *Adr. Spigelius & Tho. Bartholinus:* Ille cap. 12. lib. 8. Hepar, *ait*, cōnectitur mesenterio, venæ portę, costis, cavæ ac omento, lobo illo exiguo per quem aquam à jecore in omentū transfundi supra statuimus, *Et paulo post.* Tegitur scil. parenchyma mēbrana tenuissima & simplici à ligamentis hepatis enata, quæ arctissime parenchymati jungitur: Quod si separetur alicubi, excidēte è vasis aquosa materia, & collecta inter ipsā & carnem, ὑδατίδες Græcis dictæ generantur, quibus ruptis, effusaq; in abdominis cavitatē aqua, Hydrops ascites nascitur: *Th. Bartholinus* in Anat. Reform. l. 1. cap. 14. In hac scil. membrana, *inquit*, hepatis, vesiculę attolluntur aqueæ, à quibus Hydrops, teste *Platero:* Easdem in capra vidi albicantes numero multas, quæ fractæ intra folliculum, seu tunicam singularem, serū cum pituita, ceu mucilagine recēdebant, aliamq; flavam substantiam, sive vitio naturæ, sive quod cicuratū esset animal. At *Viri doctissimi* Ductus Hepaticos ignoraverunt, quibus obstructis tota hepar cingens membrana variis in locis ab humoribus elevatur, qui nisi obstructione impedirentur, vesiculā chyli aggrederentur, quod in sectione felis animadvertebam, cujus omnes fere Ductus hepatici, præsertim inferiores venæ portā substrati, succo crassissimo spongioso infarcti erant, atq; hepar vesiculis humore ex albo flavescēte plenis intumescebat, quæ fractæ ejusdē coloris humorem effundebant: Itaque hoc in uno conveniunt quidem Medici, quod & vesiculæ in jecore generentur, & fractæ Ascitem procreent, sed plures neque modum, neq; causam earundem generationis adposuerunt: qui vero apparentem aliquam causam afferre ausi, ita sententiis discrepant ut æque dubium lectorem relinquant: Veritati proinde maxime consentaneum, præeunte magistra experientia, affirmaverim humorem hunc regurgitantem in hepar, obstructis primo ductibus illas vesiculas producere. *Olaus Rudbeck Tractatu de Ductibus Hepaticis aquosis cap.* 4.

§. 14.

§. 14. Anno Domini 1567. quum forte fortuna mulier quædam de hydrope apud Medicum quemdam quereretur, ei hypercatharsin ipse procuravit, correcti stibii certo granorum numero, unde quum fructum mulier non tulisset, ad alium nullis melioribus auspiciis profecta, tandem è vivis discessit.

Hujus evisceraro cadavere, nulla capacitas, hic nihil cavum in eo deprehensum fuit in quo vesica non penderet, secundum Geometricam omnium dimensionem loco coæqualis, ac conformis ei qui suo ambitu eam contineret, Locos cavos dicimus, non vesicam tantum, renes & uterum, sed & ventriculum intestinaque, cor, pericardium & id genus reliqua, è quibus prout tam intus quam foris nativum cuique solum contigisset, cystes pendulæ conspiciebantur aqua citrina oppletæ, & sine omni fœtore etiam post xx. diem: Nullas partes supernas eximimus, etiam ad jugulum usque inferiores quoque nullas, nę quidem proximum sedi locum, quæ hasce suo cavo non caperent vesiculas: Hepar quoque intelligi volumus, tectumque hisce oppressumque foris, adeoque Lienem totum: Si quasque vel minutulas in numerum quispiam retulisset, octingentas numerus superasset facile: Calathos piscarios is novit qui Lutetiæ diversatur ex consuetudine, Ex his ne quidem duo majores vesicas continuissent: ad me bajulus quidam eo sane detulit rogatus, Harum porro fabrica fuit hujusmodi ut binæ eas membranæ conficerent: valde candicans interior, altera fuit tunicæ ventriculi simillima, tenuior aliquanto tamen: sed ei quidem concolor. *Mauritius Cordæus comm. 5. ad lib. 1. Hippocr. de morb. mul.*

§. 15. Anno 1581. fœmina quædam plebeja, annor. circiter xl. humiliorem domus partem inhabitans, æstate & autummo priore, ventre tumere cœpit, absque molestia, ut gravidam se crederet, nupserat enim ante biennium: Hyeme ingruente, dolores eam gravativi invaserunt, tensivi & lancinativi, noctu vehementius, increscente simul ventre, absque reliqui corporis inflatione ulla, imo demacratione potius: Tum imprægnationis spe in metum hydropis mutata, perquisiuit & admisit undiquaque auxilia, sed frustra, quin dolores una cum ventre subinde magis aucti fuere, ut noctu neque in lecto, neque extra quiescere potuerit, sed in summo gelu extra domum obambularit ejulabunda, donec tandem dolorum magnitudine exanimata vitæ concessit.

Facta ventris sectione ab umbilico xiphoidem versus ad cavitatem usque, aqua nulla comperta neque intra ventrem collecta animadversa, ut nec flatus ullus, sed intestina, una cum reliquis visceribus, angusto spatio contenta apparebant, Ipsum vero abdomen, à cute ad peritonęū, quasi alba pinguedine duntaxat contextum videbatur, nulla musculorum carnea substantia interposita, sed vesiculis crebris majoribus minoribusque, aqua limpida refertis, invicem cohærentibus: idque grandius ac tensius multo erat ab umbilico infra, pubem versus, ut tota venaris perturbatio, visu & contrectatione verum hydropem referret: Cætera à naturali constitutione haud multum variabant: Omentum tamen perexiguum vix intestina contegebat, Hepar albicans forinsecus, magnitudine, forma & mollitie competenti, Ventriculus cum liene pariter & renes: Sic uterus & vesica nihil vitii præferebant, *Ex Observat. Ioh. Aicholtzii Medici Viennensis.*

§. 16. Pragæ initio Februar anno 1581. secta fuit fœmina Hydropica, uxor cursoris cujusdam Imperatricis, ætate consistente, cui circa anni spatium ante menses defierant, cum ventris intumescentia: unde utero se gerere existimans ab omni medicatione sedulo cavit: habitauit humi, loco angusto, fœtido, temperantissima in victu & parca ob inopiam, viliore usa potius quam bono: Porro exacto gestationis tempore, ventreque subinde accrescente absque fœtus vel partus indiciis, dubitans de spe concepta, Medicos consulit serius, ut incassū Medicinæ tum adhibitæ fuerint: venter enim magis magisq; protuberabat, cum dolore continuo, nocturno graviore, ut sine quiete inambulaverit totas noctes ejulabunda, extra domum suam plus satis arctam, etiam hyeme, magna vicinorum commiseratione: Sic tandem cruciatu & inquietudine confecta obiit, maritum obtestata prius mortuæ ventrem introspici curare, quo ejus affectu recte agnito aliis similiter ægrotantibus subveniri melius posset.

Quo circa præsentibus Clarissimis Dom. Physicis & Chirurgis Cæsareis, aperuit ventrem Aulæ Chirurgus, me designante, circa umbilicum duorū vel trium digitorum altitudine & amplitudine: Effluxit aqua purpurea instar lixiuii, satis obscura penes cutim, nec premendo ventrem adsurgebat altius: Cum vero segnius efflueret, novacula profundius adacta subsiliens aqua illa obscura spithamæ altitudine absque compressione, quasi cavitate propria reserata, demum largissime profluxit, totaque sic evacuata fuit citissime ingenti copia: Continuata deinde fuit incisio ad utrumque Ilium, nec non pubem usque: Mirum hic omnibus apparuit, nulli nostrum visum vel auditum:

Abdominis musculi quasi nulli conspecti, sed tota eorum facies interior in vesicularum quoddam corpus continuum, majorum & minorum, partim aqua limpida, partim mucore, partim materia glandulosa refertarum conversa fuit, vel quod credibilius, abdominis musculi extreme attenuati, una cum peritonæo à membrana carnosa abcesserunt, aqua ibidem fluctuante, tum forte natura id vesicularum corpus membranæ carnosæ munimenti ergo provide addidit, ne amplius distenta rumperetur: Erat enim cœlum turbidum, pluviosum; locus cœnosus, fœtidus ac fœtens, quo minus exquisite satis investigari cuncta potuerint, prout certe fieri debebat in casu raro: Quin tale vesicularum corpus circa rectos musculos latam manum crassitie æquabat: Quod majus est, nondum intestina ulla apparebant, aquæ conceptaculo toto detecto: Nec Hepar cum ventriculo, sed membrana sola à pube deorsum versus depressa, indeque rursum eleuata umbilico & hypochondriis attensa, diaphragma quodammodo referens: Ea vero incisa comparuerunt & illa, aquæ limpidæ haud adeo multæ innatantia, Atque hæc membrana peritonæum erat, ab abdomine aqua inter-labente divulsum, alias vix separabile magna industria, vel ex posteriori conjectura, peritonæum una cum abdomine adeo attenuato, ut simplex membrana obiter aspicientibus apparuerit, crassior non nihil: Ad intra peritonæum nihil rarum nisi ventriculus admodum contractus, sicut & intestina, hepar cinericium magis, splen exiguus, renes naturales: Vterus cum vesica pinguedine multa glandulosa obvolutus: Spiritualia decenti modo se habebant.

Rara sane & monstrosa hydropis forma, aquam adeo multam inter abdomen & peritonæum aggregari, sive inter abdomen & cutis pinguedinem, quæ membrana carnosa denominatur, cum ista vesicularum excrescentia densa ab interna abdominis superficie. *Ioh. Acholzius apud Scholzium consil. cccxxvix.* Eadem est historia quæ ex *Schenckio* proxime adducta est.

SCHOLIA.

P*Artim aqua limpida, partim mucore, &c.*] Affine exemplum, de varia humoris consistentia habet P. Barbette in praxi p. m. 169. Iucundum mihi erat videre in abdomine, primo lympham tenuem & fluidam, deinde gelatinam, tertio concretam, tandem duram & steatomaticam.

OBSERVATIO XXII.

Tympanicidis causa obscura.

POst obitum inspectio Anatomica vix quicquam magis in cadaveribus à Tympania quam ab Ascite defunctorum detegere solet. *Willis.*

SCHOLIA.

AFfectus hic prout curatu sic etiam cognitu difficilimus existit, nam licet exterior ejus species, scil. ventris subdurus tumor, renitens, & à pulsatione instar tympani sonum edens, sensuum una plurimorum indicio evidentissime percipiatur, attamen quæ sit materies morbifica tumorem istum inducens, quomodo in ventre aut progignitur, aut aliunde illic advenit, plane nescitur: ideo Tympanitici quasi vento revera gravidi, conceptus sui [illegible] & modum & tempus ignorant: Profecto morbi hujus naturam & causas idcirco latere arbitror, quia cum prima ejus initia non advertantur, subito in immensum pene incurabiles fiunt: Dein Tympania, statu ejus peracto in Ascitem degenerans, seu potius hanc sibi consciscens, naturam suam amittere videtur. *Ei quidem post obitum, inspectio anatomica vix quicquam magis in cadaveribus à Tympania quam ab Ascite defunctorum detegere solet:* Quod autem plerique Authores Medici effectum hunc a flatibus intra abdominis cavitatem conclusis excitari facile pronuntiant, animo veritatis avido minime satisfacit, quoniam omnino improbabile videtur flatus eo in loco tam subito, & copia tam ingenti produci, aut si producerentur, tumorem adeo durum, immobilem & constantem excitare: Porro inter ipsos de morbi sede, ubi flatus concludi supponitur, non facile convenit, statuunt enim nonnulli locum hunc in Peritonæi concavo, atque ab intestinorum, aliorumque imi ventris viscerum superficie convexa determinari: quomodo autem tanta aggeries ventorum ibi colligatur, nulla ut opinor ratione, exemplo, aut parallela instantia declarari potest: Præterea, si ita res haberet multo facilius punctura quam ascites paracentesi sanari potest, quod tamen nunquam audiui factum: Refert *Helmontius* à paracentesi in quodam hydropico habito flatum putidum editum, repente abdomen sidisse, & virum quam primum interiisse: Verum [illegible]*erus & Smetius*, authores fide digni, se dep[illegible]ndisse asserunt *In Quibusdam*, &c. (*vide inferius*) At vero neque hæc observatio mihi argumento est morbi (de quo agimus) causam intra cavitates intestinorum subsistere, atque flatus ibidem aggestos, sæpius; aut potissime ventris intumescentiam Tympaniticam excitare: preterquam enim quod affectus à tali προφάσει oriundos, non ita immobilis & frequenter incurabilis foret, insuper opinari ducor, non tam intestina à flatibus conclusis

conclusis immaniter dilatari & extendi: verum ita sæpe sponte extumescentia, flatibus quo spatia ampliata implerentur, consequenter & secundario producendis occasionem præbere, prout mox planius ostendemus. Quod autem ab aliis asseritur, flatus qui Tympanitis causa sunt, inter mesenterii & intestinorũ tunicas progigni, multo adhuc improbabilius videtur, quia cum nulla ibi præexistat cavitas, quomodo flatus eas partes ita divellet, & ab invicem separabit, proinde ut à specubus ita efformatis, ventorum cumulis illuc reconditis tota ventris regio in molem ingentem accrescat? certe tot tantæque continui solutiones absque torminibus continuis, & cruciatibus acerrimis fieri nequeunt: Quamobrem his opinionibus circa Tympanitem posthabitis, ad pathologiam ejus paulo certius investigandam alia procedamus via, perpendendo scilicet quot modis, & quibus de causis evidentibus abdomen intumescere solet: Itaque advertimus quatuor esse contentorum genera, à quibus ventris imi ὄγκος in viventibus procedit, (cur in defunctis abdomen intumescit, ratio inferius explicabitur) sunt autem ista *Solida, Humida, Flatus & Spiritus*. Primo satis obvium est Tumores viscerum internos, scil. Scirrhosos, Strumosos, Cancrosos, Glandulosos, & quosdam forsan alius generis, quando ad molem notabilem assurgunt, totum ventrem intumefacere: interea tamen donec simplices & recentes existunt, tactu percipi & circumscribi possunt: postea tamen inveterascentes in viciniam suam, imo in totam abdominis regionem mala alia accersunt: profecto hi interdum Ascitis, uti & Tympanitis ab initio sunt causa procatarctica, quibus deinde in utriusq; morbi complementum causa alia conjuncta, scil. aquarum illuvies aut spirituum inordinatio accedit. Secundo, *Humor aquosus* intra abdominis cavitatem aggestus, aut partibus ejus membraneis, vel glandulosis impactus, non raro Asciten producit, cujus rationes & fiendi modos dedimus: Tertio *Flatus* intra coctionis viscera à cruditate, dyspepsia, aut humorum dissimilium fermentatione excitati, non raro intestinorum cavitates inflant, atque ventris ὄγκον, plerumque tamen brevem & transitorium producunt: Quippe succorum ζυμώσει cessante, atque flatuum eruptione procurata, subinde statim ventris detumescentia succedit: Huic causæ & colica & tympanites non tantum vulgo, sed etiam à multis magnæ notæ Medicis imputantur, verum nostra fert sententia eam solitariam neutrum ex iis affectibus producere: Quarto restat adhuc alia subita, & quidem immanis ventris intumescentia, quam spiritus animales, (non de nihilo ab *Hippocr.* ὁρμῶντες dicti) acciere videntur: Si quando enim hi fibras nerveas, ad viscera imi ventris pertinentes, ἀθρόως & inordinate irruunt, illico partes quas hæ contexunt, plurimum inflari, distendi, & quaquaversus extumescere faciunt: Enim vero ab hac causa subitaneum totius abdominis ὄγκον, & inflationem velut Tympaniticam, in paroxysmis tum colicis tum hystericis vulgo dictis, crebro accieri ostendimus: Et quidem hi affectus Tympaniti in tantum affines sunt, ut in ipsum non raro desinant: nam frequenter observavi passioni colicæ aut hystericæ diu ac graviter obnoxios, nisi curantur demum Tympaniticos fieri: Et tunc maxima discriminis ratio erit, quod affectio ista, scil. ventris intumescentia, quia prius symptoma erat vagum & cito pertransiens, demum *Morbus* fixus & permanens evaserit: quapropter ex re forte videtur pathematum istorum aitiologias, à nobis alibi traditas, ad præsentis morbi naturam & causas explicandas accommodare: Supposito ergo membranarum & viscerum concavorum extensiones φυσώδεις, seu velut inflationes, à spirituum in fibras nerveas (è quibus contexuntur illi) incursibus impetuosis exoriri, satis obvium erit concipere Tympaniten à tali causa, sed fixiori, & in actu diutius aut perpetim existente produci, in cujus discriminis rationem inquiremus. Interim opinari ducor Tympanitem non à flatibus intra vel extra intestinorum cavitates conclusis excitari, (talis enim iis in locis flatuum aggestio hujus morbi effectus sed non causa est) verum exoriri quatenus in imo ventre spiritus animales, ad viscera membranacea spectantes, ab incongruo quodam in ἀταξίας adacti, fibras ubique nerveas tumultuarie irruunt inflantque, nec statim denuo ab iis recedunt: hinc peritonæum extumescit, intestina extenta & ampliata velut inflantur: Mesenterium, aliaque viscera membranacea, spiritu impetuoso turgida, velut in molem attolluntur: Porro dum hæc fiunt, ut vacuitates à viscerum concavorum extumescentiis factæ impleantur, humoris statim cujusvis intus contenti portio in vapores rarefacta, illico in flatus, spatia isthæc inania oberrantes, cedit: Profecto spiritus animales inordinatione sua partes membranaceas inflare, adeoque effectus quasi φυσώδεις producere alibi ostendimus: Porro idem ex observatione anatomica per vivisectionem facta apertissime demonstratur, in quantum scil. truncus nervorum octavi paris per cervicem utrinque descendens, si excipiatur & filo ligatur, totus illico ventriculus, tanquam à vento inflatus extumescit: quod certe à nulla præterea causa procedere potest, quam quod spiritus fibrarum istius visceris insiti, aliique per ductus nerveos influxi (quatenus à fonte suo præcisi in confusionem aguntur) partes alias tumultuarie subeunt inflantque: Insuper his ad hypothesin hanc amplius illustrandum, libet hic historiam à Clar. *Smetio* citatam referre, de Tympanite (uti appellat) universali in juvene quodam, qui cum in conflictu subter axilla dextra vulnus punctim factum, in pectoris cavitatem penetrans accepisset, postridie toto corpore, post unicam noctem, mane turgidus apparebat, non solum pectore sed & dorso, ventre, lumbis, imo scroto quoque, præterea & brachiis, humeris, collo vultuque, ut ne palpebras quidem deducere posset, quin etiam in vertice ipso, cute ubique distenta & tumefacta, tumor ubique erat tensus & cum dolore non pauco, Affectionem hanc admirandam Author appellat Tympaniten universalem: Casum similem affert *Sennertus*: attamen symptomatis hujus ratio à *Smetio* assignata, & à *Senerto* approbata, mihi haud quanquam arridet: quippe adscribunt illi generalis istius Tympanitis causam in *sufflatione pectoris per vulnus axillare, subter cute tota illa nocte factum, quo modo vesicam recentem & flaccidam, inserto calamo à pueris inflari videmus*, quod equidem non solum improbabile videtur, sed etiam vix possibile censemus, ut ventus è thoracis vulnere exsufflandus, propter foramen una nocte obturatum, cutem subeat, indéque totum corpus permeans ubique intercus fiat: Præterquam enim quod illinc in partes omnes ventus; etsi per calamum ex ore subtercutẽ insufflaretur, tam subito transire nequiret, insuper dum vulneris foramen obturatur, nullus omnino à cavitate pectoris ventus exsufflari potest, quia nullus interea potest ingredi. At vero stupendi istius affectus (unde etiam Tympanitis ratio formalis illustratur) causa proculdubio hæc est, In pectore prope axillas magni & perquam insignes (prout in Nevrologia nostra descri-

pſimus) extant nervorum plexus, per, quos nervi ſpinæ dorſi, per ramos & propagines hinc inde miſſas conveniunt: Quapropter plexu iſthoc nerveo, per gladii puncturam forte transfixo, primo ſpiritus ibidem hoſpitantes irritati ἀταξίας ineunt, dein conſenſu per nervos tot eximios ſtatim facto, & quaquaverſus huc illuc tranſmiſſo, ſpiritus alii, & ſubinde alii; pares inordinationes ſubeunt, atque membranas fibraſque nerveas (quas ubique tumultuarie ſubeunt) inflantes, totius corporis affectionem quaſi Tympaniticam inducunt: Propter ſimilem furorem, ſive oeſtrum virulentum ſpiritibus alicubi impreſſum, & inde mox longe lateque diffuſum, toxica quædam epota, telorum aut ferarum ictus, vel morſus venenoſus, ſæpenumero partium una plurium, aut totius corporis intumeſcentiam inducunt: Cujuſmodi ſpirituum affectio Typhodes ab *Helmontio* dicitur *indignatio Archei*: Complures alii ſubſunt caſus & inſtantiæ, quibus evincitur Spiritus animales irritatos, & in excandeſcentias actos, quatenus fibras nerveas impetuoſius ſubeunt, partes, imprimis membranaceas intumeſacere, & multas ex iis paſſiones excitare, quæ vulgo, ſed perperam, flatibus adſcribi ſolent, revera ut Tympanitis nulla alia cauſa veriſimilior aſſignari poſſit: Quod ſi obiicitur defunctorum abdomina, poſt aliquod tempus, à flatu in molem attolli & quaſi tympanitice intumeſcere, dico hoc omnino ab humorum putredine, & extrema mixtionis diſſolutione, in qua particulæ activæ omnes manumiſſæ ab inuicem diſcedunt, & avolantes quaquaverſus exitum quærunt, & obſtacula quæque, ac imprimis cavitatum parietes immaniter diſtendunt (quod minime in viventibus contingit) procedere: quapropter uti cadavera nō omnia ex æquo putreſcūt, ita illorum ventres citius aut tardius, magis aut minus extumeſcunt: attamē durante vita nulla fit in corpore animato putredo, aut particularum diſſolutio, ζύμωσιν, ſive intumeſcentiam ſplachnicam illatura: Interea non inficias imus flatus intra pepſeos, hæmatoſeos & ſecretionum organa, imo intra ſingulos quoſque corporis noſtri ſpecus & receſſus generari: attamen è ſingulis iſtis, (donec ſpiritus fibras tum nerveas tum motrices rite influunt actuantque, ut viſcerum parietes haud diſtenti ac rigidi teneantur) flatibus ubicunque genitis æque faciiis pateſcit exitus: Atque in Tympanite revera flatum ſpacia vacua implere concedimus, verum ſpiritus ipſi, quatenus inordinatione ſua viſcera extendunt, vacuitates iſtas (in quibus flatus ſecundario & conſequenter progignuntur) primo efficiunt, & illi (quatenus viſcera eadem uſque rigida & diſtenta ſervant) ne flatus iſti ablegentur impediunt. Hinc conſtare ſatis arbitror Spiritus animales potius quam flatus ejuſmodi ventris intumeſcentias, ſaltem breves & tranſitorias: quales in paroxyſmis colicis & hyſtericis contingunt, excitare: Attamen magna difficultas reſtat quomodo abdominis ὄγκος tympaniticus, qui fixus & permanens, imo plerumque immobilis eſt, à tali cauſa procedit: præſertim quia ſpiritus animales, ex ſua natura irrequieti & valde mobiles, fere ſemper lationem affectant, ut niſi defeſſi, aut defuncti, vix unquam reſideant: Ut nodum hunc ſolvam, conſiderare oportet, una cum ſpirituum animalium hypoſtaſi, *Succum nerveum*, qui iſtis ubiq; pro vehiculo, ſimulque pro retinaculo eſt: namque ſpiritus hujus fluento ſubtiliſſimo potiti, libere expatiantur, & ne ab invicem diſſipati avolent, in ſerie integra continentur: Si quando igitur latex iſte quoad craſin aut motum ſuum peccat, exinde ſtatim ſpiritus animales in functionum ſuarum exercitiis varie delinquunt aut pervertuntur: Et ut iſthæc paucis contraham, imprimis advertere licet, imi ventris contenta (demptis ſolum hepate, liene acrenibus) viſceribus membranaceis (quæ fibræ nerveæ magna ex parte contexunt) plurimis inſtrui: unde ſequitur ſuccum nerveum (cujus in his partibus major ambitus ſimulque anguſtior tranſitus eſt) remora hic plures offendere: quod etiam ab effectu comprobatur, in quantum inſultus ſpaſmodici, in paſſionibus hypochondriacis, collicis, nephriticis & hyſtericis paſſim excitati, abdomen ita graviter infeſtāt. Si quādo igitur latex iſte fibras harum partium nerveas irrigans, vel ex ſe tenax & viſcidus fuerit, vel iiſdem fæculentias plures impingat, propterea quidem accidet Spiritus animales, ſi quando in has fibras quadantenus obſtructas impetuoſe adigantur, exinde non omnes facile redire, cumque ita ſæpius plenior eorum incurſus, & parcior reditus fiat, tandem eveniet magnas ſpirituum copias in fibras iſtas magis in dies magiſque impactas manere, eaſque diſtentas uſque & plurimum inflatas tenere, demumque propter ituum & redituum in fibris iſtis vias occluſas: ibidē prorſus immobiles fieri, atq; partes continentes ſemper extenſas & rigidas ſervare: interea quoniam hi ſpiritus ibidem intra ductus nerveos impacti, ac denſim ſtipati, cum aliis ad illorum antra influis commercium habent, idcirco pars affecta, quamvis rigida, & fere immobilis, uſque tamen ſenſu potitur: Pathologia iſthæc, ut utparadoxa, aſſenſum tamen merebitur, ſi perpendatur eos potiſſimum qui affectibus hypochondriacis, colicis, aliiſque imi ventris ſpaſmodicis diu obnoxii fuerunt, demum Tympaniticos fieri: Ex dictis Morbi hujus definitionem hanc tradere licebit, quod ſit. *Tumor abdominis fixus & conſtans, æquabilis, durus, renitens, & à pulſatione ſonitum edens, à partium & viſcerum; membranaceorum inflatione τυπανώδης ortus, propter ſpiritus animales in fibras iſtas copia nimia adactos, ibidemque ſucci nervei obſtruentis vitio, à receſſu impeditos: cui affectioni conſequenter Flatuum in locis vacuis, aggeſtio velut complementum accedit. Willis Pharmacop. rat. part. 2. ſect. 2. cap. 4.*

Observatio XXII.

Ventris Tumor Tympaniticus à flatibus Inteſtina diſtendentibus.

§.1. ANcilla quædam ex herili filio gravida, promiſſo matrimonio fruſtrata, pepererat, & præ ægritudine animi, in Tympaniam hydropem lapſa moritur.

Cadavere diſſecto univerſa inteſtina, adeoque ventriculus ipſe flatu diſtenta inventa ſunt, & fere excrementorum prorſus vacua, abſque ullo flatu aut humore (ſecundum *Hipp.* lib. 4. aph. 11.) in cavitate peritonæi extra inteſtina conſiſtente, ut merito & vere hydrops ſiccus diceretur. *Smetius miſcellaneorum lib. x. p. 524. & lib. 7. Epiſt. 4.*

§.2. Puellæ abdomen in modum tympani extenſum fuerat, idque propter flatuum in inteſtinis retentorum copiam, qui illis adeo tenaciter inhærebant, ut ſuperiori æſtate cum aliquo-

aliquoties ipsam purgarem, purgationi ne quidem cederent, Et post mortem acie scalpelli perfossis intestinis vix efflarent, Nec solum intestina flatu extensa erant, sed & ipse quoque ventriculus. *Fabritius Hildanus centur. vj. Observat. 74.*

§. 3. Tympanites spurius datur in quo omnino intestina flatu extenduntur, nihil humoris continentia præter vermium copiam qui surripiunt alimentum: Hunc hydropem observavi in Nobili Patavino x. annorum, qui statim mortuus est cum tumore ventris Tympanitidem æmulante, Et secto corpore omnia intestina flatu erant plena, citra ulla excrementa. In ventriculo autem 33. vermes conspecti sunt, & multi sesqui pedales. *Itere Saxonia Prælect. Pract. part. 2. cap. 24.*

§. 4. Puer xvij. annos natus, hydropicus, cum xiv. dierum spatio *excrementa alvi per os evomeret*, nec per secessum quicquam egereret, in hospitali anno 1569. exspiravit: In hoc cum post mortem rugitus ventris, & illius quædam palpitatio sentirentur, eoque nominé de sepeliendo corpore ambigeretur, accersitus cum ventrem aperirem, flatus tandem erumpebant: Verum intestina tantopere distenta erant, ut femoris crassitiem certis in locis adæquare viderentur, atque ex compressione disrumperentur, stercusque magno impetu profunderent: aliis vero locis adeo convoluta, intorta & implexa, ut nulla illic nec excrementis nec flatibus deorsum pateret via: Sed & *vermibus vivis*, oblongis quamplurimis referta erant, qui rursum aliis minoribus repleti inæquales illos motus effecerant: Præter hæc, hepar corruptum, arenullis, lapidibus infarctum lienen imminutum, pulmones vitiatos costisque affixos (ut in aliis multis sæpe accidere dixi) ostendebat. *Platerus Observat. pag. 656.*

§. 5. In intestinis & ventriculo retenti flatus, nec dum in spatium abdominis procidentes, non solum colicos cruciatus pariunt, sed si adeo inclusi sint, ut nullo patente exitu ea in immensum adeo attollant, ut totus venter inde distentus appareat, Tympanitidis quoddam genus, & forte frequentius quam aliud quod illis in ventrem erumpentibus fieri communiter docent, procreare possunt: Sicuti in illis quos Tympaniticos esse putabant, deprehendimus, flatum nullum in sectis post mortem è ventris cavo erupisse, nec ventrem subsedisse, sed intestina, tenuiora præsertim, adeo flatibus distenta & convoluta prodiisse, ut in eundem ventrem reponi amplius nequirent, mirumque fuerit quo pacto in ventre prius clauso adhuc contineri potuerint: Quæ & in quodam adeo attenuata ex summa illa dilatatione reperimus, ut non solum tenuissimæ vesicæ instar, vento inflatæ & dilatatæ pellucida essent, sed & compressione aliqua disrupta, stercora cum flatibus procul effunderent: Cujus Tympanitis causa non alia ab ea quæ & alterius existit, flatuum scil. proventus, atque intestinorum convolutio, vel insignis obstructio: Unde & in hac specie nec flatum, nec quicquam per alvum longo sæpe tempore egerunt. *Idem practica lib. 3. cap. de Extuberantia.*

SCHOLIA.

IN *intestinis & ventriculo*] *Fridericus Lepnerus* introductionis in Medicinam pag. 81. Tympanitidis causam materialem in ventriculo & intestinis quærit, quam Chylum esse statuit, qui Flatibus generationem præbeat, Hydropis, *ait* Tympanitis causa communiter dicitur esse Flatus intra peritonæum conclusus, cujus naturam non incongruè describit *Aëtius*, *Tympanites flatus aëre repleti ac superflui plurimam collectionem in iisdem ventri incumbentibus locis facit, ut in principio sola inflatio esse videatur: postea tamen flatus inspissatur, & veluti nubilus redditur, atque ita una cum flatu nebulosus quasi humor consistit & congregatur.* Ex his commode materialem flatuum causam perspicere licet, cum enim flatus dicatur esse nebulosus & inspissatus, certum est eundem à materia, lympha vel aqua crassiori esse elevatum, Eadem vero materia crassior, vel erat sanguis vel alterius conditionis: Sanguinem non esse vel solus sensus in apertis hydropicis nos docere valet: imo verosimile est crudum magis sanguine humorem flatibus materiam suppeditasse: Cum igitur neque sanguis neque lympha causa sint, reliquum est Chylum crudiorem, in spatia abdominis e vasis lacteis effusum, & circum jacentium partiũ calore in flatus nubilos & crassiores elevatum, materialem eorum causam esse: Confirmant hoc ipsum in Tympanite affectis, læsa ventriculi intestinorumque, ob debilem calorem concoctio, à qua in iisdem viis maxima flatuum copia producitur, certo indicio chylum crudiorẽ flatibus generandis materiam esse aptissimam: Huc accedit viæ commoditas, ab intestinis enim ductu naturali per vasa lactea chylus flatulentus ulterius tendens, iis ruptis facile in abdomen penetrat: Rupta vero vel læsa esse vasa lactea indicant lumborum dolores, & diuturna circa umbilicum tormina hunc effectum præcedentia, læsumque mesenterium significantia, quo spectat aphor. 4. 11.

Liquet hinc quid sentiendum circa quæstionem, utrũ Tympanites vel Ascites periculosior sit affectus, *Aetius* illum periculosiorem esse dicit, *Iacchinus* Asciten, quia in Tympanite major caloris defectus, humida enim substantia sine calore in flatum non vertitur, 2. quia malum à ventre ortum ducit, at in Ascite pars princeps laborat, Sed quamvis minorem in Tympanite caloris defectum esse concedamus, attamen ob vasa Lactea, Lymphaticis præstantiora, in Tympanite affecta, vel utrisque ob vicinitatem loci simul læsis, unde Ascitæ cum Tympanite conjunctio, 2°. materiam magis pertinacem & solutu difficilem, cum Ætio, omnium hydropis specierum periculosissimam Tympaniten esse statuimus.

§. 6. Octobris 3. die anni 1676. dissectum fuit cadaver Genevæ virginis xxx. circiter annos natæ, nomine *Lagis*: Per septennium & amplius chlorosi laboraverat, Vultum *σποδοειδὴς χροιὴ* defœdabat, sex ante obitum mensibus diris ventris torminibus, ad lumbos pertingentibus vexabatur, tandem Tympanitica obiit.

Dissecto cadavere, 1°. occurrunt intestina immensum à flatibus turgida, è quibus compunctis flatus cum sibilo & impetu erumpebant. 2°. Lien maxime exilis, In quem ægritudinis causa præsertim fuit conjecta, quia cum præ parvitate, defæcandæ à succo melancholico massæ sanguineæ esset impar, hinc illius diffusio facta per totum corpus & coloris inquinatio: 3°. In centro mesenterii, seu Pancreate Asellii, aderat calculosæ materiæ, tophum consistentia, colore & poris, seu foraminibus, omnino referentis insignis copia, in frusta divisa, quorum alia nucis moschatæ magnitudinem æquabant, alia avellanas referebant, quædam fabas, pisa, lentes, &c. fœtor insignis disquisitionem ulteriorem prohibuit: Ægra sectionem & apertionem corporis petiit ante obitum: Excluserat ab aliquot mensibus nucleos cerasorum anno præcedente deglutitorum, quos penes se servat Dn. D. *Cramerus*. 5°. Uterus admodum exilis, siccus, in quo observabatur scirrhosa durities amgdaliy forma & magnitudine. 6°. Cœcum intestinum omnino obliteratum, vermi formis appendix aberat. 7°. Omentum omnino dissipatum. 8°. Ventriculus maxime turgidus à flatibus, cujus rugæ obliteratæ.

Observatio XXIII.

Tympanites à flatibus intra cavitatem Abdominis.

§. 1. Vidimus ex aperto cadavere nihil aquæ exire, sed crasso flatu expirante totum repente ventrem detumescere. *Vallesius comm. in lib. 4. de vict. acut. p.* 284. *Collado Adversarior. lib.* 2. *cap.* 60. §. 22.

§. 2. Puellæ febris continua, elatum abdomen in tumorem: Mirumq; quomodo *tam subito hic tumor* natus: Præ dolore interiit: Acu abdomen mortuæ apertum, magno edito sono venter totus subsedit. *Ballonius Paradigm.* 141.

SCHOLIA.

Quomodo tam subito hic tumor] Galenus libro 3. de symptome causis, *ait*, aliquando ardoris vehementia colliquari succos in venis existentes, qui si non per renes ad vesicam transferantur, sed ad ventrem, vel totum corpus transmittantur, subitaneos hydropum status inducere: Ab eadem causa, vehementi scil. calore, possunt iidem in flatus solui, subitaneumque abdominis tumorem inferre; Qualem nycthimeri spatio exortum vidi anno 1669. in Nobilissimo *D. Marco Cavalerio Domino de Fernex*, cui ob [illegible] viscera incanduerant tertio die funestum.

Præ dolore interiit] Ob distensionem membranarum subjectarum, Horum flatuum in abdomen irrumpentium minerá in ventriculo & intestinis statuit *Platerus* Prax. lib. 3. cap. 3. cum alia non sint viscera in ventre inferiore in quibus flatus tam copiosè congeri possint: Cæterum per quam viam fiat hoc, dubium, Nam per cæcos meatus ventriculi vel intestinorum eos erumpere, cum etiam tenuissimis membranis facile coerceantur, & humor tenuis facilius transsudet quam flatus erumpat, vix fieri posse videtur: Nec per solutionem aliquam continui manifestam in illis visceribus, alias excrementa alia simul elaberentur, Itaque in oscula venarum mesaraicarū, si ab intestinis vel ventriculo flatus in abdomen ferantur, eos primum se insinuare, atque ex venis mesaraicis rursum eodem modo, sicuti serosum humorem inde quoque elabi dictum, in ventris spatium procidere magis verisimile existit, quod & aqua cum flatibus in tympanite plerumque permista, hæc simul per eandem viam huc pervenisse aliquo pacto comprobat: Possunt quoque flatus per intestinorum tunicam interiorem in exteriorem penetrando, illic mesenterium, ubi illi connascitur, se ingerere, atque inter duas illius tunicas coerciri, eas standem permeantes abdomini inferi: Sed maxima flatuum copia nenda supponende, à qua distendantur adeo intestina, ut attenuata ad extremum usque eos transmittere possint. Vide proxime Lepner Sententiam.

Observatio XXIV.

Hydropicorum abdomen non aquis solum, sed & flatibus distentum turget.

Vidi id aliquoties in dissectionibus hydropicorum, videlicet præter humorem serosum, flatum quoque in abdomine fuisse collectum.

SCHOLIA.

Raro flatus Tympanitis efficiens solus in abdomine continetur, sed plerumque aquæ permixtus: quemadmodum etiam in ascite non aqua sola, sed flatus etiam in abdomine continetur, & uterque à prædominante nomen mutuatur: *Riverius*.

Observatio XXV.

Ventris Tumor flatulentus & aquosus, à ventriculo post inflammationem perforato.

D. Salvatoris Medici vxor 18. annorum, cui nunquam menstrua effluxerant, quæ multis mensibus antea laborarat quartana, splenemque magnum habebat, Illi venter nonnihil intumescebat, licet nulla de re conquereretur, ita ut dubium esset an prægnans: die 25. Octob. incidit in dolorem ingentem scapulæ lateris sinistri, vix poterat corpus movere, febricitabat, conquerebatur de hypochondriorum dolore, maxime de sinistro, vomituriebat, & ructus emittebat, venter admodum intumuit, & subito difficulter spirabat, dentibus interdum stridebat, dolebant lumbi, potum appetebat quem raro reiiciebat: Vires statim prostratæ, 29. mane, circa 2. aut 3. obiit, semper mente constans

Ex aperto ventre ingens copia flatus erupit, fœtidi admodum, Inter intestina & peritonæum multus humor aderat, circa latus sinistrum apparuit pinguedo innatans, quæ suspicionem præbuit esse vel ex enematis vel ex jusculis, Rem inquisivimus, invenimus foramen circa mediam ventriculi partem, ad fundum, ubi iungitur epiploon cum ventriculo prope Colon, versus sinistrum latus, magnitudinis digiti, Epiploon, ventriculi tunica tertia, hepatis tunica, & ligamentum suspendens, omnia erant putrida: ventriculus adhuc bene habebat: Intus continebantur multa nigricantia, ita ut videretur humor melancholicus: Pridie supremi diei sanguinem concretum longitudine dodrantali excreverat, præter eum grumum nullum, Splen detumuerat.

SCHOLIA.

QVum quæstio esset orta quis morbus esset, conclusimus fuisse inflammationem ventriculi quæ suppurata esset: Causam suspirabamur forte fuisse excretum sanguinem vel regurgitantem à splene, qui circa ventriculi tunicas impactus inflammationem peperisset: Sanguinem autem excretum credidi fuisse ab aliqua venula aperta dum tumor rumperetur. *Ex observat. Ioh. Bauhini.*

Observatio XXVI.

Ventris Tumor Tympaniticus, ob venenum inductus, à quo vitiatum hepar.

§. 1. PVellulæ annuæ, veneno interemptæ, Abdomen admodum intumuerat: Iecur pallidum, imo albicans ex validu intemperie frigida: Intestina omnia, Colon præsertim, flatibus turgebant. *Vide lib. 4. tit. de morbis ignotis.*

§. 2. Quidam vxori venenum dedit quo facta est Tympanitica: Iecoris superficies tota nigerrima reperta est. *Vide tit. de Febribus.*

Observatio XXVII.

Ventris Tumor Tympaniticus à Liene maximo, pluribus membranis (inter quas aqua continebatur) involuto, &c.

SÆpe natura in formanda una corporis parte deficit, luxuriando in altera: Ita accidit cuidam Illustrissimæ Baronissæ, hydrope tympanitide succumbenti: ambo enim Pulmonis lobi, scilicet superior atque inferior sinistri lateris defuerunt, non ex ulcere consumpti, quia cicatrices ad fuissent; sed quia natura defecit in eorum productione, alio distribuendo: Ventriculus magnus adfuit, cui à Liene vas breve amplum, sine valvulis communicabatur, per quod potus frigidus quam primum Lienem subivit: Lien erat ponderis ℔ vj. ß. novem contextus densis membranis, inter quas aquæ limpidissimæ portio asservabatur, basis vero ejusdem fuit càro rubicundissimi coloris, solidæque substantiæ ad ℔ j. Locum præ pondere mutavit, hypogastrium occupans spatio 24. annorum, nihilo tamen minus tres proles vtero gessit: Intestina tantum tria apparuerunt, Iejunum, Colon amplum, solitoque crassius, & Rectum: horum longitudo, non quatuordecim ulnarum Patavinarum, secundum *Spigelium*, sed tantum trium visebatur: Natura ergo cum defecit in producendis medio pulmone, parvo hepate & brevibus intestinis, supplevit defectum in Liene. *Antonius de Pozzis. observ. xxx. Miscell. cur. anni* 1674.

Observatio XXVIII.

Ventris Tumor Tympaniticus à venis mesenterii arefactis.

QVidam Tympanite interiit, Glandulæ mesenterii aruerant plane, ut Sicci hydropis causa inde accersenda foret. *Ballonius Epidem. lib. 2. p. 221.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

De causa efficiente flatuum discrepant inter se authores, aliis frigidam intemperiem accusantibus, aliis calidam: At certe agnoscendum est cum doctissimis authoribus, materiam Tympaniti generandæ magis idoneam, esse humorem melancholicum adustum & atrabilarium, qui à calore viscerum torrefaciente generatur: qui quidem calor, candem materiam exagitat, & ex ea flatus crassos ac difficile resolubiles educit: *Riverius*. Hinc hypochondriaci Hydropem facile incurrunt ob calidam & siccam intemperiem ventriculi & intestinorum, quæ facile ad mesenterium derivatur, unde ariditas illi conciliatur & glandulis.

Hinc notat *Warthon* Adenographiæ cap.xx. observasse se in illis qui cachexia, hydrope, scorbuto, morbo venereo objerant, mesenteria ut plurimum friabilia, maleque cohærentia, ita ut levissimo negotio pars à parte divelli potuerit.

OBSERVATIO XXIX.

Ventris Tumor Asciticus & Tympaniticus à Iecore retorrido, indurato Liene, Rene putrido, Intestinis syderatis.

Creber spiritus cum aqua ubi distenderent abdomen Matthæi Antonii, *Τυμπανίτης* vocatur Græcis, fategit ipse pro virili parte corrigere alliatis illam intemperiem, vel potius imbecillitatem quæ ponitur mali causa, sed accendit illis usque eo Lienem obstructum, utique *bilem atram (qua redundabat)* per se satis turgidam, ut per reseratas ventriculi ac Lienis venas, eruperit ipsi supra infraque tam frequens cruor, ut pessum ivisset nisi impetum illius illico frænassent, cum sanguis mature missus, tum pulvis corallorum, aliaque inspissantia actutum potui data: Quorum ope superavit quidem tempestatem ab alliis improvide excitatam, sed nequaquam imbecillitatem viscerum: nedum spiritum vel aquam, *cujus Tympanites nunquam est expers*.

Facta autem post mortem secandi copia, vidimus perspicue quam inconsideratè dentur sæpenumero hydropicis alliata aliave potentiora vina: Intumerat quippe Lien: Hepar retorridum exaruerat: Intestina erant syderata: Ren putridus, & in ventre ultra xxx. libræ aquæ: Memini aliquando in simili hydrope, ob continuum usum vini malvatici ab Empirico præscripti, adeo inflammata fuisse viscera, ut os non modo repleretur aphthis, sed ignoraret ægra præ siccitate quo se verteret, donec miseriæ finem invenerit magis mors quam Medicus. *Nic. Tulpius observ. lib. 2. cap. 35.*

SCHOLIA.

Bilem atram, &c.] Tympanitidis causam intemperiem frigidam multi statuunt, quod ex *Galeno* flatus à debili calore generentur: Sed allatũ exemplum clare ostendit materiæ indoli causam potius adscribendam, calorique intensiori ac præternaturali: Revera materia Tympaniti generando omnium aptissima est humor melancholicus retorridus & atrabilarius, ab æstu viscerum genitus: Constat eos quibus atra bilis ventriculo substrata est flatibus redundare, ructusque plurimos edere. Vide *Christ. Guarinonium* consl. 563. *Sennertum* lib. 3. p. 6. s. 2. c. 4. quæst. 1.

OBSERVATIO XXX.

Tumor ventris Asciticus & Tympaniticus, salvo Iecore genitus & aliis visceribus.

Vir fere sexagenarius, satis alioquin corpulentus, tota ætate largius & avidius comedens, aliquot mensibus antequam ipsi per aquæ accumulationem in manifestum tumorem attolleretur venter, quotiescunque assidens mensæ cibum sumpturus & jam mandere cibum aggrederetur, tanta corripiebatur *anhelandi difficultate*, ut præ spiritus densitate, suffocationis periculum præ se ferret: ex eo semimansum ex ore reiicere subinde cogeretur: Item hoc symptoma incurrebat quoties *ad somnum se componens jam obdormiscere inciperet*, qua anhelandi crebritate & difficultate è somno se rursus corripere ac statim erigere cogebatur: neq; tamen semper neque æque graviter molestabatur: Ipse vero affirmabat se eo tempore percipere circa hypochondria palpitationem quandam, atque omnino tale quid ac si præcordiis aliquid vivi animalis subesset, cujus palpitatione hoc sibi symptoma excitaretur.

Hic vir tandem Ascite periit, cujus hepar, cum aperiretur illi abdomen, quod ad externam ejus faciem attinet, imo dissectum, *nihil ferè à sani Hepatis constitutione differre videbatur*, neque quicquam in eo vitii, sicut nec in ullo alio viscere oculis notari poterat: Frater hujus hydropici duobus vel tribus annis post, ejusdem & ætatis & corpulentiæ cum fratre, itidem asciticus factus, idem prorsus patiebatur, anhelationem dictam quod attinet, idque non tam inter comedendum quam per somnum, vel dum obdormiscere conaretur: *Ex observationibus Francisci Tidicæi Medici Thorunensis Borussi.*

SCHOLIA.

Anhelandi difficultate] Hujus rarioris, ut arbitror, adeoque mirii symptomatis causam nescio an alio quam ad flatuum circa diaphragma conclusorum exagitationem, per calorem intro se colligentem in pastu & somno, referre debeam: quæ exagitatio alteri sedata est pomi, utpote frigidiusculum quod sit, comestione: Duobus his tale quid eo facilius accidere potuit, propter angustiora præcordia ex carnosæ

molis

molis & pinguedinis copia, unde flatus in angustum acti, exciti tamen, palpitationis hujusmodi causæ extiterunt. *Idem.*

Nil fere à sani hepatis, &c.] Quia constat sine hepatis læsione hydropem esse non posse, sive jam primo, sive secundario, & per consensum noxam contraxerit, sequitur partis alicujus nativam temperiem, adeoque Hepatis virtutem, sanguinis procreatricem, esse labefactatam ac penitus destructam, etiamsi nihil vitii sensui se offerebat: sicut sæpe aroma quoddam integrum videtur, in quo tamen sensum odoratus & gustus si consulas, vis omnis exoleta est. *Idem.*

Ad somnum se componens jam obdormiscere, &c.] Cum *Tidicam* apertionis tantum abdominis meminerit, cujus integra omnia fuerint viscera, jure quis suspicari posset ambos illos fratres hydrope pectoris (qui tandem in abdominis hydropem desiuit) laborasse, cujus affectus hoc affertur pathognomonicum signum, & quo solo à cæteris dyspnoeæ speciebus distinguitur, nimirum spirandi difficultas primo quoque somni tempore invadens eumque intercipiens, Quæ quod contigerit cibum sumpturis, causa esse potuit ventriculi & diaphragmatis vicinia, cui aquæ pectore conclusæ incumbunt: à cibo præterea compressum ingesto fuit septum

OBSERVATIO XXXI.

Tumor ventris Tympinaticus & Asciticus cum epigenesi in Paralysin.

SImon Seidel, civis & lanio Thorunensis, vir robustus & plethoricus, ann. 59. cum jam à pluribus annis de magna ventriculi & abdominis flatulentia conquereretur, ea quotidie magis ingravescens, tandun in hydropē tympanitico asciten erupit, cui ego an. 1674. 13. *maj.* Ianv. in consilium vocatus sequentem potionem purgantem exhibui ℞. *Spec. decocti aperit. m. j ß. flor. chamam. m. ß. rad. foen. ℥ vj. Coq. s. a. in s. aqu. chamam. colat. fortiter expr. ℥ ij ß. adde Elect. lax. extr. fol. Senn. nostr. ℥ ß. resin. scamm. Ialap. ana gr. iij. crem. Tart. ℈ j. aq. cinnam. cord. ℥ j. m. f. Haustus.* A cujus usu, post dejectiones copiosas, cum euphoria solutus bene habuit: Sed 1. Febru. rursum male se habens me vocavit, ubi tum ab obstructione alvina, & distensione ventris à flatibus valde angebatur: urina erat tincta, pulsus parvus, sitis maxima, Præscripsi ei ista die sequens laxativum. ℞. *acq. laxat. nostræ ℥ ij ß. pulv. lax. ℥ ß. Iulep. ros. q. s. ad gratam dulcedinem, m. pro una dozi*, indéque blandas habuit dejectiones, Cum vero constipatio alvi ipsi valde esset molesta, ordinavi sequens Electuar. alternis diebus sumendum, quantitate juglandis ℞. *Elect. lax. extr. fol. Senna nostr. ℥ ij. admiscendo resin. scamm. gialapp. ana gr. iij. crem. Tart. ℈ ß. m. exactissime.* Hoc fere quotidie cum successu utebatur: Diebus ab Elect. liberis, nonnunquam circa vesperam etiam istas Rotulas assumebat. ℞. *Spec. diarr. abb. aromat. ros. aa. ℥ i ß. Ebor. ppti ℥ j. olei still. fœnic. carvi. aa. gtt. v. sacch. canar. alb. in suff. q. aq. cinam. cord. dissol. ℥ iv. f. l. a. Rot. sumantur 13. vel 15. una vice.* Sed respiratio in dies difficilior reddebatur, vires autem debiliores: quare 3. Febr. hunc Pulverem ordinavimus. ℞. *Ol. destill. carv j. cimin. anisi: fœnic. aa. gtt. ij. sacch. canar. alb. ℈ v. me. f. Pulvis*, Post cujus usum etiam melius habuit; Dein istud Linim. pro inunctione totius abdominis, ℞. *Vngu. de arthan. deoppilat. aa. ℥ ß. ol. rutac. ℥ vj. ol. destill. carvi, fœnit. cymin. anis. aa. ℈ ß. me.* Sed die 4. Februar. virium roborandarum gratia talem Iulepum exhibuimus, ℞. *Cons. flor. anthos borrag. bugl. violar. aa. ℥ ij. cum aq. hyssop. cap. ven. aa. ℥ iv ß.* ebulliant in diplomate clauso: Colat. fortiter expressæ admisce. *aq. rosar. fragr. ℥ x. aq. cinnam. cordial. ℥ vj. me.* Cum interea lotium nonnisi difficillime & in pauca quantitate redderet, assumpta sequenti mistura, illud copiosius effluebat, quæ talis fuit. ℞. *Elixir. Propr. Parac. Essentiæ absinth. aa. ℥ j. spir. sal. dulcis ol. destillat. carui, cymin. anis. fœnit. aa. gtt. v. m. dozis gtt. 9.* ad 15. Die 9. Februar. mane adhuc omnia in optimo statu persistebant, qua etiam à meridie paracentesin circa umbilicū ad aquam educendam instituere volebamus, sed hora 3. pomeridiana, Paralysi totius lateris sinistri tactus est, motu & sensu tam brachii quam pedis ablatis, sed loquela & sensibus internis usque ad mortem integris permanentibus, & quamvis naturam in depellendo affectu isto juvaremus, ut ℞. *Conserv. flor. anthos, salviæ, lavend. beton. libior. conv. aa. ℥ ij. cum aq. beton. ceras. nigr. flor. tiliæ. paon. card. ben. ℥ j.* ebuliant in diplomate clauso, colat. fortiter expr. adde *aqu. cinnā. cord. ℥ x. apopl. Langii ℥ ij. m.* pro Iulepo cochleatim sumendo, Item ℞. *Pulv. marchion. ℥ ß. spec. dianth. diamosch. d. aa.* ℈ ß. m. f. Pulvis pro una dozi, Item ℞. *mell. ad densitatem cocti q. s. specier. hiera cum Agar. ℥ j. trochisc. de Agar. ℈ ß. salis gemm. ℈ j.* Fiat l. a. Suppositorium, frustra tamen omnia adhibita sunt, nam die 12. Febr. hora XI. nocturna placide in Christo abdormiuit.

Cadavere post mortem aperto, humor paucus, sed flatus in magna copia reperiebatur, quod mirum, cum statim post usum misturæ superius descriptæ cum urina serum dies noctesque flueret.

SCHOLIA.

ATque hæc est vera epigenesis, cujus diversa genera describentem vide *Steph. Rod. à Castro, in Opusc. Quæ ex Quibus* lib. 1. cap. 11. usque ad 17. Præsertim confer cum præsenti casu cap. 3. de epigenesi in morbum toto genere diversum: Adde etiam cap. 25. ejusdem libri de Hydropis epigenom. Quibus majoris elucidationis gratia, operæ pretium videtur subjungere dignam Car. Pisonis observationem de morbis à sero p. m. 33. Fluxiones, *ait*, omnis generis, & affectus p. n. quorum causa materialis est serum, invadunt affliguntque præsertim sinistras partes, ex quo quia natura in his rectitudinem pro more servat cum viscere, quod est fons serosi humoris, hunc esse Lienem, quippe sinistrum hypochondrium occupantem, arguere est. *Simon Schultzius in miscell. cur. anni 1674. 75. & p. 183.*

OBSERV

& tandem hominis interitum causet. *Haferus Herculis med. lib. 3. cap. 2.*

§. 6. Occurrit mihi casus quem vidi in matrona: hæc ex suppressis mensibus anno 1612. incidit in hydropem: Vacuus & cavus alias erat totus venter & abdomen; consumpta omnia: pinguedo in mesenterio nulla: subsidit ventriculus penitus, sed in omnibus intus visceribus stabulatur ingens aquæ copia, ultra mensuras sexaginta: ipsaque viscera plena erant vesicis duplicatis; veluti in carpionibus eximuntur: è quibus materia viscosa & aquosa sectis erumpebat: Ejusmodi vesicis pendulis (numerus excessisset nongentas) scatebant renes, uterus, ventriculus, intestina, cor, pericardium, hepar & lien: mirabantur omnes cur in tam longa inedia integrum fere annum perseverare potuerit; antequam exspiraret. *Ex observ. Phil. Persii Medici Austriaci.*

§. 7. Observavi anno 1580. in cadavere mulieris hydropicæ, intra propriam tunicam, multas vesiculas per se aquam continentes, per omenti substantiam dispersas:

Eodemque anno mulieri cuidam, aperta in umbilici regione vomica, excidisse vidi partem omenti ejusmodi vesiculis referti. *Hippolitus Boscus lect. 1. de facultat. Anatom. pag. 17.*

§. 8. In Phthisici & Hydropi cadavere Bononiæ inveni in inferiore ventre viscera absumpta, atque omni succo exhausta, nihilque aquæ in ventris capacitate, at ubique mesenterio, peritonæo, intestinis, hepati, lieni, denique omnibus visceribus vesiculas inæquali magnitudine, easque aqua limpida plenas, adhærentes. *Volcherus Coiter observat. Anatom. p. 117.*

SCHOLIA.

HUjus hydropis, ab aqua vesicis comprehensa, primus meminit *Aretaus* lib. 4. cap. 1. de signis & causis diuturn. morbor. *Hydropici*, ait, *morbi species talis agnoscitur: In ea vesiculæ quædam pusillæ, crebræ, humoris plenæ, in loco ubi ascites fieri solet excitantur; cæterum quod humore multo refertæ sint, illud indicio est, si abdomine perforato parum admodum humoris effundes, ab interiori namque parte vesica occlusit: at si altius instrumentum impuleris, iterum succus emanabit: Hæc utique aquæ intercutem species haud levis est: Unde enim id genus vesiculæ eruperint, via haud facile reperitur &c.*

§. 9. Vidua Nobil. N. ad secundas accessit nuptias, & mox à complexu conjugali, menses, (qui statis temporibus à morte primi mariti, ad alterum usque conjugium copiose satis fluxerant) ad 16. & plures hebdomades jam desiisse sentiens, gravidam se firmiter credidit; Sed postea novus mensium fluxus, parcus tamen, est exortus, qui sic constitutis temporibus, ut ne dies quidem deficeret, suum observavit circuitum: Dubitantem itaque ægrotam gravida-ne esset annon? (nam fluentibus mensibus abdomen in dies increverat) fœminarum quarundam assertio, quæ se similia gestationis expertas fuisse tempore affirmabant, in concepta graviditatis opinione detinuit: finitis verò mensibus septem, cum nullum infantis in utero motum perciperet, abdomen tamen in dies magis accresceret, non gravidam se amplius, sed aut molam in utero portare, aut hydrope se affectam credidit: quare variorum expetiit consilia, qui frustra hydropem expugnare tentavere: Quare se Hafniam contulit, ubi D. D. *Simon Pauli* fuit vocatus, & huic post fui adjunctus collega; Nos historia morbi præsentis cognita, & inspecto abdomine, adeo tumidum illud invenimus & inflatum, ut mulieris gemellos gestantis abdomen, sua magnitudine non solum æquaret, sed etiam longe superaret; Ideo consensimus ut ascitim tympanitidem morbum appellaremus: non solùm enim abdomen tumebat, sed & femora atque crura adeo erant inflata, ut ad digitorum levem impressionem relinquerent fovearum vestigia: Ad has igitur morborum species directa fuere remedia, & mitioribus catharticis ultra 20. pottæ aquæ puræ, sine ullo Nobil. ægræ incommodo brevi fuerunt eductæ, exceptis excrementis, quæ serosam sæpe materiam exigua comitabantur quantitate: quæ tamen aquarum educta copia, non solum non levavit ægram, sed ne abdomen quidem potuit detumescere, in dies majora excipiens incrementa: quam ob causam relictis tum catharticis tum flatus discutientibus, urinæ propter paucitatem, cujus horarum 24. spatio vix ℥viij. reddebantur, diuretica variis sub formulis præscripsimus, sed sine fructu, majorem enim solito urinæ copiam non excrevit: ferreum itaque cùm hunc morbum non solum medicamine non mitigari, sed magis abdomen, femora, crura, pedesque magis quotidie tumescere cerneremus, ne quod remedii genus à nobis intermissum videretur, tres Lanceola profundas satis, & aliquantum ab invicem distantes scarificationes, supra malleolum pedis dextri administrari curavimus, Ex quibus serum magna copia per aliquot effluens hebdomades, ut tali remedio & femora & crura

pedesque

pedesque detumescerent, non exiguam nobis præbuit salutis spem: Verum gaudium non erat diuturnum, nam ad inferiores partes ex abdomine serum ulterius descendere, inde vulnuscula facta, una cum novo, quod in pedis superficie erat inflictum, fluere sponte desierunt, brevique cicatrice fuere obducta: omnibus hisce evacuationibus abdomen nihil minuebatur, sed quotidie accrescebat: Ideoque internis per os onerare ægram amplius noluimus, sed clysmatum commodiorum usu frequenti, satis bono cum successu, continuavimus curam: In absentia postea D. Collegæ, cum continuo à me ægra nova remedia efflagitaret, balneum ipsi siccum ex sabulo marino calido commendaui, ex quo cum maxime levaretur, exque abdomine, lumbis cruribusq; calore sabuli, magna seri extraheretur copia, illud tandiu, spe restitutionis, continuauit, donec vires quotidie magis deficientes, ulteriorē ipsi ejus usum denegarent: ab hoc igitur etiam abstinui, Atque ægræ duo remedia generosa, *Paracentesin abdominis*, è regione umbilici, & Perforationem paulum sub umbilico proposui, Ex quibus perforationem illa se melius laturam putans: illam elegit, quā Chirurgus feliciter expedivit; Sed ex intrusa, fere sine dolore in abdomen cannula, quod ne gutta quidem prodiret aquæ mirū nobis est visum, quamvis Chirurgus oris primo suctu, deinde syphone eam extrahere tentaret: quare, re quasi infecta, cannulam iterū extraxit, statimq; adeo arcte istud foraminulum in abdomine factum, clausit, ut ejus postea vestigium nec cognosci, nec profluens humiditas à nobis posset observari: nec ægra de ullo facti foraminis dolore conqueretur: Cannula extracta erat quadam repleta materia, quam immisso cannulæ stylo adaptato, albam & glutinosam, sed in parva quantitate, inde expulimus, factoque experimento num in lympham caloris posset resolui beneficio, in cochleari super lenti caloris ignem, tanta adepta est spissitatem, ut glutinum verum albo colore dixisses & fragile, quæ glutinosa substantia, aquæ frigidæ affusione resoluta, ad priorem rediit viscíditatem: Hæc jam postquam extrema remedia, sine ullo fructu adhibita, cum cerneret ægra, ulteriorem Deo curam commendauit totam, clysteribus interim, quoties urgebat necessitas, proritans alvum ad excernendum, & tanta gestavit facilitate abdominis pondus, ut post occlusam ejus puncturam, carpento extra urbem vehi se aliquoties sit passa: Cum vero ad eam invisendam circa nonarum Augusti octavam matutinam adessem, nocte præcedenti bene quievisse se & (appetitus enim toto morbi tempore non fuerat dejectus, neque sitim patiebatur) jentaculum more sumpsisse solito mihi retulit, reliqua etiam omnia mediocriter habere cognoui: circa vero sextam. ejusdem diei vespertinam iterum advocatus, adeo immutata vidi omnia, ut jam nihil, nisi mox parturientis ex ægra clamores exaudirentur, retulit etiam mihi, remissa plane & pene deficiente voce, se majores circa uterum, pudenda, vicinasque partes, jam parturiendi perferre cruciatus quam antea unquam: Et quoniam hosce dolores, *dixit*, meas superare vires longe sentio, aut abdomen jamjam rupturum, aut me fatis hoc momento concessurum credo, hique dolores toto noctis fere intervallo persistebant, nec ullum mitigandis illis aptum remedium potuit applicari, donec tandem post matutinam sextam ultima ad Deum transferret suspiria.

Quoniam vero Nobil. hæc, tenerrimæ alias conformationis, abdomen p. n. modumque habebat maximum, Maritus, metu rupturæ, postulauit ut lanceola facta pertusione leui, quandam copiosæ in abdomine contentæ materiæ portionem educeret, quod factum: Verum non ut in hydropicis consuevit, magno impetu prosiliit aquæ profluvium, sed ejus loco materia talis viscosa & crassa, qualem ex vivente syphone extraxeramus, hoc tamen discrimine, quod hæc priori minus albicans ad puniceum vergeret colorem: Tum, quod largior hujus materiæ copia per puncturam factam egredi non posset, illam Chirurgus paulum fecit majorem: Tum materiæ dictæ quinque ad minimum pottæ nostræ mensuræ cum impetu effluxere, & una cum hac frustum aliquod peculiare materiæ glutinosæ, quod mirabili magnitudine & figura, vvam racemiferam, aut conum pineum referebat, colore ex albo flavescente, quod à materiæ glutinosæ reliqua saburra facillimo separabatur negotio, sed basi sua uteri rupti parti interiori per venulas & membranarum fibrillas adeo adherebat arcte, ut propter raram extensionem, sine ejusdem læsione ab utero non separaretur: Illud vero in materiæ glutinosæ frusto dignum admiratione fuit, quod unicuique venulæ, ex interiore rupti uteri parte prodeunti, materia quædam glutinosa, distincta, rotundam exibens figuram, firmiter adhæreret: Venæ itaque istæ, earumque variæ ramificationes, quibus singulis pro magnitudine talis glutinosa figura erat superposita, admirabile hoc glutinosum corpus efficiebant: Exempto tandem cum materia hac racemifera, simul & ipso utero (quem in fundo & ad latera nimia ipsius ruperat extensio & raritas) in ejus latere dextro, corpus membranosum, rotundum, capitis virilis æquans magnitudinem, fibris partim & membranis robustio-

ribus uteri parti inferiori, partim ilio ossi firmiter annectebatur, exceptis his ligamentis partem reliquam liberum: quod cum & Chirurgus aperiret, nihil in eo aliud præter similem in abdomine contentæ materiam, sed albidiorem aliquanto invenimus: Tum ad reliquas abdominis partes facta digressione, absconditas illas tegumento quodam membranoso, crasso satis, & robusto, superius utriusque lateris costis spuriis, in medio toto tractu peritonæo, inferius pubis ossi, inter uterum & rectum intestinum adeo firmiter annexo reperimus, ut divelli inde facile non posset: Et inter hanc & peritonæum, omnis supra toties nominata materia crassa & glutinosa, simul cum rupto utero, & corpore rotundo membranoso cum sua materia continebatur: quæ materia collecta omnis 28. mensuræ nostræ pottas æquavit: Postea membranam illam robustam dissecuit Chirurgus, & Hepar, Lien, reliquæque in abdomine contentæ partes oculis se nostris prodidere, quas sanas omnes, præter cœcum & rectum deprehendimus. Intestinum illud infantis trium annorum brachiū supra cubitum æquans crassitie, & opertum materia glutinosa, reliqua abdominis multum candidiore, scatens: hoc, tum tumoren palma circiter ab ano distantem, ovi magnitudine ferens, quē fœtoris metu Chirurgus non aperuit, Conjectura tamen elicere potuimus abscessum ibi latuisse, & ex hoc purulentam illam effluxisse materiam, quæ quoties suppositorio ex melle tantum & saccharo, Nob. fœmina adhuc vivens sollicitabat alvum, cum reliquo sequebatur profluuio, quod tum temporis in curatione (licet puris redditi causa daretur nulla) sæpissime observavimus. *Paulus Moth in Actis Medicis Th. Bartholini ann. 1671. & 1672. Obs. 8.*

SCHOLIA.

P*aracentesin abdominis*] Profuisse paracentesin observavimus in ætate florenti & morbi initio, integrisque visceribus. Est tamen casus quo frustra tentamus hanc evacuationis viā, etiamsi & ætas & morbi infantia faveat & cætera omnia, Quando scil. aqua in vesiculis colligitur, vario abdominis loco dispersis, aperta enim una vesica, reliquas non evacuat, quanquā cohæreant racemorum in morem. *Th. Barthol. ibid.*

§. 10. Hydrops à vesicis aqua plenis matronam confecit Hafniæ, in cujus dissecto cadavere, post longa curationis tædia, inventi globuli aquarum, vesiculæque conglomeratæ, quæ nulla arte vel præsciri vel depleri potuerunt. *Th. Bartholinus ibidem.*

§. 11. Vesicas tenuissimas, pellucidas, aqua distentas, pomi magnitudinem nonnunquam æquantes, maiores interdum, interdum minores, Hepatis substantiæ accrevisse, in cachecticis dispositis ad hydropem, uti & hydrope Ascite mortuis, sæpe inveni. Sed & similes ex Hepate & Liene Simiæ quamplurimas citra sectionem expressi, integrasq; manibus excepi, seroso humore subrubro refertas, aliasq; citrina aqua turgentes è bilis vesicula exemi: Quales quoque, sed limpidissima aqua plenas, mesenteriis porcorum adnasci lanii aliquoties mihi ostenderunt, idque sæpius se observasse prædicarunt: Quod & hominibus accidere posse, cum homo omnibus morbis, quibus & bestiæ, longeque pluribus obnoxius sit, mihi cogitandi primum, mox etiam occasionem indagandi præbuit. *Platerus observ. lib. 3. pag. 635.*

§. 12. Vidimus sæpe Iecur non in nobis tantum, sed & in animalibus occisis, plenum aqua, quoniam in membrana ipsum obvolvente continetur, plures efficiens vesicas, Hæ quoque rumpuntur, & aqua defluit intra peritonæum, cui omentum est adjunctum: Hac ratione aqua intercutem, quæ Ascites dicitur, generatur. *Christ. à Vega comm. ad aph. 55. lib. 7.*

§. 13. Hydrops non est unjusmodi semper, sed dissimilis, id quod ex sectione anatomica constat: Patavii vidi hydropicum dissectum, cujus Hepar quam plurimis vesicis aqua plenis à cunctis conspiciebatur *I. Bilgerus, ad Greg. Horstium observ. 47. lib. iv.*

SCHOLIA.

C*ujus Hepar quamplurimis vesicis*] In causam vesicularum inquirendam diligentissimi fuere *Adr. Spigelius & Tho. Bartholinus:* Ille cap. 12. lib. 8. Hepar, *ait*, cōnectitur mesenterio, venæ portę, costis, cavæ ac omento, lobo illo exiguo per quem aquam à jecore in omentū transfundi supra statuimus, *Et paulo post.* Tegitur scil. parenchyma mēbrana tenuissima & simplici à ligamentis hepatis enata, quæ arctissime parenchymati jungitur: Quod si separetur alicubi, excidēte è vasis aquosa materia, & collecta inter ipsā & carnem, *ὑδατίδες* Græcis dictæ generantur, quibus ruptis, effusaq; in abdominis cavitatē aqua, Hydrops ascites nascitur: *Th. Bartholinus* in Anat. Reform. l. 1. cap. 14. In hac scil. membrana, *inquit*, hepatis, vesiculę attolluntur aqueæ, à quibus Hydrops; teste *Platero:* Easdem in capra vidi albicantes numero multas, quæ fractæ intra folliculum, seu tunicam singularem, serū cum pituita, ceu mucilagine recōdebant, aliamq; flavam substantiam, sive vitio naturæ, sive quod cicuratū esset animal. At *Viri doctissimi* Ductus Hepaticos ignoraverunt, quibus obstructis tota hepar cingens membrana variis in locis ab humoribus elevatur, qui nisi obstructione impedirentur, vesiculā chyli aggrederentur, quod in sectione felis animadvertebam, cujus omnes fere Ductus hepatici, præsertim inferiores venæ portā substrati, succo crassissimo spongioso infarcti erant, atq; hepar vesiculis humore ex albo flavescēte plenis intumescebat, quæ fractæ ejusdē coloris humorem effundebant: Itaquē hoc in uno conveniunt quidem Medici, quod & vesiculæ in jecore generentur, & fractæ Ascitem procreent, sed plures neque modum, neq; causam earundem generationis adposuerunt: qui vero apparentem aliquam causam afferre ausi, ita sententiis discrepant ut æque dubium lectorem relinquant: Veritati proinde maxime consentaneum, præeunte magistra experientia, affirmaverim humorem hunc regurgitantem in hepar, obstructis primo ductibus istas vesiculas producere. *Olaus Rudbeck Tractatu de Ductibus Hepaticis aquosis cap. 4.*

§. 14. Anno Domini 1567. quum forte fortuna mulier quædam de hydrope apud Medicum quemdam quereretur, ei hypercatharsin ipse procuravit, correcti stibii certo granorum numero, unde quum fructum mulier non tulisset, ad alium nullis melioribus auspiciis profecta, tandem è vivis discessit.

Hujus eviscerato cadavere, nulla capacitas, hic nihil cavum in eo deprehensum fuit in quo vesica non penderet, secundum Geometricam omnium dimensionem loco coæqualis, ac conformis ei qui suo ambitu eam contineret, Locos cavos dicimus, non vesicam tantum, renes & uterum, sed & ventriculum intestinaque, cor, pericardium & id genus reliqua, è quibus prout tam intus quam foris nativum cuique solum contigisset, cystes pendulæ conspiciebantur aqua citrina oppletæ, & sine omni fœtore etiam post xx. diem: Nullas partes supernas eximimus, etiam ad jugulum usque inferiores quoque nullas, nę quidem proximum sedi locum, quæ hasce suo cavo non caperent vesiculas: Hepar quoque intelligi volumus, tectumque hisce oppressumque foris, adeoque Lienem totum: Si quasque vel minutulas in numerum quispiam retulisset, octingentas numerus superasset facile: Calathos piscarios is novit qui Lutetiæ diversatur ex consuetudine, Ex his ne quidem duo majores vesicas continuissent: ad me bajulus quidam eo sane detulit rogatus, Harum porro fabrica fuit hujusmodi ut binæ eas membranæ conficerent: valde candicans interior, altera fuit tunicæ ventriculi simillima, tenuior aliquanto tamen: sed ei quidem concolor. *Mauritius Cordæus comm. 5. ad lib. 1. Hippocr. de morb. mul.*

§. 15. Anno 1581. fœmina quædam plebeja, annor. circiter xl. humiliorem domus partem inhabitans, æstate & autummo priore, ventre tumere cœpit, absque molestia, ut gravidam se crederet, nupserat enim ante biennium: Hyeme ingruente, dolores eam gravativi invaserunt, tensivi & lancinativi, noctu vehementius, increscente simul ventre, absque reliqui corporis inflatione ulla, imo demacratione potius: Tum impraegnationis spe in metum hydropis mutata, perquisiuit & admisit undiquaque auxilia, sed frustra, quia dolores una cum ventre subinde magis aucti fuere, ut noctu neque in lecto, neque extra quiescere potuerit, sed in summo gelu extra domum obambularit ejulabunda, donec tandem dolorum magnitudine exanimata vitæ concessit.

Facta ventris sectione ab umbilico xiphoidem versus ad cavitatem usque, aqua nulla comperta neque intra ventrem collecta animadversa, ut nec flatus ullus, sed intestina, una cum reliquis visceribus, angusto spatio contenta apparebant, Ipsum vero abdomen, à cute ad peritonæũ, quasi alba pinguedine duntaxat contextum videbatur, nulla musculorum carnea substantia interposita, sed vesiculis crebris majoribus minoribusque, aqua limpida refertis, invicem cohærentibus: idque grandius ac tensius multo erat ab umbilico infra, pubem versus, ut tota venaris perturbatio, visu & contrectatione verum hydropem referret: Cætera à naturali constitutione haud multum variabant: Omentum tamen perexiguum vix intestina contegebat, Hepar albicans forinsecus, magnitudine, forma & mollitie competenti, Ventriculus cum liene pariter & renes: Sic uterus & vesica nihil vitii præferebant, *Ex Observat. Ioh. Aicholtzii Medici Viennensis.*

§. 16. Pragæ initio Februar anno 1581. secta fuit fœmina Hydropica, uxor cursoris cujusdam Imperatricis, ætate consistente, cui circa anni spatium ante menses defierant, cum ventris intumescentia: unde utero se gerere existimans ab omni medicatione sedulo cavit: habitauit humi, loco angusto, fœtido, temperantissima in victu & parca ob inopiam, viliore usa potius quam bono: Porro exacto gestationis tempore, ventreque subinde accrescente absque fœtus vel partus indiciis, dubitans de spe concepta, Medicos consulit serius, ut incassũ Medicinæ tum adhibitæ fuerint: venter enim magis magisq; protuberabat, cum dolore continuo, nocturno graviore, ut sine quiete inambulaverit totas noctes ejulabunda, extra domum suam plus satis arctam, etiam hyeme, magna vicinorum commiseratione: Sic tandem cruciatu & inquietudine confecta obiit, maritum obtestata prius mortuæ ventrem introspici curaret, quo ejus affectu recte agnito aliis similiter ægrotantibus subveniri melius posset.

Quo circa præsentibus Clarissimis Dom. Physicis & Chirurgis Cæsareis, aperuit ventrem Aulæ Chirurgus, me designante, circa umbilicum duorũ vel trium digitorum altitudine & amplitudine: Effluxit aqua purpurea instar lixiuii, satis obscura penes cutim, nec premendo ventrem adsurgebat altius: Cum vero segnius efflueret, novacula profundius adacta subsiliens aqua illa obscura spithamæ altitudine absque compressione, quasi cavitate propria reserata, demum largissime profluxit, totaque sic evacuata fuit citissime ingenti copia: Continuata deinde fuit incisio ad utrumque Ilium, nec non pubem usque: Mirum hic omnibus apparuit, nulli nostrum visum vel auditum:

conclusis immaniter dilatari & extendi: verum ma sæpe sponte extumescentia, flatibus quo spatia ampliata implerentur, consequenter & secundario producendis occasionem præbere, prout mox planius ostendemus. Quod autem ab aliis asseritur, flatus qui Tympanitis causa sunt, inter mesenterii & intestinorũ tunicas progigni, multo adhuc improbabilius videtur, quia cum nulla ibi præexistat cavitas, quomodo flatus eas partes ita divellet, & ab invicem separabit, proinde ut à specubus ita efformatis, ventorum cumulis illuc reconditis tota ventris regio in molem ingentem accrescat? certe tot tantæque continui solutiones absque torminibus continuis, & cruciatibus acerrimis fieri nequeunt: Quamobrem his opinionibus circa Tympanitem posthabitis, ad pathologiam ejus paulo certius investigandam alia procedamus via, perpendendo scilicet quot modis, & quibus de causis evidentibus abdomen intumescere solet: Itaque advertimus quatuor esse contentorum genera, à quibus ventris imi ὄγκος in viventibus procedit, (cur in defunctis abdomen intumescit, ratio inferius explicabitur) sunt autem ista *Solida*, *Humida*, *Flatus & Spiritus*, Primo satis obvium est Tumores viscerum internos, scil. Scirrhosos, Strumosos, Cancrosos, Glandulosos, & quosdam forsan alius generis, quando ad molem notabilem assurgunt, totum ventrem intumefacere: interea tamen donec simplices & recentes existunt, tactu percipi & circumscribi possunt: postea tamen inveterascentes in viciniam suam, imo in totam abdominis regionem mala alia accersunt: profecto hi interdum Ascitis, uti & Tympanitis ab initio sunt causa procatarctica, quibus deinde in utriusq; morbi complementum causa alia conjuncta, scil. aquarum illuvies aut spirituum inordinatio accedit. Secundo, *Humor aquosus* intra abdominis cavitatem aggestus, aut partibus ejus membraneis, vel glandulosis impactus, non raro Asciten producit, cujus rationes & fiendi modos dedimus: Tertio *Flatus* intra coctionis viscera à cruditate, dyspepsia, aut humorum dissimilium fermentatione excitati, non raro intestinorum cavitates inflant, atque ventris ὄγκον, plerumque tamen brevem & transitorium producunt: Quippe succorum ζυμώσει cessante, atque flatuum eruptione procurata, subinde statim ventris detumescentia succedit: Huic causæ & colica & tympanites non tantum vulgo, sed etiam à multis magnæ notæ Medicis imputantur, verum nostra fert sententia eam solitariam neutrum ex iis affectibus producere: Quarto restat adhuc alia subita, & quidem immanis ventris intumescentia, quam spiritus animales, (non de nihilo ab *Hippocr.* ὁρμῶντες dicti) accire videntur: Si quando enim hi fibras nerveas, ad viscera imi ventris pertinentes, ἀθρόως & inordinate irruunt, illico partes quas hæ contexunt, plurimum inflari, distendi, & quaquaversus extumescere faciunt: Enim vero ab hac causa subitaneum totius abdominis ὄγκον, & inflationem velut Tympaniticam, in paroxysmis tum colicis tum hystericis vulgo dictis, screbro acciri ostendimus: Et quidem hi affectus Tympaniti in tantum affines sunt, ut in ipsum non raro desinant: nam frequenter observavi passioni colicæ aut hystericæ diu ac graviter obnoxios, nisi curantur demum Tympaniticos fieri: Et tunc maxima discriminis ratio erit, quod affectio ista, scil. ventris intumescentia, quia prius symptoma erat vagum & cito pertransiens, demum *Morbus* fixus & permanens evaserit: quapropter ex re forte videtur pathematum istorum aitiologias, à nobis alibi traditas, ad præsentis morbi naturam & causas explicandas accommodare: Supposito ergo membranarum & viscerum concavorum extensiones φυσώδεις, seu velut inflationes, à spirituum in fibras nerveas (è quibus contexuntur illi) incursibus impetuosis exoriri, satis obvium erit concipere Tympaniten à tali causa, sed fixiori, & in actu diutius aut perpetim existente produci, in cujus discriminis rationem inquiremus, Interim opinari ducor Tympanitem non à flatibus intra vel extra Intestinorum cavitates conclusis excitari, (talis enim iis in locis flatuum aggestio hujus morbi effectus sed non causa est) verum exoriri quatenus in imo ventre spiritus animales, ad viscera membranacea spectantes, ab incongruo quodam in ἀταξίας adacti, fibras ubique nerveas tumultuarie irruunt inflantque, nec statim denuo ab iis recedunt: hinc peritonæum extumescit, intestina extenta & ampliata velut inflantur: Mesenterium, aliaque viscera membranacea, spiritu impetuoso turgida, velut in molem attolluntur: Porro dum hæc fiunt, ut vacuitates à viscerum concavorum extumescentiis factæ impleantur, humoris statim cujusvis intus contenti portio in vapores rarefacta, illico in flatus, spatia isthæc inania oberrantes, cedit: Profecto spiritus animales inordinatione sua partes membranaceas inflare, adeoque effectus quasi φυσώδεις producere alibi ostendimus: Porro idem ex observatione anatomica per vivisectionem facta apertissime demonstratur, in quantum scil. truncus nervorum octavi paris per cervicem utrinque descendens, si excipiatur & filo ligatur, totus illico ventriculus, tanquam à vento inflatus extumescit: quod certe à nulla præterea causa procedere potest, quam quod spiritus fibrarum istius visceris insiti, aliique per ductus nerveos influxi (quatenus à fonte suo præscissi in confusionem aguntur) partes allas tumultuarie subeunt inflantque: Insuper his ad hypothesin hanc amplius illustrandum, libet hic historiam à Clar. *Smetio* citatam referre, de Tympanite (uti appellat) universali in juvene quodam, qui cum in conflictu subter axilla dextra vulnus punctim factum, in pectoris cavitatem penetrans accepisset, postridie toto corpore, post unicam noctem, mane turgidus apparebat, non solum pectore sed & dorso, ventre, lumbis, imo scroto quoque, præterea & brachiis, humeris, collo vultuque, ut ne palpebras quidem deducere posset, quin etiam in vertice ipso, cute ubique distenta & tumefacta, tumor ubique erat tensus & cum dolore non pauco, Affectionem hanc admirandam Author appellat Tympaniten universalem: Casum similem affert *Sennertus*: attamen symptomatis hujus ratio à *Smetio* assignata, & à *Senerto* approbata, mihi haud quanquam arridet: quippe adscribunt illi generalis istius Tympanitis causam in *sufflatione pectoris per vulnus axillare, subter cute tota illa nocte factum, quo modo vesicam recentem & flaccidam, inserto calamo à pueris inflari videmus*, quod equidem non solum improbabile videtur, sed etiam vix possibile censemus, ut ventus è thoracis vulnere exufflandus, propter foramen una nocte obturatum, cutem subeat, indéque totum corpus permeans ubique intercus fiat: Præterquam enim quod illinc in partes omnes ventus; etsi per calamum ex ore subtercutẽ insufflaretur, tam subito transire nequiret, insuper dum vulneris foramen obturatur, nullus omnino à cavitate pectoris ventus exsufflari potest, quia nullus interea potest ingredi. At vero stupendi istius affectus (unde etiam Tympanitis ratio formalis illustratur) causa proculdubio hæc est, In pectore prope axillas magni & perquam insignes (prout in Nevrologia nostra descri-

psimus) extant nervorum plexus, per, quos nervi spinæ dorsi, per ramos & propagines hinc inde missas conveniunt: Quapropter plexu isthoc nerveo, per gladii puncturam forte transfixo, primo spiritus ibidem hospitantes irritati ἀταξίας ineunt, dein consensu per nervos tot eximios statim facto, & quaquaversus huc illuc transmisso, spiritus alii, & subinde alii; pares inordinationes subeunt, atque membranas fibrasque nerveas (quas ubique tumultuarie subeunt) inflantes, totius corporis affectionem quasi Tympaniticam inducunt: Propter similem furorem, sive oestrum virulentum spiritibus alicubi impressum, & inde mox longe lateque diffusum, toxica quædam epota, telorum aut ferarum ictus, vel morsus venenosus, sæpenumero partium una plurium, aut totius corporis intumescentiam inducunt: Cujusmodi spirituum affectio Typhodes ab *Helmontio* dicitur *indignatio Archæi*: Complures alii subsunt casus & instantiæ, quibus evincitur Spiritus animales irritatos, & in excandescentias actos, quatenus fibras nerveas impetuosius subeunt, partes, imprimis membranaceas intumefacere, & multas ex iis passiones excitare, quæ vulgo, sed perperam, flatibus adscribi solent, revera ut Tympanitis nulla alia causa verisimilior assignari possit: Quod si obiicitur defunctorum abdomina, post aliquod tempus, à flatu in molem attolli & quasi tympanitice intumescere, dico hoc omnino ab humorum putredine, & extrema mixtionis dissolutione, inqua particulæ activæ omnes manumissæ ab inuicem discedunt, & avolantes quaqua versus exitum quærunt, & obstacula quæque, ac imprimis cavitatum parietes immaniter distendunt (quod minime in viventibus contingit) procedere: quapropter uti cadavera nõ omnia ex æquo putrescũt, ita illorum ventres citius aut tardius, magis aut minus extumescunt: attamẽ durante vita nulla fit in corpore animato putredo, aut particularum dissolutio, ζύμωσιν, sive intumescentiam splachnicam illatura: Interea non inficias imus flatus intra pepteos, hæmatoseos & secretionum organa, imo intra singulos quosque corporis nostri specus & recessus generari: attamen è singulis istis, (donec spiritus fibras tum nerveas tum motrices rite influunt actuantque, ut viscerum parietes haud distenti ac rigidi teneantur) flatibus ubicunque genitis æque facilis patescit exitus: Atque in Tympanite revera flatum spacia vacua implere concedimus, verum spiritus ipsi, quatenus inordinatione sua viscera extendunt, vacuitates istas (in quibus flatus secundario & consequenter progignuntur) primo efficiunt, & illi (quatenus viscera eadem usque rigida & distenta servant) ne flatus isti ablegentur impediunt. Hinc constare satis arbitror Spiritus animales potius quam flatus ejusmodi ventris intumescentias, saltem breves & transitorias: quales in paroxysmis colicis & hystericis contingunt, excitare: Attamen magna difficultas restat quomodo abdominis ὄγκος tympaniticus, qui fixus & permanens, imo plerumque immobilis est, à tali causa procedit: præsertim quia spiritus animales, ex sua natura irrequieti & valde mobiles, fere semper latitionem affectant, ut nisi defessi, aut defuncti, vix unquam resideant: Ut nodum hunc solvam, considerare oportet, una cum spirituum animalium hypostasi, *Succum nerveum*, qui istis ubiq; pro vehiculo, simulque pro retinaculo est: namque spiritus hujus fluento subtilissimo potiti, libere expatiantur, & ne ab invicem dissipati avolent, in serie integra continentur: Si quando igitur latex iste quoad crasin aut motum suum peccat, exinde statim spiritus animales in functionum suarum exercitiis varie delinquunt aut pervertuntur: Et ut isthæc paucis contraham, imprimis advertere licet, imi ventris contenta (demptis solum hepate, liene acrenibus) visceribus membranaceis (quæ fibræ nerveæ magna ex parte contexunt) plurimis instrui: unde sequitur succum nerveum (cujus in his partibus major ambitus simulque angustior transitus est) remora hic plures offendere: quod etiam ab effectu comprobatur, in quantum insultus spasmodici, in passionibus hypochondriacis, collicis, nephriticis & hystericis passim excitati, abdomen ita graviter infestãt. Si quãdo igitur latex iste fibras harum partium nerveas irrigans, vel ex se tenax & viscidus fuerit, vel iisdem feculentias plures impingat, propterea quidem accidet Spiritus animales, si quando in has fibras quadantenus obstructas impetuose adigantur, exinde non omnes facile redire, cumque ita sæpius plenior eorum incursus, & parcior reditus fiat, tandem eveniet magnas spirituum copias in fibras istas magis in dies magisque impactas manere, easque distentas usque & plurimum inflatas tenere, demumque propter ituum & redituum in fibris istis vias occlusas ibidẽ prorsus immobiles fieri, atq; partes continentes semper extensas & rigidas servare: interea quoniam hi spiritus ibidem intra ductus nerveos impacti, ac densim stipati, cum aliis ad illorum antra influis commercium habent, idcirco pars affecta, quamvis rigida, & fere immobilis, usque tamen sensu potitur: Pathologia isthæc, ut ut paradoxa, assensum tamen merebitur, si perpendatur eos potissimum qui affectibus hypochondriacis, colicis, aliisque imi ventris spasmodicis diu obnoxii fuerunt, demum Tympaniticos fieri: Ex dictis Morbi hujus definitionem hanc tradere licebit, quod sit, *Tumor abdominis fixus & constans, æquabilis, durus, renitens, & à pulsatione sonitum edens, à partium & viscerum membranaceorum inflatione τυμπανώδης ortus, propter spiritus animales in fibras istas copia nimia adactos, ibidemque succi nervei obstruentis vitio, à recessu impeditos: cui affectioni consequenter Flatuum in locis vacuis, aggestio velut complementum accedit. Willis Pharmacop. rat. part. 2. sect. 2. cap. 4.*

Observatio XXII.

Ventris Tumor Tympaniticus à flatibus Intestina distendentibus.

§. 1. Ancilla quædam ex herili filio gravida, promisso matrimonio frustrata, pepererat, & præ ægritudine animi, in Tympaniam hydropem lapsa moritur.

Cadavere dissecto universa intestina, adeoque ventriculus ipse flatu distenta inventa sunt, & fere excrementorum prorsus vacua, absque ullo flatu aut humore (secundum *Hipp.* lib. 4. aph. 11.) in cavitate peritonæi extra intestina consistente, ut merito & vere hydrops siccus diceretur. *Smetius miscellaneorum lib. x. p. 524. & lib. 7. Epist. 4.*

§. 2. Puellæ abdomen in modum tympani extensum fuerat, idque propter flatuum in intestinis retentorum copiam, qui illis adeo tenaciter inhærebant, ut superiori æstate cum aliquo-

aliquoties ipsam purgarem, purgationi ne quidem cederent, Et post mortem acie scalpelli perfossis intestinis vix efflarent, Nec solum intestina flatu extensa erant, sed & ipse quoque ventriculus. *Fabritius Hildanus centur. vj. Observat. 74.*

§. 3. Tympanites spurius datur in quo omnino intestina flatu extenduntur, nihil humoris continentia præter vermium copiam qui surripiunt alimentum: Hunc hydropem observavi in Nobili Patavino x. annorum, qui statim mortuus est cum tumore ventris Tympanitidem æmulante, Et secto corpore omnia intestina flatu erant plena, citra ulla excrementa. In ventriculo autem 33. vermes conspecti sunt, & multi sesqui pedales. *Itere Saxonia Prælect. Pract. part. 2. cap. 24.*

§. 4. Puer xvij. annos natus, hydropicus, cum xiv. dierum spatio *excrementa alvi per os evomeret*, nec per secessum quicquam egereret, in hospitali anno 1569. exspiravit: In hoc cum post mortem rugitus ventris, & illius quædam palpitatio sentirentur, eoque nomine de sepeliendo corpore ambigeretur, accersitus cum ventrem aperirem, flatus tandem erumpebant: Verum intestina tantopere distenta erant, ut femoris crassitiem certis in locis adæquare viderentur, atque ex compressione disrumperentur, stercusque magno impetu profunderent: aliis vero locis adeo convoluta, intorta & implexa, ut nulla illic nec excrementis nec flatibus deorsum pateret via: Sed & *vermibus vivis*, oblongis quamplurimis referta erant, qui rursum aliis minoribus repleti inæquales illos motus effecerant. Præter hæc, hepar corruptum, arenullis, lapidibus infarctum lienen imminutum, pulmones vitiatos costisque affixos (ut in aliis multis sæpe accidere dixi) ostendebat. *Platerus Observat. pag. 656.*

§. 5. In intestinis & ventriculo retenti flatus, nec dum in spatium abdominis procidentes, non solum colicos cruciatus pariunt, sed si adeo inclusi sint, ut nullo patente exitu ea in immensum adeo attollant, ut totus venter inde distentus appareat, Tympanitidis quoddam genus, & forte frequentius quam aliud quod illis in ventrem erumpentibus fieri communiter docent, procreare possunt: Sicuti in illis quos Tympaniticos esse putabant, deprehendimus, flatum nullum in sectis post mortem è ventris cavo erupisse, nec ventrem subsedisse, sed intestina, tenuiora præsertim, adeo flatibus distenta & convoluta prodiisse, ut in eundem ventrem reponi amplius nequirent, mirumque fuerit quo pacto in ventre prius clauso adhuc contineri potuerint: Quæ & in quodam adeo attenuata ex summa illa dilatatione reperimus, ut non solum tenuissimæ vesicæ instar, vento inflatæ & dilatatæ pellucida essent, sed & compressione aliqua disrupta, stercora cum flatibus procul effunderent: Cujus Tympanitis causa non alia ab ea quæ & alterius existit, flatuum scil. proventus, atque intestinorum convolutio, vel insignis obstructio: Unde & in hac specie nec flatum, nec quicquam per alvum longo sæpe tempore egerunt. *Idem practica lib. 3. cap. de Extuberantia.*

SCHOLIA.

IN *intestinis & ventriculo*] *Fridericus Lepnerus* introductionis in Medicinam pag. 81. Tympanitidis causam materialem in ventriculo & intestinis quærit, quam Chylum esse statuit, qui Flatibus generationem præbeat, Hydropis, *ait* Tympanitis causa communiter dicitur esse Flatus intra peritonæum conclusus, cujus naturam non incongruè describit *Aëtius*, *Tympanites flatus aëre repleti ac superflui plurimam collectionem in iisdem ventri incumbentibus locis facit, ut in principio sola inflatio esse videatur: postea tamen flatus inspissatur, & veluti nubilus redditur, atque ita una cum flatu nebulosus quasi humor consistit & congregatur:* Ex his commode materialem flatuum causam perspicere licet, cum enim flatus dicatur esse nebulosus & inspissatus, certum est eundem à materia lympha vel aqua crassiori esse elevatum, Eadem vero materia crassior, vel erat sanguis vel alterius conditionis: Sanguinem non esse vel solus sensus in apertis hydropicis nos docere valet: imo verosimile est crudum magis sanguine humorem flatibus materiam suppeditasse: Cum igitur neque sanguis neque lympha causa sint, reliquum est Chylum crudiorem, in spatia abdominis e vasis lacteis effusum, & circum jacentium partiū calore in flatus nubilos & crassiores elevatum, materialem eorum causam esse: Confirmant hoc ipsum in Tympanite affectis, læsa ventriculi itestinorumque, ob debilem calorem concoctio, à qua in iisdem viis maxima flatuum copia producitur, certo indicio chylum crudiorē flatibus generandis materiam esse aptissimam: Huc accedit viæ commoditas, ab intestinis enim ductu naturali per vasa lactea chylus flatulentus ulterius tendens, iis ruptis facile in abdomen penetrat: Rupta vero vel læsa esse vasa lactea indicant lumborum dolores, & diuturna circa umbilicum tormina hunc effectum præcedentia, læsumque mesenterium significantia, quo spectat aphor. 4. 11.

Liquet hinc quid sentiendum circa quæstionem, utrū Tympanites vel Ascites periculosior sit affectus, *Aetius* illum periculosiorem esse dicit, *Iacchinus* Asciten, quia in Tympanite minor caloris defectus, humida enim substantia sine calore in flatum non vertitur, 2. quia malum à ventre ortum ducit, at in Ascite pars princeps laborat, Sed quamvis minorem in Tympanite caloris defectum esse concedamus, attamen ob vasa Lactea, Lymphaticis præstantiora, in Tympanite affecta, vel utrisque ob viciniratem loci simul læsis, unde Ascitæ cum Tympanite conjunctio, 2°. materiam magis pertinacem & solutu difficilem, cum Ætio, omnium hydropis specierum periculosissimam Tympaniten esse statuimus.

§. 6. Octobris 3. die anni 1676. dissectum fuit cadaver Genevæ virginis xxx. circiter annos natæ, nomine *Lagis*: Per septennium & amplius chlorosi laboraverat, Vultum ωχροειδὴς χροιὰ defœdabat, sex ante obitum mensibus diris ventris torminibus, ad lumbos pertingentibus vexabatur, tandem Tympanitica obiit.

Dissecto cadavere, 1°. occurrunt intestina immensum à flatibus turgida, è quibus compunctis flatus cum sibilo & impetu erumpebant. 2°. Lien maxime exilis, In quem ægritudinis causa præsertim fuit conjecta, quia cum præ parvitate, defæcandæ à succo melancholico massæ sanguineæ esset impar, hinc illius diffusio facta per totum corpus & coloris inquinatio: 3°. In centro mesenterii, seu Pancreate Asellii, aderat calculosæ materiæ, tophum consistentia, colore & poris, seu foraminibus, omnino referentis insignis copia, in frusta divisa, quorum alia nucis moschatæ magnitudinem æquabant, alia avellanas referebant, quædam fabas, pisa, lentes, &c. fœtor insignis disquisitionem ulteriorem prohibuit: Ægra sectionem & apertionem corporis petiit ante obitum: Excluserat ab aliquot mensibus nucleos cerasorum anno præcedente deglutitorum, quos penes se servat Dn. D. *Cramerus*. 5°. Uterus admodum exilis, siccus, in quo observabatur scirrhosa durities amgdaliy forma & magnitudine. 6°. Cœcum intestinum omnino obliteratum, vermi formis appendix aberat. 7°. Omentum omnino dissipatum. 8°. Ventriculus maxime turgidus à flatibus, cujus rugæ obliteratæ.

Observatio XXIII.

Tympanites à flatibus intra cavitatem Abdominis.

§. 1. Vidimus ex aperto cadavere nihil aquæ exire, sed crasso flatu expirante totum repente ventrem detumescere. *Vallesius comm. in lib. 4. de vict. acut. p.* 284. *Collado Adversarior. lib. 2. cap.* 60. §. 22.

§. 2. Puellæ febris continua, elatum abdomen in tumorem: Mirumq; quomodo *tam subito hic tumor* natus: Præ dolore interiit: Acu abdomen mortuæ apertum, magno edito sono venter totus subsedit. *Ballonius Paradigm.* 141.

Scholia.

Q*Vomodo tam subito hic tumor*] Galenus libro 3. de symptome causis, *ait*, aliquando ardoris vehementia colliquari succos in venis existentes, qui si non per renes ad vesicam transferantur, sed ad ventrem, vel totum corpus transmittantur, subitaneos hydropum status inducere: Ab eadem causa, vehementi scil. calore, possunt iidem in flatus solui, subitaneumque abdominis tumorem inferre; Qualem nycthimeri spatio exortum vidi anno 1669. in Nobilissimo *D. Marco Cavalerio Domino de Fernex*, cui ob ἀκρατοποσίαν viscera incanduerant tertio die funestum.

Præ dolore interiit] Ob distensionem membranarum subjectarum, Horum flatuum in abdomen irrumpentium minerá in ventriculo & intestinis statuit *Platerus* Prax. lib. 3. cap. 3. cum alia non sint viscera in ventre inferiore in quibus flatus tam copiosè congeri possint: Cæterum per quam viam fiat hoc, dubium, Nam per cæcos meatus ventriculi vel intestinorum eos erumpere, cum etiam tenuissimis membranis facile coerceantur, & humor tenuis facilius transsudet quam flatus erumpat, vix fieri posse videtur: Nec per solutionem aliquam continui manifestam in illis visceribus, alias excrementa alia simul elaberentur, Itaque in oscula venarum mesaraicarũ, si ab intestinis vel ventriculo flatus in abdomen ferantur, eos primum se insinuare, atque ex venis mesaraicis rursum eodem modo, sicuti serosum humorem inde quoque elabi dictum, in ventris spatium procidere magis verisimile existit, quod & aqua cum flatibus in tympanite plerumque permista, hæc simul per eandem viam huc pervenisse aliquo pacto comprobat: Possunt quoque flatus per intestinorum tunicam interiorem in exteriorem penetrando, illic mesenterium, ubi illi connascitur, se ingerere, atque inter duas illius tunicas coerciti, eas standem permeantes abdomini inferi: Sed maxima flatuum copia nenda supponende, à qua distendantur adeo intestina, ut attenuata ad extremum usque eos transmittere possint. Vide proxime Lepner Sententiam.

Observatio XXIV.

Hydropicorum abdomen non aquis solum, sed & flatibus distentum turget.

VIdi id aliquoties in dissectionibus hydropicorum, videlicet præter humorem serosum, flatum quoque in abdomine fuisse collectum.

Scholia.

RAro flatus Tympanitis efficiens solus in abdomine continetur, sed plerumque aquæ permixtus: quemadmodum etiam in ascite non aqua sola, sed flatus etiam in abdomine continetur, & uterque à prædominante nomen mutuatur: *Riverius.*

Observatio XXV.

Ventris Tumor flatulentus & aquosus, à ventriculo post inflammationem perforato.

D. Salvatoris Medici vxor 18. annorum, cui nunquam menstrua effluxerant, quæ multis mensibus antea laborarat quartana, splenemque magnum habebat, Illi venter nonnihil intumescebat, licet nulla de re conquereretur, ita ut dubium esset an prægnans: die 25. Octob. incidit in dolorem ingentem scapulæ lateris sinistri, vix poterat corpus movere, febricitabat, conquerebatur de hypochondriorum dolore, maxime de sinistro, vomituriebat, & ructus emittebat, venter admodum intumuit, & subito difficulter spirabat, dentibus interdum stridebat, dolebant lumbi, potum appetebat quem raro reiiciebat: Vires statim prostratæ, 29. mane, circa 2. aut 3. obiit, semper mente constans

Ex aperto ventre ingens copia flatus erupit, fœtidi admodum, Inter intestina & peritonæum multus humor aderat, circa latus sinistrum apparuit pinguedo innatans, quæ suspicionem præbuit esse vel ex enematis vel ex jusculis, Rem inquisivimus, invenimus foramen circa mediam ventriculi partem, ad fundum, ubi iungitur epiploon cum ventriculo prope Colon, versus sinistrum latus, magnitudinis digiti, Epiploon, ventriculi tunica tertia, hepatis tunica, & ligamentum suspendens, omnia erant putrida: ventriculus adhuc bene habebat: Intus continebantur multa nigricantia, ita ut videretur humor melancholicus: Pridie supremi diei sanguinem concretum longitudine dodrantali excreverat, præter eum grumum nullum, Splen detumuerat.

SCHOLIA.

QVum quæstio esset orta quis morbus esset, conclusimus fuisse inflammationem ventriculi quæ suppurata esset: Causam suspicabamur forte fuisse excretum sanguinem vel regurgitantem à splene, qui circa ventriculi tunicas impactus inflammationem pepererit: Sanguinem autem excretum credidi fuisse ab aliqua venula aperta dum tumor rumperetur. *Ex observat. Ioh. Bauhini.*

Observatio XXVI.

Ventris Tumor Tympaniticus, ob venenum inductus, à quo vitiatum hepar.

§. 1. PVellulæ annuæ, veneno interemptæ, Abdomen admodum intumuerat: Iecur pallidum, imo albicans ex valida intemperie frigida: Intestina omnia, Colon præsertim, flatibus turgebant. *Vide lib. 4. tit. de morbis ignotis.*

§. 2. Quidam vxori venenum dedit quo facta est Tympanitica: Iecoris superficies tota nigerrima reperta est. *Vide tit. de Febribus.*

Observatio XXVII.

Ventris Tumor Tympaniticus à Liene maximo, pluribus membranis (inter quas aqua continebatur) involuto, &c.

SÆpe natura in formanda una corporis parte deficit, luxuriando in altera: Ita accidit cuidam Illustrissimæ Baronissæ, hydrope tympanitide succumbenti: ambo enim Pulmonis lobi, scilicet superior atque inferior sinistri lateris defuerunt, non ex ulcere consumpti, quia cicatrices ad fuissent; sed quia natura defecit in eorum productione, alio distribuendo: Ventriculus magnus adfuit, cui à Liene vas breve amplum, sine valvulis communicabatur, per quod potus frigidus quam primum Lienem subivit: Lien erat ponderis ℔ vj. ß. novem contextus densis membranis, inter quas aquæ limpidissimæ portio asservabatur, basis vero ejusdem fuit caro rubicundissimi coloris, solidæque substantiæ ad ℔ j. Locum præ pondere mutavit, hypogastrium occupans spatio 24. annorum, nihilo tamen minus tres proles vtero gessit: Intestina tantum tria apparuerunt, Iejunum, Colon amplum, solitoque crassius, & Rectum: horum longitudo, non quatuordecim ulnarum Patavinarum, secundum *Spigelium*, sed tantum trium visebatur: Natura ergo cum defecit in producendis medio pulmone, parvo hepate & brevibus intestinis, supplevit defectum in Liene. *Antonius de Pozzis. observ. xxx. Miscell. cur. anni* 1674.

Observatio XXVIII.

Ventris Tumor Tympaniticus à venis mesenterii arefactis.

QVidam Tympanite interiit, Glandulæ mesenterii aruerant plane, ut Sicci hydropis causa inde accersenda foret. *Ballonius Epidem. lib. 2. p. 221.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

De causa efficiente flatuum discrepant inter se authores, aliis frigidam intemperiem accusantibus, aliis calidam: At certe agnoscendum est cum doctissimis authoribus, materiam Tympaniti generandæ magis idoneam, esse humorem melancholicum adustum & atrabilarium, qui à calore viscerum torrefaciente generatur: qui quidem calor, eandem materiam exagitat, & ex ea flatus crassos ac difficile resolubiles educit: *Riverius*. Hinc hypochondriaci Hydropem facile incurrunt ob calidam & siccam intemperiem ventriculi & intestinorum, quæ facile ad mesenterium derivatur, unde ariditas illi conciliatur & glandulis.

Hinc notat *Varthon* Adenographiæ cap. xx. observasse se in illis qui cachexia, hydrope, scorbuto, morbo venereo objerant, mesenteria ut plurimum friabilia, maleque cohærentia, ita ut levissimo negotio pars à parte divelli potuerit.

Observatio XXIX.

Ventris Tumor Asciticus & Tympaniticus à Iecore retorrido, indurato Liene, Rene putrido, Intestinis syderatis.

Creber spiritus cum aqua ubi distenderent abdomen Matthæi Antonii, τυμπανίτης vocatur Græcis, fategit ipse pro virili parte corrigere alliatis illam intemperiem, vel potius imbecillitatem quæ ponitur mali causa, sed accendit illis usque eo Lienem obstructum, utique *bilem atram (qua redundabat)* per se satis turgidam, ut per reseratas ventriculi ac Lienis venas, eruperit ipsi supra infraque tam frequens cruor, ut pessum ivisset nisi impetum illius illico frænassent, cum sanguis mature missus, tum pulvis corallorum, aliaque inspissantia actutum potui data: Quorum ope superavit quidem tempestatem ab allio improvide excitatam, sed nequaquam imbecillitatem viscerum: nedum spiritum vel aquam, *cujus Tympanites nunquam est expers.*

Facta autem post mortem secandi copia, vidimus perspicue quam inconsideratè dentur sæpenumero hydropicis alliata aliave potentiora vina: Intumerat quippe Lien: Hepar retorridum exaruerat: Intestina erant syderata: Ren putridus, & in ventre ultra xxx. libræ aquæ: Memini aliquando in simili hydrope, ob continuum usum vini malvatici ab Empirico præscripti, adeo inflammata fuisse viscera, ut os non modo repleretur aphthis, sed ignoraret ægra præ siccitate quo se verteret, donec miseriæ finem invenerit magis mors quam Medicus. *Nic. Tulpius observ. lib. 2. cap. 35.*

SCHOLIA.

Bilem atram, &c.] Tympanitidis causam intemperiem frigidam multi statuunt, quod ex *Galeno* flatus à debili calore generentur: Sed allatū exemplum clare ostendit materiæ indoli causam potius adscribendam, caloríque intensiori ac præternaturali: Revera materia Tympaniti generando omnium aptissima est humor melancholicus retorridus & atrabilarius, ab æstu viscerum genitus: Constat eos quibus atra bilis ventriculo substrata est flatibus redundare, ructusque plurimos edere. Vide *Christ. Guarinonium* consl. 563. *Sennertum* lib. 3. p. 6. l. 2. c. 4. quæst. 1.

Observatio XXX.

Tumor ventris Asciticus & Tympaniticus, salvo Iecore genitus & aliis visceribus.

Vir fere sexagenarius, satis alioquin corpulentus, tota ætate largius & avidius comedens, aliquot mensibus antequam ipsi per aquæ accumulationem in manifestum tumorem attolleretur venter, quoties cunque assidens mensæ cibum sumpturus & jam mandere cibum aggrederetur, tanta corripiebatur *anhelandi difficultate*, ut præ spiritus densitate, suffocationis periculum præ se ferret: ex eo semimansum ex ore reiicere subinde cogeretur. Item hoc symptoma incurrebat quoties *ad somnum se componens jam obdormiscere inciperet*, qua anhelandi crebritate & difficultate è somno se rursus corripere ac statim erigere cogebatur: neq; tamen semper neque æque graviter molestabatur: Ipse vero affirmabat se eo tempore percipere circa hypochondria palpitationem quandam, atque omnino tale quid ac si præcordiis aliquid vivi animalis subesset, cujus palpitatione hoc sibi symptoma excitaretur.

Hic vir tandem Ascite periit, cujus hepar, cum aperiretur illi abdomen, quod ad externam ejus faciem attinet, imo dissectum, *nihil ferè à sani Hepatis constitutione differre videbatur*, neque quicquam in eo vitii, sicut nec in ullo alio viscere oculis notari poterat: Frater hujus hydropici duobus vel tribus annis post, ejusdem & ætatis & corpulentiæ cum fratre, itidem asciticus factus, idem prorsus patiebatur, anhelationem dictam quod attinet, idque non tam inter comedendum quam per somnum, vel dum obdormiscere conaretur: *Ex observationibus Francisci Tidicæi Medici Thorunensis Borussi.*

SCHOLIA.

Anhelandi difficultate] Hujus rarioris, ut arbitror, adeoque mihi symptomatis causam nescio an alio quam ad flatuum circa diaphragma conclusorum exagitationem, per calorem intro se colligentem in pastu & somno, referre debeam: quæ exagitatio alteri sedata est pomi, utpote frigidiusculum quod sit, comestione: Duobus his tale quid eo facilius accidere potuit, propter angustiora præcordia ex carnosæ molis

molis & pinguedinis copia, unde flatus in angustum acti, exciti tamen, palpitationis hujusmodi causę extiterunt. *Idem.*

Nil fere à sani hepatis, &c.] Quia constat sine hepatis læsione hydropem esse non posse, sive jam primo, sive secundario, & per consensum noxam contraxerit, sequitur partis alicujus nativam temperiem, adeóque Hepatis virtutem, sanguinis procreatricem, esse labefactatam ac penitus destructam, etiamsi nihil vitii sensui se offerebat: sicut sæpe aroma quoddam integrum videtur, in quo tamen sensum odoratus & gustus si consulas, vis omnis exoleta est. *Idem.*

Ad somnum se componens jam obdormiscere, &c.] Cum *Tidicæus* apertionis tantum abdominis meminerit, cujus integra omnia fuerint viscera, jure quis suspicari posset ambos illos fratres hydrope pectoris (qui tandem in abdominis hydropem desiit) laborasse, cujus affectus hoc affertur pathognomonicum signum, & quo solo à cæteris dyspnoeæ speciebus distinguitur, nimirum spirandi difficultas primo quoque somni tempore invadens eumque intercipiens, Quæ quod contigerit cibum sumptum is, causa esse potuit ventriculi & diaphragmatis vicinia, cui aquæ pectore conclusæ incumbunt: à cibo præterea compressum ingesto fuit septum

OBSERVATIO XXXI.

Tumor ventris Tympinaticus & Asciticus cum epigenesi in Paralysin.

SImon Seidel, civis & lanio Thorunensis, vir robustus & plethoricus, ann. 59. cum jam à pluribus annis de magna ventriculi & abdominis flatulentia conquereretur, ea quotidie magis ingravescens, tandun in hydropē tympanitico asciten erupit, cui ego an. 1674. 13. *maj.* Ianv. in consilium vocatus sequentem potionem purgantem exhibui ♃. *Spec. decocti aperit. m. jß. flor. chamam. m. ß. rad. foen. ℥vj. Coq. s. a. in s. aqu. chamam. colat. fortiter expr. ℥ijß. adde Elect. lax. extr. fol. Senn. nostr. ℥ß resin. scamm. Ialap. ana. gr. iij. crem. Tart. ℈j. aq. cinnam. cord. ʒij. m. f. Haustus.* A cujus usu, post dejectiones copiosas, cum euphoria solutus bene habuit: Sed 1. Febru. rursum male se habens me vocavit, ubi tum ab obstructione alvina, & distensione ventris à flatibus valde angebatur: urina erat tincta, pulsus parvus, sitis maxima, Præscripsi ei ista die sequens laxativum. ♃. *acq. laxat. nostræ* ℥ijß. *pulv. lax.* ʒß. *Iulep. rof. q. s. ad gratam dulcedinem, m. pro una dozi*, indéque blandas habuit dejectiones, Cum vero constipatio alvi ipsi valde esset molesta, ordinavi sequens Electuar. alternis diebus sumendum, quantitate juglandis ♃. *Elect. lax. extr. fol. Sennæ nostr.* ℥ij. *admiscendo resin. scamm. gialapp. ana. gr. iij. crem. Tart.* ℈ß. *m. exactissime.* Hoc fere quotidie cum successu utebatur: Diebus ab Elect. liberis, nonnunquam circa vesperam etiam istas Rotulas assumebat. ♃. *Spec. diarr. abb. aromat. rof. aa.* ʒiß. *Ebor. ppti* ʒj. *olei still. fœnic. carvi. aa. gtt. v. facch. canar. alb. in suff. q. aq. cinam. cord. dissol.* ℥iv. *f. l. a. Rot. sumantur* 13. *vel* 15. *una vice.* Sed respiratio in dies difficilior reddebatur, vires autem debiliores: quare 3. Febr. hunc Pulverem ordinavimus. ♃. *Ol. destill. carvj. cimin. anisi: fœnic. aa. gtt. ij. facch. canar. alb.* ℈iv. *me. f. Pulvis*, Post cujus usum etiam melius habuit; Dein istud Linim. pro inunctione totius abdominis, ♃. *Vngu. de arthan. deoppilat. aa.* ℥ß. *ol. rutac.* ʒvj. *ol. destill. carvi, fœnit. cymin. anis. aa.* ℈ß. *me.* Sed die 4. Februar. virium roborandarum gratia talem Iulepum exhibuimus, ♃. *Conf. flor. anthos: borrag. bugl. violar. aa.* ℥ij. *cum aq. hyssop. cap. ven. aa.* ℥ivß. ebulliant in diplomate clauso: Colat. fortiter expressæ admisce. *aq. rosar. fragr.* ʒx. *aq. cinnam. cordial.* ʒvj. *me.* Cum interea lotium nonnisi difficillime & in pauca quantitate redderet, assumpta sequenti mistura, illud copiosius effluebat, quæ talis fuit. ♃. *Elixir. Propr. Parac. Essentiæ absinth. aa.* ʒj. *spir. sal. dulcis ol. destillat. carui, cymin. anis. fœnit. aa. gtt. v. m. dozis gtt.* 9. ad 15. Die 9. Februar. mane adhuc omnia in optimo statu persistebant, qua etiam à meridie paracentesin circa umbilicū ad aquam educendam instituere volebamus, sed hora 3. pomeridiana, Paralysi totius lateris sinistri tactus est, motu & sensu tam brachii quam pedis ablatis, sed loquela & sensibus internis usque ad mortem integris permanentibus, & quamvis naturam in depellendo affectu isto juvaremus, ut ♃. *Conserv. flor. anthos, salviæ, lavend. beton. libior. conv. aa.* ℥ij. *cum aq. beton. ceras. nigr. flor. tiliæ, paon. card. ben.* ℥j. ebuliant in diplomate clauso, colat. fortiter expr. adde *aqu. cinnā. cord.* ʒx. *apopl. Langii* ʒij. *m.* pro Iulepo cochleatim sumendo, Item ♃. *Pulv. marchion.* ʒß. *spec. dianth. diamosch. d. aa.* ℈ß. m. f. Pulvis pro una dozi, Item ♃. *mell. ad densitatem cocti q. s. specier. hieræ cum Agar.* ʒj. *trochisc. de Agar.* ℈ß. *salis gemm.* ℈j. Fiat l. a. Suppositorium, frustra tamen omnia adhibita sunt, nam die 12. Febr. hora XI. nocturna placide in Christo abdormiuit.

Cadavere post mortem aperto, humor paucus, sed flatus in magna copia reperiebatur, quod mirum, cum statim post usum misturæ superius descriptæ cum urina serum dies noctésque flueret.

SCHOLIA.

ATque hæc est vera epigenesis, cujus diversa genera describentem vide *Steph. Rod. à Castro, in Opusc. Quæ ex Quibus* lib. 1. cap. 11. usque ad 17. Præsertim confer cum præsenti casu cap. 3. de epigenesi in morbum toto genere diversum: Adde etiam cap. 15. ejusdem libri de Hydropis epigenom. Quibus majoris elucidationis gratia, operę pretium videtur subjungere dignam Car. Pisonis observationem de morbis à sero p. m. 33. Fluxiones, *ait*, omnis generis, & affectus p. n. quorum causa materialis est serum, invadunt affliguntque præsertim sinistras partes, ex quo quia natura in his rectitudinem pro more servat cum viscere, quod est fons serosi humoris, hunc esse Lienem, quippe sinistrum hypochondrium occupantem, arguere est. *Simon Schultzius in miscell. cur. anni* 1674. 75. *& p.* 183.

Observ.

Observatio XXXII.

Ventris tumor Tympaniticus ob ventriculum & intestina flatibus tumida, ab Hepatis, Pancreatis, mesenterii vitio, & Languore calidi innati.

VRsulæ Eberlin (*vide historiam lib.1.Tract.de Paralysi*) post annuam ægritudinem, hyeme adventante, tum ob frigidorum abusum, tum ob vitam sedentariam, tum denique ob medicamentorum neglectum, sensim pedes œdematosi facti fuerunt ac intumuit abdomen: absente catarrho libere respirauit, commodeq; decubuit, humilius certe quam reliqui hydropici: Hydrops in dies incrementa sumpsit, abdomine prætumido & œdemate etiam lumbos occupante.

Imo mortuæ ventre aperto, aqua citrina effluxit, sed præter expectationem quantitate minor: Ventriculus & intestina, tum tenuia tum crassa, flatibus turgidissima erant: Hepatis superficies livida, inæqualis, ceu corpus ex plurimis glandulis conglomeratum apparuit, molle, vastum: Glandulas Mesenterii & Pancreatis admodum duras comperii.

SCHOLIA.

HYeme adventante Hydrops sensim emersit, atque in Asciten desiit, nam abdomen prætumidum evasit, & œdema pedes ad lumbos usque occupauit: Ventre quidem post obitum aperto aqua citrina quantitate minor quam expectaveram, effluxit, nam ante sectionem serum imminuebatur, illoque expotis quibusdam in locis exsudante abdomen subsiderat: Tympanites socia fuit, ventriculus enim atq; intestina tenuia & crassa flatibus turgidissima erant: Verum ultimis tantummodo diebus illam accessisse existimo, quia nunquam de ventris torminibus conquerebatur, & quoniam crassa excrementis vacua erant, a calido nativo jam succumbente potulenta, quę sola fere ultimo assumpsit, in meros flatus resoluta fuisse credibile est: Colluviei aquosæ materiam abunde subministrauit abusus frigidoram diu continuatus: detinebatur propter otium & neglectum medicamentorum, nam antidhac si quem errorem commiserat, illum improbo labore emendabat, quos quoniam ob hemiplegiam non amplius peragere poterat, vices ejus medicamenta hydragoga, & inprimis diuretica & diaphoretica præstitissent, nam robusta & carnosa, mensibus usque ad Ianu. ritè fluentibus, erat, & visceribus bene valebat, hepatisque inæqualitas, ac pancreatis & mesenterii glandularum durities demum effectus hydropis potius quam causa facta fuerunt, neque enim unquam toto ægritudinis tempore calidis & glandulas indurantibus, cum vel à solo vino læderetur, usa est: Iam sæpius experimento didici hepar, aliasque glandulas conglomeratas, elixando in durescere, quod itidem serum abdomini inclusum, perpetim ad ultimum habitum calescens, hepati circumfluum, ebullientis aquæ instar, pariter efficere valuit: Colluvies serosa primum in abdomen exundauit, facile enim respirauit, & decubitus humilis erat, nisi catarrho obtureretur, & dyspnœam & tussim, qua aliquoties sanguinem concretum fabæ magnitudine ejecit, excitaverat. *Wepferius de Apoplexia.*

Ceu corpus ex plurimis glandulis conglomeratum, &c.] Hepar me corpus ex plurimis glandulis conglomeratum observasse 1664. ad Exc. Dom. Iac. Henricum Paulli scripsi, antequam Cl. *Malphigii* liber de structura viscerum publici juris factus esset. Epistola ejusdem Clar. D. *Paulli Anatomiæ Bilsianæ Anatomæ* annexa *Argentorati* 1665. excusa fuit. *Vide Ideam med. Pract. Franc. Sylvii de le Boe lib. 1.*

Observatio XXXIII.

Ventris tumor asciten mentitus à monstroso Omenti tumore. 1. Ab Omento totam epigastrii regionem occupante. 2. Ob Omentum ubique sanie refertum. 3. Ob ejus glandulas magnitudinis insignis. 4. Ob illius insolitam crassitiem. 5. A tribus glandulis Omenti maximis, scirrhosis. 6.

1.§. FIguli uxor vivebat nobiscum anno 1608. sed satis misere, cum ejusmodi ventris tumore ut asciten ingentem quantitate mentiretur: Molem hanc ventris per annos aliquot foverat, & pedetentim auxerat, frustra præscriptis & adhibitis variis remediis ad resolutionem & dissipationem tumoris a pluribus ordinatis, eo usq; ut ponderis illius extensione non solum doloribus variarum partium consumeretur, sed insuper compressione pectoris ac diaphragmatis, ob depravatam sanguificationem ἀδεψία reliqui corporis præcedente, tandem extingueretur: Hæc paucis ante mortem septimanis anxiè petiit ut tumor aperiretur.

Post cutis & musculorum abdominis incisionem, 1°. intestina iuxta dextrum latus ascendentia occurrebant, quibus remotis, loco secundo, Tumor ingens, propria tunica satis crassa, totam capacitatem infimi ventris complens, in conspectum veniebat, qui parte inferiori, ut & in lateribus facili negotio, sine reliquarum partium læsione, separabatur: At superius à fundo ventriculi, partibusque circumiacentibus, non sine laceratione divellebatur. Exemptus hic tumor tantæ magnitudinis erat, ut libras lvj. penderet cum omnium admiratione. Exterius undique satis crassa robustaque membrana constabat, qua dissecta, primum adiposa substantia, postea scirrhosus & glandulosus tumor observabatur, donec in medio cavitas fœtida sordidaque sanie repleta se offerret. *Gregorius Horstius Problem x. Decade vj. observ. lib. x. obs. 4.*

SCHOLIA.

HAnc partem corporis tumore p. n. affici posse facillime patet, quando perpendimus copiosa vasorum serie corpus illud membranosum præditum esse, ut mirum non sit materiam p. n. ad hanc partem deponi posse, præsertim cum alias apud omnes in confesso sit nobiliores partes, id quod noxium est, ad ignobiliores ablegare: quod ex ipso *Hipp.* colligitur lib. de Glandulis, dum *inquit*, copiosiorem humiditatem ab intestinis ad glandulas proprias *ἀθρόως* influentem, in omento, velut æstuario conservari, Omentum ex humoribus affluentibus intumescere, non tantum ratio, sed etiam observatio testatur; sicuti videre licet apud *Vesalium*, qui Omentum quinque librarum pondus æquasse vidit, cum naturaliter sese habens vix semilibræ pondus excedat: *Riolanus* Anthropogr. lib. 2. cap. 11. mentionem facit Omenti glandulosi, quod totam illuviem infimi ventris susceperit, liene, cum mensenterio & pancreate, putredine fere consumptis: An autem hic vel similis tumor curabilis sit, valde dubium est, præsertim cum tales excrescentiæ non aliter quam ferro curari velint; at quomodo in ejusmodi tumore interno sine vitæ periculo hoc fieri possit, non video: Si quis tamen sagaci conjectura principium tumoris observabit, non dubitandum quin usu continuo discutientium & resolventium fortiorum aliquid præstare possit: *Difficulter* enim, inquit *Sennertus* lib. 3. pract. p. 3. c. 8. humores vitiosi in Omenti venas & substantiam effusi vacuantur, quia venarum illarum orificia in locum evacuationi aptum non dehiscunt, ut venæ mesaraïcæ: Et si evacuari debent, necesse est ut regurgitent ad loca per quæ sunt illapsi, quod verisimile non est fieri posse, cum expultrix hujus partis valde debilis esse videatur: Causam autem generationis hujus tumoris, eandem statuimus cum aliis excrescentiis diversarum partium corporis, ubi plus alimenti colligitur in aliqua parte quam pro nutritione convenienti requiritur: Potuit ergo crassioribus existentibus membranis Omenti, vasis apertis, materia crassior, & ad generationem scirrhosi tumoris conveniens sensim colligi, quod per annos quamplurimos forte factum fuit: Nec mirum vitæ functionibus integris tam diuturno tempore partem illam in ejusmodi molem excrescere potuisse, cum Omentum sit pars ignobilior, primariæ cuidam functioni non destinata.

§. 2. Nos vidimus Omentum scirrhosum, totam epigastrii regionem occupans, & quatuor digitorum transversorum crassitudinem æquans; *Ille autem Tumor* lienis colorem referebat &c. *Vide histor. lib. 1. tit. de Melancholia.*

SCHOLIA.

OMentum pars mollis est & adiposa, & recipiendis humoribus aliunde confluentibus, propter laxitatem maxime idonea, Venas enim à porta capit, & quidem superior membrana utramque gastro-epiploidem dextram & sinistram: inferior epiploidem dextram & posticam: arterias totidem à cœliaco & mesenterico ramo, ideo facile humores vitiosi omnis generis in id confluere possunt: Et cum omentum iis tantum partibus adhærescat, ad quos rami splenici surculi perveniunt, facile etiam à liene humores vitiosos & fæculentos suscipere potest: *Sennertus pract. l. 3. p. 3. c. 8.* Ea autem de causa Omentum in prædicto cadavere Lienis colorem referebat, à suscepto inde tumore melancholico.

Ille autem Tumor] Cum Omenti tumores à mesenterii tumoribus nulla arte distingui valeant: ideo certa illorum diagnosis statui non potest: Verum quidem est tumores Omenti primo contactu facilius percipi, cum peritonæo immediate subjectum sit, mesenterium vero profundiorem obtineat situm: Sed tumores mesenterii grandiores ad peritonæum ascendunt, imo vero cum eo & musculis epigastrii ita interdum uniuntur, ut suppuratione facta per umbilicum aut partes alias externas expurgentur: Hæc tamen diagnosis difficultas curationi non efficit: quandoquidem omnibus tumoribus ejusdem speciei ventris inferioris partes occupantibus, eadem adhibetur medela; quæ tamen in omento infelicius succedit, quandoquidem non habet vias ita idoneas, quemadmodum reliquæ partes, per quas expurgari valeat. *Riverius l. c.*

§. 3. Virgo per sex annos ex ingenti corporis intumescentia ulnas duas & quartam unam in circumferentia superante suffocata obiit. Abdomine aperto mensuræ xlvj. humoris effluebant: Omentum duplicatum omni ex parte saniosum, aliis officinæ naturalis visceribus optime constitutis. *Vide lib. 2. tit. de Suffocatione.*

§. 4. Forte dum ægræ Hydropicæ medicabar, dissectus ab Exc. D. D. *Stenonio* Rangifer, qui ex hydrope obierat, itidem ostendit nonnullas Glandulas Omenti scirrhosas, & nonnullas pure viridi refertas, quod iterum nos confirmavit de Glandulis Omenti fœminei similiter propemodum affectis: Quanquam fortasse nec mesenterii glandulæ in hac matrona immunes fuerint. *Observatio Olai Borrichii in Actis Med. Bartholini anni 1673. Observatio lxxxiv.*

§. 5. Virgo Cachectica abdomen habebat circa regionem umbilicalem duriusculum & subtumidum: Omentum illi erat incrassatum & fere coriaceum. *Vide tit. de Cachexia.*

§. 6. Rustica credebat se ranas tres viventes in ventre gestare, tandem Ascitica facta obiit: Inciso peritonæo, aqua qualis hydropicorum effluxit: apparuerunt autem tres excrescentiæ, quas capita ranarum putabat, at Glandulas Omenti scirrhosas deprehendimus, Adnatus tandem tumor Omenti scirrhosus totus videbatur. *Vide lib. 1. tit. de Melancholia.*

APPENDIX.

De simili ventris Tumore hydropico in fœmina à Glandula Omenti insitatæ magnitudinis.

ANna Lambertia 40. annorum fœmina, cæteroquin laudabilis temperamenti, sensit paulatim ex molestiis itinerum & diætæ vitiis sibi distendi ventrem: non æquali quidem tumore, sed nodis hinc inde duris, scirrhosis & doloris sensu destitutis mollitiem distinguentibus, quos conspicari exterius non licebat, sed tactu profundiori, ut erat macilenta, facile sentire: hos inter unus capite infantis major versus lienem magis declinabat, sed inconstanter, alio enim motu corporis in dextrum latus nonnihil vergebat, digitis etiam prementibus non difficulter cedens, quiscentibus subter intestinis, ut Omenti male affecti vitium facile intelligeretur: Conatus erat omnia Medicus ordinarius, & ex arte præbuerat cathartica, incidentia, chalybeata, alia, fructu quidem, quæ erat mali pertinacia & invicta scirrhorum durities, non magno, sed spe, si perseveraretur constanter, majori: Verum illa in medio cursu pertæsa pharmacorum, naturæ aliquandiu omnia commisit: Interea pedetentim flaccescere superiora, crescere venter, imminui profluxus urinæ, & malum in verum hydropem degenerare: Quo viso turbatior Hafniam translata est, & arbitrio D. D. *Sim. Paulli, Frid. Hammerici* & meo permissu totis sex hebdomadibus medicamentis convenientibus usurpandis morigeram sese declaravit, jamque detumescere manifeste venter cœperat, & urina largius profluere, cum iterum palpandum se nobis offerret insolitus ille Omenti scirrhus (diu enim contrectationem prohibuerat tensum durissime abdomen) sed ille obfirmatæ adeo duritiei, ut ab arte Medica integram promittere sanitatem tuto non liceret: Instandum tamen suasimus, vinci quandoque longo patientique medicamentorum usu ea quæ æstimantur insanabilia, sed illa ingruente hyeme de curis domesticis sollicita, spondensque ex præscripto nostro se post domi victuram, ad suos discessit: ibique in usurpandi segnitiem paulatim relapsa, & subinde Agyrtarum vocibus auscultans, in antiquum abdominis tumorem incidit, hoc uno felicior quod largius adhuc profluat urina & ciborum appetitus constet, adeoque par rebus domesticis gerendis etiamnum deprehendatur, cum antea totos fere dies lectulo affixa detineretur: Interea cum nostræ adhuc fidei permissa, pharmacis serosam colluviem expurgantibus alternis fere diebus uteretur, multum semper seri exclusit sed nigerrimi & atramenti propemodum æmuli, ut non leviter admiraremur infaustum copiosissimi illius liquoris colorem, cum neque adhuc nos chalybem adhibuissemus; nec totis sex mensibus, ut Medicus ordinarius asseruerat, quicquam chalybeati degustasset: chalybeata autem jam ante dimidium annum propinata tamdiu in visceribus latere potuisse, ut tingerent postea liquores, difficile pronuntiatu: Ex liene vel vasis, vel parenchymate tantum profluxisse iterum difficile, præsertim cum nec sit melancholici genii, nec lienis majusculi & acidorum abstinentissima. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO XXXIV.

Ventris tumor pro hydrope habitus, à Splene immensæ magnitudinis & Iecore magno. 1. A Liene totum abdomen occupante. 2. 3. Ob Lienem molis extraordinariæ, ligamentis solutum. 4. 5. Ob Lienem monstrosum alieno loco hærentem. 6. Ob Hepatis insignem magnitudinem. 7.

§. I. DOminicus Penso 39. annos natus, natura insignis, sed qui multa in diæta errata commisit, quorum occasione jam abhinc xij. annis magno abdominis tumore, & crurum pedumque inflatione, simul cum anhelitus difficultate laborare cœpit, adeo ut pro vero hydropico & perperam curatus fuerit: at ne tantillum quidem profuere tot tamque fortia medicamenta, quin ærumnoso cruciatu finierit vitam.

Facta abdominis apertione, inter notatu dignissima, ablatis abdominis musculis, dissectoque peritonæo, ecce statim procedit Lien maximus, latissimus, ita ut totum impleret abdomen, suppressis & ventriculo & intestinis, qui ab omnibus partibus liberatus, bona fide 23. libras boni ponderis libravit: moxque in modum crucis divisus, ejus substantia sanorum visceris substantiæ omnino respondebat, nihil quoad colorem mutatus, nisi quod sanguis in eo contentus non ita ater fuerit, prout esse solet: sed ob copiosissimum potum quo nutriebatur, subalbidus erat & valde densus: παρέγχυμα simillimum habebat Jecori, quod valde durum, obstructum & satis magnum reperi, nam libratum pendebat xi. libras, ventriculus vero tam parvus erat, ut vix vesiculæ effigiem referret. Reliqua naturaliter erant constituta. *Ex observat. Georgii Garneri Medici.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

De magnis Lienibus, intra naturæ limites, vide sect. xvj. Observat. xij. & xiij. hujus libri.

§. 2. Vidi anno 1593. in quadam virgine juvene totum abdomen à Liene occupatum, ipsumque ita extuberantem, ut videretur hæc virgo Hydrope laborare: Imo quod gravissimi Medici in aspectu cadaveris istius mulieris dissecti, se deceptos fuisse fassi sunt: Erat molli abdomine, & suffocata, quemadmodum Hydrope laborantibus accidit, de vita discessit. *Hippolitus Boscus de Facultate Anat. Lect. 2. p. 14.*

§. 3. Duplicem Lienem in muliere quadam publice dissecta in Scholis anno 1569. Excell. Pater meus reperit, Et aliam mulierem se secasse fatetur habentem scirrhum Lienis, appensum intestino Colon dicto, & in tantam molem excretum ut totum fere abdomen repleret, ita ut absumpti viderentur Renes, Heparque suam amisisse formam, & pendebat libras triginta tres, & mulier tali affectu laboravit per decem & septem annos, suasque obibat operationes, & fuit hoc actum anno 1570. *Hipp. Boscus de Facultate Anat. Lect. 2. pag. 14.*

§. 4. Secando Comitem Aufumondianum, offendimus Lienem qua mole qua pondere visendum: amplius enim quinque libras pependit: Insuper omnibus quibus adnecti debuit ligamentis, solutum; ideo natantem per totam ventris capacitatem. *Cabrollius Observat. Anatom. 6.*

§. 5. Situs Lienis interdum mutatur, dum laxatis suis ligamentis pondere suo deorsum propendet, vel ruptis procumbit in hypogastrium, quod mihi quater visum. *Riolanus Encheir. lib. 2. cap. 26.*

§. 6. Mulier 48. ann. macilenta, melancholica, misere aliquot annos traduxerat, tandem incepit Abdominis sinistro latere observare tumorem, qui in principio graviditatis suspicionem omnibus inferebat, ast mensibus aliquot effluxis, imo anno integro prætterlapso vanam eam repererunt: Illa interim opem meam implorare coacta, quod prætterquam quod gingivarum, imo totius oris corruptione, dolorifica corporis lassitudine, alvi duritie, variisque aliis symptomatibus affligeretur, in dies tumor hic augmentum sumere observaretur, cum gravitate mobilitateque singulari, adeo quidem ut quoties corpus in hoc illudve latus inclinaret, vel etiam in dorsum decumberet, corpus aliquod durum in ventris cavo de loco in locum moveri manifeste sentiret: Ego rei novitatem admiror, certi nihil hic concludere ausus; Lienis tumorem adesse quam probabile primis temporibus, tam hisce, quibus me accedebat, dubium; illis etenim hypochondrium sinistrum, cum aliqua parte epigastrii, occupabat: his vero hypogastrium magis: molam aliquam hic adesse & ipsi, & mihi persuadere conabantur varii, quibus quod contradicerem nihil fundamenti habebam: Animalculum ventrem pererrare credebat; Remediis variis intus extusve frustra omnino adhibitis, tandem mense Janu. anni 1670. lente extincta est, postquam jam ultra tres annos & dimidium sarcina hac, in dies aucta, onusta.

Die 24. dicti mensis, in cadavere à Clariss. *Ruyschio* aperto, repertus Lien insignis admodum magnitudinis, & latus sinistrum, & hypogastrium totum occupans, intestinis incumbens, quibus etiam sinuosa parte se accommodat, similiter ac gibbosus omnino, qua parte abdomini vicinus: Pendulus hærebat, adeo ut pro varia corporis agitatione varie etiam facile moveri potuerit: vasis splenicis mirum in modum & longitudine & capacitate auctis: Extra corpus ponderis libr. iv. repertus. *Gerardus Blasius Observ. Med. xiv.*

§. 7. Anno 1672. mense Octob. nata G. W. Civis Thorunensis filiola egregia, optimæq; ut videbatur, constitutionis, quam etiam per medium annum integram servaverat: Ast hoc elapso varia infantem affligere cœperunt accidentia, quæ tamen, quia levia, facile superabantur: usque dum sub mensem Julium anni 1673. ingravescentibus malis in subsidium me vocavit Parens: Apparebat tumor totius abdominis durus, qui in hypogastrio tantus erat, tamque dolorificus ac plumbeus, ut ibidem magnum latitare ulcus nemo ambigere potuerit, Et quia puella omnem medicamentorum usum cum summo aversabatur horrore, pro deplorata habebatur ab omnibus. Pugnatum interim est inunctionibus atque cataplas. emollientibus, digerentibusque, quibus id tandem D. B. obtentum ut sub Augusti incrementum magna puris copia per aliquot dies cum lotio ejecta melius se habere cœperit puella & abdomen detumuerit: unde omni adhibito astu, id tandem obtinuimus ut syr. de tribus infus. cochleare unum absumpserit illa: Cæterum vix elapsis aliquot septimanis redieere pristinæ infirmitates, quæ tamen, ubi maculæ quædam, ad instar Scorbuticorum, in pedibus imprimis & collo, eruperunt, denuo remiserunt, ita ut rursum restituta crederetur puella: Idem post tres septimanas iterum accidit: Et licet postmodum quædam medicamenta assumpserit, accedente tamen diarrhœa, viribusque prostratis, die 28. Octobris naturæ debitum solvit, erumpentibus denuo in pedibus dictis maculis.

Post mortem aperto corpusculo, omentum cum mesenterii magna parte putredine consumptum apparebat: Hepar vero insolitæ magnitudinis pallidique coloris totam fere abdominis cavitatem repleverat: Quod excissum, pondere suo sesquilibram civilem fere æquabat: Vesicula fellis satis magna bile subpallida scatebat: Lien nigricans, quadratus, scirrhosus, vix triuncialis erat magnitudinis: Ventriculus, cum vesica urinaria, nihil peculiare fovebant: Pancreas putridum erat: Intestina flatibus distenta videbantur: Ren uterque eam magnitudinem, quæ in adultis occurrit, obtinebat: Horum dexter satis naturaliter erat constitutus, sinister vero discissus copiosam fundebat saniem, in quam tota Renis substantia ita mutata erat, ut diffluente pure sola vasorum concurrentium interstitia, quæ apum loculamentis haud absurde comparat *Highmorus*, remanserunt: Pulmones flaccidi & subnigricantes, inque plurimos lobos divisi, Cor justo exiguum & pallidum stipabant: Plura scrutari non licuit: Hoc quoque addo, Infantem hunc per totum vitæ suæ curriculum nunquam sudasse etiam assumpto sudorifero. *Georgius Segerus in Miscell. cur. anni iv. Observ.* 142.

Observatio XXXV.

Ventris tumor à corpore extraneo, crassitiei pedis unius & semis, sub musculis abdominis: Alio virilem mentulam referente, inter uterum & vesicam urinariam sito.

Foemina mediocri staturâ, bono & nonnihil carnoso corporis habitu, hilaris admodum, inito tempestive matrimonio ad quadragesimum quintum ætatis annum sterilis vixit, quo demum nata graviditatis opinio, ex subsistentibus menstruis, quorum suppressionem multa sanguinis dispendia biennio præcesserant. Venter novem mensium incremento tumuit: quibus, sine puerperio effluentibus, spes prolis in hydropem mutata. Adhibentur quæ obsunt malo, sed frustra: nam aucto indies abdomine, spirandi & mingendi difficultas simul ingruere, quarum posteriori perita Chirurgi *Aveaux* manu subventum. Cæterum valebat mediocriter, & levibus suis negotiis ferè ut sana intererat. Crescente vero abdominis pondere, tandem & standi & decumbendi facultas adempta, ortaque simul repente lotii suppressione, ægra ob doloris vehementiam lectum petens, intra bihorium quasi suffocata obiit die xviij. Januarii anno millesimo sexcentesimo septuagesimo quinto, ætatis suæ circiter sexagesimo.

Chirurgus mali causam exploraturus, abdominis musculos auferendo quiddam obniti sentit; plurimas nempe fibras, quæ musculos abdominis membranaceo cuidam corpori ingenti alligabant. Amputatis fibris musculisque ablatis, corporis heterogenei ambitum ab osse pubis usque ad diaphragma detexit, omento sursum convoluto, ut oculis cuncta paterent. Motus spectaculi novitate Chirurgus, primarios Poliatros *Pigny* & *Duperray* in auxilium advocat, Qui sternum auferre jubentes, membranacei corporis mole compulsum altè intra thoracem diaphragma notarunt, mediis immixtum pulmonibus. Crassitie pedem unum cum semisse æquavit heterogeneum illud corpus, in regione uteri; alibi pedem duntaxat. Postea quæsitum, qua ratione magnum hoc pondus intestinis & visceribus incumbere citra impedimentum potuerit. Præter fibras itaque & vincula, quæ abdominis musculis & lumbis illud junxêre, aliud corpus durum & solidum invenerunt, priori tanquam basis substratum, cui innitebatur. Hoc sede sua cum impetu excidens Chirurgi manus inopinatò feriit. Mentiebatur autem corpus istud virilem mentulam, sumptaque origine ab osse sacro, superato intestino recto, inter uteri & vesicæ urinariæ fundum emersit. Substantia ejus membranea fortis erat, externè lævis & teneriore alia ceu epidermide amicta: intus inæqualis, ob plurimos globulos membranaceos ibidem affixos. Adfuit etiam aqua limpidissima, infarctu suo mentulæ rigiditatem concilians. Huic figura teres, oblonga, æqualis, Longitudo magni pedis, Latitudo quatuor pollicum transversorum, & duorum crassities. Desiit in glandi simile quid, formatæ è ligamento duobus digitis transversis retro extremitatem, quadam veluti paraphimoseos specie. Glandi foramen inesse visum, juxta quod membranaceum corpus rotundum, magnitudine fructus cerasi, glandis extremo annexum. Imò, quod ad lepidæ comparationis perfectionem attinet, ad mentulæ radicem ovalia duo corpora, testibus similia, conspiciebantur aquâ plêna. Emergens ab uteri & vesicæ fundo mentula incurvabatur, glande in ventrem conversa: unde alterius corporis molem dorso suo tanquam in fornice sustinuit. His perlustratis heterogeneo corpori vulnus infligitur ut pateant contenta. Mox vesicæ & globuli membranacei plurimi erumpunt, cum magna vi aquarum. Instante autem funeris hora, cùm investigatione diuturniore prohiberemur, abdominis viscera simul exempta curavit asportari Chirurgus,

Chirurgus, operam navans, ut quo ante fuerant situ tabulæ singula denuo examinanda imponerentur. Apparuerunt itaque tria membranacea corpora, Primum in dextro latere; alterum in sinistro; tertium in media sede. Dextro implicitum hepar admodum pallebat, ductibus ejus bilariis & vesicula exili. Venæ cavæ & portæ, nec-non arteriis sua erat naturalis magnitudo. Tumoris pars ultra hepar tam fortiter hæsit diaphragmati, ut ab eo separari nequiret, permutata quasi in unam utriusque substantia. Vi tumoris alte quoque adactum in thoracem diaphragma secesserat, pulmonibus intricatum, ut horum lobi vix amplius distingui potuerint. In summo thorace, juxta tumoris extremum, novum dedit miraculum muliebris sinûs imago, è duobus candidis globis, mammatum instar, totidemque in medio papillis efficta. Globi membranei erant, aquâ pleni: nec diversa papillarum substantia, fibris multis devinctarum. Secundum corpus involvebat lienem, hinc in medium usque thoracem, & inde ultra sinistrum renem sese extendens. Tertium, inter peritonæum ac intestina, universum ab osse pubis usque ad diaphragma uentrem implevit. Massæ hæ informes erant, maximè quæ in hypochondriis; media enim ad placentæ figuram rotunditate sua quodammodo accessit. Substantia omnium è duabus membranis, quarum interna mollior, durior externa, ut alicubi cartilaginea, aut ossea, imò etiam lapidea putaretur. Color illis albus ad flavum vergens. Connectebantur inter se & cum partibus aliis ministerio fibrarum & ligamentorum, nec-non substantiæ cujusdam viscidæ instar glutinis, quo latera adunabantur. Massæ pondus quadraginta quinque librarum fuit, non computatis globulis amissis, & aquâ translatis de loco in locum tumoribus profusâ. Jacturam æstimauere librarum quindecim. Cognita exteriori corporum & heterogeneorum superficie, scrutanda manent interiora. Latebant in iis nonnisi vesicæ aut involucra, & in his iterum minora: quorum alia humore farcta limpido, alia substantia sevo caseove simili, pleraque membranarum glomere. Sed neque in his eadem erat ubique dispositio. Quædam enim involucra septem duntaxat, vel octo, vesicas prodebant, rotundas & duras instar pilarum vento turgidarum. Quibus dissectis minorum globulorum membranaceorum stupenda caterva emersit, aquâ plenorum & similium ovis sine testa. Alia involucra incredibilem vesicarum multitudinem continuêre, variæ magnitudinis, promiscuè ac turmatim erumpentium, nec uti priores gravidarum. Quædam stipabantur alba & crassa substantia, qualis abscessuum, qui atheromata vel steatomata vocantur: aliis propè meliceridum fuit materies. Contentorum varietas diversam etiam vesicis globulisque tincturam indidit. Erant enim albi, rubri & opaci. Ex substantia caseosa & sebacea, cum aquâ limpidâ, albus; ex liquore lactis sero simili, turbidus seu obscurus; ex substantia mellaginea, rubicundus color. Notandum ultima hac materia non tam impletam vesicam, cui inerat, sed incrustatam tantummodo intrinsecus, reliquum cavitatis aquâ adimplente. E duabus corpora hæc heterogenea membranis componebantur, externa lævi, tenuiore & minus robusta, internâ duriore & alicubi inæquali, ob excrescentias complures verrucosas, quibus adhæsit substantia meliceridum, nunc rubra, nunc viscida & alba. In hac & rubra potius, quam in altera materia atheromatis steatomatisque simili, oviformes globuli nidulari visi. Hic quippe inventi piso aut capitello acus non multo majores, qui recens geniti videbantur, & casui vicini. Fuit etiam, ubi plures noduli separatim protuberantes, uvarum racemum acinis onustum finxerunt. Tandem, ne nihil deesset monstri, corpora etiam juventa ex rubro & albo diversimodè variegata. Destituebantur verò omnino & vase & fibra, qua nutrimentum vehi potuisset, eranteque contigua tantum, non continua: etenim perrupto involucro quovis eadem facilitate mox evaserunt, quo poma aut cerasa è sportula. Humor plerisque fuit limpidus, tenuis & pellucidus, aquæ instar purissimæ, neque consistentiam neque colorem mutans. In elixato ad septimum usque diem nulla contigit alteratio. Postea flavus viscidusque reddi & fœtere cœpit. Recenti aliquot spiritus vitrioli injectæ guttæ, citato atomorum motu, membranacea quædam frustula humori innatantia mox cogebant, aut etiam de novo producebant. Inde nata suspicio non esse expertem salis aquam, quam & gustus probavit instar olei tartari per deliquium salsam. Ab eadem etiam cœruleus violarum syrupus in viridem commutatus. Intricatis tumori visceribus nihil aliâs detrimenti acciderat, præterquam testiculo sinistro, dextræ uteri tubæ & sinistro reni. Tuba vehementer erat dilatata, ac ab extremitate fimbriata usque ad sui medium lauta. Testiculus sinister foramen habuit, non à cultro. Sinistri renis substantia pallida, mollis, bovinæ instar linguæ, quam & figurâ imitabatur. Ren quippe longus erat decem pollices, latus tres, & duos crassus; nullæ in eo carunculæ, sed pelvis amplissima. *Observatio D. de Houppeville, Gallice edita, Latine reddita à Nobil. Dom. Conrado Peyer*, mihi amice communicata.

pſimus) extant nervorum plexus, per, quos nervi ſpinæ dorſi, per ramos & propagines hinc inde miſſas conveniunt: Quapropter plexu iſthoc nerveo, per gladii puncturam forte transfixo, primo ſpiritus ibidem hoſpitantes irritati ἀταξίας ineunt, dein conſenſu per nervos tot eximios ſtatim facto, & quaquaverſus huc illuc tranſmiſſo, ſpiritus alii, & ſubinde alii; pares inordinationes ſubeunt, atque membranas fibraſque nerveas (quas ubique tumultuarie ſubeunt) inflantes, totius corporis affectionem quaſi Tympaniticam inducunt: Propter ſimilem furorem, ſive oeſtrum virulentum ſpiritibus alicubi impreſſum, & inde mox longe lateque diffuſum, toxica quædam epota, telorum aut ferarum ictus, vel morſus venenoſus, ſæpenumero partium una plurium, aut totius corporis intumeſcentiam inducunt: Cujuſmodi ſpirituum affectio Typhodes ab *Helmontio* dicitur *indignatio Archæi*: Complures alii ſubſunt caſus & inſtantiæ, quibus evincitur Spiritus animales irritatos, & in excandeſcentias actos, quatenus fibras nerveas impetuoſius ſubeunt, partes, imprimis membranaceas intumefacere, & multas ex iis paſſiones excitare, quæ vulgo, ſed perperam, flatibus adſcribi ſolent, revera ut Tympanitis nulla alia cauſa veriſimilior aſſignari poſſit: Quod ſi objicitur defunctorum abdomina, poſt aliquod tempus, à flatu in molem attolli & quaſi tympanitice intumeſcere, dico hoc omnino ab humorum putredine, & extrema mixtionis diſſolutione, in qua particulæ activæ omnes manumiſſæ ab invicem diſcedunt, & avolantes quaqua verſus exitum quærunt, & obſtacula quæque, ac imprimis cavitatum parietes immaniter diſtendunt (quod minime in viventibus contingit) procedere: quapropter uti cadavera nõ omnia ex æquo putreſcũt, ita illorum ventres citius aut tardius, magis aut minus extumeſcunt: attamẽ durante vita nulla fit in corpore animato putredo, aut particularum diſſolutio, ζύμωσιν, ſive intumeſcentiam ſplachnicam illatura: Interea non inficias imus flatus intra pepticos, hæmatoſeos & ſecretionum organa, imo intra ſingulos quoſque corporis noſtri ſpecus & receſſus generari: attamen è ſingulis iſtis, (donec ſpiritus fibras tum nerveas tum motrices rite influunt actuantque, ut viſcerum parietes haud diſtenti ac rigidi teneantur) flatibus ubicunque genitis æque facilis pateſcit exitus: Atque in Tympanite revera flatum ſpacia vacua implere concedimus, verum ſpiritus ipſi, quatenus inordinatione ſua viſcera extendunt, vacuitates iſtas (in quibus flatus ſecundario & conſequenter progignuntur) primo efficiunt, & illi (quatenus viſcera eadem uſque rigida & diſtenta ſervant) ne flatus iſti ablegentur impediunt. Hinc conſtare ſatis arbitror Spiritus animales potius quam flatus ejuſmodi ventris intumeſcentias, ſaltem breves & tranſitorias: quales in paroxyſmis colicis & hyſtericis contingunt, excitare: Attamen magna difficultas reſtat quomodo abdominis ὄγκος tympaniticus, qui fixus & permanens, imo plerumque immobilis eſt, à tali cauſa procedit: præſertim quia ſpiritus animales, ex ſua natura irrequieti & valde mobiles, fere ſemper lationem affectant, ut niſi defeſſi, aut defuncti, vix unquam reſideant: Ut nodum hunc ſolvam, conſiderare oportet, una cum ſpirituum animalium hypoſtaſi, *Succum nerveum*, qui iſtis ubiq; pro vehiculo, ſimulque pro retinaculo eſt: namque ſpiritus hujus fluento ſubtiliſſimo potiti, libere expatiantur, & ne ab invicem diſſipati avolent, in ſerie integra continentur: Si quando igitur latex iſte quoad craſin aut motum ſuum peccat, exinde ſtatim ſpiritus animales in functionum ſuarum exercitiis varie delinquunt aut pervertuntur: Et ut iſthæc paucis contraham, imprimis advertere licet, imi ventris contenta (demptis ſolum hepate, liene ac renibus) viſceribus membranaceis (quæ fibræ nerveæ magna ex parte contexunt) plurimis inſtrui: unde ſequitur ſuccum nerveum (cujus in his partibus major ambitus ſimulque anguſtior tranſitus eſt) remora hic plures offendere: quod etiam ab effectu comprobatur, in quantum inſultus ſpaſmodici, in paſſionibus hypochondriacis, collicis, nephriticis & hyſtericis paſſim excitati, abdomen ita graviter infeſtãt. Si quãdo igitur latex iſte fibras harum partium nerveas irrigans, vel ex ſe tenax & viſcidus fuerit, vel iiſdem fæculentias plures impingat, propterea quidem accidet Spiritus animales, ſi quando in has fibras quadantenus obſtructas impetuoſe adigantur, exinde non omnes facile redire, cumque ita ſæpius plenior eorum incurſus, & parcior reditus fiat, tandem eveniet magnas ſpirituum copias in fibras iſtas magis in dies magiſque impactas manere, eaſque diſtentas uſque & plurimum inflatas tenere, demumque propter ituum & redituum in fibris iſtis vias occluſas; ibidẽ prorſus immobiles fieri, atq; partes continentes ſemper extenſas & rigidas ſervare: interea quoniam hi ſpiritus ibidem intra ductus nerveos impacti, ac denſim ſtipati, cum aliis ad illorum antra influis commercium habent, idcirco pars affecta, quamvis rigida, & fere immobilis, uſque tamen ſenſu potitur: Pathologia iſthæc, ut paradoxa, aſſenſum tamen merebitur, ſi perpendatur eos potiſſimum qui affectibus hypochondriacis, colicis, aliiſque imi ventris ſpaſmodicis diu obnoxii fuerunt, demum Tympaniticos fieri: Ex dictis Morbi hujus definitionem hanc tradere licebit, quod ſit, *Tumor abdominis fixus & conſtans, æquabilis, durus, renitens, & à pulſatione ſonitum edens, à partium & viſcerum membranaceorum inflatione πνευματώδη ortus, propter ſpiritus animales in fibras iſtas copia nimia adactos, ibidemque ſucci nervei obſtruentis vitio, à receſſu impeditos: cui affectioni conſequenter Flatuum in locis vacuis, aggeſtio velut complementum accedit. Willis Pharmacop. rat. part. 2. ſect. 2. cap. 4.*

Observatio XXII.

Ventris Tumor Tympaniticus à flatibus Inteſtina diſtendentibus.

§. 1. Ancilla quædam ex herili filio gravida, promiſſo matrimonio fruſtrata, pepererat, & præ ægritudine animi, in Tympaniam hydropem lapſa moritur.

Cadavere diſſecto univerſa inteſtina, adeoque ventriculus ipſe flatu diſtenta inventa ſunt, & fere excrementorum prorſus vacua, abſque ullo flatu aut humore (ſecundum *Hipp.* lib. 4. aph. 11.) in cavitate peritonæi extra inteſtina conſiſtente, ut merito & vere hydrops ſiccus diceretur. *Smetius miſcellaneorum lib. x. p. 524. & lib. 7. Epiſt. 4.*

§. 2. Puellæ abdomen in modum tympani extenſum fuerat, idque propter flatuum in inteſtinis retentorum copiam, qui illis adeo tenaciter inhærebant, ut ſuperiori æſtate cum aliquo-

aliquoties ipsam purgarem, purgationi ne quidem cederent, Et post mortem acie scalpelli perfossis intestinis vix efflarent, Nec solum intestina flatu extensa erant, sed & ipse quoque ventriculus. *Fabritius Hildanus centur. vj. Observat. 74.*

§. 3. Tympanites spurius datur in quo omnino intestina flatu extenduntur, nihil humoris continentia præter vermium copiam qui surripiunt alimentum: Hunc hydropem observavi in Nobili Patavino x. annorum, qui statim mortuus est cum tumore ventris Tympanitidem æmulante, Et secto corpore omnia intestina flatu erant plena, citra ulla excrementa. In ventriculo autem 33. vermes conspecti sunt, & multi sesqui pedales. *Itere Saxonia Prælect. Pract. part. 2. cap. 24.*

§. 4. Puer xvij. annos natus, hydropicus, cum xiv. dierum spatio *excrementa alvi per os evomeret*, nec per secessum quicquam egereret, in hospitali anno 1569. exspiravit: In hoc cum post mortem rugitus ventris, & illius quædam palpitatio sentirentur, eoque nomine de sepeliendo corpore ambigeretur, accersitus cum ventrem aperirem, flatus tandem erumpebant: Verum intestina tantopere distenta erant, ut femoris crassitiem certis in locis adæquare viderentur, atque ex compressione disrumperentur, stercusque magno impetu profunderent: aliis vero locis adeo convoluta, intorta & implexa, ut nulla illic nec excrementis nec flatibus deorsum pateret via: Sed & *vermibus vivis*, oblongis quamplurimis referta erant, qui rursum aliis minoribus repleti inæquales illos motus effecerant: Præter hæc, hepar corruptum, arenullis, lapidibus infarctum lienen imminutum, pulmones vitiatos costisque affixos (ut in aliis multis sæpe accidere dixi) ostendebat. *Platerus Observat. pag. 656.*

§. 5. In intestinis & ventriculo retenti flatus, nec dum in spatium abdominis procidentes, non solum colicos cruciatus pariunt, sed si adeo inclusi sint, ut nullo patente exitu ea in immensum adeo attollant, ut totus venter inde distentus appareat, Tympanitidis quoddam genus, & forte frequentius qnam aliud quod illis in ventrem erumpentibus fieri communiter docent, procreare possunt: Sicuti in illis quos Tympaniticos esse putabant, deprehendimus, flatum nullum in sectis post mortem è ventris cavo erupisse, nec ventrem subsedisse, sed intestina, tenuiora præsertim, adeo flatibus distenta & convoluta prodiisse, ut in eundem ventrem reponi amplius nequirent, mirumque fuerit quo pacto in ventre prius clauso adhuc contineri potuerint: Quæ & in quodam adeo attenuata ex summa illa dilatatione reperimus, ut non solum tenuissimæ vesicæ instar, vento inflatæ & dilatatæ pellucida essent, sed & compressione aliqua disrupta, stercora cum flatibus procul effunderent: Cujus Tympanitis causa non alia ab ea quæ & alterius existit, flatuum scil. proventus, atque intestinorum convolutio, vel insignis obstructio: Unde & in hac specie nec flatum, nec quicquam per alvum longo sæpe tempore egerunt. *Idem practica lib. 3. cap. de Extuberantia.*

SCHOLIA.

IN *intestinis & ventriculo*] *Fridericus Lepnerus* introductionis in Medicinam pag. 81. Tympanitidis causam materialem in ventriculo & intestinis quærit, quam Chylum esse statuit, qui Flatibus generationem præbeat, Hydropis, *ait* Tympanitis causa communiter dicitur esse Flatus intra peritonæum conclusus, cujus naturam non incongruè describit *Aëtius*, *Tympanites flatus aëre repleti ac superflui plurimam collectionem in iisdem ventri incumbentibus locis facit, ut in principio sola inflatio esse videatur: postea tamen flatus inspissatur, & veluti nubilus redditur, atque ita una cum flatu nebulosus quasi humor consistit & congregatur:* Ex his commode materialem flatuum causam perspicere licet, cum enim flatus dicatur esse nebulosus & inspissatus, certum est eundem à materia, lympha vel aqua crassiori esse elevatum, Eadem vero materia crassior, vel erat sanguis vel alterius conditionis: Sanguinem non esse vel solus sensus in apertis hydropicis nos docere valet: imo verosimile est crudum magis sanguine humorem flatibus materiam suppeditasse: Cum igitur neque sanguis neque lympha causa sint, reliquum est Chylum crudiorem, in spatia abdominis è vasis lacteis effusum, & circum jacentium partiū calore in flatus nubilos & crassiores elevatum, materialem eorum causam esse: Confirmant hoc ipsum in Tympánite affectis, læsa ventriculi itestinorumque, ob debilem calorem concoctio, à qua in iisdem viis maxima flatuum copia producitur, certo indicio chylum crudioré flatibus generandis materiam esse aptissimam: Huc accedit viæ commoditas, ab intestinis enim ductu naturali per vasa lactea chylus flatulentus ulterius tendens, iis ruptis facile in abdomen penetrat: Rupta vero vel læsa esse vasa lactea indicant lumborum dolores, & diuturna circa umbilicum tormina hunc effectum præcedentia, læsumque mesenterium significantia, quo spectat aphor. 4. 11.

Liquet hinc quid sentiendum circa quæstionem, utrū Tympanites vel Ascites periculosior sit affectus, *Aetius* illum periculosiorem esse dicit, *Iacchinus* Asciten, quia in Tympanite major caloris defectus, humida enim substantia sine calore in flatum non vertitur, 2. quia malum à ventre ortum ducit, at in Ascite pars princeps laborat, Sed quamvis minorem in Tympanite caloris defectum esse concedamus, attamen ob vasa Lactea, Lymphaticis præstantiora, in Tympanite affecta, vel utrisque ob vicinitatem loci simul læsis, unde Ascitæ cum Tympanite conjunctio, 2°. materiam magis pertinacem & solutu difficilem, cum Ætio, omnium hydropis specierum periculosissimam Tympaniten esse statuimus.

§. 6. Octobris 3. die anni 1676. dissectum fuit cadaver Genevæ virginis xxx. circiter annos natæ, nomine *Lagis*: Per septennium & amplius chlorosi laboraverat, Vultum *σανδυκοειδὴς χροιὴ* defœdabat, sex ante obitum mensibus diris ventris torminibus, ad lumbos pertingentibus vexabatur, tandem Tympanitica obiit.

Dissecto cadavere, 1°. occurrunt intestina immensum à flatibus turgida, è quibus compunctis flatus cum sibilo & impetu erumpebant. 2°. Lien maxime exilis, In quem ægritudinis causa præsertim fuit conjecta, quia cum præ parvitate, defæcandæ à succo melancholico massæ sanguineæ esset impar, hinc illius diffusio facta per totum corpus & coloris inquinatio: 3°. In centro mesenterii, seu Pancreate Asellii, aderat calculosæ materiæ, tophum consistentia, colore & poris, seu foraminibus, omnino referentis insignis copia, in frusta divisa, quorum alia nucis moschatæ magnitudinem æquabant, alia avellanas referebant, quædam fabas, pisa, lentes, &c. fœtor insignis disquisitionem ulteriorem prohibuit: Ægra sectionem & apertionem corporis petiit ante obitum: Excluserat ab aliquot mensibus nucleos cerasorum anno præcedente deglutitorum, quos penes se servat Dn. D. *Cramerus*. 5°. Uterus admodum exilis, siccus, in quo observabatur scirrhosa durities amgdaliy forma & magnitudine. 6°. Cœcum intestinum omnino obliteratum, vermi formis appendix aberat. 7°. Omentum omnino dissipatum. 8°. Ventriculus maxime turgidus à flatibus, cujus rugæ obliteratæ.

Observatio XXIII.

Tympanites à flatibus intra cavitatem Abdominis.

§. 1. Vidimus ex aperto cadavere nihil aquæ exire, sed crasso flatu expirante totum repente ventrem detumescere. *Vallesius comm. in lib. 4. de vict. acut. p.* 284. *Collado Adversarior. lib.* 2. *cap.* 60. §. 22.

§. 2. Puellæ febris continua, elatum abdomen in tumorem: Mirum quomodo *tam subito hic tumor* natus: Præ dolore interiit: Acu abdomen mortuæ apertum, magno edito sono venter totus subsedit. *Ballonius Paradigm.* 141.

SCHOLIA.

Q*Vomodo tam subito hic tumor*] Galenus libro 3. de symptome causis, *ait*, aliquando ardoris vehementia colliquari succos in venis existentes, qui si non per renes ad vesicam transferantur, sed ad ventrem, vel totum corpus transmittantur, subitaneos hydropum status inducere: Ab eadem causa, vehementi scil. calore, possunt iidem in flatus solui, subitaneumque abdominis tumorem inferre; Qualem nycthimeri spatio exortum vidi anno 1669. in Nobilissimo *D. Marco Cavalerio Domino de Fernex*, cui ob *ἀκρασίαν* viscera incanduerant tertio die funestum.

Præ dolore interiit] Ob distensionem membranarum subjectarum, Horum flatuum in abdomen irrumpentium minerà in ventriculo & intestinis statuit *Platerus* Prax. lib. 3. cap. 3. cum alia non sint viscera in ventre inferiore in quibus flatus tam copiosè congeri possint: Cæterum per quam viam fiat hoc, dubium, Nam per cæcos meatus ventriculi vel intestinorum eos erumpere, cum etiam tenuissimis membranis facile coerceantur, & humor tenuis facilius transsudet quam flatus erumpat, vix fieri posse videtur: Nec per solutionem aliquam continui manifestam in illis visceribus, alias excrementa alia simul elaberentur, Itaque in oscula venarum mesaraicarũ, si ab intestinis vel ventriculo flatus in abdomen ferantur, eos primum se insinuare, atque ex venis mesaraicis rursum eodem modo, sicuti serosum humorem inde quoque elabi dictum, in ventris spatium procidere magis verisimile existit, quod & aqua cum flatibus in tympanite plerumque permista, hæc simul per eandem viam huc pervenisse aliquo pacto comprobat: Possunt quoque flatus per intestinorum tunicam interiorem in exteriorem penetrando, illic mesenterium, ubi illi connascitur, se ingerere, atque inter duas illius tunicas coerciti, eas tandem permeantes abdomini inferi: Sed maxima flatuum copia nenda supponende, à qua distendantur adeo intestina, ut attenuata ad extremum usque eos transmittere possint. Vide proxime Lepner Sententiam.

Observatio XXIV.

Hydropicorum abdomen non aquis solum, sed & flatibus distentum turget.

VIdi id aliquoties in dissectionibus hydropicorum, videlicet præter humorem serosum, flatum quoque in abdomine fuisse collectum.

SCHOLIA.

RAro flatus Tympanitis efficiens solus in abdomine continetur, sed plerumque aquæ permixtus: quemadmodum etiam in ascite non aqua sola, sed flatus etiam in abdomine continetur, & uterque à prædominante nomen mutuatur: *Riverius.*

Observatio XXV.

Ventris Tumor flatulentus & aquosus, à ventriculo post inflammationem perforato.

D. Salvatoris Medici vxor 18. annorum, cui nunquam menstrua effluxerant, quæ multis mensibus antea laborarat quartana, splenemque magnum habebat, Illi venter nonnihil intumescebat, licet nulla de re conquereretur, ita ut dubium esset an prægnans: die 25. Octob. incidit in dolorem ingentem scapulæ lateris sinistri, vix poterat corpus movere, febricitabat, conquerebatur de hypochondriorum dolore, maxime de sinistro, vomituriebat, & ructus emittebat, venter admodum intumuit, & subito difficulter spirabat, dentibus interdum stridebat, dolebant lumbi, potum appetebat quem raro reiiciebat: Vires statim prostratæ, 29. mane, circa 2. aut 3. obiit, semper mente constans

Ex aperto ventre ingens copia flatus erupit, fœtidi admodum, Inter intestina & peritonæum multus humor aderat, circa latus sinistrum apparuit pinguedo innatans, quæ suspicionem præbuit esse vel ex enematis vel ex jusculis, Rem inquisivimus, invenimus foramen circa mediam ventriculi partem, ad fundum, ubi iungitur epiploon cum ventriculo prope Colon, versus sinistrum latus, magnitudinis digiti, Epiploon, ventriculi tunica tertia, hepatis tunica, & ligamentum suspendens, omnia erant putrida: ventriculus adhuc bene habebat: Intus continebantur multa nigricantia, ita ut videretur humor melancholicus: Pridie supremi diei sanguinem concretum longitudine dodrantali excreverat, præter eum grumum nullum, Splen detumuerat.

SCHOLIA.

Qvum quæstio esset orta quis morbus esset, conclusimus fuisse inflammationem ventriculi quæ supputata esset: Causam suspicabamur forte fuisse excretum sanguinem vel regurgitantem à splene, qui circa ventriculi tunicas impactus inflammationem peperisset: Sanguinem autem excretum credidi fuisse ab aliqua venula aperta dum tumor rumperetur. *Ex observat. Ioh. Bauhini.*

Observatio XXVI.

Ventris Tumor Tympaniticus, ob venenum inductus, à quo vitiatum hepar.

§. 1. Puellulæ annuæ, veneno interemptæ, Abdomen admodum intumuerat: Iecur pallidum, imo albicans ex valida intemperie frigida: Intestina omnia, Colon præsertim, flatibus turgebant. *Vide lib. 4. tit. de morbis ignotis.*

§. 2. Quidam vxori venenum dedit quo facta est Tympanitica: Iecoris superficies tota nigerrima reperta est. *Vide tit. de Febribus.*

Observatio XXVII.

Ventris Tumor Tympaniticus à Liene maximo, pluribus membranis (inter quas aqua continebatur) involuto, &c.

Sæpe natura in formanda una corporis parte deficit, luxuriando in altera: Ita accidit cuidam Illustrissimæ Baronissæ, hydrope tympanitide succumbenti: ambo enim Pulmonis lobi, scilicet superior atque inferior sinistri lateris defuerunt, non ex ulcere consumpti, quia citatrices ad fuissent; sed quia natura defecit in eorum productione, alio distribuendo: Ventriculus magnus adfuit, cui à Liene vas breve amplum, sine valvulis communicabatur, per quod potus frigidus quam primum Lienem subivit: Lien erat ponderis ℔ vj. ß. novem contextus densis membranis, inter quas aquæ limpidissimæ portio asservabatur, basis vero ejusdem fuit caro rubicundissimi coloris, solidæque substantiæ ad ℔ j. Locum præ pondere mutavit, hypogastrium occupans spatio 24. annorum, nihilo tamen minus tres proles vtero gessit: Intestina tantum tria apparuerunt, Iejunum, Colon amplum, solito que crassius, & Rectum: horum longitudo, non quatuordecim ulnarum Patavinarum, secundum *Spigelium*, sed tantum trium visebatur: Natura ergo cum defecit in producendis medio pulmone, parvo hepate & brevibus intestinis, supplevit defectum in Liene. *Antonius de Pozzis. observ. xxx. Miscell. cur. anni* 1674.

Observatio XXVIII.

Ventris Tumor Tympaniticus à venis mesenterii arefactis.

Qvidam Tympanite interiit, Glandulæ mesenterii aruerant plane, ut Sicci hydropis causa inde accersenda foret. *Ballonius Epidem. lib. 2. p. 221.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

De causa efficiente flatuum discrepant inter se authores, aliis frigidam intemperiem accusantibus, aliis calidam: At certe agnoscendum est cum doctissimis authoribus, materiam Tympaniti generandæ magis idoneam, esse humorem melancholicum adustum & atrabilarium, qui à calore viscerum torrefaciente generatur: qui quidem calor, candem materiam exagitat, & ex ea flatus crassos ac difficile resolubiles educit: *Riverius*. Hinc hypochondriaci Hydropem facile incurrunt ob calidam & siccam intemperiem ventriculi & intestinorum, quæ facile ad mesenterium derivatur, unde ariditas illi conciliatur & glandulis.

Hinc notat *Varthon* Adenographiæ cap. xi. observasse se in illis qui cachexia, hydrope, scorbuto, morbo venereo obierant, mesenteria ut plurimum friabilia, maleque cohærentia, ita ut levissimo negotio pars à parte divelli potuerit.

Observatio XXIX.

Ventris Tumor Asciticus & Tympaniticus à Iecore retorrido, indurato Liene, Rene putrido, Intestinis syderatis.

Creber spiritus cum aqua ubi distenderent abdomen Matthæi Antonii, *Τυμπανίτης* vocatur Græcis, sategit ipse pro virili parte corrigere alliatis illam intemperiem, vel potius imbecillitatem quæ ponitur mali causa, sed accendit illis usque eo Lienem obstructum, utique *bilem atram (qua redundabat)* per se satis turgidam, ut per reseratas ventriculi ac Lienis venas, eruperit ipsi supra infraque tam frequens cruor, ut pessum ivisset nisi impetum illius illico frænassent, cum sanguis mature missus, tum pulvis corallorum, aliaque inspissantia actutum potui data: Quorum ope superavit quidem tempestatem ab allio improvide excitatam, sed nequaquam imbecillitatem viscerum: nedum spiritum vel aquam, *cujus Tympanites nunquam est expers.*

Facta autem post mortem secandi copia, vidimus perspicue quam inconsideratè dentur sæpenumero hydropicis alliata aliave potentiora vina: Intumerat quippe Lien: Hepar retorridum exaruerat: Intestina erant syderata: Ren putridus, & in ventre ultra xxx. libræ aquæ: Memini aliquando in simili hydrope, ob continuum usum vini malvatici ab Empirico præscripti, adeo inflammata fuisse viscera, ut os non modo repleretur aphthis, sed ignoraret ægra præ siccitate quo se verteret, donec miseriæ finem invenerit magis mors quam Medicus. *Nic. Tulpius observ. lib. 2. cap. 35.*

SCHOLIA.

Bilem atram, &c.] Tympanitidis causam intemperiem frigidam multi statuunt, quod ex *Galeno* flatus à debili calore generentur: Sed allatũ exemplum clare ostendit materiæ indoli causam potius adscribendam, calorique intensiori ac præternaturali: Revera materia Tympaniti generando omnium aptissima est humor melancholicus retorridus & atrabilarius, ab æstu viscerum genitus: Constat eos quibus atra bilis ventriculo substrata est flatibus redundare, ructusque plurimos edere. Vide *Christ. Guarinonium* consil. 563. *Sennertum* lib. 3. p. 6. s. 2. c. 4. quæst. 1.

Observatio XXX.

Tumor ventris Asciticus & Tympaniticus, salvo Iecore genitus & aliis visceribus.

Vir fere sexagenarius, satis alioquin corpulentus, tota ætate largius & avidius comedens, aliquot mensibus antequam ipsi per aquæ accumulationem in manifestum tumorem attolleretur venter, quotiescunque assidens mensæ cibum sumpturus & jam mandere cibum aggrederetur, tanta corripiebatur *anhelandi difficultate*, ut præ spiritus densitate, suffocationis periculum præ se ferret: ex eo semimansum ex ore reiicere subinde cogeretur: Item hoc symptoma incurrebat quoties *ad somnum se componens jam obdormiscere inciperet*, quia anhelandi crebritate & difficultate è somno se rursus corripere ac statim erigere cogebatur: neq; tamen semper neque æque graviter molestabatur: Ipse vero affirmabat se eo tempore percipere circa hypochondria palpitationem quandam, atque omnino tale quid ac si præcordiis aliquid vivi animalis subesset, cujus palpitatione hoc sibi symptoma excitaretur.

Hic vir tandem Ascite periit, cujus hepar, cum aperiretur illi abdomen, quod ad externam ejus faciem attinet, imo dissectum, *nihil ferè à sani Hepatis constitutione differre videbatur*, neque quicquam in eo vitii, sicut nec in ullo alio viscere oculis notari poterat: Frater hujus hydropici duobus vel tribus annis post, ejusdem & ætatis & corpulentiæ cum fratre, itidem asciticus factus, idem prorsus patiebatur, anhelationem dictam quod attinet, idque non tam inter comedendum quam per somnum, vel dum obdormiscere conaretur: *Ex observationibus Francisci Tidicæi Medici Thorunensis Borussi.*

SCHOLIA.

Anhelandi difficultate] Hujus rarioris, ut arbitror, adeoque mihi symptomatis causam nescio an alio quam ad flatuum circa diaphragma conclusorum exagitationem, per calorem intro se colligentem in pastu & somno, referre debeam: quæ exagitatio alteri sedata est pomi, utpote frigidiusculum quod sit, comestione: Duobus his tale quid eo facilius accidere potuit, propter angustiora præcordia ex carnosæ

molis

molis & pinguedinis copia, unde flatus in angustum acti, exciti tamen, palpitationis hujusmodi causæ extiterunt. *Idem.*

Nil fere a sani hepatis, &c.] Quia constat sine hepatis læsione hydropem esse non posse, sive jam primo, sive secundario, & per consensum noxam contraxerit, sequitur partis alicujus nativam temperiem, adeoque Hepatis virtutem, sanguinis procreatricem, esse labefactatam ac penitus destructam, etiamsi nihil vitii sensui se offerebat: sicut sæpe aroma quoddam integrum videtur, in quo tamen sensum odoratus & gustus si consulas, vis omnis exoleta est. *Idem.*

Ad somnum se componens jam obdormiscere, &c.] Cum *Tidicaus* apertionis tantum abdominis meminerit, cujus integra omnia fuerint viscera, jure quis suspicari posset ambos illos fratres hydrope pectoris (qui tandem in abdominis hydropem desinit) laborasse, cujus affectus hoc affertur pathognomonicum signum, & quo solo à cæteris dyspnoeæ speciebus distinguitur, nimirum spirandi difficultas primo quoque somni tempore invadens eumque intercipiens, Quæ quod contigerit cibum sumpturis, causa esse potuit ventriculi & diaphragmatis vicinia, cui aquæ pectore conclusæ incumbunt: à cibo præterea compressum ingesto fuit septum

OBSERVATIO XXXI.

Tumor ventris Tympinaticus & Asciticus cum epigenesi in Paralysin.

SImon Seidel, civis & lanio Thorunensis, vir robustus & plethoricus, ann. 59. cum jam à pluribus annis de magna ventriculi & abdominis flatulentia conquereretur, ea quotidie magis ingravescens, tandem in hydropē tympanitico asciten erupit, cui ego an. 1674. 13. *maj.* Ianv. in consilium vocatus sequentem potionem purgantem exhibui ℞. *Spec. decocti aperit. m. j ß. flor. chamam. m. ß. rad. foen. ʒvj. Coq. s. a. in s. aqu. chamam. colat. fortiter expr. ℥ijß. adde Elect. lax. extr. fol. Senn. nostr. ʒß. resin. scamm. Ialap. ana gr. iij. crem. Tart.* ℈j. *aq. cinnam. cord. ʒj. m. f. Haustus.* A cujus usu, post dejectiones copiosas, cum euphoria solutus bene habuit: Sed 1. Febru. rursum male se habens me vocavit, ubi tum ab obstructione alvina, & distensione ventris à flatibus valde angebatur: urina erat tincta, pulsus parvus, sitis maxima, Præscripsi ei ista die sequens laxativum. ℞. *acq. laxat. nostræ ʒijß. pulv. lax. ʒß. Iulep. ros. q. s. ad gratam dulcedinem, m. pro una dozi*, indéque blandas habuit dejectiones, Cum vero constipatio alvi ipsi valde esset molesta, ordinavi sequens Electuar. alternis diebus sumendum, quantitate juglandis ℞. *Elect. lax. extr. fol. Sennæ nostr. ℥ij. admiscendo resin. scamm. gialapp. ana gr. iij. crem. Tart.* ℈ß. *m. exactissime.* Hoc fere quotidie cum successu utebatur: Diebus ab Elect. liberis, nonnunquam circa vesperam etiam istas Rotulas assumebat. ℞. *Spec. diarr. abb. aromat. ros. aa. ʒiß. Ebor. ppti ʒj. olei still. fœnic. carvi. aa. gtt. v. sacch. canar. alb. in suff. q. aq. cinam. cord. dissol. ℥iv. f. l. a. Rot. sumantur 13. vel 15. una vice.* Sed respiratio in dies difficilior reddebatur, vires autem debiliores: quare 3. Febr. hunc Pulverem ordinavimus. ℞. *Ol. destill. carvj cimin. anisi: fœnic. aa. gtt. ij. sacch. canar. alb.* ℈iv. *m e. f. Pulvis*, Post cujus usum etiam melius habuit; Dein istud Linim. pro inunctione totius abdominis, ℞. *Vngu. de arthan. deoppilat. aa.* ℥ß. *ol. rutac. ʒvj. ol. destill. carvi, fœnic. cymin. anis. aa.* ℈ß. *m e.* Sed die 4. Februar. virium roborandarum gratia talem Iulepum exhibuimus, ℞. *Cons. flor. antho: borrag. bugl. violar. aa. ʒij. cum aq. hyssop. cap. ven. aa. ℥ivß.* ebulliant in diplomate clauso: Colat. fortiter expressæ admisce. *aq. rosar. fragr. ʒx. aq. cinnam. cordial. ʒvj. me.* Cum interea lotium nonnisi difficillime & in pauca quantitate redderet, assumpta sequenti mistura, illud copiosius effluebat, quæ talis fuit. ℞. *Elixir. Propr. Parac. Essentiæ absinth. aa. ʒj. spir. sal. dulcis ol. destillat. carui, cymin. anis. fœnic. aa. gtt. v. m. dozis gtt. 9.* ad 15. Dic 9. Februar. mane adhuc omnia in optimo statu persistebant, qua etiam à meridie paracentesin circa umbilicū ad aquam educendam instituere volebamus, sed hora 3. pomeridiana, Paralysi totius lateris sinistri tactus est, motu & sensu tam brachii quam pedis ablatis, sed loquela & sensibus internis usque ad mortem integris permanentibus, & quamvis naturam in depellendo affectu isto juvaremus, ut ℞. *Conserv. flor. anthos, salviæ, lavend. beton. libior. conv. aa. ʒij. cum aq. beton. ceras. nigr. flor. tiliæ, paon. card. ben. ℥j.* ebuliant in diplomate clauso, colat. fortiter expr. adde *aqu. cinnā. cord. ʒx. apopl. Langii ʒij. m.* pro Iulepo cochleatim sumendo, Item ℞. *Pulv. marchion. ʒß. spec. dianth. diamosch. d. aa.* ℈ß. m. f. Pulvis pro una dozi, Item ℞. *mell. ad densitatem cocti q. s. specier. hieræ cum Agar. ʒj. trochisc. de Agar.* ℈ß. *salis gemm.* ℈j. Fiat l. a. Suppositorium, frustra tamen omnia adhibita sunt, nam die 12. Febr. hora XI. nocturna placide in Christo abdormiuit.

Cadavere post mortem aperto, humor paucus, sed flatus in magna copia reperiebatur, quod mirum, cum statim post usum misturæ superius descriptæ cum urina serum dies noctesque flueret.

SCHOLIA.

ATque hæc est vera epigenesis, cujus diversa genera describentem vide *Steph. Rod. à Castro*, *in Opusc. Quæ ex Quibus* lib. 1. cap. 11. usque ad 17. Præsertim confer cum præsenti casu cap. 3. de epigenesi in morbum toto genere diversum: Adde etiam cap. 25. ejusdem libri de Hydropis epigenom. Quibus majoris elucidationis gratia, operæ pretium videtur subjungere dignam Car. Pisonis observationem de morbis à sero p. m. 33. Fluxiones, *ait*, omnis generis, & affectus p. n. quorum causa materialis est serum, invadunt affliguntque præsertim sinistras partes, ex quo quia natura in his rectitudinem pro more servat cum viscere, quod est fons serosi humoris, hunc esse Lienem, quippe sinistrum hypochondrium occupantem, arguere est. *Simon Schultzius in miscell. car.: ann. 1674. 75. & p. 183.*

SCHOLIA.

Hanc partem corporis tumore p.n. affici posse facillime patet, quando perpendimus copiosa valorum serie corpus illud membranosum præditum esse, ut mirum non sit materiam p. n. ad hanc partem deponi posse, præsertim cum alias apud omnes in confesso sit nobiliores partes, id quod noxium est, ad ignobiliores ablegare: quod ex ipso *Hipp*. colligitur lib. de Glandulis, dum *inquit*, copiosiorem humiditatem ab intestinis ad glandulas proprias *ἀθρόως* influentem, in omento, velut æstuario conservari, Omentum ex humoribus affluentibus intumescere, non tantum ratio, sed etiam observatio testatur; sicuti videre licet apud *Vesalium*, qui Omentum quinque librarum pondus æquasse vidit, cum naturaliter sese habens vix semilibræ pondus excedat: *Riolanus* Anthropogr. lib. 2. cap. 11. mentionem facit Omenti glandulosi, quod totam illuviem infimi ventris susceperit, liene, cum mensenterio & pancreate, putredine fere consumptis: An autem hic vel similis tumor curabilis sit, valde dubium est, præsertim cum tales excrescentiæ non aliter quam ferro curari velint; at quomodo in ejusmodi tumore interno sine vitæ periculo hoc fieri possit, non video: Si quis tamen sagaci conjectura principium tumoris observabit, non dubitandum quin usu continuo discutientium & resolventium fortiorum aliquid præstare possit: *Difficulter* enim, inquit *Sennertus* lib. 3. pract. p. 3. c. 8. humores vitiosi in Omenti venas & substantiam effusi vacuantur, quia venarum illarum orificia in locum evacuationi aptum non dehiscunt, ut venæ mesaraïcæ: Et si evacuari debent, necesse est ut regurgitent ad loca per quæ sunt illapsi, quod verisimile non est fieri posse, cum expultrix hujus partis valde debilis esse videatur: Causam autem generationis hujus tumoris, eandem statuimus cum aliis excrescentiis diversarum partium corporis, ubi plus alimenti colligitur in aliqua parte quam pro nutritione convenienti requiritur: Potuit ergo crassioribus existentibus membranis Omenti, vasis apertis, materia crassior, & ad generationem scirrhosi tumoris conveniens sensim colligi, quod per annos quamplurimos forte factum fuit: Nec mirum vitæ functionibus integris tam diuturno tempore partem illam in ejusmodi molem excrescere potuisse, cum Omentum sit pars ignobilior, primariæ cuidam functioni non destinata.

§. 2. Nos vidimus Omentum scirrhosum, totam epigastrii regionem occupans, & quatuor digitorum transversorum crassitudinem æquans; *Ille autem Tumor* lienis colorem referebat &c. *Vide histor. lib. 1. tit. de Melancholia.*

SCHOLIA.

Omentum pars mollis est & adiposa, & recipiendis humoribus aliunde confluentibus, propter laxitatem maxime idonea, Venas enim à porta capit, & quidem superior membrana utramque gastro-epiploidem dextram & sinistram: inferior epiploidem dextram & posticam: arterias totidem à cœliaco & mesenterico ramo, ideo facile humores vitiosi omnis generis in id confluere possunt: Et cum omentum iis tantum partibus adhærescat, ad quos rami splenici surculi perveniunt, facile etiam a liene humores vitiosos & fæculentos suscipere potest: *Sennertus pract. l. 3. p. 3. c.* 8. Ea autem de causa Omentum in prædicto cadavere Lienis colorem referebat, à suscepto inde tumore melancholico.

Ille autem Tumor] Cum Omenti tumores à mesenterii tumoribus nulla arte distingui valeant: ideo certa illorum diagnosis statui non potest: Verum quidem est tumores Omenti primo contactu facilius percipi, cum peritonæo immediate subjectum sit, mesenterium vero profundiorem obtineat situm: Sed tumores mesenterii grandiores ad peritonæum ascendunt, imo vero cum eo & musculis epigastrii ita interdum uniuntur, ut suppuratione facta per umbilicum aut partes alias externas expurgentur: Hæc tamen diagnosis difficultas curationi non efficit: quandoquidem omnibus tumoribus ejusdem speciei ventris inferioris partes occupantibus, eadem adhibetur medela; quæ tamen in omento infelicius succedit, quandoquidem non habet vias ita idoneas, quemadmodum reliquæ partes, per quas expurgari valeat. *Riverius l. c.*

§. 3. Virgo per sex annos ex ingenti corporis intumescentia ulnas duas & quartam unam in circumferentia superante suffocata obiit. Abdomine aperto mensuræ xlvj. humoris effluebant: Omentum duplicatum omni ex parte saniosum, aliis officinæ naturalis visceribus optime constitutis. *Vide lib. 2. tit. de Suffocatione.*

§. 4. Forte dum ægræ Hydropicæ medicabar, dissectus ab Exc. D. D. *Stenonio* Rangifer, qui ex hydrope obierat, itidem ostendit nonnullas Glandulas Omenti scirrhosas, & nonnullas pure viridi refertas, quod iterum nos confirmavit de Glandulis Omenti fœminei similiter propemodum affectis: Quanquam fortasse nec mesenterii glandulæ in hac matrona immunes fuerint. *Observatio Olai Borrichii in Actis Med. Bartholini anni* 1673. *Observatio lxxxiv.*

§. 5. Virgo Cachectica abdomen habebat circa regionem umbilicalem duriusculum & subtumidum: Omentum illi erat incrassatum & fere coriaceum. *Vide tit. de Cachexia.*

§. 6. Rustica credebat se ranas tres viventes in ventre gestare, tandem Ascitica facta obiit: Inciso peritonæo, aqua qualis hydropicorum effluxit: apparuerunt autem tres excrescentiæ, quas capita ranarum putabat, at Glandulas Omenti scirrhosas deprehendimus, Adnatus tandem tumor Omenti scirrhosus totus videbatur. *Vide lib. 1. tit. de Melancholia.*

APPENDIX.

De simili ventris Tumore hydropico in fœmina à Glandula Omenti insitatæ magnitudinis.

ANna Lambertia 40. annorum fœmina, cæteroquin laudabilis temperamenti, sensit paulatim ex molestiis itinerum & diætæ vitiis sibi distendi ventrem: non æquali quidem tumore, sed nodis hinc inde duris, scirrhosis & doloris sensu destitutis mollitiem distinguentibus, quos conspicari exterius non licebat, sed tactu profundiori, ut erat macilenta, facile sentire: hos inter unus capite infantis major versus lienem magis declinabat, sed inconstanter, alio enim motu corporis in dextrum latus nonnihil vergebat, digitis etiam prementibus non difficulter cedens, quiscentibus subter intestinis, ut Omenti male affecti vitium facile intelligeretur: Conatus erat omnia Medicus ordinarius, & ex arte præbuerat cathartica, incidentia, chalybeata, alia, fructu quidem, quæ erat mali pertinacia & invicta scirrhorum durities, non magno, sed spe, si perseveraretur constanter, majori: Verum illa in medio cursu pertæsa pharmacorum, naturæ aliquandiu omnia commisit: Interea pedetentim flaccescere superiora, crescere venter, imminui profluxus urinæ, & malum in verum hydropem degenerare: Quo viso turbatior Hasniam translata est, & arbitrio D. D. *Sim. Paulli, Frid. Hammerici* & meo permissu totis sex hebdomadibus medicamentis convenientibus usurpandis morigeram sese declaravit, jamque detumescere manifeste venter cœperat, & urina largius profluere, cum iterum palpandum se nobis offerret insolitus ille Omenti scirrhus (diu enim contrectationem prohibuerat tensum durissime abdomen) sed ille obfirmatæ adeo duritiei, ut ab arte Medica integram promittere sanitatem tuto non liceret: Instandum tamen suasimus, vinci quandoque longo patientique medicamentorum usu ea quæ æstimantur insanabilia, sed illa ingruente hyeme de curis domesticis sollicita, spondensque ex præscripto nostro se post domi victuram, ad suos discessit: ibique in usurpandi segnitiem paulatim relapsa, & subinde Agyrtarum vocibus auscultans, in antiquum abdominis tumorem incidit, hoc uno felicior quod largius adhuc profluat urina & ciborum appetitus constet, adeoque par rebus domesticis gerendis etiamnum deprehendatur, cum antea totos fere dies lectulo affixa detineretur: Interea cum nostræ adhuc fidei permissa, pharmacis serosam colluviem expurgantibus alternis fere diebus uteretur, multum semper seri exclusit sed nigerrimi & atramenti propemodum æmuli, ut non leviter admiraremur infaustum copiosissimi illius liquoris colorem, cum neque adhuc nos chalybem adhibuissemus; nec totis sex mensibus, ut Medicus ordinarius asseruerat, quicquam chalybeati degustasset: chalybeata autem jam ante dimidium annum propinata tamdiu in visceribus latere potuisse, ut tingerent postea liquores, difficile pronuntiatu: Ex liene vel vasis, vel parenchymate tantum profluxisse iterum difficile, præsertim cum nec sit melancholici genii, nec lienis majusculi & acidorum abstinentissima. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO XXXIV.

Ventris tumor pro hydrope habitus, à Splene immensæ magnitudinis & Iecore magno. 1. A Liene totum abdomen occupante. 2. 3. Ob Lienem molis extraordinariæ, ligamentis solutum. 4. 5. Ob Lienem monstrosum alieno loco hærentem. 6. Ob Hepatis insignem magnitudinem. 7.

§. 1. DOminicus Penso 39. annos natus, natura insignis, sed qui multa in diæta errata commisit, quorum occasione jam abhinc xij. annis magno abdominis tumore, & crurum pedumque inflatione, simul cum anhelitus difficultate laborare cœpit, adeo ut pro vero hydropico & perperam curatus fuerit: at ne tantillum quidem profuere tot tamque fortia medicamenta, quin ærumnoso cruciatu finierit vitam.

Facta abdominis apertione, inter notatu dignissima, ablatis abdominis musculis, dissectoque peritonæo, ecce statim procedit Lien maximus, latissimus, ita ut totum impleret abdomen, suppressis & ventriculo & intestinis, qui ab omnibus partibus liberatus, bona fide 23. libras boni ponderis libravit: moxque in modum crucis divisus, ejus substantia sanorum visceris substantiæ omnino respondebat, nihil quoad colorem mutatus, nisi quod sanguis in eo contentus non ita ater fuerit, prout esse solet: sed ob copiosissimum potum quo nutriebatur, subalbidus erat & valde densus: παρέγχυμα simillimum habebat Jecori, quod valde durum, obstructum & satis magnum reperi, nam libratum pendebat xi. libras, ventriculus vero tam parvus erat, ut vix vesiculæ effigiem referret. Reliqua naturaliter erant constituta. *Ex observat. Georgii Garneri Medici.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

De magnis Lienibus, intra naturæ limites, vide sect. xvj. Observat. xij. & xiij. hujus libri.

§. 2. Vidi anno 1593. in quadam virgine juvene totum abdomen à Liene occupatum, ipsumque ita exuberantem, ut videretur hæc virgo Hydrope laborare: Imo quod gravissimi Medici in aspectu cadaveris istius mulieris dissecti, se deceptos fuisse fassi sunt: Erat molli abdomine, & suffocata, quemadmodum Hydrope laborantibus accidit, de vita discessit. *Hippolitus Boscus de Facultate Anat. Lect. 2. p. 14.*

§. 3. Duplicem Lienem in muliere quadam publice dissecta in Scholis anno 1569. Excell. Pater meus reperit, Et aliam mulierem se secasse fatetur habentem scirrhum Lienis, appensum intestino Colon dicto, & in tantam molem excretum ut totum fere abdomen repleret, ita ut absumpti viderentur Renes, Heparque suam amisisse formam, & pendebat libras triginta tres, & mulier tali affectu laboravit per decem & septem annos, suasque obibat operationes, & fuit hoc actum anno 1570. *Hipp. Boscus de Facultate Anat. Lect. 2. pag. 14.*

§. 4. Secando Comitem Aufumondianum, offendimus Lienem qua mole qua pondere visendum: amplius enim quinque libras pependit: Insuper omnibus quibus adnecti debuit ligamentis, solutum; ideo natantem per totam ventris capacitatem. *Cabrollius Observat. Anatom. 6.*

§. 5. Situs Lienis interdum mutatur, dum laxatis suis ligamentis pondere suo deorsum propendet, vel ruptis procumbit in hypogastrium, quod mihi quater visum. *Riolanus Encheir. lib. 2. cap. 26.*

§. 6. Mulier 48. ann. macilenta, melancholica, misere aliquot annos traduxerat, tandem incepit Abdominis sinistro latere observare tumorem, qui in principio graviditatis suspicionem omnibus inferebat, ast mensibus aliquot effluxis, imo anno integro præterlapso vanam eam reperierunt: Illa interim opem meam implorare coacta, quod præterquam quod gingivarum, imo totius oris corruptione, dolorifica corporis lassitudine, alvi duritie, variisque aliis symptomatibus affligeretur, in dies tumor hic augmentum sumere observaretur, cum gravitate mobilitateque singulari, adeo quidem ut quoties corpus in hoc illudve latus inclinaret, vel etiam in dorsum decumberet, corpus aliquod durum in ventris cavo de loco in locum moveri manifeste sentiret: Ego rei novitatem admiror, certi nihil hic concludere ausus; Lienis tumorem adesse quam probabile primis temporibus, tam hisce, quibus me accedebat, dubium; illis etenim hypochondrium sinistrum, cum aliqua parte epigastrii, occupabat: his vero hypogastrium magis: molam aliquam hic adesse & ipsi, & mihi persuadere conabantur varii, quibus quod contradicerem nihil fundamenti habebam: Animalculum ventrem pererrare credebat; Remediis variis intus extusve frustra omnino adhibitis, tandem mense Janu. anni 1670. lente extincta est, postquam jam ultra tres annos & dimidium sarcina hac, in dies aucta, onusta.

Die 24. dicti mensis, in cadavere à Clariss. *Ruyschio* aperto, repertus Lien insignis admodum magnitudinis, & latus sinistrum, & hypogastrium totum occupans, intestinis incumbens, quibus etiam sinuosa parte se accommodat, similiter ac gibbosus omnino, qua parte abdomini vicinus: Pendulus hærebat, adeo ut pro varia corporis agitatione varie etiam facile moveri potuerit: vasis splenicis mirum in modum & longitudine & capacitate auctis: Extra corpus ponderis libr. iv. repertus. *Gerardus Blasius Observ. Med. xiv.*

§. 7. Anno 1672. mense Octob. nata G. W. Civis Thorunensis filiola egregia, optimæq; ut videbatur, constitutionis, quam etiam per medium annum integram servaverat: Ast hoc elapso varia infantem affligere cœperunt accidentia, quæ tamen, quia levia, facile superabantur: usque dum sub mensem Julium anni 1673. ingravescentibus malis in subsidium me vocavit Parens: Apparebat tumor totius abdominis durus, qui in hypogastrio tantus erat, tamque dolorificus ac plumbeus, ut ibidem magnum latitare ulcus nemo ambigere potuerit, Et quia puella omnem medicamentorum usum cum summo aversabatur horrore, pro deplorata habebatur ab omnibus. Pugnatum interim est inunctionibus atque cataplas. emollientibus, digerentibusque, quibus id tandem D. B. obtentum ut sub Augusti incrementum magna puris copia per aliquot dies cum lotio ejecta melius se habere cœperit puella & abdomen detumuerit: unde omni adhibito astu, id tandem obtinuimus ut syr. de tribus infus. cochleare unum absumpserit illa: Cæterum vix elapsis aliquot septimanis redierre pristinæ infirmitates, quæ tamen, ubi maculæ quædam, ad instar Scorbuticorum, in pedibus imprimis & collo, eruperunt, denuo remiserunt, ita ut rursum restituta crederetur puella: Idem post tres septimanas iterum accidit: Et licet postmodum quædam medicamenta assumpserit, accedente tamen diarrhœa, viribusque prostratis, die 28. Octobris naturæ debitum solvit, erumpentibus denuo in pedibus dictis maculis.

Post mortem aperto corpusculo, omentum cum mesenterii magna parte putredine consumptum apparebat: Hepar vero insolitæ magnitudinis pallidique coloris totam fere abdominis cavitatem repleverat: Quod excissum, pondere suo sesquilibram civilem fere æquabat: Vesicula fellis satis magna bile subpallida scatebat: Lien nigricans, quadratus, scirrhosus, vix triuncialis erat magnitudinis: Ventriculus, cum vesica urinaria, nihil peculiare fovebant: Pancreas putridum erat: Intestina flatibus distenta videbantur: Reni uterque eam magnitudinem, quæ in adultis occurrit, obtinebat: Horum dexter satis naturaliter erat constitutus, sinister vero discissus copiosam fundebat saniem, in quam tota Renis substantia ita mutata erat, ut diffluente pure sola vasorum concurrentium interstitia, quæ apum loculamentis haud absurde comparat *Highmorus*, remanserunt: Pulmones flaccidi & subnigricantes, inque plurimos lobos divisi, Cor justo exiguum & pallidum stipabant: Plura scrutari non licuit: Hoc quoque addo, Infantem hunc per totum vitæ suæ curriculum nunquam sudasse etiam assumpto sudorifero. *Georgius Segerus in Miscell. cur. anni iv. Observ.* 142.

Observatio XXXV.

Ventris tumor à corpore extraneo, crassitiei pedis unius & semis, sub musculis abdominis: Alio virilem mentulam referente, inter uterum & vesicam urinariam sito.

Foemina mediocri staturâ, bono & nonnihil carnoso corporis habitu, hilaris admodum, inito tempestive matrimonio ad quadragesimum quintum ætatis annum sterilis vixit, quo demum nata graviditatis opinio, ex subsistentibus menstruis, quorum suppressionem multa sanguinis dispendia biennio præcesserant. Venter novem mensium incremento tumuit: quibus, sine puerperio effluentibus, spes prolis in hydropem mutata. Adhibentur quæ obsunt malo, sed frustra: nam aucto indies abdomine, spirandi & mingendi difficultas simul ingruere, quarum posteriori perita Chirurgi *Aveaux* manu subventum. Cæterum valebat mediocriter, & levibus suis negotiis ferè ut sana intererat. Crescente vero abdominis pondere, tandem & standi & decumbendi facultas adempta, ortaque simul repente lotii suppressione, ægra ob doloris vehementiam lectum petens, intra bihorium quasi suffocata obiit die xviij. Januarii anno millesimo sexcentesimo septuagesimo quinto, ætatis suæ circiter sexagesimo.

Chirurgus mali causam exploraturus, abdominis musculos auferendo quiddam obniti sentit; plurimas nempe fibras, quæ musculos abdominis membranaceo cuidam corpori ingenti alligabant. Amputatis fibris musculisque ablatis, corporis heterogenei ambitum ab osse pubis usque ad diaphragma detexit, omento sursum convoluto, ut oculis cuncta paterent. Motus spectaculi novitate Chirurgus, primarios Poliatros *Pigny* & *Duperray* in auxilium advocat, Qui sternum auferre jubentes, membranacei corporis mole compulsum altè intra thoracem diaphragma notarunt, mediis immixtum pulmonibus. Crassitie pedem unum cum semisse æquavit heterogeneum illud corpus, in regione uteri; alibi pedem duntaxat. Postea quæsitum, qua ratione magnum hoc pondus intestinis & visceribus incumbere citra impedimentum potuerit. Præter fibras itaque & vincula, quæ abdominis musculis & lumbis illud junxêre, aliud corpus durum & solidum invenerunt, priori tanquam basis substratum, cui innitebatur. Hoc sede sua cum impetu excidens Chirurgi manus inopinatò feriit. Mentiebatur autem corpus istud virilem mentulam, sumptaque origine ab osse sacro, superato intestino recto, inter uteri & vesicæ urinariæ fundum emersit. Substantia ejus membranea fortis erat, externè lævis & teneriore alia ceu epidermide amicta: intus inæqualis, ob plurimos globulos membranaceos ibidem affixos. Adfuit etiam aqua limpidissima, infarctu suo mentulæ rigiditatem concilians. Huic figura teres, oblonga, æqualis, Longitudo magni pedis, Latitudo quatuor pollicum transversorum, & duorum crassities. Desiit in glandi simile quid, formatæ è ligamento duobus digitis transversis retro extremitatem, quadam veluti paraphimoseos specie. Glandi foramen inesse visum, juxta quod membranaceum corpus rotundum, magnitudine fructus cerasi, glandis extremo annexum. Imò, quod ad lepidæ comparationis perfectionem attinet, ad mentulæ radicem ovalia duo corpora, testibus similia, conspiciebantur aquâ plena. Emergens ab uteri & vesicæ fundo mentula incurvabatur, glande in ventrem conversa: unde alterius corporis molem dorso suo tanquam in fornice sustinuit. His perlustratis heterogeneo corpori vulnus infligitur ut pateant contenta. Mox vesicæ & globuli membranacei plurimi erumpunt, cum magna vi aquarum. Instante autem funeris hora, cùm investigatione diuturniore prohiberemur, abdominis viscera simul exempta curavit asportari Chirurgus,

Chirurgus, operam navans, ut quo ante fuerant situ tabulæ singula denuo examinanda imponerentur. Apparuerunt itaque tria membranacea corpora, Primnm in dextro latere; alterum in siuistro; tertium in media sede. Dextro implicitum hepar admodum pallebat, ductibus ejus bilariis & vesicula exili. Venæ cavæ & portæ, nec-non arteriis sua erat naturalis magnitudo. Tumoris pars ultra hepar tam fortiter hæsit diaphragmati, ut ab eo separari nequiret, permutata quasi in unam utriusque substantia. Vi tumoris alte quoque adactum in thoracem diaphragma secesserat, pulmonibus intricatum, ut horum lobi vix amplius distingui potuerint. In summo thorace, juxta tumoris extremum, novum dedit miraculum muliebris sinûs imago, è duobus candidis globis, mammarum instar, totidemque in medio papillis efficta. Globi membranei erant, aquâ pleni: nec diversa papillarum substantia, fibris multis devinctarum. Secundum corpus involvebat lienem, hinc in medium usque thoracem, & inde ultra sinistrum renem sese extendens. Tertium, inter peritonæum ac intestina, universum ab osse pubis usque ad diaphragma uentrem implevit. Massæ hæ informes erant, maximè quæ in hypochondriis; media enim ad placentæ figuram rotunditate sua quodammodo accessit. Substantia omnium è duabus membranis, quarum interna mollior, durior externa, ut alicubi cartilaginea, aut ossea, imò etiam lapidea putaretur. Color illis albus ad flavum vergens. Connectebantur inter se & cum partibus aliis ministerio fibrarum & ligamentorum, nec-non substantiæ cujusdam viscidæ instar glutinis, quo latera adunabantur. Massæ pondus quadraginta quinque librarum fuit, non computatis globulis amissis, & aquâ translatis de loco in locum tumoribus profusâ. Jacturam æstimauere librarum quindecim. Cognita exteriori corporum & heterogeneorum superficie, scrutanda manent interiora. Latebant in iis nonnisi vesicæ aut involucra, & in his iterum minora: quorum alia humore farcta limpido, alia substantia sevo caseove simili, pleraque membranarum glomere. Sed neque in his eadem erat ubique dispositio. Quædam enim involucra septem duntaxat, vel octo, vesicas prodebant, rotundas & duras instar pilarum vento turgidarum. Quibus dissectis minorum globulorum membranaceorum stupenda caterva emersit, aquâ plenorum & similium ovis sine testa. Alia involucra incredibilem vesicarum multitudinem continuêre, variæ magnitudinis, promiscuè ac turmatim erumpentium, nec uti priores gravidarum. Quædam stipabantur alba & crassa substantia, qualis abscessuum, qui atheromata vel steatomata vocantur: aliis propè meliceridum fuit materies. Contentorum varietas diversam etiam vesicis globulisque tincturam indidit. Erant enim albi, rubri & opaci. Ex substantia caseosa & sebacea, cum aquâ limpidâ, albus; ex liquore lactis sero simili, turbidus seu obscurus; ex substantia mellaginea, rubicundus color. Notandum ultima hac materia non tam impletam vesicam, cui inerat, sed incrustatam tantummodo intrinsecus, reliquum cavitatis aquâ adimplente. E duabus corpora hæc heterogenea membranis componebantur, externa lævi, tenuiore & minus robusta, internâ duriore & alicubi inæquali, ob excrescentias complures verrucosas, quibus adhæsit substantia meliceridum, nunc rubra, nunc viscida & alba. In hac & rubra potius, quam in altera materia atheromatis steatomatisque simili, oviformes globuli nidulari visi. Hic quippe inventi piso aut capitello acus non multo majores, qui recens geniti videbantur, & casui vicini. Fuit etiam, ubi plures noduli separatim protuberantes, uvarum racemum acinis onustum finxerunt. Tandem, ne nihil deesset monstri, corpora etiam juventa ex rubro & albo diversimodè variegata. Destituebantur verò omnino & vase & fibra, qua nutrimentum vehi potuisset, erantque contigua tantum, non continua: etenim perrupto involucro quovis eadem facilitate mox evaserunt, quo poma aut cerasa è sportula. Humor plerisque fuit limpidus, tenuis & pellucidus, aquæ instar purissimæ, neque consistentiam neque colorem mutans. In elixato ad septimum usque diem nulla contigit alteratio. Postea flavus viscidusque reddi & fœtere cœpit. Recenti aliquot spiritus vitrioli injectæ guttæ, citato atomorum motu, membranacea quædam frustula humori innatantia mox cogebant, aut etiam de novo producebant. Inde nata suspicio non esse expertem salis aquam, quam & gustus probavit instar olei tartari per deliquium salsam. Ab eadem etiam cœruleus violarum syrupus in viridem commutatus. Intricatis tumori visceribus nihil aliâs detrimenti acciderat, præterquam testiculo sinistro, dextræ uteri tubæ & sinistro reni. Tuba vehementer erat dilatata, ac ab extremitate fimbriata usque ad sui medium lauta. Testiculus sinister foramen habuit, non à cultro. Sinistri renis substantia pallida, mollis, bovinæ instar linguæ, quam & figurâ imitabatur. Ren quippe longus erat decem pollices, latus tres, & duos crassus; nullæ in eo carunculæ, sed pelvis amplissima. *Observatio D. de Houppeville, Gallice edita, Latine reddita à Nobil. Dom. Conrado Peyer*, mihi amice communicata.

Observatio XXXVI.

Ventris tumor, pro hydropico habitus, ab ingenti massa, pinguedinem referente, totum fere Mesenterii spatium occupante. 1. *A Steatomate ingenti Pancreati Asellii innato.* 2.

CUm anno superiore 1669. Rigæ Livonorum, ubi inter præsidiarios milites Medici ac Chirurgiæ inspectoris munere fungor, Chirurgorum aliquis me acessisset, atque ægroti cujusdam hydrope laborantis exposuisset historiam, non dubitavi priusquam ipsum ægrum adirem, accurate etiam curæ modum quo tractasset hactenus afflictum inquirere: desideranti rem omnem aperuit mihi, se laboranti jam sæpius cathartica ex Gummi Gotte ℥ß. ad ℈ij. sine successu propinasse; se applicuisse etiam cruribus jam tumefactis fonticulos: Extemplo ægrum adeo, qui statura brevis erat, & annos circiter xl. agebat: Ibi emaciatum quoad cætera misere, ac carnem vix ossibus hærentem, abdominis autem pondere immenso oneratum, ac tibiis pallidis impressi digiti vestigia servantibus, (qualis fere in omnibus cachexia laborantibus) tumentem obstupui: Querebatur de spirandi difficultate, & cum aliquali cordis inquietudine virium jactura, cæterum appetitu se stimulari continuo, fere canino, imo assumptorum copiam vix sufficere desiderio esurientis: Exortum sibi esse id malum ipse ægrotus ante biennium affirmabat, cum molas trusatiles, seu manuarias fere sine intermissione versare cogeretur: Cogitanti mihi hac de re, nihil certius ancipiti consilio obvenit, neque enim hydropem credere poteram, quod & fame magis quam siti urgeretur æger, & tumor in ventre non mollis, sed quasi carnosus & minime, ut in ascitide accidit, cum murmure fluctuans esset, quodque præterea potus assumpti paucitas non responderet augmento quotidiano tumoris: Nihilominus tamen pedum ac ventris tumor, cum difficultate spirandi, è contrario hydropis suspicionem faciebat: Maxime autem me torquebat, quod ex tot assumptis, nec excrementa multa, nutrimentum autem corporis & virium robur satis exiguum deprehenderet, omnibus quæ spem meliorem facere solent de die in diem in deterius ruentibus: Tandem cum ad cognitionem hujus affectus accuratam penetrare non possem, in dubia re aliquid experiri decrevi, quam certæ morti hominem sine solatio committere: Diureticis itaque, ac subinde catharticis tentavi curam, sed naturam penitus inexorabilem nec allicere benignis nec cogere fortioribus potui: Demum post aliquot septimanas in altiori loco occupatus æger, forte decidit, ac infelici mortis genere, vitæque ac morbo colophonem imposuit.

Cadaver statim sequenti die in multorum præsentia aperiri curavi: Postquam aquam, ne cultro arctius inquirenti impedimento esset, depleri jussissem, vix unam aut alteram libram deprehendere licuit; Miratus in tanta cavitate non plus aquæ contineri, ulterius abdomen aperui, ubi statim detracto peritonæo, & omento, quod tenue erat instar telæ aranei, ingentis corporis moles, in superficie pinguedinem referens se exhibuit conspiciendam: Totum fere mesenterii spatium occupaverat monstrosa hæc excrescentia, adeoque arcte intestinis, à duodeno usque ad medietatem Ilei annectebatur, ut quasi partes hæ coivissent duæ in unum, citra ruptionem ab altero alterum avelli non potuit: Tres autem lobi seu tumores figura subrotunda, & nonnihil depressa mole diversi se spectantibus exhibebant, qui ad stateram examinati, pondus quinquaginta quinque librarum Succicarum æquabant, imo etiam excedebant: Horum loborum duo majores dissecti, præter substantiam peculiarem (illi quæ circa sternum boum pinguium ea parte est, qua inter crura incurvatur à palearibus ad pecten similem) amplam cavitatem prodidere: Earum fere quævis sex librarum fuit capax: Liquor, seu potius materia, quam continebat, fluida ingrati erat coloris, ex obscuro viridi flavescentis, stercoris vaccini instar multa aqua diluti, sed fœtoris notabilis fere expers: Tertii illius, seu minoris lobi (qui caput infantis annui magnitudine æquabat) cavitas parva saburra fusci coloris erat impleta:: Venæ plures cum arteriis latiores in superficie, sed valde pallidæ ac fere inanes explicabantur, nonnullis lacteis etiam vestigia sua servantibus: Reliqua viscera corrupta erant, præter pulmonis sinistrum lobum quodammodo lividum, ac pericardium omni destitutum lympha, cordique pertinacissime adhærens, nihil notabile exhibebant.

SCHOLIA.

SCHOLIA.

RArissimi hujus affectus causam occasionalem non inepte ægrum dum spiraret adhuc, divinasse statim comprobabo; Cum enim glandulas mesenterii hic obstructas atque corruptas fuisse post sectionem factam oculorum testimonium declararit, non adeo difficulter reliquam morbi rationem ex ipsius sententia deduci posse vero videtur simillimum. Atq; sic molendinarum versandarum molestissimum negotium omnem dedisse ansam apparet: Calefacto enim corpore motu continuo & violento, non potuit fieri quin totius corporis pori, atque inter eos illi qui ex lacteis ad intestina tendunt, aperirentur: Jam vero ejusmodi hominũ, ad laborem & negotia natorũ, victus non modo ex vili pane & aqua, quibusdam leguminibus, pisis, fabis aut brassica, sine apparatu coctis, constare, verum etiam pro lucrando tempore, ut plurimum medios inter labores & assumi & vix digeri, regionis illius incolis notissimum est, ut labore & appetitu famelico, indéque fermento fortiori existente, & concoctio citius absolvitur, & avidæ hiantes lacteæ ante factam secretionem boni maliq; chyli, quam motus nimius illam in tenui intestino effervescentiam impedit, promptius impregnantur, frigidaque hausta loco solatii miseris funestum malum in lacteis vasis, vel etiam glandulis ipsis coagulationem producente, vel etiam chylo ipso cum fæcibus adhuc mistis ad stagnationem in vasis angustis admodum apta existente, collecta illic copia chyli, partim qualitate sua, ut dixi, partim etiam quantitate cavitatem viarum pororúmque, scil. in glandulis, obstruxit, ruptisque jam vasis cavitates illas sibi formavit. Quibus repletis dictam in molem eas extendere apta fuit, imperfecto interim succo imperfectum glandulis nutrimentum ac incrementum monstrosum largiente: Quod illis non videtur absurdum, qui ex *Hippocr.* lib. de Glandulis, norunt glandulas in intestinis pasci humiditate quam ex intestinis hauriunt: quique porro vulnerum excrescentias scirrhum, atque puris aliquando in tale aliquid abeuntis naturam, per experientiam & studium exploravere: Neque hic obiici posse videtur datam morbi causam, seu glandularum obstructionem, per biennium, ut hoc acciderat superstite ægroto, durare potuisse, cum glandulas non ad unum omnes ac eodem tempore, sed successive fuisse obstructas credendum sit: Cujus rei argumentum etiam ipsa molis concretæ figura exhibet: Tres enim lobi tres glandulas, atque hic unam post alteram fuisse affectam, tam ex quantitate, quam ex liquore contento differente concludendum est, Quod autem liquor ille subflavus ac non adeo fœtens fuerit, id factum videtur esse ex bile, quam simul multa copia transiisse, atque tum colorem addidisse, tum præservasse quodammodo à putredine, à veritate non est alienum. Interea Lactearum paucitas, quæ ad partem Ilei inferioris & reliqua intestina vergebant, aliquid chyli, quantum fuerit, absorpsisse, atque in vitæ miserum subsidium ad cor derivasse probabile est. Pharmaca autem quod nihil evacuare poterint, viis Interclusis conjicere in promptu erit; Auctum vero illum appetitum quod spectat, tum ex pancreatis ductibus proculdubio obstructis, tum etiam humore illo in cavitatibus glandularum retento atque acescente, & acidiores vapores transmittente ad ventriculum, non improbabiliter deduci posse mihi videtur. Cæterum languor ille aliqualis virium atque inquietudo, necessarii fuere hujus obstructionis comites, cum nec haberet depauperatus sanguis unde sibi ipsi ad continuandum ignem vitalem, multo minus partium reliquarum nutrimento prospiceret: Ultimo tumorem pedum, atque emissam è cadavere sectionis principio aquam, ex lymphaticis, tum casu illo ex alto in ventre ruptis, tum ob molem excrescentiæ reditum lymphæ ab inferioribus partibus prohibente, indéque ruptionem ibidem producente, traxisse originem persuasus sum. Atque hæc pro ætiologia expositi affectus sufficiant, qui quamquam inveteratus absolutè fuerit incurabilis, non parum tamen spero Medico prudenti allaturum lucis, cujus beneficio, possit & affectum hunc jam recens natum deprehendere, &, quoad fieri poterit, in tempore ipsi mederi. *D. Hiarne in Miscell. cur. anni iv. Observ. 166.*

§. 2. Pancreas est corpus illud glandulosum in medio Mesenterio situm, quod natura quatuor vasis, venæ, arteriæ, nervis & vesicæ bilis in orbem substravit. Exinde enascuntur variæ plurimæque excrescentiæ glandulosæ, pinguésque ac steatomata: Omnes hoc laborantes vitio, perperam sæpe Hydrope laborare à Medicis putantur.

Sic Viduam quandam visitavi Amstelodami, quæ cum interiit, secta à nobis, in ipsius abdomine, molem prægrandem glandulosorum steatomatum conspicati sumus, quam exemptam à Pancreate, cui cum cervice adhærescebat, stateræque impositam, viginti & sex librarum esse deprehendimus. *Nic. Fontanus Epit. Vesalii pag. 22.*

OBSERVATIO XXXVII.

Ventris tumor à portentosa Abscessuum magnitudine repertorum in Mesenterio.

FIliola D. N. XIII. menses nata, insigni ventris tumore & tensione vexabatur, de quo admodum variæ fuerunt opiniones. Quidam asciten ajebant, alii abscessum, idque diverso modo: etenim nonnulli in substantia Hepatis eum esse credebant, alii in Pancreate: hi vero inter epigastrii musculos; Ego vero morbi situm, tumorémque cum quadam circumscriptione, quam inter palpandum deprehendebam, animadvertens, abscessus quoque esse illico judicavi: Sed eos in visceribus, hepate & liene esse arbitrabar. Omnes tamen pronuntiavimus eam diu morbo non superfuturam, nec ultra diem 8. vivere posse, fere tamen per 5. menses, quamvis ægerrime, vixit adhuc.

Cum primum defuncta fuit, ad eam secandam vocatus sum. In ea sectione res prorsus admiratione dignæ visæ sunt. A sinistro enim latere immensæ molis Abscessus, duplici

cysti præditus, repertus est, qui quidem ab apophysibus transversis vertebrarum lumborum ortum ducebat, deinde sub liene transiens, totum id latus occupabat. Cystis vero pluribus varicosis venis intertexta erat? abscessus avulsus libras x. pependit, Sed quod magis suspiciendum venit, in eo tres alii abscessus ponderis libr. iij. continebantur, singuli cysti sua similibus venarum ramis, eadémque materia donati, quæ materia pulmentum, ova cocta, ficus, carnem, & alia ejusmodi p. n. omnino referebat. A dextro latere duo itidem immensi abscessus tanquam gemelli, prope vertebras originem trahentes, cum simili cysti & venarum ramis sese oculis nostris obtulerunt; uniuscujusque pondus erat ℔ iiij. quorum unus cavam jecoris partem adimplebat, alter vero ad os pubis descendebat, eadémque qua alii materia referti erant, Num hoc plane portentosum videtur, adeo parvam puellam, cum tanta copia talis materiæ tam diu perdurare potuisse? Abscessus illi ita sursum ad claviculas diaphragma impulerant, ut duorum digitorum spatium pulmonibus non esset reliquum ad motum, quod maxime causa fuit quod veluti suffocata animam efflarit. Sic hujus morbi tam difficilis erat cognitio quam curatio impossibilis: Nec illius causa semini, primævęque conformationi accepta ullomodo erat referenda, siquidem parentes optimo erant habitu & temperamento. *Barth. Cabrollius Observ. xxxiii. & xxxv.*

SCHOLIA.

Q*Va materia Pulmentum, &c.*] Nobis minores abscessus videre licuit, minores inquam mole, sed partium affectarum dignitate haud secundos fortasse. Si quidem cadavera dissecantibus, & Hepatis & Pulmonis & Renum & Testium, & Uteri exteriore habitu sæpenumero meliceridés & atheromata visenda se obtulerunt. Atheromatis quidem sub Pulmonis corpore visus est meminisse *Hippocrates* l. de ossium nat. §. 19. per nomen χοίρος, quod interpreti versa est callosa durities, H. vero Mercuriali creditum est tuberculum: utcunque autem ea quæ pulmonibus innascuntur dura Tubercula dissecta præ se ferunt atheromatis speciem: Steatomatum autem non memini an ullum unquam obtigerit, utpote quod difficillimum hisce locis ortum nanciscitur, tum quod benigniorem hujus materiam partim emendare, partim ad se rapere viscera calore munitissima possint, tum quod nudiorem & majorem ejus globulum oporteret intimius recondi, quod ne pati quidem natura videtur, Dixi jam in humani generis extis creari hæcce tubercula, sed & in bestiis brutisque omnibus sanguineis multo frequentissima sunt eadem à me reperta, &c. *Severinus de Abscessibus p. m. 278.*

OBSERVATIO XXXVIII.

Ventris tumor à Mesenterio prodigiose turgente, scirrhoso, cum infinitis abscessibus, & scirrhoso Iecore abscessibus referto.

ISabella Roland sexagenaria obiit, Octavus jam agebatur annus ex quo tumor inceperat sensim ac sine sensu & dolore ad magnam magnitudinem progredi, quod Mesenterium ipsum fere *sit doloris expers*: ægræ interim ipsi perinde fere ac sanæ licebat naturæ, animæ, ac vitæ munia obire, nisi quod duobus antequam moreretur mensibus, coacta fuit lecto se tradere, quod febris continua, quæ ipsi ad extremum usque vitæ diem perpetua fuit, supervenisset.

Dissectum est ejus cadaver, dissectioni præerat *Milotius* D. Medicus. In suas ædes avulsum Mesenterium totum deferri jussit, ut ibi per otium lethiferi morbi causam, quam semper in Mesenterio delitescere suspicatus erat, rimari liceret. Ergo Mesenterium totum, atque in Mesenterio Pancreas, tumore miro, propéque incredibili turgens animadvertimus, adeo ut libras x. & dimidiam penderet, scirrhosum omnino extrinsecus, solisque postica parte lumborum vertebris adhærescens, antica autem peritonæo, scirrhoso pariter ac penitus cartilaginoso; *Suberant infiniti* in eodem mesenterio *abscessus*, sua quique cysti inclusi, alii quidem oleoso, alii melleo, alii sebaceo, alii albugineo, alii aquoso humore & liquore differti erant, quorum conclusa materia pulticulæ similis esset: denique quot ferme abscessus essent, tot erant materiarum contentarum species & ideæ: Præ tumoris pondere mesenterium suis velut radicibus & sedibus divulsum fluctuans, molestum *oneris & doloris sensum* inferebat, quod solis lumbaribus vertebris ac peritonæo adhæreret, nullatenus autem intestinis & aliis partibus, quibus velut connatum alligatur: Itaque sua id mole & corpore vesicam premens & coarctans, *difficilem mictionem faciebat*: Intestinis vero incumbens, ut *alvus pigrior esset*, in causa erat; adeo ut nisi devorato laxante aut purgante medicamento, fæces non descenderent: nam quod ad clysteres spectat, subire illi in intestina, tumoris vias coarctantis magnitudine prohibebantur: intrusæ vero glandes nihil proficiebant. Respiratio ob diaphragmatis à tumore compressionem difficilis erat. Non deerant qui Molam subesse suspicabantur, Alii ab hydrope eum excitari tumorem: certe malum id hydropis consequu-

consequutionem attulit; nec obscura causa est, frustrata functione hepatica, per interceptam tumoris occasione chyli anadosin: Sed & proprio vitio Hepar tenebatur, scirrho nempe & abscessibus crebris, per intimam extimámque ejus substantiam varie sparsis: A putredinis labe Lien haud immunis erat, denique ventre inferiore nihil erat integrum. *Pareus Operum lib.23.cap.26.*

SCHOLIA.

M*Esenterium fere sit doloris*] De sensu Mesenterii *Van der Linden Med. physiol.* ac nervis in id distributis differens, Facit eorum multitudo, *ait*, oculis obvia, ut dubitari non possit de sensu Mesenterii: Facit eorum exiguitas, ut hic ipse multiplicior sit quam exactior, nisi cum plurimi simul dolent: *Fernelius* id sine dolore inflammari, solummodo gravitatis habere docuit sensum: Admodum tamen sensibile arguit dolor colicus nothus, & origo ejus à peritonæo, cujus dolor acer est.

Ut alvus pigrior esset] Hæc est causa particularis. Alias oritur quod humidæ omnes potus cibiq; partes in cavitatem ventris, aut in venas arteriásque transsumatur, unde fæces arescunt, quę difficultas superveniens malum signum est, ut contra alvi profluvium, aqua è venis in ventrem confluente, solutionem affert, 14. aphor. 6.

OBSERVATIO XXXIX.

Ventris tumor ab insigni viscerum magnitudine naturali, copioso adipe obsitorum, Ascites creditus.

§. 1. DOminus *Vitalis Stadler*. Illustris Comitis J. *Fuggeri* Quæstor, plurimis annis ex veneficio, ut putabat, non sine symptomatibus melancholicis, & quidem illis de quibus Gal. Nasi enim sui metuebat casum, & sudabat semper, nec consumebatur, quin corporis moles videbatur augeri, crassus & corpulentus, abdomine tubero, cum vomitu pituitæ, quod anno 1617. observaui, comes in acidulas Ebenhusanas, sic suadentibus Medicis. Audivi tunc hujus mali causam hanc: Sibi, dum apud rusticanos præfectos passim in exigendis rationibus occupatus esset nomine Generosi, oblatum fuisse poculum vino plenum ab uxore cujusdam Præfecti, cum precibus, ut antequam properaret in urbem, hoc sibi soli reservatum poculum exhauriret: Medium non traxit ex cyatho, fœminæ reddit, quæ ulterius urget, at nescio quis horror nauseosum fecerat: Eques igitur dum est in itinere Augustam, sentit alterationem totius cum mentis quadam consternatione ac melancholicis cogitationibus. Domi molem sui corporis accusat ac vastitatem cum aliis imaginationibus, quas conticuit dicere, aut ob pudorem, aut non reminiscentiam: Primo vere hoc accidit, itaque afflictus sic demum in autumno, me comite à Medico domestico adjuncto in acidulas profectus est: Maximus metus erat ne decideret nasus, manus, digitus, aut articulus aliquis. In fonte eructationes, inflationes ventris ac hypochondriaca observavi: Tractaverunt hunc morbum D. *Rumierus* & Paulus *Ienischius*. Post illius mortem Dn. *Cneulinus*, qui 1626. cacochymicum & hydropicum pronuntians, ob abdominis & pedum tumores, multis evacuationibus purgando & sudando curavit. Sequenti anno, die Jovis, Aprilis 8. exspiravit symptomatibus Apoplecticis.

Ejus cadaver sectum fuit præsentibus Medicis Curæ, à Chirurgis Anatomiæ parum gnaris: Observavi ego sequentia, Viscerum omnium ea fuit cum vicinis partibus communio, connexio ac quasi conglutinatio, ac si vinculis alligata, annexa ac juncta essent, ut vi avellenda & dissecanda essent: Pulmones magni, flaccidi, lobis indistincti, colore lividi, jaspidis instar variegati & quasi gangrænosi, diaphragmati arctissime connexi & adnati, ut acie ferri separandi essent, sic & pleuræ, quæ causa Dyspnoeæ. Cor magnum, prout totum corpus erat; Hæc in thorace. In Abdomine hæc observavimus, Cystis fellis substantia fuit crassa & densa, cavitatis amplæ, cum pauca pinguedine, in qua lapilli duo atri coloris, major capitulum rutæ quadrangulare referebat, cujus radix triangularis, qualis est dentis molaris forma, magnitudinis capituli rutæ: alter triangularis forma glandis, coloris subcineritii: Tunica vestiens Hepar pinguis, Corpus Hepatis magnum, duriusculum, coloris pallidioris parte sua gibba, diaphragmati annexum & quasi alligatum: Sima seu cava ventriculo succumbens, ac multa pinguedine & tunicis cohærens, seu ei agglutinata: Ventriculus medius inter Hepar & Lienem, quibus adeo stricte cohærebat ut ferro separandus esset non sine dilaceratione, obsitus pinguedine, exiguus & inanis: Corpus Lienis plane latitabat sub pinguedine, ut præ ea videri non potuerit, grande seu magnum & crassum, figuræ oblongæ, nec instar linguæ bubulæ, sed aliquomodo globosum, coloris diversi, in cujus medio, digiti latitudine, atra linea, substantia compacta, densa ut hepatis, in cujus convexo venæ varico, fæcrasso sanguine farctæ in imo, cellulas coli, vel potius pilulas conglomerans,

sic

ſic vocante D. *Creulino*, referentes, varices non magnæ erant, alligatum ventriculo: Meſenterii corpus craſſum, pingue, adipoſum ubi Colo ac Ileo jungitur, cum pauciſſimis glandulis arcte vinciens inteſtina, veteri ſtercore turgida, quæ & cultro ſeparanda fuerunt. Renes carebant vitio, copioſo adipe tecti, veſica urinaria lotio turgida: Pinguedo & adeps ſua copia veſtiebant omnia, occultabant & viſcera, ob quod pondus *Stadlero* ſpiritus impeditus fuit. Sic ventriculi exiguitas non admittebat multum cibi. Caput intactum reliquimus.

SCHOLIA.

DE veneficio non parva fuit ſuſpicio, quam ſectio eo nomine inſtituta non manifeſtavit. Mortuus eſt æger ætatis lviii. affectu ſoporifero: A veneficio dato erat jam xx. Admirabilis hæc viſcerum magnitudo & connexio ſeu annexus, an à poculo ſuſpecto, à cujus hauſtu de immanitate ac vaſtitate ſui corporis conqueſtus: an à formatrice vi non diſputo: Scio duplo majora formata fuiſſe viſcera quam ad proportionem ſtaturę natura feciſſet: Signa hydropis pedes oedematoſos, tuberum ventrem impoſuiſſe doctiſſimis Medicis videmus, ut pro hydropico curarent eum, in cujus ventris cavitate pinguedo erat copioſa & vix ſerum neceſſarium. *Hachſtetterus caſu vi. Decad. x.*

§. 2. Simile licuit videre in mercatoris vidua obeſa, tumida, in cujus cadavere non ſeri cyathus inventus, ſed aliquot libræ pinguedinis: Et hæc ut Hydropica ob molem abdominis & pedes oedematoſos curata fuit. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO XL.

Ventris tumor & durities ob Hepar cartilaginea tunica conſtans, Peritonæum duriſſimum, Veſicam & Uterum ſubſtantiæ lapideæ.

ADmirandum die 25. Janvar. 1595. nobis accidit in ſectione cujuſdam mulieris 37. annor. cujus uterum lapideum invenimus, ponderis ſeptem librarum: Hepar uno lobo tunica cartilaginea conſtans: Lienem ſphæricum, Veſicam lapideam, Peritonæum duriſſimum quod vix cultro dividi poterat: Quæ omnia nos in admirationem traxerunt, qua vi ſpiritus deferrentur per univerſum corpus, & quomodo hæc tandiu vixerit ſine ulla manifeſta ægritudine: Uterum curavi dividi, in cujus apertione ſperabam fœtum lapideum invenire, quod contigit Medico Senonenſi, Verum ſpe fraudatus. *Obſervatio Petri Quentini Medic. Friburgenſis Helvet.*

OBSERVATIO XLI.

Ventris tumor, gravidationis ſpecie imponens, à Copia ſanguinis in abdomine, Hepatis magnitudine inſigni, Inteſtinorum tenuium protuberantia.

VXor Eliæ Tabellarii prægnans ab obſtetrice judicabatur, ob ventris tumorem & duritiem: remittebat tamen illa & interdum per vices augebatur: pedes ſubinde tumidi, interdum ſine ſenſibili evacuatione detumeſcebant: Cætera toto corpore eleganter carnoſa florentis ætatis fœmina: Cœperunt hæc ſymptomata invaleſcere à tempore quadrageſimali 1655. ad Junium menſem, quo ingentibus doloribus auctis vivere deſiit.

Ex aperto defunctæ abdomine ingens copia feroſi ſanguinis effluxit, quæ cavitatem quoque thoracis occupabat, implebátque menſuras noſtràs ſex. Sive is ſanguis ex rupto vaſe ſic effuſus, ſive per diapedeſin expreſſus, inanitæ vacuæque omnes venæ in utroque ventre cernebantur; Omentum nullum ſed putredine abſumptum: Inteſtina tenuia protuberantia omnia arctiſſime inter ſe connexa, & membranis & pinguedine cooperta: Cohærebant eodem vinculo inter ſe ventriculus Hepar, lien & cætera huc ſpectantia: Remotis renuibus & à membranis pinguedinéque ſeparatis, membrana adipoſa & præpinguis à ventriculo protendebatur per univerſum abdomen ad coxas, qua diſciſſa ſubtus deliteſcebant craſſa inteſtina libera: circa inteſtinum rectum maxima pinguedinis copia adnata, ut prima fronte magnæ glandulæ ſpecie dubios nos reddiderit: Uterus ſanus juſtæque magnitudinis ſine ullo conceptu: Ventriculus denſus, cartilaginis duritie, eminentiam acutam ſupra pylorum, uropygii inſtar habebat, forſan ubi omentum abruptum fuerat, cætera vacuus ſola pituita glutinoſa ſuperſtite: Hepar grandius utrumque hypochondrium implens, ſcirrhoſum, firmiter ſupra infráque omnibus vicinis cohærens, membrana prope coſtas variegata, rubríſque maculis diſtincta, quæ facile ſeparabatur: Lien arctiſſime infra ventriculum pinguedini immerſus, Pugni magnitudine, colore ſano: In thorace aperto dextra cavitas plena ſanguine iſto ſeroſo, grumoſo & lento. Dexter pulmo exiguus vix pomum magnitu-

magnitudine æquans: Pulmo ſiniſter præter ſolitum amplus coſtiſque adnatus, nullam tamen ægra ſuperſtes reſpirandi paſſa eſt difficultatem: Pericardium pinguedine abundans, ſed ſine ſeroſa humiditate, quæ cum ſanguine diffluxerat: Cor elegans & puſillum, adipe fere tectum: In ventriculis ne guttula ſanguinis comparuit, ut mirum non ſit tribus ante obitum diebus pulſum ceſſaſſe. Tantorum ſymptomatum, & miræ hujus conſtitutionis cauſa credebatur venenum per errorem fortaſſis oblatum, quum enim prædicta accidentia illam invaderent, vomitus inſequutus, diarrhoea ingens & ſanguinis ex naturalibus eruptio. Inde invaluerunt ſymptomata, tumor ventris, dolores incredibiles, ut ſecundum methodum fruſtra adhibitis remediis, ipſa ſibi ventrem aperire ſæpius dolorum impatientia optaverit. *Th. Bartholinus centur. iij obſerv. vj.*

Observatio XLII.

Tumor ventris, ſuſpicionem ingerens graviditatis, ab inſigni ventriculi tumore, & Liene inter illum & Hepar ſito.

FOeminam ob tumidum abdomen pro gravida habitam, è ſepulchro effoderunt ſtudioſi ac in theatrum deduxerunt, cujus abdomen cum diſſecuiſſem, ventriculus inſigni tumore diſtentus in conſpectum prodiit, totam abdominis regionem occupans, ipſáq; inteſtina cooperiens; Infra ventriculum nullum omenti veſtigium, quod tamen paucum admodum verſus pylorum inter diaphr. & ventric. delituit, Urgentibus circumſtantibus ventriculum diſſecui, ex quo fœtidus erupit flatus, unde minor factus præter acetaria & atrum humorem ſat copioſum nihil continuit: Reliquorum in abdomine viſcerum faciem exploraturus. Lienem, inter Hepar & ventriculum latitantem, in ſiniſtro latere gratis quæſivi, nullis fibrulis diaphragmati aut ventriculo adhærentem. Intorta, ac ſimplici gyro circumvoluta, vaſa ſplenica vidimus, unde à tumente ventriculo eo detruſum colligo: Ipſum Hepar quoque altius quoque retruſum, cætera ſanum. Sic primum conceptam, ob turgentiam abdominis, graviditatis ſpem, ſeponere coacti, ipſum inveſtigamus uterum, quem figura pomum, magnitudine pugnum adæquantem lubenter aſſendimus: hunc debita diligentia præparatum ſequenti die aperuit Exc. *Molinettus*, ac in eo *embryonem* marem invenit, omnibus numeris abſolutum, amygdalum magnitudine exprimentem. *Obſerv. Henr. à Moinichen*

SCHOLIA.

IN *eo Embryonem marem*] Notabilis eſt hiſtoria Avenzoeris, quo pateat quam incertum ſit & anceps de Graviditate iudicium, ut quæ prægnantes ſunt tales non credantur, Et quæ non ſunt, utero gerere exiſtimentur. Volo, *inquit*, dicere quid mihi ſucceſſerit, cum eſſem in carceribus de Haly, Uxor mea erat prægnans, & hoc ignorabam, & ipſa fuit infirmata tali paſſione, quod mihi neceſſe fuit dare ei medicinam laxativam, quę fuit talis quod nullus poſſit æſtimare quod aliqua prægnans, etiam ex aſſumptione modicæ quantitatis, fœtus in ea poſſit remanere, & ipſa recepit eam abſque læſione ſui & fœtus & ipſa recepit eam abſque læſione ſui & fœtus, & poſtea declarata fuit impregnatio ejus, & me pœnituit valde de errore quem feceram, quare miſericordiam quæſivi ab Altiſſimo creatore, de eodem, & peperit filium quem hodie mecum habeo: *Rhodius* cent. 3. Obſerv. 15. refert mulierem ætatis provectæ, anaſarca & aſcite correptam judicatam, puellum enixam eſſe vegetum, quum validis medicamentis tertium fuiſſet vacuata.

Embryonem amygdalum magnitudine æquantem] Pollicaris longitudinis & craſſitiei embryonem, optime conformatum, adeo ut & ungues, & radices capillorum, & genitalia maſculini ſexus conſpicua eſſent, excuſſit chariſſima uxor anno 1646. Abortus, vel ἐκκρύσεως, cauſa fuerat conatus maximus in evellenda è terra radice, hinc rhedæ, cui ſe commiſit, ſuccuſſatio, paucis poſt horis domum redux, ingentibus lumborũ doloribus torquetur, quos pręvehemẽtia verbis exprimere nequit, modo hinc inde diſcurſitans, modo ſedens: Forte filius meus primogenitus, tunc menſes quatuordecim natus, candicans quippiam pavimento inſtratum conſpicatus, illuc nutricem deducit, quæ mali cauſam latentem detexit, embryonem ſcilicet jacentem, quo aut pedibus conculcato aut à cane vel fele deglutito, in diſcrimen uxoris ſalus adduci potuiſſet, Subſtitiſſent enim ſecundinæ: quarum pellendarum cauſa multa molitus ſum, ſed fœliciter excuſſit pulvis ptarmicus ex lilior. convallium pulvere, cujus vi ad diſtans eliſæ, compreſſis digito naribus cum ſternutatio in procinctu fuit. Hoc iterum minorem Embryonem, atque illi omnino ſimilem quem depingit *Severinus Pinaus* lib. de virgin. notis, apis ſcilicet magnitudine, omnibus numeris abſolutum, ut Phidias accuratius ſculpere non potuiſſet, vidi ejectum ab vxore Pellionis Genevenſis nomine *Girod*, anno 1668. Ea imminentem abortum præſagiens meam opem imploravit, ſed ſerius, illum enim ſtatim ab adventu meo excuſſit.

Observatio XLIII.

Ventris tumor à Sanguinis nigerrimi copia inter Musculos abdominis & peritonæum contenta: Aqua multa inter peritonæum & intestina, Tuba dextra uteri tumida, &c.

VEstalis Virgo, annorum 33. plethorica, postquam eidem cessarent menstrua, cœpit sentire dolorem in inguine dextro, à quo tandem abdomen in ingentem tumorem elevatum, spretis omnibus methodicis remediis succubuit.

Aperto cadavere, inter musculos abdominis, & inter peritonæum inventæ sunt sanguinis nigerrimi libræ octoginta: inter peritonæum vero & intestina, quadraginta aquæ limpidissimæ; Tuba uteri in latere sinistro elevata in ingentem tumorem continebat ℔ ß. viscidi cujusdam humoris, cum seminis albicantis magna quantitate: Testis illius lateris major, Diaphragma adeo compressum ab aqua & sanguine, ut vix non ad jugulum pertingeret, Pulmones nigricantes & compressi. *Antonius de Pozzis Miscell. curios. anni iv. Observat.* 42.

Observatio XLIV.

Abdominis Tumor immensus à Massa crinita, & aquæ ingenti copia intra pæritonæum conclusa, à vitio Iecoris genita.

SUb manu & cultro anatomico erat uxor Lucæ Schnitzeri Chalcographi Noribergensis, in cujus cadaver omnium oculi quam avidissime conversi, diutini & incurabilis affectus causam maxima cum expectatione indagare conati sunt: Hujus, inquam, cadaver abdomine prætumido, aqua putri fœtidáque pleno reperiebatur, ut pote quæ viva adhuc diu multúmque querebatur de vehementiore impetu, sibi ab ebrio quodam in sinistro hypochondrio illato, quem primis diebus parum habebat, neque ingenui forte pudoris ratione ducta quicquam de facto propalare voluit; postquam vero malum increbuit, de continuo cóque intolerabili sinistri lateris dolore conquesta, sæpius partem læsam visui exhibuit in dies in majorem protuberantiam insurgentem, quæ primis septimanis pugnum æquaverat: dehinc dolor umbilicum versus noctu dieque miseram misere excruciavit, quem tanquam individuus comes, grauitas & tensio sequebatur ipsorum hypochondriorum, adeo ut præ pondere exuperante gradum facere difficulter posset, partim ob dictam ponderis gravitatem, partim propter difficilem anhelitum, quæ ambo à nimia diaphragmatis, partiúmque vicinarum tensione & distractione originem & incrementum suum habuerunt: Elati abdominis prætumida moles quosdam doctissimos inani ingravidationis spe lactavit, quos depletionis mora, & inde subsequens partus nullus derisit: si quidem post aliquot mensium decursum ἔκκρυσιν per aliquot intervalla denuo passa, ἐκβρασμὸν vero nunquam, unde à priori venter aliquando parum, imo nihil demuit: id accurate tamen in singulis Lunæ motibus observando, quod moles mox cum prima Lunæ facie majus incrementum sumpserit, mox senescente Luna & ipsa nonnihil detumuerit, adeo ut per uices varias semper turgidior manserit, exin ventre magis magísque expanso, motus hic quosdam in eam, ac si utero gereret suspicionem adduxit; Excrevit vero per varias, eásque plurimas vices, tota moles abdominis in tantam magnitudinem, ut ultimis annis pedem domo efferre amplius vix ausa fuerit. Ita gravitate & mole abdominis nimia, doloréve ad latus sinistrum primitus pungitivo, mox tensivo cóque acerrimo agitata, præter difficilem respirationem, nullam fere aliorum symptomatum urgentium mentionem fecit. In tantam autem magnitudinem elatum erat abdomen, ut à vertebris ad summum umbilicum, (cujus γαλζαμὸν seu cavum omnino obliteratum, adeo ut vix γεgία, rugosa ejus pellicula sic dicta, vestigio minus conspicuo deprehenderetur) sesqui pedalem mensuram aliquatenus superaret: si quidem & longitudo à pectore, ipsiusque sterni cartilagine xiphoide ad pubem, tribus pedibus quinisvè digitis emetiebatur; Peripheriam vix quinque definivere pedes. Reliquum corpus totum cachecticum, fœdique coloris: facies pallida, cum subjacente pectore, ita extenuata visebatur, & quasi tabe consumpta, ut facilius sceleton pelle obductum quam corpus humanum dixisses: moti inde alii in tympanitidis suspicionem abierunt, variis locum affectum, saxo duriorem, tentantes & internis & externis medicamentis, conatu pariter irrito, unde inanem operam recusarunt. Elapso igitur integro octennio, cum gravius decumberet, déque vita misella desperaret, proprio rogatu, quo causa tanti ponderis investigaretur, inspiciendum jussit abdomen, quo constaret hujus

mali

mali causa & ortus, quod tamen marcor omnimodus inhibuit. Annus agebatur 1655. ejusque mensis Aprilis, qui nostræ ultimum vitæ dedit, post octennem dolorem miserandum.

Postquam fato functa esset, juxta cum aliis accersitus, & ego accessi, ubi exterior cutis adeo extensa deprehendebatur, vix ut vestigium umbilici visui superesset: Remotis externis integumentis, epidermide, cute, pinguedine, (quæ uti exigua alibi satis, ita aliquibus in locis nulla apparuit) & membrana carnosa, ipsisque musculis abdominis decem detectis, peritonæum adhuc turgidum squalore suo patebat aperiendum: Eo per medium inciso, libræ XXIV. aquæ, illius humiditatis, ex eadem inferiore corporis regione, antea in vita durissima, nunc molli undique & flaccida, fœda hac putrilagine turgente & squallente evacuabantur: Innatabat quasi modo dictæ putridæ aquæ in dextro hypochondrio, & ad musculum ejus rectum, paulo supra umbilicum Folliculus crinitus, cujus peripheria, seu pars convexa, innumeris pilorum tricis & cincinnis obvoluta erat, quam integer pes, ejusdemque novem digiti definiebant. Postica parte plana cincinnum hunc gorgoneum, & indissolubilem capillorum nexum & contextum exhibebat, eadem cum antica parte mensura circumscriptum: ibi etenim pili ita contorti videbantur, ut visco potius aut glutine junctos & inviscatos credidisset, ad modum Plicæ Polonicæ: Longitudo folliculi cum ejusdem latitudine dimicare videbatur, ex eo quod illa hanc vix dimidio digito superaret, si quidem sex ubique fere digiti metiebantur: Antica pars binis distinguebatur cruribus, quæ testiculis equinis haud dissimilia, quorum dextrum sinistro multo majori mole apparebat, ut pote cujus profunditas quatuor cum dimidio digitos æquaret, alterius vero profunditas ne tres quidem digitos superaret. Pilosi hujus folliculi caput liberum ab omni crinium complicatione, ore patente quatuor digitos integros hiatu suo definiebat. Pars concava ostendebat contenta putrilaginosa, quæ circa mediam ejus carnem, modo putredine & marcore absumptam, rubeo liventem tamen adhuc ostendebat, spongiæ in modum aquas imbibentis. Dictus folliculus crinitus, ex varia cadaveris de loco in locum motione paulo, ut dictum, supra umbilicum deductus, à multiplici capillorum nigerrimorum eorúmque crassorum intricatu conglomeratus, liber ab omni vase, ab omni ligamento (quia ista omnia putredine absumpta erant) parte superiori erat patulus. Continebant hæ tricæ gorgoneæ materiam putridam, quæ facie aversa planæ, antrorsum vero similes binis testibus equinis conspiciebantur: Tota interea hujus folliculi substantia, jam per putredinem omnimode resoluta fere apparuit, in medio tamen parenchymatis portio quædam ex rubeo livebat, carnium ad instar modo marcore corruptarum lotæ: Ita binis cruribus satis distinctis, folliculus divisus putrem illam substantiam continebat, quæ quia crassior adhuc molam præferebat carneam, flaccidam & vi putredinis tractu temporis tot annorum omnimode corruptam, & in minutissimas particulas & capillamenta conversam, colore lividiore, quam compactam adhuc tenebat folliculus ille cincinnatus, ad instar nassularum binarum: adeo enim pili subnigri & crassiores, arctissime in se invicem contorti & involuti videbantur, ac si summo studio ita implicati fuissent, imo quas iglutine inviscati: Interea cùm de folliculi pilosi generatione, nutritione & accretione, déque mole abdominis, ipsis denique viis nutricatum deferentibus solliciti essemus, Sector præter institutum nostrum Omentum & Intestina, quæ valde inania, cum appenso ventriculo vacuo, cæterísve rite se habentibus secuit. Ad vasa spermatica, uterum, testes, vesicam & meatus urinarios properantes, appensos sibi renes naturalē magnitudinem superasse vidimus: Ascendendo in dextro latere ad Hepar, id saxo durius excrevisse animadvertimus, Liene naturaliter se habente: vicinum tamen Pancreas, cum glandulis mesenterii extenuatum valde & quasi tabe consumptum: si quidem & vasa ibidem loci, aut valde inania, aut ichoroso sanguine, loturæ carnium marcidarum similiore, cernere licuit: Remoto sterno, sub pectore Pulmones submucidi, fuscis quibusdam maculis, iisque majoribus undiquaque conspersis delitescebant, tabe quoque nonnihil absumpti. Cordi nulla supererat adiposa alimonia pro ejus refectione, quæ alias huic visceri propria. Pericardium, quod rarissimum alias & effatu dignum, plurimo ichoroso humore refertum, ipso Corde flaccido, invenimus, si quidem paucissimæ alioquin huic involucro innatant guttulæ, Cordi à calore & motu perpetuo reficiendo factæ. *Ioh. Scultetus in Trichiasi admiranda.*

CCccc Observ.

Observatio XLV.

Ventris tumor ob massam propria membrana involutam, nigricante & fœtidissima aqua plenam.

IN defuncta muliere quæ multis annis hydropica credebatur, massam proprio involucro, sacci instar investitam, observavi. Aperto quippe corpore, nihil in abdomine reperi quam durissimam massam, qua aperta aliquot nigricantis & fœdissimæ aquæ amphoras: magnam item crassorum humorum & concretam sanguinis copiam inveni, salvis cæteris abdominis partibus, jecore, utero. *Fabr. Hildanus centur. iv. observ. lviii.*

Observatio XLVI.

Ventris Tumor ab infinito numero abscessuum steatomaticorum.

MIrum quod observatum in aperto cadavere cujusdam virginis. Ea cum per menses aliquot laboravisset, & jam de hydrope metus esset, vi morbi interiit.

Internum corpus obsitum erat exiguis admodum abscessibus, quorum infinitus erat numerus, sebum contentum in iis videbatur. Speciem internarum chæradum putabant. *Ballonius Parad. ix.*

Observatio XLVII.

Ventris tumor à tumore duro & dolorifico musculorum abdominis, cum multiplici interiorum viscerum vitio.

ADolescens xii. annos natus, cacochymicus, tumore insigni duro & dolorifico musculorum rectorum abdominis ad umbilicum laborabat, rupto tumore excrementa hanc viam iniere, ut per hebdomadas 4. aut 5. nihil per alvum egestum sit.

Ventre dissecto, inventa sunt excrementa in vacuo ventris intestinis suffusa. 2. Intestina, præter naturam sita, miro quodam modo intertexta. 3. In colo, versus hypochondria sinistra, ulcus oblongum & callosum. 4. Colon in maximam capacitatem distentum, ut ventriculum potius quam intestinum judicasses. 5. In fine mesenterii tumor insignis & prædurus, intestinum rectum adeo comprimens ut exinde nihil excerni posset. 6. Quod reliquum fuit excrementorum in intestinis, adeo induratum ut lapides potius quam fæces viderentur. 7. Totum mesenterium, pancreas, intestina, vena portæ, tumoribus scirrhosis scatentia. 8. In imo ventriculo ulcus. 9. Tubercula glandulosa pylori in scirrhum maximum aucta. 10. Lien firmissime costis adhærens. 11. circa vasa splenis, venam portam & cavam, steatomata & scirrhi non pauci. 12. Hepar exangue & scirrhosum. 13. Diaphragma undique tumoribus scirrhosis & steatomatis scatens. 14. In pectore & pulmonis substantia, item circa cordis vasa, oesophagum & asperam arteriam, scirrhi plurimi & steatomata innumera. 15. In pericardio ichoris magna copia. 16. In cordis acumine tuberculum album, ad nucis avellanæ magnitudinem. *Fabr. Hildanus observ. 51. cent. 1.*

Observatio XLVIII.

Ventris tumor ab Hydrope ventriculi productus.

ANno D. 1620. mulier statura grandiori, 48. agens annum, in utero se habere credidit, increscente sensim abdominis tumore: at cum tempus gestationis cognosceret elapsum, Medicum consuluit, qui eam illico hydropisin contraxisse pronuntiavit: remediis frustra tentatis, tumor triennio perseverans, in tantam molem excrevit, licet interim ægra consueta munia obiret, ut tanto ferendo oneri vix sufficeret: Tandem in febrem continuam incidit, cum difficultate spirandi, siti implacabili, inquietudinum turma: Intra septimum diem obiit.

Cujus cadaver, cum feretro includi non posset, ob insignem totius ventris undequaque distensionem, ventrem secuimus, & tam ingens serosæ humiditatis factum est effluvium, ut xc. librarum pondus excederet, Ultimo manante sero obscuro & parum turbido, utpote sua hypostasi vel fæce non destituto: his peractis, & penicillis intra vulnera, per quæ aqua educta fuerat, relictis, ad apertionem abdominis devenimus & cum peritonæum quæreremus dissecandum, mirum, hæc membrana partes naturales investiens, ventriculo tam firmiter adhærebat, ut nisi vi discerpta atque dissecta avelli potuerit, imo vero invenimus penicillum in vulnere relictum, in cavitatem ventriculi fuisse demersum; Ante cujus anatomen

tamen, ejusdem insolitam magnitudinem sumus contemplati, duoque ejusdem orificia, stomachum scil. & pylorum, eundem situm prope obtinentia, seséque invicem tangentia, epiploo regionem superiorem obtinente, Hepate satis sano, quod tamen ventriculus tumidus efferebat desuper: Cor, mediante diaphragmate, eidem graviter incumbens, turbinatam suam figuram parti gibbæ ejusdem instar ceræ impresserat (nec mirum si æger tam valida spirandi difficultate per biennium saltem premeretur) reliquis visceribus, liene, renibus, intestinis, mesenterio, cystide fellea, vesica & utero integris & parum calore febrili alteratis: His notatis, prægrandem illum ventriculum cum œsophago duodenóque extraximus, qui per medium dissectus ulnam Parisiensem superabat, in cujus *decliviori parte illuvies serosa* notabatur, hypostaseos prædicti seri residuum, fibris omnibus, quæ interiorem membranam contexebant, à se invicem late dissitis, orificio utroque nulla vitii nota impedito, nisi quod in medio pylori ipsiusque limine cystis pendebat, longitudinis medii digiti, pollice paulo crassior, aqua pellucida plena, cavitatémque duodeni subintrans, Cæterum membranam illam interiorem ventriculi multis hydatidibus, partim integris, partim exesis conspersam vidimus, Et hæc post homines natos (ni mea me fallit opinio) nondum fuere notata, saltem à nobis perlecta vel audita. *Observatio Antonii Iodon, Laz. Riverio communicata.*

S C H O L I A.

Causam tam rari affectus, hydropis scil. ventriculi, rejicimus in ventriculi intemperiem frigidam humidam hecticámque, ob quam sanguinem in serosum excrementum, ad instar hydropis hepatis convertebat: aquas autem illas per ductus patentes non rejiciebat, eo quod fibræ illius resolutæ erant à copiosa humiditate. *Idem ibidem.*

In cujus decliviori parte illuvies serosa] Cur glandularum lactearum, peritonæo immersarum, opera citius in tumorem aqueum sumpto potu elevetur abdomen, hæc causa est, quod antequam ex ventriculo & intestinis ad venas lacteas, ex illis ad organum sanguificationis, exinde ad arterias, & ex his ad peritonæum, & ex peritonæi arteriolis distillet in cavitatem, mora longior requiratur: Ex sola vero ventriculi & intestinorum inflatione Ascites non oritur, quem, ex mea observatione, in amico potus cerevisiæ Rostochiensis provocavit; Nec in omni hydrope semper ventriculi adest imbecillitas, quum hydrops ventriculi non sit affectio, sed tandem in mali commercium trahatur, quod vel comprimatur inferiorum viscerum distensione, ut continere non possit alimenta propter angustiam, vel oneretur ab assumptis, quæ ob inferiorum obstructionem distribui nequeunt, vel in diuturno hydrope ab acri sero coacervato corrumpatur, quod in *Friderico Palatino* observavit *Smetius* lib. x. miscellan. fibræque exinde laxentur, sicut notavit in hydropica superiori *Iodonus*: Et quanquam ventriculi vitio aqua increscat, quod id hydropica Patavina ulcere ventriculi affecta notavit *Rhodius* cent. 3. Obser. 4. hydrops tamen dici non meretur antequam cum ventriculo universum abdomen impleatur, quod nostrorum vasorum compendio facilius assequimur quam vestro. Alter particularis hydrops ad hanc lineam non spectat, quo vel solus ventriculus ob pylori vitium, vel aliæ partes solæ inflantur, nisi in tali affectu ventriculi vasa lymphatica haustum liquorem attrahant, & ad vesiculam chylosam seu Receptaculum deferant: Ista vero in ventriculo accurate depinxit *Rudbeckius* Tab. . Edit. Heidelb. *Thom. Bartholinus Cent.* 3. *Epist.* 78.

OBSERVATIO XLVIII.

Ventris tumor à ventriculo & intestinis flatibus distentis. 1. *Ab intestinis omnibus flatibus tumidis.* 2. *Ob eadem inflammata & flatibus repleta.* 3. *Ob colon fæcibus & pituita infarctum.* 4. *Ob ejus abscessum.* 5. *Ob idem pituita infarctum.* 6. *Ob illius contorsionem & insignem dilatationem.* 7. *Ob excrementum, meconium dictum, cohibitum in infante.* 8.

Johannæ N. (*Vide lib. 2. tit. de Phthisi*) à quatuor annis abdomen in modum tympani extensum fuerat, à flatuum in intestinis retentorum copia, qui illis adeo tenaciter adhærebant, ut purgationi nequaquam cederent. Et post mortem acie scalpelli perfossis intestinis vix efflarent. Ventriculus quoque flatibus distentus erat.

§. 2. Puelli abdomen admodum turgebat: Intestina omnia flatibus admodum distenta erant, præsertim rectum, quod excrementis etiam liquidis plenum erat. *Vide tit. de alvo adstricta.*

§. 3. Puellus 8. die obiit, cujus abdomen admodum erat tumidum. Intestina omnia rubebant ob inflammationem, à nimia distensione facta à flatibus. *Vide Tit. de Alvo adstricta.*

§. 4. Cuidam gravis affectus, cum ventre tumido, alvum prorsus cohibuit: Inventum Colon pituita infarctum, adeo ut fæcis in alvum nihil delaberetur. *Vide tit. de Alvo adstricta.*

§. 5. Ex intestini Coli abscessu in febre Semitertiana hydropem deprehendit *Adrianus Spigelius. I. Rhodius Cent. 3. observ. 7.*

SCHOLIA.

ADrianus Spigelius] Qui omnem Semitertianam deducit ab aliquo viscerum imi ventris inflammato, intestinis præsertim hanc autem abscessus plerumque sequitur.

§. 6. Quidam ventre supra modum intumescente decessit è vivis, Inventúmque est Colon intestinum usque adeo infarctum pituita concreta ut solidum prorsus censeretur. *Fernelius Pathol. lib. 6. cap. 9.*

§. 7. Fœmina per plures dies ne semel alvum dejecit, donec præ incredibili ventris tumore & dolore decumbere cogitur. Colon juventum à sede sua emotum, distentum mero stercore, Intestina superiora flatibus turgebant. *Vide tit. de alvo adstricta.*

§. 8. Infans 7. vel octo dies transegit sine alvi exclusione. Aperto cadavere tumido reperta sunt intestina plena eo humore quem meconium vocant, *Vide tit. de alvo adstricta.*

OBSERVATIO L.

Hydropici Pulmones pene consumpti. 1. 2. Purulenti sine vitio viscerum naturalium. 3.

§. 1. MEminimus cujusdam phthisici aperto cadavere, Pulmones tum consumi cœptos, tum copiosa, serosa, fœtida aqua repletos, distentósque deprehendisse. Eidem venter quoque & pedes nonnihil inflari cœperant, cum in universalem hydropem particularis degenerare sit solitus. *Iacobus Zwingerus apud Hildanum cent. 2. observ. 56.*

SCHOLIA.

AD lævium Pulmonis arteriarum obstructionem hydropem sequi notum est, *Salius* D. de aff. partic. cap. 21. causam refert in languorem calidi innati Pulmonum, quem Hepatis debilitas sequatur, *Sennertus* Pract. lib. 2. censet primam mali causam in Hepate hærere, quod cum sit debile, sanguinem pituitosum & frigidum generat, hic cùm necessario ad dextrum ventriculum cordis mittatur, porro etiam ad Pulmones pervenit, & hujus mali causa est.

§. 2. Quidam purulenta extussiens tandem Ascitide obiit: Aperto cadavere parenchyma sinistri pulmonis fere totum consumptum: In abdomine & thorace seri meraci & citrini multæ mensuræ latuere, &c. *Vide lib. 2. Tit. de Phthisi.*

§. 3. Sutor apertus fuit, qui hydrope ratione asthmatis causato obiit. Abdomine aperto, quatuor vasa ænea tonsorum aqua repleta citrina effluxere: Viscera omnia in abdomine contenta satis commode habebant, solo omento excepto: Thorace aperto purulentæ materiæ vasa tria ænea repleta effluxere ex latere dextro, cujus Pulmo totus in pus abierat. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

OBSERVATIO LI.

Ventris tumor hydropicus, illæso Iecore & Liene ab Abscessu in Omento & Peritonæo.

DE abscessibus quid attinet dicere? inter reliquos sæpe simillima materia refertissimum abscessum in Omento & Peritonæo cujusdam mulieris extraxi, quæ ob harum partium abscessum in hydropem inciderat: Et mihi mirum visum fuit, cum ejusdem Jecur & Lien neque in colore neque in substantia præter naturam affecta esse viderentur, In illius tamen abdomine aquæ copiam incredibilem adfuisse. *Columbus Anat. lib. xv.*

OBSERVATIO LII.

Ventris tumor hydropicus, ob Abscessum juxta Lienem genitum.

NOb. Vidua ulcus in pede diuturnum consolidari curavit, hinc dyspnoea & hydrops: In latere sinistro, ad lienis situm, abscessus occultus inventus est. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

OBSERV.

Observatio LIII.

Ventris imi Tumor & Durities ab ejus exterioribus cartilagineis & cancrosis.

MUlier 35. annorum, tabe confecta, áque mola, ut credebatur, extincta, per triennium ventris intumescentia sensim aucta laboraverat, durum valde abdomen, sic ut lapideam constitutionem exterius referret ubi manu attingebatur.

Hujus dissectionem more consueto aggressi, nec pinguedinis, nec membranarum, imò ne musculorum quidem vestigia observare potuimus: quin omnia hic in alienam substantiam reperiebantur commutata; imo in eam magnitudinem aucta, ut etiam ulnæ dimidiæ longitudinem crassities excrescentiæ hujus superaret, facta nempe dimensione ab umbilico ad interiora ventris. Erat autem substantia hæc circa exteriora corporis cartilaginea omnino: at vero versus interiora, magis cancrosa; quod durities & foveæ (quasi venæ abscissæ adessent) in primis demonstrabant: Radix mali hujus ad spinam & os pectoris sinistro in latere: ortum autem duxerat ex Tuberculo minori duplici, quibus reliqua pars insignis adnata & quasi incumbebat: Quodvis autem horum Tuberculorum cysti propriæ includebatur, reliquum erat liberum, instar globi terrestris.

Lymphæ collectioni degenerationique malum hoc ut adscribamus, vel ideo facilius inducimur, quod in *cancrosis mammis*, aliisq; abscessibus, ejus sæpius congelatæ copiam observemus. *Ger. Blasius Observ. Medic. vj.*

SCHOLIA.

IN *cancrosis mammis, &c.*] Interrogatus *Hildanus* cent. 6. Observat. 39. foretne verus Cancer è mamma excisus, qui in meditullio tumoris materiam sevo similem continebat? Respondet verum fuisse cancrum, idque à se id alias observatum, atque ejusmodi cancri nucleum durissimum esse, quia subtiliores materiæ partes, ratione doloris in loco affecto coacervatæ, & per ulcus effluentis, crassiores remanent inque scirrhum concrescunt. Quod si dolor fuerit vehemens, continuus & diuturnus, uti plerumque fit in Cancro exulcerato, humores indifferenter ad partem affectam confluunt, ex quibus biliosi facile evacuantur per ulcus, uti & sanguis ipse, (quotidie enim fere sanguinem ex carnosis ulceribus exstillare videmus) atrabilaris vero in scirrhum, & pituita in sevum concrescit, quæ tamen tractu temporis propter malignam dispositionem humoris atrabilarii, & intemperiem calidam partis affectæ paulatim in scirrhum quoque concrescit & naturam cancri induit.

Observatio LIV.

Fungi in hydropici abdomine reperti.

ANno 1624. in sacris incurabilium ædibus, secti hydropici abdomine parte interiore pallidi, quasi fungi boletti, ubertim reperti. *Severinus de abscessibus lib. iv. p. m. 277.*

SCHOLIA.

HUc referenda videtur historia hydropis nodosi quam habet *Bartholinus* Epist. lviij. cent. iv. Matrona, *ait*, hydropica nostræ curæ cōmissa tandem tumidum abdomen sudore frequenti, quem sumpto unicornu nostro suasimus, superavit; Sed diu hac sanitate gavisa non est, Sensim enim unius alteriusve anni decursu noduli in abdomine suborti, qui primo exiles molesti non erant, at sumpto incremento animum ægræ non parum commovebant: Mobiles erant hinc inde per abdominis regionem dispersi, velut in campis tumuli, doloris expertes, nullo colore à reliqua cute diversi. Consultus iterum de hoc affectu, judicavi serosam colluviem glandulis omenti absorberi, hásque in tumorem elevatas cutem abdominis inæqualem reddere; ut omentum incusarem facile mobilitas tumorum persuasit, nec aliam partem ibi divinare potui, vel mobilem vel glandulis refertam: Et glandulæ, quia vasa lymphatica recipiunt, serum possunt coacervare, & nodulos tales efformare: ut id suspicarer fecit *Hippol. Boscus* historia supra §. allata: Hi noduli tandem increverunt, & ad tactum doloris præ se ferre sensum, unde quanquam auxilio nostro non defuerimus, male ominati nos metus imminentis tandem scirrhi, huicque succedens cancer coëgit, quæ tamen mala catarrhus prævenit, quo suffocata obiit.

Observatio LV.

Ventris tumor ab utriculo Uteri *superiori parti adnato, aquam copiosam continente.* 1. *A monstrosa* Uteri *magnitudine, & aquæ copia in abdomine.* 2. *Ab* Utero *duplici.*

plici, cum gemino fœtu, Effusoque in abdominis capacitatem sanguine. 3. Ab Vtero materia adiposa infarcto insignis ponderis. 4. A variis & monstrosis in Vteri *substantia contentis. 5. Ab* Vteri *substantia in scirrhum indurata. 6. Ab* Vtero *& abdomine scirrhosis. 7. Ab* Vteri *enormi extensione, cum aquarum congestione. 8. A variis* Vteri *vitiis & insigni ejus hydrope. 9. Ab* Vteri *insigni hydrope, Et dextri testis glandulis admodum tumidis. 10. Ab* Vteri *insigni amplitudine, aliisque vitiis, cum massa carnea in ejus cavo 11. Ab hydrope in cornubus* Vteri, *innumeras vesicas continentibus. 12. Ab hydrope Testiculorum muliebrium, cum aquæ copia in abdomine. 13. Ab hydrope* Vterino 14. *Ab enormi* Vteri *incremento. 15. Ab hydrope Testiculi fœminæi. 16. Ab insigni* Vteri *magnitudine, Et humoris putridi in abdomine copia. 17. A carnea mole ex* Vteri *superficie externa exorta, hydropem mentiente ascitem. 18. Ab hydrope* Vteri, *& vesiculis Purulenta materia refertis, cum aqua copiosa in abdomine. 19. Ab* Vtero *aqua pleno. 20. Ab hydatide testiculi sinistri muliebris vicem occupante. 21. Ab* Vteri *putrefactione cum hepatis vitio. 22. Ab* Vtero *& vesica urinaria exulceratis. 23. A ligamento* Vteri *sinistro aqua repleto, abdomen distendente. 24.*

§. 1. FOemina Pragæ erat anno 1581. nupta virgo ante sexennium ministro aulico, quæ integrum sexennium ventrem tumidum gessit instar prægnantis, absque alia molestia & impedimento in suis functionibus animalibus & naturalibus, eundo & laborando, dormiendo & edendo: non menstruabat autem, licet commode marito convixerit: corpore bene habituata & musculosa, sanguinea, facie rubicunda, hilari plerunque animo, statura humiliori, ætatis xxx. annorum: ventris moles alias non premebat, nisi scalas vel colles altiores conscendendo; Varias sumpsit medicinas, quæ etiam eduxerunt cum modo, ventre nihilominus etiam magis intumescente: Paucis ea hebdomadis supervixit, atque obiit præfocata brevi temporis spatio, mole inclusa itineris concussione (Pragam enim redierat) plus satis distenta & diaphragma premente, uti reor.

Aperto ventre à summo ad imum usque, aqua nulla profluxit, nec flatus animadversus, sed intestina colo infra tecta & pressa erant, utriculo quodam præternaturali ventris capacitatem explente. Is exortum ab uteri fundo extimo sumpserat, peritonæo firmiter adhærens, ut digitis avellendus fuerit: constabat tunica veluti lardea aut sebucea, cultri crassitie: apertus effudit aquam lixivii colore & consistentia copiosam, nec quicquam aliud, principium duxit à basi uteri ac sursum tetendit, peritonæo contiguus & adnatus superficie exteriore, interiore intestinis incubuit, nulli cohærens: uterus ipse exiguus erat & arctus quasi puellæ 10. aut 12. annorum, quo nec sperma nec menstruum unquam conceptum fuerat: orificium proprium arctissimum & durum, cervix recte habuit: Hepar cum reliquis visceribus & intestinis optime conformata erant, forma & colore debito: Sic & reliqua externa membra decenter constructa fuerunt absque ulla labe: Hic hydrops ascites quidem est, sed vtero potius quàm ventri attribuendus, eo quod utriculus seu saccus ille aquam continens, ab utero pronatus erat. *Ex observ. Ioh. Aicholtzii.*

§. 2. Anno 1669. Delphis invisi mulierem morbo gravissimo detentam, quæ tunc temporis maximo conquerebatur de dolore ventris, lumborum & anxietatibus circa præcordia, quæ omnia ita augebantur dum capite demissiore decumberet, ut semi-erecta continuo in lecto quiescere teneretur, idque propter ventrem qui in horrendam molem excreverat, cujus primordia jam ante 25. annos persentire cœperat, causam vero omnino ignorabat, quàm ego antequam examen, ut par erat, instituissem, in hydrope quærendam & inveniendam opinabar, sed postquam ab ægra intellexissem quod nullas in ventre, cum sese verteret, fluctuationes unquam persentiret, atque ventrem cum inæquali duritie in latere sinistro, parum infra umbilicum, multo magis quam alibi intumefactum viderem, judicabam potius tumorem illum, cum nec Hepatis nec Lienis regioni correspnderet, atque à corpore quodam indurato & intumefacto originem duceret, à mesenterio ejusque glandulis tumefactis provenire, eoque facilius quod talem ventris tumorem à Mesenterii tumore ortum in demortuo quodam viderim. Quare prognosi juxta morbi magnitudinem instituta, cum pleraque medicamenta respueret, nonnisi enemata ac mixturam ad roborandum & dolorem sedandum præscripsi, quibus per 4. circiter menses doloris ferociam quodammodo lenivi, donec 20. Julii, anno ætatis suæ 50. vitam cum morte commutaret.

Aperto

Aperto cadavere, reliquis visceribus bene sese habentibus, in abdominis cavitate quatuor circiter inveni pintas liquoris admodum putridi, Et praeterea ingentem Tumorem rotundum, qui reliquam abdominis cavitatem adimplebat: Hunc tumorem ex adhaerentibus illi Testiculis, Tubis, &c. Uterum esse cognovi, qui meo & adstantium judicio, ad minimum 40. libras pendebat: Dum uterus naturaliter constitutus raro duarum unciarum pondus excedit; Monstroso hoc utero cruciali incisione dissecto, vidi illius substantiam in anteriore sua parte solummodo pollicis transversi crassitiem habere; in lateribus vero & posteriore parte, ea videlicet quae lumbis adjacet, xij. digitos transversos adaequare: quae uteri substantia partim scirrhosa, partim quasi glandulosa, sive ex globulis rotundis, non adeo dissimilibus composita cernebatur: Uteri vero medium, sive cavitatem internam, materiâ quaedam instar pugni majoris crassa, maxime putrida & nigricans adimplebat, quam statim à foetu, mola, aut placenta non edita, sed in utero putrefacta originem sumpsisse judicabam: quod ultimum confirmabatur iis quae maritus postmodum mihi retulit, scilicet uxorem suam ante 25. annos, 2°. vel 3°. ingravidationis mense, vesiculam quandam aqua repletam, per muliebria absque placenta excrevisse, subsequente maximo lochiorum fluxu per 6. vel 7. menses durante: eoque cessante uxoris ventrem sensim magis magisque intumuisse, accedentibus symptomatibus superius descriptis: Hanc observationem praxim medicam exercentibus maxime utilem esse postmodum abunde cognovi, qui ab illo tempore quartam vel quintam abortionem patientes, per placentarum expulsionem felicissimo cum successu, duorum vel trium dierum spatio pristinae sanitati restitui. *Ex Observat. Regneri de Graaf Medici Delphensis.*

§. 3. Benedictus Vassalis Chirurgus Parisiensis, aperuit 6. Januar. 1669. cadaver mulieris 32. annos natae temperamento sanguineo & habitu corporis satis masculo praeditae: Repertae fuere duae matrices singulari connexione, à natura tam bene dispositae, ut vera undecies jam concepisset, septem nimirum filios & quatuor filias, justo omnes tempore & debita compositione; at quae fraterculum habebat embryonem, conceptum in Adjutorio sive Adminiculo genuini uteri, & quidem loco ad distensionem tam inepto, ut foetus grandescens 17. septimanis matrem funestis symptomatis exagitaret: tandem trium mensium foetus factus, carcere effracto, tumulum sibi ipsum in ipsa matre paravit, excitando ingens sanguinis profluvium in universam abdominis cavitatem, id quod tribus ultimis diebus vehementissimi motus convulsivi & denique mors sequuta fuit. *Miscellan. Curios. anni* 1670. *Observat.* 110.

§. 4. Vidua quaedam honesta, 50. circiter annorum, mola laborans, ante annum naturae debitum persolvit: Huic venter intumuit ut in praegnante, urina coloris ac substantiae mediocritatem servavit; functiones naturales, vitales & animales fere sine noxa: alvus tamen segnior fere semper, quippe molis pondere compressa; Pedes ac tibiae longe post in tumorem sublatae durum, renitentem, qui pressus nullas foveas oedematosas recipiebat, nec scarificatus aquas exudabat: Carminantia, incidentia, purgantia, balnea nihil proderant; usa fuit mali succi victu, refrigerante, praesertim brassica muriatica: Venter praedurus erat, sensim à pondere dolor, imprimis hypochondria affligebat; Si vero antrorsum propensa, ventrem scamno imponens suffulciret, majorem quam ex cubatione aut alio situ levationem sentiebat: Plus quadriennio duravit affectus iste.

Hujus aperto cadavere, Hepar & Lien sine noxa, Pulmo vero semiputridus repertus est: Separatus & exemptus Uterus ad libras octoginta & septem mercatorias ponderavit, Et partim ichore quodam flavo, partim quoque materia adiposa & oleginosa infarctus erat; sed quod admiratione non vacat, in medio ipsius uteri crines, (aut veluti lana flavescens, & adiposa illa materia involuta) reperti fuerunt: *Fabritius Hildanus centur.* 5. *Observat.* 49. *Ex comm. D. Schmid. De horum pilorum origine vide* Horstium *Tomo* 2. *Observat.* 53. *lib.* 4.

§. 5. Mulierem ante aliquot annos aegram tractavi, In cujus uteri carnosa substantia (non in cavitate, neque superficie gibbositateve externa) collectionem adeo admirabilem tam humorum quam carnosarum excrescentiarum, membranarum, tendinum, ossiculorum, item instar gummatum, lupias aliaque corpora diversae substantiae, coloris, odoris aliarumque qualitatum habebat, ut pondus omnium esset librarum mercatoriarum quadraginta; Et tamen ab annis tribus, & longiore etiam tempore, quo temporis spatio materia eo loci erat contenta, nullum dolorem qui alicujus esset momenti persenserat; ac licet tantae sordes, tantaque moles in utero contineretur, tamen toto illo tempore naturales, vitales & animales functiones perfectas & integras habuit. *Franc. Roussetus de partu Caesareo sect.* 5. *cap.* 4.

difficultate: segregatæ tamen sunt invicem, & tota illa moles, seu capacitas uteri, à reliquis membranis & peritonæo separata, è corpore hoc exempta est: cujus toto ambitu & membrana exteriore, magis tamen in sinistra parte, vesiculæ erant majores quædam, aliæ minores, humore viscido, pituitoso & albicante plenæ, qui vitrum liquefactum præ se ferebat: In membrana utero deserviente, non procul ab uteri collo, erat glandulosa quædam substantia insignis duritiei, velut lapis, & magnitudinis ovi anserini, hanc primo intuitu uterum arbitrabamur: postea singula diligentius contemplantibus, adnatum aliquid nobis videbatur: Reliqua membra interna satis bene se habebant, nullum intestinum erat læsum, ventriculus bonus; Hepar parum vitiatum erat, Splen durus & quasi arenulis refertus sub-niger, Testis sinister extenuatus erat supra modum & quasi marasmo consumptus, dexter solito major: Sed uterus adeo in immensum excreverat, ut totum abdomen æquaret & universo peritonæo substratus esse videretur: Pulmones erant integri, in dextra parte aliquantulum vitiati, In eadem thoracis cavitate aqua erat copiosa, quæ potuit causa esse suffocationis: nam licet quatuor annis integris hanc corporis molem sustineret, & interea corporis functiones mediocriter obiret, brevi tamen spatio temporis excessit è vivis, & per suffocationem aquosæ materiæ non paulatinam resolutionem virium, mortuam puto: Hæc postquam incideretur, effluxerunt aquæ circiter libræ lxx. aut plures: aqua primo effluens pallida erat, seu citrina, tenuis; postea sensim crassescere cœpit: ad extremum veluti amurca profluxit, materia, crassa, terrestris, subnigra, fœtida; Ista aqua omnis uteri cavitate continebatur, non in aliis membris, sed in sinu ipsius tantum, neque etiam reliquorum membrorum vitio ortum putamus hunc affectum, veluti ratione jecoris aut lienis male affecti, sed in ipso utero originem traxisse arbitramur. *Ex observationibus Adolphi Occonis Augustanis Medici.*

§. 10. Augustæ in muliere textrice, in cujus utero serosæ aquæ supra lx. Augustanas mensuras, quæ singulæ tres pendent libras, post mortem reperi: nullibi interim circa intestina præsente aqua, aut laxo in manibus aut pedibus tumore, aut etiam viscerum aliquo vitio: Præterquam quod magnus ille uterus, cujus fundi os miris modis occalluerat, tota anteriori sua sede peritonæo erat connatus: & dextri testis glandulæ miris modis non secus excreverant, quam si novem decemve anserum, aut struthiocamelorum potius ova uni inessent membranæ, singula humore ovorum albo non absimili, aut paulo crassiore oppleta. *Vesalius lib. 5. cap. 9. de Hom. corp. Fabr.*

§. 11. Mulier paupercula se utero gestare opinabatur, venter intumuerat valde: exacti sunt perfecti fœtus menses, nil producitur, tumor perseverat: alii molam gestare dicunt: posteriorum opinionem eventus meliorem detexit, nam cum annos 16. has tumoris molestias tulisset, emaciata interiit.

Aperto cadavere apparuit uterus undiquaque distentus, magnam concurbitam & profunditate & densitate & amplitudine referebat, adeo intumuerat ut apprimi digiti non possent: crassities digitorum pene quinque erat, pendebat pondere lib. ix. cum dimidia: In capacitate interna massa quædam carnea concreverat, quæ pertinaciter interno corpori uterorum adhæserat, imo in ejus naturam pene coaluerat. Molam esse putabant, quæ flexu temporis diuturnioris ita uteris ipsis magno adhæsu & pertinaci conjuncta, in similem naturam una sui parte coiverat: In collo uteri abscessus erat steatomatis naturam referens: cornua manifesto apparebant, testiculus tantum unus erat: Miraculo multis dissecta hæc pars exhibita est ad spectandum. *Gul. Ballonius paradigm. vj.*

§. 12. In cornubus ac uteri tuba ut fœtum non semel animadvertit. J. *Riolanus* Anthr. l. 2. cap. 34. Sic nobis contigit videre in eadem parte aquam hydropicorum, utero interim ipso plane vacuo, ac nullo omnino humore imbuto. *Catharina Bonevallia*, adversa valetudine ob suppressa menstrua aliquandiu usæ, induruit tandem abdomen, increscendo paulatim in eam molem, ut præ pondere aquarum novem annis molestissime vixerit, antequam aut laborum aut vitæ invenerit finem; quem tamen adepta fecit Medicis copiam inspiciendi miserrimum suum cadaver.

In quo, præter omentum putridum, Jecur pallidum, Lienem parvum, ac intestinum Colon lobo suo dimotum, videre fuit utrumque uteri cornu continuisse novem circiter aquæ purisque libras, inclusas innumeris vesicis; quarum aliquas etiam ostendebat extima uteri tunica, licet in vacuo ipsius ne minima quidem occurreret guttula: Quam eandem rerum faciem *Riolanus* etiam similiter asserit observatam in illis uteris, quorum cornua produxere quos commemoravit fœtus. *Nic. Tulpius observat. libro quarto, cap. xliv.*

§. 13. Anno 1588. Uxor Nobil. N. fato functa, postquam 16. annis gravissimis morbis

bis fuisset conflictata, præsertim hemicrania quæ singulo die 7°. molestabat, convulsionibus, febribus tertianis, perpetuo de lateris dextri dolore conquerens & defluxionem existimans, Ego vero renem corruptum censebam, eo quod urinas cruentas aliquando se habuisse referret: quin etiam pus per anum & per collum matricis nonnunquam excreverat, sic & in urinis pus interdum & arenas crassiores conspexi: A venere multis annis abhorruit & propter dolorem abstinuit. Et à triennio cœpit omnino supra dorsum decumbere: à biennio nec stare nec ambulare poterat, dolores ingentes perferens: Tumores magni in latere dextro: fluor puris & sanguinis copiosus per alvum: aiebat se rejicere arenas per alvum: à multis mensibus condyloma magnum in ano, quod multos dolores pariebat, & enematum injectionem, quibus tamen sublevabatur, impediebat: Intumuit venter non parum in dextro latere aliquot ante mortem septimanis: quin etiam tibiæ valde intumuerant, præsertim dextra: tumebat etiam labium dextrum pudendi: Pridie mortis dyspnœam cum raucedine persensit: hora una aut altera antequam exspiraret, mortem persensit, ut etiam pridie se suffocatam iri dicebat: mens sana remansit.

Sequenti die ab obitu sectionem institui: Tumorem paracentesis modo aperui, ex quo serosi humoris mensuræ duæ aut tres Basileenses, h. e. ad novem libras effluxere: Educto humore, decussatim abdomen aperui: Eo aperto comperi tumorem adhuc insignem in latere dextro; hærebam nonnihil dubius qualis esset tumor & qua in parte, quem non aperui donec omnes partes diligenter investigarim, incipiens ab intestino recto: Intestina & ventriculum salva reperi: Omentum non habebat: in mesenterio nullus scirrhus aut tumor: pervestigavi vasa spermatica, utramque arteriam reperi & utramque venam valde amplam: Perquisivi testiculos matricis, quorum dexter vix apparuit, quia ex eo prodibat tumor ingens, ex quo eduxeram per paracentesin copiam seri prædictam: Tumor ille constabat ex tunica crassa, quæ externe adhærebat quibusdam locis parti dextræ peritonæi: intus rugosa erat, nullibi pervia: adhærebat ei versus internam partem alter insignis, interne etiam rugosa tunica sine exitu, circumcirca multi parvi tumores, sive hydatides: vas ejaculatorium valde tenue: In latere sinistro Testiculus erat fere mali cotonei magnitudine, summe inæqualis, qui scatebat multis hydatibus, magnis & prolabebatur in capacitatem ossis sacri: relaxatisque omnibus tunicis, videbatur comprimere & vesicam & intestinum rectum: fortassis ex eo erat dolor tantus quem persentiebat circa pubem: Vas ejaculatorium extenuatum apparebat; circa matricem & intestinum rectum nullus alius tumor. Tandem aperto osse pubis, vesicam aperui, in qua nihil intus & exterius contra naturam reperi, præter ruborem circa orificium vesicæ, & in ea paucas arenas rubras crassiores: Tandem intromisi digitum in collum matricis, ad tactum nihil extranei sensi: eo aperto comperi fistulas duas (non callosas) ad anum vergentes, ita ut excrementa tenuiora possent ad collum uteri pervenire, & in iis aliquid purulentum apparebat: In sinubus matricis nihil p. n. Uterque Ren cum ureteribus optime habebant; sine lapidibus, arenis aut corruptione: Splen parvus, sanus, non adhærens peritonæo; circa ejus vasa duo veluti lapilli, vel potius duæ cochleæ, callosæ: Hepar maximum, albicans, non scirrhosum, nec putrefactum, adhærens quibusdam locis diaphragmati: Folliculus fellis parvus, totus repletus gypsea materia, dura, alba, sine felle, porus ab hepate ad duodenum amplissimus, sine ulla obstructione: Pulmones quoque consideravi, sinister sanus, in cujus latere parvum lapillum reperi, qui aliquid inflammationis habere videbatur: Dexter quibusdam in locis adhærebat succingenti tunicæ & diaphragmati, non tamen multum tumebat & inflammationem patiebatur, nulla putrefactio: In utroque thoracis latere multum seri: Verebamur in apertione abdominis fœtorem & copiam puris, verum nullum persensimus, nec pus reperimus. *Gaspar Bauhinus, appendice ad Roussetum de partu Cæsareo.*

§. 14. Anno 1672. Primipara ab obstetrice in difficili partu tam dure tractata, ut cervix uteri inflammata, statim, fœtu mortuo laboriose tandem excluso, arcte coaluerit, lochiorumque profluvio viam præpedierit: hinc inferiore abdomins parte tumida permanente, obstetrix, & cum ea fœminæ aliæ, plus nimis prudentiæ ultra captum sibi tribuentes, alium adhuc in utero latere fœtum inconsiderate pronuntiarunt: Ego vero post elapsum integrum à partu octiduum, quo temporis spatio obstetrix, absque implorata Medici ope, puerperam sola curandam susceperat, hujusque sive opitulandi inscitia, sive incuria, uteri vagina gangrænam (ad similitudinem casus ab *Hildano* cent. 6. observat. 67. reconsiti) interea conceperat: Accersitus, consideratis probe indiciis, hydropem uteri adesse, nec-non, rupto peritonæo, in omphalocelen incidisse pronuntiavi, Et quamvis varia

una

una mecum, *Herniotomus* ac Chirurgus adhibuissemus remedia, è mortis tamen faucibus eripere juvenculam nequivimus.

Post obitum sententiæ meæ veritatem ostensurus, à viduo cadaveris apertionem impetravi: Sectione instituta, muliebris sinus gangræna corruptus, umbilicus ruptus, ac Uterus aqua cruenta, putredinem redolente repletus comparuerunt: *Ex gratissima communicatione Excellentiss. & Clariss. D. D. Lucæ Scrockii Senioris, Physici Augustani.*

§. 15. Mense Dec. 1674. examini meo subjectus uterus, ex cadavere virginis 70. annor. extractus, totus hic pinguedinem quasi cartilagineam referebat, naturali figura destitutus, imo & magnitudine: Librarum xviij. erat; Anno ætatis nono Virgini huic menstrualis fluxus supervenit, qui ad 50. duravit, imo fluxu huic variis temporibus sanguinis vomitus gravis accessit; Nec tantum ordinaria observavit menstrua, sed & sæpius copiosiora diutiusque debito se exhibentia: Vomitus quoque non raro eam sanguinis exhibuit quantitatem quæ vel pintam mediam repleret: Plusquam xx. vicibus venam ipsi sectam referebat D. *Lantzweerde*, Medicus ipsius ordinarius: Circa annum x. ætatis ventris intumescentia se primo ostendere cœpit. Causam ideo incrementi dicti, sanguinis copiam, copiosioremque ad uterum affluxum cur non constituamus, non video quid impediat: *Gerardus Blasius Observat. Med. vij.*

§. 16. *Bauhinus* lib. I. Anatom. cap. 35. meminit Hydropis Testium, in muliere tali hydrope extincta, è cujus Dextri testis tumore, novem seri libras extraxit; Sinistro magnitudinem mali cydonii excedente, multis magnisque hydatidibus scutente.

§. 17. Anno 1669. 25. Martii Delphis rogavit nos J. Ametis, ut conjugem gravissimo morbo detentam inviseremus, quæ tum temporis maxime conquerebatur de *dolore ventris*, *lumborum* & anxietatibus circa præcordia, quæ omnia ita augebantur, dum *capite demissiore decumberet*, ut semi erecta continuo in lecto quiescere teneretur, idque propter ventrem qui in horrendam molem excreverat, cujus primordia jam ante 25. annos persentire cœperat, causam vero omnino ignorabat: quam nos, antequam examen instituissemus, in hydrope quærendam & inveniendam opinabamur; sed postquam ab ægra intellexissemus quod nullas in ventre, dum sese verteret, fluctuationes unquam persentiret, atque ventrem cum inæquali duritie in latere sinistro parum infra umbilicum, multo magis quam alibi intumefactum videremus, judicabamus potius Tumorem illum, cum nec hepatis, nec lienis regioni correspondere, atque à corpore quodam indurato & intumefacto originem duceret, à mesenterio ejusque glandulis intumefactis provenire, eoque facilius, cum in memoriam reuocaremus nos cum Clar. Professore Dom. *Diemerbrokio* in Nosocomio Ultrajectino talem ventris tumorem, à mesenterii tumore ortum in demortuo quodam vidisse: Quapropter tali prognosi, qualem morbi magnitudo desiderabat, instituta, quandoquidem pleraque medicamenta respueret, nonnisi enemata in anum injicienda, ac mixturas ad corroborandum ac dolorem sedandum cochleatim sumendas præscripsimus, quibus medicamentis per quatuor circiter menses doloris ferociam quodammodo lenivimus, donec 24. Julii, anno ætatis quinquagesimo, vitam cum morte commutaret.

Aperto cadavere, reliquis visceribus bene dispositis in abdominis cavitate, quatuor circiter pintas invenimus liquoris admodum putridi, & præterea ingentem Tumorem rotundum, qui reliquam abdominis cavitatem adimplebat: Hunc tumorem ex adhærentibus illi tubis, testiculis &c. Uterum esse cognovimus, qui nostro & adstantium judicio, ad minimum 40. libras pendebat, cum uterus naturaliter constitutus raro duarum unciarum pondus excedat: Monstroso hoc utero cruciali incisione dissecto, vidimus illius substantiam in anteriori parte solummodo transversi pollicis crassitiem habere, in lateribus vero ac posteriori parte, ea videlicet quæ lumbis adjacet, duodecim transversos digitos adæquare: quæ uteri substantia partim scirrhosa, partim quasi glandulosa, sive ex globulis rotundis, indurato vitello non absimilibus composita cernebatur: Uteri vero medium sive cavitatem internam, materia quædam majorem pugnum crassa, nigricans & putris occupabat, quam statim à fœtu, mola vel placenta in utero putrefacta originem sumpsisse judicabamus; quod ultimum mariti relatione confirmabatur, retulit enim nobis uxorem suam ante 25. annos 2°. vel 3°, ingravidationis mense, vesiculam quandam aqua plenam per muliebria, absque placenta excrevisse, subsequente maximo lochiorum fluxu, per 6. vel 7. menses durante, eoque cessante uxoris suæ ventrem sensim magis magisque intumuisse, accedentibus symptomatis superius enarratis. *Reg. de Graaf de mulierum organis cap. 8.*

§. 18. Virgini xx. annorum in nostro Procodochio, cum ex suppressis mensibus venter intumesceret, hydropis suspicio fuit oborta, & ad hunc depellendum, variis incassum usi: tandem

Tandem cum per quadriennium indies ventris moles augeretur, ita ut vix ferendo oneri par esset, nihilominus faciei color vividus & labia rubicunda apparebant: Post paracentesin administratam, unde parum quiddam aquæ effluxit, ex longo cruciatu pie decessit.

Ventre aperto, Jecur optime constitutum sese obtulit, reperta vero rotunda carnea moles in interiore parte ubera vaccina quoad substantiam referens, glandulis & pinguedine referta, ex uteri externa superficie, duobus crassis processibus enata, pendens libras civiles xxxiv. *Observatio Georgii Palmæ Medici.*

S C H O L I A.

F*aciei color vividus*] Integritatis viscerum sanguificationi destinatorum index: Anno 1663. accersitus fui ad Nobil. Dom. Rudolphum Camerarium Principis à Longueville Quæstorem Generalem in Comitatu Neocomensi: Podagricus erat ab anno ætatis 23. atque ex consilio Medici cujusdam Parisiensis, lacte vacino usus fuerat ad propulsandam podagram singulis fere mensibus recurrentem; Sive in usu deliquisset, sive ipsius constitutioni male conveniret, intra septimanarum duarum spatium adeo intumuit abdomen, ut hydropicum se esse certò crederet: De usu lactis conscius & vultus perpendens floridum colorem, negavi congeriem esse aquarum aut flatuum, sed lactis in tubulis mesenterii concreti: Fidem fecit eventus, nam creberrimis purgantibus exhibitis, quæ lac concretum excluserunt, seu potius caseum, subsedit abdomen, rediitque integra sanitas.

A P P E N D I X.

De simili Tumore ex cute Pudendi enato, feliciter per sectionem extirpato.

IN Xenodochio nostro rusticæ Virgini adempta fuit carnea moles, in interiore parte præcedenti similis, enata ex cute pudendi, ita ut vulvæ os ad latus fuerit retractum dextrum: Basis hujus molis vix quatuor vel quinque transversos digitos æquavit prope pudendum, sed inde sensim initium sumens, inter crura lata admodum circumferentia propendit: Hæc pependit libras civiles xviij. Postquam sectione fuit ablata & curata bene valuit. *Ejusdem G. Palmæ Observatio.*

§. 19. Vidua quædam paupercula, appetentibus menstruis per xij. annos, motibus afflictata est convulsivis, atque hysterica dicta symptomata passa est: tandem phlegmone uteri cum febre acuta supervenit, quæ in empyema degeneravit.

In demortuæ cadavere uterum plurima aqua turgentem & vesiculis quibusdam purulenta materia prægnantibus distinctum reperimus, pariterque abdomen multa aqua distentum. *Car. Piso de morbis à sero sect.4. c.5.*

S C H O L I A.

SCilicet cum febre hectica laborasset per triennium, ratione abscessus uterini, & ratione sitis perpetuæ largius aquam epotasset, serum in vasis toto corpore redundans exundavit partim in abdomen, partim in uterum, cum ad eum vasa insignis magnitudinis perveniant, Et in tabidis corporibus serosus admodum sanguis restagnare in vasis soleat. *Idem.*

§. 20. Sæpe accidere ut signa morborum ita ambigua sint, ut difficile sit finitimos morbos distinguere ex hac historia cernitur: Cum fœmina quædam leprosa tumorem in ventre haberet, qui prægnationem ostendere videretur, ac accederet facies minime decolorata, ac motus interior ventris talis qualis in vera imprægnatione adesse solet, embryone in utero sese primo movente, judicatum fuit gravidam esse hanc: Tandem vero cum tempus partus præteriret, neque venter detumesceret, adhibita quidem sunt remedia, sed fructu exiguo; Itaque tandem aliis symptomatibus accedentibus, ea fœmina diem suum obiit.

In demortuæ cadavere animadverti Hepar & vicina membra integra, sed Uterus aqua plenus vehementer intumuit: quo dissecto, aqua citrina & putrida copiose effluxit, multorum admiratione, qui de uteri hydrope nihil se audivisse dicerent. *Ex observat. Iac. Oethai Aischttettensis Archiatri.*

§. 21. In puella quæ xx. ætatis annum non longe prætervecta videbatur, hydatidem inveni testiculi sinistri locum occupantem, is enim aberat, quæ magnitudine ovum anserinum longe superabat.

Annon imposuerint hydatides istæ Medicis, qui nobis hydropem uterinum decantaverunt: Videsis observationem Clar. *Tulpii* 44. lib. 4. Sed bene quod licet hydropem cornuum uteri appellitet, vir tamen prudens aquam hanc purulentam non dicat intra cavitatem cornuum contentam fuisse, sed hoc morbi genus ad hydatides referat, cum addit has aquas inclusas fuisse innumeris vesicis, quarum aliquas etiam ostendebat extima uteri tunica &c. Imo dixit olim *Hippocr.* lib. de int. affect. *Fit hydrops si tubercula in pulmone fuerint enata, & aqua repleta, & in pectore rupta: Quod autem fiat etiam à tuberculis hydrops testimonium habeo & in bove, & in cane, & in sue.* Audisne ex hydatibus fieri

fieri hydropem,& nunc fieri quando rumpuntur,cognatum ergo hydropi sunt malum,imo & sæpe ejus causæ hydatides, sed hydrops non sunt: Confirmat sententiam quod hydatides variis in locis repererim,semel in sex mensium puella,ad dextrum testiculum,magnitudine ovi columbini: In plexu choroide parvas item aliquot semel: ad venas in parenchymate Hepatis sæpe: ad arterias raro: quas tamen non lubet appellare hydropes istarum partium,quamvis aqua in iis purulenta vesiculis suis inclusa reperiatur: Attamen nolo de nomine contendere, modo de re constet, & sciatur hanc aquam non ea ratione qua hydrops sanatur, esse curandam. *Th. Kerckringius observ. Anat.* 10.

SCHOLIA.

HYdatides] Eatum generationem vasis lymphaticis obstractis vel occlusis assignat *Olaus Rudbeck* Tractatu de vasis Glandulatum serosis, p. 311. Lymphatica autem vasa in brutis vidisse se ait Excell. *Wepferus* Dissertat. de Apoplexia p. 113. in brutis ab uteri cornibus, tenuibus exordiis, in ductus insignes excrescentia, liquorem suum in venas majores hypogastricas, per ligamentum uteri membranosum diffusas, aliquot in locis facile deposuisse, quem frustra digitis versus cornua repellere conabatur, obortis nodulis ob valvulas liquoris regressum remorantes.

§. 22. Herbipoli mulierem hydropicam quadragenaria majorem aperui, quæ ab eo morbo plane liberata per urbem (omnibus qui eam.plane hydropicam viderant, mirantibus) sæpe obambulabat. Verum ex parva victus ratione post aliquot menses denuo hydropica facta, summis à me precibus contendebat ut sese rursus aperirem: Ibi tum me renuente & vitæ producendæ spem esse nullam affirmante, nihilominus ipsa in proposito perseverabat, fore sperans ut aqua iterum educta, si non diu vivere,cito tamen & magis placide posset mori, quod sane etiam evenit: Nam post alteram sectionem,ultra sex, ut opinor, dies non vixit: Voti tamen sui compos facta, placide instar lucernæ, & deficiente oleo, est extincta.

In ea Hepar quidem, ut in cæteris hydropicis,uterum vero plane putrefactum inveni: *Ex I. Posthii observationibus.*

§. 23. Asciticis aquosos humores in cauitate ea contineri quæ inter peritonæum & intestina in confesso est: Colligi vero & illic urinam posse *præcisis ureteribus* Gal. lib.1. de fac. natur. prolixe docet: Accidit vero & idem vesica læsa ac exulcerata: Monialis quædam virgo, 55. annorum, multo tempore circa inguina & pubem doluit, nullis interim ex utero prodeuntibus excrementis: Supervenit tandem ventris tumor, quo in dies majore facto, neque ullis cedente remediis,mors tandem subsequuta est: Toto autem quo laboravit tempore, facies perpetuo elegantis & vividi, ut in sanitate, perstitit coloris: Sinistri tantummodo cruris, supra talos dolor molestus erat,cum tamen nihil illic mali appareret:

Hujus venter non aquoso humore alio, sed urina plenus extitit,quæ ex læsa & perversa vesica in hunc influxerat. Uterus si quidem omnino exulceratus fuit, ac ita quidem ut ne figuram quidem suam retinuerit: Vesica quoque, qua parte ipsum contingebat, similiter & aliquot foraminibus hians, per quæ urina in ventris cavitatem delata fuerat: Reliqua viscera, hepar ac lien, omni labe ac vitio carebant,atque idcirco color faciei, ut diximus, haud fuit permutatus: Quod autem ex utero excrementa nulla descenderint, hymen obstitit, qui natura virginibus concrescit, nam hoc integro, nihil ex utero descendere aut deferri posse, vel hiuc apparere potest. *Dodonæus cap. 34. observ. medicin.*

SCHOLIA.

IDem etiam post calculi vesicæ incisionem & è vesica extractionem fieri potest: Si enim vulnus non recte consolidetur, sed cuti cicatrix obducatur, interno vulnere adhuc hiante, per id urina exit & in abdomine cumulatur.

§. 24. Hydrops *universalis* dici potest, totam abdominis implente cavitatem aqua: *Particularis*, qui est vel omentalis vel uterinus: Observavimus ligamento uteri sinistro aqua oppleto abdomen totum ingentem in molem excrevisse. *Rolfinckius Epitomes cognos. & curandi lib. 3. cap. 9.*

Observatio LVI.

Tumor Ventris hydropicus vitio Testium muliebrium, salvo hepate excitatus.

PLerique hydropis causam in Jecur referunt; quidam etiam aliorum viscerum ratione genitum fidem fecerunt. Nos, vero exemplo, etiam ex testiculis uteri provenisse, sequenti historia testamur: Vixerat ancilla quædam, proceræ satis staturæ, per plures annos in thermis Carolinis, negotia herilia rite peragens donec menses fluerent, His vero ob errores in diæta commissos, suppressis, paulatim male habuit, donec tandem ita

intumesceret venter, ut ratione molis male audiret: Bene autem sibi conscia, cum pauca quædam pharmaca sumpsisset, ac de vita desperasset, ut mortuum corpus secaretur pro innocentiæ testimonio petiit.

Secto cadavere, atque emissa plurima aquæ copia, viscera omnia reperimus salva, præter pulmones, quos ob aquam, quæ diaphragma penetraverat, dimidia ex parte corruptos vidimus, itemque Omentum, uti solet, atque Testes: Hos enim ab utraque parte, non solum tumidos, ad magnitudinem capituli recens nati puelli, sed etiam lividos, quasi fungosos, plenos vesicis aquosis, quæ majori ex parte ruptæ fuerant, tantamque aquæ copiam effuderant, inque foramina atque ulcera degeneraverant, ac plane putridos invenimus: Utero alias ejusque vasis plane illæsis atque incorruptis: *Schenckius ex Ioh. Heinzio.*

SCHOLIA.

Inde facile conclusum fuit ex seminis copiosi (cum virago fuisset annosa) detentione atque corruptione hoc malum prognatum: quodque etiam mulieres frequenter testium morbis affici soleant, cum non raro de tumoribus & molestiis internis super inguina conqueri soleant.

OBSERVATIO LVII.

Ventris tumor ob molam pluribus annis gestatam. 1. 2. Ob duplicem fœtum & molam. 3. Ob molam ingentem ex plurimis vesicis aqua repletis conflatam. 4.

§. 1. Vidimus molam molis annorum 15. Erat autem rotunda pedes tres cum dodrante: Eam gestabat mulier abdomine utriformi, quale est hydropicorum: Ea mortua & dissecta, prodiit Mola vivens & incorrupta, cujus conceptæ & gestatæ in utero per 15. annos hoc argumento adducor, quod mulier esset vitæ integræ & notæ cumprimis pudicitiæ: Exegerat autem 15. annos vidua, nam sine coitu coagmentatio non est molæ, quicquid nugentur sophistæ linguarum & naturæ ignari: Hoc fuit judicium Præceptorum *Hippocr. Arist. & Galeni*, quorum authoritas una me frangeret, nisi eorum ratio plus valeret ad comparandam docilitatem & fidem: Sic enim de mola censuerunt, quod sit rudis indigestaque moles, quam cruditas edit seminis atque corruptio, unde est impedita corporis partiumque discretio & accretio: Nam ea moles in quam assurgit, quæque illi vulgo peperit nomen molæ, accretio quædam est physica sed informi, vivit enim & crescit more tuberum, non autem stirpium, suis partibus convenienter cujusque naturæ discretis absolutarum; *Duretus comm. ad coacas p.* 478.

§. 2. Molas totos septemdecim annos utero circumtulit uxor *Gulielmi Rogerii* vasorum stanneorum figuli, in S. Victoris vico; quam quinquagenariam & mortuam cum dissecuissem; uteri corpus comperi fere solutum, & nequaquam his quibus solet vinculis adstrictum, tantum cervice sua vinctum, & præterea proximo suo omento subhærentem, unico testiculo dextro præditum, eoque latiore & laxiore: cornua nequaquam, nisi parte illa forte conspicua erant, vasa sola cervice admittebat; eaque manifesta & tumentia: caput humanum amplum totus æquabat: Hunc à reliquo corpore revulsum in ædes meas detuli, ut per otium quid conclusus totus jam septemdecim annos contineret, oculis, manibus & mente consequerer: Plurimis igitur Medicis præsentibus uterum dissecui, reperique toto corpore suo propriaque tunica (altera quæ ipsi à peritonæo adest, integra & sana) scirrhosum durumque adeo, ut in ipsum ferri validis viribus adacti acumen vix subire posset: trium digitorum spissitudinem ejus corpus habebat: In media capacitate carnea moles inventa est, manus ambas in pugnum contractas crassitie æquans, mammæ vaccinæ similis, uteri parietibus non nisi certis locis adhærens, densa valde & inæquali grumosaque substantia, corporibus multis, qualia in atheromatibus reperiri solent, cartilaginibus præterea & tanquam ossibus conspersa: Una omnium sententia fuit, ejusmodi molem initio molam fuisse, quæ temporis successu in scirrhosum corpus una cum propria uteri substantia degenerasset: In media insuper uteri cervice, tumorem notavimus crassitie & rotunditate meleagridis ovo similem, substantia durum, cartilaginosum & osseum, totam cervicem occupantem, præsertim vero uteri interius orificium, quod Gallorum vulgus coronamentum nominat, adeo ut hac nihil in uterum ingredi aut egredi posset: Pendebat omnis illa moles libras novem & uncias duas, quam ego, quod monstri aliquid habere videatur, propter rei novitatem & raritatem in conclavi meo & armamentario reponendam & asservandam duxi. *Pareus lib. 23. cap. 34.*

§. 3. *omissum. Vide in fine hujus Libri III.*

§. 4. Ratum est apud Practicos, molas si solæ sint, sæpe non solum plurimis mensibus, sed

sed & pluribus annis in utero hærere, quibusdam & consenescere, imo commori, semper tamen vitam abscindere, ut mulieres iis laborantes, citius quam si absque iis fuisset, factum esset, intereant: Hujus res veritatem confirmat mulier gregaria, Norton nomine, Dorchestriæ habitans, quadragenaria, quæ molam abdomine utriformi, hydropicorum instar in utero gestavit, sex plus minus annis, sine ullo incommodo aut periculo, præter molestiam ex pondere perceptam: Hæc circa vitæ finem me vocari jussit, rogavitque ut se à morte, quam in dies se expectare dicebat, sese aperiendam curarem, quo tantæ molis causa innotesceret, cum venter in majorem tumorem, quam gravidis solet, elevatus esset.

Mox à morte sectionem suscepi: Aperto cadavere, nihil culpa dignum inventum, præter ingentem Molam rotundam, ex pluribus vesicis, juglandis magnitudine compositam, quæ admodum erant crassæ & tenaces, aqua repletæ, obductæ & intertextæ multis fibrosis ligamentis: Adnata vero erat utero, ut cultello minime separari potuerit, 15. fere libras ponderans: Recte itaque *Hippocr.* 1. de morb. mul. Si mola una caro fiat, *inquit*, perit mulier: Quod si enim in universum in se coacta integra maneat, cum natura eam ob molem propellere nequeat, fieri nequit ut servetur ægra. *Frid. Lossius observat.* 16. *lib.* 4.

Observatio LVIII.

Ventris tumor gravidatis suspicionem exhibens, à seri copia abdomen replentis, Utero valde magno, pleno humore crasso, &c.

Augustiss. Imperatrix M. *omnia signa veræ gestationis* tribus fere annis ante obitum habuit, ita ut omnes doctissimos Medicos, & expertissimas mulieres deceperint usque ad nonum mensem, cum motus non ita fortis, ut par esse videbatur, desideraretur, & lac in mammillis, quibus de causis post decimum exactum mensem, licet optima si qua alias frueretur valetudine, ad sanguinis missionem (ipsa quidem invitissima, cum omnino crederet se gestare) & ad alia oportuna remedia deventum sit, sicut & reliquo tempore cum doloribus ventris per plures dies torqueretur, & aliis symptomatibus, quibus pro necessitate varia medicamenta fuerunt præscripta usque fere ad secundum annum, quo tempore à plurimis communicatis consiliis, ad fortiora medicamenta pro mali expulsione properavimus: Demum Serenifs. Augusta, jam ab anno ante obitum satis manifestam corporis maciem, excepto ventre, percepit, cum alias esset satis pinguis: Post istam corporis maciem, & pulcherrimæ formæ jacturam, frequentibus leipothymiis laboravit, ventris doloribus, uteri affectibus, gravitate circa pubem, mensium suppressione, stomachi torsionibus & cardialgia, convulsionibus plerumque & aliis symptomatibus fuit sæpe correpta, una cum vomitu frequentiore materiæ phlegmaticæ & biliosæ, & hujus per unum aut alterum mensem ante obitum, post magna animi deliqula, post magnum stomachi ardorem & inexplebilem sitim, per vomitum ad libras fere 15. pluribus vicibus fuisse rejectas referunt: mensium suppressionem passa diu fuit:

Hujus defunctæ aperto thorace, Pulmones reperti flaccidi & semiputridi, ac sanguine atro referti: In cordis ventriculo dextro repertum fuit corpus glandulosum separatum omnino à circumstante substantia cordis, oblongum ad ovi columbini longioris crassitiem, foris obductum pinguedine, intus vero continebatur sua membrana, glandulosa substantia alba satis & mollis: reliquam capacitatem ventriculorum occupabat sanguis ater concretus ad uncias quatuor: Septum transversum sublividum erat & quasi totum corrosum: Fellis vesicula satis magna erat, cum multa bile & duobus lapillis duræ ac tartareæ substantiæ, qui casu confracti splendebant; unus superabat magnitudinem ciceris, alter æquabat: Hepar erat satis magnum, coloris subrubri, aut potius livescentis: Lien erat satis magnus, sed substantia naturalis erat: per ejus vero longitudinem substernebatur vesicula plena humore flavo, crasso: Intestina naturaliter se habebant, sed mesenterium fere totum computrescens visebatur, Et quasi sacculus cum longo collo utero incumbens, oppletus magna copia phlegmatis crassissimi, lividi, non valde fœtentis, quod etiam totam regionem hepatis & latus dextrum offarciebat: Cavitas autem abdomnis erat etiam opplera humore ichoroso, flavo, qui una cum supradicto phlegmate ascendit ab lib. 24. Uterus vero erat valde magnus, plenus humore crassissimo, albo: circa ejus latera & corpus, *substantiæ ejus adhærebant quinque corpora* satis magna, ex substantia quadam mucosa, nervaceam materiam referente, valde concreta & satis solida, ita ut complicationes nervorum viderentur habere: In uteri vero capacitate, inter dictam materiam & humorem crassissimum innatabat, ut ita dicam, quædam substantia alba nerveam materiam albam

referens & similis supra dictis quinque corporibus. Superabat autem valde magnitudinem ovi anserini licet magni: Infra umbilicum pinguedo aderat satis conveniens, sed in reliquo abdomine nulla fere, & macies satis insignis apparebat in brachiis & reliquis partibus superioribus, licet femora & subjectæ partes essent carnosæ: *Crucius de Quæsitis cent.* 1. *p.* 25.

SCHOLIA.

Ex præmissa historia, aut observatione eorum quæ intra corpus reperta sunt, non difficulter colligi potest species morbi de quo ambigitur, ita ut dicendum sit S. A. hydrope Ascite & diu laborasse, & denique obiisse: imo præter communem & viris & fœminis hydropem, abdominis regionem & cava ventris loca occupantem, non abs re etiam erit de uterino suspicari: Tumor siquidem adeo insignis totius ventris, & uteri effatu digna magnitudo in muliere quæ nunquam concepit aut peperit, cum tamen aliæ corporis partes superiores emaciatæ admodum forent, Et ichorosa ac pituitosa excrementa illis in partibus abunde adeo adinventa, rem prout se habuerit manifeste significant: Quibus quidem morbis occasionem dedisse arbitrandum est mensium suppressionem, quam passa diu fuit, & multorum variorumque ciborum usum immoderatum, à quibus crudorum succorum proventus & cumulus, cum in utero tum in epigastrio toto, & præsertim in epiploo, seu duplicato illo peritonæo coacervari facile potuit, quemadmodum & in venoso genere coaffecto Jecore, unde tractu temporis spiritum una & calorem vitalem labefactavit ac extinxit: Ita namque dicebat *Galenus* 4. de præsag. ex puls. 9. solitas expurgationes cohibitas aquam intercutem parere: Et *Aëtius* inter ea quæ uteri hydropem excitare possunt, diuturnam mensium suppressionem, impeditamque prægnationem principem locum habere testatur; Et prior *Hippocr.* 1. de morbor. mul. Hic morbus, *inquit*, ex abortu fit, sed etiam ex aliis causis, cùm menses fuerint occultati:

Hepar coloris subrubri] Quæri potest cum Hepar ejus coloris vitium sit, & in substantia sanum apparuerit, an hydrope laborare potuerit ac ex eo interire? Quia dum statuitur ex colore & substantia jecur undequaque sanum fuisse adinventum, & ex altera parte ex abundantia ichorosæ materiæ, quæ inter intestina & peritonæum stabulatur, hydropicam illam fuisse, confirmatur opinio asserentium citra Hepatis læsionem interdum hydropem generari: Resp. Dictum fuisse Hepar fuisse coloris subrubri aut potius livescentis, quod videtur hydropis originem ex refrigerato Jecore magis magisque confirmare: Lividus enim color frigoris soboles est authore *Gal.* 1. de crisib. 12. juxta quam rationem idem 3. de sympt. caus. 2. scripsit sanguinem nigrescere à frigiditate, quod ad partes quoque redigi posse nemo dubitabit: Sed quomodo à frigiditate colores lividus & niger? An quia partes diaphanæ & luminosæ quæ in aereis igneisvé spiritibus insunt, vi frigoris exprimuntur, ut inde emergat opacitas? unde summa cum ratione dicitur Jecur S. A. cum ad lividum vergeret colorem, frigidi non calidi fuisse temperamenti, cum præsertim dicatur in historia anatomica à copioso phlegmate frigido offarctum fuisse, dum sc. sacculus ille oppletus magna copia phlegmatis crassissimi dextrum latus occuparet: In solo quidem uteri hydrope, qui nimirum ex propria ipsius uteri intemperie frigida sit genitus, quique adhuc vim suam in Jecur transfundere minime inceperit, neque ego negaverim & Jecur ipsum & reliqua viscera omnia ab omni labe intacta posse inveniri; quoniam & hoc proditum à *Vesalio* lib. 5. cap. 9. & *Columbo* lib. 15. Cum igitur in S. A. præter uterinum hydropem, ut ego existimo, abdominis quoque hydrops adesset, verisimile fit Jecur in ea fuisse ex frigida dyscrasia iam labefactatum, ut livido etiam potuerit inde prædictum esse colore, quippe cujus nativus calor, ad quem spectat hæmatosis, jam quasi foret extinctus. Dum autem magnum notatur fuisse Jecur ejus, excludi videtur suspicio generationis hydropis ab illa causa quam ponit *Avicenna*, quæ Jecoris parvitas est, qua etiam pro vera supposita, ratio hæc posset excogitari, quia scil. in parvo Jecore alimentum inculcatur & ægre conficitur, ut hinc tandem nativus ejus calor refrigeretur & extinguatur.

Omnia signa vera gestationis.] Quæsitum an quod utero gereret temere a quibusdam crederetur? Aderant inter Cæsareæ aulæ Medicos qui non de morbo aliquo cogitarent, sed de prægnatione libere & constanter pronuntiarent. Profecto aliqua ratione permovebantur qui de vera conceptione aliquandiu crediderunt, ex mensium suppressione, tumore abdominis, qui non ita facile ab uteri tumore discernitur, & habitu corporis alioquin ab initio valde probo ac sano apparente; facilis enim est ad hanc illusionem transitus ob accidentium analogiam: Ideo scriptores multum laborant in signis, per quæ legitimum fœtum à concepta aqua distinguere valeant, nec raro aberrare hic contingit tum medicos tum mulieres, Aliquando enim quædam putantur gravidæ, quæ tempore progrediente vel flatus, vel aquam, vel quid simile concepisse deprehenduntur: Et è contra visæ sunt haud unæ mulieres, quæ minime gravidæ, sed aliquo uteri morbo laborare judicabantur, quæ tamen verum, naturalem ac vitalem fœtum ediderunt, Hic non silebo quæ Venetiis vidi in Clar. Muliere D. Helena de Mocenicis, quam quotidie invisebant Medici *Fr. Stabilis*, & *Ben. Flanginus*, in illa urbe magni nominis, eamque tanquam Tympanitide correptam curabant: Dum enim post alia incassum tentata præsidia, jamque septimus ageretur mensis, derepente suborti sunt dolores, noctuque fœmellam peperit: Mane vero redeuntibus Medicis, dum lecto proxime accedunt, Mater sindone remota, Ecce, inquit, hydrops, Ecce flatus mei ventris pro quibus me quasi interfecistis. Sed quid mirum in tam ambigua ancipitique materia aberrasse Medicos, cum scribat *Hippocr.* Epid. 4. Uxorem Antigenis ignorasse an prægnans esset, velut Himenen sororem quæ ex suppressis mensibus intenta habebat hypochondria? Ita in propriis uxoribus decepti magnus ille Avenzoar & Doct. M. de Gradibus.

Substantia uteri adhærebant quinque corpora] Non mirum si in S. A. utero male affecto, frigidis & mucosis humoribus referto, nescio quæ corpora alba fuerint reperta, quæ quidem crediderim ego sobolem esse pituitosæ lentæque materiæ ibidem concretæ: cujus fortasse naturæ erat etiam corpus illud glandulosum vocatum, in sinu cordis adinventum. *Thomas Mingonius*, Medicus Cæsareus, corpora illa molas esse arbitrabatur, per coagulationem à frigido factas: In quibus non desiderari formam carnis perfectę probabat ex *Lemnio* l. 1. c. 8. de Nat. miraculis, asserente molam esse rudem informemque massam atque inelaboratam.

OBSERV.

Observatio LIX.

Ventris tumor & durities, scirrhum mentita, ob fœtum utero conceptum.

Ludovica Pouppard, cum ob quartanam menstrua suppressa esse (quod sæpe usu venire solet) crederet, tamen conceperat; Verum cum se gravidam non suspicaretur, usa medicamentis, venæ sectione & topicis, quibus tam in febre quartana, quàm in hepatis & splenis duritie (hujus morbi symptomatis) Medici uti consuevere: Durities autem hæc licet esset ob fœtum in utero contentum (quod non agnoscebatur, tamen scirrhus censebatur, aut alia colluvies quæ ex putata symptomatica menstruorum suppressione esset orta: Tandem fœtu mortuo, mollioribusque ipsius partibus putrefactis, nec ullis ipsius partus signis conspicuis, ossa tractu temporis denudata fuere, & uterum posteriora versus circa regionem recti intestini perforarunt, ita ut sensim per alvum, una cum excrementis ossa fuerint excreta, & inter cætera os tibiæ integrum fuit rejectum: Cùm ita diu cùm morbo fuisset conflictata, interiit.

Hujus corpus apertum fuit per Fl. *Philippum* & *Mich. Pichardum*, à quibus nil nisi ossa putrida, & præcipue capitis ossa fuere inventa, idque magna cum admiratione, quomodo in hoc cœno uteri putrefacti subsistere potuerint: Videtur sane mulierem, quoad hunc affectum, gastrotomia curari potuisse, si tempestive malum cognitum fuisset, hocque auxilium foret usitatum & cum indicio adhibitum. *Franc. Roussetus de Partu Cæsareo sect. 4. cap. 2.*

SCHOLIA.

De partu Cæsareo an tentandus, vide inter plurimos *J. van Horne Microtech. Sect. 2. part. 1. §. 30.*

Observatio LX.

Ventris tumor Asciticus, cum Testiculi dextri, (in muliere) pilis infarcti miro incremento.

§. 1. Hydropicam hic in Xenodochio aliquoties invisi, cujus venter post puerperium in tantam magnitudinem excreverat, ut an unquam similis visus sit, dubitem: Circumferentia enim ducto per medium umbilici filo, continebat pedes Geometricos quinque: Miseram aliquandiu in hoc statu vixit vitam; Tandem triduo ante obitum rupto umbilico, ultra 18. Basilienses mensuras aquæ effluxit.

Cum debitum naturæ persolvisset, & cadaver apertum fuisset, iterum aquæ ultra mensuras 20. effluxit: Præterea dexter Testiculus ad ovi anserini magnitudinem adauctus, pilis (materiæ cuidam purulentæ, oleaginosæ & albæ commixtis) infarctus fuit repertus; major autem pars pilorum confusa, & quasi in globum acta, prædictæ materiæ erat immersa: Multi quoque interiori membranæ tenaciter inhærebant. *Fabritius Hildanus cent. 5. observ. 48. Gregor. Horstius Tom. 2. lib. 4. observat. 53.*

§. 2. Vasa spermatica in fœminis graviter aliquando obstruuntur: ut una cum Testibus ad pugni magnitudinem intumescant. *P. Barbette Anat. Pract. p. 4. c. 2.*

Observatio LXI.

Ventris Tumor à ligamento uteri superiori tumido sero.

Foemina rustica ingenti abdominis tumore corripiebatur, propenso aqualiculus sesquipede extabat in ingentem molem: Munia familiaria obibat, licet ægre: Appetitus integer, menses triennii integri decursu substiterant: Re tota naturæ commissa providentiæ, tandem subito extincta.

Jussu & in præsentia illustrium personarum aperto cadavere, ligamentum sinistrum superius sero tumidum totam occupabat cavitatem: Ventriculus, Jecur, Lien bene habere videbantur, Uterus exilis: Aperto tumore, aqueum liquamen maxima in copia effluebat: *Rolfinckius cap. 20. de organis Generationis.* Vide §. 24. observ. 55.

Observatio LXII.

Ventris Tumor à mole insigni, Omento adnata & vasis spermaticis, ac Uteri tuba dextra ex multifariis partibus contexta.

Anno 1675. 18. Dec. cadaver Puellæ 14. circiter annorum, cui nomen Magd. Croesen, cultro nostro exposuit Vir Celeb. D. *Vischerus*: Ante menses 18. incepit laborare ventris intumescentia, sensim in initio, ast ultimis mensibus subito augmentata:

Decubuerat ante annos decem periculose, ad septimanas 13. per aliquot dies vocem nullam edens:

Aperto ventre offerebat se omentum, ante undique moli cuidam insigni totum ventrem occupanti, superius connatum, vasis insignibus mire scatens: Omento hoc dissecto, molem illam, mobilem omnino è corpore auferre annitebamur, ast obstitit arctissima ejus copula parte inferiore cum vasis spermaticis, uterique Tuba dextra: His vero dissectis eam integram tabulæ imponere licebat; Tuba hæc loco illo toto qui inter fundum uteri & molem hanc interjectus, octo ad minimum digitorum transversorum longitudinem habens, exilis valde, vix straminis crassitiem habens, angustior multo sinistra, cui Testiculus adsitus bonæ notæ, qui in hoc latere affecto desiderabatur: Molem hanc dissectam ex plurimis colore, figura, consistentia, toto genere diversis particulis, majoribus minoribus compositam inveniebamus: *Vesiculæ* hic aderant multæ, quarum quædam materiam continebant aqueam, claram, tenuem; aliæ subrubram, viscidam, glutinosam, Concretæ variæ quasi parenchymaticæ, quarum tamen plurimis cartilagineæ aliæ permixtæ: Cavitates aderant innumeræ, substantiæ cartilaginosæ insculptæ, quæ apertæ pinguem quandoque, medullarem, cerebro simillimam materiam exhibebant: Nonnullæ lacti coagulato, modo consistenti modo granuloso admodum, modo instar stercoris gallinacei albidioris, fluxili omnino: At quod omnium admirationem movebat, summa erat variis locis durities, non cartilaginea, sed omnino ossea, adeo ut ne cultro quidem dividi potuerit: Nec tantum substantia hæc per totam massam dispersa, sic ut variis locis particula talis se exhiberet, verum continuata occurrebat non uno loco, imprimis circa posteriorem molis partem, imo offerebant se particulæ variæ, in quibus diversis locis pilorum, sæpius sat longorum, notabilis copia: Vasa totam massam curioso spectaculo pererrabant, partim ab Omenti vasis, partim ab iis quæ Testis sunt, procedentia, Hepar ubique lateri dorsoque filamentorum ope adhærebat, inferiore sui parte tumefactum ac suppuratum: Lien, Ventriculus, Renes, Vesica bene se habebant.

SCHOLIA.

AD quod morbi genus moles hæc reduci debeat, non scio quis determinare audeat: Abscessum eam haberi posse, & quidem talem quales Atheromata appellari constat, mihi persuadeo: Varietas substantiæ summa magnum ad hoc argumentum: Totalis hic dextri testiculi in alienam substantiam degeneratio, cum incremento aucto: Forsan morbi illius gravissimi, quo ante decennium laboravit virgo hæc, critica potuit adfuisse materiæ peccantis ad Testem hunc translatio, vel debilitas quædam alia, à violentia externa, aut sanguinis ipsius affluxu, vitiatæ ejusmodi dispositioni occasionem præbuit, illo maxime tempore, quo & seminalis materiæ productionem, & menstrui evacuationem suppressam virginibus gravem afferre alterationem reperimus: Imo quid impedit quominus dicamus corruptæ substantiæ testiculi, à causa nobis ignota, sanguinem per spermatica æque ac epiploica vasa copiosius justo accedentem, augmentum successu temporis attulisse, similiter ac in abscessibus ejus constitutionis aliis in habitu corporis quandoque se exhibentibus, haud raro notamus nonnisi per unicum sæpius vas sanguineum, insigniter, & nonnunquam valde celeriter eos augmentum sumere? Quod autem miræ hic sese exhibuerint formæ, nostrum haud est exponere, Philosophis hæc committimus: Varias, imo diversissimas in sanguinea massa contineri particulas, Chimia, inter alia, satis demonstrat; ex quibus diversimode à calore proportionato commotis, separatis, unitis, diversa produci posse corpora probabile valde: In naturali hoc obtinet universi corporis nutritione auctioneve, obtinet & in præternaturali: Et quod si in testiculis variis corporis partibus producendis materiam accommodatam hærere, adeoque & in hoc nostro vitiato hæsisse diceremus: nunquid in tuba uterina & fœtus & molas repererunt Anatomici? Mola ex Testis materia, ovum sive dixeris sive semen: quod si in Tuba generari queat, cur non etiam extra eam, modo ab accessu quodam extraordinario causæ cujusdam eam varie disponere valentis, qualis vel sanguis ipse extraordinariam mutationem sustinere cogatur?

Gerardus Blasius observat. med. 9.

OBSERVATIO LXIII.

Hydrops à defectu caloris nativi inductus.

DIssecabatur in Nosocomio Leydensi corpus vetulæ annos 70. natæ, quam Aqua Intercutem jugulaverat: Magna copia aquæ flavescentis ex abdomine intra peritonæum ejecta est: Hepar non tam putridum, sicut alias notatum, neque scirrhosum, sed parenchymate flaccido: Lien à naturali quoque non multum recesserat, minor tamen, forsan ætate contractus: Omentum fere consumptum: Existimabat sector Chirurgus, præsentibus D. *Screvelio* nobisque, hydropem istum ob defectum potius nativi caloris in corpore senili inductum, quam à læsione vel Hepatis vel Lienis, vel aliorum viscerum. *Bartholinus histor.* 83. *cent.* 3. Vide observat. 32.

OBSERV.

Observatio LXIV.

Hydropicus ventris tumor à nimio potu inductus.

IN cadavere mulieris anno 1625. in valetudinario mortuæ, nullius visceris aderat vitium: Solus humor serosus à nimio potu mali causa deprehendebatur, quem largius ingesserat ob insignem æstum ab ulcere ventriculi, cujus fundus cum pyloro erat exulceratus. *I. Rhodius cent. 3. observat. 4.*

SCHOLIA.

A *Nimio potu*] Patet nobis jam oculatioribus cur Hydrops interdum hausto potu statim distendat ventrem: quod in amico meo intimo non ita pridem observavi, nempe ob peritonæi tunicam, cui glandulæ lacteæ immersæ latent, impletam: Nec difficile explicatu est quomodo per diuretica Hydrops sæpe terminetur, perque urinas solvatur. *Thomas Bartholinus de Lacteis Thoracicis cap. 9. §. 7.*

Nullius visceris vitium] Ab errore scil. externo; Et cum mature aquis exitus paratur, antequam ex earum mora & corruptione labem viscera concipiant: Vix inter Medicos aliquem reperias (*ait Parisiensis quidam Doctor*) cui non contigerit hydropicum aliquod cadaver eviscerare: Integrum est in multis hepar ex omni parte, quibus est exortus hydrops ex aquoso liene, saltem principio pathematis hujus generationis: At temporis progressu flaccescit id quidem, marcescitque & attenuatur fluctuatione & inundatione aquarum: *hæc ille:* En hydrops lethalis, inventum in mortuis integrum Hepar, nec non Lien; in aliis læsum quidem sed ab hydrope; ut hepatis vitium effectus fuerit, non causa hydropis.

Observatio LXV.

Peritonæi tunicæ in Hydropicis mire aliquando crassescunt & indurantur.

IN Hydropicis peritonæi tunicæ valde incrassescunt, imo successu temporis cartilagineam duritiem acquirunt, quod in paracentesi abdominis scire necessarium est. *P. Barbette lib. 4. Anat. Pract. lib. 4. part. 3. cap. 2.*

Observatio LXVI.

Hydropici ventriculus admodum angustus, quia jamdiu non comederat.

ANte octidhum, in pago Sassen, cadaver Hydropicæ septuagenariæ, jussu PræNob. D. nostri Præfecti, à Chirurgo, me præsente, fuit apertum, Illa vivens credebat Serpentem, aut aliud quoddam animal, in se latere, sed præter ingentem aquæ copiam, tam in abdomine quam thorace contentam, & viscera qualia hydropici habere solent: ventriculus tamen huic contractus seu coarctatus, ut magnitudo ejus magnitudinum renem non excederet: Nullam fere habuit cavitatem, & substantia ejus fuit admodum crassa, sed diu nihil comederat: *Ioh. Butzius in misc. cur. ann. 6. & 7. p. 318.*

Observatio LXVII.

In Hydropicis quibusdam pericardium cordi adhærens inventum.

ADhæsio pericardii corpori ipsius cordis, hujus palpitationem induxit, quod in duobus hydropicis observatum. *Ballonius Tomo 1. Consil. 109.*

Observatio LXVIII.

Anatome Hydropicæ mulieris, in qua principium venæ cavæ descendentis arcte coaluerat.

ANno 1625. in cadavere mulieris hydropicæ, principium venæ cavæ descendentis arctissime coaluerat, ut ne specillum quidem admitteret: haud dubie ab exulceratione à vermibus in ramo Iliaco repertis excitata. *Ioh. Rhodius Mantissa observ. 21.*

Observatio LXIX.

Hydropici cadaver sine Hepate & Liene inventum.

ANno 1594. 11. Septembris obiit D. *Matthias Ortelius* Mercator Antuerpiensis: Aliquot annis antea hydrope laboraverat, qui morbus affectus Hepatis vel primario, vel secundario necessario consequitur: Cumque sub septo transverso Hepar & Lienem quæreremus, ne vestigium quidem illarum partium invenimus: Casus profecto inauditus & admirabilis: At substantia omnium intestinorum carnosa prorsus erat, multo solidior quam ipsa musculorum caro, ut soliditate cordis carni fere responderet: Et vena cava ex ipsis intestinis suam originem sumebat, Eo fere modo quo vena Porta in ipsis intestinis solet implantari. *Caspar Bauhinus in appendice ad tractatum Franc. Roseti de Partu cæsareo.*

SCHOLIA.

Vulgata *Ortelii* sectio, quæ multorum torsit ingenia, pluribusque imposuit, si ad trutinam esset revocanda, vel saltem levibus conjecturis daretur locus, utique pateret non defuisse jecur, & hoc in oppertuniori forte situ locatum extitisse, ut secreta bilis in intestinum derivaretur: in hoc enim intestina carnosa observata fuere; ita forte dicta ab observatore, ob substantiæ modum consimilem carni, & rubrum colorem, cum etiam solidiora & compactiora musculorum carne deprehensa sint: Oblongæ itaque glandulæ, circa intestina accubantis, rudem nobis exhibet speciem, nec vasorum inde enata propago conjecturam destruit: Cava enim vena à carnosis hujusmodi intestinis emergebat. *M. Malpighius Sect. 1. de struct. viscerum cap.* 8.

Observatio LXX.

Anatome hydropicæ sine Iecore, Liene, Renibus inventæ, cum mola insigni in Utero.

Anno 1601. mulierem aperui, cui abdomen ita inturguerat ut tres haberet in ambitu ulnas: Aperto abdomine effuderunt se 56. aquæ pintæ: Omentum totum consumptum; Jecoris, Lienis, Renum (dictu mirum, verum tamen) ne vestigia quidem: Diaphragma multis locis exesum ac consumptum: Uterus in eam molem elatus conspiciebatur ut in ambitu sesqui ulnam haberet: Apertus, conspiciebatur intus mola, ex multis duris, scirrhosis condylomatibus constans, quæ multis locis in pus mutata erant: Color molæ erat albus, adenosam substantiam in scirrhum versam dixisses: *P. Pawius obs.* 39.

Observatio LXXI.

Hydropici Iecur totum consumptum, Lien, Renes, &c.

Anno 1602. hydropicæ fœminæ ventrem aperui, è quo aquæ crassæ & amurcæ similis pintæ se effuderunt 36. Jecur huic totum consumptum, venosis solummodo ductibus iisque perpaucis superstitibus: Consumptus Lien, Renes; Ventriculus prassina, viridi bile plenus: Diaphragma aliquot locis sphacelo correptum: Uterus molam intus habebat, quæ in materiam melli similem conversa erat, effundebatque se simul ac uterus pertunderetur: fœmina 34. annorum hæc erat. *P. Pawius observ.* 31.

Observatio LXXII.

Ventris tumor ab aquæ ingenti copia, viscera adeo compellente, ut nec Cordis nec Pulmonum appareret vestigium.

§. 1. Secui aliquando hydropicum, cujus venter continebat plusquam trecentas libras aquæ: Secto corpore, neque Cordis neque Pulmonum ulla apparebant vestigia: nam aquæ copia ipsum diaphragma cum pulmonibus compresserat ad jugulum: Ventriculus quoque ipse mirandum in modum compressus & angustatus reperiebatur. *H. Saxonia Panthei lib. 4. cap.* 27.

§. 2. Pro copia aquæ illic collectæ venter plus minus tumet, & aliquando adeo impletur ut in vastam molem tollatur; in quo libras 60. & plures pendentem aquæ copiam adhuc residuam, etsi multum per pedes fluxisset, sectione in mortuis deprehendimus: Quæ aqua non solum pondere gravat, sed & septum premens, illique incumbens, & motum liberum impediens, dyspnœam eam parit adeo molestam, ac maxime cùm decumbunt angentem, quod aqua tunc versus septum magis tendens, magis illud gravet, unde liberius erecto corpore, aqua tunc deorsum ab eo prolabente, spirant. *Platerus Prax. lib. 3. cap. 3. p.* 212.

Observatio LXXIII.

Anatome canis toto corpore tumidi post infusum in venas oleum Tartari, In cujus venis sanguis solito fluidior repertus est.

Infusum fuit in Canis venas oleum sulphuris, eo incolumi, etsi sæpius facta infusio: Vulnere occluso & cane dimisso, cubiculi angulos percucurrit, repertisque ossibus, avidissime illa erodebat, quasi ab eo liquore appetitus excitatus fuisset: Absimili eventu oleum Tartari in alterius canis venas inditum fuit: nam prægressa insigni & diuturna anxietate, antequam expiraret toto corpore admodum tumidus factus est.

Eo dissecto, sanguis, quod mirum, non concreverat, quin potius fluxilior & rubicundior solito apparuit, Unde constat sanguinis fluxilitatem nimiam, aeque ac ejus concretionem mortem inducere posse. *Ex Ephemer. Gallicis anni 1667. mens. Augusti 28. Observatio Dom. Fracassati.*

Observatio LXXIV.

Barborygmi & coaxantium ranarum species, ab impedito libero flatuum per intestina excursu; Et Ventris Tumor à mirabili ejus pinguedine.

PEtrus Scharff, post exantlatos cruciatuum labores varios diem obiit fatalem: Defuncti corpus calendis Martii anno 1659. aperitur: Ad sectionem invitatus ego, abdomen in insignem magnitudinem elevatum vidi: hydropem primo aspectu mentiri videbatur; sed durities insolita, ante & post fata ultima, opinionem delere jussit: Exsucca omnia totius præter abdomen membra, succum ad id deposuisse videbantur omnem, tantus obsederat partes illas & faciem, quam Hippocraticam jure dixisses, marcor & atrophia: Umbilicus ad duorum transversorum digitorum latitudinem elevatus, thaleri circumferentiam habebat, cuticula, quam exsudans semper in vivente pars serosior depascere & visa est, destitutus: Secta abdominis cute, pinguedo sub ea occurrit, quatuor in umbilicali regione transversorum digitorum latitudinem æquans: trium illa fuit qua Lien obvolvebatur, inæqualiter tamen, ut media portio digito uno transverso minor fuerit: Renes, ut solent, copiosæ pinguedini pariter erant immersi, sed quod aspectum merebatur, omnia intestina particulis pinguibus, hinc inde multis, pisorum ac lentium magnitudinem jam majorem, jam minorem referentibus, conspersa videbantur: In dextro cordis ventriculo particula adiposa, magnitudinem articuli unius digiti exprimens reperiebatur, qualem *Bauhinus* etiam sæpe inibi se observasse l. 2. anat. c. 20. scribit: Diaphragma solito durius fuit & crassius: Pulmo in latere pleuræ, Hepar costis nothis, & Intestina ossibus ilium erant affixa: Hinc Pulmo libertate in exspirando destitutus, spirandi quadam difficultate fuerat pressus: Flatus vero in intestinis debitum excurrendi spatium non invenientes, sonum modo sonitrui, modo ranarum coaxantium clamori similem, per integrum lustrum ediderant, ut non modo fossor ipse, sed & adstantes latitantium intus ranarum suspicionem conceperint, cujus solius gratia magnus sectione cadaveris numerus incolarum circumstetit occupatos. *Ioh. Michael Febr. observ.* 28. *miscell. cur. anni* 14.

Scholia.

INquirenti mihi in diætam qua defunctus olim fuerat usus, lac potissimum maritum comedisse & bibisse, vinum & cerevisiam non curasse, respondit vidua: lactis solius esu & usu se refocillari dixerat; Luxuriantis & errantis hoc est naturæ exemplum, quæ pinguiorem alimenti partem soli abdomini concredidit, reliquis vero partibus denegavit: Neq; largiori lactis usui id erit simpliciter attribuendum, cum nutritiam in lacte vim inclytus Medicorum Senatus, nostro præsertim tempore commendet, & non tantum singulares homines, sed & multos populos γαλακτοφόρους esse constet: Sed in nostro subjecto natura partium externarum, & sic sui quasi oblita, in toto abdomine nutritiam lactis virtutem sibi appropriavit.

Idem.

Observatio LXXV.

Ren unicus observatus in iis quibus venter prominulus & vitiatus costarum ductus.

MIrum est quod *Vesalius* lib. 5. cap. 10. scribit se observasse in habentibus ventrem impense prominulum, & vitiatum costarum ductum, unicum interdum Renem in medio positum inveniri. *Blasius Appendicis ad Bellini Tractatum de Renibus p. m.* 124.

Observatio LXXVI.

Ventris inferioris gracilitas, cum intumescentia superioris, ob delatam, post vulnus, ventriculi partem & intestinorum in thoracem.

MIliti gladius paululum infra cartilaginem xiphoidem intruditur, succedunt syncope, dyspnœa, singultus, Inferior venter circa pubem gracilescit: supra umbilicum & circa thoracem intumescunt partes: Ventriculi orificium & pars sinistra ejus, cum portione duodeni & coli, ad thoracem per vulnus delatum: *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

ANATO-

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXII.

De Lumborum dolore, Nephritide, Calculo Renum.

OBSERVATIO I.

Renum dolor Calculis obsessorum, ureterum capita subeuntibus.

ANNO 1675. mense Decembri fere extremo, Vir quidam Reverend. nephriticis doloribus interemptus, anno ætatis quasi quinquagesimo vita Uratislaviæ defungebatur, quantumvis ἔυσαρκος ac sanæ alias constitutionis, quod imprimis in exenteratione comparuit.

Nam abdomen 1°. pinguedine duos digitos transversos, vel amplius crassa obductum erat, & deinde viscera naturalia omnia optime constituta visebantur, solos renes & vesiculam felleam, potius contentorum vitio quam suo, morbosos dicere oportebat. Vesicula enim fellea non solum lentissimam bilem, quæque satis largo spatio se distendere patiebatur, nec multam, sed & insuper lapillos puniceos, prominentiis quibusdam inæquales, rubrisque maculis, necnon luteis quibusdam parvis conspersos continebat: Dicti lapilli aliis parvis, minorum pisorum magnitudine, & plurimis arenulis stipati erant: Ren dexter calculum luteum fovebat, cujus cuspis in ureterem se insinuaverat: reliquæ duæ sic parenchymati infixæ utrinque erant, ut transitum & exclusionem omnino prohiberent: Calculus in rene sinistro latitabat, juxta cum plurimo sabulo, cujus pars initium ureteris pene obstruxerat. Lapillus denique in vesica jam deturbatus inveniebatur: Ureteres ampli admodum & solito carnosiores erant: In causam hujus, in corpore tam bene constituto, λιθογενείας inquirentibus, imprimis vinum nimis tartareum, quo Rever. familiariter, quanquam non excessive utebatur, inculpandum esse probabile visum est. *Henricus Wollgnad in miscell. curiosis anni 4. obs. 169.*

SCHOLIA.

IN *causam λιθογενείας*] Existunt in corporibus nostris fodinæ, non illæ quidem ad ædificandum instructæ, sed potius ad diruendam totius corporis fabricam: Nulla est corporis nostri pars, in qua lapides generari nequeant: Generantur in capite, in lingua, in corde, ventriculo, jecore, vesica biliaria, liene, intestinis, mesenterio, & utero: At per antonomasian & κατ' ἐξοχὴν calculi cum dicuntur, in renibus aut vesica generari intelliguntur, quia in his partibus frequentius generantur: Si vesicam calculus obsideat, dicitur affectus λιθίασις: si vero renes calculo laborent, νεφρῖτις appellatur: Calculum definimus quod sit corpus solidum & durum, ex humore terrestri & salso, in renibus potissimum & vesica stupore affectis, in lapidis formam concretum, obstructiones & distentiones inferens: Causam materialem (rejecta veterum opinione, de calore materiam crassam & viscidam exsiccante, indurante & in lapidem convertente) statuo succum lapidescentem, i. e. terrestrem materiam justa proportione sali mistam, Efficientem vero spiritum lapidificum succo illi insitum: Succum hunc lapidescentem, qui in omni passim terra invenitur, cum alimento attrahimus: Si itaque vel ob coctricis, vel excretricis facultatis debilitatem, vel ob ejus succi in alimento copiam, omnis in ventriculo secerni & inde expelli non possit, per ductum thoracicum una cum chylo transit in cor, inde cum sanguine in aortam delatus, per arteriam tandem emulgentem pellitur in renes, ubi in minutissimis arteriæ ramulis extremis, aut carne iis proxima hæret, ibidemque continuo sanguinis appulsu rotatus, arenularum formam paulatim induit: quod si renum sensus scabritie earum irritatus, stimulum sentiat, expellit ocyus cum seroso humore arenulas: at quibus flaccidi renes, sensusque obtusi, in iis & generantur arenulæ, & retinentur, donec unitæ demum in calculos concrescant, qui denique naturam magis stimulando etiam sui excretionem promovent: Eodem modo se habet *calculi in vesica* generatio, Si enim temperies vesicæ non recte sese habeat, urina quæ clara fieri debebat, partibus ejus omnibus exacte mistis, turbida evadit, & partes terreæ & tartareæ, aquosis non exacte permistæ ad fundum vesicæ subsident, atque ibi vi insita ad coagulationem tendentes in lapidem coeunt; Calculi causæ antecedentes sunt, præter partium affectarum stuporem, sive obtusum sensum, crapula & cruditates, intempestivus mox à cibo sumpto motus; cibi omnes qui crassum ac lentum succum præbent, vina immatura, austera, nigra, crassa & dulcia, imprimis mustum, cerevisia recens, fæculenta & crassa; Diuturna etiam equitatio, saltus & motus

omnis

omnis qui fit inclinato dorso, Veneris item immoderatus usus: Huc etiam pertinet hæreditaria ad calculum generandum dispositio: Quod autem lapidosa coagmentatio aliis potius fiat in renibus, aliis in vesica, causa est robur vel debilitas harum partium: Quibus renes debiliores, facilius in nephritidem incidunt: quibus hi validiores, potius vesicæ calculo corripiuntur. *Thomas Burnet lib. 3. sect. 3. Thesauri Medic. Pract.*

Vinum nimis tartareum] Ut quod in locis argillosa, tartarea, & calculosa materia abundantibus crescit, quale Hungaricum, Moravicum, Vallis Equestrium in ditiosse Bernati &c. Incolæ autem locorum similium nephritidi & arthritidi sunt obnoxii.

OBSERVATIO II.

Lumborum dolor à Calculis Renum insolentis figuræ & molis: Calculi Sperlingiani.

CRedas aliquando hominem totum in dolores versum, à calculis quam maxime, partim in cavitate renum hærentibus, partim per exsertos ureterum canales, sed irrito interdum naturæ stimulo transitum sibi quærentibus, unde tensio & dolor, affluxus humorum ac inflammatio, febris, vigiliæ, deliria, vomitus, urinæ suppressio, periculum suffocationis, virium jactura & ipsa tandem mors: Illustre hujus rei sed funestum exemplum anno 1658. die 12. m. Augusti experiri hic Wittebergæ fuit in C leberr. Philosopho *Ioh. Sperlingio*, Doloribus hic Lumborum & molestis Dorsi torminibus, concurrente mingendi difficultate ac tarditate, per aliquot retro annos vexatus, corpore vero cæteroquin robusto ac valido, cui proinde etiam nimis fere confidebat, medicaminum assumendorum impatiens, circa Julii mensis finem dicti anni, à plurimis amplius se cohibere, quam maxime vellet, nequiit, sed incassum quæsita ampliore obambulandi libertate; victusque mali vi, tertia quasi ante obitum hebdomade, lectulo se, ultimo mortis proscenio submisit, agitantibus ipsum non raro, ut calculosis fieri assolet, & defatigantibus vomitibus, ratione ventriculi in consensum tracti: Urina toto decubitus tempore obstructa mansit, nec destillare ex renibus quicquam ejus potuit ob ureteres sabulo infarctos: Exacerbabantur dolores, superveniebant cum febri vigiliæ, quæ innocens corpus usque ad ultimum fere vitæ articulum, convulsionibus finitum, excruciabant:

Ut incurabilis morbi causæ paterent, quæsitus à me in defuncti aperto corpore *mortiferæ causæ* locus: Integumenta abdominis, musculi & viscera pleraque recte satis se habebant: quibus proinde ad latus revolutis, abactoque à renibus involucro, confestim iidem apparuere penitus inflammati, qui hic radices febris fuerant: Increverat vero adeo renum tumor, ut illorum figuram, etiam externam dimensionum determinationem quodammodo mutatam cerneres: Hæc, ut notum est, per naturæ leges instar phaseoli Indici, in adultis lævi & plana superficie describitur: In exuviis Sperlingianis, unus quidem tantum utrobique ren observabatur, elatior tamen uterque, in aliquibus superficiei suæ partibus, sicut nisi *renes plurimos complicatos*, quod non semel observavi in dissectis Lutris, extraordinarias tamen quasdam & arcuatas veluti eminentiæ notas ob summam, qua distenti erant inflammationem, referrent; Sed quænam jam facies interna erat renum? Illorum uterque, quod admirandum, omnimode repletus erat calculis innumeris, minimis; mediocribus tribus etiam, præterea maximis, sic ut internum latus omne, ac sinum, pelvimque quam vocant, renibus æque ac ureteribus communem, penitus occluderent: Ureteres ipsi etiam à suo circa renes exortu, usque ad vesicæ valvulam, immani arenularum copia & farciminum instar extensi & turgidi visebantur, ut irritus tantum fuerit quotusquisque naturæ, sive in promovenda urina, sive renum calculis, minoribus quantumvis, conatus, quem sane non sine insigni doloris sensu unquam exorsa est, sed quotiescunque hos loco movere aggressa est, visum sibi retulit B. Sperlingius, ac si aliquis cultro acuto vulnus profundum secundum longitudinem lumborum ipsi infligeret; tractusque hos, identidem à summa illorum parte, usque ad regionem vesicæ, repetitos daret; unde colligi potest summa doloris ferocia & atrocitas, summa totius corporis inquietudo qua optimus vir decubuit: Placuit proinde calculos istos ære delineatos dare: Primus, (fig. 1.) sat grandis, figuræ fere triangularis, sed circa basin latioris, quasi montana quæpiam repræsentet, superficiei inæqualis & asperæ, coloris, ut reliqui omnes, ex albo flavescentis, consistentiæ non fungosæ aut spumeæ, sed compactæ magis & durioris, in cavitate sinistri renis hæsit. correspondens illi non parum quem in muliere visum delineat Tulpius (cap. 45. l. 2.) Hic noster ad æquilibrium vocatus dum humidior adhuc esset, drachmas medicas quasi tres pependit, replevitque cum altero sibi accumbente minore, calculisque quamplurimis aliis minoribus, totam modo dicti Renis sinistri cavitatem: *Secundus* priore duas tertias minor, figuræ fere orbicularis, sed oblongæ ac tuberosæ, atque in se spectatus, ipse etiam sat grandis ac damnosus, in eodem sinistri renis thalamo recumbebat, ne quicquam deesse videretur ad absolutam aliquam urinæ interceptionem: pondere primum æquavit

circiter

circiter drachmam unam medicam: *Tertius* omnium maximus, & reliquorum veluti pater, stupore & admiratione dignus, totam renis dextri capacitatem occupabat, & nihil non in eo connatabatur memoratione dignum, corpus enim ipsius, seu maxima ejus crassities ad nucis juglandis mediocris molem accedebat: Gravitate & inclinatione ad centrum mundi, postquam ille ad æquilibrium reductus, accessit ad pondus drachmarũ quinque medicarum & paulò amplius: Figuram processus crassissimi deformem reddidere, ex quibus duo breviores, in eodem calculi latere; dorsum renis spectantes, sibi oppositi, spatiis insignioribus caruncularum papillarium conspiciebantur implantati: tertius vero, isque longior & curvus, rostrum avis alicujus æmulans, pelvim seu ureteris principium obstruebat, eique veluti cuneus quispiam insertus, non permisit quicquam ad vesicam pertransire, ne guttam quidem: Calculi plurimi minores, diversi inter se ponderis, figuræ ac molis exhibentur, ex quibus alii rotundi & pisis similes, alii grana milii referentes, alii majores & irregularis figuræ, alii oblongi ac medioeres, alii tandem arenularum minimarum instar, quemadmodum residua in renibus spatia, sic maxime omnium urinales meatus, inter renes ac vesicam, oppilabant, ut farciminum par quis dixerit, si cui inscio hi ureteres objecti essent: Ab illorum copia & asperitate factum ut in dies auctum fuerit quoddam etiam exulcerationis periculum, unde ubi Sperlingius contentius quandoque ante decubitum ambulavit, discussurum se existimans ope motus, præsentaneas mortis suæ causas, non tam profuit sibi, pauxillum arenæ evacuando, quam obfuit mixtionis cruentæ speciem incurrendo, ob attritas à calculis per agitationem partes: Etiamsi enim calculi tam renum quam ureterum, dum eximerentur, muco quodam & lentore purulento obducerentur, usque adeo tamen scabritiem suam ac asperitatem non amiserant, quin angulis suis ac eminentiis lædere partes molliores potuissent: ut taceam quod per intempestivum istiusmodi motum limosa sabuli colluvies prorsus tandem est compacta, ut nulla amplius urinæ emittendæ spes superesset: Hinc mirum non est vesicam alioquin salvam à nobis visam fuisse, humoreque seroso ac lixiviali prorsus destitutam, ob totalem inquam infarctum renum ac ureterum. *I. Daniel Major in historia Anatomica de illis calculis conscripta.*

SCHOLIA.

M*Ortiferæ causa*] Calculorum causam efficientem Vir Clariss. in sanguine statuit l. c. cæteris causis repudiatis, Missa, ait, causa Effectrice, an Calculi à calore sive renum, sive aliorum viscerum, limosas sanguinis partes forma sedimenti in renibus, per modum sive fixationis sive præcipitationis relictas, coquente, assante & consequenter, per resolutionem humiditatis indurante? An à frigore easdem congelente, an plane à spiritu quodam, sale, aut aura lapidifica, non tam à renibus aut aliis partibus quam ipsi fæculentiæ sanguinis & materiæ calculorum radicaliter inhærente, producantur, quod posterius sane simpliciter negari nequit, si certos salium in chylo & sanguine hærentium status & energiam perpendamus, prout hoc fusius in præconcepto à me Lithologiæ, quam meditor, opere, declarabo, probaturus hęrere in ipsis, quæ nos rigant venis, inter liquidos purpuræ sanguineæ fluctus, & ob inquinatas semel resoluto intra ventriculum petroso alimentorum sale, chyli partes deferri per corpus seorsum ac deorsum haut raro fomitem exitialis tartari, & saxeos catarrhos, haud aliter ac rivi metallici passim, mineræ à qua eruperunt, indolem secum ferunt &c. *Idem ibid.*

Cum febri vigiliæ] Nisi fallor, omnem inflammationem internam Febris sequitur, non quidem tam præcise ob vapores, qui ex effuso in partem inflammatam, ibique putrescente sanguine cordi communicentur, illudque calefaciant, quam ob impeditam potius sanguinis circulationem & spiritus exæstuantes, cujuscunque certe repaguli prodigos: unde hi objecto semel obice, confestim retro ruunt, assumptoq; in furoris societatem sanguine, imprimis quando hic jam est in via ad putredinem, quemadmodum universum corpus febre, sic cerebrum præterea ac simul vigiliis invictis torquent, *Idem.*

Die 12. mensis Augusti &c.] Hoc admirationem præbet in tanta urinæ suppressione, & necessario in dies alimentorum usu paucorum admodum & exilium accessu, mortem tot ac tantas tenuisse moras, quandoquidem *Sala* semel, non amplius, toto vitæ spatio, urinam 25. diebus in viro quodam suppressam meminit, venis ad pollicis magnitudinem tumefactis. Secus urinam supra 5. vel 6. dies nunquam recordatus est retentam, monente *Rhodio* cent. 3. obs. 28. Sed ægri plerumque, nisi ante 7. diem mingant, moriuntur, ob viscerum à regurgitante sanguine oppressionem, febris accensionem & ultimam virium suffocationem: Nam dictæ sanguinis regurgitationi in hujusmodi obstructionibus renum insignioribus resistere nequeunt valvulæ, quandoquidem 1. nullæ dantur in trunco venæ cavæ, qua parte emulgentes nascuntur, si Aquapendenti credimus: In emulgentibus tamen ejusdem venę cavę ramis observata ostiola quidam attestantur, ea videlicet venarum parte qua bifurcatim veluti cavitatem renum hæ ingrediuntur, quas observare *Rolfinckio* non licuit. 2. Si quam maxime darentur, apicibus ac limbis suis tamen non obsisterent, quia eosdem earum processus & semicirculos, ad non impediendam, in statu etiam sano, sanguinis circulationem, non extremitatibus venarum, sed cordi potius obverterent, ut ita sanguis renibus, non adversum eas, sed supra exteriorem earum superficiem, flumine ut sic prono transferretur: Et quomodocunq; se habeant ostiola in venis emulgentibus, sive à renibus aversa, sive iisdem obversa sint, Regurgitationis ratio, quoad præsentem de calculis discursum, potius in Arteriis quærenda est; Verum enimvero neque. 3. Arteriis emulgentibus neq; aliis in corpore facile necessarias natura agnovit valvulas, unde iis non datis in progressu arteriarum, plane neque per eas dabitur Regurgitationis impeditio. 4. Si quam maxime etiam in arteriis darentur, in insigni tamen ac diuturna aliqua inflammatione, quod palmarium jam est, sanguinem quo

minus

minus is regurgitet, cohibere vix valerent, quia quo diutius hic fertur per arterias ad partes, nec per venas tamen redire potest ad cor, eo magis magisque arteria inturgescit: Turgescente arteria, annatum eidem valvularum latus diducitur cum ipsa, & liberum vicissim earundem latus ab opposito interno arteriæ pariete abscedit, sic ut occludere eandem plene non possit, sed cogatur admittere qualemcunque sanguinis regurgitationem. *Idem ibidem.*

Renes plurimos complicatos &c.] *Malpighius* lib. de Structura viscerum, tract. de Renibus cap. 1. ope microscopii in quibusdam brutis Renes exiguis quasi distinctis aliis minoribus evidenter conglobari detexit: Et in homine adulto licet unicus videatur Ren, subobscure tamen interius distinctis quasi exiguis Renibus constare, qui ulteriorem etiam exterius patiuntur divisionem. Harum renalium portionum varia ad invicem adaptatione & nexu, extima renum configuratio gignitur, quæ de facili in monstruosam elabitur formam. *Vide dictum Tractatum.*

Observatio III.

Lumborum dolor à calculis Renum substantiam absumentibus, comite inflammatione.

MAgnificus Vir post gonorrheam diuturnam, cibi potionisque & veneris immoderationem, passus est dolorem gravem in regione sinistri renis, interdum acerbissimum, more infixi aculei pungentem, cum vomitione crebra, pituitosa, interdum biliosa, rigoribus & febre inordinata, cum sabulosis urinis: Hinc judicavi affectum Renalem & nephriticum, qui etiam aliquod imminentis Renum inflammationis indicium præ se ferebat.

Adhibitis multis præsidiis superatus fuit dolor, ablata febris, tamen non convaluit nisi post annum, dum post magnum corporis laborem lapis maximæ magnitudinis, figuræ oblongæ excretus est: Iterum in eosdem dolores incidens, cum rigoribus inordinatis tentaretur, dum templum Lauretanum appelleret, ex usu uberiore chalcanthi, in pessimum statum redactus est, unde interiit.

Secto cadavere fuerunt inventi renes consumpti, ut portio, quæ reliqua fuit, facile frangeretur.

SCHOLIA.

DOloris Renalis & Nephritici generationem *Galenus* lib. 1. Epid. refert in materiam crassiorem, quæ cum sanguine reperitur, ad renes attractam: Renes enim quicquid serosi tenuisque cum sanguine in vasis permistum est, ad seipsos attrahunt; meatibus ad renum ventriculos percolantibus latius patefactis, aliquid ex crassioribus succis simul illabitur: quando istud excalefactum in renum cavo, ad tophi consistentiam redactum fuerit, si renum vis expulsoria omne id una cum lotio expulerit, subsidentiæ fiunt arenosæ: Quod si ejus cavo impactum inhærescat, aliquid ejusdem materiæ à vena cava suscipiens, sibique apponens plus augetur; semper enim quod recens influit priori circumdatur, atque ita insigni magnitudine tophus grandescit, exusto arefactoque crasso & viscido humore, atque ad tophi consistentiam redacto: Qui affectus Materialem habet causam, humorem scil. crassum, frigidum & lentum: Alteram vero constituentem & Formalem, fervidam scil. jecoris & renum caliditatem, præter lapidosam forte renum constitutionem: Imminentis vero, & in fieri inflammationis renum causæ sunt, humores quantitate & qualitate peccantes, ad ipsos delabentes, ob ipsorum intemperiem, vel in attrahendo robur, & in expellendo imbecillitatem, ob dolorem: Quæ quidem affectiones se produnt, tum Dolore gravi in dorso, qui paulo nothis costis est altior; interdum acerbiori, qui per intervalla fatigat, prout in ventriculo renum figitur lapis: vel in ureteres incidit; urinis sabulosis, vomitione assidua pituitosa, propter renum cum ventriculo, mediante peritonæo consensum: aliquando biliosa, quæ cum rigore inordinato, & febre assidua, sine certo ordine invadens renum incipientis inflammationis, aut biliosi humoris irritantis est indicium: Rigor enim vehemens, & totius corporis concussio, cum dolorifica refrigeratione nervosarum partium, id demonstrare videntur: cujus causa, cum sit inæqualis contractio caloris nativi, è contrario materiæ motu & occursu; quæ necesse est, vel sit frigidus & crudus humor, vel suppurans vapor & sanies, membranas per morsum afficiens: vel acris & putrens materia, motu suo vellicans nervosas partes, vel fortasse initium inflammationis efficiens, ut in proposito casu &c. *Lælius a Fonte consult.* 40.

Ex usu uberiore chalcanthi] Scilicet ejus spiritus, Id vero ulceratis partibus bellum indixit: Testes sunt acidulæ vitrioli vim nactæ, in Phthisin propensis, vel jam tabidis infestæ, quod vel ulcus inducant, vel genitum exasperent & adaugeant.

Cibi potionisque immoderationem & Veneris] Si materia calculorum latet abdita in alimentis, cur non omnes homines ex æquo, maxime gemelli, si alteruter hoc malo tenetur, non omnes bestiæ, quæ uno pabulo nutriuntur, calculo renum ægrotant? Verum *Cicero* lib. 2. de Divinat. *ait*, uno eodemque temporis puncto natos habere dissimiles & naturas, & vitas & casus: Idque etiam miratur *Plinius* & *Lucanus*;

Stant gemini fratres, fœcunda gloria matris
Quos eadem variis genuerunt viscera fatis.

Illius natura expellit fæces alimentorum cito, & semper massam sanguineam emundat, hujus natura autem malos humores coacervari patitur: Est naturæ fere maximum opus superflua massæ sanguineæ semper convenienti via exigere: Qui tenuissimo victu, aqua & pane vivunt, ii ipsi renali passione vexari possunt: inest in pane, aqua quoque, terrea illa amurca, de qua calculus nasci potest, Ac si patrium vinum gignit calculos, gignit quoque plerumque patrius panis: Et tale vinum quo vetustius est, eo magis nocet; maxime gignuntur ab immodico po-

entium vinorum usu: hæc namque ut lapidosas crustas (Tartarum vocant) in doliis undiquaque relinquunt, ita intra corpus assumpta, per venas in renes delata, quum eadem vi prædita sint, dum per renes colantur, simili crustarum specie renes afficiunt, & calculos aut arenulas inducunt: Ideo ebrii fere nulli, qui vinis non aquosis, sed vinosis, delectantur, nisi forte vasa nimis ampla sortiantur, calculis non laborant; viroque Veneri dediti, qui, ut eidem sufficiant talia vina immoderate potant, perpauci, calculosi non sunt: *Schneiderus lib. 3. de catarrh. cap. 7. De Generatione calculorum, vide plura ex eodem tit. de Ischuria.*

Observatio IV.

Renum dolor à Calculo immenso in rene dextro, Sinistro penitus consumpto &c.

NOb. quædam matrona multos annos gravissimis renum doloribus, sinistro præsertim in latere divexabatur, & quatuordecies uterum gestans toties 8°. vel 9°. semper mense abortiebat: Tandem una cum ætate, doloribus invalescentibus, de dextri præsertim lateris dolore, ita ut nec contactum aut decubitum in illam partem ferre posset, conquerebatur, rejectis interim toto morbi tempore multis calculis, & *puris & sanguinis copia per urinas*: accedente insuper gravissimo stomachi & gutturis ardore.

Eam tandem, ante mortuam, cum secarem, Renem sinistrum penitus consumptum, & marsupii instar cujusdam, membranosum, sinubus amplis, scirrhosis tuberculis refertum, ureteremque illius admodum dilatatum, intestini cujusdam instar, deprehendimus: Dextrum vero renem tumidum in immensum excrevisse; in quo, per medium dissecto, calculus tantæ molis excreverat, ut sinum secundum omnino adimpleverit, illiusque ductus, ramis undique effarciens & obturans, ureterum principium obstruxit, qui forma sua cervinum caput cum cornubus & collo apposite exprimebat, illisque locis, ubi substantiæ renum minime adnatus erat, incrustatus splendebat, ex contactu bilis flavescens: E quibus facile dolorum causas & Abortus, utriusque renis calculos, quorum ille in sinistro rene illius substantiam contriverat, atque *confractus comminutusque successive per mictionem redditus fuerat:* hic vero in dextro rene substiterat, fuisse colligere licebat. Hæreditarium autem malum hoc illi fuisse ostendit, quod ex matre illius, iisdem affectibus mortua, calculus ex utroque rene quoque fuerat exectus. *Platerus Observat. lib. 2. pag. 467. Praxeos lib. 2. cap. 12.*

SCHOLIA.

P*Uris & sanguinis copia per urinas &c.*] De puris & sanguinis mictu e renibus, notatu dignum quod habet *Scholiographus* ad cap. 50. lib. 1. *Hollerii* de morbis internis: Multi, *ait*, Renum abscessus reperiuntur in quibus pus solum, certis intervallis, cum urina excernitur, ut in duabus mulieribus: In aliis quoque qui inde tabidi mortui sunt: Sanguinolentum aliquando, utrumq; exacte mitiæ urinæ permixtum, aut residens, sed post longum tempus, urina etiam inde crassiore reddita, è renibus est, præsertim si dolor fixus in lumbis præcesserit, aut calculus rejectus fuerit, aut ex ureteribus ulceratis transitu calculi, vel in illorum cavitate, orta post ulcus caruncula: sed copiosius è renibus quàm ureteribus. *Hactenus Scholiographus.* Causas autem excretionis cruentæ aut purulentæ, ob calculum in renibus tradit Clariss. *Willis* Tract. de urinis cap. 5. Nephriticis, *inquit*, familiare est sanguinem aut pus cum lotio crebro excernere: etenim à calculo majori & asperitatibus prædito, renum caro facile atteritur & vasorum oscula reserantur, quibus sanguis exundans urinam tingit: Cumque solutio continui hoc modo in renibus excitatur, sæpissime ulcus succedit, quo pus & sanies cum seroso latice profunduntur, & sedimentum copiosum & fœtidum in urina constituunt: Dein ab ulcere continuum plus solvitur, & sanguinis profusiones largiores non raro sequuntur, atque ipsa renum caro attrita & sensim exesa cum lotio ejicitur. Olim invisi mulierem annosam, quæ plures menses cum urina purum sanguinem in magna copia quotidie reddebat; insuper caruncular ingentes, carnium frusta, vasorum exesorum velut tubulos, quoties mingebat in magna quantitate excernere solebat, ut suspicio esset renem alterum hoc modo totum è corpore abscessisse, postea tamen à decocto vulnerario, cum spiritu vitrioli acidulato, mictio ista cruenta sistebatur, atque hæc fœmina adhuc sana in vivis degit.

Confractus comminutusque successive per urinas redditus fuerat] Idem *Willis* loco cit. arenas quæ crebro minguntur, ramenta calculi esse negat, atque illarum generationem explicat: Usitatum est, *ait*, arenulas rubicundi coloris à quibusdam in magna quantitate cum lotio excerni: horum nonnulli calculo renum sunt obnoxii, atque paroxysmis nephriticis crebro tentari solent: Novi tamen alios sine dolore, aut alio graviori symptomate, longo tempore arenosum minxisse: Urina quæcunque si in vase plumbeo aut terreo vitreato aliquandiu steterint, ejusmodi sabulum rubrum matulæ fundo & lateribus affigunt: nimirum sal urinæ volatilis cum sale fixo metalli coagulatur: Sic quando sal Armoniacus, limaturæ chalybis, sali marino aut vitriolico commixtus sublimatur, flores elevati insigniter rubescunt: quare videtur quod ejusmodi arenulæ rubræ in renibus gignuntur, eo quod sal urinæ cum fæculentiis Tartareis, circa anfractus renum depositis coagulatur, indeque materia sabulosa constat, quæ protinus à seroso latice pertransiente abluitur: Itaq; arenę quæ ita crebro minguntur, non sunt ramenta calculi majoris,

majoris, ut vulgo creditur, verum sanguinis & seri, renum anfractus perluentium extemporanea producta. Hæc *Willis* : At quominus calculus friabilis, sponte, vel medicamentorum ope attritus, per urinas excludi queat causam non video : Allatum exemplum clare id evincit; Renis enim sinistri parenchyma, cujus membrana superstes fuit, à calculo consumptum fuisse verisimile est, atque cum eo simul, in fragmenta comminutum secessisse, quin etiam ab eorum crebro per ureterem ejusdem lateris transitu, extraordinariam illius dilatationem productam fuisse : Concedantur allata a Clar. viro de arenulis rubris; at quæ alterius coloris sæpe excernuntur, & crassiores, fragmenta & ramenta calculi esse negandum non est.

Observatio V.

Post nephriticos dolores, à lapide Renum substantia consumpta est, sola superstite membrana.

§. 1. REverendiss. Aquini Episcopum eo morbi genere laborare quem Medici Nephritin appellant, indicio sunt urinæ sabulosæ præcedentes : dolor gravativus in regione Renum, auctio doloris à cibo, atque in hoc tempore dorsi debilitas, mictio frequens, crurum imbecillitas : Per epicrasin vir Illustr. curatus, aliquando medicatione prophylactica, interdum extraordinaria; nihil unquam profuit, ut tandem ad ultimum vitæ exitum perductus fuerit.

Secto cadavere; inventus est ren sinister ut crumena, sine substantia, cum sola pelle, lapillis referta & ichorosa sanie. *Lælius à Fonte consult.* 37.

§. 2. Plerisque suppurantur renes calculosi, & colliquantur ut tantum maneat pellicula, sicuti D. de Manoy, cui ren dexter colliquatus, sinister calculum habebat, ureter & partes reliquæ siccatæ. *Scholiographus ad cap.* 47. *lib.* 1. *Hollerii de morb. internis.*

§. 3. Anno 1644. in cadavere mulieris ætatem senilem prospicientis, Ren dexter totus erat flaccidus marsupii modo, calculis undique incrustatus minimis, qua pori conspiciebantur : magnus insuper lapis & inæqualis impactus ureteris principio. Calculi vero materia potissimum est bilis ac pituita, sale permixto, qui superest in linteo Soli exposito, per quod urina fuerat trajecta. *I. Rhodius cent. iij. Observ.* 22.

§. 4. Sæpe vidimus tota Renis carne ac substantia peresa ambiente, tanquam marsupio membrana, pus calculosque multos obvolvi. *Fernelius Pathol. lib.* 6. *cap.* 12.

SCHOLIA.

ULcus ab his causis ortum habuisse argumento est, quod urina antequam purulenta esset sæpe cruenta fuerit, præsertim ab exercitatione & labore, quodque febris nulla aut per obscura fatiget. Si quando autem obstructo ureteris capite pus cohibetur, id sensim, vel per emulgentem in majores redundans venas, sanguinem habitumque corporis inquinabit; (qua ex causa, quasi ex leucophlegmatia calculosos tumere ac pallescere sæpe animadverti) vel ea sede congestum ilia lumbosque copia distendet, è quibus etiam aperta cute diu multumque manat, Nonnunquam & illinc calculus ingens cum pure alias excessit, alias evulsus est : Hæc cum accidunt, tota pene renis substantia putredine consumpta est illincque pus redundans inter peritonæi membranas fluctuat : Hujus copia interdum vidimus totam ventris lumborumque regionem distendi, & pus hinc tum dejectione, tum vomitione reddi sincerum. *Idem.*

§. 5. Observavi in Elizo des-Bordes membranam Renis in eam amplificatam longitudinem, quæ universam abdominis capacitatem, servata tamen figura, exactè coæquaret, & xiv. libras puris, exeso scil. parenchymate & suppurato contineret, nec ab eo pondere per aliquot annos continuitatem amisisset : Scil. natura membranæ est ductilis & extensilis in omnem differentiam supra fidem. *Car. Piso sect.* 3. *cap.* 2. *de morb. à Sero.*

§. 6. Pauper quidam xxx. annor. laboraverat dolore nephritico & dysuria, Obiit, Dissecui cadaver, reperique Renis sinistri substantiam totam consumptam, ita ut præter membranam nihil superfuerit, sed solito, ut solet, longe fuit crassior. *P. Barbette Praxeos lib.* 4. *cap.* 8.

§. 7. Aperuimus corpus cujusdam, qui novem circiter menses laborabat affectu renis sinistri, extenuatus omnino : Renem invenimus totum consumptum, plenum pure, magna quantitate, ita ut levi attactu disruptæ fuerint omnes tunicæ : *Ex observat. Ioh. Bauhini.*

Observatio VI.

A Nephriticis doloribus extinctæ mulieris Ren dexter plane putridus inventus, Sinister flaccidus, tumidus pure & calculis refertus &c.

FIlia quadragenaria, xxv. annos doloribus nephriticis miserrime vexata, plurimos subinde calculos excrevit, diversi diverso tempore coloris, rubicundos, fuscos, albidos,

 nigri-

nigricantes: ante triennium cùm subitó terrore percelleretur, in symptomata parturienti plane similia incidit, ac obstetricante dolore, ex reserato, tanquam uteri, vesicæ orificio multum calculorum in terram cum sonitu defluxit: Partus hujus postero & sequenti die, pari fere vehementia dolores denuo oborti, parem fere (xx. circiter fuerant) calculorum numerum expulere, quorum majores nucem avellanam, cum putamine, plures nucleum æquabant, minores reliqui, omnes solidi & rubicundi: à quo tempore menses aliquot immunis à nephritide vixit, donec iterum (quod in promptu causa esset) novi concrescerent & cum cruciatu ejicerentur: ita miserrimam vitam ad extremum traxis diem, quo & vita & dolore liberata est.

Dissecto cadavere vidimus dextrum renem, (de cujus præcipue cruciatu multum olim, postremo vitæ tempore nihil conquesta est, nervorum scilicet surculis jam consumptis) plane computruisse: Sinistrum longe solito majorem, flaccidum, colore & substantia pulmonis carni simillimum, tumidum, atque follis instar extensum, sed scalpello leviter tactum purulento sero exiliente, detumescentem: Intus repertum renis parenchyma planè corrosum, & angustiæ istæ, inter papillares carunculas & ureteris canales, admodum dilatatæ calculis: quædam crassiori arena & fusca, quædam (quorum manifestam collisionem, *quoties corpus moveret*, ab adstantibus non exaudiri ægra mirari solebat) ejusdem coloris, sed variæ figuræ & magnitudinis refertæ, maximus glandis mole & forma: qui, ut & minores, imponere possent vel sagacioribus: nam figura, colore substantia, non ficus, ut est in Græcorum proverbio magis referunt, ac perfectè exprimunt lapides *Bezoar* occidentales, quos itidem ex variis quam illi laminis, ut & calculo, nostro prioribus illis accrescentibus constare observamus: Hæc tot annos excreverat copiosas arenas, quæque in urinis subsiderent ψαμμώδη, imo pluribus ante obitum diebus, ramenta, (ut manifeste apparebant) calculorum, quod tantum possunt plures se mutuo atterentes, *Et attritos versans urina lapillos*, Sed nec arenæ nec ramenta hic dedere signum calculosæ vesicæ, quæ sane & integra, nec calculum nec ullum calculi exhibuit vestigium. *Beverovicius Epistolicar. quæstion. pag.* 109.

Observatio VII.

Ob nephriticos dolores extinctæ Ren sinister maximus inventus est, lapidem continens exiguum: Dexter minimus.

Vidua Barnabæ Panthou sæpe nephritica erat: aliquando è vesica detractus lapis tandem post multos dolores nephriticos doluit inguen sinistrum; febricitavit, mox in imo ventre dolor *erat implacabilis*: jactatio, vomitiones assiduæ, imo dolor ad pectus, *varia* admodum erant *species doloris*: In sinistro hypochondrio *tumor erat, apparebat magnus* & durus: quidam vere splenem intumuisse dicebant: alii renem, febris marasmodes: convulsiunculæ: frequentes leipothymiæ; involuntarie profluebat urina, species quædam erat Diabetæ: urinæ tenuissimæ, aliquando cruentæ: post multos dolores mors.

Aperto cadavere, ren sinister inventus est lapide obsessus exiguo: ren in magnam molem undiquaque increverat: adæquabat renem bubulum magnitudine, paulum saniei in eo erat: Dexter parvus adeo erat ut fere reperiri non potuerit: Macruerat multum; Nunquid verum illud à *Renibus febres marasmodes* contingere? *Ballonius Epidem. & Ephemer. lib.* 2. *p.*152.

Scholia.

A *Renibus febres marasmodes*] *Galen.* 1. de diff. febr. cap. 9. scribit se ex coli intestini inflammatione diuturna, & Renum ac vesicæ similibus affectibus, hecticam febrem ortam vidisse: De febre ardentissima, ad marasmum deducente, ob Renes affectos, vide tit. de Dysuria ex *Bartholino cent. iij. observ.* 34.

Quoties corpus moveret] Post motus corporis arenulas copiosius & frequentius quam mane post somnum, cum reddi expurgarique, & proin eo tempore, si illas rectè dijudicare velimus, inspiciendas quoque esse, experientia comperimus, Qua ratione & motus moderatus, etiamsi calculus in renibus hæreat, & parvus & recens sit, cum eum promoveat, confert: uti è contra, si majores sint, ipsos provocando, nephriticum dolorem provitat, & in calculo renibus confirmato & aucto, motus vehemens, per quem lumbi præsertim admodum impelluntur, quia tunc renum substantia à calculo atteritur, unde urinæ cruentæ fiunt, renumque ulceri occasionem sæpe sic præbet, nocuus. *Platerus Praxeos lib.* 2. *cap.* 12.

Imo dolor ad pectus] Nos vidimus mulieres aliquot & viros quibus familiaris renum dolor est, gravis & pungens, qui sæpe conqueruntur de dolore lateris, ac si pleuritis aliqua nothas costas occuparet, cum tamen nil sit tale, sed ob obsidionem renis à calculo &c. Vide l. 2. tit. de Dyspnœa, *Ex Ballonii lib.* 1. *consf.* 46.

Varia admodum erant species doloris] *Arculanus* cap.

cap. de Renum apostemate docet alia esse symptomata si ren dexter laborat, alia si sinister : Si dexter, hepar compatitur & partes potius superiores : Si sinister, ad partes potius inferiores malum pertinet: Addit quod si abscessus occupat panniculos renum & suspensorium, magnificatur dolor, & fit fortis & prohibet erectionem, tussim & sternutamentũ movet, & difficile est invenire locum: Hęc omnia notanda, ut non temere accusentur partes superiores, innocentes alioqui, cum malum sese in inferioribus firmaverit.

Observatio VIII.

Nephriticus dolor à calculo ovi gallinacei magnitudine, sub membrana renis sinistri delitescente, & pluribus in utroque.

GEnerosus H.S. à Vippach &c. hypochondriaci affectibus symptomatibus & Nephriticis doloribus crebro infestabatur : arenulæ & lapilli *sæpe cum vomitibus*, ardore, dysuria molestissima apparebant; de pondere sinistri renis, quoties rheda vehebatur, imprimis conquerebatur, magnum lapidem ibi hærere & stabile elegisse domicilium constanter asseverabat : Adnuebam, nec negare poteram, fidem dans operam me daturum ut lithontripticis contereretur & educeretur, sed præveniebatur hic optatus successus à beata analysi. Postquam enim erysipelate dextri cruris suppurato conquassatus, jam cum bona valetudine in gratiam redire & melius habere videbatur, hydrops ascites illum corripiebat: liberabatur per transversam scroti paracentesim, ad capitis magnitudinem incrementa sumentis : inflictum vulnus seta apertum servatum : hunc trium mensium ab inde curriculo excipiebat catarrhus suffocativus, lethi fatalis prodromus.

In aperto cadavere, Ventriculus, qui tot ludribium vomitibus debuerat, mediocriter habebat: Lien scirrhod :s erat, Jecur floridum, in Mesenterio nulla apparebat noxa : sub Renis sinistri membrana calculus ovi gallinacei magnitudine, rostro acuto in cavitatem renis desinentis : In utroque rene plures minores calculi angulosi, rotundi delitescebant. Cerebrum serosis humoribus à justa deflectens consistentia diffluebat. Ossiculum circa radicem arteriosæ cordis venæ, grani panici amplitudine, cartilagine duriori cinctum, observabatur. *Guernerus Rolfinccius Dissertat. Anatom. lib. 1. cap. 13.*

SCHOLIA.

SÆpe cum Vomitibus] Observandum jubet *Willis* patholog. cerebri cap. 27. quod in dextro latere, inter plexum hepaticum & renalem, nervus amplus protenditur, adeo ut inter hos plexus major & immediatior consensus quam inter istos alterius pares habeatur : Ob horum plexuum connexionem, præcipue in paroxysmo nephritico, vomitus sæpe immanis supervenire solet : Ob eosdem vasa choledocha, quasi ab emetico assumpto irritaa, plurimum inaniuntur. *Vide plura l. c.*

Observatio IX.

Cujusdam Nephritico dolori obnoxii Renes lapideæ duritiei reperti sunt.

IN Silesia superiore Nobil. fœmina maximis doloribus nephriticis per plusculos annos exagitata fuerat, & tam spissam sæpius minxerat urinam, ut in ipsa emissione & stillicidio quasi in fila diduci potuerit; ingruentibus interdum rigoribus in nephriticis consuetis: lumbos fere nudos fornaci admovit, ut se calefaceret, vix tamen calorem sensit, licet cutem ipsam fornacis flamma læderet: Tandem miseriis hisce diu colluctata, succubuit circa annum 1661. nimia dolorum atrocitate.

In dissecto corpore inventi fuere ambo renes obriguisse, tam dexter quam sinister, in alabastrinam duritiem & soliditatem : Majorem ex his renibus in musæo meo ad aliquot horas penitius inspiciendum accepi, Erat adhuc, post Gorgoneam istam metamorphosin, Ren in sua figura (quasi fabacea) ordinaria conspiciendus : exterior parenchymatis pars & circumferentia semicircularis, seu gibba renum pars, videbatur quasi in aliquot lobos corrugata & porosior reliquo corpore facta, coloris ad griseum accedentis : reliqua vero pars versus simam partem & pelvim, cum resecta particula ureteris principii, silicea tota, nihil magis quam candicans alabastrum & duritie & colore exhibens, venæ aliquatenus rubescentes, quasi ibi depictæ videbantur : Cum ad libram pondus examinassem, xi. lotones exsuperasse compertum est : Dolendum in istius cadaveris apertione Medicos Anatomiæ gnaros defuisse qui originem & finem istius petrificationis renalis annotassent; an toti ureteres silicei (quia ipsorum principium resectum durissimum & solidissimum) & quid forte vesica monstri aleret. *Ex observat. D. Iacobi Sachs Practici Vratislaviensis, in Miscell. cur. anni 1670.*

Observatio X.

Mulieris post Nephriticos dolores mortuæ, Renes absumpti & Vesica corrupta reperiuntur.

NObilis virgo diu circa Renem alterius lateris dolore & simul mingendi ardore misere afflicta, post varia tentata remedia aliquot annos, Et cum suspicio esset de calculo vesicæ, post actualem operationem in lapidis extractione, in mulieribus fieri solitam, quæ tamen irrita fuit, cum nihil profecissent, tandem in Galliam reversa, mortua, sectaque Renes absumptos & Vesicam corruptam fuisse deprehensum. *Platerus Observat. lib. 2. pag. 469.*

Observatio XI.

Nephriticus dolor & Imi ventris à Rene suppurato & Calculo vesicæ hujusque exulceratione.

ANno 1668. adolescens 19. annorum postquam bene longum tempus immensis doloribus circa vesicæ & sinistri Renis regionem, vomitibus frequentibus & dolorifica urinæ excretione mirum quantum excruciatus fuisset, nec remedia tam interna quam externa, ipsæque injectiones in vesicam quicquam solatii attulissent, moritur.

Hujus abdomine cultello recluso, ob ingentem fœtorem sese post sectionem exserentem, recta ad ipsum locum affectum accessimus: Ubi primum in exteriore & superiore vesicæ superficie insolitus sinus pugni magnitudine conspicuus erat, quem in membranis illis efformaverat pus, quod discisso Sinu cum fœtore affatim diffluebat: Inde accessimus renem sinistrum, ex eo enim pus illud, in dissecto sinu inventum, descendisse merito suspicabar: Totum autem illius parenchyma erat suppuratum, imo in pus planè conversum, unde tunica illius scalpello rupta, fœtidum pus in abdominis cavitatem copiosè effluxit: Properavimus inde ad vesicam urinariam, cujus cavitas nullam urinam, sed solum calculum exactè rotundum, ast nimium asperum, sesqui-unciam ponderantem continebat, Interior verò tunica tota, & satis quidem profunde exulcerata, quod à calculi asperitate evenisse reor. *Ex G. Segeri Medici Thorunensis observat. in miscell. curios. anni 1670.*

Observatio XII.

Nephriticus dolor à Calculo perforato urinæ transitum concedente.

§. 1. LApides non solum in renum sinu contineri, verum etiam in ipsorum substantia reperiri compertum habeo, hincque expelli posse non dubito: Vale etiam, quod sinum efficit, non rupto, nec diviso: nam, ut jam monui, variisque amplisque foraminibus est pervium, per quæ calculi à substantia renum in ipsorum cavum facile expelli possunt: hæc autem foramina, quamvis admodum pateant, tamen priores Anatomicos latuerunt: idcirco plurimis errandi occasionem præbuerunt, qui alterutrum necessario concedendum esse non semel mecum acriter contenderunt, nimirum calculum vel in substantia renum non gigni, vel sinu membranaceo eorum illæso cum urinis excerni non posse: Neque vero prætermittendum est, ureterem statim ab egressu è renibus latiorem redditum, instar ventriculi seu peræ pastoralis recurvatum, frequenter magnam lapillorum copiam congregare, quos postea natura sagax sensim inde cum urinis expellit, quibus iter ob vasis curvitatem interceptum non est, quamvis calculis sit refertissimum: hoc naturæ diligentiam summopere commendat; sed magis illud quod lapides insignis magnitudinis in renum sinu contentos, quasi coronarum orbes medios ferat: Superioribus annis quidam altero rene doluit, cruciatusque adeo auctus est, ut misellus brevi vitam cum morte commutarit: hunc calculo minime laborare constanter affirbant Medici, quia neque urina suppressa unquam fuerat, neque tenuis seu turbida, aut sabulosa unquam apparuerat: Omnibus solus ego repugnabam, arbitratus alterum renem officio suo probe fungi, alterum penitus obstructum nihil penitus lotii transmittere.

Contentionem diremit sectio, quæ aliter se habere quam nos opinaremur, patefecit, lapidem nimirum magnum & oblongum, cruciatus & interitus causam fuisse, qui cum esset medius perforatus, quo minus urina exiret impedire non poterat. *Eustachius cap. 45. de Renibus.*

§. 2. Quidam sævissimis doloribus nephriticis diu multumque agitari solitus, post obitum

obitum secatur. In eo utriusque renis cavitas reperitur tota calculo ocupata & distenta seu repleta: Pro urinæ tamen emittendæ via, provida solérsque natura, in lateribus calculi orbitam quandam cavam, perquam urina ad ureteres & vesicam deferri posset, molita fuerat. *Ph. Salmuth Cent. iij. observ.* 30.

Observatio XIII.

Nephriticus dolor à Calculo Vreterem obturante.

§. 1. M. Nicola, vidua 40. annorum, infestata aliquandiu à lumborum dolore, procidit tandem in crudele calculi renalis tormentum, cum vomitu, febre, menstruis inordinatis, urinæ difficultate, & interdum tanta ejus suppressione ut totos xviii. dies nihil lotii reddiderit: unde excitabatur ipsi ex sero sursum recurrente primum sopor, sed mox tam gravis nervorum contractio ut cogeretur vitam cum morte commutare.

Dissecto cadavere, apparuit ren sinister, ut extrinsecus lividus ac tumidus, sic intus frequenti aqua & calculis pluribus infarctus: quorum maximus insinuaverat se acuto suo apice tam longe in ureteris principium ut id integrè occluderetur, neque permitteretur illac descendere quicquam lotii, licet potui darentur plurima aquam ducentia; basi enim cum foret latiore quàm ut permearet commode angustum hunc ductum, necesse fuit quo plus urgeretur ab affluente sero, tantò quoque impensiùs intercludere transitum urinæ à renibus descendenti, præsertim cùm oppositi renis ureter non minus utiq; occluderetur à latiore aliquo lapide, instaro perculi, ipsius principio imposito. *Nic. Tulpius lib. 2. observ. cap.* 45.

§. 2. Quidam annos 30. natus nephriticos dolores passus erat sæpe: purulentum minxerat, cætera alacris interiit: Repertus lapis in ore vasorum urinariorum: Quod mirum *uterque Ren tabuerat*: nil erat succi, nihil carnis, sed in molem maximam creverat ac si inflatam vesicam dixisses, & tota cavitas renum ita extensorum inanis erat. *Ballonius Paradygm.* 176.

APPENDIX.

Renum substantia variè pro natura affectuum variatur.

NOtat *Eustachius* lib. de Renibus cap. 45. In cadaveribus illorum qui vi morbi interierunt, pro varia ejus specie, varie constitutos renes reperiri: ipsumque colorem varium occurrere: nempe quia secus ac aliis visceribus evenit, levi sæpe de causa immutatur: idcirco ruber frequentissime, clarus atque splendens apparet, interdum obscurus & niger, non raro subalbidus: Ipsa vero substantia cernitur modo laxa, fragilis & quasi putris, modo densa, dura & arida; Superficiem varicosam & innumeris tuberculis scatentem persæpe vidit: In Nobili Romana quæ propter violentum partum, post copiosum sanguinem excretum obierat, renes albi, fragilies, albi ac putres inventi sunt, sub quorum propria membrana tantum flatus collectum erat, ut videretur à subjecta carne prorsus separata, adeóque turgida & distenta ut magni tumoris speciem primo intuitu inferret: Maxime imminutos, exsiccatos, obscuros & undiquaque tuberculis plenos conspexit in Episcopo Senogallensi, qui ob calculum retenta urina periit.

§. 3. Anatomicus in rene sinistro magnum calculum bicornem invenit, alterum cornuum divulsum in Ureterem descenderat, unde immanis illa parte dolor: Repertus etiam calculus lobo jecoris adnatus, ovi columbini magnitudine, eique sub finem parenchymatis appensus: Baronis uxor fuit, quæ viva de illo latere nihil querebatur. H. *ab Heer observ.* 1. *p.* 9.

Observatio XIV.

Lumborum dolor à calculo oblongo & obliquo renem dextrum occupante, eumque tandem corrumpente.

VIr Nobilis, idémque optimus Jacobus Myro Senator Parisiensis, cum esset raræ texturæ & infirmæ valetudinis, circa initium Februar. incidit in febrim continuam, quæ ex prægrandi abscessu rupto in mesenterio, cum pravis aliquot symptomatis, præsertim vero diarrhœa biliosa & serosa, jugibus vigiliis, hæmorrhoidibus, & universi corporis colliquatione, versa est in lentam symptomaticam, qualem graphice descripsit Clarissimum olim Scholæ nostræ lumen *Fernelius* lib. 4. Pathol. cap. 16. sub finem: Ex hoc affectu postquam decubuisset Nob. Senator, per quinque fere menses, quibus in dies pugnatum est arte medendi, tandem exitium superavit opem, quæ victa jacebat, fatisque cessit morte lenissima, sine ulla vi ulláque torsione, quáque placidiorem nullam potuisset unquam sperare; neque optare

Augustus ipse, sine ullo cruciatu & tormento, quam *Εὐθανασίαν* nomine indigitare solebat.

Transactis ab excessu horis XII. dissectum fuit cadaver me præsente: Inter cætera observata dignissima & hoc unum fuit, Ren dexter, ex cujus vitio supra annos decem sævissimis doloribus nephriticis multoties fuerat divexatus) totus putris & in tabum redactus deprehensus. In cujus media substantia & cavitate oblongum & obliquum calculum comperi, angulosum, & ut ita dicam, cornicularem. Jam multum temporis erat ex quo haud dubie ren ille non solum putris & saniosus, verum etiam totus gangrænosi affectus & corruptissimus sui muneris nihil quicquam edebat, & propria secernendi sanguinis, & seri excernendi facultate destitutus erat, qui enim potuisset obstructo meatu à grandiore calculo, & corrupta ad eum putredinis gradum propria substantia, ut ipsius renis nihil aliud quicquam haberet præter figuram & tunicam, quæ pro renis substantia merum tabum idque nigerrimum continebat, & tamen nulla unquam laboravit per totum morbum urinæ suppressione. Quod sane sæpius quoque à XV. annis in hac populosa urbe calculosorum feracissima facile observavi.

SCHOLIA.

Ergo non est semper verum uno Rene obstructo alterum statim cessare ab officio, cum ægrorum plurimi urinam profundant alterius renis beneficio ad ultimum usque vitæ momentum. *Guido Patinus Epistola ad Beverovicium, in hujus spicilegio de calculo.*

OBSERVATIO XV.

Renis & præsertim dextri dolor, à calculo in hoc rotundo: Alio bifido in sinistro, cum corruptione.

Johanna Ph. Stansby Aromatarii Dorchestrensis uxor, annos septem circiter supra quadraginta nata, habitu corporis gracili & raro, temperamento bilioso, cum per periodos à pluribus annis ex calculo laboraret, quorum plures rejecit, arenulis vero continuo fere molestaretur, nec ulla præcautione uteretur, etsi paronysmo urgente ad levandum dolorem medicamenta quædam, sed pauca admitteret, in idem tamen malum denuo incidit, cum acutissimo circa renes, dextrum præsertim, dolore, ita ut aculei infixi sensum præberet, accedente gravi vomitu, quo assumpta quævis, præter biliosa plurima, rejiciebat: lotio primum præter morem tenui, instar aquæ existente, postea etiam penitus suppresso, & ad totum regurgitante: Varia huic matronæ fuerunt adhibita, sed renuente Apolline, morbi magnitudine & vigiliis superata vitæ finem fecit.

Dissecto à morte cadavere, inventus est in sinistro rene calculus, amplo caudice principium sumens, in duos ramos seu radices, instar dentium maxillarium, magis tamen circa finem à se distantes, juxta canaliculorum vasis urinarii formam, divisus: Unciæ unius pondere, rene toto assumpto, ut nihil præter membranam restaret. In dextro vero rene, in quo crudelioribus afficiebatur doloribus, repertus alius calculus rotundior, IV. scrupulorum pondere. Ab his cruciatus & interitus causa, reliquis visceribus sanis existentibus. *Frider. Losius observ. 52. lib. 3.*

OBSERVATIO XVI.

Lumborum dolor à Rene putri, ob calculi & materiam viscidem tumidum, Altero imminuto.

Bon. Gornéus diuturno Renum dolore & calculo interiit: Erat ei ex Renibus alter magnus tumidus putris, calculisque ac materia viscida & saniosa refertus. Alter vero, quamvis nihil hujusmodi pateretur, adeo imminutus, ut magnitudine parvam castaneam vix æquaret. Cujus rei, ut arbitror, causa erat quia hic jamdiu suo munere penitus frustrabatur, quippe qui revulsioni obsistere nequiret: quam assuetus & copiosus excrementorum fluxus ad alium male affectum renem assidue procurabat: Imminui vero particulas quasdam ubi à sua actione prorsus vacant, ut de aliis nunc taceam, Uterus ipse aperte declarat. *Eustachius cap. 45. lib. de Renibus.*

OBSERV.

Observatio XVII.

Lumborum & nephriticus dolor, à calculo grandiori pelvim renis dextri implente, cum alio minore, &c.

VIr Nobiliss. D.D. *Philippus Iac. Sachsius* die 2. Januar. 1671. lecto plane affixus quatuor Medicorum implorabat auxilium: incassum tamen omnia adhibebantur medicamina, cum morbus jamdudum tam altas egisset radices, quæ viribus plane exhaustis, absque subjecti interitu eradicari haud possent, Morbus non erat unus sed complicati: per semestre aut trimestre spatium laboribus & negotiis concatenatis defatigatus, carnium, piscium, vinorumque genera aversatus, pulmentis saltem & sorbilibus corpus resarcire intendit, medicamentis fere posthabitis, donec morbo fractus ex asse sibi mederi & voluit & jussit, sed nimis sero. Hæmorrhagia enim naris sinistræ, non quidem larga, ob nimium autem admixtum ichorem sæpius rediens, vomitúsque tandem austeri, & ut ipse nominabat, aluminosi, omnem ventriculi tonum perverterant, virésque absumpserant, ut 7. Januar. animam reddere cogeretur Creatori, cum vixisset annos 44. Istud jam Sachsianæ mortis genus, & ultimam Calculorum ferociam optimus noster Phosphorus mature sat prævidit; iterato nempe, cum iis antea conflictatus ab annis aliquot D.D. *Volgnadius*, laudatum virum anno 1662. ipso die suo natali, primas arenulas excrevisse: à quibus subsequo tempore haud semel quidem victor evasit, etiam cum male ominosus ille renum ac sanguinis limus jam induisset schema calculi, prout ipsemet Sachsius anno 1665. mihi scripserat his verbis. *Præterita septimana dolores calculi in rene dextro respondendi officium inbibuerunt, qui tamen Divina gratia, ubi in lucem infausta calculi proles fuisset edita cessarunt.* Sed ut fieri assolet, recurrente sæpius hoste, vires resistendi magis magísque attritas sensit: & postquam ab acerbis renum doloribus tum etiam evaserat, verum tamen haud vane sibi metuit, ne induciæ istæ essent minus diuturnæ, & potius si malum sæpius recruduerit (sunt verba ipsius) *Sachsium, non saxum Saxo sepulchrali sit illaturum* accedentibus præsertim morbis aliis, à quibus queritur quod fere ad ultimam maciem sit perductus, subjungítque historiam morbi sui periculosissimi, « relatu dignam, De morbi mei, *inquiens* periculosissimi statu pauca subjungere libet: Per « æstatis insuetas siccitates, & visitationes creberrimas ægrorum, corpus meum viribus attritis *maximam tartareorum humorum* cumulaverat copiam, nec aliquot dies impendere licuit ut meæ valetudini consuluissem; Itaque sub exitum Novemb. præcedebant « destillationes in fauces, tonsillas, uvulam, appetitus prostratus, capitis dolores, & qui « non alii hostes in meum interitum conspirantes? primum hunc insultum fortiter sustinui, « & victoriam per aliquot septimanas reportasse videbar, Sed hostis astutus, Scorbutus, in « insidiis latens, deposita larva, recollectis viribus rursum aggrediebatur me, à priori con« flictu vix respirantem: Accedebant capitis dolores, cum tumore brachiorum & pedum, « motus impotentia, vigiliæ, dolores colici nephritici, & quod pessimum, tam acidæ fer« mentationes ex ventriculo in palatum, ut tartarus linguæ & faucibus se insinuans, instru« mentis Chirurgicis esset abradendus: Cum his Furiis per IV. & ultra septimanas mihi « diu noctuque confligendum: Evasi tandem per divinam gratiam, factis induciis cum « tam feroci hoste.

In ejus exanimi corpore sequentia memoratu dignissima, remotis integumentis thoraci ac ventri communibus comparuerunt, Omentum prætenue. Ventriculi substantia itidem tenuis minúsque crassa, inæqualiter tamen: Interiórque illius tunica diversicolor, circa orificium superius videlicet virore quodam subnigro, circa inferius vitellino, circáque medium tincturæ sub puniceæ schemate infecta: In ventriculo vero liquoris fæculenti ac turbidi cochlearia circiter tria, acorem graviter corruptum redolentia.

Mesenterium prorsus expers pinguedinis, & vasa ejusdem tantum non exsanguia, ut etiam ramus venæ Portæ, experimenti causa dissectus, vix aliquot guttulas cruoris effunderet: In Pancreate nihil anomali annotatum: Nec in Hepate, nisi quod extremitas cavæ partis utcunque livesceret, quod vero ob viciniam vesiculæ felleæ facile fieri potuit: Fellis abundantia notabilis & consistentia viscidior. Lien brevior ac rotundior fere solito, cæteroquin optime constitutus, pendens uncias quinque cum dimidio. Ren dexter sinistrum magnitudine superans: In cujus (dextri) pelvi, supra infundibulum, calculus grandis insignibus eminentiis. & una earum imprimi notabili, quæ principio ureteris infigebatur, exasperatus, uncias duas pendens, eique pinguedo plurima supposita, præter pinguedinem exteriorem, intrinsecus parenchymati adnata, præsertim circa infundibulum, cum calculo socio alio minore, pendente scrupulos duos cum dimidio: Ren sinister utcunque melior,

fabulo

sabulo tamen prægnans, & extrinsecus nonnullis hydatidibus conspersus: Vesica urinaria pariter inhæsu calculi afflicta: qui vero minor, oblongus & quasi quadratus extitit, pondere granorum septem. Cor & Pulmones debito modo se habuerunt. *Ex Miscellaneis curiosis ann. iv. & v. Tit. Memoria Sachsiana, &c.*

SCHOLIA.

M*Aximam Tartareorum humorum, &c.*] Tria omnino concurrere ad Calculorum in Renibus concretionem censeo, Materiam Efficientem causam, & Eam sine qua non. De materia verba faciens *Galenus* 3. in 6. Epid. comm. 15. hæc habet, *Igitur urinarum crassities creandorum calculorum prima potissimáque causa est.* Sive coacervetur ex incomposita victus ratione, aut ex imperfecta chylificatione, ob imbecillitatem ventriculi, destillatione a capite, cibis crassi succi, lacte caseoso, atque vinis nigris crassæ substantiæ, de quibus fuse *Galenus* 2. & 3. de Aliment. facultatibus, qui propterea cap. 16. ejusd. tertii, statuit ab omnibus crassi succi cibis concrescere calculos in Renibus: Ex immodico quinetiam exercitio à cibo, tanquam causa potissima pueros calculosæ affectioni opportunos esse prodidit 3. in 6. Epid. 15. *Causa secunda* principis est Efficiens, calor nempe densans, cogénsque materiam crassam renibus impactam, discussis scil. partibus tenuioribus. De qua idem *Galenus* lib. de dignosc. & curat. renum affectibus cap. 2. *Ideòque simpliciter à calore fit in nobis calculus:* Licet enim concretio non minus fiat a frigido quam à calido, non propterea censuerim cum *Vallesio* in Epidem. calculos utramque causam cognoscere: nunquam enim in corpore intensa adeo frigiditas viguit quæ condensare & obdurare possit. Quanquam non eo inficias, quod calor agens possit esse intensior & remissior, si námque materia vitiosa crassior fuerit, densari & obdurescere potest, etiam à calore remisso. Quod docet *Galenus* 3. in 6. Epid. *Igitur*, inquit, *urinarum crassities procreandorum calculorum prima potissimáque causa est.* Quibus non negat mediocrem caliditatem ad hujusmodi materiam cogendam abunde esse, ut hoc nomine in vesica & intestinis concrescant calculi, quibus etiam senes sunt opportuni, in quibus tamen non viget calor: quanquam si tenuis materia ad renes confluxerit, in tophaceam & calculosam materiam cogi non possit, nisi ab eorum caliditate immodica: Præter vere dispositionem ratione *Materiæ* crassæ, & *Efficaciam agentis*, renum nempe caliditatem, *Angustia vasorum* in ipsis, & eorum *imbecillitas* accedat oportet, ex *Galeno* 5. de tuenda Sanit. 7. quod *Qui latas habent venas, a cibis crassi succi non offenduntur:* nec immerito, quia cum omnis actio fiat per contactum permanentem, hic desideratur in iis quibus venæ sunt amplæ, hærente materia in Renibus, quin potius libere præterlabente, & cum urina effusa. Quod mihi contigit observare in sene octogenario, qui urinas semper profudit copiosæ pituitæ viscidissimæ immixtas, ad libram circiter, tenaciter adeo hærentis fundo matulæ, ut & ea inversa, effusa urina, ab illius fundo penderet: cum tamen nullæ unquam fuerint de calculo querelæ toto decem annorum spatio, & quod excedit, quibus ad ipsum invisi. Quam viarum angustiam, cum expultricis imbecillitate, censeo esse dispositionem hæreditariam, non facultatem quandam petrificam, quæ aliquorum est sententia, cum etiam in aliis partibus concrescant calculi: Neque succum aliquem tartareum ut existimant alii, cum hoc non careat quælibet terrestris materia, atq; non raro potores a calculo immunes degant, licet vinum fuerit fæculentum & tartareum. Sicuti enim ex gibbis gibbi, ex luscis lusci, aliique ex aliis hujusmodi nascuntur, facultatis formatricis vitio à semine, ex *Galeno* 6. aphor. 28. ubi de podagra sub finem, *Accedit ad has causas relatas, ob quas nunc plerique podagra infestantur, quod parentes & avos multi podagricos habuere, in quibus scil. semen erat corruptum, atque ideo posteris majorem conciliavit partium imbecillitatem.* Ita Renes male conformari censeo, & imbecilliores reddi à semine vitiato. Cum enim angustiora sunt vasa, hæret materia crassa, aut in renum cavo, aut frequentius in tenuibus illis cavitatibus in carunculas papillares patentibus, qui urinam transmittunt in ureterum ramos, per illorum substantiam divaricatos, atque ita in calculum concrescit, affluente nova materia sensim. *Ex 1°. in 6. Epid. 6. Bon. Silvaticus cent. 3. consil. 66.*

OBSERVATIO XVIII.

Nephriticus dolor à calculis ureteribus vel pelvi impactis.

§. 1. CUidam post mortem excidi lapillum nigrum ex ureteribus, quibus impactus ob inæqualitatem substantiæ elabi non poterat, atque ita hominem misere interemit, præter magnitudinem (pendebat scrupulum cum dimidio) ea in parte stupendam, color ejus nigerrimus, & substantia ad tophi similitudinem accedens. *Theodorus Kerkringius Observ. Anat.* 67.

§. 2. Per transennam hic adnotabo sæpe in ureteribus inventos à me lapillos majusculos quosdam, parietibus adhærentes, qui viam aliis transeuntibus occludunt, & vehementer ab iis tacti augent hominis, eo morbi genere afflicti, cruciatus. *Idem.*

§. 3. Magdalena N. lancinante lumborum dolore afficiebatur, Ren sinister lividus & tumidus, tres calculos continens, quorum unus ureteris initium obstruebat. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 4. Laborabat Monachus dolore in rene sinistro: obstructus erat ureter sinister à calculo. *Vide ibid.*

§. 5. Joh.

§. 5. Joh. N. cum Ischuria in Lumbis gravitatem persentit, &c. Renis cavitas sabulo aspersa erat; Uretreris pelvi calculus insertus erat. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 6. Mortuus Illustr. Princeps Bonifacius Cardinali Caetanus, ex doloribus nephriticis, propter varios, asperos, angulares, & aliquos valde acutos calculos, intra unum ex ureteribus impactos: Nam alter una cum rene ex toto fere contrabuerat, & nullo penitus humori pervius apparuit. *Crucius de Quæsitis per Epistolam p. m. 93.*

OBSERVATIO XIX.

Nephriticus dolor à calculis in Renum substantia, & ipso Infundibulo, &c.

LAboravit civis quidam ab aliquot annis renum calculo: Is ante paucos menses acerbius ex eo malo decumbere cœpit: urinæ ipsi mox substiterunt, mox profluxerunt: dolore in sinistra renis regione cruciatur intensissimo: tandem viribus exhaustus, & urina nullatenus profluente extinctus est, *crure sinistro* post mortem præ altero *non parum intumescente.*

Abdomine defuncti aperto, & intestinis remotis, ante omnia renis sinistri constitutio conquisita, qui prægrandis fuit magnitudinis, superne (qua parte lumbis adhærebat) vesica aquosa satis magna ipsi adhærescente: Rene novacula paulolum aperto, sanies quædam, sive rectius serum album effluxit, aptissima, meo judicio, pro generando calculo materia, Aperto penitius Rene, abscessus aliquis insignis repertus non est: reperti tamen in renum substantia hinc inde calculi majusculi cum non parva sabuli copia: Repertus tandem in ipso infundiculo (qua scil. serum è rene in ureterem transire solet) lapis insignior, radici zinziberis mediocri, & magnitudine & forma facieque per omnia respondens: Dexter Ren flaccidus plane fuit, ut pote qui à multo tempore munere suo perfunctus fuit minime: quippe ureter extra renem, ad digiti articuli unius altitudinem, à calculis penitissime & firmissime obstructus visebatur. *Greg. Horstius Observ. lib. 4. obs. 46.*

SCHOLIA.

C*Rure sinistro non parum intumescente*] Læsa renis sinistri, è directo, facultate concoctrice, unde decubitus humoris serosi in eras subditum. Familiare enim est partibus inferioribus ut pœnas luant erratorum partium principum, aut his famulantium. Alias stupor femoris calculi renum aliquando comes est, Νάρκη τῦ μηρῦ κατ' ἴξιν inquit *Hippocr.* parte 5. lib. 6. sect. 1. Epidem. Hujus stuporis duplex est causa, prima compressio musculi ψόαι dicti, cui renes ambo incubant: altera compressio nervi qui in cruris musculos inseritur: *Hippoc.* libello de morbis virginum, causam refert in venæ & arteriæ, cum renibus & cruribus conjunctæ repletionem, quæ nervulos juxta decurrentes comprimit: Hanc autem compressionem à calculi duritie & pondere fieri, inde constat quod incipiens & minor calculus torporem non pariat.

Serum album effluxit calculo aptissima materia] Hanc opinionē, (repudiata pituita) plurimi neotericorum tuentur & firmissimis rationibus stabiliunt. Vide *Platerum* Praxeos lib. 2. c. de Hypochond. doloribus. *Sennertum* & alios.

OBSERVATIO XX.

Nephriticus dolor à calculo cruciformi per universum renem se dispergente.

PLumarum venditor emortuus ob renum ac pectoris vitia, habuit in utroque rene insignem calculum, dispergentem se quadruplici ramo, instar crucis, per universum renem, adeo ut non potuisset inde eximi nisi discerpsisses frustulatim totum ipsius parenchyma. Viderint igitur qui satis speciose docent ex incisis renibus calculos eximere, quam turpi ignominiæ prostituerent & se & artem suam, si quidem aliquando inciderent in calculum tam firmiter renibus innatum. *N. Tulpius Observ. lib. 2. cap. 44.*

SCHOLIA.

E*X incisis renibus calculos eximere*] Num calculi renalis exsectio in vivente possibilis & tuta? Nota est historia à *Paræo* allata de latrone morti adjudicato, quem, in gratiam Medicorum, ut calculi tormenta rimari possent, vivum dissectum fuisse ait, sanitati restitutum, hinc libertati restitutum. Videantur *Rousseti* super hanc operationem observationes l. de partu cæs. sect. 3. c. 7. Dissuadetur illa à *Serapione* tr. 4. c. 22. Ego, *ait*, video quod hæc audacia difficilis, vehemens, sublimis, super mortem, propter iram fere, per administrationem hujus curationis. *Avicenna* Magnum timorem in eo esse, *inquit*, & operationem ejus qui rationem non habet: Curam impossibilem judicat *Bacchanellus* lib. 3. de cons. Med. Quoniam oportet penetrare per musculos, per dorsum, per ossa magna, per nervos, arterias & venas magnas, in quo casu accidit synope & mors: Et quanquam *Hippocr.* lib. de int. affect. eam suadere videatur, vix tamen tentanda est, nisi manifestum sit ipsammet naturam apostemate quodam facto viam sibi quærere, quemadmodum experientia confirmat non raro factum fuisse.

OBSERV.

OBSERVATIO XXI.

§. 1. *Nephriticus dolor à variæ formæ & coloris calculis.*

LIcet non modo usitatum, sed & quotidianum sit arenulas & calculos intra renes reperiri, ibidem natos & adauctos, magnos & parvos, duros & leves, forma diversos, oblongos acuminatos, latos, angulosos, rotundos, planos, *coloribus albos, pullos*, flavos, fulvos, spadiceos & nigros, ut depingi nullo modo possint, tamen singularem ob granditatem & formam adjicere volui, qui è dextro rene laudatissimi Principis Friderici III. Saxoniæ Elect. aperto post obitum cadavere excisus fuit: Is duorum articulorum magnitudine, subrutilo colore, circumcirca uno in loco circulari ambitu medicamentum λιθοτριπτικόν acredine attritus, erosúsque qua urina profluxit. *Kentmannus libello de Calculis. Peucerus de præstigiis Dæmonum pag.* 310.

SCHOLIA.

COloribus albos, pullos, &c.] Renum lapides ab iis qui in vesica generantur solo colore à Medicis distingui posse, fere ab omnibus receptum est: Sed hoc plerumque fallere ex dissectione intelligimus, quandoquidem renum lapides rubei vel crocei perpetuo non occurrunt, sed non raro albi, cineritii conspiciuntur, cujus exempla multa afferre possem sed uno contentus, affirmo vidisse, &c. *Eustachius.*

§. 2. Affirmo vidisse me in Episcopo Senogalensi lapidem album insignis magnitudinis, principium vasis urinarii occupare, reliquum vero cavitatis renum innumeris fere lapillis ejusdem coloris repletum fuisse. *Eustachius cap.* 45. *de Renibus.*

§. 3. Calottus è nobile sene mortuo lapidem cuniculis actis, rene jam consumpto, corallo necdam lævigato, tam soliditate quam ramulis similem, omnibus quos unquam vidi vesicæ calculis compactiorem, exsecuit. *Iordanus Respons. ad Parad. Iouberti* 7. *decad.* 2.

§. 4. Admirabile naturæ miraculum silentio minime prætereundum in cadavere N. videre nobis obtigit. Cujus alter ren lapidem insignis magnitudinis continebat, qui ab amplo caudice principium sumens, in octo ramos, juxta cananiculorum vasis urinarii formam atque numerum divisus, coralli truncum & surculos elegantissime æmularetur; ac præterea renis caro valde contracta & imminuta, ita firmiter huic lapidi undique adhærebat, ut deposita propria figura quasi crassa quædam cutis ei obduceretur. *Eustachius in annot. Pini ad cap.* 44. *lib. de Renibus.*

§. 5. Uxor *Eckeberti in Rotenhauff*, nephritica à multis annis, semper abortiens, nunc prægnans facta, divexabatur ingenti hæmorrhoidum fluxu aliquot mensibus; me absente mortua post partum aperta, invenitur magnus lapis in renibus, varia habens brachia, quo à teneris annis divexata fuerat, uti & mater ejus, quæ mortua erat simili affectu. *Ex observ. Ioh. Bauhini.*

§. 6. Anno 1558. mortuus est quidam, cui in altero rene erat lapillus tot particulis constans, quot in rene erant venarum ramuli, quarum particularum lapilli, extremum veluti caput marmoris rotundi & candidi frustulum referebat, vel Margaritæ majusculæ figuram & splendorem: id ex pituita vitrea concretum fuisse existimo. *Gesnerus lib. de aquat. pag.* 219.

§. 7. Anno 1566. aperto cadavere *P. de Schardes* re Medica illustris, exclusi è substantia utriusque renis duos lapides, ab utroque unum, insignis magnitudinis & crassitiei, multis alis, seu cornibus aut radicibus in dicta renum substantia, & stomachis seu ventriculis adhærentibus, cum multis lapillis pisorum magnitudinis repletis, vreteribus quamplurimis arenulis refertis. *Ferrandus senior in lib. de Nephritide.*

§. 8. In *Vrsula Kaufmanniana*, inventi in cavitate renum calculi imitantes figuram uterum, in tubulos, quos caruncalæ pupillares obturant, expansorum: videbantur corallia marina flavo colore saturata. *Guern. Rolfinckius Epit. met. lib.* 3. *c.* 19.

§. 9. Cum aperiretur corpus Illustr. cujusdam matronæ, ab ineunte usque ad lx. annum doloribus calculi divexatæ, tandem superveniente continuo vomitu, dejecta appetentia, omnium virium prostratione extinctæ, ejus ex renibus extraxi raræ magnitudinis calculos binos (alter quippe duos digitos transversos latus & crassus; alter pollicem magnitudine & crassitie æquabat, forma externa non absimilis illi Sperlingiano quem describit D. J. *D. Major.* in Anatomica sua calculorum historia n. iij. pondere autem bini non excedebant unciam unam libræ civilis, quod miratus sum) duros quidem in se, cortice autem exteriori ita tenero ac friabili, ut facili negotio à reliquo vel levissimo digiti contactu separari potuerit. *Carolus Rayger in Miscell. curiosis anni* 1672. *observ.* 285.

§. 10. Ha-

§. 10. Hanoviæ miles præsidiarius (de quo l.2.Tit.de Phthisi) accusavit quoque simul Renum dolores, ardorem & cruentationem urinæ: Tandem sanguinea sæpe meiens, post 22.septimanas vero ascitide obiit anno 1671.

Aperto cadavere, (præter vitium Pulmonum) in dextro rene calculus cordiformis, in quo quatuor veluti vasorum trunci abscissi, appendices accreverunt, hinc inde denigratus, & siccati sanguinis colore obsoletus inventus, juxta quem plures alii minores, plerique nigri, friabiles & quasi ex concreto sanguine nati fuere. Quæ forma calculi forte meretur observationem. *Salomon Reiselius in misc. curios. anni 1673. observat.* 191.

Observatio XXII.

Renum dolor ob utrunque Renem calculo obsessum. 1. *Ob calculum per omnes Renis sinus dispersum.* 2. *Ob Renem xxij calculos continentem, ab iis summe amplificatum.* 3. *Ob calculum in Rene dextro, & Arteriæ magnæ distensionem.* 4. *Ob Renis tunicam & pelvim calculis refertas.* 5.

§. 1. MUlier diuturno Lumborum dolore detinebatur: In singulis hujus renibus singuli reperti sunt calculi. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 2. Accidentia graviora diuturnioraque sunt si diutius retentus calculus in molem aliquam uno in loco concrescat: Maximeque si adeo urgeatur, ut per omnes sinus renis dispersus eos adimpleat, renemque in tumorem adimpleat, quales & maximos & ramosos calculos in renibus crevisse sectione invenimus. *Platerus Praxeos. lib.2. cap.* 12.

§. 3. Vidi Renem xxij calculis refertum, in magnitudinem altero Rene quadruplo majorem excrevisse, quasi natura cum amplificare voluisset, ut calculos illos cum minori incommodo continere posset. *Laz. Riverius cent.4.obs.* 34.

§. 4. Dom. Bucretium afflixerunt dolor & ardor intolerabilis circa regionem renum: Arteria magna spinæ incumbens tam ampla erat ut pollicem admitteret: In rene dextro calculus insignis, Sinister aqua limpida distentus, &c. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 5. Anatome viri ex diabete & calculo mortui docuit, quod externa renum tunica plane lacerata, & minutis arenis obsita fuerit magis quam ipsa pelvis: *Anonymus in miscell. curiosis anni* 1671. *Observat.* 157.

Observatio XXIII.

Lumborum dolor ob Renem purulentum insignis magnitudinis. 1. *Ob Renem semi-putridum, purulentum.* 2. *Ob Renis dextri apostema.* 3. *Ob Renem sinistrum maximum Dextro absente.* 4. *Ob vermes in Renibus.* 5. *Ob Renum inflammationem, hinc sequutam gangrænam.* 6. *Ob abscessum in sinistri renis carne extima.* 7. *Ob Renis dextri putredinem.* 8. *Ulceratos, erosos.* 9. *Sinistri duritiem, substantiam puriformem.* 10. *Renum magnitudinem, duritiem, concreti puris substantiam referentem.* 11. *Sinistrum pure ac steatomate infectum.* 12. *Sinistrum colliquatum.* 13. *Utrumque mole insignem citra vitium.* 14.

§. 1. ANno 1578. vocatus fui ut N. secarem, annor. lx. In istius Rene sinistro abscessum magnum reperi purulenta materia plenum: pondus ipsius erat libr. xiv. cum cysti & rene, quæ quidem cystis pellem vervecinam crassitie æquabat. Aliquo post tempore Juvenis quidam me accivit, qui cum eadem in parte vehementissimo dolore premeretur, alios tum Medicos tum Chirurgos accersendos esse putavi: In contrarias itum est sententias, etenim maxima pars calculum esse in renibus conjiciebat, præsertim cum aliquantulum puris cum urinis excerneret: Ego contra abscessum esse contendebam, abscessus illius prioris memor: paulo post patiens iterum me rogavit ut ipsum inciderem, aiens se malle semel mori quam tot mortes vivendo perpeti: Ego precibus motus ipsum incidi, locumque materiam continentem reperi, sed nihil inde exiit; duabus post horis, apparatum primum mutaturus accessi; tractoque penicillo, pelvim accipere coactus sum, cujus plus quam dimidia pars pure repleta fuit, singulisque sequentibus diebus bis vacuatio fiebat, ita ut tum mane tum sero catinus illo pure impleretur, idque per mensem integrum & amplius: Tandem vero appositis remediis ulcus detersum, cicatrix inducta, ipseque persanatus est. *Barth. Cabrollius observ.* 28.

§. 2. N. à Selbolt, vir proceræ & ventricosæ constitutionis, avidus consequendæ prolis masculæ, Iudæi ope Medica usus est: Is cum frequenter dysuria Renumque doloribus torqueretur, pro calculoso ab eodem habitus fuit; calidissimis itaque remediis utens, tandem in gravissimam dysuriam & urinæ odiosam suppressionem incidit: proinde adhibitis frustra remediis, diem clausit extremum.

Eo secto, inventus fuit Renum sinister albus, omnino involutus membrana quædam alba, semiputridus intus, materiam purulentam continens, Vesica urinaria exigua: In vesica fellis lapis durus, flavus, avellanæ magnitudine: hic augustiabatur, sitiebat, febriebat. *Ex Observat. Iohann. Freder. Trafelmanni Medici Moguntini. in misell. curios. anni* 1670.

§. 3. Quemadmodum Hepar, ita & Renes apostematibus diuturnis infestari videmus: Nob. quidam sexagenarius cum multis annis nephriticis doloribus, ardore urinæ & mingendi difficultate, quæ omnia à renum calculo prodire existimarunt, lancinatus fuisset, tandem occubuit.

Secto cadavere, inveni Renis dextri substantiam totam in pus crassum & fœtidum conversam, idque membrana conclusum: Vesica, ob insignem inflammationem atque exulcerationem ita fuit contracta, angustata & tumida, ut vix digitum admiserit: capacitas inveniebatur pure crasso plena, Similiter & in aliis permultis tum calculosis, tum nephritico dolori subjectis, ulcera renum magna deprehendi: dextrum vero renem, ob jecoris incumbentis forsan caliditatem, magis atque sinistrum exulcerationi obnoxium vidi. *Coiter libello observat. Anat. & Chirurgic.*

§. 4. Mulier (*de qua cap. Tit. de ventris tumore*) Lumbos & renes dolebat: Huic ren unus erat, sed magnitudine duplo superabat renem naturalem, Sinister erat: Dexter nullus, sed species quædam involucri: credo quod nunquam fuerat, mirum, Sæpe nephriticos dolores passa lapides excreverat, nullus tamen vel in rene vel in vesica lapis inventus est: *Ballonius Epid. & Ephemer. pag.* 264.

§. 5. Olyssippone in Xenodochio decumbebat juvenis robustus, qui à pueritia veluti dolore renum fuerat oppressus, qui sensim ac sine sensu pedetentimque ita accrevit, & immaniter excarnificavit, ut spretis omnibus præsidiis eum per duos annos ad mortis fauces deduceret: Extenuatum est corpus cum febre jugi: Insolenter illum vexarunt sitis, ardor sensatus in regione renum, alvi nimia adstrictio, vigilia importuna: Demum accedente nimio fastidio tabidus vitam finivit.

Cadavere dissecto, in renibus (in quibus æger dicebat se lignum acutum aut cultellum portare infixum) inventi sunt in utroque renum cavo, vermes crassi, albi, vivi, dimidii digiti indicis longitudine, qui interiora ita arroserant, ut totum corpus contabefecerint. *Zacutus Prax. histor. lib. 2. cap. 16. observat. 6.*

SCHOLIA.

IN Renibus gigni vermes, atque cum urina excretos esse asserunt *Gentilis* comm. ad lib. 3. fin. 1. tr. 2. c. 3. can. *Avicenn. Fernelius* path. lib. 6. cap. 10. *Vidus Vidius* junior l. 10. c. 14. de curat. membr. & alii. *Holler.* cap. de vermibus ait quendam cum præcessisset lumborum & regionis renum dolor, renibus cum urina vermes ejecisse.

§. 6. Anno 1585. obiit filius meus primogenitus, qui ad septimum usque annum nulla unquam pustula defœdatus fuit: cum 7°. ætatis anno per unum aut alterum diem *cephalaa affectus esset*, successit dolor Lumborum cum febre conjunctus, sicut etiam urinæ retentio, ita ut fere ne guttulam excernere posset, & quamvis omnis adhibita diligentia, urina tamen non processit, atque ita septimo morbi die obiit.

Cadavere dissecto, *ingentem* & insignem *Renum* ac partium circumjacentium *inflammationem, in gangranam jam degeneratam reperimus. Fabritius Hild. de Lithotomia vesicæ cap.* 25.

SCHOLIA.

I*Ngentem Renum inflammationem*] Inflammatio Renum est tumor illorum ex affluxu humoris sanguinei, vel biliosi in illorum substantiam effusi. Non admodũ frequens est illorũ inflãmatio ob substantiam

solidam

solidam ac densam, interdum tamen fieri solet, quia renes carnoso præditi sunt parenchymate, sanguini recipiendo idoneo: Causæ producentes, sunt ex parte Rerum natur. infirmitas congenita, magna substantię laxitas, fervor & caliditas excedens ab ortu impressa, cujus ope humores copiosos attrahunt: ætas juvenilis & fervida, Ex parte non natural. faciunt venus immodica, partes istas maxime debilitans & plurimum sanguinem alliciens: crapula & usus vini generosioris; piperatorum usus; supinus decubitus in culcitra molliori: exercitationes vehementiores aut labores insueti: insignium evacuationum suppressiones, ut mensium, hæmorrhoidum, hæmorrhægię narium, quæ plethoram & cacochymiam multiplicant, & humores ad interiora viscera quasi refluxu quodam propellunt: Res præternaturales sunt ictus aut vulnera regioni renum inflicta, compressio nimia aut contusio; febres continuæ, impuritas omnium vasorum vel aliquarum partium, suam illuviem expurgantium per vias urinæ, ut in pleuritide, empyemate, &c. Ipsorum denique Renum affectus peculiares, ut calculus, dolor vehemens, urinæ suppressio, &c. Signa diagnostica sunt dolor in Renum regione gravis, & aliquando pulsans, si locus in quo sunt; arteriæ alliciatur, & ille dolor ad partes vicinas extenditur, ut ægri neque sese erigere neque pedibus inniti valeant: tum etiam difficile in latus oppositum sese convertere, neque in illud neque in ventrem decumbere possint, quia suspenditur pars inflammata, ideo perpetuo in dorsum residere coguntur, & si sternutatio, vel alia corporis commotio accidat, dolor valde exasperatur: Stupor, aut etiam dolor in crure ejusdem lateris percipitur, ob nervi, qui inde ad crus tendit, condolentiam: Dysuria etiam adest, ob ardorem urinæ communicatum, & ichores ei permixtos à parte inflammata exudantes, Vrina initio tenuis est & flava, in progressu vero rubicunda & crassior evadit; febris assidua & acuta ægrotantem affligit, sæpe cum vigiliis, delirio aliisque gravibus symptomatis: Colon etiam intestinum aliquando inflammatione afficitur, quæ si eam partem occupet quæ renibus vicina est, similia profert symptomata, in eo tamen distinguitur, quod in Renum inflammat. dolor ad costas nothas, dorsum, & vesicam se extendat, Coli vero inflammatio magis versus ventrem, & major apparet mutatio in alvi dejectionibus quam in renum inflammatione. *Riverius.*

§. 7. Illustr. Abbas cum febre assidua, in regione Renum non mediocrem fervorem experitur, &c. In mortuo inventa est corruptio & abscessus in renis sinistri exteriore carne. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 8. Nob. N. Ren dexter, ex cujus vitio sævis doloribus nephriticis divexatus fuit, totus putris, & in tabum resolutus deprehensus, in cujus medio calculus latebat. *Vide tit. de Febribus*

§. 9. Nobilis arthriticis, Nephriticis morbis sæpe affectus est, Ren uterque erosus & ulceratus erat, &c. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 10. Anglus de lumborum gravitate ac dolore conquerebatur; Ren sinister admodum durus erat, ac major justo, & substantia interiore haud parenchymatis colore, sed candidior, concreto puri similis. *Vide Tit. de Testiculorum affectibus.*

§. 1. Generosus N. renum dolores per plures annos passus est: Ren uterque repertus est major quam secundum naturam, durus, concreti ac indurati puris colorem ac similitudinen referens.

§. 12. Mercator (*Tit. de urina alieno loco excreta.*) Lumborum dolore affligebatur, urinæ acrimonia, &c. Dextrum latus Renis erat expers, sinister pure ac steatomate infectus.

§. 13. Matrona (*Vide tit. de ventriculi dolore*) diu perpessa est dolores modo ventris modo Lumborum, Ren sinister colliquatus omnino erat.

§. 14. Dominæ Dutiæ Renes, de quibus alias fuerat conquesta, scrutando, hos ambos mole ampla & longitudine præter solitum immensa, sanos tamen de prehendi. *Vide tit. de Hypogastrii doloribus.*

OBSERVATIO XXIV.

Calculus unciarum trium & semis in rene dextro repertus: Centum lapilli in sinistro, citra dolores nephriticos, urinas sabulosas, aut difficulter fluentes. 1. Calculi citra signa gestati. 2. 3. 4. 5. 6.

§. 1. Celsiss. Principis aperto abdomine, infra Hepar repertus Ren major capite puelli duorum annorum, ponderans libras duas cum semisse, in cujus centro calculus unciarum trium & semis repertus, Infra hunc renem, circa musculum psoas, aderat abscessus longus atque profundus, flavo ac fœtido pure plenus, absq; ullo femoris torpere, contra *Fernelium*: Ren vero altior & naturali major, continens ad minimum centum parvos lapillos: Nunquam tamen toto vitæ tempore conquestus est de doloribus nephriticis, calculis, urinis sabulosis, aut difficulter vel diminutè fluentibus. (*Tit. de melanch. lib. 1.*)

§. 2. Vicentini, &c. (*de quo lib. 2. tit. de Phthisi*) ren dexter in ureterum orificio grandem calculum continebat, acutum sed glabrum, pollicis magnitudine & crassitie, aliosque alibi minores & arenulas infinitas, Nullam tamen vrinæ difficultatem experiebatur, sed tantum dolorem in inguinibus & ægrum in dextro latere decubitum: Dolor à calculo magno: urina prompte fluxit, quia sana vesica & sinister ren sanus. *Th. Bartholinus cent. 2. hist. 37.*

§. 3. Observavit. Ioh. *Heurnius* in cadavere Dom. *Marnixii Aldegundii*, cum illud Leydæ aperiretur anno 1594. in altero rene calculos parvos lxx, in altero lxxx. qui tamen nunquam de ullo è nephriticis symptomatis conquestus fuerat, ita firmiter carni renũ impacti hęrebãt.

§. 4. N. Nicolaus Van Diick in Fortalitio Crevecœuriano quondam Præfectus,& inibi mortuus,ad grande senium usque de nullo unquam Lumborum dolore, nec aliis nephriticis signis est conquestus: ne quidem cum extremo suo morbo mensibus aliquot detentus, lectoque affixus in dies deficeret: Cum autem Harlemi sepeliendum corpus,& adversus putredinem muniendum aperiretur,casu renes dissecti sunt,in quorum uno lapis, majusculæ nucis juglandis quantitatem habens repertus, cum duobus magnis & tuberosis processibus:in altero duo calculi extabant,quorum prior magnitudine & figura pomi Persici lapidem, alter nucem amygdali quam dentibus frangere solemus,adeo naturaliter referebant ut ovum ovo vix similius dixisses. *Obser. Greg. Plassii Medici Harlemensis ad Ioh.Beverovicium, in hujus Spicis de Carculo.*

APPENDIX.

De quodam Nephritide laborante, cui citra dysuriam desiit dolor.

D. Vinantius me hodie consilii causa accessit: omnia in illo nuper signa Calculi renum, dolor acerbissimus primum lumborum,mox lateris epigastrii,nausea vomitus, urina pauca, modo aquea modo cruenta, sed quod mirum, nulla, levato dolore,dysuria: Hanc tamen frequenter observare solemus cum calculus vel arenulæ ex angustis ureteribus, ubi acerrimos distendendo cruciatus excitant, in ampliorem vesicæ capacitatem emergunt & ad exitum stimulantur: Dubitari possit de colico dolore, qui affinitate quæ ei cum nephritide intercedit,etiam exercitatis quandoque imposuit, nisi urinæ obstarent cruentæ. *Beverovicius ad Plassium.*

Æstimo lapidem ei in ipso dextri renis parenchymate, latiori ureteris meatui renis cavo infixi,adiacere imo contiguũ esse:ideoq; post vehementiora quædam exercitia (inter quæ lusus clavæ ac pilæ crebrior fuit)& largiores haustus signa calculi se prodere:Dum per vehementes Lumborũ contorsiones calculo plus minus moto atq;ureteris meatui incumbente, eundemq; premente,per obliquum ureteris ductum dolor causatur,qui solo sæpedecubitu supino cessat:potest enim tunc latus illius dextrum fortiter apprehendi,& absq; ullo dolore comprimi:eodẽ tamen si surgat,recrudescente,ita ut Dies & Quies ordinarie illum sanent, lapide per diuturnum decubitũ pauxillum regresso,ac ibidem citra læsionem ullam, donec dictorum errorum aliquis committatur, hærente: Cujus rei experimentum dictus Nob. Nicolaus Van Diick dedit: post excessum in potu dolores hos interdum exacerbari non miror,dum serum per ramulos capillares in caruncūlas papillis similes stillare, & ab his in fistulas membranosas, ureterum propagines, tandemque in ureteres simul derivari considero:majore enim serositatum appulsu,quid mirum si lapis ureteris meatui contiguus eo versus prematur,& in parte adeo sensili tantos cruciatus leviore tactu excitet, qui Nob. dictum non ita obruerunt,tum quod situs istorum lapidum à membranosis in rene partibus remotior, tum quod animus ejus ab excessu, tam in potu quam in motu, alienior fuerit: Dolorem colicum hic nobis non imponere demonstrant urinæ cruentæ & doloris ex solo decubitu alleviatio,quæ nec calculum nec quid simile in uretere hæsisse luce meridiana clarius ostendit: Levamina dolorum sine ulla subsequente dysuria,idem adstruunt. *Plassius ad Beverovicium.*

§. 5. D. Nivelle Procurator castrensis, annum lxxx.attigit, sine ullis fere renum doloribus, nec vrinæ suppressione,Et tamen cum febre periisset, in cadaveris dissectione ren sinister repertus est luto refertus, in dextro vero lapis cineritius, obscurus, ponderis unciarum septem,similis castaneæ marinæ cui appendix adhærebat. *P. Borellus cent. ij. Observ. 62.*

§. 6. Infrequens illud à me deprehensum fuit, calculum in extima pingui renum tunica adnatum fuisse, qui etsi satis magnus fuisset,tamen quia cavus & lævis omnino erat, molestiam nullam,quod audierim, peperit. *Platerus Praxeos lib.2.cap.12.*

Observatio XXV.

Lumborum dolor & dorsi ab insigni Pancreatis abscessu.

VIr quidam incidit in Febrem cum quodam dolore ad Lumbos & dorsum, &c. Mortis causa fuit ingens Abscessus in toto Pancreate latitans cum multo pure & fœtore intolerabili. *Vide lib.4.Tit.de Febribus.*

Observatio XXVI.

Calculosi Renes flaccidi reperti cum ureterum amplificatione 1. Cavitates majores fiunt ab appulsu novæ materiæ. 2. In Calculosis ureterum dilatatio reperta. 3. 4. 5. In Emulgentibus calculi geniti 6. 7. Cicatrix Renibus inducta post diuturnos dolores nephriticos. 8.

§. 1. FRancisca N. (*vide tit. de Febribus*) nephriticis doloribus fuerat obnoxia ac calculos sæpe excluserat: Renes reperti flaccidi, male colorati, pinguedine destituti: Vreteres summe prolongati & dilatati, &c.

§. 2. In calculosis subinde cavitates relictæ à calculis in renibus, succedente nova materia majores fiunt: *Crato in Consiliis Scholtzii, cons.* 141.

§. 3. His qui jam pridem doloribus nephriticis erant affecti, usque adeo dilatatum ureterem comperimus, ut in eum major digitus immitti posset. *Fernelius Patholog. lib. 6. cap.* 26.

§. 4. Vreteres adeo dilatatos & amplos factos in illis qui sæpius calculos reddiderunt, sectione observavi, ut sine labore magno postea & arenulas & calculos, præsertim dum minores erant, sæpius excreverint. *Platerus Prax. lib. 2. cap.* 12.

§. 5. Non dilatatos quidem, sed in longitudinem extensos ureteres, adeo ut duplo longiores viderentur, vidi in uxore cujusdam Aurifabri Genevensis nomine *Rival*, quæ nephritidem per multos annos passa.

§. 6. Non solum in sinu cavo renum, sed etiam in uretere concrescunt calculi, imo in renum quoque substantia: Observatus est in quodam calculus figura muris, caput erat in uretere (is enim paulo post exortum à rene amplior est) corpus in cavitate renum: pedes & cauda in eorum fistulis. *Ioh. Assuerus.*

§. 7. Nonnunquam non solum serum per emulgentes ad renes derivatur, verum etiam pituitosa & mucosa materia: hæc cum in pelvi colligitur, arenulæ gignuntur: cum subsistit in Emulgentibus, propter suam crassitiem, generatur massa similis cicadis, habens proportionales alas & pedes, talemque sæpissime in exortu emulgentium deprehendimus. *Rolfinkius in Dissertat. Anat.*

§. 8. Illustriss. Ducissa Ferrariensis cum doloribus nephriticis per certa intervalla esset obnoxia, gravissimo item sanguinis & urinarum purulentarum mictu, exercitii loco deambulationibus utebatur: à quo exercitio cum abstinuisset, & quieti corpus dedisset, curationem malo contrariam quærens, & sic aliquando levibus quibusdam mediis contra calculum usa esset, tandem hæ excretiones desiere: quare cum alio morbo interiisset, corpusque ipsius fuisset apertum, in rene ipsius parvus calculus repertus fuit, circa quem cicatrix pulchra, sana & munda, dimidii digiti longitudine erat, quod fidem faciebat, cum tam excretiones quæ per urinas fiebant, cessasent, quam quod consueti dolores nephritici remisissent, calculum multo majorem fuisse, qui etiam ulcus causasset, ex quo prius sanguis dein & pus emanarit, quod cicatrice erat consolidatum, quod etiam Hepati, pulmonibus, aliisque partibus principibus accidit. *Roussetus de partu Cæsareo sect. 3. cap.* 7.

Observatio XXVII.

Nephriticus dolor à calculis & arenulis cum renum substantiæ Vlcere, suppuratione, corruptione, &c.

§. 1. NOb. fœmina per vices dolores sensit nephriticos: Renes cum ureteribus, usque ad vesicam, putredine erant corrupti, sabulo infarcti. *Vide tit. de Hypogastrii dolore.*

§. 2. Mercator ischuriam cum insigni lumborum & per[illegible]i dolore perpessus est: In rene sinistro lapilli complures: Ren dexter totus erat consumptus. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 3. Sereniss. N. nephritidis non obscura signa habuit: Renum uterque magnus, durus: In dextro pustulæ, Sinister præterea ulcus cavum habebat, cancrosum: Aderant in cavitate fragmenta calculi, arenulæ: *Vide tit. de Dysuria.*

§. 4. Vir Illustris dolore circa lumbos cum vomitu afficiebatur: Ren dexter fere absumptus erat, sinister intra cavitatem & ductus sabulum & calculos continebat. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 5. Vidua N. Lumborum dolore afflicta fuit, excernens cum urina corpora cruenta, lata: Ren dexter monstrosæ erat magnitudinis, intus cancrosus & pure refertus: In sinistro calculus ingens. *Vide tit. de urinis p.n.*

§. 6. Mercator Brabantinus post exectum in pueritia Calculum, ad xl. ætatis ubi pervenisset annum, ipsum afflixit Lumborum dolor, &c. Adaperto cadavere vidimus dextrum latus Renis expers, in sinistro vero eundem pure ac steatomate infectum. *Vide tit. de Vrina alieno loco excreta.*

Observatio XXVIII.

Pueros Nephritidi & lumborum doloribus obnoxios esse ostendit Anatome.

§. 1. Filiola Domicellæ Du. Buy xi. febris die interiit: repertus lapis in renibus, vomebat frequenter.

§. 2. Filius Ducis Aumalæi, aperto cadavere, nephriticus deprehensus est, Lapis una cum urina excretus est: In corpore renis alius est deprehensus: alvus fluxerat diu, febris perseverarat, dolores, clamores, ejulatus, scabies: *Ballonius Epid. lib. 2. p. 2. 12. & 245.*

Scholia.

Ex iis historiis doceri debemus quod morbi Renum in pueris nobis suspecti esse debent, & nonnunquam animo atque cogitatione istas sedes lustrare diligenter, inspectis urinis & manu regione renum contrectata: Quid enim est quominus rudimentum majoris cujusdam lapidis in vesica concreturi, & augendi à renibus manet? Et quoniam præ ætatis parvitate non possunt nec locum indicare, nec morbi speciem explicare, in Medicorum notitiam hic morbus non venit (*Idem ibidem p. 212.*) Et si vomendi molestiæ adsint, vel nauseæ, & si jactatio multa, urina aliquid indicante (quamquam in hoc affectu sæpe in pueris sunt fallaces) tunc de lapide in renibus veteri oportet: *Idem p. 222. §. 8.* Cum vomunt sæpe, & contorquent corpus pueri, loco non consistentes, de nephritide conjectura esse debet, Et fomenta ad renes applicabis: Quod notandum, ut prudentia medici infantium imbecillitati & infantiæ, ut ita dicam, humaniter succurrat. *Ibidem p. 245.*

Observatio XXIX.

Multos Lumbis dolere citra calculi in Renibus præsentiam, ex solo catarrho, Anatome ostendit.

Multos solis ad renes destillationibus misere tortos vidi, ut nil nisi lapidem renum accusarent dum vixerunt, quorum tandem demortuorum cadavera, cum cultro examinarentur Anatomico, ne vestigium calculi ostenderunt: Econtra tot alios fuisse dissectos experientia docuit, quibus & renes & vesica lapillis onerati fuere frequentibus, per omnem tamen vitam nunquam de nephritico dolore conquesti. *Ioh. Georgius Volkamerus in miscell. cur. ann. 1674. 75. & 1678.*

Observatio XXX.

Lumborum dolor ob Lienis è loco proprio discessionem.

Rusticus 50. annor. fere, macilentus, exsuccus & ejulans ob gravissimum dolorem quem sex menses ne momentum remisisse, sed potius increvisse circa Lumborum vertebras, ad Xenodochium deponitur: Barbitonsores luxationem causabantur & abscessum circa os sacrum: resciverant ipsum quandoque à sua conjuge pedibus calcatum fuisse. Ego dum diagnostica diligentius expendo, & in sinistro hypochondrio renitentiam, fere ad ossis Illi spinam, scirrhum Lienis suspicor: Etiam in toto corpore color plumbeus, cum fastidio ciborum omnimodo me firmat, & pertinaci Vigilia: quare remedia interne & externe contra hoc malum paro, & emulsionem ex seminibus frigidioribus contra urinas cruentas & nephriticum dolorem: Ex his quidem dolor desævisse videbatur, cum eum aliquot septimanas non perciperet, suspectabam tamen recidivam quod fere nihil alimenti assumeret, & renitentia hypochondrii sinistri remaneret, & cum corporis lurido colore: Vix metum conceperam, cum ad recrudescentem dolorem tanta sævitia vocor, qui ipsum 4° die extinxit.

Ut post

Ut post istius obitum contra Barbitonsores, aliàs Diis placet Chirurgos, mea monstra firmarem, ad anatomen hujus cadaveris, tanquam verum in medicina tribunal, concessi & omnibus publice hæc exposui: Aperto abdomine, primo obtutu pro Epiploo fibras conspexi, inter quas alias pinguedo conspicitur: Hepar neutiquam noxam ferebat: In Ventriculo laxiore globulos, ut nuces avellanas, & præduros offendo, etsi per menses sex tantum liquidis alimentis usus sit: *An ideo quod aliquod fermentum Lien per vascula, quibus stomacho connectitur, denegaverat?* Hic Lien scirrhosus, *neque diaphragmati* neque omento *adhærebat*, Nec circa ipsum vas breve notabatur, sed ipse arcto coalitu sub ipsam membranam adipos am renem sinistrum amplexabatur, & nidorem ferebat quasi ad prunas tostus fuisset: In rene sinistro, etiamsi loco suo cesserat, nihil sinistri conspiciebam: Cruentas urinas lienis vitio puto prodiisse: forsan sua mole exprimebat è renibus, nondum in peluim ex carunculis secretum serum. *Martinus Bogdanus Observat.iij.*

SCHOLIA.

Lien sub ipsam membranam, &c.] Lienem interdum situm mutare asserit Riolanus Encheir. Anat.lib.2.cap.26. dum laxatis ligamentis pondere deorsum propendet: vel ruptis procumbit in hypogastrium, quod ipsi quater visum: Tum fallere *ait* incautos specie molæ vel scirrhosi uteri: In viris specie glandulosi tumoris, instar steatomatis in mesenterio latentis. Nonnunquam visus alteruter Ren eo prolapsus, utriusque tamen facile est discrimen: Renis prolapsi index est tumor rotundus: Lienis procidui, tumor oblongus & vacuitas hypochondrii sinistri: Quod si mobilis fuerit tumor, ut est in suo principio, facile vel Lien vel Ren ad suum locum naturalem reducitur, alioquin ultra semestre spatium si loco remotus lien fuerit, ita firmiter adhærescit, peritonæo introrsum, fundo vesicæ, intestinis, & in mulieribus utero, ut necesse sit ibi putrescere: quod fiet ocyus si emollientibus remediis assumptis vel admotis utaris: protrahes vitam si sæpius sanguinem detrahas, atque subligaculo tumorem sustineas.

Neque diaphragmati, &c.] Situs Lienis naturalis est in sinistro hypochondrio, inter costas & ventriculum è regione hepatis, dorsali parti vicinior, costisque spuriis, quæ ipsi sunt tutelæ loco, innitens: In ventriculi latus sinistrum, paulo posterius versus renem sinistrum incumbit.

OBSERVATIO XXXI.

Lumborum dolor a lapidibus in arteriis lumbaribus absconditis.

ARteriæ membrana, uti venæ, cinguntur aliquando crassa & communi à vicinis partibus, quando sunt extra viscera & musculos, Et tales arteriæ, quæ adiunctam habent membranam nervos recipientem, sentiunt: Unde Galenus ait pulsum inflammari, item sentire atque dolere arteriam: Quod in interiori quidam expertus est Patavii, qui ingenti circa lumbos dolore defunctus, lapides instar unguis, in arteriis lumbaribus condebat. *Bartholinus libello ij.cap.1.Anatom.Reformat.*

OBSERVATIO XXXII.

Lumborum dolor ob scirrhum in Ileo intestino, supra renis regionem consistentem.

MVlierem vidi octuagenariam, quæ videbatur Nephritico dolore affici, prout signa pathognomonica ostendebant. Mortua est tandem tali dolore correpta: Hæc scirrhum habebat in Ileo intestino supra Renis regionem: Et quoniam scirrhus supra Renem ipsum detinebatur, symptomata affecti Renis gignebat: Scirrhus inceperat ad intra intestinum corrumpere & exulcerare, quando mortua est: hæc nunquam volvulo laboravit, sed difficultatem urinæ passa fuit per multos annos ob allatam causam: *Hippolitus Boscus de Facult.Anatum.Lect.2.pag.24.*

OBSERVATIO XXXIII.

Lumborum dolor à sero in Fistula dorsi stagnante.

IAcobus Spœrlin Vietor, (multis affectibus p.n.lacessitus) de dolore circa regionem renum & lumborum conquestus fuit, qui non raro ad alterutram coxarum pertingebant, &c. Multum seri, reclinato pectore, ex ostio magno occipitis promanavit.

SCHOLIA.

LUmbaginem frequentem, quæ nonnunquam ad alterutram coxam inclinabat, non calculis in renibus latentibus, quorum nulli, qui alicujus momenti erant, reperiebantur, sed sero in fistula dorsali stagnanti adscribendam sectio manifestum fecit, nam seri multum reclinato pectore ex ostio magno ossis occipitis promanavit: Doloris situs & diffusio, dum adhuc viveret, indicio erant, & fidem faciebant à sero potius illum dependere quam à causa stabili fixamque sedem obtinente. *I. I. Wepferus Dissertat. de Apoplexia Histo. xiij.*

Observatio XXXIV.

Lumborum dolor ab abscessu illic, oborto.

QVidam dolore lumborum diutissime afflictus, nullis remediis conferentibus tandem diem suum obiit: Inter alia remedia, paulo ante interitum, cauterium femori, quatuor digitis supra genu affixum fuerat, à quo decisa eschara fluxit sanies quædam circiter ad ℥ß. postmodum vero singulis diebus fluebat ex cauterio pus verum & laudabile ad ℥i. vel amplius: Mirabatur Chirurgus, neq; unquam potuit conjicere undenam pus illud manaret.

Aperto defuncti cadavere, inventus est Pulmo purulentus, quæ præcipua mortis causa fuit: In Lumbis vero magnus abscessus inventus est, à quo dolor ille diuturnus & contumax oriebatur: ab Abscessu autem ad cauterium usque, inventus est canaliculus, per quem puris portio quædam effluebat. *Franc. Chomel Medicus Annonaeensis, ad Riverium observat. 2.*

SCHOLIA.

HInc colligere est quanta solertia natura uti soleat ad causas morbificas foras eliminandas, quæ canaliculum illum efformaverit ad abscessum lumborum per cauterium efformandum, quod tamen perficere non potuit à magnitudine morbi superata.

Observatio XXXV.

Lumborum dolor à corrosis duabus lumborum vertebris, succedente hinc venæ cavæ & arteriæ aortæ ruptura.

LUgduni erat incola, genere Provincius · Is in ætatis flore, crapulæ & mero addictus, in acerbissimos continuosque Lumborum dolores tandem incidit: Advocatus Medicus ex antecedenti victus ratione & lotio, assiduaque febricula, affectum calidum esse pronuntiavit, quare ad mitigationem doloris lenientes clysteres, fotus, inunctiones, &c. præscripsit, quibus nequaquam cessit dolor: Aliis in consilium adjunctis Medicis, accurateque omnibus ab iis expensis, magnam in Renum substantia obstructionem adesse cum intemperie calida unanimiter constitutum: Etenim vrinæ admodum flammeæ erant, cum quadam continua febricula, quæ circa vesperam una cum dolore magis magisque exacerbabatur; quare præmisso enemate internam cubiti venam primo, post saphnam utriusque pedis secari jubent, postea purgatione præscribunt, fotibus, balneis linimentis dolores demulcere conati sunt; sed frustra omnia: quare medicis in posterum parere amplius noluit, sed vitæ reliquum fortunæ commisit, omni alimentorum genere & generosissimo vino quotidie utens: Tandem diuturnis continuisque doloribus confectu, ac totus emaciatus, à domo sua in viam ingrediens, præ nimia anxietate ac doloris acerbitate in testudinis limite cecidit, ubi derepente interiit.

Post cadaver sectum est, in quo illæsis renibus, duæ lumborum vertebræ corrosæ sunt repertæ, una cum aortæ & venæ cavæ, cui superpositæ erant, ruptura, unde magna ex utroque vase facta fuerat sanguinis effusio: *Aubertus Exercit. 44. ad lib. Fernelii de abditis.*

SCHOLIA.

MOrbus meo judicio erat Tabes spinea, de qua Hippo. lib. de locis in homine hæc scripsit *Porro cum retro in spinam fluxio processerit, hinc Tabes fit ejusmodi, Lumbos dolet, & anteriores capitis partes vacuæ ipsi videntur esse.* Et mox medelam sic tradit *Tabes ex fluxione retrorsum, Qui hac affectus est, ei caput est purgandum debili medicamento donec fluxus avertatur, Diata autem utere velut in superiore Tabe, in qua cibi non multi simul ingerendi sunt, obsonia non plura quam cibaria frumentaria, & vino inter edendum utendum est aquoso, ut ne calefaciat, & corpori debili existenti caliditatem exibeat, & simul ambo calefaciant in eodem tempore, & caliditate multum flaxum inducant: medicamentum potandum præbe* elaterium *deorsum (purgans)* inferne alvum lacte infuso elue.

Observatio. XXXVI.

Renum dolor à pure è corde, calculis & obscessibus obsito manante. 1. Ab hydrope thoracis, calculo in corde. 2.

1. §. COntigit semel mulieri nostræ ætatis, quæ quatuor menses integros minxit pus, & aliquando propter puris acrimoniam, sanguinem puri commixtum: Medici consulti adhibuerunt remedia ac si renes exulcerati fuissent, quod in eis per intervalla magnum sentiret dolorem mulier.

Hæc moritur 4°. mense, dissecta est, inventi renes integri & vesica integra; at in corde inventi sunt duo calculi & abscessus multi, qui expurgabantur per urinas, atque in transitu pus dolorem infligebat renibus: sic solus sanguis potest à thorace demitti ad vesicam ut excernatur. *Scholiographus ad cap. 29. & 50. lib. de morb. internis Hollerii.*

§. 2. Vidi in N. urinæ difficultatem cum maximo Renum dolore, cujus Renes integri inventi sunt, sed in thorace hydrops & concretus, in corde lapis. *Vide tit. de mictione difficili.*

OBSERVATIO XXVII.

Lumborum dolor ab acri sanie è pulmonibus aut venis, in renes confluente, Aut sero vasa distendente,

IN multis post fata dissectis Renes integri inventi sunt, qui tamen dum in vivis essent de Renum dolore pertinaci conquerebantur, vel ex venis aut pulmonibus eo confluente acri sanie vel sero vasa distendente. *Iacotius ad aphor.47.lib.6.s.2.coacarum*

SCHOLIA.

INde constat gravitatem humborum calculi renum pathognomonicum non esse, cum aliis etiam de causis, puta sanguinis grumo, pituita vitrea, sanie ob vomicam alicubi ruptam eo confluente, sero acri salsisque recrementis persuso, imo vermibus in rene stabulantibus gravativum diuturnumque renibus dolorem concitari haud rarum sit. Sic *Hollerius* comm.ad aph.2.sect.6.refert se vidisse quendam qui intolerabili renum cruciatu affligebatur, quem nec s. m.nec catharsis, nec alia remedia mitigare potuerunt, sed solum hæmorrhoides apertæ, juxta aph.2. sect.6. Nephriticis hæmorrhoides supervenientes bonum.

OBSERVATIO XXXVIII.

Lumborum & Dorsi dolor ob vasa ab Hepate ad Renes euntia Tartaro oblinita.

NObilem quendam hypochondriacum vidimus, quem Lumborum Dorsique dolor contumax totum per septennium exercuit, cum arenularum intense rubrarum mictione, adeo ut quis merito dixisset calculosum fuisse admodum: Medicina recreari non potuit, sed vi morbi tandem superatus fatis concessit.

Cadavere à morte dissecto renes scrutati sumus, nullum vero calculum aut Renibus aut vesicæ impactum comperimus, sed (quod impense sumus demirati) vasa quæ ab Hepate ad renes feruntur, coagmento rubro tartareo undiquaque oblinita, & ad insignem usque angustiam crustata. *Gualterus Charleton Diatriba de Lithiasi cap.3.sect.1.*

SCHOLIA.

A*Renularum intense rubrarum*] Inde negat consequentiam, Rubras arenulas mingit, Ergo lithiasi obsidetur: plerique enim melancholiæ aut hypochondriacæ affectioni impliciti, quibus sanguis ad cineres usq; haud raro aduritur, effundunt vrinas tartareis coagulis, vitreę conchæ se agglutinantibus, luculenter conspersas, qui tamen ne levissimum nephritidis paroxysmum unquam degustarunt. Nobilem autem prædictum granula rubra eminxisse arbitramur, eapropter quod serum perenniter præterlabens laxiores, magisque solutiles tartareæ coagulagulationis portiones abluerit, atque secum ad renes & vesicam deduxerit. *Vide de his arenulis rubentibus Sennertum lib.3.p.5.s.1.c.4.*

Diasceptis de Lumborum Doloribus.

Lumborum dorsique dolor contumax] Nihil frequentius occurrit apud *Hippocr.* & in praxi medica, quam Lumborum dolores, sive sint primarii sive secundarii, qui sæpius negliguntur à Medicis, tanquam symptomatici, nisi sint contumaces & solitarii absque febre: Quorum causæ non satis accuratæ expositæ fuere, nec medendi ratio sufficienter explicata à Practicis: Rem conabor illustrare, Itaque demonstratis partibus internis ventris inferioris, spectare licet Lumbos musculis opertos, tam intus quam foris, & diaphragmatis carnosas portiones, usque ad os sacrum protensas, atque truncum Venæ Cavæ descendentem, simulque Aortam, prætereageminos Renes: Et si in memoriam revoces adhæsionem Mesenterii ad Lumbos, & observaris Lumbares venas, à trunco venæ cavæ productas, & arterias ex Aorta, utrasque in foramina vertebrarum insinuatas usque ad spinalem medullam, Hæc omnia diligenter inspecta magnam lucem afferent nostræ diascepsi.

In primis scire oportet istum dolorem appellari apud Græcos ὀσφυαλγίαν, Latinis Lumbaginem, & qui ex dolore Lumborum imbecillis redditur, *Elumbis* vel *Elumbatus* nominatur: Nostra lingua *erene*, quasi ex rene laborans, quia Renes ipsis Lumbis instrati sunt; atque ubi dolor ex spasmate, aut divulsione fibrarum contingit, vulgo dicitur habere *Renes distractos, les Reins entrouverts.* Si enematis Lumborum dolor fuerit sedatus, evacuatis humoribus in Intestinis vel mesenterio conclusis, vulgo dicunt habere renes valde exoneratos, *les Reins fort déchargés.*

Ut autem perspicua sit & bene disposita nostra diascepsis de Lumborum doloribus, necessum est primum distinguere partes Lumbos constituentes, quæ doloribus alliciuntur, & partes vicinas, quæ tanquam causæ efficientes istis doloribus occasionem præbent, non neglectis partibus remotis: Deinde causas tam externas quam internas dolorum communes investigabis, atque, ut verbo, dicam: partes *mandantes* humorem, & *excipientes* considerare oportet.

Itaque partes quæ constituunt Lumbos, & sunt dolorum subjecta, tales numerantur, Cutis cum Panniculo carnoso, Musculi Ossibus quinque vertebratis, tam foris quam intus supertensi, cum Osse sacro: Intra vertebrarum cavitates, Spinalis medulla cum suis membranis & numerosa nervorum sobole stipata: dein Ligamenta membranosa vertebras inter se nectentia: Præterea observanda spinalis medulla in Lumbis innumeris filamentis discerpta, instar caudæ equinæ, atq; spinæ totius motum cieri in lumbis per articulationem primæ vertebræ lumbaris, cum ultima dorsali.

Partes vero vicinæ quæ lædere possunt Lumbos jure viciniæ, vel gravitate sua, vel per depositionem materiæ, sunt Mesenterium Lumbis adnexum; Pars inferior Coli intestini, Renes bini Lumbis contigui, & adhærentes per membranam suam adiposam: Venæ cavæ & Aortæ trunci lumbis instrati, & vasa ab iis enata, quæ in musculos Lumbares & spinam traducuntur: Cujusmodi sunt lumbares venæ & arteriæ,

& arteriæ, quin etiam Hæmorrohidales venæ, quæ secundum longitudinem Lumborum descendunt ad podicem, ut & vasa spermatica, seminali humore turgentia, quæ in progressu suo ramulos Lumbis impertiunt: In mulieribus uterus cum suis ligamentis & Testiculis Lumbis nocere potest, sed magis in muliere gravida, ob pondus uteri & fœtus: Venæ & arteriæ Iliacorum ramorum, quæ per os sacrum disseminantur, vexare possunt Lumbos.

Remotæ partes quæ Lumbis nocent, sunt Iecur per venam Portam & mesenterium, Caput dum se exonerat in spinalem medullam, ex *Hippocr.* l. de Glandulis: hic humor per cavitatem medullæ spinalis descendit usque ad Lumbos, nec ultra potest facile pervadere, ob divisionem spinalis medullæ in myriades filamentorum.

Sunt præterea notandæ *Causa dolorum communes*, quæ reperiuntur frequenter in doloribus Lumborum, ut Rheumatismi humorum interni & externi per venas, aut intercutem humorem è capite delabentem inter musculos & panniculum carnosum.

Sæpius propagines venæ cavæ & Aortæ, portionem æstuantis & exuperantis sanguinis ex canalibus majoribus deferunt in Lumbos, quos afficiunt, vel in musculosis partibus, vel in membranosis, vel in spinali medulla, unde paralysis post colicũ dolorẽ, vel Arthritis quæ in colicum degenerat, & vicissim Colicus in Ischiadem transmutatur: Præterea abscessus externi Renum, & affectus coli intestini, distenti vel exulcerati, lumbis communicantur: Intus & foris in lumbis formari possunt tumores, abscessus & ulcera: quia etiam Lumbi distorquentur à fluxione, vel tuberculo; A spasmate divulsionem fibrarum patiuntur: Sæpe dolores Lumborum excitant *externa causa*, ut lapsus in dorsum, percussio à corpore gravi contundente.

Lumbarium symptomatum duo constituuntur genera, Alia enim in Lumbis consistunt, alia vero à Lumbis emanant, utraque δύσκολα ab *Hippocr.* judicantur: absolute pronuntiavit in Coacis, *Quibus Lumborum dolor, hi pessimo sunt loco.* Et eodem libro. *Qui ex dolore dorsi oriuntur morbi sunt difficiles:* Quę effata non intelliges nisi ex perspicientia partium mandantium & recipientium: Certum est si inchoantibus morbis dolor Lumborum adsit, cum gravitate & febre, sanguinem intra vasa majora, quæ per dorsum & lumbos feruntur, fervidum vel copiosum contineri, qui magis accensus, nisi mature provideatur, potest rapi in cerebrum, vel in pulmones, unde graves consequerentur affectus: Lumborum item dolores in febribus acutis malignis, vel aliis, initio morborum sunt suspecti: significant enim æstum sanguinis, & orgasmum intra vasa majora, quod valde metuendum, nisi mature occurratur liberali venæ sectione, præsertim è pedibus celebrata, ad avertendam anadromen sanguinis ad partes superiores, thoracicas vel cephalicas, ubi varia symptomata procrearet, terrifica & lethalia: Propterea suspectos habere oportet dolores Lumborum in febribus perseverantes, etiamsi eductus fuerit sanguis multoties, quia in alvina regione delitescunt humores, qui impetum aliquem facere possunt, nisi diligenter fuerint expurgati.

Itaque ad curationem ejusmodi dolorum Lumbarium *Hippocr.* secabat venam poplitis, vel pedis internas: Quod ab ipso confirmatur in Coacis, *Dolorifica in Lumbis mala sanguisua, & quæ ex Lumborum dolore cientur hamorragia, larga sunt & copiosa.* Itaque demonstrant necessitatem detrahendi sanguinem in Lumborum doloribus sæviente febre.

Purgatio non est omittenda, ut sentina alvinæ regionis saburratæ eluatur & funditus eruatur, ex aphor. 20. lib. 4. quamvis scripserit *Hippocr. Lumborum querulos profusiorem habere alvum*, purgationis necessitatem non adimit: Hæmorhoidum fluxus ut Renibus, sic quoque Lumborum doloribus prodest, ideoque provocandus.

Lumborum dolor pervicax absque calore, & inflammatoria dispositione, nisi fomentis discutiatur post purgationem & venæ sectionem sæpius repetitam, Cucurbitulis cruentis vesicantibus admotis humor exhauriendus: vel aperta cute caustico in utroque latere spinæ appresso: quin etiam balneo aquæ tepentis herbis medicato: vel aquarum thermalium insessu cum duccia, vel stillicidio aquæ superne labentis supra partem affectam. Sunt enim dolores Lumborum vehementiores & contumaciores, si intra musculos contineatur materia serosa usque ad vertebras: atque deteriores & curatu difficiliores si ad spinalem medullam perveniat.

Cæterum quæ symptomata creduntur orta à partibus Lumbaribus, non ab illis, quæ Lumbos constituunt emanant, sed à partibus vicinis, quæ Lumbis instratæ dolorem excitant, & suos humores transferunt in alias partes, lento gradu vel celeri per venas & arterias, quales sunt vena cava & Aorta, venæ hæmorrhoidales venæ mesaraicę, ex Galeno.

Riolanus cap. ultimo lib. 2. Encheir. Anatom. & Pathol.

Observatio XXXVIII.

Lumborum dolor à Pancreate & mesenterio induratis, &c.

Scotus quidam juvenis dolebat in hypochondriis, lumbis & toto abdomine, aderat nausea perpetua, vomitus frequens flavæ bilis, postea etiam atræ, illarumque per alvum subinde dejectio, &c.

Dissecto cadavere, cum pyloro induruerant totum Pandreas & mesenterium, in molemque supra modum latam, longam & crassam, *unde chyli transitus* ad Hepar penitus erat interceptus, &c. *Platerus observat. p. 471.*

SCHOLIA

SCHOLIA.

VNde chyli transitus, &c.] Lumborum doloris à chylo in mesenterio corrupto & vitio glandularum lactearum meminit *Th. Bartholinus* ex *I. C. Agricola*, Epist.71.cent.2. his verbis. Nuper hic in Anglia novus iterum morbus exortus est, ubi ægri in lumbis, ac præcipue ubi receptaculum (seu glandulæ lacteæ) situm est, ingentes dolores percipiunt: deinde etiam in mesenterio (ubi in nonnullis sentitur) dolor vehemens percipitur: accedit ventriculus vitiosus & ciborum fastidium: nonnulli item ægri mania laborant, nonnullis loquela deficit: Quæ causa sit vera hujus mali ignoratur hactenus, Medici interim curam instituunt, alii per venæ sectionē & clysteres, alii per vomitoria, & purgantia: alii dicunt malum esse in renibus & tanquam calculosos sanare ægros contendunt: alii coniiciunt tumorem esse in hepate, alii in utero, (in fœminis) alii in ventriculo; alii dicunt ægros laborare amore insano, quia maniaci reperiuntur, At omnes ægros quos ego vidi tali morbo laborare, majores perceperunt dolores ex venæ sectione, vomitoriis, purgantibus, &c. Solus D. *Klodius* mecum statim conjecit dolores hos oboriri à vitioso chylo, corrupto prius in ventriculo, postmodum in mesenterio acriori facto, tandemque ad glandulas lacteas delato, ubi forte inflammatio quædam aut obstructio locum habet: Enimvero adhibitis medicamentis, in quibus multum salis reperitur, (ut pote spiritus de C.C.& cinnab.Antim.) de facto ægri levamina perceperunt, & tertio aut quarto die convaluerunt: Ex D. *Klodii* ægris nedum unicus, qui morbo tali laboraverit mortuus est, alias cadaver aperuissem, &c.

OBSERVATIO XXXIX.

Lumborum, Ossis sacri, ad Coxendicem & Ischium dolores, à Pancreate Asellii enati & Mesenterio humoribus turgentibus.

ILlustri Marcello Sacchetto (*de quo libro secundo tit. de Phthis.*) variis affectibus enecto, excitati sunt ad os sacrum, coxendicem & ad Ischii loca veteres dolores, à quibus subinde consequentes vigiliæ, cruditas, febris, diarrhoea, virium enervatio Virum eripuere: Excitati, inquam, dolores non injuria, quippe mesenterium enatum è ligamentis vertebrarum lumbarium, ex hac parte cum deorsum extenditur, nimirum pondere turgentis & obdurati Pancreatis deprimente, facit soluta unitas ut necessarius consequatur dolor, præcipue si ejusmodi distensio ac distractio cum compressione partium conjungatur: Confirmatur autem quod indolvere partes Iliorum, nedum superiores sed & infernæ aliæ, propterea scil. quod ex ligamentis os ilii cum osse sacro committentibus exoritur etiam mesenterium *Severinus de Abscess.p.m.275.*

OBSERVATIO XL.

Lumborum & dorsi dolor à cancroso Pancreatis ulcere, Spina dorsi erosa & putrida.

CHirurgus quidam Brunensis annor. 42. & aliquot liberorum pater, cum ab annis tribus sævissimis renum & dorsi doloribus sæpe recurrentibus tentaretur, *arenulas quoque rubras* copiosissime cum urina excerneret, comitante vomitu gravissimo (qui facile vas quoddam rumpere potuisset) calculosus ab omnibus iudicatus est: Cum vero tres ante septimanas hoc ipso anno 1670. iidem dolores repeterent, summeque excruciarent, ad urgentissimum symptoma, dolorem scil. sedandum me converti: verum postridie superveniente quadam respirandi difficultate, atque materiæ alicujus vel pituitosæ purulentæ, aut sanguinis excretione, conclusi hujus causam flatus existere: ordinato itaque & sumpto spir. croci composs. ad xx guttas in iusculo carnium macro, melius sese habere credidit patiens: Elapsis tamen horis tribus nullo evidente mortis indicio, nec ullis concomitantibus convulsionibus, vel sudore frigido, derepente clamans, suaviter ac vix advertentibus adstantibus, placide expiravit.

Derepentina hujus mortis causa magna inter Medicos fuit dissertatio, dum unus vomicam Pulmonis ruptam, in cordis ventriculos ruentem, accusasset: Alter lympham copiosam flatibus imprægnatam, cordis motum impedientem adduxisset, Alii apoplexiam morbo supervenientem putassent, quam litem exenteratio cadaveris composuit: Et cum pulmones vel cor, ipsosque renes pro partibus affectis statuissemus, à medio ventre exenterationem instituimus: Ubi in sinistro pulmonum lobo copiosissimum, etiam ad mensuras duas vel tres, concretum sanguinem extravasatum conspeximus, cor vero sine labe, nec pulmones adeo morbidos: Sed diaphragma in eodem sinistro latere perforatum deprehendimus, quod pertransiit caro quædam putrida, nigricans & corrupta. Ad imum ventré deveniendo, carnem illam diaphragma perforantem Pancreas esse vidimus, quod ad duas spithamas longū, & duarū manuū transversarū latum erat, putridum, corruptum; quod non solum *corrosivo suo acido* diaphragma perforavit, sed & spinam dorsi ita erosit, ut ulcus

Cancros

Cancro simile pugnum capere, & levi ictu tota spina dorsi frangi facile potuerit, ultimo denique ipsam etiam venam cavam, qua spinam decurrit, corrosit, à qua sanguis per diaphragma perforatum, pulmonum motum impediendo, mortem intulit. Cancer hic Pancreatis ulterius serpendo, ambos quoque renes corrupit, eosdem nigerrimos ac putridos effecit, nec in illis ullæ arenulæ aut calculus inventus est: Cætera sanissima, exceptis intestinis, quæ superabundanti bile conspersa visa sunt. *Ex observat. Ioh. Ferdinandi Hertodi Medici Moravi. in misell. curios. anni* 1670.

SCHOLIA.

Hic mirari contigit quod corruptis renibus nihilominus generarit: quod hic vasis præparantibus, non ab emulgentibus, sed à vena cava & arteria aorta principium habentibus adscribendum videtur. 2. Quod perforato in tantum diaphragmate vixerit, cum vulnera diaphragmatis lethalia esse omnes medici asserant: nisi dicamus vulnera in nervosa, non vero carnosa ejusdem substantia (quale præsens erat) necessario esse mortifera. 3. Cur renum & pancreatis vasorum ramis erosis purulenta non fuerit excreta vel conspecta materia, nisi forte ex aliqua osculorum obturatione id evenerit, prohibente quo minus sanguis ad hæc viscera circulari potuerit; reliquus verò sanguis in venis renum & pancreatis existens, ab acido, instar spiritus vitrioli ipsi sanguinis affusi, corrosus & mutatus fuerit: Causam enim omnium supradictorum accidentium, acidum corrosivum fuisse statuo à stagnatione sua nimia productum. *Idem ibidem.*

Corrosivo suo acido] Pancreaticum succum acidum statuunt *Sylvius & de Graef*, quo fundamento nixus *Hertodus* aitiologiam præsentis casus superstruxit, *De Muraltis* tamen, Medicus *Tigurinus*, Exercitat. 2. de Lympha & saliva ch. V. Pancratis lympham insipidam asserit, omnis acciditatis in statu naturali expertem, quam colligi statuit in conglomerata Pancreatis glandula, à contiguo nervorum plexu mesenterico, qui excrementum suum spirituosum plurimis ramis in vile intestinorum stabulum amandat, &c. *Idem.*

Ipsam venam cavam, qua spinam decurrit, &c.] Spermaticis venis succedunt Lumbares tres vel quatuor, inconjugatæ, quæ in lumbares musculos, spinalem medullam, & rachitas musculos abeunt: occurruntque per anastomosin venis aut arteriis quæ ab imo cerebro ad spinalem medullam descendunt, quam usque ad lumbos perreptant: Per hanc vasorum communionem cerebri spiritus, vel aliquam materiam ad partes spermaticas defluere crederem; Per has venas, ut per ramulos aortæ, materiam serosam in spinales musculos, & in ipsam medullam deferri certum est: unde Lumborum dolores contumaces, & diuturni atrocissimi qui degenerant in Paralysin aut Paresin, unde Tetanus, Lumborum gravitas & frigiditas: *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap.* 24.

Arenulas quoque rubras, &c.] Arenulæ rubræ cum urinis sæpe excernuntur, quæ Tartareæ nominantur, multis calculi metum incutientes, & immerito, cum hujusmodi arenulæ non in renibus sed in Hepate generentur ex materia adusta & salina, cujus rei indicio est quod hujusmodi arenulæ digitis attritæ facile dissolvuntur, salis instar, quod in arenulis à renibus oriundis non contingit. *Riverius Pract. lib.* 11. *&* 12. *cap.* 5. *&* 6. De his vide plura Sectione de urinis p. n.

OBSERVATIO XLI.

***Lumborum dolor à variis partium infimi ventris affectibus, A mesenteris vitiis variis.* 1. 9. 10. 11. *A tumore vertebris lumbaribus affixo.* 2. *A pancreate suppurato vasa majora premente.* 3. 8. *Ob uterum sanguine refertum.* 4. *Ob Pancreas putrefactum, mesaræum ad originem scirrhosum & putre.* 5. *Ob cavæ venæ truncum induratum.* 6. *A Pancreate tumido & vitiato* 7.**

§. 1. Mercator (*tit. de ventris tumore*) de dolore in regione Lumbari gravativo conquestus est, &c. Omnes glandulæ imi ventris, præsertim mesenterii, & illæ quæ copiosissime regioni lumbari incumbunt, induruerant.

§. 2. Nob. Beni. Vallenger ex lapsu ab equo circa regionem lumborum contusionem passus est: Post biennium per vices circa locum contusum multum doluit: Eo mortuo circa mesenterii exortum ingens apparuit tumor, qui intestina in latus dextrum detruserat: hic tumor vertebris lumborum fibrosa connexione firmiter adhærebat. *Warthon Adenograph. cap.* 11.

§. 3. Iuvenis pronus semper considebat in sedili, vel caput in lecto habebat sublime, corpore enim vel minimum sive retrorsum, sive in alterutrum latus inclinato, acerbos persentiebat dolores in Lumbis: Pancreas supra infraque extuberans repertum, sordido pure, pituita, &c. turgidum. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 4. Nob. mulier post puerperium mensibus dehinc caruit, hinc dolores intolerabiles Lumborum & ventris: Mortuæ cervix uteri spississima apparuit, Uterus maximus totusque sanguine putrido refertus. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 5. Dom.

§. 5. Dom. N. in febre maligna, vomitu, ſiti, Lumborum ardore vexabatur, &c. Meſarçum ſcirrhoſum erat in ſua origine & corruptum, Pancreas putrefactum. *Vide tit. de Febribus.*

§. 6. Scoto dolor erat hypochondriorum, Lumborum, &c. Cum Pyloro induruerant Pancreas & meſenterium, Nec non venæ cavæ truncus, nulla ejus cavitate conſpicua, à ſima jecoris parte ad ejus divaricationem, circa os ſacrum. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 7. Juvenis ſi decumbere conaretur, acerbos Lumborum & ventris dolores patiebatur. Pancreas (præter alia vitia) habuit ſupra infráque turgidum & extuberans, intus ſordido pure ac viſcida pituita infarctum. *Vide tit. de Febribus.*

§. 8. Nobilis Campanus incidit in febrem cum quodam dolore ad Dorſum & Lumbos. In diſſecto cadavere inventus ingens abſceſſus in toto Pancreate latitans, cum multo pure & fœtore intolerabili; pure inquam valde putrido & ſubviridi, cujus acrimonia glanduloſum corpus pene univerſum exederat atque diſcerpſerat. *Obſervatio Guid. Patini ad Th. Bartholinum hiſt. 39. cent. 2.*

SCHOLIA.

D*olore ad dorſum & lumbos*] Situm enim Pancreas ad primam Lumborum vertebram: Sic ventriculus affectus doloris & gravitatis ſenſum dorſo infert, viciniæ jure, ſpinæ incumbens.

§. 9. Domina Illuſtr. (*de qua lib. 1. Tit. de convulſione*) per multos annos affectibus ſpaſmodicis obnoxia in febrem incidit, in qua dolores valde acuti in lumbis & juxta hypogaſtrium graviſſime urgebant, &c. In mortuæ meſenterio, circa medium ejus, ubi dorſo affigitur, atque majores nervorum plexus continet, ſubſtantia laxior, & quaſi pluribus veſiculis inflata, manus latitudinem exæquans videbantur, &c.

OBSERVATIO XLI.

Ilii ſiniſtri dolor excitatus à Rene petrefacto.

VIennæ fœmina quædam cum aliquandiu diros cruciatus perpeſſa eſſet, ſecundum Ilia ſiniſtra, ſubter hypochondria, multis tum fruſtra adhibitis, cum exſpiraſſet, à ſectione deprehenſus fuit Ren illius regionis in lapideam ſubſtantiam degeneraſſe: *Ex obſervationibus Jacobi Moccii Medici Friburgenſis.*

OBSERVATIO XLII.

Dolor circa regionem oſſis ſacri, ob Abſceſſum inſignem juxta venæ cavæ bifurcationem.

SEni per aliquot annos dolor continuus circa regionem oſſis ſacri, præcipue cum excrementa indurata exonerabat: In mortuo circa regionem oſſis ſacri, ea in parte ubi vena cava bifurcatur, abſceſſum magnum, in quo materia fœtida & ſanguis coagulatus continebatur, offendimus: pus enim ramulos nonnullos venæ cavæ eroſerat: Os ſacrum ea in parte ita erat corroſum atque exeſum, ut facillime digitis minutatim extrahi atque conteri potuerit. *Fabritius Hildanus Cent. 3. Obſerv. 70.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII.
SECTIO XXIII.
De Hypogaſtrii Dolore.

OBSERVATIO I.

Hypogaſtrii dolor à calculo veſicæ xxxij. unciarum ponderis. 1. *A calculo xxxiv. unciarum* 2. *A lapide unciarum duarum & drachmæ unius.* 3. *A lapide uncias civilis ponderis decem pendente.* 4. *A lapide ovi an ervii magnitudinem æquante.* 5. 7. *Octo unciarum.* 6. *A calculo oblongo.* 8 *A grandi diu occulto.* 9. *A grandi lapide, cujus portio per lithotomiam educta.* 10. *A calculo aculeato formæ mirandæ.* 11.

§. 1. CALCULUM habuit è dissecto corpore extractum *Ant. Van der Linden*, Medicus aqud Belgas doctissimus, triginta duarum unciarum pondere constantem, durissimum, compactum, silicis colore, triangularem; ex quo cum ferro, ut ex silice, eliciebatur ignis. *Frid. Lossius observ. 53. lib. 3.*

§. 2. Conspiciendus est Londini, Angliæ Ocello, calculus XXXIV. unciarum pondere, in vesica Theologi cujusdam notissimi à morte inventus. *Idem ibidem.*

§. 3. Philippus Heiss, Chirurgus Augustanus, consumptus ab ingentissimis, acerbissimis & diuturnis doloribus, cum dysuria, ac fractus, enneatico suo septimo mortuus est anno 1629.

Ejus cadaver postera die sectum, ut postularat vivens, & in locum doloris primum inquisitum, qui vesica, quæ ab extra carnosa, attactu dura, quia lapidem magnum, solidum, ponderis ℥ij. ʒj. habuit hospitem: Renes magni sine ullo vitio, nisi quod sinister non ea copia pinguedinis, ut dexter tectus esset: Lien ab extra compactus ac dissectus multum puris fudit, quod amplam cavitatem exederat: Hepar integrum: *Hachstetterus Decade x. casu. 14.*

SCHOLIA.

De calculorum generatione cum illis sentio qui materiam calculi terrestrem aqueam dicunt, i. e. humorem crassum permixtum aqueo, qualem Medici phlegmaticum dicunt: hic enim aptus est ut ex eo forma calculi resurgat: forma siquidem lapidifica in succo lapidescente semper hæret; ubi igitur talis succus est, ibi etiam forma lapidis in potentia latitabit, quæ ob naturam formarum, quæ est multiplicare se, per spiritum lapidescentem, tanquam causam efficientem primariam, ex materia, in qua potestate latitat, quam sibi in domicilium fabricavit, resurgit, corpúsque lapidis format, tam in magno quam parvo mundo: Aliam tamen in illo causam adjuvantem agnoscit, nimirum calorem & frigus, quæ ambo aut concurrere possunt, aut agere seorsim: In Parvo vero, & animantibus frigus nihil agit, quod omne excludit vivens. *Idem ibidem.*

§. 4. Die 3. Novembris 1646. obiit Noribergæ J. *Saubertus* Theologus celeberrimus & Bibliothecæ Præfectus, è cujus vesica lapis insignis magnitudinis, pyri fere Volemi figura, excisus, uncias decem pendebat civilis ponderis. Versiculos hos apposuimus,

Quem cernis lapis hic, immensi causa doloris
Fæcunda & longi temporis una fuit.
Dira infanda licet fuerint tormenta, valebant
Mitem animam placidi vincere nulla viri
Crescebat cruciatus atrox, patientia major
Crescebat summi nutibus apta Dei, &c.

Velschius Episagm. observat. lxj.

§. 5. N. *Tabermon*, Medicus Burgundus, cum ex magnis cruciatibus, morbóque incurabili decessisset, atque dissectus esset, in vesica ejus lapis instar ovi anserini magni fuit inventus: Nec non in vesicula fellis lapides 53. ad magnitudinem fabarum cum maxima omnium admiratione. *Ex observ. Ioh. Iac. Weckeri Med. Colmariensis.*

§. 6. Referebat mihi D. *Pencerus* cuidam Adolescenti XVIII. annum ætatis agenti, post obitum ipsius, calculum vesicæ, & quidem octo unciarum pondere se præsente exsectum. *Philippus Salmuth cent. 2. observat. 85.*

Idémque in *Friderici Sapientis* Electoris Saxoniæ, Vesica, calculum æquantem ovum anserinum repertum fuisse. *Idem ibidem.*

§. 7. In cadavere Domini de *Montigne* Chirurgus extraxit è vesicæ stomacho, seu ventre, lapidem insignis magnitudinis & ponderositatis, ut vix credibile sit talem lapidem potuisse ibi contineri, pendebat enim uncias tredecim. *Ferrandus libello de calculis.*

§. 8. Puer XIII. annor. postquam per duos annos, & quod excurrit, purulenta mictione, & per intervalla diris cruciatibus gravíque pondere in hypogastrio laborasset, tandem obiit.

Aperto cadavere, vesicam invenit Chirurgus mirum in modum dilatatam, *cujus crassities mediocrem digitum transversum æquabat*, qua aperta extraxit calculum oblongum coloris cineritii. In vesicæ collo nihil p. n. inventum, sed in renibus causam purulentæ mictionis detexit, &c. *Bartholinus centur. iij. hist. 35.*

SCHOLIA.

Cujus crassities mediocrem digitum transversum æquabat] Quæ crassities frequenter occurrit in eorum cadaveribus qui ex calculo vesicæ obierunt, ac tanta aliquando est ut totam illius cavitatem

tem aliquando impleat & ipsum calculum omnino complectatur, unde ischuria lethalis succedit. Vesica enim a calculo grandiori vel aspero vellicata, dolet & imbecilla fit; hinc natura suppetias latura solito copiosiorem sanguinem mittit, quem vesica concoquit & pro viribus assimilat, sic ex copiosiori sanguine, aucto alimento, crassior & carnosior evadit: Ex copiosiori illo alimento, copiosa redundat illuvies, quæ propriam partis naturam, unde manat, redolens, pituitosam & mucilaginosam naturam induit, quam plerumque excludunt qui calculo vesicæ laborant. *Vide Riverium Pract. lib.* 14. *cap.* 1.

Puer, &c.] Cur pueri sunt opportuni magis calculis vesicæ. Renum vero adulti, cum tamen illi sint istis calidiores, in quibus propterea frequentius concrescere deberent in renibus; qui vesica sunt calidiores, partes utpote carnosæ, pluribus venis & arteriis perfusæ, cum hæc sit exanguis? Solutio est, quod caliditas, calculi efficiens causa, sit potius acris & mordax, quæ magis viget in adultis, cum pueri calido innato abundent, humorum concoctioni, & robori facultatum naturalium accommodato magis, quod propterea humores crudos ad renes confluentes concoquit, qui ab expultrice valida a renibus ad vesicam postmodum propelluntur: in qua deinde si remorentur, densantur & concrescunt: Quod in iis non contingit quibus hæreditaria est vasorum angustia, & expultricis imbecillitas ab utero materno contracta, ut hoc nomine nec crudos humores attenuare & concoquere, nec eosdem à renibus exturbare queant. *Silvaticus consil.66. cent.3.*

§. 9. Prædicator hæreticus *prope Barclaiam* in Anglia anno 1629. sanus atque sospes, contendens à prandio librum è sublimi ad se traheret, in imo ventre magno perculsus pondere atque dolore: certis inde à quatriduo signis scivit se calculo gravatum. Inde post octiduum Londini sub novacula Lithotomi extinctus: Pendebat autem libram Anglicanam & binas insuper drachmas: Nec memini me parem unquam vidisse calculum: Pendent autem libræ centum Antuerpiæ, Londini CIV. *Helmont.lib.de Lithiasi cap.*3. §.4.

SCHOLIA.

Granulantur arenę tam in nobis quam in matulis ipso granulationis momento, semelque granulata ultimam quoque sui nanciscuntur simul duritiem, non autem quod sensim magis magisque indurantur: fabulosum est ideo quiquid de calculo confirmato & nondum confirmato, ad ignorantiæ & ignaviæ confirmatarum excusationes comminiscuntur Scholæ: Tam enim dura est recens arena excreta è nobis, vel à matulis absterſa quam erit post decennium inde. Idem quoque de Duelech esto judicium: quicquid enim in verum Duelech condensatur unquam, sive id sit nucleus centralis à rene descendens, vel demum cortice tenus accrescens, semper ejus quælibet generatio fit in instanti, &c. Dico quoque nisi arena, quæ matulæ affigitur, coagularetur in instanti, ad fundum præceps cecidisset tota, nec lateraliter támque proportionaliter distincta affigeretur. Paracelsus subitam hanc calculi apparentiam admirans, Calculum fulminis vocat, putátque cadendo concrevisse, Sed multiplex ejus error est, &c. *Idem ibidem.*

§. 10. Juvenis annos 20. natus, cum calculum in vesica magnum haberet, multis tentatis remediis, cum nihil juvamenti sentiret, accivit Chirurgum lithotomum, qui quædam fragmenta extraxit, sed totum lapidem facta incisione ad se attrahere non potuit, unde perpetuo cum intolerabili dolore tabe consumptus periit.

Cadavere inciso, lapis ab una parte primo præruptus, ad magnitudinem ovi relictus in vesica repertus est, In renibus vero nihil lapillorum inventum. *Præstitisset*, cùm præ magnitudine lapis extrahi non posset, *sectionem reliquisse*, nam cum totum eum extrahere conaretur, occasionem mortis dedit. *P.Forestus Observ.26.lib.25.*

SCHOLIA.

Præstitisset sectionem reliquisse] Calculi magnitudinem cognoscere ac scire necesse est, si enim admodum magnus est, nihil aliud quàm mors expectanda, uti sæpe ægris vel in ipsa operatione vel paulo post mors contingit: Atque hic Celsi sententia locum habeat, *Desperati non attingendi*. P. Pigray Chirurgiæ lib.7. cap. 4. scribit quendam sibi notum fuisse qui 25. annos calculo, citra insignem tamen molestiam, affectus fuerit: quando enim urinam excreturus erat, hanc beneficio instrumenti cujusdam sibi ipsi elicuisse absque dolore.

§. 11. Lapides diversa forma, quantitate, colore, &c. in vesica fuisse inventos exempla confirmant. Sed hujus forma est rarissima & mirabilis. Ægrotavit diu immani ac miserabili vesicæ tormento puer XV. annos natus, qui omnibus membris salvis tandem infando cruciatu excarnificatus animam efflavit.

Secto cadavere, in capacitate Vesicæ inventus est lapis rotundus, magnitudine parvæ pilæ, pyramidibus politis & acutis undique circumseptus, Solis instar, & ita humor sic ab assante calore erat dispositus, & induratus, ut inter pyramidem unam & alteram essent fabrefactæ puncticulæ longæ, acus forma, à natura insertæ: Ex harum aculeo, puer cum ad ejaculandum urinam ex longis temporum intervallis cogebatur, se in pube velut acubus pungi & lacerari magno ululatu ingemiscens conclamabat. *Observatio Doctoris A Costa Lusitani, Medici Rothomagensis, in Praxi adm. Zacuti cent.3. observ.*138.

OBSERVATIO II.

Hypogastrii dolor à tribus calculis vesica conclusis, uno magno, reliquis minoribus. 1. A novem lapidibus avellanæ magnitudine, æqualibus. 2. A duodecim lapidibus ovi columbini magnitudine. 3. A decem magnitudinis ejusdem. 4. A tribus magnitudinis nucis integræ, levibus. 5. A quinquaginta calculis avellanæ magnitudine. 6. A tribus lapidibus mediocris magnitudinis. 7. A multitudine calculorum, prope collum vesicæ, ejus membranæ impressorum à grandi lapide, Alio collo adhærente, Maximo in media vesica. 8.

§. 1. IN Sicilia calculo torquebatur Nepos N. de quo quum mitterent Medici Siculi Patavium, ut super hoc affectu consilium inirent Patavini, tam accuratam morbi historiam confecerunt, ut numerum calculorum, & magnitudinem in vesica contentorum expresserint, quasi oculis inspexissent, nempe tres esse calculos, duos oculi, tertium ovi magnitudine: Nolens vero æger Medicis sectionem suadentibus obsequi, paulo post mortuus est: In aperto cadavere totidem calculi eadem magnitudine reperti qua præsagierant Patavini, quod mihi Carbunccius J. C. narravit, artificium reticuit, &c. *T. Bartholinus cent. 5. Observ. 57.*

§. 2. Elapsis diebus misere occubuit Medicus senex & doctus, qui laboraverat lapide vesicæ cum ulcere, quod post mortem dissecto cadavere percipiebatur ex sanie cum sanguine mixta: nam inventi sunt in ejusdem vesica lapides novem numero, nucis avellanæ magnitudine: *Car. Berengugius in Analectis Nic. Fontani.*

SCHOLIA.

HOs lapides uno eodémque tempore formatos esse existimat *Fontanus*, quia geniti sunt à materia friabili è renibus deturbata, in totidem particulas divisa, & à calore simul & semel æquabiliter indurata, quod non accidisset si materia fuisset mucosa. Sin arte facta cum naturæ operibus conferre licet, existimandum est calculos illos, è renibus simul & semel devolutos, coagmentationem æqualem in vesica habuisse, ob æqualem novæ materiæ appulsum: non secus ac coriandri, fœniculi, &c. semina quæ saccharo incrustantur, ab affusione enim liquidi sacchari, & crebra artificiosáque in pelvi agitatione ac conversione, æquale incrementum capiunt.

§. 3. In vesica plerumque unus duntaxat lapis gigni solet, eo quod crassa quæ assidue suppeditatur materia, facile circa eum qui jam genitus est, ac redundat, concrescit, & ipsum potius augeat quam novum proferat, quamvis etiam in hac interdum plures lapides redundent, qui plerumque aliquod in renibus rudimentum obtinuere: Unde superiobibus annis Lugduni duodecim extractos vidimus calculos, ex vesica cujusdam Helvetii nuper vita functi, qui omnes ovi columbacei magnitudinem æquabant, quibus à nobis examinatis, comperimus in cujusque eorum medio inclusum exiguum calculum subflavuum, orobi granum referentem, quos credidimus olim ex ipsis renibus esse delapsos in vesicam, & in ea postmodum, ob viscidæ materiæ circa ipsos concretionem, ad ejusmodi magnitudinem singulos excrevisse. *Vidus junior de curatione membratim lib. 10. cap. xx.*

SCHOLIA.

CAlculos Renum & vesicæ non attingo, cum tot solidi ex corporis humani Lapidicina progeniti Lapides, nô ipsius duraturam & cû marmore certantem perennitatem, sed fragiles potius humanæ conditionis vices oculis exhibeant quotidie contemplandas. Id saltem addo Parisiis, in solo Xenodochio Charitatis, ab Henrico IV. in *Suburbio S. Germain* extructo, arculis me vidisse inclusos exsectos vesicæ calculos, pondere, figura, colore, magnitudine, duritie adeo mirabiles, ut in his solis amplum campum inveniat curiosus animus, quo ingenii vires exerceat & naturæ miracula pandat. *I. D. Major, Dissert. de cancris, &c.*

§. 4. Doctiss. *Albertus Savonorola* post obitum sectus, in vesica decem lapides habebat magnitudine ovi columbæ, imo & majores, qui eandem præcise formam servant ac si arte facti fuissent: omnium pondus est sex unciæ & semis, quisque lapis semunciæ pondus excedit: si in terram projiciantur, veluti trigonalis pila resiliunt. *Brassavolus comm. ad aph. 79. lib. 4.*

§. 5. Illust. D. de Montpipeau post obitum sectus fuit. Tres lapides fuerunt reperti in vesica, magnitudinis nucis integræ cum suis velaminibus, plani, albi, insigni duritie, ut scilicet fluviatiles potius dicerentur quam vesicales, aut ab homine excretos fuisse. *Ferrandus libello de Calculis.*

§. 6. In *Hieronymo Vetio* Medico Pistoriensi, cum ex calculo objisset, plusquam quinquaginta avellanarum magnitudine in illius vesica sunt reperti. *Fonseca lib. 1. c. 4. de Calculis.*

§. 7. In magistro Canano Cerdone, cum nunquam nephriticis doloribus vexatus fuisset, post mortem discissa vesica tres lapides satis ingentis magnitudinis extracti fuere. *M. Donatus hist. mirab. lib. 4. c. 30.*

§. 8. Di-

§. 8. Dillingæ calculi] doloribus occubuit Reverendus Princeps Episcopus Augustanus: In cujus cadavere reperti fuerunt in vesica prope collum, calculi nigri & nondum satis indurati, piperis magnitudine plusquam centum, adeo à grandiore vicino calculo substantiæ impressi & immersi, ut plerique interiore tunica obducti & sectione aperiendi fuerint: Ipsi vero vesicæ collò adhæsit grandior pondere ℨij. & in medio circiter vesicæ, maximus, magnitudine & forma ovum gallinaceum repræsentans, & ℥iij cum ℨij ponderans: In renis dextri cavitate 40. circiter alii inventi sunt, magnitudine seminis coriandri, albicantes & quasi nondum maturi, nec indurati, qui ren sinistro paulo crassior fuit, & nonnihil ichoris purulenti continuit: Vesicæ exulceratio circa collum levis & pene innoxia, substantia densa & robusta. *Cætera viscera ita constituta* ut absentibus calculis plures adhuc annos promittere potuissent. *C.H. Velschius Episagm. observ.62.*

SCHOLIA.

Cætera viscera ita constituta] Hinc monet *Hildanus* de Lithotomia vesicæ cap. 8. Lithotomum, ut ante operationem constitutionem ægri perpendat, quam si viscera ejus interna labefactata sint instituendam negat, ne oleum & opera perdatur, ægerque ob symptomata operationem mox sequentia intereat.

OBSERVATIO III.

Hypogastrii dolor ob calculos è Renibus in vesicam deciduos.

§. 1. ADnotandum lapidem unicum ut plurimum in vesica & renibus reperiri, nonnunquam tamen, licet infrequenter, plures dissecta vesica reperti sunt. Quidam Cardinalis, qui pluries in anno dolore renali ex calculo corripiebatur, dum fuit post mortem evisceratus, ut moris est, reperta fuerunt in ejus vesica quatuordecim lapilli, qui omnes erant rubicundi in centro, & omnes venerant à renibus, quorum quidam erant in propria forma, quidam vero superinduxerant tunicam, quidam duas. *Ioh. de Tornamira Prax. cap. 75.*

§. 2. Coagmentatur in vesica lapis ex lapillis à renibus ad vesicam exturbatis, & in ea hærentibus, atque ex novæ materiæ allapsu coalescentibus. Quod palam fecit calculus ex cadavere Rever. Viri exemptus, mole magnæ constaneæ, attribus, qui & ipse minutum in medio protulit in conspectum varii coloris. *Silvaticus Consilio 66. cent. 3.*

SCHOLIA.

Minutum in medio protulit, &c.] Id me judice est indicium luculentum concretionis ipsorum in diversis locis: quanquam enim concedi possit calculum, etiam in vesica procreatum, posse in se complecti alium minutum in eodem concretum, superinducta veluti lamina, vel pluribus per adhæsum novæ materiæ, non tamen fuerit diversi coloris, cum semper calculi vesicæ sint albicantes, Renum vero fere semper flavescant: ut propterea cum minuti illi sint flavi coloris, & cortice albi, statuendum sit è renibus ipsos in vesicam excidisse. Qua in re observanda *Hippocr.* sententia lib. de Morbis, ubi de vesicæ calculo, *Patiens ejicit aliquando lapides duos, aut etiam plures minutos, eodem modo procreatos:* Quasi dicat, calculos à renibus ad vesicam prolapsos esse quandoque plures, eosque secretos, qui seorsim concrescentes, plures in vesica calculos efformant, atque adeo mirum non est quod in Patre Rever. inventi sint septem, ex quibus unus nondum incrementum susceperat. Quod autem in calculo vesicæ minutus alius possit delitescere, luculentissime patet ex calculis in vesica fellea, ubi concrescunt non transmissi à Renibus, sed ex minutorum quodam in ipsa rudimento, qui per adhæsum novæ materiæ augentur. *Quod oculata fide confirmatum in calculo vesicæ felleæ Ill. & Rever.* M. Ant. Cornelii, Episcopi Patavini, *ejus cadavere me præsente dissecto, qui penes me est, pluribus conspectus.* Silvaticus cent. iij. consil.66.

Coagmentatur in vesica lapis] Si quærat quis quomodo procreantur in vesica lapides, qua ipsos sæpius concludi patet experientia? Hoc referat responsum fieri dupliciter, primario & per se, ex materia crassa & terrestri, à renibus ad vesicam illabente: 2. ex arenulis, aut calculis minoribus à renibus ad vesicam propulsis: ubi hærentes, ex appulsu materiæ novæ, crassæ & viscidæ, atque ejus adhæsu grandescunt: Primus generationis modus fuit à *Galeno* memoratus, 3. in 6. Epid. 15. explicante *Hippocr.* verba, *Lapis à mictu pueris magis:* Dum enim dicit lapidem à mictu fieri, innuere voluit, non excidere lapidem à renibus cum urina, sed coagmentari in vesica post mictum, id est, ex materia prolabente cum urina: Quod clarius patet in alia versione, *Post mictum concretio in pueris magis.* Ideo *Galenus* in illo comm. addit, *Veritas autem est calculos pueris in vesica ob urinæ crassitudinem procreari: porro urinas crassissimas à pueris reddi ab omnibus ante nos Medicis concessum est*, inquit *Galenus:* Quod clarius expressit dum ait, *Crassas enim urinas excerni & evidenter apparet, & rerum testimonio declaratum est: hujusmodi namque crassitudo multa collecta, & in unum coacta, cum semel aliquando non opportune secreta intus diutius manserit, coagmentandi concrescendique initium capit, eòque principio facto*, facile *postea quicquid iterum crassum in vesicam illabitur priori agglutinatur, majorque inde tophaceus calculus redditur, quemad-*

modum extra corpus, & in calidis aquis sponte nascentibus, & in vasis *ubi calefit aqua quotidie lapis concrescere cernitur.* Quod confirmat 2. Prognost. his verbis, *Propter inopportunos & exuperantes cibos copia plurima colligitur humoris crudi vocati in corporibus puerorum: is igitur per renes expurgatur quotidie, atque etiam per urinarios meatus in vesica collectus interdum calculos in ea gignit.* Omniúmque luculentissime 3. aphor. 26. ubi dum collocat *Hippocr.* calculos inter morbos puerorum, *Galenus* in comm. ait. *Lithiasis vero, id est, calculi in vesica generatio, proprius est puerorum morbus*, atque adducens rationem, addit, *Propter edacitatem & ingluviem crudos humores non paucos coacervant, ex quibus crassior pars una cum urinis ad vesicam comportata, fit lapidum gignendorum materia, accedente causa altera, caloris scil. copia.* Nec alia ratione procreantur calculi in puerulis lactentibus: Quod autem calculus in illis concrescat ex lacte, patet lib. de morbis *Hippocr.* vel *Polybi* potius hubi hæc habentur, *Cæterum calculi morbo principium oboritur a lacte, ubi puer lac impurum sugit.* De loco demum concretionis eorum hæc addit, *Et ubi suxerit lac non purum, sed terreum & pituitosum, & habuerit puer venas de ventriculo ad vesicam amplas & attrahentes, si quid in lacte non purum fuerit, id quo vesica fruitur lapis fit.* Hoc confirmat quinetiam *Hippocrates* lib. de A. A. & Locis: Ut propterea plus satis probatum fuerit, lapidem primo & immediate quandoque in vesica procreari posse: Quæ fuit etiam *Aristot.* sententia 3. de Hist. anim. 15. cum ait, *Defunctis nihil humoris in vesicam transmittitur: at vivis non solum humor, sed etiam sicca quædam excrementa descendunt, ex quibus calculi conficiuntur.* Coagmentatur 2. Lapis in vesica, ex lapillis à renibus ad eam exturbatis, & in ea hærentibus, atque ex novæ materiæ allapsu coalescentibus: Quod palam fecit lapis ex cadavere Reverendi viri exemptus, &c.

Idem ibidem.

Observatio IV.

Hypogastrii dolor à calculis vesica inclusis, in duos loculos discreta. 1. A calculis membrana inclusis. 2. 3. A lapide humore multo, crasso investito. 4. A calculo vesicæ adnato. 5. A calculo in vesica contorta & complicata. 6. A lapide cervici vesicæ affixo. 7. A calculo cum ipsa vesica in scrotum illapso. 8. A calculo in vesica exulcerata. 9. A grandi calculo in vesica silicis duritiei. 10. Ab ulcere gangrænoso vesicæ inducto à calculo aspero. 11. 12. Lapis per lithotomiam feliciter ex ulceratæ vesicæ collo eductus. 13. A calculo maximo glandem plumbeam inclusam habente. 14. 15. Ab apostemate in fine ureteris concitato, ob hærentem inibi calculum. 16.

§. 1. ANno 1614. Genevæ, in dissectione cadaveris civis honesti, *Ioh. le Preux*, Bibliopolæ, in vesica urinaria, quæ in duas bursas veluti distincta videbatur, in utraque cysti reperti fuere sex lapilli, nucis gallæ omnes magnitudinem adæquantes: *Observatio Viri Clar. Petri Blandini Medici Genevensis.*

Scholia.

Ureteres non in vesicæ cavitatem hiant, sed inter utramque membranam inseruntur; Ideóque cum lapidum illorum à renibus detrusorum in capacitatem vesicæ portio pervenerit, altera inter dictas membranas substiterit, accidit ut hi novo materię appulsu grandiores & graviores facti, pondere sinum & foveam effecerint, sacci formam, aut alterius vesicæ figuram referentem.

§. 1. Nob. *Rochus Castnerus, &c.* cum per dies vitæ suæ solo aquæ potu uteretur, plurimísque laboribus ac peregrinationibus occuparetur, dolorem gravem ac permolestum in abdominis inferiore sede posterioribus aliquot annis sustinuit: quo subinde magis exasperato, in consilium adhibuit tum Medicos tum Chirurgos. Et licet multum provecta ætate, tamen cruciatibus impulsus sectionis periculum subire voluit: Ætatis ergo 75. cum D. D. Villebroccius suam de præsentia lapidis in vesica suspicionem constanti asseveratione firmaret, *licet Lithotomi celebres id negarent* (ut qui immisso cathetere, nullum tinnitu vel attactu Calculum se deprehendere profiterentur) sectus tamen est: at ne tum quidem lapis ullus manu Chirurgi deprehensus aut exemptus est: Octavo post sectionem die Vir magnificus moritur, cum prius petiisset ut post obitum, tum vesica tum circumjacentes partes pro invenienda tanti doloris causa penitius introspicerentur.

Exempta itaque vesica lapides continuit 32. omnes in propriis tunicis inclusos, & invicem ita contiguos ut haud aliter quam apes in suis caverulis favum, sic isti calculi in suis quique alveolis, totam vesicæ cavitatem replerent, exiguo tantum meatu urinæ retentioni (quę perbrevis esse solebat) emissionique relicto. Præter eos unus in vesica fellis inventus: Priores illi 32. erant substantia durissimi, solidissimi, figura partim oblonga & ovali, partim rotunda, colore albo, magnitudine & pondere inæquales: ex iis enim 16. rotundiores, nucem moschatam sua quique mole referebant, reliqui paulo minores erant, minimus fabæ magnitudinem adæquavit, maximus semi unciam superabat. *Ex observ. Mart. Holtzappellii Medici Augustani.*

SCHOLIA.

Rubicundi in centro] Fernelius path. l. 6. c. 13. Omnem calculum in vesica conclusum rudimentum è renibus traxisse asserit, & quoscunque vesicæ calculos obtrivit, in eorum medio quasi nucleum reperisse, rudimentum è renibus exturbatum, diversi, quam reliquum integumentum, coloris & substantiæ: Huic contradicunt *Rondeletius*, *Iulius Alexandrinus*, *Ballonius* & alii.

§. 3. Mercatori cuidam omnia calculi vesicæ signa aderant, Cathetere probari non potuit: Mortuo duo magni calculi inventi sunt, singuli unciarum duarum semis, membrana inclusi utrique sua. *Iac. Hollerius c. 49. lib. 1. de morb. int. in Scholio.*

§. 4. Nobil. Annibal Constantius, cùm ipsum lapidem in vesica habere omnium signorum consensu Medici arbitrarentur, ut certior efficeretur, cathetere explorari voluit: quare accersiti peritiores Chirurgi, imposita syringa argentea, se nullum lapidem persentire constanter unanimi consensu affirmarunt: verum nullis ei præsidiis conferentibus, à *Fallopio* ut curaretur *Patavium* se contulit, qui *omnia lapidem attestantia signa* conspicatus, lapidem in vesica esse testatus est, *at cathetere imposito* se calculum persentire non posse pluries miratus: quare negotio infecto Mantuam reversus, post multos longosque cruciatus è vivis decessit.

Dissecto cadavere, lapis insignis magnitudinis in vesica adinventus, undique tamen humore multo ac crasso circumvestitus, *instar anguillæ pellis involucro circumambiente*, quem calor imbecillior, (erat enim septuagenarius) quominus lapidesceret effecerat, sicut anteactis annis, calore vegetiore existente, ejusdem sobolis humor sensim & sensim in lapidem degenerans concreverat: quominus igitur ex syringæ contactu lapidis ictus perciperetur à Chirurgis, integumentum illud fuit in causa. *Marc. Donatus histor. mirab. lib. 4. cap.* 30.

SCHOLIA.

Involucro circumambiente &c.] Calculorum maxima pars ejusmodi cutaneo involucro caret, nec nisi rarissimè observatur: Accidit verò ut in vesica tenax ea materia non semper in durum corticem, sed in membraneam solùm substantiam convertatur ab imbeciliore remissioreque calore, impediente quominus lapidescat: Ut enim gallinas aliquando ova, cutanea solùm membrana, non item dura testa conclusa parere constat: ita sane lamellas, deficiente videlicet calore opifice, pituiteas, vesicæ lapidibus inductas, in membraneum tegumentum tantum commutatas, non in crustas observamur.

§. 5. Velut calvariæ fractæ nihil pernitiosius est occulta oppositi ossis rima: sic summè nocet *vesicæ urinariæ calculus ipsi adnatus*: quem *sive tollas*, *sive relinquas perinde occidis* ægrum: Cujus periculosæ accretionis specimen licuit aliquando videre in cadavere cujusdam viri Brabantini: Cujus vesica continuit calculum membrana involutum, & *fibris suis* tam strictè *vesicæ tunicis adligatum*, ut vix inde avelleretur sine manifesta dilaceratione. *Tulpius observat. lib. 3. cap. 5.*

SCHOLIA.

Lapidis signa maxime obscura teste *Fernelio*, path. lib. 6. cap. 3. Nonnunquam, *ait*, summæ vesicæ adhærescens calculus, & quasi ex ista propendens, vix ullum ex calculi signis manifeste exhibet: & visi sunt qui nullo dolore diu illum gestaverint: *Aretæus* lib. 4. cap. 4. hæc signa tradit: Si vesicæ inhæserit calculus, ex contristationibus patefiet: sed neque dolorum neque gravitatis expertes sunt, licet urinam expedire reddant, sin minus & urinæ difficultas accedet, (si nempe non summæ vesicæ adhærescat, sed infimæ, mediæ aut lateribus.) Ex urina signa petit *Alemannus* comm. ad lib. *Hipp.* de A. Aq. & Locis p. 123. Quod si lapis, *ait*, ex vesica propendeat, erit urina alba, crassa, turbida, mucosa; materia enim crassa vacuatur & in lapidem non abit: Assentitur *Cardanus* comm. in cit. loc. Dico, *inquit*, quod tales lapides, connexi cum vesica, tardius augentur, quia major pars materiæ crassæ effluit per urinam: At infidum hoc signum, 1°. quod quidam, ipso *Cardano* teste, comm. in aph. 79. sect. 4. aliquando materiam pituitosam & mucilaginosam quotidie cum urina excernant, qui tamen a calculo vesicæ immunes sint, ubi exemplum affert Monachi cujusdam: 2°. quod ex calculi signis, vesicæ nequaquam affixi, hoc sit certissimum, mucosæ scil. illius pituitæ excretio, quæ vesicæ male affectæ proprium est excrementum, eo quod sanguinem & humores pro alimento transmissos, rite non concoquat & assimilet, sed in ejusmodi materiam convertat; Vide *Riverium* pract. lib. 14. cap. 1. Nedum fidendum candelæ cereæ & stylo exploratorio, tentandi gratia in vesicam immisso, quod renitens durities Lithotomis ipsis sit infallibile præsentis calculi indicium: at calculus tunica sua obductus nec tactui reluctatur, nec tactus sonum edit: Quocirca non credendum solis hisce experimentis, sed vocanda sunt in subsidium etiam alia signa, confirmantia vacillantem ipsorum certitudinem.

Sive tollas, sive relinquas, perinde occidis ægrum] Excisionis infeliciter tentatæ exemplum affert *Tulpius* l. c. in rustico, cui lithotomus adempturus calculum extraxit simul & ipsam vesicam: utpote calculo tot & tam tenacibus vinculis accretam, ut nequiverit ulla arte ab eo separari: ac proinde conjecit in præsens periculum non minus vitam ægri quam famam curantis. Hinc *Pareus* lib. 16. c. 36. mortem *ait*, inferri inevitabilem si membranæ inclusus calculus, quæ vesicæ adjuncta sit, aut alioqui ipse calculus

calculus in vesicæ substantiam defixus sit: aut denique casu aliquo Chirurgus calculum revulsurus ipsum vesicę corpus ferramentis laniaverit: Sed quid faciet Lithotomus, *inquit Tulpius*, inveniens ejuscemodi calculos, incisa jam urethra, & dilatato rite vesicæ calculo? tollet an relinquet? tollet sequaces & relinquet reluctantes: neque enim omnes involucro inclusi adnascuntur vesicæ, sed quidam illorum fluctuant liberè: prodeuntque non minus facile, ac si nulla tegerentur membrana, utique equidem bis vidi in duabus mulieribus quæ ejuscemodi calculos & sponte & prospere excrevere. De Suspicione accreti vesicæ calculi Vide *Erastum consil.* 26. *pag.* 243.

Fibris suis strictè vesicæ tunicis adligatum] Memorabile exemplum calculi vesicæ pertinaciter inhærentis, ut incisione à lithotomo facta nulla vi evelli potuerit, ad nos transmittendum curavit Excell. & Clariss. D. D. *Lucas Scroockius Senior* Reipub. Augustanæ Physicus, anno 1673. Historia hæc est. Magnæ apud nos famæ Jurisconsultus diu nephriticis doloribus vehementer exagitatus, quos variis adhibitis remediis variorum depellere conabatur: sed his nihil proficientibus & incassum adhibitis, dubiæ potius spei medelam quærere, quam ita perpetno & diuturno cruciatui se exponere, animo obfirmavit, ideoque calculi in vesica absconditi exemptionem cruenta manu instituendam maxime ursit: In quem finem lithotomus prædictus, nostro consensu manum operi admovens, qnamprimum novacula perinæum incidisset, mox cuspidis extremitas calculum recta feriens manifestum sonum edidit, non si secus ad si duriorem lapidem, cumque asperum offendisset, imo ipsa ob nimiam renitentiam fracta fuit: Quod autem tam expeditè nobis obvenerit, faciliorem ejus extractionem sperabamus, ast vana spe delusi & confidentia, mox adparuit plus in recessu contineri quam prima frons promitteret, dum adeo immobilis atque infixus hæsit ut nullo modo, nullaque arte, tertia quamvis vice facto periculo, sede à nobis sua, quotquot præsentes eramus (mecum autem præter lithotomum, alius meorum Collegarum D. D. Balthazar Erhard, Physicus jam Memmingensis, ut & filius meus, tunc Medicinæ Licentiatus, nunc patriæ Reipub. Physicus, necnon Chirurgorum aliqui erant) dimoveri potuerit, non secus ac si lapidem muro fortiter infixum manu evellere quis tentasset; Admiratione non carebat, quod per vulneris inflicti foramen ne guttula urinæ profflueret: Cæterum irritus cum fuerit lithotomi, nosterque conatus, necesse erat operam vulneri consolidando impendere, qua rite peracta, aliquandiu inducias dederunt dolores, donec his mirum in modum recrudescentibus, semestri circiter à sectione temporis spatio, æger viribus exutus, ærumnosæ vitæ, simul & morbi sævitiei finem fecit: Desideravi quidem & expetii cadaveris apertionem, quo innotesceret qua ratione calculus ille adeo firmiter vesicæ inhæserit, ast liberorum nimis magna in Genitricem pietas, quo minus impetrarem prohibuit.

§. 6. Si vesica sit male conformata, sive ob *membraneum septum eam intus dividens*; uti videre *Bauhinus* & *Coiter*, sive ob ἐκφυσιν illi adhærentem, qualem habuit Ill. *Casaubonus*, sive ob membranas ipsius complicatus & pubis ossi arctius accretas, quam ut possit sectio institui sine evidenti vesicæ offensu: Qualem hujus partis positum equidem aliquando observavi in filio cujusdam mercatoris sectioni jam destinato: Tum certe non minori circumspectione opus erit, uti videre fuit in exemplo hic inserto: In quo ingloriam certe operam collocasset lithotomus, alias minime exercitatus, nisi perterritus à perverso hoc vesicæ situ sustulisset prudenter manum de tabula, consulens utiliter non minus pueri saluti quam suo honori: latitabat namque hic calculus (uti quidem docuit anatome) tam perplexo errore contortæ huic vesicæ implicitus, ut ne ipsus quidem Æsculapius cum inde exemisset sine manifesto vitæ discrimine. *Nicol. Tulpius Observat. lib.* 3. *cap.* 5.

SCHOLIA.

Membraneum septum eam intus dividens] Cavitatem unicam habet vesica: rarissime membrana, quasi septo, in duas partes dividitur, quod in Illustr. Principis Onolsbacensis cadavere nuper observatum. *Gaspar Bauhinus Theatri Anatom. lib.* 1. *cap.* 31.

§. 7. Si adhæret lapis cervici vesicæ affixus, est inutilis (per resupinationem ut excutiatur,) medendi ratio, ut annis præteritis in Reverendissimo *Berardo Bonjoanni* Episcopo Camertium observavimus. *Horatius Angenius Epist.* 1. *lib.* 4.

§. 4. Calculus in vesica exploratur syringe vel candela cerea: Interdum tamen id remedii exploratorii genus Medicos fallit, quando calculus subterfugit & remotiora petit loca: Nam Venetiis quendam herniosum novit viditque *Ioh. Domin. Sala*, cui omnia signa calculi vesicæ videbantur adesse, nec tamen cathetere aut candela potuit deprehendi.

In mortui cadavere, calculus cum ipsa vesica unam scroti partem impleverat, intestina tenuia alteram, adeo ut semper calculus introrsum in scrotum cesserit & suos exploratores deceperit. *Bartholinus centur. iv. hist.* 28.

§. 9. *Ioh. Fricius* Thorunensis, juvenis ann. 27. à prima statim infantia de doloribus circa pubem, meiendi difficultate & aliis symptomatis calculum vesicæ indicantibus per certa intervalla conquerebatur, quæ omnia crescentibus annis atrociora reddebantur: Adultior factus, apud mercatorem aliquot annos serviendo consumpsit; postea Dantisci, mercaturæ operam dando, iisque ad annum 26. ætatis commoratus est, aliquoties interim & graviter decumbens: Anno 1669. ad nundinas autumnales Thorunienses venit, sed ob dolores in hypogastrio & circa inguina atrocissimos, qui illum, urbem vix intrantem adorti

adorti sunt, ad matrem viduam, domino suo relicto, divertere coactus fuit: Ego tertia Novembris anno dicto ad eum vocatus, præ doloribus in lecto vehementer jactantem & ejulantem offendi, insimulque *humorem viscidum, crassum*, fœtidissimique odoris summo cum dolore per canalem urinarium exeuntem animadverti: Ab illo tempore ipsi pro re nata medicamenta præscripsi, quibus tamen calculum in vesica latentem, certisque signis cum ulcere renum se prodentem exturbare impossibile erat, neque ea nostra intentio fuit: statim enim tale prognosticum dedimus, *Vlcus renum immedicabile esse*, calculum autem vesicæ nonnisi per circumspectum & peritum lithotomum exscindi posse: Sed ille lithotomiam admittere nolens, in dies debilior factus, anno 1670. 7. scil. Junii, naturæ solvit debitum.

Cadavere eadem die aperto, repertus est in vesica exulcerata & purulenta, lapis asper sesqui-unciam cum drachma ponderans: Sub dextro Hepatis lobo ulcus insigne latitabat: Ren vero dextri lateris totus ulcerosus & puris plenus erat cum maximo fœtore, præ quo reliqua viscera ulterius explorare non potuimus. *Simon Scholzius in miscell. curiosis anni* 1671.

§. 10. Chirurgus quidam Reipubl. Gorlic. primarius per annos oppido plures calculo vesicæ conflictatus, tandem atrocissimis enervatus doloribus obiit.

Secto cadavere inveni 1°. Pulmonum in utroque latere cum costis coalitum. 2. Calculos novem in cysti fellea totam occupantes capsulam, coloris & odoris fellei, levissimi tamen ponderis. 3. In uretere sinistro, mox sub pelvi, calculus aderat alius, magnitudine amygdali dulcis. 4. Vesica urinaria exhibuit calculum sat grandem, ruffum, siliceum, pondere uncias novem cum ℥j. 5. Ventriculus cum intestino tenui refertus erat liquore nigricante copioso, acidum spirante, & pelvim instar aquæ fortis erodente: Ipsa etiam urina, excrementa alvina, saliva anhelitusque acidissimum spirabant, ex abundanti & p. n. acido ventriculi, infelici calculorum coagulatione. *D. Ehrenf.* Hagendorn *Med. Gorlic. in Miscellan. curiosis anni.* 1676. *Observat.* 243.

§. 11. Famosus quidam circulator calculosum perempsit, Hic porrexit misero valentissima diuretica, quæ moverunt lotia fæculentissima: quia viscosam & lubricam pituitam, quæ erant tanquam calculi pulvinar, à calculo separavit: Illico melius habuit, putabatque jam esse liberatus & circulatorem laudibus ad sydera attollebat: Verum paucos post dies calculus nudus & asper cœpit paulatim exedere & terebrare vesicæ parietes, & doloribus quos ante nunquam fuit expertus vexari: mox facto ulcere, eoque gangrænoso (ut vidimus post sectum cadaver) tot pœnis lacerabatur, ut ante nunquam viderim mortem violentam magis trucem. *Sanctorius Meth. vit. Err. lib.* 13. *cap.* 4.

SCHOLIA.

V*Alentissima diuretica*] Qui utuntur in calculosis diureticis calidis, errant 1°. quia ea secum ferunt excrementa & aperiunt meatus: 2°. lapidem denudant, inæqualem & asperum reddunt: Lapis dum crescit, quia augetur juxta positione, non æqualiter & secundum omnes partes crescit: verum quia renes aut vesica asperitate læderentur, natura sagax eum mucosa & lubrica pituita induit, ne partem viventem vellicaret: diuretica magnum afferunt detrimentum, quia calculum circumventum viscosa pituita denudant, qui ob asperitates adeo pungit, ut post breve deinde spatium ulcus exitiosum efficiat. *Idem.*

§. 12. Filium Principis Condæi, ex calculo laborantem, periclitator quidam medicamentis curaturum promisit: Sed cum *Cardinalis à Borbonio* in Nepote periculum fieri recusasset, adductus est puer decem annorum calculosus, cui periclitator remedium exhibuit, breviterque ventriculo & vesica exulceratis obiit. *Duretus comm. in* Holler. *Prax. l.* 1. *c.* 49.

§. 3. Dom. Reboulet, Jurisconsultus Valentinus, diu gravi Ischuria vexatus, multis irritis remediis, tandem fama mei nominis inductus me accersendum curavit: Valentiam ubi appulissem, per horæ spatium cum eo colloquutus, quo morbi idea mihi innotesceret; Quæsii quæ causa esset anxietudinis à me observatæ? respondit perpetuis se lancinationibus circa internum vesicæ ostium affici, ad extremum usque penem diffusis, adeo ut ad crebram mictionem sollicitaretur: Ad hæc reposui mali causam pendere à lapide in vesica latitante, cujus præsentiæ omnia adessent indicia: Quò vero major certitudo accederet, rogavi catheteris explorationem admittere vellet: qua concessa, obvium habui calculum, quem ex renixu deprehendi & sono edito, ab ipso ægro agnito: Cùm quæreret quo præsidio posset malum depelli? Respondi unicum esse positum in lithotomia, periculi certe non experte, quod septuagesimum attigisset annum, ab ipso tamen respui non debere, vegeto quippe adhuc & valido, faveretque verna tempestas: ac satius esse remedium experiri quam tot cruciatibus & crebris subjici: Cùm vero regereret se calculo vesicæ non laborare morbum vero pendere à carunculis collum vesicæ obsidentibus, Asserui falli eos qui ea in opinione versarentur, atque his rationibus erroris convici, Scias, Domine,

Domine, inquam, vesicæ calculum & caruncula in eo convenire, quod ab utrisque urinæ suppressio contingat sequaturque dolor, sed diversimode: Lapidis vesicam obsidentis indicia hæc sunt, quod ægri crebro & cum dolore urinam emittunt, cujus cursus quandoque intercipitur; penis extremum rubet & phlogosi afficitur, in perinæo & hypogastrio pondus percipitur, urinæ lacteæ sunt & crudæ, arenas aliquando excernunt, calculos, phlegmata viscida, & ab exonerata vesica peius habent, quia ab excremento consueto liberata constringitur, & parte interiore versus calculum cogitur, unde dolores intensi circa cervicis collum internum excitantur, ad extremum usque penem exporrecti, imo crebro ad desidendum ægrum urgent, compatiente utroque sphinctere musculo: Hæc omnia in te, Domine, concurrunt, unde certo ausim asserere, addito catheteris testimonio, vesicæ te calculo laborare: Contra, quibus molestæ sunt carunculæ, lotium subtile & tenue exit, ac quasi bifurcatum, diu moratur in exitu, comite dolore, eo emisso desinente; Cathetere præterea dignoscitur, qui vix in vesicam inducitur, illum autem non ægrè admisisti: Sic sectione ab eo admissa, lapidem eduxi ovum gallinę maximum æquantem, cui carnis putridæ lobus sat magnus adnexus erat: Tantus utique fœtor inerat, ut assidentes sudariolis naribus admotis secedere necesse habuerint: Biduo aut triduo post extractum lapidem, vulneri magnus accessit nigror, suberis instar arido: Cum nigredo ad interiora vesicæ usque pertingeret, ac excrementa illinc prodeuntia eximio fœtore omnes à cubiculo arcerent, æger propterea summam debilitatem contraxit, accedente perpetuo singultu à manantibus putridis & inquinatis vaporibus è vesica ad cor & ventriculum: Quò progressum inhiberem, cardiacis plurimis eum restauravi; in vesicam decoctum rutæ, absynthii, radic. scordii & aristolochiæ, aloës, myrrhæ, aluminis rupei, vitrioli, in aceto, vini spiritu & aqua communi factum, per siphonem infundi: Exterius admovi simili vi prædita remedia, non omisso penicillorum usu, unguento Ægyptiaco delibutorum, & additis suffumigiis, ex rebus aromatica vi pollentibus, ad correctionem aëris summe inquinati: Exacto vicendio, vitii manifestam emendationem observare mihi licuit, tum dimissis remediis generosioribus ad mitiora & familiaria transii, inquorum usu perrexi juxta methodum ad xl. usque diem, quo tempore cicatrice omnino obductum fuit perinæum, convaluitque æger nulla superstite ægritudine, urinis tamen fœtoris non omnino expertibus.

Ex superioribus constat quanta cum difficultate morbi idea innotuerit, quæ exinde orta est, 1°. ob præposterum judicium ex catheteris introductione, quæ dexteritatis non parum requirit, χειρεξιβίαν & judicii soliditatem: 2°. Ratione ægritudinum συμπλοκῆς; sæpius enim evenit ut attritu calculi ulcus inducatur vesicæ cervici, unde hæmorrhagiæ accessio: ad ejusmodi exulcerationes sequuntur hypersarcoses, à quibus diagnosis & διάγνωσις pervertitur & aliud pro alio substituitur: 3°. Hinc manifestum fit quantùm ab invicem discrepent Dialecticorum & ægrorum ratiocinia: Ex eorum decreto conclusio deteriorem partem semper sequitur: Hi ratiocinii faventiorem partem amplectuntur, ideóque quod molestum est respuunt, demumque devicti & superati manus dant, tunc scilicet cùm vires concidunt, ac proinde ubi operatio maxime anceps. *Iosephus Covilliardus Observationum Iatro Chirurgicarum. Gallicè editarum. Observ. 1.*

§. 14. Juvenis annorum xx. in bello ictus à globulo sclopetario ad coccygem parte dextra, cum aliqua ossis ipsius fractura, curatus utcunque fuit, & cicatrix admodum cava ibidem relicta: Interim prædicto globulo in corpore delitescente, (nec enim in ictu pervaserat, nec ulla ipsius in curando vulnere cura habita est) homo hic totos annos xv. citra ullum, quod persentiret incommodum, trivit: his elapsis de dysuria, doloreque non exiguo ad vesicam conqueri cœpit, adeoque symptomata hæc in dies aucta, ut tandem lotii reddendi beneficio privatus, ad dies plusculos, affectu scil. remediis omnibus obsistente, morti quam proximus fuerit, quum opportuna Chirurgi ope, calculum è vesicæ collo, quem ibi cathetere immisso non exiguum deprehendit, removentis ac detrudentis, permagnam urinæ copiam æger excrevit, qua magnopere levatus, ita denuo commodum satis ad alios annos xv. vitam traduxit: at vero anno superiori à recurrentibus ibidem, & in regione renum doloribus intensissimis, cum æstu vehementi, in intima pubis ac perinæi regione; nec-non à febre continua divexatus obiit.

Ejus adaperto cadavere calculus in vesica ovi molem adæquans repertus est, quò propter insolitum ejus pondus confracto, globulus ille plumbeus, avellanæ magitudine apparuit in medio, circa quem longo temporis decursu sabulosa materi, apartim in vesica genita, partim à renibus eò delapsa sensim accreverat, eo usque ut tandem mole sua homini illi intolerabilis evaserit; quin imo internæ externæque ad vesicam partes una ejus portione livebant, & ipse jam per annos aliquot graviter in ea regione solebat affici ubi diutius paulo ambulasset, qua-

quapropter etiam domi fere continebat: Porro tam firmiter globulo adhærebat tophacea illa materia, ut vix inde tota eximi potuerit, cujus velut agglutinationis initium inde fuit, quod prædictus globulus in vulnere faciendo ad os illidens eminentiam ac inæqualitatem receperat: *Ex Observat. Pauli Offredi Medici Genevensis.*

§. 15. Ostendit mihi vir summus Dom. *Ioh. Gaspar Bauhinus*, calculum vesicæ, quem è vivo hujus urbis cive, homine robusto, & quadragenario ante aliquot annos frustra extrahere conatus est exercitatissimus lithotomus, quia calculus vesicæ lateribus firmiter adhærens omnem artificis operam elusit: donec tandem supervenientibus acerbissimis symptomatibus ipsaque morte è cadavere erutus est: In hoc calculo conspicitur globulus plumbeus qualem capere solent bombardæ minores: hic globulus adeo firmiter calculosæ substantiæ inhæret ut plane immobilis appareat: Erat autem & ab ea parte, qua jam conspicitur, laminis tartareis tectus, quas lithotomus effregit dum calculum forcipe apprehendit, pondus calculi sunt unciæ duæ & scrup. ij. Quomodo verò globulus serosum hoc hospitium adeptus sit, plurimi mirantur, & merito, neque enim in membranosa vesicæ substantia aliquod apparuit vulneris aut cicatricis vestigium: Quia tamen in inguine cadaveris cicatriculam spectatores adverterunt, homo quoque iste dum in juventute Martem sequutus est, se circa illam regionem globo aliquando læsum fuisse, attamen globum evanuisse amicis suis narrare solitus est, nullus dubito quin eo tempore globulus circa carnosam vesicæ partem, vesicam lotio plenam intrarit, ibique per xx. annos permanens, tartareæ substantiæ se insinuarit, vesicæ una cum inguinum vulnere sanato. *Ex Observat. G. Segeri Medici Thorunensis.*

S C H O L I A.

IN *hoc calculo conspicitur globulus plumbeus*] Non minus inspicienda historia à *Matthæo* observ. med. c. 1. allata, Claustrarius (*inquit*) juvenis ingenti calculi dolore victus sibi ipsi manus injecit, vesicam amplo vulnere dissecans, calculum manibus exemptum in terram projecit; qui ovi magnitudinem æquans, & malleolo confractus, in medietate claviculam tenacissime impactam exhibuit: Sententia fuit Medicorum, cum juvenis claustrarius fuisset, claviculam aliquando per imprudentiam deglutiisse, Hinc patet meatus in viventibus corporibus longe patentiores esse quam in mortuis, alioquin impossibile fuisset claviculam tot angustias penetrasse.

§. 16. Anno 1614. Matrona Medici & filia & conjux, in Spa concessit, solitas sibi aquas, (erat enim nephritica) potatura: Dederat ipsi discedens maritus duo pharmaca, aquis, ut aliis annis fecerat, præmittenda: quæ ipsa, ut erat ab iis alienior, pauperibus elargita, non purgato corpore, aquas hausit, atq; omni aurora minimum clxxx. uncias bibebat, quod sane in tam delicato & castigatissimo; ut erat, ventre, multis unciis, imo dimidia parte justam debitamque ipsi superabat quantitatem: Quia tamen renali, quem senserat, dolore levabatur, avidissimè potationi insistebat ad dies xl. Non diu post aquas, dixit dolorem renes occupare solitum, ad imum ventrem descendisse: Cùm omnia interiora recusaret remedia, frustra fotu litibusque usa, dies xiv. febri continua laboravit, quo tempore scilicet, (ut postea sectio docuit) pus conficiebatur in apostemate, quod calculus durissimus à rene in ureteris finem delatus, quo loco in vesicam se exonerat, excitaverat: febre continua, doloribus, pure scil. jam facto, cessantibus, ipsa atrophia marasmoque consumpta 12. Maii anno 1616. tumulo illata est, xxv. ætatis anno vix expleto: Sine dubio, si vel acidis abstinuisset, vel eas præparato, ut jussa erat, corpore, hausisset, diutius victura: Omnes enim qui sectioni interant Medici, omnia viscera sanissima & longiori vitæ suffectura judicabant. *Henr. ab Heer. Observat. Medic. cap.* I.

OBSERVATIO V.

Hypogastrii dolor ob Vesicam Calculum continentem, cum Uteri insigni obstructione.

NObilis quædam fœmina, formæ corporisque constitutione ac temperamento satis laudabilis, annorum 41. ante annos tres cum dimidio filiam enixa est: ab illo tempore per vicissitudines dolores sensit Nephriticos, qui tamen adhibitis quibusdam medicamentis remiserunt: anno dein elapso febri maligna petechiali laboravit lethaliter, qua feliciter curata, Brevi post tempore non solum priores dolores nephriticos magis magisque recrudescere, sed etiam descendentes quasi gravativos & lancinantes in inguine animadvertit: quoniam vero illi adhuc erant tolerabiles, patiens eos floccipendit, nec ad illos extirpandos efflagitavit consilium, donec circiter ante sesquiannum, malo in dies crescente, gravitatem circa pubem assiduam, sæpiusque involuntariam mictionem, urinas ardentes & purulentas, tumorem à pudendo ad exitum vesicæ, desidendique desiderium, & alia symptomata atrociora doloribus præteritis sentiens, Obstetrici peritæ se commisit, quæ affectum

affectum hunc pro uteri prolapsu recognovit, hac præprimis de causa, quia vaginam uteri adeo impletam & farctam deprehendit, ut ne digiti quidem immissio, multo minus mariti congressus admitti poterat, mensibus nihilominus semper stato tempore, etiam solita quantitate fluentibus: propterea obstetrix variis remediis, præprimis beneficio annuli uterum in locum reponere tentavit, doloribus nihilominus & reliquis symptomatis ingravescentibus: veritaque ægra genitalium inflammationem, me tandem in consilium vocavit: ubi omnibus circumstantiis probe consideratis, hoc malum principaliter pro calculo vesicæ judicavi & incurabile æstimavi; propterea quoniam calculus, præmissa per catheterem exploratione, tantæ magnitudinis observatus fuit, ut accitus lithotomus sine summo vitæ periculo eum extrahere non auderet: Idem judicarunt alii Medici in consilium adsciti; ac licet communi consilio multa, eaque generosa adhibita fuerint & exhibita medicamenta, nullum tamen horum tantæ fuit efficaciæ quod ex cymba Charontis Ægram extrahere potuerit, sed crescentibus in dies doloribus & decrescentibus viribus, supervenientibus creberrimis vomitibus, die 1. Februarii anni 1670. secundum præsagia mare mortuum pernavigare coacta fuit.

Exenteratione facta, viscera principaliora fere omnia bene & naturaliter constituta deprehendebantur, Ventriculus autem plane vacuus & tabefactus: Intestina contra, præsertim jejunum, flatibus distenta, & partim flava, partim & plane suggillata & quasi inflammata: Renes cum ureteribus usque ad vesicam putredine erant corrupti, humore glauco fœtidissimo, sabuloque albo infarcti, dextrorsum tamen magis quam sinistrorsum: In vesica nulla urina, sed tantum paucus albus mucor: in hujus autem collo magnus & durus lapis, duas medicinales pendens uncias inveniebatur: Uterus solito grandior, tanquam pugnus bene magnus & sat durus, quod ansam dedit ut aperiremus: Illum totum quantum alba, compacta, dura viscidissima materia impletum reperimus, ut plane nulla cavitas amplius videri liceret, quæ substantia non solum uterum totum occupabat, sed & majorem partem vaginæ uteri, cujus lateribus adeo firmiter adhærebant ut citra lacerationem vix separari poterat: hinc obstetrici vitio non est vertendum quod hunc affectum pro procidentia uteri habuerit: Reliquæ pudendi partes fere omnes erant penitus inflammatæ & exulceratæ. *Ex Observat. Gothofredi Thilesii Medici Vratislaviensis.*

Observatio VI.

Hypogastrii dolor ob vesicæ calculum cum exulceratione vesicæ, & situ uteri mutato. 1. *A calculo grandi cum vesicæ laceratione.* 2. *A vesicæ inflammatione & gangræna.* 3. *A pure incluso inter utramque tunicam Vesicæ, interius foraminibus pertusæ, exterius tuberculosæ.* 4. *A scirrho totam vesicam implente.* 5.

§. 1. Uxor Aurifabri quinquagenaria, macra & fusca, cætera sana, plaustro vehitur ad vineas, eodemque ex iis revehitur; acutissimos subito sentit in abdomine & circa inguina dolores, defertur in lectum, nulla dolorum intermissio, per quatuor annos lecto affixa manet: excernit interea temporis per alvum, præcedentibus doloribus immanissimis, res varias, ut fila serica rubra, nigra, ossicula varia, lapillos, aristas, ligna: Habetur pro incantata: ultimis septimanis vocatur D. D. Eccardus Leichnerus, videt illa excreta: Suspicatur præterea prolapsum uteri, applicat medicamenta, lenit dolores valde, sed illis recrudescentibus, tandem illa Tabe consumpta moritur.

Vocantur Chirurgi ad cadaveris sectionem: nullus venit, abhorrent, metuunt infectionem, petunt pretium magnum: Tandem ego cadaver aperio, Primo statim loco video os pubis valde protensum & crassum, substantia tophacea quasi incrustatum: Vesicam invenio sphacelo correptam, nigram, constrictam & admodum duram, quæ aperta tota erat exulcerata, & continebat calculum ovi gallinacei magnitudine, rotundum, album & echinatum: Extra vesicam in urethra alium tango digitis calculum, qui exemtus ovo columbino erat paulo major, cætera priori similis: Relicta vesica, me conferebam ad uterum, cujus ligamentum latum dextri lateris erat ruptum, adeoque uterus inclinabat valde, situ fere transverso: In intestinis & ventriculo nihil inveniebam, nec ullum incantationis vestigium: Quæstio jam est an hæc fœmina fuerit incantata, & an calculus ab incantatione possit esse? Item unde hæc uteri subsidentia? *L. Augustinus Hermannus Med. Erfurtensis in Miscell. curiosis anni* 1671. *Observat.* 171.

§. 2. *I. Gulielmi* cum, multis annis calculo laborans miseram vitam traxisset tandem mortuus est: Chirurgo corpus incidente, in vesica inventus est lapis ponderans ℥iij. & ʒß. qui

qui causa mortis fuit: Erat subrotundus, ovum magnitudine excedens: vesica quoque reperta fuit ulcerata ex collisione lapidis tantæ molis: Renes quoque alterati & quasi ulcerati spectabantur, potissimum verò sinister. *P. Forestus observ. 24. lib. 25.*

§. 3. In Gangrænam male tractata inflammatio quandoque convertitur, vidimusque sic affectam vesicam nigram penitus intrinsecus, Nasi piscis instar, in mortuo Canonico fuisse. *Platerus Prax. lib. 2. cap. 13.*

SCHOLIA.

M*Ale tractata inflammatio*] Infrequens est vesicæ inflammatio ob substantiam ejus solidam & densam: interdum tamen fieri solet licet exanguis & spermatica sit, quia sanguinem ad sui nutritionem per arterias recipit, qui si nimia copia influat, & extra vasa excidat, inflammatio accidere potest sicut in aliis corporis partibus membraneis, ut pleura, meningibus &c. Causæ producentes, ex parte Naturalium, sunt infirmitas congenita, substantiæ laxitas, fervor & caliditas nativa, humores copiose trahens; ætas juvenilis fervida; Ex parte non naturalium, faciunt Venus immodica, & quæ sanguinem illuc alliciunt, quæque plethoram & cacochymiam biliosam gignunt; vix enim pituita & melancholia densitatem partis subire possunt: Res præternaturales sunt ictus aut vulnera vesicæ regioni inflicta; compressio nimia aut contusio, febres continuæ, impuritas vasorum, vel aliquarum partium illuviem expurgantium per urinæ vias, ut in pleuritide, empyemate, lienis obstructione, mesenterii infarctu &c. Ac denique ipsius partis affectus peculiares ad inflammationem in ea inducendam, ut Calculus, dolor vehemens a quacunque causa excitatus, exulceratio, urinæ ardor vel suppressio & similia. Signa sunt dolor pubis regionem occupans & perinæum, in quibus partibus etiam calor, & interdum rubor apparet: Ardor urinæ perpetuus est, sed illa etiam supprimitur, adstricto vesicæ ductu à tumore partis: Rectum intestinum viciniæ lege condolet, unde ardens tenesmus: alvus aliquando adstringitur, compresso à vesica inflammata intestino: Assident febris, vigiliæ, delirium, sitis & alia.

§. 4. Generosus Vir, ex familia Francisci & Henrici Franciæ Regum, cum 18. annis venereo profluvio laborasset, increscente in dies malo, atque una symptomatum sævitia, nec ullum ex medicamentorum præscriptorum usu fructum consequeretur, ad fontem proficiscitur, haud procul à Leodio, qui creditur esse quem *Plinius* lib. 31. cap. 11, in Tungris esse scribit: Hoc ubi aliquot dies usus esset, dolores valde remissi sunt, ita ut suavius illic quàm alibi multis annis vixerit: Fontis siquidem hujus ea propria ac singularis est facultas, ut vesicæ renumque dolores sopiat ac leniat; morbos tamen harum partium raro persanet: Ventriculum debilem idem roborat: ciborum languentem appetentiam excitat, hydropicis, præsertim leucophlegmaticis, subinde sanitatem revocat; Possemus nonnullos referre gravissimis renum ac vesicæ doloribus misere afflictos, qui interea dum hunc biberent à doloribus liberi visi sunt, non tamen idcirco sanitati restituti: Prætermissa siquidem hujus potione etiam acerbius quandoque doloribus pejus habuerunt: Veluti huic generoso contigit Viro, qui interea dum aquam fontis biberet melius habere videbatur, Sed illinc reversus, mox omnino pejus, ubi ingravescentibus omnibus doloribus, vitam cum morte commutavit.

Dissecto ac aperto hujus corpore, repertus est Ren uterque major quàm secundum naturam, durus, concreti ac indurati puris colorem ac similitudinem referens: Ureteræ ambæ interius ulceratæ, vesica plane rigida nec extendi nec contrahi potuit: hujus una membrana ab altera divulsa, copioso intermedio pure: In exteriore tubercula quædam livida apparebant, interior multis foraminibus pertusa. *Dodonæus observ. med.* 41

SCHOLIA.

H*Inc colligit Henr. ab Heer* l. de Acidulis Spadanis cap. 9. moram in iis esse necessariam, & quod sæpe multis dixit, toto ibi anno vivendum iis qui à diuturnis & pertinacibus malis liberari cupiunt: Plurimos ad suos irrito eventu redire, immerito de Medicis questos, aquarum impotentiam arguentes, quia 30. vel 40. die non persanantur: Asserit vero aliquos, qui totos tres quatuorvè annos assidui in Spa manserunt, ab ulceribus istis calculoque & hydrope persanatos vidisse.

§. 5. Dom. *Cosmus Slotanus* Illustr. Ducis Juliacensium &c. Medicus Chirurgus, mihi retulit se Coloniæ virum quendam Nobilem curandum habuisse, in quo omnia Calculi signa adfuerunt, nisi quod cum *cathetere immisso* nihil calculosi deprehendi potuit: Cum tamen tandem obiisset, scirrhum, sive tumorem durum in vesica inventum fuisse, qui adeo creverat ut totam vesicam impleret, vixque spatium quod urina, ubi in vesicam influit, permeare posset, reliquisset. *Fabritius Hildanus de Lithotomia vesicæ.*

SCHOLIA.

C*Athetere immisso*] Nam ante omnia an calculus adsit explorandum, neque temerarii & audaces quidam Empirici imitandi, qui levi aliqua calculi suspicione inducti, illico & citra ulteriorem inquisitionem cultrum adhibent: Externis igitur signis, sicuti etiam explorationi digito in anum immisso, simpliciter & per se fidendum non est; aliquando enim in dissectione cadaverum observavi, quod duri tumores ac scirrhi, qui ægro adhuc vivo existente, per anum tam duri, ac si calculi fuissent,

palpari potuerunt, inventi fuerunt: Imo, quod magis est, tumores isti duri circa collum vesicæ, eadem fere symptomata ac si calculus aliquis adfuisset, excitarunt; Quod autem ejusmodi tumores incisione citra mortis periculum non possint eximi, inde manifestum fit, quod illi, ut ipse evidenter vidi, adeo firmiter ac tenaciter vesicæ & ipsius collo adnati fuerint, ac si unum cum vesica corpus constituissent; Exploratio igitur cum instrumento facta, ad indagandum & discernendum calculum, à duris istis tumoribus in vesica natis, omnium optima ac certissima est: *Idem ibidem cap.* 8.

Observatio VII.

Hypogastrii dolor à calculis latentibus in vesicæ sinubus & cuniculis. 1. 4. *A calculo lævi muco obducto, catheteris attactum eludente.* 2. 3. *Calculus vesicæ magnus nullis signis se prodens.* 5. 6. 7.

§. 1. J. De With, Senator Amsterodamensis, enecatus à calculo, & sectus deinde à Chirurgo, habuit in vesica sua 39. calculos, figura ac magnitudine ut dispares inter se, sic forma, glabritie ac lævitate adeo invicem similes, & tam prope convenientes cum lapide bezoartico, quem fert India Orientalis, ut facile vel oculatissimo imposuissent aromatario: Latitabat autem unusquisque involutus proprio receptaculo, & quidem tam tecte, ut circa initium crediderit Chirurgus nihil Calculorum illic detineri: Cujusmodi cavernosis cuniculis testantur *Brovardus* & *Raphael Thorius*, inhæsisse utique innumeros calculos in rugosa *Isaaci Causaboni* vesica: sed *non in sacculo* illi subtus adhærente, quem asserunt uno ore fuisse sine calculo, licet secus videatur indicare *Ioh. Riolanus. Nicolaus Tulpius observ. lib.3. cap.4.*

S C H O L I A.

NOn in sacculo] *Joh. Riolanus* Antrop. lib. 2. cap. 26. *ait* Hominis vesicam intus saccum sive foveam habere, extra capacitatem inferne protuberantem, in qua sæpe grandiores lapides nidulantur & latitant, qui immisso cathetere detegi ac deprehendi non possunt: Hic saccus forte fuit receptaculum calculi in eo cui vesica in scrotum procubuerat, *Vide* §. *cap.* 16.

§. 2. Ad indagandum in vesica hospitantem calculum, exploratio ope catheteris facta Chirurgis consueta ut plurimum esse solet: Verum expectationi non semper eam respondere anno 1669. in Mercatore quodam nostrate observavi, quem alere inibi hospitem talem ex signis debite invicem collatis indubie judicavi: Pro confirmanda mea opinione curaveram ut lithotomus, in arte sua apprime versatus, catheterem virgæ canali immitteret, ut exploraret rei certitudinem; id quod factum quidem, ast omnem licet industriam & laborem adhiberet, calculum tamen observare aut deprehendere nullum poterat: hinc immunem esse ægrum ab isto tortore contra Me pronuntiare non est veritus:

Verum ægroto Apoplexia postea sublato, concessaque ab uxore in rei veritatem per sectionem inquirendi potestate, calculus amygdalum, osseo suo tegumento adhuc vestitum, forma & magnitudine satis exacte referens, una cum aliis duobus pisum majus mole æquantibus, à præfato lithotomo sectionem administrante eductus, vera me dixisse abunde docuit: Causa ob quam deprehendi ab exploratoris manu is haud poterat, in ejus ex una parte planitiem (altera gibbosa existente) & lævitatem, muco obductam, mihi conjicienda videbatur, ob quam catheter calculum mox transiens, nec in eum impellens artificis manum & mentem facile fefellit: *Ex benevola & amica communicatione Excellent. & Clariss. D. D. Lucæ Schroeckii, Senioris, Physici Augustani.*

§. 3. Quidam Lithotomus jactitabat si calculus in vesica resideret, & vel pisi magnitudinem vix excederet, se cathetere immisso ipsum deprehensurum, Sed ille seipsum & duos alios Medicos fefellit, Cum enim quidam juvenis Patritius chronico dolore vesicæ infestatus se illi explorandum commisisset, negavit calculi præsentiam: Exin consilio Medicorum, qui illi à veritatis orbita multum deflectenti fidem accomodantes, rati dolorem illum à frigida vesicæ dyscrasia & materia phlegmatica concitari, in thermas Ferinas fuit ablegatus, sed spe inani.

Etenim æger ille, post aliquot dierum moram convulsionibus Epilepticis est correptus & à morte arreptus: Eo defuncto & cadavere reserato, in vesica grandior calculus oblongus ℥ii. fuit repertus. *Thonerus.*

§. 4. Vir Nobilis Dom. *Ioh. Iacobus Favre*, Senator Genevensis, in pueritia Calculi vesicæ expressa habuit signa: Ea de causa consilium Excellent. & Experimentissimi Domini de *Mayerne* expetitur, qui multa præsidia præscripsit, quorum ope molestiæ omnes desierunt, adeo ut eorum efficaciæ adscripta sit morbi liberatio: Tandem Viri Nobiliss. circa annum ætatis 35. hydrope pectoris aliisque affectibus, diuturnoque languore extincti, cadaver cum cultro anatomico exponeretur, Vesica quoque urinaria explorata fuit, in cujus

cujus ſinu, ad latera efformato, calculus inſignis deprehenſus, quem impune per plures annos geſtavit.

SCHOLIA.

Dicunt quidam adeſſe pondus in imo ventre, cum veſica calculo obſidetur, quia ſua gravitate eam contrahit: Id tamen non ſemper accidit: Obſervavi enim plures calculoſos, qui ſe nunquam tale pondus advertiſſe aſſerebant, quod accidit, non quia lapis non gravitet, ſed quia cum paulatim creſcat, illius geſtationi natura aſſueſcit, & ideo pondus non ſentit, quem ſentiret utique ſi immediate lapis in veſica, cum magnus eſt, poneretur. *Sebaſt. Naſius meth. med. parte 2. pag. 293.*

§. 5. *Ogerus*, Medicus Leodienſis, octogenario multo major, ſolidæ doctrinæ & experientiæ vir, nunquam de calculo veſicæ conqueſtus, in veſica habuit Calculum ovo anſeris majorem, omni ſilice duriorem, *Heer Obſervat. 26.*

SCHOLIA.

Non ignorandum ſæpenumero calculum, copioſa in primis pituita obductum, non quo tempore primum coaleſcit, ſed nonniſi grandiorem jam factum excruciare patiente: Quod obſervatum à me eſt in quodam noſtro Nobili, qui ne vel leviſſima quidem prius veſicæ moleſtia affectus, ex equitationi; curſu ſanguinem cum lotio cœpit effundere, ac frequenti deinceps meiendi voluntate, non abſque cruciatu, ſollicitari: tertio autem poſt menſe inſtituta ſectione, quod conſtanti ſententia calculum adeſſe pronuntiarem, duo mole ovi gallinacei me judicio falſum non fuiſſe prodiderunt. *Ben. Silvaticus cent. 3. conſil. 58.*

§. 6. Recordor me Camillum fratrem Ill. Cardinalis Paleotti ſæpe conſueviſſe omni fere calculi ſigno carere; Cùm tamen is alia ægritudine præventus tandem conciderit, lapidem diu geſtaſſe compertum fuerit. *Hier. Mercurialis Epiſt. ad Zecchium in hujus conſult. 18.*

§. 7. Si lapis eſt major quam per pudendi viam valeat penetrare, accidentia ſequuntur aut lapidis figuram, aut magnitudinem, Nam pondus leviſſima ſæpe accidentia tulit; in quibuſdam enim eſt rotundus & levis, qui natat in urina, de quo miram hiſtoriam habet *Caldera* Tribun. Medici p. 223. Illuſt. *ait* P. de Caſtro Hiſpalenſis per annos 90. integra valetudine vixit, poſtea feliciter obiit præ caloris vivifici inopia: Hic neque de urinæ ſuppreſſione, nec dolore unquam queri auditus eſt: Poſt obitum in veſicæ alveo tres ſunt inventi lapides, alter ovi columbæ ſimilis, minor alter, tertius pineæ fructum magnitudine æquabat: ſed ita quiſque levis, tota ſuperficie æqualis, ut licet veſicæ parietibus allideret, dolorem non inferret. Hinc conſtat læves lapides & æquales, citra dyſuriam, citra dolorem poſſe in veſica deliteſcere.

OBSERVATIO VIII.

Calculos in veſica citra arenarum mictum contineri αὐτοψίᾳ comprobatur.

§. 1. Hoc muliplici experientia confirmatus affirmare audeo, eos qui arenas excernere conſueverunt, antequam coirent in calculum, mox eo correptos, vix aut parum arenarum egerere, quod & *Avicenna* adſtruit: Notavit idem *Mercurialis* comm. in aph. *Sæpe uſu venit ut ubi lapis eſt in veſica, arenæ quæ antea ejiciebantur, non amplius compareant, ſc. iis ipſi lapidi adhæreſcentibus & conglutinatis:* Nam quotquot fere in renibus deſcendunt in veſicam, calculo ibidem jam formato, ut ejuſdem ſubſtantiæ, undiq; ſe applicant, urina paulatim ex attritu veſicæ lentorem quendam ſibi acquirente, quo arenæ retinentur & calculo affiguntur: Innumeris id demonſtrare poſſim calculis ſectione ablatis, quibus arenæ vel undique concrevere, vel certis locis, ut ſolent ſquammulæ in oſtreis & muſculis, accumulatæ eminerent, atque eo tempore quo coaluiſſent, & aucti fuiſſent, nihil unquam arenarum cum urina prodiiſſe obſervaveram: Quare miratus nuper fui, cum ego judicaſſem ex dolore, ſtranguria & urinis mucoſis calculum in veſica hærere, & quidem magnum, celebris nominis Medicum colata diligenter urina, cum nihil arenoſi ſe offerret, cauſam retuliſſe in ſalſos humores acrimonia ſua orificium veſicæ vellicantes, ſed hallucinatum fuiſſe αὐτοψία poſtea in diſſecta poſt obitum veſica comprobavit.

SCHOLIA.

Calculi quamprimum extracti externum aërem excipiunt, duritiem quandam acquirunt: at dum adhuc in veſica continentur, molliores ſunt, inprimis externa ſuperficie, quare facile illis adhærent arenæ, ac proinde non excernuntur: Vidi non ſemel cum calculi, ſtatim à ſectione, mihi adſtanti adhuc calentes darentur, multum arenarum digitis adhæſiſſe, quamvis pueris ipſis arenæ nunquam in urina ſubſediſſent: Hinc apparet calculos arenoſos, neque perpetuo neque frequenter ſignum exhibere in urina arenis à corpore ſuo abraſis: Quod tamen neceſſe erat ſi arenæ in urina ſubſidentes habendæ ſint pro certo & pathognomico, quod quidam volunt, arenoſorum calculorum ſigno: Recte enim ſcripſit Medicorum Princeps, quandoque tantum à calculoſis excerni arenoſa, idque in duobus modo caſibus; ex attritu ſcilicet plurium calculorum, & quando arenæ præ pauca mora calculo non adhæreſcunt: *Beverovicius Exercitat. de Calculo p. m. 122.*

§. 2. Non sequitur, non fundit sabulosa, igitur non laborat ex calculo, nam quibusdam lapilli ita tenaciter infixi sunt renibus, ut nunquam *sabulosa projectent:* Aperui ante annos circiter 12. virginem, filiam Nobiliss. *Narrotii*, cui innatus erat maximus calculus, trium circiter unciarum pondere in vesica, ita ut non solum totam vesicam, sed & unco suo incurvato ipsius vesicæ cervicem oppleret, Nec unquam ejus in urinis aliquod sabulosum indicium apparuerat; cum me, præter alios multos Medicos, plus quam centies hoc anno in consilium vocassent, ac urinas perpetuo, adstantibus sæpe & aliis Medicis, inspexissem: Frequenter tamen diro cum cruciatu putris quædam pituita puri simillima per urinas prodibat: *Cornelius à Sommeren ad I. Beverovitium in hujus Spicil. de Calculo.*

SCHOLIA.

N*Unquam sabulosa projectient.*] Arenulæ cum urina emissæ calculum concretum, aut confirmatum lapidem in renibus non hærere, aut vesica, non solum non indicant, sed nequidem diathesin, aut dispositionem ad calculi generationem sæpe demonstrant; at sæpissime malum in hepate & venis subesse significant: Eas cum doctissimo *Hollerio* sic distingues, Quæ propter sanguinis, *ait*, in venis adustionem cum urina exeunt arenulæ, subtiliores esse solent, raroque subsident, sed ad matulæ urinariæ hærent latera: Tales sæpe per ardentes febres per urinas redduntur, interdum etiam sanitatis tempore, in quibus scilicet calor hepatis est ferventior: Ideo urinæ ægrorum lapide laborantium albæ ac aqueæ apparent, quia obstructis renibus ab humore crasso, tenaci, lento ac viscido, veluti per tenue aliquod cribrum effluunt; aut sane quia vesica, calculi frigiditate læsa, urinam neque concoquit, neque renes trahendo expurgat: Insuper, dixit Dictator summus, ὑφίσταται, hoc est *subsistunt:* nam gravia sunt & majora hæc sabulosa, quam arenulæ illæ quæ calore jecoris & venarum, sanguinem exurente, una cum urinis profluunt, & lateribus matulæ adhærent, nec digitorum attritu eam aspredinem & gravitatem præ se ferunt, qualem proferunt sabulosa ex renibus aut vesica protrusa. *Idem ibidem:* De διαγνώσει harum arenularum vide *Riverium.*

Putris quædam pituita &c.] Est Calculus glutinosi & lenti crassique humoris lapidosa coagmentatio, quæ focum & in rene & in vesica obtinet: Si ergo crebro æger cum summa difficultate, & quidem in fine mictionis cogitur reddere urinas; urina vero hæc ubi lactea seu alba apparet, crebroque diversis coloribus variegata: sique accedant congestionis ac conglutinationis causæ, partiumque circumvicinarum pondus, sique in medio profluxu intercipiatur, ac mucus seu gluten urinæ innatet, guttaque sanguinis aliquando in fine mictionis profluat, Calculus vesicæ in vitio est.
Idem ibidem.

APPENDIX.

Glutinosum aliquid ad Calculi generationem requiri ostenditur phænomeno.

H*Ippocrates* ad Calculi generationem, præter copiam terrestris materiæ & salis soluti, à plurimis assignatam, glutinosum quippiam, in Theophorbi puero ab ipso observatum, desiderat Epid. 5. *Galenus* aliquid è crassioribus succis renis cavo tenacius impactum, Epid. 6. comm. 1. tit. 6. *Rodericus* Castrensis ex *Paracelso*, mucilaginem tartaream, viscidum quidem illud & glutinosum arenularum vinculum, quod in calculosis & ipse tu mecum aliisque sæpe vidisti: Vesicæ vocas alimentum, at isti materialem calculi causam: Ubi enim per se in aëre expositum una nocte, & quandoque citius, in arenosam, friabilem, imo lapideam materiam concrescere observatum est, & ego experimentum feci, Et novi Fœminam Nobilissimam Calculosam, quæ ex tali mucilaginosa materia, in sua propria urina subsidente, pilulas concinnare propriis manibus solebat: easque per se in scatula reservatas in calculos abire sponte, edocuit & ostentavit. *G. Harveius ad I. Beverovicium in hujus Spicilegio de calculo p. m. 193.*

OBSERVATIO IX.

Arenosas urinas Calculi in vesica signum proprium non esse comprobat Anatomia lithiasi laborantium.

M*Iratus* nuper fui, cum ego indicassem ex dolore, stranguria & urinis mucosis calculum in vesica hærere, & quidem magnum, celebris nominis Medicum, colata diligenter urina, cum nihil arenosi se offerret, causam retulisse in salsos humores, acrimonia sua orificium vesicæ vellicantes, sed hallucinatum fuisse αὐτοψία postea in dissecta post obitum vesica comprobavit. *I. Beverovicius exercit. de Calculo.*

SCHOLIA.

D*Uobus* modis, ex *Hippocr.* doctrina, arenosa emittuntur in calculosis 1°. cum duo vel plures calculi ex mutua collisione comminuuntur: ita enim 4°. de morbis, *Cum concreverit calculus, & alte in vesica subsederit, seorsim separata arena, cum calculus accedentem arenam non apprehenderit, sed*

copiosior

copiosior & gravior exstiterit, adeo ut non invicem coagmentari queat, tum duo calculi gignuntur, aliquando & plures, quibus inter se fricatis & collisis, concussu arenosum comminuitur, & per urinam excernitur: Interdum autem si arena in vesicam descenderit, nec tamen cogatur aut coagmentetur. Sic & Avicenna l. 3. Fen. 19. tr. 1. c. 5. *Et accidit quandoque ut sint in vesica una duo lapides & plures illos excoriantes, & multiplicatur arenosa comminutio ex illis: Et est quandoque cum arenositate fæx furfurea, propter abrasiones superficiei ejus a lapide aspero.* 2°. Quando arenæ cum urina è renibus defluentes in vesicam, ex ea, antequam coire possint, cum calculo illic hærente expelluntur: E duabus *Hippocr.* conditionibus posterior, si nempe è renibus in vesicam prolapsæ statim excernantur, nullum dare possunt indicium vesicæ calculosæ: Prior plurium tantum calculorum, qui se mutuo deterunt, signum præbet, at hoc rarum: Quo modo ergo Avicennæ certum & proprium calculosæ vesicæ signum? Sæpius unus, rarius plures in vesica generantur, & ubi unus, unde tunc calculosæ urinæ? Quidam dicunt urinam stringendo eas abradere, sic certe aut urina id facere deberet, aut vesica, De molli & membranosa vesica (quam calculus durior potius deteret) non est verisimile: multo minus de urina tartareo humore impregnata: Hoc multiplici experientia confirmatus affirmare audeo, eos qui arenas excernere consueverint, antequam coirent in calculum, mox eo correptos, vix aut parum arenarum egerere: Notavit idem Mercurialis ad aphor. *Sæpe usu venit ut ubi lapis est in vesica, arenæ quæ antea ejiciebantur non amplius compareant, scil. iis ipsi Lapidi adhærescentibus & conglutinatis:* Nam quotquot fere è renibus descendunt in vesicam, calculo ibidem jam formato ut ejusdem substantiæ undique se applicant, urina paulatim ex attritu vesicæ lentorem quendam sibi acquirente, quo arenæ retinentur, & calculo affiguntur: Innumeris id demonstrare possim calculis sectione ablatis, quibus arenæ vel undique concrevere, vel certis locis, ut solent squammulæ in ostreis & musculis, accumulatæ eminerent, atque eo tempore quo coaluissent & aucti fuissent, nihil unquam arenarum cum urina prodiisse observaveram. Calculi quamprimum extracti externum aërem excipiunt, duritiem quandam acquirunt: at dum adhuc in vesica continentur, molliores sunt, imprimis extrema superficie, quare facile illis adhærent arenæ, ac proinde non excernuntur: Vidi non semel, cum calculi, statim à sectione, mihi adstanti adhuc calentes darentur, multum arenarum digitis adhæsisse, quamvis pueris ipsis arenæ nunquam in urina subsedissent: Hinc apparet calculos arenosos, neque perpetuo neque frequenter signum exhibere in urina arenis à corpore suo abrasis, quod tamen necesse erat, si arenæ in urina subsidentes habendæ sint pro certo & pathognomico arenosorum calculorum signo: Recte enim scripsit Medicorum Princeps, quandoque tantum à calculosis excerni arenosa, idque in duobus modo casibus, ex attritu scil. plurium calculorum; & quando arenæ præ pauca mora calculo non adhærescunt: Quis igitur ex eo quod quandoque tantum adest signum morbi petat demonstrativum &c. 2. *Idem ibidem.*

Ex dolore, stranguri, urinis mucosis &c.] Recte *Coelius Aurelianus* 1. de morb. int. c. 11. *Non ex uno vel duobus, sed ex multis concurrentibus significatio firmatur: Unum enim quiddam, ad aliud quiddam, commune est; At vero in unum conveniens multorum concursus discretionum facit intelligentiam prominere.* Fernelius *accuratissimus hæc signa recenset*, Propria, *inquit*, calculi vesicæ signa hæc fere sunt, vaga quædam & oberrans circa pubem & perinæum titillatio, siquidem exiguus is & levis etiamnum est: quum vero grandescit, incumbentis gravitatis pondus percipitur, ut idcirco difficilis & doloris plenus per salebrosa loca sit incessus, multoque difficilior saltatio: Mictio crebrescit, adeo, ut & tandem assiduo meiendum sit, vixque possit urina cohiberi: Quum meiendum est, urinæ fluor intercipitur, obviam quidem impulso calculo, sicque minime continuata sed intercisa est emictio: Ac tum dolor alias universum pudendi ductum, alias glandem solam affligit, isque acerrimus sub emictionis finem: quum calculus urinæ cursu incitatus, quasi proditurus, sphincterem violentius comprimit: Meiendi conatum comitatur desidendi cupiditas, quod calculi magnitudo è perinæo tectum intestinum, ut vesicæ cervicem exstimulet: At vero nonnunquam summæ vesicæ adhærens calculus, & quasi ex illa propendens, vix ullum ex his signis manifeste exhibet, & visi sunt qui nullo dolore diu illum gestaverint: Omnibus tamen hæc signa modo mitia sunt & obscura, modo sæviora: Urina alba, crassa & turbida redditur, quum grandior calculus jam diu est in vesica detentus, in qua sedimentum purulentum est, aut narium mucori persimile: Hactenus *Fernelius*, qui nullum de arenis verbum facit.

Observatio X.

Hypogastrii dolor à variis affectibus partium imi ventris inductus, A sacco vesicæ urinariæ adnato. 1. A calculo in vesica fellis, Et plurimis sub membrana Iecoris coercitis. 2. Ab intestini Coli ulcere & vermibus inclusis. 3. Ab Intestinis crassis stercore duro refertis. 4. 6. Ob colon in ea regione putrefactum. 5. A parte Intestini cæco propinqua contracta. 7. Ab Epiploi, ad vesicam devoluti, apostemate. 8. A Liene illuc devoluto. 9. 10.

§. 1. Illust. Casaubonus de pectinis dolore conquestus, in quo tandem Tumor apparere cœpit: Vesicæ corpus ad sinistrum latus perforatum erat, hians in saccum sive ἐπίκυστιν vesicæ, vel adscititiam vesicam, urina refertum. *Vide tit. de mictione difficili.*

§. 2. Decessit his diebus mulier Nobil. *Diamantes* nomine, dolore prostrata Calculi. Sed cùm nullum antea ex eo percepisset nocumentam, visum est Medicis cadaver incidere, & reperti sunt lapides quamplurimi, Non quidem ullus in vesica ut putabatur, sed præter unum qui in tunica fellis coloris atri & magnitudine castaneæ aridæ continebatur,

cæteri omnes in panniculo, quo contegitur Hepar, unde etiam veluti in folliculo dependuli, facculum effecerant, Hanc autem nos mortis causam rati, sapientis viri consilium esse duximus, nihil omnino de incertis & occultis morbis statuere. *Benivenius de Abditis cap. 94.*

§. 4. Puella (*de qua tit. de affect. hystericis*) immanes in hypogastrio dolores patiebatur, cum tumoribus duris, nuces referentibus. Intestina crassa livida & gangrænosa apparuerunt, indurato stercore plena.

§. 5. Quidam incidit in dolorem ventris circa pubem: Inveni colon circa illum locum plane putrefactum. *Vide tit. de alvo adstricta.*

§. 6. Juvenis mulier de alvi difficultate conquerebatur, & dolore Ilii sinistri tensivo gravique, sentire enim se dicebat in illo loco pondus aliquod grave: Illius colon repertum valde laxum ubi ventriculo annexum est; reliquis in locis, ad crassum intestinum usque, fæcibus crassis durisque in globulos concretis infarctum. *Vide lib. 1. tit. de Paralysi.*

§. 7. Quidam lapsus ex equo, exinde conquestus est de Inguinis dolore: Pars intestini, quæ Cœco intestino proxima est, mire contracta erat. *Vide tit. de Vomitu.*

§. 8. Lutetiæ in corpore publice secto, inventum fuit in Epiploi, ad vesicam usque pendentis, membraneo quodam veluti sacco, Apostema pure ibidem coacervato distentissimum. *Russetus lib. de Partu Cæsareo pag. 32.*

SCHOLIA.

NOn mirum igitur si Omenti substantia facile augeatur & intumescat: præsertim vero Lienis impuritates excipit, quod ab *Hippocr.* lib. de locis in hom. annotatum, & aphor. 57. 7. item 1. de morb. muli. & 4°. de morbis, ubi asserit vitio Lienis hydropem fieri, ab eo in epiploon transfuso sero.

§. 9. Ruptis ligamentis visus fuit Lien in muliere Parisiensi ad hypogastrium prolapsus supra uterum, qui per biennium molæ specie Medicos fefellit; tandem fato functa ægra, tumoris illius causa patefacta fuit aperto cadavere. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 23.*

§. 10. Anno Domini 1645. Vidi in Domina Comitissa de Botzeon, Illustrissima muliere, Lienem prolapsum in hypogastrium per duos annos: Primo anno revolvebatur & reducebatur in suum locum, & poterat ligaturis in sua sede contineri, sed tandem ista repositione neglecta, tam firmiter adhæsit utero, partibusque vicinis, cum tanto incremento, ut æquaret pondus decem librarum, tandem illi mortem attulit: Aperuit cadaver *Simeon Pimpernel*, Chirurgus peritissimus, In Nobili viro eo modo prolapsum vidit Lienem *Cabrolius. Idem ibidem.*

SCHOLIA.

LIen Diaphragmati per tenuia ligamenta alligatus est, quibus relaxatis propendet, fitque πλ...: Hoc cum accidit, pedes & genua calent, nasus & aures frigent, authore *Hippocr.* Facile sua sede dimovetur Lien & procidit, quia non succingitur membrana tenui à peritonæo, ut Hepar, nec dependet à diaphragmate: At in bene habito & florenti corpore, infra ultimam costam non descendit. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO XI.

Hypogastrii dolor ab ulcere cancroso colli matricis. 1. *A collectione materiæ humoralis & carneæ intra membranas* Vteri. 2. *A complicatione* Vteri 3. *Ab* Vteri *gangræna* 4. *Ab* Vteri *incremento cum gangræna.* 5. *Ab osse in* Vteri *tumore.* 6. *A lapidibus* Vtero *inclusis.* 7. 8. 9. 10. 11. 12. *A quatuor tuberculis circa os* Vteri. 13. *Ab hydrope* Vterino. 14. *Ab* Vtero *sanguine referto* 15. *Ab ejus corruptione.* 16. *Ob cancrum.* 17. *Ob* Vterum *à mola putrefactum.* 18. *Ob molam lapideam membrana inclusam.* 19. *Ob* Vterum *Vlceratum.* 19. *Ob vomicam in* Testibus *muliebr.* 20. *Ob vasa spermatica &* Testes *tumida in muliere.* 21. *Ob disruptionem* Testiculi *fœminei dextri, vasorum ejaculantium & dextri Vteri cornu, à fœtu ibi genito.* 22. *A* fœtu *extra uterum, in abdomine reperto.* 23. *Ob* fœtum *in utero corruptum.* 24. *Ob* Vterum *ulceratum, scirrhosum, Ejus vaginam à diuturno fluore muliebri erosam.* 25.

§. 1. ANno 1586. cum Nobil. quædam Matrona Lausannæ suppressione mensium bimestri spatio laborasset, tandem exortus est dolor & inflammatio partium genitalium: Morbo propter verecundiam neglecto, abscessus & ulcus in collo matricis sequutum est, cui multa absque fructu à variis adhibita fuere: Biennio post cum D. D. J. *Auberto Vindone*, ut de curatione instituenda consultaremus vocatus fui. Adhibito matricis

tricis speculo, ulcus callosum, fœtidum, inæquale lividumque, & ut verbo dicam, cancrosum, invenimus, quod minime nobis tangendum judicavimus: Vocatus postea Empiricus mira pollicitus est, Sed adhibitis medicamentis acribus auctus est dolor, aucta & febris, inflammatio, vigiliæ, cibi fastidium & syncope, ut deinde paucos post dies è vita discederet.

Accersitus denuo cum dicto Medico, ut dissecaremus cadaver, totum collum matricis plane cancrosum & exulceratum offendimus. *Fabritius Hildanus cent. 2. observat. 63.*

SCHOLIA.

Collum matricis plane cancrosum] Cancer uteri est tumor durus ac renitens, in uteri corpore vel cervice dolorem acerbissimum, punctorium & lancinantem præ se ferens: Fit ab humore atrabilario in ea parte collecto, vel à scirrho male curato, qui facile in cancrum degenerat, in ea præcipue parte, ob sanguinis copiosum affluxum, qui in venis scirrho vicinis retentus, nec sufficienter per menstruas purgationes evacuatus, aduritur & malignam corruptionem acquirit.

Cancrosum & exulceratum] Duplex vulgo statuitur, ulceratus & non ulceratus: Quamdiu materia morbifica minoris acrimoniæ & malignitatis particeps est, cancrum efficit non ulceratum: Acrior facta per putredinem, vel adustionem, tumorem exulcerat & cancrum ulceratum producit.

Exortus est dolor & inflammatio] Si tumor durus ac renitens in uteri corpore aut cervice percipiatur, qui dolorem punctorium ac lancinantem eliciat, cancrum esse pronuntiare possumus; Evidentius tamen distinguitur si oculis percipi possit, (ut in allato exemplo) ut quando est in uteri cervice, speculo matricis adhibito: apparebit enim tumor inæqualis ac tuberosus, livescens, aut nigricans, venarum propaginibus, quasi radicibus circumseptus: Si vero ulceratus sit, saniem quandam emittit fulvam aut nigram & graviter olentem, interdum etiam sanguinem, ob erosionem venarum quæ in partem decurrunt, tanta copia interdum, aperto aliquo vase insigniore, ut ægra vitæ periculum incurrat: His accedit febricula, anxietas, nausea, pudendorum ardor & similia.

Empiricus mira pollicitus est] De prognosi hoc pronuntiare licet, cancrum esse incurabilem, sive ulceratus sive non ulceratus sit; Quod quidem ut de omni cancro, etiam partes externas obsidente verum est, sic potiori jure de eo qui uterum occupat sentiendum est, ob continuam superfluitatum illuviem, quæ ad eam partem decurrit. *Riverius.*

§. 2. Mulierem & vidi & ægrotam tractavi, quæ post mortem aperta fuit, in cujus uteri carnosa substantia (non in cavitate, neque superficie gibbositateve externa) collectionem adeo admirabilem, tam humorum quam carnosarum excrescentiarum, membranarum, tendonum, ossiculorum item instar gummatum, lupias aliaque corpora diversæ substantiæ, coloris, odoris aliarumque qualitatum habebat, ut pondus omnium esset librarum mercatoriarum 40. Et tamen ab annis tribus, & longiore etiam tempore, quo temporis spatio materia eo loci erat contenta, nullum dolorem, qui alicujus esset momenti, persenserat, licet tantæ sordes tantaque moles in utero contineretur: tamen toto illo tempore, tam naturales & vitales, quam animales functiones perfectas & integras habuit: *Fr. Rossetus de Partu Cæsareo sect. 5. c. 4.*

SCHOLIA.

Membranarum, ossiculorum &c.] Ejusmodi tumorum originem à succo crassiore, quam decebat, parti oblato deducit *Platerus*, cui si nutrimenti alterius partis, quæ crasso admodum succo ali debuit, portio ab ea abscedens, in carnosas sedes cum illarum nutrimento delata talem duritiem in illis gignat: Quod & inde comprobari posse censet, quia in ejusmodi abscessibus, ex illis tumoribus genitis, aliquid aliarum partium substantiæ simile inveniatur, nunc pilum, nunc unguem, nunc os, nunc glandulam referens, quæ vix dum aliis quam ex succo hasce partes illic in cute vel parte vicina nutriente, huc cum proprio carnis nutrimento delato, nasci potuissent: Uti & si sebum referat, pinguiorem sanguinis partem, quæ pinguedinem efficit, huc pervenisse & sic concrevisse verisimile videtur, &c. Huic vero sententiæ obstare videtur Medicorum doctrina, qui sanguinem commune partium alimentum statuunt, formam cujusque partis in singulari & privata concoctione adipiscentem; quam in sanguine latere statuere videtur.

§. 3. Duci Lotharingiæ mortuæ post dolores acerbissimos ad imum ventrem, repertus est omnino revolutus & complicatus Uterus. *Ballonius Epid. lib. 2. p. 152.*

SCHOLIA.

Hunc morbum sic describit *Hippocrates* lib. de Nat. muliebri: *Si Uterorum os complicatum fuerit, menses non suboriuntur: Si vero suboriantur, pauci sunt & vitiosi, Et ubi cum viro congreditur, dolet, dolorque imum ventrem & lumbos detinet: quod si digito contrectes & perquiras, osculum non comparet.*

§. 4. Illust. Matrona Moravica, per longos & crudelissimos uteri dolores, nulla arte placabiles, exhausta, & a morbo victa anno 1655. obiit.

Huic post mortem Uteri particulæ putridæ, & sponte exciderunt, & per mulieris manus fuerunt exemptæ: Et sic primum morbus innotuit, qui forte manu chirurgica mature

tolli potuisset: Cum mulieres quasdam exempto utero supervixisse historiæ testentur. *Hæserus Herbulis Med. lib. 7. cap. 2.*

SCHOLIA.

Uteri Gangrænæ mentionem facit *Hildanus* apud *Horstium* Tomo 2. p. 228. Nihilque aliud remedii proponit in affectu plane difficili & vix curabili, quam aquam ordinariam in summis doloribus potandam, ℞. agrimon. veronicæ ana man. j. ficuum ℥iv. liquir. ℥j. aquæ fontis libr. viij. coque ad tertias: Affectus gravis est, & ob id multo gravior, quia tarde se insinuat, neque per certa signa facile innotescit: intus obscure latet, ob pudorem diu supprimitur, & omnis generis morbos mentitur. *Idem.*

§. 5. Fœmina Veneta ann. 40. anno 1645. ex casu quodam dolores Uteri acerbissimos passa est, adeoque graves, ut ipsam se tunderet, milleque modis affligeret: frustra omnibus adhibitis auxiliis, causa latente, septimo die dolores cum vita cessarunt.

Cadaver apertum statim dolorum causas prodidit, Uterus quippe capitis puerilis magnitudine in tumorem carnosum degeneraverat, & gangrænosum sine exulceratione, ut discissus pilam æmularetur carnosam: Cavitas angusta vix aureum nummum cepisset, plena concreto sanguine: Præterea Omentum ligamenti vicem sustinens firmissime externo uteri fundo alligatum erat, à quo sursum tracto dolores forsan aborti: *Th. Bartholinus cent. 2. observ. 28.*

§. 6. *Cæcilius Folius*, Venetus Anatomicus, in Uteri tumore testabatur se os reperisse instar conchæ, insignis magnitudinis: Minus etiam os in tumore colli minore. *Idem ibid.*

§. 7. Extincta Hyppolita Gaza Corregiense, doloribus uterinis diu vexata cum febre, lapis incredibilis magnitudinis, gypseæ consistentiæ, multo nigerrimo mucori innatans, dissecto utero extractus fuit: *Marcellus Donatus histor. mirab. lib. 4. cap. 30.*

§. 8. Habemus domi lapides excisos, folliculo fellis, stomacho &c. Vtero &c. *Gemma Cyclogn. l. 2. c. 6.*

§. 9. Andreas Lacuna cum aliis nostratibus Anatomicis, intra calvariam, & mesenterium & uterum conspexerunt. *Th. à Vega comm. ad cap. 5. l. 1. de loc. aff.*

§. 10. Observavimus concretos in capite, in utero mulieris, cui dissecandæ in Scholis Medicorum publice præfuimus. *Scholiogr. ad l. 48. Holler.*

§. 11. Aperta mulier à nobis in scholis Medicorum Lutetia lapidem habens in utero; in cranio anteriore, & quæ sine Liene inventa est. *Hollerius inter rariora n. 5.*

§. 12. Rarum est lapides gigni in colo, pulmonibus, cysti fellis, rarius fortasse, quod tamen nos vidimus, in utero interiore, *Scholiogr. ad lib. Gal. de loc. aff.*

SCHOLIA.

Lapidum in Utero repertorum alii meminerunt, *Marsilius de S. Sophia* comm. ad *Avicennam*, *Alex. Benedictus* lib. 22. cap. 43. *Wierus* de Præstig. lib. 3. cap. 15. Excretum memorat *Hipp.* 5. Epidem. à famula *Dyseridis in Larissa*, *Salius* ad cap. 113. pract. *Altimar.* narrat monialem diu uterinis cruciatam doloribus, tandem ejecisse sponte perpudendum lapidem scabrosum, magnitudine & forma ovi anatini Curationem vide apud *Aëtium* Tetrabib. 4. serm. 4. cap. 98.

§. 13. Urgebatur Rogeri Corbinelli filia in Ilibus dextris dolore fere perpetuo: Quare multis diverso tempore vocatis Medicis, cum unusquisque pro ingenio suo, diversi enim diversa sentiebant) puellam curassent, & præsidia nihil omnino profecissent, è medio tandem sublata est.

Quare consilium fuit incidere corpus mortuæ, & inventum est os feminis erosum maximamque ossis partem in pulverem redactam: Nec non & circa matricis os quatuor quasi lutea tubercula instar pilæ, quorum tria aqua opplebantur, quartum paululum præ cæteris elevabatur, undique dentatum, & superficie inæquale atque durius, utpote quod ex carne atraque bile genitum esset: Non igitur admodum mirandum est si in ejusmodi morbis, quorum causæ incertæ abditæque sunt, diversi Medici diversa sentiant & loquantur. *Benivenius cap. 79. de Abditis.*

§. 14. Aug. Imperatrix uteri affectibus laboravit, gravitate circa pubem &c. Uterus erat valde magnus, plenus humore crassissimo: lateribus adhærebant corpora quinque satis magna &c. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 15. Nob. mulier post puerperium mensibus caruit: Uterus durus & tumens contactu apparebat: Cervix uteri erat spississima, quæ transversi digiti crassitie coaluerat: Uterus maximus, totusque sanguine putrido refertus. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 16. Domina N. cum febre &c. maxime conquerebatur de dolore ad hypogastrium: Uterus erat corruptus & quasi gangræna affectus, plenus tabo & sanie. *Vide tit. de Febribus.*

§. 17. Anno 1624. in cadavere Dom. N. Venetæ, quam cancer uteri exulceratus è medio

medio sustulit, reperi vesiculam felleam calculo instar crystalli pellucido repletam & distentam, ut nihil quicquam bilis recipere apta fuerit. *Scultetus Armament. Chirurg. obs.* 48.

SCHOLIA.

V*Esiculam felleam &c.*] Natura bilem quotidie genitam, non ad corporis circumferentiam, sed ad uterum pellente, Hinc collige quod ad obstructum porum bilarium & cysticum non semper sequatur icteritia, sed bilis quandoque expellatur vel ad intestina, vel uterum, vel aliam partem nobilem. *Idem.*

Cancer exulceratus] Lectio quam habuit Excell. *Spigelius* super hæc, Si Venetæ & Gallo exortus fuisset Cancer in mammis aut artubus, Ulcus post radicalem ferro resectionem vix cicatrice potuisset obduci: Vel eo curato materia maligna invasisset partes principes, ægrisque post tres vel quatuor annos mortem intulisset: Ratio est in promptu, quia non potuit causa tolli, quæ fuit obstructio vesicæ felleæ pertinax. *Idem.* Cancri è labio feliciter exsecti & renascentis habet exemplum *Marchetti* in Sylloge observat. 29. Senem, *ait*, 84. annorum, laborantem cancro exulcerato in labro inferiori oris, magnitudine medii ovi gallinacei, curavi, præmissa totius purgatione novacula incidente radicitus resecando: Spatio vero 20. dierum cicatricem induxi, incolumi ægro tres annos absque ulla molestia: à quibus novus cancer subortus in faucibus, ex quo brevi spatio temporis obiit, præter omnem meam expectationem, qui existimabam ex ætate humorem melancholicum adustum iterum succrescere non posse, novi cancri in alio loco causam, prout fere semper contingere solet, omnium Autorum sententia, quod scil. in aliqua parte avulsus, in altera progressu temporis suboriatur: Firmabatque meam opinionem quod in praxi viderim mulierem 70. annorum, cancro nasi exulcerato laborantem, cui præscripsi ungu. ex cerussa camphorato, ductū in plumbeo mortario, potius ad dolorem sedandum quam curationis causa, quæ tamen præter spem, mensis spatio, nullo alio remedio adhibito, fuit perfectissime sanata, vixitque multos annos firma valetudine, quod censui contigisse ratione ætatis: In sene autem triennio post repullavit, quod forte nō contigisset, si quolibet sexto mense remedia adhibita fuissent, humorem melancholicam spectantia, eundemque expurgantia.

§. 18. Memini dissectum à me mulieris cadaver, ex eo mortuæ quod ipsi mola, ovo anserino magnitudine æqualis, quam natura expellere variis conatibus tentaverat, substitisset & computruisset, atque in putredinis contagium totum uterum pertraxisset. *Pareus operum lib.* 23. *cap.* 34.

§. 19. Figuram Molæ cujusdam vobis præ oculis propono, quam honestissima quædam Domina, postquam tribus annis eam gestaverat in utero, enixa est: in cujus appendice Lapis, desculptus à me, reperitur, albus, durus, ponderans æqua lance uncias tres, unamque drachmam: Cum enim mola ex crasso sanguine limoso & fæculento scaturiat, si exurens in utero adsit calor, cur hic viscosus humor, aut portio ejus in lapidem non vertetur? *Nicol. Fontanus Analectorum cap.* 5.

§. 20. Fœmina ex assidua gonorrhæa, circa Uteri regionem atrocissimos cruciatus patiebatur; mortua secta, vomica in uno Teste inventa fuit. *Domin. Panarolus Pentec.* 1. *observ.* 19.

§. 21. Vasa spermatica in fœminis graviter aliquando obstruuntur, ut una cum testibus ad pugni magnitudinem in hypogastrii latere intumescant. *P. Barbette Anatom. Pract. lib.* 34. *cap.* 1.

§. 22. D. Contia, Quæstoris Regii uxor, annos 31. circiter nata, conjugem Lutetia, ubi per multos menses commoratus fuerat, redeuntem hilariter excipit: Ex mutuo complexu gravida fit: Per quatuor mensium gestationis tempus nihil præter solitum grave, nihil molestum, unde conqueri posset, sensit: Unum hoc adfuit, quod paulo supra regionem inguinis dextri tumor quidam cum duritie, ovi vel pugni contracti magnitudine tactu perceptibilis, cum aliquantulo dolore, quem & conjugis manibus sæpe contrectandum exhibebat, apparuit: Raræ aderant cardialgiæ, nulla præter consuetudinem corporis & membrorum, qua solent conqueri gravidæ, lassitudo: neque hæc imprægnatio, quæ octava fuit, tot enim fœtus gestavit, ullo ab aliis dissimilis modo videbatur: Die 2. Januar. 1614. mense quarto à conceptu, circa vesperam, dolore ad pubem gravissimo torqueri cœpit, frequentes adsunt cardialgiæ, interdum etiam leipothymiæ; de imi ventris & cordis, ad jugulum usque pertingente dolore, conqueritur: Vocatus Medicus hysterica symptomata suspicatur (quid enim aliud, cum nihil de tumore circa dextrum inguen comparere audiisset) conjectari licuisset? Vacuata alvo, quæ ad hystericos affectus conducere videbantur præscripsit, ex quorum usu paulo melius habere visa est: His ad mediam usq; noctem peractis, obstetrici, quæ si forte periculum abortus accideret, vocata fuerat, tota res commendata est: quod reliquum fuit noctis, etsi cum pubis dolore & cardialgia, placidius tamen transactum est, usque in horam quintam matutinam sequentis diei, qua instante, exacerbatis doloribus & fractis viribus fatis concessit:

Accersitur illico Chirurgus, qui dissecto utero exitum fœtui, sacri baptismatis fonte abluendo, præberet, Quod jussum est exequitur, Dissecta ventris infimi regione, in ipsius cavitate

cavitate libras non minus quam ſex concreti ſanguinis, cui inteſtina innatabant, comperit: unde profluxerit miratur: in dextro latere fœtum è latebris quibus inerat diſruptis egreſſum, uterum eas eſſe reputans, videt, & eam cauſam effuſi ſanguinis, ut erat, ſuſpicatur: Fœtus, ſive is vitalis, ſive vita orbatus, namque id incertum eſt, quinque pollices & uncias magnus, fœminei ſexus, partibus omnibus bene & diſtinctè efformatus, & probè enutritus, uracho ad umbilicum & ſecundinas, quæ nullæ citra amnion tunicam conſpicuæ apparebant, ſuſpenſo repertus eſt: Interea rurſus vocatur Medicus, & quæ Chirurgus notaverat, & quæ multi præſentes inſpexerant audit: Placet res omnes propius ſcrutari, & Renes, de quibus mater alias conqueſta fuerat, intueri: hos ambos mole ampla & longitudine præter ſolitum immenſa, ſanos tamen, quibus nec vitii nec morbi nihil inesset, conſiderat: Ureteres ſcrutatur, ſiniſtrum teſtem mole, ut ſolet, exigua; conſpicit: dextrum dum perquirit, in quo & vaſis ejaculantibus, & dextro uteri cornu antea fœtus concluſus tenebatur, omnia lacera animadvertit: ipſius teſtis glanduloſam ſubſtantiam divulſam & ſparſam videt: Vaſorum ſpermaticorum membranas laceras ad cornu uteri uſque dextrum intuetur: Uterum inveſtigat, quem ſanum, integrum, rugoſum & vacuum, qualis in non prægnantibus eſſe ſolet, pugni contracti magnitudine, in quo diſſecto leve quoddam molæ rudimentum eſſe contemplatur: An via quædam ab utero in cornu dextrum & vaſa ſpermatica, qua fœtus vel ſemen eo ferri poſſet, conſpicua eſſet, perquirit: nullam aliam præter *vaſorum anfractuoſos*, ut ſolent eſſe, *ductus* conſpicit. Fœtum tam arctis receptaculis, quibus non amplius contineri poterat, concluſum, vel mole corporis, vel motu lacerationis ejuſmodi partium, & ſanguinis per imi ventris effluxus, cauſam conjicit. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 33. Ex Merceri, Medici Bituricenſis, communicatione.*

SCHOLIA.

SI cornuum uteri uſum ex *Galeno* repetamus, in quibus ſemen contentum in uterum expellitur, nulla pars pro cornu uteri accipi debet quam Uteri Tuba, quæ videtur ejuſdem naturæ & ſubſtantiæ cum utero, quia carnoſa eſt, in qua, quod eſt mirabile, fœtum humanum concipi fuit obſervatum: Decem ſunt anni, ex quibus Chirurgus Pariſiis, præſentibus Medicis, in muliere diſſecta puſillum fœtum optime conformatum in cornu dextro uteri invenit: Similem à 30. annis, in iiſdem vaſis Pariſiis viſum fuiſſe à Chirurgis fide dignis mihi narratum eſt: Hunc locum intelligere puto Marquartum, dum in ſua Practica Empir. narrat ſe vidiſſe molam genitam extra uterum, juxta ipſius fundum, in vaſis ſpermaticis. *Idem ibidem.*

Vaſorum anfractuoſos ductus] Per quos ſemen virile tubam intraſſe veriſimile eſt: *Veſalio* lib. 5. c.15. tenuior eſt uteri tunica qua in cornua ſua deſinit: Atque in Tubis uteri ſemen maſculi quotidie recipi quibuſdam veriſimile videtur, ibique præparari: unde fit ut primo menſe in utero, ex obſervatione *Harvei*, nihil compareat, quum revera ad conceptionem concurrat, nec prorſus ſtatim evaneſcat in auras, ſed ad tempus ibi deliteſcat, ut cum fœmineo miſceatur uniaturque: Hinc quando regreſſus denegatur quacunque cauſa obſtructionis, in Tubis hiſce mole dilatatis fit conceptus: ſed quia in tantam capacitatem ampliari non poſſunt, ſua natura teretes & anguſtæ, vel exiles fœtus generantur & imperfecti, vel incredibilibus doloribus ex membranarum diſtenſione matri mors infertur: vel ſi mater ferendo eſt, ruptis cornuum tunicis ampliorem locum in cavitate abdominis fœtus eligunt.

§. 23. Mirabilem caſum ad me miſit Vir Clar. *Io. D. Horſtius Archiater Darmſtadinus*, quem ab amico Gallo accepit. Mulier Muſſipontana annum ætatis 40. prætervecta, exili corpore & exigua admodum ſtatura, jampridem orbata conjuge (ex quo alias non ſemel prolem ſuſceperat) ſex prope luſtris cœlibem agebat vitam: at 6. Calend. Auguſti 1659. neſcio quo abrepta impetu, ſeſe è ſuperiori cubiculi feneſtra in ſubjectam planitiem hora ante meridiem ſexta egit præcipitem, cum vix ullum antea dediſſet prævium aut phantaſiæ aut rationis aberrantis argumentum: Ex tam violento caſu graviter ſaucia, duas circiter poſt horas extincta eſt: ſed quoniam dum in vivis ageret, non raro apud Medicos conqueſta fuerat ſe lapideam utero geſtare molem (ſentiebat enim tribus infra umbilicum digitis pondus & permoleſtum & grave, ex quo & injuſtæ alvi dejectiones, & invitus plerumque alvi fluxus, imo & ipſius ani procidentia ſequebatur) placuit extiſpicio rem totam diligentius indagare.

Itaque Dom. *Pillement* Medic. Facult. Decanus, & Primarius in Univerſitate Pontimuſſana Profeſſor, demortuæ cadaver ſecari juſſit, & reſectis primum communibus abdominis integumentis, adactoque ad omentum uſque ſcalpello, emerſit illico moles, quæ quadrimi infantis capiti magnitudine nihil cederet: Totam hanc molem natura in orbem fere conglomeraverat, & duriſſimo involucro obtexerat, quod bubuli ventriculi tunicas colore referret & craſſitie: Bajulæ mulieris corpori quinque firmiſſimis retinaculis cohærebat, & quatuor quidem vincula ex totidem peritonæi lateribus orta, pendulam molem ſuſtinebant; quintum vero eandem tenuioribus inteſtinis incumbentem, iiſdem etiam tenacius

tenacius annectebat: Ubi primum tegmen illud duriusculum immissa removit novacula, stabulans in medio fœtus facile deprehensus, decussatis in formam crucis brachiis, & utraque tibia communem aliis in utero situm retinente: illa tamen eadem membra, nullis distincta intervallis, ita cum reliquo corpore coaluerant, ut inspicientium aciem oculosque propemodum subterfugerent, quamvis nec hanc nec alias hujusce corpusculi partes ulla in re mancas aut mutilas ipsa formatrix vis reliquerit: nam cerebri veram germanamque substantiam utraque tunica, & obducta insuper cranii compago, eaque durissima coërcebat: claudebantur etiam sub epigastrio & hypogastrio reliqua viscera ad vitæ operationes necessaria, cor nempe, pulmo, jecur, ventriculus, lien, renes, diaphragma, fellis folliculus, vesica, intestina: nec defuit etiam uterus suis quoque omnibus numeris absolutus, quoque uno indicio infantis sexus innotuit: Jam aliquatenus lapidescere cœperat, vultu præsertim in gypseam quandam duritiem abeunte, nec ultra eam magnitudinem excreverat, quam juxta consuetas naturæ leges semestris fœtus assequitur: Cæterum uterus ipse mulieris tam illæsus intactusque est repertus quam qui maxime, nullo prorsus obductæ circatricis vestigio. *Th. Bartholinus cent. 6. histor. 92.*

SCHOLIA.

SI quidem vera sunt quæ narrantur, non possum aliud divinare quam quod fœtus hic primo fuerit in tubis uteri conceptus: Nam *Marquardus* in Pract. vidit molam in vasis spermaticis juxta uteri fundum genitam: Et *Riol.* l. 2. c. 35. quatuor exempla refert fœtuum ex uteri tubis exsectorum. Semen vero virile ad tubam uteri pervenire facile potest, sive per anfractuosos vasorum ductus, ut conjicit *Riolanus*, sive per tunicam uteri patulam, hacque parte, teste *Vesalio* l. 5. c. 15. tenuiorem: Quotidie certe nobis inscientibus hæc diverticula semen quærit ut ibi præparetur: hinc primo mense, ex observatione *Harvei*, nihil ex semine in utero invenitur, quum revera immissum fuerit: dubio procul in tubis tamdiu delitescit ut cum femineo copuletur: at quando regressus denegatur a quacunque obstructione, in tubis fit conceptus, quas dilatari posse hydropica, apud *Tulpium* l. 4. obs. 44. fidem facit: At in his angustiis adultior fœtus comprehensus, vel suffocatur, secumque matrem in exitium trahit, quod exempla *Riolaniana* testantur, cum nempe membranæ Tubarum fortiores sunt; vel si tenuiores, vi perrumpit tubas & in abdominis cavitatem ampliorem devolvitur, quod in hac historia evenisse suspicor: Ex Utero conceptum fœtum perrupisse crederem, nisi author historiæ nobis persuaderet uterum prorsus illæsum fuisse, sine ullo cicatricis vestigio, quod forsan in tuba uteri observasset dissector si hanc particulam examinasset: facilius certe per tubam dirruptam prodit infans quam per uterum sua natura & ampliorem & robustiorem: Ex hoc tamen rupto aliquando emersit fœtus & in abdomen expulsus, *Hildanus cent. 1. Obs.* 64. Interdum foras per apostema ossea fœtus particulæ prorumpunt, vel per umbilicum, *Albucasis* l. 2. Chir. c. 76. *M. Donatus* hist. adm. lib. 4. c. 22. Vel per intestinum rectum, *Marc. Cagnatus* lib. 4. var. observat. c. 9. *Langius* l. 2. Epist. 39. Quomodo vero fœtus *Mussipontanus* vinculis suis adalligatus deinde sit intestinis tenuibus & peritonæo, difficile non est illi divinare qui in steatomatibus atheromatibusque, aliisque anomalis tumoribus similia a natura ad alieni corporis robur & nutritionem vidit efformari: Tandem cur post insolitam moram, & insuetum carcerem in lapidis duritiem cœperit degenerari, manifestum est ex lithopædio Senonensi: *Plura videantur in Epistola 58. cent. 4. ubi suspecta veritatis ea historia. Videatur & Deusingii tractatus.*

§. 24. In gravidis fœtus mortuus putrescens retentus uterum inficit corrumpitq;: Sicuti hoc in duabus mulieribus factum spectavimus, fœtum cum involucris & utero, vicinoque peritonæo corruptis penitus, sectione in abdomine facta exemptum fuisse, quod in una viva adhuc, & diu postea superstite manente fieri vidimus, Et ex alia mortua nos ipsi hoc modo eximimus. *Platerus Pract. lib. 2. cap. 14.*

§. 25. Sanguinem menstruum ex natura sua benignum humorem esse statuo, qui tamen aliquando ita immutatur, ut propter pituitosi aut serosi humoris copiam ipsi permixtam, album aut serosum menstruorum profluvium inducat, quod periodicum quandoque fluendi modum retinet, nonnunquam vero continuum evadit, unde mulier tristis, onerosa, pusilla nimis, segnis, imbecillis atque consumpta, necnon sæpe sterilis redditur: quia si materia per uteri cavitatem deducatur, illum tam debilem reddet, ut semen continere nequeat; vel ipsum semen corrumpet, vel alia quadam ratione conceptui officiet: Dico sæpe, quia si p. n. fluxus ille per vaginam deturbetur, uterus ipse & excipere & retinere semen poterit, ita ut conceptio nequaquam impediatur, aut fœtus ab ejus suppressione lædatur; Cujus rei exempla quandoque vidimus: Sed Fluor ille, sive per vaginam, sive per uterum prodeat, subinde tam acris evadit, ut loca per quæ transit, mordicando & exulcerando mortem inducat; Ejus rei sequens Exemplum jam pridem nobis videre licuit; Matrona diuturniori Fluore detenta, cum propter pudorem Medicorum auxilia detrectaret, Fluoris illius acrimonia ita adaucta est, ut præ nimio dolore incedere aut quiescere non valeret: hinc vehementiori febri coacta tandem nostrum imploravit auxilium: Examinatis ægræ symptomatis, affectisque partibus perlustratis, pudendi labia mirum in modum tumefacta & exulcerata comperimus, quæ cum Chirurgi egerent opera, accersitus fuit

fuit H. Annema: Medicamentis autem tam internis quam externis adhibitis, brevi temporis spatio Labiorum tumorem ac sordidissima eorum ulcera superavimus, *febre* nihilominus & dolore in hypogastrio manente, quapropter vaginæ orificium convenientibus instrumentis tantillum dilatare coacti, vidimus vaginæ latera materia concreti albuminis instar albicanti obsessa, quam dum blandius auferremus spatula, hæc momenti temporis spatio ex rubro nigricanti colore non aliter obducebatur, ac si per tempus aliquod in igne detenta fuisset: tanta erat materiæ illius acrimonia, ut nec injectionibus, fomentis aut aliis medicamentis temperari potuerit, sic ut tandem miserrime vitam finierit.

Aperto cadavere, præsentibus Expertissimo Medico D. *H. d'Aquet* & *H. Annema* Chirurgo, uterum undique aut exulceratum aut scirrhosum deprehendimus: Vagina vero virulenta istius humoris acrimonia & colluvie adeo putris evaserat, ut levi spatulæ attactu undique pertunderetur, patentique aditu cum intestino recto aliisque vicinis partibus confunderetur. *Regn. de Graef, lib. de mulierum organis cap. 9.*

OBSERVATIO XII.

Inguinum Tumor & Dolor, ab utero cum fœtu eo devoluto. 1. Ab Ulcerato utero. 2 A calculo in Renibus. 3. 4. In ureteribus. 5. A Testiculis ibi reconditis. 6.

§. 1. VRsula uxor Martini Opitz Victoris, cum maritum in incurvanda pertica, ex qua vinculum vasis parandum erat, incurvaret, forte ab eadem reciprocante ad sinistrum inguen percussa est, ruptumque, seu laxatum potius (quantum quidem ego ex sectione judicari potui) est peritonæum: Paulo post enim ad sinistrum inguen tumor oboritur, qui brevi tempore tantum incrementum sumpsit, ut nullo modo intra abdomen recondi posset: Etsi vero de utero prolapso suspicio incideret, tamen nec ipsa nec aliæ fœminæ id crediderunt, donec tandem res ipsa atque eventus omnem dubitationem sustulit: Nam uterus conceptu gravidus ita in dies aucto fœtu dilatatus, simulque cum eo cutis inguinis sinistri, qua uterus prolapsus erat, extensa est, ut utero & cute conclusus fœtus instar sacci fere, aut cucurbitæ oblongæ majoris modo propenderet, motusque infantis tandem & tactu & visu perciperetur: Quæ res cum ipsam, maritum cognatosque perturbaret, Collegium nostrum in consilium adhibuerunt: Cum autem ob fœtum jam maturum de utero in abdomen reponendo, atque adeo partu naturali nullam spem superesse videremus, si naturæ res relinqueretur, & fœtum & matrem de vita periclitaturos, nulla alia re quam sectione auxilium expectari posse ostendimus: Quod cum illi intelligerent, ut sectio fieret omnes petierunt: Cum igitur 21. Apr. 1610. partus tempus instaret, doloresque parturientem apprehenderent, hora 8. matutina sectionem instituit Chirurgus, ac 1. secta est cutis & peritonæum, hoc enim quantum ego quidem visu dijudicare potui, cuti integrum adhuc suberat, & in sectione à cute manifeste distingui poterat: Hinc & ipse, qui jam extra cutem facile prorumpebat, uterus apertus hæmorrhagia non adeo insigni, neque etiam acerbo dolore, quod ipsa postea fassa est: Utero secundum longitudinem aperto, infans facile cum secundina extractus est, imo quasi suopte motus cum via facta esset, exitum quæsivit, & quidem Dei beneficio, salvus & incolumis: De utero vero intra abdomen reponendo, cùm ob ejus magnitudinem nulla spes esset, cutis, sanguine conveniente decocto prius absterso, ipsi inducta & consuta est, ipse vero uterus non consutus: Qui etsi aliqui insigni inflammatione nō corriperetur, tamen quia extra abdomē propenderet, & ab ambientis incursu in curatione vulneris defendi non posset, membrana quasi purulenta circa labia vulneris obducta est, quæ tamen, adhibitis post idoneis medicamentis, sublata est, uterusque iterum purus evasit, & naturalem faciem ac habitum circa diem 14. ostendit, atque in dies magis in se contractus, ad naturalem magnitudinem rediit; Verum post dies aliquot labia vulneris nigrescere, cum tangerentur facile sanguinem fundere, atque adeo gangræna suboriri cœpit, ut citro sine sensu particulæ de labiis vulneris demi possent; sed cum idonea medicamenta adhiberentur, omne illud malum cessavit, & caro circa labia vulneris ad pristinum colorem & statum plane rediit, vulnusque indies angustius evasit, adeo ut intra paucos dies coalitum vulneris speraremus, & vix ullum de recuperanda integra sanitate dubium superesset: Verum enim vero cum illa 16. Maji hora 4. pomeridiana extra lectum aliquandiu consedisset, atque iterum in lectum sese reciperet, lipothymia suboriri cœpit, & præter omnem spem intra dimidiam horam, proculdubio ab adstantibus, cum esset paupercula, non recte in leipothymia tractata, vitam cum morte commutavit:

Ipsa mortua, ut plane sciremus an in utero omnia salva essent, an vero aliqua latens putredo leipothymiæ & subitaneæ huic mortui causam præbuisset, uterum aperuimus: verum omnia salva in eo invenimus; Infans etiamnum vivit salvus & incolumis, Dei beneficio,

Huic

Huic enim soli, & ipsa mater acceptum ferebat quod toto gestationis tempore à variis & periculosis motibus nihil damni percepisset: Etsi enim uterum extra abdomen pendulum in fascia gestaret, tamen in obeundis domesticis negotiis, quæ ipsimet ob rei familaris angustiam expedienda erant, uterum cum fœtu nunc in femore, nunc in hoc nunc illo reponere necesse habebat. *Sennertus in Institut. lib.2.p.1.c.9. Pract. lib.4.p.1.s.2.c.17. Doringius Epist. ad Hildanum in hujus operibus pag.m.* 893.

SCHOLIA.

QUæritur 1°. Clar. *Doringius* Ruptione, vel saltem Dilatato peritonæo Hernia ista uterina censenda sit accidisse? Dilatato saltem, sive laxato eo factam, si quid aliud certe evidentissime evincit quod id in sectione a reliqua cute manifestè discerni potuerit, Et quidni ex altera parte in tantum laxari potuerit, cum in hydropicis secundum omnes fere dimensiones totum abdomen in immensam prope molem extendi sæpenumero observatum sit? Solidiores multo durioresque quam peritonæum sunt arteriæ, ast hæ in aneurismate ad ovi anserini magnitudinem quandoque laxari deprehensæ sunt: Solidissimum est cranium, quod hydrocephalis nonnunquam admodum distenditur: Rupto autem peritonæo Herniam fuisse productam inde quis arguere posset, quod plagam à pertica reciprocante inflictam subsequuta fuit: Sed etsi concedatur interiorem peritonæi tunicam perticæ illisu fuisse dirruptam, exteriorem tamen permansisse salvam sectionis historia fidem facit: Nec refert si quis prætendat membranam illam, quæ post cutis dissectionem in conspectum venit, fuisse musculi transversi laxatum tendinem. Nam sciendum musculorum transversorum tendines, non in vivis tantum prope os pubis ad vasorum seminalium præparantium ad testes descensum; indeque ejaculatoriorum ad glandulas prostratas, quæ vesicæ cervici apposita sunt, ascensum. Sed in mulieribus etiam ad duorum processuum nervosorum ab utero prodeuntium, & in summam partem pudendi pervenientium, transitum perforari, unde mulieres cum bubonocele laborant sectione sanari posse erudite monet *C. Bauhinus* lib. 2. Theatri cap. 8. Per foramen igitur tale ictu perticæ laxius redditum, uterus, integra peritonæi tunica exteriore; excidit, atque Herniam uterinam produxit: In eadem sententia est *Hildanus* dilaceratum minime fuisse peritonæum, atque eo quod in hac matrona ne cutis quidem aut musculi abdominis insigniter læsi fuerant, nedum Peritonæum, quod ut testantur Anatomici, firmissimum validumque intestinorum & ventriculi tegumentum sit, substantia membranosum & molle, ideoque potius extenditur & relaxatur quam dilaceratur, præcipue in fœminis, in quibus ab umbilico ad pubem usque validissimum est, Interim tamen duo incommoda ex ictu perticæ oborta fuisse non dubitat, relaxationem nimirum aliquam peritonæi, & contusionem musculorum abdominis simul & dolorem, quem, cum attrahat, sesequutus est concursus humorum in parte læsam, qui, quia pauci, &, propter constitutionem subjecti, pituitosi & viscidi, non inflammationem aut abscessum, sed remanentes in partibus musculosis, & quidem circa peritonæum, illud paulatim laxum ac lubricum reddiderunt, imo ita debilitarunt partem illam, ut cum utero gestaret fœmina, facillime relaxaretur atque in saccum extenderetur.

2°. Quæritur Num fœmina priusquam plagam acciperet gravida fuit, vel posterius demum? Non fuisse prius gravidam ex eo quis forsan demonstrare posset quod post plagam vehementem, nec 1. inguen sinistrum intumuit, nec 2. abortus sequutus sit: Ex adverso, posterius quoque gravidam vix evasisse, uteri dislocatio à perticæ ictu proculdubio excitata, docere posse videtur: Nisi forsan evenerit ut uterus non statim à plaga, sed tandem post factam impregnationem suo loco primum pulsus sit; quod à vero non abest, præsertim cum non statim ab ictu, sed paulo post tumor in inguine sinistro apparere incœperit: Censet *Hildanus* plagæ tempore nondum concepisse, quod si utero gestasset, proculdubio ex animi perturbatione & imaginatione vehementiore, ut in gravidis fieri consuevit, abortum fecisset.

3°. Quæritur, Annon tumore in inguine oboriente fascia aliqua competente uterus contineri, ac ne longius extra abdomen excideret prohiberi potuisset? quin hoc ab initio fieri potuerit, dubium non est iis quibus notum quantum utilitatis fasciæ convenientes in aliis Herniis afferre soleant: Idem censet *Hildanus*, qui id sæpissime in matronis, bubonocele laborantibus, expertum se esse *ait*, imo & aliquando uterum ipsum ne excideret, fascia prohibuisse: exemplo allato matronæ, cui continuo fere, imprimis ambulando, uterus ante ostium propendebat, cui instrumentum adaptavit, quo collo matricis imposito, uterus ita in loco suo retinetur ut corpus quovis motu movere possit sine molestia.

4°. Fuit Hernia illa uterina oblonga, quia 1. fœtus non in globum contortus sed erectè in utero continebatur 2. quia foramen, per quod uterus prolapsus fuerat, angustum, In herniosis ut plurimum id accidere solet, quamdiu enim foramen angustum est, hernia figura oblonga propendet; insigniter vero dilatata productione peritonæi, sive vagina, in rotundum adeo extenditur scrotum, ut membrum virile aliquando appareat: In utero gerentibus sanis venter rotundus est, peritonæum enim undique æqualiter extenditur.

5°. Num spes ulla superesse potuit partus naturalis? Medici Wittebergenses rectè conclusisse videntur spem plane superfuisse nullam, cum enim utero in proprio loco constituto, non raro fœtus naturaliter educi non possit ob plurimas causas, in primis à *Rousseto* sect.1. c. 3. collectas diligenter, qua quæsoratione in præsenti casu extrahi valuisset? Annon contigisset facillime, ut in medio, & tamen irrito uterum in naturalem locum, una cum fœtu, per tam angustas vias reponendi conatu, fœtus suffocaretur, materque ipsa præ dolorum acerbitate simul extingueretur? Quare videntes quod parturienti alia ad salutem esset omnis præclusa via, excepta una dubia & periculi plena, per sectionem *Cæsaream*, necesse esse arbitrati sunt ad illam transire: *Hildanus* prudenter & rectè eos egisse pronuntiat: Uterum enim extra abdomen prolapsum, à fœtu quinetiam dilatatum atque extensum, per foramen illud angustum in ventrem nunquam retrudi posse quis ambiget? Si enim in herniosis aliquando intestina in ventrem reponi nequeunt, quanto minus in hac muliere uterus, cum post sectionem & extractionem fœtus, solus ob ejus magnitudinem in ventrem reponi non potuerit: Prius

itaque dilatandum fuisset foramen abdominis, ut nonnunquam in herniosis, si intestina in scroto intumuerint, fieri solet: Verum & dilatationem illam, tum propter dolorem, tum hæmorrhagiam aliasque causas absque maximo periculo matris, simul & infantis fieri minime posse arbitratur; Deinde quia uterus per tot menses una cum fœtu extra abdomen propenderat, non erat ad ipsum excipiendum locus satis aptus aut capax in ipso ventre; per totum enim tempus gestationis omnia quæ ad uterum & fœtum excipiendum sunt necessaria paulatim adaptantur disponunturque, Intestina crescente fœtu, & dilatato utero, retrocedunt, hepar, lien & ventriculus versus diaphragma blande reprimuntur, peritonæum simul & musculi abdominis, prout fœtus accrescit, sensim extenduntur, dilatanturque omnia ad partum naturalem, sed sine periculo, quia id sensim fit: cum violentia vero absque læsione prædictarum partium reponi non potuit: Sed ponamus abdomen absque insigni periculo dilatatum, uterum quinetiam, & in ipso contentum fœtum, feliciter in ventrem repositum fuisse, partus tamen naturalis quomodo consequi potuisset non video: Ut enim reliqua impedimenta taceam, hoc unicum, scil. incisio musculorum abdominis, ad partum naturalem impediendum sufficiens erat: quantum enim compressio musculorum abdominis in partu sit necessaria sciunt Medici, at hic ratione vulneris fieri non potuisset.

6°. Medici quod post partum cæsareum uterum sutura non conjunxerint prudenter fecerunt, utero enim à contentis evacuato, labia vulneris per se facile, ut *Roussetus* de partu cæsareo testatur, concidunt & arcte conjunguntur: deinde post partum ut sanguis, & quicquid præternaturale in utero superest, paulatim vacuetur necesse est; at quia in hac fœmina, ut verisimile est, naturalis via occlusa fuit, non erat occludenda artificio facta: Cutim vero quod consuerint recte fecerint; alioquin uterus aëri expositus protinus alterationem & putredinem aliquam contraxisset, ægramque mox è medio sustulisset. *Hildanus.*

7°. Sed aliquis forsan partem illam uteri, quæ per tot menses extra abdomen propenderat, filo ligasset & abscidisset: neque omnino rejicienda fuisset operatio hæc; gangræna enim quæ postea supervenit, ut verisimile est, hoc modo evitari potuit: deinde mulierem absque utero vivere, imo & coitui aptam esse multis exemplis constat: Verum operatio hæc & abscissio ut tuto fieret hæc obstabant, primo quia reliqua pars uteri in ventre recondita, rite expurgari, ut necesse, non potuisset; via enim ad id à natura destinata proculdubio occlusa fuit; hinc sanguine retento gravissima symptomata & mors subsequi debuissent: deinde quia in posterum ad procreationem inutilis fuisset fœmina illa, totus enim fere uterus decidisset: potuisset quidem concipere, quod omnia ad conceptionem necessaria remansissent integra, sed an fœtum, usque dum maturus fuisset gestare potuisset, vix credibile est, nimis enim angustus fuisset locus, nec unquam uterus propter partem ablatam sese satis explicare potuisset, & proinde abortum maximo cum vitæ discrimine fecisset: in partu enim nisi uterus, prout fœtus sese ex una in alteram partem projicit & circumvolvit, extendatur, ut plurimum parturiens, simul & fœtus ipse versantur in vitæ periculo: quapropter quæ scirrho uteri laborant, vix parere posse observavi. *Hildanus.*

8°. Membranam illam, qua obductus fuit uterus, recte nominat, D. *Sennertus* purulentam: non enim fuit membrana vera & recens genita: sunt enim membranæ partes spermaticæ, nec facile regenerantur; sed fuit aliquid præternaturale ex viscida materia à natura procreatum, in eum finem ut subjectæ parte, tegerentur & ab injuria aëris vindicarentur: In hunc finem natura in vulneribus capitis fungos produxit, & in vulneribus juncturarum, quod vidi anno 1585, & ante paucos annos &c. *Idem.*

9°. Gangrænam, quæ supervenit, ex interceptione spirituum & penuria alimenti ortam fuisse verisimile videtur; abdomen enim simul, & ea pars uteri quæ extra abdomen prolapsa fuerat, perexiguas habet venas atque arterias: hæ autem quum tempore gestationis supra modum elongatæ, extensæ, & proinde veluti aridæ factæ essent, non potuit spiritus & alimentum per tam angustas vias post partum satis copiose descendere, partesque longinquas nutrire: extinctus itaque paulatim fuit calor nativus, & supervenit gangræna: Quæres, cur extinctio illa caloris nativi tempore gestationis, aut paulo post partum non acciderit? *Rs.* sanguinem & nutrimentum tempore gestationis motu quodam naturali pro nutritione fœtus, copiose ad partes illas defluxisse; post partum autem motum illum naturæ paulatim cessasse, & sanguinem illum qui ante ad uterum fluebat, ad mammillas aliasque partes destinatas retrocessisse.

10°. Leipothymiam quæ ex improviso supervenit, & mortem intulit, imo & eo ipso tempore cum vix ulla amplius de recuperanda sanitate spes superesset, ex occulta quadam malignitate, ex præcedente gangræna progenita, & in vasis contenta ortam fuisse arbitror. *Idem.*

§. 2. Monialis, multo tempore circa Inguina & Pubem doluit: Omnino ulceratus uterus fuit, Vesica quoque qua parte ipsum contingebat. *Tit. de Ventris tumore.*

§. 3. Vir Rever. post dolores frequentes in Ilio sinistro urinam cruentam reddidit: Adfuit calculus in Rene, cujus tota substantia absumpta. *Tit. de Vrinis p. n.*

§. 4. D. N. Ren dexter, in ureterum orificio, grandem calculum continebat acutum, sed glabrum: nullam tamen urinæ difficultatem experiebatur, sed dolorem tantum in Inguinibus. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 5. Joh. N. De gravitate in lumbis, & dolore tensivo in utroque inguine præsertim sinistro. Ureter sinister ultra pollicem erat dilatatus, plurimos lapillos continens &c. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 6. Testes intra cavum abdominis ad pubertatem usque latere probat *Mart. Rulandus* duabus historiis, histor. 5. *A. Paræus* exemplo singulari confirmat, & in Nobili viro *Argentonio* post mortem, aperto cadavere, observatum fuit: Novi virum Nobilem, qui numerosam prolem è lectissima conjuge suscepit, cum tamen habeat dextrum testiculum in inguine latentem, qui Herniæ specie Medicos & Chirurgos fefellit. *Riolanus Antrop. lib. 2. cap. 29.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XXIV.
DE URINÆ SUPPRESSIONE.

OBSERVATIO I.

Ischuria à copia sabuli in Emulgentibus, in ipso Renum corpore & in capite ureterum. 1. *A plurimis calculis Renes & ureteres admodum distendentibus.* 2. *Ab uretere sinistro obstructo à calculo impacto, deficiente Rene dextro.* 3. *Ob ureterum initia calculis occlusa.* 4. 5. 6. 7. *Ischuria cum dysuria à calculo duplici in uno uretere.* 8. *Ab obstructo utroque uretere à calculo, Rene sinistro inflammato.* 9. *Ob utrumque Renem à calculo in ureteris orificium illapso obstructum.* 10. *Ob ureteres sabulosa materia oppletos.* 11. *Ob ureterem unum à calculo obstructum, Renem oppositum putrefactum.* 12. *Ab obstructis ureteribus à viscidis humoribus.* 13. *Ob obstructum ureterem dextrum à grumo sanguinis.* 14. *Ob ureterem unum resiccatum alterum calculo obturatum.* 15. *Ob ureteres obstructos à gypsea pituita.* 16. *Ob Emulgentes & ureteres crassa pituita obstructos.* 17. *A calculis Renis & ureteris initium occupantibus* 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25 26. 27. 28. 29. *A materia calculosa in renibus, Calculo sinistro Reni inserto.* 30. *A Rene dextro calculoso, Vreteribus arena refertis.* 31. *Ob ureterem dextrum calculo obstructum, cum duobus minoribus in cavitate Renis sinistri.* 32.

§.1. NOs aliquando in Emulgentibus vasis, & simul in ipso corpore Renum, & in capite Ureterum, utrinque ingentem vim sabulosæ materiæ juvenimus: Hic æger tanta & tam pertinaci urinæ conclusione tollebatur. *Schneiderus lib. 3. de Catarrh. c. 7.*

SCHOLIA.

CAlculi non in Renibus primitus gignuntur, sed in *massa sanguinea*: De hac illi ut ad omnia membra, ita etiam per arterias ad renes veniunt, & quidem tanto facilius quanto plus seri per eos quotidie excernitur: Sabulosa materia nonnunquam restagnat in vasis Emulgentibus: per venam emulgentem, *inquit Rolfinckius*, renes tum nutriuntur, tum quicquid est in sanguine serosi, illa emulget & ad se trahit: Amplissima ergo est, quia serum copiosum erat: Brevis, *quia serum nullam requirebat præparationem, sed quam celerrime pervadere debebat*; Ambæ venæ emulgentes unanimes deponunt serum in papillares & caruncul is similes processus ad fistulas ureterum; Sic illud in pelvi colligitur, & sensim ad vesicam destillat: Nonnunquam non solum serum per emulgentes ad renes derivatur, verum etiam pituitosa & mucosa materia: hæc cum in pelvi colligitur, arenulæ gignuntur: cum subsistit in emulgentibus, propter suam crassitiem, *generatur massa similis cicadis, habens proportionales alas & pedes: talemque sæpissime in exortu emulgentium deprehendimus*: Hunc Galenicum usum vero suspectum reddit circulatio Harveana: ad ostia enim earum valvulæ sunt appositæ, exacte illarum orificia aperientes, ut per eas in renes quicquam ferri impossibile sit: Revehunt ergo Emulgentes sanguinem a nutricatu Renum, quem arteriæ important, residuum in cavam: hinc proculdubio, *inquit Highmorus*, in renum ulceribus, si quando obstructo ureteris capite pus cohibeatur, ut per urinas evacuari nequeat, id sensim una cum sero per venam emulgentem in cavam redundans, sanguinem totum corporisque habitum inquinat: qua etiam ex causa quasi ex leucophlegmatia, calculosos tumere ac pallescere sæpe animadvertit *Fernelius 6.* de part. morb. cap. 12. *Hactenus Rolfinkius*: Materia igitur sabulosa tantum in renibus cogitur, & in lapidem concrescit, ac in dies augetur: Ac quicquid sabulosæ materiæ in massa sanguinea inest, de ea per renes cito rejicitur, & quidem commodo valetudinis; ut testantur *Scherbius*, *Hofmannus*, *Zacutus*, *Panarolus*: quammulti qui febri vel tertiana, vel quartana, vel ardente jactati fuere, sabulosa urina ad sanitatem reducuntur? Idem *Scherbius* etiam *ait*, calculos ad renum formam, si ibi morantur, assumere corpus: operæ pretium erit ejus verba apponere. Probabilius, *ait*, videtur humorem omnem, etiam serum, materiam posse esse calculorum, modo exhalatio sicca in eo sit soluta, instar salis aut aquæ calcis, Talis enim humor certis in locis retentus, in natu-

ram lapideam facile degenerat : Arenæ quoque, si glutinosius humor accedat, in calculum coagmentari dicuntur: Hinc certe fit ut corallium in mari (quod salsum est) lapidescat, imo ut integra etiam animalia ibi, si talem succum attraxerint, in lapides abeant: Conjecturam videtur adjuvare id quod à nonnullis observatum, ea fere ex animalibus domesticis lapides in se gignere quæ sale copiosiori vescantur : Ejusmodi autem lapidescentem succum urinæ interdum præ se ferunt, a calidiore intemperie humores adurente, ad quandam calcis similitudinem : Neque dissimili modo arenæ fieri putantur, nisi quod in his principium concretionis est in partibus minutioribus ; Atque inde quidem vini quædam genera ad calculi generationem male vulgò audiunt ; Hæc igitur videtur materia quæ principium τὸ ποιοῦν, i.e. vim & naturam lapidescendi in se continet : Efficiens duplex est, primum enim, ut modo diximus, oportet sit intemperies aliqua calida humores urens, sive hepatis illa sit, siue renum, sive totius venosi generis & arteriosi, sive etiam horum omnium : Nisi quis putet eam materiam, quę ad lapideam naturam ἐμφύτως habeat, etiam solo cibo potuque posse assumi : Deinde terrea hæc materia certo modo usta, oportet veniat ad loca frigidiora : Satis autem est si ea sint minus calida : Inde enim fit ut calculus neque calido solvatur, neque frigido, (etiam cum humiditate conjunctis) quia neutro per se solo constitit : cui rei cum multa alia documenta sint, tum imprimis quod in vesicis frigidioribus natura & exsanguibus, & ad alias etiam membranas, itemque ad ossa maxime calculi nasci solent: Qua de re operæ pretium est videre quæ *Andreas Cæsalpinus* lib. 2. quæst. medic. cap. 25. doctissime disputat : Hæc autem altera causa, etsi omnino ad calculum φυσικῶς requiritur, & pertinet etiam ad problematum quorundam solutionem, nullas tamen utiles indicationes, & agendorum insinuationes in artis operibus affert : *Fernelius*, ut solet, in causis reddendis decurrit hic ad occultam quandam calculosam constitutionem renum, quæ etiam hæreditariæ sint, unde totæ familiæ calculo obnoxiæ ostendi queant : Verum multa *Fernelii* dogmata incurrunt in acerrimam illam, omnisque prudentiæ plenissimam *Galeni* censuram, quæ est 3. præsag. ex Puls lib. cap. 5. Eorum, *inquit*, qui nihil docent duplex est institutum, alterum dum ad proprietatem, quæ exprimi nequeat, confugiunt : Alterum dum proferunt quædam nomina, nec tamen quæ significant observant, nec quam illis significationem tribuunt interpretantur : Certe quamdiu non aperte dicitur in quo sita sit, sive quid sit calculosa illa constitutio renum, ut ea cognita per contraria illi mederi possimus, aut saltem prognosi uti, nihil in arte utile neque docetur neque discitur: Idem peccatum neque ii refugiunt qui nominant quidem calculosam hanc diathesin, sed nominant imbecillitatem renum, ex semine parentum contractam, qua purum ab impuro non exquisite separetur : Præclare enim *Galenus* de ventriculi imbecillitate *ait*, Nomen hoc (imbecillitatem) ita communiter prolatum esse nudum & inane, atque ad medicationes inutile : dicendum enim potius Ventriculum esse imbecillem, quia sit frigidior, calidior, humidior &c. ita enim elucet quid ex altera parte auxilii rationem habere possit : Idem igitur nos quoque de ista renum hæreditaria imbecillitate, si non clarius explicetur, profitemur: Longe ad artis opera utilius *Galenus* docet, facultatem suam habere essentiam in certa propriaque partis cujusque temperie, unde l. de præsag. ex Puls lib. cap. 4. facultatem vitalem clarissime *ait* esse cordis temperiem : Quia ad actiones mora requiritur, plurimum ad calculi concretionem faciet si humor lapidescens in canalibus renum hæreat : id autem fieri verisimile est in iis, in quibus meatus, qua emulgentia vasa renibus inseruntur, sunt ampliores, contra autem, qua ureteres exoriuntur, angustiores: Etsi autem hæc causa verisimilis est, in vivis tamen certo cognosci non potest, nisi quod crebrior usus eorum quæ renes abstergunt postularetur : Nihilominus ex his perspicitur quæ sit illa *Naturalis*, & in quibusdam etiam *Hæreditaria* renum calculosa constitutio : Nam & viscerum intemperiem calidam, quam calculorum primariam causam posuimus, non raro eandem a parentibus accipimus, & conformationem partium, ut in membris externis, ita etiam in internis eorum similem plerumque in lucem nobiscum efferimus : Non solum in sinu cavo renum, sed etiam in uretere concrescunt, imo in renum quoque substantia: Inter signa pro pathognomonico non agnoscimus arenularum mictionem, cum non pauci eas reddant sine ullis calculi laboribus, idque imprimis observari in Hispanis author est *Thomas à Vega* : *Hactenus Scherbius* : Succus lapidescens, inquit *Highmorus*, à terra per plantas una cum illarum succo exhaustus, & inde ab animalibus, quæ nobis alimentum præbent, assumptus, nostris exinde communicatur corporibus, nondum tamen suam amisit naturam, sed corporis nostri partibus appositus, licet tot concoctiones subiverit, in lapidem concrescit, in iis præcipue partibus quæ naturæ sunt siccioris, aut nimium angustis, & humoribus viscosis refertis collectus si fuerint : Hæc *Highmorus* : Simili modo materiam calculorum declarant *Fonseca*, *Assuerus*, *Beverovicius*. Quidam vocant *Tartarum*, sunt ii, judice *Scaligero*, Barbari, *Quia cum vini tum olei partes quædam partibus omnibus aquæ sunt tenuiores, contra quædam crassiores, idcirco ex utroq; fæx, quod in altero Barbari Tartarum, in altero Latini Græca origine Amurcam vocant* : Hoc nomen etiam horret *Iohannes Assuerus* ; Est calculi causa, *inquiens*, antecedens fæx, crassitudo & saburra sanguinis in venis & arteriis contenta, mox una cum sanguinis sero per venas emulgentes ad renes excernenda : Cum dico fæcem sanguinis, voce sanguinis totam ex quatuor humoribus permixtam sanguinis massam, & intra vasa adhuc coercitam intelligo : Per fæcem autem serumque sanguinis, accipio omnium eorundem humorum serum & fæcem commixtam: Suum enim cuique humori serum, & suam cuique fæcem excrementitiam esse nemo est qui nesciat : Altera antecedentium causarum paulo remotior, est ipsa viscerum prava actio & constitutio, Hepatis imprimis, deinde & Lienis, (de Renibus in causa continente diximus) denique & Ventriculi : Cum enim viscera suum singula non probe officium suum naturale officium faciunt, coquendo, coctionis excrementum segregando, idem debito modo & per vias destinatas excernendo, non poterit utique non tota inde sanguinis massa impurior fæculentiorque evadere : Præterea omnes illi *Ferneliani* vehementer errant, qui calculos à *dispositione Renum calculosa* creari putant, Sint calidissimi renes, serum indesinenter transiens in lapidem convertere non possunt: ac sanguis potu dilutior ad renes subinde vehitur, renumque calor ex sanguine pendet; Frustra quoque sunt ii qui illam *Renum dispositionem* vocant

Areno-

Arenoſam, & hi talem eſſe Hæreditariam opinantur: Cauſa cur Gemellorum fratrum paris alter calculo renum prematur, alter non item, quærenda eſt non in diſpoſitione renum, ſed in proprietate naturæ, quæ in hoc cibum aliter, aliter in illo digerit: Hujus natura multam fæcem, & terream illam materiam in ſanguinem ſe penetrare patitur: Illius autem natura eam quam maxime expellit: Si maſſa ſanguinea tandem ſabulo ſat repleta eſt, eam natura defæcare aggreditur, quapropter ſalvis renibus nephritis gigni videtur: Ut pulmones, hepar & lien, hoc expulſo ſabulo, nonnunquam vitiantur, ita plerumque ab eo affliguntur renes, per quos ſanguis naturaliter emundatur: Quidam quoque falluntur, dicentes *Serum in renibus alterari, elaborari & perfici*: ut fæx vini ſe cogit & continet, ita arenæ in ſe coeunt, eas natura cum ſanguine circumfert & commode in renes amandat: De alimonia ſingulorum membrorum varii redundantes humores redeunt in maſſam ſanguineam, de hac mittuntur calculi ad renes & ad veſicam, in qua, ut loquuntur, per appoſitionem increſcunt: Nam acicu-læ in veſica hominis calculoſi deliteſcenti, ut baculo in aqua ſabulum allinitur: *Lapidificam materiam* nos nullam aliam agnoſcimus quam terreſtrem & ſicciorem partem alimentorum, hæc coit in ſeſe & lapidis naturam induit: Si ejus magna vis in maſſa ſanguinea cohibetur, & impetu arteriarum in viſcera compellitur, illa calculis referciuntur & lapiſceſcere videntur: *Spiritus lapidifici* huc non ſpectant, ſatiſque terreſtris materiæ in alimentis ineſt, unde calculi poſſunt concreſcere: Nihil neceſſe habemus ad illos raros, ut vocant, ſpiritus lapidificos confugere; quare a D. D. *Sennerto* penitus receddimus, ac negamus diſpoſitionem arenoſam eſſe cauſam calculorum: Salvis renibus calculi in artubus, & ante in maſſa ſanguinea inveniuntur, Nec illam ſanguinis fæcem quoque vocamus Tartarum, ſimilis amurca per urinam ſaniſſimi hominis excernitur, nec animadvertitur: Thermarum aqua quam pellucida eſt? quam tenuis? quam liquida? Et ea quam exiguo ſpatio temporis fit turbida aut arenoſa? *Hæc ex Aſſvero Schneiderus.*

§. 2. Philoſophiæ naturalis Profeſſor in Academia Wittembergenſi, perquam induſtrius D. Joh. Sperlingius per aliquot annos mictus tarditate vexatus fuit; ac ſi aliquando exercitatione ambulandi uſus eſt, cruentam, licet eam minimam, fecit urinam ac arenoſam: Nonnunquam ſedimenta quoque erant ſimul ſabuloſa & ſanguinolenta: Præterea ipſe obtuſo lumborum dolore premebatur; Quam vere autem is intelligebat ſe eſſe caculoſum, tam vehementer à medicamentis abhorrebat: hic de domo aliquando exiens, animi cauſa ſpatiabatur, & mox contentius ire cœpit, eo conſilio ut urina provocaretur: verum confecto illo itinere mictum celebrare non potuit: Is nihil territus, cœnatur & paulo poſt dormitum proficiſcitur: Verum nec poſtero die, nec reliquis inſequentibus diebus urinam reddere potuit; Tandem ad eum ægrum rogatu uxoris, inviſo: erat tum viceſimus dies ex quo urinæ impoſſibilitas eum male habuerat: Expono periculi magnitudinem, quam ille tantopere non motus, judicabat Naturam ſat valentem fore: Interjectu paucorum dierum iterum acceſſor: Tandem quidem curationem ordinare aggredior, ſed ſimul pronuntio eventum fore in manu Dei, me autem facienda rite obiturum, certoque facturum eſſe: Cumque ad medicamenta æger natura nauſearet, omnia quæ aſſumebantur tanto citius ore rejiciebantur, urina itaque ſtetit, alvus quidem ſemper fluidior fuit, hacque ſpe ſe ſuſtentabat fore ut urina exitum hac via inveniret, Quid? jocatus quoque in hoc fatum valetudinis dicebat, ſe nunc vivere vere vitam paſſeris, unde cognominaretur, cum aves bibant nec mingant; quid mihi igitur refert illud nomen eſſe niſi fato hoc probo: Ac quomodo ille quoque apud *Plautum*, *Nolo ad veſicam quod eat, in ventrem volo:* Sed ne in longum exeam, is tandem convulſionibus corporis adeo urgebatur ut decederet: Hac ratione quoque, ut obiter dicam, periit *Marcus Vigerius* Epiſcopus Senogallienſis, ut refert *Bartholomæus Euſtachius*.

Cæterum Sperlingii noſtri corpore inſecto, Renes calculis mirifice diſtenti reperiebantur: Illi erant varia forma & diverſa magnitudine: Quidam enim erant trianguli, quidam quadranguli, quidam quinque anguli, quidam aſperiores, quidam leniores: nonnulli tres, & fere quatuor drachmas, nonnulli duas, nonnulli unam pendebant: hos in cavo renum latentes humor quidam ſubalbidus perfundebat, qui colaturæ liquidæ colorem fingebat: Mictuales viæ, quas ureteres vocant, etiam calculis fere innumeris, ſed minoribus & exacte teretibus penitiſſime obſtructæ erant, ut quiſque, qui ſectioni intererat, ſatis ſuperque intelligeret hinc eam tam pertinacem urinæ concluſionem fuiſſe ortam: Hepar & Lien, nobiliora illa viſcera, erant minime vitiata, Hepar maxime conſiderabatur, cum puſtularum eruptiones faciem ejus ſemper turpaſſent: Ante quatuor annos ſanguis ex brachio miſſus fuerat, qui erat mirifice craſſus & ponderoſus: Ac nunc ante omnia dicendum eſt, quod ejus ſudor fuerit arenoſus. *Schneiderus lib. 3. de Catarrhis cap. 3.*

SCHOLIA.

Sudor fuerit arenoſus] Æger ſæpius de cauſa hujus ſui ſabuli diſſerebat, quod per ſudorem tollebatur: Credebat ejus originem in alimentis quæri oportere: Erit itaque ipſius judicio æſtimabile are-

nas sanguinis in renum cavum coire solitas fuisse, è quibus tandem adunatis, & mox concretis tot tantique lapides certe creari potuerunt: Nimirum ut vermes in sanguine, testibus *Kirchero, Borello, Bartholino*, nascuntur, & tandem ad renes ac poros ureticos devolvuntur: ita arenulæ cum sanguine in renes deferuntur, ibique augentur, & tandem per illas urinales vias excluduntur; Variæ & diversæ res urinæ admiscentur, ut eæ deprehendi non possint: Hæc vero sanguineæ massæ recrementa ad renes vehunt arteriæ, ac quod superest sanguinis, reducunt venæ: *Idem. Eandem hanc historiam aliter, paulo enarratam, vide tit. de Lumborum dolore, ex Ioh. Daniele Majore.*

Sudor arenosus] Ab Excell. *Th. Bartholino* adnotatus ex *D. Olao Wormio*, hist. 34. cent. 1. Illustris quidam Vir Calculo & arthride, domesticis hospitibus sæpe obnoxius, subinde in largissimum sudorem solvitur, quo non serum exsudat, sueti per poros liquores, sed, quod mireris, manipuli arenularum, quas inducta manu abstergit: quotidianum id Nob. viro, & à Medicis saluti illius excubantibus visum persæpe. Ejusdem rei adstipulator est *Dn. D. Ioh. Dan. Horstius*, Ubi cum dolore, *ait*, arenulæ minguntur, calculum quoque minantur renum aut vesicæ sæpe tamen non minantur calculum, maxime si dolor absit: Si scil. illæ arenulæ in venis & ipso sanguine generentur, quod familiare Scorbuticis, quorum sæpe sanguis adeo abundat arenulis, ut non tantum copiose prodeant cum urinis, sed & post sudorem cuti in vola manuum & aliis partibus se insinuent, ut vidi in Ill. matrona, cujus sæpe manuum marum & manuum cutis ita arenulis obducebatur, ut digitorum apprehendentium vestigia relinqueret. Hæc *Horstius*. In hac civitate quidam degit, qui finito sudore arenulas manu detergit & de cute vellit, quæ splendidulæ volitant per aerem: Si ergo sudor de conceptaculis sanguinis venit,
venit de iisdem calculus.
Schneiderus l. c.

§. 3. Cum decem ab hinc annis Monacho cucullato Ischuria laboranti Medicinam afferrem, quæ octiduum, & plus, eum exercuit, cum dolore in rene sinistro, qui nec aliis diureticis nec balneo cedebat, cui propterea cum præscripsissem cantharidum scrupulum semis, cum unciis viij. juris pinguis, alterati radicibus petroselini, liquiritiæ & fœniculi, addita drachma seminis ameos, ad contemperandam acrimoniam, & obtundendam veneficam earum qualitatem, & quod vehiculi loco esset cantharidibus, accedens *Iulius Cæsar Casserius Placentinus*, me absente, cantharides exhibuit cum conserva capillorum Veneris, ex cujus remedii usu dolores ventriculi, atque in regione pubis ægrum corripuerunt, à quibus tertia die extinctus est. Quod tamen remedium validissimum adhibuimus, quia eo morbus progressus erat, ut ex sola urinæ suppressione vix biduo superstes futurus esset, cum in primis aliis remediis locus non daretur, intercepta urina in renibus, non in vesica.

Aperto vero cadavere, deprehendimus ventriculum & vesicam exulcerata: Observavimus quinetiam obstructum ureterem sinistrum à calculo illi impacto, atque deficientem renem dextrum.

SCHOLIA.

NEc diureticis cedebat] Ejus rei causa Medici calida in 4°. admiscent diureticis, erodentia scil. quorum ope abradantur calculi, atque evacuentur paulatim, in quam rem commendantur Cantharides, Verum si meminerint historiæ Filii Theophorbi. 5. Epid. luce clarius apparebit quam perniciosa sint erodentia: *Filius hic vesicam scabiosam habebat, & viscosam urinam reddebat, dolebat, & cum inciperet meiere, & cum desineret, ac confricabat partem anteriorem, Huic cum bibisset diureticum vehemens, exulcerata est alvus fortiter & tertia die à potione obiit.*

Ventriculum & vesicam exulcerata] Quod forte non contigisset ex potionis alicujus epicerasticæ usu, quæ ventriculo non immoratur, unde cantharides ipsum non exulcerassent, hausto potissimum ab ipsis jusculo pingui, quod earum acrimoniam & vim erodentem obtundere potuisset. *B. Sylvaticus consil. 50. c. 5.*

§. 4. Magdalena Nicola, vidua quadragenaria; à renum cruciatu & calculi excretione aliquandiu afflicta, doluit intense ex utroque lumborum latere, cum præcordiorum angustia, cibi fastidio, vomitu continuo, & mictu, primum quidem imminuto, sed mox integre suppresso; quod omnimodum lotii impedimentum comitabantur febris lenta, lancinans lumborum dolor, gravis sopor, mentis stupor, nervorum distensio & similia oppressi cerebri symptomata, orta à reciproco retenti & regurgitantis seri refluxu, quod per diutinam moram ubi computruisset, auxit calore febrem, & acrimonia sua reseravit non modo uteri venas, sed ita quoque vellicavit processus spinalis medullæ (qui cum pendula ipsius parte vertebris inclusa, constituunt verum nervorum principium & indubitatam omnium ipsorum originem) ut xviij. ischuriæ die perierit, & comate & convulsione obruta: Cujus inextricabilis infortunii causam clare uti innotesceret, & perspicue conspiceretur non semper in Medico esse quoscunque curare, sed subinde sufficere generosam prædictionem, decretum cadaver hoc aperire, & omnium oculis exponere indissolubilem illum nodum, quo corpori inextricabiles morbi sæpenumero adnexi.

Apparuit itaque hic Ren sinister extrinsecus quidem lividus & tumidus, sed intrinsecus non minus aqua quam tribus calculis refertus: quorum maximus adæquans primum humani pollicis articulum, acuto suo apice ita obturabat ureteris principium, ut omnem transituræ urinæ intercluderet aditum: nihilque propterea lotii contineret vesica urinaria

plane

plane vacua & omni liquore destituta, præsertim quum oppositi renis ureter non minus obstrueretur ab plano & lato calculo, instar operculi eum claudente: Quæ duo impedimenta ita coram ab adstantium corona conspecta, vindicarunt à calumnia artem quæ non superaverat id quod omnium oculi videre insuperabile. *Nic, Tulpius ad Ioannem Beverovicium in hujus Spicilegio de Calculo.*

§. 5. Memini me tres in variis temporibus Venetiis vidisse qui cum objissent ex suppresso lotio, quod nullis unquam remediis potuit evocari: Post obitum secti fuere, & reperti sunt duo prægrandes lapides in renibus, qui impulsi fuerant versus originem ureterum, & erant duri admodum, colore mixto ex nigro & viridi, præcesserant autem renales dolores. *Trincavella lib. 10. c. 9. de cur. Rat.*

§. 6. Alium etiam vidi qui diu ægrotaverat, in cujus cadavere inveni prægrandem lapidem triangularem, similem fructui quem Tribulum appellant, qui à natura impulsus fuerat versus ureteres, illósque perforaverat imo dilaceraverat. *Idem ibidem.*

§. 7. Erat puerulus unius anni qui per plures dies non minxerat, nec conatum seu voluntatem mingendi habuit, sed ejulando se intorquebat, contrahendo crura & intorquendo, cibum fastidivit, aliquando etiam revomuit, Emollita fuit alvus superne, & inferne impositus cereus & syringa, factæ item insessiones in aqua dulci, exhibitis etiam diureticis pro ea ætate: Fuit sic prolecta urina per unum diem & noctem, mox iterum suppressa cum majori quam antea corporis imbecillitate, ut insessiones parentes admittere noluerint, deliquiorum metu quæ oboriri cœperunt: adhibitis interea fomentationibus & unctionibus puer defecit.

Mortui primum inspecta vesica, quæ inanis prorsus omni re, ut ne guttula inesset: perquisiti ureteres, dexter paulo ab egressu distendebatur admodum, ut rumpendus quasi esset, à duobus calculis gypseis & duris, perstridente in incisione novacula. Ren idem, uti & alter, mutata naturali phaseolorum figura, in rotundum vergebant tuberosi, sicut vitulorum renes sunt: apertus plures exhibuit calculos minores prioribus, imo tota ejus substantia interna conspersa erat lapillis, milii instar, gypseis: ureter sinister pariter obstructus fuit à simili calculo in ipso egressu; interni item sinus omnes referti fuerunt majoribus & minoribus gypseis calculis non sabulosis nec rubeis, ut magna eorum copia exempta, & à parentibus adservata fuerit. *Ex Observat. Ioh. Aicholtzii Med. Viennensis.*

SCHOLIA.

Nihil quidem hic miraculi nec monstri, præterquam quod calculi majores quam pro ætate fuerint, Et gypsei candidi; cùm his locis rubentes, friabiles plerumque gignantur, quod forte ex continuo pultium farinacearum usu, nostratibus consueto, fieri quis dixerit: at id in aliis similiter fieri deberet: Cæterum curationis talis retentionis mihi major occurrit scrupulus, In prophylactica proculdubio abstinendum ab omnibus succum viscosum gignentibus, & iis universus infantium victus constat. in therapeutica concretæ ejusmodi materiæ tenaces & duræ, attenuantibus & incidentibus, etiam validioribus egent, ea vero nisi alentia sint, ætas talis non admittit. Sit ergo unicuique viro petito consilium liberum, quid in tali casu agendum suscipiat: mihi res gravis ac satis dubia videtur, atque inter infelices talis infans connumerandus.

§. 8. Puer decennis jam ab aliquo tempore urinæ suppressione dysuria, purulenta mictione, per intervalla recurrentibus laboraverat, tandem emaciatus obit.

In Rene dextro, exiguo valde, & nil nisi saccum membranaceum pure refertum repræsentante, calculus nullus aderat, forsan ad vesicam delati cum urina excreti, plurimos enim collegerat parens; ureter quoque hujus lateris summe ampliatus: In sinistro vero rene, qui multo naturali major, sinus plurimi occurrebant, quorum varii satis notabiles, sanioso liquore repleti. Pelvim occupabat calculus niger, triangularis figuræ, acuminata sui parte in ureteris principium longe satis se dimittens, adeóque sic omnem urinæ descensum hoc latere impediens. Nec tantum in ureteris hujus sinu calculus hærebat, verum etiam alius occurrebat priore minor, inæqualis, niger, durúsve eo loco ubi ureter vesicæ jungitur. *G. Blasius observ. med 24. p. 6.*

§. 9. Ischuriæ varias existere causas Practici luculenter declarant; nulla omnium frequentior ea quæ vitio vesicæ urinariæ exoritur, ipsa sive in vesica malum hæserit, sive in continuato ejus ductu urinario. Rarius renes hic affici, iisve continuos ureteres, eo quod uno læso calculove obsesso alter officio suo integrè fungi observetur: Contingere tamen potest, postquam uno in latere ureter vel quoad principium occlusus, vel quoad ductum ipsum obstructus, bene se habente opposito, tandem etiam hic angustiæ aliquod vitium incurrat, unde subita urinæ retentio, cujus causam in utriusque lateris renem ureterémve subito angustatum conjicere sæpius incogitanter Practicorum

varii solent. Confirmant dicta quæ mense Augusto hujus anni observavimus in viro robustissimo: hic postquam per aliquot annos sinistri lateris gravativo dolore, cum vomitu sæpius & febri, mictionéque cruenta aliquoties recurrentibus laborasset, non raro etiam arenulosam urinam reddidisset, tandem ejusdem lateris dolore correptus intolerabili, cum vomitu biliosó gravi, siti summa, inquietudine; sublatis symptomatibus dictis, saltem maxima parte, sanitati, ut sibi persuadebat, restitutus, curru per aliquot horas corpus graviter commovit, altero die surgens urinam excernere haud potuit: intus extusve adhibita quæcunque in tali casu prodesse mecum judicaret Clar. *Piso*, venæ sectionibus, catheterúmve usu haud neglectis, ast frustra omnia, nec urinam ex cernendi conatus adfuit notabilis, nec ejus catheteris ope evacuatio ulla; Quinto à suppressionis tempore obiit die.

In aperto corpore Ren dexter observabatur à calculo liber, magnitudinis, figuræ constitutionísque debitæ, ast in uretere, digitorum transversorum quatuor latitudine à rene dicto, notabilis hærebat lapis, vix loco mobilis, cujus à motu corporis vehementiore, ex Rene ad inferiora descensu subitaneam Ischuriam adscribimus: Ast in Rene sinistro, qui naturali duplo major erat, ichoroso, imo variis locis purulento humore repletus, magna parte inflammatus, calculus inveniebatur duplex: horum primus qui minor, libere in renis pelvi hærebat: alter, qui major, lævis, oblongus, insinuaverat se acuto suo apice tam longe in sinum ureteris, ut is integre occluderetur: Et hunc jam à longo tempore locum hunc occupasse valde ex adductis probabile. *G. Blasius Observ. Medic. 22. part. 6.*

SCHOLIA.

I*Schuria variis existere causis*] ἰσχουρία symptoma est in quo prorsus urina supprimitur: Duplex est, una vesica plena, alia eadem vacua existente: Hæc posterior multis de causis contingit, Vel ob obstructas ab humore viscido & crasso *arterias emulgentes*; vel rursus Renum vitio calculis obsessorum, Vel denique ob *Ureteres* à calculo, pituita, sanguine concreto, vel pure obstructos & adstrictos: Impediunt hæc omnia quo minus ad vesicam urina descendat: Quæ vesica plena existente contingit Ischuria, pro causa agnoscit vel læsam vesicæ facultatem expultricem, ob nervi illius partis paralysin, aut obstructionem, vel colli vesicæ à calculo, crasso humore, purulenta colluvie, sanguinis grumo & tuberculo obstructionem. *Thomas Burnet Thesauri Medico Pract. lib. ix. sect. xi.*

§. 10. Viro Nobili Ultrajectino, nephriticis doloribus alias sæpe obnoxio, urina ex obstructione renum subito fuit suppressa, sine ullo dolore: Statim apud Medicos consensus inter Renes suspicio incidit, omni remediorum genere incassum adhibito, XIV. morbi die vitam finivit.

Aperto cadavere in utroque rene calculus mediocris magnitudinis, turbinatus seu pyriformis, in ureteris orificium illapsus repertus est, omnem urinæ transitum penitus intercludens.

SCHOLIA.

C*Onsensus suspicio incidit*] Forestus, Duretus, atque post hos Beverovicius & Loselius scribunt uno Rene obstructo alterum etiam inutilem reddi, propriáque actione destitutum urinæ fluxum intercipere, idque non semel à se quoque observatum scribit *Riolanus*, qui id fieri putat ob sympathiam quam inter se habent, officii societate, atque hinc uno laborante mox etiam alterum, tanquam effoetum languere: Verum hac in parte experientiam authoritatibus & opinionibus quorumlibet gravissimorum Virorum præferendam censeo, quæ nos multoties contrarium docuit, scil. uno rene obstructo, alióve modo afflicto, alterum bene valere, per eumque urinam satis copiosam fluere posse, cujus rei plurima possem adducere exempla; Aliquoties quidem vidimus uno rene à calculo illabente obstructo, urinam in totum substitisse, verum id non propter aliquam sympathiam, sed quia inscio ægro alter ren (nam carent renes acuto sensu) diu antea obstructus fuerat & manserat, urina per oppositum satis affluente, quo opposito rene, tandem etiam casu obstructo, mox urinæ transitus sufflaminatus est.

Rem ita se habere docent cadaverum sectiones & inspectiones, multoties enim unum ureterum circa orificium penitus obstructum invenimus, quod ægri in vita penitus nesciverant, nullúmque incommodum inde senserant, urina satis effluente per alterum.

Quis quæso jam credat, in utroque prædicti Nobilis Rene hos calculos eodem tempore ad ureterum orificia delapsos esse, atque sic urinam suppressisse? certe multo verisimilius est diu ante & unum renem ab uno calculo obstructum fuisse, nec multum incommodi ægro exhibuisse, urina per alterum renem satis effluente: postea vero etiam in alterius renis ureterem illabente calculo, mox urinam sufflaminatam substitisse: Saltem hoc patet istam urinæ sufflaminationem non fuisse factam ab unius renis obstructione, & hinc alterius per sympathiam afflictione.

Notandum etiam in canum dissectionibus frequenter in uno Rene vermem longum, crassum & rubicundum inveniri, qui sæpe totum renis parenchyma consumpsit, cum tamen alter ren in vita prorsus illæsus extiterit, nec ullam affectionem per sympathiam passus sit. *De Diemerbroeck Anatomiæ lib. 1. cap. 18.*

§. 11. Qui rei frumentariæ Exercitus Cæſarei Præfectus erat, nomine Heiſenger, Witebergæ admodum pertinaci Suppreſſione urinæ deceſſit.

Diſſecto corpore, Ureteres erant albida materia ſabuloſa penitus oppilati: ac Renum in cavitatibus multum graviter olentis urinæ reperiebatur. *Schneiderus lib. de Catarrhis ſpecialiſſimo pag.* 219.

§. 12. In quodam deprehenſus ren ſiniſter totus in putrilaginem abiiſſe; dexter ureter calculo obſtructus. Inde urinæ via in veſicam negabatur. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 13. Ureteres ſæpius obſtruuntur à viſcoſis humoribus, & exinde oritur urinæ ſuppreſſio totalis, quod factum in Gregorio XI. Papa. *Ioannes Tornamira.*

§. 14. Dominus *Van Ens* Hollandus, Præfectus exhauriendis paludibus Arelatenſibus in Gallia Narbonenſi dum glaciem tranſgreditur, ſupinus cadit in nates, hinc accidit Iſchuria nona die lethalis. Aperto cadavere nulla læſio deprehenſa præterquam in uretere dextro, quem obſtruebat grumus ſanguinis, illuc è rene proximo, rupto vaſculo, deciduus: Obiit anno 1650. *Ex communicatione Domini Iani Antonii de Seve, qui fati & diſſectionis teſtis fuit.*

§. 15. Superioribus annis Florentiæ Raphael Turiſianus, cum alias pluribus menſibus anteactis nephritico dolore laboraſſet, indéque eveniſſet (ut poſtmodum paruit) quod alterum ex ejus vaſibus ureteribus fuiſſet penitus obſtructum, ſocio interim bene valente atq; incolumi, accidit tandem poſt multos ab eo in victus ratione commiſſos errores, ignaro ejus mali quod illi imminebat, ut alterum quoque vas uretur à grandiori calculo in illud ex ſuperjecto rene compulſo, poſt novum dolorem nephriticum penitus fuit obſtructum, atq; adeo excretio urinæ ſuppreſſa, ut ne guttulam quidem ejus detrudere potuerit, eo quod nulla penitus in veſicam, alioquin bene valentem deſtillaret. Quod pariter poſtmodum Lugduni obſervavimus in J. Jac. à Verina, quibus duobus ægris quamvis varia præſidiorum genera fuerint ex arte adminiſtrata, Turiſionus tamen inſtante duodecima ſuæ ægritudinis die, Jacobus autem jam accedente nona, cum interim nullam urinam reddere potuiſſent, febre aſſidua correpti, aliiſque graviſſimis ſymptomatibus detenti periere.

Quorum cadaveribus diſſectis, in utriuſque dextro latere antiquata anguſtia, ac quaſi canalis ureteris exſiccatio apparuit: In ſiniſtro autem utriuſque eorum uretere, calculus repertus eſt admodum inſignis, nuclei pinei figuram ſervans, qui licet extra ſuperjectum renem potuerit compelli à facultate expultrice in ſubjectum ac ſibi continuum vas ureter, alioquin in parte ſuperiori aliquanto patentius, reſtitit tamen in medio itineris, ubi cavitas ſuapte natura eſt magis anguſta, & propterea non potuit ad veſicam transfundi, licet utriq; dum vixit, validiſſima ac plurima præſidia fuerint adhibita. *Vidus Vidius junior de curat. membr. lib.* 10. *cap.* 17.

SCHOLIA.

Febre aſſidua correpti] Poſſe à ſero ſtagnante induci febres & diarias, & continentes imputres, & ſynochos putres, & continuas, imo Intermittentes, oſtendit C. *Piſo* lib. de colluvie ſeroſa ſect. 6.

§. 16. Septuagenaria cum urinæ ſuppreſſione premeretur immaniter, adhibitis præſidiis levata eſt, Ecce poſt duos menſes guttatim eam cœpit excernere, cum renum, ureterum & veſicæ ſummo dolore: tandem diu his tormentis cruciata, nullo modo potuit reddere urinam per x. dies, etſi plura fuiſſent illi ad excludendum calculum, quem Medici unanimiter rebantur eſſe mali cauſam, auxilia machinata. Illa ergo omnino ſuppreſſa, animi deliquio correpta, ex habitu forſan putrentis lotii concitato, occubuit.

Secto cadavere patuit omnibus non fuiſſe lapidem, ſabulum aut grumum, ſed lentam gypſeámque pituitam, obquam ureteres veluti callo erant obſtructi, qui exitum totalem urinæ emittendæ denegavit. *Zacutus Praxis hiſtor. lib.* 2. *cap.* 16. *obſerv.* 5.

§. 17. Experimento novi conſimili morbo affectos plures, qui morbi cauſam arbitrabantur humores extitiſſe craſſos in veſicæ oſculo congeſtos, per lapidis tamen eductionem convaluiſſe. Alium præterea, quem Medici curare intendentes, indiciis ſuffulti variis, & diverſa opinantes, variáque utentes medela, ipſius tandem demortui membra ſecantes, urinarios ureteres craſſa invenere repletos pituita: Quod & alteri contigit ob emulgentes, renéſque ipſam non attrahentes aquoſitatem, de quibus *Galenus* diſſeruit comm. de nat. facult. Duos præterea alios comperi in urinario meatu haud varia perpeſſos ſymptomata, privari tamen officio, unum lapide coanguſtari, alterum vero urinæ acrimonia. *Fumanellus de urinæ difficultate cap.* 4.

§. 18. Abbas quidam bis laboravit urinæ retentione omnimoda, & curatus eſt prima vice poſtea vero in eandem recidit nec curari potuit. In veſica nulla penitus urina reperta fuit, obſtructis

obstructis ureteribus. Post mortem de more sectus, deprehensum est in rene sinistro fuisse magnitudine ovi gallinæ lapidem & majorem, cujus altera ejus extremitas magnitudine digiti auricularis ureterem ingressa, in totum prohibuit ex rene urinæ descensum: Cæterum in tota substantia renis cellulæ erant impletæ lapidibus parvis majusculisque, velut gemmariorum thecis conclusis, dexter quoque ren similiter scatebat lapillis. *Schenckius ex commun. Medici cujusdam Itali.*

§. 19. Margaretæ Nicolæ (*Vide tit. de Lumborum dolore*) adfuit urinæ difficultas, & interdum tanta suppressio, ut totos xviij. dies nihil lotii reddiderit. Ren sinister intus aqua & calculis infarctus erat plurimis, quorum maximus insinuaverat se acuto apice, tam longe in ureteris principium, ut id integre occluderetur.

SCHOLIA.

TOtos xviii. dies] Dicat quis? quem terminum ponunt Medici morti, exsurgenti à suppresso lotio? annon alios citius, alios vero occidit tardius? Valentia corpora ut interdum excurrunt diem xx. sic attingunt infirma vix 7. vel 8. Certum est aliquos durasse ad xi, & tamen ex toto iterum convaluisse: Sed post illum diem equidem certe vidi neminem enavigasse periculosum hoc syrtium æquor: Quamvis enim cedat dolor, & fluat iterum lotium, reddidit tamen diuturnior illa mora urinam interea loci usque adeo acrem, & vesicam ita effœtam, ut ne præstantissima quidem medicamenta possint ab interitu vindicare naturam, hac ratione non ficte ac simulate, sed plene emortuam. *Tulpius Observ. 45. lib. 2.*

§. 20. Cathar. N. cum dolore lumborum & urinæ difficultate, incidit in tantam ejus suppressionem, ut totos 16. dies nihil urinæ reddiderit: Inventus ren sinister pluribus calculis infarctus, quorum maximus apice suo ureteris principium occludebat. *Vide lib. 1. tit. de Soporosis affect.*

§. 21. Celeb. Sperling dolore lumborum, concurrente mingendi difficultate, cui Ischuria successit, fuit afflictus, Uterque ren repletus erat calculis innumeris, ureteres per totum ductum arenularum copia distenti erant. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 22. Cuidam nephriticæ interdum tanta urinæ suppressio contigit, ut totos 17. dies eam non reddederit. Ren sinister frequenti aqua & calculis erat infarctus, quorum unus ureteris principium integre occludebat. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 23. Anno 1570. J. Collo Pistori dulciario calculum è vesica extraxit. Calculus ille, etsi pugni crassitiem haberet, novémq; uncias penderet, felicissime tamen ęgro evulsus fuit. Non tamen multum temporis post Pistor ille interiit ex urinæ suppressione, per obstructionem ab exiguis duobus calculis, qui è renibus in vesicam descensuri, in media ureterum via substiterant. *Pareus lib. 24. c. 19.*

§. 24. Bis in urinæ suppressione mortuis & à me sectis, observavi ureteres ad exitum lapidis ita dilatatos ut digiti circumferentiam superarent: Id tamen conspiciebatur à rene ad vesicam usque, cum ureteres æqualiter essent ampli, sed dum ureteres inter vesicæ tunicas inseruntur, constrictos invenimus cum lapide, qui pertransire nullo modo poterat ex utraque parte, & sic mortui sunt: Sed primo intuitu portentosum apparebat: intestina enim parva aliqua æmulabantur. *Dom. Panarolus Pentecoste 4. observ. 31.*

§. 25. Anno 1601. obiit Illustr. & Rever. Princeps Elector Coloniensis: quo aperto, inveni in rene dextro ejus calculum, & quidem in renis concavitate aliquot extuberantiis donatum, ex quibus una, & cæteris longior, in ureterem procumbebat: Erat autem calculus dragmarum 9. pondere: in altero vero rene duo erant fabæ magnitudine, prærterque hos in utroque rene maxima erat adhuc copia calculorum minutorum, arenularum, & humoris sublactei & lutosi, nec non in ureteribus & vesica calculi plures & parvi contenti fuere, magna cum astantium admiratione *I. R. Saltzmannus Observ. Anat. pag. 9.*

§. 26. Juvenis 18. annorum calculosus à Lithotomo Harlemi sectus fuit, extracto calculo magno duarum unciarum cum media, quatuor digitos transversos longo: Elapsis tribus quatuórve hebdomadis repertum in vulnére frustum materiæ lentæ, quod à lithotomo extractum, apparuit esse corpus membranosum, pugni magnitudine: Ex vulnere statim quarta mensuræ puris fœtidi pars fluxit, isque fluxus diu persistens vulneris consolidationem inhibuit: at parentum rogatu claudi curavit, unde tanti ægro oborti dolores, ut vulnus iterum aperire coactus fuerit, ex quo magna puris copia fluxit, sicque vulnus integri anni spatio apertum servatum; Interea suborta suppressio urinæ, cum ingentibus doloribus & difficili respiratione, unde hydrops abdominis subsequutus, in mortem terminatus.

Apertum cadaver hæc monstravit. Hepar & Pulmones diaphragmati adnata; Sinister ureter totus putridus & absens, attamen materia sibi viam illac paraverat: Ren sinister valde consumptus, nec nisi parum puris residuum: dexter major solito: Dexter ureter in

parte

parte ſuperiori obſtructus fuit calculo acuminato, cujus unum acumen in ureterem impactum, quaſi ceræ fruſtum illis eſſet impreſſum, pars vero ſuperior calculi adhuc renibus inhæſit: Inferius in uretere dextro adhuc caruncula, ſeu carnoſa materia firmiter adhæſit, quæ lotio quoque impedimentum attulit. In corde inventus Polypus, ſeu materia quaſi membranacea, quam aliqui habuerunt pro verme, ſed quia nullum vitæ indicium apparuit, nec pro vena habenda eſt, Potius ad Polypum relata fuit, alias ſæpe ibi obſervatum. *Bartholinus Epiſt.36. centur.3.*

§.27. Franc. Plazzonus in Capucino, urinæ ſuppreſſione extincto, unum vidit Renem ſiniſtrum dextram verſus, cujus ureter calculo nucis avellanæ, ſive ovi columbini magnitudine obſtruebatur. *Iohan. Rhodius Mantiſſa obſervat.32. De eo vide Ben. Sylvaticum Centur. iij. conſil. 45.*

§.28. Carolus Lana, Medicus Brixienſis, reperit in puero IX. annorum Calculum in emulgentibus venis ad pugni magnitudinem. *Henricus à Moinichen Obſerv. Medic. xx.*

§.29. A calculo in ureteribus ipſis hærente vix putem impediri unquam, diu ſaltem, urinæ tranſitum, poſtquam inveni aliquando in ureteris medio, ibidem quam alibi magis explicato, calculum ovi columbini molem pene æquantem, ad cujus latera deſcendebat urina libere: quod inde patebat quod nulla in eodem uretere continebatur urina, & nullibi, præterquam ubi hærebat calculus, diſtentus erat ureter. *Franc. De le Boë Sylvius Prax. lib. 1. cap. 56.*

§.30. Georgius N. præter varios morbos, in renibus habebat materiam calculoſam ſatis multam, præcipue ſiniſtro, ubi apparuit lapis haud exiguus, ureteri acuta cuſpide inſertus. *Vide Lib.2. tit. de Phthiſi.*

§.31. Vidua N. urinæ ſuppreſſione præcedente fit aſcitica; In rene dextro circa infundibulum inventus quadrangularis lapis totam pelvim implens: ureteres ſcatebant arena copioſa. *Vide tit. de ventris tumore.*

§.32. Retulit mihi quidam Gemmarius noſtras, ſe Monachii interfuiſſe ſectioni cadaveris monetarii primarii, curatrices cui manus ego in calculo ante aliquot annos adhibui, cujus viſcera integra, abſque ulla labe: In uretere lateris dextri calculus: In renis ſiniſtri cavitate duo minores hæſerunt. Mortuus eſt hic ob urinæ, vacua veſica, ſuppreſſionem. Ægrum quidem conqueſtum fuiſſe de purgationibus nimiis, quibus fatigatum fuit corpus, & quæ reneſmum lethalem cauſarunt. *Hæſchtetterus Decade vi. caſu ij.*

SCHOLIA.

De purgationibus nimiis, &c.] Sane nimia purgatio in cruciatibus calculi mihi ſemper ſuſpecta eſt: acerbi dolores ſpiritus diſſipant animales, & à principio nervorum multum virtutis cogunt defluere, hinc vigiliæ multæ, quæ etiam ſpiritibus obſunt: Quod ſi validioribus purgationibus exagitatur corpus, deſtruetur naturalis vis, appetitus à calculo proſtratus peſſundabitur, ventriculi coctio per ſe labefacta proteretur, animalis virtus diſſipabitur. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO II.

Iſchuria ob effluxum ſeri è Renibus à calculo perforatis. 1. Ob calculum ureteris ſiniſtri initio impactum. 2. Ob Renem dextrum atrophia correptum, Siniſtrum calculo obſeſſum in pelvi, cum arenulis & duobus calculis in ſinubus. 3. A calculo circa pelvim Renis ſiniſtri, cum aliis minoribus, & lapillo in veſica. 4. A calculis ſubſtantiam & cavitatem Renum occupantibus. 5. 6. A vitio Renum tabidorum, tuberculoſorum, calculis obſeſſorum. 7. A Rene utroque ſabulo referto. 8. A calculo Renum pelvi impacto, cum arenulis. 9. A Rene ſiniſtro Calculis in cavitate & meatibus obſito, Dextro corrupto. 10. Ab uno ſabulo oppleto, Vreteris initio à calculo obſtructo, Rene altero conſumpto. 11. Ob Arenulas in renibus, cum magnis lapidibus in cyſti fellea. 12. Ob utrumque Renem calculo obſeſſum. 13.

§.1. Cum renum obſtructione aut ureterum urina ſupprimitur, non eſt cognitu difficilis cauſa (præter imbecillitatem eorum quæ ſimilia habet ſigna) nam raro accidit aut nunquam, niſi in utroque rene & utriſque ureteribus par malum inſit: quippe ſi in altero ſit tantum, facile reliquum urinam trahet & per ureterem ſibi proximam mittet urinam: Cæterum rerum eventus, uſus & ætas nos jam docuerunt, alio etiam modo hujuſmodi ſuppreſſionem vitio renum ſuboriri, quod maximam mihi intulit & aliis admirationem: Illuſtr.

Hieron. à Roda cùm Frandriam, ut præfectus totius exercitus adiret, calculo dextri renis affectus, x l. diebus dolore incredibili cruciabatur, qui sane adeo fuit intolerabilis & pertinax ut nullis cesserit præsidiis; tandem post dies prædictos lapidem nucleo dactyli persimilem & æqualem projecit, evasitque superstes & sine dolore trium annorum spatio: Postea tamen in Hispaniam reversus, iterum sinistrum renem apprehendit consimilis dolor, vehementia & duratione, tandem consimilem lapidem projecit post x l. dies multis adhibitis præsidiis: Evasit quidem à dolore, sed non à graviori malo, nam transactis tribus diebus à lapide projecto, suppressa est illi omnino urina: tandem iterum convocatis Medicis, conventum est inter omnes nullam aliam esse causam præter obstructionem ab arenulis, aut calculo & pituitosis succis, quibus profecto Vir ille plurimum abundabat: Quod equidem videbatur rationabilibus in homine calculoso, pituitoso, & admodum cibis potius intempestive utente: Tandem affectio nullis cessit præsidiis, & post xxx. diem obiit.

Facta dissectione, invenimus Renes grandi foramine perforatos a cavitate renis ad dorsum usque ejusdem, nihil tamen pituitæ neque arenularum, neque alterius rei cui tribui posset urinæ suppressio, neque in ipso neque in ureteribus repertum fuit.

SCHOLIA.

Rationi consonum erat conjicere illa foramina relicta fuisse à lapidibus illis quos tanto labore projecit, quod in carne renum geniti fuissent, & ea magnitudine creverint quæ renes ipsos undique perforare valuissent: Postea tamen ob prædicta foramina renes non potuisse suctionem & tractionem moliri, ut cuivis palam erit si exacte conjecerit renum officium & structuram illi muneri dicatam: Potuisse tamen uno rene perforato, altero urinam allicere, tribus illis annis intermediis inter unam & alteram lapidis projectionem, jam vero utroq; aperto non potuisse. Hujusmodi malum nullis cedere potest auxiliis, id vero oportet signis distinguere ad certitudinem præsagii proferendam si iterum forte acciderit. Quippe idem malum conjicere oportebit ubi post tot dies grandior lapis excernitur ex renum carne, quippe perforari renes erit necessum, & subinde non posse urinam allicere: Namquis aliam causam subesse usquam intelliget, si post lapidis grandioris excretionem urinam supprimi conspexerit, maxime si idem in utroque rene acciderit: Sed probat hanc solam esse causam quod laborans nullam in renibus, neque in quavis alia corporis parte persensit molestiam toto suppressionis tempore, quod esset impossibile si nova lapidis, vel alterius rei adfuisset generatio, & ob id longe magis molestantur laborantes à quavis re p.n. accidente quam à foraminibus illis. Quo fit ut ex urinæ difficultate hac ratione orta nullam vel levissimam laborantes persentiant molestiam: Quod si dixeris idem quoque accidere in emulgentium & renum imbecillitate, scito non posse fieri subito ut in foraminibus illis, neque præcessit lapidum magnorum expulsio. *Mercatus Practica lib. 4. cap. 12.*

§. 2. Patiens admodum Rever. ætatis consistentis, temperamenti cal. & hum. habitus carnosi, ab aliquot annis conqueritur de dolore in latere sinistro hyponchondriorum, cum vomitu, à quo convaluit excreto calculo exiguæ molis, grani scil. tritici, qui dolor ter & iterum recurrit, eodem semper fine: Cæterum duobus abhinc annis novi insultus nephritici frequentius eum divexarunt, remittentes postmodum absq; ulla excretione cujuscunq; materiæ, superstite tamen sensu continuo gravitatis cujusdam in regione lumbi sinistri, non sine aliquo dolore in corporis flexu: A diureticorum vero usu, levandis his affectibus, suppressa est illi urina, ita ut à quatuor diebus nihil prorsus minxerit, vel immisso cathetere immisso illius sollicitandæ causa, nulla tensione vel duritie in pube molesta, nec urgente mejendi difficultate, donec die XI. tumefactus fato cederet, Irrito toto hoc temporis spatio diureticorum tum internorum tum externorum usu, clysterum scil. acrium, balnei universalis & aquæ moderate calidæ, alteratæ diureticis & olei olivarum imo & cantharidum ipsarum, quæ à me præscriptæ fuerunt cum aquis diureticis, vehiculi promptioris causa ad Renes, quæ exhibitæ cum conserva capill. veneris, diutius autem in ventriculo hærentes ipsum exulceraverunt & vesicam.

Dissecto cadavere nullus dexter Ren in conspectum venit, nec ureter, atq; calculus ovi columbini instar, ureteris sinistri capiti prope renem sinistrum impactus erat, quod affectum incurabilem prodidit. *Ben. Silvaticus cent. 3. cons. 45.*

SCHOLIA.

Super morbo consultus *Silvaticus* hæc consignavit, Supponendum, *ait*, ex præteritis & præsentibus symptomatis, affici renem sinistrum, & quidem dolore nephritico, modo intensiori modo remissiori, à calculo illi inhærente, cavitati illius potissimum, qui dum ab expultrice quandoque ad ureteris caput deturbatur, atrocius excruciat ob acutissimum sensum prædictæ partis, cum tamen in eam molem excreverit ut in ureterem ipsum se insinuare non possit, remeans gravitatis sensum infert, quod renum substantia obtuso sensu polleat: invalescit tamen dolor ad flexum corporis, ob renis compressionem à musculis lumborum, nondum tamen stupor accessit, de quo *Hipp.* 1. in 6. Epid. 5. *In Renem dolor gravis cum cibo implentur, Femoris, quod è directo, est Stupor.* Cujus causa non est quod crura consensum habeant cum renibus per nervos, vel tendines, ut vulgo receptum, nec à *Galeno* admissum in illo comm. qui statuit hoc fieri potius ob eum qui intercedit vasis spinæ incumbentibus, cavæ scilicet venæ & arteriæ magnæ cum renibus & cruribus consensum, cum potissimum grandior calculus prædictas partes compresserit.

compreſſerit: Quæ cauſa eſt cur in caſu præſenti ſtuporem non induxerit, quia ſcil. nondum in tantam molem excreverat; licet alios exceſſerit longe, ut propterea in uretere hærens eo obſtructo urinam interceperit, adeo ut catheterê non potuerit unquam cieri, donec die 11. tumefactus fato cederet: Quod autem canthatides in ventriculo hærentes ipſum exulceraverint, & veſicam, id palam facit non ſolum lædi ab illis veſicam per anthipathiam, quæ ipſis & cum hac intercedit, ſed & ventriculum quin etiam, facultate erodente qua pollent: Cæterum dubitandi locus erat, cur affecto rene ſiniſtro ſucceſſerit perfecta urinæ ſuppreſſio, cum per renem dextrum ſerum ad veſicam illabi poſſet? in hunc enim finem ſagaciſſima natura geminas plures partes efformavit, quo deficiente ulterius virtute, illius obeat vices altera: Verum extincto patiente cauſa ejus rei patuit.

Nullus Ren dexter &c.] Interdum, ſed raro, alter Renum deeſt, quod obſervavit *Laurentius*: Defectum Renis ſiniſtri notat etiam *Solenander*: Nonnunquam deficiente altero, alter eo major, qui in medio poſitus eſt: Clar. *Bartholinus* in fœminino cadavere *Patavii* vidit in unum utrumque inferiori loco mutua cohæſione colligari, at id monſtroſum.

§. 3. In cadavere muliebri ex apoplexia defuncto, viſus Ren dexter naturalis quidem coloris, ob atrophiam tamen vix quartam ſiniſtri partem æquans: In hujus pelvi calculus continebatur ſubſtantiæ tartareæ & coloris: In ſinubus vero, ſeu cavernis interioribus, tam arenulæ per totum renem copioſiſſimæ, quam bini duriores calculi infarcti conſpiciebantur. *Bartholinus cent. 2. hiſtoria* 60.

S C H O L I A.

R*En dexter vix quartam &c. In ſiniſtri pelvi calculus.*] Hinc apoplexiæ cauſa deduci poteſt: à ſero enim eam produci lib. 1. tit. de apopl. demonſtratum; quia ſi exitus ei denegetur, ob renes in officio impeditos, refluere id in caput ut plurimum contingit.

§. 4. Cum 1646. Illuſtr. Comes *Th. Arundelius* ex Anglia in Italiam trajeciſſet, Patavii aliquandiu habitavit, donec affectu, nec præſtantiſſimis Medicis ſatis cogniti, diem ſuum obiiſſet: Pleriſque autem Scorbuto, ceu patrio quodam morbo laboraſſe videbatur, cum variis accidentibus, ut ſolet in varias formas ſubinde ſe convertere: nam præter tumorem gingivarum, primo urinæ ſuppreſſione affligebatur, quam aliquot diebus poſt fere tenere non potuit, quin eam pene quot momentis reddere coactus fuerit,

Diſſecto conditur æ gratia cadavere, in renum ſiniſtro, præter aliquot minores calculos, ſat magnus alius repertus eſt, totam pelvim, quam ureteris principium efformat, ultra capacitatem naturalem extenſam occupans: Et in veſica lapillus parvus, rotundus, læviſſimus & duriſſimus, ſubrufi coloris: Veſicula quoque fellis ſabulo plena, tartareæ cujuſdam ſubſtantiæ, ſplendidæ atque ex flavo nigreſcentis. *Velſchius Epiſagm. obſervat.* 65.

S C H O L I A.

M Irum pleriſque videbatur cum nec de dolore lumborum, nec de veſicæ unquam conqueſtum eſſe: An quia veſicæ calculus, quod parvus & rotundus eſſet, nihil incommodi attulit: In renibus autem dolorem vix efficere ſolet, niſi extra pelvim in ureterum anguſtias protrudatur? Sed iterum mirum neque ſtuporem cruris ſiniſtri, neque aliud ullum calculi ſignum obſervatum, quo ſe in Nobili quodam ſimili ratione deluſum ingenue faſſus eſt vir maximus *Ben. Sylvaticus*, epiſtola ad Joh. Beveroviciuim perſcripta.

§. 5. In cujuſdam qui urinam reddere minime potuit, poſt mortem, apertis renibus utriſque, miræ magnitudinis, ex coeruleo nigricantes calculi, non ſolum in illorum cavitate, ſed etiam per univerſam renum ſubſtantiam diſperſi, circiter ſexaginta inventi ſunt, alii ciceris magnitudine, ſed oblongi, plerique ſicut grana milii, renum carni infixi, veſica inanis erat ab omni urina. *Platerus obſervat. lib. 3. p.* 892.

§. 6. Nephriticus Iſchuria extinctus eſt: Siniſter ren prægrandis, in cavitate ſerum album continens: in ſubſtantia hinc inde calculi majuſculi, In ipſo infundibulo lapis inſignis, Dexter flaccidus. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 7. Maxime imminutos, exſiccatos, obſcuros & undiquaque tuberculis plenos Renes conſpexi in Marco Vigerio, Epiſcopo Senogallenſi, qui ob calculum retenta urina periit, quamvis, non ſine magna admiratione Medicorum, nullo fuiſſet quamdiu ægrotaverat, dolore affectus: *Euſtachius cap. 45. lib. de Renibus.*

§. 8. Sexagenarius quum nephriticis doloribus diu laboraſſet, diebus octo urinam non reddiderat; Inde venter tumidus prominebat & abdomen aqua diſtentum erat: Facta cyſtotomia in cadavere, urinæ parum profluebat, uterque ren ſabulo refertus deprehenſus eſt. *Rolfinckius conſil. 1. lib. 9.*

§. 9. Joh. Hentſchel ſanguineo melancholicus & boni habitus, poſtquam hactenus doloribus podagricis atque nephriticis multum vexatus, agonizante imprimis anno 1670. ſuppreſſione urinæ, è calculo renum orta, per aliquot dies laboraſſet, Deo medicamenta à me præſcripta benedicente, plurimos lapillos ac copioſum excrevit ſabulum: unde morbo

levatus atque ad meliorem valetudinem quotidie magis magisque accedere visus est: Cæterum cum sub initium anni 1671. (quem suæ ætatis 58. numeravit æger) die 16. Januarii vesicam levans, magno quoque cum conatu lapillum, colymbadum, seu olivarum salitarum nucleo haud absimilem excrevit: Sequenti die 17. Jan. primum sensit omnimodam urinæ suppressionem, sed sine omni molestia: postridie nonnisi quædam in lumbis gravitas accessit, vomitibus assumptorum & foriorum sive liquidiusculorum dejectionibus trinis aut quaternis comitata: Quæ cuncta cum nec subsequentibus diebus, licet uxor varia remedia domestica tentaverit, remisissent, ista perterrita, die 20. Jan. quæ Ischuriæ quarta fuit, ut maritum inviserem petiit: Adsum, & de quibus æger conqueratur, sciscitor: Iste solos sibi vomitus molestos esse, & præterea se gravitatem quandam in lumbis circa regionem renum, dolorem quoque tensivum in utroque, & imprimis sinistro inguine, ubi ureteres siti sunt, sentire, nullam vero tensionem aut dolorem in pube, ut & ne minimam quidem meiendi cupiditatem se percipere regissit: Sic quoque & ego cum corpus contrectans locum affectum explorarem, totum abdomen flaccidum deprehendi, nec circa vesicæ præsertim regionem ullam duritiem, tensionem ac tumorem observavi, atque inde locum affectum non vesicam, sed aut renes, aut ureteres aut utrosque esse certo collegi: attamen ne viribus adhuc salvis quicquam intermisisse viderer, per Chirurgum, mox cereo, mox cathetere immisso, urinam, sed sine effectu sollicitavi: Istis igitur frustra adhibitis, ipsam aggredior curam: præmittens clysterem è diureticis, lithontripticis ac emollientibus paratum, qualem etiam anno 1667. mulieri, urinæ ex ureteribus obstructis ultra quinque dies suppressione laboranti, præsenti cum fructu applicare curaveram: hinc quamvis ter copiose satis dejecerit alvum, attamen ne unicam quidem guttulam urinæ simul emisit: adhibita deinde sunt medicamenta huc facientia, tam interna quam externa plurima, sed omnia irrito plane successu: interim æger nullos se percipere dolores sæpissime fassus est, sed potius de sola virium imminutione conqueri cœpit: Ego vero cum periculosum ægri decubitum, tum diuturnæ istius suppressionis raritatem probe perpendens, die 29. Januar. & sic decubitus die 13. Collegam D.D. *Schultzium* invitavi, communique consilio omnem curationem tentavimus, sed nullo plane allevamento: Æger vero nocte, diem 31. Januar. præcedente, postquam *suppressa urina* 15. *supervixerat diem, plenus somni* in sinistrum decumbit latus, & mox præter suorum spem ærumnosa cum vita piam commutat mortem.

Aperto abdomine, postquam aliquantulum seri effluxerat, magna pinguedinis copia se obtulit: neque enim solum cuti ad trium digitorum altitudinem adhærebat, sed & mesenterium & intestina, imo etiam interiorem abdominis cavitatem ita replebat, ut merito subdubitaverimus an ex voto sectio sit successura: remotis tamen intestinis, scybalis crassioribus refertis, & superflua pinguedine, primum dextrum investigavimus renem, in cujus externa superficie, circa extremitatem superiorem vesica pellucida sero repleta apparebat: hæc nihil aliud erat quam propria & proxima renis membrana, à regurgitante per obstructi renis substantiam sero ita elevata: unde postea, ubi rene discisso serum liberiorem acquisivit evacuationem, concidit: Et per hanc vesicam aquam illam quæ aperto abdomine effluxerat, sensim sensimque in abdominis cavitatem stillasse haud levis subest suspicio: Cæterum tota quidem dissecti renis cavitas sabulo rubescente conspersa erat, ast ipsi ureteris pelvi calculus, figura corculum referens, & magnitudine avellanam, pondere autem 11. grana non excedens, cum socio multo minori, & gravitate sua grana tantum quatuor æquante, insertus fuit, seri descensum in ureterem prohibens: Unde etiam ureter dexter omnino vacuus apparuit: Calculos autem illos primum quidem unicum constituisse, at successu temporis, natura exitum urgente, demum divisos inde conjecimus, quia utrisque ea parte, qua sese contingebant, crena satis ampla est insculpta, quæ tamen apicem eorum, quo ureteri impacti erant, nondum attigerat: Porro sinistri renis, ab adiposa sua fascia liberati, superficiem exteriorem macula nigricans deformavit, & cavitas ejus plane vacua aliquot tantum arenularum grana continebat: Ureter autem sinister ultra pollicem erat dilatatus, cujus medietas illa quæ vesicam spectat, plurimos lapillos (quorum maximus granorum decem) ac arenulas: altera quæ renem, aquam limpidiorem capiebat: sed & insuper ita erat attenuatus, ut ad quemvis fere contactum rumperetur: Vesica urinaria nec aquam, nec quicquam aliud continebat: Hepar & Lien nihil morbidi alebant: Vesicula fellis liquore flavo turgido ultra solitum major erat: Interior arteriæ iliacæ dextræ tunica, mox sub suo exortu, ad unguis latitudinem in os degeneraverat. *Georgius Segerus Medicus Thorunensis in miscell. curiosis anni* 1670. *observ.* 23.

SCHOLIA.

SCHOLIA.

VT pateat quo jure affectui propoſito Iſchuriæ nomen tribuerim, conſultum duxi è *Galeni* l. 3. de ſympt. cauſ. cap. 2. ſequentia citare verba, *Retinentur urinæ, veſica vel excernere non valente, vel ejus collo occluſo: atque hi quidem duo veſicæ morbi unum commune ſymptoma Iſchuriam habent, detinentur enim in ea urinæ: Vocant autem vulgus Medicorum non ſecus Iſchuriam, quanquam Iſchuria non ſit, illud quoque ſymptoma cum urina in veſicam omnino non venit, perdita ſcil. renum actione: Et permittendi omnino ſunt ita nominare, cum propriam appellationem non habeant: Non tamen latere debebit amborum affectuum doctrina: Si quidem alter eorum eſt cum veſica quidem eſt plena, ſed nihil excernitur: alter cum vacua eſt, nihil omnino in ſe continens.* E quibus Iſchuriæ diſtinctio in propriè & impropriè ſic dictam ſuum traxit ortum, quam etiam omnes accuratiores Praxeos ſcriptores obſervant: Eo quoque antiquiſſimæ huic doctrinæ litem jam movere non conſtitui, neque etiam vulgum medicorum adeo impropriè loqui credo; licet & illam urinæ ſuppreſſionem, quæ vacua & minime peccante veſica, ſit Iſchuriæ indigitet nomine: cùm id non tantum bona cum *Galeni* venia, ſed & imprimis vi ipſius vocabuli faciat: nam & iſta urinæ ſuppreſſione ἴσχεται τὰ οὖρα, ut *Galenus* de altera loquitur, i. e. cohibentur ſeu retinentur urinæ. *Idem ibidem.*

Plenus ſomni &c.] De comate à ſero cohibito, in caput refluo, vide lib. 1. Sect. de Somno p. n.

Suppreſſa urina 15. ſupervixerat diem] Iſchuriæ raro ſeptimum ſuperant diem, ſi nempe reliquæ viæ ſint obſtructæ, quibus interea vel per ſudores, vel per alvum, vel vomitum humiditates evacuentur: *Barthol.* cent. 4. Epiſt. 18. affert exemplum Viri Rever. Pfeiſtii, qui ex iſchuria indolente 14. demum die obiit, quod alvus præter ſolitum laxa eſſet & lubrica: Et nos ejuſmodi Iſchuriam ad 17. diem protractam vidimus, in Nob. & Rever. Dom. de Monmoiin Paſtore Eccleſiæ Neocomenſis, qui tandem ſero in cerebrum irrepente crudeles & lethales convulſiones, ante obitum expertus eſt.

§. 10. Anno 1622. Mercator poſtquam per triduum urinæ omnimodam fere ſuppreſſionem, juxta cum inſigni lumborum & perinæi dolore perpeſſus eſſet, nephriticis alioquin accidentibus obnoxius, cum calculos non paucos cum urina projeciſſet, me in conſilium adhibuit: Homo erat habitus ſanguineo bilioſi, pilo rufus & ætate quadragenarius: *Multa præſidia ad urinæ provocationem præſcripta*, at vix duas tresvé guttulas eminxit: Attentius mihi cauſas tam rari affectus indaganti, ingenue reſpondit urinam illam, quantulacumque poſſet, ſeſe protrudere abſque ulla moleſtia & dolore, abſentibus acrimonia, ſtranguria & quacunque id genus paſſione. Et jam quintus agebatur dies (qui alioquin juxta ſcholam medicam hocce in caſu lethalis habetur) ex quo urinæ nihil reddidit: Æger nihilominus, tametſi jam tandem ad renes & alibi, vagantem perciperet calorem, ægrotare non videbatur, ambulabat, veſtiebatur, interdum lecto ſuperincumbebat; pulſus naturali ſimilis ſed ad debilitatem vergens: Sed tandem urina ſuppreſſa, per os & nares (quod prope aſtans evidenter notabam) odorem ingratum edebat, viribus paulatim collabentibus: Ad catheterem quoque deventum, quem lithotomus in veſicam uſque injecit, ſed nihil obſtaculi urinariis in meatibus percepit: Sic ubi omnia forent fruſtranea, febricula, & ad extremum convulſione ſuperveniente 14. die è vivis diſceſſit.

Aperto ventre inferiore, 1. Hepar parum vitiatum, & in ambitu lividum: intus vero, ob venas emulgentes, officio male functas (unde ſanguis cum ſero circa præcordia relinquebatur,) ſanguine & tabo tumidum. 2. Lien exiguus abſque noxa. 3. Renum ſiniſter valde magnus beneque habitus & carnoſus; in cujus cavitate & oſculis, per quæ ſerum percolatur, lapilli complures, ciceris quantitate, qui tamen abſque vitæ damno, noſtra opinione, per urinam ſucceſſive excerni potuiſſent: 4. Veſica omni humore deſtituta, quod per emulgentes affectos nullus humor eo eſſet delatus, nulla obſtructione, callo, calculoque, aut alio quovis impedimento ſeſe oculis offerente. 5. Vera autem mortis cauſa in renum dextro patuit, qui ſiniſtro duplo minor, totus erat carne omni exeſa conſumptus; præcipue vero inciſus pus ſeroſum effundebatur, abſque tamen magno fœtore: uſque eo ut vel Medicorum patri Apollini, Æſculapiové, impoſſibile fuiſſet plane corruptum illum Renem, hominemvé à morte vindicare. Opinio fuit collegæ mei ex hoc Renis pure natam eſſe partium nervoſarum atque veſicæ paralyſin, qua æger deceſſiſſet. Mea, convulſionem è febri, partiumque nervoſarum exhauſtu, accidiſſe. *Lotichius lib. 4. cap. 5. obſervat.* 11.

§. 11. Novi matronam quæ primo ſanguinem & materiam purulentam cum membranis à longo tempore meiendo ejicere ſolebat; deinde mictione cruenta ceſſante, per plures annos aquoſum mingebat, cum ſedimento copioſo & albo, inſtar puris in matulæ fundo ſubſidente: poſtea cum ſedimentum illud deeſſe cœperat, intemperies febrilis cum doloribus hinc inde vagis, virium languore aliiſque mali moris ſymptomatis ſucceſſit; cumque ægra in magnum vitæ periculum adduceretur, tumor in latere, circa renis ſiniſtri ſitum exortus, & in abſceſſum maturatus, propter largam puris profuſionem, ipſam liberavit: Tamen ulcus cavum & ſinuoſum in iſto loco, ichorem tenuem exudans, durante

vita manebat, quod aliquoties persanatum denuo statim erupit: Exinde, biennio vix elapso, matrona urinæ suppressionem per dies 14. passa, apoplectica interibat.

Cadavere aperto, ren sinister omnino defuerat, ejus loco substantia membranosa lumbis adnata, vasorum & ureteris extremitates complectens, accreverat; ureteris vestigia quædam remanserunt, verum sine apertura in ductus cavitatem: quinimo ichor, sive serositas quædam, arteriæ emulgentis osculis exsudans, in ulcus istud sinuosum exterius ferebatur: Ren alter fuit materia sabulosa & calculis minoribus valde oppletus: Insuper juxta summitatem ureteris, lapis circa pollicis magnitudinem defigebatur, cujus extremitas erat ductui, seu cavitati ureteris adeo adaptata & firmiter impacta, ut velut epistomio aperturam ejus exacte clauderet, & seroso latici transitum omnino inhiberet. *Thom. Willis Tract. de urinis cap. 5.*

§. 12. Helmontius jubet in curatione lithiasis fel confortare, quod dicit esse remedium à prioris, nam debilitato felle omnis generis aciditates rapiuntur in vias urinarias, quæ solent dolores & furores renum excitare, à quibus suppressio urinæ & reliqua symptomata pendent. Novi virum Illustrem qui ex suppressione urinæ vitam cum morte commutavit, Adstantes Medici causam suppressionis, vel in calculum, vel in mucorum copiam obstruentem unanimiter referebant. Secto cadavere, nihil lapidis, nihil muci obstruentis in ureteribus inventum: In renibus autem etiam nihil præter arenulas paucas & parvos nonnullos lapillos, In vesica autem fellea aliquot lapides majores pondere ℥ij. inventi sunt: De reliquo nihil fellis in conspectum venit. Unde potius hic patiens ex defectu fellis mortuus est, propter quem suppressio urinæ facta est: Nempe cum aciditates irrepserint intra renes, quas ut elueret, pertinacem seram induebant, quemadmodum in hydrope, exhinc suppressio urinæ inducta fuit. *Oswaldus Grembs Arb. int. & ruin. lib. 2. cap. 1. §. 7. n. 39.*

Observatio III.

De rara urinæ suppressione ob Renem sinistrum sero & arenulis distentum, dextro Rene incolumi.

§. 1. Mercator celebris omnimodam urinæ suppressionem inopinato passus fuit, quæ raro exemplo usque ad diem 21. duravit, ita ut toto temporis tractu vix aliquot urinæ guttas reddiderit: Cum affinis Medicus suus ordinarius D. Felix Platerus Senator &c. tunc temporis decubuisset ex erysipelate, statim à principio morbi me vocavit: Præmisso examine, quoniam æger de insigni dolore circa ductum ureteris sinistri, vomituque enormi conquerebatur, adstantibus prædixi calculum in uretere sinistro hærere, & urinæ viam occludere. Sed quærebant cur serum à rene dextro per ureterem in vesicam non prolabatur, unde æger urinam reddere possit? libere illis respondi hoc per consensum fieri, nam licet non semper, tamen sæpius uno rene obstructo alterum officio suo fungi non posse: Primo die *Emulsio & decoctio diuretica præscripta est*; 2. ad summam vomitus molestiam & virium dejectionem *congrua* quoque remedia ordinavi. 3. Balneo emolliente tepido æger aliquoties utebatur, è cujus egressu locus renum convenienti linimento inunctus est, & clyster injectus: 4. die consului ut Æger mane & vesperi de spiritu terebinth. in cochleari aquæ fragorum pleno, aliquot guttulas sumat, balneo & clystere utatur. 5. sequentem potiunculam duabus vicibus sumendam præscripsi ℞. *aq. fragor. heder. terr. aa. ℥ij. sal. fabar. ononid. aa.* ℈ß. *tart. vitriol. gr. 6. misc.* 6. Balneum & clysma repetita: 7. Sequentem Julepum consului. ℞. *aq. fragor. ononid. aa. ℥ij. syr. dialth. F. citri aa. ℥j. misc. pro 2. dosibus:* 8. Quoniam alvus fuerat adstricta, & abdomen serosis humoribus repletum, sequente syr. commode usus fuit. ℞. *syr. flor. Persic. ℥ij. aq. fragar. ℥j.* 9. Julepus 5. die iteratus: 10. & 11. balneum & clysterem prædictum usurpavit. 12. quum vires deficere inciperent, cardiacum præscripsi. 13. 14. 15. 16. & 17. balneum, julepos & clysteres prædictos usurpavit: 18. post ejectum clysma seq. julepum sumpsit. ℞. *aq. frag. ℥ij. flor. tiliæ, borrag. ana ℥j. syr. granat. citri an. ℥j. Julep. rosat. ℥ij. misc. pro 2. dosibus.* 19. rursus clyster. 20. ob metum convulsionum, data aqua mea antepileptica cum cardiaca officinali: die 21. fortissimum animi deliquium vitæ finem imposuit.

Cadaver apertum Dn. *Franc. Platero* Med. Doctore meritissimo & *S. Braunio* Chirurgo: Invenimus viscera infimi ventris principaliora, ventriculum, hepar, lienem, à naturali statu nequaquam deflectentia: Ren sinister distractus ab humoribus serosis stupenda magnitudine apparuit: quo dissecto serum abundanter effluxit & arenulæ copiosæ rubicundissimæ se manifestarunt, calculum autem semen cucumeris referentem in principio ureteris reperimus: Ex sero putrescente ren fœtorem, dextro illæso & sano contrahere incepit.

incepit. Aperto *thorace mox fluctuans in cavitate* serum se nobis obtulit, quod tamen pulmonibus & cordi nullam labem intulit: Sic ut nequaquam dubitandum, saltem uno aut altero ante obitum die (quo æger de imminente *suffocatione* anxius conquerebatur, serum in cavitatem thoracis regurgitasse, ubi hydropem pectoris brevi produxisset, nisi inopinata lipothymia ægrum è medio sustulisset. Hinc verum esse apparet quod *Riolanus* 2. Anthropogr. cap. 26. testatur: *Non semel observavi, ait, monitus à* Foresto, *uno Rene obstructo alterum inutilem & vietum reddi, propriaque actione destitutum urinæ fluxum intercipere:* Et Joh. Jonston ad tit. 34. Coacr. prænot. 589. *Sympathiæ renum in officii societate magna vis est. Bernardus Verzascha observat. med.* 2.

SCHOLIA.

A Simili verisimiliter causa inductam, sed 15. die lethalem, ob supervenientem gravem Epilepsiam, vidi anno 1662. in Viro Rever. & Nobiliss. Domino *de Mommolin*, Pastore Ecclesiæ St. Blasii in Principatu Neocomensi & p.t. Decano: Podagræ ab anno 25. ætatis obnoxius fuerat (obiit autem 33. circiter annum agens) cujus causa γαλακτοποσίαν, tunc temporis panacæam, ambabus amplexus est ulnis: Vix ei per 15. dies indulsit, quin fatalis successerit Ischuria: Neocomo ea de causa calendis Jan. anno 1662. me evocari curat, de suppressa à biduo urina conquestus (quanquam & pridie muneri Pastorio satisfecisset) & dolore sic vocabat, colico, enematis ope sedato, nulla tamen prodeunte urina: Accessit vomituritio & creber pituitæ & aqueæ simul per os exclusio, comite dolore gravativo circa renem sinistrum, obsessum proculdubio à calculo circa ureteris initium, quem nulla molimina exturbare potuerunt: A decocto sabinæ, rad. ononidis, cum succo raphani sylv. & domestici exhibito, addito spiritu terebinthinæ, excitata dysenteria: argumento certo efficacis vis medicaminum; affectui tamen imparium, Admotæ & cucurbitulæ regioni renis affecti, vi deorsum secundum ureteris ductum detractæ; Tertio ante obitum die occupati a seroso humore cerebri indicia se exhibuerunt, hebes enim & stupidus, (Vir alias acerrimi & præsentissimi ingenii) nonnisi vellicatus ad interrogata respondebat: Tandem accedens vehemens Epilepsia, Palladis arce omnimode concussa, vitæ finem imposuit. Mecum mortui apertionem consanguinei omnes exoptarunt, sola obstitit Defuncti mater; quæ ne cubiculum quisquam ingrederetur, (quod scalis admotis tentare animus erat) cadaveri ad exsequiarum usque tempus perpetuo adstitit: Anatomen præsertim urgebat Illustriss. Dom. de *Molondius* Proprinceps, qui ab usu lactis eodem tempore nephritidem contraxerat.

§. 2. Primarium quendam virum vidimus nephritico dolore miro modo vexatum: dolor erat acutus, natura pote calculum è renis capacitate deturbari conante: Ren tantum sinister obturatus erat, ut aperto secto corpore innotuit: Quod plerisque nil tale expertis admirationem movit, nam suppressa omnino urina: Unde colligebant Medici aut utrumque renem à calculo obstructum præpeditumque, aut in vesica ipsa vitium latere aut utramque partem laborare; Sed eos eventus fefellit. *Gul. Ballonius consil.* 52. *lib.* 1. & *Paradigm.* 55.

SCHOLIA.

HUjus rei causam ita in numerato habere ut communi ratione sanciri roboratique possit, non licet: Non aliunde repetunt quam eo quod præ dolore in renem sinistrum materia flueret, raperetque potius, deinde motu contrario delata vomitione excernebatur, hinc vomendi assiduitas, hinc urinæ suppressio: Aut si quid è rene dextro non obsesso ferebatur, paucum erat, & naturæ recreandæ non satis erat: Vel potius tam male affecto rene sinistro, communicationis & sympathiæ vi, dexter alioqui liber & incolumis laborare cepit, deinde facultas ejus diuturnitate doloris fatiscere: Quod mirum tamen, cum natura corpus omni ex parte geminum fecerit, ut unius partis actione læsa aut cessante, altera etiamnum suum præstet officium. *Idem Forestus & Riolanus* perpetuum esse credunt uno Rene obstructo alterum inutilem & vietum reddi, propriaque actione destitutum urinæ fluxum intercipere: Alterum Renem officio suo probe fungi altero obstructo arbitratur *Eustachius* de Renum admir. cap. 45. Id quod duplici numero intendit natura, & sæpe nobis visi calculi in uno Rene, altero libero, adeoque lotium non impediente: *Th. Bartholinus cent.* 4. *Epist.* 39.

§. 3. Non semel observavi, monitus à *Foresto*, uno rene obstructo, alterum inutilem, & vietum reddi, propriaque actione destitutum, urinæ fluxum intercipere: quod confirmatur à Doct. *Ludov. Dureto*, comment. in Coacas, pag. 539. Quod nuper observatum in Illustr. Præside, *Vido Fabro Pibracio*, Jurisperitorum Eloquentissimo: *Riolanus Anthropogr. lib.* 2. *cap.* 26.

SCHOLIA.

REnes geminos naturam condidisse dicunt, non tam ad æquilibrum corporis, quam actionis suæ continuitatem, ne uno præpedito & obturato, cessaret humoris serosi profusio: Attamen mirum videri debet in Renis unius afflictione sisti urinam, vel micturiendo stillatim ægre transmitti, cum ita sit comparata ratio amborum Renum, ut cessante uno, alter, officium suum faciat: Sed magna vis est sympathiæ in societate officii; propterea ex sympathia renis alterius, crebro & parce urina ab ægro emittitur: Eleganter de ista actione emulgendi serum, in utroq; Renum abolita, disserit *Lud. Merca-*

tus: Eam sortiuntur Renes inter se connexionem; eam etiam in substantia similitudinem, ut facile sit conjicere altero affecto, alterum quoque eundem affectum passurum. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO IV.

Ischuria ob Renum inflammationem hinc gangrænam. 1. 2. 3. Ob molem nimiam. 4. Ob Renem macilentum, corpus durum inter alterum & ureterem interjectum. 5. Ob serosum in iis abscessum 6. Ob eosdem muco oppletos. 7. Ob Renem semiputridum. 8. Ob sinistrum consumptum, Dextrum obstructum. 9. Ob Renes induratos, viscida materia refertos post hydrargyrosin. 10.

§. 1. Filio meo septenni accidit magna ex cerebro defluxio in ureteres, unde obstructio urinæ tanta ut ne guttula quidem permeare posset: Et quamvis rite adhibitis remediis, sexta die obierit: Inciso abdomine inventi sunt Renes cum vicinis partibus inflammati & gangræna correpti. *Fabritius Hildanus lib. de Lithotomia cap. 4.*

SCHOLIA.

D*Efluxio in ureteres*] Cur ad obstructioné ureterum a defluxione e capite in eos delapsa ischuriæ causam referat, potius quam in inflammationem, hincque secutam gangrænam, ratio non apparet: A phlegmone enim posse cohiberi serum in renibus certum est; inducta meatibus angustia per quos transcolatur: Maxime ob sequutam gangrænam, ob quam perit renum officium: Meminisse præterea debuit pituitæ ureteres obstruentis, quam cum silentio involvat, priori causæ ischuria adscribenda.

§. 2. Illustr. Comes corripitur febre lenta, assidua, loco sectionis venæ admoventur sanguisugæ venis ani, quæ interdum purgare consueverant: Sistitur sanguis a Barbitonsore caligine pulverisata aceto permixta: Febris adaugetur &c. Lotium supprimitur; sensum & motum utriusque cruris amittit, 14. interiit. Dissecto cadavere Ren sinister compertus est niger, Et ab eodem latere spinalis medulla affecta. *Lælius a Fonte cons. 59.*

§. 3. Puellus in urinæ retentionem incidit: Ingens renum & partium adjacentium inflammatio deprehensa est. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 4. Mortuum juvenem ex urinæ suppressione secuimus, in quo Renes monstrosam magnitudinem adepti fuerant: Urina tamen in vesica nulla aderat, sed suppressio ex Renum imbecillitate, scil. ex vitiata attractrice. *Domin. Panarolus Pentec. 2. observ. 40.*

SCHOLIA.

E*X Renum imbecillitate*] Irridet *Galenus* eos qui actionis alicujus vitium ad solam imbecillitatem referunt, nec ulterius progrediuntur, causam scilicet imbecillitatis non enuntiando: Si magnitudo illa fuit nativa, quæ ex proba constitutione naturali apparere debuit, cur alias juveni recte processit lotium? Si præter naturalis, ab affluxu uberiori sanguinis vel humorum, conformationem nativam vitiare valuit, quam afferre debuit: Alias à sola magnitudine, qua tali, manare non posse constabit sectione de Diabete, affectu contrario, ubi affertur exemplum hoc laborantis, in quo Ren [illegible] alter miro incremento [illegible] intumuerat.

§. 5. *Ioh. Baptistæ d'Ornano* Polemarcho, cum per 11. dies suppressa esset urina, in aperto cadavere inventum est caput aquæ plenum, causa vertiginis: Ren vero unus macilentus, Inter alterum & ureteres durities inventa, quæ lotii effluxum impedierat. *Scipio Dupleix in historia Gallica: Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 26.*

§. 6. T. Parre, Senis annos 152. nati (*Vide lib. 2. tit. de Dyspnæa*) renes anteriori facie nonnullos aqueos abscessus exhibuere, quorum unus erat instar ovi gallinacei, in quo flavescens aqua quæ orbicularem cavitatem impresserat: Alii urinæ suppressionem refluxui feri in pulmones adscripserunt.

§. 7. Cuidam ex casu ab alto urina cohibetur, Renes muco referti erant, & adeo obstructi ut nihil potuerit præterlabi. Vesica tota exsiccata. *Vide lib. 4 tit. de Vulneribus.*

§. 8. Nob. frequenter dysuria renumque doloribus torquebatur, successit his Ischuria: Renum sinister erat albus, semiputridus intus, materiam purulentam continens. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 9. Matrona diu sanguinem & pus minxit: ac urinæ suppressionem per 14. dies passa est: Ren sinister omnino deerat, superstite sola substantia membranosa: Alter fuit materia sabulosa oppletus, Ureter in summitate à calculo occlusus. *Vide tit. de Vrinis p. n.*

§. 10. Illustr. quidam temperam. cal. & humidi cum prædominio bilis, vitæ cœlibis, à multis annis, variis concurrentibus causis, de obstructionibus hypochondriorum conquestus, varias curas adhibuit, inter quas ternum usum thermarum Carolinarum, quas profuisse scio: interea varii in 6. rebus non naturalibus errores successere, non attenta corporis

corporis debita expurgatione, hinc varii collecti humores craſſi & viſcidi, qui cum alimento ad artuum juncturas translati, negato omni exercitio, ibidem loca figentes effecerunt artus ita debiles ut inhabilis foret ad deambulandum, unde vita ſedentaria coacta, accedente tempore hyemali, ſic prohibita inſenſili tranſpiratione, bonis alimentis uſus, aggregatio facta humorum craſſorum & viſcidorum, qui corpus magis inhabile ad quæcunque exercitia reddiderunt. Multa adhibita, ad effectum non ad cauſam, ut balnea confortandorum nervorum cauſa, ex rebus calidiſſimis confecta, quæ materiam magis incraſſarunt & exſiccarunt: Inunctiones &c. Tandem neſcio cujus conſilio, inuncti artus unguento mercuriali ad ptyaliſmum provocandum, quod quanto periculo fieri ſoleat, pleni ſunt libri obſervationum; ſi enim commoti humores craſſi & viſcidi non excludantur, per motum ſanguinis ad cerebrum delati, cauſa ſunt apoplexiæ, paralyſeos &c. ſi ad cor, ſyncopes, ſuffocationum &c. Si ad Pulmones, tuſſis, phthiſeos &c. Si ad renes, ſuppreſſionis urinæ: Si ad Hepar, obſtructionum &c. Eo remedio mota eſt materia illa craſſa & viſcida quæ longa annorum ſerie in artubus delituerat, præterea venoſa qualitate imbuta eſt ab argento vivo; illiusque pars ſe exoneravit per fauces, & ſolitam palati & gingivarum à pravitate ſua, ſive ſalſedine, occaſionavit exulcerationem; cum periculo excidentiæ dentium: Pars autem ejuſdem occupavit partes vitales, cor, pulmones, deinde ventriculum, hepar, lienem, & renes, unde difficultas ſpirandi, puncturæ cordis, dolor Lienis, urina pauca & accenſa, ſanguinem colore referens, ſeſe inſinuabant: Temporis decurſu de die in diem paucior urina bis aut ter intra diem comparebat: reſpiratio difficilis continuabat, anxietates increſcebant, tumor pedum œdematoſus ſeſe inſinuabat, appetitus dejectus, ſitis intenſa, ſomnus vix aliquis: Nocte æquinoctium præcedente in meris naturæ laboribus, anxietatibus & difficillimis reſpirationibus conſumpſit, donec hora tertia pomeridiana natura motum materiæ morbificæ procurans, fecit ut thorax liberior factus fuerit, & aliqua pars materiæ à partibus pectoris mota, in partem dextram abdominis ſub Hepate inſtar libonis panis decubuerit: bona ſpes quidem affulſit, ſi in reliquis ſymptomatibus quoque natura ſe emendaſſet; Sed a die 20. ad 21. Martii diei horam tertiam, urina ſupprimi cœpit, ut vix ſemel quantitate trium cochlearium emiſerit, quod idem denuo 22. & 23. & ſequentibus factum: Interea de cibo potulento, ob impotentiam maſticandi, parum, ſed de cereviſia in quantitate notabili epotum fuit; quia autem excretio non reſpondebat injectioni, varia diureſin procurantia exhibita & admota, ſed nihil effectum: Urinæ ſuppreſſio continuavit diebus 24. 25. 26. adſtrictione alvi concomitante; Interea tumor pedum ultra genua progrediebatur: in abdomine autem, decumbente ægro, ſubſiſtebat, Sedente in ſella, in crura deſcendebat, nunquam tamen totaliter deperdebatur: Ipſum abdomen tendi incipiebat, difficultas ſpirandi increſcebat, præſertim ſi lectulo decumberet, omnia in hydropem tendere videbantur, viresque de die in diem collabaſcebant, 26. Martii urinæ ſuppreſſione continuante, & abdomine tumidiore, cœpit inquietudo, anxietas, difficiliſque reſpiratio talis, ut nocte tota quaſi jamjam ſe ſuffocandum putaret: retentum enim ſerum per totum corpus diſtribuebatur, & prout in hanc vel illam partem ruebat, ſuffocationem aut aliud aliquod lethale ſymptoma minabatur, unde anxietatibus creſcentibus, adſtantibus inſinuavi periculum. 28. Martii ſub meridiem, vomere cœpit in copia bilem flavam, cum tantis ructibus ut de repentina ſuffocatione metuerim, quod ſpiritum æger cohiberet: continuavit vomitus ad horam tertiam pomeridianam humoris lividi, nigri aliquot vicibus, qui inter lethalia ſigna recenſetur ab *Hippocrat.* 2. progn. 39. Cauſa autem talium humorum videtur fuiſſe venenum illud argenti vivi, occulta vi corpus ejuſdem deſtruens: etenim illius ope adeo degenerant, & tantam malignitatem acquirunt, ut iis partibus, in quas à natura detruduntur, necroſin inducant: *Sennertus* lib. 5. pag. 2. cap. 19. Adhibitis & exhibitis variis ventriculum roborantibus, Vomitus ad occaſum ſolis ceſſavit, debili relicto ægro: Videns ego ſuppreſſionem urinæ continuare, & ex ea pedum tumorem attolli, illumque in abdomine remanere, incidit mihi cogitatio ſi interea cauterio in illa parte tumida abdominis effecto, quo ſingularem copiam aquæ videbatur depoſuiſſe, ſuccurreretur, & ſimul etiam in tibiis veſicatoria applicarentur, ut ita natura ab onere aquæ in corpore reſtagnantis ſublevata longiorem vitæ moram concederet patienti, atque inde mora impetrata, ne aquæ ſtagnantes viſcera inficerent, cauſæ ſuppreſſionis urinæ provideretur: abdomini ergo cauterium potentiale; tibiæ vero dextræ veſicatorium applicatum: 13. Martii *urinæ aliquid emiſit*; & 1. Aprilis, ſed tamen hæc nihil auxilii afferebat, nam quadruplo & ultra plus diu noctuque de cereviſia ebibebat: 5. April. varios appetitus comedendi hæc & alia æger habuit, unde condita

quædam assumendo, super ea tantos ventris dolores habuit, ut eosdem duobus granis laudani compescere oportuerit. A triduo jam extrema frigere cœperunt, manusque ambæ tumidæ factæ: 7. April. derepente passus est animi deliquium, quod paulo post mors sequuta est.

Cadavere aperto, partes internæ taliter fuerunt constitutæ; In stomacho duo ulcera reperta fuere: præterea totum quod ingestum erat atrum colorem referebat: Hepar magnum, durum & quasi coctum, in duabus partibus sideratum. Splen totus putridus: Renes utrique duri & materia crassa viscidaque referti, quæ obstructio causa fuit suppressionis urinæ: Membrum virile cum testiculis totum quantum necrosi affectum, eodem modo orificium vesicæ compertum: Omentum circa vesicam inferius disruptum & nigrum. In Thorace, cor magnum sed flaccidum, Pulmones thoraci utriusque lateris accreti, ab inflammatione nigri, & integra sui parte materia purulenta undique referti: Femora cum tibiis hydropicorum instar aqua tumida; Cauterium quod abdomini applicitum fuerat, nec dum pinguedinem, qua Illustriss. ad 4. digitorum crassitiem pollebat, pertransierat. *Ex observationibus D. Iac. Ioh. Wenceslai Bobrzensky. med. Nigroponti.*

SCHOLIA.

ILlust. Dom. fato cedere debuisse his suppositionibus confirmo, 1. de affectione hypochondrii sinistri illum conquestum fuisse, i. e. Lienis, signo hoc viscus à natura, aut aliter debile, tale evasisse, unde paulatim computruit: Putridum autem hoc viscus in corpore diu permanens lethum inferre solet se solo. 2. lautam diætam Illustr. non accedente exercitio, causam fuisse quod multa aggregata sint in corpore, quæ ad putredinem suscipiendam aptum reddiderunt. 3. Varia remedia quibus usus est quo se gravedine corporis liberaret, non repurgato corpore, humores magis impactos reddidisse & viscera debilitasse. 4. Inunctionem Merc. esse venenosam. 5. Ejus infringi venenositatem si in contrarium venenum habeat quod agat. 6. Ægrum lue venerea non laborasse. 7. Si ea non laboravit, & non temere inunctio debet adhiberi iis qui illa correpti sunt, multò minus ab ea immunibus. 8. Eam soli venereæ lui competere (*quod suppositum negatur, cum Salivatio arte instituta, multos alios affectus eradicet, maniam, melancholiam, epilepsiam, scabiem contumacem, &c. Vide Rolfinckium meth. special. l. 6. sect. 3. cap. 1.*) 9. Insinuatione suarum atomorum in corpus, vim habere commovendi humores crassos & viscidos & quasi congelatos, per modum fermenti eos resolvendo & fundendo. 10. Non solum humores commovere & fundere, sed si objectum non inveniat in quod agat, venenata qualitate inficere, calorem nativum partium suffocare & ibi gangrænam formare. 11. Etsi mercurio prava qualitas deesset, cum humores liquando mortem posse occasionare. 12. Eos liquatos, massæ sanguineæ commixtos, tanquam grumulos in ea oberrantes, cum ea circumferri. 13. Si tales viscidi & crassi grumuli non bene dissoluti transeant per aliquos subtiles meatus, illos ibidem figere se posse & obstructionem causare. 14. Eosdem in principibus partibus fixos, pro diversitate nobilitatis partium, diversa parere symptomata. 15. E. g. in renibus facta obstructione, fieri à sanguine transcolationem, que ejus per vasa lymphatica in ureteres & vesicam delationem. 16. Prohibita transcolatione serum in abdomen destillare, aut in massa sanguinis remanere, ac cum eo circumferri: 17 Serum cum sit superfluum debere excerni. 18. Serum præterquam sit superfluum, continere in se superfluum salem, qui remanens in corpore inflammationes, putredines, & gangrænam occasionare potest. 19. Serum, si non alicubi perfringat, cum sanguine per omnia viscera deferri. 20. Similes grumos viscidos cum massa sanguinis in Illustriss. ægro vi inunctionis hinc inde fuisse commotos: 21. Tales grumos renes illius obturasse, unde Ischuria enata. 22. Serum illud partim se effudisse in femora, partim cum massa sanguinea fuisse delatum ad partes principes, præcipue pulmones, jam male dispositos; ibi calorem nativum suffocasse. 23. Dari exempla à pura diuturna urinæ suppressione mortuorum, etsi mercurio non fuissent uncti. 24. A sola suppressione urinæ potuisse omnia mala in Illustr. ægro obvenire, etiam sine veneni cooperatione. 25. Accedente tamen Mercur. venenositate acceleratam mortem, cum hydropici modicum mingendo vivant. 26. Hydropem solere Gangrænam causare, unde raro tales sanantur. 27. Gangrænam quæ fit cum affluxu venenosorum humorum & occulta qualitate, difficilioris curationis esse, unde vix à tali evadunt ægri. 28. Ab utraque causa gangrænam exortam esse lethalem. 29. Dari exempla partium externarum gangræna correptarum, à qua homines (ubi tamen applicari poterant remedia) mori debuerunt. 30. Ubi ventriculus, pulmones, lien, genitalia, omentum, hepar, gangræna afficiuntur, quo remedia non pertingunt, impossibilem curationem esse, ut in præsenti casu. *Idem*

Urinæ aliquid emisit]. Cuidam ischuria fuit, hinc lethargus, de funere cogitatur, largissime profluit urina, brevi tamen moritur, unde hoc? Quia suppressio omnis excrementi, serosi potissimum, partes nobiles inquinat, Et tametsi ejus cursus redierit, non perinde meliore sunt loco res ægrotantium.

Ballonius Epid. & Ephem. lib. 1. p. 10.

OBSERVATIO V.

Ischuria ab emulgentium venarum Renumque actione attractice abolita.

ILlustr. Saxoniæ Princeps *Severinus*, vix annum 12. egressus, supra trimestre firma satis valetudine usus, deque nullis offensis conquestus fuit: 4. Octobr. 1538. cum summo mane è lecto se reciperet, & cibum circa septimam moderato appetitu sumeret, paulò post intra horam, balneum, quod in Regio horto est, ingressus est; Egressum minus bene habentem

habentem animadverſum, & ad prandium, quod 11. hora parabatur, viſus tum primum eſt cibum faſtidire, eundemque perpaucum admiſiſſe. Ego vocatus, debilem certe, at febricula nulla correptum Ducem deprehendi: denique preſſius omnia perpendens, ſignorum ſyndrome tandem perſuaſus, Principem affectu aliquo meatus urinarios occupante correptum conjeci: argumento quod frequentiore vomitu exerceretur, doloremque ureteris ſiniſtri hypochondrii perſentiſceret: arenulas præterea, quibus jam olim quoque obnoxius fuerat, excerneret, atque urinæ pauciores ſubinde prodirent: quæ haud exiguam mihi affectorum urinariorum meatuum conjecturam præbuerunt: biduum poſt alvo ſua ſponte reſpondente, ſubſequentes duas noctes ſuavi ſomno exegit: Porro 8°. hujus menſis die, concubia nocte, ſubtus umbilicum, ad dextram verſus pectinem plurimum dolere cœpit: Vomitiones etiam eundem denuo graviter urgebant, detento una lotio, quod, nonniſi admonitus, idque mira paucitate, adeo quidem ut vix ultra ſex octove guttulas, citra ullam naturalem exſtimulationem redderet, ſicque graviſſimam noctem abſolvit: Poſtridie uomitionibus nihil dum remittentibus, de præcordiorum quoque dolore querebatur, quo lumbricum trium palmarum longitudine vomitu rejecit: Ea res magnam aſſientibus nobis opinionem fecerat, univerſam mali cauſam ad verminationem referendi: quanquam autem eo lumbrico expulſo pluſculum alleviari ſibi videretur, perſtitere tamen nihilominus ſymptomata: Itaque omnis generis localibus anodynis, aliiſque quibus dolor diſcuti, adhibitis, tonoticiſque de vario confectionum electuariorum apparatu concinnatis, quorum uſu vel urinæ provocari, vel vermes enecari atque educi quiviſſent, exhibitis, non minus ea atque cibos ſumptos ſtatim evomit, urina nimirum ſurſum regeſta, alvoque indurata, lotio ſuperiora verſus regurgitante, ſi quidem 6. aut 8. horis, priusquam animam ageret, urinam meram, colore & odore cuivis adſtanti facile agnitam, quo etiam tempore primum delirare cœpit, evomuit: Inter 6. vero & 7. ejus diei, quæ 10. hujus menſis, morbi vero 7. fuerat, Ser. Princeps animam Deo reddidit.

Aperto abdomine, cum adſtantes plerique de cohibito lotio eſſent ſolliciti, diligenter meatibus urinariis perveſtigatis, nihil quod eoſdem obſtrueret compertum, nec lapilli, nec grumi, nec carunculæ, nec phlegmone, ulcus aut ſimile quid: Ad veſicam ubi perventum, eandem vacuam, corrugatam, exſuccam, omniſque aquei humoris expertem obſervavimus, ſic ut Chirurgi cathetere difficillime inveniri potuerit, quanquam & vivo illo, vel immiſſo in veſicam cathetere, vel etiam mulieris, quæ ſuctu lotium prolicere nitebatur, opera fruſtra omnia tentata fuiſſent: Gibba hepatis pars à nativo colore ad pallidum declinans manifeſte viſa eſt: Sed mihi univerſa corporis conſtitutio viſa eſt talis quæ abſolutam ſanitatem non promitteret; Etenim quo tempore etiam inculpata ſanitate uti videbatur, perpetuo pallente facie omnibus innotuit: Reliqua inteſtina omnia nihil lumbricorum aut putrilaginis, quod eorundem fomitem argueret, viſa ſunt continere. *Ex Obſervation. Georgii Tanſtetteri Regis Hungar. Medici.*

SCHOLIA.

Cauſam retenti lotii ſuperioribus membris, ſeroſo humori excipiendo deſervientibus, adſcribendam eſſe vel hoc unico, eodemque validiſſimo argumento convincitur, quod corporis cutis, quaquaverſum diſſectio fieret, è veſtigio aqueum humorem, odore & colore exactiſſime urinam, velut in hydropicis repræſentantem, ex ſe remitteret: Proinde nulla alia mortis cauſa ſtatuenda eſt, imbecillis nimirum & depravata temperies venarum emulgentium atq; renum, qua attractrix vis labefactata, legitimum munus', ſeroſum humorem ex reliquo ſanguine in ſe recipiendi, corrupit: nam iſthæc vaſa viſceraque nobis minora omnia, nativoque colore deſtituta conſpecta ſunt, unde factum ut nihil aquei humoris ad veſicam tranſmitteretur, ejuſdemque pars ſurſum ad ventriculum regeſta vomitiones crearet, pars etiam in habitum corporis diſpergeretur. *De lotii ſuppreſſione, in qua non deſcendit urina ad veſicam, vide Salium Diverſum de affect. partic. c. 14. & Calderam Tribun. Medici p. 220.*

OBSERVATIO VI.

Iſchuria ob Renem ſiniſtrum maximum, pure refertum, Vreterem ejuſdem pituita & arenulis infarctum: Renem dextrum cum uretere, lapillis obſitum, Veſicæ ſiccitatem. 1. Ob Renem dextrum circa pelvim incruſtatum gypſea materia, Emulgentem venam compreſſam, Vreterem ſiniſtrum obſtructum. 2. Ob Renes obſtructos, ſubnigros, Veſicæ ſubſtantiæ denſitatem, gangrænæ initiis affectæ, cum pure craſſo incluſo. 3. Ob Renis ſiniſtri pelvim dilatatam cum calculis duobus in veſica 4. Ob Renum calculum inſignem, cum veſicæ urinariæ abſentia. 5. Ob Vreteres & Veſicam excrementis referta. 6. Ob anguſtiam Vreterum circa inſertionem in veſicam, eorumque obſtructionem à muco. 7. Ob

lotium

lotium in ureteribus subsistens, quia vesica calculis referta. 8. *Ob lapidem Reni impactum post vesicæ lithotomiam.* 9.

§. 1. ROgavit me Magister Sozion, Sutor Lugdunensis, ut puello trium annorum, lapidem è vesica eximerem, quod præstiti præsentibus D. D. *Marcellino* Medico Regio & Facultatis Decano: *Rodesio*, *Grassio*, & *Guillemino*, Medicis Aggregatis ac D. D. *Bon* Doctore Aggregato in Acadamia Valentinensi, Et coram Magistri *Panthoto*, *Fereto*, & *Pothoto*, Chirurgis: Operatio ad votum successit, & quamvis lapis magnitudine ovum columbinum superaret, puellus tamen optime convaluit, bienniumque integrum sine incommodo exegit: Tranquillitatem hanc turbavit insignis casus, puellus enim cum fratre colludens è mensa excidit, & ad angulum illius rene sinistro allidens, contusio eas in partes magnam commovit fluxionem, unde genitus abscessus, qui per Chirurgum *à Valle* apertus fuit: Vix via facta puri, successit ischuria, toto enim decendio omnino fuit cohibita urina, cujus guttæ aliquot per anum, sed minus limpidæ quam quæ per virgam prodibant: Post multos tandem dolores moritur puellus:

Apertum cadaver per dictum Chirurgum *à Valle*, à quo didici renem sinistrum prodigiose magnum fuisse, materia purulenta omnino refertum; Ureterem subditum phlegmate & arenulis infarctum: Renem dextrum calculis omnino fuisse obstructum: ut & ureterem annexum: Vesicam instar chartæ Pergamenæ siccam, quod nullo humore maduisset, nequaquam tamen perforatam; unde occasio data est inquirendi in vias per quas in anum irrupisset.

SCHOLIA.

LApidum iste cumulus mihi in memoriam revocat, quod à Dom. *Winariis* Pharmacopœis Lugdunensibus celeberrimis, mihi narratum à D. *Hieronimo Collot*, Operatore Parisiensi præstantissimo, hunc ad eos transmisisse ducentos & amplius lapides, figuræ omnes & magnitudinis tali lusorii, præter unum majusculum, nucem moschatam mole æquantem, è vesica juvenis eductos, mediante foramine à natura in perinæo, rupto abscessu, facto: Quotidiana autem experientia lapidum maximam partem renibus constat in gigni, inde per ureteres in vesicam deferri; in qua augmentum capiunt, quod in casu præsenti verum deprehenditur: Quamvis autem vis λιθοποιητικὴ renibus & vesicæ æque insit, si tamen insigni numero gignantur, id potius in renibus contingit, quod angustiores illis sint viæ, ac parenchymate constent sanguine & calore abundante; Hoc documento sit iis quibus lapidis causa exsecta vesica: ne gentio indulgeant, sobrie autē vivant metu novæ congestionis, Medici præceptis audientes:

Ischuria] Ischuria hæc notha fuit, nullum enim in vesicam descendebat lotium, obstructis omnino canalibus id in eam devehentibus: Sagacitatem illo in casu detexit natura suam, quod cum transcolatio per renes prohibita esset, serum in portæ ramos mesentericos amandaret, officio amplius non fungentibus emulgentibus vasis; victis & inutilibus redditis ureteribus & vesica; unde intestina commune fæcum & urinæ receptacula evaserunt. *Josephus Covilliardus observationum Iatro-Chirurgic. Gallicè editarum* 11.

§. 2. Puella annorum octo per bene longum tempus stranguria vexata, tandem totalem patiebatur urinæ obstructionem: parens sexto die accedit ad me: iter cum eo facio ad locum patientis, agonisantem eam invenio & morti vicinam, sicut etiam sequente nocte vitam cum morte commutabat.

Precibus exoratus parens admisit eam secari: Prioribus membris perlustratis nihil nocivi apparebat, sed dexter ren, remoto adipe, à parte media ubi pelvis incipit, penitus incrustatus & quasi lapideus conspiciebatur, tactu durus & materia calculosa circumcirca ita coaluerat ac si gypsea materia fuisset illitus: Via autem ad pelvim emulgens, superne sic compressa, ut ne guttula seri per eandem potuisset transsudare: Sinister ren quidem à tali labe immunis, sed ureter totus obstructus, materia arenosa rubicunda satis distentus: Non potui tunc temporis investigare causam tantæ concretionis, & inventorum apud alios autores in exteriori renum parte lapillorum, quorum tamen ratio si serum, ut cum venia prudentiorum loquar, per alias vias quam notas & consuetas adduceretur, facile pateret: Sed hæc relinquo acutioribus Anatomicis: *Andreas Cnoffelius in miscellan. cur. anni 4. observ.* 64.

SCHOLIA.

NOn parum me moverunt quæ Excell. *Mœbius* in Epit. medic. cap. 12. de sanguinis depuratione meminit, per quosdam ductus è cisternis chyliferis à Pecqueto inventis, advehi quandam chyli partem, sive ex potu superfluam, & inde urinam fieri, utpote quæ ansam inquirendi in causam lapidum in involucro renum inventorum non levem præbent, Et quod ab ea causa etiam renum obstructio ab extra, vias ad pelvim ducentes comprimat, ut exinde mors provenire queat, quale jam exemplum suppeditat historia allata.

§. 3. Quidam apoplexia levi correptus est, levi pharmaco liberatus fuit: Hinc post aliquot

aliquot dies dolor circa renes & in pube successit, ex quo urina suppressa fuit: Medici, quibus curæ erat, tum ut urinam educerent, tum ut dolorem demulcerent, & interius & exterius calida & acria exhibuerunt, & de sanguinis missione nihil unquam cogitaverunt.

Tandem occubuit, & cadaver sectum fuit, & erat in vesica circa libram puris crassi ac sordidi, ex pituita vitrea geniti; Et vesica ipsa, & cervix ejus, erat aucta in substantia, & densa, quasi carnea esset, non nervea; & tota nigra, sanguineque atro ejus venæ refertæ, & videbatur seu diminuta gangræna: Renes vero erant similiter subnigri; sicuti & partes ejus circumjectæ omnes, quasi gangrænatæ, Et alter intus obstructus, ita ut nihil urinæ posset præterfluere: alius vero ex parte obstructus, hoc est in parte inferiori, ex qua parum urinæ poterat defluere, supra tamen ingrediebatur; ideo ejus sinus erat urina plenus, cum tamen in priori nihil omnino urinæ inesset, quia non poterat nec ingredi nec egredi. *Sebast. Nasius meth. med. Part. 2. sect. 5. Digr. 3.*

§. 4. Henrico Ainsvvordo, Theologo Britanno, supprimebatur urina quolibet ferme plenilunio, cum insigni angustia & evidenti totius corporis incendio: Neque excernebatur illa iterum nisi vel declinante Luna vel exsoluta brachii vena: Verum sanguinem toties mittere, quotiens Luna orbem suum complens supprimeret ipsi lotium, non videbatur è re ægri: qui propterea aliquoties tulit patienter quod nequii altrinsecus evitari malum: Cujus rarus & insuitatus rumor ut excivit varia cum nostratium tum Britannorum Medicorum ingenia: Invenit tamen neminem tam sagaci ingenio, ut potuerit reddere genuinam reciprocantis hujus periodi rationem, nedum subiti illius auxilii, quod æger dictum ac factum percepit à sanguine ex brachio misso:

Sola Anatome post obitum instituta eruit illic feliciter veritatem in profundum demersam, & ostendit distincte qui angusta renis sinistri peluis excrevisset in eam amplitudinem ut suppleret commode vicem vesicæ urinariæ; quæ propterea tam fuit vacua quam ren repletus, quæ præter hoc impedimentum in se præterea continebat duos insignes calculos: Uti quoque folliculus fellis, sed parvos, nigros, teretes, & instar pumicis raros. *Nicolaus Tulpius observ. lib. 2. cap. 43.*

SCHOLIA.

Ea collectio urinæ majoribus venis adeo vicina, proculdubio in causa fuit quod tam prompte ipsi fluxerit lotium simulac feriretur brachii vena: Nam velut Oenopolæ, spiritu supra prius emisso, facile vinum infra eliciunt ex repletis doliis, sic reserantur quoque renes ubi vel minimum spirituosi sanguinis adimitur tumidis brachii venis: Ex quarum incisione vident propterea peritiores medici non tam sisti quam promoveri sæpe mulieribus suppressa menstrua: Quantum verò huic Theologo profuit sanguis ex brachio detractus, tantum juvere alios in simili urinæ suppressione, vel sanguis ubertim è naribus effluens, vel frequens macularum in habitu corporis eruptio: Quibus duobus auxiliis sanitatem suam aliquando recuperavit juvenis quidam, cui integros octodecim dies stagnaverat urina. Sed quid dicendum de Lunæ consensu? quæ uti reliquis dominatur aquis, sic videtur quoque vim suam exseruisse in lotium hujus Venerabilis Theologi; Cujus urinam in rene detentam suppressit intumescens hoc sidus longe facilius, & dispersit suppressam forte multo celerius per vicinas venas, quam si delituisset in remotioris vesicæ receptaculo: A qua periodica reciprocantis urinæ revolutione, credibile utique est provenisse, quas singulis pleniluniis patiebatur cum febre tum angustias, quibuscum plerumque conflictabat ad diem quintum antequam ex toto liberaretur: Sed sanguine ex brachio emisso resolvebatur illico frænum lotium supprimens: quantumvis vesica præter hoc impedimentum in se præterea contineret duos insignes calculos.

Idem ibidem.

§. 5. Abrahamus Clef Montbelgardensis, æstate anni 1657. in viridario obambulans magnum illico urinæ ardorem & difficultatem sensit; quæ conatu indefesso mox supprimebatur tota, mox guttatim ardore intolerabili stillabat: Casus subiti ignaro erumpit cum fragore tandem lapis solidus, politus, triangularis, scrupuli unius pondere, Jaspidem referens: Die 7. Januar. 1658. in Pleuritidem & Peripneumoniam lethalem incidit, (*Vide historiam lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

In apperto cadavere nullam inveni vesicam urinariam, vel ejus loco substitutum ullum organum; quod præsentibus Dom. Capitaneo Grojean & aliis loci Chirurgis & vicinis incredulis sic demonstravi: Stylum in penis foramen & urethram intrusi facile per ureteres utrinque in dextrum & sinistrum renem, Et à fissis Renibus, præter naturam amplis, solidis & naturali carne præditis, sine ulla calculosa dispositione manifesta, Eundem stylum per utrosque ureteres immediate & coram omnibus ad extremum balanum traduxi, nullo inter ureteres & penem intermedio corpore, quod incredulis omnem amovit dubitandi occasionem, maxime cum secundum styli ductum incisionem fecissem. *I. Nicol. Binningerus centur. 2. observ. 24.*

§. 6. Filius N. in *febrem incidit* cum urinæ suppressione, cui postea stillicidum advenit:

Vesica erat maximæ molis, musculis adnata, excrementis plena cum ureteribus; Renes insignis magnitudinis. *Vide tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

IN *febrem incidit*] Est urinæ suppressio febris καυσώδους proprium quoddam symptoma, & quod medentis consilium & provisionem ad sese trahit: Fit autem multis de causis initio talium febrium: Præcipua tamen est copia humorum,& pituitæ præsertim, vias urinarias occupantis, Vel confluxus humorum ad easdem vias: Et Medici graviter errarent si ad diuretica sese converterent, derivandum enim potius per alvum: Juvaret quoque elicere vomitum,nisi re aliqua prohiberemur: Plerisque creatum est periculum, quibus præpropere diuretica sunt administrata, hac sola ratione & consideratione quod urina non redderetur. *Iac. Thevart annot. 1. in consf. 37. lib. 2. consil. Ballonii.*

§. 7. Puer quarto post partum die in Nosodochio Argentinensi anno 1602. mense Decembri obiit, & a Doctore *I. R. Saltzmanno* apertus fuit, qui quidem sugebat,sed nihil per alvum aut vesicam ejiciebat; in quo intestina flatibus distenta,podice non pervio; Renes in octo partes lineis distinguebantur: Ureteres sero distenti ad vesicam angustissimi, ita ut nonnisi vi stylum parvum admitterent, muco referti seri transitum intercludente,sic in vesica nonnisi mucus, non tamen copiosus repertus est. *Casparus Bauhinus in Theatro Anatom. Saltzmannus observ. Anat. pag. 62.*

§. 8. Angustia urinæ transitum per ureteres impediens, nonnunquam oritur ab uno magno, pluribusque calculis mediocribus vesicæ cavitatem replentibus, unde sistitur diutius in ureteribus urina; à qua non semel vidi tunc sensim ampliatos ac distentos ureteres, pollicem non raro admittentes, atque urinam usque ad renes ipsos in se continentes. *Fr. de le Boë Sylvius Prax. med. l. 2. cap. 56.*

§. 9. Puer septennis anno 1655. Ischuria, dysuria & stranguria laborabat: Digito in anum immisso deprehensus lapis, qui feliciter per lithotomiam est eductus; superstitibus tamen iisdem symptomatis, quæ mors consequuta est: Parens, vir temerarius & nequam, Medico operationis authori, & Chirurgo qui exercuerat, necem interminabatur.

Defuncti aperto cadavere, repertus est lapis pelvi renis dextri impactus,olivæ majoris magnitudinem æquans.

OBSERVATIO VII.

Ischuriæ fortioris & pertinacis causa deprehensa in occluso recens uno uretere, altero jampridem obstructo.

§. 1. SAtis vulgo notum est Ischuriæ fortioris & pertinacis causam, sæpissime infra renes consitam, omnino à ductibus urinariis penitus obstructis pendere: Cumque egomet plures ab urina totaliter suppressa defunctos aperui, In omnibus reperi mortis causam invincibilem, Ureteris unici, paulo antea patentis altero dudum occluso, à calculo recens impacto obstructionem fuisse. *Thomas Willis Pharmacop. Ration. p. m. 166.*

§. 2. Vir Doctissimus, cum crebris dolorum, vomitus & cruentæ mictionis paroxysmis, per plures annos graviter obnoxius vixisset,tandem remediis sequentibus constanter usus Nephritide fere immunis, absque graviori quopiam insultu supra septennium vixit: Curationis methodus, quam Generosus quidam edocuerat, sine pharmacia quavis, ad hunc morbum habuit: Vino & Pomaceo abstinens, pro potu ordinario Allam tenuem, ex Brasio avenaceo confectam bibebat: porro semel in hebdomada mane cepit haustum ejusdem Allæ, ad libram circiter unam, cum pulveris ossium senelorum cochlearibus tribus in eo dissolutis: Horum usu intra paucos menses morbo calculari valedixisse visus, mox arthritico laborare cœpit, ejusque paroxysmis gravioribus per totam Nephritidis vacationem subinde infestabatur, iisque demum levi quavis occasione in tantum obnoxius fiebat, ut si statim à pastu corpus, vel animum, scil. deambulatione aut studio ullatenus exerceret, dolorum insultus certissime expectaret; Cujus ratio erat quod sanguinis *particulis salino fixis*, & liquor nerveus, acetosis usque ad plenitudinem saturi, scilicet quando succo recenti perfusi simulque incitati turgescent, illico superfluitates suas, scil. materiam utriusque indolis morbificam, in articulos valde debiles deponerent: Itaque Venerandus ille Vir torturæ ita crebræ ac fere continuæ pertæsus, ex consilio cujusdam amici *Vrinam propriam* unoquoque mane *bibebat*: Cujus usu intra mensem unum aut alterum doloribus arthriticis paulo minus plectebatur, sed mala vice affectus nephriticus recrudescere cœpit, nam dolore circa lumbos cum vomitu & dysuria subinde

ſubinde afficiebatur; & brevi poſtea urinæ ſuppreſſione totalis ſucceſſit, quæ nullis remediis ſuperanda, poſt duas circiter hebdomadas Virum Clar. è medio ſuſtulit.

Cadavere aperto, viſcera omnia, exceptis renibus, maxime ſana & firma apparebant, attamen Ren dexter jam pridem fere abſumptus fuerat, ſuperſtite tantum exiguo glandularum acervo, vaſis omnibus & uretere coalitis & penitus occluſis, ut nulla prorſus urina illuc à longo tempore tranſierit: Ren ſiniſter ſatis largus intra cavitatem & ductus ſuos magnam ſabuli & calculorum aggeriem continebat, inſuper lapillus rotundus obdurus & albicans in ureterem ſpatio circiter trium unciarum delapſus, ibidémque fixus lotii tranſitum penitus occluſerat: Ureteris membrana, ubi calculus hærebat, craſſa adeo & calloſa, proindeque indolens invaſerat, ut hic nullomodo ſurſum aut deorſum dimoveri potuerit.

SCHOLIA.

VIdetur in hoc caſu quod cum ſanguis & ſucci nervei particulæ coagulativæ, nempe ſalinofixæ & acetoſæ, primo in renibus coeuntes affectionem nephriticam diu excitarant; poſtea ſupra dicti pulveris uſu ſalinæ uſque in habitum corporis protruſæ, & non facile redditæ, in articulis ſeminium arthriticum congererent, renibus interim fere liberis: Tandem vero cum ab urinæ propriæ potu minera ſalina in renes reduceretur, morbus articularis in nephritin exitialem commutabatur.

Urinam propriam bibebat] Non ita pridem mos inoleverat ut Arthritici uno quoque mane urinam propriam biberent; quod nonnullis commodo fuit. Ratio videtur eſſe quod urinæ latex ſalinus ſanguinem denuo pertranſiens, particulas ſalinofixas, prius in articulos deferri ſolitas, ſecum ad renes deduceret: quare hæc methodus ſi quando arthritidem ſublevat plerumque nephritidem auget. *Willis Tract. de Anima Brut. Part. 2. cap. 14.*

APPENDIX.

Iſchuria ab eroſione vaſorum urinalium, poſt uſum acidularum orta.

D.D. *Caſpar Bauhinus* Baſileæ 5. Decemb. 1624. diem ſuum obiit: Omnimoda urinæ ſuppreſſione ad dies fere octodecim laboravit: Exiſtimarunt Medici, qui ejus curam ſuſceperunt, D. Platerus & D. Chmilietius, fuiſſe aliquam in vaſis urinariis eroſionem, ab immodico Acidularum uſu contractam, atque per viam apertam ſerum & urinam in abdominis cavitatem deſtillaſſe; Et præter alia hujus rei indicia hoc habuere, quod duabus ante decubitum ſeptimanis urinam cruentam excrevit: Veſica urinaria omnino fuit vacua, ita ut urinæ nihil etiam cathetere immiſſo extrahi potuerit. *D. Sennertus Epiſtola 85. Centur. 1.*

Omnimoda urinæ ſuppreſſio, qua per dies fere octodecim, uti ſcribis, laboravit, an ab aliqua vaſorum urinariorum eroſione proceſſerit, ſi cadaver aperuiſſent Medici, certius cognoſcere potuiſſent. Acidularum immodicus uſus, & urina cruenta ante decubitum excreta, rem hanc non neceſſario convincunt, ante enim quam vaſa urinaria acidulæ eroſiſſent, ventriculus & viciniora viſcera erodenda fuiſſent, quale quid ab immoderato ſpiritus vitrioli uſu eveniſſe adnotatum. Ante annos aliquot in cadavere fœminæ, à frequentiore ſpiritus vitrioli uſu, inferior ventriculi tunica conſumpta fuit. Nec urinæ cruentatio ad denominandam eroſionem ſufficit, eadem enim à calculi attritu profiſci potuit. Fortaſſis uterque ab impactis calculis ita fuit obſtructus ren, ut nihil plane urinæ percolari potuerit, quale quid in cadavere D. Dan. Schmiddii nnno 1612. viſum fuit. *M. Doringius ibid. Epiſt. 86. ſequenti.*

APPENDIX.

Iſchuria venæ ſectione ſanata, ab obſtructione vaſorum Emulgentium ſanguine diſtentorum.

Nobilis Sexagenarius athletico habitu præditus, cum diebus æſtivis calidiſſimis, Lutetia Monſpelium veniſſet magnis itineribus, multo potu ſeſe ingurgitaverat: 3. aut 4. diebus à reditu incidit in omnimodam iſchuriam, ſed nullis remediis urina revocari potuit. Ac tandem 3°. die catheter in veſicam immiſſus eſt, & nihil urinæ profluxit, unde perterritus prior Medicus alterum ſibi adjungi voluit: Vocatus ego in fine tertii à ſuppreſſione diei. Quæro num dolorem aliquem in lumbis aut pube. Ager perciperet, aut alias nephriticis affectibus obnoxius fuiſſet, quod cum negaſſet, diligenter omnibus perpenſis, cenſui hanc urinæ ſuppreſſionem ab obſtructione emulgentium, quam humorum multitudo pepererat, dependere, ac ea vaſa nimis repleta ac diſtenta, non poſſe ſe contrahere ad expulſionem. Ideo phlebotomiā propoſui larga manu celebrandam: At vix hora elapſa à venæ ſectione, ſenſit æger profluentem urinam à renibus ad veſicam per ureteres, ac paulo poſt excretis pluribus urinæ libris intra horæ ſpatium omnino liberatus eſt. *Riverius Centuria 1. Obſ. 1.*

SCHOLIA.

UTut historiæ isti fidem præstemus, isti tamen ætiologiæ assensus minime debetur: Quippe vasorum emulgentium non illud munus est quod Vir Clar. assignavit; Non venæ enim sed arteriæ serum una cum sanguine, absque ullo urinæ plenitudinis aut rigiditatis periculo constanter, deferunt: Cum autem serum in vias patentes non cito excurrat, causa esse videtur quod cruoris massa, stricta nimis & compacta, laticem aquosum intime permixtum sinu suo ægre dimittit. Huc facit observatio Anatomica à nobis allata de Episcopo Cestrensi. *Willis Pharmac. Rat. sect. 6. cap. 13.*

Observatio VIII.

Ischuria à calculis in vesica proprium sacculum sibi efformantibus, ejus cervici objectum.

JOanni Trassato tantum negotii in senectute facessivit calculus vesicæ, ut non modo vix unquam mingeret sine acerbo urgentis urinæ cruciatu, verum rarissime quoque deambularet sine evidente doloris sensu, ob calculum vesicæ cervicem miserandum in modum excarnificantem: donec tandem doloribus ac punctionibus cessantibus, libere denuo urinam reddiderit, adeptus non solum copiam agendi iterum negotia, à quibus aliquandiu abstinuerat, verum etiam quocunque proficiscendi perinde atque sanissimus. Quam inopinatam rerum faciem ut summe admirabatur æger, sic non levem conjecturam movit Medicis Calculum stationem suam, ex qua tam atrox intulisset bellum, seu remediis sive tempore deseruisse, indéque turbas resedisse, pacémque tandem corpori concessam: A qua tamen sententia æger adeo fuit alienus, ut potius crediderit se nihil unquam à calculo, verum omnia ab indurato aliquo tumore, levius pondus etiamnum circa anum persentisceret, perpessum fuisse: mansitque ipsi hæc opinio ad extremum vitæ halitum.

Facto vivendi fine per omnimodam urinæ suppressionem, ubi integrum quinquennium satis commode habuisset, & producta ab anatome in lucem veritate, quæ hactenus delituerat spissa caligine sepulta, cujus beneficio vidimus durum aliquem tumorem, prope vesicæ cervicem situm, in causa fuisse quo minus profluxerit ipsi lotium sive sponte, sive meatu quoque per catheterem reserato, idque ex vesica aqua id temporis maximè repleta: quod insitatum tumoris genus, instar carunculæ tunica inclusæ, ante vesicæ exitum propendens, uti huic ægro exitio fuit, sic etiam clanculum aliorum vitis fortassis insidias struxit, ignorantibus Medicis quo referrent exitialem suppressæ urinæ causam: Ea enim fuit tumoris forma, ut elevata à cathetere, illum tamen ita complecteretur ut nihilominus impediretur urinæ effluxus: Sed quid dicemus de Calculis, qui primum maximum, deinde vero nullum excitarunt cruciatum? Erant hi duo, & quidem satis ingentes, qui initio attritu suo adeo extenderant sequacem vesicæ membranam, ut paulatim descenderint ad quatuor transversos digitos à priori statione, provoluti quasi in sacculum vesicæ adhærentem: In cujus receptaculo etiam calculum suum dicitur habuisse Exc. Casaubonus: Fuitque hæc loci mutatio verissima causa illius levaminis, quod æger percepit postremis vitæ annis. *Nic. Tulpius Observ. med. lib. 4. cap. xlvij.*

SCHOLIA.

IGnorantibus Medicis quo referrent, &c.] *Riolanus* Encheir. libr. 2. cap. 30. adnotavit vesicam interdum onere plurium lapillorum sinuosam fieri ad latera intestini recti juxta collum ipsius, túmque lapillos ibi nidulari, qui cathetere immisso non deprehenduntur: digitum autem in podicem immissum tum certum fore rei exploratorem: Nimirum calculi vesicæ attritu suo primum vesicæ cervici molesti sunt, tandem autem pondere ductilem vesicæ membranam extendunt, hinc de priore sede decedentes, proprium sibi sacculum effingunt, in quo nidulantur, desinente dolore ante acuto, cui succedit molesta gravitas.

Observatio IX.

Calculus vesicæ, in medio pervius, citra signa & symptomata gestatus.

VIdi in Nobil. D. *Gul. Poole*, secundum jam senium ingresso, sub lingua, in carne illa molli ei substrata, genitum, levem & tophaceum, longiorem, instar lapillorum, in capitibus asellorum mollium repertorum, qui sponte sua decidebat triennii spatio, alio subnascente. Hic erat admodum molestus eo tempore quo decidere incipiebat, ita ut lingua magnum, inter loquendum & masticandum perciperet nocumentum: Hoc Nob. Viro tardissima

tardiſſima ſenectute ad meliorem vitam à ſummo vitæ arbitro evocato, in veſica ejus, corpore diſſecto, repertus eſt lapis XIV. unciarum pondere, in medio pervius, per quem lotium ſine impedimento profluebat, Ita ut nulla eſſet Calculi in veſica contenti ſuſpicio, cum de nulla gravitate, nec dolore aliquo conquereretur. *Fridericus Laſſius obſ.xxxiij.lib.1.*

Observatio X.

Iſchuria ob compreſſum & calloſum collum veſicæ, Hujuſque cum inteſtinis in volutionem. 1. Ob inflammationem & ulcus colli veſicæ. 2. Ob compreſſum collum Veſicæ ab hernia ſingulari. 3. Ob Tumorem oſtio veſicæ objectum. 4. Ob ſcirrhum collum veſicæ occupantem, cum ſequuta inflammatione. 5. Ob carnem ex veſicæ fundo enatam, urethram ſubeuntem. 6. Ob inflammationem urinarii meatus. 7. Ob ſcirrhum oſtio veſicæ objectum. 8.

§. 1. Puellus per x. dies neque per alvum neque per virgam quicquam excrevit. Inteſtina omnia ita cum veſica ejuſque collo confuſa, ut vix divelli potuerint: muſculus recti inteſtini collum veſicæ calloſum comprimebat. *Vide tit. de Alvo ſuppreſſa.*

§. 2. Viro Illuſtri lotia cum viſcida materia reddenti ſuppreſſio eorum per quatriduum accidit. Inventum eſt ulcus & inflammatio in collo veſicæ. *Vide Tit. de urinis p.n.*

§. 3. *Ioh. Dominicus Sala* vidit meſenterium cum inteſtinis tenuibus omnibus in ſcrotum delapſum, abdoménque alterum præ ſe tuliſſe: Qua mole compreſſo Veſicæ collo, urinæque impedito tranſitu, neceſſitas moriendi ægro fuit accita. *Th. Bartholinus Cent. ij. hiſtor. 95.*

§. 4. Clar. Tulpius in cadavere viri cujuſdam; qui ex omnimodo urinæ ſuppreſſione obierat, vidit durum tumorem, inſtar carunculæ tunica incluſæ, ante veſicæ orificium propendentem, in cauſa fuiſſe quo minus ipſi profluxerit lotium, ſive ſponte, ſive meatu quoque per catheterem reſerato. Ea enim fuit tumoris forma, ut catheterem quo elevabatur, complecteretur, & ſic adhuc impediret urinæ effluvium. *Dom. de Flammerdinge Diſput. de Iſchuria* Θ.8.

§. 5. Gulielmus Conſtantinus, Chirurgus Genevenſis, ſeptuagenarius Iſchuria laborabat: poſt magnos perpeſſos labores, & varia data auxilia, vitam cum morte commutavit.

Cadaver apertum exhibuit: Scrotum & circumjacentia livida, veſicæ cervix dura, alba ſcirrhoſa, Ejus vero corpus inflammatum & ſphacelatum. *Ex Schedis Dom. D. Alexandri Diodati, Medicæ Facul. Genev. Decani.*

§. 6. Obſtruitur Veſicæ orificium, vel urethræ canalis, ſæpius à calculo ipſi impacto, rarius à concreta pituita, vel ſanguinis grumis, vel Carne ex veſicæ fundo per ipſam urethram excreſcente, ipſamque obturante (ſicut ejus rei ſtupendum exemplum vidi ante plures annos Amſtelodami, in fœmina ex hoc affectu, propter ſanguinis deperditionem conjunctam tandem miſere defuncta) ſubinde à ſuccreſcente in urethræ canali caruncula, ipſumque opplente. Ejuſmodi carnis ex veſicæ fundo excreſcentia difficulter curabitur, niſi conſolidans decoctum immittendo in veſicam per ſyringam. *Franc. Sylvius de le Boë, Pract. lib. 1. cap. lvij. §. vii. & xxviii.*

SCHOLIA.

O*Bſtruitur à calculo, vel carne, &c.*] *Hippocr.* Coac. Prænot. 472. & 473. notas adducit quibus urinæ interceptio facta à calculo, vel à tuberculo, ſeu phymate, dignoſcatur: Calculo laborantes, *ait*, χωμαπιἶντες, eo habitu conſtituti ut ne urinariam fiſtulam calculus illabatur, prompte urinam reddunt. At quibus tuberculum ad veſicam adnaſcitur, urinæ difficultatem afferens, iis quivis corporis habitus negotium faceſſit, cujus quidem ſolutio contingit per puris eruptionem.

§. 7. Cùm in meatu urinario cuidam tuberculum enaſceretur, Tonſor ſe pro Chirurgo circumferens, cathetere adacto meatum urinarium perrupit, exiſtimans lapidem in veſica eſſe, quo factum eſt ut ſuborto fluxu ſanguinis, inflammatione & febre ſuperveniente; ex incuria ejuſdem Tonſoris mortuus ſit æger.

Inciſione autem peracta, nec in veſica, nec in ureteribus nec in renibus lapillum invenere; ſed tantum pudenda mirum in modum tumeſcentia, & teſtes ſupra fidem inflatos, unde ſupprimebatur urina ut ne gutta effluere poſſet. *Foreſtus lib. 3. de Incerto urinarum judicio.*

§. 8. David Romay Paterniacensis, annos 80. & ultra natus, cum ex nimio vini recentis usu 13. Nov. 1606. suppressione urinæ & dolore colico corripi cœpisset, nullisque remediis in diem 12. usque morbi usus fuisset, tandem extrema necessitate urgente, die dicta 24. Novemb. me accersit. Tum hominem in lecto febricitantem, miris cruciatibus ac doloribus afflictum, viribus quinetiam prostratum, cum ventris tumore, magno, duro, tenso ac renitente, ab osse pubis ad regionem fundi ventriculi & hypochondriorum fere usque, gravidæ instar, offendi. Ego illico sacculum ex relaxantibus & urinam moventibus aqua coctum calide applicui: cathetere deinde per ductum urinarium in vesicam immisso ℔ v. urinæ cum unciis quatuor: medicinalis ponderis, extraxi: unde mire levatus cum ventris subsidentia: Die sequenti enema emolliens & anodynum injectum; catheter iterum intrusus, sed nihil urinæ manavit, hinc auctus dolor & tensio ventris die 26. rursus immisso cathetere, & lib. 6. urinæ elicitis, protinus tensio & dolor ventris, cessavit: 27. die denuo catheteris beneficio urinæ lib. 6. fluxere: Mirum sane quomodo vesicæ corpus tam exiguum tantam urinæ copiam continuerit: hinc atrocitas doloris ob summam distensionem partis maxime sensilis. Die 28. rursus cathetere immisso, postquam urinæ lib. 4. cum ℥ 4. extraxissem, sub finem circiter ℥ j puris subsequuta est, post clystere leniente injecto bis alvum exoneravit, hinc maximum levamen: sub vesperam iterum cathetere indito, urinæ ℔ iiij quoque, uti & multum sanguinis, ut & præcedentibus vicibus, effluxere: hinc conjeci abscessum in vesica delituisse, ejusque venulas ab extensione ab urina ruptas fuisse. Die 29. aliud enema injectum, & circa meridiem per immissum catheterem urinæ lib. iv. & ℥ vj, cum cyatho puris pleno, uti & sub vesperam lib. iv. & ℥ viij cum pauxillo puris extraxi: Die 30. mane cathetere urinæ ℔ ij. cum multo sanguine admixto, sub vesperam vere cyathos 3. vel 4. elicui: Hic vero notandum parvum & exilem catheterem me nunquam, ob obstacula quæ circa sphincterem latitabant, in vacuum vesicæ immittere potuisse; crassiorem vero, & qui crassitiem pennæ cygni adæquabat, multo facilius. Ratio, ut credo est quia cum ductus urinarius circa vesicæ collum, uti & sphincter ipse ob scirrhum, qui ante ostium vesicæ colli latitabat, tumefactus esset, necessario in perinæo coarctatio & angustia ipsius ductus urinarii sequebatur. Porro exilem & minutum catheterem hancce angustiam aperire & dilatare non potuisse rationi consentaneum est, id quod crassioris beneficio facilius & minori cum dolore fieri potuit. 1. Decembris mane cum in ipso ductu urinario, & circa collum vesicæ obstacula nonnulla catheteris intromissionem nullomodo amplius admitterent, enema emolliens denuo exhibui, ventrem & inguina inunxi, semicupium præscripsi, in quo cum per horæ quadrantem resedisset, urina sponte excreta, unde levamen non exiguum: 2. Decembr. ad ʒ ij terebinthinæ Venetæ exhibui coxásque & renes inunxi: à prandio, ob doloris vehementiam, rursus in semicupium conjeci, ex quo egressus non solum urinam copiose, sed una quoque materiam crassam, albam ac fœditissimam excrevit. Die 3. aliquid aquæ nostræ diureticæ propinavi, bis quotidie partes prædictas inungens: hinc deinceps semper urinam, & simul purulentam ac fœtidam materiam, sponte & absque dolore aut impedimento reddidit, verum pro mundificatione renum & meatuum urinariorum 5. Decembr. ʒ ij Terebinthinæ iterum exhibui: Et quia tumor ille durus è regione vesicæ nondum penitus sublatus erat, sacculum ex emollientibus & resolventibus bis quotidie applicui: Tumor tamen ex hujus sacculi applicatione, cum urinæ illius fœtidæ ac purulentæ excretione ad 17. Decembr. persistebat, qua tandam paulatim tumor subsidere, urináque aliquantum clarior ac purior fieri, fœtórque remittere cœpit: interea alvus non respondens variis præsidiis commota: hinc ventris dolores sedati fuere, urinam quoque absque difficultate sed involuntarie reddebat. Die 6. Januar. 1607. diarrhœa levis supervenit, quæ ad 5. diem cessavit: circa 9. Januar. urina per secessum, nunc seorsim, nunc mixta excrementis & quidem involuntarie effluere cœpit, neque amplius per penem exiit: dolor tamen nullus aderat, virésque pro ætate constabant, nec appetitus admodum prostratus usque ad decimum octavum Januarii, qua tussicula sicca correptus, vires & appetitus paulatim ita diminuebantur, ut 30. Januar. placide expiraverit.

Aperto cadavere, *scirrhum* magnitudinem ovi gallinacei adæquantem, unciásque duas pendentem, *in ipsa vesica*, & quidem ante collum ipsius tenaciter adhærescentem inveni: Ex cavitate præterea vesicæ usque in intestinum rectum, ulcusculum conspiciebatur rotundum, proculdubio ab urina purulenta & fœtida exesum. Corpus item vesicæ circa ipsius collum, uti quoque intestinum rectum, lividum, Ren uterque insignis magnitudinis, exterius

exterius veſiculis quamplurimis ſeroſo humore ſcatentibus apparebant: Hepar denique in parte cava durum ac ſcirrhoſum viſebatur. *Fabritius Hild.cent.2.Obſerv.65.*

SCHOLIA.

Scirrhum in veſica ante collum] De Tumore oſculi veſicæ (proculdubio non ſcirrhoſo) curato, agit *Ballonius* Epid.lib.2.p.177. Quidam ſuppreſſione urinę laborabat, creditum eſt id fuiſſe à phlegmate obſtruente, accedente & nonnullo tumore oſculi veſicæ: Dolor non erat, itaque nec inflammatio: mirum an tumor derepente fieri potuerit? conabatur excernere;conatus iſte in corpore impuro materiam ad veſicam præcipitavit, concurſum eſt ad diuretica, malum auctum eſt, veſica implebatur urina, ſed aliquid impediebat, diureticorum uſu facta eſt humorum veluti conferta in veſicam prolapſio, teſtabantur urinæ, nam copioſo ſedimento erant refertæ, at non erat ſedimentum propriè dictum, ſed humorum colluvies: Tandem deprehenſus tumor oſculi veſicæ, miſſo in anum digito, multis remolientibus adjutus eſt, convoluit: Antea, nullo modo excernebat urinam niſi immiſſo cathetere.

OBSERVATIO X.

Iſchuria ob plures calculos in veſica fluitantes. Et tres eius tunicæ affixos.1. A lapide in veſicâ unciarum xviij. 2. Ob lapidem xxxij. unciarum. 3. A grandi lapide veſicæ oſtio objecto: 4. 5. Ob lapidem ſiliceæ duritiei, ponderis unciarum ſex & dimidiæ. 6. A lapide mediocri collum veſicæ obturante. 7.

§. 1. THomas Fontanus, ſenex humanus, exantlatis aliquando acerbiſſimis urgentis urinæ cruciatibus, *eminxit tandem plurimos calculos* colore varios & forma, moléque diſpares: quorum alii in conſpectum prodiere glabri ac politi, alii viciſſim angulares vel ſphærici, imo nonnulli quaſi ſerrula à ſe invicem præciſi: quod inuſitatum ſpectaculum eo majorem movit admirationem, quo deinceps excreverit plures effractorum calculorum cortices, qui æquantes unguem humanum, ſeni ſeptenive ſingulis interdum prodiere diebus. Attonitis interim & haud parum ſuſpenſis Medicis, quò referrent hanc calculos effringendi ac poliendi vim, donec ægro ob omnimodam urinæ ſuppreſſionem mortuo, anatome veritatem quaſi ex umbra in claram lucem produxerit.

Fluctuabant enim in veſicæ fundo undecim calculi, quorum maximus fragili cortice tectus, quaſi alter Acteon, à continuo inæqualium calculorum occurſu adeo fuit detritus vt plurima inde diſſilierint fragmenta, quæ deinde cum urina emingerentur. Præterquam multijugum lapidum, fragmentorúmque acervum, familiæ oſtendimus tres *calculos ſatis inſignes*, *qui veſicæ tunicis* adeo fuere *involuti*, ut ne lynceis quidem oculis illos perſpexiſſes, niſi ſcalpellum involucra abſtuliſſet; cujus beneficio duos etiam calculos animadvertimus in renibus latitantes. *Tulpius obſerv.lib.4.c.36.*

SCHOLIA.

Eminxit plurimos calculos] Nihil Medicis frequentius in ore quam medicamentum calculos frangens; at videſis arenoſos ac molles duntaxat intelligas, ſilices quippe ut vix comminuunt mallei, ſit profecto multo minus acris aliquis humor, qui fortaſſis aptior foret exedendis tenuibus veſicæ tunicis quam præduris lapidibus. At excogitabit forte aliquis remedium quod ſine aliarum partium jactura, ingenita proprietate ſolos calculos diſſolutum ibit, cujuſmodi memini aliquando à locuplete mercatore multis florenorum millibus obnixe quidem quæſitum, at hactenus à nullo mortalium inventum: verum enim vero, quam latus hic patuit campus illis qui nihil non remediis ſuis acceptum ferunt, ſive vere, ſive falſo, prædicaſſent quidem ſpecioſe commentitiam ſuam gloriam, ſed quam turpiter deinde illis ludibrio fuiſſent, veritate ab anatome e latebris eruta, ac illi in ſpeciem quidem apparuiſſent Medici, at revera nugivenduli ac ſycophantæ.

Tres calculi veſicæ tunici involuti] Ecquid egiſſes, Lithotome, in hiſce ſirtibus, obvios forte calculos facile eduxiſſes, atque eruiſſes tunicis incluſos? vis ſignem tibi quam deinceps ſequaris cynoſuram? Quæ ſupra hominem Deo committe, & conſule non minus tuæ famæ quam ægrorum ſaluti.

§. 2. Vir doctus 20. annis calculo veſicæ laborans, tandem omnino ſuppreſſa urina immani cruciatu vexatus vitam finivit: Inventus eſt in veſicæ capacitate lapis rotundus, duriſſimus, albicantis coloris, pendens 18. uncias.

§. 3. Alium è diſſecto corpore extractum mihi oſtendit D. A. Van der Linden, XXXII. unciarum pondere conſtantem, duriſſimum, compactum, ſilicis colore, triangularem, ex

quo cum ferro, ut ex silice eliciebatur ignis, Hic undecim annis supprimens urinam, ægrum tandem ea omnino retenta ad interitum perduxit. *Zacutus Prax. admir. libr. 2. Observatio 70.*

§. 4. Non secus atque de Renum lapillis dictum est, in vesica quæ urinam excipit, lapilli concrescunt; nec minus varii forma, quantitate atque colore, nisi quod vesicæ calculi apud quosdam præcipuæ cujusdam magnitudinis & duritiei esse solent, vel tantæ, ut nec medicamentis atteri expellive, nec instrumentorum usu frangi & eximi incisis vesicis queant: sed necesse sit qui sic infestantur mole dolorum superatos oppressósq; inter infandos cruciatus mortem oppetere, E quidem quæ mea est opinio, nullam acerbiorem homini mortem accidere posse puto ea ipsa quam calculi inferunt tormenta, ubi quis membris omnibus salvis, viribusque integris, violento impetu adigitur ut animam indigne exhalet. Id quod *Friderico III. Saxoniæ Electori* evenit, cujus vesicam incidens Chirurgus, in ejus orificio lapidem offendit grandem, cuspide in cervicem, qua urinæ meatus patet, porrectas, latiore parte in vesica hærente. Sed & idem fellis receptaculo alium exemit. Item & alium è renis dextri lacuna, duorum articulorum magnitudine, subrutilo colore. *Kentmannus lib. de calculis.*

§. 5. Christophorus *Buneccius* cadaver aperuit G. *Engels* qui per aliquod tempus calculo laborans, tandem accedente urinæ suppressione interiit.

In hujus vesicæ orificio invenit calculum ingentem, figuræ amygdalinæ, qui ita obturaverat vesicæ orificium, ut nullus pateret urinæ exitus. *Th. Bartholinus Centur. 2. Epist. 86.*

§. 6. Senex quidam octogenarius annum integrum difficili admodum ἰσχουρίᾳ, interdum στραγγουρίᾳ affectus fuit, Vocati Medici in diversas opiniones trahebantur, Existimabant nonnulli latitare ulcus in vesica inveteratum: alii, in quibus ego, calculum prægrandem ibidem delitescere censebant.

Aperta fuit demortui vesica, lapis inventus silicis adæquans duritiem, & pendebat nummarii ponderis uncias sex cum dimidia; rediisset hoc ad vulgaris Medicorum ponderis uncias fere octo: In raris hoc exemplum numero, etiamsi majores interdum & graviores visi fuerint. *Ex Observ. Philiberti Saraceni Medici Genevensis.*

§. 7. Quæ de adversa Nobil. ægrotantis valetudine nobis relata sunt, atque ea quæ nos potuimus explorare, non dubiam fidem faciunt membrum affectum esse vesicam, in qua lapis reperitur: musculum cervicis vesicæ, & crustosam tunicam quæ exulcerationem patiuntur, ex lapide salebroso & lotio acri & salsuginoso ad vesicam delabente. Actio vero læsa est mictio quæ depravate læditur. Eapropter duo affectus p. n. videntur Virum Rever. habere sollicitum, lithiasis scil. atque cervicis vesicæ, & crustosæ tunicæ ulceratio, cætera vero sunt accidentia hos morbos consequentia, cum ardor urinæ & dolor, tum febris, quæ temporis diuturnitate in iis casibus essentialis evadere consuevit: Cum autem appropinquaret tempus veris, in quo sancitum erat adhibendam esse sectionem, decrevit ad patriam se recipere; In itinere omnino occlusum est collum vesicæ, unde Suppressione urinæ interiit.

Secto cadavere inventus est lapis mediocris collum vesicæ obturans. *Lælius à Fonte Consult. ix.*

Observatio XI.

Ischuria à topho in fistula Vrinaria.

Sacerdos diu laboravit urinæ ardore, & à multis cum frustra curaretur, tophus seu callus in meatu urinario obortus est, qui adeo increvit ut lotium omnino suppressum fuerit, Tonsor quidam, pro Chirurgo sese venditans, catheterem imposuit in meatum urinarium, existimans lapidem esse in vesica, impedientem lotii exitum: eóq; instrumento non transeunte ad vesicam, fortiter illud impellebat, unde suborto fluxu sanguinis & dolore intolerabili, mox subsequuta est inflammatio & febris continua, deinde & ingens testiculorum inflatio, urina in totum rursus post sanguinis rejectionem, cum quasi guttatim urinam redderet primo, suppressa est: Nihil autem iuvantibus remediis, & cum animam agere videretur, ad eum accitus fui: Cum alvum duobus vel tribus diebus non repurgasset Tonsor, nec quicquam excrevisset, statim clysterem emollientem & sedantem

& ſedantem dolorem ac inflammationem injicere jubeo, quo quidem alvum depoſuit, nihil tamen ex eo adjutus, nec topicis remediis pectini impoſitis, & teſticulis ſupra modum inflatis, relaxantibus, emollientibus & inflammationem auferentibus, facto prognoſtico antequam medicamenta vix apponerentur, quod ſtatim æger moreretur, *neque calculum in veſica eſſe*, ut Tonſor jactabat.

Eoque mortuo ac inciſo, cùm propinqui mortis cauſam explorari vellent, tophus in fiſtula urinaria tantum inventus eſt, neque calculus in veſica repertus: ita ut ex violenta illa pertuſione catheteris, febre & inflammatione obortis, & ingenti inflammatione teſticulorum, urina magis impedita & mors ipſa, Tonſoris inſcitia, ſubſequuta fuerit. *P. Foreſtus lib.* 25. *Obſervat.* 16.

SCHOLIA.

N*Eque calculum in veſica eſſe*] Non mirum Tonſorem in diagnoſi erraſſe, hinc in curatione, eo quod illa difficillima ſit, initio præſertim, cùm calculus exiguus eſt; grandior enim & adultus manifeſtas, etſi nec ſemper ſatis notas exhibet; Signa autem urinæ cohibitæ ob meatum urinarium occluſum hæc tradit *Foreſtus*, ſcholio in obſervat. præcedentem, Quod figurato ægro, adeo ut declivis ſit cervicis veſicæ poſitus, ac manibus tumore p. n. compreſſo, minime expellitur urina: occluditur autem vel ob inflammationem (cujus ſigna manifeſta) vel ſcirrhum, vel alium quemvis tumorem p. n. Si ob carunculam, præceſſere ulceris notæ; immiſſo cathetere urina elicitur, & ſimul aliquando cruor & carnis ramenta, *Galen.* teſte 1. de loc. aff. Si fuerit tophus ſeu callus in cervice veſicæ innatus, præter id quod longo temporis ſpatio ex craſſo lentoque humore paulatim naſci poteſt, neque forte ulceris ſigna præcedent, neque ortæ carunculæ ſigna aderunt; Si à lapide obſtruatur, illius indicia ſe prodent: Quod ſi hujus nullæ ſint notæ, ſanguis autem effluxerit, veriſimile eſt à grumo ſanguinis fiſtulam obturari:

Craſſus lentuſque obſtruens humor
notas ſui dabit.

OBSERVATIO XII.

Iſchuria caſum ſequuta, hinc vulnus inſigne veſicæ. 1. *Ob carunculas in veſica ſubſiſtentes, in quas reſoluta Renis ſubſtantia.* 2. *A calloſa appendicula veſicæ oſtio adnata.* 3. *Ob veſicæ nimiam diſtentionem ab urinæ copia.* 4. *A nimis dilatata veſica & inflammata.* 5. 6. *A debilitate fibrarum ejuſdem.* 7. *Ab ejus Abſceſſu & gangræna.* 8. *A Tuberculis ejus orificio adnatis, cum partis inferioris gangræna.* 9. *Ab ejus partis anticæ ſummo madore, cum multo phlegmate in fundo, & caruncula in ſphinctere meatum obturante.* 10.

§. 1. SPectatiſſimus Dom. Nic. Biſchoff, Mercator ac civis Baſilienſis, ἰσόσαρκος optimeque temperatus, annos xxx. natus, cum paucis ante diebus hanc in urbem, negotiorum ergo ſe contuliſſet, cœna adventoria apud Ornatiſſ. Virum Dn. Freys hujus urbis Mercatorem, una cum aliis quinque aut ſex amicis hominibus exceptus fuit, die Martis, quæ quarta fuit menſis ſextilis anni currentis 1648. Remotis menſis, cum homini propter inſignem veſicæ urinariæ à lotio diſtenſionem, ob prægreſſam πολυποσίαν micturitio quanta maxima ſuborta fuiſſet, veſicæ exonerandæ gratia in quoddam cubiculum illi triclinio proximum, in quo reliqui convivæ erant, jamjam domuitionem meditantes, clam omnibus ſe proripuit paulo ante mediam noctem, quo quidem in cubiculo accenſa candela noctis tenebras diſpellebat: Hic igitur oſtium quoddam peſſulo obſeratum conſpicatus, ad Auſtralem prædicti cubiculi cubici angulum, ratus ædium latrinas heic ſitas eſſe, peſſulum ab oſtio removit, eo penetraturus ſine lumine: Verum cum oſtium illud, feneſtræ inſtar in aream ſubjectam ſaxis quadratis conſtratam proſpiceret, ſupra quam aream prima contignatio (in qua oſtium) altitudine pedum xv. elevabatur, per apertum illud oſtium in aream ſubjectam peſſum cecidit: Cum autem in area, præter alia vaſa & inſtrumenta baphicis uſibus deſtinata, vaſtiſſima quædam cortina cuprea collocata eſſet, cujus ſummum ad labrum (ut probabile videtur) inter cadendum dextrum λαγόνα graviter alliſit, porroque in ſolum λιθόστρωτον haud mollius corruit: Ab amicis conſternatis, audito ruinæ ſtrepitu, illico concurſus eo factus eſt, homoque ſemianimis humi repertus in lectum prope ſubvectus eſt: Medicus, Chirurgus & Arthrembolus accerſiti, corpus ac ſingula membra diligenter pertractarunt ac explorarunt, num fractura, luxatio aut contuſio quæpiam ſubeſſet, quale nihil apparuit: Interim æger de inſigni ſolum dolore abdominis, præſertim circa hypochondrium dextrum, & cartilaginem xiphoidem conquerebatur, oblataque ita petenti matula, vix ac ſummo nixu guttam duntaxat unam & alteram non tam lotii quam ſanguinis emiſit: Extractus tunc fuit ſanguis è Baſilica dextra, clyſter blandus injectus eccoproticus; vivo etiamnum verveci detracta ex tempore pellis toti ventri inferiori admota fuit: qua remota tota illa regio oxyrrhodino pluries illita fuit: Poſtridie

LLIII 4 mane

mane cum nullo modo procederet lotium, immisso cathetere satis abunde profluxit urina cruenta, sed magna tensio eáque dolorifica totius abdominis deprehensa fuit, magna motus difficultas pectorisque oppressio, una cum febre ac siti non exigua: Advocato Medicorum celebrium consilio, conclusum fuit vasa aliqua majuscula intus disrupta, magno cum vitæ periculo, præsertim circa organa οὐρητικὰ, renes scil. & vesicam, quare victus ratione & præsidiis idoneis succurrendum: Venæ sectionem itaque semel iterumque pro modulo virium celebrandam, enematis frequentibus eluendam alvum nec-non quæcunque præstantiorum vulnerariorum in similibus casibus adhiberi solent, tum intus porrigenda tum exterius administranda; cumque uesica sponte non excerneret, cathetere juvandam ex intervallis: Omnibus hisce diligenter factitatis, nihilominus cum symptomata omnia ingravescerent, nec quicquam præter pauculum cruorem ex vesica excerneretur, insuperque singultus accederet, sitis, pectoris angustia, dyspnœa, leviculæ animi defectiones urgerent, decretum fuit paracentesin adhibere, ad educendam sensibiliter cruorem extravasatum, & intra ventris inferni capacitatem effusum, unde præsentaneum vitæ periculum intentari videbatur: Ita ergo factum die Jovis, vj. Augusti, hora tertia pomeridiana, perfosso periti artificis manu abdomine, quatuor digitis ab umbilico, parte decliviore versus dextrum latus, statimque ex vulnusculo prosiliit sanguis ad ℥vj. Cannula vulneri imposita, & obturato foramine, æger quietior nonnihil videbatur, cum paulo post exacerbata omnia, oculi caligare cœperunt, vires fatiscere, ac tandem hora vj. pomerid. sana ad extremum usque spiritum mente, pie ac placide fato concessit, itaut horas non amplius 42. à lapsu supervixerit.

Ut ergo varia damna internis partibus ex gravissimo casu ab alto, & quassatione immani inflicta oculata fide noscitarentur, iisque quorum interest designarentur, sectum fuit cadaver non ita multis post obitum horis à Chirurgo, coram Medicis: qua quidem in Anatome hæc fere oculis sese oggesserunt notatu digniora φαινόμενα: Intra capacitatem abdominis magna sanguinis extravasati copia passim fluitabat, ob complurium vasorum ῥῆξιν, præsertim vero vesicæ urinariæ, quæ ipsa circa fundum suum, qua rectum spectat intestinum, visa fuit plane displosa, ita ut vulnus ipsius hians ovum gallinaceum facile potuerit admittere, prætereaque pars hæc conceptæ inflammationis, nec-non ejus consectariæ necroseos, tam interna quam externa facie manifesta præferebat vestigia: Laceratio etiam deprehensa fuit rami illius venæ adiposæ dextræ, qui cum musculi venæ ejusdem lateris conjungitur. Sugillatio quoque amplissima spectabatur non tantum exterius in cute lumbaris ac iliacæ regionis, sed etiam in subjecti peritonæi membranis, tota ea parte quæ porrigitur à septo transverso ad musculum Iliacum internum juxta psoa. Ren dexter cum appenso uretere inflammatione insigni affectus erat; quæ fortassis inflammatione insignita affectus erat; quæ fortassis inflammatio tam renis quam vesicæ, *singultum* istum quo vexabatur per xv. ante obitum horas excitavit: In medio corporis uentre, & quidem in pericardii tunicæ media parte ad lævam, ecchymoma apparuit effatu dignum, ex ruptura exilium aliquot ramulorum ejus venæ, quæ illam membranam ad nutricationis officium perreptat: Mirum ergo non est, si tot corporis partibus ad vitam pernecessariis, qua contusis, qua ruptis & inflammatis, cum acutissimæ *febris*, cæterorumque p.n. affectuum accessione, biduo nondum elapso animam efflaverit ὁ μακαρίτης. Scriptum Lugduni die ix. Augusti 1648. *Observatio Excell. D. D. Caroli Sponii, Medici Regii, Vice-Decani Facultatis Medicæ Lugdunensis Gallorum.*

§. 2. Universam renis dextri carnem ex propria membrana in vesicam secessisse ipsamet sectio facta ostendit: mihi autem (dum patiens in vivis esset) asserenti in urina frustula quædam rubra crassiora, carneam esse renum substantiam, nulla fides data est, donec (ut dixi) sectio ipsa veritatem ostendit; Inventa renis membrana alba & illæsa, omni carne prorsus vacua, vesica vero sanguine & carunculis referta, ex quibus urinæ suppressio facta vitam seni sustulit. *Ex Observat. Herculis Saxoniæ.*

§. 3. Anno 1626. V. V. septimo supra septuagesimum ætatis anno, satis vegetus, refrigeratis pedibus, xi. hinc die urinæ suppressione cruciatus, oborta sensim febricula, omnibus à Prevotio incassum tentatis exspiravit, effluente post lotio.

Corpore à P. de Marchettis eviscerato, Renes cæteræque generationis partes recte se habuerunt; Soli vesicæ orificio appendicula callosa interius adnata, & verius interior ambitus orificii membranosus, in articuli magnitudinem excreverat, quæ ante hac mictionem cætero quin difficilem, sensim producens, affluente post muco pituitoso, sic viam angustavit ut ne catheterem quid, in admiserit: Vesica erat lotio repleta rites pariter præclusa

clusa inferiore via: Vesica quinetiam, cum intestinis flatibus turgens, ab extensione adeo extenuata ut contactu fuerit disrupta: Inflammatio nulla initio, nec febris notata, quam progressu morbi deprehendimus: *Rhodius Centur. 3. Observat. 26.*

§. 4. Accessit ad nos æger qui à septem diebus nihil excreverat, & pariter sex diebus urinam non reddiderat; habitu corporis omnino cachectico & bilioso, ætatis consistentis: Acciti ut certiores essemus de affectu, catheterem immitti jussimus, exploraturi si quid eorum adesset quæ urinæ meatus obstruere possent: Chirurgo autem nihil obstaculi adesse affirmante, curavimus ad fæces emolliendas frequentes clysteres injici (retentionem enim urinæ ab alvi duritie oriri suspicabamur) à quibus nihil fuit adjutus: aderat semper maxima virium imbecillitas: Pectini fuit admotum emplastrum de parietaria cum oleo scorpionum, per os diuretica, Obiit.

Dissecto cadavere, quamvis viscera essent male affecta, vesica tamen ita erat urina distenta, ut ex incisa plusquam libræ quatuor effluxerint: nullum aderat ulcus, non callus, non grumus sanguinis, non calculus, non materia viscida, quæ alias Ischuriæ causæ sunt: ita ut tandem communi consensu judicaverimus *facultatis excreticis vesicæ imbecillitatem* in causa fuisse, cum resolutione sphincteris: Erat enim facultas ita sopita, ut clysteres quantumvis acres, ex hiera & oleo rutæ, statim effluerent ægro non sentiente. *Ieremias Martius Observat. 4*

SCHOLIA.

Facultatis excreticis vesicæ imbecillitatem] Substantia vesicæ est partim membranosa ad robur, extensionem & corrugationem; partim carnosa ad motum, Nam duas habet membranas & unum musculum circumvolventem totam vesicam, quem omnes alii Anatomici, excepto Aquapendente, tertiam ejus membranam faciunt non musculum: At revera musculum esse ostendunt fibræ perspicuè carnosæ, ad vesicæ initium insertæ: Ita ut quemadmodum musculus circularis, Sphincter dictus, vesicam constringit ne involuntariè nobis vesica effluat, ita hic ad excretionem urinæ faciat, dum se contrahendo vesicam constringit: Atque, ut musculis abdominis (qui quoque ad excretionem urinę conferunt) nimium extensis, alvus adstringitur nec secernit, ita hoc musculo nimis extenso, urina cohibetur.

§. 5. Quidam dilatationem vesicæ patiuntur, paulatimque minuitur urina & supprimitur, ut nequeant nisi immissâ fistulâ mingere: & pedetentim *post dilatationem inflammatur vesica*, corrumpitur & sphacelatur, donec moriantur: Tres hoc morbo interemptos vidi, quibus vesica ad umbilicum usque extensa erat, ut maximam urinæ quantitatem, viginti circiter libras quandoque retineret: Morbus initio levis esse videtur momenti; cum parvo tumore intra pecten & umbilicum elevato, qui dum æger per fistulam mingit, evanescit, & liberati censentur, cum melius se habeant, & sint sine febre, sed omnes postea moriuntur. *Dom. Panarolus Pentecoste 1. Observ. 27.*

SCHOLIA.

Post dilatationem inflammatur vesica] Quo pacto interemptus Celeberrimus *Tycho de Brabe*, qui cùm Pragæ in solenni convivio ultra vires & consuetudinem detineretur, diuque urinam cohiberet, postea liber urinam amplius excernere non potuit, sed succedente vesicæ inflammatione, paulo post interiit.

§. 6. Filius N. in febrem incidit intensissimam cum urinæ suppressione: Secto illius cadavere vesica inventa maximæ molis, musculis adnata, urina aliisque excrementis plena una cum ureteribus, Renes in puero tantæ magnitudinis quanta vix esse poterant in adulto: Splenis quoque & dextri Hepatis lobi inflammatio aderat. *Io. Vdalricus Rumlerus Observat. 40.*

§. 7. Claudio Guyot, septuagenario febricitanti, urina supprimitur, Ad calculum causam revocant falso: Mortuo fibræ vesicæ vim passæ videbantur: Ureterum & vasorum spermaticorum magna erat amplitudo. Quomodo suppressio urinæ contigerat? Jam senex immoderatius coibat, Et forte ob inanem conatum vasa vim passa effœminabantur: Sic non satis legitime serum prolectabant & minimo obice urina supprimebatur: An coitus immodicus supprimit urinam? A. Paræus id annotavit, credo authorem & rationem subsidiariam habere. *Ballonius Epidem. & Ephemer. lib. 2. pag. 156.*

§. 8. Viro Nobili in pueritia secto aderant signa omnia calculi, nisi quod cathetere non inveniebatur: Mortuo, à male curata cicatrice, abscessus & gangræna in vesica, & vicinia inventa est. *Hollerius de morb. int. lib. 1. cap. 47. in Scholio.*

§. 9. Civis quidam Bergamus annorum 49. post equitationem, urinæ passus est suppressionem, cui mox febris, singultus continuus, tumor & dolor circa inguina successerunt: Accersito Nursino, immissaque in vesicam syringa, urina extrahitur: detumuit quidem

quidem venter dolorque remisit, sed in collo vesicæ occurrit quoddam obstaculum: hinc divinabat Sala inflammationem ejus partis, ob quam & febris & singultus ortus, ob partium membranosarum consensum: Auctis symptomatis, imprimis urinæ suppressione, nil juvantibus remediis, post quinque hebdomadas extinctus est.

Aperto cadavere, in vesica tubercula bina, utrinque orificio apposita, invenimus, forma & magnitudine testium, æqualiter se supra foramen volventia, quæ cedebant syringæ immissæ, sed statim recidebant in pristinum locum illa extracta: Discissa illa nihil puris ostendebant, sed substantiam glandulosam & candidam, quasi huc testes essent translati: Dextrum majus quam sinistrum, hoc tamen ad nigrorem vergebat: Vesicæ inferiorem partem gangræna invaserat: Tumor igitur ille in vivente apparens inflationi potius intestinorum adscribendus quam vesicæ protuberanti: Pus copiose in urina effluens, ex ejusdem forsan corruptione, vel vesicæ inflammatione, vel denique ex renibus traxit originem. Intestinum colon dextro latere peritonæo firmiter adhærebat. *Thomas Bartholinus centur. ij. histor. 52.*

§. 10. Vir Illustris *Nic. Claudius Peireskius* Senator Aquisextiensis, die Junii x. 1637. cum invisisset amicum in diversorio decumbentem, ac in ædes suas transferri curasset, post illius convalescentiam, cœpit male habere, ac capite dolere cum febre: Die insequenti totum diem decubuit, ac præter febrim, dolorem renum hæmorrhoidumque persensit: Die alio secta ipsi vena: Die 16. ad dorsum frequentissima exanthemata satis magna ac rubicunda: Subsequutum est febris incrementum & nox insomnis penitus: hinc die alio sub vesperam eductus est sanguis ex interiore dextri pedis suffragine, ut averteretur delirium: Die xx, quo non tanta fuit quanta superioribus stranguria, aliquanto se melius habuit: Die xxij. cum ille continenter sellæ insedisset, cui imponi se jusserat, ut facere posset urinæ diminationem faciliorem, defessum nimis arbitrabamur, loco emoveri renuit, semoverique arbitros jussit, ut capita quædam Testamenti dictaret, subscribere autem præ debilitate non potuit, urina interim retenta, tumorque magnus ac intensus ad ipsam vesicæ regionem subortus: Die xxiij. mane satis quiete se habuit, ægreque tulit fomenta quædam tumori illi applicari: Sub horam quartam educenda Chirurgi ope urina fuit: Is cum cerea candela usus nihil proficeret catheterem usurpavit, Et satis quidem tum derivatum, sed immenso viri labore, qui cum stare ipse non posset, continendus erectus fuit: Cum nonnihil interquievisset, post horam nonam iterum Chirurgus urinam eduxit, verum parum abfuit quin deficeret, tanto dolore, tanta simul lassitudine fuit affectus: Die xxiv. regio abdominis, quam prætumidam intensamque diximus, emolliri nonnihil visa, ita deinceps tensa est, ut questus fuerit se suffocari: Abnuebat cataplasmata, nec ad longum pertulit tempus; In remedium ergo ciendæ urinæ quæsitus Chirurgus, quo frustra adnitente, ob corrugatum præputium, catheterem inducere, est iterum plane collapsus: Resumpserat aliquid virium, cum Chirurgus aliùs organum vix tandem intrusit, urinamque frustra excire tentavit, ac ipse defecit jam tertium: verbum certe nullum deinceps emisit, tametsi creberrima difficillimaque respiratio visa est interdum vocalis: Denique tot laboribus fractus animam Deo reddidit, paulo ante horam à meridie tertiam, cum vixisset annos 56. Medicis visum est partes corporis internas spectare, ut mortis causam, licèt non foret prorsus obscura, perspicerent.

Itaque nocte consequente in id incubuerunt, exectoque cadavere, deprehenderunt Cor, Jecur, cæteraque non male affecta: Vesicam vero parte anteriore id contraxisse vitium, ut madefactæ papyri instar, vel levi tactu discerperetur: Hinc creditum illam ab uno alterove die disruptam, urinamque proinde effusam in regionem abdominis, memoratum illum tumorem creasse: Postica pars sana & integra magis: In fundo autem copiosum phlegma, cum arenulis non admodum multis: Ad sphincterem caruncula, callosæ substantia fuit, quæ inferne lunulata, & triente prope digiti densa, meatus orificium obstruebat: In sinistro rene nihil insolitum, at in dextro fuere arenulæ multæ, cum plerisque calculis, ex quibus tres majores visi, unus quasi amygdalum, cæteri duo quasi lupini: Ex hac ergo causa Nephritis ad dextrum latus fuerat: ut Stranguria ex obturato per carunculam orificio. *Petrus Gassendus in Ejus vita lib. 6. p. 574. usque ad 584.*

Observatio XIII.

Ischuria à carnibus spongiosis juxta vesicæ orificium internum adnatis.

§. 1. Refert *Lud. Duretus*, annotat. in *Hollerium*, quendam Ischuria ex resolutione vesicæ interiisse: Sæpissime apertis cadaveribus eorum qui Ischuria interierant, inventæ

ventæ carnes ſpongioſæ, juxta orificium internum veſicæ adnatæ: Interdum Calculi ibi hærentes: Quando igitur adeſt dolor cum meiendi deſiderio, ſuppreſſa tamen urina, ſuſpicari licet iſtam excreſcentiam fungoſam: vel lapillum in orificio hærentem: Vel orificium veſicæ calloſum, quod non poteſt dilatari: Vel glandulas proſtatas tumefactas, vel ſcirrhoſas; quæ omnia in variis corporibus obſervavi. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap.* 28.

APPENDIX.

Obſervatio non vulgaris, qua conſtat, non modo ſtabulante calculo, ſed etiam in urinæ ſuppreſſione, aut difficultate graviori, ſuperatis levioribus auxiliis, ſecari tuto veſicam.

SCias me prope ſexagenarium, habitu tenui & macilento, ab immodico viſcerum calore, totiuſque corporis ſquallore perpetuo fere cauſarium, ſubſultoriam præterea medicinam laborioſius agentem, nuper medio Aprili, incidiſſe derepente in moleſtiſſimam ſtrangurioſamque veſicæ difficultatem, cum inſigni ponderis ſenſu in perinæo, urethram, ipſumque præſertim balanum, maxime dum ſe laxaret aut conſtringeret muſculus ad excluſionem urinæ, quæ tum prodibat paulo craſſior cum ſedimento purulento, minus tamen exquiſite confecto: Interim mihi conſulo ſanguinis tum è manu, tum è pede detractione, lenienti purgatione, frequentibus clyſmis refrigeranteque victu: Cumque in levioribus hujus morbi proluſionibus integer fere menſis aſſumptus fuiſſet, tandem die v. Maii in omnimodam veſicæ ſuppreſſionem noctu me ſenſim delapſum ſentio: Vix dici poteſt quantos cruciatus brevi attulerit horrendum hoc ſymptoma, quantum fuerint inania uſurpari ſolita artis præſidia, *quantum cura poteſt arſque doloris*: quibus cum nihil proficerem, coactus ſum circa veſperam admittere catheterem, ſolerti *Iohannis Bugii* manu introductum, ſed ſine ſucceſſu, revulſo propulſatoque toties à renitente ſphinctere inſtrumento: Moneo intrepidus hærentem amicum ſatagat audentius penetrare, ſuperareque obſtaculum: At vir prudens dum gravius quid metuit, majorem vim adhibere recuſat: unde ſumma mihi & illi deſperatio, cum omne à longinquo quæſitum remedium, in tanta tormentorum ſævitia nimis ſerum videretur: Venit in tanto agone nobis in mentem Dominus *Fulvus*, magni nominis Medicus, & in morbis veſicæ per manus operam ſanandis ſpectatiſſimus, Medicinam exercens in Maclovienſi emporio, novem leucis hinc diſſito: Expeditus ſtatim curſor, at fruſtra hæc diligentia fuiſſet, niſi miro Dei beneficio contigiſſet tunc tot votis exoptatum virum in Pontorſunenſi diverſorio præſentem adfuiſſe: Is de meo periculo eodem fere momento admonitus, advolat ſua ſponte, primoque ingreſſu me prope exanimem ſpem jubet habere ratam, pollicetúrque ſe non prius diſceſſurum quin me à morbo ſecurum reddidiſſet, ſtatimque veſicæ diſtenſionem, miramque ad ſuperiora exagitationem contemplatus omnia ex arte molitur: Ter etiam catheterem admovet, & licet toties repulſam fuerit paſſus, non deſtitit tamen ab inſtituto, ſed remollitis larga olei affuſione partibus, & iteratis enematis, fotibus, inſeſſibus, admiſſaque iterum fiſtula, urinam tandem educit copioſiſſimam: Cumque hac ratione ſe pro tempore meæ ſaluti proſpexiſſe exiſtimaret, derelicta *Bugio* noſtro admovendi prædicti organi, quoties neceſſarium videret, cura, intermiſſum iter perſequitur: data fide ſe poſt ſex dies rediturum: Verum cum paulo poſt ejus diſceſſum, admiſſus denuo pro neceſſitate catheter ſuo attritu perrupiſſet, detexiſſetque inſignem Abſceſſum circa veſicæ collum, copioſo pure manantem, iterum urinam ſupprimi contigit, rarius laborioſiuſque proficiente catheteris auxilio: Viſum interim *Andream Gaudinum* Celeberr. Medicum Academiæ Cadomenſis inſtauratorem, de tam præcipiti periculo certiorem facere, ab eoque ſciſcitari, num victis aliis remediis *Veſicæ ſectionem*, quam ſolidaria meditatione pro unica ſalutis anchora animo concipiebam, approbaret: Hujus Doctriſſimi viri reſponſum, non alienum à votis, redditum mihi eodem fere momento quo rediit deſideratiſſimus *Fulvus* intra fatalia tempora, quibus ob tormentorum auctam ſævitiam, citra moram de rerum ſumma decernendum erat: Itaque cum tentato fruſtra cathetere, facile animadverteret Vir ſagaciſſimus omne mihi præcluſum vulgare auxilium, fatetur unicam ſupereſſe ſalutem in *Veſicæ ſectione*; circa quam me veluti geſtientem adeoque pronum videbat, ſuadet tamen in craſtinum differendam: At ego collabi interim vires advertens, exclamo minime procraſtinandum remedium, certæque deſperationi præferendum: Acquieſcit ſapientiſſimus artifex: Attamen ut palam faceret ſe nihil temere ſuſcipere, depromit è ſinu aureum Enchiridium (*Riolani*) in mediumque profert ſententiam de veſica, in ſumma hac deſperatione

tione secanda, affirmatque se hujus felicem successum in pluribus alioqui desperatis comprobasse, Quid plura? statim suscepta à strenuo viro, statim peracta Chirurgica operatio, incredili celeritate felicitateque: Educta insignis cœnosi crassique puris, diu in toto sphincteris ambitu suppressi copia: Habita deinde diligens admodum vulneris cura, intra xx. dies inducta cicatrix; Quam tamen omnino obfirmari & callo prorsus obduci veritus sum &c. *Vir Nobilis Carolus Arturus Plessius Dom. Abrincensis, in Encheiridio Riolani.*

Anno 1675. mense Februario, *Nicolaus Mercier*, Mercator Genevensis, vir crassus & obæsus, annos natus lxiij. de stranguria conqueritur, quam ischuria excipit: Utitur opera periti Chirurgi *Lud. Bailly*, qui cathetere calculum in urethra subsistentem deprehendit; hunc vero, præmissis fotibus malacticis & injectionibus ex oleo amygd. dulc. ope volsellæ arripit educitque: Accersitus ego, lapillum examini subjicio, qui ruber, asper & angulis donatus erat, pisi majoris magnitudine, fragmenti vero notas gerebat, ideoque latitare in vesica aliam portionem asserui: biduo tamen integro libere effluit lotium, quo elapso redit Ischuria, cum tenesino ingentique dolore: quare præmisso enemate, encathisma præscribo: patienti illi insidenti julepus sequens propinatus fuit, ℞. syrup. de althæa Fern. ol. amygd. d. rec. āā. ℥j. ol. amygd. amar. ℥ß. aq. parietar. malvæ, vini albi āā. ℥ij. succi citri ℥ß. hinc dolor ingravescit, quem subsequitur leipothymia, quamobrem vix ob gravitatem eductus æger lecto imponitur: recreatis viribus, dolorum immunis est, calculumque se exclusisse asserit, quem fæcibus alvinis inquinatum & immixtum indagare non licuit: Triduanas inducias concessit dolor, succedente iterum ischuria, quæ catheteris opem exegit, paucam & ægre urinam elicientis: hic quo sæpius introduceretur, eo gravior succedebat dolor, præeunte urinam & subsequente pure, unde conjectura assequutus sum, circa ostium vesicæ adesse abscessum eo quod puris portio in fundum vesicæ secederet, dum alia urinæ præiret: Ægro in eo in statu constituto (qui & fatum sibi brevi instare prævidebat) nuntiavi unicum in sectione esse præsidium, nec aliam superesse salutis spem: à frequentiori catheteris inductione ulcus exasperatum iri: carunculas, si quæ subessent, incrementum sumpturas; si quis latitaret adhuc calculus, eum ad ostium appellentem, viam omnino interclusurum: Præsto esse, nec è longinquo accersendum peritum lithotomum, dictum mag. *Bailly*, cui se crederet: Annuit æger, peragiturque operatio magno quem vocant apparatu: Protinus exiit urina, puri multo remixta, comitibus arenulis & calculis plurimis: Eductæ quinetiam quatuor carunculæ, fabæ majoris magnitudinis, & postridie tres: Nulla vulneri succedit inflammatio, nulla febris, intra quatuor hebdomadas cicatricem id contrahit: Octavo post operationem die solito tramite profluit lotium: Sed cum pertinaci anorexia, alterius causæ sobole, toto menstruo spatio mihi dimicandum fuit.

§. 2. Vir sexagenarius numerosis carunculis calculoque acerbius vexatus & subinde ἰσχουρίαν perpetiens, lithotomo se subjecit: Calculus ovi gallinacei figura & trium unciarum pondo fuit quidem extractus, at xxv. ab illius λιθοτομίας die excessit è vita.

In illius cadavere juveni novem corpora carnosa conoidea sive pyramidalia, pulli gallinacei cordis, respectu molis & figuræ (ventriculis unice exceptis) prorsus æmula, quæ in internam vesicæ tunicam radicibus penitius defixis: illi hederæ instar mero inhærescentis, intime densiusque cohærebant: illorum quippe bases, radicularum fibrillas quoquoversum in vesicæ multum incrassatæ induratæque corpus jecerant: at illorum coni, usque conferti & densi circum circa vesicæ cervicem erant, ut hac sua conferta densaque serie & adunatione crebra, omne prorsus iter excludendo lotio, una cum calculo quem concludebant, identidem interceperint. *Observatio Clar. D. D. Caroli Drelincurti Professoris Pract. & Anatom. Lugd. Batavor.*

OBSERVATIO XIV.

Ischuria ob lapidem urethræ impactum.

CHirurgus peritus impacto in medio virgæ lapide, xv. diebus habuit urinam suppressam, quæ nullis unquam auxiliis potuit effluere.

Post mortem secto pudendo, inventus est lapis magnus, rotundus, durissimus, rubri coloris, aculeis undique in orbem constans, pondere granorum xlv. qui larga prius sequuta hæmorrhagia hominem jugulavit. *Zacutus Praxis Adm. l. 2. Observat. 76.*

SCHOLIA.

S C H O L I A.

CLar. *Franc. de le Boe Sylvius* professus est se Ischuriam à calculis numerosis urethram obstruentibus observasse, quos ut educeret, cum jussisset candelã introduci ceream, egest ait calculos copiosissimos, magnitudinis variæ & perfecte rotundos, ac si arte tales fuissent facti, cum urina itidem copiosissima excrevit, & sic liberatus fuit à molestissimo isto morbo. Circa radicem penis subsistentis calculi educti, mediante incisione, vide exemplum in Epistolis Clar. *Bartholini* Centur 4. Ep. 5. Atque anno 1668 ischuria laborantem puerum, ob inhærentem & impactam in virgæ medio calculum, feliciter liberavit, me præsente, peritissimus Chirurgus Genevensis P. *Foubert*, incisione facta eo loci ubi prominebat ac vulnere intra octo dies omnino consolidato.

Eximendi è cole calculi rationem vide apud *Tulpium* lib. 3. cap. 8. Et lib. 4. cap. 34.

OBSERVATIO XV.

Ischuria à præputio foramini glandis innato.

INfanti masculo in lucem edito præputium omnino coaluerat, ita ut urinam reddere non posset: Cum prior Chirurgo advenissem arrepta forfice præputium leviter scidi, effluxitque pauca urina quæ vix testiculos illius madefaciebat.

Mortui præputio considerato & secto, deprehensum fuit illud foramini glandis innatum, id penitus obturasse atque occlusisse: *Platerus observat. lib. iij pag.* 600.

S C H O L I A.

A Membrana occludente urethræ orificium Ischuriam ortam vidi in recens nato puello, Neocomi Helvetiorum, filio Magistri Guenaud Notarii. Me jubente à Chirurgo perito, *Simeone Puri*, lanceolæ cuspide aperta fuit, mox profluente urina: Ne coalesceret vulnus obstitit cannula plumbea statim imposita. anno 1659.

Varios casus sæpe vidi, unicus nunc mihi occurrit numerandus, Præterito anno, horologiarii uxor Genevensis peperit filiolum, cætera perfecte sanum, præterquam quod à partu stragula non madefacta observarunt curam habentes, indeq; urinam non decenter emitti caute judicantes: Reperi glande fuisse imperforata, quæ leviculè perforata per phlebotomum copiosæ urinæ viam patefecit. *Ex communicatione Excellentissimi & Præclarissimi Domini Ioh. Gaspari Bauhini Archiatri. Basileensis, &c.*

OBSERVATIO XVI.

Ischuria, Dysuria, Stranguria Vesiculis, à corpore vesicæ in substantiam callosam converso, cum duobus corporibus juglandis magnitudine illi adnatis.

CUm profectus fuissem Carnutum, ut votum solverem Beatissimæ Mariæ Virgini, Sacelli sacrista sexagenarius me consuluit de inveterata Dysuria, interdum stranguriosa; Iudicavi subesse calculum in vesica, Unicum salutis perfugium in ejus extractione: Maluit æger vivere in ista miseria quam periclitari vitam, Tandem Ischuria vesicali interiit: *Medicus Carnutensis Doctissimus, Dom. Ludov. Patin*, mihi rescripsit quæ in ejus vesica rara fuere reperta, Referam ejus verba.

Cum venimus ad Renes, hos cernere erat dimidio majores solito, sero refertos & turgentes, nullo modo obstructos: aderant in sinistri parenchymate minutiores aliquot arenulæ: Venimus ad ureteres, quos invenimus amplissimos, & ita distenos ut minorem digitum facile possent admittere, sed in iis nihil præter serum: Ut autem vesicam attigimus, sensimus in ea delitescere solidum quippiam & durum: Ea aperta, occurrunt nobis duo corpora, nucis juglandis magnitudine firmiter adhærentia, Unum densum & undique sibi simile, alterum sanguine coagulato intus refertum: Iis avulsis cum aliud se offerret longe crassius, totam vesicam exsecuimus, & pro corpore cavo membranoso, extenso, quale vesicæ esse debet, plenum, solidum contractum reperimus: certe fundo excepto, vix unciæ lotii continendæ capaci, reliquum omne moles occupabat glandulosa, albicans, & quodammodo callosa, ab ambiente membrana nulla arte separabilis, & in quam ipsa vesicæ substantia omnis abiisse & versa esse videbatur, Æquabat illa pugni unius majoris crassitiem, in medio canaliculus urethræ continuus, sed admodum exilis ad fundum tamen usque pertinens, & totam ipsam massam permeans, quem unam ex superioribus glandulis obturasse, & ischuriam fecisse par est suspicari. *Riolanus Anthropogr. fine.*

OBSERVATIO XVII.

Ischuria ob tuberculum scirrhosum inter collum vesicæ & intestinum Rectum. 1. *In puero, ob penem abdomini connatum, & Pituitæ copiam in vesica,* 2. *Ob mucum in vesica & ureteribus.* 3. *Ob compressum vesicæ orificium à calculo in corpore glanduloso genitum.* 4. *Ob corpus glandulosum tumidum.* 5. *Ob Prostetas pure tumentes & ulceratos.* 6. *Ob Steatoma prope vesicam.* 7.

1. §. AMedeus inter collum vesicæ & intestinum rectum, turberculum scirrhosum habuit, unde sæpe dysuria & ischuria. *Vide tit. de Cachexia.*

§. 2. X. Decemb. 1674. obvenit mihi puer v. ann. alias bene sanus, In cujus vesica urinaria pituitæ inveniebatur insignis copia, unde Ischuria laboraverat per aliquot dies; Urethra valde hic angustata, sic ut ne quidem stylo subtiliori daretur via: hæc se extendebat versus umbilicalem regionem, ubi urina, quoties fortiter comprimebatur vesica, exstillabat: Causa hujus rei erat firmior penis cum musculis ventris externis cohærentia; Similis omnino illi quæ in canibus aliisque bestiis notatur: nulla hic membri mobilitas, qualis in homine naturalis, eo quod libere à corpore dependeat. *G. Blasius p. 4. Observ. med. xxj.*

§. 3. Ludov. Fredericus Nob. Brixianus dum puer à fratris tergo diebus canicularibus equitando iter ageret, incalescentibus à Solis feruore renibus sanguinem minxit: A quo symptomate liberatus, postea anno æt. circiter 20. cœpit conflictari Ischuria, qua tandem Patavij extinctus, intra duas horas scroto in magnitudinem capitis intumescente cum scirrho.

In defuncti corpore nihil vitii præter mucum in vesica & ureteribus. *Th. Bartholinus in Actis med. ann. 1674. 75. & 76.*

§. 4. Paucis notatum quod *Fabr. Bartoletus* Pisis observavit, in corpore glanduloso, à semine retento genitum fuisse calculum, quo vesicæ orificium comprimente, urina fluere desiit. *Ioh. Rhodius centur. 3. observat. 27. Bartholinus cent. 4. Epist. 6.*

SCHOLIA.

PAucis notatum, &c.] Æque rara est causa quam notat *Platerus* Prax. lib. 2. cap. 8. scil. Inflexa seu contorta vesicæ cervice, sicut in intestinorum convolvulo accidit, urinam penitus suppressam fuisse in piscatore, cui vesica, facta ruptura in inguine, in scrotum descenderat, ubi admodum distenta latebat, nec urinam, vel cathetere immisso, reddere potuit, donec Chirurgus inscius vesicam esse, dum sectionem tentat, vesica vulnerata urinam profudit, ægroque statim levamen, sed summum periculum peperit, à qua tamen liberatur, fistula illic relicta, per quam urinam, quando volebat, reddebat, extracto petacco, quo eam alioquin retinere & foramen obturabat, emittebat.

§. 5. Observavit *Ioh. Riolanus* lib. 2. Anthropogr. cap. 28. in suppressione urinæ glandulas Prostatas tumefactas vel scirrhosas

§. 6. Sæpe urinæ suppressio accidit inflammatis tumefactisque supra modum prostatis & vesicæ cervice, quod in quodam vidi, cui vesica urina distenta erat, prostatæ vero p. n. tumentes, &c. *Vide tit. de mictione difficili.*

§. 7. B. Olai Hafniensis, anno ætatis 36. circa inguina in hypochondrio sinistro tumorem gestavit exiguum, qui sensim tractu temporis in magnam molem excreuit, durus ad tactum & inæqualis, donec urinæ sequeretur suppressio, maximo ægri incommodo, & dolore nonnunquam ad decem protracto dies: frustra variis adhibitis medicamentis, modo calculum pellentibus, modo serum educentibus, universum corpus extenuatum, præter sinistrum pedem tumidum, tandemque cum urinæ incontinentia diem supremum miserè clausit: Tumoris in vivo varius perhibebatur status modo enim sursum vadere visus modo deorsum, modo tribus locis dispersus, unde suspicabantur æger & assidentes viva animalcula interius condi.

Cadaver aperui, & primo in hypochondrio sinistro versus inguina, tumor palpantibus patebat ingens, ad umbilicum usque protensus & undique durus, nisi quod umbilicum versus punctum molliusculum suppurationis quandam speciem præ se ferret: Pes sinister cum crure tumidus, reliqua membra omnia extenuata. In aperto abdomine sani musculi, sed peritonæum putridum, sine ullo omenti vestigio, His remotis, prope sinistrum vesicæ latus tumor ipse comparuit, capitis virilis magnitudine, firmiter vesicæ adnatus, recto intestino & ossi pubis, ut sine læsione partium illarum separare fuerit impossibile: Externa forma oblongior & ovalis, sed inæqualis crystallorum instar vel matricis calcedoniorum, splendens velut glacies: interior facies solida sine cavitate erat, hinc inde tamen exilibus meatibus serum continentibus pertusa, cavitasque una superiori parte sanguine plena qua mollities externa fuerat, substantia steatomatis, mollis, butyro congelato æmula, sed prorsus singularis, non cartilaginea, non adiposa, non glandulosa, non carnosa, vitreæ pituitæ concretæ haud absimilis: Existimabam primo intuitu vesicæ esse appendicem, qualem in Casauboni cadavere Thorius descripsit, sed cavitas deerat, nec ulla cum vesica illi intercedebat communio, præter adhæsionis, Vesica ad latus dextrum lotio turgida: ea dissecta grumos quidē sanguinis in fundo inuenimus, nullum autem ad steatoma communem ductum: Mirum autem non est quod suppressione urinæ miser æger laboraverit, Ab incumbente enim gravi steatomate orificium vesicæ comprimebatur: Reliqua intestina sursum erant protrusa: Lien exilis; cætera scrutari per præficas non licuit *Bartholinus histor. xxiij centur. I.*

SCHOLIA

SCHOLIA.

IN externis Steatomata deſcribit Severinus de abſceſſ.l.3.diverſi ponderis: nulla fere notat in internis,nec tantæ molis ſicut noſtrum: Fallopius non male originem horum refert ad ſiccam pituitam qualis hæc videbatur, & melancholiæ portionem, de quo videatur Severinus dictus Tit. 3. cap. 4. Idem Fallopius in ſteatomate à ſe aperto, in medio liquorem quendam cryſtallo & adamante lucidiorem reperit:In noſtro cryſtallus videbatur concreviſſe,ut *Tumor Cryſtallinus* appellari poſſit,referebatque exacte ſplendentem vaſorum lymphaticorum à nobis inventorum faciem: Unde materia hæc ſit congeſta non æque manifeſtum: Non videtur per tranſſudationem à veſica aut meſenterio, quia craſſior eſt liquor hic,niſi à partium membranoſarum frigore ſit condenſatus: Forſan per arterias Iliacas depoſita fuere excrementa ſanguinis: corruptus enim ſanguis atrophiam induxit, hinc pes ejuſdem lateris intumuit, repletis venis aſcendentibus ſanguine pituitoſo, & per ſteatoma retardata nonnihil ſanguinis circulatione.Ex meſenterii glandulis excretum in abdomine ſteatoma librar.18.obſervavit Tulpius lib. 2.obſervat.c.32.An vicina vaſa lymphatica noſtra copioſe circa pelvim veſicæ ſparſa congeſſerint cryſtallinum liquorem, vel rupta fuerint, Eruditis relinquo diiudicandum. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO XVIII.

Iſchuria ob callum collo veſicæ ſubſtratum,Meatus urinarios flatibus diſtentos. 1. Ob Abſceſſum inter Renes & Veſicam. 2. Ob Colon ſiniſtro reni alligatum, Inteſtini recti plenitudinem. 3. Ob Rectum inteſtinum flatibus & fæcibus turgidum. 4. Ob Coli inſignem plenitudinem & Inteſtinorum phlegmonen. 5. Vrinæ paucitas ob Tumorem circa meſenterii exortum.6. Iſchuria ob prolapſum meſenterii & inteſtinorum in ſcrotum. 7. Ob Tumorem inter alvum & vulvam. 8. Ob inflammationem gibbæ partis Hepatis. 9. Ob lapidem in uteri cavitate, veſicam prementem. 10. Ob corpus calloſum uteri vices ſupplens. 11. Ob ventriculum perforatum.

§.1. ANno 1624.interiit Franciſcanus quidam ex mictu abolito, cui diſſecto reperti ſunt inter cætera meatus urinarii flatu diſtenti: Renes interne puſtuloſi,lividiſque caranculis obſiti: Callus enormis & inæqualis ſub collo veſicæ, quæ ipſa undecunque turpi ſanie defœdata, eademque toto habitu prætenſa tentabatur atque prædura. *M.Aurel.Severinus de Abſceſſibus pag.m.276.*

§. 2. Dom.N. famulum habebat, qui ex contuſione lumborum in eorum internam inflammationem incidit, cum *urinæ ſuppreſſione*: Eo vita defuncto animadverti in internis, muſculis abſceſſum a renum regione ad fundum veſicæ exporrectum deliteſcere. *Obſerv. Iac. Oethei.*

§. 3. Puellus 8°.die obiit,perparum minxit: medium Coli inteſtini reni ſiniſtro alligatum erat & inflammatum: Rectum pugni inſtar amplum, flatibus & materia nigra refertum. *Vide tit.de alvo adſtricta.*

§. 4. Aperui puellum qui nec per alvum nec per ueſicam excrevit: Inteſtina omnia flatibus turgida admodum,præſertim rectum,quod præter flatus excrementis etiam liquidis plenum erat *Vide tit.de alvo adſtricta.*

§. 5. Cuidam Colon,qua meſenterii complexus eſt,inflammatum totum; cætera parte cyaneum, & pene ad gangrænæ modum emortuum,diſtentum fœcibus & flatibus, quibus & omnes inteſtinorum ductus extumeſcebant, unde forte ſuppreſſa lotia poſtremis uitæ diebus. *Vide tit.de ventris tumore.*

§.6. Benjamin N. ex lapſu ab equo circa regionem Lumborum contuſionem paſſus eſt: hinc urina pauca & ejuſdem aliquando ſuppreſſio,abſque arenulis: In defuncto, circa meſenterii exortum ingens apparuit tumor, involvens in ſua mole vaſa emulgentia &c. *Vide lib.2.Tit.de Phthiſi.*

§. 7. Vidit *Sala* meſenterium cum tenuibus omnibus inteſtinis in ſcrotum delapſum, qua mole compreſſo veſicæ collo orta Iſchuria. *Bartholinus hiſtor.95.cent.2.*

§.8. Vxori N. exereuit inter alvum ac vulvam ingens tumor, qui tandem ſuppreſſit alvum ac veſicam. *Vide tit.de alvo adſtricta.*

§. 9. Puellus dies 15. natus ventris torminuibus correptus eſt,ac poſt multam urinæ profuſionem, plane fuit retenta uſque ad obitum: In gibbo hepatis,ubi cava exoritur,inſignis inflammatio cum nigredine inventa eſt: nunquid hæc cauſa retentionis urinæ? Renes enim, veſica,&c. citra vitium. *Vide tit de ventris dolore.*

§. 10. Spectab. Dn. Krekeri Mercatoris Warsaviensis filiola annorum quinque, urinæ partim suppressione labefactata, partim omninoda vesicæ compressione, tandem cum gravi dolore & sui & parentum moritur.

Facta post mortem per Lithotomum sectione, in vesica præter spatium nihil inveniunt, sed ipsam uteri cavitatem distentam, & in ea lapidem album oblongum, aliquomodo spongiosum, sed tamen gravem, formam ovi columbini paulisper excedentem, conspiciunt, qui vesiculam compressit, ut nulla urina permeare potuerit: *Andreas Knoeffelius in Miscell. Curiosis anni iv. Observ. 65.*

§. 11. Mulier gravidam se credens, de dolore & urinæ retentione conqueritur: In mortua nunquam comparvit uterus, sed ejus loco callosum quoddam corpus.

§. 12. M. Georgi Iusti filiolus 9°. ætatis anno decumbit ex diarrhoea, cui difficultas mingendi primum, mox omnimoda urinæ suppressio succedit: curatur ab aliis tanquam calculosus: pridie quam moritur, vocor, ac quod convulsorii quidam motus sese proderent, uterendum ne Epilepticus moreretur ex Coacis prædico, id quod & sequente nocte statim contigit: Petiit à me parens cadaver ut aperirem.

Secto ergo peritonæo, tota capacitas abdominis aqua repleta occurrit: rem admiratus, vesicam statim exploro, quam integram invenio, Ascendo per ureterem sinistrum, atque eundem salvum una cum rene deprehendo: dum ergo ad renem dextrum progredior, & intestina revolvo, ventriculum reperio circa pyloron longitudine digiti articuli perforatum. *Ph. Salmuth Cent. I. Observ. I.*

SCHOLIA.

Cum ratione diarrhoeæ prægressæ vitium prostatio adesset, potumque copiosiorem æger expeteret, hic dum ad intestina & epar transmittendus erat, prope pyloron ad abdominis cavitatem fuit delatus: De causis perforationis nō leviter dubitavi: hic quidem diebus aliquot ante lumbricum rotundum ejecerat, unde hærebamus an à verme forsan perforatum illum fuisse statuendum esset? quemadmodum intestinis accidisse, imo abdomini legimus: sin vero ab acri aliquo humore, qualis diarrhoeam excitavit? Lumbricus certe si ventriculum egressus est, quomodo per intestina rejectus, aut in ventriculum receptus fuit. *Idem*

OBSERVATIO XIX.

Ischuria à causa abdita.

§. 1. Duo insignes homines, Quæstor le Veau, & D. Morletus Consul Regius, à suppressione vrinæ interierunt, Chirurgus, qui cadaver secuit, affirmat *nihil commemoratu dignum repertum* esse (nisi quod caruncula in D. de Veau adesset) quod urinam suppressisset, Et tamen Medici diureticis vehementissimis ægros valde exercuerunt: Imo D. Morleto datæ potui cantharides, hinc gravissima & valde terrifica sequuta sunt symptomata, ideo nonnisi cum magna cautione id faciendum. *Iac. Thevart. Nota. 13. in Consil. hyemalem anni 1575. Ballonii Epid. & Ephem. p. 166.*

SCHOLIA.

Ista suppressio meo judicio, à quadam necrosi renum est, aut quia refunditur alio serum, aut quia facultatis naturalis casus est quidam & imbecillitas: Et pace doctiorum dicam, in talibus suppressionibus venæ sectioni locus non est nisi praparce: At dicunt, febris est, unde suspicantur inflammatoriam dipositionem causam istius suppressionis, Errant, nam suppressio seri, & refusio in genus venosum facile febrem advocat, & aliquantula eductio sanguinis tolerari potest *Hippocr. 3.* aphor. dysuriam & stranguriam valde senibus proprios morbos asserit, quod ad imbecillitatem referre oportet, & ad facilem obstructionem in illis, quia vasa facile collabuntur & conniven t, Et si videmus quosdam etiam juvenes, cum ægrotare incipiunt, statim imbecilles esse valde & ἄνυδροι, multo magis id senibus eveniet, quibus fortes non sunt febres, quia paucus calor, & frigiditas & siccitas est magna, unde inepta sunt instrumenta: Imo fieri potest ut in principiis morborum, sine calculo, aut renum proprio vitio sit urinæ suppressio, ab oppressione naturæ; Et quia cum multa sit cruditas, dum sese ex pedire vult, omnia confundit & perturbat: Urinæ suppressio contigit servo *Ioh. Patrovillari*, prout purgatus est ita facile minxit. *Idem ibidem.*

§. 2. Rara est Observatio Anatomica super cadavere Reverendissimi Episcopi Cestrensis, nuper factæ, Cum Illustr. ille Dominus diu calculosus, demum à suppressione urinæ diuturna fatum objerat, mox præsumebant omnes lethi causam fuisse Vreteres à lapide aut materia sabulosa penitus obstructos: Nulla omnino in ductibus istis obstructio aut lotii impedimenta deprehendi poterant.

§. 3. Similem huic Observationem Anatomicam haud pridem à se factam retulit mihi Vir Doctissimus DD. Lovver, Vbi nimirum Ischuria lethalis, nulla prorsus circa vias urinarias sui vestigia reliquerat, *Th. Willis Pharmacop. Ration. p. m. 167.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

HInc conjicit Vir Excell. Si quidem Renes inſuper ſarti tecti erant, morbi cauſam omnino in ſanguinis concretione & compactione nimia conſtitiſſe. Ut enim præcipuam & maxime crebram Diabetis (affectus contrarii) cauſam in ſanguinis mixtione diſſoluta nimis & laxa conſiſtere oſtendit; Sic pari ratione δυσουρίαν minutam & debito pauciorem, ſæpenumero à ſanguinis compage nimis ſtricta & veluti obſerata pendere: Quoad Caſus à *Riverio* allatos cent.1.obſer.1. aitiologiæ ab eo allatæ non aſſentitur, quia ,vaſorum emulgentium non illud munus eſt quod Vir Clar. aſſignavit: Non venæ enim ſed arteriæ ſerum una cum ſanguine, abſque ullo urinæ plenitudinis aut rigiditatis periculo conſtanter deterunt: Cur autem ſerum in vias patentes non cito excurrat, ratio videtur eſſe quod cruoris maſſa, ſtricta nimis & compacta, laticem aquoſum intime per mixtum, è ſinu ſuo ægre dimittit.

§. 3. Puer ſeptennis (*de quo lib.1.ſect. 1. obſervatione 3.*) à ſupino caſu in occiput Iſchuriam decimo poſt die patitur, ad interitum uſque pertinacem, reſerato tamen poſt illum veſicæ oſtio: Nulla labes in viſceribus imi & medii ventris animadverſa, at in occipite, inter cranium & pericranium, ſanguinis concreti copia congeſta: Anteriori capitis parte, inter cerebrum & meninges, ingens ſeri copia apparuit.

APPENDIX.

Iſchuria à ſcybalis duris inteſtinum rectum implentibus & collum veſicæ prementibus.

IAc Spoerlin (*Vide hiſtor.lib.1.Tit.de Paralyſi*) Iſchuria omnimoda cum alvi occluſione per integrum octiduum ægrotavit; utrumq; ſymptoma, imprimis alui conſtipationem occultans: Eam Iſchuriam non renum infarctus, nec calculus veſicæ pepererunt, nam neque ſabulum neque calculos, ſoluta iſchuria, neque poſtea unquam excreuit: neque hujuſmodi quicquam ad urinam ſupprimendam ſufficiens in cadavere repertum fuit: Neque illa propter ſphincteris conſtrictionem, aut fibrarum veſicæ tonum deperditum effecta fuit: remoto enim obſtaculo urinam naturali ſimilem libere & copioſe excrevit: Sola ſcybala urina inteſtinum rectum implentia, & collum veſicæ in poſtica parte prementia, anterius oſſe pubis neutiquam cedente, culpanda erant: illis enim copioſe ſubductis clyſtere emolliente abſque impedimento minxit. *I. Iac Wepferus Diſert. de Apopl.p.391.*

APPENDIX.

Iſchuria ab utero cum aliis ſuis melancholico ſanguine turgente excitata.

ILluſtris Domina Angela Solida, quadrati & carnoſi habitus, lotii & fæcum retentione 14. dierum ſpatio fuit divexata, idque poſt ingentia animi pathemata, tertia noctis hora illi contigit: Medicus primo accerſitus præcepit fotus ex meliloto, parietaria, &c. unctiones ex oleo de ſcorpioribus, clyſteres mollientes, quæ profuere nihil, Alter vocatus Medicus medelam preſcripſit ex melle roſ.ſolut.ad unc.iv.cum drachma dimidia diaphœn. & unc.iij ol.amygd.dulc.recentis, quæ nihil molita eſt per utramque ſemitam: Altera die fuit ſecta uena dextri tali ad unc. viij præmiſſo clyſtere, alvus depoſuit nihil: Cathere pluries fruſtra uſurpato, deventum ad hydræleum; Accepit bolum ex aloë ſocotrina, troch. alhandal, & diagryd.ana gr.viij, ſuperbita olei amiggdal.dulc.libra dimidia: Accepit Gialapæ drachmam unam & ſemis: nihil prorſus excretum: 8. die accepit grana ſex ſtibii in vino albo, ſed incaſſum Die x. ſumpſit aquam Tectutianam, & per horam ante ʒß.Tartari præcipitati, cum gr. xvj. Diagr.abſque fructu: Fuere repetita Enemata ex oleo, butyro, ben. laxat. Item propinatum ſerum caprillum, ad veſperam parum dejecit, Die xi. minxit ad uncias quinque: Immiſſum ſuppoſitorium palmaris longitudinis; factum linimentum ſuper univerſum abdomen ex vng.de Arthanita mai.& propinato oleo amygd. dulc. ad libram unam & ſemis, ſeceſſit alvus copioſe bis & minxit copioſiſſime ad libras iv. & illico detumuit abdomen, remiſit dolor, evanuit durites, præcipue circa hypochondrium ſiniſtrum, remanſit ſtupor ſiniſtri femoris.

SCHOLIA.

CIrca cauſas digladiati ſunt D.D.Phyſici & Chirurgi. Alii enim craſſæ lentæque pituitæ id mali adſcribebant: Alii altiori callo inteſtina conſtricta, adeoque inde iter anguſtum, ut dejectiones tranſmitti non poſſent, ut accidit moniali de qua Benivenius, unde renum compreſſio urinæque retentio, veſica intacta: Alii colon qua parte vicinum eſt reni ſiniſtro, ubi dolor vehementius urgebat,

collecta veluti cartilagine dura in scirrhum induruisse interiori cavitate, quod notavit Hollerius in *Zolin* Medico : *Hactenus Pressius* : Nos Vterum cum intestino colo, ureteres renesque comprimentem hujus morbi autorem facimus per partium enumerationem : Quoniam esse non poterat calculus vel arenulæ, quæ postmodum apparuissent : Mucus seu viscida materia nullo modo intestina & ureteres claudere fortiter valebat, nam in aliqua parte intestina erupissent: Non à magnitudine renum morbosa, ipsorumque debili attractrice proveniebat, quoniam dum renes tales sunt redditi, mors in promptu est, nec redit ita facile natura sed corruit: Non ab expultrice venarum debili oriri id poterat, etenim si venæ lotium expellere non possunt, corrumpitur & corrumpit massam sanguineam & lethum in promptu est : Qua de causa per conjecturam assequi licet Vterum cum suis alis, melancholico sanguine turgentem, propter animi pathemata, compressionem renum & ureterum, cum societate tamen intestini Coli fecisse, dum ipsum intestinum tam in dextra quam in sinistra parte dura, seu gypsea materia refertum, morbum augebat.

Die undecima, &c.] Dubium quomodo absque vitæ periculo tam diuturna urinæ & fæcum suppressio permanserit, cum axioma Medicum vulgatum sit Omnes qui ante septimam non mingunt, mori? Sciendum ante alia suppressionem fæcum posse dari per longum tempus absque vitæ periculo; passim enim videmus per x. xv. dies & amplius alvum exsiccatam, (Vide Observ. 1. pentec. 1. de adstrictione alvi trimestri) Urina autem si longiori tempore suppressa permanet ægrum interficit, Mors autem non aliunde oritur quam ex corruptione massæ sanguineæ, quæ à lotio in venis putrescente inquinatur : quod lotium aliquando remeat ad thoracem & partes vitales obruendo occidit ; Sed fortior causa est sanguinis corruptio, quoniam etiamsi postmodum mingant, tamen febre superveniente ex dicta corruptione mors succedit : Ad rem, si posset dari quod in hoc morbo serum retentum in venis non putresceret, utique etiam salutis spes elucesceret : Videamus modo quomodo hoc possit fieri? Natura in individui conservatione semper intenta, si serum extra venas in hoc morbo expellere nequit, per necesse corruit, ob ipsius cum sanguine corruptionem, ex qua febris oritur & mors: Si autem valida & victrix serosam humiditatem extra venas protrudat, salutis spes consurgit, quoniam putredo tunc non est intra sed extra vasa : Exemplum habemus in febribus continuis & intermittentibus, quarum hæ tutæ sunt, quia putredo est extra vasa; Illæ periculosæ, quia intra vasa, Difficultas superest de loco expellendi hanc materiam? Tutissimus abdomen est, ibi enim videmus aquas in Ascite per menses integros stagnantes, & sic venæ exonerant putrescens serum in abdominis cavitatem, aut etiam in spatia carnium, ut fit in aqua intercus; donec levata natura & morbo superato, easdem aquas stagnantes, reserato aditu ad renes expellat & inde per vesicam.

Domin. Panarolus Pentec. v. observ. xvij.

APPENDIX.

Ischuria difficilem partum aliquando sequitur.

SÆpe in laborioso partu adeo distenditur vesica ex retentione lotii, dum fœtus in orificio uteri diutius hæret, ut post ejus egressum urina fluere nequeat; & ea educta per catheterem, summa postea remaneat imbecillitas, Ischuriæ lethalis causa. *Riolanus.*

OBSERVATIO XX.

Vrinæ paucitas, à sero cruento thoracem replente.

CAchecticus paucas urinas reddebat: Thorax universus aqua cruenta repletus fuit: Hepar albicabat & duriusculum erat, reliqua viscera nihil vitii ostendebant. *Vide tit. de Cachexia.*

ANATOM.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII.
SECTIO XXV.
De Vrinæ difficultate, Ardore.

OBSERVATIO I.

Mictio difficilis ob ulcus in collo vesicæ. 1. Ob carnem ad collum vecicæ concretam. 2. Ob abscessum in collo vesicæ 3. Ob carunculam meatum urinarium occupantem. 4. Stranguria ab ulcere vesicæ inducta. 5. A prostatis pure tumentibus, ulceratis. 6.

§. 1. Bis mihi contentio contigit cum aliis Medicis circa ulcus vesicæ; Calculum illis esse contendentibus, ac symptoma, *stranguriam* nimirum, & reliqua omnia eo referentibus: Et licet illis saniosum illum humorem, qui quotidie exstillabat, objicerem, semen tamen illud esse vel ejus saltem rudimentum in parastatis extans contendebant: Obitus vero alterius litem diremit.

Cadaver enim ubi aperuissem, Ulcus in collo vesicæ instar nucis Ponticæ reperi: Alter autem cum vermibus caseorum ad ingluviem vesceretur, idem malum incurrit: Objectis symptomatis ulceris vesicæ pathognomonicis, immisso ad protrudendum calculum, quem subesse alter clamabat, tanta puris copia excreta fuit, ut tantum ibi vix contineri posse vix quis existimet. *Phil. Salmuth. cent. 1. Observ. 8.*

SCHOLIA.

Stranguriam] Stranguria est urinæ guttatim facta, cum vel sine dolore, & continuo ad mingendum stimulo, excretio: Causa sunt humores acres, calculus, intestini recti, uterique inflammatio, pus ex renibus ad vesicam transmissum: Quæ omnia expultricem vesicæ facultatem, propter affectum sphincterem, stimulando hunc introducunt affectum: *Dysuria* autem est urinæ cum magno cruciatu & labore excretio: A Stranguria differt, quod in hac non expectat vesica ut urina tota colligatur, sed statim tanquam mordentem expellit: In Dysuria vero expectat quidem, atque aliquando diutius quam oporteat, sed cum excernenda est, percipit æger dolorem, aut tantam difficultatem, ut sæpe nisi locum vesicæ comprimat manu, aut diu & magno conatu enitatur, libere non profluat: Præterea in Stranguria nec libera est nec liberalis ἔφοδος, guttatim enim redditur: In *Dysuria* autem liberalis est, sed non libera; aut si liberalis non est libera: Causa ejus, vel in urina consistit, vel in vesicæ cervice: in urina, quod acrior evaserit: In vesicæ cervice vel exulceratio est, vel inflammatio quam transitus urinæ acrius ferit: Dysuriæ nomine aliquando indigitatur affectus qui Ardor urinæ dicitur, easdem enim uterque agnoscit causas. *Thomas Burnet Thesauri lib. 4. Sectio 10. Et lib. 16. sectione. 24.*

Reliqua omnia eo referentibus] Inter signa diagnostica ulceris renum & vesicæ, primum ac præcipuum est Puris excretio cum urina, quæ diutius perseverans, ulcus in partibus urinariis latens certissime ostendit: Vtrum vero Renes an Vesica ulcere afficiantur, cognoscitur ex situ doloris, prout vel in regione lumborum, vel in pube aut perinæo infestat: Præterea pus a renibus procedens, melius coctum est, album scil. læve & minime fœtidum: quia parenchyma renum carnosum melius concoquit: Tum pus copiosius est, ac urinæ magis permixtum, quæ lacti similis profunditur, donec longe post mixionē pus ab ea separetur & in fundo resideat: A Vesica vero emanans purulenta materia, pauca est, neque adeo concocta sed cruda, variegata & graveolens: pars enim exanguis & debili calore prædita, materiam sufficienter elaborare nequit: Ex *collo* autem *vesicæ*, aut meatu urinario, syncerum pus absq; vrina sæpe excernitur: His adde quod in ulcere vesicæ aut illius cervicis, perpetua adest dysuria, & cōtinuus doloris sensus partem istam infestans, quod in ulcere Renum minime fieri solet, sed dilucida sunt dysuriæ & doloris intervalla. *Riverius Prax. lib. xiv. 5.*

Semen tamen illud esse, &c.] Semen, Pus, Pituita, etsi sæpe eodem candore in urina se exhibeant, facile tamen à perito sic discernuntur: Semen ab aliis separatum circa summa nat constanter, nec sidit agitatum, ne quidem in gonorrhæa: Pus & pituita fundum petunt, sed ad minimum motum pus omnino dissilit, ut visum pene effugiat; urinamque galactoidem exhibet: Pituita gyratur; puriformia partim dissiliunt, partim rotantur: Cæterum utraque quiescente lotio, statim subsident, semine semper nante, nisi magnam à virulentia putredinem contraxerit: Putredine enim subeunte, ab extraneo calore evaporato, consumpto aere, gravius ipsum fieri necesse est, atque adeo fundum petere, eique dum moveatur hærere. *Hub. Heers observ. 18. lib. 1.*

§. 2. Mercatori Dysuriam patienti signa omnia calculi; Secto non reperitur lapis. Ad collum vesicæ caro concreverat; Idoneis consumpta remediis convaluit. *Ballonius Paradigmate lxj.*

SCHOLIA.

Signa omnia calculi] Hic ut attentus sit Medicus necesse est, aliquando enim signa adeo sunt interse simi lia, ut caruncula vix à calculo discerni queat: ut plurimum tamen dolores & conatus, reliquaque symptomata inter mingendum aliquando sunt mitiora in caruncula quam in calculo: nisi dum æger capite declivi, pedibus vero in altum elevatis supinus jacet; sic enim calculus retro cedit versus fundum vesicæ, & minori cum difficultate redditur lotium, præcipue si corpus prius aliquomodo concutiatur. In caruncula vero ex decubitu isto, & agitatione corporis nullum levamen percipit æger: In Calculo vesicæ materia quædam lenta, maximeque viscosa, quæ matulæ veluti albumen ovi adhæret, cum lotio copiose excernitur: In caruncula non item, sæpissime enim, imo ut plurimum, in carunculosis urinam veluti puram excerni observavi, nisi quod furfures in ipsa appareant, & ante emissionem urinæ guttula una aut altera puris sensim effluat: Quod si caruncula in ductu urinario tantum (inveni etiam in ipsa vesica versus sphincterem) adfuerit, urina ut plurimum erit tenuis, etiamsi furfures adsint: Superius dixi dolores & conatus inter mingendum, reliquaque symptomata in caruncula mitiora esse quam in calculo, quod quidem de recenti, & nondum inveterata ac indurata calcula intelligendum est, in inveterata enim aliquando lotium tanto cum dolore & conatu excernitur ut vix credibile sit: Vidi quendam cui propter carunculam ita retenta fuit urina, ut tandem in ipso perinæo erumperet: In inveterata quoque caruncula urina guttatim effluit, & quidem semper, In recenti vero non item, Caruncula enim cum adhuc sit mollis, retrocedit cum urina profluit: In caruncula quoque urina non recta, sed nunc in hanc nunc in illam partem profluit: Si enim in dextra parte penis fuerit caruncula, versus sinistram profluet urina, sic & de aliis: Verum id præcipue in carunculis, quæ prope glandem, aut in ipsa glande sunt sitæ observari, Si enim versus perinæum fuerint, urina aut guttatim aut recta effluet: Scribis quoque ægrum exonerando ventrem atrocissimos pati dolores: ast dolores isti potius in calculosis quam in carunculosis observantur, & tales quidem ut propter maximum conatum intestinum rectum nonnunquam promineat & simul excrementa excernantur: Calculosi quoque inter mingendum & paulo post acutissimos dolores in ipso balano sentiunt, ipsumque balanum mirum in modum trahunt mulctantque: Carunculosi vero inter mingendum non tantos patiuntur dolores circa glandem: Unum quoque minime omittendum est, nimirum calculum in vesica raro inducias dare ægro; sua enim asperitate & pondere cum vesicam indesinenter pungat, continuos quoque parit dolores, In carunculosis vero aliquando contrarium observavi. *Fabritius Hildanus in Gr. Horstii operibus Tomo 2. observ. 43. lib. 4.*

§. 3. Quidam hernia laborans incidit in urinæ difficultatem: Mesaræi partes cum intestinis prolapsæ erant in scrotum; Item in collo vesicæ erat abscessus quantitatis nucis avellanæ. *Vide tit. de Herniis.*

§. 4. *I. Burchardus Heiman* Vrinæ stillicidio diuturno permadebat, ob carunculam intra musculum sphincterem vesicæ, in ipso nimirum meatu enatam: quæ ne exacte claudi posset prohibebat, sicut prædixeram, & cadaveris apertio testabatur: Limpidissimam enim urinam, fontanæ colore & substantia simillimam, absque ulla sorde arenulis aut sedimento guttatim colligebat: Sed miser persuasus ab aliis esse calculum, se à lithotomo secari & interfici passus est, mihi non credens *Smetius miscellan. lib. x. p. 561.*

APPENDIX.

Stranguria ab ulcere vesicæ inducta.

§. 5. Ut nimia distensio vesicæ supprimit urinam, à nimia laxitate fibrarum & distensione membranarum, unde se contrahere ad excernendam urinam nequit: Sic ejusdem constricto ab ulcere, stranguriam immedicabilem affert, dum extendi & dilatari nequit. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 28.*

§. 6. Sæpe urinæ suppressio accidit inflammatis tumefactisque supra modum prostatis & vesicæ cervice: Ab ejusmodi Ischuria certa mors venit, ut in quodam animadverti qui decennium totum Stranguria virulenta vexatus, tandem ex suppressa urina interiit: Solebat ille Ischuria prehendi quoties vehementius exercebatur; seque illa levare immissa argentea fistula, quam eo consilio in omnem eventum secum semper circumferebat, Accidit die quadam ut eam in vesicam usque intromittere non posset: me igitur accersit, qui urinam ipsi cierem; in quam rem cum nihil non tentassem, frustranei fuerunt omnes mei conatus.

Mortuo & dissecto, vesica urina referta & quam distentissima animadversa est: Prostatæ vero p.n. tumentes, ulcerati & pure differti. Ei simili quod ipsi stillare per urethram solebat. *Pareus lib. 18. Operum cap. 18.*

SCHOLIA

SCHOLIA.

EX quo intelligere licet à Proſtatis manare id virus, quod per virulentam ſtranguriam ſtillat, non à renibus, ut plerique opinati ſunt: Certe ſtranguria virulenta, ſi inveteraverit, particularis lues venerea quædam cenſenda, adeo ut niſi frictione ex hydrargyro poſſit curari. *Idem.*

Proſtata tumentes] Ab iiſdem nimium reficcatis urinæ difficultatem inductam notat Alex Benedictus lib.24.c.3. Quidam, *ait*, urinam difficulter mittebat, iis exſiccatis adenibus quæ Paraſtatæ vocantur variciformes, ſeu adeniformes, Et ſunt partes additæ inter teſtes & ſeminaria vaſa: quales in faucibus reperiuntur: nec niſi ingenti pondere exonerabatur veſica: Sicque perfundi eas partes unctionibus, atque univerſum corpus inſtaurare juſſi, & ita urinæ meatu libero ſanitati reſtitutus fuit.

OBSERVATIO II.

Micturitio frequens ob nativam veſicæ anguſtiam 1. Mictio tota vita difficilis ob veſicam urinariam deficientem 2. Ob ſcirrhum corpori veſicæ adhærentem. 3. Ob veſicæ diſlocationem. 4. Stranguria ob calloſam veſicam, Puſtulis purulentis obſitam. 5. Dyſuria ob carnam molem in veſica, Tumorem iuxta ejus collum, Calloſitatem veſicæ. 6.

STaniſlaus Iapovvizky Bohemus, &c. à primis incunabulis frequenti mictione urgebatur, adeo ut raro ultra horam unam, vel ad ſummum duas, ab urinæ excretione ſe contineret, & hoc citra dolorem, quoad cætera ſanus & vegetus.

Hic cum in conflictu ſclopero trajectus occubuiſſet, cadaver defuncti aperui, viſceribus omnibus, etiam renibus naturaliter conſtitutis, & ex omni parte ſalvis, ſola veſica adeo parva, ut vix ovi anſerini magnitudinem adæquaret, & liquoris uncias tantummodo quatuor cum dimidia contineret. *Timæus Obſervat.44.lib.3.*

SCHOLIA.

MIctio frequens & intempeſtiva plures habet cauſas, interdum enim à conſtitutione renum calida ſeroſum humorem avidius attrahente proficiſcitur, nonnunquam ob frigidam renum & veſicæ intemperiem facultas eorundem retentrix labefactatur: ſæpe urinarum acrimonia vel calculus excretricem ſtimulat: ſic & exquiſitior veſicæ ſenſus, vel imbecilla renum conſtitutio & laxitas: vel potatio frequens & larga, aut Venus immoderata has partes debilitans; vel conſuetudo, aut eſculenta vel potulenta, aut medicamenta vim diureticam habentia, occaſionem huic affectui præbent: In præſenti caſu cum nihil ſimile deprehenderem, in eam deveni ſententiam micturitionis hujus cauſam, citra dolorem & urinæ ardorem contingentis, cauſam eſſe anguſtiam dictam, quod docuit eventus. *Idem.*

§.2. In viro 35. annorum, alias bene ſe habente, Difficili urinæ excretione toto vitæ tempore afflicto, ita tamen ut ſæpius die noctequé eam emittere coactus fuerit, veſicam nullam reperire licebat, Renes bene conſtituti, inde deducti ureteres magni admodum, terminabantur hi circa pubem uniti, hinc reflexi circa umbilicum, ubi aperiebantur foramine exiguo. *G. Blaſius Obſerv. vj. Part.4. Obſerv. med.*

§.3. Diſſecui cadaver hominis; cujus veſica ad magnitudinem capitis infantis ſcirrho extenſa fuit; laboraverat ille antea per aliquot annos difficultate mingendi cum maximis doloribus: adhæſit autem undique firmiſſime ſcirrhus corpus veſicæ: præterquam ea in parte qua ureteres in veſicam ingrediuntur, ubi natura ſibi ductus ad penem uſque excretioni urinæ reſervaverat. *Obſervatio Coſmi Slotani Iuliacenſium Ducis Medici.*

§.4. In homine ob rectam corporis figuram ſublimis appenditur veſica, ne incumbentium inteſtinorum pondere comprimeretur, Ita fundum in cervicem devolutum Iſchuriam afferret: Sicque exponenda illa Dislocatio veſicæ, propoſita à Fr. *Pedemontano*: Talem vidi relaxationem Veſicæ in hominibus & mulieribus, qui non poterant mingere niſi manu relevato imo hypogaſtrio. *Riolanus Anthrop. lib.2. cap.24.*

§.5. Si urina guttatim emittitur, affectus Stranguria dicitur; injuſſa ſcilicet ejus excretio exigua quantitate, aliquando dolorifica, aliquando doloris expers; Curandum olim habui cum doctiſſimo Hollerio, Dominum Goyet, Iuriſconſultum Regium, qui incontinentia urinæ, Stranguria dicta, laborabat, creberrimè tam noctu quam die ea laborioſſime emittens, & intenſum ardorem in veſica percipiens, ac in ſummo membro virili, lacteis urinis effuſis, & ſub mictionis finem, pure: Multa in id præſcripta remedia, & ad ſedationem doloris, jubente eodem Hollerio per ſiphonem infuſæ aquæ plantaginis, centinodiæ, in quibus diſſolutæ creta & terra ſigillata: aliquando mucilagines ſeminum pſyllii & cydoniorum, extractæ cum aquis plantaginis & roſarum, ad mulcendam veſicæ calidam intemperiem & ulcus deſiccandum: Interrogatus *Hollerius* quænam eſſet ejuſmodi ſymptomatum origo? Reſpondit *Goyetum* ſcabie veſicæ laborare & ulcuſculis: illapſam in veſicam urinam ulcera irritare, unde expultrix ad illius excluſionem ſtatim inſurgeret: ſubſequens vero urinam pus, manare à ſcabie veſicæ, ſeſe ad excernendam urinam comprimente.

Mortuo Goyeto, præsente Hollerio cadaver dissecui, repertaque est illius vesica omnino callosa, pustulisque pisum æquantibus referta, qua compressa prodibat pus album, omnino illi simile quod cum urina emittebatur. *A. Pareus Operum lib.17.c.55.*

§. 6. Narrauit mihi per literas *D.Lud.Nonnius* in quodam Nob Lusitano, post gravissimos urinæ cruciatus, quum omnes calculo eum laborare crederent, Dissecto cadavere in vesica repertam fuisse durissimam carneam molem, quæ vix novacula dissecari potuerit, simulque juxta vesicæ collum inventum fuisse Tumorem, instar ovi anserini, viscida tenacique materia repletum, Totum vero vesicæ corpus erat adeo callosa carne refertum, ut sex uncias urinæ vix continere posset, unde assiduus mictus. *Zacutus Praxis Admir.l.2.Observ.71.*

SCHOLIA.

D*Vrissimam carneam molem*] Multis quoque dimcultas fuit urinæ, quod corpus vesicæ aut crassius fuerit, aut quod multa pituita corpori vesicæ adhæserit, unde aliqua ex parte occupata fuerit capacitas ipsius vesicæ, & sic pauca urina contenta fuit: Id vero vitii maxime iis contingit quibus carnosias aliqua in urethra fuerit: Nam tenujor & subtilior pars materiei excreta fuit per penem, crassior vero remansit, quæ obhærescens id symptoma attulerit: Et hujus dysuriæ & brevis mictionis causa ignoratur, id.D.N.contigit: Medici putabant esse calculum aut resolutionem aliquam, Et id nisi diligenter animadvertitur, datur occasio generationi lapidis utendo diureticis, & perperam falsa calculi opinione utimur iis quæ calculum frangunt, cum dysuria à vetere carnositate fortasse fuerit. *Ball. Epid.l.9.p.47.*

OBSERVATIO III.

Mictio difficilis ob adnatam urethræ Hypersarcosin, Prostatarum tumorem, Vesicæ corpus contractum & varie læsum, Eius cavitatem sordibus plenam, Renem dextrum purulentum, &c. Historia Vesicæ Monstrosæ Magni Casauboni *descripta ab Excell.* Th. de Mayerno. Broatio.

SVmmmus & Clariss. Vir *Isaacus Casaubonus* corpus gracile & siccum à natura sortitus erat, temperamento ex bilioso in melancholicum plurimum declinante: Ignei vigoris & cœlestis originis animam continebat fragile ergastulum, quod exili nec importuna mole haud grave hospitem sui plane juris esse sivit: hinc factum ut literis deditissima mens parvam admodum habuerit sui domicilii rationem: Ita Vir magnus non impalluit modo, sed pœne inaruit chartis: Paucis, vel fere nullis magnis morbis obnoxium transegit illud quod ipsi Deus indulsit ætatis curriculum, Et castigata corporis exsucci conformatio fecit ut ea non senserit, vel leviter expertus fuerit incommoda quæ vitam sedentariam consequuntur: Arenosam aliquando saburram deposuere Renes, non sine aliquo urethræ inter meiendum ardore: nihil tamen effatu dignum, vel quod sedulam aut iteratam Medici postularet opem: Cœlum solumque mutavit sæpius, ut pateat ipsum non uni assuevisse victus legi: Quot horas in Musæo epularum immemor trivit Vir Optimus? Quot insomnes transegit noctes in polemico scribendi genere occupatus? Hic paulatim vires imminui, corpus magis ac magis extenuari, dissipari spiritus, & debilitari calor nativus functionum omnium opifex, quibus cessantibus vel saltem facultatum læsione depravatis, excrementorum quotidiana germinatione succrescentium proventu, partes obrui & tandem naturam fatiscere necesse est: Duodecimo circiter ante obitum mense qui vel ante quieverant, vel fugaci præsentia obiter saltem molesti fuerant inter mejendũ punctori, idolores, & vrinæ ardores redivivi, cœpere Virũ fatigare, primũ longioribus intervallis, noctuque præsertim importuni, ita ut dulcem interrumperent somnum & experrectum adigerent ad matulam: Rubrarum arenularum profusio causa illius irritationis statuebatur, neque ullis poterat æger incommodis à studiis avelli, urina tandem ardore difficultatem patiens, subinde sistebat gradum, & non effundebatur nisi mediocri saltem nisu, idque incurvato corpore & facie prona: Tanta aliquando expultricis irritatio, ut qui parce olim vel semel tota nocte soleret urinam emittere, intra paucos menses bis, ter, quater, quinquies, sexies, & tandem infinitis vicibus cogeretur in eum finem surgere: Pectinis dol r, grave ano incumbens pondus, inter meendum alvi exonerandæ cupiditas, Ex ntem urinam comitabatur dolor, cum per totum canalem urethræ, tum maxime in glande, cujus sensus erat quasi multorum acuminum simul pungentium: Ingens in dorso aliquando calor, ad quem levandum vestem sæpissime deponere cogebatur: Urinæ ut plurimum pallidæ cum mucoso sedimento post equitationem vel violentius exercitiũ ambulationis, cum arenosis granis crassioribus, vel tenuioribus lapillis rotundis, præduris plurimis, quorum nonnulli granum tritici, plerique milii magnitudinem æquabant: Ista symptomatum syndrome Medicis calculi in vesica latentis suspicionem iniecit: Quem cum cathetere explorare libuisset, nullus instrumento in vesicam aditus, sed ita præclusa via ut non obscura apparent ὑπερσαρκώσεως meatum obsidentis indicta: Inter numerosum istum symptomatum concursum, quæ vel athletico corpori pessumdando satis erant, sexto ante fatalem

lem diem mense,in parte hypochondrii sinistra, inter albam lineam (seu vesicæ regionem supra pubem) & ilia,efflorescere cœpit tumor, instar juglandis primum, qui paulatim auctus ad pugni magnitudinem : vel potius latitudinem excrevit, desinens in obtusum acumen : mollis erat,& qui fluctuatione, quæ contrectationem sequebatur, aquam subesse certe indicabat, Sicuti liber inter tussiendum, vel respirandum, musculorum abdominis motus materiam sub iisdem contineri, tumoris circumscriptio eandem non in ventris cavitate vagam sed in quandam cysti concludi arguebat : Si durius impressa manu tractaretur tumor,vesica in consensum tracta dolebat & micturiebat æger : Id quod à partium vicinia, & vesicæ,inter duas peritonei tunicas sepultæ,cum tumore connexione fieri credebatur ; Subsidebat nonnunquam, & paucis post diebus ad pristinam redibat dimensionem: In misero isto statu vitam languidam mensibus aliquot traxit, donec instante ultima & fatali hora,sic acceleratus fuit piissimi viri interitus, ut sereno die,animi recreandi,& corporis exercendi gratia, rheda vectus decem Anglica milliaria percurrerit : Reversus domum noctu minxit frequentissime, aucti dolores,aucta δυσουρία cum στραγγουρία, urinæ cruentæ cum sedimento mucoso, quod maxime tenacis & vitreæ pituitæ simile aliquid puris admixtum habebat : Invaluit inter meiendum desidendi cupiditas, exclusi calculi exiles quamplurimi,aucta uno verbo omnia; Inualit febris,quæ antea per intervalla inæqualia,licet levia, non tamen sine aliquo horrore & inordinatis rigoribus occupaverat:Pugnatum iis quæ acrimoniam lotii demulcere,mucum incidere, eique facilem, lenitione viarum, exitum procurare valebant, : Vano sane labore : Siquidem urinæ tunc olidæ turbidæ instar lixivii, aut cerevisiæ profluxerunt sine levamine, cum mictionem novum exciperet illico meiendi desiderium : Ardorem internum sibi molestissimum dicebat æger, & calidissimæ reddebantur urinæ : etiam ad tangentis manum : mucus erat dimidia lotii pars, aliquando etiam quicquid reddebatur mucus erat, tam tenaci filo cohærens,ut vix divelli posset, & ex matula in pavimentum lubrico & continuo contextu efflueret : Notatu autem dignum, quod post redditam ingentem istius albugineæ pituitæ quantitatem,hoc symptoma per duos vel tres dies inducias dabat, nova aggestione facta denuo ut ante recurrens : Tam diris cruciatibus excarnificatum tenue corpusculum ad dies xx.duravit,continua febri tabefactum,perpetua effluentis lotii & fusæ alvi vacuatione, pumice siccius redditum, vrinæ fœtore,quem ipse oris spiritus redolebat, infectum: Donec tandé felix animula,sui carceris impatiens,cui ab ipsis conformationis primordiis,iniquis conditionibus alligata fuerat, vocante Supremo rerum conditore, ad suam migrans originem,corpus humo,amicis lacrymas,literatis raram eruditionem, omnibus probis eximiam pietatem imitandam reliquit,die veneris Kal.Iul.1614.ætatis anno 57.

Secto autem cadavere, post exquisitam singularum partium perscrutationem,sequentia fidelibus oculis objecta fuerunt : Vrethræ inditus catheter argenteus, nulla arte, nulla vi valuit in vesicam adigi, ita ut secta per perinei longitudinem urethra, manifesto apparuerit σαρκοειδὲς σῶμα meatum occupans,foris intra resistens, sed ab interna parte foras obsequentius : collo vesicæ appositæ adstites,glandulæ,prostatæ dictæ, quadruplo majores quam naturalis ferret conformatio : Vesicæ corpus contractum, crassum & admodum spissum interna sui parte rugis quamplurimis & velut cuniculis exsculptum, quorum cavernulæ lapillis infinitis rotundis scatebant: Collum interius,quod declive levi canaliculo,sine ulla protuberantia naturaliter in urethram desinit, introrsum tumens, elatum instar podicis gallinæ, vel colli interioris uteri,ita ut in ambitu esset veluti sulcus, seu cavitas per quam circumduci poterat digitus, cujus magnitudinem facile admitebat colli orificium, per urethræ retractionem sursum factam formatum, quæ virgæ in arrigendo incurvationem inuehebat : Ad sinistrum latus perforatum fuit vesicæ corpus,& pervium rotundo foramine,quatuor digitorum apices admittente,in saccum sive ἔφυσιν vesicæ, vel adscititiam vesicam, quæ urina turgens, capacitatis erat ad vesicam sextuplæ : Habuit saccus iste tunicas tres,seu membranas,cum vesicæ membranis continuas,spissas admodum, (ne quis ἀπονευρώσεις comminiscatur) cum insignibus nervis, venis & arteriis : Situs talis ut totam ὑπογάστριον partem sinistram occuparet,usque ad ossa ilium,instar vesicæ,in ipsa peritonæi duplicatura latitans : Figura ejus inæqualis,ita ut infra foramen infima sacci pars propenderet plurimum : sicuti superior,peritonæo affixa firmiter,multum supereminebat,utraque vesica lotio turgens plenissime : Ast in addititiæ fundo,infra foramen pensili, ingens saburra putris & olidi muci,sive phlegmatis vitrei, quod cum tanto nisu & doloroà misero ægro profundebatur : Vesica ipsa neque ulcerata,neque inflammationis præseferens vestigium : Addititiæ interna membrana erosa variis in locis, atque ob inflammationem rubra, livida,nigra,gangrænæ proxima, quæ mortis certissima & inevitabilis causa fuisse videtur: Vreteres lati,urina turgidi: Sinister inter sacci tunicas gliscebat profundius,uterque autem desinebat

desinebat in vesicam veram, paulo supra collum: Ren dexter totus purulentus, sanus sinister: Partes cæteræ sanæ, exceptis pulmonibus quos, corruperat & denigraverat ferina & perennis fluxio à capite, in ipsorum bronchia & substantiam continuo stillans, quam prodebat ordinaria tussicula, & in ultimo hoc morbo consueta raucedo ingeminata, etiam usque ad aliquam difficultatem vocis edendæ.

SCHOLIA.

Vitiosæ istius conformationis in numero, situ & meatu monstrum, quoniam doctorum animis exercendis satis est, atque amplum aperit campum disquisitioni Medicæ, in hac lubet exspatiari planitie; cum ut credant ἐμπειρικοὶ quotidie nova occurrere quæ sub antiquorum specie nobis imponere possunt, & conjecturæ acumen fallere, tum ut in observando seduli, in prædicendo & judicando cauti, in operando religiosi, atque à periculosa festinatione alienissimi esse discant: Fatendum ignotam fuisse tot malorum causam, & deceptos Medicos omnes, quorum alii calculum prægrandem adesse, alii ulcus in vesica, quidam tumorem aquosum, partim inter musculos & peritonæum existentem occupare existimabant: Rara non sunt Artis, & in conjecturis, quantumvis artificialibus, parum est fiduciæ, Errorem suum confiteri ingenui est: In rebus inauditis & nulli visis decipi non turpe: Observata (licet prognosi potius quam therapeiæ idonea) posteris pandere non ingloriam.

Equidem ab ipsis conceptionis primordiis vim πλαστικὴν in hoc subjecto, insolenti utiq; & gravi errore lusisse arbitror, dum concurrente nimia ad vesicam fingendam à parentibus decidua materia, eam cum ἀγγεῖοις & cum foramine in hoc additamentum ducente formavit: Eodem plane modo quo lienes & testiculos duos vel tres, sextum quoque digitum non semel vidimus: Ita seminum confusorum & sanguinis materni affluentis superflua quantitas, una cum vegeto calore, formas è potestate oblatæ materiæ educente monstra gignit: Porro credibile est istud additamentum, primis annis vel exile admodum fuisse, vel etiam ipsi vesicę sic agglutinatum, ut vel nihil excipere, vel exceptum statim refundere in naturalem alveum valeret: Incrementi autem seu dilatationis ipsius primordia tum cœpisse verisimile est, cum Vir pius penso gravissimo nimium intentus, dies noctesq; libris assidens, permultos menses transegit, tum si quidem lotii reddendi immemorem quotidie, imo quavis hora reddebat animi à naturalibus ad sublimia avocatio: Ita ut à corpore veluti abstracta mens, nec incōmoda sentiret, neque muniis necessariis vacare, vel ad corporis vilia officia se demittere dignaretur: Si ii, quibus mens ægrotat, dolorem non sentiunt, quidni vesicæ pondus negligetur? Quoties in ferventioribus studiis calor & spiritus ad rationis arcem vi quadam rapti cerebrum totum sibi vendicant, neglectis, nisi quantum ad vitam sat est, ut ita dicam, ignobilioribus partibus: Id videre est non tantum in melancholicorum, sed in pia religiosorum, nec non in amantium ἐκστάσει: Jam vero motus principium, quantumvis debile, sat est ad incrementum: In dies aucta fuit ista dilatatio, viresq; acquisivit eundo, & concavum istud corpus membranosum ductile, & facilis extensionis, repletione crevit, inter peritonæi tunicas deorsum verius primo, ni fallor, ob contenti fœculenti pondus, deinde sursum iam nactum dimensionem, ad lævam hypogastrii primo extuberavit levius, deinde insigni erupit tumore, quod videlicet ad inferiora dilatatio obice ossium ilium & pubis impediretur, quæ ad laterum mollitudinem erat facillima:

Neque vero impune tulit istam extensionis libertatem ipsa naturalis vesica, cujus membranas, cum additamenti tunicis continuas, his licentiosius expansis in se retrahi & tandem corrugari in se necessum fuit: sed quod gravius est, cum fibrarum transversarum & obliquarum beneficio succedat quantitate gravis lotii expulsio; partis autem organicæ perfectio in legitima conformatione consistat, solutionem illam continui, actionum læsio, quæ inutilem vesicam reddit, consequuta est: Itaq; per ureteres à calidissimis renibus ex toto corpore emulctum serum deducebatur quidem in vesicam, sed cum ea, nisi inæqualiter, in se comprimi non posset, ad expulsionem partim naturalem partim voluntariā, antequam meiendi incesserit voluntas, saccum seu ἀγγεῖον oportebat impleri, etiam usque ad molestiæ importunum sensum, & consequutione necessaria, indies paulatim magis ac magis dilatari: hinc factum est ut intra paucos menses, à dilatationis principio in magnam excreverit amplitudinem, quum excrementi quantitas & facultatis imbecillitas æquali passu quotidie invalescant.

Interioris membranæ vesicæ corrugatio urethram intro traxit, & collum ipsum corrugatum in formam podicis gallinæ expulit, quæ causa una ex multis erat difficultatis in meiendo: unica autem ni fallor, incurvationis virgæ in arrigendo, cum urethræ membrana nimis sequax cavernosa corpora in arcum reflexa retineret: Idem ab inflammatione tumorem abbreviante procurante in gonorrhæa contingere solet.

Calculos in vesicæ rugosis cuniculis infinitos creavit urinæ tartareum sedimentum, Ea si quidem & naturaliter in hoc subjecto plurimo turgebat sale, & istius terreæ portionis separatio, sive tartari coagulatio, promovebatur, imo perficiebatur mora, quam excrementum præ languore, imo impotentia expultricis ob organi vitium, in cavitate facere cogebatur, proinde ac sui ipsius inspissationem, & homogeneorum ab heterogeneis separationem, vi caloris nunquam feriantis experiri.

Cur vero in imo sacci fundo nullus calculus, etiam prægrandis, cum ei generando nulla materia suppeteret, coagulationi etiam proxima? Nempe quod in iste Euripo, intus lævi nō cuniculoso, perpetuus quasi esset urinæ meantis & remeantis æstus, cujus fluctibus pars eluebatur: At ut generetur per additionem calculus, quiete opus est: Adde quod defuit isti concretioni tempus, ei si quidem mors existentiam præripuit.

Ulcus Vesicæ qui statuerunt, decepti fuerunt, excreto purulento, confisi quod à rene dextro putri inflammato, & calorem intolerabilem lumborum excitante profluebat: Ulceratus sane erat saccus, salsuginosi tartari & lotii putris & statione fœtidi, emane acumine: Quæ materia cum in hujus additamenti declivi, atque infra foramen multum propendente & demisso fundo diutius stagnans hæreret, erosionem pariebat, à qua immunis erat Vesica, per quam momentaneus saltem dabatur, ob ejus angustiam transitus.

Mucum

Mucum autem, sive musilaginosum phlegma, seu fæcem tartaream plurimam continebat ἄκυνος veluti iners actionisque omnis expers quoddam additamentum: Quod præter eam separationem, quæ ab ipsa urinæ substantia fiebat, etiam corroditione suæ substantiæ membranosæ fundebat viscidum excrementum, non minus quam ipsa vesica vel calculo initam, vel urinæ mordaci sale corrosa, eodem plane modo, quo puncti limaces salivam ex proprio corpore in se contracto, expressione reiiciunt, viscida esse solent spermaticarum partium, inprimis vero membranorum excrementa; His positis, & diligenter perpensis, haud obscurum est quænam fuerint symptomatum causæ quibus Vir tantus ad acerbam & crudelem necem excarnificatus fuit.

Sed cur inter meiendum oleti faciendi cupiditas, quæ ut plurimum grandioris calculi vesicam occupantis est signum pathognomonicum? Cur ano incumbens pondus, quod fallaci conjectura vel oculatissimis Medicis imposuit? Nempe ab ingenti ἀδενῶν tumore, quarum corpus inter meiendum intestinum rectum premebat, & gravitate molestum naturam ad exonerandam alvum sollicitabat, idque eo violentius, quod pari nisu per musculorum abdominis introrsum factam contractionem comprimendo, urina & crassiores fœces exprimantur: Tumor autem istarum glandularum, an fuit naturalis in homine, cui vasa spermatica ampla, & qui plurimos suscepit liberos? An potius cum fecit urethræ contractio, colli vesicæ violenta sursum attractio, quæ latitudini addit, quod demuit longitudini? An dolor calorve, quorum proprium est ad partem affectam trahere, multo magis ad glandulas, quæ laxæ, molles, spongiosæ, ad recipiendum pronæ, ad expellendum sunt ineptissimæ? Tot tantorum malorum hydram non potuit non consequi mors, quæ multorum accidentium populosa caterva stipata, lento pede Virum, felicius extingui dignissimum, tandem jugulavit.

Ejusdem vesicæ affectus succinctior descriptio à Raphaele Thorio.

VIr Amplissime, nescio quo pacto sensim delabor in pigritiam, nec forsan adhuc arripuissem calamum, nisi dolor adegisset acerbissimus ab extincto magno literarum lumine *Casaubono*, quem tabido morbo liquefactum rapuit prima dies Julii: Dysuria diuturna confecit florem Doctorum, ex causa abdita vix antea visa vel audita: Signa omnia calculum in vesica attestabantur & mentiebantur, nam Aperto abdomine pro calculo inventa est vesica monstrosæ conformationis ab utero matris: In sinistro latere vesicæ prominebat ἔκφυσις vastæ capacitatis, sese attollens usque ad sinistrum os Ilii, ejusdem substantiæ continuæ cum ipsa usque vesica, ut videri posset altera vesica naturali adjuncta: In eodem sinistro veræ vesicæ latere foramen erat, ejus magnitudinis, ut facile admitteret quatuor digitorum apices, pervium à vera vesica in adnatum saccum, quo refluebat lotium: ubi diutius retentum, putredinem, inflammationem; tabem & interitum tandem attulit: Accessit & renis dextri purulentia, unde aucta pernicies restagnante illis in locis fœdissima illuvie: Hinc orificium vesicæ interius tumefactum ex assiduo conatu: hinc viæ angustiores, hinc refluxus totidem fere in venas, hinc spirituum infectio, & postremo animæ purissimæ ab importunis fœtoribus profligatæ exitus placidissimus.

SCHOLIA.

QUæres, & bene, Qui potuit vivere ad eam ætatem cum organo necessario tam male conformato? Accipe responsum: Illa ἔκφυσις in primo ortu toto ambitu contingebat vesicam proxime, & foramen illud pervium occludebat, ut loco naturali moram faceret urina ad debitam emictionem: Progressu vero temporis, continuo urinæ appulsu, & forte longiore retentione (ut attentis ad seria quandoque contingit) membrana illa innata abscessit paulatim ab illo ostio, inque diem magis ac magis in ventrem accrevit (ut videmus superfluas partes incrementum facile suscipere) donec sex vel septem postremis vitæ annis esset saccus ille pro urinæ alveo secundario: unde pars tantum urinæ aliqua regurgitabat in vesicam, & inde ureterem, residuo semper aliquo fluctuante in illo marsupio; nam ab illo tempore conatu fuit opus ad exprimendum lotium: Ejus rei magnum argumentum est, quod corpus veræ vesicæ contractum erat, densius quam pro naturæ modo, profundis rugis inæquale ex desuetudine dilatationis: Ex ea partium ad excrementorum expulsionem perturbatione, omnis corporis œconomia collapsa est, & Vir magnus inter lethi cruciatus extinctus per dolores ad astra penetravit, ea constantia & alacritate, ut spectantibus omnem metum expectoraret: *Dab. Londini anno 1614. Idibus Iulii.*

OBSERVATIO IV.

Mictio dolorifica à calculo grandi subinde in cervicem vesicæ prolabente.

IN Soceri mei, felicis memoriæ, Josuæ Merceri vesica, dissecti post mortem, repertus est calculus grandis, solidus, magnitudine amygdalæ majoris, sed rotundior, qui emotus ante annum illi fuerat ex vehementiore equitatione, & subinde in cervicem vesicæ prolabi exinde solebat, & meatum urinæ obstruere cum ingenti conatu: Qua de causa in proximum ver, eam hyemem qua obiit sequuturum, constituerat se sectori Chirurgo permittere ad eum extrahendum: Priusquam calculus ille loco suo, cui ante affixus in vesica inhæserat, motu equitationis contentioris emotus fuisset, non putabat se esse calculosum: Nullo indicio id unquam, nec ullo doloris sensu cognoverat: Nunquam aliquid sabulosi per urinas ejecerat, neque ante, cum quasi radice nixus teneretur, neque postea quam loco cessit & instabilis cœpit existere. *Cl. Salmasius Tractatu de calculo p. 50.*

Observatio V.

Mictio dolorifica putris pituitæ, à calculo totam vesicam opplente, & appendice curva ejus cervicem obturante.

APerui ante annos circiter xij. Virginem, filiam Viri Ampliss. D. N. Narrottii, cui innatus erat maximus calculus, trium circiter unciarum pondere, in vesica, ita ut non solum totam vesicam, sed & unco suo incurvato ipsius vesicæ cervicem oppleret, nec unquam ejus in urinis aliquod sabulosum indicium apparuerat, cum me & alios Medicos plus quam centies vocassent: Frequenter tamen diro cum cruciatu putris quædam pituita puri simillima per urinas prodibat. *Corn. à Someren in Spicilegio Beverovicii de calculo.*

Scholia.

SI crebro æger cum summa difficultate, & quidem in fine mictionis, cogitur reddere urinas; urina vero hæc ubi lactea seu alba apparet, creberque diversis caloribus variegata: Sique accedant congestionis & conglutinationis causæ, partium circumvicinarum pondus, sique in medio profluxu intercipiatur, ac mucus seu gluten urinis innatet, guttaque sanguinis aliquando in fine mictionis profluat, Calculus vesicæ in vitio est.

Observatio VI.

Stranguria, Dysuria, aliaque accidentia à vesicæ calculo occulto.

LEonh. *Binningerius* Pater Venerabilis, Dysuriæ & Stranguriæ obnoxius erat: Ingruebat autem paroxysmus ita ter quaterve annuatim fere affligens, Præcedebat alvi exoneratio, urinæque copiosioris uno eodemque tempore redditio, dein momento temporis ad lapidis duritiem distendebatur abdomen, & utraque supprimebatur excretio, ita ut conatu licet maximo & frequentissimo nonnisi guttatim urina stillaret, cum dolore circa pubem & urethram acutissimo, citra ullum in perinæo vel pruritus vel ponderis unquam observatum sensum: Durabat accessio dies aliquot, à quibus convalescere incipiebat, donec nova rediret typo fere eodem: Varii olim in consilium adhibiti Medici in diversas opiniones ibant: Cl. Dom. *Sarazinus*, Neocomi Archiater D. *Konig* Bernensis, Jac. à *Brunn* Basileensis, Renum infarctum videbantur accusare, ideoque postremum præscriptis spir. Terebint. gtt. vij. suppressionem illam mox depulisse memini: D. *Reybaldus* Montbelgardensis frigidæ Renum intemperiei causam tribuebat, qua attractrix debilior facta, serosum excrementum ad se non alliciebat, per sudores sæpe depellendum: Statuebat etiam imbecillem per consensum renum factam vesicæ excreticem, nec à frigida urina satis irritatam muneris proprii oblivisci: quod tum ex eventu pateret, tum lotii substantia tenui & colore albido: Consultus D. *Lazarus Riverius* 13. Sept. 1651. casum satis rarum infrequentem scribebat, neque ita proclive esse rationem reddere cur aquæ fluxus copiosus per intervalla rediens subito cohibeatur antequam serosa materia ad vias urinæ confluens evacuata fuerit, illaque in vesica retineatur, eam ita distendens ut imus venter lapidis duritiem æmuletur: seque cum D. *Reybaud* consentire, renum & vesicæ imbecillitatem, earumque partium attractricem & expultricem imminutam tantorum symptomatum causam esse &c, Consilio D. *Riverii* porrectum ℥j. Jalappæ ex vino albo infusum fere sexagies, nec multo minus sequenti die, ad animi deliquia deturbavit alvum; inde rariores & leviores accessiones annuæ factæ sunt, donec ab hausto 26. Decembr. 1654. in cœna uno aut altero vini cyatho frigidiusculo, solita urinæ difficultate circa mediam noctem immanius laboravit, quæ nec purgante, nec spiritu salis Ammoniaci, etiam aliquoties et jusculis exhibito (qui olim apprime conduxerat) nec v. s. mitigari ullo modo potuit: Die sequenti, ex pulv. radicis Julap. ʒß. & dlagr. iv. copiose purgatus, ischuria liberatus est, ut morbo levatus & sibi & mihi videretur: Initio diei tertiæ ab insultu crucians invaluit ægrido: accessit illa die faciei, brachiorum & manuum livor, cum horrore tanto ut lectus, ipsumque cubiculum contremiscere deprehenderetur: Hinc cœpit venter durescere urinis, uti ab initio, subrubris, crassis & turbidis: Die x. supervenit immanis in sura sinistra dolor, sine rubore vel tumore: Die xiij. Guttæ Gamandræ gr. xi. in jusculo sumptæ decies quater cumulatissime alvum subduxerunt, cum flatuum & lotii emissione affluentissima, ita ut relaxato & subsidente abdomine recreatur: Sed postquam Richonillano in cœna liberalius usus esset, sitim expleturus, denuo exasperata sunt symptomata ante dicta omnia cum febre, pulsu (7. 9. 11. quandoque pulsatione intermittente,) anorexia & insomnia multo ac à morbi initio sævioribus: Ad diem xxi. Januar.

Januar. 1655. semper insomnes duxit noctes, parum interdiu dormiens; lingua semper scabra erat, nigris obrecta sordibus, adeoque arida ut continuo de proluendo & humectando ore sollicitus esset; nulla solida etiam minutissime manducata, nisi vi maxima degluticns, deficiente saliva: Coactus est injicere sibi frequenter decoctiones emollientes & anodynas in vesicam, semicupia ingredi, malleolorum phlebotomiam pati, julepos somniferos bibere, solutam ovi vitello terebinthinam & aquæ fragorum permixtam sorbere, sed levi successu omnia: Urina, cujus fere singulis horæ quadrantibus, cum nisu & molestia initio, medio atque fine inexplicabili, drachmam unam nec pleno radio excernebat, albida & pallida evasit, quæ tandem sufficienter collecta crassum & puriforme sedimentum deponebat, permixtis nonnunquam & volitantibus corpusculis, nunc lanam carptam, nunc vermiculos referentibus: Tandem scripto consulitur 7. Febr. 1655. Vir Celeb. D.D. *Bauhinus*, qui ex memoratis signis omnium doctissime, Ischuriæ, Dysuriæ & Stranguriæ causam, respondit vesicæ calculum, eumque quum nonnulla nec levia ejus signa deessent, summæ vesicæ, *Fernelii* authoritate, adhærescentem, cujus certissimum argumentum esset exploratio (quam respuit Parens) per catheterem: Qui tandem, præ totali linguæ siccitate deficiente loquela, prægressa ingenti palpitatione cordis, toleratisque aliquot dum micturus in genua surgere conaretur, animi deliquiis, 13. Februarii 1655. vitam finivit, annum agens lxij.

Defuncti dissecatur abdomen, in vesica vacua solidus & integer ℥iij. cum ℈j. lapis scaber, fusci coloris, figuræ ovalis, sed superne & inferne complanatæ repertus est: qui nullomodo vel adhæserat unquam vel adhærebat, sed qui in mingendi appetitu in collum vesicæ decidens, illud plane occludebat, & asperitate sua diris perfricationibus lancinabat, in quo, citra vulnus aut ulcus, cum rubore manifesto, sedem & molis vestigium apertissimum sibi efformaverat; Renes explorari (in quibus proculdubio confirmatus calculus hærebat, urinæ sanguineæ, per se sine dolore fluentis quando equitaret, causa;) at cultrum ulterius immittere, ob filialis affectus teneritudinem, non licuit. *I. Nic. Binningerus cent.* I. *Observat. xciij.*

Observatio VII.

Mictio dolorifica ob calculum occultum.

Cum quidam Ecclesiastes Ulmensis sexagenarius, corporis habitu melancholico præditus, aliquandiu Dysuria & Stranguria gravissima, sæpius die noctuque lotium reddendo, in pauca quantitate, immenso semper cum dolore, sat diu post urinæ excretionem perdurante, eam dum per canalem commearet acerrimam sentiens, instar aceti acutissimi, collum vesicæ lancinantem, ut corrosionis metus impenderet ob insignem acrimoniam humorum, qualitatem vitriolatam prodeuntium: Urina alba, cruda, sæpius turbida & graveolens reddita: Prima vice accersitus, cum observarem redundantes humores corruptos, acorem præferentes, ordinavi Hydromel laxat. ℞. radic. enul. fœnic. polypod. rec. an. ℥ij. herb. beton. hyssop. cardui ben. adiant. utr. āā. pug. j. fol. Senn. s. s. ℥j. agar. rec. trochisc. ℨiij. rhei el. ℨiß. cremor. tart. ℥j. liquir ℨiß. dactyl. jujub. āā. ℨij. galang. min. ℈ij. f. Saccul. pro mensura Hypromel. Singulis diebus quart. ß. interpolatis diebus haustio, perationem cum εὐφορίᾳ tulit: Corpore à spurcitie humorum probe evacuato, cum dysuria non cederet, à meridie vocatus, audita magna querela de magno cruciatu in exercendo lotio, illico curavi afferri oleum stillaticium carvi, cujus gtt. v. cum ij. cochl. jusculi macri calidi exhibui, & confestim levamen sensit: sequenti nocte probe dormivit, bis tantum urina reddita, multo minori cum molestia, eo medio aliquoties reiterato, ab omni gravamine liber ac immunis evasit: Sed vitrea sanitas visa, quin post octiduum dysuria recrudesceret, me inscio, fœminæ cujusdam suadela, usus aqua diuretica, exin sat copiosa materia sabulosa, commixtis interdum granis majusculis, colore rufa, per vias urinales citra ullum dolorem excreta, dum transiret per penem, sed tum demum cruciatum percepit ubi urina reddita: Urgentibus doloribus me denuo accersiri curavit, cum animadverterem querelam de cruciatu, circa finem excretionis urinæ tantum molestante, & sabulum crassiusculum cernerem, artificiosa fretus conjectura, palam asserui id mali aliunde provenire non posse quam à calculo vesicæ, ejus collum, si commotus, vellicante ac lancinante, cum & ipse *Hipp.* 4. aph. 79. adstruat, Quibus sabulosa in urina subsident, calculo vesicæ laborare; Etsi aphorismus ille non semper congruat cum experientia, cum & arenosa in urina sint conspicua sæpius, absque ullius calculi in renibus & vesica præsentia: Sed me imprimis impulit, & indubium argumentum subministravit, in illius Ægri vesica calculum residere, dum dysuria & stranguria, quoties lotium reddendum, multo intensim &

acerbior, & quidem in fine excretionis urinæ dolore magis urgente, & aliquandiu perseverante, id indicio eam molestiam à calculo restitante, collum vesicæ stimulante, provenire: Cum alias si mere arenosa in urina hæreant, & aliquam molestiam pariant, ab egestione symptomata mitescant & evanescant: in illo autem subjecto exasperata, luculento fuere testimonio à residuo calculo, sua aspredine percellente, tantum concitatum tormentum: Sed hac mea genuina, & rationis fulcris innixa crisi spreta ac neglecta, experiri contigit quosdam refractarios, merum adesse sabulum putantes: Quidam lithotomus jactitabat si calculus in vesica resideret, & vel pisi magnitudinem vix excederet, se cathetere immisso deprehensurum: Sed ille seipsum & alios Medicos fefellit: Cum enim juvenis &c. (*Vide observationem sequentem*) Exin relucet quam incerta sit calculi vesicæ probatio, cum & præstantissimi Lithotomi non raro decepti: Cum porro ad hunc ægrum curandum alterius insuper Medici opera requisita, & hujus opinio in διαγνώσει & θεραπεύσει à mea sententia dissentanea, dum ego proposui medicamenta in nostris officinis prostantia, & ab antiquioribus Medicis per multa lustra cum fructu usurpata, illo autem renitente, & laudibus quasi ad astra evehentei Aquam diureticam* in quodam nostrate cœnobio distillari solitam, illi soli curam reliqui, tacita mente præsumens illam jactantiam fore irritam: *Etsi mihi haud ignotum* aquam illam Monachalem, in sabulosa materia & exiguis lapillis propulsandis, sat proficuam: at in calculo vesicæ abigendo, præsertim si major, infirmam imo noxiam æstimo; cum plerique Practici diuretica, imprimis fortiora, in calculo vesicæ, ceu perniciosa dissuadeant, eo magis si corpus impurum, dum loco vehiculi inserviunt, & excrementa per vias urinales deducunt ad renes & vesicam, fomentum & augmentum calculo subministrantia: *Galenus* lib. 5. de simpl medic. fac. 15. Idem adstruit, instituta comparatione cum iis, quæ lac coagulare solita, separando serosas partes reliquum indurant: Haud secus valde diuretica, excrementa attenuando, subtiliores eorum partes per vias urinales amandant, crassiores autem inspissant & coagulandi occasionem præbent, præsertim in naturis melancholicis, quali æger ille præditus, quæ fæcibus tartareis scatent: Accedit quod diuretica lithontriptica ad vesicam pertingentia, abstersa materia molliore, ceu sabulosa, eam cum lotio exterminant, calculum autem residuum asperum & angulosum reddunt, majorem dolorem concitantia.

Cum autem omnibus mediis frustraneis, sesquiannuo spatio post æger ille defunctus, ejus cadavere aperto, ipsa αὐτοψία demonstravit, & in apricum protulit geminos calculos asperos, quorum grandior ovi gallinacei magnitudinem & formam, uncias tres semis pendens; minor drachmas sex repræsentavit, Et ita tandem veritas, quæ temporis filia, victrix evasit. *August. Thonerus Observ. 6. lib. 3.*

SCHOLIA.

ETsi mihi haud ignotum &c.] Haud levis altercatio inter Medicos, utrum calculus vesicæ per lithontriptica qualiacunque sit curabilis? etsi prostant quædam exempla testificatorum, tamen *Fabricius Hildanus*, propendens in partem negantem asseverare non dubitat, se neminem unquam vidisse per interna medicamenta sanatum, quin tandem urgente necessitate lithotomiæ se commiserit: Etsi in juvenibus interdum medela per lithontriptica succedat si calculus friabilis, non compactus & solidus: at in corpore senili omnino ἀδύνατον ille censet: haud desunt rationes, Ipse *Hippocr.* lib. aph. 6. 26. asserit renum & vesicæ vitia seu dolores (ut calculus & ulcera) vix curari in senibus: Ratio est in promptu, ob defectum caloris nativi, qui alias omnium operationum naturalium συνεργὸς præcipuus, quo languente etiam vis expultrix in dimovenda materia morbifica torpida; & digestiva ad concoctionem promovendam, infirma: exin etiam viarum angustia prohibet transitum excrementitiis superfluitatibus: Rem ita sa habere æger documento est, etsi enim hactenus per plures menses medicamentorum farragine exagitatus, & interdum spes affulgeret melioris status, dum quotidie sabulosa materia cum urina excreta, ægro id solatii suggestum calculum sensim attritum iri, sed sæpe inani: Ast quid causæ cum ultra annum arenosa materia in copia rejecta, à calculo per diuretica abrasa, ut conjectura rationi consona, ipsum successu temporis successurum? At etsi à calculo pars mollior ac friabilior absterla processerit, relicta autem solidior & asperior reddita acerbiorem dolorem concitavit: Accedit cum annum ætatis lx. excesserit, ob defectum caloris, per indigestionem alia materia cruda, de novo accumulata, calculo priori adjuncta, coadjuvante prava vesicæ ad calculum generandum dispositione, coalescat, & ita processus quasi in infinitum esset instituendus temere. *Idem ibidem.*

Geminos calculos asperos] Observatum tamen à Lithotomis, ubi duo in vesica concurrunt calculi, eos à mutuo attritu & allisione læves & politos evadere, adeo ut quidam lapidi bezoartico non absimiles emantur: At magnitudinis inæqualitas forte in causa fuit quod se invicem atterere & lævigare non potuerint: Vel forte major præextitit: minor postea genitus: Familiare enim lithotomis, ut si calculum lævem eximant, alterius socii delitescentis suspicio ingruat.

OBSERV.

Observatio VIII.

Mictio frequens ob calculos vesicæ, membranis inclusos 1. Difficilis ob lapides quatuor in vesica. 2. Stranguria ob calculum ℥xv. in vesica. 3. Ob tres calculos inclusos, cum ossis pubis fragmento. 4. Ob calculum totam vesicam adimplentem. 5. Ob calculos septem 6. Ob calculum magnum in cavitate, minorem in ipsius vesicæ substantia. 7. Ob duos calculos muco & puri immersos, cum ipsius vesicæ consumptione. 8. Ob calculos vesicæ adnatos cum ulceribus & callis. 9. Ob lapidem solidißimum, ponderis septem unciarum. 10. Ob xij. calculos in vesica & Renem sinistrum purulentum. 11. Ob calculum cordi-formem vesicæ affixum, unciarum quinque & semis. 12. Ob calculum in vesica latentem, pituita involutum & propria quasi vesica obvallatum. 13. Ob calculos peculiari sacculo inclusos. 14. Ob calculos vesica arcte circumdatos. 15. Ob quinque calculos. 16. Ob lapidem septem unciarum à renibus in vesicam devolutum. 18. Ob quatuor lapides in vesica cum abscessu juxta os sacrum. 19. Ob læsas vesicæ tunicas à calculo. 20. A duobus lapidibus aculeatis cum vesicæ offen one. 21.

§. 1. NOb. N. dolorem diu in abdominis inferiore sede passus; aliis calculum in vesica adesse asserentibus, aliis negantibus: Exempta mortui vesica lapides continuit 32. omnes propriis tunicis inclusos, totam vesicæ capacitatem replentes, exiguo tantum meatu urinæ retentioni, quæ perbrevis esse solebat, relicto. *Vide tit. de hypogastrii dolore.*

§. 2. Senex Coloniensis per aliquot annos dolore continuo circa regionem ossis Sacri, præcipue autem cum excrementa indurata exonerabat: Tandem anno 1599. cum totus decrepitus è vita migrasset, ego & D. *Quintenus* vocati ut causam doloris investigaremus.

Invenimus in vesica lapides quatuor, præduros ac asperos, quorum unusquisque magnitudinem castaneæ adæquabat. *Fabritius Hildanus cent. iij. Observ. 70.*

§. 3. Joh. Anton. Maginus à morte sat magnum in vesica calculum ostendit, qui uncias quindecim pependit; Integro octennio continuo urinæ stillicidio & acrimonia graviter vexatus fuit. *Vide tit. de Soporosis affectibus lib. 1.*

§. 4. Miles plumbea glande ictus doluit impense in imo ventre, ob effractum pubis os, vesicamque summæ dilaceratam, cujus tamen vulnus, præter mentem aphor. 47. lib. 6. ad cicatricem cum foret perductum, non minxit propterea liberius, sed reddidit nihilominus urinam cum summa difficultate, quam credidit à calculo originem trahere; uti etiam revera traxit, Sed præter tres quos in vesica habuit calculos, auxit haud parum ipsius cruciatum ingens fragmentum, à pubis osse illuc clanculum delatum, quod ab ipso Medicoque prætermissum, solius Anatomes indicio post mortem in lucem prodiit: quocirca non immerito miseret Artis nostræ, quæ licet velit, nequit tamen veritatem ubique expiscari, & semper id scire quod sciri plurimum interest. *Tulpius c. 29. Observ. lib. iv.*

SCHOLIA.

VEre adstruit *Cornelius Celsus* Artem Medicam esse conjecturalem, ejusque conjecturæ rationem talem, ut cum sæpius responderit, interdum tamen fallat nos: Vis sciri hujus veritatem? Vide quod hic proponitur exemplum, in quo ne lynceis quidem oculis prospexisses ossis fragmentum in vesica delitescens: ut enim leporem non semper assequitur canis, sic neque attingit ubique Medicus ad quem collineat scopum, remorantibus illum sentibus ac virgultis: Hunc vero cum impervestigabili multijugarum causarum varietate, tum densissimis veritatis, quæ non ubique obvia est involucris. *Idem.*

Cujus tamen vulnus &c.] Authore *Galeno* vesica simplici constat tunica nervosa, sed duas invenio, ait *Riolanus Anthropogr.* l. 2. c. 26. internam nervosam, Externam carnosam, cui circumjecta est duplicatura peritonæi, quæ pro tertia communi accipi debet; hujus tunicæ ratione potest coalescere, ejusque vulnera sanabilia sunt: Ex illo situ, *addit*, cognosces cystotomiam in imo hypogastrio secure perfici ad extrahendum calculum, cum vulnerari & incidi queat vesica, ventris illæsa & integra capacitate, ut pluribus docet *Roussetus* lib. de Partu c. sareo: Deinde hominis vesica extrinsecus adipe multo circumfusa est, quo privata est brutorum vesica.

Vide Roussetum de Partu Cæsareo sect. 3. cap. 6. 7. & 8.

§. 5. Anno 1653. puella septennis, Filia Dom. Magnin Aromatopolæ Genevensis, Dysuria, Stranguria & tandem ischuria gravissime torquetur; præ doloris vehementia in terra volutabatur, & tandem interiit: In defunctæ vesica inventus lapis candicans, asper, oviformis, depressior tamen, totam vesicam adimplens, quem penes me habeo.

§. 6. *Ioh. Heurnius*, Medicus celeberrimus, cum celebri convivio interesset, ibique Rhenanum mustum biberet, repente percepit sibi urinæ reddendæ facultatem inhibitam: domum igitur rediens ne urinæ quidem guttam excernere potuit, nisi post longa medicamentorum molimina, tum enematum tum fomentorum, urinam postea reddidit, sed nonnisi cum cruciatu & stillatim: donec paulatina hac carnificina attritus, anno ætatis 58. Christi 1601. incidit in lethalem febrem, quæ cum subinde violentiam remitteret, mox & acrius insurgeret, fomite mali perpetuo superstite, tandem lenta hac carnificina prorsus emaciatus, placide & tranquille obiit xi. Augusti (initium febris fuit 29. Maii) eodem fere quo natus erat momento.

Post mortem ejus in vesica septem reperti sunt calculi, forma & magnitudine nucis juglandis majoris, omnes æqualis magnitudinis & ponderis, nam quilibet ponderis est ℥j. ita ut septem xiv. drachmas expleant. *In ejus vita operibus præfixa. P. Pawius Observat. xxx. qui dissector fuit.*

§. 7. Stranguriam à calculo vesicæ magno, & minore inter ejus membranas delitescente, anno 1647. vidi cum peritissimo Lithotomo D. *Collo* In D. *Challier* Chirurgo, annos nato xl. statura mediocri, corpore quodammodo crasso, in quo urinam laboriosam & stranguriosam admodum reperi, viresque ex itineris labore fractas, adeo ut post ipsius calculi per catheterem explorationem, ingravescentibus symptomatibus, illas cystotomiæ, ferendæ pares non judicaverim: nec defuit eventus, cum enim in dies cruciatus illi ingravescerent, viresque collaberentur, tandem fato functus est.

Aperto cadavere, renes urina distenti & turgidi reperti sunt, quibus dissectis copiosa effluxit: ureteres admodum lati: In vesica calculus inventus est ponderis unciarum iv. cum semisse, totam vesicæ cavitatem replens, una cum altero exiguo in ipsius vesicæ substantia delitescente: Hepar lividum & corruptum, ut & pulmones deprehendi, propter materiæ serosæ, tam ad partes naturales quam vitales refluxum. *Cattierus Observat. iv.*

SCHOLIA.

Hic lapillus intra duplicem vesicæ membranam latens haud dubie in majorem molem excrevisset si ulterius vita ægri prorogata fuisset, atque in hac vesicæ parte saccum quendam, à priori vesicæ cavitate distinctum efformare potuisset: Hoc exemplum credo nobis veluti digito monstrat quomodo in quibusdam calculosis veluti duplex vesica efformetur suo, enim pondere atque mole calculus paulatim crescens distendit & à se invicem vesicæ membranas sejungit, sibique amplum parat quo contineatur spatium, sacci cujusdam in modum a priori vesica dependentis effictum: atque rupta vel exesa interiori ejus membrana pervium: Vide supra historiam *Casauboni*: Ex hac autem observatione colligitur insuper nullum locum insuper extractioni calculi relictum esse ubi grandior factus est & ad externa ventum est: Temeraria enim est tunc temporis vesicæ sectio quæ alias multis profuit: cum extrahi non possit calculus sive magno vulnere inflicto, quo vesicæ corpus integrum dissecatur atque [illegible]tur, viresque dolorum & cruciatuum immanitate exhaustæ sunt.

§. 8. Juvenis quidam Harlemensis miserandum in modum excarnificatus fuit à duobus calculis in vesica urinaria clanculum latitantibus: quippe ita absorpserat illos frequens vesicæ mucus, ut nequiverint eos digitis explorare nedum ferro convenienter exscindere lithotomi: unde factum ut continuo suo attritu non modo abraserint, verum integre consumpserint membraneas vesicæ tunicas: illæso solummodo, vel potius aliquatenus adhuc superstite musculoso ipsius collo: quod cum non foret continendo lotio, diffudit se illud necessario per vicina intestina, excitans illic ut dolorem acrem, sic continuam meiendi difficultatem & exitialem nervorum contractionem: Sive ob exquisitum intestinorum sensum, sive insignem retentæ urinæ acrimoniam, quæ certe tam acerbe pupugit laceras ulceratæ vesicæ oras, & accensas vicinarum partium tunicas, uti quoque lumborum nervos, ut præ insuperabili doloris cruciatu contraxerit non tantum extremam maciem, sed oppetierit quoque miserrimam mortem: qua tamen priusquam defungeretur, coactus fuit integrum annum sedendo transigere, & non here atque hodie, sed continenter caput ita sublime habere, ut nunquam id licuerit ipsi in pulvinar inclinare, quin dictum ac factum distraherentur vel omnes, vel certe illi nervi qui, aut caput versus scapulas trahunt, aut rectam & immobilem reddunt cervicem; quam priorem, speciem ut ὀπισθοτόνον, sic insequentem τέτανον appellant Medici: Quorum sane sævissimorum tormentorum crudelitatem tam impense perhorruit hic juvenis, ut fugerit cane pejus & angue qualecunque decumbendi genus; malueritque perpetim confligere cum ineluctabili dormiendi necessitate quam tam acrem perpeti dolorem, & tantis molestiis redimere tam irrequietam fatiscentium membrorum quietem, quorum tandem securitati consuluit mors:

In

cujus lucta contigit quidem succumbre sed non decumbere : quod tamen bis fuit conatus, sed bis utique repulsus, cum ob infatigabilem dolorem, tum ob atroces nervorum contractiones, quæ certe intervenere tam frequenter ut necesse habuerit parere inevitabili necessitati, & inuisam vitam finire, si non sedendo saltem cedendo.

Inspectis autem post obitum miserrimi hujus cadaveris extis, vidimus duos insignes in vesica calculos, sed muco ac puri penitus immersos, quam ut ipsorum durities potuerit à lithotomi digitis attingi : in quo tamen maximum artis illius momentum : Ipsa vero vesica adeo fuit a calculis attrita, & à pure tam fœde consumpta, ut urina destituta proprio receptaculo fluctuaverit libere per universa intestina, quorum sinuosi anfractus acrius ubi vellicarentur communicabant illico malum suum nervis à spinali medulla oriundis, & illi vicissim cerebro ; cujus præternaturalis contractio incurvavit non semel tam vehementer hujus Juvenis dorsi spinam, ut universum corpus videretur instar alicujus globi retrorsum conglomerari. Deprimentibus interim duobus hisce calculis usque corectum intestinum ut coarctatum produxerit plurima membranosa filamenta, intertexentia tam arcte interiorem ipsius fistulam ut nihil excretorum potuerit amplius transmitere : plane eadem ratione qua similia filamenta vidimus obstruxisse gulam a carcinomate coarctatam. *Tulpius Observat.lib.3.cap.2.*

§. 9. Nobilis mediæ ætatis anno 1608. mense Junio, difficultatem aliquam inter mingendum, maximéque in fine mictionis ardorem summum sensit, urinámque turbulentam, purulentam & mucosam squamulisque refertam reddidit, quæ cum spatio xvi. dierum durassent, tandem remiserunt, sed post semi annum redierunt, & ab eo tempore veluti per paroxysmos illum invaserunt, & postquam illum misere, nunc per septimanas nunc per menses aliquot excruciarunt, iterum vel ex parte vel omnino remiserunt : quibus induciis à morbo concessis, munia sua obire, in loca etiam distantia equitando se conferre non desistebat. Verum cum per biennium & ultra sic certis temporibus cruciatus, variis usus esset remediis acrimoniam urinæ lenientibus, additis etiam narcoticis, necessitate urgente, nec affectus inde tolleretur, consilii causa ad nos venit, túncque consultatione habita, exulcerationem vesicæ esse judicavimus : de calculo dubitatum, & ut an adesset innotesceret, cathetere in vesicam intruso nihil fuit deprehensum : postea etiam ut melius exploraremus, digite in podicem immisso durities circa vesicæ regionem, scirrhi alicujus instar, deprehensa fuit, quæ durities postea repetito cathetere quoque observabatur : Unde conclusum callum vesicæ adnatum, qualis & alius in vesica, ea læsa vel ulcerata, post mortem sectione facta deprehenditur. Cura itaque potissimum exulcerationi vesicæ fuit accommodata, ac variis ex consilio nostro usus est. 1°. Lacteo diluto, xx. dierum spatio semel, unde multa ramenta mingendo excernebat, alvusque aliquoties dejiciebat, nonnunquam & pituitam vomebat, *♃. Terebinth. ʒvj. mel. ℥j vin. malvat. ℥iv. vitell. ovi j. diluantur & serventur ad usum, sumas ʒvj. pro vice.* Tabulis etiam sequentibus utebatur, quarum usu maximum sensit commodum, adeo ut sævus ille cruciatus diu emanserit, & quotiescunque vel minimum inter mejendum sentiebat ardoris, horum usu sentiebat se mox liberari. *♃. Trochisc. de Alkekingi cum opio ℥j rad. consol. terebinth. coctione indurat. aa. ʒij sach. ℥v. cum infus. gumm. tragac. f. trochisc. ℈ij ponderis.* Quadriennio ab invasione hujus mali, anno 1612. cum recrudesceret malum, denuo ad me venit, atque inter cætera narrabat sobolem sibi interea natam, mirabatúrque cum tam miser esset, quomodo hoc fieri potuerit, cui scrupulum hunc fieri posse demonstrans exemi, Et licet suspicaretur, cum tamdiu malum perseveravit, noxam gravem atque incurabilem in vesica esse, uti in ejusmodi casibus, in aliis quoque per sectionem deprehendi, tamen doloris leniendi & ipsius curationem desperantis erigendi causa, ad exulcerationem saltem palliandam, si non curari posset, quædam ordinavi, 1°. Electuarium leniens, quia alvi frequens illi erat constipatio 2. Pulverem hunc *♃. rad. liquir. consolid. maj. althææ, aa. ʒiij sem. quatuor frig. ma. mundat. sem. hyosci. aa. ʒj fol. equiseti sicci ʒß. g. Arabici, tragac. sarcocoll. thur. aa. ℈j boli ping. ocul. cancr. an. ʒj succi liquir. ʒij f. pulv. cujus mediæ quant. adde sacch. penid. part. dimidiam, reliqua excipiantur resina laricea & f. massa.* Utebatur hoc Pulvere alternis diebus ad ʒj cum lacte caprino : de massa formabat pil. & ʒj pondere degluriebat iij. quoque die. Sicque in horum usu perseverans fere totius anni spatio, minus rariusque afficiebatur, adeo ut spem aliquam sanitatis conciperet : quæ tamen illum fefellit, nam irruente gravi paroxysmo anno sequenti morte fuit sublatus.

Extinctus cum aperiretur, Vesica illius tota spissa, carnosa nigráque & gangrænata inventa fuit, callique aliquot duri, illic ubi vesica ulcerata erat, ei adnati. Calculus rotundus,

NNnnn 4 magnus,

magnus, similiter in media sua sede vesicæ accreverat, Et foramine amplo vesica patebat; per quod alius, sed minor, elapsus vesicæ incumbebat: Illuvies quædam ad sex circiter mensuras, extra vesicam, circa lumbos collecta erat, purulenta, alba, tenax & viscosa, cui ichor aquosus cæruleo colore præditus innatabat: cujusmodi materiam aliquoties dixit æger se certo scire ultra centum mensuras per annos illos quinque cum urina excrevisse: Sic tam gravia vesicæ vitia longo tempore in corpore cum calculo gerens, & vivens nihilominus, tandem hisce victus occubuit. *Platerus obs. lib. 3. p. 811.*

§. 10. Eadem ratione qua pueri periclitantur, calculus in vesica gignitur, qui dysuria aut stranguria laborant, quod scil. debiliter mingant: quod Ferdinando a Mena, Philippi secundi Medico, contigit, cui post mortem exciso solidissimus lapis: plusquam septem uncias pendens extractus è vesica est. Hic multos ante annos renum calculo laboraverat, ut sit verisimile inde detrusum esse lapidem, qui vesicæ hærens stranguriam fecerit, ac per eam seipsum in tantum auxerit incrementum quod & in senibus omnibus censeri debet, qui cum antea laboraverint morbo renum, nunc laborant vesica. *Vallesius comm. ad sect. 3. lib. 6. Epidem.*

§. 11. Jurisperitus quidam supra 50. annos natus, diu molestissimo urinæ stillicidio, accedentibus plurimis calculi in vesica latentis indiciis laboraverat, cum se ad peritum sectionis vocat. Hic facto experimento nullum in vesica calculum esse judicavit: Profectus igitur ad fontem qui in agro Leodiensi est, illinc reversus non melius sed pejus habuit, urina alba, fœtida ac purulenta facta.

In vesica hujus duodecim reperti sunt calculi, quorum qui major nucis myristicæ nucleum æquabat: ac ren sinister purulentus ac fere consumptus, exiguo admodum parenchymatis reliquo. *Dodonæus cap. 44. Observ. Med.*

§. 12. M. Hieremias Baur, per quinquenniam urinam minxit aquæ fontanæ in substantia & colore simillimam, nullum tamen, nisi scalas aut montes descenderet, dolorem percipiens: Conquerenti de continuo egerendi conatu, molestissimo quoque urinæ stillicidio, consilium dedi ut Lithotomum admitteret exercitatum, ad confirmandam, vel removendam de calculo suspicionem: quam habui ob signa fere omnia calculi, ab *Hildano* docte proposita: Consulenti obediens, vocavit Lithotomum Mensingensem, qui calculo per instrumentum invento, statim sectionem proposuit, & ea concessa domum festinavit, proxima septimana Ulmam rediturus, & magno apparatu calculum extracturus Tertio die post abitum lithotomi, æger timor bus & dolore exhaustus animam exspiravit.

Conjux defuncti domini precibus satisfactura, à me petit ut aperto abdomine inquirerem an maritus pie defunctus calculo laborasset nécne? Præsentibus viduæ consanguineis, infimum cadaveris ventrem cruciatim dissecui & ab intestinis liberavi; ut præsentes Vesicam adhuc integram, & ob calculum inclusum durissimum digitis tangere possent: Inciso vesicæ, (quæ calculo arctissime adhærens ne guttulam fere lotii continebat) fundo, unus ex adstantibus extraxit calculum satis magnum, qui figuram cordis humani repræsentans, uncias quinque & dimidiam ponderavit: Viso calculo, vidua animo deliquit, & ad se rediens Deo Ter Opt. Max. maximas egit gratias, quod charissimum maritum ante diem sectioni destinatum ad desideratas Beatorum sedes avocaverit,

SCHOLIA.

AN Calculus tam magnus in Viro parvæ & brevis staturæ, per vesicæ cervicem, instrumento idoneo dilatatam, tenacula extrahi potuisset, valde dubito: non ob ponderis, ut sequens historia testatur, sed figurationis rationem; apex enim calculi vesicæ cervicem, basis vero fundum occupavit; Anno 1639. Juvenis quidam receptus fuit in Nosodochium Ulmense, laborans urinæ incontinentia, ob laceratam vesicæ cervicem à calculo ovali, aspero & uncias sex pendente, quem *Marianus Mariam*, insignis Augustanorum Oculista & Lithotomus forcipe extraxit. Quoniam vero affectus videbatur incurabilis, solis medicamentis æger, quæ urinæ acrimoniam mulcerent, & intertriginem partium prohiberent, instructus Ulma discessit.

§. 13. Ampliss. & Prudentissimus Dn. *Iacobus Hummelius*, Tribunus Plebis, omnia calculi signa exacte habuit, qui tamen per immissum catheterem explorari nequivit.

Post beatum obitum, jussu familiæ Dn. *Platerus* abdomen aperuit, & in vesica calculum, nuci juglandi non absimilem, humoribus pituitosis, & propria quasi vesicula obvallatum invenit. *Bernardus Verzascha Observ. Medic. 52.*

SCHOLIA

SCHOLIA.

QUi tamen per immissum catheterem, &c.] An exploratio per catheterem certum & indubitatum calculi in vesica latentis nuntium afferat, disquirit Vir Excell. Observ. citata. Recte mones, *ait*, V. Clar. summe necessarium esse ut nostra sententia firmis rationibus suffulciatur, & Nobil. D. ad oculum demonstretur explorationem catheteris, indubitatum calculi absentis signum nequaquam exhibere, quod certe erit facile, nam indicata per schedulam symptomata & signa, satis supérque declarant calculum in vesica hærere: Expertus N. in collo vesicæ manifestum dolorem, qui circa finem mictionis exasperatur & ad glandis extremum exporrigitur: Adest mingendi difficultas cum micturiendi conatu, urinæ stillicidio & anitenesmo: Accedit inter mingendam suppressio urinæ, quæ in medio cursu intercipitur. Certe hæc omnia clare demonstrant vesicam calculo laborare. Hoc unicum superest ut palmarium illud de catheteris exploratione argumentum, paulo latius examinem. Jam olim in Riverio Contr. monui quod catether immissus sæpe calculum indicet, quamvis illud semper præstare non possit, præsertim quando calculus à collo vesicæ distat, vel glutinosis humoribus involuitur, aut membrana propria inclusus est: hinc ibidem illorum inscitiam improbavi, qui statim inflatis buccis proclamant nullum vesicæ calculum adesse si illum Lithotomus cathetere non exploraverit. Monuit *Riolanus* quod interdum vesica intus saccum seu foveam interne protuberantem habeat, in qua sæpe grandiores lapides nidulentur, qui immisso cathetere inveniri non possint. Porro, juxta *Riolanum*, aliquando prava vesicæ structura accidit, quæ in explorando per catheterem calculo diligenter notanda est, si præsentibus signis calculus cathetere non deprehendatur, nam in quibusdam vesica duplex juventa, aut saltem septo membraneo in duas cavitates divisa, ut in Virgine de qua *Coiter*; & in Illustr. Principe Onolsbacensi, de quo Clar. *Caspar Bauhinus*: An autem hoc septum vesicæ, quod in calculosis deprehenditur, fiat a dilatato uretere intra duplicem tunicam vesicæ? An ex adnato & amplificato lapide ibi consistente? An lapis ita conclusus extrahendus dilacerata vesicæ tunica? opus periculosæ plenum aleæ: Multa exempla de fallace catheteris usu in explorandis Vesicæ calculis suppeditat *Schenkius* lib. 3. de calculo vesicæ, &c.

§. 14. Anno 1610. Basileæ una cum Doctiss. ac celeberr. DD. Felice Platero & Casp. Bauhino, ad Nobilem quendam ex Alsatia vocatus fui, qui à multis annis Calculo atrociter vexabatur: nullus tamen Lithotomus unquam calculum in ipso deprehendere potuit. Ego quoque summa adhibita diligentia ac studio nunquam tantum efficere potui, ut digito vel instrumento calculum in vesica deprehendere potuerim.

In ipso post obitum calculi aliquot ingentes, peculiari sacculo, sive vesicula, vesicæ Innata & adnata, inclusi reperti sunt. *Bauhinus theatri Anatom. lib.* 1. *cap.* 26. *Fabritius* Hild. *de Lithotomia cap.* 8.

SCHOLIA.

ETiamsi certus esset Lithotomus (quod difficulter tamen agnosci potest) calculum vesicæ adnatum esse, tunc Lithotomia non facile instituenda erit, quoniam in avulsione calculi simul etiam vesica dilaceraretur, unde nihil aliud quam mortis periculum expectandum foret. In prædicto casu, si Lithotomus solummodo ad signa calculi attendere voluisset, ea quidem in hoc Nobili omnia (præterquam quod digito & instrumento nihil reperiri potuit) videre ac deprehendere potuisset: & si postmodum lithotomiam instituisset, forcipes immisisset, ac calculum cum involucro suo, ut facile quidem fieri potuisset, prehendisset & extraxisset, quomodo cum ægro actum fuisset? certe cum summo dolore, vesicæ & omnium viscerum interiorum inflammatione, cum pluribus aliis occubuisset, cum tamen cum affectu suo familiæ suæ diu præesse potuerit. Nec audiendi castratores, aleam jaciendam esse ut æger à doloribus liberetur, sive hoc sive illo medio illud efficiatur. Minime vero id statuendum, sed Deus O. M. sæpe corpora nostra in hac vita, his & aliis morbis gravibus visitare & castigare solet, &c. *Hildanus ibidem.*

§. 15. Vir maturæ ætatis aliquoties serio admonitus noluit sibi exsecari calculum; quæ sententia ubi stetit, increscere interim malum, infectari acerbius tormenta & vires indies ita fatiscere, ut obsolescente corporis usu cogeretur vitam cum morte commutare. Altero rene à putredine jam consumpto, altero vero ab aqua ita distento, ut videretur supplere vicem vesicæ, quam vidimus etiam vacuam plane & omni liquore destitutam: at *ureteres tam amplos*, ob calculos illac crebrius transeuntes, ut in se haud gravatè admisissent digitum humanum. Ipsa autem vesica continuit duos calculos, à corrugatis ipsius tunicis tam arcte circundatos, ut præter illos vix unciam recepisset liquoris: quæ inusitata ipsius angustia peperit proculdubio ipsi, non modo crebram urinæ difficultatem, verum etiam continuum dolorem, ortum ex fervida præassatæ urinæ acrimonia, erodente assiduo intentas vesicæ membranas. *Nic. Tulpius Observ. lib.* 3. *c.* 6.

SCHOLIA.

URreteres tam amplos, &c.] Eam ureterum ampliationem observarunt *Fernelius* pathol. lib. 6. c. 12. & *Platerus* tom. 3. c. 12. Unde ratio petitur cur quidam sine magno dolore & conatu arenulas & calculos excernant, qui prius à minimo calculo, ante scilicet ejusmodi dilatationem, distorquebantur.

§. 16. Anno

§. 16. Anno 1567. secui Illustr. *Ioann. Chastaigner*, & septem calculos inveni, quinque scil. in vesica, crassitie ovorum palumbarum: unum in fellis folliculo, & septimum in rene dextro: verum non conquestus nisi circa suos ultimos dies super ardore & difficultate urinæ. *Ferrandus libello de Nephritide.*

§. 17. Quam ob rationem pueri, ob eandem etiam qui Dysuria aut Stranguria laborant periclitantur calculum in vesica gignere, quod scilicet debiliter mingant, quod Ferdinando à Mena, Præceptori meo, qui etiam ante me fuit Philippi secundi Medicus cubicularius, postquam & ipse Compluti primariam cathedram multos annos fælicissime rexerat, contigit, Cui post mortem exscisso solidissimus lapis, plusquam septem uncias pendens, extractus à vesica est. Hic multos ante annos renum calculo laboraverat, ut sit verisimile inde detrusum esse lapidem, qui vesicæ hærens Stranguriam fecerit, ac per eam in tantam excreverit molem, quod & in senibus omnibus censeri debet, qui cum antea laboraverint morbo renum, nunc laborant vesica. *Vallesius comm. in 6. Epid. p. 637.*

SCHOLIA.

Qui *dysuria aut stranguria laborant, &c.*] In quibus Stranguria est, etsi nullus morbus renum antecesserit, timeri etiam lapis vesicæ debet, non qui descéderit ex renibus, sed illic ob languidum mictum congestione genitus sit: Nam fit post mictum concretio in omnibus, qui quacumque causa languide mingunt: fit vero id in pueris, & in senibus quidem, quia naturale est his languide mingere. *Idem.*

Pueris, &c.] Calculorum in vesica generatio morbus pueris est familiaris, ut 3. aphor. dicitur: generantur enim lapilli, qui mictu rejiciuntur, partim in renibus, partim in vesica. Pueris quidem fiunt in vesica frequentius, adultis in renibus: Causam ob quam in pueris fiunt in vesica, dicunt Medici esse eorum voracitatem: Ob quam senioribus generantur in renibus, esse duritiem renum, angustiam viarum, & expultricis debilitatem: Sed cur pueris non affert voracitas calculos etiam in renibus? an ob mollitiem laxitatémque viarum, & expultricis robur? Cur hæc eadem non etiam eosdem liberat à caculis etiam vesicæ? Rursum, cur strictura viarum, & durities partium, & debilitas expultricis, non afferunt vesicæ calculos etiam senibus? *Hippocr.* videtur insinuare causam esse in calore intentiori, verum si hæc esset causa, viderentur juvenes, qui non sunt pueris minus calidi, Calculis vesicæ non minus laboraturi quam illi. Porro pueri laborarent calculis renum non minus quam vesicæ, non enim minus, sed plus etiam illi concrescunt calore: Non igitur hæc est causa, aut saltem non hæc sola, sed aliquod aliud oportet adjici dictis causis, quod ego addam: Utrobique, & in renibus, & in vesica, gignuntur lapides ex crassis velut fæcibus quę cum urina descendunt, hæréntque in via, velut ex crassioribus aquis generantur tophi in aquæductibus; Materia itaq; est crassum, crudum, aut fœculentum, Efficiens causa calor partium: cùm enim nulli tales lapides, calore liquentur, calore concretos esse omnes constat: non tamen proinde fit ut semper sit calida intemperies in loco ubi genenerantur lapides, nam ubi magna est materiæ aptitudo, exigua efficientis causæ vis sufficit, atque ita ubi crassum & lentum est quod in urinæ viis congeritur, solus ille calor est satis ad concretionem, sine quo non possunt viuentium partes consistere, velut aliquando etiam ob calidam intemperiem concrescunt, quæ alioquin non concrescerent, quod non adeo ac priora essent concretioni idonea: Igitur gignendorum lapidum duplex est causa, calor major, & pluris materiæ crassæ detentio: ut plus materiæ crassæ detineatur, causa est quod plus descendat cum urina, aut quod viæ sint angustiores, aut expulsio agatur debilius: Calor renum quam vesicæ major est, in omni & ætate & sexu: puerorum vero & juvenum æqualis est calor, & utrorumque major quam senum: quare hac ratione pueri & juvenes æque essent calculosi, & utrique magis renibus quam vesica: Verum senes colligunt majorem copiam succorum crudorum ob impotentiam coquendi, qui descendunt, illis abundantius ob exiguam discussionem, quæ illis est omnibus, & ventris siccitatem, quæ adest eorum multis: vias etiam habent angustas & expultricem debilem: Ob quæ omnia necesse est magis calculosi sint quam illorum utrique, & in renibus magis, ob eorum angustiam naturalem: Puerorum urinam, etsi uideam Medicos omnes fere ita affirmare, ego non existimo esse sordidiorem & crassis crudisque magis abundare secundum naturam, quin potius minus perturbatam & limpidiorem, quia etsi sint voraces, habent tamen alvos laxiores, & discussionem per corpus totum longe majorem: quorum illud facit ut maxima pars crassiorum & incoctilium per alvum anticipet descendere: hoc, ut reliquum insensibiliter discutiatur, cum urina vero descendat non adeo multum. Hoc vero ita se habere, præter dictam rationem, cognovit experimento vel vulgus hominum, qui puerorum urinam & tenuiorem, & limpidiorem ad innumera opera requirunt. Hac igitur causa multo minus calculosos esse evenit pueros quam alios omnes, atque revera in renibus tales sunt: Verum habent quandam insignem occasionem colligendi calculos in vesica, ob quam aliis omnibus plures colligunt, ea est in languida expulsione. Nam expulsio renum est mere naturalis, & ob id in pueris est non minus vehemens quam in aliis ullis, Vesicæ vero expulsio à facultate animali plurimum pendet, Urimur enim ad mingendum musculis abdominis, & præterea quodam magno qui à vesicæ cervice producitur per totum colem, multis fibris velut digitis utens, quasi mulgens, ut uno perpetuóque impetu exeat urina: pueris vis animalis est debilissima, atque ideo minori impetu mingunt quam viri, quo fit ut eorum vesica nunquam mingendo perpurgetur, sed semper fiat illis post mictum concretio, hærentibus urinę fęcibus circa ejus osculum: non aliter atque concrescere solent sordes & arenæ in matulis, ac multo magis in vasis angusti orificii, cum non effunditur liquor magno impetu, sed paulatim aut languide. Ideo, etsi puerorum urina sordidior non sit, magis tamen illis fit concretio in vesica post mictum, quia quicquid sordium adest, ob languidum urinæ motum hæret; neque cum illa exit, sed congeritur. In renibus non ita, hi enim, ut qui naturali expultrice, quæ in pueris est fortissima, expurgantur, facile se ab omnibus expediunt: accedit mollities partium & amplitudo viarum, ut ad proprii corporis magnitudinem. *Idem.*

§. 18. J. B.

§. 18. J.B. septimestris Nutrici conductitiæ commissus fuit, quæ in lactis penuria *recenti caseo eum suburrabit*: hinc à secundo anno ad sextum gravi dysuria afflictus fuit: Quod vesicæ lapidis signa adessent certissima, peritissimo Lithotomo D. Covilliard Delphinati; traditus fuit, à quo parvo apparatu sectus fuit felicissime, atque eductus lapis ovi columbini forma & magnitudine: Anno elapso iidem recrudescunt dolores, iteratæque sectioni, ab eodem Covillard institutæ, exponitur, qui novem lapillos educit, quosdam fabæ, alios pisi magnitudine, sed dehinc nunquam occalluit vulnus, perpetua comite ad mortem usque, quæ anno post contigit, urinæ incontinentia & calculorum exclusione.

Dissectum cadaver exhibuit renem utrumq; in parenchymate & pelvi calculis infinitis obsitum; gallinæ ovarium dixisses: hi per ductum ureterum intra membranas vesicæ illapsi, vesiculas efformabant, quibus disruptis in ejus cavitatem decumbebant, & augmentum capessebant.

SCHOLIA.

R*Ecenti caseo infantem suburrabat*] Eodem tempore, ab eodem artifice lithotomiam expertus est *Dominus Buisson* Mercator Genevensis, annos lx. prætergressus, atque ad annum lxxx. supervixit; Eductus lapis ovi anserini magnitudine: Cujus quoque generatio nimio casei esui adscripta est, nunquam enim offam comedebat quin instratæ & superstratæ essent casei laminę. A quo deinceps prorsus abstinés, recidivam nunquam passus est: argumento certissimo in prædicto infante lapidum generationem casei ingestioni ortum debere, cum ejusmodi morbus nulli in tota familia συγγενὴς fuerit.

§. 19. Senex diu doluit circa regionem ossis sacri, cum urinæ ardore & mingendi difficultate. Inventi in vesica quatuor lapides: Et circa regionem ossis sacri, ubi cava bifurcatur, abscessus magnus, &c. *Vide lib. 4. tit. de Ossium & Articulorum affectibus.*

§. 20. Juvenis continuam mejendi difficultatem passus, habuit duos insignes in vesica calculos, muco immersos, à quibus vesica fuit attrita. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 21. Doctor *Franc. de Figueroa*, Medicus Hispalensis, ad annos lxx. urinam cœpit emittere veluti fuligine obductam, parum & sæpe; & cum irritatione, crudelius mictus tempore torquebatur, cum vehementi simul egerendi cupidine; cum ardore & dolore urinæ; quæ postea per aliquot dies delituerunt, cum incepit urina sabulosa acrius ad mejendum irritare: nec ideo destitit occupationibus Medicinæ incumbere, cum en subito lenta febricula suboritur, acrior urinæ irritatio, inter meiendum acerrimi dolores, sanguine in urina permixto; & dum mejere cupiebat, simul excernere alvi excrementa contendebat, cum importuno & irrito tenesmo: Febris crescit, sitis & linguæ scabrities, cum urina nigra & sabulosa, subito & ad tempus pellucida. Hæc omnia erant Lapidis signa, angulis eminuli & punctis figurati, qui ubicunque vesicæ cum urina illideret, acerrimos dolores concitaret, sordidis & corrodentibus ulceribus inductis, interdum inflammatis, ex quo febris & cætera symptomata etiam persistebant. Sanguis interim à sociis, febris & vesicæ inflammatione timore, mittebatur ex brachio & postea è talo, & syrupo de mucilaginibus & aqua malvarum leniebatur urinæ acrimonia: ut etiam ad extra fotu lactis communis, aut oleo violarum & nenufaris: syringa etiam per pudendi canalem, serum aut lac, cum saccharo etiam mittebatur, aut ex emulsione seminis malvarum, mucilagine psyllii, aut hordei decocto, cum succo portulacæ & saccharo: sed omnia in irritum cedebant, nam tabe brevi consumptus periit.

Postea vero inter artifices Chirurgiæ decreverunt, ut Vesicæ locus inspiceretur, & ita factum est, Et in illius alveo inventi sunt duo lapides, inæquales & horridi, acutis eminentiis obducti, substantia & colore subrubri, sanguine defœdati: Vesicæ corpus erat, & facies interna, aphtis nigris & lividis corrupta, ut & permultis albis in circulo corrosa. Hæc enim comitantur accidentia in hac calculi forte quem canalis non capit. *Caldera Tribunalis Medici pag. 223.*

OBSERVATIO IX.

Mictio difficilis ob Calculos renum & vesicæ. 1. Ob Renes ulceratos, calculosos, vesicam putridam. 2. Ob Renes exiles, Vesicam parvam. 3. Ob Renum putredinem & Lapidem in vesica. 4. Ob plures lapillos in Renibus, Grandem pituita obsitum in vesica. 5. Ob abscessus in Rene dextro, vitium sinistri, Vesicam muco repletam. 6. Ob Renis dextri apostema, Vesicæ inflammationem. 7. Ob calculos Renes & ureteres obstruentes; phlegma & calculos in vesica. 8.

§. 1. VIr 60. annor. ante annos duos, alias bene se habens, ex cursu vehementiore urinam reddebat cruentam. Vitio hoc correcto Dysuria corripiebatur, sæpius valde gravi, quæ etiam lithotomiam permittere coëgit. Die 1. Dec. 1674. Calculus auferebatur ovi magnitudinem habens, licet dum extraheretur confractus magna parte fuerit. Operatione hac peracta dolor in emissione urinæ Stranguriáq; gravis misere adhuc ægrum affligebant, sic ut

sic ut dies noctésq; inquietus valde, atq; sine somno ullo traduceret xii. antequam moreretur.

In aperto corpore Vesica occurrebat juglandis magnitudine, omni fere urina destituta. Calculum continebat exiguum, asperum, imo materiæ purulentæ sabulosæ ingentem copiam. Intus non solum variis locis inflammata, verum etiam excoriata, imo ulcerata, Nec tantum vesica scatebat calculis, Ren uterque etiam quamplurimos exhibebat, ast exiles omnes, quorum plurimi tactuis potius quam visui occurrebant, rubicundi omnes. *G. Blasius Observat. med. 21. parte 6.*

§. 2. Sereniss. N. nausea laborabat, vomitu, dolore ad ureteres cum mictu laborioso ac stranguriosо, cum urinis albis perspicuis, tenuissimis: Renum uterque magnus, durus, colore livido; in dextro pustulæ; in sinistro ulcus cavum. In cavitate fragmenta, calculi, vesica putrida, &c. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 3. Quidam diuturna Stranguria divexatus Renes habuit parvos pallidos, nulla pinguedine munitos, Vesicam angustam. *Vide tit. de Ventris tumore.*

§. 4. *Paulus Beham* dum laboraret hoc morbo, tandem periit, Urinæ ejus erant albæ & impuræ.

Secto corpore invenimus lapidem in vesica, pendentem uncias duas & semis, & magnam Renum putredinem, præsertim sinistri: fuit admodum Venereus.

SCHOLIA.

F*Uit admodum Venereus*] *Sennertus* præter seri expurgationem, Renes conferre ad seminis præparationem existimat: A nimio autem Venereorum usu malignas succorum & partium putrescentias induci tradit *Vallesius* comment. in Ægrot. ix. sect. 3. lib. 3. Epidem. usque eo ut citra ullam contagionem suboriri possit lues venerea.

§. 5. Die secunda Junii 1567. in cadavere *Caroli Tiercelin, Domini à Rupe du Mayne*, repertus est in vesica ingens calculus, circumdatus ingenti humiditate putri, purum pus repræsentante. Plures lapilli in Renibus, unus niger in folliculo fellis, ovalis, subasper & parvus. *Ferrandus lib. de Nephritide, fol. 34.*

§. 6. Nic. Wolfii, Pauperculi & valetudinarii studiosi classici, corpusculum aperui, in quo renem dextrum sinistro majorem duplo, rugosum, mollem, flaccidum, & parte anteriore subnigrum reperi; qua per longum scissa, intus abscessum pure mucoso cruentóque, in quod tota renis substantia conversa fuerat, plenum, absque tamen ullo calculo vidi. Parte vero ejusdem posteriore, qua dorso jungitur, integrior paulo tam substantia quam colore quidem spectabatur, attamen intus abscessum alium, simili materia refertum, licet minorem quam anterius fovebat. Sinister & ipse flaccidus quidem, intusque magis concavus æquo, sine sordibus tamen, colore & mole naturali præditus: vesica lotio mucoso, purulento, subcruento oppleta nihil quoque lapidis habuit, præterquam in colli initio, lapillum nigrum, fabæ vulgaris agrestis magnitudine impactum inveni, de quo queri solebat, etiam ante anni spatium, quod micturiens (micturiebat autem singulis horis tam noctu quam interdiu, multúmque & frequenter bibebat, sed nihil præter fontanam) admota virilibus manu, retrorsum pellere illum cogebatur. *Smetius Miscellan. lib. 10. pag. 557.*

§. 7. Nob. ardore urinæ & mingendi difficultate laborabat, A renum calculo id prodire indicatum: Renis dextri substantia tota in pus crassum & fœtidum erat conversa: Vesica ob insignem inflammationem & exulcerationem contracta. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 8. Ill. Matrona, Lepra infecta (*de qua lib. 4. tit. de Aff. Ext.*) urinam paucam, crebro & cum difficultate emittebat. Renes calculis minimis, instar seminis sinapi, nec non ureteres obstructi erant. Pelvis & carunculæ laceræ erant. In vesica plurimi calculi, lapilli tres cum phlegmate.

OBSERVATIO X.

Mictio dolorifica & intercepta, à Rene uno calculis obsesso, Lapide membrana involuto ureteris ostio affixo, Rene altero incolumi.

DO Tibi historiam infantis tabidi & nephritici, in cujus rene altero insignem deprehendi lapidem, seu calculum. Infans est trimulus, ortum ducens à Patre nephriticis doloribus multum obnoxio: In ipso jam puerperio mater sensit magna infantem vexari siti, inprimis autem noctu: Tormina à partu passus est ingentia, cum subsequente magna virium imbecillitate & insequente diarrhoea, quæ quamdiu in hac miseriarũ valle degebat nunquam cessavit: dejecit autem ab initio serosa bile mixta, sub finem mere serosa & albicantia instar lactis coagulati, albumini ovorum similia, appetitus tamen nunquam prosternebatur, Annum agens dimidium incepit ambulare, incuria autem ancillæ factum est aliquando ut ceciderit in spinam dorsi, quem casum ancilla, formidine pœnæ, celavit quandiu potuit: tandem

tamen

tamen factum in apertum prodiit, dum infans, qui prius incedere poterat jam idem obire renuebat: Malum quod evenit ancilla confitente, de vertebrarum, quæ sunt lumborum, luxatione metuerunt Parentes, remediisque decentibus, ligatione præsertim, hunc in finem usi sunt; nihilominus tractu temporis infans hic *pedum* quasi *paralysi* laborare videbatur: Casum hunc in misello hoc excepit octo septimanas post febris, ut videbatur, maligna, ex qua vires quidem recepit, persistente tamen toto ætatis tempore Atrophia quadam totius corporis, pedum maxime, & quamvis sæpius ad se redire videbatur, præter inflationem cutis nihilominus, qualis in hepaticis conspici solet, haud quidquam supererat; Die veneris ante festum nativitatis Christi, motus inordinatos in hoc infante animadvertentes Parentes, meam implorarunt opem; Vocatus vidi misellum convulsionibus torqueri, unde antepilepticis, iisque quæ nervosum genus demulcent, spiritibusque blandiuntur agendum esse censui: præscripsi hunc in finem sequentia. ℞. *aqu. acetos. flor. trinitat. aa.* ℥j. *antepilept. Verzasc.* ℥ß. *cinnam. ten.* ʒj. *spir. sulph. gtt.* viij. *pulv. Marchion.* ʒß. *julep. rosat.* ʒvj. *misc.* sumatur sæpius in die cochlear. Potui autem ordinario miscere jussi seq. pulveris particulam. ℞. *pulv. rad. pæon.* ʒjß. *Marchion.* ℈j. *sacch. rosar. tabul.* ʒij: His convulsiones cessare videbantur, verum enimvero fefellerunt, octiduatim fere recurrentes: Ab hoc tempore observarunt Parentes urinam parcius fluere, summumque, quem gestibus patefacit infans ab hoc in mingendo sufferri dolorem, quatuor septimanis ante obitum hujus in corpore adhuc exanthemata eruperunt, quæ subsequuta sunt ulcera & pustulæ plures; hinc sensim corpus magis emaciari, convulsiones ingravescere, infantulumque usque ad horam mortis comitari cœperunt.

Cadaver, licentia mihi à Parentibus facta, præsentibus aliquot Viris Præstantissimis, aperui, eaque qua licuit diligentia lustravi: In infimo ventre ventriculum deprehendi inflatum, una cum intestinis: Hepar naturalis magnitudinis & mollitiei, præterquam quod color aliquantulum, sed parum ad p. n. accesserit: Vesicula fellis erat maxima & copiosa bile distenta, Lien vero naturalis coloris & magnitudinis, neque ullatenus durus: Epiploon vidi consumptum: Mesenterium glandulis præditum albicantibus, mollibus iisque plurimis: placuit aliquot ex iis incidere, ad videndum num quid sit effluxurum viscidi, sed nihil effluxit: Ren dexter naturalis erat, nihil in se continens alieni: In Rene autem sinistro deprehendi materiam sabulosam, caruncults papillaribus inclusam, unde levi compressione à me facta animadverterunt omnes arenulas copiosas ex iis expressas fuisse: Ante autem ipsum ostium, seu ureterem, ecce calculus oblongus, acuminatus, silicis duritiei, membranis tenaciter involutus, adeo ut lancetta eas separare necesse habuerim: Calculum hunc adhuc, tanquam quid rari, in scatula reconditum teneo: In vesica nihil p. n. observare licuit: In ventre vero medio Pulmones putridi fuerunt & corrupti, absque tamen materia purulenta: *Ex amica & benevola communicatione Clar. Dom. D. I. I. Harderi Medicinæ Doct. Basiliensis & Philosophiæ Professoris.*

S C H O L I A.

SI jam αἰτιολογίαν horum quo quomodo delineare velim, videntur à prima hujus infantis nativitate laborasse viscera quæ αἱματώσει dicata, quæ χυλώσει: hæc quidem, quatenus munere concoctionis alimenti assumpti minus probe functa sunt, Illa autem, quatenus chylum per lacteas adventantem in sanguinem minus laudabilem converterunt & quasi assarunt: Quicquid sit, concoctionibus deficientibus, sanguis generatus fuit in quo particulæ salinæ, acres & fixæ, ex alkali & acido mixtæ, prædominium tenebant; quibus proinde tractu temporis augmentatis, seque mutuo inter pugnantibus & effervescentibus febris secuta est, eaque si quid maligni accessit maligna: Eadem salia aculeata, in massa sanguinea stagnantia, perque arterias ad intestina delata, causa fuere torminum & diarrhϾ; quatenus fibras nervosas vellicantes, convulsionum, Et substantiam pulmonum laxam & spongiosam corrodendo, Phthisis: Quod autem infans hic febri curata, nihilominus continua atrophia laboraverit, ad id dico mihi vix videri febrim hanc penitus fuisse sublatam, sed apparuisse tantum, fermentatione medicamentorum tunc temporis usurpatorum ope cohibita & infracta: qua tamen particulis hisce salinis vires suas reassumentibus, facile rursum incruduit, tandemque in hecticam degeneravit: potuisse autem vires suas reassumere, vel bilis copiosa, in vesicula fellis redundans testabatur, Scatentibus in misello hoc corpore salibus hisce, quin eas natura, onus hocce molestum sibi esse sentiens, conatu fuerit per arterias emulgentes ad renes deponere, ut postmodum cum reliquo sero in vesicam exantlatæ, per eandem excernerentur dubium nullum est: Cum autem renes, sive hæreditaria imbecillitate prædispositi, sive diuturno huic labori sufferendo inassueti essent impares, tandem succubuerint, contigit ut hisce salinis partibus resistitantibus, fermento renum deficiente, vel corrupto & acescente, eæ tandem in calculum concreverint: quibus succus nervosus acescens (si talis detur) adjumento fuit: Calculus hic renum membranis tenuissimis implicitus, summo dolori ansam præbuit, atque præ ostiis jacens, in causa fuit ut urina parciori quantitate redderetur, Rene dextro nihilominus sano & incolumi, & ipsa vesica nihil sabulosa continente, quod aliquibus absurdum videtur: Sunt qui per συμπάθειαν explicant, quod rene uno adhuc salvo nihilominus Ischuria oriatur; verum si quod uno nervo affecto,

 alter

alter ejus affinis etiam constringatur, & quasi convulsivi quippiam patiatur, unde postmodum pelvis & ureteres corrugantur, consideremus, ad συμπαθείας non tam celeri videtur pergendum esse pede; Uti Celeberr. *Wepferus* in suis hac de re ad me datis meminit: Non ita pridem dysenteriæ vidi supervenientem Ischuriam, quæ autem medicamentis nervos demulcentibus, & humorum irritantium acredini subvenientibus statim cessavit:

Materiæ huic salinæ, cui via sic esset præclusa ad vesicam, quis non videt, & necessarium fuisse ut ea in totum corpus regurgitaret, En febris & diarrhœæ serosæ fomentum: quin eadem materia etiam ad articulos potuerit deferri, ibique insultus arthriticos parere, extra controversiam est, horumque exempla videre est apud τὸν πάνυ *Willisium*, in suo de Anim. Brutor. Tractatu: Pedum paralysin quin casus in spinam dorsi, propter nervorum compressionem augere potuerit, vix dubito: eam tamen maxime nephritidis pedissequam esse constat ex authoribus; καὶ ταῦτα μὲν δὴ ὧδε. Tu Vir Excell. omnia pro meliori & æquiori Tuo dispone judicio, Vale. *Idem.*

Summum sufferri dolorem &c.] Nempe nephriticum; Pueros autem calculo renum esse obnoxios, ostendit *Ballonius* Epid. & Ephemer. l. 2. p. 245. eorumque laborantium signa tradit, exemplo puellæ quæ 11. febris die interiit; Vomebat, *ait*, frequenter, repertusque illi lapis in renibus: Cum vomunt sæpe & contorquent corpus pueri, loco non consistentes, de nephritide conjectura esse debet, & fomenta ad renes admovenda: In supradicto autem infante firmior fuit conjectura, ob interceptam mictionem & ejulatum accedentem dum eam redderet: Pueri revera ob ἀδδηφαγίαν & ingluviem vesicæ calculo magis sunt obnoxii, minus iis qui in renibus gignuntur, quia eorum parenchyma mollius & laxius crassamenta non retinet, sed trajicit & elabi sinit, ut congestionis occasio non detur tam ampla ac in adultis.

Observatio XI.

Mictio difficilis ob acres humores vitio hepatis genitos. 1. Ob aneurisma arteriæ vasis urinariis subjacentis. 2. Ob mesenterii insigne incrementum. 3. Ob scirrhum in Ileo intestino 4. Ob ulcus intestini recti ad collum usque vesicæ extensum. 5.

§. 1. ANno 1561. Sexagenarius quidam obesus multos annos difficili Dysuria laboravit: Variæ fuerunt sententiæ de causa morbi, quam alii in vesica, alii in renibus collocabant, sed exitus tandem ostendit omnes illos esse deceptos:

Cum enim apoplexia mortuus esset, secto corpore nihil invenimus vitii, nec in vesica nec in renibus, sed hepar duriusculum: Ita ut manifeste constaret illam urinæ difficultatem tantum ortam esse ex nimia acredine humorum defluentium ad vesicam: Urinæ ejus erant satis tinctæ & puræ. *Observatio Ioh. Hessi Medici Norici.*

§. 2. Coquus quidam difficultate meiendi tenebatur, aliquando suppressio erat urinæ, Calculum in vesica aut aliquid simile suspicabantur: per quædam intervalla malum repetebat: derepente interiit; Subitæ cladis causa reperta est aneurysma ruptum; valde enim erat dilatata arteria quæ vasis urinariis subjacet: Ac credibile dilatationem istam arteriæ difficilis mictionis causam fuisse. *Ballonius paradigm.* 26.

§. 3. Isabellæ Roland mesenterium in insignem molem increverat, præ qua vesicam premens & coarctans difficilem mictionem faciebat: *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 4. Mulier nephritica scirrhum habebat in Ileo intestino, supra renis regionem: hinc difficultatem urinæ passa est per multos annos: *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 5. In cadavere Dom. Cellarii (*Vide lib. 4. tit. de Vlceribus*) apparuit in intestino recto apertio insignis: Vesica illi adhærens collo suo gangrænæ principia contraxerat.

Observatio XII.

Vrinæ ardor & micturitio frequens, ob humorem virulentum in thorace & cordis sinu sinistro inclusum. 1. Ob connexionem p. n. pericardii cum diaphragmate. 2.

§. 1. CIvis N. per mensem bis in die ante obitum, levi animi deliquio corripiebatur, cum modico urinæ ardore & incredibili meiendi desiderio: Illi tota fere thoracis cavitas tenui, prærubro & fœtidissimo humore, nec non cordis sinister sinus opplebatur: &c. *Vide tit. de Syncope lib. 2.*

§. 2. Johanna N. ab incunabilis lotium sine conatu reddere non potuit, Hujus difficultatis causam, connexionem p. n. pericardii cum diaphragmate fuisse credo: ad faciliorem enim excretionem excrementorum facere diaphragma certum est, anhelitu enim retento, diaphragma viscera subdita deprimit, excrementaque propellit. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

Observatio XIII.

Stranguria ob duos calculos in emulgentibus, prope Renes flaccidos. 1. Dysuria ob calculum vesicæ & ureterum. 2. Ob calculum ureteris initio objectum. 3. Ob calculos in ureteribus & Renibus. 4. Ob renum & ureterum corruptionem. 5. Ob Renem materiam purulentam conti-

continentem. 6. Ob calculos in utroque Rene. 7. Ob vitium Renum nigricantium. 8. Ob Renes purulentos, carcinoma vesicæ. 9.

§. 1. FIlius D. N. Brixiani novem annorum, bonæ complexionis, 1654. ægrotavit diebus 33. febre ardentissima, quæ spatio paucorum dierum consumpsit omnem carnem, reduxitque puerum ad sceleti maciem: Extremis diebus de ardore urinæ conquerebatur, ejusque difficultate quam sanus nunquam passus fuerat, licet siti continua aridus, sine modo & medio tam vinum quam aquam puram lutulentamque & sapone inquinatam avidius hauserit.

Demortui cadaver parentes, de incantamento dubitantes, aperiri jusserunt: Inveniebatur Hepar immensæ magnitudinis, prorsus sanum, nisi quod in extremis partibus esset tostum, nigrum & durum: Renes flaccidi nulliusque consistentiæ: In venis emulgentibus, prope renes, reperti sunt duo calculi, unus utrinque, nec tamen unquam in juvenili corpore urinæ mictionem impediverant: Primus calculus æquabat pondus duorum aureorum Hispanicorum, $1\frac{1}{2}$ ungaros & sex grana, Alter duos aureos, medium ungarum, exceptis septem granis. *Th. Bartholinus cent. 3. histor. 34.*

§. 2. Anno 1666. 1. Januar. dissecui cadaver viri 36. annorum, qui per 24. annos summis cruciatibus, quoties urina excernenda, tentatus fuerat, Reperiebatur calculus in vesica urinaria ovi anatini magnitudine & forma: Ureter sinister aliquot lapillos continebat, digiti latitudinem habens: Ren sacci instar triplo major sero distentus erat: Ast ren dexter carnosus magis pure scatebat. *G. Blasius observ. med. 23. part. 6.*

§. 3. Margareta Nicola infestata aliquandiu à dolore lumborum, incidit in crudele calculi renalis tormentum, cum urinæ difficultate, &c. Dissecto cadavere apparuit ren sinister aqua & pluribus calculis infarctus, quorum maximus insinuaverat se suo apice in ureteris principium. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 4. Celeb. *Sperling* dolore lumborum, concurrente mingendi difficultate ac tarditate vexatus fuit. Uterque ren repletus erat calculis innumeris: Ureteres à suo exortu usque ad valvulam arenularum copia distenti erant: *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 5. Nob. fœmina urinas ardentes & purulentas habuit: Renes cum ureteribus, usque ad vesicam putredine erant corrupti: *Vide tit. de Hypogastrii dolore.*

§. 6. Nobilis N. frequenter Dysuria renumque doloribus torquebatur, pro calculoso habitus: Inventus in mortuo Renum sinister albus, materiam purulentam continens: *Vide Tit. de Lumborum dolore.*

§. 7. Generosus N. nephriticus Dysuria molestissima afficiebatur: Sub renis sinistri membrana calculus æquans ovum gallinaceum latebat: In utroque plures minores. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 8. Vir Cælebs urinæ laborabat difficultate: Renes utrinque nigricantes, intus nihil monstri alebant, dexter hepati per peritonæum adnatus: In pelvi sinistri parum hærebat puris. *Vide tit. de Hypochondr. dolore.*

§. 9. Mercator (*de quo tit. de urina alieno loco excreta.*) lumborum dolore, urinæ acrimonia &c. laboravit: Dextrum latus renis erat expers: sinister pure ac steatomate infectus; Sordidum carcinoma ambiebat meatum vesicæ urinariæ.

Observatio XIV.

Vrinæ difficultas sequuta Thoracis hydropem & concretum in corde lapidem.

VIdimus in Doctore Arelatensi Urinæ difficultatem, cum maximo renum dolore & *arenulis rubentibus*, cujus dissecto cadavere Renes integri reperti sunt, sed in thorace hydrops & concretus in corde lapis, qua parte materiam in sinistrum cordis ventriculum, & inde ad renes ferri solitam probabile est, quæ eo itinere præ calore in arenulas concrescebat: Sed & seri ex pulmone ingens copia in abdominis capacitatem penetraverat; haud secus atque sæpe cæcis ductibus ex abdominis capacitate in hydropicis redundat in thoracem. *Iacotius comment. ad aphor. 4. sect. 2. lib. 6. Coac. Hippocr.*

SCHOLIA.

A*Renulis rubentibus*] Arenulas nonnunquam citra lithiasin excerni ostendit *Hollerius* Scholio ad cap. 48. lib. 1. de morbis internis. Cur multi, *ait*, arenas mingunt neque calculosi sunt, causa in promptu est, non enim coguntur nisi viscido aliquo & crudo humore tanquam glutino, opus est tempore: Ubi igitur obstructio à crassis & viscidis humoribus, & acrior urina ac magis fæculenta, angustiores meatus, calore superveniente à quacunque parte, ut hepate, corde, renibus, quod diu impactum fuit in meatu, induratur & lapidescit, figuramque accipit à sinu in quo est: Neque impedimento est, quod

quod nonnulli respondent, ex calculo arenulas fieri, non contra, Cur enim qui generantur in vesica, in arenulas raro dissolvuntur ? Neque etiam ob id necesse est in calculo renum semper excerni arenulas cum urina: nam in multis dissectis probatum contrarium, qui calculosi sunt inventi, cum neque arenas meierent, neque laborarent urinæ difficultate, infosso calculo in substantia renum: *Archigenes & Philagrius* arenas reddi volunt, cum jam calculus è rene in vesicam descendit: Ejusmodi arenularum, citra lithiasin, generationis modum ostendit *Joubertus in provocatione à sententia Brunonis Seidelii parad 3. decade 2. lit. T.* Annotatione, *inquit*, hic dignum videtur absumptionem quæ ustione fit, non eo usque duntaxat progredi ut crassamentum relinquat, quin etiam non raro in cineres prorsus humoris magnam portionem quandam redigat: atque id sunt arenulæ quæ à febricitantibus non paucis (maxime morbo jam defunctis) copiose cum urina minguntur, nulla vel præsente vel præterita etiam nephritide: sero à venis omnibus, aut certe majoribus (ubi exustio humorum viguit) sabulum hoc rapiente: quod minus mirum videbitur iis qui bilem totam intra vesiculam propriam in lapides ? alias numero paucos, alias numerosissimos induratam aliquando viderint, apertis eorum corporibus quos febris ardens aut etiam diuturna rapuerat: Ego plusies istud observavi: *Hactenus Joubertus*; Quomodo autem arenulæ à renibus provenientes ab illis distinguantur, proponit *Riverius* pract. lib. 14. cap. 1. Plurimos videre est, *ait*, qui tota vita multas arenulas cum urinis profundunt, neque tamen calculo laborant, Non raro enim arenulæ proveniunt ab humorum adustione, quæ in venis ac hepate fit, Et illæ vitri parietibus adhærent, nec in fundo subsident, ut illæ quæ à renibus proveniunt; præterea digitis contritæ dissolvuntur, & salinam substantiam retenunt: cum aliæ digitis non cedant & dissolvi nullo modo valeant, Ac denique cum hujusmodi arenulæ salinam habeant substantiam, in calida urina dissolvuntur, neque ullo modo in ea apparent dum adhuc calida est: postquam vero refrixerit, coalescunt & matulæ parietibus adhærent; non secus ac crystalli Tartari, qui in aqua calente dissoluti, dum illa refrigeratur, concrescunt & vasis parietibus adhærent, ita ut valde similis sit hujusmodi arenularum & crystalli Tartari natura.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII.
SECTIO XXVI.
De Diabete, seu Vrinæ Profluvio.

OBSERVATIO I.
Diabete extincti Renes flaccidi & decolores inventi.

ANNO 1590. Filia Præsidis Hollandiæ 18. annorum, aliquot ante obitum annis Diabete laborarat, adeoque sitibunda extiterat, ut unico die non raro urnas duas tresvé potus assumeret, nec minore quantitate urinam in dies reddebat.

Renes huic non absumpti, verum flaccidiores solito, figura cineritia non impense rubra. *Petrus Pawius observat. Anatom. 2.*

SCHOLIA.

RENES *flaccidiores solito &c.*] Vulgata sententia de Diabetes causa *Clarissimo Willisio* minime arridet, quod sanguis ad Renes non attrahatur sed motu cordis pellatur: Porro nec serum è sanguine eos perluente hauriri, aut emulgeri, sed partim percolatione, & partim fusione quadam, sive præcipitatione secerni videatur: Quapropter Diabeten sanguinis potius & immediatius quam Renum affectionem esse, & originem suam inde sumere credit, quatenus cruoris massa velut deliquescit & in serositatem copiose nimis funditur: Quod equidem ex urinæ quantitate ita in immensum aucta, quæ nonnisi à sanguinis deliquio & consumptione procedat, facile constat: Propterea item cruor residuus, sero ejus ita ubertim abscedente, multo crassior & ad coagulandum aptior evadit, uti ex pulsu celeri & laborioso arguere licebit: nam idcirco cor rapidius movetur, ut sanguinem plus solito dum exagitat, à coagulatione præservet: Porro ut hujus fluiditas, ob nimia serosi laticis dispendia periclitari apta, continuari possit, materies potulenta siti immani urgente copiosissime ingeritur, ac insuper humores solidis partibus impacti à sanguine resorbentur, quinimo ipsarum farcimenta in hujus reparationem deliquescunt, hinc ut morbo isto laborantes plurimum sitiant & brevi emarcescant: Itaque ut Diabetis conjunctam causam & rationem formalem designet *Vir Excell.* opinatur sanguinis crasin ita laxari, & quadantenus dissolvi, ut particulæ aquosæ a crassioribus contineri nequeant, quin illæ harum amplexibus cito elapsæ, & salinis imbutæ, per vias renum maxime patentes excurrant: Interim vero ad sanguinem diluendum, & a coagulatione vindicandum, humores alii tum ab extra, tum intus in eum corripiuntur, atque præcordia magno ubique molimine in motum rapidiorem urgentur: Præterea tamen in causæ conjunctæ partem aliquam Renes quandoque accedere censet *Vir Præclarissimus*, utpote quorum fermentum

fermentum ita nonnunquam viciari solet, ut sanguinem non salis lixivialis influxu in debita mixtione atque fluiditate contineat, proinde ut serum mera percolatione ab eo separetur, sed interdum accidit à Sale acido in renibus deposito cruorem, dum eos pertransit, velut à coagulo quodam, in serositatem copiosam, quæ mox per ureteres amandatur, præcipitari: Hinc observare est in plerisque nephritidi obnoxiis, paroxysmo ingruente urinam limpidam & copiosam reddi: cujus causa est, quod humor acidus per ductus nerveos illuc delatus, & dolorem excitans, imprimis sanguinem renibus illabentem fundit, serique uberioris ab eo decessum producit. Interea non est ut dubitet præcipuam & maxime crebram Diabetis causam in sanguinis dissoluta nimis mistione consistere & laxa, quin etiam pari ratione διάρροιαν minutam & debito parciorem, sæpenumero à sanguinis compage nimis stricta & velut obserata pendere; *vide tit. de Ischuria.*

Si vero inquiritur unde sanguinis compages ita laxa & dissoluta, inque serositates deliquescere apta evadat? Dicit hujus, sicuti & lactis, fusionem ex eo procedere, quod cum in massa ejus Sales diversæ indolis conveniunt & associantur, reliquæ particulæ Salinis (quæ eas ab invicem sejungunt & in mixtione continent) liberatæ statim in partes secedunt: Quod si amplius inquiratur unde nam Sales isti, quorum privata combinatione Sanguinis mistionem solvi, ejusque fusionem introduci supponimus, adveniant? non est pro illis designandis ut longe disquiratur, Etenim plane constat massæ sanguineæ particulas salino fixas & volatiles naturaliter semper inesse: quibus si quando sal acidus, seu fluore potius, satis ubertim accedat, prædictam affectionem facile excitabit: Hinc est quod vinum Rhenanum, Pomaceum & liquores acidi epoti διάρροιαν copiosiorem provocant; Propterea item in quibusdam valetudinariis, quorum sanguis sale acido abundat, medicamenta sale fixo aut volatili prædita urinam movere solent: Novit quendam vino Rhenano pro potu ordinario per 20. dies usum, Diabeten incurabilem contraxisse, ex qua non obstantibus Medicorum plurium consiliis & remediis, intra mensem interibat: Meminit duas mulieres pathematis spasmodicis & hypochondriacis obnoxias, quibus subinde magna urinæ profluvia cum languore & carnium intabescentia accidebant. Excell. *Th. Bartholinus* observ. Anat. 68. cent. 1. De se, calculosa vesicæ dispositione laborante, narrat post potum vini Rhenani, redditam esse urinam vino epoto tam similem, ut pro vino ipso potuerit propinari, per dies plusculos sine sedimento incorruptam permanentem:

Causam quærit in Glandulis lacteis renibus vicinis.

OBSERVATIO II.

Diabetes à vitio Renis sinistri magnæ molis, lapide obsessi exiguo: Dextri minimi & fere consumpti.

Vidua Barnabæ Panthou sæpe nephritica erat: aliqnando è vesica detractus lapis: Tandem post multos dolores nephriticos doluit inguen sinistrum, febricitavit, mox in imo ventre dolor erat intolerabilis, jactatio, vomitiones assiduæ, imo dolor ad pectus, variæ admodum erant species doloris: In sinistro hypochondrio tumor apparebat magnus & durus, Quidam vere splenem intumuisse dicebant: Alii Renem, Febris marasmodes, convulsiunculæ, frequentes leipothymiæ, Involuntarie profluebat urina: Species quædam erat Diabetæ, urinæ tenuissimæ, aliquando cruentæ, post multos dolores mors.

Aperto cadavere Ren sinister inventus est lapide obsessus exiguo: Ren in magnam molem undique increverat, Adæquabat Renem bubulum magnitudine: Paulum saniei in eo erat: Dexter adeo parvus erat ut fere reperiri non potuerit; Macruerat multum: Nunquid verum illud à Renibus febres Marasmodes contingere? *Ballonius Ephem. & Epid. lib. 2. p. 152.*

SCHOLIA.

Ea in historia mentionem fecimus de Diabete: meminimus tumorum & dolorum ventris, inguinum: incredibile est quanta symptomata afferat Ren male affectus: Ad eam historiam valet id quod diligenter annotavit *Arculanus* in caput de fluxu urinæ, inter signa, præsertim si ingens adest sitis, & aqua quæ bibitur cito egrediatur, viscera uri videntur, lumbi intumescunt, testes & coxæ: Et si mordens caliditas in visceribus augeatur, venter superior corrugatur & venæ in ipso elevantur, universus habitus gracilescit, & tabes accidit gravis: Revera latens erat Diabetes: Et quia mulieres non facile sua detegunt, consumpta est vi febris lentæ & exhaustus omnis humor: Admirabile habet aliquid hic morbus. *Idem ibidem.*

Alii Renem &c.] Non improbabile censet *Clar. Willis* διάρροιαν copiosam aliquatenus à Renum mala conformatione procedere, in quantum scil. horum tubuli lymphatici nimis ampli & patentes, serosum laticem nimis prompte excipiunt, & sine remora quavis celeriter transmittunt, propterea ut major ejus quantitas in urinam excurrat: Verum enimvero, ut tubulos hos quandoque, & præsertim in calculosis, nimis patere concedatur, attamen proinde lotium cruentum potius quam copiosum excernendum dicit: Et revera mictionem sanguineam à tali potissimum causa exoriri putat: Porro cum urina copiosa & cruenta simul existit, sanguinis dyscrasiam cum mala Renum conformatione concurrere censet: *Quo modo præterea concurrat Renum vitium vide Scholia ad observ. 1.*

Convulsiuncula] Non tantum ab assumptis, sed ab humoribus intus productis *Diabetes* passim evenit: Observare est plurimos pathematis spasmodicis obnoxios, ante vel post paroxysmos, urinæ limpidæ copiam ingruentem reddere, cujus certe causa est, quod sanguinis & succi nervei recrementa (*de sanguinis vitio vide Scholia ad observ. 1.*) in partibus solidis aggesta, si quando in acorem degenerã turgescant, & in sanguinem refluant, fusionem ejus, & pro-

& proinde urinæ profluvium inducunt: Quapropter cum talis urinæ profusio constans & habitualis existit, nihil verisimilius dici potest, quam quod humores excrementitii, in partes solidas ablegati, indeque postquam acorem illinc contraxerint, in sanguinem reverti, hujus liquorem in serositatem nimiam fundunt, proindeq; perennem adeo & immensam excretionem cient: In præcipuam vero hujus noxæ partem *Succum nerveum* merito referri censet *Vir Excell.* quippe hunc si quando à recta crasi desciscat, admodum malignum, aliisque tum humoribus, tum partibus solidis infestum evadere alibi ostendit; quapropter ab eo depravato etiam sanguinis mistio perverti maxime periclitatur: Ipsum vero *succum nerveum* depravari arguere licebit, quoniam in Diabete spiritus animales plurimum oblanguescunt & *nutritio* statim omnis frustratur;

Porro quod sententiam istam egregie confirmat, observasse se ait *Vir Praclar.* in pluribus huic morbo per intervalla obnoxiis, quod paulo antequam in urinæ profluvium inciderint, in toto corpore partium nervearum dolores vagos & corrugationes, modo cum stupore aut formicationis sensu, modo cum crebris *Spasmis* ac tendinum subsultibus, aliisque spirituum perturbationibus & inquietudinibus paterentur: Indicio sane manifesto liquorem fibras nerveas irrigantem, à crasi degenerem, & fæculentiis refertum spiritus irritare inque ἀτaξίαs cogere: Dein postea cum succi nervei recrementa & superfluitates, fluere oborto in massam sanguineam exundantia Diabetem inferrent, prædicta symptomata cessabant, succedente vero spirituum languore & virium concidentia. *Pharmac. Ration. p. 167. &c.*

Febricitavit] Quod laborantes febricitant & valde sitiunt, ratio partim est quoniam humores & succi, quibus tum sanguis tum solidæ partes & humectantur & refrigerantur, continuo per diuresin impendio plus nimis exhauriuntur, quare fauces arent & præcordia insigniter æstuant: & partim quoniam urgente naturæ instinctu cor & pulmones in motus rapidiores urgentur, ut sanguis sero diluente privatus, à coagulatione sive concretione vindicari, ac in circulatione debita continuari possit. *Idem ibidem p. 171.*

Urina tenuissima] Hoc affectu laborantes multo plus mingunt quam bibunt, aut alimenti liquidi assumunt: Quod autem Authores potum aut parum aut nihil immutatum reddi asserunt, à vero longissime distat, quoniam urina in omnibus (quos unquam me novisse contigit, & credo ita in universis habere) tum à potu ingesto, tum à quovis humore in corpore nostro gigni solito plurimum differens, quasi melle aut saccharo imbuta mire dulcescebat: Prædicti erroris occasio, ut opinor, fuit urinæ color, qui semper crudus & aquosus, velut pica aut hydrope laborantium apparet: Explicatu vero arduum uidetur quare ægrotantium urinæ adeo mire dulcescunt, sive saporem mellitum referunt, cum potius è contra, si juxta hypothesin nostram sanguinis fusio & (quæ propterea succedit) urinæ profusio ob salium combinationes accidat, certe liquor hic impraegnatus potius salsus esset quam dulcis: Verum huic referre obvium est dicendo imprimis urinam sapore salso privari, in quantum plures sales, qui diversę sunt indolis in ea combinantur, Nam hoc multiplici in Chymicis experimento constat, quod cum sales, qui diversæ sunt indolis, uti fixus aut volatilis cum acido miscentur, utriusque acrimonia obtunditur aut amittitur: quare quod urina Diabete laborantium minime salsa sit, non est quod miremur: Cur autem instar sacchari aut mellis ea mire dulcescat, nodus vindice dignus est: Hunc effectum ex eo quispiam oriri putaret, quod una cum sanguinis sero per renes excurrente, tum liquor recens nutritius, tum solidarum partium liquamina amandarentur: quare non improbabile videtur dulcedinem istam ex succis hisce opimis lotio permixtis conciliari: Verum enimvero ex mistione ista sapor tantum lenis, ac instar lactis aut jusculi carnium blande demulcens, sed non mellitus excitabitur: quinimo ad hunc, qui non solum gratus, sed quodammodo pungens est, spicula salina, una ac mulcimina sulphurea (prout alibi ostendimus) concurrere debent: Quare prout saccharum & mel merito ad concretiones salino sulphureas referimus, ita suspicari fas sit urinam in Diabete adeo dulcescere, eo quod salibus in sero combinatis particulæ quædam sulphureæ ex colliquatione partium solidarum delibatæ accrescunt. *Willis l. c.*

Observatio III.

Diabetes à calculis occultis in Renibus & Pulmonum erysipelate.

IN Nob. N. à febre ardente extincto, Pulmo niger & admodum tumidus repertus est: In utroque Rene duo magni calculi, Hic copiosiores justo fundebat urinas, aquæ simillimas, sitimque intolerabilem patiebatur, ut quæ nullo potu sedari poterat. *Vide tit. de Febribus.*

Observatio IV.

Diabetes vitio vesicæ tumore σφακελώδη affectæ excitatus.

MUltis *ementitus Diabetes: causam ad Renum affectionem referebant:* Mortuis contracta plane vesica reperta est, cum gangræna & tumore σφακελώδη in capacitate ipsius vesicæ: Quod notandum ne quis decipiatur. *Ballonius Epid. lib. 2. p. 157.*

Scholia.

EMentitus Diabetes] Diabetes in Legitimum & Spurium dividitur Legimus Excretio est rei potulentæ prorsus non mutatæ, in odore, colore & sapore per vias lotii; Spurius, quem Arabes multitudinem urinæ appellarunt, est Excretio urinæ in tanta copia, quæ longe superat quantitatem rei assumptæ humidæ.

Causam ad Renum affectionem referebant] Ex *Galeno 6.* de loc. aff. cap. 3. causa proxima & immediata calida est renum intemperies, serum à venis copiosissime elicientium, & ad vesicam transfundentium: quo fit ut venæ inanitæ serum ab Hepate trahant, hoc ab intestinis & ventriculo; unde sitis continua exoritur, potusque immanis appetitus, qui ingestus protinus à dictis partibus abripitur, à cujus copia expultrice irritata & retentrice gravata, subita

ejusdem

ejusdem oritur exclusio: At hæc causa insufficiens quibusdam videtur, quod calida renum intemperies frequenter occurrat, non item Diabetes; causam vero statuunt humorem acrem, aut salsum, parenchymati alte insinuatum, à quo facultatis expultricis perennis fiat irritatio: non secus ac in causo vehemens urget sitis, nullo potu placabilis, ab humore bilioso tunicis ventriculi impacto, aut vaporibus salsis aut biliosis à partibus vicinis suscitatis & ventriculum impetentibus: Porrò, cùm bilis aliorumque humorum adustorum generatio hepati adscribatur, verisimile esse aiunt id eadem quoque intemperie affici, à quo in renes ii decumbunt, vitiumque hauriunt: Firmatur sententia observatione *Ballonii* lib. 2. Epid. & Ephem. p. 158. *Mulieres inquit, & homines vinosos, & colore ipso&c vidimus quadam specie Diabetis affectos: attulerunt ad nos urinas stillatitia rosarum aquæ simillimas, Ad stomachi indigestionem revocant quidam: Nos contra ad caliditatem summam & siccitatem quandam extremam Hepatis & Renum: Uxor mercatoris D. P. satis docuit, & ea est vinosissima.* Celeris autem potus transitus qua talis per vesicam excernitur qualis fuit haustus, brevi interposita mora, rationem vix reddent qui longam & vulgatam viam per hepar, cor, arterias, emulgentes, renes, ureteres, vesicam proponunt: Et quanquam compendiosiorem quæsierit *Aquapendens* per hepar ex ventriculi venis gastricis: Et Pito Conringiusque, per Lienem, tamen ille inventa circulatione *sanguinis fine* suo excidit: Hi verò, præconceptas vias aperte demonstrare nequeunt: Glandularum lactearum detectio breviorem ostendit viam, quarum, inter cæteros, usus est, serum à chylo separatum in adjacentes vel renes exprimere, vel emulgentes arterias, quibus ramos mittunt: Vide Excell. *Bartholinum* Tract. de ductu chylifero cap. 7. 8. & 9.

OBSERVATIO V.

Diabetes à rene uno lapide obsesso, & in ureteris initium implantato: altero minore reddito & collapso.

Joh. Chalumeau annos natus circiter 50. corpore squalido & visceribus pari modo affectis, nephriticis symptomatis conflictatus est: dolor fixus, excretio nonnullorum lapidum ex intervallis: Ren sinister lapide angulos obtusos habente obsessus est, In ureteris principium implantatus deprehensus est post anatomen: febris conclusa, plus in recessu quam in fronte habens, adustio & squalor; Extimus habitus alsiosus: lingua squallida & horridula, æstus & sitis, meiebat plus justo, urina aquea plane, sensim extabuit, Diabete interiit;

Ren alter lapide non obsessus, Justo minor erat & pene collapsus: In altero lapis prædictus deprehensus est, *Nullum commemorabile vitium quod sub obtutum caderet. Ballonius Epid. & Eph. lib. 2. p. 183.*

SCHOLIA.

Nullum commemorabile vitium &c.] Morbus partium sæpe τ̃ ὅλου ἐστιν est, & sæpe sitis est renum irritata facultate attractrice, Et hic morbus inexplicabilis est fere: Imo hepatis δυσκρασία & venarum, cum dispositione humorum nitrosa & salsuginosa, facile communicatur renibus: Accedit quod ad partes laborantes facile serosa excrementa depelluntur & confluunt. Quæstio esse potest, Quomodo ren tam male affectus serum à sanguine secernit? cur non sanguinem saniosum & serosum, aut serum sanguinolentum præterlabi sinit? Id pluribus explicandum foret: nam cum quatuor sint in parte facultates ab elementis profectæ, una potest laborare integra altera, prout qualitas quæ eam facultatem juvat & fovet potius laborarit quàm alia: accedit quod Ren, tanquam officialis pars, peccaverit, ut quæ plus attraxerit quam oportuerit: tanquam pars privata non desierit nutriri, unde facile & belle secrevit serum à sanguine, Et cum sanguis multum habuerit seri, ejusque nitrosi & mali; paucum laudabilis succi, non mirum si malum malo fuerit cumulatum: Imo sæpe ren auctior est & major, sed non commodo ægrotum: Idem enim contingit quod & iis quibus Lien major est: *Hippocr.* autem scripsit, Quibus Lien efflorescit, iis corpus minuitur. *Idem.*

APPENDIX.

De viis per quas Potus nequaquam immutatus in Diabete legitimo excernitur.

IN Diabete legitimo potum, qualis fuit assumptus brevissima interposita mora per Lacteas reddi suspicatur Excell. *Bartholinus tractatu de Hepate exauthorato*, Optatque quo hæc firmiori stent talo, ut dissectionis adminiculo Lactearum cum Emulgentibus manifesta communio confirmaretur: Communionemque aliquam intercedere illis qui facile in Diabeten incidunt non audet dubitare, si quidem vicinitas sufficere non possit, cujus beneficio in corpore multæ fiunt μεταστάσεις, viis nobis, non Naturæ nec viventi corpori ignotis: Votum adimplevit novum inventum, de quo *Acta Londinensia* anni 1667. *p. m.* 93. *Aliud inventum se nobis obtulit, non minus in medicina utile atque proficuum, Est vero Ductus Lactei, qui jam Ductus Thoracicus appellatur, cum vena Emulgente communicatio: Ecce vero experimenta quæ in eam nobis viam fecere: Dom.* Gayant *detecto Ductu Thoracico calamum illi immisit, eoque calamo alligato in calamum*, Ductus thoracicus à calamo usque ad venam subclaviam vento quidem repletus est. *Vide observat. de urinis p. n.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XXVII.
De Vrinæ Incontinentia, & Per locum indecentem Excretione.

Observatio I.

Vrinæ per anum effluxus ob vesicæ carcinoma rectum intestinum penetrans. 1. *Ob sphincterem vesicæ callo occlusum.* 2. *Ob ulcus vesicæ ad rectum intestinum pertingens.* 3. *Exitus per fissuram (pene deficiente & vesica) in quam ureteres inserebantur.* 4. *Per anum, ob obstructos renes à calculis, & urinæ in mesenterium transitum.* 5.

§. 1. MEDICI æque loquuntur de externo ac interno cancro, at quis eorum fecit mentionem carcinomatis vesicæ urinariæ? Cujus tamen nobis oblatum fuit exemplum, non quo remedium quis exspiscetur malo insanabili, verum ut constet non quodcunque vesicæ tormentum protinus vel calculo vel ulceri, quin potius nonnunquam desperato huic cancro acceptum ferendum. Mercator Brabantinus, post exectum in pueritia calculum, nunquam deinceps lotium per colem, verum semper per anum reddidit, relicto ibidem loci, à sectione, hiatu non minus in anum quam vesicam pervio, qua inordinata urinæ excretione, cætera sanus, ad 40. ætatis ubi pervenisset annum, incœpere ipsum affligere lumborum dolor, urinæ acrimonia, perpetuus dejiciendi conatus, ac perennis pruritus in cole, è quo tamen vix atque ne vix quidem vel minima deinceps prodiit guttula; quibus incommodis, præ verecundia, integrum decennium clam habitis, imploravit tandem opem medicam, & quidem serio sed sero; Ecquid enim ageres malo jam penitius insidente, quam ut posset radicitus exstirpari? Urinam nunquam reddebat sine insigni doloris sensu, & quicquid ejus ab ano efflueret, id aut arenulis, aut membranis calculosis semper fuit permixtum: brachia continuo erant tremula & vigiliæ indefatigabiles, cum febre lenta, anorexia ventriculi, ac tam pertinaci alimentorum fastidio, ut vel sola eorundem mentio sæpenumero nauseam ipsi moverit: In quorum tamen omnium symptomatum concursu, nihil ipsi suppetias tulit præter laudanum opiatum, ex cujus duobus duntaxat granis integrum interdum vixit triduum, sine evidenti molestia, donec prostatis jam viribus, ac corpore fame doloreque quasi enecto, ab ipsius usu consultum videretur abstinere, in procinctu jam morte quæ miserrimæ ipsius vitæ finem imponeret:

Aperto autem cadavere, vidimus dextrum latus renis expers: in sinistro vero, eundem pure ac steatomate infectum: At potissima ærumnosi hujus mali causa fuit sordidum ac inæquale carcinoma, quod quoquoversum ambiebat meatum illum, qui digiti latitudine descendebat à vesica urinaria in rectum intestinum, per quod annis plus minus decem, cum intolerabili doloris cruciatu, lotium profluxerat miserrimo huic ægro: Cujus fortunam ne deinceps & alii subire cogantur ægroti, obnixe rogatos volumus lithotomos, ut quantum in manu ipsorum fuerit, omnem impendant operam quo in posterum firmiter glutinentur vulnera ab ipsis præcisa. *N. Tulpius observ. lib. 4. cap. 37.*

§. 2. Vidi senem urinam omnem per podicem sine insigni molestia excernentem: In quo post mortem ductum urinarium, circa sphincterem, scirrho occlusum esse reperi. *Fabr. Hildanus centur. 5. observ. 47.*

§. 3. David N. urinam per secessum reddidit, corpus vesicæ, circa collum, ulcusculo excavatum erat, usque in intestinum rectum. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 4. Anno 1656. uxor N. peperit infantem monstrosum: hic septem dies à partu gemebundus vixit, septimaque die obiit: Hujus corporis partes omnes decenti structura & conformatione donatæ fuissent, nisi naturæ insignis aberratio in partibus hypogastrii fuisset

fuisset conspicua: Scrotum parum ab ano distabat, ipsique erat fere contiguum: Supra scrotum apparebat carnea quædam substantia, quæ quandam penis speciem præ se ferebat: nullum urethræ huic inerat vestigium: Paulo supra hoc penis fragmentum fissura quædam semicircularis secundum latitudinem imi ventris apparebat: Ureteres, non in vesicam, quæ nulla erat, sed in scissuram illam terminabantur, atque utrinqae per eorum orificia urina continuo & guttatim stillabat atque effluebat &c. *Cattierus Observationum* 19.

§. 5. Puellus (*de quo tit. de Ischuria*) post eductum è vesica lapidem, & ischuriam decem dierum, urinæ guttas aliquot per anum reddebat: Aperto cadavere Renes calculis obsessi reperti &c. Vesica omnino vacua & sicca, nequaquam perforata: unde indagando vias per quas evacuebatur urina, observatum serum in venis mesenterii, illud in intestina deponentibus.

Observatio II.

Mictio involuntaria ob spinalem medullam sero perfusam. 1. Ob relaxationem nervorum ossis sacri. 2. Ob Renem sinistrum calculo exiguo obsessum, Dextrum in magnitudine excedentem. 3. Ob Renem sinistrum calculis obsessum, cum parvo in vesica. 4. Ob vesicæ inflammationem, Colli ejusdem dilatationem & musculorum resolutionem. 5. Ob vesicæ duritiem, sphincteris extenuationem, Parastatarum vitium. 6. Ob ampliationem unius ureterum, vitiosam alterius in vesicam scirrhosam &c. insertionem &c. 7. Ob sphincterem vesicæ relaxatum, madorem spinalis medullæ. 8. Ob corporis vesicæ vitium livore se prodens. 9. Ob pus in collo vesicæ delitescens. 10. Ob lapillos in vesica. 11. Ob grandem lapidem collum vesicæ opplentem, Uteri insignem obstructionem. 12.

§. 1. Jac. *Reutinger* 14. diebus ante fatalem diem lectum permingere cœpit: Abscissa post obitum medulla oblongata, prope orificium magnum, plurimum seri ex ostio illo prosiliit; ut non dubitarim totam quoque sacram fistulam eo quoque repletam fuisse, (ac proin nervos ad sphincterem vesicæ abeuntes madefactos.) *Ioh. Iacobus Wepferus Exercit. de Apoplexia histor.* 4.

SCHOLIA.

Causa involuntarii urinæ effluvii, quod & vigilantibus & dormientibus accidit, est vitium sphincteris vesicæ, qui relaxatus & imbecillis redditus est, ut sese contrahere nequeat, & orificium vesicæ claudere, unde urinæ exitus fere semper patet, & invitis etiam ac nescientibus effluit: Neque enim aliam urinam retinendi facultatem habet vesica, quam hunc orificio præpositum musculum, qui id claudit, & urinam retinet donec ex arbitrio hominis laxetur: Hæc vero sphincteris actio interdum læditur, & interdum stupore & paralysi afficitur ut stimulum illum non sentiat, & urinam non recte contineat sed profluere sinat: Id quod accidit nervis, qui partim à sexta conjugatione, partim ab iis transmittuntur qui postremi à spinali medulla originem trahunt, affectis, iisque vel refrigeratis, vel obstructis aut compressis: Solet tamen etiam urina interdum præter voluntatem reddi, cum abdominis musculi valde convelluntur, ut urina ob eorum constrictionem, ventrisque compressionem ex vesica quasi propellatur: Ob eandem fere causam interdum gravidis in ultimis mensibus urinæ incontinentia accidit, ut & iis qui tumorem habent supra vesicam, idque ideo proculdubio, quia musculus vesicæ ab utero fœtu distento, vel tumore comprimitur & vellicatur: Ubi hoc occurrit dubium, quomodo ex eadem causa, & urinæ incontinentia & suppressio fieri possit: Scribit enim *Hippocr.* in Coacis, *Ex refrigeratione urinæ interceptio* pessima: Verum sciendum dum urina ex refrigeratione supprimitur, solum facultatem sentientem affici, ita ut urinæ stimulum non percipiat: Si vero sensus non solum afficitur, sed & facultas motrix ita impeditur ut musculum contrahere non possit, fit involuntarium urinæ profluvium: Si vero per somnum saltem hoc fiat, per vigilias vero nil tale observetur, equidem & tum in musculo illo vesicæ orificium claudente aliqua est imbecillitas, a frigida & humida intemperie proveniens, sed non tanta, ut homo si velit, urinam continere non possit: ideoque ad imbecillitatem somnus profundior accedat necesse est, & quasi quædam negligentia, & homo per somnum ab urina stimulatus non cogitet lectum urinæ reddendæ locum commodum non esse: Ubi enim urinæ ea copia in vesica collecta est, quæ hominem seu copia seu qualitate stimulare ad excernendum possit, si homo profundius dormiat, & ad imaginationem irritationis sensus perveniat, facultas expultrix, nisi à ratione expulsio impediatur, ad expellendum insurgit, & præcipue si sphincter sit debilis, urina profluit: Quo multum etiam facit consuetudo, ob quam cautam infantes noctu sæpius lectum comningendo, huic intempestivæ mictioni quasi assuescunt, ut postea etiam adultis familiaris maneat: Nonnulli non solum labefactatam facultatem causam incontinentiæ urinæ ponunt, sed coactam, (*vide infra* §. 3. 4. 10. 11. 12.) dum scilicet urina sui copia vel impetu in musculum vesicæ agat, eumque comprimat sui gravitate, & ad apertionem quasi cogat, quamvis voluntas non vocet ad illam, verum hæc causa commodius refertur ad objectum & nimiam stimulationem: Urina enim copiosa ideo statim excernitur, quia facultatem expultricem irritat, neque accidit hoc sine voluntatis imperio.

Sennertus Pract. lib. 3. parte 8. sect. 2. cap. 1. & 6.

§. 2. Puellæ

§. 2. Puellæ paulo ante obitum urina involuntarie effluxit, quod nervi ossis sacri adeo relaxati essent, ut sphincter vesicæ officio amplius non fungeretur: *Fabritius Hildanus cent. 6. observat.* 74.

SCHOLIA.

Sphincter vesicæ &c.] Unicum hunc musculum vesicæ assignat *Galenus*, Sed quæ secunda ejus membrana dicitur, crassa & fibris carnosis donata, ab *Aquapendente*, *Bartholino*, *Walæo*, musculus constituitur, quia fibras habet perspicue carnosas, ad vesicæ initium insertas; Ita ut quemadmodum musculus circularis ille sphincter dictus, vesicam constringit, ne involuntarie nobis urina effluat, ita hic musculus ad excretionem urinæ facit, dum se contrahendo vesicam constringit.

§. 3. Vidua N. sæpe nephritica erat, aliquando è vesica lapis detractus, Involuntarie profluebat urina, &c. Ren sinister inventus est lapide obsessus exiguo, Dexter in magnam molem undique increverat, paulum saniei in eo erat. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 4. Illustr. Comes Th. Arundelius urinæ suppressione primo afflictus, eam aliquot diebus post retinere non potuit, quin eam pene quot momentis reddere coactus fuerit. In rene sinistro calculus sat magnus cum aliis minoribus repertus: In vesica lapillus parvus, &c. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 5. Anno 1587. obiit vir 54. annorum, qui ex casu decubuerat sine ullo sensu & motu sex diebus, &c. Secto ejus cadavere, vesicæ urinariæ tunicæ, ob venarum summam inflammationem ita à se invicem separatæ apparebant, ut mirati simus: ipsa autem vesica solito duplo quasi major inventa est, ad cujus internos parietes ex venarum orificiis, sanguinis copia reseratis, vera quædam puris generatio conspiciebatur, collo ejusdem ita aperto ut digitum facile immitteres, & veram musculorum vesicæ resolutionem videres, Urina enim ægroto non sentiente ante obitum prodibat, vesica tamen nihilo secius tota repleta. *I. Vdalr. Rumlerus observ.* 4.

§. 6. Marcellus Sacchettus, (*de quo lib. 2. tit. de Phthisi*) stranguria, vesicæque paralysi affectus, & utrarumque superfluitatum excretu inconsulto: Paralysis vesicæ ac depravatus mictus multiplices agnoscebat causas, Tum vasis duritiem ostracodem, tum sphincteris emarcescentis insignem maciem, tum, si *Bauhini* observationi credimus, Adenum parastatarum vitium. Potuit & citra hæc paresis à superioris nervi unius sextæ conjugationis, & per hunc spinalis alterius resolutione propagari: hæc autem à communi nervorum moventium vitio, cujus radix prima cerebelli languor, facile promoveri. *Severinus de abscessibus p. m.* 274.

§. 7. Non ita pridem cadaver puellæ octo annorum dissecui, in quo dexter ureter magnitudine auricularem digitum adæquabat; sinister vero non ad vesicam descendebat, sed paulo infra emulgentem dextram venam cavam ingrediebatur: A quatuor ab hinc annis urina involuntarie effluxerat, quapropter vesica, cum inutilis esset, in se contracta & veluti in scirrhum concreta fuit. *Fabr. Hildanus Epist. ad Horstium*, *Tomo* 1. *p. m.* 141.

§. 8. Johanna N. variis morbis obsessa, caput habebat naturali majus, adeo ut cranium p. n. extensum esset: Spinam dorsi, & nervos inde prodeuntes, madidos adeo ut ipsa ossa flexilia essent: hinc sphincter vesicæ relaxatus, ut per 4. annos urinam continere non potuerit, unde vesica, à vacatione officii, inanis & contracta. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 9. David N. post urinæ suppressionem eam absque difficultate, sed involuntarie reddidit. Corpus vesicæ, circa ipsius collum, lividum erat. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 10. Rever. N. post quartanam tumor circa umbilicum obortus: Ventre circa umbilicum mortui inciso copia puris fœtidissimi effluxit: In vesicæ collo coctum delitescebat pus album, quare nec urinam continere potuit aliquandiu. *Vide l. 4. tit. de Tumoribus.*

§. 11. Illustris N. primo urinæ suppressione hinc incontinentia per aliquot dies afflictus fuit: In vesica lapillus parvus, rotundus, lævissimus repertus fuit. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 12. Nob. fœmina gravitatem circa pubem assiduam, & sæpius involuntariam mictionem passa est. In vesicæ collo magnus & durus lapis aderat: Uterus solito grandior, impletus erat alba, dura & compacta materia. *Vide tit. de Hypogastrii dolore.*

ANATO-

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXVIII.

DE URINIS NON NATURALIBUS.

OBSERVATIO I.

Vrinæ decolores, tenues ob ventriculi vitium, Hepatis &c. 1. Ob calculum inſignem in veſica. 2. Vrina tenuiſſima, aliquando cruenta ob vitium Renum. 3. Ob carunculam juxta ſphincterem veſicæ. 4.

§. 1. IMPERATOR FERDINANDUS urinas Tenues emittebat, omni ſalſedine ſeri carentes: Ventriculi tunicas inſtar chartæ tenues habuit: humor melancholicus & bilioſus in ejus cavitate repertus: Pancreas erat nigrum, durum, ut & Hepar, &c. *Vide tit. de Vomitu.*

SCHOLIA.

VRina eſt aquea ſive limpida, quando ob ventriculi indigeſtionem ſalinæ & ſulphureæ eſculentorum particulæ non rite ſubiguntur, nec minutim confractæ adeo volatilizantur, ut ſero diſſolutæ ei tincturam imprimant, quam per ſingulos tranſitus ſui anfractus ſecum referre poſſit: Etenim latex in urinam mutandus, quia per ductus valde ſecretos, & minime patentes, velut deſtillatione quadam urgetur, ideo colore & conſiſtentia, quæ in liquidis aſſumptis fuerant, omnino ſpoliatur, nihilque penitus, niſi volatile e chymo (cujus vehiculum eſt) imbibit: Quare ſi ob ſummam cruditatem Sal, Sulphur, & alia contenta haud primo volatiliſantur in viſceribus, nec poſtea diſſolvuntur in vaſis, ut cum ſeroſo latice una iter faciant, ipſe demum fere omnibus denudatus, velut aqua limpida foras excernitur: Quod principiis activis tales urinæ fere careant, ſignum eſt quia diutiſſime a putrefactione immunes ſervantur: Hujuſmodi urina in puellis χλώρωσιν plerumque denuntiat, in pleriſque cachexiam aut hydropem, in quibusvis ἀπεψίας & cruditatis indicium eſt: Quandoque in nephritidi obnoxiis paroxyſmum ingruentem prænuntiat, ſcil. dum ſerum à ſucco lapideſcente in renibus coagulatur, ejus diſſoluta & contenta in materiam tartaream congelantur, ſuperſtitite tantum latice aquoſo: Qui tenue & aquoſum aliquandiu mingunt, qualicunque ægritudini ſunt obnoxii, ſæpiſſime adjuncta habent *reſpirationem difficilem*, & à motu crebram, atque circa regionem ventriculi *diſtenſionem*, & à paſtu velut intumeſcentiam: Prioris ratio omnino dependet à defectu πνευματώσεως in ſanguine, etenim quia liquor ejus particulis activis, (ſpiritus, ſulphuris ac ſalis) haud rite exaltatis plene inquinatur, ideo à fermento cordis non ſatis accenditur, quo ſtatim totus exſiliat, & velut in flammam prorumpat: quin ægre fermenteſcens, & in corde ſtagnare, aut magna ex parte reſidere aptus ipſum valde aggravat: quare ſi cruor ita diſpoſitus à motu citatiori in cordis ſinus ſolito plus urgetur, quia non ſponte rarefactus ſtatim totus egreditur, ideo magno pulmonum nixu & crebriori agitatione opus eſt, quo foras exantletur: Hujuſmodi cruditatem in ſanguine urinæ aquoſæ propterea ſignificant, quia ſiquidem a ſale & ſulphure tincturam fere nullam receperunt, indicio eſt eorum particulas in cruoris maſſa minus diſſolvi aut volatiles reddi: Quod ad *ventriculi inflationem* attinet (cujus item urinæ limpidæ ſunt effectus & ſignum) dico quod propter debitæ ζυμώσεως defectum, chylus minime in cremorem volatilem, verum (inſtar panis non fermentati) in maſſam gravem & ponderoſam faceſſit: quæ quidem tarde, & non ſine reſidentia viſcoſi phlegmatis è ſtomacho eliminantur: hinc ejus reliquiæ plicis & membranis ventriculi impactæ, poros & meatus quosvis obſtruunt, ut nihil evaporet, nec quod tenuius & ſpirituoſum eſt, per ductus ſecretos (uti fieri oportuit) protinus ſanguini convehatur: hinc flatus copioſe gignuntur, qui ventriculum continuo diſtendunt, ac ſupra debitam molem inflant: Etiam cum fæculentiæ iſtæ diu in ſtomacho relictæ ſale fixo abundant, in materiam modo acidam, modo vitriolicam, aut alius naturæ degenerat: Unde cardialgia, abſurdorum appetitus, ſæpe ardor cum ſiti immani; interdum vomitus atroces, aliaque ſymptomata valde infeſta oriuntur, quorum nonnulla licet calorem ſatis acrem intus latitare arguunt, tamen ob coctionis privationem taliter affecti ſæpe urinam crudam & aquoſam reddunt. *Willis de Urinis c. 4.*

§. 2. M. Hieremias per quinquennium urinam minxit aquæ fontanæ in ſubſtantia & colore ſimillimam, nullum dolorem percipiens, ſed cum continuo egerendi conatu &c. E veſicę fundo eductus lapis uncias quinque cum dimidia ponderans. *Vide tit. de mictione difficili.*

§. 3. Vidua N. nephritica affecta erat ſpecie Diabetæ, urinæ tenuiſſimæ, aliquando cruentæ: Ren ſiniſter, qui in magnam molem undiq; increverat, lapide obſeſſus erat exiguo: Dexter parvus adeo ut fere reperiri non potuerit. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

QUæstio est magni ad praxim momenti, *Utrum obstructione Renum, eorumque vasorum, per quæ urina effluere debet, urinæ tenuiores reddantur?* quam quæstionem *Sennertus* ita decidit, ut existimet. Urinam quidem in propria substantia, propter obstructionem non reddi tenuiorem, sed saltem ratione crassiorum humorum qui urinæ admixti sunt, &, ut distincte *Saxonia* loquitur, qui *urinæ jam genitæ* in corpore permiscentur: Verba autem *Sennerti* hæc sunt; (de urinis cap. 4.) *Sciendum urinas duobus modis tenues dici posse, 1. cum illam quam naturaliter ex coctione & permistione humoris serosi habere debent, crassitiem non habent; deinde cum crassos humores, à quibus crassiores reddi solent, admistos non habent: Posteriori autem solum modo, cum humores scil. crassi permiscentur, ex obstructione potest fieri urina tenuior: Tales enim humores cum non sint exacte liquori permisti, sed cum eo saltem confusi, facile in angustiis viis hærere possunt, sicut videmus colatura lixivium impurum, aut vinum, aut alium liquorem reddi clariorem: Prior vero tenuitas, quæ ipsi ex propria substantia competit, colatura & obstructione viarum illi accidere non potest, sicut nec vino, nec lixivio, aut ulli liquori naturali crassities colatura adimitur.* Ac huic sententiæ experientiam refragari observavi: Nam in manifesta renum obstructione, nullo Jecoris vitio, cui urinæ tenuitas adscribi possit, urinam tenuem prodire non semel vidi, & quin idem aliis medicinam facientibus accidat, nullus dubito: Quare ut pace tanti viri liceat nobis in hujus rei veritatem inquirere, illud primum constat: Colatione rebus non tam tenuitatem quam claritatem conciliari: Neque illud omnino negamus, quod pro sententiæ suæ fundamento ponit *Sennertus, Res quæ exacte mistæ sunt, colatione facile tenues fieri non posse*: Hoc vero, quod Renes solam urinæ præstent colaturam, & quidem talem qualis est in rebus externis, ne ipse quidem *Sennertus* concedi sibi postulabit: Nam ut ea non jam attingam quæ de seri in renibus coctione proposuimus, id saltem nemo negaverit serum, dum ita renes translabitur, caloris in renibus actionem non posse non experiri; actio enim naturalis cessare non potest, ut colligitur ex *Averroë* 8. de Anim. comm. 5. Quod si ergo in decoctis pharmaceuticis experimur, quæ sæpe multa coctione exacte satis mista sunt, ex iterata sæpius colatura, non tantum clariora, sed & vere tenuiora reddi, nec crassiora tantum deponere, sed & tenuiora, (ut vires eorum deperditæ manifeste arguunt) quanto id magis fieri in sero existimandum est, quod per renes exactius sæpe transcolatur quam per manicam *Hippocratis* fieri possit, calore interim renum jugiter cooperante, & dum serum secundum minima colando dividitur, crassiora carpente, idque in obstructione, in qua calor ille acrior existit: Nam quemadmodum calor blandus omnes humidi partes quasi & qualiter fovendo in se unit, atque ita incrassat: ita calor acris, & tanquam cum aculeis augens, partes quasi discerpit, ac crassiora à tenuibus divellit, quæ obstructione retentæ tenuiores effluere sinunt: Neque id de iis tantum accipiendum est, quæ urinæ jam elaboratæ in corpore admixta sunt, ut vult *Sennertus*, sed & quæ in generatione ipsi incorporata fuere, etiam sal ipsum, quod *Sennertus* sero consistentiam largiri statuit: Cùm enim ex eo quoque Renes nutriantur, ut à nobis ostensum, quis non videt in obstructione, in qua calor asperior evadit, & inæqualis, naturam hoc condimento abuti ad cibum posse, unde deinde magni morbi oriantur, quorum male præsaga est ejusmodi Urina Tenuis: Sed hæc ita manifesta sunt ut supervacaneum sit plane ea quæ *Sennertus* pro sententiæ suæ confirmatione adducit, convellere, Nam quod *vinum crassum vel lixivium clarum & depuratum, sed crassum, decies vel sæpius colatum nihil tenuius effici* scribit (quanquam hoc alii in dubium vocent) tamen nemo non agnoscit quam hæc longo invicem distent intervallo: Nam neque serum tam exacte elaboratum est in venis, antequam ad renes effluat, ut non ex miscella ista, adhuc rudi & male terminata natura nullo negotio multum decerpat, & calor etiam in renibus obstructis prædatorius est valde: Imo lixivia quævis levi occasione præcipitare salem, aut etiam coagulare, omnes novimus, & in lixivio tartari, cui spiritus vitrioli aspersus fuerit, id valde conspicuum est: an tale quid etiam in renibus à spiritu præcipitante, vel etiam coagulante fieri potest, unde serum sale suo fraudatum, tenue deveniat & aqueum? Nemo opinor, temeritatem accusabit nostram, quod tanti viri opinionem in dubium vocare voluerimus, postquam de veritate constiterit: Vel ipse propria experientia didici, quam sit res ad errorem valida, Authoritas, quæ tanta est, ut sublata omni ulteriore inquisitione tanquam supervacua, rationem quasi captivam ducat:

Atque ita à Renibus obstructis. *urina Tenues*, sive illa obstructio sit ab arenis & cineribus seri, sive à viscositate, sive etiam quod ureteris caput calculo ob seratur: Minus *Tenuis* est illa quæ ab ureteribus à crassa & glutinosa pituita obstructis oritur, si videlicet renes obstructi non sint, quia in his sero ex propria substantia vix quicquam adimitur, sed illud saltem, quicquid sero ex humoribus admixtum, vel potius confusum fuerit: In his enim demum illa, (quam *Sennertus* ita urget) colatura locum habere videtur: Ita etiam si in vesica sit obstructio, vel calculus cervici vesicæ impactus sit, tum enim vel nihil exit, vel liquor solus & tenuior, abrasis videl. crassioribus, quæ cum liquore præterlabi solent: Quanquam & alia causa urinæ Tenuis in vesica esse possit, quam *Sennertus* alibi ex *Hippocr.* adducit, *nimirum quia serosum illud, salsum, & ut Hippocr. nominat* [illegible], *turbidissimum & tartareum, ut recentiores appellant, concrescit, & in lapidem coagulatur, reliquum aquosum, & quod coagulari & concrescere non potest, effluit, unde urinæ fiunt aqueæ:* Ecce quomodo *Sennertus* nobis habemus suffragantem, contra *Sennertum*.

Hac ratione fit *Tenuis* ex obstructione partium, in quibus serum magis colatur quam coquitur: In quibus autem magis coquitur quam colatur, etiam Tenuior, ut in jecore & mesenterio: Nam in Jecore, quod & obstructione plerumque indurescit, & calorem acquirit siccum, serum non æqualiter incrassatur, sed extenuatur ob calorem asperantem & divellentem, non unientem, ut diximus: In Mesenterio vero, quia ostiola venarum mesaraicarum chylum sugentium oppilata sunt, jecur tenuiorem solum trahit insufficientem nutritioni, & in flatus vertibilem, unde punctiones & extenuatio corporis: urina vero *Tenuissima*, ob primæ incrassationis defectum: Et per hæc etiam tenuitas hujus urinæ accurate distinguitur ab illa quæ est à renibus: Nam si corpus bene nutriatur, urinæ tenuitas non erit ex obstructione Jecoris, quia *cum corpus nutritur, Iecur bene habet*, inquit *Cardanus* in *Hippocr.* de Alimento lect.

sect. 43. sed vel renum vel ureterum : Sin male, ut in macie & habitu hectico, palam est à vitio Jecoris fieri, nam & in senibus, quod urinæ sint tenuiores, id propter jecoris senilitatem potissimum evenit: quod si etiã punctiones adsint, mesenterii obstructio in causa est. His non male addideris coloris differentias, Nam ita etiam *Joh. Rhenanus* Ouroetic. c. 4. *Urina diaphana pallida, significat oppilationem stomachi: citrina diaphana, mesaraicarum, Rubra obstructionem Hepatis, Crocea Renum*, quæ hypothesi nostræ per omnia consentiunt. *Henr. Martinius Anatom. urinæ cap.* 7.

§. 4. Joh. N. Urinæ stillicidio diuturno permadebat, limpidissimam urinam, absque ulla sorde emittebat, ob carunculam intra musculum sphincterem Vesicæ enatam, ut cadaveris apertio testabatur. *Vide tit. de mictione difficili, &c.*

Observatio II.

Urina rubra & ignea ab inflammatione Iecoris in sphacelum abeunte. 1. *Ab inflammatione cum ulcere.* 2. 3.

§. 1. FAmulus N. per annum dolore hypochondrii dextri conficiebatur, Urinam tenuem reddens, sed supra modum tinctam & igneam, ut vinum rubrum ac diaphanum videretur; Hepar repertum durum, magnum, albicans circa stomachum : gibba parte, prope costas nothas, nigrum, exustum ac plumbeum, in esthiomenum mutatum. *Vide tit. de Febribus. lib.* 4.

SCHOLIA.

U*Rinam tenuem & igneam*] Ob spiritus præternaturales & igneos, qui à caloris febrilis in corpore dominantis incendio Urinæ permiscentur eámque inflammant, unde Urina fit *ardens & scintillans*, quæ tamen non multo post extinguitur, spiritibus videlicet evanescentibus, & reliqua urina turbata, idque nunc citius nunc tardius : Tardius quidem, quod in urina adhuc sit aliquis fomes flammam alens, & hæc urina carenus caloris quidem in corpore dominium, sed cum lucta, propter fomitem restibilem in venis indicat; Citius, quod deficiente in urina fomite, qui flammam sustinebat, calor cum spiritu tenues vanescat in auras : & hæc fomitem etiam morbi jam consumptum, adeóque plenam naturæ victoriam nuntiat, quæ etiam priori fere ardentior existit, quod spiritus ignei & febriles soluti jam & hospitium cedentes, copiose una cum urina exeant, quam tamen omnium citissime fugitivi deserunt : Quod si vero non cito ejusmodi urina turbetur, sed diutius talis maneat, nunc Naturæ luctam, nunc prælium, subducta videlicet ratione : semper autem ambiguam victoriam, propter morbi copiosum fomitem designat. *Henr. Martinius Anatom. urinæ cap.* v. Urinam flammeam a flavæ bilis portione tenuiori deducit *Willis* Tract. de urinis cap. 4. Urina flammea, *ait*, instar spiritus nitri cum fulgore rutilat; hæc autem sæpissime in febre tertiana intermittente reperitur. Oritur hic color a portione flavæ bilis tenuioris, sero dum in motu est, commixtæ : quippe in hac febre adest sanguinis acris & calida intemperies, quæ humores quosvis adurit & torrefacit, ideóque bilem copiose gignit. Hæc autem, licet maxima ex parte ductibus & vasis bilariis à cruoris massa secernitur, cum tamen abundat, particulæ quædam sanguinis & humorum retorridæ & adustæ, seroso latici incoctę ei flavedinem saturatam impertiunt : Hęc urina tenuis est & coruscans, eo quod in hoc morbo cótinua fere diaphoresis succi nutritii recrementa, & crassiores qualvis seri partes ad circumferentiam corporis protrudat.

§. 2. Mulieri dolor in Hypochondrio dextro, cum febre, urina Rubicunda, &c. In Jecoris convexa parte magnum erat ulcus, ab inflammatione superstes. *Vide tit. de Hypochond. Tumore.*

§. 3. Vir melancholicus urinas mingebat biliosas saturate, more febrientium. Jecur illius totum scirrhosum repertum ac tuberosum. *Vide tit. de Scorbuto.*

Observatio III.

Urina rubra & fœtens reddita, ob hydrope pectoris sinistro latere, simili sero referti.

HYdropem pectoris adeo familiarem esse, ac sæpissime in defunctis cadaveribus reperiri, raro tamen à medicinam exercentibus deprehendi, mirum est; Causa est vel eorum incuria, vel morbi obscuritas ob symptomatum varietatem & ὁμοιθνίαν cum aliis affectibus, XXI. Augusti anni 1678. oblatum est mihi cadaver viri cœlibis, ab incunabilis notissimi, cui nomen Joannes Mestral, genio, tabaci fumo indulgentis, præsertim mero : Vox illius natura rauca & clangosa, exspiratio tamen adeo valida ut foco assidens, follium defectum

efficacissime suppleret, ac ad quatuor, imo quinque pedum distantiam, flammam latentem excitaret: In suprema colli parte, ad laryngis latera, eminebat utrinque tumor, nucis myristicæ magnitudine, qui neque strumarum neque bronchocelles naturam sapiebat: Sexagesimum annum circiter prætergressus, post multas de inappetentia querelas, meraci & tabaci fumo adscribendas, lecto se tradidit, omnem cibum respuens, imo juscula, solo vino se sustentans, quod ex arundine pitissavit per mensis spatium, hinc octiduo ante obitum, ex infundibulo (cujus usus hic loci ad pavimentum irrorandum, quod fili instar aquam transmittit) alias suffocatio impendebat si uberius influeret, hinc ad marasmum corpus deductum, sceleton omnino referens: Dubius ideo an cadaver esset dissecandum, quod nihil præter viscerum marcorem deprehendi posse verisimile esset: adde quod tanta copia pediculorum universum caput imo & faciem obsedisset, ut metus esset ne transilirent in adstantes, Nihilominus insignis illa degluttiendi difficultas, & vocis omnimoda ablatio octiduo ante obitum, impulit me ad cadaveris reserationem, ratum me in œsophago vel circumsitis partibus aliquid deprehensurum quod dictis affectibus occasionem præbuisset, nec fefellit eventus.

Dissecto abdomine, 1°. se obtulit Omentum bene constitutum & adipe mediocriter (quod mirum) oblitum, ad pubem usque demissum, 2. Vesica urinaria maxima & tumida, regionis suæ prætergrediebatur limites, umbilicum pene attingens, quæ discissa lotium copiosum, rubicundum & loturæ carnium assimile (quale mensis spatio ante obitum exclusit) & fortidissimum reddidit. 3. Jecur magditudinem naturalem excedebat. In concava parte, circa portas, lobus aderat, ovi gallinacei magnitudinem æquans, instar pomi protuberans; Ibidem, ubi crassissimum est, lividum & nigricans exterius, quamvis discissum nihil præter naturale exhibuerit: Vesica fellis magna erat, viridis coloris, quæ aperta non fuit: 4. Lien investigandus fuit, qui in occulto jacebat inter intestinorum anfractus, tandem massa rotunda se obtulit, adipe suffusa, intra sinum suum Lienem, renis figuram referentem, conglobatum, magnum, farcimini ex sanguine nigro intus persimilem: Membranam adiposam, renes abscondentem, massa ea referebat. 5. Ren sinister altero fere duplo major. 6. Ventriculus & intestina ob prægressam inediam inania. In Thorace. 7. Pulmones ampli, magni, magnis sulcis exarati, quos à superjacentibus costis impressos dixisses, si earum ductum sequuti essent: maculis lividis, viridibus, variegati, circa dorsum nigri quasi ab inflammatione prægressa; intus aridi, marcidi, exsucci ad lobum dextrum inferiore parte valida membrana pleura connexi. 8. In sinistra thoracis parte *copiosum serum* cruentum, fœtidum, ab emisso lotio nihil discrepans fluitabat. 9. Pericardium adipe candido obvolutum. Vasa coronaria cor (quod naturale sed flaccidum) cingentia atro succo tumebant: Deglutitionis autem ablatæ causam inquirendo, eam in amygdalis seu tonsillis reperimus, quæ avulsæ siliceæ duritiei, cum inæqualitate inventæ sunt, sinistra præsertim; ea incisa substantiam albidam osseam, membrana involutam, majoris fabæ magnitudine ostendit: dextra minus dura erat.

SCHOLIA.

C*Opiosum serum cruentum, ab emisso lotio nihil discrepans*] De hydrope pectoris multa tit. de Respiratione læsa libr. 2. Hic vero mirari subit cur libera fuerit, cum pulmones naturalibus majores; sinistra thoracis pars sero occupata? An quia dextra libera, Pulmones exsucci, facultati motrici non renitentes? Id vero quoque mirum hydrope pectoris laborantes libere lotium effundere, contra ac asciticos, quibus fere supprimitur: Lotium autem cruentum an à thorace prodiit, ea via se exonerante natura, interim dum novum in eam cavitatem influebat? An genuiti portio in id latus derivabatur, altera ad renes profluebat? Revera coloris identitas, & fœtor utrobique comes, id innuere videntur.

OBSERVATIO IV.

Urinæ rubicundæ Scorbuticorum pendent à secretione bilis impedita, ob vitium Iecoris vel Cystis felleæ.

CUm plurium è Scorbuto defunctorum cadavera dissecui, quibus urina rubicunda extiterat, observavi Hepar aut Cystim felleam in culpa fuisse. In nonnullis fuit Hepar omnino

omnino exsangue & exsuccum, instar uberis vaccini: In aliis vesica bilaria erat vacua & inanis: In aliis lapidibus obsita, In aliis amurca minime amarescente repleta, In omnibus viscera hæc taliter affecta ut secretio bilis impediretur. *Willis Tract. de Scorbuto cap.4.*

SCHOLIA.

IN Scorbuto diuturno Urinæ liquor sæpe intense rubescit, ut non magis in febre ardente: Talis si evaporetur, aut destillationi subjiciatur, talis copiam ingentem cum fæce limosâ exhibet; quare saturatam hanc rubedinem à Sale potissimum oriri hoc experimento constare videtur, quippe in Scorbuticis particulæ salinæ, quæ volatili sari, adeóq; constanti diapnoe foras exhalari debuerant, fixiores evadunt, atque ab effluxu cohibitæ uberius in corpore affecto congeruntur, ac deinde continuo resolvitur, & ab hac diversimoda coagulatione & resolutione, admiranda hujus morbi symptomata excitantur: Etiam à corpusculis salinis cum faculentiis tartareis ubertim resolutis, & sero dilutis, urinæ intensa rubedine saturantur, cui sæpissime accedunt in hoc affectu inveterato hepatis ac vesicæ felleæ vitia: cum enim hæc viscera, aut obstructa, aut aliter depravata, munere suo pro secernendis adustis sanguinis particulis minus defunguntur, eædem in cruore plenius congestæ seroso latice dissolvuntur, ipsumque lixiviali tinctura adhuc magis inficiunt, Et si particulæ adusti sulphuris cæteris salis fixi & scorbutici præpollent, simul Icterus flavus Scorbuto accedit, & urina croceam tincturam linteis affigit. Sin istis minores sunt, & particulæ salinæ præcellunt, producitur affectus tantum Scorbuticus, in quo urina intense rubicunda est, nec tamen linteamina tingit: Rem ita se habere persuasus sum ex *cadaverum Scorbuto defunctorum dissectione*, &c. *Vide supra historiam.*

Urina rubicunda] Urinæ rubicundæ sunt diversæ habitudinis, neque semper ab iisdem dependent causis, nec plane idem denotant affectionum genus: præcipuas earum differentias percurremus, 1°. Urinæ liquor aut ex se rubescit, eodémque modo perstat, nec partibus quarumvis subsidentia color alteratur: vel 2°. urinæ rubedo saturata ejus contentis præcipue debetur, quæ cum ad fundum subsiderunt, liquor flavescit, vel minus intense rubicundus existit, Affectus quos hujusmodi urinæ indicare solent, sunt præcipue febres, scorbutus & phthisis confirmata: Singulorum rationes perpendamus: 1°. Quando urina quæ mingitur rubicunda ita perstat, primò vel est consistentiæ mediocris & pellucidæ, atque tunc colorem suum debet sali & sulphuri plus solito adustis, ac proinde sero copiosius incoctis: Vel 2°. talis urina rubicunda est, simulque turbida & opaca: hæc autem præter salis & sulphuris contenta, etiam particulas quasdam terrestres sibi incoctas habet: quæ quidem poris & meatibus serosi laticis impactæ minime descendunt, quoniam urinæ liquor spiritibus idoneis destituitur, qui heterogenea quævis segregent & ad fundum compellant, veluti in vappa aut in cerevisia propter tonitru acescente usu venire solet, ubi liquor fæce turbida inficitur, & propter defectum spiritus non denuo clarescit: quare hujusmodi urina pessimum in febribus signum est: quippe talem in sanguine materiæ adustæ ac secernendæ confusionem indicat, quali spiritus vitales subigendæ & perdomandæ non sunt pares, ij. Urina interdum rubicunda mingitur propter ejus *contenta*, quibus ad fundum subsidentibus liquor alterius coloris evadit: Sunt autem ista contenta duplicia, scil. modo tenuia, quæ sunt materies sive recrementa adusta à deflagratione cruoris residua: modo crassiora, nimirum particulæ succi nutritiis degeneres, Utraque hæc à sanguine effervescente torrefacta & secreta, partim sudore excluduntur, partim seroso latici commista ejus consistentiam incrassant ac colorem intendunt: scil: quandiu hujusmodi contenta poris & meatibus liquoris inclusâ sustentantur, color urinæ saturatior, & consistentia spissior apparet: hisvero ad fundum præcipitatis, & rubedo & crassities liquoris minuuntur: Inquirenda jam discriminis ratio quod urinæ rubicundæ tum in febribus, tum in scorbuto, phthisi, ac forsan aliis affectibus, reddi solent. De *Scorbuto*, Vide supra Scholion 1. In *Febribus* urinæ liquor rubore saturatur, propter uberiorem *salis & sulphuris dissolutionem*, eorumque particulas sero copiosius incoctas: dum enim sanguis & humores à causa febrili effervescunt, propter calorem plenius accensum, salina & sulphurea corpuscula adusta & torrefacta plus dissolvuntur, seroque latici incocta ei tincturam altiorem affigunt, quemadmodum si lixivium è cineribus super ignem coquatur, intensius rubescet quam si per infusionem tantum procedat: Etiam in febribus urinæ contenta ejus colorem sæpissime adaugent, scil. ob sanguinis intemperiem & deflagrationem, tum succi nutritii particulæ degeneres, tum materies altera (velut cineres ab adustione cruoris residui) in calcem rubicundum veluti comburuntur, quæ poris urinæ inclusa, ejus colorem saturatum reddit, & postea subsidens, fit sedimentum instar ochræ rubrum. In *morbis arthriticis* urinæ interdum rubescunt: nam præter insultus podragicos (in quibus tale lotium non raro excernitur) observavi in quibusdam affectionem dolorificam, & velut febris æmulam, cum urina valde rubicunda excitatam, adsunt dolores vagi, modo in hac, modo in illa parte graviter infesti, ut ægroti vix pedibus stare, aut membra movere possint: vigiliis & crebris sudoribus sunt obnoxii, etiam siti & faucium ardore valde molestantur; atque urina intense rubicunda cum sedimento copioso & ruso existit: interea tamen nec à pulsu, spirituum languore aut cephalalgia sanguinem supra modum effervescere, aut febrem induxisse constat: quare hujusmodi affectum præcipue à nervoso genere consistere, atque à principii salini potius quam sulphurei exorbitantiis dependere suspicor: Etiam in *Phthisi* confirmata, præsertim si hectica adjungitur, urina rubicunda existit: cujus ratio est, quod si quando ulcus sit in pulmonibus, excitatur inde putrida sanies, sanguini præterlabenti confusa effervescentiam ei fere continuam inducit, qua particulæ sulphureæ & salinæ uberius dissolutæ, seróque incoctæ, liquorem ejus rubedine afficiunt: Præterea ob sanguinem hoc modo inquinatum, succus nutritius fere totus in putrilaginem degenerat, Cujus recrementis urina saturata magis rubescit & contentis plurimum infercitur, Hujus indicium est quod tabidi à pastu plerumque æstuant, & calore per totum corpus suffunduntur, sudore nocturno succedente: Insuper *Urina* eorum sedimentum crassum & copiosum deponunt, scilicet succus alibilis cruori

confusus cum non assimilatur effervescentiam in ipso concitat, atque in materiam extraneam degener, partim sudore per poros cutis exhalat; partim ad urinam transmissus, ejus colorem & consistentiam valde intendit. *Willis de urinis cap. iv.*

OBSERVATIO V.

Urinæ rubicundæ ab epate ad sphacelum vergente.

NObilis quidam mœrore pressus in melancholiam incidit, Nulla aderat febris, nulla sitis, &c. Urinæ autem rubicundæ erant, veluti si febris ardens aut jecoris inflammatio præcessisset, quæ quales reddebantur permanebant, &c. Hujus Epar colore undiquaque nigrius quam secundum naturam apparuit, impressorum digitorum vestigia facile retinuit, ac rimas, soluta parenchymatis unitate contrahebat. (*Vide l. 1. Tit. de melancholia.*)

SCHOLIA.

URinas rubentes exuberantis caloris non semper indices esse ostendit idem *Dodonæus* ca. 31. ubi refert historiã quinquagenarii, qui diuturna quartana defunctus, quam lienteria excepit, nullo superstite calore febrili, urinas admodum rubẽtes fundebat, quem diæta calefaciente & exsiccante, (ventriculo & jecori à quartana debilioribus redditis consulens) ac medicamentis consimilis facultatis sanitati restituit, exhibito vino generosissimo, imo Hispano, El. diagal. diatrionpip. &c. quorum usu sanorum colorem urina recepit: Eum vero clam ingesta cerevisia, mox urinas intensioris rubedinis reddidisse: indicio ventriculi refrigerationem, & cruditatem inde natam, occasionem dedisse ejusmodi urinarum rubori. Causam affert *Sennertus* in Instit. & Practic. lib. 3. pag. 8. s. 2. cap. 7. Nimirum non solum à bile tingi urinam colore aureo, sed & à sale rufo, sicut lixivium à sale impuro tingi videmus, ut coloris rufi appareat. Et (ex Chymicorum mente & stylo) si ventriculus ipse bene se habeat, nec error aliquis externus objecti ratione accidat, partes sulphureæ & crassiores tartareæ in ventriculo & intestinis separantur, & per alvum excernuntur, unde chylus fit purior, ut postea in hepate partes ejusmodi tartareas & sulphureas, quæ urinam tingere possunt, separari opus non sit: Si vero ventriculus sit debilis, & talis cibus offeratur quam satis coquere & elaborare non possit, non recte fit partium excrementitiarum in ventriculo separatio, sed chylus impurus & fæculentus generatur, qui ad hepar delatus, multa talia excrementa suppeditat, quæ ubi à sanguine separantur, & ad renes feruntur, urinam tali colore rufo tingunt. Sic in scorbuticis urina sæpe non solum rubra est & splendet, verum & ubi turbatur, rubrum sedimentum & pulveri laterum simile quid subsidet. Tale ergo si quid in urinis appareat, non statim calor hepatis, vel febris aliqua accusanda, sed ad ventriculum quoque respiciendum, qui si debilis sit, ejus ratio habenda per medicamenta & alimenta. *Vide Hæferum Herculis Medici lib. 3. cap. 4. Henr. Martinium de urinis cap. 1.*

OBSERVATIO VI.

Urina Viridis reddita ob viscera æruginosa bile infecta, cum Abscessu in Iecoris cavo.

TAncredus Lælius vidit olim Patavii Urinam viridem, qui etiam interiora denati æruginosa bile infecta, cum Abscessu in Jecinoris cavo deprehendit: *Rhodius* Cant. 3. *Observat.* 2.

SCHOLIA.

QUod ad urinam Viridem & Nigram spectat, colores ejusmodi saturatos (quales scil. porrum & atramentum exacte referunt) etsi nunquam in lotio viderim, existimo ex flava intensiori viridiuscula ex eadem cum mistura opaca & nonnihil atrata Nigricantis urinæ apparentiam desumi, indéque ab authoribus Lotium Viride & Nigrum appellari: Quæ autem istis modis coloratæ habentur, vel ita constanter aliquo tempore perstant, aut sunt Ictericiæ, aut etiam cruoris aliqua virulentia affecti signa, vel pro data occasione tales urinæ varie immutantur, & modo hujus, modo illius, modo statim alterius coloris existunt. Ita novi hypochondriacos tales urinas quibusdam temporibus velut critice excernere solitos, dein postea sanorum similes reddere: Quoad prius, cum Ictericia plurimum ingravescit, ut in cruoris massa sulphuris ac salis portiones adustæ diutius persistant, eædem longa incoctione colorem flavo saturationem, scilicet 1°. viridem, & postea nigrum acquirunt, ac eundem sero impertiunt, etenim si bilis flava cysti felleæ exempta ac cucurbitæ indita, leni balnei calori exponatur, eadem brevi viridescet, ac postea instar atramenti nigerrima apparebit, quare in Ictero nigro, qui tantum est flavus diuturna mora in deterius evectus, nihil usitatius est quam urinas atratas reddi: Præterea hujusmodi urinæ in febre maligna ac peste interdum apparent, etiam non raro ab epoto veneno: atque in hoc casu signum lethale plerunque existunt, quippe sanguinem valde corruptum & profligatis spiritibus, ac soluto mixtionis vinculo, velut νεκρώσις affectum arguunt non secus ac cum pars aliqua in corpore nostro ulcere affecta, postea gangræna aut spacelo corripitur, illico sanies quæ prius aquosa, alba aut flava effluerat, nigra evadit, Quare in affectibus citatis cum urina nigricat, sero & sanguine per totum vitiatis, etiam cutis externa tali colore obfuscatur. Quod ad urinas colore viridi, ac præsertim nigro, periodice tinctas attinet (quæ nimirum hypochondriacis frequenter accidunt) verisimile est quod talis à fæculentis atrabilariis in liene reconditis, & deinde præ congestione nimia aliquoties exundantibus & sanguini confusis oriantur: etenim talis materia in quibusdam hominibus sæpe in ventriculum suffusa, vomitus atratos ciet, adeo ut etiam in aliis, eadem à cruore per transeunte resorpta, latici seroso ejusmodi colorum suffusiones impertire possit. *Willis de Urinis cap. 4*

Observatio VII.

Vrina atramenti instar nigra & crassa, salutariter sæpe excreta à Liene, ea via ab humore melancholico sese exonerante.

NObil. & Clar. Dom. *Alexander de Harsy*, (*Vide Titul. de Ventris Tumoribus*) ex intervallis fundebat urinas nigerrimas, atramento consistentia & colore simillimas, prægressis hypochondrii sinistri doloribus. Cujus aperto cadavere, exhibuit se Lien stupendæ magnitudinis & formæ, totus humore nigerrimo infarctus, qui & inde ad totius corporis vasa interna diffusus fuit.

SCHOLIA.

HInc immerito quidam in dubium revocant, An in Lienis affectibus per urinas evacuandum sit? moti authoritate *Galeni* 13.m.m. c. 17. ubi dicit Lienem esse purgandum per alvum.& non per urinas: Verum Lienem sese exonerare sæpe & liberare a lixiviosis, salinis scoriis, & tartareis arenosis cruditatibus, dum attenuantur, & per urinam excernuntur, certissimum est. Unde Medicus Liene laborantibus diuretica dandi occasionem captare debet: *Hippocr.* l.de affect.curam afferens Lienosorum, purgati eos datis diureticis jubet: Eodem teste *Bion* 2.Epid.sect. 2.emisso copioso lotio curatus est. Expeditæ vero sunt viæ: Lien enim non solum arteriis multis,& fere quintuplo pluribus quam venis donatus est, ab arteria cœliaca ortis, à qua facilis ad emulgentes transitus,sed & vasis lymphaticis,per illum dispersis,ad renes tendentibus, hinc ad emulgentes: *Valesius* in *Hollerium* refert se novisse Religiosum, cui ter aut quater in anno,maxime vere & autumno ineuntibus, Lien intumescebat,dolente hypochondrio, & sublividus fiebat toto corpore, tandem nigricantibus urinis atramento simillimis,per 5.aut 6.dies excretis, pristinæ sanitati restituebatur.

Urinas nigerrimas] Urinæ virides aut nigræ,vel ita constanter aliquo tempore perdurant, aut sunt ictericitiæ, aut etiam cruoris virulentia quadam affecti signa: Vel pro data occasione tales urinæ variæ immutantur, ut modo hujus aut illius, modo statim alterius coloris existant: Ita novi hypochondriacos tales urinas quibusdam temporibus velut critice excernere solitos, dein postea sanorum similes reddere: Quoad prius, cum ictcritia plurimum ingravescit, ut in cruoris massa *sulphuris* ac *salis* portiones adustæ diutius persistant,eædem longa incoctione colorem flavo saturatiorem,scil. primo viridem & postea nigrum acquirēt,ac eundem sero impertient.Etenim si bilis flava,cysti fellea exempta,ac cucurbitę indita leni balnei calori exponatur, eadem brevi viridescet, ac postea instar atramenti nigerrima apparebit: quare in ictero nigro, qui tantum est flavus diuturna mora in deterius evectus, nihil usitatius est quam urinas atratas reddi: Præterea hujusmodi urinæ in in febre maligna ac peste interdum apparent, etiam non raro ab epoto veneno:atque in hoc casu signum lethale plerumque existunt: quippe sanguinem valde corruptum, & profligatis spiritibus, ac soluto mixtionis vinculo, velut νεκρὸν affectum arguunt, non secus ac cum pars aliqua in corpore ulcere affecta, postea gangræna ac sphacelo corripitur, illico sanies, quæ prius aquosa, alba aut flava effluxerat, nigra evadit: Quare in affectibus citatis, cum urina nigricat, sero & sanguine per totum viriatis, etiam cutis externa tali colore obfuscatur; Quod ad urinas colore viridi, ac præsertim nigro periodice tinctas attinet, quæ nimirum hypochondriacis (*insignis autem fuit in textu memoratus*) frequenter accidunt, verisimile est quod tales à fæculentiis atrabilariis in Liene reconditis, & deinde præ congestione nimia aliquoties exundantibus, & sanguini confusis oriantur: Etenim talis materia quæ in quibusdam hominibus sæpe in ventriculum suffusa vomitus atratos ciet, etiam in aliis eadem a cruore pertranseunte resorpta, latici seroso ejusmodi colorum suffusiones impertire potest. *Willis de urinis cap.* 4.

Observatio VIII.

In cadavere virili dissecto urinas turbidas, rubras fundente, ideoque calculoso judicato, Ventriculi, Epatis, Lienis, Vesiculæ fellis, Cordis, &c. vitium repertum, salvis Renibus.

VIr quidam Illustris lx.ingressus ætatis annum,conqueri cœpit de insigni totius corporis debilitate, appetitu penitus prostrato,& nocturna turbata quiete: Pulsus erat durus,celer, urina turbida,cruda cum sabulo rubro. Hunc Medici quidam, quod habitus fuerat pinguioris, rubra facie & hypochondriacus,pro calculoso & scorbutico curarunt. Tertia vocatus septimana, Medicorum tam præsentis quam absentis judicium, visa prius urina,explorato pulsu cæterisque, quæ Ill. affecere patientem accidentibus observatis, expendere Sategi, nec propter rubram istam in urina arenam Calculosum, nec propter sequiorem totius habitum, digestionémque vitiatam, Scorbuticum, quin Hypochondriacum potius & Hecticum eundem declaravi. Consueta in eo potus glacie refrigerati ratio, ventriculum non saltem debiliorem reddidit, omnemque appetitum abstulit, sed & propinque incumbentem in Vesicula fellis bilem, Lienem non procul dissitum, Pancreas, cæteràque vicina viscera mire labefactavit: hinc licet

exiguum saltem cibi assumeret, circa præcordia gravitatem, vespere vitium imbecillitatem & calorem cum oris siccitate, noctu vero symptomaticum sæpe sudorem, de quibus frequenter conquestus fuit, expertus est: Squalebat præ ariditate inferius labium, ut tunicas inde frequenter detraxerit: Utrique igitur, tam hectico quam hypochondriaco malo ut commode subvenirem, una fidelia duos dealbaturus pedes, suasu *Galeni*, balneum aquæ dulcis proposui cum optato, qui inde sequutus fuit, successu. Quanquam enim tum in lecto vix se movere poterat, quarto post lotionem die iterum solus in hypocausto obambulavit: me per aliquot dies absente, nescio cujus suasu, Illustr. à Balneo fastidio & satietate abalienari cœpit, & internis saltem uti medicamentis deinceps decrevit. Nihil ad votum fuit effectum, appetitus redire subinde cessavit, somni non caruere labore, decumbere gravius cœpit, nullo postquam ad resurgendum nisu. Alvi excreta biliosa, urina continuo cruda, crassa, interdum albidior, absque omni tinctura comparuit. Sic paulatim ad extremum se composuit diem.

Sectum per me cadaver in frequenti Illustrium virorum conspectu, sequentia notanda nobis obtulit, Abdomine aperto i. Lien prorsus marcidus fuit, vnciarum xv. ij. Epar librarum civilium trium cum dimidia satis salvum, subtus livido colore apparuit. iij. Fellis vesicula omni exinanita bile fuit, lapillis siliceis diversæ magnitudinis referta, quorum major cicerem exuperans poro cholidocho inhæsit. iv. Stomachus, qualem excreverat, materiam mucosam, biliosam fœtentem, in exigua saltem quantitate continuit: v. In Renibus arenulæ rubræ fuerunt repertæ. vj. Intestinum Cœcum, lumbricum non male referens, quartámque ulnæ partem longitudine sua adæquans invenimus. vij. Cor unciarum novem sub pinguedine satis copiosa, in sicco prorsus & exsucco pericardio reperimus. viij. Pulmones parum livebant. ix. Costæ sternum cinxere prorsus osseæ, nulláque cartilagine septæ. x. Cranio dissecto cerebrum trium librarum & septem unciarum, bene alioquin constitutum vidimus. Processus Falciformis antrorsum cranio arcte adhæsit, ad sui dimidiam longitudinem penitus osseus.

SCHOLIA.

V*Rina cum sabulo rubeo*] Quod contra aliorum de Urina mentem, cui rubrum inerat sabulum, judicarim, illud mali esse hypochondriaci indicium eventus tandem docuit, dum Renes ab omni calculo liberi apparuere, & præter exiguas, quæ jam cum sero renes intraverant, arenulas, nihil prorsus notare licuit: Et cum calculum in renibus illico morbum indigitemus, cum sæpe citra omnem in suo moretur hospitio molestiam, tum demum se prodentem quando catarrhi delabuntur. Multos solis ad renes destillationibus misere tortos vidi, ut nil nisi lapidem Renum accusarent, dum vixerunt, quorum tandem demortuorum cadavera cum cultro examinerentur anatomico, ne vestigium calculi ostenderunt: E contra tot alios fuisse dissectos experientia docuit, quibus & renes & vesica lapillis onerati fuere frequentibus, per omnem tamen vitam nunquam de nephritico dolore conquestis, quod si proinde levis infestat lumbos molestia, potior cura destillationum eo delabentium quam calculorum habenda erit, ut aliorsum rapto vi purgantis medicamenti defluvio, ab ejusmodi æger sublevetur torminibus: Quantum enim multis aggravatum humiditatibus valeat caput, si in primis excretiones per nares solitæ, aut circa os sphænoideum impeditæ cohibentur, quæ deinceps per nucham deorsum affatim ruunt, pectus & dorsum, subjectáque viscera diversimode incommodant, & ad extremos usque articulos decurrunt, cuivis facile conjicere licebit.

Fellis vesicula omni exinanita bile] Bilem antiqui excrementitiis accensuere humoribus: hos sequuta recentior ætas eandem sæpe numero ex corpore, tanquam quid bonæ valetudini incongruum penitus ejicere tentavit, ac si pro diversa coctione nunc vitellina aut porracea, glastea, nigra & æruginosa efficeretur. Si vero sanguis humorum nobilissimus vel tota peccat substantia, vel quantitate, vel qualitate, cur non ipsa quoque bilis quæ non minus necessarius in corpore nostro humor est, iisdem delinquere potuerit conditionibus? Ejus enim si abundat, quantitatem nimiam adimere purgantibus, deficientem amarulentis juvare, vel aliquantum restituere poterimus. In qualitate nocet, si nimis tenuis aut calida, vel si frigidior justo & vitelli instar condensata, si acris nimium & siccior, aut in lapides coagulatur, suæque in urina coagulationis indicia cum sabulo fecerit rubescente: vel si insipida prorsus humidáque fuerit & putrescens, quale quid in hydropicorum urinis observatur albicantibus: vel tandem si penitus corrupta & æruginosa evadit, quam corrigere vix amplius medicamenta possint. Bilem qui in corpore dixerit correspondere elemento ignis, quemadmodum calidum in corde nativum Soli, an ne is à veritate devia-bit? Absque bile neminem vivere posse vel ipsa dictat natura: Mori illum fuit necesse qui per crebras eam ex corpore ejecit vomitiones, adeóque illa omnino caruit; ut ostensum in Ephemer. Tit. Observ. 124. Sic multos in hydropem incidisse notavimus, qui cholagogis imprudenter usurpatis bilem nimis expurgarunt, adempto scil. elementari lo calido jecinori, quo sine collabitur & flaccescit viscus hoc, atque induratur, nec vasis amplius Lymphaticis, (quæ authorem suum, magnum sine exemplo Bartholinum agnoscunt, inibique satis copiose à dissecantibus conspiciuntur) transitus patet, unde scaturigo humidi primogenii obturatur, hepárque penitus indurescit.

Lapillis siliceis, &c.] Calculos in vesica fellis toties generari, generatósque oculis anatomicorum fuisse obvios, infinita pene exempla docent. Si quis vero accuratius in eorundem ortum, causas atque symptomata inquireret; non parum lucis rei Medicæ afferret. Quid enim aëris, aquarum locorumque

que

que occasio, quid frigidorum nimis aut calidorum assumptio, dum uesiculæ bilis immediate stomacho incumbentis prope pylorum sit legio: quid motus animi, qui hanc concitare valent, ad generationem talium calculorum faciat, facile colligere licet: quos præsentes sæpe obscurus in dextro latere dolor sub præcordiis, appetitus prostratus, frequentes nonnunquam, statis etiam temporibus, vomitiones crassiores, & liquidiores felle permistæ dejectiones, urina male colorata, & alia haud levia produnt indicia: His aliisque ad examen revocatis signis, tandem etiam de calculi hujus curatione foret cogitandum, quam aliis committo.

Scorbuticum] Ad dispositionem quandam Scorbuticam, dum vir Ill. vixit, inclinasse eundem non negarim: hujus vero decubitus causam fuisse primariam admittere non potui: Candida majorum simplicitas multum solatii posuit in obstructione venarum mesaraïcarum, quæ toties, cum veram morbi causam indagare nequiere, ipsis pro clypeo inservit: Nostri sæculi homines cum obstructionem istam vidissent carere fundamento, quæ fere nunquam in dissectis comparuit cadaveribus, nunc ad scorbutum, sacram quasi anchoram confugiunt, qui quoties ex voto non succedit curatio, non saltem in abstracto, sed & in concreto morborum tinctura satis speciosa existit: Hinc illum scorbuto, hunc febre scorbutica, gangræna scorbutica & vel dentium scorbuto, podagram alius nuncupare maluit, extinctum vociferantur, seque ab ignorata morbi causa immunes reddere conantur, dubii rerum suarum, nec-non vitæ necisque nostri arbitri. Adeo etiamnum *κείνι χάλικι* & Scorbuto plena sunt omnia.

Hecticum eundem declaravi] Hecticæ quæ adfuit, indubium fuit argumentum, præter enumerata symptomata, consumpta omnis in pericardio humiditas, cujus in dissectione nec unius guttulæ vestigium superfuit: Hujus in febre hectica defunctis lymphæ absentiam sæpissime deprehendi, cum penitus absumpti, antequam emigrarent, si quandoque plorare vellent, nullas amplius lacrymas, ceu rivulos fontis cor ambientis effundere potuerint, sed siccis saltem genis & diductis labiis miserabilem efformarint faciem *Hippocraticam*. Laticis hujus in pericardio existentis ubertas, universo sufficit corpori pro humido illo primogenio, calidum in corde nativum circumfluente, quod si deficere inceperit, tabidum reddi hominem est necesse: Hoc fine antiqui balneis aquæ dulcis tepidioribus, æstumque cordis attemperantibus usos fuisse credendú est, ut quod in centro præstare nequivere, in circumferentia humectando universum corporis ambitum præstarent. *Ioh. Georgius Volckamerus in Miscellan. curiosis annorum 1674. 75. & 76. p. 97.*

Licet exiguum cibi sumeret, circa præcordia gravitatem &c.] Satietatem Hypochondriorum vocat *Hippocr.* 4. de rat. victus in acut. pag. 400. lib. 8. con. *Fæsiani*: Affectionem ventriculo propriam hypochondrio tribuens, quoties scil. viscera hæc pravis succis repleta intumescunt, ab assumpto cibo etiam levissimo, & in pauca quantitate, gravitatem maximam percipiunt ægri, similem gravitati eorum qui immodice cibis & potibus se implevere: Hunc affectum obstructionem viscerum vocant recentiores, quam adeo proprie & firmiter prætactus satietatis sensus indicat, ut hoc solo signo innixus *Pr. Martianus*, hujus morbi præsentiam ante hypochondriorum contrectationem affirmare non sit veritus.

Observatio IX.

Vrina cruenta à Rene arenulis referto 1. *A renibus ulceratis per asperos lapides.* 2. *A ruptis Renum vasis.* 3. *A maximis in Renibus calculis.* 4.

§. 1. Isaacus Heræus Pharmacopola Hanoviensis, vidit puerum qui cætera sanus, ab annis duobus ventrem, ut pueri raro partem affectam solent distinguere, doluit, & urinam emisit totam cruentam, quæ aliquando retenta in vitro, per decem integras septimanas colorem non mutavit, neque fœtorem assumpsit, qui tandem consumptus anno vij. obiit.

Aperto cadavere, Renum sinister totus arenulis albis refertus, limosoque viscoso & calcario sero impletus, cum calculis duobus, instar zingiberis majoris gravidus, pependit tres libræ quadrantes, cum uncia plus una. *Salomon Reisel in Miscellaneis cur. anni 1671. Observatione 178.*

SCHOLIA.

Vrinam totam cruentam] Ob solam Renum imbecillitatem Urinam Rubentem excerni observavit *Dodonæus* cap. 32. Observ. Medic. Nec rarum quoque, *ait*, sanguine permixto urinam reddi rubicundam, sed cum magna parte vel crassius vel grumosius sit, facilis ejus dignotio: Sed adeo tenuem urinæ permisceri, ut substantia ejus nullo modo permutata colorem tantummodo intendat, admodum rarum est: Sic autem Juvenis 28. annorum reddiderat urinam aliquot mensibus perpetuo rubentem, consistentia satis tenuem, & fere persimilem acute febrientium lotio: consuluerat seniores Medicos qui remedia velut supercalefacto jecori adhibuerant: Tandem ad me venit; lotium inspexi rubicundum quidem, cum autem non appareret juvenis febricitare, percontatus num aliquando febricitaret? negavit, sed se continuo quasi frigere jam ab aliquot mensibus respondit, corpusque suum extenuari, sensimque macrius reddi, viresque infirmiores & respirationem difficiliorem, & ea quibus eousque usus esset, nihil profuisse: Quibus intellectis placuit in alterum diem lotium relinqui, atque tunc sedimentum ejus considerandum, quod quidem sanguinis instar (ut quod nonnisi sanguis esset) rubebat, reliqua ac superiore urinæ parte exiguum colorata, & pallida lutea, nullam febris notam referente: Proinde nullum in jecore calorem subesse collegi, sed renes debiliores factos, venarumque ora rariora sanguinem tenuem dimittere: Idcirco mutata curandi ratione, iis usus quæ renes roborare, ve-

nasque adstringere poterant, adhibita victus proba ratione & simul lacte caprino: ac sic urina rubere desiit, & corpus nutriri viresque reparari contigit atque ita sanitati tandem juvenis restitutus.

§. 2. Si sanguinem aut pus mingat, aut Renum aut Vesicæ exulcerationem significat, aph. 75. 4. *Galenus* in comm. *ait*, Exulcerantur autem Renes in parte his qui in renibus lapidem habent: meatus urinarii, quando à lapide aliquo acuto, aut admodum aspero in ipsis intersepto excoriantur: P. *Ferrandus* (*lib. de Lithiasi 16.*) quamplurimos tractavit qui talia patiebantur, inter quos charissimum habuit generum, Medicum meritissimum, quem, cum è vivis excessisset, secare fecit; lapidesque quamplurimos in cavitatibus Renum invenit, sicuti etiam in substantia renum: plures enim reperti sunt, longi, asperi, cornuti, nigri, qui quoties laborabat, aut equitabat, vellicabant renum substantiam, unde sanguinolentam meiebat urinam, & quando quietus manebat, puram & limpidam meiebat.

§. 3. Quidam vomitui & cruentæ mictioni obnoxius: In mortuo Ren dexter fere absumptus erat: Sinister intra cavitatem & ductus sabulum & calculos continebat. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 4. Puer Exanthematis laborans sanguinem spuit, & meiit cruentum abunde. Rupta erant vasa sanguinis, & in renum regione multus collectus erat. *Vide tit. de Febribus.*

§. 5. *Heurnius* refert se secuisse Illustrem quendam Dominum veneno ab Hispanis sublatum, cui innati erant maximi calculi renibus, nec unquam eorum indicium editum fuerat, nisi quod interdum ab equitatione sanguineam redderet mictionem.

Observatio X.

Urinarum Lactearum mictus ob Renum ulcus à calculo inductum.

VIr Rever. annorum 50. post dolores frequentes in Ilio sinistro, cum excretione arenularum, duobus abhinc annis, ex quolibet corporis motu urinam cruentam meiere cœpit; dolore invalescente in parte affecta, & pituitæ vomitu à cibo, mox ab anno urinam reddidit crassam & turbatam, quæ deinde inclarescebat, cum hypostasi materiæ albæ, fluidæ & veluti lacteæ, atque gravitate continua in parte affecta, cruris stupore, lenta febricula & insigni corporis macie, absque evidenti paroxysmo febrili, &c.

Remedia quanquam usurpata mors ægrum præripuit, cujus aperto cadavere, in conspectum venit calculus longitudinis digiti pollicis, in quatuor ramos diremptus, papillis impactos, tota alioqui renis substantia absumpta, superstitibus tantum membranis & calculo. *Ben. Silvaticus cons. 54. cent. iij.*

SCHOLIA.

EX situ partis affectæ, gravitate affectus, annexisque symptomatibus compertissimum est partem affectam esse renem sinistrum, Affectumque esse calculum: prodidit enim *Hipp.* 1. 6. Epid. 5. Quod quando adest calculus in renibus, *In renem dolor est gravis, cum cibo replentur, evomuntque pituitam:* atque ex arenulis prætexitis patet id luculentius, quas in patiente concrescere potuisse in renibus, conjectare est ex pituitosa materia vomitu ejecta, temperamento calido & ætate: In adultis namque & consistentis ætatis, calculi concrescunt in renibus, pueris autem in vesica, ex *Gal.* comm. 5. S. 1. 6. Epid. *In vesica lapis pueris magis fit, nephritis vero ætate declinantibus.* Qui renis calculus scabritie non vacat, cujus ratione à corporis motu fit abrasio ejus substantiæ, ac proinde mictio cruenta: Vomitus autem a cibo succedit, sive cibi nomine veniant assumpta; sive excrementa crassa intestinis conclusa, quo utroque sensu vocem eam usurpari posse asserit *Galen.* ibidem: consentiente enim peritonæo comprimitur pars affecta, dolorque & vomitus excitatur: Grandis vero calculus vasa comprimit spinæ incumbentia, quæ ad crus repunt, venam scil. & arteriam magnam, quarum ope renibus consensus cum cruribus intercedit, ex *Galen.* in comm. citato, scribente quod qui censent consensum hunc fieri per nervos, ureteres & membranas, omnino ab experienta alienos, cum tunc stupor fiat: Cæterum materia quæ nunc subsidet postquam urina inclaruit, alia esse non potest quam purulenta: visciditatis enim prorsus est expers, quam pituitosa materia sibi vindicat: quamobrem cum materia purulenta per urinam excerni possit, vel ex vesica, vel ex renibus, thorace, jecore aliisque partibus supra renes, ad hos nempe per emulgentes transmissa; hæc sane non ex vesica effluit, cum quia pus tunc fœtet ob debilem ipsius calorem, tum quia fluere potest seorsim ab urina: longe minus à partibus superioribus affluit, cùm de ipsis nullæ sint querelæ, atque pus ab urina secreta secernatur: statuendum ideo est purulentam hanc materiam à renibus emanare, qua ratione in sputo cruento id contingit ex pulmonibus: *A sanguinis* enim *sputo, puris sputum:* Ac proinde in rene affecto ulcus esse subortum, quæ est etiam causa febris lentæ, syptomaticæ nuncupatæ, tabidæ non absimili ex ulceribus Pulmonum, quam ob id totius corporis macies sequitur.

Vomitu à cibo] In latere sinistro ramus supremus mesentericus statim bifidus, ad figuram literæ Y, in surculo superiore plexum stomachicum, qui & lienaris est, ac in altero inferiori Plexum Renalem continet: Porro circa divisionis modum propagines quasdam ad maximum mesenterii plexum dimittit, fig. 11. F. G. Hinc ratio patet quare ventri-

culo

culo cum Liene, mesenterio, & cum Rene tanta affinitas intercedit: ita ut vomitus tum colicis tum nephriticis symptoma valde crebrum & familiare existat: quippe cum spasmus in parte quapiam aut viscere, quod nervos mesentericus respicit, incipitur, mox aliæ partes, ad quas ejusdem nervi plexus aut surculi pertingunt, in consensum trahuntur. *Th. Willis in Nervorum descriptione cap. 27. p. m. 276.* Observate est quod in dextro latere, inter plexum hepaticum & renalem, nervus amplus protendatur, *fig. 11.* Adeo ut inter hos plexus major & immediatior consensus quam inter istos alterius paris habeatur: Cujus ratio non facile patet, nisi forsan in eum finem ita constituitur, ut cum à renibus inter mingendum serosæ excretionis nixus peragitur, una pyloro & vasis cholidochis deorsum attractis, chyli & fæcum alvi versus inferiora protrusio irritetur: Certe hæc plexuum horum connexio potissimum in causa est, cur paroxysmo nephritico vomitus sæpe immanis supervenire soleat, quodque à tali vomitione vasa cholidocha, quasi ab emetico assumpto irritata, plurimum inaniantur.

Observatio XI.

Cruentarum urinarum, Puris, Arenarum crassiorum mictio, citra vitium Renum, à collo vesicæ leviter affecto.

DOmina *Sabina* N. (*lib. 3. tit. de Ventris tumoribus*) hydrope testiculorum extincta, cruentas urinas aliquando excrevit, Pus interdum & arenas crassiores Aperto osse pubis, Vesicam aperui, in qua nihil intus & exterius contra naturam reperi, præter ruborem circa orificium vesicæ, & in ea paucas arenas rubras crassiores: Uterque ren cum ureteribus (Ego vero renem alterum corruptum censebam) optime habebant, sine ullis lapidibus, arenis aut corruptione. *Ex observationibus G. Bauhini.*

SCHOLIA.

ARenas crassiores] *Hippocrates* 4. de morbis, inter signa vesicæ calculi deprehendi in pueris Arenosarum mictionem urinarum reponit: Quam tamen non semper vult pro signo haberi, sed tum demum cum arenosus est calculus mollis, Aut cum plures calculi arenosi in vesica inter se ex collisione attriti arenas ex se emittunt abrasas, aut sane tales qui aliquid de superficie sui à se auferri sinant: Idem *Avicenna* l.3. F.19. tr.1.c.5. de lapide vesicæ & signis ejus, *Et accidit quandoque ut sint in vesica una, duo lapides & plures illos excoriantes, & multiplicatur arenosa comminutio ex illis: Et est quandoque cum arenositate fæx surfurea propter abrasiones superficiei ejus a lapide aspero:* Aut certe accidit arenarum mictio, cum in vesica est earum magna copia, ex qua nondum est concretus calculus, sed periculum est ne tandem concrescat, ut in prædicta muliere.

Cruentas urinas aliquando excrevit] Observatione dignum est quod mictus cruenti in plerisque respiciuntur, Non tamen magno terrori esse debent: Nam annotat *Celsus* lib. 4. post vehemens exercitium sanguinis mictum contingere, quod lassidinem à labore contractam levat: Hoc autem præsertim iis contingit quibus solemnis aliqua vacuatio suppressa est. *Hollerius* cap. de mictu cruento, refert moniali cuidam fuisse mictum cruentum: at & ob exercitationem potuit id contigere, & ob suppressos menses, (ut huic contigit) & κεληκῶς.

Observatio XII.

Puris & sanguinis mictio à Corde abscessibus & calculis obsito. 1. Ab ulcusculo in Rene cum calculo. 2. A Rene abscessu affecto, hinc consumpto. 3. Cicatrix Reni inducta post ejusmodi mictionem. 4. Membranæ cum pure & sanguine emictæ à Rene sinistro. 5. Puris & sanguinis à Rene altero consumpto. 6.

§. 1. MUlier diu minxit pus & urinam: Renes inventi integri & vesica integra, at in corde duo calculi & abscessus multi. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 2. Illustr. Ducissa sanguinis & urinarum purulentarum mictu laborauit, qui desiit: In rene parvus calculus repertus fuit, circa quem cicatrix pulchra &c. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 3. Renem ipsum omni sua substantia privari posse, in canibus non semel esse verum deprehendimus; in homine nonnisi una vice simile quid occurrit: Vir erat 25. annorum, per plures annos urinæ excretione purulenta sanguinolentave misere affectus.

Hujus Ren sinister totus consumptus erat, sic ut, præter externum aliquod integumentum, crassum admodum instar corii firmioris, nihil omnino se exhiberet: Nec vasa emulgentia se conspicienda offerebant, involucro dicto forsan inhærentia, sicque suo usu privata, ad pellis hujus constitutionem non parum conferentia: Plurimi sæpius dies, quibus nihil puris urina exhibebat, naturali satis similis, quod in dextro rene vitii nihil observaretur. *G. Blasius Observ. Anat. p. 129.*

§. 4. Illustr. Ducissa Ferrariensis cum doloribus nephriticis per certa intervalla esset obnoxia, Gravissimo item sanguinis & urinarum purulentarum mictu, exercitii loco deambulationibus vtebatur, à quo exurcitio cum abstinuisset, & corpus quieti dedisset, cura-

curationem malo contrariam quærens, & sic aliquando levibus quibusdam medicis contra calculum usa esset, tandem excretiones desiere.

Quare cum alio morbo interiisset; corpusque ipsius fuisset apertum, in rene ipsius parvus calculus repertus fuit, circa quem cicatrix pulchra, sana & munda, dimidii digiti longitudine erat: Quod fidem faciebat, cum tam excretiones, quæ per urinas fiebant, cessassent, quam quod consueti dolores nephritici remisissent, calculum hunc multo majorem fuisse, qui etiam ulcus causasset, ex quo prius sanguis, dein & pus manarit, quod cicatrice erat consolidatum: quod etiam Hepati, Pulmonibus aliisque partibus principibus accidit. *Roussetus de Partu Cæsareo sect. 3. cap. 7.*

§. 6. Novi Matronam, quæ primo sanguinem & materiam purulentam cum membranis à longo tempore meiendo ejicere solebat: deinde mictione cruenta cessante, per plures annos aquosum mingebat, cum sedimento copioso & albo instar puris, in matulæ fundo subsidente: postea cum sedimentum illud deesse cœperat, intemperies febrilis cum doloribus hinc inde vagis, virium languore, aliisque mali novis symptomatis successit: cumque ægra in magnum vitæ periculum adduceretur, tumor in latere circa renis sinistri situm subortus, & in abscessum mutatus, propter largam puris profusionem ipsam liberavit, tamen ulcus cavum & sinuosum in isto loco, ichorem tenuem exsudans, durante vita manebat, quod aliquoties persanatum denuo erupit; Exinde biennio vix elapso urinæ suppressionem per 14. dies passa, appoplectica interibat.

Cadavere aperto, Ren sinister omnino defuerat, ejus loco substantia membranosa lumbis adnata, vasorum & ureteris extremitates complectens accreverat: ureteris vestigia remanserunt quædam, verum sine apertura in ductus cavitatem, quinimo ichor, sive serositas quædam arteriæ emulgentis osculis exsudans in ulcus istud sinuosum exterius ferebatur: Ren alter fuit materia sabulosa & calculis minoribus valde oppletus: Insuper juxta summitatem ureteris lapis circiter pollicis magnitudine defigebatur, cujus extremitas erat ductui seu cavitati ureteris adeo adapta & firmiter impacta ut velut epistomio aperturam ejus exacte clauderet, & serosi latici transitum omnino inhiberet. *Thomas Willis tract. de Vrinis cap. 5.*

§. 7. Aprilis xv. 1670. In juvene annor. 24. Renem utrumque invenire haud concedebatur: deerat sinister: ast qui adfuerat prægresso tempore consumptus: plures enim per annos urinæ excretione sanguinea purulentave laboraverat: Ita tamen quod considerari meretur, ut plurimi sæpe transierint dies quibus puris nihil urina exhiberet, eo quod integer existeret lateris oppositi Ren: Consumptus autem dictus Ren haud adeo quoad tunicas quam substantiam veram: Nihil hic nisi membranosa capsula, omni substantia privata, ex tunicis vasisque coalitis orta. *Gerardus Blasius Observ. med. 4.*

Observatio XIII.

Vrina purulenta, remixto aliquando sanguine, à corde duobus calculis obsesso cum multis parvis abscessibus prodiens.

Contigit semel mulieri nostræ ætatis ut per quatuor menses integros minxerit pus, & aliquando propter puris acrimoniam, sanguinem puri commixtum: Medici consulti adhibuerunt remedia ac si renes exulcerati fuissent, quod in eis per intervalla magnum dolorem sentiret mulier.

Hæc moritur 4. mense, dissecta est, inventi Renes integri & vesica integra: at in corde inventi sunt duo calculi & abscessus multi, qui expurgabantur per urinas, atque in transitu pus dolorem infligebat Renibus: *Hollerius comm. ad aphor. 75. sect. quartæ. Et cap. 50. lib. 1. de morb. int.*

SCHOLIA.

Ex hoc exemplo infert *Hollerius* aphorismum dictum, *Si quis sanguinem aut pus meias, Renum aut vesicæ exulceratio significatur*, perpetuæ non esse veritatis, cum fieri possit ut sanguis & pus ex aliis maneant partibus: Sed distinctione à *Martiano* tradita firmatur aphorismi veritas, Non idem est, *ait*, sanguinem aut pus mingere, Et urinam sanguinolentam, aut purulentam reddere: Cum enim quis sanguinem aut pus mingit, pus aut sanguis in urinæ fundo ab eadem penitus segregata apparent: quæ quidem separatio celerior fit, si à vesicæ partibus proveniat, diuturnior vero si à renibus, at urina sanguinolenta & purulenta tota sibi æqualis est, etiamsi sanguinem aut pus habeat admixta: Cur autem hæc ab urina aliquando separentur, aliquando non, id evenit à loco in quo mixtio celebratur: quæcunque enim urinæ admiscentur, dum jam exactam formam urinæ adepta est, si sint diversæ substantiæ, cujusmodi est sanguis & pus, non ita simul admisceri possunt, quin temporis progressu separentur ab invicem: E contra vero si ante urinæ generationem quippiam serosæ materiæ admisceatur, simulque permaneat, dum per coctio-

coctionem in renibus ultimam urinæ formam acquirit, vigore coctionis ad minima adeo miscentur, ut una res tantum fiat, nec invicem amplius separentur &c. Si vero urina mingatur purulenta aut sanguinolenta, à partibus supra renes excerni dicendum est. Hæc *Martianus*, qui tamen difficultatem non solvit, Nec enim prædicta mulier purulenta minxisse dicitur, sed pus, & aliquando sanguinem puri commixtum; Sed cùm via à corde à renes expedita sit & brevis, per truncos cavæ & aortæ ad emulgentes, arterias & venas, potuit inde pus manare citra exactam eam permistionem, sincerumque in urina apparere: Mirum verò quod nulla cordis affecti in prædicta muliere indicia extiterint, ac de solis renibus querela fuerit, quandoquidem cor graves noxas, cujusmodi sunt calculi & abscessus, diu non sustinet.

OBSERVATIO XIV.

Vrina turbida cum hypostasi lactea, ab abscessu renis sinistri &c.

ILlustr. Episcopus Vicentiæ post prægressum sinistri renis dolorem gravativum, deinde subsequuta est mictio depravata turbidæ urinæ, *cujus subsidens inodorum lac ipsum refert:* ad quam mictionem consequitur febris lenta, horis nocturnis increscens, cum nasi & genarum rubore: Sententia fuit Medicorum, curæ adhibitorum, Depravatam esse mictionem, qua materia Podagram efficere consueta, ad naturam veluti puris redacta excerneretur: mea autem, ipsum pus post disruptum abscessum prodire: Prævaluit priorum sententia, ut catharticis & alterantibus res perageretur, hinc res semper in deteriorem conditionem est delapsa, ut tandem die 40. ad ultimum vitæ exitum Vir Ill. perductus sit.

Secto cadavere, fuit inventus abscessus in rene sinistro, & tota renis substantia ita perforata ut pinguedo & humiditates per ipsam percolarent: Vesica etiam fellea reperta est lapidibus repleta, & tamen nunquam ictero fuit detentus, sed frequentiori inflammatione podagrica, quæ vel spontanea diarrhœa biliosæ, vel chologogo educebatur. *L. à Fonte consult.* 141

SCHOLIA.

CÆteri Medici hanc renum actionem depravatam referebant in materiam pituitosam, quæ dolores podagricos efficere consuevit, ad naturam veluti puris redactam: neque posse esse purulentam dicebant, quia non præcesserant aut inflammatio aut renum immanes dolores, qui ante renum abscessum antecedere solent: neque fieri posse ut sit abscessus, quia ingentis molis existere necesse esset, qualis in renibus fieri non potest: Verum eorum positio pluribus urgetur argumentis, 1. Si materia quæ per lotium excernitur, est pituita in declinatione podagræ superata, ad renes transfusa, à quibus ad vesicam & foras procedit, non autem materia purulenta, febris potius deberet imminui quam augeri, cum excernatur materia dolorem efficiens & febrem, sed contrarium accidit. 2. Materia quæ in fundo matulæ residet est alba, ad minima redacta; quæ conditiones saniei definitioni conveniunt; pituita autem viscida est, Ergo. 3. Si hæc materia quam vocant veluti purulentam, esset pituitosa, toto simul hanc conditionem non adipisceretur, sed successive adeo ut hæc materia pituitosa excerneretur, partim veluti purulenta, ex parte vero aliqua viscididitate & filamentis perfusa, sed talis non inspicitur, Ergo. 4. Si pituita in venis acquireret per putredinem conditionem veluti puris, necesse esset ut febris intensa & sævis symptomatibus comitata conjungeretur, quod non animanvertitur in præsenti casu, cum dicant Ill. ægrum matutinis horis non febricitare, vesperi vero mitem febrem accedere, ut certissimam salutem polliceantur. 5. Impossibile est in venis tantam putredinem contrahi, ut humor aliquis ad conditionem puris velut redigeretur, quia necesse esset ægrotantes brevi tempore mori. 6. Si hæc materia conditionem veluti puris nancisceretur, necesse esset in aliqua parte determinata id contingeret, quemadmodum in pleuritide, lethargo &c. in quibus affectibus materia velut purulenta aliquando excernitur: sed talium membrorum affectorum signa desiderantur, Renis autem sinistri dolor præcessit, ac errata quæ talem affectionem excitare potuerunt, Ergo. 7. Si hæc materia, quæ in lotio jam per 17. dies excernitur, est pituitosa, est necesse ut in venis in maxima copia reperiatur, cum renes à venis & arteriis expurgent: sed ex secta vena sanguis animadvertitur probus, pauca admodum pituita permixtus: reliquum est igitur ut hoc symptoma in renis sinistri abscessum referatur: Rationibus contrariis ita respondendum, Ad 1. Dolores ingentes non præcessisse, dicendum in Viro Illustr. lithiasi obnoxio, utramque membranam redditam fuisse obtusam; interiorem, ex tot lapidibus excretis; exteriorem autem, quæ velut fascia ambit renes, ex nimio calore absumptam & exsiccatam esse: Demum Renum nervi obtusi sunt, cum sensum tantum obtusum præstare oporteret, & proinde sexti paris ramis, qui costarum exporriguntur radicibus, natura ad utrumque renem eos diffundit, in internam potius tunicam dispergens. Ad 2. Resp. 1. Renes p. n. affectos ad maximam magnitudinem immutari, nutrimento in excrementum commutato; & dum ad corruptionem deveniunt, maximos abscessus fieri. 2. Dicendum est posse plurimas humiditates & pinguedinem ad renum abscessus percolari, qualitatem in loco affecto puris acquirentes, præter assiduum nutrimentum & humores defluentes, qui in abscessu corrumpuntur.

Cujus subsidens inodorum lac refert] *Platerus* lib. 3. Observat. p. m. 836. *ait*, se longo tempore, sine noxa ulla aut incommodo, urinam lacteam reddidisse, quæ subsidens nonnihil materiam albam, lactis crassioris instar in fundo cochlearis unius vel duorum mensura deponebat: *G. Ballonius* consl. 39. lib. 2. refert de uxore D. *Bourlabe* eam cum urinis lacteum quid reddidisse, verum pus albedine, æqualitate & lævore, sine nephritidis suspicione referens: P. *Sphærerius* apud *Schenckium*, narrat Polonum quendam subinde urinam lactis instar albam & crassam sæpius à se visam effudisse: His omnibus prior *Nic. Florentinus* serm. 5. tr. 10. c. 21. Vidit juvenem annorum 30. qui omni die meiebat urinam multam, in qua residebat lac coagulatum album, ad quantitatem

tatem medii urinalis, præter urinæ substantiam supereminentem: Qualis sit ea materia, pus, an alius humor varie disceptatur: Chylum esse quidam non immerito existimant, ob viæ commoditatem & compendium, lacteas scil. Thoracicas, eo corrivatum. Earum progressum & originem vide apud *Pecquetum & Bartholinum*.

Observatio XV.

Vrina viscida & crassa materia referta, ob ulcus & inflammationem colli vesicæ.

VIr Ill. temperationis biliosæ & melancholicæ, post melancholicas perturbationes, variis affectibus p. n. tentatur: Denique lotia prius crassiora cœperunt reddi, deinde *viscida materia* referta, adeo *fundo matulæ hærescente*, ut vix diligenti studio extergi posse videretur, interdum cum dolore in vesicæ collo, cruore & sanguine grumoso permista prodeunt: Ex purgatione universi corporis, & exhibitione Chinæ fere pristinam valetudinem recuperavit, Sed ex male administrata seringa accersita est inflammatio in collo vesicæ, deinde suppressio lotii & febris, quæ per quatriduum Virum Ill. necavit.

Secto cadavere inventum est ulcus & inflammatio in collo vesicæ. *L. à Fonte consult.* 108.

SCHOLIA.

VIscida materia fundo matulæ hærescente] Mucosa ejusmodi materia vesicæ male affectæ proprium est excrementum, cum scil. sanguinem pro alimento transmissum conficere nequit, quod in materiam hanc mucilaginosam abit: eaque prava vesicæ constitutio à calculo ut plurimum inducitur: Citra illius tamen præsentiam aliquando effundi ostendit *Cardanus* comm. in aph. 79. s. 4. ubi historiam adducit Monachi, qui tantum pituitæ lentæ, in matula concretæ reddebat, ut ovum anseris magnitudine superaret, qui lapide nunquam afflictus est: Pituitam quoque à ventriculo, imo & cerebro, quanquam neget *Fernelius*, cum urinis reddi quibusdam certum est, At materiam mucilaginosam à vesica prodeuntem, ab ea quæ aliis ex partibus prodit, sic distinguere jubet *Riverius* pract. lib. 14. c. 2. Quod quæ à vesica emittitur magis tenax & glutinosa est, ita ut fundo matulæ tenaciter adhærescat, nec post urinæ effusionem, vehementi concussione excuti valeat; quæ vero ab aliis manat partibus, fundo matulæ non adhæret, sed ea inversa statim cum urina effluit; quod à se primum observatum *ait*; Insignem autem illam viscíditatem à propria vesicæ natura deducit, quæ membranea cum sit, ejusmodi glutini producendo apta nata est; similitudine à pellibus membraneis id ostendens, ex quibus colla seu gluten conficitur, ad varios usus mechanicos idonea.

Observatio XVI.

Vrina crassa & viscida emissa à renibus lapideis. 1. Turbata à corruptione gangrænosa renis. 2. Hypostasis alba à renis abscessu. 3. Mucus tenax à singulari vesicæ vitio. 4. Mictio putris pituitæ à vesica calculo affecta. 5. Turbida cum crassa hypostasi ab hepate corrupto. 6. Fæculenta ab abscessu in apice gibbæ hepatis partis. 7.

§. 1. NOb. fœmina spissam urinam sæpius minxerat: Inventi ambo renes obriguisse in alabastrinam duritiem. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 2. Juvenis in febre assidua habuit Lotia turbata: Inventa est corruptio gangrænosa in parte interna Renis dextri: ita ut gradum coctionis non ostenderent, sed dictam corruptionem. *Vide tit. de Febribus.*

§. 3. Ill. N. cum febre assidua & lumborum calore urinas copiosas reddidit, albo sedimento refertas: Inventa est corruptio & abscessus in sinistri Renis exteriore parte. *Vide tit. de Febribus.*

§. 4. Ill. Casaubonus cum stranguria urinam cruentam, cui sedimentum muçosum, tenax & vitreæ pituitæ simile reddidit: Vesicæ corpus contractum erat, spissum: Vesicæ perforatæ addita erat ἐπιφυσις vesica major, in qua ingens saburra putris & olidi muci, &c. *Vide tit. de mictione difficili.*

§. 5. Virgini innatus erat insignis calculus in vesica, quæ frequenter & diro cum cruciatu putrem pituitam, puri simillimam emittebat, nunquam vero sabulosam quid. *Vide tit. de mictione difficili.*

§. 6. Puella cachectica urinam turbidam habuit, cum hypostasi excremento gallinarum simili: Hepar valde magnum erat, ex parte corruptum. *Vide tit. de Cachexia.*

SCHOLIA.

PUtrem pituitam §. 5.] Pituitam qui vel è cerebro, vel è crudiore ventriculo in vesicam permeare statuunt, eos turpiter hallucinari, tanquam anatomes & operum naturæ ignaros scribit *Fernelius*: Quomodo nempe per venas, *inquit*, illa pura, nec sanguine tincta, nec perfusa defluat in renes, hosque solos præterlabatur: Verum de ventriculo id concedamus, in quo nisi in magna viarum laxitare

tare id fieri vix possit, de cerebro tamen *Fernelio* assentiri non possumus: non deesse hic viam demonstravimus cum de pure egimus: Neque tincturas natura confundit. alias omnia, quæ ex venis deferunt: sanguine tincta conspicerentur, & si quid etiam traheret, id tanquam superficiale detereretur in viis quas transfluit: Pituita ergo ex capite, quin & ex pulmonibus ad vesicæ vias derivari potest, atque hæc tum spumosa apparet: Quæ autem muco est similis, & matulæ fundo increscit: si nullo dolore fluat, è crudo renum aut circumpositarum partium ulcere aut abscessu illabi *Fernelius* author est: si cum dolore & cruciatu, vesicæ calculum aut cervicis sordidum ulcus designare: Et de calculo quidem dubium non est, in quo vesica à tam crudeli hospite oblæsa alimentum suum indigestum & deturpatum continuo plorat, & subinde novum irritatione accersit: Unde & *Ioubertus* de differ. urinar. c. 1. recte vesicæ calculosæ excrementum esse hanc mucum statuit: *Henr. Martinius Anat. urinæ cap. x.*

Hypostasi excremento gallinarum simili] De causis diversæ substantiæ sedimentorum, seu cur alia sint farinacea, alia foliacea, seu squamosa, alia furfuracea, alia orobea, alii aliter sentiunt; *Galenus* has differentias sedimentorum à calore adurente fieri statuit, & pro varia materiæ dispositione in varias mutari formas existimat: A recentioribus vocantur hæc in dubium; *Saxonia* de Urinis cap. 17. se non posse assequi scribit quomodo per colliquationem talia sedimenta generentur; Siquidem ex carne molli colliquata tenuior humor exprimitur, qui urinæ permistus, potest quidem colorem & substantiam immutare, sed carnis formam & substantiam nunquam æmulabitur, quia duritiem contrahere non potest, Et capite xvj. scribit, in vivente animali tunicas venarum interiores nunquam & nusquam posse esse adeo sanguine vacuas, ut igneus calor præ nimia siccitate possit eas ita exsiccare, ut quid decerpatur, & scabies & lepra quasi iis inducatur: Unde tandem statuit, ex carne duriore & vasis, nisi separetur per modum ulceris, nihil posse colliquari quod ad urinas descendat: *Argenterius* de Urinis cap. 20. Sedimenta quæ farinæ formam referunt, fieri statuit ab humore crudo vocato, qui in venis acervari solet: Orobeum, si nigrescat, docet habere materiam melancholicam: Furfuraceum vero, squamosum & foliaceum, vesicam exulceratam sequi putat.

§. 7. Adolescenti crus dextrum vehementer doluit cum acuta febre & urinis fæculentis. Abscessus aderat cum pure albo in apice gibbæ Hepatis partis. *Vide l. 4. tit. de Doloribus Externis.*

OBSERVATIO XVII.

Subsidentia materiæ crassæ, viscidæ & tartareæ, à Vesicæ calculo occulto, & alio in Rene dextro.

Dignotio calculi vesicæ in dies mihi redditur magis recondita: Ante quatuor menses consului pro Nob. Veneto, Stranguria detento ab aliquot mensibus, postquam cessaverat dolor articularis, cum subsidentia materiæ crassæ, viscidæ & tartareæ in urinis, ideoque judicavi illum calculo vesicæ laborare, quanquam nullæ præcesserint arenulæ: Rediit Venetus, curatus fuit diureticis refrigerantibus, lacteque caprillo, meliusque habere visus fuit, tuncque experimentum factum fuit cum cathetere, & cum candela cerea, neque calculus fuit inventus, ex quo deveneram in opinionem nullum adesse calculum: Iter habuit in curru & in equo, absque ulla molestia majore, mox ante mensem ardentissima febre correptus fuit ex pituita salsa, cum maxima albedine & lentore linguæ, cum siti inextinguibili, vigiliis & extenuatione corporis. Ex qua pituita salsa judicavimus potuisse provenire etiam stranguriam: Obiit tabefactus.

Dissecto cadavere, invenimus in vesica calculum magnitudinis ovi gallinacei: In Rene dextro alium calculum minorem triangularem: In Rene sinistro abscessum jam suppuratum, Jecur, Vesicam, Intestina erysipelate detenta, ex qua inflammatione erysilacea obiit; cum præsentia tamen calculi, quanquam de ipsius præsentia dubitatum fuerit: neque tamen erat mucositate aut membrana aliqua involutus, ut hinc impediretur attactus ipsius: Hoc dixi & annotavi, ut hinc pateat calculi præsentiam in vesica non semper notis innotescere, licet sit eximiæ magnitudinis. *Bened. Silvaticus Epistola ad Ioh. Beverovicium, in hujus Exercit. de calculo.*

SCHOLIA.

Cum subsidentia materiæ crassæ, viscidæ & tartareæ] In urinis ægrotantium sæpenumero conspiciuntur contenta alba & copiosa, è corpusculis minutis conflata, quæ cum subsiderunt, supra medietatem liquoris implent, ipsumque albidum & opacum reddunt, reliquo in superioris matracii regione tenui & claro permanente: Hujusmodi sedimentum *farinaceum* dicitur, quia scil. aquam farina imbutam refert; De hoc ambigitur utrum è tota cruoris massa, an tantum è visceribus urinariis conferatur: Observatione constat in calculo vesicæ ejusmodi lotium constanter reddi, etiam aliquando ob renem lapide grandiori obsitum; Absque affectu nephritico talem subsidentiam in urinis nunquam vidi: Quare hoc fere indubitatum calculi signum semper reputavi: atque videtur quod à succo, sive humore circa calculi molem congesto omnino dependeat; namque ubi lapis in rene aut vesica defigitur, humor nutritius ibidem ab assimilatione pervertitur, & in mucum crassiorem degenerat, qui valde copiosus coacervari solet, veluti ichor, qui propter globulum in fontanella positum ubertim exsudat: hic autem mucus cum sero ablutus sedimentum illud album constituit. *Willis.*

Observatio XVIII.

Mucosa substantia cum urina diu excreta.

DIssecui septuagenarium qui ardente febre eadem die extinctus fuerat: Hic xx. amplius ante obitum annis de intolerabili laterum dolore conquestus fuerat, nimirum circa costas nothas: Mucosam substantiam una cum urina diu excreverat, nunquam tamen aut arenulas aut calculos.

Huic sinistri renis substantia carnea intus plane absumpta erat, in eoque hærebat calculus, duas habens radices satis insignes: dexter vero Ren à calculo quidem immunis erat, à constitutione tamen naturali abiens, dum substantiam flavidam magis obtineret, coloremque subfuscum: Ureteres huic mirum in modum capaces apparebant: Vesica admodum distenta, extusque in fundo aliquot apparebant vesiculæ ei adnatæ: In interna capacitate magnum reperi calculum, pendentem uncias duas & ℥ij. hic lævis, etsi æqualis ex parte existebat, non asper aut inæqualis, uti qui in vere extrahebatur: Ventriculus huic interius in fundo concreto sanguine aspersus apparebat: sumpserat enim non diu ante obitum, ab imperito Medico, pilulam ex præcipitato. *Pawius observation. Anatom. iij.*

APPENDIX.

Materia mucosa, tenacissima, diu à Sene incolumi excreta, citra calculi præsentiam.

AD calculi generationem, præter dispositionem materiæ crassæ, & efficaciam agentis, renum caliditatem, angustia vasorum in ipsis & eorum imbecillitas accedat oportet, ex *Galeno* 5. de san. tu. 7. quod *qui latas habent venas à cibis crassis non laeduntur*; Quod mihi contigit observare in Illustr. & Rever. *Hercule de S. Bonifacio*, qui octogenario major, urinas semper profudit copiosæ pituitæ viscidissimæ immixtas ad libram circiter, tenaciter adeo hærentes fundo matulæ, ut & ea inversa, effusa urina ab illius fundo penderet: cum tamen nullæ unquam fuerint de calculo querelæ toto decem annorum spatio, & quod excedit, quibus ad ipsum invisi. *Silvaticus consil. 66. cent. 3.*

Observatio XIX.

Mucosa pituita urinæ permixta, diu reddita ab iis qui calculo vesicæ laborarunt, excrementum est illius male affectæ, alimentum proprium ritè non conficientis.

DOcuit autopsia in eorum cadaveribus qui ex calculo vesicæ obierant, & humorem illum mucosum diu multumque cum urinis excreverant, vesicæ corpus carnosum evasisse, & digiti aut pollicis crassitiem adeptum esse, ita ut totam illius cavitatem interdum impleat, & ipsum calculum proxime amplectatur, donec tandem urinam supprimens ægrum misere jugulet: In iis vero qui urinam tenuem, claram & aquosam reddiderant, vesicæ substantia membranosa & in statu naturali constituta apparuit. *Riverius Pract. lib. 14. cap. 1.*

SCHOLIA.

VEsica corpus carnosum &c. In iis qui urinam &c.] Horum eventuum ratio desumitur ab ab *Hippocr.* aph. 66. 5. *Si in vulneribus pravis & magnis, tumor non apparet, ingens malum.* Ratio est *Galeno*, quia suspicio oritur humores, qui ob dolorem ad vulnera defluunt, jam ad partes principes transmeare: Præterea omnibus partibus insitum est, ex eodem *Galeno*, de diff. febr. cap. 11. ut quæcunque robustior est, id quod noxium est aut superfluum, ad debiliorem transmittat, nec cesset illa transmissio donec ad imbecillimam ventum sit: Cum autem pars vulnerata admodum debilis sit, ac proinde ad excipiendos humores maxime disposita, si illi ad eam non deferantur, signum est alias partes admodum esse debiles, quæ talem transmissionem moliri nequeant, aut alias esse vulnerata debiliores, ad quas humores deferantur: Non solum autem humores vitiosi ad partem vulneratam deferuntur, sed etiam sanguis laudabilis, quem natura majori copia ad partem afflictam transmittit, ut illi suppetias ferat quantum potest: Hæc omnia locum habent in vesica à calculo oppressa: Calculus grandior, aut inæqualis, vel aculeis præditus, vesicæ tunicam interiorem vellicat, unde dolor & imbecillitas partis accedit: Natura vero illi suppetias ferens, solito copiosiorem sanguinem ad eam mittit, tum reliquæ partes robustiores superfluitates suas ad eam deponunt: Hosce humores vesicæ substantia concoquit & assimilat quantum potest, sicque ex copiosiori sanguine copiosius sumens alimentum accrescit, & crassior atq; carnosior evadit: Cum autem totum sanguinem affluentem, multò minus humores vitiosos sibi assimilare nequeat; inde multa exoritur excrementorum illuvies, quæ ex propria partis natura, pituitosam illam ac mucilaginosam formam inducere consuevit: In iis autem calculosis, qui uri-

nam,

nam, claram, tenuem & aquosam reddunt, vel quiescens calculus dolorem non parit, qui talis attractionis causa sit: vel aliæ sunt partes vesica debiliores, ad quas reliqua membra sese exonerant: Hæc doctrina luculento uteri exemplo roboranda est; Uteri substantia, sicut & vesicæ, membranea est; at in prægnantibus tota fere carnea evadit, atque ita crassa ut postremis mensibus duorum digitorum crassitiem æquet: quia natura toto gestationis tempore multum sanguinis ad uterum mittit, fœtus nutriendi gratia, qui cum ab eo totus non absumatur, portio quædam illius utero apponitur, & inde cum fœtu ad partum usque continuo augetur: Idem in vesica contingit, quamvis præternaturaliter, ut quando major sanguinis quantitas ad eam confluit, portionem illius in propriam substantiam convertat, & illa inde majorem crassitiem acquirat: Si vero contingat, extra graviditatem, uterum intemperie aliqua affici, aut alio quovis affectu laborantem, debiliorem reddi, tum humores superflui ab aliis partibus ad eum multa inde emergit excrementorum illuvies, quæ per fluorem muliebrem expurgatur: Et ille fluxus albus mulierum est proprium uteri excrementum, quemadmodum mucilaginosa urinæ portio est excrementum vesicæ: Idem in renibus contingit, etsi non ita frequenter, ut quando à calculo, eorum substantiæ impacto, dolor atque imbecillitas iis inducitur, ad eos natura multum sanguinem, multosque humores demittat, qui cum assimilari nequeant parti, saltem majori parte, in excrementum crassum ac mucilaginosum convertuntur, quod magna copia cum urinis excernitur, idque adstantes, ac Medici vulgares purulentam materiam esse putant, quæ tamen mere pituitosa est, aut saltem exiguo puri permixta, cum scil. à calculo per attritionem ulcus in renibus genitum est. *Idem.*

OBSERVATIO XX.

Vrina alba, purulenta, ob xij. in vesica calculos. 1. Ob vesicæ ulcus. 2. Ob ulcus colli vesicæ. 3. Ob calculos vesicæ ulceratæ, callosæ adnatos. 4. A rene sinistro pure referto. 5. Ob lapidem in ore vasorum urinariorum. 6. Ab ascessu mesenterii. 7. A calculis renes atterentibus. 8. A vesica & renibus ulceratis. 9. A renibus suppuratis. 10.

§. 1. JUrisperitus diu molesto urinæ stillicidio afflictus fuit: usus aquis Spadanis urinam albam fœtidam ac purulentam reddidit, unde peius habuit: In vesica mortui duodecim reperti sunt calculi. *Vide tit. de mictione difficili.*

§. 2. David N. urinam fœtidam ac purulentam excernebat: In cavitate vesicæ ulcusculum conspiciebatur rotundum. *Vide tit. de Ischuria.*

§. 3. Quidam saniosum humorem quotidie reddebat, cum stranguria: Medici quidam contendebant adesse calculum in vesica: Ulcus in collo vesicæ, instar nucis vomicæ repertum est. *Vide tit. de mictione difficili.*

§. 4. Nob. mictionem difficilem habuit, urinamque turbulentam, purulentam, mucosam: Vesica tota spissa, carnosa, nigra, gangrænata cum aliquot callis duris, & adnato calculo &c. *Vide tit. de mictione difficili.*

§. 5. Gasparus N. urinas reddidit purulentas, magnum inter emittendum ardorem emittentes: Ren dexter erat integer, sed major, sinister miræ magnitudinis sevo simillimus, intus pure refertus. *Vide tit. de Hypochond. tumore.*

§. 6. Nephriticus purulentum minxerat: Repertus lapis in ore vasorum urinariorum: Uterque ren tabuerat. *Vide tit. de Lumborum tumore.*

§. 7. Virgo dolores habuit Colicis similes & marasmo consumpta interiit: In mortuæ Mesenterio ingens copia puris, quod natura per renes vacuare tentaverat, urinis valde purulentis profluentibus, Renes tamen erant integri. *Vide tit. de Ventris dolore.*

SCHOLIA.

PUs in urina ulcus in vesicæ cervice, aut in renibus antiquatum ostendit, Et quod à vesica est graviter olet: quanquam enim omne pus male olet, tamen quod ex vesica cæteris gravius: idque tum ob substantiæ vesicæ naturam, quæ quia carnea non est, adeoque longiore tempore, & violentiore causa indiget ad putrefactionem, magis putrefit, tum propter naturalem loci inquinationem: Quod à Renibus, aut etiam superioribus partibus ad vesicam defluit, eo minus est malum, quo minus male olet, juxta *Hippocr.* in Prognost. *Pus optimum est quod minimum est graveolens:* Defluit autem ex jecore, *mesenterio*, pulmone, quin & cerebro ipso, inflammatione hepatis, *mesenterii ejusque abscessibus*, in pleuritide, phrenitide, angina, peripneumonia: Et in phthisi memini me ex rupto ulcere ejusmodi pus saniosum & admodum graveolens vidisse, idque copiose nec una vice redditum, sed per aliquot dies, donec tandem æger quarto die vitam cum morte commutaret; Via autem qua ad vesicam perveniat in peripneumonicis & pleuriticis, est per sinistrum cordis sinum in arteriam magnam, & hinc in emulgentes: Pleuritici tamen etiam per venam ἄζυγον expurgantur: In angina vero & phrenitide puris transitus fit à venis jugularibus in venam cavam, indeque emulgentes; Et per hanc viam sæpe etiam catarrhi capitis expurgantur, qui si crassiores sunt, urinæ stillicidium inferunt, teste *Galeno* in lib. de diæta idiotar. comm. 52. Discernitur autem à pituita pus, non tantum odore gravi, sed etiam quod illa crassa atque

atque tenax cohæret, pus vero agitatum mox dissolvitur ac diffluit, *Henricus Martinus Anat. urinæ cap. 10.* Pleuritidem quoque urinis purulentis, tribus ex ordine diebus profusis, vidi solutam in Nob. matrona Neocomensi, Anna Maria Hotlcea, anno 1659. sed simul per latus ab effuso pure admoto pyrotico, nulla comite anacatharsi.

§. 8. Ulcus Renis ex abscessu phlegmones insolens admodum est: nec minus quoque insolens id putandum quod vel à profluentis materiæ acrimonia renem exedente, vel ab ictu, vel à casu ejus venas disrumpente fieri tradunt: Crebro autem ac fere semper à calculo intus coërcito fit, qui vel pondere renem contundit, vel attritu comminuit exeditque; Ita sæpe vidimus tota renis carne ac substantia peresa, ambiente tanquam marsupio, membrum, pus calculosque multos obvolvi: Ulcus ab his causis ortum habuisse argumento est quod urina, antequam purulenta esset, sæpe cruenta fuerit, præsertim ab exercitatione & labore, quod febris nulla aut perobscura fatiget. *Fernelius lib. 6. cap. 12. Pathologiæ.*

§. 9. Londini in Anglia anno Dom. 1637. *Eduardus Maii*, vir in medicinæ arte undiquaque conspicuus, *Ioh. Penant* vita functi, ætatis anno 21. cadaver aperiri jussit à Chirurgo, qui sectionem aggressus est à regione naturali, Ubi vesicam ulceribus plenam ac pure diffluentem juvenit, superne etiam ruptam totamque corruptam: Hinc Renes occurrunt, nihilominus vitiati ac putres: dexter enim erat prorsus consumptus, sinister ad duplam magnitudinem tumefactus, vereque in saniem conversus: carnosæ etiam partes interne usque ad pellem erosæ. *M. Aurelius Severinus de Abscessibus p. m.* 281.

§. 10. Puer xiij. annorum postquam per duos annos purulenta mictione laborasse, tandem obiit: Dextri Renis parenchyma plane consumptum erat, ita ut nihil præter membranosam ejus substantiam esset reliquum: Sinister æquans magnitudinem duorum pugnorum, pure scatebat totus. *Vide tit. de Hypogastrii dolore.*

§. 11. Puella xviij. annos nata purulentas urinas reddiderat per longum tempus, & febre diuturna, lenta hecticaque detinebatur, ac tandem interiit.

Aperto cadavere Renes inventi sunt omnino in pus conversi, ita ut eorum tunica pure omnino referta fuerit, nullis apparentibus parenchymatis reliquiis. *Samuel Formius Observat. xxvij.*

Observatio XXI.

Vrinæ mucosæ & purulentæ à lapide in vesica & renibus purulentis. 1. Mucosæ à rene intus consumpto, calculo in vesica. 2.

§. 1. Mense Januario 1633. vocatus fui ad juvenculam mulierem, à biennio decumbentem, quæ paulo post occubuit, cui nulla præscripsi remedia, mortem præ foribus prævidens: Illius aperto cadavere, inventus in vesica lapis nucis juglandis magnitudine cum suo putamine: Uterus lapide minor erat; Renis sinistri figura propemodum naturalis erat, sed refertus materia purulenta, partim mucosa, (*plurimi ad conspectum ejus mucoris in urina fundo*, existimant renes calculo laborare, qui cum dolore emictus, index quoque est ulceris sordidi in vesicæ cervice, quod adnotat *Fernelius* de Urinis cap. xvj. lib. 3.) Ureter eadem materia infarctus: Ren dexter dilatatus, magnus, altero quarta parte longior, adeo ut Medici & Chirurgi fere non agnoscerent; interiore parte omnino consumptus: materia mucosa & pure scatens ejus membrana, quæ sola superstes: tantus fœtor, ut nullus esset ferendo: similem materiam cum urinis excernebat: Illius renis uretereter adeo amplificatus erat, ut Chirurgo pollicem inserere liceret à rene illo ad vesicam usque. *David Laigneau de Sanguinis missione pag.* 585.

SCHOLIA.

Plurimi ad conspectum ejus mucoris in urina fundo &c.] In urinis quorundam mucosum quid, tenax & glutinosum apparet, quod matulæ suo lentore ac tenacitate adhærescit ita pertinaciter & obstinate ut inde avelli nequeat, deinde postquam in fundum matulæ propendet, & deorsum versus inclinatur, ea materies cogitur in se & conglobatur, & affatim acervatimque velut provolvitur: De causa ejus materiæ, sic p. n. genitæ plerique digladiantur: Alii ad cacochymiam corporis, vulgus ad catarrhum, alii ad pravam quandam dispositionem partium omnium urinariarum, alii ad ulcus sordidius ipsius vesicæ, alii ad morbum vesicæ, alii ad hypersarcosin urethræ, ut effluat id quod tenuius est, remaneat quod crassius, præ angustia aquæductus: Alii calculum in vesica contentum: Imo cum calculus in vesica, & frequens micturiendi desiderium, æger se comprimit ob dolorem, & ita emittit id quod tenuius est, quia compressio est, in conando remanet id crassius, quod in dies lentescit: Et observarunt primarii Medici & lithotomi, lapide in vesica cōtento diutius, non initio cum dolores excitat, & ipsa vesica ægrotat

ægrotat & fœtet, mucum illum naturæ molestum excerni, tales urinas reddi donec exclusus sit: Laborat enim & ægrotat vesica, & quia pars est membranosa & habet aliquid πυρώδες, tale in ea congeritur excrementum, tum à proprio ipsius excremento, tum ab externo: Ubi vero excluso lapide vesica melius habet, tum nihil tale generatur: Quorum demonstratio ex *Galeno* comm. ad partem *66*. lib. 3. artic. peti potest, cum distinguit excrementa partium carnosarum ab excrementis partium spermaticarum, maxime vero membranosarum, sunt enim μυξώδη, tenacia, lenta glutinis instar; & cum id quod in mucosa urina apparet, non sit dissimile ei excremento quod decedit è partibus spermaticis, urinæ istius mucaginosæ causa necessario adscribetur morbo ipsius vesicæ, ægrotat autem quoties in ea lapis existit, Simile quid à *Fernelio* observatum cap.16. de Urinis, & *Galen*. ad aph. 3. lib. 5. cum videtur definire excrementum superfluum, simile quidem naturæ partis ut humor existit, in osse medulla, in hepate sanguis, spumeus humor in carne pulmonum, in articulorum compagibus humor glutinosus, Et in cadaveribus eorum qui calculo interierunt vesicæ, inventa est plena muco isto, simili mucilagini extractæ ex seminibus carnosis, & succulentis: *Gul. Ballonius Annot.* 1. *in consf.* 68. *lib.* 3. In ista muliere mucosa ejusmodi materia, & à vesica manabat, in qua lapis continebatur, & à rene, cujus, parenchymate absumpto, sola superstes esset membrana, à qua, ut pote membranea, mucilaginosa ea materia prodibat.

§. 2. Septuagenarius diu de laterum dolore conquestus est, & mucosam substantiam cum urina diu excreverat sine calculis aut arena, sinistri renis substantia carnea intus plane absumpta erat, in quo hærebat calculus: In vesicæ capacitate magnus aderat. *Vide tit. de Hypochond. dolore.*

Observatio XXII.

Mucosum urinæ excrementum citra Renum aut Vesicæ ulcus.

§. 1. Mucosum urinæ contentum non soli, nec omni Renum aut vesicæ ulceri convenit, adeoque etiam ex superioribus partibus derivatur, Experientia enim contrarium docet: Ita D. *Sennertus* vidit ejusmodi sedimentum tenax & mucosum Renibus & vesica illæsis: Idem bis observavit *Prævotius*, 1°. in *D. Petro Gennaro* Presbytero, qui ante sexennium suæ valetudinis causa *Patavium* accessit, postquam triennium Ischuria laborasset cum urinæ ardore & summa difficultate, ac gravitatis sensu in vesica, veluti plumbei ponderis, ut nonnisi cruribus elatis meieret: Sedimenti mucosi ea erat tenacitas, ut à fenestris cubiculi in alto siti ad terram continue pertingeret: idque quotidie ad ℔iij. prodiit; certo argumento non fuisse à renibus aut vesica: Cùm tandem eæ partes à tanta excrementi copia colliquatæ fuissent.

Hic tandem urinæ suppressione Patavii sublatus, in ejus cadavere nihil p. n. juventum, præter mucum in renibus, ureteribus & vesica.

§. 2. Similis casus erat tribus ab hinc annis Ludov. Federici Nob. Brixiani, qui dum puer à fratris tergo diebus canicularibus equitando iter ageret, incalescentibus à Solis fervore renibus, sanguinem minxit: à quo symptomate liberatus, postea anno ætatis circiter 20. cœpit conflictari *ischuria*, qua tandem *Patavii* extinctus, In defuncti corpore nihil vitii præter mucum in vesica & ureteribus. *Thomas Bartholinus in Actis Med. annor.* 1674. 75. & 76.

Observatio XXIII.

Vrina purulenta, passea, cum sedimento crassiore nigro, in muliere cui Glandula Renalis arenosa reperta est.

Sept. x. 1658. in muliere 50. annorum Renem succenturiatum invenimus insignis valde magnitudinis, adeo ut vel pugnum referret; mollis admodum erat, colore subruber, materia atra purulentaque, nec-non arenulis plurimis repleta: Cavitas hic, quæ alias etiam in adultis satis notabilis, sic ut inflata hæc glandula vesicam referret, maxima: Plurimos per annos mulier hæc urinæ purulentia laboraverat; Non raro quoque non solum passeam eam emiserat, sed etiam sedimento crassiore nigro notabilem. *G. Blasius Observ. Med.* 20. *part.* 6.

Scholia.

Insignis magnitudinis] Renem succenturiatum vesiculam quandam glandulosam in abortu junioribusque referre alias docuimus: In adultis fere consistentis solidiorisque constitutionis est, haud adeo cavitate notabili prædita, licet omni destitui nolimus asserere. *Idem Observat. Anat. p.* 129.

Hac Glandula &c.] Usus harum Glandularum hactenus incognitus est: atque omnes de eo opiniones mere sunt conjecturales nec ullo nituntur fundamento: Ex hac obscuritate fieri arbitror quod hactenus nulla fere harum glandularum apud Medicos fuerit consideratio, cum tamen ex iis male habentibus varios morbos procedere credendum sit: Sperandum igitur Medicos Practicos in posterum has

has partes diligentius observaturos, & quales morbi ex iis oriantur, per multiplices cadaverum apertiones indagaturos & annotaturos: *De Diemerbroeck Anatom. lib. 1. cap.* 18. Idem docet ex illis capsulis atrabilariis nullam quidem dari viam ad renes vel ureteres, (*Quod vult, Clemens Niloe Belgico de Fermentat. & Nutrit. c.* 9.) sed illas se exonerare in venam emulgentem aut cavam, ex *Warthoni observatione.*

OBSERVATIO XXIV.

Urinæ purulentæ Empyemati thoracis succedaneæ.

ANno 1638. Mercatorem Noviomagensem empyicum tractavi, qui tandem puris albi bene cocti, mediocriter crassi duas matulas plenas è thorace per urinarias vias bidui spatio, cum aliquo in ureteribus dolore, excrevit sine ullo sanguine, & sic ab empyemate feliciter liberatus fuit; cum antea pus (cujus fluctuatio ab ipso difficulter respirante, non modo sentiebatur, verum etiam per commmotionem corporis antrorsum ab adstantibus magnifeste obaudiebatur) phthiseos & vitæ periculum ipsi minaretur: Tale quid etiam observavi in quodam Tielano, cui empyico tandem etiam pus totum per urinarias vias fuit evacuatum cum summo in lumbis & ureteribus dolore, à distensione, transitu puris crassi facta, inducto.

Similem historiam sibi in ægro quodam visam describit *And. Laurentius* Anat. l. 9. quæst. 12. In cujus cadavere invenit similem fœtidam materiam copiosissimam in thoracis cavitate & sinistro cordis sinu, qualis cum urinis reddita erat; quod certum indicium exhibebat illam è thorace per cor ad renes venisse. *De Diemerbroeck Anat. lib. 1. cap.* 17.

SCHOLIA.

QUi promittunt se clarissime hujus rei causas (*transitus puris è pectore in renes*) explicaturos, dicunt hoc fieri propter pororum in renibus specialem aptitudinem ac figurationem (quam tamen describere nequeunt) cujus ratione pus crassum per illos dimitti, sanguis vero tenuior transire non potest, Cum in cribrum rusticum, *inquiunt*, rotundis foraminibus præditum simul injiciantur paleæ tenues, & pisa vel fabæ, tunc per ejus foramina crassæ fabæ vel pisa facile dilabuntur, paleis tenuibus oblongis in cribro remanentibus: Verum etsi pororum aptitudo in rebus siccis talia præstare possit, tamen valde dubitandum an etiam in liquidis & omnino fluidis corporibus simul mixtis hoc contingere queat, præcipue ubi neutrum pinguedine alterum superat: scil. an pus, quadruplo crassius sanguine, propter solam dictam pororum figurationem transire possit per tam angustos poros, qui sanguinem ei admistum, multoque tenuiorem non tranmittunt, sed sistunt: an etiam sanguis (qui adeo tenuis & fluidus est, ut interdum per poros cutis transsudare visus sit (ad poros renum deveniens, non æque facile, imo longe facilius possit figurari ad formam pororum renũ, quam pus, quod adeo crassum est, ut vix per ureteres transire queat, eosque distendendo multoties graviter excruciet: Sed quid dicemus de rebus solidis & duris, an illæ etiam taliter figuratæ sint, ut per poros renum dimitti possint, sanguine non concomitante? atqui varia extant exempla rerum durarum sine sanguine cum urinis excretarum, quas angustissimos renum poros, quos sanguis permeare nequeit, transire, hactenus à plerisque & traditum & creditum est: An hic etiam illa pororum antedicta aptitudo & specialis figuratio sufficiet ac satisfaciet? Vix credo, nam tales res duras & majusculas vasa lactea transeuntes, primo per venam cavam & dextrum cordis sinum, hinc per angustissimos pulmonum meatus ad sinistrũ sinum absq; noxa & incommodo insensibiliter transire, indeque per aortam & arterias emulgentes ad renes demandari, ac per eorum fibrillas urinarias & papillarum poros ita transcolari posse, ut nullus sanguis comitetur, omnem fidem & rationem superat, neque ulla experientia probari potest, cum Medicus vel Anatomicus nullus unquam acus, semina, ramulos, aliasve res similes deglutitas in vena cava, cordis ventriculis, pulmonibus, aorta aut renibus invenerit.

Hæc dum mecum pensius ruminarem, dum etiam perpenderem, quod illi qui aquas Spadanas &c. copiosius bibunt, intra temporis spatium sæpe tres, quatuor pluresve seri libras emingunt, sine ulla cordis alteratione, & vix verosimile videatur, quod tanta seri crudi & non colorati copia tam cito per cor, pulmones & renes sine incommodo transire possit, cœpi cogitare necessario præter renes, debere etiam dari quasdam alias vias per quas copiosius serum, atque etiam res duriusculæ modo commemoratæ ad vesicam devenire possint: Vias has suspicatus sum esse quædam vasa lactea, quæ per occultos, & hactenus incognitos meatus ad vesicam feruntur, & non quidem in omnibus, sed in paucis quibusdam hominibus versus vesicam adeo patula sunt, ut non tantum ipsum chylum lacteum & serum copiosum, sed res quoque solidas, duras & oblongas transmittere possint: Suspicionem meam confirmare videntur observationes Medicorum qui interdum chylosam lacteam materiam cum urinis excretam viderunt: Sic N. Florentinus novit Juvenem qui quotidie, præter urinam multam, sine ullo incommodo emingebat lactis quantitatem medii urinalis: *Capellus* Medicus, teste *Bauhino*, vidit mulierem quæ dimidium cyathum lactis è vesica excrevit: A *Laurentius* nonnullas puerperas plurimam lactis copiam per uterum & vesicam excrevisse observavit: Ex quibus manifeste apparere videtur Lactea quædam vasa, non solum ad uterum, verum etiam ad vesicam excurrere, in easque partes se exonerare posse, si nihil obstet, id est, si illa vascula non sint obstructa, compressa, vel aliter impedita, ut in plerisque hominibus esse videntur, quam ob causam tam raro chylum lacteum ad vesicam defluere existimandum est: Cum autem hæ viæ breves, & non adeo tortuosæ sint, ut multæ aliæ, facile contingere potest ut per eas, præter chylum interdum quoque res solidæ, ut semina, acus, surculi &c. transeant: Per easdem lacteas vias etiam suspicatus sum plerumque deferri liquores illos assumptos, quorum color

color & odor in urina superstes percipitur, nam si per cor transirent, neutrum integrum servare possent: Hæc autem vasa etsi hactenus nec conspicua visui, nec ab ullo Anatomico demonstrata fuerint, tamen necessario adesse modo dicta satis docent: Similia lactea vasa versus mammas protensa etiam in conspectum non veniunt, cùm tamen illorum præsentiam satis ostendant surculi pridie comesti per papillam excreti: Si hæc vasa in mammis sint oculis invisibilia, quid mirum quod etiam illa quæ ad uterum & vesicam tendunt hactenus videri non potuerint? *Idem*. Vide Appendicem ad Obser.v. tit. de Diabete.

Observatio XXV.

Foliacea sedimenta à vesicæ ulcere deducta.

NOn raro observavimus, præsertim in quodam idiota *Bertrando de Greus*, qui lenta febre detentus ob ulcus vesicæ, postquam nulla amplius profudit sedimenta foliacea, quæ xii. fere annis, ut dicebat, multa excreverat, tandem ab inflammatione suborta tertio die misere periit: Tantæque rei triste ministerium ex dissecta illius vesicæ inspectione subire nobis postea licuit. *Ioh. à Belloforti comment. ad Galeni lib. de Vrinis pag.* 81.

Scholia.

HIppocr. aphor. 77. sect. 4. *Quibus cum urina crassa furfuri similia quadam simul exeunt, his vesica scabie laborat*: Ubi Galenus, *Quemadmodum cutis superficies tenue quiddam per scabiem, lepram & lichenas abjicit ac deperdit; Sic cum pars quapiam interna simili aliquo cutis vitio laborat, furfurosas cuticulas una cum urinis emitit.* Atque ita à scabie *Furfures* distinguit, quod si hæc scabies in ulcus abeat, quemadmodum etiam in communi scabie persæpe fit, tunc erosa profundiore vesicæ substantia *squamulæ* exeunt. Hoc aphor. 18. s. 4. docuit Hippocr. *Si sanguinem & pus minxerint, & squamulas, & gravis odor adsit, vesicæ ulcerationem significat*: Squamulæ ergo è substantia profundius evelluntur *Hippocr.* non autem à superficie abraduntur, ut communis habet opinio: Determinantur autem ad vesicam per sanguinem, & pus, & odorem gravem: hæc enim sese in ulcere vesicæ consequuntur: nam à sanguine, rupto quomodocunque vase, seu per erosionem seu aliter, sequitur sanies & ex sanie erodente squamulæ ex vesicæ substantia excidunt: demum profundo facto ulcere, fit odor ille teterrimus: quæ si absint, aliunde has squamulas esse posse innuitur, videlicet ex venarum tunicis, ut *Galenus* tradidit, & tunc febris aderit, urina vero cruda, totius consumptionem & tabem significans: hocque diligenter inculcat *Galenus*, quando cruditatem urinæ tabidi corporis, concoctionem vero affectus vesicæ notam esse non semel monet. *Henricus Martinus Anatom, urinæ cap. x.*

Observatio XXVI.

Corpora cruenta, lata, per urinam excreta, à Renis dextri interiori substantia derasa.

JOh. Grossii Vidua, satis alia vegeta, corripitur mense Febr. anni 1672. qui erat ætatis illius 69. gravi capitis dolore, quo per aliquotidies durante à Pharmocopæo accipit pilulas capitales. Dejecit inde tricies, subsequente mox gravi Lumborum dolore: Et ab eo quidem tempore dictus dolor ægram continuo afflixit, nec, licet ista varia à vetulis obtinuerit remedia, vel unius horæ concessit inducias: Ingravescente igitur malo, 4°. tandem post assumptas pilulas septimana me ad se invitavit ægra, atque quæ facta sunt comparenti exposuit, Examinatis omnibus, visâque urina quæ sanguinea erat & copioso pure referta, ulcus in dextro adesse rene edixi, atque varia interna & externa præscripsi, à quorum tamen usu vix quicquam sensit levaminis: Solum balneum aquæ dulcis tepidæ, non tantum quamdiu ægra ei inhæsit, dolores mitigavit, sed & post egressum per duas, imo & plures horas, ei suavem induxit somnum, unde frequentem illius usum sibi habebat commendatissimum: Interim sæpe in vrina observavi particulas quasdam cruentas, quas tum pro sanguine concreto habui: Ast cum die 31. Martii mane eam inviserem, deprehendi in fundo vitri urinam continentis corpusculum aliquod cruentum, teres & sex pollices transversos latum, quod exemptum lumbricum omni ex parte referebat, atque in nodos seu articulos distinctum erat. Mirabar rei novitatem, nec nisi vitæ carentia obstare videbatur, quo minus cum adstantibus corpusculum illud pro vero lumbrico habere potuerim: Ægra autem de enormibus doloribus quos præcedenti nocte perpessa erat, miserandum in modum conquerebatur. Adhibita rursum sunt varia, sed omnia, excepto balneo, frustra: semper namque appropinquante nocte dolores augebantur, gravioresque erant diurnis: unde interdiu quidem quievit, noctu vero nunquam, idque ad mortem usque: Cæterum die 3. April. vesperi obtulerunt mihi domestici simile corpusculum cruentum, ejusdem cum priori longitudinis ac figuræ, & frustulum latum ac crassum digiti unguem referens: Utrumque ferventi maceravi aqua, ubi tandem extracto sanguineo colore renalis remansit. Hæc frusta sequenti die per longitudinem divisi, sed nullam in eis cavitatem deprehendi: Die 7. April. mane duo rursum corpora teretia in vitro observavi. Horum alterum octo,

alterum sex pollices transversos longitudine æquavit: Ea similiter ferventi aqua aliquoties macerata, cruentum tandem deposuere colorem, retento renali: Placuit & illa accuratius examinare, sed in dicissis, ne minima quidem observata cavitas, ipsa tantum renali substantia ubique apparente: corpuscula igitur ista, una cum præcedentibus, nil aliud esse nisi renis dextri particulas constanter pronuntiavimus. Videbatur quidem recensita eorum longitudo, scrupulum aliquem injicere velle, cum naturalis humani renis longitudo quatuor, aut ad summum quinque transversos digitos vix superet, ipsa tamen substantia examinata eundem facile removit, atque de præternaturali renis magnitudine suspicionem excitavit: Et ab eo quidem tempore amplius non sunt visa corpuscula hujusmodi teretia, semper tamen urina pure & sanguine fuit referta: Ægra vero nullis proficientibus medicamentis tandem die 19. Maii vesperi circa horam 8. exspiravit animam.

Ego cognita morte sectionem à propinquis obtinui: Reserato abdomine, ad dextrum renem properavimus, visuri quid monstri aleret: Et certe vix erat detectus, atque à tunica adiposa, multo adipe referta, liberatus, cum monstrosa sua magnitudine omnium oculos in se converterit: magnitudinem namque naturalem, tam quoad longitudinem & latitudinem, quam quoad crassitiem quater superavit, rubicundo in exteriori superficie existens colore. Discissus vero totus cancrosus erat & fœtido pure refertus, atque sabulo hinc inde, parce tamen, conspersus: Hic, separatis omnibus involucris, æquabat pondus xvij. unciarum Medicarum: Monstrositate hujus renis animati sinistrum quoque accessimus, qui naturalem servando magnitudinem justo solum tenuior erat atque flaccidus: Hoc per longitudinem diviso Calculus ingens apparuit, qui in parenchymate sinum pro situ suo formaverat, & ita quidem substantiam detriverat, ut ei soli inhæreret, nec pelvim contingeret: Viso isto, magna me denuo cœpit admiratio, quod cum toties ægram interrogaverim, utrum non etiam in sinistro latere aliquem sentiret dolorem, illa aut simpliciter negaverit, aut nonnisi exiguum & vix perceptibilem se sentire responderit. Lęvis autem fere est hic calculus, nec nisi paucissimis in locis leviter exasperatus, ob figuram partim & ob colorem. Corallium rubrum Microcosmicum haud incommode vocari posset: Pondus renis fuerunt unciæ duæ & sex drachmæ; Calculi vero quinque drachmæ Medicæ: Reliqua viscera visa sunt sana omnia, Excepta vesica fellea, quæ præter solitum turgida continebat liquorem subrubeum & piceum, maxima sui parte in calculos unciales friabiles concretum. Et hactenus quidem quę in abdomine notatu digna occurrere: Ad reliquos ventres transire prohibuit temporis angustia: Hoc coronidis loco addo retulisse mihi ægram, quod cum ante plures annos gravissime quoque decubuisset, tandem aliquando vomitu rejecerit Gobium fluvatilem verum & vivum, minimi digiti longitudinem æquantem, atque eo rejecto pristinam sanitatem recuperaverit, unde sæpe vomitum sibi excitavit, similem pisciculum in lumbis se habere pro certo credens. *Georgius Segerus in Miscell. curiosi- anni 1673. Observat. 227.*

Observatio XXVII.

Mictio arenularum rubrarum, prodeuntium à vasis quæ ab hepate ad renes tendunt.

HIpochondriacus arenulas intense rubras mingebat, ut calculosus judicaretur: Nullus calculus in renibus aut vesica impactus compertus, sed vasa quæ ab hepate ad renes feruntur coagmento rubro tartareo ubique oblinita erant. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

Scholia.

UT *calculosus judicaretur*] Arenæ nihil videntur esse aliud quam cineres cocturæ sanguinis, adeoque rudimentum accipere in Jecore, complementum in Renibus vel Vesica, quatenus vel à renum siccitate granulantur, vel vesicæ glutine coagmentantur: ibi rubrę sunt, hic albæ, idque à genialis loci colore: Utrasque calculi esse nuntias, rubras quidem renum, albas vesicę communis sententia est: De vesica quidem indifferenter *Hippocr.* aphor. 79. 4. pronuntiat, *Quibus in urinis arenosa subsident, iis vesica calculo laborat*, ubi *Galenus* addit, id etiam de renibus accipiendum esse: Verum rubrę quidem proxime calculum non significant, sed intemperiem renum siccam, quæ quia etiam calculi causa est, ex *Plateri* sententia, hinc fit quod tanquam effectus conjungantur, non tamen semper nec necessario, quia siccitas renum harum causa adæquata non est, sed partialis tantum: Requiritur enim materię prędispositio, quę à jecoris intemperie dependere videtur, propter quam sanguis terrestrior generatur & siccus: Utraque causa quia in senibus locum habet, hinc fit quod senes plerumque renum calculo sunt obnoxii, Pueri vero vesicę, ob gluten copiosum & expultricis debilitatem. Hunc autem Arenæ significant non uno modo quandoque augeri, quandoque minui: Si enim prius non apparentes quotidie multiplicantur magis, quovsque tandem minus appareant, lapidem adminui significant: quod si prius apparentibus multis quotidie diminuantur, significant lapidem confirmandum: quando vero penitus non apparent, nec tamen purgatæ sunt, confirmatum: Ergo urina arenosa calculum indicat, quantum ad tempus

tempus generationis & dissolutionis ejus. Quantum autem ad tempus quo jam completam acquisivit concretionem, non apparet sedimentum arenosum, sed urina mingitur tenuis & clara, eo quod calculus in ureteris caput insertus vias obstruat; quam tamen, ut eleganter *Fernelius* monet, urina crassa, turbida, rubra aut subnigra præcessit, tunc videlicet cum calculus ex substantia renum in capacitatem eorum excuteretur, & crassa quoque ac turbida, atque etiam vere cruenta sequitur, si videlicet in rene coercitus labore aut exercitatione valida renem uteteresque proterat, atque tum sæpe concreti sanguinis thrombus in urina subsidet. *Henricus Martinus Anat. urinæ cap. x.*

Vasa coagmento rubro Tartareo oblinita] Usitatum est Arenulas rubicundi coloris à quibusdam in magna quantitate cum lotio excerni: horum nonnulli calculo renum sunt obnoxii, atque paroxysmis nephriticis crebro tentari solent; Novi tamen alios sine dolore, aut alio graviori symptomate longo tempore arenosa minxisse: Urinæ quæcunque si in vase plumbeo, aut terreo vitreato aliquandiu steterint, ejusmodi sabulum rubrum matulæ fundo & lateribus affigunt, nimirum sal urinæ volatilis, cum sale fixo metalli coagulatur; Sic quando Sal armoniacus limaturæ chalybis, sali marino aut vitriolato commixtus sublimatur, flores elevati insigniter rubescũt: quare videtur quod ejusmodi arenulæ rubræ in renibus gignuntur, eo quod sal urinæ cum fæculentiis tartareis, circa anfractus renum depositis coagulatur, indeque materia sabulosa constat, quæ protinus à seroso latice pertranseunte abluitur. Itaque arenæ quæ ita crebro minguntur, non sunt ramenta calculi majoris (uti vulgo creditur) verum sanguinis, & seri renum anfractus perluentium, extemporaneum productum. *Willis Tract. de urinis cap. v.*

Observatio XXVIII.

Arenularum mictio à renibus excretarum, in pelvi & prope caruncula, juxta lapidem, concretarum. 1. *A Renibus calculosis.* 2.

§. 1. IN apertis exuviis *Illustris Vippachii* hærebat calculus in paréchymate, seu carne renum, sub membrana, habens apicem acutum incurvum, pluribus minutis lapillis in pelvi & prope carunculas stipatum, qui modo integri modo resoluti in arenulas excernebantur. *Guern. Rolfinkius in observat. Med. Bernardi Verzaschæ pag. m. 55.*

§. 2. Dom. de Abbenbrouk (*de quo Tit. de Phthisi lib. 2.*) longo tempore calculos per urinam reddiderat. Mortui Renes inspiciens, & per medium incidi jubens, inveni repletos fragmentis lapillorum, quos Chirurgus in copia extrahebat.

Observatio XXIX.

Vrinæ variæ à vitio vesicæ urinariæ. Calculis in rene dextro.

IArmininus urinas fundebat nunc flavas, nunc nigras, modo cruentas, vel muco aut arenulis perfusas. Vesica urinaria erat admodum corrugata & nigra præ æstu. In Rene dextro plures calculi, partim rubri partim nigri. *Vide lib. 2. tit. de Palpit. cordis.*

Observatio XXX.

Membrana crassa & lata, cum lotio à muliere excreta, pars tunicæ interioris vesicæ.

MAtrona longo ante obitum è meatu urinario rejecit membranam crassam atque latam, materia sabulosa refertam, quæ (uti postea è cadaveris dissectione constabat) fuit pars tunicæ interioris vesicæ, à calculis ibidem inclusis attritæ & disruptæ.

SCHOLIA.

LOca in quibus usitate gignuntur calculi, sunt renum sinus anfractuosi: exinde minores in vesicam delapsi, si non excernuntur, in lapides ingentes excrescunt: Semel vidi plures calculos majores circa vesicæ latera, inter membranas ejus, velut in cysti conclusos: Isti proculdubio à renibus minores dimissi, in Ureterum ductibus, inter vesicæ tunicas perreptantibus manabant, atque illic sensim mole augebantur: Matrona taliter affecta longe ante obitum, &c. *Th. Willis Tract. de urinis cap. v.*

Observatio XXXI.

Cibos assumptos per urinam reddens, quidam cui exulcerata vesica.

C. *Dansæi*, Oratoris Regii, observatione retulit *Pet. Asselinaus*, quendam uvarum acinos, & frustula lactucæ, aliorúmque ciborum excernere cum urina solitum, Cui dissecto à morte vesica tota exulcerata & pure repleta visa sit.

SCHOLIA.

ID cum narrantem audivisset *Petrus Servita*, Venetus Theologus, adjecit se quotiescunque aquas thermales biberet, cum solitus sit semen melonum mandere, ejusdem integras portiones per urinam emittere, nullo tamen vesicæ affectu, sed ab aquæ jam dictæ potu: Sic etiam semen anisi usu acidularum

acidularum integrum emictum memoravit *Pyræus* lib. 10. Chirurg. cap. 22. & præter hoc pilos carbonésque *Fabritius Hild.* cent. 5. obs. 51. acinos quoque halicacabi cent. 3. Observ. 72. *G. Hier. Velschius Episagm. observ.* 60. In vesicam autem ulceratam causa ejusmodi mictus referri nequit, cujus effectus potius fuit, at tantum in libertatem & apertionem insignem meatuum urinæ trajectioni dicatarum: Effectus tamen potuit esse, quod cum ore assumpta in illo homine facile permearent, ex his quædam, erodendi forte vi prædita, ut pote non satis a ventriculo, & primæ concoctionis organis subacta, atque *ἀκρίμωτας* suas adhuc obtinentia, vim vesicæ intulerint.

Observatio XXXII.

Caruncularum & sanguinis cum urina excretio, à Fungo in suppuratum abeunte vesicæ adnato. 1. *A Renis substantia in eas resoluta.* 2.

§. 1. Mense Febru. anno 1669. Obiit vir mediæ ætatis, robustus, qui jam per multos annos mictu sanguineo laboraverat: Ultimis autem mensibus carunculas quasi cum urina excreverat.

In hoc venter apertus repletus fere inveniebatur serosa humiditate, non tantū is qui infimus dicitur, sed & qui medius. Ren sinister exsanguis, colore pallidus; Vesica urinaria distenta sanguine seroso, præterquam quod *Fungus* se hic exhiberet insignis, vesicæ interius adnatus, qui jam suppurari cœperat, cujus etiam particulæ in liquore dicto fluctuabant, & cum eo excernebantur. Ovum gallinaceum fungus hic excedebat, latus vesicæ dextrum occupans. *G. Blasius Observationum Medic. xx.*

§. 2. Quidam frustula quædam rubra mejebat. Inventa Renis membrana illæsa, sed carne vacua, vesica sanguine & carunculis referta. *Vide tit. de Ischuria.*

Scholia.

Carunculis referta] Carunculas exulceratorum Renum substantiæ particulas esse *Galenus* com. in aphor. 76. 4. author est quanquam seipsum nunquam talem renum affectionem spectasse ibidem fatetur: Illis Pilos conjungit *Hippocr.* ibid. *Quibus cum urina crassa carunculæ parvæ, ac veluti capilli una exeunt, iis a renibus excernitur*; Galenus hæc distinguit, & Carunculas quidem Renum significare exulcerationem, Pilos autem nequaquam.

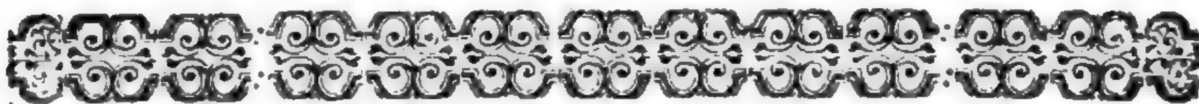

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXIX.

DE HERNIIS.

Observatio I.

Herniæ Rupturam Peritonæi raro sequuntur, frequentissime Expansionem.

Hoc animadversione non indignum videtur, Peritonæum rarissime disrumpi: In apertis cadaveribus aliquoties expertus sum, & demonstravi umbilicum cum subsequentibus intestinis instar capitis virilis protuberasse, adeo ut musculi ventris ad latera impellerentur, & à se invicem separarentur, attamen Peritonæum expansum erat, sed nunquam disruptum. *Barbette Chirurgiæ Parte 1. cap. 7.*

Scholia.

Peritonæum rarissime disrumpi] Ab apertione aliqua in Peritonæi membrana, quæ intestina & Omentum in ventre inclusa retinet, facta, si intestina vel Omentum ex abdomine per foramen elabantur, horum procidentia sequitur, quæ tumorum, Celæ dictorum, varia genera producit: Hæc autem apertio Peritonæi, vel ab ipsius ruptura, vel dilatatione proficiscitur, Ob rupturam peritonæi procedentia illa exoritur, intestinorum vel omenti, quæ tumorem illum, qui verius Hernia vel Ruptura dicitur, gignit, illiúsque species diversas pro diversitate loci ubi ruptum fit, & partis quæ procidit variantes: Si enim in Inguinis regione fiat ruptura, & in masculis processus peritonæi, qui testes cum seminariis vasis suspensos retinet & includit, initium scindatur, intestinis tunc per hanc aperturā in inguina sub cutem se insinuantibus, fit Enterocele: & si illic subsistant, Tumor in inguine prodit: Si vero in saccum deorsum quoq; prolabantur,

prolabantur, illic tumorem excitant, eúmq; sæpe immensum, si magna intestinorum portio descenderit, vel illa flatibus distenta, aut excrementis referta sint; quę si dura fuerint, tactu etiam deprehenduntur: Si vero flatus in illis contineantur, cum premuntur murmur edunt: & si illic hæreant intestina, nec reponi, quia distenta vel convoluta sint, possunt, cum excrementorum ductus interclusus sit, ut illa minime dejiciantur, causam prębent, unde fæcibus coacervatis, sursumque regurgitantibus, illę tandem evomuntur: Quod si vero *Omenti* portio, per enarratam rupturam in Inguen feratur, Epiplocele fit, tumore illic plerumque remanente, nec ulterius descendéte, cum Omentum ob brevitatem, longitudine sua os pubis vix superantem, tantopere descendere, uti intestina quæ longissima sunt, non possit, nisi forte de illo portio abrupta, quod eadem vi qua peritonæum scinditur, fieri potest, cóque citius, si postquam egressum & retentum, attractum admodum & tensum est, vi hac illi illata, ulterius feratur, & in scrotum tunc pars illius subsideat, quę tamen amplius reponi minime possit: Vidimus & in Inguine, immensum in quodam tumorem, quem ex omento eo prolapso processisse, ex contactu adipis duriusculi inæqualiter, uti in Omento adnasci solet, se offerentis, dijudicare potuimus, quod disruptum fuisse, copia illius quæ huc prociderat, aliquo pacto innuere videbatur, Vel maximâ fuisse hic, sicut mox ostendemus, relaxationem, cum dolorem alioqui nullum sentiret, unde neglecta cura non diu post supervixit: In Inguinis mulierum regione, si peritonæum illic disrumpatur, ubi vas quoddam ex utero per illud in inguina extrorsum fertur, tunc uti per processum in viris, sic in fœminis per hanc viam prolabentibus quoque intestinis, Enterocele quędam prodibit, in qua immensus tumor quandoque in inguinibus se offert, vel Epiplocele, si Omentum procidat, quod cum longius in mulieribus quam in viris existat, tumorem quoque eminentiorem in hisce quam illis progignet. Quod si peritonæum in alia abdominis regione rumpatur, atque Intestina vel Omentum illic sub cutem provolvatur, si in umbilici regione hoc fiat, Omphalocele dicitur, Si alibi circa eum, Herniæ seu Rupturę generale nomen servat: In quibus Herniis tactus sępe an intestinum sit, quod pressum murmur, Vel omentum, quod nullum edit, & quod illud majorem, hoc minorem tumorem efficiat, discernat.

Ex Dilatatione, seu Relaxatione sola processus peritonæi, per quem vasa seminaria ex abdomine in scrotum descendunt, citra rupturam, intestini vel omenti portio etiam prolabi, atque Enterocele vel Epiplocele fieri potest: Quod sic contingere ostendit, quia citra pregressum dolorem sensim nec subito fit, ac preterea ocularis inspectio. *Platerus Prax.l.3.c.2.*

Observatio II.

Vera Hernia non fit Sine peritonæi ruptura, Imperfecta per solam relaxationem fieri potest.

§.1. Testis equidem tunica involvitur vaginali, at ea non extendit se ultra testem, sed circa vasorum pyramidalium basin desinit, testi unita, adeoq; transitus hic loci nullus versus abdomen, Processus adeoque peritonæi hic nullus, ac si vasa spermatica vaginali quadam tunica, libera, tegerentur, quale quid in canibus notamus, sed hic membranulæ dantur plurimæ, coagmentatæ, vasa hæc connectentes: Testiculus tamen ipse à tunica hac totus distat (solo eo loco excepto qui pyramidalis corporis basis dicitur) sic ut spatium aliquod intercedat inter eam & testem. Hernia itaque, si quæ ex abdomine ipso, non fit sine peritonæi veri ruptura vera; nec tamen hic materia, quæcunque etiam fuerit, solida humoralísve, intra testem & vaginalem tunicam colligitur, cum ex ventre ad hoc spatium nullus detur transitus, sed vero intra hanc & scrotum ipsum: Hæc dum proponimus, neutiquam flatulentam, serosamve Herniam (sic liceat loqui) produci posse negamus, à materia spatio inter testem & tunicam vaginalem congregata: hanc enim Observationes Medicorum frequentiores satis probarunt: Ast hic inter locum, quem materia hæc occupat, & ventrem infimum, nullus datur nexus; poterit etenim vitiosa hæc affectio hic loci oriri, nil vitii in ventre ipso existente.

§.2. In inguine non raro Herniam se exhibere notamus, hanc quacunque etiam à causa dependeat, solam fere extensionem peritonæi sequi æstimamus, laxius enim hoc utroque inguine notatur, sic ut vel levi attactu sacculum sat notabilem versus femora se extendentem exhibeat. *G. Blasius Observ. Anat. p. 20.*

Observatio III.

Hernia à ruptura Peritonæi.

Anno 1613. Septembris 24. aperui corpus cujusdam decollati, in quo cum ruptura intestinali laboraret, affectum & peritonæum ruptum ostendi, quomodo per eam rupturam intestina vel omentum decidunt. Modum etiam incidendi & ligandi demonstravi. Plures idem in utroque latere habebat venas & arterias emulgentes. *Ioh. Rudolphus Saltzmannus Observ. Anat. p. 42.*

Observatio IV.

Enterocele à dilatatione sola processus peritonæi citra rupturam dependens.

In Hernioso hydropico secto post mortem, ejusmodi foramen per quod intestinum in scrotum descendens transmittebatur, rotundo margine integrum, *nec dum* scissum vel

rupturam

ruptum ullo modo deprehendimus. Per quod intestini tenuioris portio illa, quæ supra cæcum est, in scroti, aqua pleni, infimam sedem usque ferebatur, totóque illo ductu huic processui peritonæi hujus aquæ causa, quæ tunicas has erodendo ut conglutinentur facit, firmiter accreverat & adnatum erat, nihilominus sine incommodo excrementa egerente, nec dum de dolore conquerente. *Platerus Practic.lib.3.cap.2.*

SCHOLIA.

HOc in casu non subitanea vis, quæ disrumpere potius solet, sed conatus saltem frequens & validus egerendi sæpe repetitus in natura constipatis, in causa erit, unde & non subito sed sensim nascitur: cùm enim per eum intestina deorsum in inguina protrusa, ad hujus processus initium propellantur, illius meatum sæpe impellendo, illique se tandem insinuando, eum sensim dilatant: Quod sic fieri, illiusq; processus exordium eousque dilatari, atque etiam citra rupturam admodum dilatari posse, præter allatum exemplum hæc etiam comprobant, quod & alii ductus angustiores & crassiores sic dilatari possint, veluti ureteres, per quos calculus aliquoties descendit. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO V.

Vasa Seminalia Peritonæo obvolui ex sectione Anatomica Herniosorum patet.

NOtandum quod quando musculi oblique descendentis tendo modice relaxatur, fit Herniæ illa species quæ Bubonocele vocatur: Quando vero valde dilatatur, tunc fiunt Herniarum duæ species, Intestinalis & Omentalis: Valent namque corpora hæc in scrotum descendere, Neque si alicui sit mirum si contra opinionem cujusdam Excell. Medici sententiam, qui cum Fernelio credebat vasa seminalia à Peritonæo non esse inducta, neque ita de facili tendinem hujus musculi perforari posse, cùm jam sæpe, ut vidi, & celeberrimis Medicis ostendi rem aliter se habere, non solum in cadaveribus, sed in vivis, præsertim anno 1596. in quo vidi puerum qui Hernia intestinali afficiebatur, & cum à Chirurgo à Nursia per incisionem curaretur, Testiculo cum suis vasis avulso manifeste inspexi, atque ostendi vaginam, ut ita dicam, testiculo à peritonæo factam, quæ ita erat dilatata in suo exortu, usque ad finem & fundum, ut duo digiti manus meæ facile ingrederentur, quod credo omnibus facile esse visu. *Hippolitus Bascus de Facult. Anat. Lect. 1. p. 9.*

OBSERVATIO VI.

Mulieres Herniis esse obnoxias ostendit dissectio virginis, cui à relaxato Peritonæo Inguinalis accidit.

LIgamenta uteri Rotunda oriuntur à fundi uteri lateribus, iis præsertim in locis ubi Tubæ Fallopianæ utero committuntur, & inter duplicaturam Peritonæi versus inguina utrinq; ascendunt, & ut vasa spermatica in maribus, ita hæc Ligamenta in mulieribus extra abdominis cavitatem prodeunt; hinc illæ eadem ratione ut viri Herniis sunt obnoxiæ, quatenus scil. Peritonæum eo in loco, ubi ligamenta exeunt, præter modum dilatatur: Quemadmodum hisce diebus observavimus, dum Filiam Hernia laborantem post mortem dissecaremus, eo námque in loco, ubi rotunda uteri ligamenta abdomen deserunt, Peritonæum adeo relaxatum invenimus, ut integram foveam sive bursam efformaret, perquam intestina in inguen descendendo herniam intestinalem producebant. *Regnerus de Graaf de mulier. organis cap.10.*

SCHOLIA.

HErniosos aliquot à morbo extinctos se vidisse ait *Hildanus* cent. 6. observ. 37. Unam vero tantum herniosam, quæ maximis cum doloribus interiit, quod tumorem in inguine celasset: *Idem* observ. 70. notat herniam in muliere, gravibus doloribus uteri, ventris & ventriculi vexata (cui exortus tumor in inguine duorum pugnorum magnitudine, à ruptura peritonæi, à descensu intestini fecibus turgidi) sed medicamentorum efficacia liberata. Lethalem quoque herniam in Furnarii uxore vidi anno 1667. cui Iliaca passio successit, natam à tumore in inguine nucis nuglandis magnitudine, quam paucis ante interitum horis detectam voluit.

Observatio VII.

Herniæ ope subligaculi solius curatæ, natura hiatum materia adiposa offarciente.

SAcrificulus in ædibus S. Andreæ Artium sacris, nomine *Joan. Moretus*, Hernia completa laborans me accessit, opem efflagitans, maximo enim se dolore affici dicens, præsertim ubi officii causa esset canendum: Viso loco laborante, à cantione abstinendum dixi, munere alteri concesso; hinc plurimis morbo congruis præscriptis, inter cætera subligaculo descensum cohibere jussi, quo & quinquennii vel sexennii spatio usus est; atque ex eo quærens qua valetudine frueretur, se sanum esse asseruit: Quo de rei veritate constaret, in ædes meas eum deduxi, examinatisque genitalibus, nullum Herniæ vestigium comparuit:

Eo autem semestri post ex Pleuritide defuncto, cadaveris apertionis concessa, inquisivi sedulus quibus repagulis natura descensuris intestinis obviam ivisset: Fidem testor me circa foramen productionis peritonæi, invenisse substantiam adiposam, magnitudinis mediocris globuli sphæristerii, tam arctè dicto processui adnexã, ut vix sine dilaceratione adjacentium locorum divelli potuerit: Quæ sanationis causa fuerat: Multos præterea novi qui à pertinaci subligaculi gestatione, eaque sola citra aliud præsidium sanitatem consequuti sunt; quibus, prius macilentis, post obesis factis, circa intestina colligitur pinguedo, à qua intumescunt, unde nullus in scrotum patet transitus, relicto postmodum sine recidiva subligaculo: Ex quibus patet temere instituendam non esse castrationem. Res certe admiratione non caret, naturam morbos incurabiles creditos, superare, levi auxilio adjutam. *Pareus Operum lib.* 8. *cap.* 15.

SCHOLIA.

A *Pertinaci subligaculi gestatione*] Quorum inventio testiculorum extirpationem, adeo familiarem, ita abolevit, ut jam vix aliquem reperias qui solum panem hominum castratione lucretur, inquit *Regn. de Graaf de virorum organis pag.* 7.

Observatio VIII.

Extraordinariæ Herniarum species per Anatomen deprehensæ.

HÆ sunt simplices Herniæ & compositæ, prout vulgo discribuntur, sed nobis plures alias praxis demonstrat, & quæ apud Scriptores non reperiuntur: nam experientia me docuit Peritonæum etiam in parte posteriori versus *Dorsum* posse disrumpi, & ibi Herniam efficere: *Inguina* sunt locus Herniis consuetus, verum noli tibi persuadere Peritonæum in aliis locis etiam non posse dilatari aut disrumpi, & ibi Herniam efficere: *Supra umbilicum contingit*, sed rarissime: Infra umbilicum, & ad ejus Latera, & longe supra Inguina, non duntaxat ego, juxta alios Hernias vidi, sed cum illis tanquam cum abscessu agebatur, & Chirurgus non aliam sui erroris rationem in medium producebat, quam quod ibi Herniis consuetus locus non esset. *Barbette Chirurgiæ parte* 1. *cap.* 7.

SCHOLIA.

SUpra umbilicum] Omphalocele, communi fœminarum parturientium damno satis innotuit: at supra umbilicum ita dilatari cutim ut viscera interiora excipiat, ab usu quotidiano est remotius: Mulier grandæva Hafniensis, corpore quadrato & robusto, multis laboribus defatigata, supra umbilici regionem, mox infra cartilaginem ensiformem tumore exorto, & rupto peritonæo, herniam patitur istius loci plane singularem, quæ quocunque labore incrementum capit: non tamen æqualis ubique tumor: In medio globulus eminet, quo omentum vel intestinorum particulam recipi ipsa credit. *Bartholinus cent.* 2. *Hist.* 95.

Supra Umbilicum contingit] *Hippocr.* sect. 1. lib. 2. Epidem. non Inguina solum Herniarum sedem statuit, sed & spatium abdominis: *Abdominis*, ait, *rupturæ* quæ quidem *circa pubem sunt, plerumque sunt statim innoxiæ: quæ vero parum supra umbilicum in dextra parte, dolorem & corporis jactationem afferunt, & vomitum stercoris inducunt: sunt autem hæ aut plaga, aut distensione, aut alterius insultu.* Rupturas quæ circa pubem sunt plerumque statim innoxias esse ait, comparative scil. ad alias, Omnes enim dolorificæ sunt, ac partibus subjectis debilitatem afferunt: Gravem tamen fieri aliquando contingit disruptionem supra Inguina, si disruptio eam partem attingat qua concrescit cum tendinibus musculorum: Rupturæ autem supra umbilicum excitatæ, maxime dextra parte, cæteris periculosiores sunt, quia hinc ægri parati ad volvulum.

Inguina sunt locus &c.] Vidit Clar. *Th. Bartholinus* Neapoli corpulentum quendam genio deditum, cui in Inguine ramex carnosus tuberosus propendet, ut abdominis superet amplitudinem, una parte varicosus durusque, ex quo pustulæ enascuntur & suppurantur: Inferior pars mollior aquam continere videtur. *Cent.* 2. *Histor.* 95.

OBSERVATIO IX.

Bubonocele à descensu Coli in inguen. 1. A Cæci descensu. 2. A descensu Omenti, cum utriusque testiculi Hydrocele. 3. Ab Intestinis inter cutim & musculos cohibitis. 4. Ab Omenti & Intestini prolapsu insequuta inflammatio & gangræna. 5.

§. 1. OCcurrit ante aliquot annos mulier 40. annor. quæ jam à sex annis hernia gravi ex casu laboraverat: sic ut subligaculo forti propendentia, detinere coacta fuerit. Aperto in cadavere: Intestinum Colon, rupto peritonæo, dilatatis externis, cavitatem ventris magna parte reliquisse observabatur, loco eo ubi ad constituendum Rectum flexuosum valde sinistro in latere detinetur. *Ger. Blasius observationum medic.* 8.

SCHOLIA.

INtestinum colon rupto peritonæo] Etsi omnium frequentissime & facillime descendit Ileum, reliquis intestinis magis liberum & lubricum, posse quoque prolabi *Colon* ostendunt *Nic. Massa* p. 1. epist. 23. & *Fabritius Hildanus* cent. 6. observ. 71. Matronæ, *ait*, à multis annis Herniosæ post delapsum intestinum, & in abdominis rupturam impulsum, gangræna cum ulcere sordido in inguine supervenit, ex quo bimestri spatio fæces alvi emanarunt, quæ tamen annos aliquot à curatione supervixit, nulla superstite fistula: Colon autem fuisse affectum, non aliquod intestinorum tenuium, & dilatationi, sive foramini peritonæi inclusum, idque sine ulla reduplicatione intestini credidi, eo quod intestinorum colon sit crassissimum, unde facile fieri potest ut aliqua ipsius pars lateralis peritonæo dilatato, aut rupto includatur & putrescat, reliquis ipsius partibus, remanentibus sanis atque integris.

Mulier quæ Hernia gravi] In fœminis à relaxatione sola peritonæi in inguine, illic ubi vas quoddam peculiare ex eo emergere diximus, facta, Enterocelen & Epiplocelen gigni, ille forte innuere voluit qui tendinem quendam ab inguine in peritonæum emitti, illiusque robore peritonæum, atque hinc omentum & intestina confirmari scribit, eique relaxato Hernias illic fieri docuit: Verum cum vas illud non adeo, uti processus peritonæi membranosum, sed nerveum & durum existat, nec proin tam facile dilatetur, vix illius relaxationis causa, nisi peritonæum illic disrumpatur, intestinum vel omentum in inguen poterit descendere. *F. Platerus Prax. lib. 3. cap. 2.*

§. 2. Cum Cœcum intestinum prope renem dextrum peritonæo contumaciter adhæreat, non possum adduci ut credam cum *Galeno* solum hoc intestinum omni vinculo solutum esse, ob idque facile in scrotum decidere: Experientia docet solum Ileum pubi proximum Enterocelen facere, Inveni tamen in puerulis, quibus tum ossi sacro incubat, in scrotum delapsum, Et nuper in Pharmacopœi cadavere juxta inguen provolutum observavi. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 12.*

§. 3. In subjecto virili ob cusam monetam strangulato 1638. Parisiis, Omentum in inguen dextrum producebatur: Deinde vero musculo cremasteri ita adnatum visebatur ut naturalem nexum diceres: Epiplocele enim laboraverat: Uterque quoque Testiculus Hydrocele infectus. *Bartholinus cent. 2. observat.* 85.

§. 4. Experimur etiam processum peritonæi in Inguinibus ita posse disrumpi, ut intestina non in scrotum, sed inter cutim & musculos versus femur sese urgeant. *Barbette l. c.*

SCHOLIA.

INter cutim & musculos &c.] Intestini prolapsi sub cutem abdominis, sectione facta repositi, exemplum affert *Platerus* observationum lib. 3. p. 758. Cuidam taurus impetu facto cornibus abdomen in latere circa umbilicum perfoderat: post convalescentiam exiguus tumor, rupto scil. illic peritonæo, remansit; quem cùm negligeret, tandem sensim è peritonæi cavitate emergentibus intestinis, tumor in immensum excrevit, ipseque & febre acuta & stercoris evomitione extreme laboravit, ut de illius salute pene desperantes, ad sectionem reponendaque intestina, ut extremum remedium confugeremus: qua in cute illius loci tentata, licet difficulter foramen peritonæi rupti digito investigaretur, eo tamen invento, sensimque intrusis intestinis, mox sanitati restitutus, tumorem postea vinculis coercuit.

§. 5. Pagano cuidam viro robusto cum duobus litiganti, & in terram dejecto, adversariorum alter pedem in inguinis dextri regionem adeo impetuose impegit, ut vehementem inde cruciatum mox sentiens, vix iterum potuerit assurgere: Inde in lectum collocato, statim tumor in eo loco amplus apparuit: Chirurgus & Lithotomus vocati, rupturam in peritonæo factam, atque procidentiam intestinorum sequutam judicabant, aliquotque dies in reponendo intestino laborarunt, fomentis, inunctionibus & manuali operatione adhibitis: Quibus cum nihil proficeretur, doloreq; in dies augeretur, & tumor admodum ruberet, ad nos advectus fuit: Cum vero cognovissem illum totos octo dies, ex quo læsus fuerat, nihil per alvum dejecisse, vomitumq; ea nocte excrementorum alvi sequutum, & postmodum omnino intestina procidisse, uti & omenti portionem, tumore in inguine persistente, nec in scrotum descendente, intestina ex læsione inflammata, uti & vicinas partes asseveravi: Et

quia

quia tumor mollis, plenus & lividus erat, sanguinem quoque illic collectum ex læsione, cumque ex diutina retentione corruptum esse judicavi. Quibus consideratis, *cum nulla alia spes salutis* esset, & gangrænæ indicia, excitatis jam nigris in inguine pustulis, exsudanteq; ichore apparerent, *per sectionem cutis* viam patefaciendam, & per rupturam peritonæi tunc conspicuam, intestina reponenda, Ægro etiam hoc unice rogante, necessarium fuit existimatum. Itaque Chirurgus, cutem tumori instratam attollens digitis, ne dum secaretur, intestina forte læderet, eam novacula aliquousq; discidit, ægro nullum inde dolorem sentiente, quod emortuæ carnis è gangræna signum erat, statimque flatus fœtidissimi & corruptus sanguis lividus, cadaverosi & abominandi odoris, per foramen peritonæi scissum, è vulnere erupit, tanta copia ut pelvim pene impleret: Inde sectionem longo vulnere continuans, omentum, quod omnino corruptum erat & prociderat cum intestinis, ab his, amplitudine duarum palmarum abrupit, atque hæc eadem admodum rubentia cruentaque per rupturam intrudere, rursumque erumpentia retinere studuit, quod dolorem ægro pariebat, ut omnino interdum deficeret: Postea pannis duplicatis & involutis, applicatisque cum emplastro, ne erumperent intestina cavit, mortem interim prædicens, uti & ego, cum pulsus in eo deficeret, extremaque frigerent, quare tres tantum horas in agone versatus exspiravit.

Abdomine sectione reserato, intestina intrinsecus livida aliquousque, uti & peritonæi inferior sedes, carnosaque vicina loca contusa apparuerunt, ex quibus ea inflammata gangrænataque fuisse satis apparuit: *F. Platerus observat. lib. 3. pag. 756.*

SCHOLIA.

PEr *sectionem cutis*] Peritonæi nimirum magnam illam sectionem ab antiquis usurpatam & nuper renovatam: in præsens vero ob Chirurgorum ignorantiam raram (quod multis exitio est) nimirum dum in Hernia intestinali, intestinum aliquod quasi captivum detinetur, ita ut etiam volvulo laborent, & morti sint proximi nisi cum subita dilatatione rupti peritonæi secentur. *Franc. Roussetus de Partu Cæsareo sect. 3. cap. 3.* Videant tamen qui sectione Hernias curare instituunt, & diligenter inquirant an intestina per processus peritonæi in scrotum delapsa, vel delabentia, viæ angustiis quasi strangulata gangrænam contraxerint: Tunc enim etsi rectissime secuerint, postridie æger certissime morietur; Chirurgus autem eum necesse videbitur, cujus rei in Gallia exempla observata notavit *Slegelius: Velschius obs. 49.*

OBSERVATIO X.

Ob Herniam castrati plerique intereunt, vi illata peritonæi processui, nervo sexti paris & vasis spermaticis.

ETsi ea curandarum Herniarum via, quæ aureo puncto fit, dolore ac periculo non vacet, tutior tamen est quàm illa quæ fit per castrationem, quæ ægros remedii crudelitate enectos manifesto mortis periculo exponit: Castratores enim dum timent ne curatione absoluta superstes sit relaxatio, violento tractu peritonæi processum à partibus quibus adhæret divellunt, unaque nervum à sexta conjugatione, qui ad testem pergit: eandem vim spermaticis vasis inferunt, quibus ex rebus dolor excitatur ingens, convulsio, hæmorrhagia, inflammatio, putredo, ac denique mors, ut ego in multis observavi, quos paucis post diebus quam execti fuerant, exsecui mortuos: Hæc pericula & damna, etsi nonnulli evadant, illi tamen generandi facultate per omnem dehinc vitam privantur. Quare nunquam exsectioni Testium subscribam, nisi forte sarcocele aut gangræna ipsos invaserit. *Paræus lib. 7. cap. 16.*

OBSERVATIO XI.

Entero-Epiplocele lethalis ob sequutam gangrænam. 1. Ob Ilei & Epiploi, cum aqua & flatibus. 2. Ob Epiploon maximam partem devolutum. 3. Ob inflammationem Epiploi & intestinorum. 4.

§. 1. ACcersitus olim fui ad Senem quendam herniosum, cui intestina in scrotum prolapsa erant, & qui variis iisq; gravibus ob id molestabatur symptomatibus: Apud quem Chirurgum reperi illa in suum redigere locum annitentem, applicatione fotuum & unctionum, ex rebus magna ex parte adstringentibus apparatarum: Ego animadvertens eorum usu impediri potius quam promoveri curationem, confestim ex emollientibus & relaxantibus curavi concinnanda remedia, quorum usu intra paucas horas suo loco fuerunt restituta intestina, & dolores quibus acriter infestabatur sublati: Post aliquod autem temporis spatium, quia fasciæ usum aversabatur, relapsa cum essent, denuo ad illum sum vocatus, ac eadem quæ antea per aliquot dies usurpans remedia, nihil profeci, nec ullo modo intestina potuerunt restitui, & sic me præsente bonus senex exspiravit.

Ego hærens qua ratione id potuerit accidere, quod usu convenientium remediorum

morbus, quemadmodum antea, non cesserit, petii ex uxore defuncti ut liceret dissecto cadavere ejus contumaciæ investigare causam: Illa non refragante, Ego & Chirurgus opus anatomicum mox aggredimur, & reperimus intestina, una cum epiploo, admodum livente, in scrotum decubuisse, & eo intestina adeo intricata, ut ob id impossibilis omnino fuerit eorum reductio, Et sic αὐτοψίᾳ in veram ejus contumaciæ pervenimus notitiam. *Ex observationibus Cosmæ Holzachii.*

§. 2. D. N. herniosus erat; In scrotum pars Ilei devoluta erat cum Epiploo, præter aquæ copiam: Colon flatibus turgidum. *Vide lib. 2. tit. de palpit. cordis.*

§. 3. Dom. *du Lac*, annos circiter quinquaginta natus, ab incunabulis Enteroepiplocele vexatus, cùm Tumorem ad immensam magnitudinem devenisse observaret, Tierrio Arvernorum, patria, Lugdunum medelam quærens concessit: Convocati in consilium D. D. à *Claustro*, *Grassius* Ego, Mag. *Panthotus & Benoist* Chirurgi, exitum lethalem & calamitatis plenum prædiximus, qui sectioni soli cedere possit, evidenti periculo obnoxiæ, ob debilitatem partibus inductam, gangrænæ & sphacelo expositarum: Objecit æger se ab anno bis vel ter volvuloso affectu affectum fuisse, ob quem in exitium pene deductus esset: malle se remedii aleam subire, quum nihil morte funestius ipsi accidere posset, languoribus finem impositura: Masculus ægri animus assensum Medicorum & Chirurgorum obtinuit: præparato ergo corpore Celotomen peregi, atque Omenti uncias octodecim exsecui, membranis tenaciter annexi, immutato quadantenus illius colore: Operatione peracta curam juxta methodum institui: sed Anima ejusmodi domicilii pertæsa, id atrophia consumptum septima die deseruit:

Præsentibus dictis D. D. Medicis & M. Chirurgis cadaver aperui: Omenti vero tantum portiunculam, ovo columbino magnitudine parem intestino Ileo hærentis, reperi, cujus pars gangræna erat affecta, convulsionum & mortis causa:

SCHOLIA.

INde colligo in affectibus qui minus spei quam timoris præbent, non temere ad operationes accedendum esse, sed demum habito consilio, & petito à viris Artis peritis, quo præcedente matura deliberatione & prognostico, libera sit erga Deum & homines conscientia. *Iosephus Covilliard Operationum Iatro Chirurgic. Gallice editarum* 17.

§. 4. Illust. J. H. Heslerus, ab octodecim annis Herniosus, vehementi correptus tussi, intestinis vi deorsum pulsis & quasi incuneatis, tandem inflammatione & ingentibus doloribus supervenientibus, bis vomuit nigra, cum præ anxietate non posset contineri lecto, & omnibus invitis sæpe surgeret, à loci mutatione remedium dolorum sibi promittens, tandem sedili locatus, lethali animi deliquio correptus placide expirabat.

Aperto cadavere scrotum dextrum omento & aliquibus intestinis plenum inventum, ita erant impacta, ut quamvis corpus adhuc caleret, vix extrahi sine ruptura potuerint: Inflammata erant, tensa erant quasi: inde biduo ante obitum è lecto surgens, erecto non poterat ambulare corpore: ventrem semper pronus curvare cogebatur. *Rolfinkius Epitomes meth. & cur. cap. 26. lib. 3.*

SCHOLIA.

IN Patavina urbe crebriores observavi Hernias intestinales incarceratas, vomitibus nigris subsequentibus cito cursu ad lethalem metam tendentes: Aperui defunctos tres, & prolapsum intestini Ilei intorti, fæcumque in carcere incuneatarum rationem summa cum attentione examinavi: Inde audacior factus, rogatus ardentissimo ægri & astantium, ancipitem, dubiæ plenam aleæ sectionem aggressus, benedictonem cœlicam expertus sum: Liberavi intestinum incisa cute, processibus musculorum & peritonæo: illo reposito, suturis adhibitis, sanatum vulnus nulla subsequente hernia: Studiosus de dolore & tumore inguinis dextri conquestus, in consilium adhibuerat Practicum insignem; Hujus rogatu ægrum invisens, detecto tumore inguinis, ægro moriendum esse prædixi nisi sectio adornaretur. Multa internis & externis medicamentis tentata ab aliis, sed meum prognosticum, cum 12. die efferretur funus tandem non inane fuisse animadversum est: Quam operosæ, imo nonnunquam impossibilis herniarum intestinalium ex scroto in abdominis cavitatem sint repositiones in vivis, non solù ipsa testatur experientia, sed & in demortuis autopsia: Memini tamen & alias in juvenib⁹, pro desperatis fere habitas hernias, usu clysterium, balneorum emollientium humectantiumq; continuato, singulari Divina favente gratia, de subito cum impetu, sponte sua retracta. Non favere videtur rigidiori à *Platero* lib. 3. obs. p. 708. prolatæ sententiæ, qua in enterocele, in qua immensus & tensus ex prolapsu intestini in scroto prominebat tumor, usus clysterum suspectus redditur: Quantumvis enim ex contactu apparuerit, non ab excrementis sed flatibus intestinum adeo intumuisse, cum tensus esset tumor, & compressus rugitum edere, & curatio bene cesserit, nihilominus periculosæ plenum aleæ judico, his absolute prolatis oraculis fidem adhibere: Non semper enim commeatus liber, sed interdum interruptus, & tum purgantia magni nocumenti, clysteres semper tuti. *Idem Dissertat, Anatom. lib. 1. cap. 13.*

OBSERV.

Observatio XII.

Hernia à prolapsu partis mesaræi & intestinorum in scrotum, cum putredine. 1. 2.

§. 1. N. L. Hernia laborans suasu amicorum agyrtam conducit, qui ad suppurationem illam perducere ausus est, (Existimans, ut credo, esse sarcocelem) itaque ad eam stercore utebatur caprillo destillato: circa 14. diem oborta febre, vocor & ego tum propter febrem, tum propter urinæ difficultatem: Adveniens igitur & omnia diligenter perpendens, periculum existimo agyrtæ cura ægro illi allatum: nimirum ob febrem symptomaticam, itemque dysuriam ex consensu istarum partium ortam, & imprimis quod hernia esset intestinalis, quæ cresceret nonnihil & decresceret: adde decubitum vel ascensum: præterea membranosas illas partes ad suppurationem prorsus esse inhabiles, & rem nonnisi gravissimis intervenientibus symptomatibus in effectum posse deduci: Quin & ut effectus responderet, tamen corruptis illis membris functiones naturales necessario aboleri: Æger contra malle se periclitari quam cœptam curam intermittere, meque rogare ut febris tantum curam habere non gravarer: Pergit itaque adhuc per tres septimanas: tunc redit agyrta iste, rusticus qui erat, & cum phlebotomo incisuras instituit per fundum scroti satis altas, ad materiam exhauriendam, tertio vero die æger moritur.

Aperio cadaver, astante ipsius agnato, & mesaræi partes cum intestinis prolapsas putrescentes jam & corruptas invenio, Itemque in collo vesicæ abscessum quantitatis nucis avellanæ, ut non tantum ratione consensus, sed & abscessus difficultas illa urinæ exorta fuerit. *Phil. Salmuth. centur. 1. observat. 11.*

§. 2. In consultatione referebat nobis *J. Dom. Sala* vidisse se mesenterium cum intestinis tenuibus omnibus in scrotum delapsum, abdomenque alterum præ se tulisse, qua mole compresso vesicæ collo, urinæque impedito transitu, necessitatem moriendi ægro esse accitam. *Th. Bartholinus cent. 2. histor. 95.*

Observatio XIII.

Hernia vicennalis, solo pondere molesta, ex decubitu Ilei & Epiploi in scrotum.

Anno 1678. 18. Januar. dissectum est cadaver *Caroli Ludovici*, in Nosodochio Genevensi, à *Mag. Bailly* Chirurgo, me præsente & Dom. D. *de Commu..n*, Nosodochii Medico ac Mag. D. *Dentand* Chirurgo peritiss. Septuagenarius erat dictus *Ludovicus*, Vir procerus, vino & veneri, dum juvenis, addictus, qui totam Persiam peragraver..t: Obiit autem ex Peripneumonia: Ante 20. annos Hernia laborabat; quam præ pondere & magnitudine subligaculis sustentabat, cæterum immunis omnium affectuum quos hernia comites sibi accersit:

Dissecto scroto, primo se obtulit Omentum eo devolutum, paucula pinguedine obductum, flavescente: hinc intestinum Ileum, cum annexo mesenterio, ad ulnæ nostratis longitudinem devolutum, citra ullas læsionis notas: Peritonæi productio adeo expansa & dilatata, ut nequaquam detractis intestinis & omento, quinque digitos conjunctos admitteret, manum integram, aliàs excepturum: Omentum autem peritonæo & intestina arcte invicem cohærebant, ut hinc conspicuum sit operationem sine dilaceratione impossibilem futuram fuisse: Testes exigui, compressi, flavescentes, nucis moschatæ magnitudinem vix æquantes: Stentorea voce erat præditus: Diversorium, cui pro insigni appendebat effigies viri sylvestris, in suburbio SanGervasiano, ejus fuerat: Coma autem & barba hirta, effigiei prototypus videbatur.

Observatio XIV.

Enterocele nativa. 1. Incurabilis ob substratum scroto adipem, & Ileum vaginali tunicæ affixum. 2. Ob prolapsum Ilei intorti, cum dilatatione externæ tunicæ vaginæ; internæ ruptione. 3. 4. 5.

§. 1. *Joh. le Charron* volvulo affectus evasit, exactisque aliquot annis alio morbo interiit: Aperto cadavere, observatum est mediam quandam partem intestinorum & mesenterii rupto peritonæo in scrotum amplissimum, & omni fide majus prolapsam, ut etiam inde retrahi nequiret: Et ista prolapsio erat illi naturalis, intestinaq; tanquam in loco nativo & augebantur in scroto & nutriebantur: *Iac. Thevart Annot. 2. in cons. 24. lib. 2. cons. Ballonii.*

§. 2. Cuti scroti naturaliter nullus intervenit adeps, retulit tamen mihi *Christ. Riedinger* se illum observasse in Dom. *Martino Schatio*, qui cum intestinali Hernia laborasset, nullus Chirurgorum unquam ea, quæ in scrotum prolapsa videbantur, ita reducere potuit,

quin semper adhuc præter testem, tumor instar ovi gallinacei majoris remaneret:

Aperto mortui cadavere observarunt in scroti fundo multum pinguedinis excrevisse, & intestinum Ileum vaginali tunicæ plurimarum fibrarum interventu firmiter accrevisse: *Regnerus de Graaf. lib. de virorum organis pag.* 20.

§. 3. Anno 1664. Dn. Christoph. Heidenius in Herniam intestinalem incarceratam in scroto, cum stercoris vomitibus, obstructionibus alvinis, torminibus ventris, singultibus &c. incidit: Elapso sextiduo in consilium vocor, examinatis ante à Dn. N. adhibitis clysteribus emollientibus & humectantibus, insessibus, inunctionibus & aliis remediis, testor nihil omissum fuisse quod ad restitutionem in integrum requireretur: Sed quam operosæ, imo impossibiles herniarum istarum in abdominis cavitatem per hæc media, ut & manualem operationem, sint repositiones, tot lugubria hactenus facta testantur exempla & in demortuis αὐτοψία: Quæ causa etiam est quod dicta præsidia suos sæpe deserant authores, ut ægros postmodum prognostico cogantur relinquere: Proximam curationis attingit metam qui dislocationem & prolapsum intestinorum in scrotum corrigere novit: Hoc me cum Deo meo & rei veritate gloriari possum me ope Emplastri mei magnetici (propria experientia à me inventi, inque pluribus diversæ ætatis, constitutionis & sexus subjectis, eodem etiam malo plures per vices ad desperationem usque aliorum recurrente, multoties non sine fructu probati, quod satis dilaudare nequeo, Lumbis applicati, tormina juxta sopiendo ventris atrocissima, intorta, dislocata, & incarcerata in scroto intestina, quamprimum incaluerit, ad proximam abdominis transfert sedem, ipsis etiam ægris, non quidem sine molestia, vim ejus tractricem animadvertentibus.) dicti Domini intestina convoluta, & in scroto incarcerata, in pristinum reposuisse locum: Nam quamprimum die 2. Januar. 1665. hocce Emplastrum ipsius lumbis circa horam noctis nonam fuit applicatum, vix dimidio horulæ elapso spatio tantum exercuit tractum, ut præ cordis angoribus & levibus leipothymiis, nisi adstantes qui tum excubias agerent generosam emplastri virtutem ipsis quasi manibus palpassent, vi abrumpere tantum non commoveretur, donec ipse salutarem extractione εὐφορίαν tandem percepisset, eo quod intestina sensim ac sensim in abdominis cavitatem serpendo retrocedere sentiret: Dum hæc ita peragerentur, loco vini meri, id quod Divinus Senex inculcat, internorum confortantium usus internus & externus cordialium non fuit posthabitus: hisce per aliquot horas continuatis, optima recuperandæ valetudinis spes affulsit, dum boni volvuli hujus insequuti fuere exitus, quos *Hippocr.* 2. Epid. s. 6. in comment. *Vallesius* recenset, scil. somnus, lassitudo & diarrhœa, quæ ex fæcibus constabat nigris, gangrænam minitantibus: Ad œsophagi tandem & faucium asperitatem, & læsionem ex stercoris & aliorum acrium humorum transitu causatam, profuere lenientia mucilaginosa & putredini resistentia: Sterno dolenti Empl. Oxycroceum levamen attulit, Et sic D. G. præter omnium expectationem tum temporis ex Acherusia quasi palude liberatus est æger: Sed quid fit? Ne de hujus Emplastri virtute ab aliis frivole ac temere impugnata, ullus dubitationis relinquatur locus, ecce Idem Herniosus cum anno 1665. 19. Junii, herniam suam sine subligaculo gestasset, in idem malum, sed aliis comitatum symptomatis incidit: Ille illico, idem etiam Emplastrum adferri è mea domo jussit, Lumbis ut denuo imponeret: hoc quidem iterum suam exercuit vim attractivam, sed irrito conatu: Ego elapso jam dum biduo domum revertens, illico ad ægrum accersitus, deveni, habito ultro citroque mentis discursu, ad impediti effectus causam, quæ fuit 1°. vis emplastri veteris exantlata; 2. dozis ejus malo expugnando inæqualis, 3. nova symptomatum syndrome, qualia præter obstructiones alvinas & urinarias, vomitus stercorum, ventris tormina, fuerunt summa virium diminutio, dyspnœa, nephritis, emphysema ventriculi, cum incipiente tympanitide &c. Ego vero seposita omnium horum affectuum medela, iterum aggressus sum dislocationem & prolapsum intestinorum in scrotum: sine his enim reliqua non insequuta essent symptomata: Emplastro meo renovato, & dozi ejusdem aucta, pristinam institui curam semestrem, quæ licet lente procederet, levibus tamen aliis juxta adhibitis, intestinorum distorsio & dislocatio probe fuit correcta, subligaculis tamen semper coercenda: Sed tandem anno 1666. 4. Maji dictus D. æger lethalem metam attigit, superveniente ex lapsu prono in terram vasis cujusdã ruptura in scroto eodem affectu depulsus.

Cùm corpus ad inspectionem aperiretur, observavi prolapsum intestini Ilei intorti in scrotum cum dilatatione externæ tunicæ peritonæi, & internæ ruptæ & dilaceratæ: Intestina inflata cum peritonæo, omento & mesenterio erant inflammata, & tantum non gangrænosa, *ob circulationem sanguinis impeditam* & spiritus vitalis oppressionem: Vesicula fellis erat instar ovi anserini in magnitudine: Ad scroti sectionem mensura una & circiter seri cruenti effluxit: Constitutio Hepatis & Lienis mediocris: Ren dexter fuit minor sinistro: Ulteriorem cultri progressum adstantes prohibuerunt: Emplastri compositionem libens

commu-

communicarem, nisi retraxisset quorundam objurgandi audacia, fiet tamen si benevolum aliquem offendero. *Fridericus Hofmannus meth. med. lib. 2. cap. 2.*

SCHOLIA.

OB *circulationem sanguinis impeditam*] Quomodo hinc generetur Inflammatio ostendit Eruditis. *Franciscus Sylvius* Pract.lib.1.c.40. Sanguine in vasis valde distentis, partibusq; quibus aliis subsistente, h. e. stagnante, mox incipiunt evanescere partes spirituosæ, magisque volatiles, acidas & salinas temperare solitæ: unde utræque acriores factæ in se mutuo insurgunt, Effervescentiamque, ob partes sanguinis oleosas præsentes, calidam excitant, quin paulatim sanguinem ita corrumpunt, ut in pus vertatur &c. Vide cap. dictum.

§. 4. Mense Dec. 1676. obiit famulus Chirurgi Nosodochii Genevensis, Enterocelæ obnoxius: Ea tum temporis prehensus, præ vehementia doloris, accedente syncope, intra horas 24. extinctus est: Ante apertionem loci affecti, perpendit *Mag. Bailly*, Chirurgus peritissimus, vix trium digitorum spatium inter umbilicum & pubem intercessisse; Scrotum vero mire tumebat à fæcibus in intestino conclusis; facta autem hypogastrii dissectione, reperit Intestinum Ileum bis, in formam literæ s conduplicatum; adeo in via coarctatum ut neque hinc impellendo, neque inde trahendo, in sedem naturalem compelli potuerit, etiam ablatis in intestino contentis.

§. 5. Anno 1674. Apparitor Genevensis, nomine *Dominicé*, septuaginta quatuor natus annos, ab Enterocele extinctus est, post trium septimanarum languorem: In quo etiamnum Ileum intestinum eodem modo conduplicatum deprehensum, atque tam arctè incuneatum ut nulla vi, etiam remotis impedimentis, in abdomen compelli potuerit.

OBSERVATIO XV.

Epiplocele lethalis ob corruptionem Omenti, Testium & vicinarum partium. 1. A maxima Omenti parte in scroto. 2. Epiplocele ab Omenti in Testis seminaliumque vasorum tunicam descensu. 3.

§. 1. ANno 1585. robustissimus quidam Faber lignarius Genevensis, quum elevasset pondus ingens, Omentum ei prolapsum est in scrotum, & quia reductum non fuit, intumuit, Inde dolor acutissimus, inflammatio, aliaque gravissima symptomata, denique mors sequuta 7. die.

Ego scrotum incidi, & inveni Omentum, imo etiam Testes vicinasque partes plane corruptas & gangræna infectas: *Fabritius Hildanus cent. 1. observat. 72.*

§. 2. Conspicatus sum Omenti selibram extra umbilicum, Et in scroto Omenti libram & amplius *Columbus de Re Anatom. lib. 15.*

SCHOLIA.

CUm Omentum in Scrotum delabitur, delapsum ventriculum aliquando trahit deorsum, & singultus aliorumque symptomatum causa est. *Vide observat. seq.*

§. 3. Ego non semel sane Omentum in eam testis seminaliumq; ipsius vasorum tunicam (cui peritonæum originem præbet) devolutum, ac miris modis mediocrem omenti alias constitutionem adauctam deprehendi: Nam cum tota omenti pars alioquin intestinis incumbens in mediocriter pingui homine vix libræ aut sesquilibræ pondus excederet, Vidi tamen omentum ita p. n. in ea testis tunica auctum, ut quatuor aut quinque librarum pondus penderet, & ventriculum ex sua sede ita deorsum distraheret, ut ventriculi deficiente munere, variisque obortis singultibus, id pondus mortis occasionem fuisse inter secandum collegerim, cum in morbo quodam laterali, qui alioquin bene expurgatus fuerat, scrotum ex more ab ægro adstantibusque subligari neglectum fuisset: Quin etiam quo exactius ramicum herniarumque, uti vocamus, rationem perquiro, eo etiam magis omnes illos molles ramices, quos carnosos vulgus appellitat, ac merito à varicosis affectibus distinguit, ex omenti prolapsu incrementoque progigni mihi persuadeo. *Vesalius Anat. lib. 5. cap. 4.*

OBSERVATIO XVI.

Hernia triplex lethalis, ob putrefactionem intestinorum in scroto incipientem,

IN quodam magni nominis Viro, vitam sedentariam agente, temperie humida prædito, & diu in viduitate vitam transigente, hernia tum aquosa, tum carnosa ac intestinalis (de qua ultima tamen semper fuit dubium, cum nullos dolores sentiret vehementes) excreverat in tantam magnitudinem ut ultra 40. libras penderet, & ipse amplius hoc pondus prope-

modum ferre non posset, propter difficultatem spirandi, cum omnia magna vi deorsum traherentur, semperque lecto affixus decumbere coactus fuit: Tandem cum nulli amplius remedio locus esset relictus, & mors illi brevi immineret, de consilio Medicorum & Chirurgorum, prius tamen prognostico indicato, cùm omnibus copia aquæ adesse videretur, sectio fuit adhibita in loco inferiore, ubi undans aqua percipiebatur, Qua adhibita sine magno dolore, effluxit cum impetu illius ad libram 1. sed foramine obstructo tunc, Medici noluerunt plus excerni: Sequentibus diebus tribus plus illius evacuatum est, & æger non male se habuit: Verum quarto die febris supervenit cum erysipelate, quod alioqui illi fuit sępe molestum, pręsertim in pede altero, qui ob scirrhum œdematosum inusitatæ quoq; fuit magnitudinis, ac paulatim vires decreverunt: ut paucos post dies placidissime obierit.

Apertum scrotum, quod ex sectione alioqui satis detumuerat, & spem aliquam convalescentiæ præbuerat, Reperta intestina putrescentia, quæ proculdubio mortem accelerarunt. *Observatio Ioachimi Camerarii.*

Observatio XVII.

Hernia ex Aquosa, Varicosa & Carnosa conflata.

NObil. Ramsæus accepit in sinistræ natis partem superiorem & externam introrsum & deorsum leviter tendens vulnus, ex quo statim concidit: Huic accessit vulneri, inter alia symptomata, sinistri testiculi cum tumore & summo dolore inflammatio, quæ tamen post magnam partem sublata, remanente solum levi duritie, rubore & dolore: Vocatus deprehendo Herniam, non Ventosam, ob defectum flatuum; nec simplicem Aquosam, quia scrotum nec lucidum, nec aqua turgidum: nec Carnosam simplicem, ob dolorem: Sed Herniam ex Aquosa, Carnosa, & Varicosa conflatam: Aquosam quidem inculcat tumor instar ovi oblongus, cum testiculi occultatione quoad tactum & visum: Accedit & hoc qnod sinistro lateri aquosæ herniæ valde sint familiares, quod nempe vena spermatica sinistra oriatur ab emulgente: Carnosæ vulnus ad sinistræ natis partem superiorem vergens ansam dare potuit & causam: generatur enim hæc hernia ex sanguine testes & scrotum obruente, ibique in molem carneam mutato: cui affluxui vulnus potuit, ut dixi, ansam dare, ut non solum in principio statim Testiculi sinistri inflammatio, sed & dolor sequutus fuerit: Suppetias fert sanguis adustus melancholicus à vitio lienis oriundus, renisque sinistri debilitas: Varicosam monstrat dolor, qui exacerbatur in distensione vasorum spermaticorum, unde erectionem penis cruciatus intensissimi comitantur: Omnia incassum remedia, nam sequenti mense moritur.

Aperto corpore, Renum loco portionem pinguem qnasi, Lienis vero loco ovi gallinacei quantitate nigrum frustrum, sanguinis coagulati facie, inveniebamus: Cavitas, (circa vesicam) abdominis, aqua erat repleta, ut & scrotum circa sinistrum testiculum potissimum, dextro longe minorem: Vasa testiculorum varicum modo consistebant; Dextri testiculi substantia spongiosa & putrida, tunicæque adnata erat, In dextra scroti parte caro adiposa. *I. D. Horstius observ. Anatom. 6.*

Observatio XVIII.

Herniosi calculosa vesica unam scroti partem implebat, Intestina tenuia alteram.

VEnetiis quendam Herniosum novit *I. Dom. Sala*, cui omnia signa calculi vesicæ videbantur adesse, nec tamen cathetere aut candela potuit deprehendi: In mortui cadavere calculus cum ipsa vesica unam scroti partem impleverat, intestina omnia tenuia alteram: *Th. Bartholinus cap. 4. observ. 28.*

Observatio XIX.

Hernia à descensu Ilei in scrotum, subsequente Iliaco affectu, irremeabilis ob excrescentiam circa meatum enatam.

DOm. à Charancon, Senator Camberiacensis, cum quodam die in Vinea aliquid magno cum nisu ageret, repente sibi imum ventrem crepari sensit, atque intestina in scrotum prolabi, quæ cum reponere conaretur, nec posset, in Iliacam passionem incidit, secunda enim die ructibus & vomitibus assiduis vexatus, alvum habuit penitus suppressam; difficultas etiam urinæ illum comitabatur: Sub vesperam febris, sitis, oris amaror ingens, vigiliæ, jactationes, ventriculi subversiones, dolores, seu potius cruciatus, clamores continui illum torquebant, adeo ut nihil per os admittere & retinere posset. Ego accersitus sub vesperam secundæ diei, ex pulsus inæqualitate, inordinatione, parvitate & celeritate etiam ex

tot

tot symptomatum vehementia & subitanea virium dejectione, morbum acutissimum & quartum diem non præteriturum pronuntiavi, Atque præscriptis quibusdam topicis, ne nihil fecisse viderer, cardiacis, anodynis, ad discessum me paravi: Sed victus precibus remansi, & protinus *enema emolliens* & anodynum parandum & injiciendum curavi, post tres horas iterandum: quæ ambo ante diluculum tertiæ diei *per os reddidit:* Tertium post meridiem injectum, sub vesperam adhuc sincerum evomuit, & ea nocte fæces ipsas fœtentes, & iterum bilis copiam cum violentia & cruciatu maximo per vomitum rejecit; sicque viribus & spiritibus exhaustis, corpore prorsus inanito, sub vesperam quartæ diei defecit.

Dissecto cadavere, Ileum intestinum, quod in scrotum descenderat, livens invenimus, & supra os pubis, in meatus initio (quod notam dignum) spongiosam, seu potius fungosam carnositatem reperimus, intestinum circa meatum involventem, membranisq; vicinis adeo adhærentem, ut vix manibus & unguibus avelli posset: Eam excrescentiam primo statim die enatam, & à sanguine ob dolorem & *rupturam* in plagam confluxo, & ad locum laceratum concurrente, genitum fuisse autumo, qua fungositate viam obstruente, facta fuit impossibilis intestini delapsi reductio. *Abel Roscius ad Fabritium Hildanum cent.6. observ. 70.*

SCHOLIA.

E*Nema emolliens ejiciendum*] Prolapsio intestini in scrotum, vel est in fieri, vel jam facta & inveterata: In fieri illam esse dico quando ab initio intestinum descendit in scrotum, & symptomata nondum gravia adsunt, tunc enim clyster non protinus infundendus est, ne forsan una cum intestino quoque ad scrotum descendat malumque adaugeat: Præstat itaq; alvum, si constipata fuerit, suppositorio laxare, mox sacculum ex radicibus, herbis, floribus & seminibus emollientibus, flatusque discutientibus, aqua coctum applicare: deinde in lecto collocato ægro & inclinato capite, in altum vero elevatis pedibus, reducere oportet intestinum in locum suum naturalem: reposito intestino, protinus sacculo adstringente, aqua fabrorum cocto, locus affectus per dies aliquot fovendus est, ut partes relaxatæ constringantur & vagina aperta obturetur: interim colum abluendum atque expurgandum est, quo flatus qui intestina ad scrotum propellunt simul educantur, id autem enematibus perquam commode fiet: Si unum ex superioribus intestinis in scrotum delapsum fuerit, præter enemata, lenitivo quoque medicamento corpus expurgare convenit, enema enim naturaliter ad superiora intestina pervenire non posse notum est: Per Factum, sive inveteratum prolapsum intestini in scrotum, intelligo quando intestinum jam per dies aliquot in scroto retentum fuerit, ita ut symptomata pessima, durities ac tensio scroti, dolor, vomitus, anxietates, febris & alia ægrum torquent: In his enemata non tantum conveniunt, sed & necessaria sunt, neque verendum ut facile in scrotum descendant, Intestinum enim, quia foramini peritonæi & vaginæ inclusum, & proinde compressum est, ut ad scrotum perfluat clyster, vix fieri potest: Sed etsi portio illius illuc iret, quid inde mali sequi possit non video, Enema enim intestinum emollit, lubricum reddit, dolorem lenit, & flatus educit, quæ omnia in descensu intestini summe sunt proficua. *Fabritius Hildanus cent.6. observ. 73. Rolfinckius* clysteres semper tutos judicat: Revera si intestina tenuia tantum, (vel saltem ut plurimum) in scrotum prolabantur, nec clysteres eo usque pertingant, ex lenientibus saltem, lubricantibus & carminantibus compositi, (cathartici enim eo nomine essent suspecti) Quid vetat eos præscribere ad deoneranda crassiora intestina & alliciendas fæces, flatusque discutiendos, qui furtim irrepere, malum augere, affectumque deteriorem reddere possent?

Enema per os reddidit] Mirum cum Ileum in scroto repertum fuerit, quomodo Enemata duplicationem compressionemque illam Ilei permeare & ad ventriculum regurgitare potuerint: verum enimvero naturam plerumque hæc & multa alia, quæ captum hominis excedunt in morbis perficere, hisce oculis vidi: Hinc intestinorum vulnera coaluisse observatum, vide cent.1. obs.54. Matrona à multis annis herniosa, cui post delapsum intestinum in ipsam abdominis dilatationem, gangræna cum ulcere sordido in inguine supervenit, ex quo bimestri spatio fæces alvi emanarunt, feliciter tamen restituta fuit nulla superstite fistula. *Fabr. Hildanus ibidem. obs. 71.*

Fungosam carnositatem.] Annotatione digna est fungosa illa sive spongiosa caro, quæ supra os pubis in meatus initio reperta fuit: quæ satis superque indicat herniam hanc non recentem sed inveteratam fuisse; talis enim substantia carnosa, ex integra & illæsa aliqua parte corporis, præsertim membranosa, qualis est processus peritonæi, sive vagina, tam brevi temporis spatio (quarto enim morbi die interiit) minime procreari potuisse, rationi consentaneum est: Quæ ego de excrescentiis carnosis & fungosis, ex detectis cerebri membranis, & magnis articulorum vulneribus protumpentibus alias scripsi, hic locum non habent: in earum enim partium vulneribus, non tantum capillares venæ & arteriæ, verum & magna vasa aperta fuisse notum est: At circa herniam D. de *Charancon* ne minimam quidem venam aut arteriam disruptam fuisse inde colligo, quod de reperto sanguine extravasato, & in vacuo abdominis collecto mentionem nullam feceris: Substantia ea carnea, circa meatum reperta, observatione digna est, quam neminem præter *Paræum* lib.8.cap.15. notasse puto: hujus substantiæ, sive carnea sive callosa fuerit, interventu, foramen, per quod intestinum in scrotum descendit, in adultis obturari, & hernias curari, verisimile esse mihi videtur, adeo provida & sagax est natura: At hujusmodi curationes tantummodo fiunt in iis qui beneficio perizomatis prohibent ne intestinum in scrotum descendat: diligenter itaque herniosos moneo ne subligacula negligant. *Idem ibidem.*

Ob Rupturam] Herniæ duæ assignantur causæ, Ruptio & Dilatatio Peritonæi: Priorem vix admittit *Hildanus Epist. ad Doringium:* Si *ais*, disrumpitur Peritonæum, id ut circa illa foramina abdominis (quæ tamen productiones potius dicendæ) fiat necesse est: alioquin nunquam neque omentum neque intestina in scrotum descenderent: At rupto ea in parte peritonæo, frustra fieret in sectione herniarum ligatura atque constrictio vaginæ, simul & abscissio testiculi: peritonæum enim cum sit corpus membranosum, nonne disrupto illo partes disruptas ita retrahi ut amplius conjungi & filo ligari minime possint, existimas?

existimas? Deinde peritonæum dilatari, non autem disrumpi ipsa ocularis inspectio fidem facit; aliquoties enim in herniosis post obitum, præcipue in sene (de quo obs. 65. cent. 2.) qui insigni hernia intestinali per multos annos laboraverat, ea qua fieri potuit diligentia locum affectum perlustravi, nunquam tamen quicquam aliud præter dilatationem peritonæi observare & reperire potui. Consentit *Riolanus* Anthrop. lib. 2. 8. Si persequaris, *inquit*, peritonæi productionem in scrotum delabentem, videbis ut in viris simplici constat tunica, quæ est externæ propago, interna finibus ossium ilium & pubis coercetur, nec ultra pervadit: & si quando in oscheocele magna intestinorum portio in scrotum delabatur, musculorum abdominis tantum aponeuroses effringuntur, raro tunicæ peritonæi lacerantur. Sæpius observavi in magnis herniis scroti, ruptis aponeurosibus musculorum, peritonæum supra suam relaxatum apophysim, & instar saxi distentum ac protuberans: Idcirco ad curationem herniæ, reductis intestinis, appressum latum cauterium, modo subjecta vasa non offendat, præstantius esse puto remedium puncto illo aureo inutili & fallaci. *Rolfinkius Epitomes methodi cogn. & cur. morbor. cap. 26. lib. 3.* Peritonæi, in virili sexu, statuit productionis internæ rupturam, externæ vero relaxationem: In mulieribus vero utriusque relaxationem. *Vide obser. 1. 2. & 3.*

OBSERVATIO XX.

Hernia à vase deferente in scrotum delapso.

PRæterea non semel tantum observavimus vas deferens corrugatum *in scrotum descendisse* & ibi Herniam effecisse, quæ manuum ope facillime reduci poterat: imo quæ, si corpus resupinaveris, sua sponte intro recedit, à qua tamen nihil mali expectandum aut metuendum est. Talis Hernia *Spermatocele* impropriè à me vocatur. *Idem ibidem.*

SCHOLIA.

S*Permatocele*] Ad Sarcocelē potest referri quia in eam abit, monente *Hildano* cent. 4. obs. 64. ubi narrat historiam juvenis, qui in *venere* venerea deprehensus, & à seminis ejaculatione prohibitus, ab ejus retrocessu dolor illi in inguine exortus est, hinc testiculorum tumor; post evanescente utroque, dexter testiculus tumidus remansit ob enatam ibi herniam carnosam. *Ibidem*, histor. 5. affert exemplum Presbyteri, cui non solum testiculus dexter, verum etiam vasa spermatica veluti in lapidem induruerant: Malum autem ad ipsam originem usque vasorum spermaticorum pertigisse censet, ex dolore quem è regione vasorum spermaticorum ad renem usque dextrum persentiisse ait.

In Srotum descendisse] Imposuit & Herniotomis magnitudo unius Testiculi præter naturalis, quam pro Hernia habuerunt; Affert exemplum *Fabritius ab Aquapendente* operat. Chirurgic. pag. 1. cap. 73. ejusmodi erroris, Cum adolescens, *inquit*, unum testem altero majorem in se observaret, ostendens hunc testem Operario, ille dixit se habere Herniam, & brevi moriturum nisi extrahatur testis: Atque eo ligato, dum testem extracturus esset, accurrens pater adolescentis, videns horribile id spectaculum, retinuit operarium ab opere, dicens se velle ut prius ego viderem patientem, qui propterea solutus est, & cum me adiret, dixi ipsum nullo prorsus malo detineri, & ita fuit.

OBSERVATIO XXI.

Hydrocele *ab aquæ copia inter Testem & tunicam Elitroidem. 1. Ab aqua Testiculum replente. 2. Ab aqua inter Elitroidem & Nerveam tunicam. 3. Scroti apertio in Hydrocele inutilis ob corruptum testiculum è directo. 4.*

§. 1. SEctus est puer annorum 12. hydropicus: In scroto magna copia aquarum erat inter testem & tunicam elitroidem; pauca inter scrotum & dictam tunicam. *Vide tit. de ventris tumore.*

SCHOLIA.

A Vitio vasorum Lymphaticorum Hydrocelen oriri verisimile est, quæ Glisson in testibus tauri, equi, arietis & verris observavit: In homine detexit sæculi nostri curiositas, quæ Clar. *Regnero de Graaf* provenire videntur à tunica albuginea, nec non ab interna testiculorum substantia: *Vide ipsius Tract. de Virorum organis pag. 47. & seq.*

§. 2. Quidam ex phthisi obiit: Illi Testiculorum alter in magnam molem excreverat, durus, qui aquam fundebat citrinam, ut in hernia aquosa: membrana, quæ aquam continebat, erat plane cartilaginea & quasi cornea: ipse enim testiculus sua propria ab hac diversa cingebatur. *Rumlerus obseav. medic. 52.*

§. 3. *Ego in testiculo dextro* hydrocelem vidi: Aquosus humor inter nerveam tunicam & elitroidem continebatur: Evidentes erant tres aut quatuor propagines vasis deferentis intra testem vitiatum & sanguine sanioso refertum dispersæ. *Riolanus Anthropog. lib. 2. c. 29.*

SCHOLIA.

E*Go in testiculo dextro hydrocelem vidi*] Hydrocele nunc totum scrotum obsidet, nunc alteram ejus partem: Cum uno saltem latere intumescit, citra externam causam, humor non est in scroto, sed inmembrana erythroide testem continente: Tunc nunquam dexter testis intumescit, sed saltem sinister, ratione renis sinistri malè affecti, quia sinistræ partis seminalis vena non ex cava, ut dextra, oritur, sed ab emulgente sinistri renis, hinc isto male affecto, nec officio fungente, pars urinę per eum non permeans, per seminalem venam in tunicam erythroidem delabitur, tumoremque parit: Verisimile ergo est cum hydrocele testiculum dextrum occupaverit, externam aliquam causam præcessisse, quæ imbecillitatem afferendo

afferendo, aquosi humoris collectioni ansam dederit; aut lymphatica illius testiculi vasa disrupta fuisse.

Inter nerveam tunicam & elythroidem] *Riolanus*, *Rufum* sequutus tunicam erythroidem pro prima è propriis habet: Elythroidem secundam ponit, quia hæc illi circumjecta.

§. 4. In Generoso quodam viro, quam omnis periculi plena sit scroti & erythroidis membranæ in hydrocele per scalpellum apertio, teste non sublato, compertum est: Ab aliquot annis sinistra parte hydrocele huic molesta fuerat; frustra cataplasmatis ac aliis remediis usus crebro, tandem temerarii Chirurgi consilio acquiescens, aperiri sibi scalpello tumorem permisit: Effluxit cito omnis humor, tumor quoque subsedit: sed cum testis ipse omnino esset corruptus, vicinas partes facile infecit: Subsequuta mox scroti universi, ac etiam penis, cum tumore & ingenti dolore gangræna: delirium cum vehementi febre, propter doloris magnitudinem, supervenit, ac non ita multo post mors successit.

Ren hujus sinister corruptus fuit, & seminalis in erythroidem descendens, valde ampla & multum patens. *Dodonæus observ. medicin.* 40.

Observatio XXII.

Sarcocele *fit sæpius à tumore Testiculo innato quam adnato.* 1. *Vesiculæ intra membranam testiculi.* 2. *Falsa, à particula steatomatici tumoris ex abdomine in scrotum delapsa.* 3. *Curatio Sarcoceles Chirurgica.* 4.

§. 1. Mercatori Samio ablatus ferro Chirurgi ramicosus testis, pendebat semuncias 34. durus ille quidem toto corpore & massæ carneæ nervosis hinc inde gyris distinctæ similis, sed neque ad latus, neq; in gremio suo ullum alium testiculum naturalem complexus, Dissecta enim quaquaversum informi mole, ut testiculus verus quem intus delitescere quidam suspicabantur, in conspectum veniret, deprehensum clarissime fuit, totum illud enorme corpus testem fuisse, sed testem à sanguine, ut conjicere licet, admisso, verum ob, vel contusionem, vel frigus, vel pituitam nimiam ad superiores partes non remisso, eoque in carnem degenerem coagulato distentum: *Olaus Borrichius observat.* 97. *Actorum Bartholini annor.* 1671. & 1672.

Scholia.

S*Arcocelen varie definiunt authores*, *Celsus lib.*7. *cap.*18. *Raro*, inquit, *sed aliquando caro quoque inter tunicas increscit*, σαρκοκήλην *Græci vocant*. *Galenus* lib. de Tumor. p. m. *Testiculos* vocat *induratos*, & lib. 14. meth. med. eundem scirrhis non improvidè comparat: Hodie tamen Medicorum plerique, ut clarius rem exprimant, Sarcocelen interpretantur quoties carnosum quiddam in scroto testibus adnascitur: Atque id quidem nonnunquam contingere haud inficiandum, prostantq; apud *Hildanum* & *Lotichium* exempla: frequenter tamen sarcocele non tam adnascitur testibus quam innascitur, h. e. totum testem, ejusque vasa omnia materiæ novæ accessu ita infarcit & porrigit, ut aliquando etiam vigecuplo se ipso gravior ampliorque evadat; Hoc ut sæpe alias, ita quoque in dicto mercatore mihi observatum: Proinde non satis providi rei æstimatores mihi videntur, qui confirmatam σαρκοκήλην vel medicamentis discussisse se, vel discuti posse evulgant, quod nimium occalleat massa illa, & mille plexibus nervosis iisque solidis contrahat invictam duritiem: Crediderit *Matthiolus*, crediderit *Scultetus* in Armam. Chirurg. se sarcocelen pulvere ononidis percuratse, nihil tamen mihi fit verisimilius quàm fuisse hydrocelen duriore cortice circumdatam, atq; ideo sarcocelen mentientem: Atque ut id credam, præter jam allata, persuadent tum similia passim exempla apud *Forestum*, *Sennertum* alios, docentia artifices sæpe aqua profundius in testiculorum sinubus latente deceptos pro carnosis herniis æstimasse, quæ fuerint aquosæ: Tum docet idem radix ononidis, quæ cum inter nobilissima diuretica sit, aquas haud dubie in sinu testium intimo occultatas paulatim eduxit, atq; ita concidentibus sensim in se involucris durioribus, sarcocelen æstimata fuit sustulisse. *Idem ibidem.*

§. 2. Sectioni Sarcoceles in milite interfui feliciter & dextræ administratæ: Aperta cute inguinis dextri, testiculus dexter, qui ad capitis puerilis magnitudinem excreverat, separato κτ̓ ἄρσιν scroto, extractus & resectis vasis spermaticis, prorsus exemptus fuit, magno militis, alias cordatissimi ejulatu: ligatis vasis, consutum scrotum & cætera ut vulnus decet, curata.

Dissectus hic dextri testiculi tumor *glandulosam substantiam* ostendit, ea magnitudine auctam, ut oneri esset militi satis valido: Infima vero parte *vesiculas intra membranam* continebat, sanguine plenas, qua parte de maximo semper dolore, ob distensionem tunicæ sensilis conquestus fuerat: Tormentorum oblitus ad militares functiones postea rediit. *Th. Bartholinus ibidem observ.* 28.

Scholia.

G*Landulosam substantiam*] Tumoris causa in sanguinem impurum refertur, ut ab optimo etiam produci potest: abundantia sola accusari nequit, cum etiam in corporibus macilentis se exhibeat: Veram causam *P. Barbette* Chirurgiæ c. 25. l. 1. ait esse membranarum, quæ vasorum capillarium oscula, ne subito nimis nutritius sanguis in partem fluat, claudunt, erosionem, rupturam aut dilatationem,

nem, unde plus sanguinis in partem ruit quam ad nutritionem requiritur: natura interim sanguinem, qui alias putresceret, in carnem mutat:

Vesiculas intra membranam] Monet l. c. *Barbette* carnem hanc quoque adnasci tunicarum scroti communium secundæ, non verò testiculis, quo in casu tolli ea potest, sine horum læsione aut excisione: Hinc monet causam debite cognosci debere antequam ad operationem ipsam accedat Chirurgus: quod parastatæ adeo quandoque intumefactæ sint, testiculis imprimis scirrhosis existentibus, ut herniæ carnosæ specie illudant quandoque.

§. 3. Famulus N. duritie splenis affligi putabatur, & simul ramice carnoso: vastus abscessus totam abdominis regionem sinistram implebat, cujus portio per inguen in scrotum delapsa erat. *Vide tit. de Hypochondr. tumore.*

§. 4. Sanatam vidi Sarcocelem, ad medicamenta pertinacem, Si oblonga ea esset, incisione facta secundum longitudinem testiculi, hoc postea extracto cum carne adnata, sectione circa vasa instituta: Mihi enim aliquando contigit ut testiculus sanus externa facie appareret, qui interiore omnino erat putridus. *Aquapendens operationum Chirurgic. cap.* 76.

Observatio XXIII.

Epiploon aliquando in scrotum procumbit, Aliquando in Umbilicum procidit, unde Omphalocele.

ALiquando evenit ut Omentum de sede sua deturbetur, nimirum in scrotum descendit, ut in Epiplocele, vel per Umbilicum ruptum protuberet, ut in omphalocele De quibus *Columbus* lib. 15. sic scribit, Conspicatus sum Omentum peritonæo, nec non abdominis musculis annexum: Præterea Omenti selibram extra umbilicum, Et in scroto Omenti libram & amplius. *Warthon Adenographiæ cap.* 13.

Observatio XXIV.

Tumor, seu Hernia Umbilicalis, *lethalis ob Iecoris lobum alterum, extra Peritonæum prolapsum eidem accretum.*

BEaverat Deus Illust. *Mariam Henly* prole mascula, In hoc infantulo fausta Junone Lucina recens nato, observavit obstetrix quendam Umbilici tumorem, nucis moschatæ magnitudinem æquantem: Uterque Parens Medicum & Chirurgum in consilium adhibent, & me quoque ad octo milliarium distantiam vocari curant: Convenimus omnes intra 30. horarum spatium, jamq; tumor ad pugni magnitudinem accreverat: Quo diligenter examinato, candela admota, conspicienda se præbebant intestina versicolora, in eum prolapsa, rupto peritonæo: desuper vero, à dextra tumoris parte, quæ sphacelo correpta erat, nescio quam carneam substantiam, intestina deprimentem deprehendimus: Chirurgus cum altero Medico spem unam in tumoris incisione collocatam esse affirmabant, fore sic ut intestina in suum locum reponi queant: Ego contra dissuadebá, quod intestina sphacelo correpta viderentur, & infantulum, admodum debilem, moriturum dicebam, & præstare eum intactum relinquere, quam artem apud plebem maleficam defamare: Parentes vero, Filioli vitæ desideratissimi, iis auscultantes, anceps potius remedium experiundum constituerunt, quam infantulum sine auxilio, etsi dubio, Libitinæ absorbendum relinquere: Facta ergo incisione, cum Chirurgus immisso in vulnus digito, intestina in suum locum reponere anniteretur, renitente carnea substantia, ipsis incumbente, eademque deprimente frustra laborabat; infantulo mox vitalem auram, quam vix hauserat, immature effundente:

Aperto à morte corpusculo, ne vestigium quidem Omenti conspiciendum erat: Lien præterea exiguus admodum apparebat, Intestina tenuia, rupto peritonæo, in umbilicum prolapsa & sphacelo emortua: Hepar vero, quod continuum esse solet, nec in lobos, ut in quadrupedibus, divisum, in duos lobos profunde sectum erat, quorum alter in proprio loco, dextro scil. hypochondrio, sub diaphragmate & costis nothis conspiciebatur: alter vero extra peritonæum prolapsus, eidem adeo firmiter accreverat, ut novacula ab eo separari minime potuerit: Cætera sana. *Fridericus Lossius observ.* 30. *lib.* 2.

Observatio XXV.

Omphalocele ab ortu contracta.

PUella modo nata, tumorem immensum in umbilico propendentem secum in lucem attulit. Quem cum vocatus inspicerem, deprehendi tenuia esse intestina per umbilicum prolapsa, globi magni instar convoluta, tenui membrana pellucida, qualis amnion fœtum involvens existit, investita, in quam chorda umbilicalis desinebat, & vesica ampla humore plena adhærebat: infans cætera bene habitus erat: Cùm autem intestina premendo reponere studeremus, videbantur nonnihil in abdominis cavum ex parte remeare, mox tamen rursum cum murmure egredi: Quæstio erat an vesica aperienda, digitoq; immisso, foramen

foramen per quod egrediebantur investigandum esset, ut per illud intestina reponerentur? Verum quia mox postea intestina inflammata esse conspiciebantur, atque infans stercora evomens, admodum debilis erat, nihil tentare voluimus.

Cum exspirasset, atq; abdomen aperiretur, intestina quæ exciderant, membranæ amnio, qua ambiebantur, adeo connexa invenimus, ut nulla ratione ab ea avelli potuerint.

SCHOLIA.

AN hoc situ in utero fœtu existente & crescente intestina collocata semper fuerint, vel postea antequam nasceretur prociderint, vel in partu, in dubium vocabatur. Ego procidisse diu antequam in lucem ederetur ex eo collegi, quod dum eum mater utero gestabat, ob excrementorum duritiem, conatibus magnis abdomen premere coacta fuit, & quod amnios membrana illi fuerit adnata: Potuisse autem fœtum, dum utero inclusus calore matris fovetur, citra incommoda hoc perferre, quę postea cum à matre separaretur, supervenerunt, cumque è medio sustulerunt, censui. *Platerus Observ. lib. 3. p. 75.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXX.

De Testiculorum dolore.

OBSERVATIO I.

Dolor Testiculi sinistri à latente Hydrocele ortus, & vitio Renis sinistri.

ANGLUS inciderat in gravissimum sinistri testis cum tensione dolorem, qui nullis cataplasmatis, fomentis, &c. placari aut leniri potuit: Unicum videbatur remedium sectio & testis ablatio: Antuerpiæ illo tempore multi erant celebres & magni nominis Medici: plerique horum curationem tentarunt: Cum autem sese nihil proficere experirentur, in eandem nobiscum sententiam devenere, in sola sectione unicam & solam spem reponentes: interim tamen nemine de hydrocele opinionem habente, sed omnino alium circa testem affectum consistere suspicante: Sectus igitur tandem est æger & sinister testis ademptus: In ipsa autem sectione demum cognitum hydrocelen fuisse affectum, copiosa in secantis faciem aqua exiliente: Testis integer & haud quaquam corruptus extitit (nuper enim natus erat dolor) quem cum etiamnum calentem Chirurgus medium divideret, ex ipsius centro semen erupit, quod annotatione dignum: Curatus ac sanatus à vulnere, paulo post de Lumborum dolore ac gravitate conquerebatur, apparebant in lotio arenulæ quædam: de latente aliquo in renibus Calculo suspicio erat: In pube deinde, circa cicatricem dolor cum tumore successit, accedentibus vero & aliis symptomatis, mors tandem subsequuta est.

Scarificato autem circa pubem ac cicatricem loco, aquosus effluxit humor & quidem copiosus: Ren vero sinister admodum durus erat, ac iusta quantitate major, & substantia interiore haud parenchymatis colorem referens, sed candidior, concreto ac indurato puri (quod subinde in affectibus varias formas suscipit) similis: *Dodoneus cap. xxxix. obser. Medicin.*

SCHOLIA.

HYdrocele alias universum scrotum, modo unam ejus partem occupat: Impletur totum scrotum hydrope, vel etiam cachexia laborantibus: Quæ vero unam tantum partem afficit, aliam occasionem habet, nec hydropicos comitatur, sed omnino aliter affectos: Non colligitur quoque humor in scroto, sed in membrana erythroide testem continente: Supervenit quandoque ex causa aliqua externa & manifesta, ut à casu aut percussione, crebro etiam ex latente & non manifesta causa: Quæ autem ab externa causa accessit, aut dextrum aut sinistrum testem indifferenter affligit, & in tumore sanguis sæpenumero concretus ac corruptus continetur, A latente vero ac non manifesta causa originem ducens, nunquam alium quam sinistrum testem occupasse diligenter nobis inquirentibus observatum: In hac humor influit tenuis & urinæ consistentia similis, erythroidem distendens membranam, qui subinde tam copiosus in hanc fertur, ut tumor quandoque ad humani capitis magnitudinem perveniat: Testis autem substantia ab acrimonia humoris successu temporis; non tamen mox, corrumpitur: Veteres, inter quos apud Ætium Leonidas, Hydrocelen tumorem esse laxum & citra dolorem tradunt, & talem quidem sæpissime contingit reperiri, secus tamen in dicto Anglo evenit.

Ren sinister durus, &c.] Hinc apparet & abunde manifestum est quamobrem hydrocele, haud ab externa sed à latente causa procedens, nonnisi in sinistram membranam incidat, atque hujus testem affligat: nam hujus partis seminalis vena, non ex cava, veluti dextra oritur, sed ab emulgente sinistri renis procedit ac originem sumit: Rene vero hoc male affecto nec officio suo probe fungente, urinæ pars, quanquam emulgens hæc ad se pertraxit, cum ad vesicam per male affectum renem non potest descendere, per seminalem in erythroidem delabitur, hydrocelen eo modo ingenerans: Sublato autem Teste una cum sua membrana, non amplius illic decumbere humor potest: quod si aliquis eo postea descendat, hunc in pube hærere necesse est, veluti Anglo contigit, cui paulo ante mortem humor qui defluxerat hoc loco substiterat, tumoremque cum dolore excitaverat. *Idem ibidem.*

Mors successit, &c.] Causa tumoris aquosi testiculi sinistri fuit ren sinister male affectus: Symptomatum vero supervenientium & mortis subsequentis, testis exsectio: Cum enim teste ablato, seroso illi humori ad solitum locum confluxus solitus denegaretur, in corpore retentus symptomatibus subsequentibus & morti ansam dedit.

OBSERVATIO. II.

Testis dolor cum Tumore, ab ulcere in peritonæo hinc puris in illum derivatione.

VIdimus aliquando adolescentem, cui *Testis cum vehementi dolore intumuerat*, is nullis auxiliis adjutus tandem occubuit, Inventum est ulcus exiguum circa peritonæum, è quo perennis sanici defluxio in Testes causa tumoris & mortis fuit *Iacotius comm. ad Coacas Hippocr. pag.* 826.

SCHOLIA.

V*Lcus circa peritonæum*] Unde proclivis saniei in Testiculos descensus; Hi enim communes & proprias tunicas habent, Communes dicuntur quæ utrumque Testiculum involvunt, & duæ numerantur, quarum prima sive externa Scrotum & Bursa appellatur: 2ª. Dartos dicitur, ex panniculo carnoso constans: Propriæ singulos Testiculos seorsim tegunt: atque in utroque duæ numerantur, quarum prima Erythroides, originem habens à *Peritonæo*, Cujus pars progressusque merito censetur, nam ita ab eo prodit, quemadmodum Scrotum à cute deducitur: Ob eundem consensum in hydrope ascite Scrotum ab aquis intumescit: Propriarum altera Albuginea dicitur.

Testis cum vehementi dolore intumuerat] Hinc imperiti quidam Chirurgi Herniæ specie delusi ad Testiculi extractionem properant, De ea Testiculorum inæqualitate, quoad magnitudinem egregium extat exemplum, & in praxi utilissimum apud *H. Fabr. ab Aqua pendente in Operat. Chirurg.* part. 1. cap. 73. Vidi, inquit, plurimos ad me venientes, credentes se male habere quod unum Testem altero majorem in seipsis observarent, propter quam imaginationem videbatur illis Testem majorem dolere: ego autem certos reddidi id naturale esse neq; ullum malum inde eventurum: Cùm itaque adolescens ejusmodi Testium inæqualitatem in se ipso observaret, ostendens hunc testem operario, ille dixit se habere Herniam & brevi moriturum nisi extrahatur testis: atque ut brevius perstringam, eo ligato, dum Testem extracturus esset, accurrens pater adolescentis, & videns id horribile spectaculum, retinuit operarium ob opere, dicens se velle ut prius ego viderem patientem, qui propterea solutus est, & cùm me adiret, dixi ipsum nullo prorsus malo detineri, & ita fuit.

OBSERVATIO III.

Testis dolor ob compressionem factam ab infimis musculis abdominis, ad quos compulsus.

§. 1. ANno 1562. cum Nobilis quidam magnis itineribus per dispositos equos Augustam contenderet, in via, ut fit, ex duriore succussu, cum illideret in ephippii anteriorem partem, Testiculorum alterum contorquens, ita pressit, ut sinistrum inter infimas abdominis musculorum extremitates in inguen protruderet, quo postea reduci nullo modo posset, Tumore ibidem & Dolore excitato, affluente aliunde humore, graviter aliquot septimanas generosus Vir ita afflictus est: Delatus inde Francofurtum huic malo Medicum quæsivit. Inventus qui sectione, ut in inguinis hernia Bubonocole administratur, sanationem promitteret, verum augescente febre, priusquam Chirurgus manum admoveret, extinctus est.

Cum Cadaver secaretur, inventus est Testiculus sub peritonæum, inter abdominis musculos extremos ita inhærescens, ut quasi connatus illis videretur: neque (ut ego aperti abdominis observavi constitutionem) potuisset integra valetudine sectione inde auferri. *Solenander Sect. 4. Consil.* 18. Ubi consilium pro quodam simili affectu laborante.

§. 2. Multis quidem naturæ ignavia ambo, vel alter saltem testiculus non propellitur deorsum in scrotum, ut etiam illos testibus carere alii existiment, cum tamen in inguinibus tantum latitare quandoque soleant, inde & modum eos protrudendi *Paræus* lib. 7. Chir. c. 16. docet: Bis vero testiculi retractionem ex morbo videre mihi licuit; Semel in B. Ar. qui abscessu laborarat renis dextri, quem inflammatio hepatis subsequebatur, hinc varia symptomata, & inter alia tumor dextri testiculi, post aliquot dies ejusdem intra inguen retractio: Deinde in puero, qui ab alio calcibus circa testiculum petitus, in febrem & ejusdem testiculi retractionem incidit, & postquam nulla methodica cura instituitur, moritur, Testiculum intra inguen retractum dum aperio, substantiam ejus fere totam corruptam, & pus ad ponticæ nucis quantitatem in cavitate invenio. *Phil. Salmuth. cent. 1. Observ.* 19.

Observatio IV.

Testis dolor à copia seminis contenti.

Hispanus quidam *Testis dolore intolerabili* diu vexatus, frustra tentatis omnibus, maluit sibi amputari Testem integrum & incorruptum quam diutius in tormentis vitam trahere. Extractum Testem cum adhuc calentem per medium dissecarem, in faciem ipsius erupit & prosiliit semen. *Dodonæus.*

SCHOLIA.

Hinc colligit *Riolanus* Vas spermaticum deferens non tenero circumjectu lambere & perreptare Testiculum, sed intro subire ac penetrare, humoremque seminalem in ipsum demittere.

b. *Testis dolore intolerabili*] Testiculi enim nervos habent numerosos, partim à sexto pari, partim à spina, mediante inferiore abdominis plexu, in quo illi mutuo implicantur & uniuntur, Nervi ab hoc plexu orti in descensu subinde majores evadunt & numerosiores, surculosque impertiunt partibus involventibus, demumque ad ipsum testem producti, videntur quasi in membranam expandi, tunicamque albugineam constituere, à cujus superiore superficie hinc illinc numerosæ fibrillæ sparguntur in ductum nervosum, eundemque conficere videntur. *Warthon adenograph. cap.* 28. Dubitat autem is, an sanguis per arterias delatus, quæ in testium substantiam admittuntur, solus sit materia ex qua semen conficiatur, quod non adeo copiose sanguinem distribuant ac arteriæ ejusdem magnitudinis in aliis partibus; recto enim ductu feruntur versus canalem nervosum, indeque iterum per ambages revertuntur prope modum ad testiculi tunicam propriam priusquá se exonerant: Et pariter quæ ad ipsam tunicam deferuntur, valde anfractuosæ sint, ita ut videantur soli caloris vitalis incremento destinatæ: Ipse vero censet, cum arteriarum venarumque numerum quadruplo excedant, ac neq; sensus neque motus causa facti videantur, Eos succum nobilissimum, sanguine longè nobiliorem deferre, ad seminis confectionem, Vide rationes quibus sententiam adstruit ibidem cap. 29

Prosiliit semen] Ea addemus quæ circa illam materiam notatu digna observare nobis licuit: In cane (cujus vas semen deferens ante coitum firmissime) alias enim semen facile effluit) ligaveramus, vidimus patrato coitu Vascula seminaria testium, epididymidumque ita semine turgere, ut in magnam molem distenderentur Testiculi, Idem quin ab accurate attendentibus in animalibus salacioribus observari possit, non est quod dubitemus, cum id aliquoties id in Glirium testiculis conspexerimus. *Regn. de Graaf de Virorum organis pag.* 72.

Observatio V.

Testis dolor ob vesiculas sanguine plenas, intra membranam illius contentas.

Miles sarcocele laborabat: In dissecti testiculi infima parte vesiculæ intra membranam continebantur, sanguine plenæ, qua parte de magno dolore conquerebatur. *Vide tit. de Hernia.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XXXI.
De Gonorrhæa.

Observatio I.

Gonorrhæa diuturna laborantis Glandosum corpus Semine repletum inventum est, cum Testibus eodem refertis.

In involuntario seminis fluxu laborante, quem Patavii dissecuimus, *corpus Glandosum cum divideretur*, non minus quam Testes ipsos semine oppletum conspeximus: Et si verum fatendum est, inter dissecandum nulla penitus corporis parte tanta seminis vis usquam atque in hoc glandoso corpore invenitur, quantumvis id a testium substantia, mollitie, æquabilitate differat. *Vesalius de Hum. corp. Fabrica lib.* 5. *cap.* 13.

SCHOLIA.

IN involuntario seminis fluxu] Gonorrhœa Seminis profluvium Latinis dici potest, sed id de eo quod involuntarie & p.n. fluit, noctu potissimum, citra pudendi tentiginem aut erectionem intelligendum venit: Fit potissimum ob vasorum imbecillitatem, & flatuum copiam, vel ob compressionem, vel tensionem, vel succussionem membrorum, ut in convulsione & epilepsia: Profluit interdum ob seminis aquosi & flatulenti copiam: Cum enim tenue & multum est, à vasis contineri nequit, reiiciturque: Communis est hic affectus & viris & mulieribus: Qui eo laborant, decolores fiunt & imbecilles, sensim corpus contabescit, circa lumbos dolores sentiunt, curantur difficulter nisi causa cognoscatur. *Rondeletius pract. lib.* 1. 57.

Seminis fluxu] Semen benignioris alimenti excrementum est, quod ad speciei conservationem servatur, cui natura difficiliorem exeundi viam instituit, ne ex ejus fluore immodico corpus cito contabesceret: Seminis rejectio alia est secundum naturam, alia præter naturam: Illa secundum naturam dicitur esse quæ distento pene fit, & post confricationem in coitu factam: Præter naturam effluit semen, aut cum mentulæ erectione aut sine erectione; Posterioris tantum habenda ratio est, ut morborum & symptomatum quorum illa significatio est, causas deprehendere possimus: Ut autem ad id sine negotio perveniamus, primum scire oportet, an quod per penem ejectum est, album, vel viscidum, vel spumosum fuerit: subinde oportet ejus à quo fluit ætatem, corporis habitum, faciei colorem contemplari, à quibus tandem ad profusionis ejus causam deducimur: Quod igitur ad ætatem pertinet, non omnis talem profusionem fert: Pueritia enim ideo seminis excernendi impotens est, quod illius materia in corporis nutricationem & incrementum vertitur, Ultima vero senectus ob alimenti defectum: Ideo juvenibus, vel ætate consistentibus, vel iis qui venerem nunquam experti sunt, accidere potest ut semen sponte effluat ob illius exsuperantiam vel vasorum relaxationem & imbecillitatem, in iis qui immodice Venerem exercuerunt: A corporis habitu etiam quædam indicia petuntur: quando enim in corpore quadrato fit, & succi pleno, ob seminis abundantiam extitisse credendum est: Contra quæ quandoque in macilento & extenuato, colorem quem pallidum habente corpore, seminis emissio, fit, consumptionis, & hujus corporis emaciationis causa esse merito videtur: Et ut certius de hac re pronuntiare liceat, Dejectionis seminis modus, tempus & quantitas diligenter perpendenda sunt: Ad *modum* refertur, distento pene, vel sensim seminis evacuatio facta, quæ indicio esse potest vim expultricem ab aliquo illatum partium ulcere irritatam, vel ob colloquia lasciva stimulatam, vel ob vasorum plenitudinem commotam ad ejus rejectionem fuisse: *Tempus* vero profusionis seminis est cum noctu vel interdiu fit: Noctu autem inter dormiendum per insomnia libidinis, aut in attenta rei venereæ cogitatione, semen affatim procedit: Effluentis autem hujus causa est seminis vel exuperantia, vel flatuum copia, aut acrimonia naturam proritans: Quod autem unaquæq; istarum causarum per se id effecerit, suis propriis signis deprehédemus: tum enim hujus effluvii causam in solam seminis redundantiam non inepte reiiciemus, cum qui illud patitur, in ætate florens vitam otiosam egisse videbitur, cui ciborum & alimentorum multum nutrientium adjunxerit usum, vel ipsum veneris usum, vel aliquantisper intermiserit exercitium à quo tamen nihil periculi imminet: At si ille potius ex vitæ intemperantia cruditates multas collegisse, vel vigiliis intempestivis, & ex fructuum crudorum, & olerum, & similium flatus generantium immoderato usu collegisse videatur, ut si abstemius sit, jam non dubitandum quin propter flatuum copiam seminis profusionem hanc patiatur: Qui si medicamentis femen extinguentibus frequenti assumptione, eam sistere putamus, multo tamen vehementius provocaverimus, minus mirandum erit, cum omnium talium medicamentorum genus summę frigiditatis sit particeps, ratione cujus intemperiem, quæ illud profluvium excitabat, auxerimus: Si vero nihil eorum quæ dicta sunt, adfuerint, quin potius in sene erumpetit illud seminis profluvium quod longo usu acrium eduliorum, (cujusmodi sunt omnia piperata, sinapi & legumina) vesci sit consuetus; non aliunde sane quam ex seminis acrimonia & salsugine hujus affectus scaturiginem emanasse credendum est, licet rarissime ab illa causa contingat: Aliam autem præter causas enumeratas, seminis immoderate & intempestive effluentis recentiores Practici constituerunt, speciemque quandam resolutionis partium spermaticarum fecerunt; quod quomodo rationi consentaneum est non video: Nam cum beneficio musculorum non retineatur semen, neque sint huic usui deputati aliquis nervi, resolutio proprie vocanda non est: Sed quemadmodum ventriculi relaxatione vomitus provocatur, sic etiam ex vasis spermaticis ob imbecillitatem virtutis retentricis, aut propter expultricis irritationem, semen p. n. procidere aliquando posse non negandum est: Decidit autem semen è Parastatis, & Vesiculis illis appensis, seminique in pene colligitur, undę postea affatim prosilire necesse est, nisi ob sectionem parvorum illorum musculorum penis exitu arceatur, vel ob penis curvaturam in meatu retineatur, donec cum urina excludatur: *Tale seminis effluvium in quodam Nobili observare nobis aliquando licuit, qui illud patiebatur ob musculorum illorum penis incisionem: Nam cum antea laborasset ingentis magnitudinis in vesica calculo, qui sua magnitudine vulnus ad podicem usque extenderat, unde factum est ut ex tanta musculorum laceratione, musculi etiam orti ab osse coccygis, una cum nervo cavo penem constituente per transversum secti essent, unus autem parvorum penis musculorum eandem etiam læsionem subiret altero sano remanente, ex quo sequuta est mentulæ contorsio: inde seminis retentio in pene, cujus reiiciendi nulla ratio alia erat, quam compressa digitis perinæi regione.* Malum quidem est seminis profusio, mulieribus perinde atque viris commune: Causa est quod aliquando extra uterum, aliquando intra profunditur: Si extra, nullus periculi metus terret, nisi supra modum fluat, indeque sequatur corporis consumptio: Verum cum è vasis spermaticis per cornua in sinus uteri descendit, in eoque retinetur, multorum gravissimorum morborum & symptomatu fit causa: Horrores enim, furores, manias, melancholias, convulsiones uteriq;

præfocationes

præfocationes parit, eo quod in utero corrumpatur, & labem malignam contrahat: Quod si in copiosum flatulentumque spiritum resolvatur, inflationem, quam vocant, uteri excitat: Effluvii autem istius causæ eædem sunt quæ in viris, scil. exuperantia seminis, acrimonia, exulceratio & partium spermaticarum imbecillitas, & aliæ supra enumeratæ: Retineri autem potissimum solet semen in viduis virginibus, & vestalibus: Quare de illis affectibus dum conqueretur mulier aliqua, ut in proprii morbi notionem deveniamus, de omnibus quæ antea dicta sunt diligenter est inquirendum, nec prætermittenda victus ratio consueta, ætas, vitæ conditio, ut vidua an nupta sit: Quod autem è vasis spermaticis semen profusum, & in utero retentum ista symptomata procreârit, ostendunt istorum curationes, quiescunt enim statim, & prorsus desinunt, ubi reserato interiore ore uteri semen omnino effluxerit.

Invasit hoc sæculo ex lue venerea aliud quoddam vitium, seminis profusioni, & Gonorrhææ finitimum; in quo humor qui redditur puris similitudinem refert, quod cum à diversis causis procreetur, diligenter inquirendæ sunt, ut de affectu rectius statuamus, Proinde videndum an illud puri simile cum urina effundatur, & exiliat aut non, an etiam cum sensu doloris. Si enim cum sensu doloris, & penis erectione fundatur, inflammationem in parastatis esse judicamus, quæ ea potissimum in parte excitatur iis qui rem veneream cum muliere infecta habuerint: postquam enim usum venereum confecerunt, ejaculato jam in uterum semine, partes spermaticæ in eo opere calefactæ, & propter seminis profusionem inanitæ, halitum quendam tetrum & fœdum ex utero elatum in se recipiunt, quo tempore in malignum virus facessit, quod deinde contagione alium quemvis contaminat, tandemque putredinem contrahit, & inflammationem excitat, sed in parastatis potius, eo quod locus ille humidior sit & magis fistulosus: Fit autem inflammatio interdum in eadem parte, sed alia de causa, quum in ipso venereo opere multum seminis è vesiculis, post longam succussionem attractum collegerunt, nec foras ejaculare potuerunt: Quare semen adhuc fervens, & nonnihil acrimoniæ retinens, inflammationem accendit, quæ ex continua puris effusione internoscitur, pudendique perpetuo madore & erectione, interdum etiam ex hæmorrhoidum inflatione, Solent enim hæc omnia inflammationem illarum partium comitari, propter consensum qui peni est cum recto intestino: Interdum autem ob inflammationem ulcus, vel scissuræ ex eadem causa circa easdem partes proveniunt: Sed hæc ex propriis affectuum signis difficile fuerit internoscere: In inflammatione etiam major urinæ ardor, major enim puris tenuitas: In ulcere vero major puris quantitas, minor ardor, sensus vero non minor: At in scissuris solus est ardor vrinæ absque ulla puris emissione. *Idem cap.15. Tract. de dignoscendis morbis.*

Corpus glandosum cum divideretur] Quod corpus Glandosum possit esse sedes Gonorrhææ probabitur, & quidem hac ratione, Si corpus hoc ita afficiatur, ut in eo continuò materia sui generis non solum generetur, sed & continuo excernatur, vocabitur ille fluxus Gonorrhæa, nam inter hanc & seminis fluxum non solent distinguere Medici aut Chirurgi nisi quod dicant unum altero magis virulentum esse: Talem humorum effluxum posse contingere probatur à ptyalismo, gravedine, &c. nam quemadmodum in illis continuo salivæ vel pituitosæ materiæ copia illarum glandularum vitio excernitur, ita & harum glandularum vitio major tam hujus quam aliorum humorum colluvies excerni posse nihil contrarium suadet, Quod mirum vobis neutiquam mirum videri debet, quandoquidem sæpenumero in praxi contingere videmus, quod ægri medicamento aliquo assumpto, vel etiam sponte, nunc per has, nunc per alias vias pravorum humorum totius corporis colluviem deponant, quod etiam in hoc corpore glandoso locum habere potest, præsertim si venere aut aliqua malignitate debilitatum existat, nam ita se habent humores in corpore nostro ut latrones in carcere, qui cum erumpere student, non fortiora, sed debiliora primum aggrediuntur loca; sic etiam pravi humores ad evacuendum non robustas, sed debilitatas corporis partes primo afficiunt: Hanc nostram opinionem confirmant adhuc magis exempla eorum, quos per diuturnam equitationem, vel succussationem ab equo, in Gonorrhæam virulentam persimilem incidisse scribunt: sed talis Gonorrhæa non tam cito vires prosternet, nec erit tam periculosa quam illa quæ a Testibus prodit, sicut hoc memorabili exemplo probari potest ex *Bartholino*, qui lib.1. Anat. reform. cap.23. refert de quodam Patavii sibi viso, qui ultra annos xxx. eo fluxu laboravit cum nullo sanitatis detrimento. Nec solum hac ratione, verum etiam experentia probatur corpus Glandosum affici posse; experientia namque testatur plures sese in cadaveribus eorum qui Gonorrhæa usque ad mortem infestabantur, illud primario affectum observasse, uti videre est in exemplo à *Vesalio* adducto. Testantur idem *Bartholinus* & alii Glandosum corpus quandoque sedem Gonorrhææ existere: *Regnerus de Graaf de virorum organis pag.*119.

Non minus quam Testes ipsos, &c.] Testes quoque sedem Gonorrhææ esse adeo clarum est, ut ii qui in hoc morbo curando operam impendunt, nulla probatione indigeant: Ne tamen iis defuisse videamur, qui in hoc morbo curando minus sunt exercitati, unum atque alterum argumentum in medium proferemus: Frequenter accidit ex repentina aut intempestiua Gonorrhææ suppressione, à potenter adstringentibus facta, ipsos Testiculos in ingentem magnitudinem, ut aliquando vidimus, excrescere; quod contingere neutiquam posset nisi ex parte sedes GonorrhϾ forent: Idem probatur ex eo quod fœminæ, quæ Prostatibus destituuntur, aliquando, licet rarius quamvis, Gonorrhæa laborent, quæ in illis proculdubio à Testibus (cum careant aliis organis semini conficiendo idoneis) provenit. *Idem pag.* 122.

Observatio II.

Gonorrhæa affecti cadaver vasa semen deferentia in penem maxime dilatata exhibuit.

VAsis semen in penem deferentis insertio conspectum quodammodo fugit, Et coitus, aut alias excretionis seminis tantum tempore aperitur: Quod Patavii quidam dissectus facile edocuit, qui ante suspendium involuntario seminis fluxu laborans, hos meatus omnes apertos laxosque habuit: eos potissimum qui ex testibus in Deferentis semen vasis revolutiones gyrosve pertingunt, & quibus dextrum & sinistrum deferentia semen vasa in vesicæ cervicem terminantur. *Vesalius de humani Corp. fabrica lib. 5. cap. 13.*

SCHOLIA.

V*Asis semen in penem deferentis*] Semen tam in Testibus quam in Epidydymidibus confectum ulterius excurrit per vasa semen deferentia, quæ à testibus sensim ascendunt in cavitatem abdominis, & intrant per idem foramen per quod vasa præparantia exierant: Ubi versus posteriora vesicæ reflexa, veluti in quasdam capsulas dilatantur, & postea rursus coarctantur, atque angusto exitu in principio vesicularum seminariarum terminantur, quorum finem haud difficilius subire quam per orificia in urethram exire semen potest: Hoc distincte cognoscetis immisso tubulo in vas semen deferens, quod si liquore vel flatu per syringam distendatur, citius vesiculæ seminariæ distendentur quam quicquam per foramen in urethram erumpat. Hinc patet lapsus eorum qui dicunt vasa semen deferentia nullam cum vasis seminariis communem habere, ac per duo peculiaria foramina sese exonerare in urethram, distincta ab iis per quæ materia seminalis ex vesiculis erumpit. Exeunt itaque cum vesiculis seminariis uno eodemque foramine vasorum deferentium extremitates in utroque latere sita, ut nullum inter se mutuum commercium obtineant partes dextræ cum sinistris, mediante quo simul communicare queant, nam quod à testiculo vesiculaque dextra prodit semen, diverso in loco exit ab eo quod à sinistris affluit.

Quibus dextrum & sinistrum deferentia vasa, &c. Diximus diverso in loco erumpere in urethram semen, quod à dextris quam quod à sinistris affluit, quod contingere exstimamus ut hominis generatio eo exactius peragaretur: nam nisi quodam interstitio à se invicem divisæ essent partes dextræ à sinistris, læsa una ex vesiculis (quemadmodum ex accurata partiū inspectione semper in lithotomia fieri necesse est) plerique ab ea steriles existerent, quamobrẽ sapientissimus Conditor, voluit illas partes à se invicem separare, ut una parte læsa altera suo munere fungeretur, quemadmodum in oculis, &c. contingere observamus. *Regn. de Graaf lib. de Virorum organis pag. 89.*

Observatio III.

Gonorrhæa excitata ab ulceribus orificii vesicæ vicinarumque partium.

MErcatore febre exigua laboraret, ut fere decumbendi necessitas non esset, & flueret Gonorrhæa, ut propterea sectio venæ differretur, tertio post die exacerbatus est dolor, & continua febris tenuit, &c. Nono mors.

Qui sectioni cadaveris interfuit Chirurgus, retulit reperta esse ulcera in orificio vesivesicæ & vicinis partibus, Et tamen de his non querebatur. *Ballonius Epid. lib. 2. pag. 160.*

APPENDIX. I.

Seminis emissio citior ob ulcus Recti intestini.

D*E his non querebatur*) Artificioso στοχασμῷ *H. ab Heers* Observ. Med. x. quendam de impotentia Venerea conquerentem, & celeriori seminis excretione, ulcere in intestino recto laborare pronuntiavit: Historia autem, quia αἰτιολογίαν hujus affectus continet, & methodum ejusmodi ulcera curandi, huc afferenda est, Illustris, *ait*, Anglus Spadam venit, impotentiæ remedium quærens, ad vetulas, aut quæ alias peperissent, facile arrigebat easque inibat, sed virgineo claustro perfringendo impar, quia ad primum labiorum contactum semen emittebat, sed imbelle & prorsus aqueum & sero simillimum: Uxorem duxerat annos natam xvj, sed quam toto biennio, etiam se fatente, non devirginarat: optimi erat habitus, corpore procero, eusarcos, genis rubentissimis, equitatione, venatione, &c. nulli secundus: Cum ab invito extorsissem ut alios mecum in consilium adhiberet, dixi quando in corpore tam sano impotentiæ aliam causam non invenirem, videri mihi illum intestini recti ulcere laborare, indeque parastatas, aliaque semini præparando & ejaculando necessaria vasa, putri aura in horas afflata semen generare, quod longæ tensioni colis & florido coitui non sufficeret: mirantibus illis hanc me afferre causam, dixime olim in Italia casum illum vidisse, & meminisse idem mihi lectum in M. Donato Histor. mem. 1. c. Mox encolpismon ex solo melle concinnatum ipsis videntibus imponi curo, statimque multo

multo pure crasso oblitum reduci, Iniicio deinde per clysteris syringam muriam, à qua cum post aliquot injectiones, mundato scil. ulcere, valde dolere se diceret, adsentientibus collegis, censui curato illo ulcere, ipsum sanatum iri: Vocatus Chirurgus dixit se medio primum digito, deinde & indice nullo negotio ulcus & magnum & profundum sentire: cui cum medicamenta adhiberentur manifesto proficientia, fœlicemque successum omnino pollicentia, ipse ad Principis cujusdam nuptias evocatus secessit, neglecta cura; Sequenti anno Leodium ad me venit, sed tum de ulcere dubitatio cessabat, tria enim fistulosa, in utraque nate unum, tertium in perinæo omnium oculis se obiiciebant: Dixi sectione opus esse, cui faciendæ filo arsenico imbuto nihil convenientius scirem, esse hic Chirurgos illi operi suffecturos: Dixit se nulli Chirurgo corpus suum crediturum nisi Parisiensi, Lutetiam enim totam Chironis familiam migrasse putabat: sequenti anno ex fratre intellexi ipsum Lutetiam nihilo quam eo iverat, saniorem rediisse, Itaque ab vxore in jus vocatum cum ea divortium facere coactum: hoc ille ulcus inunctione hydrargiri, & multarum pilarum mercurialium crebra sumptione, ab inepto Chirurgo tractatus contraxerat: Balsamus, quo ulcus in Spa percurabatur, quando à me inventus, & semper cum optimo successu vsurpatus, reticendus mihi non videtur: Sumo florum thapsi, hyperici, fol. prunell. ana. man. j. hos incoquo olei ex seminibus hypericonis, & vini rubri veteris pari quantitati, ad uini omnimodam exhalationem, h. e. dum liquoris gutta igni injecta sine ullo stridore flammam concipit: eoque solo, si præsens urgeat necessitas, utor: Alioqui eosdem flores sæpius immacero; & post xl. dierum insolationem, aut ignis calorem, iterum exprimo, quo sæpius facio, efficacius multo oleum comperio, cui remisçeo lapidem calaminarem septies, uino, demum in hoc oleo, post ignitionem extinctum.

APPENDIX. II.

Seminis emissio ab injectis calidioribus clysteribus.

VEsiculæ seminariæ situm obtinent inter vesicam vrinariam & intestinum rectum, ubi membranis quam plurimis ad collum vesicæ aliisque partibus circum-jacentibus ita annectuntur, ut quasi in æquilibrio pendere conspiciantur: Mirum itaque non est, ubi aliqui à se observatum testantur, ab enematum calidorum injectione, aliquando seminalem materiam per pudende effluxisse quia facile vesiculæ seminariæ ut pote intestino vicinæ, à calore vehementiore ita afficiuntur, ut semen ex cavitate sue in urethram propellant: *Regnerus de Graaf De virorum organis pag. 92.*

APPENDIX. III.

Gonorrhæa ab obscessu frigido Renum producta.

§. 1. EGo novi Nobilem quendam qui ab abscessu frigido Renum diu hoc morbo laboravit, multo semper habuit deterius cum semen extinguentibus frigidis vel calidis uteretur: Institui contrariam victus rationem, jussique biberet vinum generosum, vesceretúrque alimentis optimis exsiccantibus, non flatulentis, & curatus est: Is partes illas imbecilles habebat ex coitu frequentiore, Et ob tumorem renum frigidum humores frigidos colligebat, à quibus flatus multi generabantur: hi uero dilatabant meatus spermaticos, distendebant, & irritabant semen quod ejaculabatur noctu, post quam ejaculationem tam imbecillis erat, ut sese continere erectus non posset, sed cogeretur in loco decumbere, vel in cathedra cruribus elevatis: Talibus qui ob flatus laborant, danda sunt discutientia, siccantia, parum alentia, & quæ non multos flatus gignant, conuenit optima victus ratio, & medicamenta probam concoctionem promoventia. *Rondeletius Pract. c. 57.*

SCHOLIA.

SEse *continere erectus non posset*] Uti sanguinis alicubi præpeditus, vasa proxima pro expediendo sibi transitu, brevi dilatat ita aliquando, sive vasorum debilitate, sive quod sanguis in partem aliquam justo magis quam pro ejus vi. derivatur atque allicitur, vasa quibus defertur copia sua atque impetus incremento adeo diducit atque distendit, ut in proximas partes minus copiose & debite influat: Atque hinc est quod Gonorrhæa simplici, aut fluore uterino nimio laborantium spina adeo debilitetur, ut vix erecti incedere, aut sese quoquo modo inflectere queant: Non quo spinalis medulla, aut nervi inde orti, succum suum (siquis hujusmodi sit) nimis in testes aut uterum impendendo suo se fraudent genio, quippe non adeo liberales sunt, aut esse possunt, prout quidam vane commenti sunt: paucissimæ enim, & vix visibiles nervorum fibræ in testes disseminantur: Ratio autem potius in hoc sita est, quod arteriæ spermaticæ & uterinæ laxatæ, succum sanguinis nutritium nimia & plus solita copia in testes & vterum deponunt: Et proinde arterias vertebrales, è regione oppositas, suo se sanguine, & spinalem

 medullam

medullam ab iis irrigandam suo quoque alimento defraudent: Quod ex medela quoque magis patet, quicquod enim vasa spermatica constipat & constringit, æqualem pariter sanguinis distributionem, simul & debitum partium tonum restituit. *Richardus Louver Tratt. de Corde cap. 2. pag. 114.*

§. 2. Notabis materiam purulentam Renum, tam in muliere quam viro, per venas spermaticas expurgari: In muliere per uterum, In viro per renem, *dum lentum destillat ab Inguine virus*, more gonorrheæ uirulentæ *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 24.*

Observatio IV.

Gonorrhæa diutius durans, à vasis spermaticis ad renes usque vitium transfundit, vesicam & ureteres.

GEnerosus vir cum xviij. annis Gonorrhæa laborasset, gravissimis renum & vesicæ doloribus enectus tandem occubuit Huic repertus est ren uterque major quam secundum naturam, durus: Vreteres ambo intus exulcerati, &c. *Vide historiam Tit. de Hypogastrii doloribus.*

SCHOLIA.

MUltum interest inter veram Gonorrhæam, i.e. seminis profluvium, & alteram impropriè dictam, ex concubitu cum lue venerea infectis contractam: hæc est purulenti, corrupti ac fœtidi humoris per pudenda effluxus, quem interni meatus ulceratio comitatur: caruneulæ etiam quædam circum labia quandoque suboriuntur, quæ liberum urinę transitum subinde remorantur: Malum si diutius constiterit, ulterius serpit, vesicam, ureteras & tandem ipsos etiam renes inficit.

Tandem occubuit] Guenotius Gonorrhęam products deplorata habuit, quę digito in anū immisso renitentiam habebat ad sensum, aut si catheter argenteus intrusus sublividus extraheretur: renitentia enim tumoris indicium, sive abcessus ulcerati, Sublividus catheter ichoris gangrænosi. Sic *Riolanus* Anthropogr. lib. 2. cap. 21. Notabis, *ait*, in vesiculis seminariis & prostatis sedem esse gonorrhęæ virulentæ, Et ratione situs earum partium quæ in perinæo consistunt, equitatione longa vel succussatione ab equo Gonorrhæam, virulentæ persimilem, excitari, sed quæ brevi persanatur.

Observatio. V.

Glandosum corpus (Prostatæ,) Gonorrhææ virulentæ sedes est.

§. 1. GOnorrhææ virulentæ protrahuntur interdum ad decem annos, quale exemplum Patavii *videmus in viro* Bergomense, *cetera sano sed vix ossibus herente:* unde in Gonorrhæa hujuscemodi non excernis semen, sed pus ulceri, ex prostatis vero videtur proximum: Certe *in omnibus Gonorrhæa laborantibus* in Nosodochio dissectis, ulcera reperimus, seu callum, ulceris præteriti signum: Impossibile alioqui foret tanto tempore effluvium seminis vita superstite perstitisse: *Severinus* Neapoli in dissectis in venit inflammationem & abscessum in parastatis: *Bartholinus cent. ij. Observ. 36.*

SCHOLIA.

QVantum morborum curationi conferat locorum male affectorum accurata cognitio, jam olim *Galenus* demonstravit, cum sex libros de illis conscriberet: Hęc autem eo magis necessaria videtur quo minus hactenus expedita fuit in Gonorrhæa illa virulenta, quę sępius illicita vagaq; venere contrahitur: Cum enim vulgo ab omnibus profluvium seminis statuatur vasorum spermaticorum vitio excitatum, rem ipsam, uti est profecto non attingit: Veriori propterea sententia *I. Georg. Virsungius* ulcus id potius prostatarum existimabat, non tam semen quam saniem & adfluentes humores corruptos eructans: hoc enim & copiam materię satis ostendere asserebat, quæ sæpe quartam congii partem excesserit, & odorem quoque cum colore non semen referentem, Imprimis cum diutissime haud raro perdurarit, virumque Patavii vixisse certum sit, qui annis 30. continuis ejusmodi proluvie laborarit: Ipsam præterea materiæ urinæ permixtæ substantiam, à semine diversum quid representare, cum fundum petere soleat, illius autem natura sit in superficie natare & confusa urina, non tamen divelli: Imo cadaverum sectionem frequenter id comprobasse, qua ulcera in prostatis talia deprehenderit, ut hac de re vix ultra liceat dubitare: Sed & jam olim *Rondeletius* l. de dign. morb. c. 9. affectum vulgo Gallis Vrinæ Ardorem dictum, Parastatarum inflammationem à semine acri & putrescente in parastatis derivabat: Quin etiam *Palmarius* 2. de luc c. 9. sæpe ad multos annos materiam purulentam Prostatas fundere, nullo valetudinis discrimine, nulloque penis ulcere animadvertit, multò tamen sæpiùs utrumque vitium concurrere submonens: Ex ulcere etiam cervicis vesicæ, à gonorrhæa curata residuo, tota vita materiam purulentam stillasse, non secus ac in diuturna gonorrhæa à prostatis, & gonorrheam ementitam observavit idem loc. cit: Ardorem præterea urinæ excreatione humoris viscosi in urethra existentis per nimiam venerem, à gonorrhea omnino distinguendum rectè monebat *H. Donipertius.* Fluxum autem menses annosque durantem, sine corporis debilitate, in muliere non gonorrhęam sed catarrhalem vocandum censebat *Cam. Thomajus* met. cur. c. 57. Nec multum dissentiens *Vesiingius* unicum rite curandi scopum sæpius nobis commendabat, extergere & siccare potius quam adstringere: hinc ipse plurimorum

morum commodo conf. malvæ, decocto althææ cum terebinthina & pulv. rhei feliciter utebatur: Quo fine etiam ejusmodi gonorrheam curatam vidimus exhibitis bolis ex cassia cum terebinth. & Mercur. dulci ex arte parato, necnon emulsionibus ex sem. cannabino aliisque refrigerantibus cum spir. terebinth. injectionibus mundificantibus ex sero lactis cum Mercur. præcipit. albo quatriduum continuatis, & denique opiata siccante ex theriaca vet. extr. juniper. conf. hyacith. & croco Martis parata. Nec alia magis præterquam siccandi intentione decoctum rad. statices laudabat G. Harduynus, de S. Iacobo, M. Parisiensis, Garyophilli est montani genus, cui siccandi facultas eximia. *G.H. Velschius Episagm. observ. 67.*

In omnibus Gonorrhæa laborantibus] Prostatas esse Gonorrheæ sedem *Bartholino* non concedit *Wartthon.* Adenogr. cap. 31. Eò quod frequenter accidit ex repentina atque intempestiva gonorrheæ suppressione, à potenter adstringentibus facta, ipsos testiculos intumescere: quod vix fieri posset nisi ipsi ex parte sedes gonorrheæ forent: propterea enim intumescunt quod materia intempestive restricta in eos regurgitet: quare verisimilius est gonorrheam non unam tantum partem generationi seminis dicatam affligere: quod apparet ex testiculorum tumore & carunculis circa vesicæ collum excrescentibus: Fieri porro potest ut tractu temporis vitiosa humorum colluvies ad partes debilitatas confluat, & per earum ductus evacuetur: utcunque enim hæ partes in statu sanitatis generationi seminis ex naturæ instituto inserviant, fieri tamen potest ut gravi hoc morbo diu afflictæ & debilitatæ haud amplius semen conficiant, sed crudum quendam succum, qui à colluvie dicta, cum toto corpore undique confluente permixtus, excludatur foras: quo casu majus impendet periculum toti corpori ex restrictione talis fluxus quam ex ejusdem continuatione: Neque mirandum si quis cætera sanus ultra 30. annos tali fluxu laboraverit; quippe hæ partes hoc modo affectæ genium suum quasi exuunt, & sentinæ corporis loco sunt: quis miretur si ope fonticulorum aliquot aut ulcerum saniem profundentium, aliquis diu vitam, cætera sanus, protrahat? Hæc inde quoque luculentius confirmantur, quod fœminæ etiam quæ prostatis destituuntur gonorrhæa laborare possint: quæ in illis proculdubio a testiculis (cum careant aliis organis seminis confectioni idoneis) necessario provenit: Imo vero frequenter in iis quoque gonorrhœa hæc diu durat, tandemque in fluorem album, enervato testiculorum robore degenerat: quod idem prope est quod viris accidisse diximus, ambo enim hac via corporis colluviem deponunt.

Vidimus in viro cætera sano sed vix ossibus hærente] Phthiseos seu Tabis cum plures sint species & differentiæ, ita duæ præcipuæ & magis notabiles occurrunt, videlicet *Dorsalis* & *Pulmonalis*: Prior etsi nostro hoc sæculo nomen suum fere amisit, aut forsan mutavit in Gonorrhæam, tamen *Hippocr.* mentionem ejus facit, & morbum hunc ex professo tractans, duplicem ejus speciem assignavit, scil. unam ex immodica Venere, & alteram ex Destillatione in spinam dorsi: Quod ad posteriorem hanc spectat, de ea lib. secundo Tit. de Tabe actum.

Altera species longe frequentior, item duplex existit: ea nimirum vel à magno, vel nimis crebro humoris genitalis dispendio, Aut à continuo putrilaginis è partibus genitalibus profluvio exoritur.

1. Quoad prius, observatione satis vulgari constat immoderatum Veneris usum, etiam involuntarium (si magnus iste vel continuus fuerit) seminis effluxum totius corporis languorem & demum contabescentiam producere, Hujus ratio non est quod semen, juxta quorundam opinionem, à cerebro per nervos in corpora spermatica descendat proindeque à magno ejus dispendio imprimis ἐγκέφαλος, & sequenter partes omnes a spirituum inde scaturientium influentia dependentes, infirmentur & contabescant, At vero cum satis evicimus materiam seminalem è massa sanguinea in partes genitales immediate suppeditari, eandemq; prorsus cum illa existere, è qua in cerebrum instilata spiritus animales procreantur, necessario sequetur quo major ejus portio pro reparando seminis dispendio ad testes corripitur, eo cerebrum debito ipsius tributo defraudari, & propterea tandem in toto corpore functionem tum motivam tum nutritivam vacillare ac imminui: Quod autem vesani scortatores majorem circa lumbos debilitatem sentiant, partesque infra hos consitæ, scil. femora & tibiæ maxime contabescant, ratio est, tum quia spirituum animalium penu in prima scaturigine vid. ἐγκεφάλῳ deficiente, rivi extremi, scil. spinalis medullæ fines, nervique ab ea oriundi defectum hunc primo ac potissimum luunt: tum insuper quia juxta lumbos sanguis arteriosus præstantiores & maxime instaurativas sui particulas, dorso enutriendo destinatas, plus nimium testibus elargitur, ac interea sanguis venosus propterea effœtus, quicquid opulenti potest à lumbis suffuratur.

Seminis dispendia contabescentiam inducentia, modo sunt voluntaria, cujusmodi noxam patiuntur salaces ac veneri deditimodo sunt involuntaria, cujus affectus variæ sunt species: Nam in alioquibus tantum propter insomnia aut phantasmata impudica contingit: in aliis vero præter istas occasiones, nixus quilibet dorsi, sive ob ponderis lationem, sive propter urinæ aut fæcum alvi excretionem, etiam humorem genitalem dimitti facit: cujus causa est, & quia semen aquosum & tenue, simulque acre ac irritativum existit, & præterea quod partes sunt debiles, proindeque ipsum nec rite concoquere nec retinere valent.

In Tabe altera Dorsali, cujus mentionem supra fecimus, non semen ipsum, verum ichor, sive putrilago quædam è partibus genitalibus profunditur, cujus effluxus si quando ingens & continuus fuerit, non raro totius corporis vires labefactat, & materiem nutritivam subtrahendo, & prodige ablegando, atrophiam sive contabescentiam inducit: Enim vero juxta vasa spermatica, aut in transitu ab iis, tum in viris tum in fœminis, Emunctoria quædam consita sunt, quorum munus est humorem à semine efformato superfluum excipere, & quando exuberat per partes genitales foras amandare: Proinde quidem ut in utroque sexu ductus isti (ne exarescant, ac rigidi aut minus sensibiles fiant) lubricentur ac irrigentur, Prostatæ in viris, & Glandulæ circa uteri cornua in fœminis constituuntur, è quibus semper utrisque in actu coitus, & nonnunquam citra ipsum, quando corpora spermatica nimia humiditate scatent, latex quidam serosus exudat: At in fœminis (quarum corpora humidiora sunt, & in quibus has vias natura ad menstruam excretionem fecit) hoc sæpius ac multo uberius contingit quam in viris: Quod si emunctoria isthæc debilitate magna, aut virulentia quadam afficiantur, ita ut laticem illuc missum aut corrumpant

corrumpant, aut non satis contineant, non modo iste perpetim amandatus copiose per pudenda effluit, sed & alii totius corporis humores superflui, aut excrementitii, ad partes istas debiles affluentes una profunduntur, quinimo & succus nutritius partibus quibusque vicinis destinatus illuc confluit, & continenter abscedit, ita denium ut propter succi nutritii (qui ibidem affluens corrumpitur & continuo amandatur) dispendia non modo partium vicinarum, sed totius corporis languores & emarcescentia succedant: Hæc satis vulgo innotescunt in Gonorrhæa, item in fluore muliebri, sive affectus isti per impurum concubitum, aut Veneris immoderationem, sive ob plagam, contusionem, nixum maiorem aliamve noxam lumbris inflictam excitantur, *Willis operis posthumi sect.1.cap.5.*

§. *Wirsungius* tria cadavera Gonorrhæa extinctorum secuit, in quorum Prostatis vestigia ulcerum & cicatrices manifestas animadvertit.

SCHOLIA.

Gonorrheæ causam semen esse omnes fere consentiunt, mihi autem veritati magis consentaneum videtur initio quidem aliquid seminis, vel ob ejus, aut partium spermaticarum vitium, vel facultatis retentricis imbecillitatem excerni, successu vero temporis humores vitiosos à natura per factam hanc viam expelli: Impossibile enim esse per talem fluxum semen semper evacuari evincit, 1°. materiæ quantitas, nam id quod excernitur interdum aliquot libras excedere experientia docet: at tantum seminis profluere posse nemo sanæ mentis statuet. 2. Materiæ qualitas, odorem enim ac colorem seminis non semper refert, sed odorem de se spirat gravem, colorem ostendit varium, interdum nigricantem. 3. Fluxus ad aliquot etiam annos duratio, Novi Lipsiæ aliquem per sexennium eum perpessum: Imo pro certo mihi relatum est Virumquendam Patavii supra 30. annos hoc laborasse affectu: Seminis autem profluvium sine virium prostratione, ac vitalis roboris extinctione tamdiu durare posse incredibile est, cum ex sententia Avicennæ & plurium medicorum, vncia una seminis emissa plus debilitet quam sanguinis unciæ xl. 4. Urinæ signa, nam materia quæ excernitur matulæ urinariæ supernatat: Nonnunquam etiam pus emitti observatum est, quod proculdubio ab ulcere ex affluxu vitiosorum humorum provenit, probat Wirsungii experientia: Sic dicta autem Gonorrhæa si diu duraverit, curatu admodum difficilis est: Ad evacuationem materiæ peccantis exhibeo has pilulas. ℞. Tereb. Cypr. ℈j. scamm. rosef. Gialapp. ana gr. v. m^e. f. Pil. xix. Ad fluxum inhibendum ℞. Croci Martis adstring. ℈iv. ossis sepiæ, succin. corall. utr. ebor. s. Δ. a. ℈ij. m^e. f. Pulv. dosis ad ʒß. Summo etiam cum fructu usus sum tinctura Vitrioli usque ad 30. gutt. in convenienti vehiculo: Certissimum remedium sunt Pilul. Riverii quæ me nunquam fefellerunt, Vide cent. 2. Obs. 74. *Carolus Raygerus Obs. xij. Anni iv. miscell. curios.*

OBSERVATIO VI.

Gonorrhæa muliebris Glandoso corpore affecto excitatur.

Fluor muliebris, si continuus, & Gonorrhæa, ita inter se conveniunt, ut nisi mentem adhibeat Medicus præ similitudine facile in errorem abeat, quanquam à diversis partibus procedant & per distincta loca excernantur, si quidem Fluor iisdem quibus menstrua fluunt, ductibus eiicitur, quod vel ideo judicamus, quia menstruum cruorem ita subinde immutari cernimus, ut qui primo veluti à victima, referente *Hippocrate*, prodibat, nunc minus floridus, postea pallidus ac sensim albus appareat, Fluoremque muliebrem, Album dictum efficiat: *Gonorrhæam* vero ex Glandoso corpore provenire, & per lacunas circum, & in meatus urinarii exitu collocatas erumpere, Cadaveris cujusdam mulieris hoc vitio infectæ, dissecti palam fecit, Nam utero ejusque vagina innoxiis, corpus glandosum sive Prostatas, urethræ circumpositas solum male affectas offendimus.

SCHOLIA.

Dicet aliquis, Quomodo illa Medicus internoscere valebit, si mulier affecta se castam & ab omni virili consortio alienam profiteatur? utcunque diiudicare poterit si ad prolabentem materiam, ægræque querelas diligenter attendat? materia namque Fluoris alteram in Gonorrhæa manantem longe quantitate superat: Querelas si consideret, Fluore fœdatas lumbari dolore cruciari, alias vero Gonorrhæa laborantes de oborta circa pudendas partes acerbitate lamentari audiet: Sin minus his contentus certior esse velit, genitalia inspiciat, si quidem meatus urinarii exitum circumsistentes partes (in quibus lacunarum exitus terminantur) mucosa quadam materia obsessas, ac interdum ulceratas reperiet, reliquis vaginæ partibus decenter sese habentibus, cujus contrarium in Fluxu albo fieri assolet: Sed hæc vulvæ inspectio non semper necessaria est, cum Medicus haud sit culpandus si medicamenta secundum ægrotantis querimonias præscribat: Si vero illum eludat, nec optatum præscripto medicamine successum contumax mulier consequatur, id sibi imputet: *Regn. Graaf. de mulierem organis cap.9.* Nota Virum Clar. lib. de Virorum org. p.m.123. mulieribus Prostatas denegare.

SCHOLIA

Observatio VI.

Gonorrhæa muliebris à vomica in uno Teste genita.

FOemina ex assidua Gonorrhæa circa uteri regionem atrocissimos cruciatus patiebatur: Mortua secta, Vomica in uno Teste inventa fuit *Domin. Panarolus Pentec.* I. *Observ.*14.

APPENDIX.

De gonorrhea & Bubonum venereorum ortu. Et de usu Ligamenti uteri Vermi-formi dicto.

ALterum Ligamentorum uteri par inferius teres instar lumbricorum, subrubens instar musculorum, porosum ac concavum præcipue in fine, à lateribus fundi utrinque prodit, atque in suo principio recipit ductum seminarium exilem, à testibus & tubis, sicque ad inguina (in quibus superne glandulis fulcitur) descendit per peritonæi productionem duplicatam (hac rupta aut duplicata fit hernia inguinalis) tendinesque musculorum obliquorum abdominis (sicut vasa deferentia in uiris feruntur) transiens, statim extra abdomen fibris carnosis, ab osse ilio prodeuntibus: firmatur, & supra ossa pubis reflexum, Clitoridem ingreditur, in eamque aperitur: Et licet in corporibus mortuis nulla apertio ibi manifeste oculis conspiciatur, certum tamen est in vivis poros satis late aperiri, eodem modo sicut in viris clare patet vasa deferentia, atque etiam invisibiles alioqui seminales meatus, qui semen è vesiculis in urethram transmittunt, apertos esse: Ab ossibus pubis tradunt varii Anatomici reliquam hujus paris portionem, ulterius in adiposam internam femoris membranam expandi, cum eaque usque ad genu; vel, secundum nonnullos, usque ad pedem descendere, cujus consensu putat Riolanus mulieres primis ingravidationis mensibus de femorum interiorum doloribus conqueri: Verum decepit eos ignoratio hujus partis usus, quippe cum hoc lumbricale vulgo appellatum ligamentum habeat usum nobiliorem quam aliquod ligamentum (quo nomine per abusum perperam fuit insignitum) certissimum est dictam membranam ad genu extensam non procedere à lumbricali ligamento, nec ullam cum eo communionem habere, idque eo magis cum manifestum sit illam ab ossium pubis ligamento cartilagineo oriri: Hoc par lumbricale ab Anatomicis passim habetur pro tali ligamento, quod uteri fundum partibus anterioribus & inferioribus laxe devincit. *Bauhinus* laxos in eo poros, & inferiore parte aliqualem cavitatem humore mucido perfusam animadvertens, judicavit illud duobus usibus inservire, ac partim ligamenti munere fungi, partim per suos poros genitalium partium superfluos humores excernere: Verum nobiliori usui destinatum esse ostensum nempe fungi munere vasorum deferentium, imo esse ipsa vasa semen à tubis testibusque ad pudendi anteriora in clitoridem deducentia seu deferentia: Præter semen, putat Veslingius etiam aliam quamcunque saburram, circa uterum collectam, per eandem viam expelli, at isti in hæc vasa nullus patet introitus: At certissimum est solum semen per dictas vias effluere, omnem vero pravorum humorum saburram, quæ ab utero evacuatur, expelli per vias menstruorum profluxui destinatas, scil. per uteri, & præcipue cervicis uteri cæcos poros, ut & per vasa quædam lactea eo extensa, Item per arterias & venas, tam in uterum quam cervicem ejus desinentes: Eodem modo sicut saburram excrementitiam per arterias gastricas & mesentericas in intestina deponi novimus, idque vel sponte in diarrhoeis, vel arte ab exhibitis purgationibus, vel vi naturæ in crisibus febrium: Interim tamen hoc notandum, si ab impuro coitu semen in testibus virulentiam contraxit, tunc illud per hanc viam defluens, modo gonorrhœam modo in glandulas inguinales (per quas ductus hic transit,) depositum bubones facere, neque unquam ullam saburram, quam à solis testibus & tubis, hac via defluere posse: Errat quoque Laurentius, censens hæc rotunda ligamenta aliquando ita dilatari ut Bubonocelen pariant, Nec enim possunt uspiam aperiri ad recipiendum intestinum vel omentum, atque ita dilatari ut aliquod ex illis excipere queant, Sed fit Bubonocele in mulieribus sicut in viris, cum intestinum vel omentum prolabitur in productionem

prod ictionem peritonæi vasa hæc comitantis, & cum illud manu versu interiora repelli nequit, sectione peritonæi curatur sicut in viris: *De Diemerbroecit Anatom. lib. 1. cap. 24.*

APPENDIX altera.

De Gonorrheæ causis & differentiis.

Langius lib. 2. epist. 5. Gonorrhoeam triplicem facit, primam in renum, hepatis ac vasorum seminalium calore, in iis quibus corpus hirsutum ac succi plenum, semen genitale copiosum ac calidum coacervatur, ac non raro per nocturna insomnia, lumbis supino decubitu incalescontibus, *nocturnas vestes maculant ventremque supinum*: Quæ vera est nomine & re Gonorrhoea: 2. speciem produci scribit ex putrilagine phlegmatis vel salsi, vel etiam crudi copia, quæ non raro cum momento genituræ permisceatur, ac præcipue à cerebro per spinam dorsi, lumbos, renes, etiam ab hepate per venas & nervos ad genitalia tendentes deferatur, è quibus per penem, cum ejus excoriatione sensim exstillet. Quod profluvium mulieribus etiam accidat, sub menstruorum pituitosorum denominatione. *Tertiam speciem* ponit eam quæ venereæ luis est soles, virulenta dicta: At quartam speciem omittere videtur, à vasorum imbecillitate ortam: Nec humorum serosorum & vitiosorum cum semine permistro neganda videtur, quod facit *Platerus* Etenim cum aliæ corporis partes imbecillæ non solum alimentum suum non bene concoquant, sed etiam, si munus publicum habent, id non bene perficiant, ut in ventriculo & hepate videre est, cur idem etiam in Testibus accidere non possit? Deinde nec hoc negandum videtur, si sanguis in corpore sit impurus, etiam semen impurum in corpore inde generari, Sic & videmus morbosas fœminas impurum lac in mammis generare: Præterea natura sæpe assuescit humores vitiosos ad aliquam partem, præcipue debilem, mittere, idque etiam in Testibus fieri impossibile non est, imo fieri experientia testatur: habent etiam humores vitiosi interdum ad peculiares partes suam inclinationem, quod & hic accidere potest, & præcipue in Gonorrhoea ex lue venerea, virus istud partibus genitalibus infestum est *Geometrus Pract. lib 3. parte. 9. sect. 2. cap. 4.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII.
SECTIO XXXII.
De Vteri Procidentia Descensu.

OBSERVATIO I.

Vteri Procidentiam possibilem esse ostendit dissectio cadaveris muliebris, in cujus uteri prolapsi vagina cereus globulus deprehensus est.

Magna difficultas est An uterus ipse inverti possit? quantum ad nos attinet, existimamus in difficili partu dum placenta ei firmius adhæret, & ab imperitis obstetricibus nimium attrahitur, id aliquando contingere posse, rarissime licet id eveniat: In virginibus (nisi quandoque incredibilia contingerent) impossibile judicaremus, propterea quod crassa ac membranosa colli uterini substantia in illis tantum exiguo foramine pervia sit. Ad cujus cõfirmationem sequentem observationem communicabo: Anno 1671. in Nosocomio Delphensi, dissecuimus mulierem procidentia uteri laborantem, in cujus uteri vagina *nulla Sarcomata*, nullasque alias excrescentias, sed tantum ingentem cerem globum invenimus, cujus immissi beneficio Vagina (quæ alias ob vteri ligamenta nimium relaxata invertebatur ac foris propendebat) cum utero intus detinebatur, uteri cervix autem naturalem constitutionem retinebat, adeoque minime invertebatur.

SCHOLIA.

SCHOLIA.

Nulla Sarcomata, &c.] Laxantur aliquando Ligamenta uteri, propter vim partus, nimiam corporis humiditatem &c. ut uteri osculum in sinum sudoris decidat, & inversa vagina extra propendeat, ut exemplis probant *Platerus* obs.lib.3. Th. *Bartholinus* c.2.hist.91.& c.5.hist.9. *Dom.de Marchettis* anat. c.7.& alii. Reperiuntur tamen qui ob Sarcomata, aut alias vaginæ excrescentias, aut protuberantias quandoque a se observatas, Uteri prolapsum omnino negant, aut adeo rarum pronuntiant, ut vix aut ne vix quidem eum unquam contingere credant, quorum tamen opinioni calculum nostrum non apponimus, quandoquidem ratio dictet humores à toto corpore defluentes Ligamenta uteri humectare ac relaxare posse, Et experientia confirmet in locis humidioribus hunc morbum satis familiarem esse. Meminimus namque nos uno tempore ad quatuor diversas filias, quarum virginitas innoxia habebatur, fuisse vocatos, quæ uteri prolapsu laborabant, quibus partim fomentis adstringentibus, partim annuli cerei in pudenda immissione non vulgare attulimus auxilium. Si nobis objiciant non Uteri sed Vaginæ prolapsus fuisse quos statim retulimus, petemus an utero in sua sede permanente, Vagina in tantum prolabi possit ut extra pudendum propendeat? Si vero uterus simul è naturali suo loco descendat, descensum hunc Uteri Prolapsum vocamus, qui prout major vel minor est, sic uterus aliquando ad mediam vaginam, interdum ad usque vulvæ orificium, nonnunquam denique totus extra vulvam prolabitur, ac variis modis afficitur, ita ut aliquando eum extirpare coacti fuerint, cujus rei memorabilia exempla referunt *Ægineta, Langius, Mercurialis, Duretus, Fernelius, Paræus, Licetus* & alii, Ex quibus constat fœminas absq; utero (licet ejus ablatio ob multiplicem vasorum perreptantium numerum periculosissima sit) vivere posse: Sed cur quæso ligamentis, membranosisque partibus, quibus naturaliter detinetur, relaxatis, non tam facile descenderet, quam breviori Peni tempore coitus (ut in confesso est) obviam venit? *Regnerus Graaf de Mulierum organis cap.* 10.

OBSERVATIO II.

Vteri Procidentia vera in cadaveris apertione deprehensa.

ANno 1670. mense Januar. curæ meæ commissa mulier 28. annor. robusta valde, in qua corpus teres, insignis magnitudinis, ad pudendum se offerebat. In decumbente circa partem superiorem, ubi pudendo proximum crassitiei illius erat, quam duplici spithama comprehendere non licebat: inferiora versus paulo contractius, longitudinem vero spithamæ habebat: Ast quoties incedebat, elongabatur adeo ut etiam genua ipsa attingeret extremo suo: Durum omnino corpus hoc ac scirrhosum observabatur: Difficile valde & hic, ut in casu sequenti, certi aliquid determinare, idque eo magis quod haud adeo firmæ mentis mulier hæc deprehenderetur, adeóque nec de causa mali, nec de tempore quo vel inceperit; vel augmentum sumpserit, vel ullo alio ad dignotionem curationémve scitu necessario nos informare apta: Rei gravitatem considerans, in Nosicomium publicum eam deferri curavi: Hic extirpationi quod multum à multis tribueretur (licet summopere eam mecum improbaret Clar. *Gerardus* de *Penijnc* Nosocomii Medicus ordinarius) ad eam deventum est, ast minus fructuosa fuit, tertio enim die ab eo quo ligatura prima injecta, obiit ægra, fuit hic 27. Januarii.

In aperti cadaveris ventre Uterus desiderabatur, utpote qui totus, inversus, extra corpus dependebat, intra sui cavum testiculos, uterináque ligamenta, (excepta ala dextrâ quæ adhuc in ventre detinebatur) continens: Prolapsus autem uteri fundus, cum testiculis, partibúsque adhærentibus, non ad extremum hujus tumoris, genubus proximum, ac si fundi uterini supremum jam fuerit vicinum genubus, sed detentæ partes dictæ in fundo, ad vaginam, aut potius ad orificium uteri internum prolapso, vagina ipsa extensa, miréque incrassata: Incrassata mire substantia hæc uteri, adeo ut etiam vel digitorum trium transversorum crassities hic notaretur cultro dissecanda, antequam in cavitatem devenire liceret: Ureter uterque ad digiti minoris amplitudinem distentus erat, forsan quod fascia ob viciniam via urinaria constricta: Fides si habenda rumori, ex partu laborioso. Procidentia hæc deduci debet: Totum uterum ad exteriora non fuisse prolapsum, mihi saltem (præterquam quod in aperto testiculi in summo hærerent tumoris) argumentum est quod in imo tumoris hujus apertio notabilis, impervia licet, quæ minime adfuisset, si quidem uterus inversus in totum extra corpus fuisset prolapsus. *Gerardus Blasius Observ. Med.* 1. *part.* 3.

Observatio III.

Uteri Procidentia imperfecta.

EOdem mense petitioni mariti superstitis, desiderióque meo satisfacturus, aperui ventrem defunctæ puerperæ. Obierat hæc die præcedente, hora 5. post partum, sana alias antea, edito fœtu optime valente.

Exhibuit hic se uteri fundus ad interiora illius conversus, sicque ad pudendum usque prolapsus, adeo ut vagina tota corpore hoc uteri inverso repleretur, quod etiam arcte adeo à contracto utero detinebatur, ut nonnisi robore summo, atque violentia, ope per pudendum immissi instrumenti, sursum detrudi, sic in naturalem locum reduci potuerit. Imprudentiæ obstetricis, an vero nimis arcte cohærentiæ secundinarum cum uteri membrana interna, hoc malum adscribi debeat, non meum determinare, hoc tamen addo, retulisse adstantes mulieres, quæ in partu obstetrici auxiliares fuerant, quam primum fœtus in lucem prodiisset exclamasse obstetricem adhuc alium in utero hærere fœtum, sicque extra pudendum protraxisse corpus aliquod rubrum, ad cujus aspectum consternatæ assidentes imperitiæ illam accusarant, ab opere desisteret serio admonentes, quod etiam fecit postquam in quantum, vel per uteri contractionem, vel per ignorantiam licuit, extra pudendum dependens introrsum iterum compulit: Vasa omnia sanguine hic adeo destituebantur, ut etiam quocunque loco cultro anatomico aperta nil ejus funderent, subsidentibus in totum tunicis: quem etiam sanguinis defectum ex immoderato fluxu, ob secundinæ violentam separationem extractionémque causatam, mortis subitaneæ causam judicamus. *Idem ibidem.*

Observatio IV.

Uteri procidentia, mola credita, lethalis.

FIlia hominis coqui, prægnans, ante partum mortem optabat & eventuram prædicebat: Pridie ajunt ingenti laborasse diarrhœa, noctu facile peperit. Inter pariendum uterus cum secundina prodiit, qui restitutus est, quamvis ignorarent uterum esse: Mane provocatus, quum omnibus viribus destitueretur & vix pulsus sentiretur. Uterus extra propendebat, turgens admodum, quem cum attingerem, effluebat liquor sanguineus & serosus, ita ut existimarem, quum nihil tale vidissem, esse molam aliquam quæ utero firmiter adhæreret: mecum idem sentiebant obstetrix & Chirurgus: Ego ob rei novitatem nihil tentare volui, curans vocari *Ioh. de Argent.* Eram ejus opinionis futurum ut præcideretur, id tamen noluerunt absente illo Chirurgo tentare: Præscripsi cataplasma emolliens & suppurans, cujus præparationem non expetebant, statim enim moriebatur.

Defuncta illa Tumore aperto, animadvertimus nihil aliud esse quam uterum eversum: mirabar non à me agnitum, licet id primo suspicarer: Verum id effecit ignorantia obstetricum: deinde quod dicerent nullam vim fuisse in pariendo & fluxu comprimendo, quum arteriis & venis alligaretur. *Ex observationibus Ioh. Bauhini.*

Scholia.

MIrabar non à me agnitum] Uteri procidentiam, ab omnibus Medicis hactenus decantatam strenue negat T. *Kerkringius*, salséque invehitur in *Laurentium Veslingium & Bartholinum*, quasi illi inter alios hac de re admodum male judicassent; Dicitque laxitatem quandam colli, quæ extra pudendum prominet, hæc facere ludibria: Verum resipiscat, quæso, vir Doctissimus, & palinodiam canat, nam quia nunquam vidit uterum prolapsum, satis temere irridet alios istius rei oculatos testes. Legat *Carpum* in Isagoge Anatom. historiam mulieris, cui uterus non tantum foras prolapsus, verum etiam exsectus est. Legat *Hildani* cent. 4. Observ. 60. 61. 62. ubi à viro fide digno tria istius prolapsus exempla inveniet. Aliis addam meum testimonium, qui ipsemet vidi uterum ad duorum digitorum latitudinem à sinu propendere, quem egomet ipse tractavi manibus, & conveniente instrumento versus anteriora in suum locum retrusi, & ægram porro ita persanavi, ut postea illa pars nunquam amplius prociderit. *De Diemerbroeck Anatom. lib. 1. cap. 24.*

Observatio V.

Uteri procidentia & ectomia, cui deficienti Callosum corpus substituit natura.

MUlieri cuidam fere trigenariæ, sanæ, menstruali, conceptionis signa paulo post secundas nuptias, cum ex priore matrimonio prolem nullam suscepisset, apparuerunt; Progressu temporis obortus est ad partes imas & pudenda ponderis sensus, dolore & urinæ retentione

retentione adeo molestus ut Chirurgo patefacere se, infortuniúmque suum coacta fuerit: Is viso tumore in perinæo, fotu & cataplasmatibus anodynis & emollientibus dolorem sedavit; Sed mox ad pudendi labrum interius vomica, velut ab abscessu rupto apparuit, sanie subrubra, citrina & pallida, multo tempore manans; Interim haud evanescebat ponderis ille sensus, quin potius augebatur in dies, ita ut ab anno 1573. ne se quidem in lecto, in hoc illudve latus convertere posset, nisi admota manu hypogastrio ad oneris levamen; sed & tum quidam veluti globus toto corpore & pondere suo sibi provolvi videbatur, in quodcunque latus decumberet, nec stans nec sedens alvi excrementa reddere valebat, nisi pondere illo sursum manibus ad diaphragma sublato: Incessura vis crura promovere poterat, quasi sibi semper ex interfemineo aliquid penderet quod progressum remoraretur: Ex Intervallis Vomica illa recludebatur sanie sosolita manans, sed tum capitis membrorúmque omnium dolor, animi deliquia, fastidia, vomitus, suffocationes miseram urgebant, adeo ut ab empirica muliere persuasa, facile adducta fuerit ut antimonium hauriret, cujus tanta fuit & tam effera vis, ut post multas cum multis torminibus vomitiones & aquosas per alvum dejectiones, visus sit sibi anus procidere: sed admonita à familiari quadam sua, cui se videndam crederat, haud ab ano id procedere, sed à vulva, Chirurgos vocavit qui sibi auxilio afflictæ sanitati essemus: Expensa re tota & diligenter animadversa, communi consilio censuimus id quod prociderat extirpandum esse: quod atro colore, fœtore & aliis ejusmodi signis putridæ ac corruptæ rei argumenta manifesta præberet: Ergo per duos dies sensim, frustatim & sine dolore corpus extraximus, quod nobis Uteri corpus esse visum est: Cujus rei fidem fecere unus ex testiculis, qui integer extractus est, crassiorque item membrana, reliqua ex mola, quæ suppurata, rupto abscessu, sensim diffluxerat. Revulso omni ejusmodi corpore, melius ægra habere cœpit, & tamen ante extirpationem novem totos dies urina suppressa fuerat, Dehinc omnia sibi, naturæ suæ & stato cursui reddita sunt, totúmque trimestre sana & egregie incolumis ægra supervixit, donea suborta repente pleuritide interiit.

Dissecta à me, & sedulo singula exquirenti, nusquam comparuit uterus, sed ejus loco callosum quoddam corpus, quod natura, quæ nunquam in nobis otiatur, jacturam ejus partis quasi reparatura, vel lacunam potius alvi repletura, substituerat. *Pareus lib. de Hom. gener. lib. xlv.*

Observatio VI.

Vteri Procidentis exsectio lethalis, ob simul sectum Coli intestini partem in illum delapsi.

ADstiti agyrtæ qui Uterum ad magnitudinem ovi anserini prolapsum cum sectione curaturum se diceret, nec ullis argumentis meis, qui aliam curandi viam proponebam, cederet, Roganti etiam ut saltem in uterum prolapsa intestina, vel quicquid esset, durissimum enim se tactui offerebat, aliudque quam aquam aut flatum esse certo certius affirmanti, primum loco suo, supinata muliere, reponeret, nec quicquam ab eo præter mala verba referrem, Fac inquam quod facis, mihi tyrannicam illam audaciam & imperitiam spectare nec libet nec licet. Nondum domo pedem extuleram, cum immani clamore & ejulatu introrsum vocor: convellebatur vehementer à sectione patiens, cúmque animam non dubie agentem viderem, extremam unctionem afferri jubeo, sed serius, exspiravit enim in fine sectionis, in qua adstantibus omnibus, vel fuga sibi consulentibus, alvina enim copiose prodibant excrementa; Utero cum contentis in aquæ adstantem situlam projectis & lotis, Intestinum colon, ad cubiti fere longitudinem sectum, omnibus visendum præbui. *Henricus ab Heer Observ. Med. xxii. p. m. 192.*

Observatio VII.

§. 1. *Excrescentia fungosa uterum prolapsum mentiens.*

MAria N. vidua, temperamento melancholico prædita anno 1666. ætatis circiter 47. viduitatis 8. dum in nundinis rei suæ nimium dat operam, & post habito mensium fluxu, quo tum ordinarie corripiebatur, merces suas emptoribus, se vero frigidiori aëri exponit, primum quidem in hypogastrio leves quosdam sentit dolores, quos tamen ab externo frigore obortos esse ipsa suspicabatur: dolores excepit exiguus in pudendo tumor, qui quotidie crescens ægram eò adegit, vt medicatricem in consilium vocaverit: hæc ubi balneis atque inunctionibus suis per aliquot septimanas continuatis, frustra tractavit ægram, desperata tandam causa ut seposito pudore Chirurgus consulatur suasit: Sic igitur die 13.

Janu. 1667. Vocatus Chirurgus Statlender, offendit extra pudoris sinum propendentem substantiam quandam sphacelosam, maxime fœtentem, & duos pugnos magnitudine superantem: unde affectus raritate atque gravitate permotus, Medicum sibi in subsidium dari petiit. Adjungitur ei DD. *Christ. Meisnerus*, Quo cum ubi die XIV. Janu. visitavit ægram, abrasit de prominente sphacelosa substantia ultra libram, reliquum vero defensivis munivit. Subsequenti die xv. Janu. D.D. *Simonem Schulzium* & me ad se invitavit D. *Meisnerus*, atque comparentibus nobis casum in præsentia Chirurgi exposuit: Et quandoquidem D. *Meisnerus* illud quod extra pudendum propendebat, nil nisi excrescentiam fungosam, Chirurgus vero uterum inversum atque prolapsum esse contenderent, re pro & contra ventilata, ipsum placuit adire ægram, ipsumque affectum propriis lustrare oculis: omnes igitur ad ægram nos contulimus, ubi mox sub hypocausti ingressum molestissimus nos excepit fœtor, ægram verò ipsam deprehendimus nimis debilem, attamen sectionem omnino exoptantem: detecta tandem parte affecta, *in diversas* mox *ivimus partes*, ambigentes quid sphacelosum illud esset quod extra pudoris sinum conspiciebatur. Nam D. *Meisnerus* uterum, ob ligamenta imprimis latiora, ita excidere posse pernegans, illud pro fungosa habuit excrescentia. Nos vero uterum inversum propendere arbitrati sumus: neque nos ligamentorum uterinorum usus de opinione nostra dimovere potuit, cum tantum valeat in eorum constitutione naturali, non vero præter naturali, ubi aut rupta, aut saltem ob continuum humorum affluxum nimis laxata ac resoluta officium suum minime præstare possunt. Prout etiam in aliis procidentiis, & imprimis oculi, contingere solet: confirmarunt præterea sententiam nostram exempla à *Rousseto*, *Bauhino* aliisque citata. Et tandem ipse Chirurgus haud leve pondus addidit, ubi nostro instinctu digitum intra sinum immisit, & undique ad latera colli uterini cavitatem explorans ubique sibi obstare substantiam membranosam retulit, unde uteri fundum instar sacci inversum propendere collegimus. Quandoquidem autem totum illud quod propendebat sphacelo correptum erat, seposita illa controversia in eo omnes consensimus ut substantia illa sphacelosa, sive uterus sit, sive non, quantocyus & antequam vires omnino prosternantur, rescindatur, ne partes adhuc sinceræ trahantur. Inprimis cum ipsa ægra idem perpetuis efflagitaret precibus: quare facto ad sectionem debito apparatu, Chirurgus injecit vinculum parti sanæ, non longe à vesicæ urinariæ orificio, per quod nullo negotio stylum in ipsam vesicam immisit; vinculo colligato, dum ægræ positus sectioni adaptatur, illa manus anxie jactare, creberrime expallescere & sudore circa frontem diffluere cœpit: unde leipothymiam instare colligentes mutuo consilio sectionem distulimus, veriti ne una cum sphacelosa excrescentia ipsam quoque auferamus animam. Relicto igitur vinculo defensivis partem affectam munivit Chirurgus, atque ex ordinatione D. *Meisneri* ægra diversis usa est corroborantibus: nox subsequuta inquieta propter dolores ab injecto vinculo excitatos: Die 16. Janv. ob ægræ imbecillitatem nihil tentatum: die 17. cum viribus magis magisque decrescentibus circa ligatam regionem magnos se pati dolores conquereretur ægra, & præterea prope vinculum macula appareret nigra, ægra quoq; per tussim purulentam materiam satis copiose rejiceret, ita ut eam phthisi ex ulcere pulmonum contracta laborare nemo ambigeret, & artis honori & nostræ famæ consulentes, sectionem omnino differendam esse usque dum vitia pulmonum emendentur & vires restaurentur decrevimus: vinculum igitur solvere jussimus, atque ut locum affectum debite tractet Chirurgus jussimus, Remoto vinculo sanguis undique stillabat, & simul quoque dolores remittebant: subsequentibus autem diebus quotidie plures particulas corruptas abstulit Chirurgus, ita ut excrescentia jam vix unum pugnum æquaret & fœtor in dies minueretur: unde & nos ipsi quoque cum abrasa tanta parte, nedum quidem adhuc in medio illius cavitas aliqua appareret, qualem tamen adesse debere credidimus, si de utero prolapso tanta quantitas fuisset ablata, non jam pro corpore uterino, sed pro excrescentia quadam fugosa ac sphacelosa propendentem illam substantiam cum D. *Meisnero* habuimus.

Neque etiam aliud ipse docuit eventus, cum enim ægra Phthisi consumpta die 24. Martii obiisset, abdomine reserato, uterus illius omni ex parte sanus in pelvi, ceu debito & naturali suo loco hæsit, nec, licet propendens substantia varie traheretur, quicquam movebatur, Sphacelosa autem illa substantia nil aliud fuit, nisi fungosa excrescentia ex uteri collo majori, & hujus antica parte, prope vesicæ orificium enata: Verbo, Ipsa uterini colli substantia rugosa, spongiosa & fungosa, à mensium & corruptorum humorum affluxu ampliata & dilatata. *G.Segerus Med. Thornnensis Observ.*121. *Miscell. curios.anni* 1671.

SCHOLIA

SCHOLIA.

UTerum non tantum ad pudoris usque sinum descendere, sed & plane extra rimam ejus prolabi, & hic majore, modo modo minore magnitudine foris propendere, adeo jam commune atque receptum est Practicorum dogma, ut vix unum offendas qui de Mulierum morbis disserens prolapsus seu procidentiæ uteri nullam fecerit mentionem: Imo si *Hippoc.* evolvamus, in scriptis quoque illius affectus istius haud obscura ostendemus vestigia, nam lib. de nat. mul. c. 5. p. 564. & c. 75. p. 582. editionis *Foes.* expresse uteri extra pudenda prorsus prolapsi atq; velut scrotum penduli, signa, causas atque curationem tradit, Quæ cuncta iisdem verbis repetit lib. 2. de morb. mul. & lib. de sterilib. Item lib. de Superfœt. quomodo uterus crebro excidens reponendus & quali decocto prius abluendus sit docet. Imo verba illa quæ lib. de loc. in hom. cap. 59. p. 423. de situ uteri vitiato, breviter, quidem attamè nervose satis profert, dum inquit, *Vteri quocunque e sede naturali moti fuerint, morbos afferunt, sive foras processerint sive intro cesserint.* De uteri cum prolapsu tum ascensu intelligenda esse cur dubitemus? Sic igitur *Hippocr.* uterum extra pudenda prolabi posse statuentem, sequuti sunt hactenus innumeri Medici, Et merito quidem, ipsa namq; experientia assensum urget, dum uterum p. n. extra abdomen pensilem apparuisse, diligentia atque intemerata fides observatorum annotavit; Certè *Roussetus* de partu Cæsareo sect. 4. c. 5. & 6. & *Bauhinus* in appendice part. 4. plurima collegerunt exempla: quibus adjungenda quæ leguntur apud *Paræum, Guinterium* de vet. & nova med. com. 1. dial. 8. *Fernelium, Forestum, Panarolum, Th. Bartholinum* Histor. anat. cent. 4. hist. 2. *Poterum*, P. *Barbette* Chirurg. part. 1. cap. 8. *P. Estanove* apud *Riverium*, *Velschium* Episagm. Obs. 77. aliosque. Cæterum licet uterum extra pudenda revera procidere posse statuam, non tamen nego quod etiam sæpe excrescentiæ carneæ aliæque uteri prolapsum ita mentiantur ut & occulatissimis imponere possint. Talia namque exempla præter Clar. Th. *Bartholinum* histor. anat. cent. 2. histor. 58. referunt quoque peritissimi Chirurgi Belgæ *Henr. Van. Roonhuysen* obser. Chirur. p. 1. observ. 2. Et *Ioh. Van Meeckeen* obs. Chirurg. c. 51. Quibus haud absimilis est præcedens histor. 6. *Segerus ibidem.* De uteri Procidentia lege *Platerum* pr. l. 3. c. 2.

In diversas ivimus partes, &c.] Molam quinquennem prolapsum uteri mentitam esse refert *D. Ioh. Ianischius in Miscell. curiosis anni* 1671. ut mirum non sit si ambiguum fuerit & anceps de morbi idea judicium: Uxor quædam, *ait*, 34. annor. & decem liberorum totidemque fere abortuum, necnon plurium molarum fœcunda parens, ante annos XII. fœtus aliquot exclusit vitalis, ob impurum autem & ichorosum, quo & parens ipsa & hinc enatę soboles, sanguinem plerique excoriata totius corporis cuticula, nondum absoluto puerperio diem suum obierunt, ut ex novem duas saltem conservare potuerit soboles; postmodum natura & pariendi negotio fatigata, nil nisi molas concipere, & singulis mensibus per sesquiannum, etiam absente longo tempore marito, excernere molita est: Tandem opera D. D. *Ioh. Agricolæ* effectum ut mensibus ordinatè effluentibus denuo conciperet, Ex difficili autem sequenti x°. partu Prolapsu uteri satis periculoso se laborare credidit, & obstetrix confirmavit, ut absq; ligamentis, huic malo aptis, nec stare, nedum incedere valeret per quinq; integros annos: Elapso quinquennio natura in deterius ruit, novisq; mensium obstructionibus, passionibus hystericis & lipothymiis affligitur; Ipsam invisens semianimem reperio, morbum causamq; indago, originémq; mali ex impuro utero provenire judico, cordialia hystericis nupta propino; ob adstrictam alvum clysterem applicandum suadebam; quem cum renueret, fomentationes ex emollientibus & carminativis toti abdomini applicari; interne essentiam castorei & spiritum secundinæ (ob molę præsentis suspicionem) in syrupo de artemisia propinari jussi, quibus præstitis, elapso bihorio, acerbissimi dolores & conatus parturientium oborti, brevique post molam, capitis infantis ad instar peperit, absque, putredine, fœtore & sanguinis vestigio: Hoc facto Prolapsus uteri quinquennis evanuit, &c.

§. 2. Vidi in Nosocomio Patavino 1641. dissectam mulierem, quæ prolapsum uteri à partu difficili ante decem annos passa credebatur: Narravit se in prato cubantem observasse descendere uterum gramenque venari, Ex illo tempore in dies crevit ob affluxum sanguinis, ut distentus nigérque in putredinem degeneraverit: Judicabat Chirurgus operationes nobis demonstrans, P. *Marchetus*, non esse uteri Procidentiam, sed excrescentiam aliquam in vagina uteri, adeoque abscindendam: Alter Nosodochii Chirurgus familiaris pro uteri stetit procidentia, quum excrescentia subitum ortum incrementumque habere non possit: Mulier interim secari volens, inter ambigua consilia, ad mortem properavit.

In aperto cadavere, satis in trunco obæso, sed artubus emaciatis, uterum suo loco sanum beneque constitutum vidimus, Excrescentiam vero ex uteri vagina dilacerata pendulam cum labiis pudendi, ex lue venerea forsan, inflammatis. *Th. Bartholinus contr. ij histor. lviij.*

SCHOLIA.

EXcrescentiam ex uteri vagina] Herniam, vulgo vocatam uterinam, nihil aliud esse censet P. Barbette quam relaxationem anterioris vulvæ tunicæ, quæ rugosa facta est ut penem amplectatur & melius semen deferat ad uterum, Atque ut partus tempore onere suo citus liberet infantem.

OBSERVATIO VIII.

Sarcoma totam uteri vaginam occupans, foraſque propendens, Uteri Procidentiam falſo exhibens.

EOrum ſententiam qui uterum foras prodire, & extra corpus ipſum propendere exiſtimant, cultro anatomico impugnabo: Coloniæ Agrippinæ mulier erat quæ hyſtericis paſſionibus mirum in modum cruciabatur, Procidentiam uteri earum miſeriarum cauſam eſſe & ſcire ſe, & manu tangere opinabantur: propendebat enim extra corpus quippiam, quod illi non aliud quam uterum eſſe, vel eſſe poſſe, exiſtimabant: hæc interim mulier omnia quæ menſes obſtructi & reliquus uteri furor excitare ſolet ſymptomata paſſa, tandem anno 1665. morte ab his liberata fuit.

Dum Chirurgis hoc cadaver ſecantibus adſum, cauſa apparuit tantorum malorum prorſus alia quam opinati fuerant: Non enim prociderat uterus, quod fieri non poſſe oſtendemus, ſed interno ejus orificio adnatum erat ſarcoma, quod diductum per totam vaginæ longitudinem extra corpus ſeſe oſtenderat.

Poſtea aliam ipſe ſecans puellam, inveni ſimilis ſarcomatis rudimentum inſtar dactyli orificio uteri interno adhæreſcens, quod ſi tempore adauctum fuiſſet, eadem ratione incautis impoſuiſſet, qui uterum ſemper immobiliter loco ſuo conſiſtentem, tanquam vagantem per omnes partes ventris, vel tanquam procidentem accuſaſſent. *Theodorus Kerckringius Obſervat. Anat. 53. Vide obſervat. ejuſdem xx.*

SCHOLIA.

EJuſdem eſt ſententiæ P. *Barbette* Chirurgiæ lib. 1. cap. 8. Uterum, *ait*, non facile laxitate, multo minus diſruptione laxorum ligamentorum prolabitur, uti maxima pars ſcriptorum ſibi imaginantur. Gravi fœminarum parturientium niſu, & incauta ſecundinæ extractione, alii nobiſcum fundum uteri in pube plane inverſum viderunt, adeo ut pars intima extrema eſſet. Etiam experti ſumus (præſertim in illis quæ alvi duritie & ventris dolore vexabantur) membranas pubis ſecco uſque extendere, ut homines Chirurgiæ imperiti eas pro ipſo utero ſumpſerint, & etiamnum ſumant: Nam uterum ſine vitæ periculo poſſe exſcindi, quemadmodum multi ſcribere auſi fuerint, perito anatomico intolerabile cenſetur.

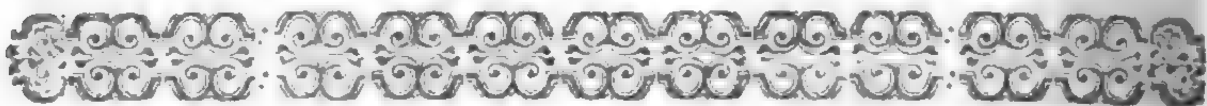

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XXXIII.
De Hyſtericis affectibus, Suffocatione, &c.

OBSERVATIO I.

Uteri aſcenſum, qui Suffocationem Hyſtericam dictam pariat, impoſſibilem eſſe Anatome oſtendit.

§. 1. CUM Uterus quatuor ligamentis aliis partibus firmiter alligetur, petet aliquis, Quomodo uterus in hyſtericis affectionibus ad hypochondria & fauces, uti apud plurimos in confeſſo eſt, aſcendere poſſit? Reſpondemus illud impoſſibile eſſe, licet *Hippocr.* id affirmet, Uterum aridum, ſiccum, ſuóque genio defraudatum ad hepar, gratioſi humoris fontem excurrere, ut humectetur: Cui ſuffragatur *Fernelius*, qui ſæpe tactu deprehendit illum inſtar globi cujuſdam in ventriculum efferri, eúmque graviter opprimere, & manu depreſſum in propriam ſedem propelli; nam Uterus in *cadaveribus*, ubi omnia ligamenta magis laxa ſunt, duabus manibus apprehenſus, licet magna vi ſurſum trahatur, ne quidem vix ſupra os ſacrum efferri poteſt, nam præter quatuor ligamenta illa, quibus partibus inferioribus annectitur, etiam veſicæ, recto inteſtino, & mediante vagina, pudendi partibus externis adnaſcitur: Neceſſarium itaque foret,

foret, ut si uterus ad umbilicum tantum ascenderet, pudendum cum podice, non sine summis cruciatibus, mirum in modum retraheretur, de quibus nunquam hysterica passione, etiam gravissima affectas, conquerentes audivimus. *Regn. de Graaf de mulier. organis cap.* 10.

SCHOLIA.

GLobi ad fauces ascendentes, de quibus quotidie conqueruntur mulierculæ, & quos *Fernelius* in ventriculum efferri manu deprehendit, nihil aliud quam flatus quidam austeri sunt, his enim eructatis diminuitur non tantum, sed quandoque in totum cessat paroxysmus: quod pluribus probare liceret, nisi curiositati nostræ frænum injicere satius esset. *Idem.* Non omnis tamen ascensus uteri negandus, præsertim fundi, qui ab omni connexione liber est: manifestus enim est in quibusdam gravidis cum fœtus famelicus est, qui obviam alimento ire videtur: quod non semel sed pluries; non in una graviditate sed multis, manifestissime observare licuit in Uxore mea, cui si pastus tempus protraheretur, uterus ultra regionem umbilici efferebatur, protinus ab assumpto alimento residens: Id vero maxime illi contigit cum mares gestavit, eosque robustos, quibus ubera singulis momentis pene porrigenda erant, adeo ut una nutrix sæpe satis non fuerit: Sed in gravidis intumescere uterum certum est, adeo ut superiores illi partes attingere facilius sit.

§. 2. In apertis cadaveribus earum quæ hysterica passione extinctæ fuerunt (dissecui enim experiundi gratia varias) uterum nec intumuisse, nec ullo modo è loco suo dimotum fuisse (quamvis in vita, atque etiam instante jam morte, de ejus ascensu usque ad diaphragma & fauces magnæ ac continuæ fuissent querelæ) multoties vidi, imo in dicta affectione raro vitium aliquid in utero, sed plerumque in alterutro vel utroque teste juveni. *De Diemerbroeck Anat. lib.* 1. *cap.* 24.

SCHOLIA.

UTerum sponte non ascendere, nec errabundo motu per ventrem inferiorem moveri clarissimis rationibus demonstrari potest: 1. Illud impediunt ligamenta, non modo vermiformia, quæ sunt vasa deferentia, sed imprimis lateralia, alis vespertilionum similia, quæ adeo firma sunt ut hujusmodi subitam extensionem nullomodo ferant 2. Uterus adeo parvus (quippe non excedit ovi gallinacei parvi magnitudinem) ut se eo usque extendere nequeat, licet vel violenta manuum vi ad diaphragma protraheretur, vel in tenuissimam membranam per summam extensionem attenuaretur: 3. In apertis cadaveribus, &c. (*Vide textum*) Globus autem qui in ventre inferiore sentitur usque ad ventriculum ascendere, ille non est uterus, neque etiam (quod credit *Riolanus*) sunt testes & tubæ uteri à putrescente semine turgescentes & orgasmo atque impetu huc illuc violenter agitatæ (hæ enim partes neque tantam laxitatem, neque tantam magnitudinem habent ut supra umbilicum ascendere, & magnitudinis ovi gallinacei aut anserini ibi sentiri possint) sed sunt intestina, quæ a maligno & acri vapore ex utero vel testibus elevato (sicut interdum in epilepsia acris malignus vapor è pollice pedis usque ad caput ascendit) feriuntur ac vellicantur; qua molestia cerebro communicata, ut ejus mali causam depellat & excludat, copiosos spiritus animales in eorum fibras emittit, & quibus inde intumescentibus contrahuntur intestina (quemadmodum ab ejusdem vaporis ulterius ascendentis acrimonia vellicantur, & sic contrahitur diaphragma, musculi faucium aliæque partes) tuncque si forte aliqui flatus sint in intestinis, ut plerumque sunt, contrahuntur circa illos flatus, eosque arcte cogendo & comprehendendo globum istum effingunt: Etiam arcta ligatura, quæ a mulieribus in tali casu per latam fasciam ventri transversim injicitur, eo nomine non prodest quod globi istius (quem illi uterum esse arbitrantur) ascensum cohibeat, sed quia per illam maligni acris vaporis, ex utero vel testibus suscitati (suscitantur autem per aliquam fermentationem seu effervescentiam, copiosus ascensus versus superiora impeditur, qui vapor tunc infra ligaturam aliquandiu detentus, circumstantium partium calore dissipatur. *De Diemerbroeck Anat. lib.* 1. *cap.* 24.

Dubitari potest an uterus sponte, aut vi ad Hepar assurgat? Si sponte, non potest motu proprio eo ferri: si superne vi quapiam rapiatur, necesse est partibus superioribus adesse convulsionem, non utero, qui tum à supernis partibus attrahitur ratione nervorum: tumque cerebrum ipsum convulsionem patietur: Nam raro convulsiones adsunt in hystericis affectibus: *Riolanus Antroph. lib.* 2. *cap.* 33.

OBSERVATIO II.

Hysterici affectus convulsivi in muliere, cui menstrua suppressa.

ORificium uteri externum nonnunquam ob exulcerationem post partum penitus coalescit: quod semel in Nobili Matrona observavimus, in qua ne vestigium quidem foraminis vel rimæ apparuit, quæ cum toto anno, ipsa malum celante, à menstruis non fuisset purgata, variis hystericis convulsivis affectibus conflictata tandem interiit. *Caspar Bauhinus Theatri Anatom. lib.* 1. *cap.* 39.

Observatio III.

In muliere à Suffocatione uterina extincta repertus Sanguis in cordis ventriculis coagulatus.

Filiam suffocatione uterina extinctam aperuimus, in cujus cadavere nihil prorsus invenimus cui mors imputari posset, præter sanguinem in cordis ventriculis præter naturæ ordinem coagulatum. *Regn. de Graaf Tract. de Succo Pancreatico cap. 9. ex Elsnero.*

SCHOLIA.

Ideo succo Pancreatico, variis modis vitiato, præsertim tamen austero, Suffocationem uterinam adscribit Vir Clariss. l. c. atque ad illustrationem sententiæ dictam Observationem adducit, ac sanguinis coagulationem nimiam, non aliunde quam a succo quodam acidiori deduci posse multis phænomenis probat: Cui itidem non absurdum videtur viros aliquando suffocatione hystericæ consimili laborare posse; præsertim cum ejus causa proxima non accedat immediate ab utero, sed à tenui intestino, in quo ob vitiosam concurrentium humorum effervescentiam vitiatam, excitantur halitus atque flatus austeri, qui quoties per œsophagum assurgunt, & ad asperam arteriam perveniunt, partes illas ita constringunt, ut in strangulationis periculo se versari putent ægri.

Observatio IV.

Hysterici affectus immanes à Semine retento 1. Ob Testes & vasa spermatica semine, per moram gypseam duritiem adepto, referta. 2. Ob Testes atheromate & steatomate distentos. 3. Ob humorem æruginosum, croceum in Testibus, cum alterutrius incremento. 4. Ob Testiculum dextrum pure, pilis, &c. refertum cum tumore magno. 5. Ob croceum & fœtidum humorem in Testiculis inclusum. 6. Ob Testiculum sinistrum tumidum, nigricantem, gangrænæ proximum. 7. Ob vesiculas atro humore plenas juxta Testes. 8. Ob Testes seroso humore turgentes, & Tubam uteri dilatatam. 9. Ob semen in Tubis uteri corruptum. 10. A semine corrupto in Testibus Utero & vasis spermaticis. 11.

§. 1. Puella quædam ante plures annos corrupta à veneris usu forte diu abstinuerat: Varia affectionis hystericæ symptomata sensim successerunt: Tandem immanes in hypogastrio dolores, Tumores duri, vagi, nuces referentes, imprimis dextrorsum, nullis pacandi medelis pullularunt: Die 3. Octobris accersitus, tabidam inveni decumbentem, tumidum ostendebat crus dextrum, vestigia comprimentis digiti circa malleolum retinens, sinistro quod prius intumuerat, extreme emaciato: Inflatum etiam erat abdomen, obliteratis prioribus extuberantiis, Sceleton dixisses: Die 7. Octobris anni 1660. circa horam 4. matutinam, annos 49. nata obiit.

Aperto cadavere, Hepatis convexum, Intestina crassa, livida & gangrænosa apparuetunt, indurato stercore plena: Vasa spermatica præparantia semine albugineo, viscido, subcœruleo plena erant: Testes, uteri tubæ, vasa deferentia, vesicæ seminales, omnes inquam illæ partes semine inflatæ mirum in modum turgebant, ita ut in quibusdam incoctum, in aliis omnino excoctum, crassum, album & naturale, in aliis situ ita induratum esset ut steatoma referret: Plus sane semi-libra binis Chirurgis & mihi apparuit, pravi nullius odoris: Uterus parvus erat admodum, compactus, pyri instar superne & inferne complanati, cujus orificium corruptela lividum erat, forte ob intestinorum inferiorum viciniam gangræna labefactatorum: Pulmo, sinister imprimis, etiam vitiatus costis adhærebat.

SCHOLIA.

Catharina Soror, honesta virgo, forte quadragenaria, ab anno 1660. floribus albis laborans, magno cum hypogastrii & lumborum cruciatu, tandem exulcerato utero, & suppressi seminis viculentia, biennio post quasi tabida exspiravit: Inde facile conjecturis assequi licuit, plurimas mulieres, maxime corruptas, & viduas juniores, veneris usu interdictas, à cumulato, vel peculiariter infesto semine languere, tandem interire: Nec enim in illis nonnisi coacervari & labefactari potest, infinitorum malorum prava & venenosa qualitate contracta author, nisi excernatur, hinc illæ querelæ. *Ioh. Nic. Binningerus Observat. xc. centur. ij.*

§. 2. Vir Illustris, in vicinia degens, Uxorem ex Illustri familia ortam uxorem ducit, formosam, pudicam, proceram, ingenio & corpore præstantem; Hujus fastidium obrepit, ac pedissequæ ignobilis, pumilæ, deformis, suspectæ castitatis amoribus irretitur;

stitur: Injuriam mœsta & tacita Uxor concoquit, omni officiorum & cultus genere conjugis benevolentiam revocare annititur: Interea à non exculto naturæ fundo crebris affectibus hystericis ac multiplicibus vexatur, quibus melancholicum succedit delirium, erroris mariti ream se professa, innocens; ab eo criminis veniam deprecatur, domesticos promiscuè quosvis admissarios sustinuisse falso enuntians: hinc diutino mœrore confecta & inedia, à longo decubitu, interveniente morte mentis errore & corporis languore exsolvitur.

Aperto cadavere, sola generationis organa in vitio deprehensa sunt, nam Testes, Vasaque omnia tum præparantia, tum asservantia, tum deferentia, semine turgere sunt deprehensa, sed indurato ac in gypseam duritiem concreto.

§. 3. Nonnunquam in virginibus hystericis, & puerperis post obitum dissectis, Testes atheromate & steatomate magnitudine pugni distentos deprehendit *Ioh. Riolanus Anthrogr. lib. 5. cap. 1.*

§. 4. Testiculi muliebres nonnunquam in morboso statu à naturali constitutione recedunt, tum in magnitudine tum in contentis: Annis 1656. 1658. & 1663. tria secui cadavera muliebria, in quibus unus testis excedebat magnitudinem pilæ palmariæ, humoremque viscidum continebat, altero teste se bene habente: In variis aliis, quæ in vita Suffocationibus uterinis frequenter laboraverant, plerumque inveni aliquem quidem, sed tamen prædicto longe minorem magnitudinis excessum, in eorumque modo uno, modo utroque, liquorem quendam auriginosum vel croceum aut flavescentem, seminis in eo corrupti indicem. *Diemerbroeck Anat. lib. 1. cap. 23.*

§. 5. Testes muliebres humore aqueo, instar crassiusculi lactis seri similis in sanis pleni, in ægris vero veluti vesiculæ humore aquoso, alias limpido, alias croceo, luteo, tingente & graveolenti, referti, unde uteri strangulatus causatur. *Bauhinus Atom. l. 3. c. 35.*

§. 6. Lugduni anno 1578. quum subito mortua esset mulier quædam sola, & suspicio esset de vi aliqua illata, Ego, imperante Magistratu, corpore externe & interne prius diligenter inspecto, nullam causam subitaneæ mortis invenire potui, præter tumorem magnum testiculi dextri, ob copiam pilorum & materiei similis sevo, cum pure, unde matricis præfocationem violentissimam & lethalem excitatam fuisse verisimile est. *Ex Observat. Ioh. Bauhini.*

§. 7. Habent mulierum testes intus, præter vasa, sinus quosdam tenui aqueoque humore plenos, qui prius non læso teste, sed vi compresso, ac inflatæ vesicæ modo crepante, in miram altitudinem inter dissecandum, non secus quam ex scaturigine quadam exilire solet, ut vero is humor velut crassiusculum lactis serum in sanis mulieribus albus est, ita quoque illum mire luteum croceumque, & paulo crassiorem deprehendi in duabus Nob. puellis quæ ante mortem uteri strangulatu vexabantur, quibusque alterius testis sinuum unus duntaxat, instar majusculæ pilæ protuberabat croceo humore illo infarctus, & conterminas sedes non secus tingens quam in hominibus colon intestinum, qua sub jecore fertur, à bilis vesicula luteum fieri cernimus: Utque hujus humoris liquorisve rarus occurrit color, ita quoque gravissime olebat, venenosumque quid & tetrum præ se ferebat odorem, illorum cerebri symptomatum indubie author quæ in uteri strangulatu in dies oboriuntur.

Una virgo annos nata nondum xiv. *ex Pulmonum, ut videbatur, inflammatione* & frequenti in eo morbo uteri strangulatu periit, qui non ita pridem molestus esse cœperat: Altera annos jam attingens duodeviginti, postquam uno aut altero anno insigniter palluerat, illisque symptomatibus subinde oppressa fuerat, quibus puellas modo fere teneri constat quæ perdite amantes menstruas purgationes diu suppressas habent, aut quibus albus ille & crudus humor longo intervallo profluit, suffocatione ita interiit, ut cum porrecti veneni parentibus incideret suspicio, ea mihi Medicisque aliquot ad expetitam sectionem obtigerit, in qua præter ingentem pulmonum albedinem mollitiemque, ac totius corporis exanguem habitum, nihil vitiosum vel circa uterum ipsum deprehendi, præter luteum illud miris modis olens alterius testis tuberculum. *Vesalius l. 5. c. 15. Anatom.*

SCHOLIA.

EX *pulmonum, ut videbatur inflammatione*] *Highmorus* Tractatu de Passione hysterica, uterum ab omni culpa vindicat, atque pathemata quæ vulgo dicuntur hysterica à sanguine in pulmones impetuosius irruente oriri credit; Supponitque sanguinem, utpote tenuiorem & flatulentum, cum effervescentia quadam in vasa pneumonica & cordis nimis confertim irruere, & in iis impetuose ebullire, adeoque pulmones infercire & plurimum aggravare, ut nec illi motum ineant, neque sanguis è cordis sinubus lacunari possit; hinc à sanguine in præcordiis stagnante, magnam oppressionem, respirationem

tionem difficilem & sæpe nullam, cum spirituum vitalium deliquio inferri solere: dein septum transversum ut pulmonibus magis magisque distentis locum cedat, & respirationem aliquo saltem modo perficiat, cum diastole immani & diutius continuata deorsum ferri, adeoque intestina deprimendo, abdomen & hypochondria distendere, & motum velut globi ascendentis simulare, postea vero functione vitali ad hunc motum laborante, facultatem animalem in suppetias ejus insurgere, quapropter urgente motuum in variis partibus necessitate, spiritus animales in principia nervorum impetuose propulsos convulsiones diversimodas hinc inde vagas edere: Hanc opinionem à magno juvamine in hoc affectu per sanguinis missionem, nec-non ab insigni læsione propter excretionis cujusque sanguineæ retentionem, tum à juvantibus tum à nocentibus in hac passione confirmare satagit: Assensum tamen huic opinioni per omnia non dat *Cl. Willis pathol. cerebri cap. x.* 1°. Quod in quibusdam hystericis, quæ scil. temperamenti frigidioris sunt, sæpe etiam pica & malacia afficiuntur, vix credibile sit sanguinem ita in pulmonibus immodice ebullire, sine quibusvis effervescentiæ suæ notis alibi conspicuis, Novi, *ait*, puellas ob chlorosin quasi exangues, quare nempe cruor, utpote effœtus, à quovis exercitio in corde stagnaret, & inde difficulter admodum in pulmones exantlaretur, quæ tamen passionibus dictis hystericis erant graviter obnoxiæ: Certè haud probabile est quod harum sanguis immodice effervescens in vasa pneumonica impetuose iruat, eorumque poros & meatus confertissime infarciat, cum interea tales anhelosæ fiunt ob sanguinis à pulmonibus absentiam aut admissionem difficilem. 2. Quo pacto evenit ut violentus iste sanguinis in pulmones incursus, qui circa paroxysmum fieri supponitur, haud inflammationem in iis pariat? quippe sanguis parti cuipiam, rapide & nimis confertim impactus, facile extravasatur, & φλέγμονα ægre discutiendam excitare solet. 3. Observare licet quod Pulmones haud semper ante alias partes afficiuntur; sæpe enim symptomata spasmodica alibi incipiunt & non raro pectoris regionem omnino intactam dimittunt: quippe in aliquibus vertigo & oculorum coruscationes paroxysmum inchoant, quibus fletus, aut risus, aut artuum motus convulsivi, sine thoracis angustiis aut cordis oppressione succedunt: in aliis, antequam respiratio quovis modo laborat, infimi ventris intumescentia cum vomitu aut rugitu paroxysmum ordiuntur & non raro finiunt: utcunque respirationis difficultas symptomata ista sæpe longo intervallo sequitur, eamque fasciatum in hypochondriis arcta constrictio præcavere solet: Porro videtur quod iste velut globi cujusdam ab hypogastrio ascensus à septi depressione neutiquam procedat: quoniam scilicet in paroxysmo hysterico hæc pars haud semper versus inferiora deprimitur, at sæpenumero ad superiora contracta pulmones sursum propellit, adeoque spiritu fere præcluso suffocationis periculum fere minatur.

§. 8. Vidua Dn. de Sejelori (*de qua lib. 2. tit. de Respiratione læsa*) affectibus hystericis valde obnoxia, subito in terram concidit exanimis: Aperto cadavere, Inventus est testiculus sinister exigui ovi magnitudinem æquans, colore nigricante, eoque aperto substantia illius spongiosa nigra & veluti gangræna affecta visa est &c. *Riverius cent. 1. Observat. 60.*

§. 9. M. Gerart Virginis annor. 25. misere mortuæ ex labefactata hepatis hæmatosi apertum est cadaver, in quo nullam aliam causam mortis quam hæmatoseos corruptelam deprehendere potuimus: quippe inde sanguis ad putredinem dispositus procreatus cum esset, à maligna aëris constitutione, & hyemis præcedente, & veris præsente, febris putrida procreata inquinaverat uterum & pulmonem corruperat, unde Suffocationes uterinæ obortæ, anxietate & leipothymia per intervalla miseram afflixerant, concurrente subinde delirio ex spirituum vitalium inquinatione à vaporibus, qui tum ab útero proveniebant, tum ex pulmone corrupto: Nam juxta uteri testes vesiculæ quædam deprehensæ fuere *tetro atro humore repletæ*: Hepar flaccidum erat, & in thoracis cavitate multus humor aquosus crassus sanguinolentus continebatur, qui proruperat ex ipsis pulmonibus nutrimentum suum non bene conficientibus: Cum itaque hostis perennis, febris putrida adesset, eique nullum auxilium boni nutrimenti opponeretur, tandem necessarie vivificus in corde calor resistere non potuit febris perennitati, & suffocationum uterinarum pravitati: Dum ægrotaret, non deglutiebat nisi summa difficultate: Post mortem ex œsophago teterrimus corruptus chylus exibat, & multa spumans pituita asperam arteriam implebat, ex pulmonibus exundans. *O. Heurnius histor. 16.*

§. 10. In hystericis virginibus *deprehendi Testes* pugno grandiores, *seroso semine turgentes*: quinetiam Tubam uteri amplificatam & valde dilatatam. *Riolanus Anthrogr. l. 2. c. 32.*

SCHOLIA.

Cum uterus sit in suo situ firmiter alligatus, non est verosimile in præfocationibus hystericis ad umbilicum ascendere, crederem potius motum illum oberrantis & convoluti corporis, quod hystericæ mulieres sentiunt circa umbilicalem regionem, proficisci non ab utero ad eas partes elato, sed à testibus & tuba uteri: Quum enim Testes sint penduli, & corpus Tubæ fistulosum, laxum & vagum, simul volutari possunt per hypogastrium, & tracta ad umbilicum usque assurgere dum semine putri turgescunt: cujus orgasmo & impetu huc & illuc violenter agitantur, nam uterus vi magna superne tractatus, vix supra os sacrum efferri potest: quippe præter quatuor ligamenta quibus firmiter adstringitur, etiam recto intestino & pudendis partibus adnascitur & cohæret: quas quidem partes, nempe pudendum & podicem dolorifice retrahi & convelli oporteret, si ad umbilicum usque uterus ascenderet:

rat: Quod si objicias Testes & fistulosum Tubæ corpus minora esse quam ut possint tumorem illum rotundum efficere, sive corpus illud magnum conglobatum, quale tactu deprehenditur æquare? Oppono exemplum hystericarum virginum superius allatum: Quare *Galeni* sententiæ subscribo uterum non per se moveri, sed duntaxat ejus appendices plenitudine distentas huc & illuc circumferri. *Vide Sennertum pract. 4. part. 1. s. 2. c. 15. & p. 2. s. 2. c. 4.*

Deprehendi Testes, &c.] Quandoque & mineram suffocationis hystericæ esse uterum ipsum ostendit *Hieron. Gabucinus*, Mulier, *ait*, quædam strangulatui matricis erat obnoxia, sæpe in comitiales convulsiones incidebat ac syncopas, hoc malum cum sæpius tulisset, nec ullo remedio liberaretur, excreto tandem è vulva nigro quodam humore & crasso miraculo evasit.

Seroso semine turgentes] Imo & à solo sero acri induci posse præfocationem uteri probat historia à *Ph. Salmuth* cent. ij. observ. 47. allata, de virgine multis annis præfocatione uteri laborante, cui ex admotione emplastri de galbano & ceronei, cum ol. *cheirino* subactis, primum pustulæ mox vesicæ excitantur, tandem excoriatio omnimoda loci quem scutum tetigerat, unde tanta copia seri biliosi & acris vacuata ut aliquot lintea plane vacuarentur, à quo tempore immunis a morbo vixit.

Seroso semine] Quomodo semen cohibitum dolores distensionemque abdominis inferat, explicat *Riolanus Encheir. Anat. lib. 2. cap. 37.* Quamvis (*inquit*) scriptum fuerit ab *Hippocr.* & à *Fernelio* confirmatum, uterum instar globi revolvi per capacitatem abdominis, sunt potius cornua uteri, receptacula seminis spirituosi ferventis vel putrefacti, quæ tumefacta oberrant donec suum semen in capacitatem abdominis effuderint: quod quidem dispersum dolores acerbissimos infert, distenditque abdomen donec vis illa spirituum evanuerit: Inde illa distentio abdominis & præfocatio diaphragmatis.

§. 11. In Tubis uteri semen muliebre nonnunquam corrumpitur, unde symptomata gravissima eveniunt: *P. Barbette Anatom. Practicæ lib. iv.*

§. 12. D. *Mannagetta* cum cadaver fœmininum Hysterica passione (ut ferebatur) extinctum dissecaret, reperit illius mesenterium infinitis fere glandulis scirrhosis, variæ magnitudinis & figuræ refertum, tantæ duritiei ut omnem ferme cultri aciem illuderent: Uterus vero, una cum Testibus & vasis Deferentibus, materia seminali corrupta quæ caseo recenter conglobato haud absimilis erat, turgidus repertus fuit. *Ex Miscellaneis curiosis anni* 1674.

OBSERVATIO V.

Affectus hysterici crediti, Utero insonte, orti à Mesenterii membranis ab invicem divulsis.

Cum fœminæ Illustris paulo ante obitum affectibus (quos dicunt) hystericis gravissime laborantis cadaver aperirem, *Uterum* quidem *prorsus insontem* reperi, verum juxta mesenterii plexus nerveos, uti videbatur, *in molem attolli* & elevari solitos, visceris istius membranas ab invicem divulsas & solutas, ut circumquaque tumidæ & laxæ, quasi in bullulas sive vesiculas inflatæ apparerent. *Willis Patholog. cerebri cap. 6. Vide integre historiam descriptam supra lib. 1. tit. de convulsione.*

SCHOLIA.

Passio hysterica pessimæ adeo famæ existit, ut semi-damnati instar plurium aliorum affectuum causas gerat: si quando enim ægritudo insolitati moris, aut occultioris originis in corpore fœmineo occurret, ita ut ejus causa lateat, & indicatio therapeutica sit prorsus incerta, statim uteri (qui plerunque insons est) malam influentiam accusamus, & in symptomate quovis insolito aliquid hystericum subesse pronuntiamus, proindeque ad hunc scopum, qui sæpe ignorantiæ tantum subterfugium est, intentiones Medicæ ac remediorum usus diriguntur: Variorum autem symptomatum hystericorũ causas medici plerique solummodo in uteri ascensum & vapores ab eodem elevatos attulere: Prior opinio, licet antiquum obtinet, minus verisimilis videtur, quippe in virginibus & viduis uteri corpus adeo exigua constat mole, & partibus circumquaque vicinis ita strictim alligatur, ut nec ipse loco moveri nec ascendere, nec motus ejus, si quis fuerit persentiri poterit: Quoad aitiologiam illam vulgatam à vaporibus desumptam, eam uti prorsus vanam rejicimus. Credimus autem pathemata ejusmodi sæpissime à materia spasmodica, intra plexus mesentericos aggesta & per vices explosa oriri: atque omnino à spirituum animalium explosionibus oriri: Discriminis ratio qua tum morbi hujus species ab invicem, tum ab aliis spasmodicis differunt, à varia causæ morbificæ origine & extensione potissimum desumitur; nam origo hujus, sicut plurium aliusmodi spasmorum, utero prorsus insonte, sæpenumero in capite consistit: quandoque tamen hic affectus ab uteri culpa, & nonnunquam ab aliarum partium vitio dependet; Quoad morbi extensionem, à quacunque origine procedit, ut plurimum nervos interiores, nempe ad viscera & præcordia spectantes, eorumque appendices præcipue afficit, spiritusque in iis scatentes potissimum exercet; interdum vero licet rarius, etiam spiritus qui nervis exterioribus, item qui cerebro & cerebello præsident, eodem affectu involvuntur: Primo dicemus de morbi hujus origine: hanc autem sæpissime ἐν τῷ ἐγκέφαλον consistere, & symptomatum quæ in vivis accidunt comparatio, & *Defunctorum observationes anatomicæ* aperte indicant: quippe observare licet hunc affectum à subito terrore, ingenti tristitia aut indignatione, aliave passione violenta, in qua spiritus cerebri incolæ potissimum afficiuntur, crebro exortum ducere: Porro nonnullis mala victus ratio, & varia

varia accidentia, quibus humores vitiosi intra caput uberius congeruntur, hoc malum primo intulerunt: quin & paroxysmorum ritus idem manifeste evincit, in quantum scilicet capitis plenitudo, vertigo, oculorum coruscatio, aurium tinnitus, in multis paroxysmum hystericum ordiuntur, cumque non raro concludunt; *Praeterea mulieres quasdam ab aliis morbis defunctas, passionibus interim hystericis dum aegrotarent valde obnoxias, aperui, in quibus, utero satis recte habente, in occipite nervorum* principia sero acri madida ac prorsus immersa deprendi: Has aliasque rationes perpendentes, non dubitamus asserere passiones vulgo dictas hystericas, creberrime oriri, eo quod spiritus animales nervorum principia intra ἐγκέφαλον occupantes, labe quadam afficiuntur: Illi nimirum aut in confusionem acti, aut humoribus vitiosi, perfusis copulam heterogeneam & explosivam sibimet adsciscunt, quam una secum in canales nerveos longe deducunt: cumq; iidem spiritus per totas eorum series sive ordines, copula ista ad plenitudinem saturantur, aut sponte sua, aut occasionaliter commoti, explosiones ineunt, adeoque motus convulsivos cient: Quod vero talis copula spiritibus adhaerens, una cum iis in nervos interiores potissimum derivatur, ratio est, quoniam in hoc versus praecordia & uiscera commeatu, spiritus animales propter animi affectus plurimum perturbantur, quare noxias quasvis aliunde allatas facilius admittunt & anomalias promptius concipiunt: Spiritus enim animales ob hanc praecipue occasionem diathesin spasmodicam contrahunt, quatenus nimirum illi ab impressione violenta, extra orbitas suas ac solitum influentiae & actus modum perverruntur: hinc inordinationes suas non modo postea repetunt, quin & particulas heterogeneas in amplexus suos suscipiunt, cumque iis facilius combinantur: quapropter in quantum spiritus animales nervos *Paris vagi & intercostalis* permeantes, appetitus tum concupiscibilis tum irascibilis perturbationibus quibusvis continuo implicantur, nihil mirum est si illi prae caeteris dispositionem convulsivam acquirant: Supposito igitur (quod revera supponi debet) spiritus animales juxta origines nervosas copulam heterogeneam & explosivam contraxisse, eamque in nervos interiores una secum vexisse, & per totos eorum ductus explicasse, non difficile erit paroxysmi hysterici omniumque ejus symptomatum rationes assignare: Inprimis enim morbo ingruente saepenumero vertigo, oculorum rotatio & cerebri velut inflatio quaedam, quasi velitationes praeviae excitantur, quia tota spirituum cohorte in explosiones parata, leves eorum copiae versus cerebrum resilientes primo eliduntur: Deinde statim in imo ventre aut hypochondriis perturbatio succedit, in quantum spiritus intra plexus hic aut illic consitos proxime afficiuntur: nam alibi ostendimus, si quando spiritus animales in tota quadam serie exploduntur, qui in extremis partibus resident, affectionem istam primo inire: Quare morbi hujus initia in capite & visceribus plerumque habentur: Quod autem convulsiones modo in imo ventre, ac modo in hypochondriis primo sentiuntur, ratio est quia materies morbifica, interdum nervi intercostalis ductu in plexus ultimos mesentericos provehitur: quandoque tamen eadem non ultra paris vagi fines delapsa, multo citerius, nempe circa plexus lienares aut stomachicos subsistit.

Cum itaque spiritus animales intra nervos paris vagi & intercostalis, ab eorum origine usque ad fines ultimos copula heterogenea & explosiva imbuuntur, illi tandem vel mera plenitudine, vel ab irritatione alicubi facta in explosiones cientur; in qua affectione si qui spiritus versus cerebri medullium exiliant, vertiginem, capitis inflationem aliaque accidentia praevia inducunt; attamen spiritus nervosi caudicis extremitatem alteram, sc. plexus mesentericos incolentes, praecipue explodi incipiunt: qui statim elisione sua imas hypogastrii partes attolli & sursum contrahi cogunt, adeoque *motus cujusdam quasi uteri ascensum* inducunt; Dein cum plexus mesenterii superiores eodem affectu sensim implicantur, idcirco, in quantum tota mesenterii compages, visceraque eadem annexa elevantur & versus superiora impetuose corripiuntur, *abdominis intumescentia violenta*, velut cum exilitione quadam succedit: Porro ventriculus non tantum situ ejus mutato elevatur, quin fibris ejus omnibus una spasmo affectis, saepe tanquam vesica inflata distenditur: hinc non raro *vomitus*, aut saltem *rugitus & murmura hypochondriorum* excitantur: Quamprimum vero spiritibus serie quadam explosis ad thoracis regionem pervenitur, diaphragma modo diastole immani convulsum deprimitur, adeoque viscerum ascensioni accurrens, inflationem & summam intumescentiam cum ingenti lucta infert, ita ut in affectis illico ligamenta vestium solvi debent, secus illae in leipothymiam incidere periclitabuntur: Interim septo ita depresso, ejusque diastole continuata, sanguis fere immotus in praecordiis subsistit, adeoque stagnatione sua magnam oppressionem, ac non raro functionis vitalis deliquium ciet: Porro *Septi convulsio* modo versus superiora contingit, adeoque illud pulmones sursum impellens, thoracis systolen violentam & diutius quam par sit protractam inducit; cumque hac ratione sanguis in vasa pneumonica propellitur, nec denuo à cordis sinu excipitur, ibidem ac in toto praeterea corpore stagnat, inde cordis oppressio & saepe *leipothymia*, imo interdum *ἄνοια, ἀσφυξία*, modo cum *livore faciei*, modo cum *aspectu cadaveroso* insequuntur: Postquam haec in ima mediaque regione peraguntur, demum affectio ad *caput*, nervorum, quasi funis igniarii ductu, pertingit, atque spiritus ibidem explosi modo versus cerebri medullium resilientes, *scotomiam*, & non raro symptomata Epilepsiae quasi aemula producunt: modo spiritus illic explosi in nervorum aliorum principia irruunt, ibidemque pares explosiones cient, quapropter hystericae circa finem paroxysmi saepe *rident* aut *plorant*, aut *delire* fabulantur: nonnunquam *faciei* ac *oris* partes, quinimo interdum *brachia aliaque membra motibus convulsivis* afficiuntur: cumque adeo demum spiritus omnes, qui copulam heterogeneam contraxerant, exploduntur, paroxysmus finitur, verum exinde statim alterius paroxysmi materies congeri incipit.

Quandoque accidit dispositionem spasmodicam non ita longe lateque protensam esse, praeterquam enim quod saepe nervi tantū paris vagi & intercostales eadem plectuntur, ut neque cerebrum nec membra exteriora quicquam afficiantur, quinimo interdū nec ipsi nervi interiores per totos eorum processus causa morbifica occupantur; nam diathesis convulsiva (prout modo innuimus) saepe non ultra plexus lienares aut stomachicos pertingit, & nunc paroxysmus à ventriculi aut hypochondrii sinistri inflatione incipiens, non *uteri* sed *lienis* vitio oriri creditur: cujusmodi affectio mox ad thoracem traducta, ibidem-

ibidemque septum & pulmones spasmo involvens, *respirationem & cordis motum* sistit aut quodammodo pervertit: subinde vero paroxysmus iste modo *cum*, modo *sine capitis perturbatione insigni* pertransit: Hæc quidem vario modo contingunt, juxta quod materiem morbificam, sive copulam explosivam à capite descendentem, velut pulveris pyrii acervos, modo in hac modo in illa parte plus aut minus congeri accidit: de qua tamen materia, quo ritu eadem in capite producta nervorum origines primo afficit, adeoque passionis dictæ hystericæ causam procatarcticam constituit, jam proxime inquirẽdum restat.

Quod itaque spectat ad materiam morbificam, sive copulam explosivam, quæ spiritibus intra ἐγκέφαλον scatentibus accrescens, cumque iis in processus nerveos derivata non raro affectuum qui vulgo perhibentur uterini, causa existi; dicimus hanc, sicut in aliis convulsionum speciebus, esse particulas heterogeneas è sanguine suffusas, quæ tamen ob duas potissimum αἰτίας spiritibus in nervorum principia influxuris affigi solent: nempe aut spirituum ipsorum culpa, aut ipsius materiæ præpollentia: utriusque generis instantiæ passim occurrunt: Interdum accidit spiritus animales intra cerebrum, inque commeatu ab ipso ad præcordia ducente, consitos, à subita passione, puta timoris, iræ, tristitiæ, plurimum perturbari ac in ἀταξίαν cogi: proindeq; illos extra ordines propulsos, particulas heterogeneas quascunque obvias sibimet adsciscere cumque ipsis combinari, ut propterea mox diathesin explosivam acquirant, eamque aliquandiu postea retineant: Insuper secundo, ipsa materies morbifica interdum magis effera & potentior facta, invitis œconomiæ animalis præsidiis, è massa sanguinea in cerebrum ejusque appendicem suffunditur, quæ spiritibus adhærescens, eos statim in explosiones disponit: hoc passim cernitur in malis febrium crisibus, nec-non in affectibus quibusvis malignis, etiam scorbuticis, aliisque chronicis perperam judicatis: Has causas plurimum fovet suscitatque mala aut debilis cerebri & nervosi generis constitutio, sive eadem hæreditaria, sive ob malam victus rationem acquisita fuerit: namque in corporibus ita dispositis, & spiritus animales a levi quavis occasione in confusionem aguntur, atque cerebri & systematis nervosi meatus, materiæ heterogeneę & explosivę incursibus facilius patescunt; Revera propter hanc rationem fœminæ præ viris, illarumque aliæ præ aliis affectibus convulsivis obnoxiæ fiunt.

Quanquam autem hujusmodi mulierum passiones, dictæ hystericæ, sæpissime à capitis vitio, sive à causa morbifica intra ἐγκέφαλον oriunda procedant, attamen aliquando tales affectus propter causam alibi incipientem, sc. modo in utero modo in aliis visceribus suscitantur, atque hujus pathologiæ spasmodicæ duo sunt præcipue capita, scil.

1°. Interdum accidit tumorem aut ulcus, aut humorum acrium congestiones, in partibus membranosis circa uterum aut alia viscera consitis excitari, atque partes ita affectas, ob solutionem continui in spasmos dolorificos crebro irritari: denique in quantum spiritus animales circumcirca dispositi, influique in crebras ἀταξίας adiguntur, illi demum particulas heterogeneas, aut à parte affecta aut aliunde dimissas sibimet adsciscentes, ad impetus explosivos disponuntur; cumque imprimis motus convulsivi tantum in loci affecti vicinia contingunt, nempe ut moles in hypogastrio ascendens, aut ventris intumescentia solummodo percipiantur, postea corporum nerveorum ductu & consensu, spasmi ibidem incepti sensim in alia ventris imi viscera, dein ad præcordia, ultimoque in ipsum caput propagantur, atq; affectu ita paulatim ad spiritus cerebri incolas delato, illi insuper in propria officina copulam heterogeneam nacti, eam in viscera retorquent, adeoque causa morbifica reciproca facta ab utraque caudicis nervosi extremitate inchoatur. Vidi olim virginem in qua tumor exiguus subter os pubis cum dolore atrocissimo exortus, convulsiones immanes in ventre infimo primo, ac postea ad præcordia & caput ascendentes, ac demum in membra exteriora protensas ciebat: nam semel aut bis in die, postquam in parte affecta cruciatus insignes urgerent, abdomen & mox hypochondria attolli solebant, dein respirationis difficultas, & ἀναυδία succedebant, atque statim affectu exterius translato, membrorum & artuum contractiones, convulsionesq; horrendę sequutæ sunt: Nonnunquam etiam accidit puerperis, ob noxam utero illatam symptomata spasmodica induci: Refert *Harveius* ab injectione uterina acriori convulsiones mirandas excitatas fuisse: Ita interdum, licet rarius, accidit spiritibus circa nervorum extremitates & prope uterum degentibus, materiem morbificam, sive copulam explosivam immediate à loco ibidem affecto & absque cerebri culpa affigi.

2°. Restat adhuc alter casus, sive afficiendi modus, quo dispositio spasmodica partium longe à cerebro dissitarum vitio producitur (licet interim labes, quæ illius affectionis causa existit non raro ipsi cerebro mediate communicetur) nimirum, si quando succus nervosus alicubi in motu suo, sive circulatione impeditur exinde in partes nervosas restagnans, easq; aggravans sępe diathesin spasmodicam infert: Ita cum evacuatio quædam solemnis, qua liquoris nervosi superfluitates excerni solebant, cohibetur, uti à fontanellis subito occlusis, aut ulceribus vetustis sine catharsi exsiccatis, plures in affectiones convulsivas inciderũt: Quinimo aliquatenus hic locũ obtinet, quod vulgo in virginibus & viduis pro causa passionum hystericarum assignari solet, nempe humoris seminalis, quem εἰς τὰ ἀφροδίσια impendi oportuit, intempestiva cohibitio, saltem si quando istæ à conjugali vitæ statu juvamen recipiunt, ideo accidit quoniam humoris nervosi restagnationes, quæ cerebro & nervoso generi sæpe labem affigunt, hac ratione præcaventur: Porro succus nervosus versus principium suum regurgitat, quia transitus ejus alicubi a tumore aut scirrhoso aut cancroso præcluditur: Nuper in hac urbe istiusmodi affectus insignis instantia contigit, scil. puella quædam 12. annos nata herniam contraxerat, hinc ex præscripto matris fasciam male adaptatam cum fibula duriuscula, glandulas inguinales valde comprimente, non sine magno dolore & cruciatu per binas septimanas gestabat: intra hoc spatium (cum prius integre valebat) de vertigine & gravi capitis torpore queri cepit, ac paulo post affectiones convulsivas & quasi hystericas crebro ingruentes passa erat, simulque scrophulæ ingentes pone aures ac in cervice ejusdem lateris subnascebantur, quibus antehac in tota vita haud quaquam obnoxia fuerat: In hoc casu minime est quod dubitem quin à glandulis istis, quæ sunt liquoris nervosi emunctoria, nimis compressis, humoris istius superfluitates, inde per vasa lymphatica amandari solitæ, in caput restagnantes mala ista pepererint: quippe symptomatũ prædictorum a subligaculi istius inguinalis gestatione ortus, ita subito & manifesto successit, ut in hanc occasionem vel mater ejus morbi occasionem retulerit: Insuper etiam in aliis observavi humoris nervosi alicubi in decursu suo obstructi, recrementa versus caput restagnãtia, non modo symptomata spasmodica, sed deinde affectus strumosos intulisse.

Hæc de affectionis dictæ Hystericæ ratione for-

 malí

mali, diversimoda origine, nec-non de symptomatum ejus causis genuinis: è quibus liquido constare videtur passiones istas non semper ab utero, quin longe crebrius à cerebri aliarumque generis nervosi partium vitio pendere: At vero contra hæc multa objiciuntur quæ juxta veterum opinionem culpam omnem in uterum rejiciunt: Nimirum ita fieri videtur, quoniam hujus morbi insultus fere tantùm fœminas invadit: quin & mulieres circa uterum male habentes, puerperæ aut quibus catamenia sistuntur, ei potissimum sunt obnoxiæ: Porro ex juvantibus hoc arguere licet, quia sc. emplastra super abdomen gestata; item arcta ventris & hypochondriorum constrictio, quibus sc. uteri ascensus inhibetur, paroxysmum ingruentem non raro arcent: Hoc etiam indicat quod suaveolentia naribus admota paroxysmũ inducunt, atq; fœtida eundem abigunt; è contra accidere perhibetur si eadem ventri aut pudendo imponuntur.

Ut has objectiones diluamus, dicimus imprimis symptomata, quæ videntur hysterica, haud tantum mulieres incessere, nam virum quendam novimus ejusmodi paroxysmis, cum molis in imo ventre ascensu obnoxium fuisse: Quod autem fœminæ multo crebrius quam viri affectibus istis convulsivis tentantur, duæ rationes proferri possunt, scil. primo quod illarum constitutio animalis sit longe debilior, nempe cerebrum & nervos molliores & minus firmæ texturæ obtinent, ut nihil fortiter sufferre, nec injuriæ cuivis resistere queant: quin & in illis spiritus animales magis in fugam & distractionem proclives, copulam heterogeneam & explosivam facilius admittunt: hinc fœminæ à subito terrore, aut ingenti tristitia maximas spirituum ordinationes subeunt, cum viri à tale occasione vix omnino perturbentur: 2°. Fœminæ diathesin spasmodicam promptius suscipiunt, quia materiæ morbificæ copiam uberiorem concipiunt: quippe cum vitam sedentariam plerumque degant, sanguis ob ventilationis defectum impurior evadit: insuper in hoc sexu iste particulis heterogeneis & fermentativis originaliter scatet: quapropter eum catameniorum fluxu sæpius expurgari expedit, quo tamen haud semper quod extraneum & incongruum est è massa sanguinea in totum eliminatur, quin superstes sit quod pro data occasione in cerebrum & appendicem ejus suffusum, affectionum convulsivarum causa existat: Porro cum fluxu menstruali cohibito diathesis spasmodica accersitur, haud igitur putandum est tales affectus ab utero suscitari, verum quod massa sanguinea, particulis heterogeneis plus solito imbuta, eas una cum succo nervoso capiti ingerat; quinimo potissimum ob hanc rationem etiam puerperæ passionibus quasi hystericis obnoxiæ reperiuntur: præterquam enim quod læsis uteri membranis, spasmus illic ob tensionem molestam inceptus sursum perreptat, ac denuo cerebro communicatur, sæpissime accidit sanguinem à lochiis retentis infectum febrili incẽdio effervescere, ac dein criseos loco miasmata maligna cerebro ingerere, unde affectus convulsivi & non raro soporosi excitatur.

Quod vero arguitur morbum hunc videri hystericum, quia remedia circa abdomen applicata non raro levamen conferunt, facile erit referre causam morbificam, in mesenterio sæpius quam in utero consistam, interdum hac ratione aut tolli aut ab influentia sua cohiberi: Præterea ejusmodi circa hypogastrium applicationes nihilominus prodesse, licet affectus origo ab ipso capite derivetur, nam supra ostendimus quod cum materies heterogenea & explosiva ab ἐγκεφάλῳ descendens spiritibus intra totos nervorum interiorum processus dispositis diathesin spasmodicam intulit, motus convulsivi propterea excitati à nervorum extremitatibus incipiunt, & exinde sursum versus illorum initia perreptant, adeo ut imprimis viscera imi ventris, dein præcordia, ac ultimo cerebrum ipsum afficiantur: Sin vero spiritus extimi, scin mesenterii plexibus degentes, ab explosionibus ineundis cohibentur, cæteri omnes in reliquo ductu nervoso intra ordines suos permanent: hoc autem emplastra super umbilicum gestata non raro efficiunt: namque odore suo spiritus ab exilitione reprimunt, ac in ordines cogunt, quin etiam illis copulam accrescentem non raro excutiunt abiguntque, quare cum explosiones illic ineundæ inhibentur, paroxysmus convulsivus omnino præcavetur: Quod adhuc amplius constat in quantum sc. spasmus in imo ventre inceptus, indeque instar globi ascendens statim supprimitur, ac istarum partium constrictione valida impeditur ne superius perreptet, sæpenumero passio convulsiva, præcordiis & cerebro intactis abrumpitur: quapropter vulgo in more est mulieres laborantes fasciis, aut brachiis circa epigastrium complicatis arcte constringere, adeoque symptomatum versus superiora progressum sistere: cum enim spiritus animales velut fomite ignario spasmos successive ineunt, ubicunque fomes abscinditur aut intercipitur, affectio istæc prorsus inhibetur.

Quod spectat ad varios odoratorum effectus, nempe quod suavia paroxysmum accersunt, fœtida vero eundem abigunt, dicendum esse videtur priora spiritus animales demulcendo resolvere, ac à solitis influentiæ pensis nimis relaxare, adeoq; ipsos ad explodendum paratos in tales ordinationes provocare, quinimo velut flammula admota aliquatenus accendere: E contra autem graveolentia spiritus reprimũt, ab excursibus & exorbitantiis retro cogunt, inq; ordines compellunt; quin velut sulphur auro fulminanti admixtum, virtutem explosivam iis adimunt. *Idem ib.*

Uterum prorsus insontem] Affectionis hystericæ æmulæ, excretione per alvum materiæ cujusdam pituitosæ sedatæ, mentionem facit *Riverius* cent. 1. observ. *69.* ut hinc pateat utero salvo affectus quosdam invadere, quorum tamen culpa in illum transferatur: Uxor *ait*, Mercatoris Monspeliensis per multos dies conflictata est dolore circa regionem Hepatis graviter infestante, cum levi lipothymia & faucium constrictione quadam, atque vomitibus pituitosis: per intervalla recurrebat dolor, & interdum ad alias abdominis partes exporrigebatur: Tanta interdum animi defectio eam corripiebat, ut brevi moritura videretur: Cum affectio hysterica putaretur, remedia congrua usurpantur, à quibus aliquãdo levabantur, sed omnia symptomata postmodum recurrebant: Tandem balneis, fotibus & clysteribus usa, per alvũ excrevit materiam quãdam pituitosam cõpactam & latam, fasciæ instar, palmi magnitudine, postea vero per aliquot sedes materiã mucosã, ac postmodũ omnino sanata est.

In molem attolli] Illud symptoma in paroxysmis ejusmodi valde frequens, nempe quo velut globus ab imo ventre efferri ac circa umbilicum impetuose exilire percipitur, ut perinde uteri ascensus perhibeatur, Dico nihil aliud esse quam immanes horum plexuum spasmos: Sæpe quidem in fœminis, ac interdum etiam in viris, novi, cum affectio convulsiva invaderet, primo molem in hypogastrio assurgere visam, dein circa medium abdomen intumescentiam ita immanem successisse, ut viri fortis manibus, utut validissime intentis, haud comprimi aut inhiberi potuerit: proculdubio admirandi hujus affectus causa est, quod intra paris intercostalis neruos spiritus animales influi, quoties ἀταξίας sive motus convulsivos ineunt, primo (uti plerumque assolet) circa nervi extremitates, nempe in plexu abdominis infimo, effervescere ac velut explodi incipiant; quæ illorum affectio cum sursum perreptans ad plexum mesente-

rii maximam defertatur, adeo ut spiritus ejus incolæ pari inordinatione corripiantur, nihil mirum est si ista medii abdominis intumescentia, ac velut materiæ cujusdam nitrosulphureæ explosio cietur: Enimvero haud probabile est symptoma istud ab utero ascendente ac sede sua dimoto excitari posse, quia præterquam quod hæc pars in loco suo fixa & ligamentis firmiter stabilita est, etiam moles ejus in virginibus ita parva est, vix nuce juglande major, ut licet in ventrem elata, ejusmodi intumescentiam minime producat: Nec magis verisimile est ejusmodi affectum à musculis abdominis spasmo correptis cieri: isti enim utut convulsi, sese ac partes subjectas sursum aut deorsum, aut ad latus contrahant, verum se eminus efferre, ac umbilici regionem cum impetu in altum attollere nullo modo possunt: Ut supponamus vero spiritus animales in plexu mesenterii maximo efferos, & ad explodendum aptos fieri, (quales revera sunt ubicunque motus convulsivos ineunt) isti ibidem densius conglobati effervescentia sua ac rarefactione insigni plexum istum cum tota vicinia ejus immaniter inflent ac attollant, simulque viscera imposita cum vibratione quadam sursum propellant. *Idem Anat. Cerebri cap.* 28.

Observatio VI.

Affectus hysteri judicati, orti à sero acri, nervorum initia in Ocipite afficiente, utero incolumi.

Mulieres quasdam ab aliis morbis defunctas, *passionibus* interim *hystericis* dum ægrotarent valde obnoxias aperui, in quibus utero satis recte habente, in Occipite nervorum principia sero acri madida, ac prorsus immersa deprehendi: *Idem ibidem cap.* 10. *Vide Aitologiam in Scholiis præcedentibus.*

Observatio VII.

Passio Hysterica credita, orta à Pancreatis vitio.

Nob. fœmina Convulsionibus & Passione Hysterica laborabat, cujus solum Pancreas male affectum & ulceratum inveniebatur: *Highmorus in Disquisit. Anatom.*

SCHOLIA.

Regn. de Graaf Exercit. de Succo Pancreatico §. 89. & 199. ab hoc nimis austero deducit strangulationis sensum ac metum, fœminis ficti uteri ascensus nomine passim notum: Cujus causa proxima non accedat immediate ab utero, sed à tenui intestino, in quo excitati, ob vitiosam effervescentiam concurrentium humorum, halitus & flatus austeri, quoties per œsophagum assurgunt, eundem ita angunt, ut in strangulationis periculo se versari putent ægræ: Convulsionum autem causam adscribit *Franc. Sylvius* pract. lib. 1. cap. 42. §. 14. & 15. irritationi capitis spinalis medullæ, aut nervi particularis, à spiritu acido & acri facta, halitus forma ex tenui intestino ut plurimum assurgentis.

Observatio VIII.

Suffocationis uterinæ causa in Pancreate non semper quærenda.

Notandum quod *Franc. de le Boë Sylvius* hystericæ suffocationis causam commentus est Succi Pancreatici peculiare vitium, uterum & partes spermaticas à symptomatum inductione excusans; Verum etsi multoties symptomata quædam cum hystericis aliquibus symptomatibus, quasi similitudinem aliquam habentia vitio, quodam Succi Pancreatici induci posse negare nolim (quamvis attenta observatione satis ab his distingui queant) eaque ego ipsemet subinde in viris non minus quam in fœminis animadverterim, tamen super hac re semper accusare, nimis durum atque iniquum videtur, cum à me aliisque *instituta cadaverum mulierum sectio* multoties docuerit pancreas ab hystericis affectibus prorsus insons extitisse, optimeque valuisse, atque interea in Testibus, modo valde tumidis (interdum alterutrum, raro utrumque, ad semiovi magnitudinem intumuisse demonstravimus) modo male coloratis, virulentoque liquore repletis tantorum symptomatum causam latuisse, cum etiam in tali præfocatione uterina graviter laborantibus millies observatum sit, per seminis sive coitu; sive obstetricis digiti frictione provocati excretionem, mox omnia symptomata cessasse, eorumque reditum per licitæ veneris usum fuisse præventum: quæ tamen dulcia subtus adhibita remedia nullum qualemcumque succi Pancreatici vitium tam facile, cito & bene tollere possent: *De Diemerbroeck Anat. lib.* 1. *cap.* 24.

Observatio IX.

Affectus hysterici admirandi, à causa occulta excitati, quod nihil vitii in utero sit deprehensum.

Virgo annos nata 22. in otio magis quam laboribus educata, Ducis Albani Tyrannidem præveniens in voluntarium exilium mense Aprili 1567. patria excesserat: Interea

rea ex calamitate patriæ ægritudinem animo concipit, quamobrem per æstatem non ita commode degebat, quin cruditatibus ventriculi & viscerum obstructionibus subinde laboraret; menses inordinate fluebant, ex utero aliquoties suffocabatur: sub finem tamen æstatis, correcta uteri expurgatione meliuscule habebat: Paulo post Sororium 22. Septemb. ex Buderitia Lemgovium comitabatur; Profectionis molestias utcunque ferebat, præterquam quod aberrans in itinere serotino, præ metu tenebrarum, animo deficeret; Ultimo ejusdem mensis vacuatio menstrua fiebat, sed modica, inde corporis lassitudo, dolor & gravitas capitis, hypochondriorum inflatio detinebat: Dejecto appetitu, cibo parcissimo, eoque minimi alimenti, in prandio tantum, à cœna abstinens utebatur: Circa xij. Octobr. febris quotidie intermittens sub vesperam invadebat, qua durante, singulis noctibus animi deliquium, uterinæ suffocationi simile patiebatur, in quo extrema refrigescere, respiratio crebescere, prorsus concidere, nonnunquam ad tempus etiam plane intermittere, sine ullo spiritu, voce, motu, sensu, moribundæ instar: Interea pulsus celer, creber, inordinatus, inæqualis & minor quidem solito, nunquam tamen deficiens, multo minus ἀσφυγμός: durabat paroxysmus iste alias dimidiam, alias integram, alias sesquihoram; quo finito semper ad mentem redibat: Passa fuerat hæc deliquia ter quaterque antequam febris nasceretur: Queri solebat id mali à frigore quodam, ex inferiore abdominis parte surgente, inde thoracem & cor feriente exoriri, videri enim cor congelascere: Increbescebat post dies paucos hæc leipothymia, ut nonnunquam mane, etiam postquam surrexerat, fere tamen vesperi, vel ante vel post febrilem accessionem, etiam ex levissima defatigatione obreperet: Animadverti tamen affectum hunc non solum ex lassitudine, verum etiam ex vehementioribus animi perturbationibus, tristitia, excandescentia, attentioribus cogitationibus, &c. recruduisse: Ternos plerumque insultus syncope ista ad tempus aliquod observabat, mane videlicet ex cubili descendendo, crepusculo vespertino, & circa noctem mediam: Afficiebatur interim albo Fluore, servato tamen utcunque menstrui ordine & tempore, præterquam quod deterius fuerit, colore & quantitate mutata: Urina tenuis, vix spicea, sedimento fere destituta: Febri adhibita sunt quæ cum moderato calore & partium tenuitate tergent, aperiunt & robur conferunt, ex quorum usu mitior reddebat: Circa calendas Decembris, evolutariam periodo menstrua, frequentioribus jam factis lipopsichiis, ut intra xxiv. horas etiam quinto repeterent, Quum jam non aliunde quam ex utero illas renasci judicarem, tardiorem solito matricis excretionem in neomeniis provocandam duxi, sperans inde commodi aliquid accessurum: Displicebat ad hanc rem etiam in malleolis venæ sectio, propter hybernum tempus, exiguas & profundas venas, sanguinem paucum, crudum, corpus sobrium, noctes insomnes ex cœnæ abstinentia, quam febris vespertina & ἀνορεξία imperabat: Purgaram quoque ante & subinde, sed clementius: Exhibui itaque Dauci pollinem ex aqua artemisiæ: fastidienti obtuli ex asa fœtida, dauco & castoreo pingui æqualiter mistis ℈j. pilulæ forma: Cum autem nondum obediret uterus, offerebam adventante vespere rursus ex iisdem catapotiis duplum; Quibus devoratis in somnolentiam novam incidit, in quam cùm se vergere præsentiret; Quid nunc tandem fiet? aiebat, & paulo post soporatæ instar jacebat: quo sopore discusso, obrepebat cum frigore consueta & vespertina oscitatio, assilientis febris prænuntia: Totum diem foco inhærebat, carens vaporario, & frigus premebat, ea itaque nocte cum febre delirabat: durabat autem delirium istud biduum fere continuum; & jam finito febrili paroxysmo, nam interdiu nunquam febricitabat calore notabili: At cum catapotiorum subsidio uterus responderet, postridie theriaces opt. ʒß. cum cinnam. ana ex aq. artemisiæ & saccharo propinabam, qua potiuncula eadem die menses comparebant ferruginei, crassi, putridi & copiosiores solito per totum fere quatriduum fluebant: Nihil tamen profuit ista excretio, imo symptoma acerbius & frequentius videbatur: quod enim ultra quinos ad summum impetus uno die ex more non faciebat, jam deinceps nulla nec temporis nec consuetudinis ratione habita creberrime redibat, ut nonnunquam quater duarum horarum spatio repeteret, imo unicus paroxysmus septenas horas & quandoque denas expleret, neque is ejusdem formæ cum præteritis, sed respiratio strangulationi simillima fiebat, una cum sonitu & stridore magno, convulsioneque artuum tam violenta, ut præ concussione fulcrum cum toto cubili tremerent & crepitarent, cum colli capitisque inordinato motu, imo extensione velut tetano universi corporis, voce inarticulata, coacta, stridula, abrupta, displosa, clamosa, stentorea, ut præ violentia simul paroxysmi plerumque toto corpore sudaret: Finitis uterinis hisce etiam exacerbationibus, fere desipiebat, absurda loquebatur, caput huc illuc assidue agitans, & cantillanti voce idem perpetuo occinens, neque ab hoc coccysmo desistebat nisi ad mentem rediisset, neque id nisi probe & præter solitum obdormiisset: Dum deliraret, imminentem symptomatis insultum annuntiabat his

formulis,

formulis; Scamnum hoc aufer, nimia hic est angustia, trabs nimis imminet, ego aduror, delinquarne animo? est mihi volandum paulisper, & simul cum hac voce, plerumque impetu quodam, corpus erigere, tanquam jam volatura conabatur, verum in mediis conatibus ægra deficiens menti eripitur: Durabat hæc amentia tres quatuorve dies continuos sine ulla restitutione mentis: Dum delirabat omnium, etiam minutissimorum quæ multo ante acta essent recordabatur, sed quæ mutilatis verbis & obscuris efferebat: Tantæ rerum difficultati cum quid opponerem anxius delibero (neque enim ex frictionibus, ligaturis, fomentis, vacuationibus, odoratis & fœtidis susque deque admotis &c. utilitas ulla accebat) ad catapotia illa non purgantia revertor, additoque mithridatio tali proportioni miscui, ut ad castorei pinguis simplum, asæ & dauci singulorum sexcuplum, mithridatii duplum accederet: hujus medicamenti quotidie ℨj. in pilulas formatam exhibebam, cui cumini cochlear parvum ex cerevisia saccharata sorbere jubebatur: deprehendi antidotum expectationi utcunque prosperum, quare & instante vespera offerre audebam: cujus usus Dei beneficio, ita nobis succedebat, ut affectus, cujus frequentissimi uno die insultus, idemque pertinaces esse solebant, vix tandem bis, idque multo mitius infestarent, imo ita quotidie decrescerent ut infra nonum diem prorsus extinguerentur: Totum itaque biduum & mente & corpore valebat, victa febri, jugulatoque hysterico malo, cibos appetere cœpit &c. Die Decembris XXI. falso suspicata est hominem in hypocausto adesse, cujus vocem audisse imaginabatur: hinc furtim, vacillanti gradu sponte in subucula è lecto per gradus 8. in atrium usque descendebat, etiam progressura ulterius nisi à sorore ad eam redeunte deprehensa fuisset; quem adventantem sentiens, magna cum celeritate scalam ascendens rursus se in lectulum proripiebat: Subitum hoc illius robur satis mirari nequeo, quæ vel pridie de grabatulo vix ulnis exportari se inoffense sustinuisset: Ex hoc descensu fatigato corpore, variaque imaginatione animo turbato, illico in pristinum affectum prolabitur, per biduum delirans, 23. die iterum ad se redit: Interea 26. Dec. menses refluebant, qui ut commodius manarent, pharmaco promovimus, nihilo tamen sublevarunt symptoma: Alternis diebus fere mentis compos fiebat, idque interdiu tantum usque ad vesperam: Per hos dies deficientibus catapotiis, pulvisculum ex una zz. duabus dauci partibus, edulcata cerevisiæ inspersum exhibebam, à quo mitius solito habebat per iv. dies continuos, licet semper vespertina accessione desiperet. Tertia Januarii 1668. ob ægritudinem animi ex fratis discessu, adeo rursum morbus sæviebat; ut intra bidui spatium plus minus 32. paroxysmos prioribus ferociores pateretur: reversi vero fratris præsentia malum denuo cicurabatur; quod postridie ex ejusdem discessu iterum ferocire cœpit; Ante quatriduum aliquando mane talis illam paroxysmus invadebat qualem ante Calendas Dec. habere solebat, cum densissima respiratione & spiritus interceptione, suffocationis specie: 7. Januar. *dolor quidam punctorius* utrinque ab osse sterno, inter geminas mamillas, affligebat, neque tussiendo neque suspirando invalescens, imo sine tussicula, hærens nihilominus loco, ad singula fere momenta sponte sua ita pungebat ut subinde vocem attollere cogeretur, sed sequenti nocte mitigatus & fere sublatus: 8. Recrudescebat cruciatus ille & vehementer lancinabat, fomentorum usum non admittebat, quod illorum pondus pectori molestum esset: Potus & cibus omnis oleosum quid sapere ægræ videbatur: Purgabam eo die catapotiis, mediocris excretio sequebatur, nihil tamen remittebat dolor. 9. Cataplasma pectori nihil conducebat, imo profundius inde dolebat: Paroxysmi uno die interdum plus minus XVI. 10. Utebatur tragemate ex diatrium piper. & castor. ana ʒß. sacchar. duplo; Venæ sectio, cucurbitularum usus perparum conferebant: 15. Suspiriis increbescentibus, extorta vix tandem causa, amorem erga juvenem, invita admodum fatebatur: Ex hoc animi affectu appetentiam cibi, somnos sanasque cogitationes labefactatas: hinc illi 21. Decemb. ex cubili descendendi impetum, suspicione de dilecto illo provenisse; Ex eo tempore eaque causa morbus illi cum exacerbationibus magis sævire visus, cumque delirio majori & diuturniori quam antea: 18. Mihi & uxori suspiriorum causas pervicacius sciscitantibus, etiam alios amores profitebatur, adeoque se amatoriis imaginationibus ab eo ipso momento assidue perturbatam fuisse: 20. Hieram cum agarico mellitam hausit & commode purgabatur: eodem die menses apparebant nigricantes, putidi, qui postridie medicamento promoti laudabiliter fluxerunt: 22. Paroxysmi uterini à purgatione & rarescebant & mitigabantur: edulia adhuc oleosum sapiebant, sed vespertino insultu rursus de mente excidebat: 23. A prandio oscitabat sæpius, frigebat cruribus & lumbis: novæ febris quotidianæ annotatio, priore, jam diutius mense, discussa: 25. A meridie ad mentem revertebatur: 27. Post meridiem oborta vertigine

querebatur & se & omnia circumrotari; Excipiebat hanc statim quiddam convulsioni simile, oculorum depravatus motus apertis palpebris, & derepente brachiorum, manuum crurumque denæ aut duodenæ violentæ extensiones, distinctæ inter se mora perquam exigua, occupata mense & sensibus, capite immoto: His finitis illico solitus paroxysmus, strangulationi similis, cum tremula totius corporis concussione, subsequebatur: 31. A prandio, levissimo vomitorio exhibito multam viscidamque pituitam rejiciebat; 5. Februar. inter multos paroxysmos unus quinque horas continuabat, à quo desipiebat usque adeo ut ne me quidem dignosceret, in quo nunquam tamen errarat: 8. vesperi unicus paroxysmus octo horas implebat; Ante biduum dolere se sub nothis costis supra lienem, idque ab anteriore parte in dorsum usque, querebatur, sed rarius, exasperari tamen motu thoracis vehementiori: Dolor pectoris punctorius prorsus evanuerat, qui per quatuor septimanas duraverat; dolebat & circa dextram umbilici partem profunde. 10. Unus paroxysmus, res stupenda, per xij. horarum fere spatium totum perseverabat: 17. Ceratum impositum parotidi, quæ in glandulis colli, sub aure dextra, strumæ non absimilis, ante quinque hebdomadas enasci cœperat, jam ad tactum dolebat: 23. toto die optime valuit, mentis compos sine ullo paroxysmo: 27. jam in sextum diem sine paroxysmo ullo persistebat mentis compos, usque in meridiem hujus diei, quo tempore in reparatum lectulum deportata, ex levissima hac defatigatione in paroxysmum veterem recidebat; ex paroxysmo uero in dementiam, sensit autem ante mediam noctem paroxysmos tres: Notandum quod præ metu sævissimi illius paroxysmi plerumque vix ante quartum aut quintum diem lecto dimoveretur: A Calendis Martii totos dies 17. continuos animo & intellectu pollebat, repetentibus tamen interim aliquando primis illis deliquiis levioribus, nisi quod bis, dum lectus reficiebatur, ex transportatione defatigata, ratione excideret. 13. Menstruum, quod redire debuerat, intermisit: 31. Tantæ vehementiæ paroxysmus novus erat, caputque de latere in latus sæpissime agitabat, ut sanguinem ori exprimeret, qui ex capite manasse videbatur: Ad 20. diem Aprilis usque eadem morbi conditio: Maii 4. paroxysmus cum jactatione capitis totiusque corporis, comitante stridore vocis acutissimo inexpectatus adveniebat: 5. sanguinem ex basilica ad ℥iij. detraxi: 16. Venam malleoli secui, fluxit sanguis modice, forte ad ℥iij. 25. sumpta cathol. ℥j. dejecit sexies: Junio mense graviora illa symptomata mitescere, adeoque minui cœperunt: Tandem sub finem mensis hujus nulli redierunt paroxysmi, ne tunc quidem cum lecto moveretur: Sed toto hoc mense catarrhus ad os fluens (quo jam à Januario fatigabatur) infestabat magis, ut quod afflueret cava manu abjiciendum excipere cogeretur: Julii 14. febri rursus intermittente quotidie repetente, & quidem duplici, affligi cœpit; hac febri plurimum emaciata imo exhausta est: Augusti 5. catarrhus desinere cœpit; febris intermittens in continuam conversa vires prorsus labefactabat: Post Idus Tenesmus ad frequentissimas sedes, sed irritas, cum summo dolore sollicitabat: A calendis hujus mensis, fere non potuit, præ nimia macie consumpto corpusculo, in clunes amplius surrigi ut alvum aut vesicam exoneraret: Hoc mense Tumores illi duri & scirrhosi per se diminui cœperunt, ut mortuæ fere prorsus evanuisse viderentur. 18. Paulo post tertiam matutinam sane mente, constanti fide in J. C. ex hujus vitæ miseriis emigrabat anno 1568.

Corporis habitus, & quidem subpinguis, quo naturæ beneficio prædita erat, usque ad solstitium hybernum satis sibi constabat quamvis semel tantùm quotidie cibaretur: Imo ab eo tempore incrementum adipemque contraxit majorem multo, quam dum inculpatæ valetudinis esset: Nam à xxi. Decembr. meliori appetentia quam ante præstabat, pluresque quam cum sana esset, cibos sumebat, durabat id per menses fere duos: Ab idibus Febru. laudabilis illa corporis constitutio flaccescere cœpit, fastidio nempe ciborum oborto & febre quotidiana altera, quæ priori tamen mitior esset, per ingluviem suscitata: Interim nec ab hectica febri symptomatica immunis fuit, quæ per menses plus minus sex ante obitum apparere cœperat, etiam ut ab aliis febribus putridis liberata esset. 4. Calendas Janu. ad multas hebdomadas, sæpissime unico die, tres, & quidem specie diversissimas inter se syncopas patiebatur: nam non raro & illa tum leipothymia recurrebat, quæ ante Kalendas Dec. singulis noctibus etiam dormientem opprimere solebat, idque potissimum quoties ad mentem reditura esset.

Dissecto corpusculo, Pulmonis lobos undique thoracis membranæ firmiter annexos, ut sine labore aut dilaceratione divelli nequirent, eosque duris quibusdam tuberculis scirrhosis omni ex parte refertos deprehendi: Tenuia Intestina rubicunda, velut erysipelate quodam affecta: Bilis folliculum felle quodam virescenti tumidum: Omentum fere corruptum & consumptum; Cætera viscera belle habebant: Jecur colore substantiaque bona,

bona, communem tamen humani hepatis magnitudinem excedebat: Uterus quoque intestinum rectum, aut lien nihil præ se vitii ferebant.

SCHOLIA.

NUlli alteri corporis parti, præterquam Utero attribui debere immanissimos hos (quibus pia & pudicissima Virgo tanto tempore excruciata fuit) paroxysmos apud Medicos in confesso est: *Galenus* certe atque Aëtius præter sensus, vocis, motus & spiritus interceptiones; etiam hystericis artuum contractionem aliquando accidere testantur; quod quo faciliùs credam facit ipsa ægræ adstipulatio, quæ de frigiditate ex imo ventre surgente, & cor ipsum quodammodo congelante, accessionis initio queri solebat: Sed quid in causa sit, fortassis controversia non omnino caret: Statuitur autem ex probatissimorum veterum sententia causa duplex, videlicet vel menstrui vel seminis corrupti culpa. Semini major vis tribuitur quam menstruo, ut toti corpori noxa afferatur. At si seminis corruptelæ tanta symptomatum diritas adscribatur, unde tanta ejus copia ut sedecim, ne dicam viginti paroxysmos intra xxiv. horas suscitet? præsertim cum id ipsum etiam sanis exiguum existat, neque tum sæpe ut cætera excrementa expelli postulet, præcipue in virgine nunquam concubitum experta: adde quod tam longo morbo afflictæ in sextum usque mensem, priusquam hystericæ exacerbationes finem facerent, tam sobriæ ut unico pastu, eóque valde modico, ad menses aliquot, etiam ante decubitum acquiesceret, ut pote tota præcedente morbum æstate in Clivia, propter exilium, patriæ calamitatem, parentum pericula mœrenti & valetudinariæ semen abundare nequiverit: De seminis acrimonia nulla est suspicio ob habitum corporis pinguiusculum, qualis illi à natura fuit, adeóque in otio molliter educatæ moribus, modestæ & pacificæ: At *Galenus* minimam corrupti spermatis particulam tantorum affectuum causam esse posse, a phalangii & scorpionis ictu, rabidive canis saliva asserit. Quod si ita habet, unde tam crebra totiesque renata hujus genitalis succi putredo? unde tam assidua ejusdem expulsio, quæ per sex menses, vix triduum sine ternis quaternisque insultibus ægram nunquam destituit? Sane tanta est febrilis paroxysmi æqualitas quanta putrefacti humoris uniformitas, quo discusso etiam accessio dissolvitur: Similem hysterici paroxysmi rationem esse statuamus, ut donec humor venenatus subsistat tam diu affectus quoque sæviat: sed si cum singulis insultibus finientibus ipsorum etiam materia absumatur aut ejiciatur, unde tam subito nova colligetur? Quamdiu phalangii, aut scorpii & canis rabidi virus in corpore hæret atque agit, tamdiu quoque affectus ejusdem sine ulla intermissione perdurat continuo, neque novos facit paroxysmos; In febri quia concoctio & nutritio corporis assiduo recrementa quædam seponit, fit ut pro partis morbosæ qualitate, ejusdem nutrimentum atque excrementum vitietur; vitiatumque præ imbecillitate neque concoqui recte neque expelli commode queat, sed inhærens putrescat, & pro putredinis suæ natura hæc aut illa symptomata producat. At in seminis consideratione, tametsi testes ex continuo seminis accessu, pro suo modo sese alant, non tamen quicquid post sui alimoniam superfluum est id statim omne à se propellunt, sed tanquam in meliorem usum utile excrementum propriis conceptaculis reponunt & conservant, dum vel copia molestum turgeat vel procreandæ speciei necessitas ut illud excutiatur sollicitet. Quamobrem, qua ratione horum frequentissimorum symptomatum causas in corrupti seminis venenosam substantiam rejicere debeam, assequi non commode possum: nisi lentam quandam & continuam tanti temporis gonorrhœam factam esse imaginemur. Neque enim alibi quam extra vasa sua semen putrescere verisimile est; Vasis autem excidere posse, nisi cavitate matricis excipiatur statim, anatomici veteres negant: At si ita frequenter vel minima particula seminis in uterum illabatur, illapsa putrescat, sane putrefactam tandem necessario semel utero excuti debere verisimile quoque est ut rem, non tantum utero sed & toti corpori adeo infestam & venenatam; Si excussa fuerit, alienam sane qualitatem facile sensibus prodet, neque enim calore ut in febre dissipari posset: neque uterus tantum venenum perpetuo fovere valet: sed in hac ægra nulla vel paucissima humiditas, nec illa quidem ingrata qualitate prædita genitalibus (post finitos paroxysmos) emanasse animadverti potuit, teste Sorore assidue assidente. *H. Smetius miscellan. lib. iv. Epistola vij.*

Nulli alteri corporis parti præterquam Utero, &c.] Quem tamen in dissectione vitii expertem pronuntiat: Si cum annexis partibus, vasis spermaticis, testibus, tuba, &c. salvus fuit, cur causam in semine corrupto quærit, in sanguinem potius menstruum, qui corruptus & putidus semper exclusus est, rejiciendam? Si reseratum caput, forte vitium in eo deprehensum fuisset: catarrhus pertinax, suborta parotis & alia labis immune non fuisse ostendunt: Aitiologiam ergo repete ex Scholiis in præcedentem historiam, à qua symptomatum omnium fere spasmodicorum facilius eruetur.

Dolor quidam punctorius inter geminas mamillas, &c.] An adhæsioni loborum pulmonis cum thoracis membranis assignandus? At si ibi causa quærenda, cur dolor ad interitum usque non perrexit? Cur illæsa respiratio? Forte causa statuenda fluxio in pulmones, cui & tuberculorum scirrhosorum origo adscribenda, quæ quamdiu fuit in fieri & ὑγρὸς ἦν humor, dolorem intulit; Ea facta, & postquam humor συνεπάγη, desiit molestia.

Tenesmus, &c.] Tenesmus intestini recti est affectus, cum in ani rugis humor acris retinetur, qui vellicando assiduam egerendi cupiditatem excitat, at inanem: Sed hoc in casu intestinum rectum sine labe & vitio perhibetur. Ortus ergo illius fuit ab affectu ἐρυσιπελατώδει tenuium intestinorum, è quibus tenuis exsudans sanies, eáque pauca, eo appellens frequens illud desidendi desiderium excitavit: Vel dic, Eodem modo progenitum quo in vesicæ calculo laborantibus, quibus glans extrema prurigine afficitur, etsi partes intermediæ à molestia sint immunes, quanquam affecto loco viciniores.

Nec ab hectica febre symptomatica fuit immunis] Ad Hemitritæum forte, vel Semitertianam referenda: adfuit enim intermittens febris, &, ipso confitente *Smetio*, continua lenta, cujus origo, ad *Adriani Spigelii* mentem, est à phlegmone partium imo ventre conclusarum, intestinorum præsertim & mesenterii, quod plurimis exemplis confirmat, (*Vide lib. 4. de Febribus*) Adfuit vero hic tenuium intestinorum inflammatio erysipelatis naturam sapiens.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XXXIV.
De Salacitate, Venere Languida, Impedita, Fœcunditate, Sterilitate in utroque ſexu.

OBSERVATIO I.

Salacitas & θηλυγονία in viro à peculiari vaſorum ſeminalium conformatione. 1. Salacitas cujuſdam Teſticulis deſtituti. 2. Salaciſſimus in utroque Rene binos ureteres habuit, In dextro tres emulgentes, Ambas ſpermaticas ab emulgentibus productas. 3. Seni ſalaci & fœcundo unica arteria ſpermatica, venæ ſpermaticæ bifidæ ad initium. 4. Salacitas ab inſigni Renum magnitudine in viro. 5. In muliere. 6. Mulier ſalax ſpermaticam arteriam dextram bifidam habuit. 7. Vir Salaciſſimus tribus venis ſeminalibus dextris donatus fuit, unica arteria. 8. Alius duplici arteria ſpermatica dextra. 9.

§. 1. INFIMA trium Emulgentium ad confinium cavæ, unde fuerat explantata, proferebat de ſe venam σπερματικὴν (quod alias tantum, & perpetuo quidem, in ſiniſtris uſu venire ſolet) cujus caput ſupra in modum infundibuli dilatabatur, partibus inferioribus ſeſe in canalem arctiorem coanguſtantibus, *quo ſeminis materia profundi affluentius*, ac ceu prodigi potuit: Jam vero etiam ſpermaticas arterias è caudice aortæ vidiſſes emergere, non ſimiliter aliis, ſed prægrandem ramum ac ſingularem recta aliquouſque inde progredi; poſtea infra exortum pollicis latitudine, in alios duos dirimi, directos in involucra teſtium, ad vitalem iis ſpiritum afferendum. In corporibus animantium nuſquam perinde ludit Divina potentia & ſapientia ut in Renibus & ſtomachis eorum emulgentibus. *Salomon Albertus in ſtructura ureterum Renis dextri mirifica.*

SCHOLIA.

QUo *ſeminis materia profundi, &c.*] Non aliunde quam hinc peti poſſe cauſæ videntur non ſolum uberioris in iſto homine ſeminis proventus, & aviditatis exercendi Venerem prope inexhauſtæ, quæque vix ſatiari poſſet, ſuper qua paulo ante ſupplicium queſtus fuerat; ingenue pernegans ullo unquam præter hunc in vita ſeſe morbo divexatum fuiſſe: Sed & θηλυγονίας perpetuæ, cui ſolum habilis à natura eſſet: nunquam enim marem procreavit, neque in conjugio, neque in adulterio, neque in ſtupris, quibus crebertimo ſe polluerat, ob aſſiduos ſtimulos impetúſque veneris, quos inhibere omnino ipſe nequiit: Eſt autem ſatis notum jam atque teſtatum, ductus, quibus in corpore provincia aliquo deferendi materiam data eſt, tanto promptius & liberalius ſibi concreditos humores diſtribuere quanto ſunt declviores: Rurſum quo σύστασις ſeminis liquidior eſt magíſque fluxa, hoc effœminatius ferè id eſſe, quippe quod negligentius elaboretur, & caloris, qui ejus quaſi anima eſt, minus poſſideat: Denique quanto ſemen de copioſioris ſeri admiſtione acrius redditur, tanto ad veneris uſum incitare ac laceſſere vehementius: hinc nimirum neque modum veneris ſibi facere, neque marem procreare potuit.

§. 2. Erat anno 1564. Monſpelii Dominus *Mommorantius*, Ex cuius ſtipatoribus cum unus cuidam Virgini vim faceret, *Mommorantius* ut forte illac iter faciebat; audito matris clamore, réque intellecta hominem ut erat, ipſo momento è feneſtra ſuſpendi jubet.

Cadaver ejus theatro anatomico illatum, Ecce cùm ad genitalia ventum, ſtupratorem illum *Plauti* joco inteſtatum, h.e. teſtibus carentem, tam interius quam exterius invenimus: cellulas tamen illas in eo, venereos in uſus arma prompturas, ut in aliis notavimus. *Barth. Cabrollius obſerv. Anat. iij.*

SCHOLIA.

PEnitius hominis membra dum timor, magnus mihi ſcrupulus aliquando injectus eſt de Teſtium natura & viribus: In iis enim ſemini ultimam imponi manum pleriſque certum, mihi non incertum modo ſed & falſiſſimum, cùm quod nulla ſpermaticorum vaſorum, ſeu præparantia ſeu deferentia ſint, ullarenus Teſtes ſubeat, tum quod *Ariſtotelem* in ea videam eſſe ſententia, cui Teſtes nonniſi pro ponderibus

bus sunt, ut epidymades in æquilibrio teneant, faciliorémque viscoso alias, nec facile fluxuro semini viam faciant, ut textorum in officinis appensos videmus tegmini lapides, quò subtegmini faciliores sint alterni recursus: Addo serosiorem seminis partem exsugere ut ei prolificam vim augeant: Neque negaverim in parastatibus vasorúmque labyrinthæis anfractibus, elaborationis seminis principia jaci, demúmque in prostatis perfici, perfectum autem hinc inde cellulis octonis novenísque, quarum singulæ venereum unum telum, ubi conflixeris, emittant, contineri. Jam verò in testium substantia semen non perfici argumento est, quod nemo in iis cavitatem unquam insignem, huic tamen rei pernecessariam observavit. Omnes eos fibris, pilorum instar, multóque sero plenos videmus, omniáque vasa spermatica integris viribus à corpore revellimus: Cùm ob hæc argumenta, omniúmque authoritatem fluctuarem, accidit quod me invado collocaret, Erat anno 1564. &c. (*vide historiam*) Hic omnibus rei novitate attonitis, quæstio agitari cepta num testes generationi serviant, Negabam ego, cum *Saporta*, cedo mihi unum, qui genuerit, Eunuchum? Respondi Eunuchis vasa præparantia deferentiáque exsecta, quo minus mirum, si soluta cellularum continuitate nihil eis invehatur: Demum plane me confirmavit quod Bellicadri accidit, Oblatus mihi illic 22. annos natus adolescens, quem quia parentes intestabilem natura deprehenderant, matrimonióve an Ecclesiastico statui addicerent, dubitabant, Adhibitus ego in consilium, author ei fui in leges ut maritales descenderet; dictum factum, Vivit etiamnum, jamque complures genuit filios, testaturus mihi sine testibus se genitos. *Idem Ibidem.*

§.3. In Anatome hominis lue Venerea laborantis, qui infami ligno lignum S. sive Guajacum redemerat, h. e. ad curationem infelicem arborem elegerat, dum dissecaretur observavi in utroque rene binos ureteres, gemináque cavitates, mediana membrana discretas: Ureteres in vesicam diversis locis inserebantur, alter juxta cervicem, alter in fundum vesicæ deferebatur; omnes erant fistulosi, æqualiter magni: Aliud præterea mirabile in partibus vrinariis animadverti, Ren dexter tres recipiebat emulgentes venas, ren sinister unicam habebat, quæ geminam adiposam producebat, ambæ spermaticæ ab emulgentibus emanabant. Hic homo totus erat in Venerem putris, & ob trigamiam; quum tres viventes haberet uxores, strangulatus fuit, *Ioh. Riolanus Anthrop. lib. 2. crp. 25.*

§.4. Habeo ex amicis D. *Petr. Pawium*, Anatomicum Batavum, secuisse anno 1598. cadaver senis suspensi, qui venas quidem spermaticas circa initium habebat bifidas: *arteriam* autem *spermaticam* nonnisi unam, ex medio trunco ortam, decuplo majorem vulgaribus duabus, recta in parastatas desinentem: hic cum ageret annum sexagesimum septimum tam erat fœcundus ut uxorem relinqueret gravidam cum xij. liberis. *G. Hofmannus comm. in Galen. lib. xiv. de usu part. cap. x. n.* 1013.

§.5. Duos ob rem veneream quasi infames secare licuit, quorum uni *Renes erant maximi*, ut ternos imo quaternos alios humanos æquare affirmare possem: unde etiam unum exemptum quidam, alias non eruditus, superveniens ventriculum putabat, & ob id ab astantibus suavi risu excipiebatur. *Phil. Salmuth caut. 1. Observ. 35.*

SCHOLIA.

R*Enes maximi*] Hoc favere videtur Sennerti paradoxo, qui Pract. lib. 3. p. 7. sect. 1. c. 1. Renibus alium adhuc præter seri confectionem usum assignat, sanguinis nimirum ad semen generandum, præparationem, probátque 1°. ex peculiari assignato illis parenchymate. 2. Ex venæ emulgentis magnitudine, quæ sanguinis amplius quam ad eorum nutritionem necesse sit, vehat. 3. ex Arteriæ quoque amplitudine. 4. quod in gonorrhœa medicamenta lumbis admota semen imminuant. 5. quod inter calidiorum Renum signa, propensio ad libidinem recenseatur. 6. Ex sapore & odore Renum, qui alius est in castratis animalibus, alius in non castratis, alius in adultis, alius innovellis. Tandem ex præparantium vasorum origine: Accedat his argumētum ab eorum magnitudine desumtum, Quibus magni Renes concessi, in iis propensio ad venerem adfuit. Quibus parvi, iis defuit libido, *Vide adducta ex Timeo.*

§.6 Renes ad aliquot librarum pondus excretos vidi in fœmina quadam Patavina, formosissima quidem, sed ob veneris flagitia, ut solent perustulata, quæ (quod rarum alias Italis) à marito suo adultera deprehensa, fuste ad nucham interficiebatur, Anno 1650. die 27. Januarii. *I. Sculterus Trichiasi, admir. p. 87.*

§.7. Anno 1662. Lipsiæ mulier ob nimiam lasciviam & adulterium decollata, cultro anatomico exposita fuit, Cui in dextro latere arteria spermatica bifida reperiebatur. *Vide infra.*

SCHOLIA.

A*Rteria spermatica bifida*] Discant hinc nostri homines ne porro vim generatricem adscribāt soli hepati, nam *Galen.* ipso judice Semen plenum est vitale spiritu, Id autem è corde est: Et *Aristot.* 2. de Gener. Semen. ait ex animali quidem prodit crassum albumque, à calore cordis multū possidens calorem: Fœcunditatis senis illius referebat causam *Pawius* ad arteriæ magnitudinem, Rectissime, nam & in vulgus fœminarum Belgicarum nota est observatio, eos qui latos habent humeros gignere fœtus grandes, ut *Forestus* scribit 28. Obs. 70. Cur? quia iidem calidissimum habent Cor. *Idem ibidem.* J. quoque Van Horne salacitatis causam in cordis calore quærendam vult, à quo pectus, etiam in mulieribus, pilis hispidum redditur nonnunquam, teste *Panarolo* p. 5. obs. 37. præsertim si in corpore adfuerint humores salsi & mordaces

daces, ut egregiè censet *Lemnius* de occ.nat.mir.l.2. c.36.& 37. Ratio ergo salicitatis desumpta a numero venarum seminalium insufficiens videtur, si quidem ut ordinarie solet, unica tantum hic adfuerit arteria spermatica: *G. Hofmannus in Galen.lib.de usu Parte num.*1013.

§. 8. Duos ob rem veneream quasi infames secare licuit quorum priori tres erant venæ seminales dextræ ex trunco venæ cavæ, una sub altera exorientes: quæ omnes postmodum circa testiculum, una cum altera seminali jungebantur. *Phil.Salmuth cent.*1.*Observ.*23.

SCHOLIA.

TRes *venæ seminales*] Nugari nobis videntur omnes Anatomici(*inquit Regn. de Graaf de virorum org.pag.*40.) qui dicunt aliquando unam arteriam aliquando utramque deesse, quia si vas sanguinem referens adsit, necessario adferens adesse debebit & contra, Ex quibus liquet necessario semper arteriam & venam adesse debere.

Tres venæ] Si venarum officium est referre sanguinem superfluum, ac plures fuerint quam arteriæ afferentes, videtur prædictus Venereis potius ineptus, nedum salacissimus esse debuisse, quia plus exportarent venæ, ob numerum majorem, quam inferrent arteriæ, ut paucior materia suppeteret materia generationi seminis.

§. 9. Anno Christi 1673. circa Christi natalitia, Lugduni suspensus fuit vir salacissimus & robustissimus, ob cusam monetam, In quo deprehensa duplex arteria spermatica dextro latere.

OBSERVATIO II.

Venus extincta in Viro cui Renes admodum parvi & flaccidi. 1. *Ob vasorum semen generantium vel deferentium defectum situmve præposterum.* 2. *A venere abstinentis tota vita Testes & vasa spermatica contabuerunt.* 3.

§. 1. ILlustris Steno Bielke per totam vitam à Veneris usu, & omni fœminarum consortio abstinuit: Huic Renes flaccidi, & quod notabile, adeo parvi ut magnitudinem nucis juglandis vix æquarent. *Balthazar Timaeus lib.*3.*Observ.*2. Vide Scholia ad observat.1.§.5.

§. 2. Veneris libido in quibusdam nulla est a mala conformatione vasorum horum ab ortu quibusdam innata, quæ qualis sit in vivis difficile est discernere, nisi ex eo quod perfectis alioquin membris genitalibus, & nulla prægressa causa, ad Venerem tamen minime apta sunt: Et in mortuis sectio, quandoque vasorum semen deferentium, aut generantium absentiam aut ductum perversum, si in utroque præsertim hoc latere inveniatur, sicut ipse deprehendi, vel aliud quid in causa fuisse patefacit. *Platerus Prax.lib.*1.*cap.*17.

SCHOLIA.

VAsorum defectum] Si venus extinguitur, conceptio quoque fieri non posse videtur: Observavit tamen *I.Rudolph. Saltzmannus* Observ.Anat. 1. Arteriarum spermaticarum defectum in muliere, quæ & conceperit & fœtum ediderit. Quod merito in dubium revocat *Regn.de Graaf*, quia si venæ efferentes adsint, arteriæ afferentes adesse debent.

§. 3. Nos in cadavere Monachi, cujus Testes in adolescentia moderatam magnitudinem à natura erant adepti, processu temporis ob votum castitatis, inviolabiliter per multos annos observatum, fere penitus contabuere, vasáque spermatica una cum semine ejus redundante adeo aruere, ut exsiccatorum nervorum, seu ligamentorum duriorum imaginem potius præ se ferrent. *Vidus Vidius, junior de curatione membratim lib.*11. *cap.*2.

OBSERVATIO III.

Fœmina fertilis cui arteriæ spermaticæ deerant.

NOn nugantur (quod alias accuratissimo Anatomico *R. de Graaf* videtur) omnes Anatomici, qui dicunt aliquando unam, aliquando utramque arteriam spermaticam deesse, Nam non necesse est ut vas aliquod sanguinem afferens adesse debeat, si vas recipiens adsit & vice versa: possunt enim adesse aliæ tum venæ tum arteriæ, quæ vices horum absentium supplere possint, & afferre eum sanguinem quem venæ revehunt & contra: Ne hæc gratis dixisse videar, aliquot jam recensebo observationes mihi notatas. Canis masculus à me dissectus, nullas habebat arterias spermaticas, vena tamen in utroque latere optime erat constituta. In Lupo mare idem notavi, hacce tamen differentia, quod in hoc exiguus ramus, ex arteriæ magnæ ramo iliaco sinistro ejusdem lateris venæ spermaticæ insereretur. In cane tamen & hoc notabile erat, quod salacissimus & fœcundissimus existeret, quod ipsum contrariatur asserto *Riolani*, dum lib. 2. Anthropogr. cap. 25. asserit steriles esse quibus desunt arteriæ spermaticæ, licet genitalia alias optime habeant constituta. In alia cane fœmina,

mina, ne vestigium quidem arteriarum spermaticarum deprehendi, licet hæcce novem catellis gravida existeret: Idem in Lepore itidem prægnante notavi.

Ne tamen à bruto corpore me argumentari credas, accipe quod in humano corpore observavi anno 1664. *Ienæ* in theatro Anatomico dissecabatur fœmina, ob parricidium cōmissum capitis supplicium passa, quæ Lucinam experta erat. In hujus cadavere arteria spermatica utriusque lateris deficiebat; ramulus tamen exiguus ab arteria hypogastrica ad testes ferebatur: Hæc quæ de arteriis affero, de venis etiam probat *Kerckringius* in spicilegio Obs. observ. 32. *Alardus Hemmannus Cumenus in miscell. curiosis anni* 1673. *Observ.* 113.

Observatio IV.

Sterilitas muliebris ob multiplex uteri vitium. 1. Ob uterum immense tumentem & scirrhosum. 2. Ob ejus parvitatem & duritiem cartilagineam. 3. Ob uterum compressum à duritie insigni Omenti. 4. Ob carnositatem exiguam intra canalem veræ cervicis. 5. Ob uteri defectum, vasorum spermaticorum & Testium. 6. Ob obstructum uteri collum à carnea excrescentia. 7. Ob obstructiones, tumores, &c. Tubarum uteri. 8. Ob callum in utero enatum. 9. Ob carneum tuberculum in collo interiore 10. Ob Uterum spongiosum & mollem, ejus cervicem osseam. 11. Ob scirrhum circa orificium fundi uteri. 12. 13. Ob steatoma uteri fundo parte externa adnatum, Et cavitatem pinguedine densa obsitam. 14. Ob tumorem uteri materiam sebo similem continentem. 15. Ob concretionem carnosam in fundo. 16. Ob uterum exiguum, utriculum illi adnatum. 17.

§. 1. HElena Lobin nunquam concepit, & hydrope uterino interiit; Uterus, qui circa fundum liber esse solet, peritonæo arctè coaluerat. Vesiculæ majores toto ambitu erant adnatæ. In membrana deserviente, non procul à collo, erat glandulosa quædam substantia, dura, magna. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 2. Illustr. Baronissa *de Coudrée* ætatis ann. 65. Sterilis fuit, Uterus immense tumens repertus & plane scirrhosus, Prostatæ ovi magnitudine, refertæ pure. *Ex Observ. Clar. D. D. Alex. Deodati Med. Genev. & Decani.*

§. 3. Vidi in Nobiliss. muliere Barone *Darvault*, quæ anno ætatis 55. decessit, exiguam matricem durissimam, ac ferme cartilagineam. Tres liberos tantùm susceperat. *Ioh. Riolanus Anthropogr. lib. 2. c. 32.*

§. 4. Multæ sunt sterilitatis causæ in muliere, de quibus fere omnes Medici tum antiqui tum recentiores scripsere: Unam tamen observavi à nullis editam in lucem, videlicet duritiem maximam Omenti, à quo uterus tactus distendi non poterat, & sic genituram projiciebat. In reliquis vero ista mulier bene colorata fuerat & optima fruens valetudine, hoc tamen habebat ut omentum undique satis crassum, durum ac fere lapidosum uterum premeret, ut tangendo ipsius abdomen observavi, ex quo sterilitas orta fuerat. *Domin. Panarolus Pentecoste iij. Observ. x.*

SCHOLIA.

AB omento crassiori os uteri comprimente, conceptionis impeditæ causam deducit *Hippocr.* aphor. 46. sect. 5. Quousque vero Omentum naturaliter se extendat, *Vide Bartholinum Anat. lib. 1. cap. de Omento, & Blasii notas in Veslingium.*

§. 5. Vidi in Nobiliss. Muliere, quæ anno ætatis 55. decessit, exiguam matricem, durissimam, ac ferme cartilagineam; tres liberos tantum susceperat; intra canalem veræ cervicis, carnositatem exiguam inveni, inferne positam, tanquam pessulum ostio obditum. *Riolanus Anthrop. lib. 2. cap. 35.*

§. 6. Fœmina erat cujus vulva ab aliarum fœminarum vulvis nihil peculiare & diversum habebat, Et matricis colli portio prominebat, vel matricis collo simile, matrix autem nulla aderat in abdomine, neque testes: Et quoties cum viro coibat (coibat autem sæpe) mirandum in modum conquerebatur. *Columbus Anatom. lib. xv.*

§. 7. Anno 1662. Lipsiæ subjectum fœmininum cultro Anatomico explorabatur, quod ob nimiam lasciviam & adulterium commissum decollabatur, Illius desiderium neque à marito neque ab aliis satiari, vel ab ullo ingravidari poterat: In dextro latere arteria spermatica bifida reperiebatur, Extra collum uteri propendebat excrescentia carnea, circa Interius colli orificium adnata, longitudine digitum minorem, crassitie vero lumbricum ferme æquans, quæ uteri collum exacte claudebat, & loco obstaculi erat ut nullum semen

uterum

uterum ingredi potuerit. *Casp. Theoph. Bierlingius Med. Magdeburgensis in miscellan. curiosis anni* 1671. *Observ.* 208.

§. 8. Frequentes sunt in Tubis, haud secus atque in utero, obstructiones, tumores, phlyctænæ amplæ, proculdubio abditæ sterilitatis contumacésque causæ; *Veslingius Anat. cap.* 7. Novem circiter aquæ purísque libras in unaquaque invenit *Tulpius* Observ. 45. lib. 4. Interdum ita cavitas p. n. dilatata fuit ut molam contineret, quod *Marquartus* in Empir. practica refert. *Blasius ibidem.*

§. 9. Mulieris Claræ, nomine & genere, mortuæ corpore inciso, Vulva à medio infra, versus imam ejus partem junctis oris occaluisse reperta est. Quod sterilitatis causam fuisse cognovimus. *Benivenius de Abd. cap.* 635.

§. 10. Sterilitatis Catharinæ Sandræ, uxoris sororis Rondeletii, causam fuisse suspicati sumus carneum tuberculum pisi magnitudine quod in uteri collo interiore deprehensum est: Id enim fuisse potuit obstaculum semini in fundum penetraturo. *Ioubertus in vita Rondeletii.*

§. 11. Cur non stupeant homines, si quemadmodum à nobis inter anatomes annotatum est, Uterum in fœminis instar spongiæ raræ & mollis, aliquando & pure osseam cervicem videant? *Gemma lib.* 1. *cap.* 6.

§. 12. Sexagenariam matronam quæ binis nuptiis sterilis fuerat dissecui: perquisita diligenter sterilitatis causa, invenimus scirrhum circa orificium fundi uteri, qui instar annuli fundum matricis circumdabat, adeóque uterum claudebat ut styli acies vix immitti posset, unde nil mirum quod in coitu sperma à matricis ingressu perpetuo arceretur. *Gul. Fabritius Hild. cent.* 3. *obs.* 65.

§. 13. Honesta quædam matrona in primo puerperio inflammatione uteri laboraverat, curata tandem sterilis mansit: Cum autem postea morbo acuto extincta esset, corpus ejus dissecui, atque in cervice ante orificium fundi uteri scirrhum magnitudine ovi anserini inveni, ipsi adeo adhærentem ut unum videretur corpus, nec ullo modo ab eo divelli potuerit. *Idem ibid. observ.* 66.

SCHOLIA.

Propter hunc scirrhum semen viri ad uterum pervenire non potuit: Nemini igitur mirum videri debet quod Medici aliquando in sterilibus frustra sibi multa negotia facessant. Hujusmodi enim causæ Medicos latent; aut si non lateant, eæ tamen nonnisi ab ipso Deo, qui vulvam claudere & aperire potest, (1. Sam. 1. 5. Gen. 26. 35.) auferri possunt.

§. 14. In cadavere muliebri à Cl. *Veslingio Patavii* anno 1644. aperto, repertus uteri fundo, in parte exteriore, tumor adnatus magnitudine nucis juglandis, cujus interior facies albicans & pinguis steatoma referebat; Aperta uteri cavitas simili pinguedine densa omnino repleta visebatur, parietibus ejus annexa: Hinc annorum induciis nunquam concepit. *Th. Bartholinus cent ij. histor.* 60. *J. Rhodius cent.* 3. *Obs.* 46.

§. 15. Mulierem, quæ nunquam conceperat, quamvis innumeris medicamentis esset usa, J. *Veslingius* à morte sectam anno 1642. Vidit tumore uteri laborasse, membrana propria materiam sebo similem continente, quem ideo inter sterilitatis causas merito referendum censebat, memoratum etiam *Io. Huchero lib.* 2. *de sterilitate p.* 211. *Velschius Epis agm. observ.* 72.

§. 16. Vidimus in Nob. matronæ *Ant. le Fevre* corpore, concretionem similem parenchymati Hepatis, cavóq; uteri adnatam, à partu postremi liberorum, & æqualem fabæ Ægyptiacæ, sterilitatisque reliqua ejus vita causam. *C. Piso de morbis à sero Sect.* 2. *p.* 2. *cap.* 7.

SCHOLIA.

Cum uterus præstantissimo uteri natus, generationi scil. hominis, parum prudenter, ne dicam inique, male vulgo audit, tanquam sentina sanguinis in toto excrementitii, quod officium uni pudoris sinui à natura est demandatum: nam experimento plurium Anatomicorum & nostro, *In puellæ quo tempore menses fluerant strangulatæ cadavere, solus sinus pudoris fuit sanguine perfusus, &c.* Et certe parum probabile per angustam admodum uteri cavitatem, continendæ fabæ Ægyptiacæ imparem, à jacente & dormiente muliere tantam vim sanguinis absque evidente corruptela, aut nimiæ humectationis p.n. sive uteri sive orificii ejus interni, conceptui alias præjudiciosæ, periculo præterfluere, si modo tum aperitur orificium: aut periculo concretionis carnosæ & informis cujusdam substantiæ, quæ uteri cavum implendo obstruendóque innumera mala afferret, qualem vidimus in matrona supradicta; Ex quales sane puellæ reddunt sæpe sub finem menstruæ purgationis, progenitam quippe ex sanguinis menstrui portione aliqua, quæ moram traxerit in externis sinus pudoris cavitatibus, alioqui in colore, crassitie, & soliditate carni Epatis prorsus exquisitéque, vel sensus visus judicio similem. *Idem ibidem.*

§. 17. Fœmina nupta virgo sexennium integrum ventrem tumidum gessit instar prægnantis absq; impedimento in ullis functionibus: Non menstruabat autem licet commode marito convixerit, corpore bene habita & musculosa. Obiit præfocata. Utriculus quidam præternaturalis ventris capacitatem explebat, exortum ab uteri fundo extimo sumens. Uterus ipse exiguus erat & arctus qualis puellæ 10. aut 12. annorum. *Vide obs.* 55. §. 1. *sect.* 21.

OBSERV.

Observatio V.

Sterilitas in Iuvene ob malam conformationem vasorum spermaticorum & testiculorum retractionem. 1. In viro ob deficientes arterias spermaticas. 2. Ob vasa spermatica utrinque ex emulgentibus oriunda. 3. Ob lapidem meatum, qui à prostatis in urethram tendit, occlusum. 4. In viro cui hepar sedem lienis, & vicissim obtinebat, citra vitium partium generationis. 5.

§. 1. ANno 1640. dissectus est adolescens Epilepticus, cujus membra generationi inservientia erant conformata p. n. nam vasa semen deferentia vix conspiciebantur, præparantia in uno latere deerant, Testiculi intus fuere retracti. *S. Scholtzius in miscell. curios. anni 1671. obs. 62.*

§. 2. Interdum utraque arteria spermatica deficit, quod sterilitatem affert in bene compositis corporibus, quę partes genitales optime conformatas habent, fortiter arrigunt, semen excernunt, sed infœcundum quia vitali spiritu destitutum. *Riolanus Anthropograph. lib. 2. cap. 23.*

§. 3. Mortuum secuimus qui ab utraque parte vasa spermatica ex emulgentibus venis & arteriis orientia habebat: Hujus semen cum admodum aquosum & frigidum esset, ob serosi humoris copiam, generationi erat summe ineptum. *Dom. Panarolus Pentec. 2. obs. 35.*

§. 4. Retulit mihi Celeberrimus D. D. *Theodorus de Meyerne* &c. in ultima cadaveris humani dissectione quam suis manibus fecerat Lutetiæ, insolitam sibi & inauditam oblatam fuisse sterilitatis causam, Calculum videlicet, exactissime meatum illum claudentem, qui à Prostatis in urethram dehiscit; perquem è venis varicosis semen vibrante ejaculatione expellitur: quem quidem calculum, nonnisi vi, cum partis aliqua laceratione extrahere potuerit. *Frid. Losius lib. 1. observ. 33.*

§. 5. Vir Nobilis 40. annos natus, supremæ unius ex duabus Britanniæ curiis Consiliarius, die 28. Aprilis anni 1648. febre purpurata obiit: Aperto cadavere inventum est Hepar in sinistro hypochondrio positum, amplum, & una sui parte ad sinistrum usque hypochondrium protensum, sub cujus finem lien parte dextra hypochondrii latitabat, parvus admodum & rotundus, totus decolor, & in superficie rugosus, parvi casei mollis figuram referens, ex quo, sicut nec ex hepatis carne dissectis, sed nec ex reliquis partibus corporis incisis, ne guttula quidem sanguinis manavit; (forsan erat intra tubulos venosos & arteriosos concretus (*Riolanus*) Sed quod magis animadvertendum, cordis vasis sub sinistra mamma reperta, mucrone sub dextra locato, quod laborans febre, pluribus annis ante obitum correptus, palpante regionem cordis Chirurgo, prophetice quasi visus est animadvertisse, quærenti prædicto Chirurgo palpitationem, de qua conquerebatur, sub sinistra mamma, quem ut ad dextram se converteret mammam monuit, dicens se non ut cæteros alios esse compositum, Sed & notandum maxime, illum nupsisse eleganti, & bene partibus omnibus compositæ uxori, cum qua per 12. circiter annos pacifice vixit sine liberis: quamvis in genitalibus ejus partibus nihil deficiens fuerit repertum, nec in structura tota reliqui corporis: Si accuratior fuisset investigatio partium nutritiarum, haud dubię invenissent orificiorum ventriculi mutatum situm, pylorum in sinistro latere, ob meatus cholidochi insertionem ad duodenum, quod debuit esse locatum sinistrorsum, ut vena Porta, & Cavæ origines & venæ spermaticæ origo in dextro latere ab emulgente. *Observatio D. Bedeau Medici Nannetensis apud Aremoricos.*

Observatio VI.

Excretio seminis læsa in viro, ob lapidem Glandoso corpori innatum. 1. Concubitus impeditus ob coalitum cervicis uteri. 2. Ob magnum lapidem in collo vesicæ. Vteri vaginam concreto humore refertam. 3. Ob duas fistulas in collo matricis. 4. Ob Nattam ab uteri labio pendulam feliciter sectam. 5. In fœmina ob nimium coitum mortuam ligamenta Vteri teretia semina repleta observata. 6. Ob lapidem in collo vesicæ, Cavitatem uteri & vaginam materia compacta occupatas. 7.

§. 1. NOs in *Friderico Triviolo* Mantuæ, in Glanduloso corpore illo quod vesicæ collo adnascitur, & in quod Deferentia vasa, postquam coiere inseruntur, seminis elaborationi præter alios inserviente, observavimus lapidem infixum: Non poterat semen hic vir, nisi paucum admodum aquosumque valde in coitu excernere, Dissectusque pro

lapidis vesicæ extractione occubuit. *Marc. Donatus histor. mirabil. lib. 4. cap. 30.*

§. 2. Uteri Sinus, seu cervicis, vitio Venus deficit, si via seu introitus ad ipsum per vaginam non satis apertus sit: Quod ab ortu vel post exulcerationes, coalescente ex parte hac sede, fieri potest, sed rarum est; Uti & illud ut orificium sinus uteri penitus coalescat: Quod tamen Mulieri cuidam, ex partus difficultate hac parte læsa, accidisse vidimus, ut cum curam illius pudore impedita, naturæ committeret, luxuriante carne, os illud cervicis uteri adeo occalluisse, ut ne menstruis quidem pateret effluxus; Et cicatrice spissa, sicuti postea sectione post mortem illius, quam viva ferre nolebat, deprehendi, profunde admodum & penitus obliteratum fuisse. *Platerus Prax. lib. 1. cap. 17.*

§. 3. Nob. fœmina gravitatem circa pubem sentiebat, nec mariti congressum admittere poterat. In collo vesicæ mugnus & durus aderat lapis: Uterus alba, compacta materia erat impletus, nec non major pars vaginæ. *Vide tit. de Hypogastrii dolore.*

§. 4. Uxor N. à venere multis annis abhorruit, & ob dolorem abstinuit: Mortuæ aperto collo matricis, comperi fistulas duas, non callosas ad anum vergentes. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 5. Fœminæ à labro uteri dextro caro mollis, flaccida, uberis instar, forma oblongæ cucurbitæ ad genu usque pendebat, Nattam seu Naptam diceres, Apostema carnosum vocant Latino Barbari: Tumor hic septem annorum spatio increvit, colore naturali similis, dolore nullo, at pediculo tenui uteri labio alligatus, usque ad fastigium in latitudinem mediocrem erat extensus: Sed cum hac de causa concumbere non posset, quum inter inguina tumor hic penderet, auxilium, cum esset in ætate 28. annorum, petiit: E quatuor advocatis Chirurgis unus post providentiam totius sectionem consuluit; Alius in tumore intestina acervari ratus, resolventibus tumorem tractandum dixit; Alter nihil agendum credidit, metuens ne sectione instituta hæmorrhagia lethalis succederet; Ultimus mecum impossibile esse prædixit carneam molem, licet pediculo tenui adhæresceret, carminantibus absumere.

Mulier intrepide ad sectionem se parat: Expurgatur iterum corpus, Inciditur Tumor circa cutem, à quo maxima humoris copia vacuata: Caro præcisa erat alba, spongiosa, cum qua tophacea substantia erat commixta: pependit libras civiles 12. ablato Veneris impedimento concepit, peperit. *Zacutus Praxis Admir. lib. 3. observat. 78.*

§. 6. *Spigelius* in fœmina à nimio coitu mortua, hæc ligamenta, (teretia seu vermiformia) qua parte vicina sunt utero, semine repleta observavit. *De Diemerbræck Anat. l. 1. c. 33.*

SCHOLIA.

ANatomici fere unanimiter statuerunt totum semen è testibus per commemoratos ductus, ad testium protuberantiam extensos, exonerari in uteri capacitatem: Verum præter hos utero annexos ductus, *Veslingius* utrinque adhuc aliam viam satis conspicuam invenit, ostenditque etiam à testibus & tubis ductum quendam protendi in uteri ligamentum teres seu vermiforme, quod à lateribus fundi uteri utrinque versus inferiora descendit, ac peritonæo cum testibus musculorum obliquorum perforato supra pubis ossa clitoridi jungitur, *addo*; in eumque aperitur: Quod ipsum etiam nos in nostris sectionibus tali modo invenimus: Hoc appellatum ligamentum intus porosum, sicut vasa deferentia in viris (pori tamen sunt multo laxiores & nonnunquam satis conspicui) circaque finem evidentius concavum, & semine à testibus defluente in repentino fato sublatis mulieribus madidum reperiri (quod ipsum etiam nos vidimus) tradit idem *Veslingius*: Quæ omnia certo indicio sunt semen non tantum per supra commemoratos ductus deferri in uteri cavitatem, verum etiam aliqua sui parte per has vias defluere ad clitoridem; hæcque dicta ligamenta vermiformia non esse proprie uteri ligamenta, sed vera vasa deferentia; Illud etiam ex eo etiam innotescit quod partes seminales contagio venereo inquinatæ, per hæc vasa deferentia virulentum semen in glandulas inguinum deponant, in iisque Bubones venereos excitent.

Idem.

§. 7. Nobilis fœmina mariti congressum admittere non poterat: In vesicæ collo magnus aderat lapis & durus: Uterus solito grandior impletus alba & compacta materia, quæ vaginæ etiam majorem partem occupabat. *Vide observ. 5. sect. 23.*

ANAT.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XXXV.
De Menstruo Fluxu, Suppresso, Imminuto, Inordinato.

Observatio I.

Menstrua per collum potius quam per corpus Uteri ferri ostendit Anatome.

§. 1. QUOD mulieres purgentur suis menstruis per collum potius quàm per uteri corpus, probat *Columbus* 6. sub finem; Quia, *inquit*, multo plura & majora vasa sunt in eo quam in ulla uteri parte alia: Præterea exemplo cujusdam mulieris *Sanctæ* tantum nomine & non re, quæ laqueo suspensa jugulataque est quo tempore menstrua patiebatur, cujus cadaver secavit, diligenterque observavit dicta menstrua expurgari per collum tantum, & non per cavitatem aut corpus uteri: Ibi enim copiam sanguinis vidit, & vasa superius dicta pectinatim, seu digitatim insita plena sanguine fluente aut fluere parato, nec non collum ac sinum pudoris madida cruore, & minime uteri cavitatem animadvertit.

§, 2. Similiter duarum mulierum cadavera secuimus quibus menses fluebant suspensionis tempore: in quibus prædictas colli uteri venas amplissimas vidimus, sanguinem menstruum effundentes copiosum in colli & sinum pudoris, & nullum in corporis uteri cavum. *Severinus Pinaus lib.* 2. *de Notis virginit. cap.* 1.

SCHOLIA.

HUic orificio colli aliquando cancri aut scirrhi superveniunt, incurabiles, eoque magis si menstrua deficiant, quia sanguis qui expurgari solebat, ibi diutius cunctatur, remoratur & calefit: Rarius in fundo, & cavitate ipsius uteri maligna ista ulcera & tumores nascuntur. *Idem.*

§. 3. In puellæ, quo tempore menses fluerent, strangulatæ cadavere, *solus sinus pudoris* observatus *sanguine perfusus* tinctusque sanguine menstruo, uterus autem prorsus siccus & arcte connivens. *C. Piso de morbis ab illuvie serosa sect.* 2. *p.* 2. *cap.* 7.

SCHOLIA.

PEr collum potius quam per uteri corpus &c.] Non assentitur *Regnerus de Graaf* lib. de mulierum organis cap. 9. Rationibusque & experimentis contrarium probat. Videmus, *ait*, fœtus nutrimentum quod toto gestationis tempore à materno sanguine desumitur, per nullas alias vias quam per uterum transire: Item illum qui enixo jam fœtu Lochiorum nomine eliminatur, eadem via foras erumpere, uti id in *Puerperarum dissectionibus* quandoque nobis observare licuit: Nec dubitamus quin idem quoque notabunt 2. qui, inflatis hypogastricis vasis, vel præparantibus, ad oscula in uteri fundo hiantia diligenter attendunt; Quorsum igitur menstruorum fluxus, qui ejusdem plane naturæ existit, per alias vias erumpere niteretur? Hujus opinionis probatio à sanguinis vasis facile desumitur, *quoniam longe plura ac majora ad uterum*, quam reliquas ejus loci partes excurrunt: Idem quoque confirmare videtur Lumborum dolor, quem instante menstruorum fluxu, plerumque à vasorum hypogastricorum distensione mulieres persentire solent: Atque tandem evincit ocularis inspectio, refert enim *Highmorus* in menstruatis *internam uteri membranam à prominentibus venarum orificiis asperam esse*: Adstipulatur à *Castro* lib. 2. de Nat. mulier cap. 2. qui testatur mulieres se vidisse uteri procidentia laborantes, quibus ex uteri osculo sanguis evidentissime promanabat; Si enim menstruorum fluxus naturaliter per uteri vaginam, & non per uterum erumperet, vanus esset abortionis metus, cum ille in gravidis sanguineis sponte excitaretur: siquidem natura faceret id quod ejus minister per venæ sectionem aliquando præstare tenetur, ne à redundanti sanguine fœtus suffocari periclitetur: Quæres, Si per uterum in gravidis menstrua expurgentur quare non semper abortiant hoc profluvio infestari solitæ? Respondemus id fieri posse si menstrua moderata sint, & per illam uteri partem evacuetur quæ omnino à placenta libera est: non enim illa omnibus uteri partibus, sed tantum alterutri ejus lateri adhærescit: Si vero fluxus immoderatus existat, aut per placentæ locum erumpat, placenta in totum, aut eousque dissolvetur ut fœtus superstes manere nequeat, Idem quoque continget in modica menstrui purgatione, cum scilicet illa ob uteri osculum pituita validissime obturatum expurgari non possit, Placentam uteri distensione resolvet, aut pravis quibusdam qualitatibus à stagnante menstruo provenientibus fœtum perimet:

Non tamen hic vaginam sic excludendam volumus, ac si nunquam per illam prodirent menstrua, videmus enim illa per vomitum, alvum, urinam, per oculos, nares, aures, gingivas, mammas, umbilicum, minimum manus digitum, ac alias insuetas corporis partes interdum promanare: Quidni similiter illa citra naturæ ordinem, per vaginam utero proximam, tot insuper vasis locupletatam, prorumpere possent, Quinimo censemus naturam frequentius sese per hanc quam per alias corporis partes exonerare: unde contigere nonnunquam potest ut innoxie fluxum menstruum experiantur gravidæ.

Sinus solus pudoris sanguine tinctus] Uteri collum *hæmorrhoidibus* æque ac intestinum rectum obnoxium est; Hæ fluentes sequentibus signis à menstruis discerni possunt, menses cum fluunt, vasorum ramulos in collo uteri nullos notare possumus, ipso ex utero proveniunt, & nullum dolorem nisi in hypogastrio excitant: Vasa per quæ excretio hæc fit, arteriæ sunt hypogastricæ & spermaticæ: *Hæmorrhoides* vero rami sunt venæ pudendæ, visu tactuque cognosci possunt, & dolor nonnisi in pudendo movetur: Eodem modo uti aliæ tractari debent: Dolorem sedat hoc Ungu. ℞. mucilag. sem. cydonior. alth. aa. ℥ß. croci, ol. rosac. pingued. gallinæ aa. ʒj. vitell. ovi. n. 1. misc. *Barbette Anat. Pract. cap. ult. part. 3. lib. 4.*

Observatio II.

Anatome Virginis nunquam menstrualis, cujus uterus natura clausus repertus, sanguis in vasis omnino putris.

TOt sunt authorum *circa causas menstrui fluxus* impediti opiniones, ut quamnam ex iis arripere velis pene hærere possis: Tantus quoque recentiorum in veritate hujus rei pervestiganda labor, ut merito in admirationem rapiaris ipsissimam hujus mali causam nondum esse detectam: *Galenus* lib. 3. de causis symptomatum cap. 4. septem recenset, quæ hujus affectus causæ esse solent 1. τῆς μήτρας τὸ στόμα πυκνὸν καὶ σκληρὸν 2. στενότης τῶν φλεβῶν 3. ἡ θλίψις ἐκ τῶν παρακειμένων ἀγγείων 4. ὅταν κενούμενον τὸ αἷμα παχὺ καὶ γλισχρὸν γίνηται. 5. ἔμφραξις . & 7. ad universum pertinent corpus, si hoc ita sit comparatum, ut vel purgatione non egeat, vel adsit τοῦ αἵματος εἰς ἄλλα μόρια ῥοπὴ: Alii naturam menstruorum & horum fluxus accuratius considerantes, inque hunc studiosius indagantes, repererunt necessum esse ut ad sanguinis fluxum menstruatim concitandum aliqua fiat in corpore sanguinis fermentatio: Etenim cum secundum ipsum *Galenum* in sanguinis menstrui vacuatione, ille vacuetur sanguis qui in respectu ad laudabiliorem remanentem, crudior, & temporis tractu vitiositatem acquirere potuit, hæc vacuatio per nudum sanguinis impulsum, vel solam ejus copiam, vasorumque spontaneam apertionem fieri difficulter concipi potest, nisi præviam aliquam sanguinis in corpore effervescentiam statueris, quam satis probant symptomata virginibus & mulierculis eo tempore infesta: Undenam autem hæc fiat fermentatio, an a corde instigante, an ab utero irritante, horumque fermentis; an ab ipso sanguine hujusque partibus secum mutuo effervescentibus, haud facile est concludere: Uteri fermentum hactenus nullum fuit in controversiam vocatum, eo quod locus huic asservando in utero non detur idoneus: Quicquid sit uterum omni plane materia fermentiscibili destituere huc usque nolui: adde imprimis cum haud ita pridem in dissectione puerperæ vita defunctæ, uteri substantiam præsentibus pluribus φιλιάτροις spongiosam totam & porosam repererim, adeo ut his pressis liquor manifeste exstillarit: Sanguinem per venam cavam in dextrum cordis ventriculum, & abhinc in sinistrum per pulmones redeuntem, in hisce de novo spirituascere, novasque sibi acquirere vires certum est: qui actus sive cordis calori intenso, sive fermento in eodem latitanti, particulasque sanguinis fermentaceas noviter in actum educenti adscribatur, non multum litigabo: Sanguinem ipsum præcipuam hujus fermentationis causam esse, & *naturæ ipsius* est consentaneum & *rationi*: Illi quidem, quoniam sanguis ex partibus fermentaceis conflatus est, quæ cum justam fermentationem subeunt, calorem nostrum æqualem & naturalem conservant: Cum vero partibus heterogeneis objectis fortius effervescunt, calorem adaugent, pulsumque celerem & etiam inæqualem efficiunt: *Huic* autem, quia sanguis majori, quam natura diutius sufferre posset, collectus copia, isque sibi non per omnia similis proprio instinctu (cui forte fermentum uteri, si illud statuere volueris adjumentum affert) fermentare sanguinemque crudiorem, & temporis tractu crasin mixti dissolvendo naturæ noxam allaturum, expellere hoc modo potest: quæ omnia ex continua sanguinis effervescentia, quæ ad corporis salutem fieri consuevit, facile confirmantur: Cum itaque modo dicta ad sanguinis menstrui fluxum naturaliter concitandum præcipue conferant, iisdem secus habentibus, concludo menstrua plerumque supprimi, hancque frequentissimam esse causam, Etenim & obstructio veterum ab humoribus viscidis vasa occupantibus, difficilis est conceptu: Uteri clausura venarumq; angustia rariora esse solent: sola sanguinis dyscrasia frequens est: quæ autem nisi per defectum fermentationis, vel male, vel

non

non fientis haud facile explicari potest: quamvis enim non negetur sanguinem viscidiorem & crassiorem evadere, tamen hujus rei ipsius causa est legitima fermentatio deficiens, cujus ope alias homogenea congregari & heterogenea disgregari consueverunt.

Veritati hæc consentanea esse sequens docet observatio Anatomica, ab Amico communicata: Obiit haud ita pridem in valetudinario virgo quædam rustica annorum 22. rubicunda, carnosa, robusta, cui menses nunquam fluxerunt: Correpta fuit hæc *synocho putrida*, & die morbi quarta ex hac vita discessit:

Post obitum cultro anatomico injecto, omnia viscera sana fuere reperta, sanguis vero in vasis putridus, & uterus natura clausus: Firmo indicio labem hanc contractam; non tam vitio viscerum quam vitio sanguinis, qui debita fermentatione carens, substitit, hacque magis magisque deficiente, tandem putredinem sibi acquisivit summam: Uterus natura clausus hic multum accusari nequit, eo quod sanguis nullus in uteri cavitate fuerit repertus, inque defunctis, vel iis quæ menstruum fluxum passæ non sunt, uterum subsidere nihil sit novi. Hæc sunt quæ hac vice communicanda habui: Basileæ 28. Maji 1678. *Ex communicatione Excell. Clar. Dom. D. Harderi Medic. Doct. & Philosophiæ Professoris.*

SCHOLIA.

C*Irca causas menstrui fluxus &c.*] Has tradit Excell. D. *De Diemerbræck* Anat. lib. 1. cap. 24. Arterias & venas habet uterus plurimas, illas tamen numerosiores quam has, nam valde paucæ sunt venæ respectu arteriarum, eæque per exteriora uteri maxime dispersæ: Arteriæ superiores cum venis inferioribus, & inferiores cum superioribus, per varias anastomoses coire vulgo traduntur: Verum ego istas anastomoses hactenus animadvertere non potui, sed hoc solummodo notavi, venulas ex uteri substantia emergentes inter sese misceri, & in se mutuo aperiri, verum nullas cum arteriis per anastomoses conjungi: sicque etiam arterias hic illic anastomosibus inter se coire: Subeunt enim arteriæ finibus seu osculis suis uteri cavitatem, in quam sanguinem effundunt, qui in ea quaquaversum distribuitur per anfractuosos canales & tubulos (hos nonnulli acetabula & cotyledones esse putarunt) quibus in conceptione Hepar uterinum adhæret, in quod tunc temporis hiant, eique sanguinem pro nutritione fœtus præparandum infundunt, atque ipsi etiam fungosæ uteri substantiæ, inter utramque membranam sitæ, sanguinem alimentarem copiosiorem conferunt, a quo uterus tunc in majorem magnitudinem excrescit, atque sic dum crescit fœtus, simul increscit ejus domicilium uterus: Hunc in finem eo tempore vasa admodum magna & turgida conspiciuntur, à copia sanguinis quam tunc deferunt & continent: Extra impraegnationem vero qui singulis mensibus redundat sanguis, statis periodis cum fermentatione, seu effervescentia quadam copiosus per arterias ad uterum propellitur, cumque in ejus substantia interiore admodum paucæ sint venæ, per quas tantæ copiæ circulatio commode fieri possit, & orificia modo dictorum tubulorum sint laxa ac mollia, hinc fit quod redundans sanguis qui ob copiam satis cito circulari nequit, per dehiscentia & aperta tubulorum orificia, nec non per fines vasorum in collo uteri desinentium, ut supervacuus & Naturæ sua copia molestus, foras effluat: In quibus vero dicti tubuli firmius occlusi sunt (ut cum in gravidis angustantur ad adhærente placenta uterina, in quam nonnisi minimis osculis hiant; aut cum post secundinam violentius cum hepate uterino avulsam obducuntur cicatrice, aut alia quacunque de causa obstruuntur) in illis menstrua solummodo profluunt per fines vasorum in uteri collo seu vagina desinentium, vel plane subsistunt, imprimis si etiam fermentifica illa qualitas ad tantam perfectionem nondum pervenit, ut talem effervescentiam in sanguine suscitare possit.

Uteri fermentum hactenus &c.] Quid sit, & quonam loco generetur illud uterinum fermentum, quod statis menstruis periodis istam effervescentiam inducit in mulieribus vacuis, at non, aut rarissime in gravidis, hactenus parum inquisitum est: Nos, licet propter rei obscuritatem, hac in parte judicium nostrum adhuc pro tempore suspendamus, tamen quibuslibet considerandum relinquimus, annon fermentacea materia in liene, hepate, pancreate, glandulis, aliisve partibus genita, & cum sanguine per arterias, aut per vasa lymphatica ad uterum delata, atque ibi aliqua sui parte deposita, & paulatim coacervata (semper enim in dissectis vacuarum uteris viscosum, seu mucosum quendam humorem invenimus) à specifica quadam uteri proprietate peculiarem quandam qualitatem nanciscatur (sicut eadem in ventriculo aliam peculiarem qualitatem adipiscitur, qua chylus ex alimentis educitur) quæ (humore isto, cui ut subjecto inhæret, in sanis à calore loci mensis spatio ad istam volatilitatem perducto, ut sponte sua effervescat) talem specificam fermentationem sanguini introducat, qua totum mulieris corpus, imprimis partes utero circumstantes (in aliis magis, in aliis minus) conturbantur, & sanguis superfluus intumescentia sua vasorum orificia dilatans, foras protrudatur: eaque qualitate, aut dicti humoris fermentacei volatilitate justa deficiente (ut fit in gravidis, in refrigeratis, in longo morbo detentis &c. item in brutis) ista menstrua evacuatio non procedat. *Diemerbræck ibidem.*

Virgo rustica, carnosa, robusta,] Menstruorum suppressionis causa in dicta virgine referenda videtur ad sextam vel septimam supra in textu allatas ex *Galeno*, quæ ad universum corpus attinent, quod hoc ita comparatum sit ut fluxu illo non indigeat; sic in viraginibus, calido temperamento præditis, valido exercitio sanguinem exhaurientibus, pauci aut nulli erumpunt menses; vel ad sanguinis *crassitiem*: Porro si clausuræ uteri suppressio adscribenda foret, vel in cavitate comparuisset, qui vacuus deprehensus; vel in ejus substantia & inter membranas cohibitus delituisset, ubi putredinem concepisset, phlegmonem induxisset: Inferius subdentur exempla affecti in propria substantia uteri, quia sanguini denegatus exitus per assuetas vias.

Observatio III.

Menstruorum fluxum non à sola sanguinis in Utero congestione, sed à toto pendere ostendit Anatome.

DE ratione ac modo quo menstrua excitari solent Medici inter se non conveniunt: Aliqui enim cum *Aristotele* 2. & 4. de generat. anim. periodicæ hujus excretionis causam referunt ad Lunæ motum: Alii ad solam plethoram: credentes tota mensis periodo circa uterum collectum sanguinem vasa tamdiu distendere, donec nimia distensione irritata sarcinam suam in uteri capacitatem sese contrahendo deponant: Sed illa speculationibus innixa potius quam propagandæ veritati consentanea videntur: Ad primum quod spectat, cunctis mensis temporibus hanc vel illam menstruo expurgari videmus, citius aut tardius pro temperamentorum varietate: Non est itaque hujus periodi causa in sempiternos & immutabiles Lunæ cursus referenda: Alteram vero opinionem, menstruæ purgationis motum à solo exuberante sanguine, qui in uteri vasa perlabitur, eaque copia & calore distendit ac aperit, derivantem, non ratio solum, sed & *frequens cadaverum Dissectio* prorsus refellendam esse demonstrat: si quidem nulla probabilitate nititur quod sanguis (qui perenni circulationis lege continuo per omnes corporis partes movetur) tanto temporis spatio in uteri vasis stagnaret; Quibus addendum uteri vasa haudquaquam tantam sanguinis copiam continere posse, quanta una periodo evacuari solet: Præterea in mulieribus instante menstruorum fluxu subitanea morte extinctis ac *dissectis*, Uteri vasa mirum in modum distenta inveniri deberent, at illud *nunquam inveniri potuimus*, nec ab aliis inventum legimus, & licet aliquantulum magis quandoque turgerent, illud profecto parum facere possit ad quantitatem singulis mensibus expurgari solitam.

SCHOLIA.

QUibus recte consideratis arbitramur menstruorum colluviem statis circuitibus per uterum excernendam à fermentatione potius quam Lunæ motu, aut sola sanguinis copia excitari: quandoquidem quotidiana experientia constet multis menstrua fluere quæ jejuniis sese macerant, magnas hæmorrhagias, aut diuturniorem morbum passæ sunt: Neque existimamus fermentationem illam in uteri vasis tantum, sed in tota massa sanguinea contingere, quoniam videmus in mulieribus, quarum menstrua fluunt, non uterum solum affici, sed caput doloribus, pedes lassitudine, ventriculum ac reliqua corporis membra his vel illis molestiis infestari: necnon sanguinem illum per nares, pulmones, ac alias jam dictas corporis partes subinde manare: quæ neutiquam evenirent nisi integra sanguinis massa fermentationis motu exagitaretur: Ratio vero cur per insuetas illas Naturæ vias quandoque menses expurgentur, potissima nobis videtur obstructio, quatenus scil. sanguis menstruali fermentatione agitatur, per uteri vasa, propter polypos in illis quandoque à nobis observatos, aut aliam materiam pituitosam, cicatricem, pravam conformationem, &c. erumpere non potens, per debiliora corporis loca prorumpit; eodem plane modo quo vinum vase firmiter inclusum, dum fermentatur, per debiliores dolii partes qua data porta ruit: Si petit aliquis, A qua causa fermentatio illa procedat? Et cur semel tantùm in mense menstruus sanguis excernatur, cum reliqua excrementa singulis expurgentur diebus? Respondebimus illa ad definitos naturæ motus, & certas illius leges, nobis incognitas referenda: si enim quotidie expurgarentur menstrua, nunquam, aut admodum raro mulieres conciperent, neque hominum quispiam in amplexum fœminæ rueret si genitalia perpetuo cruore maderent. *R. de Graaf. de organis mult. cap. 9.*

Observatio IV.

Mensium suppressio ob Hymenem os uteri occludentem. 1. Ob coalitum cervicis uteri. 2. 3.

MOnialis virgo 55. annor. multo tempore circa inguina & pubem doluit, nullis interim ex utero prodeuntibus excrementis: Supervenit tandem ventris tumor, quo in dies majore facto mors tandem supervenit &c. Hymen autem obstitit qui natura virginibus concrescit, Nam hoc integro nihil ex utero descendere aut deferri posse vel hinc apparere potest: *Dodonæus cap. 34. Vide tit. de ventris tumore lib. 3.*

SCHOLIA.

QUibus canalis veretrum excipientis clausura obrigit, Atretas eas vocant, seu clausas; quæ occlusio vel inorificio est pudendi, seu aliis; Vel in cervice uteri, vel in ipso uteri orificio: Gravissima autem ubicunq; occurrat mala imminent, clauso enim externo pudendi orificio, fœminæ viris ineptæ fiunt, purgatio menstrua non succedit, conceptusque non fit: Si pateat pudendum, clausura autem medium sinum occupet, congressus & conceptus impediuntur: Sin orificium uteri claudatur, concipere quidem non possunt, at sine congressus virilis impedimento, aut mensium effluxu cohibito, cum illis per venas in uteri collum desinentes exitus pateat: Porro meatus ille aut omnino clauditur, aut in medio foramen adest angustum: Occlusionis ejusmodi vide exempla apud *Wierum* de præstig. Dæmonum lib. 2. cap. 38. *Benivenium* de abditis cap. 78. *Fabr. ab Aquapendente* de Operat. Chirurg. *Cabrollium* observ. 23. & alios.

§. 2. Mulier

§. 2. Mulier post puerperium menstrua amplius non habuit: Mortuæ cervix uteri spississima est reperta, ac velut cartilaginosa, quæ transversi digiti spissitudine coaluerat. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 3. Mulieri ex partus difficultate os cervicis uteri adeo coaluit, ut nec menstruis pateret effluxus. *Vide tit. de Partu non nat.*

OBSERVATIO V.

In juvencula ex suppressione primorum menstruorum mortua, vena ab utero ad mammas tendens, & venæ ad uterum tendentes sanguine distentæ & nigræ repertæ, uterusque quasi gangrænosus &c. cum ejus collo distorto.

Juvencula 14. annos nata, pulchra, cum primum erumpere deberent menstrua, subito incidit in morbum gravissimum, cum summo corporis ardore, *tremore*, *inquietudine*, *aphonia*, oris contorsione, rubore totius & suppressione profluvii: Nihil autem proficientibus medicamentis eo devenit morbus ut tertia die, nulla s. m. instituta, obierit:

Secto cadavere superiorum constitutio bona reperta est, nisi quod *vena sanguinem ex utero ad mammillas deferens*, tota illius copia denigrata esset, felle omni ex vesicula in intestina depulso: Venæ omnes circa uterum distentæ & nigerrimæ: Uterus etiam nigrior, ut gangræna corruptum dixeris; Collum contortum crassissimum habebat. *Ioh. Vdalr. Rumlerus observ.* 55.

SCHOLIA.

Tremore, inquietudine, aphonia &c.] Συνδρομὴ παθῶν; Successerunt autem hæc accidentia interrupto, ob nimiam copiam, sanguinis solito in vasis circuitu; quem optime expressit *Hippocr.* 4. de vict. acut. vers. 43. *Fieri aliquem repente sine voce venarum interceptiones faciunt, si bene valenti hoc accidat sine occasione aut alia forti causa: Venam igitur secare oportet in brachio dextro internam, & detrahere sanguinem secundum habitum & ætatem, inita ratione plus aut minus: Contingunt autem plurimis ipsorum hæc, rubores faciei, oculorum immobilitates, manuum distensiones, dentium stridores, pulsationes, maxillarum adductio, extremorum refrigeratio, spirituum per venas interceptiones &c.*

Vena sanguinem ad mammillas deferens] Frustra hæc, postquam arteriis sanguinem deferri, referri autem per venas *Harveii* invento cognitum: Imo in viris quoque venas istas semper conspeximus, quibus tamen nec mammæ sunt nec uterus. *Velschius in Notis.*

OBSERVATIO VI.

Menses suppressio aut diminuti ob Polypos, uteri aut cordis vasa opplentes.

§. 1. In uteri vasis sæpe reperiuntur Polypi, & quidem tanti ut vasa adimpleant, nec non quandoque in callosam quasi substantiam degenerent. *Regn. Graaf de mulierum organis cap.* 8. Ratio cur per insuetas naturæ vias quandoque menses expurgentur, potissima nobis videtur obstructio, quatenus scil. sanguis menstruali fermentatione agitatus per uteri vasa propter Polypos, in illis quandoque à nobis observatos, erumpere non potest. *Idem ibidem.*

§. 2. In virginis, cui cum perpetuo defuissent menstruæ purgationes, corde Polypi reperti sunt; Quid simile in puella observavi, in qua sub ventriculo ad pancreas, & in toto abdomine aderant glandularum racemi, nucis instar, & in corde globuli, velut avellanæ fructus gypsea quasi materia excitati, In hujus etiam corde Polypi stagnabant. *Marc. Malpighius Tractatu de Polypo.*

§. 3. Sanguinis vitium menstruorum suppressioni, uti & hæmorrhoidum sæpe occasionem præbet: Si tale sit quod illum minus fluxilem reddat, uti fit si crassior quam illius natura reqnirebat fiat: vel ciborum ingestorum crassiorem succum gignentium causa, vel quia sero minus dilutus, vehiculo hoc suo destitutus, crassescit: quæ & causa quod & cachecticis & hydropicis, sero è venis exudante, menstrua suppressa sint: sectaque vena crassus sanguis potius qnam serosus detrahatur: Sed & coralli alicujus rubri, vel etiam albi instar, si illum congelari contingit, qualem alii quoque se vidisse prodiderunt, & nos aliquando è venis extraximus, illud longe magis efficiet: *Platerus Praxeos lib.* 1. *cap.* 14.

OBSERVATIO VII.

Mensium suppressio ob vitium hepatis, mesenterii, uteri multiplex. 1. Ob uterum mola carneâ repletum. 2. Ob insignem lapidem in utero. 3. Ob vitium uteri, mesenterii. 4. Ob utriculum aqua plenum superiori Vteri parti adnatum. 5. Ob vasa spermatica, densa, obstructa. 6.

Ob Testes tumidos, vitiatos. 7. Ob hydropem cornuum uteri. 8. Ob vitium sinistri ligamenti uteri. 9. Ob uterum exulceratum. 10.

§. 1. AUg. Imperatrix mensium suppressionem diu passa fuit: Hepar habuit male constitutum: E mesenterio putrescente pendebat sacculus utero incumbens, uterus valde magnus, plenus humore crassissimo; Circa latera & corpus adhærebant quinque corpora satis magna: In capacitate innatabat quædam substantia alba. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 2. Anno 1642. in theatro uterus mole carnea oppletus veram perpetuæ suppressionis mensium causam detexit. *Rhodius cent. 3. observ. 47.*

§. 3. Matrona semper conquesta de dyspnea, abdominis mole, suppressis uteri purgamentis, ante decennium fit ascitica &c. In utero lapidem quatuor librarum, multis eminentiis lapideis, coloris fusci deprehendit dissector. *Th. Bartholinus cent. 4. hist. 64.*

§. 4. Fœmina ab hydrope liberata est superstitie infimi ventris exigua duritie, hinc mensium suppressio &c. Spatium quod inter intestina & mesenterium interjacet, muco viscido repletum scatebat &c. Uterus parvus erat ac flaccidus, crassumque sanguinem menstruum in venis testitantem continebat &c. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 5. Fœmina per sexennium ventrem tumidum gessit instar prægnantis, non menstruabat autem &c. Utriculus quidam ventris capacitatem explebat, exortum ab uteri fundo extimo sumens, qui apertus effudit aquam copiosam, &c. Uterus ipse exiguus erat & arctus, quasi puellæ 10. annor. *Vide tit. de tumor ventris.*

§. 6. Anno 1637. J. Veslingius in cadavere fœminino deprehendit vasa spermatica, testes versus admodum densa & dura, pituitæ plena, Ideoque huic mulieri in valetudinario D. Franc. denatæ menses ultra bimestre tempus fuere suppressi. *I. Rhodius in Mantissa, observ. 35.*

§. 7. Virgini ob errores in diæta menses suppressi, unde intumuit venter adeo ut male audiret: Testes ab utraque parte non solum tumidos & magnitudinis excedentis, sed & lividos, quasi fungosos, plenos vesicis aquosis, utero ejusque vasis plane illæsis. *Vide tit. de ventris tumre.*

§. 8. Catharinæ N. adversa valetudine ob suppressa menstrua usæ, intumuit abdomen: Præter jecur pallidum, lienem parvum &c. utrumque uteri cornu novem tum puris tum aquæ continebat libras. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 9. Rustica ingenti abdominis tumore corripitur, menses triennii decursu substiterant: Uterus erat exilis, ejus ligamentum sinistrum superius sero tumidum totam occupabat abdominis cavitatem. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 10. Monialis multo tempore circa pubem & inguina doluit, nullis interim ex utero prodeuntibus excrementis: Uterus defunctæ omnino exulceratus fuit. *Vide tit. de ventris tumore.*

Observatio VIII.

Menstruorum suppressio ob mesenterium steatomatis refertum &c.

VIrgo per multos annos laboraverat mensium suppressione & febre hectica, quæ illam extinxit: Reperimus in mesenterio steatomata varia à lympha crassa oriunda: Et in sinistro latere magnum veluti saccum, repletum materia turbida, pituitosa, majori ex parte cruenta. *P. Barbette Prax. lib. 4. cap. 11.*

Observatio IX.

Menstrua inordinata ob Tumorem vulvæ tunicis adnatum. 1. Ob vitium hepatis, uteri scirrhosi, venæ umbilicalis plenitudinem. 2.

§. 1. CArcinomatis specimen memini me aliquando propalam ostendisse Medicis ac Obstetricibus, in Vulva cujusdam mulieris à cancro uterino crudelem in modum occisæ, quæ in vivis dum foret conquerebatur assidue, non modo de *Inordinatis menstruis*, vago pruritu ac oberrante ardore, sed potissimum de crebris animi deliquiis, quæ tam frequenter ipsam invasere, ut tandem miserrime ab illis obrueretur.

Facta Medicis cadaveris copia, in vulva vidimus delituisse tumorem, ut lividum & atrum sic cruore ac sanie undiquaque perfusum: adhærescebat autem membraneis suis filamentis tam arcte tunicis vulvæ, ut non potuisset inde eximi sine scalpelli auxilio. *N. Tulpius observat. lib. 3. cap. 34.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

C*Arcinomatis specimen*] Partes glandulis refertæ facile degenerant in fungos, proximum carcinomatis subjectum: Quod si fungus aliquis vulvam occupet, irritat illam continenter & effundit menstrua ipsius non minus copiose ac si instaret verus partus, à quo tamen fixus hic tumor minime quum expellatur, necesse est tandem confugere ad scalpellum, & ejus ope radicitus evellere quod nequit extirpare irritus ejusmodi partus: Sed artis est talem sectionem vel audere vel rite perficere in tam obscuris tenebris: In quibus tamen equidem illam bis vidi non minus secure institutam, & fungum ejus loci à *Bernardo Ollulario* sine ullius partis offensa, ac si sub dio & in loco maxime obvio scalpellum suum direxisset. *Idem, Vide histor. ibid. cap.* 33. & 34.

§. 2. Virgo 35. annorum menses habuit Inordinatos, aliquando penitus non fluentes, aliquando nimis copiosos: Mortuam secui, atque 1. occurrit vena umbilicalis, quæ in omnibus adultis ligamenti vicem obtinet sanguinis copia turgida, atque extensa in quibusdam locis, ubi hæc vena contorquebatur, instar varicum tuberosa: Hepar erat album, tuberosum, durum, inæquale & exangue: Uteri corpus scirhosum callosumque. *Vide tit. de Febribus lib.* 4.

SCHOLIA.

V*Terus scirrhosum*] *Calius Folium* apud *Bartholinum* Epist. 62. cent. 1. notat Menstruorum retentiones non ab authoribus allatis tantum de caussis exoriri, sed ab apostematibus etiam nec non scirrhosis uteri tumoribus, qui ad tantam quandoque duritiem deveniunt, ut ossis naturam, colorem cæterasque acquirant qualitates.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XXXVI.
De Fluore Muliebri, & Excretis p. n. ab Vtero, Mola.

OBSERVATIO I.

Fluor Vterinus ob uterum exulceratum, Glandulas Lumbares & utero vicinas humore purulento plenas, Testiculos vitiatos. 1. *Ob Glandulas totius induratas, flavum humorem crassum continentes, Hydatides in Tubarum extremitate.* 2. *Ab utero purulento.* 3. *Ab utero ulcerato, cum ingni vesicæ dilatatione.* 4. *In Vtero fluori obnoxiarum humor limpidissimus repertus* 5. *Fluor diutius perseverans gangrænam tandem aut uteri corruptionem inducit.* 6. 7. 8.

§. 1. ELIZABETHÆ ANGLÆ quinquagesimum jam agenti ætatis annum menstrua octennio ante fluere cessarunt, nunc inde ab anno redeuntia, sed inordinate: Per tres menses eodem Fluore corripitur albo, copioso, summaq; cum virium debilitate: sensim aucto, adeo ut stanti ambulantique semper invitæ quid destillet: Acrimonia humoris abditi naturæ loci multum erodebantur, urinaq; juxta supprimebatur: Inde grumi sanguinis prodierunt, ingenti cum dolore, præsertim in *hypochondriis*: *Alvus* per dies quinque continuos *adstricta* erat: Adhibita autem incassum fuerunt à Medicis excell. pharmaca, Tandem supervenientibus intolerabilibus *circa pubem* & anum *cruciatibus*, & vomitu materiæ biliosæ, mortua est.

Dissecto post mortem cadavere sequentia notavimus, 1. Omentum tenue, sine pinguedine. 2. Ventriculum magnum ac valde capacem, biliosi humoris plenum, interne rubentem, & *multis* quoque *glandulis conspicuum*. 3. Intestina tenuia in inguine sinistro contracta penitus, & crassa tum flatibus tum duris excrementis distenta, præterea variis in locis veluti occlusa. 4. Pancreas cinerei coloris, durum tactu. 5. Lienem coloris nigricantis & 6. Hepar pallidum, ad flavedinem biliosam vergens, nec sanguineo rubore tinctum: 7. Hujus vesiculæ copiosa bilis inerat: 8. Glandulæ in regione lumborum plures, conglobatæ, atque aliæ prope uterum, valde duræ erant, humorem crassum, sebaceum, flavescentem

tem & puri analogum ex se fundentes quo & vasa lymphatica distenta turgebant: 9. Venarum sanguis tenuissimus fuit, sero multo dilutus, 10. Cordi Polypus erat, 11. Pulmones sani; 12. Ren sinister duplici cavitate, pelvim efformante, praeditus. 13. Vesica urinaria lotio adhuc turgebat: 14. Uterus arcte undique partibus vicinis adhaesit, fundo ejus cum recto intestino, vesicaque urinaria unito. 15. Circa Testiculos, utroque in latere, hydatides sat magnae conspiciebantur, lympha turgentes insipida: Ipsi Testiculi purulenti & ulcerati fuerunt, nec Tubarum processus rite apparuit: Liquor in arteriam spermaticam injectus, omnia uteri & vaginae vasa implevit, indeque levi compressione, cum ex utero, tum è vagina manavit: Uterus magnus erat, intrinsecus rubeus, exulceratus, excoriatus, pure farctus, inque sinistrum magis latus inclinans: Ulcus extra uteri pomoeria, in vicinam quoque vaginam serpsit, Nam ista, quasi gangraena tacta, prorsus nigricare visa est: Vasa uteri omnia cruore turgebant. *Ex literis à Clar. Ioh. de Muralto, Tigur. Medico & Chirurgo die 27. Augusti 1677. ad Nobil. D. I. Conradum Peyer, Medicum Schafhus.*

SCHOLIA.

V*Entriculum glandulis conspicuum*] De iis vide Anat. *Willis* Pharmac. Ration. sect. prima c. 2. In intestinis Glandulas quoque detexit dictus accuratissimus *D. D. I. Conradus Peyer*, Medicus Schafhusianus, cujus Libellum Schafhusae anno 1677. editum consule.

Circa Testiculos hydatides lympha turgentes &c.] Vidit *Excell. I. Iac. Wepferus* in brutis lymphatica vasa ab uteri cornibus tenuibus exordiis in ductus insignes excrescentia, liquorem suum in venas majores hypogastricas, per ligamentum uteri membranosum diffusas aliquot in locis facile deposuisse, quem frustra digitis versus cornua repellere conabatur, obortis nodulis ob valvulas liquoris regressum remorantes:

Fluore corripitur albo] Notat Clar. *Rolfinckius* in Dissert. Anatom. mulieris emunctae naris se novisse, quibus perpetua humoris albi ex utero stiria manaret: eo quod arteriae ad nares pertingentes sanguinis impuritates eo delegatas foras non ablegarent: Hinc coryzam arte vel natura excitatam salutariter ad curationem succurrere censet:

§. 2. In Angla muliere quae Leucorrhaea per plures annos decubuit, & tandem corrosivis matricis ulceribus misere obiit, una cum Clar. *Sylvio* 14. Maji 1668. Lugduni Batavorum, *Glandulas* totius corporis omnes Lymphaticas, seu *Conglobatas*, duriores flavasque extitisse, Et *humorem crassum*, sebaceum, luteum, puri analogum continuisse: *Vasa vero lymphatica* valde repleta & distenta fuisse deprehendimus: Insuper ad testes, in Tubarum extremitate, hydatides utrinq; magnae aderant. *I. de Muralto Exercit. de Lympha & Saliva, in Annexis* §. 11.

SCHOLIA.

G*Landulas totius corporis &c.*] Clar. *Franc. de le Boë Sylvius* Glandulas in Conglobatas & conglomeratas distinxit: Conglobatae illi sunt, Quae ex una quasi continuata substantia, & aequalem substantiam habente, constituuntur, quales in mesenterio & lumbis plurimae occurrunt, ut & aliis in locis v. g. inguinibus, collo &c. Conglomeratas vocat illas quae ex pluribus glandulis minoribus simul junctis conflantur, quales sunt quae non tantum Pancreas, sed etiam salivales glandulas & Thymum constituunt: Different quoad substantiam hę glandulę, quoniam saepissime in Conglobatarum medio cavitas reperitur, non autem in Conglomeratis, quod à *Stenone* notatum in observationib. Anat. Different praeterea vasis peculiaribus, nam Conglobatae vasis donatae sunt lymphaticis, quae omnia versus & ad communem ductum, Thoracicum dictum, propellunt liquorem in se praeparatum vel aliunde acceptum: Conglomeratae autem in peculiares cavitates suum liquorem immediate deponunt, & Salivales quidem in oris cavitatem, Pancreaticae vero in tenue intestinum. 3°. differunt succi varietate, Conglomeratae enim succum non sibi similem continent, Pancreaticus enim aliquando acidus est, aliquando pene insipidus, nonnunquam austerus, saepius salsus, saepissime acido salsus, notante *Reg. de Graaf.* Tract. de succo Pancreatico; Saliua autem ut plurimum insipida est: In Glandulis vero Conglobatis eundem sibique similem humorem secerni excernique probatur, non solum per glandularum illarum substantiam ubique consimilem, sed etiam per vias in quas idem exoneratur, desinentes scil. in Ductum chyliferum thoracicum, dum ex glandulis conglomeratis effunditur liquor in peculiares cavitates.

Humorem crassum &c.] Humor vasorum lymphaticorum non semper tenuis est & fluidus, sed interdum crassitiem adipiscitur; notante *P. Barbette in Praxi cap. 4. lib. 4.* qui in hydropicae cadavere vidit abdominis lympham primo tenuem & fluidam, deinde gelatinam, tertio concretam, tandem duram & steatomaticam: Acrimoniae autem & corrosionis participem fuisse ostendunt matricis ulcera corrosiva fluorem comitantia.

§. 3. Mulier 40. ann. ex partu laborioso Fluore albo se laborare conquerebatur: dolorificus valde hic fluxus, nec uniformis hic semper, cum tenuis modo, modo viscida magis exiret materia, diversi coloris odorisvé: Injectiones hic adstringentes variae à Chirurgis variis adhibitae, ast sine ullo successu: postquam enim per 14. septimanas misere sic vitam egit, obiit tandem, exhibuitque corpus dissecanti *uterum omnimodo purulentum*, non uno loco materiam. etiam ex fundo ipso, abdominis cavo communicantem: Dissectio haec instituta 22. Febr. 1675. *G. Blasius P. 50. observ. med.* 3.

§. 4. Dec. 2. 1675. aperuj cadaver mulieris 30. ann. Fluxu haec laboraverat albo jam per 7. menses, qui ultimis temporibus gravis admodum & dolorificus, materiae foetidissimae:

mæ: Urinam parce admodum excernebat, nec unquam sine dolore: Dissectus venter vesicam urinariam offerebat mirum in modum distentam, urinæ insigni quantitate repletam, capitis humani magnitudini fere accedebat, ad umbilicalem regionem se extendens: Ossium pubis margini firmiter undique adnata, Incumbebat hæc Uteri non solum vaginæ, sed & fundo, imo pondere suo partem utramque graviter adeo comprimebat, ut non rotunda, aut saltem leviter protuberans, sed complanata, imo potius sinuosa observata fuerit: Fundus ipse substantiæ licet debitæ, vix à statu naturali recedentis, parte antica atque postica digiti transversi, laterali utraque duplicis digiti crassitiem habebat: hinc ampla valde quamvis ipsi incumbens vesica, extensio ejus tanta ut utriusque manus digitis vix tegi valeret: vagina ab extremo pudendi usque ad orificium internum ulcere sordido affecta notabatur, scatebat hæc materia purulenta, summe fœtida, cujus etiam aliqua portio ipso in ventris cavo, loco eo ubi vagina dicta intestino recto cohærebat, reperiebatur, eo quod consumpta substantiæ uteri particula materiæ illi concessus fuerit exitus, omnibus locis gravis æque hujus vaginæ exulceratio; levior quæ vicina magis orificio externo, gravis quæ interna: Nec tamen ab ulcere quamvis libera magis pars antica vaginæ dictæ, alienæ constitutionis omnino expers reperiebatur, duritiem enim insignem hic reperiebamus, imo & crassitiem; utraque tanta ut substantia vix minimi digiti crassitiem habens naturaliter constituta, duorum pollicum crassitiem superaret, cartilaginosæ fere constitutionis: Atque huic substantiæ hujus, cum crassitie, conjunctæ duritiei excedenti, urinæ suppressionem, aut saltem parciorem excretionem, hinc vesicæ urinariæ extensionem summam, unice adscribendam ducebamus, angustato sc. ab uteri substantia dicta meatu urinario eidem continuo. In latere dextro *Tuba uterina*, circa extremitatem eam quæ ab utero est remotior & amplior, inflammata valde, toto reliquo corpore purulenta omnino, omni cavitate destituta, purulentus itidem *Testiculus*: In sinistro utraque pars à statu legitimo notabiliter haud recedebat: In utroque loco testibus vicino, cornubus uteri adhærebat vesica, quarum dextra ovi gallinacei magnitudinem habebat: liquore gelatinoso, pellucido, subflavo, repleta; sinistra vix juglandis, aquosa magis: *Ren* uterque sero mire extendebatur, forsan quod urinæ excretio aliquamdiu parcior fuerit: *Vreteres* ampli itidem, *vesica fellis* insignis quoque magnitudinis, bile turgida; *Hepar* bonæ notæ, *Pancreas* quoque: *Lienis* mira structura, numerum sive spectes sive figuram: *Ille* duos exhibebat Lienes intime connexos, sic ut nonnisi singulari adhibita circumspectione separari potuerint: *Hac* locis variis incisam substantiam, adeoque quasi in lobos quosdam parte ea quæ ventris anteriora respiciebat, divisam: Imo in Liene hoc, duplici ex corpore dicto modo composito, appendicula singularis etiam observabatur, quam lobum ejus vere nominare licebat; Circa Renem sinistrum nucis moschatæ magnitudinem habens globosa occurrebat substantia, vasis mire irretita, dissecta hæc Lienis substantiæ similis observabatur. *Cordis* ventriculum dextrum insignis admodum occupabat *Polypus*, tenax valde, albus, fibrosus, extendebat se ad plurium digitorum longitudinem in arteriæ pulmonalis interiora: *Mediastino* circa pericardium utroque latere, vesiculæ variæ flatu turgidæ adstabant: In inguine sinistro *Glandulæ* quæ aderant, naturali in statu inveniebantur, quæ in dextro duplicis juglandis similitudinem referebant externam faciem spectantibus, licet valde essent inæquales: dissectæ plurimis ex particulis, albissimis, facile digitis resolubilibus, singulari tunica investitis compositæ videbantur: Cor, Renes, partesvé aliæ variæ maculas habebant, in tunicis se manifestantes, subnigras, linea albicante circumscriptas.

SCHOLIA.

VLcus dictum uteri, hinc Fluor purulentus vesiculæ circa vasa pampiniformia, glandularum in inguine intumescentia, quæque alia huc facientia adduximus, quam causam habuerint meum non est determinare, eo quod nonnisi viribus diuturnitate afflictionis omnino destructis, adeo ut etiam vix verbum proferre valeret, in Nosocomium delata fuerit defuncta nostra, Lymphæ singulari vitio, simili omnino illi quale luis venereæ, præcipuam, si non unicam causam, variis rationibus moti habemus, plurimum hic tribuamus multa ex dictis suadent: Hac an correpta fuerit defuncta dicere non possumus, hoc hic monuisse satis sit, vel sanguinem luis à causis corruptum, (etiam non raro a malignis, quas inter seminium palmam ducit) Lymphæ dispositioni pravæ, ac speciatim magis coagulationi singulari, hinc circa glandulas, aliaque loca, ubi ductuum ejus motui destinatorum copia collectioni, aliisque inde productis vitiis occasionem præbuisse, licet nec ipse partibus aliis humoribusque pepercerit, sic ut non solum vitia alia in muliere hac observata, verum & uteri ulcus ipsum ex sanguinis Lymphæve constitutione præternat. originem duxerint, vel ex impuro congressu, seminisvé pravi in utero detenti corrosiva vi ulcus uteri primo, hinc ex hoc sanguinis lymphæve vitia, quæque ab iis produci posse diximus, dependere. *Gerardus Blasius Part. 5. Observation. medic. 5.*

§. 5. Sæpius

§. 5. Sæpius vidimus in dissectis cadaveribus puellarum seu virginum,& allatum mulierum profluvio uteri albo, dum viverent, laborantium, quæ ob alium aliquem morbum gravem extinctæ fuerant, In utero enim earum humorem limpidissimum invenimus, qui è cavitate ejusdem guttatim stillabat per verum collum in sinum pudoris, in quo candorem tantum acquirebat, ut cretam aut calcem dissolutam in aqua dixisses,& ejusdem mixtionis crassitiem quoque,in aliis majorem, in aliis minorem: An verò id fiat, i. e. ista albedo & inspissatio humoris antea tenuis & limpidissimi, acquiratur coctione aliqua,vel aëris externi appulsu, frigidi potius ut videtur, aliis judicandum proponimus. *Severinus Pinaus de Notis virginitatis lib.1.problem.3.*

SCHOLIA.

Ista albedo & inspissatio humoris &c. Lymphatica vasa plurima ab utero oriuntur, quæ externam ejus substantiam perreptando, sensim coeunt, & rivulorum ad instar augescunt, donec ad magnum chyli lymphæque receptaculum, ubi terminantur pervenerint: *Regn. de Graaf. de mul. organis c. 9.* Humorem autem in illis contentum primo limpidissimum esse, post crassitiem adipisci ostendit *P. Barbette* in Praxi cap. de hydrope.

In quo candorem tantum acquirebat &c.] Cum apud *Hippocr.* 1. de morb. mul. λευκὰ leguntur dubitari potest an intelligat fluorem muliebrem: nam & absolute τὰ λευκὰ leguntur & τὰ καλαμίνα λευκά: existimamus autem per hæc vere fluorem uterinum intelligi,præsertim pituitosum,sed nomine τῶν λευκῶν aliud audiendum: *Hippocr.* enim primum ita scribit, Si mulieri à partu cum febre Alba retineantur, pessimum: Et 5. Epidem. Mulier, *ait*, in Larissa prægnans erat, 10. mense sanguis malus fluxit, 14. excidit puer mortuus; tertia die noctu secunda excreta est & τὰ λευκὰ, i. e. purgamenta alba: *Aristot.* vero 2. c. l. 7. de hist. an. τὰ λευκὰ proprie in puellis considerat, quæ loco menstruorum ipsis eveniunt, cum sanguis incoctus & crudus est: Fieri autem potest ut in acetabulis, aut cornibus,aut vasis uteri peculiari vitio accumuletur sanies quædam,& quoddam πυῶδες, quod menses inficit, licet sanguis qui affluit ad uterum,menstruam purgationem facturus, floridus sit & laudabilis: Etenim sensim ad partes uteri affluit, & hic moratur donec menstrua periodus advenerit,& ista quam fecit mora inficitur menstruum & exalbescit: Imo *Duretus* annotavit evenire posse & sine febre & cum febre, sine ulcere ullo uteri, ut circum hujus venas,præsertim fundum,purulentum quid & album acervetur: Et forte ista sunt λευκὰ quæ à partu consequuntur, diuturnitate temporis sanguine alborem acquirente: *Galenus* enim 10. 4. de usu part. *ait*, Si sanguis tantam in venis & arteris moram traheret quantam semen in vasis spermaticis, seminis more alberet; ut non amplius mirum sit si in corpore ipsius uteri exalbescat humor,& præsertim sanguis. *Ballonius cons. lib.2. hist.2.p.76.*

§. 6. Nob. mulierem affectus plures p. n. male habent, inter quos alii vetustiores sunt, Muliebre Profluvium & Dolores vagi. Alii recentiores, ut Febris quæ horis vespertinis vehementior fit,& jam plus 40. diebus torquet: Muliebre profluvium evidentissimum est, loci enim muliebres perpetuo sunt humidiores, adest fastidium ciborum, &c.

Ex assiua autem destillatione Uteri excitata fuerunt Ulcera, quæ in Gangrænam redacta, Nobilem mulierem ad mortem deduxerunt.

SCHOLIA.

Profluvium muliebre ex *Galeno* 3. de sympt. causis c. 4. & 6. de loc. c. 5. non aliud est quam distillatio uteri diuturna, per quam universum corpus expurgatur: Cujus generatio est à materia excrementitia, quæ in venis uteri existens,facultatem uteri ita irritat, ut per uterum assidue egrediatur: De causa autem proxima hoc vitium producente, dissidium est inter Scriptores; nam alii affectionem referunt in varios humores & ichores,partium principum vitio procreatos,ad uterum transfusos,qui dum illius expultricem irritant,utero nequaquam affecto, tanquam rheumatismo per uterum excernuntur: Alii vero probare nituntur Utero affecto etiam procreari, cum morbi diuturnitate uteri calor redditus sit imbecillior, ideoque plurimam partem alimenti in excrementum commutari, ut aliquando etiam ex excrementorum acrimonia, abrasiones & ulcera suboriantur: Sed hoc dissidium sic dirimendum est, Profluvium id ut plurimum accidere transmissis humoribus ad uterum à partibus principibus: Non negandum tamen quin & utero affecto id symptoma possit procreari, quemadmodum temporis diuturnitate in proposito casu factum est: Quare hujus symptomatis causam proximam (præter humores varios & ichores ob pugnantes ventriculi & jecoris intemperationes genitos) arbitrandum est ex intemperie frigidiori & humidiori uteri, morbi longitudine cumulari, plurima parte alimenti in excrementum cedente, quod putrescens & abrasionē uteri efficiens, & expultricem irritans,hujus symptomatis est causa: Dolores autem vagi plurima ex parte ex vapore ortum ducunt, qui ex ventriculi & uteri imbecillitate procreantur, cum non admodum permaneant: Febris vero Lenta, quæ horis vespertinis excandescit, absque siti & aliis symptomatibus,à materia pituitosa dominante, cum bilis & biliosi humoris subdominio, venas mesenterii & uteri obstruente exoritur. *Lalius à Fonte Consultatione 119.*

Febris Lenta] *Hipp.*1. de morb.mul. in morbo uteri per corruptionem πῦρ esse βληχρόν, i. e. mitem esse calorem: Ejusmodi febris invadit cum partes principes ἀγαθοφορα laborant,atq; Medicis incautis imponit.

§. 7. Nobilis juvenis temperaturæ biliosæ & sanguineæ, post editum partum, cum intemperanti victus ratione uteretur, non solum in toto puerperio expurgata est, sed etiam plures menses post multa aquosa excrementa interdum ovorum albuminis conditionem referentia, semper sanguine perfusa sunt reddita: Totius etiam corporis marcor & febris

febris accessit, quæ horis vespertinis magis amplificatur, quo tempore vehementi alterius coxæ dolore tentatur, qui usque ad extremum calcem exporrigitur.

Quamvis omni conatu actum sit ut febris eliderctur, inhiberetùrque ne in hecticam transiret, neutrum potuit præcaveri, imo accessit etiam uteri gangræna, & sic vitam cum morte commutavit.

SCHOLIA.

HIc non alia causa est quam facultatis expultricis laxio, & excrementorum serosorum copia, à qua irritatur: cum ex immoderata & diuturna sanguinis profusione, jecur atque ventriculus propriam temperiem amiserint, ut non sit mirum si plurima materia frigida, tenuis, serosa in dies cumuletur, & quamvis interdum acris percipiatur, id ex aliqua abrasione cervicis provenire existimandum, vel humoris serosi putredine, ex qua causa etiam salsus fieri solet: Accedit quod morbi prolixitate utero imbecillo reddito, plurima pars ipsius alimenti in excrementum serosum cedit, Macrosis vero generatio in morborum diuturnitate & nutritionis inopia posita est: Febris vero & dolor, putredinem causam habet, reliqua eandem materiam à calore febrili agitatam, atque in vaporem tempore paroxysmi agitatam, qui ad partem affectum debilem propellitur. *Idem Consultat. cxxj.*

§. 8. Domina de Bobigni laborarat ςῶ γυναικείῳ qui erat tetri odoris, fere omnino suppresso: Vitium erat in pulmonibus & hepate, sed uterus corruptus quasi gangræna affectus, plenus tabo & sanie. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

OBSERVATIO. II.

Carunculæ ab Vtero excretæ ob illius cancrosum ulcus. 1. Partes fœtus molliores excretæ pro sanie uteri habitæ. 2. Globuli Lympha gelatina, ab utero iis referto ejecti. 3. Effluxus saniei ob membranas uteri putrefactas. 4. Fœtus involucra cum utero putrefacta excreta. 5.

§. 1. ALias, cum essem iunior, vidi carnem excretam à muliere septuagenaria. Et cum esset aliqua inter Paternum & me altercatio, post obitum mulieris aperto cadavere, inventa est uteri portio ad magnitudinem ovi separata ab utero reliquo, simul cum sanguine grumoso. *Saxonia Panthei lib. iv. cap. xix.*

SCHOLIA.

COgnoscuntur uteri ulcera ex dolore punctorio cum excretione aut ichoris, aut puris, vel utriusque, quandoque cum sanguine, aliquando sine hoc, cum fœtore: Et si ulcus sit inflammatorium, dolor est ingens cum febre continua: Si sit cancrosum, præter dolorem & febrem, adsunt vigiliæ perpetuæ, corpus evadit cachecticum, affectus est diuturnus, excernuntur simul cum ichore & sanguine, aliquando etiam carneæ portiones, id quod ego jam bis observavi, semel anno elapso in Nobilissi. matrona, cujus carunculas excretas plures viderunt, Iterum in muliere supra dicta. *Idem ibidem.*

§. 2. Cath. de Fiefs, cum secundas contraxisset nuptias, eodem tempore in morbum incidit & gravida facta, sine suspicione: Infinitis remediis usa est, etsi obstetrices quædam gravidam pronuntiarent, quod pleraque symptomata adessent, quæ 9°. mense omnia desierunt, dein dolores partus irriti supervenere, & statim post omnia signa fœtus emortui observare licuit, quorum tamen ratio non habita, Qare cum Lutetia domum rediisset, adhuc fœtum mortuum utero gestavit, idque xv. mensium spatio à die interitus ipsius supputatione facta, præter 9. menses quibus in utero materno vixerat, Sic partes putrefactæ per inferiora eiiciebantur, quæ à Medico quodam pro sanie ex ulcere uteri manante habebantur, ut ossa quæ remanserant lienis esse censebat schirrum.

Tandem extincta aperta fuit, & copiosa adhuc sanies in abdomine reperta absque utero, & fœtus ossa aliqua jam putrida, aliqua vero integra erant, & inter hæc unum ex ossibus claviculæ, jam lividum, peritonæum & abdominis musculos perforarat, ut sola cutis integra remanserit, quod in sinistro latere pro scirrho lienis imponebat. *Franciscus Roussetus de Partu cæsareo sect. 4. cap. 12.*

§. 3. In Nobilis matronæ utero post mortem aperto, Globuli connexi splendida lymphæ gelatina pleni inventi, quorum particulas etiam ante excrevit quam fatis cederet. *Th. Bartholinus Tract. de Bibliotheca incendio. §. 6. & Tract. de vasis Lymphaticis.*

SCHOLIA.

PEr inferiora plurimum dierum spatio ejusmodi globulos dejecit mercator nostras *D. Savournin*, anno 1664. sanitati tandem restitutus, quorum origo extra intestinorum capacitatem quærenda non fuit, lymphæ quoque ortum debentes: Hic vero luctui locus, ob concrematum opus omnibus medicis seriem affectum qui à lymphæ vitio, vel deficientis, vel abundantis vel corruptæ dependent, vel alio modo peccantis, vel intra vasa sua, vel vesiculis conclusæ, vel alieno loco effusæ perstringens: utinam prodeat qui vices Excell. Viri suppleat & jacturam resarciat.

Globuli splendida lymphæ gelatina pleni inventi] Vasorum succum à sanguine diversum, & vel Lacteum vel hymplaticum vehentium ordo an ad uterum perveniat difficile est indagatu & demonstratu, præter-quam in gravidis brutis post partum, justo tempore apertis: Tendunt huc illuc lactei ductus, vel (ut alii volunt) lymphatici, etiam ad uterum coque chylum deducunt. *Rolfinccius parte. 2. de organis Generat. cap. 26.*

§. 4. In Muliere quadam uteri membranas putredine penitus absumptas fuisse, sectio post mortem patefecit: diuque ante obitum hoc factum fuisse, effluxus præcedens saniei fœtentis & putris comprobavit. *Platerus Prax. lib. 3. cap. 2.*

§. 5. Uxor N. fœtum mortuum quinque menses retinuit: Quo partus promoveretur, mulier ventrem variis modis compressit, unde fluor materiæ putris, fœtidæ: Vniversus uterus, involucra, musculi epigastrii, &c. desiderabantur. *Vite tit. de Partu difficili.*

Observatio III.

Mola ex membrana grumum sanguinis continente constans ab utero ejecta 1. Mola tota solida. 2. Mola parenchyma Lienis interius referens.

§. 1. MOlam ex sanguine temporibus superioribus vidi, compactam seu concretam ex grumis, inclusam membrana, qua dissecta, & grumum dividi sine ulla resistentia: Sanguis siquidem condensatus quasi infarctus fuit membranæ, ut in apexabine videmus: Adhærebat hæc moles alii, non carneæ sed membraneæ per totum, ambæ pendebant plures libras: Aderat & tertia mola plane carnea, referens substantiam renis, magna satis, cum quibus gemelli sexu diversi prodierunt non vivaces. *Hachstetterus decade viij. casu viij.*

§. 2. Mulier quater jam pepererat & post suppressa menstrua quintum jam fœtum putabat in utero habere: Cum vero in nono mense ad pariendum se accingit, pro expectato fœtu globulum seu sphæram excernit albam, mucore respersam, caput humanum magnitudine superantem.

Cultro sphæra dissecta solida tota intus apparuit, cepæ instar membranullis crassis & albis fabrefacta, quibus sectis nullus ichor, humor serosave substantia emanavit: Hæc mulier cum frigidi esset temperamenti attenuante victu est præservata. *Zacutus Praxis admir. lib. 2. Observ.* 155. Vide Obs. 153. ibid. de mola carnea vivente mirabili.

§. 3. Molam observari bulbum omnino referentem in parte exteriori, Dissecta vero per medium, carnem quandam spongiosam, sicut parenchyma Lienis habebat, exterius vero membrana forti & carnosa cincta erat. *Dom. Panarolus Pentec. 4. Observat. 46.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXXVII.

De Graviditate falsa, Conceptione Tuburia, Gemellorum origine, Hermaphroditis Virginitatis notis.

Observatio I.

Mola ingens graviditatem mentiens. 1. Vterus ulceratus carnem spongiosam & putridam continens. 2. Molæ duæ extra matricem. 3. Membranea substantia rotunda, bullis referta utero inclusa. 4. Mola pulmentaria. 5. Molæ duæ in utero conceptæ. 6.

§. 1. MATRONA Mildunensis, Debora Barel nomine, duorum fere annorum spacio gravissime utero laboraverat: ab initio Gravidam se esse putabat, omnia enim signa prægnationis propomodum aderant: Elapsis tamen mensibus aliquot falsæ hujus prægnationis pejus se habere cœpit, mammæ flaccescebant.

bant, venter vero de die in diem accrescebat, appetitus item prostratus erat, dolores quoque totius ventris continui, imprimis vero laceris dextri, atque è regione renis sinistri tam vehementes tamque maximi aderant, ut sæpissime maritum & adstantes imploraverit quo Chirurgum accerserent qui aperto abdomine horrendas illas & crudelissimas bestias expelleret: plane enim sibi persuasum habebat se gestare bestias. Tandem cum in hac miseria ultra duos annos languesceret, aucta febricula, nausea ac vigillis, nullis item usa remediis, è vita discessit.

1. Aspecto defunctæ abdomine plurimum aquæ carnis loturæ similis effluxit. 2. Uterus in magnitudinem ingentem extensus peritonæo a linea alba usque ad costas spurias & renem dextrum adeo tenaciter adhærebat ut vix avelli posset: hinc dolor ille maximus quem in dextro latere passa erat. 3. Ren sinister plane putrefactus conspiciebatur. 4. Hepar undique abscessibus putridis scatebat, hinc aqua quæ in vacuo ventris continebatur, sanguinolenta facta fuerat. 5. Utero adaperto aquæ fœtidissimæ puri permixtæ ultra libras sex effluxerat. 6. Mola quoque in conspectum sese dabat, magnitudinem capitis longe excedens, inæqualis, nonnullis quoque in locis dura, atque hinc inde putrida ac fœtida, illa autem non solum vasis cotyledonibus, verum etiam tota illa parte, quæ dorsum respicit, tam tenaciter adhærescebat, ut sine dilaceratione uteri avelli atque separari non potuerit. 7. Ambo quoque testiculi præter naturam adeo excreverant ut magnitudinem pugni excederent, erantque inæquales, dari, & ad instar fere Vuæ. *G. Fabritius Hildanus cent. 2. Obser. 55.*

§. 2. Puella xlij. annorum ex scala in subterraneam cellam delapsa, nihil mali experta fuit præter dolorem colli, mox post sedatum: emersit tamen in dorso dolor post aliquot hebdomadas, quem sensim in hypogastrio dolor insequutus: Adhibita in consilium obstetrix, inspecto corpore puellæ, Gravidam pronuntiat: Morbo interim correpta, nihil proficientibus remediis, auctaque in dies ægritudine incognita, octava hebdomada ad meliorem vitam transiit.

Mœstissimorum parentum rogatu cadaver apertum, ut mortis tumorisque causa innotesceret Statim dissecto abdomine uterus prodiit, ovi gallinacei magnitudine, ulceribus plenus, sed sine pure aut fœtore: In ipsa autem uteri cavitate nihil inventum præter frustulum carnis spongiosæ, & putridæ, libras quatuor cum media pendens, Hepar, Lien, reliquaque viscera nullum vitium visa contraxisse. *Bartholinus cent. 1. Observat. 97.*

§. 3. Quædam civis Viennensis habuit molam extra matricem: Erat illa albissima & mundissima, circa uasa seminaria: Vivebat cum viro annos 16. quam Medicus (ut mulier petebat ante mortem) dissecuit, quo aliis mulieribus simili morbo laborantibus consuleretur: Invenit autem duas molas extra matricem, Vnam in quantitate frusti carnis supra matricem & ipsi fortissime adherentem: alteram in latere sinistro circa vasa seminaria, in quantitate capitis: Nupsit bona puella seni, & quum venerea esset, caste & honeste vixit, quum interim vir senex debitum præstare non posset: caveant igitur puellæ venereæ à senibus & nubant similibus. *Iohannes Marquardus Practica. Theor. & Empirica cap. 5. de mola.*

§. 4. Compertum est Gravidationem aliquando degenerasse in membraneam substantiam globosamque, totam aquosis bullis rotundis, tumidis pellucidis & innumeris plenam, aliquando cum sanie fœtida & diluta: quam sane figuram jam comperimus in uxore Bibliopolæ cujusdam. *Mercatus de mulier. affectibus lib. 3. cap. 8.*

§. 5. Vidi molam ab humore phlegmatico, grosso, ad similitudinem pultis factæ per superfluam milii decoctionem in aqua, quæ tantum excrevit, ut post mortem patientis facta anatomia esset majoris quantitatis & ponderis quam residuum corporis ipsius, *Io. Arculanus comm. ad cap. de mola, lib. 9. ad Almansorem.*

§. 6. Mulier fere quinquagenaria, quæ nunquam viro nupserat, ex congressu cum adolescentulo concipit in utero, unde sequuta est inappetentia, macies & pallor totius corporis, quorumdam eduliorum desiderium, cum aliis graviditatis signis: post xl. à conceptione diem percepit palpitationem quandam versus hypochondrium dextrum, ab eoque tempore melius se habuit & appetitus restitutus est: Venter in dies augebatur, mammæ intumescebant 4°. mense: in mamma sinistra, rufum, postea album, in dextra lac apparuit: quarto mése fluxus menstruorum apparuit copiosus, triduo perseverans, inde ventris tumor imminutus est, postea tamen sensim denuo augebatur, menstruæ purgationes singulis mensibus

prodibant quemadmodum ante graviditatem: motus inventre sentiebatur illi consimilis quem fœtus in utero conclusus solet exercere: Nono mense dolores parturientium passa est, ita ut vocata obstetrice omnes adstantes partum expectarent: Illi tamen dolores post xxiv horas quieverunt & nihil exclusum est: Ab eo tempore menstruorum fluxus adhuc ordinatus fuit usque ad xiij. mensem, in quo iterum parturientium dolores passa est sine effectu: postea vero nunquam menstrua prodierunt, ventris tumor permansit cum motu interpolato instar fœtus inclusi: Iamque elapsi sunt lx. menses à principio graviditatis, neque tumor ventris est admodum insignis, vixque enim æmulatur semestrem graviditatem: Duo tumores sensibiliter distincti, ut quoddam intestium apparent medium: illi tumores ad hypochondria vergunt decumbente muliere, ac eadem erecta veram graviditatem referunt, medium ventrem occupantes, compressi recedebant & iterum accedebant, sæpe motu proprio instar fœtus in utero inclusi: Mammarum tumor jam dudum evanuit, & illæ admodum molles & flaccidæ evaserunt, à quibus exprimuntur lactis viridis guttulæ perexiguæ: toto graviditatis tempore mœrore & jejuniis se confecit, domi inclusa remanens, quod graviditas illa sine conjuge contracta fuisset: denique anno 1636. mortua est.

Aperto cadavere Molæ duæ distinctæ inventæ fuerunt, Guiganii degebat, vocabatur Claudia Demarez: *Observatio D. Pollet. D. M. Matisconensis.*

SCHOLIA.

EX *congressu cum adolescentulo*] Fieri molam non à sanguine solo sed etiam à semine virili, operante aliquantulum vi formatrice, indicio sunt membranæ quibus integitur, ligamenta, venæ quibus utero alligatur, superfœtatio illic juncta, incrementum, motus quidam tremulus, ita ut omnia habeat imperfecti conceptus signa, neque unquam absque coitu concipi quidquam observavit: Male *Mercurialis* molam ex solo sanguine menstruo absque semine generari posse putavit: concrescere quidem potest sanguis in utero, quod perniciosum, nam putrescit, grumescit, & prava concitat symptomata, sed tamen in molam non facessit, nec utero adhærescit, nec potest sanguis ille in carnem verti, cum careat facultatibus naturalibus, concoctrice & alteratrice: Recte *ait Saxonia.* Si mola sumatur pro qualibet hypersarcosi, fieri potest ex sanguine, sicut in ulceribus sæpe luxuriat caro: fiunt quoque interdum abscessus glandulosi & carnei, qui augentur, nutriuntur, venas habent & arterias, quales in utero fieri non est impossibile: Verum hæc non fiunt ad modum conceptus, sed sunt tumores p.n. & sanguis è vasis in capacitatem partis non effluit, sed fit per modum cujusdam nutritionis, quod in utero quidem contingere potest, sed non erit mola: Errant pariter qui contra *Hippocr. Aristot. & Galeni* authoritatem statuunt, molam fieri posse absque viri complexu, ex semine fœmineo cum sanguine menstruo, quia, inquiunt, mulierum semen quodammodo prolificum est, sicut ova gallinarum subventanea absque galli congressu fiunt: Contra *Hippocrates* causam facit copiosos menses cum modico & morboso semine permistos, quod, ut advertit Altimarus, de fœmineo semine non debet intelligi, cum semper fœmineum semen modicum sit, frigidius, humidius & imbecillius virili, & solum nihil possit, nisi virile accesserit, unde è vasis spermaticis elapsum reiicitur ab utero, aut retentum putrescit pravaque inducit symptomata, sicut ex ovis subventaneis nil potest formari, Et revera credo semen fœminæ esse merum commentum. Mola autem rudimentum quoddam habet conformationis, sicut supra diximus. Idem sentit *Aristoteles*, & *Galenus* 14. de usu Part. plane negat ullam unquam visam mulierem absque viro molam aut aliquid simile concepisse, etsi sæpius in somnis mulier semen effundat in uteri capacitatem, quod etsi *Galenus* dixerit, non est tamen verum: nec unquam fit in virginibus, aut aliis coitu abstinentibus, sed sæpe cum vero fœtu conjungitur, unde in tempore partus computando errores contingunt, partusque sequitur difficultas, aliàs suppressis menstruis frequentissima foret molæ generatio: Quam bene cum meretriculis ageretur, quæ se virgines simulant, si hanc excusationem violatæ pudicitiæ habere possent: Contrariam opinionem tuetur *Sennertus*: *Primirosius de morbis mul. lib. 4. cap. 5.* qui Sennertum refellit.

Sequuta est inappetentia, &c.] A vero conceptu, uteri hydrope, aliove tumore per initia mola non facile discernitur, nam communia habet cum illis symptomata, sæpe etiam cum illis conjungitur: In principio enim menses supprimuntur, adsunt cibi fastidia, nauseæ, coloris in facie mutatio, uterus & mammæ intumescunt, lumbi gravantur, unde à fœtu vix discerni potest: Verum ita distingitur, quia in progressu mulier longe peius habet, cessant enim augescente fœtu symptomata, sed in mola ingravescunt, vires magis languent, mulier ad incessum gravior evadit, artus gracilescunt, dolor ventrem, dorsum & inguina sæpe compungit, respiratio est difficilis, quorum nihil adest in vero & legitimo fœtu, præsertim si sana est mulier, quæ omnia falsa sunt, nam scio gravidas pejus à fœtu quam alias à mola vexatas. 2°.

Quia fœtus post tertium vel quartum mensem moveri incipit, mola autem per se non movetur, sed duntaxat cum in alterutrum latus revoluit se mulier, tanquam pondus iners, aut lapidis instar convolvitur, cum sensu gravitatis ac interdum dolore: Aut si quodam palpitante motu movetur, non tamen voluntarius est hic motus, nec in omnem situm, ut solet fœtus, atque mulier, quæ antea uterum gestavit, facile horum motuum diversitatem internoscere poterit: Sed difficilius cognoscitur si cum mola fœtus conjungitur, nisi conjectura quadam, ut ex gravioribus symptomatis, majori graviditate & ventris mole, quæ tamen non sunt necessaria: In mola corpus in dies magis magisq; debilitatur, contra in vero fœtu, nisi mater aliunde ægrotet: Major & certior est molę suspicio cum pariendi tempus effluxit, interdum enim mola per plures annos perseverat, atque etiam commoritur. 3°.

In

In mamma sinistra rursum, &c.] 3°. in mola mammæ sine lacte tument, nec verum est lac, ob caloris in mammis defectum, ex uteri sympathia, sed aquosus quidam humor: Verum hoc signum non est admodum certum, plurimas enim vidi gravidas, in quibus aquosus tantum erat humor in mammis, isque paucissimus ante partum. Tum ex sententia *Hippocr.* si menses deficiant, mulieri lac in mammis generari potest, etiamsi nec gravida sit nec pepererit, Recte pensitata, signa hæc sunt tantum conjecturalia, ferme omnia falsa aut incerta: *Primirosius ibidem*. In dicta muliere quæ annum quinquagesimum attigerat, ut vera conceptio, ratione ætatis, & quia cum adolescentulo rem habuit, cujus semen languidum & crudum, ita nec verum lac expectari debuit 4°.

Ventris tumor, &c.] 4°. Præsente mola venter in omnem dimensionem intumescit, ex fœtu vero potius versus umbilicum, coactatis utrinque lateribus: Ab hydrope autem distingui vix potest: discernitur autem per ventris duritiem, & quod tumor ad digitorum compressionem & pulsationem non cedit, nec tympani sonum reddit, nec manu fluctuatio illa percipitur, quamvis temporis progressu hydrops succedere possit, Demum in hydrope ventre intumescente totum corpus minuitur, quod non accidit in mola, nam sunt interdum probe coloratæ: Addunt etiam quidam in mola supprimi menses, quod etiam non est necessarium & in hydrope contingit *Primirosius ibidem*.

Observatio. II.

Graviditatis opinio ob uterum magnum, humore repletum, cum sero multo in abdomine. 1. Ob Hydropem uterinum 2.3. Ob plures calculos in utero 4. Ob distentum, durum, massam carneam continentem 5. Ob uterum extensum. 6. Ob excrescentiam in uteri fundo. 7. Ob steatoma illi innatum. 8. Ob insignem molem unius Testiculi. 9.

§. 1. Augusta Imperatrix omnia signa veræ gestationis habuit, In cavitate abdominis erant tum ichorosi humoris, tum phlegmatis libræ 24. Vterus erat valde magnus, plenus humore crassissimo, albo. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 2. Fœminam recens enixam obstetrices alterum adhuc gestare fœtum credunt, quia inferior abdominis pars adhuc tumida erat. Vterus aqua cruenta repletus apparuit. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 3. Vidimus vxorem sericorum pannorum textoris, quæ *cum utero se gerere* existimaret, intumescente quotidie ventre, prægresso statuto tempore partus, malo corporis habitu, febriculâque lenta correpta extincta est.

Cum ægritudinis tempore dispar sententia inter Medicos prolata esset, quod nullus ipsorum animadverterat, Dissecto ventre *uterum aqua plenum* invenere. *Marc. Donatus Histor. mirab. l. 4. c. 25.*

SCHOLIA.

VTerum aqua plenum] Hydrops uteri est ejusdem tumor p. n. ex collectione seri, pituitæ, aut flatus, intra illius cavitatem aut propriam substantiam & membranas, propter debilitatum calorem nativum & malam proprii alimenti coctionem: Una causa est uteri ipsius intemperies & debilitas, ex partu laborioso, abortu frequenti, aut frigore externo contracta: alia vero est eadem quæ & Hydropem universalem producit: aqua autem ex abdominis capacitate cæcam & insuetatam sibi viam parat in uterum: Huc accersendum vasorum Lymphaticorum vitium, quæ Clariss. *Wepferus*, Exercit. de Apoplexia p. 383. vidit in brutis ab uteri cornibus, tenuibus exordiis in ductus insignes excrescentia, liquorem suum in venas majores hypogastricas, per ligamentum uteri membranosum diffusas, aliquot in locis facile deposuisse, quem frustra digitis versus cornua repellere conabatur, obortis nodulis ob valvulas liquoris regressum remorantes: Plurimum etiam facit ad Hydropem uteri accersendum mensium retentio diuturna: Signa sunt Tumor imi ventris laxus, & secundum uteri formam extensus, in ambulando gravitas & spirandi difficultas, menses inordinati, pauci, pravi aut eorum defectus, uteri osculi gracilitas & humiditas, mammarum mollities & lactis carentia, dolor imi ventris & lumborum, rigor, ac sæpe febris.

Cum utero se gerere, &c.] Distinguitur ab impraegnatione, quod uteri hydropi æqualiter juxta uteri amplitudinē extendatur: si ultra decimum extendatur mensem, quotidie & posterioribus mēsibus ingravescit: In impregnatione cōtra symptamata, quæ primis mensibus affligunt, posterioribus remittunt, mammę, quę solidę sunt, molles fiunt: In hydrope uteri sanguis aliquis effluit: Distinguitur à Mola pondere: Ab uteri inflatione, pondere & sonitu: Ab hydrope ventris, quod oriatur à partibus superioribus & pergat ad inferiores: In hydrope uteri contra: Cum in cavitate hæret, os uteri clausum est: Cum in cysti, connivet, Si totum corpus bene se habeat, & præcesserit partus laboriosus, ab uteri vitio fit: Difficilior est dignotio si cum graviditate complicetur, quod accidit anno 1645. in uxore Nobil. & Clar. D. *Grenus*, Consulis Genevensis: Dissentientibus Medicis, quorū alii pro hydrope uterino stabant, alii pro impraegnatione, neutri pro juncto utroque: Vicit tamen sententia, qua hydrope uteri laborare judicata est; hinc valentissima exhibita & admota medicamenta ad aquas deturbandas: Nono mense exacto dissidium compositum est, affatim enim, reserato uteri ostio, aquarum congeries ex uteri capacitate exclusa est, subsequente partu puelli, optime constituti: Cum de nomine imponendo esset disceptatio, Mosis illi convenire dixi, quia aquis esset ereptus.

§. 4. In Comitissæ à Gleichon viduæ demortuæ utero plures calculi reperti sunt, Illaque prægnans credita *Mebius Fundam, Med. Physiolog. cap.* 20.

§. 5. Mulier se utero gestare opinabatur, exactis decem mensibus nil producitur, tumor perseverat, alii eam hydropicam iudicant, alii adesse molam, annos xvj. has molestias tulit: mortuæ uterus apparuit undique distentus, durus, crassitie quinque digitorum, pendens libras IX. cum dimidio: In capacitate massa carnea concreverat. *Vide tit. de ventris tumore*

§. 6. Fœmina à partu retinuit ventris tumorem ita magnum ut putaretur alium adhuc fœtum gestare. Vterus in tantam molem extensus erat, ut totum inferiorem ventrem solus occuparet. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 7. Hydropica credebatur gravida, cujus utero exterius adnata cernebatur excrescentia candida. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 8. Virgo abdomen gemino tumore distinctum gerebat, hinc accusata impudicitiæ. In mesenterio duo aderant steatomata. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 9. Vidi in fœmina testem in dextro latere ad magnitudinem ovi gallinacei, serositate plenum, Et dum viveret mulier se esse gravidam ajebat: In altera muliere Testes cum ligamentis & tubis ita implicatos, ut velut sine distinctione una massa carnea videretur *Dominicus de Marchettis Anatom. cap.* 7.

OBSERVATIO III.

Graviditatem ementita steatomata mesenterio innata. 1. *Ejus insignis tumor.* 2. *Vesiculæ crebræ peritonæo incumbentes.* 3. *materia viscosa in abdomine* 4. *Aqua purulenta.* 5 *Ingens copia serosi sanguinis.* 6. *Ren maximus unicus.* 7, *Hepar ingentis molis.* 8. *Magnitudo insignis Iecoris & Lienis.* 9. *Insignis ventriculi tumor.* 10. *Ejus hydrops.* 11. *Vesiculæ infinitæ viscera imi ventris obsidentia.* 12. *Hepatis Empyema abdominis tumorem efficiens, cum Lienis Intestinorumque flatulento tumore, motum fœtus exprimente.* 13. *Vide plura tit. de ventris Tumore sectione. xxj.*

§. 1. ABdomen cujusdam Virginis distentum gemino erat tumore: Obstetrices gemellos ab ipsa gestari crediderunt: Sed calumniam hanc dissipavit Anatome, nam in mesenterio duo duntaxat inventa steatomata, &c. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

SCHOLIA.

MEsenterio innasci tumoris quoddam genus, graviditatis speciem præ se ferens, diotis terrificum, innoxium tamen refert *Cl. Velschius* in Episagm. Observat. 4. &c. mulierem, *ait*, Parisiis vidi *P. Marquardus Slegelius* ingenti totius abdominis tumore correptam, cum aliquo lumborum dolore, quam Medici quidam gravidam existimantes, ad partum accingi jubebant, parum proficientes: Hanc postea accitus Dom. *Honoratus* bono animo esse jubebat, reique familiari operam dare, neque de onere illo die deponendo quicquam ultra cogitare: Nec enim prægnationem hanc esse, sed morbum Gallica lingua *Champignon* dictum, Mirum in modum intumuisse mesenterii glandulas, & συσσάρκωσιν quandam insensibilem accessisse: Tres jam eodem affectu laborantes fœminas sibi observatas: Tumor hic totius abdominis capacitatem eam in magnitudinem elevabat, ut geminos utero ferre videretur: Tractanti enim ventrem non aquæ sed carnis, præ tensione, duræ consistentiam præ se ferebat: Appetitus ciborum aderat, & alvi vesicæque beneficio libere fruebatur, de nulla alia conquesta nisi de tumoris molestia quadam & indecentia: Habitu corporis cæteroquin erat macilento, nigro & melancholico: Sarcoma mesenterii, ni fallor, vocat *P. Pigraeus* 1. de Tum. c. 23. idque fungosum potius quam scirrhodes: Fungorum autem subita est generatio, unde adagium de subito & recens emergentibus *Champignon d'une nuit.*

§. 2. Filia N. dissecta ob aquam intercutem, ostendit in mesenterio suo insignem tumorem ponderantem libras xx. intus refertum pluribus vesiculis, &c. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 3. Fœmina ventre tumore cœpit, ut Gravidam se crederet: Abdomen à cute ad peritonæum, nulla musculorum carnea substantia interposita, vesiculis crebris, aqua limpida refertis scatebat. *Tit. de ventris tumore.*

§. 4. Vidua N. Gravidam se credidit: Ex abdomine materiæ viscosæ, crassæ, quinque pottæ effluxere, & una cum hac frustum materiæ glutinosæ, magnitudine & figura uvam racemifestam referens. *Ibidem.*

§. 5. Mulier Gravidam se esse dicebat, At compuncto ventre mortuæ prodit aqua purulenta. *Ibidem.*

§. 6. Uxor

§. 6. Uxor N. prægnans iudicabatur ob ventris tumorem: Intestina tenuia admodum protuberabant: Vterus sanus sine conceptu: Ingens copia sanguinis serosi abdominis & thoracis cavum replebat. *Ibidem.*

§. 7. Anno 1623. in cadavere muliebri *Franc. Plazzonus* unum duntaxat Renem invenit in medio ventre situm, tantæ molis ut initio fœminam prægnantem putaret *Rhodius Mantissa Anatom. Observ. 32.*

§. 8. Mulier ob suppressionem mensium gravida frustra habita: Hepar habuit xl. librar. pondere. *Tit. de ventris tumore.*

§. 9. Pagana credebat fœtum mortuum in utero post partum remansisse: quia erat in latere sinistro durities, caput infantis referens: mortuæ tantæ magnitudinis Epar inveni, ut lobus sinistrum prætergrederetur latus. Splen quoque immensæ magnitudinis: *Vide tit. de Hypochondr. tumore.*

§. 10. Fœmina pro gravida habita est ob tumidum abdomen: Lien inter hepar & ventriculum latitabat: Hic insigni tumore distentus. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 11. Mulier in utero se habere credidit intumescente sensim ventre: E ventriculi capacitate eductæ aquæ libræ xc. membrana eius interior multis hydatibus scatebat partim disruptis. *Vide tit. de ventris.*

§. 12. Mulier novem menses gestare uterum putabatur, Nonnulla ex iis aderant quæ impraegnatis mulieribus adesse solent, instante partus tempore, præ dolore ob abdominis tumorem fatis concedit: Veriti parentes ne una extingueretur fœtus, ut adempta matre superesset, recens emortuæ cadaver pene spirans secatur.

Totum corpus internum, Epiploum, Mesaræum, Hepar, Lien, Pulmònes, Cor quoque ipsum & Peritonæum erant obsita vesiculis aqua purissima plenis & limpidissima, nihilque graveolens habebat. Et quod magis mirandum, unicuique vesiculæ triplex erat tunica & incolumis, integraque à corpore, sive esset superficies sive interior substantia, decidi detrahique poterat: *Hippocr.* aph. 55. lib. 7. hydatidas obsercavit in corpore ipsius Hepatis, sed nunquam quid tale in toto corpore deprehensum est. *Ballonius parad.* 186.

§. 13. Lysbet Gillis sibimet falso ingravidationem imaginata erat, nam per sex menses maritata fuerat: Obiit Decemb. 16. an. 1640. Et postridie cadaver apertum est, in quo viscerum naturalium κακοπραγίαν malignamque constitutionem deprehendimus: Hepar totum in empyema conversum erat, foris membrana integra existente, hinc mortis causa, nam in pus album crassum, fœtidum totum parenchyma mutatum erat, venæ tantum integræ restabant, adeoque inde Hepar tumebat ut variis in locis novacula conscissum, & obtuso etiam instrumento leniter pressum pus in astantes studiosos prosiliret: Hepar ut triplo naturalem magnitudinem superabat, lienemque in similem molem excrescere coëgerat, sed is durus erat, non tamen scirrhosus, & in uno ac altero loco, ad vasorum ingressum parvum purulentum apostema habebat: Quippe cum Lien sit primarium emunctorium Hepatis, omnes eius impuritates prolicit & in se attrahit instar spongiæ, unde in omnibus hydropicis vitia lienis se ostentant priusquam Hepatis appareant: Scribente ideo *Hippocr. Omnem hydropem generari praexistente prius vitio in Liene,* quod intelligendum de symptomate tumoris aquosi, Nam quamdiu Lien in spongiosam suam substantiam aquam attrahere potest ex Hepate, tamdiu adhuc nondum Hepatis vis obruitur: sed cessante ea tractione, cum aqua restagnat in Hepate, plane hæmatosis obruitur & extinguitur, unde tunc in scirrhum aut tumorem aquosum adducitur: cum adhuc robore aliquo pellet expellit in musculos & partes externas, unde generatur anasarca, aut diffluit ex hepate in abdominis cavitatem, & generatur Ascitis, sive illud fiat disruptis vesiculis aquosis, sive per poros membranæ sensim emanat aquosa materia, sive per diapedesin vasorum transsudet, nimirum cum causa hydropis est frigus positivum: Sed cum est in causa frigus privativum, h. e. cum retorridus æstus exurit parenchyma hepatis, tunc rimis finditur, sicuti sub canicula contingit in terra, sed tunc aqua est citrina, sitis major & sitis implacabilis.

Uterus in hac muliere, quæ erat ann. 22. nec unquam pepererat, erat magnitudinis exilis ut in virginibus. Vnum autem eximium animadversum fuit, nimirum *Plurimæ minimæ plicæ, quæ os uteri verum sive internum corrugant & constringunt, quemadmodum conspicue apparebant:* Misera hæc sibimet falsa ingravidationem imaginata erat: Qui autem tumor in ventre ingravidationem mentiebatur, à mole Hepatis & Lienis, & flatulento tumore intestinorum, productus erat: Et cum motum a flatibus in ventre sentiret, fœtum viventem se commovere opinabatur: Viscera vitalia, sicuti in hydropicis fieri consuevit, erant flaccida, nam etiam bona copia aquæ abdomini innatabat, à labefactato tono & temperamento Hepatis,

& ab eadem causa enata diarrhœa eam attriverat: In auricula dextra cordis, & in cavitate ejus ventriculi, residebat crassa, viscida, conglomerata pituita, ovi gallinæ magnitudine, quæ digitis protracta in longum extendebatur, tenaciter cohærens. *Otho Heurnius Observat.* 24.

Observatio IV.

In mulieris quæ Gemellos pepererat, Testiculis, & extra eos ova reperta sunt.

Decimoquarto Maij examinare nobis concessum cadaver mulieris 27. annorum, quæ non semel gemellos pepererat, jam XI. liberorum mater: Hæc ante 27. septimanas conqueri cœpit, octo mensium gravida, de lassitudine totius corporis difficilique incessu, non sine molestia doloreve summo circa locum eum qui est articulationis femoris cum osse Ischio: Octavo à partu die dolor hic insigniter exacerbatus, fœtu in partu benè excluso: Tumor jam circa vaginæ uterinæ latus dextrum manifestius occurrebat, cum duritie notabili: Applicata ab obstetricibus, aniculis, Chirurgisvè variis varia, etiam talia quorum pudendis applicatorum opera, non solum suppuratio promota, sed & abscessus apertio: Purulenta hinc copiose effluxit materia, sæpius satis fœtida, quam etiam in urina semper reperire licebat, Dolorifica valde hæc puris per pudendum excretio: Paucos post dies usu eorum quæ mundificandi consolidandive virtute pollent locus hic apertus clausus est, brevi effluxo tempore circa natium partes inferiores, pudendo vicinas, viam novam materia sibi elegit, ubi etiam ulcus amplum, fœtidissimo pure sordidum produxit, incurabile omnino, Extabefacta enim xiij. maij obiit.

In dissecto corpore vix aliquid occurrebat consideratione dignum, uterus enim hic optime se habebat, nec ullum prioris apertionis vestigium exhibebat, nisi quod loco eo qui pudendo vicinus, asperitas major in dextro quam sinistro latere, majorque durities. Consideratione dignum in hac muliere, non tantum extra testiculum sinistrum ovum aliquod hæsisse, membranis singularibus involutum, verum etiam ex ipso testiculo ovorum par non unum à nobis separatum, quæ arcte sibi cohærebant: Hinc an Gemellorum generatio deduci queat cogitent alii. *G. Blasius observ. part.* 5.

Scholia.

Ex *ipso Testiculo ovorum par, &c.*] Ova in omnium animalium genere reperiri confidenter asserimus, etiam quadrupedibus ac homine ipso evidentissime conspiciuntur. In cuniculis, leporibus, canibus, porcis vaccis, &c. à nobis dissectis ea vesicularum ad instar, ut in avibus ovorum germina solent, sese dissecantium oculis exhibent, quæ in testiculorum superficie existentia, communem tunicam hinc inde sublevant, atque ita per eam aliquando transparent ac si brevi exitum minarentur. Ova hæc intestibus generantur ac perficiuntur, eodem plane modo quo vitelli in avium ovariis solent: quatenus scil. per atterias præparantes sanguis ad testes affluens, in membranosa illorum substantia materiam iis generandis ac nutriendis idoneam relinquit: hæc ubi naturalem magnitudinem acquisiverunt, tunicis variis investiuntur, inter quas immediate à maris congressu glandulosa quædam materia excrescit, ex qua globulorum dictorum substantia componitur, &c. *Regnerus de Graaf de mulierum organis c.* 11. *&* 12.

Appendix.

De Hominis Conceptione ex Ovario, Et Gemellorum generatione.

Jusseras Ill. Dom. ut per compendium traderem Tibi rationem qua Conceptio Hominis ad mentem Recentiorum observatur, *Joh. Hornii, Theod. Kerkringij, Regn. Graaf, Joh. Suammerdam* & *Clar. Ruischii*: Accipesis igitur modum quem quidem nos, partim ex lectione istorum scriptorum, partim propriis quoque observationibus animo concepimus. In Coitu nimirum prolifico Semen virile irrigat non tantum vteri fundum, sed & pars ipsius spirituosa, sive aura seminalis per vas Deferens, sive Ductum brevem, ad Ovarium usque penetrat, adeoque ovum cæteris maturius, aut magis dispositum ac porosum virtute sua, (ut loquuntur) fœcundat: Intumescit inde per modum velut inflammationis ovum, rubescit & distenditur Tuba, suamque Proboscidem ad Ovarium digitis quasi arctius amplectendo contorquet: *quemadmodum illam Tubarum rubescentiam, distensionem ac contorsionem, in recens gravida Amstelodami dictus modo Dom. Ruischius anno* 1673. *publice ostendit*: Labentibus hinc tribus aut quatuor diebus, Ovum illud adeo crescit ut Ovarium suum ad exclusionem stimulet: & quamvis in non gravidis ex ovario in tubas nullum foramen manifesto compareat, *In recens gravida tamen idem Ruischius observavit aperturam, qua*

pisum

pisum majus admittebat: Quin imo vidit illum Ovarii locum, quo ovum olim sederat, post exclusionem densa spongiositate, villisque rubicundis obsessum, perinde ut in uteris recentium puerperarum conspici etiam assolet. Atque hæc per abscessum quasi facta exclusio, sive translatio ovi ex ovario in tubam, & hinc in uterum, proculdubio genuina ratio est nauseæ aut vomitus qui sub initium conceptionis, & primis post fœcundum coitum diebus accidere fœmellis consuevit: Porro vero ubi ovum a proboscide tubæ exceptum est, facilior omnino & innocuus delapsus in uteri cavitatem ut plurimum datur: quod si forte tamen in medio tubæ ovum hæreat, *Conceptio Tubalis* Sive *Tubaria*, (de qua alias scripsi) vide Observ. Præc. non sine matris miseræ exitio contingit: Cæterum ovo non hærenti, sed rite in uterum delato quæ eveniunt ulterius, & qui illud incrementa sua capiat ibi, hic accensere nihil attinet: neque enim à veterum doctrina hac parte multum recedit Neotericorum cura, nisi quod exactius multa explicent, hi ipsi, quemadmodum quod ad officium formationem attinet, apud *Theod. Kerkringium* in obsteogenia sua per singulos menses videre licet.

Verum enim vero experitur hæc de Conceptione Hominis opinio idem cum aliis novis inventionibus fatum, formanturque à multis contra ipsam variæ objectiones, Et 1°. Cum nihil à seipso moveri constet, quidnam illud sit quod ovum ex ovario in uterum propellit, ℞. Ovum semel fœcundatum non moveri à seipso, excludi ab ovario stimulato, sicut idem in gallinis accidit, dum oua grandescunt. 2. *Obi.* metus est ne ovum per tubæ angustias penetrans rumpatur: Ast Tubæ, etiam in non gravidis, tam sunt perviæ semper ut flatum & aquam per canaliculum admittant: In gravidis vero quantum distendantur (immane vero quantum in conceptione Tubali) supra fuit relatum: Deinde, etiam si fortassis ovum aliquod interdum frangi contingat, nihil inde damni, nisi quod conceptionis hac vice spes pereat, alia vice adimplenda. 3. *Obiiciunt*, Quare, cum bina sint ovaria non semper Gemelli nascantur? Ad hoc reponi potest rem ita se habere in Scotia & forte aliis nonnullis regionibus, ubi fœminæ uno partu ut plurimum binos, quandoque etiam plures fœtus edunt: Sub nostro autem climate quod Gemelli rarius nascantur, nisi ex cœlo atque astris causam deducere placuerit, varia tamen impedimenta hujus rei, *alia ex vitio conformationis, obstructionis, compressionis, aut intemperiei dextra sinistræve Tubæ intervenientia afferri possunt, attestante hoc sectione cadaverum fœmininorum, dum partes illæ generationi dicatæ in alterutro latere non raro male affecta conspiciuntur.* 4. *Obiiciunt.* Quare ab uno coitu, sicut in gallinis fieri creditur, haud singula utriusque ovarii ovula simul fœcundentur, ita enim ad subsequuturas sane generationes ajunt, iterato coitu nullatenus opus foret: *Responderi potest* quo minus hoc fiat, diversa partium obstat constructio: Ovi ductus enim gallinarum rectus est & laxior: in homine vero angustus, & adeo tortuosus, ut aura seminalis nonnisi ovum proxime adjacens ordinario attingere possit, haut vero juxta per universum penetrare ovarium: Quod si vero ad plura ovula quandoque auram illam penetrare contingat, plures etiam concipiuntur fœtus.

De Ovario Humano atque Tubis.

Pauci præteriere dies, cum ad Te *Vollgnadi* mitterem de Hominis ex Ovario conceptione observationem, Nunc autem ad illustrandam illam noua mihi emersit occasio, dum mulier xxx. annorum, & sex jam tum liberorum mater homicidii convicta, die 14. Ianv. 1676. Berolini gladio percussa ad anatomen Curiosis destinata fuit: Cætera præterii, ad partes autem genitales quod attinet, in Ovarium & Tubas accuratius porro inquirere mearum tunc esse partium arbitratus sum: *Tubas uteri* veterum plurimi aut plane ignorarunt aut aliud ipsis nomen forte tribuerunt, sicut *Vesalius* sub titulo vasorum deferentium pinxisse videtur, lib. V. Anat. c. 15. Alii pro coecis habuere ductibus, ut *Spigelius* l. 8. cap. 22. & *Highmorus* lib. 1. Anat. c. 4. contra Nos cum *Veslingio* c. 7. atque aliis Noetericis, & *Tubas esse insignia, admodumque conspicua vasa, & in uteri fundum manifesto patere sine hæsitatione asserimus.* Asserto fides accedit ex inflatione per canaliculum facta, si is in Proboscidem intrudatur, exit enim ore insufflatus aer per extremum angustum in ipsam uteri cavitatem: Quod si aquam, lac, aut similem coloratum liquorem ore contentum, per canaliculum impellas pariter is transit, & adeo quidem manifeste ut dubitationi locus relinquatur nullus: *Hæc autem sit organi descriptio.* Extremum ejus est latum, quod magis ruber & laciniatum est, *Proboscis* non absurde appellatum: Medium ejus capreolis crispum est & sensim angustatum: Extremum angustum, uteri fundum in summitate penetrans, atque in latere interno *Valvula* oblonga clausum: Innotescit hinc Valvulam in uterum patere, sed retrorsum neutiquam: admittit eaquidem tantisper stylum, sed non altius quam ipsa extendi retro possit: accipiendum equidem hoc erit de liquoribus, quos frustra aliquis per valvulam sursum pellere (nisi violentia interveniente) tentaret: & quamvis extremitas satis angusta in cadauere appareat,

appareat, in vivente tamen magis patere prorsus vero simile est. De *Proboscide* notandum, laceram illam & quasi attritam à Fallopio primum in observ. Anat. p. 472. deinde ab aliis quoque & à nobis talem semper observatam, neque de laciniata illius figura amplius dubitandum: Scrupulum tamen iniicere posset, quod *laciniæ* soleant esse rupturæ indicium, quod si proboscidi laciniæ illæ non sint naturales, oportet ipsam testibus antea adhæsisse: ab istis autem per incuriam, dum intestina extrahuntur, communiter abrumpi solere: Nihil tamen hic determinatum eo, quin potius hoc ad indagandum propono dubium, num per circumspectam magis dissectionem connexio tubarum cum ovariis forte reperiri possit. In figuris *Iul. Cass. Placentini* l. 8. tit. 18. Tubæ sua proboscide testes attingunt: Concordat & *Thomas Bartholinus* in Anat. novissima p. 152.

Ovaria porro sive Testes, obvelat membrana satis valida; Eam cum in dextro per longum scinderem, effluebat humor ex albo citrinescens: sinistrum servabam integrum, sed utrumque in ferventem aquam per medium horæ quadrantem simul coniiciebam: Tunc extracta induruisse animadverti, conspicuis per superficiem ovorum eminentiis, quæ tamen Ova per dissectionem magis in conspectum se dabant, suis singulis cellulis albicantia, atque inde facile exemtilia, Speciatim in sinistro, quo diviso pluscula quidem visebantur ova, hic quidem per medium scissa, in una vero ipsius cella, quæ cæteris major, nucleum cerasi æquabat, haud ovum, sed materia spongiæ obscure rubenti prorsus similis hærebat, imo qualis illa videtur fuisse quam *Ruischius* Amstelodami vidit in recens Gravidæ ovario, nominando ipsam, *densam spongiositatem*, villisque rubicundis obsessum locum, in quo ovum antea sedem habuit, perinde ut uterus recentium Puerperarum: Profecto, si quod conjectura assequi licet, ex hac cella devolutum fuit ovum pro conceptione Gemellorum quos postremo partu fœmina ista ediderat: Quod si itaque apparatu tam operoso, & novis subinde per attenuatam Ovarii membranam foraminibus (quale quidem foramen à solerte natura in muliere recens gravida factum, & pisum majus æquans *Ruischius* die 15. Aprilis 1673. se vidisse testatur) ad singulas conceptiones opus est, tolerari nullo modo poterit opinio *Kerkringii*, qui Anthropog. c. 1. tam à conjugatis quam virginibus, talia ova sæpissime, & ferme insensibiliter excerni asserit: Et quamvis sibi ex relatione quorundam hoc constare addat, manet tamen incertum, cum aliæ hac de re interrogatæ contrarium affirment, quicquam scil. tale nec instante purgatione menstrua, nec stimulante libidine, nec ullo alio tempore sibi, etiam observantibus accidere.

Porro vero ad *ductum* illum *brevem* quod attinet, qui titulo *vasis deferentis* communiter ab Ovario ad uterum, aut potius ab utero ad ouarium tendit, non penetrare is mihi hoc in cadavere in cavitatem visus est: Cum tamen alii hunc ductum peruium invenerint, fides ipsorum nihil ibo derogatum, Veslingius sane syntagm. Anat. c. 7. nominat ductum Testium, & pingit ibidem titulo vasis deferentis: Vasa autem præsumuntur esse non prorsus solida, sed quovis modo pervia. Quinimo præter hunc ductum ad fundum uteri porrectum, alterum adhuc ab eo exilientem, sæpiusque delitescentem, & ad uteri cervicem protensum statuit: Unde me arbitro, ductus prior *uterinus*, alter *cervicalis* dici non absurde posset: Vterque autem eo fine, quo non tantum in cavitate uteri, sed etiam in cervice, adeoque locis pluribus, pro excipienda aura seminali canales adessent, fabrefactus à natura videretur.

Denuo autem in mentem hic venit Epistola, quam de *Conceptione Tubaria* anno 1669. (vide observat.) cum hæc de ovario humano nova opinio adhuc ignota esset conscripsimus, Icon ipsi inserta, non duplicem uterum (quemadmodum *Ben. Vassalius* Chirurgus Parisiensis, Programmatis impressi author, crediderat, sed fœtum extra uterum in medio Tubæ conceptum ostendit: Iam vero hic fœtus non poterat primum in uteri cavitate ampla concipi, & deinde per angustum tubæ extremum, præsertim renitente valvula sæpius descripta, sursum in medium Tubæ trudi: contra autem vero magis consonum videtur principium propagationis suæ desuper accepisse hunc fœtum, & illud quidem (sive semen matris, sive ovum animatum fuerit) in media via, dum descendebat) hæsisse, atque ob impedimentum aliquod ibi substitisse: Singulari certe argumento, non fieri in utero conceptionem, nisi ex testibus aut ovario aliquid descendat: Descensus autem ille non est momentaneus, & qui in ipso coitu necessario contingat, sed potest ad aliquod forte tempus differri, donec nimirum natura foramen per ovarii membranam, quasi quadam specie apostematis paraverit: Unde si primis à coitu diebus vacuos Damarum cervarumque uteros invenit Harveius, mirum adeo potest esse nemini: quinimo perspecta rei veritate ipsemet Harvejus, si hæc attigisset tempora, suos de *Generatione animalium* libros, hac fortassis parte, tantisper fuisset immutaturus. *Ioh. Sigismundus Elsholtius in miscell. curiosis annorum 6. & 7. observ. 197.*

De

De Gemellorum origine

Quantopere hactenus Gemellorum origo philosophantium animos torserit, in propatulo est; Qui in cellulas uteri causam retulere quondam, suam in rebus anatomicis prodiderunt ignorantiam: Seminis copia, aut in partes divisio, non explebat etiam mentes acutius cernentes: multo minus uteri paulo major, quam fœminis communiter esse consuevit, amplitudo: Ita Problema hoc inter incerta ad nostrum usque ævum jacuit: Meministi vero, mi *Wolgnadi* in observatione nostra de *Ovario atque Tubis* ad Temissa, pingi cellam Ovarii unam grandiusculam, materia rubenti spongiæ simili obductam, ex qua suspicabar tunc devolutum fuisse ovum pro conceptione gemellorum, quos postremo partu fœmina illa ediderat: Profecto hac in opinione ego roboror in dies, & naturæ ibi magnum mysterium videre mihi videor: Illius enim cellæ præ cæteris omnibus capacitas insignis quid arguit, nisi in ipsa hæsisse, aut ovum simplex reliquis majus, aut Ova duo cæteris æqualia? De priori, si unicum peperisset fœtum mater, nemo dubitaret: Iam vero, ubi de Gemellis hoc ultimo partu editis constat, posterius verum esse conjicio, nimirum istam cellam haud complexam esse ovum simplex, sed bina ova, membrana tantum tenui intersepta: Cellæ enim suis singulæ septis carneis sat crassis ab invicem distinguuntur, atque ova ut plurimum simplicia complectuntur: quotiescunque vero in cella una geminatum ovum hæret, istamque cellam aura seminalis in ecstasi venerea attingit, tunc ex ovo illo gemello in uterum devoluto, nonnisi Gemelli me judice nasci poterunt: Atque hanc esse veram, atque unicam Gemellorum originem, huc usque incognitam arbitror: Ad Tergeminos quod attinet, cellam unam interdum trina (fortassis etiam pro pluribus plura) ova continere probabile est; neque absurde adeo hinc inferetur in *Fœminis Scoticis* esse ovaria ea fœcunditate disposita, ut cellæ pleræque plusculis farciantur ovulis, cum gemellorum atque trigeminorum partus ibi sit adeo frequens. *Idem ibidem Observ.98.*

Conceptio Tubaria, h.e. Humani fœtus extra uteri cavitatem in Tubis conceptio.

Proxime elapso mense Nov. accipiebamus ab amico literas, Lutetiæ Paris. commorante, quibus is refert in aperto cadavere fœminæ Parisinæ inventum fuisse duplicem uterum, addendo etiam programma Gallicum typis impressum, atque iconem æri incisam cum Lemmate hoc *Demonstration d'une double matrice.* Argumentum autem programmatis Gallicani omissis superfluis, Latine sic sonat.

Benedictus Vassalius, Chirurgus Parisiensis, aperuit die 6. Ian. 1664. cadaver mulieris 32. annos natæ, temperamento sanguineo, & habitu corporis satis masculo præditæ: Repertæ fuerunt duæ matrices singulari connexione à natura tam bene dispositæ, ut vera jam undecies concepisset, septem nimirum filios & quatuor filias, justo omnes tempore, & debitæ compositionis. Atqui habebant fraterculum embryonem, conceptum in Adjutorio sive adminiculo genuini uteri, & quidem in loco ad distensionem tam inepto, ut fœtus grandescens decem septimanas funestis symptomatis matrem exagitarit: Tandem trium aut quatuor mensium factus fœtus, carcere effracto tumulum sibi paravit in ipsa matre, excitando ingens sanguinis profluvium in universam abbominis cavitatem, id quod tribus ultimis diebus vehementissimi motus convulsivi, & denique mors subsequuta fuit.

SCHOLIA.

D*Væ matrices*) Vix credam gemino instructam fuisse utero Parisiensem illam gravidam, nisi vocabulum uteri latissime accipere velimus pro quacunque capsula fœtum includente: Quotusquisque enim appictam embryi domunculam attentius considerat, dextram uteri genuini Tubam dilatatam, non autem accurate loquendo Uterum secundum esse confitebitur. Nimirum fundus uteri est locus in cujus rotunda cavitate humani fœtus ordinaria lege concipiuntur: At vero extra hunc aliquando contineri & generari historiæ aliquot convincunt: De modo tamen mens hæret quo conceptiones istæ Tubariæ contingunt: concedendum 1. semen virile non tantum in fundum pervenire, sed in ipsas inde penetrare Tubas valere: 2. Tubas immane quantum dilatari posse veluti infelix Catharina Bonevallia testis apud Tulpium l.4. obser.44. 3. Masculum semen in Tubas receptum semini fœminino commisceri, ut conjunctim deinde in fundi cavitatem pro fœcundatione & fœtus conformatione refluant: Denique in Tubis, haud secus atque utero, obstructiones esse frequentes, ut loquitur Veslingius Syntagm. Anat. c. 7. Suppositis his, sequitur misellam hanc Parisinam sub amplexibus veneres suscepisse semen maris, quod per uteri fundum in dextram usque tubam penetrans, & muliebri copulatum, dum relabi in cavitatem nitebatur, interveniente notabili quadam obstructione impeditum substitit: Virtus interim plastica nunquam otiosa, ex miscella fœcundi seminis fabricari fœtum incepit, non refragante prorsus loci commoditate, si quidem authore Riolano, Tubæ uteri sunt ejusdem naturæ & substantiæ cum utero, quia mediocriter carnosæ: Porro crescente fœtu magis magisque dilatari tuba incepit, imo & membranæ ipsius spissari, ado ut sua crassitie genuinum uterum æmularetur.

Tandem fœtus carcere effracto, &c.) Tubarias ejusmodi conceptiones embryoni semper, matri ut plurimum lethales esse arbitramur: Per angustum

enim

enim tubæ ductum remeare in uteri cavum haud valet fœtus grandior, unde aut suffocatur in matrice illa falsa, si ea sit spissior, aut si tenuior, vi perrumpit & in cavum abdominis prolabitur, Eam rupturam insignis hæmorrhagia neccessario comitatur, imo lethalis, nisi abdomine artificiose diviso sanguis effusus evacuetur, & embryo nova partus cæsarei methodo eximatur: Hujus quidem operationis, qua exciso fœtu in tuba concepto, parens servata sit, etiam si exemplum nondum extat, fieri tamen eam posse non magis est negandum quam partum cæsareum hactenus cognitum: Atqui nec illud negandum, tum in tubis variorum morborum muliebrium causas latere hactenus incognitas, tum in ligamentis uteri teretibus, quippe quæ non simplicia sed esse concava, & è duplici membrana haud secus atque uterum ipsum componi, imo per eandem seminalem materiam, nec non alia in utero coacervata excrementa ad inguina expelli, ex *Io. Veslingio* Syntagm. Anat. c. 7. & aliis abunde constat, *Ioh. Sigism. Elsholstius in misc. cur. ann. 4. & 5. pag. 77.*

APPENDIX

Superfœtationis extra ordinariæ historia, fœtui in utero corrupto & clam latenti superveniens.

ANtonia Sarron, Vxor Petri à Lavadour in pago Bens Sub parochia Chatrezatensi, annos nata circiter xxviij, gravi affectu detenta erat, ut vix deambulare vix respirare liceret, omnibus tentatis D. à Dorieux Medicum in auxilium vocat qui me sibi adjunxit, quo cum ipsam visitavi anno 1613. mense Iulio: Interrogata de ægritudinis initio, & dolorum natura, respondit à biennio fœtum se exclusisse uno tantum die vitalem: Puerperiorum vero tempore contigisse ut domo incendio conflagrante præcipitem se è lecto in vicum conjecerit, hinc præ metu & mentis consternatione aucta sit debilitas, ac nocte sequenti ventrem solito tumidiorem & renitentiorem redditus ac tumor in dies auctior factus sit, Ex relatione autem conjugis, insignis anhelitus fœtor adfuit, atrocesque & implacabiles imi ventris dolores lumborum & iliorum: Hinc prædictus medicus Lorieux, nec non ex concavis oculis, labiorum morticino colore ac vultus, conjecit superstitem esse in utero fœtum à præcedente partu: Nec enim raram esse super fœtationem, Aut saltem relictam esse molam, quorum exclusioni incumbens, id præstitit, ut exclusa materia summe fœtida & livida, mulier multo melius se habere cœperit, munia solita obire, sanitatis integræ secura, neminem præterea in subsidium revocans: Prædicto vero Medico à Lorieux extra regionem advocato, tandem dicta mulier, sub initium anni 1614. iterum concepit: Cujus conceptionis causa uterus clausus, ac solita humorum exclusione stato tempore destitutus, atque impatiens rei omnino heterogeneæ, in propriam pernitiem cohibitæ, viam istiusmodi materiæ molita est, excitato ulcere paulo infra umbilicum, latere sinistro, è quo sanies tanto fœtore abominabilis prodibat ut nullus esset ferendo, idque toto trimestri antequam auxilium malo quæreret: Ulceris autem apertionem prægressus est tensivus & pungitivus dolor diu molestus, à materia exitum affectante & partes successive per contagium afficiente & inficiente: Accersitus tandem, comite dicto D. à Lorieux, in urbem reduce, exploratum volui ulcus quod superficiarium videbatur, stylo introitum tantum inter cutem & musculos inveniente à latere in latus, in quo insignis durities à me animadversa, quæ tamen ad suppurationem vergere videretur: Sed cum inde stabile indicium adstruere non liceret, in subsidium quoque matricis speculum advocare licuit, ut ejus ope certius quid elicere possemus: Id enim animo firmiter impressum hærebat, malum præsens à priore, quod anno præterito curandum habueramus, non discrepare: speculi ergo beneficio, ostium uteri internum adeo dissitum erat, ut in conspectum non veniret, nullo forinsecus se prodente malo præter ulcus nominatum: Graviditatem autem, quæ revera inerat, suspicati, nihil ulterius tentare visum est, ne famæ æque ac ægræ male consuleremus: Ideoque præscripto regimine convenienti, iisque quæ mundum servarent ulcus, illi valedisimus, partus tempus præstolantes, qui non procul abfuit, marem enim paucis post diebus enixa est, sacro fonte ablutum, sed quinta post nativitatum hora denatum: Hæc quanquam irreprehensibilia, declinare tamen calumniam non licuit: Ulceri tandem, quod in dies pejorem induebat conditionem (ac fœtore & dolore augescentibus) aliud in vicinia accessit, duorum digitorum distantia sed in eadem altitudine, & minus: exactisq; diebus circiter xv. durum, quid eminuit, quod adstantes agnoscere non potuere, Ego autem à marito accercitus tum ut quid rei esset innotesceret, tum auxilii gratia, Explorata autem re, sola manus, citra aliud auxilium, ossa ischii fœtus eduxi, quæ prima se obtulerunt, reliqua autem extrahere annixus, & resistentiam nactus, nihil ulterius tentare volui, sed eadem die re communicata D. D. ab Aurieux, nec non Domino De Benoist sub præteri.

Sub

Sub-Prætori in Præfectura. N. aliisque: nullus non optavit illi operationi interesse, quæ postridie xxij. Junii à me peracta est circa 3. aut 4. horam vespertinam, atque iis præsentibus fœtus ossa eduxi, inter quæ sacrum exitum affectare videbatur per foramen majoris ulceris, quod cum admittere non posset, quia reliqua ossa cohærentia alteri foramini se offerebant, sola cute à priore distincto, eam incidi, hinc demum spinæ ossa omnia colligata eduxi, humerorum & capitis: quæ posteriora ob insignem magnitudinem, omnium judicio naturalem multo excedentia, ab invicem abscesserunt, integumentis omnino exuta & cerebro destituta; pauxilla tantum cute, in occipite & cervice, pilis vestita superstite; qui densi & duorum digitorum transversorum longitudinem æquabant: Cætera ossa, præter unum brachii, adhuc integri, quippe quæ cutis adhuc tegebat, ac simul partem thoracis parte dextra (in qua cernere adhuc erat reliquias aliquas diaphragmatis & pulmonum) disjuncta erant & separata, ab ulceris fundo à me extracta, una cum lumbrico vivo, pedalis ferme longitudinis. Veritus autem ne tum ratione doloris, tum debilitatis, sinistri quid contingeret, ab operatione destiti, appositis prius quæ è re erant.

Rem autem ad examen revocantes, 1°. magnitudo & crassities ossium, inter quæ ossa femorum, quibus etiamnum deerant epiphysos, quatuor digitorum longitudinem æquabant. Et brachium integrum adhuc asservatum, quod ulnæ sextam partem coæquat. 2°. tempus à quo ulcus effundere cœpit saniem, luculenter causam demonstrant, atque maxime imperitis clare ostendunt fœtum hunc non fuisse gemellum postremi quinto mense editi, quod quidam, sed imperite & malevole asserere non erubuerunt. Demum quæ causa tam atrocium dolorum, quæ tumoris illius, quæ duritiei, quæ fœtoris? certe alia non statuenda quam cadaver illud in utero matris relictum. An verisimile est tantillo post partum tempore potuisse corrumpi & erumpere, etiam absque auxilio, ut ne vestigium carnis superstes fuerit, viscerum, cerebri, nervorum, tendinum & cutis; quam solam nominavimus. Adversarii nobis forte objicient, impossibilem esse novam conceptionem præsente sceleto in utero, at ignotus illis *Albucasis*, Medicus Arabs insignis, qui simile quid adnotavit, de muliere, quæ quanquam utero gestaret fœtum mortuum, concepit tamen, mortui, per putredinem in tabum resoluti, particulis versus umbilicum tendentibus, è quo, facto abscessu, attrahentium medicamentorum ope aperto, ossa integra prodiere: Hæc à Guidone discere potuissent: Prædicta autem mulier obiit anno 1653. mense Septembri. In præcedentium fidem subscripsi *Ioh. Mingaultius Chirurgus Aquepersiensis.*

OBSERVATIO VII.

Hermaphroditorum aliquot anatome.

§. 1. Superioribus annis fœminam mihi videre contigit, quæ præter vulvam, membro quoque virili prædita erat, quod tamen non erat admodum crassum, quamobrem in ejus anatome generationis vasa admodum accurate pervestigavi: Vasa seminaria testésque considerans, nunquid ulla inter hæc communio & consensus adesset, Tandem hoc comperi vasa quidem præparantia ab aliarum fœminarum præparantibus vasis non differre, sed deferentia, nam bipartita erant, & ex binis quaterna natura genuerat; ex quibus duo, quæ etiam majora erant, ad matricis concavum destinabantur, reliqua duo ad penis radicem, qui glandularum parastatum expers erat: Hoc tam admirabile visu & speculatu erat quam quod maxime, quo pacto natura prudens sagaxque locum satis tutum selegerat, per quod vasa hæc ad penem deferri possent, & quemadmodum meatum, qui in ipso est pene, perforarent: qui meatus in aliis tum semini tum lotio communis existit, hic vero urinæ nihil quicquam opis afferebat, nam instar aliarum mulierum urina exibat: uterus autem, necnon uteri cervix à cæterarum fœminarum matrice collóque nihil distabat, sed in testibus discrimen erat, nam testes in hac crassiores erant quam in reliquis mulieribus, sed quoad situm ipsorum nullum discrimen deprehendi. Peni scrotum contiguum non erat, imo vero scroto prorsus carebat, & duobus musculis præditus erat hujus fœminæ penis, non quatuor ut in maribus perfectis: Præterea penis hujus hermaphroditi tenui pelle integebatur, nullum aderat præputium, sed duo spongiosa corpora, per quæ duæ arteriæ ferebantur, ab illis ortæ quæ ad vesicam tendebant: *Columbus de re Anatom. lib. xv.*

§. 2. Anno 1615. In oppido Steinio, milliari ultra urbem Sancti Dionysii, Hermaphroditam puellulam multis præsentibus dissecui: penis parvus prominebat absque scroto & testiculis: sed ad orificio duplici externo, usque ad fundum uteri, duplex erat matrix, mediano pariete secreta: reliquæ partes genitales simplices erant ac si fuisset unicus uterus. *Riolanus Anthropograph. lib. 2. cap. 35.*

§. 3. Ante biennium mihi puellula hermaphroditica inspicienda & post mortem examinanda oblata fuit: Infantem illum cum vivum inspiceremus, dijudicare non potuimus quisnam sexus in eo prævaleret, habebat enim penem pro ætatis ratione longiusculum, simul quoque externam pudendi muliebris imaginem. Post aperturam cadaveris, inventus est uterus cum testiculis, tubis alisque vespertilionum, tum & sinu puderis, in cujus superiore parte meatus urinarius quoque aderat, adeo occultus, ut in viva eundem animadvertere non potuerimus. Cæterum penis nullum habebat commercium cum vesica, eóque transversim dissecto, nulla spectabatur urethra, sed tantum duo corpora nervosa, quæ suis crusculis adhærebant ossibus pubis, ut clitoris mulierum. Potuisset hic sine dubio curari si longius habuisset vitæ spatium, è medio sublato pene tanquam supervacuo, postea ulcere debite tractato, ut habet *Ægineta* lib.6.cap.69. *J. Van Horne microtechn. parte* 2. §. 25. Qui plura de talibus desiderat adeat *Casp. Bauhini* tractatum absolutissimum. Mulieris bene mentulatæ vide exemplum apud *Bartholinum* cent.2.histor.57.

Observatio VII.

Pudendi orificii angustia pro Virginitatis nota haberi non debet.

NUper cum ex Toupinamboutiorum regione fœmina, annos 25. nata, valde impudica, quæ viros ad coitum invitaret, in hanc urbem Parisiorum adducta fuisset, post ejus obitum pudendi orificium admodum angustum deprehendi, & ossa pubis valde depressa: Cunnus glaber erat, pilis spoliatus, quos sibi radices evellunt ejusmodi regionis mulieres. *Riolanus Anthropogr. lib.2. cap.*31.

Observatio VIII.

Hymen, Virginitatis nota membrana, in aliquibus reperta, ab aliis non.

§. 1. DE membrana Hymene quid observaverim dicam, Licet vulgus hominum putet nullam esse virginem quæ Hymen non habeat, Ter duntaxat illam inveni, bis in duabus parvulis puellis, semel in natu majore, quam cum dissecarem intererat Excellent. N. Est hymen membrana quædam sub nymphis ante cervicem uteri, unico foramine prædita superiore parte, ut menses effluere possint, ingressum penis prohibens. *Columbus Anatom. lib. xv.*

§. 2. Dissecta virgo hydropica anno 1673. atque observavi decantatum illud Hymen (quod quidam mambranam esse fingunt, aut si quidem mambrana est, p. n. quid est) esse quatuor carunculas myrtiformes in virginibus adeo strictas, ut foramen in medio relinquant vix pisum recipiens. In coitu enim si fricentur, magno conatu sanguinem fundunt, unde nota virginitatis. *Ex observat. D. D. Glaseri Anatomes Professoris publici Basileensis.*

SCHOLIA.

DE Hymene extat controversia, 1°. quid sit, 2. an in omnibus reperiatur? Circa primum, rejicitur Arabum opinio qui ex venulis in colli medio hymen construunt, falsum etenim est. *Fernelius* & *Ulmus* audiendi non sunt, qui latera colli adhærere statuunt. Illos vero audire debemus, qui aut membranam, aut carunculas, aut utramq; simul statuunt, ut *Pineus*, *Spigelius*, *Riolanus*, *Vesalius*, *Fallopius*, *Aquapendens*, *Casserius*, *Veslingius* & alii plurimi: *Spigelius* de Hum.corp. fabrica c.18. hanc in omnibus quas secuit Virginibus se deprehendisse testatur, nec defuisse unam notavit. *Bartholinus* Anat. reformatæ l.1.c.31. Respondet hoc modo, Quod *Columbus* & *Pareus* negant semper inveniri, *Laurentius* nunquam se invenisse asserit, imputandum est inopiæ cadaverum, aut negligentiæ in dissectionibus, Aut si putarunt se virgines secuisse, defloratæ forte fuere: aut si virgunculas, illæ quoque digitis nonnunquam & petulentia eam rumpere possunt. At dicent se secuisse abortus puellas bimas, trimas, &c. Respondemus non credi facile posse in illis deesse, cum authoritates & experientiæ peritorum Anatomicorum citatorum adversentur: Deinde si in istiusmodi aliquando deesse deprehensum est, de quo dubitatur, eodem jure quo illi dicunt p.n. adesse hanc membranam, nos dicemus p. n. abesse, &c. *Panarolus* observat.ult. pentec. v. in omnibus dari asserit, figuram & descriptionem proponens.

De virginitatis notis vide plurima apud *Riolanum* Anthropogr. lib. 2. cap. 35. *Severinum Pinaeum Capivaccium*, &c.

ANATOM.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII.
SECTIO XXXVIII.
De Abortu, Partu impedito, Fœtu mortuo, Puerperiis.

OBSERVATIO I.

Abortus frequens excitatus ob calculum in Rene dextro. 1. Ob vaginam uteri menstrosæ conformationis. 2. Abortus gemellorum ob vitiosum alterius fœtus constitutionem & matris. 3. Quinto mense factus ob fœtum suffocatum à tumore, asperæ illius arteriæ inhærente. 4. Ob exiguitatem & tenuitatem vasorum umbilicalium. 5. 6. Ob eorundem brevitatem. 7. 8 Ob eorum excedentem longitudinem fœtum strangulantem. 9. Ob eadem disrupta. 10. Ob fœtum ægrum, Tumorem in jecore, &c. 11. Ob Placentam in utero derelictam. 12. Ob spasmodicos affectus à sero acri è medulla spinali effluente, excitatos, Uteropartibusque viciniis & annexis plane insonte. 13. Ob fœtum injuriæ matri illatæ notas gerentem. 14.

§. 1. NOB. Matrona multis annis gravissimis Renum doloribus, sinistro præsertim in latere ab initio divexabatur, & quatuordecies uterum gestans, toties octavo vel nono semper mense abortivit, &c.

Eam mortuam cum secarem, renem sinistrum penitus consumptum deprehendi. Dextrum vero tumidum in immensum excrevisse, in quo per medium dissecto calculus justæ magnitudinis excreverat, &c. *Vide Tit. de Lumborum dolore.*

§. 2. Mulier Bergensis nunquam ad legitimam posituram, consuetúmque egressum infantes edere potuit; Ex utero enim omni labore protracti, omnes dudum fuere mortui & putredine correpti: Hujus vaginæ propendentis deformitatem obstetrix primum mihi adaperuit; cum quærerem ex illa, cur mulier patiens aliarum muliercularum manus ad corpus admittere non vellet? respondit hanc vaginam esse in causa, & quamvis digitus semper intrudi possit, & ad latera vulvæ interna apte collocari, tamen si cuiquam innotesceret forte, miseram illam vulgi vereri cavillationes; Cùm autem vita discessisset, obstetrix rem invisam pluribus monstravit mulierculis. *I. Frid. Treublerus ad Bartholinum, cent. 2. Epist. 91.*

§. 3. Anno 1605. matrona cacochymica circa quintum mensem imprægnationis parturientium doloribus correpta, post maximos ac diuturnos conatus gemellos cum multa aqua enixa est, fœmellam sc. ac masculum. In hoc dissecando sequentia annotavi, 1. abdomen non secus ac hydropicorum, aqua plenum erat: 2. Testes extra abdomen non propendebant sed in ventris capacitate residebant, & quidem eo loci in quo vasa spermatica ad scrotum descendunt: vasa spermatica tam brevia erant, ut extra ventrem propendere non potuerint. 3. Hepar supra modum magnum, inflatum, & aliquomodo lividum. 4. Mesenterium & renes inflammata. 5. Urachus sine cavitate ulla, neque stylo reperiri potuit: imo nec ipsa vesica apparebat inflata. 6. Vesica rugosa plane & vacua, præterquam quod humor viscidus ei ad latera, non secus ac in intestinis videre licet, adhærebat. 7. Cutis undiquaque maculis, ut in febribus pestilentialibus conspersa. *Fabritius Hild. cent. 2. histor. 59.*

§. 4. Mulierem satis laudatæ sanitatis quinto mense abortientem vidi: cúmque fœtus fere nullam in morte mutationem persensisset, ipsum secui, desiderio impulsus an aliqua necis causa in tam robusto fœtu innotesceret; cum ipsius mater valida hujusmodi abortus nullam afferet causam.

Secto corpore, In cavitate thoracis sub jugulo dextro lucidam vesicam, aqua plenam, arteriæ asperæ adhærentem inveni, quæ copiosa humoris inundatione, quam recipiebat à capite, in pueris valde humido, eventilationem cordis prohibuerat ipsum suffocando. *Dom. Panarolus Pentec. 1. observ. 5.*

§. 5. Anno 1644. Nob. matrona quinto mense gravida, post fluxum triduanum uteri

cruentum, abortum patitur atque fœtum rejicit masculum, quoad omnes partes perfectum quidem, quantitate tamen deplumatum turdum vix æquantem, exsuccumque & aridum. Vasa umbilicalia erant instar filorum communium usualium, collo circumvoluta & quasi alligata, non tamen brevia, uti duplici exemplo exponit *Hildanus:* nec disrupta, uti alias *Bauhinus* notavit. In dissectione notabantur partes singulæ discretæ, hepar albicans & exsuccum, cor pallidum, vasa umbilicalia sicca: Sub noctem secundina prodit putrida & fœtida. *I. Dan. Horstius observ. Anat. 5.*

§. 6. Fœmina quædam honesta temperamento sanguineo & corpore *obesiore*, primum filium grandiusculum laboriose enixa est, postea vero septies abortiit, & quod mirum, etsi diversis temporibus, & nunc breviore nunc longiore à conceptu temporis spatio, nimirum nunc mense 1. nunc 2. nunc 3. imo etiam 4. & 5. abortiret, tamen omnes abortivi ejusdem magnitudinis fuerunt, pollicis articulum ferè æquantes, membrorum tamen delineationem exhibentes, & vasa umbilicalia instar fili subtilis albi. Post singulos vero abortus sanguis laudabilis & copiosus effluxit: dum vero gravida esset, vomitionibus enormibus semper infestata fuit. *Sennertus Pract. lib. 4. p. 2. s. 6. cap. 2.*

SCHOLIA.

Probabile est causam primariam tot abortuum esse sanguinis materni, a quo ut altero generationis principio, per venam umbilicalem, post primam ex semine factam conformationem, affluente, perfectionem & augmentum fœtus sumit, inopiam & defectum: causam autem cur sanguis iste in formatione fœtus defuerit, reddere difficile est, Etenim sanguis in corpore non defuit, quod matris constitutio sanguinea, & copiosus sanguis laudabilis post partum effluens docent; Ego in ipsis vasis umbilicalibus quærendam censeo, cùm ea plus justo exilia & tenuia fuerint, secundina contra aliquod incrementum sumpserit. *Idem.*

§. 7. *Torentina Mayer*, æstatis tempore anno 1605. ad quinti mensis finem fere signis omnibus fœtus vivi apparentibus, gravida fuit: circa finem vero quinti mensis fœtus primo imbecilliter movebatur, ita ut vix persentiri potuerit: deinde paulatim & intra paucos dies omnino cessabat moveri: mammæ quoque, quæ ante lacte turgebant, tunc subsidebant, flaccescebant & exsiccabantur, aliáque signa aderant ex quibus fœtum in utero mortuum esse facillime conjicere licuit: Tandem circa finem octavi mensis, parturientium doloribus correpta, enixa est masculum, quem per tres menses fere mortuum gestaverat. Longitudinem spithamæ cum dimidia non excedebat, Oculi ex suis orbitis seu capsulis propendebant: os item apertum, caput nigrum & flaccidum erat, interim tamen fœtor nullus aderat: Hepar Uterinum integrum, sed flaccidum pallidúmque conspiciebatur. Chorda, ut vocant, umbilicalis, quæ communiter & in omnibus ulnarum aliquot longitudine esse solet, *vix spithama* erat longitudinis. *Fabritius* Hildanus *cent. 2. observ. 50. & 51.*

SCHOLIA.

Hujus abortus causam nullam aliam invenire potuimus quam malam ac ineptam conformationem vasorum umbilicalium: Hinc perspicuum fit crescentem fœtum in utero materno paulatim placentam ab acetabulis sive cotyledonibus abstraxisse & separasse: abstracto autem Hepate uterino necessario moritur fœtus. *Idem.*

§. 8. Ob vasa umbilicalia, longiora nimium, collum infantis ambientia strangulari novi. *Idem ibidem.*

SCHOLIA.

Omnes propemodum fœtus, quos edidit uxor charissima, prolifica, sic in lucem prodiisse vidi, ut vasa umbilicalia duplici convolutione collum constringerent, Obstreticum autem sagacitate, salvi evasere, quamvis vultu plumbeo, toto corpore lividi & fere exanimes prodirent, paulo post vino in os, ex ore obstetricis infuso refocillari; Hæc vero è difficilis partus causis una est, cum enim tria, ut sit naturalis, concurrere debeant, matris enixus, Pueri robur & conatus, obstetricisque manus, si fœtus exitum affectans, ob colli constrictionem retrocedat, quanquam enitatur mater, & obstetrix officio fungatur, tertiæ conditionis defectu partum protrahi necesse est.

§. 9. Conjux *Ioh. Cornu* Paterniacensis, dum in matrimonio vixit, ad minimum decies Abortum edidit. Causam fuisse brevitatem vasorum umbilicalium, seu chordæ umbilicalis, quæ ultra sesqui spithamam longior non erat, certo scio. *Idem.*

SCHOLIA.

Quæ ultra semi spithamam] In adulto fœtu longitudo est ulnæ unius cum dimidia, sive spithamarum trium, ob motum faciliorem embryonis, crassities est digiti, quia ad sustinenda vasa robur requiritur & justa capacitas; Illa si minor sit, Abortus duplici nomine potest contingere, vel ob fragilitatem comitem; vel quia vasa angustiora sufficiens non convehunt alimentum.

§. 10. Ob

§.10. Ob vasa Umbilicalia aliquando disrupta, ubi mater brachiis sursum elevatis nimium se extendit. Abortum fieri notavi: *Gaspar Bauhinus Epist. ad Hildanum cent. 2. observ. 50. Vide Illius Theatrum Anatom. Tab. 31. Fig. 2.*

§ 11. XXIV. Maii 1593. fœtum abortivum sex mensium aperui, cujus motum mater paulo post sextam hebdomadam animadvertit; At à quarto gestationis mense non amplius: Longus erat pollices septem, Inclusus secundina nondum rupta, in quantitate ovi olorini nascitur, sed mortuus. Aperta secundina olidus erat, & à plantis pedum cuticula abscesserat. Situ supino, in dextri lateris abdomine, è regione umbilici, tumor inæqualis ad phaseoli molem, tactu asper, visúque manifestus per cutem spectabatur. Abdomine secto jecur magnum; sed exterior gibbáque ejus superficies tota colore flava: Inferior & sima haud male colorata: at infimus ejus lobus tumorem inæqualem, asperum, tophorum particulis, tanquam confractis cerasorum nucleis, absque pure tamen, plenum continens, visu tactúque durus repertus est; Exsecto Jecore nullus cruor effluebat; quin nec vena umbilicalis quicquam sanguinis continebat, totúsque fœtus gracilis erat & macilentus, Cætera viscera nihil vitii habebant. H. *Smetius miscellaneorum lib. x. p. 571.*

§.12. Mulieri venter in immensam molem excreverat ob uteri ingens incrementum, qui ad minimum libras 40. pendebat: Cujus cavitatem internam materia quædam instar pugni majoris crassa, putrida & nigricans adimplebat, quam statim à fœtu, mola, aut placentâ non edita, sed in utero putrefacta originem sumpsisse judicabam: Quod ultimum confirmabatur, ex eo quod ante XXV. annos, 2°. vel 3°. ingravidationis mense, vesiculam quandam aqua repletam, per muliebria absque placenta excreverat; subsequente maximo lochiorum fluxu per 6. vel 7. menses; quo cessante venter sensim magis magisque intumuit: Hanc observationem maxime utilem esse cognovi, qui ab illo tempore quartam vel quintam abortionem patientes, per placentarum expulsionem felici cum successu, duorum vel trium dierum spatio pristinæ sanitati restitui. *Observ. Regn. de Graaf.*

SCHOLIA.

LOchiorum fluxu per 6. vel 7. menses, &c.] Irritata scil. continuo expultrice uteri ad extranei exclusionem, quæ non desinit quousque illud foras eliminetur. Eadem est ratio fluoris sanguinis quibusdam gravidis supervenientis, qui non alia ope sisti potest quam fœtus eductione, quocunque tempore graviditatis advenerit: statim enim ac ille exclusus est, fluor desinit; quod nisi fiat fœtus & mater unà pereunt. *Vide Obstetricem Gallicam.*

§.13. Domina Ill. per multos annos affectibus spasmodicis obnoxia, potissimum verò quoties utero conceperat pathematis convulsivis, quasi hystericis supra modum tentari solebat; sub finem tertii mensis *gravidæ*, quo tempore constanter *Abortire* solebat, menstruâ eruperunt, quibus per duos aut tres dies, una cum membranarum laceratarum frustulis descendentibus *abortum* expectabat: Tandem uteri sarcinam deposuit, &c. Demum apoplectica interiit.

Quoniam Uteri principaliter affecti suspicio ferebatur, quantum hoc viscus meruerat proxime inquirebam: quod in debito situ, & quoad omnia sartum & tectum reperi. Circa uterum, aut appendicem ejus, nihil extabat cui tanquam causæ morbificæ imputari potuerit: At vero præcipuam & originalem morbi causam in capite quæsivimus, haud frustra: Nam omnes cerebri cavitates & anfractus aqua implens, ejusque totam compagem quasi inundans cernebatur: Juxta nervorum splachnicorum origines aqua se plurimum insinuans piam matrem à medullæ oblongatæ caudice, per duos digitos latos separaverat, proculdubio horum nervorum ductu materies morbifica à capite in mesenterii plexus descendens & dolorum & spasmorum, *& hos consequuti Abortus*, causa extiterat. *Vide lib. 1. sect. 13. observat. 7.*

§.14. Cum in oppido Reinheimb, Phil. Rheimichii uxor concivis, conjugem ultimo mense gravidam, non tantum jurgiis prosequeretur, sed & dextræ parti capitis, ipso tum ardente Syrro impingeret, editus paulo post infans, in ea ipsa, qua mater concussa fuerat parte, continui solutionem passus est: Re ad me delata, misertus pauperculæ ocyus illuc concessi, atque deprehendi continui solutionem ad ipsum cerebrum penetrare, portionémque ipsius cranii fractam jam putredinem concepisse. Licet autem externa & interna roborantia fuerint exhibita, putrida etiam portio cranii execta, multáque fœtida purulente materia exstracta, brevi tamen infans de mortuus sequentia notanda dedit: Venulæ fuerunt turgidæ, ventriculi cerebri aqua repleti, cerebri substantia flaccida. Inter cerebrum & meninges aderat collectio materiæ purulentæ & fœtidæ. *Ioh. Daniel Horstius observ. Med. ij.*

SCHOLIA.

QUæsitum an verberans fuerit causa hujus mali? Respondi quod sic, cum etiam à minis partium conformatio vitiari possit in fœtu: Sic narrat *Gemma* Cosmocr. lib. 1. c. 6. infanti eadem calvariæ parte, cui in matre acies minitabatur, magnum continuitatis divortium apparuisse: Facile enim imaginationi formationem mutare, etiam in ultimis gestationis mensibus, teste *Sennerto* l. 4. p. 2. sect. 4. cap. 7. Quomodo vero hoc fiat, id citato loco ostendit, Parensque noster de causis similitud. & dissimil. in fœtu, &c.

Idem ibidem.

OBSERVATIO II.

Partus difficultas ob corpus uteri in scirrhum concretum & vitiosum fœtus situm. 1. Ob scirrhum & perforationem uteri. 2. Ob Abscessum 3. Ob Tumorem durum cum ulcere & uteri disruptione. 4. Ob orificium arcte clausum, compressum à recto intestino fæcibus repleto. 5. Ob uteri crassitiem extraordinariam. 6. Ob omenti crassitiem. 7.

§. 1. ANno 1611. 24. Maii Uxor D. A. Morge, 30. annos nata, cum quinto utero gestaret & finem noni mensis attigisset, *doloribus parturientium* correpta fuit circa horam x. matutinam, cum pro more pransa esset, dolores tam acerbos & motum fœtus tam vehementem sustinuit, ut vix unquam similes visos astantes retulerint quare vires protinus prostratæ fuerunt: circa 3. pomeridianam leipothymia & horrores maximi supervenerunt, quo tempore infantem in utero obiisse credo: dolores enim atque conatus ad parturiendum ab eo tempore cessarunt, nec fœtus percipi potuit: Accersitus circa xi. noctis pulsum vix percipere potui, extremitates frigidæ erant & sudor frigidissimus in toto; brachium dextrum extra vulvam propendebat: ideo mortem proximam prædixi: Ne itaque inventionem meam, quæ hactenus in multis feliciter mihi successit, apud vulgùs odiosam redderem, manum adhibere nolui: Adstantium tamen & ægræ precibus commotus, aliquid confectionis alkermes ex aqua cinnam. propinavi: postea, quia genitalia veluti arida erant (quandoquidem ne guttula sanguinis profluebat) sacculum ex relaxantibus, emollientibus, anodynis applicui, unguento emolliente imum ventris, coxas, os sacrum & genitalia inunxi, tandem eodem unguento inuncta manu situm infantis exspiscari cœpi, qui etsi monstrosus esset, & brachium dextrum extra collum matricis propenderet, caput tamen, quod pectori incumbebat (prius tamen inuncto & clementer intruso brachio) versus collum matricis manu reduxi: verum cum uterum & ipsius collum ob virium & expultricis summam imbecillitatem supra modum clauderetur, adeóque constringeretur ut manus mea sufferre non posset ab opere desistere coactus fui, brachium mox iterum egressum est, Et circa decimam matutinam sequenti die obiit.

Miratus quod fœmina illa, alioqui sana, tam subito extincta fuisset, suasi ut cadaver incideretur: Aperto itaque ventre, vacuum sanguine seroso repletum reperi: ob ingentes enim dolores & violentum motum infantis, venæ nonnullæ in ipso parenchymate Hepatis & circa os sacrum ruptæ fuerant: inde profusionem sanguinis & mortem sequutam esse nullum est dubium: Situs autem fœtus talis erat, caput collo matricis proxime adhærebat, brachium dextrum, quod lividum, extra collum matricis propendebat: Crura versus pectus & caput ita reflectebantur, ut pedes in vertice conjungerentur, manus sinistra hypochondrio dextro ita erat imposita ut brachium crura versus poplitem amplecteretur: Exempto fœtu scirrhum durissimum qui magnitudinem capitis infantis fere adæquabat, inveni. Ille autem utero non simpliciter adhærebat, sed ipsum corpus uteri in scirrhum concretum atque induratum fuerat.

Scirrhum hunc causam fuisse mortis nemo negare poterit, cum uterus ratione hujus scirrhi ita angustus factus fuerit, ut cum mulieri adesset partus, sese extendere non posset, & quia fœtus maturus & vegetus impetum talem fecerat ut venæ rumperentur, necnon hæmorrhagia & mors sequeretur. *G. Fabritius Hildanus cent. 3. observ. 57. & Epist. ad M. Doringium.*

SCHOLIA.

DOloribus parturientium.] *Rondeletius* doloris pariendique difficultatis causam refert in violentam secundinæ à matrice avulsionem. Sed cum separatio hæc, si justo tempore fiat, sæpe citra molestiam accidat; fœtusque sæpe exeat secundinis adhuc arcte adhærentibus, diúque post exclusis, dolore nihilominus graviter urgente, verisimilius referendus in violentam dilatationem ductus qui ab utero ad pudendum usque progreditur, cervix nominari qui quanquam amplitudine donatus sit insigni, quia tamen fœtum, nisi admodum quoque distenderetur, transmittere nequirer, fit ut & ex hac distensione, una cum ea quæ in aliis orificiis accidit, dolor pariendique labor augeatur.

§. 2. Ho-

§. 2. Honesta quædam matrona juvencula bis fœtum mortuum, opportuno tamen tempore enixa, tertium gravida, tempore partus instante, doloribusque urgentibus fœtum frustra excludere allaborat: Ego prima Julii 1670. vesperi ad eam vocatus inveni satis adhuc vegetam: quærens de statu ipsius, ab obstetricibus responsum tale retuli, os uteri apertum esse, reliquaque bene constituta, situm autem infantis malum, manu tantum dextra extra vergente, capite vero & reliquis membris impervestigabilibus: cùm ita per totam noctem una cum tribus obstetricibus adessem, nonnullaque corroborantia & fœtus expulsionem promoventia præscriberem, ægraque sine fastidio libenter assumeret, omnia tamen in eodem statu permanserunt, manu infantis usque ad scapulam fere exerta, & jam emortua immobili permanente, puerperaque summe debili, donec natura tandem in totum deficiente, die xxij. Julii paulo ante primam pomeridianam obiit.

Cadavere ipsius statim post mortem aperto, inferius uterum invenimus laceratum & quasi ex ulcere perforatum, fœtu masculino perfecto cum secundinis extra uterum inter intestina latitante, manu tantum dextra partim in vagina uteri, partim extra uterum prominente: præterea quoque uterus in fundo dissectus, ad palmæ crassitiem scirrhosa duritie tumidus apparuit. *Observat. Simonis Scholzi in miscell. curiosis anni* 1671. *Observat.* 86.

§. 3. Anno 1670. mense Augusto uxor militis laborabat 5. aut 6. diebus doloribus partus: infans primis diebus vivus persentiebatur, tandem nulla signa vitæ edens & matrem jam doloribus fractam è vivis subsequi fecit.

Aperto utero, tantus fœtor emanavit, ut etsi in atrio domus res facta fuerit, præ absurdissimo tamen fœtore nemo sat longo tempore accedere potuerit: tandem exempto jam mortuo infante, collum uteri abscessu turgidum reperi, saniemque inde emanantem teterrimo fœtore nares percellentem: Hoc autem observatu dignum circa fœtum reperi: Infantem bene formatum, & ut judicare licuit, alias sanum fuisse, Et dum instabat hora exitus, ipsummet conatum fuisse viam quærere per quam exiret: cumque eadem ob tumores eidem non patuisset, tamen tantos impetus fortitudinis proprie exeruisse, ut magnam partem cranii in parte dextra ad intra sibi compresserit: Ex quo clare elucescit non solum vim expultricem uteri facere ad protrudendum fœtum, sed & ipsum infantem allaborare ad sui è carcere liberationem. *Ioh. Iacobus Vencesl. Dobrzensky. à Negroponte, in miscellan. curiosis anni* 1670. *Observat.* 18.

§. 4. Anno 1670. Aug. 23. Pragæ Catharina Wolrahin, temperamenti frigidi & hum. ætatis 35. ann. quatuor jam antea proles robustas feliciter peperit, tandem de dolore uteri subinde querebatur, colore pallida, macies in dies incrementum sumpsit, tussis sicca molestabat, cum quinta prole ad nonum mensem, naturale pariendi tempus pervenit; quatuor diebus laborioso partu misere torquebatur, fœtus dextram manum exporrectam habuit, nec ultra ab obstetrice adjuvari, nec à conatu matris protrudi potuit, quinta tandem die fœtu jam extincto & illa exspiravit.

Aperto leniter abdomine, puer robustus extra uterum, omnis involucris solutus, pedibus in sinistrum hypochondrium extensis Lienem contingens, capite cum manu exporrecta, intra ossa pubis & cervicem uteri hærebat: Chirurgo adstanti ut fœtum suaviter eximat dico, quo exempto manus livida una cum parte capitis, quæ exitum tentabat, ob vehementem facultatis expellentis conatum, in acutum redacta, deprehensa; Uterus in parte sinistra, una cum secundinis à conatu pueri pedibus disruptus: In parte vero dextra, tumor quidam durus in convexum usque ad cervicem uteri instar globi se extendebat: in concavo hujus, ulcus nigrum gangrænosum illum tumorem causans, qui fœtui vitam præclusit, repertum est: Sectus per medium tumor, crassitiem quatuor transversorum digitorum superabat: hæc causa detenti fœtus. *Simon Aloysius Tudecis in Miscellan. curiosis anni* 1671. *Obsev.* 254.

§. 5. Gravida 5. mense paralysi totius corporis inferioris à coxis ad extremos pedes tentatur: Ob longam in decubitu moram gangræna nates derepente occupat, qua generosioribus remediis ablata, quum nulla vitæ spes superesset, calore nativo à fœdis evaporationibus infecto, prorsus deficiente, ad extrahendum fœtum quinquemestrem, cujus nuper motum ægra mater senserat, operas suas manusque certatim conferunt Medici pariter & obstetrices: Hæ igitur manu immissa nullum fœtum in utero adesse clamant, nisi molam fortassis: At peritior Medicus tumorem statim deprehendit ex intestino recto fæcibus induratis repleto: ad uterum vero progrediens, nulla vi manum intrudere potest.

Mortuæ cadaver apertum, visumque os uteri arctissime clausum, fœtusque optimi coloris & habitus in utero mortuus, nec vicinarum partium fœditate ulla putridus, membranarumque uteri densitate intertot molestias tutus. *Bartholinus cent.* 4. *histor.* 27.

§. 6. Lapicidæ uxor maxima cum difficultate fœtum edit, qui paulo post extinguitur: Eo excluso tumidus nihilominus remanet venter, unde molæ suspicio; nihil tamen manum intrudens obstetrix præter angustiam deprehendit, Die sequenti à partu interiit.

Recluso ventre insignis uteri crassities, per totum ambitum scirrhosi, tres digitos spissitudine æquantis deprehenditur. Mirum fuit quomodo & concipere, & fœtum gestare, multoque magis quomodo eniti valuerit, ac fœtus intra eas angustias, præ duritie renitentes, componere se ad exitum potuerit. *Observatio M. Benjamin Noel Chirurgi Genevensis.*

§. 7. Mulier aliquando parit difficulter ob Omenti & vicinarum partium nimiam spissitudinem & obesitatem: Nam *Hippocrates* scripsit Omenti magnitudinem impedire conceptum os uteri comprimendo, sic & facile partum molestat: In quibusdam enim Omentum descendit inter vesicam & uterum, ibique spissius fit. *Rondeletius pract. cap. 64.*

Observatio III.

Partus impeditus ob ossis Pectinis malam conformationem, quam uteri disruptio sequuta. 1. In Partus difficultate uterus laceratus, impediente scirrho uteri fœtus exclusionem. 2. 10. Fœtus extra uterum disruptum repertus. 3. 4. Impeditus ob adnatum uteri orificio sarcoma. 5. Ob uteri orificium caput fœtus constringens, Hydropem abdominis in matre. 6. Ob apophysin non naturalem in interna ossium pubis facie aut ischii. 7. 8. Uterus disruptus prope cervicem, in cujus foramen fœtus brachium intruserat. 9. Partus impeditus ob angustiam oris matricis, hujusque lacerationem. 11. Ob vitiosam ossium coccygis & pelvis conformationem. 12.

§. 1. ANno 1594. Haganoæ Alsatiæ mulier 40. annor. cum jam septies fœtus alioquin integre efformatos, sed mortuos peperisset, ultimo partu, 8. scil. ipsa quoque una cum fœtu, non tamen edito succubuit, postridie nimirum quam fœtus in alvo materna extinctus animadverteretur: Instantibus autem partus doloribus, iisque vehementissimis (valide quippe puer movebatur) atque sæpius toto triduo recurrentibus, quibus prægnans misere sed frustra excruciabatur: dolorum tandem sævitia, potissimum tamen ultima nocte illis exasperatis, viriumque resolutione prostrata, interiit: Multa quidem à mulieribus astantibus tentata fuere, ast sine ullo parturientis juvamine.

Demortuæ cadaver aperiendo, vix leviter impressa novacula, musculos epigastrii cum peritonæo dividere voluimus, quo uteri situm prius cum fœtu contemplaremur: At vix inquam immissa acie, & abdomine parum dissecto, dorsum pueri vulneratur: Nos nil tale suspicantes primo uterum tactum fuisse credidimus: ideoque cautius sectionem abdominis instituendam putamus, qua peracta integer statim fœtus, omnibus numeris absolutus (licet jam inflatus & cuticula abscedente ob incipientem putredinem) occurrit, atque immediate peritonæum superne contingens; inferne intestino recto incumbens, liber in ventris capacitate inferioris, nullo neque velamine aut membrana, neque utero cinctus; situ alioquin ad partum faciliorem accommodato, capite deorsum facie ad posteriora reclinata, corporis trunco in longitudinem extenso, omnibus reliquis partibus, tam earum quæ ab utero, quam quæ ad uterum, ut & quæ in utero, (una ruptione excepta) nihil præternaturale ostendentibus: nullibi apparente neque contusione, neque vulneratione, ulcere, aut apostemate conspiciendus offertur: Ubi etsi nos ob rei novitatem admiraremur, non tam fœtus situm & figuram rectam, licet extra uterum in abdominis capacitate factam, quam fœtum ipsum integrum & justæ magnitudinis ac conformationis citra uterum atque extra matricem visus objectum, tamen lacero, rupto, seu potius abrupto utero conspecto, mirari aliqua ex parte desiimus: Causas vero hujus ruptionis indagandi haud sine majore admiratione ansam datam animadvertimus: Porro alligatus adhuc fœtus erat vasis umbilicalibus suis secundinis, quæ sursum ad sinistram, lienem versus, ad intestina & lumbos retractæ, & tanquam per convulsionem & abbreviationem vinculorum firmiter connexæ istis partibus cernebantur, ut easdem inde abstrahere difficile fuerit: De *uteri* vero *substantia*, quæ quidem *tenuior solito* apparebat, quantum equidem conspici potuit, illud secundinis, ac potissimum placentæ, seu chorio aut uterino jecori, tanquam concretum, rursusque in minorem magnitudinem (ut alias post naturalem partum contingere solet, contractum fuerat, atque adeo secundinas nequaquam amplitudine exce-

excedere videbatur, uterus ut propterea eundem, quia conciderat, ratione potius quam sensibus agnoscere necesse habuerimus: Cæterum juxta cervicem uteri, ad os pectinis, intrinsecus sub vesica, membranæ portio, usitati cultri crassitiem non excedens, latitudinem dimidiæ palmæ propendebat, quæ uteri abrupti particula fuit: reliquum autem, una cum proprio uteri orificio, ipsisque secundinis omne ad intestina, ut dictum est, sursum raptum, alieno loco detinebatur: unde penitus à cervice, seu sinu muliebri omnibusque vicinis partibus, quibus adnasci solet, avulsum, atque ex parte dilaceratum fuisse uterum patuit. Ex his illud maxime suspiciendum & quærendum videtur, cujus vi uterus abruptus fuerit? Nos tot fœtuum in partu interemptorum causam deprehendimus *Ossis pectinis malam conformationem*, nimis scil. Depressi, quod in gibbum superne, inferne autem in arcum excavatum esse oportuisset. *Leonardus Doldius Noribergensis Medicus.*

SCHOLIA.

NOn aliam causam, præter dictam ossis depressionem, statuendam esse existimo, cùm neque in fœtum imbellem & debilem, organis ad tantam vehementiam nondum præditum, (qui solum pondere & motu locali, cum levi calcitratione exitum quærit) Neque in parientem referre liceat; mulier enim non confert plus ad partum quam ut musculos abdominis comprimendo actionem uteri juvet: Opus namque ipsum, quod à seipsis parturientes præstant, non uteri est, sed musculorum abdominis, ut *Gal. 3. facult. nat.* asserit; nulla enim vi alia ad partum excitare mulieres uterum possunt; multo minus in uterum, quia etsi partus propriè est uteri parientis & expellentis, tamen is constrictione, atque fibrarum contractione non dilatatione operatur, ut hic minus rupturæ metus sit: An vero vi alicui externæ, maxime jam ob hæmorrhagias & dolores extenuato utero (qui quo vicinior partui est, eo tenuior evadere solet, teste *Gal. lib. de Diss. uteri*) idque obstetricis manui acceptum ferendum sit, aliis affirmandum relinquo: Non minus tamen situs pueri, alioquin optimus, admirationem augere videtur, an scil. manu obstetricis perfracto jam utero, an vero integro adhuc utero intus figuratus puer fuerit: sive ante ruptionem statuatur situs factus sive post, difficultas ruptionis ostenditur: Neque etiam tutum, fuerit affirmare fœtum, quia inflatus & satis tumidus reperiebatur, post mortem utriusque incipiente putredine ob inflationem & magnitudinem auctam, utero dudum attenuato abrupisse, velut a musto ebulliente dolii fundum, cùm id fissuram potius intulisset quam abruptionem: Depressio autem dicta ossis pectinis frequentissima est, juxta *Arantii* observationem, & quidem incurabilis partus difficultatis causa esse solet, ob quam infantes justam magnitudinem adepti, sine principum partium conquassatione hanc lucem aspicere nequeunt: Hæc quidem locorum angustia, non concurrentibus causis superius attactis aliquid etiam, ad ruptionem contulerit, ego ut neque infirmare, nec tamen ex his unam aliquam hujus affectus principaliorem causam producere queo: qui potius hoc (una cum *Galeno 15. de usu part. 7.* dum de naturali partu scribit, mirari nos posse, intelligere autem non posse) inter naturæ rara miranda repono: Hinc tamen confirmatur aliquando necessitas partus cæsarei, nisi timiditas mulierculарum hoc opus abhorreret. *Idem ibidem.*

Uteri substantia tenuior solito apparebat] Crassities uteri variat, Nam in virginibus tenuis est substantia, in adultis crassior; & quo sæpius mulier uterum gessit, eo crassior est: mensibus fluentibus crassescit uterus, & quamdiu instat mensium excretio, tumida & crassa apparet: In gravidis *Galenus, Vesalius*, aliique Anatomici putant uterum quo magis extenditur eo magis attenuari, crassitudinem in longitudinem absumi; sed ocularis experientia refragatur, & authoritates *Sylvii*, *Arantii* & aliorum: nam a primo conceptu usque ad partum augetur secundum omnes dimensiones, & uti amplior, sic crassior paulatim redditur & mollior, ita ut postremis mensibus duos digitos crassa sit uteri substantia: adeo tum uterus à membranea substantia abit, & rubra fit, fungosa, spongiosa, moreque pumicis foraminibus pervia, in multos quasi cortices divisibilis, quod fit ob affluxum sanguinis & spirituum pro fœtu copiosum: De utraque opinione ita censet *Falcoburgius*: Tenuiorem revera fieri uteri substantiam, ut in dissectis gravidis observavit, sed eam videri crassiorem, quod Hepar uterinum illi arctissime connatecatur, & hoc potuisse pluribus imponere: *Nic.* vero *Fontanus* dicit in utero gravidæ se separasse hepar uterinum à membrana, & membranam admodum crassam invenisse: Recte id quidem, imbibit enim membrana, veluti spongia, affluentem uteri humiditatem, & crassiorem substantiæ conditionem induit; Si tenuior aliquando p. n. reddatur, sive humoris defectu, sive nimia distentione, rumpitur de facili, a fortioribus pellentibus: idem in puerpera observavit *Salmuth*: Crassissima vero est uteri substantia circa orificium internum, quod angustum, unde admiranda illa in partu dilatatio & postea coarctatio. *Bartholinus Anat. reformata l. 1. c. 28.* A partu autem uterum spissum & crassum per octiduum manere, atque inde ad pristinam rursum redire formam, in quinque mulieribus, quas mox post partum supplicio affectas, vel in partu mortuas dissecuit, observavit. *F. Platerus.*

§. 2. Matrona quædam Lustriæ, ad marginem Lacus Lemanni, totos sex dies parturiens fuerat: Ego tandem advocatus, ipsam in agone mortis reperio, eaque ipsa nocte obiit.

Corpore aperto uterum laceratum, & caput infantuli in ventris capacitatem dimissum inveni: Hujus autem difficultatis causa fuerat scirrhus, qui magnitudinem capitis infantuli propemodum adæquabat, matrici tamen non usque adeo adhærebat: Hic obstitit quominus uterus tempore prægnationis sese satis extendere, & parturientis violentum motum fœtus sustinere potuerit. *Fabritius Hildanus cent. 1. Observat. 67.*

§. 3. Anno

§. 3. Anno 1607. D. *Binet* Chirurgus Parisiensis, dissecuit cadaver *Iana du Bois*: Aperto abdomine fœtus intestinis incumbens repertus, lacerata enim & rupta matrice eam omnino egressus erat, simul effusa magna sanguinis copia in ventris capacitatem: *Iac. Guillemeau cap. 13. lib. 2. de facili partu.*

§. 4. Testes adduco D. *Pineau*, *Guerin*, *Lanay* Chirurgos Juratos Parisienses, me dissecuisse cadaver pauperculæ mulieris in Nosodochio mortuæ: in cujus ventre repertus infans aquis innatans, utero circa fundum disrupto. *Idem.*

SCHOLIA.

NE fœtus calcitrans exitumque affectans, enormi facta uteri distensione (ad quam sæpe convulsiones sequuntur) illum disrumpat & laceret, expedit illico partum promovere: quod nuperrime præstitit dictus *Binet*, imperante D. D. *Bonvart* in Typographi uxore, quæ partus labores ab octava matutina ad nonam vespertinam experta erat, cum exilis & debilis esset pulsus, omni motu & sensu privatæ, metu imminentium convulsionum, immissa in uterum manu, occurrente fœtus capite, membranas aquas continentes laceravit, iisque effusis felicem promovit partum. *Idem.*

§. 5. Expleto gestationis tempore fœmina Hafniensis, fœtum eniti nullo conatu potuit: Extinctus embryo miseræ quoque matri acceleravit interitum.

In aperto cadavere inventus quidem embryo, sed adnata uteri orificio carnea excrescentia viam occlusit, omnemque egressuro exitum intercepit: hinc suffocatus embryo, denegato ad vitam meatu frustra laborantem matrem aura maligna infecit. *Th. Bartholinus cent. 1. hist. 94.*

§. 6. Fuit apud nos Nutrix 24. annor. ætatis, quæ à quodam vitiata gemellos concepit; fœmellam, cujus situs in dextro latere, & masculum cujus sub hypochondrio sinistro: illa minor, viva edita est, quanquam in tergum prodiret; hic major intra matrem est suffocatus: cùm enim masculus aquis emissis sequi vellet, ab orificio matricis constrictu strangulatus hæsit: mater paulo post exspiravit.

Cùm jussu Magistratus aperiretur, Omentum deerat; ruptum credo in latera ad intestina concessisse; Viva mater sæpe conquesta est ventrem sibi divulsum iri: Statim in conspectum prodiit uterus, alicubi ruber, alicubi nigro sanguine infectus, alicubi lividus occupabat totam capacitatem usque ad foveam pectoris ferè? modico enim intervallo aberat sternum, seu malum punicum: Ventriculum compulerat versus diaphragma, ita ut à lateribus uteri in summo appareret: Hepar intra dextrum hypochondrium latebat: Utero aperto secundæ in conspectum veniebant: Hic quærebatur geminæ necessent, an una tantum? Vocabatur una in medio divisa in duo domicilia, interventu amnii: Secundis dissectis infans apparebat albis sordibus obductus: Caput mersum erat in collum matricis, & ab uteri orificio sic tenebatur, ut vi esset revellendum: Dorsum spectabat ventrem, alvus ad spinam matris versa erat, nates & pedes complicatis genubus in ventriculum matris tendebant: brachia adjacebant lateribus & genibus occurrebant. Omnino situs erat naturalis & ad exitum dispositus, si vires pariendi non defecissent prodiisset ita ut occiput anteriora, frons posteriora matris respiceret, qui est alter ex naturalibus situs: Visa deinde sunt membra cætera propter hydropem matris: Pulmo lividus, atro sanguine refertus, Cor flaccidum, Hepar & Renes boni, Lien in sinistro latere adhærebat ventriculo orbicularis circumferentia & nonnihil tumidus, palmæ manus instar habens, sanguis intus ex puniceo niger: Judicatum est vitio Pulmonis hydropem esse ortum, cùm Hepar rectè se haberet, & ex thoracis capacitate aqua ichorosa efflueret: laboraverat autem Asthmate: In ventriculo nihil cibi erat, sed biliosa quædam superfluitas, quæ orificium acrimonia vellicaverat, unde querelæ de rosione cordis: Intestina inflata nihil fere exerementorum continebant, ob jejunia & ciborum fastidia: Mammæ in rugas contractæ papillis nigrescentibus conspiciebantur: Foris à ventris tumore versus latera & dorsum suffusus, sanguis lividus, niger, puniceus, pedes œdematosi: Periisse judicatum est defectu virium in duplici partu: Vires autem prostratæ fuerant, hydrope, asthmate, curis, doloribus dorsi validis: Spina enim intus elevata quasi in arcum erat, haud scio an convulsa, an pondere uteri & intestinorum tracta. *A. Libavius in cista med. Hornungi Epist. 76.*

§. 7. Ex parte matris nihil præter naturam esse debet, ut est γυλλοειδὴς ἀπόφυσις, vel ἀγκυροειδὴς in interna ossium pubis aut ischii facie, quæ obsunt fœtibus, ita ut nonnisi mortui emitti possint: Quod à nobis, pluribusque aliis Medicis ac Chirurgis Lutetiæ visum in cadavere honestissimæ mulieris, in difficili eam ob causam puerperio functæ, quæ dictam apophysin prælongam præter naturam habebat, ossi pubis sinistro innatam, intus

prope

prope synchondroseos infernum finem: Os pubis tali præditum apophysi alias dedi D. *Parco* Regis Chirurgo. *Severinus Pinæus lib. 2. de Not. virginitatis cap. 5.*

§. 8. Nullus aliquando fit Partus ob minus minimève explicata pubis ossa, Tum ob aliquas excrescentias osseas in prædictis viis existentes exitumque fœtui præcludentes. *Sylvius de le Boë Practicæ lib. 3. cap. viij. §. viij.*

§. 9. Inter pariendum moritur fœmina quædam Lipsiæ: Maritus certior de matre & fœtu esse cupiens, rogat sectioni ut præesse velim: Secto itaque abdomine, infans extra uterum supra intestina reperitur: Rem mirati, Uterum inquirimus & ruptum illum ad Ilion dextrum prope cervicem, ad dimidiæ spithamæ longitudinem offendimus: Fœtus quoque brachium dextrum, quod pridie ejus diei exeruerat & retraxerat, corruptum erat & fœtens: *Phil. Salmuth centur. 1. Observ. 16.*

SCHOLIA.

Hoc loco monendæ sunt mulierculæ ne vel intempestivis vel fortioribus, vel nimiis utantur pellentibus: Maritus quidam horum nimium usum cum lacrymis accusabat. *Idem.*

§. 10. Uxor cujusdam militis gravida, pallida & melancholica, cum circa festum Paschatos anno 1624. ultra triduum parere non posset, vocatus, omnibusque quæ cum ipsa acta fuissent intellectis, ventremque ipsius ubi tetigissem, observavi tumorem durum magnum (quem obstetrix, nec-non mulierculæ adstantes caput infantis esse putabant) in sinistro latere è regione umbilici tactui renitentem, quo observato, statim de felici partu cœpi dubitare: Erat enim hic tumor scirrhosus, melancholicus, ex humore terreno melancholico absque inflammatione præcedente genitus: Tempore gestationis nullum calorem, è contra segnitiem haud exiguam ad omnes vitæ actiones sensit: Et quia varia tam interna quam externa medicamenta mulierculæ adhibuerunt, uterique os cervicis arctè clausum, speculum matricis uteri collo admovendum, ad partum promovendum (quod tamen ob scirrhi duritiem absque omni fructu fuit intromissum) curavi: hinc quia fœtus aliter excludi non potuit, sectione cæsarea patientem liberandam duxi, quam tamen sustinere non potuit: hinc symptomatibus crescentibus, altero die circa vesperam è vita discessit.

Hujus corpus per me apertum fuit, uterumque in dextra, (sana nimirum parte) disruptum & infantem extra uterum positum: scirrhumque insignis magnitudinis, à fundo uteri incipientem & ad os uteri desinentem inveni: Ob quam causam parrere non potuit, Disruptionem autem puto dolores partus acutos & vehementes peperisse. *Ex observationibus Tobiæ Knoblochii Archiatri Onolsbacensis.*

§. 11. Anno 1593. Coloniæ dissecui aurificis uxorem ex partu mortuam: comperta est matrix erumpente infante lacerata, ejusque caput in lævam ventris capacitatem dimissum, eademque matrix, pars nervosa, circa infantis collum contracta, quæ ipsum fœtum suffocarat: Mater totos XI. dies parturiens fuerat, obstetricibus, meque tandem ipso pridie ante obitum, frustra adhibitis, quum multo ante mortuus fuisset infans, in utero solo extante lævo brachio quod propendebat: Ab obstetrice præterea, aliisque matronis, quæ in parturientis agone adfuerant, didici *angustissimi* oris matricem fœminæ istius fuisse, unde magnus extans fœtus, per viam angustam erumpere nequierit, robustus quantumvis fuerit: *Fabritius Hild. cent. 1. Observ. 64.*

SCHOLIA.

A*Ngustissimi oris matricem fuisse*] Angustiam illam partim naturalem fuisse, partim quoque ab ætate (agebat enim tum trigesimum septimum aut circiter anum, neque unquam antea uterum gestaverat:) fuisse arbitror: Exhibita præterea ipsi fuit à matrona quadam potio validissima ad fœtum expellendum, ex qua parturientis dolores & conatus adeo exacerbati sunt, adeoque fœtus commotus est, ut petens cum impetu exitum, sed viam nimis strictam inveniens, uterum dilacerarit: Ex quibus perspicuum fit, hoc genus remedii nonnisi consilio magno adhibendum: Ante omnia autem inspiciendum an membrum genitale satis aptum sit? an etiam fœtus situs talis sit ut naturæ & medicamenti beneficio expelli possit: alioqui si arcta nimis invenitur via, antequam exhibeatur potio, erit relaxanda, emollienda, & lubrica facienda: Si vero fœtus situs est vel transversim, vel oblique, vel alio quovis modo præternaturali, tunc reducendus est manu inuncta oleo lilior. alb. vel amygdal. dulc. antequam exhibeantur potiones illæ violentæ.

§. 12. In viis causa difficilis partus est, *aliquando* dum ossa coccygis à prima conformatione non solum firmiorem compagem & articulationem habent, sed &, ac quidem præpue, si justo latiora sunt, & extra ita compressa, ut intus gibba potius quam cava sint, & ab osse sacro & coccygis non satis distent, & ita fœtui exitum quærenti viam præcludant, eamque nonnisi angustam concedant, ut ita vel occipite vel sincipite infans in istis angustiis

gustiis necessario hæreat, quæ maxima Partus difficilis causa est, ob quam & fœtus & mater interdum periclitantur, imo pereunt: Quod etiam fit ob ossa coxendicis male formata & sita in claudicantibus. *Sennertus lib. de morb. mulierum p. 2. sect. 6. c. 4.*

Observatio IV.

Partus impeditus ob fœtum mortuum, putrefactum. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.
Ob Fœtum extra uterum conceptum. 8.

Mulier Senonensis, (Columba Chatry) quæ Ludovico Carita homuncioni, quadrato tamen & bene habito, nupserat ab annis 48. fracta ætate & valetudine hic occubuit agens annum 68. Hæc ante annos 28. quæ nunquam antea uterum gestarat, licet jampridem nupsisset (nihil de sanitate prius admodum conquesta, certissima habuit inchoati hominis indicia: nam qui statis periodis erumpere solebant menses, illi statim substiterunt: Pica primis mensibus laboravit, tempestivum embryonis motum & frequentem persensit, tumore lumborum & abdominis paulatim subcrescente mammisque turgentibus: Tandem autem decurso pene veræ gestationis curriculo labores puerperii graves & alvi tormina experiri incepit, urina ad aliquot dies suppressa (Medicis tunc varia & dubia de illa κυοφορίᾳ sentientibus) quæ postea currente veluti alveo & magna vi erupit, profuso illo ichore non tam ex vesicæ meatu, ut credibile est, scaturiente, quam ex loculis: Amnio tunica disrupta, quæ sudorem fœtus & urinam continet, cum una cum istis serosis recrementis (quas mulierculæ aquas vocant) aliquis coacti sanguinis thrombus emerserit: Inde autem & mammæ concidere visæ sunt, motus infantis aut ignavus aut nullus, labores mulieris tolerabiliores: quibus omnibus attonitæ fuerunt obstetrices, quæ antea certissimum puerperium expectassent: A ludibrio autem istius fœturæ totum triennium lectulo illa decubuit, ad extremam vitæ calcem de valetudine conquesta, de tumore, de duritie, de torminibus alvi (quam obviis quibusque tractandam exhibebat (de inutili & gravi illo pondere, quod pro vario gestantis motu modo in hanc modo in illam partem procumbebat: denique de languente & depravata appetentia, quam subinde acetariis & absorpto omphacio sollicitabat, alioqui perpetuo ἄσιτος i. e. sine cibo.

Postquam autem fato esset functa, ejus vir officiosus in uxoris manes accersivit Chirurgos, ambos valentes arte & artis usu, quibus (licet de scirrhoso tantum tumore cogitarent) dissecto mulieris abdomine, & rejecto infra peritonæo tunica, quæ intestina viscera, uterum & vesicam contingit, uterus sese offert aspectu quidem rugosus & versicolor, ut crista illa pendula quæ *Gallis* Indicis ex summo capite prolabitur, vel potius ut operimentum illud cutaneum quod illorum collum ambit: tactu autem, durus testaceus & crassus instar τῶν ὀστρακοδέρμων, i. e. eorum quæ testa teguntur: Tum novaculam in portentosam illam molem & gypseam injiciunt, qua ad aciem cultelli renitente, scalprum altius adigunt: Eorum autem alter inflicto casu in cranium vulnere, & in aliquot costas, tandem humerum dextrum impetit, à quo erumpens ossis caput certissimam fecit fidem ossium illic latitantium: Ex quo scalpellum alio transferunt, & magna vi, sensim tamen & recta, uterum secant, diductisque durissimis vulneris labris, infantem in orbem implicitum, & ex transverso in utero positum introspiciunt in penitissimo sinu & altissimis latebris stabulantem, in suamque velut cystin, quam allantoidem tunicam, quæ in utero totum fœtum ambit, fuisse puto, callosissimam reconditum: Quo spectaculo inexpectato obstupefacti Medicos convocant, quos in re inaudita consulant, adhibeantque in testimonium & judicium rei hujus quæ pene fidem omnem superet: Interea multis ad novum prodigium accurrentibus, & opus Chirurgorum interturbantibus, venit istis in mentem totam istam molem ex illo veluti antro & manibus & uncis Chirurgicis, qua valerent vi, abstrahere, ut arborem ex suo caudice, domumque comportare, ut privatim & apud se accuratius corpusculi anatomen sectarentur, & cum peritis de novo portento & inaudito consilia conferrent: In præcipiti autem & violenta illa laniena, non licuit opus festinantibus introspicere quod substratum esset infantulo chorion, quæ uteri acetabula, quæ umbilici vasa, quis esset allantoidis cum utero & cum fœtu nexus, cum uterus ipse, præcipue ad coxam dextram, ad nates, & ad partem spinæ dorsi cum cute infantuli omnino coaluisset: situs infantis erat pene sphæricus, facie ad thoracem affixa, sublatis ad nares genibus, unde postea ex patulæ, retusæ & resimæ sunt conspectæ: Ossa capitis tenuia quidem, sed firma & instar cornu nitentia, cute capitis multis in locis pilosa; Caput in sinistrum brachium ita procumbebat, ut à protuberante humero auris & os occipitis impellerentur, quod incavatum ex parte introcessisse conspiceretur: Cubitus ad summum humerum

humorum reflectebatur, porrecta sola manu, quæ in pugnum adeo firmiter erat contracta, & summi digiti ita palmæ inhærebant, ut licet apparerent seriatim inter se distincti, re ipsa tamen in unum idemque vere lapideum corpus concrevissent: Dextrum autem brachium ad umbilicum manum extendebat, quæ ad carpum inadvertenter excisa fuit & in alvo matris relicta, Femur, genu, tibia sinistra dextris incumbebant, quibus tamen ita erant implicita, ut talus sinister, pedisque planta in dextrum pedion (est pars pedis superior) implantarentur, quibus excavatum cederet & pene indissolubili nexu colligaretur: Utrumque crus in ventrem & pectus reflectebatur, certissimamque sexus fœminei notulam tegebat: Tibia utraque ad nates intorquebatur, pedibus & pedum digitis ita inter se compactis & lapidefactis, ut facto ex oculis & tactu judicio, totum istud opus Phidiæ alicujus esse dixisses, qui vel ex ebore, vel ex marmore maturæ ætatis embryi absolutissimam iconem expressisset, maxime cum in ea duritie corpusculi moles cum concidisset, imo cum cute nitida integram suam & symmetriam & polysarciam retinuisset: Partes autem internæ, viscera nempe omnia, cor & cerebrum, habebant naturaliter, eo dempto quod ultra modum induruerant (minus tamen quam externæ) Ita ut hodie externum istud corpusculum neque putredinem minetur neque teredinem: *Johan. Albosius.*

SCHOLIA.

De hujusce historiæ fide testantur *Thuanus* lib. 17. histor. *Paræus* l. 25. de monstris, cap. 18. *Licetus* lib. 2. de monstris, cap. 45. *L. Borgesia* obstetrix in observat. p. 102. *Simone Provancherio* cum dicto *Albosio*, Medicis Senonensibus, in sectione præsentibus qui in causas inquisiverunt, quorum Diatribas vide apud *Schenckium* p. m. 587. Si indurationis hujus causas quæramus, varias invenimus sed incertas: Difficile enim dictu quid in utero materno à putredine consueta puellulam hanc vindicaverit & saxeam rigiditatem induxerit; Sunt qui siccitatem nimiam incusent, ortam à doloribus gestationis assiduis & ichoris effluxi defectu: Alii frigiditate obriguisse suspicantur, quemadmodum testa in ovis induratur: Calorem plures advocant, quo velut febre hectica colliquata fuerit illa & contabuerit: Nonnulli has causas conjungunt. cum massa crassa, densa, terrenarumque partium ubertate affluente: Propius accedunt illi qui interna indurationis seminaria propugnant, insitamque vim quandam abditam ab externis causis excitatam: Denique a spiritu lapidifico omnia hæc alii deducunt, eandem fœtus hujus petrificati esse rationem magna veri specie persuadent quæ aliorum calculorum, scirrhorum & tophorum in variis corporis partibus genitorum: Vide *Decesingium* Tractatu de Fœtu extra uterum genito, sectione ultima, *Sennertum* lib. 4. Prax. p. 2. l. 4. c. 7. & alios.

§. 2. Dom. *H. Bisacciorus* Patritius Aesinas, uxorem duxit Ferrariæ anno 1571. hanc ille post mensem compressit, tum decimo incipiente doloribus partus advenientibus, & aquâ plurimum fluente, delusæ fuerunt obstetrices ac matronæ: dolores illico cessarunt ventre adhuc tumido manente, atque ipsa magnam gravitatem sentiente: Nullum remedium non tentatum fuit à Medicis Ferrariensibus ut fœtum educerent sive vivum sive mortuum, Tandem cum incassum laborassent, & pondus utero incumberet, moveretur que ad corporis motum, anno jam præterito, putarunt unanimi consensu mulierem pati molam, pro qua educenda remedia nihil profecerunt, sic misera annis duobus eum gestavit uterum: Ejus vir duxit ex voto conjugem ad sacram ædem D. Virginis Lauretanæ, ac in patriam reversus vocat ad consultationem Medicos, quo tempore levi febre & continuâ tenebatur cum eisdem circa uterum symptomatibus: Hæsitabamus omnes, alius aliam rem dicebat imaginabaturque, ac post discursus multos in eam sententiam venimus Tumorem adesse in utero p. n. vel scirrhosum vel oëdematosum, aut molam. Dum ita ambigimus, ac ab omni genere medicamentorum abstinemus, solo victu accommodato contenti, mulieri fluor alvi supervenit fœtidissimus, erant excrementa flava, ac ut plurimum alba & livida & copiosa; singula quaque hora decies fere egerebat, En, mirum dictu, nondum visum, nondum imaginatum, cum ipsis excrementis duæ effluunt costæ parvæ: quæ indicabant nobis ob parvitatem esse costas pueri in utero existentis, rursus die sequenti duas alias emisit & exspiravit:

Exenterato cadavere, inventus est uterus putrefactus, qua parte rectum intestinum tangit, hocque ipsum totum corruptum: Inventus est fœtus sine involucris, sine secundis, cujus caput non aderat: hoc putamus ex putredine dissolutum: erant integra reliqua costis quatuor exceptis, atque visceribus quæ putredine tabuerant, Quis hunc non admirabitur casum? *Horatius Augenius lib. 2. de Hom. partu cap. 23.*

§. 3. Catharina de Fiefs cum secundas contraxisset nuptias, eodem tempore in morbum incidit, & gravida est facta: Cum vero se utero gestare non suspicaretur, Lutetiæ

infinitis remediis, & quidem diæta sudorifica (auxilium adversus morbum quærens) usa est, etsi non deessent ex obstetricibus quæ gravidam ipsam pronuntiarent, eo quod symptomata ea quæ utero gerentibus accidere solent, in ipsa observarent, idque à tempore suppressorum menstruorum, donec etiam lac in mammis observabatur, & usque ad nonum mensem quo tempore omnia illa symptomata desiere, una cum motu ipsius fœtus: dein dolores partus irriti tum supervenere, & statim post omnia signa fœtus emortui observare licuit, attamen horum omnium signorum ratio non habebatur: Quare cum Lutetia domum rediisset, adhuc fœtum mortuum utero gestavit, idque mensium quindecim spatio à die ipsius interitus supputatione facta, præter anteactos novem menses quibus in utero materno vixerat: sic partes molliores putrefactæ per inferiora ejiciebantur, quæ non absque ratione aliqua per D. *Ponetum* medicum pro sanie ex uteri ulcere manante habebatur, quemadmodum ossa quæ remanserant scirrhum lienis esse censebat.

Tandem extincta 5. Nonis Octobr. anni 1570. aperta fuit, Quare copiosa adhuc sanies in abdomine reperta absque utero, & fœtus ossa aliqua jam putrida, aliqua vero integra erant: & inter hæc unum ex ossibus claviculæ jam lividum, peritonæum & abdominis musculos jam perforarat, ita ut sola cutis integra remanserit, qui in latere sinistro forinsecus conspiciebatur, quod jam pridem pro splenis scirrho habebatur. *Franc. Roussetus de Partu Cæsareo sect. 4. cap. 2.*

§. 4. Vidimus puerum putrefactum & frustulatim rejectum, relictis magnis ossibus in utero per longum tempus, quæ post in utero matris mortuæ sunt reperta, Uxor fuit Chirurgi Monspeliensis, qui post mortem, ut causam alicujus affectus interni cognosceret, passus est illam dissecari. *Rondeletius lib. 1. Pract. c. 65.*

§. 5. Fit etiam ut conatus pariendi eo tempore sese manifestent, mulierque paritura videatur, & ad partum ab obstetrice disponatur, aquaque jam, sicuti ante partum fieri solet, effluxerit, sed his omnibus rursum cessantibus, atque evanescentibus, nullus partus sequatur, & nisi denuo hæc redeant, uti aliquando fit, fœtus extinctus nunc in utero, nunc extra hunc hæreat, qui tandem cum involucris putrescens, febres animique defectus, & si nihilominus retineatur, uterum partesque vicinas simul inficiendo, matri exitium parit, sicut in quibusdam accidisse (Inter quas una quinque, supra decimum menses, fœtum mortuum antequam ipsa exspiraret, profluente fœda interim eluvie, & vena umbicali propendente, utero inclusum gestavit) aliquoties vidimus, tanta corruptione intrinsecus facta, ut & uterus simul cum fœtu, & abdominis musculis illius loci ex putredine nigricantibus, summe fœtentia, *post mortem sectione facta*, deprehensa fuerint: priusque vivente matre, interdum tumor pellucidus vesicæ instar, circa umbilicum elevatus, subjectæ putredinis character, per quem fœtus vertebræ cernebantur, eoque rupto eximebantur, sese obtulerit. *Platerus Pract. lib. 1. c. 9. p. 440.*

§. 6. Matrona Londinensis gravida, ad nonum usque mensem fœtum utero gestavit, quo tempore dolores quasi parturionis accidunt, qui ingentes & diuturni fuere; primipara enim erat, quod assistentes mulierculas non terruit, etsi proxima partus alia signa non accederent, ut dilatatio oris exterioris matricis: Dolores ii duos integros dies, totidemque noctes afflixere: ideo convocati Medici, qui tardantis partus causam existimarunt, quod Lucinæ nondum esset experta labores: Multa ideo præscripta quo is facilis redderetur, desieruntque tormina eo non succedente. Ab eo tempore fœtum moveri nunquam observavit, ac consultatione inter Medicos & Chirurgos instituta, statutum fœtum exitum affectasse, jamque defatigatum à motu cessare matremque, quæ nunquam alias pepererat, errasse circa tempus conceptionis: Tertio vel quarto ab hinc de restituta, ac moræ in urbe pertæsa, villam equo tolutario pro more patrio vecta concessit, nulla hinc sequuta noxa; sed mense exacto pristini dolores repetunt, tota die & nocte molesti, postea, ut prius cessantes: Medici & Chirurgi convocati ejusmodi dolores colicos censent, prioresque dolores septimo mense contigisse asserunt, quo tempore, teste *Hippocrate*, exitum affectat fœtus, qui defatigatus, jam quiescat; Addebant verisimile non esse eum mortuum, quod mater vividi esset coloris, vegeta & appetitu polleret; absentibus etiam omnibus signis, ex quibus *Hippocrates*, *Galenus* aliisque Medici mortuum esse fœtum colligunt: In statu ergo præcedenti mensem integrum perstitit, undecimum explentem: quo exeunte, leves invadunt dolores, illico succedente cardialgia; ideo lecto se tradidit, exhibitumque vinum, morte subito invadente, antequam auxilium implorare licuerit: In demortuæ latere dextro macula nigra in ventre comparuit, Daleri magnitudine: Cadavere aperto, fœtus putridus inventus, cujus caro in pus conversa ab ossibus abscedebat; Leipothymia non ante prehendente matrem quàm gangræna panniculum carnosum attigerit: *Lodoica Borgesia observat. lib. 2. p. m. 20.*

SCHO-

SCHOLIA.

Mea sententia dolores hi fuere colici: Fœtus iste maturus erat, qui stato tempore non exclusus in putredinem abiit; neglecta enim medela ejus doloris, causa fuit quod ille in lucem non exierit: Quare si gravidam dolores crebro non invadant, si nihil se obstetrici offerat; si uteri os constringatur, nedum hiet, sive pariendi tempus instet sive non, Colici illi judicandi sunt, qui per clysteres carminantes sedandi sunt: Id si in hac ægra fuisset actum, ea & fœtus superstites forte fuissent. *Eadem ibidem.*

§. 7. In quatuor puerperiis difficillimis adhibitus fui anno 1605. primo Lausannæ 6. Septembris, Sed parturientem in morbis agone inveni, atque in illa ipsa hora, in qua ad ipsam accessi, è vita discessit: Post mortem aperto ventre, fœtus semiputridus, Uterus vero dilaceratus conspectus est. *Fabritius Hildanus Epist.* 12.

SCHOLIA.

Uterus dilaceratus] Rumpitur de facili uterus si p. n. tenuior reddatur, sive humoris defectu sive dilatatione nimia, vel ob putrentem fœtum, &c. A fortioribus pellentibus id contigisse observavit *Salmuth.* Vide observat. Id autem contingit procul ab officio interno, ubi uteri substantia crassissima, unde admiranda illa in partu explicatio & contractio.

§. 8. Mihi ex Gallia reduci narrarunt D. D. Colet & Raisin anno 1665. se mense Aprili anni 1662. D. *de la Forest*, Chirurgum Aurelianensem, cum D. D. *Balduino* Medico Parisiensi, in Nosodochio fœminam dissecuisse, quæ diuturnos partus dolores irritosque conatus experta tandem obiit:

In cujus ventre inventus sit puellus egregius & optime formatus, extra uterum locatus, nempe in spatio quod uterum & rectum intestinum interjacet; utero insonte & illæso, nequaquam rupto aut pervio versus intestinum; matri autem puellus exiguo supervixit intervallo. *Monconis Tomo* 2. *Itiner. Italici* p. 450.

OBSERVATIO V.

In mulieris decima à partu hora mortuæ cadavere Uterus, Hepar & Pulmones in vitio deprehensa.

Mulier honesta, mollis & rara, annorum 30. febre, destillatione veteri in pulmones laborabat, fœtum gestans octimestrem: imperatæ aliquot purgationes, phlebotomia iterata: ratio vitæ ex expressis carnium succis: contra exulceratum guttur pugnatum, In difficultate partus decoctum veteris galli cum modico cassiæ ligneæ, croci & tantillo vini odoriferi, unctio pubis &c. Peperit die 7. levata febris, & omnia imperata quæ instaurant &c. prohibetur somnus in horam unam aut duas propter multas vacuationes &c. Mortua est decima hora à partu.

Apertæ uterus grumis plenus inventus est, totus venter flatibus tumens, Ren dexter purulentus, Hepar quantitate peccans, lobo uno nothis costis hærens, colore totum vitiatum, aridum ac veluti frixum, aliis partibus quasi putredine mucosum, Similiter & Pulmones, in quorum summo ad arteriam vomica pure plena erupit. *Hollerius lib. observat. propr. n.* 8.

OBSERVATIO VI.

Partus ad 16. mensem prorogatus, ob vitiosam capitis fœtus conformationem, & illi accretum tumorem.

De stupro conqueritur juvencula; Illa in dies tumidior ad partus terminum visa est accessisse, nec tamen fœtum ullum enitebatur, Hinc molam suspicatus Medicus expellentia præscripsit, & tumido ventri cataplasma ex semine lini &c. applicuit, quibus aliquandiu usa, 16. mense feliciter peperit fœtum, sed debilem, nec ultra unum alterumve diem superstitem: Caput infantis nucem juglandem vix superabat, tumor vero capiti superna parte adnatus erat, universo capite major, qui quotiens manu contrectabatur, totiens infans convulsionibus corripiebatur:

Mortuo infante caput apertum, inventaque in ipso cranio exigua cerebri portio, quam pro cerebello habuit Chirurgus, In tumore vero substantia cerebro valde similis: Hinc diuturnam istam in utero materno moram, ex vitiosa cerebri constitutione derivavit, qua impeditus fœtus & fractus, subsidiariam operam matri parturienti ferre non potuit. *Th. Bartholinus cent.* 3. *histor.* 51.

Observatio VII.

Partus impeditus ob Fœtum in Utero incuneatum. 1. Ob Fœtus transversum situm. 2. Ob vitiosum situm; Uteri disruptionem, vasorum umbilicalium convolutionem. 3. Ob Fœtus magnitudinem, situmque transversum. 4.

§. 1. INspectio aliquot honestarum fœminarum, quibus difficilis restitans fœtus vitæ filum abruperat, fenestram aperuit meditandi de captivitate hac exterminanda: Intuitus etiam sæpe cum stupore situm fœtus in alvo matris incuneati mortui, meorum præceptorum nullus aggredi arduum opus: commendabatur Deo & naturæ: confisis ego judicii maturitati, manuum dexteritati, neglectum opus aggressus sum. Glorietur *Roussetus* suo pro arbitratu in sectione Cæsarea, & securam periculi proclamet, Ego semel aggressus infausto eventu ita territus fui, moriebatur enim post quatriduum puerpera, epilepticis convulsionibus tentata, vulnere inflicto multa salutaria promittente: ut nunquam hanc operationem in viva suaderem, veritus ne quam sors perimere decrevit, Medici manu sublatam rumor increbescebat: At extractionem per uncos & forcipes affabre adornatos felici cum successu molitus, nunquam nisi voti compos cum astantium admiratione discessi. *Rolfinckius Dissert. Anatom. lib. 1. cap. 13.*

§. 2. Sartoris cujusdam uxor, postquam triduum parturiendo consumpsisset, nullisque medicamentis fœtus jamjam mortuus exturbari potuisset, supervenientibus leipothymiis moritur.

Petitu mariti & obstetricis apertum fuit corpus, exemptusque infans jacens, supino quasi corpore per transversum uteri, capite sinistrum, pedibus dextrum attingens os Ilion, brachio vero sinistro extra uterum pendulo: Scrutando reliqua viscera, ex vesica fellea præter morem magna, bile lenta & ex viridi nigricante repleta, extraxi calculum olivæ majoris (quas regias vel Hispanicas appellant) magnitudine, nec colore & figura ibi absimilem, cæterum æqualem, & drachmam unam civilis ponderis pendentem, quem adhuc ob formæ raritatem integrum servo. *Carolus Raygerus in miscellan. curiosis anni 1673. observ. 283.*

§. 3. Matrona Bernensis adhuc juvenis, cum tertio uterum gereret, & justum gestationis tempus absolvisset, doloribus parturientium tam acerbis ac vehementibus correpta fuit ut vix unquam similes observati fuerint: aqua quin etiam quæ fœtum comitari solet, uti quoque sanguis copiose profluxere, brachiumque dextrum fœtus primo quoque insultu erupit: Post horam tamen dolores omnes & conatus parturientium cessarunt nec deinceps redierunt, Quarto post die videns obstetrix rem in angusto positam, suasit ut uxor mea advocaretur: Illa cum ad parturientem pervenisset, brachium dextrum ex utero propendens reperit, febris quoque, leipothymiæ & vomitus aderant: Exhibita confectione alkermes, inuncto ventre oleo lil. alb. & amygd. d. brachio ex orificio matricis remoto, dolores hypochondriorum, qui antea ob tensionem peritonæi acerbi fuerant, cessarunt, verum dolores & conatus parturientium (etsi dolores reliquarum partium continuo vexarent) nunquam leniri potuerunt nec medicamentis neque manu Chirurgi: Variis præstitis cæteri dolores remiserunt, ita ut cibum libenter assumeret, somnum caperet, & ita quidem ut nihil præter exclusionem fœtus desideraretur: Cum vero motum aliquem naturæ, qui nobis viam modumque procedendi ostenderet, ex consilio adstantium, in septimum usque expectaremus, ecce cardialgia, cum rigore quodam & leipothymia accedente, protinus placideque exspiravit.

Corpore aperto, caussa deprehensa est situs fœtus præternaturalis; in transversum enim situs erat, & ita quidem ut caput sinistro, pedes vero dextro hypochondrio ita insisterent, ut in utroque latere prominentia non obscura observari posset: spina dorsi autem fœtus versus orificium uteri vergebat: brachium dextrum extra orificium propendebat, sinistrum vero, uti quoque crus dextrum (quod versus caput reflexum) mediantibus vasis umbilicalibus (qui truncum corporis bis circumdederunt) trunco corporis ita alligabantur, ut ab initio fœtus ad exitum minus commode sese parare posset, sed omnia inverso ordine acciderent: Præterea, ab initio cum fœtus, qui & maturus & robustus erat, maximo impetu se moveret, & ad exitum præpararet, sinistro pede corpus ipsum uteri versus dextrum latus dilaceraverat: *Fabritius Hildan. cent. 4. observat. 57.*

SCHOLIA.

ETsi difficilis partus causæ multiplices sint, omnes tamen ad tria reduci possunt, Aut enim nimis angustum est os uteri, ut in illis quæ nunquam pepererunt, aut ulcere aliquo in partibus illis laborarunt,

ferunt, aut quibus constitutio corporis siccissima est: At hæc antea uterum bis gestaverat, & feliciter pepererat, nec constitutione corporis admodum erat sicca; Altera causa est situs fœtus præternaturalis, quod in hac matrona accidit: Tertia est expultricis facultatis labefactatio aut prostratio, quæ fit aut ob virium cordis abolitionem, aut ex solo vitio uteri: at in hac matrona vires vitales ad finem fere vitæ integræ permanserunt: Causa itaque ex utero ipso petenda est, à forti fœtu calcitrante disrupto, unde ejus facultas expultrix & protinus & omnino abolita fuit, hinc parturientis dolores & conatus cessarunt: Ruptionem autem illam uteri in aliis quoq; observavi: Cujus disruptionis subita illa abolitio facultatis expultricis & parturientium conatus cessantes (si vires vitales integræ permanserint) certissima semper mihi fuere indicia, atque quoties accidit, de vita parturientis actum est nisi sectio Cæsareæ administretur: Disrupto enim instrumento, sc. utero, cessat quoque actio, h. e. facultas expultrix & parturientium conatus, qui cum neque medicamentis neque manu excitari possint, putrescit tandem fœtus, simul & secundina, hinc mors: Occurrit & alia causa propter quam dolores & conatus parturientium protinus cessant, Medicis ut plurimum incognita, nimirum cum ex motu isto vehementissimo fœtus, vas aliquod internum disrumpitur, quod vidi in matrona quadam de qua §. infra: In his autem facultates omnes ob deperditionem sanguinis protinus prosternuntur: *Idem ibidem.*

§. 4. Sartoris uxor annorum circiter 30. quæ quater prius pepererat, quinto gravida facta, exactis decem mensibus, cum jam pariendi tempus instaret, atque in ipso labore fœtus quandam convolutionem, levesque aliquot pariendi conatus sentiret, tandem iis omnibus cessantibus, fœtum mortuum, uti postea apparuit, antequam exspiraret, adhuc quinque menses retinuit: Quo tempore cum an gravida esset, ex eo quod supra gestationis tempus tamdiu superstes maneret mulier, nec graviora pateretur accidentia, in quæstionem veniret, & de mola aliove aliquo tumore inter obstetrices consultaretur: tandem consilio meo habito (licet eam vivam non viderim) de fœtu mortuo pronuntiavi,& ad fœtum mortuum propellendum medicamenta præscripsi, pilulas & pessarium; quod cum unam saltem noctem retinuisset, mox chorda umbilicalis propendere cœpit; quæ tandem, cum putris esset, amissa fuit: verum cum nullus sequeretur abortus, nullusque esset omnino fœtum excludendi conatus, ut is promoveretur, mulier quædam ventrem illi variis modis aliquoties compressit, deorsumque impulit, unde fluor uterinus, per quem putris, alba, fœtidissimaque materia ex utero profluebat, exortus est: Quo octo septimanarum spatio perseverante, accedente interim febre, corpus adeo contabuit, ut nihil in ea carnosi fere amplius præter ventrem, transversum admodum tumentem & durum appareret: donec viginti septimanarum spatio, supra decimum mensem, quo uterum gestavit, tempore exacto exspiraret.

Rogatus ut corpus aperirem, primo ventris intuitu vesicas geminas, lividas, in latere umbilici, ubi tumor durus inæqualis adhuc transversim eminebat, deprehendi, Quibus levi negotio, cum tenuissimæ essent, disruptis, statim vertebræ ipsius fœtus, una cum scapulis & costis obvia erant; transversim enim collocatus & supinus dorso inflexo, & in orbem convolutus jacebat & versus exteriora prominebat: qui exemptus diductusque adeo putris erat, ut præter cutem & ossa, quæ tamen levi negotio dissolvebantur, & quod fœmella erat, nihil alias liceret, vel fœtor immensus sineret cognoscere: hoc saltem manifestum erat transversum illum situm, atque eximiam magnitudinem, quam longitudo illius & capitis amplitudo, prolixis admodum capillis constans declarabant, impedimento fuisse quo minus in partu prodire potuerit, sicque retentum 20. septimanarum spatio, compatruisse, & simul vicinas partes undique infecisse, cum universus uterus, una cum involucris & omenti portione aliqua, musculisque epigastrii illius loci desiderarentur, totaque illa regio pure, fœtore & nigredine infecta esset, & ad extremam usque cutem, ubi vesicæ apparuerant livescentes, corrupta: Quo in loco *si forte sectio*, ante extremam illam viscerum corruptionem *facta fuisset*, fœtum eximi, matre superstite manente credibile est. *Platerus obs. lib. 2. p. 228. & Pract. lib. 1. cap. 9.*

SCHOLIA.

S*I forte sectio facta fuisset*] De partu *Cæsareo*, aut, ut *Riolanus* mavult, *Cæsonio*, tractatum amplissimum edidit *Franc. Roussetus.* Tres autem sciendum est casus esse quibus extantibus cogitari potest de hac Chirurgia 1. Cum fœtus mortuus est & mater vivit: 2. Cum mater mortua est & fœtus vivit 3. Cum ambo, & mater & fœtus vivunt: In primo casu non est necesse ægre parturientem manifesto periculo exponere, quia si per Chirurgiam non extrahatur, natura vias invenit alias, per anum, umbilicum, inguen &c. ut testantur historiæ, Secundus casus frequenter accidit, ita ut (quod deplorandum) damnetur tenebris embryo antequam lucem videat, atque spes animantis cum gravida pereat, ut loquitur Imperator lib. 11. Digestor. tit. 8. Cujus culpa? an Magistratus, utpote sine cujus consensu non licet ejusmodi operationes aggredi? quem antequam impetremus, jam periit occasio: an Chirurgorum? qui metuunt ne eos idem maneat fatum cum Vesalio? hic enim cum dissecaret thoracem cujusdam quam

obiisse existimabat (alii referunt pro partu cæsareo exercendo) hystericæ ventrem aperuisse, reperit cor adhuc palpitans: Etenim oportet ut sectio fiat in ipso fere puncto quo mater exspirat, aut quamdiu infans adhuc movetur & subsultat: Nec juvat os gravidæ apertum tenere imposita clavi: hic enim est error vulgi, credentis fœtum respiratione matris vivere: Tertius casus est cum fœtus vivus è viva matre sectione extrahitur: hic verus est partus Cæsareus; sed quam periculosæ plena sit aleæ hæc operatio quilibet per se videt: Et quamvis fatendum sit ejusmodi sectionis administrandæ sæpe necessitatem incidere, tamen circumstantiæ tot tantæque sunt observandæ, ut interim in ancipiti casu nullus audeat manum operi admovere metuens calumniam: Quod enim notatu dignum est nullus post *Rossetum* inventus est oculatus testis, omnes auriti tantum, uno excepto *Doringio*, qui in epist. ad *Hildan.* testatur se præsente uterum in inguen dilapsum, dissectum fuisse, extractumque infantem satis vegetum, matrem tertio à sectione die ad plures abiisse: quod sibi etiam evenisse scribit Clar. *Rolfinckius* p.182. Dissert. Anatom. qui proinde omni conamine dissuadet hanc operationem in viva muliere: Ego vero impensius suaderem sectionem Cæsaream, si sciri posset per signa infantem disruptis claustris egressum fuisse in ipsam abdominis capacitatem: Imo suspicor non solum posse intra Tubam uteri fœtum concipi, quod exemplis confirmat *Riolan.* Anthrop. cap.35. sed potissimum ex eadem rupta (cum alias in uterum regressus non detur) fœtum erupisse, & sectione in inguine instituta (quod vidit Doringius) emissum fuisse. *J. van Horne microtechn.* §. 30. Posse tamen fœtum mortuum, matre superstite eximi, luculento exemplo ostendit *Platerus observat. lib.* 1. *p.* 22.

Transversim collocatus &c.] Ad vitiosum infantis situm huc referendus ille cujus meminit *P. Barbette* Chirurgiæ Parte 1. cap. 23. Cùm illius caput, matre jam parturiente, supra ossa pubis anteriora prolabitur, quod nullus scriptorum observavit: Hæc res, *ait*, animadversione non est indigna, Nam quanto fortiores sunt parturiendi conatus, & quanto magis allaborat, tanto minus partum est productura, nisi infantis caput sursum versus, atque ad matris dorsum, & tandem ad inferiora, vel ad latus ossis pubis obstetricis manu dirigatur: Noxia sunt fœtum pellentia priusquam id obtinueris.

Musculisque epigastrii] Quorum opera ad fœtus exclusionem necessaria est: hinc gravidæ plerumque sunt pigrioris alvi, quia hos musculos, ob uteri distensionem, vix ad compressionem commovent: Medicus quidam, referente *Hoëfero* in Hercule Medico, ad pellendas secundinas restitantes admovebat emplastrum ex ovi albumine & rubrica, ad constringendos musculos ventris, qui à parturiendi conatu & extensione uteri relaxati, & in opere suo debilitati sunt; iis enim sic constrictis, & in se redeuntibus, uterus ad eas pellendas aptior redditur.

OBSERVATIO VIII.

Ossa pubis & coxendicis in partu distrahuntur. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

§. 1. QUanquam miraculo distractio ossium in partu carere non videatur, tamen quia in Anatomicis ratio prius audienda non est quam sensus consulendus, inique faciunt qui quod ipsi non viderunt aliorum experientiæ credere negant: Nec facile hic à communi errore abscessissem, nisi Genevæ, cum Illustris Senatus nobis meretricem juvenculam, sexto post partum die in lacu Lemano suffocatam, quæ adeo facilem partum ediderat ut & heram falleret, ad sectionem offerret, contrarium me sensus docuissent. Difficile est hoc apud nos deprehendere, ubi nefas putatur ex partu mulierem mortuam secare: & quæ suppliciis afficiuntur, non prius ad mortem ducuntur quam disjuncta ossa longo temporis intervallo vicissim coierint. *Henningus Arnisæus observat. Anat. 6. Idem in Hildani Operibus, Epist.* 45.

SCHOLIA.

OSsa hæc an in partu à se invicem diducantur varie agitatum inter Anatomicos; Quidam diductionem omnino levissimam negant; alii in omni, etiam facillimo eam concedunt: Utraque sententia suas habet rationes: Media incedunt via *Walæus, Bartholinus* &c. qui in partu facili, ubi fœtus parvus, via lubrica, ossa late ab invicem distant, ipsaque cartilago ossibus interjecta mollis adhuc est, diductionem non omnino necessariam judicant, sola cartilaginis laxatione sufficiente: In difficili autem partu, ubi fœtus grandior, viarum angustia, siccior cartilago, nunc ossa pubis, nunc ilium & sacrum, nunc utraque magis vel minus divelli censent. Opinioni posteriorum favet observatio *Arnisæi*, qui facilem adeo partum fuisse refert ut inscia hera contigerit.

§. 2. Hi qui mulierum & virginum plura cadavera secuerunt, videre potuerunt illas quæ nunquam conceperunt, esse longe angustissimas, easdemque habuisse cartilagines inter hæc ossa sitas, quibus mediis uniuntur, admodum tenues, siccas & fere nullas aliarum respectu: Sed quibus in utero sæpius habere, pluriesque parere contigit, etiamsi longo tempore post ultimum partum obierint, in his interjectas cartilagines crassas reperiri certum esse, In iisdemque ilia & ossis sacri latera ampla, atque ossa pubis ubique, præsertim inter spinas anticas ossium pubis latitudine insigni ab invicem dissidere. Quæ vero aliquoties tantùm, ut semel aut bis, pepererant, medio quodam modo habere: Quod etiam ex inspectione matricis probatur, Nam ut in his quæ nunquam conceperunt matricis corpus tenue est & parvum, sic in his quæ pluries sunt enixæ, crassius semper remanet ad extremum usque vitæ diem: & in his quæ raro aut semel, mediocris est; hæcque perpetuo vera sunt, dummodo his partibus nihil præter aut contra naturam acciderit: *Hac autem sententia*

sententia ulterius confirmatur historia anatomica sequenti, Anno 1579. Mense Febr. in Regio Chirurgorum Parisiensium Collegio, cadaver muliebre dissectum, Quæsitumque an in partu mulierum ossa pubis & ilium, hæc scilicet ab osse sacro, & Ilia ab invicem distrahantur necne? major pars adstantium negabant, Alii affirmabant, Alii dubii omnino tacebant, Dubium autem istud statim solutum fuit, veritasque ex tempore eluxit, Accepto enim altero cadaveris femore seu crure integro, sublevatoque eo, cute minime secta, sed integre servata, cæterisque symphisi superpositis partibus, os pubis ejusdem lateris attollebatur, supraque alterum latitudine saltem medii pollicis eminebat: Quod oculis digitisque ab omnibus verissimum judicabatur; Ut facilius meliusque videretur, crus alterum supini cadaveris supra mensa locati summe extendebatur, nulloque modo ischii flexo articulo, ambabus alteri lateris subductis & substractis manibus, sursum os pubis cum minimo conatu attollebatur, & cum eo os innominatum totum, quod, ut dictum est sæpe, componitur ex tribus, Ischii, Pubis & Ilii ossibus, quæ in ea ætate penitus coaluerant per symphysin, quæ eo loci fit sine medio, unde posticas duas synchondroses multo laxiores fuisse solito necessario concludimus: Eo enim quo diximus modo, elato crure, innominatisque ossibus resupinati cadaveris, os pubis lateris ejusdem sua spina latitudine medii transversi digiti à suo congenere distabat, atque ei superveniebat: contra vero sublatis manibus, & æqualiter positis manibus æqualis opposito apparebat: altero vero crure elato, illud quod prius eminebat, inferius conspiciebatur, unde plures non abs re mirati sunt. *Severinus Pinæus de Notis virginitatis lib. 2. cap. 6. & 8. Vide Bauhinum Anatom. lib. 1. cap. 49.*

§. 3. A plurimis agitata hæc quæstio, ac nostro sæculo à D. D. Laurentio & Pinæo hic dissentientibus: Ego vero experientiæ credo, adstiti quippe ab annis 40. partui plusquam quingentarum mulierum, in quibus manifeste deprehendi crepitationem & diductionem ab invicem dictorum ossium, inserto inter utrumque os pectinis digito, ubi manifestam separationem animadverti: quinimo mulieres omnes, quibus ægrior partus, tunc temporis accusant dolorem eo in loco: Imo infra coccygem imposita manu, prædictam separationem licuit mihi percipere, Nec non in quibusdam ab inani nixu extinctis facta Cæsonia sectione, reperi ossa prædicta separata & relaxata, necnon ligamenta ea colligantia, mollia facta & dilatata; eo quippe loco maxima matricis portio incumbit, *Iac. Guillemeau de facili partu lib. 2. cap. 1.*

§. 4. Vivit adhuc honesta fœmina, cui primiparæ, sub difficiliori fœtus exitu, ossium pubis commissuræ (ætate satis tum matura) non solum divulsæ sunt, verum etiam uti infelicioribus nonnunquam in fracturis accidit, utrinque seorsim occalluerunt, invicem separatæ, ut in scalarum ascensu ac descensu, consueta, sanis validisque pedum alternatione uti nequeat, sed alterum semper (posito prius altero pro fundamento) quasi post se trahat; digito eandem alternationem circa dictas ossium extremitates eodem tempore aperte sentiente, Aliquoties postmodum, at æquè difficulter peperit, angustia forte colli nimia. *Daniel Ludovici in miscell. curiosis anni 1673. observ. 255.*

§. 5. *Fernelius* lib. 6. Pathol. *inter causas difficilis Partus* recenset ossium Pubis firmiorem compagem: Sed quid opus testibus in re tam manifesta? sola experientia fidem faciet, cui Medicus plus debet tribuere quam rationibus: Sæpius, atque plusquam trigesies, in mulieribus mox à partu extinctis, vel paulo ante enixum, vidi præsentibus Medicis & Chirurgis, cartilaginem quæ ossa Pubis colligat, minimi digiti latitudine diductam, ita ut hiulca pubis ossa apparent si digito intus attrectarentur: Quod etiam ante cadaveris dissectionem innotescebat, uno crure sublato, sic enim ossa Pubis mobilia deprehendes, unumque alteri supereminere: Atque anno 1631. cum publicam Anatomen instituerem mulieris, quarto die à partu suspendio strangulatæ, præsentibus trecentis Auditoribus, demonstravi commissuræ ossium pubis interjectam cartilaginem, digiti latitudine laxatam; quin etiam ossis sacri cum ossibus Ilium commissuras mobiles admodum scalpello tenuissimo facillime separavi: Ossibus Ilium ossis sacri, loco cartilaginis, interjecta erant ligamenta crassa, rubicunda, quæ cavitatibus utriusque ossis inculcata erant; ossibus pubis cartilago crassa interposita erat: Potest & controversia etiam ipso sensu componi, Accipe perfectæ mulieris ossa ilium, ante inter se per symphisin, & recto ossi sacro juncta: si per hoc foramen amplissimum, caput infantis recens nati libere traducatur, fatebor ossa Pubis non diduci; alioquin sustinebo, non sine maxima ossium pubis dilatatione fœtum egredi, quia spatium illud angustius reddit caro intus circumjecta. *Riolanus Anthropogr. lib. 6. cap. penult.*

SCHOLIA.

IDem animadversionibus in *Veslingium* scribit istam diductionem ossium ilii, sacri & pubis non tantum in difficili, verum etiam in omni, etsi facillimo partu fieri: Qua de re magnopere dubitandum censeo: quippe non semel vidi mulieres parvos, & tamen maturos fœtus facillimo negotio, ac sine dolore effatu digno citissime peperisse, idque vel in lecto, vel in communi sedili, & sine obstetrice, quod eam vocandi tempus non daretur, in quibus dictorum ossium nulla divulsio facta videtur, utpote per quam à vicinarum membranarum distensione non possent non magni dolores induci: Adhæc, verosimile est nonnisi per violentiam, & validam à magni fœtus transeuntis pressionem hæc ossa à se invicem diduci posse, nam cartilaginosa illa connexio nimis firma est quam ut in facili partu à parvo fœtu, tam levi negotio distendi queat: *De Diemerbræck Anat. lib. 9. cap. 16.*

Inter causas difficilis Partus] Mulier ob multas causas parit difficulter: Causæ vero referuntur vel ad Fœtum, vel ad Uterum, vel ad Tempus, vel ad Situm mulieris, vel aliqua Accidentia, vel ad Intestinorum & Vesicæ plenitudinem, vel ad mulieris Imbecillitatem ac spirandi difficultatem: Rursus Fœtus major crassiorq; Partus difficultatem facit, & multo magis si duplicatus egrediatur, si pedem unum proferat altero replicato, vel si in brachium exeat: hæc enim difficillimum partum faciunt: Præterea uteri & mulieris constitutio, vel aliarum vicinarum partium, ut uteri magna distensio, Oris strictura, Colli uteri longitudo: Hæc enim facit, saltem, ut longiori tempore exeat fœtus: Item nimia Omenti & vicinarum partium spissitudo & obesitas: Nam *Hippocr.* scripsit Omenti magnitudinem impedire conceptum, os uteri comprimendo; sic & facile partum molestat: *In quibusdam enim Omentum descendit inter vesicam & uterum, ibique spissius fit. Stercus induratum* in intestinis retentum idem facit, tum etiam *urina* sed minus: *Aëris* præsens constitutio etiam obest vel conducit partui, si quidem aquilonia difficilem facit, austrina facilem: Sicca, fœtum & mulieris corpus exsiccando, difficilem facit partum: nimis calida, vires resolvendo; frigida, partes contrahendo: Humida omnium aptissima est: Quæ modice calida est, ut veris (quod cum autumno faciliores partus concedat) laudatur: De *Situ* parturientis vide scholia ad §. 10. *Imbecillitas* quæ ab ætate juvenili, vel ratione morbi est, partum facit difficilem, quia robore opus est ad fœtum dejiciendum: *Morbus pectoris* aut ejus mala conformatio, quæ facit ut diutius spiritum non possint continere, hic maxime nocet, quoniam omnis expulsio fit retento spiritu, at asthmatici ex diu retento spiritu suffocantur: Pectus depressum non multum aëris recipit, qui est necessarius ut tendatur diaphragma: ipsum enim tensione sua ventriculum & partes vicinas sibi comprimit, & consequutione quadam inferiores ad expellenda excrementa & Fœtum cum musculis ventris: Hæ sunt causæ quas in parituris contemplari oportet, In aliis quippe *Obesitas* nocet, in aliis *membrorum durities* siccitasque, ut in mulieribus quæ jam senescentes incipiunt parere: tales enim difficile pariunt, quia jam obduruit & quasi in asperam arteriam rugatum est collum uteri: Causarum aliæ sunt in nostra potestate, aliæ non; In nobis non est ut quæ parit autumno, aut vere, aut flante austro pariat: Sed quod nulla sint excrementa in intestinis aut vesica retenta: quod corpus sit crassum, infans minus obesus, uterus sit humidus cum puer descendit, & cauda libera sine compressione aliqua, & alia multa, Medicus prudens, & in rerum cognitione versatus exequi poterit, si mulier sit audiens dicto, qui istis causis causas poterit invenire contrarias: Incipiamus à Fœtus magnitudine, Ea à multis causis provenit, à magnitudine parentum, vel à copia seminis & uteri amplitudine: Nam quæ mulier parva est utero, parum seminis accipit, & aliquando non generabit ob parvitatem, & quod facile non dilatatur uterus, cum crescit infans, cogetur abortire: Sed quæ amplo sunt utero, & facile dilatabili, magnos infantes procreant, si sanæ sint: Magnum uterum habent ut plurimum quæ magnæ sunt, & quæ jam frequenter pepererunt, vel quibus à partu venter non fuit constrictus fasciis: In talibus impediatur fœtus augmentum tempore imprægnationis, post quartum mensem: Si plethora adsit, per epicrasin & ex intervallis mittatur sanguis parum trahendo, & cibi copiam minuendo, vel dando imbecilliora alimenta quæ satiant & parum nutriunt: Cum appetit partus, assumant prima mensa quæ laxant, fructus, olera; Regantur hoc modo, Quiescant in lecto, donec certissimum erit infantem in lucem prodire; Duo enim commoda hinc sequuntur 1. vires conservantur pro tempore emissionis: 2. Ab aëre vel frigido vel sicco partes non constringuntur. *Rondeletius* Pract. cap. 74.

§. 6. Quomodo possibile est ut maturus & magnus fœtus per pelvis angustias, musculis aliisque partibus undequaque obsitas & infarctas, in partu transire possit? Dico, si parvus fuerit fœtus, eum per dictas angustias sine magna molestia transire posse, docente id experientia quotidiana; nam partus tempore, ab humorum copioso affluxu, adeo læve & laxæ fient partes genitales, ut exigente necessitate, etiam obstetricis vel Chirurgi totam manum facile admittant: Verum si magnus fuerit fœtus, vel partes per se sint angustiores, tunc gravem & laboriosum fieri partum, atque pubis ossa, laxatis ligamentis & cartilaginibus, aliquantum dehiscere, imo cartilaginosam quoque connexionem ossis sacri cum ilii ossibus adeo laxari, ut manifeste à se mutuo recedant: Hanc dehiscentiam harum partium primi notarunt, *Hippocr.* lib. de nat. Pueri, *Avicenna* lib. 3. fen. 12. tract. 1. cap. 2. *Aetius* tetrabil. 4. sermone 4. cap. 22. quam acriter quoque defendit *Sever. Pinæus* operis physiolog. lib. 2. cap. 5. 6. & 7. Contrarium sentientes evincit certissima rerum magistra experientia (hac docente omnes qualescunque rationes concidunt) qua non semel illud fieri compertum ac clarissime demonstratum est. Nos quoque anno 1654. mense Martio, puerperam sequenti post partum die mortuam, in publico theatro secuimus, in qua pubis ossa a se invicem adeo divulsa erant, ut minimus digitus facile interponi posset. *De Diemerbræck Anatom. lib. 6.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

HÆc ossium divulsio causa est quod puerperæ, quibus gravis & laboriosus fuit partus, & fœtus magnus, frequenter de doloribus circa os sacrum & pubem conquerantur: quod etiam fœminæ quæ sæpius pepererunt, dictas cartilagines habeant crassiores: item quod virgines seniores, his cartilaginibus magis resiccatis, viro locatæ difficilius pariant quam juniores: quod denique, cum reliquæ corporis cartilagines ætatis progressu siccescant & osseæ fiant, hæ tamen in mulieribus nunquam siccentur, ac nunquam osseæ evadant. *Idem.*

§. 7. *Paræus* lib. de gener. cap. 13. scribit se olim fuisse in illa opinione, ossa ilium & pubis in partu non posse divelli, sed tandem tamen contrarium ipsi apparuisse in sectione cujusdam mulieris, 15. die post partum suspensæ, cujus ossa ilium ab osse sacro distracta erant, & ossa pubis à se invicem distabant latitudine dimidii digiti.

§. 8. Idem observavimus hic Basileæ ante annos duodecim, cum Nobilis matronæ Gallæ ventrem, quæ ob secundinas retentas interierat, pluribus adstantibus aperiremus. *Bauhinus Theatri Anatom. lib.* 1. *cap.* 43.

§. 9. Experientia edoctus assero ossa pubis sæpe ab invicem in partu laxari, emollito eorum cartilagineo connexu, totamque hypogastrii regionem ad miraculum usque ampliari: Non quidem ab aquosæ substantiæ profusione, sed sua sponte, ut fructus maturi excludendis suis seminibus solent hiscere. *Harveus de Generat. animal. Exerc.* 57.

§. 10. In publicis fœminarum, ex difficili partu mortuarum sectionibus, conjunctionis ossium pubis, ut & *ilii ac sacri dehiscentiam* spectatoribus multoties conspiciendum exhibui. *Spigelius lib.* 2. *de Humani corpor. fabrica cap.* 24.

SCHOLIA.

ILii ac sacri dehiscentiam] Hinc multum referre didicimus experientia quo situ donetur paritura: Nam si sedeat, impeditur dilatatio caudæ: cum enim mulier parere vult, necesse est amplietur vulvæ foramen, non à parte anteriore, (ut aliqui falso existimant, putantes ossa pubis, quæ cartilagine media conjunguntur, & transversum ligamentum acceperunt, aperiri) sed ad ossis sacri cum cauda articulationem: Nam cum os sacrum in caudam desinat, ita cum eo articulantur sua ipsius ossa inter se, ut reflecti possit cauda in partem exteriorem, & foramen sic reddatur latius multo; Hæc cauda ita erigitur in exteriora, ut visu id discerni possit, si quæ parturit mulier emaciata sit: Itaque si natibus innitantur, cum non possit retrocedere cauda, partus impeditur: Si stent, non satis viribus pollent, quanquam is situs convenientior sit, modo in anteriora se flectant: Quare manibus contra lectum, aut mensam, aut aliud innitatur, ita ut sit sufficiens spatium pro obstetrice suscepturа puerum, & sustineatur à viris fortibus: Sin minus, decumbat, sed dorso tantum innitatur. *Rondeletius Pract. cap.* 64. *p. m.* 573.

OBSERVATIO IX.

Os Uteri in prægnantibus arctissime clausum repertum. 1. 2. *Uteri status à Partu secundo die.* 2. 3. 6. *De crassitie uteri in Gravidis.* 4. *Uteri status sexta post partum hebdomada.* 5. *Uteri constitutio in Graviditate & à Partu.* 7. *Uterus hypogastrio adstrictus post maris partum.* 8.

§. 1. OS Uteri, testibus *Hippocr.* & *Galeno*, in prægnantibus tam arcte clauditur, ut ne quidem specilli aciem, nec ullius aëris aut aquæ (in balneo) introitum admittat; quod licet nonnulli in dubium vocent, & solummodo de levi aliqua connivenția explicent, tamen à nobis verissime visum est anno 1649. quo aperuimus & examinavimus ancillæ veneno interemptæ cadaver; in quo, inter alia, invenimus uterum à longitudinis manus fœtu tumidum, ejusque osculum non modo arctissime contractum, sed *tam glutinoso* ac tenaci *humore* pituitoso obseratum, ut nusquam tenuis stylus immitti posset, nisi majore vi per gluten illud adigeretur.

§. 2. Illud etiam vidimus in alia muliere circa 7. mensem gravida, repentino fato extincta mense Decembri 1665. *De Diemerbræck Anatom. lib.* 1. *cap.* 33.

SCHOLIA.

T*Am glutinoso humore*] *Sanctorius* meth. vit. Error. lib. 1. cap. 30. ait orificium uteri non posse claudi, sed ita apertum conservari sicuti erat in muliere antequam utero gereret: at in prægnantibus solum in parte intima esse obstructum à quodam mucilaginoso infarctu, qui adeo conglobatur, & uteri foramen intimum operit; Atque in brutis, capris præsertim, manifestum esse asserit; gravidæ enim si dissecentur, in parte uteri interna, juxta orificium, observari floccum quendam mucilaginosum cooperientem & velantem totum uteri orificium, sine aliqua orificii clausura, quod in interna parte semper maneat apertum etiam in mulieribus.

§. 3. Excluso in lucem fœtu redit uterus ad priorem consuetudinem sensim & sensim:

Aperto

Aperto cadavere altero à partu die, uterus conglobatus apparebat ad capitis infantis bimuli magnitudinem, albicans, in tubulis nullo sanguinis apparente vestigio. *Rolfinckius parte 2. de Organis generat. cap. 21.*

§. 3. Os uteri ita extensum & lacerum erat ut vix appareret, Uterus magnitudine capitis erat adhuc & crassitie pollicari: Intus sanguinis reliquiæ & ora vasorum crasso & nigro sanguine adhuc sudantia: Vincula uteri cum ossibus Ilium, sacro & lumborum, & intestino recto firmissima, parte anteriore nulla, præterquam cum vesica admodum exigua. *Iac. Sylvius in appendice Isagoges anat. de variorum corporum sectione.*

§. 4. Falcoburgius testatur in dissectis se observasse gravidis, crassiorem videri tum temporis uterum, sed falli oculos ab hepate uterino arctissime connexo, quod separatum fucum detegit; Sed contrarium docet experientia: Nempe crassities illa in utero, fœtu jam absoluto oculis conspicua, duorum pene digitorum crassitiem æquat, præcipue circa fundi illam partem qua secundina adhæret: adest etiam adstipulante Harvæo, in ea parte qua placenta utero non adnascitur: Conflatur hæc crassities à sanguine in tubulis uteri stabulante. *Rolfinckius cap. 21. de organis generationis parte 2.*

§. 5. Infanticida fœmina sexta post partum hebdomada capite patratum scelus expiat, Juvencula parvæ staturæ, obesa & sana: Peritonæo aperto non comparebat uterus prima fronte, sed vesica lotio tumida conspectum illius adimebat, sub qua delituit uterus, durus satis & constrictus, ut mirari satis nequiverim tam brevi post partum tempore contractum: Magnitudine vix pugnum æquabat: Nymphæ contractæ, carunculæ quoque obliteratæ, nisi orificio vesicæ apposita: Vagina dissecta ad uteri orificium sine rugis solitis: Externa pudendi labra satis hiabant: Uteri orificium arctissimum durumque: Uterus ipse crassus & fungosus, vix pomo excipiendo capax: In ipsis parietibus crassis foraminula utrinque patebant, seu acetabula, quibus per fistulam inflatis, elevabantur vasa testibus subjecta, seu alter Tubæ inferior ramus ex vasis deferentibus ortus. *Th. Bartholinus. histor. 92. cent. 1.*

§. 6. Nuper dissecui Nob. mulierem, quæ 24. horis à partu decessit è vivis, aquarum copia, quibus abundabat thorax, corde suffocato: Inveni uterum fere ad naturalem magnitudinem contractum, vix enim manus complicatæ amplitudinem æquabat, Dissecti uteri cavitas exigua erat, & adhuc cotyledones, sive tubercula, granis milii simillima apparebant: Parietes uteri duorum digitorum crassitiem æquabant. *Riolanus Anthrop. l. 5. c. 1.*

§. 7. Membranas Uterus obtinet duas, Exteriorem duplicatam validam à peritonæo: Interiorem propriam, fibrosam magisque porosam: Inter has carnosus & fibrosus contextus quidam reperitur, qui in mulieribus gravidis ab affluentium humorum nutritiorum ubertate admodum una cum dictis membranis increscit, ita ut quo magis augetur & increscit fœtus, eo carnosior, fibrosior & crassior evadat uterus, qui postremis gestationis mensibus pollicis, & nonnunquam circiter duorum digitorum crassitiem adæquat: Hæc crassities non est ex solis humoribus in porositates uteri se insinuantibus, ut multi existimant, sed est vera & satis densa caro, quæ postea musculorum instar inservit ad fœtus expulsionem: Qualem carnosam uteri substantiam anno 1655. mense Novembri, in theatro Anatomico publice demonstravi, in cadavere puerperæ, duodecim horis post partum mortuæ, Et non ita dudum privatim in muliere in partu una cum fœtu mortua: Hoc tamen carnosum incrementum post partum, humoribus & sanguine maxima copia ab uteroe ffluentibus, denuo emaciatur & exarescit, atque sic ad pristinam formam ac magnitudinem uterus redit & contrahitur. *De Diemerbræck Anatom. lib. 1. cap. 24.*

§. 8. Nuper vidi in muliere 15. diebus à partu strangulata, uterum in dextrum latus inclinatum, & firmiter adstrictum: Ligamentum latum dextri lateris brevius erat sinistro; marem enixa fuerat: An eo modo constitutus iis, quæ mares potius quàm fœminas generant? *Riolanus Anthrop. lib. 2. cap. 33.*

OBSERVATIO X.

Secundinarum retentio ob arctam cum Utero adhæsionem. 1. 2. 3. *Ob eandem cohæsionem cum carne Utero adnata.* 4.

§. 1. IN Nosodochio nostro aperui corpus puerperæ, statim post puerperium defunctæ; causam indagans mortis, Inveni *secundinam* undiquaque ipsi *utero* tam *firmiter adhærentem*, ut vix & nonnisi labore separari potuerit, eratque omnino exsanguis, ut & reliquum corpus parum admodum sanguinis habebat, respectu ejus qui alias esse solet. 2. Uteri substantia admodum crassa erat & fere duorum digitorum crassitiem adæquabat, multis tamen iisque conspicuis foraminibus instar spongiæ pervia, inter scil. duas tunicas proprias:

proprias: orificium ob recentem partum cum cervice maxime hiabat: ossa pubis nullo modo sejuncta, sed arctissime, & ut naturaliter fieri solet, firmissime connivebant: Venæ spermaticæ amplissimæ erant, ita ut infantis cujusdam minimum digitum adæquarent, sanguine refertissimæ, in exortu naturaliter se habebant, dextra tamen paulo infra exortum, alium adhuc ramum, & eum quidem insignem ab ipso trunco assumebat, eumque mox sibi conjungebat, ut ex duobus vasis unum fieret. *I. R. Saltzmannus observ. p. 43.*

§. 2. Uxor D. Morel Lanistæ, præpinguis & vorax, eximiæ fœcunditatis, 12. partu filium enititur Junii 13. 1673. hora secunda pomeridiana; Partum magnus sequitur lochiorum effluxus, ea quantitate ut jugularum bovem dixisses, hinc leipothymiæ, subsistunt secundinæ: Educere tentantem obstetricem conatu adhibito, prohibeo, quod arctius adhærere judicarem; perseverant leipothymiæ, jectigatio accedit, Puerperiorum eductionem urgent iterum assidentes mulierculæ, & enixa obnixe postulat; advocantur Chirurgi, qui manum admovere ob virium debilitatem recusant, veriti ne in ipsa operatione expiraret, Accedens alter Medicus omnia symptomata in restitantem secundinam rejicit, tetros vapores emittentem: Repugno quod ante tres demum horas satis felix partus præcessisset, nec esset verosimile tantillo spatio eas computruisse; septem horis à partu occubuit.

Reserato postridie hypogastrio, adeps ad trium digitorum spissitudinem se offert, Uterus bene constitutus, quo inciso ne gutta sanguinis per ejus substantiam diffusa cernitur; In cavitatis parte sinistra cotyledones manifesti erant: Parte dextra secundina utero arctissimo nexu utero adhærebat, Ita ut judicatum sit ab imperitia obstetricis partum intempestive promoventis, mortem contigisse: Aderat porro grumus sanguinis, ovi parvi gallinacei magnitudine, ad uteri ostium, à quo tetra illa accidentia provenisse verisimile est potius quàm à subsistentæ secundina, quæ illacera & incorrupta apparuit; Mortis autem causam sanguinis profusionem magnam credo, quamvis plethorica esset mulier, hæmorrhagiis obnoxia, quæ quater vel quinquies per graviditatem sanguinem sibi mitti curabat.

§. 3. Mulier Nobilis Galla, quæ jam multoties pepererat, cum ante annum in partu, ob secundinam retentam, ab hora quarta matutina, ad 8. vespertinam, qua demum, usa prius injectionibus, sternutatoriis, suffitibus secundinam ejecit, vix evasisset, anno 1588. Martii 25. denuo cum mane fœtum excluderet, ob secundinam subsistentem in periculum venit, propendente interim chorda umbilicali: Frustra autem variis remediis tentatis, magnaque sanguinis grumosi continuo effluente copia, vires adeo collapsæ sunt ut sequenti die circa horam 4. vespertinam extingueretur:

Sectione facta uterus spissus & amplus (qualem puerperis per octiduum permanere, indeque sensim se recolligere, & ad pristinam parvitatem redire aliquoties observavi) in hac quoque inventus est: Quo in longum ipsiusque cervice dissectis, secundinam, tum circa uteri orificium, quod amplum admodum erat, initium adhæsisse, tum per carneam placentam uteri interiori substantiæ adeo accrevisse, ut ægre manibus avelleretur & tracta laceraretur, visa fuit; cui adhuc amnios tunica, chordaque umbilicalis adhærebant: Præterquam & corpus quoddam, parenchymate crasso & sublivido constans, hepatis substantiæ coctæ simillimum, propria involutum tunica, illic quoque citra connexum jacuisse observavimus: *Platerus observat. lib. 1. p. 231.*

SCHOLIA.

Ex quibus, quod nondum perfecte maturo fœtu mater ad partum edendum ab obstetrice sollicitata fuerit, causam fuisse ut secundina hæserit conjecimus: Cùm nisi maturo penitus fœtu osculis vasorum tunc sponte, citra laborem secedentibus ab invicem, si fœtus vi majore propellatur, oscula modo dicta citra dilacerationem divelli vix queant: unde postea tanta sanguinis profusio, quæ matrem è medio tollit, sequitur: Causamque hanc potius quam secundinæ retentionem, accedente nonnunquam inflammatione uteri, ob dolores illos in solutione illa violenta succedentes, quare puerpera tam cito extinguatur existimamus esse: cum illa retenta, ut nec fœtus mortuus tam diu matre superstite, subsistentis, demonstratur exemplis, hoc tam cito minime posset efficere: In quo quam sæpe peccetur ab obstetricibus, ut se expediant citiτius quam necesse erat, gravidam, postquam aliqua tantum præludia partus senserit, ad laborandum (ut vocant) per conatus impellentibus, in opere nostro Practico exposuimus.

§. 4. Mulieri post 15. annos à connubio parere contigit, Secundæ substiterunt, evulsæ frustulatim: Obstetrix asserebat superesse aliquid; *febris nata*, hinc lingua nigra, dentium intervalla scabritie nigricantia, facies *νεκρώδης*: septimo die mortua: Secta; Inventa caro oblonga adnata utero, membranarum pars quæ computruerat. *Hollerius libello obs. §. 10.*

SCHOLIA.

SUperesse aliquid] Inter signa secundinarum portionis restitantis hoc certissimum est, si uteri purgamenta fœtorem cadaverosum referant; quod duobus exemplis probat *Riverius* observation. 61. centur. 1. Id quoque observavi in uxore Reverendi viri D. *Osterwald*, Pastoris Necomensis, cujus cubiculum vix quisquam præ fœtore adire audebat: hinc conjectura facta non integre exclusas secundinas, exhibito pulvere succini cum syr. cortic. citr. conf. hyacinth. & aq. puleg. & lilior. alb. quod reliquum erat feliciter eductum, sanitasque brevi sequuta,

OBSERVATIO XI.

Lochiorum retentio ob rupta Uteri ligamenta.

COmitis de Mauleurier uxor cum uterum gereret casu est læsa ad regionem lumborum: ferunt non attigisse partus tempus legitimum: peperit, omnia satis ex voto: Pleuritis, secatur vena sæpius, lochia supprimuntur, δύσπνοια, mors:

Aperto cadavere ligamenta uteri rupta inveniuntur, mirum hoc, Et forte ruptura hæc purgationis non legitime factæ causa fuit:

SCHOLIA.

ANnon oborta pleuritide in muliere nuper enixa audacius mittendus sanguis? Uxor Domini *Bonian* Mercatoris non alia ratione videtur interiisse quam quia sæpius sanguis missus fluentibus lochiis: hæc enim statim suppressa sunt. *Ballonius Paradigm.* 133.

OBSERVATIO XII.

In muliere à nimio fluxu extincta uterus valde contractus, vaginaque ampla reperiuntur. 1. Ab Uteri ruptura nimius Fluor. 2.

§. 1. IN Nobili muliere immodico lochiorum à partu effluvio extincta, vidi uterum valde contractum, qui vix pugnum excipere potuisset, ipsiusque vaginæ capacitas major erat quam uteri amplitudo. *Riolanus Antropogr. lib.* 5. *cap.* 1.

§. 2. Domina de Mommor annum agens 25. partui proxima, circa 4. aut 5. horam matutinam male habere cœpit, sacras tamen ædes proximam adivit; tormina ex intervallis urgebant, comite sanguinis fluore continuo: triduo post feliciter peperit, imo sine obstetricis adminiculo, secundinisque paulo post exclusis circa noctem tamen eadem die obiit; asservatum ad aliquod tempus cadaver, de morte dubitantibus consanguineis.

Aperto corpore à *Pinæo* Chirurgo, præsentibus D. *Fabro* & *Ballonio*, Medicis Parisiensibus, uterus ruptus, lacer & fissus parte sinistra inventus est, qua vena & arteria hypogastrica circa medium uteri corpus scandunt, quæ quoque ruptæ, è quibus magna sanguinis copia effusa est. *Guillemeau de Partu felici lib.* 2. *cap.* 13.

OBSERVATIO XIII.

Tormina partum sequuta, ob uterum grumis plenum, flatus in ventre inferiore, cum Iecoris & Renis dextri vitiis.

MUlier honesta mollis & rara, annorum 30. febre, destillatione veteri in pulmones laborabat, fœtum gestans octimestrem: In difficultate partus, decoctum veteris Galli, cum modico cassiæ ligneæ, croci & tantillo vini odoriferi præscriptum: Peperit die 7. contra Tormina decoctum semin. fœnugr. bene loti in aqua cal. colatum per manicam Hippocr. cum saccho & modico cinnam. Syrup. capilli ven. cum succo amygd. Inunctio ex oleis, Sacculi è milio: mortua est 10. hora à partu.

Apertæ uterus grumis plenus inventus, Totus venter flatibus tumens: Ren dexter purulentus: Hepar vitiatum & quasi putredine mucosum: Similiter & pulmones. *Hollerius in observat. ad consilia curandi* §. 8.

Pars hæc tertia Observationis 57. Section. 21. per incuriam omissa, huc translata est, pag. 1142. collocanda.

§. 3. Mulier post tertium graviditatis mensem abortum edidit facili partu: Tertio post abortum die, quum toto triduo alvus esset suppressa, à suppositorio soluta est, eodemque conatu frustulum carnis solidæ per uterum excrevit, quod Hepar uterinum credidi: re vero accuratius perpensa molam esse deprehendi: Prima fronte cordis figuram exacte referebat, suo pericardio inclusi, basi & cono conspicuam: duplici involvebatur triplicique membrana tenui: Inter intimam tunicam & extimam cavitas in altero latere erat, ventriculi instar, quam efformabat tunica à basi latiore molæ producta, ubi quoque crassior, sicuti tota basis solidior duriorque veluti adipe infarcta: Ipsam substantiam quum cultro dividerem, constare eam vidi ex fibrillis infinitis, varie invicem connexis & sanguine inter fibrillas concreto: Subtraxerat hæc mola fœtus nutrimenti partem magnam, unde ante præfinitum tempus exclusus fœtus. *Th. Bartholinus cent.* 3. *histor.* 1.

Finis Libri Tertii.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
SIVE
DE ABDITIS MORBORVM CAVSIS
Per anatomen Cadaverum revelatis.

LIBER QVARTVS ET VLTIMVS.

De Febribus, Affectibus Externis, Artuum, &c.

SECTIO I.
DE FEBRIBVS.

OBSERVATIO I.

Febris excitata à sanguine vasa meningum replente & distendente, cum earum tumore phlegmonode. 1. A tenui meninge leviter inflammata, Sinu tertio sanguine referto, Superficie ventriculorum cerebri exulcerata. 2. A venis cerebri sanguine distentis. 3. 4. Ab inflammatione meningum, post vulnus capitis, sero & pure inter utramque concluso. 5. A phlegmone intra calvariam excitata. 6. Ab abscessu sub calvaria. 7. Ob cerebrum cancro affectum. 8. Ob pus supra membranas. 9. Ob duræ meningis phlegmonen. 10. Ob ulcus in cerebro. 11. Ob abscessum in cerebro. 12.

§. 1. Juvenis cum per duas septimanas de gravissimo capitis dolore conquestus esset, tandem Febris aucta, vigiliæ &c. Calvaria mortui ablata, vasa meningas obducentia sanguine distenta erant: Ipsæ membranæ tumore phlegmone per totum affectæ apparebant. *Vide libro primo, sect. 1. Observat.* 8. & 14.

SCHOLIA.

Febris aucta] Febris describi potest in hunc modum, quod sit *motus inordinatus sanguinis, ejusque nimia effervescentia, cum calore & siti, aliisque præterea symptomatis quibus œconomia naturalis varie perturbatur.* Pendet autem a præternaturali seu effervescentia nimia sanguinis; Fermentationem nimiam, seu præternaturalem dico, quando sanguis, (instar ollæ super ignem ebullientis) ultra modum effervescit, & turgescentia spumosa rarefactus vasa distendit: Pulsum celeriorem excitat, & velut liquor sulphureus incendio concepto calorem adurentem quaquaversus diffundit: Hujusmodi motus, seu fermentatio sanguinis optime illustratur exemplo vinorum effervescentium: Etenim vina, præter lenem & æquabilem fermentationem, qua primo depurantur, quibusdam temporibus adeo insigniter ebulliunt ut vasis ora excedant, & si strictim occludantur, in partes dissilire faciant: Ad hunc modum velut orgasmo percita, ni statim à tartaro, seu fæce sua in vas aliud deplentur, effervescere non cessant, donec spiritu plurimum exsoluto, atque sulphure vel sale nimium exaltatis, aut raucida fiunt vel in acetum degenerant: Talis effervescentia ob duas potissimum causas solet excitari, 1°. quando aliquid extraneum & non miscibile dolio infunditur (ita guttæ quædam sevi, aut pinguedinis dolio instillatæ hunc motum producunt:) Vel 2°. quando vina fæce, seu Tartaro nimis opulento ditata, (propter partes sulphureas supra modum exaltatas) sponte fervores concipiunt & immaniter ebulliunt: Etenim in quacunque substantia sulphur luxuriat, ejusque particulæ a mixtione solutæ invicem consociantur, & una coërcentur, ibidem tales effervescentiæ immodicæ conciliantur. Consimili (licet non eodem prorsus) modo quo vina effervescunt, ebullitio sanguinis inducitur, nimirum vel quid extraneum & minime congener cruori commiscetur, quod

cum non assimilatur, perturbationem & effervescentiam inferre solet donec heterogeneum illud aut subigatur aut foras eliminetur, & particulæ sanguinis confusæ & perturbatæ denuo extricentur, ac priorem in mixtione repetant positionem & situm: Vel 2°. sanguis præter modum effervescit, quia principium quoddam, seu elementum ejus constitutivum (scil. *spiritus* aut *sulphur*) ultra temperiem naturalem evehitur, atque efferatum evadit: quo nimirum hujus aut illius particulæ non congeneres cæteris, à mixtione solvuntur: solutæ plus debito impetum faciunt, sanguinis liquorem exagitant & effervescentiam pariunt, quæ minime sedatur, donec sanguis velut inflammatus, diuturno febris incendio deflagraverit: Utroque modo sive cruor, ob *rei non miscibilis* confusionem, seu ob *spiritus*, seu etiam *sulphuris* evecti efferationem, in vasis efferbuerit, quoniam hinc compages ejus plus laxatur, ideo magis in corde accenditur & particulæ activę prius solutę à fermento illic consito plurimum excandescunt, & à mixtione exiliunt, & motu suo calorem intensum ac velut igneum quaquaversus dispergunt; Sub hoc tamen discrimine, quod effervescentia quæ ab extranei cum sanguine confusione dependet, sit plerumque brevior aut interpolata, quæ cum heterogeneum quodvis secernitur aut subigitur, sponte sedatur: partesque sanguinis conquassatæ, & extra ordinem positæ facile ad situm & crasin naturalem redeunt: Quæ vero à spiritus aut sulphuris efferati inordinatio ebullitione exoritur, fit continua: nimirum hoc tota cruoris massa ita laxatur, & stricto mixtionis vinculo exsolvitur, ut tanquam liquor oleosus incendio correptus, effervescere seu inflammari non desinat, donec spiritus, aut sulphuris seu materiæ combustibilis particulæ maxima ex parte deflagraverint: Restat adhuc tertius præternaturalis effervescentiæ modus, in quo sanguis alterationem subit, quæ minime vino, sæpissime autem lacti contingit, nimirum aliquando a causa morbifica ejus liquoris coagulatio inducitur, ita ut substantia illius fundatur, ac in partes secedat, fiatque crassi & terrestris à tenui secretio: Cujus ratione cruor minus idoneæ in vasis circulatur, quin portiones ejus gelatæ in extremis defigi, aut in corde stagnare aptæ, motum æquabilem interrumpunt, aut graviter impediunt, cujus restaurandæ gratia effervescentiæ solito majores in sanguine concitantur, quales nimirum in phrenitide, pleuritide, peste, variolis & morbis venenatis passim occurrunt. *Willis de Febribus cap.* 2.

§. 2. Barthol. Feer (*de quo lib.* 1. *tit. de affectibus Soporosis.*) Circa principium Novembris 1656. capite doluit: circa xj. febricitare mediocriter videbatur, die xix. lethargicus obiit, Aperto medio ventre, nihil in corde p. n. animadversum quod manifeste febrilem fomitem sanguini inesse proderet: Intra cranium, per duram meningem, tenuis quasi inflammata apparuit: verum illa discissa, vasa tenuis meningis, ad sinum tertium tendentia, triplo ampliora, citra inflammationem, ipseque sinus tertius sanguine plenissimus apparuerunt, quod evenit à sanguinis circulatione impedita, vel prorsus intercepta: Superficies utriusque ventriculi aspera & inæqualis ac flaccida, humore purulento viscido imbuta, à quo inquinamenta putrescentia, massæ sanguineæ intra cerebrum admixta, febris lentæ causa evaserunt.

§. 3. Filius Dom. *Ponvart* Regii in camera computorum Auditoris, cum bimestri Tertiana laborasset, nec ad medicamentum adduci potuisset, cùm cœlum incanduisset paulum, datur medicamentum cui indormiendum imprudens Pharmacopæus censuit, medicamentum inane fuit, movit, nihil exclusit: Ab eo tempore vix febris expers: De Dolore capitis, de quo prius non conquerebatur, queritur: dum paroxysmus repetit, repente ἄφωνος fit, elatis in cerebrum vaporibus, imo & *febre* ipsa jam *cerebrum occupante* (unde caloris acerrrimi sensus apparebat) ac si febris esset Capitalis, ut sic loquar: per xxiv. horas ἄφωνος fuit & κάτοχος eum prehenderat: virtus erat debilis, nil natura præstitit quamvis irritata, *Convulsus interiit*.

In cerebro nihil deprehensum, venæ intumuerant parum: vi febris interiit, obsesso cerebro quoque, ut interea non esset flabellatio cordis ob respirationem non liberam. *Iac. Thevart Annot.* 3. *in consf.* 58. *Ballonii lib.* 1.

SCHOLIA.

Convulsus interiit] De causis convulsionis febribus supervenientis, aliisque morbis chronidis, vide Scholia ad observationem 3. sect. 13. l. 1.

Febre cerebrum occupante] Anno novissimo 1678. cujus æstas squallida & calida, febres vagatæ sunt quæ cerebro omnes bellum indixerunt, symptomata enim aderant aut caraphorica, aut paraphorica, aut cephalalgica, ex pathognomonicis: inter συνεδρεύοντα in quibusdam observavi raucedinem & συνάγχην, etsi fauces vitii nihil proderent, cum deglutiendi difficultate; quorum symptomatum causa, me judice, non alia fuit quam summa plenitudo & turgor vasorum colli, tum majorum tum capillarium, carotidum scil. arteriarum & jugularium venarum, hinc compressio & angustia ac depravatio functionis partium voci & sermoni destinatarum: ἀδήλως δὲ ἴσως, nam superveniente hæmorrhagia narium, aut incisa altera è jugularibus, protinus illa accidentia remittebant: hinc audacior factus quotquot curæ meæ demandatos habui omnes ad unum aperta vena jugulari salvos & incolumes reddidi: Ex illorum serie prior exeat Nobilis puella, Filia Excell. & Nobiliss. *Michaelis Tremulei*, Consulis Genevensis, annos xiv. nata, cui cephalæa ab anno indesinens molesta erat: febre vero (mense Julio) accedente duplici tertiana, paroxysmorum tempore adeo intendebatur dolor, ut sui impotens quid ageret nesciret; perspecta ejus temperie biliolo-sanguinea; quod jam ab anno decimo tertio catamenia prodirent; nec ad iteratas sanguinis missiones tum è pede tum brachio dolor quicquam concederet, hæmorrhagiæ præterea narium esset obnoxia, Nobil.

Parenti

Parenti significavi, si penes me potestas esset jugularium alteram reseraturum, quo è proximo fonte sanguis eliceretur: Consensit ille protinus, advocatoque perito venisecа, scalpellus venæ, ad minimi digiti crassitiem profunde adigitur, hinc rivulose & affatim erumpit sanguis, cujus maxima pars mera putrilago erat, ad purulentiam accedens: Ea ipsa die solatium nullum sequutum est, adeo ut auxilium irritum visum fuerit; at postridie tanta fuit levatio, ut se doloris prorsus immunem asseruerit Nobl. puella, menti restitutus sit nitor, & somnus, qui prius nullus, accesserit, quanquam febris ad aliquot dies cursum suum tenuerit: Eodem tempore sub cura mea habui juvenem Pharmacopæum ministrum, patria Lausannensem, apud Dom. Revilliod, Comate vigili, Lethargicæ febris specie imponente, affectum, statim enim vocatus, sed delirans, excitabatur, Qui & ejusdem venæ sectione cito convaluit, & à symptomatis cephalicis liberatus: Huic accenseo Pistorem phrenitide occupatum, ejusdem sectionis ope restitutum; Et Uxorem Tinctoris Setici, vocati *Jaillet*, mulierem robustam, proceram, crassam, viraginem, quippe quæ virilia officia in officina strenue obit; Hæc mense Septembri ultimo, febre comatosa affecta, cum insigni capitis gravitate, aperta quoque jugulari liberationem accepit: Prodeat adhuc Nobiliss. puer XI. annos natus, cui nomen *Ovvald* natione Borussus, Nepos Nob. Domini *Neubavvr*, Equitum Magistri, qui una cum febre cephalalgia gravissima afflictus, quanquam morosus & remedia omnia respuens, admissa illa apertione, affectus specie lethalis periculum evasit: Eandem sectionem destinaveram Theologiæ candidato Pedemontano, cui cum febre raucedo insignis & deglutitionis impedimentum aderant, sed indicta ad sanguinis missionem hora, hæmorrhagia larga incidit, quæ raucedinis, febris & deglutitionis libertatem attulit: Ab hoc præsidio prætermisso, viri duo Clar. consistentis ætatis, plethorici, eadem tempestate, ut verisimile est, interiere, quibus ab obitu largus cruor & adustus è naribus emanavit: De hujus venæ sectionis efficacia actum lib. 1. sect. 1. observat. 1. in scholiis, & sect. 23. Observat. 1.

§. 4. Audimus D. Cardinalis Lotareni, qui *febre velut capitali* interiit, aperto capite repertas venas omnes adusto plenas sanguine, & meninges veluti tactas de cœlo & sideratas. *Ballonius Epidem. & Ephemer. lib. 2. pag.* 129.

SCHOLIA.

Quibus in capite focus est, ut jam doctrinæ gratia Febris capitalis dicatur, oculi rubent, dolorque pulsatilis percipitur: est velut σφυγμὸς venarum capitis, ut prisco quidem verbo, sed non inepto explicat *Hippocr.* initio lib. 2. de morbis, Annon arteriotomia confert? *Ibidem.* Anno 1575. capitis dolores viguere tanti tamque longi ut Medicorum opera eluderetur, &c. Unde cum sine febre ægri viderentur, tamen erat nescio quæ oris siccitas, oculorum rubedo, pulsus in temporibus manifestus: Ac valde notandum quod *Galen.* scribit, comm. in aph. 3. lib. 7. *Rubor oculorum cum sequi possit ob ventriculi inflammationem, maximè vero existit ob dispositionem in cerebro inflammationi similem*: atque tunc dolor est quidam perseverans, & habet aliquid puerorum σειριάσει referens: Est porro quædam inflammatio partium cerebri & membranarum, adeo ut oculorum & sincipitis consequatur cavitas quædam, cum σιρὸς significet fossam & cavitatem in qua semina asservantur: *Langius σειρίασιν* vult scribi, ut dicatur ἀπὸ τοῦ σειριάζειν i. e. inflammari & exsiccari, quod pallor, cavitas & ariditas corporis consequantur, cum insomniis & vigilia & vocatur alio modo, Febrilis capitis infantium dolor (propriè enim ad pueros refertur, quanquam cur non idem in viris?) Ac propriè πυρετὸς κεφαλικὸς dici poterit: Quod valde notandum est, nam si exquisita esset inflammatio, Phrenitis foret, Sed varietas humorum, si quidem humor est quidam pituitosus cum bilioso, efficit ut non sit phrenitis, sed quippiam analogon nec magna febris insequatur: *Idem ibid. pag.* 114.

Febre velut capitali] Dicimus paulum discedentes à doctrina *Galeni* febrem aliquam esse *cephalicam*, aliam, *Lienosam*, *Ventriculi* aliam, *Hepaticam*; aut cum partibus ipsis insita obstructio, aut impactus mordicus humor, aut corruptio contracta est: Ut ii erroris convincendi sint qui & febrium continuarum, & intermittentium & hecticarum, & marasmodeon sedem perpetuò in ventre inferiore constituant: Contra enim sentiendum, imò, quod notandum est, febrium ardentium focum *Hippocr.* in capite videtur constituere, & *Galenus* Pulmonis venas: *Si in ardente febre aurium sonitus cum caligine, proveniatque in naribus gravitas, mente ex melancholia aberrant*, parte 73. sect. 2. lib. 1. Epid. *Galenus* hunc locum explicat de febre ardente cujus focus est in cerebro, propter collectum in eo bilem quæ inflammationem excitat: Eaque febris distinguitur ab altera, quæ fit non coacervata in cerebro materia sed in venis inferioribus reside, a qua flatuosa expiratio suscitatur delirium excitans: nam cujus febris ardentis materia in cerebro mansionem habet, ea continuam habet desipientiam, & symptomata non ita sunt fugacia: atque materia dum ibi effervescit, flatulentam naturam acquirit, cujus signa in variis corporis partibus apparent, prout illa in varias cerebri partes inrepserit, parque hoc vel illud nervorum obsederit: At quæ ardens febris materiam habet in aliis partibus, non habet desipientiam assiduam: prior febris phrenitidi simillima est, ob symptomatum cognationem: sic in phrenitide symptomatica ea est febris quæ adest: præterea ardens feb. primario cerebri affectu contracta, fere statim apparet, phrenitis non tam cito, si tempore acquiritur: imò ne in declinatione quidem feb. deliria quiescunt, quod aliter contingit in iis febribus quarum deliria sunt symptomata tantum, prout enim mansuescit febris ita & deliria: Nisi quis forte objiciat duo adversum ea quæ dicuntur, 1. quod nota hæc phrenitidis, & febris ardentis primario cerebrum impetentis malè assignetur, nimirum phrenitin non subito nasci, contra febrem ardentem cephalicam statim aoriri? contra *Hippocr.* in Epidem. animadvertit quendam phreniticum primo die factum, Sed hoc ex iis est quæ raro eveniunt; quanquam, ut *Galen.* in com. non ita fuit subita causæ generatio ut morbi ipsius: Si quidem primus *Hippocr.* scripsit, Non derepente morbi hominibus accidunt, sed paulatim collecti confestim apparent. 2. Quod in decli-

declinatione febris cum phrenitide conjunctæ deliria non quiescant, quod alienum videtur, nam si febris symptoma est phrenitidis (quæ est inflammatio in cerebro & ejus meningibus impacta, ut *Gal.* in Epid. explicat) & mutuo fere sese consequuntur, non potest ea febris declinare quin & morbus ipse desæviat: Sed id dictum per comparationem, nam quæ deliria sunt febrium ardentium symptomata, ideoque excitata quod venulas in cerebro membranulisque sitas humores tantum præterfluant, non autem impingantur, ut annotavit doctè *Galenus*, necesse est in earum declinatione paraphrosynem istam quiescere, Sed quæ delirationes in phrenitide sunt, ejus naturam necessario consequentes, & tanquam de essentia existentes, tametsi febris symptomatica declinet, non quiescunt tamen, non quod non remittantur, sed non tanta tranquillitas adest quanta in febribus essentialibus, quarum deliria symptomata sunt tantum: Quemadmodum itaque caput febris cujusdam focus esse potest, ita & partes reliquæ, ut magni intersit scire cujusmodi sit febris, ut illius sedes animo lustretur, tandemque parti quæ in vitio erit legitima cura adhibeatur. *Idem l. de virginum & mul. morbis c. 7. p. 10. Vide l. 2. p. 5.*

§. 5. Miles in tempore dextro vulneratus fuit: septimo die febrire incepit, paulo post ceu apoplecticus mortuus est.

Illi dura meninx inflammata & stupendæ crassitiei fuerat; trans illam multum ichoris cruenti cum portione puris stagnavit: Tenuis meninx itidem inflammata & pure conspersa inventa fuit, ac sub illa ichor fluctuabat: *Ex Ephemeridibus Excell. I. Dom. Iohannis Burgouveri Poliatri quondam Schapphusiani, in Dissertat. de Apopl. I. I. Wepferi histor. v. Vide histor. Tit. de Vulnerib. capitis.*

SCHOLIA.

Vix vulnus insignius est, maxime si partes nervosas attigerit, cui non protinus febricula jungatur, quæ quando pus generatur, augetur: Unde prudentes Chirurgi, nisi largissime sanguinem vulnerati profuderint, tempestive plethoricis venam secant, victum tenuem & refrigerantem imperant, vinum denegant aliaque, quæ ad febrim ejusque fomitem submovendum pertinent, instituunt: In omnibus enim vulneribus, in primis partium nervosarum, labia vicinæque partes intumescunt aliquantulum & aliquomodo inflammantur; nam sanguinis, succi nervosi, & lymphæ motus perturbatur & impeditur, canaliculis per quos meant remeantque sauciis, contusis, compressis atque constipatis ab extravasato liquore: stagnantes incendium concipiunt, quod incrementa sumit, quando in pus mutantur, eorumque particulæ incensæ sanguini reduci magis admixtæ calorem p. n. in tota massa sanguinea accendunt, nunc majorem nunc minorem, prout scilicet inflammatio circa vulnus levior aut gravior fuerit, quem merito Febrim nuncupamus, non secus ac continuas, quæ plerumque ab insigni & profunda inflammatione partis principis pendent & foventur: Febricula hæc plerunque periculo caret, nec molestiam aliquam parit, quæ alicujus momenti esset si ægri recte tractentur & sanguinis circulatio reliquorumque humorum motus reparetur: si vero error committatur, raro impune illam ferunt: Apud militem istum indubie inflammationum reliquiæ partium vulneratarum apparuerunt in cadavere, sc. dura meninx stupendæ crassitiei, & tenuis meninx manifeste inflammata, a quibus febris excitata fuit; fovebatur autem ab ichore subcruento copioso cum pure intra spatium utriusque meningis, & sub tenui quoque fluctuante: postea à venæ sectione, & aëris frigidi admissione, particulis putridis profundius adactis & repercussis augebatur: A vini ingurgitatione, Venere & excandescentia prorsus efferа reddita ægrum ad incitas redegit. *Idem ibidem.*

§. 6. Mulier leviter in capite percutitur: Tertio die Febris ingens sequitur cum rubore faciei: 5. die mors. Ingens phlegmone intra calvariam inventa; dura meninx tumens, dura, livida, copia puris suffusa. *Vide tit. de Vulneribus.*

§. 7. Miles in occipitio vulneratur & moritur: Aderat rima & depressio solius cranii laminæ internæ, quæ cerebrum continuo compressit: hinc ortus abscessus sub calvaria, qui introduxit Febrem & phrenitidem. *Vide ibidem.*

§. 8. Puer vulnere in osse frontis accepto in febrem incidit, xl. post die: Alienatum & cancro affectum cerebrum in occipite inventum est. *Vide ibid.*

§. 9. Quidam percussus in capite cum maxima contusione: post quinque menses Febris oboritur cum rigore: Copia puris inventa fuit supra membrana, & intra cerebri substantiam. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 10. Studiosus vulneratur in occipite: Die nono Febris oboritur, 40. die mors: Dura mater circa tertium suum sinum, ubi torculare ascendit, prorsus livida erat. *Vide ibidem.*

§. 11. Puer glaciem transmittens in caput cecidit, unde paulo post Febris: Ulcus cerebri ovi magnitudine deprehensum est, quo dissecto aqua fœtida promanavit. *Vide tit. de Vulnerib.*

§. 12. Rusticus aliquot vulnera in capite accepit, nono die Febris sequitur, xvj. mors. Sanies inventa est purulenta in ipsa cerebri substantia: abscessus in dextra occipitis parte, &c. *Vide tit. de Vulneribus l. 4.*

OBSERVATIO II.

Febris ab Abscessu in Corde desinente in ulcus. 1. A concretione pituitosa in ventriculis. 2. A polypis in sinubus cordis, &c. 3. Mucosa pituitosa in corde, &c. 4.

Filia D. N. 14. annos nata correpta est febre cum cardialgia per intervalla recurrente: Pulsus fere semper erat intermittens, cum dolore in summa scapula sinistra, Decubitu

bitu in sinistrum latus molesto, Tussi sicca, Dyspnœa, &c. Cor mortuæ albicans visum est, media sui parte fere excesum atq; ulceratum: In capsula cordis nullus humor repertus, &c. *Vide Tit. de Hæmoptysi.*

§. 2. In corde Comitis reperta est concretio quædam humoris pituitosi, flavescentis. Febre laboraverat. *Lib. 2. tit. de Pulsu p. n.*

§. 3. Emin. *Cardinalis* de dolore in Thorace conquestus (*vide lib. 2. tit. de Pectoris dolore*) febri quoque prehenditur, 14. ab invasione die cum è medio tollens. In thorace, sub integumentis communibus, abscessus erat. Pulmonum substantia pure referta, In dextro ventriculo cordis Polypi duo. Semiputris erat Lien.

§. 4. Adolescenti crus dextrum vehementer doluit cum acuta Febre. Abscessus adfuit cum pure albo in apice gibbæ Hepatis partis, Dissectione cruris facta, in mediis musculis pus album inventum: In corde sanguis veluti mucosa pituita, Alius abscessus purulentus sub ala dextra. *Vide tit. de Doloribus Externis.*

Observatio III.

Febris Pulmonum inflammationis comes. 1. A Pulmone dextro inflammato & tabescente. 2. Semi-putri ab inflammatione. 3. Pulmonibus retorridis & purulentis, cum hydrope thoracis dextri. 4. Ab Empyemate universali pulmonum. 5. A Pulmonum parte fere tabida; pure in thorace. 6. Ob lapides plurimos lateribus asperæ arteriæ incumbentes. 7. Ob Pulmonis substantiam pure refertam, & Serum Mediastinum replens. 8. Ob Pulmones purulentos, corruptos, Intestinorum phlegmonem, & aliarum partium vitium. 9. Ab Apostemate & hydrope Pulmonum. 10. Ab omnibus Pulmonum vasis sanguine plenis. 11. A Pulmonis dextri purulentia. 12.

ILlustr. Baronissa de Coudrée, ætatis ann. 65. sterilis, post casum ex rheda in partem capitis lævam, defluxum persensit in maxillam diuturnum & dolorificum, unde Febris, sudores nocturni, melancholica phantasmata; Vario successu dimicatum est, tandem Febris invaluit, & mortalitatem exuit.

In aperto cadavere Pulmo repertus est inflammatus & lividus, cum maculis nigris: Ventriculus amplus, cor flaccidum; hepar extremo lobo lieni adhærens, Uterus immense tumens & plane scirrhosus, Prostratæ ovi magnitudine refertæ pure: Cystis fellea referta lapillis & scirrhosa. *Ex schedis Clar. Dom. D. Alexandri Deodati Medici Genev. & Decani.*

§. 2. Uxori N. à partu subsisterunt lochia, hinc febris, dolor lateris sinistri: circa vesperam illa recrudescebat, mane remittebatur. Pars sinistra pulmonis fere magna sui parte tabuerat & tabo infecta erat, sana reliqua substantia. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 3. Joh. le Mire febre ingenti prehensus est cum dolore pungente ac fixo ad nothas costas, &c. Semiputris erat Pulmo ab inflammatione mediæ ejus partis. *Vide lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

Scholia.

SEmiputris ab inflammatione] Sanguis & quivis humor alius, in parte animalis aliqua copiosior, & supra vires collectus & infarctus, quia bifariam non difflatur, nec à partis natura vincitur, putrescit: Unde tanta tumorum p. n. & utriusque generis abscessuum colluvies, quibus Febres superveniunt, nunc acutæ, nunc lentæ, nunc statim ab initio, nunc solum, aut magis dum pus conficitur: Phlegmonis námque internis, ut phrenitidi, cynanche, peripneumoniæ, pleuritidi, & quæ diaphragma, ventriculum, hepar, lienem, intestina, renes, vesicam, uterum exercent febris acuta, (presertim cum sunt magnæ) una cum ipsis invadit: cum vero parvæ sunt, aut externæ, mitior & simplicior, & diariæ affinis, post apparet, præsertim dum pus generatur: Quin & partium quarundam, tum internarum tum externarum putredo quædam paulatim lenta morte ipsas partes corrumpit. Id quod externæ ante mortem, internæ post mortem, secto corpore, palam ostendunt, cum antea nemo horum quicquam corruptum vel suspicaretur: Ob id quod harum partium alterationes, & solutiones continui, dum paulatim fiunt, raro sentiantur ab ægris, etiamsi in parte sint sentiente. *Iac. Sylvius comment. de Febribus p. m. 108.*

§. 4. Uxori N. spirandi difficultas accidit; accessit febris, etsi levis admodum. Illi thoracis dextri spatium aquæ magna vi erat distentum: Pulmones retorridi & multo purulento tabo prægnantes. *Vide tit. de Dyspnoea lib. 2.*

§. 6. Uxor D. N. nata patre pulmonico, concepit, peperit, à partu subsistunt lochia, Febris, dolor lateris sinistri: Pars sinistra pulmonis magna parte tabuerat: purulenta materia ea thoracis parte continebatur. *Lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 7. Quidam laborabat magna dyspnoea, tandem Febre superveniente obiit. Lapides varii asperæ arteriæ incumbentes immediate eam comprimebant. *Lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§.8. Vidua D. N. subito asthmate prehenditur; die 4. accedit Febris cum tussi & sputo sanguineo &c. Inventum est mediastinum plenum sero sanguineo: Pulmonis universa substantia materia purulenta erat referta. &c. *Vide lib. 2. Tit. de Pectoris dolore.*

§. 9. Duo sunt quæ inter accidentia symptomataque in febres, quæ hac tempestate grassantur, incidentia numerantur, quibus plurimum ægri torquebantur, Singultus ac Tussis: Nec ita quidem molesta esse cœperunt, vel quod totum febris tempus occuparent, vel quod brevissimo tempore divexarent: Vidimus enim ineunte statim accessione ita suffocationis periculum oboriri & tussis molestias, ac si nulla vitæ spes relinqueretur, desinente accessione placide ac sedate habebant: Singultus autem in nonnullis ita molestus fuit, qui febre nocturna, mox diuturna, cum destillatione in pulmones laborarent, ut omnia præter Singultum moleste ferrent: *In his fuit Dominus de Bures*, cui antequam cessaret singultus, totum corpus intumuit: Detumescente corpore repetiit singultus, afferens ei aliquid permolestius quam ante: nam & ulcusculum excitavit in partibus ad orificium ventriculi attinentibus, nam cum quid deglutiebatur aut calidiusculum, aut manifesta qualitate præditum, percipiebatur in imo œsophagi dolor: Illi autem à Singultu, cum abdomen inflatum fuisset, alvus biliosa reddidit, post excretionem biliosorum sequuta sunt purulenta, quod mirum est, Nec credidimus hæc à pulmonibus emanasse, quamvis hos laborare suspicaremur: cum enim à partibus superis tale quid contingit, id simul & semel fieri solet: at hic æger sæpe eam excrevit materiam.

Hic æger *Singultiens, tussiens, febriens*, ad tabem vergens, interiit; Aperto cadavere inventus est hydrops ascites in abdomine: Inventi sunt pulmones purulenti, corrupti, Intestina livescebant, quasi siderata superna parte: unde credibile tum singultus magnam occasionem illinc natam, tum syncopes qua prehensus est: Lien plane putris: Denique nulla in toto corpore pars inventa est integritatem suam servans: Dejectiones purulentæ, nobis admirationi fuerunt, à putri mesaræo manabant; Dejectiones antequam diem suum obiret, præcesserunt nigræ, pici liquidæ similes. *Ballonius consil. 25. lib. 1.*

SCHOLIA.

Singultiens, Tussiens, Febriens] Ecquid causæ fuit tum Singultus illius tum Tussis in accessionis tempora incidentis? Ac Tussim quidem eo sævire tempore quo paroxysmus repeteret ex eo conjicimus, quod febris à catarrho maxime esset, Et quæ materia subtilis acrisque, quæ rigorem sensionemque frigoris afferre solet, quiescebat aliquo loci conclusa, dum ruptis veluti repagulis defluvit decurritque in extima corporis, feriendo superiores membranas, pulmones vel vestientes, vel illis proximas, tristis ille sensus Tussim afferebat: Præterea in catarrhosis febribus, quid impedit moveri quoque materiam in pulmonibus & capite ipso, quæ dum ciettur, suscitatur, impelliturque, hoc molestiarum afferre solet? accedebat & nocturni temporis occasio, qua pituitæ salsæ serosæque impulsiones & molestiæ sese produnt: ut enim universalium temporum aliqua est observatio in motu humorum, ita & particularium. Sic ascarides moveri autumno scripsit *Hipp.* sic in vespertinum tempus earum ascaridum motus incidit; quod & defluxionum incursionibus verum esse muliercculis compertum est. *De Tussi quadam huc pertinentia Vide lib. 2.*

Singultiens] Singultus majorem difficultatem afferebat, nam xii. aut xvi. fere noctes affligebat: at leviusculis remediis superatus, relabitur recurritque cum molestissimo ulcerationis sensu circa orificium ventriculi. Quæri potest an hic æger singultiente febre laboraret. An quicunque febre detinetur, cui tanquam ἐπιγινόμενον symptoma adjungatur Singultus, febre singultuosa laborabit? Nequaquam verò, Nam & qui sub finem febrium, aut principio illarum male judicati sanguinem multum profundunt, unde ratione inanitionis & exhausti singultus oboriatur, ob id Singultiente febre teneri dicentur? Nequaquam. Ergo in omni *Hipp.* doctrina una Singultiens febris dicitur, ut inquit *Galenus* comm. in sect. 4. Acut. cùm vel toto febris tempore Singultus molestus est, vel maxima saltem febris parte, illum generet viscidus lentusque humor, impactus orificio ventriculi: Unde *Hipp.* negat ejusmodi febres solutum iri, nisi aut diebus judicibus, aut urinę profluvio acris, aut abscessu: Sed in hoc ægro detumescente corpore repetit Singultus, afferens aliquid per molestius quam ante, nam & ulcusculum excitavit in partibus ad orificium ventriculi attinentibus. Ad genus febrium Singultientium fortasse referri dicet quis febres acutas ab inflammatione aut hepatis, aut ventriculi natas, aut partium vicinarum: quæ inflammatio, ut narrat *Aëtius* cap. de Singultu, singultiendi molestias affert, quod & *Hippocr.* primus annotavit: Item referri videbitur, sed minus apte, Febris singultiens senum hernia laborantium, & supinatione ventriculi: nam dum intestinum prolapsum est, præsertim Jejunum, Singultiendi finem non faciunt, & hoc in mortem præcipitare solet.

§. 10. Rarissimus affectus est quo obiit Sereniss. Venetorum Dux, *Franc. Contarenus*; cujus ægritudinis causa ter Venetias vocatus fuit *Ioh. Prevotius*, variisque nominibus cum aliis Medicis dissentientibus disceptavit: Die ipso Solstitii æstivi inciderat in acutissimos dolores colicos, quibus erat obnoxius, iisque vix altero die liberatus ope remediorum præcalidorum, incidit in Febrem quæ typum duplicis tertianæ servabat, redibatque modo anticipando per aliquot dies, modo per totidem & plures post ponendo proportionaliter: Vigilia & sitis molesta fuit usque ad septimam, quo tempore, occasione levis medicamenti oborta est diarrhœa biliosa, quæ ad 40. usq; diem perseveravit: Urinæ ab xi. die semper apparuere mediocris

diocris consistentiæ, ut plurimum rufæ, copiosæ, modo cum sedimento albo & lævi, modo cum suspenso boni coloris, levi & satis cohærente, aderat quoq; levis tussicula qua è faucibus videbatur aliquid pituitæ crassę reddi, respiratio satis erat libera, difficilis tamen ad latera decubitus: ad oblata semper bene se habuit: Pulsus erant magni & fortiores quàm ætati convenirent. Ad 40. diem febris visa fuit remittere, neque ulla manifesta aderat exarcerbatio: Alvi recrementa cœperunt consistentia fieri & fœces bene coloratas præ se ferre: pulsus perseverarunt robusti, retinebant aliquam non naturalem celeritatem, neque unquam recuperavit appetitum: Singulis autem 8. vel 10. diebus revertebatur manifeste febris, quæ duabus aut tribus accessionibus manifeste finiebatur post levem alvi evacuationem, vel spontaneam, vel clystere aut levissimo pharmaco procuratam, perseverabat tussicula & dificilis decubitus: Sub æquinoctium increvit tussis & catarrhus ipsis alias familiaris; cætera perseveravit in statu proposito usque ad Octobris initium, valde emaciatus: Eo tempore rediit febris bis, alternis scil. diebus, sed cum spirandi difficultate & anxietate tam insigni in principio accessionis, ut vix duos illos insultus superarit, reddita autem copiosa bile per alvum beneficio clysteris, febris illa manifesto cessavit. Inde traduxit fere mensem integrum quiete, & si tussiculam exciperes, difficilem ad latera decubitum & inappetentiam, quæ nunquam cessarunt, videbatur Sereniss. ad convalescentiam pervenisse: dormiebat enim, comedebat sine nausea, aliquando surgebat è lecto, solus etiam absque innixu parum perambulabat, pulsum servans constantem & robustum, qualem ab initio morbi habuerat: Ecce autem circa Decembr. initium spirandi repentinam difficultatem, cum anxietate & febricula, cujus obscura erat accessio alternis diebus, pulsuum mira inæqualitate & parvitate: decumbere cogebatur pene rectus, neque poterat ad latera: Sentiebantur ingentia murmura ventris, & ob flatus copiam subindè cibi & potus deglutitio impediebatur, spuebat difficulter crassa, cinerea, subflava, coruptum quid redolentia: urinæ erant crassæ cum sedimento copioso & crasso. Die 6. Decembr. in principio accessionis, dictorum symptomatum vehementia obiit, cùm ex pulsu ante explorato in sequentem diem vivere posse crederetur: Medici Veneti malum semper retulerunt in insignem jecoris æstum & siccitatem pulmonis, quem consumptum & arefactum credebant: ideo mellita, saccharata, aliáque aperientia, detergentia, & mediocriter catarrhum absumentia, necnon ventriculum, & pulmones roborantia nunquam usurpare voluerunt:

Die 7. apertum fuit cadaver: Intestina omnia, crassa & tenuia, flatibus distenta erant: Jecur tumidum & spongiæ instar plenum materia alba, quæ omnem partis rubedinem abstulerat, adeo ut parenchyma varie dissectum, ubique album appareret. Cor prægrande, nulla tamen materia intus aut extra contaminatum. Cavitas pectoris ℔v. circiter aquosæ materiæ continebat; dextra pulmonis pars flaccida videbatur, crasso & mucoso humore oppleta: sinistra prorsus resoluta erat in saniem albicantem, quæ tunica pulmonis ut in sacco continebatur: Ea dissecta effluxit in cavitatem thoracis sanies ad ℥xvj. circiter: Plane nullum pulmonis vestigium sinistro latere, præter membranæ, quæ costis adhærebat, indicium relictum erat. *G. Hieronymus Velschius ex I. Prævotii observat.*

§. 11. Vocatus fui ad Comitem L. *Gonzacha* quarta die, qui obiit sexta: Inveni omnia vasa Pulmonis plena sanie simili lacti: Dissecui etiam puellam xiij. annorum, Et cognovi illam ex simili defluxione obiisse; erat enim puellæ morbus jam diu in capite, ex suppressa purgatione per ulcera, nec adventantibus mensibus correpta Febri, &c. *Vide lib. 1. Sect. de catarrho.*

§. 12. Piscator in cereviisiaria taberna cum sociis potans, poculo lapideo in capite feritur: Solutio continui nulla, tumor cutis exiguus, quo litu oleorum à Chirurgo breui discusso, Piscator ad scapham suam, & post ad compotationem rediens, non multo post Febre correptus fatis concessit: Qui percusserat cædis male insimulatus, capitur, carceri mandatur, supra extincti sarcophagum ex more patriæ decollandus,

Venitur ad apertionem cadaveris, In capite cis & citra calvariam omnia sanissima, nec ullum læsionis vestigium: Aperto thorace Pulmonis lobum dextrum pure refertissimum, quantus erat, deprehendimus: In sinistro quindecim abscessus, unguem pollicis æquantes observamus, Cum ab illis abscessibus, quos à capitis contusione processisse, si quæ fuisset, impossibile erat, enecatum Piscatorem jurejurando affirmaremus, compotorem carnificis manibus ereptum libertati restituimus. *H. ab Heers Observat. Spadan. cap. 2.*

SCHOLIA.

OB capitis vulnera in Jecore abscessus sæpe fieri, experientia compertam est, quos ibi localem habuisse generationem, a cerebro non ducto exordio quidam falso existimant. Id si in Jecore contingat, quidni & in pulmonibus vicinioribus capiti? Quanquam citra hujus læsionem in Piscatore, quod

læsionis expers apparuit) Pulmones vitium contrahere potuerunt. Possibile tamen fuit ut primigeniæ capitis affectionis vestigium nullum se exhiberit, superstite ea quam per sympathiam conceperant Pulmones, quorum vitia, si substantiam attigerunt, pene sunt indelebilia: Vide tit. de Uulneribus, exempla abscessum in Jecore sequutorum capitis vulnera.

OBSERVATIO IV.

Febris ob affectum Oesophagum ad os ventriculi usque. 1. Ob apostema in Ventriculo. 2. Ob ventriculum inflammatum, hinc perforatum. 3. Ob Ilei intestini inflammationem. 4. Ob abscessum Mesenterii. 5.

§. 1. ADolescens dysenteria cum febre correptus est: Aperti œsophagus interior, ad os ventriculi superius, & ad medium thoracem niger, corruptus, Pulmones alterati, &c. *Vide lib. 2. tit. de Dysenteria.*

§. 2. Uxor N. dolore ingenti circa ventriculi regionem cum Febre afficiebatur. Apostema in orificio ventriculi inferiori & duodeno inventum: In cavo ventriculi multum erat sanguinis: Cystis fellis maxima & turgens. *Vide lib. 3. tit. de ventriculi dolore.*

§. 3. Uxor N. Febricitabat, vomituriebat, &c. Deprehensus ventriculus ad fundum perforatus. à prægressa inflammatione. *Lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 4. D. N. laborare cœpit colico dolore vehementi: tertio die supervenit Febris: Intestinum Ileon erat convolutum, Ea portio gangræna affecta cum portione mesenterii sibi adjuncta. *Vide tit. de ventris dolore lib. 3.*

§. 5. Virgo in dolores pro colicis habitos incidit, remediis insuperabiles: succedit febris quotidie cum rigore insigni repetens, & tandem marasmus. Mesenterium pure repertum & turgidum erat. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

SCHOLIA.

IN *dolores pro colicis habitos, &c.*] Sicut doloribus his febris successit, ita vicissim febris intermittens in dolores hos transmutantur, monente Ballonio ex Fernelio, paradigmate 82. In colicis *ait* doloribus cavendum ne decipiamur; nam sæpe in fine febrium contingit à centro materiam regeri in abdomen, ibique dolores excitari colicis similes, cum in illis nulli aut exigui flatus contineantur. Sæpe humor biliosus ferit & distendit, dolorémque excitat, qui colicum mentiatur; Interdum continentur abscessus, à quibus dolores colicis non absimiles excitantur.

OBSERVATIO V.

Febris ab Hepatis inflammatione. 1. Ab ejus vomica. 2. Ab ejus tuberculis & abscessibus 3. A lapidibus in vesica fellea. 4. 5. A bile multa in cysti. 6. A Iecoris incendio. 7.

§. 1. REver. N. insignis in hypochondrio utroque tumor cum febre vehementi, Hepar tumidum, induratum retorridúmque, & pumicis instar hiulcum repertum. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 2. Cuidam aderat Febris, dyspnoea, &c. Vomica in Hepate cum maxima puris coacervatione reperta. *Lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

§. 3. Sæpe Jecur animadversum tuberculis & abscessibus instar furunculorum obsideri, quorum non aliud signum fuit quam febris mediocris, cum siti, &c. *Fernelius path. lib. 6. cap. 4.*

§. 4. Inveni in vesica fellea famulæ duos insignes lapides cœruleos: laborarat diu regio morbo, ac ultimo febre correpta occubuit. *Vide lib. 3. tit. de Ictero.*

§. 5. Nob. Ictericus tandem obiit ex febre. In vesica fellis inventus lapis durissimus. *Idem ibidem.*

§. 6. Sectus à D. D. *Sylvio* Febricitans & ictericus, in quo folliculus fellis grandis, distentus bile. *Vide lib. 3. tit. de Ictero.*

§. 7. Filiola Dom. N. duos menses febricitaverat. In mortua inventum Hepar incanduisse præ calore, ut esset friabile. *Lib. 3. tit. de Diarrhœa.*

OBSERVATIO VI.

Febris ob Renes lapidibus obsessos. 1. 2. 3. Ob eorum inflammationem, hinc consumptionem. 4. Ob inflammationem eorum figuram depravantem. 5. Ob sinistri corruptelam, cum scirrho Pancreatis. 6. Ob eorum corruptionem cum lapide in cysti. 7. Ob Vesicæ urinariæ inflammationem. 8. Ob inflammationem ejus colli. 9.

§. 1. Jog.

§.1. JOh. N. ren finister lapide angulos obtusos habente obstructus erat; febris conclusa plus in recessu quam in fonte habens.

Viduæ N. ren sinister lapide obsessus erat exiguo: in magnam molem undique increverat: Febricitavit, tabida facta est. An verum illud à renibus febres marasmodes contingere? *Vide lib.3.tit.de Diabete.*

§.2. Filii N. aperto cadavere, nephriticus deprehensus est, Febris perseverat. *Lib.3.tit.de Lumborum dolore.*

§.3. Nicolæ nephriticæ Febris accessit cum lumborum dolore, &c. Ren sinister extrinsecus lividus ac tumidus; intus aqua & calculis infarctus, &c. *Vide tit.de Lumborum dolore.*

§.4. Magnificus Vir nephriticus, rigoribus & Febre inordinata prehensus est. Fuerunt juventi renes consumpti, ut portio, quæ reliqua fuit, frangeretur. *Vide lib.3. tit. de Lumborum dolore.*

§.5. Cl. Joh. *Sperling* diu nephritica supervenit Febris cum lumborum doloribus, Renes apparuere penitus inflammati, Tumor vero adeo increverat ut eorum figura externa mutata esset. *Vide tit.de Lumborum dolore.*

§.6. Matrona (*Vide tit.de ventriculi dolore*) dolore ventriculi correpta est cum conatibus ad vomitum, succedente Febre insigni. Pancreas maximum erat & scirrhosum. Ren sinister colloquatus omnino erat.

§.7. Nob. dysuriæ renumque doloribus obnoxius, sitiebat, Febriebat, &c. Ren sinister erat albus, semiputridus intus, materiam purulentam continens. In vesica fellis lapis durus, &c. *Vide lib.3.tit.de Lumborum dolore.*

§.8. Quidam post equitationem urinæ passus est suppressionem, cui mox Febris successit. Vesicæ partem inferiorem gangræna invaserat: Pus copiose cum urina effluebat, à vesicæ inflammatione. *Lib.3.tit.de Ischuria.*

§.9. Vir lotia cum viscida materia reddens, cum Febre & Ischuria periit. Inventum est ulcus & inflammatio in collo vesicæ. *Vide lib.3.tit.de urinis p.n.*

Observatio VII.

Febris à collo Matricis *cancroso & ulcerato.* 1. *A secundinarum putredine.* 2. *A corruptione uteri, fœtus, secundinæ.* 3.

§.1. NOb. Matrona suppressione mensium bimestri spatio cum laborasset, tandem exortus est dolor & inflammatio partium genitalium: Ab adhibitis medicamentis acribus auctus est dolor, aucta & Febris. Aperto mortuæ corpore totum collum matricis plane cancrosum & exulceratum repertum est. *Tit. de Hypogastrii dolore.*

§.2. Mulieri post XV. annos à connubio parere contigit, laboravit multum à partu: Secundinæ substiterunt, avulsæ frustillatim: Obstetrix asserebat superesse aliquid: Febris nata, hinc nigra lingua, Dentium intervalla scabritie nigricantia, facies *ἱπποκρατικὴ*, septimo die mortua.

Secta, inventa caro oblonga adnata utero, & membranarum pars quæ computruerat. *Hollerius lib. Observat. propr.*

§.3. Uxor N. fœtum mortuum quinque menses retinuit, accessit interim Febris. Fœtus computruerat cum utero, involucris, &c. *Vide tit.de Partu difficili lib.3.*

Observatio VIII.

Febris ab abscessu intra musculos abdominis & peritonæum, post conquassatum corpus à pertranseunte rheda.

QUidam à rotis rhedæ circumrotatis super hypochondrio dextro fuit conquassatus, hinc Febris symptomatica, &c. Incisis musculis abdominis effluxit materia purulenta copiosa, ab apostemate intra abdominis musculos & peritonæum genito. *Vide lib.3.tit. de Hipoch. dolore.*

Observatio IX.

Febris ictum lateri inflictum sequuta, à contusione facta in subditis partibus.

JUvenis (*de quo tit.de* Hypochandr. *dolore*) ictus in hypochondrii dextri lateris infima sede, unde Febris, &c. mors: Intestina subdita maculis lividis obsita. Septi transversi sedes dextra, livida. Mesenterii vasa circa originem penitus cruenta & velut contusa.

Observatio X.

In mulieris apoplecticæ cum Febre morientis cadavere, vix unciæ quatuor sanguinis residuæ repertæ sunt.

OLim invisi Dominam Illustrem, quæ dudum colica & affectibus convulsivis miserrime afflicta & plane attrita, demum in apoplexiam cito lethalem incidit. Huic cum pulsus fortissime vibraret, sanguinem è vena jugulari ad ℥ iv. detrahendum præscripsi, qui mox à vase pertuso tanto cum impetu exiliit, ut crederem illinc totam sanguinis massam, modo sineretur, effluxuram fuisse.

Nam postridie cadavere aperto, sanguinis vix alias unciæ quatuor in toto corpore residuas inveni, & tamen hic Febricitans moriebatur. *Willis.*

Scholia.

F*Ebricitans moriebatur*] Non minus usitatum est cum Lethargus affectio principalis fuerit, Febrem succedere, eique tam originem suam quam solutionem debere, quippe febris post veternum incipiens, eo discusso mox sponte cessat, Talem itaque non à sanguine, ob particularum intestinarum dissidia effervescente, sed propter corporum continentium & vicinorum impulsus, cursum ejus varie alterantes ac interturbantes putamus exoriri. Enimvero recta sanguinis temperies, non tantum à particulis ejus rite commistis & subactis, sed insuper à motu cordi & vasis impresso, sive circulatione organica plurimum dependet: nempe ut liquor ejus pari & æquabili fluxus & refluxus modo ubique diffluat, qui sicubi remoram, sive obicem offendens retardatur, in toto præterea alveo motus ejus impetuosius & cũ tumultu febrili peragitur: Hoc manifesto liquet in passionibus violentis, doloribus acutis, solutione continui, in quibus singulis cruor uno loco obstructus, aut coarctatus, in aliis vero vehementius correptus, effervescentiam febrilem concipit: eum nempe ob finem ne circulationis filum, à quo vita necessario dependet, abrumpatur, quare, ut in proverbio dicitur, *Nemo sine febre moritur.* Nam utcunque deficiat aut depauperetur sanguis, atque partium omnium motricium vires fatiscant, tamen in agone febris instantis, aut instare visæ, mero naturæ impulsu fibræ ubique nerveæ sese erigunt, ac ultimos conatus exerunt ut sanguinem interfluum propellant & motu rapidissimo circumagant: Par omnino ratio est febris lethargicæ, quæ tantum organis vitalibus à natura laborante plurimum incitatis, & propterea sanguinem vehementer circumpellentibus exoriri videtur. *Idem ibidem.*

Ut crederem totam sanguinis massam, &c.] Nob. puer Bernas, Genevæ degens, annos natus x, anno 1674. ex terrore in vehementissimam convulsionem Epilepticam incidit, quæ cum omnibus remediis resisteret, quia tumebat & rubebat vultus, ex meo & D. D. Crameri consilio missus è cephalica sanguis, qui tanto impetu prosiliebat, ut totum sanguinis massam, intereadum ℔j sanguinis alteri demeretur, exhaurire licuisset: paulo post admoto Inio caustico actuali citra recidivam sanatus est: paroxysmus quatuor horas excessit.

Appendix.

Febris brachii dextri particularis Quotidiana.

IN insula nostra Mariæburgensi Majori, quidam nomine *Martin Genger*, in dextro brachio certe admirandum Febris monstrabat ludibrium: Totum brachium dextrum circa horam septimam matutinam primum frigore maximo corripiebatur, ad tactum etiam perceptibili, reliqua corporis parte naturali calore participante. Circa horam circiter octavam rigor & tremor quasi digitorum & manus conspiciebatur; tandem tribus horis elapsis calor præternaturalis ingens totum brachium quasi excandefactum reliquit: Durabat febris usque ad duodecimam, continuabat jam sexta septimana: Notabile hoc erat, Vomitus sæpius comitabatur febrem, aliquando anteibat, Post remissionem febris, præcordiorum dolores & punctiones circa mammillam dextram sentiebat, qui tamen emplastro de santalo cedebant: Curata ista febris æque tali methodo & via sicut alii febricantes, auxiliante Deo, parvulo suo servo communicatis medicamentis, sunt restituti. *Andreas Cnoffelius in Miscell. curiosis anni* 1673. *Obs.* 205.

Observatio XI.

Febris Hectica Phlegmonarum internarum fere comes est.

VIdi inflammationi laxioris Intestini diutinæ succedere Marcorem, ac stomachi, ac vesicæ, ac renum: Fuerunt autem nonnulli qui affecti erant difficultate intestinorum, Et ut in summa dicatur, quoties præ exsiccatum cordis ipsius corpus febrilem calorem susceperit, solutu difficilem. *Hector Gibaltus comm. ad cap. xii. lib. 1. de differ. febrium Gal.*

SCHOLIA.

Febris Hectica est calor p.n. in substantia cordis, primum & per se inhærens & infixus: Solus calor elementaris supra modum auctus febris Hecticæ est essentia. Hecticę febris pathognomonicum signum constituunt hęc tria, 1°. quod sit Continens, 2°. quod Exacerbatur duas fere horas post sumptum cibum; 3°. quod corpus vehementer *Consumatur:* Continentia nascitur quod cordi continenter aliquid molestum sit, ideo Cor continenter celeriorem pulsum facit. Id autem vel est in materia sanguinea, vel in loco extravasato. In massam venit quod paulatim pravo victus genere sit contractum, vel quod reliquiæ sint alicujus ardentis febris nondum evictæ, quæ sensim reliquum corrumpunt, & cor molestant. *In loco extravasa*, ut cum humor aliquis putrescit in parte ubi colligitur, ut crudum tuberculum in pulmones vel quando ipsa pars putrescit, ut pulmo, vesica, renes, mesenterium, &c. sed hæ partes præcipuæ: *Exacerbationis* post cibum causa est, vel quia cibus malam largitur qualitatem (quod potissimum in fine hecticæ accidit, cum ventriculus incipit non bene coquere) vel quia cibus & potus particulas calidas existentes dissolvit, quæ dissolutę magis sunt cordi molestæ: Partes autem hæ sunt humor acidus & sal. Si enim oleum vitrioli in manu contineas & parum aquæ affundas, non poteris præ ardore continere, & videmus eos qui salso catarrho laborant, si bibant, febrim incurrere, quia materia motu dissolvitur. Si non bibant, imminuet illapi, quare & recte *Galenus* calcem vivam pro exemplo adduxit, in qua partes calidæ sunt sal. *Consumptionis* denique causa est continentia febris, unde humores inepti redduntur ad nutritionem, & ardor assiduus omnia intus depopulatur. Huc etiam facit coarctatio partium motum sanguinis ad se non admittentium. *Signa causarum.* Si humor in massa sanguinea corruptus sit, fere æqualiter affligit, nisi quod post cibum exacerbetur, & urina exhibeat interdum sedimentum (quod sæpe in sanis nascitur, ideo quod ventriculus male sese habeat) Interdum vero non præcesserunt causę ante dictæ, æger se febricitare non putat, etsi materia extravasata in causa sit, ac proinde cor continenter afficiatur, tamen multę contingunt exacerbationes, ob pus nunc confertim, nunc parce, nunc raro, nunc frequenter ad cor à foco veniens, unde interdum ægri subito extinguuntur.

Succedere marcorem] Tres gradus Hecticæ dantur, *Primi* gradus signa ce simus, communia reliquis: *Secundi* gradus signa sunt pinguedo in urina, & manifesta consumptio: consumptio autem omnium partium simul à principio fit, non seorsim hujus aut illius: Tertii gradus signa sunt ardor in gutture, prostratus appetitus, frequens lipothymia & facies hippocratica, consumptio totius jam fere peracta. Pinguedo in urina fit consumpta membrana interposita pinguedine, & hoc modo circulatio sanguinis prohibetur, & consequenter nutritio, unde partes concidunt. *Walæus Practicæ cap.xi.*

Praexsiccatum cordis corpus] Unica quidem est Hecticæ species, sed gradibus differens, nam primum humores alibiles sive secundarii effervescunt, post exsiccantur, demum in carnem & solidas partes calor grassatur, atque cum extrema macies est, Vocatur Marasmodes, sicut Marasmus in senio sine febre contingit. Humores autem secundarii sunt Ros, Gluten, Cambium: humorem Innominatum non agnoscit laudatus *Walæus*, *Ros* illi est quod diluitur quando lavamus carnem. *Gluten* illud quod distillat cum lente assatur caro, *Cambium* est aliquid mucosum quod carni adhæret.

OBSERVATIO XII.

Hectica marasmode affecti Cor ex toto exsuccum. 1. Materia crassa sinistro ventriculo impacta reperta. 2. Cor flaccidum, aqua pericardii multa, Pulmones vitiati, cordi accreti. 3. Auricula sinistra ulcerata. 4. Tumor duriusculus in pericardio. 5. Cor durum, minus. Pericardium laxe ambiens, vasa cordis ampla, Pulmonum vitium. 6. In Hecticorum pericardio & ventriculis cerebri ut plurimum aqua exuperat. 7.

§. 1. D. *Sagittarii* (Serenissimi Ducis Bavariæ Maximiliani Consiliarii) cor tabidum ex toto apparuit, ita quidem exsuccum & parvum, ut quod *Thonerus* de ejus cerebro ab aliis illusus recenset, id nigredinem ex usu Tabacci frequenti contraxisse, hoc ego de corde verissime affirmare possum: Sane aliquot septimanas antequam occumberet Vir Clariss. consumptis magna ex parte spiritibus vitalibus & animalibus in utroque oculo visum perdidit: Mortuus tandem est anno hujus sæculi 47. non præcise ex vomitu, ut Hœferus narrat, sed ex tabe & febri Hectica consumptus interiit: febri inquam Hectica quartum magnitudinis gradum adepta. *Franc. Ignatius Thiermair. cons. 5. lib. 1. p. 75.*

SCHOLIA.

Scio quidem tres solummodo gradus febris Hecticæ à Medicis constitui. Primum, cum torida humiditas absumitur: Secundum cum carnosa & adiposa substantia jam perit: tertium, cum etiam fibrosæ partes colliquantur & exsiccantur; Addere tamen quartum liceat, quando ipsam Animam (si ita loqui concessum est) vel certe ipsum mentis Archæū, intimósque vitalitatis recessus hæc Tabes afflat; Afflat autem viros in Republica meliores: Gravissimas, *inquit Petrarcha de Sanitatis rest.* Dial. 4. Febres Medici dicunt quæ ipsis in ossibus & medullis æstuant: Quanto illæ sunt graviores quæ in anima intus latent? *Idem.*

§. 2. Filius

§. 2. Filius N. cum dyspnœa, leipothymia, &c. febricula quoque laboravit: Sinistra cordis auricula solito amplior referta erat materia crassa & compacta, quæ ventilationem caloris impediebat. *Vide lib.2.tit.de Dyspnoea.*

§. 3. Juvenem post lateris dolorem, cordis palpitationem corripuit Febris Hectica & hydrops: Cor fuit flaccidum: aqua pericardii exuberans, Pulmones vitiati & cordi accreti. *Lib.2.tit. de cordis palpit.*

§. 4. Puerum trimum vexabat tussis, febricula, &c. Reperta est sinistra cordis auricula ulceribus exesa, &c. *Vide tit.de Sincope.lib.2.*

§. 5. Quidam animi deliquio, &c. obnoxius, accidente Febricula consumptus est. Eo dissecto apparuit in pericardio duriusculus tumor, nucis avellanæ magnitudine. *Lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 6. *Puerum novem annos* natum XIX. Martii 1669. secui: laboraverat is Febre Hectica per quinque fere annos. Cor autem nobis mortuus ostendit durum, longe infra suæ ætatis magnitudinem, vasis tamen præditum tam amplis, ut viri perfectæ ætatis capacitatem æquarent. Pericardium laxe illi circumdatum, salso liquore repletum. Pulmones indurati costis adhæserant, omni sui parte purulenta materia expleti. Folliculus fellis tunica virilis magnitudinis, nigricantem quandam substantiam imbiberat.

SCHOLIA.

ITa in lentis istis morbis unus naturæ error, errores multos, & multas mortis unius causas inducit: Sed quæ causa cordis vasa ita dilataverat? Annon per febres ita diuturnas circulatio & fluxus sanguinis vehementior?

Puerum ix. annos natum] Ad hecticam inducendam, præter causam efficientem plurimum facit cordis dispositio, si illud natura temperamentum calidius adeptum sit; quod facilius, si præcesserint aliæ febres, ulteriusque incalescit & exsiccatur, uti & Cor tenerius adhuc, in quo calor ille extraneus facile imprimitur, illiusque nativum temperamentum destruit, occasionem præbet, Ob quam causam infantibus junioribus febres hecticæ tam sunt consuetæ ut non solum prægressa febre diuturna, sed & diaria in hecticas labantur.

§. 7. Probabiliter magis quam vere scribit *Vesalius* in Viris minus aquæ, in fœmellis plus inveniri: Seduxit etiam plures, ut *Bauhinum*, *Iul. Casserium*, *Claudinum* & alios, qui eadem tenui conjectura moti tradunt in *Hecticorum*, *Phthisicorúmque & marasmo* laborantium Pericardiis nihil aut minus aquæ reperiri: Ego autem in iis semper plus humoris quam in aliis offendi: Rem eam pluribus experimentis veram hucusque cognovi, & mecum alii, *Excell.Chr.Majus, & I. D. Horstius Anatom.Observ.7.*

Ego ubi hoc loco (*pericardio*) nonnunquam tres, quatuor, quinque aut sex uncias, aliquando libram illius humoris inveni, tandem eorum cerebra, opera administri inspicere non supersedi: profecto in ventriculis hanc aquam quoque multo cumulatiorem sæpius deprehendi: In iis pedes aqua erant tumidi, in abdomine minus, plus aquæ in thoracis cavitate erat, ac in cerebri ventriculis aqua erat sane quam notabilis. Horum quidam ante mortem amiserat *memoriam*, quidam *mente non satis constabat*, Quidam, inquit Dn.D. *Wepferus* phthisi obiit, ac remoto cranio plurimum seri subpallidi in omnibus ventriculis & spatio inter meningas reperii, *C.V.Schneiderus l.2.de Catarrhis c.9.*

SCHOLIA.

C*Laudinum*] Hic statuit aquam illã pericardii in viventibus omnibus, tum sanis, tũ ægris reperiri, sed ita quod parcius in sanis, copiosius in ægris colligitur. Sed loquitur hic Author in universum de omnibus morbis, ita tamen ut Phthisin excipiat & marasmum: nam credit hanc aquam aliis morbis augeri posse, phthisi autem & marasmo non posse: Et hæc est ratio, *addit*, propter quam inter cæteras marasmi causas ego defectum hujus aquæ reponam: Ego ubi hoc loco, &c. (*Vide textum*) Idem supponit *Vascus Castellus*, disputat vero tantum quomodo naturalis bonúsque humor in corpore phthisici conficiatur, & excrementitius, ita loquitur, augeatur: Dein authores ipsi, ut *Pisinus*, vident interdum ob vim illius aquę palpitationem cordis fieri, & mox corpus tabescere ac febrem hecticam consequi: cur ergo ille calor, qui corpus conficit, non hanc aquam quoque consumere potest? De generatione hujus aquę sic *Ioh.Anton.Van der Linden*, Ego plane *ait*, facio cum iis qui vaporibus illam attribuunt, quos Cor exspirat: pericardii autem densitas cogit rursus in aquam, non secus ac in ollis ad ignem positis videmus coire guttas in operculis: argumento mihi est vapor concrescens ad digitos tangentis arterias in his quos synochus habet, & quidem tunc cum in vigore est febris & cutis sicca. *Et paulo post*, Qui norit quomodo ab arteriis tam copiosus sæpe vapor exeat, ut tangentis digitos quodammodo humectet, facile noverit quomodo ab arteriis cordis is vapor vel exprimatur vel expellatur, qui præbet materiam aquę hujus in pericardio. *Item*, Ego hoc velim in disquisitionẽ mitti, annõ possit esse a sudore quem inter moriendum sudent cordis partes exteriores, perinde ac reliquo cum corpore manare videmus: *Hæc Lindenus.* Eadem ratione humor ventriculorum cerebri in mortuis magis est conspicuus: Eorum tunica semper madida est in viventibus, instante jam morte plus vaporis vasis exit, qui his cavitatibus capitur, & tandem in aquam convertitur: Et ut summatim loquar, In ventriculis cerebri & in Pericardio paucæ aquę guttæ in homine qui sanus subito interfectus est, ut 4.5. 6. & aut 7. inveniuntur; Si viva animalia inciduntur,

inciduntur, minus aquæ reperitur; si corpus iam refrigescit & iacet exanime, aqua illa nonnihil augetur: quare perite *Vesalius* ait universam ventriculorum superficiem esse lubricam & aqueo humore oblitam, atque eam inter dissecandum subinde eodem humore oppletam conspici: Nimirum si aquam spongia aufers, mox aqua iterum affluit, quia cerebrum manibus pressius contrectatur, *Nunc loquamur de aqua Pericardij*. Vivi canes involucri cavitatem & cordis superficiem humectam habent, in hisque nulla diffluentis aquæ observatur quantitas, cum tamen notatu digna (etiam si semper mediocris) in aliquandiu mortuis canibus semper occurrat: In porcis vero viventibus plus aquæ quam in canibus spectatur, uti etiam porci iamdiu mortui, illam utcunque copiosam proponunt: Hinc *Lindenus*, Certum est minore copia in vivis subito apertis, copiosiore autem hunc humorem in mortuis reperiri, Vtraque autem est similis illi aquæ que in vaporariis ad fenestram guttatim adhæret, & jamjam in se coit: membranæ intus naturaliter madent, atque plus vaporis adventante morte amittitur, quare illæ in iam mortuis humectiores sunt, ac ubi cavitas est, aqua ex illis vaporibus conflata in fundo subsidet, ut in pericardio & in ventriculis cerebri est seclusa, ut denique aqua in pericardiis magis quam oportet augescit & varii coloris est, si corpus ægrum est, Ita in ventriculis cerebri nunc copiosior, nunc impurior invenitur, si homo non integra fruitur valetudine. *Vtriusque aqua* est duplex generatio, alia naturalis, qua humor ex vaporibus oritur, altera p.n. qua humor ipse instar roris de vasis manat, & is in pericardium, si seresc it sanguis; & in hos ventriculos coit, vt in hydrocephalo. Valde plausibile est quod *Hofmannus* ait, cordi æstum exprimere & exudare facere humorem per vasorum tunicas, non aliter quam cum ex ligno viridi incenso exstillat aqua: Intellexero autem vasa, non coronaria, sed quibus appendet cor, quia enim fervidissimus & vaporosissimus est sanguis cum primum à corde exit, incredibile non videtur aliquid transsudare per arteriarum tunicas. *Schneiderus ibidem*.

Observatio XIII.

Febris Lenta à Pulmonibus aridis, cretacea materia ubique obsitis. 1. A Pulmone sinistro & thorace plane purulentis. 2. Ab humore lutulento intra Pulmones concluso. 3. A pulmonibus intus & extra purulentis, corruptis 4. Ab iisdem putredine fere absumptis, vasisque cordi adsitis. 5. A pulmone vesicis semipleno, aquam flavam continentibus. 6. A pulmonibus putridis, ulceratis, costis ad hærentibus. 7. A Pulmonibus lateribus per pituitam viscidam annexis. 8. Hæctica a pulmone plane putrefacto. 9. A Pulmone dextro admodum tumido cum materia purulenta in bronchiis. 1 . A Pulmone in unicam vomicam converso 11. Ab ala superiore & inferiore dextri empyemate infecta; Vomica in superiore &c. 12. Ob Pulmones superna parte adhærentes, semiputridos &c. 13. Ab ingenti scirrho in dextro lobo. 14. A thoracis capacitate sanguine putrido plena, pure in pericardio, cordis superficie erosa 15. A vitio pulmoneum, Ea defluxione acri à capite 16.

§. 1. *Inter febres symptomaticas refertur quæ vulgo Lenta* appellatur: qui hac laborant plus debito incalescunt præsertim à pastu, motu quovis aut exercitio: vrina plerumque rubicunda est, spiritus sunt debiles & vires deiectæ, circa appetitum & somnum se mediocriter habent, Tussi aut sputo copioso carent, verum in dies, (tabidorum instar) & sine causa manifesta marcescunt.

Quendam tali morbo defunctum aperui, in quo viscera coctioni dicata satis recte se habuerunt, Pulmones vero erant exsucci & aridi, necnon materia sabulosa instar cretæ per totum obsiti: Non raro in hoc affectu mesenterium glandulis tali materia argillacea repletis obsidetur. *Fernelius.*

SCHOLIA.

Videtur mihi quod hujusmodi affectio immediate fundatur in mala sanguinis diathesi, qua in temperiem nimis salsam & acrem vergit, ideòque nutritioni & æquali circulationi minus aptus redditur: Etenim sanguis in corde, non secus ac oleum in lampade, si particulis salinis nimium redundet, non placide & æquabiliter, sed cum crepitu & magna partium evaporatione accenditur, quo quidem citius dispenditur, & flammam non nisi languidam & imbecillam exhibet, utrum vero sanguis salsior factus ejusmodi viscerum affectiones primo intulerit, vel an viscerum dyscrasia sanguinem prius infecerit, incertum est? Probabile videtur quod alterutra affectio ab altera dependeat, & mali utriusque causæ reciprocæ fuerint. *Willis Tract. de Febribus Cap. XI.*

Inter febres Symptomaticas refertur quæ vulgo lenta.] Symptomatica febris omnis in continuarum est genere, neque ulla unquam visa est intermittens: Hujus proxima materia continensque causa non in venis est majoribus, sed in parte aliquapiam, a qua aut putredinis quiddam, aut teter putridusque vapor in cor obrepit: Eius quidem genera multa, unum inflammationes sequitur, quod & ipsum est multiplex: Quum enim aut externa aut distans est inflammatio nonnisi Ephemera febris accenditur, quod solus calor partium continuatione in cor evadat: At si partium interiorum, maximeque principum & cordi vicinarum, vel phlegmone vel erysipelas est, sanguis bilisve putrescens, aut illinc in cor subit, aut tetrum putremque de se vaporem in ipsum

emittit, à quo per arterias fuso Putrida fit febris: Sic à phrenitide, ab angina, peripneumonia, phthisi, pleuritide, hepatitide, splenitide & à nephritide febris fit Phlegmonodes: ab erysipelate Typhodes; eo quæque gravior quo pars affecta nobilior cordique vicinior fuerit: Nonnunquam inflammatio, quæ Febris hujus est origo, per initia quasi involuta latet, at febris eius symptomatica admodum conspicua est, quæ hoc modo à continua primaria discernitur. Vtraque acuta est & putredinis notas exhibet, sed symptomatica nullis statis periodis exacuitur: vrinæ nullum putredinis indicium habent, nisi ex affecta sede putredo obrepat forte in venas: Si non statim initio, mox tamen inflammatæ sedis indicia se proferunt, Raro vel vij vel xiv die aliisve decretoriis iudicio solvitur: In primaria febre continua hicce contraria apparent omnia.

Alterum febris symptomaticæ genus multo obscurius est, eam febrem continens quam *Lentam* appellavi, Oritur non e visceris partisve cujusdam inflammatione, sed à *latente obstructione & putredine*, quæ visceri contumaciter adhærescit impactaque est, adeo vt & ipsa visceris substantia plerumque labefactetur: Putredinis portio nonnunquam in venas effusa sanguini permiscetur: Hæc notas præse fert symptomaticæ ejus quæ aut phlegmonodes aut typhodes appellatur: distinguitur autem quod omnium est putridarum mitissima; æger nullo gravi symptomate premitur, sæpe necse ægrotare putat; Putredinis tamen notæ interdum elucent in vrinis: Pulsus frequens, celer & inæqualis, non tamen magnus aut vehemens: vires imbecillæ & languidæ collabuntur, vt ne progredi quidem possit æger; Corporis moles etiamsi alimentum sumitur, sensim liquescit; Diuturna etiam hæc febris est, quæ reliquarum continuarum terminos prætergreditur, nec xx. nec interdum xl. soluta.

Hujus quum suspicio est, fomes quærendus omnesque corporis partes animo sensuque lustrandæ sunt, dum signis conspicuum fit in qua is parte consistat; Sæpe in ventriculo, aut in jecore, interdum in liene aut in mesenterio, nonnunquam in pulmonibus, cujusmodi humoris seminalis putredo cumulata hanc excitat: Sedulo igitur observanda sunt hypochondria & hypogastrium, num in his tumoris cujusdam sensus insit: Sæpe etiam vel in cachexia, vel in fœdis virginum coloribus, serosæ pituitæ in corpus effusæ levis putredo illam protulit, Et hæc quidem *Lenta simplex* appellatur.

Altera est *Lenta* periculosior, quæ non solum ex impacti humoris, verum etiam ex visceris, cui insidet, corruptione putredineque emergit, Iecoris, Pulmonis, Cerebri ac Lienis, interdum etiam Renis distantiorumque partium corruptela, simplex que putredo, tametsi nullo putri humore comitatur, quoniam tamen exspiratione gravi cor assiduo lacessit, continuam febrem non aliter quam putridus humor suscitat, eamque symptomaticam ac omnino Lentam: hanc plerique rerum affinitate ducti Hecticam dixerunt: Iisdem notis se prodit atque nunc exposita: Internoscitur autem quod sensim editur, multoque tempore procedit: aliis fere morbis succedit; nihil vel minimum vacuatione mitescit, nullis cedit remediis sed iis sæpe exasperatur, vires plurimum offendit ac debilitat, levique occasione syncopen accersit: sensim ac plerumque sine sensu hominem extenuat & marcore conficit: Hoc genus est febris quæ Phthisin comitatur: Hectica quippe non est, sed putrida, ex putrescente pulmonum substantia, nec enim est necesse putridam omnem in humore constitui. *Fernelius lib. de Febribus cap.* 8. Vide *Encheiridium medico practicum*, ubi curatio harum febrium traditur, *Et Willis* loco citato.

§. 2. Filiolæ Dom. de la Vau mirum quid contigit, Febris continua, dolor lateris sinistri, is fugax fuit nec perseveravit: inde dilata est phlebotomia, bene habere visa est, Febris recruduit, difficultas spirandi, mors.

Aperto corpore, *Epiploon pure perspersum* erat, à thorace fluxerat: nam totus sinister pulmo, & thoracis pars sinistra pure plena erat: Catarrhosa erat nec expectoraverat quicquam unquam. *Gul. Ballonius Epid. lib. 2. pag.* 262.

SCHOLIA.

E*Piploon pure persperfum*] Epiploon venis amplis & evidentibus conspersum est, ad excipiendam impuritatem & illuviem Lienis, ut notat Hippocr. libro de locis: *Vbi vasa*, ait, *pinguadine vacua fuerint, & à splene florescente ac augescente in omentum defluxerit, ut pote vicinum valde existens, & vasa habens eaque vacua*: Et aphor 57. sect. 7. Ab hepate aquam in illud erumpere dicit, unde Hydrops: Nec vero solius imi ventris eluviem excipit, sed & medii & supremi, quod ne cui mirum videatur vide lib. 4. tit. de vulneribus observat. de Hepate abscessu tentato ob vulnus cerebri.

§. 3. Illustr. N. diu languidus cum febre Lenta, tussi, pectoris oppressione: Mortui imi ventris viscera integra quidem, sed sicciora: Pulmones autem sine vlcere, humore lutulento unciarum lxxx. ponderis erant. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 4. Puellula cachectica pulmones habuit intus & extra corruptos, fætidos, purulentos, unde Febricula Hectica: abdomen etiam scatebat sero multo cœruleo, viridi, fœtido, *Lib. 3. tit. de Cachexia.*

§. 5. Puer à casu & hæmoptysi sensim cœpit contabescere: In pulsu Febris deprehendebatur Hectica: Pulmones erant fere putredine absumpti: vasaque cordi inserta simul deperdita. *Lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 6. Ill. Cardinalis cum dyspnoea, Febre lenta extinctus est: Pulmo vesicis erat plenus, aquam flavam continentibus. *Lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 7. Dom. de l'Aubespine cum febre Lenta extincta est, &c. Dissecto cadavere inventi pulmones putres, & costis adhaerentes, cum ulceribus variis. *Vide lib. 2. tit. de phthisi.*

§. 8. Puellae, tussi, dyspnoea affectae, tandem febris lenta & marcor accessit: Utrique pulmones tenacis & spumosae pituitae glutine costis coaliti inventi sunt. *Vide lib 2. tit. de Tussi.*

§. 9. Dom. de Abbenbrouk (*de quo Tit. de Phthisi*) cum longo tempore catarrho acri in pulmonem illapso Tabe consumptus decubuisset, tandem & Hectica febre consumptus, Pulmo illi plane suppuratus & putrefactus, membrana integra existente, repertus est, &c.

§. 10. In φθινώδει corpore aderant indicia Hecticae non levia putridae intermista: Excreabatur alba materia tenax, &c. Suffocatus obiit. Dexter pulmo tumidus apparbit, adeo ut totam illam impleret cavitatem. Divisis bronchiis, alba materia fere tota referta erant. *Vide lib. 2. Tit. de Tabe.*

§. 11. N. Hectica febre consumptus obiit: Mortui invenimus pulmonem nihil aliud quam vomicam esse. *Lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 12. Hermann Stas diu asthmaticus, tandem Febre Tabifica confectus fuit: Lateris dextri ala superior & inferior empyemate infectae erant. In superiore ingens vomica, parenchyma pure obsitum, In sinistro exiguae vomicae dispersae: Cordis auricula dextra sanguine oppleta nigro: Lien, Hepar flaccidu. *Lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 13. Iuvenis ex dyspnoea marasmode extinctus est: Sinister pulmonis lobus succingenti membranae, cum dextro tenaciter adhaerebat, ad medias putrefactus, pure refertus, &c. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 14. Unum admiratione dignum placet observare, quod Ego cum Illustr. I. Fr. Seraleo anno 1593. in cadavere cujusdam mulieris reperi in lobo dextro pulmonum, Scirrhum ovi gallinacei magnitudine, Et mulier haec Febricula laboravit per multos menses, nec non Tussicula, ita ut Hectica videretur esse. *Hippol. Boscus de Facult. Anat. lect. 4. p. 40. 23.*

§. 15. Cadaver secuimus in quo repertus pulmo consumptus, Thoracis cavitas plena sanguine putrido & concreto: In pericardio pus album copiosum, Tota cordis superficies absumpta: Aderat tussis, Febricula, &c. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 16 Pulmonis vitium ex tenui, acri multaque distillatione è capite in hunc ipsum illapsa; cum Lenta febre notavit *Iodocus Lommius* Observat. med. lib. 2. Tale quid anno 1624. in *Olao Slangeldorpio* observare licuit Patavii, qui à Febre continua in itinere Neapolitano contracta Romae, vix sanatus, extenuato corpore quum superatis Hetruriae montibus Patavium rediisset, intra paucos dies ultam cum morte commutavit: Viri eximii *Guerneri Rolfinkii* opera thorace aperto causa mali patuit. *Ioh. Rhodius cent. 1. observat. 4.*

SCHOLIA.

Lommius Observat. pag. 47. Non omittendum vitium pulmonis est, quod ex tenui, acri multaque destillatione è capite profectum in hunc ipsum illabitur: scilicet hinc multus ardor & febris excitatur, quae febris, quia Lenta est, paulatim hominem consumit: Ad hanc & tussis, & spiritus difficilis accedunt, sed ut nullum tamen vel ulcus pulmonis, vel sputum cruentum adsit: *Haec Lommius* Quoad vitium autem in Pulmonibus à Clar. Rhodio deprehensum, an habuerit in cerebro originem non probat, quae in massa sanguinea potius deliituit, acri & salina. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

OBSERVATIO XIV.

Febris Tabifica à vomicis in mediastino, sterno, pure in abdomine. 1. A puris copia intra thoracem, post abscessum lateris: 2. Ab aqua cruenta thoracem replente. 3. Ab hydrope thoracis. 4. A pure ex pleurae abscessu in diaphragma decumbente. 5. A vomica purulenta in sinistro pulmone & sinistra pleura. &c. 6.

I. Haxius ex gravi percussione lateris dextri versus dorsum in tribus primis costis spuriis, à qua flatulentus oedematosus tumor procreatus, per gangraenam & cariem 1638. extinctus est: *In cadavere aperto pleraque* sana, nisi quod in mediastini intercapedine vomica existeret crasso pure repleta: similisque sterno sub pleura incideret, eo loco ubi mediastinum connexum erat, vomica affectum, ita ut inter sese duae hae vomicae communi aditu paterent: In abdomine magna puris copia innatabat, praecipue ad aqualiculum collecta, quae ex pinguedine omenti & intestinis adnata, per Tabificam febrem eliquata fuerat: Quam suspicionem O. Heurnio auxit residua omenti & intestinorum pinguedo, quae diffluens similem, daeam purulentae materiae repraesentabat. *Bartholinus cent. 2. Observ. 59.*

SCHOLIA.

IN *mediastini intercapedine*) Observavit *Adr. Falcoburgius* membranas mediastini antici, evidenti intervallo naturaliter non distare, nec cavitatem constituere tam late patentem quam est ipsum sternum: cum arctissime hæ duæ membranæ connectantur, nec nisi vi accedente separabiles sint, quod in præcedenti casu à vomica inclusa contigit.

§. 2. Cadaver aperui cujusdam qui lateris apertionem admittere noluerat: In latere materia purulenta nidum habuerat, unde in thoracis cavitatem decidens, ibidemque in copia ingenti aggesta, & Pulmones continue immersos polluens, Febrem Lentam, & quasi Hecticam, à qua æger valde senex interiit, excitabat. *Willis Pharmac. rat. p.2. sect.1. cap.9.*

§. 3. Cachectici pulsus, presertim vesperi, lentam quandam febriculam prodebat: Thorax universus aqua eruenta refertus erat. *Vide lib.3. tit. de Cachexia.*

§. 4. Multoties deprehendi integris Pulmonibus, vel utramq; pectoris cavitatem, vel alteram aqua plenã: Interim pulmones corruptos in aqua natantes vidi: unde cum *Hipp.* asserere licet in Pectore hydropem fieri: hujus rei insignia duo afferam exempla: anno 1666. in schola Bononiensi, Medicinæ Theoricæ Professor *I. Peregrinus* quinquagenarius, corporis constitutione ad phthisin proclivis, hydrope correptus fuit, à qua multo ac diuturno piperis usu seipsum liberavit, tandem in hecticam marasmodem incidit & animam dedit.

Aperto cadavere inveni dextram thoracis capacitatẽ aqua plenissimam ac turgidam, Pulmonem illæsum, &c. In Virgine quadam, præter alia animadversione dignissima & rarissima, deprehendi thoracis partem dextram aqua subnigra & putrida plenam, continebatque ejus aquæ cantharum & dimidium: Pulmonis etiam dextram partem, quæ in ea cavitate collocata erat, cum pleura corruptam & nigram. *Coiter in Observation. Chirurg. & Anatom.*

§. 5. Empyematicus paracentesin recusavit: Huic pus ab apostemate in pleura diaphragma corrosit, ac totum ductum ventriculi & intestinorum tunicas exteriores: Hic Febricula, siti & tenebatur *lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 6. Illustr. Comites Itali, Alexander & Octauius Blandiadi, alter xij circiter, alter x. annorum, cum ultra annum Monachii satis commoda usi essent valetudine, alacres & prompti corpore animoque, nisi quod Octavius semestri ante mortem ex febrę continua, sed lenta, aliquot dies decubuit, ex ea tamen belle restitutus mense Iunio 1588. Octavius puer, qui prior rursus incidit in febrem continuam, lentam tamen & mitem, cum calore & dolore prope nullo, neque aliis malis accidentibus, pro ratione tanti affectus tunc adhuc latentis, stipatam, junctus tantum erat febri difficilis spiritus, sublimior quàm pro febris ratione, citra tussim, cum lateris dolore ad tactum, quem ferre non poterat, alias fere nullo: ventris quoque aderat aliqua inflatio cum torminibus, urinæ turbidæ, Cum quotidie in peius omnia laberentur, decimo die obiit.

Dissecto cadavere, vitium incurabile, & forte à primordiis generationis illi, ut fratri, congenitum apparuit; cum enim abdominis viscera sana inventa essent, teserato thorace reperta vomica in dextro pulmone, universam simul dextræ partis thoracis pleuram occupans: erat enim *sub tunica pulmonis* dextri, & pleura ejusdem lateris costas integente plurimum ac crassum pus: In cavitate vero thoracis dextri plurima aqua citrina, altero pulmone illæso existente.

Alter vero frater, *Alexander*, paucis post diebus eodem prope morbo decumbere cœpit, ex febre miti, continua, nullis comitata symptomatis pravis præterquam vigiliis, siti *aliquali, tussiebat* interdum, dolorem nullum quam *sub axilla dextra* indicabat, sed *vinum desiderabat valde*, ut & frater, urinæ tamen satis accensæ erant, cum enæoremate nigricante, quæ statim turbabantur: noctu magis incalescebat, sine tamen manifesta episemasia, qui calor neque ita mordax fuit, ut in febribus essentialibus, ex materia in venis putrescente, & lentius illum conficiebat, paulatim enim vires concidebant, ut neque sedere posset, extra lectum sublimis fiebat spiratio, narium pinnæ movebantur, dolebat in affecto latere ad levem attactum: In somno conniventibus erat oculis, capite *ad pedes cœpit devolvi*: Tussis erat irrita cum qua nihil extundebatur: dolor sub axilla & appetitus vini augebantur: In 7°. tussis crebior, cum qua aliquid purulenti excernebat, sed hærebat major pars in larynge & stertorem inducebat: ea nocte lumbricum rotundum alvo egessit, respiratio tandem, cum nihil effatu dignum educeretur, cœpit valde coangustari, ut esset plane orthopnoicus puer: alvus fusa fœda excernebat liquamina, omnibus denique viribus intermorientibus cessit & ipse fato 10. morbi die.

Aperto cadavere abscessus, seu vomica purulenta reperta in sinistro pulmone & sinistra pleura, eratque pulmo ille intermedio pure costis & pleuræ agglutinatus, flaccidæ alias substantiæ & repletus vesicis quibusdam aqua viscida plenis. Reliqua thoracis cavitas in eo latere

latere aqua similiter subviridi plena erat: Hepar etiam durum habuit cum felle magno. *Ex Observationibus Hieron. Fabri Medici Bavari.*

SCHOLIA.

Sub tunica pulmonis dextri pus, &c.] Quia abscessus ille erat in loco libero, laxe & libere, jamque paulatim familiaris illis partibus redditus pus sub tunica externa contentum arterias Pulmonis non irritavit ad tussim: neque ob interjectam aquam ex thorace per poros pulmonis, quum crassius etiam transsumi potuit: sed febre tandem accensa, a colore putredinali viribus cordis obtritis mors sequuta. *Idem.*

Dolorem sub axilla dextra) Cur doluerit sub axilla dextra, cum vitium in sinistro pulmone fuerit, causam arbitror, quod maxima puris & vomicæ collectio erat retro juxta spinam, ubi affixi sunt pulmones, unde facile affectus versus dextram axillam communicari dolorque advehi potuit. *Idem.*

Vinum desiderabat valde) Illud in usu practico observare est, eos quos peripneumonia occupat ingenti vini desiderio, quantumvis nocentissimi teneri, quod sæpe animi deliquia eo in morbo accidant, Imo eos quibus pulmones natura impensius calent, mero præ cæteris delectari.

Ad pedes cœpit devolvi) ἐξέρπειν vocat *Hippocr.* cum quis modo hominis viventis decumbere non potest sed tanquam mortuum inanimumque corpus deorsum fertur: signum virium ad extremam debilitatem perductarum, cum robur universum exolutum est. Hæc enim jacendi ratio nullam profecto facultatis actionē ostendit, sed potius afflictionem extremam: Hinc *Hippocr.* coac. 11. lib. 3. *Si protinus delabatur æger ad pedes, pejus est illi*, Percunte, *ait Duretus*, omni facultatis officio quod lucet in decumbendo, adhuc exiguum manet in supino corpore artubusque extentis ob facultatis infirmitatem, quæ ipsum tamen continet dum indecore jacet: omnino autem deficit ac misero valedicit ἐν τῷ ἐξέρπειν διὰ τὴν κλίνην. in propinquo mors est.

OBSERVATIO XV.

Febris Hectica vitio Pulmonum inducta, diaphragmatis, & plerarumq; partium naturalium. 1. 3. A vario Pulmonum vitio, mesenterio scirrhoso, Compressione aortæ & cavæ. 2. A Pulmonū & Ictoris vitio 4. A Pulmone sinistro purulento, Glandulis Mesenterii, & adsitis Portæ trunco tumidis, Sero in utroque ventre. 5. A Pulmonum inflammatione, mesenterio scirrhoso, ventriculi corrosione. 6. Ab Abscessu in Pulmonibus, & juxta Hepar. 7. A Pulmonum vitio, & partibus spirabilibus in angustum coactis ab hepatis & ventriculi mole. 8. A Pulmonum vitio, Lienis, Vesicæ & Intestinorum inflammatione. 9. Ab Abscessu putrido in Pulmone, cum scirrhis, mesenterii tumoribus scirrhosis, &c. 10. A Pulmone dextro inflammato, Gangræna in fundo ventriculi, colo 11. A Pulmone toto putri, Liene, thorace sero pleno. 12. A multiplici partium thoracicarum vitio. 13.

§. 1. ILl. Domina Sporckia, Nobil. Baronis Sporck conjux, Hectica laborabat; atque una Ascite gravissime: præcesserant multis ab hinc annis lienis uterique obstructiones, una cum continuis ventriculi doloribus: Primo ad eam ingressus, adeo eam vigiliis, doloribus, imprimis ventriculi, immensa siti confectam reperi, ut non tantum non animam trahere videretur, Eapropter nihil minus quam afflictissimi hujus corporis curam cogitabam: Victus tamen precibus, ratus quoque melius esse, Celsi nostri indicio, anceps quam nullum experiri remedium, primo omnium, præmisso tamen leni clystere, confugi ad *laudanum* nostrum perlatum, tanquam ad sacram post Deum anchoram: Dedi & vidi his oculis felicissimum effectum: namque post horam placidissimus eam excepit somnus, quo, licet diu non duraret, mire tamen se refocillatam ajebat, adeoque petebat ut usum eius continuarem: morem gessi, etiamsi multa adessent quæ crebriorem opiatorum usum dissuaderent, confisus in eo præparandi modo, qui usum Laudani mei tutissimum mihi polliceri poterat: perrexi itaq; & exhibui cū necessitas ita flagitaret, singulis ferme diebus, nunquā nō felicissimo cū successu: Interdiu contra Hecticam pugnatū liquore cornu cervi, sale essentiali Saturni, uti & antihectico Poterii, modo in iusculis alterantibus, modo in Iulapiis appropriatis: utque vires adhuc majus augmentum sumerent, gelatinam Zuvelferianam parandam curavi, additis quibusdam pretiosis pro virium majori reparatione: Atque his, Deo benedicente, in tantum profecimus ut ad majora progredi nobis licuerit: Aquarum moles magnis Illustrem Dominam patientem molestiis premebat, atque qua antehac movenda non erat, nunc de ea, quantum fieri posset removenda consilium ceptum, & propinatum primo apozema digerens, aperiens, ex iis potissimū herbis confectum quæ sale essentiali turgent: subjunxi hydragogum lene ex magisterio gummi Gotte, Sale Martis subduci & sale Tartari volatili constans quibus effectum ut pars aquarum versus umbilicum secederet, pars quoque, licet exigua admodum, per alvum eiiceretur, non sine tamen insigni Dominæ Patientis allevatione, quæ ut eo citius desiderato fine potiretur, fortiora sibi expetebat, imo jā se in portu sanitatis navigare firmiter persuasum habebat: Verum longè alia mihi mens erat, quam R. P. Confessionario ejus clare satis exposui, prædixiq; hunc esse extremum naturæ conatum, quando quidem præter alia cadaverosus odor cubiculum satis amplum implens moneret, interiora

corrupta omnia esse, Illustremque Dominam non procul ab ultima rerum linea consistere: Itaque dum discedendum mihi esset, confortantium præcipue usum commendavi, reservatis reliquis ad reditum usque meum, quo tamen opus haud fuit: paulo enim post, cum nihil minus quam mortem cogitaret, subita lipothymia correpta obiit.

Cadavere me absente, quod valde doleo, aperto, oppido apparuit quæ subitæ mortis, quæ tot aliorum simptomatum, quibuscum per tot annorum decursum conflictata, causa fuerit: Mitto à Chirurgo observata, & lapidis in ventriculo reperti formam, &c. Cerebrū, quia plenilumium instabat, plenum erat & sanum: Pulmones velut arefacta spongia deformes, inter utramque alam purulenti, undique adnati: Cor valde parvum sed sanum: Ventriculus contractior siccitate, magnitudine ovi anserini, plenus materia cruda, quasi ovi putridi: Interius ventriculo accreverat lapis durus, griseus, quem abrumpere coacti fuimus, crassus pollicem, longus articulum: Diaphragma arefactum, Abdomen plenum aqua, circiter quatuor cantharorum: Hepar magnum, durum, densum & colore præternaturali: Lien parvus valde & contractus, sicut & Renes, omnia informia, Mesentericæ Venæ obstructæ omnes: Intestina flatu plena & aqua, Summa omnes musculi tabe flaccidi, uterus & vesica tam parva, ut puerilia, sed inania: Slesvvici 26. Iulii 1659. *Ioel Langelot Epistol. ad Thomam Bartholinum centur. 3. Epist. 49. & 50.*

SCHOLIA.

L*Andanum*) *Walæus* Meth. med. p. 153. *ait* Hydropicos unius grani Opii exhibitione mori: Id quoque à me observatum anno 1659. in virgine 35. annor. quæ hydrope abdominis & pectoris, phthisicaque simul interiit, cui cum ob pertinaces vigilias laudani opiati optime præparati gr. ij. fuissent exhibita, placidissimus quidem somnus obrepsit, sed postridie mors successit quæ nondum instare videbatur: Et paucos ante menses anno 1672. Vir Reverendus, Asthmate cum pertinacibus vigiliis laborans, ac hydropis initio, apoplecticus repente concidit ab assumpto pridie laudano, etsi de restitutione valetudinis pauci desperarent.

§. 2. Puella XI. ann. ab ephemera in hecticam incidit, Mesenterium illi scirrhosum, in Hepate steatomata: circa cavam multa materia gypsea: Lien eadem scatens, Thorax aqua limpida plenus: Pulmones materia purulenta imbuti: Aspera arteria à steatomate compressa, &c. *Vide lib. 2. Tit. de Phthisi.*

§. 3. N. Cachecticus, cacochymus, febre continua ac tussi molesta prehensus, hinc sequuta hæmoptysis & purulentorum rejectio, & tandem Hectica marasmodes: Pulmones erant arcte adnati pleuræ, Intus purulenti membrana integra, Cor flaccidius, Hepar magnum, pallidum, exangue, ut & Lien, &c. *Vide lib. 2. Tit. de Phthisi.*

§. 4. Puer ictericus factus cum febricula: Pulmo vitium insigne contraxerat vitiosius erat, Hepar velut ὑπόχλωρον, *Vide lib. 3. tit. de Ictero.*

§. 5. X. Martii 1676. in Puella octo annorum, quæ Febre Hectica interjerat, observavimus ventrem infimum mediumque sero valde lento repletum: Pericardium quoque ejus notabilem continebat copiam: Pulmo sinister totus purulentus pleuræ firmiter agglutinatus: Glandulæ mesenterii omnes, similiter ac illæ quæ venæ Portæ trunco circa Hepar adsitæ sunt, insigniter tumefactæ, materiam continebant pinguem, albissimam. Hujus etiam notabantur aliæ conglobatæ glandulæ: Pancreas cum conglomeratis aliis, integre satis se habebat. *Gerardus Blasius Observat. Medic. xiij.*

§. 6. Celsissimæ N. Febricula cum aliis symptomatis: Mesenterium erat scirrhosum cum glandulosis tumoribus: Pulmones inflammati, in Ventriculo corrosionis & inflammationis notæ. *Lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 7. Nob. cui tumor juxta cartilaginem ensiformem (*Vide tit. de Tumoribus*) incidit in febrem Lentam & marasmo obiit. In superiore parte Hepatis aderat abscessus vesicis plenus, qui id corrupit, Alius major in pulmonibus: Tertius ad intestinum colon. &c. *Vide tit. de Febribus.*

§. 8. Seren. N. arthritico accessit destillatio in pectus, Febricula, &c. Cor, pleura, pulmo, septum vi erant retracta, ac in angustum hepatis mole & ventriculi: Pulmones cum tabo, sed sine ulcere erant. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 9. Monachus Franciscanus ex Febre Lenta, dyspnoea post menses aliquot, cum delirio ad plures abiit.

In cadavere aperto visi sunt nobis pulmones lividi & exsucci: Lien cœruleus & exilis, Intestina hinc inde inflammata, sicut & interior Vesicæ facies: Nihil tamen in urina viventis vitii comparuerat: Cætera sana videbantur, nisi quod totius corporis habitus fuerat extenuatus. *Bartholinus cent. ij. histor. x.*

§. 10.

§. 10. Puella 14. annorum in Tabem incidit, Febricula continuo vexata: Reperi mesenterium refertum tumoribus duris, scirrhosis, circa venam portam tumores scirrhosi: in dextro lobo Pulmonis abscessus erat putridus & fœtidus cum pure, &c. *Vide lib. 2. Tit. de Phthisi.*

§. 11. Nob. N. diarrhœa affectus (*Vide lib. 3. tit. de Diarrhœa*) tandem etiam febre lenta, & continua corripitur: In fundo ventriculi aderat gangræna, ut & in fine coli, ubi latuerat ulcus: In dextro latere inflammati erant Pulmones.

§. 12. Thomas N. laborat tussicula & Febricula: Totus thorax plenus seroso humore: Pulmo totus putrilaginosus, nec non Lien. *Lib 2. tit. de Tussi.*

§. 13. Apertum est cadaver *Cathar. Mathyloo Leodiensis*, quæ nata erat annos xv. causam mortis in nullo viscere eximiam deprehendimus, nam animi anxietate ex ærumnosæ vitæ afflictionibus contracta in Tabificam Hecticam miseriam inciderat: quippe in prava diæta cum haberetur, & pessime tractaretur ab iis apud quos victum laborando conquirebat, nullo commodo nutrimento partes sustentatæ, & ad incrementum naturale acquirendum fultæ fuere: Unde enata Diarrhœa, ex humorum corruptela & intemperie, viscerum naturalium & vitalium omnes vires devastaverat, cujus manifesta spectabantur indicia in visceribus omnibus valde flaccidis, præcipue autem Corde & Pulmone: Vomica etiam in dextro pulmonis lobo aderat: & supra pericardium, ubi membranæ mediastini ei connectuntur: ad cordis apicem glandula nucis juglandis magnitudine solida, valdeque densa existestebat: Thymus etiam glandula in jugulo eandem constitutionem obtinebat, Sicuti etiam in Mesecolo, eæque majores, & in mesenterio, sed minores, inter quas erant variæ atheromatis materiam obtinentes: Plurima aqua pericardio inerat, cordi autem sanguis paucus: Sed Pancreas à magnitudine & consistentia naturali non variabat, sicuti nec Lien: Renes flaccidi erant & lucidi, præcipue in parte sima, sed ureteris utriusque extra renem in exordio progressus valde amplus: nihil tamen calculosi aut sabulosi in renibus aut vesica deprehendebatur: Omentum omni pinguedine exspoliatum erat: Hepar flaccidius & colore fusco ad luridum vergente, cæterum naturaliter comparatum: Uterus minimus erat & durissimus: Testis uterque gracilis & longior naturali figura: Tuba non apparebat, sed vas deferens à teste ad uterum aliquatenus conspicuum erat: Vasa ad fundum & collum uteri protensa tenuia erant, quoniam nondum menstrualis fuerat: Totius corporis habitus gracilis & exsuccus erat. *Ottho Heurnius Histor. xv.*

S C H O L I A.

P*Lurima aqua pericardio inerat:*) *M. Curtius* & alii, tum viventibus, tum confestim ab obitu dissectis animantibus nullam à natura inditā aquam inanitati pericardii contendunt, Spirituum concretorum in aqueam substantiam conversionē à succedaneo mortis frigore cogente, profectam hanc adstruunt: *Vesalius* contra asserit nunquam à se dissectum cadaver & pericardium, in quo non is humor extiterit: Ratus plus in dilatæ quam festinatæ sectionis cadaverum animadversam aquam; Vide Iasolini librum de equa in pericardio.

Cordi sanguis paucus) Ob pravam diætam præcedentem & morbi diuturnitatem: Car. Piso de morbis à serosa illuvie s.2.p. 2. cap. 4. notat in cadavere cujusdam febre extincti vix sanguinis libram superstitem fuisse.

OBSERVATIO XVI.

Febris Hectica à Glandulis Pyloro accumbentibus tumidis, eumque prementibus. 1. A Glandulis lumbaribus magnis, mesenterij vitio, &c. 2. A vitio ventriculi materia vitiosa referti 3. A corruptione crassorum intestinorum, &c. 4. Asyderatione & corruptela ventriculi.

§. 1. FEbre Hectica Lutetiæ quidam cum periisset, in corpore nihil observatum, quam quod Glandulæ illæ duæ, quæ Pyloro à natura appositæ (vel potius circulus qui est in pyloro) duritiem & scirrhum contraxerant, ratione cujus proculdubio alimentis non patebat transitus. *Ex Observat. G. Bauhini.*

§. 2. Glandulæ Lumbares conspicuuæ magnitudinis erant in corpore Hectico, quarum cum Lymphaticis commercium manifeste videbatur: Hectici hujus Mesenterium computruerat, Omento penitus absumpto, Ingentique aquæ ad viridem vergentis quantitate in abdomine collecta. *Th. Bartholinus Epist. 70. cent. 2.*

§. 3. D. N. dolebat circa stomachi regionem cum Febre lenta, In ventriculo reperta materia nigra, lutulenta, copiosa. *Lib. 3. tit. de ventriculi dolore.*

§. 4. Petrum N. tensio dolorifica in abdomine cum Febre valde afflixit: Inventa sunt Intestina crassa livida & semicorrupta, In abdomine multi humores fœtidissimi. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 5. Cuidam ponderis sensus in ventriculo, cum Febre lenta, &c. Gibbus ventriculi livebat, fundus & pylorus syderati: Totus erat putris & lacerus. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

Observatio XVII.

Febre Lenta extincti Omentum corruptum repertum est, Ren dexter gangræna affectus, Hepar grande & durum ac tuberculosum, Intestina & mesenterium male affecta, &c.

CAdaver *D. Miron* Regii consiliarii, febre Lenta mortui, & adeo exsucci ut nec carnem nec pinguedinem habuerit, sed loco musculorum fibræ rubentes remanserint, & ossa cute sicca & arida fuerint vestita, Parisiis 18. Iunii 1639. apertum fuit, plurimis præsentibus, imprimis Guidone Patino, visu digna hæc notabat vir doctissimus, 1. *Omentum corruptum, gangrænatum & totum fere consumptum.* 2. Ren dexter gangræna correptus, putridus & nigro colore tinctus, cui impactus calculus in medio, crassus & longus minimi digiti magnitudine, cujux apex ureteres ingrediebatur, quos ramo bifurcato obstruxerat: hic ren adeo corruptus fuit, ut nisi aliunde mors obvenisset, mortis potuerit sola esse causa, ex suppressione urinæ brevi sine dubio sequutura: Alter Ren neque putridus erat, neque ulcerosus, sed lividus totus propter sympathiam cum dextro, qui præter figuram nihil reni habebat simile. 3. Hepar grande sed durum multis in locis, plenum putridis tuberculis de foris, & parvis abscessibus interius, ex quibus prodiit materia alba & crassa smegmatis instar: sed magis putrida inferior pars quæ renem tangit, superior costis adnata, color lividus, Sanguis contentus crassus, lividus & putridus: 4. Lien non valde vitiosus, solo colore livebat, quod forsan vitium ab hepate illuc amplitudine sua protenso contraxit: 5. Intestina decolorata, imprimis jejunum nigriusculum, & nonnihil siccum durumque. 6. mesenterium consumptum nihil spectatoribus reliquerat præter glandulas nonnullas virides & pure fœtido tectas: substantia ipsa mesenterii videbatur in pus resoluta, quod tribus ultimis morbi mensibus per ventris fluxum evacuaverat: distincta tamen erant vasa, venæ & arteriæ, ob copiam sanguinis stagnantis. 7. Pancreas durum, scirrhosum & exile. 8. Ventriculo naturalis erat constitutio, & vesica lotio plena. 9. Pulmones duo plane purulenti, pleni tuberculis nigris & cœruleis, quibus apertis effluxit pus album & spumosum cum sanguine livido & nigricante, præter partem inferiorem sinistri, quæ tota rubebat, dura & sicca, cum aquæ rubræ claræ pinta unica in cavitate. 10. Cor exile & aridum, quale illorum esse solet qui febre lenta moriuntur. *Th. Bartholinus cent. ij. Observ. xix.*

SCHOLIA.

OMentum corruptum, &c.] Id in plerisque à tabe, aliisque morbis chronicis interemptis putridum & fere consumptum invenitur, adnotante *Willis* Pathol. cerebri cap. 9. atque sparsim toto hoc in opere colligere est. Hydropicis plane computruisse observavit. *Clar. T. Bartholinus Anat. refor. cap.* 8. quod contingit ob membranæ tenuitatem & vasorum multitudinem, eluviem excrementorum excipientium, quæ inibi putredinem facile concipiunt.

Observatio XVIII.

Febris Hectica Putridæ iuncta, cujus focus in venis mesaraicis atro sanguine tumentibus, Liene putrido, sanguine nigro oblito, Vesicula fellis atra bile referta, &c.

NOb. mulier adolescens nupta viro Illust. provectæ jam ætatis filium illi peperit: Marito è vivis sublato, viduæ in mammilla sinistra tumor prodiit durus, &c. mox postquam sanata fuit in gravissimos dolores incidit circa ossium nudam, præcipueque articulorum regionem, cum capitis intolerabilibus cruciatibus erumpentes. *Medici suspicati à lue venerea* eos procedere, curationem eo dirigebant, atque suffitibus ex cinnabari medebantur: Accersitus ego, eam sub strato decumbentem suffumigiisque utentem, summeque ob lectum carbonibus accensis calefactum, calentem sudantemque deprehendi, & de doloribus circa ossa atque calvariam conquerentem, Febreque simul laborantem, quæ suas habebat certo tempore exacerbationes, easque præsertim post cibum sumptum: Cum & Medici & Chirurgi eam lue infectam mihi narrarent, Ego singulis exactè perpensis, ostendi arthritidem esse hunc affectum, neque dolorem illum, circa ossa se offerentem, quæ quartam luis speciem constituit, multis rationibus probavi, Quare à suffitibus illis, quibus jam diu usa fuerat, & qui Febrem Hecticam in ea pepererant, abstinere iussimus, & pro doloribus

arthriticis

arthriticis remedia convenientia adhibuimus, verum cum præter hunc affectum, circa coxas, humeros caputque eum affligentem, febremque Hecticam eam consumentem, febris Putrida simul accessisset, unde cardialgiæ, vomitio post cibum sumptum fere continua, ac menses aliquot supervixerit, tamen sensim tot morbis labefactata, tandem è vivis excessit.

Corpus demortuæ à medicis sectione divisum, atque undique diligenter inspectum hoc pacto constructum deprehensum fuit: Capitis cranium crassum atque integrum sine suturis, Ventriculi in cerebro aqua limpida pleni: Mamma sinistra, qua dùm viueret scirrho laboraret, circa radicem scirrhosa, ut & circa papillæ radicem scirrhus erat candidus, glandulam repræsentans. In costis vena lata nigricans latebat: Hepar sanum nec vitiatum: Vesicula fellis exterius nigra, intrinsecus ulcerata, & bile atra, quæ picis instar splendebat, repleta: Lien totus putris sanguine nigerrimo oblitus: Venæ mesaraicæ tumentes & sanguine atro turgentes, eoque crasso & veluti concreto, quiè majoribus venis, coralli instar nigri, invicem cohærens extrahebatur, venæque ex illis ventriculum implicantes latæ & varicosæ erant: In rene dextro calculus triangularis, albus, muco obvolutus inuentus fuit, in sinistro tantum arenulæ: In reliquo corpore sanguis, in vena cava paucus, uti & cor, quod parvum erat, exangue cernebatur: Ex quibus præcipue his vitiis satis coniicere potuimus in venis causas & putridæ & hecticæ febris, atrophiæ, aliorumque partium naturalium symptomatum fuisse, quæ mortem illi potius quam arthritis, quippe quæ curari potuisset, pepetunt. *Platerus Observat. lib. 2. p. 504.*

SCHOLIA.

Medici suspicati à lue venerea, &c.) In judicio ferendo num quis Lue venerea sit infectus, ad Momi lucernam observare operæ pretium est, maximeque ad Medici & authoritatem & judicium examen hoc & censura pertinet, ut ne quid præcipitanter pronuntiet, nil statuat de quo jam exploratum diligenterque quæsitum non sit. maxime vero id difficile est, quoniam hinc & illinc multum adest difficultatis: illinc quidem, quoniam parvi non refert in æstimandis rebus istis præjudicata uti sententia: unde si in ejus suspicionem alterum conjugum vocaveris, veritatis odio aut tibi confles inimicitias: aut si non rectè pensitatis rebus quicquam absolute pronunties, querelis, criminationibus ac jurgiis domu impleas: Aut si securus nimiú morbú minuas, opinioneque minorem dicas, dum adblandiri morbo volumus, ægrorumque levando opinionem tacitæ existimationi speciosum aliquid prætexere, periculum vitæ creemus, aut vitam infelicem reddamus, tandem coacti usurpare illud, quod jam iudicio & veritatis studio anticipandum & antevertendum erat: *Ballonius Histor. 2. lib. 2. Consil.* adde his discrimen in quod coniicis ægrum ex falso præjudicio, cum errorem in diagnosi error in therapeusi quoque sequatur, in quod infortunium adducta hæc matrona.

De doloribus conquerentem, &c.) In Hecticis si coxa doleat & intumescat, mortem instare observatum est, quod etiam fit si vermes excernere incipiant. *Velschius in michomin.*

OBSERVATIO XIX.

Febris Hectica ab insigni mesenterij abscessu genita 1. A Mesenterio nigris varicibus obsito, Pancreate obstructo, 2. Ab inflammatione Epiploi mesenterio communicata. 3. A mesenterio steatomatis referto. 5. A mesenterio calculoso. 6. A callo inter venas mesentericas. 7. A sanguine concreto in vasis mesentericis tumidis. 8. A mesenterii glandulis materia argillacea infarctis. 9. A vitio Pancreatis tumidi, Iecori annexi. 10.

IN mesenterio Medici merito sentinam colluviei humorum collocarunt, ideoque eorum nutricula vocatur, nam ab eo fonte omnes morbi alvinæ regionis erumpunt, eorumque inde contumacia repetenda est: Cum enim cum hepate mediante Porta vena communicet, Cum liene per arterias cœliacas & splenicam venam, Cum intestinis per proprias connexiones, constetque ex substantia adiposa & glandulosa, exceptioni humorum idonea, si accedat inidonea victus ratio, mirum non est si inde graves & lethales exoriantur affectus? Exemplum insigne præbuit vxor Dom. D. *Crameri* Medici Clarissimi, Collegæ Præstantissimi, quæ circa conjugem febre gravissima afflictum, meæque curæ commissum, dum sollicita occupatur, pede titubans subluxationem malleoli patitur, incessuique inepta decumbere cogitur, Interim morbus, cujus seminaria latebant erumpit: Nata erat annos xxv. pusillæ staturæ, delicatissima & molliter educata, vivacissimi & sagacissimi ingenii phthisicum habitum, angusto pectore & depresso præ se ferens: Tota vita à carne & alimentis

alimentis probi succi aliena, esui lactis indulgens & casei caprini recentis, quo solo per æstatem vitam sustentabat: Bimestri ante obitum, qui xx. die mensis Maii, anno 1676. contingit, de *nausea* conqueritur, accedente alimentorum omnium fastidio, imo medicamentorum etiam gratissimorum, Interim *intumuit* aqualiculus cum inflammationis notis, *levissimum contactum non ferens*: *Febris se sociam lenis* adjunxit, facilisque in tenui corpore & exsucco marcoris successio: Causa adscripta est pertinaci viscerum & *mesenterii infarctui*, *nascentique abscessui*: Conjecturam firmavit *vomitus* materiæ pituitosæ puri remixtæ, suppurato in expuratum abeunte: Ab injectis clysteribus, leniendi ventris doloris causa, similis & copiosa, sed fœtidissima educebatur colluvies: triduo ante obitum desiit vomitus, nulla toto morbi decursu adfuit tussis neque dyspnoea, quanquam vitium pulmonum in suspicionem veniret.

Aperto Defunctæ cadavere 1°. Pulmones occurrunt corruptionis notas præ se ferentes, exterius variegati, maculis nigris conspersi, intus corrupti, sterno cohærentes, parte dextra liberi, sinistra costis & dorso annexi, 2. discissum Pericardium seri vncias viginti circiter effudit, qui affectus *Hydrocardia* potuit dici, vel cordis aut Pericardii Hydrops 3. Cor maximum erat, pallidum, exiguum cruorem in auriculis & sinubus continens: 4. Diaphragma sine labe fuit: 5 Abdominis musculi in Iecoris vicinia, & inferius, corrupti, lividi, gangrænæ proximi. 6. Nulla neque peritonæi omenti vestigia. 7. Hepar prodigiosæ erat magnitudinis, naturalem duplo excedens, universum ventriculum cooperiens, flavedine intus & extra suffusum, ubique scirrhosum, costis nothis adnatum: 8. *Cavum abdominis implebat amurca*, seu humor fæci vini albi non absimilis, commixto pure multo & pituita viscida, unde *Hydropis* species constituebatur: Abdomen enim ea fæculentia educta concidit & resedit: Atque is fuit humor qui vomitui causam dedit, qualem etiamnum alvo exclusit: 9. ventriculus admodum expansus erat, flaccidus, rugis omnino carens: 10. Intestina crassa nigra erant & sphacelo affecta, 11. Nec non abdominis musculi, à prægressa scil. inflammatione, quanquam febris mediocris fuerit, à penuria nempe sanguinis. 12. *Mesenterii nullæ reliquiæ, quod universum in* putrilaginem abierat. 13. Ingens vermis & vivus purulentiæ illi innatabat, qui an ab exeso vel perforato aliquo intestino prodierit dubium fuit, nam fœtor summus ulteriorem disquisitionem prohibuit. 14. Uterus admodum parvus, apparuit, vix fabæ capax, quanquam prolem reliquerit, scirrhosus: Renes fere inculpati, etsi color ad cinereum vergeret. 16. Splen integer.

SCHOLIA.

A *Carne, &c. abhorrens, &c.*) Inter notas corruptæ Iecoris substantiæ ingens carnis fastidium ponit Author *Enchiridii Med. Practici*, cum virium imbecillitate, febre lenta & totius corporis extenuatione, ac summo vini optimi & meraci desiderio: Causas externas, vitium alimentorum corruptorum & putridorum, ex quibus pro laudabili sanguine generatur putris quædam & maligna sanies, quæ jecur contaminat ac tandem corrumpit. Vini quoque generosi longus & liberalior usus, à quo aliena fuit Ægra: Sed casei diuturna ingestio, qui d ἄτροφον edulium: & abstinentia alimentorum probi succi, satis fuit ad illius perniciem & congestionem pravæ saburræ: De nequitia casei vide elegantem Excell. *Lotichii* libellum.

Mesenterii infarctui] Obstructiones in mesenterio, vicinisque partibus glandulosis, sæpe sequitur inflammatio, quam excipit abscessus: Cum enim natura varios sæpenumero in mesenterium deponat humores, ita ut quibusdam, citra noxam, multorum annorum decursu, vel singulis mensibus semel atque iterum aut citius, pituitæ acidæ aut putris, vel bilis utriusque æruginosæ, porraceæ aut vitreæ, insignis vomitu, aut per secessum reiiciatur copia, Nihil equidem obstare potest quin diutius coerciti, vel in glandulis ac venis istis perplexis altius impacti, in, imbibitique, calore accedente extraneo, putredinem concipiant, & inflammationi febribusque variis, nec non abscessibus materiam suppeditent: Quin & eo malignitatis corruptionisque partes istæ vile sunt devenisse, ut & gangrænam, malum omnium corruptelarum pessimum, conceperint: Causæ obstructionis hæ sunt, Venarum mesenterii nimia adstrictio, de qua Galenus lib. de diff. & causis morborum cap. 7. (quam suspicari in corpore strigoso & macilento licuit) Suppressa mensium aut hæmorrhoidum evacuatio: Sanguinis abundantia, aut ejusdem ob morbum præcedentem, exustio nimia: Iecoris & vicinarum partium robur, copiam humorum instar molesti oneris, in hanc sentinam excutientium. Humor crassus, lentus, plurimus, crudus, vel à cerebro in ventriculum copiose procumbens, atque in tenues venas cum alimento penetrans, easque obturans, vel cum spiritu flatulento intra tubulos mesaraei contentus: Bilis flava diutius p. n. coercita crassescensque, Humor atrabilarius ab imbecilli Liene non attractus, Callus inter mesaraicas (quod observavit Benivenius) excrescens & anadosin chyli prohibens, Vel Tophi in eodem & pancreate residentes: Febres diuturnæ, epidemiæ præ cæteris, & quartanæ magnam vitiosorum humorum saburram secum trahentes: Frigus intensum quo humores concentrati in corpore figuntur, diutius perpessum: Alimenta quinetiam viscida crassa,

crassa, motu vehementiori, aut balneis intempestive usurpatis, in venas rapta: Saccharata vel melle delibuta atque condita, copiosius à picrocholis ingesta, aut qualitate minus laudabili prædita, *Caseus* vetustus, exsuccus aut putredine squalens, &c. His addere licet variorum ciborum ingluviem, totius corporis impuritatem prava viscerum constitutione proficiscentem & post crapulam: Laboris & exercitiorum rationem neglectam: Potum vini crassi, dulcis, austeri, cerevisiæ non defecatæ: frigidæ usum liberaliorem, maxime post balneum ac tempore intensius æstuante: medicamentorum frigidorum & narcoticorum usum frequentem: Violentum ab assumpto cibo motum: Somnum diuturnum, Alvi suppressiones validas: & inter coenandum Affectus animi concitatiores.

Inflammatio causas easdem quas obstructio agnoscit. Quibus addere licet & sanguinem è vena quapiam, sentim quidem, sed per æstus vehementes que corporis & animi contentiones excidentem, qui caloris regimine destitutus certoque loco correptus & concrescens, cum amplius libere eventari nequeat, putredine concepta exardescit. *Matt. Martini de morbis mesenterii.*

Levissimum contactum non ferens) Ab inflammatis musculis abdominis, eousque propagata, quæ mesenterium obsidebat, phlegmone insigni tamen haud caret admiratione sensum Mesenterii adeo obtusum atque hebetem esse, cum ex ipsius conformatione certum sit plurimis illud constare atque respersum esse nervis: Ex Fallopii namque in observat. Anatom. testimonio elucet, quamvis mesenterii pars superior, circa primam lumborum vertebram occasione membranæ, ejusdem cum peritonæo substantia, cum primis vero arteriarum geminarum, quæ ab Aorta supra regionem emulgentium progerminant exoriatur: Ejusdem tamen arterias nervorum quorundam complexu, & illo quidem robustissimo, illico circumdari, ita ut originem progressumque illarum insigniter occulter, infinitisque propaginibus, adusque viscera pene omnia eorundem auctum concomitetur: Pari ratione in exortu inferioris principii, sub finem tertiæ lumborum vertebræ, nervorum abunde est: eo quod arteria ista unica, ceu dictæ originis fundamentum, simul ac ab aorta procedit novo alio nervoso complexu manifeste comprehendatur, illique variis anfractibus donec in recto intestino, ad sedem usque & in parte coli obliteratur, associetur. *Idem ibidem.*

Febris lenis] Inflammationis in mesenterio *γνωρίσματα* sunt febris languida, occulta & lenta, absque tamen siti & gravioribus symptomatibus, functiones ægri quotidianas haud quaquam interpellans, anorexia, tensionis ac gravitatis sensus subter ventriculum, citra vehementem, & quæ nonnisi pressu animadvertitur, duritiem: Egestiones chylosæ, haud quaquam tamen ob digestionis vitium in ventriculo concitatæ, quas ut plurimum ichor tenuis insequitur, nullo doloris sensu, modo seorsim ac sinceras, modo fæcibus permixtus defluens: absunt inflammationis hepatis signa, atque prout inflammatio intestinis vel tenuibus aut crassis, supernis vel inferis, aut umbilico vicinior est, molesta: Impensius tamen ac fortius hæc accidentia suam exercere ferociam solent, partibus inflammatione obsessis, Iecur vicinum in consortium trahentibus, quo quidem in casu febris ardens magna ex parte procedit: malo deinde ad suppurationem vergente, lenta atque tædiosa nimis insequitur. *Idem ibidem.*

Nascentique Abscessu] Evenit quandoque ut mesenterii inflammatio in Abscessum vergat, aut ex humoribus acervatim à natura ibi depositis coercitisque, vel tumores aut tophi confertim exurgant.

Mesenterii nulla reliquia, &c.) Licet autem Mesenterii viscus integrum inflammatione simul obsideri & suppuratione resolui possit, citra subiecti destructionem, rationi minus sit consonum (malo namque eo vehementiæ promoto subest metus, ne vel eruptione puris, aut vitiosis ejusdem exhalationibus, præter antea labefactatam chyli elaborationem, jecoris substantia corrumpatur vel erodatur, quæ reparari ullis ingeniis cum nequeat, vitiari hæmatosin ac nutritionem totius, una cum viscerum omnium facultatibus everti, universi habitum plane resiccari & marasmo consumi, ac tandem ex corrupto sanguine, ac facultate hepatis resoluta, substantiam visceris putridam, saniosam, cruentam vel nigram deiici opus est) Quia tamen non raro monstra quædam in morbis & curationibus, iuxta Averroem, observare licet, idcirco admirationem hic suspendere non alienum abs re fuerit. *Idem.*

Mesenterii quod universum] Summa autem cum ratione *Hippocrates* in Coacis prædictionibus triplicem notavit ventris regionem, exindeque totidem tumorum ac apostematum discrimina tactus ministerio elicit, Coniecturæ enim teste *Mercato* l. de morbis int. 4. cap. 2. haud fallaces de salute & & interitu, & num ad suppurationem perventura sit affectio ista inflammatoria, vel in abscessum migratura, capi possunt: Primam regionem utroque hypochondrio, supra umbilicum in latera deducto definivit: Alteram inferiori subter umbilicum sede, hypogastrii nomine complexus est, Tertiam denique in medio circa umbilicum ventre notavit: Singulis autem in locis tumorum omnium oboriri posse genera docet, qui tactus ministerio ubi dispescuntur, triplici continentur serie, ceu *Durus dolens*, & *mollis indolens*: Ex dictis locorum aut tumorum differentiis suppurationem concipere possunt, Durus indolens, & mollis indolens, & hoc ipsum vel citius modo tardius, frequentius aut rarius, qui hypochondriis aut umbilico viciniores sunt, idque ob caloris interni remissionem vel intensionem, eo quod tumores universi, quo longius ad inferas recedunt partes, tanto serius mitiusque suppurantur: Quo fit ut qui sub umbilico exoriuntur suppurationi raro sint obnoxii: Ideoque non iniuria *Hippocrates* 6. Epid. p. 2. Umbilicum harum suppurationum terminum constituit: Tumorum istorum varias observare licuit differentias, &c. *Idem.*

Suppurato in expuratum abeunte) Hinc ulceris mesenterii ortus: Frequenter ulcera sordida, multorum malorum fomites, aut collectio materiæ purulentæ ac fœtidæ intra binas mesenterii tunicas, majorem ventris inferioris partem occupantes, hepar que sua putredine inficientes, visuntur: Quæ tamen signorum adminiculo à Renum suppuratione diligenter internoscenda sunt, eo quod Renum substantia putredine consumpta, eximiam puris copiam inter peritonæi membranas subinde fluctuare illaque

que

que totam ventris lumborumque regionem distendi, quandoque etiam cum dejectione, tum vomitu sinceram reddi usus docuit, referente *Fernelio* lib. 6. Pathol, cap.12. Abscessuum autem nonnulli, vel indurantur: materia in iisdem siccescente, vel suppurantur: In excludenda autem inde nata congerie miranda Naturæ molimina advertere licet: Quandoque enim morbus hic sponte exolvitur, erumpente ad alvum hac saburra, recludente sibi natura cœca ac delitescentia spiracula, & absconditas ad hanc excretionem vias: Non raro etiam tumoris rudimenta, semel discussa, posthac quasi facto circuitu revertuntur, *Fernelio* in consl.68. authore: *Idem.*

Cavum abdominis implebat amurca &c.] Simul ac vero alicujus abscessus eruptio contingerit, tunc pro natura inflammationis, & humoris heterogenei, nec non loci affecti conditione, & viscerum vicinorum, quæ putridis vaporibus aut fatigantur, aut plane inficiuntur, diversitate ac nobilitate varia oboriuntur symptomata, ac mirifici Naturæ in eiiciendo conatus advertuntur: Hinc modo pus sincerum & albicans magna copia, nulloque doloris sensu, per venam proximam in recti aut coli intestini cavitatem defluens, profunditur: modo inflammatione ad intestina postrema vergente, fæcibus alvi permixtum redditur: (*modo eadem superiora afficiente, per vomitum: Aut si eadem late diffusa sit per vomitum & alvum simul, ut in casu præcedenti, excernitur*) Aut, quod à nobis semel atque iterum est visum, factis cuniculis magna vi per umbilicum sanies copiosa erumpit: aut per renes Naturæ ductu excluditur: Quin & *Dodonæo* innotuit, inflammatione semel in abscessum desinente, nullisque sordibus alvi polluta, singulis diebus bis terve per inferiora vltra quadriennium, modico salutis dispendio ejecisse: *Annuam deiectionem materiæ purulentæ, cruentæ, fæcibus permixta, copiosissima, e mensenterio prodeuntis vidimus anno* 1658 *Neocomi Helvetiorum, pro Dysenteria à Theologo medicastro habitam, in viro Nobili quinquagenario, nomine Petit-Pierre, cui* protenso sesquipede extabat aqualiculus, *A nobis frequenti usu Rhei & decocti traumatici, concurrentibus aliis præsidiis, sanatam, quanquam ad marcorem deductus fuisset: biennio tamen exacto, ob intemperatam & intemperantem sed vitæ legem, recurrentem lethalem:* Majori tamen ex parte materia, tribus supra umbilicum digitis, loco fundo ventriculi vicino, & juxta hepatis regionem collecta putrescensque, varias & dissentionum & dolorum species excitat: quæ post diversos & chronicos sibi invicem succedentes morbos, inter peritonæum & abdominis musculos copiose profusa, vel in cavitatem ventris, rupto peritonæo, defluit, aut per abscessum exterius erumpit: *Idem.*

Febris, marcoris successio, vomitus, ventris dolores, &c.] Abcessus isti multorum gravissimorum symptomatum, & ipsius denique mortis causa fuere: Observatum namque ex hoc fonte febres erraticas, haud tamen uniformes, cum vomitu & nausea, nec non hypochondrii utriusque tumore, *Holerius in observat.* ad consilia curandi fol.678. Alvi cruentas dejectiones, ita ut sanguinem copiosum, nigerrimum, sæpius tamen corruptum, fœtidissimum, multarum librarum pondere excreverint, vel materiam multam nigram fœtentemque, encausto sutorio non ab similem (*qualem, dum hæc scribo, anno* 1677. *mense Octobri, copiose excretam vidi à Pistore quodam Genevensi cui nomen* Roviere, *qui primo conquestus de præcordiorum anxietate & æstus cum intenso capitis dolore, siti & urinis tenuibus, obstructionum partium imi ventris indicibus, Paulo post ab usu remediorum deobstruentium (Carum incurrit & Pulmonum infarctum, cum febre continua, ut Lethargo à Pulmonibus inducto*, de quo lib. 1. sect. 3. Observat. 39.) *affectus simillimus videretur, à quo expectorantium & cephalicorum usu resurrexit. Tandem soluta alvo, eiusmodi materiam, primigenii morbi reliquias, pici nigræ fusæ simillimam & glutinosissimam deiicit per plures dies: Evasit tamen nativi caloris & ætatis beneficio, quamvis triplex corporis œconomia insigni vitio laboraret, ut ejus salvi miraculo proxima cunctis visa sit*) excluserint: leipopsychias, vigilias perpetuas, ob tetros malignosque vapores, cor ac cerebrum indidem ferientes, sudores faciei frigidos: Virium debilitatem insignem, cum siti clamosa, linguæ ariditate, tristi ventriculi sensatione & alvi torminibus fortissimis promanasse: Vide *Marcellum Donatum* Hist. mir.l.4.c.7. *Benivenium* de abditis cap.33. *Idem.*

Abdominis musculi corrupti, lividi, &c.) Per consensum affecti a vitio mesenterii, ut & Iecur. Ex jam relatis autem operis erit exigui, cognoscere qua via Inflammationes, Tumores & Abscessus istos à vicinarum partium affectibus dignoscere liceat: *Musculorum* enim in abdomine inflammatio, ac dolores secundum eorum ductum, figuram ac positum protenduntur, plerumque tamen sunt oblongi ac per totum ventrem extendi videntur, cutis externa condensatur, dolor vehementissime urget, adest denique vomitus, nausea ac sitis intensa. Iecoris autem inflammatio comites habet febrem acutam, singultum, deliria, hypochondrii dextri gravitatem, dolorem acutum, hypochondrium totum retrahentem, sese ad jugulum extendentem, tussim siccam, ingens cibi fastidium, linguæ colorem primo rubentem, mox nigricantem, sitim inexhaustam, bilis sinceræ, vitellinæ aut æruginosæ vomitum, alvi adstrictionem, tumorem in modum visceris rotundum, ac decubitum in latere affecto molestum, Prædictos æmulantur & *Diaphragmatis* tumores, de quibus consule *P. Salium Diversum* lib. de affect. partic. cap. 8. At *Mesenterii* inflammatio dolorem effatu dignum non concitat, ac nisi vehementius comprimatur, solo gravitatis sensu molesta est, febris denique lenta, ac symptomatum omnium graviorum exors, affligit: Rupto dein abscessu, pus vel sincerum, aut fæcibus permixtum, citra dolorem tamen enormem, excluditur: Id quod in intestinorum, ventriculi, jecoris aut lienis inflammatione (in quibus universis dolor vehementius affligit, symptomata gravissime vrgent, neque tam sincera sanies deorsum, ob longiorem viæ tractum prodire consuevit) fieri haud quaquam posse vero non est absimile: Tactus præterea judicio facile licet internoscere utrum mesaræum ex toto, vel ex parte, intumuerit: Sanies denique mesenterii discernitur ab illa quæ ab hepate defluit, eo quod hanc ad rubedinem vergere, sanguinemque corruptum indidem admixtum habere constat. Illam autem ad albedinem, vel citrinum inclinare colorem sensus arguat.

Febris

Febris lenis, marcoris successio, &c.] De suppurationum internarum notis egregie *Vallesius* comm. in lib. 5. Epid. p. m. 461. Suppurationes, *ait*, quum à cute non absunt plurimum, facile deprehenduntur vel ipso Chirurgi tactu: Quum vero in alto latitant majori arte opus est ad cognoscendum: Eæ quę in thorace, aut magno alio ventre fiunt suppurationes, aut parte cordi vicina, necessario Febres antecedunt, eæque quum pus conficitur crescunt, fiuntque horridæ, Et quum rumpuntur novos rigores cient, & jam inde faciunt pro dolore pondus, atque adeo fluctuationes in conversionibus, duràntque deinde febriculæ remissiores, sed ex quibus, nisi cito liberentur, tabescunt homines: Verum accedunt Suppurationes quibusdam in locis in quibus non potes hæc expectare: nam in brachio, aut parte alia longe sita à corde, potest adesse pus in alto latens, juxta ipsum os citra febrem: non quidem erit multum, neque ex inflammatione magna, sed exiguum & ex corrosione particularem juxta os, aut etiam ossis tunicam factum: Sed & quibusdam in partibus, inter inguina & alas, fieri potest ut pus lateat, cum neque febris maxima antecesserit, neque sensus ponderis, neque fluctuatio subsequuta sit: Febris quidem magna, quod longe etiam sit pars à corde, & non ex magna aliqua inflammatione, in suppurationem affatim abeunte processerit malum, sed ex fluxione aliqua paulatim putrescente & corrodente: Fluctuatio, aut pondus, quod non habeat pars ventrem aut vomicam insignem, sed inter musculos & periostium, aut hoc & ossa interfluat, velut imbibitum partibus pus: Quæ ergo signa in talibus expectanda sunt? certe febricula non potest abesse ubicunque pus notatu dignum collectum fit inter inguina & alas, non sub cute, sed in interioribus moram faciens, nam ubicunque ita sit, aut tenet arterias aliquas magnas, aut illis proximum est pus; per eas autem necesse est fuligines putridas in cor transmitti: Quo fit ut quibus incautis interna aliqua suppuratio est, lente, ignarique quid patiantur, tabescant cum quibusdam febriculis, quas neque an febres vocent satis sciunt vulgares Medici. Et hoc quidem commune est omnibus internis suppurationibus; magis vero iis accidit quę sunt in ventribus, in quibus quidem dolor tunc cessat quum pus erupit, & pro eo fit solum pondus. In iis vero quæ juxta ossa, aut inter ipsa carnésque proximas factæ sunt, febris non adeo apparet, sed quanto puris generatio magis procedit, tanto magis dolores ipsi ingravescunt, quia tanto magis procedit periostri, & partium aliarum sentientium corruptio & exesio.

§. 2. Celsiss. Princeps (*Lib. 1. tit. de melancholia*) Scorbuticus, octo diebus ante mortem correptus fuit febricula Lenta. Aperto abdomine primo sese obtulit omentum fœtidissimum atque putridum: Deinde mesenterium nigris varicibus undique circumseptum, cum Pancreate induratis multis magnísque glandulis impervio: Pulmonum tam secundum substantiam quam vasa insignis erat corruptela, &c.

§. 3. Vir ann. 32. occubuit epilepsia terminata in apoplexiam; anno ante febre Lenta, dein intermittente, laboraverat: Epiploon putre repertum est, à quo mesenterium infectum, inflammatione tentatum. (*Vide lib. 1. tit. de Epilepsia.*)

§. 4. Virgini menses suppressi cum febre Hectica. In mesenterio erant steatomata varia In sinistro latere velut saccus plenus materia turbida. *Vide tit. de mensium suppressione lib. 3.*

§. 5. Catharina N. hectica obiit: Viscera omnia flaccida, Vomica erat in pulmone: Mesenterii glandulæ solito majores, Hepar tabidum, &c. *Vide lib. 3. tit. de Diarrhoea.*

§. 6. Duo fratres contabuere: In sectione reperti sunt lapilli parvi in venis mesaraicis: tertius simili morbo mortuus est, sed initio Febre laborabat. *Roeslerus in miscell. cur. ann.* 1670.

§. 7. Filius N. viii. anno incidit in corruptum appetitum, hinc in Febriculam. Repertus est callus inter venas mesaraicas. *Lib. 3. tit. de Diarrhoea.*

§. 8. *Platerus* lib. 2. Observat. pag. 505. ex relatione *Chifletii* habuit, venas mesaraicas in Hectico sanguine crasso & concreto tumuisse, qui è majoribus venis coralli instar nigri cohærens extrahebatur.

§. 9. Non raro in iis quos Febris Lenta conficit Mesenterium glandulis, materia quasi argillacea repletum reperitur. *Willis Tract. de Febribus cap.* 11.

§. 10. Anno 1595. puellam annorum xii. aperui, incantata quæ credebatur, adeo miris symptomatibus per octennium correpta fuerat: Huic cor intra pericardium aquæ virulentæ innatabat, cui color viridis ac si marinam vidisses aquam: Causa mortis Pancreas erat, quod mirum in modum intumuerat, Jecoris cavæ parti arctissime adnatum, ita scirrhosum ut lapidem tangere te existimares. Dissectum candido plane intus conspiciebatur colore, haud aliter ac si albam pituitam, admodum induratam tractasses. Extenuata omnino erat, extincta Febre Hectica. *P. Pawius Observat.* 14.

Observatio XX.

Febris Hectica, Lenta à corruptione Hepatis. 1. *Ab ejus putrilagine.* 2. *Ab ejus ingenti Abscessu.* 3. *Ab ejus parenchymate in pus converso.* 4. *A graveolente pure sub ejus lobo minimo.* 5. *Ab ejus duritie & vitio cystis felleæ.* 6. *Ab eo putri & Renum vitio.* 7. *A* Liene *post casum indurato.*

§. 1. Famula quædam cum longo tempore non sine febre decubuisset, per me tandem utcunque restituta fuit sanitati, ita ut aliquot mensibus foras prodiret, Verum postea

facta recidiva, rursus aliquot mensibus decubuit, neque tunc ulla medicamenta adhibuit, nisi cum jam macie exhausta jaceret, cum *Febre Lenta*, Sitique continua & fluxu colliquante: Atque cum tunc ad illam accitus essem, tumor circa stomachum apparuit rotundus, ita ut tunc apostema esse videretur, atque instante jam quasi morte, & remediis aptis adhibitis nihil juvantibus, & cum ex tactu pus sentiretur, constabat intus latere abscessum jam maturum, Chirurgus accitus incisionem in moribunda tentare non fuit ausus, nam die uno vel altero sequente obiit.

Facta post mortem incisione, inventus est lobus hepatis supra stomachum ascendisse, totius hepatis membrana illæsa quæ hepar continebat; sed ea incisa tota hepatis substantia corrupta & purulenta, vomicæ instar undique effluxit in capacitatem ventris cum putore intolerabili. *Forestus lib. 19. Observat. 20.*

SCHOLIA.

CUm hic lobus hepatis supra stomachum ascendisset, & tumorem exterius rotundum effecisset, aliquis judicasset ex rotunditate affectum in ventriculo extitisse, nullo apparente tumore in hypochondrio dextro: attamen hepate toto suppurato, ob magnitudinem abscessus lobus ventriculum comprehédens conscenderat: Ideo hæc consideranda, ne in consimili casu quis fallatur, etsi inflammatio hepatis & ventriculi eodem fere modo curentur, propria tamen remedia, sibique familiaria eorum quodque requirit. Notas quibus ab invicem distinguantur vide apud practicos. *Idem.* Sunt qui pro nota inflammationis, & potissimum gibbæ, addunt quod dolor est in dextra parte, sed illam notam falsam experientia agnovi: nam si hepar inflammetur in utraque parte, gravitas circa mendosas costas percipitur, sed in clavicula sinistra potius quàm in contraria, quod dissectio docet, Hepatis enim extremitas ad sinistram venit, quare si inflammatio fiat in extremitate hepatis, dolor in ea parte sentitur. *Rondeletius Practic. lib. 2. cap. 32.*

§. 2. Ego Ictericum cum *lenta febre*, atrophia &c. conspiciens, & regionem jecoris tractans, ibi causam mali latere dixi: Hepatis substantia fere tota absumpta erat, &c. *Vide lib. 3. tit. de Hipochond. dolore.*

§. 3. Conquerebatur quidam de *Febricula nullis remediis cedente*; dolor tandem successit in hypochondrio dextro, tumórque Jecoris cum dyspnoea: paulo post morti cessit. In aperto cadavere ingens abscessus in Jecore inventus est. *Vide lib. 3. tit. de Hypochondriorum dolore.*

SCHOLIA.

F*Ebricula nullis remediis cedente*] Plurimi lentis febribus symptomaticis laborant, quas vulgus febres non putat esse; eo quod nullus rigor comes sit, frigus aut horror, vel angustia, unde sine judicio cibus ægris porrigitur; nec ullius accessionis & *ἐπισημασίας* latentis ratio habetur: Nam cum lateat putredo, & humor conclusus sit, non sparsus per partes sensiles (à quo rigoris sensus) latens est & obscura *ἐπισημασία*, maxime vero id contingit si febri lentę periodica annexa sit, quod sæpe maximo ægrorum damno contingit.

§. 4. Vidi cui Hepatis parenchyma, illæsa sola superficie, in pus versum fuerat sub languida Febre ac frequenti leipothymia. *Heurnius aph. 41. 6.*

§. 5. Lictor ictus fuit bipenni in infima Jecoris fibra, quam Lenta accedens Febricula confecit. Inveni sub vulnerata fibra plurimum graveolentis puris. *Tit. de vulneribus.*

§. 6. Fœmina per VII. vel VIII. annos vix unquam sine medicamentis dejecit: Tabes cum Hectica eam confecit: Hepar repertum durum, & folliculus fellis in sese collapsus ac fere totus consumptus. *Vide lib. 3. tit. de Alvo adstricta.*

§. 7. Civis N. in cachexiam incidit cum nausea, vomitu & Febricula continua. Hepar fere totum erat putre: vesica fellis vacua, Intestina croceo colore tincta, Renes sic colorati. Eorum parenchyma lividum. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 8. Latus sinistrum decidui ex loco superiore afflictum fuit Fabri lignarii, hinc febris Hectica: Cujus causa fuit læsus lapsu isto Lien, qui præter modum induruit. *Vide lib. 3. de Hypochondr. tumore.*

OBSERVATIO XXI.

Febris Lenta symptomatica à Renis dextri putredine. 1. A Rene dextro purulento. 2. Ab utroque in pus converso. 3. A sinistro toto absumpto cum vomicis. 4. Ab utroque purulento cum carcinomate juxta vesicam. 5. A vermibus in utroque. 6. Ab ureteribus à calculo obstructis. 7. A Rene putri calculum continente. 8.

§. 1. Vir

§. 1. VIr Nobil. Jacobus Myro, Senator Parisiensis, cum esset raræ texturæ & infirmæ valetudinis, circa initium Februarii 1640. incidit in Febrim continuam, quæ ex prægrandi abscessu rupto in Mesenterio, cum pravis aliquot symptomatis, præsertim vero diarrhœa biliosa & serosa, jugibus vigiliis, hæmorrhoidibus, & universi corporis colliquatione, versa est in Lentam symptomaticam, qualem graphice descripsit Scholæ nostræ lumen *Fernelius* 4.path.cap.16. Ex hoc affectu postquam decubuisset Nob. Senator, per quinque fere menses, quibus in dies pugnatum est *arte medendi*, tandem *exitium superavit opem qua victa jacebat*, fatisque cessit morte lenissima, sine ulla vi, ulláque torsione, quáque placidiorem nullam potuisset unquam sperare aut optare Augustus ipse, sine ullo cruciatu & tormento, quam *εὐθανασίας* nomine indigitare solebat. Transactis ab excessu horis XII. dissectum fuit cadaver.

Inter cætera observatu dignissima quæ consulto annotavi & hoc unum fuit, Ren dexter, ex cujus vitio supra annos x. (sævissimis doloribus nephriticis multoties fuerat divexatus) totus putris & in tabum redactus deprehensus: In cujus media substantia & cavitate oblongum & obliquum calculum comperi, angulosum, & ut ita dicam, cornicularem. Jam multum temporis erat ex quo haud dubie Ren ille non solum putris & saniosus, verum etiam totus gangrænosi affectus & corruptissimus, sui muneris nihil quicquam edebat, & propria secernendi sanguinis & seri excernendi facultate destitutus erat. Qui enim potuisset obstructo meatu à grandiore calculo, & corrupta ad eum putredinis gradum propria substantia, ut ipsius renis nihil aliud quicquam haberet præter figuram & tunicam, quæ pro renis substantia merum tabum, idque nigerrimum continebat. Et tamen nulla unquam laboravit per totum morbum urinæ suppressione: Quod sane sæpius quoque à xv. annis in hac populosissima urbe, calculosorum feracissima, observavi. Ergo non est semper verum uno Rene obstructo alterum statim cessare ab officio, cum ægrorum plurimi urinam profundant alterius Renis beneficio ad ultimum usque vitæ momentum: *Ex Observationibus Excell. Guidonis Patini Doct. Med. Parisiensis & Facult. Decani.*

SCHOLIA.

LEntam symptomaticam qualem describit Fernelius, &c.] *His verbis*, Traditur tertia Hecticæ differentia ex partis cujuspiam affectione, præsertim ex Jecoris, Lienis, ventriculi, Pulmonum, Thoracis Renum, vel Intestinorum inflammatione haud recte curata, maxime vero si purulenta evadat; Quum enim febrilis calor diutius in his persistat córque obsideat, solutu certe quidem difficilis evadit, ac tum cordi cæterisque partibus summam siccitatem ingenerat. Cæterum hæc proprie Hectica censeri non potest, sed symptomatica febris, eáque plerúmque Lenta, id enim genus ex putredine natum est, quam etiamnum diu redolet, ejus quippe indicia in pulsu, in urinis, in siti, in aliisque symptomatis permanent. Quin & crebræ in his excandescentiæ etiam sine cibo fiunt, & inæqualitates & crebri horrores, quum præsertim purulenta est collectio: Itaque omnis quæ Hectica appellatur, ex putrida febre profecta, putredinis etiamnum particeps est.

§. 2. Nicolæa N. post Febrem Lentam Orthopnoica obiit: Repertus est ren dexter purulentus. *Lib.2.de Dyspnœa.*

§. 3. Puella purulentas urinas reddebat cum Febre Lenta: Renes inventi sunt omnino in pus conversi. *Lib.3.tit.de urinis p.n.*

§. 4. D. N. cum ante de Renibus non conquereretur, Febricula obtigit, ischuria, &c. Ren sinister totus absumptus, vomicis plenus repertus. *Lib.3.tit.de ventris Tumore.*

§. 5. Mercator *(de quo tit.de Vrina per alienum locum excreta)* Cum lumborum dolore, urinæ ardore Febrem lentam habuit. Dexter latus renis erat expers. Sinister pure ac steatomate infectus. Sordidum carcinoma ambiebat meatum qui à vesica in rectum intestinum illi descendebat.

§. 6. Juvenis dolore renum oppressus Febre jugi extenuatus est. In utroque Renum cavo vermes crassi, albi, vivi inventi. *Lib.3.tit.de Lumborum dolore.*

§. 7. Magdalena N. post omnimodum lotii impedimentum Febre Lenta prehensa est; Calculus acuta apice obturabat Ureteris principium, ut omnem transituræ urinæ intercluderet aditum: Oppositi renis ureter similiter obstruebatur. *Lib.3.tit. de Ischuria.*

§. 8. Nob. N. incidit in Febram continuam, quæ in Lentam symptomaticam abiit; Ren dexter, ex cujus vitio supra x. decem annos laboraverat, totus putris, calculum in se continens. *Lib.3.tit. de Lumborum dolore.*

OBSERVATIO XXII.

Lenta febricula ab ulceribus vesicæ inducta. 1. A Calculo in vesica citra signa. 2.

§. 1. DOctor. *Franc. de Figueroa*, Medicus Hispalensis ad ann. lxx. urinam cœpit emittere velut fuligine tinctam, parum & sæpe, cum tenesmo, hinc arenæ sabulosæ

excretione: post Lenta febricula suboritur, quæ increscit cum siti, linguæ scabritie: Tabe tandem brevi consumptus periit: Vesicæ locus inspectus docta dissecatione, Et in illius alveo inventi sunt duo lapides inæquales, & horridi, substantia & colore subrubri, sanguine defœdati: Vesicæ corpus erat, & facies interna aphthis nigris & lividis corrupta, ut & permultis albis in circulo corrosa. *Vide lib.3.tit.de Dysuria.*

SCHOLIA.

ILlud est animadversione dignum quod febris illa quæ ab ejusmodi ulceribus fovetur, aut incipit, aut desinit in hecticam, licet à putrida incipiat, ut febris quæ fovetur ab ulcere pulmonis, quo fit ut omnes fere tabidi moriuntur: quod cum in hoc ægroto etiam innotesceret, post alia auxilia imperavimus ut de lacte asinæ juvenculæ parum sumeret, à tribus unciis incipiendo, ut paulatim ascenderet ad octo: Et licet his auxiliis profuturum spes esset (erat enim adæquatum auxilium lapidis è vesica extractio) libenter consuluimus auxilium, hoc enim maxime urinæ acrimonia temperatur & abstergitur ulcus: quoniam est lac asinæ, si quod aliud, renum & vesicæ ulceratæ, seu ab acri humore lacessitis potissimum & efficax auxilium: iis tamen nihil proficientibus Tabe consumptus periit: Eadem symptomatum gentilitas, idem fere morbi progressus à nobis observatus in quodam Religioso; qui etiam cum dolore in fine mictus, & urina primo nigra, postea sanguinolenta, ultimo sabulosa, lente cum febre oborta ac ultimo tertiana continua, de genere ardentium, Tabe consumptus obiit: Est enim illud peculiare Tabis genus quod sequitur putridú aut corrosivum ulcus in vesica. *Caldera Tribunalis Medici pag.225.*

§.3. Quidam Lenta Febre detentus, foliacea sedimenta cùm urina emittens. Dissecta vesica ulcus in ea repertum. *Lib.3.tit.de Vrinis p.n.*

§.3. Laborabat vir Nobiliss. D. *Gul. Poole*, ultra sexagesimum aliquot annos progressus, habitu pleno, *febre quadam lenta*, ut plerumque solent senes, cum apepsia, virium languore, aliisque symptomatibus, qui tandem jugulatus mortalitatem exuit.

Aperto post mortem corpore, inventus in vesica urinaria calculus, durissimus, pyriformis, in medio secundum longitudinem pervius: urina ex eo tanquam canali quodam sine omni impedimento profluente, xiv. unciarum pondere constans. In hoc Nob. Viro nulla apparebant calculi signa, quæ quidem fuerint observata; nullus ponderis sensus, nulla unquam calculi in vesica coagulati suspicio: ut miretur quis non sine causa, quomodo fieri potuerit, ut tantæ molis & ponderis lapis ab ægro non discerneretur. *Fridericus Losius Observ.53.lib.3.*

OBSERVATIO XXIII.

Febris Hectica ab uteri corruptione. 1. Ab eius affectu in gangrænam desinente. 2.

§. 1. HAc nostra memoria à corruptione uteri observatum est primates mulieres interiisse, febre latente & blande ægras tractante, quod expectationem spémque Medicorum non sine infamiæ nota & ignorationis suspicione decepit. *Ballonius Histor. 1. lib.2.consil.*

SCHOLIA.

EX morbis quidam sunt Febres ipsæ, quidam febres comites habent: atque ex comites febres aliquando nihil habent ἀξιόλογον, ut dicatur æger febrire nécne nil intersit, aliquando sunt magni momenti: Alias mites sunt admodum, aut saltem tales apparent, cum in recessu pernitiem moliantur, ut partes hæ quæ partis alicujus principis ἀξιωτικὰ sequuntur, ægri enim sine sensu, & nil tale cogitantibus Medicis moriuntur: Et hoc *Hippocr.* 1. de m. m. observat, qui dum loquitur de febre quæ vitium in utero, & pernitiem jam perfectam consequitur, ait πῦρ esse βληχρὸν, i. e. febrem esse mitem & mansuetam, ut videtur. *Idem.*

§. 2. Mulier post partum fluore muliebri tentatur; accedit febris horis vespertinis ingravescens; quæ in hecticam abiit, subsequente uteri gangræna. *Vide tit. de Fluore muliebri lib.3.*

OBSERVATIO XXIV.

Febricula assidua in quodam cui corrosæ duæ lumborum vertebræ repertæ sunt. 1. A Glandulis in toto corpore dispersis.

§. 1. QUidam in Lumborum dolores incidit, comite Febricula & urinis admodum flammeis. Illæsis renibus duæ Lumborum vertebræ corrosæ sunt repertæ, una cum aortæ & venæ cavæ ruptura. *Vide lib.3. tit. de Lumborum dolore.*

§. 2. Virgo scrofulis multiplicibus vexata ex Febre hectica moritur. Reperimus mille ultra glandulas, majores, minores, à faucibus ad os pubis. *Vide tit. de Tumoribus.*

OBSERV.

Observatio XXV.

Intermittentium Febrium causa deducta ab obstructione partiali ductuum Pancreatis lateralium.

§.1. ALiquoties publice quibusvis præsentibus, in Nosocomio Academico ægrorum præter alios graves affectus, Intermittentibus quoque Febribus, & quidem non raro multifariis diutine laborãtium, & tandem mortuorum cadavera dissecantes, per syringam huic rei aptam, infudimus salem volatilem liquidum, & tinctura cœrulea refectum in ductum Pancreaticum ubi in tenue hiat intestinum, qui sal quoniam nunc in plures, nunc in pauciores glandulas non penetrabat, dum in cæteras tum viciniores tum remotiores, & quidem non coloratas, tam ulteriores quam citeriores admitteretur, ipsasque colore suo inficeret, obstaculum aliquod hinc inde latitasse, propter quod ne per laterales Pancreatis ductus omnes in connexas ipsis glandulas mearet, Liquor infusus impediretur, Spectatorum nemo non videbat, & procul omni dubitatione agnoscebat. *Fr. Sylvius Praxeos l.1.c.30.*

§.2. Obstructionem in Pancreatis ductibus observavimus in fœmina febrem Intermittentem passa: In cujus dissectione per syringam infudimus liquorem volatilem ac cœruleum in ductum Pancreatis majorem, ex quo in plerosque ductus laterales penetrabat, dum in perpaucis propter obstructionem sistebatur, unde dicto colore inficiebatur ipsa Pancreatis substantia in uno loco & non in alio. *Regnerus de Graaf Tractatu de succo Pancreatico cap.2.Thesi* 175.

§.3. Recordor egregiam & Nob. Domicellam *Annam* de Gatinois, uxorem N. xx. ante annos Tertiana autumnali laborasse, quæ in continuam & modicam tamen mutata, totam hyemem viguit, sed insignita sævissimis stomachi doloribus, duas tresve horas statim ab assumpto cibo juvenculam graviter exercentibus, Verosimile sane fuit focum Febris causamque doloris adeo acerbi in Pancreate latuisse. Nam hujusmodi dolores deinceps observavi à Scirrhoso Pancreate, gaaviter premente ventriculum, cibo distentum excitari, aut potius recrudescere & exacerbari à compressu ventriculi cibo pleni: Et nominatim in Reverendo Canonico Qui quatuor ante mortem annis de his doloribus fuit apud me semper conquestus, id enim constitit satis ex dissectione corporis. *Car. Piso Sect. 6. de morbis ab Illuvie serosa pag.* 594.

§.4. Vir quidam Nobilis Campanus Sanguineo & melancholico temperamento, incidit in Febrem cum quodam dolore ad Dorsum & Lumbos, & totius corporis tremore insolito, qui post paucos dies feliciter desiit fluxu hæmorrhoidali, lento quidem & pauco, sed dolorifico, post aliquot dies utroque symptomate adaucto. Is auxilium Medici recusat, nullam à Medicorum præceptis opem sperans, incurabili quodam, ut ajebat affectu laborans: Morbum enim magicum esse; Ingravescente affectu & Febre incandescente, accitus *D. Guido Patinus* Medicinam illi fecit, venæ sectione iterata & purgatione blanda ex cassiæ medulla, foliis sennæ & syrupo diarrhodon ægri statum perduxit vt in convalescentiæ spem lubens devenerit: Tandem quum vino multo, eoque meraciore usus esset inscio Medico, invaluit Febris, prostratæ vires, fœtor corporis nulli ferendus tandem cum *ἀγρυπνίᾳ* & fugaci delirio extinctus est.

In dissecto cadavere apparuerunt omnia viscera nutritia supra modum pallida, à veteri intemperie biliosa, quæ toto vitæ decursu dominatum obtinuerat, sed absque ullo eorum substantiæ vitio: Ex utroque Pulmone leviter compresso serum putre & fœtidum defluebat; Substantiæ cerebri serum multum instar seri lactis subvirescens innatabat, cujus portio in spinam dorsi decidua, Tremorem illum initio morbi concitaverat. Mortis autem causa fuit ingens abscessus in toto Pancreate latitans, cum multo pure & fœtore intolerabili; pure inquam valde putrido & subviridi, cujus acrimonia glandulosum corpus pene universum exederat atque discerpserat. *Thomas Bartholinus cent.ij.histor.xxxix.& Epist.23.cent.ij.*

SCHOLIA.

AD febrem intermittentem producendam requiritur aliquid, quod in sanguine non existens, alias Synocha excitaretur, sed ipsi admistum una cum ipso ad dextrum cordis ventriculum deferatur, & quidem 1. A parte corporis tali, quæ per vasa sua, aut immediate aut mediate communicet cum corde: Fundamenti namque, postulatique loco hic supponimus *Circularem sanguinis motum*, abunde probatum. 2. A parte tali, perque vasa talia, in qua, vel in quibus possit ipsum, ob causam externam, in rebus non natur. fere consistentem, ita infici & affici, ut subito, secundum aliquam saltem sui partem, in motu suo sistatur, atque ad tempus aliquod, idque nunc longius nunc brevius, impediatur ne hactenus continuo ad cor deveniat. 3. Illud idem tale sit oportet, quod aut propter solam sui moram stagnationem in foco suo vel vasis, sua sponte, aut ob quamcunque aliam causam

causam internam, à quovis ejus Assertore nominandam demonstrandámque ac concurrentem, tale vitium acquirat, ex quo (ubi denique ipsi quocunque modo ac medio restitutus est patens ad cor aditus) vel solo vel aliis pariter determinandis juncto, cuncta symptomata, etiam diversissima & in multifariis febrium intermittentium speciebus observabilia tum commode possint deduci, tum rationali certáque curatione confirmari. 4. Impedimentum tale sit oportet, quod ad tempus humorem prius stagnantem cogere possit, postquam vero eidem transitum quacunque demum de causa concessit, mox ad pristinam revertatur naturam novam, & proinde similem priori humorem tamdiu eodem in loco similiter sistat, donec idem, uti prior, per paratam quovis modo viam effusus paroxysmum novum producat, idque tamdiu alternatim continuetur, donec tandem (ni prius perierit æger) aut sponte, aut casu, aut arte, notatum corrigatur tollaturve impedimentum, atque eo ipso intermittens curetur Febris: Si proinde omnes corporis humani humores suis in locis parari, aut etiam coacervari, postéaque per vasa sua ad dextrum cordis ventriculum deferri solitos excutiamus & attente consideremus, observabimus præter sanguinem à partibus continentibus omnibus ac singulis ad cor per venas refluentem, observabimus inquã 1. Bilem tã immediatè quam mediatè sanguini. 2. Lympham immediatè sanguini per vasa sua lymphatica. 3. Succum Pancreaticum mediate duntaxat eidem descendenti per ductum proprium, intestinalem fistulam, lacteas venas & Ductum thoracicum. 4. Denique Salivam mediate tantum sanguini per suos ductus admisceri, atque una cum ipso ad dextrum cordis ventriculum propelli. Præter quos humores quatuor cum hactenus innotuerit nulli ad dextram cordis ventriculum delati, merito ab illorum uno vel pluribus febrium intermittentium, qua intermittentium, causam deducendam judicamus, postquam ab ipso sanguine male affecto Synochum non intermittentem futuram febrem, ob ipsius motum ad cor perpetuum nemo non videt. Sanguine ergo relicto, 1. à Bile febres intermitt. deducendas nemo censebit, qui attenta mente consideraverit, nec in sua vesicula, nec in sui ductibus posse illam subito ab ulla causa externa ita infici & affici ut ibidem aut secundum aliquam sui partem in motu suo ad tempus sistatur, atque iterum vel sponte sua, vel ob quamcunque aliam demonstrabilem causam internam inveniat viam, perquam quocunque modo feratur ad cor, ac vel sola vel alii juncta producat symptomata superius notata: Concrescit aliquando bilis, nec diffiteor, in cysti sua in calculos, tum in hepaticis suis ductibus in calculosam crustam, at ut neutrum fit subito, ita nunquam observatum alterutrum ab interna causa, quin externa duntaxat iterum solutum, nec tamen ita ut aliquid Febribus intermitt. simile possit inde deduci: Judicatur itidem aliquando fateor, ex albicantibus & viscidioribus alvi fœcibus, in Ictero, bilem ad tenue intestinum quacunque demum de causa non deferri: Attamen non semper, subinde licet, observatur Ictero intermittens conjuncta febris, quæ proinde ab illo bilis impedimento deduci nequit. A Lympha similiter, febres intermittentes, quà intermittentes haud videntur deducendæ, &c. ut nec 3. à Saliva, &c. 4. vero à Succo Pancreatico, Febres Intermitt, quivis merito censebit deducendas, qui omnia & singula ad ipsas producendas Requisita notata hic concurrere animo observaverit attento: Nam 1. laudatus ille succus defertur ab ipso Pancreate, Parte tali, quæ per vasa sua & Ductus proprios mediate, supra notatos, communicat cum dextro cordis ventriculo. 2. Defertur idem succus per vasa talia, Ductus nempe Laterales, in quorum uno vel pluribus potest ipse ob causam externam ita infici & affici, ut subito, secundum aliquam sui partem, in motu suo sistatur, atque ad tempus aliquod impediatur ne hactenus continuo ad cor deveniat. Evenit autem illud quoties nunc ab æstu aëris, nunc à vehementiore corporis motu, nunc à vigiliis protractis, nunc ab animi sollicitudine, aut ira durante, nunc ab alimentis, condimentis medicamentisve acrioribus, vel quacunque demum causa alia, Pituita in tenui intestino plurimum colligi & acervari solita, solvitur, mox & sanguini admista una cum ipso quaquaversum ad omnes corporis partes propellitur, quin humoribus singulis, ubivis præparatis arctius vel laxius conjuncta cum iisdem per ipsorum vasa devehitur: unde superveniente subito causa externa, pituitam coagulare apta (aëre frigido, ventis algidioribus, potu gelido, animi terrore aut mœrore summo, repentino præsertim, &c.) quemadmodum alibi, ita & in ductibus Pancreatis lateralibus, angustioribus scil. concrescit eadem pituita, ductus eosdem obstruit, ac ne per illos succus ibidem idcirco stagnans, in Ductum medium, ampliorem, & sic ulterius pergat, impedit. Illud autem in Pancreate, quàm cæteris forsan corporis partibus omnibus, accidit facilius sæpiúsque, quoniam cum Succi Pancreatici, cæteros humores omnes aciditate superantis, materia acidiore jungitur, transportatúrque facilius & copiosius pituita, quin ab eadem secedit rursus non ita difficulter, accedente causa ipsam coagulante, à qua promovetur ille secessus inter Succum acidiusculum quidem, non tamen valde acrem, atque pituitam, sed viscidiorem simul confusos tantum, neutiquam intime mistos, Nec tantum obstructionem in Ductibus Pancreatis Lateralibus ex modo enumeratis causis ex parte sibi contrariis, seséque mutuo excipientibus fieri posse probabiliter concludimus, verum ipsam non semel actu factam evidenter in cadaverum sectionibus per autopsiam evicimus. Aliquoties námque publice, &c. (*vide Textum.*)

Obstaculum illud obstructionem fuisse ab humore crasso viscidóque laterales ductus infarciente, vel idcirco assevero, quoniam (præterquam quod nullum vel minimum, cui hoc adscriberetur occurrebat vel compressionis vel alius angustiæ speciei signum) causæ antecedentes omnes, quoties innotescunt, symptomata febres intermittentes comitari solita, ipsáque adeo easdem curandi ratio maxime rationalis ac certissima cum obstructione plane convenire & amussatim quadrare deprehenduntur. 3. Talis est Succus Pancreaticus, qui ob solam sui moram & stagnationem in Ductibus suis Lateralibus sponte sua vitium tale possit acquirere, adeo tunc ex ipso partim solo, partim aliis postea determinandis juncto, cuncta symptomata febrium intermittentium etiam diversissima commode, nec ita difficulter possunt deduci, atq; rationali certáque curatione deduci: Est enim succus Pancreaticus sua natura Subacidus, quod evincunt non tantum argumenta plura à me in Disquisitione mea de Febribus 2. §. 32. & sequ. proposita, sed ipsa experientia ab Ingeniosissimo *Regn. de Graef*, tum sæpius alibi & hic in canibus, tum etiam semel in homine infœliciter sub trabe oppresso ac extincto instituta: Hic succus quoniam Subacidus est, idcirco simul talis est, qui ob solam sui

moram

moram & stagnationem in Ductibus suis quibusvis sponte sua vitietur, & quidem ita ut reddatur primum solito acidior, hinc obstruentē suos ductos pituitam, si non in totum solvat & secum educat, perforet saltem ac permeet, atque tandem tum solus, tum aliis humoribus, postea explicandis, junctus, symptomata in febribus intermittentibus omnibus occurrentia omnia, non tantum producere possit, ast revera producat: Testatur enim experientia quotidiana quævis acida sponte sua reddi continuo acidiora: Sic acetum quo servatur diutius eo acescit magis: Cujus eventus ego sequentem puto rationem; actimoniam nempe Acidorum augeri nunc, quoniam evanescunt ex parte saltem spiritus volatiles aciditatem illam temperantes, unde non mirum si conservatus liquor quivis acidus reddatur sensim acidior: Eandem ob causam, multis licet ignotam, promovetur aceti confectio in loco igne vulgari calefacto, vel sub ædium tecto summo radiis Solis exposito: horum enim ope via paratur Spiritibus volatilibus citius & facilius sic ex parte paulatim effluxuris: Quemadmodum autem extra corpus nostrum Acida quævis acescunt sponte magis magisque, ita in eodem ipsa, & nominatim Succum Pancreaticum stagnantem amplius acescere probant symptomata, tum in melancholicis affectibus dictis plerisq; tum, quod hic magis urget, in febrium intermittentium initiis observabilia, & sicut absque ullius acidi abusu sæpe oborta, ita uni acido accepta referenda: Acescit vero Succus Pancreaticus in Ductibus suis stagnans, quoniam secedit tunc ab ipso sensim magis magisque spiritus volatilis ei secundum naturam conjunctus, ipsumque blande temperans: Hic succus Pancreaticus stagnatione, sicut dictum est, Acidior & acrior factus, in obstruentem ductus suos pituitam vim suam exerere; ipsamque incidere incipit: quæ si tenacitate ac visciditate tanta prævaleat, ut in totum ab ipso abstergeri, solvi, atque inde removeri nequeat, eandem saltem perterebrat, sibique per ipsam vi viam aperit quam pervadat: Symptomatum omnium in Febr. Intermitt. observabilium exortum à Succo Pancreatico acidiore, aliisque humoribus ipsi junctis deducemus, postquam verbo præmiserimus quartum Requisitum notatum hic quoq; concurrere: Pituitam nempe viscidam, Ductus Pancreatis laterales obstruentem, talem esse, quæ non tantum in ipsis succum laudatum ad tempus cogere possit, ut ibi stagnet, sed insuper postquam eidem, acrimonia sua viam sibi paranti, transitum concessit, mox iterum coeat, concrescat, solutamque ex parte obstructionem reparet ac redintegret, hinc & similem priori succum tamdiu eodem in loco similiter sistat, donec idem uti prior, per apertam similiter viam effusus paroxysmum novum producat, idq; tamdiu alternatim continuetur, donec quocunque modo tollatur in totum obstructio ac febris, aut ipsus Æger: Pituitæ viscidæ naturam esse ut perforata licet, sponte coeat iterum & coalescat, evincunt non tantum viscida omnia eandem mutationem spontaneam subire solita, verum insuper pleraque febres intermitt. eradicantia, vel etiam ingulantia dicta medicamenta, sive sint ea incidentia & diuretica sudoriferave, sive vomitoria purgantiave per alvum: Illa enim omnia videntur mihi febres intermitt. quaivis curare, quatenus pituitam viscidam in ductibus Pancreaticis hærentem incidunt, solvunt, abstergunt atque secum ad intestina deducunt, quin aliquando, diversa licet via, è corpore in totum educunt: Quod agnoscet facile quivis medicamenta Febribus intermittentibus feliciter tollendis specialia, vulgo specifica dicta, serio expendens trutinansque.

Postquam pluribus deduximus Febrium intermittentum exortum à Succo Pancreatico in lateralibus suis ductibus obstructis stagnante, proximum jam est ut symptomata omnia, eademque diversissima in febribus iisdem notabilia, tum ab eodem, tum ab humoribus aliis cum ipso junctis deducamus: Succus ergo Pancreaticus, stagnatione notata, redditus naturali acidior, atque post perterebratam obstruentem pituitam, in tenuis intestini cavitatem effusus, mox in confluentem bilem qualemcumque insurgit, atque cum ipsa effervescentiam solito acriorem patit, & quidem pro pituitæ occurrentis varietate variantem: Quamdiu enim succus ille acidior, pituita adjutus, oppressam tenet bilem, tamdiu *Frigus* in multis circumstantiis differens plurimum profert: Nam 1°. frequentissime in *lumborum regione*, ubi confluxus est trium modo memoratorum in tenui intestino humorum, *Frigus* angit vehemens, quando succus prædictus est acidior pituita non valde viscida, per quam penetrans intestinorum tunicam frigoris sensu afficit: 2. In eadem Lumborum regione paucum vel nullum sentitur *Frigus*, quando valde viscida existit pituita salivaris, succi pancreatici penetrationem ad intestini tunicam impediens, unde tunc, aut ventris medio, tenuis nempe Intestini parte ulteriore, aut in extremis duntaxat corporis partibus frigus urget. 3. In *capitis partibus interioribus frigus* maxime molestare videtur, quando idem humore scatet pituitoso, cui se jungens succus acidus, ejusve halitus, ibidem magis quam se alibi se manifestat, ægrumque torquet. 4. Ab iisdem halitibus lenioribus, & ob admissam pituitam intestinalem magis flatulentis ad Pulmones tendentibus, excitantur in paroxysmorum initiis *Oscitationes*, uti ab iisdem per corporis habitum dispersis, *Pandiculationes, Inquietudines, Artuumque lassitudines*: 5. Ab iisdem halitibus acrioribus, minutque pituitæ admistæ habentibus, sed gradibus acrimoniæ differentibus, producitur alias *Horror* alias *Rigor*. 6. Ab iisdem halitibus majorem acrimoniam obtinentibus, *Dolores rodentes lancinantes, ventrisque* adeo *tormina* gignuntur: sicut ab admista multa pituita *Dolores gravantes* magis ac *contundentes*: 7. *Pulsus* mox cum accessu *frequentior* existit, ob irritationem cordis ab halitibus tum flatulentis tum acribus eo tendentibus. Idem aucto frigore paulatim redditur *minor*, ratione aciditatis auctæ in halitibus assurgentibus, sanguinisque magis coagulati, adeoque ad sui rarefactionem minus apti: Unde non mirum si præterea una cum *Animali motu* universo *Debilior* fiat *Pulsus*, qui proinde urgente valde frigore vix, aut ne vix quidem observari potest. Ubi autem omnis Succus Pancreaticus stagnatione acrior factus effusus est in tenue intestinum, atque Bilis aut per se acrior existens, aut ob vitiosam cum dicto succo factam effervescentiam acrior facta vicissim dominium nanciscitur, qui tunc fere plures attolluntur Halitus magis biliosi. 1. *Anxietatem circa præcordia* solent parere, quin nonunquam *nauseam*, *vomitum*, aut subinde *alvi fluxum*. 2. Ab iisdem halitibus magis biliosis partim ad ventriculum, hinc & fauces assurgentibus, partim ad Cor & Pulmones transeuntibus *Sitis* excitatur. 3. Bile dominium in corde quoque recuperante, Sanguis paulatim magis rarefit, *Pulsusque major* fit *& robustior*, permanente tamen priore *frequentia*, ob irritationem non minus a bilis acrimonia & sanguinis rarefactione aucta cordi

contingentem: Sed imprimis 4°. *calor & ardor* in corde, hinc & *universo* augetur corpore, ob imperantem successive bilem: Nec mirum proinde si tunc 5°. ardori tali copuletur *Lingua ariditas*; cùm halitus è sanguine in pulmones delato per asperam art. effusi eandem exsiccent. Nec mirum si 6°. rarefacto valde sanguine *difficilius* procedat & *augeatur Respiratio*. Nec mirum si 7. *capitis* præsertim *æstus*, Dolor, pulsatioque angat ægros, postquam nulla corporis pars tot habet arterias, tantum accipit sanguinis: in cujus temporali regione cum sint anfractuosæ illæ notabiles cerebri suturæ, per quas grandes feruntur arteriæ, ibidem *Pulsatio* quam alibi sentitur molestior. Nec mirum quoque si 8. tum *Vigiliæ* tam frequenter urgeant, tum non raro *Delirium*: vitiosi namque producuntur tunc necessario spiritus animales, moventur iidem turbulente, quin à quiete, tranquillitate saltem naturali impediuntur, quare mens illius egens turbatur, quin sæpenumero Amens fit æger. Postquam vero bilis à Succo Pancreatico, ob stagnationem suam acriore facto, similiter factæ acrioris æstus præternaturalis ac furor paulatim remittere incipit, jamque ad serenitatem tranquillitatemque pristinam universi corporis humores disponuntur, qui durante paroxysmo turbulento penitius erant confusi, jam sensim ab invicem rursum secerni ac secedere, quin eorum aliqui, una cum potu liberalius fere assumpto, per Sudorem aut urinam excerni solent.

Jam Febrium earundem secundum accessuum & & paroxysmorum, intervallis nunc brevioribus nunc longioribus redeuntium, diversitatem, in Quotidianas, Tertianas, Quartanas, Quintanas, cæterasque distinctarum rationem causasque, quas puto diversissimas, proferam, explicataque opinioni meæ applicabo. Quamvis autem Typoru humorumve rationem divertam humoribus diversis vulgo adscriptam in totum haud sequar, non tamen puto humores illam divesitatem producant, faciant tamen multum, ast mediate tantum ad illius productionem. Quemadmodum ergo cujusvis Febris Intermittentis Paroxysmus novus, secundum ea quæ docui, excitatur toties quoties à Succo Pancreatico ob stagnationem suam acriore facto perforatur pituita, ductum ejus lateralem obstruens, transitque nominatus succus ad tenue intestinum; hic post qualitercumque vitiatam cum bile effervescentiam, & alia symptomata ibidem, ac in vicinia producta, per lacteas venas, ductumque thoracicum, ac venam cavam superiorem, in dextrum cordis ventriculum, & sic porro, ita citius tardiusve penetratur perforaturque a memorato Succo Pancreatico pituita ipsius lateralem ductum obstruens: Hæc autem Pituitæ obstruentis penetratio ac perforatio citius vel tardius contingit, tum ratione ipsius pituitæ ductum obstruentis, tum ratione Succi Pancreatici eam perforantis: Quò namque viscidior & copiosior existet illa pituita, eo difficilius, adeoque tardius eadem perforabitur: & contra, quò eadem minus existet glutinosa & paucior, eo perforabitur facilius adeoque citius; Quo rursus existet Succus Pancreaticus per se acidior, simulque copiosior, eo citius acquiret stagnatione sua majorem, atque pituitæ obstruenti facilius citiusque perforandæ sufficientem acrimoniam: Et contra quo succus idem magis existet obtusus, vel austerus & paucus, eo difficilius & tardius eidem pituitæ perforandæ sufficientem acquiret acrimoniam: Quo igitur pituita obstruens paucior erit & minus glutinosa, succus vero Pancreaticus acidior & copiosior, eo citius continget novus Intermittentis Febris paroxysmus, adeoque *Quotidianus*, h. e. intra horas circiter 24. recurrens: Quo vero pituita obstruens viscidior erit & copiosior, succusque Pancreaticus obtusior vel austerior & paucior, eo tardius obveniet novus intermitt. Febris paroxysmus, adeoque *Quartanus* vel *Quintanus*, & sic porro. Quoties autem 1°. medio modo se habebunt Pituita obstruens, succusque Pancreaticus vel 2°. cum pituita obstruente viscidiore aut copiosiore concurret Succus Pancreaticus per se acidior aut copiosior; Vel 3°. cum pituita minùs glutinosa paucave, Succus Pancreaticus existet itidem minus acidus paucusve, toties alternis fere diebus recurrent novi febrium paroxysmi, producenturque *Tertianæ*, supra cæteras febres intermittentes omnes multum in suis symptomatibus differentes, & quidem ob triplicem modo memoratum pituitæ obstruentis, succique pancreatici eam perforantis respectum possibilem: Ex iis non ita difficulter Intermittentium febr. & multiplicium, & ex variis compositarum causæ poterunt inveniri: obstructiones putatum variæ tum in variis Pancreatis ductibus lateralibus simul productæ: Difficultas vero superest magis urgens in explicanda cujusvis febris intermittentis simplicis, *Quartanæ* scil. aut *Tertianæ* multiplicatione, h. e. in duplicem triplicemve mutatione, Quam Ego arbitror accidere quoties ob erratum in Diæta, medicamentisve, aut venenis potius, perperam usurpatis patratum, pituita nova in corpore ac intestino tenui præsertim tollitur, hinc & una cum sanguine quaquaversum, ergo ad Pancreas quoque propellitur: quæ in uno pluribusve ipsius ductibus, prius non affectis, quacunque de causa iterum coagulata, obst uctionem à priore magis vel minus differentem producens, febrem quoque producet priore magis vel minus gravem: Atque hoc ita fieri quotidiana, si non evincit, saltem abunde confirmat experientia &c. *De curatione juxta eandem doctrinam, variasque Intermitt. febrium, quoad symptomata comitantia differentias, vide ibidem.*

Thomas Willis effervescentiam sanguinis quæ *Febrem Intermittentem* constituit, unice dependere statuit à Succi nutritii assimilatione, ipsius sanguinis vitio præpedita: Dum enim succus nutritius cum sanguine non assimilatur, licet ejus particulæ velut heterogeneum quoddam, & non exactè congener in sanguinis massa persistant, adhuc tamen cum eo sine tumultu aut perturbatione circulantur, donec iis ad turgescentiam cruoris massa saturatur: tum protinus ebullit illa, & effervescentiam febrilem concitat (non minus intensam & violentam, durante scil. paroxysmo, quam in continua) qua vel subigitur, vel foras protruditur quod heterogeneum est: cujus consortio cum sanguis liberatur, sequitur accessionis febrilis intermissio, postea demum à novo hujus succi supplemento novus inducitur paroxysmus: Quapropter intermittenti præ continua hoc peculiare est, quod quandam ἀπυρεξίαν seu intermissionis habeat tempus: Causam vero *Rigoris* & *Frigoris* quæ in paroxysmo Intermittentis excitantur, hanc statuit, nimirum Succi nutritii in materiam nitrosam & acetosam degeneris fluorem & turgescentiam, quo spiritus & calor suffusi obtunduntur (unde in toto corpore frigoris sensus percipitur, & corpora nervosa irritata in tremores cientur: Postea autem cum particulis hisce nitrosis aliqua ex parte in superficiem corporis protrusis, earum gravamine & op-

& oppressione sanguis nonnihil liberatur, spiritus vitales se recolligunt & emicare incipiunt, & sic calor succedit intensissimus, qui usque persistit donec materia ista fermentativa penitus combusta, subacta & subtiliata, sudore aut transpiratione insensili evaporet: Quod vero statis temporum intervallis Accessione plerumque redeant, ut non sit automatum horologicum exactius: Rationem talem reddit, quod nimirum æqualis succi nutritii portio, sanguini in vasis confluo continuo ut plurimum suppeditatur. Causam vero Periodorum, Quotidianam, Tertianam, Quartanam constituentium, adscribit diversæ sanguinis constitutioni, qua nimirum à debita temperie in diathesin modo acrem, modo acidam aut austeram pervertitur: Pro diversa enim hujus dyscrasia, succus alibilis recens advectus plus aut minus à mutatione deficiscit, & in materiam citius aut tardius fermentescere aptam degenerat.

OBSERVATIO XXVI.

Febris Tertiana in sene lethalis ob vitium peritonæi, mesenterii & pancreatis.

CUm anno C. 1668. Illustr. & Rever. Dn. *Ioh. Rozycki* Episcopus Chelmensis &c. septuagenario major Thorunii ut Commissarius Regis Poloniæ degens, 11. Aug. in Febrim Tertianam exquisitam incidisset, ab eaque adhuc in isto mense per medicamenta opportune eidem à Nobis exhibita, fortunante Deo, scil. purgationem levem, venæ sectionem, & pulverem nostrum antifebrilem ab eadem liberatus esset: accidit ut ex pravo victu, nempe fructuum horariorum atque vini cerasitis nimio usu, die 2. Sept. *recidivam passus sit*: qua iterum benedicente summo Archiatro, *beneficio pilularum nostrarum antifebrilium feliciter profligata*, hinc sanus usque ad Abbatiam Mogilnensem novem miliaribus Thorunio distantem profectus sit, ibidemque usque ad anni 1669. ultimos dies mensis April. satis vegetus, in ista præsertim ætate permansit: ubi tum ex nimio esu lactis coagulati & cremoris ejusdem, secunda vice in Febrim Tertianam recidit, ad quem ego 2. Maii veniens, post secundum paroxysmum lene evacuans porrexi: subsequuto autem 3. paroxysmo venam dextri brachii medianam incidere jussi, tum ventriculo corroborantibus prospiciens febrem denuo, Deo propitio, abegi: Sed cum ille ex lacticiniis, quibus admodum delectabatur, accedente ita, tertia vice in fine Junii, recidivam incurrisset; tertia Julii viribus prostatis vitam cum morte commutavit; ad quem 4. Julii ejusdem mensis vocatus accedens, cadaver cum permissione domesticorum aperire jussi.

In quo omnia secundum naturam, inventa fuere, præter peritonæum & mesenterium atque pancreas, quæ singula nonnihil corrupta & sæniosa deprehendebantur: Hepar etiam durius secundum naturam esse consuevit, erat.

SCHOLIA.

APparet inde quam vera fuerit in hoc casu Clar. *Hollerii* annotatio, comm. in aph, 12, s. 2. Post crisin tum relicta materia, tum dispositio morbosa recidivas facere consueverunt, nisi antevertamus purgatione vel alteratione: Accidit tamen aliquando citra hæc ut fiat recidiva ob intemperantem victum ægri, si plura sumpsit quam conficere possit; Recidit etiam in morbum sæpe convalescens propter externas injurias, id quod præsens casus confirmat: Huc refer aphor. citatum. *Simon Scultzius in miscell. cur. ann. 1674. 75. & 76. p. 226.*

Septuagenario major] Qui debili calore sunt, ut *Senes*, exiguis febribus tentantur, Et quædam corpora præ debilitate caloris naturalis febricitant interius, exterius refrigerata, atque adeo non solum secundum caput, manus ac pedes, sed & secundum asperam arteriam, pulmonem & thoracem, & internum os, ut hanc ob causam exspirent frigidum, exiguum & raro, & habeant frigidas linguas: Iisdem contingunt caloris & frigoris vicissitudines, ut præ caloris naturalis extinctione admodum frigeant, denuo intense recalescere, hinc frigere rursum, arsuri iterum non semel: Certe cum naturalis calor est exiguus, & is qui præter naturam magnus, accidunt hæ vicissitudines, excitata nunc flamma ingenti, à putrescentibus succis, & eorum fuliginibus, ut vel in cadaveribus aliquando nunc, ignitunt caloris ignei vi consumptis quibusdam, & dissipatis, apparente interno frigore: accedente enim igne calescunt, cum recedit, refrigerantur: Corpus ergo ægroti, in quo frigus internum jam vincit, accedente causa calorifica inflammatur, & recedente frigescit: accedit vero & recedit per vicissitudines, ut in aliis cum facit exacerbationes: Nam exigua illa febricula, quæ per remissiones superest in aliis continuis febribus, non potest, cum calor est exiguus, totum corpus calefacere, sed eam solum particulam in qua putrescens succus hæret: Quia nisi calor naturalis calorem, à quacunque causa excitetur, in corpus deferat, non potest is in totum corpus se effundere, nisi omnino sit maximus: Si enim cadaveri una in parte ignem admoveris, eam solam partem urens, reliquum corpus frigidum esse senties, neque certe totum calefacies, nisi totum occupet flamma; scil. non adsunt spiritus & arterialis sanguis, qui calorem p. n. concipientes, in totum deferant: *Vallesius lib. 3. Epid. sect. 3. Ægro 3.* Vicissitudo illa caloris & frigoris in senibus febricitantibus, & caloris resurrectiones, qui ad extinctionem properat, ob sanguinis penuriam contingunt, calorem in totum corpus transmittentis & succi nutritii, ex alimento dato, appulsum negatum, qui ex contactu residuorum cinerum incalescit flammamque reaccendit; hoc absumpto refrigeratio succedit, donec ex iterato alimento recentis flammæ suscitabulum accedat.

Vitam cum morte commutavit] In senibus Febres intermittentes, etiam non gravibus stipatas symptomatis, ut plurimum lethales esse experientia fidem facit:

facit: E plurimis exemplis unicum hoc sufficiat Nobilis matrona, ex Illustri *Durantiorum* familia, Uxor Viri Excell. & Generosiss. D. *Gallatin* Consulis Genevensis, robustissima, quæ octogesimum annum pene attigerat, anno 1672. mense Maio Febre Tertiana prehenditur, qua intra septem circuitus mea opera liberatur: Naturæ robori confisa, dimissis domesticis & è cubiculo facessere jussis, virium periculum factura, è lecto exilit, atque ad fenestras levissime contecta, flante Borea properat: Ab incaute suscepto frigidiori aëre, quinta post solutionem die redit Tertiana, quarto paroxysmo lethalis.

Beneficio pilularum antifebrilium profligata] Posterioribus annis, Summi-Dei clementia, innotuit cortex ille Peruvianus, cujus dextro usu febrium cursus sæpe omnino intercipitur, & sine recidiva: non quartanarum solum, quibus destinatus censetur, sed & omnium intermittentium, imo ad ἀπυρξίαν non omnino devenientium: Nec juvenum solum, sed & senum, quinimo decrepitorum: Exemplum præbeat vicinus meus, vir octogenario major, Urbis Portitor, *Gedeon Chausardus*, Illius ope, à me ipsi exhibiti quater intra biennium, Febre Tertiana defunctus est: Tandem anno postremo Quartana quoque correptus, post alterum paroxysmum adeo illi attritæ fuerunt vires, ut tertio ferendo omnium judicio impar esset: facies enim jam *Hippocratica*, cum stertore & mortis imminentis omnibus indiciis, Cardiacorum ope resuscitatus, opem meam implorat, seque certo exitio destinatum asserit: Auxilium polliceor & salutem, si modo Pulverem illum, ingratum alias, assumere non renuat, annuit, & in primo paroxysmi præludio, illius ℥ß. theriaca remixtum cum vino haurit; Illico, quasi incantamento, paroxysmus, qui præ foribus erat, retrocedit; & paucis post diebus, sumpto levi purgante, à febre omnino liber evasit, Nunc salvus & incolumis, quanquam postmodum leves aliquot paroxysmos tertianarios passus sit, & ante trimestre Ophthalmiam, cui per me sanatæ successit mense sequenti erysipelas cruris phlegmonodes, à quo plenissime liberatus est, jam facillime deambulat & officio cum assiduitate fungitur: Pulvis autem dictus non ex vino solum exhibetur, aut Potionis forma, sed ex aquis stillatitiis, ubi à calore vini metus est, Et in bolos reformatus cum aliquo syrupo, conserva, &c. in iis qui potiones respuunt; atque eo modo datum observavi dimidiata dozi certe operari.

Recidivam passus sit] Recidivæ nihil aliud sunt quam ejusdem morbi, qui paulo ante quievit, reiteratio, ex eadem causa intrinseca, modo & ratione quo prior, actiones affligens: Sic constat quod nihil inter ipsum morbum & factam recidivam interfit, sed unicum esse revera affectum, idque in essentia propria, cum inter recidivam & morbum primum solum remissio, non autem omnimoda intermissio fiat: Species, seu differentiæ, sunt variæ, prout variæ differentiæ morborum reperiuntur: Ex harum natura aliæ sunt impropriæ, vel propriæ: Impropriæ Recidivæ fiunt duplici modo 1. Cum quidem ad curationem morbus videtur remisisse, qui tamen ob pertinacem causam visceribus penitus infixam gravior recurrit: Sic opere Medico tritissimum est, sponte vel arte materiam in hydrope evacuare, qua de causa quamvis detumescat tumor, tamen malum repetit, & id fit ob rationem auditam: 2. Cum humor à parte una in alteram transfertur, qui tamen ejusdem ideæ morbum parit: Proprie Recidiva est, cum humor ad suum fontem revertitur, & ex eadem causa eandem morbi ideam exprimit, læsis iisdem actionibus, ob paroxysmos & symptomata eadem, sive illud deterioribus accidentibus, dum periclitatur æger; sive levioribus, quod reliquiæ morbi à refocillatis viribus foras exagitantur. Alia etiam est perfecta Reversio morbi, si revertitur is qui plane remisit: Alia imperfecta est, quando symptomata & paroxysmi quidem remittunt, morbus tamen non intermittit: *Hippocrates* etiam Reditus morborum, alios κατὰ λόγον ὑποστροφὰς vocat; alios οὐ κατὰ λόγον lib. 1, Epid. f. 3. p. 954. κατὰ λόγον salutares appellat, scil. quod ritè fiant post diminutas & infidas crises, nihilque mali incuriant: Οὐ κατὰ λόγον sunt ex quæ temerariæ sunt, & præter rationem regrediuntur cum vitæ periculo. Porro Recidiva alia est Legitima, alia Illegitima, Legitima est quando recidiva cum radice, h. e. priori morbo plane convenit: Illegitima vero, si ex eadem causa novus morbus oritur, vel tamen aliquantulum diversus à priori.

Omnes autem Recidivæ fiunt à reliquiis humorum, qui concoctione à natura separari nequeunt, quas *Hippocr.* τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα μετὰ κρίσιν appellat. 2. Epid. f. 3. & lib. 6. Epid, f. 2. v. 21. & sunt τὰ τῶν μεχθηρῶν χυμῶν λείψανα: hæc *Hippocr.* affirt de his quæ intra modum & ex parte vacuantur: Hoc ideo fit quod morborum causæ non sint ejusdem conditionis, sed pars alia tenuior, alia vero crassior sit: Crassi humores difficilius & tardius sunt cocti ac tenues; unde fit ut tenuiores facilius & citius sive copia sive qualitate advertantur, excernantur: quamvis crassi nondum concocti, vel putrefacti sint: Hi aliquandiu in corpore sine febre possunt esse, & demum ex suapte natura putrescere, aut intemperie partis, quæ contrahitur aut vi morbi, aut irrita agitione, quæ contingit quando materia agitatur & mutatur: Quid mirum itaque est si putrescentibus reliquiis materiæ prioris morbi, idem morbus reviviscat, & cum priore jungatur, cum ex eadem radice proveniat. Sic colligitur proprie in iis morbis, qui per crisin solent finiri, & in vigore sensibili judicari vacuatione, recidivas esse timendum: non vero in iis qui vigore exacto, per tempus declinationis paulatim decrescunt, quod à caloris nativi virtute ipsorum cruditas emendetur.

Etsi ad utramque morbi solutionem coctione humorum opus est, tamen illa plane est diversa: Equidem ad criticam evacuationem satis est humores à natura devictos esse, ut sponte, vel artis subsidio ex corpore discedant: hoc si non contigerit quocunque modo morbus mitificatis humoribus terminatur, ex ipsis tamen recidiva metuenda est: Humores enim calidi & sicci, qui acutorum & morborum & crisium sunt alimentum, sunt hujus indolis, ut licet ex parte corrigantur, tamen ad eam benignitatem non perveniunt, ut sine seditione in corpore possint nostro esse: contra quando morbi per λύσιν, absque evacuatione cessant, non solum crudi humores, qui morborum talium causæ sunt, à natura subiguntur, sed etiam adeo benigni evadunt, ut in posterum naturam non lacessant, verum etiam ut nutrimentum in corporis substantiam concedant: Hujusmodi enim morbi cum à succis crudis & frigidis oriuntur, utique natura sibi eos concoctione familiares reddit: Ex eo præclare dixit *Hippocrates. Quod in pus vertitur, id morbi reversionem non facit*; ipsa namque maturatio, & judicationis & excretionis rationem habet.

Ita

Ita deprehendimus ex quibus morbis Recidivæ incidere solent, scil. ex iis quos acres & calidi humores procreavunt. Hi utcunque sedati fuerint tamen revertuntur, si non est facta copiosa evacuatio, Non fit sufficienter evacuatio, sive eam Natura molitur, sive ars, quod humores ad expulsionem inepti sunt ob quantitatem vel qualitatem: Sub horum alterutro vitio calor nativus satiscit, præsertim si viæ fuerint impeditæ: Etiam Recidivæ causa est materiæ morbificæ violentia, quæ præmaturam judicationem accelerat, scil. cum adhuc omnia cruda sunt, ex quo necessario morborum recidivæ subsequuntur: *Hippocr.* 2. Epid. sect. 1. Et fit id ratione materiæ diversæ, uti dictum. Medici errore recidiva sæpe repetit, si is contra præceptum *Hippocr.* 20. aph. 1. integre judicata novat & movet medicamentis, vel aliis irritamentis, cum hoc tempore convalescentem pleniore potius victu reficere debeat: Idem Medicus si justa dozi remedia non adhibet, etiam Recidivas accelerat: Ea tantum, si infra modum sunt, humores agitant & corpus calefaciunt, ex quo aquosum (id est serum tanquam bilis frænum) quod bili infensissimum est absumitur, & bilis relinquitur præcipuum febris alimentum, ut id fusius docet *Hippocr.* 4. de morbis p. 507. Etiam morbi Recidiva contingit, si idem Medicus intemperiem in aliquo viscere relictam negligit, ob quam istius alimentum facile in fomitem morbi concedit; vel quando etiam impuris corporibus victum concedit.

Signa Recidivarum diagnostica compendiose recensentur ab *Hippocr.* lib. Judicat. p. 54. *Morborum reversionibus tentantur, quibus circa febrem vehementes vigiliæ, aut turbulenti somni accidunt, aut corporis robur solvitur, aut singulorum morborum dolores adsunt, & quibus febres non accedentibus solutionis signis, neque diebus judicatoriis quiescunt: Quod si deficiente febre, & accedente sudore urinam fulvam, albam subsidentiam continentem reddiderunt, his eodem die febrium reversiones spe\-rato: Veluti etiam si judicatione facta urina rubra subsidentiam rubram continens reddita fuerit, his quoque febris reversio eodem die contingit, ex eaque pauci servantur: Tertio etiam febris reversionem facit, nisi post reversionem die impari dimiserit, & plerumque si non cocta fuerint urinæ, neque alia signa secundum rationem processerint, morbus judicatorio die revertitur: Quibus etiam judicationis tempore exorta ad aures tubercula non suppurantur his solutis morbi reversio pro recidivarum ratione simili circuitu contingit.* Nullius autem Recidivæ suspicio incidit quando concoctionis signa adsunt. 1. Epid. sect. 2. Hujusmodi petuntur ex urinarum colore in melius mutato, aut levi quadam crassitie, quæ refrigerata parum subsidet, vel etiam quasi nubes elevatur. *Martinus Bogdanus in Thesibus Inauguralibus.*

OBSERVATIO XXVII.

Febris Tertiana vitio Iecoris tumidi, retorridi, nec-non Lienis inducta. 1. Ab Hepatis immani tumore. 2. Ab Eodem scirrhoso & glandulis mesenterii tumidis. 3. A bile æruginosa circa ejus cava collecta. 4. A bile sincera intra ejus membranas collecta. 5. A Iecore duro exangui, ventriculi tunica exteriore erosa. 6. Ab obstructa cysti & meatibus per Iecoris substantiam decurrentibus. 7.

§. 1. MEmini Febrem Tertianam, quæ tenuit Ampl. Præsidem ante quinque annos focum habuisse in Hepate, cujus indicium Tumor inflammatorius visceris ei superstes, qui in suppuratum abiit, ut constitit ex sero purulento, commixto sanguinis massæ, vena secta conspicuo, & lingua semper albescente, vapore scil. purulento tincta; quique accessu *febris quartanæ* exacto tandem anno mortem intulit.

Ejus in cadavere Hepar insigniter tumefactum & quasi retorridum, sed adhuc aspersum pure fuit repertum: Lien totus ambustus & carnis instar niget. *Car. Piso de morbis à Serosa colluvie, sect. 6.*

§. 2. Recordor etiam Nob. adolescentem, *Ioh. de Poully*, Tertiana laborasse gravi admodum & producta, cujus paroxysmi circa meridiem à mediocri Rigore cum inciperent, sudore largo sequenti solvebantur, Febre autem ingravescente, derepente & in continuam mutata, subito me absente suffocatus interiit.

Dissecto cadavere Hepar immani tumore, & jam scirrhoso distentum inventum, & vomica pure prægnas in pulmone, nam biduo ante peripneumonia oppressus fuerat. *Idem ibidem.*

§. 3. Non ita pridem excessit è vivis Rever. N. à Tertiana febre comitata magno admodum tumore Hepatis, eoque duro, nec-non abdominis dextri, & eo etiam infra umbilicum porrecto confectus,

In hujus cadavere, præter Hepar scirrhosum & oppido grande, observatæ glandulæ omnes dextri lateris, una cum pancreate, tumore supra admirationem magno & duro distentæ retorridæque, ut vere lapideas diceres: Hic autem, ut accepi, ante Tertianam Lenta febre hybernaque detentus extabuerat. *Idem.*

SCHOLIA.

GLandulæ omnes una cum Pancreate] Scilicet Omenti, mesenterii, hujusque glandula majore, Pancreas *Asellii* dicta, in quibus *Fernelius* se lentarum febrium, errantium, ac latentium morborum causas ut plurimum se deprehendisse scribit: Revera partes hæ errorum diætæ ac intemperantiæ depositariæ sunt, vasorum meseraicorum, lymphaticorum &, juxta nonnullos, nervorum impuritatis excipiunt.

Ex sero commixto sanguinis massæ, &c. §. 1.] Febrium intermittentium materiam supponit minime esse triplicem illam cacochymiam famosam, Si quidem, *ait*, bilis, pituita aut melanchoIia excrementitii humores seorsim haud quaquam reperiuntur ea copia cum qua febrem in toto excitent; sed potius esse sanguinem, impurum illum quidem sive semi-sanguinem, quanquam crudum, temperatum vel etiam biliosum aut atrabilarem, qui in portis hepatis & lienis earumque cum radicibus per duplex viscus propagatis, tum ramis & propaginibus per mesenterium & epiploum glandulasque varias perreptantibus, tandemque ventriculo & intestinis implantatis contentus putrescat, vratuve aut simpliciter ebulliat: sed sub ea conditione ut quævis alteratio minime sit continuata, sed interpolata, quacunque ratione interrumpatur: Hæc enim est jam pervagata opinio de loco & de foco putredinis intermittentium febrium à Divino primum *Fernelio* meditata, explicataque ab Excell. *Mercato* & *Rudio* aliisque luculentissimis rationibus, denique experimentis confirmata. *Idem ibidem.*

Hepar quasi retorridum §. 1.] Causa Febris Tertianæ est bilis putrefacta; pendet autem hæc ex causis superius à nobis enarratis, Potissimum ex Jecore retorrido, unde scribit *Galenus* Tertianas semper fieri Jecore laborante. *Primerosius lib. 2. de Febribus. cap. 2.*

§. 4. Affligebat Nob. Scotum, & quidem juvenem Tertiana duplex, jamque xxx. diem persequebatur, comitante usque & usque diarrhœa biliosa: Utrique malo obviam ibat Medicus peregrinus venæ sectione decies repetita, Prisana, confectione diahyacinthi, aliis: Quibus minime respondentibus expectationi, æger allatum Londino spiritum Tartari, nescio quo popularium suadente, per intervalla ad guttas plures hauriebat, unde viribus quidem sibi auctior videbatur febre tamen nequaquam immutata: Successere tandem fæces alvi nigricantes, quas post aliquot dies mors sequuta,

Aperto cadavere hæc patuere, 1. Pulmo exterius atris sparsus maculis, interius pure hinc inde restagnans. 2. Pars Hepatis gibba, sanæ simillima, sed coloris obsoleti & in album tendentis: Sima, quæ felleæ vesicæ propior, cœrulea plane: neque lambebat duntaxat superficiem invisus ille color, sed in ipsam jecoris substantiam altè penetraverat: Ut conjicere hinc liceat bilem initio morbi hujus fuisse valde æruginosam, adeoque vicina omnia fœdo colore tinxisse: qua per continuam diarrhœam tandem deficiente, non ideo à morte vacua fuit vesicula fellis, sed alia sane bile, & quidem subflava, eaque dilutissima jam distendebatur, quæ perpetuò in intestina, ut erat texturæ nimis fluidæ excurrens, non poterat non alvum identidem ad excretiones frequentes sollicitare: Sed cur æruginosa ante bilis? laboraverat ante annum quartana in qua cum præcipue triumphet succus acidus, credibile aliquid ejus in vesiculam quoque fellis sese insinuasse, & colorem natura flavum convertisse sensim in viridiusculum. 3. Lien triplo major naturali, & intus nigra quadam amurca hinc inde squalens. 4. Renes magni sed flaccidi. 5. In dextro cordis ventriculo dimidium cochleare sanguinis, sed lenti & pituitosi: In sinistro ne gutta quidem sanguinis reperta; adeo frequentes v. s. omnia exhauserant: Quod si in simili posthac casu sanguis mittatur parcius, Et usurpentur liberalius, non ea quibus attenuetur bilis, sed quibus nonnihil crassescat, rectius haud dubie ægro consuletur. *Olaus Borrichius Observ. 91. In actis Th. Bartholini ann. 1671. & 1672.*

SCHOLIA.

PArs Hepatis sima &c.] Opinio est *Fernelii* Intermittentis Febris materiam, non è venis in corporis habitum propelli, sed hanc penitus immergi, & circum præcordia adhærescere: Eamque non esse venarum succum alendo corpori destinatum, sed humorem supervacaneum, qui è jecoris sanguine prolectus in propria conditur receptacula antequam is Jecur transcendat: Omniumque propriam sedem & originem in prima esse corporis regione, circum præcordia ventriculum, diaphragma, *Iecoris cava*, lienem, pancreas, Omentum aut Mesenterium, Quod hæ partes sint quasi publica corporis sentina, in quam omnis confluit, cunctorumque humorum colluvies.

§. 5. Vir ætate florente, epulans liberaliter, quotidianæ vomitioni biliosæ jamdudum fuerat obnoxius, hac repente suppressa, ventriculi vehemens dolor prehendit, cum nausea & tussi inani: Huic mox cœpit corpus citra febrem ullam vehementi rigore, tanquam invadente exquisita Tertiana, ex intervallis quotidie supra vicies concuti: Exactis diebus circiter xv. putrescente jam bile, Tertiana febre corripitur, qua multis post diebus soluta, resolutio insequitur omnium corporis partium quæ sunt sub capite, nec multò post interitus.

Corpore

Corpore dissecto, tam multorum affectuum causam deprehendimus bilem sinceram, eamque prassinam, circum jecoris cava libræ pondo membranis coërcitam, & cujus jam portio in spinæ nervos obrepserat. *Fernelius Pathol. lib. 4. de febr. cap. 10.*

SCHOLIA.

NOn paucos dein non admodum dissimiliter affici notavimus, quorum exemplo intelligi potest rigorem, modo sine febre modo cum febre, interdum ex præcordiis suscitari: Intermittentis quoque febris fomitem in iisdem locis contineri: Id ex his quoque conficitur, quæ sæpe fieri observavimus, Tertianam diuturnam atque quartanam, in atrocem cruciatum, colico immaniorem desinere, qui nonnunquam & in artuum dolores & in paralysin facessit: Hic dolor sine febre est, fere tamen consueto accessionis tempore exacuitur & excandescit, pristinumque circuitum retinet: vix nisi vacuatione bilis mitescit, quam constat ut doloris, ita & febris causam fuisse; depellitur enim è præcordiis & visceribus in peritonæi intestinorumque membranas, eo argumento, quod & febris & sitis, & inappetentia mitescunt suborto dolore: Itaque ut doloris circa peritonæum & intestina, ita intermittentis febris sedes est circa viscera & præcordia. *Idem.*

§. 6. Anno 1580. obiit Serenis. Princeps, Magnus Dux Etruriæ, inexpectato casu, ex febri Tertiana, quam Medici ipsi simplicem fatebantur: Quæ causa erat ut varia deinde vulgi & eruditorum judicia hinc inde audirentur, præsertim cum primo pharmaco assumpto statim melius habere incipiens, ex voto, quod fecerat, 12. supplicium meritos è carcere liberari jusserit: Erant qui *fungorum esui* repentinam mortem adscriberent, quo cibo ipsum maxime delectatum certum est, cum sanus viveret; Alii medicamenta non rectè exhibita incusabant, quæ sane omnia nive & glacie refrigerata gelidissime assumpserat:

In cadavere ejus Jecur durum & exsangue repertum, ut cui ℥xxj. sanguinis paucis interpositis diebus extractæ erant, subsequente siti intolerabili: *ventriculi interiorem tunicam* marcor quidam saniosus arroserat, reliquis visceribus bene constitutis & integris omnino. *I: Vdalricus Rumlerus observ. 94.*

SCHOLIA.

S*implicem*] Etsi Tertiana intermittens omnium putridarum securissima habeatur, observatum tamen nonnunquam periculi expertem non esse, ægrosque inopinato perdidisse: *Mercatus* lib. de Febribus pluribus modis lethalem fieri posse censet, 1. si humor quem natura è vasis extra vasa mittit, in membrum aliquod princeps feratur. 2. cum humor, qui è venis ejicitur, tenuis admodum est & summe putridus, qualis est bilis copioso ichore plena: 3. ob humorum pravitatem ex pravis alimentis contractam: Quæ ratio hic locum habere potest, ob fungorum esum præcedentem; 4. ex mistione crassorum humorum cum tenuibus: 5. ex aliquo accidente superveniente: Adde his malignam humorum qualitatem, & Errata commissa, velut aphor. 1. sect. 1. quale fuit usus medicamentorum nive & glacie refrigeratorum, à quibus humores δυσκίνητοι & ἀκίνητοι redduntur:

Ventriculi interiorem tunicam] Erosio illius fungorum esui crebro non immerito adscribenda videtur: Nam inter symptomata supervenire solita, intestinorum exulceratio, ac ventris tormina recensentur: Si in intestinis vim exserant, quidni & in ventriculo primo pravum illud edulium excipiente?

§. 7. Bilem ejusque acrimoniam incusandam, ex anatome famuli Helvetici, duplici Tertiana & simplici. Patavii defuncti videor mihi divinare: Vesica enim fellea, quia ubique obstructa observabatur, imprimis obstructis meatibus, qui per substantiam jecoris dispersi bilem ad vesicam deducunt, bilem calidum succum in corpore restitantem, & febris & rigoris causam fuisse vero fit simile: videatur *Spigelius* lib. 1. de Semitertiana cap. 15. qui venas portæ pro fomite hic agnoscit. *Th. Bartholinus cent. 4. Epist. 47.*

OBSERVATIO XXVIII.

Febres Tertianæ naturam referentes à Serositate biliosa in carnibus putrente ortæ.

ANno 1648. mense Augusto in Nob. urbe Lucensi, ipsiusque agro, morbi grassantes inter Epidemios sunt reponendi, non ratione essentiæ, cum plures afficiant sub diversa forma, synochi scil. hemitritæi, ardentis, tertianæ, ephemeræ: sed ratione causæ, utpote qui à causa communi ortum duxerunt, aëre scil. valde humido & in activis inæquali, modo calido modo frigido: Et quia hic affectus magis viguit in planitie quàm in montibus, ubi magis ventilatur aër, hinc factum est quod in montibus degentes non ægrotaverunt, ægritudinesque variæ extiterunt pro diversa patientum temperatura & varia victus ratione: Sicut enim excedens aëris humiditas corpora afficiens, ea disposuit ad putredinem, cum humiditas sit putredinis subjectum, putredoque hæc sese insinuarit in humores in corporibus prædominantes, eosque vel sanguineos, hinc synochi putridæ: vel biliosos, hinc ardentes & tritæophies: vel cum pituitosis putrescens, hinc heymitritæi: Nec solum variæ fuerunt febres pro diversitate humorum, sed etiam pro diversitate loci in quo putrescunt: Hanc ob causam bile prædominante, modo fuit ardens, dum putruit in venis: modo Tertianæ naturam referens, *dum putruit in parte determinata; Vel in carnibus ipsis, circa quas serositas biliosa inventa fuit in copia dum facta fuit cadaverum dissectio. Ben. Silvaticus cons. 15. cent. 1.*

SCHOLIA.

Vel in carnibus ipsis] Quas *Galenus* sedem putredinis in intermittentibus febribus statuit: Quæ (*inquit 2. de crisib. c. 6.*) ob flavam bilem febris accenditur, sine aliquo visceris affectu, siquidem manente adhuc intra vasa bile, accendatur, Exquisita bilis, ardens nuncupatur: Si vero per totum corpus deferatur, Tertiana: Sic si ab atra bile fit febris, cum per totum corpus delata fuerit, Quartana efficitur &c. Idem asserit 4. aphor. 59. Et professo 2. de differ. febr. cap. ultimo, ubi rem ita concludit, Quicunque circuitibus quibusdam accidunt morbi, partium superveniunt dispositionibus, vel mittentium, vel suscipientium, vel gignentium, vel attrahentium excrementa: Quæ vero nullum circuitum habent, in his nulla est pars corporis quæ præcipue sit offensa, sed humores in venis & arteriis omnibus, maximeque maximis & calidissimis consistunt. *Idem.*

Observatio XXIX.

Eorum quæ in paroxysmi Febris Tertianæ initio extincti fuere, Cor & Pulmones sanguine aggravata reperta sunt.

IN Tertianæ Febris principio morbifica causa cor petens, circa Cor & Pulmones, quando immoratur, anhelosos, suspiriosos & ignavos facit, quia principium aggravatur vitale, & sanguis in Pulmones impingitur, incrassatur, non transit; Hoc ego ex dissectione illorum qui in principio accessionis mortui sunt, expertus loquor. *Harveus de motu cordis c.16.*

SCHOLIA.

Principium vitale aggravatur] Ideoque Pulsus ingruente frigoris paroxysmo admodum rarus est & depressus, qui plane arguit calorem & spiritus vitales in sanguine à materia quadam cruda & non facile combustili velut obrui, non secus ac ignis in foco accensus, ac dein lignis viridibus obtectus lente admodum gliscit & parum deflagrat: qui postea difflato humore crudo in flammam apertam & valde intensam erumpit, Sic etiam sanguis, materia cruda, quæ in fluore est aliquatenus subacta aut dispersa, plurimum accenditur, & quod in cruore residuum est, cum ipsius particulis fermentescens exuritur, & calorem cum siti intensissimum inducit: quare sanguis impetuose effervescens pulsu vehementi & velocissimo urgetur: Secus in corde nimium congestus suffocationis periculum induceret. *Willis lib. de Febribus cap.3.*

Qui in principio accessionis mortui sunt] *Galenus* cap. 9. l. 3. de crisibus docet multis de causis contingere, ut in principiis accessionum suffocentur ægri, strangulentur, ægre spirent, imo & moriantur aliquando: Et *Hippoc.* de iis scripsit, In principiis febrium, sive delirium accesserit, sive alicujus membri sideratio, periturum hominem sciendum est, si non optimum aliquod signum apparuerit: Id fit propter aliquam separationem & secretionem materiei, quæ non per venas, sed per arterias aut nervos, aut inanes quosdam mæandros irrepens, insolentia quædam symptomata procreat ac progignit, contingit enim sæpe, ut moveatur materia, tum suo ipsius nutu ac sponte, utpote animata & excitata suo spiritu & ichore (nullus enim humor sine aut flatu aut ichore cito impellitur) tum naturæ vi pellente, & tum in partem aliquam vis atque impetus iste & impressio redundat. *Ballonius consil. lib. 2. hist. 1. p. 6.*

APPENDIX.

Febris Duplex Tertiana, Epileptica dicta, à Symptomate Epileptico in singulis paroxysmis periodice recurrente.

FEbris Epilepticæ meminit *G. Caldera* Tribunalis med. p. 225. novæ & à nullo Medicorum observatæ: Puellam, *ait*, vidi decem annorum motibus convulsivis irritatam, cum moderata febre, sed alysmo implacido, ut nullibi quiesceret, & maxime cardiaca ventriculi lacessita: mox intra breve spatium accidens Epilepticum vidimus incepisse, contortis oculis & membris corporis universi convulsis, cerebri potentiis oblæsis, & omnino abolita pene sensatione, à quo valde delassata quievit, sed non à dolore ventriculi: mox illi vomitorium imperavimus, ex borraginis aqua tepida, solo admixto saccharo, illud enim sese nostro judicio primo obtulit, an bilis æruginosa, aut aliter deterrima os ventriculi pungeret, ut cerebrum, nervorum consensu coafficeret, & Epilepsiam per consensum ventriculi concitaret: Placidam egit noctem, neque de dolore ullo querebatur, præter morsum ventriculi, urina ad flavam declinabat, crassa, moderate confusa: Et licet de febre putrida satis moderata essent indicia, non ob hoc tantum, sed ob accidentis immanitatem, quod maximam intulit vim naturæ, sanguinem mitti jussimus die sequenti, sed ex talo, non tantum quod valentior esset revulsio, sed quia in hypochondriis pravorum succorum sentinam & fluxionis originem conjecimus (quod attendere certe est maximi momenti, nam hoc solo auxilio phrenitides, lethargos & alia symptomata præcaventur, quæ ex impio consensu oriuntur, vaporibus illis insuperatis) & cum aqua cerasorum & scorzoneræ, parum aquæ tiliæ admiscere, tum offerre ipsi cibum jussimus, horis aliquot ante accessionem: attamen paucis exactis horis, irruit fraudulenter accessio, dolores ventriculi incipiunt clamosi, Epileptica accidentia revertuntur, ut puella à Demone obsessa videretur, præ doloris sævitia nullibi quiescebat, & sic deinceps hora 10. sequentium dierum inceperunt

runt reliquæ omnes accessiones, intermittenti Tertiana periodo, ut merito illam dixeris duplicem Tertianam, cum vomitu pituitæ & bilis in principio, exurenti ardore, linguæ siccitate, oris amaritudine.

Hanc in principio febrem diximus Epilepticam: Aliud enim est febris cum Epilepsia, & Epileptica Febris, talis ab accidenti dicta: In hoc quippe differentiæ ratio constituitur, quod dum accidens cum febre complicatur, ab alio quam à febris principio, aut à foco diverso oriatur, licet illius occasione concitetur: hæc est certe Febris cum Epilepsia, ut quando ab apparatu epileptico, seu à cibo, ventriculo corrupto, febris occasione commovetur, seu ab affectione cerebri primigenia, seu vaporibus redditis acrioribus, veluti in variolis: sed hoc in eo differt à febre epileptica, quod nec determinato tempore concitetur, nec aliquem ordinem determinatum servet, sed prout sors tulerit, ille commovetur apparatus: At vero in febre Epileptica, quia certum ordinem servat, determinato & tempore & loco, eandem febris causam, ejusdemque mineram & putredinis focum: ideo illud accidens peculiare & gentilitium hujus febris videtur, ut merito hæc febris dicatur Epileptica, & non ut sopor, lethargus & phrenitis, ex frigido aut calido humoris apparatu: hoc enim peculiare habet in hoc casu accidens epilepticum, nam præter causam fixam, focum determinatum habet, in loco, quo quadam velut necessitate cum cerebro consentit; in venis nempe quæ os ventriculi circumdant; ibi enim ramus nervi insignis à sexto cerebri paris superiori orificio implantatur, & in reliquum ventriculi corpus postea distribuitur: nec parum ad os facit qui os ventriculi ipsum amplo foramine septo transverso adhæret, quo doloris & humoris appulsu, mox cum cerebri substantia & nervorum principio consentit, ut in septi transversi inflammatione apparet.

Quo supposito, consensum epileptici accidentis in hac febre, non tantum fuisse os ventriculi causam existimamus, sed singularem humoris apparatum, accerrimi nempe & mordacis, cujus appulsu cerebri & membranarum substantia vellicetur; & nedum illa tantum, sed focum peculiarem febris in venis quæ os ventriculi coronant; quo certe vidimus in hac duplici tertiana epilepticum accidens per accessiones incrementa advenisse, in declinatione evanescere, & in singulis postea reverti tam statuto ordine, ut ita proprium videretur accessionis accidens, quasi tertianæ intermittentis rigor: Nec sit mirum hanc febrem ita denominari, si ob similem causam, & consimile accidens, nominare placuit *Galeno*, ob singultum singultuosam febrem, quia in illa est etiam focus intra venas ventriculi, & acerrimus humor, qui determinato & tempore & loco tale concitat accidens, præfixo nempe accessionis tempore; aliter ac ubi est febris cum singultu, ex alio quam à febris principio ac foco; ideo non statuto ordine, sed quando casu incidit irritatio, quæ est illis differentiæ ratio.

Hanc febrem ex talo sanguinis missione repetita curavimus, hirudinibus postea hemorrhoidalibus venis adaptatis, qua mitiora vidimus accidentia: postea jam capite receptam (non parum enim occasione accidentis confluxit) vena in carpo secta derivari curavimus, frænatis intus humoribus cordialibus aquis, cum pulvere crystalli præparati interdum ℈i. ex confect. hyacinth. quibus febre reddita mitiori, protinus demisit epilepticum accidens: Ideo syrupo regio & persico repurgata, divino auxilio convaluit ex atroci & singulari morbo.

Observatio XXX.

Febris Quartana focum ut plurimum habet in Liene *atro sanguine turgente & adusto, Cujus parenchyma in substantiam pici similem sæpe resolvitur.* 1. *A Liene majori, putri & corrupto.* 2. *A Lienis non naturali constitutione, ac Portæ, hujusque ramorum à Glandulis vicinis tumidis compressione.* 3. *In Quartanarii cadaveri exhibuit in corde & vasis frusta magna pituitosa.* 4. *Quartana affectus, neglecto remediorum usu, lethalem musculorum abdominis abscessum incurrit.* 5. *Quartana à* Iecore *inflammato, cum vitio Lienis, Pancreatis, ventriculi, intestinorum.* 6. *Quartana ab* Hepate *scirrhoso, cui successit hydrops &c.* 7. *Inducta à vitio Iecoris & cystis felleæ.* 8.

§. 1. Lienis viscus, est focus frequentissimus plerarumque febrium sive continuarum sive intermittentium, quæ *ex inflammatione maxime sanguinis fervidi*, tenuis & atrabilaris succenduntur: quæq; febres adustionem sanguinis, partim linguæ nigrore, partim urina fulgorem quendam emicantem præ se ferente demonstrant, ut ex dissectione cadaverum eorum, qui ab ejusmodi febrium violentia perierunt, nec non ex excrementis, atq; etiam ex solutione ejusmodi febriũ deprehendere est: In dissectis namq; cadaveribus, aut Lien totus *sanguine atrorem fulgentem* præ adustione retinente carbonis instar turgere

 conspicitur

conspicitur (ut sæpe alias & nuper à me animadversum in Ampl. Præside Michaele Bouvero extincto à quartana continua) Aut vero ejusdem Lienis parenchyma in succum quendam piceum ac fulgentem dissolutum cernitur: cujus particulæ quandoque per alvum rejici solent, *picem fusam* substantia sua & nigrore fulgente *referentes*, ut animadverti quoque in mulieribus præsertim melancholicis à natura, post diuturnas febres: *C. Piso de morbis à sero sectione 1. Theorem. 3. p. m. 40.*

SCHOLIA.

EX *inflammatione sanguinis fervidi*] Cum duplex sit melancholicus humor, alius veluti sanguinis limus, fæci vinorum crassiorum proportione respondens, temperamento frigidus, qui proprie melancholicus humor dicitur, Alter vero multo tenuior, temperamento calidus, genitus vel ex sanguinis fæce, vel ex flava bile, vel ex pituita salsa multam bilem flavam admixtam habente, qui propriè atra bilis dicitur, Ideoque duplex Quartana statuenda est, una genita ab humore melancholico frigido, vi ignei caloris torrefacto, quæ vera seu legitima, seu exquisita Quartana vocatur, Altera ab humore atrabilario, quæ notha seu illegitima, seu spuria Quartana appellatur; In magno igitur errore versantur qui unam ejus causam agnoscunt, nempe melancholicum humorem frigidum & siccum, adeoq; quamlibet Quartanam nonnisi calidissimis medicamentis curant &c. *Author Enchiridii med. Practici p. m. 364.*

Picem fusam referentes &c.] Triplices sunt nigræ dejectiones, 1. ex sanguine, qui è venis excidens in grumos concrescit, 2. ex humore melanch. naturali, seu fæce illa sanguinis quæ circa lienem colligitur & fusa manet nec concrescit: 3. est ex bile atra, nigra, splendente, acri; 1. non adeo periculosa nisi forte putrescat, venenique naturam induat, aut causa unde provenit, sit magna: 2. aliquando fit cum ægri commodo, etsi lienis debilitatem arguat, ideo videndum criticè an symptomaticè fiat; 3. pessima est, utpote quæ fit ab humore pessimo. *Sennertus lib. 3. Pract. p. 2. s. 2. cap. 7.*

Sanguine atrorem fulgentem] Sanguinei, & quibus faciei color floridus facile in Quartanas incidunt: Eorum autem notat duo genera *Ballonius* cons. 64. lib. 1. ex quibus duæ quartanæ differentiæ exurgant, variam medendi rationem exposcentes Τῶν ἐξερύθρων, *ait*, duo sunt genera, alii calidi & humidi sunt, hepaticique dicuntur, & multum sanguinis generant, pulsus habent plenos, elatos, magnos, febribus continuis, synochis putridisque sunt obnoxii; & cum perspiratione careant, fiunt melancholici, non atrabilari, sed melancholici à fæce sanguinis & crassitie, & veras legitimasque quartanas habent, cum sanguis non bene repurgatus, aut cum plus æquo succrescit in corpore, Et tales quartanæ sunt longæ quidem sed securæ; De iis dixit *Hippoc. Prarubri melancholici fiunt:* Alii colorem habent rubeum, & hepar præcalidum habent; sed calor in humiditate, positus non est, sed in nescio quo squalore, siccitate, humiditatis inopia: Et hi tametsi rubore alias fugaci, alias non fugaci perfundantur suffunданturque, tamen hoc non est indicium abundantis sanguinis sed calidioris Hepatis, sanguinem acrem, subtilem serosumque generantis: Sic sunt pauci sanguinis, pulsu satis celeri, non elato, non pleno &c. qui in atrabilariam naturam immutatur: Priores ἐξέρυθροι facile ferunt venæ sectiones: Posteriores nonnisi summa cum difficultate, vix enim sese recipiunt recolligunt, hypochondriacis morbis laborant & obstructionibus mesenterii &c.

§. 2. Joh. Formageus dum juvenis esset valde famelicus erat & ciborum appetens: vix famem satiabat: Observarunt primarii Medici eos, quibus aut imbecillis est Lien, utpote non satis officiose expurgans Hepar, aut putris, voraces esse, ac velut voulimo quodam generaliter dicto occupari: Ac revera hic de quo nunc agimus, *Splenicus erat, corpore & habitu melancholicus per adustionem*, sed tamen moribus & animo satis festivus & hilaris: Sed literæ illæ interiores, quibus vitiosissima etiam natura potest emendari (exemplo *Socratis*) illum ad istam æquitatem & hilaritatem traducere potuerant: At febre *Quartana longa, qua detentus fuerat*, & dolor fixus ad hypochondrium sinistrum, & apertio cadaveris satis testantur *quale vitium in Liene fuerit:* Et cum *cibum ingesserat conquiescebat dolor.* Præter autem naturale & insitum ipsi Lieni vitium, quod corpusculum istud in tantam corruptionem adducere non poterat, sed juvare tantum, causa erat προκαταρκτική, quæ noxam magnam intulerat ipsi Lieni: Nam cùm forte in equum conscendisset, artis equestris parum peritus, tanta vi ab equo depressus ac decussus est in solum, ut mirum fuerit cur repente oppressus non fuerit: inciderat in latus sinistrum, & Pulmo & Lien vitium ceperant: Ad medium mensis Martii dolore cœpit pedem dextrum, revera arthritis erat, eaque residua ex febre illa quartana de qua dictum, nam narrabat se diuturnitatis tædio affectum omnia remedia undique quæsivisse quibus posset cito febre ista defungi: Consultum est ut hauriret cyathum aceti destillati aqua diluti: Revera febris visa est extingui: Sed vice illius totum *corpus scabie est infectum*, nec non ab eo tempore in magnis temporum mutationibus articularibus doloribus est impeditus: Cum ergo duos integros dies magno pedis articulo laborasset, & ad anodyna more solito confugisset, dum cessat dolor iste, paulò post doloribus hypochondriorum, & præsertim sinistri conqueritur, in neutrum decumbere poterat; Erecta cervice spirare cogebatur: Murmur erat magnum & flatuum ilias, dolores istos à flatibus esse putabamus: alii vero ab illius refluxu materiæ, & orgasmo materiæ antecedentis, quæ ejusdem erat naturæ *cum ea qua dolores articulares committebat*; Mors, quæ repente ingruit non fuit (ut putabamus) recursus illius

materiæ

materiæ quæ in pede dolores excitaverat, aut suppressæ materiei virulentæ & antecedentis commotio, sed rupta velut vomica interiit, Etenim *in hypochondrio sinistro* adeo potens erat *pulsatio* ut quæcunque ei hypochondrio superessent ea subsultarent, & pulsatio talis percipiebatur qualis in abscessibus ad suppuratum tendentibus: Nunquam memoria nostra tam alte palpitans pulsansque hypochondrium contigeramus; ut mirum non fuerit *si ei pars hæc doluerit semper*, & si ita repentinæ cladis interitusque causam intus foverit: Ac initio quidem tanti momenti rem esse non putabamus: ac nos fateri oportet mali essentiam ignorasse deceptosque similitudine tantum: Nec illud evenisset, magna artis nostræ, quæ multis est auxilio, calumnia, quod contigit, Nam tribus à venæ sectione horis, derepente arteria vasisque aliis, ut credibile est, in Lienis regione ruptis interiit: Sed mirum quod contigit, *natura conabatur per vas venosum in capacitatem* rejectare cum sanguinem, qui sua copia & quantitate molestus erat, unde adeo intumuit induruitque ventriculus, ut saxeus lapideusque esse videretur: Sed credo libera non erat via qua id præstaretur.

Aperto autem cadavere, putris & semilacer inventus lien, & in magnam molem excreverat, sed corruptione propriæ substantiæ in partes veluti minimas concisus & semerosus videbatur, Lobi pulmonis sinistri adhæserant costis, & in *Liene sanguis concretus erat*, qui è propriis vasis effusus, tandem ruptis tunicis quibus concludebatur, inopinatam mortem intulit. *Ballonius consil.* 107. *lib.* 1.

SCHOLIA.

QUartana longa qua detentus fuerat &c.] Vix quis diuturna febre quartana, & nulla arte medica curabili detinetur, quin vitium sit in liene & antecedens & consequens: antecedens, infirmitatem aut in substantia ipsa aliquid latens & contra naturam, quod congenerem affinemque morbum accersat, pariat, alat, foveat, & in multos dies ac annos etiam deducat: Si enim quandam congestionem humoris melancholici sustuleris, quæ autumnalis aut hyemalis quartanæ febris author esse potest, fere fit ut diuturnæ quartanæ focum habeant in liene; sed tanto diuturniores fiant, quanto vitium est interius, ut totius substantiæ esse dicatur morbus, & κακοχυμία contingat in parte ipsa. Consequens autem vitium voco, illud quod sequitur ex longa obsidione & occupatione ipsius partis, nam non potest fieri ut morbus aliquis in parte diutius stabuletur, quin partem ipsam, in qua residet, infirmet officiatque, imo deteriorem faciat quam antequam morbus ipse eam occuparit: Dolor autem qui illum sæpe affligebat in sinistro hypochondrio, satis indicabat subesse quippiam contra naturam, si verum illud quod scribit *Hippocr.* Ubi dolor & calor ibi morbus.

Quale in Liene vitium fuerat] Plerisque visum tantæ in ea febre diuturnitatis causam non aliunde petendam, quam ex cancrosa dispositione in corpore lienis: nam quas Quartanas solus humor melancholicus accendit, eæ non sunt ita diuturnæ: Sed cum lienis ipsius temperies est immutata, citra inflammationem aut scirrhum, aut obstructionem (quod de Hepatis κακοχυμία docet *Galen.* cap. 8. l. 5. de loc. aff.) mirum quam protrahantur affectus ipsi: At cùm non sit in manu Medici situm istam aut partis διάθεσιν, aut ἕξιν, aut notam quæ elui non potest, & quæ lanis Assyrio colore tinctis similis est, tollere, non est quoque in potestate illius ut morbos inde natos & altos tollat: Ea dispositio quo magis medicamentis irritatur, magis ægrescit medendo.

Cum cibum ingesserat conquiescebat dolor] Sic credebatur esse ab inanitione, at palliativa erat ista doloris cessatio: atque eo modo multa fiunt & adhibentur quæ dolorem leniunt, cum tamen ea non sint legitima doloris sedandi remedia, sed id fit per accidens.

Totum corpus est infectum] Notat *Rhodius* cent. 1. observ. 12. quosdam se novisse Paravii qui scabie fœdarentur nisi Quartana quotannis correpti: atque *B. Silvaticum* Cucullatum novisse Quartana correptum quæ scabie solvebatur.

Quæ articulares dolores committebat &c.] Revera ut multis colligebatur argumentis, contra paradoxon *Fernelii*, dolores isti articulares non à capite erant sed ab interno corpore: Credibile esse putabamus quod *Hippocr.* in Epid. scripsit part. 3. lect. 4. lib. 6. Cui intestinum in dextra parte dolebat, & articulorum morbo laborabat, erat quietior; postquam hic curatus fuit, erat dolentior: In comm. duas causas reddit *Galen.* 1. Quod duobus doloribus una non eundem locum infestantibus, major obscurat minorem: 2. Quod humorum in artus currentium impetus ad colon intestinum conversus est.

Natura conabatur per vas venosum in capacitatem rejectare] Plerique eructatione viscerum in ventriculum aut sanguinis aut humoris, à subita repentinaque morte sunt vindicati: Atque cum in sentium *Galen.* cap. 1. lib. 6. de loc. Lien, *ait*, Hepatis exemplo excrementa ex se rejicit, ita ut & vomitione melancholicum sanguinem aliquando excernat, qui interdum per inferiora quoque decedit: Et cap. 6. lib. 5. Sunt, *inquit*, qui putent nequaquam fieri posse ut sanguis vel ab hepate vel à liene effluens per ipsum evacuetur: verum per artis exercitationem utramque opinionem contemplanti mihi, visa est per ipsum ventriculum fieri evacuatio ex dictis visceribus: Juvantur verò ægri tali excretione, si modo sint ferendo, Item si non sit perennis generatio sed tantum congestio.

In hypochondrio sinistro pulsatio] Παλμὸς iste & pulsatio aneurysma subesse declarabat; Nec enim de vera palpitatione hoc potest audiri, quæ à spiritu crasso & flatulento fit: Sed pulsus & palpitationis nomine audienda vehemens & perceptibilis quædam motio arteriarum, aut magnæ arteriæ dorso incumbentis, eo modo quo in magnis inflammationibus ac præcipue cum ad suppurationem tendunt, contingit: Nec enim omni inflammationi pulsus adest, sed si ea sit ingens & suppurato proxima, ut ait *Gal.* cap. 1. l. 3. meth.

Si ei pars hæc doluerit semper] Quoties apud

Hippoc. legitur Hypochondrium hoc vel illo modo contentum esse, in eo febrilis affectionis sedem esse oportet, ait *Gal.* comm. in hist. 1. sect. 1. lib. 1. Epid. Atque ad perpetuam memoriam hoc est menti infigendum, quoties quis etiam dum rectus agit de dolore hypochondriorum, præsertim profundo conqueritur, oportet non temere securum esse, sed verendum est de re aliqua latente: Declarat hic noster æger, & *Apollonius* sect. 3. lib. 3. Epid. hist. 13. cui consuetus dolor erat ad dextrum hypochondrium, & hic mortis tandem causa fuit, cum levi alia de causa laborasset: nam mirantur aliqui sæpe nos levi de causa in morbos incidere, at hæc per se non est causa sufficiens, Etenim, ait *Galen.* comm. in part. 15. sect. 1. lib. 3. Epid. Sunt quædam quæ per seipsa morbum committere nequeunt, quæ si ad corpus morbo oportunum accesserint, totius causam morbi creduntur sustinere.

In Liene sanguis concretus erat] *Hippocr.* aph. 20. lib. 6. ait, Si in ventrem sanguis p. n. effunditur, necesse est suppurari, Græce ἐκπυηθῆναι i. e. φθαρῆναι, corrumpi & in pus verti, Ac primum nosse oportet id quod placet *Hippocr.* Si unquam sanguis a propria cavitate in aliam quamcunque pervenerit, omnino est impossibile ut sanguis permaneat: Sed an necesse suppurari? Non placet *Galen.* cum suppurari sit nomen mutationis unius in sanguine factæ: itaque generalius refertur ad τὸ φθαρῆναι, i. e. vitiari: Nam tribus modis vitiatur sanguis, aut enim in pus vertitur, aut livescit, aut grumescit: grumescit autem præsertim si in magnam cavitatem ceciderit: atque non mirum si in ægro nostro non suppuratus fuerit sed nigrefactus & in grumos versus, erat enim magna pars ejus in amplam cavitatem delapsa: deinde aneurysmatis ruptio repentinam mortem attulit: Sic ille magnus & apparens pulsus significabat contineri aliquid contra naturam in capacitate ista & arteriam dilatatam valde: Atque huc pertinere potest aph. 23. lib. 4. Quibuscunque ex morbis acutis, aut diuturnis, sive quovis alio modo extenuatis, nigra bilis, sive uti sanguis niger deiupter exierit, postridie moriuntur.

§. 3. Michael Tedler ann. 25. anno 1640. cum per 16. circiter menses Quartana laborasset, non obstante eo quod diversis accommodatis remediis usus esset, ad superandam quam ex victu pravo contraxerat cacochymiam, tandem morbo medelam superante noctu inter 23. & 24. Martii decessit: fuitque hic ejus vitæ exitus: aliquot diebus ante mortem à corrupto viscerum tono pedes & crura tumescere cœperunt, Viresque & appetitus paulatim dejiciebantur, manebat tamen idem febris circuitus, cujus paroxysmum etiam nocte, quæ ipsi penultima fuerat, passus est, sed & die subsequente ante vesperam, novo eoque vehementiori paroxysmo correptus fuit, qui ipsum mane ante tertiam abstulit.

Aperto in defuncto abdomine, hæc præcipue p. n. deprehensa fuerunt: Lien præter solitum, triplo major erat, flaccidus tamen & sanguine nigro ultra quam decet insuccatus: circa autem ejus arterias, earumque ramos, ad ventriculum & ad Portæ venam tendentes, glandulæ erant multæ, quæ comprimendo ductus angustabant, & visceris hujus (ut facile colligere est) obstructionem faciebant, simulque febri huic dum viveret occasionem præbebant, & omnium medicaminum vires eludebant: Sed & hujusmodi aliquot glandulæ erant circa vesicæ felleæ ductum ad intestina tendentem, eumque ita comprimebant, ut vix aliquo conatu instrumentis tenuissimis esset transitus: Et harum glandularum omnium maxima firmiter etiam Portæ trunco ad finem Pancreatis nectebatur: adeo ut mirum non fuerit nutritionem ipsi defecisse, & Icteritiæ paulo ante mortem signa se in mutato corporis habitu obtulisse, & alvum (de qua tandem etiam querulus fuerat,) segniorem redditam: In Thoracis dextra parte etiam modica aquæ quantitas colligi cœperat, Pulmo tamen mediocriter habitus & liber: sinister autem Pulmo passim partibus continentibus erat adnatus, non corruptus quidem, sed flaccidior tamen & aquea spuma impletus: Reliqua à naturali constitutione non multum aliena erant. *O. Heurnius observat.* 22.

§. 4. *Helideus* secuit aliquando in Hospitali Bononiensi virum quendam, qui febre Quartana, qua diu detentus fuerat, tandem mortuus est: Posteaquam autem cadaver istud aperuit, reperit in corde, venis, & quasi omnibus membris, frustra magna, longa, alba, pituitosa: Hoc est proculdubio id quod in venis cruditatem appellere solemus: *Ex observationibus Laurentii Scholtzii.*

SCHOLIA.

De iis corporibus pituitosis mentio sæpe facta lib. 1. pluribus in locis: Pituitam autem Quartanæ originem aliquando dare asserit *Hollerius*, quæ tam crassa est ac contumax quam ipsa atra bilis: Neque id, *ait*, repugnat Græcis aut Arabibus, nam pituita consistentia crassa, quantitate pauca, quartanos aut etiam rariores circuitus facere potest: Sic Rhazes docet Quartanam fieri successione Quotidianæ & Tertianæ, adustis scil. aut incrassatis humoribus.

§. 5. Quartana affectus neglecto remediorum usu abscessum musculorum ventris incurrit. *Vide lib. 3. tit. de ventris Tumoribus.*

SCHOLIA.

Neglecto remediorum usu] Intermittentes febres per se minime lethales sunt, etsi exquisitæ admodum acutæ existant, cùm ipsarum causa procul à corde in ventre inferiore existat, circa excremento-

rum

rum sentiam, à quo loco melius quoque expurgari potest: Fit tamen quoque si diutius perseverent, aut frequentius infestent, ut visceribus vicinis Læsis, Hepate, Liene, Ventriculo, Intestinis, novi inde morbi & graviora periculosioraque sequantur symptomata, ut colicus dolor, uterinus, hydrops, similiaq; quæ ob errorem ægri, nonnunquam & Medici, possunt accidere. *Platerus Prax. lib. 2. cap. 2.*

§. 6. Juvenem, cui perperam fuerat exsectus testis, *febris quartana* prehendit, ac in eas redegit angustias, ut nequiverit unquam in cubili quiescere; nedum urgente etiam vel maxima dormiendi necessitate, sive nocte sive die, somnum capere, nisi vel pronus consideret in sedili, vel caput in lecto haberet sublime, interdicta ipsi quasi omni decumbendi copia: corpore enim vel minimum; sive retrorsum, sive in alterutrum latus inclinato, dici vix potest quam acerbos illico persentisceret dolores cum in lumbis tum in ventre, quorum cruciatibus, qualibet febris accessione tam miserandum in modum excarnificatus fuit, ut oppressus miseriis, non invitus è vita discesserit.

Invenit autem Anatome Jecur inflammatum, Intestina vitellina; ventriculum vero atra bile perfusum, eandemque in turgidis omenti, ac multijugis Lienis venis (quarum congeriem perperam vas breve vocant) adeo copiosam ut coram omnibus digito inde exprimeretur: In varicosis vasorum spermaticorum anfractibus, vesiculisque sub vesica positis, ob exectum alterutrum testem, plurimum stabulabatur seminis: Sed admirationem movit Pancreas, supra infraque ut turgidum & extuberans, sic intus sordido pure, ac viscida pituita impendio nimis infarctum: cujus pondere depressis occlusisque venæ cavæ, ac arteriæ magnæ tunicis, visceri huic suppositis, ut juvenile hoc corpus emarcuit, genio suo defraudatum, sic excitavit contumax ipsius obstructio summas illas præcordiorum angustias, quæ comitabantur quascunque febris accessiones: incalescente proculdubio putrida hujus visceris proluvie, sive ab incendio febrili, sive à pulvinorum calore: cujus vapores deinde in ventrem, spinalem medullam cerebrumque delatos, ecquis non videt excitasse dira illa symptomata quibus corpus hoc quotidie fuit exagitatum. *Tulpius observ. med. lib. 4. cap. 32.*

SCHOLIA.

De vero *Pancreatis usu &c.*] Quamvis inter medicos necdum convenit de vero Pancreatis usu, certo tamen certius est inibi locorum inveniri diutinos ac inextricabiles morbos, veluti tabem dorsalem, febres productas, scirrhos, abscessus, steatomata, vomitum, inquietudines, vigilias, aliosque pernitiosissimos affectus, qui ex hoc fonte, quasi ex Pandoræ pyxide non infrequenter erumpunt, ad perniciem humani generis, testibus *Fernelio*, l. 6. c. 7. *Riolano Anthrop.* l. 2. cap. 6. & *Hildano* cent. 1. observ. 71. *Huc refer quæ supra adducta sunt de febrium intermitt. origine ex Pancreate.*

§. 7. Quinquagenarius, aut circiter; è febre *Tertiana æstiva* Autumno *in Quartanam* simplicem, hinc in triplicem degeneravit, atque ad Novembrem in hydropem: Desperatus est à Medicis, quia Practici confirmatum hydropem dicunt post secundum mensem: Relata causa ad Hepar refrigeratum, partim morbo, partim usu aqua destillatarum, acetosæ & cichorii, quibus plurimum usus fuerat.

Mortuo Febr. initio inventa sunt syderata intestina, similia aquatilibus colubris: Omentum corruptum: Hepar multis occupatum scirrhis. *Hollerius observ.* 20.

SCHOLIA.

E *Tertiana æstiva in quartanam &c.*] Quartana vel primo incipit, vel aliis febribus succedit, præsertim Erraticis; Cum primo incipit, ab humore fit frigido siccoque: cùm aliis febribus succedit, fit ab humore adusto; Et hujus origo potest esse Hepar fervidius atram bilem generans: *Hollerius* docet Quartanas fieri vel vitio Hepatis sanguinem adurentis; Vel vitio Lienis melancholiam non expurgantis; vel *vitio ventriculo* crudum humorem generantis.

§. 8. Dom. *Magnus* ait in vulgari Quartanarum fœtura, observasse se plerosque toto autumno & hyeme quartanarios decubuisse, ac tandem interiisse, in quorum mortuorum cysti lapis loco fellis concreverat, His Quartanis *Iecur author fuit. Ballonius Parad.* 135.

SCHOLIA.

I*Ecur author fuit*] Bilem generans nimioque calore adurens; quippe à bile assata vel exsiccata plerumque originem ducunt calculi vesicæ felleæ: Hinc narrant *Huitfeldius & Suaningius* in historia *Christiani Secundi* Danorum Regis inventos plurimos lapillos parvos in ejus cysti fellea, quia vinis generosis frequentius circa vitæ finem utebatur. *T. Bartholinus.*

OBSERVATIO XXXI.

Febris Semitertiana ortum habet plerumque ab inflammatione mesenterii, Omenti, Intestinorum vicinarumque partium. 1. 2. 3. 4. Pestilens ab Hepatis, Pulmonum, imo Cordis inflam-

inflammatione, hinc sideratione. 5. Extinctæ mulieris Hepar exsiccatum repertum, cum lapillis in cysti, Pulmones suppurati. 6.

§. 1. QUidam ex gravi dysenteria in Semitertianam spuriam incidit, quæ postea febris intermittens facta fuit: Ægro 40. die mortuo, & corpore aperto, inventa est interna ventriculi tunica levi erysipelate inflammatorio affecta: Venæ mesaraicæ, & quæ ad ventriculum tendebant, atque omentum, crasso nigroque sanguine refertæ erant, imo Omentum semiputrefactum ab inflammatione Erysipelatode, quæ in omnibus venæ portæ ramis minoribus inerat. *Adrianus Spigelius lib. 1. de Semitertiana cap. 15.*

§. 2. Ego plures qui febre quotidie sese exacerbante, præcipue circa vesperam, aut statim post meridiem, in modum duplicis Tertianæ continuæ, vel Semitertianæ, perierunt, secui, & in his putredinem non in vena cava, sed inflammato alicujus primæ regimis viscere, vel alia aliqua recondita parte, inflammationem paulò minorem quàm ut dolore ab ægro, vel *tactu hypochondriorum* à Medico & ægroto cognosceretur, deprehendi: *Idem ibidem cap. 16.*

§. 3. In dissectis Semitertiana mortuorum cadaveribus, reperi inflammationes ex sanguine bilioso & pituitoso factas circa jecoris cavam partem, in ventriculo, intestinis tam crassis quàm tenuibus, Mesenterio, Omento, Liene, & sæpius in una partium commemoratarum, aut pluribus; aliquando etiam in omnibus, quæ celeris mortis causa erant, superveniente gangræna vel sphacelo: Præterea in plurimis dolores in ventre immanes vel continuos, qui certis horis plerumque exacerbabantur, vel intermittentes eos affligebant, orti fuerunt, ex facto abscessu, sanie ac pure, aut bile saniosa & concocta per secessum vel vomitum redditis. *Idem cap. 14.*

§. 4. Rarissime Semitertiana laborant, qui firmis sunt visceribus, sed ii qui distillationibus laborant, Jecur habent obstructum, aut Lienem, aut mesenterium, Pulmones male affectos, per longa intervalla colicis doloribus infestantur: Nullius eorum, qui à Semitertiana perierant, cadaver inspexi, in quo Pulmones & Jecur non male haberent: vel una cum his Caput, Lien, Renes, mesenterium, Intestina magna ex parte inflammata, & in aliqua parte gangræna correpta erant, præsertim quo loco Ileon colo jungitur. *Idem l. 2. c. 11.* In quodam juvene Belga, qui post Dysenteriam in Semitertianam incidit, & die 20. mortuus est, reperi intestina tenuia inflammata; Ileum, qua parte colo & cœco adhærebat, sphacelatum. *Idem ibid. c. 16.* Adolescens quidam Gallus Semitertiana correptus 27. die mortuus est: in cujus cadavere dissecto tenuia intestina inflammata fuerunt deprehensa, & Ilei portio magna versus colon sphacelata; Jecoris etiam cavæ partis portio inflammata fuit, *Idem ibidem.*

SCHOLIA.

EX vulgata sententia, Semitertiana febris ex continua Quotidiana & Tertiana Intermittente est composita: At cum non solùm antiqui & recentiores de febris hujus natura non plane consentiant, verum etiam mixtura illa febris Tertianæ & Quotidianæ, bilisque ac pituitæ non semper locum habere videatur, multoque graviora in hac febre adsint symptomata, majusque periculum quàm quod solum ex pituitæ ac bilis mixtione provenire possit, Ego meam hic sententiam propono: Equidem non negaverim febres tales ex continuis & intermittentibus complicatas dari posse, libenterque concedo cum *Platero* simul & eodem tempore in venis mesaraicis & vena cava humores putrescere posse, ac quidem vario modo, ex diversitate materiæ vel tertianas vel quartanas simplices aut duplices, nothas aut legitimas, cum continua complicari: febresq; quæ varias exacerbationes & mutationes in symptomatibus habent, excitari posse; Modo hoc observetur non necessarium esse ut una harum febrium semper sit quotidiana: sunt enim quotidianæ febres raræ omnino & semper longæ, cùm Semitertianæ sæpe sint satis frequentes, imo interdum epidemiæ & non semper diuturnæ: Ideo sufficit ut una sit Intermittens, altera continua cujuscunque etiam generis: quomodo illæ de variis differentiis & gradibus controversiæ tolluntur: Verum his omnibus concessis, sum in ea sententia, etiam febres natura sua intermittentes, Tertianas præcipue, seu simplices, seu duplices, seu triplices, vel etiam, si cui ita libet, quotidianas, Semitertianas dici posse, Eas scilicet, in quibus causæ morbificæ pars aliqua & ventriculum, intestina ac vicina loca detrusa, inflammationem, atque inde febrem symptomaticam excitat, ut ita hæc febris, ratione intermittentis sit horrida; ratione symptomaticæ, continua: ut enim natura in continuis febribus interdum partem materiæ ad partes aliquas privatas, ut pleuram, pulmonem, fauces deponit, ita non est impossibile eandem etiam in intermittentibus partem materiæ cum sanguine ad intestina & ventriculum ac vicina loca depellere, quæ ibi hærens inflammationem excitet, unde etiam febres hæ tam periculosæ sunt: Atque ita rem se habere observationes allatæ ex *Spigelio* docent: Persuadet illud & hoc quod febres hę sint frequentiores quando dysenteriæ contagiosæ grassantur, ut idem docet lib. 2. cap. 10. Materiæ enim ad intestina impetus est in utroque malo: Accedit his & illud quod febres hę solvuntur doloribus colicis, alvi fluxu, dysenteria, quæ omnia humorem ad intestina impetum habere indicant; & ut idem lib. 2. cap. 14. docet, Aliquando in momentaneam apoplexiam & paralysin mutantur, quæ proculdubio ex primis viis ortum habet, estque talis qualis colicam quandoq; sequi solet, quod vel ex eo patet, quod febris hæc ex paralysi, superveniente dolore colico, quandoq; solvi solet: Scribit-

que

que, Idem, se longo usu edoctum dolores hosce colicos, post duplices tertianas & tales febres sequi, quod ortum habeant tales febres ab abscessu plerumque consistente in pancreate, mesenterio vel cavo jecoris, è quibus materia ad intestina depellatur.

Ex quibus omnibus apparet materiam Semitertianæ non semper in vena cava, quod *Spigelius* concedit, sed in venis mesaraicis etiam contineri, & proinde ex febre primaria & symptomatica componi: Et primò quidem natura sua febrem intermittentem esse, cui postea continuus calor accedit ex inflammatione ventriculi, intestinorum & vicinarum partium, ex sanguine ac humoribus vitiosis in ea loca & extremitates vicinorum vasorum mesaraicorum eo desinentium confluentibus excitata: Unde ipse *Galenus* lib. de Typis scribit, non semper continuas, sed etiam intermittentes reperiri semitertianas, i. e. ut *Spigelius* explicat, non omnibus morbi totius temporibus: nam primo potest intermittens esse tertiana sola, huic postea accedit alicujus visceris inflammatio, qua sedata nihil hominus potest febris intermittens remanere: Imo fieri potest ut sæpius hoc modo febris mutetur, prout sæpius nova alicujus partis inflammatio accedit.

Atque ex his causis horroris & rigoris, Et cur in febre hac continua toto morbi decursu horrores & rigores toties accedant, febresque hæ *φρικώδεις* appellentur, reddi potest: Fit hoc primo ordinate, & nunc sæpius nunc rarius pro febris intermittentis natura, quæ potest esse tertiana simplex, duplex, triplex, vel etiam quotidiana forsan: deinde inordinate, cùm inflammatio novam partem occupat, vel dum pus fit, secundum *Hippocr.* 2. aph. 47. Sunt enim hæ partes, quas inflammari diximus, membranosæ, & proinde iis affectis facile rigor vel horror excitari potest: Neque ex rigore vel horrore semper initium novæ febris colligere licet, sed sunt rigores & horrores etiam inflammationibus proprii, ut modo ex *Hipp.* 2. aph. 47. dictum, qui etiam in coacis scribit, Qui subinde exudant, rigentque, lethale, ac sub finem morbi suppurationem habere deprehenduntur, alvosque perturbari: Ita ibidem, *Rigor in phreniticis accidit*, Et habentur in coacis plures aphorismi, qui docent Rigores non solum in initiis febrium accidere, sed alias etiam ex materiæ commotione: Et experientia id confirmat; refert enim M. *Donatus* hist. mirab. l. 5. cap. 5. cuidam in musculo temporali vulnerato septima die supervenisse rigorem, eumq; ad 45. diem riguisse, & quotidie fere semper sudasse, alternatim rigoribus succedentibus sudoribus: Et ipse ęgrum vidi inflammatione auris, quæ tandem ad suppurationem pervenit, laborantem, eodem die ter riguisse, idque aliquoties accidisse etsi per intervalla longiora: Et omnino facilius ex hisce quæ diximus, omnium qui in Semitertiana accidunt causam reddere licet, quam ex difficili illa & non semper probabili febris intermittentis & continuæ mixtione, præcipue si hoc præsupponamus, quod à doctissimis Medicis approbatur, nimirum eundem hominem posse pluribus tertianis laborare, si in diversis & pluribus ramis mesaraicis causa febris contineatur: hinc enim fieri potest, ut non solum antequam una febris solvatur, alius paroxysmus invadat, sed & accedens inflammatio calorem præcipue continuat, unde febris est continua: Toties vero rigor & horror invadit quot numero sunt Tertianæ: neque enim duplici vel triplici saltem Tertiana, sed quatuor vel quinque Tertianis homo laborare potest, prout febrilis materiæ sedes in tot locis consistit.

Ex his facile etiam patet quæ nam sint Semitertianæ causæ; Nam si ea ex continua quotidiana tertianæ intermittenti, vel aliomodo complicata continua & intermittente constet, etiam causæ utriusque febris adsint necesse est: Si vero sit Tertiana cum inflammatione alicujus partis, causæ illæ omnes quæ Tertianam constituere possunt, locum habent: Si nimirum materia in pluribus venarum mesaraicarum ramis colligatur, & putrescat, parsque ejus effusa ad intestina, vel ventriculum, vel alia loca vicina, ea inflammet: Habet tamen humor hic proculdubio peculiarem qualitatem, ob quam ad hæc loca fertur; sicut & in dysenteria humor peculiarem qualitatem, qua intestinis infestus est, obtinet: Unde & epidemiæ sæpe ac contagiosæ sunt semitertianæ, imo nonnullis locis familiares sunt hæmitritæi, sicut *Galenus* Romæ & in Æthiopia, totoque littore, tractuque terræ ubi cœlum est calidius cum adventitia humiditate, frequentem esse scribit:

Signa hujus Semitertianæ quod attinet, quam esse Tertianam intermittentem simplicem, vel duplicem; cum inflammatione alicujus visceris diximus, Febris ipsa quidem intermittens suum typum observat, sive sit simplex, sive composita; calor tamen ob inflammationem est continuus, eaque etiam suis signis se prodit; adsuntque vomitus, dolores ventris, alvi fluxus: clysteres injecti nihil fæcis educunt, sed mera clysteris materia sine excrementis, prout erat injecta, statim, vel modico post injectionem tempore, exit, quod signum inflammationis intestinorum in ejusmodi febribus frequentissimum esse solet: *Sennertus lib. 2. de Febribus cap. 21.*

Vel tactu hypochondriorum &c.] Plerique ex iis quib° pręcipua cura est de contrectandis hypochondriis, cùm nec inæqualitatem, nec tumorem, nec renitens quod tactu deprehendunt; propterea jubent securos esse ægros: Tametsi autem *Hipp.* in *coacis*, in omni morbo hypochondrii qualitatem in ęqualitate & substantia, in eoq; doloris vacuitatem laudarit, non prætereà latere nos debet subesse substantiæ totius vitium in viscere contento in hypochondriis: nam *Gal.* cap. 7. l. 5. de loc. declarat quomodo superficies corporis sæpe colore auriginoso infecta deturpataque sit, cum nulla existat obstructio aut inflammatio aut scirrhus in Hepate, Sed, *ait*, secundum substantiam temperiei ipsius partis mutatur: ut sit temperamenti quædam alienatio: Sed sit ita, inquam, aliqua obstructione aut tumore laboret Hepar, an propterea tactus fidem faciet? Audiatur *Galenus* c. l. Constat, *inquit*, Hepar intra musculos locatum esse quod cum tribus contegatur musculis, fieri non potest ut tactus aliquam illius notitiam præstet, nisi vel magna in eo oriatur inflammatio, vel incumbentes ei musculi valde extenuati sint: At affectus Hepatis cognitionem alia arte venandam ęsse tradit. *Ballon.*

§. 5. Novi mulierem (eo morbo detentam) cui cum urina fluebant primo furfurea quædam, inde & pelliculæ magnæ, & postremo pus manifestum villis, festucis & tunicis variis intertextum: Profecto ea membranarum defluxio, pro quantitate sui, certum morituris prænuntium misit, nam ex hepatis, aut pulmonis, aut cordis sideratione contigerant; ut etiam per anatomen deprehensum est: Plerisque dissecto corpore universa hæc viscera, aut major illorum portio, nunc nigra ut carbo quispiam visa est, nunc suppuratis pustulis plena;

plena: fit enim facillime ut per consensus tunicarum pituita concrescens jugiter adhærescat, eademque salsior aut virulentior, subjectam œsophagi linguæque substantiam depascatur. Possem plurimos recensere, ut mulierem Æthiopis symbolo, & sub insigni Hierosol &c. *Corn. Gemma de febre pestilenti Hemitritæo.*

§. 6. In Ill. Domina à *Calmontio* febris erat assidua, *alias interdiu, alias noctu exacerbationes habens*: una dies levior, altera acerbior, in morem φιλαιμώδους, aut ἡμιτριταίου: Si fortè remissio aliqua erat, minima occasione prehendebat Horror; cum perfrictione quadam, ita ut *ad hemitritæon accedere videretur*: *Anxietas erat summa*, quæ à calore acri omnia confundente & os superius ventriculi molestante contingebat: Implacabiles erant dolores renum, urinæ fere crudæ: conjiciebamus circum ventriculum collectam esse humorum copiam, unde *defectiones animi* excitato vapore sequerentur: Sed mirum quod apparuit, nam cùm habitum corporis haberet tumidiusculum, pituitosum, minime difflabilem, corpus internum æstuabat, omnia quæ excernebantur erant biliosa, tota massa sanguinis erat corrupta, Et quod mirum, pulsus erat vibrans, qualis in ingentibus inflammationibus apparere solet: Cumque esset annosa, mirabantur Medici, quomodo in febris assiduitate ista Pulsus vibratio, elatio, magnitudoq; tamdiu perstitisset: at animosa erat mulier, nullis aut corporis aut animi laboribus defatigari solita, nulli pene celeritate cedens, irasci celeris, ad omnes actiones expedita: cor compactum habebat, & facultatem vitalem omnium validissimam (nec enim tamdiu, tam violentæ diræque febris molestias tulisset) Itaque pulsus erat validus cum facultas vitalis esset valida, auctus erat usus, instrumentum cedebat, ut mirum non fuerit, si talis pulsus extiterit: Sed quod magis mirum fuit, est quod uno die quinquies aut sexies rigeret, ac si nova accessio foret: Statim *ab isto horrore*, calor adurens surgebat, manum tangentis feriens, adeoque vola manus & planta pedum incaluerat ut nullus ferè eum calorem ferret, obiit die 27. totius morbi.

Aperto cadavere: *sinistra pars Pulmonis erat purulenta*, Et cùm *iræ esset præcipitis*, in cysti cholidocho novem lapilli, ciceribus rubris duplo majores inventi sunt: Hepar incendio incanduerat, totus *sanguis putris erat & lacteus*. *Ballonius lib. 1. consil. 77.*

S C H O L I A.

Sinistra pars Pulmonis erat purulenta] Non alienum erit monere *Galeno*, comm. in p. 5. sect. 3. l. 1. Epid. placuisse cum veteribus febres istas φιλαιμώδεις inflammationem sequi partium internarum: quod & in hac muliere observatum est, totum enim corpus internum incendio conflagrabat. *Ballonius*, Ibidem: vide supra quæ de Pulmonibus, aliisque partibus male affectis, afferuntur ex *Spigelio*; Et lib. 1. Epid. p. 35. Febres quæ toto mense Junio, Julio & Augusto anni 1573. vagatæ sunt, ad hemitritæos & φιλαιμώδεις accessisse, à phlogosi viscerum natas fuisse, ac inflammationis fuisse soboles.

Defectiones animi, Anxietas &c.] Ab obsesso ore ventriculi, huic enim vicinæ partes, hac in febre, maxime patiuntur: Sic apud *Hippocr.* 5. Epidem. Diopithis sorori in febre semitertiana circa accessionem os ventriculi graviter dolebat: talisque oris ventriculi dolor aliis similiter contingebat.

Anxietas erat summa &c.] Apud *Galenum* duplex est ἀλυσμὸς unus ψυχικός, alter σωματικός: Ita enim ad part. 43. lib. 2. prorrhet. Bifariam ægri sunt ἀλύοντες, uno modo cum virtus à corpore gravatur, nullamquè figuram retinent ægri: alio modo, cùm os ventriculi à pravis mordetur humoribus; Priores perniciose afficiuntur, posteriores sunt nauseabundi: Ad duas illas causas, malignam qualitatem accensebis: Imo virium infirmitas non videtur causa, cùm sæpe post magnas vacuationes multos videas valde imbecillos, qui quiescant nec subinde mutentur: Itaque aliqua latens causa, ut venenata qualitas esse videtur, quæ homines, jactari faciat, 1. quæ in semitertiana febre sæpe concurrit, accedente molestia ori ventriculi inflammato.

Iræ præcipitis &c.] Sic apud *Fernelium* lib. 6. c. 5. Decrepitus senex in iram mire propensus, post decessum sine cysti & sine felle inventus est, in cujus sede calculus ingens concreverat.

Totus sanguis putris erat & lacteus] In venæ sectione nonnunquam lac loco seri prodiit: Lac autem istud secta vena in pelvi conspicuum à putridis humoribus diligenter est distinguendum, qui sæpe sæpius lactis speciem referunt & calidi nativi extinctionem notant: Nollem dissentire, accedere tamen non possum *Riolan.* qui pag. 188. contra *Pecquetum* scribit, *Dum in educto sanguine per phlebotomiam & vasculis excepto, superficies digiti minimi crassitie albicans apparet, non tam à putredine sanguinis nasci, quam ab ista chyli portione profluente cum sanguine quæ supernat*: Enimvero superficies illa candicans gelatinæ similis in emisso sanguine, plerumq; in morbosis condensata conspicitur, & vidi corii instar crassam lentamque, sæpe in febribus acutis hoc anno observatam: Quis in chylo concretionem talem animadvertit? Expositus aeri demptus ex lacteis chylus, permanet liquidus: In quibus superficies sanguinis durior est & candicans, subjectus sanguis in pelvi sine fibri plane est putridus, imò vidi in hujusmodi ne guttulam coloris rubri: Nostri contra quibus lacteus fuit sanguis, sani erant: A pituita igitur lenta oritur superficies alba, crassa, quam à chylo credimus diversam. Considerata autem insertione & progressu lactearum thoracicarum, visi sumus nobis invenisse viam qua lac cum sanguine aliquando emittitur. *Bartholinus in Dubiis de Lacteis cap.* 1.

Alias interdiu, alias noctu exacerbationes habens &c.] Similem paroxysmorum anomaliam vidi in Nob. Matrona, Uxore Nob. & Clar. Dom. Consulis *A Domonova*: Unde verisimilem credidi de Semitertianæ origine *Spigelii* sententiam: Dicta Matrona anno 1674. mense Januario 60. ætatis anno, de dolore ad nothas costas sinistro latere conqueritur, qui statim enemate & fotu sedatus: Postridie trium horarum rigor succedit, & postmodum calor: desinente paroxysmo, ob lumborum dolorem, cum urinarum

narum paucitate, consentiente complexione sanguinea, rubore vultus se prodente, Saphena tunditur: Die sequenti terno febris insultu corripitur, horrore prægresso; ac circa noctem alius paroxysmus cum rigore & nausea adoritur: præsentibus plurimæ cacochymiæ indiciis, porrigitur Sennæ & rhei infusio, cum syr. Emetici *Sala* ℥iij. quia in vomitum erat prona, ante nephritidi obnoxia, unde infra quater copiose bilem, supra plurimum phlegmatis, cum manifesto levamine exclusit: Die sequenti unicus paroxysmus, isque levis advenit, cum restitutione libertatis lotii, plurima hypostasi crassa onusti, sed livorem manifestum præ se ferentis: Porro cum Matrona virilis esset animi κρυφίως accessit; quæ deinceps urinæ fluxerunt, oleum colore & consistentia referebant, sed paucæ erant: Linguam ad radicem nigra, quasi à caustico appresso, cum singultu & deglutiendi difficultate; hinc phlegmones internæ opinio enata: Morbi die 10. infida levatio, nec diuturna, ingruente enim catarrho suffocativo extinguitur. Post obitum pars summa anterioris thoracis livida & siderata fuit, à phlegmone partes summas pulmonis cum œsophago obsidente: Negata cadaveris apertio, assertionem confirmare non potuit: Ingruente catarrho ab incauto Pharmacopœo unciæ tres vini Emetici dantur; cui quia inefficax, subjunctæ unciæ duæ oxymelitis scyllitici, inani tamen effectu, ob necrosin partium dictatum: Et quia præcipites illi catarrhi per venas jugulares feruntur in partes spiritales: Annotatum enim a Clar. *Segero* quotquot ab iis extincti fuerunt, in corde Polypos exhibuisse, ob concretionem scil. subitam sanguinis in illis: Unde Cl. *Kerkringii* opinio est eos non præexistere, sed momentaneam habere generationem.

OBSERVATIO XXXII.

Febris Erratica à Iecore orta, in cujus sima vomica. 1. Vitio Lienis inducta. 2. vitio mesenterii glandulosi. 3. A mesenterio glanduloso, Pancreate scirrhoso, Pulmonum labe. 4. Ab obstructionibus vasorum. 5.

§. 1. Quidam natus anno 42. totus cholericus, (*vide histor. lib. 3. sect. 17. observ. 2. §. 6.*) febrem habuit quandam Erraticam, atque tumorem durum tensivumque in hepatis regione: Febris minime erat intensa & periodica, sed hecticæ similis, quæ incerto tempore subinde per totum corpus diffundebat æstum solito majorem, qui interim prius, interdum tardius remisit.

Aperto cadavere invenimus vomicam simæ partis hepatis, cujus non parum putrefcerat innatam. Reliqua bene constituta erant. *Coster libello observ. Anatom. & Chirurg.*

SCHOLIA.

Erratica Febris neque facile à quovis dignoscitur, neque curatur, omnis enim cognitio certa à quodam firmo & fixo capienda est, cùm in his febribus nil certi & ordinati sit, nisi quod inordinatæ sint, & subinde moveantur, de una natura in aliam, (quod erraticas & mutabiles facit) ab omnibus ordinatis distinguuntur: Hæ omnino typorum expertes sunt, id est, neque quotidianæ, neque tertianæ; sed præter modos enumeratos, adhuc citra dictum ordinem fiunt, i. e. quæ tertianæ paroxysmum, deinde quotidianæ, vel tertianæ, vel quartanæ, & tunc tardant, nunc accelerantur; Tales vero Inordinatæ dicuntur: & sunt, quarum multæ particulares differentiæ sunt, quas difficile est enumerare; Hæ solent autumno fieri, ob diversitatem humorum in corpore congregatorum: æstatis tempore & autumni, temporis inordinatione solent fieri, post longas febres & spurias in corporibus debilioribus: Non enim possunt istam diversorum humorum naturam vincere, & derivare, qui multi sunt, & si ad vires referantur, multi simul: Sed si particulatim & seorsim sumantur, pauca est humorum quantitas, quæ est in causa, quod ex eadem materia duæ vel tres accessiones fiant consequenter, vel quod bona fiat expurgatio: Plato illa recrementa vult subinde ab intemperatura visceris alicujus generari: pauca retineri in corpore, & cito putrescere ob caloris imbecillitatem: Ad earum curationem necesse est diligenter inspicere cujus visceris vitio id fiat, ventriculi, hepatis, vel lienis: Si tumor aliquis in parte interna, aut gravitas sentiatur: Talis pars in causa est, vel intemperies: Quare indicatione sumpta à parte affecta, intemperaturæ remedia instituere oportet: In hisce febribus liberare ægrum obstructionibus, bonam procurare actionem & lubricam alvum habere potissimum est. *Rondeletius Pract. p. m. 812.*

§. 2. Æger febre primo quidem Tertiana per annum afflictus fuit, modo simplici, modo duplici: postmodum quartana & erratica: Totus Lien durus erat, plumbei coloris, magnus, crassus, in quo materia fæci vini rubri similis continebatur. *Vide l. 3. tit. de Hypoch. tum.*

§. 3. Filiolus N. Febre inordinata prehenditur: Glandulæ per totum mesenterium scirrhosæ deprehensæ: Lien & Hepar puncticulis tartareis, perduris undique erant referta. *lib. 3. tit. de Diarrhœa.*

§. 4. Puella annos 13. nata, nomine *Dentand*, macilenta, sed vivida, morbis crebro tentabatur, palpitationi cordis crebro obnoxia: Appetitu omnino carebat, imo ad capescendum cibum; per 6. vel 7. annos adigenda erat: Libera erat respiratio, præterquam in scalarum ascensu, quas ubi superaverat, anhela erat: Ingestus cibus statim in os recurrebat, nec tamen excludebatur: Sub medium Maji mensis, anni 1676. febre Erratica prehenditur, ab initio & in progressu lumbricos aliquot excludens, unde morbi origo crediti: Capitis dolore vehementi afficiebatur, cum vigiliis, qui quanquam remitteret, nunquam ex toto desinebat: Abdomen nec tumidum erat, nec depressum; Nulla tussis fatigabat; sexto à decubitu die cordis palpitatio vehemens urget, accedunt convulsiones, die 8. mors.

Aperto cadaveris pectore, Pulmonis lobus dexter intus & foris omnino putris apparuit, undique

undique costis & dorso cohærens, cujus portio cum sterno adempta, diaphragmati etiamnum adnatus: Lobus sinister à connexione liber erat, sed in corruptelam vergens, variegatus, scirrhis parvis per totum obsessus, cum abscessu purulento in declivi parte: Cor maximum fuit sed flaccidum, in conspectum omnino veniens statim remoto sterno, quia à lobo sinistro pulmonis neutiquam anterius cooperiebatur, illum ad latus sinistrum propellens: Vasa coronaria, id cingentia, nigra erant & sanguine turgida: Jecur sanum sed maximum: Ventriculus mollis, sed flaccidus, exolutus & ultra modum expansus, qualis in iis visitur qui crebra cibi & potus ingurgitatione ejus tonum vitiarunt: Mesenterium maximis glandulis, & steatomaticis erat refertum, sinistra præsertim parte: Pancreas durum & scirrhosum, cujus ductus Wirsungianus atro sanguine turgebat:

SCHOLIA.

IN causas vehementiæ capitis doloris inquirere non licuit, prohibente ejus apertionem matre: Palpitationis autem cordis obscura fuit causa, An contingebat, quia Pulmones vitiati sanguinem ab eo transmissum non excipiebant? Aut potius hic contagionis labe inquinatus, ad cor refluus, illi incongruus, molestiam pariebat? An ab hypochondriis, mesenterio scirrhoso, maxime pancreate, atro sanguine turgido, quo etiamnum vasa cordis coronaria mire distendebantur, causa repetenda? An cordis insignis illa magnitudo nativa fuit; aut palpitationis diuturnæ effectus fuit? Mirum vero fuit quod in tanta Pulmonum corruptela, major respirationis difficultas non fuerit, sed tantum in ascensu, maxime quod undique, ante & retro, ipsi etiamnum diaphragmati cohærerent: Tussim vero perpetuam non fatigasse adhuc magis mirum; An ideo quia Pulmonum parenchyma omnino vitiatum puris stimulum & acrium humorum non persensit? Febris autem lentæ & putridæ causa referenda videtur tum in obstructionem ductus Pancreatici & mesenterii, tum in Pulmonum gravem corruptionem.

§. 5. E succo mordaciori deprædante, & viscosiori vascula infarciente, adeo contabuit corpus ægrotantis quadragenarii, ut Tabem exquisitissimam configurabant, Ex denegata namque debita nutritiorum ἀναδόσει superficies & extrema non solum contabuere, sed increvit Febris Latica, vaga & incerta, obturationum soboles, quæ hecticam ita mentiebatur, ut ipsam adesse Medici alioqui peritissimi pronuntiabant: Cui ut occurrerent γαλακτοποσίαν imperant, prosiliunt symptomata graviora, quibus magis ingemiscens exspiravit;

Dissecti cadaveris ventriculus & duodenum lactis coagulo infarciebantur. *Bennettus Theatri Tabid. Exercitat. 26.*

SCHOLIA.

Γαλακτοποσίαν] Lac assuetis, optime constitutis, avideque petentibus exhibere vice carnium, dum sanguis turgidior & calidior scaturierit, substituisse accommodatum arbitror; & quibus acer aut bilis inter fluida exuberavere, modo vasculorum confiniis adhuc conclusa retinentur; eminus scil. parescente prima symptomatum phthisis dictorum φάσει: Ejus tamen usum vero phthisicis prorsus interdixisse ob causas insequentes necesse duxi: Qui etenim per acrioris succi extravasati deprædationem emarcuere, caseosam ejus partem in spissamentum cogunt, unde vascula pertinaciter obturantur: Qui à succis putrentibus incaluere, butyrosam in bilem tabumque demutant, citiusque si mellita aut saccharata admiscueris, quibus dein aquosa stagnatio spiritalia suffercit, iis pectus magis infrigidatur, unde anacatharsis vel remoratur vel reprimitur, plerisque deniq; capitis dolorem intulit. *Hactenus Bennettus:* Et nos infelicem γαλακτοποσίας usum in quatuor viris eodem anno vidimus, ad profligationem Podagræ à Medicis quibusdam Parisiensibus præscriptæ: Priori, insultus podagricus, qui menstruus fere erat, constitit, per septem menses, sed nonus lethifer fuit, à suppressione humoris anthritidem committentis, ejusque in partes nobiles μετάστασιν: Secundo Ischuria lethalis 17. die inducta: Tertio ad tempus ferocia podagræ mitigata, sed paulo post calculus renum successit, hinc in vesicam devolutus: Quarto venter hydropici in morem intumuit, menstruumque spatium in saburra deplenda (quæ tota erat lac coagulatum) insumptum.

OBSERVATIO XXXIII.

Febris acuta ab intestinorum inflammatione, subsequente vicinarum partium putredine &c. 1. 2.

§. 1. FEbre acuta correptus Fridericus filius Celsiss. Principis Norvvegiæ &c. 1657. sexto die Parisiis extinguitur: Aperto defuncti corpore, visa est cerebri partium integritas summa, cor ipsum quale in sanis: Pulmones per febrile incendium à constitutione naturali aliquantum degeneres: Hepar parte sui cava & majore lobo, à calore febrili exsuccum & subnigricans: Lienis color immutatus, vergens in coeruleum, Omentum exaruerat: Renum parenchyma parte sui interiore subangustum & subdurum: Mesenterium magna sui parte putrilagine & sanie velut quadam conspersum: Intestina subtumida & subnigricantia, Intestinum Ileum duobus in locis exesum & perforatum: In vesicæ cavo glandulosa quædam substantia ad nucis avellanæ magnitudinem non adhærescens sed mobilis: Denique per totas alvinas regiones prorupta & effusa tam ingens vitiosorum & serosorum humorum saburra ut æquare videretur pondus librarum quatuor & trium.

SCHO-

SCHOLIA.

PRobabile videbatur Medicis Parisiensibus mortem contigisse ex intestinorum inflammatione ob aurem illam & corruptam biliosorum humorum illuviem, qui cum exitu suo prohiberentur propter constricta & coangustata intestina, insuetam sibi viam in abdominis spatia patefecerunt, peresо & perforato Ileo intestino, unde vel modica compressione excidentes totum abdominis capacitatem abunde replebant. Hinc acerbissimi illi in alvinis partibus dolorum morsus: hinc hypochondriorum obstinata & pervicax distensio, hinc febris, animi defectiones, obortoque tandem fœdo vomitu, mors brevi consequuta. Observandum monent iidem medici decubuisse & occubuisse Principem mense Augusto, canicula regnante fervida, iisque temporibus quibus apud Parisienses visi sunt morbi complures quos cumularior bilis eaque maligna & effera excitavit, cum plurimorum interitu. Notant præterea quum in morbum illum incideret tentatum fuisse Bubonocele inquam ajunt ab annis tenerioribus fuisse pronum; Inde suspicabantur nonnulli hinc repetendam primam labem & originem mali, quanquam intestinum tum perfectissime in proprium locum sit reductum, aperto tamen corpore, inspectisque singulis particulis desiit illa suspicio. *Th. Bartholinus cent. V. histor. IV.*

§. 2. Homo tres septimanas afflictus fuit complicatis morbis, Epatici fluxus, lienteriæ diarrhœæ cum acutissima Febre: Infra Ileon intestina omnia erant livida, gangræna correpta, cor quasi tostum. *vide lib. 3. tit. de Diarrhæa.*

OBSERVATIO XXXIV.

Febris Ardens *ab inflammatione meningum, quam sequuta sideratio cerebri.* 1. *Ardens ab Abscessu sub cranio, putredine meningum & particulæ cerebri.* 2. *Ardens ab abscessu in cerebri substantia, Inflammatione meningum.* 3. *A sanguine pituitoso & seroso in vasis cerebri.* 4.

§. 1. QVidam sæpius in dies ebrius, post compotationem sævissima cephalalgia corripitur cum omnium sensuum deiectione: Acutissime febriebat, rubebat facies cum tumore, pedes manusque jactabat, nec verbulum proferebat: Dixi cerebri sphacelo correptum esse: die 3. obiit: Inveni meningas valde lividas omninoque sideratas &c. *vide Tit. de cap. dolore lib. 1.*

§. 2. Agricola cujus caput diu Solis radii verberaverant, in dolorem capitis gravativum illico incidit, *Febrem ardentem*, succedente die v. phrenitide & 9. morte. Dempto cranio visus tumor avellanæ magnitudine, pus fœtidissimum coloris viridantis continens: meninges putredine tactæ erant & portio cerebri subdita. *Lib. 1. de capitis dolore.*

SCHOLIA.

F*Ebrem Ardentem.*] Febris Ardens (seu Causus) est de genere *Continuarum*, quarum accessio ad plures dies sine ἀπυρεξία protenditur; Harum differentias & generationem sic explicat Eruditissimus *Willis* lib. de Febr. cap. 7.

Febris *continua* est, cujus accessio ad plures dies sine ἀπυρεξία protenditur; sua habet remissionis & exacerbationis tempora, Intermissionis vero nequaquam; Exardescentia modo est remissior, modo intensior; usque tamen febricitant ægroti, donec à crisi, aut insensibili convalescentia morbus in totum solvitur.

Plures autem sunt modi, quibus sanguis effervescens febrem *continuam* inducit, quorum præcipui ad hæc capita revocari possunt; 1. est cum *Spirituosior* et subtilis sanguinis portio nimis incalescit, & excandescentia quadam afficitur, quæ idcirco reliquas cruoris partes exagitat, & in orgasmum quendam incitat, adeo ut Sulphur, seu oleosa sanguinis pars plus dissolvatur, & magis in corde accendatur: etiam propterea adest inter omnes cruoris particulas σύγχυσις quædam seu perturbatio, qua nimium confusæ & extra ordinem positæ denuo statim extricari, atque in priorem situm redigi nequeunt, quare in toto corpore fervor & incandescentia solito major excitatur: cum vero Spiritus solummodo in culpa sint, eorum æstus & inordinatio intra breve tempus solent sponte sedari: idcirco hæc febris sæpe intra diem terminatur, raro extra triduum extenditur: adeoque febris *Ephemera*, aut *Synochus plurium dierum* appellatur.

Secundus Effervescentiæ modus, sive gradus est, quando pars *Sulphurea* sive oleosa sanguinis nimis excalefacta fervorem concipit: tunc enim & immodice in vasis effervescit, & plurimum in corde accensa deflagratione sua calorem valde intensum in toto corpore producit, Equidem sanguis, quoad temperiem suam, à conditione sulphuris maxime dependet; Quando ob cruditatem sulphur minus dissolvitur, fit cruor aquosus & frigidus, ac in vasis pigre movetur, sin ultra crasin naturalem pars sanguinis sulphurea, seu oleosa incalescat, statim effera, & cum cæteris improportionata condit, ita ut fere tota à cordis fermento velut in flammam acta sanguinis massam immodice effervescere & ebullire cogat, Quemadmodum enim cum vina fæce opulentia prædita, e sulphure nimis rancido in fervorem concitantur, aut veluti fœnum nimis madide repositum, ob ventilationis defectum particulis sulphureis à mixtione solutis, sponte incendium concipit: pariter cum sanguis non rite ventilatur, quin ab evacuatione cohibita, propter rei calidæ ad mixtionem, vel ἀναθυμίασιν uberiorem, aut ob aliam causam, sulphuris particulæ densius agglomerari incipiant, statim, totus ejus liquor à sulphure soluto, & in corde inflammato immodice ebullit, & hujusmodi

est valde acuta, & sanguis fere totus cito inflammatur, & summe æstuat, quicquid succi nutritii cruori affunditur, statim aduritur & incendio absumitur: quarum purum aut nihil ejus in paroxysmi materiem in massa sanguinea continetur. Sin vero hæc febris sit minus acuta, & sanguis modice & per partes solummodo deflagrat, succi crudi supplementum non prorsus adustione absumitur, sed mitiori incendio in materiam fermentativam pervertitur: quæ cum ad turgescentiæ plenitudinem in vasis assurgit, fluorem concipit, & effervescentia sua calorem febrilem, prius in sanguine gliscentem, velut novi pabuli accessu intendit: Hujus materiæ efflorescentia non raro cum levi rigore aut frigore incipit, & aliquando in madorem definit: plerumque vero transpiratione insensili exhalatur: In singulis paroxysmis; præter succi nutritii degeneris penum, aliquid e materia sanguinis adusta & concremata evaporat: quare morbi crisis diu protrahitur, ut raro intra dies XI. aut XIV. judicetur; quin ut plurimum, in febre hujusmodi, paroxysmis & remissionibus intercalata, vix intra dies XX perfecta morbi solutio contingit; atque aliquando sine manifesta diacrisi lentum remittit, & de inlonga declinatione in mortem aut salutem terminatur: Quod vero hujusmodi remissio & exacerbatio juxta typos febris intermittentis varientur, ut diebus modo singulis, modo alternis, & interdum nonnisi intra quatriduum vices suas repetant, hujus ratio à doctrina febrium intermittentium petenda, nimirum juxta quod sanguinis dyscrasia diversimode se habeat, succi nutritii degeneris supplementum citius aut tardius ad turgescentiæ plenitudinem assurgit, & proinde effervescentia sua modo crebriores, modo rariores in hac febre paroxysmos efficit.

Tertius Effervescentiæ gradus, (qui & distinctam Febris continuæ speciem constituit) à *fermento* quodam *maligno* & venenato inducitur, quo cum sanguinis massa imbuitur, & *Spiritus*, & pars sulphurea una fervorem concipiunt: eorumque excandescentia non prius sedatur, quam aut materia ista maligna absumpta sit, & foras eliminetur, aut etiam à veneno ejus corruptivo sanguinis coagulatio, & veluti putrefactio quædam inducatur, qua & circulatio impeditur, & spiritus vitalis extinguitur: oriri solet hæc malignitas, vel à contagio quodam ab extra suscepto, vel à miasmate quodam intus in nobis genito: Iuxta hosce modos *Febris maligna*, *Variola*, *morbilli*, etiam *pestis* origines suas deducunt, & contagio suo late in plures grassantur.

Sunt itaque tres Effervescentiæ gradus, sive modi, e quibus febrium continuarum species determinantur: A subtili sanguinis effervefacti portione, seu *Spirituum ebullitione* oritur *Ephemera*, necnon *Synochus* unius aut plurium dierum: A *sulphurea*, seu *oleosa* sanguinis parte nimis excalefacta, & accensa, *febris putrida* concitatur: dein. 3°. e *miasmate venenato*, sanguinem inficiente, ejusque liquorem congelante, *febre. maligna* dependent. In singulis horum à succi alibilis recens in sanguinem congesti depravatione, seu potius corruptione, varii paroxysmi, inæqualitates & motus critici oriuntur. Videndum porro quo pacto effervescentia sanguinis in febre continua differt ab altera illa, quæ intermittentes constituit.

Dico igitur quod effervescentia sanguinis in *febre intermittente* Unice dependet à materiæ cujusdam fermentativæ, & cum cruore non rite miscibilis commixtione, ejusque ad turgescentiæ plenitudinem congestione: Propter unius effervescentiam cum sanguine in vasis, & deflagrationem in corde, paroxysmus inducitur: ejus diflationem ἀπυρξία sequitur, ut paroxysmorum interstitio, neque Spiritus, neque Sulphur impetum faciant: verum integre servato mixtionis vinculo, liquor æquabiliter & sine tumultu in vasis circulatur. E contra in febre continua Spiritus aut sulphuris, aut simul utriusque inordinationes propria ἐκθυμώσει, etiam sine alterius miscela, sanguinis ebullitionem concitant: quare ad ἀπυρξίαν, præter materiæ excrementitiæ diflationem, sanguinis accensi deflagratio, ejusque ad debitam crasin reductio requiruntur.

Constitutio sanguinis in febre continua est ejusmodi ac vinorum, cum nimis à fæce opulenta effervescunt, nimirum & spiritu pollent, & Sulphure exaltato turgescunt, ideoque sua sponte, sine alterius mixtione fervorem concipiunt vel immaniter ebulliunt: In febre *Intermittente* commovetur sanguis eo ritu, ac vina, cum propter aliquod non miscibile jis confusum, effervescentias concipiunt: Insuper in hac febre cruoris diathesis ejusmodi est ac vinorum, cum in casu & declinatione sua, mucilaginosa, rancida, aut etiam acida fiunt in quibus nimirum spiritus deprimitur, interim ut sal, aut Sulphur aut utrumque simul cæteris emineat, & inordinatione sua totum liquorem afficiat: Febris Intermittens periculo ut plurimum vacat, quoniam partes sanguinis constitutivæ, licet crasin paululum mutarint, utcunque mixtionis vinculum servant; & dum sui juris sunt, æquabiliter in vasis circulantur, quin & succum nutritium in materiam non omnino præter naturam, sed plenitudine & turgescentia sua magis infestam pervertunt: In *Continua* febre, præter intemperiem, sanguinis mixtio & liquoris compages nonnihil solvuntur, ut corruptio ejus facile solvatur: quare hic morbus sæpe in mortem terminatur; Insuper succus alibilis in materiam penitus vitiosam & omnino naturæ infestam depravatur. *Willis de Febribus cap. viij & x1.*

§. 3. Fœminæ graviter caput contusum: accessit Febris acuta: Inventus fuit abscessus in cerebri substantia, Membranæ ipsum investientes lividæ. *lib. 4. tit. de vulneribus.*

§. 4. Mulier ex ingenti animi moerore: Febre ardenti cum capitis dolore &c. corripitur: Sanguis eductus majori ex parte pituitosus, crudus & serosus fuit, Dum mortuæ serra cranium removetur, effluxit aqua loturæ carnium similis: Tenuis membranæ & plexus choroidis vasa aquoso & pituitoso sanguine turgebant. *Vide lib. 1. sect. 7. observat. 16.*

SCHOLIA.

Carolus Piso febres continuas serosum humorem, pro partiali subjecto agnoscere statuit. sect. 6. lib. de morbis à sero.

Observatio XXXV.

Febris Acuta à Pericardii inflammatione 1. Ardens à Pericardii & Pulmonum phlegmone suppurata. 2. Acuta ob fœtidum humorem sinistrum Cordis sinum replentem & totum fere thoracem. 3. Acuta à Mediastini tumore inflammatorio. 4. Pericardium eorum quos Causus *extinxit exhaustum repertum, Cor marcidum. 5. 6. 7. Juvenis ab Ardente extincti cordis ventriculi sanguine flavescente, illis affixo, pleni reperti. 8. A Cordis phlegosi & vasorum ejus tumore. 9.*

§. 1. CVidam cum Acuta febre erat sitis ingens, anxietas, dyspnoea, tussis sicca &c. Sectio palam fecit fuisse pericardii inflammationem &c. *Vide lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

§. 2. Agricola plaustri fœno onusti eversionem in se sustinens, de dolore pectoris conqueritur, Et diebus aliquot elapsis Ardente febre conflictari cœpit. Pericardium scatebat pure copioso cui velut immersum cor &c. Pulmo ejusdem labis particeps. *Vide lib. 2. Tit. de Pectoris dolore.*

§. 3. Civis M. post melancholiam Acuta febre lethali prehenditur: Tota fere cavitas thoracis tenui, prærubro & fœtidissimo humore oppleta erat, nec non sinister cordis sinus eodem humore plenus erat &c. *Vide Tit. de Syncope.*

§. 4. Nobilis Febre Acuta detinebatur, cum spiratione frequenti, tussi, angustia ad sternum, syncope. Inventus in Membranis intersepientibus tumor inflammatorius, qui ex parte communicabatur pericardio. *Lib. 2. tit. de Pectoris dolore.*

§. 5. Patavii puer quidam frequenti ficuum cibo scirrhum contraxit Iecoris, nec longe post in Febrem incidens Ardentissimam, die periit critico.

Eius dissecandi cadaveris facta copia, aperto abdomine, extra in fœtida natare aqua, siccus thorax, pericardium expers aquæ, maximo & continuo cordis æstu depastæ, corrugatum conspiciebatur. *Observatio Iessenni à Iessen.*

§. 6. Invenis quidam intra triduum Febre Ardentissima, maximisque symptomatibus correptus mortuus est: Secto corpore Cor torrefactum pyri tosti imaginem repræsentans, absque ulla pericardii aqua inventum fuit. *Dominicus Panarolus Pentec. 1. observat. 31.*

§. 7. Ardente Sirio juvenis in Causum incurrit, cum lingua nigra, Siti clamosa, viscerum ardore & nimio viscerum caumate pressus, applicitis remediis convaluit: Post duos menses debilis factus iterum incidit in Ignem; curatio non potuit efficere quin macie tabefactus e vita migraret.

In ejus sectione inventum est cordis involucrum rugosum, & cordis ipsa substantia marcida; Nec mirum; quum omnis fere humor qui in pericardio natura sua continetur, ab assante calore fuerit exhaustus. *Zacutus Pr. Adm. lib. 1. Observat. 142.*

SCHOLIA.

PEricardium expers aqua &c.]Exhausta ab ardore febrili lympha. Vasorum lymph. inter cęteros usus hic est, ut aquam quibusdam partibus certos in fines apportent, imprimis cordi, sive ad sanguinem alioquin crassiorem nonnihil diluendum, sive calidiorem temperandum: hinc in inflammationibus, calida totius temperie, assantur facile & exsiccantur, unde æstuat ob humiditatis hujus defectum ebulliens sanguis, & ad *febres ardentes producendas operam* confert infelicem. Th. Bartholinus cap. 7. de vasis lymphaticis.

§. 8. Sanguinem grumosum in sinistro & dextro ventriculo cordis interne affixum semel tantum observavimus, in tot quos secavimus, In quodam iuvene Febre ardentissima mortuo, non concretum, nigricantem & stagnantem, ut in aliis, sed maxime rubrum, aliquantum flavescentem, in cordis ventriculis maxime *adhærentem, ut secar non posset* citra lacerationem. *Panarolus Pentec. 2. observat. 29.*

SCHOLIA.

EXperientia, ut ait Gal. de sanit. tu. fidem inventorum comprobat, sed non nimis curiose experiri aliquid debemus, sed solum ad indagandam veritatem; alioqui, aut negligentia talpas nos reddit, aut nostræ opinionis amor vitrum infectorium oculis nostris imponit, vnde confundimur & fallimur: Hoc dixi, nam aliquando secando corpora, dum aspiciunt, aut in aliquo magno vase sanguinem concretum, sicuti in omnibus cadaveribus apparet, statim aut sanguinem grumosum, aut cornua cervorum,

vorum, aut vermes lethales in corde reperisse asserunt cum revera nihil horum sit, sed sanguis frigiditate cadaveris concretus cum adipe, qui secundum vasa volubilia & tortuosa ita diversas figuras ostendit.

§. 9. Lictori cuidam Febre Acuta prehenso statim livere cœpit supercilium sinistrum, & antequam viginti duæ elapsæ essent horæ, totum corpus *Sphacelo* fuit tentatum, ipseque exspiravit.

Ego gravem subesse aliquam cordis affectionem suspicatus, curavi ut dissecaretur cadaver: Quo facto cor invenimus duplo majus quam in sanis esse solet, cum venis tumentibus & inflatis ad digiti crassitiem. *Hercules Saxonia Prælectim. Practic. Parte* 1. *cap.* 1. §. 5.

OBSERVATIO XXXVI.

Febris Ardens *à Pulmonibus inflammatis, qui nigri & corrupti reperti.* 1. *À Pulmonum Erysipelate.* 2. *Acuta à Pulmonum inflammatione in sphacelum desinente.* 3. *Acuta epidemica à supparato sinistro pulmonis lobo, Et puris collectione infra diaphragma* 4. *Acuta ab inflammato pulmonis lobo sinistro & latere sinistro vicino.* 5. *A puris copia in thorace.* 6.

§. 1. QVadragenarius *febre ardentissima* correptus *doluit* etiam *à latere:* detractus mediocriter sanguis ad vascula duo: perseverant omnia neque cedit dolor remediis: Sexto die detractus iterum *sanguis* ad duo vascula *putris & corruptus*: Sudor 7°. levis, tenuis & tantum in capite & thorace: nihilo melius habet: deliria nocturna, æstus & inquietudo magna, *vrina turbida*; sudavit; 9°. & 11°. nihilo levata febre, 10. levius habere visus, nocte eadem patitur: 11°. vrinæ subsident, sed divulso & nigro sedimento, sudat ut prius: pulsus perpetuo frequens & magnus cum pauca inæqualitate: Iam tendines manuum sine manifesto membri motu revelli sentiuntur: vrinæ bene coloratæ & corporatæ cum sedimento nigro: 13°. floccos colligit, manibus revelluntur digiti, delirium fere perpetuum: 14°. media nocte mortuus est: *Pulmonibus corruptis nigricantibus* inventus est. *Hollerius libello observat.* §. XIII.

SCHOLIA.

FEbre ardentissima correptus, doluit etiam à latere: Sanguis eductus putris, urina turbida &c.] Advertendum est diligenter (quod maximi est in praxi momenti & à paucis animadversum) non omnes perpetuo febres quæ cum partium inflammationibus conjunguntur esse symptomaticas, sed quasdam etiam esse Essentiales, quibus inflammationes prædictæ succedere soleant: Fit enim plerumque ut sanguis corruptus, aut pravis humoribus refertus, postquam febrem excitavit, exagitetur à natura, & tanquam sibi noxius expellatur ad partes debiliores, aut humori recipiendo magis idoneas, unde in iis inflammatio producitur, quę febrem istam non efficit, sed illi potius succedanea est. Sic nobis frequenter in usu practico videre est ægros, ab initio febre continua laborantes per unam aut alteram diem antequam dolor lateris & alia pleuritidis signa appareant: sic multi 30. vel 40. die febris in phreniticiden incidunt: Sic arthritici fere omnes, antequam dolore, tumore, inflammatione articulorum afficiantur, febre continua per unam aut alteram diem laborare solent: Sic qui erysipelate tentantur, febre aliquandiu afficiuntur antequam erysipelas appareat: Id ipsum ostendit *Vrinarum* dispositio, quæ in hujusmodi inflammationibus notas putredinis in venis contentæ manifeste produnt, initio enim crudæ apparent, in progressu vero signa concoctionis in dies increscentis ostendunt: Tum *Sanguis* è vena admodum *corruptus* apparet interdum, quæ non fierent si febres ejusmodi essent tantum symptomaticę, aut ab illis inflammationibus simpliciter dependentes. *Riverius Pract. lib.* 17. *cap.* 1. Vide *Platerum* e quo hac doctrina desumpta.

§. 2. Intimus Sac. Cæs. Majestatis consiliarius, à parente podagrico ortus, circa annum 35. doloribus arthriticis infestari cœpit, à quibus ut liberaretur emplastris quibusdam à Chirurgo oblatis est abusus: Sed incidit in scyllam volens vitare charybdin, nam post unum vel alterum annum correptus Ardente febre, cum erysipelate Pulmonum suffocatus interiit.

Cum autem mors semper fere imputaretur Medicis, quasi terminum accidentalem potis essent devincere ideo hanc ut calumniam fugerent, ad corporis dissectionem confugiunt, in qua Pulmo, post remotum sternum, niger adeoque tumidus sese obtulit, ut naturali suo reddi non potuerit hospitio: Epar magnum plurimo nigroque sanguine conspersum, cum cysti fellea omni bile destituta examinanda se obtulerunt, Cum autem sufficiens mortis causa in Pulmone inventa fuisset, dubii fuimus an aliæ investigandæ forent particulæ: Ultro ergo progressi, in utroque rene duo magni calculi inventi fuerunt ponderis ℥vj. nullo signo præcedente, sive arenulas, sive pedum torporem, sive lumborum gravitatem sive urinæ indigentiam consideres: Nam copiosiores justo fundebat urinas, sed aquæ

simillimas, Sitimque adeo intolerabilem patiebatur, ut nullo potu ea sedari potuerit. *Antonius de Pozzis Observ. 32. Miscell. curios. anni. iv.*

§. 3. Gener. Viri D. Thomæ Trenchard, Equitis aurati, famulus à pedibus, annos circiter xxv. numerans, proceræ staturæ, temperamento bilioso, cum ex officio multum incaluisset, hausto cerevisiæ, forsan frigidioris poculo, incidit in tussim, cum pectoris angustia & spirandi summa difficultate, accedente Febri Acuta, cum intensa siti, & malarum rubore, pulmonibus laborantibus & inflammatis familiari: Hic ut erat robustus initio hunc affectum parum curans de vocando Medico parum erat sollicitus: Eo vero indies ingravescente, Herus, servi amantissimus, me accersiri curavit, Ad quem ingressus, pulsum inveni tangendo magnum, undosum quodammodo & languidum: consideratisque symptomatis, hominem peripneumonia laborare affirmavi, dato simul *Hippocr.* oraculo, Quod pauci eam evadant: Ego tamen sine cunctatione, cum tertius esset à prima invasione dies, basilicæ dextræ incisionem institui, & detraxi circiter septem sanguinis uncias, *cum virium imbecillitas largiorem profusionem non admitteret*, etsi sanguinis plenitudo adesse videretur: Sequenti die ad materiæ impetum à pectore avertendum, & humores vitiosos evacuandos, *exhibui mannam*, decocto pectorali dilutam, adjecto syr. rosar. sol. cum agarico: Leniter inde purgatus fuit, sed symptomata omnia ingravescebant, ut de salute ejus omnino desperarem, maxime cum sputum non procederet, & febris *excandesceret: His ut* subvenirem, *præscripsi Eclegma*, ℞. conserv. viol. & borrag. mucil. sem. psyll. & cydon. cum aq. decoct. malv. violar. & lactucæ extr. ana ℥j. tab. dialth. ℥. ß. emuls. iv. frig. semin. & papar. alb. ℥ij. syr. violar. & juiub. ana q. s. m. f. Eclegma. Pectus unguento pectorali & resumptivo mixtis inungi curaui, &c. Cum vero in lipothymiam creberrime pronus esset, & refici necesse haberet usus sum, ex imitatione Valleriolæ, succo ex verveců cordibus expresso, addito tantillo confectionis Alkermes: Sed sicuti exitiale signum est, ubi nunquam ullis auxiliis, ratione recta administratis recreatur natura, ita & in hoc ægro contigit frustra adhibitis præsidiis, 7°. tandem die, morbi magnitudine superatus, naturæ cessit.

Hujus corpore, Nobil. Heri jussu à me dissecto, omnes in infimo ventre contentæ partes apparebant bene constitutæ: Pulmones vero membranæ costas succingenti in utroque latere per plures fibras erant connexæ, unde difficultas spirandi ex parte proculdubio processit, forsan etiam inflammationi ansam præbuit, Substantia eorum erat nigricans & sphacelo correpta, Et hic fuit morbi exitus, ut verum sit quod Celsus *ait*, Peripneumoniam scil. esse vehemens & acutum malum, quod plus periculi quam doloris habeat, paucique ea correpti evadant. *Fridericus Lossius obser. iv. libr. 2.*

SCHOLIA.

CVm virium imbecillitas largiorem, &c.] Peripneumonici sæpe imbecilli sunt & delinquunt animo, ob incendium & obsidionem partis principis, & tamen non oportet esse valde timidos in secanda vena, imo audacter mittendus sanguis: Nobili mulieri *ait*, *Balonius Epid. lib. 1.* post horrores acuta febris orta est, cum lingua aspera, dolore lateris acuto, dyspnoea, secatur vena, non quievit, deinde repente sedatus est, evanuit potius: 4°. rubent insigniter genæ, deliria, mentis alienationes, frequentes surrectiones, jactationes, nullus lateris dolor, caput dolebat, febris duplo major, lingua torrefacta apparebat, & mucore plena: Peripneumonica facta est per translationem, alvus liquidis ducitur excrementis, vicesimo interiit: Debueramus illam pluribus venæ sectionibus exercere præsertim cum Peripneumoniæ adessent argumenta, nam morbus iste maxime phlebotomiam postulat.

Basilica dextra incisionem &c.) Si ut volunt Medici, vera Peripneumonia oritur excusso tenui & bilioso sanguine, è dextro cordis sinu in venam arterialem, unde totum Pulmonis corpus inflammatur, sectio venæ videtur potius celebranda ex interiore dextra: Tamen Fernelius ex sententia quorundam, in inflammatione Pulmonum, secari vult internam cubiti sinistri: ratio ejus hæc est, quia Pulmonum venæ ex dextro cordis sinu prodeunt, hic autem in sinistrum parietem venæ cavæ inseritur, qui per alam sinistram in cubitum excurrit. *Ballonius consil. 27. lib. 1.*

Exhibui mannam, &c.] Peripneumoniæ & Pleuritidis, quoad curationem, & maxime circa purgationem, eadem est ratio; Imo quibusdam Pleuritis legitima non datur citra coaffectos pulmones: Quantum vero in hac (*inquit author Encheiridii med. Pract.*) prodest venæ sectio, tantum nocet purgatio, quantumlibet blanda & leniens: ea enim commotis humoribus fluxionem auget, Aut si jam fluxio constiterat, eam renovat, magno ægri damno: Huc accedit quod in malis thoracis alvi fluor noxius est: ideo toto curationis decursu à catharticis abstinendum, alternis tantum diebus alvus dura clystere emollienda: Adde quod catharica ex affecta parte nihil evacuant. *Riverius cent. 1. obs. 98.* Purgationem in peripneumonia interdum ante septimum convenire *ait*, in pituitosa scil. & ubi æger multa pituita refertus videtur: quod in quodam simili laborante feliciter præstitit, qui ejus etiamnum magnam quantitatem evomuerat; Alias perniciosa, *ait*, censetur: In dicto autem juvene biliosa erat Peripneumonia.

Eclegma, &c. Quod tenuitatem & mobilitatem humorů infringere valebat; alias ad crassos & obstruentes humores valent quæ moderate humida, Si viscosi, non solum opus humiditate, sed & detersione ex aridis, sic melicratum ad crassa, oxymel ad viscosa conducit.

Pectus innungi curavi) Litus ad thoracem an pulmonicis confert? videtur quod non, nec enim attingit corpus Pulmonis: Primarius Medicus duas ob causas

ob causas linit thoracem, tum ut per diaphoresin thorax evacuetur, hæc autem in pellendis morbis primas tenet: Si enim æger calido est, acri & mordaci sanguine litus iste est bonus: Si cruditas est, valet ad mitificandum, & aliqua ratione coquendum, tum ut pituita, quæ præ colore & siccitate membranis adhærescit, difficultatem spirandi & dolorem infert, facilius eluatur. *Ballonius Epid. lib.2.*

§. 4. Illustr. cujusdam Comitis Filiolus trimus, vigoris supra ætatem solidi 1. Dec. anno 1653. tumorem pone aurem sinistram, ad juncturam maxillæ inferioris radicatum, sed tamen usque in collum protensum, cum dolore ardente monstrabat: qui indolem suam provido Medico mox sequenti die cum Febri Acuta Epidemica, gravi anhelitu & tussi sicca, constanter in mortem usque tenentibus hunc Pusionem, loquebatur: Die 5°. hujus virulentiæ Epidemiæ sobole, successit alvi profluvium atro carbone nigrius & effusissimum cum dysphoria potius quam allevatione patientis perstante tussi illa sicca & præcordiorum quasi præfocata spirandi difficultate, nuncio hujus veneni in spiritu vitali & liquoribus naturalibus jam habituati & tyrannidem suam exercentis: Cimmeriis plusquam ignorantiæ tenebris occæcati duorum medentum oculi, hanc catastrophen e summa virulentia non advertentes, catarrhi figmento, quo totus orbis eluditur, afflictis parentibus & adstantibus singulis imposuerunt: Post 4. septimanam per alui recrementa rejecto vermiculo, totus in eorum expulsionem incubuit Medicus: etiam mercurium vomitivum exhibere paratus: Interea cum indies magis arjetaret pro suo mercurio, Tumor oedematosus albus, nitens, circa Puelli hujus medicamentis inundati malle olos, in utroque pede exortus, supra suras, subito perreptat abdomen, & prima vice manum & faciem dextram occupat, ultima, & mortis, sinistram quoque, cum summa palpitatione illius lateris dextri: Die XI. Ianuarii exhibitus mercurius dulcis ad tria grana in pulte: Ex hoc dejecit hic æger octo sedes fœtidas mucosas (vermem vero nullum) liquidas, colore fere gryseo, cum allevatione respirii & tussis illius continuæ, remissiore etiam palpitatione dextri lateris, adeo ut cum hactenus ne manum quidem ferre posset, hic dextro lateri (quod pluribus septimanis non factum) incumberet, & indormiret satis placide, Die 12. insequente propinatæ quinque guttæ tincturæ martis in cerevisia: hora octava insequente ægrum sat bene comedentem & avide, & solito pauciores urinas vidimus: Die 10. alternata vice usu tincturæ Martis seposito, surrogatus est mercurius dulcis, dozi trium granorum, vermium & incipientis hydropis causa: qua tota die nil nisi duas ante mediam noctem dejectiones coctas, naturales, compactas habuit, & melius illa nocte quievit: mirabantur nobiscum astantes effectum & notabilem meliorationem, sed tamen perfidam ex hujus medicamenti usu bis repetito, Nam continua tussis & pleuram dextram circumsiliens palpitatio, remissior in tantum observata, ut pluribus, ac nunquam hactenus, horis æger huic lateri incubuerit, hodie de nullo querulus: Secundo tumor, tempore vespertino, in pedibus & suris prominentior semper, solita mensura circa suram utramque, ad duos transversos digitos monstratus, spem Illustr. parentibus faciebat meliorem, quam tamen minus tutam satis semper prædixi: Die XIV. eadem euphoria perseveranti ægro, post somnum præterita nocte satis commodum, denuo mane expergefacto exhibitæ sunt guttæ 4. vel 5. die de tinctura Martis: satis tota die commode valuit; Die XV. spes hæc meliorationis, prout prædixeram, concepta frustrari coepit penitus, etsi domestici lætius sperarent: mihi unico nomine suspectus fieri coepit, quod cum febris æstu immanius recidivante, præteritam noctem duxerit totam insomnem, mox omnem cibum tam subito respuebat, vix respirium ducens & quasi suffocandus: Die XVI. ubi ex enemate ægri euphoria sperabatur, præcedens nox insomnis & inquieta hujus injectioni successit: manus faciesque sinistra, itemque latus ad oculum intumuere: Abdomen mensuram solitam, qua in dies tumor explorabatur vel vel diminutus, in sex transversorum digitorũ incrementum per horas notabile elongavit: pedum itidem tumor albus, oedematosus, nitens, circa suram ad duos transversos digitos adauctus, & ad genua extensus cũ respirio anxio & agonisante: Ideo seposito usu tincturæ Martis, de spiritus alis cerevisiæ usuali commixto, propinatum est ægro, ut urinæ, quæ deficere sensim cœpere, liberius succederent: Die XVIJ. incrementum sumente tumore & dyspnoea, mane æger sumpsit medullæ seminis ebuli curiose excorticati grana vij, cum gr. iij. Mercurii dulcis in pultè è contusis amygdalis facta: interdiu bis dejecit liquamina mucosa recrementis alui commixta: circa vesperam satis vegetus: Ex quo post mediam noctem præfocationis sibi imminentis quasi præsagio excitus, puerulus, hora secunda antelucana cum morbo vitam quasi præfocatus & anxius finivit.

Die sequenti apertum & exenteratum est corpusculum puelli: Antequam Chirurgus novaculam admoveret, invitavi Medicum Corrade & D. Davissonium, curationis comites, velint dispicere an putatitii & toties incusati vermes tantorum facinorum & mortis

reatus postulandi fuerint, An potius, quod fieri amat in febrium harum Epidemiarum, maxime castrensium procrastinata curatione, viscus aliquod naturale, etiam Hepar ipsum eschara vel lethali characterisatum: vel hospite malignitate habituata exsolutum occasionalis causa fuerit illius hydropis, ad prædictas mensuras, duabus ante mortem, hedomadibus subito tumefacientis, sub cujus adauctu præfocatus videbatur hic puerulus: Aperto tamen abdomine, vermis nullus inventus: Sed ecce post hanc exenterationem, quod prognosi Medica nullus nostratium augurari potuit, in sinistra parte obviabat magna diaphragmatis propendentia instar sacci, purulentia ex albo virescente, è totali suppuratione sinistri lobi Pulmonis, salvis corde & pericardio, adeo infarcta ut liquamen illud purulentum, postquam scalpellum à Chirurgo per musculos intercostales in cavum thoracis penitius intruderetur, instar fontanæ prosiliret, & è cavo thoracis, postmodum aperti, supra mensuram dimidiæ ollæ effunderetur, de parenchymate vero pulmonis ne vestigium quidem compareret reliquum: In abdominis cavo vero aqua inventa nulla. *Andreas Cnoselius in methodo med. feb. Epidemias.*

§. 4. Filiola N. Febre prehenditur acuta cum tussi, &c. Latus sinistrum purulentum erat & pars Pulmoni, quæ illud contingeret. *Vide lib. 2. tit. de Tussi.*

§. 5. Iuvenis inter 6. & 7. costas vulneratur. Sequitur Febris acuta, anxietas, gravitas in parte, &c. Ingens inventa inter thoracem & Pulmones copia puris. *Vide tit. de Vulner.*

Observatio XXXVII.

Febris Ardens *à Iecore retorrido, in quo sanguis ater & corruptus.* 1. *A Iecore extremis partibus inflammato* 2. *A Iecore maximo inflammato.* 3. *Febre Acuta extincti Iecur disruptum inventum est & combustum.* 4. *Ardens vulnus Hepatis sequuta.* 5. *Ab Hepate bile undique suffuso, flavissimo, &c.* 6. *A portione Hepatis inflammata.* 7. *Ab immani Ejus tumore, intus duri, retorridi.* 8. *A bile acerrima è cysti emanante, adusto sanguine in corde, &c.* 9. *A dextri* Hepatis *lobi &* Splenis *inflammatione.* 10. A Liene *phlogosi laborante.*

§. 1. Patritius Venetus *(de quo Tit. de Narium aff. lib. 1.)* ad olfactus privationem usus calidis medicamentis, in febrem continuam incidit, quæ intra nonam eum jugulauit. Repertum illi Iecur valde obstructum, durum, & quasi lapideum nigri coloris, carbonum instar, sanguinisq; in eo contentus perinde erat atq; atramentum valde ater & corruptus.

§. 2. Filius D. N. IX. annorum febre eipyrica correptus est: Hepar erat consuetæ magnitudinis, in extremis partibus tostum, nigrum, durum. *Vide lib. 3. tit. de Mixtione difficili.*

§. 3. Filius Dom. N. novem annorum, bonæ complexionis ægrotavit diebus xxxiij. *febre Ardentissima,* quæ spatio paucorum dierum consumpsit puerum. Mortui inveniebatur Hepar immensæ magnitudinis prorsus sanum, nisi quod in extremis partibus esset tostum, nigrum & durum. *Bartholinus cent. 3. hist. 34.*

§. 4. Aurifaber habebat ministrum macilentum & longæ staturæ, qui incidit in febrem satis acutam: Monitus à sodalibus, accepit vinum malvaticum cum zinzibere & aliis aromatibus ad provocandum sudorem: sed cum ex hoc levi sudore parum iuvaretur, monitus accepit ab eisdem Theriacam & intravit balneum, ut magis postea provocaret sudorem, quod & secundo fecit, sed res semper cessit in deterius: Vocatus, adhibui refrigerantia & omnia quæ possunt moderare illum æstum sed frustra, & intra paucos dies exhalavit animam.

Secui corpus, Hepar ex nimia illa caliditate combustum fere inventum, ita ut haberet quatuor rimas in gibbo. *Ex observation. D. Ioh. Hessi med. Norici.*

§. 5. Duobus Iecur vulneratum fuit, ut post mortem videre licuit, qui quotidie bilem evomebant & intensissima Febre ardebant, &c. *Vide tit. de vulneribus.*

§. 6. Filia Viduæ N. 14. annos nata laboravit febre *Assidua* cum ventris tumore, in quo per vices dolor quidam punctorius: Aperto cadavere inventi sunt musculi abdominis in loco tumoris, putredine affecti: Hepar colore flavissimo adhærebat peritonæo undique diaphragmati, & mole sua mediam thoracis partem replebat, ut ipsi cordi omnino esset vicinum. *Vide lib. 3. tit de ventris tumore.*

§. 7. Scotus Febre prehenditur Assidua, &c. Aperto mortui abdomine primo se obtulit Hepatis lobus orificio ventriculi posteriori affixus diaphragmati nothisque costis, ut nonnisi frustillatim avelli potuerit, Portio hæc Illius nigricans ex inflammatione quæ præcesserat, reliquum hepatis recte se habebat. *Platerus Observ. p. 471.*

§. 8. Ill.

§. 8. Ill.N.inflammatorio Hepatis affectu, Febreque *Continua* prehensus fuit: Iecur illius immani tumore extuberans repertum, interius ligni instar durum & retorridum: *Vide l.3.tit.de Diarrhœa.*

§. 9. Anno 1670. Auriga ex Febre continua ardente quasi furibundus, in via Regia demortuus, jussu Sereniss. Electoris Saxoniæ secabatur: In exenterato cadavere inter cætera observavi viscera omnia bene constituta, excepto quod in ventriculo neque cibus neque chymus sese offerret: Erat autem repletus materia viscosa fluidiore, ex viridi nigricante, gelatinæ spissiori, adhuc tamen fluidæ similis, quoad mensuram cantharum Misnicum ferme excedente: E cystide fellea adhuc integra & illæsa, ovo columbino majore, exsudasse vidi tenuiorem bilis portiunculam, duorum vel trium digitorum transversorum spatio, circum circa superas interasque & adjacentes partes undiquaque croceo colore tingentem, irrigantem, itaque corrodentem ut partes ea illinitas & attactas putredinem acquisivisse manifeste non solum apparuerit, verum & præter hepatis substantiam magnam partem hypochondrii dextri tingendo rodendoque putridam reddiderit, illæsa plane vesicula bilaria: Unde facile colligendum erodentem vim bilis simul genus nervosum tetigisse & ægrotum furiosum reddidisse: Venulæ insuper & arteriæ in cerebro turgebant sanguine nigricante, Eque corde dissecto sanguis nigerrimus, picis ad instar liquidæ dimanabat. *Melchior Fribe in miscell.curiosis anni* 1673. *Observat.C.*

§. 10. V.Veinmanni filius, cum Patavii diu misere affligeretur, tandem in Febrem incidit vehementissimam, cum urinæ suppressione, cui postea stillicidium advenit, cum fæcum retentione & maxima hypochondriorum tensione, ita ut summe imbecillis evaderet: vermes quidam subesse suppicabantur, cum *nares semper vellicaret*, atq; ideo miserum clysteribus perpetuo sollicitabant: Ego inflammationem & fæcum retentionem solam causam divinabam, quare adhibito fomento ex absynthio, agrimon. cuscuta & carduo melius habere cœpit, expulso etiam sudore, urina reddita & fæcibus excretis: cum vero naturæ debilitas nullis medicamentis tolli posset, obiit.

Secto cadavere, vesicam invenimus maximæ molis, musculis adnatam, urina aliisque excrementis plenam una cum ureteribus: Renes in puero tantæ magnitudinis quanta vix esse poterant in adulto: Splenis quoque & dextri Hepatis lobi inflammatio aderat, vermes nulli. *I.Vdalr. Rumlerus observ.*40.

SCHOLIA.

N*Ares semper vellicaret*) Incertum id vermium indicium: Vapores enim ichorosique acriores quicunq; id facere solent, propter tunicam ventriculo oris & naribus communem: Hunc vero affectum tensio hypochondriorum satis indicabat, Neque inepta erat inflammationis suspicio, cui plerumque alvus contumacior obstat. *Vesch ius.*

§. 11. Observavi Lienem rubentem & acidum in quodam Duce militum: hic quamvis esset Hepate bene se habente, nihilo tamen minus & siti immoderata angebatur, & ardente Febre cruciabatur, Fuitque hoc visum anno 1563. *Hippol.Boscus de Facultate Anat.Lect.2.p.14.*

OBSERVATIO XXXVII.

Febris Ardens, *cum lumborum dolore ab inflammatione Renis sinistri in corruptionem abeuntis.* 1.2.

§. 1. SEreniss. & Potentissimus quidam Princeps, annos 53. natus, natura plethoricus & corpulentus, cum quodam tempore æstuante Sole inter venatorum turmas summo mane campos ingressus esset, non prius venari desiit quam sol ad occasum inclinans eundem abstinere cogeret: Ibi vehemens ac violenta corporis, sub pondere gravis, & nedum optime post tot morbos compositi, agitatio, occasionem & causam fatalis morbi certo provocabat: Ibatur enim venatico curru per invia tanto animi æstu, vt cum auriga non satis audacter pro reverentia Majestatis, Regem saxis, sulcis stipitibusque superveheret, Dux ipse, excusso à curru homine, habenas raperet, & animo alacriter indulgens, cursumque nulla lege temperans, nec currui parceret nec ipse sibi: Altera post mediam noctem hora tristem effectum exercere cœpit violenta voluptas, ac primum quidem nephriticis correptus cruciatibus præter morem doluit: Repetitum ea die bis terve balneum, neque calculum neque dolorem loco movit: altera tamen dies benignior visa est, jamque cum venatoribus nova expeditio designabatur, quamvis interim sitis faucium molesta & quædam inappetentiæ fastidia non desisterent: Quarta morbi die vehementius exarsit renum viscerumque vicinorum dolor, quem excepit ingens ventriculi & præcordiorum, atque totius corporis concussio, cum vehementissimo ad vomitum conatu, & omnium, ut videbatur, vitalium immiti conflictatione: Apparebat ex illa naturæ violentia omnes quicunque in tanta corporis

poris

Observatio XXXIX.

Febris Ardens vitio Pulmonum & Renis dextri. 1. A Pulmone vesicis obsito, Hepatis tumore inflammatorio, &c. 2. A Iecoris, Vesicæ, Intestinorum, inflammatione Erysipelatode 3. A viscerum omnium putredine &c. 4.

§. 1. NOb N. Vulneratus fuit sclopeto in brachio sinistro, & xxx. die à vulnere moritur: Pulmones deprehensi sunt omnino purulenti ac scirrhosis tumoribus referti: Ren dexter putris, cum puris copia in vesica. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 2. Adolescens orthopnæa inveterata laborans, Febre funesta jugulatus est: Inventus hepatis inflammatorius tumor: Thoracis hydrops in uno latere: Pulmo vesicis, in quibus viscidus humor refertus. *lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 3. Nob. Venetus ardentissima febre correptus fuit ex pituita salsa, cum maxima albedine & lentore linguæ, cum siti inextinguibili, vigiliis & extenuatione corporis: Obiit Tabefectus.

Dissecto cadavere, invenimus in rene sinistro abscessum iam suppuratum, Iecur, vesicam, intestina, erysipelate detenta, ex qua inflammatione erysipelacea obiit. *Bened. Silvaticus Epist. ad Beverovicium, in hujus Exercit. de calculo.*

§. 4. Vidi qui in Acuta Febre, utroque contento hypochondrio plurima per alvum deiiceret, nigra porracea, cruenta, flava, graveolentia: Ei brevis interdum cataphora, levis surditas: temporarium delirium, à quibus parotides expectabantur: Ad xxvij dolor sub auribus, unde magis illæ sperabantur: Verum præ imbecillitate naturæ, recurrente materia, orta gravi dyspnoea, mortuus est. xxx°.

In altero quoque eadem omnia & graviora quoque, singultus, animi deliquium, frequens mutitas, pulsus deficiens, Sub xxx^{um}. levi parotidum significatione edita & orta dyspnoea, alteri similiter obiit.

Utroque dissecto omnia viscera marcore confecta & abscessu putria inventa sunt. *Hollerius comment aphor. 17. sect. 2. Coacar. Hipocr.*

Observatio XL.

In vesica fellea eorum quos Febris ardens aut diuturna rapuit, sæpe lapides deprehensi.

ARenulæ febricitantibus non paucis (maxime morbo jam defunctis) copiose cum urina minguntur, nulla vel præsente vel præterita etiam nephritide, sero à venis omnibus aut certe majoribus) *ubi exustio humorum viguit*) sabulum hoc rapiente: Quod minus mirum videbitur iis, qui bilem totam intra propriam vesiculam in Lapides, alias numero paucos, alias numerosissimos induratam aliquando viderint, apertis eorum corporibus, quos febris ardens aut etiam diuturna rapuerat. *C. V. Schneiderus l. de catarrhis specialiss. Cap. de Arthride.*

SCHOLIA.

VBi *exustio humorum viguit*) *L. Ioubertus* cap. de Vrinis non in solis renibus aut vesica, *ait*, gignuntur arenulæ, sed si bene judico, plurimum intra vasa, venas inquam & arterias, idque per febres aut diuturnas quæ humores accendendo, horum crassiores partes sic adassant, ut tandem, in arenulas redigantur: Atque id est quod nostri dicunt humores usque ad incinerationem corrumpi, seu putredine seu ustione, quo fit ut nephritidi nequaquam obnoxii, febrem solummodo passi, cum urina plurimum arenularum excernant.

Sero à venis omnibus, &c.) In massa sanguinea, tanquam in oceano & communi fonte Corporis humani inest materia sabulosa, de qua lapilli gignuntur: Cum enim materia lapidum, inquit Zacutus, in corpore nostro sit mucus, seu humor viscosus, lentus & crassus, ut passim *Galenus* edocuit, si ad sit torridus calor, quis dubitat in quovis loco, ubi hæc reperiantur, gigni posse? Sic in podagricis, tophi, gypseique lapilli inveniuntur: Quin & in abscessibus arenas lapillosque generari testatur *Marcellus*, qui à femoris notabili tumore dissecto extractum fuisse lapidem album, ovi gallinacei magnitudine proximum asseverat: quid plura, non ne in venis & arteriis generantur lapides prout not ant *Gemma*, Fernelius 5. pat. c. ult? In vena Portæ oriri author est *Columbus* Anat. l. 15. In venis hepatis, in parte cava repertos *ait Iac. Camenicenus* in Epi. *matth.* l. 5. Epi. *Matthæus Gradius* confirmat arenas exustione sanguinis in venis gigni, Quoniam, *ait*, in urinis emittitur interdum materia arenosa subtilis, cum urinæ substantia multû permixta, & non est residens, imo sæpe adhærens superficiei urinæ, & de hac non possumus prognosticare supra futurum lapidem, quoniam ejus materia magis pendet ex adustione materiæ in determinatis membris ut renibus & vesica; & hæ arenulæ contingunt in multis cholericis, etiam in pueritia, ut contingit in me *Ioh. Matthæo*.

Etiam

Etiam apparentia in declinatione febrium, & post longas febres, Et distinguantur etiam tales Arenæ ab eis quæ significant super lapidem, quoniam si fricenter digitis comprimendo, facile dissoluuntur, &c. Hæc est docta hujus viri sententia, ex qua causam & differentiam arenularum *in venis* ortarum, ab eis quæ in renibus & vesica generantur, colligere licet: Nam ut *ait Ludov. Mercatus* 4. de morb. int. c. 10. Arenæ quæ generantur in venis Subtiliores sunt raroque aut nunquam subsident, sed cum urina innatant sedimento immersæ: In renibus vero, aut vesica subortæ subsident, Cujus rei causam uterque Author non expressit, sed ea est, Nam in determinatis locis mucosus humor retentus, in angustiori loco per moram ab aissante calore diutius torretur, & ab humiditate spoliatus in graviores vertitur arenas, quæ subsident: In vasis verò è contra, ab uno enim loco ad alium cum remeet humor, non ita aduri potest & exsiccari: quare vasorum arenæ non absumpta ex toto humiditate innatant. *C.V. Schneiderus l. 3. de catarr. c. 7.* Arenulas calculi renum indices, ab iis quæ ab adustione humorum fiunt, distinguit *Riverius* Pract. l. 14. c. 1. has naturæ salinæ esse dicens, atque in calida urina dissolvi, neque ullo modo apparere: Illas nequaquam.

Observatio XLI.

Febris acuta ab inflammatione iuxta musculos lumbares internos, in abscessum desinente.

DOm. N. famulum habebat, qui ex contusione lumborum in eorundem internam inflammationem vehementem, febrem acutam excitantem inciderat: Quo vita defuncto, cum venter aperiretur, ac intestina removerentur, animadverti in internis musculis abscessum à renum regione ad fundum vesicæ exporrectum delitescere, ex quo aperto magna puris copia exiliit. *Observatio Iac. Oethæi Præsulis Aischtettensi Medici.*

Observatio. XLII.

Gravida Acute, febriens infantem enititur cujus ossa vi æstus febrilis friabilia reddita sunt.

GRavida febre acuta & inflammatione circa umbilicum subito, correpta, opinione citius & ἀλόγως liberata fuit: Æstum vero, febrilem in fœtum transiisse eventus docuit, nam mortuus ex utero extractus ossa habuit in pulverem rubicundissimum redacta, tanta vis ignis febrilis fuit. *Matthias Iacobæus observ. 116. in Actis Bartholini ann. 167.*

Observatio XLIII.

Febris Ardens à sanguine intra vasa æstuante, citra labem inter iorum viscerum.

FEbris Ardens confecit intra IX. dies puellum quinquennem, optimi habitus & formosissimum, filium Nobil. Domini *Theodori Burlamachii* Genevensis Aderat, præter signa pathognominica palpitatio cordis, æstus insignis circa hypochondrium sinistrum & ultimis diebus spasmodici motus.

Dissectum est cadaver 1. Aprilis 1677. in quo viscera omnia rite constituta apparuere, Iecur tamen naturali majus, Cystis fellea parva & inanis: Cordis sinister ventriculus continebat corpus concretum liberum, candicans fabæ magnitudine, longiusculum, sebo concreto simile palpitationis cordis causa: Intestina vacua, flatibus distenta, à crebrius exhibitis purgantibus: Pulmones ad aliqualem livorem vergebant: Sedulitas mulierculatum fatum acceleravit, vel forte promovit, quæ malignitatis suspicione, pipiones singulis momentis cordis regionis admovebant, unde auctus fervor sanguinis, circulatio sanguinis, irritata, adeo ut pulmones flabellando cordi impares fuerint, atque ab extraneo calore nativus prostratus sit.

Observatio XLIV.

Febris Continua, Tertianaria, à seroso humore in vasis cerebri accenso & totius 1. A pure intra cranium & membranam subsistente. 2. A Plenitudine vasorum tenuis meningis, cum apostemate in proxima cerebri parte. 3. Ob partem cerebri cum membrani, putrefactam.

ILlustr. virum temperamento cal. & humidum annum supra 63. agentem, circa solstitium hybernum anni 1606. Borea de repente sæviente, de mane horripilatio cum ingenti lassitudine invadit, unaque siti vehementi & oculorum caligine: facies insolito rubore saturato ac livori propiore suffunditur: urinæ copiosæ, tenues & aqueæ, instar pellucidæ: hisce symptomatis totum diem vrgentibus appetente nocte somnolentia gravisque torpor ac stupor

ac ſtupor & in motu atonia: taciturnitas denique, oblivio & deſipientia quædam obrepunt: Atqui cum non ſine ſtupore omnium inſolentem animi ſtuporem ac deſipientiam in Heroë mirantium, quid rerum ageret prorſus inſcius & multum ab illo Hectore mutatus tranſegiſſet duas horas, ecce derepente evigilat atque ad ſe redit, ſed attonitus & immemor eorum quæ ſibi eveniſſent: cum vero primum à pulſu majore ac velociore, nec-non crebro & inæquali, ſimulque igneo in toto habitu calore Febris emicat eaque acri comitata ſiti, & quæ plurimam noctis partem inquietam traducere cogeret: Sequenti die aſſidua quidem & vehemens ſternutatio, una cum tuſſi & raucedine exercuit, indeque febris deferbuit paulatim, ſed ea ſequenti luce denuo ingraveſcere cœpit: Atque hunc curſum tenuit febris in xv. uſque diem, niſi quod à ſecundo paroxyſmo in dies lenteſcens magis magiſque tandem prorſus elanguit: Secundus morbi recurſus à priore nihil omnino diſcrepavit, niſi quod nulla ſternutatio excretiove ſubſequuta, ſed alterius brachii, in quod caput repandum inclinabat, torpor & tanta imbecillitas ut illud attollere per aliquot menſes ei non fuerit integrum. Tertio febris repetiit ſub novilunio in Februario incidente, flante deſubito Borea, ſed & 4. 5. 6. & 7. imo quoties conſtitutio aëris mutaretur uſque ad annum 1608. recurrit inquam febris ſed longè levioribus ſymptomatis: Circa deliquium Lunæ quintæ anni 1608. prægreſſis per unum & alterum diem coryza multaque ſpuitione, & inſigni colli gravitate febris recruduit terrificis, magis quàm unquam comitata ſymptomatis, 2°. ſcilicet deliquii die Borea ſæviente, cum ab hac cauſa ſeroſa colluvie introrſum vi frigoris compulſa, plurima mictione urgente & ſopore jam ſenſim premente ſeſe æger comminxiſſet, ecce ſubito horrore inſolitaque rigeſcit gravitate & pandiculatione, oſcitationeque & ſopore opprimitur atque mentis quadam hallucinatione: Ea porro gravitas brevi adeo concrevit, ut ſponte conciderit genibus labantibus: reducto autem in lectum Sopor ſenſim, unaque oblivio ac veluti deſipientia obrepunt, quorum ille quidem circa primam noctis vigiliam ſolutus eſt, hæc contra evidentius auxere, ita ut quanquam ad interrogata non abſurde reſponderet, tamen garriret & nugaretur præter conſuetudinem: Ab eo tempore vrens calor per univerſum corpus paulatim ſe prodere, ſitiſque urgere totam noctem una cum ſequenti luce, urinis tenuibus alioqui ut ante, & inſtar aquæ perſpicuis, copioſe fluentibus: eam diem excepit nox ſopore inturbido & inquieto traducta: à quo evigilantem gravitas ſtatim opprimit pariter cum oblivione & deſipientia, ut vel lectum comningeret, moxque ſopor horrorque, & tanta in motu atonia, ut ſtatuam vel catalepticum in lecto diceres: ſub veſperam tamen primum evigilare, nugari, æſtuare, ſitire; reliquam noctem ſopor ſed turbidus interruptuſque tenuit, febris ardor inde remiſſior: Quinto morbi die, ecce paroxyſmus hora conſueta, ſed longe graviſſimus repetit, cum ingenti extremorum refrigeratione, oblivione, deſipientia, commictione lecti, comate vigili, aphonia, ſenſu ſepulto, motuque abolito, & tanta corporis gravitate ut plumbeum crederetur: neque vero quicquam deglutire, vel ad oblata generoſa quæ ſomnum excuterent ſenſus alicujus ſuperſtitis ſignum ullum dare, reſpiratio crebra difficiliſque admodum & parva; pulſus è magno & renitente, parvus, creber & mire inæqualis, vultus magis quam ante flammans, ſed oculi lacrymes prægnantes: à meridie ad nonam largus ſudor ſeſe adjunxit, tandem circam ix. noctis æger ſenſim ſomnum excutere, ad ſe redire, ſed inde æſtus vehementior, qui tamen lenteſcere cœpit declinante die: Hoc die de mane de natium dolore querelæ, nam cum corpus illi à natura vaſtioris molis à ſopore illo graviſſimum redditum, durante per 15. horas veterno, totum in nates procumberet gangræna ſucceſſit, cujus cacoëthia adjuncta vehementiæ paroxyſmi quarti anticipantis, ſive rigori, qui ex *Hippocr.* in continua febre, corpore jam debili lethalis eſt, oppreſſus naturæ ceſſit.

Aperto cadavere, Aqueam in capite impuritatem confirmavit reperta aqua plurima in toto capite ſtagnans, & adhuc in cadavere reſes, nec ab ardore febrili reſiccata: Febrem autem in ſanguine inflammato hæſiſſe argumentum eſt, quod ſanguinis maſſa ardore febris pene exſiccata exhauſtaque eſt, ut diſſectio docuit, cum in vaſis vix libra ſanguinis reſtitiſſet in demortuo. *C. Piſo de morbis à ſero ſect. 2. p. 2. cap. 4.*

SCHOLIA.

HÆc est morbi historia & diuturnitate, & gravitate symptomatum, præsertim cephalicorum magni & insignis: de cujus specie sic statuo, ut si parapoplexiam, vel apoplexiam levem, sive febrem **κατοχώδη**, eamque Comatosam indigitemus, parum à vero aberrare credam, Si attente *Hippocr.* orationem qua breviter & graphice Apoplexiam levem circumscribit, *Qui icti & siderati dicuntur, cum cerebrum multa immunditie vitiosorum humorum repletum fuerit, anterior pars capitis primo dolorem ipsis infert, & suspicere non possunt aliqui ambobus oculis, aliqui altero, & sopor ipsos tenet, & desipiunt, & tempora saliunt, & febris tenuis habet, & corporis impotentia.* Si hanc *Hippocraticam* Apoplexiæ circumscriptionem consideremus, nullus dubitationi locus relinquitur, Febrem hanc omnino esse candem cum *Hipp.* levi Apoplexia: atque si circumlocutione uti placet, & latius definire, esse eam Febrem continuam naturæ Tertianarum, sed cum comate pervigili complicatam, Nam immunditiæ multæ cerebri mucosis excrementis conspurcatæ clara fuerunt indicia, 1. Sternutatio assidua plurium dierum. 2. Tussis cum cantu. 3. Oculi sine causa manifesta collacrymantes. 4. Sopor singulis epitemasiis exacerbationum periodicarum conjunctus & adeo contumax, ut nisi xv. horis exacte solveretur. 5. Aqua reperta plurima stagnans in toto capite. *Vide plura l.c.*

§. 1. Huic febri comatosæ similem & germanam omnino vidimus in Nob. matrona 63. annorum, habitus eusarci: Similis inquam fuit in omnibus, sive idæam febris, sive syndromen symptomatum spectes: in his tamen duobus discrepans, quod & episemasias tempus ac initium exacerbationum non adeo pertinax, cum horas duntaxat novem desipientiaque premeret, & calor citius emicaret, Et vero non fuit producta, aut recursibus distincta; sed in quinti paroxysmi initio fatalis extitit.

Vasa similiter sanguine exhausta in cadavere reperta, & caput plurima scatens aqua: sed speciatim vesica cholidochos distenta prægnansque pluribus calculis fabæ molem excedentibus, iisque viridantibus. *Idem ibidem.*

§. 2. Adolescens in sinistro bregmate lapillo percutitur: Circa diem xx. febris assidua eum corripit: Non parva puris copia inter cranium & membranam reperitur. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 3. Melancholicus juvenis (*de quo lib. 1. tit. de Paralysi.*) laborabat Paralysi & convulsione cum Febre insigni; paroxysmi erant admodum frequentes, ita ut multoties quateretur. Eo mortuo, in latere dextro admodum turgebant venæ tenuis meningis multo sanguine nigro & concreto. Ea pars nigricabat, & apostema continebat, in proxima cerebri parte.

§. 4. Mulier Tinea tentata, crebris lotionibus sanata, in capitis dolorem ac febrem continuam lethalem incidit: Media pars totius cerebri, cum membranis (erat dextra) putrida inventa est, ichore citrino referta. *Saxonia Prælect. Pract. p. 1. cap. 1.*

OBSERVATIO XLV.

Febris Continua *focum in Pulmonibus inflammatis habens.* 1. *Ab inflammatione Pulmonum in abscessum desinente.* 2. 8. *Ab Erysipelate Pulmonis.* 3. 4. *Ab inflammatione partis sinistræ Pulmonis posticæ, in corruptionem desinente.* 5. *A Pulmonibus Tumentibus, ex parte duris, aqua fœtida plenis.* 6. *Ab eorum inflammatione circa partes extremas, Sanguine crassiori in eorum substantiam effuso.* 7. *A dextræ partis cum pleura corruptione.* 9. *A tumentibus Pulmonibus & Abscessu tentatis.* 10. *Peripneumonicorum quorumdam Pulmones sanguine putrido turgidi, indurati.* 11. *Pulmones cum corde sanguine turgidi.* 12. *A Pulmonibus syderatis, Aqua virosa in thorace.* 13. *Continua à Pulmone & Pleura uno latere corruptis.* 14. *Ab inflammatis Pulmonibus & Iecore.* 15. *A sinistra parte inflammata.* 16. *Ab humorum in eos influxu, unde tumentes reperti.* 17. *Ob fluxionem è cerebro in Pulmones; unde peripneumonia mendosa.* 18.

§. 1. VEntriculo nimis incalescente Pulmonis inflammatio perniciosa, decreto *Hippocr.* de morbis lib. 2. Quali *Ovenus Lunge* suæ familiæ postremus, Cimbricæ nobilitatis decus *Patavii* anno 1617. abripitur; qui juvenis sanguineus vehementi in gymnasticis exercitio febrem continuam sibi attraxit, inflammatis Pulmonibus; quos corpori exemptos, ita deprehendimus affectos, antequam ad suos in patriam transportaretur. *Ioh. Rhodius cent. ij. Observat.* 1.

SCHOLIA.

INflammatis pulmonibus, &c.] Peripneumonia definiri solet Inflammatio pulmonum cum febre acuta, tussi & respiratione difficili: Hoc affectu laborantes in pectore phlogosin insignem, cum pulmonum intumescentia, & dolore interdum pungitivo persentiunt: anhelitum laboriosum & brevem, sive, ut *Hippocr. ait*, sublimem ducunt; Febris cum siti immani, vigiliis & tussi molesta urget, cui etiam sputum sanguineum, aut sanguine interspersum succedit: E quibus signis manifesto liquet morbum hunc oriri, in quantum sanguis febriliter effervescens vasa pneumonica minora non facile trajicit, sed intra ductus eorum hærens primo obstructionem, dein plus aggestus & extravasatus, phlegmonen cum calore, tussi & sputo discolori parit: Porro quatenus sanguis ita coacervatus & stagnans ductus pulmonares hos inflat, & illos comprimit, respirationis difficultas & angustia: & quatenus iste fibras nerveas vellicat aut distendit, sæpe dolore excitatur. Quod si inquiritur, quomodo phlegmone in pulmonis compage, mere vesiculosa & excarni concrescere possit; & qua ratione ab affectu isto in carne musculosa, aut visceris parenchymate excitari solito, differat? Dicendum erit, quamvis prædictæ partes quoad texturam varient, tamen affectus rationem in iis singulis prorsus eandem esse: Nam vasa sanguifera perexilia, tum in pulmonibus ductus omnes trachæales, tum in musculis fibras carneas, tum denique in parenchymatis fibrillas & stamina nervea, cum plexibus densissimis, velut corymbis, ubique pariter amplexant, vinciunt & varie circumligant: Quod autem phlegmonen parit, ipse est sanguis, qui dum valde effervescit, simulque in transitu suo impeditur, ubique locis ac præsertim in pulmone, cujus vasa in plexus minutissimos ramificantur, primo obstructionem, & consequenter inflammationem ciet. Itaque peripneumoniæ ratio formalis, & causa conjuncta in hisce duobus consistunt, videl. quod sanguis febriliter effervescit, simulque quod intra pulmonum ductus angustiores hærens, obstructionem ibi inflammatoriam creat: Nisi bina hæc concurrant, à morbo isto immunitas est; nam in febribus plerisque aliis, ac imprimis in causone, sanguis utut vehementissime æstuans, & tota præcordia inflammans; quin etiam in pica, malacia & hydrope pectoris, iste lentus admodum, & intra ductus pulmonares plurimum hærens, peripneumoniam haud concitat: Ad hanc producendam opus est ut utrique affectus conveniant & vires jungant: Attamen cum utriusque diathesis jacta est, modo hæc, modo ista prior, in actu est, & quodammodo alterius causa, aut saltem occasio existit: Nam interdum sanguis in febrem concitus, ostructionem pulmonarem facit: quandoque item iste in pulmone remoram offendens, à propria obstructione effervescentiam febrilem concipit: Attamen ad morbi hujus procatarxin constituendam, sanguis una ad effervescendum, simulque ad vasa pulmonaria obstruenda, aptus esse debet.

Cujusmodi hæc liquoris sanguinei diathesis ad peripneumoniam inclinans fuerit, etsi non facile designatu fuerit, ejus tamen ratio ex phlebotomia in hoc morbo, semper cum successu optimo celebrata, nonnihil elucescit: Enimvero sanguis è quibusque hoc morbo, prout etiam pleuritide laborantibus, detractus, postquam restrixit in superficie sua, loco cremoris coccinei pelliculam subalbidam, aut alias discolorem, quæ item tenax admodum & viscida est, succrescentem habet; unde conjicere licebit massam sanguineam in compage sua nimis strictam, dum inter circulandum recrementa sua dimittit, nimis incrassari & quasi lentescere, proindeque tum ad effervescendum, tum intra vias angustiores, & præsertim pulmonares hærere nimis proclivem fieri: Quod amplius inquiritur, unde nam hæc sanguinis dispositio, quasi instar vini penduli, fit tenax & viscosus, procedat: hujus ratio generalis hæc est, vid. quod cruoris partes crassiores à subtilioribus non satis comminuuntur, ita ut omnibus æqualiter mixtis & mutuo subactis, demum humores utiles in munia quibusque appropriata secedant, atque inutiles per cloacas idoneas continue amandentur: Verum è contra, in quantum sanguinis particulæ sulphureæ, una cum salinis & terrestribus nimis evectis combinatæ, cæteras quasque irretiunt & inviscant, proinde liquor ejus recrementa quæque & impuritates intra se continens, instar glutinis lentescit, & propterea diathesin peripneumonicam concipit: Enimvero unicuique obvium est, sanguinem quatenus ita lentescit, ad vasorum ductus angustiores (qui certe in pulmone perquam angusti sunt) obturandos aptum reddi: insuper ob eandem rationem, etiam ad effervescentias febriles ineundas inclinari: videl. in quantum iste fæculentias quasque & recrementa sua intra proprium sinum pertinaciter retinens, ab iisdem subinde in plenitudinem aggestis; in turgescentiam immanem (à qua necesse est pulmonis inflammatoriam obstructionem incipi vel augeri) cogitur. Insuper ad morbi hujus procatarxin, non raro pulmonum vitiositas accedit, atque ad hanc partem afficiendam generalem istam sanguinis dyscrasiam determinat: Nam ut cruor lentescens effervescat, præcordia firmiora & robusta sæpe noxam ab illo intentam evadunt, atque labe in pleura, aut circa habitum corporis defixa pleuritis, aut rheumatismus potius quam peripneumonia excitatur: Attamen pulmones teneri, tussi obnoxii, aut propter hæmoptoen, aut alios pectoris affectus in conformatione prius læsi, à sanguine (dum in compage sua nimis strictus & tenax est) ebulliente, oppilationem φλεγμονώδη facillime concipiunt.

Hæc de peripneumoniæ causis conjunctis & procatarcticis; ad evidentes quod spectat, huc referri debent quæcunque sanguinis crasin subito pervertunt, aut diapnœam liberiorem cohibent: uti imprimis sunt caloris & frigoris excessus: vini aut aquarum ardentium potus immodicus, vehemens exercitium, aquarum quarundum & præcipue glaciatarum potus: Porro nonnunquam maligna aëris temperies hunc morbum pluribus accersit, & epidemicum facit. *Willis Pharm. rat. p. 2. s. 1. c. 8.*

§. 2. 1601. in Ducatu Urbini, totaque Piceni regione *hyems frigidior*, æstas humidior

 fuit;

fuit; autumnus frigidus & humidus; hyems denuo borealis, deinde placidior circa solstitia atque vernalis, etenim Austri Favonii, boreales alternatim viguere, bis terve tantum pluviæ: quare Martio & Aprili, tota in regione Pisauri, atque Urbini, grassabantur tumores circa fauces, frequentes pleuritides, tusses, difficultates anhelitus, Thoracis dolores, frequenter lethales Peripneumoniæ excruciabant, quarum aliæ primo insultu fatigabant, plurimæ *ab angina & pleuritide ortum ducebant*, & in septima sæpe, rarò XI. interficiebant, neque hominum majorem partem occupabant, sed senes destillationi obnoxios, immoderationi victus deditos atque exercitiis violentis: plures ruris incolas quam urbanos, eosque calidos atque crassos: febre prima die cum rigore, deinde continua corripiebantur, cum siti magna & lingua excrementosa humida, modo aspera & rubra, gravitate thoracis premebantur, levi dolore ad claviculam, costas, spinam, humeros vagante; densa & calida respiratione, tussi tum sicca tum humida, *cum sputo viscido, spumoso*, crasso raro, subflavo, subcruento, subnigro, rarissime purulento: ægre sputa dejiciebantur, aut nihil; floccos aut paleas à parietibus carpentes, 4. & 5. delirii peribant: Hanc febrem non admodum magnus calor, nec tactu insigniter mordax concomitabatur: urinæ crassæ & confusæ inter initia apparebant, quæ si statim attenuarentur, moriebantur, Si vero paulatim clarescebant, sanabantur: eorum color est subrufus, pulsus magnus & mollis, aliquando intercurrens erat, in salvandis validus in morituris languidus, frequentissimus: Efflorescebat malarum rubor & oculorum: facilius supini & in latus decumbebant; alii recta cervice spirare cogebantur.

Quamvis auxilia necessaria adhibita fuerint, maxima ex parte tamen plurima pars ægrorum interibat: Sectis cadaveribus, *reperti sunt pulmonum* abscessus, ex quibus multa materia fœtens prodibat. *Lelius à Fonte consult. iij.*

SCHOLIA.

Triplici affectuum genere homines conflictari satis constat, Angina, pleuritide, atque potissimum peripneumonia cujus maxime notæ traduntur: Est autem inflammatio pulmonis cum febre acuta: Locus affectus censendi sunt parietes vasorum & partium magis nervosarum Pulmonis: communicatur autem affectus toti pulmoni, præsertim partibus proximis illi quæ inflammata est: Quam quidem affectionem interdum in sanguinem pituitosum atque biliosum referendam censeo, nullo alio affectu præcedente, ex dextro cordis sinu in pulmones vehementius excussum, qui non modo pulmonis venas & arterias, verùm etiam totum ipsius corpus præter modum implens atque distendens, etiam totum ipsius corpus præter modum implens atque distendens, coarctatur ac putrescit, ac pulmonis inflammationem accendit; non eam quidem aliarum more collectam, sed toto viscere diffusam: Quamvis *Galenus* dicat. de c. Puls. c. 12. non accersiri à bile pulmonis phlegmonem, cum humor biliosus sit subtilis & facile elabatur, Respondeo 1°. vel bili permisceri pituitam, quemadmodum in hoc tempore: vel colligi humores paulatim, vel aliunde corrivare: Sanguis biliosus, cùm eo nutriantur pulmones, Paulatim colligitur & peripneumoniā potest constituere: In id vitii plurimos præcipitat angina & pleuritis antecedens, cum humor heterogeneus ex sanguine, bile, & catarrhali excremento perfusus in pulmones irruit per ora venæ arteriosæ & arteriæ venosæ, ex parte vero à cerebro prolabitur: Physicis causis accedant Astrologicæ, Eclypsis scil. præterita, atque Saturnus in mundi themate in sexto domicilio, in domo Martis repertus, ex opposito horoscopum respiciens; quæ præsertim senibus in hac tempestate morbos acutos minantur, ut ex iis peripneumoniis, si earum causas perpendamus, aliæ ex sanguine pituitoso, excremento catarrhali permisto, atque bile oriundæ sint aliæ vero ex bile melancholiæ portione permista & ex iis aliæ acutiores & interficientes 4. die, vel 7. aliæ mitiores: Præterea aliæ incipientes & essentiales; sed raro plurimæ ex anginæ, pleuritidis vel catarrhalis excrementi successione. Inter signa à posteriori desumpta, enumeratur febris assidua & acuta; difficultas spirandi vehementissima, & major quam in pleuritide, si quidem, ut scribit *Galen.* 2. de loc. aff. 8. tanta inducitur difficultas, tanta angustia, ut ægri videantur suffocari Præterea dolor gravativus, ut ægri sensum cujusdam gravitatis thoraci incumbentis potius quam dolorem sentiant, cum pulmones tenui admodum sensu præditi sint; Pulsus molles observantur, languidi, inæquales, ut refert *Gal.* 4. de caus. Puls. 12. Tussis interdum sicca, in principio præsertim, postea temporis progressione multa & varia apparent, modo alba & crassa, modo flava, aliquando nigrore aliquo perfusa; adest etiam rubedo maxillarū; Inter signa quæ ab antecedentibus desumuntur, præter aëris præcedentis inæqualitatem; hujusmodi affectus producendi accomodatam, non prætereunda est cibi potionisque immoderatio & labores nimii; Signa causarum ita perpenduntur, dum est à bile, quod raro accidere intelligo, ægri calidissimum aërem respirant, aquæ frigidissimæ, tum aëris cupiditatem habent; Dum est ab aliis humoribus, summus ille æstus non ita apparet, neque cætera symptomata sunt ita gravia & periculosa; Signa lethalis peripneumoniæ describuntur ab *Aëtio*, quod die quarta aut septima interficit: vigiliæ aut somni breves, stuporem aut delirium inducentes: Quorum signorum omnium facile est rationem reddere, si quis voluerit naturam hujus morbi & partis memoria tenere. Spirandi namque difficultas & angustia premit, ex inflammatione in pulmone bronchia angustius cogente, quæ aëris attractionem impedit; Nullus est doloris sensus, nisi gravitatis, quia pulmo sensus est expers: membranæ autem intercipientes, à pleniore pulmone depressæ, dolorem gravantem producunt, extremis potissimum partibus quibus alligantur, quia major ibi extensio, ut ad os pectorale & spinam exporrigatur; Expuunt semper aliquid, ob laxitatem partis affectæ, a qua semper

semper aliquid resudat, sentiuntque calidam respirationem in qua partim plurimum emando, partim plurimum aerem frigidum attrahendo, allevari queant: Acuta comitatur febris, cum rubore insigni maxillarum, ex fuligine sanguinis putrentis, ex qua causa delirium concitatur, &c.

Urina crassa & confusa] Propositis affectibus præter accidentalem febrem, etiam essentialem & malignam accedere duo sunt quæ suadeant, cum delirium superveniens, tum urinæ confusæ, Nam peripneumonia pectoris & aliarum partium contensione, ex heterogeneo excremento ut plurimum genita, & in fine, non deberet in septima die interficere: cui potius deberet accidere coma quàm delirium, cum hoc à vaporibus ferventibus & biliosis contingere soleat, unde *Hippocr.* 7. aph. 12. In peripneumonia phrenitis malum: qui affectus non solent esse ita lethales, cùm à materia pituitosa ut plurimum pendeant, & multi ex his evadere deberent, unde *Hipp.* in proposita constitutione, dum has peripneumonias proponit, dicit fere omnes evasisse: Loria etiam confusa possunt esse à calore febrili materia morbificam agitante, à qua vapores ad caput exhalantes delirium accersunt: hæc enim confusio & crassities non semper ostendit coctionis gradum, cum in principio in senibus pituita scatentibus id non facile contingat, ut ob id non sine ratione colligendum sit, iis febrem Essentialem malignam sæpe conjungi. *Idem.*

Ab angina & pleuritide ortum ducebant] Quandoquidem dissectis cadaveribus, soli pulmones affecti apparebant, quanquam varia symptomata fatigarent, tumores circa fauces, lateris & pectoris dolores &c. Inde confirmari posse videtur opinio eorum qui Anginam exquisitam sedem in pulmonibus habere statuunt: vide c. de Suffocatione §. 12.

Frequentes Pleuritides, &c.] Inde quoque verisimilis redditur eorum sententia pleuritidem ab inflammatione pulmonis deducunt. *Vide lib.* 2. *cap. de lateris dolore* §.

§. 3. Melchior de Fresnoy annos 4. natus febre corripitur continua, sed quæ exasperationes haberet: catarrhus erat, *tussis sicca, nec præ tenella ætate quicquam excernere poterat:* tamen inanis semper erat tussis & tenuis humor eludebat spiritum: Vomitiones frequentes, alvus albicantia dejecit, deinde substitit: urinæ tenues crudæ, decolores pro febris vehementia: medicamentulo alvus sollicitata reddidit multa biliosa: tussis perseverabat: dolores ad sinistrum hypochondrium sed vagi nec eodem modo perseverantes, deinde sinistram lateris partem occupabant: alvus soluta est, viridia excreta, chylosa, *sitis quæ expleri non poterat:* magnum in pulmonibus conceptum incendium conjectum est: hinc dolores ad sternum & latus sinistrum, sed qui ad latus sinistrum non perseverabant: Medici putabant vomitiones ad imbecillitate ventriculi oriri: Quod in eam suspicionem eos adduxit, est frequens dejectio, multaque rerum variarum, putridarum, viridantium: aliquando animus paulum deficiebat: & nos animi defectiones & frequentes vomitiones in alio observavimus, cui inflammatio pulmonis à pleuritide aut fugaci dolore lateris oborta fuerat. Febris non erat admodum vehemens, destillatio erat magna, eludebat spiritum: sensim conficiebatur; & incautis nobis cum cibum appeteret, biberet avidissime; 20. die, item cum de purgando eo cogitarent Medici, sublatus est: *debuerat mitti sanguis.*

Aperto cadauere nihil p. n. in pulmone contentum inventum est: una pars pulmonis veluti stipula ardente deflagraverat, lobus unius pulmonis livebat, Hepar quoque veluti deflagraverat *Ballonius consil. lib.* 1. *cons.* 27.

SCHOLIA.

D*Efectus animi, frequentes vomitiones, &c.*] Quæstio hoc loco moveri potest, An inflammatio Pulmonis, sive ea sit phlegmonodis sive erysipelatodis, habeat hæc sibi conjuncta, *Defectum animi, Vomitiones, Tussim siccam, Alvi fluores,* ac si per se primoque alvus inferior laboraret, *Fugacem genarum ruborem, Sitim inextinguibilem, Febrem non ita magnam omni tempore,* sed ex intervallis ferocientem & prodentem sese? Hoc fortasse pauci ante nos animadvertunt, & sic alium morbum pro alio curamus: aut falso vomitiones & alia accidentia quæ narravimus, ad alias partes referimus; rati hoc non ad pulmones, quæ tamen præcipuè affecta pars est, pertineret: Et ut quod sentio obiter dicam, cùm ad puellum asciti essent tres celebres Medici, unus solum affectum pulmonem intellexit, & quandam speciem peripneumoniæ suspicatus est, unde sectionem venæ suasit; Sed falso subesse ulcus cogitavit, nesciens inanem hanc tussim erysipelatis pulmonis pathognomonicum esse: Omnes ignorarunt vomitiones illas, frequentes, dejectiones frequentes, ingentem admodum sitim & opinione majorem, in inflammatione pulmonis apparere solere: quorum ignorantiam ut detegam, ne forte sese excusent quod nullo loco legissent, aut animadvertissent talia symptomata contingere inflammato pulmone, citabo *Hippocr.* qui illum puelli morbum mihi vere expressisse videtur: Ita lib. 2. de morb. in omnibus suis observationibus ex monumentis admirandus, *Erysipelas in pulmone fit cum Pulmo nimium fuerit resiccatus, quod contingit ab ardore, febribus, labore, intemperie: Et cum perresiccatus fuerit, plurimum sanguinis ad se trahit, maxime ex magnis venis tenuissimum ac debilissimum: Postquam traxit, febris ex ipso fit acuta, tussis sicca, repletio in pectore, dolor acutus in anterioribus ac posterioribus partibus, maxime circa spinam magnis venis calefactis vomunt subcruentum, aliquando lividum, vomunt pituitam & bilem animo linquuntur ob sanguinis transmutationẽ derepente contingentem: atque hoc maximum signum est in pulmone geniti erysipelatis & si assidua febris invasio perseveraverit.* Itaque ex contextu *Hippocr.* apparet hæc maxime symptomata erysipelate tentato pulmone contingere solere, dolorem sterni, vomitiones, tussim siccam, deliquium animi; quod mirum esse potest; Sed hæc contin-

§. 4. Multi incauti eripiuntur ob inflammationem Pulmonis, quorum in Pulmonibus nihil reperitur aperto cadavere, nisi quod *vestigium aliquod flammæ* apparet, Et hoc idiotæ non animadvertunt, Quod accidere verisimile est cùm Erysipelas Pulmones obsidit. *Ballonius Epid.& Ephem. lib.1.p.23.*

SCHOLIA.

ERysipelas Pulmonis aliud à priori describit *Hippocr.* l.de morb.int.text.8. Cùm pulmo, *ait*, ab igne sacro tumet (*ὑπὸ ἐρυσ.*) hęc inflammatio præcipue fit à sanguine, cùm in seipsum pulmo attrahit sanguinem & continet, hic autem morbus æstate sub caniculam pręcipue fit, Sic igitur æger ab hoc afficitur, Tussis incidat sicca, & rigor, & febris, & recta cervicis spiratio, & labor vehemens in pectore, (*ob tussim*) & nares dilatat & aperit, ut equus currens, & linguam exerit, ut canis æstate ab aura, quę est in æstu summo, ustus, & tumor habet pectus, & paucis atque longo intervallo lingua hęlitat, & rubor in oculis, & pruritum sentit in toto corpore, & pre labore decumbere non potest, sed ipse se ipsum precipitem jacit ac devolvit inquietudine laborans, &c.

§. 5. Vir Rever. biliosus & melancholicus, *post multos animi corporisve labores* multam sanguinis rubicundi cum tussi copiam rejecit, qui auxiliorum ope visus est melius se habere, quamvis febris Assidua reliqua fuerit, quæ bis septem diebus transactis aucta est, post cibum & nocturnis horis magis increscens: conquestus etiam est per biduum de sinistri lateris dolore, eóque non admodum intenso, cui per hoc tempus aliqua tussis, somni breves, difficilis spiratio conjunguntur, nihilominus desistente dolore; febris in dies magis augescit, & præter somni brevitatem, in hoc tempore adest siccitas & ariditas linguæ sine siti, dolor universi corporis, dorsi præsertim, mingendi difficultas, lotia clara & fæces duriores: Ego supposito sanguinis profusionem præcedentem à Pulmone fuisse, & cum non præcesserit dolor, potius per anastamosin factam esse quam per diæresin, existimo in substantia Pulmonis laxiori relictum, illius partis inflammationem concitavisse, deinde corruptionem & gangrænam; & ob id non esse mirum si in primis diebus adfuerit tussis & dolor, deinde parte affecta cancrosa reddita, omnia delituerint. Febris assidua à cibo & horis nocturnis ingravescens ex affectione proposita proficiscitur: An vero etiam febris fixa conjungatur, in dubio reliquo. Mingendi actio fere ablata, & siccitas linguæ sine siti, proveniunt ex facultatis harum partium deficientibus; cum non reperiantur aliæ causæ in quas possint referri, quia ratione siccitatis cum non percipiatur sitis ob delirium, sequitur ex defectu facultatis sitiferæ symptoma procedat; Idem dic de mictione fere ablata.

Alii Medici putabant morbum futurum diuturnum, cum symptomatibus augescentibus spatio duorum dierum suffocatus obierit. Antequam secaretur cadaver, sciscitatus quæ mea esset opinio? respondi corruptionem Pulmonis in parte sinistra versus dorsum vergente, quemadmodum in consultatione dixeram, Et secto cadavere ita inventum est. *Lælius à Fonte consult. xlix.*

SCHOLIA.

P*Arte sinistra*] Adnotavit *Joubertus* cap.7. de affect. Thoracis in Pulmonia non esse necesse totum Pulmonem inflammari non sæpissime unum aut alterum lobum tantum id pati, quod infinitorum cadaverum apertio ipsum docuit.

De sinistri lateris dolore] Vide quæ dicta sunt de Pleuroperipneumonia lib.2. Ut hinc constet sæpius affici Pulmones cum sola pleura in vitio esse credatur.

§.6. Rev.Pater post multos labores & in aëre perniciose moram, ut & sub radiis solaribus, febre Assidua cum destillatione ad partes spiritales, tertianæ duplicis formam referente fuit conflictatus, à qua transacta x1. die visus est evasisse: Deinceps dum in novis erroribus versatur, in febrem Assiduam delapsus est, quæ à longo rigore exordium sumens, cum dolore sinistri lateris, cujusdam gravitatis thoraci incumbentis, cum tussi initio sicca, *deinde progressione humida*, in qua pituitosa flavitie & cruore perfusa apparent; spirandi difficultate vehementi, cum pulsibus mollioribus, languidis & inæqualibus, malis rubentibus. Hic 14. die recidivæ suffocatus obiit.

Visum est secare cadaver, cum omnino ego præsagirem in pulmonibus offensionem esse: Secto cadavere, inventa est altera pulmonum pars aucta in magnitudine, ut quadruplo major esset quam altera, & durior: qua secta multa aqua fœtida fuit expurgata, & caro inventa densa, dura & rubra, quemadmodum esse solet Hepatis caro, & ab eodem latere etiam musculi intercostales non sine læsione inventi sunt. *Lælius à Fonte consult. c.*

SCHOLIA.

T*Ussi humida, &c.*] Notandum in febribus continuis aliquando accidere excreationes cruentas aut subcruentas, unde non illico colligendum adesse Pleuritidem aut Peripneumoniam. Hinc *Hippocr.* aph.47.4. *In febribus non intermittentibus excreationes sanguinolentæ liventes, graveolentes biliosæ*

biliosa, omnis mala sunt. Quæ materia non tam thoracis est quam aliarum partium, qui excrementum deponunt in Pulmones, ubi per moram alienum induit colorem, Aut contingit talis excretio cum humor in Pulmonibus congestus, accedente febre essentiali, solvitur, & extunditur: Talem excretionem *ἀναχρεμψιν* vocat *Hippocr.* veram autem à Pulmone manentem, *πτυαλον*, quę index est inflammationis partes thoracicas obsidentis: sic Pythion 3. Epidem. part. 4. sect. 5. sexta die varia & cruenta extussivit, cum tamen nec pulmonicus nec Pleuriticus foret, Nec à capite malum esset, sed tantum ab influxu materiæ, cujus ea non aderat copia ut inflammationem pareret, aut forte incendium non conceperat.

Cum destillatione ad partes spiritales] Nec tamen inferendum quæcunque è pulmonibus extunduntur ea è capite defluxisse sicut enim cerebrum ob sanguinis copiam, qui sinus ipsius membranarum implet, si crudus sit, excrementa continuò colligit, Ita & pulmones, quorum vasa sanguine plena sunt, si ille excrementis scateat, copiam illius coacervant.

Post multos labores] Sunt ex Medicis qui causas procatarcticas negligunt, sunt qui pluris faciunt nam cum extra corpus positæ sint, videntur negligendæ, tamen addiagnosin & curationem non parum habent momenti: Vulgus fere totus est in causis externis & frustra eas causas tanti facit. Nec enim videndum quod morbum faciat, sed quod tollat, ait *Celsus*, Externæ causæ internas & antè cedentes quasi irritant & provocant, ab externa enim causa fere fit initium motus. Huc pertinet quod *Gal.* scripsit 1. Epid. ad histor. Sileni, Causæ externæ diarias febres excitant si corpus morbo non sit opportunum, Et ita laborasset *Silenus*, sed quia jam ad aliquid deterius aptum & comparatum erat corpus, ideo gravi morbo est implicatus, unde statim morbi initio gravia ditaque symptomata apparuerunt, &c.

§. 7. Nob. N. annorum xl. constitutionis sanguineæ, plenioris q; habitus, circa 4. Febr. 1617. cum febrilibus accidentibus incidit in pectoris angustiam, respirationis difficultatem, subsequens puto cruento & concurrente urinæ suppressione: Prout autem erat vir magnanimus, ita parum vel nihil hunc affectum curans, Heidelbergam proficiscitur, ibique deterius habens, venæ sectionem instituit, & post biduum Darmstadium repetens, omnia symptomata magis ingravescere sentit, unde Francofortum sequenti die sese confert, ibique Medicorum opem frustra implorat viribus naturæ, ob gravia symptomata succumbentibus. Adfuit autem præter signa Peripneumoniam comitantia, Difficultas urinę, qua mirum in modum affligebatur, cui fortassis ansam præbuit *denegata seri copiosioris dissipatio* per habitum corporis, ob aëris hyberni frigidioris inclementiam, in quo prædictum iter initio morbi suscipiebatur, imprimis cum alias etiam nephriticis obstructionibus ęger interdum laboraret. Desiit ea difficultas urinæ remediorum usu, sed adhuc sputum cruentum, dyspnoea, nullus dolor in pectore, calor p. n. summáque virium imbecillitas aderat, ex quibus signis facillime Pulmonum inflammatio lethalis colligebatur. Ingravescente ergo virium imbecillitate 25. Febr. tumor pedum succedit symptomaticus. Ac 26. viribus pedetentim oppressis, & uno atque altero pedum digito livescente atque emoriente, circa vesperam, præcedentibus diebus præeuntibus levibus deliriis, sæpius cum sopore quodam obortis, animam reddidit.

Aperto cadavere, in pectoris cavitate serum sanguinolentum copiosum aderat; Pulmones, quorum substantia alias spongiosa, undique sanguine crassiore, qualis venosus est, scatebant, extremis eorundem partibus induratis & nigricantibus: Cor flaccidum & intus penitus exangue, conspiciebatur, à intestina sanguine putrido flatibus permisto replebantur, unde paulo ante mortem copiosus sanguis odoris deterrimi, ob imbecillitatem retentricis summam, etiam excernebatur. *Horstius observ. ix. lib. 3.*

S C H O L I A.

Denegata seri copiosioris dissipatio] A redundante & æstuante in vasis sero potest oriri Peripneumonia, si præsertim fervida adsit viscerum intemperies; Id enim sponte, præ copia vel accedente ambientis calore, aut etiam frigore, (unde suppressio sudorum) fervorem & incendium concipiens, à sanguine secedit, exundatque in Pulmones, ob raritatem & motum ad excipiendum opportunos.

§. 8. D. Francisca Chapuis uxor D. Rival Aurifabri Genevensis ætatis annorum 36. à sex mensibus gravida; nephiticis doloribus obnoxia, quæque sæpius calculos excluserat, quinto morbi die, 12. mensis Janvarii anni 1672. me accersiri jubet, Pharmacopæi curæ ante commissa; Erecta cervice spirabat, cum febre continua; gravativo pectoris dolore, tussi aliquando sicca aliquando humida, rubore intenso genarum, siti inexhausta, lingua arida: accesserunt vigiliæ & non à morbi die, *φρενιτις* cum delirio & deglutiendi difficultate: Eductus sanguis fuit omnino corruptus, & quem triduo ante obitum, etiam urgentibus spasmis temerario ausu Pharmacopæus, incisa utriusque manus, eodem tempore salvatella, educi curavit: Urgebant præterea hypochondriorum dolores & flatuum superne & inferne eruptio. Primo ad ægram ingressu Peripneumonia laborare pronuntiavi, eáque lethali, tum ob graviditatem, juxta aphor. 38. sect. 5. Tum ob vehementiam symptomatum, sanguinisque corruptelam: Pharmacopæus uni nephritidi intentus fuerat (etsi nullæ tunc ejus

essent

essent querelæ ac libere permearent urinæ, quæ subjugales semper fuerunt) ac febris extinctioni: Urgebant assidentes mulierculæ obortivi exibitionem, quo dispendio fœtus salvaretur mater. Ea XIII. morbi die extincta, Magistratus cadaver aperiri jussit, quia maritus pridie obierat; quanquam morbo omnino dissimili, convulsus & catalepticus: Suspicio enim fuerat assumptæ in cibo cicutæ.

Aperto cadaveris abdomine, in cõspectum venit uterus, cui fœtus firmissime annectebatur, & non ita pridem extinctus, intestina, tum tenuia, tum crassa, flatibus mirum in modum turgebant hinc illa anxietas & orthopnoea toto morbi decursu urgens. Accedente extraordinaria hepatis, etsi sanissimi, magnitudine & vitio pulmonum: Cystis fellea 44. lapillos cõtinebat, quorum major fabam æquabat splen integer erat; Renes flaccidi, male colorati, omnique pinguedine destituti: ureteres summe dilatati, in longitudinem producti, contorti flaccidi. Reserato thorace, prodiderunt se in pulmonibus vestigia inflammationis, qui tumentes, lividi, male colorati, tabóque & pure undique distenti, in conspectum venere: Edacem fuisse postea didici, etsi inter dissecandum assidentes, percuntanti mihi & magnitudinem jecoris admiranti, negaverint.

SCHOLIA.

G*Ravativo pectoris dolore, tussi, robore, &c.*] Sicut phlegmone pulmonum manifestis aliquando se prodit indiciis, sic sæpe latet etiam exercitatos illius cognitio adeo ut varie illudat peripneumonia. Id quod accidit non tantum ratione humoris illam committentis, qui varias affectus ideas expromit, sed præsertim partis affectę: Prout enim Pulmo partibus summis vel imis; anticis, posticis aut lateralibus, laborat; profundis & intimis aut superficiariis ac externis, ita hac vel illa specie affectus se prodit: His adde varias illos constituentes partes, parenchyma ex vesiculis innumeris conflatum vasa arteriosa & venosa, ac tracheæ arteriæ truncum & ramos, connexionem item & cum variis partibus cohærentiam, à quibus singulis singulare quid exsurgit: Summę Pulmonum partes inflammatione sitentantur, quia his appenditur trachęa arteria, anginosum quod exoritur, affectione summam guttur pertingente, adeo ut quidam eam anginę speciem (cynanchen vocant) in qua nihil neque foris neque intus apparet, meram sobolem peripneumonię esse arbitrentur, si supremas pulmonum partes invasit affectio, Non secus ac urinaria vesica calculo laborans, sui affectus in summo cole indicium exhibet. Imorum pulmonis loborum phlegmone obsessorum paulo difficilior est dignotio, quod hi fere liberi, nullique parti adstricti, nisi forte aliquando diaphragmati (quo in casu cum hoc sursum retrahatur, difficilior evadit respiratio) cohærcant. Vasa prętcrea tantum minima, eáque fere capillaria, eos pertreptent, unde parcior inflammationis materia, hinc noxa gravis emergere nequit. Sin laterales pulmonum partes phlegmone habet, pleuritis fere ejus comes est, quia exsudans per porosam & meabilem eorum tunicam sanies pleuræ affigitur, à qua eroditur unde affectus prius symphaticus idiopathicus evadit, hinc peripneumonia pleuritis specie primo imponit, ac in progressu uterque affectus consociatur. Posticam in pulmonum partem si fluxio irruat, dorsalem pleuritidem invehit, de qua *Hippocr.* lib. 3. de morb. tit. 40. Practicis fere intactę, cujus assidens signum est mictio rubra, incalescente teil; sanguine in majoribus vasis pulmonum illi regioni substratis. Obscurior est hic affectus in infantibus, qui quæ lędunt effari nequeunt. Anno 1669. obiit mihi puella duos annos nata, quæ citra tussim & dyspnoeam intra quindecim dies cum miti febre tabida interiit; Dorsum illi totum statim post obitum intense livebat, ab inflammatione proculdubio vicinæ pulmonum partis. Antici pulmones inflammati fere vultu rubore suffuso, præsertim malis, se produnt: Sed maxima & præcipua exsurgit differentia pulmonis inflammationis, prout partes intimæ aut superficiariæ obsidentur, ratione vasorum quæ in partibus profundis insigniora sunt, minora in extimis, unde gravior aut mitior, affectus. Hinc de affectu sede olim plurimum fuit digladiatum, teste *Aureliano*, alii si quidem venas Pulmonis tantum eo malo teneri volebant, ut *Diocles*, *Erasistratus* vero arterias, *Apollonius Herophilus* utraque vasa. *Asclepiades* autem bronchia ipsa: *Praxagoras* partes pulmonis quæ sunt spinæ conjunctę: *Demetrius Herophilus* cum *Celso* voluit Pulmonem totum affici, Ex parte enim si fuerit tumor ille pleuritim esse dicebat: *Soranus* totum corpus hac passione vexari dicit, sed vehementius Pulmonem, atque inde nomen desumptum Peripneumoniæ, Differentias ab humoris incumbentis diversitate missas facio, quas repete ex *Hippocr.* lib. 2. de morbis, De Victu acut. & lib. de morbis internis.

§. 9. Quidam in Febrem Assiduam lapsus est cum tussi, dyspnoea, dolore ad dextram thoracis partem. Pars dextra pulmonis fuit inventa corrupta, Et ejusdem lateris pleura male affecta. *Lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

§. 10. Circa novilunium mensis Novemb. anni 1607. cum Virum Illustrissimum jam quindecim dies febris, arthritis, sopor aliáque symptomata crudeliter exercuissent, ecce derepente insolita accessit respirandi difficultas, ad sublimem accedens & recti spira, eáque dolore universi thoracis superioris comitata, atque gravi illo quidem magis quam pungente, & una tussicula, sed rara. Eo dolore quarto die evanescente, supervenere sopor *generúmque rubor*, febre interea spirandique difficultate in crebrescentibus. Quem morbi progressum tametsi ipse non viderim, sed ex relatu tantum ægri & domesticorum, atque triduo duntaxat ante obitum vocatus fuerim, Illico Peripneumoniam urgere & jam ad suppuratum & brevi ad mortem tendere significavi, cum tamen pro febre simplici catarrho conjuncta

duntaxat

tatione & constictu refercireretur, quanta enim vis potulentæ materiæ in ramis asperæ arteriæ cumularetur? nonne ea hic stagnabit: nam non potest decurrere: Nec Pulmonum vasa illam imbibere posse videntur, cum sit tam cruda: At rami asperæ arteriæ sunt itinera animæ, si illa materiā potulentam conciperent, nonne spiritum omnino intercluderent? Si gutta ex potu in laryngis cicutam in bibendo aliquando deerrat, quam vehementer homo torquetur? Hoc quoque cotum exinde evadit, quod dum aliquid cibi vel potus deglutitur, necesse est gulam dehiscere, hinc per naturæ solertiam factum est, ut versus guttur diducta anteriore gulæ parte, tunc fiat ipsius gutturis depressio, ob quam prohibetur respiratio, cùm enim cibum deglutimus, clauditur epiglottis arctissime: quare si quando fit deglutitio, omnino spiritui negatur via, quanto magis cibo atque potui intercludetur ingressus? Autopsia quoque ostendit gutturis cartilagini Arytainoidi operculum quoddam cartilagineum à natura esse superimpositum, quod lingulam vocant, cujus magnitudo æquipollet cartilaginis hiatui, quo exacte claudatur, at id frustra à natura conditum esse credendum, si usui dicto non inserviret: Quoad experimentum per coloratas potiones factum, id in canibus tentatum non successit. Si quicquam repertum in bronchis, illud *Baronius* fuisse ait vel humoris biliosi, vel porracei vel crocei aliquid: aut si fides danda, authori libell. de corde, id potius per quandam transcolationem aut resudationem per poros ignotos factum, credendum. Ex his constat, si nihil quicquam tenuioris substantiæ per haustum aut linctum in asperam arteriam descendat, nihil quoque pituitæ aut humoris potu crassioris lenti simul ac viscidi, in pulmonem descendere posse: Demum, concesso portionem aliquam per dictam viam in pulmones prolabi, an inde argues totam illam illuviem, quæ per anacatharsin extunditur, è capite in asperam arteriam exstillasse? si ipsa in egressu tussim excitat, cur non itidem in ingressu? At vero peripneumonia, si ejusmodi humoris in pulmones illapsum causam agnoscit, cur eadem non omnibus æque contingit, quibus catarrhus familiaris est?

Ephidrosis] Mali sunt *ait, Hippocr. 4. acut.* Sudores circa caput & claviculam apparentes, fiunt enim vincente ægritudine ob æstum, impetum & violentiam; iique sudores omnino sunt symptomatici, à quibus ægri imbecilles facile exolvuntur.

Sudor toto corpore diaphoreticus] Sudorem uberius manentem, etsi criticum ægris, perniciosum esse, prostant exempla. Unum afferam insigne quod anno 1674. accidit: Uxor Mercatoris Genevensis, exeunte Julio febre prehenditur intermittente, cujus paroxysmi inæquali admodum passu incedebant; aliquando XXIV. horarum spatium explentes aliquando quinta aut sexta desinentes, nullo invasionis observato tempore aut ordine, alias alternis diebus, alias bis unica adorientes: Comes fuit capitis dolor, quem mulcebat epithema ex nucleis persicorum aquis verbenæ, sambuc, ol. rosat, &c. comparatum, Fatigavit ab initio nausea & vomiturito, sedata ab exhibito sale vitrioli, cujus ope pituita multa & bilis exclusa: Cardialgia biduo post exsurgens, desiit usu Emulsionis seminum citri. Sudores multi ab initio morbi, humorum exsuperantiæ argumenta. Sanguis tum è brachiis, tum ex venis ani elicitus, sero diffluebat; hinc crisin per sudores adfuturam prædixi: Die morbi XIII. manu pulsui admota, leves σπασμοὶ percipiuntur, cum in cataphoram inclinatione, quæ exuperantis cacochymiæ serosæ indicia; Cucurbitulas siccas à cervice ad imos lumbos admoveri curo, quarum subsidio desierunt contractiunculæ, & excussus sopor: Ingruente XIV. die universalis convulsio, sed nec vehemens nec diuturna corpus concutit, crisis proximæ prodromus, Sudor enim ubertim manat, quem ultra bihorii spatium protrahi prohibeo, exolutionis virium metu; Ægram tamen adstantes sudoribus diffluere ad plures horas concedunt; unde leipothymia ingruit. Straguloris partem ideo detrahi jubeo & indusium, non secus madidum quam si aquæ immersum fuisset, cardiacisque recreare; Statim resurgunt vires, recolligitque se natura, pugnam instauratura; Redit sudor, sed cum contractiunculis, quæ metum incutiunt assidentibus, non item Medico, qui perspecto virium tenore, & crisium indole, quas semper prægrediuntur symptomata, formidanda quidem si die non critico, & si natura certamini impar sit; nequaquam ubi virium robur constat, & dies legitimæ pugnæ indicta adest. Terror tamen muliercularium animo impressus, consilio meo prævalet, qui rem naturæ committendam suadeo, nihil moliendum ea die quod naturæ vim inferat, satis esse illi auxiliatrices porrigere manus, Si quod aliud urgeat, eam jam fræno potius quam stimulo indigere. Alii tamen advocantur Medici, qui mulierculis, de hystericis symptomaticis sollicitis, credulas aures præbent; quanquam toto morbi decursu, ne minima uteri affecti indicia se exhibuerint: Internis femoribus vesicatoria affigi imperant, quorum vis ab inexhausto madore eluta, etsi toto quadrihorio hæserint. Spe frustrati, porro ferrum ignitum ibidem admovendum convolant, quod prudens Chirurgus affigere recusat: (mihi vero obstanti febrem à seri orgasmo ortam esse, cujus portio ad cerebrum delata initium nervorum vellicet; Diem esse criticam, cum expulsione critica, quæ naturæ regimine concedenda sit, præsente virium tenore; accidentia terrifica, cum sudoribus finem habitura; Medicum eo in casu spectatorem esse debere, non actorem; Ex consilio Galeni, ea die ne clysteri quidem locum esse, Cucurbitulas scarificatas pridie, occurrentibus iisdem symptomatibus, proficuas, ere potius futuras si quod moliendum, quod naturæ motus non adversarentur; interim cerebrum degravare valerent; & liberare tum à levibus spasmis, tum à cataphora:) Reponunt cuncta hæc esse hysterica, cavendum esse ne vapores gravius caput occupent, lethalesque accersant spasmos; qua de causa præscriptis ante vesicatoriis validiora imperant, atque sequentem visitationem ad horam VIII. vespertinam indicunt: Sed ut ante, irritus fit cataplasmatum effectus, à sudorum copia, qui adeo ubertim manarunt, ut simul cum iis anima evolarit septima hora, circa sextam adveniens non madidam modo ægram, sed aquis innatantem invenio; Pulsus plenus adhuc, sed undosus & obrutus, cujus nec systole nec diastole discerni poterat: Ut non modo verisimile sit, sed etiamnum certum, si coercitus fuisset sudorum impetus, protractúmque eruptionis criticæ tempus, ægram morbo defungi salutariter potuisse.

§. II. Anno

SCHOLIA.

Diarrhoea] Sive bile ex choledochis, sive recrementis sanguinis succique nervosi ex arteriis & ductu Pancreatis in intestina effusis, *Hippocr.* mala 6. aph. 16. *Velschius.*

Diarrhœa superveniente] Cur peripneumoniæ & pleuritidi fatalis plerumque sit superveniens diarrhoea, causa refertur in propagationem inflammationis quæ à partibus spiritalibus ad naturales transierit. Inflammatum Jecur fuit per consensum à Pulmonibus, cujus inflammationis diarrhœa soboles fuit.

§. 16. Illustr. & Reverend. Matthæus Zane Patriarcha Venetiarum, sanguineæ & biliosæ temperationis, qui aliquibus abhinc annis difficultate excretionis *fæcum* laborabat, quæ *duriores & Ictericorum similes* dejiciebantur, vigiliis obnoxius, mense Julii, post multos animi corporisque labores, præcipue *ad iram concitationem*, in Febrem Assiduam delapsus est, quæ in principio accessionalis videbatur, cum longo rigore invadens: secunda autem major accessio primæ correspondens per decem horas anticipavit, in cujus remissione sudor copiosus insequutus est; deinde febris continens fuit animadversa, aliquot horis nocturnis augmentum capiens. Lotia erat sanorum similia & fæces, aderat maxima spirandi difficultas cum tussi, & albæ pituitæ exspuitio, interdum etiam putridæ: *rubor maximus in genis*, non poterat in sinistrum latus nisi cum difficultate decumbere: aderant vigiliæ & somni breves, cum sudatiunculis circa pectus & collum; siccitas linguæ & labiorum albedo: pulsus magni, interdum molles, qui in sexta die in quarta pulsatione facti sunt intercepti, quo tempore etiam biliosa dejectio successit. Adhibitis remediis res tamen semper in pejus delapsa est, ex quo factum est ut alter ex Medicis pronuntiaret febrem esse redditam malignam, de inflammatione Pulmonis ne verbum quidem, 14. die vitam cum morte commutavit.

Secto cadavere, fuit inventus tumor in parte sinistra pulmonis, ex cujus sectione materia fœtida fuit educta: quæ mea duntaxat fuit sententia, atque *lapis in vesica fellea ingens*, totam vesicam replens. *Lælius à Fonte Consultat.* 32.

SCHOLIA.

Fæces Ictericorum similes dejiciebantur] Albicantes scil. & paucæ, non sollicitata earum excretione stimuli defectu, à bile alio delata ob negatum exitum à calculo vesicam felleam replente.

Post multos animi corporisque labores] Hipp. 2. de morbis. *Erysipelas in pulmone fieri ait, cum nimium fuerit resiccatus, quod contingit ab ardore, febribus, labore, intemperie, Et cum perresiccatus fuerit, plurimum sanguinis ad se trahit.* Inflammatio autem hic potuit facile contingere sanguine bilioso reddito, à bile non exclusa, sed illi commixta, impedita illius exclusione ob calculum in vesica: Anno 1672. curanda mihi obtigit mulier inflammatione pulmonum laborans, cujus cystim felleam replebant 44. calculi.

Ad iram concitationem] *Fernelius* lib. 6. cap. 5. pathol. annotat decrepitum quendam senem in iram mire propensum, post decessum sine felle ac sine cysti inventum esse, in cujus sede calculus ingens concreverat.

Rubor maximus in genis] *Hippocr.* 2. prognost. meminit ruboris genarum in purulentis, ob calorem pulmonum & ob assiduam tussiculam, ait *Galen.* in comm. part. 60. In Coacis peripneumoniæ signum ἐνχροιαν dicit, politico dicendi modo, i. e. ruborem genarum.

§. 17. Illustriss. & Rever. Offredus de Offredis, sanguineæ & biliosæ temperaturæ in æstatis initio, post usum glaciei luculentum, ac labores corporis vehementes, *in febrem assiduam est delapsus*, quæ cum ventriculi offensione & alvo liquidiore, in principio per circuitus succendi visa est, cum immensa respirandi difficultate, ut decumbere non posset & suffocari videretur, cum rubore genarum ac linguæ & labiorum siccitate & albedine cum tussi & pectoris gravitate quadam, cui in fine tertiæ diei sudor copiosus successit: in toto tempore vigiliæ, circa frontem & collum sudiatunculæ, lotia alba crassiora, fæces vero sanitatis similes: Pulsus magni, molles urinæ quales sexta die (dum per tres horas somnum capit) præter sudorem universalem dejiciunt, biliosa, lotia turbulenta prodeunt, maculæ magnæ, cineritiæ per cutim erumpunt, pulsus magni, molles, sed in quinta pulsatione intercurrentes percipiuntur: In fine sextæ diei succrevit delirium, pulsus redditi sunt in horas languidiores, in fine septimæ ad meliorem vitam fuit perductus.

Secto cadavere, *Pulmones fuerunt inventi tumentes* & pravi coloris, sed non fuerunt secti, cum operatio fuerit facta ab ignaro barbitonsore. *Lælius à Fonte consultat.* 112.

SCHOLIA.

In febrem assiduam est delapsus] Hinc stabiliri potest Plateri opinio, statuentis plerasque febres, quæ vulgo pro symptomaticis habentur, primarias esse, quibus ceu comites, inflammationes succedant; cum sæpe contingat ut sanguis præ copia, fervore, tenuitate aut impuritate naturæ gravis, in venis sub-

sistere nequeat, & vel statim in prima febris invasione, vel in progressu vi naturæ propulsus, è venis vel arteriis) in partem aliquam decumbat, hinc in parte, in quam decubuit, novum morbum pariat, febrem scil. comitatam non symptomaticam, ut hactenus creditum, cum morbum non sequatur sed illum præcedat illiusque causa sit: Indicio est sic contingere, quod hæ febres, antequam doloris aut inflammationis alicujus partis indicia se proferant, cum horrore & subsequente calore prehendant & quandoque horis aliquot præveniant. Tales febres sæpe oriuntur, cum in viscera aliqua interna, præsertim carnosa & sanguinea, venisque copiosis referta & cordi vicina, tales influxus fiunt, quod ob situm & constitutionem ad influxum humorum recipiendum frequentissime fit in pulmonibus. *Vide Riverii Pr.*

Pulmones fuerunt inventi tumentes] *Hippoc.* 3. *de morb.* tit. 14. morbum affinem describit. *Quum pulmo tumuerit præ nimio calore repletus, tussis tenet fortis & dura, & erecta cervici spiratio, & acervatum respirat, & frequenter anhelat, & intumescit, & nares expandit velut equus ex cursu, & linguam frequenter exerit, & pectus semper ipsi ligari videtur & gravitas in ipso esse*, &c. *Saltus* de Erysipelate Pulmonis interpretatur.

§. 18. Dissecui comitem A. Gonzaghæ, & inveni omnia vasa Pulmonis, ex triplici genere, magis tamen asperæ arteriæ ramos, plenos sanie simili lacti, adeo ut nullus prorsus adesset sanguis. Erátque Pulmonia mendosa: Dissecui etiam puellam 13. annorum, cujus morbus jam diu erat in capite, à suppressa purgatione per ulcera, nec adventantibus mensibus correpta febri. Omnes hujusmodi fluxiones necessario adducunt febrem æstuosam, non tamen ardentem, quoniam materia putret prope cor, & implet vacuum pectoris, & est humida & cruditatibus permista. *Vide sect.* 17. *Observ.* 2. *lib.* 1.

Observatio XLVI.

Febris Lethargica à Pulmonibus putredine affectis.

Vidua Domini Garnier annos 45. nata *in morbum incidit*: habitu erat satis succulento, alba, genis rubentibus: Ægritudine aliqua animi detinebatur qua sese eximere non poterat facile: *Circa æquinoctium autumnale*, cum præcessisset temporis constitutio inæqualis (qualem pauci admodum animadverterant) putredinis parens, in morbum incidit. Primum totum corpus maculis rubris, ac si morbillis laboraret, aut si ingens æstus foret, erat defœdatum, nonnullus corporis torpor, appetentia dejecta, ignavia, rerum omnium contemptus, cum alioqui prudenter rerum omnium satageret & ad omnia munera obeunda esset alacris, quod magnam morum dissimilitudinem significabat, & ad judicandum de dubio ancipitique exitu occasionem porrigebat, Febris continua fuit, de nocte maxime exacerbabatur, nec exacerbationis ullum erat signum quod anteiret, Sed confusa erant omnia: magna non ita febris apparebat ut ea nos moveret: Febres eo tempore grassabantur mali ingenii, *Vrinæ fallaces* erant, nam nec incendii indices erant magni, & sedimentum laudabile satis, & enæorema continebant: *Comatosa erat*, nec nisi interrogata respondebat, alieni tamen judicii nullum erat signum: capiebat satis belle cibum oblatum: Diebus judicibus nihil natura movit, nihilque excrevit nisi arte sollicitata: Dejectiones variæ, putres admodum, Sanguis bis missus plane putris: *Vires plurimum dejecta* apparebant, præsertim animales, quarum etsi non magna necessitas est in morbis, tamen ad judicandum nobis magnam præbent occasionem: Primis decem diebus exactis omnia satis moderata pacatáque fuerunt, sed ab XI. aut XII. die magnum apparuit incendium; Ex intervallis *graveolentissima dejectiones*, levia deliria, oculorum lacrymæ involuntariæ, *genarum*, ac præsertim sinistrarum, *rubor satur* admodum. Tandem cum urinam redderet involuntariam, aut retineret ac si suppressa esset, *involuntarie quoque alvus descenderet*, XIV. morbi die ab illa exacerbatione manifesta, XX. *autem totius historiæ morbi*, cum *sudore magno* (nullus autem toto tempore febris apparuerat) deliria, risus, taciturnitas magna, tremores & quasi subsultationes manuum aderant: Potus omnes sine discrimine admittebat, non sitiebat graviter febriens; potus veluti in profundum descendere videbatur: Cum colluere os aqua juberetur, non poterat ore rejicere, bene ratiocinabatur, Interiit.

Aperto cadavere reperti sunt pulmones veluti putres, costis adhærentes, Intestina plena fugaci tetróque flatu, cum *serosis humoribus* in spatiis & inanibus foraminibus abdominis, *qui meteorismum inferebant*. *Ballonius cons.* 45. *lib.* 1.

SCHOLIA.

SCHOLIA.

In morbum incidit, &c.] Hæc historia intelligi volumus sæpe morbum satis securum apparere, cum tamen per se funestus sit, nec satis pravæ diatheseos argumenta appareant; in plerisque initio morbi observamus totam corporis cutim maculis rubris suffusam, quibus tamen nihil præterea alienum contigit, sæpe enim, aut sanguinis æstus, aut cum fervore quodam juncta malitia aliquid tale promittit, sed illud periculi nihil junctum habet, sola aut sectione venæ, aut blando cathartico quicquid est prævenitur: Tamen tribus quatuórve argumentis malignitas & cacoethia morbi deprehendi poterat, 1. in eruptione illorum exanthematum positum erat, nam nisi ingentis incendii, tanquam manifestæ occasionis excusatio subsit, quoties apparent, aliquid maligni subesse demonstrant. 2. In dejectione virium subita, quoties enim virtus non constat, nulla præsertim præeunte evacuatione manifesta, aut simili aliqua re quæ jacturam faciat virium, aut cum febris vehemens non adest, malum illud est ut signum, Arguit enim aliquid aliud subesse latens, quod minimo momento magnam in viribus ac œconomię naturalis: mutationem afferat, & quod notandum est, quodque Medicis fraudi fuit, facies non concidebat ullo modo, at ex *Hippocr.* Febricitantium non omnino leviter, corpus idem permanere & nihil minui, vel etiam plusquam postulet contabescere, malum, Nam illud morbum fore longum significat, hoc autem imbecillitatem: Ubi *Galenus* notandum vult hyeme, & cum plenitudo magna est, non collabi habitum corporis, & tamen malum non esse signum: Sed cum mediocris febris est, & tamen non mutatur corpus, nec in colore, nec mole, nec characthere, aut cum in his immutatur plus justo, Dubium non est quin hoc malum non sit; Nam non concidere nec collabi, & meatuum densitatem significat & contumaciam materiæ: Concidere autem plus quam ratio postulet, imbecillitatem magnam significat, ita tamen ut collapsus illius non sit causa aliqua externa, At in muliere proposita febris erat ὁ μετρίως ... , & tamen non concidebat, nec moles, nec color mutabatur, nec character, quod nec ad securitatem, nec ad diuturnitatem apparebat, cum xxiv. die interierit.

Vicesimo totius morbi historiæ die, &c.] xxiv. die interiit, qui xiv. erat exacerbatione, Nam per xi. dies satis alacriter habebat, & in actionibus naturalibus & animalibus, ac omnia pene securitatem pollicebantur. Sed quod intus venenum latebat, cum natura nihil movisset, signa suæ malignitatis cœpit edere, hinc febris continua, acerrimi caloris perfusio, mox ejusdem contemperati significatio, Atque ita morbus fuit acutus, si ratio habeatur exasperationis morbi, non totius historiæ Dicendum ergo verisimile fuisse morbi quidem ratione citius quidem illam interire, sed ætatis ratione, quæ adhuc constabat, factum ut qui morbus ante perimere deberet, prorogaretur: Ita *Silenus* (hist. 2. sect. 3. lib. 1. Epid.) cum à causis procatarcticis in morbum incidisset, non tam lethali morbo est implicitus ob causas procatarcticas, quam quia occasiones aliæ essent quæ corpus morbo opportunum reddebant, alioqui ratione causarum externarum in levem febriculam lapsus fuisset, sed lethalia symptomata quæ primum atque statim apparuerunt, indicio fuere restagnare materiam malam, quæ à causis illis externis excitata lethali morbo ægrum implicuit, Ergo cum funestissimo morbo detineretur, ejus tamen vim sustinuit propter ætatem ad xi. diem.

Genarum rubor satur admodum] Sæpe & optimus color & characther in ægris apparet, cum tamen morbus ad interitum tendat, tribus de causis, 1. ratione aliquando ipsius febris, quæ sursum multum tenuem vaporem effert; qui viriditatem aliquam faciei, fallacem tamen, afferre solet. 2. Si febris ea non sit ingens aut colliquans: Observavimus enim aliquando febres colliquantes & pestillentiales (quas pestilentiales hecticas vocat *Galenus*) primo quoque tempore in speciem quandam marasmi ægros conjecisse. 3. Si qui ægrotat Pulmonum uitio sit obnoxius: qui enim ita affecti sunt, rubore sæpe suffunduntur, qui Medicis minime advertentibus imponit maxime; quod in hac muliere apparuit; Accedit quod qui præpingues sunt, ac optime habiti, non ita facile collabuntur, aut si extenuentur, illius extenuationis magna non sese produnt argumenta.

Vires plurimum dejectæ apparebant] Tribus de causis patuit, sed non manifesto, malignitas morbi, 1°. ob eruptionem Papularum, quæ malignum quid subesse declarabat: inquit enim *Galenus* hist. 4. sect. 3. 3. Epid. Initio sæpe morborum lethalia symptomata apparere, non quidem ratione ipsius morbi qui clemens & mitis apparet, sed ob latentes pravos humores, qui virulentiæ suæ semine excitato, in lethalibus symptomatis elucescunt. 2. Ob tam brevem virium casum, nam cum alacris, expedita robustáque foret, brevi attonita, stupida, comatosa, omnium obliviosa reddita est & delira. 3. Quia in diebus criticis nihil natura movit, nullus sudor, sola ἐφίδρωσις, quæ in morbis istis suspecta esse solet. Coma quodammodo vigilans, non tam ab oppressione fuit, tametsi multa in cerebro humiditas contineretur, quam in infirmitate facultatis animalis in cerebro sedem habentis, Testis involuntaria excretio stercoris, Testis quoque esse potest quod medicamentis & sectionibus venæ ex arte & recte præscriptis nil allevatum sit cerebrum, quod contingere non solet cum ab oppressione tantum laborat, Nulla enim tam valida cerebri est oppressio quam medicamenta & sectio venæ commode præscripta non minuant, 5. Observavi sæpe eos aut extreme laborare, aut interire, quibus acris caloris & ejusdem temperati ex intervallis vicissitudo est: Nec enim vicissitudo solum caloris & frigoris mala est, ut in Coacis & Prorrhet. voluit *Hippocr.* sed vicissitudo acris caloris & remissi mala quoque, quod vocat ἀναθυμίασιν; De priori vicissitudine quod mala sit, non dubium, præsertim in acutis, nam significat hoc extinctionem caloris naturalis, qui uniusmodi cum sit, partibus omnibus blande aspirat, & dominium febrilis caloris, qui cum expanditur ad partes eas calefacit, cum ad centrum revocatur per modum inflammationis, easdem deserens, ex eventu refrigeret: In acutis itaque malum hoc, sed & in mitioribus morbis longum fore morbum significat, nam& focum multiplicem significat, & materiam ἀπεπτον.

Comatosa erat, &c.] Aderat comatosa affectio cum vigiliis, & cum dormiret, quamvis comatosa,

facile tamen excitabatur, Coma autem aliud simplex est aliud Vigilans: hoc ab uno humore non fit, omnium judicio, sed à mixtione humoris tenuis calidi, & crassi frigidi: Tamen apud *Galenum* in part. 1. Prorrh. Comatis vigilis duplex est causa, una sanguinis copia, qui ratione copiæ comatosam affectionem invehit, ratione autem tenuioris substantiæ, quæ in illo est, vigiliæ quoque accidunt. Altera cum bilis mixta est pituitæ, Utrum deterius? posterius. His autem signis deprehendes à sanguine esse, præter ea quæ dominatum ejus denotant, nimirum si primis diebus celebrata ex arte sectione venæ, aut usurpato alio remedio, & copiam sanguinis evacuare solito, & acrimoniam tenuioris ejus partis temperare consueto, non cesset coma vigilans, talis symptomatis causam statuere oportet bilem pituitæ commistam, cujusmodi affectio fuit mulieris nostræ.

Cum serosis humoribus qui meteorismum inferebant] Cur venter non detumescebat quamvis abunde alvus ferretur? An ista ventris elevatio conferebat? In quovis morbo (aph. 35. 2.) partes quæ ad imum ventrem & umbilicum attinent, habere crassitudinem bonum est, extenuari vero ac collabi malum. Collapsus ille malus, & ut signum, quoniam indicat ea extenuatio naturæ imbecillitatem, Et ut causa, quoniam cum partes subjectæ à succulento quadratóque aqualiculo cum juventur, casu illo ac extenuatione deterius habeant, ac propterea nec bona in ventriculo χύλωσις, nec in hepate αἱμάτωσις fiat. Itaque ab æquali hypochondrio juvatur & coctio & excrementorum expulsio, At in ista muliere an laudabile? nequaquam. Nam cum è natura habet, molle, aquale esse debet, nec depressum, nec elatum, nec calidum, nec frigidum, non durum, non meteorum, nec cum borborygmis, qui aut humectata alvo, aut urinæ profluvio, aut flatu cessant in febribus essentialibus (nam tum motu naturæ fit) non autem in symptomaticis, cum aut pulmo, aut jecur, aut lien laborat (nam tum symptomatis rationem habet & inani conatu id fit) *Hippocr.* sententia 4. aphor. At contigit in ista muliere ut alvus flueret, tamen falsam speciem æqualitatis hypochondriorum referebat, & murmura obaudiebantur, quæ non cessabant ulla excretionis ratione, Sic suspecta erat illa hypochondrii elatio, nam inventa intestina plena flatu cum serosis humoribus in spatiis abdominis, qui meteorismum inferebant, Sic elatio, subductioque alvi non quicquam de meteorismo detrahebat: Ac primus *Hippocr.* in Coacis observavit meteorismum in morbis, alvo & suppressa & subducta; utrumque malum. Verba ejus sunt *Quibus Præcordia elevantur alvo suppressa, malum, maxime autem in morbis tabidis longis, & quibus alvi humectantur*, supple, quibus præcordia etiamnum elevantur, *malum*, Elevatur enim tam à maligno, sive sit flatus, sive humor tenuis, serosus, putris, Ideoque in illa Parotides expectabamus: Ad tale expectandum invitabat alia *Hippocr.* sententia in Coacis, *Hypochondriorum distensio cum Sopore anxioso in caput dolente, parotidem excitat*. Sed quia graveolentissima excernebantur, elato manente hypochondrio comate perseverante, si parotis contigisset, malum ut signum, apparituram credebamus, Verum enim quod scribit Hippocr. *Ex hypochondrio diu afflicto, & alvo graveolenti, abscessus circa aurem occidit.*

Pulmones veluti putres] Unde conjecimus hanc à Pulmone Lethargicam fuisse. Vide lib. 1. Tit. de Soporosis affectibus in hist. Dom. le Boindre.

Urinæ fallaces erant] Non satis laudabile sedimentum habebant, hinc mirum cur interierit, Nam *Galenus* c. 3. lib. 3. de Crisibus, ait observasse se nunquam quemquam interiisse qui judicaretur cum urinis coctis, Et hinc colligunt quidam neminem interire posse apparentibus signis coctionis in urina: aliter tamen res habet, nam *Galenus* non solum vult requiri coctionem sed & excretionem: tametsi enim fit & cocta & secreta materia, tamen nisi excernendo natura sit satis, interibit etiamnum æger *Ballonius*. Adde hic Pulmones præsertim fuisse affectos, at ex *Galeni* præcepto, In morbis eorum ad sputa potius quam ad urinas attendendum esse.

Cum sudore magno] Verum illud comperi, Qui à levi sudore somni sunt expertes, & rursum ardore febrili conflagrant, malum: Nam qui bene judicantur, suaviter dormiunt: Et quod levis sudor inanem conatum naturę significat, quum melius esset pepasmo incumbere quam frustra excretionem moliri, quod in hac ægra maxime apparuit.

Graveolentissimæ dejectiones, Involuntarie alvum descenderet] Quę excernebantur erant graveolentissima, proptereaque non poterant non sollicitare facultatem expultricem intestinorum, & tamen non meminerat quærere matulam. Quod arguebat impotentiam judicii, & rationis eversionem, involuntaria enim erat excretio. Hujus duas causas reddit *Galen.* 2. Prorrh. Aut cum mens ægrotat, aut cum partes per quas excretio fit non sentiunt: adde cùm humor per se mordax non est, ita ut sponte feratur, quanquam vix fieri potest quin sentiatur si intestina valent: Textus Hippocr. est, *Si ex ventre tenuia ægro non sentiente exeant, si extra se non sit, malum, ut Hepatico*, i. e. Excretio illa tenuis materiæ, non sentiente ægro facta, declarat vel non generari biliosum humorem ob imbecillitatem Hepatis: Vel si generetur, non excernitur (quanquam hepatica excrementa maxima ex parte acria sunt) sic declarat propriam affectionem Hepatis: Non abs re autem adjectum est, *Si æger apud se sit*, ne quis putet istam involuntariam excretionem læsa ratione fieri, ita enim signum imbecilli Hepatis non ita esset manifestum, sed præterea denotaret affectum cerebrum. Item non declaratur ulla offensa nervosi generis, propterea quod integra sunt intestina. Si ergo in voluntaria fit illa excretio stante ratione, non læsis intestinis, signum est imbecilli omnino Hepatis. *Ballonius lib. 1. consil. xlv.*

Circa æquinoctium Autumnale] Autumnales morbi, & præsertim febres pessimę sunt, Et levi de causa febris repetit ob humorum adustionem & perniciorem vim putredinis: nam cum humores per æstatem adusti sint, imo & partes internæ quodammodo nus siccatæ sint, & squallidæ factæ, maxima est in febrem aptitudo & proclivitas: nec facile morbi tales depelluntur, quia habituales fiunt: Ac præclarum esset philosophari de humorum & morborum autumnalium proprietate, Nec enim inæqualitas temporis horum malorum author esse videtur, ut placet veteribus, Est alia quædam abditior & secretior causa, An quod eo tempore serum dominatur, ut placet *Hippocrati*? An quod ubi est infirmitas, ibi est morborum proventus & contumacia, At autumnus peculiarem hominibus conciliat imbecillitatem, Nec vis elucet & apparet ut aliis in temporibus: Quod declarant ipsæ arbores quæ folia relinquentes, omnes senescunt,

Si id

Si id quercubus evenit, cur non homini quercubus imbecilliori? *Ballonius Ephemer. & Epid. l.2, p.176*, Quod suspicio esse debeat venenatæ vis in omnibus fere morbis autumnalibus, id patet maxime, Ægri facile emaciantur, liquescunt ac extabescunt, cum tamen videantur sat belle habere, & nullum aut exiguum dolorem se sentire fateantur: Febres lentæ sunt, continuæ symptomaticæ, nam in diathesi consistunt & contumaci quadam obstructione & vitio partium; declarant dolores qui paroxysmis & exacerbationibus redeuntibus sentiuntur, &c. Nullus credat quæ sit fœtura symptomatum illos morbos comitantium, ut Medici circa ea debeant potius esse spectatores quam actores: Idem ingenium videntur habere quod & carcinomata, ac non mirum si ægrescant medendo. *Idem ibidem pag.181*.

Deliria &c. bene ratiocinabatur] Qui fieri potuit ut male affecti cerebri tot essent argumenta, nempe coma quodammodo ἄγρυπνον, tremores nonnulli, risus, deliria, excretiones involuntariæ, oblivio & despectio omnium rerum, dissimilitudo motum omnium, ἀσωμία; (quam καταλήψιος μὴ ἐούσης malam esse ait *Hippocr.* in Coacis) Si inquam tot tantaque fuerint male affecti cerebri argumenta, qui fieri potest ut tamen ratiocinatio integra fuerit?

Respondet *Galenus* l. 3. de sympt. causis cap. 3. Ex actionibus quæ ab uno principio manare cernuntur, quasdam magis una qualitate gaudere quam altera, ut coctio, quia sine motu aliquot fit, in calido & humido consistit potius: attractio expultioque, quoniam cum motu aliquo impetuque fiunt, in sicco potius consistunt: *Ballonius* ait aliud esse lædi offendive cerebrum in eis functionibus quæ animales esse dicuntur, & ad ipsius κράσιν pertinent, Aliud lædi in iis quæ ad eam partem pertinent quæ mentis & consilii est: priori modo dicitur læsum in animalitate, posteriore in ratiocinio. *Vide Consilium supra citatum pag.207*. Excell. *Willis* solutionem ex partium cerebri distinctione quærit, Delirium excitatur, *ait parte 2. lib. de Anima Brutor. c. 10.* in quantum spiritus animales, aut nimis irritati, aut in confusionem acti, huc illuc intra globosam cerebri compagem (ubi phantasia & memoria sedes habent) ἀτάκτως & tumultuose moventur, Ejusdem partis aut regionis incolæ spiritus, somno primum occupari, & ante alios quosvis otio indulgere incipiunt, qui phantasiæ & memoriæ actus creant, hi nempe à cerebri exterioris poris in quibus exspatiari solent, decedentes, in peniora ejus meditullia se recipiunt, ubi tanquam otiosi decumbentes, spiritus ibidem consitos in parem desidiam allectant, aliosque inde in nervosum genus emanantes, ab effluxu revocant, ac ad otium sollicitant. Ob spiritus autem animales intra cerebri meditullium, sive corpus callosum, irregulariter commotos, Animæ rationali conceptus incongrui & noemata confusa objiciuntur.

Observatio XLVII.

Febris assidua à Pulmonibus purulentis, duris, cum vitio Cordis, Pericardii. 1. Ab Aneurysmate cœliacæ arteriæ, obturatæ à pituita concreta. 2. A massa pingui libera, in sinistro cordis sinu, cum vomicis pulmonis. 3. In mulieris peripneumonicæ vena cava reperta substantia carnea è corde exorta. 4. Febris assidua ab abscessu sub ala sinistra, & suppuratione septi transversi. 5.

§. 1. Quatuor annorum puella febre Continua extincta erat: hæc curiositati nostræ anatomicæ immolata post mortem, *Pulmones exhibuit costis & sterno firmissime adhærentes*, multis locis duros, multo pure fluentes, & utraque parte, quod rarius occurrit, pure repletos: Pericardium, panni lanei crassitie, nigricantem cordis circumdabat substantiam: Interim neque dyspnoea, neque tussicula ulla, neque phthiseos specie laboraverat: reliquo enim corporis habitu bene constituta, carne solida & pingui erat. Addo verò plurimos me in hacce nostra Hollandia secuisse, qui Pulmones altera parte habebant exulceratos: raros qui utraque, qui tussi aut dyspnoea laborabant non adeo multos. *Theod. Kerckringius Observ. Anat. 72.*

Scholia.

Pulmones costis adhærentes] *Riolanus* Anthrop. lib. 3. cap. 11. de Pulmonis ad costas adhæsione disputans, Hæc colligatio, *inquit*, si ampla & arcta fuerit, ita ut pulmo costis immediate adhæreat, molestam dyspnoeam, etiam in sanis hominibus, affert. Huic ex adverso occurrit *Massa*, & affirmat istam cohærentiam Pulmonum cum Pleura cordi utilem esse, ne Pulmonum mole prematur, nec ullam spirandi difficultatem afferre: Conciliatio difficilis, ni dicas cohæsionem nativam dyspnoeam non inferre: Revera anno 1671. circa Christi natalitia, cùm dissecandum curarem quadragenarium rusticum, ex casu in dorsum mortuum, (de quo lib. 2. tit. de Respir. difficil.) Pulmones undique in illo per breves fibras pleuræ annexos deprehendi, quem nulla unquam dyspnoea vexaverat. Eam autem quæ vi morbi prægressi aut comitis accidit, anhelitus difficultatem parere, ut quibus pulmones tumentes sunt, aut parenchyma crassum, vel vitium adest simul in vasis pneumaticis, aut diaphragmate, &c. quorum læsiones illi Pulmonum cohærentiæ imputantur.

Qui tussi aut dyspnoea laborant non adeo multos] Nisi exempla occurrerent quorundam quos exulceratio Pulmonum male habuit, hectica febre non accedente, imo præsente habitu corporis eusarco cum libertate actionum omnium vitialium & naturalium, vix fidem obtineret allatum exemplum. Verisimile est vitium in solis constitisse Pulmonibus, procul à corde; cætera hæmatosin rectè processisse, Cùm accedit Phthisis, totam cruoris massam salsugine, aut alia quadam diathesi vitiosa infici, ob quam alendo corpori ineptus fiat, simúlque labem Pulmonibus inurat. Vide *Bennets* Theat. Tabidorum Exerc. xxii. & alias.

§. 2. Anna Burgunda, 33. annum nata, sanguinea, potatrix meri nulli secunda, ingluviei dedita, Febrem incurrerat stipatam siti, cibi fastidio, vigiliis, orthopnoea, corporis jactatione, aliisque symptomatis: Inter quæ non obscurum locum habebat Pulsatio vehemens supra ventriculum: quem pulsum ergo arteriæ cœliacæ multis animo meo versatis, conjeceram, quibus elevandis malis nulla præsidia profuere: verum indies augescente pulsatione, diutinos labores & extrema virium detrimenta jam passam mors occupavit.

Cadaver dissecando, compertum est Mesenterii membranam, quæ à peritonæo deducitur, multo circum cruore suffusam atque intentam, nihil interim mali mesaræi vasibus expertis: quoniam autem nobis opinio fuerat male patientis arteriæ cœliacæ, ad hanc nos perlustrandam nostrum studium appulimus, eandem ab omni proximo corporum objectu expedientes. Exorti igitur ab inferioribus, postquam ad arterias emulgentes pervenimus, superata jam parte quæ magnæ arteriæ primos divaricatus sentit, corpuscula offendimus tria ex pituita concreta (hujus est uber modus arteriæ longéque amplior quam venæ) vi caloris opinor sibimet incumbentia, quæ obturabili cujusdam modo arteriæ ductui sic offarcta transversim erant, ut spiritui se transfundenti præcluderent viam: Continuo autem ad superiora facto transgressu, tandem cœliaca sese obtulit, ita dilatata ut compressum pugnum admitteret, quæ naturæ suæ modo vix annularis digiti crassitudinem æquat, in quo sinu sanguis abunde stagnabat ater, grumosus, in putredinem abeuntis imaginem præ se ferens: à quo uno arteriæ sic depravato statu profectam interitus causam nemo est qui dubitet. *Ex observat. Nicolai Larchei Medici Rom. apud Severinum lib. de Abscessibus p. m. 280.*

§. 3. Cum Myrtilleti studio Medico vacarem, & inopinato quidam è Sereniss. Electoris Satrapis octiduo spatio à Febre quadam symptomatica jugularetur, exenteratio demandata est Archiatro, & sequentia notatu digna memoriæ infixi.

Abdomine secto, omnia salva & justo loco posita invenimus: Ubi vero sternum à costis separatum, & pleura dissecta, statim animadvertere licuit utrumque lobum Pulmonum valde flaccidum, dorso cum pleura firmiter adnatum. Lobis in superiore parte dissectis & manibus compressis, nihil erat conspicuum nisi spuma; sed circa medium alia sectione per transversum administrata, iterum lobis compressis, subito multæ parvæ vomicæ, instar apicum digitorum eruperunt, quibus uterque lobus ad infimam usque partem, qua diaphragma appropinquat, refertissimus erat. Corde aperto, in sinistro ejus ventriculo, invenimus massam quandam fibrosam, pinguedinem referentem, nulla parte adnatam, sed liberam ovi columbini magnitudine.

SCHOLIA.

Massam quandam, &c.] Hujus materiæ facit mentionem *Clar.* D. D. *Wepferus* Dissert. de Apoplexia p. 124. Sed nullus dubito quin eandem materiam in arteriis invenissemus si modo inquisitio debita facta fuisset: Interim hoc miratu dignum, Nobilem illum nunquam de ulla pectoris angustia conquestum, sive tussi, sed exercitio equestri & chorearum quotidie vacabat, cum tamen pulmonum minima saltem pars in superiore parte sana esset. *D. Gothof. Christianus Winclerus in Miscell. cur. anni 1671. Observ. 133.*

§. 4. Vidi ego in dextro cordis ventriculo mulieris, quam Peripneumonia sustulerat, radicem enatam, carnosam, albidam, flaccidam, quæ prodiens ex corde, & cavam venam subiens, propagabatur usque ad caput & os sacrum: Eadem carnea substantia ex sinistro ventriculo prodibat: Quod in quatuor cadaveribus Peripneumonicis subinde observavimus. *Observatio Neretti Neretii Medici Florentini.*

§. 5. Virgo dolebat sub ala sinistra cum tussi, Febre assidua. Inventum septum transversum in interiori parte suppuratum, cum abscessu sub ala sinistra. *Lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

OBSERVATIO XLVIII.

Febris Continua à Iecore *inflammato, & corde hinc marcido.* 1. *Ab Abscessu in concava* Iecoris *parte.* Spigelii obitus 2. *Ab inflammatione extremi lobi* Iecoris *dextri, cum Mesenterii parte colo alligata.* 3. *Ab insigni Iecoris tumore.* 4. *A vitio Iecoris, cum lapillis in cysti.* 5. *Ab* Hepatis *tumore cancroso.* 6. *Ab inflammatione* Lienis, *Hepati communicata.* 7. *A Liene inflammato.* Fernelii obitus. 8 *A phlegmone Hepatis partim suppurata, partim in scirrhum desinente.* 9. *A Tuberculis & furunculis id obsidentibus.* 10.

§. 1. Anno

§. 1. ANno 1596. Virum quinquagenarium dissecui: hic inflammatione Jecoris laborabat, quod visui torrido ac adusto conspiciebatur colore: pertusa autem ejus membranula, parenchyma universum in putrilaginem abierat, maximamque puris copiam effundebat, potissimum ea sui parte gibba quæ diaphragmati adhæret: Adfuerat Continua febris, quæ cordis succulentiam nativam ita consumpserat pyri in modum uti contractum conspiceretur, flaccidum plane, haud aliter ac si pulmonem tetigisses: Huic pulmo variis locis costis adnatus conspiciebatur. *Pet. Pawius observat.* 19.

§. 2. Expendenti mihi aphoristicam Div. *Hipp.* sentent. quod sc. *Ex bubone febres omnes malæ præter diarias*, Cùm inviserem præcl. Virum Adrianum Spigelium, Celeberr. Anatomicum, è vivis sublatum, cum bubone sub axilla sinistra anno 1625. annor. 47. non levis mihi scrupulus occurrit, nunquid ex bubonibus fiant solæ Ephemeræ, vel putridæ etiam: Ex *Hipp.* enim sententia in aph. proposita: expressa luce clarius statui videtur, ex Bubone febres putridas quin etiam fieri posse: Non enim dixisset, *Ex Bubone febres omnes malæ præter Ephemeras*, si ex bubone fierent solæ febres ephemeræ: Cui subscribentes omnes fere Medicinæ scriptores asserunt, fieri posse ex Bubonibus, non solum febres Ephemeras sed etiam putridas. Atque de putridis id palam fit ex præsenti *Spigelii* morbo, à quo extinctus est, quem ferè continuè observavi 63. dierum spatio quibus decubuit. Hic etenim Vir Præclar. ex indicis digiti punctura, dolorem & tumorem insignem in sinistro brachio passus est, cui successit abscessus seu bubo sub axilla, cum dolore adeo gravi, ut non solum brachium, sed & totum corpus immobile factum sit, cum Febre acuta sine annotationibus manifestis, inappetentia, vigiliis & gravi virium languore: vigesima sponte erupit abscessus & multam saniei copiam triduo effudit, subcruentam, fœtidam, liquidam, à qua remisit dolor, adeo ut in latus affectum decumbere potuerit, quod antea fieri non potuerat: Perstitit tamen Febris vehementia, cum tensione & dolore dextri hypochondrii ad claviculam usque; cui successit diarrhœa, primo biliosa, mox & saniosa, non dissimilis materiæ ex abscessu emanantis, quod ansam præbuit dubitandi nunquid esset dysenteria vel abscessus Jecoris: cum vero nulla præcessissent tormina, non ramenta, aut intestinorum erosiones, in Jecoris abscessum conspirarunt sententiæ, cum præsertim præteritis annis abscessus ventriculi per vomitum expurgatus fuerit: Interim plurima interna & externa fuere præscriptæ, cum durante febricula, cum dejectione materiæ saniosæ 63. die extinctus est.

Dissecto cadavere, occurrit abscessus in concava Jecoris, juxta prognosticum. *Ben. Silvaticus cent. iij. consil.* 18.

SCHOLIA.

EX his patet Putridas quin etiam febres ex Bubonibus fieri posse, quod præteritis annis à me fuit observatum in Nob. matrona, undecima extincta febre pestilentiali, cum bubone in inguine dextro suppurato & aperto: Quod si *Galen.* consulamus, 1. de differ. febr. ubi de Ephem. ex bubone, adstruit expressissimis verbis solas Ephemeras ex Bubonibus fieri: Quæ ex Bubonibus, *inquit*, febres fiunt, calefaciunt semper partes continuas, donec ad cor usque calor febrilis propagatur, Non pervenit autem ad ipsum putrida fuligo, sed ibi permanet, loco bubonis circumscripta, sola alteratione per continuum facta, usque ad cor perveniente calore, eo prope modo quo in iis qui Solis calore deuruntur: E quibus verbis compertissimum redditur ex bubonibus putridas fuligines ad cor non elevari; atque ideo neque febrem putridam fieri: Pro solutione contradictionis qua dissentire videtur *Hipp.* à *Galeno*, statuendum Bubones factos à causa occulta non inferre putridas, sed significare noxam viscerum principum, ac propterea malas esse ratione signi, non ratione causæ: Non enim excitant febrem putridam, quoniam putredo illa cor non subit per vapores putridos; ideoque ubi legitur in aphor. *Ex bubone febres*, legendum, *cum bubone febres omnes malæ præter ephemeras*: aliæ enim omnes possunt esse cum bubone, & non ex bubone: dein probatur, Putridus vapor in cor exhalans, & ab eo remota parte ignobili, non inducit febres malas: sed emunctoria sunt partes ignobiles & inguinum partes distant à corde, Ergo ex se non possunt facere febres malas, sed solum eas significant, putridis etiam fuligibus ad illud pertingentibus, ex *Hipp.* 2.6. Epid. 10. quod *Abscessus veluti glandularum signum quidem sunt germina habentium, cum aliorum tum præcipue viscerum, maligni autem sunt*: Ubi intelligit per *germina habentium*, affectionem earum partium cum quibus habent rectitudinem, Atque ideo si bubones appareant retro aures, significant affectionem cerebri, Si sub axillis, cordis, si in inguinibus hepatis: Subjungit tamen, *tum aliorum*, quia non semper servatur hæc rectitudo, ut in casu nostro, in quo jecur erat affectum, & nihilominus bubo factus fuit sub axilla sinistra, non servata rectitudine & convenientia: neque ratione situs, quia fuisset in parte dextra: neque ratione loci, quia fuisset in inguine, & non sub axilla sinistra: Cujus tamen diversitatis causa provenit à punctura digiti valde dolorifica, Semper enim natura adfuit, medio sanguine & spiritu, in subsidium partis dolentis, ideo confluxit ad brachium sinistrum hæsitque materia in glandula, & non ad manum & digitum decubuit, duplicem ob causam, vasorum sc. copiam in glandulas diffusorum, per quæ fluit materia 2. Ob laxitatem dictarum partium, cujus ratione expultrix materiam quæ confluxit, inde repellere non potuit.

Ex indicus punctura] Non secus atque in nobis viscere aliquo male affecto aliud eodem modo afficitur:

tur: ac digiti etiam morbus in Inguen decumbit, tametsi quæ interjecta sunt multa nihil mali sentiant: Sunt enim unius animalis partes, inestque in his potius quam aliis quædam ad se invicem affectio. *Synesius lib. de Insomniis.*

Anno 1677. 18. Julii dissectum est Genevæ cadaver Juvenis Francofurtensis annos 20. nati, qui subita morte abreptus est: boni erat habitus & robustus, à vino abstinens apud hospitem, solam ingerens aquam: Inter sodales mero indulgens: Dicto anno à vere ad finem æstatis Epidemicæ fuerunt febres Tertianæ simplices & duplices, paucissimis, imo nemini, quod sciam lethales: Febre autem prehensus hic quoque Juvenis continua, sed non ardente, accedente primis diebus diarrhœa copiosissima, biliosa; cum quadam cataphora, & carnis rerumque omnium fastidio: Toto morbi decursu; qui trium septimanarum, siticulosus admodum fuit, ptisanam officinalem tamen fastidiens, frigidam anxie exposcens: Pridie ante fatalem diem gravis leipothymia, comite totius convulsione prehendit: Postridie frigidam petens, his vocibus Gallicis, *Je boirois bien de l'eau du Rhosne.* Ego libenter aquam Rhodani biberem, dum vocem ultimam profert, intercepta ultima syllaba, & in faucibus hærente, exanimis concidit.

Postridie cadaveris anatome instituta: In medio ventre nullum insigne vitium deprehensum est, forte quia à minus accurata manu sectio peracta est, Cor intus & extra sanum apparuit, Pulmones dextra parte costis annexi, coloris erant variegati, In imo ventre sat notabilis aquæ cruentæ copia reperta est 2. Jecur immensæ magnitudinis & crassitiei, (qua de causa vorax erat juvenis) ima parte livens & niger, prægressæ inflammationis notas gerens 3. Cystis fellea omnino exhausta 4. Intestina & ventriculus immensæ amplitudinis, flatu admodum turgida: 5. Mesenterium ad ortum, circa lumbos manifeste livens & rubens, cum annexa coli parte: 6. Ren dexter insignis magnitudinis, sed integer. 7. Lien formæ rotundæ sed citra aliud uitium: Fœtor insignis ex eo ventre nares feriebat: Ex his causa morbi non subitæ mortis apparuit, nisi ad tetrum halitum cor ferientem & cerebrum, syncopen & convulsionem inducentem. Mirum vero Lumborum abfuisse dolorem aut æstum.

§. 4. Illustr. N. Febre continua prehensus: Jecur immani tumore extabuerat, vietum in superficie, interius durum. *Lib. 3. tit. de Diarrhœa.*

§. 5. Socrus N. colico dolori obnoxia in Febrem assiduam incidit: Cystis fellis lapillis erat plena: Hepar albicans. *Lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 6. Vidua N. per multos menses decubuit Assidua febre affecta: præterea percipiebatur tumor in abdomine versus umbilicum, ad dextram partem inclinans, isque durus, qui non erat dolorificus nisi cum premeretur, Aliquando dolores acres humerum dextrum occupabant, & latus ipsum ut pleuritidem mentirentur: Aperto cadavere inventum est Hepar *tumoribus scirrhosis, & magna ex parte suppuratis* refertum: in cujus extremo adnati erant duo tumores cancrosi, usque ad umbilicum prominentes, qui in Hepate esse non putabantur, quia non erant in loco hepatis naturali. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

SCHOLIA.

D*olores acres occupabant humerum dextrum*] Unum animadvertere oportet quod ad therapiam & diagnosin imprimis facit: Omnes Jecorarios, i. e. quibus grandius Jecur, amplius, tumentibus & calidius, cum febribus magnis prehenduntur, maxima ex parte tempore urgentis febris dolores in claviculis & secundum omoplatas sentire satis vehementes: In pleuritide quidem, cum uno loco inflammatio aut phlegmone consistat, tamen in parte longe remota, ob communicationem & continuitatem membranarum, dolor intolerabilis sæpe sentitur, qui majores sæpe molestias exhibet quam ipsa pleuritis: Et signa diagnostica pleuritidis, aut superiores aut inferiores partes occupantis *Hipp.* 2. Acut. desumit ex dolore aut claviculas, aut ileos regionem occupante: Hepate accenso aut inflammato, aut per insignem febrem æstuante admodum, dolor potest ad jugulum pervenire: Reperio enim bifariam dolorem tensivum ratione ipsius jecoris surgere, Aut enim Hepar nothis costis alligatur, & tunc dolor ad claviculam percipitur ratione distentæ membranæ: Quibus non alligatur, à vasorum ipsorum potius quam membranarum distensione dolor surgit, Et, *ait Galen.* 2. de loc. proprius venæ arteriæque dolor veluti in longitudinem extensæ chordæ speciem refert: Quod notandum, ne cùm hos dolores in febribus aut inflammationibus Hepatis ortos videris, frustra de catarrho comminiscatis: probabile enim est dolores pro partium affectarum situ esse aut κατ᾽ ἴξιν aut ἀντίξιν: *Ballonius consil.* 77. *lib.* 1.

Neque in Hepate esse putabantur &c.) Notat Cl. *Glisson* Anat. Hepat. cap. 2. non eundem esse in vivis & mortuis Hepatis situm, cùm altius positum in his reperiatur: Nempe fato functis ventriculus, hepar & diaphragma sursum, quantum eorum connexiones sinunt, propelluntur; partim ut hoc pacto pectoris inane impleatur; quod alias, recedente è pulmonibus spiritu, côtingeret, partim etiam quod musculis abdominis post obitum frigescentes simul rigidiores magisq; tensi evadant; unde fit ut viscera inferiora vehementiore nisu sursum agantur quam ut diaphragma ei motui resistendo sit, partesque istas superiora versus impellant.

Hepar tumoribus scirrhosis & magna ex parte suppuratis, &c.] Hepar Tumoribus & frigidis & calidis obnoxium est; imo hi aliquando ab impor-

tuno

nimio remediorum usu, in illos desinunt: Calidi tumores, inflammationes dictæ, oriuntur ab affatim facta humorum calidiorum affluxu, accedente aliquali partis obstructione: In abscessum facile illi abeunt, plerumque lethalem, quare Medico curæ sit ne eo affectus vergat: Nec minus cauto opus est ne duri & scirrhosi tandem evadant nimio refrigerantium usu dum suppurationem arcere satagimus: Frigidi autem Hepatis tumores, vel ejus parenchyma obsident, vel vasa, vel tunicas; horum unum, vel duo, vel plura; Qui totum simul parenchyma occupant, œdematosi fere sunt, quorum soboles est aut hydrops aut cachexia; sicut horum quandoque causa sunt: Hoc in affectu totum viscus spongiæ ad instar æqualiter totum intumescit, humores serosos undiquaque absorbens; à quibus vasa & tunicæ flaccescunt, humectantur, crassitiemque non naturalem adipiscuntur: Hinc interdum in immensam molem excrescit, solitumque pondus duplo aut triplo superat, Tumores Hepatis peculiares triplicem habent originem, impedito nempe sanguinis è finibus vasorum Capillarium Portæ transitu, in ultima venæ cavæ capillamenta per ipsius Hepatis substantiam: vel ob stagnantem humorem biliosum, quia is è Portæ finibus in pori bilarii oscula minus expedite pertransicat; vel ob utriusque hujus transitus commune aliquod impedimentum: A primo illorum tumorum imminet atrophia aut saltem diminuta nutritio: A secundo, Icterus flavus vel niger, conspurcato sanguine, unde variæ ægritudines: Tertius utrumque malum invehere aptus est: Sunt præter hos alii quidam tumores, ad hepatis parenchyma potius referendi, videlicet struma, steatoma, atheroma, meliceris.

§. 7. Vir Illustr. Dominus Thomas Trenchard, ætatis consistentis, temperamenti melancholici, habitus gracilis & rari, spleneticus, hæreditario quodam jure à parentibus derivato, acutissimis ventris doloribus, colicæ æmulis, crebro molestatus; Hic Nobil. affinem in Comitatu Hamptoninsi invisurus, eo loci profectus incidit in *febrim continuam*, satis acutam, cum vigiliis, & sinistri hypochondrii dolore, ad humerum usque tendente, in quo acerbos admodum dolores passus est, ut de nullis aliis esset querulus: Adhibito in consilium Medico, Venæ sectio instituta basilicæ dextræ, neglecta rectitudine, quam observare solent Practici, præmisso tamen pro more clystere: Julapia quoque & alia exhibita; quibus nihil proficientibus, sed malo in peius ruente me quoque Dorchestria accersiri curat: Conscenso equo, quinque milliaria progressus, ab alio servo in via obviam facto, iter differre jussus, quod Herus melius haberet, Domum revertor, hyeme validissima solstitio proxima, nive omnibus candescentibus: Quid fit elapso solum die iterum vocor, quod essem ei ordinarius; sed antequam ad eum pervenire poteram, morbo superatus naturæ satisfecit.

Dissecto à morte corpore, Omentum in se circumvolutum, & umbilicum versus ad formam orbiculi conglobatum invenimus: Lienem vero totum putrefactum, & parte interna pene absumptum, mala adeo materia, picis instar liquida, nigra, fœtente, ut minime essemus ferendo; Hepar etiam, sima sui parte, in consortium malignitatis raptum erat, ubi putredine corripi incipiebat; Reliqua salva conspiciebantur. *Fridericus Lossius, Observ. 45. l. 1.*

SCHOLIA.

O*Mentum in se circumvolutum, &c.*] Proculdubio in hoc subjecto Omentum vitiosos à liene humores in se suscepit, cum iis tantum partibus adhęrescat ad quas rami splenici surculi perveniunt, unde toties acutissimos dolores, colicæ æmulos, perpessus est in sinistro hypochondrio, & præsertim in cavitate illa omenti, sub diaphragmate, ex ventriculi, Omenti, coli & viscerum cõtextu nata, & vix exitum habente.

§. 8. *Ioh. Fernelius* uxoris morte ita repente perculsus ac prostratus est, ut ante xij. ab ejus funere diem, ex summo animi mœrore ac angustia in febrem inciderit Continuam: Ad septimum hujus morbi diem cum urinæ inclarescerent, & febris symptomata omnia multò leviora facta essent, qui illi opem ferebant Medici felicem exitum una cum ægro expectabant: Verum ad xi. mirum in modum exasperata sunt omnia, ideoque æger urinarum cruditate, atque aliorum symptomatum sævitia permotus, ac mortis metu perculsus Doctissimos Regis & urbis Medicos aliquot in consilium adhibuit. Hic febre Quartana aliquando conflictatus fuerat, & toto vitæ curriculo non solum vino oligophoro aqua abunde diluto usus est, sed etiam extra pastus æstate, frigidæ potu sitim explere solitus erat, *unde Lien non parvum læsus* videbatur: Inde enim acoris cujusdam sensus ori ac faucibus integrum jam biennium inerat qui nullis remediis discuti potuerat: Quum ergo causæ quædam externæ, hæque graves admodum, acerbissimum mœrorem attulissent, superveniente uxoris obitu, quo omnia exasperata sunt, humor in Liene collectus tandem incalescens atque putrescens, inflammationem ejus visceris peperit, unde & febris accensa est continua, quæ sensim increscens, ita naturæ vires omnes attrivit, ut eum xviij. die nobis mors immatura eripuerit, anno ætatis lxxij. Christi 1557.

Causam interitus ex anatome pervestigantes, è lienis inflammatione perniciem manasse judicavimus; quum & valde tumidum & prorsus lividũ ac virescens id viscus esset; & scalpello dissectum magnam saniei instar picis nigerrimæ copiam profuderit. *Gul. Plantius in ejus vita.*

SCHOLIA.

[A*Cris cujusdam sensus, &c.*] Ob succum Pancreaticum acidiorem redditum, juxta *Franc. Sylvium*: Clar. *Willis* quartanæ originem non humori melancholico adscribit, sed sanguinis liquori, à

natura

dulci, spirituosa & balsamica, in acidam & nonnihil austeram, instar vini acescentis, degenerante; ob spirituum penuriam, atque sanguinis partem terrestrem seu tartaream (quæ constat imprimis sale & terra) nimiam exaltationem, unde in fluorem erecta acorem sanguinis massæ inducit; Vide plura apud eundem lib. de Febrib. cap. 4.

§. 9. Amplissimus Præses M. *Bouvetus* extinctus à Quartana continua, eaque conjuncta cum phlegmone Hepatis, ex parte suppurata, & ex parte in scirrhum degenerante: Cujus phlegmones Hepatis initium Quartanam præcesserat vel annum integrum ante. *Car. Piso de morbis à sero sect. 1. p. m. 40.*

§. 10. Sæpe Jecur animadvertimus Tuberculis & Abscessibus instar furunculorum obsideri, nullo hypochondrii dolore, nullo tumore, nullo decubitu difficili: *Febris* solum inerat non admodum ardens, cum siti, cum sibi fastidio, cumque alvi profluvio interdum in menses multos perseverante: ut idcirco difficile malum, quemadmodum & substantiæ corruptela, ab intemperie calida, aut ab ostructione internosceretur. *Fernelius Pathol. lib. 6. cap. 6.*

Observatio XLIX.

Febris Continua à corruptione gangrænosa in parte Renis *interna. 1. Ob Apostema in fine vreteris. 2. Ab Abscessu in sinistri* Renis *parte exteriore. 3. Ab inflammatione Testiculorum & meatus urinarii. 4.*

§. 1. JUvenis post diuturnam gonorrhæam, cibi potionisque immoderationem febre Assidua affligatur, quæ horis vespertinis magis augetur & amplificatur cum lotiis crassioribus & pituitosis: xi. die diarrhœa varia subsequuta est, quæ usque ad xix. permanens, vires maxime dejecit, unde siccitas linguæ, faciei rubor, inquietudo & totius macror successit, xx. lotia uberiora prodeunt & turbulenta, quæ tamen clarescunt: Quamvis varia adhibita sint, semper adaucta est febris & symptomata succreverunt, adeo ut xxx. accesserit rigor, cui successit febris vehementissima cum rubore genarum & pulsuum maxima frequentia & celeritate, quare die xxxiv. in plenilunio interiit.

Secto cadavere, inventa est corruptio gangrænosa in parte interna Renis dextri, ut lotia turbata gradum coctionis, quemadmodum erat opinio alterius Medici, non significarent, sed ex mea sententia alterius Renis corruptionem: Adeo ut etsi *Galenus* non comminiscatur nisi de lotiis turbidis quæ ex gradu coctionis suboriuntur, Medicus, si sit Philosophus, debeat etiam alias causas indagare. *Lælius à Fonte Consult. 133.*

§. 2. Matrona nephritica, febre continua laboravit, quæ ad marasmum lethalem ipsam deduxit, genita quo tempore pus conficiebatur in apostemate, quod calculus à rene in vreteris finem delatus, excitaverat. *Vide lib. 3. tit. de Hypogastrii doloribus.*

§. 3. Illustr. Abbas à 14. diebus, temperaturæ sanguineæ, post cibi potionisque immoderationem, duobus affectibus potissimum detinetur, sc. distillatione à capite in subditas partes, Alter est Febris assidua sine certo ordine tenens, post cibum & horis vespertinis more duarum tertianarum increscens; in quibus ita se habet ut se vix morbum persentire asseveret, cum dormiat plus consueto, nulla caloris mordacitas persentiatur, urinæ tamen copiosæ prodeunt albo sedimento refertæ, hæque multo uberiores quam ingestis respondeant optime: optime se habet ad ea quæ offeruntur: horis vespertinis facies rubicundior inspicitur, præsertim circa genas, nares & aures, quam aliis temporibus: adest tussis sicca, assidua; pulsus humiliores & frequentiores percipiuntur: ea quæ excernuntur sunt similia sanorum: In regione Renum non mediocrem fervorem experitur, neque sine adminiculo incedere potest: xx. die facta minoratione ex flore cassiæ, præter excrementa fæcalia multus sanguis corruptus fœtens fuit excretus, tandem die 40. interiit.

Secto cadavere inventa est corruptio & abscessus in sinistri Renis exteriore carne, me ita prædicente antequam cadaver secaretur. *Lælius à Fonte Consult. 68.*

SCHOLIA.

ALter ex Medicis in principio pronuntiavit ægrum ex duplici Tertiana assidua laborare, ac progressu temporis redditam esse malignam decrevit: verum talis opinio sine examine non est prætereunda, Nam febris Tertiana spuria cum sit morbus calidus totius, ex bile prædominante, eaque in venis putrente proveniens, indicatur ex pulsu maximo, frequenti & celerrimo, non ita tamen ac si sola bilis febrem incenderet: ex excrementis biliosis, tum dejectionibus, tum urinis: ex calore acri, mordaci, siti, ex causis præcedentibus, quæ bilem augere potuerint: ex febre quæ ordinate augescit ac etiam inclinat: Talia autem in proposito casu non inveniuntur: neque oris amaror & inappetentia, quæ sunt biliosarum propria: præterea ex hac positione symptomata in historia proposita in suas causas non possunt referri: Nam quod ad causas externas spectat præcesserunt quæ sanguinem cumulare potuerunt: Febris vix ab ægroto persentitur, quod in biliosis febribus accidere non consuevit, ob vapores acres qui ad superficiem transmissi, dolorem lassitudinalem efficiunt: Deinceps in febribus biliosis con-

conjunguntur vigiliæ, non somnus plus consueto diuturnus, ut in præsenti casu: Calor percipitur actis, in hoc tempore ferè nullus; lotia sunt lutulenta, neque ita copiosa & alba, ut videre est in hoc tempore, ut ubertime reddantur: Neque in febre biliosa ægri bene se habent ad ea quæ offeruntur, ut in viro Illustr. contingit: Deinceps febres biliosæ habent ordinatum auctionis & remissionis ordinem, qui non observatur in præsentia, quamvis semper post cibum & horis nocturnis magis increscat, nam assidue sine certo ordine increscit & minuitur: Neque in biliosa febre facies inflammata horis vespertinis rubicundior circa genas & nasum, & tussis assidua sicca percipitur, & Excreta sanorum similia, aut difficultas incedendi, aut standi sine adminiculo reperiuntur, quæ omnia in præsenti casu sunt manifestiora quam ulteriori demonstratione egeant. Reliquum est propositam Febrem in alias & veriores causas referamus, in sanguinis scil. ad Renis sinistri carnem defluxionem, inflammationem & corruptionem efficientis: Neque mirum si dolorem non persensit in renis regione, cum viscera non sentiant, sed sensus solum in pellicula cooperiente reperiatur, quæ aliquando renum fervore aut inflammatione præcedente absumitur: quemadmodum fortasse Viro Illustr. contigit, qui alias dolore vehementi in dorso costis nothis altiore, usque ad lienem se extendente, fuit correptus, cui mingendi difficultas conjungebatur, & febris assidua, qui Colicus fuit judicatus, cum fortassè renis sinistri inflammatio fuerit: *Quod per aliud tempus accidit in casu Illustr. Prioli & Episcopo Aquini, in quorum altero in Rene abscessus, In altero vero corruptio fuit inventa & tamen de regione renum nunquam fuere conquesti*: Quare non erit difficile symptomata proposita in suas causas reducere: Quare fæces sanorum similes egeruntur? quia partes naturales non laborant: calor autem & rubor in genis & naso ex vaporibus fit à loco affecto ad caput exhalantibus, & similiter somnus consueto diuturnior: Tussis autem sicca conjungitur, quia Renes spiritualibus consentiunt: Lotia admodum copiosa redduntur, læsa facultate renum retentrice & eorum calore nimio serosam sanguinis humiditatem attrahente: Pulsus parvi & angusti fiunt ex caloris ad locum affectum contractione, cùm in eà parte aut inflammatio vel magis corruptio reperiatur: Quod vero febris sine certo ordine increscat & minuatur, manifeste autem post cibum increscat, & horis nocturnis, hos est internarum inflammationum aut corruptionum signum evidentissimum: Persentitur maximus renum fervor, neque facile sine adminiculo Patiens stare aut incedere potest, quia Renes morbo calido afficiuntur, & eorum cōsensu etiam instrumenta motui destinata læduntur.

§. 4. Sacerdoti tophus in meatu urinario obortus est urinam supprimens: Tonsor catheterem imposuit, hinc dolor, inflammatio, Febris Continua, &c. In mortuo tophus repertus est, ac ex violenta pertusione catheteris ingens inflammatio testiculorum. *Vide lib. 3. tit. de Ischuria.*

Observatio L.

In quodam à febre duplici Tertiana Continua extincto, vermium in ventriculo & intestinis quantitas ingens deprehensa.

Febre duplici in Tertiana Continua correptum mortuum secui, in quo quanta esset vermium copia dictu incredibile est; ipsi enim in ventriculo & intestinis conglomerati atque coacervati per œsophagum ad os usque ascenderant, absque eo quod alexiteriis remediis copiose ægro administratis enecati fuissent, Vermes porro ex materia heterogenea genitos, aliquos albos, aliquos rubros & alios nigricantes aspeximus. *Dom. Panarolus Pentec. 1. Obsev. xli.*

Observatio LI.

Febris continua à Mesenterio *pure referto. 1. Ab ejusdem abscessu. 2. Ab ejus tumore & abscessibus. 3. Ab ejus & coli inflammatione in abscessum desinente. 4.*

§. 1. Virgo in dolores colicis similes incidit; contra quos *cum nullum remedii genus valeret*, misella *febre quotidie cum rigore insigni repente*, doloribus jam dictis associata post paucos menses marasmo consumpta est.

Dissecto ventre, ingens copia puris, quo tum mesenterium refertum, ac quasi turgidum erat erupit. *Ex observation. Th. Mermanni Archiatri Bavarici.*

Scholia.

Cum nullum remedii genus valeret] Ignoto scil. morbo: Diagnosis autem abscessuum mesenterii, ait *Riverius pract. lib. 13. cap. 3.* interdum facilis est, interdum difficillima: Si ab inflammatione ejus partis fiat, ea ante percepta & diutius perseverante, indicium est inflammationem discuti non potuisse, sed fuisse suppuratam atque in abscessum conversam: At verò, quando abscessus ab humoribus pravis, in mesenterio diu commorantibus, ac tandem putrescentibus exoritur, difficillima est illius diagnosis; ita ut plurimi authores, qui talium abscessuum observationes scripserunt, eos non nisi post mortem & dissecta cadavera innotuisse referant: Licet enim ut plurimum tactu dignosci valeant, aliquando tamen tam alte sepulti sunt ut neq; tactu ipso deprehendi possint; & partis sensus adeo est obtusus ut nullo dolore interdū sese prodant: Quomodo autem hæc (quæ variis modis contingunt) distinguenda sint; vide loco citato.

Febre quotidie cum rigore insigni repetente] *Spigelius* lib. 1. de Semitertiana febrem hanc, crebris horroribus insignem, plerumque ab intestinorum & mesenterii inflammatione oriri observavit. *Iacotius* comm. ad aph. 9. lib. 3. sect. 2. Coac. *Hipp.* meminit puellæ quæ in levem quandam febrem incidit tertianæ intermittenti haud dissimilem, sine dolore in ventre, in cujus corpore dissecto magna puris quantitas circa uterum inventa est, cum intestinorum colore subnigro: *Idem comm. aph. 76. l. 5. s. 2.* obser-

observavit in febre Tertiana cum rigore non ita ordinato exortam suppurationem in imo ventre, cujus nullum signum memoratu dignum præcesserat, unde subito effuso pure supra intestina, aut intestinis ipsis ad sphacelismum perductis improvisa mors sequuta est.

Febre associata] Absque febre genitum mesenterii abscessum memorat *Rhodius* centur. 2. observ. 95. in quodam Chirurgo *Patavino*, qui initio saniosa, deinde biliosa & pituitosa cum dolore & debilitate virium reddidit: fæces, præter eas quæ clysteribus evocatæ, nihil puris habebant: Prevotius credidit mesenterii abscessum adesse; Nec absonum eo rupto, loco nempe interiore, nullam persensisse febrem, à qua, ut & torminibus plane immunis erat: Recte divinasse docuit eventus, quum paulo post is mundo excessisset.

§. 2. Illustr. N. Febre valida correptus cum vomitu, 14. transacta, in alvi cruentam dejectionem devenit, ita ut sanguinem nigerrimum, corruptum, pessime olentem, ad 15. libr. pondus excreverit, unde animi deliquio correptus, omnes eum proxime moriturum credidimus: nihilominus cibis per intervalla optimis refectus, vires resumpsit, ita ut, etsi Febri Continua, licet non ita intensa & uniformi continuo vexaretur, nihilominus salutis spem præberet: sed tamen cum quotidie fæces conspersas sanguinolenta saniosaque materia excerneret, in diesque magis, ac magis emaciaretur, infinitis prope remediis adhibitis, 63. à decubitus die occubuit, cum tamen postremis diebus *ingens urinæ profluvium* supervenisset, ita ut quinque libras & amplius quotidie per plures dies emitteret.

Cadaver dissectum fuit, atque in mesenterio ea in parte superiori, qua intestino recto annectitur, ulcus sordidum, ad spithamæ longitudinem adinventum: unde ea in parte collectum abscessum conjecimus, illoque disrupto, putridum sanguinem ea in copia profluxisse non dubitavimus: Sed quod mirum est, *nunquam* per totum ægritudinis tractum, præterquam extrema die, qua illi venter intumuit, *de illius partis dolore conquestus est: Marc. Donatus histor. mir. lib. 4. cap. 7.*

SCHOLIA.

N*Unquam de illius partis dolore conquestus est*] *Fernelius* mesenterium sine dolore inflammari solumque gravitatis habere sensum docuit: At *Riolanus* exquisito præditum observavit: Admodum sensibile esse arguit dolor Colicus nothus, & origo ejus à peritonæo cujus dolor acer: Multitudo nervulorum, à plexu mesenterii maximo oriundorum, oculis obvia, dubitare non sinit de ejus sensu: facit eorum exiguitas ut hic ipse multiplicior sit quàm exactior, nisi cum plurimi simul dolent: Clar. *Willis* in Nervorum descriptione cap. 27. existimat acerrimos cruciatus qui in colico dolore notho excitari solent, non à materia excrementitia intestinorum cavitatibus inclusa, neque semper ab humore acri eorum tunicis impacto; at sæpius à succo nervoso acrimonia quadam imbuto, atque intra hunc plexum stagnante provenire. *Marc. Donatus* ait mesenterium esse partem instrumentalem ex similaribus constructam, venis, scilicet arteriis, membranis, glandulis & adipe: quæ omnes partes (membranis duntaxat exceptis) sensu carent: quæ etiam membranæ cum plurima pinguedine circumvestiantur, rationi haud dissonum est nullo, vel saltem hebeti sensu donari, & per consequens dolore nullo effatu digno mesenterium ipsum: Objicitur historia à *Benivenio* allata cap. 33. de quodam *Iuliano*, alvi torminibus diu vexato, in cujus mesenterio abscessus repertus; Difficultati satisfacit, dicens, dolorem illum non in mesenterio, sed in intestinis per consensum excitatum, ea potissimum in parte, cui mesenterii pars abscessu laborans jungebatur, qui quidem cum multa materia repletus existeret, suo pondere intestina comprimendo, vel deorsum trahendo dolorem in illis excitare potuit: quinimo & ab atrabilari materia contenta, acri & mordaci, potuerunt extolli vapores eadem qualitate prædit, qui intestinorum tunicas, insigni sensu donatas vellicando dolorem generare potuit.

Ingens urinæ profluvium] *Wartkon* adenogr. cap. XI. à lubricitate nimia vasorum mesenterii urinæ copiosissimam profusionem (qualis in diabete contingit) oriri censet; Ut ejus retentionem diuturnam, magnæque simul quantitatis excretionem, asperitatis certum indicium esse *ait*, quippe quod asperitas retentioni, lævitas autem excretioni perpetuo faveant. M. *Donatus* causam deducit à facultatum natur. debilitate, inducta à sanguinis effusione, unde serosus & aquosus sanguis genitus sit, quod in cachecticis evenire consuevit: hinc sero venis oppletis, id per consuetas vias tandem excerni contingit.

§. 3. Isabellæ N. venter intumuit, accessit Febris Continua ad extremum durans: Mesenterium tumore miro turgebat: In eo infiniti abscessus. *Lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 4. Juveni dolor fixus in hypochondrio sinistro, in regione coli cum ardore, siti, Febricula Assidua &c. Inventus est abscessus in mesenterio & colo, ea potissimum parte quæ fundo ventriculi substernitur. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

OBSERVATIO LII.

Febris Continua à Pulmonum putredine, Renis dextri, Duodeni, Omenti, colli vesicæ, &c.

Obitus Francisci primi Galliarum Regis. 1. *A vitio Hepatis purulenti, Coli nigrefacti, Epiploi putris.* 2. *Hepatis sphacelati, Pylori, Epiploi inflammatione, ac tenuium intestinorum inflammatione.* 3. *A lobo Hepatis inflammato, Pyloro, Pancreate, Mesenterio induratis, Pulmonibus purulentis.* 4. *Ab humore putrido in capsula cordis, calculo circa valvulas dextri ventriculi, cum vitiis pulmonum, hepatis, lienis.* 5. *A corruptione inducta Iecori, Lieni, Intestinis, veneno adscripta.* 6.

§. 1. *Fran-*

§. 1. F*Rancisci primus Galliarum Rex* Febribus Intermittentibus postea Continua occubuit, referente *Thuano* tomo xv. historiar. lib. 3. calendis Aprilis anno 1546. Mane facta est dissectio corporis Secto abdomine, omentum ruptum ad pubem & ad ventriculum sese exhibuit, sic ut intestina, suo veluti velamine ablato nuda spectarentur: Sed qua parte duodeno & pyloro incumbebat nigredinis speciem & corruptelam referebat, Duodenum putre, purulentum: Ventriculus inferiore tunica ruborem cum nigrore mixtum repræsentans, humorem atrum, majorem etiam quam pro ratione assumptorum copia, continebat: Gula ulcerata saniem subruffam eructans: Putris pulmo, dextra parte costis ad spinam sic pertinaciter hærebat, ut inde sine dilaceratione divelli non potuerit: qua parte sectione facta vitosa sanies effluxit: Cor & Iecur, Ren sinister plane illæsa, Lien non admodum insigniter affectus: Ren dexter ultima parte pure scatens, à quo exortum vas seminarium exemptum, colluviem in partes adjacentes effuderat, sic ut in illis omnibus insignes corruptelæ apparerent: In collo vesicæ, ulcus latum pure multo refertum: Sub pube dextra omnia purulenta, & ipsa substantia gangrænosa Scrotum, parastatæ & partes omnes testes ambientes simile vitium contraxerant: Animæ rationalis sedes integerrima: Tam variorum affectuum, tam diversos focos obsidentium certæ cum sint causæ, nullum tamen ad generationis primordia referendum esse, aut in posteros transire posse affirmamare non dubitamus. *I. Cosmæ Holtzachii. Observatio.*

§. 2. Dysentericus Febre continua affectus interiit: Hepar erat sphacelatum & Epiploon cum Pylori inflammatione & tenuium intestinorum *Lib.3. tit. de Dysenteria.*

§. 3. Scoto dolor erat ventris, lumborum, cum Febre assidua, siti, &c. Hepatis lobus orificio ventriculi posteriori erat affixus, qui nigribabat ab inflammatione: Cum Pyloro induruerant pancreas, mesenterium: Pulmones purulento ichore erant pleni. *Vide lib.3. tit. de ventris dolore.*

§. 4. Mercatoris filia, antea frequenter hæmorrhagiæ obnoxia, ac proinde cachexia fere consumpta, in febrem biliosam Continuam incidit: Ordinatum vinum laxativum (cum ab aliis omnibus abhorreret) inde pejus habet: Enema præscribo, leniendi ventris gratia, simul non neglectis alterantibus & corroborantibus: Succedit autem pervigilia, dolor capitis, intumescentia ventris, cardialgia frequens, fit pulsus intermissus, convulsiones prehendunt, ἀσφυξία tandem totalis adest, fluxu alvi symptomatico succedente: Prognostico facto, roborantibus tantum naturæ suppetias ferre conati sumus, imprimis tunc temporis ubi exacerbatio καρδιαλγίας vehementissima affligebat, quam admodum leniebat roborans istud cujus usum mihi commendaveras in palpitatione cordis dolorifica, Chrysolithus videlicet præparatus cum lapide bezoar, margar, magisterio, &c. Hoc sæpius adhibito, non tantum ad miraculum vehemens cordis dolor remisit, sed rediit etiam appetitus cum somno moderato: vires vicissim colliguntur quadantenus: pulsus, qui per octiduum fere nullus, jam vermiculans, post intermissus redditur: Sed plenaria restitutione gravius erat malum, ob incipientem hydropem: qua de causa virium recollectio diuturnior esse non potuit, ideoque paulo post naturæ debitum soluit.

Post mortem aperitur: abdomen ichore fœtido plenum, Omentum putrefactum, Lien atque Hepar scirrho laborabant: Pulmones pleuræ adnati, cum capsula cordis, in qua humor putridus: cor duplo majus, bubulum referens, inveniuntur: quodque notatu dignum, circa valvulas dextri ventriculi calculus ex Tartaro concretus, instar minoris castaneæ, nucis compressioris, membranosæ valvularum substantiæ adnatus conspicitur, vehementioris καρδιαλγίας proculdubio causa proxima *Greg. Horstius observat. lib. 4. obs. 47.*

SCHOLIA.

C*Alculus καρδιαλγίας causa*] Et proculdubio febris continuæ ob interruptum sanguinis per vasa ordinarium circuitum, qui hinc incaluit, putredinem contraxit, &c.

§. 5. Curæ meæ commissus est Dominus *Contant*, febre Continua laborans, cujus primis diebus comites fuere vigiliæ, capitis dolor: præsertim occipitis, durities & contensio utriusque hypochondrii sine dolore, cum mœstitia summa, quam pariebat metus ne simili morbo, qui fratrem extinxerat, detineretur: Robur nihilominus aderat virium, ὀρθοστάδιος erat, per cubiculum, imo aream deambulans, appetitu non carens, maxime vini, quanquam solis jusculis ex Medicorum præscripto uteretur & prisana officinali: Ter illi missus fuit sanguis ante diem septimam, bis in brachio, semel in pede, quæ venæ sectio eum immunem omnino reddidit à capitis dolore: enematis alvus quotidie subluebatur, exhibebantur Julepi hepatici, fotus hypochondriorũ adhibebantur à quorum usu remittebat eorũ durities manifeste:

Tandem ſymptomatis omnibus remittentibus aut miteſcentibus, cum evidentibus coctionis in urinis notis, octava die lenis pugatio & epicraſtica exhibita eſt, cui non defuit optatus ſucceſſus: Toto eo tempore, quanquam non remitteret febris, ſublevatum ſe teſtabatur, ſolitis deambulationibus inſiſtens: Res eo in ſtatu ad xi. uſq; qua ſe lecto tradere coactus fuit: xii. incanduit febris, dejectiones aliquot bilioſæ superveniunt, ſitiſque intenditur quæ parva haſtenus fuerat: *Buyatius* Medicus vacuationes ſymptomaticas aliquando dari pronuntiavit quæ periculum denuntiant, hanc vero ejuſmodi eſſe non credere, qua de cauſa venæ malleoli ſectionem ad diem ſequentem præſcripſit, dummodo levis illa diarrhoea conſiſteret; At vero cum die xiii. auctior foret, ſanguinis miſſio facta non eſt: quamobrem injecto, juxta dicti Medici præſcriptum, clyſtere, xiv. fluor ille ventris multo liberalior fuit, vireſque ægri deiiciebat, qui tamen circa veſperam ſubſtitit pæne, ſed ſuccedentibus atrocibus hypochondrii dextri doloribus & totius ventris: Accercitus D.D. *Mouton*, dolorem illum adſcripſit humorum metaſtaſi factæ à parte ignobili ad nobiliorem, periculumque denuntiavit Dom. D. *Monſnerius* xvj. die morbi ſuperveniens, rite explorato morbi & ægri ſtatu, in hepar factam eſſe humorum depoſitionem aſſeruit, nec procul abfuturam mortem, quæ die ſequenti adfuit circa noctem & morbi 17. Septembris. 27.

Poſtridie cadaveris diſſecandi gratia cum locum dictum adiiſſem, rem peractam reperi: avidus tamen cognoſcendi hypochondriorum & inteſtinorum ſtatum, ob ſummos dolores quos ea in regione perpeſſus erat æger, qui paulo ante obitum toxico ſe infectum fuiſſe credere mihi dixerat, laxatis ſuturis coram Dom. Garnier, deprehendi ventriculum ſanum & integrum, at hepar & lienem omnino putrefacta, præſertim hepar quod lividum erat & lactis coagulati inſtar friabile: Inteſtinorum unnicam exteriorem corroſam & laceram diverſis in locis, cum vlcere, cujus oræ calloſæ erant, è quo materia purulenta prodibat, tantæ amplitudinis ut apicem auricularis digiti poſſet admittere, ac ſubſtantiam inteſtini cujuſpiam omnino pervaſerat, quod quale fuerit deſignare non potuit, quia in abdomen confuſa conjecta eſſent: cujus capacitate ſeroſitas bilioſa exundabat, abominando & horribili fœtore prædita, cujus libræ circiter ſex eductæ fuerant ab eo qui diſſectionem ſuſceperat: Neque cor neque pulmones vidi, graveolentiam veritus, quæ referente Dom. *Garnier*, in ſtatu erant naturali, ſi Pulmones aridiores non fuiſſent. Dabam Villettæ Antoniæ anno 1662. Octobris 2. *Iulien*.

SCHOLIA.

NOs infra ſignati, examinatis interioribus partibus cadaveris Dom. A Contant: inteſtinis pluribus in locis exulceratis, è quibus unum perforatum: Hepate & Liene corruptis intra bidui ſpacium, per quod doluerunt, Aquis & ſeroſitatibus intra abdominis capacitatem, extraordinarie fœtidis collectam, aliiſq; ſymptomatis funeſtis, concludimus dictum Dominum morte violenta occubuiſſe, inducta à cauſa maligna & veneno lente actionem exerente, quod ſubſtantia ſe non prodidit, ſed tantum effectibus: Quod aſſerimus 2. Octobris 1662. *Mouton D. M. Garnier, Julien.*

Dominus *Corbet*, Procurator Regius Viennæ Delphinatus, relationem præcedentem, quia res eſt momenti, communicatam mihi voluit; Ea præſertim de cauſa quia rumor erat defunctum à veneno exhibito interiiſſe, quamobrem ſententiam meam quoq; ut proferrem voluit.

Ego D. Medicus Facultatis Monſpelienſis, Lugdunenſi Aggeregatus, infra ſignatus, certum facio me legiſſe, & ad amuſſim examinaſſe relationes factas à Dom. *Mouton* Doctore Medico, ac magiſtris *Garnier* & *Iulien* Chirurgis Delphinatibus, morbi & eorum quæ adnotata ſunt in cadavere adaperto Domini A *Contant*: Qua de cauſa cenſeo morbi & mortis cauſam adſcribendam eſſe inſigni cacochymiæ & corruptelæ humorum, cujus malignitas proles eſt & alumna: nec non vermium copiæ febris comitū, quandoquidem æger morbi initio famelicus fuit: Inteſtinorum unum pertuſum fuit, è quo materia exiens, univerſum abdomen implens, putrida, abominando fœtore donata fuit (proculdubio ob lumbricorum ingentem copiam mortuorum & in inteſtinis corruptorum; quos proculdubio videre licuiſſet iis apertis) & inteſtinorum exteriorem tunicam exulceravit: meſenterium & epiploon corrupit, nec non hepar & lienem, ante intemperie affecta & impuritatibus infarcta: quandoquidem ab initio morbi obſervata fuerat inſignis in utroque hypochondrio tenſio, iis familiaris qui prava utuntur diæta: Neque enim locus eſt conſtituendæ legitimæ exhibiti veneni ſuſpicioni, cujus nullum ſignum univocum extat, cum ventriculus (qui primam veneni impreſſionem, ore dati, ſemper excipit) integer & ſine labe repertus ſit: Adde his memorata ſymptomata febribus à vermibus inductis ferè familiaria eſſe, quod hoc tempore præſertim innoteſcit, quæ Delphinatum finitimaſque regiones peragrarunt, (Gratianopolim præſertim anno 1650) plurimis funeſtæ: Atque hæc eſt mea ſententia quam propria manu firmavi: Lugduni x. Octobris 1662. *Gras.*

Observatio LIII.

Febres continuæ lethales, exustis visceribus ob denegatum potum.

SUnt quidam qui eandem fere legem iu omnibus febricitantibus servant, nimirum ut caveant maximopere à frigidæ potu: quam ob causam anno 1649. infinitus propemodum ægrorum numerus è vivis sublatus est, cum tamen febres essent continuæ, cum mixtione diversorum humorum, & præcipue bilis, non tamen solæ, qui cum Siti maxima torquerentur exusti obibant.

Sectis cadaveribus ventriculus, cor, pulmones & reliqua viscera tanquam exusta apparebant. *Domin. Panarolus Pentec. iv. Observ. viij.*

Scholia.

FRigidæ potus sicut in febribus ardentibus, æstate media, in juvenibus optima temperie præditis, fu..entibus, optimus, communi Medicorum consilio approbatur, ita etiam in febribus, ubi humores sunt mixti, tanquam inutilis & insalubris existimatur. Quare diligenter advertat Medicus ne ipsum administrando aut auferendo ægrotum morti exponat. Ego vero humectando & refrigerando, (dicta tempestate) sequenti modo miseros ægrotantes sanitati restitui, cum ubique cadavera per urbem deferrentur. 1°. prisanam hordeaceam non quinque aut sex unciarum, sed xij & xv. imperabam: 2. immediate ante prandium vel cœnam 8. aut 10. uncias aquæ hordeaceæ administrabam: quo facto in omnibus aut urina copiosa, aut alvi fluore oborto, surdi & fatui paulatim absque febre remanserunt, & diligenti postmodum cura adhibita, fatuitate & surditate fugata, integræ fuerunt sanitati restituti, non neglectis interim aliis præsidiis, sed in hoc salus tantum consistebat: Aquæ isti hordeaceæ imposuimus aut frondes, aut cortices citri incisos cum succo limonum, qua mediante nullus periit. *Idem ibidem.*

Observatio LIV.

Febre continua extincti vasa omnia sanguine depleta reperta sunt.

§. 1. ANno 1641. Novemb. v. dissectum fuit corpus Principis *Ferdinandi*, Hispaniarum Regis Fratris, qui lxxxix. diebus Febri continua obiit, ætatis xxxij. ann. Sublatis, corde, hepate, pulmonibus, adeoque dissectis venis & arteriis, vix cochlear cruoris in cavum thoracis confluxit. Plane nimirum ostendit hepar exangue, cor vero instar crumenæ flaccidum: Biduum ante mortem plus edisset si ipsi concessum fuisset: Fuit nempe per venæ sectiones, purgationes, hirudines ita exhaustus, non desinebat tamen Tertiana typum servare. *Helmontius Tract. de Febribus cap. 4. §. 16.*

§. 2. In cadavere febre extincti in vasis vix libra sanguinis superstes fuit. *Car. Piso lib. de morbis à sero sect. 2. p. 2. cap. 4.*

§. 3. Anno 1663. obiit in Gallia Serenissimus Princeps H. ab A. D. L. annos 63. natus, pusillæ staturæ sed vividæ & robustæ constitutionis: Huic febre continua prehenso tam stricta diæta imperatur, quanquam largiori alimento, si concessum fuisset, libenter indulsisset i tamque frequentibus venarum sectionibus eæ deplentur, ut aperto post obitum corpore. vasa omnino exhausta reperta sint, viscera autem omnia integra, nullatenus, ut in sene, flaccida & marcida. Adeo ut facile constiterit magis illi funestam fuisse medicorum industriam & sedulitatem, quam ipsam vim morbi.

§. 4. Febres ardentes alimentarios humores corporisque substantiam calore suo absumunt: scribit *Hippocr.* lib. 1. de morbis, *Qui ex febre ardente* moriuntur, omnes ex siccitate moriuntur, Et referunt authores quidam sanguinem totum fuisse absumptum, ut scribit *Argenterius* ad cap. 2. lib. 2. ad *Glauconem* de *Mutio Medices*, Arcis Pisanæ Præfecto, in cujus cadavere ne gutta quidem sanguinis reperta est. *Primirosius de vulgi erroribus lib. 2. cap. 6.*

Observatio LV.

Febris continua à nimia obæsitate inducta.

OBlati mihi sæpe infantes ex iis quibus lac nimia copia fuerat exhibitum, qui febre Continua brevi tempore extincti: quorum dum mortis immaturæ causam indagabam, omnes ita pinguedine obsessos juveni, ut vix scirem quo cultrum anatomicum adigerem, *Vide lib. 3. tit. de vomitu.*

Observatio. LVI.

Febris Lipyria *à Pulmonum inflammatione, exsiccatione & tabe se prodente;* 1. *Ab Erysipelate eorum.* 2. *Ab eorum inflammatione maculas relinquente.* 3. Typhodes *ab inflammatione Pulmonum in suppuratum abeunte.* 4. Lipyria *ab Erysipelate ventriculi.* 5. *Ab* Hepatis *inflammatione in abcessum, ulcus & gangrænam desinente.* 6. *Ab inflammatione extremorum Hepatis loborum nigredine se prodente, Lieni communicata, cum insigni cystis fellæ magnitudine & repletione.* 7. *Febris Leipyrica tertianaria ab uteri inflammatione corruptionem invehente, cum Pulmonis partis & Iecoris vitio.* 8.

§. 1. ILlustriss. Marchesia Rangona tribus ab hinc diebus sollicitatur febre continua, è genere ardentium, *imò etiam Leipyria: pulsus enim* 1. *magnus est*, celerrimus, frequentissimus atque etiam durus nonnihil, languidus tamen, qui Galeno teste, biliosas febres non omnes consequitur, sed lethales tantum.

§. 2. *Sitis licet non sit insignis*, ob humorē à cerebro in os assidue delabentem, insignem tamen calorem febrilem intus urentem indicat, alias enim ægra non sitiret, nec aquæ potum usque adeo expeteret. 3. Vigiliæ quoque immodicæ febris hujus naturam patefaciunt, quippe quæ vaporum à bile putrescente in caput elatorum acrimoniam consequantur: Cæterum quoniam cerebrum destillationis principium multis subfrigidis abundat excrementis, fere *continuè in somnum propensa est*, dormire tamen vix potest brevi etiam temporis spatio, *unde colligitur Coma vigil.* 4. Temporum insignes pulsationes dictæ febris pariter sunt indicia, humores enim biliosi facile sursum tendentes temporum arterias subeunt, eoque congressu membranas, tum internas tum externas invadunt feriuntque, ideo. 5. capitis dolorem suscitant, ita ut. 6. *quædam Delirii præludia* detegantur: quandoquidem morbum perquam gravem & acutum minime (ut deberet) sentire videtur: interrogata enim quomodo se habeat? ut plurimum bene respondet: Quod mentem laborare indicat iuxta aphor. 6. sect. 2. 7. adest Spiratio frequens, laboriosa, & cum stertore quodam, à virium languore, usu aucto, ob viscerum, præsertim spiritalium, ingentem æstum atque viarum spiritus angustiam, capitis fluxionem in asperam arteriam consequentem, unde stertor: 8. Iungitur huic febri *dolor dextri lateris, non punctorius & acutus*, sed admodum mitis non continuus, sed longo temporis intervallo interjecto leniter suscitatus, *qui parte laborante exterius pressa* excitabatur, minime certo loco circumscriptus, sed modo hanc, modo illam dextri lateris partem invadens. 9. Excrementa, ut fæces & lotia, *multa bile referta* sunt: nec obstat quod pituitosa etiam admixta biliosis excrementa conspiciantur, nam ex præcedentibus cruditatibus sunt collecta: quæ cum spumosa sint, magnam viscerum & venarum ebullitionem indicant: fœces non solum biliosæ spumosæque conspiciuntur, sed læves etiam ac nonnihil pingues, quæ nativum viscerum calorem ab ingenti calore putredinali & febrili violatum denotant, ut *humores primum eliquentur*, deinde carnes & pinguedines: *Lotium* autem *primis morbi diebus* rufum fuit & saturatum, tenue tamen, infirmi caloris nativi soboles, crudique morbi indicium, deinde confusum apparere cœpit ob sanguinis & humorum, qui in venis sunt majoribus confusionem, corruptionem & putredinem, cum putredo omnia perturbet, permisceat & confundat: 10. *Sudores circa caput*, collum & pectus, una cum copiosiore urina erumpere cœperunt, qui mali, quia nullo in cæteris excrementis apparente coctionis signo, exigui, subfrigidi, febre non deficiente & in die pari promoti sunt: 11. *Insignis calor percipitur circa thoracis & ventris regionem*, licet exteriores corporis partes interdum frigidæ, nonnunquam moderatè calidæ contingantur interiores tamen semper uri affirmat ægra hinc linguæ nigredo, tametsi non multum arida cernatur, ob materiam à cerebro in os assidue distillantem: Ex quibus colligimus *febrem hanc putridam & continuam, non solum biliosam & ardentem* esse, verum etiam Leipyriæ naturam æmulari, cujus *focus est in venis quæ ad partes spirituales* ad jecur & hypochondria spectant, quod patet ex illarum partium æstu, dolore, atque *hypochondriorum, præsertim dextri, elevatione* potius quam renitente tumore, Febris autem *binas exacerbationes* quotidie habet, mane nimirum & vesperi, leves tamen, ac tertio quoque die, sed per dies pares manifesta excandescentia apparuit, Cum vero maxima esset inter nos opinionum ambiguitas, statim discessi non amplius rediturus, verum hora quinta circiter sequentis noctis (die morbi quinta) summis precibus accersitus, Ill. Ægram inveni valde siticulosam, anxiam & inquietè se jactantem, cujus extrema frigida non amplius recalescebant, difficulter & cum stertore respirantem, prompte tamen loquentem, Quibus omnibus exacerbatis symptomatibus *præceps destillatio* ita impetuose accessit, ut præclusa spiritus via temporis brevissimo momento præfocata perierit.

Dissecto

Dissecto cadavere reperti sunt *Pulmones pene tabefacti & exsiccati*, præsertim quoad partem sinistram, Etenim, licet secundum propriam substantiam, in summam maciem siccitatemq; dextri quoque Pulmones ob eandem causam incidissent, multa tamen excrementitia humiditate suffusi ob inflammationem à sanguine pituitoso ea in parte inceptam, molles & flaccidi apparebant, imo corruptio quædam in membrana pulmones succingente ejusdem lateris dextri manifestè concipiebatur: Partes igitur internæ, ut prædicebam, non autem externæ, afficiebantur, nisi alio quodam leviore & peculiari affectu: *Zecchius consultatione xxvj.*

SCHOLIA.

IMo etiam Leipyria) Cujus species ἀρμοδίως ἐκριθεὶς ab erysipelate circum Pulmonem consistente, quemadmodum scriptum est apud *Ætium* lib.5. cap.89.

Pulsus magnus, durus, &c.) De pulsu in hac ægra peculiaris est ratio: Peripneumonia enim laborantium Pulsus ideo molles evadunt, quia pars inflammata (Pulmo) suapte natura humida mollis est & laxa: at cessante hac causa rationi consentaneum est effectum quoque inde pendentem cessare, quod hic locum habuit, cum pulmones reperti sint pene tabefacti & exsiccati, quorum partes internæ potiùs afficiebantur quam externæ: *Zecchius ibidem.*

Sitis licet non sit insignis) Cum vident Medici plerosque febre satis insigni laborantes parum sitire, aut nullam probabilem rationem afferunt, aut distillationem à capite causantur Melius Galenus part. 1. lib. 4. Acut. *Interdum Causus in una parte, interdum in toto corpore gignitur: Si in toto corpore, Sitim omnino parit, Cum in una parte, non necessario, nisi pars ipsa sitim afferat: Omnium autem primum id facit os ventriculi*, deinde stomachus, post Pulmo, subinde jejunum intestinum, Id quod notandum, Atque inde colligere possis attractionem ichorum in totum corpus, non tantum in majores venas, causam esse Causi: Sic in habitu corporis accendentur ichores, & febrem committent, & dolores ἑλκώδεις parient, & sudoribus solventur, Et ab habitu maxime sudor manat; Si ergo ventriculus, hepar, os ventriculi, jejunum intestinum, stomachus, & sitis & febris sunt foci quidam, item & corpus totum plenum ichoribus, quid est cur ad generationem febris continuæ, recurramus ad venas internas majores? *Ballonius consil.31. lib.2.* Sed præter defluentem à cerebro pituitam sitis vehementiam extinguentem, altera in hoc casu subest causa, scilicet instrumenti propria affectio, quandoquidem Linguæ nigra fuisse dicitur, quanquam non arida, ob assiduè distillantem in os è cerebro pituitam: Lingua cum sit nigra exustaque, totus stomachus, cui illa continua est, eo pene modo affectus est; hinc arentibus iis partibus & supra modum siccatis, non percipitur sensus indigentiæ, quia nervus subjectus linguæ non est eo modo affectus & dispositus quo esse debet, atque superficie exusta & torrefacta, in quibus causæ sitiferæ prima impressio & sensio esset bebet.

Continue in somnum propensa est.) Huc refert quæ lib.1. de Soporosis affect. dicta sunt ubi de Lethargo à Pulmonibus.

Coma vigil.) *Avicenna* notavit pueros ardenti febre biliosa correptos interdum somnolentos potius quam vigiles esse prænimia humiditate huic ætati familiari, quæ ratio huc pertinet.

Quædam delirii præludia) Delirium tacitum non omnes agnoscebant, quamvis enim nec absurda loqueretur, nec temeraria moliretur, nihilominus quia morbum gravissimum acutissimumque fere non sentiebat, atque sibi ipsi in singulis propemodum dissimilis erat, mentem ægrotare facile intelligebatur. *Zecchius.*

Dolor lateris) Cum dolor hic non sit punctorius & acutus, sed admodū mitis, non continuus, sed longo temporis intervallo interjecto leniter suscitatus, cumque certo loco minime sit circumscriptus, sed modo hanc modo illam dextri lateris partem invadat, haud quidem Pleuritidis accidens (ni fallor) censeri potest, cum præsertim nulla vel exigua tussis adsit, eaque rara admodum excitetur, notha namque pleuritide laborantes assidue tussire solent, Quamobrem dolorem hunc aliunde pendere arbitor, nimirum à sanguine bilioso pulmonum venas replente ac partium inflammationem quandam suscitante, quo quidē certis quibusdam horis magis minusvè fervescente, ideoque membranam pulmones ambientem distendente, dolor ille concitetur: nam licet pulmones non sentiant, eorum tamen membrana sensu aliquo non caret: Quod autem cutis affecti lateris cum carne subjecta contrectata dolebat, non tamen existimare debemus dolorificum hunc affectum fuisse tantum externum, quamvis consultores ita sentirent, nam præter externum affectum, quem non nego, quique nullius est momenti, cum ægrota super illud latus facile cubare possit, alium cumque graviorem affectum, Pulmonum lateris dextri substantiam & membranam simul læsisse vexando, hinc patet quod super latus oppositum nullatenus cubare possit, certissimum sane interioris affectæ sedis argumentum. *Zecchius.*

Non punctorius) Quod dolor lateris non esset punctorius & acutus sed mitis, ex eo Consultores asserebant notham esse pleuritidem, h. e. musculorum costalium externorum inflammationem, quod præter febrem continuam, lateris dextri dolor & spirandi difficultas cum tussicula quadam adessent, & parte laborante exterius pressa dolor excitaretur: Cōfirmabant, quia si fuisset Peripneumonia, ut ego affirmabam, tria potissimum habuissemus signa, 1°. Pulsum mollem (qui tamen in hac ægra durus erat) 2°. maxillæ apparuissent rubore suffusæ, ob vaporum copiam qui ab inflammationis & ebullitionis loco excitantur. 3. cruentum aut rubro colore infectum sputum excerni solet, ut docet Gal. 4. de loc. cap. 9. quod in hoc morbo non fuit observatum: Quod spectat ad lateris dolorem, argumentum facile diluitur si prius consideremus quid sit Pleuritis exquisita & notha, quidve Peripneumonia: Exquisita Pleuritis, ut omnes fere arbitrantur, est inflammatio membranæ costas cingentis, vel musculorum illi continuorum in parte interna: Notha autem est musculorum externorum lateris inflammatio: Interdum verò dicunt Pleuritidem falso putatam, esse dolorem cum insigni spirandi difficultate, ac cum febre, procedentem à copia crudorum succorum, qui in vacuum thoracis locum, aut in pulmonem repente se ingerunt, membranamque succingentem distendunt, Nos autem cum *Hippocr.* in lib. de loc. in hom. t. 91. Pleuritidis nomine Pulmonum alterius duntaxat lateris inflammationem intelligimus: Peripneumoniæ autem nomine, Pulmonum secundum utramque partem inflammationem esse

 affirmamus:

affirmamus: Quare semper in hac fui sententia ut Lateris dolores magna ex parte ad pulmones pertineant, raro autem ad membranam illam costas succingentem, cum in pluribus præsertim corporibus post obitum dissectis ægrotorum, qui communiter accepta Pleuritide periisse judicabantur, non membranam hanc affectam fuisse, sed Pulmones observaverim una cum sua membrana laceratos & corrosos: Sed ut ad institutum redeam, Illustr. ægram non laborare musculorum costalium inflammatione asserebam, quod alii censebant, nam cum diligenter observarem laborantem hanc decubitum in partem affectam facile sustinere non posse, posse autè in latus oppositum cubare, certo asserebam eedem affectam internam esse Pulmones, nempe una cum membrana eos circumcingente: Ex dolore namque gravi, sed non punctili, cum stertorosa & difficili respiratione, atque pulsu magno, languido, & cum multiformi inæqualitate, facile intelligebam Pulmones inflammari. Nec obstat quod de tribus signis deficientibus afferebatur in medium, quoniam incipientes morbi omnia statim signa manifeste haudquaquam exprimunt, Atque ut ordine retrogrado procedamus, quod ad excreta attinet, etsi in hoc affectu non semper ab initio inter tussiendum aliquid ex Pulmone excernatur, plerumq; tamen per morbi incrementum ac vigorem cruentum ex eo detruditur, quoniam illud est quod tenue ex inflammato loco tandem exudat & excernitur: Neque etiam inter hujus morbi initia tanta in loco inflammato ebullitio excitatur, ut vaporum sublatorum copia malæ rubore coafficiantur, De Pulsu autem peculiaris est ratio alibi annotata. Cur vero inflammationis hujus signa, sitis nempe, dyspnoea, & tussicula manifeste apparerent: alia autem, nempe pulsus mollis, malarum rubor, & sputum cruentum inflammatione inchoante delitescerent, ea ratio adduci potest, quod hæc unum duntaxat morbum, peripneumoniam videlicet, sequebantur: illa vero non solum hujus incipientis morbi soboles erant, sed, & destillationis, & febris, & angustiæ cujusdam vasorum ad Pulmones pertinentium, qui quidem affectus jam insignes erant & patentes. *Zecchius.*

Insignis calor circa thoracis & ventris regionem) Hinc *Vallesius* 1. Epid. s. 3. ægro 1. notat, & ex eo *Riverius*, Perrarum esse febres acutissimas & perniciosissimas fieri sine interna aliqua phlegmone: Quare nunquam omittendam curam hypochondriorum, thoracis, capitis, uteri, renum & vesicæ, ut omni ratione investigemus quæ harum partium insigniter laboret, ut ei, quod ad fieri possit, subveniatur.

Febrem hanc non solum biliosam & ardentem, &c.) Consultores febrem hanc malignam censebant, quod ferina symptomata morbi essentiæ, calori sc. febrili, minime responderent: Ego autem talem non judicavi, quia morbi maligni non solent decrescere aut remitti, saltem ante eorum vigorem: quare cum hæc statis quibusdam horis remitteret, malignam non credidi. Nisi malignitatis nomen latè sumatur pro magno & pernicioso, quomodo *Hippocr.* 2. Epid. febres autumnales, quibuscum cardialgia ferinaque symptomata coniunguntur, minus malignas appellat, quod tempori familiares sint: Nam licet interdum febris ita remitti judicaretur, ut nonnihil ægra quiesceret, non tamen ipsam febrem suapte natura remisisse judicandum est, sed ipsius duntaxat declinationem exacerbationis factam fuisse: Quare hinc deceptionis occasio erat, quia illi qui aderant, comparantes statum præsentem declinantis exacerbationis quietiorem cum statu ejusdem acerbiore, ægram melius sese habere, febremq; declinare falso existimabant. Ita 1. Epid. *Philiscus* corripitur febre tam acuta & maligna ut die 6. obierit, tamen secunda inclinante die cuncta symptomata remittebant, nec non tertia die mane & usq; ad meridiem visus fuit immunis à febre. *Zecchius ibid.*

Praceps destillatio &c.] In quæstionem vertebatur num ejus inhibendæ gratia, & suffocationis periculi vitandi, phoenigmo, dropace, vel in sincipite inustionibus, more *Hippocr*, redundantes in cerebro humiditates exsiccare & foras trahere expediret? Id statim præstandum contendebam, at Consultores obiiciebant, Si futurã times capitis excrementorum à calore febrili fluxionem, cur id remedii proponis quod valentius excrementa capitis liquabit quam febrilis calor? Resp. Liquatos à medicamento humores foras quoque prolici, unde impetus fluxionis cohibetur: cujus operis simile extat exemplum apud Galen. 5. meth. med. cap. 14. *Zecchius.*

Pulmones pene tabefacti, &c.] Verisimile est Pulmones tantam immoderationem siccam, tabidamque affectionem hanc, tam brevi temporis spatio quo ægrotavit minime contraxisse, sed multo antea, tum ex naturali quadam ad ipsam propensione, accedente senili ætate, tum etiam ex victus ratione prægressa: quippe cum animi & corporis laboribus, vigiliis & frequenti jejunio, pietatis causa, dedita esset. *Id.*

Hypochondriorum, præsertim dextri, elevatione.] Quamvis primo aspectu suspicio mihi nata sit incipientis in hepate inflammationis, quod simul observassem tumorem quendam adhuc etiam subsistentem circa jecoris regionem: cum corporibus nonnullis à natura datum sit ut hepar fibris quibusdam ita costis inferioribus hæreat, ut hoc viscere laborante distentoq; costarum regionem dolor infestet, atq; pleuritidis speciem referat, quod multis ab hinc annis observavi & experimento comprobavi: diligentius tamen singula mecum perpendens dolorem hanc ex Pulmonum illius lateris inflammatione proficisci existimavi, difficultas enim spirandi, angustia, stertor, pulsus magnus, languidus, atque multiformiter inæqualis, una cum sputo inter tussiendum spumoso excreto, comiteque dolore, licet non punctili, Peripneumoniam cumulatissime indicant.

§. 2. Erysipelas Pulmonis paucis attingunt, quia forte raro occurrit: Ejus exemplum vidi mense septembri anno 1678. in puello xv. menses nato, filio Dom. *de la Combe* Diversitoris, cujus domui appendet insigne trium Regum, Traditus fuerat nutrici educandus extra domum, cui redditur bene habitus & pedibus valens, sine auxilio deambulans xiv. dicti mensis: Die sequenti, scil. xv. febre corripitur, quam comitabatur sitis inexhausta, vomitus omnium ingestorum ac diarrhoea, (aut potius Cholera morbus) ac oculorum motus convulsivi: Ab exhibitis granis vi lapidis bezvartici orient. & tantundẽ margaritarum præparatarum, ex aq. cerasor. nigr. cum sacchare cando, melius se habuit, nam sedatus vterq; fluor, oculis nitor & conniventia rediit, adeo ut omnia in tuto viderentur, Sed exactis xij horis convulsiones, in oculis tantum manifestæ redeunt, calor intus refugit, adeo ut ad actum omnino frigeret, cavantur oculi, ambiente eos insigni livore, mors deniq; desinente sexta die obrepit.

Consternati parentes, quod ante annum alius puellus morbo acuto quoq; fuisset abreptus, apertionem cadaveris optarunt, Hæc priusquam susciperetur, anasarca per totum affectum

ctum se obtulit, ubique enim digitorum impressa vestigia remanebant: Aperto abdomine, omentum vix umbilicum pertingebat, pinguedine destitutum: In ventriculo & intestinis flatus. *Colon*, in vicinia cystis felleæ, atque lato ambitu impense flavescebat: *Jecur* pallidum erat, qui color familiaris peripneumonicis, tincturam ad se attrahentibus pulmonibus: Annexa illi *Cystis* turgida, exterius coloris saturate viridis: fovea, cui inseritur, admodum excavata, quæ duos digitos complicatos admisisset. *Mesenterium* glandulis, scatebat innumeris magnitudinem naturalem excedentibus, ab obstructionibus tumidis, quod intempestive puero solidior cibus fuisset exhibitus: Unde atrophia illi imminebat, si vita fuisset protracta: *Ren uterque* quam decebat major, ovum gallinaceum maximum mole æquans. Sinistri vitiosa erat figura, parte enim convexa planus erat, quasi a superincumbente pondere depressus: Discissus arenulas plurimas pelvi inclusas continebat, nec non vreter subditus, puri remixtas: Cui forte Anasarcæ ortus adscribendus, quod unicus Ren esset in officio, sero hinc in habitum effuso: *Thorax* autem mortis causam continebat: *Cor* pro ætatis ratione majus. *Pericardium* aqua destitutum, *Pulmones* parvi, exangues, antica parte colorem nativum & formam servantes. Postica rubicundissimi, inflammationis erysipelaceæ notas gerentes, citra duritiem & renixum: Respiratio non multum difficilis fuit, illi similis quæ ob usum adauctum accidit: Tussis toto morbi decursu abfuit, quod sola intemperies citra humoris copiam molesta esset.

§. 3. Tantum in Leipyria febre renitentiam alexipharmacis omnibus observavimus, ut mortuis ægrotantibus, secto pectore, maculæ nigerrimæ inventæ fuerint, per totam Pulmonum substantiam dispersæ & alte penetrantes: Pulmones hoc modo variegati *Pardi* pellem æmulabantur. *Dom. Panarolus Pentec. 2. Observ.* 14.

§. 4. Quidam longo tempore ob vulnus in pulmone decumbens, eo tandem putrefacto à Febre Typhode contabuit: Illi media pars pulmonis consumpta ac pure soluta spectabatur. *Vide lib. 2. Tit. de Phthisi.*

§. 5. D. Rubat. (*Vide lib. 3. tit. de Ventriculi dolore*) de ventriculi æstu conquerebatur: aderat Febris leipyria: Fundus ventriculi parte interna nigricabat, tanquam ab igne vstulatus. Pars externa lienem respiciens livebat, & pars coli vicina.

§. 6. Famulus cerevisiarii Delphensis misere ultra annum decubuerat, annos natus 36. Per integrum annum dolore hypochondrii dextri conficiebatur, atque in autumno febrem habuit non observantem typum, lentam tamen, qualis in corruptela substantiæ Iecoris fieri solet: duravit deinde hæc febris, typum non retinens aut observans, per totam hyemem sequentem, quæ neque hominem in vere reliquit, & perduravit deinde ad æstatem usque &c. Cum autem per annum quasi tabe consumptus foret, maximos dolores perpessus, ac tunc faciem Ictericis similem haberet, qualis contingere fere solet omnibus Iecinorosis, tandem C. Ericium accersivit, quo statim repudiato cum opem non sentiret, variorum Empiricorum opera usus est, ita ut tandem ad extremam atrophiam devenerit: Ego quoque accitus, homineque inspecto, admirari cæpi, cum in vita virum magis consumptum macilentioremque nunquam vidissem, cui tantum pellis rugosa una cum ossibus restabat, Iecore enim ita contabescente totum corpus tabe absumptum conspiciebatur: Deinde huic non solum facies erat citrina, sed universum corpus flavum evaserat, etiam albedine oculorum in citrinum colorem plane conversa, quod & jecinorosis & ictericis evenire solet: Aderat & huic Tussis sicca, admodum molesta, hominem omnino conficiens: hypochondrium deinde dextrum apparebat durum & valde subtumidum, & omnibus conspicuum, musculis abdominis plane consumptis & extenuatis: urina vero tenuis erat, sed supra modum tincta & ignea, ut vinum rubrum ac diaphanum videretur: Sed & oris siccitas eum molestabat, *præsente febre hectica*, ac pulsu vix apparente, & magis sub noctem intensa: cæterum modo alvus adstricta erat, modo admodum liquida & plurima biliosa liquationis instar egerebat: postea iterum fuit arida & sicca: Præterea aderat & cibi fastidium sitisque inexhausta, ita ut aquam frigidam ac gelidam magna in copia hauserit, Ad hunc postquam ultra annum laborasset, ingressus, cum ab initio huic sanguinis detractio esset prætermissa, idque male in Epatis inflammatione & apostemate, nunc id nullo modo licuit, in homine jam tabe & hectica febre consumpto, ipsoque humido radicali etiam absumpto: Ego vero apostema in hepate confirmatum atque incurabile pronuntiavi, & non diu post meam opinionem confirmavit cadaveris sectio: nam tumor admodum durus paucis diebus è regione epatis ita in immensum excrevit, ut omnibus appareret, non sine dolore: quod signum erat abscessus futuri, nam si simplex scirrhus fuisset minus doluisset: quare prædicto prognostico eum pro deplorato habuimus, cum apostema Epatis confirmatum non curetur, At postea cum idem tumor laxior fieri inciperet, febre magis invalescente, suppurationem expectavimus: Hinc cum apostema maturum appareret, & materia satis esset deducta ad saniem, remittebantur quidem prædicta acciden-

tia, gravitas tamen major remanebat, cum materia in uno loco magis congregata videretur, & tactu lenitas & mollities sentiretur, duritie quæ prius sentiebatur, in totum ablata: Statim autem cognovimus ex dolore redeunte, ruptionem appropinquante, punctione & febre rursus increscente & gravitate majore: Cum tamen per se non romperetur abscessus, ut Chirurgus ruptionem juvaret imperavimus: Verum cum ejusmodi ingens apostema non rumperetur, Chirurgum incitavimus ut ad incisionem procederet, sed in corpore debili & exhausto id tentare noluit, vel non audebat; existimabat enim quod tandem per medicamenta apposita rumperetur: Verum cum illud non succederet & escharam quasi induxisset, denuo me in consilium adhibuit: Ego autem cum ex signis præsentibus animadverterem quod pus totam ventris cavitatem occuparet, potissimum è regione Epatis, ubi tumor ingens laxior apparebat (nam motio puris & fluctuatio quædam exaudiebatur) ulcus jam factum in Hepate, malignum, putridum & corrosivum judicabam, quod hominem subito è vita tolleret, nisi ustio (vt veteres Medici facere solebant) vel incisio aut apertio statim fieret scalpello vel phlebotomo aliquo, quæ licet etiam in homine deplorato & viribus exhausto periculosa haberetur, tamen tentandum fore, ne æger statim ex putredine puris intus collecti exspiraret, Ideo & secundus Chirurgus advocatur qui incisionem statim agendam censuit, præhabito tamen prognostico quod cura coacta & periculosa foret, tamen tentanda ne ulcus in pejus procederet: interim si fieret, atque æger animo delinqueret, sicque vitam finiret, id in manu nostra non esse, cum vires exhaustæ essent, interea potius anceps quam nullum remedium adhibendum: Cæterum ægro ipso, tum amicis astantibus consentientibus, Chirurgus dextre suo officio functus est; prima vice post adhibitam incisionem sanie virulenta & sanguinolenta absque pure exeunte, at cum vulneri impositum esset linamentum, quod secunda visitatione amovebatur, materia viscosa, purulenta, fœtida, copiosa emanavit, cum tanto fœtore ut totam domum eo impleret, ita ut vix quisquam nostrum in cubiculo apud ægrum persistere posset: Cum vero materia foret vitiosa, ut eo minus exire posset, denuo coactus est incisionem ampliorem facere, quod etiam dexterrime peregit neque interiora læsit: exivit tunc materia admodum fœtida & purulenta amurcæ similis: unde conjecimus omnia interiora corrupta, & hepar similiter & ægrum non evasurum amicis prædiximus, juxta aphor. xlvij. 7. Tertio autem die ab incisione caro exterius facta est livida ac in gangrænam mortificata: nec tantum caro externa, sed & interior, quod cognovimus ex ingenti putredine & fœtore qui ex loco inciso exhalabat dum vulnus reficeretur, non aliter quam ex homine cadaveroso & demortuo: prætera dum Chirurgus paulatim pus propelleret, & ad exteriora labia vulneris deduceret a tanta cavitas apparebat vt & interna tandem etiam corrupte, spectarentur: Paucis, septimo die ab incisione peracta mortuus est.

Eo demortuo cadaver incisum, Et in tota ventris capacitate reperta copia puris valde fœtentis, vt præsentes in cubiculo perdurare vix potuerint. Occupabat autem pus tam partem sinistram quam dextram sub toto abdomine, usque ad imum ventrem, & repertum est omentum à pure virulento consumptum, peritonæum quoque dirruptum & putridum conspiciebatur, similiter & intestina nigredine & plumbeo colore infecta spectabantur: Hepar autem durum videbatur, ingentis magnitudinis albicans autem circa stomachum, sed in gibba sui parte, prope nothas costas, nigrum, exustum ac plumbeum, in esthiomenon transmutatum: erat enim hepar circa illam partem potius esthiomenatum, ut ita dicam, quam ulceratum: & in parte gibbosa, paululum deflectente à costis, gangræna infectum: Et vix pus in hepate conspiciebatur, potius vero in concavitate ventris, quod ab hepate disrupta membrana eo defluxerat: præcipua autem Hepatis corruptio erat in parte dextra, versus costas spurias, & circa musculos: intercostales quinetiam similiter nigredinem contraxerant: Costæ quoque spuriæ tanquam igne combustæ ex esthiomeno, nigritiem & exsiccationem contraxerant, ita ut carbonis instar nigræ adustæ frangerentur: Vlceratio vero ad musculos abdominis processerat, magis in parte dextra, qui musculi similiter tandem nigredine & gangræna affecti erant: In parte vero hepatis esthiomenata potius virus & sanies spectabantur quam verum pus: mirum fuit quod hic tamdiu vixerit: Antequam autem in illam tabidam & siccam dispositionem, tum dolorem dextri hypochondrii incidisset, multis ante annis fuerat valetudinarius: (*P. Forestus Observat. X. lib. XXI.*)

SCHOLIA.

VErisimile est hunc prius inflammatione hepatis laborasse, demum duritiem subsequutam, postea apostema, deinde abscessum; tum ulcus: ita ut ex gibba ejus parte esthiomenata tum gangrænata, sanies ad partes circumstantes fluxerit, & partes adjacentes, ut costas ipsas, esthiomeno infecerit: Et quia ingens fuit abscessus, etiam in parte concava, facta diruptione pus etiam defluxit in capacitatē ventris, intestina tum omentum ipsum ac peritoneum inficiens: Diaphragma tamen nullo modo læsum spectabatur,

batur, quare & mente constitit per totum morbi decursum, nisi paucis horis antequam moreretur, cum falso imaginaretur se cerevisiam coquere. Solent enim morituri, ut longa observatione animadvertimus, plerumque ea imaginari atque facere, & illas actiones obire quas in vita maxime exercuerunt *Idem Ibidem.*

Febre magis sub noctem intensa] Galenus 1. aph. 12. ait morbo laterali & phrenitidi magna ex parte per tertium diem accessiones fieri: Suppurationibus autem quæ ventri eveniunt, aut hepati & tabi, cottidie & magis ad noctem: qui vero ex liene laborant, & omnino ex atra bile, per quartum. Cur Empyematicis *Febris sub noctem ingravescat* vide lib. 2. Tit. de Phthisi §.

§. 7. Puer novennis, filius Dom. *Bruyere* Genevensis, strigosus, scabie diu infestatus, quam nec purgationes, nec usus seri lactis, aut alia præsidia delere potuerunt, Tandem mense majio 1677. febre prehenditur continua, cum extremorum frigore, vomitu continuo ingestorum & dejectionibus crebris, imo cholera, unde ad marasmum intra quatriduum deductus, quarta dies illi lethalis fuit: Quæsitum a parentibus quæ causa fuerit morbi? Respondi cum Dom. D. *Cramero* adesse inflammationem visceris alicujus naturalis aut plurium; à qua instar cucurbitulæ raperetur calor exteriorum partium ad interiores, iuvante penuria sanguinis in toto, cujus portio restitans tota circa locum inflammatum consisteret.

Quod superstes esset frater similiter macilentus, scabie quoque herpetis naturam miliacei æmulante infestatus, optarunt Parentes dissectionem cadaveris, quæ die 8. maii instituta est, me præsente & D. D. Cramero: Reserato thorace Pulmones flaccidi se exhibuerunt, exsangues, paucum cruorem nigrum continentes: quorum dexter lobus costis & diaphragmati arctissime adhærebat, sinister liber erat: Cor omni pinguedine exutum erat, marcidum, rugosum: pene nulla in pericardio aqua: Aperto abdomine, peritonæi & omenti nulla vestigia, intestina flatibus tumida: Ventriculus *vacuus, parvus*, vix ovum anatinum æquans; mesenterium pluribus glandulis duris refertum: Iecur magnum, aliquibus in locis parte convexa scirrhosum, concava parte circa extremos lobos gangræna infectum à prægressa inflammatione: Cystis fellea insignis magnitudinis, viridis coloris, tumida, ovi gallinacei mediocris magnitudine: quæ dissecta effudit bilem succo porri coloratiorem, olei consistentia, unciarum duarum circiter pondere: Lien forma erat pene rotundus, simili ac jecur circa extremitatem infimam labe infectum: Renes ambo sani sed majores naturalibus: Cætera rite se habebant. Per sanitatem paucissime edebat, ob angustiam scil ventriculi nativam, qui rotundus erat. *Vide Gal. in arte parva.*

§. 8. Domina *de Bobigni*, cum per annos aliquot sensim atque paulatim emacruisset, omne alimentorum genus fastidivisset, & ut loquitur Hippocr. ἀποτευονημένος ἔχει πρὸς τὰς προσφορὰς, tandem repente ac inopinato est extincta, ac cum cibum nec caperet nec appeteret (apud Hippocr. autem λαμβάνειν significat cum aliqua appetentia accipere) quotidie vivendo moriebatur & moriendo vivebat, prehensa est paroxysmo febris Tertianæ typum referentis: tertio post die idem paroxysmus, a quo revaluit & fuit ἀπύρετος, & habebat more solito, locum & deambulationem cogitans: At accessit rigor πρόδρομος Tertiani & tertii paroxysmi: fuit rigor ingens & tantus ut ab eo non potuerit, ut loquitur Hipp. ἀναθερμαίνεσθαι: Totum erat sane λειπυρικόν, interna conflagrabant incendio: sequenti die fato concessit: conquerebatur maxime de dolore ad hypogastrium.

Invenitur aperto cadavere *Pulmo aliqua ex parte inflammatus*, Epar exsuccum & mali coloris: Sed *vterus* erat *corruptus* & quasi gangræna affectus, plenus tabo & sanie, quæ erat δυσώδης: Maritus per tres annos fere abstinuerat à congressu: forte si ager fundusque cultus fuisset melius cum ea actum foret: laborarat olim ῥῷ γυναικείῳ, qui erat tetri odoris, aliqua ex parte & fere omnino suppressus erat: Interiit fere à veneno interno & genitivo: Hæc cum alias fœcunda esset, (quod mirum) cum fœmellam conceperat, fluebat ista materia, etiam copiosa: cum marem, aut minor erat aut sistebatur. *Iacobus Thevart Nota. 2. in cons. 96. lib. 3. Cons. Ballonii.*

SCHOLIA.

P*Vlmo aliqua ex parte inflammatus, sed vterus corruptus.*] Ob duplicem focum febrilem febris reddita est intensior, alias ut notat *Ballonius leb. 2. Epid. p. 122.* cum partes principes laborant δυσφθορῷ febris maxima ex parte est veluti lenta & symptomatica, ægrique incautis medicis eripiuntur: Quo modo *Condæi Principis* vxor à partu interiit à corruptione uterorum, quod non animadverterunt Medici: Hippocr. l. 1. de m. mul. hoc animadvertit, qui non requirit febrem ardentissimam in morbo vteri per corruptionem: imo ait, πῦρ βληχρὸν, i. e. blandum, mitis & debilis calor est.

Vterus quasi gangræna affectus] Quæ sæpe sequitur illius inflammationem à subsistentibus lochiis, & sanguine intra vteri fungosos parietes concluso, tunc remanet tensus vterus ac durus, non secus ac si contineret adhuc fœtum: Eo in casu *Fernelius* e brachio detrahit sanguinem: *Pereda* monet considerandum [illegible] fluxit sanguis, sed in quam partem influxit, [illegible] axillaram venam secare jubet. Revera vtilius & [illegible] est e pede mittere, ut irritetur vterus ad excretionem istius sanguinis putris & lethiferi. *Riolanus Encheir. Anat. cap. 36. lib. 2.*

OBSERV.

Observatio LVII.

Pueri Febre maligna *affecti viscera vitalia & naturalia varie affecta fuere. 1. Mulieris ab eadem extincta Pulmones putridi, Hepar inflammatum ac ventriculi tunica interior, Ileon intest. ex parte gangranosum. 2. Febris maligna ut plurimum ab inflammatione ventriculi & viscerum pendet. 3. Maligna, putrida & hectica juncta à Pulmonum vitio, Iecoris, Lienis. 4. In Puella à febre maligna mortua, Ventriculi vitium notatum, Hepatis, Cystis felleæ, Intestini recti. 5. Febris maligna in Thorace sedem habens, cujus cavitas aqua putrida, subnigra plena, Pulmones unius lateris & pleura corrupta. 6. Febris maligna à multiplici viscerum naturalium & vitalium vitio. 7. Ab inflammatione, hinc necrosi eorundem omnium viscerum. 8. A veneno exhibito, viscerum prope omnium naturalium corruptionem inducente. 9. Febris maligna ab inflammatione Renis sinistri, nigredine se prodente, spinali medullæ communicata. 10. In pluribus partibus quorundam à febre maligna extinctorum* Vermes *deprehensi* 11. *A febre maligna mortuus habuit omnia viscera nigricantia, sphacelata, ventriculum putridum.* 12. *Alius ventriculum pustulis plurimis conspersum.* 13. *Alius in cysti fellea calculos.* 14. *Feb. maligna ab inflammatione plerorumque viscerum.* 15. *A vitio ventriculi & Iecoris post venenum assumptum.* 16. *Ab ardore febrili in malignis aliquando sanguis concrescit in venis.* 17. 18. *Aliquando fluidus permanet.* 19. 20. *Calculi in vesica fellis febre maligna laborantis.* 21. *Ob ventriculum cordis dextrum extraneo corpore repletum, Sinistrum ex parte.* 22. *A Pulmonis & Lienis sphacelo, quorum sola tunica superstes:* Ubi industrii Pictoris industria cerebri conformatio describitur. 23. *Malignus morbus, pustulis malignis infra mamillam sinistram se prodens, Ob labem Iecoris maculis luteis conspersi.* 24.

§. 1. Filiolus septennis Ill. Baronis de Himton. ob varios in victu errores, doloribus intestinorum jampridem obnoxius, Novembri elapso vomitionibus porraceis, alvi fluxu putrido, æruginoso interdum & variegato tentabatur; febre insuper exacerbationibus sub noctem cum anxietate, morsu ventris, nausea, stridore dentium, frigore extremorum, & siti inexplebili stipata: Per totum morbi cursum intractabilis pessime se habuit ad oblata, medicamenta pariter & alimenta, solis gelatinis ex C.C. & rasura Eboris in cerevisia tenui solutis refocillatus, quas etiam sæpissime, præmissis ructibus aliquot acidioribus, anxius exstomachavit: Fauces interim *aphthiis* & *albicante mucilagine* usque ad linguæ radicem conspurcabantur. D. D. *Meara* memorata symptomata & una cum materia membranosa rejecta de phlegmone & sphacelo ventriculi hæsitantem tenuerunt, Eam tamen non esse ex nobilitate partis affectæ, morbum tam lethalem in tot dies productum ferendo imparis, ex partium necessario consentientium incolumitate, ex euphoria denique ad ejectionem consequente, passus est sibi persuaderi: Ob similitudinem potius substantiæ, materiam jam prope lumbricorum formæ dispositam, vel forsan particulas esse lumbricorum putredine fractas conjecimus. Circa 8. morbi diem accersitus sum, consentiente autem D. D. *Meara* ad expurgandam morbi mineram in primis viis malignitate vermiformi putrescentem, infusum Rhei mane exhibetur, coctione quadam in vrinis apparente: ix. quo septies ferebatur alvus, excretionibus summum incendium redolentibus, sub nocte tamen ingravescebat febris consuetis stipata symptomatis. x. Summo mane substantiam quandam nigricantem, viscidam & quasi cutiformem summa cum inquietudine evomuit, ex quo sedatior aliquantulum ad somnum se composuit: nox eadem: xi. delirus in lecto contineri noluit, laudano vero opiato sub nocte consopitus sibi restitutus est: xii. consimilis materiæ semel ac iterum cum priori molestia portio eiiciebatur. xiij. xiv. Nausea, vomitus & diarrhoea aliquantulum sedabantur, ita ut appetitu quodam ad juscula incitari videbatur: Exacerbationes nocturnæ omnino cessabant, nisi quod pro stridore dentium narium pruritus continuo scalpendi impetu vrgebat. xv. Sedatis igitur symptomatis, discessimus, Pharmacopæo interim junctis consiliis infusum rhei repetendum cardiaca, aquam deinde caponis cum scolebroticis destillandam ad fercula ordinaria curavimus: xx. alvus decies dato pharmaco ferebatur, nocteque sequenti refocillatus mulierculArum curæ à Pharmacopæo tradebatur: At, at, quod per diem unam vel alteram delituit venenum iam tandem majori cum ferocia excanduit, ita ut perseverante fluxu, rebelli & colliquativo, emaciatus ad marasmum ducebatur: xxviij. denuo vocatus, in tam stupenda macie, qua potui diligentia viribus incumbo, cæterum de felici eventu omnino despondens, in morbo pariter ac ægro intractabili, modis tamen quibus licuit omnibus contendimus: cataplasmatis præsertim, anodynis & roborantibus τὰ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἦτρον munimus: analepticis exanguem reficimus, præcipue laudano opiato tanquam sacra anchora hæremus, sine quo continuo egerendi conatu fatigato, vel minimas parare inducias impossibile duximus. Hisce tentatis,

tis, alvus supra quam sperari potuit denuo sistitur, regio abdominis mollior & plenior assurgit, excrementa, quæ bis tantum vel ter in die dejecit, coqui parumper & ad mediocritatem quandam reduci videbantur, perseverante tamen nausea & rerum omnium fastidio, sesequе per intervalla prodit pestis cum fluxu biliosо, sincero, pingui, spumoso, fœtido conspicua & ipsissimis visceribus radicitus impacta: xxxvij. materiam jam quarto vermiformem rejecit, unde continuo in pessum euntibus novo opus esse consilio, si quicquam adhuc superesse remedii speraverint, propono: xxxviij. Clar. D. *Dikes* accersitus, vix dum audita historia conceptæ opinioni de morbi causa calculum suum adjecit, de prognosi autem paulo confidentior, fluxum istum perniciosum nec frænari posse nec deberi pronuntiavit, nec exangue sceleton renutriri, nisi veneno in ipsa culina & organis nutricatui inservientibus hærente per cathartica profligato: Vicit viri sententia, feliciori forsan omine obeunda in principio morbi & constantibus viribus, ubi nec macies, nec facultatis lapsus cæteris omnibus intentionibus ingentius præpollucre: Eadem nocte Marc. dulcis cum resina Gialap. in syrupo garyophyll. propinabatur: frequenter dejecit fœtida & pinguia sine evidenti virium ruina, de vermibus autem sollicitus, eosque medicamento parere nullus dubitans, repetitionem hortatur pulveris & infusionem hydrag. vice Iulapii: xli. Summo mane sub priori regimine administratur purgans ut ante, sed in minori, ut par fuit, quantitate & minori molestia: sub nocte levi deliquio, tremore manuum & motus impotentia affligebatur: hinc vino albo Valleriolæ concesso, & laud. op. gr. 1. ad ulteriorem spirituum dissipationem præcavendam, somno se commisit: xiv. sub mane, sudor diaphoreticus tempora & frontem occupavit, qui post horam unam vel alteram laxatis spiraculis per totum corpus calidiusculus erupit, sub vesperam, recreato parum & ad motum habiliori, carnes vitulinæ (poscenti sane) offerebantur, quas tandem succo spoliatas exspuit, noctemque sentit insperato prægressis auspicatiorem, cessante forsan natura & indomitæ pesti succumbente: xlv. Hæc interim tanquam læta auguria D. *Dikes* una cum Illust. Patre in ulteriora erigunt tentamina: Sub nocte repetitur pulvis compari regimine, minori tamen evacuatione, ita ut natura penitus deficiente nihil ultra periclitari placuerit, præsertim Doctore se subducente: xlix. Mane sanguis tenuis & ichorosus, tanquam ex liquamine Pulmonis, reciprocatione spiritus per asperam arteriam in os ferebatur, linteis intromissis emulgendus: hora 3. pomeridiana frigidum & exangue simulacrum tanquam exuvias deposuit Nobilis infans.

In aperto cadavere, rudi & inexercitata manu apetto, quæ observari potuerunt hæc sunt 1. Ecchymomata circa musculos transversos 2. Peritonæum nigricans & putridum 3. Omentum sicut & mesenterium extenuatum & omni pinguedine spoliatum, 4. Ventriculus laxus & inanis. 5. Intestina flatibus distenta, pellucida, excrementis vacua, internis quin etiam tunicis & fibrarum omni genere exuta. 6. Ileon colore flavo variegatum. 7. Epar in parte concava lividum: Vesicula fellis quintuplo quam par est tumidior. 8. Pulmones exusti, aridi & mucagine alba obductis 9. Cordis ventriculus sinister sanguine grumoso repletus. 10. Venæ majores vice sanguinis sero repletæ *D. Bidgood in histor. rarioribus Edmundi de Meara, p.* 161.

SCHOLIA.

QVia dissidium fuit inter dictum D. Bidgood & D. Meara circa ideam morbi, hic controversiam natam afferre placet, Ego sane (*ait Edm. Meara*) Cùm conspexissem dejectiones fœtidas pingues, cum obscuro virore nigrescentes, nec non materiam vomitu rejectam carnis putridæ ac nigricantis frustulis simillimam, fateor me non tam hæsitanter quam confidenter pronuntiasse Nob. Puerum correptum fuisse phlegmone & sphacelo, vel ventriculi, vel alterius cujuspiam visceris ventriculo vicini, eumque in consensum trahentis, unde frequens nausea & pertinax anorexia: Sed quum aliis aliud videretur, & considerassem signa abscessuum in visceribus latitantium non semper esse ostensiva, ac promptum non esse partium substantiam putrilagine liquescentem à mucco verminoso, vel materia in vermes abitura distinguere, nonnullaque in hoc ægro symptomata conspicerentur, non minus affectibus verminosis quam viscerum abscessibus communia, statui nec meis votis, nec aliorum placitis pertinaciter obniti, sed quamcunque rationem, quantumvis ambiguam, unde aliqua spes salutis, (quæ in viscerum sphacelo nulla est) affulgeret, amplecti, præsertim quum ægri vires nondum concidissent penitus, ideoque omnino deserendus non videretur: quare ut morti, alias inevitabili occurreretur, elminthagogis consensi: Quam rectè autem conjecerim viscus aliquod putrilaginem concepisse, satis ostendunt multa à Dom. Bidgood in cadavere annotata: Quid enim aliud arguunt epiploi & mesenterii absumptio, cavorum hepatis livor, peritonæi nigrities & putredo, musculorum abdominis sugillatio, nisi omenti & mesenterii corruptelam hinc ad cava hepatis, inde ad mesenterium & abdominis musculos serpentem? hæc autem à vermibus non processisse testatur ipsum interaneorum stabulum à putredine immune, & nulla in eo vermium aut verminosæ materiæ inventa vestigia: Quare non possum non mirari D. Bidgood, harum observationum testem ocularem, adeo adhuc de morbi causa ambigere, ut videatur dolere elminthagoga à D. Dike administrata tempestivius, h. e. in morbi initio, non fuisse exhibita: In omenti enim aut mesenterii sphacelo, quid obsecro præstitisset Mercur. dulcis cum resina Gialapæ, etiam constantibus viribus exhibita, nisi ut mortem properantem accelerarent? *Hactenus D. Meara.*

Responsum D. Bidgood.] Quam confidenter D. D. Meara

Meara de sphacelo ventriculi pronuntiaverit, discedentis auguria de læto eventu satis abunde testantur: liberum autem sibi sit sua frui conjectura: optaverim tamen stabiliora in sui gratiam fundamenta quam quę ex anatome defuncti ducebantur: Novit sane vir in praxi exercitatissimus, morbi epigenesin ab essentia suis propriis diacriticis dirimere: quid aliud ex immunitate interaneorum, quibus nulla vermium aut verminosæ materiæ vestigia, colligi voluit? quibus datis propagata putredine partes vicinas corruptelâ subire nobis quidem assentiri videtur: Itane vero ipsissimum interaneorum stabulum à putredine immune? quomodo tandem fibris & tunicis exuta, maculisque insuper variegata se videnda obtulerunt, minera scil. morbi una cum partibus exclusa, tabe prius venenosa per plures septimanas liquatis? Non est igitur ubi ulterius Clar. D. miretur me in tam obscura & recondita morbi natura hæsitare, quin sibi potius suæque sagacitati plaudat, qui tam infallibiliter de morbo pronuntiat, cujus nulla dari signa ostensiva lubens profitetur. *Responsum Doct. Meara*: Confidentiam meam de sphacelo, non ventriculi magis quam mesenterii aut alterius partis ventriculum in consensum trahentis (quam utinam rationi nimis consonam non comprobasset luctuosus Nob. Pueri obitus) & tu probe nosti, & abunde testâtur literæ ad D. *Poulet* paulo post discessum meum exaratæ, tum prognosticum de eventu morbi minus prospero, cujus occasione tu me clam sugillare solebas: Si autem tecum feliciora pollicente aliquando consentire visus sum, id ideo factum antea significavi, & jam profiteor, tum quia non ignorabam latentium abscessuum signa non semper esse ostensiva, ideoque non oportere medicum prognostici nimis esse securum &c. Equidem in principio abscessum non sine causa mihi visus sum suspicari, de quo tamen ob nonnulla symptomâta aliis etiam morbis communia ambigi posse non dubitabam. Iam vero, ex observatis in defuncti cadavere, colligo abscessum non amplius probabilem sed plane demonstrabilem esse: nec stabiliora quæro fundamenta quam quæ ex dissectione anatomica eruta sunt: abscessuum si quidem omenti & mesenterii investigatio viventibus ægris medicos exercitatissimos diu tenet suspensos, in dissectis obvia est & perfacilis? Enim vero imponit mihi Dom. tua, dum ait me infallibiter de morbo pronuntiare, cujus nulla dari signa ostensiva profiteor: Dixi, fateor, abscessuum in visceribus latentium signa non semper esse ostensiva: atque hinc rectius collexisset Dom. me insinuare voluisse ejusmodi abscessuum signa, licet non semper sint, esse tamen aliquando ostensiva, prout revera accedente dissectionis face anatomica, innumeri viscerum abscessus, quorum in vivis nulla fuit suspicio, ad oculum non raro monstrantur: Hinc ego me recte collexisse arbitror mesenterii & omenti sphacelum, non autem vermes, morti Nob. Pueri occasionem præbuisse, quum in intestinis & ventriculo nulla putrilaginis aut vermium, In mesenterio & omento luculenta apparuerint vestigia corruptelæ & sphaceli, hinc ad peritonæum & abdominis musculos, inde ad hepatis cava serpentis: At tu ais me concedere corruptelam alicujus organi partes vicinas propagata putredine subire posse? Fateor, sed nec fassus sum, nec fatebor, membrum incorruptum & putredinis expers, qualia fuerunt hujus ægri ventriculus & intestina, partes vicinas propagata, quam non habebant, putredine corrumpere potuisse: Tu quidem in historia, intestina fibris ac tunicis exuta fuisse dixisti, quæ facile in diuturno fluxu à transitu materiæ purulentæ ex mesenterio & omento putrilagine liquescentibus, salva & integra intestinorum substantia, abradi & absumi potuisse non diffiteor; at quomodo eadem substantia integra & incorrupta, materia verminosa illic contenta, mesenterium, omentum, peritonęum, abdominis musculos & cava hepatis ita corrumpere potuerit, ut necrosin & sphacelum illis induxerit, explicatu arduum est: hunc nodum tua prævidit sagacitas, proptereaque in chartula data addidit Intestina inter dissecandum maculis variegata apparuisse: Ego hic, ne quid gravius dicam, candorem in te desidero: In citata morbi historia dixisti intestina visa pellucida, de maculis altum silentium: cur iam maculis variegata prodeant, facile est citra virgulam divinare.

Fauces aphthis & albicante mucilagine &c.] Quandoque in febribus, ac præcipue circa earum declinationes contingit linguam, palatum, gingivas, imo totius oris & gutturis cavitatem, materia viscosa, albicante & velut quadam crusta obliniri, qua sæpius detersa, statim nova repullulat, & ni diligenter os fricando & colluendo, crustosa hæc materies crebra vice abstergeatur, suffocationis periculum ægri non raro subeunt: Ejusmodi affectus recens natis sæpissime excitatur, solent enim plerumque intra dies xiv. effervescentia externa, cum maculis latis & rubris per totam cutim suffundi: Quod si hæc ruboris suffusio minus liberè erumpit, aut debito citius evanescit, ut plurimum crusta hæc albicans in partibus oris succedit: Hoc symptoma, quando hoc ritu infantes molestat, lactis vitio solet adscribi, ut pote quod acre nimis affectionem oris ulcerosam inducat: In febricitantibus idem vaporibus crassis & fuliginosis à ventriculo elatis vulgo tribuitur: Mihi autem verisimilius videtur quod in utrisque affectus hic à totius sanguinis, (& forsan aliquatenus humoris nervosi) impuritatibus circa has partes depositis oriatur: etenim, quoties in utriusque humoris massa aliquid extraneum intimè confusum continetur, quod nec sudore sit difflabile, neç per urinas facile amandatur, illud sæpissime cum serosa colluvie circa os defigitur, unde affectus catarrhales, tumores, sputationes molestæ cientur: cum enim pro masticatione ciborum humor salivalis hic loci ubertim suffundi debet, per patentes hasce & assuetas exeretionis vias, natura sæpe quod superfluum est, aut alias molestum foras amandare nititur: hinc à mercurio exhibito, cum & cruor, & succus nervosus, particulis ejus minutissime divisis abunde referciuntur, easque sero obvolutas excernere moliuntur, quia nec per urinam, sudorem aut alia via mercurialia hæc corpuscula intime confusa exterminare queaut, quod reliquum est per arterias, aliosque ductus, qui salivam ori suppeditant, eadem seroso latice obvoluta expellere nituntur: Pariter etiam in febribus, cum à longiori sanguinis deflagratione materies adusta plurimum congeritur, cujus non minima pars post crisin residua, adhuc cruori & succo nervoso confunditur, aut cerebro aliove loco defixa ab iisdem denuo resorbetur, probabile est quod hæc materies diuturna coctione perassetur, adeo ut fere glutinis instar crassescat, quare nec sudore, nec transpiratione insensili difflabilis, nec per vias urinæ excerni habilis, quod demum arteriolis aliisque salivæ ductibus in palatum dehiscentibus, (ut pote usitatæ excretionis via) sensim exudet, & protinus præ crassitie sua in lentorem ipsum concrescat: Eadem ratio tenet de infantibus, quorum sanguis à sordibus in utero contractis impurior factus, statim efflorescentia exterius facta depurari satagit, quæ si ob materiæ crassitiem haud rite succedat, statim hac via, velut potentiori, impuritates viscosæ exterminantur: Novi quendam in declinatione febris, cui non solum hujusmodi lentoris incrassa-

tio

tio in partibus oris successit, verum salivatio copiosa, velut ab assumpto mercurio, cum fœtore anhelitus, item linguæ & gingivarum intumescentia per plures dies ciebatur. *Thomas Willis lib. de Febribus cap. x §.1.*

Fauces interim aphtis] ii ex plurimorum sententia causæ Aphtharum sunt defluxio è capite quasi stillante. Rectius sentiunt qui earum originem ex humoribus serosis & acribus in toto corpore redundentibus, tanquam causa antecedente deducunt: Sic aphthæ luis venereæ soboles ex massa sanguinea veniunt, tanquam ejus retrimento, nec à cerebro arcessuntur.

Præmissis ructibus acidioribus] Hinc *Sylvij de le Boë* sententia firmari videtur, qui à succo Pancreatico acidiore, vel vomitu excreto, vel per halitus assurgente Aphthas produci censet, præsertim in infantibus, qui acidum ex ore spirant, tormina patiuntur, lac concretum sursum ac deorsum excernunt, alvi excrementa viridia & acidum odorem habentia dejiciunt, denique insultus epilepticos sustinent à redundante & vitioso succo illo pancreatico.

§. *In sede febrium facio cum Sylvio esse intestina tenuia*: Id sensus docet, exempla obvia sunt, unum communicabo ex schedis paternis, Mulier germana Patavii, robusta & corpulenta, nonnihil pinguis, sexagenaria, nihil excrevit per alvum spatio novem dierum, nec clysterem admittere voluit: Incidit in febrem Malignam cum vomitu bilioso, moritur post biduum.

Aperto cadavere pulmones fere putridi, Hepar parum scirrhosum & inflammatum, Ventriculi tunica interior inflammata, Intestinum Ileum in medio gangrænosum & putridum (ut ruptum sit inopinato ex contactu) tota pars, supra gangrænam ilei, inflammata intus in tunica interiore, ut supra modum venæ mesaraicæ magnæ & turgidæ fuerint: Pars Ilei inferior tota coaluit, ut nihil pertransire potuerit: A quo succo ista inflammatio fit, sensu dijudicare non possumus, nisi facem experientia sua præferat Magnus *Sylvius Thomas Bartholinus centur. iij Epist. 86.*

SCHOLIA.

In sede febrium facio cum Sylvio esse intestina tenuia] *Clar. Sylvius Praxeos lib. 1. cap. 27.* censet Febrium omnium continuarum causam esse bilem aut lympham (sub qua succum pancreaticum, ipsamque adeo salivam comprehendit, quatenus ipsa deferuntur ad cor) aut utramque vitiosam, & in dextro cordis ventriculo effervescentiam continuam producentem: Intermittentium vero succum Pancreaticum aliqua sui parte, in uno pluribusque Pancreatis ductibus lateralibus obstructis, stagnantem, ac mora sua ibi acriorem factum, atque acrimonia ista acida per pituitam plus minusve viscidam & obstructionis causam, via vi parata penetrantem, ac in tenue intestinum effusum, vitiosamque ibi cum bile ac pituita effervescentiam excitantem, quæ ad dextrum quoque cordis ventriculum per intervalla perveniens, pulsum p. n. frequentiorem inducat. Hinc, cum bilis, tam per meatum Cysticum dictum, quam Hepaticum, in Intestini duodeni finem, vel Jejuni initium deferatur, Pancreaticus quoque succus per ductum à Virsungo repertum, in tenue Intestinum hians, effundatur, merito febrium sedes Intestina tenuia statuuntur.

§. 3. Credo Helmontio sedem malignarum Febrium esse in ventriculo: Id testatur Anatome illorum qui eo morbo extincti fuerunt, Observatus enim est ventriculus cum Intestinis inflammatus: Unde ingens illa sitis, vomitus, faucium ardor & alia apparentia oriuntur: Ex hujusmodi profecto sectionibus & oculari demonstratione certius de sede affecta indicamus quam rationibus & conjecturis: Firmat historia supra §. citata &c. Non absimilia vidit in dissectis febricitantibus. *Spigelius lib. 1. de semitertiana* cap. 16. Romæ infiniti ægroti anno 1649. febre continua occubuere, in quorum sectis cadaveribus ventriculus & reliqua viscera tanquam exusta apparebant, teste *Panarolo Pentecoste 4. obs. 8.* quare refrigerio & humectatione postea multos sanatos scribit. *Th. Bartholinus cent. 3. Ep. 4.*

§. 4. Nob. adolescens relicta Germania, Brixiæ ad diem 27. Junii anni 1572, in itinere alvus ei primum fluere cœpit, idque durans per dies forte xv. debilem valde reddidit: Quo fluxu tandem cessante, iterum convaluit, nisi quod faciei color usque cineritius remansit: Porro circa Januar. medium alvus ei strictior reddita, remansitque deinceps semper ita, ut nisi suppositorium adhiberetur rarius sedes haberet forte tertio vel 5. nonnunquam etiam sexto die laxari prunorum atque passularum, uvatum coctarum non potuit: nihilominus tamen comedit multum & hilariter nullos sentiens dolores, aut capitis gravedinem ullam, victus ipsi cum cæteris nobis communis, Ei vinum sine aqua, & extra prandium vel cœnam nunquam bibenti, nec excessum ullum facienti, semper fuit gratissimum: Ingruente æstate ei in facie pustulæ obortæ sunt rubicundæ, atque ad diem Aprilis 29. Febri tertiana duplici laborare cœpit, à quo Doctorum auxilio mox liberatus nunquam satis feliciter valuit: Cœnans nihilominus ac prandens more solito, usus subinde lactis sero usque ad decimum septimum Junij, quo denuo per integros decem dies incepit vi febris putridæ & hecticæ decumbere, ac Medicorū præscriptionibus parere, quoad 26. præscripti mensis, statim post solis occasum vitæ diem ultimum clausit,

Hujus igitur cadaver cum post horas x. vehementer intumesceret, nigerque sanguis è naribus erumperet, diversa suspicatus ut aperiretur omnino volui: Quocirca in aperto corpore primum Pulmones pustulis affecti, omnino putridi sunt reperti: Lien nigrior & grandior, Jecur ponderosum adeo & plane exsiccatum, Stomachus cum reliquis partibus purus & integer, continens adhuc aliquantulum brodii hordeacei, 4. horis ante mortem sumpti, apertum corpus fœtidissimum edidit odorem.

SCHOLIA.

Parentes defuncti venenum fuisse propinatum suspicabantur, quibus manum nondum dare potui, cum cordis constitutio reperta fuerit integra, nec vidi cur decedendum sit à causis manifestis & cognitis ad obscuras & dubias: sufficiens enim videtur scirrhus Epatis ad virium debilitatem: bilis quoque copia in ventriculo retenta & coacervata, ad exulcerationem & extinctionem calidi nativi atque exsiccationem humoris radicalis: ipsa symptomata indicabant praesentiam bilis & motionem ejus, quae tanto deterior quanto magis recedit à naturali colore, uti fuit reperta prasina, aeruginosa & atra, cujus exhalationes & vapores convulsiones, phlogoses & alia procuraverunt: Sententiam rogatus à Clar. viro existimavi malignae febris fuisse symptomata: Ideam enim morbi quarto die ad exitium properantis id indicare, & quod fere in malignis febribus ventriculus, intestina &c. observentur laesa & inflammata: Orta autem febris à bile, eáque à naturali statu declinata, propter Epatis scirrhum, sine dubio connatum, quo transcolatorium *ejus munus* fuit interceptum: Epilepsiam vero à bile suscitari *Averroës* comprobat, & à maligna venenatáque qualitate *Fernelius*: Frequens sane id symptoma febribus malignis, praesertim in heteriore aetate.

Intestinum rectum nigricans] Idem quoque *Cent. iij. hist.* 2. notat intestinorum nigrorem familiarem esse illis quos malignitas aliqua iugulavit.

§. 6. Virgo 31. annorum integro biennio ante mortem laborauit copiosissima narium haemorrhagia quae nonnisi venae sectione sisti potuit: paulo post incidit in cachexiam & hydropis initium tumescentibus pedibus & ventre inferiore, remanente cachexia: Menses fuere inordinati, aliquando non fluebant penitus, aliquando nimis erant copiosi: perduravit tamen haemorrhagia, quae alternis diebus increscebat, xiv. vel xv. die ante interitum corripiebatur tussi molestissima & sicca, nonnunquam quid foetidi expuebat; sentiit punctiones & dolores in regione Hepatis, evomebat bilem corruptam, prasinam ac cum ea vermem oblongum aliosque simul vermiculos: Ego ad eam vocatus *deprehendi febrem malignam*, quam comitabantur subsequentia symptomata, delirium, vigilia, inquietudo, sitis inextinguibilis, vomitus materiae corruptae, dextrae partis faciei resolutio levis, hypochondrii sinistri ac lateris pectoris sinistri maximus dolor ac aestus: Nulli lateri incumbere potuit, color faciei flavus ac subniger: urinae erant subnigrae, ex dextra nare frequenter per intervalla aliquot sanguinis guttulae promanabant: Post multos perpessos cruciatus morte occubuit.

Mortuam secui, atque primo occurrit vena umbilicalis (quae in omnibus adultis munus ligamenti obtinet) sanguinis copia turgida atque extensa; in quibusdam locis, ubi haec vena contorquebatur, instar varicum tuberosa: Hepar justam habuit magnitudinem, sed erat album, tuberosum, inaequale, durum & exangue, ut vix sanguinis guttula ex dissecto epate exierit, ex gibbo nihil, ex sima parte parum, Thoracis capacitas dextra erat aqua subnigra & putrida plena, continebatque ejusdem aquae cantharum & dimidium: Pulmonis dextra pars in ea cavitate collocata cum pleura corrupta ac nigra fuit: Ventriculus mirum in modum copia tum faecum tum flatuum inflatus ac tumidus reperiebatur: Inveni & duas vesicas urinarias, alteram naturalem & in sua sede collocatam, alteram ex matricis collo dextro latere prognatam, naturali vesica duplo quasi majorem, lotio plenissimam & duabus tunicis, ut naturalis vesica praeditam: Hic nullus meatus aquam vel immittens vel emittens conspiciebatur: Vteri corpus erat scirrhosum callosumque: reliquae partes satis integrae apparuere. Caput non aperui, *Volcherus Coiter libello observat. Anat. & Chirurgiae.*

SCHOLIA.

Hic inquirendum unde febris malignitas & pulmonis corruptio enatae sint? hoc quaesitum nullam difficultatem habere videtur: satis enim notum est malos humores ad putredinem aptos, facile putrescere si visceri alicui calido impacti atque infarcti, eventatione destituantur: Porro acrimoniam putredinemque acquirere, qua continentia atque proxima quaeque corrodunt putrefaciuntque; quae multo magis faciliusque contingunt si hi humores ab initio acres fuerint: Idcirco nemo de hujus pulmonis corruptelae & malignae febris, quae ex corruptorum humorum malignis vaporibus procreata est, causis ambigere poterit: *Idem.*

Malignam febrim à vitio Pulmonis substantiae oriri ostendit D. *Panarolus* Pentec. 2. obs. 14.

§. 7. *D. de Malortie*, Vir magni in militia nominis, aetatis annorum circiter 42. continuis vomitibus per aliquot retro menses vexatus, qui nec bolis ventriculum detergentibus & aliis catharticis; nec corroborantibus internis aut externis sisti poterant, cum siti intensa, bilis copiam maximam in ventriculum confluentem indicantibus; sub finem Maii incidit in febrem quae duplicis tertianae, vel quotidianae continuae typum praeseferebat, à multa biliosorum & pituitosorum humorum simul

copulatorum putredine : ex duplici Tertiana post octo dies facta est continua simplex : vomitus non desinebat ; capitis dolor comitabatur & ardorem in lumbis percipiebat : Post injecta enemata emollientia & refrigerantia spatio trium dierum bis missus est sanguis ex cubito , qui pituitosus & crassus erat : postea hirudines venis sedalibus appositæ sunt , quæ capitis dolorem & renum æstum placarent , sed inflabatur ventriculus dolorificè & hypochondirium dextrum , unde compatiente Hepate , & ad inflammationem tendente , sexta die auriginosus evasit , sed tamen absque febris remissione , quod juxta *Hipoc.* Aph. 62. Sect. 4. perominosum est. Die 8. (cum septima sine evacuatione ulla critica effluxisset) purgatus est leni infusione rhei & agarici in aq. endiviæ , cum addita Elect. Carhol. ℥iß & Syrup. rof. laxat ℥vj. & conf. hyacinth. ℈i ad vires respiciendo , quia pulsus erat contractus , propter oppressam naturam à vaporibus malignis , unde sese expedire non poterat nec explicare : Vires deinde cadentes fulcire studuimus aquis & pulveribus cardiacis , & præcipuè lapide Bezoartico orientali , varie & extra pastum , & in ipsis ferculis administrato. Non dabat magna virium prostratio insignibus sanguinis evacuationibus locum , pugnavimus tamen cucurbitulis , venæ sectionis vicariis , ad partes infimas cum leni scarificatione , & citra illam , ad revulsionem vaporum malignorum à corde : Enemata frequentia in eundem finem , vel quotidie , vel altero quoque die injiciebantur.

Die nona obiit, Introspectum cadaver exhibuit nobis epiploon corruptum cum fibris non cohærentibus : *Mesaræum* scirrhosum *in sua origine* & corruptum , *putrem lienem*, Cavam epatis partem scirrhosam *& inflammatam*, *Pulmonem*, qua costas attingit , inflammatione tentatum , Pancreas putrefactum, Ventriculum pure repletum & in fundo pituita crassa ac viscida , unde vomitus illi pertinaces , infarctum : internam ejus tunicam aliquantum exulceratam . Nihil in renibus & ductibus urinariis , omnia inibi alias integra , sed absque sero ullo : Intestinorum internam tunicam itidem , ut ventriculi , nonnihil ulterius justo abrasam & ad exulcerationem pronam. Sic in misero illo corpore ὐδὲν ὑγιὲς fere repertum , *Riverius.*

SCHOLIA.

C*Avam Epatis partem inflammatam.* *Pulmones inflamm. tentatos)* Ex *Riverio* Prax. lib. 17. cap. 2. In febrium acutissimarum & perniciosarum curatione hoc diligenter advertendum rarissime eas fieri sine interna & peculiari visceris cujusdam affectione & plerumque inflammatione. Quare nunquam omittendam curam hypochondriorum, capitis, thoracis, uteri, renum & vesicæ , ut omni ratione investigemus quæ harum partium insigniter laboret, *& ei quoad fieri potest* subveniatur : Quod ex *Vallesij comm. in lib.* 1. *Epid ægro* 1. *desumpsit.*

§. 8, Dux *Candalæus* obiit Lugduni xxvij Januarij anni 1658. circa sextam vespertinam, extinctus à febre continua maligna : Postridie eadem hora dissectus est à Magistris *Regnaut* & *Charavet*, Chirurgis , coram DD. *Rhodio* , *Grassio*, *Guillemino*, *Garnerio & Falconeto* Medicis Urbis Aggregatis , atque hæc in cadavere adnotata. 1. Totius dorsi epidermis inflammata & ex dimidio divulsa, Ad partem lumborum infimam gangræna duobus in locis , unaquæque latitudinis semicoronati argentei quam plurimæ minores circumcirca ambiebant 2. Aperto capite , non solum cerebri meninges phlegmone tentatæ fuerant , & vasa plurimum distenta ac repleta sanguine adusto nigròque , sed & tota cerebri substantia , præsertim cerebelli , reliquis partibus magis inflammati cum siderationis initiis 3. Pectore explorato, musculi omnes phlegmone occupati & exsiccati comperti sunt, mediastinum , pleuram , septum transversum inflammatio quoque invaserat, necnon universos pulmonum lobos , parte postica sideratione omnino correptos: pericardium paucissimam aquam continebat: cor inflammatum , admodum flaccidum, quod immersum vini spiritui , in quo plurima aromata infusa fuerunt, cardiaca & putredini reluctantia , conditutæ gratia, inde summe foetens exemptum est : 6. In imo ventre Epiploon corruptum apparuit , cum maximæ intestinorum partis mesenterii & pancreatis inflammatione , 7. ventriculi interiorem tunicam phlegmone etiamnum invaserat, in qua alicubi conspicuæ maculæ lividæ, præsertim qua Iecur spectat , 8. cujus tota substantia inflammatione correpta erat & sphacelo tacta , pæne in tota parte cava : 9. Splen incendium conceperat , in colore immutatus. 10. Renes quoque æstus notas præ se ferebant, & marcidi erant, Venæ omnes , cava & azygos sanguine destitutæ , 11. Exempta viscera & pelui cupreæ imposita , horæque spatio tantum in ea detenta, eam decolorem & nigram reliquerunt.

§. 9. Ego subsignatus certum facio me Romaniolam veinsse 26. Septembris anno, 1662. accersitum à D. *Antonio Galian.* morbo detento, febre scil. continua molestis symptomatis stipata , nempe dolore continuo totius ventris, acerbiori tamen ad hypochondrium dextrum : siti inextinguibili , sudore frigido capitis & pectoris , vigiliis per-

vigiliis perpetuis, & caloris naturalis extinctione A quorum symptomatum violentia postridie circa vesperam extinctus est:

Die sequenti urgente Nob. Matrona Maria Chol, uxore defuncti Dom. *Claudii Galiani, Romaniola Domini*, cadaver à Magistro Claudio Garnier Chirurgo, Cremii incola sectum; in quo partium nobilium insignes læsiones à nobis deprehensæ sunt & viscerũ imi ventris, scil. hepatis, lienis, intestinorum, mesenterii & omenti: Hepatis enim & Lienis substantiam putredo invaserat, extraordinario fœtore se prodens: Exulceratio aderat in intestinis, præsertim tenuibus, quorum unum exiguo foramine rotundo terebratum erat, exitum materiæ purulentæ, pulti simili, bili commixtæ, admodum fœtidæ concedente: Omentum & mesenterium ardore tosta & pene putrefacta: E quibus enumeratis partibus compressione facta exsudarat biliosus humor, à quo abdominis capacitas replebatur necnon à flatu odoris teterrimi: Insignis illa dictarum partium intemperies, atque maligna corruptio, suspicionem faciebant morbum ab exhibito veneno inductum esse, sed lente operationem suam exerente, cujus natura ab effectis demum intelligi potest, alienis omnino à morbis vulgaribus: Supra dicta vera esse assero, in quorum fidem nomen mecum apposui, *Mouton D. M. Octobris 2. 1662.*

SCHOLIA.

HEpatis substantiam putredo invaserat, fœtore se &c.] Ad Febrem malignam pertinet febricula illa lenta, quæ imperitos Medicos sæpe latet, à *Gal.* 5. de l. aff. cap. 7. descripta, ex sanguine sanioso in jecore ob imbecillitatem ejusdem genito, & postea ibidem putrescente, sicut in fluxus hepatici progressu aliquando evenit: Prava enim est cujuscunque sanguinis corruptio, quæ malignum vaporem exspirat: Hanc sæpe curavit olim *Ioh. Prevotius*, ait *Velschius* in observat. Episagmate.

§. 10. Ill. Comes annum agens 52. corripitur *febre lenta assidua*, horis vespertinis magis excandescente, ante 7. exhibetur leniens à Medico: loco venæ sectionis, admoventur sanguisugæ venis quæ in extremo ano sunt positæ, quæ interdum purgare consueverant, sistitur sanguis à Barbitonsore caligine pulverisata aceto permixta, febris adaugetur, superveniunt maculæ in toto corpore latiores, violacei coloris, sensum & motum utriusque cruris amittit, lotium supprimitur 14. die obiit.

Dissecto cadavere intelligo renem sinistrum compertum esse nigrum, & ab eodem latere etiam spinalem medullam affectam. *L. à Fonte consult.* 59.

SCHOLIA.

EX propositorum accidentium diligenti animadversione, pro certo habendum Ill. Comitem ex maligna febre laborare, quam non vulgaris putredo peperit, sed hostilis & perniciosa, eaque in humoribus alimentariis accensa, quamvis Medicus primo loco dicens vix febrire affirmet (quandoque enim febrium malignarum cognitio non facilis est) quod accidentia quæ postea supervenerunt manifestè declarant, ut maculæ latiores rubræ, violaceo colore perfusæ id palam faciunt: Motus vero deperditus utriusque cruris & coxæ, atque actio vesicæ ablata & deperdita, non solum hæc in evacuationem venarum hæmorrhoidalium, importune ante venæ brachii sectionem administratam, sunt referenda, sed etiam in suppressionem earundem, ex caligine aceto acerrimo permixta factam: Sanguis enim ad partes superiores depulsus, malignam in renibus inflammationem produxit, quæ spinali medullæ communicata, potuit spiritum ac virtutis animalis influxionem arcere, quæ per propagines nervorum sexti paris vesicæ impertitur, verum etiam ex medulla spinę, qua partes inferiores lumborum trajicit, excurrit; ut vegetioris sensus compos effecta, ea quæ ex naturæ legibus sibi molesta sunt persentiens, excutiat atque depellat: iter etiam præcludit spiritibus ne fluant per nervos qui ad coxas & crura, ex infimis lumborum vertebris, atque ossis sacri 4. foraminibus emerserunt, omnes fere in unum funiculum conjecti parte posteriore, qua coxa amplissimum gerit, in crura protrudunt; Imo & humoris repulsi malignitate sentiendum est copiam spirituum dissipari, qui ad spinalem medullam & partes infernas delegantur. *Idem.*

Febre Lenta, assidua] Hinc patet errare *Platerum* dum negat à Renum putredine perseverantem febrem induci, quod portio putrescens minimè subsistat sed per urinam continuo diffluat; Nam à corrupta parte per venas, in sanguinis circuitu, vel vapor vel portio putrescens ad cor remeare potest, unde febris generatio & augmentum; quod probant exempla adducta.

§. 11. Grassabantur febres malignæ petechiales in obsidione Hafniensi 1659. intra & extra muros: Multi qui de dolore ventriculi conquerebantur, concitato vomitu, vermes spithamam longos revomuerunt, & febre extincta ad sanorum consortium redierunt; quod sæpe quoque in Noosdochiis sibi commissis observavit Exercitatus Medicus & Chymicus D. *Ahasverus Paynk.* De verme admirando è dextra nare Nob. viri Cæsennatis post febrem acutam rejecto, legendæ disputationes tres apud *V. Alsar. à Cruce* cent. 3. de quæs. per Epist. *Bartholinus cent. 6. histor.* 29.

Medici tũ præclarissimi tũ fide digni mihi significarunt non unum vermem, sed aliquot,

in hominis lenticulis extincti vel oppressi cerebro in ventos, qui num in cerebri substantia, num in duræ matris sinubus latuerint, non sat scio: *Coiter in appendice observ. Anatom. & Chirurgic.*

Ex corporibus eorum qui febre Hungarica, Theriode mortui sunt, vermes nonnunquam confertim prorepsisse animadversi sunt: Id quod experimento didici cum nemo subesse suspicaretur: Nonnulli crassi quidem sed non ita longi per aures prodiisse visi sunt, quales etiamnum in Peste observavi, unde evincitur eosdem facile in sævissimis capitis doloribus, ex prava venenataque eluvie, quæ in cerebri ventriculis aliquibus coacervatur, nasci posse: Fidem faciunt Anatomici nonnulli, qui inibi conspectos deprehensosque testantur: quæ causa etiam fuit cur vulgus circa initia hujus luis febrem hanc Cerebri vermem multis in locis nominarit. *Conradinus cap. 10. febris miscell. Hungar. theriodis.*

Cuidam Matronæ post capitis vehementissimos & diuturnos dolores, pestilentis hemitritæi, dissecta calvaria magnam putredinis vim ostendit circa substantiam cerebri, Et inter meninges tum vermiculorum tum cimicum incredibilem copiam. *Gemma in appendice oper. cosmocrit. de Hemitr. pestilenti.*

§. 12. Joh. Jac. *Heilmannus* Med. & Chym. doctissimus historiam retulit de quodam febre maligna apud Germanos laborante, cujus nasi extremitatem rubra quædam macula obsederat, symptomatibus benignum quid portendentibus, nec cibi appetitu plane dejecto, unde certam recuperandæ salutis spem æger conceperat: Sed nox obitum præcedens sinistra portendebat, omnia quippe in deterius ruebant, ignisque quidam internus viscera comburebat, cujus ardorem externo ac culinario igni nihil cedere ajebat, donec latius serpente veneno miserrimam vitam cum felici morte commutaret.

Dissecto cadavere omnia viscera nigricantia erant & sphacelata, quin & ventriculus ipse adeo computruerat ut sine ruptura & læsione digitis attrectari nequierit, quocunque enim digitorum attractu disrumpebatur, cavitasque relinquebatur manifesta.

§. 13. Post febrem ardentem passus est in Galliis recidivam Generosus quidam Polonus: Medici de recidiva consulti variis potionibus medicatis, venæ sectione & aliis remediis frustra contra prostratas vi morbi vires luctabantur, nam potiones omnes vel respuebat vel assumptas revomebat, unde fatis cessit.

In aperto cadavere nullæ partes ullum vitium visæ sunt contraxisse, sed omnes nativa temperie sanæ comparebant: In ipso tamen ventriculo pustulæ quamplurimæ hinc inde conspiciebantur, quas à calore malignæ febris fuisse elevatas tanto minus dubito quod semper fere ventriculus in hujusmodi febribus vel escharam vel inflammationem, vel alia hujus census contrahat. *Th. Bartholinus cent. 3. histor. 92.*

§. 14. Patavii in collegium Anatomicum cadaver deportatum febre maligna extinctum, in cujus vesicula fellea calculi in globum convoluti, instar globulorum asperorum thoracis inventi sunt: quibus fractis substantia picem nigram æmulari videbatur, forte ex bile supra modum assata & incrassata. *Ex observ. Ioh. Bilgeri Medici Campodunensis ad Greg. Horstium Tom. 1. p. m. 142.*

§. 15. Mulier spatio novem dierum nihil per alvum excrevit, quæ tandem in Febrem malignam incidit: Pulmones fere erant putridi, Hepar parum scirrhosum & inflammatum: Intestinum Ileum in medio gangræna obsessum, cum inflammatione in interiore tunica. *Vide tit. de ventris dolore lib. 3.*

§. 16. Agnovi virum qui uxorem reliquit, & ab ea se separavit, & dedit ei venenum, quo facta est Tymphanitica, & supervixit paucis annis forsan sex aut septem, & ego curavi eam, sed sanare non potui: Jecur autem per venas corrumpit colorem linguæ & perducit ad lentas febres, & morbum facit similem naturali: Et ego vidi Hieronymum Bertolium ita laborasse quasi esset amphimerina, sed quia eo pervenit ut lingua esset omni fuligine nigrior, & adeo aspera & arida ut apposito orichalco non posset avelli, ideo existimavi esse venenum: Eoque dissecto apparuit ventriculi imum quasi excoriatum, & jecoris superficies tota convexa nigerrima, *Cardanus lib. 2. de venenis cap. 1.*

§. 17. Vidi aliquoties in febribus ardentibus malignis concretum sanguinem intra venas, instar medullæ sambucinæ, quod observatum fuit à *Fernelio* in Physiologia. *Riolanus Encheir. Anat. lib. 2. cap. 27.*

SCHOLIA.

Similem sæpenumero ex venis maligne febricitantium se collegisse affirmat *S. Pauli Digress. de Febr. malignis* §. 80. adeo dissimilem florido & naturali sanguini, vix ut duodecima illius pars sanguinem, cumque crassum fœculentumque repræsentarit, valde tenacem & glutinosum, sero omni carentem, ita ut rotare vasa & invertere, quibus exceptus erat sanguis, licuerit: Ejusmodi sanguis ardore fit, *ait Lindenus in Selectis pag. 644.* depascente quicquid est chymosi in massa: Piceus vero, cum igne

uritur occulto, quasi cineris dolosi; Tunc vero nigrorem concipit exustione biliosi; lentorem vero exsiccatione fibrosi quod in eo est.

A Fernelio &c.] lib. 6. Physiologiæ cap. 7.

§. 18. Vidit Dom. *Paylon* doctiss. Medicus & Anatomicus Parisiensis, in juvencula mortua febre ardenti, sanguinem concretum intra venas, à claviculis usque ad inguina: & intra arterias sanguis concretus erat similis sebaceæ substantiæ, sive medullæ sambucinæ porosæ similis: *Riolanus in fine Anthrop.*

§. 19. Sanguinem in cordis ventriculis & vasis majoribus fluidum, nec post obitum grumescentem in cadaveribus febri continua defunctorum aliquoties, & nunquam v. s. emissum febre maligna ægrotantibus observavi. *I. Iac. Wepferus Exercit. de Apoplexia. p.* 429.

§. 20. Non solum existimamus cum aliis medicinam facientibus, vivorum pestiferorum sanguinem extra corpus manere fluidum, sed etiam peste extinctorum in corpore similem fluiditatem servare, Quemadmodum hoc semel per experientiam didicimus. *R. de Graaf de succo Pancreatico cap.* 8.

SCHOLIA.

SI inquiratur quas mutationes in substantia, aut consistentia sua sanguis veneno infectus subeat, ut propterea vitæ sustentandæ minus idoneus reddatur? Respondeo, venena quædam sanguinem fundunt, ejusque serositatem nimis præcipitant, ut sunt pharmaca, quæ vel purgatione deleteria, aut urinæ profluvio, aut totius intumescentia, vel discoloratione, vel pustularum eruptione plurimam serosi laticis secretionem faciunt: Interea magna ebullitio cruoris massæ inducitur, qua spiritus vitales valde disperduntur, salis & sulphuris particulæ à coctione nimia exaltantur, & sæpe assantur, ut ideo Icteritia aut flava aut nigra inducatur: Sunt alius generis venena longe periculosiora, quæ *Sanguinem congelant*, ejusq; mixtionem destruendo corrumpunt, sc. massę sanguineæ primo *congelationem*, deinde putredinem inducunt: cum enim spiritus cruoris à veneni contagio profligati dissipantur, liquoris mixtio æquabilis solvitur, quare particulæ crassiores se mutuo implicant & (instar lactis ab infuso coagulo, aut spontanea acetcentia) invicem coagulantur: hinc cruor in vasis grumescit, ut minus prompte in iis circuletur: Hujus portiones coagulatæ, interius in cordis sinus delatæ illic stagnare aptæ sunt: adeoque crebras syncopas & leipothymias pariunt; exterius advectæ, & inter circulandum in cute defixæ, modo uberius congestæ, per totum nigredinis suffusionem inducunt: modo parcius dispersæ maculas tantum, aut vibicum instar stigmata purpurea, cæteraque malignitatis phænomena efficiunt: Sanguinis autem coagulatio ipsum ad putredinem seu corruptionem cito deducit, uti videre est in sanguine extravasato, qui cito nigrescere & putrere solet: Etenim spiritu exhalato, in cruore residuæ sulphuris & salis particulæ à se invicem discedere, & mixtionis vinculum dissolvere, unde putredo solvitur, incipiunt. *Willis de Febribus cap.* 12.

§. 21. Patavii in cadavere Germani febre continua mortui calculi reperti trianguli, quadranguli, omniumque formarum, carbonis in modum nigri.

In cadavere Cucullati cœnobitæ, febre Maligna extincti, Offredus septem calculos angulares nucis avellanæ magnitudine observavit. *Ioh. Rhodius cent.* 3. *observ.* 2.

SCHOLIA.

CAlculi reperti trianguli, nigri &c.] Sicut cysti fellea calculis obsessa oritur Icterus, remeante scil. bile in Jecur & venas, hinc in habitum corporis diffusa, Eodem pacto ab eadem in Jecore coercita, vel ad venas translata & putrente, febris nasci potest; quæ maligna evadet si bilis æruginosa sit vel atra, qualis fuit illa Germani de quo supra, in cujus cysti reperti calculi carbonis in modum nigri, atræ scil. & retorridæ bilis soboles.

§. 22. In corde viri 28. annorum à Veslingio anno 1642. dissecti, observavimus ventriculum dextrum phlegmonoso corpore pingui repletum, quo imo cono firmiter annexum, ascendit ad patentem venæ arteriosæ ductum illumque obturavit: In sinistro ventriculo ejusdem substantiæ minor portio aderat: Ut interceptam sanguini viam resarciret provida natura, patuit anastomosis illa amplo foramine, inter venam cavam & arteriam venosam, qua sanguis, ut in fœtu, in sinistrum ventriculum ferebatur; Sive quod natura coalescere orificium hoc non siverit, sive quod leviter coalitum urgente necessitate vi reseratit, & sanguinis impulsu; certe longo tempore materia à phlegmone fuit congesta, & à calore cordis assiduo exsiccata & indurata; Quin mortis attulerit homini necessitatem, vix dubito: Febre maligna intra triduum extinctus fuerat, quod aucta per calorem malignum materia, meatum sanguini liberum interceperit. *Bartholinus cent.* 2. *histor.* 46.

§. 22. Pictoris depingo originale, per orbem notissimum, ignota Febre deletum: incidit in febrem presenti anno & mense, quam tertianam intermittentem credidit simplicem simplex Medicus, qua de re alterius veterani consilium dum explorat, missionem sanguinis fore necessariam pro exigentia morbi, & temperamenti sanguinei, percipit, & exequitur: mox ratione delicatæ complexionis blandam solito more præscribit solutivam ptisanam, ne activiori medicamento quateretur nimis abdominosa moles: quo peracto per quinque continuos dies visibili febre immunis statuitur, unde præparatam

materiam quinque syrupis expurgandam pharmacum construunt, propinant; & hoc mixtas in humoribus evacuavit vires, moxque leve sequitur subdelirium, brevique quasi positus in Apoplexia obiit, cedens tandem naturæ, quam toties vicerat picturis, Inexpectatæ morti. Attoniti Domestici cadaveris imperant dissectionem, cui præsens quæsitus ego, lividi primò corporis intensè rubentes observo genas, mox pectus secari satago, in quo sani cordis incredibilem vidi magnitudinem, Talem pulmonis corruptelam, ut illius substantia dissoluta simplici tantum membrana, tanquam in sacculo contineretur, quo reciso, copiosa effluxit, nigerrimi & fœtidissimi sanguinis, ac corrupti Pulmonis quantitas: Simillimum pulmonis vidimus Lienis statum, cujus integra tantum membrana fluidam pariter, ac corruptam illius substantiam, præter nonnullas Malpighii glandulas continebat: Ulterius, metastasim in capite conjiciebant aliqui, quorum gratia cerebri tentavimus dissectionem, ideoque secato cranio crassissimo, suturisque adeo compactis ut deesse viderentur; Ablata dura meninge, tenuis occurrit admodum crassa, ut attoniti suspicaremur an tenuior aliqua inferius lateret, triplicique cerebrum illud involueretur meninge, quod non successit, sed hoc unum observabile, Piam matrem crassitie & densitate duram æquare: Ablatis itaque duris hisce meningibus, corticales cerebri anfractus ita pulchrè distinctos detegimus, hoc est, inter se adeo separabiles, ut notabilia vacua remanerent, cum in aliis capitibus arcta contiguitate anfractuosè copulentur: Anfractuum ergo hæc conformatio verè industria, dum æquè benè ac intestinorum gyri semetipsis distinguerentur, & ideo si pia mater per corticales cerebri ambages undequaque se insinuat, cum illa crassa adeo extiterit, per consequens illa ablata notabile remaneret spatium inter anfractus, tanto magis considerabile quanto copiosiores gyri: substantia verò cerebri universa naturalis omninò & sana, præter solitam serositatem in minima quantitate, & corporis colorem nonnihil flavescentem.

SCHOLIA.

Symptomata totius morbi progressu inobservata non scrutor, incredibile nullatenus nullam extitisse diagnosim tanti morbi, ut assistens fatetur Medicus: equidem febris latuit maligna, de qua loquitur *Fernelius* lib. de Febr. cap. 17. *foris mitis ut interius verò conturbans:* ex occultis autem emersit excitata pharmaco, dum duplex inflammatio purgantium non resistit viribus, febrileque fermentum mutuans à pharmaco vires, effrenatas concitat sanguini effervescentias, inflammatoque parti flammas adauget; quamobrem non immeritò cum antiquis recentiorum consensus, nunquam satis purgantium reprobat damna in inflammationibus, cum autem præcipuus in febricitanti sit scopus statum noscendi sanguinis, utrum nempe in compage sua nimis sit stricta, quapropter excrementa intricata sanguini adeo complicentur, ut secerni ab ipso nequeant, quod sanguinis coagulationem nonnulli vocant, an diverso modo subvertatur cruor, quando scilicet ab heterogeneis particulis fermentativis secedit in partes, adeoq; dissolvitur, ut corruptus usque ad fibras communiter nuncupatas, & tunc per parenchymatum poros se insinuans alicubi stagnat, putrefit, partesque ipsas corrumpit, ac universo sanguini maligna communicans vitia, unde spiritus non elaborat sanguis, quinimo veneni assumens naturam hos inficit, vitamque malignè perimit: ita affectus sanguis in hoc casu in partes spongiosas irruens intime filtratur, inde corruptivam inducens fermentationem, illas adeo alterat, ut nec propriam retineant substantiam, sed in fœtidissimos degenerent ichores propria parenchymatis membrana simpliciter inclusos.

Quid autem sentiendum de rara piæ matris crassitie & diducta anfractuum cerebri contiguitate? Verè suspicor multum contulisse suæ perfectioni in pingendo, cum in hac arte excellens fuerit si quis alter, Equidem hoc unum est quod cogitatio sit ab anima, non ab organis, ideoque cum bruta non cogitent, illa probabiliter carere statuunt Cartesiani; cogitationis autem scrutari vires, animæ ut essentiam indagare, idque exigere videatur aliquid supra animam, quia in tantum materialia, & omnia mortalia, cognoscit anima, quæ ut aliquid supra illa, cum sit immaterialis & immortalis, nullatenus in operando depēdet anima ab organis, ita in fatuis, in quibus principes animæ facultates non exercentur uti debent, aliquid in cerebro insoliti apparet, Ergo scrutari animæ operationes à corpore dependentes, nil aliud est quàm organorum vires contemplari, quid scilicet, & quomodo concurrant in operationibus, & ad id non requiritur aliquid supra animam, cum hæc sit supra sui corporis organa: posita ergo tantæ cognitionis possibilitate, quærendum esset utrum à particulari cerebri conformatione dependeat ingeniorum diversitas: profectò cerebri anatome suam detegit in omnibus structuram ferè consimilem, quamvis probabili conjectura suspicari possemus an cerebri fibræ Wilisianæ in omnibus ejusdem sint modificationis, quod non ita facile oculis observabile: Interea ingenii vires in particulari animati cerebri conformatione dependere firmiter credo, verum non tantum in hoc, sed à diversa sanguinis constitutione, ex qua major vel minor spirituum perfectio & copia consistit; ita accidit maniacis, in quibus non pervertitur cerebri structura, sed spiritus animales ab indole miti & benigna in acerrimam degenerant, ita hypochondriacis, in quibus sanguis ater, spiritus gignuntur nebulosi, ex quibus tot phantasmata.

Cum ergo ingenii vires consistant in particulari sanguinis, & animali cerebri configuratione, possumus industriam eruere tanti pictoris: & primò cordis insolita adeo magnitudo arguit copiam notabilem rarefacti sanguinis, qualibet systole expulsam, quæ dum in anfractus cerebri perveniebat, capaciores exigebat, ut facilius & celerius filtraretur, ne sanguis subsequenter irruens ita copiosè sua mora noceret: ex copioso autem sanguine rarefacto naturaliter,

liter, copiosi & spiritus, ex quibus ingenii robur: verùm quamvis spiritus sub tenuissimo liquore concipiantur, summæ sunt tamen exhalabilitatis, quapropter piam meningem crassiorem effecit natura, ut illos retineret facillimè dissipabiles, à nimis laxa cerebri structura, tum etiam ut cerebri anfractus sua interpositione dilataret ad faciliorem sanguinis instillationem: copiosi ergo spiritus, cum liberè per diductos cerebri anfractus permearent, libera etiam fluiditate per corpus callosum exspatiari poterant. Vnde ità ingeniosè imaginabatur, ut pura tantùm originalia per Italiam celeberrima imaginationis suæ viribus abstracta depinxerat nullis unquam deditus exemplaribus. *Ex Communicatione Excellentiss. & Clariss. Dom. D. Ioh. Baptistæ Fantoni, Medici & Professoris Taurinensis.*

§. SEreniſſimus *Christianus Dux Brunſvicenſis & Luneburgenſis*, cum multis annis inordinatè vixiſſet, cruda multa affatim ingeſſiſſet, acetariis, oleribus, fructibus hortenſibus crudis, & ejus generis difficilis concoctionis cibis corpus oneraſſet, incidit in febrem quartanam, qua curata aliquandiu bene habuit: Notandum tamen quod in ipſa febre quartana cum uſus eſſet vomitorio ex rad. azari, & multas cruditates magna cum perturbatione & moleſtia rejeciſſet, (nam oleribus & difficillis concoctionis cibis ſe ingurgitaverat) juravit ſe nunquam vomitorium deinceps aſſumpturum; Quod cum ego animadverterem, & tamen Princeps ipſe una mecum quamprimum reſtitui vellet, neque id abſque vomitoriis commode fieri poſſe perſpicerem, pilulis meis febrilibus, quibus ante ſingulos paroxyſmos uſus eſt, admiſcui aliquantum pulveris rad. azari, quod tametſi in parva quantitate fuerit, ſæpius tamen uſurpatum multa per vomitum eo ipſo die, quo aſſumptum erat, rejecit, & q. excrementa viridia, tenaciſſime cohærentia, quod omnibus adſtantibus admirationem movit, convaluit poſt id & rectius habuit: Poſtea tamen cum iiſdem crudis & difficilis concoctionis cibis iterum uſus eſſet, incidit in gravem morbum, quem quidam, cum aliqualem calorem naturalem præter naturalem perciperent, Febrem malignam judicaverunt, quod ego poſtmodum adveniens falſum inveni: Nám cum noſſem Principis, qui alioquin temperantiſſime vixit, in rebus crudis & cibis herbaceis intemperantiam, ſtatim proſpexi ex cruditate ortum quicquid mali erat, neque in eo deceptus ſum, nam poſt aliquot dies propinato aceto bezoartico, & aliis medicamentis ad rem pertinentibus, ejecit Tæniam, ſive vermem latum, ruptum & per partes emiſſum; ita tamen ut tota longitudo vlnas circiter novem compleret: id factum eſt die 22. Maii 1626. Antequam is excerneretur, & aliquot diebus poſt, quieſcere non potuit, ſed corpus hinc inde jactavit, donec exhibitis medicamentis expulſivis alexipharmacis (propter ſuſpicionem veneni, vel ex mortuis vermibus intrinſecus nati, vel extrinſecus dati) cordialibus & confortantibus paulum tranquillior fuit: Interim die 1. Iunij advertimus infra ſiniſtram mammillam novem puſtulas lividas, ſive tubercula ſicca, inſtar fragi per medium diſſecti & appoſiti, ejuſdem cum fragis, ſed obſcurioris aliquanto coloris & aſperitatis, ſine pure protuberaſſe, unde veneni ſuſpicio aucta eſt: Vires inde fractæ & mentis hallucinatio nonnulla ſequuta eſt, loquutio etiam ita præcipitata fuit, ſi quid diceret rari intelligere potuerint, niſi quid eſſet ſæpius rogarint: Initio Princeps multum vomuit, præſertim aſſumpto cibo & potu: cereviſiam, qua alias delectatus fuit, vinum faſtidiens, ſemper rejecit, vinum retinuit, neque quicquam incommodi inde ſenſit, aut caloris præter nat. concepit: Pulſus initio propemodum naturalis, urinæ quales jumentorum, poſtea prope ad ſtatum naturalem in colore, ſubſtantia & ſedimento pervenit, pulſus vero magis magiſque languidior factus: In medicamentis aſſumendis difficilior fuit; nam vetita affatim appetivit, conceſſa reſpuit, & cum corpus maxime calidum ſervare debuiſſet, omnia tegumenta rejecit, & præterea aqua roſarum, & aliis refrigerantibus caput inundavit; cum tamen neque in pulſu, neque in urina, neque in tactu totius corporis ullum caliditatis ſignum appareret: Medicamenta, tum quæ ad exonerandam ſaburram, tum quæ ad excludendos vermes, extinguendum venenum, conſervandum cor & reficiendas vires vires ſingulari virtute facere videbantur, diligenter adminiſtrata ſunt; omnia tamen in pejus ruere, pulſus ſeſe ſubducere & vires in horas labaſci, appetitus poſterni, donec tandem ſpretis omnibus humanis placide obdormierit d. 6, Junij 1626.

Aperto ad conditurám cadavere, propemodum omnia viſcera ſana inventa ſunt; ſolus ventriculus & inteſtina vitium contraxerant: Ventriculus enim mucoſo phlegmate redundabat, & tunica ejus interior obſcuriore, quam pro natura, colore imbuta fuit: Inteſtina etiam plurimum pituitæ craſſæ & mucoſæ continebant, & interior tunica, in inteſtinis tenuioribus fere nigricans, rugas inſtar plicarum orbiculatim in inteſtina intrinſecus continua ſerie ambientes formaverat. In Colo vero de lato verme, ſive tænia, particula ad longitudinem prope quinque ulnarum reperta fuit: Pulmones

mones plane integri fuerunt : Cor nihil vitij habuit, nisi quod dexter ventriculus solito flaccidior visus sit, & in eodem vesicula albicans ad longitudinem & crassitudinem digiti, utrinque acuminata, pisciculum dixisses, qua discissa & rupta, cum aquam contineri putassemus, materiam pinguem, crassam instar axungiæ reperimus : Hepar magnum fuit & omni labe caruit, nisi quod quatuor quinquève locis ad magnitudinem felii menthæ, maculæ lutei coloris apparuerint, carne subjecta similiter ad corruptionem vergente, reliquis partibus tum quoad colorem, tum quoad substantiam omnibus integris : Lien, quemadmodum & Renes omnis labis fuerunt expertes, Membrum virile supra modum flaccidum una cum scroto nigrorem contraxerat. *Ex observationibus Adami Luchtenii Regis Daniæ Medici in Actis medicis Bartholini anni* 1672. *p.* 25.

Observatio LVIII.

Febris Epidemica Nervoso generi & Thoraicis partibus infesta 1. *Febris Epidemica ab inflammatione Pulmonum* 2. 3. *Epidemica verminulosa.* 4. 5. 6.

§. 1. Circa æquinoctium vernale anni 1661. puella novem circiter annorum ægrotare cœpit, imprimis absque calore & siti intensis, appetitus dejectio & virium languor accesserant : insuper vertigo fere continua molestabat, cum crebro leipothymiæ metu, ut sæpius animi deliquium instare putaverit : cujus ægritudo quoniam Tussi crebra & humida stipata fuerat, primo tantùm frigoris susceptio putabatur, verum intra paucos dies ista Tussis plane convulsiva evasit : adeo ut inter tussiendum, diaphragmate sursum elato, & cum systole sursum [illegible]tita, ita aliquandiu retento stridor ingens & velut suffocativus ederetur : dein apertius Febricitans, ac de siti & calore conquesta, noctes insomnes cum insigni corporis agitatione ducebat, atque prope diem delire loquuta de veste sua in aquas delapsa querebatur; cumque omnia in pejus ruerent, motibus convulsivis primo in artubus, mox in facie & subinde toto corpore tentari cœpit, paroxysmi crebra vice, nempe bis aut ter intra horam *repetentes, gravissime* urgebant, adeo ut misella hæc intra nycthemeri spatium, a quo affectiones spasmodicæ graviores exortæ fuerint, *spirituum animalium* tenore labefactato penitus fatum obierit : Dum paroxysmi convulsivi urgerent, pulsus erat plurimum inordinatus, ac sæpe intermittens, etiam vomitione crebra afficiebatur.

Cadavere dissecto, symptomatum in hac febre præcipue urgentium rationes & vestigia clarius patebant; Nam calvariæ olla amota, statim vasa meninges perreptantia, sanguine plurimum turgescere conspiciebantur, quasi fere tota cruoris massa in capite aggereretur : Venis enim circa viscera imi ac medij ventris *sectis aut disruptis* parum sanguinis effluxit : Porro membranæ istæ, ubi cerebellum *investiunt, atque altius instratæ ipsum à cerebro derimunt*, sanguine pluribus in locis extravasato suffusæ, colore atro purpureo insigniebantur, ut minime dubitandum esset, quin phlogosis sive inflammatio, illic circum circa excitata, convulsionum adeo atrociter infestantium causa fuerit : Integumentis hisce ablatis, cerebri substantia prorsus madida, & humore aquoso supra modum irrigata videbatur : quinimo ejus cortice exempto, ventriculi omnes aqua limpida erant impleti, cujusmodi pellucidi liquoris plusquam libræ semissem eximere licuit, Ventre inferiore aperto, viscera omnia in eo contenta sanis farta & sana tecta inveni : ventriculus, licet inani vomitione crebro lacessitus, nihil præter liquorem nuper ore ingestum continebat : etenim neque in ipso, nec in appendice ipsius lumbrici, aut acres humores (qui sæpe ejusmodi convulsionum causa perhiberi solent) reperiebantur : Intestina tenuia pluribus in locis *mutuo involvebantur, à viscerum istorum motibus* convulsivis; Thorace aperto, pulmonum cava valde rubicunda, & velut suffusa, imo in quibusdam locis quasi livida & fere nigra apparebat, ex eadem ubivis discissa ichor tenuis & spumosus exudabat : *Th. Willis pathol. Cerebri cap.* 8.

Scholia.

Ex his phænomenis prædictæ febris pathologia facile colligitur, nempe in hac ægrotante, sicut & in plerisque aliis, sanguis febriliter effervescens statim recrementa sua tum in Pulmones, tum in cerebrum deponebat, quare serosa colluvies utriusque compagem illico inundabat, dein propterea sanguis, & hic & illic à debita circulatione præpeditus, circa partium affectarum confinia plurimum coacervari, demum stagnare, poros & meatus infarcire, & quasi phlogosin inferre cœpit : hinc ob serum in Pulmonibus copiose aggestum & calore assatum, tussis molesta cum sputo crasso & decolori plerumque isti morbo supervenit : Atque ob similem affectionem intra ἐγκεφάλῳ excitatam, vertigo, scotomia, stupor, aliave pathemata cephalica laborantes fere constanter incessebant : cujusmodi affectus in hac puellula, propter cerebri cōstitutionē prius *invaletudinariam graviores facti* is

appolexiam terminabantur: *Si prædictæ ægritudinis ratio formalis & causa* inquirantur, facile hic constat *liquorem cerebri & nervosi generis* irriguum fere simul atque sanguinem in culpa, & symptomatum præcipue urgentium causam immediatam fuisse: Nempe in quantum iste latex, statim à primo morbi insultu, solito pauperior & quasi effœtus evaserat, propterea in toto corpore *languor* & *enervatio* cum *lassitudine spontanea ac impotentia ad motum*, cumque subita corporis intabescentia ægrotantibus accidebant: Porro quatenus *idem liquor particulis heterogeneis*, sc. partim *narcoticis* partim *explosivis* refercitetur, idcirco *Stupor, formicationis sensus, tendinum & musculorum subsultus & contractura*, nec non *vertigo, scotomia* aliæque affectiones cephalicæ graviores suboriebantur: Porro aliquatenus ob succi nervosi labem, non cito aut facile emendandam, morbi solutio aut sanatio ardua ac diuturna extitit: At vero siquidem laticis huiusce vitium à *sanguinis dyscrasia*, etiam à cerebri constitutione prava necessario dependet, quales eorum diatheses morbidæ fuerint & quo ritu hæc febris symptomatis ortum vel fomitem præbuerint, videamus: Quoad prius, videtur quod ob anni constitutionem calidam & humidam, ac à Borea (cujus nimirum corpuscula sanguinem & succos corporis nostri condiitura velut nitrosa imbuunt, eosque exagitando contra putredinem muniunt) minime perflatam, sanguis in plerisque hominibus, ac præsertim in pueris, adolescentibus & fœminis, instar aquæ stagnantis, proindeque situm contrahentis, valde impurus, particulis heterogeneis refertus, atque ad lentorem & aquositatem vergens evaserat, in quo sc. spiritu ac sulphure puriore aliquantum depressis, particulæ aquosæ, cum sale & sulphure impuro simul evectis, nimis exaltarentur: quapropter sanguis tum propter crasin eius vitiatam, ob particulas heterogeneas in sinu ejus uberius congestas, effervescentiæ febrili aut sua sponte, aut occasionaliter, aut propter contagium suscipiendæ habilior factus est: proinde ut plurimi hoc tempore febricitarent; Attamen sanguis à miasmate febrili & suscepto effervescens, non statim cùm aperto incendio, sed tanquam ligna viridia foco imposita, cum flamma velut suppressa ac fumo plurimum obvoluta exardescebat: quapropter materies morbifica, intra massam ejus aggesta non (uti in febre regulari) deflagrando absumi, ejusque reliquiæ stato tempore per crisin exterminari solebant, sed tamen mox à febris initio istius materiæ portio ingens in caput vel thoracem, vel simul in utrumque suffusa, & postea iisdem partibus continuo suppeditata, aut prædictas cerebri & nervosi generis affectiones, aut tussim cum dispositione tabida, vel simul utrasque inducebat: atque ob hanc rationem circa initia huius morbi, cum pulsus debito celeriore, & urina rubicunda & contentis saturata, sanguinem ab intemperie febrili effervescere indicabant, ægrotantes de calore aut siti minime conquesti sunt, quia nimirum sanguis effervescens impuritates & recrementa sua illico in liquoris nervosi penum, aut in pulmones deponebat: quare intra hæc receptacula symptomata peiora statim accidebantur: postea tamen morbo in statum evecto, calor nonnihil acris, cum linguæ scabricie in aliquibus satis molestus esse solebat: quinimo in omnibus febris *lenta & velut hectica* perdurabat, quæ nec sudore nec transpiratione insensili ita in totum amoveri potuit, quin illa quotidie, præsertim à pastu, licet tenuissimo, redintegraretur: quod equidem ita contigisse videtur quia succus nervosus fæculentiis à sanguine depositis satur, eas postea haud in copia tam uberi excipiebat, quin recrementa isthic una cum humore nutritio (siquidem & hic particulis solidis alendis minime absumeretur) intra massam sanguineam restantia, ipsam usque febriliter effervescere fecerunt:

2. Præter hanc *sanguinis diathesin* morbidam ab anni intemperie contractam, videtur & cerebrum ab eadem τυχὰς ἐν in pathemata prædicta proclive factum: cum enim longo temporis tractu venti austrini cum humidiori aëris constitutione jugiter spirarent, proinde cerebri meatus & pori plurimum laxati & aperti, ejusque compages nimis dissoluta, humoribus serosis & particulis quibusvis heterogeneis aditum facilius præbebant: quare sanguis valde fæculentus & æquosus, quam primum à febre effervesceret, recrementa serosa & sordes suas statim intra τῦ ἐγκεφάλου fores nimis potenter ingerebat: Enim vero, quotusquisque est qui non humido cælo de capite nimis oppleto & spirituum torpore queritur? quia scil. excrementitii humores in cerebrum à tali occasione laxatum irruunt: Econtra hujus poris à frigore intenso aut sicciore aëre constrictis, sensus & facultates omnes vegeti magis & expediti perstant.

Hinc symptomatum & accidentium prædictam febrem comitantium facile erit rationes extricare: 1. enim quod hæc febris anomala in pueros, adolescentes, fœminas & viros phlegmaticos potissimum deseviebat, in causa erat, quoniam in istiusmodi corporibus sanguis aquosior, minus perspirabilis, proindeque colluviem serosam, & fæculentias heterogeneas congerere aptus est, quin & cerebrum humidius debiliusque existens, sanguinis recrementa quavis facile suscipit: quare observare licet ejusmodi personas in convulsiones propter alias προφάσεις oriundas, magis proclives reperiri 2. Insignis Atrophia tam cito huic febri supervenit, quoniam ob succi nervosi depravationem nutricatus munia ab eo pendentia (quæ prout alibi ostendimus, sunt maxime activa) protinus defecerunt; quamvis enim minime concedimus humorem nervosum solummodo nutritium esse, sed materiam partibus alendis destinatam in massa sanguinea præparatam per arterias dispensari; attamen arbitrari fas sit liquorem cerebri & nervosi generis irriguum, sub ratione causæ efficientis alimentationi plurimum conducere: hic enim spiritu animali turgescens: succum nutritium cuilibet parti à sanguine allatum actuat & vigorat, eumque in corporis alendi meatus ac intimos recessus admittens & velut intro manuducens, assimilat: quare cùm hic liquor œconomus adeo depravatur ut spiritus animales, circa nutritionis opus requisitos, haud rite suppeditet, membra quælibet ac partes, veluti stomachus in tono suo vitiatus nutrimentum quodvis oblatum, vel respuunt, vel proprium in usum recipere nequeunt: propterea quidem in hoc morbo moles sive habitus corporis ut plenior aut obesus, plus ac citius deterebatur quam in febre causone, ubi à calore intenso, aut sudoribus copiosis longe plus evaporat: cujus ratio est, quoniam in febre ardenti, licet sanguis valde effervescens copiosius exhalat, interea tamen aliquid nutrimenti jugiter apponit, quod singulæ partes, liquoris nervosi beneficio adjutæ, facile excipiunt & assimilant: verùm in ista lue τυφώδη, quanquam materia nutritiva satis apparatur, tamẽ spirituum ὀργανικῶν defectu nutricio prorsus inhibebatur. 3. Ob prædictas rationes etiam febris ista diutissime protracta vix unquam critice judicari, ac difficulter medicamentorum

torum ope curari solebat, materies enim febrilis statim à morbi initio in liquorem nervosum irrepens, ab ejus sinu ægre postea, & nonnisi longo tempore exterminari potuit: quippe hic latex motu segni, inque vasis obstrictis lente scatutiens, non uti sanguis effervescentiam depurativam, sive fermentationem sponte concipit, neque medicamentorum vires ad eum facile ac illibatæ pertingunt, sed aut aliis partibus prius impenduntur, aut siquidem heterogenea sunt, a cerebro incongruum quodvis respuente, prorsus excluduntur; Equidem ob hanc rationem, quævis cerebri & nervorum affectiones, medicinæ velut opprobrium facientes, difficillime sanantur. Itaque in hac febre, si quando labes cerebro & nervoso generi impressa tolleretur, vel tussis immanis cum sputo copioso, vel tumores & abscessus in collo succedebant; scil. materia morbifica à sanguine resorpta, & rursus deposita vel in thoracem, vel in glandulas & emunctoria juxta cervicem consita: Cæterum hic morbus contumacior extitit, quoniam & sanguinis dyscrasia non facile emendaretur: nam licet ab initio latex ejus recrementis usque in nervosum liquorem suffusis minus ac inertius effervesceret, postea tamen receptaculis hisce coppletis, & fæculentiæ morbificæ, ac insuper materia nutritia partibus solidis alendis minime impensa, usque in cruore residens ipsum aggravabant, eique propter molesti hujus non miscibilis exclusionem, effervescentiam non secus ac in febre hectica assolet, aut fere continuam aut subinde repetere aptam inducebant: Enim vero sæpius observari in hac febre, à jusculis avenaceis, decocto hordei, alioque victu tenuiori, non minus ebullitionis in sanguine concitari quam a jure carnium consummato: nempe utrobique succus nutritius, e chylo in sanguinem suppeditatus, siquidem in nutritionis opus non impendebatur, velut quoddam heterogeneum, & non rite miscibile sanguini molestiam inferebat: atque ob hujus succi superflui particulas, cum sero copiose amandatas, *Vrina* valde *crassa*, rubicunda, & contentis plurimum saturata exiltebat: Etiam ob hanc rationem alvus plurimum soluta fuit, in quantum sanguis, succo nutritio satur, minorem chyli portionem e visceribus exsugebat, atque istius, quod ipsi inferebatur partem intestinis reinfundebat: Intemperies insuper febrilis tamdiu cruori inhærebat, quia donec regimine animali restituto nutritio rite perageretur, materies ista superflua in massa sanguinea congerebatur. *Willis l. c. ubi vide hujus febris curationem.*

Intra nycthemeri spatium fatum obierit] Febrem hanc epidemicam diutissime protractam ait, vix critice judicatam, medicamentisque refractariam: Hujus tamen puellæ fatum acceleratum fuit, morbique historia brevior, ob accedentem spasmorum frequentiam & vehementiam.

Membrana cerebri sanguine pluribus in locis extravasato &c. Pulmonum caro valde rubicunda &c.] Aliquando vis ipsius febris in partem aliquam sævit, ut æger tantum vel se capite dolere dicat, vel renibus, vel aliqua alia parte: Quod evenire puto, vel cùm peculiaris in parte aliqua infirmitas est & vitium, vel cum febris ipsius subjectum est potius quidam teter vapor, qui prout vel in illas partes, vel in has repit, ita quoque sui notas & signa exhibet: Audivimus observatum esse ab *Hippocr.* in Coacis (locum videre non contigit) rigores aut horrores inanes in febrium paroxysmis, translationem in caput afferre symptomaticam, id est, dum effertur vapor febrilis a foco, aut tenuis ichor, qui naturam perturbans & calorem afficiens, eundem foris intro revocat, unde aut rigor aut frigus insequitur periodicum: Quod si hoc frustra fiat, & potius recta caput vapor appetat, ac si constituatur firmeturque sedes in capite, dolor oboritur sævissimus, & adurentis in toto capite caloris sensus excitatur, in cæteris partibus nil simile percipitur, Et vulgus se febrem in capite habere narrat: Item in passim vagantibus febribus periodicis, cum semen morbi extinctum videretur, certis quibusdam diebus, ac si novus paroxysmus suscitandus foret, calor aut in capite summus, aut in alia parte, & dolor excitatur: quod fit aut ob paucitatem materiæ, aut quia ea nondum satis apta est ad putrendum & motum: Denique in febrium ineuntibus paroxysmis, præter consuetudinem quædam symptomata apparent, aut ingens capitis solius dolor aut brachii, aut cruris, aut velut incubus, aut suffocatio: nonnullis quædam contractiunculæ convulsionibus similes, non autem manifestus quidam calor apparet in toto corpore, à quo febris suam essentiam nanciscitur: Quod fit meo judicio propter aliquam separationem & secretionem materiei, quæ non per venas, sed per arterias, aut nervos, aut inanes quosdam mæandros irrepens, insolentia quædam symptomata procreat ac gignit: Quod & confirmant ea quæ scripsit *Gal. de Cris. l. 3. c. 9.* dum rationem reddit cur in principiis febrium, sive delirium accesserit, sive alicujus membri sideratio, periturum hominem sciendum est, si non optimum aliquod signum accesserit: Ex quibus omnibus apparet, contingere sæpe ut moveatur materia, tum suo ipsius nutu atque spontes, utpote animata & excitata suo spiritu & ichore (nullus enim humor sine aut flatu aut ichore cito impellitur) tum naturæ vi pellente, & tum in partem aliquam vis atque impetus iste & impressio redundat: unde quæri posset an satius sit in unam tantum partem vim istius tempestatis febrilis redundasse, an in totum corpus: nam si in totum corpus malum æquabiliter repat, plures & partes & facultates læduntur: contra melius esset diffundi hoc totum virus & in multas corporis partes dissipari, quàm ita confertim & gregatim in unam principem partem insultasse atque impetu ruisse. *Ballonius.*

§. 2. Tumpo-

§. 2. Temporibus inconstantibus morbi equidem fiunt inconstantes, dummodo illorum perduraverit inconstantia: sed quando ipsorum inæqualitas uniformis aliquandiu perstiterit, prout factum est per duos annos fere continuos, ut plurimum fuerunt austrini, ventosi, frigidi, pluvii, & cum maxima aquarum illuvie, morbi supervenientes constantes apparent & fere uniformes: Cujusmodi sunt febres hoc tempore grassantes, non Bergomi tantum, sed Bononiæ, Venetiis, in Foro Juliensi, agro Patavii, Vicentiæ & fere ubique locorum; In his enim omnibus locis populariter sævierunt febres, non quidem vere Pestilentes, quia licet multos interfecerint, ut plurimum tamen fuerunt salutares, nec alicui communicatum fuit contagium, sed sunt Ardentes spuriæ, ad continentium naturam accedentes invadentes, cum dolore capitis, colli, lumborum & totius corporis perseverantes, cum siti, vigiliis, comate vigili, paraphrenitide, & aliquando cum vera phrenitide, vermibus & cum peticulis erumpentibus, plerumque rubris, aliquando violaceis, nigris diversis temporibus, utplurimum circa septimam, & in puerulis cum morbillis & variolis, Et urinis tenuibus, aliquando crassis & turbidis, & aliis accidentibus malum morem harum febrium commonstrantibus: hæque febres viros magis quam mulieres affligunt, eosque utplurimum infra secundum senium constitutos, si præsertim plethorici, biliosi, aut melancholici fuerint, si locorum humidorum fuerint incolæ, si incomposite vixerint, immodice incaluerint, veneri indulserint, vitiosisve succis redundaverint, raro Claustrales, tanquam minus incomposite viventes.

Originem autem habuerunt hæ febres utplurimum à putredine circa viscera natura la, ideoq; & vermes fuerunt excreti, & diarrhœæ non raro subsequutæ, cum criticæ tum symptomaticæ: Fere tamen semper sese insinuavit putredo in totum venosum genus, *non sine aliqua Pulmonum inflammatione, ut apparuit ex dissectione Cadaverum*: Hincq; factum fuit ut fere in omnibus apparuerint peticulæ; pluribus supervenerint sudores aliquando diaphoretici, non raro salutares, & fere omnes judicati sint per urinas copiosas. *Ben. Silvaticus consil. xiv. cent. I.*

SCHOLIA.

Harum febrium sicuti causa adæquata fuit vel insignis exustio, vel excellens & vera humorum peccantium corruptio, aliquando superante natura, aliquando eadem superata, ita causa communis fuit inæqualis aëris intemperies, quoad activas qualitates, cum excessu humiditatis quoad passivas: Hinc enim accidit ut caput pluribus humidius sit redditum quam conveniat, & interna viscera vitiosis humoribus cujuscunque generis, à prædominio tamen serosis & biliosis fuerint repleta, impeditaque ipsorum ventilatione, cum à cutis constipatione, propter ambientis frigiditatem, tum ab internis obstructionibus computruerint, & putrescendo febrium prædictarum causæ fuerint, cum enarratis symptomatibus pro varia parte affecta & diversitate dispositionis partium principalium; Foveri quidem potest hæc febris ab annonæ charitate, cujus merito facta est major congestio vitiosorum humorum; hancque ob causam pauperes febricitant magis quam divites & frequentius intereunt; non tamen annonæ charitas fuit causa principalis harum febrium, ut quispiam suspicari posset, non enim divites his febribus fuissent correpti, utpote qui annonæ charitatem non fuerunt experti: Quæ cum ita sint, sperandum etiam est morbum hunc pestilentem non futurum, dummodo austrinæ constitutiones tamdiu non perdurent: ut hinc aër non solum intemperatus fiat, verum etiam corruptionem & putredinem concipiat per admistionem vaporum putridorum: Quod ne fiat, ventilationes, ignis accensiones, viarum mundities & diligenter cadaverum humationes erunt necessariæ: Pro curatione autem harum febrium insistendum refrigerantibus, exsiccantibus, divertentibus a partibus principibus, deobstruentibus, bezoarticis & vires conservantibus: Ideo inter Chirurgica principem locum obtinet venæ sectio: Si vires non permiserint, venarum sedalium apertionem laudamus, & ratione revulsionis à partibus principibus, & ratione vacuationis à venoso genere: Postea cucurbitulas cum scarificatas, tum non scarificatas, lumbis & infernis partibus applicandas censemus, frictiones & inunctiones injungimus, dummodo natura non tentet excretionem materiæ per alias partes corporis: Vesicantia præsentaneum & tutissimum semper remedium fuere: Inter Pharmaceutica laudamus blandas alvi subductiones, cùm natura non transmittit cum impetu ad cutem: Largas potationes aquæ hordeaceæ aut seri lactis caprini cum spiritu chalchanti, refrigerant enim, sitim sedant, urinam movent, sudorem alliciunt & omnibus intentionibus satisfaciunt; non omissis Bezoarticis, frigidis vel parum calidis, nec valde adstringentibus: Medicamenta ex citro sunt tutissima, Aqua ex toto citro: Margaritæ præp. c. c. sunt exsiccantia: diuretica, sudorifica temperatissima, Inter externa Oleum scorpionis *Matthioli*, &c. *Idem.*

Supervenerint sudores plurimi] Ad sudorem proclives esse qui Pulmones habent calidos, quia tenues obtinent humores, observat *Walæus* in sua methodo medendi: Ita phthisicos sudoribus continuis ferme diffluere videmus, & in tantum debilitari ut Medicus vel maxime accessum habeat viribus illorum succurrere & sudores impedire.

§. 3. Sæpe decipiuntur Medici, Peripneumoniæ speciem pro febre mali moris & maligna judicantes, ac pro tali curantes: Et dum febres hujusmodi epidemiales vagantur, Si corpora eorum qui perierunt secta sint, maxima ex parte inveni labem, vel in extremis lobis, vel in parte postica pulmonum, quæ ad gangrænam perexiguam tendebat: Id ipsum etiam accepi à Doctore celeberrimo, qui se eadem experimenta multoties observasse testatus fuit: Ideo caute in his procedendum est ut cognoscatur pars affecta.

SCHOLIA.

IN Pulmonum affectibus non plerumque respiratio læditur, quod provenit, partim ex natura affectuum, partim ex situ, Nam Tabes, vel ulcus Pulmonum, ex se respirationem non lædit nisi per accidens, cum scil. pus vel pituita in arteriis eorum recipitur: Similiter pituita, quæ in pulmonum substantia recipitur, respirationem parum aut nihil lædit, nisi cum vasa obstruit, & aëris ad cor ingressum vel egressum cohibet: aut pulmones magnificando, inanitatem pectoris, quæ ad libere respirandum requiritur, repleri facit: Imo neque ex inflammatione particulari pulmonis, quæ scilicet extrema loborum ejus, vel partem aliquam externam, & maxime posticam obsideat, nisi maxima sit: ex illa enim cor potius præfocationem patitur quam magnam æstuationem; neque ob id arteriæ occluduntur, vel comprimuntur, Et ideo non sequitur neque ratione organi, neque ratione aucti caloris necessitas magna respirationis, neque impedimentum illius, nisi leve. *Inde sæpe decipiuntur Medici, quia hæc est Peripneumoniæ species, &c.* Ideo caute in his procedendum est, ut cognoscatur pars affecta; Quæ ex levi, sed angustiosa respiratione, & subdifficili in aliquo latere decubitu, sicuti ex pulsuum mollitie, ex sudore circa pectus & cervicem, cum adsunt malignitatis notæ, colligi debet: Et maxime cum alvus bene ab excrementis abstergitur, & videntur hujusmodi ex sanguinis evacuatione sublevari, licet parum habita ratione languoris virium & febriculæ convenire videatur: Cognoscitur etiam ex Pulsuum inæqualitate, nam ex parte affecta celeriores & majores, vel crebriores & oppressiores erunt. *Sebastianus Nasius meth. med. Parte 2. p. 298. Vide Lal. à Fonte.*

§. 4. Initio hyemis 1663. districtu dominii Veneti universo, morbus quidam malignus & epidemius grassabatur, quo plusquam lx. millia hominum, ut ferebatur, cum horrore & febri corripiebantur: Horum nonnulli cito interibant, cæteri brevi evadebant.

Sectione cadaverum instituta, mira & vix credibilis vermiculorum minorum copia apparuit, causamque, quæ vel experientissimis nondum in mentem venerat, manifestavit. N. S. Gemmarius, ex illis locis redux, quamprimum ad nos appulit male habere cœpit, sibique propterea metuens ne simili morbo decumbere cogeretur, consilium nostrum expetiit: Purgandum censuimus spec. diaturbith cum Rhabarb. ℈j. pulv. sem. santonic. Jalap. ana ʒß. m. duas dozes sumpsit, juravitque se copiose purgatum plusquam bis mille vermiculos vivos excrevisse. *G. H. Velschius observat. Medico Physic. hecatostea 2. §. 59.*

SCHOLIA.

ANno 1675. mense Augusto & Septembri, vagata est febris epidemia apud Segulianos finitimosque locos, adeo maligna, ut *Burgi*, Metropoli, Urbi populosæ quidem, sed non magnæ, plusquam sexcenti menstruo spatio interierint: Res ad Regem delata, qui Medicum aulicum mittit, exploraturum num Pestis immineret, & an Medici Patrii congruis uterentur remediis, Sed non multo felicior successus penes ipsum fuit: Interim casu innotuit vera luis illius antidotus, Omnes ad unum ægri lumbricos, eosque vivos, egerebant, qui vino irrorati citissime necabantur; hinc concesso vino, quo severe ægri interdicebantur, morbus ex lethali salutaris factus.

§. 5. Non unum vermem, sed aliquot in hominis lenticulis extincti cerebro inventos narrat *Coiter* in appendice Observat. Anatom.

§. 6. In capitibus eorum qui Febre Hungarica mortui sunt, cum sævissimis capitis doloribus, deprehensos vermes testatur *Conradinus* cap. 10. de *Febre Hungarica*. Vide lib. 1. sect. 1.

OBSERVATIO LIX.

Exanthematum Pestilentium origo in partibus internis, Imo quandoque in Periostio, sedem habere ostendit Anatome.

DIdicus Petterd, miles Anglus, robustus, mense Maio, peste correptus, carbunculum in manu habuit: Ad hunc tertia morbi die vocatus est magister Cornelius Chirurgus; Ipse ante ædes in quibus decumbebat æger mihi casu obviam factus, rogabat ut una cum ipso intrarem: Invenimus ægrum jam morti propinquum, corpore plurimis exanthematibus purpureis obsito, quapropter ipsum Deo commisimus: Post discessum disputatio inter nos orta est de causis, origine & forma exanthematum: Ego inter alia cum *Fernelio* statuebam illa non esse solius cutis maculas, sed etiam partium subjectarum: Alter id negabat & dissectione unius aut alterius exanthematis sed id facile demonstrare posse dicebat; Convenit inter nos ut in cadavere prædicti militis (qui intra semihoram à nostro discessu moriebatur) refrigerato, postera die levem incisionem experiundi gratia faceremus: Ipse in femore levem in cute tantùm fecit dissectionem, credens subjectas carnes maculatas non esse: Verum se plane deceptum videns, altiore facta incisione

incisione istarum macularum progressum inquisivit, ac *Fernelium* vera dixisse confessus est: nam invenimus maculas illas ab ipso periostio initium ducere, & latiore basi pyramidis instar per medios musculos recta sursum usque ad cutem ascendere, atque ibi in conum terminari: Chirurgus hac experientia nondum contentus, in brachio supra cubitum alia facta incisione, idem adhuc semel inquisivit: ubi invenimus basin duorum exanthematum (quorum progressum quærebamus) adeo profunde situm non esse, neque ad periostium usque pertingere, sed à duro tendone cujusdam musculi originem sumere. *Diemerbroeck de Peste lib. 4. historia 32.*

SCHOLIA.

TRadunt Jac. Bontium, Medicum Lugduno Batavium, quondam ejusdem rei periculum fecisse, & invenisse quod exanthemata ab ipsis ossibus initium ducerent: Proculdubio etiam *Fernelius*, ejusdem rei ocularum experimentum sumpsit, nam lib. de Febrib. cap. 18. inquit. *Exanthemata ut corporis summa, ita & interiora viscera musculos, nervos, cæterasque partes solidas obsident, ex hisque primam ducunt originem.* Sic etiam *Ioh. Morellus* scribit non tantum exteriorem corporis habitum, sed & interiora viscera atque musculos ejusmodi papulis obsideri, non secus ac per variolas & morbillos: Anne Hepar, Lien, Pulmo, aliaque interna viscera, hujusmodi pestilentialibus exanthematis etiam infestentur, de eo ocularem experientiam non habeo propterea quod licet contagium à dissectione musculorum parvi faciam, illud tamen ex apertione cavitatum abdominis & pectoris, furiosius in astantes irruere posse credam. *Vide Exc. Barthol. consil. de Anat. Pract.* §. 3. *p.* 13.

APPENDIX.

De Exanthematum Pestilentium, Bubonum, & Carbunculorum generatione, ex Eodem.

NEmo Medicorum hactenus Bubonum, Carbunculorum & Exanthematum historiam à vero certoque fundamento descripsit: fortasse quia vel naturę veneni pestilentis ignorantia, vel rei gravitas, vel contagii metus omnes à curiosiore hujus necessariæ scientiæ inquisitione deterruit: Hinc erratum non in una aliqua parte, sed in toto, ut demonstrabimus: Venenum Pestilens cùm sit aëreum & subtile, corpus humanum subiens raro ad cerebrum primo, vel hepar una cum humoribus defertur, sed partim ob substantiæ tenuitatem, partim quia cum inspiratione plerumque in pulmones adducitur, facillime ac citissime venenatam qualitatem imprimit sanguini arterioso, è dextro cordis ventriculo in pulmones impulso, qui ista labe infectus ad sinistrum cordis sinum descendens, vitalitatis arcem impugnare ac labefactare incipit. Huic infensissimo tyranno cor se statim opponens, fortiter cum eo colluctatur, omnesque vires intendit ut dirum ac molestissimum hostem quam citissimè foras expellere ac longissimè à se ablegare possit: Hoc autem venenum, si paucum ac debile, & solummodo tenui seroso vehiculo junctum fuerit, interdum vel solius naturæ vi, vel medicamentorum tempestivo subsidio, brevi temporis spatio cum sudoribus per poros cutis expellitur & dissipatur, antequam sanguinis massæ aliqua pars ab ejus contagio corrumpatur: atque tunc unica forti sudatione ita restituuntur tales infecti, ut nullum mali vestigium relinquatur; Si vero venenum fortius, & ipsius cordis penetralia altius ingressum fuerit, eique firmius inhæserit, tunc ab ejus pravâ infestaque qualitate stimulatum viscus, istius veneni quam maximam potest partem longissime à sese, qua data commodiore via, dispellit, eamque interdum cum impetu, una cum seroso lymphatico vehiculo, ad axillarum glandulas (quæ vulgo dicuntur esse cordis emunctoria) deponit, antequam ab ejus conturbernio aliqua sanguinis arteriosi pars in arteriis majoribus notabiliter corrumpatur, quæ in iis insigni acrimonia salsas lymphatici influentis liquoris particulas, cum effervescentia quadam figendo (sicut in Chymia, aquæ tartari particulæ salsæ, affusione pauxilli olei Vitrioli, illico cum effervescentia quadam figuntur & coagulantur) insignem dolorem, & propter earum impeditum profluxum, conspicuum tumorem faciunt, quem *Bubonem* appellant Medici: Reliquam veneni partem cor quaquaversum à se dispellere, & quam celerrimè potest è suis & arteriarum liminibus ad alias partes exturbare nititur, antequam ab istius infensi hospitis contubernio, & ipsum & ipsius proximum nutrimentum, vitæque fulcrum, sanguis spiritusque vitalis corrumpantur & extinguantur. Hanc fortem expulsionem etiam molitur per arteriam aortam, in quam sæpe magna hujus perniciosi veneni pars deposita, una cum sanguine arterioso, cui immiscetur, sursum ad cerebrum ascendit per arterias carotides, in eoque varia symptomata excitat: Ab ejus veneni malignitate gravatum ac stimulatum cerebrum cum suis membranis, illius quam maximam potest par-

tem, ad glandulas in faucibus & pone aures deponit, quæ in iis Salivalis liquoris fixationem cum effervescentia inducens, Tumorem dolorosum facit, ut sub axillis fieri dictum: Sæpe etiam cor magnam istius veneni partem per ejusdem arteriæ aortæ ramos descendentes, ad inguinum glandulas propellit, quæ & ibi Bubones excitat: Si vero venenum illud acerrimum sit, & à corde per arterias aliquas, una cum sanguinis parte cui inhæret, ad cutem propellatur, in eaque nonnihil subsistat, quocunque loco substiterit, caustica & deleteria sua vi particulam, quam occupat, adurit instar cauterii potentialis, & mox unam pluresve exiguas vesiculas (quales per ambustionem etiam oriri solent) excitat, sicque illam enecando *Carbunculum* facit: Quia autem venenum illud cum sanguinis, cui inhæret, parte à corde huc illuc, qua data via, propellitur, hinc fit, quod non semper in uno, sed multoties in diversis corporis partibus Carbunculi excitentur: Si vero non ad cutem, sed ad aliqua viscera, partesve interiores hæc veneni propulsio fiat, tunc in iis Carbunculi oboriuntur, gravium symptomatum causæ & ægris lethales, quales interdum in membrana Pleura, ventriculo, intestinis, pulmonibus, renibus, generari docet usus: Notandum tamen Carbunculos non semper hanc internam causam habere, sed interdum etiam, licet rarius, à fomite aut contagio extrinsecus in cutem incidente, eique, mediante nonnihil viscoso vehiculo, adhærente, excitari, atque tales sæpe curriculum suum absolvere sine ulla notabili cordis lesione, præcipue in talibus hominibus quibus cor validum est: Carbunculus autem utplurimum ab exili adurente pustula, interdum à pluribus parvis pustulis, seu vesiculis paulo post in unam vesiculam coeuntibus, rarius sine vesicula seu pustula exordium sumit: hinc pars pungitivum dolorem sentit, qualis in gangræna adesse solet, & brevi magis magisque emoritur, ac nigrum vel cinereum colorem acquirit: Quæ vero Carbunculum in circuitu proxime circumstant partes, alterantur (sicut etiam in gangræna & sphacelo fieri solet) valde inflammatur & acriter dolent, easq; natura coquendo ad suppurationem deducit, antequam perfectæ mortificationis labes in illas quoq; proserpat & mediante illa suppuratione corruptam ac emortuam particulam à sanis separat ac ejicit: Fiunt igitur Bubones & Carbunculi à veneno pestilenti, quod cor ex sese per arteriarum cavitates ad alias partes expellit: In quo expulsionis opere si cor, vel ob summum veneni acumen, ejusve firmiorem inhæsionem, vel ob propriam debilitatem, aliudve impedimentum, diutius occupetur, neque satis cito & fortiter se expedire possit, facile multæ spirituum vitalium (i. e. subtilissimæ sanguinis arteriosi) particulæ, ante veneni ex arteriis egressum, sine putredine corrumpuntur & quasi extinguuntur, atque tales cum reliquo nutritio sanguine ad frigidiores partes, nempe membranas, tendines, ligamenta & periostea delatæ, ob earum subfrigidam constitutionem, mox in iis paulo crassiores evadunt, summamque mobilitatem deponentes, ex illis partibus pyramidali forma, à latiore basi paulatim versus cutem in acumen ascendunt, (instar fumi lampadis recens extinctæ musculorum aliarumque intermediarum partium substantiam porosam, ob aliqualem superstitem tenuitatem, insensibiliter transeuntes, usque dum ad cutem perveniant, in qua ob externum frigus nonnihil condensatæ, & à cutis densitate, detentæ, magis constipantur, & maculas illas constituunt, quas *Exanthemata* appellamus: Quæ maculæ majores vel minores, & hujus vel illius coloris sunt, prout magis vel minus corrupti sunt illi spiritus arteriosi, & majore vel minore quantitate, à partium calore magis minusve sursum, seu versus cutem feruntur: plerumque autem sunt coloris obscure purpurei, & exactè rotundæ, granum piperis majusculum, vel etiam parvum, in circuitu magnitudine referentes: aliæ formæ, aliique colores non tam communes frequentesve sunt, quamvis interdum reperiantur: Tamdiu autem per illas intermedias partes corrupti illi spiritus arteriosi versus cutem ascendunt, quousque à partium calore propelluntur, quo deficiente, mox in partibus quasi coagulati subsistunt, suique coloris (purpurei, subnigricantis, violacei, alteriusve) maculas in illis relinquunt, quæ in cadaverum pestilentium dissectione, non minus intus quam foris inveniuntur, & plerumque ab aliqua membrana, ligamento aut periosteo, latiore basi in acumen versus cutem assurgere comperiuntur: Interim quia partibus quibus inhærent nullam molestiam aut corruptionem inferunt, videtur venenum, quod dictos spiritus corripit, in iis esse extinctum & emortuum, eæque sine veneno esse: Posuimus verò Exanthemata oriri ab arteriosi spirituosioris sanguinis sine putredine corruptis seu extinctis particulis, per arteriarum minimarum extremitates exclusis seu expulsis: Illa est vera Exanthematum materia, quam veram esse varia docent: 1. Quod insensibiliter, sicuti solent spiritus, transeat partes carnosas aliasque intermedias. 2. Quod exanthemata pestilentia sint sine tumore. 3. Quod persistant sine inflammatione. 4. Quod sint absque dolore, 5. Quod non lædant manifeste partes

per

per quas transeunt & quibus inhærent. 6. Quod non separentur instar carbunculi, nec suppurent instar ulceris: Quæ omnia, aut saltem aliqua ex his necessario adesse deberent, si, secundum opinionem vulgarem, producerentur ab alicujus humoris putredine, inflammatione vel ebullitione: Verum viam esse, quam posui, docet Anatome, quæ primo ostendit Exanthemata non esse solius cutis maculas, sed illas ab interioribus partibus initio sumpto ad cutem ascendere nec minus inhærerere interioribus quam cuti: Deinde demonstrat multo latiores arteriolas versus interiores membranas hiare quam versus cutem; atque hinc naturam lacessitam longè facilius corruptas spirituosas sanguinis arteriosi particulas effundere, & per latiores vias deponere versus interiores membranosas partes, quam per angustiores versus cutem: quæ tamen ob tenuitatem jam deficere incipientem, à vicinarum partium calore propelluntur, ac per incumbentium carnosarum partium latiores poros ascendunt ad cutem, in qua sub cuticulæ densitate, à frigore externo incrassati subsistunt, dictasque maculas efficiunt, quæ semper longè periculosiores sunt quàm Carbunculi aut Bubones; non ut causæ, sed ut signa; quia in his cor adeo validum est ut perniciosum venenum versus externas partes depellere, & sanguinem à pestilenti corruptione præservare possit: In illis vero adeo debile est, ut nec venenum foras expellere, nec sanguinis corruptionem avertere possit, quod brevi sequuturæ mortis indicium est: unde fit quod ex sexcentis peste laborantibus vix unus evadat cui exanthemata in cute apparent. *Diemerbroeck lib. 1. de Peste cap. xiv.*

Observatio LX.

Variolæ *lethales ob adjunctam Pulmonis inflammationem.* 1. Variolæ *&* Morbilli *etiamnum partibus internis bellum indixere.* 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. *In hepate pueri à* Morbillis *extincti vermes reperti.* 11. Morbillis *retrocedentibus uteri sphacelus citò lethalis succedit.* 12. *Ossa quorundam à* Variolis *extinctorum erosa fuere.* 13. *Hepatis gangræna successit* 14.

§. 1. QUamvis morbi anno 1675. epidemii, paucis exitio fuerint, malignitatis omnis expertes, inter quos *Variolæ & Morbilli*, tota æstate vulgares, nonnullis tamen lethum intulerunt, vel ob prævium morbidum apparatum, vel quia pars aliqua nobilis ante debilis fuerit, in quam sævitiem suam clam exeruerint; vel quia partibus etiamnum internis perniciem attulerint; vel ob naturæ ignaviam, quæ virulentum humorem omnem foras pellere non potuerit: vel quia ejusmodi exanthemata certis quibusdam familiis magis injuria sint; indicio sunt foveæ altius vultui insculptæ aliique nævi superstites: Mitto in curatione errores nimium frequentes, & abusus remediorum quæ à centro ad peripheriam turgentem sponte humorem incitant, à quibus incandescit & efferatur, præcepsque in partes principes irruit: Lugubri fato Serenissimus Princeps *Georgius, Hassiæ Lantgravius,* qui cum Seren. Fratre paucos ante menses Genevam appulerat, annum xvij. agens, nobis reluctantibus ereptus est: Junii die xxv. pro more mensæ accubuit; bihorio post, hora scil. secunda pomeridiana, supervenit vomitus, phlegmatis non cibi, nihil enim in prandio assumpsit, accedente lumborum & imi ventris dolore: Qui S. P. à consiliis Medicis erat, Excell. & Clariss. Dom. *Combach*, nephriticum affectum suspicatur, quod alias non semel S. C. arenulas cum lotio exclusisset, idque mali perIllustri Familiæ gentilium esset: Quamobrem clysterem lenientem & anodynum præscribit, à quo bis alvus commota, nequaquam tamen remittentibus symptomatis: quin protinus se iis adjungit febris, veloci pulsu & magno se prodent, siti & aliis: Quæ cum mihi narraret Clariss. Medicus, ab Ejus sententia discedere coactus fui, atque perpensis ejusmodi symptomatis, tunc familiaribus illis qui Exanthemata illa sinu fovebant, de Variolis aut Morbillis imminentibus, protinus suspicio innata est, vel maxime quod in florido vultu oculi splendore micarent, neque adhuc S. P. tributum hoc pependisset: Cùm præsidia necessaria animo versaremus, illico celebre illud & necessarium se obtulit, Sanguinis missio, protinus, & priusquam exanthemata se proferrent, quarto fere die erumpentia, celebranda; ne elapsa occasione periculum internæ phlegmones, aut nimii sanguinis æstus incurreret S. P. At quia cum admodum Splendida Persona res erat, citra Seniorum & Saniorum consilium nihil moliri placuit: Porro quod nox ingruens generosi illius remedii usum prohibere videretur, interim oculorum, faucium, æstus & vigiliarum imminentium provisio habita, præscripto collyrio, gargarismate, julepo, refrigerante & humorum tumultum compescente: Postridie Junii xxij. simul cum aurora tres alii advenere convocati Medici, experien-

tia & doctrina celebres DD. *Alexander Diodati*, Facultatis Decanus, *Stephanus le Clerc* Senator, & *Iohannes Bonetus*: qui exploratis explorandis, consultationeque nobiscum inita, unanimi consensu propositam sanguinis missionem adprobarunt, eamque sine remora faciendam, Eo quod, experientia teste, ii, quibus mature demitur, facilius & felicius morbo defungantur, quia dempta sarcinæ parte, levataque eo, quo velut onere premebatur natura, reliquum facilius superet, expellat & concoquat: Additum febrem Exanthematum productricem de synochorum genere esse, quas sanguinis fervor inducit: Pustulas emergere prægresso ejus in vasis orgasmo, fermentatione, & despumatione, quæ non potest esse non nimia in juvenili ætate, temperamento sanguineo, tempestate vernali simili, accedente uberiori victus ratione, sanguinis feraci: Consentire regionem natali S. P. solo tepidiorem: Nec prohibere inassuetudinem, alias præclusum iri fores non venæ sectioni modo, sed cuicunque alii remedio: Imo allatum decantatum illud, primam venæ sectionem perpetuo salutiferam esse: Apud nos ex arte factam efficax esse, citum & tutum præsidium: Interni æstus viscerum argumenta esse, linguam asperam, ad radicem nigricantem, incipientis alicubi phlegmones aut cacoethiæ præsagium: E qua autem vena, & quæ quantitas sanguinis demenda esset ulterius perquisitum: ac citra discordiam alterutrius pedis vas tundendum esse decretum fuit: Ejus quippe beneficio totius corporis depleri vasa, stante circulationis sanguinis doctrina; hinc beneficium in totum redundare: Febres plerasque tunc vagantes cephalalgiam, imo & delirium sibi adsciscere; quæ symptomata ejusmodi auxilio præcaverentur: Minus terrificam fore inexperto S. P. quod obtutum oculorum effugere liceret: Minorique virium dispendio fieri, quod pedes à fonte caloris sint dissiti.

Tertio ergo à decubitu die, ante septimam matutinam, utroque S. P. pede in calidam demerso, quo tumentioris venæ electio fieret, è dextro sanguis eductus est, qui citra aliqualem virium casum rivulose ad uncias septem effluxit, vas dividente perito Chirurgo & veniseca Mag. *Dentand* juniore: Reclinato in lectum S. P. temperandi interni æstus gratia, & roboris partium principum, exhibitum Julep perlatum: Circa meridiem leves pustularum efflorescentiæ, quæ sub vesperam delituerunt, saltem oculorum aciem effugiebant: Quamobrem è re visum fuit iis quorum curæ commissus S.P. expulsivam Emulsionem præbere, ex semin. mali citrii, card. bened. napi aq. scorzoner. scabios. borrag. conf. hyacinth. margar. pptis, &c. quo latentes variolæ iterum se proferrent, & impugnaretur cacoethia jam tum suspecta; Arebant enim fauces & radix linguæ cum nigredine, absque ἀξιολόγῳ siti: Admotus eodem tempore vivus pipio cordis regioni, speciebus cordialibus temperatis conspersus.

Nox sequens implacida fuit & insomnis, per quam pustularum, sed exiguarum in vultu & manibus, sinistra præsertim, copia emersit: Febris erat mediocris, sitis non intensa: ideoque ad reliquiarum latentium faciliorem eruptionem, tantillum vini oligophori, ejusque dilutissimi (quod avide expectebat S. C.) semel concessum adjecto ovo sorbili: Linguæ fauciumq; scabritiei leniendæ ergo, præscriptus est astacorum succus, cum aquis convenientibus elicitus: Ad noctem sequentem præscripta Emulsio cardiaca leniens, leviter diaphoretica, quia natura segnius operi incumbere videbatur: admotique iterum cordi & plantis pedum pipiones, quo infra revellerentur vapores mentis arcem invadentes.

Die v. Junii xxix. hora iv. matutina, exhibuit se nobis vultus pustulis, sed latioribus conspersus; jectigatio insignis erat & mutandi cubilis subinde desiderium: quod quanquam, retrocessionis metu, severe prohiberemus, consequi tamen à S. P. omnino sui juris, non licuit, quin in aliud grabatum transilierit: Interim linguæ scabrities cum faucium nigredine augeri, ac raninarum venarum intumescentia: Unde jam tum phlogoseos partium spirabilium opinio innata, consiliumque de iis ferro dividendis captum, quæ apertæ atrum cruorem, quanquam saliva multa dilutum, effuderunt: Ptyalismus frequens S. P. molestus erat: Inspectæ fauces crassa phlegmata adhærentia ostendebant; Ad meridiem & vesperam intendebatur linguæ siccitas, cum appetitus potus imminutione, ea propter ad bibendum compellendus fuit S. P. quo pulmones humectarentur, (quos arescere vox fusca & obscura ostendebat) & fauces crassa pituita obsessæ eluerentur: Siccitatem adaugebat linguæ ἀκεφαλαία & aëris (ore perpetuo hiante) introsusceptio: Pustularum magna erat inæqualitas, quædam enim depressæ, aliæ eminebant, hydatidibus aut phlyctænis similes; differebant & magnitudine, paucæ erant magnæ, minimarum & miliacearum ubertas; præsertim in facie & malis, in quibus, cum rubore ἐρυσιπελατώδη, densissime consitæ, herpetis miliaris speciem præ se ferentes, adeoque affectus ex variolis & morbillis mixti, cum suspicione affectorum pulmonum, quanquam abesset tussis & libera esset respiratio: Iteratum Julep perlatum & Emulsio ex cancris.

Die

Die vi. Junii xxx. mane exanthemata paulo extantiora, linguæ ſiccitas adaucta, ſcabrities, nigrities: Vox propemodum rauca & tremula: deglutitio difficilis, ſitis abſentia, pulſus creber, ſed ſine anomalia, parvus & diſpar affectui, calor mediocris, anxietas ſumma & volutatio in lecto; urinæ à naturalibus non aberant neque colore neque conſiſtentia, partium thoracicarum præſertim affectarum indicium: Quæ cuncta oppreſſam naturam ob materiam in præcordiis latitantem arguebant: Eapropter ad cucurbitularum ſubſidium confugiendum fuit, eo in caſu venæ ſectionis vices obtinentium: quæ ſenario numero admotæ ſunt lumbis,natibus & internis femoribus: quæ quantumvis addita fuerit ſcarificatio, nequiquam tamen cruoris elicuerunt, quod totus in pectus confluxiſſet: Exinde porrectus fuit Pulvis ruber Pannonicus, cum cornu cervino præparato philoſophice, ex aquis ſcabioſæ, card.ben.Paulo poſt obrepſit ſomnus, ſequutus ſudor puſtularumq; nova eruptio: lingua purior apparuit, minus aſpera & craſſa: Nocte inſtante, hora octava, ſudor iterum prorumpit,quo deterſo S.P.hilaris fuit, vultus tumentior & exanthemata manifeſtiora.

Nox præcedens diem morbi vii, Julii primam,implacida fuit quam S.P.ſine ſomno tranſegit: Variolarum eadem quæ pridie conditio;febris fuit manifeſtior,pulſus inæqualis & debilior, alvus dura,cujus molliendæ gratia injectum clyſma ex carnium juſculo, oleo amygdalino,ſaccharo & pauco nitro depurato ad refrigerium: unica ſequuta dejectio, ſed larga cum ſcybalis: Puſtulæ in brachiis & collo tumorem ſervabant, ſubſidentibus iis quæ in vultu: Genæ, dextra præſertim,herpete miliaceo infectæ videbantur, rubore intenſo ſuffuſæ: Calor totius acer & mordax, pulſus creber: Circa quintam veſpertinam ſomnus obrepit ſuavis, cum ἐφιδρώσει; experrectus hilaris fuit S. P. cœnam ſumpſit, exacto bihorio Julep perlatum.

Diem viii. Julii ſecundam, nox præceſſit quieta, etſi ſomni fere expers: Faciei variolæ eodem in ſtatu, in brachiis & manibus exertiores cum maturationis levibus indiciis: Pulſus quam pridie ſedatior, lingua adhuc purior,abſcedente fœda cruſta circumveſtiente: Data hora vi. dozis apozematis refrigerantis,alterantis.x. clyſter injectus ob ſubſiſtentem alvum & ad refrigerium: A prandio animi angor S.P. occupat & de morte imminente cogitatio: Veſperi alvus ſponte & copioſiſſime ſolvitur, ſeroſis prodeuntibus, ſuperſtite ad dejiciendum inani ſtimulo, quamobrem lectum ut repeteret ſollicitandus fuit S. P. cui redditum ſomnus duarum horarum invaſit, à quo mœſtus experrexit, reſpondere laceſſitus renuens. Dehinc Pulſus de magnitudine remittit, fitque crebrior, cum caloris intenſione, tactum acriter ferientis, linguáque iterum aſpera fit, à diſruptis eam obſidentibus puſtulis. Potum ex toto malo citrio diſſecto, cum aqua & ſaccharo avide exoptabat, qui illi paratus ex decocto radic.ſcorzoneræ, cornu cervino, portiuncula citrli & ſaccharo. Ad ſeptimam veſpertinam ſomno iterum præhenditur S. P. quo ſolutus ter alvum, at minus copioſe depoſuit: Puſtulis, in magnitudine admodum inæqualibus, interſperſæ erant maculæ morbillis affines; exanthematum autem plurima ſubſidebant & retrocedebant:quædam puriformia erant, at revera inania. Labia, palpebræ denſiſſime ab iis obſidebantur. Oculorum aderat rubor cum coruſcatione:Siniſtri adnata tunica ad minorē canthum ecchymoſi erat fœdata: Alvi cohibendæ cauſa præſcripta eſt tinctura roſarum julepo Alexandrino commiſcenda: Vaporibus cerebrum percellebatur; quos revellere fategimus pipionibus plantis pedum applicatis. Cordi item admotus ſacculus ex cardiacis pulveribus conflatus. Quoties potus & juſcula offerebantur, præmittebatur Pulvis ruber Pannonicus cum margaritis.

Dies ix. Julii iii. noctem ſequuta eſt pacatiorem, hilari & benigno vultu nos excepit S. P. oculis nitor reſtitutus, pulſus vero creberrimus, parvus, calori, qui acriter tactum feriebat, non conſentiens: alvus ſubſtitit, ſitis mediocris, ſemel enim per noctem potum expetiit. Exanthematum eadem conditio: Circa meridiem S.P. taciturnus fuit, vix ad interrogatus reſpondens. Pulſus plenior & æqualior apparebat. Sub veſperam δυσδιέγερτος ſomnus irrepſit, Sopori proximus; excitatus occupati cerebri indicia dabat, vellicationem ægre ferens & protinus in ſomnum relabens: Exinde manifeſte vires collabi; indè ſpes, in ſola juvenili ætate, collocata, retro collapſa referri; pulſus enim cum inæqualitate in horas minor fiebat: ſopori etiamnum ſtertor acceſſit, eluto gutture deſinens & abſterſo viſcido adhærente illi mucore, Ad merinoctium major virium ruina, vitalium & animalium: pulſus ex intervallis deliteſcebat, ex intervallis reſurgebat, colluctantis naturæ cum morbo argumentum, hujus autem dominatum tenentis. Frigeſcebant extrema, ob retroceſſum caloris ad intimas partes quem revocare tentabamus pipionum applicatione.

Dies x. Sereniſſimo Principi fatalis fuit. Julii iv. circa ſecundam matutinam incanduit febris, non tam ex pulſus micatione quam vultus rubore & calore acriter feriente manifeſta. Subſequutus eſt univerſalis ſudor, ubertim manans & calidus, ſed infrugifer, imo

noxius, ſubſecuto inde ſpirituum, ac proinde virium inſigni reſolutione, Interim dum animæ conſulit Venerandus Paſtor ingruit valida ſed brevis totius convulſio, animæ abiturientis opinionem faciens, ad horas tamen aliquot cohibitæ cardiacorum efficacia & auxilio, quæ tandem horis pomeridianis terris valedixit, eam efflante leniſſime & citra ullum ſuſpirium Sereniſſimo Principe.

Obſervata in cadavere Sereniſſimi Principis Georgii Haſſiæ Lantgravii, &c.

1°. Nullæ maculæ, ſeu petechiæ in habitu corporis deprehenſæ, at inſignis livor à ſumma cervice ad imos lumbos expanſus: Puſtulæ plurimæ artus & pectoris regionem obſidebant, nullæ in abdomine notatæ.

2. Aperto corpore, Inteſtina flatibus tumida apparuere.

3. Muſculi abdominis & thoracis excarnes & ſine pinguedine.

4. Omentum lacerum, diſcerptum, mediam duntaxat inteſtinorum partem cooperiens.

5. Meſenterium integrum.

6. Ventriculus contractus & inanis.

7. Hepar ſummum incolume, ſed magnum, Extremi lobi nigricabant.

8. Lien ſine labe.

9. Cyſtis fellea cruorem nigricantem continebat.

10. Pancreas naturale.

11. Renes ſalvi: Siniſter dextrum duplo mole ſuperabat. Pelvis dextri aliquid muci continebat.

12. Copia inſignis cruoris nigri in cavitate pectoris & abdominis.

13. Cuncta maſſa ſanguinea nigricans, aduſta, naturali craſſior.

14. Pulmones ſiniſtra parte liberi; dextra infimáque coſtis & dorſo annexi fibrarum membranearum ope, (*idem obſervatum in Cadavere Sereniſſimi Fratris Pariſiis diſſecto, referente Clariſſ. D.D. Combach.*) Parte dextra concava inflammati: Lobus ſiniſter ſuperior maculis nigris conſperſus erat: In dextro animadverſus abſceſſus incipiens, jamque purulentus.

15. Cor integrum, ſed parvum, quale generoſis adſcribitur.

16. Pericardium humore pene deſtitutum.

17. Veſica urinaria inanis & parva.

18. Lingua & Fauces variolis obſitæ erant.

19. Ab iis immunis epiglottis & tota aſpera arteria.

20. Caro muſculoſa valde ſicca & nigricans.

21. Cerebrum integerrimum.

SCHOLIA.

INteriorem viſcerum examen non Variolas ſolum Sereniſſimo Principi funeſtas fuiſſe, ſed præcipue cacoethiam, ex intenſo metaphreni lumborumque livore ſe prodentem, palam facit: Cladis vero potiſſima cauſa extitit Pulmonum non una ſimplexq; læſio, quorum uterque lobus diverſimode affectus fuit: Porro quanquam cum exanthematis ſolis pugnam initam exiſtimatam ſit, Malignitatem tamen, etiamnum ab initio, & cum ſuſcepta conſultatio ſuſpectã fuiſſe, teſtimonium perhibent qui deliberantibus Medicis adſtitere: Revera levis Phantaſiæ error ingruente morbo: Lingua aſpera & ad radicem atrorce tincta: Pulſus calori acri non reſpondens: Urinæ toto morbi decurſu naturalibus affines, Sitis exigua præſentibus cauſis ſitiferis, infidam jam tum morbi indolem deſignabant: Hanc vero cacoethiam inflammationi cuipiam internæ adſcribendam eſſe, potius quam humorum occulto vitio, recenſita ſigna innuebant. De Pulmonum læſione etſi aperte non conſtaret, quia reſpiratio ſat erat libera, aberat tuſſis, halituſque oris nihil ingratum afferebat, Ex lingua tamen, quæ in morbi progreſſu ἐξανθηματικὴ apparuit, denſa, tumida, τραχεῖα, ac raninarum venarum illi ſubditarum intumeſcentia, Illos inquam labis non fuiſſe expertes jam tum quodammodo conſtabat. Nec alio conſilio illorum vaſorum facta fuit apertio, quod beneficium ejuſmodi phlebotomes in ipſos pulmones corrivari non ignoraremus: Iteratæ enim, in brachiis faciendæ ex artis legibus, ad inflammationis progreſſum cohibendum, nobis eſt acciſa poteſtas, atque ad nutum aliorum Medica præcepta fuere concinnanda.

His concurrentibus, mirum nemini ſit abreptum fuiſſe deſideratiſſimum Principem, quem è mortis faucibus nullæ manus, niſi Divinæ eripere valebant: Præſidia enim variolis adverſantia, omnino alia ſunt quam quæ Pulmonum phlegmoni deſtinantur: Hæc multiplicem & repetitam venæ ſectionem exigit; exhauriendi quippe pulmones, & ad ſanguinis egeſtatem deducendi, quo progreſſus inflammationis arceatur. At noxiam eſſe ſanguinis miſſionem ab exanthematum eruptione, imo lethiferam eſſe, vulgaris rumor eſt: contrarium tamen docente experientia, qua teſte multi letho proximi, jamjam ſuffocandi, ſaluti reſtituti, ſtatim ac adaperta vena eſt affatim erũpentibus variolis, quas ad exteriora præſidium id evocat, nedum retrocedere cogit, quod ab imperitis traditum. *Fidem faciat* Nob. juvenis ex Illuſtri *Chaboſiorum* familia, *annos xvii. natus, qui per paucos retro dies ante S. P. fatum Variolis prehenſus eſt: his ad maturitatem deductis, levis alvi fluor ſupervenit; hinc ſubita earum deliteſcentia, febris excandeſcentia, imo phrenitis, præcipitem enim ſe, ni cautũ fuiſſet, per feneſtras dediſſet: Pulverum alexiteriorum & expulſivorum exhibitionem caterva adſtantium urgenti ſtrenue obſtitimus Ego & Excell. ac Clar. D. D.* Alexander Diodati, *qui præſcripta in malleolo venæ ſectione, (unde ſanguis, etiam pede in aquam non demerſo*

merso manavit, eodem ipso momento sedatum delirium, æstus deferbuit ac exanthemata ubertim erupere) desperata valetudinis Nobiliss. juvenem salvum fecimus.

Malignitatis autem habitam fuisse rationem Medicamentorum præscriptorum series ostendit, quorum ope tota exanthematum materia ad corporis ambitum detrusa fuit: nulla quippe in interioribus visceribus visui se obtulerunt, quæ, pulmones si excipias, salva & illæsa fere apparuerunt.

Cruor ater in capacitate abdominis & thoracis repertus, dubitandi ansam præbet, cultrone anatomico ejus effusio adscribenda sit, an causæ intrinsecę, quandoquidem dissectio anatomica conrituræ cadaveris gratia præcipue suscepta, accuratam & sedulam manum postulare non videbatur, ut ideo ab incauta vasa majora læsa esse videantur, quod Clar. D.D. *Combachio* placuit: Si tamen effusi cruoris qualitas, atri, crassi & pene concreti perpendatur, Si pulmonum affectus, gravi inflammatione imo & abscessu tentatorum, Nil absurdi dicturus videtur qui sponte reserata fuisse vasa sanguifera asseruerit, sanguinis acrimonia eorum quodpiam erodente, vel orificia ut hiarét cogente: Totus enim in thoracis capacitatem confluxerat, inde per discissum septum transversum in abdominis cavum, quamobrem insignia vasa inania se obtulere: Inde ratio deducenda videtur quod admotæ cucurbitulę, quamvis adhibito scarificatu, inanes remotę sint: Illam autem vasorum reserationem, & cruoris extravasationem, tum demum contigisse censendum est, cum gravis syncope quatuor ante obitum horis S.P. pene abstulit, tunc temporis à nonnullis disrupto interno tuberculo adscripta, aut tetro cuipiam vapori ori ventriculo infesto; At fugax illa fuisset, nec tanto molimine ad virium revocationem opus fuisset, quę exinde manifeste atteri, opinioneq; citius collabi visæ sunt: Candidę deniq; Animæ ab argastulo separatio idipsum innuere videtur, citra vel leve suspirium superna repetentis, quod mortis genus iis prę sertim accidit quos subita sanguinis eruptio abripit: Gravis lucta alias juvenum obitum pręcedit, natura quoad licet cum morbo dimicante.

Vitaque cum genitu fugit indignata subvmbras. quod certamen in S.P. observare non licuit, ob naturam prę lidiis suis destitutá, sanguine sc. & spiritibus.

Cruoris color ater, incendii febrilis interiora devastantis index fuit, qui vix & ex intervallis tantum ad exteriora se expandebat, retractus ad viscera ab eorum caumate & phlogoseos pulmonum magnitudine. Inde quoque causa repetenda quod pepasmum nullum receperint pustulæ, qui à calore tepido non intenso perficitur, & quia puris generatio sanguinem dominii naturæ capacem, nec omnino ab ea alienum supponit.

Dum condituræ incumberent Chirurgi maculæ, ante non animadversę, oculis se obtulerunt, quæ judice Clar. D. D. *Combachio*, Petechię erant; Assensum vero ut non præberem, (parcat Vir. Excell. & mihi amicissimus) in causa fuit, 1°. Petechiarum indoles, quæ in mortuis se produnt, sed statim ab excessu, dum caloris superfunt vestigia, tenuem materiam ad ambitum trudentis, adhucnum mobilem: Extincto vero calore, occlusis omnino poris & densatis, humoris nulla expulsio expectanda: 2°. Earum macularum origò, quæ nihil aliud fuerunt quam pustularum, seu variolarum, toto morbi tempore admodum depressarum reliquiæ, abstersa scil. eminentiori & cutis superficiem excedente parte, à frequenti per spiritum vini elotione imo & abstersione.

§. 2. Observatum quosdam ab interitu dissectos, quibus Jecur, Lien, Pulmones, omniáque interiora, haud secus atque cutis, sordidissimis papulis manantibus scaterent. *Fernelius lib. 2. cap. 12. de abd. rerum causis.*

§. 3. Id mihi videre licuit in duabus puellis, quarum una quatuor, altera 17. annos nata erat: utrique enim ex morbillis mortuæ & dissectæ interiora viscera crustosis pustulis, his similibus quæ in cute emergunt, obsita visa sunt. *Pareus lib. 19. cap. 1.*

§. 4. Illustr. quidam Comes Variolis correptus ob febris & *Dysenteriæ* vehementiam septimo die morbi mortuus est. Dissecto Jecur, Lien, Pulmones & intestina haud secus atq; ipsa cutis sordidissimis papulis manantibus scatebant: unde forsan factum quod in extis Gloriosissimi Romanorum Regis talia quidam notantes, dixerint gravissimis affectibus obnoxium fuisse, quos propter ad senium non aspirasset. *I. D. Horstius observ. Anat. 9.*

SCHOLIA.

D*ysenteriæ vehementiam*] Alvi fluxus sanguineus lethalis solet esse in variolis, adeo ut *Riverius* ex omnibus pueris Variolis laborantibus unicum evasisse asserat.

§. 5. In aperto cadavere Illustr. Principis Regiæ Mariæ Auriacæ, Londini Variolis extinctæ. 1. Cutis exterior fœdata hinc inde apparuit tumoribus sublividis, & totum dorsum; hypochondrium utrumque & thorax, cum pustulis magnis sanie multa repletis: 2. Aperto abdomine Omentum apparuit semiputridum & superiori parte aliquantulum consumptum; nec non prope Lienem valde inflammatum: 3. Lien omnino mollis flaccidus & semiputris: 4. Ventriculus anteriori parte inflammatus, intus aphthis multis, & in fundo longiori glandula pręternaturali obsitus. 5. Hepar parte sima maculis fœdatum & prope ad gangrænã usq; inflammatum, cum summa parenchymatis flacciditate. 6. Pulmones ex utraque parte pene putridi & sanguine nigricante pleni, & tota superficie maculis & pustulis insignibus conspersi. 7. Cor molle, laxum, flaccidum & parenchyma ejus ferme consumptum. 8. Renes satis sani, nisi quod sinister ad inflammationem tendere videbatur. *Th. Bartholinus cent. 3. obs. 29.*

SCHOLIA.

ETiam interna viscera exanthematis fœdari non semel vidimus, Plerumque in pulmones sese exonerans infectus febris acutæ sanguis, putredinis in illis labem imprimit. De piscatore refert ab *Heer* Observ. Spudan. 12. Pulmonis lobum dextrum pure habuisse refertissimum, in sinistro quindecim abscessus. Similis abscessus materiæ fœtentis in morbis acutis in statu Urbani 1061. grassantibus observavit Lælius

Lelius à Fonte consl.3. Causam invenio nullam nisi quod per circulum has partes universus pene sanguis transeat, motamque trahat in viscere maligno asu fatiscente.

§.6. Infans nuper natus Variolis inficitur quibus suffocatus interiit: Cadaveris resecti thorax aqua viridi repletus cernebatur. Parentibus persuasum ex ulcere dimanasse, quod ex collo improvide depulerant: crediderim verius ex pustulis exstillasse, quibus in variolis etiam Pulmones solent infestari, unde suffocatio: Vesicula bilaria versus intestinum duodenum obturata causam aperiebat obstinatæ alvi quam infans passus fuerat: Hepar, ut in infantibus solet, inusitatæ & magnitudinis & figuræ, exsuccum tamen & pallidum supra intestina instar omenti sternebatur. Lien à sano vix differebat. Pancreas pustulis plenum, & cor circa basin profundius adipi immergebatur. *T. Bartholinus cent.4. histor.42.*

§.7. Equitis Torquati D. de Rochefort, filio annos 12. nato erumpunt Exanthemata: Cum desævire viderentur, spuit & expectorat cruentum, nec non meiit cruentum, idque abunde: Coguntur Medici, etiam præsentibus exanthematis, venam aperire, *Evacuato per viam urinarum sanguine*, tandem moritur.

Aperto cadavere, internum etiam corpus ecthymatis scatebat: Rupta erant vasa sanguinis, & in regione renum multus collectus erat: Hoc symptoma novum deprehensum est. *Ballonius Epidemior. & Ephemer. lib.2. pag.207.*

SCHOLIA.

E*Vacuato per viam urinarum sanguine*] Inter signa maxime lethalia variolarum, urinam sanguineam, & sanguinis per alvum, os, nares excretionem, &c. recenset *Riverius*, quod ejusmodi sanguinis eruptio summæ sanguinis acrimoniæ & malignitatis index sit, & naturam ad præposteram excretionem excitet.

Rupta erant vasa] vel potius erosa à sanguinis acrimonia.

§.8. Experientia confirmat quod sæpius interius etiam undique variolarum eruptionibus viscera fuerint infecta, quemadmodum scio id ipsum in corpore demortui cujusdam Landgravii junioris, ex variolis obeuntis, fuisse observatum, ubi propter malignæ materiæ copiam, non tantum exterius undique totum corpus inficiebatur sed interius etiam ipsa viscera pustulis scatebant. *Gregorius Horstius oper. Tomo 1. p. m. 140.*

§.9. Unum in mentem revocabo, Variolas inter morbos cutaneos reponi, quia id quod in iis manifeste se prodit, est cutis fœdatio: nihilominus in dissectionibus fere semper viscera reperiri, non secus quam cutem, his tuberculis conspersa, lienem, jecur, pulmones, pancreas, & reliquas interiores sedes hac labe infectas. *Roder. à Castro, Quæ ex quibus lib.3. c.16.*

§.10. Grassantibus Amstelodami Variolis anno 1669. inter alios unus, cui posteaquam cum ardentissima febre natura variolas foras protrusisset, eæ subito repercussæ intro recessere; nec procedebant ad requisitam hoc in morbo, si sanandus sit, maturitatem: hinc puer omni expectatione citius suffocatus subito interiit.

Quantumlibet ingrata videretur ejusmodi corpusculi contrectatio, tanti mihi tamen videbatur scire tam subitæ suffocationis causam, & viscerum interiorum tali in morbo constitutionem, quam nisi cultro suo Anatome revelaret, perpetuis tenebris involveret sepultura: Inveni ergo Pulmones ita undique Variolis intus & foris plenos, ut nihil prorsus in iis sani conspiceretur. Erant autem Variolæ istæ in vigore suo, maturæ & pure turgentes, quæ etiam flavæ cujusdam aquæ tantillum in cavitatem pectoris infuderant: ut mirum non esset tam misere afflictum viscus non sufficere potuisse respirationis officio: Ubi descendo ad inferiora, ecce tibi Lien, non minus quam Pulmo infectus, tumidus & durus: Intestina hinc inde tantummodo apparebant vestigia Variolarum, quasi gemmis distincta, sed Hepar intactum & sanum perstiterat. *Theodorus Kerkringius Observ. Anatom. lxii.*

SCHOLIA.

P*Ulmones ita undique, &c.*] Observavit Mag. Ludovicus Noel Chirurgus Genevensis peritissimus, jam nonagenario proximus, visitationi cadaverum Præfectus, Quotquot Variolæ adoriuntur, nisi pectus iis obsitum sit, Peripneumonicos interire; quia nempe humor variolas committens in Pulmonibus cohibetur, nec foras extruditur.

§.11. Puer cum Morbillis laboraret, & ratione eorum vita functus esset, dubium erat inter nos morbillisve partes tum interiores, viscera puta affecissent & oblæsissent? Clariss. Campolongus puerum aperiri jussit ut visceране aliquid passa essent cognosceret, Eo ergo aperto, habita primum ratione Hepatis, cùm in sanguine hic morbus sedem habere censeatur, invenimus *vermes plurimos* in ipsis venæ Portæ ramis, & quidem in ipsis Hepatis ramis: quorum alii quidem viventes adhuc, alii vero emortui: hi rubri, & pro ratione loci

loci in quo continebantur oblongi erant, satis item magni, sed molles ad tactum, gibbosi item quoad superficiem, ratione corporis concavi in quo geniti fuerunt: *Ex observationibus Joh. Bauhini.*

SCHOLIA.

INter Medicos fuit disceptatio non levis, quando nimirum & q[illegible]co hi geniti fuerint. Existimavit unus genitos esse in intestinis, & hinc per venas Mesaraicas in Portam, & de hac in alias venas Hepatis deductos fuisse: Alter putavit genitos quidem in Hepate, non tamen in utero puero existente sed eo mortuo, Tertius determinavit genitos esse in Hepate pueri viventis, atque genitos esse ex sanguine pituitæ permixto; Cujus sane opinionis & ego sum. *Idem.*

Vermes plurimos] Vermes in variolis observatos quoque memorat *Th. Bartholinus cent.* 5. *hist.* 20. Cùm Variolæ, *inquit*, infantes adultósque 1656. per Universam patriam defœdarent, & sequenti anno per multorum mortes vagarentur, observavit Bergis Norvvegorum D. *Tremblerus* in filiolo lanionis 4. annor. qui variolis decumbebat, & jam vix spiritum amplius haurire poterat, vermen spichamæ longitune è naribus extractum ab adstantibus, quo extracto statim è vita discessisse. De variolis verminosis plura annotavit *Rhodius* cent. 3. obs. 64.

§. 12. Anno 1675. Dominica SS. Trinitati sacra venit Thorunium Illustr. Comitissa à Diothof, &c. cum Nana Russa, 36. annos nata, jam per octiduum *nephriticis doloribus* gravissime divexata, quibus tandem paulum sopitis, novum symptoma supervenit, Morbilli purpurati cum febre continua, qui cum altera die mox evanuissent, natura jam & doloribus nephriticis summe debilitata succumbente, accedentibus levissimis convulsionibus, eadem vitam cum morte commutavit.

A morte ipsius Illust. Domina causam ejusdem *mortis repentinæ* indagare cupiens, ut sectio cadaveris institueretur rogat, quam etiam me præsente peregit Georgius Grunach, Chirurgus, ubi tum *cor* inventum est *flaccidum sine ullâ pinguedine, & absque humore in capsula ejus Pulmones lividi*: Ren sinister, omni itidem pinguedine, destituebatur, in quo calculus phaseoli magnitudine repertus est: Ren autem dexter naturali similis fuit, in quo etiam calculus qualis in sinistro, sed minor latitabat, In ureteribus nihil, Vesica ab urina vacua. Uteri autem fundus tam ab extra quam ad intra sphacelo correptus fuit, qui etiam absque omni dubio tam repentinæ mortis causa erat. Hoc in casu Epigenesis *Rod. Castrensis* pulchrè confirmatur, Vide I. Quæ ex Quib. *Simon Schultzius in miscell. cur. ann.* 1674. 1675. *&* 1676. *pag.* 221.

§. 13. Quoad prægnosin Variolarum & Morbillorum, affinitate summa conjunctorum affectuum, asserere licet subesse deleteriam & contagiosam qualitatem, non humoribus solum & partibus carnosis infestam, sed ipsis etiam ossibus, quæ ab ea lue non secus ac à Venerea corrodantur. Id quod non solum anno 1568. experiri licuit, sed & sæpius per longum vitæ studium à Deo mihi concessum. Insigne vero suppeditavit exemplum & mirum puella quinquennis circiter, filia *Claudii Pique* Regii Bibliopegi, quæ ob Variolas decubua per mensem, natura autem veneni non potente, abscessus sterni regioni innati sunt & humerorum commissuris, hinc humor virulentus sterni ossa omnino corrosit & separavit, simul cum epiphysibus ossium humeri, simulque partem maximam capitis homoplatæ: Testes habeo Dominum *Myron*, Regis Consiliarium & Medicum, & J. *Dorean*, *Comitis Bryanei* Chirurgum, coram enim illis dictam puellam cultro Anatomico subjeci, in qua prædicta à me deprehensa sunt: *Rolinus Marie*, Conspiciliorum Venditor Parisiensis, ad me adduci curavit puellam quatuor annos cum duobus mensibus natam, cui universum corpus pustulis conspersum erat, ossa præterea brachiorum & crurum putridis abscessibus, fracturis cum putredine, tentata, comite febre ardente, cui manum admovere recusavi, postridie morte succedente: In multorum præterea gingivarum caries & putredo deprehenditur, magno cum fœtore: ejusmodi corruptio ortum ducit à putridis vaporibus, ex interioribus partibus ad os elatis, ac plerique eorum quanquam magna adhibita diligentia intereunt; In multorum præterea cadaveribus à variolis interemptorum impressus nævus & intemperiei notæ insignes in visceribus observantur, in jecore, liene, intestinis, hinc plurimi in hydropem delabuntur, phthisin, raucedinem, dyspnoeam, diarrhœam cum ulceribus intestinorum, ac tandem mortem, prout pustulæ in partes internas sævierunt non secus ac in exteriores: Quoad has, non solum inde deformes evadunt, vultus præsertim, à pustulis & ulceribus cutem pervadentibus & carnem subditam erodentibus, unde fœdæ cicatrices superstites sunt, sed & quandoque motu articuli privantur, cubitorum præsertim, carporum, genuum & pedum: Quibusdam cœcitas omnimoda inducta, alii audiendi facultate orbati sunt, alii odorandi, ab excrescente carne in narium & aurium canalibus, quod in cæteris corporis partibus accidit, tam

tam interioribus, quam externis: Tandem assero, omnes abscessus, quibus ob variolas tentantur pueri,& morbillos sufficienter non erumpentes, veneni & malignitatis expertes non esse, ob humoris virulentiam,ob idem difficillimæ esse curationis. Paucis, Si corpus & variolis & morbillis non rite expurgetur, æque molesta & periculi plena exoriuntur symptomata ac à Lue Venerea. *Paræus operum lib.20.cap.1.*

§. 14. Mitto programma quod immaturus Episcopi Halberstadensis apud nos obitus à me vice Rectore Academico exegit, ut haberes ansam de gangræna Hepatis, quæ sive causa sive affectus extitit,una cum variolis in tam tenello corpore deprehensa fuit,cogitandi. *Henningus Arnisæus Epist. ad Greg. Horstium.*

SCHOLIA.

CAsus est annotatione dignus cujus exemplum neque vidi neque legisse memini: frequenter tamen id ipsum fieri posse non dubito, cum experientia confirmet quod sæpius etiam undique variolarum emptionibus viscera fuerint infecta: cum autem necessario febris sanguinea cū putredine majori concurrant in tali casu,facillime fieri poterit,ut prævalēte calore febrili τὸ θερμὸν ἔμφυτον in visceribus sanguificationis prę cęteris corrumpatur,imprimis cum propter cutem undique pustulis exulceratam & incrassatam transpiratio & eventilatio difficilior fit: Si enim inflammationes internæ, ipsiusque jecoris, teste *Hild.* de sphacelo, non raro desinant in gangrenam, non video cur non idipsum sæpius etiam fieri posset tunc temporis, ubi variolis,undique satis quidem expulsis, gravissima symptomata partium internarum inflammatarum nihilominus perdurant, eo usque donat ægrum penitus jugulent. *Gr. Horstius Tom.1.p.m.* 140.

Observatio XI.

Variolarum nova species, Rossalia dicta, lethalis duobus infantibus, ob supervenientem Pulmonum inflammationem & abscessum.

PUellæ septenni & puero novenni quomodo Rossalia internecioni fuerit, adscribam; Scilicet cum uterque in vado jam constitutus esse putaretur, præter expectationem novo symptomatum turbine abripitur, vitæque naufragium pati cogitur, illa quidem maturius, hic vero paulo serius,cùm enim consueta symptomata,ut pote 1.Intensus calor,2.rubor universalis. 3. sitis. 4. delirium,5. catarrhus ad fauces, 6.appetitus dejectio, &c. remisissent, cuticula squamatim excoriari inciperet, dolores quin etiam extremorum lenirentur,Ecce, morbi die XII. *novus rigor* puellam *invadit*, quam novus calor urentissimus insequitur, tanta pravorum symptomatum syndrome stipatus, ut ante diei naturalis elapsum spatium, *vitæ cum morte permutatio* oboriretur. Sic Rossalia quidem tota evanescebat, sed pessimam post se sobolem relinquebat: quippe pedibus, cruribus, scroto, ventre ac facie puer intumescebat, cum genarum nonnullo perpetuo quodam rubore. Febricula irregularis ipsum fatigabat, *tussiebat*,sed pauca expectorabat, eáque spumosa saltem & pituitosa,difficulter respirabat: septiduo antequam moreretur, noctu tanta respirationis difficultate corripiebatur,ut nonnisi erectus spiraret: nullibi præ summa anxietate consistere poterat: de pondere intra pectus conquerebatur subinde, stertebat moribundorum instar, facies tota nunc pallescebat,nunc lurida reddebatur, nunc aliter pingebatur: Pulsus intercipiebatur frequentissimè, uti & respiratio: breviter jamjam exspiraturum credebant omnes: Post exhibita discutientia, resolventia, expectorantia, & spiritus ac cor reficientia, meliusculè nonnihil habere incipiebat, donec à meridie rupto pulmonum abscessu, & pus & sanguinem atrum tussi rejiceret: De abscessu itaque certior factus, institi abstergentibus, putredini resistentibus & expectorationem promoventibus; interpositis interim roborantibus necessariis, sed quid fit? Septimo à paroxysmo isto suffocativo die anxietas eadem revertitur & circa meridiem ægrum perimit. Cùm igitur Pulmonem inflammatum fuisse, & in abscessum inflammationem dudum transiisse,ex signis minime fallibilibus didicissem, ut pectus primo omnium aperiretur suasi.

Eo aperto, *tota Pectoris cavitas aqua citrina differta*, Pulmonésq; ambo toti lividi & gangrænosi conspiciebantur: Quin sinister dissectus in interiore sua substantia magnum itidem abscessum ostentabat, reliquaque ipsius substantia digitis contrectata facillime diffluebat: Postquam ad abdomen perventum est, innatabant simili aquæ tota intestina: Omentum prope consumptum visebatur & ad superiora retractum: Hepar pro individui ratione portentosæ magnitudinis erat, subpallidum, & tam longo, qua ventriculum contingebat, lobo præditum, ut non tantum totum ventriculum tegeret, sed & in sinistrum usque hypochondrium exporrigeretur,atque Lienem,qui minutulus erat,de sede sua versus renem sinistrum deprimeret: Vesicula fellea & ipsa prægrandis erat atque pallescens: Hæc pueri est historia. *Michael Doringius Epistol. xviii. ad Sennertum.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

Illud tacere non possum authores qui de Variolis & morbillis scripserunt, in enumeratione specierum ut plurimum esse mancos, & nonnisi solarum dictarum duarum specierum meminisse, cum tamen experientia multo plures suggerat, quod vel mulierculis nostris notum est: Proferam igitur ipsis usitatas nomenclaturas, quæ sunt *Blattern*, *Schaffblattern*, *Masern und Ritelen, sive Roethelen*, corrupte enim proloqui videntur: Sub nomine die *Blattern* Variolas cōmuniter sic dictas intelligunt, quę non una sed multiplici facie erumpunt: quippe aliæ minores, aliæ majores, aliæ mediocres existunt: Aliæ præterea ichorosæ, aliæ saniosæ, ut sic appellē, apparent, Nonnullæ tarde, quædam immature protruduntur: quædā facile quædā difficulter, & cum gravibus symptomatis expelluntur: quædam protinus acuminantur ac circulo cingūtur rubeo, alię subsidunt per multos dies: quędā cito quædā lente suppurātur, &c. *Die Schaffs blattern* per Crystallos exprimit Ingrassias de Tum.p.n.tom. 1.p.194. Quoniam scil. in his quædam per universum corpus dispersæ pustulæ efflorescunt, lupini magnitudine, plus minusve altæ ac instar crystalli resplendentes, quibus deinde appertis aquositas quædam effluit: Hæ omnium minus periculosæ sunt, & quandoque ex improviso citra notabilem calorem & invaletudinem infantes prehendunt: Ingrassias nihil aliud quam phlyctænas bullasve, ab Avicenna vesicas nūcupatas esse opinatur: *Die Masen* Morbilli sunt, qui gravibus nonnunquam, perinde ac Variolarum nonnullæ, stipantur symptomatibus, cæteroquin nisi error quispiam interveniat, non frequenter lethales: *Die Rhiteelen* sive *Roethelen*, à rubore proculdubio sic denominatæ, nostratibus sunt pustulæ, aut tubercula pusilla, rubea, nunc magis minusve copiosa, suis circum, ferentiis ut plurimum singulariter ab invicem distincta, acuminata, morbillorū instar, cum calore ac tussi invadentia, quandoque etiam hæmorrhagia vel vomitus præcedunt: disparent instar morbillorum, & hac hyeme plerumque alvi fluxu judicatæ sunt, at hæc magis quam morbilli periculo vacant: Nescio an satis recte ad *Migliarinum*, quasi miliare seu miliarium Ingrassiæ referre possim, eo quod milii granis ista tubercula non valde sint absimilia, hæc quandoque ceu morbus solitarius invadunt, quandoque Variolis interasperguntur, quandoque etiam his persanatis demum superveniunt: Prædictas species, alia quædam insolentior, contagiosa tamen & ipsa, ante annos aliquot primum mihi observata est apud. D. Abr. Seilerum, ubi quarto quintove die à primo insultu corpus universum a capite ad calcem usque tanto rubore perfundebatur, ac si universali erysipelate occuparetur: terminabatur 7°. 9.ve die, rubore disparente sensim atque epidermide squamatim postea decidente: Consului super isto affectu varios authores, qui tamen eum agnovisset, vel descripsisset inveni neminem præter citatum Ingrassiam: is enim l.c.p.194. peculiarem quandam morborum speciem, a ...nui sanguinis, uti opinatur, occultam infectionem inferquentem introducit, quam Neapolitani vulgo Rossaniam, sive Rossaliam nuncupant: Si quidem maculæ per universum corpus plurimæ, magnæ ac parvæ, ignitæ ac rubeæ, cum vix elatu digno tumore, instar multa (ita habet textus Ingrassiæ) seorsim distincta erysipelata, dispersæ sint, ut totum corpus ignitum appareat: Dices istam descriptionem non quadrare affectui à me nominato? Imo vero quadrat, aio. Si enim tempora istius affectus diligentius perpendas, ovum ovo non est tam simile quam meus iste observatus affectus Rossalia: præterito namque autumno aliqua multa exempla iteru mihi oblata sunt, quæ effecerunt ut hactenus eum diligentius paulo de eo cogitarim, tum pro singulari ad te scribedi argumento, eundem nunc selegerim: Verum itaque est de initio & inclinatione, quomodo scribit Ingrassias, quod maculæ per universum corpus plurimæ, magnæ ac parvæ, ignitæ ac rubeæ, cum vix elatu digno tumore, instar multa (agnosce verba Ingrassiæ) seorsim distincta erysipelata dispersæ sint: hoc enim liquido affirmare possum, quod non tantum in principio res sic se habeat, sed & in declinatione, cum rubor iterum disparere ac calor remittere incipit, maculæ instar petechiarum hinc inde sub conspectum veniunt: postquam vero morbus ἀκμὴν suam plene assequutus est, totum corpus, ut loquitur Ingrassias, ignitum apparet, ut haud immerito ignito erysipelati id assimilare queas: E tenuiore enim ac ferudiore sanguine oritur iste rubor atque notum aliās erysipelas, &c. Præterea circa Rossaliā sequentia etiam præterito anno annotavi, Nimirum urgent plerosque 1. graves capitis dolores 2. catarrhi ad pectus & fauces delabentes, quorum isti tusses & Pulmonum inflammationes, hi pro materiæ diversitate metum suffocationis, vel ob humores viscidos in vias respirationis decumbentes, vel tonsillarum & adiacentium partium inflammationes invehunt. 3. calor urentissimus, adeo ut sublato lecto faciem astantium non minus feriat quam si ad focum aliquam consisterent. 4. Sitis inexhausta 5. summa cutis siccitas & asperitas 6. vigiliæ assiduæ 7. Deliria nunc magis nunc minus gravia: Atque hæc in ipsa morbi ἀκμῇ maximam partem visuntur: In augmento nonnullis nares stillant sanguine: omnibus vero toto morbi decursu appetitus prosternitur & alvus obturatur, urina impense flammea est, crassa & cruda: pulsus admodum celer ac durus: ubi vero ad declinationem vendit, calorque ac rubor corpus paulatim deserere incipiunt, tunc demum 1. maculæ illæ petechiales quarum supra memini 2. Rubor genarum, pulmonum inflammationis certus index, qui pridem ob universalem totius corporis excandescentiam tam distincte animadverti non poterat, conspiciuntur: Terminatur ut plurimum translatione materiæ ad articulos extremorum, cum tam dolorifico tumore ac rubore, qualis apud arthriticos esse solet: hinc cutis reliqua corporis squamatim detrahitur: mox pedes ad talos & ad suras usque intumescunt, urinæ crassescunt & rufescunt: hypochondria tenduntur primum & respiratio difficilis redditur, paulo post abdomen ipsum in tumorem attollitur: Isti autem nonnisi magno labore & post multas demum septimanas, ceu hydropici incipientes, ad pristinam sanitatem deducuntur. *Idem ibidem.*

Vita cum morte permutatio, &c.) Ergone nemo moritur in morbi declinatione? Sed revera obiit in ἀκμῇ morbi succedanei, scil. inflammationis pulmonum & pectoris hydero, à quibus suffocatus misellus puer.

Novus rigor invadit] Solabatur me quidem initio aphor.58.4. Si Rigor febre ardente laboranti supervenit, morbi solutionem promittit: turbabat tamen protinus non tantū 46. ejusdem sec. *Si Rigor incidat febre non intermittente, ægro jam debili, lethale est:* Et 29. Si in febribus sexto die rigores fiant, judicatio erit difficilis: quo tritum Medicorum axioma verificatur, In dies pares non incidit morbi motus qui salutaris

sit. *Idem ibidem.* Sed notanda est Rigoris origo, omnis enim aut ab ulcere, aut à vase: citati aphorismi spectant rigorem à materia vasis conclusa ortum, quæ criticam exspectat expulsionem: In prædicto puero rigorem peperit purulentus humor abscessu conclusus.

Tussiebat, difficulter respirabat] Tussis & difficultas respirandi male catarrho imputatur, quę potius ab inflammatione pulmonis & thoracis hydrope ortum duxit.

Tota Pectoris cavitas aqua citrina referta] Qua ratione aqua illa in pulmone & thorace generetur omnino consideratione dignum: Ego in ea sum sententia, cum Hepar & Pulmo frequentissime simul afficiantur (id quod in asthmate, ut hoc obiter dicam) semper fieri puto, potest materia illa ex Hepate per venam arteriosam ad pulmones derivari, vel etiam in ipso pulmone generari: Cum enim Pulmo viscus sit, quod non solum pro sui nutritione alimentum coquit, sed etiam sanguinem cordi præparat, si male habeat, in coctione illa multa excrementa & etiam abdomen aqua repletum fuerit, ea proculdubio in pectus inde regurgitabit. *Sennertus Responsione ad Doringium, Epist. xx. cent. ij.* Sed cū Variolæ non solum in externis partibus, at etiam in omnium viscerum superficie erumpere soleant, Quid vetat idem de Rossalia asserere, atque ex pustularum, pulmonum tunicam ambientium diruptione, aquæ congestionem in pectore deducere; Ejus autem quæ in abdomine reperta est, à pustulis in jecoris, lienis, omenti, mesenterii, aliarumque partium imi ventris membranis obortis, apertis? Humorem autem Rossaliam facientem lymphaticum esse, ostendit pustularum pelluciditas, ob quam Crystalli nomen indidit Ingrassias: Utque è sanguinis in arteriis & venis ζυμώσει & ζέσει, ejusq; in cutem viscerumq; membranas despumatione oriuntur Variolæ & Morbili; Sic ex humoris, lymphaticis vasis conclusi, limpidi & pellucidi, ebullitione, atque eas in partes transmissione & depositione, Rossaliæ origo videtur arcessenda. De Rossalia agit Martianus comm. in v. 20. lib. 2. Epid. sect. 3. negatque affectum esse lethalem, nisi accedat culpa Medici, præsertim si sanguinis fiat missio, quam omnino noxiam dicit.

OBSERVATIO LXII.

Plerumque à Febre Pestilenti *extinctorum interiora viscera à phlegmone siderata reperta sunt.* 1. Pestis *& Febris Pestilens ventriculum præsertim adoritur.* 2. 3. 4. 5. *Carbunculus Pestilens in ventriculo.* 6. 7. *In quadam Pestilentia serpentes, lacerta.* 8. 9. *In alia Bufones.* 10. *In alia vermes in corde reperta* 11. *Pestis Bobus infesta, quorum cystis felis lapidea facta.* 12. *Bubones stiferi vermiculis scatentes.* 13. *Caro substrata in lethiferis ustulata.*

§. 1. NOvi mulierem cui in pelliculas crassas & glutinosas non solū Lingua, sed & Oesophagus universus cum ventriculo, tandem & intestinorum tunicæ putruerunt: Hæc inter initia sitiens magnopere, vinum austerum & rubrum sumpserat in uno die, prope ad quantitatem librar. sex, unde sic illi guttur incanduit ut nec liquidiores cibos transmittere, nedum medicamenta potuerit. Obiit illa miserrimo fato damnans humana præsidia, multumque impatiens, quod ne *potui quidem accipiendo* in acerbissima *Siti*, viam aut instrumentum commodum reperirent: Urina huic alba semper inter calores maximos totius corporis, in qua tamen *odor gravis* & pisculentus in dies augebatur, unaque fluebant primo furfuracea quædam, inde & *pelliculæ* magnæ, & postremo pus manifestum, villis, festucis, tunicisque variis intertextum, Aderant *Singultus*, ructus assidui cum tanta doloris acrimonia circa præcordia, ut tanquam parturiens miserrime clamitaret: Sed post deliria parva ventris torsio supervenit, ac primum fœtida purulenta dejectio, per sedem incredibili copia profluxerunt: inde & sanguis per os & per posticum, cum dolore punctili vehementi: atque ita per acerbissimos cruciatus extincta est paulo post vicesimum diem.

Profecto ea membranarum defluxio, pro quantitate sui, certum morituris prænuntium misit, nam ex Hepatis, aut Pulmonis, aut Cordis sideratione contingerant, ut etiam per Anatomen deprehensum est: Plerisque dissecto corpore universa hæc viscera; aut major illorum portio: nunc nigra, ut carbo quispiam uisa est; nunc suppuratis pustulis plena: Fit enim facillime ut per consensus tunicarum pituita concrescens jugiter adhærescat, eademque salsior aut virulentior, subjectam œsophagi linguæque substantiam depascatur. *Gemma Cosmocrit. lib. 2. cap. 4.*

§. 2. Plerumque notavi Pestem circa Stomachum prima sedilia locasse: Quidam enim continuo Vomitu dejectus, dolorem capitis ingentem sensit, ac mox delirium, deinde & soporem per intervalla passus, xvj horarum spatio obiit, multis deliquiis præviis.

Optabam autem scire unde tam celeriter, tantoque symptomatum furore oppetivisset, nec Chirurgus adesse cuperet, tandem cultro dissectionem institui, ac Stomachum illius inveni eschara triplici jam perfecta pertusum: Qualiter olim videram stomachum ancillæ perforatum quæ Arsenicum volens biberat. *Helmont Tumuli Pestis p. 109.*

§. 3. Chirurgus Arenacensis cadaver Peste cum Vomitu mortuum dissecuit, & reperit in ventriculo, à latere orificii superioris, locum quendam longiusculum, circiter magnitudinis articuli pollicis, qui nigricabat instar carbunculi: Has autem escharas ab inflammatione, & magno æstu febrili ortas certum est. *Diemerbroeck. lib. 4. de Peste histor. 15.*

§. 4. Car-

§. 4. Carbunculis ventriculum atque intestina affici posse, Naturæ scrutatores varii, fide digni, in cadaveribus apertis observarunt: nec vel experientia vel ratio contrariatur, hinc vomitus vel singultus. *P. Barbette Tractatu de Peste.*

§. 5. Neotericus quidam refert intus in corpore carbunculos, anthraces & exanthemata, qualia forinsecus efflorescebant, apparuisse; Mihi hoc antea erat inauditum, credo tamen verum *D. Gallus Eischbrenterus Epistola ad Gesnerum.*

§. 6. Carbunculus pestilens non externas modo partes obsidet, sed & quandoque interiores, vtrasque interdum; Si cor prehendatur, nulla exterius nota apparente, mors præ foribus est ægris edendo, bibendo, ambulando, fato cedentibus: Si pulmo, diaphragma, aliáve respirationis organa occupentur, mors intra horas xxiv. obrepit: deficiente enim respiratione suffocatus æger extinguitur: Si cerebrum, phrenitis detinet & furor, ac tandem mors sequitur: Si excretioni lotii destinatas partes venenum aggreditur, ischuria ægrum necat. Lethale quoque est si ventriculum invadit, id quod accidit Gubernatori Nobilium puellarum in dicto *Hostel Dieu*: Erat is juvenis Monachus, proceræ staturæ, crassus, robustus & quadratus, Ordinis S. Victori sacri, quem febris continua prehendit cum ariditate & scabritie linguæ quæ & nigra, ob summum interiorum æstum & vapores putridos inde elatos, (ex vulgi enim sententia, si impense calet furnus, ad eius ostium calor diffunditur,) linguam canis instar præ cursu anheli exerens: sitis inextinguibilis molesta erat, comite leipothymia, vomituritione, morte tandem triduo post succedente & præcedentibus totius convulsionibus: Nobiles puellæ adeo celeri conspecta morte & symptomatum vehementia, veneno interemptum fuisse asserebant: quamobrem dicto Xenodochio præfecti aperiri cadaver Monachi jubent, Ideoque Medicus & Chirurgus mecum convocati.

Eo dissecto, in fundo ventriculi vestigium simile ab impresso cauterio actuali reperimus, cum eschara vel crusta unguis magnitudinis: reliqua ventriculi pars contracta erat & dura: Inde omnium consensu judicatus est sublimatum vel arsenicum assumpsisse, visa eschara profunde penetrante: Dum vero cadaveris dissectionem futura jungerem, plurimas nigras maculas hinc inde per corpus sparsas adnotavi: tunc revocato cœtu, coram illis ostendi purpuram esse vel exanthemata: Cum vero obstarent Medicus & Chirurgus, pulicum morsus esse asserentes, negavi id ob multitudinem macularum, assumpta præterea acicula, eaque profunde plures in partes adacta, cutim elevavi, postea forficibus dissecui, atque subdita caro nigerrima deprehensa: Color præterea lividus consideratus, nasi, auricularum, unguium, imo totius corporis solito nigrior; vultus præsertim, ea immutatio ut vix agnosceretur: Sic mutata sententia unanimi assensu relatum Monachum, Carbone pestifero extinctum esse, non alio veneno. *Paræus Operum lib. 22. cap. 36.*

S C H O L I A.

N*On externas modo partes*] Quod & *Celsus* lib. 5. cap. 28. asserit, quanquam Commentator *Rubens* obstare, & merito videatur, cum externi signa afferat *Celsus*: Idipsum asserente *Plinio* lib. 26. cap. 1. qui duos Consulares obiisse Carbunculo refert: quorum alter *Iulius Rufus*, Medicorum inscitia sectus, Alter Q. *Licinius Bassus*, pollice lævæ manus evulsa acu ab semetipso, tam parvo vulnere vt vix cerni posset.

§. 7. Ad militem quendam peste laborantem, una cum Adolpho Fildar Chirurgo vacutus fui, huncque carbunculos quatuor habentem & gravissimis symptomatis infestatum invenimus, nempe summa anxietate & inquietudine, magna virium dejectione cum crebris deliquiis & vomitu violento, qui jam per aliquot horas duraverat: Præsagio mortis facto, tamen antidotum exhibuimus, quod cum revomuisset, paulo post animam creatori reddidit: Inter me & Chirurgum incidit sermo de causa vomitus pestilentis: cumque ego inter cætera statuerem illum plerumque induci à veneno pestifero ventriculi tunicis, & imprimis ipsius orificio superiori firmius infixo, eique magis quam aliis partibus communicato propter cordis viciniam, &c. Dixit ille hunc vomitum plerumque induci à carbunculis in ventriculi tunicis enatis, idque se ab experientia scire: nam ut illius vomitus causam certius cognosceret, se aliquando cadaver Peste cum vomitu emortuum, ac jam refrigeratum dissecuisse, & in ventriculo à latere orificii superioris invenisse locum quendam longiusculum, circiter magnitudinis articuli pollicis, qui nigricabat instar carbunculi, quæ nigredo tunicas ventriculi transiens, æque foris quam intus conspiciebatur: Etiam, si vellem, se quoque in prædicto mortuo milite illud demonstraturum promisit, Verum nobis non placuit irritare crabrones, & aperta abdominis cavitate contagii periculis non exponere: illud credere quam videre maluimus. *Isbrandus de Diemerbroech de Peste lib. 4. histor. xv.*

SCHOLIA.

Verisimile est carbunculos interdum ventriculi tunicis non minus quam aliis visceribus innasci, ac multoties lethalem vomitum inducere: Verum ab hac tamen causa vomitum pestilentem non semper dependere, vel inde liquet quod multi cum vomitu evadant, quod fieri non posset si à carbunculis semper induceretur. *Idem.*

§. 8. Memoratu dignissimum atque horrendum quod in Pannonia contigisse narrant, natas passim in humanis corporibus viperas ac lacertas anno 1540. quæ mille hominum in dies post cruciatus acerbissimos interficerent, nulla Medicorum arte vel industria succedente. *Saxonia Panthei lib.x.cap.*1.

§. 9. Eo ipso tempore quo sudorifica febris in Britania viguit, Pannonia propriam quoque humidæ pestilentiæ vim fuit experta, dum non modo natas passim in humanis corporibus viperas ac lacertas narrant, &c. Sed altera Pestilenti febre tunc quoque vexante: quam etiam nunc sævissimam experiuntur, Theriodem, sive vulgo Vermem vocatam, à Vermium copia in cerebro ipso magna ex parte redundantium: Cujus meminit *Iordanus* de Pestis phænomenis tract.1.cap.9. *Idem ibid.cap.*38.

§. 10. Anno 1637. quo sereniss. Dux Saxoniæ *Bernardus Weimar* Burgundiæ Comitatum invaserat ingenti clade, corpora utrinque cæsa aerem putore adeo infecerant, ut Pestilenti febre multos passim abripi notaverit Vir Principis dignitatis: Hominum equorum cadavera non alia stragis indicia aperta exhibebant præter Iecora Bufonibus scatentia: Miasma illud pestilens, intro cum aëre susceptum, seminiis ejusmodi infectum similia animalcula in corporibus gignere potuit. *Ex communicatione Excellentiss. & Nobil. D. Stoffelij Sereniss. Principum Witterbergensium Consiliarij & Ephori.*

§. 11. Vermes aliquando in Pestiferis febribus, in ventriculis cordis fuisse genitos audivimus ab hominibus fide dignis, qui ejusmodi ægrotantium cadavera secuere, quamvis verisimile sit raro admodum istud contingere. *Vidus Vidius junior de curatione membratim lib.7.cap.*1.

§. 12. Tota cystis interdum lapidescit, quod testatur *Fernelius* lib.6. Pathol. cap. 5. qui in decrepiti cujusdam senis cadavere, loco vesiculæ felleæ lapidem invenit: In Polonia olim innumeri Boves exorta quadam Peste interiere, in quorum cadaveribus dissectis nihil fuit repertum, nisi quod vesicula fellea tota in lapidem fuerit conversa. *Gothofr. Mœbius Fundam. Med. cap.*16.

§. 13. Didici ab *Athanasio Kirchero* pestiferos Bubones vermiculis scatere, quibus tempore pestis aër refertus est: iisque adeo exilibus ut solo microscopii adminiculo deprehendi possint. *Monconis in Ephemerid.pag.*62.

§. 14. Dum Parisiis in Nosodochio dicto *l'Hostel Dieu* artem Chirurgicam facerem, Peste laborantes ægros invisi, atque in quibusdam tumores in emunctoriis apparentes postmodum delitescentes animadvertens, morte subsequuta, Curiosus in parte indagavi causam, alteque adacta novacula, deprehendi carnem ustulatam, quasi à ferro candente inustam. *Paræus Operum lib.xxij.cap.*36.

ANATOMIÆ

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBER QVARTVS

SECTIO II.

De Tumoribus præter naturam.

OBSERVATIO I.

Tumor in Capite, *propriam cerebri substantiam continens, ab erosa utraque cranii tabula.* 1. 2. *Tumor prope musculum temporalem, à materia è cerebro per foramen in cranio ejecta.* 3. Natta *in sincipite, vas sanguiferum ex cranio accipiens* 4. Nattæ *varia materia.* 5. *Tumores capitis Lympham variæ consistentiæ continentes.* 6. *Tumor cerebri substantiam continens.* 7.

§. 1. GALENVS lib. de Tumor. contr. nat. ait *phlegmone sæpe tentari ossa*, quod verum nobis compertum: & id ipsum affirmante *Hippocr.* 2. 2. Epid. Nec solum inflammationi obnoxia sunt, sed & carici & putredini, præsertim in Lue venerea affectis & Elephanticis, quorum cutis & caro sepe exterius sana apparet quibusdam in locis, cui subjacent ossa cariosa, foraminulenta, corrupta, imo sæpius cum deperditione plurimæ eorum substantiæ: Quod nonnisi veneni participem materiam agnoscit, facultatis inexplicabilis: Fidem faciet historia sequens: Quæstor Viduæ Illustr. militiæ Præfecti, nomine *du Fresnoy*, Sylvanectinus accersendum me curavit ob tumorem quem in capite gastabat, inter os occipitale & parietale, ovum gallinaceum magnitudine æquantem, Dubius an aperiendus esset, pus subesse ratus: Aderant Medici duo totidemque Chirurgi, artis periti, quibuscum ea de re consultatio habita: Perspecta Tumoris specie, ejusque incremento, non repentino sed lento, adnotataque in eo pulsatione (quæ erat ipsius cerebri) quam à substrata arteria pendere existimabam (compresso enim manu tumore, subsidebat is & imminuebatur) certo credidi adesse aneurysma, negavique aperiendum Tumorem hæmorrhagiæ, hinc subsequuturæ mortis metu: Medicorum vero alter, è Chirurgis item unus, periculi expertem esse apertionem asserebant, purique concluso exitum concedendum: Ad litem inter numero pares dirimendam censui advocandum Dom. *Fabrum* Regis medicum ordinarium, cujus esset de apertione facienda aut secus, determinare: qui illico consensit cæteris, adesse pus, quod nullo periculi metu vacuandum esset: A me tamen monitus de aneurysmatis suspicione, ob signa assidentia, mutata sententia, non attingendum esse tumorem pronuntiavit, ac cum eo non secus ac cum aneurysmate transigendum, quæ mea fuerat opinio: Re deliberata Lutetiam reversus sum, at æger triduo post è pago Sylvanecto proximo Chirurgum accersendum jussit, qui statim, nec hæsitabundus, pure refertum Tumorem dixit, periculique expertem esse apertionem: quæ ab eo instituta est, prodeunte non pure, sed propria cerebri substantia, quam biduo post mors excepit.

Defuncti caput apertum fuit per *Adamum Hannequin, & Hamardum Cheronium*, Barbitonsores & Chirurgos Sylvanectinos, qui unanimi consensu asseruerunt Tumorem ex propria cerebri substantia conflatum esse, ac deperditione utriusque cranii laminæ ad magnitudinem Nobilis rosati: Cautus ergo sit Chirurgus in aperiendis ejusmodi Tumoribus. *Ambr. Paræus Oper. lib. xv. cap. xxiij.*

SCHOLIA.

PHlegmone *Sæpe tentari, &c.*] Inflammationis cujus vis causam vix percipiet quisquis circulationis sanguinis gnarus non erit, quam ex Clariss. Anatomici *Isbrandi de Diemerbroeck* Anatom. libro secundo, capite octavo, huc transferre æquum est.

Usus Pulsus est, Sanguinem in corde dilatatum per arterias ad omnes corporis partes propellere, ut eo omnes nutriantur, & singulæ aliquam ejus partem propria facultate coquant, immutent, atque in substantiam sibi similem convertant, eamque apponant, residuum vero per venas ad cor remittant, ut in eo iterum dilatetur, spiritualcat, novumque vigorem resumat.

Cum autem continua Pulsus reciprocatione sanguinis assidua fiat è corde expulsio, necessum est ut cor e cava assiduo hauriat quod deplendis denuo ventriculis sufficere queat: Verum quandoquidem cava nunquam exhauritur, & præterea arteriæ, in quas continua expulsio fit, præter modum non intumescunt, necessario sequitur motum hunc circulariter procedere, & sanguinem ex corde continue propelli in arterias, ex his in venas & partes nutriendas, inde à venis minoribus redire ad cavam, & sic tandem ad cor: Hanc circulationem imprimis confirmant tres efficacissimæ rationes.

1. *Sanguinis è corde in arterias propulsi copia:* quæ tanta est, ut ejus ne centesima quidem pars ab assumptis alimentis subministrari possit, cum illa propulsio æque procedat in homine qui per biduum triduumve jejunavit, atque in alio qui bene pastus est: ac proinde nisi sanguis ex arteriis per venas refflueret ad cor, brevi in corde deficeret materia propellenda: præterea dirumperentur etiam omnes arteriæ brevissimo tempore, & partes, in quas influit, mirum in modum intumescerent: Quippe Cor hominis sani, florentis ætatis, una hora ter mille, vel paulo plures pulsus facit: *Cardanus* 4000. *Bartholinus* 4400. *Rolfinkius* in seipso numeravit 4420. Si singulis pulsibus in aortam propelleretur sanguinis duntaxat scrupulus unus (minimum pondus nomino, nam drachmas duas, imo plus expelli, in vivorum canum sectionibus docet autopsia) Præterea si in venæ sectione homini in brachio facta, quantitatem sanguinis certissime profluentis consideremus, ac simul perpendamus quantum interim per myriades aliarum venarum, quibus per nullam ligaturam circulatio impeditur, eodem tempore circumferatur, quod universum cor transit, facile animadvertemus in homine singulis pulsibus non paucas guttulas, non unam vel duas drachmas, sed multo plus, forte semi unciam, vel unciam totam transire, quod ipsum melius adhuc apparet in arteriotomia, in qua, si quod ex parva arteriola secta singulis pulsibus expellitur notemus, & quantum per omnes alias iisdem pulsibus propellatur computemus, valde magnam copiam per cor transire observabimus: cum certum sit tantum singulis pulsibus è sinistro cordis ventriculo in arteriam propelli, quantum ex singulis & omnibus arteriis propelleretur si apertæ essent, facta computatione una hora per cor transirent sanguinis libræ mercatoriæ circiter octo, ergo spatio quatuor horarum transirent ultra xxx. libræ, atqui verosimile vix est tantum sanguinis in toto hominis corpore contineri: Cum autem à tanta copia neque arteriæ præter modum distendantur, neque partes ullæ intumescant, neque etiam cava aliæque venæ inaniantur, certum est sanguinem in arterias impulsum per venas refluere ad cor.

2. *Situs valvularum in venis*, qui talis est ut sanguis per eas libere possit profluere ad cavam, nihil vero a cava ad minores venas, imo si fistula Cavam infles, nihil illius flatus minores venas ingreditur; Si contra minores venas inflles, mox flatus progreditur ad majores & sic ad Cavam.

3. *Ligatura in venæ sectione*, hæc quippe in brachio & crure iniicitur supra locum secandum, atque inde subtus intumescit vena, quia sanguis per arterias versus extremas partes impulsus, per venas redit & sursum ascendit, cumque ad ligaturam pervenit, sistitur, unde tunc vena intumescit infra ligaturam, & sanguis ulterius ascendere nequiens, cogitur per inflictum vulnusculum effluere: soluta ligatura iterum desinit ejus effluxio, quia tunc sanguinis per tubulum suum satis patulum facilius potest ascendere, quam per angustum vulnusculum egredi: (*Si sanguis è Iugulari sit mittendus, vena supra ligaturam tumet, ibique tunditur: is enim e sinubus cerebri per iugulares in axillares, hinc in cavam corde superiorem viam affectat*) Ad hæc si ligatura illa tam stricta iniiciatur, ut sanguis per ipsas arterias versus inferiora permeare nequeat (quæ alioqui profundius sitæ a mediocri ligatura non facile occluduntur) tunc etiam nihil effluit ex incisa vena, quia sanguis per arterias non impellitur versus inferiora, qui per venas ad superiora ascendere possit; rursus vero soluta nonnihil illa ligatura arcta, & arteriæ pulsu liberius penetrante, mox iterum ex incisa vena effluit sanguis. Præterea etiam quælibet venarum & arteriarum in vivis animalibus ligatura vel compressio, ostendit sanguinem per arterias propelli à corde, per venas vero profluere ad cor; nam supra ligaturam, scilicet versus cor, intumescunt ligatæ arteriæ, ob denegatum sanguini transitum: detumescunt autem venæ, ob liberum sanguinis ad cor effluxum: Contrarium contingit infra ligaturam.

Hæ tres rationes solæ satis efficaces sunt ad dictæ circulationis probationem, Alias vide apud Harveum, Riolanum, &c. Vnum adiiciam de modo circulationis, de quo duæ sunt sententiæ, una Riolani, quam pauciores sequuntur; altera communis, quam maxima Philosophorum pars amplectitur, statuitque Circulationem sanguinis fieri per anastomoses quarumcunque arteriarum & venarum, quibus oscula arteriarum cum venarum osculis uniuntur, & in se mutuo patent, ita ut ubicunque sunt tales Anastomoses, ibi fiat circulatio: Inde ego concludo, ubi Anastomoses illæ non sunt, ibi circulatio non fit: Hanc sententiam defendere admodum difficile foret, quippe Anastomoses illæ in majoribus vasis paucæ sunt, & licet forte in minimorum vasculorum exilibus finibus copiosiores esse possint (quod nihilominus per autopsiam ubique non patet) tamen propter summam talium venarum angustiam paucissimum sanguinis per eas transire, imo ne sexta quidem vel decima pars, quę per arterias propellitur, venas subire posset? Præterea, quo modo quæso à sanguine per illas Anastomoses transeunte nutriuntur partes, quibus in transitu isto nihil conceditur vel tribuitur? Denique posito circulationem solummodo fieri per dictas Anastomoses, quomodo tunc in Anasarca (in qua serum non solum vasis concluditur, sed partium substantiæ necessario inhæret, totam enim copiã in solis vasis cumulari nemo sanus dixerit) circulatio illa procedet e partium substantia in venas? an serum illud, quod in isto morbo crudius ac crassius est, per exhalationem ex arteriis egressum, rursus per inhalationem ingreditur in venas ut per cor circuletur, & inde ad vias urinarias defluat, per easque expellatur, sicut morbum hunc per copiosum urinæ fluxum nonnunquam solvi praxis & Medicorum observationes docent? Quomodo etiam magni

pai-

partium molles tumores sæpe brevi tempore subsidunt, sine ulla manifesta vacuatione, si humores extra vasa in ipsa partium substantia contenti non redeant in venas? & quomodo eas cum arteriis ad fines suos unitas ingredi poterunt? At qui hæc satis superque communis sententiæ errorem demonstrant.

Ex dictis bene perpensis verus Circulationis modus statim innotescit, patetque sanguinem non tantum circulari per dictas Anastomoses, verum etiam per ipsam partium substantiam: Impellitur enim per arterias copiosus sanguis, cujus bona quantitas per minimarum arteriolarum fines effluit in poros substantiæ partium, ejusque ad nutritionem tantum apponitur cuique parti, quantum necesse vel apponi vel assimilari aptum est: reliquum vero ulterius procedit, & hiantia minimarum venarum partium inhærentium oscula subit, atque sic ulterius progreditur ad majores venas. (Sanguinem in partium poros influere, per eosque in venas redire, liquet ex iis quæ diximus de hepate lib. 1. cap. 13. & de cerebro lib. 3. cap. 5. & 11. & ex quacunque levissima cutis læsione, è qua vasis illæsis ubique mox sanguis exit) Verum quia minimæ arteriolæ in partium substantia apertæ desinentes, angustissimæ sunt, hinc quidem multo plus sanguinis transmittunt quam ad nutritionem opus est, sed interim non minor sanguinis copia superest, quæ per eas in poros substantiæ effundi nequit: hæc ut in arteriis non restagnaret & corrumperetur, aut partibus molesta esset, Protoplastes ante dictas Anastomoses, ut illa redundantia per eas transiret in venas, concessit: qualem insignem anastomosen annotavimus ad ingressum Lienis, Item duas alias in fœtu existentes, unam scil. in ejus corde per foramen ovale, alteram in arteria pulmonari, qua parte cum aorta cojungitur. Præter quas magnas, etiam verosimile est plurimas parvas & minimas anastomoses dari.

Non est quod à sanguine extra arterias in substantiam partium effuso, metuantur Tumores, inflammationes, putredines, apostemata, &c. nam propter arteriolarum in substantia desinentium angustiam, non plus influit quam per poros commode transire, & a venarum osculis rursus imbibi potest. Atqui, dicat aliquis, in valida corporis exercitatione & calefactione sanguis multo validius & majore copia impellitur quam aliis temporibus, ergo tunc saltem nimia copia influet in partium substantiam & dicta mala producet? Respondeo tunc sanguinem ratione majoris caloris esse tenuiorem, & poros quoque latiores, ut facilius transire possit: Verum si pori, vel à contusione, vel à subita refrigeratione aliave causa angustiores evaderent, aut sanguis in partibus crassior fieret quam ut venarum angusta orificia subire posset, tunc brevi tempore nimia ejus copia (nam influxus per arterias continue procedit) in partium substantia cumularetur, atque dicta mala statim generarentur; *Hac enim est vera & frequentissima causa pleuritidis, peripneumoniæ, anginæ, phlegmones omniumque* Inflammationum *cum tumore*. Quam causam non perceperunt illi qui per solas vasorum anastomoses circulationem fieri arbitrantur: docent enim ob denegatum commodum sanguinis transitum, vasa quidem ad summum repleri, hincque partes à repletis vasis in tumorem distendi (quasi vero vasa ita distendi queant ut inducere possint duorum triumve digitorum altitudinis tumores, quales sæpe conspiciuntur) sed quia in repleta vasa plus sanguinis impelli nequit, hinc sanguinem in iis coacervatum novo arteriosi sanguinis affluxu destitui, sicque refrigerari, non vero inflammari: verum non considerant sanguinem totum per venarum anastomoses non transire, sed majorem ejus quantitatem in poros substantiæ partium impelli: e quibus si non satis cito redundans quantitas in venas profluat, ob causas supra dictas, tunc necessario fieri partium tumorem, & quia singulæ affluentes guttulæ arteriosi sanguinis suum conferunt calorem, hinc à sanguinis in parte nimio augmento fieri nimium augmentum caloris, & ab hoc intenso calore fieri sanguinis cumulati effervescentiam, partisque Inflammationem cum tumore: Inficias tamen non eundum, illam effervescentiam interdum etiam fieri posse à pauco, sed acri, & ad effervescentiam prono sanguine, in aliquam partem effuso, tuncque fieri inflammationem sine insigni tumore, ut in Erysipelate.

Hujus Circulationis sanguinis (intelligo sanguinem cum aliis quibusvis ei admistis humoribus) multiplex & summa est necessitas atque utilitas: i. Per eam quælibet sanguinis particulæ paulatim & ordine quodam aptæ fiunt ad nutritionem; nam cum in corde non fiat longa coctio, sed tantum celeris quædam dilatatio, propterea chylus primo transitu per cor non acquirit summam sanguinis perfectionem, sed pluribus transitibus modo hæ modo illæ particulæ subtiliores, & corpori alendo magis aptæ evadunt.

ij. Cum sanguis in partes propulsus, quo longius à caloris sui foco recedit, eo magis refrigeretur, & ad alendum minus aptus evadat, omnino necessarius est ejus reditus ad caloris fontem cor, ut in eo de novo incalescat & attenuetur, sicque novam perfectionem induat, qui reditus per hanc circulationem procuratur.

iij. Sine hac circulatione, neque sanguis ad partes alendas propelli, neque à nutritione residuus una cum chylo ad cor referri posset.

iv. Hujus beneficio medicamentorum assumptorum & applicatorum vires per totum corpus, aut magnam ejus partem feruntur.

v. Per hanc sanguis in continuo motu permanet, atque sic à congelatione & putredine præservatur.

vj. Per hujus cognitionem, causæ multorum morborum clarissime innotescunt, de quibus antehac aut nihil, aut obscure scriptum, & graviter inter medicos altercatum ac dubitatum fuit.

vij. Per eandem etiam Medici certas plurimorum morborum curationes instituere noverunt, de quibus alioqui magna ex parte per incertas conjecturas indicare consueverunt.

§. 2. Iuvencula infantem peperit, cujus caput nucem juglandem vix superabat, Tumor vero capiti adnatus, universo capite major: Capite aperto inventa in ipso cranio exigua cerebri portio; In Tumore vero substantia cerebro similis. *Vide lib. 3. tit. de Partu difficili.*

§. 3. Puerulo trienni (*De quo lib.* 1. *Tit. de ocul. affectibus*) duabus ante mortem septimanis exortus est Tumor prope musculum temporalem sinistrum; quem, ab obitu, ablata cute vidimus peculiari, eaque crassa satis membrana obductum intra cutem craniumque hærere; cranium exiguum habebat foraminulum per quod materiam ejecerat natura.

§. 4. I. Eberlin Vir robustus, 50. annorum, qui ex scala præceps paulo post Apoplecticus interiit, in syncipite dextro habebat tumorem cum folliculo, quos Nattas vocant, olivarem, nuce juglande minorem, qui vas sanguiferum ex poro cranii emergens recipiebat.

SCHOLIA.

Natta, Tumoris cum folliculo species, non infrequenter caput occupat: omnes arteria quadam, à qua nutrimentum & augmentum capiunt, præditæ sunt: Succinguntur intus peculiari tunica: Contenta non unius generis sunt: In quibusdam inveni substantiam pinguem flammam concipientem: in plurimis cretaceam solam vel sero persusam: Familia hic est inter primarias hujus generis tumoribus obnoxia: Si basis angusta sit, seta equina sensim magis magisque constricta decidunt, quod aliquoties a me factitatum fuit, si verò basis amplior ac constrictionem respuat, in summitate vulnus oblongum infligo, contenta exprimo, ac basi, ubi, ceu per pediculum, nutrimentum suscipit, indo cum pauxillo gossypii butyrum antimonii solum, vel cum linimento digestivo permixtum, ut scaturiginem obturem: nisi enim pediculus abscindatur aut erodatur, brevi repullulant: Tumores hujusmodi à Chirurgis temerariis & imperitis uno ictu amputatos novi, largissima subsequente hæmorrhagia, quæ vix sisti poterat, non sine virium prostratione. Antimonii butyrum nullos dolores, nullum pruritum excitat, nisi imprudenter labia cutis capillatæ attingantur, interna enim pellicula sensus expers est: Natta apud Istum, vas sanguiferum è cranio emergens accepit, quod proculdubio surculus arteriosus a dura meninge ortus fuit: *I. Iac. Wepferus Histor. Apoplect.* 10. *p.* 321.

§. 5. Homo procerus, sanguineus, habitu corporis robusto, ob furta strangulatus, Nattam gerebat in capite: In hac denso involucro aperto latebat farinacea materia: In aliis Nattis ex se ruptis purulentam observavi. *Th. Bartholinus cent.* 1. *histor.* 32. §. 33.

SCHOLIA.

Farinacea materia] Natta, Testudo, Talpa ad meliceridеs, atheromata & steatomata referuntur, quorum materia peculiari tunica aut folliculo clauditur. Platerus non ab humoribus excrementitiis horum Tumorum generationem deducit (eo quod quæ ejusmodi originem nacta sunt, stabilia sunt, sed putredini opportuna) sed ex succo alimentari parti nutriendæ destinato, qui si justo crassior, in similes tumores degenerat, ex quibus Sarcomata fiunt: sin admodum crassus, Scirrhi: Tumore vero non adeo duro existente, tandem in abscessum transire docet, diversam materiam continentem pro succi, qui Tumorem genuit, diversitate ac cum aliis humoribus mistione: nec tamen sicuti abscessus à sanguine genitos in pus abire, sed in aliam substantiam propria cysti conclusam: Hinc Meliceridum Atheromatum, Steatomatum originem deducit: *Sennertus*, cur tàlis humor è partibus effluat, atque inde sub cute tumor excitetur, causam esse putat quod membrana unamquamque partem vestiens & ambiens jam vi externa & violenta, sed interna, rumpitur, aut eroditur, & exulceratur, ut ita facta via vi, succus alibilis ablato repagulo erumpat, cum non sistatur aperte: Id tamen ne temere fiat Natura provida non permittit, sed ipsam membranam amplius extendit, effluentemque succum cohibere nititur, quod in arboribus fieri videmus, in quibus exteriori cortice læso simili plane modo nodus formatur.

§. 6. vj. Aprilis 1671. in infante 13. septimanarum, caput multis modis deforme reddebant Tumores varii, Tres imprimis, quorum unus superiora versus se extendebat, alter inferiora magis respiciebat, Tertius anteriora petebat: Diversæ naturæ dissecti observabantur. Primus enim, qui superior & maximus, aliqua parte cartilagineæ substantiæ erat, alia membranosæ: Illa cavernulis plurimis prædita, utraque liquore purulento, plumbei coloris, repleta; Secundus, qui inferior, vesiculam repræsentabat, hydatidibus variis donatam. Continebant hæ, figura & magnitudine differentes. Lympham modo liquidam, modo viscidiorem: quod vero ab hydatidibus liberum, limpidissimam exhibebat aquam: Tertius, qui anterior, variæ conditionis substantia constabat, molli imprimis spongiosaque, ejus siquidem exteriora spectentur: duriore vero cavernosaque, si interiora cranio vicina: Lymphæ crassioris insignis hic occurrebat quantitas: Præter dicta notabile hic I. intra meningem tenuem & cerebrum Lymphæ pellucidæ tenacisque insignem contentam fuisse copiam: II. Eo loco quo auricula naturaliter situm obtinet, & excrescentiam osseam, semicircularem & sinum notabilem se exhibuisse, nullum vero ad anteriora auris transitum: III. Circa tempora vas aliquod occurrisse materia nigricante repletum: IV. Tumorum horum primum aliquot diebus antequam dissecaretur cadaver, apertum subito fuisse, naturæ imprimis opera, magnamque Lymphæ copiam effluxisse, hæc affuso aceto præcipitationis ope

ope coagulum exhibuit coloris lactei; evaporatione vero leni gelatinosam, ast flavescentem magis materiam: Quæ res speculationi illi ansam præbuit, Annon in Lympha ipsa nutritionis nostræ fundamentum constitui jure queat, Quod valde probabile videtur, & præter alia etiam *Pueri hujus summa Extabescentia* valde suadet. *Gerardus Blasius Observat. med.* 1.

§. 7. Iuvencula xvj. mense feliciter peperit fœtum sed debilem: Caput nucem juglandem vix superabat, Tumor vero capiti superna parte adnatus erat, universo capite major! Mortuo infante Caput apertum, atque in ipso cranio inventa exigua cerebri portio, quam pro cerebello habuit Chirurgus, In Tumore vero substantiam cerebro valde similem *Th. Bartholinus Cent. 3. histor.* 51.

Observatio II.

Tumori, seu Sarcomati oculo dextro subnato, resecto, aliud sub oculo sinistro successit, Ex fungosa & pituitosa substantia constans utrumque, atque à dura meninge ortum ducens.

PVella quinque annos nata concrementum carneum Oculo dextro subnatum habuit, pugnum contractum æquans, à plerisque Chirurgis pro Carcinomate curatum: Hæc meis manibus commissa tractanda, nulla propemodum habita medicamentorum fiducia, Sarcoma resecui simul & inussi, quod brevi coalitum est: 70. vero aut 80. à resecto die, Tumor sublividus, inæqualis, indolens, tactui nonnihil cedens, multis undique circum venulis septus, sub oculi sinistri palpebra subnatus est, qui paulatim adauctus, jam totum sinistri lateris tempus, & auriculam, necnon cervicem late occupabat, quin & genam, adeo ut os obstrinxerit ad capiendam escam angustissime: Eodem ipso tempore ex adversa parte simillimus huic tum figura tum colore, tum etiam progressus more modoque erupit, quæ itidem tubercula maximam colli partem sic obsederant, ut junctis utrisque operis cervicem humeris exæquassent, quod vitii complementum duorum cum semisse mensium curriculo peractum est: Illud autem silentio non obducendum est, quantumvis tubera naturæ modos excederent, eam tamen puellæ patientiam fuisse ut nunquam fuerit de morbo conquesta vel vagitibus molesta: Tandem pridie Cal. Novembr. obiit.

Tubera hæc insecta *Fungosam* & pituitosam, suo folliculo contectam *substantiam* nobis aperuerunt: Adhæc & aliud relatu dignum offensum est, Cranium tractantibus nobis, mirum foramen è rimis calvariæ peramplum, à dura meninge ad tubercula ista petens, per quod scil. materia de cerebro ad tumores alendos transmitti fuerat consueta: Postremum dictu mirum ad hæc cuncta erit, pedes utrosque puellæ negatos diremptosque primordio, alimento scil. amplo à superioribus ad se rapto. *Nicol. Larcheus Med. Romanus ad M. Aur. Severinum in lib. de Abscessibus p. m.* 150.

SCHOLIA.

F*Vngosam substantiam &c.*] Cujus origo fuit à meningum cerebri occulto vitio: Inde enim fungi plerumque pullulant, quanquam & aliis in partibus subnasci notat *Sennertus* Epist. ad *Febritium Hild.* Cent. 2. Observ. 36. Quod vero pedes utrosque puellæ defuisse narrat *Larcheus*, alimentumque ad superiora raptum dicit, *Glissonii*, *Whartoni* & aliorum sententiam firmare videtur, succum nutritium suppeditare cerebrum quibusdam partibus, qui ad crura non transmissus, & in capite redundans, extuberantiam illam produxerit: Cæterum Tumorum ejusmodi cysti conclusorum, ea est indole, ut si dum resecantur vel fibrilla supersit, post liminio renascantur, eoque magis si ad cancri naturam accedant, qui raro aliqua in parte demitur, quin in alia iterum germinet.

Observatio III.

Monstrosus Menti Tumor, Steatomaticus, cui ulcus cavum & profundum adjunctum.

MEntum cuidam seni mulieri Bavaræ adeo excrevit, ut mediam ulnam Augustanam in longitudine & latitudine etiam adæquaret, duritie Scirrhum repræsentaret: Pars dextra Gingivarum increvit: & ex ore ad pugni, vel ovi anserini magnitudinem excrevit: Qui Tumor ulcus cavum ac profundum habuit, ad medii digiti longitudinem, eo in loco ubi dens evulsus fuit: hoc cibus humidus & potus eo appellens formavit: Tumor Menti fuit durus & renitens, concolor & solum dolens ob pondus, at gingivarum laxior: In mento exulceratio nulla, nisi ubi ab adpellente attritum fuit: Excrevit tandem in ingentem molem, & oris introitum quasi totum occupavit: Mors itaque lenta superveniens doloribus eripuit.

Aperto Tumore in cadavere, caro nulla fuit visa, putredo nulla, sed quod excrevit steatomati, seu Nattæ Italorum, simile fuit, sebum referens, Tota moles resecta à corpore

pondebat

pendebat libras sex ponderis Augustanorum, & quartam partem libræ, quod sunt unciæ centum. Dissectus Tumor, spongiosum album erat quod accrevit, sevum compactum referens, ut in abdomine & renibus boum videre est, sine ulla humiditate: Cavum quod erat, à dente exempto relictum, illud continebat quod ex potu & cibo eo declinavit, partes vero ejus nec erant humidæ, nec putredinem passæ sunt.

SCHOLIA.

Monstrosum hunc Tumorem cur in numerum, Nattæ Italorum posuerim, paucis exponam: Retulit ægra sensim admodum Tumorem hunc accrevisse, primordia sumpsisse in ore: Cum enim primum senium ingressa, serviret quibusdam Patritiis & mercatoribus in coëmendis variis, & majori onere carnis pondus ex macello portaret, sensit aliquid in ore distendi, seu, ac vulgariter pronuntiavit, rumpi, quod ob absentiam doloris plane neglexit; Gingivarum itaque pars dextra luxuriare cœpit ac intumorem attolli: Intumuit & simul mentum, cujus cutis æqualiter in latitudine & longitudine ita ab succrescente distenta fuit, ut intra annum monstroso tumore extuberaret: Qui putus erat admodum ut scirrhum mentiretur, eum tractare nolui, cum in nervosis locis scirrhos tractatos in cancrosa degenerasse viderim ulcera: Nec Chirurgus manum admovere voluit, qui negavit se toto cursu praxis suæ, qui fuit annorum lxiv. talem tumorem conspexisse: magna vero hæc moles, & monstrosus Tumor menti, nullam læsit facultatem, quamvis extuberans ex ore gingiva cibi introitum præpediret: Dolor nullus nisi à pondere: renitentia & durities ubi tangeres; sola caro gingivarum luxurians mollis erat, concolor, tamen ob distensam cutem vasorum divaricationes oculis expositæ erant: In exulcerata luxurie gingivæ fœtor ex assumptis.

Pecoetius l. 1. c. 28. Nattam ex genere Tumorum steatomaticorum esse scribit, oririque in omnibus corporis partibus, eandemque cum illis agnoscere causam: Steatoma vero, Tumorem esse exprimentem saniem sevo similem, ob pituitosum humorem sensim lenteque auctum, coadunatum & induratum, seu in substantiam sevo similem coactum. Idem c. 25. Et hanc Nattam in nostra ægra fuisse steatomatosum tumorem ex Pauli descriptione l. 6. affirmare possumus, quia eius contentum sevo simile fuit, Tumor ipse durior, ac ad tactum renitens, fundum solidiorem habens, maxime ubi adhæsit incurvationi maxillæ: Aëtius Tetrab. 4. l. 3. c. 8. Steatoma ait esse Tumorem adipem in se continentem, mole tuberum, concolorem & ad tactum lenem, in principio quidem pusillum sed temporis progressu ampliatum: A meliceride & atheromate discerni tactus mollitie, quod videtur cum mente Pauli pugnare, qui ait dignosci steatoma à reliquis abscessibus, quod durior sit illis & ad tactum renitens: Sed Aëtius mollitiem hanc respectu Strumæ potius intelligit quam atheromatis & meliceridis: In causa omnes Chirurgi consentiunt, quod ab humore pituitoso prodeat: Mihi videtur Platerus noster propius accedere & veram causam assignare Tract. 3. c. 3. Ubi succum nutrientem crassiorem horum abscessuum causam ponit, peccantem vel qualitate vel quantitate: Ut enim ejus symmetria ad alendas partes adprime conveniens est, sic ejus ametria earum substantiam depravat: Natura adpulsum si quidem succum cum discutere nequit, quia aut uberior aut corruptus, mutare aggreditur, in sano corpore adpositione decenti, in ægro indecenti: Humor itaque alibilis, seu nutrimentum hoc adpulsum, vel adhæret, vel adnascitur, vel innascitur parti, quare ipsa incrementum sumit, non dissimile sibi ipsi colore, cum ille qui apponitur succus sit familiaris, & similis illi parti cui apponitur, & quasi alimentum, sæpius sola copia luxurians, afferens secum mollitiem aut duritiem; succus si quidem hic est alimentum tertiæ coctionis soboles, cujus peccatum nullum aliud quam quod crassius est, aut tenuius, aut copiosius: Nostræ ægræ ideo album erat, & crassum ac durum, quod alimentum hoc futurum luxuriabat circa nervosas & osseas partes, illarumque futurum alimentum erat, unde & membranæ ex eo generatæ sunt, quibus humor inclusus cohærebat: In scirrhum non abiit, quia calor coquens harum partium fuit in alimentum, ut sic loquar, adpositus non induratus, qualis ad scirrhi perfectionem requiritur: quare ex adpulso quotidie alimento in molem excrevit pars: & quia succus familiaris fuit, qui sensim, non ἀθρόως in illum locum fluxit, indolens mansit: Recte porro nos non manum adhibuisse docemur illo Pecoetii l. 1. c. 28. Natta, quæ vasis est implicata, nullo pacto attingi debet propter periculum quod sanguinis hæmorrhagiæ inest: Memini me in Italia in quodam ordinis S. Francisci in collo Nattam eximi vidisse, quam magna hæmorrhagia, hinc mors excepit: Nos non hujus causa, sed quia à nervosis partibus non pendula fuit, sed ita firmiter adhæsit ut ipsum mentum esse videretur: Spasmum itaque & calumniam declinare decrevimus. *Hœchstetterus casu vij Decade vj.*

OBSERVATIO IV.

Tumor Collo *ad natus, cum brachii intumescentia, à copiosa pinguedine & sero inter musculos.* 1. *Tumor affixus asperæ arteriæ per totum collum radicibus diffusus.* 2. *Tumor circa laryngem à Ductu salivali devio.* 3. *Infra* mentum *durus, ab obitu evanescens.* 4.

§. 1. Ubi sanguis sulphuris sui & salis legitima proportione orbatur, facilis est putredo, aut vermibus apta corruptio, & succorum benignorum degeneratio, quæ sæpe in generationem copiosæ pinguedinis, sive caseum, sive lardum, sive aliud quid mentiatur, facessere potest: Conspectissimum id erat 1670. in Nosodochio Argentinensi, ubi exenteravimus puerum, cujus collo, supra axillam sinistram, ingens Tumor accreverat, cujus, separato bino involucro, cutaneo & proprio, substantia steatoma verum erat, pondus librarum v. civilium: Brachium ejusdem lateris admodum cum manu totum æqualiter intumuit;

muiti; diffectum copiosissimam infra cutem exhibuit pinguedinem, effluente copiosissima aqua ex musculorum interstitiis: Omne vero reliquum corpus macies exederat: ascites abdomen. *Joh. Val. Willius in Actis med. Thom. Bartholini anno 74. & 75. & 76. p. 134.*

§. 2. Viduæ N. Succrevit paulatim Tumor insidens firmiter lateri asperæ arteriæ: Ad instar carcinomatis repertus est, radicibus diffusus per quamcunque colli partem *Lib. 3. tit. de Deglutitione læsa.*

§. 3. Quos Ductus Salivales curiosa D. D. Nic. Stenonis sæculo nostro manifestavit industria, mihi in Vitulo dierum xiv. perscrutanti, quod in eo sese animali clarius quam in homine ostendant, quiddam occurrit quod observasse non pigebit Chirurgos, dum aliquando circa Tumorum expugnandorum contumaciam nequicquam suam ludunt operam: Deflexerat enim Ductus ille (cujus radices Parotis conglomerata, quique ostium suum in buccis reperiens, ibi se exonerat) versus laryngem, ibique humoris sui, qui ore excipi solet, exitum non inveniens, Tumorem ingentem excitaverat, lenta materia redundantem: Annon hæc Fistularum, ad stuporem perpetuos usque humores suppeditantium ut causa dici, ita ex eadem posset inveniri via easdem facilius persanandi. *Theodorus Kerkringius Observationum Anatomit. Lxviij.*

§. 4. Ianus N. Phthisicus obiit, (*Vide lib. 2. Tit. de Phthisi*) Ante semestre spatium obortus tumor infra mentum durus, quo impedita fuit solidorum deglutitio &c. In aspera arteria nihil heterogeneum visum, nec ullum istius tumoris vestigium, unde verosimile est à flatibus fuisse excitatum.

OBSERVATIO V.

Bronchoceles *varia materia.* 1. 2. 3. 4. 5. 6.

§. 1. Gongronæ vox ab Hippocr. usurpatur 6. Epid. 3. 14. & *Bronchocelen* significat Latinis, *Herniam Gutturis*, Tumor est Gutturi & collo innatus; à Græca voce γόγγρος, proprie significans eminentiam aut appendicem rotundam arborum truncis innascentem: à *Plinio* l. 17. c. 24. dicitur *Fungus, Clavus, Patella: Theophrasto* 1. hist. plant. c. 13. olivæ vitium est à Sole exustæ: Affectus mulieribus familiaris, prout à nobis de aneurysmate dictum: Bronchoceles autem vox generica est, multas sub se complectens species & differentias: Aliquæ enim ad melicerides accedunt, aliæ ad steatomata, aliæ ad atheromata: Aneurysmatis quædam soboles sunt: In quibusdam reperta caro stupida, i. e. dolore carens, vel parvum inducens: Suum unaquæque signum dat, & an curationem admittat vel secus: aliæ parvæ sunt, aliæ magnæ colli anticam partem totam obtegentes; quædam cysti carent, aliæ habent: Quæ curationis capaces sunt aperiri debent cauterio actuali vel potentiali, aut scalpello, atque simul & semel exempto corpore extraneo ibi concluso: Nisi licet, repetitis vicibus auferatur, ulcere postmodum ex arte curato & ad cicatricem deducto. *Paréus operum lib. viij cap. IX.*

SCHOLIA.

Bronchocele est Tumor colli vicinus laryngi, qui originem habet ab humore ibi collecto, vel à glandula thyroidis cartilaginis productiore, quæ sarcoma producit: vel est abscessus ex atheromate aut steatomate, vel hydrops; Bronchocele, non ut plerique vitium est, ex immodicis clamoribus, aut ex potu aquæ ex liquefactis nivibus, quæ Alpinis aliisque montanis in usu est, sed ex crassa lentaque pituita, quæ eo sensim è capite, ejusque partibus externis per auris posteriora devolvitur ex *Fernelio*: Dubitare licet an materia contineatur inter musculum latum & cutem: an sub musculo lato tota sit abscondita: nam ibi collecta materia non potest extrahi, quia spatiis musculorum insinuata: Si extra pateat, poterit sanari & eradicari: A flatu solet incipere, qui distendit separatque cutem à membrana carnosa, vel ipse musculus latus à subjectis partibus separatus: In illud spatium sensim fluit materia, pro cujusque temperamento & constitutione varia: Sensim accrescit & nutritur non per venas sed per tubulos quos natura creavit. *Joh. Riolanus Enchirid. Anat. lib. 4. cap. 7.*

§. 2. Anno 1626. Bronchocele in opifice inauratore anteriorem totam colli partem apprehenderat, alto plus quatuor digitos tumore: qui aneurysma est existimatus à compluribus, propterea quod sub eo, vivente homine persentiretur pulsatio non exilis: Nihilominus id equidem retuli ad jugulares arterias, quarum ex suimet compressione necessarius erat sensus: Reperta est cystis sanguineæ prope membranæ, quæ amplo veluti succo ab externa facie ad usque tracheam arteriam ab ea compressam extendebatur: Intus laminulæ veluti sanguinea concrementa, & carnes pulmonis atrioris substantiam referentes, universam loci amplitudinem complebant, nisi quod superne concretus humor flavidior, gelatinam vulgarem propemodum referens, existebat: Disces nunc nostro parergo corollarium quod est, Non injuria quidem magistro inauratori productum illiusmodi vitium, quod genus opificum *I. Langius* judicio miro, subjectum est bronchocelis viroso argenti vivi contagio. *Idem ibidem p. 169.*

§. 3. Ac

§. 3. At Bronchocelæ quæ multifidæ sunt, glandulas continent prærubras & prædurus: Tales enim visæ in puella Parthenophylacii D. Mariæ, per nos secta. *Idem Ibid.*

§. 4. Homo sub-Alpinus Bronchocelem prævastam multos annos cum angore passus, tandem ab ea strangulatus oppetiit: Quam nos vitiatam partem, grumos ingentes sanguinis undique circumfusos, cum adnatis quibusdam caruncuis offendimus: Porro sunt mea quidem opinione Bronchocelæ pleræque cum super-vomitu vasorum impense dilatatorum complexæ. *Idem ibid. p.* 172.

§. 5. A pueritia deturpabat Bronchocele collum *Petronellæ Desinod*, ancillæ meæ, quæ phthisica obiit anno 1660. cum hydrope pectoris & abdominis: Invalescente morbo, colli tumor augmentum sumebat, ut ad pectoris angustiam accederet tracheæ arteriæ compressio ab illo tumore, hinc respirandi summa difficultas.

Ea defuncta cadaver aperiri jussi & Bronchocelen dissecari, quæ nihil aliud erat quam ingens glandula albescens, pure undique scatens & imbuta, illi omnino simili quod Pulmonum substantia continebat. *Ex observat. propriis.*

§. 6. Bronchocele, teste *I. Langio Epist. lib.* 1. 43. *Tumor est* pendulus circa guttur, à bocii ventrosi poculi similitudine (bocium appellatum) Inter cutem & asperam arteriam, authore *Celso* increscit, in quo modo caro pituitosa, modo humor aliquis melli, adipi aut pulti similis membranulæ includitur: Pro humoris tum calore tum concretione, & caloris magnitudine, temporisque spatio aliæ atque aliæ formæ, in aliis & diversis abscessibus fiunt, nempe duræ, molles, liquidæ, rubræ, flavæ, albæ; crassam enim materiam in duritiem temporis processu cogit calor vehemens: quæ si nigra sit carbonis speciem repræsentabit: Mediocrem vero calor mediocris in pus mutabit, liquidam digeret: Hæc quidem communi omnium sententia Bronchoceles est materia, Verum ego quæ compererim in resectis compluribus defunctorum Bronchocelis referam: *Anno* 1625. *E secta Bronchocele cadaveris, educta struma* libræ unius pondo, quæ sic adstricta gutturis venis, ut mirum quomodo fuerit avulsa, *Tempora huic homini pressa*, atque invicem adducta, sic ut confirmaret apertè iudicium Physiognomorum nostrorum: qui temporum angustiam naturalem strumarum effectricem ponunt. *M. Aur. Severinus lib. de Abscessibus reconditis p.* 168.

SCHOLIA.

T*Empora huic homini pressa.*] Ad mali productionem confert prava capitis constitutio: Nimirum cum existente magna capitis prominentia postea, deest antica, cum *compressis temporum lateribus* ac sincipite; quibus meatibus coarctatis, cum non habeat effluxum humor per transitus & emissaria anteriora, recurrere cogitur in posteriora, & ad glandulam pituitariam, unde vitium in fauces traducitur demum: Adhæc est debilitas capitis nativæ his præsertim pueris quibus diu manserunt inconsutæ suturę, & incommissæ commissuræ. *Severinus Tract. de Padanchone. partic.* 3.

OBSERVATIO VI.

Strumæ *suffocationem afferentes, ad stomachum, pulmones, mesenterium diffusæ.* 1. 2. *Strumarum insignium collum obsidentium anatome.* 3. *Strumarum pertinacia pendet à seminario subtus delitescente.* 4. *Magnæ in colli ambitu, sub axilla sinistra, ortæ ab Internis Pancreatis &c.* 5. *Struma ingens sub inferiore maxilla, à Iecore iis infecto pendens.* 6. *Strumarum Anatome* 7. *A faucibus ad os usque pubis exporrectæ.* 8. *Strumæ per totum diffusæ.* 9.

§. 1. JUvenis strumis, quæ gulam asperamque arteriam simul adeo compresserant, ut neque potus vel ipse aër transire posset, intermoritur: Dissecto cadavere, repertæ fuerunt in orificio stomachi, pulmonibus, omento, mesenterio, pancreate, ipsis intestinis & circa vesicæ collum. *Nicolaus Fontanus Respons. & cur. Med. pag.* 66.

§. 2. Iuvenis 14. Decembr. 1656. universum collum strumis obsitum habuit Amstelodami, Cujus cadavere aperto mesenterium universum strumis inventum & viscera pectoris repleta. *Henricus Roonhusius Observat. Chir. Belgic. part.* 2. *p.* 167.

SCHOLIA.

IUnguntur nonnunquam in vno corpore diversis in locis scrofulæ, sed non credo dependentiam: Strumosos esse sano mesenterio contra *Riolanum* olim defendi: Ex inventis novis lux non pauca affulget, quam veteres ignorarunt, Lacteæ enim thoracicæ in mesenterio exortæ colli venas ingrediuntur: An autem immediate chylum suum glandulis colli infundant, dubito: Mediate vero id fieri per circulum non equidem negaverim, sed tum non magis strumæ in collo enatæ à mesenterio dependent, quam in reliquis partibus quæ succo nutriuntur: A jugularibus autem lymphaticis ortum & incrementum scrofularum colli majore specie veri deducit Doct. Iac. Henr. Paulli. *Bartholinus.*

§. 3. Testor me in cadaveribus eorum quos strumæ in partibus exterioribus fœdabant, reperisse plurimos tumores strumosos in mesenterio, alios magnitudine nucis iuglandis, alios avellanæ, pisi, imo pugni molem æquantes, materia gypsea vel purulenta refertos. *A. Paræus Operum lib.* 7. *c.* 21.

§. 3. Nobili

§. 3. Nobilis Austriaco adolescenti, aliquandiu in Galliis versanti cœperunt scrofulæ in ambitu colli nasci, nec solum illic, sed & sub axillis grandulæ intumescere atque indurari, uti & exiguæ in pectore, dorso sub cute se patefacere, augebanturque illæ in collo in dies, Et licet Medicorum opera uteretur, nullus tamen inde successus sequebatur: Martio mense anni 1670. cum priora parum profecissent, ad fortiora progressi *unguento ex hydrargyro eum inunxerunt*, unde expuitio frequens & copiosa subsequuta, cœperuntque grandiores scrofulæ nonnihil detumescere, sed mox iterum cessante spuitione augeri: Emplastrum de *Vigo* fuit appositum, additis variis emollientibus: Tandem majoribus & eminentioribus strumis, cataplasmata, ut si fieri posset suppurarentur, imposita fuerunt: diu hæc sed sine fructu usurpata: bona interea victus ratione usus, atque Diæta, ut vocant, cum usu decocti Guajaci ad sudores movendos ad multos dies: Cauterium in utroque brachio inustum, assumptis itidem quæ defluxiones caverent cerebrum siccando: Cum nulla spes, eum ad thermas sulphureas ablegarunt. Verum huc Basileam veniens mense Iulio, meum quoque consilium audire voluit: Cum itaque horrendum illum affectum inspicerem, multasque glandulas durissimas, ab utraque aure ad thoracem usque universum collum occupasse, adeoque implevisse, ut caput veluti collo duplo ampliori insertum appareret, præter alias glandulas sub axillis satis magnas, atque parvas quasdam sub cute in thorace hinc inde prominentes, exiguam aut nullam curationis spem conspiciens, suasi ut in patriam thermarum illarum sulfurearum, quas Medici Lugdunenses suaserant, utendarum causa proficisceretur: Verum cum & apud nos in Helvetia vicinæ tales haberentur thermæ, maluit illis eo loco uti: quare eo profectus, & septem septimanarum spatio eas bibisset, denuo huc rediit nihilomelius se habens, nisi quod iuxta dextram aurem tuberculum lividum supra tumorem eruperat, & iuxta sinistram protuberantia magna, tumorque durissimus colli anteriora premens deglutitioni & respirationi impedimentum magnum afferebat: Misericordia motus, volui adhuc quædam experiri ex efficacioribus, nam sectionem aut ustionem in tam magna mole, locoque nobiliore, ob colli venas majores suadere neutiquā potui: Adhibui itaq; emplastra ex cranio usto, luto fornacum usto, ebore fossili, additis gummatis multis & melle scyllitico, sulfure trito aliisque efficacioribus, unde videbatur tumor aliquo in loco leviter minui, sed mox iterum increscere: Tuberculum quoque illud prope aurem dextram, nucis instar adauctum, tandem cuticula abrasa sanguinem emittebat, & medullosa materia ex eo prodibat unde tamen non subsidebat: dein etiam in medio tumoris enascebatur oblonga caro dura extuberans, qualis in cancro prodire solet, adeo ut *Scrofulas aliquas in Cancrum degenerasse crediderim*. Hisce peractis, cœperunt pedes admodum tumere, atque difficultate spirandi & deglutiendi maxime angi, donec 20. Octobris subito, accedente quadam defluxione, suffocatus sicque extinctus fuerit.

Sectione facta per longitudinem colli, tribus in locis trium digitorum profunditate, antequam musculi conspicerentur, latera vulnerum, sicuti porcis indorso apertis lardum spissum, album, sic & hic alba spissa, crassa apparuerunt: in quibus undique toto ductu glandulæ nunc parvæ, pisi, nunc majores fabæ instar, sed mutuo sibi cohærentes, & totam illam albam, mucosam sedem, undique opplentes, deprehensæ fuerunt, quas sane remediis absumere uti fuisset impossibile, ita sectione eas eximere, ob mortis periculum, inconsultum. *F. Platerus. Observat. lib. iij. pag. 693.*

S C H O L I A.

ORiuntur Strumæ ex humore crasso & lento, quem vulgo pituitosum esse statuunt cui interdum etiam melancholicus admiscetur: *Platerus* tamen non sine causa hic monet non satis rectè vulgo statui ex sola pituita aut melancholia hos glandularum tumores deduci. Et his enim si strumæ, & eiusmodi tumores alii ortum haberent, non tam diuturni essent, sed putredini & corruptioni obnoxii, & in pus mutarentur, ut alii ex humoribus simpliciter excrementitiis orti tumores, ipse vero è succo nutriente hos tumores oriri statuit: cum enim Glandulæ quum aliæ carnes crassiore succo nutriantur, si is quantitate & qualitate moderatus sit, eas in suo naturali statu conservat: Si vero qualitate, & imprimis quantitate excedat, tumores varii excitantur: Etenim si aliquid humorum plane excrementitiorum admisceatur, tumores ejusmodi citius in abscessum abeunt: Si vero succus ille nutriens solus sit, sed copiosior quam ut parti omnis apponi possit, in ejusmodi tumores degenerat: naturaliter enim talis humoris non plus in corpore generari debet quam ut partibus illis nutriendis sufficiat: Si vero plus eius generetur, talium tumorum causa est: natura enim ut vitiosos humores alios ad alias partes protrudit, ut in scabie, erysipelate, bubonibus, &c. videre est, ita etiam quod in alimento est ignobilius non partibus nobilibus apponit, sed glandibus, unguibus, capillis, quapropter, etiam si talis ignobilis, fœculenti & crassi alimenti plus generetur, natura rectè agens ad illas partes cum quibus habet convenientiam, glandulas scil. protrudit, ex quo proinde etiam carnem, aut carni quid simile generare tentat: unde etiam author Defin. medic. Strumas dicit carnem siccam: & *Aëtius* ex *Leonida*, carnem subalbescentē facile augescentem: Et quidem peculiari membrana Strumæ includuntur, quæ & ipsa à facultate formatrice, quæ omnibus partibus viventibus insita & nunquam otiosa est, producitur: Dum enim ab humore affluente superfluo membrana distendi-

tur, & forsan etiam rumpitur natura novæ quasi membranæ texturam aggreditur *Sennertus Pract. lib. 2. part. 1. cap. 25.*

Unguente ex hydrargyro eum inunxerunt) Strumas unus alexicacos Hercules vincit & opprimit: sanat autem profusa per os maligna pituita quæ in capite redundabat, illincque in subjectas partes dilabens illarum causa fuerat: *Ballonius cons. 34. lib. 3. De Salivatione artificiali vide Rolfinccium meth. spec. p. 589.*

Scrofulas aliquas in cancrum degenerasse] Quidam artis periti in Chœradum cognitione & curatione vacillarunt, à pituita illas nasci putant, & ad calfacientia & siccantia recurrunt; item ad hidrotica calfacientia, hinc in malum cancrum fit conversio & transitus, dum illa pituita incalescit plus æquo & exasperatur: At, ut ex *Platone* notat *Galenus*, pituita non quævis nocet, sed salsa aut acida: salsa est atræ bilis soboles & affinis: hinc quibus in facie gutta est rosacea, in iis chœradum & cancrorum est seminarium, Sic gravis error committitur in usu calfacientium remediorum, & antiquitas prudentius præscripsit serum lactis, asinæ lac, syrupum Regis Saporis: *Idem consilio. lib. 1.*

§. 4. Variæ sunt Strumarum species sive à loco sive à materia: Externæ diu sunt innoxiæ, sed internæ brevi periculosæ: fiunt autem vel ex pituita sola, vel permixta cum sanguine aut atra bile: quorum humorum concursus, si quidem exsiccetur à præassante æstu, producitur nonnunquam in strumis vel gypsum vel verus calculus: Struma à sanguine ac pituita, vertitur facile in pus: sed eo quæ non tendit, elice illam cum involucro cui includitur, sed potius conjunctim quam segregatim: Cavendum enixe ne quæ remaneant reliquiæ, quas tamen tolles deinceps pulvere mercurii præcipitati, caute illis insperso: Sed maxima malestia erit à seminibus sub qualibet struma clanculum delitescentibus, quæ licet mole sint exilia, neque multum discrepantia a forma seminum lupinorum, producunt tamen pernitiosissimam inexpugnabilium strumarum segetem: *Semina* autem *hæc* obtulit nobis aliquando orphanotrophium publicum, in collo puellæ ab hoc morbo suffocatæ: Erant vero hæc adeo frequentia, ut non quina aut sena, sed interdum dena vel vicena occurrerent in eodem loco: sed eo semper ordine ut majora incumberent minoribus, declinante sensim usque eo ipsorum magnitudine, ut tandem vix æquarent semen sesaminum, inclusa nihilominus qualibet sua tunica & apta producere majorem strumam: Manentibus itaque his seminibus, repullulant continenter eadem strumarum germina. *N. Tulpius observat. lib. 1. cap. 46.*

SCHOLIA.

Semina autem hæc) *Riolanus* Encheir. Anat. l. 2. 18. In mesenterii glandulis sedem & radicem ponit omnium strumarum in corpore, easque nunquam foras erumpere *ait* nisi Mesenterium fuerit strumosum: quod verosimile non videtur Excell. *Th. Bartholino Anat. Reform.* lib. 1. cap. 20. quia 1. ut remotæ causæ esse possint & per accidens. 2. inter strumas capitis & mesenterii glandulas nulla communio. 3. plures sunt strumosi qui sanas habent glandulas. 4. Omnes forent strumosi, quia in omnibus hæ glandulæ. 5. Sub-Alpini strumosi aliam mesenterii conformationem haberent. 6. Strumæ à quovis humore cujuscunque regionis impleantur: Nota vero *Riolanum* non absolute dicere, Strumas in collo emergere nisi affectum sit mesenterium, sed cum adjectione Magno numero: Excell. *Bartholinus* tamen detectis lacteis Thoracicis, cap. 3. in Dubiis, Mesenterii sympathiam cum collo agnoscit & axillis per tubulos lacteos, ob quam præsertim circa jugularem externam emergant ejusmodi tumores, quia proximior est insertioni lacteorum ramorum.

§. 5. Puella Leodiensis ann. 14. cum diu Strumis multis, magnis & hinc inde suppuratis atque exulceratis in colli ambitu, & sub axilla sinistra laborasset, tandem 28. Octobris 1638. extrema macie consumpta obiit.

Aperto cadavere plurima notatu digna in abdomine, thorace capiteque deprehendimus: Etenim, præterquam quod abdomen & thoracis pars dextra citrini coloris aqua repleta essent, ipsum quoque pericardium tanta ejusdem aquæ, sed paulo candidioris copia turgebat, ut ad scalpelli ictum cum impetu prosiliret: Sinistra autem thoracis pars aquæ expers omnino erat: Auricula cordis dextra tumida in suo sinu humorem continebat viscidum flavescentem: Cordis vero viscus lividum, duriusculum exsuccum ac exhaustum erat: Iecur passim fibrillis membraneis diaphragmati, peritonæo, ventriculo, & immediate suo parenchymate, cartilagini ensiformi annectebatur, & in sinistrum usque hypochondrium se supra ventriculum extendens arctissime Lieni adnatum erat: Lien solito major longiorque ad renem sinistrum usque se demittebat, & cum ejus membrana adiposa firmiter coaluerat: Mesenterium, Omentum, Pancreas, innumeris magnitudinis notabilis Strumis scatebant: Imo ipsi peritonæo, diaphragmati, mediastino, uterique ligamentis plures insederant, aliæ quidem castaneæ, aliæ nucis avellanæ, aliæ ciceris magnitudine: Ad orificium ventriculi superius duas notavimus, glandis quercinæ magnitudine & effigie, Trunco venæ Portæ una magna admodum incumbebat: Iecur, Lien Pulmo, præter Strumas majusculas quas hinc inde obtinebant, tota interius exteriusque quasi grandine conspersa erant, multæ etiam, milii coriandrique grana vix superantes, in intestinorum tunicis conspici poterant, ut & in singulis renibus hujusmodi minuta unita: In duræ meningis parte dextra unam quoque ipsi

pisi magnitudine reperimus, quę cranii interiori tabulæ adhæserat, & in ea cariei rudimenmenta excitarat: In cerebri ventriculis & basi aqua copiosa erat, ipsa substantia alias satis firma: Quascunque autem alibi Strumas dissecaremus, eæ eandem prorsus materiam cum illis continebant quæ in collo & sub axilla jam suppurari & exulcerari cœperant: Erat autem illa serosa & uberi vacino ovillove non absimilis, in una quidem magis alba, in alia flavescens magis. *O. Heurnius observ. x.*

§. 6. Retulit mihi *D. Regemorterus*, se in aperto cadavere viri cujusdam (qui per aliquot annos ingenti Struma, iuxta imam inferioris maxillæ regionem laboraverat) reperisse Hepar intus forisque innumeris glandulis, pisi fabæq; magnitudine, refertissimum: Eædem transversim sectæ, nihil prorsus humoris effundebant, verum ex gypsea quadam pituita compositæ in figuram subtantiamque adenibus persimilem condensabantur: Indeque Hepar in ingentem molem, atque immane pondus excrevit, adeo ut duplo majus, triploque gravius solito conspiceretur. *Franc. Glisson Anatom. Hepatis cap. viij.*

§. 7. Anno 1663. die 22. Iunii *Cl. Sylvius* in Nosocomio Leydensi secuit Saram Iansen, 20. circiter annorum, Virginem, in cujus cadavere occurrebant, (*Vide lib. 2. Tit. de Respiratione læsa*) Glandulæ plures notabiles in Mesenterio: Ex Glandulis colli Conglobatis dissectis & pressis albicans quædam materia pultacea & veluti gypsea erumpebat: Conglomeratæ vero vicinæ nihil mali erant passæ, Ex glandulis mesenterii dissectis plane similis materia exprimebatur.

SCHOLIA.

Nonnisi emollientibus singularibus gypseam illam glandularum materiam emolliri posse aiebat: Quærenda putabat ejusmodi remedia quæ non tantum emolliant sed materiam magis fluxilem reddant, scrofulariam, squillam & ex ea parata medicamenta, ut & gummata, galbanum, sagapenum, ammoniacum, &c. commendabat. *Ex Observationibus D. Ioh. Henrici Brechfeld Medici Dani. In Actis medicis Th. Bartholini anni 1673. Observat. xvj.*

§. 8. Scrofulæ sunt Tumores p. n. glandularum colli, propria tunica contenti: *Partes affectæ sunt Glandulæ conglomeratæ colli, Salivales* hodie dictæ: Causa, Glandularum totius corporis munus (quod certissimum esse puto) est Lympham transcolare: Necesse est ergo Lymphā crassiorē hujus affectus esse causam, unde illarum primo durities, postea sensim accrescens, pertinaxque tumor: Interdum mobiles sunt, interdum ossibus adhærent: Interdum Glandula salivalis inferior, interdum & superior afficitur: Interdum hæreditariæ sunt, interdum epidemicæ: Ossibus adhærentes fere incurabiles: In hisce non utor nisi cura palliativa, ut & in illis quæ in cancrum vergunt atque dolent: Indicationes curativæ, Lympha crassa incidenda, temperanda, vacuanda: Glandulæ emolliendæ, humor, si præest, discutiendus vel maturandus, & tandem escharoticis, ubi aliter fieri nequit, absumendus: Virgo biliosa, macra, scrofulis multiplicibus vexata, fatis cessit, febre continua illam emaciante, h. e. hectica.

Aperto cadavere reperimus mille ultra glandulas, majores, minores, à faucibus ad os pubis usque: Ejusdem erant coloris, flavi scil. quem aperta cute oculis nostris obiiciebant Scrofulæ in collo. *Barbette prax. l. 2. c. 2.*

SCHOLIA.

Scrofulæ sunt Tumores p. n. &c.] Glandulæ dividuntur in sanas & *Morbosas*: Morbosæ in *Pensiles*, Concatenatas & *Late Connexas Pensiles* sunt Polypus, Glandulæ in inguine, Bronchocele, Sarcocele. *Concatenatæ*, quasi catena globulorum, ab auriculis per colli longitudinem ad claviculas descendunt, & majores cernuntur in pueris rachitide laborantibus, in strumosis, & in corporibus obstructis & cachecticis: *Late Connexæ* generali nomine *Scrofularum* veniunt, ac in duo genera dividi posse videntur, Earū enim aliæ perpetuo augentur, aliæ modo minuuntur, modo stabiles permanēt, modo de loco in locū transferuntur: Illæ generali nomine Scrofularū apud authores veniunt: Hæ appellātur ut plurimū generali nomine *Strumarum*, quas Reges Anglię atque Galliæ solo attactu mederi vulgo creditum est: Vt vero lucidius hæ species ab invicem discriminentur, hic signa nonnulla distinctiva afferam. 1. Scrofula mollior est, Struma durior: Illa pallidior, & frequenter ejusdem coloris cum cute, hæc è rubro livescit: Si vero aliquando contingat Scrofulas rubescere, color floridior est minusque lividus: Porro scrofula mollior est, & ut plurimum minus profunda: Struma immobilior profundiorque, Item altius in tumorem attollitur Scrofula, Struma magis compressa jacet: Acutius quoque hæc sentit & dolet, Scrophula est stupidior: Ad hæc racematim frequentius crescit, rarius Struma.

Tumores p. n. glandularum colli propria tunica contenti] *Warthon Adenogr. cap. 40. Scrofularum à Strumis* distinctione facta, utrarumque generationem tradit, Scrofulæ, *inquit*, perpetuo augentur, & ad ingentem magnitudinem excrescunt, nempe ad xxx. librarum pondo & amplius: Verum præter glandulosas carnes, habent quasi in cystulis varii generis succos congestos, qui earum molem plurimum adaugent: credibile est hosce succos concretos excrementa quædam esse rejecta à carne glandulosa in ejus nutritione: carent enim hæ glandulæ vasis cujusvis generis excretoriis, & propterea necesse habent ex-

crementa sua in cystas, in substantia earum efformatas, congerere, Quæ una ratio est cur in tantum molem excrescant: Altera esse potest, quod earum venæ improportionatæ videantur earundem arteriis: hinc enim sanguis per arterias effusus copiosior est quam is qui per venas reducitur, unde necessario fit ut eædem in dies augeantur, Accedit quod nervus earum glandularum perquam exiguus est, uti ex sensu earum obtuso videre est: Si enim illas (cutaneis partibus prius dissectis) aculeis pungas, dolorem vix percipiunt, Cum ergo exiles adeo nervos habeant, certum est incrementum ab arteriis potissimum accedere, nervosque superfluæ materiæ vel auferendæ, vel in alias sedes transferendæ impares esse.

Posterioris generis tumores, qui à nobis specialiter *Struma* dicuntur, non perpetuo augentur, sed modo crescunt modo minuuntur, tandemque evanescunt, modo stabiles permanent, modo à parte ad partem transferuntur: Hæ Strumæ *vase Reductorio* magis proportionato gaudent, eoque potissimum nomine à priore genere discriminantur: Cujusnam autem generis vase id fieri putandum est? Profecto præter arterias, venas & nervos nullum illic aliud adhuc est repertum: Videntur utcunque venas obtinere suis arteriis proportionatas magis quam in Scrophulis fieri diximus, quæ causa est cur non perpetuo augeantur, Venæ enim tantundem reportare possunt quantum arteriæ affundere, nisi forte contingat Sanguinem per strumæ substantiam transiturum impediri, quo casu Strumæ quoque continuo augentur, nimirum donec vel indurentur in scirrhum, vel liber sanguini transitus per earum substantiam iterum concedatur, postquam enim induratæ fuerint, nequeunt amplius sanguinem ab arteriis recipere, nec se ulterius distendi patiuntur: concesso autem sanguini libero transitu, quantum illius ab arteriis allatum est, tantundem pariter à venis regeritur, adeoque augmentum cessat: Quomodo autem hi Tumores de loco in locum transferuntur? Nervorum certe opera potissimum id fieri credibile est, Statuimus enim nervos posse aliquid vel afferre ad partes, vel ab iisdem auferre: Ulterius statuendum est, ubi nervus aliquis turgidulus redditur, facile eum eructare portionē humoris, quo turget, in partium interstitia, in quę terminatur: Si vero aliunde contingat ut idem nervus depleatur, fieri potest ut iterum attrahat materiam prius effusam, eamque sic in se attractam, vel ad glandulas suas emunctorias, vel ad alias corporis partes derivet: Si eandem ad glandulas emunctorias deferat, materia excernitur, Struma minuitur & nonnunquam evanescit, nulla nova in ejus locum succrescente, quemadmodum frequenter accidit in Strumosis iis qui unguentis ad Salivationem movendam illinuntur, Si quidem in illis, nervi humiditates suas in glandulas emunctorias, nempe maxillares & tonsillas copiose exspuunt: unde iidem nervi depleti humorem denuo ad se rapiunt, nimirum eundem quem prius eructaverant, & ad dictas glandulas emunctorias deferunt, è quibus per sialismum excernitur, Strumæque absumuntur: Sin vero nervus se in alia carnium interstitia exoneraverit, exsurgit statim novum Strumæ rudimentum, in quod materia Strumæ prius genitæ sensim derivetur, adeoque Struma à parte in partem defertur: Verum præter genus nervosum, ipsum venosum quoque translationi huic non parum auxiliatur: postquam enim nervus in hunc modum cœperit deplere humorem in strumæ cysti congestum, partes circumjacentes protinus flaccescunt, arteriæ minus irritantur languidiusque sanguinem effundunt, inflammatio omnis, si quæ prius aderat, cessat, parsque affecta temperatior redditur, transitus interim sanguinis per eandem liberior multoque expeditior fit, & in venas haud difficulter assugitur: nec tantum sanguis de novo affluens, sed & ille grumosus, qui ab arteria prius in partem effusus hærebat, nunc mobilis evadit, unaque resumitur & circuitu solenni circumducitur, scil. tota illa portio ejus, quæ laxata jam partis perspiratione, non prius in auras avolaverit: Tres itaque exterminandi Strumas modi enumerari possunt, nimirum cum vel radicalis earum materia in cysti congesta, à nervo resorbetur: vel sanguis affluxus facile a venis reducitur, vel transpiratio libera parti conceditur: Translationis vero causa prima & præcipua est nervus, qui primum rudimentum novæ strumæ ex materia à parte detracta congerit, verum ad hujus rudimenti complementum arteriæ & venæ quoque nonnihil contribuunt: Strumæ varie à partibus ad partes transferuntur, modo à latere ad latus, modo à superioribus corporis partibus ad partes transferuntur, modo à latere ad latus modo à superioribus corporis partibus ad inferiores, aut contra: modo ab exterioribus ad interiores, vel vice versa, modo ab articulo ad articulum, vel modo aliquo ab his mixto.

Lympham crassiorem) Aliquid austeri simul peccare statuit *Deckers* notis in cap. cit. eo quod in cancrum aliquando vergant: cancrum autem ex acido austero produci probat ex doloribus lancinantibus, pungentibus, quodque semper propemodum cancro laborantes sint melancholici.

Unde illarum prima durities) Glandulæ morbosæ aliæ molles sunt, aliæ duræ: molliores facilioris sunt curationis, sive enim discutere velis, sive suppurare, facilius cedunt, duræ difficilius.

Interdum mobiles sunt] Mobiles sunt omnes quę inter partes cutaneas generantur, ubique sitæ sunt: quæ vero in musculorum interstitiis fiunt, eorumque fibris adnascuntur, non libere moventur, sed ad motum musculi: Illæ vero quæ periostio, aut ligamentis articulorum adnascuntur, immobiles planæ sunt. De Struma costis adhærente, vide historiam ex Panarolo.

Interdum hereditaria, &c.] Platerus, qui causam in semine & facultate formatrice in utero quærit Scrofulas, ubi sunt alicui loco familiares à parentibus in liberos propagari statuit.

Atque dolent] Ut quæ inflammatæ sunt, sua enim sponte dolent: quæ ea carent, nisi vis aliqua inferatur, indolentes sunt: Inflammatæ porro differunt inter se, quod aliæ ad suppurationem tendant, aliæ ad indurationem, scirrhum & dispositionem cancrosam, aliæ ad ulcerationem, eamque vel simplicem vel sinuosam, vel cavernosam, vel etiam ulcus cum carie ossium.

Indicationes curativa, &c.) Vide Scholia prima sub finem.

A faucibus ad os pubis) Glandulas concatenatas vocat Warthon, cum quasi catena globulorum ab auriculis per colli longitudinem, ad claviculas descendunt, & majores cernuntur in pueris rachitide laborantibus, strumosis, in strumosis, & in corporibus obstructis & cachecticis.

Ejusdem coloris) Quædam cuti concolores sunt, aliæ discolores: priores perpetuo benigniores: posteriores, nimirum è rubro livescentes, maligniores habentur. *Idem*

Salvales

Salvales hodie dicti) Inter vasa Lymphatica superiora insignes sunt ductus Salivales dicti, tam superiores quam inferiores intra oris cavitatem internam conspicui, qui magnam Salivæ copiam continuo in os vel ventriculum deponunt: horum ductum superiorum inventor primus est Clar. Anatomicus *Nicolaus Steno*: Inferiorum Excell. *Warthon*, qui de earum usu cap. 21. Adenogr. sic disserit: Usus harum glandularum Scriptores hactenus latuit, ut & ipsæ Glandulæ: utcunque certum videtur esse partes excretorias, munereque publico fungi: ubicunque enim vas Excretorium peculiare reperitur, non putandum est frustra conditum fuisse, sed speciali cuidam excretioni destinari: Cumque excretio quęlibet determinati excrementi, humorum residuorum depurationi inserviat, quod in emolumentum totius cedit, sequitur hoc ipsum esse officii publici: Restat adhuc inquiramus quem peculiarem humorem hæc glandula secernat, unde eundem excipiat & quis sit ejusdem post excretionem usus: certissimum est humorem hunc salivam esse: at per Salivam non intelligo crassum illum viscidumque humorem, qui è tonsillis screatu aut tussi (sputum dicimus) exprimitur, sed illum tenuem & aquosum quem Græci σιαλον vocant: hujusmodi vero humorem ex hac glandula, per suum vas in os exspui oculari experientia testari possumus: enim vero in partis hujus canali, tam in homine quam in bove, humorem salivalem manifeste deprehendimus, neque quicquam præterea inerat: quare cum vas hoc adhuc nomine careat, licebit appellare Canalem sive Ductum Salivalem, si quidem tenuem illum humorem, quem proprie Salivam dicimus, quique ad masticationem necessarius est, sub anteriore inferioreque in linguæ parte in os effundit: Iam inquirendum è quibusnam partibus, & per quas vias hic humor in glandulas salivales derivetur? Credibile est è Nervoso genere profundi, siquidem corpora tum humidiora, tum sicciora (modo hypochondriaca) salivam copiosius exspuunt: illa, quod eorum nervi quoque superflua humiditate madescant, hæc per consensum nauseantis ventriculi: Etenim nervus sexti paris, cujus magna pars in ventriculum disseminatur, origine haud longe distat à nervis ad has glandulas delatis: Unde nervi maxillares facile per consensum cum inordinato motu ejusdem sexti paris, excitantur ad consimilem motum moliendú, & copiosas humiditates in maxillares glandulas exprimunt, &c. cujus rei testimonium ulterius exhibent masticatoria omnia medicamenta, item acria quævis & pungentia in ore retenta, salivam quippe copiose proliciunt: Porro in magnis salivationibus, quales Mercurii opera cientur, nervi multum exsiccantur & à superflua humiditate liberantur: quod vix contingeret si nervi ad sialismum nihil plane conferrent: Præterea haud facile dictu est, in quem alium usum tanta nervorum copia in has glandulas deferatur? certe plane motui nihil conducunt, nec multú sensui, quoniam ab objectis sensibilibus longius absunt: quare aliquid vel apportant vel auferunt: afferre autem, non auferre aliquid, ex eo constat quod ea glandulę sint excretoriæ: Deniq; major est quantitas materiæ salivalis per has glandulas excretæ, quam facile credas ab exiguis illis arteriis & venis quæ ad partes has deferuntur adferri posse: Non negamus tamen quin forte arteriæ quoque aliquid ad hanc humoris illius accumulationem conferant.

§. 9. *Riolanus* lib. 2. Anthropogr. cap. 5. de mesenterio, scribit Scrofulas in corpore nunquam erumpere nisi mesenterium strumosum fuerit, Quod etiam testantur *Guido* & *Ingrassias*: Eiusmodi mesenterium fere innumerabilibus glandulis repletum reperi in Nob. Dominæ cadavere, quod quoniam totus corporis habitus scrofulis quasi refertus erat aperui, & in *hydropis*, qua obiit, causam inquisivi *Ioh. Scultetus Armament. Chirurgii observat.* 39.

Observatio VII.

Mamillæ *Sinistræ Tumor, in ulcera desinens, lethalis ob insignem interiorum viscerum læsionem.* 1. *Mammæ Tumor scirrhosus, radicem habens scirrhosam, In costis venam nigricantem.* 2. *Mammæ Tumor cum exulceratione, cujus Glandula exulcerata, putrescentes, cum vitio Uteri.* 3. *Mammæ Apostema ex lacte coagulato, congestum habens pus inter glandulas & musculum pectoralem.* 4. *Mamma Strumosa ob strumas in Pancreate, Mesenterio, Iecore & Testibus.* 5. *Mammæ Tumor, pro cancro habitus, substantiam habens durissimam conclusam.* 6. *Mammæ cancer excitatus à vitio viscerum tuberculis obsitorum.* 7.

§. 1. Nobilis Matrona cum forte sordes abluendi ergo balneum esset ingressa, nescio quid in cupa apprehendere annitens, sinistra mammilla læsa est, verum quia parum aut nihil inde doloris sensit, tanquam levius vulnus contempsit & neglexit, Subsequentibus inde diebus loco affecto Tumor quidam, interdum indolens fere, succrevit, qui tamen citra negotium industria Chirurgi sublatus est: Enatæ successu temporis plures pustulæ sunt, quæ in ulcera tandem terminarunt; Sollicita interim Nobilis Matrona de Cancri successione, Medicorum consilia adiit, verum nescio quo fato se Paracelsico concredidit, qui indubie deleteriis pharmacis potionatam necavit.

Vocatus ad condituram & sectionem defunctæ, sectionem ab ensiformi cartilagine ad os usq; pubis molitus sum: hic sese primú aqua intra peritoneum copiose collecta obtulit, cujus flavescentis Chirurgi assistentis pelvim bis complere licuisset: Stomachus & intestina portentose inflata & aqua turgida erant, Iecur durum, lapideum, & integre labefactatum: Lienis vestigia nulla, præterquam putrida & fœtentia: Pulmones, dextri præsertim lateris, putridi ac nigricantes: Cor exiguum admodum, in se contractum & corrugatum, huic pericardium ita adnatum videbatur ut unguibus avellere opus habuerim: In dissecto utero

materiam albam, lapidefactam atque durissimam, ut vix cultro discindere licuerit, invenimus: Mammas crucis in modum divisi, quarum caro dura admodum, nigrescens, sed non omnis putrida conspiciebatur. *Ex observationibus Georgii Garneri, Medici Austriaci.*

§. 2. Mulieri viduæ in mammilla sinistra Tumor sensim excrescens prodit durus, quem alii scirrhum, alii cancrum esse indicabant, qui cum diu durasset, tandem in abscessum conversus & suppuratus, in ulcus abjens sanatus est, relicta cicatrice admodum inæquali, labiisque duris, &c.

Hæc tandem plurimis morbis labefactata, è vivis excessit, &c. mamma sinistra quæ scirrho laborarat, circa radicem scirrhosa, ut & circa papillę radicem scirrhus erat candidus, glandulam repręsentans: In costis, vena lata nigricans latebat. *Platerus obs. l. 2. p. 503. Vide tit. de Febribus.*

§. 3. Nob. Matrona sinistra mammilla læsa est, verum quia parum, aut nihil inde doloris sensit, tanquam levius vulnus neglexit, Subsequentibus inde diebus loco affecto tumor quidam, indolens fere succrevit, qui tamen citra negotium Chirurgi industria sublatus est, Enatæ successu temporis complures Pustulæ sunt, quæ in ulcera tandem terminarunt: Sollicita matrona de cancri successione Medico, sed Paracelsico se concredidit, qui deleteriis pharmacis potionatam necavit. Mammas mortuæ crucis in modum divisi, quarum caro dura admodum, nigrescens, sed non omnis putrida conspiciebatur. In utero dissecto materiam albam, lapidefactam, adeoque durissimam, ut vix cultro discindere licuerit, invenimus. *Ex Clar. D. D. Gorgii Garneri observationibus.*

§. 4. Infanticida fœmina sexta a partu septimana capite patratum scelus expiat: Sinistram mammam ex lacte congulato Apostema occupavit, quod ipsa natura exiguo facto foramine cœpit expurgare: Glandulis ad pectoralem musculum usque remotis, inter has & musculum dictum magna puris copia sinum efformavit, illæso musculo. *Th. Bartholinus cent. 1. histor. 92.*

SCHOLIA.

EX *lacte coagulato apostema occupavit*] Notat *Domin. de Marchettus* Anatom. cap. 10. Quod quando mulieres lactant, tunc cancri in mammis generari non possunt, licet multi tumores, ut *ait*, ipsis innascantur, qui quidem facile curantur: Temperamento lactis impediente ne Cancer generetur, quia sua temperie retundit acrimoniam sanguinis adusti.

§. 5. In ea muliere quæ strumosam habebat mammam dextram, utrumque Testem strumosum deprehendi, utero æqualem, Iecur vero multis glandulis albis & latis, foris & intus conspersum erat: Totum denique meseeterium & Pancreas strumosum. *Riolanus Anthropogr. lib. 5. cap. 1. & Schola Anat. cap. 3.*

SCHOLIA.

TUmorum & ulcerum Glandulosis partibus innascentium, causam non à sanguine, sed à Liquore Nerveo vitiato deducit Ingeniosissimus *Willisius* Tract. de Anim. Brutor. part. 2. cap. xij. Observare est *ait*, stagmata corrosiva haud potissimum in sanguine producta partibus affigi, sed multo frequentius in *liquore nerveo* procreata, cum latice ejus in partibus nervosis, aut earum emunctoriis deposita, Apostemata, ac ulcera phagędenica, septica aut alias cacoethica producere: Hæc enim sæpissime in Glandulis, vel juxta tendines aut membranas excitantur: Cumque humor ab iis decidens primo tenuis & aquosus est, postea atratus, valde fœtidus, & corrosivus evadit, indicio sane ipsum Liquorem nerveum in ejusmodi putrilaginem abire: Horum ratio si inquiritur, facile occurrit laticem *cerebri & appendicis nervosi* irriguũ, una cum spiritu subtili salis volatilis copiam ingentem in se continere: Si quando igitur adeo depravetur iste, ut spiritu depresso particulæ salinæ in fluorem degeneres sibimet corpuscula sulphurea asciscant, plane corrosivus & stygius evadit. Quapropter Tumores ac ulcera maligni moris in partibus Nerveis, earumque emunctoriis præcipue contingunt, ac ibidem à levi occasione excitantur (uti cum Mammæ muliebris læsioni parvæ cancer succedit) quia si quidem humor nerveus in transitu suo impeditus alicubi stagnat, statim spiritu depresso, aut avolante, particulæ salinæ, à volatilitate in acorem degeneres, consortia aliena mox ineunt, atque corpuscula aut terrestria, aut sulphurea, aut alia alius generis sibimet arripientes, in Tumores aut Scirrhosos aut Strumosos, aut Cancrosos congelari incipiunt: Cumque hoc ritu à liquore Nerveo stagnante, & concretionem heterogeneam moliente, Tumoris velut minera in quapiam parte conflatur, ejusdem liquoris jugiter affluentis supplementa in parem vitiositatis indolem pervertuntur, quibus etiam accedunt impuritates atrabilariæ à Sanguine aliisque humoribus suffusæ, quæ iunctis viribus (velut cum diversi sales ac sulphura coniunctim destillantur) efferationem augent atq; in parte affecta materiam septicam, ac instar aquæ stygiæ escharoticam constituunt. Iuxta hanc aitiologiam Tumorum ejusmodi anomalorum, uti & affectus Strumosi phænomena aptissime explicantur.

§. 6. Ego aliquando ad nobilissimæ mulieris dissecandum cadaver vocatus, reperi in altera ejus mamma *corpus*, quod crassitie gallinaceũ ovum æquaret, *durum & compactum*, asperiusculi calculi adinstar, *pro Cancro* & Medicis & Chirurgis, dum ipsa viveret, *habebatur*, quod illi hæc durities, dum vel leviter comprimeretur, esset valde dolorifica. Sed & paucis ab hinc annis vocatus ad curam mulieris quæ pari modo laborabat, Medicis Chirurgisque Cancrum subesse affirmantibus, fortiter obstiti, non enim profundius defixus hærebat tumor, non erat partis habitus à nativo calore mutatus, non venæ in ambitu tumentes non ulla, aderant alia

Cancri syllogistica finga: nam & illi mulieri stata & sua periodo fluebant menses facie totoque corpore bene habita & colorata visebatur, ab omni dolore immunis, nisi cum pars affecta comprimeretur: Sed nec ex eo tempore vel tantillum accrevit Tumor, nullum aliud malignum accidens supervenit, imo etiam nunc alacris vivit, corpore & mente bene composita. *A. Pareus Operum lib. 6. cap. 18.*

SCHOLIA.

PRo Cancro habebatur.] Chirurgi vulgares multos alios perversos tumores & pustulas, sicuti & furunculum, & carbunculum, cancros quoque nominant, Uti & tumorem sub oculo in illius orbita natum: polypum in naribus, gangrænam gingivarum, ulcera preputii Cancros vocant: A quibus tamen verus Cancer longe differt, Carcinos dictus. Hic extrinsecus in omnibus fere corporis locis nasci potest, nec semper uno modo prodit, sed forma nonnihil variat, aliquando cum tumore alio compositus: Tuberculo exiguo vix dum conspicuo, ab initio emergit, mox ad pisi, inde avellanæ, postea nucis, tandem ad pomi minoris majorisque magnitudinem sensim excrescit, Cãcrum verum dictum, unde nomen obtinuit, apposite sua circumscriptione & forma referens, non aftacum, quem Cancrum nostri quoque vocant, & venas in eo cancro pedibus illius assimilantes, inde Cancrum appellari falso putant sed verum cancrum, eumque potissimum marinum, cum uti ille, sic & hic tumor, rotundus sit, inæqualis, tuberculis quibusdam exuberans, & venis in ambitu turgidus, colore lividus & obscurus, durus insuper, duraque veluti crusta, uti cancer obductus, firmiterque parti subjecti hærens: unde quoque quod quicquid apprehenderit, pertinaciter retineat, cum cancrum appellatum Archigenes putavit: Dolorem alioquin cancer ab initio fere nullum, aut contemnendum saltem affert, unde & tunc nihili quasi æstimatur, negligiturque, punctionibus tantum quibusdam cutis, ac si acu fierent, se patefaciens, quæ tandem una cum tumore augentur atque increscunt: Tandem vero tumor hic cute aperta retractaque denudatur, tuncque Carcinoma dicitur seu Cancer exulceratus: Equo sensim sanies putris, putridas, subflava vel subviridis, mox nigricans continuo emanat, caroque inæqualis & corrupta nonnihil apparet, & strias vel styrias procul exertas & prominentes profert: quam labia tumescentia, dura atque inversa ambiunt, quæ interdum adeo augentur, ut reflexa magnam faciei partem occultasse, alias in collo totam auriculam illi veluti innatam continualle observaverim: sanguis, quoties nudum Carcinoma relinquitur, ex eo defluit? *Platerus Praxeos lib. 2. cap. 17. & observat. lib. 2. p. m. 523. ubi plurima exempla cancrorum, diversas partes obsidentium pro aliis tumoribus, ab aliis acceptorum.*

Corpus durum & compactum in mamma, &c] Duros quatuor affectus ac Tumores incurrunt mammę, Glandularum, Strumarũ, Scirrhi, Cancri: Sed hic quidem ex adustis perpetuo gignitur succis, quam ob causam & teterrimus ipse est & gravissimis symptomatis torquet: Reliqui omnes, ut non ex adustis humoribus proficiscuntur, sic longe minus infesti sunt: Has ob res, ut hoc utrumque genus facillimi discretus est, ita difficilius aliquanto cæteri distinguntur. Sed scirrhus totum frequentius mammæ corpus occupans, immobilis est propemodum, Strumæ Glandulęque, neque totum mammæ corpus occupant, neque immobiles sunt, sed prehensæ digitis huc illucque distrahi possunt: Difficile autẽ Glandulis & Strumis discrimen poni, ac multi facile confuderint utrumq; nomen, propterea quod ostenderit Galenus Strumam esse scirrhum in glandula: Glandula autem quid sit, nisi induratũ quasi scirrhodes tuberculum plane non invenies apud eundem virum ubilibet, nihilominus apud Ætium Tetr. 4. ser. 3. c. 5. leges accedere aliquid ad strumas glandulas: Ad omnem modum deteriores sunt plane strumæ, ac difficiliores contumacioresque glandulis, imo quæ longos in annos naturæ & medicamentis inexcussæ manent: quanquam autem per dierum intervalla rarum & momentaneum excitent dolorem, cæterum immutationem nullam doloris aut tactus inferunt: Itaque falluntur hi qui affectum ejusmodi sub mammis Cancrum arbitrantur insanabilem, & curatione tantummodo fucata tractandũ volunt: Porro cùm non hæreat quanquam subjectæ carni, concolor sit, venisque turgentibus septus non varicescat, Cancrum, nisi quis ineruditus, non dixerit: Itaque cum ejusmodi Tubercula mihi se offerunt, extrahenda statim propono, ne vitii mora negotium posthæc incurabile faceslant. Nimirum potest scirrhus in laxa parte, facto succorum acriorum cumulo, in affinẽ cancrum facesiere, Severius de Abscessibus Anom. l. 3. p. 192.

Corpus durum & compactum, &c.] Interrogatus *Hildanus Cent. 6.* observat. 39. esset ne Verus Cancer mammæ, in quo similis materia alba, &c. reperta fuerat? Affirmative respondet, Materiam illam crassam, albam ac sevo similem, in meditullio tumoris cancrosi repertam, nullam afferre dubitationẽ verusne sit cancer, quod se observasse asserit: ut plurimum tamen nucleum cancri durissimum esse: quod subtiliores materiæ, ratione doloris in loco affecto concervatæ, per ulcus effluant, remanentibus crassioribus quæ in scirrhum concrescunt: Quod si dolor fuerit vehemens, continuus & diuturnus, uti plerumque fit in cancro exulcerato, humores indifferenter ad partem affectam confluere, ex quibus biliosi facile evacuantur per ulcus, uti & sanguis ipse, (quotidie enim fere sanguinem ex carnosis ulceribus extillare videre est) atrabilaris vero in scirrhum, & pituita in sebum concrescit, quæ tractu temporis, ob malignam vim humoris atrabilarii, & intemperiem calidam partis affectæ, paulatim quoque in scirrhum abit, & naturam cancri induit.

§. 7. Clinicæ mulieres mammis puerperarum sacculos pulvere salviæ, suberis, sales & myrtillorum, gossypio exceptos & repletos admovent: Iis quibus tenellus Pulmo & fluxionibus apportunus, periculũ creant, nam inde incalescit pars, ac ob viciniam, mammæ pectoris noxam communicant, si vel minima ingruat aëris intemperies: Accedit aliud à sacculi duritie malum, contusione in mamma facta, cui vix mederi licet, Id olim observavi in matrona cui ab admoto ejusmodi sacculo contusio in mamma accidit, unde emersit tuberculum fabæ magnitudine, rubrum, quod nulli cessit remedio, quia ab initio neglectum: Ter ab eo tempore peperit, & quamvis alia admota, impressa tamen labes remansit, augmentum perpetuo sumens, nedum desinens: In postrema graviditate latus affectum totum obsessum fuit

Cancro, malignitatis eximiæ notas ferente: Cum irritam optimorum Medicorum videret operam, Empirico se commisit, qui post partum sanitatem successuram asseruit, interim tumorem augmento prohibere satagit, nummosque emulgens, gnarus vafer ille mortem illico ac lac in mammas irreperet successuram aufugi: quod etiam contigit, quia morbus statum attigerat: Matrona hæc opinionis conceptæ ad finem usque fuit tenax, id mali non aliunde quam à contusione facta ortum fuisse.

Ejus cadavere aperto, viscera omnia præcipua tuberculis avellanarum majorum magnitudine & rubris obsita reperta sunt: quorum origo fuit à lacte repercutientium usu, post præcedentes partus eo translato, *Lodoica Borghesia, alias Boursier, Obstetrix Gallica, Observat. lib. 1. p. m. 140.*

OBSERVATIO. VIII.

Tumor infra cartilaginem Ensiformem ab abscessibus juxta hepar. 1. Tumor juxta stomachum ob lobum hepatis illuc productum. 2. Ob lobum lienis. 3. Infra lienis regionem ob Ileum flatibus distentum. 4. Ob partem Ilei conglobatam. 5. In latere sinistro ob incrementum mesenterii. 6. Circa mucronatam cartilaginem ob excrescentiam in gibbo hepatis. 7.

§. 1. NOb. Ioh. Chr. à Gich ante quinquennium, ex maxima refrigeratione crurum totiusque corporis, & vehementi subitaque animi consternatione, tussi fuit correptus & destillatione, quæ paulo infra cartilaginem ensiformem tumorem excitarunt, qui fuit subdurus colore æqualis, & sine dolore sensimque, ægro vis percipiente auctus est: accedente vero victus ratione prava, cum insuper curis & studiis continuis obrueretur, & necessarius remediorum usus negligeretur, supervenit cachexia, appetitus dejectio, vomitus creber à vehementissima Tussi oboriens: Tandem tumore illo insigniter aucto, & cute abdominis, ob illius incrementum nimium extensa, æger curvatus, & in se quasi retractus, cum summa molestia & dolore ingredi coactus, & se oleis stomachicis satis calidis sæpius cum valentiore frictione inungere compulsus fuit: sed Tumore, tussi, appetitus prostratione, virium omnium debilitate indies magis magisque ingravescentibus, & supervenientibus insuper faciei & pedum tumoribus, ad *D. Volcherum* confugit & chirurgos: Ille tumorem istum judicavit esse abscessum, & sectione opus fore, quod cum æger concederet, & alii ejus sententiæ subscriberent, hamato cultello, ad pugni magnitudinem elatum mollem & acuminatum aperuit: quo facto, non sine admiratione adstantium, magno impetu eruperunt *plurima vesica*, partim disruptæ, partim integræ, tenui & pellucida aqua refertæ: harum aliquot magnitudine erant ovi gallinacei, vel ovi columbini, nonnullæ minores quæ inter tussiendum satis longe protrudebantur: Cum his vesicis simul emanabat humor quidam crassus, visco concreto, vel etiam sevo non dissimilis, præterea aquæ purisve non parum: Unde triplicem materiam ad hunc tumorem, quem abscessum steatomaticum esse judicarunt, concurrisse existimabant: Vesicarum, secundum observationem Medicorum & astantium, fuisse ultra trecentas compertum, quæ quaternis vel quinis vicibus exierunt, & vix capaci satis vase, quod quatuor libras continebat, excipi potuerunt: Deprehensum est vesicas istas in abdomine, (quod *D. Volckerus* sæpius in anatome corporum sese animadvertisse perhibebat) primo fuisse generatas, deinde per violentissimam tussim in istum locum propulsas, Quia ab aliis musculis est liber, & abdominis longi musculi satis procul à se distant, & propterea facile abscessus admittunt: Estque verisimile à violenta ista concussione, & tussi continua vesicas fuisse liberatas, & ex colluvie pravorum humorum non exiguam esse generatam putredinem: Tertio die post apertionem ita frequenter vesicæ exire cessaverunt, ac sequutum est pus fœtidum, & viscidus humor, non ita tamen copiosus ut antea, posteà materia reddita est tenuior, livida & fœtida admodum: Exhibita medicamenta tum purgantia tum abstergentia, itemque per vices corroborantia & exsiccantia cum minimo tamen fructu: æger enim inde non quidem debilior factus, sed non sensit inde magnam levationem: mansit fastidium cibi, præsertim carnium, tussis tamen remisit, venter intumuit, reliquis membris atrophia laborantibus, nec abfuit febris lenta, Bona tamen victus ratione, & Medicorum diligentia fere annum supervixit & tandem marasmo obiit.

Post obitum, observatum fuit primo Hepar grandius solito & colore livido, In superiore parte versus diaphragma, abscessus sese in eo obtulit plenus vesicis, & materia putrida circumdatus, quasi cartilaginosa membrana, qui corrupit Hepar & erosit usque ad Cystin felleam: Similiter in pulmonibus adhuc major abscessus inventus, fuitque putrida materia contenta in utroque abscessu, ferme 6. librarum pondere: Tertius abscessus magnitudine ovi anserini, infra Hepar ad intestinum colum erat annexus, cujus membrana erat pariter densa:

densa: Meatus iste felleus in intestinum quoque fuit interceptus, & in ejus exitu collecta materia puris albi, in peculiari abscessu magnitudinis ovi columbini: Cor satis naturaliter sese habuit, attamen exangue, inque loco sanguinis fibræ nigræ, viscidæ sunt repertæ: Ventriculus, lien renes, omnia adhuc fuere integras *Ex Observationibus Ioachimi Camerarii.*

SCHOLIA.

Plurima vesica] Quæ ortum debent vasis glandularum serosis ab *olao Rudbeck* repertis hæc p. n. affecta varios possunt inducere morbos, præsertim, humore aliquo viscido, crasso vel mucilaginoso obstructa, Asciten, &c. Sique illa, quæ inter musculos abdominis & peritonæum repunt, aliquo obstaculo occludantur, vesiculæ eo loci generari possunt, ruptæque tumorem hydropicum inter cutem, musculos & peritonæum facili negotio procreant.

§. 2. Famulæ febre lenta affectæ apparuit circa stomachum Tumor rotundus, itaut ibi apostema esse videretur, Invẽtus est lobus Hepatis supra stomachũ ascendisse. *Vide tit. de Febribus.*

§. 3. Nobil. Dom. N. Obstructionibus hypochondriorum & tumoribus ab adolescentia obnoxius, tandem in hydropem lethalem incidit: Dum contrectarentur à Medicis præcordia, obvius fit Tumor globosus, in epigastrica regione, ad lævam deflectens, cuti concolor, indolens, pomum mediocre per medium dissectum referens: quem ante plures annos se gestare asseruit: Inspectis visceribus, exhibuit se Lien impense magnus, hypigastricam regionem attingens, cui adnata erat ecphysis illa exterius protuberans. *Vide lib. 3. tit. de Ventris Tumoribus.*

§. 4. Memini me vidisse ægrum, cui infra Lienis regionem enatus Tumor durus, quem per duos annos gessit: Medici qui illum sub cura habebant, quia multam urinam emittebat, fotibus & litibus Tumorem illum discutere nitebantur, sed irritis remediis, & supervenientibus aliis accidentibus obiit æger.

Ego vero causam sciendi avidus cadaver aperiri iussi: Tumor ille extendebatur usque ad extremitatem Ilei intestini, quo aperto nihil præter fæces admodum induratas reperimus, quarum pars ex intervallis, ratione ponderis excernebatur, rotunda, viridescens & durissima, sed clysterum ope: Intensus autem calor proximæ Aortæ advenientes novas fæces indurabat, quæ prioribus adjungebantur. *Sanctorius in Artem parvam p. m. 611.*

SCHOLIA.

Simili in casu idem improbat acres clysteres, fotus & inunctiones calidas, quæ ulterius materiam exsiccant, Exhibet oleum amygdalinum ad uncias xxx, ternis vicibus: Enematis utitur ex eodem oleo & hiera.

§. 5. Pueri triennis intestina turgida & lucida sunt reperta: Vna tenuis intestini pars intra se contracta ac convoluta erat, quasi in se infarcta, ut duritiem quandam, tanquam Tumoris speciem referret. *Vide lib. 3. tit. de Ventris Tumore.*

§. 6. Scotus dolebat in hypochondriis, lumbis &c. Supervenit Tumor circa costas nothas sinistri lateris ad os xiphoides prominens: Induruerant pancreas & mesenterium, & in molem supra modum latam, longam & crassam excreverant &c. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 7. Matronæ aderat Tumor durus ad tactum circa mucronatam cartilaginem, renitens, oblongus: Gibba pars hepatis videbatur tanquam novum corpus simæ superstratum, à qua dependebat Tumor oblongus instar pyri. *Vide lib. 3. tit. de ventris Tumore.*

Observatio IX.

Tumor & elevatio costarum, ob Tumorem intra pectoris cavitatem. 1. Bubo sub axilla sinistra à Iecoris abscessu ortus. 2. Tumor totius in phthisico à causa abdita. 3.

§. 1. Cvidam costarum Tumore suborto, folliculus membranaceus circa jugulum, aquæ bullis nigris, & massa trium librarum carnea laminatim concreta refertus, costisque affixus deprehensus, vna cum aqua in pectore & saniosis pulmonibus visis. *Schenekius Filius in Observat.*

§. 2. Præcl. Adr. Spigelius è vivis sublatus cum Bubone sub axilla sinistra: Repertus abscessus in concava Iecoris parte. *Vide tit. de Febribus.*

§. 3. Ioan. N. tabidus interiit: in pulmonibus nihil commemorabile reperitur quod mortem attulerit: decem ante eam diebus tumidum corpus, sed Tumore fugaci fuit: *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

Observatio X.

Tumor in Abdomine *à duobus tumoribus cancrosis in hepate. 1. Plures Tumores à tumoribus in mesenterio. 2. Tumor in fœtu ab intestinis extra situm. 3. Ad umbilicum à rupto peritonæo. 4. A scirrho fundo uteri adnato. 5. Ab omento conglobato. 6. A pure inter musculos transversos obliquos concluso. 7. Ab Hepatis Abscessu. 8. A parte Lienis indurata. 9. A Rene excresente prope umbilicum se efferente. 10. Tumor circumscriptus circa umbilicũ à prolapso illuc hepate. 11.*

§. 1. Vidua

§. 1. Vidua N. habebat Tumorem in abdomine versus umbilicum, ad dextram partem inclinantem, durum: In extremo Hepatis adnati erant duo tumores cancrosi, usque ad umbilicum prominentes, pugni magnitudinem æquantes, fere continui: In Hepate esse non putabantur, quia non erant in hepatis loco naturali &c. *Vide li. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 2. Nicolaus N. varios Tumores circa umbilicum, premens manibus, percipiebat: In mesenterio sex tumores tunicati deprehensi, pugnum adæquantes. *Lib. 3. de Ventris Tumor.*

§. 3. Fœtus diversos cum visceribus extra naturalem abdominis cavitatem propendentibus natos Medicorum solertia nobis commemorat: Quod xij abhinc annis videre mihi datum fuit referam: dum nempe primipara, hac in urbe, vivum enixa fuerat puellum, prope umbilicum in sinistro latere, rotundo tumore, & caput infantile magnitudine multum superante, deformatum, qui tamen sacro ablutus fonte, paulo post interiit.

Quare ut appareret quid intus aleret tumor ille, apertio ejus fuit concessa, ubi portionem magnam intestinorum inclusam deprehendimus, copiosa flavescente aqua abdominis viscera, cæterum naturaliter se habentia, nec ulla labe deturpata, circumfluente: Innotuitque una cum peritonæo tendinosam illam musculorum abdominis partem, quæ lineam albam constituit, fuisse disruptam, sicque per datam portam erumpentibus intestinis, extensioni aptam cutis substantiam cessisse, ac tumorem istum, ob regionem umbilicalem, quam occupaverat, inter omphaloceles referendum: In cujus causam occasionalem cum inquireretur, non nisi à saltu in terram è loco altiori circa finem gestationis facto, rupturam illam accidere potuisse, Puerpera retulit; damno suo confirmans quantis gravidæ subinde exponantur periculis, dum præter tot morborum, quibus obnoxiæ sunt, molestias, facile etiam levissimo quandoque ab errato noxam fœtus indelebilem imprimunt &c. *Lucas Schroeckius Iunior. L. Filius. in Miscell. curios. anno* 6. & 7. 341.

§. 4. Primiparæ difficilis partus contigit quia inferiore adhuc abdominis parte erat tumida, obstetrices alium adhuc latere fœtum dicunt: Ego omphalocelen adesse pronuntiavi cum uteri hydrope: Sectione facta umbilicus ruptus, ac uterus aqua plenus reperiuntur. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 5. Vxor N. gravida partui proxima, Tumorem durum, magnum, quem obstetrix caput infantis esse putabat, in sinistro latere, è regione umbilici gestabat; Scirrhus erat insignis magnitudinis in fundo uteri incipiens, *Vide tit. de Partu difficili lib. 3.*

§. 6. In Nobili adolescente, annos 19. nato, Omentum versus umbilicum ad formam orbiculi, latitudine palmi conglobatum multis glandulis differtum observavi, quod totam illuviem exceperat, Liene pene consumpto, & Mesenterio ac Pancreate putrefactis ex abscessu. *Riolanus Anthropograph. lib. 2. cap.* 13.

SCHOLIA.

Sæpe observavi, *ait Riolanus Anthrop.* lib. 2. cap. 13. Tumores abdominis prominentes versus umbilicum, qui neutiquam fiebant ab humore intra musculorum abdominis spatia concluso, Ab omento multis humoribus, farcto & fœto produci, quod est annotatum ab Hippocr. lib. de Loc. in homine, *ubi vasa pinguedine vacua fuerint, & à splene florente ac augescente in omentum defluxerint, ut pote vicinum valde existens, & vasa habens eaque vacua* &c. Aphor. 57. lib. 7. id aperte declarat, *Quibus hepar aqua plenum in omentum eruperit, iis venter aqua repletur, & moriuntur: Fit Hydrops,* ait idem 1°. de morbis mulier *incalescente Liene, & ebibente aquam liberaliter haustam, quam tandem in Epiploon deponit:* Et lib. 4. de morbis, asserit vitio Lienis Hydropem fieri: Erasistratei, autore Galeno. lib. de Atra bile, existimabant Omentum Lieni adnexum esse instar Mesenterii, ut sordes ejus visceris exciperet: Lutetiæ inventum fuit in Epiploi, ad vesicam usque pendentis, membraneo quodam veluti sacco, apostema pure ibidem coacervato distentissimum, ex *Rousseto* li. de Partu Cæs. Non mirum igitur si omenti substantia facile augeatur & intumescat, & quamvis tenuissimum sit, in tanta teneritudine dum humoribus differtum est, insignem crassitiem acquirit, æqualem peritonæo, quod sæpe observavit idem *Riolanus:* Itaque ob adhæsiones quas habet omentum cum hepate, ventriculo & liene, humores ab his partibus in ipsum derivari possunt: Vidit Aquapendens omenti marsupium universum, atro crassoque humore refertum: Imo flatus hypochondriacos, in melancholia flatulenta Dioclis, hac cavitate concludi, & sinistra parte percipi certum est.

§. 7. Reverend. Episcopus Coloniensis D. Antonius, ex Comitibus à Schauvenburg, constitutione corporis sanguinea, circiter annos xl. natus, ex alia febre in quartanam incidit, in Autumno anni 1557. Aqua ubi circiter vernum tempus nonnihil respirasset, huic neutra adhuc valetudine freto, se insinuat Ambrosius ille Magyrus, annuis mendacium libellorum vel prognosticorum plaustris nimis notus, qui eum quidem graviter laboraturum prædixit, evasurum tamen *si à medicamentorum usu caveret:* Interim venam illi pertundi jubet balneumque præscribit, confisus huic prognostico, opem Medicam tamdiu respuit, donec à capite & finitimis

timis partibus primum circà sinistram scapulam decumberet humoris copia; qui neglectus lento defluxu musculos ventris sinistros intersecuit: ubi excitata phlegmone, pus genitum copiosum putidissimumque continuas partes decubitu assiduo vitiavit, tandemque ad lævum perinæi latus resedit cum tumore, qui à Chirurgo sectus ingentem fœtidissimi puris quantitatem reddidit: hoc tamen postea nonnisi ventre compresso fluxit; quare viribus indies magis ac magis flaccescentibus, post septimanas tres, de ventris inferioris incisione, ex cujus sinu pus defluere existimabatur, ab iis serio agitatur qui curationi intererant; Ego eo ablegatus, vulnere conspecto, corpus emaciatum, viresque impendio prostratas, cum pulsu debili, ac de hora in horam magis inclinante, comperi: Quare nihil spei in sectione ponendum esse, sed extrema imminere iudicavi: hora matutina mortem proximam significavit pulsus interceptus: paulo post hic in Domino obdormivit.

Ventre circa umbilicum inciso, tanta copia puris putidissimi effluxit, ut ex ventris pleni cavo id exundare jam crederent, qui antea in ea opinione fuerant: At sectionem prosequuti, inter musculos transversos & obliquos cloacam deprehendimus: In sinistro autem latere cor erat flaccidius, ex gravi & continuo exhalante ferienteque vapore putrido; Atro ad hæc sanguine nigricabant venæ cor cingentes: In vesicæ collo coctum delitescebat pus album, quare nec urinam continere potuit aliquandiu, quod ad calculi læsionem referebatur, sed aliunde id contractum apparuit: In ventriculo quiddam instar humoris biliosi innatabat; Reliqua viscera, uti & universi corporis partes, videbantur illæsa. *Wierus lib. observationum.*

SCHOLIA.

SI à medicamentorum usu caveret) Observavit tamen *Ballonius* tempestatem quandam (*paradigmate* 132.) in qua magna fuit Quartanarum seges, ac quibus sæpe adhibita medicamenta & pugnatum remediis generosioribus, iis omnibus productam fuisse febrem: qui verò remedia neglexerunt principio exacto, eos intra breve tempus incolumes extitisse: Item anno 1571. multos quartanarios decubuisse, ac eos qui sine remediis derelicti sunt omnes pene convaluisse: quibus curiose adhibita remedia, eos fere interiisse: *lib.1.Epid. & Ephem.p.* 27. Ὁμόψηφος ergo videtur illi Ambrosio *Magiro* quem increpat *Wierus*; Sed distinctio Quartanarum adhibenda & subjectorum quibus insident: Primæ illa tempestate (anno 1581.) veræ fuere Quartanæ & primariæ, alteri non succedentes febri, ut in Illustr. Episcopo, qui ex alia febre in Quartanam incidit: In altera tempestate eos adhibitis remediis fere interiisse refert qui macilenti biliosique forent, quod febres illæ potius à bile essent usta quam à fœce sanguinis: Cum ejusmodi mitius agendum esse constat, nec remediis bilem ustam efferandam: Illustr. autem Episcopus sanguineæ memoratur fuisse constitutionis, cui plethora in cacochymiam abiit, utriusque remedii, purgationis scil. & sanguinis missionis indigens, quorum neglectu copiosius congestus sanguinis, cacochymia imbutus, in musculos imi ventris decubuit, ibique lethalem abscessum induxit.

§. 8. Qua parte recti musculi ad sternum pertinent, puero cum abscessu in ventre Tumor manifestus, digito cedens obtigit: Vocati fere omnes judicarunt abscessum in rectis musculis: alii in ventre, quia attenuato vehementer puero & consumptis musculis facile emineret tumor: Paucissimi in Hepate, quod quibusdam Hepar totum ventrem ad partes sinistras pertendat. Aperto loco exiit pus virosum & graviter fœtens, corrupto peritonæo: Abscessus sedes in parte Hepatis, quæ illic perveniebat, Quod magis apparuit mortuo & dissecto puero. *Hollerius libello observat.* §. xxx.

§. 9. Ante annos quatuor venit Lausannam mulier 30. annos nata, Tumore magnitudinis infantis in sinistro latere sub umbilico laborans; rotundus erat ille, & facile ex una in alteram partem ducebatur.

De hoc Tumore multæ variæque fuerunt opiniones, Tandem mortua per dissectionem à me adhibitam veritas annotuit: Invenimus enim Lienem adeo magnum ut inferior pars ipsius (quæ in tumorem rotundum indurata erat) ad os pubis fere propenderet *Fabritius Hildanus Epistola lv.*

SCHOLIA.

EPistolam integram, quæ multa ad πίκαιρον Tumorum durorum, & eorum qui abdomini innascuntur, horumque curationem complectitur, notatu dignissimum, exscribere placet, Si affectum illum, de quo scribis, videre (summopere enim in hujusmodi affectibus requiritur ocularis inspectio) & manu mihi tractare liceret, sedem ipsius invenire non usque adeo esset laboriosum, ut arbitror; Tumorem tamen hunc ex causa primitiva originem traxisse rationi consonum est, quandoquidem equo dejecta mulier, facile inde sequi potuit contusio, confluxus humorum, tandemque Tumor: qui quia contactu durus est & doloris expers, forsan aliquid de natura scirrhi contraxit; Ad scirrhi tamen generationem longum requiritur tempus, ideoque si recens est morbus, vix scirrhosis tumoribus erit annumerandus: Sæpissime mihi occurrunt Tumores rotundi, tactu duri & doloris expertes, in quibus nihil reperitur præter aquam, quæ durissima membrana continetur, Horum Tumorum unum ex abdomine puellæ novem an-

annorum excidi, quæ convaluit: Oriuntur item Tumores ex pituitosis humoribus, qui nihilominus tactu sunt duri: In Matrona tumorem ex contusione ortum ad carpum dextrum curavi, qui adeo durus erat ut ab omnibus scirrhus exquisitus judicaretur: aperto tumore humorem larido non absimilem ex eo extraximus, qui aeri expositus intra xxiv. horas in lapillos concretus est: Membranam quoque postea extraximus densissimam: In hujusmodi autem tumoribus membrana extenditur humore, non secus ac inflata vesica, quæ & tactu dura percipitur, quamvis nihil præter flatum contineat: De sede autem Tumoris, de quo scribis, nihil certi ausus statuere, cum ad id inspectio ocularis sit necessaria: quia tamen in externa parte abdominis percipitur tactu, & ipsius magnitudo facile circumscribi potest, utero vix inhærere existimo: Vterus enim dorso incumbit, ossi item sacro & lumbis annectitur, adeoque intestinis obtegitur, ut in ipso tumores & scirrhi, nisi in maximam magnitudinem excreverint, exterius percipi non possunt: *Ego in dissectionibus aliquoties scirrhos satis grandes in utero inveni, qui tamen cum in vivis essent exterius non percipiebantur*: De mesenterio idem statuendum: Neque si in Vesica lateret Tumor ille, facile perciperetur tactu; Vesica enim mole viscerum intestinorumque sub osse pubis deprimitur: adeo ut in ipsa tumores & calculi, quantumvis magni fuerint, in externa parte ventris non appareant, nec manu apprehendi possint: Sed & excernendo urinam maximam pariunt difficultatem tumores in vesica: at in illa virgine nulla, aut saltem exigua est difficultas: In Omento scirrhos nunquam, phlegmones aliquoties mihi videre contigit: in ipso tamen omnium generum tumores posse oriri non dubito, sed exterius vix percipientur: Vidi quoque Tumores & Abscessus inter musculos abdominis: Ante aliquot annos vocatus sum ad Matronam quæ de dolore magno è regione ventriculi aliquantum ad latus dextrum conquerebatur: Ego tactu Tumorem ad latus lineæ albæ, sub musculo recto apprehendi, quamvis exterius nihil appareret: Author fui ut musculus & cutis usque ad abscessum incideretur: Spretum vero consilium, quod nullum indicium abscessus conspicuum esset; non diu post ad interiora ruptus est, In vacuum ventris defluxo humore, de novo exorta est febris, leipothymia & dolor magnus sub umbilico, ita ut paucis post diebus è vita decesserit: Sabaudus quadragenarius & robustus, ex contusione Tumorem sub regione hepatis contraxerat: laborantem inveni febre, ardore magno, nausea, gravibusque aliis symptomatis: Summam, sed frustra, adhibui diligentiam ut in halitum resolveretur materia, tandem inter peritonæum & musculos abdominis materia confluxit & abscessum excitavit, qui exterius vix percipi poterat, Abscessum incidi, unde pus fœtidum effluxit; ulcus per menses aliquod apertum servavi, donec tandem sanitatem recuperaverit: Ex hujusmodi autem tumoribus abdominis, difficultatem aliquam in excernendo vrinam consequi posse rationi consentaneum est: quantum enim ad expulsionem vrinæ faciant musculi abdominis, omnes sciunt Anatomici.

§. 10. Interdum Ren dum extuberat supra modum, versus umbilicum prominet, quod scirrhosum mesenterium æmulatur. *Riolanus Anthropogr. l. 2. cap. 26.*

§. 11. In Nosocomii nostri Pædotrophio Viennæ, infans natus cum tumore circa umbilicum ad pugni magnitudinem, coloris lividi: Chirurgus loci, omphalocelem gangræna tactam ratus, medicamenta calidiora gangrænam, & tandem sphacelum compescentia applicuit, inde aucta inflammatione misellus expiravit, Medicus ordinarius, D. D. Vrsinus, aperire cadaverculum jussit.

Inchoata sectione ad Tumorem dictum, vixque cuspide cultelli adacto, jam Hepatis substantia in conspectum prodiit, Inde parebat Tumorem ex prolapso Hepate (forsan à conformationis vitio) & non ex umbilici protuberantia ortum traxisse, divulsa linea candida quæ inter rectos musculos constituitur: Cum vero mihi cadaverculum pro confectione sceleti concessum esset, præter inflammationem Hepatis, ac dispositionem gangrænosam in mesenterio, observare mihi nihil licuit insoliti ac curiosi. *Laurent. Voltzfrigel Miscellan. Curiosorum anni* 1671. *Observ.* 88.

Observatio. XI.

Tumores in Hypogastrio, *vel interfemineo, à Renibus suppuratis interdum excitantur.* 1. *Tumor supra* Inguen *à foetu ibi concluso.* 2. *In* Inguine *à copia puris ibi collecti.* 3. Hypogastrii *à scirrho in vesica.* 4. *A steatomate prope vesicam.* 5. Inguinis *apostema vermibus scatens.* 6. *Infra* Inguen *ob putrem pulmonem è regione mali.* 7. *Circa pubem incipiens, ad umbilicum extensus, à materia purulenta inter duas tunicas mesenterii collecta.* 8.

§. 1. ABscessus musculorum abdominis, qui fiunt in imo hypogastrio, antrorsum vel retrorsum, vel etiam in interfemineo, sæpissime accidunt ex suppuratione renum, transfusa & delabente purulentia intra duplicaturam peritonæi, ut à nobis multoties observatum fuit in apertione cadaverum post obitum *I. Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 24.*

§. 2. D.

§. 2. D. Contia gravida facta, paulo supra regionem inguinis dextri, Tumorem cum duritie ovi magnitudine habuit. Dissecto mortuæ latere fœtus quinque pollices longus reperitur, &c. *Vide lib. 3. tit. de Hypogastrii Doloribus.*

§. 3. Rudolphus N. cum dolore intestini coli, Tumorem mollem habuit in inguine dextro. Ibi, in principio coli, ingens fuit cumulus puris, quod partim eo descendit, partim procreatum est. *Vide Tit. de ventris dolore, lib. 3.*

§. 4. David N. Tumorem durum è regione Vesicæ gestavit: Scirrhus magnitudinem ovi gallinacei adæquans in ipsa vesica deprehensus. *Lib. 3. tit. de Ischuria.*

§. 5. Olæus N. circa inguina Tumorem gestavit exiguum qui in magnam molem excrevit. Prope sinistrum vesicæ latus tumor comparuit, capitis virilis magnitudine, vesicæ adnatus. *Vide lib. 3. tit. de Ischuria.*

§. 6. Vidi in Puella Tumorem magnum inter Ilia & Inguina, quem incidendo Chirurgus quidam, me præsente, reperit plenum vermibus: Quidam miles Mutinensis in Hospitali Carmelitano habebat multos Tumores intrinsecus & extrinsecus, quos vidimus post ejus mortem (nam ex illis mortuus est) qui Tumores erant pleni Vermibus parvis, qui videbantur pediculi. *Gab. Fallopius de Tumoribus p. n. cap. 4.*

SCHOLIA.

Resectam didici ab Illustriss. Dom. de Mayerne mulieri mammam Carcinomate affectam, quam cum microscopio examinaret, infinitos vermiculos animadvertit: Hinc forte ratio deduci potest cur mulier, de qua *Mauritius Cordæus* comm. 7. in lib. 1. *Hippocr.* de m. m. Cancro ulcerato totam faciei partem dextram depascente liberata sit, continuo admotis pullis gallinaceis in laminas discissis: suavitate scil. carnis allecti vermes illi adhæserunt, relicta insuaviori. Ideoque crebra admotione factum ut adhærentibus vermiculis, pars affecta ab illis liberata sanitatem consequta sit.

§. 7. Dom. *Crozonius* querebatur de Tumore paulo infra inguen oborto, & ad natem propinquam: dolorificus erat, diuturnus, digitis cedens quidem aliquatenus, sed eorum non manebant pressa vestigia, ut in *phymatis* phlegmaticis: Diutina præterea quadam *tussi* molestabatur: Tandem cum dolores multos sustinuisset, & ad diætam à Chirurgis male revocatus fuisset, temporis successu Tumor, qui summam natem occupabat, in suppuratum est versus, pus in profundo delitescat: Excreta tanta copia ut omnem fidem & opinionem superaret.

Mortuus est, Pulmo inventus est putris è regione ipsius mali. *Ballonius consil. 46. lib. 2.*

Phymatis. Quibusdam visum est esse, in ipsa præsertim nate, meliceris, sed argumenta & signa ejus non relucebant. *Idem.*

Tussi molestaretur] Inde arrepta occasio inquirendi fontem & principium mali: dictum Tussiculosos nonnunquam abscessu ad scrotum oborto capi ac detineri, id quod huic contigit: Et quæ materia & obsedit scrotum, & obsessum tenere potuit, majore sui parte abscessit in inguen & propinquas contiguásque partes: Et cum natura esset melancholicus, Tumores isti ad Varicosos potius accedebant, & nonnihil de natura Lupiarum retinebant. Magna vero posita est vis in diuturnitate ista tussis & natura temperamentóque ipsius ægri: adductus est locus ex sect. 1. lib. 1. Epidem. huc maxime pertinens. Nec repugnat rationi ut tusses diuturnæ cessent quoniam testis intumuit, Et Testis tumor à tussi cessat ac allevatur: quod mirum esse debet. *Idem.*

§. 8. Cuidam circa pubem Tumor prognatus qui vesicæ orificium compressit, interdum augebatur, interdum minuebatur, unde causa flatibus adscripta: ita tamen tandem auctus ut sese ad umbilicum & latus sinistrum extenderit. In mortuo inventa collectio materiæ purulentæ inter duas mesenterii tunicas, quæ occuparat majorem inferioris ventris partem. *Vide lib. 1. sect. 9. observ. 37.*

Observatio XIII.

Tumor in Dorso ad suppurationem deductus, pus ad thoracis cavitatem effudit, in quo Empyema induxit. 1. Spinæ Dorsi Tumor flatulentus salvis visceribus. 2.

§. 1. Anno 1670. Turnonii mulieri in Dorso juxta vertebras enatus Tumor ex meliceridum genere, capitis infantis magnitudinem æquans, qui tandē mortem induxit. Aperto cadavere, cavitas pectoris pure repleta reperta est, quod erosa pleura & obviis membranis & musculis viam in dictum locum sibi fecerat, ex illo tumore effluxum. *Ex communicatione D. Bailly Chirurgi Genev.*

§. 2. Dom. de *Salinis*, Nobilis Benearnensis morbo chronico diu detentus, tandem inflammationem gutturis, & Spinæ dorsi Tumorem passus est, quibus periit. Dissecto cadavere omnia viscera sana reperta sunt, & Tumor ille dissectus nihil nisi ventum emisit.

SCHOLIA.

NIl nisi ventum] Necesse est igitur venenatam quandam in hoc vento incluso latitasse auram: Vel aërem ibi à calore debili genitum & corruptum medullam infestasse spinalem, cujus affectus periculosissimi sunt, quia substantia eadem qua cerebrum constat: est enim cerebrum oblongatum & ejus appendix. *Petrus Borellus Observ. 8. cent. 1.*

Observatio XIII.

Tumor in Lumbis *à medulla spinali nuda obortus.* 1. *Ab abscessu in Rene vicino.* 2. *Tumor in Lumbis varias nervorum propagines habens.* 3. 4. *Tumor è regione* Ossis sacri, *per ductum hepati insertus.* 5.

§. 1. PUella præfecti cujusdam in Marchionatu, cum septimanarum esset circiter XVII. ante biennium aperta fuit. Mater dum utero gestaret, de scalis delapsa super dorsum, dein terrore perculsa ex conspectis cujusdam gravissimis ulceribus, puellam hanc convenienti tempore enixa est, cui spina dorsi perfecte luxata erat. Supra vertebras lumborum Excrescentia magnitudine ovi, mollis, diversi coloris, cui secundinam applicarunt, cataplasmata apposuerunt, tandem meum consilium triduo ante mortem expetiere: Cum viderem Excrescentiam hanc vesicæ instar humore repletam, & metuerem ne forte ex acriori humore ossa læderentur, ut aperiretur suaseram: Ipsis resistentibus, jussi applicare ol. chamæmel. & rosar. ad doloris & caloris mitigationem, quod cum ea nocte ter applicatum fuisset, rupta vesica materia serosa, purulenta, fœtida, effluxit & vesica concidit; Altera die abstergentibus & anodynis uti jussi: Tertia die convulsionibus correpta obiit.

Aperto ergo loco affecto, meatum nullum qui ad abdomen penetraret reperi, licet essent qui existimarent urinæ portionem ex vesica eo deferri: Verum ipsam spinalem medullam denudatam reperi, ita ut duæ vertebræ lumborum desiderarentur, integris reliquis existentibus. Ossane hæc ab ipsa materia fœtida acri fuerint putrefacta dubium apud me est, cum nulla ossium frustula à me fuerint reperta, nec in reliqua vertebrarum parte læsionem observare potuerim. Facile ego patiar mihi persuaderi naturale hoc esse vitium, idque ex casu matris. *Ex observationibus Clar. Viri Caspari Bauhini.*

§. 2. Rogatus una cum Chirurgo hujus Civitatis, accessi, puellam 9. circiter annorum, quæ Tumorem insignem habuit in dextro latere circa lumbos: Diu illam tractavit Chirurgus emollientibus, tandem me præsente aperire decrevit, effluxitque ex inflicto vulnere puris cum sanguine permixti sat magna copia: Abscessus apertus deinde convenientibus remediis tractatus, sed elapsis tribus septimanis vitam cum morte commutavit patiens.

Apertum cadaver nihil aliud notabile exhibuit præter renis dextri conformationem: Illius namque parenchyma plane consumptum erat, sola restante pelvi magna, crassa, dura & sabulo plena, ex qua egressus ureter itidem magnus & crassus, qui antequam desineret in vesicam, sabulo fragmentisque minoribus lapillorum repletam: Ureteris autem parietibus sat firmiter adhæsit calculus, figura & magnitudine caryophylli aromatici, intus habens materiam nigricantem quasi pro basi, quam omnes circumstantes mecum pro concreto sanguine habuere, cui extrinsecus adnatus cortex albissimus instar sacchari candi, aut tartari crystalisati pellucidus.

SCHOLIA.

FOrte grumus sanguinis ab exulcerato rene ad vesicam tendens, in via adhæsit parietibus ureteris, qui successu temporis à præterlabente sero sabuloso sensim incrustatus, grandior adhuc evasisset, si diutius supervixisset mortua. Non enim novum calculos in vesica aut renibus, insularum more fieri, quæ ex parvis initiis sabulosis, medio in flumine, dum subinde positis fundamentis aliquid accedit terræ, aliunde vi atque impetu aquarum avulsæ, in spatiosum excrescunt ambitum. Sic dum grano arenæ in renibus aut vesica aliud adjungitur granum, huic aliud, aliis alia, calculus inde excrescit non usitatæ magnitudinis, sic acui crinali adnatus lapis, Vide *Bartholinum* cent. 2. Epist. 78. Quem generandi modum demonstrant pelliculæ illæ quibus instar cæpę componitur calculus, quæ si recentes & friabiliores, tamdiu separari possunt, donec ad centrum & primum calculi ortum fuerit perventum. *Carolus Rayger in miscell. cur. ann. 1672. Observ. 285.*

Afferam hic exemplum accurata bilance ab anatome pensiculatum, Tumorem videlicet rapiformem in lumbis, fœtui in vulva enatum, ob rapam prægnanti matri improvide denegatam: Cujus repulsæ ergo lumbos suos ubi percussit, mulier animi impotens læsit tantopere tenellum fœtus sui corpusculum, ut inde in lumbis enata sit ipsi insignis rapa: quam angustiori pediculo innixam quo auferret Chirurgus, constrinxit eam arctissimo filo, deinde satagens emortuam scalpello excidere, Verum antequam res eo devenit, jam emoriebatur infans.

Cujus

Cujus defuncti cadaver ubi perscrutata fuit anatome, vidimus spinæ medullam plane laceram, & nervorum propagines tam varie per tumorem dispersas, ut non fuerit in manu Medica excrescentiam hanc quocunque modo demere, quin protinus demeretur & ægro vita, à qua sævitia propterea sedulo deterrendi erunt Chirurgi, quoties se offeret simillimus tumor jam sexies nobis visus. *N. Tulpius Observ. lib. 3. cap. 30.*

§. 2. Paupercula 7°. mense prægnans, cecidit supina in lumbos, sed sine evidenti cutis noxa: at infans in lucem editus habuit insignem Tumorem in lumbis, quo adaperto effluxit ipsi quidem frequens aqua sed non minus ipsa vita.

Qua sublata, vidimus spinæ vertebras ut laceras sic late à se invicem disparatas, & nervos spinalis medullæ tam perplexo errore per tumorem dispersos, ut vix ullibi posuisses scalpellum sine manifesto vitæ periculo: *Idem.*

SCHOLIA.

P*Rægnans cecidit, &c.*] mulieribus gravidis ut plurimum damni dant repentinus terror & inopinatum infortunium, sic nihil æque illas offendit atq; importuna repulsa, aut gravior aliquis lapsus, lædens impense vel hanc vel illam corporis partem: Cujus offensam licet flocci sæpenumero faciant prægnantes, plurimum tamen detrimenti capit inde fœtus, etiam debite formatus, quem talia infortunia tam turpiter nonnunquam deformant in ipsa vulva, ut nulla arte id postmodum dispellas. In quo certe apparet impervestigabilis Dei potentia, cui æque facile est hominem immutare ac formare.

Insignem tumorem] Obtulit se nobis haud diu post simillimus Tumor, sed dissolutus in ipso partu, eventu tamen æque infelici, cum ob gangrænam consumentem illico effractas laceri tumoris oras, tum ob denudatos nervos per tumorem passim dispersos, quos circumfluus aër adeo immutaverat, ut non licuerit infanti vitam prorogare ultra diem tertium.

Vix posuisses scalpellum, &c.] Eam calamitatem siquidem reformides Chirurge, cave sis improvide unquam aperias quod tam facile occidit hominem: Sed notes idem periculum quod hic animadversum in lumbis, utique evitandum in molli illo tumore qui insidet nonnunquam dilatatis calvariæ suturis, in quem novacula directa lædit facillime cerebrum illic effusum, Et nihil sequius cogitans noces illi cui venetas auxilio: Quoad ejus itaque in tantis tenebris fieri poterit utere acri circumspectione, & confuge potius in tumore tam ancipiti ad emplastra & fomenta discutientia quam ad sectionem vitæ humanæ adeo perniciosum. *Idem.*

§. 3. Anno 1608. Matrona Paterniacensis gravida, cum artolaganos, qui veluti vento inflato extuberant. avide appeteret, nec concederentur, reliquum gestitationis tempus multis cum molestiis contrivit. Tandem xx. Martii puellum non tantum supra modum debilem & extenuatum, verum etiam rei appetitæ signatum peperit. Nam è regione ossis sacri Tuberculum habebat, quod horum artolaganorum formam omnino præ se ferebat, ad ovi anserini magnitudinem elevatum, inæquale tamen, aqua & flatu repletum: membrana, qua investitum fuit, adeo tenuis atque porosa erat, ut humor serosus copiose per illam exsudaret, hinc vires adeo imminuebantur ut quarta die ætatis exspiraret.

Ante sepulturam quum partem affectam inspicerem, cavitatem ductúmque inter 4. & 5. vertebram lumborum inveni, Non tamen in medio spinæ erat ille ductus, sed aliquomodo ad latus dextrum vergebat: mater enim cum cibum hunc avide appeteret, dextra locum ilium fricaverat. Rotundus erat ductus ille & communi periostio investitus, ejus magnitudinis ut minorem digitum facile exciperet. Per ductum autem huncce vas quoddam membranosum, suisque quoque venis capillaribus præditum, ex ipso cavo hepatis, extra cutem (ubi dilatatum exuberantiam illam efformaverat) descendebat: Ad latera præterea duo alia vasa, quæ ex arteria magna proueniebant, tuberculo inserebantur. *Hildanus Centur. iij. Observ. 56.*

OBSERVATIO XIV.

Mentulæ & Scroti monstrosus Tumor, à materia subcandida crassa glutinosa, uberi vaccino simili, &c. genitus.

COnsistentis Vir ætatis, habitus crassi sed cacochymici, ruber facie, monstravit in Nosocomio monstrosam mentulam, verrucis prægnantem innumeris, acinos botris adglomeratione æmulantes: Pars quædam tumida, renitens, cuti concolor, instar globi rotunda abdomini adhærebat, quæ capiti modo nati infantis magnitudine respondebat, hæc carebat verrucis: Coles ad stuporem magnus, tumidus, longitudinis cum scroto circiter ulnæ Augustanæ. Præputium retroactum citra glandis radicem nescio quem tumorem cristæ dedit, qui copiosis, subfuscis verrucis luxurians, glandem instar collaris moderni, quod ex multiplici panno ad fimbriam flocculis exornato conficitur, ambivit; Glans tuberosa & in vesicam quasi sublata, palma fuit longior & pugno major, ob ligamentum aliquomodo retracta, quam verrucæ obtegebant copiosissime, quales in collo Gallorum Indicorum conspiciuntur,

piciuntur cum furor eos agitat. In hoc tuberoso virgæ capite Sinus fuit repertus, in cadavere dissecto, in quem è pene defluxit serum (Aberat enim corpus penis à scirrhoso hoc excavato tumore spatio fere trium digitorum) quod per foramen saltem stillavit; at canalis ligneus, quem panum vocant, immissus, libere & affatim fluxit, omne id quod ex vesica eò depositum fuerat; intrusit & eum retinuit sine aliquo dolore: Corpus penis non intumuit, ut sectio docuit, sed quod ambiebat testes & colem, scirrhosum pro hospite recepit tumorem, ac innumeros in superficie cutis luxuriantes monticellos verrucarum. Undique enim compressæ, copiosæ, parvæ, duræ, ac arctè in se invicem glomeratæ ac connexæ pustulæ, verrucis myrmeciis non dissimiles, cutem colis & scroti ambiebant, vestiebant ac cooperiebant. Scrotum ipsum durum, renitens, extensum, magnitudinis capitis viri, tuberosum, inæquale, quasi herniosum, ac si sarcocele universi scroti esset: cutis superficies verrucis copiosissimis tegebatur: monstrosiorem mentulam vidi nullam: Cum miles esset, quibus venus ludo est, & scortari ab eis non alienum, luis venereæ credebatur soboles; at Medicus & Chirurgus ejus Nosocomii miserum ad me ablegarunt, cum nullam aliam haberet labem: Vulnus ante plures annos in bello glans penis accepit ab hasta, quod neglectum fungosa contraxit labia, quæ tamen non potui observare: A glande præputium fuisse retractum retulit, quod tamen in verrucosos intumuit monticellos: Scio monstrosiorem fuisse hanc mentulam quam meus depinxit calamus, aut delineatio pingentis: Hæc mentula resecta à corpore, adpensa ad libram & dissecta fuit, cum miser anno 1626. in Nosocomio ex cachexia hydropica exspirasset. *Hæchstetterus Casu viii. centur. vi.*

Hanc eandem historiam ibidem pertexit, ac his verbis describit D. Daniel Geiger, qui dissectioni interfuit.

Quod nuper me dissectioni scroti alicujus monstrosi interesse passus sis, Vir Exc. gratias quas possum maximas ago, memorabilis certè, nec mihi unquam antea visus fuit affectus: Quod vero etiam ex me quid illic observarim scire desiderasti, nescio an tuo isthoc desiderio satisfacere queam.

Cùm hic æger anno 1626. Novembris 18. die mortuus esset in Nosocomio, cachecticus, & jamjam ad hydropem pede lento gradiens, cum pedes ejus jam sentirent molem, pectus angustiam, anxietatem, & spiritus sublimis esset ac difficilis, placuit cadaveris monstrosam dissecare mentulam, quam à corpore resectam & phalangi ad pensam, librarum pondus habere cognovimus quatuor & mediam: Cute sectione aperta, penis adparuit corpus albidum, compactum, durum, renitens, cuti firmissime adhærens, quod ad corpus usque penis dissectum, ipsum integrum consuetæ longitudinis & latitudinis apparuit, facilis ejus à tumore scirrhoso erat separatio, Glans penis fuit exigua, colore albida, sed ejus cutis globosa, in tumorem extensa, in superficie tuberosa, verrucosa, seu innumeris verrucis invicem compactis supervestita: intus sinum quendam habuit, qui videbatur in scirrhosa illa duritie insculptus, in quem penis ab hoc sinu longius retractus serum deposuit, quod per panum ex corpore exiit. Tumor hic originem sumpsit, serpsit appositione ab hac parte læsa, & totum penem ambivit, & in sacco testium maximam molem causavit ac si Sarcocele universi esset scroti: Testes vere Testiculos nominare poterimus, quorum jam tumori scirrhoso adhærebant membranæ vestientes, ipsi corporis exigui, contracti ac corrugati, imminuti, corrupti, fundentes incisi nescio qualis putredinis sub cœruleum colorem: Scrotum itaque hoc magnum, inæquale & decies aut pluries communi scroto majus, durum subalbidum humorem continebat, siccum, renitentem, & in dissecando sonorum, ac si acies cultri cartilaginosas pertransiret partes, non dissimilem uberi vaccarum.

SCHOLIA.

Videtur Tumorem illum Scroti præternaturalem, pustulis verrucosis (verrucarum nomē hoc quadrare omnino mihi persuasum habeo) parvis, copiosis, ac arctè invicem compressis, in circumferentia seu cute refertum, plane scirrhosum fuisse, suamque originem & incrementum à pituita quadam crassa, lenta ac indurata traxisse: *Galenus* enim duplicem constituit scirrhum, unum durum, indolentem & pertinacem, renitentem, ex humore melancholico naturali oriundum: alterum vero subdolentem ex crassa & glutina quadam pituita provenientem: Hanc si ego distinctionem cum nostro tumido scroto conferam, vix me falli puto si & illud Scirrhum minus exquisitum, vel œdematosum, seu Oedema scirrhosum dicam, qui à pituita crassa glutinosa & lenta suum habuerit initium, quod ex sequentibus evidentius patebit, Nam 1°. prava defuncti victus ratio, & cacochymica ejusdem corporis dispositio subscribere videtur. 2°. materia in illo Tumore contenta, quæ subcandida, crassa, glutinosa & pinguedinis instar solidioris indurata, uberi vaccino simillima fuit, adeout non tantum videri, sed & sectione audiri potuerit. 3°. Locus, Scirrhus enim vterq; partibus utplurimū corporis siccioribus & durioribus, utpote ligamentis, tendonibus ac musculorum capitibus accidere solet; rarissime mollioribus. Hic autem præputiū Halebardæ ictu læsum, & temere neglectum, fluxionē primo recepit, à quo tandem crescendo malum ad scrotum etiam & proxima vasa spermatica devenit: Est autem præputiū, ceu vniversa corporis cutis, ex genere spermaticarum

maticarũ seu nervosarũ, adeo ut *Gal.* nervũ sanguine præditum nominarit. 4. Principii & incrementi ratio, incepit enim primo in præputio, ab hoc sensim sese extendendo totum occupavit scrotum, quod scirrhosorum minus exquisitorum signum certum. 5. forma externa, fuit enim tumor magnus, immobilis, durus & bilis carens 6. Color, concolor enim fuit, & corporis, seu potius scroti, vivum colorem retinuit: Ex his patet tumorem hunc vere Scirrhosum, sed minus exquisitum fuisse: Ego valde dubito annon etiam tenacissimæ huic pituitæ melancholici succi quid commixtum fuerit: color enim dissecti tumoris quibusdam in locis plumbeus, vel ad plumbeum inclinans visus fuit, & in Testiculis (quibus tamen utrisque duos exteriores tunicæ ἐλυθροειδὴς & ἐρυθροειδὴς, ut mihi visum, defuerunt) humor quidam ater & succus latitavit, ac venæ & arteriæ dissectæ cruorem valde crassum, nigrum & siccum quasi exstillarint: Non vererer etiam hunc Tumorem Carnosum dicere, cum *Peccetius* cap. 23. l. 1. Strumas, seu glandulas (quibus eadem fere cum nostro Tumore materia est) non tantum scirrhosos, verum etiã ex Aëtio, Carnosos vocet Tumores: Sarcocelen vero nominare nequeo, etsi & hæc substantia dura pedetentim circa testes genita sit, quum non subrubrã sed albida fuerit, & quia originem in pene, non in scroto sumpserit. Notham igitur si Sarcocelen quis dixerit, cum & illa scirrhosus sit Tumor, me non habebit repugnantem. Ex contusione vasorum spermaticorum F. *Platerus*, succo ex vasis illis exsudante copiosiori, fieri sarcocelen scripsit. Credibile luxuriantem humorem nutrientem mentulæ cutem copiosiorem agglutinatum hunc scirrhosum dedisse Tumorem: Est autem nutrimentum cutaneorum ac nervosorum corporum ultimum subalbidum, hinc factum ut & verrucarum corpora glandulosa ac albida dissectione inventa sint. Non sunt mihi cum illis rixæ qui omnia suis humoribus adscribunt, & ex colore tumorum de causa eorum argumentari volunt. *Idem Geiger.*

Observatio XV.

Tumor Glandulosus sub Scapula *sinistra, à Glandula non morbosa sub cute conclusa.* 1. *Struma in* Humero *sinistro ad pectus & dorsum diffusa, costis adhærens.* 2. *Tumor* Humero *innatus ob subjectam ossis cariem.* 3. *Tumor in scapula sinistra lapidem continens.* 4. *Tuberculum circa Furculam à Pulmonibus ortum ducens.* 5.

§. 1. Veneficæ vetulæ, ob veneficium suspendio enectæ, cadaver in domo collegii dissectum fuit; Quod potissimum observatu dignum, erat Glandula quædam sub scapulæ costa inferiore lateris sinistri sita, quæ formam mammillæ cum papilla propendente referebat: Detracta cute, Glandula ipsa in conspectum venit, cujus figura erat hemisphærica, latior circa basin, qua panniculo carnoso adhærebat, sensimque contractior facta in papillam desinebat: latitudo circa basin erat duorum pollicum, altitudo fere unius. Substantia ejus illi mammarum simillima, alba quippe, mollis & spongiosa: vasa habebat arterias, venas & nervos: E medio ejusdem papilla teres, magnitudinis pennæ cygneæ, longitudinis pollicis unius propendebat: Meditullium erat substantiæ glandulosæ, ejusdem generis cum illa totius mammillæ cui continuabatur: exterius productione cutis tegebatur, qua etiam firmiter mammillæ adnascebatur: papillæ hujus substantia glandulosa aliquomodo pervia erat: Etenim moderata mammillæ compressione gutta cruoris ex ea exprimebatur: Nihil præternaturale aut morbosum in hac glandula reperiebatur nisi quod in numero partium redundabat: Num vero Glandula hæc in prima partium formatione ortum duxerit; an potius à causis adventitiis succreverit, judicare non licuit. *Warthon Adenographiæ cap.* 38.

Appendix *de Glandulis sanis varias corporis partes occupantibus in Milite.*

Glandulas sanas valde numerosas nuper vidimus in milite quodam, in Nosocomio Sabaudiensi London, curationis gratia tunc morante: In cujus brachiis & femoribus modo simplices, modo racematim crescentes sub cute deprehendebantur, & vel in panniculo carnoso, vel cute adiposa sedem habebant: Omnes autem mobiles erant & indolentes, licet pressiuscule contrectarentur. Chirurgus expertissimus, ut huic malo occurreret salivationem inuncto Mercurio movebat, sed frustra; quanquam enim æger ad tempus levaminis aliquid percipere visus est, paulo post tamen morbus, ut prius, incruduit: Chirurgus me præsente, facta incisione, unam, majusculam ex femore dextro extrahebat: quæ citra ullum putridum aut corruptum humorem tota ex solida glandulosa atque alba carne constabat: Quod satis demonstrat dari Glandulas adventitias plane sanas, nisi quod in numero partium præternaturalium recenseantur. *Idem ibidem.*

Scholia.

Glandulas Vir Clar. dividit in *Naturales*, sive *perpetuas*, & *contingentes* sive *adventitias*: Adventitiæ ait, raro ab initio generantur & ad numerum partium naturalem vix spectant, verum de novo ut plurimum crescunt: Dividit eas in Glandulas quoquomodo formatas, & in glandularum rudimenta sive primordia: rudimenta hæc quanquam perfectam *glandularum* naturam nondum adepta sint, quia tamen eo versus tendunt, in earum originem inquirit. Ad primordia spectant pars mittens, materia missa, & locus recipiens: Pars mittens necessario est vel vel canalis aquosus, vel vena, vel arteria, vel nervus: Verum neque vena, neque canalis aquosus (*à quo Scrofularum originem deducit P. Barbette*)

quicquam mittere possunt, quia ea vasa tantum reductioni inserviunt: Verum arteriæ, quæ impetuose sanguinem in omnes partes impellunt, ad hunc affluxum aliquid forte contribuunt: etenim extremitas arteriæ sanguinem in carnem, in qua terminatur, protrudit, venæque extremitas illi respondens eundem ob impedimentum aliquod, nonnunquam haud expedite recipit & deducit, unde pars illa nonnihil intumescit: motus vero sanguinis sic præpeditus eundem ad novos sibi rivulos quærendos aptum reddit: Verum sola hæc aptitudo insufficiens glandulæ principium materiale videtur: Etenim materia, quæ primum rudimentum ejus præbere debet, oportet sit mitior multo molliorq; sanguine, imo ut genituræ animalium, vel ovorum albumini analogice respondeat: Primum enim rudimentum glandularum adventitiarum ad formationem tendere videtur: Sanguis vero solus acrior est quam ut formationis principium materiale haberi possit, quin potius extravasatus statim putrescit: hæc vero materia ut plurimum absq; putrefactione in cellulis suis stagnare observatur: Quanquam igitur arteriis vim cócitandi fluxum sanguinis, ad prima rudimenta glandularum novarum, vivificandi gratia, concedendum sit, negandum tamen easdem primam materiam, ex qua generentur, subministrare, Quare aliud glandularum adventitiarum principium materiale quærendum est: *Nervus* itaque restat perpendendus. Monstratum familiaritatem magnam & commercium inter nervos & glandulas intercedere, nervósq; aliquid vel afferre ad illas vel ab iisdem auferre. Impossibile autem est ut nervi ab his glandulis aliquid auferant priusquam ipsæ existant, sed necesse est aliquid afferant, ut materia suppeditetur ex qua fiant. Succus quem nervi expuunt multo delicatior molliórque est sanguine, multóque similior naturæ spermaticæ: Si ergo contingat nervi turgentis & repleti extremitatem effundere materiam ejusmodi in carnium interstitia, materia sic effusa statim formationem molitur, & primo cystim sive amiculum, quo tanquam chorio involvatur, effingit: quia vero nova subinde materia è nervo huc confluit, fit ut cystis hæc sensim distendatur, cúmq; ex ipso augmento necessario extremitates arteriarum & venarum proximas comprimat, accidit ut libero sanguinis transitu nonnihil impedito, aliqua ejusdem portio in tunicam formatæ cystulæ derivetur, novosque in ea rivulos exsculpat, qui postea in arterias facessunt; quia vero pars in quam hi rivuli immittuntur virtute formatrice prædita est, ne sanguine jam affuso opprimatur, rivulos alios venales efformat, per quos in extremitates venarum circumjacentium superflua ejusdem portio exoneretur: Atque adeo habemus primum glandulę de novo productæ rudimentum, ejusque generationis modum. Partem mittentem *Nervum*, nimirum, Partem vivificantem, *Arteriam*; Partem exonerantem, *Venam*, item materiam missam *albumini ovorum similem*: Partem recipientem, *carnium interstitia*, & specialius *tunicam*, immediate eandem materiam, ceu ovum de novo formatum, investientem. Diximus modo Sanguinem non esse materiam idoneam ad glandulę noviter formatæ generationem, & consequenter haud arterias, nedum venas aut canales aquosos primam ejusdem materiam suppeditare: Cúmque in locis plurimis, in quibus glandulæ generari solent, nulla alia vasa præter canales istos, scil. arterias, venas & nervos, reperiantur, exclusis jam canalibus dictis, ut & arteriis & venis, prima hujusce materiæ congestio solis nervis asserenda est: Utque hęc sententia clarius constet, in memoriam revocanda sunt quæ adstruximus, nervos potissimum seminis materiam in testiculis suppeditare. Cum ergo nervi possint succum seminali similem in alias partes eructare, cumque prima glandularum adventitiarum materia sit ejusdem prope conditionis cum succo seminali, credibile est eandem è nervis similiter originem ducere. Patet hoc luculentius, quia juvenes cælibes frequenter strumosi fiunt, postea vero matrimonio conjuncti nonnunquam sponte curantur, materia nempe olim ad strumas fluens, ad alias jam partes, testes scil. divertitur. Idem ulterius probatur, quoniam glandulę de novo formatę, conformationem quandam, arterias etiam, venas, nervos & canales aquosos in se distributos habeant, & ad aliarum partium viventium morem augentur: unde constat eas primo genitas fuisse ex materia simillima seminali, utpote formativa virtute prædita, quam certe nulla pars, præterquam nervi, iis suppeditaverit: Accedit quod nervi in earum substantiam, prout in glandulis naturalibus fit, disseminentur, uti ex doloribus acutis palam est, quibus strumosi sæpe in partibus affectis obnoxii sunt: Si autem nervi nihil contribuerent ad earum generationem, vix cócipi potest qua ratione se in earum structuram postmodum ingererent: concludendum itaque videtur Nervos primam glandularum de novo formatarum materiam suppeditare.

Hactenus generatio primorum earum rudimentorum, jam videndum quomodo eædem in glandulas adventitias perfectas abeant: Diximus modo rudimenta hæc ita se habere ad glandulas formatas, ut ova ad pullos; quare, quod in ovo fit quando generatur pullus, idem hic quoque, quanquam modo multo imperfectiore, peragi videtur: habet enim pariter in se materia hæc in cysti conclusa vim quandam plasticam, rarissime vero perfectam adeo ut integrum animal conficiat, (quanquam tamen aliquando in hujusmodi cystulis monstrum generari cernitur) sed loco animalis frustulum aliquod carneum gignit, sicut in utero, deficiente formatrice mola gignitur.

§. 2. Puero XII. annorum ab incunte ætate struma humerum sinistrum hinc inde ad pectus & ad dorsum vergens in tantam molem excreverat, ut XL. fere libras ponderaret.

Mortuo secto cadavere, ita firmiter Struma costis adhærebat, ut transacta prius atrophia dilatationem ipsarum ad respirationem prohibuisset. Struma porro substantiæ cartilaginosæ erat, ut gladio maxime resisteret.

Sed mirum audias Lector, quam recte & quam docte puer iste ante mortem loqueretur: Credo equidem hoc evenisse quoniam purgato capite materia ex illo ad strumam quotidie fluente optima fieret ratiocinatio. *Dom. Panarolus Pentecostæ* 1. *Observ.* XXI.

§. 3. Vincentius Balduinus, Vir infractæ ætatis, vixit aliquandiu miserandum in modum ob Humeri os, intra annos XV. quater effractum, quod paulatim increscens, sive ex viscido ossis contusi succo, sive sanguine eo uberius affluente, in eandem devenit molem, ut nec

pectus

pectus nec scapula immodicum ipsius pondus fuerit amplius ferendo, excitatis non solum maximis nervorum doloribus, verum etiam summa spiritus difficultate, ob luxurians pondus, thoracis motum continenter impediens, cum indefatigabili vigilia: quibus è salebris quo evaderet, usus fuit consilio variorum Chirurgorum, quorum alii tumorem emollire, atque in pus convertere: alii contra luxuriem ipsius arctiore fascia coërcere, ac nonnulli vitiatum os serrula præcidere adnixi fuere, sed omnes successu infelici, venæ enim ac arteriæ hujus tumoris latiores erant quam ut pollice humano potuissent obturari, ac proinde magis impedimento quam auxilio fuere fasciæ: mortemque adeo non distulisset quam maturasset amputatio improvide instituta.

Facto autem vivendi fine, docuit anatome omnia sub cute visci crassitiem ac steatomatis induisse naturam, parumque discrepasse *à vera natura cancri*: cujus nomen fortassis propterea huic ossis vitio, haud male impositum à *Celso*: Ipsa vero ossa erant non modo à se invicem sejugata, verum quasi malleo minutatim confracta, ac præ irriguo madore adeo tenera, *flaccida ac mollia*, ut instar ceræ facillime confringerentur. *Tulpius Observat. lib. iv. cap. xij.*

SCHOLIA.

A *Vera natura cancri*] *Celsus* lib. 8. cap. 10. asserit ossium fracturæ, præter inflammationem ac distensionem nervorum, interdum quoque cancrum intervenire: Ecquid vero per Cancrum ibidem loci intelligatur, variæ variorum sunt conjecturæ, neque minores sententiarum conflictus: verisimile tamen non est verum hic designari cancrum, nedum sphacelum perperam excogitatum: at si quis conjecturæ locus, videtur hæc vox adumbrare callosum illud Tumoris genus, quod plerumque sequitur calamitosas ossis fracturas, vel immedicabilem illam eorundem mollitiem quam imprimit ossi acida pituita, solidam ipsius substantiam plane corrumpens: cujus pernitiosissimi tumoris natura, quantumvis haud parum discrepet à cancro genuino, in eo tamen cum ipso convenit, quod uterque nullis cedat remediis, conspiretque perindeque in perniciem ægrorum.

Ossa flaccida ac mollia] Eandem alienationem ossibus imprimit acida ac maligna quædam pituita per habitum corporis effusa, quam interdum quinquaginta vidimus occupasse loca, ac depascere tantùm non solida ossa, verum etiam carnem, membranas, nervos, ligamenta aut quicquid illis obvium; parum interim aut nihil proficientibus remediis; quibus infensissimum hunc hostem fategimus domare, sive sponte ex latebris suis prodeuntem, sive à variolis hanc in arenam productum. *Vide Hild. cent. 4. obs. 69. Idem.*

§. 4. Lapidis materia est humiditas crassa, viscosa, phlegmatis, aut saniei, aut sanguinis, aggregati in Apostemate, & hoc est rarum: 2. Junii 1567. Ill. vir Carolus Tiercelin, majoris ordinis Regii Eques, cum diem extremum obiisset, corpore ejus dissecto, in scapula sinistra Tumorem insignem habere repertus est partibus internis, qui novacula apertus, lapidem quadratum durissimumque continebat, qui à sanguine coagulato ex lanceæ ictu genitus fuit: *Ferrandus Senior l. de Lithiasi p.* 11. Ob lanceæ ictu & concussionem in latus sinistrum, remanserat ingens Tumor præter naturam, in cavitate cujus inventus est ingens lapis, quadratus, diversi coloris, ingentis duritiei. *Idem l. 1. fol.* 34.

§. 5. D. *Hallerus* à multis annis habebat Tuberculum circa Furculam in latere dextro pectoris, crescens & decrescens: Tuberculum crudum pulmoni adnatum circa Furculam in latere dextro inventum. *Lib. 2. tit. de Hæmoptysi.*

Observatio XXV.

Brachii totius tumor pellucidus à lympha conclusa. 1. *Manus tumens ob officulum pollicis cariosum.* 2. *Tumores œdematosi circa articulos manuum, ob corrupta ossa.* 3. *Paronychia male tractata digiti corruptionem & ossis cariem intulit.* 4. *Clavorum in pedibus pertinacia inde est quod in periostio radicem habeant.* 5. *Tumores circa articulos digitorum ob viscerum corruptelam.* 6.

§. 1. Vidua N. tabida post pleuritidem interiit: Triduo ante obitum brachium totum admodum intumuit pellucidum admota candela: Incisum lympham copiosam emisit. *Vide lib. 2. tit. de Exspuitione sordida.*

§. 2. Puer doluit in pollice manus sinistro, Chirurgus manum aperuit, effluxitque sanguis cum aliqua sanie: Tumorem per semi-annum gessit. Tabidi mortui (*Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*) cadaver aperuimus, Ibi vidimus *spinam ventosam* in metacarpi prima regione: Ossiculum pollicem sustinens erat exesum: non autem, quod alias fieri solet, erat nigrum sed album: Tendo quoque erat albidioris coloris, musculi minime putridi. *Ex communicatione Clariss. D. D. Mangolt Medici Basileensis.*

SCHOLIA.

Spinæ ventosæ materia est serum acre malignitate prææditum, & semper articuli afficiuntur: Generatur si pituita utilis putrescit & acris fit: Ossa primo ea corrumpit absque dolore; hinc humore ex osse transsudante periostium afficitur (in puero M sine putredine contigit) quod sanum mansit: Initio nullum dolorem sensit, tandem de dolore conquestus est. *Idem.*

§. 3. Puellæ sex annorum tota vita morbis fuit obnoxia, præsertim Tumoribus Oedematosis circa articulos manuum, quibus apertis ossa corrupta inveni, nulla tamen fere materia aderat. *Lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 4. Ancilla Viri Rev. D. N. Paronychia correpta est, Illico implorat auxilium Matronæ cujusdam, quæ certam opem omnibus pollicetur beneficio herbæ cognominis: frustra hæc per plures die admovetur, nam post ingentes dolores tandem digitus gangræna & sphacelo corripitur, ut ad amputationem deveniendum fuerit, quæ à Magistro N. peracta est, præciso supra secundum articulum digito.

Eo secundum longitudinem, post amputationem, aperto, caro & tendines omnino computruisse apparuit: nigredine tetra affecta Ossa, quasi calcinata fuissent, cinerei coloris & friabilia evaserant; adeo ut ineptam esse curationem, nedum insufficientem & affectui imparem cuivis manifestum fuerit.

SCHOLIA.

Paronychia tumor est in digitorum extremitatibus, insignem dolorem movens, originem habens ex humore acri & maligno, tendines, nervos, periostium, imo os ipsum corrodere valens: Præmisso fotu emolliente & anodyno, fiat dissectio partis affectæ secundum longitudinem digiti, & occurrit plerumque macula una, item & altera rubicundior, humorem aliquem acrem, exigua tamen quantitate exhibens, mali omnis causam: Post apertionem, primo quoque tempore perficiendam, Theriaca in spiritu vini soluta digito applicetur, toti vero manui Defensivum, sic curatio plerumque nycthimeri spatio perficitur.

Amputationem, &c.] Si hæc pars negligentia Chirurgi aut patientis, in gangrænam degeneret, extirpanda est: Id vero observandum ope forcipis peragendam non esse in secundo articulo, quia os plerumque assulatim effringitur, unde cura protrahitur, vel forte inutilis est, ratione fragmentorum superstitum; sed amputationem fieri debere per serram, post carnis circumcisionem, quomodo peragitur in artubus.

§. 5. Verrucæ genus album, rotundum, clavorum capiti simile in digitis plantisque pedum plerumque enascitur, in incessu molestiam & dolorem pariens: hoc sæpius resectum subinde renascitur: Pertinaciæ causa in proximo Periosteo, a quo deducuntur, pendere animadversa est: quo si non pertingat medicamenti aut ferri vis, non mirum si malum identidem sit redivivum: Ab iis resectis gangrænam & mortem sequutam esse narrat *Borellus* cent. 1. Observ. 82. dolorem enim consequutus humorum affluxus; hi angusto loco coërciti, putredinem concepere, ad quam gangræna, sphacelus, mors.

§. 6. Cuidam malus in facie color, & circa digitorum articulos Tumores. Omnia viscera interiora corrupta erant ac fœtidissima. *Lib. 3. tit. de Inappetentia*

OBSERVATIO XVII.

Femoris *steatoma gypsea pituita & calculis refertum.* 1. Crurum *tumor à tumefactis eorum glandulis.* 2. Femoris *tumor ob carnem mucilaginosam lardo similem.* 3. *Crus Oedematosum ob Emulgentem venam femorali insertam.* 4.

IDa famula N. perculsa vehementius, sensit ex inopinato illo terrore nescio quem sibi oriri dolorem circa genu, cum tumore femoris in dies usque eo invalescente ut post annum septimum videretur, plurium Medicorum calculis, si non excedere saltem suo pondere accedere quam proxime ad illam strumam quam vidit olim *Benivenius*, ponderantem lx. libras *Observ.* 14. Quam molem hæc virgo septem annos amplius tulit tam animose, ut nemo domesticorum animadverterit unquam quicquam vitii in ipsius incessu: Verum erosa paulatim summa tumoris cute, intumescentibus ipsius venis, increscente in dies pruritu, & carne magis ac magis livescente, nequiit ipsa malum suum diutius clam habere, sed coacta id detegere imploravit tandem pudibunda ac mœrens opem Medicam, expetens obnixe Tumorem hunc scalpello sibi amputari: qui tamen pervenerat jam tum eo incrementi ac malignitatis ut nemo id auderet: quocirca festinet etiamnum invisum hunc hostem; & circumferens eum quocunque, incedit non minus expedire ac si nihil vitii femori inhæreret: compescens interim malignum hoc carcinoma, ultra annum xvij. solo plumbi unguento, cujus litu nihil simili huic tumori utilius.

Dissecto autem post obitum tumore, videmus eum ut foris glabrum ac inæqualiter protu-

protubetantem, ſic intus ſteatomate, gypſea pituita, induratis calculis, dilatatis venis ac ſinuoſis anfractibus undiquaque repletum, at extrinſecus expanſo femoris muſculo adamuſſim tectum. *N. Tulpius Obſervat. lib. 3. cap. 51.*

§. 2. Sectus à D. *Sylvio* febricitans & ictericus, cujus privatim aperta crura infinitas glandulas ſub cute latere docebant: ut forſan non incredibile ſit annexas eſſe per univerſum corpus cutis interiori faciei glandulas minutiſſimas, ex quibus ſudor exprimatur: adeo ut pori corporis non ſint niſi harum glandularum minuti ductus: Eſſe autem has glandulas in ſano corpore adeo minutas ut viſum pene effugiant, in morboſo conſpectiores. *Olaus Borrichius cent. 3. Epiſt. Th. Bartholini, Epiſt. 97.*

S C H O L I A.

E*Sſe has Glandulas, &c.*] Cutis eſt membrana craſſior, quoad maximam partem ex filamentis vaſorum ſanguiferorum, nervorum fibrarumque nervearum varie inter ſe complicatis contextas, quibus Glandulæ numeroſæ & Lymphæ-ductus, ſive ſudoris & vaporum vaſa excretoria denſiſſime interponuntur: Hujus ſubſtantia duplex à pleriſque Anatomicis perhibetur, exterior nervea, & interior carnea, ſeu potius glanduloſa; pro hujus exemplari aurantii cortex adducitur: Si cutis nuda per microſcopium inſpicitur, ex obſervatione Clariſſ. *Malpighii*, primo ſeſe offert corpus reticulare, cujus foraminibus crebris continentur non ſolum ductus ſudoriferi, ſed & plurimæ papillæ pyramidales, per ordines parallelos è cute erumpentes, & in cuticulam, ubi in plures velut fibrulas dividuntur, protenſæ, quas idem Author Tactus ſenſorium ſtatuit: Inſuper his, ſubſtantia cutis habet Glandulas plurimas, quibus mediantibus Lympha, ſive materies hidrotica, ex arteriis per lymphæ ductus, ſive vaſa excretoria, ad poros deducitur: Enimvero obſervavit accuratiſſimus Stenon, ſingulis poris ſuas glandulas ſubjacere, quæ juxta [illegible] uium majores aut minores exiſtunt. *Willis operis poſthumi p. m.* 202. Profecto humorem quendam Lymphicum in glandulis cutaneis, quæ ſingulis foraminibus ſudatoriis ſubjacent, propter uſus quoſdam recondi, quin & juxta copiam, & moram ejus diverſimodam, Glandulas has plus aut minus turgidas exiſtere, inſpectio microſcopica plane detegit: Latex iſte à ſanguine per arterias in glandulis hiſce deponitur, nempe ut ſarcinula hac depoſita, facilius iſte per venas redeat, interim illic repoſitus ſuos habet uſus, &c. *Idem p.* 207. Impeditur Lymphæ motus per vaſa Lymphatica, tum quando ipſa eſt glutinoſior, adeoque ad motum lentior ac ineptior: tum quando ex parte compreſſa, vel quovis modo anguſtata ſunt vaſa ipſa: Quoties in vaſis ſuis obſtructio ſubſiſtit, & magis magiſq; accumulata nimium ipſa diſtendit & tandem rumpit lympha, toties eadem in loca vicina, vel cavitates propinquas effunditur, atque tunc alia via & alia quam decebat, movetur Lympha: Ex hac ejus per vaſa ſua in corporis habitum diſtributa & obſtructa, hinc rupta, effuſione in partes vicinas producuntur Dolores varii & Tumores, Catarrhis vulgo adſcripti: inter quos haud poſtremum locum tenent qui partem brachii ſuperiorem uſque ad humerum ipſum occubant, & quandoque collum ipſum affligunt: Ad quos etiam referendi qui dolorem iſchiadicum mentiuntur, atque inceſſum impediunt, in natibus hærentes. *Franciſcus Sylvius Prax. med. lib. 1. cap. 50. §. 9. 10. & 11.*

§. 3. Triplex datur generaliter in corpore humano Tumor ſeu eminentia: 1. Naturalis, ſic protuberat caput, humerus, genu, &c. non Naturalis, uti gemino colle ſororiant pleni lactei ſinus, & venter gravidarum acuminatur: 3. Præternaturalis, cujus quamplurimæ dantur ſpecies, prout vel ab humore vel à flatu, vel mole quadam ſeu ſubſtantia corporea, in omnes dimenſiones partes organicæ præter naturam diſtenduntur: Videas hic varias variis in partibus, non dicam monſtroſas ſed morboſas Tumorum differentias, prout hoc vel illo loco natura aberrans humores congerit, non ſolum in triplici ventre, ſed præprimis etiam in artubus: Prodeat in proſcenium infans triginta menſium, quem parentes ad me adduxere 1671. die 30. Maii, addita relatione à duobus fere annis ſiniſtrum femur primo ſenſim, deinde magis magiſque intumuiſſe? Adhibiti in conſilium tonſores, balneatores, carnifices, uti vagum vulgus ſolet circumerrare, multa incaſſum applicarunt, quia in tantum excreverat ut magnitudine corpus ipſum quoque tumidum longè ſuperaret, neque binis cum dimidia ſpithamis vir emetiri circumferentiam poſſet: adeo huc omnes opes ſucci nutritii tanquam ad inutile receptaculum ferebantur, marceſcentibus interim totius corporis reliquis partibus, utpote alimento neceſſario defraudatis: Extimam cutim venæ quamplurimæ diſcurrebant, ceu portitores, ipſe vero Tumor hinc & inde contrectatus reſiſtebat, durus, æqualis, uno ſaltem loco ſub poplite quandam præ ſe ferens mollitiem: Ipſo ergo aſpectu longius à ſtatu naturali receſſerat partis hujus quantitas & conformatio, quam ut viribus vel manus vel artis ad debitam proportionem reduci poſſet: neque ſpes ulla ſuberat vel diſcuſſionis vel ſuppurationis per ulla præſidia impetrandæ: Cum tamen parentes auxilium efflagitarent, adhibuimus cataplaſmata quædam & emplaſtra emollientia: & in parte ſylveſtri, ubi videbatur mollior Tumor, & materiæ ſuſpicio adeſſet, ferro aperuimus, ſed nihil præter ſanguinem exiit, & glanduloſa quædam corpora in conſpectum ſe prodebant; Cùm itaque magis confirmaremur nullo eum modo poſſe ad pepaſmum reduci, neque ſectioni ullatenus adfore locum, clauſimus vulnus, & præter interna, ad anxietates

tates sudoresque colliquativos directa, nil amplius tentavimus: Circa finem Julii, ob decubitum humorum, prope nuper apertum vulnus, & jam consolidatum, uno alterove loco sponte nova erupit fissura, & multum profudit sanguinis, donec fato placide fungeretur.

Unde eo nos contulimus spectaturi qualisnam materia inibi contineretur, ubi facta per longitudinem incisione, apparuit caro per totum mucilaginosa, compacta, instar lardi antiqui, pinguedinem mentiens, & tota per intersepta spatia interspersa glandulis, semina cucumeris quam accurate repræsentans: Sanguis fere nullus apparebat, seri modicum, pus nullum, nisi in superiori circa inguen loco, ibi enim modicum puris albi continebatur, & circa os ipsum Femoris quod etiam carici senserat primordia: Corpus ipsum à putredine jam impetitum dubitabant parentes sectioni committere, quare consuimus cutem, quod nota dignum, solito crassiorem, licet extensione tanta facta prius quasi ruptura videretur. *G. Wolfgangus Wedelius in miscell. curiosis anni* 1673. *Observat. lxix.*

§. 4. Oblatum mihi fuit cadaver dissecandum, in quo ubi ad Renes pervenimus, adeo lusisse in iis naturam vidimus ut admirationem omnibus pareret: Quatuor sunt renes in una mole conjuncti, finibus tamen atque vasis inter se divisi: Plures adhuc extabant propagines ab emulgentibus quam sint notatæ in figura: Non est quod hic plurimis agam in exaranda causa tam alienæ à naturæ ordine compositionis; Quod hic nobis dicere conveniet, est nos posse putare hunc hominem fuisse salacem, ob vasorum seminalium abundantiam: Præterea quod si diutius vixisset (quod illi forte natura concessisset, cum optimo corporis habitu in cæteris constituisset, sed sicarium trucemque factum jus laqueo de medio abstulit) censendum est crure sinistro fuisse tumoribus œdematosis subditum, propter emulgentem, quæ supra Renem ferebatur, in femorali statim insertam: nam interea dum naturalibus adhuc viribus pollebat (non enim supra 40. annum vixisse facies ostendebat) sugebat valide serosum humorem: interea & si aliquid labebatur, facile exercitio, & nativo calore robusto, in halitus absumebatur, quod non æque præstitisset si ætatem virilem attigisset. *L. Botallus operum p. m.* 62.

SCHOLIA.

Conjectura admodum infirma est quam de tumoribus œdematosis sinistri cruris affert *Botallus*: præterquam enim quod tales à sero non proveniant, sed à pituita, etiam per arterias debebat humor in crus effluere, juxta doctrinam de sanguinis circulatione: Nunc vero sanguinis portio per cruralem sinistram reflui, facta aliquali digressione per emulgentem sinistram, iterum supra renes venæ cavæ descendenti infundebatur. *I. Van Horne, ibidem.*

Observatio XVIII.

Tumor in Genu excitatus à steatomate xvi. librarum ponderis innato. 1. *Cartilagineus cavitates habens sero repletas.* 2.

§. 1. Patella (sicut & os Tibiæ) utplurimum carici obnoxia; exinde sæpius fit ut homo summis cruciatibus, ni mature succurratur, torqueatur: Ratio est quia multis nervis, tendinibus, venis, arteriisque composita est, quæ nimium mota illico humores concitat, qui haud facile medicamentis cedunt, sed collecti persæpe præter dolores, Tumores plurimos eosque pertinacissimos concitant ut pro multis exemplo fuit ancilla fratris mei, cui cum post obitum in leprosinario secuissent genu, Steatoma librarum quindecim adstantibus ostensum fuit. *Nic. Fontanus Annot. in cap.* 1. *Epitomes Vesalii.*

§. 2. Latomum secui lapsum ex alto, qui in genu sinistro sub cute scirrhum habuit patellæ simillimum: Sectus autem is vera erat cartilago, & in ea parvæ aliquot cavitates cum sero: Crus fregerat ad caput coxæ, fregerat & sternum medium, disrupta & vena cava. *Iacobus Sylvius operum pag.* 45.

SCHOLIA.

Lapsum ex alto, qui in genu sinistro sub cute, &c.] *Sarcoma* frequens in parte postica ex contusione femorum à Longa & dura sessione sive equitatione: Eleganter Sarcomatis materiam exponit *Fernelius*, Non ex humoris, *ait*, cujusquam fit affluxu, sed ex solo partis alimento, hæc enim quia aut intus, aut foris exulcerata est, ni cohibeatur, assiduo alimenti accessu diffunditur atque luxuriat, sæpe etiam venarum & arteriarum instar ductus producit, per quos alimentum sumit: Sic integra cute, cum subjecta caro contusa ruptaque est, ingens tumor sensim exurgit, qui cæterarum partium mole alimentum capessit, nullo quidem dolore, sed exquisito sensu & naturali calore præditus. *Riolanus Encheir. Anat. lib.* 5. *cap.* 3.

Observ.

Observatio XIX.

Femorum & Tibiarum *Tumor ob vitium hepatis, splenis, pulmonum, genitalium.* 1. Tibiarum *tumor ob vitium renum, hepatis, pulmonum.* 2. Manus sinistræ pedisque *tumor ob hepatis vitium.* 3. Tibiarum & Pedum *ob Pulmonis vitium, Uteri.* 4. Crurum Pedumque *inflatio ob Lienis & Iecoris vitium.* 5. Pedum & surarum *tumor ob suppuratum pulmonem sinistrum.* 6. Pedes *Oedematosi ob hydropem thoracis & lienis vitium.* 7. Pedum *tumor ob jecoris, lienis, mesenterii vitium.* 8. Pedum *Oedema, ob thoracis, hydropem, hepatis læsionem.* 9. *Ob pulmonum cordis, jecoris, renum vitia.* 10. *Ob vitium jecoris, pulmonum.* 11. *Ob vitium hepatis.* 12. Pedum *tumor ob glandulas subcutaneas tumidas.* 13. Pedes *veficis obsiti, ob bilem in cysti cohibitam &c.* 14. Pedum *Tumor œdematosus ob pus ex hepatis abscessu, in mesenterium & Omentum illapsum.* 15.

§. 1. Ill. N. femora cum tibiis hydropicorum instar aqua erant tumida: Hepar in duabus partibus erat syderatum, Splen putridus, Penis, Testiculi necrosi affecti, Pulmones nigri, purulenti. *Vide lib. 3. tit. de Ischuria.*

§. 2. D. Mar. tis N. diu asthmaticus fuit, hinc tumor hydropicus tibiæ sinistræ, post & utriusque: Pulmones erant contracti, in quibus serum continebatur, Jecur ex parte scirrhosum, Renes hydatidibus scatebant. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnœa.*

§. 3. Puella cachectica latus sinistrum habuit, manus pedesque tumida, dextrum extenuatum: Hepar valde magnum habebat, ex parte corruptum, Lien integre sanus præter spem. *Lib. 3. tit. de Cachexia.*

§. 4. Viduæ N. venter intumuit ut in prægnante: Pedes ac tibiæ in tumorem sublatæ durum: Hepar & Lien erant sine noxa, Pulmo semiputris: Uterus libras 87. ponderavit varia materia, etiam pilis infarctus. *Vide lib. 3. tit. ventris tumore.*

§. 5. *Dom. Penso* magno abdominis Tumore, & Crurum Pedumque Inflatione laboravit: Lien illi maximus erat totum implens abdomen: Jecur valde durum, obstructum. *Lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 6. Puello trimo dyspnœa, tussi affecto, in pedibus & suris tempore vespertino tumor accidebat: In sinistra parte abdominis propendentia instar sacci è diaphragmate obviabat, purulentia referta, à suppuratione sinistri lobi pulmonis. *Vide tit. de Febribus.*

§. 7. Thomas N. febricula, tussi, dyspnœa detentus, cum Tumore Pedum neque noctu neque die desinente. Totus pulmo scatebat seroso humore: Pulmo & Lien putrilaginosi. *Vide lib. 2. tit. de Tussi.*

§. 8. Celsissimæ N. corpus squalidum, si crura & femora œdematosa, excipias: Jecur fuit exsangue & decolor, Lien prætumidus, mesenterium scirrhosis & glandulosis tumoribus refertum. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 9. Quidam in Cachexiam cum *Oedemate Pedum* & dyspnœa incidit: Thorax totus aqua cruenta scatebat: Hepar albicans & duriusculum. *Vide lib. 3. tit. de Cachexia.*

§. 10. Vicentinus (*de quo tit. de Phthisi.*) Pulmones habuit debiles, unde tussis, &c. accedebat hydrops pedum non abdominis, qui digiti imprimentis vestigia servabant. Apertum cadaver prodidit cordis auriculam dextram sanguine distentam. 2. Pulmones lividos, flaccidos. 3. Serum copiosum in thoracis cavitate. 4. Jecur lividum, scirrhosum. 5. Lienem majorem solito, flaccidiorem. 6. Grandem calculum in rene dextro, &c.

§. 11. Nobilis in melancholiam incidit: universum corpus frigere videbatur, Pedes processu temporis œdematosi facti sunt: Hujus hepar colore undiquaque nigrius quam secundum naturam apparuit: sed tamen minus nigricans quam Pulmonis sphacelo correpti substantia: impressorum digitorum vestigia facile retinuit nec minus facile soluta parenchymatis unitate rimas contrahebat. *Lib. 1. tit. de Melancholia.*

§. 12. Catharinæ N. Pedum erat insignis Tumor cum macie totius & dolore hypochondrii dextri: Hepar erat grandius, in cujus medio macula alba, tactu cartilagini molli similis, totum parenchyma penetrans. *Lib. 3. tit. de Hypoch. dolore.*

§. 13. Tentabatur N. superiori vere ascite simul & tympanite, jam biennium ex difficillima quartana restitutus, sed cùm ex eo immemor sui, monitorumque Medicorum, totos dies mensesque, inter rationum libros sedentarius consumeret, ut erat prius farcto abdomine tardus, & angusti inter anhelandum spiritus, aggravari paulatim hæc mala sensit,

sensit, reciprocari frequentius, anhelitum & suffocationem minari, tendi ultra abdomen, potissimum autem musculos sartorios in utroque femine durissimos evadere & gelidissimos, pedes quoque & crura in tumorem metuendum ampliari: Advocati tres Medici nihil reliquimus intentatum; sed vicerat infesta morbi vis, & præsertim arctus ille suspiriosi pectoris meatus jussu fatorum exsequebatur: Dum autem fomenta Medica adhibentur, imperata in cæteris sub genu utroque interno cauteria, quæ ipsa eadem hora, qua cutis lixivo sali paruit, aqua limpida & copiosa stagnare cœperunt, argumento & malum non solis flatibus, sed humori etiam male nato per interiora femorum decumbenti adscribendum, & liquorem illum invisum in pedibus, non solum musculorum interstitia, sed glandulas quoque quæ sub cute latent nondum, quod sciam, descriptas, occupare, inque tumorem formidandum attollere: Illas autem glandulas jam ante plures annos, in apertis à morte hydropicorum pedibus videre contigit: proxime adjacent cuti, infinitæ numero, suntque ex genere conglomeratarum: hæ cùm sibi relictæ minutissimæ sint, & fere oculorum aciem effugiant, intumescunt oppido, *aqua ex supernis allapsa* & distendente: Neque forte alienum fuerit suspicari ab his ipsis glandulis exprimi potissimum sudores & alia quæ ex minimarum venarum tunicis exsudare hactenus credita. Enimverò, non in solis pedibus hæ glandulæ mihi observatæ, sed & in brachiis hydropicorum; nuper etiam in hydropici fabri tignarii abdomine. *Olaus Borrichius Observat. 98. Actorum Medic. annor.* 1671. *&* 1672. *Th. Bartholini.*

S C H O L I A.

HIppocr. olim lib. de Glandulis ὅκου ἀδὴν, inquit, ἐκεῖ καὶ τρίχες; at licebit hodie forsan non injuria convertere, ὅκου τρίχες ἐκεῖ καὶ ἀδὴν: Sunt autem pili in universa cute sparsi, quorum ubique comites glandulæ: Quin & antiqui olìecere hydropem non tantùm in magnis hærere cavitatibus, sed & cuti proxima occupare, unde non *intercutem* modo appellavere, sed & in eodem malo laudavere scarificationes, ut est apud *Celsum* lib. 3. cap. 21. Quæ superficiem duntaxat lambunt, cum paracenteses penetrent ad usque cavitates majores: Patet & hinc explicatio dicti *Hippocr.* lib. 6. aph. 8. τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι γινόμενα ἕλκεα ἐν τῷ σώματι, οὐ ῥηϊδίως ὑγιάζεται: Igitur difficulter sanantur hydropicorum ulcera, quod glandulæ sub cute delitescentes novam quotidie & malignam subministrent materiam. *Idem. ibidem.*

Ex difficillima quartana restitutus, immemor sui] Adjiciam hic non inconvenienter Quartanariis utile esse ut, discusso licet morbo, diu paroxysmi tempus observent, & abstinentia recidivam declinent, nisi ament fata hydropici dicti, qui curatus rogabatur sollicitè ut horam paroxysmi diu reverenter haberet, etiam paroxysmis omnibus sublatis; sed monitorum negligentior, cum aliquando totas sex hebdomadas, sine accessionis ullius indicio exegisset, aliquando infausta illa hora, qua paroxysmus recurrere consueverat, lacti acidiusculo liberalius sese ingurgitaverat; redeunte ipso momento quartana, & diu pertinaciam suam retinente: usque adeo verum illud *Celsi 3. c. 16. Si febris quievit, diu meminisse ejus diei convenit: eoque vitare frigus, calorem, cruditatem, lassitudinem: facile enim revertitur, nisi à sano quoque aliquandiu timetur. Idem ibidem.*

Ex genere conglomeratarum] Distinctionem Glandularum in Conglomeratas & conglobatas, vi. supra ubi de Strumis.

Aqua ex supernis allapsa] Exc. *Platerus* lib. 2. Prax. cap. de Extuberantia, hydropicorum pedum tumorem à sero in eos defluente ex abdomine deducit, non solum eo argumento quod defluente deorsum in crura humore ventris tumor nonnihil subsideat: uti & quod liberior fit respiratio, refluente vero illo hæc rursum redeant; Sed & quod sponte vel arte aperta in pedibus tumentibus cuticula, sero tunc sensim extillante, successive ventris tumor decrescat: aut si affatim erumpat, vel diu effluxus hic perseveret, penitius quoque recedat, multæque mensuræ aquæ per hanc viam sæpe effluant, quam nonnisi in abdominis cavitate collectam fuisse ex jam dictis facile licet colligere; cum in pedibus, non solum dum tument, sed & postquam ex parte ob effluxum aquæ detumuerunt, tamen semper adhuc aquæ copiam profundunt, tanta mensura contineri minime potuerit; nec tumor alius in ascite quam in ventre appareat: Dein, & cum ex læsione viscerum in abdomine contentorum, in ventrem aqua labitur, quæ frequentior est ascitis causa, nec alibi quam in ventre hujus aquæ scaturigo sit, pedesque quoque intumescant, idque antequam sæpe in ventre tumor observetur, eam ipsam ex abdomine in eos influere, cum extra abdomen nullibi alias collecta fuerit, hæc quoque sufficienter comprobant.

§. 14. *Georgius Gebhardus* (lib. 2. tit. de Tabe) variis morbis detentus tandem contabescens obiit; In vesicula fellis, & meatu ejus choleram ad intestina deducente, obtulit sese massa quæpiam nigra, specie vitreorum lapillorum, qui pileis, ornatus gratia annecti solent, adeo quidem ut bilis reciproco gradu, propter obstructionem spinam dorsi perforando ad pedes defluxerit, ubi concitavit ampullas aut vesicas ovi columbacei magnitudine vel etiam majores, tantum ardorem ac dolorem moventes, ut mirum sit quod non singulis horis æger in syncopen inciderit, quibus apertis nil nisi cholera ichori commixta exivit. *Ex D. D. Ioh. Fabri Observat.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

Excitavit ampullas tantum ardorem &c. Cholera exivit ichori commixta.) Horum Exanthematum generationem tradit Plato in Timæo, Quæcunque in corpore inflammantur ardentque, à bile flava id habent, cum enim foras exhalat, Græce ἀναπνοὴν ἔξω ἴσχων) refervens, omnis generis tumores, (φυσήματα) emittit: Inclusa gignit morbos exurentes plurimos: maximumque cum puro sanguini admixta fibrarum genus ex proprio ordine depulerit, quæ fibræ eo sanguini datæ sunt, ut nec nimis tenuis nec crassus foret, nec præ caliditate, cum humor sit, è corpore effluat, & ne præ densitate motioni sit ineptus, & vix in venis sese convertat. *Hunc locum commentario illustrat Ballonius consilio 4. li. 3.* Non est dubium, *ait*, quin bilis cum accensa fuerit, & foris & intus, excitato summo ardore & deflagratione, molestias non inferat: Quod ante de pituita alba dictum est, quæ haberet suam quandam foras ἀναπνοὴν, idem & de bile dici potest: Unde cum *Hippocr.* bonũ esse *ait* erysipelas foras exire, id non fit nisi per istam exhalationẽ & translationẽ intus foras: Mirum autẽ cur dicat bilem in habitum corporis effusã φυσήματα gignere, intus vero πνεύμονας καυσώματα, φύσημα enim flatum significat, & aliquid spirituosum, aut inflationem, Et idem facit foris bilis, quod pituita intus, hæc enim molesta est ob flatum τῶν πομφολύγων, quid est aliud quam dicere καὶ τὰ φυσήματα? nam πομφόλυξ φύσημα καὶ πομφόλυξ habent aliquid συγγενές. Dicendum est bilem ubi fervet in habitu corporis, non tam tuberculum, aut vere tumorem excitare, quam tumorem improprie & potius pustulas: Et τὰ φυσάλια καὶ φυσήματα ad pituitam potius quam ad flavam bilem referenda sunt: Tamen quoniam ubi bilis cum sanguine fervet, bullæ & tenues vesiculæ excitantur, ideo parum Medice fortasse ea omnia nomine τῶν φυσημάτων comprehendit: τὸ γὰρ φύσημα in bullante humore dicitur: Et ebullientis sanguinis eruptio φύσημα ab Euripide nominatur, quam significationem Plato sequutus: Sed quæritur hic, Cur bilis cum sanguine mixta fibras à proprio ordine dimovet? Quomodo id fit? Primum quid est fibrarum genus ἐκ τῆς τάξεως deturbare? an fibras elidit, destruit; ut sanguis expers fibrarum dicatur? Id videtur *Plato*, & *Hippocr.* 1. de morbis primus statuisse, "Sanguinis, *inquit*, ad sapientiam maxime facit, cum "bilis commota ad venas & ad sanguinem ingressa "fuerit, sanguinem ex consueta consistentia ac motu "emovet, serosum facit ac calfacit: Calfacto hoc "corpus concalescit & homo desipit sanguine in serum transmutato, motu non solito contingente & "præ febre.

Cum itaq; *Plato ait* à bile, cum puro sanguine mixta, fibrarum genus elidi & perturbari, id videtur esse quod scribit *Hippocr.* A bile sanguinem subeunte ipsum sanguinem tripliciter affici, 1. suam consistentiam amittit, attenuatur enim, id quod non fit nisi fibrarum vitio: Item ex proprio motu dimovetur, & alium quendam cursum inflectit 3. calescit, Vnde hæc? per bilis subeuntis vim & potestatem: *Plato* tamen paulo obscurius loquitur quam *Hippocr.* nam *ait* genus fibrarum à proprio quodam ordine deturbari ob ipsam bilem: Non dicit fibras corrumpi, non sanguinem attenuari & in ichorem resolui.

§. 15. Quidam cum febre & dolore ad hypochondrium dextrum pedes habuit oedematoso tumore inflatos: Epar in se conclusum habebat abscessum, exquo pus in omentum & mesenterium influxerat. *Vide lib. 3. tit. de Hypochondr. tumore.*

Observatio XX.

Tumor Oedematosus manus sinistræ, cum ulcere in vola, ab ossibus metacarpi corruptis & demortuis integro periostio.

Pædarthrocace *Severini*, Spina Ventosa, Ventus Spineus.

Dum Patavii Studio Medico operam dedi, Nob. quidam Studiosus laboravit per aliquot menses oedemate manus sinistræ, quod post universalium usum sub præstantissimis topicis nunquam diminui, sed tandem in vola exulcerari cœpit: Quare adhibuimus in consilium Exc. *Spigelium*, qui postquam ulceris qualitatem specillo explorasset, & os corruptum tetigisset, statim tumorem vocavit *Spinam ventosam*, quæ *Malum est incurabile & amputationem partis affectæ requirit: Provenit* autem Spina ventosa ab humore qui occulta & infensa qualitate primum ossa, citra omnem periostii læsionem, atque doloris sensum, corrodit, deinde Oedema efficit minime dolens, & post aliquot menses partem exulcerat: Consensu ægri obtento, manum extremam supra radii & cubiti appendices scalpello falcato ac serra resecui: cubitoque spleniis, vesica & fasciis obligato.

In parte amputata reperi ossa metacarpi quidem corrupta, sed periostio undique, præterquam in loco illo ubi ulcus, adhuc contenta. Hunc gravissimum affectum fuse describit *Marcus Andr. Severinus* lib. 5. de Abscessuum recondita natura. *Ioh. Scultetus Armam. Chirurg. Observatione xc.*

SCHOLIA.

PRovenit Spina ventosa] *Quia accuratè & succinctè hunc morbum describit P. de Marchetti, ad calcem sylloges observat. Medico Chirurgic. hic attexere placuit quæ de eo tradit*: *Materia* hujus morbi est Pituita, *Locus affectus* semper articuli, nunquam vero internodia primario, quæ tamen si aliquando corrumpantur, id fit ratione sympathiæ: *Modus generationis* hic est, Si pituita nutritioni articulorum dicata putrescat, aut quodammodo fiat acrior, primo ossa corrumpit, & quidem nullo dolore, quibus postea corruptis, periostium labefactatur, cujus *signum* Dolor pungitivus, acutus & lancinans, ita ut patiens referat se veluti spina pungi, unde Spinæ nomen morbo inditum: Dum vero hujusmodi dolore æger divexatur, atque periostium eroditur, nullus adhuc apparet tumor, corruptis vero, & quidem primario osse, secundario vero periostio, materia pituitosa libere permeans per loca carnosa, attollit articulum affectum in tumorem 1. mollem & laxum ac doloris expertem, cuti concolorem, qui patefactus durior evadit, confluente eo humorum copia, quorum tenuior pars exhalat, superstite crassiori: ex quo insuper emanat materia serosa, atque specillo os corruptum, prout dixi, se prodit: Ad xxv. annum circiter ut plurimum observavi tum viros tum fœminas huic morbo obnoxias, non vero provectiori ætate, nisi antea eodem tentati, necdum convaluerint. *Signa pathognomonica* sunt, dolores ab initio instar puncturæ spinæ; articuli affecti, adolescentia, tumor, mollis, laxus, qui hians serositatem effundit, cui si pus immistum fuerit, hujus ex corrosis partibus carnosis aliqua portio gignitur: Quod ad *prognosticũ*, Hic morbus ægre sanabilis, tum ob assiduum materiæ confluxum, tum ratione corruptionis ossis, quæ quo gravior, difficilior evadit sanatio: Incipiens facilius cedit antiquo, nunquam tamen sanandus nisi remota fluxione & sublato toto osse corrupto, vel igne vel ferro: *Curationẽ* quod attinet, statim ac patiens conqueritur de dolore pungitivo, spinoso veluti, in articulis vel manuum, vel pedum, cubitorum aut genuum, quanquam hoc rarius, sive malleolorum, statim, nullo licet apparente tumore, sectio ejusdem est facienda, à qua non tam cito demittendum specillũ, quo os corruptũ inæquale percipitur, indicio ejusdẽ ante ipsũ periostiũ corrupti: Tunc vero prima elicitur indicatio, nẽpe ejus cariem abradendi, sine cujus præsidi ope, tũ in ulceribus, tum in vulneribus, nunquam ad firmam cicatricem deducuntur: Osse vero sublato, curanda carnis generatio, cicatrice tandem inducta: Quod si ob loci profunditatem ferramenta abrasoria insinuari non possint, utendum igne actuali, Dilatato igitur foramine; sectione, spongia præparata, radice gentianæ, medulla sambuci aut sorgi, in idem demittenda cannula ferrea utrinque perforata, mox candenti ferramento os corruptum inurendum, quousque perito artifici ex usu videatur futurum, ut statim abscedat: Tum vero curationis quod superest modo superius proposito prosequendum: Quia vero interdum accidit ut totum internodium, maxime in pueris, digiti manus vel pedis sit corruptum, hoc casu neque ignis, neque ferramentum juvant, quorum loco utendum Trepano tenuiori, quo perforanda media pars ejusdem, à qua, forficulis affabre in hunc usum paratis, partes laterales secandæ, atque totum internodium paulatim educendum volsella, cujus vacuus locus progressu temporis carne oppletur, qua quidem in pueris duriore quodammodo facta, & veluti callosa, ossis vice fungitur: quanquam ubi totum internodium est ablatum digitus, musculis ad caput suum adductis, & cedente carnis mollitie, decurtatur: Quod si Medicus accedat facta jam soluta unitate ab ipsa materia pituitosa, ex putredine actiori facta, tota curatio dirigitur ad ablationem ossis corrupti, machinamentis & industria superius propositis, quibus aliquando duo, tria aut plura quin etiam ossicula evelluntur: In ossis vero abrasione, ustione aut evulsione, cavendum ne tendines offendantur, metu convulsionis: Hæc est curatio topica hujus morbi, cui totius corporis cura præmittenda, phlegmagogis, hidroticis, &c.

Malum est incurabile & amputationem partis affectæ requirit) Scilicet consummatum & cum proposita præsidia non suffectura videntur: Imminentis Præservationem tradit *Severinus* libro dicto cap. xx°. Curationẽ, ubi malum levius est, per scalpri abrasionem, cap. xxj, ac si profundius sit, per Terebrationem & ferri candentis admotionem, *Ibidem*. Pædarthrocacem in puero à nutrice lue venerea haustam, mercurialibus sublatam non sine labore magno tradit *I. D. Horstius* manud. ad Medic. p. 1. cap. 2. S. 2.

OBSERVATIO XXI.

Tumor *in capite* Pulsatorius *Aneurysma in meningibus sequutum.* 1. *In summo pectore à dilatatione insigni Aortæ.* 2. *Aneurysma quartam thoracis partem interius occupans.* 3 *Sub sinistra homoplata, ob sanguinem ex magna ad caput ascendente arteria, in musculorum spatia effuso.* 4. *Aneurysma Aortæ arteriæ.* 5. *Tumor colli pulsatorius ab Aneurysmate arteriæ caretidis.* 6. *In Dorso tumor pulsatorius ob Aneurysma aortæ è directo.* 7. *Brachii tumor pulsatorius infelicem venæ sectionem sequutus.* 8. *Sub clavicula dextra ob aneurysma arteriæ magnæ.* 9. *Cruris ob dilatationem ejusdem arteriæ.* 10. *Cruris ruptam arteriam cruralem.* 11. *Aneurysma fit arteriæ tunica Interna corrosa aut rupta, Externa dilatata.* 12.

§. 1. QVidam à bipenni in capite graviter vulneratus ad suturas sagittalem & coronalem, cum dextri sincipitis læsione, convaluit relicta ob abscessum ossis in loco affecto præternaturali mollitie, & quadam cerebri debilitate, cum vagis capitis doloribus, ob quos tenuem victum semper observavit: Ad finem vergente anno 1671. (ictus ante 30. annos) in dicto sincipitis loco tuberculum exortum est, primum cerasum, mox juglandem adæquans, quod tamen fidens tenui suæ diætæ sprevisse visus, donec surgente hoc anno 1672. quotidianum tumoris augmentum advertens curæ Chirurgi se concrederet: Hic omnia

omnia examinans, in mollis ac pulsantis tumoris in dies accrescentis medio, vesiculam quandam observavit coloris rubri, quam metu inevitabilis hæmorrhagiæ nonnisi post aliquas visitationes cauta manu aperuit, sanguine, ut in Aneurysmate fieri solet, saltuatim prosiliente, donec aptis ad id medicamentis applicitis sisteretur: Acuta post dies aliquot febris supervenit, cum ingenti siti, vigiliis singultu, urina confusa, & tandem erysipelate totius capitis ac unius pedis, quæ symptomata remediorum vi ad tres vel 4. dies remissiora visa sunt, at tandem recruduere cum non dubiis suppurationis signis: hinc tumorem latius aperuit Chirurgus, ut & retento puri exitum daret, & sibi viam pararet, cujus ductu Aneurysma detegeret: Cum sanguine extravasato nigricans & fœtens ichor primum effluxit, quo sensim vacuato post dies aliquot tenue, nec satis coctum pus, hinc inde inter cranium & duram meningem diffundi ac moveri quotidie videmus, ad cujus egressum collutiones varias adhibuimus, quæ tamen valde exiguam puris partem, ob figuram cranii aliasque difficultates eduxere, relicta autem purulenta ac corrupta materia, quarto ante obitum die universalem induxit torporem.

Mortuo ægro veram morbi ac loci affecti naturam investigare animus erat, sed reluctante vidua, non nisi novacula aperire licuit communia capitis integumenta, sub quibus circa cutem deperditionem vtriusque laminæ dextri sincipitis offendimus, ad magnitudinem thaleri uncialis, per quam extraximus conspicuam grumosi cruoris copiam, duræ matri immediate incumbentis: Si cranium aperire licuisset, veram Aneurysmatis duræ matri incumbentis sedem ac naturam didicissemus. *Henricus à Moinichen Observat.* 78. *Actorum Medic. Bartholini annor.* 1671. *&* 1672.

§. 2. I. Pauli anno 1641. Tumor cum valida pulsatione circa claviculæ sinistræ & sterni conjunctionem subortus est, qui in tantum increvit ut exterius puggi magnitudinem multū superaret: tandē ex continua sanguinis excretione obiit. In thorace partim sese conspectui dedit dilatata arteria aorta ascendens, cujus paulo supra divaricationem tanta erat amplitudo, ut duas libras sanguinis & ultra capere posset, quæ excesa videbatur. *Vide l. 2. s. §. Obser.* 8.

§. 3. Disrupta arteria & facto in carne Aneurysmate, Aneurysma in carne eadem ratione ut arteriæ pulsare sentitur, in quo manifeste caro sanguinem dilatatione non atttahit, sed in eam sanguis pellitur: Quale miserandum exemplum in Exper. Viro *Iohanne Elemanno* vidimus, cui disrupta arteria in Aneurysma quartam thoracis partem occupaverat: quale & observavit *Riolanus* Anthropogr. lib. 6. cap. 12. *Ioh. Walæus Epist.* 1. *ad Th. Bartholinum de motu Chyli.*

§. 4. Cum Ioh. Fabri, acutissimus & sedulus Palatii Monspeliensis Scriba, præcipuam juventutis partem in comessationibus, frequenti atque intempestivo meracioris vini potu transegisset, cæpit circiter quinquagesimum ætatis annum ægre respirare, & molestissima cordis palpitatione laborare: Ad hujus morbi depulsionem fuere non solum à nobis, sed & à nostræ Academiæ præstantioribus Medicis præscripta varia præsidia: Quæ cum contumax & pervicax morbus, ob perseverantem malam victus rationem, prorsus contemneret, deterius habuit, & transactis aliquot mensibus, quibus Medicorum consilio nullo medicamento usus est, (volebant ii curationis partem chronici affectus naturæ committere) cœpit de illius partis, quæ est sub sinistra homoplata, queri: Inspecta, & optime animadversa doloris sede Tumor insignis mihi apparuit, tactu mollis & cum pulsatione, & digitis pressus totus fere deliescens, & his ablatis recurrens: Cum vero hic morbus jam altas radices egisset, essetque deploratus, vitam, cum morte commutavit.

Vt autem & constitutionis morbi, & ejus causæ certiores essemus, Tumore tentatam partem dissecuimus, ex qua sanguis copiosus, sed olidus prosiliit, quo plane evacuato & deterso, apparuit nobis prima arteria sub corde, ex magna ad caput ascendente orta, maxime dilatata & dilacerata: Hæc descendens intercostalium musculorum regionem perreptat: In musculorum spatiis coacervatus sanguis, temporis diuturnitate putrescens, illius loci vertebram & costam ita labefactavit, ut cariosa à nobis visa sit. *Antonius Saporta de Tumor. p. n. l.* 1. *c.* 43.

SCHOLIA.

Sennertus Pract. l. 5. p. 1. cap. 43. censet morbum hunc, quem Saporta describit, Aneurysma non fuisse, sed sanguinis arteriosi, ex ruptura arteriæ, in vicina loca effusionem & corruptionem: Etenim, si ex ejusmodi effusione fieret Aneurysma, certè ille in latum, & longum, & circumcirca se diffunderet, cutemque alieno colore tingeret, sicut contingit in contusionibus & venæ sectione male peracta, atque id facilius ob sanguinis arteriosi tenuitatem, quod non accidit in Aneurysmate, in quo suis limitibus circumscribitur: Neque sufficit, quod *Platerus* scribit, sanguinem sub cute sibi sinum formare (qua de causa incorruptus permaneat, quod sic influentis caloris influxu non destituatur,) instar eorum in quos se arteriæ, in crassa cerebri membrana insinuant, cutemque sanguini extra arteriam effuso esse illi loco arteriæ, & sanguinem citra corruptionem in arteriam remeare posse: Etenim sinus illi à natura facti sunt, membra-

nisque exacte clausi, ut nihil omnino ex iis effluere possit: Talem vero sinum sanguis arteriosus sibi nullomodo formare potest, sed ubi ex arteria excidit, undequaque sese diffundit, & cum sub cute omnia sint ξύμμια, facile, qua via aperta est, in vicinas partes erumpit, quod & sanguinem venosum, qui crassior, est facere videmus, sanguisque ille in alieno loco putrescit, quod historia à Saporta allata ostendit.

§. 5. Excitari posse Aneurysma in ipsa quoque Aorta, licet mirum videatur, Experientia tamen docuit, & tale Aneurysma favore Nob. *D. Gulielmi Rivæ*, Anatomici famosissimi videre mihi contigit Romæ in suo Musæo, in quo, inter multa alia rara anatomica, conservat Cor in certo quodam liquore cum aneurysmate Aortico, sarcosicis farciminatum involucris, ejusdem cum arteriæ dilatatione maxima, aliorumque cordis vasorum cruentoso sanguine infarctorum, amplitudine chylifero thoracico ad digiti æquamen turgido se deplere vetans: Quod in Lauræ Peronæ cadavere 31. Mart. 1664. in publica administrata sectione detexit; *Figuram vide miscellan. med. anni* 1670. *observ.* 18. *Ex observat. Ioach. Georg. Elsnneri.*

SCHOLIA.

Varices venarum in variis corporis partibus oriri posse constat ex authorum observationibus, imò in vasis internis, uti varices in vasis pulmonis olim annotavit *Hippocr.* Nec mirum, venæ quippe valvulis ubique abundant, hinc sanguis copiosus & crassus à venis majoribus ad minores fluens ob crassitiem & suam viscositatem ad valvulas vasorum subsistens, & inde incrementum capiens, venæ tunicam facile distendere potest, ut non incongrue liceat quoque decisionem dare cur frequentissime in cruribus varices oriantur, scilicet valvulæ in ramo crurali fortissimæ, imo duplicatæ sanguini incurrenti valide insistunt: Aliter plane res se videtur habere in varicibus, vel potius aneurysmatibus arteriarum: ibi enim sanguis remoram ducens in arteria, summam sæpe acquirit acrimoniam qua erodit internam arteriarum tunicam, & hinc excitat Tumorem cum forti pulsu, quod in arteriis carotidibus in collo ut plurimum accidere solet, & interdum quoque in aliis minoribus, raro vero vel nunquam in majoribus: In his enim ratio vix ac ne vix ejusmodi distensionem admittit, cum tunicarum illarum fortis resistentia istam impediat, nec valvulæ adsint, motus quoque celerior sanguinis quam in venis extet, quæ omnia impediunt ne tam cito excitetur aneurysma. Excitari tamen quoque posse in Aorta citatum exemplum probat.

§. 6. Pauperrimi cuiusdam viri Aneurysmate extincti cadaver dissecuimus: Videbamus sanguinem copiosum, tam serosum quam grumosum, tunicas arteriarum utrasque erosas, & claviculam sinistram maxima ex parte carie erosam. *P. Barbette Prax. lib. 2. cap. 3.*

SCHOLIA.

Aneurysma est tumor p.n. digitis illum comprimentibus facile cedens, illisque ablatis statim rediens, cum forti pulsu: Pars affecta sæpissime, imo fere semper, ob arterias carotides, collum est, Observavi tamen illud in genubus & brachiis: Causa est humor acris, serosus, biliosus, internam tunicam erodens, imo & externam crassiorem, imo & viciniora sibi ossa: Parva curatu difficillima, magna incurabilia, nec curatum in collo vel unicum vidi: Palliativa cura diu vivere possunt: Chirurgi artis propriæ ignari Abscessum judicant, eoque aperto scapello, moriuntur ægri illico in eorum præsentia: Tumor ab initio statim comprimendus, humorque acris repellendus: utrumque commode fit per tenuem laminam plumbeam: Quidam volunt ut sanguis affluens intercipiatur, arteriam supra & infra Aneurysma ligando, illudque postmodum excidendo curare, Sed hoc remedii genus dolorificum, nec tutum est, mallem ego vitæ conservandæ ergo brachium vel pedem amputare. *Idem.*

§. 7. Cum anno 1557. Nob. Leonardus Velserus ex Aneurysmate interno, quo diu variis symptomatibus conflictatus laboraverat, tandem obiisset, defuncti cadaver, ut mortis & affectus causam indagarent, sectum, à quibus hæc visa *Achilles Gasserus* ad *Vesalium* transmisit: Secto ventre apparuere membra naturalia satis bene disposita, In ventriculo & intestinis nullum erat vitium, Hepar integrum & valde magnum, Vena cava item maxima quanta forte nunquam visa: Ea rupta erat qua parte Aneurysma ipsam attigit: Lien admodum brevis, & exterius ex parte subalbidus, ac quasi semiputridus: Cor magnum sano simile & plurimo sanguine abundans: In ipsa Aorta dilatatio non modica, ad palmæ magnitudinem, quæ costis & dorsi vertebris ita erat adnata ut integra separari nequiverit. Ea igitur divulsa, emanavit sanguis tenuis, ruber, & qualis esse solet arteriosus, qui contentus fuit concreto quodam cruore, seu carniformi materia fibris destituta, quam rursus circumdedit subalbida & dura quædam substantia transversi digiti spissitudine, colore & specie lardo suillo elixato non absimilis: Tota autem Aneurysmatis compages, cum suis contentis

contentis pugnum non parvi hominis, sed ovi struthio cameli magnitudinem fere æquabat: Costæ circa locum aneurysmatis medicum erant quasi cariosæ,una prorsus(ex fortissimis proculdubio impressionibus) rupta & fracta, similiter & dorsi spondyli eo loco,quo supra diaphragma aneurysmati connexi erant,spongiosi, & ita arrosi,ut uni atque alteri suprema minimi digiti superficies inseri potuerit, citra tamen insignem fœtorem: Pulmonum nulla læsio, licet æger copiosum sanguinem ante obitum ipsum exspuerit, adeo ut eo sputo suffocatus adstantibus videretur: Extima cutis,ubi in dorso Tumor & pulsatio in vivente notari poterat, à morte livida & sanguine suffusa ad instar flagellatorum: *Ioh. Vdalr. Rumlerus observat. lxxxi.*

Eadem historia ab Adolpho Occone, paulo aliter descripta.

ANnte annos plus minus xl. habui cum collegis in cura quendam Patritium, Nob. L.Welserum: Is ex saltu & concussione equi ferocientis incidit in vehementissimum dolorem Dorsi, qui nulla erat medicabilis arte, plurimis & diversis cuiusque generis tentatis: Tandem ex Belgio huc vocatus Vesalius, cui in Anatomicis administrationibus suo tempore par non erat, nedum superior, Is ut deprehendit Tumorem aliquem haud ita magnum in Dorso circa vertebras aut spinam pulsantem, statim dicebat esse ἀνεύρυσμα ex dilatatione aortæ arteriæ:Nam ut in varicibus videmus contineri sanguinē in media vena, ita in hoc affectu in media aorta arteria, idque ex saltu seu concussione equi contigisse *& incurabilem fore* Idem asserebat se ejusmodi affectus vidisse in Gutture, in pectore,in poplite,in brachiis, & semper inferre extremos dolores & tandem siderationem, nec curari nisi abscissa parte affecta: In ejusmodi Aneurysmate se quandoque reperisse humorem concretum instar glaciei aut humoris crystallini: Interdum veluti sanguinem concretum, aut molam, In vivis corporibus verum sanguinem deprehendisse: in defunctis nigrum & sideratum, & cum gravissimis doloribus ægros mori, sponte interdum fieri ejusmodi vasorum dilatationem,interdū ex causa antecedente,qualis fuit in hoc nostro ægro, qui supra biennium hoc gravissimo morbo conflictatus,omnique auxilio medico destitutus, tandem in manus Empirici incidit, qui salutem pollicitus exhibuit catapotia nescio qualia, ex quibus in sanguinis sputum incidit & miser ille in sinu conjugis tandem extinctus 25. Iunii 1557.

Dissecto corpore reperimus id quod Vesalius prædixerat,in ipsa Aortæ arteriæ cavitate Tumorem prægrandem, durum carnosum, ex sanguine arteriali concretum, qui foras etiam protuberans,in dorso dolorem & pulsationes inferebat, ejusmodi nimirum qualis in arteriarum pulsu deprehendi solent.

APPENDIX

De infelici Aneurysmatis apertione.

I*Ncurabilem fore)* Sacrifico cuidam, Mag. Iohanne Mailleto, cum ad humeri dearticulationem Aneurysma subesset nucis juglandis magnitudine,edixi ne id sibi aperiri curaret, alias vitam in manifesto futuram discrimine: tutius ipsi futurum si conduplicatis linteis in solani & aizoi succo maceratis, caseo recenti & seroso admisto: Si unguento de bolo, emplastro contra rupturam, aliisque refrigerantibus & adstringentibus mali impetum retunderet,si laminam plumbeam imponeret,caligisque uteretur brevioribus: ut ad eam continendam esset illi thorax ex quo caligas subnectebat fasciæ loco, interim vitaret omnia quæ sanguinem attenuant & incendunt: præsertim vero à vocis omni contentione sibi temperaret: Hac diæta etsi per annum esset usus, efficere tamen nequivit quin tumor cresceret;Quo animadverso Tonsorem adiit,qui ratus tumorem illum esse ex genere vulgarium apostematum,pyroticum escharoticum,quo apertionem molieretur,sub vesperam apposuit: Exacta nocte sub auroram tanta sanguinis,rupto tumore, prorumpebat copia, ut attonitus omnium opem imploraret,atque me vocari juberet, qui ipsi hæmorrhagiam tantam sisterem,pœnitere quod monitis minus obsequens fuisset: Vocor igitur,sed cum vix dum ædium limina attigigissem,jam animam cum sanguine reddiderat: Quare tyronem Chirurgum diligenter monitum velim ne temere aneurysmata,nisi forte exigua,& in parte ignobili nec insignibus vasis prædita,aperiat,hanc potius curationem aggrediatur, Cutis superincidatur dum patefiat arteria, patefacta ipsa scalpello undique à circumstantibus partibus diducatur, ipsi retusa & incurua acus introrsum filum trahens subiiciatur, ligetur, hinc abscindatur, intorti fili lapsus ex sese expectetur, dum natura abscissæ arteriæ oras regenerata carne obducat:dehinc reliquum curationis simplicium vulnerum modo obducatur. *Idem ibidem.*

§. 8. Neapoli quidam 1644. mense martio, *quum venam sibi jussisset secari*, arteriæ passus est incisionem: Sequutum Aneurysma, quo neglecto abscissum brachium: Visus illo abscisso magnus arteriæ hiatus, adhuc versus alas superstitis: Brachium detruncatum dissecuimus, Vix aperta scalpello cute, sanguis exivit copia nigri, sed tenuioris: mox obviam habuimus amplissimo spatio, inter musculos facto, sanguinis crassi & in grumos concreti largiorem quantitatem, quæ extra naturale vas effusa (sive post ligaturam) necessario computruit: Ad arteriam secandi ordine digressi, ruptam eam vidimus, & in frustula exigua ita divisam ut per partes exiliret, ea tantum parte integra quæ loco inferiori sita puncturam effugerat: Nec alia venæ conditio, quæ nusquam apparuit: Tandem arteria à brachio separata, nihil sani ostendit præter subjectam partem, quæ utramque tunicam illæsam servaverat; In sana autem arteriæ parte sinus videbatur, quem valvulam credidi, sed exitus nullus, nisi ostiolum putredo absumpserit, sicut abradentibus nobis visum. *Bartholinus centur. 2. histor. 9. Fuse historiam tradidit historia singulari Panormi edita, de Aneurysmate.*

SCHOLIA.

QVum venam sibi jussisset secari) Aneurysmatis duplicem agnosco generationis modum, unum à causa externa, vulnere scil. arteriæ, sed non tam firmiter quin sanguis impetuose irruens in imbecillem tunicæ partem eam in tumorem non attollat: Alterum ab interna, Quæ est apertura seu anastomosis arteriolæ, è qua sanguis egrediens in interstitium musculorum densatur in thrombum, qui sensim adauctus, magisque per moram excoctus, in carniformem massam transit musculis haud absimilem, quæ & reperitur concava, & in sui centro copiam nigri concretique sanguinis continet: Hæc à me suffulto experientia dicuntur, per dissectionem hujus affectus acquisita, de quo tractatus à me editus Panormi anno 1644. Confirmat hanc experientiam *Bogdani* observatio 8. Nunquam vero potui concipere, quomodo rupta interna & crassa arteriæ tunica, integra remanet externa tenuissima, aranearum telis similis, (quod placet *Sennerto* l. 5. p. 1. cap. 43.) Aneurysma possit generari, cum ejusmodi tunicarum distinctio omnino sit à rei veritate aliena, Sicut autem prior casus astringendo comprimendoque tumorem sanari potest, ita secundus curationem vix admittit, nisi quis velit comprimendo arteriam, cutemque dividendo, globum carneum auferre, arteriamque disruptam sarcoticis adhibitis nova carne replere: *I. Van Horne Microtech. §. 36.*

§. 10. In Collegio Rhemensi cuidam Sacerdoti Aneurysma erat in cruribus: Aperto cadavere reperta est magna dilatatio arteriæ, & sanguis in ea arteria concreverat induruerat que: Indurationis causa tribuebatur immoderato rerum refrigerantium usui. *Iac. Thevart. Nota* 8. *in consil.* 107. *lib.* 1. *cons. Ballonii.*

§. 10. Dom. Pelet civis Monspeliensis quinquagenarius, atrabilario temperamento præditus, cum gravissimis curis esset affiictus, post multa symptomata melancholiam hypochondriacam attestantia, passus est tumorem sub clavicula dextra eminentem, & ovi dimidii magnitudinem æquantem, mollem & reliquæ cuti concolorem, in quo pulsatio insignis apparebat: Indicatum fuit esse Aneurysma insanabile.

Eo defuncto, inventa est arteria magna ascendens à corde ad claviculam ita dilatata, ut brachii fere magnitudinem æquaret, & ovum gallinaceum in suam cavitatem facile admittere potuisset: Præterea tunica illius admodum densa & cartilaginea evaserat; quod admirabilem naturæ providentiam notat, quæ tunicæ maxime dilatatæ ruptionem evitare contendens, eam densiorem ac duriorem effecerat: Sic vidi Renem xxij. calculis refertum, in magnitudinem altero rene quadruplo majorem excrevisse, & quasi natura eum amplificare voluisset, ut calculos illos cum minori incommodo continere posset. *Laz. Riverius cent. iv. Observat.* 34.

§. 11. Nos nuper lethale Aneurysma vidimus in Iuvene Nob. ex læso femore, nec mirabamur, quia arteriam magnam cruralem ruptam in apertione vidimus, unde in tantum tumorem femur excreverat, prorsus quasi scirrhosum, ut non tantum ea copia sanguis ex aperto post mortem femore effunderetur, quæ tres mensuras nostras impleret, sed ex sinubus, inter musculos vastos efformatis, sanguinem grumosum, parenchyma hepatis maximi forma & magnitudine referentem, extraheremus. In isto Viro nec sectio tuta erat, aut possibilis, propter magnæ arteriæ, & inter musculos delitescentis ingentem rupturam, Nec ligatura sufficiens. *T. Bartholinus in miscell. cur. ann.* 1674. 75. *&* 76. *p.* 58.

SCHOLIA.

EX eodem loco felicem Aneurysmatis curam post infelicem V. S. adduco: Anno 1655. Tonsor fœminæ sexagenariæ arteriam pro vena hepatica secat: sanguinis cum impetu fluit floridus, brachiumque intumescit cum quadam renitentia, Empiricus hic sanguinis copia sat larga pro morte emissa, quasi re bene gesta vulnusculum deligat: Interea tumor ob sanguinis per arteriæ ostiolum in musculorum

spatia

spatia effusi copiam indies attollitur; nec ullis fomentis discuti potest Ipso tandem medicastro ex desperatione fugiente: menstruo post spatio alius adsciscitur Chirurgus cum Medico, qui periculi magnitudinem attendentes, statim adstringentibus & arcta ligatura tanto malo obviam decenter eunt, sed post festum & casso eventu: vesiculæ enim plures & tubercula, quasi aneurysmata, circa medianam & cephalicam hinc inde oriuntur, quæ tractu temporis sponte rupta tantam sanguinis copiam effundunt, ut selectissimis remediis sisti non posset fluxus iste per quatuor septimanas, eo quod ob ingentem tumorem arteriæ orificium, etiam sagacissimis oculis non pateret, donec in putredinem gangrænosam abeunte toto brachio, sanguis grumosus, ovorum gallinarum magnitudine frustillatim ac insigni cum fœtore exiret, ac omnis caro musculosa, quæ interim omnimode computruerat (præter tendines, nervos arteriasque ossa ac periostia) diffluerет ad humerum usque: Tum demum in conspectum veniens Arteriæ osculum conveniemter obturatum, & caro ablata sarcoticis, probaque diæta spatio bimestri integre restituta fuit ad miraculum usque: *Horstius* ejusmodi errorem feliciter correxit laudano opiato; super imposito Empl. stictico Crollij.

Eodem fere modo curatum est hic Aneurysma, quod fœmina quædam filium proprium 7. ann. baculo ad sinistram capitis partem capillatam, qua carotidum transitus est, graviter percutiens, excitaverat, unde tumor pulsatilis, avellanæ primo magnitudine, nigricans, mollis & digitis cedens statim oboritur, & octidui spatio in tantum augetur, ut dimidiam capitis partem à sutura sagittali per tempora & frontem ad oculum usque sinistrum occuparet: Consulti Medici anceps remedium certissimo vitæ periculo præferendum censentes, scalpello vulnusculum infligunt, floridique sanguinis parte quadam emissa, quadam vero arctissima ligatura & stypticis cohibita, dum crebro id agunt brevi restituunt, idque eo quod in teneris adhuc omnia tenera & coalitu facilia: vel quod arteria læsa os subjectum habuerit durius, vt arctissime potuerit constringi, Hinc arterias temporum & frontis feliciter aperiri posse asserit *Riolanus in Encheir Anat. p. 332. Johannes Michael Febr. in miscell. cur. ann. 1674. 75. & 76. p. 55.*

§. 12. Arteriæ omnes, exceptis iis quæ per cerebrum partesque omnes alias consistentes magis, dispersæ sunt, tunica duplici gaudent: harum interna corrosa aut rupta, externa in tantum distendi potest (absque ruptura, quicquid alii contradicant) vt Aneurysma causetur: Nihilominus ubi tumor hic pugni magnitudinem habet, haud fieri potest quin simul etiam externa corrosa aut rupta sit: Anatome sententiam nostram confirmat: Poterit tamen & tumor hic excitari ab arteria dissecta, præsertim si tunica exterior undique uniatur musculis, & interna propter continuam pulsationem aperta maneat. *Barbette Chirurgiæ cap. 16. p. 2. lib. 1.*

Observatio XXII.

Varices imi ventris ab Iliacis venis ortum ducentes.

MVlier xxv. annorum ob uteri angustiam maxime in partu periclitata est, ita ut nunquam pristinæ sanitati restitueretur, sed tribus post partum elapsis annis mortua est: Miseria quæ ipsam parienté & post partum excruciavit hæc fuit: Venæ duæ serpentum more volubiles, tortuosæ & varicosæ, ab Iliacis venis externè ad umbilicum usque ascendebant, majori crassitudine quam digiti pollicis, quæ inspicienti similitudinem literæ lambdæ Græcorum referebant: maximus deinde secundum mulieris motum fluxus & refluxus fiebat, non sine maxima ipsius patientis læsione; cum enim supina decumberet, statim syncope corripiebatur: quare necesse erat, aut in latus jacere, aut orthopnoicorum more cubare: Accidit aliquando ut fortissimo deliquio corriperetur, & mortua est.

Secto cadavere, venas illas, alteram ab Iliaca dextra, alteram à sinistra in unum coeuntes globum in umbilici regione observavi, ut quasi in magnam cisternam terminarent: umbilicus denique ipse aperto emerito vase (nempe vena umbilicali) Iecur *continuo impulsu sanguinis* percutiebat, cum ipsa semper menstruata fuisset: Monstrosum aspectu tum ipsa vivente tum mortua. *Dom. Panarolus Pentecoste* I. *Observat.* 7.

SCHOLIA.

M*Iseria quæ ipsam parientem &c.*] Quandoquidem refert quid venarum dilatatio ad sanguinis motum alterandum faciat explicare, notandum est, aut ob partis cujusdam compressionem, aut sanguinis copiam, vel (sive id ipsius ponderi, sive relaxato venarum tono, sive cordi sanguinem non debita vi impellenti debeatur) refluendi difficultatem, venas potissimum ampliari; Et propterea in Gravidis, propter venam Cavam & utramque Iliacam in infimo ventre à mole uteri compressam, tum propter sanguinis & humorum incrementum, & difficilem ab inferioribus partibus ascensum: Et in tristibus & melancholicis, propter cordis motum languidum, venas tibiarum in magnos Varices distendi sæpenumero contingit: sanguis scil. in reditu præpeditus, aut sufficienti vi à tergo non impulsus, in venis inferioribus diutius sistitur, & tandem pondere suo ac mole eas distendit, vt sibi amplius spatium acquirat: Atque ideo ubi lecto rursus se tradunt, vel istæ fœtum enixæ sunt, propter faciliorem sanguinis versus cor recursum, venæ istæ protinus inaniuntur: verum cum longa consuetudine

tudine ampliatæ fuerint, non ita facile in pristinum tonum restitui possunt aut coarctari, quin sanguinem à corde & vena cava divertendo, circulationis filum seriemque valde interrumpant: unde pulsus deficientia & virium languor (*imo syncope, ut in casu prædicto*) propter venas illas valde dilatatas succedunt: Atque hoc non ita pridem in quodam rustico, xl. circiter annos nato, & longa tristitia pene confecto accurate observavi: Tanta enim varice, sive vena dilatata in parte anteriore tibiæ sinistræ adeo vere laboravit, ut magni farciminis instar à malleolo ad genu usque turgeret, & ejus incessui valde molesta fuerit; quantum quoque ex tumoris magnitudine conjicere potui, fere duas libras sanguinis continebat: cum vero in humum reclinatus tibiam erigeret, aut manu sacculum istum sanguinis sursum versus leviter urgeret, tumor ex sanguine in venam cruralem & cavam transmisso, paulatim evanuit: Cum autem in pedes iterum erectus staret, intra breve spatium folliculus iste in pristinam molem assurgebat: quod à sanguinis novi influxu fieri certum est: Cum vero præter ponderis illius molestiam se insuper imbecillum & si paulo diutius iste tumor perseveraret, se valde languidum conquereretur (quod detento sanguini & intercepto cordis pabulo imputandum puto) ad utramque molestiam præcavendam consului ut valde stricta caliga, aut fascia, tibiam semper adstringeret, & emplastrum adstringens adponeret, quo in posterum valde levatus fuit. *Richardus Lovver Tract. de Corde pag.* 118.

Continuo impulsu sanguinis] Manifestum est in Varicosis sanguinem è vena cava ad majores, à majoribus ad minores venas descendere: Id enim in varice femoris, pedis & hæmorrhoidibus obviam est: Verum ille motus sanguinis potest p. n. contingere, quod debilitatæ venæ sanguinem sursum non mittant sed colligant, & quod humores sua gravitate motui naturali sursum renitantur & descendant, unde in inferioribus venis cumulari, accedente semper ex arteriis novo sanguine, earum dilatationem & varicem faciant: Ita fontes artificiales circa eo loca è quibus ascendunt, rimas potissimum agere observamus, tandem à gravitate aquæ divulsi, quæ tamen ex natura fontium sursum deberet ascendere: Et omnino verosimilius est hac ratione Varicem fieri, quia humores in varicosis, quando ad motum in exercitio impetum habent, majorem venæ dilatationem non faciunt, sed ubi ab exercitio quievere, quod minori motui humores obniti possint & gravitate sua descendere. *Walæus Epist. de motu chyli.*

Maximus fluxus & refluxus fiebat] In interna venarum capacitate sitæ sunt valvulæ, qua in artus disperguntur; frequentius in ramis majoribus: In capillaribus & trunco cavæ nullæ: Actio ejusmodi ostiolorum est ut sanguinem quadantenus remorentur, ne confertim ac fluminis instar, aut ad pedes, aut ad manus & digitos universus influat colligaturque, duoque incommoda eveniant, tum ut superiores artuum partes alimenti penuria laborent, tum vero manus & pedes tumore perpetuo premantur: Deinde etiam robur addunt venis, quæ alias facile distendi aut laxari potuissent, cum ex membranosa tenui substantia sint conflatæ: Novum usum adjecit *Harveus* ut exacte clause sanguini ab infernis remeunti sursum, ne ab extremis ad centrum corporis sanguis confertim excurreret obsistant. *Rolfinkius Dissertat. Anatom. p.* 864.

Atque hic videtur consistere causa varicum, quod sanguis crassior, & gravitate sua motui sursum renitens, in Valvulis diutius retentus, dilatationem valvularum faciat: absque his si esset, uniformiter intumescerent venæ & non varicum modo. *Th. Bartholinus Anat. Libello* 1. *cap.* 2.

OBSERVATIO XXIII.

Erysipelas cutem tantum afficiens illæsa subjecta carne.

IAc. de Vala octo annos ante obitum Erysipelate laboravit in utraque tibia, à quo quidem nullam huc usque amplius molestiam sensit, rubor tamen permansit: Occupaverat rubor ille pedem quoque, sed ille colorem & cutim mutavit: Nunc iterum pes dolet, supraque & infra ruborem illum pedes valde tument & splendidi fiunt.

In cadavere dissecto, Liquor tenuis & serosus repebat in corporis habitu inter musculos & pinguedinem, unde ipsa pinguedo mollior. Facta incisione in *Tibia Erysipelate affecta*, vidimus substratam carnem integram, cute tantum læsa, à qua cuticula facillime separabatur. *Vide Tit. de Hæmopotysi lib.* 2.

SCHOLIA.

OCcupaverat rubor ille &c.] Erysipelas est Febris continua, à sanguinis parte tenuiore corrupta & inflammata originem habens, qua ut Natura se liberet, eam in corporis aliquam partem externam expellit: in qua tumor, aut potius (cum tumor adeo notabilis sæpe non appareat) macula rubra lata, dispersa oritur: Vulgo creditur à bile flava originem habere, at quidam potius ex sanguine tenui oriri asserunt, 1°. enim color sanguinis potius quam bilis indicium est, qui ruber est; cum si à flava bile esset pallido aut flavo colore potius, ut in Ictero, pars affecta tingi deberet: Quanquam vero interdum ex rubro nonnihil ad albedinem vergit, color, tamen non omni, sed saltem alicui differentiæ competit: Insuper quanquam calor satis vehemens sit, tamen non est tam acer ut in affectibus à bile flava: unde non tam frequenter exulceratur hic tumor ut herpes, & alii tumores ex bile nati: Et cum exulceratur Erysipelas, id non tam ex ipsius natura est quam ex transmutatione: Idem etiam hoc testatur quod qui calido & sicco temperamento sunt, ut macri, fusci, nigri, quod flavæ bili generandæ accommodatissimum est, rarius quam

quam sanguinei & obœsi, carnosi, rufi, hoc malo infestantur. Et quod carnosæ corporis partes, ut femora, crura, facies, collum, mammæ & similes, crebrius quam aliæ occupantur.

Liquor tenuis & serosus.] Recte ii sentire videntur qui non in plethoram simpliciter, & copiam sanguinis, sed potius depravatam & peculiarem qualitatem, quæ à sanguinis crudioris putrefactione & corruptione provenit, causam hujus mali referunt: Maligna enim illa qualitate natura stimulata, humorem vitiosum ad ambitum corporis expellit, ubi nimirum sanguis, imprimis qualitate peccat, atque calidior & biliosior, & peculiari modo Naturæ infestus collectus est: hic enim si qualecunque initium motus, seu in corpore seu extra corpus nactus fuerit, in venis agitatur, atque ex iis à natura ejectus ad superficiem corporis erumpit.

In tibia Erysipelate affecta.] Decumbit hic humor in carnosarum partium superficiem, ut crura, ubera, faciem, brachia & similes partes, modo in hanc modo in illam, prout hæc vel illa imbecillior est, ex vulnere, fractura, contusione, calefactione, fatigatione: quo facit etiam situs, unde plerumque crura occupantur, ut & raritas & mollities membri, unde nonnullis in facie vel mammis oritur.

Vidimus substratam carnem integram.] Etsi verum sit potius à sanguinis tenuiori parte oriri hunc morbum quam à bile flava, tamen à vera inflammatione etiam differt, quod minus tumeat, minus pulset, minus renitatur & tendatur, non tamen minus, sed etiam magis rubeat & caleat. In vera enim inflammatione sanguis crassior est, & in musculorum cavitatem & spatia effunditur, hincque facilius suppuratur quam discutitur: contra in Erysipelate sanguis est tenuior, calidior & ex capillaribus venis per poros in cutem dispersus, unde & facilius discutitur quam suppuratur: Quod si in Erysipelate major sit tumor, id potius nothum est quam exquisitum & purum.

Octo annos ante obitum Erysipelate laboravit.] Etsi plurimos sæpius sine ullo periculo invadere soleat, tamen danda est opera ut diligens curatio adhibeatur, ne aliud malum inde procreetur; Nam *Erysip. ab exterioribus ad interiora converti malum est, sicut contra ab interioribus ad exteriora bonum. 6.* aph. 25. Ex materiæ enim illius ad interiora recursu, sive à prava curatione, ut medicamentis repellentibus, sive aeris frigore id accidat, ægri etiam in maximum periculum conjici solent: *Malum* etiam (*7. aph.* 2.) ab *Erysipelate putredo & suppuratio*: quare in curatione diligentia adhibenda: quæ tutius è Germanorum experientia & observatione quam exterorum libris peti potest, Naturæ scil. motum juvando & materiam ad interioribus ad exteriora excutiendo.

Sennertus Lib. 2. de Febr. cap. 15.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QVARTI.

SECTIO III.

De Vulneribus, Plagis.

Observatio I.

Capitis contusio lethalis ob sequutam cerebri Commotionem integro cranio & meningibus. 1. Ob sequutam cerebri debilitatem, in quo genitus lapis, serum collectum. 2.

§. 1. EGo vidi in actu practico, anatomizando capita mortuorum à simili casu, non rupto cranio, nec panniculo aliquo læso: à sanie enim descensa per poros cranii supra panniculos causatur febris & rigor, & vomitus & singultus, & alienatio, & alia accidentia similia prædictis, per compassionem membrorum inferiorum ad cerebrum, & cerebri ad panniculos, propter saniem eos corrumpentem, & putrefacientem, & tandem mors sequitur. *Iac. Berengarius de Fractura cranii p. 2. cap. 5.*

SCHOLIA.

INterdum contingit cerebrum moveri & agitari à casu ab alto, vel contusione, vel aliquo modo concuti, & aliquos nervos in eo rumpi, vel aliquas venulas, non rupta cute vel cranio; vel interdum cute & non cranio, Et secundum nervos ruptos accidunt membris, ad quæ vadunt tales nervi, varia accidentia: Et de ista læsione nervorum mentionem facit Gal. ad aphor. 58. 7. Et signum læsionis hujus ab eo ponitur, *quod isti efficiuntur sine voce statim*: Et hoc si ad manus

tuas

tuas adveniat patiens qui loquelam subito amittat, & qui percussus fuerit à re potente movere cerebrum, vel quod ceciderit ab alto, cum conditionibus quæ te persuadeant ipsius cerebrum pati potuisse, etiam non rupta cute, vel rupta cute & non cranio, vel etiam fracto cranio; firma judicium tuum sub hoc, quod cerebrum possit esse motum, visis malis indiciis, non solum de amissione vocis, sed etiam possunt evenire omnia accidentia prænarrata, quamvis subito non eveniant, & ita non solum judicabis rupturam aliquorum nervorum prædictorum, sed forte rupturam alicujus venulæ panniculis contentæ: Sed non ita cito veniunt accidentia venæ ruptæ sicut nervorum ruptorum, sed veniunt eo tempore quo sanguis incipit postea sub osse putrefieri, tardius & citius secundum quantitatem sanguinis, & etiam secundum locum: quia si inter cranium & duram matrem, tardius veniunt accidentia quam si inter duram & piam: & tardius inter piam & duram, quam inter piam & cerebrum: Causas non recto quia per se notæ sunt: Et ista species læsionis est difficilis cognitionis, tamen possibilis, maxime per expertos, considerata ægritudinis essentia, & causa & accidentibus: sed difficilior est cura, quia Medicus forte nescit locum sanguinis & saniei, & necessario desistit à rationabili cura, & sic moriuntur pauperes ægri: Tamen si datur curandi ratio, talis est, scil. quod totum caput medicinis debitis tegatur: Adverte Lector, quod accidentia prænarrata in læsione panniculorum & cerebri, possunt fieri à sanguine putrefacto sub cranio secundum loca ad quæ vadit, & secundum quantitatem: ideo non mireris etiamsi non læsis panniculis nec cerebro, sed solum à venis ruptis, vel forte nervis, accidant prædicta accidentia, quia etiam possunt accidere multa ex accidentibus prædictis, non læsis panniculis nec cerebro, & maxime si contingat saniem aliquomodo descendere à superioribus per rimulam ossis, vel forte per porositates ossis resudare ad intra cranium, maxime quando sanies non habet à vulnere liberum exitum. Sint ergo Medici diligentes, & prudentes, & soliciti, quia periculum est in mora, & non dedignentur sæpe visitare ægros, quia per longam moram cum eis veniunt in cognitionem ægritudinis, & consequenter quoque curæ. *Idem.*

Propter saniem panniculos corrumpentem] Signa materiam defluxam supra panniculos, vel ibi genitam demonstrantia sunt hæc, febris intensa, tremor & destructio rationis, & alia accidentia in læsione panniculorum & cerebri, sicut ait *Avicenna* cap. de Fractura cranii, *Et accidunt ante saniositatem, aut post ipsam, ægritudines malæ ex febribus, & tremore, & destructione rationis & aliis:* Posito enim quod apostema in capite non veniat ad saniem, adsunt & tremores & febres, & alia prænarrata accidentia, & ita à sanie contenta sub cranio potest fieri paralysis, & spasmus, & apoplexia, & aliæ ægritudines, sicut etiam ait Princeps loco citato, *Et cum verificatur necessitas extendendi* (id est fricandi) *os, & extrahendi ipsum, tunc festinetur, & non expectetur complementum generationis saniei* (scil. in fractura vel sub osse) *quoniam pus est causa malorum accidentium*, Verum est quod apoplexia non evenit nisi ex oppilatione coarctatoria à materia defluente ad ventres cerebri, & hoc potest fieri si panniculi sunt fracti, vel alio modo sanies fit in cerebro, puta si in pia matre sit rupta vena quæ causet saniem apoplexiam causantem, Et ita etiam causabit diversa accidentia secundum loca ad quæ transmittetur hæc sanies, & secundum quantitatem, & etiam qualitatem saniei efficientur majora & minora accidentia, & secundum quod talis sanies habet exitum liberum, quia stante etiam tali materia, quæ non expurgatur, faciet mala accidentia. Ut ego vidi in N. qui habebat Fissuram capillarem in cranio, per quam descenderat aliqua materia, Et adhibita cura cum instrumentis, ut videretur an rimula penetraret interiorem superficiem cranii, inventum est quod sic cum raspatoriis, & per fissuram dilatatam exibat modica & fere nulla saniei quantitas, & cessavit febris statim acutissima, & inquietudines, & vigiliæ, & omnia mala accidentia, & hoc vidi etiam in quamplurimis aliis.

Berengarius cap. 8.

§. 2. Filius Dom. Bernardi ab Hatzvelt. decennis, ex alto cecidit, mox vomuit, sanguinemque per nares & aures egessit: verum neque loquelam neque sensum aut motum amisit: Quum autem nec vulnus nec contusio extra appareret fine febre, morbus neglectus est planè, capite alioqui *perpetuò dolente:* Post menses quinque aut sex, collum relaxatum est, adeo ut nullo modo caput erigere, aut erectum, nisi beneficio numellæ ex pelle & xylo contextæ, continere posset: Demum asthmaticus evasit, & relaxatis ligamentis, decimæ undecimæ & duodecimæ vertebrarum metaphreni, Gibbosus factus est: Coxam quoque dextram imbecillius movebat: Sub clauiculis, ex utroque sterni parte, atheromata conspiciebantur: Quum circiter biennium ita cruciatus fuisset, variis adhibitis præsidiis à D. *Henrico Bottero*, collum in integrum, voxque & loquela ex parte restituta: Deinde exortus tumor ad sinistram aurem, inter jugulares venas & asperam arteriam, qui sensim in maximum abscessum auctus, à me incisus fuit: 10. 20. & 30. diebus vltra libras sex materiæ ejecit, extillavit ea quotidie copia satis magna: Hujus vacuationis beneficio Dolor Capitis, omniaque ferè symptomata ex parte lenita sunt, at vires in dies imminutæ: Circa 28. martii novus incidit catarrhus, qui in pulmonem & stomachum influens, tussim, nauseam & vomitum provocavit, sinistrum latus resolutum fuit: Nonnulli quoque paroxysmi epileptici acciderunt, & *vlcus in collo penitus exsiccatum* est, ita ut 6. aprilis 1593. decesserit.

Cadavere inciso viscera sic affecta comperimus. 1. Incisa cute, in tumoribus sub claviculis reperta est copia sat magna puris, instar pultis, quæ costis & sterno cariem induxe-

induxerat: 2. Cystis fellis prægrandis, & intestinum duodenum ubique bilioso humore refertum. 3. Epar scirrhosum & obstructum. 4. Pulmo vbique pituitosis & viscidis humoribus oppletus. 5. Lapides quam plurimi ex gypsea materia concreti, & cysti inclusi proxime cor: nimirum in ea parte qua aorta ex corde prodit, & ramos suos versus jugulum mittit; quorum unus magnitudinem nucis superabat, reliqui parvi: adhærebant autem non tantum arteriæ aortæ & ipsius ramis, qui jugulum petunt, verum etiam asperæ arteriæ & sinistro recurrenti nervo, Ex quibus facilè colligitur ratio vocis & loquelæ ex parte amissarum. 6. Capite aperto, lapidem ex simili materia concretum & membranæ inclusum, in parte posteriore capitis sub sutura lambdoidea, inter duram & piam matrem invenimus, adeo adhærentem duræ matri, ut nonnisi violenter avelli posset. 7. In tribus cerebri ventriculis, h. e. duobus anticis & medio, ultra duas libras aquæ limpidæ reperimus: 8. Ulcus in collo, tum ad asperam arteriam, tum etiam ad os basilare, & foramen quo spinalis medulla vertebras ingreditur, penetrabat: Ita ut materia ex ulcere manans, tum ex pectore, tum ex capite confluxisse intelligeretur: Verum ob angustias viarum *subtilior pars effluxerat*, crassa autem in lapides concreta erat, quales prope cor visebantur. *G. Fabritius Hild. cent.* 1. *Observ.* x1.

SCHOLIA.

S*Ubtilior pars effluxerat*] Lympham fuisse indicat tum aquæ limpiditas, tum concretio sequuta, Illam enim mora tandem varios consistentiæ gradus acquirere alibi indicatum.

Morbus neglectus &c.] Commotio cerebri duplicem eventum habet, aliqui enim ab ea ad se redeunt, alii moriuntur, Qui redeunt, iterumque loqui & moveri incipiunt, id quandoque absque gravibus symptomatis consequuntur, restituta facultate animali, spirituumque commeatu libertati pristinæ reddito à meatibus apertis: Quandoque ad se redeunt ægri, loquelaque redit, consequentibus tamen gravissimis symptomatis, à disruptione vasorum, sanguinis circa cerebrum & in ejus substantiam effusione, ad quæ febris acuta, delirium &c. Subsequuntur: vel repleto cerebro, sopor gravis, stupor, paralysis: Imò læsa cerebri facultate naturali, concoctrice & retentrice, materia eiicitur, ad nervos detruditur, sequuntur & alia symptomata, ut colli relaxatio, tumores periculosi in capite, coecitas, obstructis nervis opticis &c. Si mors succedat, id fit ob inflammationem subsequentem, putredinem, sphacelum cerebri; aut hujus portionem abruptam, nervum vel membranam avulsam, vas insigne disruptum, &c.

Collum relaxatum est &c.] A paralytica nervorum utriusque lateris resolutione: quæ si in alterutro tantum contingat, capitis accidit distorsio, ut in sinistram vel dextram partem inclinet, de qua consule *Arnoldum Bootium de affectibus omissis cap. v.*

OBSERVATIO. II.

Percussio sinistræ partis capitis, lethalis ob utriusque meningis phlegmonen, cranii Fissuram. 1. *Casus lethalis ob Rimam calvariæ & sanguinis effusionem.* 2. *Ob longissimam Frontis* Rimam, *ad sellam equinam productam &c.* 3. *Vulnus duplex lethale ob* Fissuram *inconspicuam & venarum ruptionem.* 4. *Ob* Rimam *patentem & coecam, cum depressione, læsione cerebri & meningum.* 5. *Ob* Fissuram *in osse Temporum latentem.* 6. *Ob* Fissuram Bregmatis *ad dextrum Temporum os productam, & læsionem venarum Iugularium.* 7. *Fissura ossis petrosi, cute integra, unde dura mater sanguine & pure suffusa.* 8.

§. 1. MIles quidam in tempore dextro, supra musculum temporalem, cæsim vulneratus fuit Mense sept. 1634. Primis septem diebus nihil observabatur quod periculum aliquod minaretur, postmodum vino se obruens, Venere abutens, & ad excandescentiam, propter authorem vulneris præsentem, commotus febrire incepit, venæ sectio omittebatur: minus curatè vulnus deligabatur, & ob supinam tonsoris negligentiam minus ab aëre frigido custodiebatur: supervenerunt vomitus biliosus & convulsiones, paulo post ceu apoplecticus mortuus est.

Vulnere

Vulnere ad cranium denudato, ac ablata cuti, musculus temporalis integer inventus fuit: pus laudabile & bene coctum occurrit: Cranium vero ubi aëri patuit, denigratum & cariosum reperiebatur cum fissura: Remota cranii olla, dura meninx inflammata & stupendæ crassitiei fuerat, trans illam multum ichoris cruenti cum portione puris stagnavit: Tenuis meninx itidem inflammata & pure conspersa inventa fuit, ac sub illa ichor fluctuabat. *Ex Ephemeridibus Exc. D. Ioh. Burgonveri Poliatri Schaffusiani.*

SCHOLIA.

SVpervenerunt vomitus, convulsiones &c.] Dum humores tum intra partium vulneratarum porulos stagnantes, tum extravasati mitiores erant, neque vomitus neque convulsiones ante diem septimum afflixerunt; Postquam vero tum ob febrem vinique abusum acriores evaserunt, tum ob animi motum impensius agitati fuerunt, primum vellicatis nervis vagi paris vomitum cierunt, deinde aucta illorum malignitate, ipso nervorum principio irritato, convulsiones universales concitarunt.

Ceu apoplecticus mortuus est.] Ceu apoplecticum mortuum scribit vir Doctissimus, quamvis enim ante supremam horam omnes actiones animales abolitæ fuerint, noluit tamen hunc symptomatum concursum lethum afferentem Apoplexiam simpliciter dicere, cum febris sanguinem spiritibus orbans, vomitus illorum instaurationem prohibentes, & convulsiones residuum dissipantes quoque ad mortem accelerandam symbolum contulerint: Quicquid vero apoplectici militi isti obvenit, ichori & puri intra meninges cumulatis, cerebrum prementibus & reliquias spirituum animalium quasi suffocantibus attribuendam existimo: nam ob duram meningem stupende crassam ichori exitus, vulneris labiis coarctatis, penitus intercludebatur: unde etiam sub cute incisa pus laudabile inventum fuit, quod ab ichore, si via patuisset, dilutius evasisset: Ejus exclusionem proculdubio Vir peritissimus adjuvisset, nisi re demum conclamata accersitus fuisset; *I. Iacobus Wepferus Dissertat. de Apopl. p. 339.*

§. 2. Iuvenis temulentus ictus vehementer in Pectore concidit repente attonitus in terram: Causa fuit partim evidens calvariæ rima, partim sanguis ubertim effusus supra & infra cerebri membranas. *Vide lib. 2. tit. de Suffocatione.*

§. 3. Sexagenarius ebrius, delapsus ex altiori loco contraxit in calvaria amplissimum vulnus: mortui interiora capitis perscrutantibus, obtulit se primum frequens humor replens ventriculos cerebri: mox longissima rima excurrens continuata serie per frontem, oculique foramen usque ad sellam equinam, prope ossis cuneiformis medium, quo loci animadvertimus ingens ossis cuneiformis fragmentum, ita sejugatum à reliquo osse, ut manifeste elevaretur supra quascunque partes circumpositas &c. *Vide historiam lib. 1. Tit. de soporosis affectibus ex Tulpio.*

§. 4. Ianitor Castelli Bracæni venabulo supra tempus sinistrum inflicto prostratus, duobus capitis vulneribus cum contusione, exigua valde cranii fractura (quæ nonnisi calva per serram ablata, & quidem atramento infricto, pili tenuitate apparuit) brachio tamen dextro resolutus; nam in illa capitis parte, non in sinistra, venæ disruptæ multum cruoris intra cranium effuderant, sine mente, sensu, voce, in ternum diem supervixit. *H. Smetius miscellam l. 10. p. 528.*

§. 5. Studiosus quidam ab alio Lipsiæ vulneratur in Occipite, rima satis patente & (ut ex sectione post patuit) etiam cæca, patente quidem illa ob plagam seu vulnus exorta, coeca autem forsan ob casum, ceciderat enim; Cranium item erat depressum & fissum, ita ut officula membranam pungerent; vocor cum aliis Chirurgis, eosque eodem emplastro, tam ad fracturam cranii, quam ad vulnera brachii, & alia carnosa uti cerno: Ego vero emplastro de Betonica, ut ad fracturam cranii utantur moneo, & descriptionem Patavinorum exhibeo: illi contra suis sarcoticis pergere: ego itaque facto prognostico discedo: Die nono febris oboritur, quam paralysis partis dextræ (vergebat autem vulnus ad latus sinistrum) excipit, subsequente desipientia & oblivione: Restituitur quodammodo pure ad inferiorem cerebri partem circa palatum delato (ut ex sectione postea patuit) verum circa 28. diem omnia feriora: non enim tantum febris, oblivio, paralysis iterum dextræ partis, quæ & fortior, rursus oboritur, sed & substantia cerebri simul cum utraque matre rimam illam satis dehiscentem egreditur: Tonsores hanc videntes carnem spongiosam (cum tamen gyri cerebri adverti possent, ut & substantia membranarum tactui pateret) putabant, & eam ex Theophrasto acribus aspergunt: at die xl. vulneratus moritur.

Aperitur

Aperitur cranium, & inter secandum copiosissimum pus ex naribus rejicitur, materia nimirum illa per vulnus expurganda ad os ethmoides delata, unde etiam de gravedine supra nares conquestus fuerat: Remoto cranio, ad oculum *quales fungos Tonsores isti*, maximo sui cum dedecore & vulnerati incommodo arrosissent, attendebam: Sinistra pars cerebri multo laxior apparebat, duraque mater, qua erat egressa, itemque circa tertium suum sinum, ubi torculare ascendit, prorsus livida, Reus itaque ob malam Tonsorum curationem absolvebatur. *Phil. Salmuth. cent.* 1. *Observat.* 12.

SCHOLIA.

QUales Fungos Tonsores isti] In capitis vulneribus excrementa quædam apparent & exeunt, quæ non Barbitonsores solùm, sed & præstantissimos Chirurgos, in errorem seduxerunt, ut ob similitudinem pro substantia cerebri agnoverint, quod monet *Hipp. 6.* Epid. Affectus autem ille Fungus à similitudine appellatur, quia est caro mollis, levis, pallida & spongiosa, quæ quidem cito excrescit, lento vero pede retrocedit: quibus notis à substantia cerebri distinguitur, quæ lentius assurgit, solidior est & suis gyris aliquando se prodit: Eorum generationem tradit *Fabritius Hild.* Cent. 1. Observ. 15. Quemadmodum *ait*, in stipitibus arborum humores semiputridi per corticem extuberantes in fungos coalescunt, sic fracta exemptaque portione aliqua cranii, ac dura matre læsa, statim humores cerebri circa plagam affluunt, qui sive ossis (ut Al. Aphrodisæus voluit) sive aëris frigiditate condensati, instar fungi concrescunt, atque interdum adeo intumescunt ut extra cranium emineant, Possunt & ex flatu procreari, si enim calor cerebri imbecillus factus in materiam, quæ circa vulnus collecta est, aliquid agere intendit, flatum procreat, qui quum per tenuem meningem expirare nequeat, eam in altum elevat: Observavi enim hactenus in his qui fungis affecti mihi occurrerunt, tenuem meningem ut plurimum integram, crassam autem disruptam fuisse, crassa enim rupta, factaque digestione vulneris, natura statim incipit carnem supra tenuem meningem generare, quæ loco tegumenti incumbit, ne ex aëris injuria nocumentum contrahat: Si namque humores copiose, aut flatus circa plagam colliguntur, tenuem membranam simul cum adnata carne facile ad instar fungi in altum elevant: *Vide Langium Epist. Medic. 6.*

§. 6. Non alia re magis deludi tum Medicos tum Chirurgos quàm capitis vulneribus ita notum ut nullus ignoret: inde exortum proverbium Capitis vulnera lenia sæpe videri cum sint periculosissima. Et quæ fatalia apparent omni subinde carere periculo: Confirmavit hoc mihi miserabile pueri novennis fatum: is præceps in caput ceciderat, inde domum delatus maximis cœpit urgeri capitis doloribus, facies & caput totum paulatim intumescere: ipse febre continua laborare, postea excœcari, ac tandem debilitatis paulatim nervis, omnibus torpere membris, ac postremo Apoplexia enecari.

Chirurgis interim nullam in osse fissuram animadvertentibus, ubi defuncti jam doloribus & vita caput aperio, accuratius licuit contemplari quid intus latuerit mali: Detracta itaque cute ex capite statim plurimum effluxit aquæ: Circa temporales arterias *hydatides repertæ quamplurimæ*, quarum pars, incrassatis humoribus, atheromata, pars steatomata, & quædam etiam meliceridès referebant, quod mihi circa venas in hepate cæterasque corporis partes sæpius contigisse visum est, sed circa arterias, præterquam in hoc puero, hactenus nunquam: Prosequens autem curiosius indagationem, in dextro osse temporum fissuram inveni exiguam: Dissecto autem cranio nulla in meningibus sese obtulit inflammatio, sed aquæ tantillum in cerebro substantia plane flaccido: Nervi autem optici maxime labefactati debito crassiorem induerant spissitudinem, & ita erant fragiles ut ad manuum contactum dissolverentur. *Theod. Kerckringius Observat. Anatom. lxx.*

SCHOLIA.

HYdatides repertæ plurimæ] Efformatæ à lympha è vasis propriis expressa & vesiculis excepta, quales in plurimis corporis partibus observatæ: Rarum vero circa arterias temporum emersisse, cum venas tantum vasa lymphatica ambire animadversum sit: Humoris autem illius in atheromata, steatomata concretionem in abdomine hydropicæ mulieris observavit *Barbette* Prax. l. 3. c. 4.

§. 7. Hafniæ 1627. prope Oenopolium repertus est horis vespertinis *Radkerus Faust*, sive lapidis angularis allisu, sive alia ratione contuso mortuus: Nullum externum vulnus, nec ullum repentinæ mortis indicium comparuit, nisi quod supra suturam coronalem levis excoriatio cutis fuerit: Igitur Prætoris Urbani jussu cadaver inspiciunt aperiuntque Urbis Chirurgi.

Discissa cute pilosa invenerunt fissuram ingentem à superna suturæ coronalis parte ad dextrum Temporum os & oculos protensam: Inter cutem capitis calvariamque copiosius sanguis ad dextrum quoque oculum confluxerat. Calvaria dissecta, in dextro latere incumbebat cerebro coagulatus cruor, à regione oculorum ad aurem usque diffusus, quo absterso, in conspectum venit Fractura ossis

Temporum, longitudine articuli unius cum dimidio, & duos digitos transversos lata: Os Temporum in quatuor partes erat divisum cerebroque impactum venas jugulares internas læserat, unde sanguis ille in cerebro stagnans, & copiose per os naresque cadaveris effusus emanarat. Cur periculosa sint Ossis Temporum vulnera, videndi *Hipp.* lib. de vuln. cap. *Arantius* in comm. *Pavius* ib. aliique. *Bartholinus cent.5.histor.5.*

§. 8. Quidam cum baculo ad sinistram capitis partem supra aurem percussus, non existimabatur insigniter læsus, nam cutis integra nullam læsionis notam ostendebat, osse interim petroso, quod subest fisso, ac secundum latitudinem magnam rimam habente: Huic mox supervenit *Sopor*, non tam profundus tamen quin interpellatus facile excitari potuerit: Excitatus vero facile iterum oculis conclusis in soporem relapsus est, donec tandem post dies 14. gravem soporem, à quo excitari non potuit, mors sequeretur: Decubitus toto tempore erat supinus, urina & alvus raro reddebantur, tandem etiam citra sensum profluebant; *lenta* admodum, sed nunquam remittens *febricula* aderat.

Capite hujus post mortem aperto, reperta est durior cerebri membrana sub osse petroso, sanguine omnino suffusa, purulento etiam circa cerebrum humore consistente. *Dodonæus medic. Observ. 1.*

SCHOLIA.

Concussum fuisse cerebrum aperto capite satis apparuit, quanquam & hoc ex ipsa ossis petrosi insigni rima satis manifestum: Neque enim tam violentus ictus absque cerebri concussione fieri potuit: Cur autem non statim mutus factus fuit? Quibus enim cerebrum aliqua *ex parte concussum fuerit, necesse est statim mutos fieri* aph.60.7. Sed hic aphor. non de quavis cerebri concussione, sed de violentissima tantum, veluti cum cerebrum concuti contingit, ob casum aliquem totius corporis violentum ex locis altioribus factum: jacent enim tunc eodem quo apoplectici modo, absque sensu & motu: Cum vero minus est violenta concussio, non statim muti redduntur, sed tardius & aliquot dies post demum, velut percusso huic contigit, tum & illi de quo *Hippocr.* 5. Epid. *Qui capite*, ait, *percussus est à Macedone, corruit, tertia die voce destitutus erat, anxietas*, febris tenuis, *pulsus non valde in temporibus, nihil omnino audiebat, neque sapiebat, non quietus, sed quarta movebatur, humiditas circa frontem, & sub nasum, & usque ad mentum, & mortuus est:* Veluti enim ad maximos & violentissimos casus omnia gravissima succedunt, ita minores molesta consequuntur accidentia, aut tardius superveniunt. *Idem.*

OBSERVATIO III.

Vulnus capitis lethale, ob læsionem cranii & meningis duræ, unde collectio seri in dextro ventriculo, puris in sinistro. 1. Ob læsionem substantiæ cerebri, cujus portiones ante obitum extantes ablatæ sunt. 2. Ob pertusum tertium cerebri ventriculum. 3. Ob utramque meningem & ventriculos læsos. 4. Punctura ossis Frontis leth. ob meninges læsas, salvo cerebro. 5. Temporis, ob compressum cerebrum ab osse depresso. 6. Temporis dextri, ob læsionem duræ matris malæ curatæ. 7. Bregmatis sinistri, ob saniem inter cranium & duram matrem effusam. 8. Verticis & musculi masseteris, ob læsum cerebrum, cranium & meninges. 9. Frontis juxta supercilium, ob membranarum phlegmonem & sanguinis per cerebri anfractus diffusionem. 10. Temporis dextri à sauciis vasis intra cranium. 11. Temporis dextri, ob sanguinem circa musculum effusum, os subditum perforatum, congestionem sanguinis inter cranium & meningem, inter utramque & in ipsa cerebri substantia, cujus duo fragmenta educta. 12. Frontis infra orbitam oculi, ob læsionem ossis cribrosi, dextri cerebri ventriculi, & sanguinis ad basin usque ac cerebellum effusionem. 13.

§. 1. HEnricus N. gladio in capite vulneratus fuit: Chirurgus hoc vulnus flocci fecit, dicendo esse tantum vulnus simplex nec cranium læsum, quod etiam intra 14. dies consolidavit; & ita ejus negligentia factum quod Henricus tandem septima hebdomade à vulneratione, postquam aliquoties vulnus recruduit, fuerit mortuus.

Sed separata cute deprehensum quod non solum vulnus cæsim factum cranium, & quidem os syncipitis sinistrum, prope angulum quem facit sutura coronalis cum sagittali, penetraverit, existente in cranio foramine crassitie pili, longiusculum tamen: Aperto porro cranio, & dura mater ipsumque cerebrum læsum, apparente in margine vulneris corruptione ac putredine: In dextro cerebri ventriculo eximia quantitas materiæ serosæ: sinister autem cerebri ventriculus anterior plenus erat succosæ & purulentæ materiæ, ita ut vix

tria

tria cochlearia eam ceperint: *Paulus Ammannus Medicina critica casu xciij. Sequitur Responsum Facultatis Medicæ Lipsiensis.*

SCHOLIA.

AD 1. Quæstionem, *An capitis vulnera, ex doctrina Hippocr. qui nullum capitis vulnus contemnendum esse scribit, per se lethalia & maxime periculosa sint?* Respondemus, Quod quidem in genere omnia capitis vulnera, etiamsi cranium modo superficialiter sit læsum, non sine periculo sint, præprimis circa suturas: Attamen non omnia capitis vulnera per se, simpliciter & absolute esse lethalia, dum magna est differentia inter vulnera lethalia & inter periculosa: sed experientia monstrat, quod non tantum cranii vulnera, verum etiam meningum, quin ipsius cerebri, præsertim ratione corticis ejusdem, feliciter fuerint curata, si tam à parte patientis quam Chirurgi nihil intermissum.

Ad 2. *An vulnera capitis, ubi cranium quidem læsum, vulnus autem ex negligentia nimis cito consolidatum, vulneratus etiam usque in vij. hebdomadam vixit, & iterum munia sua obivit, pro lethalibus habenda?* ♃ Quia vulnera cranii ex incuria, vel negligentia, nimis cito consolidantur, & ita purulentæ materiæ exitus intercipitur, hoc non tam violentiæ læsionis, quam errori à Chirurgo commisso imputandum, Et propterea vulnera talia pro simpliciter lethalibus non reputanda.

Ad 3. *An vulnera cerebri in, & per se sint lethalia?* ♃ Non omnia vulnera cerebri, sed tantum illa simpliciter sunt lethalia, quæ medullam ejus penetrant: quæ autem solum corticem cerebri lædunt, sunt quidem satis periculosa, absolute tamen lethalibus semper non annumeranda.

Ad 4. *Annon in vulneribus capitis & cranii, quæ ex incuria nimis cito consolidantur, multum serosa ac purulenta materia retineatur, cujus acrimonia cerebrum corrodatur, & patiens postmodum necessario moriatur?* ♃ Non negandum quod purulenta & serosa materia retenta, tantam acrimoniam tractu temporis contrahat, quæ non tantum cerebri substantiam, alias mollem & spongiosam, verum etiam ipsum cranium corrodat, inde necessario varia & periculosa symptomata, nisi evacuentur tempestive, subsequuntur: Ideo ob has causas omnes causa mortis in vulnerato Henrico tibi minime imputari potest &c.

§. 2. Notabile exemplum nobis Ultrajecti occurrit mense Januario anni 1670. in ancilla Dom *Solingen*, Medici & urbis Poliatri, cui gravis lapis (ad minimum ponderis 30. librarum) è summitate domus cecidit in superiorem dextram capitis partem, cum magna ossium bregmatis & frontis, circa suturam coronalem diffractione ac depressione, cerebrique læsione: quod cerebrum, biduo post 14. fractorum ossium exemptionem, meningibus adhuc intectum, sursum è lato vulnere epullulare incepit, idque paulatim tanta altitudine, ut primo columbini, postea gallinacei, denique anserini ovi magnitudine extra cranium extaret, eaque protuberante parte magno cum fœtore sponte separata, rursus de novo repullulavit, & sic diversis vicibus aliquæ putridæ partes sponte deciderunt, ita ut durante curatione, substantiæ cerebri putridi quantitas ad pugni magnitudinem separata fuerit, ægra tamen in illo statu vixit usque ad xxxvj. diem, scil. ad x. mensis Februarii, quo mortua est: Eoque toto tempore in vita ipsi mens constitit, actionesque animales principes bene peragebantur, etsi durante curatione sinistri totius lateris (in quod lapis non deciderat) continua paralysi ab ipso principio detineretur, & bis terve convulsionibus ac singultu corriperetur.

Post mortem ablato cranio, in dextra cerebri parte magna cavitas inventa fuit (propter substantiæ cerebri partem putredine separatam ac per vulnus expulsam) sese cum putredine extendens per ejusdem lateris ventriculum superiorem; simulque à latere ventriculum tertium, seu medium transiens, usque ad os sphœnoideum: *De Diemerbroeck Anatomia lib. 3. cap. 5.*

SCHOLIA.

HIc memorandus casus docet quam dubia sint illa omnia quæ de principum facultatum animalium sedibus aut distinctis, aut toti cerebro æqualiter adscriptis, vulgo traduntur: Cum in hac ægra vita mentisque illæsæ actiones usque ad xxxvj. diem perstiterint, haique neque magna cerebri putredo, neque substantiæ ejusdem ad pugni magnitudinem ablatio impediverit. *Idem.*

§. 3. Quidam antea bis in capite vulneratus, quo loco sagittalis coronali jungitur, bis trepanum passus & curatus, poculo feritur in capite, illo ipso in loco qui inter duo trepana medius erat: Vocatur Chirurgus audacissimus & imperitissimus, quique factis suis testaretur verissime scripsisse Hippocr. lib. de Lege: *Imperitia malus est thesaurus maleque opes recondita, securitatis animi & lætitia expers, timiditatis & audaciæ nutrix:* Ille, ut erat amantissimus poculorum & magnus helluo, apposito ovi albumine, bolo & stuppis, biduo læsum non videt: Interim læsus, utroque brachio cruribusque captus, vocé etiam amissa, mortuo simillimus jacebat; Vocor rus sesquihora Leodio dissitum: Viso læso, Chirurgum accersendum curo, quo nusquam invento, à fabro ferrario instrumenta quæ habet Chirurgica peto, quibus cum post ablationem siccissimarum stuparum os depressum levassem (quo depresso, ut scribit *Galenus* libro primo, de plac. *Hippocr.* & *Plat.* gravissima sequuntur incommoda, corpusque uni-

versum sensu motuque, spiritu & voce protinus spoliatur) statim vocem membrorumque usum recuperavit, atque in lecto sedit: me digresso, monitisque adstantibus quid vellem Chirurgum facere, ille reversus os à me nullo conatu ablatum, nec enim adhærebat, reposuit, eademque quæ prius imposuit, sequutis quæ præcesserunt symptomatis: iterum vocatus, eodem quo prius successu eadem facio: cæterum os mecum defero: Ille nullo negotio os istud, quasi hoc ad curam quicquam faceret se conferruminaturum rusticis pollicetur: Veniunt ad me qui os repetant, reddo, Ille cranio rursum aptat & nescio quomodo hominem occidit.

Biduo post accersor à Magistratu loci, cadaver visitaturus: Invenio sub osse foraminulum, quod dura piaque matre transitis, in os basilare desinebat; præsentibus aliis Chirurgis quæ præcesserant narro (nam qui curaverat non comparebat) fatentibus omnibus nonnisi tenuissimo specillo vulnusculum illud pridie mortis quam tertium transibat ventriculum cerebri inferri potuisse: verisimile censui ipsum, ut semper erat, ebrium, specillo ita miserum jugulasse dum os se posse reponere stultè credit & stolide credit. H. *ab Heers Observ. med.* 22.

§. §. Nob. quidam Francofurti nocte illuni & tempesta, per plateas divagatus in vigiles urbis incidit, à quibus in osse sinistro capitis ad suturam coronalem bipenni acuta punctim: In hypochondrio autem dextro vulneratus, illico concidit aphonos, die tertio superveniente Epilepsia forti & convulsionibus exspiravit.

Aperto cranio, valde profundum vulnus, & utramque meningem, ipsosque cerebri ventriculos penetrans, adeoque angustum, ut sanguis, cujus magna copia ab basin cerebri defluxerat, nullo modo evacuari posset, repertum. *B. Timæus Responsior. medic.* 19.

SCHOLIA.

S*Anguis cujus magna copia ad basin*] Sanguis corruptus putrescensque si in nervosum genus feratur, Convulsiones excitare potest: Sicuti ex ictu capitis Calvariam penetrante, nondum tamen cerebri substantiam dividente, (unde apoplexia potius sequeretur) sed cerebri meninges duntaxat vulnerante, quandoque accidit; effuso tunc sanguine retentoque sub calvaria, qui putrescens maligna qualitate cerebri membranas inficit; quorum contentu, tum quod subsidens nervorum principium è cerebri basi productum occupet afficiatque, convulsiones quæ capitis vulnera sequuntur, parit: *Platerus prax. lib.* 1. *cap.* 2.

Utramque meningem penetrans, &c.] Signa læsionis panniculorum sunt hæc, fit dolor notabilis capitis fixus, & intra caput, & dolent oculi, & simul cum percussione, vel parum post venit talis dolor, & natura doloris est quod sit pungitivus, & fixus, & accidit vomitus choleræ, quia illa est magis mobilis, & hoc accidit per compassionem stomachi ad cerebrum per illos notabiles nervos descendentes, teste *Galeno* 3. de locis capite septimo, Et interdum fit colica ob eandem causam, & universalis intestinorum dolor, quia omnia intestina sensum habent à nervis prædictis, Et appetitus dejectio, & degestivæ & expulsivæ debilitas, & omnium virtutum simul, ob eandem causam, & oculorum rubedo, tunicæ enim oculorum ortum habent à panniculis cerebri; Et venit febris ex dolore, quæ est ephemera ex agitatione spirituum animalium in cerebro, maxime si læsio est notabilis, & quod subito accidat febris; potest tamen evenire & putrida febris, sed non ita subito, ex putrefactione alicujus materiæ, vel in venis vel extra venas, in capite & alibi: Et pustulæ in facie accidunt ex humoribus ad eam elevatis, & sanguis ab auribus à palato & à naso fluit, & etiam interdum exit sanguis è partibus sub osse contentis, ab aliqua vena in panniculis læsa, & apparet nigredo lingæ, & etiam singultus, quod pessimum signum: Quæ accidentia sunt majora vel minora pro magnitudine vel parvitate læsionis, & etiam secundum panniculũ, quia majora sunt accidentia læsa pia matre quam dura, & secundum locum læsionis, quia si lædantur isti panniculi in loco in quo sunt notabiles venæ in panniculis (quod difficile est aliter fieri, maxime in pia matre) à venis illis exit sanguis qui putrefit & facit sæva accidentia: Et etiam raro læditur pia mater quin lædatur cerebri medulla, ideo sequuntur apoplexia, destructio vocis & rationis, quia læsa pia matre læditur totum cerebrum: Nam pia mater pro majori parte fit ab arteriis & venis, per quas arteriæ deferuntur spiritus vitales in reti mirabili præparati, ibi facti animales: Et hæc pia mater non solum tegit cerebrum extra & illud nutrit, sed etiam intra ventres ejus ingreditur, & per orificia arteriarum ejus ingreditur spiritus prædictus ventres cerebri: hac de causa accidit destructio rationis & scotomia: Et accidit in istis vulneribus tremor & rigor, quia contrahitur in se cerebrum, fugiens & expellens nocivum: Et ex eadem causa fit spasmus non proportionatus ad materiam; & uterque spasmus potest in brevi tempore supervenire; & ita etiam fit paralysis & tortura, & stupor membrorum à materia transmissa ad illas partes: Apoplexia à materia oppilante ventres cerebri, Et syncope ex compassione cordis, cor enim compatitur cerebro, & è contra: Hæc omnia signa veniunt subito, vel quasi, si panniculi sint læsi, ut supra: Si vero isti panniculi essent contusi inter commissuras exeuntes, quia dura mater est ibi, talia accidentia sunt debilia, & veniunt ad notabile tempus, tardius & citius pro magna vel parva læsione, pro corporum munditie vel immunditie, fortitudine vel debilitate, pro tempore anni, regione, ætate, regiminis in sex rebus non naturalibus, & modum curæ adhibitæ: Sed accidentia quæ sequuntur ad prædictam contusionem inter commissuras, non sunt per contusionem tantum, sed sunt etiam per putrefactionem panniculi læsi, vel quod aliunde transmissa est illuc materia, quæ non regulata à natura putrefit, & per modum continui se ipsam augmentat, quia quod tangitur à putrido, putrefit,

putrefit, & cum venit ad certam quantitatem determinatam, incipit febris & alia accidentia, & tandem sequitur mors nisi cito succurratur, & quamvis etiam tunc succurrere sit difficile, & dato etiam quod res à principio esset nota, & esset talis ut supra, sed tanto plus est difficilis quantum est occulta sensibus, & non cognoscitur hoc, nisi jam facta sanie in loco, à principio enim est occulta, & nescit Medicus quid agere, nec ubi agere debet quia ægritudinem & locum ignorat: Et talis species læsionis est inter alias mala, & difficillima ad cognoscendum: Adsunt etiam vigiliæ, & angustiatur æger & est totus prostratus: Interdum tanta est panniculorum læsio ut certificetur visu & tactu. *Berengarius cap.* 3.

§. 5. Hafniæ 1658. novitius Chirurgus gladio subtili per os frontis vulneratur, punctura per membranam duram & piam penetrante, vix cerebrum attingente, quod ex dissecto cadavere comparuit: Quarto tamen die sine ulla membranarum inflammatione è vivis excessit. *Th. Bartholinus histor.* 70. *cent.* 5.

§. 6. Hoc anno 1671. mense Aprili, Uratislviæ, ancilla quædam servi cujusdam nimiam jocandi licentiam frænatura, cantharo parvo ligneo, quem forte sorditiem detergendo lavabat, *circa Tempora percutit*, qui scalas quidem descendit, in atrio tamen in terram concidit & exspirat.

Aperto capite, interius nulla certa vestigia mortis causæ inventa fuerunt, nisi quod os Temporis ex ictu aliquatenus versus interiora incurvatum fuerit. *D. Philippus Iac. Sacchs in miscell. Cur. anni* 1671. *Observ.* 123.

SCHOLIA.

Circa tempora percutit] An musculus temporalis sit secandus multi dubitant? Negat *Marchetti* Observat. 15. quoties vulnus aut contusio fuerit cum fractura ossis: 1°. quod plerique sic vulnerati moriantur, ex *Hipp.* sententia, accedente propria illius experientia, qui observavit musculo temporali à quibusdam barbitonsoribus perperam secto, quarta die patientes convulsos obiisse. 2°. Quod fracto osse sub ipso musculo, omnino lethale sit, ac proinde sectio hujusmodi sit supervacua: quod & idem sæpe vidit & publice demonstravit, in quibusdam solam rimam in osse subjecto musculo temporali repentinæ mortis causam fuisse, cum falso Apoplectici haberentur, sola præsente contusione, quæ nonnisi gravis, cum ossa subjecta frangit, & musculum ipsum, tum partes internas ipsius cerebri, unde certa mors: Quod si ex symptomatibus innotescant hæ læsiones, extra musculum, parte ejusdem decliviori, sectionem faciendam, ibique terebrationem administrandam vult, nec-non lato postmodum specillo deprimendam membranam ipsam, quo exitus puri pateat: atque si aliqua depressio adfuerit, vecte elevandam, & urgente quandoque necessitate, totum musculum quandoque transversim secandum, quamvis periculosa sit operatio: Ob solam musculi temporalis contusionem, inoffenso osse subjecto, feliciter institutam esse sectionem narrat *Cattierus* in juvene fœmina, quæ caput inclinans ex improviso in mensæ angulum impegit, & contusionem in dicto musculo sine vulnere experta est, quo ictu concidit in terram voce sensuque omnino destituta, succedente febri acuta, delirio, motibus convulsivis brachiorum & tibiarum, ad 4. diem perseverantibus, etsi pluries missus sanguis: In consilium vocatus D. *le Large*, peritissimus Chirurgus, cum *Cattiero* censuit ejusmodi symptomata ex dicti musculi contusione ejusq; fibrarum dilaceratione, & pericranii hunc musculum involventis compressione esse orta: Dubii tamen erant an fractura ossis subesset, quare incisio secundum fibrarum ductum parva facta est, & paulo post febris cæteraque symptomata sedata sunt, exudante scil. sanie acri quę partem sensu exquisitissimo præditam vellicabat.

§. 7. Memini Lipsiæ aliquando Facultatem Medicam convocari ob vulneratum quendam punctim circa os temporis, ita ut dura membrana simul læsa esset, *post aliquot vero septimanas* extinctum *convulsione partis læsæ, & paralysi partis opposita*, tanquam symptomatis consuetis præsentibus: imprimis gravitate quadam intolerabili circa oculum partis affectæ conjuncta.

Aperitur cranium, & punctura conciliata manifesto se prodit: Inter membranas autem & substantiam cerebri ingens copia puris, libræ civilis unius pondo, quæ & proculdubio causa curationem male administratam arguebat, quod statim suppressa puris via vulnus intempestive Chirurgus glutinaverat: absolvebatur itaque reus. *Ph. Salmuth. cent.* 1. *Observ.* 17.

SCHOLIA.

Post aliquot septimanas, &c.] Flaccescit latus oppositum, vel circa plagæ initium, vel aliquot diebus post, Siquidem contingit protinus ab inflicto vulnere, propelluntur humores à violentæ concussionis impetu ad loca quam remotissima, sive ad ventriculos cerebri, vel meatum spinali medullæ insculptum: quo delata penetrans hæc vis, adigit (ut cum Cassio loquar) fluidam hanc materiam potius ad partem oppositam quam plagæ vicinam: quo tamen, si quidem tenderet humor nervos resoluturus, retrocederet necessario ad motus sui principium, & ad terminum à quo primum fuerat depulsus, cum contra motus violentus sequatur motorem, tendatq; potius ulterius quam subsistat in propinquo: quod apparet in clandestina ossis oppositi fissura: At si nervi resolvantur aliquandiu post inflictum vulnus, verisimile est ab illata vi humores quidem fuisse agitatos, sed non exiisse ex parte affecta: verum illa paulatim incalescente, sive à putredine, sive à febre, credibile est eosdem illos humores denuo moveri, & ab exsuscitato hoc calore tandem quoque propelli ad partem oppositam, ceu locum maximè remotum à motus principio, & præcipue à latere dolente, unde hostem suum depellere satagit natura. *Nic. Tulpius observ. l.* 1. *c.* 1.

Convulsione partis læsæ & Paralysi partis opposita] Capitis vulnus aliquando sequitur convulsio partis oppositæ, aliquando ejusdem paralysis: Quandoque convulsio in parte affecta & Paralysis in opposita: Posterioris hujus ratio hæc esse videtur,

quod cum ad partem læsam fiat humorum & spirituum concursus, tum ratione doloris attrahentis, tum naturæ, præsidia sua eo ubertim transmittentis; his ex causis pars sana paralysin incurrit, defectu spirituum qui toti ad partem afflictam confluunt. Hæc autem convellitur, *ab iis spiritibus confertim ad eam irruentibus*: Cùm enim, docente *Platero* de funct. læsion. cap. 2. Spiritus animalis in nervis quoque contineatur æque ac in cerebro, cujus propagines sunt, si præterea cerebri parte læsa, iis turgida, amplior fiat & ἀθρόος ad nervos eorum confluxus, partem læsam inde convelli verisimile est: accedente maxime, juxta Excell. *Willis*, copula elastica, sive vapore nitro sulphureo, qui spiritibus immistus eos in explosionem, potiusquam in fluxum aut irradiationem adigit, unde eorum contractio & motus anomalus partium in quas irrumpunt: Copulam autem eam elasticam suppeditat ichor & sanies ex parte vulnerata exsudans.

§. 8. Vinitor robusto & bene habito secundum naturam corpore, cum contentionem cum suæ sortis homine habuisset, incalescenteque ira ligone hostem impeteret, alter jacto lapide incussit contusum in capite vulnus, secundum os bregmatis, parte sinistra, accepto vulnere: concidit æger & sine sensu stupidus aliquandiu manens, exsuscitatus resurgit, in ædesque deductus, accersito Chirurgo, optime tractatur: Quum dies aliquot sine verendis symptomatis constaret æger, præter dolorem, quem tamen ingentem ex vulnere percipere se aiebat, existimatum est vulnus lethale non esse, imò nec periculosum: Tandem quum post 7. augeri febris dolorque cœpisset, & æger per noctem aliena loqui, contrahique manus digiti viderentur, Medicum accersiri volunt: Ego vocatus, vulnus intueor, vulnerati faciem, aspectum, verba attendo: video hominem balbutientem, & gravate atque aliena loquentem, contractisque manuum digitis atque convulsis brachia attollere non posse cerno, sed veluti resoluta jacere: Tum his spectatis lethalibus signis, in præcipiti rem laborantis esse denuntio, ac brevi ægrum moriturum: quumque interea audirem missum esse per initia sanguinem, purgationem autem non adhitam, quam in capitis vulneribus plurimum valere docent *Hipp.* & *Gal.* constarentque adhuc satis vires, purgans præscribo, quod feliciter, & sine molestia operatum est: persistant nihilo secius symptomata illa gravia, resolutio convulsioni juncta, atque delirium, quibus pro ratione mederi studeo: Sed nihil proficientibus omnibus, æger in deterius lapsus obiit die xiv. ab accepto vulnere.

Dissecari cadaver sui jussere: E regione vulneris, *inter cranium & duram meningem*, fat multa puris copia inventa est, membranaque ipsa prætumida & decolorata, qua parte vulnus insederat, etsi nulla tamen in cranio subesset fractura scissurave aliqua, sed sola ex ictu concussio: unde factum est ut ictus violentia & contusione venulæ pericranii, sanguinem fundentes & ruptæ, saniei genitæ materiam præbuerint. *Valleriola lib. 3. Observat. 8.*

SCHOLIA.

I*Nter cranium & duram meningem, &c.*] Quomodo ad meningas usque sanies penetrarit, quum nulla esset in osse fractura aut rima, mirum potest videri: Sed mirari desinemus si intellexerimus conspirabile esse universum corpus, & ab ictus violentia incusso in caput lapide gravi, non solùm externas partes capitis, sed & internas quoque per consensum atque viciniam affici: Neque enim solum censendum venulas, quæ in pericranio sunt, ecchymosin facere in hujusmodi capitis contusionibus, sed & eas quæ intra cranium duram meningem vestiunt: quod dura meninx pericranio alligata sit, & ab ea per suturas pericranii ortus sit: Itaque quum ab ictu concussæ & ruptæ duræ meningis venulæ fuerint, ab illis saniem prodiisse, quæ dissecto cadavere intra cranium reperta est verisimile est: ut verissimum sit quod ab *Hipp.* lib. de cap. vulner, dictum est, vulnera capitis etiam exigua non vacare periculo, &c. *Idem ib.*

§. 9. *Elco Amsonius*, Frisius, studiosus, in seditione populari quatuor vulneribus saucius, uno in vertice, altero in musculo masseterε sinistro, utroque calvam penetrante; tertio in dextra frontis parte: quarto in manu sinistra: Is sexto vulneris accepti die Epilepsiam ter patiebatur, die vero nono, gravem capitis dolorem, cum vigiliis, febri continua, delirio & siti questus (quamvis horum quædam largiori veteris cerevisiæ potui propter sitim & febrem, alia deficiente causa, adscribi posse videbantur) tandem 15. morbi die exspiravit.

Postridie mortis caput examinatum est, Inventumque vulnus temporis sinistri penetrasse & cranium & utramque menyngem, in ipsam cerebri substantiam, ad duorum pollicum altitudinem una divisione, & altera ipsi proxima, unicum modo pollicem profunda: Os autem cranii fissuram, imo rupturam verius habebat, quæ ab ipso vulnere (quod latitudine pollicis in masseterε supra aurem eminebat) & per transversum digito supra suturæ lambdoidis initium usque ad aurem sinistram ferebatur: Sub cute, passim in occipite, & in tempore dextro, & frontem versus, contusiones, cum sanguine coagulato interfuso: sicut etiam inter calvam, potissimũ circa verticem, & lambdoidis initium ex sanguine grumoso macula ossi inhærens, mediæq; palmæ latitudinem adæquans visebatur. H. *Smetius miscell. l. 10. p. 560.*

§. 10. *Claudius Finalis* (de quo tit. de Soporosis affectibus) lapide ictus supra supercilium sinistrum, ubi excitatum vulnus contusum, tertio die extinguitur. Sublato cranii fornice in conspectum venit dura meninx livida & nigricans: Pia semiputris & fœtida, cum insigni sanguinis extravasati, & in grumos concreti, tum anfractibus, tum in ventriculis copia &c.

§. 11. Si sclopletorum globuli, vel aliud quodcunque telorum genus profundiora cerebri perrum-

perrumpat, nullus mortalium evadere mortem póterit, Cujus rei fidem mihi fecit Illustr. ac Fortissimus Heros *Henr. Ludov. Maximilianus Comes in Pappenheim*, &c. Cui anno 1633. 27. Junii, in obsidione arcis Altæ Stoffæ, tempus dextrum sclopeti globulo, in parte elatiore transfixum fuit, globulo in sinistro latere profundiora cerebri petente, unde omni sensu & motu privatus concidit, ac paulo post anno ætatis 23. expiravit: Eo conditura causa evisceraro, nihil fere sanguinis in cava descendente & arteria aorta reperi. *I. Iacobus wepferus Dissertat. de Apopl. p. 228. & 345.*

SCHOLIA.

P*Rofundiora cerebri perrumpat, &c.*] Mirabilis est capitis vulneratio quam recenset *Valleriola* Observ. l. 4. observ. 10. de milite, qui ænei tormenti globulum excepit in tempore sinistro, eo paulo altius egrediente, ex opposito latere, distracto & dilacerato utrinque cranio, qui citra apoplectica symptomata miraculo integre curatus fuit, nisi quod surdaster & cæcus manserit: Existimat equidem *Valleriola* nec cerebri membranas nec cerebrum ipsum læsum fuisse, quod tamen nequaquam mihi probabile videtur, non enim duræ matris conditio similis est intestinorum constitutioni in abdomine, quæ non raro illæsa manent gladio vel sclopetorum globulis cavum abdominis penetrantibus: lubrica namque sunt, liberioraque armorum impetui cedere possunt: dura vero meninx pertinacissime cranio, maxime autem circa suturam sagittalem validissimis fibris accreta est, adeo ut magno nixu cerebrum detegentibus avellenda sit: unde globulo petita, vel centies rupta fuisset, imprimis quia globulo à sinistro tempore ad oppositum transeundum fuit: Non minus a verosimili abest surditatis & cæcitatis causa quam ibidem addit, scilicet ab ictu, concusso cerebro, sanguinem in opticos & auditorios nervos incidisse & obstructionem peperisse, nam præterquam quod nulla in his nervis cavitas appareat, sanguis in profundioribus cerebri partibus, unde hi nervi exoriuntur, citra gravissima symptomata, quorum tamen nulla mentio ab ipso fit, effusus nunquam fuisset, imo vix ulla arte curari potuisset: Non minus admirandum est vulnus Nob. Poloni juvenis & boni corporis habitus, qui telo ictus infra temporum ossa, versus prominentiam ossium jugularium utriusque lateris, recta ad Regis tentorium perrexit, ubi ab equo prosiliens se Regi ostentavit, telum adhuc ita artificiose quasi & æqualiter per medium capitis infixum gerens, ut nulla pars illius magis aut minus ex uno aut altero latere promineret, ac præter febrem symptomaticam vix alia graviora, quam quæ vulneratos communiter comitari solent, passus est symptomata, eapropter solis Chirurgis cura commissa fuit, qui motum ad una statione ad alteram exercitum commodè sequi valuit: Ex his exemplis elucescit citra apoplexiam, aut aliam graviorum symptomatum colluviem, non solum intra cranium & duram matrem, sed & intra hanc & tenuem, quin etiam in ipsam cerebri substantiam, modo non quoque in ventriculos anteriores, innoxie sanguinem effusum fuisse: Verum merito hæc inter monstra recenenda sunt, Quotusquisque enim mortem, vulnere cerebrum penetrante evadet? si quid in re obscura divinare licet, minutiora tantum vasa tum à globulo tum à telo læsa, minusque sanguinis profusum fuisse existimo: Præterea utrinque sanguini exitus patuit, qui alias gravius capite contuso, magno ægri commodo non raro trepano parandus est: Denique in ambobus his admirandis capitis vulneribus, nec telum nec globulus æneus nobiliorem cerebri partem, medullosam scilicet profundiorem substantiam, ubi spiritus generantur, & unde in nervos derivantur, attigerunt: quæ si sauciata fuisset, proculdubio de utriusque vita actum fuisset cum supernarum cerebri partium vulnera haud adeo, experientia teste, incurabilia sint: Quæ luculentius confirmat *V. Coiter* Miscell. Observ. Anatom. & Chirurg. p. 122. his verbis, *Quod summa admiratione dignum existit, brutorum viventium cerebra detexi, vulneravi, & intactis nervis eorumdemque principio, & ventriculis mediis illæsis, exemi; at nullum vel vocis, vel respirationis, vel sensus, vel motus offensionis signum in iis deprehendi: Aves absque cerebro aliquandiu vivunt, ut quilibet in gallinis vel pullis gallinaceis, si rostrum superius cum dimidia capitis parte absciderıs, cerebrique majorem exemeris partem, experiri potest.* Visus autem & auditus in Nob. Polono illæsi manserunt, secus ac in milite apud *Valleriolam* factum est, quoniam telum Tartaricum, globulo acutius, duram meningem citius perfodit, minusque hanc membranam extendit vel concussit, unde etiam nervi optici & auditorii nec abrupti nec loco moti fuerunt, quorum alterutrum vel utrumque in milite factum suspicor: Quod si vero globuli vel telum quodcunque profundiora cerebri perrumpat, nemo evadere potest. *Idem ibidem.*

Nihil fere sanguinis, &c.] Illustr. Comitis fatum fidem facit non solum alibi saucio vase sanguifero insigniore, verum etiam intra cranium lacerato maximum sanguinis provenum perdi, quamvis mole quibusdam vasis in medio & imo ventre atq; artubus impares sint, si sinus & carotides juxta infundibulum excipiantur; atque totam cranii cavitatem oppleri posse, nisi vulneris amplitudo cumulationem impediat: nam cava descendens ut aorta vacuæ, plurimum cruoris statim post ictum emanasse docent; Ejus effluvium promovit quod rheda statim post illatum vulnus per loca aspera vehebatur; unde forte vasa majora magis sanguine exhausta visa sunt quam alias observatur. *Idem p. 346.*

§. 12. Vetula quædam Furiarum non postrema consuevit maritum sæpius egregie verberibus dedolare, quod plerumque patienter pertulit: Mense Julio 1673. cum nescio quas sordes scopis abstergeret, indignabunda uxor accurrit ac verbera intentavit, verum patientia tandem aliquando in furorem versa, à Marito scopis in tempore dextro fortiter percutitur, adeo ut dissolutis ac avolantibus scopis, acuminata scopisque infixa baculi pars tempus transiret: sanguine largissime ex vulnere emanante, à vicina amice monita ut illius curam gereret, verum renuit, mire in virum conviciis debacchata est, ac se jugulum propediem ipsi fracturam minabatur: In cœna irarum plena cibos devoravit ac potu se ingurgitavit: mox tamen foco assidens omnia assumpta evomuit, postea lectum petiit, surrectura nescio quam ob causam humi cecidit, & juxta lectum mane mortua inventa fuit.

Ex Illustr. Supremi Dicasterii Hassiaci mandato, Excell. D. Combachius cum Chirurgo vulgus contemplatus est, invenitque vulnus primo aspectu exiguum & quod tegeretur apice minimi digiti, verum indito vulneri stylo deprehenderunt baculi acumen altius penetrasse: cujus res maritus conscius factus, mox fuga sibi consuluit: detracta cuti circa musculum temporalem omnia sanguine suffusa erant: Remoto musculo temporali, in osse foramen rotundum, ac si sclopeti manuarii globulo pertusum & efformatum fuisset, occurrit: Ablato cranio, inter illud & duram meningem, item inter utramque meningem, imo in ipsa substantia cerebri plurimum cruoris inventum fuit, Ex substantia quoque cerebri duo fragmenta à baculo avulsa extraxerunt: Quibus rite expensis merito Vulnus lethale judicarunt. *Observatio Excell. & Clar. Dom. D. Ludovici Hermanni Combachii, Ludovici Filii, aulæ* Hassiacæ *Medici, communicata Excell. D. Wepfero; quæ est hist. 12. Exerc. de Apoplexia.*

SCHOLIA.

Vulnus vetulæ isti illatum gravissimum omnino reputandum, quo arterię temporalis ramuli sauciati fuerunt, ut ex larga hęmorrhagia statim evenienre patet; musculus item temporalis, os, meninges ambę, cerebrum ipsum cum arteriarum ramis anfractus intercurrentibus pertundebantur & lacerebantur, nó tantum spirituum animalium deliquium peperit, quin diu post acceptum vulnus plures actiones animales adhuc perficere potuerit, & ceu extra periculi aleam posita secure suis manibus indulserit; nam facinus mariti ante hūc diem insolitum phantasię obversans, adeo Irascibilem vim commoverat, ut sopito omni rationis imperio propriam valetudinem negligeret, in memoria conviciorum & criminationum ideas divite proventu fide reconditas concitaret, illas plenis faucibus evomeret, rabidę instar ultrices manus viro illatura, hinc inde oberraret, cibos ira præcordiis ferventibus voraret, potum intemperanter ingurgitaret, omninoque se verbis & gestib. ostentaret qualem se antidhac ad iram concita sæpius furibunda præstitit.

Omnia assumpta evomuit] Capitis contutionibus fortioribus, imprimis si vas aliquod sanguiferum intus rumpatur, aut cranium findatur, ejusque ut & cerebri vulneribus Vomitum accidere frequenter observatur, aliquando primo statim die & paulo post vim illatam, aliquando demum post diem unum vel alterum elapsum: *Hippocr.* l. 6. aph. 50. cerebro vulnerato necessatio bilis vomitum supervenire tradit, quod tamen non omnibus nec statim primo die contingere commentatores tradunt, quosdam enim alias ad vomitum minime proclives non vomere; alios vel assumpta solum, vel pituitam vel bilem multo sero dilutam, idque demum quarto, aut tardius vomitu rejicere scribunt: Anus ista, quæcunque iratum plena post inflictum vulnus devoravit & ingurgitavit, brevi rursus evomuit: forte bilis vomitus non emansisset, nisi vitæ filum præpropere abruptum fuisset, quoniam illa abundasse testantur animi motus vehementiores, ad quos proclivior erat & à quibus propemodum continue agitabatur: Causa vomitus istius adscribitur consensui vētriculi cum cerebro per nervos insignes, non solum orificia illius ambientes, sed etiam per universam ejus struem diffusos, tunicis inmerios, ac cum earum fibris coalitos & pene concretos: Sed cur noxa quam cerebrum ejusque meninges in his capitis affectibus experiuntur, prius in ventriculum redundet quàm in alias partes medii & imi ventris, quæ nervis æque luculenter dotantur, & quædam eorum insuper nervorum principio propiores sunt? non sine causa ambigitur. Apud anum istam cita ventriculi inversio vulneri superveniens adscribi posset nimiæ ejus oppletioni, & cibo & potu & post ictum factæ, à qua ventriculus ob hæmorrhagiam prægressam debilitatus magis aggravabatur, ejus nervi ad contentorum amplexum fortius cogebantur, & cerebrum in subsidium accersentes vehementius alias noxa affectum, amplius irritabant, unde veluti excandescens hanc excretionem imperavit: Verum, quoniam non raro vacuo stomacho graviter capite læsi vomunt, nodus his minime solvitur, atque omnino consensus cerebri cum ventriculo major quam cum aliis partibus fatendus erit, ob quam citius quam cum aliis compatitur, quamvis noxa gravius sollicitante cerebrū, nec ceteræ immunes permaneant, unde quoque singultus, convulsiones aliave symptomata tandem superveniunt: Intra cranium vomitus illecebræ, tum sanguis extravasatus exortum paris vasi attingens, tum potissimum segmenta cranii in tempore pertusi, tum baculi fragmenta cerebro ejusque meningibus infixa apud anum istam reputari possint. *Wepferus ibidem.*

Recte vero censet Vir Excell. noxam in ventriculo potius illucescere ob eximium consensum, præsertim si cibo vel vitiosis humoribus tunc temporis turgeat. At cū eo inani vomitus bilis accidit, præcordiorum quoque spasmus & concussio incusanda venit, jecoris, ejusque vesiculæ ac pororum choledochorum, bilem primo in intestinum, hinc in ventriculum excutientium, ab æquali ramorum sexti paris, per eas regiones diffusorum, ἐμδιεμῷ.

Humi cecidit, &c.] Proculdubio apoplectica, quia obmutescens opem implorare nequit, atque invalescente sanguinis intra cranium effusione, cerebro sanguinis pauperiem majorem experiente, magisque subsidente, compressione accedente forti apoplexia exspiravit. *Idem ibidem.*

§. 13. Nuper Studiosus Jurium egregius, infra orbitam sinistri oculi, prope nasum, absq; ulla læsione oculi à milite ense punctim vulneratus fuit. Paulo post loquela & ratione privatus per horas 24. sed jectigans, tandem revera cum stertore Apoplecticus mortuus est.

Aperto à me cranio, vidi vulnus per orbitam oculi & os cribrosum propre cristam galli factum, dextro quoque cerebri ventriculo inflictum fuisse: ex quo etiam magnam portionem sanguinis atri, grumosi & fibrosi, ad crassitiem & longitudinem medii digiti extraxi: Basis cerebri & regio cerebelli copioso sanguine extravasato refertæ erant, præterquam quod tota cerebri moles quasi ab inflammatione etiam rubicunda apparerēnt. *Observatio Cl. D. D. Maximiliani Henrici Egermeieri Professoris Friburgensis, ad Excel. Iac. Wepferum transmissa; quæ est histor. xi. Exercit. de Apoplexia.*

SCHOLIA.

ENsis apud Juvenem istum per os maxillę superioris secundum tenerrimum, & os cribriforme, ambo impetui non magno facile cedentia adactus, juxta cristam galli transversam è sinistro latere ad dextrum ventriculum usque transiens, proculdubio sauciavit ramum anteriorem carotidis insignem, ad pennæ gallinaceæ magnitudini accedentem; item ramos anteriores, qui prope cristam galli junguntur, ac sursum reflexi pluribus anfractibus prospiciunt, nam ensis loca hæc attigit: præterea omnia usque adeo cruore suffusa erant, ut nonnisi insignia vasa sanguifera incisa fuisse necessum sit: deniq; præter meninges etiam substantiam ipsam cerebri anterius vulneravit, nam usq; ad dextrum ventriculum penetravit.

Per horas 24. se jectigans] Jectigatio an convulsivus motus corporis fuerit, quo non raro alicubi nervoso genere graviter afflicto præ anxietate varie jactantur ægri, nullibique locum aut situm quieti aptũ reperire possunt, non mihi certo constat: qualiscunque fuerit, animalis omnino dicendus erit, qui xxiv. horis quibus perduravit, à musculis spirituum animalium irradiatione eousq; gaudentibus, ac molestiam quandam declinaturis perficiebatur: quoniam namque cerebellum & postica pars cerebri adhuc sufficienter per ramos arteriarum vertebralium & carotidis posticæ, forte etiam per quosdam anteriores irrorabantur, spiritus animales ad hos motus tantillo temporis perficiendos abunde produxerunt & suppeditare valuerunt. *Wepferus l.c.p.361. & 364.*

Dextro quoque cerebri ventriculo inflictum fuisse] Signa læsionis cerebri sunt eadem quæ læsionis piæ matris, addito hoc quod exit medullaris cerebri substantia, quamvis sit possibile quod cerebrum sit læsum, maxime à re subtiliter perforante, vel à re incidente superficialiter, & diminute tamen, & non exeat aliqua pars medullæ cerebri, exit tamen in pluribus, & teneas hoc esse cerebrum si exit aliqua substantia alba quæ appareat medulla, quia non potest esse nisi cerebrum, & maxime si exit in primis diebus ante tempus generationis saniei, quia interdum aliqui dicunt cerebrum exire à vulnere, & est forte sanies. Non negamus quin & post notabile tempus, & etiam tempore quo adest multa sanies, possit exire substantia cerebri, quia circa xiii. diem vidi ego exire substantiam cerebri, & etiam supervixit ille: Dico præterea quod hæc signa à Doctoribus scripta habent veritatem in pluribus, tamen vidi ego læsionem in panniculis & etiam in cerebro, & non fuit febris, neque aliquod malum accidens: Prædicta signa sunt quando cerebrum læsum est à re incidente, contundente & perforante, cum manifesta cerebri & cranii læsione, & etiam cum occulta. *Berengarius c.14.*

OBSERVATIO IV.

Contusio capitis lethalis post trimestre, ob copiam puris supra meninges & cerebrum effusi. 1. *Ob cranii fracturam & depressionem.* 2. *Sincipitis, ob sequutum serosum abscessum, tertium ventriculum prementem* 3. *Temporis sinistri, ob sanguinem effusum in cavitatem ossis sphenoidis.* 4. *Ob genitum in substantia cerebri abscessum.* 5. 6. *Ob sequutum abscessum in opposito latere.* 7. *Ob copiam puris inter utramque meningem collecti.* 8. *Ob inductam subditæ cerebri parti putredinem, salvo cranio.* 9. *Ob sequutam cerebri substantiæ necrosin.* 10.

§. 1. VUlnera capitis non solum periculum minantur ad xl. usque diem, ut vulgo creditur, sed diutius quin etiam, cum sæpius observaverim quosdam vixisse ultra tres menses à vulnere inflicto. Quidam enim percussus solea equi ferrea mense Junio, cum maxima contusione capitis, absque tamen ullo horum symptomatum quæ in his vulneribus alioqui suboriuntur, Cui licet secto loco contuso sanguis extra vasa effusus eductus sit, atque omnes partes contusæ expurgatæ medicamentis propriis, vulnere mensis spatio angustiori reddito, nunquam tamen id ad cicatricem deductum, aliqua portione puris continuo emanante, etsi læsio in osse nunquam apparuerit, nullúmque symptoma; Mense tamen Octobri oberta est *febris cum rigore* & vomitu; atque quarto die ab his symptomatibus obiit æger.

Aperto cranio, maxima copia puris inventa fuit supra membranam, & intra substantiam cerebri. *Marchetti Observ.15.*

SCHOLIA.

F*Ebris cum rigore*] *Nicolus* inquit quod Rigor in vulneribus capitis, sive cum sive sine fractura, & similiter in vulneribus nervorum nobilium eveniens, spasmum futurum prænuntiat & mortem: Nam rigor in his casibus causatur ex materia quæ fluxit à cerebro ad nervos, ubi & spasmum faciet & tandem sequitur mors: Nota tamen quod possit esse Rigor, nec sit signum mortis, quod fit ab alia causa quàm à solutione continui, nempe à sanie vel apostemate; possibile est enim ut sit febris continua vel interpolata in tali subjecto, & febris sit ægritudo, & non accidens ad prædicta & ab istis febribus causabitur rigor. Sed Rigor factus à vulnere in capite, stante læsione cerebri vel panniculorum, & stante sanie contenta sub osse, arguit virtutis debilitatem & consequenter mortem si perseverat. *Berengarius cap. 13.*

§. 2. *Franciscus Helm.* bene potus æstuante cœlo 23. Janu. 1655. lamina ferrea in osse sincipitis percussus, derepente quidem mutus factus, sensibus tamen & motu integris, adeo ut eo ipso, non minus ac postero & tertio die, in conclavi & atrio deambularet iracundus & mussitans, sæpiúsque manu elevata percussori quasi minitatus: Nocte diem IV. præcedente

dente supervenere convulsiones & lipothymiæ, quibus paulo post est extinctus.

Plaga post mortem demum, à Chirurgo incisa cute & pericranio, aperta est, craniúmque depressum & fractum repertum. An meninges fuerint læsæ non liquet, cum cranium aperire Chirurgus neglexerit. *B. Timæus Respons. Med.* 12.

SCHOLIA.

Quæsitum an contusio hæc & fractura cranii ex se & simpliciter pro lethali habenda fuerit? R. Contusiones & fracturas cranii periculosas quidem esse, sed non simpliciter & absolute lethales, nisi adeo vehemẽtes sint ut vasa cerebri & circa cerebrũ rumpantur, sanguisque ex iis ad principium nervorum effundatur: quod in præsenti casu non contigisse constat, quod neque per os, neque per nares aut aures sanguis effusus sit, nec sopor aut stupor sequutus: Aphonia quidem concussionem arguit, sed minus vehementem, cum sensus & motus integri permanserint. Inflammatio autem & convulsio, vera mortis causa, præcaveri potuissent ope congruentum remediorum, præsertim V.S. & apertionis cranii ejusdemque elevationis. Quibus accessit ira vehemens, aëris calidior constitutio & crapula, &c. *Idem ibidem.*

An meninges fuerint læsæ non liquet] Dubitatur in judicando an accidentia talia sint per solutionem continui in panniculis & cerebris, an per apostema, an per saniem contentam sub cranio, cum prædicta signa sint communia omnibus prædictis dispositionibus: Ut ergo removeantur tales dubitationes Medicus sit prudens & diligens in judicando, quia talia accidentia si veniunt subito, fiunt per læsionem panniculorum & cerebri, Et dicimus illa necessario esse ex illa causa, etiamsi veniant parum post. Et ultra hoc Medicus oculata fide videt notabilem fracturam, vel incisionem, vel perforationem, vel si non videt, certe considerata causa lædente, si fortis fuerit, judicabit illa accidentia sequi solutionem continui: Et quilibet est certus quod si talia accidentia veniunt subito, vel parum post, quod ibi non sit sanies aggregata, vel apostema, ergo fiunt per solutionem continui: Et ultra hoc veniunt accidentia fortia prædicta, & sunt subito in suo statu, & sic non contingit in accidentibus apostematum nec saniei contentæ, quia in illis talia accidentia habent principium, augmentum & sua tempora longiora. Sed quia accidentia saniei & apostematum, maxime calidorum sunt similia, & etiam conveniunt in hoc quod non veniunt nisi ad tempus notabile, erit etiam dubium an sint per apostema an per saniem? Pro quo dubio noto distinctionem accidentium prædictorum, & dico quod accidentia apostematis sunt majora quam saniei contentæ intra cranium, quia apostema est majoris nocumenti cerebro & panniculis quam sanies: Demum noscitur sanies, quia aliquid tenuis resudat à fissura cranii si qua sit, & cranium est male coloratum, maxime si sanies sit multa & malę cõditionis, Et si fissura sit angusta vel forte nulla, Interdum enim est multa sanies supra panniculum, laudabilis tamen, & non facit mala accidentia, sicut contingit in vulneribus & fracturis, in quibus magna ossis pars est amota, & panniculus est detectus, a quo sanies libere exit, & bene mundificatur & expurgatur, Sed sanies faciens prædicta accidentia est mali odoris. Sanies etiam leviorũ est mali modi, & majoris copię quam in apostemate, quia in apostemate labia sunt sicca & mali coloris, caput quoque est calidius in apostemate quam in sanie: Quando vero sanies est intra cranium, ipso non fracto, per venulam aliquam ruptam in panniculis, cranium est male coloratum, & æger sentit gravedinem in ea parte in qua est sanies, & interdum sanies exit per palatum, per nares & per aures: Præter alia signa considerentur causæ apostematis & saniei, ut an corpus fuerit plethoricum, qualiter regulatum, & cum quibus medicatum: Et inter omnia, si dubitat Medicus de sanie, debet aperire angustam fissuram, vel si non est fissura, debet cranium perforare & certificari an sit sanies, quia in omni fere ægritudine sunt signa dubia, ideo Medici sine mora debent talia facere. In istis tamen signis distinguendis magna est difficultas, & non agnoscuntur nisi ab experto, qui conjectura aliqua hoc cognoscat. *Berengarius cap.* 9.

§. 3. Maria N. post contusionem syncipitis, per integrum annum de Vertigine querelas habuit, tandem Apoplexia fortissima subito obiit. Inspecto cerebro, in sinistro latere tumorem, humore limpidissimo plenum, magnitudinis ovi Gallinæ, qui tertium cerebri ventriculum ex parte compressit aspeximus. *Tit. de vertigine.*

§. 4. M.P. impacto in sinistra tempora palo, graviter ictus concidit: Post obitum sinister musculus temporalis ruber, lividus & contusus apparuit: Remoto cranio, sanguinis circiter ℥iij coagulati & nigri invenimus, qui lateralem ossis sphænoidis sinistri cavitatem adimplebat, &c. *Vide lib. 1. Tit. de Soporosis affectibus.*

§. 5. Fœminæ cujusdam caput graviter contusum fuit, delabente assere quo officina claudebatur: A Chirurgo quodam divisa fuit cutis & caro ad os usque & pericranium abrasum, una cum ossis substantia aliqua: Vulnus diu apertum relictum est, nec ulla ossis fracti indicia aderant; Cúmque os tandem abscederet, portio quædem ossis, quæ separabatur, vi quadam ablata fuit à Chirurgo, móxque sanguis ex osse resudans visus est: postea *febris acuta*, cujus antea expers erat, ipsum invasit, tandémque interiit.

Post mortem aperto cavite, inventus fuit Abscessus in cerebri substantia, & membranæ ipsum involventes lividæ. *Isaacus Cattierus Observat. Medic. viii.*

§. 6. Procurator Nationis Germanicæ Patavii ex levi capitis Contusione, neglectis remediis per imprudentiam, primo pedum brachiorúmque paralysi, moxque maturo [illegible] facto cessit.

In elevato

In elevato vero cerebri ſyſtemate nullum alicujus momenti vitium; præter abſceſſum in oppoſito latere enatum apparuit. *Bartholinus Comm. in Pædanchonem M. A. Severini Exerc. I.*

§. 7. Quidam ex levi capitis contuſione incidit in paralyſim, poſt obiit. Illi repertus abſceſſus in oppoſito latere. *Vide lib.1.Tit.de Paralyſi.*

§. 8. Quendam vidi æſtate, parte media bregmatis leviter vulneratum, cute tantummodo & pericranio læſis, abſque ulla offenſa cranii: hic patiens nullum paſſus eſt ſymptoma; neque morbi principio, neque die quarta, quem tamen ſeptima invaſit rigor inſignis, cum concuſſione totius corporis, quod remiſſo frigore incaleſcere cœpit, prout contingere ſolet in Tertianis: Ego vero poſt intermiſſionem febris ipſum terebravi, licet nulla materia ex foramine effluxerit: Cum vero membrana utcunque humore difflueret, in illam infudi ſanguinem palumbi, ex ala ſtatim eductum, corroborando ipſius calori; qua tamen ſequenti die nigreſcente, applicui aquam vitæ ad XI. uſque, tandem Balſamum nigrum occidentale, ægro tamen XIV. extincto.

Secto cranio, atque bene undique deterſo & abluto, ac diligentiſſime ad Solem quaquaverſum inſpecto, nunquam potui in eo rimam aut aliam aliquam noxam videre: Verum ſecta membrana dura, ſub vulnere, inter ipſam & piam, maximam puris copiam deprehendi, non ſine admiratione, nullam fuiſſe rimam in oſſe, atque patientem *nullum paſſum eſſe ſymptoma* ad ſeptimàm uſque, perinde ac ſi non fuiſſet vulneratus: ut propterea ſeptima illud ſymptoma contigiſſe liceat conjicere, contuſione facta in membranis & cerebro, cujus cauſa aliquod vas fuerit diſruptum, ex quo ſanguis effluxit, qui cum omnium conſenſu extra vaſa concreſcat & putreſcat, ideo copioſa materia purulenta ſupra cerebrum congeſta fuit, ægro mortis cauſa. *Marchetti Obſ. Medic.Chirurg.* 14.

SCHOLIA.

Dubitare hic quis poſſet an ſecanda ſit dura meninx, quo exitus pateat ſaniei ſupra piam & cerebrum collectæ: quod ſcilicet puncta dura membrana convulſionum certum immineat periculum, ac proinde mortis? Id tamen nullum cenſemus, factis duabus terebrationibus oſſis, & patefacto uſque adeo foramine ut longa ſectio fieri poſſit ſupra duram membranam, & quidem hac ratione, quia magna vulnera capitis, quæ non ſolum ſecant membranas, ſed etiam cerebrum, ſanantur: Quando igitur certo conſtat materiam inter utramque meningem collectam eſſe, tunc tuto poſſumus devenire ad hanc operationem, utcunque periculi non expertem, cum alioqui nullo adhibito remedio certa mors immineat, atque ex Celſo, Præſtet anceps remedium experiri quam nullum, impiumque ſit relinquere ægrum remediis deſtitutum, Quod *Glandorpio* feliciter ceſſit in Bremenſi pugili.

Nullum paſſus eſt ſymptoma] Quam infidæ ſint ejuſmodi capitis contuſiones, & quam cautum deceat eſſe Medicum in præcavendo ſucceſſu, oſtendit *Pachequus* apud *Riverium* obſervat. commun. 38. Puella, *inquit*, annos nata 20. lapide percutitur paulo ſupra frontem, non deſerit conſueta munia, ſed poſt dies tres de dolore capitis obtuſo conqueritur, ſomnolenta fit, febris exigua admodum, 17. die motus convulſivi apparent, 20. rupto abſceſſu & excreto è naribus vireſcente pure moritur. D. *Viventius* in poſteriora cecidit, dies aliquot negotiis invigilat, poſt delirat, frigere ſe dicit, ſomnolentus fit, manum ſubinde capiti admovet, 11. die rupto abſceſſu ore excrevit materiam purulentam & ſtatim mortuus eſt. *Nepos* meus à contuſione capitis ſtatim triſtis factus eſt, de levi capitis dolore conqueritur: poſt menſem incidit in febrem continuam cum ſomnolentia & capitis dolore, ſurgebat ſubinde & clamabat, 7°. die morbi excreto pure per nares ſtatim obiit. *A. Bootius* cap. 1. de affectibus omiſſis, cenſet ejuſmodi abſceſſus genitos eſſe inter cranium & duram meningem, *Vide lib.* 1. *cap.* 1.

Ipſum terebravi, &c.] Circa modioli uſum obſervanda cautio quam affert *Marchetti* Obſervat. XV. ſcil. Eminentias rotundas undique circa vitream laminam, oſſe terebratione educto, eſſe ſignum manifeſtum aciem modioli non perveniſſe ad membranam ipſam, neq; perforationem fuiſſe cauſam mortis ipſi patienti: prout vice verſa iiſdem non apparentibus, indicium eſſe membranæ læſæ, ac proinde lethale, plurimis enim locis cranio adhæret.

§. 9. Anno 1636. Cæſarianus quidam miles à Suecico Equite ceſtra duobus repetitis ictibus in capitis occipite ita mulctatus fuit, ut expugnatus humique proſtratus ſemimortuus in xenodochium Ulmenſe fuerit deductus: Hic ſine cruento vulnere, abſque ulla cranii aut fiſſura, aut evidenti quapiam depreſſione, elapſis circiter novem ſeptimanis, cum & expedite loqui & ingredi valeret, nulloſque amplius ex contuſione dolores ſentiret, & recreandi animi gratia ſæpiuſcule obambulando genio ſuo indulgeret, de abitu cogitare cœpit. Verum dum proxima quavis data occaſione certo ſibi navigio diſceſſum decreviſſet, noctu ſalvus, ut quidem omnibus videbatur, ſomnum atque quietem capiens, ſubito in ipſo ſopore extinctus & mortuus eſt.

Cruciformi inſtituta cutis capitis ſectione, pericranii ab oſſe ſeparatione, & cranii in orbem facta diſſectione, partiúmque omnium diligentiſſima inſpectione, ne minima in cranio

in cranio rimula, nec ullum etiam leviſſimæ depreſſionis veſtigium animadverſum, verum in percuſſæ partis ſubjecta cerebri ſubſtantia, non ſecus ac in putridis pomis uſu venire ſolet, ad digiti craſſitiem enormis, & ad ventriculos fere anteriores penetrans putredo, & aliqualis piæ matris corruptio inventa, reliqua cuncta illæſa apparuerunt. *Ioh. Georgius Greiſelius in Miſcell. curioſis anni* 1670.

SCHOLIA.

ADmirationi fuit quod lædens illa vis, morbi & necis author, non proximas potius, ſed interiores magis partes percutiendo læſerit, quamvis experientia plurima talia obſervarit exempla. 2. Quomodo in cerebro temperati illi & pellucidi animales ſpiritus tam graviter turbari poſſint, ut & ipſi in momento quaſi cerebri ſiderationem admittant, partibus exterioribus ſalvis, Et 3°. quare putredo illa inſignis in ipſo cerebro ſuborta, & piæ matri communicata, nullos unquam partium internarum dolores, nullámque vel externorum vel internorum ſenſuum depravationem induxerint, ſed ex improviſo omnem ſentiendi facultatem cum ipſa vita abſtulerit: Hac igitur obſervatione Chirurgi notent ut nullas capitis percuſſiones, etiamſi partes cerebrum continentes illæſas invenerint, leves judicent: Nec percuſſis unquam indubitatam ſalutem promittant: nullóſque iis, in diæta præſertim, errores concedant, ſed eos potius arte, caute & prudente diffidentia ita tractent, quo Sacræ artis vera lumina exiſtant. *Phil. Salmuth. Cent.* 1. *Obſervat.* 12.

§. 10. Alteri vulnus illatum in ſuperiore capitis ſiniſtra parte, cum inſtrumento retuſo ſed nonnulli ponderis, quod exiſtimabatur periculi exors, utpote cranii oſſe illæſo, idcirco etiam negligentius curatum: ex caſtris, ubi vulnus acceperat in vicinam urbem delatus fuit. Supervenit huic & Sopor: Decubitus quoque ſupinus fuit, pulſus parvus ac creberrimus, mens nonnihil læſa, ad interrogata enim haud rectè reſpondit, Huic ingraveſcente malo univerſum dextrum latus reſolutum eſt, (cum tamen in ſiniſtra capitis parte vulnus eſſet) inde pernicioſus ſopor, à quo excitari non potuit, brevi vitæ exitu ſubſequente.

Cranio hujus ſublato, reperta eſt dura meninx ſiniſtra parte livens, ac ſimiliter ſub hac cerebri ſubſtantia, quæ apparebat, ſphacelo correpta: dextra cerebri parte cum ſua membrana haud male affecta, cranio etiam undequaque integro, nec tamen ullam rimam aut fiſſuram habente. *Dodonæus Obſervat.* 2.

SCHOLIA.

APparet & huic concuſſum fuiſſe cerebrum, nam dextræ partis reſolutio vulneris occaſione non videtur acceſſiſſe, ſed aliam ac majorem cauſam habuiſſe, ipſam videlicet cerebri ab ictu per inſtrumentum gravioris ponderis concuſſionem. Reliqua ſymptomata vulneri ſucceſſiſſe potuerunt; capitis ſiquidem oſſe tenus vulneribus, etiam oſſe cranii haud læſo, gravia quandoque ſymptomata accedunt, ac tandem ipſa mors. Aër frigidus hiſce vulneribus inimicus, à quo niſi vulneratus ſe non contineat, ſæpe in periculū adducitur: complures referri poſſent qui ex levi vulnere capitis, pericranio tantùm vulnerato, obierunt, qui ſe aëri frigido expoſuerant: Supervenit autem iſtis ſenſuum ſtupor, ac tandem profundus ac noxius ſopor, nonnullis etiam febris, deinde mors, ſed reſolutionem alicujus partis non memini in quoquam capite vulnerato, quàm in hoc, me obſeruaſſe: quamobrem non vulnus modo, ſed cerebri concuſſio morti occaſionem præbuiſſe videtur. Cur autem alii ex levi capitis vulnere perierint, qui ſui nullam aut exiguam rationem habentes, aëri frigido ſe expoſuerunt, nulla alia apparet cauſa quam quod frigidum, per denudati oſſis cranii poros, ad cerebrum perveniens, ſphacelo inducto ipſum vitiaverit, quo ſuperaccedente ægri haud diu vivere potuerunt, Nam ut aph. 51. 7. Quibus cerebrum ſphacelatum, id eſt, corruptum eſt, in tribus diebus pereunt, Si vero hos effugerint, ſani fiunt. Et in Coacis prænot. Cerebro corrupto, alii in tribus diebus, alii in ſeptem pereunt: hos vero, ſi effugerint, ſervantur: Cujus ſententiæ poſtrema verba veritatem de ſphacelo confirmato habere non poſſunt, ut *Galenus* ait, ſed de incipiente tantùm, & levi ad ſphacelum diſpoſitione prævia accipi debent, à qua æger diligenti habita curatione reſtitui poteſt, ut & ait *Hipp.* 3°. de morbis, Quod ſi morbus leviter, *inquit*, corripiat, ubi ſanguis diſceſſit melius æger habet, Si vero vehementer correptus fuerit, cito perit.

OBSERVATIO V.

Fractura oſſis Frontis lethalis obſequutam cerebri ſuppurationem. 1. *Vulnus Temporum, ob apoſtema in cerebro ſequutum.* 2. *In palpebra ſuperiori, ob excitatum in cerebro apoſtema.* 3. *Frontis, ob fracturam cranii, Fiſſuram duræ matris, & Iecoris ſequutum abſceſſum.* 4 *Frontis & bregmatis, ob oſſis fracturam & vomicam in contigua cerebri parte.* 5. *Vulnus lethale ob fracturam cranii & ſequutam cerebri phlegmonen.* 6. *Ob fracta oſſa bregmatis cum Introceſſione & Contuſione muſculi temporalis.* 7. *Ob Cranii fracturam, hinc cerebri ad corpus uſque calloſum conſumptionem.* 8. *Ob Cranii fracturam, & fragmenta cerebro impacta, cum ſanguinis diffuſione.* 9. *Ob Striatorum corporum læſionem.* 10.

§. 1.

§. 1. PVer octo annorum ob effractum frontis os, haud procul à sutura coronali, adeo depressa fuit subjecta cerebri medulla, ut adempta libertate destitueretur quasi omni motu, qui tamen paulo post iterum rediit, adaperta per exemptum fragmentum via per quam exitum ubi invenit lacerum cerebrum, extulit seipsum longe lateque supra os fractum, extimamque calvariæ superficiem, idque incremento tam uberi, ut Chirurgus necesse habuerit, (quod tamen sine præsente vitæ interitu factum) tantum parti huic nobilissimæ, & ad vitam summe necessariæ adimere, quantum recipiendo fuisset vacua ovi gallinacei testa.

Ex qua cerebri præcisi dilaceratione protinus expullulare ingens Fungus, primum quidem mollis ac albus, at mox duriore callo, ac cinerea crusta obductus, quo luxuriante tumore in dies, magis magisque increscente, ac in majorem molem elevato, neque spiritu vini, aut aliis remediis usu comprobatis, vel tantulum imminuto, *resolvebantur* tandem die XI. *nervi lateris oppositi:* manente adhuc firmo ac illibato tam animi quam corporis robore, licet biduo post vivendi finem fecerit, sub sudore frigido ac crebris nervorum distensionibus, *conversa* jam tum *in pus maxima laceri cerebri parte.* Cujus corruptio eo majorem admirationem excitavit in Medicis, quo minorem viderant virium jacturam biduo ante mortem quæ proculdubio morbo diutius reluctabantur, cum ob uberem humidi radicalis copiam, tum ob solida increscentis corporis fundamenta. *Tulpius Observ. lib. 4. cap.* 1.

S C H O L I A.

INgens Fungus.) Fracto vel contuso cranio Fungi nonnunquam, seu tumores laxi mollesque adnascuntur: *Ingrassias* de Tumoribus p. n. tr. 1. cap. 1. fieri scribit non secus ac fungos in lucernis hyemali tempore in ellychnii vertice Discooperta enim revelataque cerebri membrana, quædam prius substantia gossipinæ lanuginis imaginem repræsentat: deinde vero per halitum discussi vapores fumique, ob aëris frigiditate in eam substantia conglobati paulatim ab interiore calore deuruntur siccanturque, donec fungo similis substantia appareat, alteratam ab aëre esse membranam significans, *Langius* sicuti in stipitibus arborum humores semiputridi per corticem extuberantes in fungos coalescunt, sic vulnerato cranio humores cerebri affluere, qui ossis frigore condensati in speciem fungi concrescunt. Sunt Fungi qui sine noxa vitæ & emergunt & decurtantur, Vide exempla apud *Cornarium* ad lib. 1. Discor. *Schenckium* lib. 1. Observat. 5. *Paræum* lib. 9. Chirurg. c. 19. Quomodo sit tractandus, *Hildanum* cent. 1. Observ. 15. Sed curationem reddit difficilem si insigni cranii vulnere læsa sit membrana cerebri, vel ipsum cerebrum, Anno 1649. Puella 4. annorum vulnerata, ingenti in capite vulnere prostrata, cum insigni cranii contusione & fractura, patente cerebro, curatur à Chirurgo perito: Exactis sex hebdomadis labia vulneris livida apparuerunt, fungique duo protuberabant nigricantes, cerebri in formam anfractuosi: periculum abesse Chirurgus opinabatur: Ego vero sphacelatam partem videns male ominabar: Fungorum frustula sine dolore rescissa, sed paucis interjectis diebus vulnerata obiit, *Th. Bartholinus Histor. cent. 1. Obs.* 57.

Conversa in pus cerebri parte] Apostemati cerebri insigne exemplum exstat apud *G. Horstium* Observ. l. 9. Observ. 14. Vere mihi credas, *ait* l. c. *Bilgerus* cerebrum apostematum magnitudine ovi anserini extra calvariam corruptum propendebat & fermenti instar fermentabat: arrepto specillo in cerebrũ sinistri lateris apostematum intromisi, & sensim atque sensim cum specillo progredior usque quo posticam capitis partem pertingo, ægro interim negante quicquam se sentire: Decem vero diebus elapsis, supervenientibus ingentibus convulsionibus, juxta meam prognosin, vitam cum morte commutavit: prædictus tamen patiens, omnibus sensibus integris, quod mirum, ratiocinio, memoria, &c. utebatur.

Virium jacturam, &c.] Constitere scil. quandiu corpus callosum & cerebri meditullium intacta fuere, vitio intra corticalem cerebri partem coercito.

§. 2. In Nosocomio Patavino 1645. caput aperuimus viri in osse temporum vulnerati, qui x°. die decessit; vulnus ad cerebrum penetraverat, ubi apostema excitatum pure copioso abundans *Th. Bartholinus cent. 2. hist.* 34.

§. 3. Rusticus phalange in palpebram superiorem oculi sinistri vulneratur, & die 9. obiit: Interius orbita oculi in superiore parte punctim ita læsa conspiciebatur, ut una etiam officulum in duram meningem imprimeretur. In cerebro tantus abscessus purulentus latebat, ut superior cerebri substantia omnino in pus conversa videretur. *Vide tit. de Soporosis affectibus l.* 1.

§. 4. Curandum suscepi Polonum, cui cum instrumento isto bellico acuto, quod Poloni Schikan vocant, frontis ossi supra oculum sinistrum, grave vulnus inflictum cum cranii fractura, ut ipsa cerebri substantia egrederetur.

Cum die 14. obiisset, aperto capite inveni non solum fracturam in cranio, sed & fissuram in dura matre, non aliter ac si tenuis pilus fuisset superinductus, per quam substantia cerebri videtur fuisse egressa: Dum abdomen fuit incisum, in Hepate apostema insigne maximi fœtoris inveni: Et hoc observandum quod octiduo ante obitum ex vulneribus nullum pus amplius egressum sit, sed plane evanuerit: Pariter Paræus & Pigræus attestantur ex cap. vulneribus non solum in Hepar transire apostemata, sed & ventriculum, intestina & mesenterium, consentientibus Pecqueto, Barbette & aliis. *Ph. Iac. Sachs in miscell. cur. anni 1671. Observat.* 119. Ex commun. *Anton. Statlender*, Chirurgi Thorunensis.

§. 5. Sicuti inter cranium ac duram membranam nasci vomicam comperimus, ita quandoque inter duas meninges, duram ac tenuem, idem fit: interdum vero intra ipsum quoque cerebri substantiam: Nob. in conflictu duo periculosissima vulnera accepit: utrumque in sinistra capitis parte, unum in fronte, gladio cæsim adactum: alterum in aversa capitis parte, in declivitate ossis bregmatis, globulo plumbeo illatum, non in directum emisso, sed qui inflexum leviter in dexteram caput in transitu destrinxerat, &c. Cum utrumque vulnus penè consolidatum esset, jamque æger certo gressu ad sanitatem vadere videretur, præter expectatum extinctus est, exacta 4. septimana ex qua vulnera illa acceperat.

Dura meninx, qua terebrato cranio subjacebat, & aliquanto longius circumcirca, repentino sphacelo corrupta, nigricabat penitus, cum omni antea tempore, & paucis adhuc ante mortem horis colorem, omnemque constitutionem naturalem integra retinuisset: Apertum caput exhibuit illam ossis frontis fracturam, quæ licet profunda, atque ad superficiem internam penetrans, & digitos aliquot transversos longa, toto illo quatuor septimanarum spatio nunquam ullo pravo symptomate molesta fuerat, aut vicini vulneris consolidationem præpediverat: Quum autem ablata in orbem superiore cranii parte usque ad aures, & detracta quoque dura meninge eximendo cerebro intenti essemus, profluxit subito per aurem dextram magna sanguinis vis, non minus unciis octo aut decem, quantum conjectura æstimare licebat, à naturali statu penitus demutati, non crassi aut grumosi, sed liquidioris etiam quam par erat ac summe atri: Attente indaganti unde is prodiisset, deprehensum est vomicam in contigua cerebri parte, intraque ejus substantiam latuisse, cujus tunica à Chirurgo disrupta fuerat, dum manum inter residuam cranii portionem ac cerebri corpus adigens digitos longius introrsum usque ad latus impellit: Toto tempore quod vulneribus supervixerat æger, conquestus fuerat de ingenti ac valde cruciabili dolore in isto capitis latere, non fixo una semper in sede, sed qui vicissim modo in fronte paulo supra supercilium, modo in supercilio affligeret.

S C H O L I A.

Apparet Vomicam istam habuisse originem ex sanguine effuso è vena disrupta ex repercussu ictus, quo diversum occipitis latus à globulo plumbeo læsum fuerat: Cujusmodi repercussiones in capitis ictibus ac vulneribus satis esse familiares notum est: Quod vero sanguis, eo quem diximus modo, corruptus nec in pus excoctus fuerat, eius rei causa adscribenda est caloris in capite debilitati, quem valde infractum fuisse ipsis primum vulneribus, jactura quæ sanguinis ex iis profusi, deinde cranii terebratione ac cruciatibus istam curationem comitantibus notum est *Arnoldus Bootius de affectibus Omissis c.3.*

A P P E N D I X

Qua via in vulneribus capitis sanguis in auditorium meatum feratur & per aures erumpat.

P*Rofluit subito per aurem dextram magna sanguinis, &c.)* Cum nuper in medicorum corona hanc quæstioné moverem, Quare ossa quæ musculis temporalibus subjacent, pericranio, uti alia ossa non sint tecta atque investita, risu fui exceptus: Verum cum mihi sexto Januarii 1656. ab Ampl. Senatu hujus urbis esset demandatum aperire cranium cadaveris Fabri murarii, tunc temporis mea opinio, qua hactenus fueram gravidus, satis superque confirmata est. Nam quamprimum insignem in superiori parte cranii depressionem observaveram, simul etiam magnam concreti sanguinis massam inveni, qui partim per aures effluxerat, & partim meatum auditorium obsederat: Deinde vehementi desiderio viam cognoscendi tenebar per quam sanguis in meatum auditorium descenderat; Hanc cum accurate investigabam, simul etiam rationem & causam detexi, quare pericranium hoc loco musculos temporales tegat, minime vero os ipsi subjectum: Primo sententiam & responsionem quam Clar. *Tulpius* ad questionem propositam, Unde scil. hic esset sanguis qui sæpissime in vulneribus capitis per aures effluit, veram & opportunam inveni, nam expertus sum sanguinem a superiori capitis parte inter cranium & pericranium descendisse, atque ita spatium quod est intra os parietale & petrosum intrasse, inde vero tanquam per cribrum in meatum auditorium ulterius transcolatum esse: Deinde in hac demonstratione os petrosum magna distantia ab osse parietali remotum inveni, adeo ut eo loco ubi ossa à se invicem recesserant, motus notaretur, incipiens ab osse petroso & in parietale desinens, ubi tum in osse jugali dentata quædam symphysis ab interiori parte callo obsita (uti liquet in omni articulatione) illisionem impediens conspicitur: Ex his concludi potest, quod Pericranium, si os musculis temporalibus subjectum investiisset, sine ulla dubitatione tum etiam se inter os petrosum demisisset, verum ex ejus motu & illisione in masticando, loquendo, & alia quavis motione semper intolerabilem dolorem percepisset. *Paulus Barbette Anatom. Practica lib.2.cap.1. Ex communic. Jobi Mekeren Chirurgi Amstelodamensis.*

§.6. XVI.

§. 6. XVI. April.1676. in puero x. annorum,ex fractura cranii defuncto, ubi calvariæ partem superiorem debite abstulimus, inveniebamus ad duram meningem,eo loco ubi fractura se exhibebat, & trepano apertio facta,purulentæ materiæ notabilem quantitatem: meningem hæc à cranio separaverat, arcte adeo eidem adhærens,ut nullo instrumento separari posset, imo ipsam meningem suppuratam hic reperiebamus, Nec sola meninx pus hic exhibebat,etiam sub ea cerebrum se offerebat magna satis parte purulentum, Imo & sinus longitudinalis non exiguam puris quantitatem continebat: In latere opposito, in quo integrum cranium, grauis notabatur cerebri inflammatio cum vasorum insigni amplitudine: Repleta hæc sanguine concreto summe nigricante; eodem etiam repletus sinus longus,à quo similiter ac ramis omnibus,per tenuem meningem cerebrique anfractus distributis, materia quædam lenta alba,similis Polypo cordis dicto,continebatur: Ventriculi cerebri aqua in totum repleti tenui satis alieno nullo colore saporeve gaudens, Pectus repletum aqua purulenta,qualem jam per aliquot annos expectoraverat; Imo pulmo uterque ea parte quæ dorso vicina, fere consumptus. *Gerardus Blasius observ. Med.xvij.*

§. 7. Nobilis Virgo febre continua correpta est,cui successit delirium, media nocte custodibus obdormientibus è lecto surrexit,cubiculo exiit,aut è fenestra cecedit, aut ad mensam offendit: Attonita ex ictu casuve facta est,vomuit, nihil in cute apparebat, sex horis post interiit.

Ossa bregmatis estracta erant & intro detrusa, reliquum os ad suturam lambdoidem fissum erat: musculus temporalis plane contusus: Fundum ventriculi deprehendimus subrubrum & maculis rubris perspersum, ac si ictum aliquem vimque passus fuisset: Admirationi id fuit: At credo à casu id fuisse. *Ballonius Histor.4.Tom.2.consil.*

§. 8. Puero ex alto baculus in sinistram capitis partem perpendiculariter decidit, unde fractum cranium: Successit convulsio,paralysis,mors die xv. exhausto ad corpus callosum usque cerebro *Vide lib.1.tit.de Paralysi.*

SCHOLIA.

AD *corpus callosum usque*] Cerebri duplex substantia est corticalis & medullaris; quarum illa, docente *Willis* Anat.cerebri cap.10.spirituum animalium productioni: hæc eorundem dispensationi inservit: atque hanc spirituum emporium potius quam officinam esse inde probat, quia animalia quæ memoria, imaginatione & appetitu excellunt, cerebri medulla ampliori instruuntur, prout observare est in homine & quadrupedibus perfectioribus: at quæ facultatibus istis parum pollere videntur, uti quadrupedes minores, item volucres & pisces, iis Cerebri cortex uberior, sed pars medullaris minima existit: Experimentum inter pueros familiare est gallinæ caput acu transfigere,interim illa,cujus cerebri moles transadigitur, aliquandiu vivat valeatque: Cujus ratio est, quod ejusmodi animalibus fere tota cerebri compages sit mere corticalis,quare à tali noxa illata,(quamdiu medulla immunis perstat)spiritus in minori copia generantur, ast eorum commercia ad vitam necessaria haud ideo statim interrumpuntur: Hinc vero simile miranda quædam vulnera capitis, cum evidenti cerebri læsione, cujus etiamnum particulæ vita superstite demptæ sunt,non lethalia fuisse, quod cortice tenus offensum fuerit, illæsa medullari substantia; quam ubi vitium attigit, fatis concedendum fuit.

§. 9. Anno 1663.Decembris 23. Nobilis quidam à rustico fuste in vertice percussus fuit, ictu tam vehementi ut protinus in terram tanquam apoplecticus corruerit: ac carnii fragmenta quædam in terram disiecta sint, quædam in cerebrum intrusa apparuerint: Statim obligatum vulnus, necessariaque medicamenta adhibita, sed neque loquela neque auditus restituta, nam immobilis jacuit ad xxx.usque Decembris, qua die circa IX.noctis obiit.

Aperto cranio,reperta est fissura à sincipite ad occiput pertingens: fractura in osse frontis, cujus fragmenta quædam per duram & piam matrem cerebri substantiam subjerant: Ejus ventriculi & substantia sanguine effuso fœtidissimo repleta: *Tulpius responsion.Med.viij.*

Striatorum corporum vulnus

§. 10. Insoliti ensis rarum vulnus, pugnabant nempè armata manu strenui bini cives anno 1675. 12. Septembris, quorum unus in Orbita alterius nomine *Cynela* oculi internum consauciavit canthum: cutis, cuius palmaris extremitas Phlebotomum crassitie non excedebat: Inflicto vulnere statim vertiginosus varios voluitur in gyros,tandemque concidit: hinc ducitur ad Chirurgum,qui attonitus hæret,paruam dum adeo cernit continui solutionem, interea vulneratum audit semi delirantem: explorat hic,sed frustra,stylo penetrationem:ingressum enim negabat vulnus ob parvitatem:inde exequitur,quæ prima vice exigunt vulnera,spectatorem se prebens, quid inde sequturum,foret, Interea cum miser omnino in Nostocomium transfertur,ibique diligenti cura phlebotomias varie iterant, dum immani fremebat delirio convulsivisque torquebatur motibus,tandem decimo quarto die horrida rigidus convulsione Morti sucubuit.

SCHOLIA.

Cadaveris dissectioni me invitat Anatomicus noster *Dominicus le Roy*, præsentibus pariter Chirurgis qui Curationi profuere. *Dominico* scilicet *Pasdialono* & *Ioanne Curto*: vulneris ergo 1°. observamus progressum, Phlebotomatum n. extrinsecè apparebat prope oculum: Interne verò oculus abrasus, & ob humoris affluxum in tumorem elevatus, perforata postmodum interna Orbitæ parte sub processibus mamilaribus in corpus striatum intime penetravit, & quod notandum, ne gutulam quidem sanguinis extrauasati ibi vidimus, nihilque aliud præter naturale, sed ex simplici solutione continui periisse fatendum.

Ex hac historia clare patet, quidquid probabili conjectura docuerat Uvilisius in sua incomparabili Cerebri Anatome: profecto simplex continui solutio in cerebro, dummodo in callosum nõ pertingat corpus, necessario non interficit: docent hoc Historiæ à *Clarissimo Wepffero* Exercit. de loco. Affect. in Apop. p.224. citato, de milite quem recenset *Valeriola*, affecto vulnere per utraque tempora penetrante ex globulo ænei tormenti integre sanato, nisi quod cæcus & surdaster euaserit: cæcum crederem, quia sub tubo longitudinali, & supra nervos opticos falx cerebri ex necessitate vulnerata fuisset, qui in consolidatione debet abbreviari, & cum dura meninx cranio arcte alligetur, per consequens se abbreuiando juxta latitudinem, falx nequit secum duram matrem trahere, sed potius corpus callosum cui annectitur in aliqualem rapiet ascensum, ex quo nervi optici fortasse loco dimoti fuerint, & hinc cęcitas: surdaster verò, quia ex fractura temporum ossis, sanguis per squamosam illius suturam descenderit, suaque mora interna auditus organa alteraverit: Sanus denique evasit, quia per corticales tantum cerebri ambages vulnus penetravit, nullamque callosi corporis, aut medullæ oblongatæ partem læserat: ita dicendum de strenuo Polono telum gerente per medium capitis ex utraque parte infixum.

Interea si anfractuum cerebri simplex continui solutio, dummodo sine affluxu sit humoris, ex se non est lethalis, non ita tamen in Corpore calloso, medulla oblongata, aut cerebello, in quibus inevitabilis mors; pari non tamen modo, nam secto in vivo animali cerebro, cordis non tollitur motus, aut respiratio, si vero cerebellum attigeris, statim vitales cessant motus juxta *Willisii* De Conff. Anim. lib. 4. cap. 1. hypotheses, quod in Regia etiam Academia Galliæ felicissimo experimento confirmatum vidit Eruditissimus *Du Hamel*: Nemo tamen ignorat vires, quas in striata retulit corpora *Willisius*: equidem in illis olfactorii terminantur nervi, optici in thalamos è quibus fibras illuc emittunt, medulla oblongata fibrillis pariter in illa desinet, unde impressiones omnes quæ à sensuũ exteriorũ Organis ad cerebrũ perveniunt, necesse est striata corpora penetrare, & si denique nervorum Origines eo desinunt, centrum erit omnium impressionum, sensorium comune, in quo sensus viget interior & Regia animæ: Hinc est quod læso ex simplici vulnere striato Corpore, quamvis sine humoris affluxu, statim concidit corpus, hinc delirium, convulsio, & denique mors.

Primo itaque ex inflicto vulnere sequuta statim fuit Vertigo, ex qua Corporis prolapsus, quoniam ex recissis nonnullis in striato corpore fibris, spiritus in illis contenti non ordinario influxu Medullam oblongatam irradiabant, sed dispersi per cerebrum undequaque circumvoluebantur, & hinc vertigo, spiritus autem ita circumvolventes influxum nervis suspendebant, unde corpus necessario concidit.

Secundo, delirium non tam à natura spiritum deducitur, sed etiam à motu, dum in confusionem agitati, huc & illuc sine lege tumultuose feruntur, unde ex recisis nonnullis fibris in corpore striato, spiritus per cerebrum tumultuantur, Dextro striato corpori sano cogitationes varias, & puturbatas cient, ex quibus delirium: cum autem sine lege per cerebrum agitentur spiritus, inordinatè pariter in nervos irruunt, & tunc convulsiui oriuntur motus, & sic læso corpore striato per consequens etiam commune sensorium nec integras recipiet species, nec voluntarios efficiet motus, commerciumq; omne, cum cerebello intercipietur.

Ac si ex unico tantum striato Corpore sequitur hemiplegia, cur ergo ex recisis fibris hæc sequuta non fuerit potius quam convulsio, & si convulsio, cur universalis, dum sanum dextrum erat striatum Corpus, & reliquæ partes? Ad hæc responderem quod paralysis contingit, cum spirituum per nervos deficit influxus, culpa viarum vel spirituum, equidem recisis in sinistro corpore striato fibris, certè non omnibus, quia paruum erat vulnus, ordinariæ phlebotomiæ simillimum, per consequens spirituum non totalis intercipiebatur in nervos influxus in parte sinistra, nihil autem omninò in dextra: Vlterius nervorum in voluntario motu termini, non omnes in striatis Corporibus: equidem in tota medulla oblongata radicantur, fibræque striatorum Corporum ad commercium inserviunt, quatenus sensuum organis, medullæ oblongatæ, & per hanc cerebello se insinuant, unde læsis nonnullis in striato Corpore fibris continget tantum falsa objectorum representatio, non verò intercipietur totalis spirituum influxus, influxus tamen spirituum à falsa imaginatione promotus, ob male representata objecta erit inordinatus, ideoque ex delirio convulsivi motus: dummodo autem aliqualis è corpore striato in medullam oblongatam permaneat influxus, ab illa postea in omnes continuabitur nervos qua propter convulsivi potius motus, quam paralysis sequuti fuere.

Cur verò motus convulsivi in parte tantum sinistra non contingerint, eo modo quo fit hemiplegia, ratio est, quia inordinatus spirituum in nervos influxus, non tam tumultuabatur in parte sinistra, sed etiam in dextra, quamvis sana, Etenim spirituum agitatio per totum cerebrum delirium progignens, inordinate pariter dextro striato Corpori sano confusas efficiebat cogitationes, quamobrem non mirum, si etiam ab illo spiritus tumultuariè & irregulariter nervos irradiabant, unde convulsiui Motus.

Observatio communicata ab Excellentiss. Jo. Baptista Fantono, Sereniss. Principis Pedemontii, &c. Medico.

OBSERV.

Observatio VI.

Vulnus Exiguum Frontis lethale, ob rimulam in osse & sequutam cerebri phlegmonen. 1. *Ob pus inter cranium & duram meningem, Et os corruptum.* 2. *Leve, jam trimestri consolidatum, lethale ob pus supra membranas & cerebrum effusum.* 3. *Frontis exiguum leth. ob puncturam utriusque meningis & cerebri sequutum abscessum.* 4. *Ob vitium meningibus & cerebro communicatum, nigredine se prodens.* 5. *Ob sequutum abscessum infra substantiam cerebri.* 6. *Sinistri bregmatis, ob pus intra cranium & membranam subsistens, ac cerebri ea parte consumptionem.* 7. *Neglectum lethale ob sequutam meningum phlegmonen, illæso cranio* 8.

§. 1. MEmini olim dum Avenione Medicinam factitarem, casum accidisse hujusmodi, ut non satis perspecta Rima, mulieri cuidam secundũ frontem vulneratæ, mortis causam attulerit: Ad cauponam cum multi insolentes impurique homines accederent, ubi se mero implessent, unus assidentium probe potus & hospitæ cum propinasset, illaque renuisset, gestans manu vitreum poculum ioco vinum in illam cum proiicere vellet, una & poculum vino plenum projecit, vulneratque exiguo ac plane contemnendo vulnere mulieris frontem: Accitus Chirurgus linimenta admovet, nullus capitis dolor, nulla verenda symptomata nec primo nec altero die insequuta sunt: tertio dolor gravis, febris, totius faciei ingens tumor, rubori & inflammationi conjunctus: mox delirium & convulsio quædam, interceptaque quasi vox: Apertum vulnus, adhibitique multi Medici & Chirurgi, magnitudine casus inopinati acciti, *rimula vix conspicua* apparebat, quinto die mors.

Dissectum cadaveris caput Prætoris urbani iussu; ingens phlegmone intra calvariam inventa; dura meninx tumens, dura, livore affecta, & ingenti puris copia suffusa: erat autem tanta puris congesti copia, ut librarum fere duarum pondus æquaret: Hic eventus miserrimus fuit, illud ut verum esse fateamur quod notavit *Paulus*, Rimam in capite mortis nonnunquam causam extitisse. *Valleriola lib. v. append. locor. comm.*

SCHOLIA.

R*imula vix conspicua*] Cujus ratione abrasione utendum fuit, quo ejus progressus animadverteretur: Notat verò *Marchetti* Observat. Med. Chirurg. xv. Non solum totam abradendam rimam, aut sedem instrumenti ad fundum usque, verum si alterutrum descenderit usque ad meditullium, omnino deveniendum esse ad terebrationem, nullo licet alio præsente symptomate, hac ratione, quia materia purulenta ex labiis vulneris ad meditullium defluens, per ejus vasa ad membranam etiam penetrat; inter quam & cranium congesta, patienti mortem infert: quod in plerisque observavit, qui propterea administrata perforatione omnes convaluerunt.

§. 2. Adolescens fuste lignea è salice, levi quidem illa sed ex alto demissa, accepto contemptibili vulnere in capite, xi. die moritur: Qua parte telum impactum fuerat, Os livens apparuit: E regione partis vulneratæ, inter cranium & duram meningem, pus inventum est &c. *Vide tit. de Paralysi lib.* 1.

§. 3. Alium vidi leviter vulneratum media capitis parte, non detecto osse, & nullo apparente symptomate, qui à Chirurgis sanatus, tribus post mensibus, quibus incolumis semper vixit, correptus fuit febre maligna, sine ullo symptomate vulneris capitis: Post septimam dolor capitis subortus loco vulneris inflicti tribus ante mensibus, in quo jam ad cicatricem deducto nihil apparuit, ægro xiv. mortuo.

Secta calvaria modo jam dicto, pus supra membranas & cerebrum deprehendi: ut propterea vulgi opinioni credendum non sit, post xl. diem capite vulneratos ratione vulneris mori non posse. *Marchetti Observat. p.* 39.

§. 4. Anno 1602. 13. Martii, *Caroli Cornicii* Studiosi caput aperuimus, qui punctim ense tenuissimo, in dextra frontis parte, qua capillitium attingit, ante xvj. dies noctu ictus fuerat: Vulnus angustum erat admodum, ut communis pisi quantitatem non admitteret: Calvaria cum utraque meninge perforata in Cerebrum alte penetrarat, abscessumque fecerat, in

quo puris albi unciæ fere tres latebant: Abſceſſus labia rubeſcebant, venæ in tenui membrana ſanguinis ruborem nigricantem præ ſe ferebant: Undecimo vulneris die cum Epilepſia febricitabat, inde per duos dies naturales totos cum quadrante mediocriter habebat: Tandem XIV. morbi die paroxyſmo febrili (mitiori tamen quam priori) reverſo moritur. H. *Semetius miſcellneor. lib. x. pag.* 578.

§. 5. Periculum maximopere in capitis vulneribus apparet, in quibus facillime & leviſſimo negotio mors ſubſequitur, propter facilitatem inflammationis pericranii & perioſtii, ex quibus oritur inflammatio membranarum ipſius cerebri, quo facto crebro mors imminet: Quare conſulit *Hippocr.* l. de vulneribus imperans vulnera capitis, etiam levia, non eſſe contemnenda, experientia edoctus mortem facillime hujuſmodi vulnera comitem habere, ut pluries experti ſumus, & præcipue in quodam Coquo, qui cum à puero vulnus leviſſimum & nullius fere momenti recepiſſet, ſeptima die convulſus obiit.

Reſerato capite, è directo vulneris paucam nigredinem, penetrantem duram & piam meningem vidimus uſque ad corpus calloſum. *Dom. Panarolus Pentec. iij. Obſervat. xxxvij. p. 39.*

§. 6. Quendam vidi leviter fauciatum ſummo vertice, in quo exiguum abſceſſum infra ſubſtantiam cerebri prope nervorum exortum reperi: Is avellanæ nucis molem vix æquabat: Semeſtre poſt inflictum vulnus obiit, ægro valetudinem obtinere nuſquam conceſſum. Hinc diſce *temerariam* eſſe non debere vulnerum cerebri *prognoſin. Pet. Pigray Chirurgiæ lib. 4. cap.* 0.

SCHOLIA.

T*Emerariam prognoſin*] In capitis vulneribus admodum cautum eſſe decet Medicum, ob varietatem ſupervenientium ſymptomatum, quibus obviam eundum: Obſervatum quibuſdam temporibus omnia properandum vulnera, parva æque ac magna, lethalia fuiſſe, ob aëris peculiarem conſtitutionem, cognitioni noſtræ imperviam: Annus quidam à me adnotatus, in quo capitis omnibus vulneribus prope ſuperveniebat gangræna, ea ambiens duorum aut trium digitorum latitudine, quibus accedebat exigua febris, quanquam pauci interirent: Plurima alia vidi nullis manifeſtis ſtipata ſymptomatis, quæ tamen mors fere ſequebatur, quanquam levia eſſent, ſi præſertim febris tertio ab ictu die invaderet: In omnibus tamen quibus lethalia fuere, repertus in ſubſtantia Iecoris abſceſſus. *Idem.*

§. 7. Adoleſcens annorum xvij in ſiniſtro bregmate parvo lapillo à puerulo vulnus recepit: Hic Chirurgo ſtatim ſe concredidit, qui ineptiſſima gravique manu, ac linteis aſperis ſic crudeliter vulnus exiguum ac tantum cutaneum tractabat, ut in dies id magis recrudeſceret & carnem ſanam conſumeret, Puer autem in reliquis omnibus ſe bene gerebat & hero ſuo inſerviebat: Circa 18. diem ab accepto vulnere, ſe ad me contulit patiẽs, ut luſtrarem quomodo ſe res gereret, huic cutis circumquaque ad cranium uſque ſinuoſa erat, & ſinu quidem vaſto, in quo pus multum continebatur, ex carne ipſa colliqueſcente & humore qui eo ferebatur putreſcente, quod pus tantum exire poterat cum manu premebatur: hoc ipſe videns cavitatem hanc ad inferiorem partem aperiendam eſſe monui, quo putredo & ipſe calor extraneus cerebrum ſuppoſitum non afficeret: Id ſe facturum pollicitus eſt vulnerarius, nullam enim eo tempore ſedem habebamus permanentem, ſed cum exercitu Regio ultro citroque ferebamur: Circa diem 24. accitus ad eum me contuli: febriebat hic jam à quatriduo febre aſſidua, graviter oculos aperiebat, ſoporoſus, oculis tumidis & viribus propemodum dejectis, urinæ ſanæ: Sinus autem adhuc integer erat fœtidoque pure refertus, quod ignarus ille nihil earum quæ juſſeram præſtitiſſet: Hæc omnia cum viderem, non dubitavi cerebrum affectionem jam conflaſſe ex vicina putredine, unde Illico cutis & oſſis perforationem adeundam eſſe perſuadebam: At ſtupidus ille cum audiſſet os perforandum eſſe, Niſi febris eſſet, inquit, vulnus facile curam ſuſciperet: xxvj. expiravit:

Iuſſi Calvariam cadaveris aperiri, Annuit vulnerarius, fretus mortem contigiſſe febris injuria, non capitis affectu, cum ſciret os à vulnere ne minimum fuiſſe offenſum: Os quidem integrum omniſque injuriæ expers novit, invenit tamen non parvam puris copiam inter cranium & membranam, quam ex ſupernis partibus ſtillaſſe non poterat non cenſere, vidit & cerebrum totum ea parte liquatum & in pus verſum: quod nullam aliam ob cauſam factum fuiſſe putare debebat quam cervicoſa lethalique ſua ignavia: *Botallus de vulneribus ſclopet. cap.* 18. §. 29.

§. 8. Virgo Nob. cum in choreis incaluiſſet, & capite in poſtem incidiſſet, *vulnuſculum in vertice* contrahit, ubi cutis vix læſa fuit: Illa quia neque dolorem, neque inflammationem ſentiebat

sentiebat, primo & secundo die vulnus, aut potius contusionem, plane neglexit: Tertio die incepit parum dolere, quare *Barbitonsorem accersivit*, qui rasis crinibus cutem vix læsam animadvertens, Virginem irridebat, quarto vero capitis gravitate & *febricula* correpta est: Ego sexto die morbi ad ipsam vocatus, comperi ipsam delirantem, faciem & oculos inflammatos, & linguam aridam, ita ut sequenti die de vita discesserit.

Aperto capite sanguinem sub cranio collectum, & cerebri membranas inflammatione correptas invenimus, cranium tamen nequaquam læsum fuit. *Fabritius Hildanus cent.* I. *Observat.* 21.

SCHOLIA.

V*Ulnusculum in vertice, &c.*] Hinc perspicuum fit vulnera capitis, quantumvis minima, præcipue quæ circa suturas occurrunt, non esse negligenda: Infiniti enim ramuli venarum & arteriarum, ex una & altera parte membranarum cerebri, circa suturas concurrunt & suturis inseruntur quorum beneficio cerebrum cranio alligatur & suspenditur: Quapropter contusiones ea in parte facile ad cerebri membranas, magno cum ægrorum periculo, extenduntur. *Hildanus ibidem.*

Barbitonsor cutem vix læsam animadvertens, &c. Familiaris sæpe error vulgaribus Chirurgis, qui si nec tumorem nec insignem læsionem animadvertunt, securos esse ægros jubent ac si nihil sinistri subsequi possit: Insigne exemplum vidi Genevæ anno 1667. mense Iulio: Iuvenis, nomine Varinus, causarum forensium Procurator, dum in caupona combibonē blasphemiis in Deum insurgentē increpat, ab eo poculo stanneo in sincipite percutitur: levis inde cutis læsio: Chirurgo se committit, qui sex dierum spatio cicatricem inducit, superstite tamen capitis gravitate, quam robustus æger neglexit: post trimestre insignes dolores ventris succedunt comite diarrhoea biliosa: postea febris intensa accidit cum delirio, intra verba subsistente, comate, vultus rubore, oculis flammeis: per octo dies cruorem mucosum, aut pituita perfusum, copiosissimum ore & naribus effudit, centesimo die ab ictu accepto obiit: Iudicium meum fuit & Clarissimi Medici Senioris Dom. le Clerc, hæc omnia ab intempestive occluso & negligentius tractato vulnere contigisse, quod capitis apertio demonstrasset si nobis ejus reserandi copia facta fuisset.

Febricula] Cur præsente inflammatione membranarum cerebri febricula tantum orta est, quæ acuta fere esse solet? Dic febrem hanc fuisse symptomaticam, cujus focus procul à corde dissitus erat, ut sola fuligo ad cor permearet, putredine in venas non diffusa: Quando ejusmodi in casibus acuta succedit febris, tunc contingit cum essentialis jungitur putrida, humoris portione ad partem dolore affectam & debilem excussa.

OBSERVATIO VII.

Capitis vulnus lethale ob cranii particulas in ambas meninges defixas, hinc subortum Apostema:
I. *Bregmatis sinistri, cum Contusione dextræ partis cranij, cujus fragmentum membranas penetrabat.*

§. 1. RUricola quidam mediocris staturæ annor. circiter 33. cum arborem altiorem cerasa decerpendi gratia ascendisset, ex improviso de cacumine in lapidum acervum, ad radicem arboris collectum cecidit, atque calvariam, os nimirum frontis & temporum ita perfregit, ut ab hac contusione & violenta contusionis solutione, meninges, seu utrumque cerebri involucrum, non modo graviter disruptum atque divulsum, sed etiam mediocris cerebri portiuncula simul elisa fuerit, His ita animadversis, statim vicini Balneatores vocati per tres septimanas fere vulnus obligarunt, donec vulneratus ob paupertatem in Nosodochium Vlmense receptus fuit, ubi postea vulneris hujus curatio *G. Riedlin* demandata fuit, qui summa per quinque septimanas adhibita diligentia effecit ut cerebrum, ea quidem parte qua propriis nudatum membranis Dei beneficio & naturæ bonitate, nova quadam cuticula membranosa, proveniente à pericranio interiori, non tantum contectum ac consolidatum fuerit, sed & toto illo tempore nulla omnino graviora symptomata animadvertere licuerit: Quia vero locis duobus distinctis atque latentibus, sectione demum patefactis, mediocres cranii portiunculæ in ambas cerebri meninges adeo fortiter depressæ fuere, iisdemque tam arcte incubuere, ut ossicula hæc nulla propemodum arte, neque per ullum Chirurgicum instrumentum elevari, atque in pristinam suam stationem seu locum restitui potuerint, tandem sub finem canicularium accidit ut per latenter abscedentes particulas, ex utriusque involucri cerebri compressione dolores, ex doloribus humorum affluxus, & ex humorum putredine tandem apostema subortum fuerit, quod postea convulsionibus ansam præbuit, quos paulatim mors subsequuta est, Non quidem ex vulnere cerebri per se ita lethali, sed ex supervenienti accidente factum fuisse plane existimo, Quod ex dissecta & aperta calva innotuit. *Observatio. Mosis Heldt Medici Vlmensis, apud* Horstium *Tom.* 2. *lib.* 2. *Observat. vj.*

§. 2. Nobil. Iuvenis ætatis annor. 23. temperamento calidus & humidus 27. Iulii 1618. nocturno tempore in tumultu publico lædebatur, ita ut vulnus appareret in regione bregmatis sinistri usque ad os ipsum, quod transversim rimam conspicuam exhibebat, prope quam de substantia cerebri portiuncula nucis avellanæ minoris quantitate eximebatur: In altera parte versus posteriora contusio aderat, osse bregmatis dextro versus interiora compresso: mox à vulnere & contusione, forte simul & semel à diversis adversariis factis, vomitus, ingens hæmorrhagia, ἀναισθησία & sopor p.n. adfuerunt: 28. Iulii, Sopor hic continuabatur, ubi *dextri lateris convulsivi motus* interdum, *sinistri* vero *lateris totalis paralysis* observabatur: Deligato vulnere sensus aliquis per clamorem apparebat, subinde rursus ingruente somno, qua ratione 29. & 30. Iulii fere in eodem statu permansit; At 31. Iulii paulo vegetior à somno astantibus manus obtulit, & signa intellectionis exhibuit, nondum auditu & linguâ operante: hic clystere adhibito, ob obstructiones à tempore læsionis hucusque persistentes, alvum laxam reddidimus, unde 1. Aug. loquela primum, absque tamen auditu, quodammodo sequebatur, sed non sine gravibus convulsionibus Epilepticis interpolatis: At 2. Augusti tam intellectus quam sermonis & auditus operationes exactiores erant, pulsu febrili, quam ob causam mutationem intra 24. horas prædixi lethalem, qua ratione sequenti 3. Aug. ante meridiem, recurrentibus iterum animalis facultatis læsionibus, vitam cum morte mutavit.

Demortuo 4. Aug. cranium apertum fuit, ubi vulnus dextræ partis tantum cutaneum usque ad os cranii deprehendebatur: at contusio sinistræ partis tanta erat, ut admiratione omnino dignum, quod animalis facultatis operatio eousque sese colligere potuerit: tota enim regio bregmatis sinistri contusa deprehendebatur, ut cute remota, sua sponte octo ossa separarentur, de quibus unum acutius in ipsam substantiam cerebri, per utramque meningem impressum inveniebatur: Ab hac contusione rima sub vulnere prædicto suam originem habebat, & ad auris usque os petrosum in latere sinistro progrediebatur. *Greg. Horstius Tomo 2. lib. 2. Observat. 1.*

SCHOLIA.

D*Extri lateris convulsivi motus, Sinistri totalis paralysis.*] Quidam, ut *Cassius & Aretæus*, statuerunt nervos in exortu suo ita implicari, ut dextri sinistrorum, & contra sinistri dextrorum partes perreptent, seque mutuo intersecent: Hinc ergo facile respondent cur dextris quomodocunque affectis, sinistri vel convulsionem vel paralysin patiantur. (*Quam opinionem quoque tuetur Prosper Martianus comm. in Hippocr.*) Sed optime hæc ipsa αὐτοψία refutantur, quia reclamat observatio Anatomica: Alii non ad nervos, sed ad plexus arteriolarum respiciunt, quos ita quoad dextram & sinistram partem implicari ac divaricari volunt, ut facili negotio possit fieri materiæ denegatio vel transmissio: hinc igitur dextra laborante sinistram resolui statuunt, propterea quod illi spiritus jam non amplius transmittantur: Sed hæc opinio suis tutoribus relinquitur, tum quod vasa arteriarum & venarum, quoad utramque partem non ita inter se implicentur quemadmodum præsupponant, tum etiam quod spiritus animalis, qui sensus & motus author est, non per arterias sed per nervos distribuatur. Relinquitur probabilis responsio *Laurentii* lib. 10. qu. 6. ubi inquit, Potest è vulnerata parte dextra ichoris portio κατ' ἴξιν in superiorem ventriculum dextrum decumbere: ab eo in sinum tertium, qui communis est cavitas: in eo sinu qui continetur humor velut in centro est cerebri: quare si formæ elementaris motum sequatur, in decliviorem partem decumbet: at sanæ partis situs declivior esse solet, decumbit enim æger in sanum, non in latus saucium, doloris metuens: Quid ergo impediet quo minus è tertio sinu in quartum, & ab eo in spinalem medullam, è diverso percussæ partis, interdum decumbere possit humor, unde paralysis? Afferri potest & alia ratio, quod per vulnus natura excrementitium humorem excernere soleat, tum per fluxum sanguinis, tum per medicamenta, quæ trahunt hauriuntque humorem, ita ut bene expurgetur pars affecta: at opposita pars quæ non expurgatur, facile afficitur, vel per sympathiam, vel materia ad eamdem transmissa ac decumbente: *Gul. Ballonius*, libello de convulsionibus, plures recenset causas: Quibusdam, *ait*, videtur id fieri propter spiritus & sanguinis partis sanæ consumptionem, idque ob inflammationem sauciatæ partis: Et credibile est partis sanæ naturam sedulam ac sui diligentem suas copias ac suppetias ad partem læsam misisse, unde ea pars sana postea paupertate spiritus & sanguinis laborat: Hujus rationis author aliam & rationem adstruxit: Ait enim convelli partem sanam, resoluta ægra, per translationem humoris morbifici à parte læsa in ægram sanam: hic enim humor cum teter sit, in cerebro aut convulsionis aut furoris occasio existit: Si vi naturæ in faciem effunditur, erysipelas promovet, quod solutionis morbi & vitandi periculi causa observatur: Sin pars frustra nititur excutere illam saniem & virus, concussione frustra tentata, motu convulsivo id extundere ac exigere nititur: Et cum in vanum id fiat, consternatur natura, ac victa morboque superata procumbit: Aliis æquius esse videtur si ad simplicem sympathiam, quæ sine materia fit, saltem analoga confugerint, cum consensus fit dextrarum partium cum sinistris: Verum omnibus diligenter subductis, rationi videtur affinius, ut convulsio partium sanarum ad extremum potius naturæ conatum referatur, Est enim parti sanæ, incolumi & à læsione tutæ, vi & necessario occumbendum, id quod citra manifesta argumenta reluctantis naturæ fieri nequit: Itaque cum capite saucius, particula tantum læsus sit, cætera vero sanus, mirum non est si motibus quibusdam inordinatis natura sese tueri velit adversus instantis mortis & dissolutionis impetum, & quoad ejus fieri potest obsistat. *Videatur dictum Ballonii commentarium, ubi fuse ea rationes ad examen revocantur.*

OBSERV.

OBSERVATIO VIII.

Capitis vulnera sequuta cerebri substantiæ *& ventriculorum* putredo. 1. *Temporis dextri lethale ob factum* Abscessum *in cerebri penetralibus.* 2. *Occipitis, ob Fissuram in interna ossis parte, & sequutum* Abscessum. 3. *Casus lethalis ob sequutam* cerebri suppurationem & ulcus. 4. *Vulnus rotundum & angustum juxta suturam sagittalem lethale, ob sequutam* putredinem dimidiæ partis cerebri *&c.* 5. *Cicatrice jam obductum lethale, ob* cerebri partem putrefactam. 6. *Lethale ob ingens in cerebro* Apostema, *specie batur curatum.* 7. *Faciei à sclopeto inflictum leth. ob læsionem meningum & sinistri cerebelli principii necrosi affecti.* 8. *Occipitis & verticis ictus lethales ob* Abscessus *in cerebri substantia genitos.* 9. *Occipitis à sclopeto, ob sanguinem circa basin cerebri effusum, ac cerebelli syderationem.* 10.

§. 1. APerui quam plurimorum in capite vulneratorum cerebra, in quibus plusquam cerebri partem dimidiam undiquaque putrefactam, Ejusdem lateris ventriculum pure fœtido, viridi & crasso refertum, Atque in cerebrali substantia apostemata putidissima deprehendi. *Coiter libello Observat. Anat. & Chirurgic.*

§. 2. Dom. de Villeneuve catapultæ ictu *circa Tempus dextrum læsus est* insigniter: Effractum os partim Temporis dextri, partim frontis: Occalluit tandem pars longo tempore: Cum Londinum venisset, *speciem quandam pareseos* in parte eadem, nimirum in brachio pati visus est: tandem venit Lutetiam: sexagesimus aut septuagesimus dies exactus erat, ut plene restitutus & securus videretur: Cum vino *Venerique* paulum *indulgere vellet*, dolor in veteris vulneris loca obortus est: intolerabilis erat, inquies, vigiliæ, dolor lancinans, levia deliria, intra verba solum: febris assidua, omnibus provisum remediis, Denuo aperta cicatrix, nil profectum, dolor mox in parte antiqua sæviebat, mox in alteram partem, velut desultorius redibat, comatosus factus, mors.

Aperto cranio, nescio quæ sanies, sed exigua, in parte, in qua dolor fixus videbatur, apparuit: sed in cerebri penetralibus abscessus erat, à quo credibile manasse saniem tam sævi doloris parentem. *Gul. Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. p. 251.*

SCHOLIA.

CVm veneri indulgere vellet.] Quam noxia sit venus in capitis vulneribus demonstrat *Fabritius Hildanus* cent. 1. Observ. 19. Exemplo Iuvenis, qui vulnere afflictus capitis, & pene sanatus, ex veneris intemperantia in febrem lethalem incidit: Non minus periculosum esse vulneratis nervis ostendit idem ibidem observat. 22.

Speciem quandam Pareseos.] Hippocr. prognost. est in Coacis *Quibus Tempora secantur, iis ex adversa sectionis parte convulsio contingit: Iacotius* comm. in Coacas duas causas reddit, unam quidem naturalem musculorum motum; alteram evaporationem & saniei suppressionem, quæ cerebrum petens spiritus animales dissipat torporemque inducit: principia vero nervorum afficiens, in parte quidem oblæsa resolutionem, in ea quæ vero integra est, convulsivos motus excitat: Clarius Fabritius Hild. cent. 2. Observ. 8. Dum oppositus musculus, seu partis sanæ, fungitur officio suo, maxillam ad se trahit, læsus vero, quia interim quiescit, fit ut maxilla versus partem sanam non sine maximo dolore & vitæ discrimine trahatur: Interim tamen aliquid putridi vaporis communicari ex convulsione brachii apparet.

§. 3. Miles acinace sauciatus fuit in posteriore capitis parte, cum læsione ossis occipitis: Die xxiij. obiit Interna ossis fissi superficies corrupta apparuit, Et Abscessus magnus in sinistro cerebri latere latitans. *Vide lib. 1. tit. de Paralysi.*

§. 4. Anno annos xvj. puer Nobilis Herbrorum gentis decem annorum, hyberno tempore cum æqualibus pleno, ut solent, cursu glaciem transmittendo, in caput cecidit, unde paulo post ille *Febri* correptus est, Advocatis Medicis, omnem in curanda hac febre diligentiam, ac frustra impenderunt, xi. die puero fatis concedente.

Demortui cranio aperto, ulcus cerebri ovi magnitudine deprehensum, quo dissecto aqua fœtida promavavit. *Observatio Tobiæ Cneulini Medici Augustani.*

§. 5. Bononiæ quidam ab equo calce vehementer percussus in capite, juxta suturam sagittalem vulnus accepit rotundum & angustum, ad cranium vix penetrans, Ob percussionis vehementiam *Arantio*, Chirurgo felicissimo, offensionis cerebri suspicio oriebatur, quare incisa capitis cute in formam crucis vel x. literæ, os detexit, quod etiam terebra perforavit ad interiorem fere laminam usque, nam ob sanguinis effluvium profundius penetrare nequivit: 2. die rigor febrilis, quem sequebatur æstus, supervenit: A principio

con-

conquestus est de capitis, præcipue de colli intenso dolore lassitudineque brachiorum: Febri quartanæ, qua ante diu laborarat, rigor; brachiorum lassitudo, casui; colli dolor, contorsioni inter cubandum assignatus est: Paucis diebus post facta evacuatione & sanguinis missione, febris omnino remisit, mitiora sunt reddita omnia symptomata, *nunquam* tamen *vulnus mihi placuit*, erant enim vulneris labra tenuia, squalida, depressa, flaccida & mali coloris, minime (ut in non lethalibus vel non periculosis) subdura & tumida, mediocriter, absque inflammatione tamen, & vividi coloris: xix. die accessit rigor, & cum eo maxima atque violenta inferioris maxillæ conquassatio, *vomitus biliosus*, singultus, capitis ingens dolor, inquietudo, delirium, vigiliæ, facultatis ventriculi retentricis imbecillitas & colli rigiditas: Rigor erat frequens, inordinatus, absque calore comitante, ut in quartanæ rigoribus contingit: sequenti die, excepta colli convulsione, inquietudine, maxillæ concussione, omnia symptomata multum remisere, & tandem mortuus est.

Apertum fuit caput, & invenimus putredinem dimidiam cerebri partem occupasse; in ventriculo laterali & medio, qui tertius dicitur, plurimum tum puris tum aquæ subrubro colore tinctæ vidimus: dura membrana fuit integra, & è regione vulneris aliquo usque libera à cranio, accreverat in illo loco membranæ caro laudata, quæ etiam cranii foramen obturarat, *Coiter in Observat. Anatom. & Chirurgicis.*

SCHOLIA.

HOc idem in multis similibus vulneribus interemptis deprehendi; unde periculosiora penes me sunt cranii vulnera, in quibus integra cute cerebrum læsum est, vel ubi sub dura membrana læsa vena vel arteria (quod levi de causa contingit) sanguinem effundit, quam si simul membrana sit vulnerata: Si quidem horum plures atque illorum vidi curatos, nam membrana dura cerebri ob suam densitatem atque crassitiem, nec sanguinem emissum, nec pus sub ea genitum emittere potest: Hac de causa nisi reprehensionem & calumnias metuerem, in gravibus & periculosis capitis vulneribus, ubi vel contusionis capitis, vel perrupti vasis sub membrana manifesta haberentur signa, auderem hanc durã cerebri membranam perscindere: etenim ut in omnium, sic in horum vulnerum curatione, præcipuum est perficere ut vulnera optime expurgentur, nam omne quod tangitur à putrido putrescit. *Idem Ibidem.*

Vomitus.] Vomitus in læsione capitis aliquando argumentum debet esse ad majorem cautionem quam ad concludendum de fracto cranio: Et hoc notandum est, quia multi hac in re hallucinantur: Sic multis de causis post casum aut ictum potest vomitus succedere, & tamen non erit fractura ulla: Servus N. cecidit in caput, vulnus factum, vomitus satis frequens, nil tamen cranium læsum erat, Recens erat cœnatus: *Ballonius Epidem. lib. 2. pag. 215.* Contingit vero ejusmodi in casibus vomitus per sympathiam affecta dura meninge, quæ quamvis motu careat, cum plurimis in locis cranio firmiter alligetur, probabile tamen est eandem in partibus quibusdam aliquando saltem contrahi & corrugari: Certe in sternutatione contrahi ipsam & remitti extra dubium est: Hinc cum ab hujus læsione vomitus aut motus convulsivi invisceribus aut membris succedunt, in causa est hæc membrana, quæ alicubi contracta aut diducta, eodem spasmo molem intus contentam implicat: Singultus eidem causæ assignandus: Quod & accidit compatiente cerebro ventriculi orificio per nervos sextæ conjugationis.

Nunquam vulnus mihi placuit.] Inter signa quæ mortem præsagiunt, cum Medicus videt febrem, & aliquod malorum accidentium, cum depressione labiorum vulneris, & malo colore sine sanie, arguat indubitatam mortem: Et si videat denigrationem ossis, quæ non removetur ferro eam fricando, signum est quod non sit ex Medicina, sed arguit saniem malam & corruptam sub cranio, quę si corrupit os, etiam corrupit panniculum: Præsentibus ergo signis prædictis signis prædicetur mors. *Berengarius cap. 13.*

§. 6. Miles hasta læsus in ipsa cerebri substantia, cicatrice obducto vulnere, & eductis quamplurimis ossium fragmentis, septem & ultra septimanas sanus aliis inserviebat ægris: In octava vero convulsus cum moriebatur, causam subitaneæ mortis intueor, Vnam cerebri partem corruptam, putridam (visu admirandum) imo consumptam & in putredinem conversam vidi. *Observatio Samuelis Costeri Med. Amstelodamensis.*

§. 7. E Nosocomio Patavino quidam ex vulnere capitis accepto curatus, ut quidem credebat, certa salutis fiducia cum exiret, xl°. à vulnere die morte inopinata defungitur: Causa exitii cum variantium opinionibus incerta esset, mox aperto cranio evidentius comparuit, ingenti viso in substantia cerebri Apostemate. *Th. Bartholinus comm. in Paduanchonem A. Severini Exercit. 3.*

§. 8. *Claudius Ruban* Moduno Helvetius, ann. 24. habitus carnosi, pagi Regnans in Comitatu Montbelgardensi incola, Sabbathi vespere diei 18. Febr. 1671. statione peracta domum rediturus, itineris non mediocriter forte potum comitem, intra vrbis novæ Montbelgardi portas, aliquot passus præcedebat: Expecta me, acclamat sequens, directa (forte jocando) in præeuntem bombarda portatili, vel displodam: Dictum factum, & displosa bombarda, quam plurimorum conatus tota die explodere non potuerat, vulneratus

ratus *Claudius*, super portæ mediæ limine consistens, tota mole concidit: Ab occurrentibus & ipso reo erigitur, è diversis in facie locis sanguine diffluens, ad Chirurgum ductus: Circa horam I. pomeridianam à S. P. jussus illum adivi: Vocatus Chirurgus clavum displosorium, dimidiam digiti minoris partem longum ostendit, quem à posteriori temporalis musculi dextri latere, immediate supra os jugale suo apice, (ut in vulnus intrusione ostendebat) ad ossis maxillæ inferioris apophysin adactum extraxerat: Exponit insuper ferreæ mineræ globulos octo rotundos, quos e malæ sinistræ totidem vulneribus avulserat: Horum unum infra os jugale penetrabat, alia paulo inferius perspersa erant, digitum transversum plus minusve profunda: Imperitia Chirurgi phlebotomia prætermissa fuerat: quare præmisso clystere e brachio sinistro vena tusa est: Successit brachii sinistri paralysis: circa horam I. matutinam, quæ diei 5. initium erat, aphonus & veternosus factus est, crus sinistrum resolutum, accesserunt sudores copiosissimi, animi deliquia sine febre: hora II. matutina mortuus est.

Trihorio post mortem elapso, examinata octo faciei vulnera panniculum carnosum non perforasse, sed in eo subtitisse inventum est: unicum ad os zygoma, aliud paulo inferius pervenerat: Aperto cranio, vulneratæ meninges, & sinistri cerebelli principium nigrum & corruptum apparverunt, & ex ipsius substantiæ intimis, ossis ex conico acutum cranii forte frustulum extractum est: In profunditate vulneris, ab adacto clavo displosorio, aliud ossis frugmentum octava parte majus, ex confracta bazi ossis temporum, in musculo masſetere invenimus: Quum cranio reposito reductum pericranium & cutis consuerentur, vivi lumbrici prægrandes in conspectu nostro naribus egressi sunt, e ventriculo illuc ascendentes, quorum forte insignis copia ibidem stabulabatur. *I. Nic. Binningerus cent. v. Observat. L.*

§. 9. Rusticus cœlebs annorum 30. sanus & boni habitus, ebrius à compotatoribus sociis aliquot vulnera in occipite & vertice ad calvariam usque accipit, postquam prius verberibus iidem commilitones atrociter totum ipsius caput, nucham & sinistram axillam excepissent: Vulneratus prima quidem vespera vulnera Chirurgo liganda commiserat, sequentibus vero diebus, ope nescio quarum herbarum consolidantium, spreto & valedicto Chirurgo, ad cicatricem fere ea perduxerat, cum nona à vulnere die febris & scotomia supervenit, & xiv. sinistri bruchii ac cruris resolutio, quibus præsentibus Chirurgum denuo in auxilium & consilium vocat: Chirurgus necessariis adhibitis nihil proficiens, die xxi. rem ad me defert, qua examinata, & cum Collegis communicata, *Trepanum adhibendum duxi*: Divino igitur auxilio implorato, & cute die eadem per chiasmum secta, die sequenti xxij. cranii perforationem, *non obstante Plenilunio*, modio ἀβαπτιστῳ institui, præmisso prius clystere, capitisque convenienti inunctione: Exsecto osse festucæ meningi incumbentes sublatæ sunt, & membranæ ipsi mel rosaceum impositum est: Os vero tectum fuit linamentis siccis mollissimis cum pulvere cephalico, totoque curationis tempore, tam quoad externa quam interna, nil intermissum fuit quod ipsa fractura cranii alias requirit: Septima die lethargico sopore captus, dextri oculi & oris occlusionem crebrasque vomitiones patiebatur, sequentibus vero melius habuit, emanante per foramen pure fœtido, pauxillo tamen, ac nona quidem pedem movere cœpit, recurrente tamen die 14. sopore, emanentibus autem vomitibus, venis vero frontis arteriisque elatis ac turgentibus: xv. nulla nec ad melius nec ad pejus mutatio sequuta: xvj. verò & sequentibus scotomia major facta, accedentibus oculorum convulsionibus & distorsionibus, adeo ut 24. hora 4. pomeridiana, sine tamen accessione aliorum symptomatum, animam exhalarit.

Sectione post mortem instituta, sanies inventa est purulenta in ipsa cerebri substantia; In dextra occipitis parte, pellicula instar abscessus contenta, unciarum quatuor: Ipsum cranium plurimis contusionibus contortum, Matris vero duræ venulæ subfusco sanguine instar picis distentæ: hæcque ipsa & pia meninx discolores, illæque à contusionibus læsæ, erant: Saniei autem supradictæ globulus alias purulentus, vasculo carneo inclusus, proxime adhærebat, ut mirum non sit quod mortuus fuerit: mirum autem sit quod tamdiu sine gravibus symptomatibus, delirio potissimum, supervixerit. *I. D. Horstius observat. Anatom. I.*

SCHOLIA.

T*Repanum adhibendum duxi.*) De Trepano non tantum dubitant multi an tutò adhibeatur, sed & sunt qui omnino id reiiciant, dum statuunt quamvis cranii fracturam sine Trepano, sine cranii apertione curari posse: Non diffiteor absque cranii perforatione multas fracturas cranij, præsertim hyberno

hyberno tempore, & apud Germanos, quibus non ita lethales ut Neapolitanis, Florentinis &c. accidunt, curari posse: At non omnes nec semper, uti alias statuunt antiqui Hebræi, *Vgo Lucanus*, *Theodericus* aliique, quorum alii internis vulnerariis potionibus id fieri posse profitentur; alii vero extrinseca medicamenta commendant, spreto & rejecto Trepano: Ast sæpe in cranii fracturis non potest removeri materia exsiccanda (loquor verbis Galeni) nisi fiat apertio, ob defectum scil. ligaturarum, præsertim si ῥωγμὴ accidat internæ laminæ salva manente externa, aut ξυμφορά, quamobrem tunc Chirurgus adhibendus, ossisque particula circa fissuras eximenda, ut virus egrediatur per viam liberam, osse scil. amoto. Multæ igitur fracturæ cranii curari possunt, & sæpe sine apertione, si simplex φλάσις contingat, si ῥωγμὴ tanta sit ut materia exire possit: Sed non omnes, ut notavi jam antea, nec semper, quemadmodum D. Iuris apud nos nullis medicamentis externis aut internis menti & sanitati restitui potuit, qui tamen Trepano adhibito salvus evasit: vti etiam Nobilem ante sexennium Gillæ feliciter à me curatum recordor. Quando vero adhibendum, quando reiiciendum? Si certò constet cranium non depressum, nec ita fractum esse ut cerebrum inde lædatur, sique saniei tam exigua quantitas sit, tantumque naturæ robur vt medicamentis absumi & dissipari facile possit, & contrarii certa symptomata desint, Trepano non opus est: Sæpe enim à contusione cranium ipsum non læditur, sed nervus, (quem casum proponit Hippocr. 58. aph. 5.) aut vena, è qua effusus sanguis in ipsa cerebri substantia putrescit sæpe & mortem infert, uti nostro ægro accidit: Aliquando evenit (inquit Celsus) ut os quidem totum integrum maneat, intus vero ex ictu aliqua vena rupta aliquid sanguinis mittat, qui concoctus dolores infert oculosque obcæcat: quo in casu summe conducit phlebotomia & clysterum vsus: sæpe etiam interna purgantia exhibentur si temperamentum frigidum sit & phlegmaticum, corpusque robustum sine febre. Si vero id non certo constet, & accedant accidentia mala, incisio instituenda: cum etiam fracto cranio facile festucę & frustula membranas lædant, ac in ipso fissuræ loco enata humiditas in saniem abeat & ad membranas distillet, unde communiter interire solent qui à capitis vulneribus moriuntur, mature cranium aperiendum ut sanies exire possit, festucæ & aliæ res c. n. removeantur, quarum præsentiam febris, vertigo tenebricosa, scotomia, dolores acuti, vomitiones, sopor, torpor, paralysis, delirium &c. nunc coniunctim nunc sigillatim, pro alia atque alia vulneris, subjecti, loci & aeris constitutione, indicare solent: Febris si accidat post 7. eo scil. tempore quo terminari debebat, concurrentibus simul iis quibus *noster* vexabatur, putredinis in cerebro, meningibus aut cranio certum fit indicium, vel *Hippocr.* decreto, ob quam etiam potissimum & nos apertionem moliti sumus. Idem autem fere nobis evenit in nostro ægro quod *Glandorpio* in pugili Bremense, alio tamen successu, Cum pugili illi graviter in capite vulnerato 3ª. die gravia symptomata supervenirent, & *Glandorpius* suspicaretur materiam intra cranium collectam esse, cranium aperuit: Cum vero nihil effluerent per foramen, duram quoque meningem in tumorem elatam scalpello incurvato aperuit, quæ saniei intra duram & piam matrem contentę maximam copiam emisit, qua ipsa hoc modo evacuata, & adhibitiis simul necessariis aliis, æger sanitatem pristinam recuperavit: Ita etiam in nostro ægro exigua portio saniei per foramen exivit, ut non potuerimus non existimare intra tunicam, aut ipsam cerebri substantiam anguem latitare: Ipsa quidem apertio in decliviori parte, uti par est, lateris dextri, juxta suturam lambdoideam facta est: In decliviori inquam, non in inferiori, cui loco os subtrahere maximum periculum pronuntiat *Nicolus*, *Berangarius* vero contrarium aliquoties se vidisse probat: Nec etiam magnum foramen factum est, uti alias in vertice fieri solet.

Non obstante plenilunio.] Cum *Celso* plurimi vltra quartum diem Trepanum haud differendum putant, alii contra cum *Mercato* omnino differendum putant, quod sub initium materia non sit fluida, ac meninges p. n. sint inflatæ, uti alias in plenilunio f. n. esse solent: Nos vero die 22. adhibuimus Trepanum, ac Luna quidem turgida: Vtilis est Astrologia Medico, sed non necessaria semper; uti enim sub quovis cœli statu purgandum quandoque corpus venit, ita etiam vena sæpius secanda, cranium aperiendum, ferrum & ignis adhibenda sub quovis cœli statu, si scil. electitium tempus non detur, si morbus non ferat moras: Nostrum igitur erit potius, instar *Guidonis Brucensis*, brumali tempore, trium horarum spatio plantas instrumento, loco solis operante producentis, obstantibus & maleficis syderibus, calori & frigori peccanti inde emananti, corporisque nostri adversitatibus & insequentibus incommodis obviam ire, quam ægro remedia subtrahere ad benigniores remotos & oistantes Planetarum aspectus, frigidiorem aut calidiorem aeris clementiam, Lunæque deliquium, præ quibus sæpe moriendum esset ipsi ægro.

Quod tamdiu sine delirio supervixerit.) Admiratione dignum est quod omnis delirii speciei expers fuerit, & quod tam longissimum tempus vitæ natura dederit, 46. scil. dies? An quod substantia saltem læsa fuerit, non spiritus, non ipsi nervi? Et quod ægri quandoque ad aliquot menses supervivant, etiam ipsis meningibus læsis, testantur *Pavv.* in lib. Hipp. de vulneribus, etiam sine delirio, referente *Vallesio* comm. in libr. 5. Epidem. Antiqui non credebant Cerebrum inflammari posse, at hic casus eos refutat, ut & *Galen.* 2. de symptom. causis cap. ult. *Paulus* lib. 3. *Avicenn.* *Salius* & alii, quorum tamen pleri que delirium adfuisse testantur: Sed nec in membranarum, nec in ipsius cerebri inflammatione, semper adest delirium: Illud olim probavit Nerei filia 5. Epid. titul. 47. & æger in Dealcis horto decumbens: Quod vero ipsius cerebri inflammationem spectat, ea quandoque non delirium, sed sensuum obliterationem, tremulas & obscuras desipientis, ex 1. *Prorrh.* 33. periculosiores tumultuariis infert, si scil. non ipsi nervi, nec ipsi spiritus consequenter afficiantur: Non semper vero læsum cerebrum sequitur delirium, nec semper ipsa mors necessario, tertio die, nisi cerebrum syderatum sit: Syderatum autem est me judice, si id læsum aut vulneratum & inflammatum est, ut spirituum animalium tam fixorum quam mobilium constitutio præternaturalis fiat: ut illi ipsi spiritus, tum fixi tum mobiles, non sint temperati, tenues, puri, lucidi, & ordinati, nec certo quodam ac regulari modo moveantur. *Idem.*

§. 10. Iacobus

§. 10. Jacobus Bexius ictus à sclopero in occipite, concidit protinus in terram, foris vix læsus, sed intus tam vehementer offensus ut inciderit illico in febrem ac graves convulsiones: Quibus permoti, perforavimus confestim calvariam, licet extrinsecus nullas egisset rimas: quo auxilio elicuimus quidem sanguinem supra cerebri membranas effusum, attamen, neque festina hæc acceleratio, neque remedia satis maturæ adhibita tantum potuere, in præcipiti hoc periculo, quin nihilominus sexto die perierit æger.

In cujus capite terebram dum circumageret Chirurgus, vidimus per integrum os erupisse innumeras sanguinis guttulas, cooperientes instar roris universam calvariam: quibus spongia aliquoties detersis repullulare continuo & alias, monstraturas quasi digito nihil naturæ esse invium, sed omnia pervia, neque ossa ullibi tam solida quin per ea libere permeet tum sanguis tum pus.

At dissecto post obitum cadavere, licet apparuerit calvaria foris illæsa, ostendit tamen intus varias fissuras, docens suo exemplo quid per *Infortunium* suum velit *Hippocr.* l. de vuln. cap. Vere enim infelices sunt illi ad quorum abditos morbos nec oculi nec mentis penetrat acies. Sed præter occultas hasce rimas, videre fuit prope plagæ locum, extimam cerebri membranam non minus lividam quam flacidam, & non uno loco cruore atro fœde obductam. At cerebellum erat plane syderatum, ceu vero sphacelo, corruptum, Venæ utique passim laceræ, & circa basin cerebri ac *Rete mirabile*, tantum concreti sanguinis, ut nullus miraretur occubuisse hominem tot calamitatibus circumventum. *Tulpius Observ.2.lib.1.*

S C H O L I A.

Cerebrum Syderatum.] Vere naturæ genius aph. 11.3. Coacarum Prænot. Cerebro syderato, alii quidem tertio, alii vero septimo moriuntur die: illos autem si effugerint, servantur: At quibus ex his dissectis invenitur os dissociatum illi pereunt: Qua circumlocutione designatur proculdubio principium corruptionis: licet sphaceli vox latius sese extendat: qui enim servaretur alias aliquis post diem 7. etenim quod semel integre emortuum, id reviviscit nunquam, quippe à privatione habitus denuo comparari nequit. Sed quid sibi vult os dissociatum? Διεστὼς τὸ ὀστέον? Annon corruptionis labem vitiatæ calvariæ communicatam? cujus indicium fecit in hoc ægro dissoluta illa ossis laxitas, à qua promanarunt guttæ sanguineæ, præter consuetudinem terebranti Chirurgo oblatæ, non secus ac gangrænam præcedit aquosa cutis vesica, & sphacelum gangræna. Quasi diceret vir inclutus, Si quidem à cerebri vitio eatenus immutetur os ipsi proxime impositum, ut dissoluta compage discedat evidenter a naturali sua soliditate (quod in hac calvaria evidenter factum) actum erit de vita, & necesse hominem mori à tam desperata corrupti cerebri conditione. *Idem.*

Rete mirabile] In brutis plerique existere mirabille illud Rete, præsertim in quadrupedibus, plurimi concedunt Anatomici: An vero in homine tale reperiatur quale describit *Galen.* lib.9. cap.4. de usu partium, ambigitur. Quidam enim manifestum asserunt, alii obscure ac tantum ejus rudimenta concedunt: alii novum, situque diversum à Galenico fingunt: nonnulli illi plexum choroideum substituunt: Varias sententias qui scite desiderat, consulat inter cæteras Cl. *Guern. Rolsinckius Dissert. Anatom.* l.6.c.34. & sequ.

Perforavimus confestim calvariam] Quamvis ferramenta plerumque adhibeantur calvariæ vel fractæ vel fissæ, conveniunt nihilominus etiam integræ, præsertim si metus sit disruptarum venarum: educitur quippe hac ratione non tantum sanguis effusus, sed impediuntur simul inflammatio, putredo, delirium, febris aliaque simul exitialia symptomata: quanquam scopum hunc non semper attingat ars, ut ostendit allatum exemplum.

Observatio IX.

Vulnus capitis cum Dedolatione lethale, ob pus inter utramque meningem collectum. 1. Ob Fracturam cum Dedolatione, sequutumque Apostema cerebri. 2.

§. 1. Miles Hispanus in Capite vulnus acceperat cum ossis Dedolatione, primis 4. diebus sat bene habebat, statim tamen initio sanguis ex arteria impetuose profluxit, ut vix triduo exacto sisti potuerit. Post terebrato cranio plurimus sanguinis extravasatus eductus est, & usque ad vii. non male habuit, qua tamen statim vomitus supervenit copiosus: subsequuta quoque est ossis denigratio usque ad x. qua alius Chirurgus superveniens Empiricus, tollendæ nigredini aluminis parum ossi instravit, sed magno ægri nocumento, subito enim partis affectæ, quæ dextra erat, Paralysis, ægro etiam auram quandam à pollice pedis usque ad superiores partes elevatam, sentiente, & resolutioni paulatim progredienti, deliriis frequentibus adjunctis: Die xiv. qua novilunium inciderat, insignis mutatio facta, & *defluxio à capite* ad partes interiores ægrum erectum & quasi strangulatum è vita sustulit.

Secto cadavere, ex cerebro per os biliosa multa prodibant, ex naribus purulenta cum impetu, nec non mucosa & sanguis plurimus intra meningem duram & calvariam collectus extra venas. Ipsa dura meninx, qua plaga erat, puris acrimonia erosa & plane marcida

parebat: *Venæ* autem cerebri & cerebelli sanguine refertissimæ, ita ut minutissimas quasque, ceu *nigriores*, facile conspicere licuerit: hæc tamen omnia evidentiora in parte affecta se offerebant oculis quam altera. *Ioh. Vldaricus Rumlerus Observat.* 17.

SCHOLIA.

VEnæ nigriores] Aluminis vi adstrictioria repressis humoribus & sanguine.

Empiricus tollendæ nigredini] Si panniculus, & non est nigredo à Medicina, sed quia corruptus est panniculus, tunc medicus arguat mortem: Nota tamen quod possit contingere ut Os sit nigrum, & non à medicina, nec ob corruptionem factam à sanie inter os & panniculum, & non ita periculosum erit ut supra: Quia contingit ut contundatur cranium in aliqua parte venosa cranii, aque rumpantur venulæ illæ quæ sunt in porositatibus cranii, & fractura non penetrabit interiorem tunicam cranii, & sanguis in meditullio cranii, id est in porositatibus & spongiositatibus ipsius putrefiet, & ita fiet nigredo in osse, quæ non removebitur levi fricatione cum ferro: Itaq; cum Medicus videt talem nigredinem cū qua non sunt sæva accidentia, sit sollicitus in aperiendo os, & in removendo omne quod denigratum est, ne illa corruptio descendat, potest enim sanari, si vero mora interveniat succedet malum. Sane potest forte sanguis ille à medicina exsiccari, & maxime in capite mundo & obediente, os tamen illud denigratum necessario cadit, i. e. natura expellet, & à sanie & à medicinis: vel Medicus debet removere usque ad partem sanam cum rasparorio vel alio modo: Tutius tamen est aperire donec removeatur totum os dubitatum & causa nigredinis tollatur, si possibile est: Nam si est à sanie vel panniculo corrupto, facta apertura potest expurgari sanies, & ita forte sanabitur, potest etiam mundificari panniculus. Quia pluries ego vidi panniculum detectum in notabili quantitate, & alteratum in superficie, ubi cum mundificantibus processum est, & ægri sanati sunt. *Berengarius cap.* 13.

§. 2. Rusticus consistentis ætatis, robustus, in capite quinque accepit vulnera cum fractura & dedolatione ossis. Is terebratione, quæ tamen necessaria erat, instituta non amplius convalescens, undecima obiit *continue febricitans*, quod signum erat apostematis in cerebri substantia enati, quod tamen in dissecto nondum suppuratum aut maturum repertum est. *I. Vdalricus Rumlerus Observ.* 33.

SCHOLIA.

TErebratione quæ necessaria erat] Terebrationem, ubi necessaria videtur, aliquando cum successu omitti ostendit Excell. *I. Iac. Wepferus* Exercit. de Apoplexia p. 340. exemplo somnambulonis cujusdam, cui ex casu cranium fissum cum collectione sanguinis sub eo: Itali, *ait*, aliique locorum calidiorum incolæ protinus Trepanum arripiendum statuissent, idemque Exc. D. D. Burgovverus facturus erat, nisi æger & adstantes ab auxilio his in locis insolito abhorruissent. Itaque aliis remediis sanguinis ulteriorem profusionem intra cranium prohibere & jam extravasatum absumere annixus est. Venæ repetita sectione sanguinis copiam imminuit; ejus motum, à casu & à grumis, hinc inde in toto habitu incendium capientibus (artus enim mire erant conquassati) perturbatum & impetuosiorem factum coercuit, venalq; sanguinis quantitate aliqua detracta quasi famelicas reddidit, ut avidius effusum resorbuerint, quorsum etiam pertinuit victus tenuis & refrigerans: Exhibita Tinctura traumatica, & foris applicitis sacculis herbis cephalicis farctis & in vino coctis, sanguinem extravasatum in grumos abiturum ac putrilagine sua graviora damna allaturum, ita disposuit ut vel vasa sanguifera, vel glandularum poros denuo subintrare potuerit. Idque fecit non sine felici successu nec sine exemplo, cum etiam ab aliis citra cranii perforationem idem non raro ex voto præstitum sit: Sanguinem extravasatum in auras tenues abivisse & halitus instar evanuisse credere nequeo, obstitisset enim cranii crassities & duræ meningis densitas, ob quam pertinacissime etiam aquam meram in hydrocephalis detinet, ut nullo ingenio citra incisionem, periculi plenissimam, auferri possit: Quotidie observamus in tenellæ ætatis puellis tumores in fronte ad dimidii ovi gallinacei magnitudinem, ex forti allisione assurgentes & atrolivescentes à sanguine suffuso, protinus admoto frigido ferro subsidere, aut repercussione hac in principio neglecta, applicito carnis calefactæ frustulo, paucarum horum intervallo citra manifestam evacuationem evanescere. Alias quoque in praxi animadvertimus pulveribus contra casum, unguentis, potabilibus, ex quorum numero Tinctura Traumatica est, decoctis Traumaticis grumosum sanguinem dissolvi, partimque intra vasa sanguifera resorberi, partim ejus excretionem facilitari. Quidam priapo tauri primum à cervice ad imas suras, postea à sterno ad tibias percussus, paulo post difficulter respiravit, circa præcordia summe angebatur, tormina ventris patiebatur, cum dolore primum mingebat, & tandem aliquandiu urina substitit. Cruorem tussi, vomitu, cum fæcibus alvinis & urina egessit; Tinctura traumatica aliquoties assumpta, & foris grumos dissolventibus & victu tenui persuaso convaluit.

Descriptio Tincturæ Traumaticæ.

℞. Butyr. majal. ℔iiii. liquefiant lento calore in vase terreo vitreato ac despumentur, adde flores, & folia herbar. rec. quarumlibet perfectam maturitatem adeptarum ac minutim incisarum, scil. herb. chærefol. petrosel. ana man. ii. plantag. utriusque, nasturtii aqu. anagall. beccabungæ, solani, melissæ, virgæ aureæ, pentaphyll. veronicæ, bistortæ, nicotianæ, Salv. nobilis, hyperici, centaur. min. ana man. jß. digerantur in loco tepido, & quotidie bis terve bacillo agitetur, donec herbæ omnes accesserint: postea coquantur lento calore, & fortiter exprimendo colentur: colaturæ indantur lumbricorum terr. aqua plantag. & aceto, ubi Idæi lotorum & minutim concisorum sescuncia: iterum coquantur lento calore ad consumptionem succorum; percolato admisceatur mellis despumati libra una; servetur in vase terreo vitreato: datur drachma una, vel etiam duæ seorsim, vel in jusculo solutæ, quoties suspicio gramosi & congelati sanguinis obvenit: Quinetiam in principio Pleuritidis commode datur.

Quod signum erat apostematis] Apostematum signa, incipiendo à calidis, sunt hæc, continua febris, cujus calor non est multum fortis sub tactu, facies & caput reliquo corpore calidiora, mentis alienatio, vigiliæ, nonnunquam somnus accidit à quo æger excitatur cum clamore & saltu, linguæ nigredo, asperitas, fimbriarum collectio, oculi lacrymantes, quandoque ophthalmici quando sicci.

Cui

Cui sanguineum accidit Apostema, insunt prædicta accidentia cum visu, sopore, & oculorum dolore, garrulitate, ineptia, febris est intensior & faciei color rubeus. Cum ex cholerico humore, faciei color ad croceum declinat, insania comitatur, saltus, caloris tactus est acutus & purgens. Si sit aliquid melancholiæ mixtum, fiunt ineptiæ, garrulitas, timor & fletus: At si adest notabilis phlegmatis admixtio, fit obstupefactio non continua: In istis tamen omnibus pulsus est debilis, parvus & durus, & varietas multa anhelitus, spiritus quandoque angustia, stomachi subversio, & tument ad tenuium panniculi, & exeunt per fissuram cranii colorati colore materiæ, & efficiuntur immobiles. Apostema vero frigidum capiti eveniens est à prædominio phlegmatis. Signa sunt febris modica, debilis, stupefactio, sopor: ægri vix ad interrogata respondent, frequens est oscitatio, mentis confusio; os apertum claudere obliviscitur, aliquibus est ventris solutio phlegmatica, & interdum constipatio ventris, & eorum urina ut asinorum turbida est, tremor extremitatum & sudor, & facies livida & tumida, magnus pulsus & fluctuosus, ut peripneumicorum, & anhelitus tardus & varius.

Quod autem cerebrum possit apostemati probat Princeps contra *Serapionem*: Sin Apostema est in anteriore parte capitis, corrumpit imaginationem, & tunc incipiunt colligere villos, & paleas & similia, & imaginantur quæ non reperiuntur. Si in medio, corrumpit cogitationem. Si in posteriori, obliviscuntur, ita ut quandoque petant aliquid, quod si eis præsentetur, non recordantur se quæsivisse: Si autem Apostema sit super omnes partes, apparent hæc omnia: Et si cum eo apostemetur cerebrum, rubet facies & oculi, & exeunt oculi multum, si materia est sanguis: Si vero est cholera, ad citrinum tendunt; & ita res apparent rubræ & citrinæ secundum humorem prædominantem: Quod si sit à cholera adusta, est illud quod perimit. Signa autem sunt quod communitas accidentium ejus accedit cum dæmonio, odio & rixa, & oculi sunt conturbati: Signa apostematis frigidi in capite (licet raro contingat, tamen possibile est) sive à causa antecedente, sive à primitiva (à qua primitiva rarius contingit) sunt hæc, 1. est sola lenis febris lenta: necessaria enim est febris ab humore putrefacto in cerebro, inquit *Avicenna*, & propter hoc separatur à subeth. Talia vero Apostemata ego non credo fieri nisi per modum paulatinæ congestionis, quia per modum defluxionis non possunt fieri: Si tamen fiant, hoc erit per choleram illi mixtam, Credo etiam quod si in cerebro, sive per fluxum sive per conjestionem fiat apostema, quod possit esse tale ut non adsit febris, considerata qualitate & quantitate materiæ, & loco & tempore apostematis, & considerato modo terminationis ejus. *Ex Berengarii lib.2. de Fractura cranii cap.7.*

Observatio X.

Ictus Capitis lethalis, ob fractam laminam secundam prima illæsa. 1.2.3.4.5.6.7.*&* 8.

§. 1. NOb. quidam Eques turmæ Ducis Stempani, dum in disiecta murorum castri Hisdini parte propugnaret, glande tormento manuario missa ictus est in bregmate, alioqui casside armato. Cassidem quidem glans impulsa depressit, non fidit, imo nec cutem musculosam, nec cranium, quod saltem cerni posset, nihilominum 6. die apoplecticus interiit.

Ego vero sciendi avidus quæ ipsi justa interitus causa extitisset, cranio diviso animadverti fractam laminam secundam, testásque ex se remittentem, quibus tanquam aculeis cerebri substantia assidue compungebatur, integra interim cranii lamina prima. *Paraus lib.9.c.8.*

SCHOLIA.

NOn absurdum est oppositam ei quæ ictum exceperit, ossis ejusdem, ac non diversorũ ossium partem findi, in his hominibus quibus cranium est bene conformatum, & suturis, ut natura fert & solet, distinctum: fuitque, & est germana hæc *Hippocr.* mens & sententia. Idq; ut magis intelligatur, notandum ictui oppositam ejusdem ossis partem intelligi duobus modis: 1. cum fractura in eadem est ossis icti superficie, ut si parte alterius ossium bregmatis, quæ est ad suturam lambdoideam, icta, fissa altera sit quę est ad coronalem: 2. cum non quæ ictum excepit superficies & lamina, sed quæ subjecta est, fissa extiterit, cujusmodi fracturæ genus fuit in memorato Equite. *Idem.*

§. 2. Anno 1651. Castrensis bajulus plumbeis globulis à bombarda emissis in capite percussus, cranio multis fracturis disrupto obiit.

Aperto cranio; portio tabulæ secundæ duræ matri incumbens, & omnino à prima separata reperta est, sine ulla fractura extra in hoc loco apparente: quod ab ictus repercussione factum fuisse existimo: Si cataplasma infra dictum fuisset admotum, per ejus in eo notam id forsan perceptum fuisset, & trepano extrahi, & sic curari æger potuisset; ceciderat autem hæc portio ex angulo à sutura coronali & sagittali conflato. *P. Borellus Centur. 2. Observat. xx.*

SCHOLIA.

S*Ine fractura apparente*] Fracturas occultas detegendi rationem aperit, *Idem ibidem*. Nob. Comes Breviensis casu retrorsum ab alto, quasi omnino mortuus remansit, nullus tamen tumor nec cavitas apparuit: Quare *D. de Pimpernelle*, & *D. le Iuif*, peritissimis Chirurgis, convocatis, cataplasma ex farina fabarum admotum fuit toti capiti, deraso capillitio, & quoniam res urgebat cum æger loquelam amisisset,

§. 4. *Rederus* Studiosus, vulneratus circa os frontis, primis diebus non admodum periculose laborare videbatur, etiamsi rima vulneris per ipsum cranium circa os frontis penetraret, nullis etiam symptomatibus periculosis apparentibus: at vero cum ictu isto cranium non tantum pertusum, sed etiam (quod post mortem anatomia capitis monstravit) particula de lamina interiori omnino per meninges in cerebri substantiam transadacta esset, fieri non potuit quin paucos post dies pars læsa inflammationem pateretur, quam ob causam non tantum ingens æstus, imprimisque capitis subsequebatur, sed simul etiam 1°. spasmus cynicus in parte opposita, *convulso* scil. *musculo temporali* sinistro, cum læsio esset in dextra parte, ac dein convulsivi motus in partibus aliis se offerebant, sensim facultate animali primum, ac dein vitali quoque resolutis. *Horstius ibidem.*

§. 5. Rinaldus Cortesius Chirurgus cranium ostendit, in quo inferior cranii lamina seu tabula, sine ullo in exteriori apparente rupturę signo rupta erat. *Schenckius ex Petro Sphererio.*

§. 6. Anno 1626. mense Julio Nobiliss. inclytæ Reipub. Ulmensis Duumviris scripto retuli, quod *Bartholomæus Schaffer*, militem Cæsarianum, à rusticis in capite læsum visitare volens, invenerim jam mortuum, & præsentibus multis, in causam mortis, quam xx. læsionis die oppetiit, diligentissime inquisierim, cujus solitaria fuit Vulnus in Occipitio, circa suturam lambdiformem, dextra parte, cum rima & depressione solius laminæ cranii internæ, quæ cerebrum continuo compressit, à Barbitonsoribus simpliciter curatum: Cum autem in hac cranii noxa, purulenta materia, (quæ per rimam laminæ internæ occultam, exterior enim erat salva & integra, ad cerebrum delapsa est) absque Chirurgiæ neglectæ auxilio non potuerit expurgari, multo minus interior lamina cranii, cerebrum continuo deprimens, idque idoneis instrumentis elevari, ortus est Abscessus sub calvaria, qui introducta prius *febre & phrenitide*, ruptus dextrum cerebri ventriculum replevit, & subitaneis convulsionibus necem intulit ei, cujus vita in principio læsionis, debita cranii perforatione per Trepanum, & per vectes elevatione, proculdubio conservari potuisset. *Ioh. Scultetus Armam. Chirurgici Observ.* 15.

§. 7. *I. Iac. Reutlinguer*, Studiosus, furca fœnaria percussus in sincipite, paulo supra frontē, & ad initium musculi tēporalis dextri vulneratus, ubi vivendi finem fecerat, aperto cranio inspicitur. In quo deprehendi fracturam trigonam, in cranii lamina interiore, sub sinistro vulneris initio, nulla in superficie exteriore fractura, imò ne fissura quidem apparente. Præterea in dura meninge, frontem versus, multa erat rubedo, ad palmi latitudinem, phlegmones signum: Sub dura vero membrana tumor latitabat multúmque puris liquidi. Tenuis autem meninx erat & ipsa rubicunda, ac sub ipsa pus crassiusculum & subrufum: nequaquam tamen æger deliravit, neque convulsiones passus est: solummodo febricitavit continuè, idque à 4°. vulneris die usque ad finem, qui fuit 9. quo exspirbat. *Smetius Miscellan. lib. x. p.* 570.

§. 8. Vulneratur quidam supra nares pugiunculo, quem stiletum vocant: Vulnus quantum fieri potest apertum servatur (tractatur enim à Chirurgo peritissimo) & secundum methodum curatur. Septimana nona (cum antea de dolore frontis gravativo conquestus fuisset) Epilepsia subito corripitur & moritur.

Aperitur cranium, & in loco vulnerato reperitur lamina interior intrusa, quantitate grossi majoris, non aliter atque in ollis perforandis contingere solet; Cerebrum quoque totum ex una parte purulentum, ut ratione alterius partis sanæ incedere adhuc potuerit, quemadmodum de phthisicis constat. *Philipus Salmuth cent.* 1. *Obs.* 52.

SCHOLIA.

Septimana nona, Cerebrum purulentum] In vulneribus capitis sæpius contingit ægrum venire usq; ad xx. diem sive xxI. sine aliquo malo accidenti, at circa tale tempus superveniunt pessima accidentia, & moritur æger, & hoc ut plurimum contingit à sanie retenta in capitis profundo. Et ego miror cur non ante superveniunt talia accidentia, An forte quia sanies tunc, vel parum ante, incipit aggregari, à superioribus descendens per poros cranii? vel ex malo regimine ægri in diętа? vel forte à Medico operante indebite? vel forte à virtute illius diei inter alios dies criticos & à similibus? vel quod à principio materia cucurrit in locum, quę prius non est putrefacta, forte per medicinas applicitas, vel à virtute illā regulante, & tunc incipit putrescere, & febrem & prędicta accidentia inferre, a quib. causatur mors. *Berengar. c.* 13.

OBSERVATIO V.

Ictus supra dextrum supercilium lethalis, ob sanguinem in occipitio effusum, inter utramque meningem collectum, unde sequuta vicini cerebri corruptio. Obitus Henrici II. Galliarum Regis. 1. *Vulnus Frontis lethale ob Contrafissuram in Occipitis osse, & effusionem sanguinis ac saniei in subditam meningem.* 2. *Percussio in una capitis parte lethalis ob contusionem cerebri, & saniei collectionem in parte opposita.* 3. 4. 6. *Ossis frontis vulnus lethale, ob abscessum circa occiput excitatum.* 5. *Vulnus in altero temporum lethale, ob fissuram*

in opposito latere. 7. Contrafissura duplex à casu in musculum temporalem. 8. Casus in occiput lethalis, ob sequutam fissuram ossis Frontis. 9.

§. 1. HEnricus Rex felicis memoriæ, compositis Galliæ rebus, & pace cum finitimis parta, dum Filiæ & Sororis nuptias celebrari, & festivo hastiludiorum exercitio festiviores reddere conaretur, procurrens & ipse in catadromo, pyxidata lancea adeo gravem ictum pectore excepit, ut ictus vehementia lamina ductilis, qua è galea prospicitur, surrigeretur, & dissultantis in frusta lanceæ truncus supra dextrum supercilium impingeretur, cutisque musculosa frontis ad minorem usque oculi sinistri canthum laniaretur, multis ejusdem trunci frustulis in commemorati oculi substantiam depactis, penitus tamen intactis & *illæsis ossibus*: Fuit vero inde commoti & concussi cerebri tanta vis, ut xi. ab ictu die interierit.

Post obitum dissecto cranio, in parte ictui opposita, ad mediam occipitis suturam effusi inter crassam & tenuem meningem sanguinis copia comperta est, & corruptæ cerebri substantiæ, quantum pollice tegi posset, indicia ex coloris nativi in flavum mutatione apparuere: Quæ causæ Regi Christianissimo mortis consequutionem attulerunt, non sola vulnerati oculi læsio; plerosque enim alios vidimus, qui ex longe gravioribus oculorum vulneribus non interiere. *Amb. Paréus lib. 9. cap. 9.*

SCHOLIA.

I*Llæsis ossibus*] Aliquando evenit ut os quidem totum integrum maneat, intus vero ex ictu aliqua vena in cerebri membrana rupta, aliquid sanguinis mittat, isque ibi concretus magnos dolores moveat oculosque obcæcet. *Celsus cap. de curatione calvæ:* Firmat *Carpus* parte 1. de Fract. cranii. Reperio, *ait*, alias species læsionis in capite quæ carent peculiari nomine: Una est quod interdum non fracto cranio rumpuntur aliqui nervi cerebri, vel aliquæ venæ in panniculis ejus ex motu forti, vel ex casu & percussione cum re gravi, potente movere cerebrum, & maxime in corpore sicco, ut sunt corpora senum, quibus magis aptum est moveri & rumpi cerebrum propter medullam eorum exsiccatam & diminutam, ut patet ex comm. *Galen.* in aph. 58. 6. Experientia hoc vidi in magnifico N. qui plures habuit contusiones à re ponderosa, & nullam habuit in cranio fracturam, & adhibita omni cura mortuus est. Et non dico tantum ex ruptura nervorum cerebri (quia isti sine voce fiunt, maxime si patiuntur nervi à reversivis orti, qui dicuntur nervi vocis) sed credo quod ipsi fuerit rupta venula aliqua cerebri, & forte aliquis nervus, à qua venula inducta fuerit mors, propter sanguinem ibi in loco non cognito putrefactum: Et illa læsionis species est mala, & causa interitus, quia Medici nesciunt locum venæ.

§. 2. Vir sexagenario proximus, à caballo sternaci excussus, frontem pavimento, durissimis lapidibus constrato, allisit, acceptóque eo loci ex lapsu vulnere, aliorum subsidio elevatus, semianimis domum refertur, mox bilem eructat, & nares ei cruentæ, certo, si *Hippocrati* fides, cerebri concussi & venulæ alicujus ruptæ indicio. Instituto diligenti scrutinio, Vulnus vix cutem penetrasse ego & Chirurgus invenimus. Interim elota alvo enemate, sanguinis aliquid in corpore plethorico de cephalica detractum: Sequenti die omnia graviora & prorsus lethalia, corpus enim febri incaluit cum obstupescentia & despicientia, atque ad interrogata omnimoda obmutescentia, quæ ex *Hipp.* 7. aph. 14. in capite læso mala pronuntiat: unde pessime de eo sperare cœpimus. Nihilominus manum tanquam deplorato admovimus, & Chirurgus nequicquam eorum omisit quæ ars his in casibus præscribere solet, quo certius pateret si quæ noxa frontis ossi inflicta esset, quod Hippocratis oraculo moniti verebamur. Vulnus in fronte inflictum dilatavit, sed os integrum & noxæ expers inventum, neque sedula capitis contrectatione, ægro plane stupido & muto, quicquam animadvertere potuimus, quanquam fracti cranii multa erat conjectura: Itaque de aperienda per trepanum calvaria consilium initum, Sed quid fit? misellus iste senex, cum per totum fere diem quasi comate quodam correptus esset, sub vesperam horrendo spasmo convulsus, paucarum horarum spatio mortalitem exuit.

Aperto à morte cranio, in opposita fronti occipitis parte, Rima, seu Contrafissura, quam Græci ἀπήχημα vocant, reperta, & magna cruoris saniei permisti copia crassæ meningi incumbens, unde mors. Ut vere dixerit Celsus, Evenire interdum solere ut altera parte ictus insederit, & altera siderit. *Fridericus Loßius Observ. Medic. I. Lib. I.*

§. 3. *Nicolaus Florentinus* dicit se hoc vidisse in quodam artifice percusso in capite clava: facta fuit apertio in parte affecta ac nihil fuit repertum: tertia post die successit febris, & facta fuit apertio in parte opposita, & reperta est sanies in magna copia, & Ego expertus sum in multis postquam mortui sunt, in quibus nihil aderat in parte affecta, & ubi feci apertionem in parte opposita, reperi copiosam saniem collectam & magnam contusionem. *Gab. Fallopius comm. in lib. Hipp. de cap. vulner. cap. 14.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

IN *parte opposita*] Quamvis hanc Fracturæ speciem risu excipiat *Paulus*, nec in capite humano, duro nempe & pleno ut in vitreis vasis vacuis, Contrafissuram dari posse putet, à me tamen aliquando visa & observata est: Nec valet eorum ratio qui ideo putant naturam ex multis ossibus, suturarum compage contextis, caput conflavisse, ne unius partis fractura in oppositam protenderetur: locum enim id forte potest in his quibus suturæ sunt expressæ & naturaliter sitæ ac constitutæ, at non in his quibus vel desunt, vel è natura sitæ non sunt, vel sunt admodum consertæ; atque ita obliteratæ ut unum veluti os ex multis coaluisse videatur: Id fiet sequentis historiæ commemoratione manifestū.

§. 4. Massi, dispositorum equorum custodis, servo cuidam gravis lapidis ictus in bregmate dextro est inflictus, unde vulnus quidem exiguum sed grandis contusio tumorque extitit, quare quo certius pateret si quæ noxa ossi inflicta esset, quoque facilius concretus sanguis exprimeretur, cute patefacta latius apertum vulnus est à Chirurgo; Divisione peracta os integrum animadversum est, quanquam ejus fracti multa erat conjectura, quod statim ab ictu æger in terram procideraт, vomuerat, & alia fracti cranii signa pertulerat, quo factum est ut XXI. morbi die interiret.

Ego vero advocatus, qui qua ex causa interiisset edicerem, diviso serra cranio, comperi in parte ictui opposita ingentem saniei copiam, & in crassa meninge, ipsiusque etiam cerebri substantia abscessum, suturam verò nullam, præter duas squammosas: Ratum ergo illud est *Hippocr.* authoritate, ratione & experientia confirmatum, alia parte ictum, & alia fracturam esse posse: In his præsertim quibus aut nullæ suturæ erunt, aut illæ admodum arctæ, & valido adhæsu adeo consertæ ut vix appareant. *Paræus lib. 9. cap.* 8.

§. 5 Observavi ego cum Turnonii medicinam facerem, anno 1599. puerum x. aut xij. annos natum, die xliv. ex vulnere in Frontis sinistra parte accepto, in febrem & resolutionem alterius lateris, i. e. dextri incidisse, cum tamen à primo morbi die ad xl. usque bellissime se habuisset, nec ulla nobis in dilatato vulnere vel rimula quidem apparuisset.

Eo tertia die vita functo & dissecto, alienatum & cancro affectum cerebrum ἐν τῷ ἀπηχήματος in occipite inventum est; nam & ibi aliquot rimæ in osse conspicuæ erant: Et quod de *Henrico secundo* Rege diximus, ex vena eadem parte, i. e. in occipitis tenui omento rupta, sanguis erumpens, cerebro vitium fecerat, & inflammationem in eo excitarat, à qua abscessu facto, & xl. illa die, ut verisimile est, aperto, pus in spinalis medullæ nervos dextros decubuerat, atque resolutionem dextram creaverat. *Franciscus Vertunianus Comm. in lib.* Hippocr. *de cap. Vulneribus.*

§. 6. Est quædam species læsionis à me ter visa in actu practico in capite, à qua decipiuntur Medici, scil. quod osse non fracto interdum à re gravi contundente, vel casu ab alto, pars cranii (qualiscunque sit pars, an anterior, an posterior, an lateralis) percussa percutit partem sibi oppositam, ita quod commissura percutit commissuram propinquam, & etiam longinquam (dico longinquam, quia possibile est quod os frontis impellat ossa bregmatis, à quibus componitur in eorum medio sagittalis sutura in osse Laudæ) & quia à commissura qualibet exeunt villi nervorum, & ipsa dura mater conjungens se Almocati, & aliqua venula, nervi & venulæ, & panniculus ipse inter duo ossa contunduntur, deinde in successu alicujus temporis putrefiunt (quia omne contusum necesse est putrefieri & in saniem converti) & supervenit febris, & alia mala accidentia, & inde mors: Et in hoc Medici hæsitant, & credunt aliqui quod stante contusione in una parte, etiam cum fractura illius partis, vel sine, quod fractura sit in opposita parte, per apparitionem saniei in opposito loco, sine fractura cutis, quia ubi panniculus est coarctatus, & contusus à commissura, ibi fit à sanie genita tumor aliquis, & saniei aggregatio, Et ego ter vidi anatomisando capita, Et similes casus reperi absque fractura oppositis ossis. *Iac. Berengarius Carpensis Tract. de Fractura cranii.*

§. 7. Orphanus annorum xv. passerem dimittebat in aërem: passer in murum proximum convolabat, Puer aviculam ad se allicit, allecta non redit, conscendit ille murum, passer progreditur, insequitur puer, aberrat hic, & è muro in sinistram temporum partem cadit: lapsus humi se tollit, interrogatus à commilitonibus nunquid cruciatum sentiat, arridet, murumque xv. pedes altum, è quo deciderat, aspicit, hinc ad scholam se confert, cœnat quoque, ut solebat, largiter, & cubitum it: media nocte magna cum animi perturbatione è somno evigilat, sanguinem cum bile evomit, circa diluculum insanire incipit, accurrunt curatrices, eumque quantum fieri potest juvant: Ego orphanorum ordinarius accersor, causam mali inquiro, Chirurgos adesse jubeo: Illi omnia

nia tentant, ac probe investigant singula, verum nullam inveniunt contusionem, aut cranii impressionem: Venam incidi curo, clysterem injici, foveri caput ac tueri contra symptomata, quæ sæpius orta in simili casu vidimus: Postridie tuberculum circa musculum temporalem apparet, quod ad cranium usque aperimus, quo aperto cranium in multas fissuras contusum conspicimus, nullum tamen fragmentum, aut cranii particulam excipere potuimus, quapropter ad Trepanum, Verum sanguis per ipsum cranium, non vero per fissuras suturasque, tanta copia fluebat, ut terebræ nullus prorsus esset usus: paulo post, sanguine sese sistente, ad terebram redimus, nullo tamen successu, confestim enim puer incurabili casu oppressus periit.

Secto cranio, præter fracturam hanc & fissuras, adhuc vidimus in latere opposito duas alias Contrafracturas triangulares, quæ quomodo potuissent inveniri expertis considerandum relinquimus: Membrana crassa ac pia mater expansæ erant instar tympani, quarum venæ capillares adeo intumuerant, ita ut non cerebri, sed manuum potius venæ viderentur: Inter cranium meningasque cruor concretus magna abundantia conspiciebatur, non secus ac pia mater & ventriculi, qui præter cruoris copiam, aquæ quantitatem continebant aliquam, ut & cerebellum. *Nic. Fontanus Annot. in caput* 1. *Epitomes Vesalii.*

§. 8. Puer è muro xv. pedes alto exciderat, in quo fractura cum multis fissuris, mox deprehensa fuit circa musculum temporalem, Sed post mortem secto cranio, adhuc duæ aliæ Contrafracturæ in latere opposito repertæ sunt. *Idem Annot. in cap.* 1. *Epit. Vesalii.*

SCHOLIA.

QUærendum quomodo interdum fieri possit à plurimis decantata illa contrafissura, qua cranium dicitur findi in parte opposita illi in qua ictus fit: Hanc *Hippocrates* creditur describere lib. de Vuln. cap. his verbis, *Os sub vulnere frangitur alia capitis parte quam qua ulcus est & os nudatum est:* Hic locus *Hippocr.* Contrafissuræ certitudinem plurimorum animis firmissime impressit: Has contrafracturas strenue negat *Gab. Fallopius* de cap. Vuln. cap. 13. & rem probat non tantum *Galeni*, *Pauli* aliorumque authoritatibus, verum etiam propria experientia, scribitque se centies & pluries capite percussos vidisse, nunquam tamen contrafracturas invenire potuisse: Experientiæ *Fallopii* etiam nostram adjungamus, qui in castris non centies, sed ducenties & pluries hujusmodi capite graviter percussos milites, præcipue equites tractavimus, nunquam tamen ullam contrafissuram observare potuimus: Interdum quidem fissuras in utroque latere invenimus, sed in iis solummodo quibus caput utrinque percussum fuerat: & sic proculdubio etiam contigit in puero illo *Nicolai Fontani*, in quo licet manifesta ex casu læsio, cum fissura, mox deprehensa sit in uno latere, ignoratum tamen fuit annon etiam puer in oppositum latus percussus fuisset, vel lapis aliquis ex muro, forte ruinoso, post illum descendens in illud latus descendisset, quod maxime verisimile est: Ita ut nos calculum nostrum iis adjiciamus qui contrafissuras fieri negant: Quantum ad citata *Hippocr.* verba, ille non loquitur ibi de contrafissura, sed docet interdum pus sub cranio alia parte colligi quam qua os fractum est, idque etiam nos aliquoties vidimus, sed hoc nihil probat pro contrafissura. *De Diemerbroeck Anatom. lib.* 9. *cap.* 4.

§. 9. Rusticus annorum circiter xl. famulus Nobil. Domini *Deodato Deodati* hyeme rigidissima, & terra stricto gelu constricta, plaustrum lignis onustum ducens, male compositos fasces quosdam & casum minantes compositurus id conscendit, sed male obfirmatis pedibus supinus cadit in dorsum; unde luxatio carpi, altero die sopor, delirium, quarto mors.

Dissecando caput, primum examen fuit occipitis, quod casum primo exceperat, in quo levis contusio, sed os integrum: Pergendo ad anteriora fractura maxima in initio bregmatis sinistri se exhibet, ad oculi usque orbitam exporrecta: Casum autem in posteriora fuisse innuebat insignis ecchymosis in parte postica pulmonum ad dorsum, cum sanguinis concreti copia ad ovi magnitudinem, Nec-non in parte Jecoris concava.

OBSERVATIO XII.

Vulnus Frontis lethale, ob hiantem suturam lambdoideam, & saniem supra meningem duram effusam.

QUendam parte anteriore frontis pugione satis graviter vulneratum mihi videre contingit, cujus vulnus penetrabat usque ad meditullium: In hoc *aderant omnia symptomata* vulneribus capitis communia, alienatio nempe mentis, vomitus, aurium tinnitus, & alia ab *Hippocr.* enumerata: Et licet de dolore alicujus partis non conquereretur, secunda tamen die ipsum terebravi, symptomatibus hoc præsidium postulantibus

lantibus, & membranam aliquantulum inflammatam deprehendi, cujus causa usus sum remediis spectantibus inflammationem: licet verò meningem deprimerem, & patiens obstructis naribus ipsam propelleret, nec quicquam perforatione peracta effluxisset, obiit xiv.

Secta calvaria loco vulneris, nec membrana, nec cerebrum ullam noxam exhibuerunt, vitrea quinetiam illæsa, quanquam sutura lambdoides laxata fuerit, crassitie digiti auricularis, pauca materia saniosa intra suturas ipsas, & supra duram membranam delitescente: Cui similem casum me nunquam observasse memini, licet contrafissuras in multis calvariæ partibus viderim, non tamen in suturis, quanquam earum apud authores prostent exempla. *Marchetti Observat. Medic. Chirurg.* 15.

SCHOLIA.

A*lienatio mentis*] Notandum quod si contingat ex aliquo ictu incidere patientem in mentis alienationem cum privatione sensus & motus, nisi alia symptomata ab *Hippocr.* enumerata accedant, nullum vitæ periculum imminere, ac proinde prætermittendam quamcunque operationem, sectionem videlicet & perforationem ipsius calvariæ: Vidi siquidem aliquos ex prolapsu, aut ictu, læso capite, apparente solo hoc symptomate, sequenti die omnino liberatos. *Idem ibidem.*

Aderant omnia symptomata] Præter signa ab *Hippocr.* proposita, observandum quod semper alvi fluxus vulneribus capitis accedens, absentibus licet aliis symptomatibus, cerebri læsi signum esse, propter scil. ejus consensum cum nervis sexti paris qui orificiis ventriculi adnectuntur, quorum ratione inferius laxatur & alvi fluxus statim succedit: Hi vero fere omnes moriuntur, ob læsum cerebrum parte interna, qua in spinalem medullam exporrigitur, ubi nervorum ortus: Omnia tamen remedia in his casibus statim administranda quæ ad artis opera spectant, ab *Hipp.* proposita: *Idem ibidem.*

Observatio XIII.

Vulnus Sincipitis lethale ob arctam duræ meningis cum cranio adhæsionem, cujus ratione pus exire non potuit.

Puerum quadrimum ex phthisi mortuum anno 1596. dissecui: Huic dura mater ubique, instar periostii, vitreæ tabulæ adhærens neutiquam avelli potuit, nisi prius incocto in aqua cranio: Itaque venæ quæ alioqui per externam partem duræ matris, quæ cranium respicit (duplicem enim duram matrem cum Columbo assero) expanduntur, illæ in parte interna versus cerebrum conspiciebantur: Erat nihilominus vacuum aliquod inter duram & piam matrem, hæc enim cerebro adhærebat, illa cranio, Plagas & contusiones in hujusmodi calvariis maxime periculosas esse nemo dubitat, tum quod membranæ cerebri facillime læduntur, tum etiam quod earum ruptis venis sanguis inter cerebrum & duram matrem effunditur: Venæ enim, ut dictum est, in interna parte duræ matris sitæ sunt, ita nullo modo sanguis extravenatus evacuari possit, quamvis cranium terebello perforetur, ut ex sequenti historia liquet. Rusticus in pago Genevæ proximo, Chesne dicto, vulnus circa dextrum os bregmatis baculo accepit, mox in terram cecidit, vomuit & loquelam amisit, Neglecto primum morbo, tandem 8. post die vocatus sum: Inveni ipsum febricitantem & delirantem, lingua arida, oculis rubicundis, Quum autem nec rima nec fractura appareret, cranium perforavi; nihil inveni vacuum, sed dura mater ita adhærebat cranio, ut styli acies inter cranium & duram matrem minimè posset immitti: Unde *quum nihil puris exstillaret*, perforatio inutilis fuit, ipse xiv. post die à vivis excessit: Quamdiu dura mater retecta fuit, nempe ab 8. die usque ad supremum, motus cerebri, quantumvis continuus, minime percipiebatur, verum ea fuit distantia inter cerebrum & duram matrem ut pulsus cerebri membranam non attingeret: Hinc perspicuum fit cerebrum moveri, non autem ipsius membranas tantum. *Fabritius Hild. Centur.* 1. *Observat.* 7.

SCHOLIA.

Dura mater calvariæ connectitur suturarum ope, tum ut pensile & rectum teneat cerebrum, tum etiam ut per suturas egressa pericranium procreet: Spatium verò inter suturas rectè natura reliquit liberum, ut vacuum quoddam esset inter duram matrem & calvariam, has nimirum ob causas 1°. ne quicquam ipsius cerebri systolæ & diastolæ obstaret: 2°. ne venæ & arteriæ per extremam duræ matris partem sparsæ levi aliquo ictu in cranio facto rumperentur 3°. ut ruptis in dura matre venis, sanguis non inter duram & piam matrem, sed inter duram matrem & cranium effunderetur, & perforato cranio facilius extraheretur.

Quum nihil puris exstillaret] Meningis duræ incisionem, ad puris sub ea conclusi eductionem, tentare non est ausus *Hildanus* convulsionum metu, quas subsequuturas credidit, cum tamen inanem esse patebit inferius.

Observatio XIV.

Capitis ictum, & ventris levem puncturam, mors sequitur, neutri imputata.

Cornelius Bethlemita ictus cantharo in fronte, ac ventre leviter gladio puncto, procedit temulentus in gradus, fissoque sinistro temporum osse, excessit tertio post die è vita: comprehensis interim ac in custodiam traditis qui ipsum indignis exceperant modis; confitente altero ventrem à se vulneratum, alterato vero accusato de vi fronti illata.

Cujus inopinatæ mortis causam, jussu Judicis, inquisituri Medici, invenere nec ventris vulneri, quod ad interiora neutiquam penetrabat: Nec frontis contusioni mortem hanc imputandam, Verum vitam ademptam fuisse partim per inflammationem cerebri, ab effracto osse excitatam; partim vero, & quidem potissimum ob jecur, septum transversum ac intestina, ut summe inflammata à morbo rixam præcedente: Sic undiquaque fœtidissimo pure perfusa ex inveterato abscessu, per turbas hasce id temporis disrupto: quo lumine Judici Prælato absolutus fuit uterque reus cædis intentatæ.

SCHOLIA.

Plurimi itaque interest sententiam suam haud leviter ferre, nedum in re tam gravi amicitiæ aut hostilitati aliquid dare, quin potius soli veritati litare: Cavesis ergo Medice aliter loquaris, aliter sentias, sit tibi religio nunquam Judicem in fraudem illicere: Certus aliis vulnera, aliis curantis culpam; aliis propriam pertinaciam, lethalemve aliquem morbum clanculum alicubi in visceribus latitantem mortem accelerasse: quorum abditorum morborum causa haud satis fuerit inquivisse in naturam vulneris, nisi simul perscruteris corpus universum, ne inconsiderate asseveres quenquam subiisse speciem ejus ut occisi quem sors sua peremit, Neque enim minores Deo pœnas dabit qui insontem damnat quam qui sontem absolvit. *N. Tulpius Observat. lib. 4. cap. 6.*

Observatio XV.

Vulnus capitis lethale ob ægri debilem constitutionem, & alium morbum accedentem.

Anno 1586. 5. Novem. aperuimus caput Pandochæi ad Cygnum aureum, cui vulnus cæsim die Octob. 11. inflictum fuerat digitis quatuor supra aurem sinistram: Exspiraverat hoc die circa 9. matutinam, Et quanquam vulneri mors imputabatur, deprehensum tamen est calvam non omnino penetrasse, imo ne rimulam quidem tenuissimam intulisse: Et licet puri quid simile intra cranium parti læsæ adhæreret, transsudasse tamen id potius putandum: quia illic perquam tenue os cranii, propter vulnus in calvam alte adactum existebat: Quin & squama pollicis latitudinem habens, necdum omnino separata cranio intus adhærebat, infra quam caro novella, squamæ separationem moliens, succreverat, vulnus jam cicatricem majori ex parte duxerat, adeoque æger ipse ante dies aliquot in culinam descenderat: Sed inciderat in dolorem lateris, ut difficulter spiraret, & sanguinem mittere opus fuerit: Is vero cacochymus ac decolor dicebatur fuisse: Sane ille qui circumsecto capite effluebat, valde nigricabat, adeoque talis cruoris aliquid coagulati, aperto cranio, intus circa verticem latitudine Daleri inhærebat. *H. Smetius Miscellan. lib. 10. p. 561.*

APPENDIX.

De difficultate curationis Vulnerum capitis apud Florentinos, &c.

Retulit mihi *Alexander Minchius* se observasse longa experientia in capitis vulneribus cum fractura ossis, quorum hoc anno 1566. Florentiæ nullus evasit, quod ægri, quò morti viciniores sunt, eo melius semper se habere dicant: Sunt autem Florentiæ capitis vulnera fere semper lethalia, adscribunt id aëris subtilitati: Decussatim locum incidunt & terebra os perforant, rebusque p. n. exemptis, vulneri pecias cum oleo rosaceo omphacino applicant; in circumferentia etiam eodem loco locum inungunt ad inflammationem prohibendam: hujusmodi vulneribus affecti aliquando usque ad 14. bene se habent, dein perniciosa symptomata, tandem mors excipit: Primis diebus à vino & carnibus arcentur, sanguis è basilica dextra ad revulsionem mittitur, temperantia imperantur, corpora purgantur diacassia & diaphœnico: vulneri mel rosatum cum oleo rosato infunditur: Præscribuntur syrupi præparantes, fenestræ clauduntur & ignis in cubiculo accenditur. *Ieremias Martius Observat. Medic. 18.*

Ipso eventu sæpius verissimum deprehendi, cum in Nosocomio Florentino praxim assistentis

assistentis titulo exercerem, ex xl. quos uno anno habuimus in capite, etiam leviter vulneratos, vix quinque evasisse: frequens enim hoc ibidem est ut levissimæ capitis plagæ mortem inferant, cujus rei certum indicium habetur si vulneratus statim in terram cadens vomere incipiat, hoc enim meningas & nervos compati ostendit: crediderim fortasse ex nimia & pene superstitiosa curandi diligentia hoc evenire, qua vulneratum statim ab hominum consortio separant, venam secant, præparant humores, purgant, non spernenda quidem intentione: interim tamen siti & fame ferè enecant, sola panatella exhibita, in vulnere perpetua putrefactione desudant lumenque penitus arcent, quibus vel solis naturam debilitare possunt: Ipsi tamen aëris subtilitati adscribunt: quod sane ut negari non debet, ita reliqua an tantopere conveniant cuivis judicandum relinquo: Senibus in Etruria crurum vulnera & fracturæ eodem modo ferè semper sunt lethalia quo capitis Florentiæ, easdem fortasse ob causas: ut enim sæpe multa fiunt negligenter ita interdum quædam etiam cum cura citra necessitatem. *Ioh. Vdalricus Rumlerus Observ. Medic. 76.*

Vulneribus ac plagis recentibus singularis est œnelæi utilitas, neque ictibus capitis exceptis: Utinam igitur in procurandis sauciis hominum capitibus in medentium omnium usu esset hodierno die Neapoli; Non sic fortasse miserè præterque opinionem sæpe cederent levissimæ plagæ: Porro sentiunt rectius quam nos Medici Melitæi, qui quod audio, non meliorem volunt in his (capitis vulneribus) curandis esse, quàm medicinam Christi & Samaritani: Evenitque res feliciter, ita ut ex vulneratis centenis vix depereat unus nobis; quemadmodum contra è centenis vix servatur unus nobis: Causentur cœlum, objiciant tenuitatem, humiditatem, varietatemque aëris & ventorum. Equidem medicamenti importunitatem perniciei mortisque hominum causam maximam opinor: atque id eo maxime quod quam maxime adstruunt medentes corporum humiditatem atque languorem, madefacientibus ad putredinem non oportet foveri conterique. *M. Aurelius Severinus Chirurgia Trimembris l. 5. c. 21.*

Observatio XVI.

Hepatis abscessus in capite vulneratis aliquando repertus.

§. 1. Notandum sæpe vulnerato cranio excitari apostema in Hepate, Id quod à me *Roberto Greaume*, Parisiensis Facultatis Medicæ Rectore & *Binosquio*, Chirurgo Jurato in tribus ægris nuper animadversum.

SCHOLIA.

Si objicias, ejusmodi abscessus ante inflictum vulnus in Hepate delituisse? Respondeo ægros prius fuisse vivido faciei colore præditos, nec ulla hepatici affectus edidisse indicia: Hæc forte causa est, Quod natura, ob ictus vehementiam, læsionem percipiens, in subsidium colligit & convocat copias & vires, sanguinem scilicet & spiritus, versus cor & hepar, non secus ac per timorem contingit, unde subsequitur hepatis inflammatio; quod cæteris partibus commune est, quum uberius, quam pro nutritione requiritur, affluit sanguis: Hepare enim accepta spirituum & sanguinis nimia copia turgente, cui ventilandæ impar est ob vasorum angustiam, oritur febris & phlegmonosus affectus: Nisi cum Mauritio Cordæo dicere malis, Naturam oneri succumbentem, materiæ purulentæ partem per venas ad jecur amandare: fidem facit obitus, quotquot ictis in capite, abscessus in jecore obortus est. *A Paræus Operum lib. 10. cap. 9.*

§. 2. Plurimos vidi capite vulneratos, nullo vehementi symptomate accedente, morte tamen sequuta, si præsertim febris tertio die invaderet: Sed in omnibus fere qui sic interierunt, abscessum reperi in substantia jecoris. *P. Pigray Chirurg. lib. 4. cap. 9.*

SCHOLIA.

Conquestos ante obitum de dolore, &c.] Observavi sæpissime quod quando in vulneribus capitis cum Fractura collum dolere incipit, parte potissimum postica & laterali, tunc materia purulenta delabitur ad thoracis & abdominis cavitatem, quæ longiore mora, cum pulmones tum pleuram, aliquas nempe ipsorum partes erodit, ex quibus multa sanies emanat, quæ postmodum ad abdomen defluit, cum Jecoris & Lienis labe, in quibus varias pustulas excitat: quibus disruptis, perinde ac ex pulmonibus & pleura, ita & ex his materia purulenta effluit: Quanquam hujus observationis ignari existiment abscessus obortos in his partibus, quorum ratione patientes moriuntur, non ex capitis vulnere, quod ex capite copiosum pus posse ad inferna viscera delabi non sibi persuadeant: *Prout in plerisque observavi mediam thoracis & abdominis cavitatem fuisse pure refertam: Quam observationem multis tum in theatro Anatomico, tum in valetudinario S. Francisci demonstravi.* Petrus de Marchettis *Observat. Medico Chirurg. xv.*

Dicunt quidam se observasse in plerisque eorum qui à vulnere capitis insigni interierunt, abscessum in concava Jecinoris parte: Qui id fiat quæstione dignum est: Primum illud est verum quod *Hipp. & Galen.* scribunt, præciso cerebro & febrem & bilis vomitum supervenire: bilis revomitur, *ait Gal.* affecto ventri-

ventriculo qui cerebro compatitur; ad os enim propago nervorum insignis pertingit: Imò, *ait Galenus*, in magnis doloribus, & vehementi mœrore, ad ventriculum biliosa superfluitas confluit, maximè si ventriculus malè affectus fuerit: unde ergo in concavo Hepatis abscessus fiet? Quidam dicunt à cerebro, per continuitatem membranarum internarum, imperspicuarum, sensim pus manare & progredi eo donec ad hepar pervenerit. Id non est probabile: Afferam meam conjecturam, quando demonstrationem aut ἀποδεικτικόν τι huc adducere nequeo, desumamque ex eo *Galeni* loco, supradicto: Vulnerato cerebro, membranisque affectis, os ventriculi coafficitur, humoresque perturbantur, unde bilis vomitio: Si multa fit bilis evacuatio, ea ab adscessu vindicare potest: si pauca, & frequens est nausea, aut quia æger vomere non consuevit, aut quia bilis crassior, motu difficilis & quodammodo incuneata: aut quia libertas meatuum non est, dum humor movetur & non excluditur, oppressionemque facit aliquam, potest in concavo hepatis colligi, & inflammari, & præter symptomaticam febrem, quam excitat τρῶμα capitis essentialem febrem concitare: hinc collectio, hinc inflammatio, hinc abscessus: Accedit quod in vulneribus capitis negant dandum pharmacum: si daretur, & vacuaretur bilis commota & non exclusa, ab abscessu liberaretur æger: Nunquid in febribus essentialibus abscessus in concavo hepatis fieret nisi Medicus daret operam purgationi? Et quia os compatitur ventriculi, natura suas suppetias mittit ad eam partem, obfuturas quia non excluditur materia: phlebotomia & purgatio esset vindex ejus abscessus: Et nuper in quodam qui pugione vulneratus erat, tamen in internam capacitatem vulnus circa nothas costas, qua pertingit diaphragmatis extremum, non penetrarat, tamen in Hepate repertus est abscessus, unde id? forte eodem modo quo in vulneribus capitis. *Gul. Ballonius appendice libelli de Convulsionibus.*

§. 3 Paulus Marquardus Slegelius observavit omnes illos qui ex vulneribus Hepatis mortui sunt, conquestos ante obitum de dolore lienis aut hepatis, atque in cadaveribus illorum semper invenit abscessum Hepatis, quem per transumptionem fieri arbitrabatur, quia tunc temporis vulnus plane siccum conspiciatur, & inter lethalia signa certissimum putetur. *Velschius Episagm. Observ. med.* 56.

§. 4. Dicunt quidam se observasse in plerisque eorum qui à vulnere capitis insigni interierunt abscessum in concava Jecinoris parte: atque id à plerisque Chirurgis observatum esse scio. *Ballonius loco supra citato.* Qua ratione id contingat quæstione dignum, Ac præter ea quæ ex *Ballonio* & *Marchetti* adducta sunt, in considerationem adduci merentur quæ affert *Vallesius* comm. in sect. 2. lib. 6. Epidem. p. m. 595. de vario humorum motu sursum aut deorsum, unde generatio Abscessuum. *Quum sunt venæ temporum non subsidentes*, inquit Hippocr. *sed tumidæ, neque color splendidus, & difficulter redditur spiritus, & adest tussis sicca non ferina, expectare oportet abscessus ad articulos:* Dices hæc signa esse raptus humorum in superna, igitur capiti timendum esse potius? certe ita est, significant hæc rapi sursum humores, quibus proinde si accedat aliquod aliud perniciosum, eorum quæ convulsiones aut dementias solent præmonstrare, capiti timere oportet: Si vero nullum horum accedat, expectare oportebit parotidas, aut abscessus ad articulos, superiores quidem plerumque, nonnunquam tamen etiam inferiores: Non raro enim qui in caput ferri cœperunt humores, inde repercussi retrocedunt in partes humiliores; Neque mirum cum dictum sit sect. 5. lib. 2. Si caput doleat in pectus descendit, deinde in hypochondrium, deinde in coxam.

§. 5. Quidam in capite graviter vulneratus, cum non sine vitæ periculo evasisset, post menses aliquot icteritia, duritie cum dolore in regione hepatis laboravit, &c. obiit vero ille eodem die.

In dissecto capite nullum vitium apparuit, Hepatis vero substantia fere tota absumpta, ipsiusque loco putrilago, &c. *Vide lib. 3. tit. de Hypoch. doloribus.*

Observatio XVII.

Oculi dextri Vulnus lethale, ob læsum cerebrum, quod dextra parte purulentum, sinistra pituita serosa plenum. 1. Ob cerebellum simul læsum. 2. Externi oculi anguli, ob læsionem cerebri. 3. Palpebræ inferioris, lethale citra ullam aliam noxam. 4. Orbitæ superioris ob sequutam meningis & cerebri corruptionem.

§. 1. Vidi

§. 1. VIdi juvenem annorum viginti, ſaucium oculo dextro, fracta orbita, à primo ſtatim die ἄφωνον, convulſum dextro brachio & femore per XI. dies, tandem interiiſſe:

Diſſecto capite cerebrum dextrum totum fuit purulentum, ſiniſtrum plenum ſeroſa pituita. *Ballonius libello de convulſionibus. p. 37.*

SCHOLIA.

GAlen. comm. in aph. 2. ſect. 5. Convulſio ex vulnere lethalis, Ex vulneribus, *ait*, fiunt convulſiones ratione ſequentis ipſa vulnera inflammationis, cum partes nervoſas attigerit, & primum convelli videntur quæ è directo ſunt partium inflammatione laborantium, deinde poſtquam cerebrum, quod principium eſt, attigerit inflammatio, ad totum extenditur corpus, Et comm. ad part. 2. lib. 1. prorrhet. Ut in externis partibus affectiones incipiunt; & non totæ vel inflammantur vel intument, ita cerebrum cum inſignem magnitudinem habeat, multaque nervorum propagines, phlegmonem ejus alias ab aliis incipere oportet: qua verò parte affectũ fuerit, & nervorum propagines affici convenit. *Idem.*

§. 2. Famulus nob. de Monteſpan Gondrin, Toloſæ, in orbita ſiniſtra oculi enſe ſauciatus fuit anno 1636. Exiſtimans autem vulnus parum penetraſſe, emplaſtrum diapalmæ tantum admovit, quo admoto, non ſolum ſpatio duarum leucarum ambulauit, ſed etiam cum ſociis genialiter vixit, ac ſi ſanus fuiſſet, nullo enim dolore agitabatur; tamen craſtina die mane mortuus repertus fuit.

Aperto cranio, perceptum eſt manifeſtiſſime vulnus orbitæ ad cerebellum penetraſſe. *Petrus Borellus Obſervat. 19. cent. 2.*

SCHOLIA.

FEliciori ſucceſſu palpebræ ſiniſtræ offenſam, quæ ad membranas & cerebrum ipſum tranſiit, ſanatam fuiſſe refert Idem Obſerv. 18. Trepano, *ait*, fronti chirothecarii, qui ictum paſſus erat prope palpebram ſiniſtram, admoto à D. *le Iuif* Chirurgo Pariſienſi, non ſolum membranarum cerebri, ſed & ipſius ſubſtantiæ corruptæ portio apparuit, quæ ab eo ablata & ſeparata fuit, & tamen æger curatus remanſit.

§. 3. *Ioh. Beckler*, homo ſanguineus, ad iram pronus, aliquando cum Nob. puero gladio obtuſo pugilum more contendebat, cumque puer Becklerum ſub oculo ſiniſtro leviter vulneraſſet, vulnere ſolam palpebram inferiorem penetrante, oculique exteriorem tunicam parum contundente; Ille ſive ira percitus, ſive dolore victus, abjecto gladio humi procumbit: in lectum delatus nihil loquitur, poſt aliquot vero horas fortiſſime *Epileptico paroxyſmo* correptus obiit.

Poſt mortem ablato cranio, examinatoque diligentius vulnere, nulla læſio, præterquam quæ exterius videbatur, deprehenſa fuit. *Iohannes Matthæus Obſervat. Med. caſu vij.*

§. 4. Oculi lethale vulnus in cive quodam hic vidi, qui gladio acuto, ad extremum dextri oculi angulum vulnus, ſalvo oculo, per orbitam, qua nervus opticus oculum ingreditur, in cerebrum uſque profunde penetrans accepit, unde vaſis paſſim diſciſſis, magna ſanguinis copia in cerebrum effuſa reperta eſt: E quo vulnere ipſe apoplecticorum more ſtatim attonitus concidit, & circiter horam nonam poſtea mortuus eſt. *Sennertus pract. lib. 3. part. 4. cap. 3.*

SCHOLIA.

NOtandum de vulneribus ad cavitates quæ ſunt inter utramque calvariæ laminam ſuper oculos penetrantibus etſi non ſint lethalia, quod cerebrum non attingant, difficillime tamen ea ſanari, & plerumque in fiſtulas & ulcera cacoethica tranſire: quia colligitur in iis materia, (niſi Chirurgus peritus & diligens ſit) quæ putredinem contrahens, oſſa & cartilagines corrumpit: cum oculis vero ea eſt affinitas, ut materia purulenta ex vulnere ad eas cavitates defluens, acrimonia acquiſita in conjunctivam decumbat, & oculi *φλόγωσιν* efficiat.

§. 5. Quidam vulnus acceperat cum tridentis acuto radio in ſuperiore dextri oculi palpebra, ſub ipſo ſupercilio, oculi bulbo haud læſo: exigui momenti vulnus habitum, cito quoque in palpebra coaluit: Interim vulneratus ſopore correptus fuerit: Adhibita fuerunt multa capiti remedia, non etenim ex tam exiguo vulnere, ſed alia ex cauſa putabantur talia ſuperveniſſe accidentia, cum vero nullis remediis affectus cederent, ſuperveniens noxius *Sopor* vitæ finem fecit.

De cauſa mortis cum dubitatio eſſet & concertatio primum, exemptus eſt oculus, atque tunc compertum radium non tantum palpebram vulneraſſe, ſed ulterius progreſſum os illud penetraſſe, quod cavitate ſua oculi bulbum continet: Exempto vero & frontis oſſe, apparuit durior membrana & vulnerata & ſanguine multo perfuſa, jam corrupta cerebri proxima vulneri ſubſtantia ac vitiata, quæ procul dubio exitii cauſa. *Deſ. Iacotius comment. ad aphor. 3. lib. 1. ſect. Coacar.* Hippocr.

SCHOLIA.

HIppocr. 1. *Prorrh.* ſtatim in initio, & in Coacis prænot. quærit an ſic affecti phrenitici ſint? *Qui ſoporoſi, inquit, inter initia fiunt, cum capitis, lumborum, præcordii, colliquе dolore, vigilantes, num*

phrenetici sint? Respondet *Gal.* in comment. phreniticos, nō appellari (proprie sc.) nisi febricitet æger, continuo deliret, ac continuitate dementiæ, quodque simul cum febre fiat phrenitin agnosci: Phreniticos tamen & hos esse, qui soporosi existentes sapiunt, sed & delira quandoque loquuntur, atque à præsentibus expergefacti stupefactis similes videntur, & tales quidem fuisse de quibus *Hippocr.* Epid. lib. 3. Sect. 3. sic scribit, *Itaque phreniticorum quisquam insanivit, ut in aliis, sed alia quadam in somnum delatione capite gravati moriebantur*, ex quibus apparet hunc cui punctim os læsum phreniticum dici potuisse, cum ex ipsa excitatus mox in soporem relapsus, subinde ad interrogata rectè responderit, quandoque vero aliena. *Idem.*

Observatio XVIII.

Vulnus Nari & Genæ inflictum lethale, ob relictum ferrum vulneris causam.

ANno 1606. quidam musquetum exoneravit, crepante tubo pars ejus sex longa pollices, sesquidigitum lata, per narem ultra auriculam sub pericranium ipsi adacta: quod cum Chirurgus, etsi senex, non animadvertisset, narem genamque contiguam consuit, ferro secante intus relicto: dum illi medetur, quoties faciem tangit, sanguinis plurimum, ferro acutissimo carnem scil. scindente, emanabat:

Nono die mortuum (nec enim vivum vidi) visens, sectis à Chirurgo suturis, cum illum rasorii apicem frangentem viderem, admotis digitis ferrum adduco: hunc educto ferro, vel potius serra, curari potuisse certissimum est: Insano enim enim dolore & nimia hæmorrhagia enectus est. *Henr. ab Heers Observ. med. vvij.*

Observatio XIX.

Vulnus Brachii *lethale ob sequutam gangrænam & subsistentem globulum plumbeum intra os humeri.* 1. *Ob vitiosam viscerum constitutionem.* 2. Punctura Brachii *lethalis ob læsum cum vena nervum.* 3. Carpi *vulnus lethale ob arteriam substratam per longitudinem divisam* 4. *Vulnus interni brachii lethale, ob profusam hæmorrhagiam, Ubi de viribus* aquæ stypticæ. 5.

§. 1. CUm obsidione premeretur Rothomagum anno 1562. Navarræ Rex globulo plumbeo è sclopeto emisso in humero vulneratur: meæ curæ commissus fuit, & Mag. Gilberti, ejus Chirurgi Monspeliensis, & aliorum: globulum, quanquam sedulo explorarem, reperire non licuit, unde conjectura assequutus sum eum per caput ossis, hujus cavitatem subingressum esse, unde imperscrutabilis esset: Plurimi corporis cavitatem subiisse, ubi delitesceret, affirmabant; Quæsivit à me Celsiss. Princeps *A Rupe Suryon* num vulnus esset lethale; quod affirmavi, eo quod vulnera quæcunque majoribus artubus inflicta sunt, maxime si contusa sint, ex omnium sententia, exitiosa sint: Cæteris Chirurgis, & ipso Gilberto, sanationem spondentibus, consultatio facta jussu Regis, Reginæ matris, Eminent. Cardinalis Borbonii, Ægri Fratris, & aliorum: nullus eorum à prognostico recessit, quæ causa fuit ut dictus Princeps, in cujus benevolentiam deveneram, pertinaciam objecerit, quod solus cæteris obluctarer: Respondi, si forte sanationis signa deinceps illucescerent, me quoque cæteris assensurum: Plures dehinc institutæ consultationes, sed opinionis tenax fui, gangrænam semper prædicens brachii, quæ revera successit, ac tandem obitus xviij à vulnere die.

Nuntiata Regis morte dictus Princeps *A Rupe Suryon* globulum inquiri jussit, ejusque mandato lubenter parens, asserui sine magno labore illum me reperturum; quod plurimis præsentibus factum: Ipsam cavitatem ossis, humeri parte superna, subintrarat, quem dictus Princeps Regi & Reginæ exhibuit. *Paréus Apologia p. m.* 1221.

§. 2. Quidā vulnerati fuere in partibus ad vitam non necessariis, qui tamen mortem obiere, vel ratione constitutionis temporis, vel cacochymiæ redundantis, & ad partem læsam confluentis, vel aliarum causarum: Revera eadem tempestate, eodem anno, imo die, multis æque periculosa inflicta fuere vulnera; contingit tamen ut qui gravius fuere vulnerati, imo morti adjudicati, aliquando evaserint, sublata admirationis causa post cadaveris apertionem, nam præter vulnus alia mortis causa manifesta se exhibuit: Id recens contigit Nob. du Bellay, Baroni in Touarcé, Regi d'Ivetot, qui sclopeto in brachio sinistro ictus prope Rothomagum, fracto cubiti osse, quanquam vulnus rite fuerit ad digestionem perductum & mundificatum, ac caro laudabilis, rubra & granulata gigneretur, nulla intemperie & charactere naturali brachii, tam supra quam infra vulnus, contigisset mutatio, nulla accessisset phlegmone, pauca vel nulla febris, nihilominus xx. à vulnere die domum delatum febris maligna & ardens prehendit, tricesima die lethalis, industriam & curas doctissimorum Medicorum, inter quos eminebat Dominus Ambrosinus Medicus Regius, nulla in parte vulnerata, vel inipso vulnere superveniente, præterea vitiosa constitutione.

A-

Aperto cadavere pulmones deprehensi sunt omnino purulenti ac scirrhosis tumoribus referti, Ren dexter putris cum puris copia invesica; à quibus non à vulnere mors pendebat. *Iacobus Guillemeau operum p. m.* 8. 2.

§. 3. Ante annos aliquot Sartoris cujusdam Argentoratensis uxor venam sibi brachii dextri secari curans, puncturam nervi à Barbitonsore passa est: subsequuti statim sunt dolores acerbissimi, qui nullis placari poterant remediis: supervenit phlegmone ingens, deinde spasmus; tandem doloribus, vigiliis & inediis enervata, incidit in convulsiones epilepticas, & fœtu mortuo (erat enim gravida) excusso, diem suum obiit extrema septimana.

Ex brachio, quod erat abbreviatum, & in tumorem insignem, eumque laxum & mollem, & qui prementibus digitis cedebat facile, foveasque admittebat profundas, aperto, maxima serosi humoris copia effluxit, grumi quoque sanguinis plurimi, iique putridi & fœtidi, convulsionum procul dubio causæ, à dissectore extracti: *Bernardus Suevus de inspect. vulnerum lethal. & sanabil. parte* 1. §. 2.

SCHOLIA.

Puncturam nervi &c.] Anno 1669. Charissimæ conjugi Joh. à Spanheim. à venæ sectione totū intumuit brachium, suborto prius tumore ad magnitudinem ovi columbini circa puncturæ locum: dolor erat ingens cum contractionis metu, extendere enim brachium non valebat: multa tentata sunt præsidia, sed hoc unum profuit, stillicidium scil. sanguinis equi è vena pertusa, à quo statim explicare valuit brachium cum remissione doloris: Ad discussionem tumoris, in loco icto superstitis, admovi emplastrum ex gummi elemi, cujus ope intra octiduum penitus disparuit.

§. 3. Nob. Germanus anno 1645. in singulari certamine acutissimo gladio in carpo manus dextræ vulneratur, ictu versus cubiti flexuram tendente: Diu prostatus jacuit, in pago semihoræ spatio ab urbe dissito: Interim multus profunditur sanguis, qui cum impetu & saltu exiliebat, unde de læsione arteriæ constabat, urbem semianimis defertur ob enorme sanguinis effluvium, cura tamen sedula trium Medicorum, totidemque chirurgorum vita ad xv. prorogatur diem.

Adaperto post fata brachio, inventa est arteria secundum longitudinem divisa, ad quinque digitorum longitudinem: hinc cum adhibita enæma osculum tantum arteriæ apparens attingerent & obturarent, hiante reliqua fissura, non mirum universum sanguinem hac via exitum affectasse & letho fores aperuisse.

§. 5. Notissimus hodie liquoris illius Stypici usus, quam Gallus ante triennium per Europam circumtulit, ubere ob divenditum hinc inde secretum marsupii proventu: Est sane cur inventum laudemus in vulneribus, cæsim inflictis, sed in punctim non perinde experimur utilem, Quin & in hæmorrhagia narium compescenda sæpe inutilem deprehendi, scil. quoties ora vulneris ubique attingere licet est suus ipsi honos, cæteroquin hebescere vel quod sequitur exemplum clare docuerit.

Ioachimus Nichel, civis noster, in duello saucius, ictum gladii excepit interna brachii dextri parte, paulo supra cubitum: penetraverat autem ferrum largo & profundo vulnere ad ipsam usque alam, fissa quoque, quemadmodum postea constitit, arteria, vocatus Chirurgus familiaris *C. Vrstedius*, ex arte vulnus tractavit ad xi. usque diem, ambiguus tamen futuri ob ichorem tenuem & sanguinolentum quotidie profluentem, nullo puris laudabilis indicio: Sed ecce xi. die improviso tanta vis arteriosi sanguinis subito prorupit, ut æger in deliquia ageretur, & in metum Chirurgus, scil. grumus sanguinis, qui jam ante hiatum arteriæ malefido obice clauserat, nunc demum in pus conversus laxaverat januam exituro cruori: Accersitus ego, tentatis jam frustra aliis, quæ ratio & consuetudo in simili casu suggesserant, propono aperturam vulneris ad usque locum male affectæ arteriæ, sed renitente ægro ventum ad aquam stypticam, quæ per aliquot dies subinde injecta licet bis reverterentur immensæ illius sanguinis profusiones, novissime tamen stetit rivus in articulos omnes artis exeunte, qui una adfuit *Ph. Hacquardo*, cui artificium conficiendæ aquæ illius stypticæ jussu Regio crediderat Gallus, visus sibi tum defunctus periculo æger, me omnia alia suspicante, tum ob superventum ardentissimæ febris, tum ob respirandi iter angustius. Quid plura? succedunt spasmi, tumores brachii, & in manu summi dolores, xviij. die obiit æger, laudatur nihilominus aqua styptica, quod egregie fecisset officium.

Aperitur jussu Magistratus cadaver, ut de causa mortis constet; mirum dictu, deprehenditur arteria adhuc quidem aperta, sed via quam gladius fecerat, circa arteriam grumis ab aqua styptica generatis obsidetur quo minus cruorem profundat: Interea postquam arteria per vulnus obstructum nihil posset effundere, memor tamen sui officii alio derivarat sanguinē, scil. vicinorum musculorum interstitia oppleverat omnia, nec eo contentus liquor proserpserat ad usque medium pectoris: namque inter costas, sternum & pectoralem musculum dextrum, inventæ nobis vel tres libræ corrupti & fœtentis jam sanguinis, unde asthma, febris, & denique mors ipsa pependerunt. *D. Olaus Borrichius in Actis Med. Exc. T. Bartholini ann.* 1674. 1675. *&* 1676. *p.* 78.

Observatio XX.

Jugali vulnus intumescentia totius corporis sequuta.

§. 1. RObustus juvenis nocturnis horis à duobus ebriis circumvenitur, punctimque gladio duobus locis transfigitur: Primum vulnus prope claviculam dextram anterius inflictum, an ad thymum, vel jugulum, vel pulmones penetraret, non facile dijudicavimus, conciderant enim labia vulneris, nec stilus profunde adigi poterat, Posterius vulnus alterum prope scapulam sinistram thoraci adactum; stilo persequentes, intercutaneum deprehendimus: Sanguis expuebatur, difficultas spirandi urgebat, *tumorque* non faciem solam *invasit*, sed *universum corpus* reliquum, quod velut spongia vento plena, quocunque tangebatur, palpantibus occurrebat: Postridie venæ sectionem suasi & inunctiones ex carminativis, quibus nonnihil tumor remisit, sed cum profundo suspirio per vices rediit, semperque de sinistri magis lateris dolore quam dextri conquestus, sicco vulnere & solidationem urgente, donec 14. die anhelus expiraret.

In dissecto cadavere, cætera sano, nullum vulnus profundum invenimus, nec ullam partem interiorem læsam observare potuimus: Sed ingens copia materiæ purulentæ candicantis, in sinistra cavitate thoracis, instar empyematis prosiliit, sine insigni fœtore, quæ aliquot mensuras nostras facile implevit, & diaphragmati incumbens respirandi difficultatem & dolorem ejus partis auxit: sinister pulmo inusitatæ parvitatis, sed cætera sine manifesto vitio: Ex pericardio crassissimo pus quoque emanavit: *Thom. Bartholinus cent. v. histor. xij.*

SCHOLIA.

HInc dubium, an ex vulneribus homo perierit, an potius ex apostemate thoracis interno, quod forte in conflictu ruptum fuerat: Nullus alioqui sanguis extravasatus inventus, paucus in corde & pulmonibus, nisi hinc in thoracem destillavit & in pus postea sit conversum.

Tumor universum corpus invasit] In hujusmodi vulneribus quomodo inflatio corporis sequi possit, inquirit *Smetius* lib. 10. Miscellan. p. 541. Juvenis quidam, *ait* Lambertanus ex conflictu subter axilla dextra, ad musculi brachium adducentis insertionem, vulnus acceperat, quod punctim ense angusto illatum, inter tertiam quartamque costam in pectoris cavum usque penetrarat: Postridie vulneris accepti, manè toto corpore turgidus & tumefactus apparebat, toto nimirum thorace, dorso, ventre, scroto, nec minus collo, humeris, brachiis, imo vultu & vertice ipso, adeo ut ne palpebras quidem aperire posset: Tumor erat tensus & cum dolore non parvo, distensis nempe nervosis fibris, quæ cutem carni alligant, sensumque præbent: Hujus insolentis monstrosique symptomatis causam deprehendi efflationem pectoris, per vulnus axillare obstructum, subter cutem accidentem; quomodo videmus vesicam recentem flaccidamque inserto calamo per flatum intumescere: & sicut laniones pellem ovillam, antequam & quo facilius deglubant, flatu distendere alicubi solent: Linimentis discutientibus intra 4. aut 5. dies evanuit tumor. Similem historiam narrat *P. Estanove* apud *Riverium* communicatarum observationum prima: & *Sennertus* Pract. lib. 3. p. 6. sect. 2. c. 4. rationem à Smetio allatam clarius explicat, pulmo *ait*, respirationis organum est, per quem fuligines e corde expelluntur & aër attrahitur, quæ actio pulmonis substantia integra & vasis omnibus salvis recte perficitur, & aëris ille commeatus est ad cor & fuliginum à corde: si vero pulmo vulneretur, & simul inter musculos duos, vel musculos & cutem aëri via pateat, quod in utroque vulnere factum: aër, ut debebat, non recta per os & pulmones ad cor transit, neque rursum fuligines recta e corde ad os, sed aër e vulnere, quasi e folle, in spatium inter cutem & musculos inflatum, & hinc porro in vicina penetrat: Etsi catarrhi ac serosi humores à capite sub cutem totum musculosum genus pervadere, & per collum ac dorsum ad crura usque & pedes penetrare possunt, cur non & aër ac spiritus flatulentus idem facere possit?

§. 2. Simon Ibsen in platea urbis nostræ 1660. punctim per pulmones vulneratur, primo die insequenti pectus intumuit, altero abdomen quoque: tertio die, qui vitæ ultimus, universum corpus.

Vulnus in cadavere deprehensum fuit tale, gladius punctim inter quintam & sextam costam lateris sinistri penetraverat per diaphragma: quo vulnere ventriculus & pars aliorum viscerum, & lienis portio in thoracis cavitatem pervenerant, ventriculus ipse vulnerantis gladii injurias sentiit: Sinister pulmonis lobus perforatus, vulnere supra cor ad rectum pulmonem pertranseunte & 3. costam perfodiente. *Idem cent. 6. hist. 89.*

SCHOLIA.

NEmpe flatibus abundat corpus, quibus etiam sanguis impletur & tumet, hic vero per pulmones eructat suos flatus, quibus in respiratione inflantur, at si vulnerati pulmones non apti sint excipiendis flatibus & separandis, hi restitant in corpore & in tumorem elevant: hinc 1. læsionis die, quia robustiores adhuc pulmones, plerumque pars tantum corporis superior intumescit. Forsan tamen tumet corpus, quia pulmonibus læsis circulatio sanguinis tardatur, unde friget corpus, flatibusque genitis intumescit. *Idem.*

Observatio XXI

Thoracis *vulnus lethale ob copiam sanguinis in cavitatem illapsi, illæsis pulmonibus* 1. 2. *Ob* Diaphragma *perfectum, per cujus hiatum intestina thoracem subierant* 3. 4. *Ob pertussum* Diaphragma & Pulmones 6. *Lateris dextri, ob læsum* Diaphragma & Hepar. 6. *Ob Diaphragma perfossum, per quod ventriculus in thoracem viam sibi fecit.* 7. *Ob partem* Diaphragmatis *carneam per cujus hiatum Coli pars irrepsit* 8. *Ob pertusum Diaphragma, per quod ventriculi & coli pars thoracem ingressa.* 9. *Ob perfossum* Diaphragma, Hepar & Ventriculum *juxta pylorum.* 10. *Paracentesin Thoracis mors sequuta ob læsum pericardium.* 11. *Vulnus lethale ob leviter læsum Diaphragma parte carnosa.* 12.

§. 1. DOm. de Montgeron inter 4. & 5. costam vulneratus fuit, & pugio quidem rectè adactus erat, & mediastinum penetraverat, dein paulùm inflectendo oppositam pene partem attigerat, & minima etiam sectione sedes ipsius pugionis indagari potuerat, & fluenti sanguini, deinde suppresso exitus parari, ac si contraria & opposita fuisset apertio: Sed ut sæpe summorum virorum, & fiduciam rerum magnarum habentium, cæcitas est maxima, etiam in rebus minimis, quod ratio, quod tactus, quod tumor quidam eminens principio dictitabat, nimirum fieri debere eo loco apertionem, id differtur, negligitur, tandem necis occasionem allaturum: ingens fuit hæmorrhagia, insignis alicuius rami venæ ἀζύγω cæsi argumentum: Jussus omnino quiescere, nulla tussis pene toto morbi tempore, difficultas spirandi exigua, poterat in utrumque latus dormire: Quidam ex Medicis volebat experiri num alacer esset in se erigendo, jubebat ut æger paulum se erigeret, maxime ut detegeretur num aliquid in capacitate esset, quod motu ipso deprehenderetur: Sed ut inter pares invidia facile se jactat, aliis id non placuit, maxime verò quod ejus opinionis authores primi non essent, & tamen id ad explorandum maxime fuerat opportunum: Post 4. diem initum consilium (quoniam vulnus ad cicatricem tendebat) super iis quæ ad vulnus attinent, num tuto sineretur claudi, an verò dilatandum foret, an omnino claudendum, divisæ fuerunt sententiæ: Alii omnino debere claudi censuerunt, quod multum sanguinis & spiritus effluxisset; quod nil alienum videretur in capacitate contentum; quod *Galeni & Guidonis* consilio vulnera thoracis primo quoque tempore ad cicatricem essent ducenda; alioqui fistulæ metum esse & sphaceli alicujus, aut syderationis in pulmone, qui alioqui alieno aëri & externo assueto facile affici alterarique posset: Naturæ negotium dandum, viam esse ad os, ad urinas aut intestina: Pleuritides beneficio naturæ transsumpta exuctaque materia curari: Alii contra nitebantur, suspecta esse ægri bona & præter rationem allevationem: Insigne vas incisum; sic non esse probabile ut intra quatriduum clauderetur, *Formidabilem esse cicatricem externam*, quod cum pars interna sit membranosa, propatereaque amplius vulnere diducatur quam carnosa, & tardius coalescat quàm ipsa carnosa, metus sit ne falsa opinione internæ membranæ ad cicatricem perductæ, præter opinionem vulnus reficetur & refringatur: ac tum forte non amplius locus erit pyulco, aut evacuationi suppressæ saniei: Dicebant nihil referre si bene habere videretur primis diebus, sed expectandos alios dies criticos, & quid serus vesper traheret: In his vulneribus tuta omnia timenda esse, Non metum esse debere fistulæ nisi vulnus consenuisset. Non ita metuendum esse ab externo aëre, quod plus detrimenti esset, affuturum à suppressa sanie aut pure quam ab externo ambiente: Et quod dictum est naturæ opus committi debere, & alias tutiores vias confinxisse naturam contra dictum novercam & brutam esse naturam, & aliquando veluti consulto pus & saniem ad tempus servare, quod cum commode excerni non potest, repentina mors obtingit: Sic satius esse cum vulnus hiet & pateat, si quid alienum sit, illac expurgare, quam aut novas vias comminisci, aut occlusum obseratumque vulnus denuo aperire: magna enim esset ignorantiæ suspicio, & juncta crudelitatis opinio, imo & tutissime fieri illo loco, & vulnus patere affirmabant, & locum esse idoneum sectioni in purulentis: Qui præerat, omnia sic moderari voluit, ut utrique parti abblandiretur, at istæ blanditiæ & temperamenta ægrum perdiderunt, desitum est vulnus cicatricem contrahere, triumphus ante victoriam canebatur: Porro supprimitur sanies in thorace multa, febris perseverat, alvi profluuium, macies, tandem derepente difficultas spirandi, pnyx & inde mors: hæc contigit circa 33. diem à vulnere.

Apertum cadaver, 3. aut 4. libræ sanguinis saniosi in capacitate thoracis inventæ sunt: Corpus ipsius Pulmonis non erat vulneratum, sed tamen per ichoris contagionem erat

velut tabo infectum: & membrana succingens erat siderata: mirum quod toto morbi tempore nulla pene tussis fuit: Si tantula pars humoris pleuritim facientis tussiculas infert, cur non tanta saniei pars in thorace & circum mediastinum suppressa? Nullus dolor lateris, nullum sputum cruentum. *Gul. Ballonius Paradig. m.* 1. *& Consil. xxij lib.* II.

SCHOLIA.

Formidabilem esse cicatricem externam] Qui thorace vulnerantur, exteriore parte sanescunt, interiore vero non, suppurati fiunt: & si interiore parte cicatrix infirma est, vulnus facile refricatur rupta cicatrice *Ballonius.*

Vulnus refricetur & refringatur] In thorace, & frequentius in pulmone arescit sanies, & calore in crustam versa cicatricis falso creditæ imagine nobis imponit, donec ob thoracis motum & partis mollitiem, levissima occasione excussa crusta, vulnus recrudescat: Si interna & externa pars simul sanescat, evadunt; si simul interna & externa, & cicatrix debilis fuerit, vulnus iterum aperitur. *Ballonius.*

§. 2. Idem contingit alteri ægro Andegavensi, licet enim ingens copia materiei in capacitate thoracis contineretur, nil ore rejectabatur, nulla molesta tenebat tussis, quod mirum est, & forte eius rei ratio difficilis ad agnoscendum. Licet quotidie per vulnus flueret fere sanguis saniosus, tantum quantum continere poterant decem vascula quibus Tonsores in phlebotomiis uti solent: Incredibile dictu quantum intra dies novem sanguinis impuri per vulnus emanaverit: Insigne enim vas erat vulneratum &c. *Gal. Ballonius consilior. lib. ij cons. xxij.*

SCHOLIA.

Supresso exitus parari &c.] Suppuratos incidimus vel urimus inter 5. & 6. costam, non procul a transversis vertebrarum processibus, eo enim in loco facilius colligitur materia: Ustio autem fieri debet ferro ad cultri formam facto, excepta cuspide: Itaque instituenda est ut exteriorum intercostalium musculorum fibræ transversim incidantur, & interiorum fibræ maneant illæsæ: Facilius enim curatur vulnus externum quam internum: Hoc olim Lugduni fieri vidimus: Inde pus per syringam extrahendum est, nam propter crassitiem sponte sua non efflueret: Sub costis secundum longitudinem parvi canales existunt: qui venas, arterias & nervos recipiunt, quæ vasa ne lædantur dum suppuratos incidimus vel urimus cavendum est. *Iohan. Posthius Observ. in Columbi Anat. p.* 521.

§. 3. Anno 1617. cuidam cultellus & longus & acutissimus inter 4. & 5. costam adigitur: curatur toto octiduo, à tussi, respiratione impedita aliisque symptomatis liberrimus, ita ut ambularet muniaque domestica probe obiret: Die 9. cùm Chirurgo & sibi sanus videretur, subito animo linquitur, & post apnoeam anhelationemque maximam, 24. hora moritur.

Secto cadavere, inventa fuit costa nitidissime secta & diaphragma omnino persectum, quæ causa fuit cur sanguine thoracis cavitatem non occupante, de respiratione non conquereretur: & quia diaphragmatis solutio continui erat strictissima, etiam ab illa parum incommodi sentiebat: inflammatione superveniente tenuia intestina in thoracis cavum irrepserunt, pulmonemque & cor suffocarunt: etiam thorax, qua parte vulnus acceperat, gangrænam contraxerat; In abdomine puris multum. *H. ab Heer Observ. xxv.*

SCHOLIA.

Sine dubio huic moriendum erat, quis enim sectionem in abdomine, per quam intestina deorsum traheret, etiamsi rei, quæ omnes latebat, gnarus esset, moliri ausus fuisset? Qua via pus in abdomine collectum eduxisset? inflammatione fortia quæque eccoprotica, quibus solis pus, ut hydropicorum aquæ, in intestina trahi poterat, contra indicante? *Idem.*

§. 4. Alter erat Capitaneus: Huic glans manuario tormento emissa per sterni fines, juxta cartilaginem Xyphoidem subiens, diaphragmatis partem carneam transfodit; atque per interstitium, quod quintæ & sextæ costæ nothis interjacet, excessit, vulnere externa parte cicatrice obducto: restabat ipsi nihilominus ventriculi debilitas, ex quo intestinorum dolor, colico similis, sub vesperam, & de nocte præsertim exsurgebat; qua de causa cœnare ipse, nisi ad modum parce, non audebat: sed 8. demum mense, acrius solito sæviente per imum ventrem dolore, è vivis excessit, etsi ad minendam doloris acerbitatem nullum remedii genus esset prætermissum.

Mortui cadavere dissecto, animadversum magnam coli intestini partem flatu multo turgidam, ipsi per diaphragmatis vulnus in thoracem irrepsisse, vulneris tamen amplitudo vix minimi digiti capax erat: *Idem ibidem.*

§. 5. *Henricus* N. proprio gladio se confodit infra costam quartam: vulnus pulmones & diaphragma penetrarat, quod transfossum in nerveo circulo: Pulmonis nihil fere repertum in sinistro latere confosso, quod cum pure exierit: ventriculus totus ascendebat in sinistrum thoracis latus, *Vide lib. 3. tit. de vomitu.*

§. 6. Miles

§. 6. Miles quidam die 2. Martij, anni 1678. ex inflicto penetranti vulnere in octava costa dextri lateris: periit hisce symptomatibus: toto morbi decursu vix febriebat, calore mitissimo; non valde anxia spirandi difficultas; die sexta vermes vomuit, inde pulsus formicans, septima denique obiit: qua de re cum mecum verba faceret Eximius Anatomicus, Chirurgiæ Doctor Dominicus *de Roy*, firmiter asseruit palpabilem diaphragmatis & hepatis læsionem, quod ex situ vulneris necessariò inferebat; Cum reverà ex reliquis signis internoscere nequiret: quapropter una cum Clariss. Medicis *Emanuele*, *Oselia*, *Revelio* & aliis, cadaveris aggredimur dissectionem, & dum epigastrij scrutamur viscera, primo hepar levi affectum intemperie ob vulnus satis profundum notavimus, simulq; vulneratum diaphragma, 2. Vesiculam fellis bile omnino vacuam. 3. enormem sed incorrupti sanguinis per abdomen extravasationem, à qua tamen nec minima contentarum partium alteratio.

SCHOLIA.

PEnetrantis vulneris situs, infallibilem detegebat hepatis & diaphragmatis læsionem: parum tamen varia congerit Galenus signa in Arte medicinali, quæ cum hic parum aut nihil conferant, non attingo: primò itaque

Febris aderat levis, calore mitissimo] Ratio est, quia valida Febris è fermentativa procedit commotione obvitiatum fermentum, quod vel intimè sanguineis intricatum particulis, illas ad invicem coagulat: vel adeo dissolvit ut in acres & malignos degenerent ichores, ideoque fortes febres ut plurimum sunt essentiales, & si aliquando symptomaticæ, ardentiores tantum fiunt quæ a magnis gignuntur inflammationibus, cum sanguineæ & biliosiores particulæ, inflammatæ parti congestæ nonnullæ recircalanti sanguini miscentur, quæ fermentativa exagitatione insolentes suscitant effervescentias: cum autem nullæ in illo aderant inflammationes, sanguisque extravasatus per abdomen fluctuaret, & residuo sanguini misceri nequiret, hinc est quod valida non invaserit febris, sed tantum levis ex solutione continui: Rursus extravasatus supra viscera sanguis, dummodo defixus alicubi non congeratur, si illa alteret, rigorificæ excitantur febres, ex fibrarum læsione, non verò eximius calor, uti in ardentibus. Hinc est quod quando de sanguine extravasato ambigitur, præcipuè in abdomine, si levis in febre rigor identidem invadat, infallibile judicium quod alterantur partes,

Secundò, extravasatus sanguis septem diebus incorruptus servatus] Profectò nil communius, quod sanguis extra venas, sit veluti piscis extra aquas, qua de re facultatem quamdam sanguinis præservatricem venis assignavit nimis credula Antiquitas: extravasatum non semel vidi post septimum diem sanguinem, degenerantem tantum in colore, ex florido in atrum: Infertur hoc ex eo quod ut sanguis pus fiat, necessariò aliquo includi debet loco, ideoq; suppurantia viscida fore docet Avicennas cap. 28. lib. 4. fen. 3. tract. 1. non tam ut cutim constipent, sed ut humorem in loco magis coacervent, & coacervatos firmius retineant. Hinc cum extravasatus sanguis per abdomen undequaque diffluet, ita citò non corrumpetur: Ulterius, consentiunt Anatomici bilem ratione suæ amaritiei sanguinem à corruptela defendere, quapropter cum bilis hoc in cadavere in cystim felleam non fuerit segregata, per conseq. bile impregnatus sanguis non ita citò subditus corruptioni: Cur verò nullum ex sanguine extravasato insigne symptoma? ideo quia nullam ex illo contraxere labem viscera, quæ alterantur in alteratione sanguinis, qui septem diebus incorruptus permansit: Unde symptomata ex sanguine extravasato non nisi post septimam apparent, cum antea non corrumpatur & partes non lædat: si verò citius aliquando se produnt in vulneribus signa, uti in abdomine vomitus, diarrhœa, mictio sanguinea, id ratione læsarum partium contingit, non verò ex sanguine extravasato.

Tertio, vesicula fellis bile vacua:] Hoc rarum, cum communis observatio, ex Clarissimo Glissonio mediocriter semper reperiatur plena: arguitur nullatenus ex læso hæpate, quia cum sit ad segregationem bilis à sanguine, ex solutione autem continui, & intemperie, meritò læsam sequi debuerat actionem, tantò magis, cum ramificationes quasdam cysticas dissectas ex situ vulneris posset dubitari: Vacua ergo reperta est cystis, non quia omnis in intestina descenderit bilis, alioquin inanem ferè semper in dysenteriis, & aliis alvi fluxibus inveniremus, Verùm quia ab hepate non segregante, recipere nequibat per ramificationes cysticas, vel juxta nonnullos, per meatum cysticum, Nullatenus ex suppressa biliosi humoris sequestratione ulla apparuit icteritiæ nota, quæ adesse necessariò debuerat, Quod contigisse suspicor, quia Icteritia provenit ex regurgitatione potius bilis in sanguinem, quam ex impedita illius segregatione; cum sit valde probabile, quod bilis ita flavescens & amara evadat potius in cystide, & non sit hujusmodi in sanguine, qui alioquin etiam amaresceret, unde obstructiones in ictericis esse possunt in meatu potius cystico, quam in ramificationibus propriis, per quas ab hepate bilem assumit, quæ nondum amara, dum in residua aliquandiu in cysti contenta miscetur, flavescit & amarescit, sicuti ex miscella vini in aceto fit acetum, & chyli in sanguine fit sanguis: turgida itaque bile cystis, dum evacuari tentat, descensumque in meatum cholidocum promovet, cysticum reperiens obstructum, cogitur bilem evomere, & demittere per easdem vias per quas admiserat, cum hactenus obstacula per valvulas non reperiantur,

Quartò, Vermes evomuit sexta die, pulsus formicans, septima obiit:] Vermes evomuit, non mirum, quoniam extravasatus supra intestina sanguis, superfluo calore corruptivam inducebat in intestinis fermentationem, ex qua vermes, tantò magis cum bilis amara à cysti fellea in intestina non descenderet, si in vesica non colligebatur vicio hepatis; Hinc defectu amaritiei in intestinis, facilius oriebantur vermes, credendum nullatenus aliquid per porum bilarium evacuatum fuisse in intestina: utrum autem bilis fuerit, an diversus humor, certè per poru bilarium non tam bilis, sed omnia sanguinis recrementa expurgantur, heparque organum est depuratorium non tantum bilis, sed excrementorum omnium sanguinis, quæ variis in partibus secerni statuerat antiquitas.

Pulsus semper parvus, inde formicans] Hoc ex paucitate contenti sanguinis intra vasa circulatoria, cum, major quantitas fuerit extravasata & non circularet; Unde cum parum sanguinis expellebat cor qualibet systole, parva per conseq. arteriæ dilatatio, & pulsus parvus; continuò autem diffluebat sanguis sensim in abdomen, hinc de die in diem minor reddebatur sanguinis quantitas in venis, ex qua pauci spiritus, denique pulsus formicans & mors. *Observatio communicata ab Excell. & Clariss. D. Dom. Ioh. Baptista Fantono, Medico Taurinensi.*

§. 7. Cùm Diaphragma vulneratum est, ponderis sensus eo loci molestus est, delirium invadit, per nervorum qui à sexta conjugatione in diaphragma effunduntur sympathiam: dyspnœa, tussis & dolor acutus ægrum male habent, sursum ilia convelluntur, adeo ut inspirationis vehementia contingat aliquando ventriculum & intestina per vulnus in thoracis cavitatem pertrahi, quod ego in duobus observavi: Horum unus Latomus, medium Diaphragma, qua parte nervosum est, transfixus, triduo post interiit. Dissecto ventre inferiore ventriculum cum non reperirem, rem monstro similem arbitrabar; sed tandem anxie perquirens, raptum ipsum in thoracem animadverti, etsi vulnus pollicem vix esset latum: Erat verò ventriculus flatu multo, pauco admodum humore distentus. *Pareus lib. IX. cap. XXX.*

§. 3. Studiosus quidam melancholia vexatus proprio gladio se confodit, vulnere intra 4. costam in thorace adacto, & sub nona costa in tergo gladio penetrante &c.

Mortui corpore aperto, deprehensum est vulnus per diaphragma & pulmones penetrasse, & quidem diaphragma transfossum fuit in ipso nerveo circulo: Ventriculus verò totus ascenderat in sinistrum thoracis latus &c. *Vide historiam integram lib. 3. cap. de vomitu §. ex Sennerti pract. lib. 2. part. 2. cap. 15.*

§. 8. Francisco Dalon, Capitaneo ad Rupellam, glans manuario tormento emissa, per sterni fines juxta xiphoidem cartilaginem subiens, diaphragmatis partem carneam transfodit, atque per interstitium, quod quintæ & sextæ costæ nothis interjacet, excessit: Vulnere parte externa cicatrice obducto, restabat ipsi nihilominus ventriculi debilitas: Ex quo intestinorum dolor, colico similis, sub vesperam & de nocte præsertim exurgebat, qua de causa cœnare ipse nisi admodum parce non audebat: Sed octavo demum mense, acrius solito sæviente per imum ventrem dolore, e vitis excessit, etsi ad minuendam doloris accerbitatem nullum remedii genus prætermissum.

Mortui cadaver dissectum, animadversumque magnam coli intestini partem, flatu multo turgidam, ipsi per vulnus diaphragmatis in thoracem irrupisse, vulneris tamen amplitudo vix minimi digiti capax erat. *Pareus lib. 9. cap. 30.*

§. 9. Militi cuidam gladius anceps paululum infra cartilaginem xiphoidem intruditur, dolor exoritur, ut & hæmorrhagia, maxima syncope obruit, respiratio intercipitur, singultus supervenit, inferior venter circa pubem plane gracilescit, supra umbilicum & circa thoracem intumescunt partes, loquelam amittit, ac in ipsa syncope moritur.

Aperitur corpus, invenitur ventriculi orificium, & pars sinistra ejus, cum portione duodeni & coli intestini ad thoracem per vulnus (quod in ipso erat foramine, stomacho viam pro descensione ad abdomen largiente) delatum, ac inferior abdominis capacitas circa pubem sanguine abundabat grumoso. *Matthias Glandorpius speculi Chirurgorum Observat.* 28.

§. 10. Generosi juvenes, post enata jurgia, singulari certamine decertabant, factumq; est ut alter alterum sub imam sterni sedem, trium digitorum latitudine à cartilagine ensiformi, versus dextrum latus gladio perfoderet: Nempe cum ille inclinato paulum antrorsum pectore, dextrum latus aliquantulum obverteret, mucro pectus ipsum haud altè penetrans, mox deorsum in abdomen & sinistrum versus ad spinam usque adactus est: Idem ictus duas sterni cartilagines in dextro latere discidit, & deorsum vergens diaphragmatis ambitum perforavit: indeque recta tendens, gibbum cavumque hepatis, & ventriculum juxta pylorum iterum atque iterum perforavit, tandemque ensis mucro spinæ dorsi, paulo subter diaphragma, illisus est: *Iuvenis* quidem primum *animo defectus*, mox quæ in ventriculo erant, sed cruenti nihil, evomuit: & quod mireris magis, licet diebus septem superviveret, & interea quotidie vomeret, nihil tamen sanguinis toto eo tempore per os ejecit; *per sedem* verò noctu atque interdiu *ingentem coagulati sanguinis copiam*, una cum alvi fæcibus profudit, quin etiam *enemata*, quæ in eum finem crebro indita erant, eodem *semper plurimum tingebantur*: Mirari itaque vehementer sumus *unde nam sanguis iste profiueret*:

Dissecto autem post obitum corpore, omnia, ut jam dictum est, invenimus, *nihil verò sanguinis in ventriculo ejus repertum est. Glisson. Anatom. Hepatis cap. IX.*

SCHO-

SCHOLIA.

Inventi animo defectus est] Vulnera hepatis, si majora vasa dissecuerint, mortifera habentur, idque vel eo magis veri simile videtur, quod sanguis illa vase rapide percurrat: quapropter (præterquam quod fibræ transversim sectæ redintegrationi ineptæ sunt) tria magna mala necessariò eveniunt, 1. fit totius corporis debilitas, ob jacturam sanguinis, 2. vasorum fines aperti servantur, impediturque eorum coalescentia ob jugem sanguinis effluxum. 3. Sanguis in abdomen effusus putredinem induit & gravia symptomata apportat, animi deliquia &c. acceditque huic malo quod sanguis ibidem stagnans ægrè educi queat.

Per sedem ingentem coagulati sanguinis copiam] Fit sæpe in vulneribus hepatis ut sanguis plurimum per alvum dejiciatur: Meritò itaque quærat aliquis, quonam ductu sanguis ille ad intestina pertingat? Crediderim sane in ejusmodi vulneribus, non solum venarum sed & pori bilarii ramos discidi: imo vero fieri vix potest, ut ramus aliquis venæ portæ abscindatur, quin simul etiam pori bilarii pars proportionalis amputetur, siquidem in eadem communi capsula continentur: Præciso igitur pori bilarii aliquo ramulo (cui id officii à natura datum est ut bilem in ductum communem, indeque in intestina deferat) sanguis in eum decumbens, facile eodem curriculo in jejunum penetraverit: Natura profecto lacessita, nova sæpe ac mira conatur, ut verisimile omnino sit eandem in hoc casu per oscula pori bilari à vulnere hiantia, extravasatum sanguinem efferre.

Nihil sanguinis in ventriculo repertum est] Hujus rei hanc causam fuisse arbitror, quod vulnera ventriculo inflicta sanguinem omnem in abdomen effunderent, nullum autem in ventriculi cavitatem deponerent: Idque equidem credo libentius, quod aliter causa sontica afferri nequeat; cur nihil sanguinis in ventriculo repertum, aut per vomitionem ejectum sit: tum etiam quod ventriculi venæ inter externas, non autem inter internas illius tunicas prorepant; unde saltem constat fieri posse, ut vasa illa foras, non autem in cavitatem ventriculi sanguinem suum effundant: Denique quod in hoc cadavere, seri sanguinisque plurimæ libræ in abdomine repertæ fuerint, quorum pars aliqua è vulneribus ventriculi (foras non intro stillantibus) promanare potuit;

Enemata sanguine tingebantur] Quid autem de intestinis dicendum est quæ sanguis grumosus impleverat, præsertim cum de aditu nullo constaret per quem illuc pertingeret? Ego certè (si quis nunc meam sententiam requirat) sanguinem illum à vulnere hepatis, per vasa pori bilarii transversim scissa profluxisse arbitror, eo nempe modo quo jam diximus. *Idem.*

§. 11. Vidi qui thoracis musculum inter 4. & 5. costas secturus (quamquam ego semper maluerim, longa experientia edoctus, intra 5. & 6. fieri, vel potius infra membranam quæ 6. infernè vestit) ipsum pericardium omnino perscecuit (quod cadavere dissecto innotuit) unde leipothymia correptus, redeunte postridie Chirurgo, mortuus inventus est. H. Heers *Obser. Medic. xxij.*

§. 12. Vulneratus quidam Delphis à Chirurgo imperitiore, aut negligentiore saltem non adeo bene tractatus, etiam duobus vulneribus externe occlusis, sanie collecta in ventre & paulo supra diaphragma, tabe tandem consumptus obiit.

Facta incisione, viscera interna læsa non videbantur, nisi quod levis cicatrix, nondum tamen curata, in parte carnosa diaphragmatis apparere videretur: Dubium erat judicium, utrum ex vulnere per se lethali, aut potius Chirurgi imperitia obierit. *Forestus Observ. Chirurg. lib. 6. Scholio ad Observ. iij.*

SCHOLIA.

SEpti transversi vulnera, parti nervosæ inflicta, non ea solum de causa lethalia sunt, quod id continuo est in motu, quietem autem desiderant quæ sananda sunt, sed etiam quia nervosum est, nervosa autem corpora semel divisa, vix coëunt; ipsa ejusdem pars carnosa vulnerata sæpissime lethum infert; saltem difficilis gravisque est curatio, præsertim si jam phlegmone occupavit, quod in ea vulnera sanies defluat, quæ impedimento est ne labra solutæ unitatis invicem coalescant.

Observatio XXII.

Vulnera duo pectoris levissima mors sequuta. 1. Pulmonis, cui præcisus lobus; cum parte thoracis proxima coalescentia. 2. Vulnus Thoracis sequutus Abscessus hepatis. 3.

§. 1. EX mandato Prætoris Urbani jussi Chirurgi infrascripti examinare cadaver Fabri Illustr. N. qui non ita pridem vesperi gladio est vulneratus: Ubi primo inventa exigua punctura supra claviculam in dextro latere prope collum, & aperto corpore *nihil prorsus ex interioribus læsum*, quanquam & cor & pulmones extraxerint, inventum: Sed cor valde tenue & exile, nec pulmones ea magnitudine aut robore naturali in sinistro latere, secus ac in dextro: Præterea puncturam habuit sub sinistra scapula postica versus alas brachii, sed non penetravit: Alioqui reperta magna quantitas materiæ semicoctæ in pericardio, & sinistra pectoris cavitas ea materia fuit repleta: unde fluxerit ista materia certo sciri non potuit; neque dicere licuit hominem hunc ex duabus hisce puncturis mortuum &c.

Cen-

Censura Medicorum.

NOs omnibus circumstantiis perspectis, duas istas puncturas lethales neutiquam fuisse pronuntiamus, sed quod collecta in pericardio & sinistro pectore materia potuerit ex aliis pulmonis internis affectionibus & morbis originem suam traxisse, sine ulla externa causa, sive punctura, cæsura, aliisque infelicibus casibus. &c. *Bartholinus Cista medica loculo* 60.

Nihil prorsus ex interioribus læsum] circa penetrantia Thoracis vulnera accuratum requiritur Chirurgi judicium, ac notandum quod habet *Columbus* lib. xv. Anatomiæ, Pulmonem, *ait*, in pluribus pleuræ connexum vidi, nunc in altero latere, nunc in utroque: atque hæc pulmonum in nonnullis cum pleura connexio in causa plerumque est ut Medici decipiantur, penetrantia thoracis vulnera nequaquam agnoscentes: quippe qui hoc Chirurgorum axioma putent, omne thoracis vulnus penetrans extra spirare: At in his quibus hæc pulmonum connexio cum membrana succingente contingit, possunt vulnere thoracem perforante laborare, neque tamen respirare vulnus cernitur.

§. 2. Petro Antonio infligebatur prope urbem Brielam ingens vulnus sub papilla sinistra, sed eo ob tumulentiam floccifacto, neque implorata alicujus ope, erupit postridie ex hiante vulnere non exigua pulmonis pars, adæquans magnitudine sua tres transversos digitos: quod grave infortunium non promovit tamen hominem temerarium plagam hanc cum cura habere; Sed contulit nihilominus se satis inconsiderate Amstelredamum, bidui itinere inde distans, nec coercens pendulam pulmonis partem fasciis, nec implens vulnus linamentis, usque dum reficeretur in nostro Valetudinario, in quo illico imperatum emortuam pulmonis partem, filo prius constrictam, forfice excidere, coalescente residuo lobo in ipso vulnere; cujus oræ coaluerant firmiter intra diem xiv. ut vix quicquam impedimenti manserit præter levem tussiculam, interpolatis vicibus duntaxat molestam: Partem autem hanc lanci impositam vidimus pendere circiter tres uncias, grande meHercules pondus in viscere tam raro ac levi.

Huic homini (velut ostendit sectio post sexennium ipsi adhibita (accreverat duntaxat pulmo in ipsa plaga, quocirca etiam nihilinde perceperat incommodi præter levem tussiculam, sed non ita molestam, quin potuerit cum illa non tantum quocunque locorum navigare, verum etiam continenter popinis ac comessationibus interesse, homo dissolutissimæ vitæ.

SCHOLIA.

NOn *exigua pulmonis pars*] Creditum hactenus, at non servatur cui pulmo medius vulneratur, ita utique vix restitui qualemcunque ipsius plagam; sed usus qui omnium præceptorum superat præcepta, docet evidenter nihil hic trepitandum, sed cautе decurrendam semitam, quam nobis prævivere veteres: Præcide (inquit Celsus) quicquid ex jecinore, liene, aut pulmone extremo dependet; l. 5. c. 26.

Filo prius constrictam] Sed quorsum retentus præcisus pulmo in coalescente vulnere? Ne ex laceris retractæ partis venis flueret frequens sanguis versus septum transversum, eoque in pus converso sequeretur inde misera illa mors, quam suo more recte innuit *Hippocr.* in Coacis prænot. asserens vulneris thoraci inflicti, si quidem extima pars sanetur, interna vero nequaquam, suppurationis periculum esse.

Cujus oræ coaluerunt firmiter] At dicat quis, annon vulneris oræ, amplexæ pulmonis extremum, impedivere evidenter hocrum ipsius motum, excitaruntque propterea gravem spiritus difficultatem? Sed respondeo pulmonem paucis corporibus esse omnino liberū, sed plerumq; agglutinari vel huic vel illi costæ: neque tamen propterea evidenter lædi respirationem, nisi accreverit ubique locorum, quod incommodum non semel videre theatra Anatomica. *N. Tulpius Observ. lib. 2. cap.* 17.

In quodam qui pugione vulneratus erat, tamen in internam capacitatem vulnus circa nothas costas, qua pertingit diaphragmatis extremum, non penetrarat, tamen in hepate repertus est abscessus, unde id? Forte eodem modo quo in vulneribus capitis. *Ballonius lib. de convulsionibus.*

OBSERVATIO XXIII.

Pectoris *vulnus lethale ob Cordis simul & Aortæ læsionem.* 1. *Ob sinistrum cordis ventriculum læsum.* 2. *Ob discissam arteriam venosam, paulo supra auriculam cordis sinistram.* Obitus Henrici Magni IV. *Galliarum Regis.* 3. *Ob transfossos Pulmones & vasa cordis majora in basi læsa.* 4. *Ob cor discissum.* 5. *Ob cordis ventriculi dextri læsionem, illæsis Pulmonibus.* 6. *Ob cor trajectum, quinto die lethale.* 7. *Ob cor ad dextrum usque sinum læsum. xv. demum die lethale.* 8. *Biduo post lethale ob cor læsum ad ventriculum usque dextrum, & aliud vulnus diaphragma, ventriculum & hepar penetrans.* 9. *Ob basin cordis, ejusque conum globulis duobus transverberatum, & brachij vulnus.* 10. *Ob læsum Pericardium ad cordis usque substantiam, & Pulmonum lobum.* 11. *Ob vulneratum cor & pus in pericardio diu contentum.* 12. *Vulneri Thoracis fistula succedit, e qua pus egressum pericardium & ipsum cor corrodit.* 13. *Nono demum die vulnus lethale quod ad cordis cavitatem penetrarat.* 14. *Vulnus cordis 5. die lethale.* 15. *Ob*

Ob utriumque cordis ventriculum pertusum. 16. Ob cordis substantiam læsam. 17. Ob læsum sinistrum ventriculum. 18. Ob vulnus dextrum ventriculum attingens. 19. A Thoracis vulnere pulmo ad denudationem usque cordis consumptus. 20. 21. 22.

§. 1. Superioribus annis pectus cujusdam bene poti ferro trajiciebatur, ut cor & aorta mortifere sauciarentur. In sequenti die, Judicis rogatu, corpus defuncti incidebatur, eumque Chirurgus in duas partes pectus diduceret, de eo humor non limpidus, sed crassiori urinæ & potulentæ materiæ assimilis ubertim profluebat: Prope credidissem ea sectione stomachum fuisse sauciatum: ac detracto sterni osse, introspexi in cavum pectoris, ac continuo deprehendi intus magnam vim cruoris gelati, qui supra diaphragma continebatur: huic vero *multa crassior aqua innatabat*, de qua etiam ille humor, patente jam thorace, erumpebat. *Schneiderus de catarr. l. 3. c. 3.*

SCHOLIA.

M*Ulta aqua crassior innatabat*] Qualis fuerit ille humor apertum faciam, si sangvis ex brachio extrahitur, & pelvi excipitur, ille jam gelatus subsidet, supra eum autem humor quidam aquatior fluitare solet: Ita hic in imo pectoris cruor extabat, & circa eum fluebat aqua, at ea tam multa reperiebatur, ut nemo non intelligeret eam de potu tam largo increvisse: Aliquando etiam cujusdam juvenis vulnerati sanguis sisti non poterat: ebrius erat sauciatus, ac ipsi vulnus die noctuque fluxerat, is vehementer sitiebat; quantum is cerevisiæ hauserit vix dici potest; tandem adhibitis remediis stetit sanguis: ac paucis post diebus vulnus recrudescebat, quia arteria à Chirurgo minus clementer tractata fuerat: quare sanguis iterum profluebat: Ego sedato illo profluvio, maxime consideravi sanguinem illum, quo pavimentum, lintea, mensæ & scamna madebant: guttæ hujus sanguinis maxima ex parte erant aquosæ, quarum in medio extabat oppido quam exiguum sanguinis verecundi vestigium; Qui hoc contemplabantur, omnes summa admiratione afficiebantur: Nuper etiam quidam, cum epulatus noctu tenderet quo saturi eunt, de alto ceciderat: sanguis extemplo mittebatur, Chirurgus subito exclamat; O vinolentum sanguinem! adeo illius odor nares percutiebat: postero die hunc sanguinem contemplatus, incredibilem vim aquæ fluitantis notavi; Ex his igitur, & similibus, satis intelligi licet chylum, & inprimis potum, sanguini illico misceri, & hunc ad singula membra ferri: Sanguis itaque non aptus est ad corpus alendum, nisi is multo chylo sit inebriatus, & hoc est quod *Gal.* confitetur, sanguinē etiam post mortem inveniri in corporibus eorum qui fame sitique interiere, ac talis semper est crassior: *Sanguis*, inquit Harveus, *est post cibum & potum tenuior & serosior: post sudorem & urinam, crassior*: addo hic, & multo crassior longinqua inedia: A cœna & à prandio, & maxime à largiore compotatione dilutissimus: idem faciunt allata exempla. *Idem.*

§. 2. Vidi quondam Noviomagi virum cum alio pugnantem, cui, me adstante, medius thorax ab adversario suo perfossus fuit gladio; ictu sinistrum cordis ventriculum (quod postea in aperto cadavere vidimus) penetrante: Ille eo ipso momento quo vulnus accepit, quasi fulmine ictus concidit, moxque extinctus est: cum autem concideret; statim accessi, & ejus pulsum in carpo ac temporibus exploravi, sed nusquam arteriarum ullam pulsationem percipere potui, propterea scil. quod sanguis per vulnus cordis in thoracis cavitatem effluens, non impellebatur in arteriam magnam; sicque sanguis arteriarum immobilis substitit; nec ulla arteria pulsavit. *De Diemerbroek. Anat. lib. 6. cap. 2.*

SCHOLIA.

H*Inc deducit vir eruditiss. arterias nullam propriam pulsificam facultatem habere, sed earum motum solummodo procedere à motu cordis: qui motus in depressione arteriarum adjuvatur quidem nonnihil ab earum fibris transversis, sed hæ tamen fibræ per se omnino non moveantur, nisi prius distensio fiat à sanguine e corde impulso: *Willis* illis motum adscribit. *Vide lib. 2. de pulsatione cordis.*

§. 3. Anno 1610. Maij 16. Henricus Magnus Galliarum Rex, rheda vectus à parricida Ravaillac percussus, cultro bis in pectus adacto, statim interiit, præmissis aliquot vocabulis & ejecto per os sanguine.

Postridie aperto corpore, notatum vulnus in latere sinistro, inter axillam & mammillam, transversi digiti latitudine, tendens supra musculum pectoralem ad dictam mammillam, quatuor digitis profundum, cavitatem thoracis non attingens.

Alterum vulnus inferiore fuit loco, inter quintam & sextam costam, in medio ejusdem lateris, pectus penetrans, latitudine duorum transversorum digitorum, & lobum unum sinistri pulmonis perforans, inde truncum arteriæ venosæ discindens, ita ut minimum digitum admitteret, paulo supra cordis auriculam sinistram: inde pulmo uterque hausit sanguinem, qui per os rejectus est: quo iterum adeo infarcti fuere, ut omnino nigri quasi ab ecchymosi apparuerint: Insignis quoque sanguinis concreti copia in cavo thoracis reperta est, necnon tantillum in ventriculo cordis dextro, qui, necnon insignia vasa inde prodeuntia, præ vacuatione subsidebant: Ac vena cava, qua ictum respiciebat, juxta

cor;

cor, præ contusione ab ictu cultri inducta, nigricans apparuit: Ideoque ab omnibus sancitum id vulnus unicam & necessariam lethi causam extitisse. Cæteræ corporis partes integerrimæ & sanæ visæ sunt, corpus enim optima temperie donatum erat ac rite conformatione. Actum Parisiis anno & die dictis. (*Medici Regij subsignati A. Petit; A, Milo, Vlmus, Regnardus, Magister, Falesius, Mayernius, Hupertus, Mirrheus, Carreus, Auberius, Tevelinus, Vlmus junior, Altinus, Pena, Lussonius, Sequinus.*

§. 4. Per lusum & jocum Auriga Fratris D. Erasmi Bartholini & famulus peregrinus, strictis gladiis in fœnili congredientes 9. Sept. 1673. tragicum exemplum præbuerunt; Ex improviso enim latus gladius sub dextra brachii ala immergitur corpori famuli inter costam secundam & tertiam, penetratoque pulmone dextro vasa cordis majora in basi cordis lædit, & in sinistro demum pulmone se sistit: Dictum factum, sed sine dolore, concidit famulus, *Torchillus Petri*, annorum 18. nescius se vulneratum, antequam conspecto gladio cruento in leipothymiam incideret, Chirurgo statim advocato, quia ex vulnere altiori nihil sanguinis stillabat, vena in brachio dextro aperta nihil quoque cruoris profudit, sinistra parum, unde ad se rediens æger reum amicum absolvens, se dormire velle ait: & quanquam à somno retardaretur, tamen paulo post placide obdormivit, sine ullo doloris sensu & signo:

In aperto per Chirurgos Urbis, *Bojum & Aspachium* corpore defuncti, invenimus pulmonem dextrum costis adnatum, totumque pulmonem quoque aridiorem ad phthisin vergentem, quippe artem figulinam didicerat, & æger diu inde recesserat. Cavitatem thoracis grumosus sanguis copiose implebat, à quo, impeditis pulmonibus, cordeque liquore suo destituto suffocatus.

SCHOLIA.

CUr sine doloris sensu insigni tam altum vulnus pertulit? Triumphat *Arist.* in cordis victoria: Nervis in basi cordis disseminatis hicque dissectis adscribendum istud beneficium, qui ad sensum magis, quam motum in corde promovendum ab Anatomicis plerisque destinantur.

Unde ad somnum propensio? Quia cessante sanguinis alio derivati ex corde influxu, cerebri ventriculi conciderunt. *Thom. Bartholin. in Actis Medic. anni 1673. Observat. xxi.*

§. 5. Juvenis quidam, in vicinia strenuus, sed desperatæ audaciæ, anno 1656. adit inimici ædes catapulta armatus, foresque pulsat, Egreditur ille sclopeto quoque instructus, atque præ foribus stat: Aggressor ictu irrito sclopum explodit, alter sine mora tam apposite pectus ferit illius, ut illico conciderit exanimis: *Aperto pectore cor per medium* transversim verberatum repertum est.

§. 6. Non memini me unquam legisse exemplum vulnerati Cordis adeo rarum, atque ego meis vidi oculis, Anno 1660. 5. Aprilis Culenburgum vocatus fui, ut inviserem cadaver Georgii Jacobi VVeyman, juvenis xxij annorum, dum viveret robusti, gladio vulnerati & mortui, atque una cum aliis judicarem vulnusne an alius casus mortis causa fuisset: Cadaveris visitatio, sectio & apertio à me peracta fuit: Primo intelleximus, ex relatu satrapæ, hunc juvenem post inflictum vulnus per quinquaginta aut sexaginta passus processisse, tuncque concidisse, & syncope correptum ab aliis demum delatum fuisse, sed tunc eum paulo post ad se rediisse: Medici & Chirurgi, qui illum tractaverant, dicebant prima & secunda die vix sanguinem effatu dignum e vulnere angusto, (tenui enim gladio inflictum erat) effluxisse, sed postea vulnere aliquantillum dilatato, tantam profluxisse copiam, ut singulis religationibus coacti fuissent, obstructo vulnere, hæmorrhagiam cohibere: addebant ægrum semper mente sanum, nec de interno aliquo dolore unquam conquestum fuisse, & corpus satis commovisse, & liberaliter tussisse ad sanguinis effluxum promovendum, quotidie etiam aliquid edisse ac bibisse, usque dum tandem deficientibus viribus moreretur, postquam ab inflicto vulnere vixisset dies novem & horas vij.

His auditis ad cadaveris visitationem accessi, omnibusque demonstravi vulnus inflictū fuisse inter quintam & sextam costam dextri lateris, latitudine circiter pollicis antequam costæ in cartilaginem abeunt: Sublato osse sterno, inveni thoracis cavitatem in latere vulnerato, usque ad mediastinum, sanguine omnino repletum, eoque inde spongiis evacuato, vidi ictum gladii, illæso pulmone, transversim sub sterno transiisse in superiorē partem dextri ventriculi cordis, supra valvulas tricuspides, prope ingressum venæ cavæ, nec ulterius processisse: Pericardium sanguine coagulato prorsus repletum ac distentum erat.

SCHOLIA.

MIrum certe omnibus videbitur quomodo hic homo, cum tali vulnere tot diebus & horis supervixisse potuerit: Rationem tamen fuisse puto, quod vulnus admodum angustum fuerit, & supra valvulas inflictum, ita ut in constrictione cordis, totus, qui dextrum ventriculū è cava confluxerat, sanguis propter valvularum tricuspidum impedimenta, per vulnus expelli non potuerit, sed maxima ejus pars per venam pulmonarem, quæ vulnere multo latior est, in pulmonem fuerit propulsa, atque inde porro ad sinistrum ventriculum & arteriam aortam, ita ut nonnisi pusillum singulis pulsibus è vulnere in pericardium & thoracis cavitatem expelli potuerit, unde etiam vires tardius collapsæ sunt.

Vulnerati cordis) Cor princeps & regium viscus est, e quo vitalis liquor, cum perenni calore, vitæ hujus sustentaculo, quaquaversum ad totum corpus continue diffunditur, quo reliquæ omnes partes pauxillum destitutæ, concidunt & moriuntur. Eapropter graviores ejus morbos maxime periculosos, & imprimis vulnera omnino lethalia esse pronuntiavit Hippocrates, cum quibus licet nonnullos per exiguum tempus vixerint, nunquam tamen sanari potuerunt; imo plerique eo fere momento quo vulnus in ventriculos penetrat, tanquam fulmine icti concidunt, quod meis oculis bis terve factum vidi, ita vt mirarer quomodo tam subito posset homo omni sensu, motu & vita privari; Ratio tamen manifesta est, quia sanguis qui ex corde in arteriam magnam, per eamque ad omnes partes, atque etiam ad cerebrum propelli debet, per vulnus expellitur in thoracis cavitatem: nullo autem sanguine ad cerebrum propulso, etiam illico nulli spiritus animales in cerebro moventur (motus enim cerebri, & hinc spirituum animalium totus dependet à cordis motu sanguinem impellente, hinc illico deficiunt facultates principes, & sensus, omnisque motus omnium musculorum, etiam respiratoriorum statim desinit, sicque homo repente moritur: Si tamen vulnus admodum exile in ventriculos penetret, tunc interdum, etsi raro, contigit hominem tam subito non corruisse, sed per paucas horas adhuc vixisse. *De Diemerbroeck Anatom. lib. 2. cap. 2.*

§. 6. Vidi alium cui quaternos bombarda globulos quidam medium Cor traiecerat, ad quintum diem supervixisse.

SCHOLIA.

CVm ante 29. annos Monspelii aliquandiu hærerem, Medicinæ quidam candidatus arteriarum motui curiose noscendo addictus, cani vivo thoracem aperuit, & videamus, inquit, quousque cor vulnerari vivo animante possit, moxque rasorio decussatim cordis conum findit, ad duorum & amplius digitorum altitudinem, deinde canem scalæ ad ligatum vinculis expedit, qui cum insano latratu manus nostras fugiens ad herilem domum recurrit tanquam nihil passus. Quid ei acciderit nunquam rescire potuimus: decreveramus enim experiri curamne admitteret: Vidi enim Felicem Platerum Basileæ Cor porci domi suæ mactati in anatomicum theatrum afferentem, ostendisse bacillum acutuam, puerilem digitum minorem longitudine æquantem in cor dicti porci adactum: Examinatus scrofipascus, quando tereti bacillo, quo porcos agebat, ictum hunc inflixisset? plusquam semestre esse respondit: vixit hic tandiu porcus, non diu post, si lanium evasisset, victurus: Totum enim epar vesicis aqua flava plenis refertissimum eodem tempore ostendit Platerus; sicque brevi tempore hydrope interiturum prædixit. *Henricus ab Heers obser. med. 11.*

§. 7. Ephippiarius Leodiensis e Lupanari domum rediens, uxori gravidæ pomum offert, illa conscia vnde veniret, da inquit pomum illud meretrici cui affectus mihi debitos dedisti: Iratus ille per dextram papillam pugionem miseræ in cor adigit: Accersor hora secunda post merinoctium: viso vulnere & symptomatibus, iubeo illam omnibus Sacramentis muniri, vicinamque mortem prędicens, ordinato tantum limonum succo, siti levandæ, qua valde premebatur, cum cerevisia miscendo, ad lectum redeo: Sub meridiem diei sequentis cum exspirasset, amici ephippiarii, ut affinem pœnæ subducerent, spargunt validum à me datum læsæ pharmacum, inde illam abortivisse & exspirasse.

Scabini re audita me accersunt, iussis vocari inimicissimis mihi Medicis & Chirurgis, Imum ventrem primum aperio, embryonem masculum omnibus stupore attonitis ostendo in matrice sua hærentem: Dein thorace aperto, ex vulnere cordis omnibus mortuam asseverantibus, embryone sudario meo clanculum involutum famulo domum ferendum trado, ex quo sceleton confeci &c. *H. ab Heers Ibidem.*

§. 8. Creditum hactenus fuit corde vulnerato non posse quemquam, vel ad unius horulæ momentum, vitam producere: quam sententiam ratio firmat & experientia: cùm enim vita nostra à spirituum incolumitate dependeat, quarum officina fabricáque in ipso corde sita est, corde vulnerato spirituum generationem impediri ac prorsus cessare necesse est, verum historiam valde memorabilem hoc loco proponere visum fuit, Historiam inquam militis, qui in corde saucius vitam ultra 15. dies sustentavit, qualis nec in veterum nec in recentiorum Medicorum Observationibus ulla nobis hactenus occurrit, Andreas Hęfevanger &c. Vulnus in pectore à commilitone accepit anno 1607. die 22. Augusti, sub vesperam, obiit die 8. Septembris hora una post exortum solis, qui erat dies 16. à vulnere inflicto.

Defuncti cadaver apertum examinatum fuit, ecce aperta pectoris cavitate, evacuataque haud parva materiæ purulentæ minime fœtentis copia, deprehendimus admirandi vulnus in cordis usque sinum dextrum penetrasse, istamque fere cordis partem

totam contabuisse, sinistra parte manente incolumi, in qua continetur primaria spirituum vitalium officina.

Hujus igitur unius beneficio vita Andreæ ad 16. diem conseruata fuit: *Gothofredus Hegenitius in Itinerario Frisiæ Hollandico p. 26. inscripsit Tabulæ pensili in Bibliotheca Academiæ Groningana, quam appependit Nic. Mulerius.*

§. 9. Prodeat exemplum cujusdam occisi, qui biduum vixit post evidens vulnus inflictum Cordi, Diaphragmati, ventriculo ac Iecinori. Extra portam Antonianam ivere nobiscum plurimi Medici spectatum cadaver cujusdam hominis interempti à duobus vulneribus, penetrannte altero per Epar ac ventriculum in septum transversum: Altero vero per membranas mediastinas & involucrur Cordis, in profundissimum dextri ventriculi recessum, cum tam effusa sanguinis copia ut illi undiquaque innataret nobilissimum hoc viscus, quod tamen fuit adeo validum, ut extenderit huic homini vitam usque in finem diei secundi. *Tulpius observ. lib. II. cap. 18.*

§. 10. Fratres duo inimico obviam facti, uterque sclopeti ictu eum lædit, minor natu Thoracem duobus globis transverberat, Alter pila in brachium sinistrum adacta totum os comminuit sub finem musculi deltoidis, tota carne ita lacerata, ut nonnisi extima cute, vix duos digitos lata, brachium reliquo corpori adhæreret; Die post vulnera quinto, duo Medici totidemque Chirurgi vocati, ut de ictu brachii sententiam ferrent, lethalem censerent necne: Omnibus qui Gangræna jam humero tenus omnia occuparent, mortalem esse brachii læsionem affirmantibus, ac septimo post ictum die mortuo ægro, ex officio Dom. Scabinorum, decem advocatis Medicis, multisque Chirurgis.

Thorace aperto, basim cordis ejusque conum, cum insigni laceratione transverberatum globis duobus offendimus? Itaque unanimes, reclamantibus aliquandiu qui primæ visitationi interfuerunt, conclusimus ictus cordis primario & per se, brachii autem secundario tantum & per accidens mortis causam attulisse: Mirantibus quomodo ad septimæ diei finem, corde tam graviter læso vitam produxisset, ostendi comment. in aphor. 18. sect. 6. qui ait sola cordis substantia læsa, si ad ventriculos vulnus non penetret, aliquos dies posse ægrum vivere, dum phlegmone supervenienti abripiantur. *H. ab Heer Observ. II.*

§. 11. Captivus nescio qua mentis perturbatione se ipsum vulnerat cultro proprio sub mammilla sinistra, recta versus Cordis regionem ultra manubrium usque adacto, qui per octiduum vivens absque gravioribus symptomatibus nona tamen moritur.

Hoc post mortem aperto, vulnus per lobum pulmonum in capsulam Cordis, ipsiusque cordis substantiam penetrans, observabatur, ita tamen ut non aliquem ex ventriculis læderet, sed profunditate satis aperta, in intermedium utriusque ventriculi septum intro eunte deprehenderetur. *Greg. Horstius, lib. II. Observatione 18.*

§. 12. Transactis proximè annis Sabaudici tempore belli in Genuenses, expugnato armorum impetu *Goa* oppido, Martis inter Victimas, quæ occubuere, respirarunt aliquandiu nonnullæ; & ex restituitutis sanitati, venerandi *Hospitalis S.S. Lazari, & Mauritii* fuere subsidio consignatur; cura, & charitate Peritissimi Chirurgiæ Doctoris *Dominici de Roy*: Hic crudeles Martialium fulminum lusus dum perlustrat, inflictum supra cor cujusdam nomine *Lucii Corsici* incurrit in vulnus; exploratâque fidi styli penetratione, vulneratum cor affirmarere non formidavit: Hinc cum post tres supra viginti dies importuna querulus lipothymia, continuisque cordis tumoribus victitaret; obiit denique dubia relinquens judicia, utrum nempè cor ita diù vulnus perferre queat: quapropter curiosam cadaveris dissectionem aggrediens supra laudatus *De Roy* coram Medicis Regiis nonnullis, Clarissimisque Professoribus. Hæc vidimus.

Primo pericardium in parte superiori vulneratum, quo dissecto insignis difluxit albicantis puris copia, quam intra, ita diù innatans cor, intensam conceperat intemperiem; ex qua exterius cordis fibræ putrefiebant: Cordis verò vulnus supra dextrum ventriculum levius penetrans apparuit.

SCHOLIA.

Ex hisce elucescit primo inter præcipua vulnerati cordis symptomata, frequentem extitisse cordis tremorem, & lypothymiam: *tremulos itaque primo patiebatur cordis motus*, & meritò. Nam si ab aucta in pericardio aqua hos observaverit motus in simia Galenus 5. de locis Aff. cap. 1.

cap.1. tantò magis à copioso pure, in quo innatabat cor: sed neque per hoc tantum, verum quia ob corruptas extrinsecè cordis fibras, ab intensa intemperie puris vitio contracta, illius motus imminui, variari necesse erat: cum reverà motus non tam cordis, quam reliquorum musculorum a carneis procedat fibris, nervi autem spirituum affluxum suppeditent, suaque vigoratione motus promoveant: Vnde tremulos cordis motus inter affectus spasmodicos placuit nonnullis recensere. Interea ex tremulis cordis motibus, sanguis vario & perturbato impulsu, in pulmones & cordis sinus ferebatur; ex quo pulsus inæqualitas & lipothymia. Pulsus primo inæqualitas, cum hic procedat à cordis motu, qui si tremulus & inæqualis, inæqualis & pulsus: lipothymia verò ab inordinato & molesto sanguinis motu vel quiete in cordis sinubus aut pulmonibus: dum enim cor vario & tremulo afficitur motu, sanguis mox nimia copia sinus infestat, vel pulmones opprimit, & hinc imminens præfocatio: mox sufficienti non influens quantitate, sinus dum integrè non replet, cor inani conatu fatigatur, & paulatino languore se deficere monet eger: quapropter cordis solutio continui quamvis levis, intensa illius intemperies, ex qua externarum fibrarum puttredo, & insignis retenti puris in pericardio copia, si cordis tremores & lipothymias inducerent mirum non erit: Mirum quid verò, trium supra viginti dierum spatio, cor tot morborum generibus laborans ahduc palpitasse; Cor illud, quod delicatæ adeò constitutionis, ut apud Antiquos simplex vteri, vel hypocondriorum vapor, necessaria inducebat deliquia; nunc verò humorum vitia & corruptelam tolerabit? Quas retentum pus non excitat tragedias? Si inter musculorum orietur interstitia, quot non efficit sinus? quæ caro non corrumpitur, & quas non progiguit caries? in hoc ergo ita diù innatabit Cor vivum; ideo, dicet ne quispiam, quod pus ratione caloris cordis, adeo fuisse digestum, ut propriam amisisset naturam, omneque corrumpendi vitium: verum si ita, cur extrinsecè cor universum purulentam albedinē, intensamque adeò conceperat intemperiem, ut externæ fibræ putrescerent? equidem patiebatur cor puris damna æquè bene ac cæteræ partes, ut observamus cor nobilem esse partem ratione *officij*, non autem *substantiæ*. Læso enim corde læditur sanguinis motus, ex quo pervertitur corporis œconomia, non quia uti fons caloris, spirituum opifex, & hæmatoseos auctor, vita per consequens ab illo principaliter dependeat; quiescit quidem illa in illius motu, non verò in qualitate suæ *substantiæ*: caloris, spirituum & sanguinis fons sanguis est, non cor; quamobrem venena deleteria qualitate cor primariò non afficiunt, sed sanguinem; enecantque non quia cor corrumpunt, sed quia sanguinem inficiunt, cum revera cor venenorum maleficiis non magis subjaceat quam reliquæ partes: vndè dum vipera morsu digitum ferit, cor non aura vulnerat, sed insinuato recirculanti sanguini veneno, spiritus extinguuntur, quorum jacturam persentiens cor languet, secumque reliquæ partes deficiunt: Hinc est quod remedia cardiaca immediatè, specificè & primario cor non respiciunt, sed immediatius sanguinem, cum quo dum miscentur spiritus vivaciores excitant, efficiunt, sanguinis promovendo accensionem, & naturalem fermentationem, ideoque à spiritibus & sanguine vegetiori firmius pulsat cor.

Concludendum quinto cor morbos tolerare, ac reliquæ partes, suumque principatum non consistere ex eo quod substantiam habeat reliquis partibus nobiliorem, nec tanti esse scrupulosa nonnullorum argumenta concludentia, cor non posse putridum febricitantium sanguinem per ventriculos fluctuantem tolerare, dum simplex aura, quæ à minera putrescentium humorum inter alas & inguina exhalat, illud alterat & corrumpit. Hisce nugis ipse 6. de locis Affec. cap.7. respondet *Galenus*, probans pus in Pulmonis vomica sæpè cordis ventriculos permeare, inde in arteriam magnam, tandem per arterias emulgentes lege circulationis in renibus per urinas expurgari. *Observatio communicata ab Excellentiss. Dom. D. Iohan. Baptista Fantono Medico Taurinensi.*

§. 13. Ex vulnere sterni, ad quartam costam, sinistra in parte, suborta fistula in quodam Veronensi, cum per aliquot menses eadem laborasset, ad ejus curationem me vocavit: cujus corpore primo expurgato, nulla licet spe salutis, ratione macici qua confectus erat, necnon febris & vitium imbecillitatis, immissa turunda copiosum pus eduxi, à quo aliquot diebus post diebus syncope correptus æger vitam cum morte commutarit.

Dissecto cadavere, inveni capsulam, & fere totam cordis substantiam ad fibras usque ab ulcere excesam, *Marchetti observ. Med. Chirurg.* 47.

SCHOLIA.

VIdeant an constare possit sententia *Aristotelis lib.3. de partibus animal.c.4.* quod Cor nullum vitium grave diu patiatur: si quidem hic patiens diu vixit, quamdiu scilicet ulcus & fistula penetravit ad cavitatem aut ventriculum sinistrum ipsius cordis.

§. 14. Anno 1624. miles quidam Mutinensis, vulnere in cavitatem Cordis penetrante tuex cadaveris dissectione patuit, cum insigni inflammatione dies novem superstes fuit, *Ioh. Rhodius cent.*11.*Observ.*39.

§. 15. Iuvenis petulans Hafniç Nauclerum, alioquin amicum, cultro transfixit, inter tertiam & quartam costam sinistram: Vulnus sub sterno ad cordis penetravit ventriculum dextrum, ut aperto post mortem cadavere patuit, foramine angusto & obliquo: læsus tamen non solum ex suburbio domum pedibus ivit, sed per quinque dies supervixit: Quantum conjectura assequor, propter angustum obliquumque cordis vulnus, concidentibus labiis, circulatio per tot dies perstitit non interrupta, *Th. Bartholinus Histor. 77. cent. 1.*

§. 16. Ingolstadii quidam studiosus à Typographo punctim læsus in sinistra parte thoracis, vulnus ipsam cordis substantiam, utrumque ipsius ventriculum transversim penetrans, accepit, plateæ tamen bene longę spatium vulneratus cursus confecit, mente porro & sensibus integerrimis ferme per horam integram ita constitit, ut loqui & Deo se commendare potuerit.

Vulnus, adaperto post mortem corpore Medici, Professores omnes & alij spectatores, non pauci viderunt, atque armorum genus ex vulneris forma dignoscere & in judicio explorare potuerunt: *Ex Observationibus Cyriaci Lucij Medici Ingolstadiensis.*

§. 17. Vidi, dum apud Taurinos agerem, Nobilem quendam, qui singulari certamine cum alio decertans, accepto sub sinistra mamma vulnere, in cordis substantiam penetrante, libertatis in adversariam aliquot ense ictibus, ipsum fugitantem ad ducentos passus est prosequutus, donec in terram caderet.

Dissecto cadavere, vulnus comperi in Cordis substantia, amplitudine quæ digitum capere posse, ingentem præterea sanguinis in diaphragma effusi copiam, *Pareus lib. 9. cap. 30.*

§. 18. I. Hasselroth Vesphalus, cum quodam Nobili duello decertans, vulnus in medio Thorace, paulo supra sternum accepit, subitoque concidens illico mortuus est.

Aperta explorandi gratia pectoris cavitate, magnum profundumque in Cordis usque sinum sinistrum penetrans vulnus deprehendimus, unde effuso sanguine arterioso, & dissipatis spiritibus vitalibus, vulneratum necessario & quidem subito mori oportuit. *B. Timæus lib. 6. Observ. 38.*

§. 19. Visa sunt cordis vulnera ad tempus: comprobat hoc *Gulielmi Riva* Romani Chirurgi observatio, qui in *Francisca* quadam à *Tulpha*, viginti circiter annorum, septem vulneribus sauciata, observavit, in qua mors usque ad quartum diem protracta est: secto cadavere duo vulnera in dextrum usque cordis sinum penetrantia visa fuere. *Dom. Panarolus Pentecoste V. Observ. 45.*

§. 20. In vulnerato decumbente in Nosocomio, & in altero vulnerato antea in eodem Nosocomio, qui ultra annum cum dimidio ibidem decubuerat, in sectione ipsa tota substantia pulmonis adeo cum pure longo tempore excreta videbatur, ut Cor denudatum sine pulmone, (dictu mirum) spectaretur. *Petr. Forestus schol. ad Observ. 37. lib. 2.*

§. 21. Quidam longo tempore decumbens ob vulnus in pulmone tandem contabuit, Nam media pars pulmonis consumpta ac pure soluta conspiciebatur. *Petrus Forestus lib. 2. Observ. 37.*

§. 22. Vidimus quendam pugionis ictu interemptum dissecto pectore, rursusque per vulnus pugione adacto mucronem neque cordis neque pulmonis vulneri respondisse: Tanta est in cadaveribus cum vulneribus positurae differentia. *Alex. Benedictus Antom. lib. 3. cap. 12.*

OBSERVATIO. XXIV.

Vulnus Thoracis *lethale ob* Arteriam venosam *dissectam* 1. *Ob laceratos ramos vasorum subclaviorum.* 2. *Ob* Pulmonem *dextrum vulneratum, effusumque sanguinem.* 3. *Ob* Pulmonis *parenchyma pertusum.* 4. *Ob conceptam in Pulmonibus putredinem, &* Ductus chyliferi *læsionem.* 5. *Ob læsionem pulmonum & Oesophagi.* 6. *Ob pus intra cavitatem Thoracis subsistens.* 7.

§. 1.

§. 1. Anno 1638. Nobilis quidam inter epulas pugione ob longo sub ala lateris dextri, inter tertiam & quartam costam vulneratur: profusa ingenti sanguinis floridi & spumosi copia, subsequenteque omnimoda virium prostratione, & frequentibus animi deliquiis, die iij, e vita discessit.

Aperto thorace quævis cavitas sanguine grumoso vndique videbatur referta: *Inveni lobum dextrum* pugione perfossum, Arteriamque venosam vulneratam, vnde insequi sanguinis profluvium, & exinde spirituum vitalium dissipationem, syncopen mortemque oportuit. *Balth. Timæus Respons. medic. XVI.*

SCHOLIA.

Inveni lobum dextrum pugione perfossum &c.) Pulmonis vulnera penetrantia non omnia esse lethalia, modo vasa insignia intacta maneant, multa testantur exempla; sed inter cætera hoc illustre, Anno 1669 Nobilis Sabaudus, nomine D. de Seissel, in singulari certamine pectus habuit, parte dextra, ab acuto gladio omnino transfossum, evasit tamen incolumis intra XV. dies: Ac post aliquot menses vtramque cicatricem, tam in pectore quàm dorso, visendam mihi exhibuit.

§. 2. Illustriss. Comes Solmensis, post moram annuam Geneva discedit xx Aprilis anno 1674. Comite Nobilium cohorte, inter quos Serenissimi Principes Saxo Gothanus & Churlandiæ: Insidias veriti itinere terrestri instituto, lacui se committunt: In reditu naumachia festiva committitur, displosisque vtrinque sclopetis, Sereniss. Principis Churlandiæ famulus catapultæ præter pyrium pulverem plumbeas quoque glandes immittit, quàm explodere in aquam credens, vacillante cymba, elevatoque sclopeto, tres vno ictu feriuntur Nobiles, vnus in brachio, secundus in femore, tertius, Nobiliss. *Raban Henricus Vsselius* Saxo, in pectore: Hoc in Chirurgi periti, *Lamont*, ædes delato, tres convocantur Medici cum Chirurgo; à quibus in disquisitionem adducitur tentandane esset thoracis paracentesis, ad exhauriendum cruorem in cavum thoracis effusum, quæ missa facta est, ob virium summam imbecillitatem, pallore vultus se prodentem, respiratione deficiente, pulsu exili, per leipothymias, ephidroses, quodcunque remedii generosioris vsum respuentem, ita vt Deo & Naturæ committendus videretur: P ævera 48. ab ictu hora mors obrepsit.

Sexta post hora pectus apertum est, deprehensaque globuli via, nam is transverberato humeri musculo, parte sinistra, simulque pectorali; effractis tertia & quarta supremis costis, obicem in sterno nactus, cavum pectoris subierat, pulmonumque summis lobis leviter sauciatis, ramis vasorum subclaviorum dilaceratis, mediastinum pervaserat, costas item tertiam & quartam oppositi lateris perfregerat, demum ad axillam, inter os & carnem viam vi sibi faciens, substiterat: Cordis sinus sinister sanguine vacuus repertus, qui totus in cavitatem thoracis confluxerat; qui inde pondere librarum 12 civilium pondo eductus: *Ex Oratione funebri à Nobiliss. & Excell. Dom. Stoffelio, Sereniss. Principum VVittebergensium Gubernatore, in funeris reditu habita.*

§. 3. Iacobus N. Sica ictus, vulnus inter 4. & 5. costam, iuxta mammillam dextram, versus os sternum, deorsum adactum acceperat, per quod multum cruoris contento spiritu extrudebat: A quo x. vulneris die mortuum aperui, lobumque pulmonis anteriorem, in longum læsum, duorum pollicum latitudinem, altitudinem vero pennæ scriptoriæ animadverti: Posterior vero lobus aciem sicæ exceperat vulnere angusto, æque vt alterum profundo: Totus pulmo subdurus, tunicula eiusdem, sicut & membrana thoracis, rubicunda, aspera, tanquam inflammata: Cavitas thoracis sanguine aquoso, purulento plena, cordis tunica similiter aspera, subdura, ac si phlegmone tentata fuisset: Pulmones autem sinistri lateris integri & incolumes inventi: *H. Smetius miscell. lib. 10. p. 558.*

§. 4. Generosus vir nocturno tempore gladio per latus dextrum transfixo occubuit. Sequenti luce vulneris profunditatem investigaturi Medici & Chirurgi conveniunt: Quartam costam acie gladij transversim divisam, & pulmonis parenchyma pertusum observant, vulnere supra cor transeunte: Inter pleuram autem & sinistri lateris Pulmones dependebat ab axillis magna pinguedinis copia, ordine longo secundum rectum thoracis situm disposita, pulmonibusque imposita: In adverso latere pulmones fibris thoraci alligabantur. *Bartholinus cent. 2. histor. 15.*

SCHOLIA

SCHOLIA.

GLadio transfixo) Pectore vulneratos non eadem sors manet: si vasa majora intacta maneant, etsi transversim gladius penetrarit, evadere possunt, exemplum suppeditavit annus 1668. Nobili Sabaudo Dom. de Seissel, annos xx. circiter nato, in singulari certamine gladio acutissimo pectus confoditur infra mammillam dextram, adeo ut cuspis semipede extra dorsum prominaret: convaluit tamen intra breve temtempus, mihique utramque cicatricem post trimestre licuit videre & contrectare.

§. 5. Illustr. Baro de Heiden &c. In pugna Fionensi circa mediam dorsi vertebram sclopeto læsus, globulo subter sinistram scapulam exeunte, initio equidem non adeo male habuit, consueta tantùm vulnerum symptomata passus: Post 14. dies observatus in linteis *copiosus albicans humor* & continuans per intervalla, nescius tamen unde aut qualis esset; neque Medico aut Chirurgo, quorum opera utebatur, quicquam de eo monentibus: hæsit verò per integram hyemem Ottensoniæ: mense Aprili in has oras delatus statim me vocandum iussit: Inveni Illustr. Dom. Patientem debilem valde, macie confectum, atque singulis circa vesperam diebus leviter incalescentem: Quæsivi statim de Pulmone læso, etsi sibi de eo nihil constare hactenus dicebat: vulneris os superius consolidatum erat, inferius stillabat consuetam saniem: sperabam optima quæque, verum biduo elapso, adverti supra notatum liquorem albicantem, paululum tamen flavescentem, tanta in copia effluxisse, ut non solum lintea quintuplicata, indusium lodicesque imbuerit, sed quoque limbos inundaverit: miratus insolitam materiam, statim cogitare cœpi, cùm diversa plane esset à sanie & ichoribus, annon liquor Chylosus, toti ad nutritionem destinatus, inordinata hac via profflueret, quandoquidem Dom. Patiens bene appeteret, cibisque euchymis & delicatissimis uteretur, corpus tamen in dies magis magisque contabesceret: Cogitavi serio de eo, neque quicquam aliud reperire potui: Conclusi igitur nihil magis è re Illustr. Patientis fore quàm si vulneris os superius aperiretur rursus, quo debita læso Pulmoni remedia applicari possent, sed Dom Baro renuit plane, libereque profitebatur se tantum super eo horrorem animo concepisse suo, ut mallet mortem potius quam sectionem experiri: Exclusus ergo saluberrimo consilio, quicquid alias remediorum superesset conquisivi sedulo, institutaque accurata Diæta, adhibitis quoque interius & exterius selectissimis Balsamicis, imprimis è tenerrimis corn. cervinis petitis, Deo benedicente in tantum profeci, ut non solum febricula, sed & fluxus 14. dies remitteret, habitus quoque corporis usquequaque floridior appareret, magno cum Dom. Patientis gaudio, qui omni se defunctum periculo putans, paulo largius absente me se invitaret, usus quibus delectabatur, inprimis calidioribus, quæ tamen maxime noxia sibi fore prædixeram: Recurrit itàque fluxus, atque continuavit ad vitæ usque finem, quem ex nimia animi corporisque commotione sibi acceleravit: namque cum digladiantes non procul à conclavi suo ministros vellet compescere, neque ii dicto morem statim gererent, adeo commovit se, ut primum Epilepticis convulsionibus, postea hemiplegia lateris sinistri corriperetur, quæ cis paucos dies corpus exsuccum viribusque destitutum è medio sustulit.

Cadaver præsente Dom. Holstio Poliatro Tonningensi apertum, in inferioribus nihil notatu dignum præbuit, tantum Pulmones ea, qua vulnus inflictum parte, insignem putredinem conceperant: Id vero leve primitus fuisse, omnisque periculi expers autopsia monstravit: Quam ergo conducibile fuisset, quamprimum liquor albicans conspectus, vulneris interiora indagasse, aut saltem orificium superius apertum servasse? *Ioel Langelot ad Thomam Bartholinum in hujus Epistolis centur.3. Ep.37.*

SCHOLIA.

COpiosus albicans humor) Si quid conjectura assequor, Lacteus thoracicus læsus quoque fuit, unde larga illa materiæ chylosæ copia fluxit, atrophia subsequente: Hinc etiam selectissimis balsamicis plus præstitum quam quavis sectione, quippe coaluisse istis tenellas ductus membranas inde suspicamur, quod repetito chyli cursu naturali, habitus corporis floridior appareret: Vulneris tamen apertio utilis fuisset pulmonis in gratiam, in quo putredinem notatam refers. Non valde tamen repugno tuæ conjecturæ eruditissimæ, nempe liquorem chylosum,

sum, toti ad nutritionem destinatum, inordinata ista via profluxisse: Est quippe liquor ille nutritius ubique sanguini mixtus, & pro partium indigentia ad nutritionem elicitur, quod olim de rore & cambio Medici tradiderunt, nescii chylum in sanguine delitescere, facileque separari sine putredine, quod in venæ sectione nonnullorum observavimus, lac nempe seu chylum, à sanguine separatum in pelvi prodiisse: Hoc succo nutriri partes nostras, non sanguine, sunt qui sibi persuadeant, quibus nescio quid opponi possit quod stringat: Si enim sanguis in partium alimentum cederet, continua chyli confectione, seu ciborum ingestione opus non esset, si quidem ea est in corpore sanguinis copia, ut ad menses plusculos sufficeret pro partium nutritione: At quia chylo nutrimur chyli quoque continua fit generatio, nec inediam ferre possumus: Et tali sane nutrimento in utero assuevimus, non sanguinis, si recentiorum observationibus & suspicionibus credimus: Eadem ratione Lac, seu candidum succum ex sanguine arteriarum thoracicarum per glandulas mammarum secerni verosimili conjectura suspicantur alii, donec sui generis vasa lactea, ad mammas chylum ex mesenterio deferentia detecta fuerint: dubitandum enim vix est hujusmodi ductus in corpore latere: Quicquid sit, lactis ubertate diffluunt papillæ tam feminarum quàm virginum, imo nuper natorum ut ex hoc principio nuper accusatam, virginem absolverimus, &c. *Thomas Bartholinus Epist.38 cent.3.*

§. 6. Civis Batavus 16. Septembris 1629. in pectore punctim vulneratus est, ictu transeunte os sterni, seu scutiforme, per pulmones in Oesophagum, superveniente febre ac *singultu*: Octiduo post vulnus illatum mortuus est.

Aperuimus cadaver: invenimus secundum conjecturam nostram partes ante dictas læsas: Thorax plenus erat sanguine seroso cum potu, qui ex gula effluxerat. *Iacobus Bontius Medic. Indorum observ.12.*

§. 7. Vagus Chirurgus, nomine Edelphus, Nobil. Iuvenem, gladio sub brachio sinistro læsum, ictu in thoracem penetrante curans, quicquid quinque præsentes clamaremus Medici, Chirurgis aliis multis suffragantibus, nunquam costæ apertionem admittere voluit, certam salutem potione ex oculis cancri præparatis pollicens; vulneri autem, quocunque loco esset, nec turundam imponebat, nec ullis utebatur balsamis, emplastris, &c. Cum eam potionem sedecim dies bis quotidie bibisset nullo profectu, iamque pure thoracem distendente, respiratione pene ablata, morti esset proximus, Pater anxius Medicos revocat, quibus, reclamante Edelpho, latus aperientibus, maxima puris copia per intervalla educta copia, æger melius habere se dixit: Nihilominus miser Nobil. quicquid peritissimi artis tentarent, in horas macrescens, tandem quinto post anno phthisicus obiit: Pulmones enim puri innatantes, illius tantum imbiberant quantum tussi perpetuæ inducendæ sufficeret: Ille autem mature, sectione thoracis facta servari poterat. *H. ab Heers Observ. Med. 22.*

Observatio XXV.

Vulnera Pectoris & Hypochondrii dextri lethalia ob Pulmones perfossos, Hepatis & Spinalis medullæ *læsionem.* 1. *Pectoris & Abdominis ob læsum alterum pulmonum lobum, Diaphragma, Ventriculum & Lienem.* 2. Hypochondrii dextri *ob vulneratam infimam Iecoris fibram.* 3. *Ob* ventriculi *fundum læsum.* 4. *Ob substantiæ* Hepatis *læsionem & truncum venæ cavæ.* 5. *Ob* Colon *per transversum penitus dissectum.* 6. 15. *Ob vulnus* Hepatis. 7. *Portiuncula Hepatis abscissa regenerata.* 8. *Vulnus* Abdominis *lethale ob pertusum* Ileon *intestinum, Copiam sanguinis in abdomen effusam,* Mesenterium *perforatum.* Mors Henrici tertii Galliarum Regis & Poloniæ. 9. *Ob discissum Ileum intestinum.* 10. *Ob læsionem interiorum viscerum, Intestinorum corruptionem & Abscessum purulentum.* 11. *Ob* Intestina *crassa & tenuia confossa.* 12. *Ob* Colon *transversim sectum.* 13. *Ob* Ileon *Intestinum duobus in locis læsum.* 14. *Ob* Ileum *transfossum, Vulneratas* venas & arterias *mesaraicas.* 15. *Ob* umbilicalem venam *abscissam.* 16. *Vulnus Intestini* Coli firma *cicatrice coaluisse deprehensum.* 1. *Vulnus* abdominis *lethale ob venam cavam discissam* 18. 19.

§. 1. INterfectus fuit 8. Iulii anni 1602. Gallus quidam, *Samuel de Bonnan*, duobus ictibus, quorum alter Hepar transibat, & ad spinam dorsi finiebat: Alter vero supra mammillam sinistram ad latus Pulmonem perforabat. *Ioh. Rud. Salzmannus Observ. Anatom. pag.14.*

§. 2. Caupo ab Equite explosione globuli e sclopo breviore ita 17. Iunii vulneratus, ut d. 23. ejusdem obierit: In cadavere externe hoc animadversum, quod ictus globuli supra sinistram thoracis partem per musculum pectoralem intraverit, & circa Lienis regionem per costas spurias egressus rursum fuerit; Abdomine aperto, separatis cute, musculis & peritonęo cum omento, portio Lienis, quæ antrorsum in parte summa protuberat, globulo prorsus perforata, duęque costæ spuriæ fractæ ac contusæ apparuerint: pariter à globulo transeunte, ventriculus in parte inferiore ejudem lateris, diaphragma in superiore parte, sinister pulmonum lobus in extremitate, ut & una costa sub musculo pectorali penitus fuerit vulnerata atque violata, *Paulus Ammanus Medic. critica casu* 48.

SCHOLIA.

LEthalitas vulneris non solum ex læsione unius partis principalis, verum etiam ex læsione plurium & minus principalium æstimari debet: jam in hoc vulnere pulmones, diaphragma, lien, ventriculus, costæ lęsæ sunt: Etiam vulnera, quæ secundum Celsum, ut plurimum lethalia sunt, per se, non per accidens, lethalia sunt, & ideo reus ordinariam declinare non potest. Curandi impossibilitas arguit lethalitatem vulneris, exēplo illorum vulnerum quę in summo femore sunt, ubi deligatio decens fieri non potest: Hic multo magis lethalitas erit per se, quandoquidem tot internæ læsiones & fracturæ concurrunt. *Idem.*

Responsum Facultatis Medicæ Lipsiensis.

LIcet interdum contigerit quod læsiones in ejusmodi partibus fuerint curatæ, & patiens (exempla prostant in observationibus Medicorum & Chirurgorum) fuerit servatus, tamen raro contingit: centum enim moriuntur prius quam unus restituitur. Iure itaque cum Galeno & Celso hæc vulnera huic classi adscribuntur, quod nimirum sæpe, & ut plurimum interimant, & curationem difficilem habeant: Et quoniam in hoc individuo non una saltem, sed duæ vel tres partes principales variis modis lęsæ fuerū, simulque accessit curandi impossibilitas, dum labia vulneris statim post ictum aut vulnerationem coiverunt, adeoque sic nullis medicamentis idoneis tractari potuit, ob hanc, & alias, in anatomia fundatas rationes, pronuntiamus quod vulnus istud merito pro lethali per se habeatur, quo etiam patiens necessario obiit.

§. 3. Lictor ictus fuit bipenni in infima Iocinoris fibra, unde marcore confectus obiit ante diem 40. Inveni sub vulnerata fibra plurimum graveolentis puris collectum. *Vide lib.2. tit. de phthisi.*

§. 4. Villicus quidam in hypochondrio dextro sub costis spuriis punctim, gladio valde lato, qualis carnificum esse solet, vulneratus, multa cruenta vomuit & per alvum dejecit, supervenere sudores, syncope extremorum, frigus & convulsiones, tertio die mortuus est.

Aperto abdomine, vulnus in ventriculi fundo adeo magnum deprehendi, ut totam ejus substantiam à parte dextra per sinistram penetraret, venis & arteriis, quarum larga ibi seges est, penitus discissis, unde ingens sanguinis copia partim supra partim infra rejecta, partim in spatio abdominis collecta, dolores vehementes, cordis anxietates, leipothymias frequentes, vigilias, deliria, convulsiones, tandemque mortem intulit, & quidem necessario, quatenus nec sanguis ex venis & arteriis, confertim erumpens sisti, nec remedia convenientia admoveri, nec alimenta retineri, coqui & distribui, nec vires ex insigni sanguinis profusione & dolore vehementi collapsæ instaurari, nec ipsum vulnus adeo profundum & penetrans solidari potuit. *B. Timæus Responsorum Medicinalium* 19.

SCHOLIA.

ETsi ea tantùm ventriculi vulnera pro lethalibus habeantur quæ orificio ejus superiori infliguntur, attamen & illa quæ ventriculi fundum, venasque & arterias gastricas majores penetrant, & valde magna sunt, quale hoc fuit, mortem necessario inferunt, nec obstant exempla profundorum vulnerum ventriculi sanatorum, quale est Bohemi rustici venabulo lato vulnere in ventriculo percussi, de quo *Iulius Alexandrinus*, lib. 6. Therap. Galeni; ad plures annos superstitis; & alterius Bohemi, qui cultrum novem digitos transversos longum deglutivit, qui per sectionem ventriculi exemptus est, de quo *Sennertus* Practic. lib. 3 p. 1. sect. 1. c. 15. Rara ea sunt, singulari naturæ robori adscribenda.

§. 5

§. 5. Andreas Ferber locum tenens, &c. In dextro hypocondrio gladio acuto punctim vulneratus multum sanguinis profudit; de dolore ad jugulum usque ascendente querulus, supervenit vomitus biliosus, dejectiones cruentæ, oculorum scotomia, deliquium animi & paulo post mors.

Aperui abdomen, detersoque sanguine, Epar scrutatus deprehendit non tantum substantiam eius, sed & venæ cavæ truncum vulneratum, unde vulnus pro simpliciter lethali pronunciandum judicavi. *B. Timaus Respons. medicin.* 20.

§. 6. Tympanista quidam in Castris Suecorum à milite in hypochondrio dextro, paulo supra regionem umbilici gladio acuto vulneratus, de vehementi abdominis dolore conquestus multum sanguinis per alvum dejecit: supervenere & ventriculi subversiones, & singultus, frequensque animi delequium, hora quarta mortuus est.

Aperto abdomine, abstersisque, quibus refertum erat, excrementis & sanguine, intestinum Colum totum, undiquaque per transversum dissectum sphacelatumque repertum est, *Baltazar Timaus Responsion. Med.* 17.

§. 7. Nos duos in cura habuimus quibus Iecur vulneratum fuerat (ut post eorum mortem videre licuit) hi quotidie bilem evomebant & intensissima febre ardebant, tussique continua afficiebantur. Alterum & nuper curavimus qui *gibbam Iecoris partim contusam* ex equi calce habebat; periit cum maxima siti & æstu, bilem continuo vomebat, nec ullo pacto excernere poterat uno verbo expediam, Iecoris *ulcera* atque *vulnera* lethalia *Brassavolus comm. ad aph.* 18. *lib.* 6.

SCHOLIA. Ad §. 7.

G*ibbam Iecoris partem contusam*) Contusiones in parenchymate hepatis sunt valde periculosæ, præsertim si magnæ fuerint: Sanguinis enim transitus per partes contusas difficulter peragitur, simulque etiam separatio humoris fellei plurimum impeditur: Deinde sanguis restitans tumorem efficit, tandemque forsan inflammationem, morbum scilicet hepatis periculosissimum: quippe si eadem in suppurationem desinat, spes omnis conclamata videtur: sin indurescat, cachexia, cachexia, ictetus, atrophia hydrops præ foribus sunt: conandum quidem enixè ut tumor ejusmodi discutiatur, verum hic labor, hoc opus est; forte discutientium ope sanguinis effusi, & ubi contusio facta erat, restagnantis pars aliqua à vesicæ felleæ ramusculis capillaribus, ad ea loca pertingentibus (haud aliter sane quam aliæ ejusdem sanguinis partes à venæ cavæ osculis) absorberi queat, possintque adeo tria ad hujusmodi discussionem concurrere, nempe transpiratio insensibilis, & materiæ extravasatæ partim in cavam reductio, partimque illius excretio in porum bilarium: Licet enim ex communi naturæ instituto, porus bilarius, præter humorem felleum, nihil ex hepate efferat, si quid tamen hoc pacto præter naturę ordinem evenerit, haud videtur ratio commoda assignari posse, ob quam extima illius capillamenta otiari debeant, pręsertim materia illuc decumbente & quasi in oscula eorum sponte incumbente. *Glisson Anat. Hepat. c.* 9.

Iecoris vulnera lethalia esse) Vulnera si cæsim infligantur vix fieri, potest quin vasa lędantur, Sin punctim fiant, poterunt vasa fortuito evadere. Sunt quidem necessario vulnera illa mortifera, maxime quę vasa pariter & parenchyma discindunt, Illa tamen periculo quoque haud carent à quibus parenchyma solùm lęditur, sanguis enim ad ea loca affluens impurus est & bili commixtus, nec facile evacuari potest: vel si id contingat, partes tamen ab invicem disiunctę, (friabiles cum sint, glutineque illo careant quo alię partes facile denuo coalescunt) ęgre admodum consolidantur. *Glisson Anatom. Hepatis, cap.* 9.

Iecoris ulcera) Solvitur etiam parenchymatis Epatis continuitas ab erosione, quemadmodum in ulceribus ejus videre est, quippe ulcera non solum vulneribus, contusionibus, suppurationibus, aliisque antecedaneis continuitatis solutionibus adveniunt, sed & erosionem aliquando immediatè consequuntur, nullo alio dissolutionis genere pręcedente. Imo vero fieri non potest ut solutio ulla continuitatis in ulcus abeat, priusquam partium ab invicem separatarum erosio aliqua accesserit: ulcus enim tria in se complectitur, solutionem nempe continuitatis, partis substantiæ jacturam, atque erosionem: Si quid horum absit, ulceris absentiam haud perfectè obtinuerit: enimvero solutionem

nem continuitatis, una cum defectu in numero partium, facile fine ulcere reperias, quemadmodum in vulnere recenti cum particulæ alicujus abscissione videre est: Si autem eorum alterutri erosio supervenerit, vulnus statim in ulceris naturam degenerat, adeo ut ulcera à vulneribus, aliisque continuitatis solutionibus, erosione potissimum distinguantur: *Idem ibidem.*

§. 8. Helvetius 30.ann. in conflictu gladio Helvetico e regione hepatis percussus fuit, maximumque vulnus recepit: Sanguis copiose effluxit, ita ut in animi deliquium incideret: Advocato Chirurgo, cum vulnus explorare, & medicamenta ad sanguinem sistendum imponere vellet, frustum Epatis ad ostium vulneris sese offerebat, quod cum forcipibus apprehendisset, integre extraxit: ac quamvis sęvissima supervenirent symptomata, nihilominus optime convaluit; Post annos tres febre continua correptus intra paucos dies obiit.

Cadaver ejus incidimus, latusque prius exhibuit cicatricem longitudinis spithamæ è regione Hepatis: portiunculam vero quandam infimi ejus lobi abscissam fuisse, vulnusque cicatrice eleganter obductum reipsa comperimus: Reliquæ vero partes corporis, imo & ipsum hepar nihilominus secundum naturam se habebant. *Fabritius Hildanus, centur. Obseru.34.*

§. 9. Nos subsignati Consiliarii, Medici & Chirurgi ordinarii Regis, ratum facimus hesterna die mercurii, secunda præsentis mensis Augusti anni 1589. ex mandato Domini Prefecti Familiæ & annonæ Regiæ, visitasse & diligenter examinasse cadaver defuncti felicissimæ memoriæ & Christianissimi Henrici tertii, dum viveret Galliæ & Poloniæ Regis, qui eadem die è vivis decesserat, circiter hora tertia post mediam noctem, ob vulnus, adacto cultri cuspide, in ventrem inferiorem pridie inflictum, juxta umbilicum parte dextra, circa horam octavam vel nonam, & ratione symptomatum supervenientium suæ Majestati Christianissimæ statim & ab accepto prędicto vulnere: Cujus vulneris causa & accidentium subsequentium ampliorem relationem Senatui exhibuimus.

Quo autem amplissima cognitio haberetur profunditatis illius vulneris, ac simul partium interiorum lęsarum, dissectionem ventris illius inferioris instituimus, necnon pectoris & capitis: post sedulum examen partium omnium imo ventre contentarum, invenimus portionem intestini tenuis, Ilei dicti, penetranti vulnere affectam, ad latitunem cultri pedalis longitudinis, qui cruentus nobis exhibitus est ad latitudinem quatuor dictorum in reditu ad locum vulneris exterioris: Interiora ventris rimantibus, & ejecta sanguinis per dictam capacitatem effusi maxima copia, cum insignibus sanguinis concreti grumis, apparuit quoque mesenterium duobus in locis perforatum, dissectæ etiamnum venæ & arteriæ.

Partes omnes nobiles, tam naturales quam animales, pectore, imo ventre & capite contentæ, rite & secundum naturam constitutæ erant, ac pro ętate probe temperatæ, citra lęsionem aut vitium; id solum arguendum erat, quod prędictæ partes omnes (ut & venæ & arteriæ, tum majores tum minores) exangues erant & sanguine destitutæ, qui ubertim effluxerat per vulnera illa interiora, pręsertim e mesenterio, ac cohibitus fuit in cavitate illa, tanquam loco extraneo & contra naturam: Quamobrem necessario, ac intra circiter octodecim horas, mors Christianissimi Regis subsequuta est, quam pręcesserunt crebrà animi deliquia, ingentes dolores, suffocationis sensus, nausea, febris continua, & sitis intolerabilis cum maximis anxietudinibus: Quæ symptomata parvo temporis spatio ab inflicto vulnere contigerunt, ac sine ulla intermissione ad integram usque & ultimam mortis syncopen perstiterunt, quæ ob rationes dictas, ac symptomata, quantumvis accurata accessisset diligentia, inevitabilis erat: Sic subsignavimus propriis manibus in Castris sancti Clodovæi prope Lutetiam, die Iovis horis matutinis, Augusti tertia 1589. Medici assistentes

Faber, Dortomanus, Regnardus, Heroardus.

§. 10. Quid officij nostri ratio requirat, circa vulnerum iudicia, collegialiter fuimus recordati, Ergo consideratis omnibus, tandem pronuntiamus, Si in vulneris inspectione observatum, quod Vrielis vulnus punctim inflictum, quatuor transversis digitis sub vmbilico in abdomen penetrauit, quo intestinum tenue, Ileum alias vocatum, *latitudine digiti lęsum & perforatum*: quod vtique iuxta relationem Medici & Chirurgorum vulnus istud

istud non solum insanabile, periculosissimum, sed etiam pro simpliciter & absolute, & per se lethali habendum sit, quoniam impossibile fuit hoc modo læsum intestinum, tanquam vnum ex gracilibus & plane membranosis, vllo modo consolidare.

Nec attendenda hic curationum aut exemplorum monstra, licet enim tum vulnerati quidam patientes propter vegetam naturam, & alias causas, adhuc per aliquot dies vivere interdum potuerint, tamen necessario demum moriuntur, quoniam præter curandi impossibilitatem, etiam retentio chyli, & ejusdem distributio pro sanguificatione & nutritione amplius fieri nequit, imò propter hanc vulnerationem dum substantia intestinorum maxime nervosa & fibrosa est, gravissima & funesta symptomata subsequi solent, hinc lethalitatis ratio manifeste apparet.

Vbi monendum pariter, quod & in intestinis tenuibus fęculentæ impuritates contineantur, quæ à puritate chyli pro confectione sanguinis, ad hepar transmittendi, indictis intestinibus tenuibus à natura separatæ, & postea successive ad intestina crassa ablegantur: hinc non absurdum sit & fæces aut excrementa ex intestinis vulneratis tenuibus, in abdominis caro reperiuntur, & inibi, ut omnes extravasati humores, præsertim in cadaveribus vel defunctis statim foetere ac putrescere incipiant.

Reperimus itaque ex præmeditato consilio, vulnus istud utique per se & simpliciter, ex adductis rationibus lethale fuisse, *Iudicium est Facultatis Medicæ Lipsiensis.*

§. 11. Vir ille qui Delphis in abdomine anno 1574. vulneratus est, ita leviter primum vulneratus esse videbatur, & omnes Chirurgi qui illud vulnus conspexerunt, illud prima fronte prorsus non lethale esse judicarunt, & ob id plurima remedia ad ejus curationem frustra tentarunt: Sed postea corpore defuncti inciso & vulnere latius aperto, inventum est vulnus illud penetrasse viscera interiora, adeo ut intestina nigra & corrupta spectarentur, & animadverterimus abscessum purulentum intus latitasse, cum tanta corruptione & virulentia, ut ob putorem in cubiculo, in quo cadaveris incisio fiebat, morari non potuerimus: Notandum etiam in morte ipsa totum colore viridi ad citrinitatem declinante infectum fuisse, magnam in corpore arguens corruptionem, vt isti Chirurgi imperitè judicarent hominem ictéritia affectum. *P. Forestus lib. 6. Obseru. Chirurgici ij.*

§. 12. Iacobo ab Aqueria Arelatensi quum acutissimo ense venter esset perforatus, transmisso peritonęo, ingens in intestinis tum tenuibus tum crassis vulnus accepit, exeunte utique per vulnus stercore: Ad quem vocati, magna angustia hominem conflictatum invenimus, sese præ dolore jactantem nec uno consistentem loco: Tertio mox die vulnus lividum fieri, pus manare foeculentum, sordidum, nigrum, foetens apparere, stercus per vulnus continuo prodire, crassorum intestinorum vulneratorum indicium, tum vero extrema frigescere, pręcordia verò immense calere (intro conceptæ phlegmones testimonium) cœpere: sitis ingens, æstus maximus, sudor frigidus secundum frontem & faciem totam atque cervicem apparere, lethalis prorsus morbi indicium: Quarto die pulsus deficere, mox delirium, dein vox deficere cœpit, lumináque tenebris offundi, Inde die quinto mors.

Dissecto cadavere, intestina tum crassa tum tenuia multis vulneribus confossa reperta sunt, ingensque circa umbilicum tumor phlegmonosus, thrombi ingentes sanguinis congesti multo plurimi: lacerata interanea omnia. *Fr. Valleriola obseru. 9. lib. 11.*

§. 13. Ictu obliquo vulnerabatur quidam Monspessuli, in abdomine, duobus digitis transversis à linea albas curatur quam diligentissimè, verum ex altera parte abdominis dolor vehemens, rubedo & alia signa inflammationis: præterea symptomata quoque vulneratis intestinis consueta oboriuntur. Chirurgi igitur ampliationem vulneris urgent, Medici verò propter lineam albam denegant, ne potius novo, eoque periculosiore vulnere quam primo extinctum rei cognati forsan prętendere possent: moritur 4. die.

Aperitur cadaver, & colon per transversum spatium abdominis vulnere dimidiæ spithamæ sectum invenitur: Reus condemnatur. *Ph. Salmuth cent. 1. obseru. xviij.*

§. 14. Aperui militem quendam in Nosodochio nostro, qui triduo ante gladio transfossus erat, ad latus infra umbilicum, in quo ictu Ileon intestinum duobus in locis insigniter lęsum fuit: apertoque abdomine lumbrici tres vel quatuor in abdominis cavitate inventi fuerunt, quos per vulnus illud Ilei una cum stercore exiliisse conjeci. *I. R. Saltzmannus, Obseru. Anatom pag. 10.*

§. 15. Vulneratur quidam ad lætera umbilici punctim, reposito intestino & omento, quod parum prominebat, de dolore imi ventris, angustia pręcordiorum, motu convulsivo cervicis,

vicis, vomitibus, tertio die accedentibus, moriebatur placide: mirari subibat hunc subitum e vita discessum:

Aperto cadavere, à vulneratis venis & arteriis mesaraicis sanguinem copiosum, cujus tamen ne gutta quidem toto decubitus tempore apparuerat, sub omento delitescere, totumque abdomen replere. Post & intestinum ileum mucrone transfossum animadversum. *Guern. Rolfinccius Dissertat. Anatom. lib.* I. *cap.* XIII.

§. 16. Adolescens quidam post vulnus exiguum inter umbilicum & costas mendosas, mox humo procumbens quaprimum exspiravit; Vocatus, miratus sum eum tam levi vulnere accepto, & circa *locum*, (mea quidem sententia) *haud ita periculosum*, tam subite decessisse.

Sequenti die cadavere dissecto, causam pervestigans, inveni interiora omnia illæsa, præter umbilicalum venam, in adultis ligamentum potius, quæ quidem vena plane abscissa fuit. *Fabritius Hildanus centur.* 5. *Observ.* 53.

SCHOLIA.

INfans quandiu gestatur in vtero per venam umbilicalem ad se trahit alimentum: nato puero, vena illa (ne penitus sit inutilis) sensim indurescit in ligamentum, cujus beneficio hepar vmbilico alligatur: ligamento autem abscisso, hepar sursum retrahitur, & diaphragma adeo comprimit vt homo neque respirare neque exspirare possit, imo suffocetur illico.

Locum haud ita periculosum) An vmbilicus abscissus vel ruptus subito mortem inferat, quod Ægyptiorum supplicio permoti, *Laurentius*, & alii crediderunt, disquirit *Thom. Bartholinus, Anatom. Reform. lib.* 1. *cap.* 37. Contraria, *inquit*, exempla vidit *Riolanus* experientissimus, & quivis ex Omphalocele judicare potest, Si mors sequatur, ex accidenti evenit, læsis quoque interioribus & patulo ad rerum noxiarum penetrationem ostio: suffocari credit *Sperlinger*, quia resecto vmbilico collabitur Epar, a quo trahitur Diaphragma respirationis organum, sed 1. non subitam mortem infert hæc spirandi difficultas: 2. alio ligamento valido suspenditur Epar à peritonæo. Ancillam tribus vulneribus circa vmbilicum impetitam narrat idem centur. v. histor. lix. Idem.

§. 17. Orta forte inter ebrios rixa, vulnerabatur graviter cum in pectore tum in ventre insignis decoctor I. Schram, penetrante cultri acie in latius lateris dextri intestinum, quod licet vltra 30. horas pependerit extra corpus, iam abunde refrigeratum, reductum tamen tandem in suum locum, rediit nihilominus ad pristinam temperiem, sine vllo corruptionis metu, sicut inculcat *Galenus* satis apposite lib. 6. aph. 58. profluentibus interim cottidie per vulneris hiatum, partim fæcibus alvinis, partim crudis ac indigestis cibariis: quibus quantumvis pro innata ingluvie nimis quam frequenter se obrueret hic helluo, glutinabatur tamen non minus prospere intestini vulnus, ac si habuisset exactissimam vitæ suæ rationem: At vero sanato quidem intestino, sed disiunctis interim discissi peritonæi oris, incidit tandem in plagæ loco, in insignem prolabentium intestinorum herniam; quæ negligentius habita, degenerauit sexto anno, post inflictam plagam, in tam vehementem gangrænam, vt breui hominem occiderit suæ sanitatis vere socordem: Chirurgus autem qui vulneri præerat, satagens id inuenire in ipsis intestinis, & deinceps fibula, vel potius sutura connectere disiunctas ipsius oras, ampliauit non modo plagam, sed eduxit satis confidenter intestina, qua licuit, ex abdomine, quæ inconsiderata ipsius temeritas, tantum abest vt invenerit plagæ locum, & asseruerit ægrum ab hernia, vt induxerit potius in intestinis cum dolorem intolerabilem, tum frigus propemodum insuperabile.

Verum enim vero dissecto post mortem hoc cadauere; vidimus euidenter veram obitus causam fuisse syderatam herniam. Sed vulnus ante annos sex inflictum, coaluerat tam densa ac firma cicatrice, vt vix guttula liquoris per illud amplius transsudasset: Insidebat autem id in suprema intestini coli regione; prope membranam illud ligamentum quod per longitudinem ipsius excurrens, quasi robur ac stabilimentum concedit anfractuosæ ipsius fistulæ. *Tulpius Observ. lib.* 1. *cap.* 20.

§. 18. Iuvenis Sabaudus in conflictu vulnus paulo infra vmbilicum acie gladij recepit, ex quo intra paucas horas obiit: ego cum ventrem dissecuissem, ipsum sanguine plenum reperi: vena enim caua, e regione renum, acie gladie vulnerata fuerat. *Fabritius Hildanus, cent.* 3. *Observ.* 57.

§. 19. Anno 1594. Virum secui qui sibi ipsi cultro violentas intulerat manus, in abdominis regione dextra, statim sub costis, quo vena caua, tam magna sanguinis copia in capacitatem effluxerat abdominis. *P. Pavvius, Observ. Anat.* II.

SCHOLIA.

SCHOLIA.

VT *invenerit plaga locum*] Cur tam difficilis inventu læsus intestinorum locus? an quia perpetim moventur, & vix momentum servent illum situm quem invenit ingrediens cultri acies? sive ob naturam motus peristaltici, sive ob assumptum alimentum, vel spiritum ipsa inæqualiter intendentem: Quibus accedit quod in obesis corporibus reperiatur interdum tantum carnis ac pinguedinis in abdomine, ut Chirurgo nec oculis nec digitis liceat ad intestina penetrare, nedum acum eo perducere, vel filum ita circumagere ut requirit suendi illa ratio: quam speciose in intestinorum vulnere satis describit *Ambr. Pareus lib. 9. cap. 34. Idem.*

OBSERVATIO XXVI.

Dorsi & laterum vulnera lethalia ob puris copiam in thoracem effusam. 1. Lumborum ob læsam spinalem medullam. 2. Natis ob læsam spinalem medullam ad os sacrum. 3. Natis ob incongruam victus rationem lethale. 4. Femoris circa ramos Iliacos, ob horum discissionem 5. Cruris ad dorsi regionem ob læsum intestinum rectum, mesenterium & dextrum ventriculi latus 6. Natis, ob insigne vitium viscerum naturalium. 7. Cruris ob arteriæ læsionem 8. Digitorum, ob nervos ad ossa discissos, sequutasque convulsiones. 9.

§. 1. NObilis Juvenis à famulo domus suæ, quatuor acceptis secundum dorsum & latera vulneribus sica mucronata & bene acuta inflictis; spatio medio inter sextam & septimam costas sinistræ partis, descendit in ima telum, peritonæo perforato duobus locis: Reliqua duo vulnera peritonæum minime attigerunt, quod secundum musculos externos oblique telum adactum fuisset, brevique hæc duo vulnera, quod in cavitatem pectoris non descendissent, curata fuere, læsis utique externis tantum musculis: At vero quum reliqua duo graviora penitus essent, peritonæo utique perruso; majus nobis negotium fecere, Nam post quatuor ab acceptis vulneribus dies; horror gravis, acuta febris, anxietas, insomnia, gravitas in parte percipi, ut *decumbere in dextrum latus minime posset,* dolorque oriri cœperunt, inflammationis utique indicia in suppurationem tendentis: Eventus autem rei rem plena fide confirmavit, nam mox post xx. diem purulentus æger factus est, quem affectum indicabant assidua febris, quæ interdiu remissior noctu vehementior, sudor frequens, tussicula sicca sine notabili sputo, oculorum cavitas, pallidus faciei & labiorum color, rubentibus tamen sæpe maxilis, præsertim hora una post acceptum cibum, quo tempore intendi febris videbatur, & calere magis summæ circa arterias partes reliquo corpore apparebant: Ad extremum vero & curvari ungues & tumere pedes cœperunt, quum jam morti proximus esset, quæ misero juveni post duos ab acceptis vulneribus menses tabido occidit.

Jngens inventa inter thoracem & pulmones copia puris, ut nisi spectator ipse fuissem, vix certe crediturus eram tam ingentem puris copiam intro contineri posse, ut quæ mensuram xx. sextariorum æquaret. *Franc. Valleriola Observat. vij. lib. ix.*

SCHOLIA.

INgenti *copia puris*] Undenà tanta puris copia gigni potuit? Neque enim verisimile habet ex effuso sanguine tantam copiam genitam fuisse, cum vix è vulneribus duobus penetrantibus & punctim factis libra una effundi intra cavum pectoris potuerit, tametsi ex sanguine qui malam habeat transmutationem pus gigni dicat Galenus. Censendum vero pus intra thoracem contentum à sanguine quidem putrefacto ortum habuisse, neque enim aliter fieri potest. Tantam vero copiam non à sanguine solum putrefacto, sed & ab ichoribus qui quotidie à vulnere inter internas partes effluebant, genitam fuisse: corrupto etiam nimirum quod ad partem destinabatur alimento, & in pravam qualitatem à calore putredinali partis demutato, pus fiebat: Unde magna tandem aggesta puris copia, quum quotidie aliquid jam genito puri adjungeretur, effectum est ut post diutinum tempus sensim congestione facta, nec ullo pacto evacuata, ingens puris copia creverit, quæ respirationem mole sua impediens, ægrum misere tandem in mortem deduxerit. *Hæc Valleriola.* Vel dicendum ab acceptis vulneribus hiantia vasa sanguifera, sanguinem ad nutritionem partis illuc deductum, in capacitatem thoracis effudisse, qui contagio puris prompte illius naturam induerit, hinc fraudatis cæteris partibus alimento, quod totum illuc prorumpebat, atrophia & marcor inductus, &c.

§. 2. Die 17. Dec. 1643. Famulus Eminent. *Cardinalis Columnæ* vulneratus fuit sclopeto in ventre inferiore, vulnus autem erat hujusmodi, A dextra parte prope spinalem medullam, quatuor digitis sub regione renum ingressus erat, & transibat per medium spinalis medullæ, usque ad partem sinistram exitus erat, ita ut necessario colligatur in dicto instrumento adfuisse saltem duos globulos, quia unus inventus intus fuit, figura vitiatus super residentiam ossium, & alter ratione orifici: sinistri exitum petierat, & hoc totum vidimus ex ipsius dissectione post mortem, vixit tantum horas xxx. circiter: Qua occasione statim

observatum fuit hepar in sinistra parte & Lien in dextra, necnon etiam observavimus ventriculos cordis situm & venam azygos omnia mutata. *Marcellus Lucius Medicus Romanus ad Panarolum in hujus observat. Pentecoste. v. §. vij.*

§. 3. Anno 1633. 28. Junii Illustr. Comes D. *Ioannes de Merode* Generalis, tribus globis sauciabatur, duobus sub humero dextro ad cubitum summum transeuntibus; tertio vero per natium sinistram os sacrum perforante; adeoque intra vesicam atque intestinum rectum ad os pubis in femore dextro usque penetrante, ibidemque subsistente: Vir erat annorum xl, staturæ excelsæ, corporis robusti, elegantis & solidi, barbæ tenuis & rufæ, capilli nigri & subcrispi. Primo ingressu, vulnus in natium sinistra lethale esse conjiciebam, quod per alvum cruenta aliquoties excerneret, unde intestini recti læsionem præmetuebam: Dolores præsto aderant ingentes, atque ex equitatione citata ab accepto vulnere aucti, ut ventri pronus sæpicule incumberet: Sermo & animus viribus cum robustissimis constabant, verecundia tantum exule, unde male ominatus, Sacerdotibus curam animæ commendavi. &c. Die 4. Julii (qui erat septimus & criticus) superuenit à meridie singultus, nuntius iste pessimus: Die 7. Julii Chirurgis vulnera relingantibus, nulla prout antea materia reddebatur, letho in foribus præstolante, vesperi intra 7. & 8. singultu magna cum violentia iugulante, placide exspiravit ratione, sermone & sensibus integris, viribusque parum labefactatis.

Sed multa patuere ex conditura cadaveris, nobis incognita, cujusmodi juxta læsionem ossis sacri, inevitabilem istic mortis necessitatem, concione teste, inferebant.

Ista autem ex anatomica sectione omnibus innotuere: I. Intestina inflata, magna putredine, livore & fœtore infecta, pariterque partes ad pubem circumstantes eadem labe notatæ. 2. Vesica quidem læsa & immunis, sed 3. Renum alter totus corruptus & marcidus, alter itidem infectus, sed paulo minus: 4. Hepar intus & extra totum infectum, putridum liyidumque, ut ad contactum etiam dehisceret. 5. Lien eadem sanie ex toto corruptus & putridus. 6, Aperto medio ventre, Pulmones magnam partem putridi, lividique. 7. Imo cor ipsum cœruleo citrinoque colore ac tabo conspicuum. 8. Cerebrum tandem fere illæsum & naturale, extra quod venæ hinc ipse livore sparsæ videbantur. 9, Atque ita viscera trium cavitatum, exceptis cerebro, ventriculo & vesica, omnia singula eatenus infecta & corrupta, ab antecedente forsan chronico & contagioso morbo, reperta fuere; unde alias vel levi incidente febricula naturæ debitum solvisset. *I. P. Lotichius lib. vj. cap. viij. Observat. ix.*

§. 4. Consuetudinem alteram esse naturam tradunt Philosophi & Medici, cujus proinde summam haberi rationem, ne vis naturæ inferatur, æquum est: Nobilis Silesius anno 1672, Parisiis ense in una nate vulneratur, vulnere mediocriter profundo, nullo superveniente insigni hæmorrhagia, nec ullo metuendo symptomate: Medici Ægrũ vino pro regionis more assuetum, interdicunt; solisque jusculis sustentant, quibus Natio Germanica paucissimis utitur: Languor virium huic insolitæ diætæ succedit, & paulo post mors.

Aperto vulnerati cadavere, viscera omnia integerrima reperiuntur: Vulnus citra notas phlegmones; nullum vas insigne læsum aut nervus: Solus ventriculus jusculorum copia turgidus & distentus, quæ vino non sustentatus concoquere non potuerat, mortis causa fuisse deprehenditur,

§. 5. Cadaver J. Caspari dum inspiciebatur judicialiter, observata duo vulnera punctim facta in sinistrum femur penetrantia, pulmo distantia ab inguinibus prius profunde femur læsit: Alterum, quod duobus digitis transversis à priori distabat, pedem penetravit totum lædendo tres musculos, perforando arteriam & venam, *quæ hiatu transversi digiti dissecta*, quo facto sanguis una cum spiritibus vitalibus copiose effluxit, & mors ipsa necessario subsequuta, *Paulus Ammanus Med. cr. jt. casu xlj.*

SCHOLIA.

Controversia fuit, an vulnus istud per se lethale fuerit, vel an ex accidenti lethale factum? Item an incurabile fuerit? vel annon magis mors exinde consecuta, quod vulneratus non deligatus, & sanguinis effluxio cohibita fuerit? Ideo pronuntiamus, quod quidem arteriarum & venarum vulnera, per se & absolute nullam inferant lethalitatem, nisi forsan iis in locis, ubi nulla ope humana sanguinis fluxus sisti potest: Hinc, quia vulnus hoc femori inflictum, arbitramur unanimiter quod etiamsi arteria & vena dissecta, & aliquot musculi læsi, nihilominus sanguis in hac parte affecta per convenientia præsidia chirurgica sisti, Patiensque curari potuisset, si modo curam ipsius sedulam gessissent adstantes. *Iudicium Medicorum & Chirurgorum Wittebergensium.* Sequitur *Responsum Facultatis Medicæ Lipsiensis.*

Contulimus meditationes nostras cum Responso VVittebergensium in concilio nostro, & explicationis ergo hæc subjungere placuit, quod τὸ *lethale*, & vulnera lethalia ab *Hipp. Galeno, Celso* & aliis Medicis duplici modo sumantur, 1. occurrunt sæpe vulnera quæ sunt *lethalia ex necessitate.* i. e. quæ mors subsequitur, etiamsi Chirurgus de diligentia sua nihil remittat, v. g. quando cor, majora pulmonum vasa perfodiuntur, (*Hippocr.* 18. 6, Deinde dantur vulnera. *quæ mors ut plurimum excipit*, vel τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, quanquam Chirurgus officio suo fungatur.

Obser-

Observatum tamen ea aliquando fuisse curata: v. g. vulnera ventriculos cerebri penetrantia, substantiam pulmonum, Diaphragma lædentia: Præterea existunt etiam vulnera, quæ quidem in se non lethalia, v. g. quando musculi, venæ & arteriæ minores læduntur, sed ex incuria Chirurgi, aut patientis mortem causantur.

Hæc ad præsens vulnus applicantes, deprehendimus, quod non quidem ex necessitate lethale fuerit, quamvis *Hippocr.* Celsus & alii lethalibus adscribunt; 1. ratione contentorum, dum sanguis & spiritus vitales profunduntur, 2. ratione modi effluxus, dum cito & quasi cum impetu effluit. 3. Deniq; ratione difficilis consolidationis, quia arteriæ in perpetuo dilatationis & constrictionis motu sunt, & hinc difficilis speranda est consolidatio: Ergo pertinebit ad secundam vulnerum classem, nulla enim negligentia Chirurgi adduci, multo minus in hac parte affecta sanguis per convenientia remedia chirurgica sisti, ergo nec a Chirurgo negligi potuit: Licet enim aliquando læsiones arteriarum curatas fuisse constet; attamen hoc tantum verificatur de minoribus, nonobstante etiam artuum amputatione, magnum enim discrimen intercedit: Chirurgus siquidem amputaturus artus, prius adhibet strictissimam ligaturam, deinde sanguis statim cohibetur; quod in hoc casu non potuit fieri, quia in tali parte vulnus inflictum, in qua nulla ope humana sanguinis fluxum coercere valuerunt, nimis enim angustum fuit orificium vulneris, quam angustiam caro musculorum & pinguedo occludens adauxit, ut hinc arteria & vena magna (quæ hiatu transversi digiti dissecta) consolidari non potuerit: E quibus omnibus apparet quod vulnus præsens non quidem per se, ob tres musculos, venam & arteriam dissectam; sed per hoc accidens, scil. ob sanguinis & spirituum vitalium momentaneum effluxum, lethale fuerit, & ita nec à Medico, nec Chirurgo præcaveri hoc potuerit: accedit hic, quod vulneribus interierit antequam Chirurgus advocatus comparuerit, ideo ex eventu, cum Sennerto concludendum, quod hoc vulnus lethale fuerit,

§. 6. Lustrarunt 3. Febr. 1662, Chirurgi Nostri Urbani cadaver servi cujusdam cæmentarii violenta morte extincti, & sequentia notarunt: Caput intumuerat & facies nigricabat; circaque collum papulæ fuscæ: Scrotum cum reliquis partibus vicinis intumuerat, nigricans, gangræna obsitum: crus dextrum nigricans cum hydatidibus, sinistrum nonnihil sanioris erat coloris, sed hydatides ovi gallinacei magnitudinem superabant: Vulnus ex crure sinistro ad dorsi regionem penetrarat:

Aperto abdomine visum est vulnus penetrasse intestinum rectum & mesenterium; cujus vasa læserat, unde ingens illa sanguinis profusio, & ex residuo cruore stagnante gangræna, quæ mesenterium occuparat. maximamque intestinorum partem dextri lateris:, & dextrum ventriculi latus infecerat. Non igitur dextræ partes sinistris fortiores, ut vulgo creditum, ideoque affectis partibus sinistris, dextri lateris quoque habenda ratio. *Thomas Bartholinus cent. IV. Epist.* 29.

§. 7. Generos. Militiæ Dux Generalis J. Ramsay Scotus, accepit 13, Febr. 1638. inclinato parum antrorsum, corpore in sinistræ natis partem superiorem & externam, introrsum, & deorsum leviter tendens vulnus, ex quo statim concidit, cum insistendi illi cruri impotentia, necdum remittente, effluxit ex hoc vulnere, & quidem statim in principio satis copiose sanguis, nullo notabili ex ustione (quæ utpote levis admodum 5. die remisit) labiorum vulneris adiacentiumve partium tumore aut inflammatione suborta, sed generato paulo post laudabili, licet pauco pure: unde confestim ad cicatricem properavit vulnus, quod 25. Martii plane occlusum, quamvis etiamnum lividum sit & doloris particeps. Primis diebus obortus est, adhuc durans, etiam auctus, circa lumborum inferiorem & sacri, imo totius ischii ossis sinistri regionem, dolor vehemens, per intervalla, maxime ad aëris mutationem, nunc remissior nunc intensior, cum tensione & sursum per totum spinæ dorsi ductum ad cervicem; deorsum vero ad extremos articulos isque tractione convulsiva, eaque valde molesta, ad oleorum tamen nephriticorum inunctionem aliquomodo emendata, licet sæpius recurrente. Huic comes factus est sinistri cruris, dimidiam & externam partem infestans, & contactum pati nescius, atque cum stupore aliquo formicans dolor, ad articulorum extremitatem protensus: Die Martii 12. obortus est circa sinistrum pedium, & in metapedio, in parte exteriori maxime, tumor expansus, cum dolore mediocri, ad contactum tamen ingravescente, qui applicatis à Chirurgo ad utrumque malleolum vesicatoriis, & effusa aqua citrina, intra triduum subsedit & evanuit, relicto ad hoc tempus ibidem dolore: His accessit circa Martii. 22, sinistri testiculi cum dolore inflammatio: circa idem tempus emisit urinam albicantem, cum simili sedimento, eoque crasso, tenaci & pauco: Percepit præterea ad internam sinistri femoris inflexionem, prope illum locum quo fertur in scrotum, spermaticis vasis dicata peritonæi productio, dolorem satis molestum, nullo adhuc nec hic nec alibi apparente tactui, multo minus visui tumore aut stabili saltem rubore: Quibus tandem adde miram quandam, quamque exprimere nequit, in abdomine temporibus incertis divexantem molestiam, & talem quidem quæ nec proptium ferat

contactum. Re itaque deliberata cum Excell. D. Fausio, Fr. Sylvio & G. Molthero, omnia tentata pro salute recuperanda: Tumor vero in scroto in dies augeretur, atque Ecchymomata insuper partes non tantum externas, sed & fauces, linguam & palatum occuparent, doloresque dorsi magis magisque urgerent mecum quoque consilium expetiit, Vocatus deprehendo Herniam &c, (*Vide lib. 3. tit. de Herniis*) Præter quam noto quoque Ecchymomata supra jam tacta, quæ verebar non critica esse (uti fuerunt in puello epileptico & sexagenario arthritico, de quibus *Greg. Horstius lib. ix Observat. xi.*) Suspicabar à debilitate viscerum sanguinem adustum ex venis, per subsultum quasi, effundi in musculos: Suasor fui 1. ut materia adusta tartarea in hypochondriis incuneata, præpararetur & evacuaretur: ut 2. Renes, sinister maxime ab heterogeneis viscidisque, puri non absimilibus humoribus excrementitiis liberaretur: ut 3°. Viscera singula concoctionis firmarentur: Atque 4. quoque Herniæ, & 5. Ecchymomatis prospiceretur: ast omnia incassum, sequenti enim mense moritur.

Corpus Defuncti 19. Junii, à me apertum sequentia notanda dedit: *In musculis* observabantur ὑποσφάγματα & ecchymomata tot & tanta, ut majores musculi plerique putridi fuerint, maxime oblique ascendentes & transversi in sinistro latere: Peritonæum in eodem latere nigricans & putridum conspiciebatur: Vasa mesenterica crassa materia biliosa turgebant: Ventriculus cum intestinis modicum aquæ continebat; Hepatis vero color, quoad concavam partem, nigricans & cinereus: quod externam flavescens, substantia autem scirrhosa erat: Renum loco portionem pinguem quasi; Lienis vero loco ovi gallinacei quantitate nigrum frustum, sanguinis coagulati facie inveniebamus: Cavitas, circa vesicam, abdominis aqua repleta erat, ut & scrotum circa sinistrum testiculum, potissimum dextro longe minorem: Vasa testiculorum varicum modo consistebant: Dextri testiculi substantia spongiosa & putrida, tunicæque adnata erat in dextra scroti parte caro adiposa: Pulmones copiose pus dabant: In cerebro nil poteramus p. n. aut notabile invenire, præterquam magnitudinem ingentem omnino: omnes vero venæ destitutæ fere erant sanguine, refertæ sero. *I. Dan. Horstius Observat. Anatom. v.*

SCHOLIA.

IN musculis Ecchymomata] A causa interna non sunt valde familiaria, uti nota sunt quæ à causis externis, contusione aut casu fiunt: Ecchymomata, transfusiones, melasmata, denigrationes schirris affines putat *Gal.* : Fiunt enim illi affectus sanguine ex ipsis venis effuso, nunc tunicis earum contusis, nunc ipsarum finibus reseratis: Hinc in Ramsæi venis fere nullus sanguis fuit repertus, nuda aqua & serum. *Idem.*

§. 8. Malo fato Illustr. G. Rosencrantzii Filius ab alio Nobili in crure sinistro vulneratus, ingenti hæmorrhagia pene statim occubuisset, nisi sedula Chirurgorum opera vulnus fuisset obligatum: Tanta tamen sanguinis copia ex vulnere profluxit, ut convulsionibus imminentibus extrema videretur pati: Dilata vero mors fuit ad XIV. diem, quo superveniente febre, virium defectu & crebrioribus convulsionibus, expiravit placidè.

Sectioni cruris à Chirurgo institutæ, præsentes observavimus vulnus cruris penetrasse musculum fascialem, seu sartorium, ad arteriæ cruralis divaricationem primam, quam amplo foramine læserat, unde ingens illa hæmorrhagia, sursumque ad regionem perinæi desiisse: Observata in vicinia musculorum tricipitis & lividi cavitas ampla, ovi magnitudine, gangrænam minitans, sanguine purulento conspersa: Ipsum vero hiatum arteriæ cruralis, quem in divaricatione gladius infelix effecerat, grumosus sanguis obturarat, quæ causa fuit, quod universi sanguinis effluxus inhibitus fuerit, ne, sicut plerumque fieri solet, mors repentina sequeretur: magna dexteritate Chirurgorum turundas longiusculas & stilos immitentium cautum fuit ne abraso grumoso sanguine exitus superstiti sanguini aperiretur: *Thomas Bartholinus in Miscellan. curiosi, anni* 1671. *Observat.* 161.

§. 9. Periculo non carent digitis inflicta vulnera, ob tendinum nervorumque contextum, quibus etiam leviter punctis convulsio succedit, si per transversum rescindantur, minus periculi? Juvenis triplici in digitis manus dextræ vulnere sauciatur: dextre curatur, sed postridie orta convulsio, quæ in dies exacerbata XI. die eum extinxit. Cum præscisi nervi tendinesque convulsiones excitare non possint, suspicabar nervum tendinemque semisectum has turbas creasse, neque inflammatio partes læsas corruperat, quia exsangues, sed tam sana vulnera, etiam post mortem visebantur, quasi nuper inflicta:

Cada-

Cadaver lustratum, & tria deprehensa vulnera, quorum primum satis amplum conspiciebatur in flexoribus secundi internodii pollicis manus dextræ, nervisque amputatis ad ipsum os primum pollicis, & metacarpo proximum penetrabat, paulo infra flexuram secundam; Alterum erat ejusdem manus medii digiti, qui in 2. internodio amputatus erat prominente osse: Tertium, in ejusdem manus anularis junctura secunda, & præter ea in toto cadavere nullum observatum, Interrogatis iis qui ægro adfuerant, adeoque exquisitis iis omnibus, quæ decumbenti acciderant, æstimataque vulnerum constitutione, pronunciatum vulnus pollicis, ut non sua natura lethale, periculosissimum tamen, & ob sequuta symptomata gravissima, veluti convulsiones vehementes totius, ægro lethale extitisse. *Bartholinus cent. 4. hist.* 50.

Observatio XXVII.

Epigastrii *Vulnus lethale, ob fundum stomachi perfossum.* 1.2.

§. 1. Mercator anno 1624. 13. Octobris cultello foditur in abdomine, in regione Epigastrii, multo cibo potuque farctus, Alio in thorace ictu fossus fuit inter IV. & V. costas, sine tussi vel sanguinis sputo, cum respiratione tamen difficili, sequitur singultus, sine ullo tamen vomitu, nec abdominis plaga quicquam ingestorum egerebat: Pulsus, cum vocarentur Medici, parvus, cæterum extrema cum naso algebant, abdominis dolor & durities magna: vixit horas XXX. à læsione.

Secto cadavere, invenimus fundum stomachi perfossum, & cum inde manifesta & necessaria mortis causa adsereretur, ad superioris vulneris investigationem itum non est, & *Ogeri* judicio meoque, male, notabile enim erat & particularem disquisitionem merebatur. H. *Heers Observat. Med. xxv.*

Scholia.

Mirabantur quidam nihil sanguinis per vomitum aut secessum ejectum, nihilque cruoris in ipsa ventriculi substan[illegible] pparuisse: sed qui notabant ventriculum cibo potuque tensissimum, stomachiq; substantiam carnis & venarum minimum, membranarum exanguium plurimum possidere: inter peritonæum autem & intestina multum defluxisse sanguinis, mirati, vel morati potius desinebant. *Idem.*

§. 2. Architectus *Pauli III. Summi Pontificis*, cum apud Anconam ageret, ense perfossus fuit inter umbilicum & os ventriculi transversaliter, hoc est, ab uno latere ad aliud, adeo ut ab utroque latere vulneris oscula magna apparerent, Ad quem cum Chirurgi accesserunt, intus intestina reduxerunt; *quæ illæsa esse* dicebant, quia nullum intus stercus exierat, ac tie *cutis vulnera consuerunt*; ab utraque parte orificium dimittentes, in singulo quorum linamentum immittebant:

Sequenti vero die obiit, cujus cadaver dissecare fecimus, & stomachi infimam partem incisam conspeximus. *Amatus Lusitanus cent.* 1. *curat.* 67.

Scholia.

Intestina illæsa esse dicebant) Cæcutiebant hic Chirurgi in hoc quod dicebant intestina læsa non esse, quia inde stercus non exierat: quum si intestina gracilia læsa fuissent, non inde per ea stercus emitti necessarium esset, quia in intestinis gracilibus stercus nullum reperitur, sunt enim viæ deductionis chyli, ex quibus mesaraicæ hiantes ad jecur alimentum trahunt, unde *Avicennam* in hac re hallucinari, qui stercus formam substantialem in stomacho recipere contendit, certum est! *Idem ibidem.*

Cutis vulnera consuerunt) Dubium an ventris vulnera ex toto debeant sui, vel potius in illis orificium aliquod sit dimittendum? Cui respondet P. ab *Argelata*, non infelix Chirurgus, quod ex toto debeant sui vulnera ventris, quia aliter intestina multum alterarentur: Dicet forte aliquis? imo oppositum agendum potius videtur, quia si non aliquod orificium ibi maneret, sanguis concretus abscessum faceret? Respondet *Argelata* ventris partes esse exangues, & quod pauculum illum sanguinem natura ad emunctoria emittere poterit, & eo magis si à Medico cum medicamentis sanguinem dissolventibus adjuta fuerit, inter quæ coagulum leporis palmam obtinet. *Idem ibidem.*

Observatio XXVIII.

Casus *in* Dorsum *lethalis ob quinque vertebras vitiatas.* 1. *In* Latus *ob læsum* Lienem 2. *Ob læsum Hepar & ruptam* Vesicam *fellis.* 3. *In* Pectus *ob contusionem auriculæ cordis & Inflammationem lobi Pulmonis* 4. *Ex casu* Colon *peritonæo adnatum.* 5. *Lethalis ob rupturam venæ cavæ.* 6. *Verbera mors sequuta ob sanguinem per habitum corporis & viscera effusum, Inter cranium & duram matrem.* 7. Conculcatio *corporis à rheda lethalis ob vim* Pericardio *illatam & Pulmonibus.* 8. *Ob abscessum genitum inter musculos abdominis & peritonæum.* 9. Ictus *lateri inflictus lethalis ob contusum diaphragma venasque vicinas disruptas.* 10.

§. 1. **B**Ajulus quidam dum calcem ædibus exstruendis in altum deportat, de scalis quatuordecim pedes altis in trabem subjectam supinus decidit, ita ut vertebræ dorsi dislocatæ, ac proinde dissolutæ fuerint: Hic nihil relinquit intentatum ad pristinam recuperandam valetudinem, verum frustra, quandoquidem corpore incurvato, & facie terram versus vitam suam miser finiit.

Dorso mortui aperto, quinque vertebras conglobatas conspicati sumus, cui adhærescebat collectio quædam viscosa ac bituminosa, cujus collectionis causam esse puto humiditatem spinalis medullæ, tenacemque illam vertebrarum materiam iis inhærentem ipsumque adeo humorem, qui ipse sedem suam in ossibus habet, ui casus expressum, quæ cum natura expellere nequiret, in gypsum quasi calore naturali omnia illa inspissante, conversa sunt. *Nic. Fontanus annot. in cap. 1. Epitomes Vesalii.*

§. 2, Faber lignarius ex loco superiore deciduus, læsum habuit latus sinistrum: Inde læsus Lien qui præter modum induruit. *Vide lib. 3. tit. de Hypoch. tumore.*

§. 3. Puer à Præceptore in scamnum violenter protruditur, hinc queritur de hypochondrio dextro: Hepar evaserat durum, & vesicula fellea disrupta fuerat. *Lib. 3. de Hypochond. dolore.*

Christianus Sudi Gallus, annorum octo, dum pueriliter inter scabella & mensas vitulatur, offendit inopinato casu pectus, quod allisum capiti sedibus ictum excipit gravissimum: Ille tamen ne in offensam Parentis incurreret, dissimulat factum, sed ex eo tempore ad ludendum segnior, paucibus post mensibus pallescere incipit & de *ventris doloribus conqueri*: Advocatus ego, lapsusque illius ignarus, præscribo quæ lumbricos excludant, quod ex pallore, ex nubilis sub oculo utroque ductibus, frictione narium, tenso abdomine conjicerem verminare puellum: & quidem eo successu propinata illa pharmaca, ut prodirent tandem lumbrici longi tum per os, tum per secessum: Nihilo tamen confirmatior sanitate puer, non ita multos post dies ex ægritudine decedit, me non parum sollicito, cur ejecto hoste periisset. Nata mox suspicio non exclusos lumbricos omnes, sed residere adhuc ferocissimum, cumque fortassis intestinum alicubi perforavisse, hinc labem & mortem consequutam: Illud ipsum mihi tamen ambiguum, quod notassem ante eos, quibus erosa à lumbricis intestina, clamosa plerumque morte obire, hunc autem nil tale passum. Quid multis? convenit inter me & curiosum parentem, ut Chirurgi manu aperiretur, hac enim via duntaxat tolli dubium.

Aperitur ergo novacula Georgii Urstedii: Nulla in intestinis erosio observata, sed plures adhuc vivi lumbrici in colo notati: Renes fere quam in adulto majores: Dextra cordis auricula sextuplo major sinistra, sed livido sanguine coagulato referta; scil. illa parte ante quatuor menses ictum receperat: In dextro cordis ventriculo frustum carneum oblongum, sed nusquam annexum, in sinistro pinguedo item libera & vermiculo cætera non dissimilis, Pulmo dexter, qua lividam illam cordis auriculam spectabat, flavus & pene putridus, sinister autem costis adnatus. *Olaus Borrichius in act. med. Thom. Bartholini ann. 1674. 75. & 76.*

§. 5. Colon intestinum in dextro latere ad exortum suum pertinaciter adhærebat, & adnatum erat peritonæo, ut & in sinistro latere, non tamen tantopere: Utrobique autem apparebat quasi sanguis paucus suffusus, unde conjeci hominem aliquando ab alto desiliisse & læsas fuisse has partes, & postmodum coaluerint. *Ioh. Rudolphus Saltzmannus Observat. p. 53.*

§. 6. Quendam secui lapsum ex alto: aperto ventre inferiore mox effluxit sanguis multus in spatium, fracta vena cava effusus: Hepar habuit magnum, pallens, quale est coctum & cocti modo tenerum & fragile. *Iacobus Sylvius observatorum in variis corporibus secandis &c.*

§. 7. Adno 1601. aperui corpus mulieris in Nosodochio nostro, quæ se gravidam esse putabat, at falso; Aperta fuit jussu Consulis, ut an ictus & verbera, quibus misere tractata fuit: mortis causa fuerint, pateret, quod ita esse deprehensum fuit: præterquam enim quod per universum corpus sanguis inter cutim & carnem effusus fuerit, etiam ipsa viscera non parum læsa fuerint: Et intra cranium & duram matrem magna sanguinis copia continebatur, *Ioh. Rudolphus Salzmannus Observat. Anat. p. 7.*

SCHOLIA.

VErberibus ad necem usque, sed quæ quarta demum die accidat, cæui a nefariis quibusdam in Italia, quos placida morte, & cujus nullæ exterius notæ elucescant, fama est: Utuntur sacculis, in tu-cetorum aut hilarum formam effictis, arena refertis, quibus in numerum artus & truncum repertis ictibus feriunt, certo dimenso, eo modo exceptus vix dolorem aliquem percipit, liberatus lassitudinis tantum sensum percipit, eaque die & postera ὑγιαίνει est; tertia fit clinicus, accedente levi febre, quarta ex-

extinguitur: Ab ictuum scil. frequentia venæ capillares habitus, imo & viscerum dirumpuntur, fibræ musculorum dissociantur, hinc putredo sanguini & carnibus inducitur, quæ mediante sanguinis circulatione ad cor traducitur.

§. 8. Agricola plaustri fœno onusti eversionem & ruinam in se sustinens, de punctorio ac gravativo simul dolore in pectore conqueritur, & de quadam cordis compressione, ac spirandi difficultate: Pericardium defuncti scatebat pure copioso, cui velut immersum cor: Pulmo ejusdem labis particeps &c. *Vide tit. de pectoris dolore. lib. 2.*

§. 9. Quidam à rotis rhedæ fuit conquassatus, sine costarum notharum fractura: creditum jecur læsum ratione situs: Incisis musculis abdominis, ex dextro latere materia purulenta copiose effluxit, integro jecore, apostema enim intra musculos abdominis & peritoneum continebatur, *Vide tit. de hypochond. dolore lib. 3.*

§. 10. Cum anno 1654. pugiles nonnulli in palæstra publice digladiarentur, Tympanista quidam interveniens, arrepta clava lignea athletharum non neminē ad pugnam provocavit, primoque statim congressu vehementi ictu in latus sinistrum percussit; unde subito concidit sine sensu & motu: In vicinam cellam vinariam à sodalibus deportatus, infusoq; in os vino generoso, paululum respirare visus est, brevi tamen post è vita discessit.

Detecto inspectoque cadavere, latus sinistrum circa costas mendosas & dorsum sanguine multo undique suffusum deprehendi: Aperui corpus, ipsumque diaphragma, in utraque superficie, tam qua cor, quam qua Lienem spectat, valde contusum, venasque à vicinis venæ cavæ & arteriæ magnæ truncis prodeuntes, disruptas inveni, ex quibus ingens sanguinis copia profluxerat: Hinc dissipatis spiritibus & impedito diaphragmatis ad respirationem & vitam summe necessario motu, aliter fieri non potuit quin ictu tam vehementi percussus moreretur. *Balthazar. Timæus Respons. Medicin. xv.*

Observatio XXIX.

Alapam mors subita sequitur nullo læsionis in cerebro apparente signo 1. Ictus ad nucham lethalis ob effusum sub cranio cruorem & meningis phlegmonem. 2. Ictus pectoris lethalis ob Pericardium allisum & extremam costam fractam. 3. Lateris versus dorsum percussio lethalis ob excitatam in mediastini intercapedine vomicam. 4. Pectoris, ob contusionem intus excitatam. 5. Lethalis Perc. pectoris, ob vitiosam viscerum constitutionem. 6. Casus in Dorsum lethalis. exinde læso hepate, renibus 7. Hypochondrij sinistri percussio lethalis ob fissuram in Liene excitatam. 8. Hypochondrij, dextri ob læsionem intestinorum, diaphragmatis, vasorum mesenterij. 9. Hypogastrij, ob puris copiam in inguen devolutam. 10. Hypochond. sinistri, ob sauciatum Lienem. 11.

§. 1. ANte paucos annos uxor accepta à marito alapa repente concidit & exspiravit: Medici aperta calvaria & cerebro inspecto, ejusque membranis reliquisque vasis, maritum insontem indicarunt: *Ioh. Rudolphus Camerarius memorab. medic. cent. x. §. 43.*

SCHOLIA.

BEnivenius Obser. 110. de Abditis narrat juvenem accepta alapa inter lites, in apoplexiam incidisse quæ paucis horis ægrum strangulaverit: Quibusdam ab ictu materiam commotam fuisse opinantibus, aliis in humiliorem locum, quo diutius obdormierat causam rejicientibus, nonnullis in lautiorem victum quo juvenis usus fuerat; unde indiscussum apud Præsidem mansit indicium. Parentis mei b. m. *Andreæ Boneti*, Medici celeberrimi, sagacitate quidam ob inflictam alapam in vitæ discrimen adductus è carceribus liberatus est, Hic hominem cacolumn is lassescentem strictissima alapa percutit, qui injuriam adeo ægre fert, ut jejunio se mactare decreverit, quo mors superveniens percussori imputaretur: Cum nullo molimine ad cibum sumendum invitaretur, jamque quatriduum exactum esset, quo tempore fames amplius molesta non est, accedens Parens, qui curam illius susceperat, hoc commento obstinatam ad obitum usque jejunii deliberationem excutit: Fingit à Magistratu judicium de re petitum esse; Se inimicum culpa liberasse, quod ad solam alapam mors sequi non posset: non idem esse de jejunio, quod mors septimo die necessario sequatur; Quo testimonio audito, protinus reum absolutum esse, ac è carceribus eductum, ipsum vero, quod propriæ necis author esset, ex Senatusconsulto, post fata, trahæ impositum, pro more, ad patibularium ex Urbe vehendum: Quibus auditis ilico alapa percussus jejunium solvit, cibumque poscit: Percussor vero carceribus exemptus, gratiasque vero parenti agens pro restituta libertate, ab eo quærit, num alapæ ea vis esse potuerit ut in mortis periculū adducere valeat? Cui Parens respondet, percussum cacochymum fuisse, biliosum, in quo vitiosi humores congesti, accedente causa procatarctica, conturbati fuerint, latentemque morbum, atque erumpere paratum excitaverint: Eundem si ante rixam cacochymiam biliosam purgatione exclusisset, morbum evaturum fuisse: Tum percussor, gratias, inquit, ago pro salutari monito, nunquam enim deinceps cum quopiam altercabor quin eundem prius sic adoriar, Cura tibi corpus expurgari & venas sanguine depleri, demum te prout promeritus es mulctabo. An vero colaphus gemina mortis causa sit egregie disquirit *Paulus Zacchias Quæst. Med. Legal. lib. 5. tit. 2. qu. 10. §. 3.*

§. 2. Caspar N. in Caupona bene potus, cum Jacobo N. domum tendens, lapide Nucham Jacobi petiit, tam vehementer ut quatriduo post obiret.

Inspectione cadaveris habita, observatum quod Jacobo venulæ disruptæ multumque sanguinis crassi & congrumati sub cranio collectum, ac dolore intolerabili per hoc triduũ fuerit correptus: Quæritur an dictus Jacobus ex jactu lapidis in Nucham, vel magis ex malo regimine obierit?

SCHOLIA.

RESponsum Facultatis Medicæ Lipsiensis.] Ad Quæstionem respondemus ita: Si verum quod Jacobus N. lapide jactus paulo supra collum, quo calvaria latitudine imperialis, citra tamen ullam læsionem, fuit denudata, ipse quoque statim in terram cecidit, alterato oculo torvum subinde videns, omnibus sensibus destitutus; loquela privatus, quæ symptomata 4. die mors excepit, apertoque cranio mater dura teruntii lastitudine livida, sanguine suffusa, sub qua cochleare sanguinis coagulati repertum, hinc quoque nulla Trepanatio, quia cruor sub meningibus cerebri collectus, multo minus emplastra, clysteres vel venæ sectio, pro revulsione prodesse potuerunt: Ideo unanimiter concludimus, ex fundamentis artis nostræ, quod rebus sic se habentibus, Jacobus N. à jactu lapidis, in Nucham facto, necessario obierit, minime vero ex malo regimine.

Nucha] Anatomicis est medullæ spinalis initium, & omnium nervorum: Nec dubium quin jactu isto læsæ fuerint vertebræ cervicis, & potissimum *Atlas & Epistropheus*, & præ cæteris ejus *Dens*, utpote à cujus luxatione insanibilis Angina oritur.

Sub cranio collectum] Trepanatio an prodest quando sanguis congrumatus est sub meningibus? Dico si non totaliter, tamen in tantum juvat: Et quis hanc circumstantiam semper potest ariolari vel præsupponere? aut estne propterea trepanatio in tali casu dubio procul intermittenda? *Paulus Ammannus Medicina critica casu xxiij.*

§. 3. *Claudius Bouvot* ex pago *Longeville* in comitatu Montbelgardensi, anno 1668. 23. Sept. à D. *du Commun*. Titione in pectus sinistrum projecto ictus subito concidit exanimis & mortuus: Chirurgus in absentia mea autographo deposuit Tempora sinistra absque vulnere livida fuisse; quibus apertis sanguinem extravasatum musculo crotaphitæ superjacentem invenisset, interioribus cerebri, ipsoque cranio sese naturaliter habentibus: In exterioribus thoracis nihil apparuisse quidem vel contusum vel sauciatum: hujus vero apertura facta, quintam sinistri lateris venarum costam fractam occurrisse: cujus dentatæ extremitates Pleuram & Pulmonem perforassent, ipsique Pericardio, circa cordis apicem, rubram striam, pro fracturæ latitudine sine vulnere impegissent: Quod eo manifestius constabat quum thoracis latera comprimerentur, tunc enim fractæ costæ extremitatem alteram directè ad Pericardii vibicem allisisse: Nullam in toto illo latere fuisse sanguinis expansionem vel præter dicta malam conformationem asserebat: In dextro vero Pectore Pulmonem integrum lividum, tumidum, & membranæ pleuræ stricte ab imo diaphragmatis & verarum costarum, à mediastino ad dorsi vertebras & claviculas coalitum, ita ut nonnisi laceratus separari à membrana & costis potuerit: In ventre inferiore expansa erat bilis in jecur, vacua ejus vesicula.

SCHOLIA.

SUper his ut sententiam ferrem meam, & an illa percussio lethalis nominari debeat, à Senatu die 27. Octobris, jussus, citra melioris informationis & veritatis præjudicium ita sensi: Livorem sinistrorum temporum ab ejusdem titionis reverberatione forte ortum, quum unicum accepisse pulsum constaret, & titio ipso à pectore ad tempora spatio longior non esset: Talem vero contusionem sua natura lethalem dici non posse, quum fuerit superficiaria, non vulnerato musculo temporali, cujus vulnera ne quidem lethalia esse pluribus Observationibus *P. de Marchetis* & aliorum certum est: Costæ fracturam, Pulmonis vulnusculum, & pericardii percussionem, separatim vel etiam conjunctim tam repentinã mortem sua ipsa natura necessario non potuisse excitare, ut illa omnia pluribus & rationibus & authoritatibus stabilivi ex *Fabritio Hild. Paræo, Fallopio, Th. Bartholino* lib. 2. de Thor. &c. Sique Pulmones dextri non ita costis adhæsissent, & respirationis usum in valde adirato non denegassent, talem forte incussum non exitiosum fuisse: Quorum tamen decisionem, quæ fori non esset nisi ex parte mei, Juridico & sapientiori committebam. *I. Nic. Binningerus cent. ix. Obser. lxxxv.*

§. 4. J. Haxius graviter percutitur in latere dextro versus dorsum: In mediastini intercapedine vomica reperta, Et similis sterno sub Pleura insidebat. *Vide tit. de Febribus.*

§. 5. Rusticum eques in thorace sclopeto percussit, qui post septimanas aliquot exspiravit. Post apertionem pectoris, intrinsecus contusionis signa eo in loco apparuerunt. *Vide tit. de Hæmoptysi lib. 2.*

§. 6. Anni 1662. Martii 26. ante meridiem hora nona rusticus ebrius, ætatis consistentis; ex pugno pectori inflicto supinus sternitur: Ex templo conqueritur de frigore, dolore lumborum, ita ut ægre deambularet, attamen ejus diei vespera extra urbem ad suam familiam se confert, quæ sesquihora distat, decubuit, sanguinem spuit, punctionibus gravissimis in utroque latere excruciatur, sitis ingens, & tandem mentis vacillatio adfuit, quam excepit convulsio & mors, 30. Martii, hora ipsa meridiana.

Jussu

Jussu Illustr. Magistratus Bernensis cadaver inspeximus, & quid exterius, quid interius apparuit, hoc modo notavimus. Dorsum à scapulis ad lumbos lividis longiusculisque maculis, quasi vibices verberum essent notamus, quæ novacula incisa nulla suffusi sanguinis vestigia, & ideo coagulati præbebant: Pudenda livida etiam gangrænam quandam innuebant: In sinistro cubito, circa olecrani protuberantiam, ex ecchymomate sanguinis, quod ex baculo ferebatur adesse, livor, sine tamen ossis fractura, luxatione articuli & carnis discissione, fœtor tantus, qui nec suffitu odorifero, nec igne inflammante poterat emendari: Aperto abdomine, hepar, lien, stomachus, renes & intestina omnia salva lustravimus, in figura, colore & situ, nisi quod intestina flatibus turgebant: In thorace externe sub mammilla dextra, uncialis nummi macula livida, ex memorato pugno aderat, sine effusione sanguinis itidem, vulnere, fractura, sine luxatione costæ, sine totius compagis, quæ sternum dicitur, læsione: Dum intimum thoracis claustrum inspicimus, omnia contenta quasi fumo fusca forent, visa sunt, & utriusque lateris pleuræ Pulmonis lobi firmissime hærebant: Pulmo siccus & lividus notis interstructis in superficie: Intus putridus & quasi pus siccatum apparebat: Cor vitæ princeps & moderator, illæso Pericardio & ejus aqua, omnino flaccidum: Cum dextrum ventriculum ferimus, apparet materia subalbicans, pancreati omnino similis: dum istam trahimus, semiulnam, vel quinque digitorum longitudinem æquat, & duos transversos latitudine, sanguini coagulato qui ex vena pertusa in sanis & pelvi exceptus concrescit similis: Cùm tamen simile quid veræ pinguedinis interspersum esset, cum tenacitate, quod nec unguibus cedebat, diversum quid judicavimus: Ventriculus iste præterea sanguine putrido, i.e. sine fibris scatebat: Dum sinistram cordis soveam scrutamur, siquidem dextro thalamo ipsa noblior audit, etiam parem in ea materiam & longitudine & viscidirate reperimus, Ex his Cordis Polypum dicimus, & uterque ponderebat ad minimum nncias quatuor, Caput etiam apertum, sed nulla offensionis nota vel in cute, vel in pericranio, vel ipso cranio & meningibus apparuit. *Martinus Bogdanus apud Bartholinum Epist. xl. cent. iv.*

SCHOLIA.

SI ætas, temperamentum siccum, vita laboribus rusticis assueta & dedita, calidor veris præsentis constitutio, & in hoc casu dispositio nobiliorum viscerum & ebrietas expenduntur, sine ullo vulneris lethalis indicio, & circumstantiis incognitis, inculare morbum malignum pectoris possumus, qui Pleuroperipneumonia dici potest ob *συνδρομὴν* symptomatum: Etsi supinus ex percussione cecidit, & extemplo dolorem utroque in latere pungentem cum lassitudine spontanea percepit, cum tamen nec consilio nec auxilio Medici usus sit, sed frigoris molestiam symptomata narrata cumularunt in ebrio irato, indignabundo, vindictæ cupido, difficulter proxima mortis causa à nobis potest definiri, vel ex his certa nota quæ vel reum vel mortuum ipsum inculparet; Viscera pectoris omnimode læsa, etiam à majori tempore causam indicant: Sit causa concomitans lapsus, ebrietas, iracundia, vindictæ cupido, quæ omnia facile abditas & latentes causas irritarunt & explicarunt: attamen intolerabilem fœtorem, vibices in dorso sine sanguinis coagulati præsentia, & pudenda livore circumfusa, neutiquam nudius tertius potuerunt causari: Equidem olecrani regio suffusa quidem sangnine erat, & ictum majorem quam ullibi monstrabat, est tamen sine luxatione, fractura & vulnere, nec cum his tanti habenda esset præsentibus, quod hujusmodi plagas non sufferunt sine discrimine vitæ? Itaque dictus putor ex maligna putredine pullulavit, ejusque characteres maculæ lividæ, quæ etsi in nullo ægrotantium adhuc à nobis observatæ sunt, Forsitan summo cum infortunio se primum in hoc mortuo explicaverunt: Hujusmodi Pleuropneumonia Medicis maxime cognita est, quæ neutiquam præsupponit ejusmodi procatarcticas causas, sed contagium, aut victum, aut cœlum hac hyeme huic regioni diversum, & prosynectica habet peculiarem malignitatem & sanguinis corruptionem. Optime hic memorandum quod *Valerius Maximus lib. 9. c. 12.* reliquit, *Fine namque vita nostra variis & occultis causis exposito, inprimis quadam immerentia supremi fati titulum occupant, cum magis in tempus mortis incidant quam ipsam mortem accersant:* Itaque putamus quod verbera & lapsus dici possunt mortis causa, sed remota, ast primaria & proxima neutiquam: Nulla observata est fractura, contusio, vulnus, nec sanguinis aliqua profusio in cavitate thoracis: materia (seu purulentam seu polypodeam vocamus) in corde à nobis animadversa, alicujus venæ diæresin testari posset, sed omnes venas cordis salvas vidimus, tum etiam eas quæ in modum coronæ cor ambiunt: Itaque coagulatio ista à caloris p. n. violentia provenit, seu, ut clarius ex neotericis dicamus, absumpto sulphure ob tantum febris æstum, non tantum fœtor & putredo excitata, verùm etiam sal coagulandi virtutem exercuit: hac de causa sanguis reliquus sine fibris lychnum vitæ alere non potuit, quod cum sal omnis ad cor confluxerit, quo reliquæ partes destitutæ hujusmodi fœtorem conceperunt & exhalarent: Pulmonum lobi utrique lateri affixi non per fibras, sed per gluten, intus purulenti exsuccique eandem pleuropneumoniam confirmant, & ex eadem deliria seu paraphrenitin, convulsionem & suffocationem: Hoc modo jussi casum ex nostræ Medicinæ fundamentis exponimus & subscribimus. *Io. Christ. Wilhelmi M. D. Martinus Bogdanus D. Med.*

§. 7. Anno 1587. quidam ex casu ab alto septima die interiit: Casus autem hic erat, decidit è trabe, & corporis partes insensibiles reddit, sine dolore tamen, sensu solo aboli-

abolito, & *solis abdominis musculis ad motum diaphragmatis mobilibus*. unde de sextiduana recrementorum & urinæ retentione conquerebatur, sed absque dolore ullo: Ego clysteres fortiores injici curavi, sine fructu, iisdem ob retentricem & expulticem emortuam, statim rejectis seu potius refluentibus: Syringa & cereo explorata vesica, urinam non continebat, æger ipse catheterem immissum non sentiebat, molestiam tantum circa renes in lumbis percipiens.

Secto post obitum cadavere, hepar ejusque tota regio quasi inundata reperta est, quemadmodum & ventriculus: Renes muco referti & adeo obstructi ut nihil potuerit præterlabi: vesica tota exsiccata quasi, una cum vreteribus, Liene autem tumido, & ventriculo cordis utroque tenui, sanguine distento, unde proculdubio suffocatus interierat: Respiratio viventi magna erat & crebra, sudore gelido semper madebat corpus, *Ioh. Vdalricus Rumlerus Observ. xij.*

SCHOLIA.

Solis abdominis musculis ad motum diaphragmatis mobilibus] Omnes enim tam oblique ascendentes quam descendentes & transversales dicti, exceptis solis pyramidalibus, ad costas pertingunt: unde gravissima læsio colligitur, si ad illarum tantum septique motum, non propriis viribus moveantur, quibus utique & perficiendis validissimas fibras & aponeuroses cæteroquin accepere.

Inundata] Elegans sane observatio *Riverij* de sero urinario ab instructione emulgentium & renum vitio restagnante, v. s. præsertim curato, cent. 1. obs. 2. quæ hic quoque administrari poterat, inprimis quod à casu orta. *Velschius.*

§. 9, Ictus fuit Scipione in regione Lienis, Juvenis 14. annorum, qui postridie obiit licet foris nullum inspiceretur vulnus: quo etiam caruit Textor à simili ictu Oudekerkæ occisus. Vidimus in utroque cadavere Lienem ut mollem, sic in gibba parte, in qua tamen Ictum exceperat, illæsum, ut in cava contra evidenter Fissum: vel potius ampla rima tantum dilaceratum, ut in illa facile duos occultasses digitos: mirum erat quod rimas egerit & non potius cesserit ictui molle & pendulum viscus, sed quid non læderet penetrans baculi vis &c, *Tulpius lib. 2. Observ. 29.*

SCHOLIA.

Exinde patet quam verum sit illud tralatitium Cursoribus Lienem exscindi posse, quod a plurimis traditum *Plinio* l. 11. c. 37. *Georgio Bertino* l. 18. Med. cap, 1. *Robb. Flud.* qui canis lienem à perito Chirurgo superstite adhuc cane exemptum fuisse tradit: *Leonardo Fioravanti*, qui Nob. fœminam splenețicam lethaliter decumbentem liene extracto convaluisse ait: *Franc. Roussero* qui s. 4. de partu cæs. c. 5. totum lienem à Chirurgis quoque exemptum fuisse refert: Imo quibusdam defuisse observarum, testibus *Aristotele*, *Schenckio* de Ortelio, *Hollerio*, *Laurentio*: *Zacutus* abesse, vel eximi posse admittere videtur, Non hoc mirum, *ait*, videri debet, quum Lien sit per accidens necessarius, sicuti retrimenta tum alvi tum vesicæ: At hanc Lienis excisionem omnino impossibilem judicamus, cum arteria splenica, & rami venæ portæ splenem ingredientes, exsecto splene nullo modo consolidari, & homo ab interitu præsentissimo liberari nequeat. Non inficias quidem imus in quibusdam Lienem defuisse, non secus ac interdum alia viscera, errore naturæ, sed defectum tamen resarciente: consequentiam tamen negamus, quod quia quidam sine Liene vivere potuerunt, ideo omnes eo carere queant, Vivant pecudes Cretenses sine liene, quod scolopendrio vescantur, ut tradit *Vitruvius* l. 1. c. 4. nemo tamen exinde evincet quod is omnibus vita superstite eximi queat: Authoritates allatas in dubium vocant, & jure quidem *Vesolius*, *Conringius*, *Highmorus* & alii: Cœlius Aurelianus *l. 3. c. 4.* Quidam etiam, *dicit*, decidendum vel auferendum Lienem ordinare ausi sunt, quod quidem voce dictum, non autem officio completum accepimus: Hinc Knobdlockius instit. Anatomic. disput. 7. Lienem ob præcipuam cum præcipuis partibus connexionem exscindi posse negat.

§. 9. Quidam ictus in hypochondrii dextri lateris infima sede, post extinctus est: Intestina in latere læso maculosa erant: Diaphragma ibidem lividum: Mesenterii vasa circa originem penitus cruenta & velut contusa. *Vide lib. 3. tit. de Hypochond. dolore.*

§. 10. Renum mirandam formam *Leonardus Doldius*, Noribergensis Medicus, reperit in cadavere Andreæ Helzen, qui anno 1602. 17. Octobr. anno ætatis XVI. mortuus est, postquam ex ictu in ventrem supra pubem accepto, diuturno morbo laborasset, & post mortem apertus puris copia circa utrumque inguen tanta reperta, ut mensuras duas Noribergenses æquaret. *Casparus Bauhinus in Theatro Anatom.*

§. 11. Quod nonnulli de exstirpatione Lienis nugantur, non tam rationibus quam risu refutari debet, quandoquidem membrum est venis arteriisque plenissimum & ad extirpandum periculosissimum: sic vidimus aliquem derepente extinctum, cujus Lien ictu baculi sauciatus fuerat. *Nic. Fontanus Epitom. Vesalii pag. 22.*

Ana-

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI QVARTI.
SECTIO IV.
De VLCERIBVS, SPHACELO.

OBSERVATIO I.

Vlcera capitis manantia in infante lethalia, ob serum sub cranio suppressum. 1. In muliere, ob cerebri partem exinde putrefactam. 2. Vlcus occipitis nativum in infante, obstetricis errori adscriptum. 3.

§. 1. Bimulus Princeps Serenissimæ cujusdam in Germania Familiæ, diarrhœa, atrophia, aliisque symptomatibus defunctus 26. Julii, 1676. exenteratus: Magnum illi, elegans, candidumque cerebrum, sub quo inter cranium octo & plura cochlearia aquæ cruentæ inventa: Externa capitis ulcuscula prorsus evanuerant. *In actis Med. Th. Bartholini, annor.* 1674. 75. & 76.

§. 2, Mulieri Tinea alias tentata, ac capitis lotionibus sanata, in capitis dolorem ac febrem continuam incidit, 30. post die morte succedente.

Sublato cranio media pars totius cerebri, cum membranis, (erat autem dextra) putrida inventa est, ichore citrino referta. *Saxonia Prel. pract. p.* 1. *cap.* 1.

§. 3. Nuper accita fui ad amicam quandam meam parturientem, cui obstetricari non licuit, eò quod extra urbem pernoctandum mihi fuisset, injuria sit illata aliis puerperis quæ mea opera utebantur: Ideò ad alteram obstetricem eundum fuit: Postridie rogat me maritus visitarem natum infantem, qui eo judice ab obstetrice necatus credebatur, Fœtus septem mensium, ritè conformatus mihi offertur, cujus caput angustum, occiput planum, depressum & lacerum, simile capiti leporino excoriato; capilli posteriora capitis cingebant, instar coronæ cœnobitæ, capitis posterior pars scapulis annectebatur, quod aperiri jussi: Id à perito Chirurgo præstitum, qui posticam illam capitis partem, quæ excoriata videbatur, reperit tenui membrana amictam, sub qua recondebatur os occipitis inversum, superna parte deorsum spectante: Aberat omnino substantia cerebri, cujus spatium occupabant ossa solidissima & dura: Aliquot post septimanas narratum mihi puerperam illam, sex ante partum hebdomadis, fuste à marito in regione lumborum ter ictam fuisse, unde deformitatis causam in fætu repetebat: Nisi dissectus fuisset, mortis causa adscripta obstetrici fuisset: *Lodoica Borghesia, alias Bourfier, obstetrix Gallica. Observat. lib.* 2. *p.* 70.

OBSERVATIO II.

Vlcus in pectore tumorem caustico apertum sequutum, sanguinem fundens, originem ducens à vomica in pulmonibus, ad cor usque pertingente.

Mulier quædam XXIX. annorum, uxor aurifabri, quarta quarti puerperii hebdomade, 1631. paulo infra dextram claviculam, per octiduum, ingentem dolorem sensit; qui adhibito oleo anodyno cessit, descenditque in latus modo dictum infra mammam, ibique dolorem fixum, immensum, cum febre, angustia pectoris, cephalalgia, lipothimiis, aliisque pravis symptomatibus ad XIV. fere dies causavit, qui neque linimentis nec emplastris leniri potuit, donec latitudinis palmæ, infra mammam, tumor quidam exiguus absque inflammatione se manifestaret, qui cataplasmate sensim emollitus accrevit, ita ut puris latitare copiam dubium nullum fuerit; cumque dolores intensissimi dies noctesque urgerent, consultum duximus caustico potentiali naturæ imbecilliori succurrere, hostique lancinanti exitum parare, qui tanto erupit impetu, ut prima vice ad libram semis tenuis subcruenti puris, nec minus singulis plagæ aperturis emanrit: atque ægra melius statim exinde habere cœperit, haud exiguam de convalescentia spem hauriens, tertia vero die hæmorrhagia copiosa media nocte per vulnus inflictum sponte subsequuta est, quæ vix cohiberi potuit, sæpiusque eam invasit, concomitante semper dyspnoea, quæ nonnisi sanguine profuso desiit; cumque vires in dies consumerentur, tandem revertente gravissima respirandi difficultate XLVIJ. die morbi exspiravit. Post

Post mortem corpus cum aperiretur, ac ulceris sedes & cruentationis causa investigaretur, mira viscerum quorundam reperta fuit conformatio; Ac dissecto quidem thorace, invenimus ingentem vomicam; sinistrum lobum pulmonum magna ex parte corrodentem, atque ad cordis usque substantiam pertingentem, adeoque non tam dyspnoeæ aliorumque symptomatum, quam hæmorrhagiæ iteratæ ipsiusque mortis causam infallibilem: Reliqua Pulmonis substantia jaspidis colorem viridellum referebat: Cor magnum adipe copioso oblitum: In abdomine naturaliter Lienis Renumque parenchymata, ut & ventriculus, mesenterium, uterus, conformata erant; excepto hepate, cujus moles horrenda, atque in tantum excrevit, ut quatuor libras cum semisse ponderi responderet, substantia scirrhosa, cui fellea vesicula bile repleta appendebat: Dorsalis spina incurvata fuit, ex qua gibbus in tergo non contemnendæ magnitudinis.

SCHOLIA.

Licet ex asthmate, quo sana molestabatur cótinuo, jecur obstructum & durius semper fuerim suspicatus, quod pondere suo diaphragma deprimeret, & liberum ejusdem motum impediret, necnon hydropem tandem secuturum prognostico dixerim, attamen de tanta excrescentia & mole nunquam cogitare licuit, atque mors ex vomica vel hæmorrhagia hunc prævenit morbum. De qua sanguinis profusione quæritur, an ex vena in pulmonibus per abscessum exesa, an vero è lochiorum per venas mammarias regurgitatione ortum duxerit? mihi opinio probabilior videtur: *Observat. D. Ieremiæ Erhardi apud Hechstetterum Decade. x. casu. x.*

Observatio III.

Vlcus in Ano lethale ob intestini recti exulcerationem in gangrænam desinentem.

§. 1. HElmstadii nuper mortuus est D. Cellarius Abbas Marienthalensis &c. Hic laboraverat ante hac hæmorrhoidibus, modo cœcis modo apertis, sed per aliquot menses nihil inde mali senserat: Tandem appetitus illi plane prosternebatur, & pituitosæ materiæ magna copia rejiciebatur, uti deinde quoque medicamentis incredibilis plane viscidæ & vitreæ pituitæ copia, in globulos ovi gallinacei magnitudine compacta, per alvum educebatur; Hinc quidem non parum debilitabatur, jam tamen sublatum erat malum, & appetitus viresque redire incipiebant, c um præter opinionem de acutissimo dolore circa intestinum rectum conqueri cœpit: Ano aperto, speculoque nonnihil dilatato, nihil videre licebat; nec anodyna injecta & ad anum apposita quicquam juvabant: Tandem nono die in clunibus, prope anum; tumor se manifestavit, qui cataplasmatibus maturantibus appositis mox emollitur & dein aperitur, exeunte materia fœtidissima, maxima in copia, quæ stercus plane referebat, uti dein etiam quoties alvus excernenda erat, per vulnus exibat: Adhibita ulceri fuere mundificantia remedia, sed frustra; semper enim id nigrum fœtidumque mansit, & sursum in carnem clunium latè sese propagavit, unde tandem doloribus & gangræna confectus obiit.

Post mortem inspectum vulnus, apparuitque in intestino recto apertionem esse magnitudinis monetæ currentis, quæ sex grossos marianos valet: Intestinum hoc totum nigrum fuit usque ad flexionem quam supra os sacrum facit: Vesica quoque illi adhærens collo suo gangrænæ principia contraxerat, unde etiam urina cum difficultate emittebatur. Ex clunibus vero utriusque lateris, magna frusta carnis nigerrimæ detrahi poterant: tanta fuit ibi corruptio, ut mirum tamdiu virum hunc vivere potuisse. *Iulius Georgius Behrens in Miscell. cur. anni 1672. Observat. 181.*

SCHOLIA.

De affectu huic finitimo vide *Sylvaticum* centur. iij. consil. xv. & xvj.

Observatio IV.

In puero Tuberculis & Vlceribus cum ossium carie per triennium scatent, & Sinu ad lumbum sinistrum, deprehensum est Iecur magnum costis agglutinatum, Abscessus juxta vertebras dorsi superiores, citra lucem veneream.

PUer annor. 10. temperiei cal. siccæ, & adustæ, jam per duos annos tuberculis quibusdam laborat in diversis partibus corporis, quæ nonnisi longo tempore suppurantur, & ubi rumpuntur, ulcera fiunt cum ossis corruptione: Factus est abscessus ad musculum lumbarem sinistrum, quo rupto, sinus permansit deorsum vergens, in cujus extremo videtur os costæ corruptum, Habet præterea ulcera alia in digito dextræ manus, in cubito prope manum, in quibus apparent ossa corrupta: habet tuberculum ad cubitum sinistri brachii, quod & ipsum videtur continere materiam putulentã, licet parum dolorosũ sit, deniq; sæpe hinc inde emergunt tubercula, ut uno rupto alterum succedat: Sinus vero ille qui est ab lumbum sinistrum, dũ stilus transmittitur, penetrat ad costam & sentitur os asperum, ita ut vide-

videatur adesse aliqua corruptio, quæ tamen videtur esse parva, quia sordes pauca est & boni odoris, & caro etiam proba conspicitur.

Hic puer nullis medicamentis potuit sanari, sed transacto triennio ab initio morbi, febre continua consumptus, orta prius convulsione ex ulcere cum ossis corruptione in calcaneo; Eo dissecto, invenimus Jecur magnum valde, costis agglutinatum validissime; quod ex natura illi contigisse putavimus, unde malus humor ossificus in jecore genitus corrumpebat ossa in abscessibus: Præterea invenimus non magnum abscessum juxta vertebras dorsi superiores, membranis ipsius spinæ obvolutum, in quo pus continebatur coctum non magna quantitate.

SCHOLIA.

PArtes affectæ sunt externæ, quæ ad sensum apparent, ubi sunt tubercula & ulcera: sunt etiam partes internæ, cerebrum, jecur & lien, quæ videntur laborare per essentiam ob morbi diuturnitatem: Affectus multi sunt, interni & externi, Interni, in cerebro intemperies humida & impuritas, quia non fuit expurgatum nec in utero nec extra, nam dum lactabatur, nec per ulcera capitis manantia, nec per aures, nec per vomitum expurgatus est: Jecur & Lien laborabant obstructionibus, nam tumida sunt, præsertim Lien, In partibus externis affectus sunt, Tubercula œdematosa, sed participantia de phlegmone: aliqua fuerunt de natura furunculorum in facie & in collo: Præterea laborat ulceribus malignis, in quibus omnibus apparet corruptum, ut magna suspicio fuerit infectionis à Gallico morbo, sed nec pater nec mater pueri eo laborarunt, & dum lactaretur à pluribus nutricibus, nihil apparuit per septem annos, quod illius morbi suspicionem fecerit: Causa tantorum malorum in visceribus constituenda est, nam capitis intemperies & viscerum, excrementa multa gignunt, & pravos humores, pituitosos, melancholicos, qui transmittuntur ad partes, præsertim à capite ad glandulas & loca imbecilla, & fluxio est externa per suturas calvariæ, & sensim colliguntur humores in parte, qui nonnisi longo tempore ad suppurationem veniunt, unde humor pravitatem acquirit, & ossa corrodit & quasi in pulverem reducit: nam natura hujus humoris videtur à tota substantia ossibus contraria, quia illa magis afficit quam carnes & alias partes, quod etiam solet accidere in morbo Gallico, &c. *Rodericus à Fonseca Consult. Med. lib. 1. consf. 42.*

OBSERVATIO V.

Vlcus Tibiæ sinuosum ob subditorum ossium vitium. Spina ventosa. 1. 2. 3. *Vlcera Tibiarum & Femorum à Iecoris & Lienis vitio pendentia.* 4.

§. 1. INflati & inflammati ossis exemplum nuper in nostro Xenodochio habuimus in juvene 18. annorum, Daniele Cheva: Hic à sex annis gravissimum dolorem in tibia dextra habuit, multis remediis frustra adhibitis, nos tandem levaminis & curæ gratia accessit: Cum hinc & inde ulcus sinuosum perquirimus, scabritiem ossis & teredinem ex acredine materiæ & subesse animadvertimus, & ipsum os præter modum distentum: Multa remedia quoque nostri Chirurgi frustra applicarunt, tandem consensit ut inutile membrum gladio rescinderetur.

Crure ablato & denudato, fibula integra fuit, sed connata tibiæ circa malleolum tarso: Tibia p. n. crassior, à tarso ad genu magnitudine improportionatè aucta erat, & veluti ex inflammatione inflata, hinc & inde carie vitiata: *Cum Tarsi ossibus*, uti astragalo, calcaneo, cymbiformi, cubiformi connata tenaciter & immobiliter per symphysim, quasi unita à natura coaluissent, sine vestigio aliquo quod antea divisa fuissent. Cùm ante hunc morbum motus constaret, & nihil obesset quin in quamcumque partem permobilis esset: Periostium ubi os à pure non arrosum erat, integrum apparebat: Quatuor septimanarum spatio vulnere sanato, & fonticulo in femore inusto, *quo materia acris*, si quæ ex internarum partium vitio transmitteretur, locum & exitum haberet, ad suos ipsum dimisimus: *Martinus Bogdanus Observ. 12.*

SCHOLIA.

C*Um Tarsi ossibus*] Affectus ab Arabum interpretibus ventosa Spina dictus, omnibus quidem ossibus est communis, præcipue tamen in ossibus tarsi & carpi occurrit; ut caries à causis externis, ita hæc corruptio ab internis: Observavimus talem in sterno, ossibus humeri, cubiti prope epiphyses, circa dorsi spinam, sæpius in carpi & tarsi ossibus, fluente ex internodiis pure, & ossa erodente. *Guern. Rolfinccius. Dissert. Anat. lib. 2. cap. 47.*

Quo materia acris, &c.] Curationem difficilem idem statuit, fomitem visceribus suppeditantibus perennem: Puella annorum xv. mensibus apparentibus ordinataque fluentibus periodo, restituta: Aliam mensibus licet apparentibus, non habentem melius per πτυαλισμὸν, salivationem mercuriali inunctione excitatam, & duodecim dierum spatio continuatam, feliciter restituit.

§. 2. *Ventum seu flatum spineum*, ad mentem Arabum appellamus, affectum quem vulgus, voces invertendo, *Spinam ventosam*, & *Severinus*, nova nomenclatura, *Pædarthrocacen*: Hujus cum tanta vis sit ut acutissimo dolore ossa corrumpat & carie excedat, vix alia ratione

tione perfectè sanari potest quam membri affecti amputatione: Qua 1646. 18. Aprilis Patavii, viro & puellæ pedes ablatos vidimus, & fœminæ cuidam digitum: E quibus unum dissectum inspeximus, ossa calcanei & metatarsi tam carie corrosa exhibentem, ut nullo negotio cultelli manubrio conteri & quasi friari potuerint: Nec alius affectus est quem *Rondeletius* de dignot. morb. cap. 10. Tumores ossium putrescentium in pueris à morbo Italico, ob cacoethicam quandam sanguinis dispositionem, parum peritè ad chœradas referendos existimabat. *G. H. Velschius Observ. Medic.* 81.

§. 3. Ante xv. præter propter menses hunc casum accidisse memini in Illustr. Dom. *Baronissa de Merode*, de quo varia fuerunt Medicorum judicia: Ego autem eodem conspecto protinus judicavi eundem esse, quem alias videram Neapoli apud Cl. *Severinum*: Quare, cum juxta consilium *Argelata* non posset os morbosum removeri, necesse fuit ad ultimam anchoram, amputationem scil. tibiæ nos procedere.

Qualis autem ossis ipsius constitutio postea per Anatomen innotuerit, addere non gravabor: Remota cute, quæ admodum erat proter extensionem attenuata, *invenimus tendines musculorum* peroneorum, ut maximum tendinem qui calcaneo est affixus, & crassitiem naturaliter insignem obtinet, instar chartæ alicujus tenuem; solum calcis os erat affectum, atque in magnitudinem insignem adauctum, ut libræ unius cum dimidia pondus æquaret: non solum autem porosum redditum erat, sed pori illi erant repleti materia cartilaginea, qualis quoque cartilago extrinsecus os ambiebat, & cartilagini callosa materia desuper erat adnata. *I. Van Horne microtech.* §. 85.

SCHOLIA.

INvenimus tendines musculorum, &c.] Huc pertinent Gangrænodes abscessus; de quibus *Severinus* lib. 4. de recond. Abscessuum doctr. cap. 8. A me, *inquit*, frequentissime in nosodochio Incurabilium, observatum gangrænas & cum necrosi abscessus lente accessisse, atque extitisse vitiatos infra tendines ac nervos, qui antipathia quadam, & occulta humoris proprietate potius & prius quam carnes aut musculi fuerint obsessi: *Vide ejusdem Medic. Efficacem, part. ij. cap.* 22.

§. 4. Aperui corpus cujusdam Nob. Galli hydrope mortui, in quo omnia præter hepar sana erant, quod induratum admodum & quasi callosum, plurimisque tuberculis ceu glandulis undiquaque refertum erat: Lien quidem sanus, triplo tamen major quam alias esse solet.

In hoc corpore verum esse reperi quod *Hippocrates* lib. 2. Prorrhet dicit, *Quicunque habent splenes magnos & neque sanguinis eruptiones ipsis contingunt, neque oris graveolentiam, horum Tibiæ ulcera prava habent, atque ex his cicatrices nigras*: Habuit enim Nobilis ille ulcera prava & cancrosa, non quidem in tibiis tantum, præsertim dextra, unum prope genu magnum spinosum & anfractuosum, sed & in utroque femore, unum similiter anfractuosum & sinuosum. *I. Rudolphus Saltzmannus Observat. Anat. pag.* 37.

SCHOLIA.

ULcera tibiarum & varices Lienis vitio suppullulare multi attestantur: *Tulpius* lib. 2. observ. 30. putat signa à *Hipp.* & veteribus commemorata, indicare magis humoris melancholici putredinem quam Lienis magnitudinem auctam: *Atra quippe bile*, ait, *circa lienem putrescente, vitiatur non tantum os, sed erumpunt utique varices, & læduntur tantopere crura, ut meminerim vidisse in una quartanaria, à putrida hac bile ultra viginti ulcera, non minus profunde cruribus impressa ac si candens ea inussisset ferrum*: Verum quod istud sanguinis vitium à Lienis vitio proveniat plus satis notum: *Got. Moebius Fundam. Physiolog. cap.* 17. §. 27. At allatum exemplum in culpa esse posse quoque Hepar manifestum facit, quod ut ab officio multifariam aberrare potest, ita multiplicem læsionem invehere: Sic quicquid delirant Reges plectuntur Achiiv.

Observatio VI.

Vlcus sordidum Genu, à ligamentis, cartilaginibus, ipsisque ossibus putrilagine infectis.

NObilis quidam Juvenis, robustus, optimo corporis habitu præditus, contra hostem in Belgio strenuè dimicans, ictu sclopeti ad sinistram rotulam vulnus recepit: In proximam urbem quidem deductus, ibique à Medicis & Chirurgis curatus fuit: Interim tamen ob doloris vehementiam & diuturnitatem hydrarthros sequutus est, quare in patriam deportatus est: ubi per multos annos ingentes dolores & cruciatus perpessus est: Ichor enim acris cum ad tempus fluxisset, in sordidissimum ulcus degeneravit, cum tanto dolore ut vix fulcris incedere posset: Tandem anno 1582. D. *Cosmus Slotanus* præstantissimus Med. Chirurgus ad eum vocatus fuit mecum, ad quem cum pervenissemus, genu mirum

mirum in modum intumefactum, reliquum vero crus extenuatum invenimus: Genu variis locis ulceribus fordidis scatebat, cum ossibus cariosis & doloribus maximis, qui dies noctesque ipsum exercebant: Hinc viscera omnia interna mirum in modum labefactata & obstructa fuerunt: Mansit D. *Slotanus* apud ægrum per menses aliquot, atque eam adhibuit diligentiam ut æger non parum sublevatus fuerit, omniaque ad optatum scopum tendere videbantur, nunquam tamen integrè sanatus fuit: ob maximam enim obstructionem labefactationemque internarum partium, in vigiliis D. *Michaelis* obiit,

Sequenti die cum cadaver aperuisset *Slotanus*, interiora viscera omnia, præsertim Hepar, mirum in modum à naturali statu discessisse vidimus, & in vesica fellea lapidem nucis moschatæ magnitudine & figura invenimus: Genu cum inspexissemus, ligamenta, cartilagines *ipsaque ossa putrilagine infecta* & consumpta erant: *Fabritius* Hildanus *lib. de Ichore & Meliceria cap.* 27.

SCHOLIA.

O*Ssa putrilagine infecta*] Ossium caries cum variis gignatur modis, quosdam nostra animadversione imprimis dignos describere institui: Humores præternaturales quavis de causa sive generali sive speciali, os penetrantes aliquando Hypersarcosin ulcerosam cum ossis humiditate, aliquando Ossis cancrum, Seu spinam ventosam producunt, affectus necessario distinguendos: *Hypersarcoseos ulcerosæ cum ossis humiditate*, causa phlegma præternaturale ossis temperiem, atque duritiem auferens: Molliori huic fundamento caro insistere nequit, unde naturalem suam essentiam etiam amittit: nutrimentum ipsius ex sanguine constans, in sarcoma molle spongiosumque transit: hoc lenim incrementum sumit, tandemque ulcerationem secum affert, qua tendines, ligamenta & nervi corrumpuntur, membrumque totum periculo subjicitur: Medicamentis non est quod hic aliquid laude dignum effici posse tibi persuadeas, antequam fundum, h. e. ipsum os attigeris: osse enim curato, illico & ulcus curabitur & caro naturalem induet: Incisione itaque hic opus, profunda adeo ut os ipsum in conspectum veniat: Quod si excrescentia magna concomitetur nimis, fiat exstirpatio ejus: si vero repullulare obiervetur, cauterium actuale planum applicetur, habita semper ossis consideratione. *Ossis Canceri* causa humor acris, primo os corrumpens, mox periostium perforans: hic ulcus statim accedit & carnis & cutis, quod etiam curari non potest nisi prius ipsum os curaveris: Ulceris foramen valde exiguum est, labia pallida, materia effluit tenuis, caro mollis & aliquomodo tumefacta, at minime ut in hypersarcosi ulcerosa fieri diximus, sua sponte increscit: Et hic quoque sectione, sed per ossis longitudinem, usque ad ipsum os, est molienda, & mox contingentia corruptionem applicanda. *P. Barbette Anat. Pract. l.* 1. *c.* 3.

OBSERVATIO VII.

Fungosa caro ex ulcere tibiæ pullulans, ob foramen in osse ad medullam usque penetrans.

VIrgo ulcere in tibia dextra longo temporis spatio laborabat: Ex hoc autem ulcere fungosa caro adeo copiose erumpebat, ut Chirurgi aliquando illam pondere duarum librarum abscinderent: quamvis autem funditus abscissa esse videbatur, mox tamen cum impetu denuo proveniebat.

Tandem Tibia ex consilio Medicorum ad poplitem abscissa fuit: post operationem abrasa carne, & osse denudato foramen rotundum, ad medullam usque penetrans, in ipso repertum fuit: Operatio ad votum successit, sed cum cuncti ipsam evasisse sibi persuaderent, ecce fungosa caro, quæ denuo ex trunco ipso propullabat, easdemque fere ut antea molestias parit: ad annos tamen circiter duos post operationem factam supervixit. *Fabritius* Hildanus *cent. ij. Observat.* 36.

SCHOLIA.

F*Ungosa caro, &c.*] Fungorum in vulneribus capitis solum mentionem faciunt Medici, Sed in aliis quoque partibus eos nasci posse ostendit *Sennertus apud Hildanum observ.* 35. *&* 36. *cent. ij.*

OBSERVATIO VIII.

In iis quos Carcinoma Vlceratum sustulit, sanguis adustus intra vasa repertus, cum labe Iecoris, illæso Liene.

LIen non potest esse humoris melancholici sedes & vasculum, quia sanguini permixtus in nutritionem partium solidarum impenditur: Dum autem à sua natura degenerat, ut in quibusdam *Carcinomate ulcerato* sublatis vidimus, sanguis adustus exsiccatus, & in capillamenta conversus intra venas spectatur, cum insigni labe Jecoris, sed exiguo aut nullo Lienis vitio: quod certissimum est indicium Lienem humoris melancholici, sive naturalis sive contra naturam affecti non esse conceptaculum. *Riolanus Anthropogr. lib.* 2. *cap.* 21.

Observatio IX.

Fistularum pertinacia & curationis difficultas inde est, quod earum principium altissime excurrat, & fundamentum in ossibus habeant. 1. 2. Fistula in Inguine saniem imi ventris eructans. 3. In Femore orta à Lumbis. 4.

§. 1. Fillia Pictoris, Nicolai Æliæ infestata aliquandiu acerbo lumborum dolore, incidit tandem in molestam Inguinis fistulam, quæ perenni suo cursu usque eo consumpsit tenelli corpusculi vires, ut brevi excesserit è vita.

Cujus mortis causam inquisitura Anatome, invenit evidentem cariem in costa spuria, emittentem continenter in subjectas partes tantum acrioris ichoris, ut illis erosis prodierit inde Fistula, ut longa & anfractuosa, sic eludens quamcunque opem Medicam.

§. 2. Quam artis impotentiam non raro quoque videre est Fistulis prope anum exortis; Quarum principium excurrit nonnunquam altissime sive ad Lumbos, sive Thoracis vertebras, imo interdum ad ipsas scapulas, quas scoptula operta vocat *Corn. Celsus*; Quibus in locis equidem non semel offendi fontem remotissimarum & immedicabilium Fistularum.

SCHOLIA.

Earum inaccessa caries, quo minus exploretur specillo impedit tortuosus ipsarum flexus: qui etiam remoratur clysteres eluendo ulceri dicatos: Excluditque manum exemturam os intus vitiatum: quo tamen minus mature sublato, tollitur immatura morte homo, & obstat obnixe ne à Medico sanetur Fistula à remotiore carie originem trahens: Cujus oras licet forfice diducas & amplies (quod tamen ad cutaneas fistulas summe utile) operam nihilominus ludes, nec pervenies unquam ad remotissimum sinuosorum flexuum principium, à quo descendunt tot ramuli, & tam frequentes rivuli per profundiores musculos ac tendines, ut licet specillum vel dexterrime immittatur in tortuosam ejusmodi Fistulam, neutiquam tamen attingat, nedum immutet, vel tollat cariem genuinam perrennis ulceris causam. *N. Tulpius lib. 3. Observat. 28.*

§. 3. Februar. x. 1673. in juvene viro, ex phrenitide defuncto, præsente D. Dormont, Lienem inveniebamus consumptum, adeo ut nonnisi globuli, magnitudinis diversæ sese exhiberent, vasis omnibus splenicis ad dictos globulos debite excurrentibus, varie licet divisis: Globuli ipsi separati tunica tegebantur separata: Exterius omnes nigricantes, interius rubicundioris coloris: Ventre ipso puris saniosi fœtidissimi insignis copia continebatur: Effluxerat hujus notabilis quantitas per foramen naturæ ipsius opera in inguine factum ad pluries dies: Jam vero ab aliquo tempore fluxio hæc suppressa. *Ger. Blasius Observat. Med. 24. Parte 1.*

§. 4. Puero Dom. N. filio oborta est fistula in dorso, qua sponte occlusa, alia emersit in femore: In lumbis, ad psoades musculos ulceris vestigia, unde initium ducebat Fistula. *Vide lib. 3. tit. de Ventris tumore.*

SCHOLIA.

Fistularum pertinaciæ causa unde repetenda ostendunt allata exempla: Pertinacissimæ & tandem tabem inferentis, exhausto totius cruore, exemplum mihi occucurrit anno 1652. cum eo tempore incumberet cura Medica pauperum Gallorum advenarum, vel urbis incolarum, inter illos commissum habui quendam nomine *Bourgeois*, Prætoris Urbani Apparitorem, Virum raræ texturæ, annos circiter xxx. natum; Malæ illi, bene se habenti, leviter rubebant; vino modice utebatur, in victu temperans: Morbo prehensus utitur calceolarii agyrtæ opera, qui antimonio exhibito ipsum ad hypercatharsin deducit, unde vir natura debilis ad Orci fauces compellitur: Vix recreatum, pravoque victu deinceps sustentatum, pleuroperipneumonia vehemens adoritur; E qua mea ope emersit, sed superstite in pectore, sub mamma dextra, fistula, quam præcesserat abscessus inibi excitatus, quanquam universam materiam pectore contentam exhausisse videretur libera & liberalis purulenta anacatharsis: Adeo copiosam eructabat Fistula saniem, ut illius occludendæ omne concideret consilium: Indito tenui stylo & longo, origo ejus superior esse deprehendebatur & inter musculos pectoris deerrare; qua de causa inito cum aliis consilio, discissa est forfice (quantum alte progredi licuit) secundum longitudinem Fistula; sed cum ad claviculas usque factus esset progressus, nec exortus pateret; ingressus præterea, ob tortuositatem non pateret amplius stylo, res naturæ committenda fuit, & usui decocti traumatici pectoralis, hydromelitis forma præscripti, à cujus usu vitam per triennium produxit, Apparitoris officio ad ultimos usque dies functus æger.

OBSERV.

OBSERVATIO X.

Sphacelus *totius corporis sequutus cordis ejusque vasa intumefactionem.* 1. *Vtriusque Tibiæ ob tumorem scirrhosum vicinum cavæ descendenti.* 2. *Ob obstructam venam cavam.* 3. *Pedis dextri, ob viscerum omnium corruptelam.* 4. *Cruris, ob vitiatam arteriam quæ fibulam petit.* 5. *Crurum & Tibiarum, ob vitium Iecoris & Pancreatis.* 6. Cruris, *ob sinistrum cordis ventriculum carne glandulosa infarctum, & impeditum arteriæ motum.* 7. Crurum & Tibiarum, *ob vitium Iecoris, Pancreatis & Lienis.* 8. *Digitorum Pedis ob vitium Pulmonum, Cordis.* 9. *Humeri dextri, ob consumptionem lobi dextri Pulmonis, Cordis vitium.* 10. *Manus, ob sanguine cor exhaustum & Pulmones.* 11. *Scroti & vicinarum partium, ob vitium Mesenterii, Intestini recti.* 12. Digitorum pedis, *ob Pulmones sanguine tumentes, Cor exangue, sanguinem putridum in Intestinis.* 13.

§. 1. Cuidam febre acuta prehenso livere cœpit supercilium sinistrum, & elapsis 22. horis totum corpus sphacelo prehenditur: Cor inventum duplo maius, ejusque venæ inflatæ. *Vide tit. de Febribus.*

§. 2. Quidam, alioqui bono temporamento præditus & ætate integra, incidit in gangrænam utriusque tibiæ, latente causa, nisi quod antea tibiæ & pedes assidue frigebant, ingravescebant & quasi stupore tenebantur, utut sit supervenit Ganhræna, nulla præcedente febre aut causa externa; ita paulo post obiit, oborto ad usque genua sphacelo.

Aperto cadavere invenimus tumorem scirrhosum circa venam cavam descendentem, nempe intra renes, ubi hæc vena ad utramque tibiam bifurcatur: Scirrhus in magnitudinem auctus ita constrixerat venam cavam & arteriam descendentes, ut nullus sanguis ad crura nutrienda & vivificanda permeare posset. *Fabritius Hildanus Tract. de Gangræna cap. 4.*

SCHOLIA.

Majorum articulationum luxationes sequitur atrophia, cùm quia mucoris copia obstructionem parit atque nutrimenti distributionem impedit, tum quod caput ossis suo loco motum comprimit, vasa, prohibetque quo minus sanguis & spiritus ad partes subjectas deferantur: Quod si hujusmodi ægri ad senilem ætatem pervenerint, aut longiori morbo conflictentur, tandem in Gangrænæ discrimen veniunt, (ut & si magna sit causæ efficacia, qualis in prædicto ægro) Idem accidit obstructa vena cava, ut ante aliquot annos observavi. *Idem ibidem.*

§. 3. Gangrænam accidisse obstructa vena cava ante aliquot annos observavi. *Idem ibidem.*

§. 4. Quidam multo tempore pallidus admodum fuit, cibum potumque aversabatur, pituitam crudam cum pure vomebat, &c. Supervenit pedis unius digiti sphacelus, mox dextrum pedem gangræna occupavit, &c. Hujus omnia viscera corruptissima fuere, multo pone consistente pure, &c. *Vide lib. 3. tit. de Inappetentia.*

§. 5. In cujusdam cordis sinistro ventriculo glandulosæ, sed nigricantis carnis libræ duæ repertæ: Huic sinistri cruris gangræna obvenit, non tam ex cordis vitio, quam ex ea gangræna impedito arteriæ pulsu; ante enim aliquot annos ex sclopeti ictu vitiata fuerat arteria quæ fibulam petit. *Vesalius lib. 1. cap. 5. Anatom.*

§. 6. *Thuanus* diu conquestus de dolore colico, tandem repentina Gangræna correptus est, à pede dextro ad superiora celeriter reptante, ex decubitu serosi humoris crura & tibia infestantis, cum diris cruciatibus intra sex horas exspiravit. In eo deprehensum Jecur induratum, & Pancreas ipsum Hepar mole adæquans. *Vide historiam lib. 3. tit. de Ventris doloribus.*

SCHOLIA.

Celeriter reptante] Notat *M. Aur. Severinus* lib. de Abscessibus p.m. 182. Gangrænas & cum necrosi abscessus, lente accessisse, ob vitiatos infra tendines ac nervos, qui antipathia quadam, & occulta humoris proprietate, potius & priusquam carnes aut musculi fuerint obsessi: Quæ autem ex influxu humorum ortum habet, celerioris esse motus, ac incrementa evidentiora esse, ut patet ex exéplo allato.

§. 7. Jacobus N. interiit ac si sphacelatum corpus esset: Ventriculi facies extima erat verminculata; Pylorus talis & pene restrictus, facies interna corrupta & putris; gangræna erat & syderatio ventriculi. *Vide lib. 3. sect. 7. observ. 11.*

§. 8. Ill. Thuanus conquerebatur de dolore circa regionem coli & stomachalem; tandem inopina gangrænosi correptus est, à pede dextro ad superiora celeriter reptante: Jecur erat induratum, farctum pituita vitrea: Pancreas maximum, scirrhosum, glandulis differtum: Lien valde exilis. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

SCHOLIA.

AD *superiora celeriter reptante*] Quod de Gangræna tradit *Athanasius Kircherus* Operum lib. 9. observatione dignum: Eam nihil aliud esse statuit præter congeriem venenatorum vermiculorum, qui corrodendo carnem ejus corruptionem inducant: quamobrem autem tam celeri gressu partem depopuletur, id ideo esse quod ii vermiculi adeo numerosa prole pullulent, ut deprehensum sit unicum chartæ albæ impositum, unius *Miserere* spatio quinquaginta alios peperisse.

§. 9. Nob. N. febre prehenditur cum dyspnœa, pectoris angustia, hæmoptysi, &c. tandem unus atque alter pedum digiti livescunt: Pulmones sanguine crassiore scatebant, indurati in extremis partibus, Cor flaccidum & exangue: Intestina sanguine putrido replebantur. *Vide tit. de Febribus.*

§. 10. Uxor N. à pleuritide gangræna correpta interiit: Tunica lobi dextri pulmonis superstes erat, parenchymate consumpto, Cor paucum sanguinem, atrum & exustum continebat, Pericardium pustulis exasperatum, &c. *Vide tit. de Exspuitione purulenta.*

§. 11. Uxor N. paulatim morbo intricato correpta est: Tandem extremitates digitorum, & tota manus paulatim sphacelo corripiuntur. Cor sanguine plane exhaustum: Arteria venosa summe distenta & sero referta reperta est; Scirrhi, pus, serum in pulmonibus, steatomata in mesenterio, &c. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 12. Lustratum cadaver cæmentarii, cujus scrotum cum partibus vicinis intumuerat, nigricans, &c. Vulnus penetraverat intestinum rectum & mesenterium, cujus vasa læserat, unde ex cruore stagnante gangræna, quæ mensenterium occuparat & intestinorum partem. *Vide tit. de Vulneribus.*

§. 13. Nob. laborabat febre, dyspnœa, hæmoptysi, pectoris angustia, tandem viribus oppressis & digito uno atque altero pedum livescente obiit, &c. In pectoris cavitate serum sanguinolentum multum aderat; Pulmones sanguine crassiore scatebant, extremis eorum partibus nigricantibus: Cor flaccidum & pene exangue, intestina sanguine putrido plena, &c. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

OBSERVATIO XI.

Brachii Gangræna ob illius epiphysin, ubi cubitus ipsi jungitur, contusione superficiaria affectam.

ACcidit abhinc aliquot annis ut Illustris cujusdam hujus Regni Senatoris Barbitonsorem domesticum temeraria lubido incesserit moderandi cursum equorum: at verò ille delapsus de curru humerum, citra luxationem ullam vehementer offendit: Applicat ipsus sibi cataplasmata, & mitigata quidem symptomata fuere, sed quæ per intervalla recrudescebant, quibus cum non commodum posset reperire medicamen, Gangræna brachium occupabat tam latè, inferne sursum versus serpens, ut flectentibus cubitum infestatis musculis, ad humerum attollentem seu deltoidem pergeret: Æger advertens summo se versari in periculo, exoravit Dominum sibi ut liceret Hafniam curriculo abire, consulturo Medicos ac Chirurgos: Vocor ego, & popularis ejus Regius Chirurgus Dom. *le Sage*, ad hunc ægrum instantissime membri amputationem urgentem, quam illi dissuasimus penitus, auctoresque contra eramus toleranter potius malum ferret quam ut præsentissimo vitæ periculo sese objiceret, spe vel omnino nulla vel dubia recuperandæ valetudinis reliqua, imo si brachium amputaretur: Qui mortem & vitam juxta æstimans, durissima quæque experiri se malle aiebat quam ita torqueri diutius, ceu in quæstionem datus: Conventum ergo inter nos omnes est ut amputaretur methodice os humeri, & enchiresis per P. *Hachvard* ex sententia perficitur: Quam vero brachium graveolens, quam fœdum aspectu, tactu motuque carens nondum recisum à synceris partibus, pustulis hinc inde excitatis, ichoroso sanguine, aut sanie ichorosa potius manantibus haud facile creditu est: Admirandum vero quod nulla sui parte læso; aut nullo sphacelo corrupto osse humeri, brachium universum immedicabilis hæc gangræna obsederit.

Obsedit autem ideo, quod solum illius epiphysis, ubi per ginglymum cubitus ipsi jungitur,

jungitur, & quidem ad illius tuberculum externum, tantam contusionem superficiariam, aut certe non profundiorem & capaciorem quam quæ capere pisum quodvis vulgare posset, esset passa, ne minimo quidem in epiphysi illa apparente signo syderationis aut sphaceli, sanæ omnino simili, ita ut ea videri poterat eodem die contusa qua amputabatur brachium. Sed quis unquam ulla ratione tale quid vel indagare vel assequi potuisset, nisi casu fundus hujus calamitati solertia filii fuisset detectus. Atqui æger ille brachio truncatus octiduum quidem adhuc superfuit, sed horrendis totius corporis convulsionibus correptus. Atque puto me hoc exemplo ad oculum veluti demonstrasse, qui fiat ut ob leviculam ossis humeri epiphyseos contusionem, citra ullum illius sphacelum gangræna universum membrum obsideat. *Simon Pauli Tract. de Febribus malignis p. 69.*

SCHOLIA.

EPiphyses ossium sanguinolentæ, ac peculiari & proprio modo medullosę cùm sint ac prępingues (os præsertim sacrum unicuique nostrum præ aliquam multis aliis ossibus, imo omnibus totius corporis sanguinolentissimum sit) Gangrænę & sphacelo maxime obnoxiæ sunt; accidit ut ubi in extremis ossibus, v. g. ad malleolum tibiæ aut fibulæ fracturam quis patitur, aut cui dicto loco os fractum est, is longe sævioribus symptomatis, vel statim gangrænam minitantibus, vel spatio bidui aut tridui ipsam gangrænam inducentibus infestetur quam si media tibia frangatur: Sane ita ratiocinor, maxime cum notum pinguia & unctuosa naturaliter ligamentis ac tendonibus bellum indixisse, quæ epiphysibus annascuntur aut firmiter adhærescunt, probabiliter ergo defendi posse arbitror, ideo tanto facilius gangrænam infestare epiphyses, & iis similia ossa, v. g. os sacrum, quanto pinguiora & medulloſiora aliis ossibus sunt, licet alia excavata, v. g. femoris aut tibię, longè majorem copiam medullæ continere appareant, quæ tamen minime, ceu epiphyses effractæ, ea stillare quasi guttatim queunt, solida quippe ea, non porosa instar pumicis aut spongiæ sunt: Contusis enim epiphysibus, aut iis effractis, (ossis calcis, aut calcanei, itemque carpi, metacarpi, necnon pedii ac metapedii ossium eadem est ratio) aliter fieri non potest in vivo corpore quin medullosa eorum substantia & effluat & corrumpatur, quam corruptam imbibere ligamenta, tendones, venæ, arteriæ (ob circulationem sanguinis) coguntur, cujus beneficio inficitur ipsa totius corporis sanguinea massa, qua corrupta & gangrænosa existente, mors necessario tandem insequitur. *Idem ibidem.*

Citra ossis sphacelum, &c.] *Severinus* lib. de Abscessibus pag. 182. duplicem Gangrænæ generationem ac modum ponit, 1°. ex influxu, i. e. ex humoribus quibusdam venenosis ad partem aliquam allapsis, qui calidum ejusdem nativum extinguunt & membrum in mortem præcipitant, (id quod in febre continua, maligna & pestilenti fit) & cum dolore gravissimo, & pustula quadam, sub qua est macula nigra, extremis ut plurimum partibus, utpote pedis pollice ad usque tibiam & totam coxam brevi transcurrit, 2°. Ex Abscessu & corruptione subjectorum quarumlibet partium solidarum, puta ossis, cartilaginum, chordarum, Favet *Parœus* lib. 11. c. 12. qui in gangrænosis humorum influxibus interdum ossa primum imbui, atque ab his inflammationis initium habere statuit. Ex osse quidem male habito exemplum ponit ibidem *Severinus*, cujusdam Illustris gangræna secundum totam tibiam sinistram ex talo progressam, affecto: ab osse, inquam, progressam opinatur, tum quod perpetuis podagræ insultibus subditus fuit, tum quod confestim & à principio se prodidit alienatum os utrinque, quare non multo post tempore necessum fuit totam exsecari serra tibiam; ex quo affectu evasisse septuagenarium mirum fuit.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI QVARTI.
SECTIO V.
De FRACTVRIS.

OBSERVATIO I.

Fracturam ossis Humeri sequutus tumor cum ossis carie. 1. Brachii non coalescens ob cariem subditam. 2. Fracturam Vlnæ & Radii sphacelus lethalis sequitur. 3. Ossis Femoris, lethalis ob fragmenta ossium relicta. 4. Femoris sua magnitudine lethalis. 5. Occulta ossis Femoris Fractura, cui successit ejusdem ossis ad ischium luxatio. 6. Fractura spontanea

ossis Femoris. 7. Fracturam ossis Femoris sequutus insignis tumor ob callum extuberantem nec cohaerentem. 8. Tibia Fracta non coalescens ob ossiculum ab osse tibiae separatum, & sphaceli initium in inferiore ejus parte. 9. Humeri dextri & Femoris Fractura spontanea. 10.

§. 1. VIncentius Balduinus, Vir infractae aetatis, vixit aliquandiu miserandum in modum, ob humeri os intra annos quindecim quater effractum, quod paulatim increscens, sive ex viscido contusi ossis succo, sive sanguine eo uberius affluente, in eam tandem devenit molem, ut nec pectus nec scapula immodicum ipsius pondus fuerit amplius ferendo, excitatis non solum maximis nervorum doloribus, verum etiam summa *spiritus difficultate*, ob luxurians pondus thoracis motum continenter impediens, cum indefatigabili vigilia. Quibus è salebris quo evaderet, usus fuit consilio variorum Chirurgorum, quorum alii tumorem emollire atque in pus convertere: alii contra luxuriem ipsius arctiore fascia coërcere: ac nonnulli vitiatum os serrula praecidere adnixi fuere, sed omnes successu infelici: Venae enim ac arteriae hujus tumoris latiores erant quam ut pollice humano potuissent obturari, ac proinde magis impedimento quam auxilio fuere fasciae: mortémque adeo non distulisset, quam maturasset amputatio improvide instituta.

Facto autem vivendi fine, docuit anatome omnia sub cute visci crassitiem ac steatomatis induisse naturam, parúmque discrepasse à materia veri cancri, cujus nomen fortassis propterea huic ossis vitio haud male impositum ab industrio Celso. Ipsa vero ossa erant non modo à se invicem sejugata, verum quasi malleo minutatim confracta,, ac prae irriguo madore adeo tenera, flaccida ac mollia, ut instar cerae scalpello facillime conciderentur. *Tulpius Observ. lib. 4. cap. 12.*

SCHOLIA.

A *Materia veri Cancri*] Cornelius Celsus lib. 8. cap. 2. asserit fracturae ossium, praeter inflammationem, ac distensionem nervorum, interdum quoque Cancrum intervenire. Ecquid vero per cancrum ibidem loci intelligat, variae variorum sunt conjecturae, neque minores sententiarum conflictus, verisimile tamen non est verum hic designari cancrum, nedum sphacelum perperam excogitatum. At si quis conjecturae locus, videtur haec vox adumbrare callosum illud tumoris genus, quod plerumque sequitur calamitosas ossium fracturas, vel immedicabilem illam eorum mollitiem quam imprimit ossi acida pituita, solidam ipsius substantiam plane corrumpens, cujus pernitiosissimi tumoris natura, quantumvis haud parum discrepet à genuino cancro, in eo tamen cum ipso convenit, quod uterque nullis remediis cedat, conspirétque perinde in perniciem aegrorum. *Idem ibidem.*

Sive ex viscido succo, &c.] Eandem alienationem ossibus imprimit acida ac maligna quaedam pituita per habitum corporis effusa, quam interdum quinquaginta vidimus occupasse loca, ac depascere tantum non solida ossa, verum etiam carnem, membranas, nervos, ligamenta, aut quicquid illi obvium, parum interim, aut nihil proficientibus remediis, quibus infensissimum hunc hostem sategimus domare, sive sponte ex latebris suis prodeuntem, sive à variolis in arenam hanc productum. *Fabr. Hildani centuria 4. Observ. 69.*

Cujus nomen fortassis, &c.] Cancri ossis generationem & curationem affert P. *Barbette* in sua Anatomia Practica cap. 3. quem eundem facit cum Spina ventosa, de qua proxima sect. quanquam discrimen adsit, quod hic ulcus supponat, cujus non meminit *Tulpius*. Causa ejus est, *ait*, humor acris, primo os corrumpens, mox periostium perforans: Hic ulcus statim accedit & carnis & cutis, quod curari non potest nisi prius ipsum os curaveris: Ulceris foramen valde exiguum est, labia pallent, materia effluit tenuis, caro mollis & aliquomodo tumefacta, at minime ut in hypersarcosi ulcerosa, de qua mox, sed sponte increscit. Ibi sectione utitur per ossis longitudinem usque ad ipsum os, mox corruptionem corrigentia applicat. Alterius speciei Ossis corruptionis ibidem meminit, quam à supercrescente carne, & ulcere adjuncto, *Hypersarcosin ulcerosam* vocat; Cujus causam, *ait*, est phlegma praeter naturale ossis temperiem atque duritiem auferens: Mollior huic fundamento caro insistere nequit, unde naturalem suam essentiam etiam amittit: nutrimentum ipsius ex sanguine constans in sarcoma mole spongiosumq; transit, quod sensim incrementū sumit, tandémque ulcerationem secum affert, quo tendines, ligamenta & nervi corrumpuntur, membrúmque totum periculo subjicitur. Medicamenta inutilia esse statuit, atque fundum ipsum, hoc est os ipsum attingi vult, osse enim curato illico & ulcus curari dicit, & carnem naturalem constitutionem adipisci: Incisione itaq; esse opus, profunda adeo ut os ipsum in conspectum veniat: Quod si excrescentia magna nimis concomitetur, exstirpationem consulit: quod si repullulare observetur, ad Cauterium actuale planum transit, habita semper ossis consideratione.

§. 2. Vir quidam Lugdunensis, sexagenarius, ex arthritide pituitosa in articulis humeri & cubiti dextri, jam fere bimestre spatium obtuso dolore torquebatur: nullis utitur remediis, solam sibi partis illius quietem imperat, dum brachium affectum fascia obvolutum & pectori innixum continuo haberet: Is alioquin sanus & valens, in publicum hora diei circiter 8. progressurus, dum chirothecam in manum affectae partis induere levissimo conatu adnititur, brachii os, quatuor aut quinque digitis infra humerum, transversim

effregit:

effregit: Vocatus ego confestim, rem non sine admiratione conspicio, exploro, & per Chirurgum ipsum restituo, quæ conveniant remedia jubeo admoveri. Elapso triduo, ægrum reviso, num apposite restituta essent omnia exploraturus; remotis fasciis & assulis, naturalem ossis situm rediisse vidimus, & appressis digitis persensimus: Sed ecce, paulo inferius circa cubiti articulum nova se & nondum conspecta obtulit ossis ejusdem fractura, dolores urgent clamosi, restitutioni itidem sedulo incumbimus: Inde placata omnia, & nunc belle quiescit, nondum tamen abeo tempore fasciæ explicatæ, nec visum uti se habeat pars ea: Miratus sum diu tantam ossium fragilitatem in eo homine qui se ullis ossium affectibus, vel à lue venerea vel aliunde contractis pernegavit.

Cæterum, quod ad eum virum attinet de quo ad te scripsi, Restitutis bis terve, ut ex arte erat, ossibus, admotis fasciis expectabatur à nobis debita & conveniens agglutinatio per callum, uti natura facere consuevit, sed frustrata est spes nostra, nam aglutinationem ne agressa est quidem natura, quamvis quiete diuturna, fotibus ad partem & aliis admotis adiuta sedulo fuerit. Hoc unum obtinuit ægrotans quod indolenter (quantam ad eam partem) ab eo bimestre spatium vixit; Brachii motum liberiorem experiri se credebat: Is paulo post ex inveterato renis ulcere diem postremum obiit.

Vidimus demortui sectum brachii os, illud carie omnino computruerat: Unde conjecimus eum ægrotum, quamvis id pernegasset contumaciter, lue venerea meditullitus ea in parte exesum fuisse: Ita nobis exemptus scrupulus qui diu animos nostros exagitaverat. *Philibertus Saracenus ad G. Fabritium Hildanum in hujus cent. 2. Observ. 66.*

§. 3. Strenuo militiæ duci globulus plumbeus à bombarda hostili emissus utrumque os brachii sinistri prope carpum perfregit, & vulnere penetrante sauciavit brachium: Antequam pugna excederet, statim intolerabiles sentit dolores, qui frigore hyberno exaucti sunt, cum quattor horas equitando in via impenderet, antequam in proximam civitatem delatus Chirurgi manui subjiceretur. Sedula opera in hujusmodi casu difficili adhiberi solita, non impediit gangrænam parti læsæ imminentem, quæ in externa manu & brachio se non prodit sanorum similis, Sed cum intolerabili cruciatu interno interiora pervagabatur, & dolores sensim ad totum brachium & scapulam sinistram diffundebat, cum tumore, sed striis quibusdam lividis sanguinis secundum brachii longitudinem ascendentibus: Ampliato demum vulnere, immissaque manu Chirurgus observavit interiora frigida & sphacellatam manum assistentes vidimus: cúmque nihil in medicamentis spei amplius superesset, de manuum operatione cogitatum mature fuit, ipso etiam viro generoso urgente, ne serperet ulterius malum, quod interne latius protensum videbatur: Quanquam vero parum profuturam membri læsi amputationem judicaremus, anceps tamen remedium cum prognostico dubio experiri statuimus.

Brachium medium serra resectum prognosticon omninosum confirmavit: Primo quippe copiosus ichor fluvus effluxit ex musculorum interstitiis, cui tandem sanguis successit ex vasis suis, qui facile aqua styptica constitit: Septimo hæc die peragebantur, & eodem circa vesperam exspiravit æger.

In amputato brachio vulneris conditionem interius rimati, vidimus ulnam fractam, & læsum quoque radium, fragmenta ossium tendinibus musculorum manus incumbentia & vellicantia, amplum hiatum fœtentem, sphacelata omnia.

SCHOLIA.

Dolorum magnitudo ex tendinum punctura ab osse fracto & aculeatis ejus frustulis, necnon pilis in vulnere latentibus, à tunica pellicea sine dubio abrasis, repetenda est: Sphacelus vero à venenati globuli ictu ortus, sive veneficam qualitatem naturæ suæ debeat globulus à nitrato pulvere protrusus, sicut plurimis persuasum: sive globulus iste fatalis veneno per artem fuerit imbutus. Hisce sane vulneribus, præsertim in nervosis partibus, malignitas fere semper conjungitur, quod ex partium affectarum decoloratione, mortificatione, leipothymiis, & celeri fato colligimus: imo febris in nostro ægro vel nulla vel exigua, mente sibi semper ad extremum spiritum constante: Ex observatione *Plazzoni* l. de Vulner. sclop. cap. 30. Vulnus à sclopeto una cum ossis fractura illatum, si minutum sit, certissimum ac lethalissimum genus fracturæ existit: Nam carnosa & nervosa substantia non solum à qualitate venefica, ustione, contusione & attritione læditur, sed etiam propter ossis fracturam partes magnopere alterantur, hinc & vehementes inflammationes, dolores, convulsiones & gangræna oriuntur, quæ omnia ut plurimum mortem ipsam inducunt: à convulsione tamen noster æger immunis fuit. Cæterum de globulo veneno imbuto magna nobis oborta suspicio, quia statim ab ictu accepto de immodico dolore conquestus fuerat, strenuus Dux & miles, & cito ad cor penetravit mali vis: Variis tingi solet, etiam succo allii, ne vulnera admittant curationem. Globulus nobis visus, infortunii causa, aliquod monstri videbatur alere: Incisuris enim multis distinguebatur, arte factis, quo fine nescio, certe non bono: uni incisuræ adhærebat frustulum ossis, ab ulna fracta fragmentum

fragmentum. Ichor vero ille flavus copiose ex brachii amputati trunco stillans infectarum partium argumentum erat & putredini vicinarum: digito compescere voluit Chirurgus, sed eo remoto fontis instar prorupit serum; Et tale quoque ex vulnere sclopeti, puris loco, stillabat; Quicquid sit, ex levi, ut videbatur vulnere, sed lethali, magna tragœdia excitata: Lethalissima verò hæc vulnera globulorum pronuntiant artis periti, quod non solum nervosæ partes solvantur sed & lacerentur, & affectio non tantum cerebro communicetur ratione vulneris, sed quod magis est, ratione nervorum venefica qualitas immediate cerebro communicari potest & ægrum subito interficere: Non vero per nervos solos cerebrum inficitur, sed per vasa sanguinea, hic quoq; affecta, cor ipsum infestatur. Hinc in nostro ægro leipothymiæ anxietatésque frequentes, & ad ultimum halitum recurrentes observatæ, nec cerebrum læsum ex actionibus apparuit. Forsan nisi fatum præcipitasset cor affectum, etiam ad cerebrum serpendo penetrasset venenatus vapor. *Th. Bartholinus in Actu Medicis annor. 1674. 75. & 76.*

§. 4. Anno 1629. sub finem Martii, visitavimus mortuum ex vulnere femoris cum omnimoda ossis fractura. Invenimus os etsi pessime repositum, ex parte tamen coaluisse: Maxima & acutissima ossium fragmina in vulnere relicta, ad minimum corporis motum dolores læso summos concitabant, novámque movebant hæmorrhagiam, unde post longam atrophiam, gangræna totum crus occupante, septimo à vulnere mense mortuus est. *H. ab Heers Observ. Med. xxii.*

SCHOLIA.

Lites sequutæ ingentes, Chirurgi enim ex vulnere mortuum testabantur: Negabant Medici dicentes à perito artis curari potuisse, nec ullum vitæ, sed claudicationis periculum adire potuisse: Ego arbiter à Dom. Scabinis adhibitus, misi ex tempore qui *Hippocr.* meum domo afferret, statimque exhibui textum qui est l. 1. de morb. sect. 5. *Hæc autem cum fiunt ex necessitate contingunt, In vulneribus quidem si crassi nervi, & musculorum capita in femoribus præsertim vulnus acceperint, necessaria est claudicatio: Moritur etiamsi quis vulneratum habet cerebrum, aut spinalem medullam, aut jecur, aut septum transversum, aut vesicam, aut Venam multum sanguinem effundentem, aut Cor, Ex vulneribus autem minime mori contingit, si his partibus vulnus acceptum non fuerit.* Hæc verba omni luce clariora quonam Leguleii literarum aucupes torturi sunt, tempus nos docebit. *Idem.*

§. 5. N. *Lerautius*, natione Xanto, habitatione Genevensis, annos natus circiter 35. pedibus agilis, hinc victum quæritans, multorum in gratiam varia peragrans loca, Anno 1677. mense Octobri desinente in reditu è Burgundiæ Comitatu Genevam repetens per Montem Jurassium, nivibus jam obsitum, sclopeto manuario instructus, hoc infauste exploso, glande femur parte domestica trajicitur, spithamæ distantia ab inguine sex digitis supra genu parte sylvestri, id egrediente, unde protinus in terram concedit ob fractum os femoris. Integro trihorio humi prostratus jacet, & nivi incumbens, antequam ullus viator occurreret vel qui auxiliares porrigeret manus. Hinc lecticæ impositus post tridui iter Genevam pervenit: Postridie ad curam advocor cum perito Chirurgo *Ioh. Lamont*: pridie sanguis è brachio opposito missus fuerat: quamobrem cum femur insigniter intumuisset, atque qua parte glans exitum habuerat foramen impar esset transmittendis ossium fragmentis, per crepitationem se manifestantibus, ideóq; vulnus ampliandum esset, metu novi humorum affluxus, venam κατ' ἴξιν in brachio sinistro aperiendam volui, parcam tamen fieri sanguinis missionem, tum quia jam præcesserat, tum quia febris mitis erat, nec de hæmorrhagia insigni à vulnere mihi constabat: sanguis omnino putris eductus est, unde adstantibus desperatæ ægrum esse sanitatis prædixi: Paucis post horis ampliatum est vulnus, per quod eductum est primo ossis fragmentum pollicaris latitudinis, duabus acutissimis eminentiis præditum, parte interna nigrum & cariosum. Post intrusis iterum digitis aliud, sed musculis vicinis cohærens deprehensum, cui extrahendo volsellis & forcipibus opus fuit magnáque vi adhibita; quinque id digitorum transversorum latitudinem longitudine æquavit, pollice circa medium multo latius; in extremis etiamnũ acutissimum, ut Chirurgi pollex inde violatus sit ad aliquot dies, minora aliquot quoque prodierunt cum pauco sanguine: Dehinc occlusum est vulnus, superiore, quod in introitu fecerat glans, laudabile pus jam fundente: Nox succedens implacida fuit, nec non dies subsequens cum insignibus doloribus, præsertim circa locum ampliati vulneris: paulo post pulsus vacillare incipit, & sudore corpus diffluere: Inspectum vulnus gangrænæ indicia præ se ferre incipiebat, dolor omnino desierat, imo sine sensu id contrectatum, viribus ulterius titubantibus; Ideoque mox Pastorem qui animæ consuleret advocari jussi, cujus discessum statim excepit mors.

Ob indicia imminentis gangrænæ exterius, intra eam majorem latitare ratus, præcepi Chirurgo ut novaculam admoveret, glandis viæ insistendo: Caro ossi fracto superstrata sana erat. quanquam juxta vulnus amplificatum, livere inciperet (abscedente epidermide,) sed non profunde: Os vero femoris, sex digitis supra genu, cujus patella obvia erat, omnino effractum apparuit, superstitibus duobus fragmentis prioribus duplo majoribus, cum aliis

aliis minimis. Cruor niger mediocri copia occupabat ossis effracti & exempti locum. Ut hinc conjicere licuerit soli fracturæ magnitudini mortem fuisse imputandam, quanquam concurrere potuerit, sanguinis vitium cujus massam inquinatam esse & corruptam ostendit iterata venæ sectio: Insanabilem autem fuisse fracturam manifestum est, ob insignem ossis partis jacturam.

§. 6. Obiit puer annorum 12. in Xenodochio Basileensi 20. Augusti 1673. qui saltando fregerat femur, in quo fissura, facta, Per biduum magno tamen dolore, scalas descẽdit & ascendit: Non observata fractura, à quodam Mago male curatus: Tandem Chirurgo accersito, omnia semper in pejus ivere, ut pure collecto febris accesserit lenta; hinc cacochymia, defluxiones ad partem debilem, os ischii & caput femoris, non sine magno dolore; Tandem luxato osse femoris ex acetabulo, & facto ulcere paulo infra trochanterem majorem, dolor mitigatus est: febre autem non cessante, & materia purulenta in femore multiplicata; tandem obiit.

Sectus fuit à D.D. *Glasero*, qui ulcus sordidum deprehendit, & secundum ductum vasorum & interstitia musculorum cavitatem magnam, ut & musculos ab osse femoris omnino separatos; In hac cavitate ingens puris copia visa est, quæ à genu, ubi primo tumorem fecit, premendo, ad ulcus ascendit, nec substitit prope genu, sed protraxit se secundum ductum nervorum, & musculorum interstitia ad talum usque, ubi etiam humor & pus observabatur: Separatis à femoris osse cute & musculis, fissuram ossis deprehendimus, secundum longitudinem simul & transversum, ut in margine patet: musculi omnes laxi ex humoribus madefacti erant, imprimis nates constituentes: in acetabulo erat mucosa substantia indurescens: prope genu sub patella similis mucus erat: In imo ventre nullum ingens malum inventum est, nisi quod à cacochymia viscera essent debilitata & pallidiora, alias in statu naturali plane consistebant. *Ex communicatione D.D. Io. Georgii Mangoldt Medici Basiliensis.*

SCHOLIA.

Hinc ratio datur totius morbi, hic puer hinc inde petulanter *saltans* fregit os, unde derepente ingens dolor oboriebatur; domum redux intolerabilem dolorem sentit, reticens saltum, per biduum tamen adhuc (quoniam erat fissura, & dimidia pars ossis consistebat) per scalas ascendit & descendit, sed tantum extremis digitis pedis (qui dexter fuit) innixus; Modo decumbebat, modo non, dolore interim continuante, tertióq; die adeo intẽsus est, ut fere amplius consistere non posset, propter solutam unitatem periostii & tendinum puncturam ab osse fracto: Ob istum motum autem fissura se magis dilatavit, & musculos pressit punxitque, unde motus læsio & genu incurvatio, quod musculi genu flectentes affecti essent ab osse fracto. Quoniam autem fractura non esset nota, & parentes putassent puero à saga mali quid accidisse, accusarunt sagum, qui talia sanare profitebatur, sed hic nil profecit cum malum ignoraret: adhibuit suæ sortis remedia & malum auxit, si quidem intumuit genu & totum femur usque ad caput femoris, nec dolor mitigatus est. Tandem frustra accersito Chirurgo perito, nomine *Schwartz*, pure jam præsente, dolore aliquatenus mitigato, (nam pure facto omnia mitiora fiunt) & præsente febre lenta, à materia purulenta excitata, ulcus factum est à natura paulo infra trochanterem majorem, unde puris copia quotidie evacuabatur hinc tumor prope genu, & dolor plane incepit evanescere, sed diuturnitate temporis, & imbecillitate corporis secundũ musculos & vasa, pes infra genu ad talum usque intumescere cæpit; propter copiam puris ulcus toto reliquo tempore apertum servabatur; à pure musculi ab osse separabantur & semiputridi erant, quod femur esset fractũ, ideo exterius tangendo apparuit duplex os esse, aut instar ossis quædam materia juxta tendines musculosque orta; Interim cacochymia orta fluxiones ad partem debilem fiebant, hinc musculi laxi, & tandem luxatum est caput femoris ex acetabulo; Interim febre omnino consumptus & emaciatus tandem obiit. *Idem.*

§. 7. Dominus *Marchandus*, Jurisconsultus Parisiensis, passus est defluxionem in genu articulum toto octimestri ipsi molestam, qua de causa usus est opera plurimorum tum Medicorum tum Chirurgorum, at sine fructu, quod malum ab osse duceret originem: Dum quadam die in lecto de latere in latus se convolveret, effractum illi est os tibiæ juxta genu, morte paulo post subsequuta.

Apertum fuit Femur, repertáque fuit fractura & separatio apophysis ossis illius, quod carie & putredine infectum erat, quanquam lue nunquam laborasset. Ideóque recte ab antiquis traditum ossa triplici morborum genere affici posse, Intemperiei, compositionis & solutæ unitatis.

SCHOLIA.

Norent Tyrones ossium epiphyses sæpe divelli, quod luxationis quoddã genus est, vix sanabilis, teste *Columbo* Anat. c. 2. quod ejusmodi ossium conjunctio & *σύμφυσις* non fiat ossis unico capite acetabulum subeunte, sed pluribus tuberculis totidem sinus subintrantibus, cujusmodi reductio difficillima est, a causa interna vel externa: externa, quandoque Chirurgi errore; interna, humoribus quibusdam illapsis in quempiam articulum, inibíque retentis; quod in lue Venerea & Variolis sæpenumero accidere videmus, vel ob alium aliquem humorem lue non inquinatum, quod accidit prædicto Jurisconsulto, *Paréus Operum lib. xv. cap. xxi.*

Malum ab osse duceret originem] Arabes Spinum venteum vocant; Pædarthrocacen M. Aurel. *Severinus*, cujus dabuntur exempla hoc libro.

§. 8. In

§. 8. In Fracturis ut aliorum ossium, ita & femoris curandis sæpe vitia advertuntur, primo in figura, deinde in callo: In figura, dum non rite extenditur, conformatur, deligatur, deponitur. In Callo, dum ille fit nodosus, ubi conjungitur, & monstroso callo, qui insigni eminentia nodis in arborum ramis subinde comparentibus respondet; similis est. Talis monstrosus callus apparebat in utroque femore Pilæ magistri aulici lusoriæ.

Eo forte suffocato, & post anatomen cocto ad sceleti structuram, uterque ab invicem abscedebat callus. *Rolfinkius Dissertat. Anat. lib. 2. cap. 49.*

§. 9. Scriba rusticanus cum Norvvagiam, sylvis asperrimis collibus & montibus horridam, equo circumiret, procul Bergis lapsu graviore Fracturam tibiæ sinistræ passus dolores sentit gravissimos: Vicini rustici hominem miserum hospitio exceperunt, & pedem fractum sine extensione instrumento ligneo excavato firmiter incluserunt; summáque cum diligentia oleo ex cineribus inunxerunt; Hunc in modum lecto affixus inter rusticos annum complevit, & tandem magna cum difficultate ex Septentrione Bergas delatus fuit, Ad consilium vocatus Medicus, deprehendit os tibiæ cum fibula esse fractum, quinque digitorum latitudine supra malleolum, ita ut pars tibiæ inferior fractæ, cum parte superiori callo ad latus firmissime connexa fuerit, latitudine trium digitorum, fibula autem fracta inferior nusquam firmata in musculis oberraret, ut moto pede exacte sentiri posset: ob callum firmiorem extensionem nullam fieri prædixit, at rogatu amicorum instrumentum efformavit, quo utrumque os in diversa trahebatur, sed frustraneo conatu, cum cutis sola eo usque extenderetur, ut jam disrumpi videretur, illa præsertim in parte, cui exuberantia ossis superioris fracti adnectebatur, Ideoque & hoc in loco, & alibi, vulnus metuendum esse adstantibus monstravit, jussitque ut Chirurgi instrumentum remitterent, quia nec æger amplius perferre posset: Inflammatio statim oborta, cui sedandæ externa applicabantur, & ad doloris mitigationem interna propinabantur: Igitur abscissionem pedis suasit Medicus, ut ad officium è lecto rediret; Sed æger acerbius credens mutilari quam extingui, maluit, persuasus quorundam agyrtarum blanditiis, ut instar ossis fracti, jámque in suum locum repositi, pars deligaretur fortioribus adstringentibus, atque emplastro catagmatico, quod absque ulla ratione, aut consensu Medici, approbarunt Chirurgi, unde dolores fere intolerabiles cum tumore novo surrexere: Quibus nihil proficientibus, sero æger à doloris acerbitate & longo decubitu fere insanus, tibiæ magis amissionem optabat quam cruciatus diuturniores: Die itaque 5. Martii 1655. operatio commissa est Chirurgo peritissimo, qui, carne prius ad os incisa, nudatum os feliciter abscidit.

Peractis deinde peragendis, Dissecti membri cutem cum musculis aperuit Medicus, calli formam lustraturus: Ossa tibiæ fractæ tanta firmitudine connexa erant, ut parvo cultello dissolvere nequiverit: Ossiculum autem acutissimum cuticula adhærebat tenuissima ossi inferiori: Fibulæ ossa fracta nullo modo conjungebantur, id quod ex commotione persentiebatur antequam essent rescissa; Inferior pars ossis tibiæ, ubi quædam cavitas conspiciebatur, nigricabat & sphacelum minitabatur: Optime inde convaluit æger & artificioso pede amissi damnum compensat. *Th. Bartholinus cent. 3. Histor. 85.*

§. 10. Nob. quidam Pomeranus annos 44. natus, circa solstitium hybernum anni 1593. gravissimis in dextro humero, nullo vel tumore vel qualitate p. n. affecto, doloribus, nocturno potissimum tempore torquebatur: Quorum leniendorum causa primum Tonsoris cujusdam opera usus est, qui neglecta morbi causa, parti affectæ multis septimanis medicamenta calida attrahentia & exulcerantia applicavit: Sed magis subinde auctis doloribus, & succedente insuper femoris dextri dolore, à me consilium petiit: Urinæ tum erant aquosæ & crudæ, appetitus mediocris, mens integra, vires tantæ ut interdiu cum dolores remitterent, in area domus obambulare posset, Etsi vero ipsi convenientia quædam remedia adhibebam, tamen parum aut nihil profeci: Cùm post me aliorum quoque Medicorum auxilium frustra expertus esset, omnem deinceps recuperandæ valetudinis spem abjecit: Porro Dominica Exaudi anni 1594, matutino tempore è lecto in sellam sublatus, maximo tremore & concussione totius corporis oppressus, eóq; simulac lectum repeteret iterum relevatus est: Eadẽ die circa vesperam doloribus Femoris ingravescentibus, contenta voce exclamare cœpit halt: halt: halt: Uxor itaque ipsius ad eum in lecto decumbentem accurrens, femur affectũ utraq; manu cõprehendit; idq; media parte introrsum, versus sinistrum pedem subito inflecti atq; incurvari sensit, sic ut genu dextri pedis inguen sinistrum respiceret: Visa tum est ægro arbor in pedem decidere, ejusque casu, in quo se manifestum fragorem percepisse ajebat, confringi. Cúmq; uxor & alii eadem cum ægro opinione essent, ac femur plane confractum esse arbitrarentur, sequenti die Chirurgum pro curatione accersiverunt, qui affectum locum diligentissime inspiciens atque contrectans, præter inflexionem, quæ postmodum

in dies

in dies magis magisque aucta est, nullum vel fracturæ vel tumoris p.n. indicium in eo deprehendere potuit. Hanc femoris inflexionem octo diebus antecesserunt, & totidem etiam consequutæ sunt urinæ cruentæ, quæ tamen postea ad naturalem statutum redierunt: Ratio quoque circa illud tempus ut plurimum turbata fuit, vires prostratæ, dejectio appertius: Facta inflexione, æger cruciatus in femore sensit intolerabiles ut se loco dimoveri non pateretur, sed quinque septimanis continuis in loco immotus jaceret, donec tandem ipsa solstitii æstivi die vitam cum morte commutaret.

Mortuo ægro femur incurvatum nullo negotio extendi atque in pristinum statum reduci potuit, ac tum demum fractura, media ipsius regione, se conspiciendam exhibuit, commissura partium fracti ossis adeo æquali ac si serra esset incisum: Similis fractura mortuo jam ægro, in medio quoque ossis humeri dextri deprehensa est, cujus tamen nullum ipso adhuc vivente vestigium animadverti potuit, & semihora ante obitum amici adstantes utrumque brachium citra omnem difficultatem ab ægro elevari atque extendi videbant. *Iacobus Seidelius Observat. Med. iv.*

SCHOLIA.

PRæter causas fracturarum ossium à *Galeno* 2. de Fracturis text. 9. enumeratas, facit & ipsorum fragilis constitutio, cujus causa parvum impetum non sustinent: A carie imprimis, quæ luem sequitur, fragilitas ea inducitur, maxime si inunctio mercuralis accessit: Mirandæ fragilitatis exemplū affert *M. Donatus* Hist. mirab. l. 4. c. 5. de quodam, qui arrepta mali aurantii parte, in socium antecurrentem proiicienda, os humeri dextri sibi perfregit: quo vix ferruminato, cum noctu, lectulo cubans, brachium alterum demitteret, matulam arrepturus, brachii os sinistrum perfregit: Laboraverat autem is per plures annos lue Venerea sævissima: Fuit & à *Capivaccio* commemoratum quod quidam nucleum amygdalinum pavimentǫ illidere volens brachium fregerit: *Fabritius Hildanus* cent. 2. observ. 66. historiam affert Lugdunensis cujusdam, qui sanus & valens dum chirothecam induere levissimo conatu adnitiur, brachii os, 4. aut 5. digitis infra humerum transversum effregit: Qui tamen vel ullis se ossium affectibus, vel à lue venerea vel aliunde contractis laborasse pernegavit: *Idem* observat. 68. narrat historiam mulieris 59. annorum, quæ mane recentem subuculam induens, manibus sursum exporrectis, brachii os magno dolore rumpi & conteri sensit, Quæ quoque ab ea lue semper immunis vixit: Causam autem esse putat venenum aliquod occultum, ab insigni humorum corruptela profectum, quod totam ossium substantiam quoquoversum permeans, inenarrabili modo corruperit: In exemplo vero à *Seidelio* allato, causa fracturę non in osse femoris quærenda videtur, Sed in valida convulsione musculorum id moventium, quæ os Femoris non obsequens, nec incurvari aptum disruperit: Fidem faciunt comitantia & prægressa symptomata, tremor & concussio totius corporis, urinæ cruentæ, rationis perturbatio, &c.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QVARTI.

SECTIO VI.

De Luxationibus & Ambulatione læsa, aut Motu impedito ob Ossium vitia.

OBSERVATIO I.

Luxatio vertebræ secundæ cervicis non semper illico lethalis. 1. Manuum & Pedum Eluxationes ob ligamentorum putredinem.

§. 1. RVSTICVS quidam ex arbore decidit, cervicisque vertebram secundam, prope atlantem (ut ex mortui sectione observavimus) luxatam habens, hoc modo per quam plurimos dies vixit: Ubi alios brevi temporis spatio mortuos vidimus, quanquam admodum magna esset luxatio. *Domin. Panarolus Pentec. 2. Observatio 26.*

§. 2. In pueris gulosis frequentissime, si constitutio aëris præcedens fuerit valde humida, membra aliqua putrescunt: quod vidi in filio mei vicini, in quo factæ fuerunt omnium articulorum pedis & manus eluxationes: atque ob ligamentorum putredinem, ossa juncturarum ab obitu putrefacta apparuerunt. *Rondeletius Tract. de Dignoscendis morbis.*

OBSERVATIO II.

Claudicatio pendens à cervice femoris fracta citra Luxationem.

§. 1. FElis, cum juvenis admodum dejecta fuisset per scalas, atque inde altero crure semper claudicaret, putabatur in lapsu illo luxationem esse passa.

At vero cum illam secuissem, inveni cervicem femoris fractam, capite ipso femoris non luxato, in suo acetabulo etiamnum hærente: Hujus sceleton etiam servavi vel propter hanc causam. *G. Hofmannus comment. in Galenum de usu part. liv. xv. cap. ult.*

§. 2. Rarissimi habendum loco exempli adnotavit *Paréus*, in viro ætatis constantis, quadraginta annorum, se epiphysin hanc à reliquo osse avulsam vidisse: Valida quidem est connexio, sed affluentibus humoribus ita laxari vincula horum ossium posse, ut quod naturaliter unitum, divellatur vero admodum simile est.

SCHOLIA.

INfantes licet multis aliis innumeris periculis sint expositi, illorum tamen in eo præcipue misera est conditio, quod capita ossium, imprimis autem ossis femoris, à reliquo osse recedant & divellantur, levi interdum de causa: Laxam hanc esse conjunctionem infantium tenellorum agnorum, &c. si coquantur, res ipsa docet: solis primis digitis leviter impressis ἐπιφύσεις à διαφύσεσι sua liberari queunt: securitas parentum si accedat, & nutrices nimis mature pedibus incedere & inniti jubeant infantes, jam huic malo aperta porta: In pueris & adolescentibus sæpe eadem separatio ossis femoris ab ossis cervice occurrit, & communiter habetur pro luxatione, magno cum ægrorum detrimento: διαγνώσεως error felicem impedit curationem: In utroque quidem casu extensio necessaria est, sed tamen conducibilius est rem exacte tenere & judicio comprehendere *Rolfinccius Dissertat. Anatom. lib. 2. c. 49.*

Hic *Rolfincii* locus mihi in memoriam reduxit quod hujusmodi recessum hujus epiphysis antehac in uno aut altero viderim, qui à Chirurgis & aliis præsentibus Medicis pro Luxatione habebatur, licet caput ossis femoris extra elapsum nusquam elapsum sentiri posset: interim tamen os femoris versus posteriora reflectebatur, ejusque superior pars sine capite nonnihil sursum versus ascendere sentiebatur, sicque crus illud brevius evadebat altero: atque tunc temporis, etsi de modo hujus luxationis dubitaremus omnes, nemo tamen nostrum de hujus epiphysis recessu ab osse cogitavit, quem tamen in istis ægris factum fuisse jam satis percipio. *De Diemerbrock, Anat. lib. 10.*

OBSERVATIO III.

Ambulatio læsa *ob cerebri, medullæ spinalis, articulorum omnium mollitiem.* 1. *Ob os Femoris acetabulo accretum, Femur altero brevius.* 2. *Ob Rotulam, ope calli genu annexam, Femur ossi Tibiæ.* 3. *Ob tophos in Genu dextro, Serum in sinistro Talo, Tendines contractos, aridos.* 4. *Ob pus collectum circa articulationem coxæ & femoris.* 6. *Ob acetabulum ossis innominati amplius, caput insertum justo minus.* 6.

§. 1. JOanna Pfeiffer à morbis complicatis extincta est: Illi cranium à teneris à copia humorum extensum fuit, hinc caput proportionem corporis excedebat: Excedens illa cerebri humiditas spinam dorsi & procedentes nervos adeo irroravit, ut à quatuor annis ne suffulcris quidem incedere potuerit, & vix sedere: Articuli omnes & ossa instar ceræ flexilia. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 2. Habeo in Musæo meo os Ilii, hominis ætate provecti: In hoc osse caput femoris suo acetabulo tam firmiter simul & eleganter innatum est, ac si cum osse coxendicis unum & quidem continuum esset os, ita ut an unquam ibi fuerit junctura, nonnisi artis peritis notum sit. Ex oculari autem inspectione etiam nunc manifestum fit, femur à majore sive exteriore processu, usque ad interiorem siue minorem, olim glande plumbea trajectum, mirumque in modum confractum, & quamplurima ossicula extracta fuisse, hinc femur altero brevius evasit: Globulum autem plumbeum prædicto modo os perforasse, inde conjicere licet quod foramen in osse circa processum majorem, parvum, ex adversa vero parte magnum existat, experientia enim docet globulum in suo ingressu parvum, in egressu vero magnum relinquere foramen: Porro cum femur tam prope juncturam perforatum, mirumque in modum fractum comminutumque fuisset, dolores ingentes & affluxus humorum supervenissent, erosa fuerunt ligamenta & cartilagines, ita ut caput femoris cum suo acetabulo mirando quodam modo in unum coaluerint. *Fabritius Hild. lib. de Ichore & melic. cap. xxv.*

§. 3.

§. 3. Habeo in Musæo meo crus integrum hominis consistentis ætatis, in quo femur cum osse tibiæ in genu ipso, tam eleganter connexum est ut ne vestigium quidem juncturæ appareat, Imo & rotula ipsa mediante callo tam arcte annexa est genu, ut nullomodo separari possit, sed ita incurvatum genu vt certum sit hominem gralla incessisse. *Fabritius Hild. lib. de Ich. & melicer. cap. xxv.*

SCHOLIA.

Frequenter post curationem ichoris & meliceriæ juncturam adeo rigidam & induratam remanere videmus, ut neque in hanc neque in alteram partem deflecti possit, Hic plerumque in longum tempus Chirurgos diu multumque laborare vidi, quo juncturarum nervos & ligamenta emollire possint, sed oleum atque operam perdiderunt: Ichor enim ille qui ex toto corpore ad articulum vulneratum fluit, & acrimoniam contrahit, primo ligamenta & vincula, quæ articulum cingunt, deinde etiam cartilagines, quibus junctura incrustata est, erodit & absumit, hinc fit ut ossa à suis cartilaginibus & vinculis denundata, inter se per callum (quod ante me nullus, quod sciam, observavit) tam firmiter coalescant ac si nunquam ea in parte fuisset articulus, quod allata exempla probant. *Idem.*

§. 4. *Ferdinandus iij* Romanorum Imper. (*Vide lib. 3. tit. de Vomitu*) infirmam est nactus pedum constitutionem, plerisque Austriæ Ducibus familiarem, qua quidem factum est ut crebris artuum doloribus, h.e. Chiragra & Podagra à quinquennio adeo enervatus, ac tandem usu pedum omnino privatus, vitam sedentariam ducere cogeretur: Et quidem tendines utrumque genu investientes penitus contracti fuerint, nec illos ullomodo in rectum extendere, vel iisdem insistere potuerit.

Dextro, mortui, discisso genu, calcis tophi reperti, Sinister talus acre serum in se continebat, utriusque pedis motum impedientes: Tendines adeo contracti, rigidi & aridi, ut in rectum extendi non possent: *W. Hæferus* Hercul. Med. lib. iij cap. iij.

§. 5. Puer 16. annor. ante menses 10. petitus est setaceo in ventrem anteriorem: relatum ipsi alvum & vesicam involuntarie excrevisse, cum procidentia paulo post ictum, nihilominus perhibetur aliquot septimanis post, sublevatione oneris, in hoc vel alia mala incurrisse: Utut sit, dissectum abdomen, post claudicationem & varios affectus, repertum pus copiosum utrinque circa inguen & adenes, quod non solum capacitatem illam glandularum, sed omnem circumcirca articulationem coxæ & femoris replevit, atque sub cute peculiari membrana, intrinsecus ab adenibus ascendens, quidam tumor ad Ilium usque, ex utraque parte conspiciebatur, ut mirum fuerit videre tamdiu pus retentum esse, neque tamen ad visum aliquid ruptum apparuit. In dextro autem latere pus crassius & albidius & quasi sebaceum videbatur. *Leonardus Doldius in cista Med.* Hornungi *Epist.* 243.

SCHOLIA.

Mea conjectura erat, ex ictu sanguinem concretum hærentem circa alvum & vesicam urinariam, has partes comprimendo, exitum quæsivisse: eundem à glandulis receptum, & in pus mutatum, ac refluxisse etiam ad alterius inguinis glandulas hinc infra supraque replevisse, ut certe palmi latitudine utrumque (utrinque) simile sacco in suum pus tunica laruerit, excepto illo quod in articulatione & femorum interstitio musculorum continebatur, Alii tamen omnem hanc collectionem tribuebant rupturę internarum partium, ex onere sublevato, cum tamen nihil foris appareret, neque hernia aut simile quid aliud: Et quia venter tandem intumuerat, alii viscerum vitium & hydropem vocabant. *Idem Ibidem.*

§. 6. Neptis quædam mea sex præter propter annos nata, quod pes alter altero contractior esset, claudicabat: primum ad Operatorem quendam deducta, facili operatione manuum corrigebatur vitium, levi tantum tractione, quod brevius erat crus reddebatur alteri æquale: sed vix erat è manibus dimissa Magistri, eccetibi malum integrascit, & quam leviter correcta erat, tam subito redibat claudicatio: Convertuntur ergo parentes ad hos membrorum distortorum Correctores: itum est ad varios qui varie suam prodebant imperitiam: Alius Os innominatum susque deque moveri dicebat, alius incurabilem esse morbum severe pronuntiabat, cur tamen ita esset non addebat: Non nego me diu admirabundum hæsisse in perquirendo causam hujus incurabilitatis, donec oblata est puella mortua, quæ eodem morbi genere viva laboraverat.

. Perscrutanti regiones illas, occurrit ossis innominati acetabulum debito largius multo & profundius: caput autem, quod ei inserebatur, non tantum ei non proportionatum, sed etiam præter morem exiguum, laxatis igitur nonnihi ligamentis sursum ac deorsum ferebatur caput ossis femoris: Adhibita autem manu extrahebatur ad acetabuli anteriorem partem: Vnde apparebat qualis spes perfectæ aliquando sanationis: Sed quis attingat medicamentis hæc relaxata vincula? aut quid juvent hic adhibita ferramenta? quibus nonnulli ita misere eos quos curandos suscipiunt, cruciant, ut fere præstet in equuleo distendi quam in manus eorum incidere? *Th. Kerckringius Observat. Anatom.* 61.

OBSERVATIO IV.

Cervicis immobilitas *ob vertebrarum ligamenta indurata, & tophos innatos.* 1. *Totius ob ossium omnium unionem.* 2. *Brachium inflexile ob ossium in cubito agglutinationem* 3. Inflexio *Lumborum impedita ob symphysin nativam vertebrarum lumbarium* 4. *Inflexio in anteriora impedita ob appendicem acutam in osse sterno.* 5.

§. 1. IN senibus siccata humiditate, & intermediis ligamentis induratis, vertebras in unum coalescere notat *Pawius:* In Principibus personis, arthriticis & podagricis, non solum brachiorum & digitorum *κάμψεις* seu flexus, calce intenerata, sed & cervicis vertebras rigidas observavit non semel, ita ut neque manum ori admovere, neque caput ad latera, nisi cervice & thorace super lumbis moto, flectere potuerint.

§. 2. Ioan. Bertonius Medicus Sceleton mihi dedit, quem ego domi asservo, in quo ossa omnia, i. e. omnes totius corporis articuli, à capite ad extremos usque pedis digitos uniti conspiciuntur: Romæ in Xenodochio incurabilium diu vitam traxit: vivens autem quem senem vidit dictus Medicus, nihil aliud movebat quam oculos, linguam, penem, abdomen thoracem: nam cartilagines quidem costis articulatæ erant, sed nondum coaluerant, reliquæ corporis partes omnis motus expertes relinquebantur. *Columbus Anatom. lib.* 15.

§. 3. Habeo in musæo meo ossa sinistri brachii, hominis consistentis ætatis: In eis ossibus cubitus non flectitur, sed mediante callo omnino & undique, veluti si continuum esset os, agglutinatus atque coniunctus est: Quæ vero hujus affectus fuerit causa me latet, in cœmiterio enim reperta fuere: Arbitror tamen fracturam & vlcera circa cubitum adfuisse, idque inde coniicio quod etiam nunc callus exuberans in ipso humeri seu brachii osse appareat: fracturam hancce sequutam fuisse inflammationem & affluxum humorum maximum, nec non circa cubitum abscessum verisimile mihi videtur: hinc ab humore acri, qui ob doloris vehementiam ad articulos sauciatos cum impetu solet fluere, ligamentis erosis ac putrefactis humor ille lentus qui articulis inest effluxit; postea quoque à prædicto humore isto acri *crustulæ* illæ *cartilagineæ*, quæ appendicis ossium tegunt similiter *erosæ* fuerunt, ita quidem ut partes spongiosæ apophysium, tam ossis humeri, quam etiam radii minoris & focilis majoris, sese ad invicem attigerint, inde nutrimento ad utrumque os delato, callum productum fuisse censeo: Ab ipso porro callo articulus, uti dixi, veluti vinculo ferreo colligatus fuit. *Fabritius Hild. Observat. lxxvij. cent. iij.*

SCHOLIA.

CRustulæ cartilagineæ erosæ] Ipsa etiam ossa pueri ab acri destillatione tartarea sic erosa memorat *I. Rhodius* cent, 3. obs. 92. ut in costis tanquam stillicidii vestigia in ossa coxendicis desinerent.

§. 4. Anno 1673. Gen. Capitaneo Fabritio Genevensi, milites conscribenti in urbis vicinia, ad reparandam cohortem, obtulit se juvenis Friburgensis Helvetius, proceræ staturæ, peregrinantis amictu, ex iis qui D. Iacbi fanum adeunt: Huic paucos post dies cum cæteris commilitonibus in pago semihoræ spatio ab Vrbe dissito, lacui vicino, Vangeron dicto, jurgium intercedit, Solus octo ex illis oppugnat, duos posternit, sex vulnerat, tandem pluribus vulneribus confossus occumbit. Observatum est illum in dimicando nunquam corpus inflexisse, sed erectum semper gladium evibrasse: Tunc rigida hyems erat, ac fossa superficiaria cadaver conditum: Moniti aliquot Chirurgi, cadaver cymbæ impositum trans lacum evehunt, ac sceleti gratia, quod perito Chirurgo L. Baily constructum à Anatomico cultro expositum fuit atque ab eo annotatum vertebras lumbares lineis quidem distinctas omnino tamen nativa symphisi colauisse, ut ideo inflectendi corporis negata esset potestas.

§. 5. Observavimus in sene appendicem in osse sterno, indicis digiti latitudinem adequantem in fine acuminatam; Ille se flectere haud poterat in anteriorem partem, terram versus, sine molestæ puncturæ sensu. *Rolfinccius Disquis. Anatom. lib. 2. cap. 4.*

OBSERVATIO V.

Statura recta impedita ob magnæ arteriæ duritiem infra & supra Renes ac omentum ventri adnatum.

EPiscopus de Wetta non potuit recte stare, sed semper coactus erat aliquot annos incumbere alicui pulpito: Post mortem dissecto corpore *arteria magna*, infra & supra rerenes quatuor digitos, *dura* erat & vitri in modum frangibilis: Omentum præterea adnatum erat ventri, umbilico excepto. *R. Solenander consil. Med. sect. v. consil.* 16.

SCHOLIA.

ARteria magna dura] *Coiter* lib. Observat. Anat. Chirurg. *ait* à fide dignis sibi narratum Patavii à Falloppio dissectum fuisse cadaver cujus arteria aorta tota erat ossea.

ANATOMIÆ

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QUARTI.

SECTIO VII.

De Decubitu supino aut in Latera impedito.

OBSERVATIO I.

Supinus Decubitus impeditus ob ventriculos cerebri aqua distentos, unde insomniorum, tremoris cordis &c. Origo. 1. Ob seri descensum in quartum ventriculum

§. 1. ACADEMICUS Oxoniensis, hydrope pectoris extinctus, postremo morbi decursu, somnum nisi prona facie & inclinato capite capessere non potuit: si enim capite in pulvinar reclinato somno se componeret, intra tertiam horæ partem horrendis insomniis & terroribus tristis semper evigilavit: quin & tremore cordis & ejusdem oppressione maxima diu postea afflictus fuit.

In cerebro autem post mortem aperto Ventriculi aqua summe distenti reperiebantur, nulla autem præterea notabilis culpa in toto capite apparuit. *Richardus Lower Tractatu de corde p.m.158.*

SCHOLIA.

QUæ incommoda ex Supino decubitu obveniant, & quis sanis conveniat, juxta leges circulationis sanguinis, ostendit eo loco Clar. Lovver; Cum motus cordis debilis intermittens est, hos capitis affectus scil. vertiginem, scotomiam, caliginem oculorum & leipothymiam inducit: Quorum symptomatum ratio in hoc sita est, quia, cum spiritus animales vitaque ipsa à continuo sanguinis appulsu dependent, si cursus ejus sistatur paululum, aut sufficienti copia non suppeditetur, tum propter ejus defectum caput statim vacillat, oculi caligne obducuntur, & tota corporis compages in pronum ruere apta est; atque ideo syncope affectos in dorsum & humum sternimus ut citius ad vitam restaurentur, quoniam ut cor debile fuerit, poterit tamen in eo situ sanguinem, quasi ductu horizontali in caput projicere, quanquam in erecto corporis situ sanguinem eo suffundere non potuerit, ex cujus influxu sensus & vita redit, & imago ista noctis statim evanescit: Ex adverso autem, ubi cordis motus corripitur, & sanguis impetuose nimis in caput trajicitur, membranas vellicando & succutiendo capitis dolorem infert, & spiritus animales per somnum in cerebro concentratos, & quasi ab opere feriantes, rapidiore suo motu exagitans & loco pellens vigilias inducit, non absimili forsan ritu ac juxta lenem & placide murmurantem rivulum somnus nos cito occupat: at juxta vortices & cataractas terrore potius excitamur & expergiscimur: Atque hi sunt effectus præcipui qui motus cordis varios velut umbra corpus sequuntur, Ostendendum, vero quomodo fluxus sanguinis, pro diverso corporis situ & figura alteretur, & quid alterationem istam consequitur.

Quemadmodum (ut prius dictum) pro animalium diversitate influxus spirituum in Cor diversus quoque est, ita pro vario corporis situ & figura sanguinis per partes fluxus discrimen subit: Cum enim certissimum sit sanguinis venosi refluxum non ab attractione cordis ulla, sed à propulsu arteriosi sanguinis provenire, facile est concipere quantum partium quoque situs ad facilitandum motum conferat: Veluti enim in homine, cum in pedes erigitur, sanguis à venis jugularibus, & vena cava descendente citius & facilius suo quasi pondere in cordis sinus delabitur (simili modo atque venæ in manu elevata mox vacuæ, in demissa vero turgidæ & plenæ cernuntur) qui vero est in partibus inferioribus, vena cava ascendente, difficilius & contra naturam suam, solum ab arterioso sanguine versus cor propellitur, & vi quadam urgetur, in planum autem jacente corpore sanguis æque facile ab utrisque redit: Operæ pretium erit advertere in quo membri situ sanguis citius partem eam pervadat, & quid citior & tardior ejus cursus producat: Prout itaque nox & dies, somnus & vigilia, mutuo se excipiunt & vices mutant, ita situs corporis humani, pro naturæ indigentia, erectus aut proclivis est. 1. Itaque in homine erecto, quoniam sanguis à superiore corpore nullo fere alterius adminiculo satis facile in cor defluit, & sanguis ab inferiore parte corporis non nisi sanguinis arteriosi impulsu, & quandoq; musculorum contractione in exercitio ægre usq; sursum urgetur: Ideo circuitū ejus in partibus superioribus celeriorem quoq; fieri necesse est, quod & postea magis patebit. 2. In proclivi autem corporis situ, cum corpus à motu quoq; quiescit, prout partes extremę magis reliquo corpore elevãtur, ita circuitus sanguinis citius aut tardius per illas expeditur. Effectus autē & incommoda quæ celerior aut tardior sanguinis transitus in partibus post se relinquit, duo præcipue sunt, 1. Humoris serosi accumulatio. 2. Caloris vitalis diminutio, Quæ & in extremas corporis partes (pedes & caput) maxime

redundant. 1. In pedibus, præsertim morbidorum, & eorum qui exercitio commode uti non possunt, cum sanguis ægrius (dum erecti sunt) versus cor ascendat, ideo stagnatione sua & transitus mora vasa capillaria minora sua copia distendit, & in habitu corporis aggeritur, unde pedum tumores œdematosi & hydropici: Rem ita se habere constat, quoniam cum lecto se tradunt, & pedibus cum reliquo corpore in situ æquali collocatis recumbunt, serum illud cum venoso sanguine per circuitus resorbetur, unde partibus iterum inanitis tumor ante proximum diem prorsus evanescit: 2. Præter autem humorum congestionem, & tardiorem in partibus inferioribus circulationem, etiam caloris diminutio supervenit; nam utut de die minus frigoris sentiamus, quia exercitio & ambulatione sanguis usque propellitur, & proinde novo sanguini, & à cordis quasi incude adhuc recenti via aperitur: In lecto autem repositi, si pedibus reliquo corpore declivioribus quieti nos tradamus, non ante incalescent quam pedibus magis elevandis lectus componitur: Cujus hæc ratio esse videtur, quia ex elevatione ista sanguis venosus citius à pedibus recedit, & proinde liberius & copiosius sanguis arteriosus influit, & cum illo calor in partem restituitur: Atque adeo hoc familiare est plerisque frigidioris temperaturæ hominibus, quorum sanguis seroso latice magis abundat, ut propter frigoris sensum somnus non ante obrepat, quam lectus ad pedes altius erigendos de novo sternitur: Ut autem pedes propter tardiorem sanguinis venosi recursum intumescunt & infrigidantur: ita cerebrum, si caput in somno nimis demissum fuerit, licet calvariæ integumento inclusum frigus minus sentiat, quia tamen ex isto situ sanguis non ita facile redit, inundationem & irrigationem nimiam confitetur: Quis enim ex illis est qui ita cubat, quin proximo mane de capitis torpore, somnolentia, gravedine, aurium tinnitu, faciei intumescentia conqueritur? qui omnes affectus postquam experrectus est, & sanguis denuo humores istos in transitu resorbens secum in cor detulerit, paulatim evanescunt.

Hic vero paucis ostendendum quis capitis situs inter dormiendum maxime saluti conferat: In quantum igitur cerebrum humanum Rete mirabili, quod seri superflui partem à sanguine excipiat & à cerebro prævertat) omnino destituitur, atque vasa sanguifera, tortuoso licet ductu ad frangendum sanguinis impetū formata fuerint, cum tamen illibatum in cerebrum deponunt, Ideo fieri non potest quin serosior & aquosior sanguis, præsertim super planum jacente corpore & capite pariter reclinato in cerebrum influat: Cumque præterea in ejusmodi situ sanguis in caput suffusus, non tam prompte & subito quam cum erecti sumus a capite recurrat, necesse omnino est ut ipsum, & præterea totum systema nervosum à nimio sero irrigetur: Id quod malo suo experiuntur quotquot affectibus spasmodicis, hydropi cerebri, vertigini, paralysi, sensuum torpori & hujusmodi capitis morbis obnoxii sunt: Si enim capite demisso, & cum reliquo corpore æquali somno se tradant, propter cerebrum & nervos sero nimis irrigatos, proximo mane de vertigine, scotome, capitis gravedine, membrorum tremore, linguæ balbutie, totius faciei tumore passim queruntur & præ se ferunt: quin sæpenumero inter dormiendum, aut turbulentis insomniis aut incubo tentantur, & toto mane insequente torpidi & graves sibi videntur, somnumque vix aut ne vix diu postea excutiunt: E contra qui capite altiore decumbunt, quia ex situ isto sanguis, ejusque serum, suo pondere a cerebro facile delabitur, ideo dulces & quietos, licet breviores somnos capiunt, & proximo mane multo alacriores & vegetiores evigilant, & ad omne opus & studium magis prompti atque expediti sunt: Atque hic obiter notandus pessimus aliquorum mos, qui nocturnis & seris potationibus indulgent, quo cerebro nihil magis injurium potest esse, Cum enim ob situm corporis proclivem urina à renibus secreta non ita facile & prompte, uti cum erecti sumus, in vesicam per ureteres delabatur, Cumque vesicæ cervix ex procliui situ, urinæ pondere non adeo gravetur, atque spiritibus per somnum in cerebrum aggregatis & quiescentibus vesica ejus oneris sensum non ita percipiat, sed officii quasi oblita, ea copia urinæ aliquando distenditur, ut majori recipiendæ spatium vix detur, inde fit ut ob impeditum per renes & ureteres urinæ decursum, in totum corpus regurgitet, hinc in cerebrum affluxus, inde paralysis, tremor, hydrops cerebri, lethargus aut apoplexia.

Quia autem supinus corporis situs ad planum proxime accedit, ostendendum etiam quid incommodi ex ista corporis positione in somnis evenit: Quod ut clarius fiat, præmittere oportet animalium cerebra pro diversa corporis figura varie quoque constituta esse, nullibi vero magis, quam quoad sinus & ventriculos cerebri discrimen occurrit, In quadrupedibus enim, quæ prono in terram capite feruntur, uti cerebellum supra cerebrum aliquantulum incumbit, ita & sinus laterales inter utrumque descendentes, superiores quoque sunt, & ventriculus pariter quartus cerebello subjectus supra reliquos cerebri ventriculos collocatur: In homine autem, cui caput supra reliquum corpus eminet, cerebrum utique cerebello incumbit (intercedente tamen dura matre, & ad utrumque calvariæ latus satis firmiter attensa, ne cerebellum pondere suo comprimat) pariter quoque & sinus laterales magis in demisso siti sunt, & ex latere inferiore occipitis utrinque oblique feruntur antequam in venas jugulares terminantur, unde fit ut prostrato in lectum corpore, ex supino ejusdem situ, ubi collum occipite magis attollitur, sanguis in venas jugulares ascendere potius quam influere necesse habet, *atque hinc est quod ob retardatum ejus motum & circuitum, continuo aggestus, nec facilem exitum nactus, profundas istas foveas utrinque in occipite imprimit, atque prout homo in hoc aut illud latus quiescere solet, ita sinus illi plus in uno latere quam in alio semper excavantur, prout cuilibet internam occipitis partem, in quo cerebellum recumbit, contemplanti facile patet*: Ob sanguinis autem refluxum impeditum, & vasorum exinde intumescentium, foveas istas in occipite imprimi, ex hoc constat, quia supra sinum longitudinalem, e quo sanguis satis libere decurrit, ne minimum ejus in calvaria vestigium extat, nisi in inferiore parte, ubi in sinus istos laterales sese exonerat: Si vero refluxus ista cohibitio in tam durum os temporis tractu adeo valear, ut sinuosos & profundos tractus in eo sibi excavet, quanto magis sanguis ipse ejusque serum in cerebrum redundet ipsumque aggravet? & licet venæ omnes sanguinem quaquaversum à cerebro excipientes, in sinus non directe aperiantur, sed velut ductus communis in duodenū aut ureteres in vesicam, scil. intra duplicaturam duræ matris aliquanto spatio incedant: Et quod maxime observari dignum est, non osculis versus occiput (qui rectior exeunti sanguini)

sanguini) in sinus laterales via foret) sed versus frontē, retro quam cursus ejus est, apertis hiant; quo fit ut intitu, spasmis, &c. in venas cerebri à sinubus refundi aut urgeri non possit: sed quo magis sinus ejus copia turgescunt, eo magis duplicaturam istam comprimendo, regurgitationem ejus in venas prohibet: At vero quocunque modo, sive in sinubus sive in venis sistitur, malum tandem in cerebrum resilit, atque inibi futuris morbis & materiam congerit, & fomitem abunde subministrat: quippe Serum ob hujusmodi causas inter anfractus cerebri accumulatum, piam matrem eousque distendit, donec tandem vel acrimonia sua eam erodit, vel copia perrumpit, unde in basin cerebri defluens, medullam oblongatam atque nervos ex ea ortos stagnatione sua corrumpit, aut acredine sua continue lacessit, unde hydrops cerebri, convulsiones & dirus morbi apparatus in capite accumulatur: Si vero illud serum à substantia cerebri imbibatur, paralyses, sensuum torpores, lethargum, somnolentiam, aliosque graves affectus capiti inducit.

§. 2. Adolescens phthsicus per plures hebdomadus non potuit supinus in lecto decumbere, quippe ab illo situ convulsiones patiebatur: Post obitum ingens seri flavi & salsi copia intra omnes seri ventriculos fluitabat, qui capite reclinato in quartum ventriculum, supra medullæ oblongatæ caudicem prolaberetur, convulsiones ciebat. *Willis Pathol. cerebri cap. v.*

Observatio. II.

Decubitus in sinistrum latus molestus ob tumorem inflammatorium in parte sinistra Pulmonis. 1. *Ob tumorem in parte dextra pulmonis* 2. *Ob Pulmonem sinistro latere consumptum.* 4. *Decubitus supinus & ad latera impeditus ob arctam pulmonum cum thoracis costis omnibus anterioribus cohæsionem.* 5. *In sinistrum impeditus ob dextrum pulmonem costis affixum.* 6. *Omnino impeditus ob Pulmonum cohærentiam cum costis, vertebris & diaphragmate.* 7. *In lævum latus impeditus ob Pulmonem utrinque costis & diaphragmati adnatum.* 8. *Ob pulmonem costis & diaphragmati adnatum, cum cordis erosione.* 9.

§. 1. VIr Ill. febre continente prehensus cum spirandi difficultate & tussi, &c. Non poterat in sinistrum latus nisi cum difficultate decumbere: Secto illius cadavere, inventus fuit tumor in parte sinistra Pulmonis. *Lælius à Fonte. Consult.* 32.

SCHOLIA.

COmpressa parte sinistra affecta ab occursu costarum & à superincumbente onere partis dextræ Pulmonum: Alias familiare est Peripneumonicis, quibus utraque pars phlegmone obsidetur, quo aëri introeundi facultas concedatur, ut ad erectum corporis situm cogantur, quod sic thorax facilius dilatetur, nec ut in decumbentibus in se concidat, eo quod pectoris partes in spinam declinant, qua erecta thorax etiam simul fertur, non amplius seipsum gravans, ut *ait Galenus* 4. de loc. cap. 1. Bronchia præterea eo in situ apertiora manent, nec à parenchymatis mole comprimuntur: At in dicto Ægro salva fuit & incolumis pars dextra pulmonis, ut resurgere coactus non fuerit, sed supino in decubitu permanere, virium debilitati convenientiore.

§. 2. Quidam decumbere neque in supimis neque in laterá poterat, cum dyspnoea, &c. Thorax vniversus aqua erat plenus, In dextro Pulmone tres lobi digiti crassitie & longitudine, *lib. 2. sect. 20. Obs.* 12.

§. 3. Vir Nobilis multis annis phthisicus, Pulmones habebat dextri lateris duplo majores solito, Vnde forsan Causa quod æger semper in latus dextrum, etiam invitus decubuerit. *Vide lib. 1. tit. de capitis dolore.*

§. 4. Obiit quidam vera phthisi: In cadavere dextrum pulmonem plane consumptum in venio: Pulmonem autem illi consumi præsagieram ex copioso pure, & dextrum quidem ex denegato in sinistrum latus decubitu, &c. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 5. Novi Nobilem qui à diuturna capitis distillatione in spirandi difficultatem sine stertore inciderat, atque malo progrediente eo devenerat, ut in alterutrum latus, dextrum videlicet & sinistrum non sine labore & anxietate quadam cubare posset, In dorsum nequaquam, ob ingentissimos dolores & cruciatus, quos in spinam jacendo, juxta anteriorem thoracis partem experiebatur: In ventrem autem commodior minusque molestus huic erat Decubitus: Vitam hanc miseram hisce tormentis mensibus & annis duxit.

Dissecto cadavere, observatum fuit Pulmones thoracis costis omnibus anterioribus ita pertinaciter hærere, ut nonnisi cultello sejungi possent. *Zecchius consultat.* 1.

SCHOLIA.

IDem l. c. disquirens causas difficilis in latus sanum Decubitus, cujus causa difficilis reddebatur respiratio, An id contingit, *ait*, quia cum pulmones lateris sinistri, qui à dextris separantur, multis excrementis pituitosis repleti, ideoque ægre sequentes, cubante ægro in sinistrum latus, à dextris pulmonibus concidentibus pressi, ægrius etiam atque difficilius ita sequuntur, ut parum alacriter spiritus edatur? Quod autem hoc tempore oppositum doleat latus, id in morbum quendam à veteribus dissimulatum reiiciendum puto, nimirum in quandam p. n. pulmonum ejusdem lateris, cum membrana costas internas vestiente pertinacem adhæsionem, unde in Decubitu ad sinistrum latus eo tendentes dextri lateris pulmones, & membranam cui hærent, quasi secum trahentes & distendentes, doloris in parte sunt in causa: Hippocr. quidem lib. de Loc. meminit thoracis cujusdam affectus pleuritici, in quo pulmones pituitosi humoris interventu costis agglutinantur, Sed morbus hic brevi dierum spatio, videl. in 7°. die solvitur: At vero ille de quo nunc, si inter initia non curetur, mensibus & annis progreditur, nec nisi cum ægri vita finitur.

In ventrem autem commodior.) Hippocrates tamen In coacis lib. 3. tract. 1. §. 13. Aegrum jacere in ventrem, si est insuetum, malum esse dicit, quia delirium indicat & circa ventrem labores: Ad quem locum *Duretus*, In omni habitu decumbendi, nullius est major è natura egressio, nec magis actio indecora, quam ejus qui fit in ventrem: Itaque si nulla excusatio est consuetudinis, nec partis afflictæ, certum est ægrum regi dementia &c. Excusatio autem hic est partis afflictæ, Ex supino enim decubitu aut ad latera, avulsio fiebat violenta & distractio pulmonum gravium à pleura cui cohærebant.

§. 6. Observavi in Nobili juvene phthisico dextram pulmonum partem magis affectam, adeo costis inviscatam, ut potius lacerata fuerit substantia ejus in aperto cadavere, quam à costis evelleretur. Ille dum viveret decubitum in partem sinistram non ferebat.

SCHOLIA.

ACcidit cum pulmones afficiuntur gravis Decubitus, modo in partem affectam, modo in oppositam, juxta affectus variationem: Fit primo gravis in partem oppositam, 1°. cum Pulmones costis adhærent, & cum illis inviscati sunt, ita ut ex decubitu convelli videatur pars affecta; ut in dicto Iuvene 2°. Cum Pulmo tumore aliquo apostemoso afficitur, vel repletione pituitæ, ratione cujus multum graviter in oppositam partem non fertur decubitus, ob compressionem alterius partis non affectæ: In parte vero affecta Decubitus non fertur, cum ipsa inflammatione laborat, Et maxime si minus affecta pars pituita repleta sit: Cum vero omnes partes Pulmonum, vel saltem internæ afficiuntur, & magna fit respirationis angustia undequaque comprimuntur. Ideo Decubitum secundum nullam ferre possunt, sed stare coguntur, ut accidit in asthmate: Si tamen affectus non sit interior, nec in omni pulmonum substantia, non solum decumbunt in quod libet latus vel positionem: *Sebastianus Nasius meth. med. Parte 2. pag. 298.*

§. 7. D. *Marcus N. (lib. 2. Tit. de difficili respirat.)* decumbente toto morbi decursu non potuit, dies noctesque in sedili transigens: Pulmones costis, vertebris & septo tam arcte cohærebant, ut violenter ab iis partibus divellendi fuerint.

§. 8. Puella annos quatuordecim nata patiebatur dolorem in summa scapula sinistra cum febre, à cujus invasione notavimus quod cum dolor prædictus in eadem parte fixus permaneret, neque ad thoracem vllo modo pertingeret, tamen non poterat in illud latus decumbere quin statim tussi corriperetur &c. Dissecto ejus cadavere inventus est pulmo costis utrinque & diaphragmati undique adhærens, tum etiam pericardio &c. *Riverius observat. 77. centur. 1.*

§. 9. Filia D. N. febre correpta cum cardialgia &c. non poterat in sinistrum latus decumbere quin statim cardialgia & tussi corriperetur, ita ut perpetuo super latus dextrum decumbere cogeretur: Aderat etiam per intervalla dolor lateris pungens, qui magis vrgebat cum ægra in latus sanum decumberet; Et contra gravior erat difficultas spirandi quando supra latus dolens decumbebat: Pulmo costis undique & diaphragmati adhærebat: Cor media sui parte fere, quæ diaphragma respicit, exesum atque ulceratum &c. *Vide Tit. de Hæmoptysi.*

OBSERVATIO III.

Decubitus impeditus ob cavitatem thoracis sero repletam. 1. Decubtius in dextrum latus impeditus ob puris copiam in sinistro latere, Abscessum in eodem. 2. In sinistrum, ob cavitatem dextram aqua plenam, Pulmonem ibidem consumptum. 3. Ob aquæ libras vi. in cavitate dextra 4. Supinus *&* in latera *ob aquam totam replentem.* 5. 7. *Supinus impeditus ob mediastini inflammationem.* 6. *Decubitus dexter impeditus ob copiam puris inter costas & pulmones.* 8. *In latera impeditus ob aquam in cavitate dextra, Pulmonem cum pleura ibi corrupta, Ventriculum tumidum.* 9. Sinister *ob cystin humore plenam in sinistro pectoris latere.* 10. Dexter, *ob propendentiam sacciformem in diaphragmate.* 11.

§. 1. Henricus

§. 1. HEnricus N. orthopnoea laboravit, cujus occasiones omnum capessere non poterat, sed semper erectus ambulare cogebatur: Capacitas thoracis sero erat referta; *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

SCHOLIA.

SEro erat referta.] Apud *Ballonium* lib. 1. Epid. pag. 17. Ioh. Platearii vidua hydrope pulmonis laborabat, quo interiit. Difficultatem spirandi per annos xxx. habuerat: In dextrum latus facile declinabat, in sinistrum non poterat citra syncopen: E capacitate thoracis aquæ libræ sex putrentis educuntur. Hic & illic difficultas occurrit: In *Henrico* quidem, cur erectus facilius somno fruebatur, cum pondere aquarum diaphragmatis motus sisti debuisset, contra decumbenti facilior esse respiratio, eo sarcina & pondere liberato: An quia ob decubitum, pulmones ejusque bronchia, sero sursum remeante, aerem facilius admiserunt? Cur item *Platearii* vidua (è cujus capacitate thoracis aquæ libræ sex eductæ sunt) facilius in dextrum latus declinare potuit, si æqualiter aquis obrutus thorax? An forte unum tantum latus, idque dextrum, obsessum, læso autem forte inter dissecandum mediastino, in vtrumque serum confluxit vnde totum thorax occupatus creditus? An ex decubitu in sinistrum latus, tota aquarum moles illuc corruit, quæ cordi molestiam peperit, eoque majorem quod aquæ illæ erant putrentes & fœtidæ, unde syncope? Nuperis diebus, exeunte scil. Novembri anni currentis 1678. obiit D. *Enemond*, Forensis Scriba, vir sexagenarius, qui universam Indiam Occidentalem peragraverat: Vox erat illi fusca & humilis: Laboravit ille simul phthisi, hydrope abdominis & thoracis: priorum duorum affectuum clara erant indicia: posterioris apud me suspicio vel conjectura: Somnum, nonnisi erectus, sicut *Henricus* capessere poterat, metu imminentis suffocationis: facillime excreabat materiam purulentam, ut hinc oppressionis Pulmonum, & difficilis spirationis causa arcessenda non videatur: Neque à mole aquarum abdomen obsidentium, mea enim opera ab iis liberatus fuit, morsulis scil. de mechoacanna (facillime enim erat solutionis) diureticorum usu, & hepar roborantium, adeo ut intra menstruum spatium & abdomen & tibiæ omnino detumuerint: De superstite autem Hydrope pectoris conjectura fuit, quod nihilominus stomachi oppressio æque pertinax fuerit, quæ à paucissimo cibo intendebatur: Firmior vero accessit conjectura ex suspirio ingruente somno, & manus, aliquot ante obitum diebus, tumore oedematoso: Paracentesin in thorace demortui, nedum cadaveris apertionem à vidua consequi licuit, quo res aliis dubia innotesceret.

§. 2. Puellus decimestris tabidus interiit: Ante obitum citra insignem ejulatum dextro lateri incumbere non poterat: In sinistro thorace insignis puris copia deprehensa, In summa parte, eodem latere, juxta claviculam abscessus aderat ingens, tertiam cavitatis partem implens. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

SCHOLIA.

INsignis puris copia.] Inter signa Empyematis pectoris, ejusdemque hydropis, recensetur *Decubitus* in sanum latus difficilis, quia materia peccans in tali patientis situ pulmones adeo comprimit, ut libere moveri nequeant: His adjunge *Respirationem*, in inspiratione tantum difficilem, ob pulmones propter materiam collectam libere se expandere non valentes, Facilem vero in exspiratione, cum materia suo pondere pulmones comprimat: *Pulsus* celeres, vehementes, frequentes, parvos, inæquales, inordinatos. *Febrem* prægressam cum accidentibus vehementioribus: *Inundationem* quæ interdum in thoracis cavo percipitur. *Tussim*, tunc saltem empyemati conjunctam, ubi materia in bronchiis pulmonum continetur, interiorem asperæ arteriæ tunicam vellicans.

§. 3. Sartor asthmate diu laboraverat: in sinistrum latus cubare non poterat: In thoracis cavitate dextra aquæ ad ℔ xv. reperio, Pulmone ex ea parte prorsus consumptio. *Vide Tit. de Phthisi lib. 2.*

§. 4. N. Vidua in dextrum latus facile declinabat, in sinistrum non poterat citra syncopen; E capacitate thoracis aquæ libræ sex putrentis educuntur. *Ballonius Epid. lib. 1. pag. 17.*

§. 5. Cachecticus difficulter spirabat, neque supinus neque in latera decumbere poterat, Thorax universus aqua cruenta repletus erat. *Vide lib. 3. tit. de Cachexia.*

§. 6. Quidam quoties quiescere supinus cupiebat, statim animo deliquio corripiebatur: Membranæ in eo intersepientes maxime erant inflammatæ. *Vide lib. 2. tit. de Syncope.*

§. 7. Rever. N. febre prehensus, sedens tantum & erectus spiritum ducebat: Vniversus illius thorax aqua pura plenus inventus & in stupenda copia. *Lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 8. Iuvenis inter 6. & 7. costas vulneratur, sinistro latere: Quatuor ab acceptis vulneribus diebus, gravitas in parte percipitur, ut decumbere in dextrum latus minime posset: Ingens inventa copia puris inter thoracem & Pulmones. *Vide tit. de vulneribus.*

§. 9. Virgo febre maligna prehensa, dolores sentiebat in regione Hepatis, nulli Lateri incumbere potuit: Hepar erat durum, tuberosum: Thoracis cavitas dextra aqua putrida plena: Pulmo dexter cum pleura corruptus: Ventriculus fæcibus & flatibus distentus. *Vide tit. de Febribus.*

§. 10. Puella

§. 10. Puella quædam ægre admodum & lente ambulabat, magna cum difficultate ascendebat, nec unquam sinistro latere prostrata jacere poterat: Aperto thorace, comperi tantum ejus dextrum latus integrum: In tertia circiter sinistri parte continebatur cystis plena liquore cremori simili, ad quantitatem circiter trium pintarum &c. *Vide Tit. de Pectoris dolore lib. 2.*

§. 11. Puellus trimus cum dyspnœa & tussi sicca dextro lateri plurimis septimanis incumbere non potuit. In sinistra parte abdominis obviabat magna diaphragmatis propendentia instar sacci, purulentia, è totali suppuratione sinistri lobi Pulmonis, infarcta. *Vide tit. de Febribus.*

Observatio IV.

Decubitus in latera *impeditus ob* mesenterii *incrementum.* 1. *Ob* Iecur *tumidum, hydropem* pectoris. 2. *Ob vomicam hepatis.* 3. *Ob Abscessum regioni hepatis adnatum.* 4. *Ob adhæsum* Hepatis *cum diaphragmate.* 5. *Decubitus omnis impeditus ob hepar infarctum, Pancreas maximum.* 6. *Ob vitium Pancreatis.* 7. *In* latus dextrum *ob Lienem justo majorem.* 8. *In latera ob Lienis magnitudinem, Pulmonis sinistri adhæsionem.* 9. *In dextrum latus impeditus ob grandem calculum in rene dextro.* 10. 11.

§. 1. Scoto dolor erat in hypochondriis, lumbis &c. Supervenit tumor circa costas nothas, post late diffusus, adeo ut dorso semper miser incumbere cogeretur: Cum pyloro induruerant pancreas & mesenterium, inque molem supra modum latam, longam & crassam excreverant, multumque ponderantem &c. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 2. Seren. Venetorum Dux febre affectus typum duplicis Tertianæ servante, inter alia symptomata difficilem habuit ad latera decubitum. Aperto cadavere Iecur tumidum repertum &c. Cavitas pectoris ℔ v. circiter aquosæ materiæ continebat. xx. *Georgius Hieronym. Velschius Episagm. Observat. vij.*

§. 3. Civis Noribergensis de molesto quodam hypochondrii dextri dolore &c. conqueri cepit, neutrique lateri incumbere potuit, tamen facilius dextro atque sinistro, ad quod quid ponderosi in corporis commotione perlabi sensit. &c. Aperto cadavere inventa vomica simæ parti Hepatis connata &c. *Vide lib. 3. de Hypochond. dolore.*

§. 4. Matronæ in dextra parte, ad Hepatis regionem membranæ adnatus erat abscessus, unde in illud latus decumbere non potuit. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 5. D. N. de stomacho querebatur cum pondere, nec in latus alterutrum decumbere poterat: Hepar, quod putre, superiore parte adhærebat diaphragmati: Pulmones fere putres. *Vide tit. de ventricul. dolore lib. 3.*

§. 6. Vir Nob. dolore hypochondrii dextri per plures annos conflictatus, cum ventriculi & diaphragmatis compressione: Sub morbi finem dyspnoea, dolore ejus lateris & abdominis ita erat vexatus, ut neque in dorsum nec in latus posset recumbere, sed cogeretur residere in lecto. Hepar repertum magnum, multis abscessibus refertum, & materia quadam indurata: Pancreas erat admodum magnum. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 7. Iuvenis à febre quartana in eas redactus angustias ut nequiverit unquam in cubili quiescere, sed vel pronus considebat in sedili, vel caput in lecto habebat sublime, interdicta ipsi quasi omni decumbendi copia &c. Huic post mortem invenit Anatome inter alia, Pancreas supra infraque ut extuberans ac turgidum, sic intus sordido pure ac sordida pituita infarctum &c. *Tulpius lib. iv. Observat. cap. 32.*

§. 8. Cuidam Lien quadruplo auctior, durior repertus: Incumbebat vivus dextro hypochondrio ægerrime, sinistro facilius, pondere enim lienis sentiebat intestina gravari. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 9. Ioh. N. de doloribus hypochondriorum conquestus, in neutrum latus decumbere poterat: Lien putris in magnam molem excreverat: Lobi pulmonis sinistri adhæserant costis, &c. *Vide tit. de Febribus.*

§. 10. Hydropici & phthisici ren dexter in orificio vreterum grandem calculum condebat, acutum &c. aliosque alibi minores & arenulas infinitas, quæ causa est quod in dextro latere æger fuerit decubitus. *Bartholinus cent. 2. histor. 37.*

§. 11. Matrona de dextri præsertim lateris dolore, ita ut nec contactum aut decubitum in illam partem ferre posset, conquerebatur &c. Mortuam cum secarem, dextrum renem tumidum in immensum increvisse deprehendi, in quo per medium dissecto calculus iustæ magnitudinis excreverat, sinum secundum omnino adimplens &c. *Ex Observat. Fel. Plateri.*

Observatio. V.

Supinus Decubitus impeditus, & Status celsus molestus ob Iecur induratum, Pancreas maximum.

§. 1. ILlustris Thuanus conquerebatur de sensu ponderis ad regionem stomachalem dum staret vel ambularet: At incurvus sedens, vel in lecto recumbens, nullum aut exiguum tumorem percipiebat: Iecur illi erat induratum, rotundum, Pancreas mole & pondere Iecur æquabat. *lib.3.tit.de ventris dolore.*

SCHOLIA.

IEcur erat induratum.] Agnoscitur scirrhus tactu, nisi cum venter flatibus intumuerit, tunc enim hepar infra residet, musculi ventris sursum elevantur à flatibus, qua occasione decipiuntur Medici cum venter detumuit, quia duritiem vel tunicam viscerum inveniunt: Memini me vidisse quendam, qui tales tumores duros à paucis diebus factos esse assereret, quod tunc primum apparerent: Aegrotantes sunt interrogandi num gravitatem & pondus sentiant in hypochondriis, vel si dolorem sentiant circa homoplatas, aut claviculas, si in utrumque latus *Decumbere* possint, Nam qui tumores illos habent, nonnisi super partem affectam dormire possunt aut quiescere, non in latus contrarium, vel supra dorsum: *Rondeletius Practica cap.* 35.

Pancreas mole & pondere &c.] Cum Pancreas à ventriculo tegatur, tumores, illius difficillime tactu deprehendi possunt: Non exigua tamen eorum conjectura haberi potest ex iis quæ in *Thuano Riolanus* annotavit, si nempe ponderis & gravitatis sensus in regione ventriculi percipiatur, & nullus tumor nullaque durities in hypochondriis appareant: alia tamen obstructionum latentium indicia adsint, qualia in hepatis, lienis ac mesenterii obstructionibus proposita sunt: Quibus addi possunt dolor & alia symptomata ventriculi propter viciniam patientis, respiratio difficilis ob septi compressionem. Quibus signis alias conjecimus nos Dom. N. scirrhum habere in Pancreate, cumque etiamnum tactu deprehendere potuimus, manu ad latera ventriculi versus medium profundius adacta, cum esset valde macilentus, & duritiem in ea parte animadvertimus, quæ digitis compressa dolorem ipsi non mediocrem inferebat: Et in scorbutici diagnosi hoc annotavimus, in omnibus prope scorbuticis tumores hujusmodi pancreatis generari, cum in iis angustia, oppressio & gravitas in regione ventriculi percipiatur; *Riverius Practica lib.* 13. *cap.* 4.

Observatio VI.

Decubitus in latera & supinus impeditus ob calculum in vesica. 1. *Supinus impeditus ob molem uteri.* 2. 4. *Ob constitutionem varicosam Iliacarum venarum.* 3. *Ob uteri molem immensam, aquam in abdomine.* 4.

§. 1. IUvenis excarnificatus à duobus calculis in vesica vrinaria, clanculum latitantibus, coactus fuit integrum annum sedendo transigere, & continenter caput ita sublime habere ut nunquam id licuerit ipsi in pulvinar inclinare, quin Tetano corriperetur, &c. *Tulpius lib.* 3. *c.* 2.

§. 2. Viduæ N. venter intumuit sicut prægnanti: si antrorsum propensa ventrem scamno imponens suffulciret, majorem quam ex cubatione, aut alio situ levationem sentiebat: Uterus ad libras lxxxvij. mercatorias ponderavit. *Lib.3.tit de ventris tumore.*

§. 2. Mulieri venæ duæ ab Iliacis ad umbilicum usque ascendebant, pollicis crassitie: Secundum mulieris motum maximus fiebat fluxus & refluxus: Si supina decumberet statim syncope corripiebatur: Venæ illæ dextra & finistra, in unum coeuntes globum, in umbilici regione terminabantur: Vmbilicus ipse, aperta vena umbilicali, Iecur, continuo impulsu sanguinis percutiebat. *Vide tit.de Tumoribus.*

§. 4. Mulier querebatur de dolore ventris, lumborum & anxietatibus circa præcordia, quæ augebantur dum capite demissiore decumberet, ut semierecta continuo quiescere teneretur: Ingens aderat tumor rotundus in abdomine cum copiosa aqua; quem uterum esse cognovi ex adhærentibus illi testiculis, tubis &c. *Vide tit.de ventris dolore lib.* 3.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QVARTI.

SECTIO VIII.

De Arthritide, Podagra, Iſchiadico dolore.

OBSERVATIO I.

Arthride diu afflictorum membra affecta exeſa reperta ſunt.

IN *Arthriticis, Podagricis* maxime, *membra intrinſecus* diuturnitate adeo perforari ductibus ſinubuſque oblongis anguſtis, atque ſi tineis vel xylocampis exeſa eſſent, ſectio oſtendit, præſertim carnoſis in locis muſculorum, quorum ſpatia nervi, citra omnem annexum pervadunt, per quæ & *defluxiones, nervi ductum comitatæ*, feruntur, à quibus & continua deſtillatione humoris ampliata ſpatia, veluti attrita, vel levi ex cauſa humores commotos *ſuſcipiunt*; unde præcipue accidit, ut diuturna Podagra laborantes facile in hunc affectum incidant, malumque fit propter organi hoc vitium immedicabile: Impediri tamen poteſt ad tempus ſi corpus non admodum exagitetur, atque adſtringentium uſu, quibus membra laxata nonnihil coarctantur: *Platerus Obſervation. lib. ij. pag. m.* 510.

SCHOLIA.

IN *arthriticis membra intrinſecus.*] Locum affectum, fluxionem Arthritidis parentem, ex capitis interioribus manantem, Articulum eſſe cenſent qui illam ſuſcipit, illiuſque interiorem ſedem affici plerique credunt, ideo quod dolor iuxta articulos, eoſque mobiles, potiſſimum ſentiatur, vel potius quod per motum articuli dolor augeatur: Verum cum Articulus mobilis intrinſecus ex duorum oſſium extremorum mutuo nexu componatur, nulloque perioſtio toto hoc ſpatio, quo invicem juncta ſunt, inveſtiatur, ſed cartilagine ſolum incruſtetur, nulluſque nervus hæc loca ſubeat, & proin hæc omnia ſenſu Tactus deſtituta penitus ſint, dolor in interiore hac ſede articulorum fieri nullo modo poteſt: Vti neque in articuli femoris interioribus, ubi licet teres ligamentum ſit, cum tamen illud cartilagineum & inſenſile exiſtat, illius cauſa dolor aliquis in eo loco ſuboriri poteſt: Dein & cum oſſa in articulis adeo exacte junguntur, ut nullum ſpatium inane relinquatur, atque in ambitu articuli extrinſecus membranea ligamenta illis connata ambientiaque, ea penitus occludant, ut nihil ad interiora illorum perferri poſſit, quo pacto humor arthritidem gignens eo perveniet? cum nulla ad hæc loca pateat via, neque vena aliqua hæc loca ſubeat, Præterea, cum ligamenta foris articulum ſtringentia inſenſibilia quoque ſint; vel ſi aliquem ſenſum à perioſtiis quibus adnaſcuntur, ſicuti aliqui putarunt, ſumunt, illeque obtuſus admodum ſit, quomodo ſi illic articulus afficeretur, tantus dolor, uti in arthritide fit, naſceretur? Vti neque tendinum illic intertorum cauſa fieri poteſt, cum & illis vel nullum aut … m ſenſum ineſſe tactus facile dijudicet: Ad … exterius prominens, & ab articulorum … que in … expanſus, & dolor aliquando ab articulo procul diſtans, alias ab eo late ſe extendens, in articuli ſtructura dolorem hunc evenire minime oſtendunt: Sicuti & hoc quod gypſea illa materia, nodi tophique, quæ arthriticis quandoque prodeunt, non ſemper juxta articulos, ſed & aliis vicinis in locis ſe offerant: & licet ipſis in articulis plerumque naſcantur, illique ſpatio temporis ob indurata potiſſimum ligamenta, nodoſi fiant, non tamen dolorem idcirco in articulum conſtituentibus partibus inſenſibilibus fieri comprobant, cum illic tandem ob cauſas alias accedentes nata, niſi vicinas partes ſenſiles afficiant & pungant, dolorem alioquin nullum afferant, ſed articuli motum potius figant, illiuſque formam vitient, doloreque non poſſit niſi partis ſenſilis affectæ cauſa, quæ in articuli ſtructura, uti dictum, non invenitur, evenire: Ob quam cauſam dolores arthriticos, non articulorum, ſed illis vicinarum partium ſenſibilium accidere certum eſt, quales ſunt nervi, ſimulque partes, ob diſperſos per eas nervos, nervoſæ dictæ, muſculi ſcil. ipſiſque connatæ membranæ.

Arthriticis, Podagricis.) Quod hæc circa articulorum regionem potius quam alibi patiantur & afficiantur doloreſque illic frequentius occurrant, cauſa eſt nervorum circa haſce ſedes concurſus, & quod eo pervenientes, in anguſtioribus hiſce locis coërciti, certis membranis & ligamentis vincti retineantur, & ad articulorum motum plicentur, cum alibi liberi citra connexum, & recti per corpus incedant, unde & fit ut cum materia aliqua in hæc loca anguſtiora & curva defluit, illic facile ſubſiſtat, nervoſque afficiendo dolores ejuſmodi excitet: Qui dolor tamen, ſi humor defluxus extra articulorum ſedem in aliis anguſtiis, vel incurvis ductibus, per quos nervi feruntur, quoque figatur, & eo in loco tunc concur-

concurrant, vti in Coxendico dolore, qui supra illius articulum plerumque in lumbis, illic vbi quartus nervus ad crus descendens, e cavitate coxendicis extrorsum reflexus curvatur, hærente humore evenire solet, postea que vlterius destuente eo, sedem mutare, & nunc circa coxæ, nunc circa genu articulum in poplite, ad quem hic nervus pervadit, nunc in pede magis affligere: Quod & si in homoplata sit dolor, hac ratione sæpe contingere consuevit: vti & si copiosa sit materia, non vno loco, sed diversis hærere atque affligere, & illis quoque in angustiis, vbi nervi per ossium foramina transeunt, vt in spina dorsi, maximeque vbi reticularis nervorum plexus iuxta cervicem in brachia, & iuxta lumbos in crura nervos promit, facile subsistit doloresque movet. *Platerus Praxeos lib. 2. cap. 16. p. 581.*

Continua destillatione humoris) Quæ sit natura humoris Arthritidem parientis variæ sunt sententiæ, quas ad examen revocat Excell. *VVillis Tract. de Anim. Brut. parte 2. cap. 14.* Materies morbifica, *ait*, videtur nec *Sanguis*, nec *succus Nerveus* per se esse; Nec etiam vnicus aut simplex humor ab eorum alterutro depositus. Sanguinem ab hoc censu merito eximimus, quia dolores isti corpora, vt plurimum exanguia, eaque fere tantum infestat: Nam licet in vicinia ob impeditum sanguinis cursum tumor sine phlogosi interdum eveniat, tamen iste non morbus sed symptoma est, atque arthritidi plerumque supervenit: Porro tumores podagrici rarò aut nunquam suppurantur, quod certe indicio est nequaquam eos à sanguine, ob plenitudinem propriam aut serosam extravasato, sed in circuitu, ob partium nervosarum corrugationes, impedito procedere. Porro *succum nerveum*, (vtcunque acris aut acidus, videlicet pungitivus vel vellicans supponatur, dolores arthriticos per se non excitare constat, quia tunc affectus æque in aliis quibusque partium nervosarum ductibus, ac in ossium internodiis dolores accerseret.

Propter eandem rationem improbabile est humorem, aut materiem quamvis singularem excrementitiam aut superfluam, à sanguine vel succo nerveo depositam, dolores arthriticos inferre; Quippe si talis solummodo per nervos deferretur, non primum in pede aut articulis extremis, verum in toto itinere, nervosum genus irritando, dolorificas molestias seriatim & tractu continuo excitaret. Quod si iuxta *Hollerij*, *Sennerti* &c. sententias statuatur *impuritates* quasdam à sanguine effervescente deciduas, & ab articulis susceptas, insultus Podagrici causam materialem esse, tunc sequeretur omnes qui arthriticis affectibus sunt maxime obnoxii, etiam in sanguinis effervescentias febriles maxime proclives esse, atque effervescentiam febrilem morbi istius quemque insultum præcedere, quorum neutrum verum esse observatio communis testatur. Nam Arthritici, quasi cum privilegio (nempe ob salinas humorum dyscrasias) diathesi febrili immunes habentur: Porro insultus arthritici, absque sanguinis turgescentia immani, aut ebullitione sæpissime improviso exoriuntur, & statim ab initio atroces sunt. Quod etiam arguit materiem morbificam, haud sensim in parte affecta, velut in minera deponi, & dein plenitudine sua excitare dolores: Ita namque si haberet, morbi initia & incrementa semper gradatim facta, & longiora & durabiliora magis essent, neque affectus, (vti crebro assolet) statim vehemens, subinde sedem suam mutaret, atque brevi in vno loco evanescens, mox emergeret in alio.

Cum itaque humor quispiam singularis (qualiscunque supponitur esse) pro insultus arthritici apparatu haud satis efficax videtur, statuamus oportet in morbi hujus foco, sive minera, (sive vnica sive multiplex fuerit) *succos plures fermentativos* & non facile miscibiles coire, dein ex eorum lucta & effervescentia fibrarum nervearum vellicationes dolorificas exoriri. Sed siquidem experimento satis vulgari liquet *Sales* in statu diversimodo positos, alios nempe alkalizatos, aliosque fluorem adeptos, sive acetosos invicem commissos, admodum ebullire & effervescere, eorum humiditate in coagulum album & duriusculum facessente, prout instantia notissima, quando Spiritus Vitrioli oleo tartari affunditur, manifesto liquet; Quidni pariter simile quidpiam in paroxysmis arthriticis fieri putemus? Nempe à liquorum quæ sunt diversæ indolis sanies, pugna & mutuo conflictu fibras nerveas acriter pungi & irritari, & demum à variis vtriusque succi coagulationibus *materiam tophaceam* calculosam in locis affectis interdum congeri.

Vt genuinam arthritidis materiem apte designaremus, huc referri oportuit quæ alibi de Partium solidarum nutricatu à nobis dicta sunt, Enim vero in munus istud, tum sanguinem tum Liquorem nerveum tributa sua conferre ostendimus: Nempe cum succus nutritius e sanguine per arterias ad omnes totius corporis partes defertur, liquorem alterum à cerebro per nervos eorumque appendices dispositum, priorem istum actuare, & velut spiritu afflato proinde ut fœcundus, & quasi fertilis factus, in partis alendæ poros & meatus facilius insinnetur, eiusque substantiæ assimiletur. Quæ super his olim disseruimus, hic non repetemus: quod spectat ad rem præsentem, advertimus humorem nutritium à sanguine distributum, e spiritu pauxillo, aqua, terra & sulphure copiosis, atque salis aliquatenus volatilisati modico constare: porro dum materias nutritia distribuitur, siquidem particulæ eius cuique parti alendæ proportionari, & iuxta ipsam manere debent, idcirco dum spirituosæ cerebro, & sulphurea carni, parenchymatis & pinguedini destinantur, maxime salinas & fixiores circa ossium internodia deponi, iisque dein, liquore nervo fœcundante, assimilari oportet.

Quod si ob sanguinis dyscrasiam vitiosam, particulas supra modum salinas & fixas in articulis deponi contigeret, iisque ob incongruitatem, sive mineram quandam morbificam accrescerent: Attamen non propterea paroxysmus arthriticus, sed membri affecti gravitas solum & languor excitari solent, quæ sæpenumero abstinentia, aut exercitio, aut pharmacia tolluntur, particulis extraneis discussis, vel in sanguinem resorptis.

Sin vero liquoris nervei à volatilitate in fluorem acerbam sive acetositatem degeneris, particulæ fluxionibus subinde exortis & uberi nimis copia in articulos descendunt, quatenus ibidem aliæ cum minera salina, sive lixiviali prius æggesta

effervescunt, paroxysmos arthriticos cient.

Itaque materies salina, sive tartarea, à sanguine arterioso circa ossium intercapedines deposita, morbi hujus quasi semen fœmininum est, quod tamen, uberi licet copia aggestum, per se infœcundum prorsus (quasi ovum subventaneum) existit, donec liquor nerveus turgescens, recrementa acetosa se decidua in prioris focum dimittit, quæ velut semen masculinum, mox alterum prolificum reddunt: Nam in quantum binæ istæ particulæ, quæ diversi status & originis sunt, occurrunt & mutuo congrediuntur, membranarum ac tendinum fibras vellicant, adeoque paroxysmum arthriticum cient, cuius sedatio à particularum utriusque generis acrium mutua subactione & dissiatione omnino dependet.

Quoad causas procatarcticas, has dicimus esse *Materiam salinam* e sanguine in articulis depositam, atque *recrementa acetosa e liquore nerveo* in eundem locum demissa.

Primo itaque mineram eiusmodi salinam circa ossium intercapudines deponi, plane arguitur à subito ac improviso morbi insultu, ciuique solutione difficili, quippe materies haud simul ac semel tam uberi copia in locum affectum influeret, & paroxysmum ita gravem ac diuturnum excitare posset: præterea siquidem dolores intra assuetum usque focum repetunt, videtur eorum fœteatio ab ovo alicubi prædisposito certissime pendere: Quod autem materies ista non sit mere excrementitia, sed succi nutritii versus salem fixum degeneris portio, partibus ibidem osseis destinata, coniicere licebit quoniam humor mere excrementitiur loco affecto molestiam continuam & tumorem inferret: Insuper hoc plane convincitur ab Arthritidis curatione per torturam aut amputationem adhibita: quippe authores fide digni in scriptis referunt membro, cui ægritudo insidere solebat, amputato, aut graviter vulnerato, morbum sine recidiva cessasse: pariter quidem ac odontalgia gravissima ac diuturna affecto dente evulse sæpissime curatur.

Quod si humor arthriticus (uti vulgo fertur) biliosus, aut pituitosus aliusvè mere excrementitius esset, iste mox ad alium membrum postquā prius affectum amputaretur, affluens, mineram ibi morbificam novam excitaret, hoc autem in articulis quibusdam assuetis solummodo contingit, quatenus pars hæc vel illa debilior facta, portiones quasque fæculentiores facilius in se admittit, easque neque assimilans, nec amandans, in mineram mobificam accrescere finit: Porro in eandem partem, ob debilitatem eius, etiam humoris nervei recrementa acetosa promptius decumbunt.

Cæterum ad morbi huius procatarxin salinam salinam in articulis jaciendam, haud tantum mēbri affecti debilitas, sed longe potius sanguinis dyscrasia confert; utriusque rationes & fiendi modos expendamus.

Et 1. Sanguinis culpa est, quod elementares particulæ, & præsertim salinę, in statu idoneo non fuerint: Illæ nimirum intra massam sanguineam mediæ inter fixitatem & volatilitatem constitutionis esse debent: Fixæ dicuntur quandiu sulphuri ac terræ conbinatæ, iis pertinaciter adhærent, prout observare est in urina recenti ac cruda, e qua per distillationem nec salem neque spiritum facile prolicies: Atque particulæ salinæ *volatilizantur*, quando sulphure ac terra relictis spirituosis adhærent, cumque ipsis avolant uti cernitur in spiritu urinæ post longam digestionem destillato: Dein media inter has constitutio est, quando particulæ salinæ à particulis sulphureis & terrestribus laxantur adeo & dissociantur, ut data occasione à spirituosis facile apprehendi ac una ascendere possint, sicuti habet in urina per digestionem putrefacta, à qua levissimo calore spiritum & salem urgebis: Pariter in corpore animato particulæ salinæ intra chylum in fixitatis gradu esse videntur, e quo tamen per coctionem in visceribus ritè peractam paululum evadere incipiunt; in succo nerveo istæ volatilizantur, atque in massa sanguinea constitutionis mediæ sunt, nempe, quæ circulatione diuturna, vel digestione exaltantur adeo, & quodammodo volatiles fiunt, ut partim particulis spirituosis associatæ, cumque iis in cerebrum exstillatæ in spiritus animales evadant, partimque in succum nutritium una cum sulphureis aliisque abeuntes, partibus solidis inter *alendum accrescant*.

Quod spectat ad causas Evidentes, de quibus *Liquor nutritius* è sanguine articulis allatus, *sale fixo* nimis imbuitur, & ob quas hæ partes ad suscipiendum quod iis improportionatum est nimis promptæ ac faciles evadant, illarum præcipuas, cum variæ ac multiplices fuerint, hic breviter perstringemus.

Levi ex causa humores commotos suscipiunt) Dispositio hæreditaria primo utramque labem producere solet; quippe arthritici ut plurimum gignunt arthriticos, atque morbus hic à parentibus in natos descendens, in utrisque non modo pares fructus, & circa easdem ætatis periodos maturatos habere solet, sed plerumque in iisdem membris primas radices agit & similes ubique progressus observat.

2. Cæterum vero Diathesis arthritica, absque labe originali, sæpe ob malam victus rationem & errata in sex non naturalibus infertur: Nam qui crapulæ indulgent, atque imprimis si alimentis salsis vescuntur facile hunc morbum contrahunt; etenim hoc ritu chylus nonnihil indigestus, atque particulis efferis & inidoneis præditus, in visceribus paratur; dein à largiori vini potu crassamenta salsa & fæculentiæ heterogeneæ, quæ alioquin in primis viis subsisterent, nimis exaltata, in sanguinem deferuntur, quibus invictus enormitatibus si otium & alia accedant, proinde ut nec superfluitates exhalent, nec impuritates salinæ, quo minus circa articulos subsidere possint, ab exercitio difflentur, certe plus nimis seminis hujus alkalizati in uberem morbi Articularis segetem conferetur.

3. *Articulorum debilitas* & dispositio arthritica, non tantum hæreditaria, sed ob varias occasiones crebro excitatur; Materiæ morbificæ decubitus hanc sæpe inducit, nam si forte contigerit in hac aut illa parte primum arthritidis paroxysmum extitisse, in iisdem postea membrum humor peccans facilius decumbet, & brevi quasi nidum suum, ubi ova continue deponantur, constituet: Præterea item solutio continui, noxa à frigore, madore &c. non raro arthriticā diathesin ciet

11. At vero ut sanguis mineram salinam pro seminio morbido conferat, & articuli eam prompte suscipiant & recondant, hic tamen apparatus absq; seminii alterius accessu, instar ovi subventanei omnino sterilis & infœcundus perstat, quia ad morbū

hunc

hunc in actu constituendum; requiritur ut *liquor nerveus*, forte turgescens, impuri...tes salinas alterius conditionis, nempe *acetosas*, effervescentia quadam deciduas, mineræ priori quasi succendiculum infundat: Quare alteram morbi arthritici procatarxin in humore nerveo, ejusque *affluxionibus acetosis* statuere visum est: Et quidem liquoris hujus particulas Salinas, à volatilisatione in fluorem degeneres, acidas evadere pluribus instantiis & rationibus, tum olim sæpius, tum supra, hoc in tractatu, ostendimus. Attamen ad morbi hujus apparatum, non requiritur totam succi nervei massam continue acetosam evadere, Verum sufficit ejus, vel portiones in cerebro, aut alicubi in nervoso genere depravatas, vel recrementa hic illic deposita ejusmodi indolem contraxisse, à quibus postea turgescentibus, cum particulæ ad mineram salinam in articulis reconditam accurrunt, modo prædicto paroxysmum arthriticum cient. Enim vero fluxiones acetosas, ab humore nerveo profectas, crebro accidere experimento notabili manifeste liquet, videlicet frequenter adverti, Nervosi generis pathematis obnoxios, quandoque levem in toto corpore rigorem (qui partiū omniū fere nervosarum corrugatio est) passos fuisse, & deinde statim affectionem spasmodicam successisse, quo tempore urina valde copiosa & limpida, quæ saporis lixivialis aut nitrosi (quem alias semper habuit) expers, valde acetosa, quasi merum acetū esset, reddebatur: indicio sane luculento humoré in partibus nerveis, ad plenitudinem aggestum, & turgescentia oborta commotum, affectiones spasmodicas intulisse, cumque istius portio exundans in glandulis deponeretur, mox illinc venarum, aut lymphæductuum commeatu in sanguinē reducta, urinę acetosę profluvium excitabat: Pariter equidem ab eodem humore in minore copia turgescenti, ac usque intra ductus nerveos manente, intraque articulos subsidente, insultus arthriticos exoriri putamus: Profecto materiæ arthriticæ partem à *cerebro & nervis* procedere argumentum est, quod plerique huic morbo obnoxii, cum paulo ante paroxysmum de capitis gravitate & habetudine cum vertigine & somnolentia querantur, quamprimum dolores arthriticos pati incipiunt, velut nubibus à cerebro discussis, ingenio mox liberiore, cum magno & insolito acumine fruuntur: Præterea, cum morbi hujus inveterati quandoque plures sunt mineræ salinæ, in diversis membris dispositæ, observare est dolores ut plurimum loca superiora primo invadere, & dein gradatim ad reliqua descendere: quare cum initio forsan vertebræ cervicis laborant, mox brevi postea scapulas, aut alia brachii membra, dein lumbos aut ischiada, ac ultimo crurum articulos, primo hos, dein illos inferiores morbus occupabit.

Continua destillatione humoris ampliata spatia, veluti attrita.) Sic Gutta cavat lapidem non vi sed sæpe cadendo: At præter defluxionis assiduitatem & ῥευματικὴν διάθεσιν, humoris illabentis insignem acrimoniam, ab admixtis salibus pendentem incusare oportet, quæ sinus in partibus excavet, atque sitineis vel xylocampis excisæ essent: hinc A. *Pareus* venenatam, malignam & occultam materiæ qualitatem agnoscit, non simplicem humoris intemperiem.

Spatia per quæ destuxiones feruntur] Partis recipientis & deducentis dispositio plurimum facit ut in hanc vel illam partem defluxio potius cadat, sæpeque sedeat: Talis est viarum nervis alioquin & reliquis vasis, quæ cum nervis corpus pervadunt, destinatarum, sediumque, quæ circa articulos sunt nimia laxitas: tum ab ortu insitis de causis à parentibus eveniens, causaque una quod hæreditarius sit affectus, tum etiam aliis de causis, & à morbis, tum maxime ob continuum defluxum, sæpeque redeuntem, viasque pervadentem & dilatanem contracta, unde fit ut per ejusmodi amplatas vias & laxas, humor licet nō tanta copia, quæ alioquin requiritur, congestus, vel leviter commotus facile defluat & consuetas hasce vias repetat, Et cum ad extrema usque articulorum perferri potius quam in viis intermediis subsistere defluxio, viis sic laxis existentibus, soleat, illicque retenta loca hæc non solum relaxare, sed & sensim separando ab invicem veluti excavare, ideo evenit ut podagra & chiragra frequentiores cęteris sint speciebus. *Platerus l.c.*

OBSERVATIO II.

Humor arthritidis parens intra articulorum cavitates non concluditur.

ILlud absurdum humorem Arthritidis de cerebro duci, quia eum insuper credunt in medias artuum cavitates pervehi: Quæ vis hunc agitabit? oppositæ sunt multæ partes quibus ejusmodi iter penitus obseptum est: Non desunt qui quidem cerebri humorem negant subsidere in subjectas cavitates artuum, at eum contendunt eo penetrare, quem vasa sanguinis, Arthritide oriente, exudare putantur, Verum illa ad *Artuum cavernas* haud ita pertingunt ut ille humor in eas demitti queat: Quid multa? Nec in defunctorum articulis illa humoris sedes notari potest. *Schneiderus l. de Catarrhis special. p.* 548.

SCHOLIA.

I*N articulis*] Humor hic qui est causa continens, non consistit in eo spatio, seu ea cavitate, quæ constituunt duo ossium extrema, quando sibi invicem compinguntur (quemadmodum multi hactenus somniarunt) sed fere semper in membranis, tendinibus ac vinculis externis, à periostio originem suam habentibus, ossium extrema ac musculorum tendines nectentibus: Idque cognoscitur manifeste sic se habere ex nodosa podagra ac chiragra, inqua tophus, seu humor in calculum concretus, aperta rupta cute plenum eruitur è digitorum articulis, externo vinculo, ut scribit *Pernelius*, integro atque illæso: præterea si materia in cavitatem internam articuli flueret, nullus vel admodum obtusus excitaretur dolor, quod hoc vinculum nectens interius ossium duo extrema ex osse oriatur, nullumque sensum habeat, & ideo, quia cum ossis cartilagine connascitur, χονδροσυνδεσμος nomen apud Græcos accepit. *Adrianus Spigelius lib. de Arthrit.* Arthriticus tumor cubiti sæpe me spectante apertus fuit; Æger cunctum brachium semper movere potuit: quare humor se in medios artus haud fudit. Nonnunqdam

quoque unicus tantum musculus in corpore hominis arthritici inflammatur, cute integra, nec in ea ullum apparet vestigium inflammationis: eo loci si tangitur cutis, dolor fit gravior: nimirum intelligendum est humorem haud ipsum intervallum articuli subire. *Schneiderus l. c.*

Nova & ingeniosa de Loco affecto in Arthritide ejusque causis Dissertatio, In qua Veterum & Neotericorum sententiæ ad examen revocantur, Viri Clar. I. Iac. Harderi, *Medicinæ Doctoris & in Academia patria Basileensi Philosophiæ Professoris.*

ARthritis ἀπὸ τῶν ἄρθρων, unde etiam nomine τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις πόνων Hippoc. Sect. 4. aph. 44. & 45. venit, Dolor est ex intervallis ferè invadens, notante Fernel. l. 6. de part. morbis & Sympt. c. xviij. Hujus *subjectum* sunt *articuli*, patiuntur autem respectu partium quibus investiuntur, vel etiam, quæ in illos inseruntur, maximè sensibilium, quales sunt partes *nervosæ, periostium, membranæ, tendines* imo & *ligamenta*, quibus ipsi Veteres suum facilè largiuntur assensum: uti etiam quoad *Morbum*, quem nomine doloris satis explicatum itidem putant; Ast in causis hallucinati esse videntur: *Fernel: proximam continentemque* omnis Arthritidis ac doloris causam esse dicit, non ullam *simplicem intemperiem*, sed humorem p. n. infixum & *adhærentem*, huncque nunquam aut admodum rarò in id *cavum* ac *spatium* penetrare, quod inter *ossium extrema* intervenit, sed *vincula* duntaxat, easque *membranas* quæ extrinsecus *ossium extrema* nectunt & ambiunt: hoc sane argumento, quod in nodosa, tophaceave *podagrâ* atque *Chiragrâ*, humor in calculum jam concretus, aperta ruptave cute, plerumque eruitur *è digitorum articulis*, vinculo integro ac illæso: Et in *Ischiade* si noxius humor in *coxendicis pyxidem* conditus esset, nec tam vehementem, quod vinculum obtusi sit sensus, nec tam latè diffusum dolorem inveheret: Neque porro *humor hic, continens arthritidis causa*, tam rarus atque traditur existit, nec enim *sanguineus*, nec *biliosus* nec *melancholicus*, unquã est, sed omnino vel *pituitosus* vel *serosus*, & *Sentent. eand. fovet. River. c. de Arthrit.* Capivacc. l. 5. Med. Pract. *Pituitã & sanguinem solum agnoscit, bilem* autẽ nimis mordacem esse ait, & *Melanch. minori copiâ generari, quod & alii veterum dogmatũ sectatores aiunt.* In quibus verbis Vir hic insignis plura habet, qua de *humoris natura*, huic malo producendo idonei, quâ etiam de *parte specialiter affecta*: Et quidem quod ad *prius* attinet, facile ipso cum consentiunt Recentiores, *humorem p. n. infixum & adhærentem* arthritidis causam continentem esse: Sed in hoc difficultas erit, qualis sit hic *humor qui arthritidem* efficiat, & annon etiam ossium sese interserat intercapedini: *Ossium cavo se insinuare humorem arthriticum, & experientia & ratio* testatur: *Illa* quidem, quia in duobus juvenibus quorum alter arthritide scorbuticâ laborabat, *alter* affectu eodem, ex inordinatâ Venere contracto, observavi tophos, non tantum ossium superficiebus adhærentes, sed ipsissimæ harum cavitati, cum summo dolore, quasi infixos: neque etiam hi circa internodia conspicui de alio quàm de materia fixa, ossium cavitati inhærente, testari videntur: *Hæc* verò, quoniam materia, quæ pro ossium nutritione affertur per arterias, quæque degenerans & aggesta, hujus mali causa est, in membranas vel vincula, non tantum effunditur, vel ossibus leviter extrinsecus apponitur, quin in horum ipsorum substantiam quoquo modo pergit: Imò suppositâ superficiali appositione nutrimenti, hæc ne propterea impediet hujus ipsius circa ossium articulationes mutuas insinuationem, pro horum capitulis nutriendis? Sane vel hoc ἄτοπον statuere necesse erit, vel dicendum causam continentem in ipso etiam ossium cavo hærere, quo tamen periostii vellicationi, ab hac effervescente & ferociente oriundæ, nihil adimitur.

Ad ipsius autem humoris naturam & genium, quod spectat, varia hic exurgunt incommoda: Etenim dicere humorem p. n. infixum, causam continentem arthritidis, hunc tamen vel *sanguineum*, vel quod magis est, *biliosum* vel *melancholicum* non esse, minus facile capi potest.

Si humorum naturam lustrare placeat, reperiemus *humorem biliosum* multo majori jure, præ *pituitoso & seroso*, primas sibi vendicare, ut de *melancholico* taceam: Sed novi quò tendat Vir hic Clariss. Nempe *humores excrementitios* pro causâ hujus mali accusat, à capite præcipuè, vel aliis partibus, ad articulos deponi solitos: Ast si, hi humores arthritidis sunt causa continens, qui fit quod, membro aliquo amputato, malum hoc in quibusdam planè non amplius, in quibusdam rarius ingruit, cum tamen materia morbifica non deficiat, vel ullum huic obiiciatur obstaculum, quin viâ ad aliud membrum arrepta, ibi malum idem fovere & producere possit, imò quod plus est, talis materia pituitosa, juxta nervos, notante Fernel. à capite ad articulos amandata, & quidem incongrua, per totum suum iter turbas dare deberet, neque tantum in articulis dolores ciere: Iam autem constat malum hoc

subitaneo

ſubitaneo inſultu ægrum prehendere: Taceo quod humor pituitoſus, adeo efferæ naturæ, vel ſecundum ipſos Veteres, non ſit ut tantas effervefcentias, tamque immanes afflictiones circa articulos producere poſſit: *Calculoſa* quoque, de quâ Fernel. agit *diſpoſitio*, alium planè humorem ſibi poſtulat: Rejecto proin humore *pituitoſo*, quid de *ſeroſo* dicendum: Minus in hoc exorbitare videtur: Cum enim certiſſimum ſit ſerum partibus conſtare Salinis, à ſanguine ipſi incoctis, hocque ὀχήματ☉ τροφῆς munere functurum, ad ſingulas partes pergere neceſſum habeat, & in oſſibus inſuper materia Salina, (uti infra dicam) pro horum nutritione deponatur, non adeo à vero abludit, ſerum hocce partibus Salinis degeneribus impregnatum, copia harum circa oſſium internodia depoſita, cauſam arthritidis proximam fieri: Quod aliàs Galenici nomine *ſeri ſalſi* interpretantur: Sed nec hæc dixiſſe ſufficit, Atroces arthriticorum dolores adhuc alia efflagitant.

Hollerius in Scholiis ad cap. 23. l. 1. de morb. intern. paulò melius de arthritidis ſede, & etiam cauſis ſenſiſſe videtur: Etenim quantum ad *illam neceſſum eſſe ait, ut intra ipſum articulum cauſa contineatur, antequam verè dicatur arthritis, neque humorem per carnes, parteique circumiacentes diffuſum, ſufficere*: Ad *has* vero, quantum ſpectat, *Dolorem vehementiſſimum excitari*, inquit, *ſi qua materia illic intercipiatur, ſive acrimonia ut bilis, ſive frigiditate, ut pituita, ſive aſperitate, ut gypſea, peccant*, &c. In quibus etiamſi ad ipſam veritatem proximè non acceſſerit, tamen in eo egit optimè, quod hujus mali fomitem *materiam quamdam acrem* & irritantem agnovit, *bilemque* hanc ad rem valdè idoneam eſſe exiſtimavit, non quidem quaſi adſtipularemur falſæ ejus hypotheſi, quod in effervefcentiis febrilibus eò amandata, hoc peragat, ſed quia natura *bilis* tali affectui producendo aptiſſima eſt.

Adhuc magis cardinem controverſiæ tangit Celeberr. Sylvius, qui lib. 1. prax. Med. cap. xxx. inquit. *Arthriticas febres quæro in ſucco pancreatico ita corrupto, ut articulis potiſſimum ſit infeſtus, ſive acrimonia ſimul, quod frequentiſſimum, inſigni, bilem, cum qua vitioſe effervefcit, una ſecum eo deducat, & dolorem atrociſſimum producat, ſive minus acer, atque pituitam viſcidam, non item bilem acrem offendens ab eadem aſſumpta, plurimum obtundatur, atque Tumore œdematoſo, quam dolore acuto affectæ partis motum potius impediat*: Ex quibus verbis haud obſcurè colligere licet, *Virum* hunc ad arthritidem producendam, Salia diverſi generis poſtulaſſe, unde *Succum pancreaticum*, qui acidus, cum *bile*, quæ alxali eſt, conjungit, Neque in hac hypotheſi erravit, revera enim ex acidi cum alkali commixtione & *effervefcentia* oritur, & *præcipitatio* ſubſequitur, quod utrumque in arthritide obſervare licet: Aſt quum *ſucci pancreatici*, cum *bile* & *pituitâ* ad ſingulas partes deductio, nondum omnino ſit recepta vel probata, neque etiam facile ſit concipere, in quo *Succi* hujus corruptio talis conſiſtat, quæ articulis potiſſimum ſit infeſta, & non alias, propter corruptionē eandē in corpore turbas det vehementes, nec huic ſententiæ adhucdum adſtipulandū, Sed quid alii præterea Viri Sagaciſſimi ſentiant inquirendum, inter quos præcipue emicat Ingenioſiſſ. Williſius, qui in cap. de arthrit. proximè ad veritatem acceſſit, dum, *ſtatuere*, inquit, *oportet in morbi hujus foco ſive minera, ſuccos fermentativos, & non facile miſcibiles, coire*: Succi hi fermentativi, ſunt *Salia diverſi generis*, alia quidem *fixa* & alkaliſata, alia *aceſcentia*, in fluorem evecta, ex quibus combinatis *effervefcentia* oritur inſignis, unde *articuli* & *internodia* vellicantur, ſummique oboriuntur cruciatus, *præcipitatione* poſt ſubſequente, unde *tophorum* progenies.

Dico itaque deponi naturaliter, circa carticulos & oſſium internodia, materiam quandam Salinam, (quam alxaliſatam Cl. Willis, bene vocat,) pro horum nutritione, & quidem ipſi Veteres oſſibus nutriendis, *materiam terreſtrem* aptiſſimam dixerunt, proptereaque iiſdem *melancholiano* deſtinarunt: *Materia* hæc, ſi nimis *fixa*, & inter volatile & fixum medium non ſervet, circa oſſium internodia depoſita, horum cavum, vel difficilè, vel non ſubintrat, ſed aggeritur & cumulatur: huic ſi poſtmodum accedit *liquor acidus*, mutua oboritur lucta: *Acidum* enim cum *alxali* commiſtum effervefcit, uti experientia teſtatur. Illud modo ſupereſſe videtur unde *acidum*, quod cum materia hac Salina commiſcetur, ſuppeditetur: Nodus non facilis ſolutu: Equidem ſi *Williſii* placeret annuere opinioni, res jam eſſet deciſa, cum in *liquorem nerveum* aceſcentem, præcipuam ille coniiciat culpam: Verum majori lite adhuc confligandum habet cum turba, quam *Sylvii Succus pancreaticus*: hujus enim exiſtentia tantopere non amplius in dubium vocatur, propter ductum ex pancreate manifeſtum, illius autem maximè, paucíq; ſunt quibus adeò felicibus eſſe licuit, ut liquorem nerveum colligere potuerint vel videre: *Succi pancreatici* cum *bile* ad articulos depoſitionem, ſumme dubiam & diſputabilē eſſe ſupra monuimus: Unde quid in hac Authorum litigatione ſentiendum, ambigui merito hæremus, nihilominus priori ſententia quæſtionem melius decidi poſſe autumantes, ſi nempe, quæ Clariſſ. hic *Vir* de *liquore nerveo* degenere intelle-

xit, nos de spirituum animalium dyscrasia acescente intelligamus, quæ sententia suo non caret fundamento: neque enim spiritibus, ut pote ex sanguine temperato progenitis temperiem attribuere, absurdum judico, quicquid demum alii obganniant, Hanc autem esse Salem volatilem, vel ipsa æetherea spirituum natura, à Veteribus hisce adscripta, sufficienter probat, Si hæc in acescentem transit, (transit autem facile) en semen masculinum, pro fæminini, circa articulos depositi, fœcundatione, maxime congruum: *Dico transire facile*, quoniam massa sanguinea salino*fixa* existente, spiritus animales destituti volatili, quod sibi pro sua natura adsciscunt, & quo quasi nutriuntur, à volatilitate in fluorem degenerare, sicque acidam naturam induere necesse habent: Hanc autem spirituum δύσκρασιν esse accusandam, probatur ex *dolore capitis, vertigine*, aliisque symptomatibus, quæ plerumque paroxysmos arthriticorum præcedere solent, quæq; symptomata forte Fernel. moverunt, ut omnem arthritidē à capite derivarit: Probatur dehinc ex cura, quæ *volatilisantibus* precipue, *diaphoreticis* & diureticis, iisque quæ *acidi* cum *alcali* vitiosas commixtiones corrigunt & tollunt (Salia nim. prius ab acido ligata, massæ sanguineæ restituendo) perficitur.

De *causa antecedente* arthritidis prolixiori mihi esse non licet, ne in librum excrescat epistola: In *hæreditaria* dispositione, causa antecedens multa inquisitione opus non habet, seminia enim Salina copiose in utero massæ sanguineæ communicata, de hac satis testantur: Ad *acquisitam* autem plurimum contribuunt errores, qui in sex rebus non naturalibus committi solent, de quibus singulis videri possunt authores: Hoc unicum coronidis loco subjicio, ipsos Veteres per *materiam tophaceam*, sententiam nostram insigniter confirmasse, etenim, quam illam naturam aliam, si non Salinam, redolet? neque enim pituita, proutcumque viscida concipiatur, in tales tophos, calculis omnino similes concrescere neque quodnam illud sit, quod concretionem hanc, (quam nos per *præcipitationem* ab *accido* factam ad sensum explicamus) efficiat monstrari potest: gelatinosa facilius fiet pituita, quam calculosa: Melius adhuc egerunt illi, qui humorem biliosum accusarunt, quia & cholericorum dispositio & hujus ipsius humoris natura, de qua superius, semen huic malo fœmineum proxime & remote conferunt: Sunt qvidem haud pauci, qui bilem alkali continere negant, sed perperam, vidimus siquidem hac ipsa septimana, bilem bubulam, affuso spiritu nitri, & ol. Sulph. coagulum in fundo exhibere, quod affusione Salis vrin. Vel ol. Tartari minime habere licuit: Id adhuc mirari subit, unde pus in abscessibus arthriticorum vel podagricorum, aëri expositum, in calculos concrescat, hocque Galen. adjumentum afferre posset, humorem vid. quemcunque, etiam absque accidi commixtione, coagulari posse: Ast facile rem solvent ii, quicunque ipsum aerem acido constare ajunt, à quo hic effectus producatur, neque enim vel spiritus nitri destituitur acido, aërem autem nitrosum esse quis negabit?

OBSERVATIO. III.

Calculi ex articulis eruti.

MIrum non est calculos in Articulis fieri, quorum multos, disruptis articulorum juncturis, meis oculis vidi. *Schneiderus l. de catarrhis special. p.* 608.

SCHOLIA.

M*Irum non est calculos*] Arenulas *Platerus* lib. Observ. in hepate deprehendit: Apud *Ioh. Matthæum* in consil. Tartarus, seu calculus, non solum in renibus & vesica, sed partibus etiam principalibus sedem figit, quod *Fachsius* erudite monuit: *Maximilianus* ij. Imperator, qui Podagra laboraverat, in ipso corde calculos habuit, qui post obitum reperti fuerunt: Dom. de *Palvveiller* in capite & vesica fellis calculos habuit: In renibus *Alberti* Ducis Bavariæ magni calculi reperti fuerunt: Straubingiæ *Michael Bauur*, calculos ex pulmone per tussim ejecit: mirum igitur calculos quoque in articulis fieri?
Idem.

OBSERVATIO IV.

In quodam Arthritico summa Renum flacciditas & exilitas reperta.

ILlustr. N. doloribus Arthriticis diu multumque fuit affectus, tandem in Icteritiam & Hydropem incidit lethalem.

Defuncti corpore aperto, Renes flaccidi & adeo parvi inventi, ut magnitudinem nucis juglandis vix æquarent. *B. Timæus Observat. lib. 3. cap. xxviij.*

SCHOLIA.

HInc conjicio Arthritidis, juxta & Ascitæ causam in renibus potissimum fuisse, quatenus ob vitiosam constitutionem serosum humorem minus sufficienter attrahere, secernere & excernere valuerunt: urinas enim reddidit parcissimas, etsi largius biberet. *Idem.*

Renes]

Renes] Arthritis cum Nephritide necessitudinem adeo conjunctam habet, ut utrique affectus, quasi ejusdem originis essent, sæpissime concurrant: quippe nullus fere isto morbo laborat, quin etiam huic obnoxius reperitur: Porro inveterata Arthritis concretiones lapideas in articulis, quales Nephritis in renibus excitare solet, hinc verisimillimum existimo Nephritin à simili, seu prorsus eadem causa quam pro arthritide assignavimus, exoriri nempe materiam salino fixam, à sanguine in renibus depositam, cum humore acido per ductus nerveos illic subinde suffuso, effervescere, & ob id dolores nephriticos crebro induci, dein ab utraque materia, post effervescentiam coagulata, calculum formari. *Willis loco citato*

Tandem in Icteritiam & hydropem incidit.] Interdum accidit ob materiæ arthriticæ fluxiones suppressas, aut repercussas, modo ventriculi aut viscerum abdominis Tormina, modo Dyspnoeam, Asthma aliosve pectoris affectus: quandoque etiam Apoplexiam aliosve morbos soporosos aut convulsivos excitari: Ex quibus observatis obvium erit obiicere Arthritidis mineram non ejusmodi esse ac modo descripsimus, quia pars ejus salina, cum eadem sit quæ articulis nutriendis destinatur, exinde depelli, aut alio deferri vel deponi nequit: dein, quoad partem alteram, nempe *Seminum acidum* in loco assueto depositum, videtur illud haud facile repercuti posse, atque per se aut in via suppressum, aut alio translatum parti cuipiam haud valde nociturum: Verum enim vero, facile erit his referre, materia arthriticæ portionem acetosam, per ductus nerveos affluentem, repelli aut supprimi posse, eamq; aliis partibus suffusam mala sæpe gravissima excitare: Profecto *Liquor nerveus*, ejusque recrementa, cum partibus valde subtilibus & activis constent, à levi quovis obice, aut repulsu, in *poros* & fluxiones diversimodas adiguntur: Porro cum ista circa partes nobiles, vel intra ductus nerveos turgescunt, vel aliusmodi aliorum humorum particulis occurrunt, cumque iis effervescunt, affectiones varias aut dolorificas, aut spasmodicas cient, &c. *Idem ibidem.*

Phthisi] Arthritici ob sanguinis dyscrasiam Salino fixam, febribus minus obnoxii sunt: Cæterum à Phthisi, aliisque viscerum aut capitis pathematis gravioribus non omnino immunes degunt, quatenus tum sanguinis tum succi nervei recrementa in articulis non amplius deponuntur sed vel ad pulmones vel ad cerebrum transferuntur. *Willis ibidem.*

OBSERVATIO V.

Contracturæ digitorum, &c. in Arthriticis causa est Calx, spatia omnia occupans & ossicula secedere cogens.

ANno Domini 1670. fatis cessit perIll. Domin. Capitaneus Ammon, qui vitam suam longo spatio annorum arthritide excruciatus transegit, ita ut manibus & pedibus contractus remanserit.

Aperto cadavere, causam contracturæ digitorum tam manuum, pedum quam reliquarum iuncturarum indagans, easdem calce vulgo dicta plenas spatia omnia occupantis reperi, tanta quantitate ut ipsa ossicula loco suo naturali cedere necesse fuerit, unde dislocatio ossium digitorum, tam manuum pedum, & juncturarum facile inde colligi potest; cum senim tanta materia ad articulos transmandetur, ut mole sua prius nervos, membranas, tendines, obruit, & ad obeundas ritè actiones motui & sensui convenientes suffocet, tandem & ipsa ossa suo dimoveat. *D. Ioh. Iacob. Vene. Dobrzensky In miscellaneis curiosis anni* 1661. *Observ.* 65.

SCHOLIA.

NOtanda, historia quæ in *Plateri* observat. lib. 2. p.m. 150. reperitur: meminit is mulieris cujusdam Lucernensis in Helvetia, è nodoso pollice pedis sinistri, pugni magnitudinem excedente, calculos tephaceos, è quibus minimus piso major erat, plusque xx. supputatione illic facta, cum maximo dolore, successive reddentis: De causis ejusmodi Tophaceę materię vide eundem *Praxeos* l. 1. & alios.

OBSERVATIO VI.

In quodam Podagra diu vexato Lien exsuccus & omni pulpa carens inventus.

D. Dom. à Rapolstein in Alsatia degens cũ per multos annos podagra dira vexatus esset, tandem supremum diem clausit: A morte, quum exenteratum fuisset corpus, condituraque mumiata curatum, Lien inventus fuit plane exsuccus & omni pulpa carens, marsupii in modum inanis, sinistris hypochondriis affixos. *Ex observat. Iacobi Moccii Professor. Med. in Academia Friburgensi Brisgoiorum.*

SCHOLIA.

AN quia serum (cujus sedes Lien dicitur *Hippocr.*) ad artus demandatum fuit, quod Lien præ exilitate & debilitate non suscepit & attraxit?

OBSERVATIO VII.

Ischiadicum & Podagricum dolorem parientes humores circa finem medullæ spinalis congeruntur.

SI impotentia in solo crure oriatur ob læsionem cervicis, id tum demum fieri putandum est quando circa vulnus collectus humor, secundum longitudinem spinæ

descendit, & in finem medullæ ubi descensus ulterius non datur, impingitur: Solere enim hic humores detineri ex Ischiadicorum & podagricorum sectione demonstrat *Coiter* in observat. Anat. *Henningus Arnisæus in Observat. Anat. Observat.* 2. §. 10.

SCHOLIA.

H*Umor secundum spinæ longitudinem descendit.*) Multos videmus aut ischiade laborare, aut alio articulo, cum ne tantillum aut cervices doluerint, aut collum, aut guttur, aut claviculas, aut occiput: An vero credibile à capite tam efferum humorem, tam serosum, tam indomitum, ut nullos dolores in mediis viis excitet, sed solum cum ad articulos devenerit? Vt idem faciat quod lepus marinus, qui cum perreptet innumeras corporis partes, solos pulmones vlceret? Hoc non credibile, sic valere jubeamus *Fernelium*: Et non temere innocens caput medicamentis agitemus: Nam sunt qui dolent articulos, & nullus præcessit omnino capitis dolor; nec gravitas, nec aliud simile, *Ballonius Epid & Ephem. lib.* 1. *p.* 91. Ejusmodi sane dolor Ischiadicus aliunde quam ex capite arcessendus, vitiumque potius massæ sanguineæ inquinatæ arguit.

OBSERVATIO VIII.

Anatome Ischiadico laborantis dolore, In cujus coxa inventæ sunt glandulæ induratæ, pus concretum continentes.

VIdua P. *Auberti* patiebatur dolores atrocissimos in Ischio sinistro, qui sese ad extremum pedem porrigebant: Cum *dolor in coxa* gravior evasisset, & tumor in parte appareret, concolor tamen, tum etiam pars compressa multum doleret, nec non ægra dolores lancinantes in eadem perciperet per vices, vocati fuere Chirurgi qui abscessum profundum latitare asseruerunt: Sicque consilio habito pars aperta est caustico & scalpello, nullum pus effluxit: Post xv. dies ab apertione hydropica facta est, & tandem suffocata interiit.

Aperto cadavere, & secta coxa usque ad os, in loco apertionis inventæ sunt parvæ quædam glandulæ suppuratæ, quæ pus concretum continebant, ita ut non potuerit effluere. *Riverius Observat.* 53. *cent.* 2.

SCHOLIA.

C*Oxa.*) Coxa dicitur, & articulus ille omnium maximus quo os femoris coarticulatur, Et os illud magnum cum quo coarticulatur: quod os dicitur, aut coxa, aut os coxæ, est magnum, varias prominentias habens & perforationes, quod quidem cum osse sacro conjungitur per symphisim: Hujus suprema pars, quæ à lateribus tendit in partem anteriorem, & est superior pudendis, ea in regione quæ dicitur Ile, vocatur os Ilium: Pars media, quæ magnam habet excavationem, quæ recipit ossis femoris caput, dicitur Coxa, aut coxæ os peculiariter, quod quidem à regione pudendorum est, & per partem internam & imam habet processum acuminatum, tendentem sub pudendis, quasi utrinque venientes productiones sint in interfemineo congressuræ: propius autem accedunt ad sese in viris quam in fœminis, in neutris vero uniuntur: Ab hujus ossis suprema parte producitur in anteriorem corporis partem, supra pudenda, os quod in medio unitur cum processu alterius partis, cartilagine, & mox deorsum redit à latere pudendi in imam partem coxæ, & finit ita per forationem satis magnam quam hoc os habet, vocatur hæc ossis productio, os Pubis: Itaque os Ilium, & Coxæ, & Pubis, idem os est, verum prægrande, & quod tribus in partibus tria nomina accipere potuit: Hoc os coarticulatur cum Femore, atque ita in eo volvuntur crura, coalescentque cum osse sacro, & dictam magnitudinem, figuram & positum habens, simul cum osse coccygis munit, & commodum locum parat pudendis & podici: nam pudenda erumpunt inter os pubis & internos illos processus coxæ, & podex inter hos processus & os coccygis.

Dolor in coxa.] Sæpe tentatur dolore & articulus ille magnus, & ipsum coxæ os, & illi hærentes carnes: Articulus quidem, quia maximus profundissimusque est, & asperitatem etiam quandam habet, & interius, quasi in centro ligamentum quoddam, quod imbibit fluxionem, quam ob magnitudinem articulus recipit: Os vero ipsum, (ut ossa dolere possunt) & caro, & reliquæ partes, quæ illi hærent, quia posita sunt in ipso sordium confluxu: Nam per id os & urinæ & fœcum viæ decurrunt, & genitales, & illi proximæ sunt venæ hæmorrhoidales, præter venas & arterias satis magnas quæ in crura deferuntur: Has ob caussas solet hæc pars recipere multas variasque fluxiones, & ab omni fluxionis genere cruciari, nunc in articulo, nunc etiam extra, juxta os, aut ad interiorem partem, versus inguen; aut ad imam, ad interfemineum; aut ad posticam, ad nates: Sæpeque fluxio ipsa in pus abit, quod nisi tempestive educatur, sponte extra erumpens, fistulas eo loci facit, aut interius manens acerbius cruciat: Sic Eupolemo, 5. Epid. (cui coxa dextra dolebat, & inguen, & junctura coxæ proxima, quæ est ab inguine & anteriore coxæ parte) factum est pus in coxa, inter os ipsum & periostium: *Vallesius comm. in lib. 5. Epid. p. m.* 460.

Qui sese ad extremum pedem porrigebant.) Iis quibus Coxa dolet, aliquando dolor per totum crus producitur, secundum nervi longitudinem, aliquando idem stupet, ob nervos crurum, qui omnes juxta ipsum coxæ os ab ultimis lumborum vertebris decurrunt: præcipue vero ob ordinem quartum qui etiam est postremus, & maximus eorum qui descendunt à lumbis, quia cum tribus sequentibus sacri ossis nervis coalescit: Is enim simul cum arteria & vena magna, penetrat per foramen quod ex ossis Ilii & sacri coarticulatione, velut in hunc solum usum formatum est: Evenit igitur propter fluxioné, coxæ dolorem inferenté, aliquid in nervum redundare, aut à venis & arteriis, ac carnibus etiam multitudine tumentibus cum primis, atq; ob diversú affectionis modú, modo stupere crus, modo dolore affici. *Idem com. in sect. 6. lib. 4. Epid.*

Pars

Pars aperta caustico & scalpello &c.] Ob assiduum dolorem merito Chirurgus suspicabitur corruptionem subesse & pus, parabitque auxilia ad eam affectionem necessaria: Ea porro ex Hippocr. duo sunt, ustio & sectio, nam medicamenta sola in his raro sunt satis, ustio præterea est duplex, aut enim est penetrans usque ad ipsum pus, ut simul sit ustio & scissio, velut si cultello, seu stylo ferreo ignito pungas aut seces: Aut est Inustio, h. e. ustio vulnerans superpositam cutem, & crustam gignens, non penetrans tamen: Priori ustione, non minus quam sectione educitur affatim pus; Inustione non ita, sed ulcuscula fiunt, ut per ea natura demittat ea quæ ad internam partem colligebantur, Aut etiam quæ collecta erant paulatim trudat, interna expurgans: Prosunt etiam inustiones siccando, ut firmando partes quum sunt humidæ & laxæ, ac intercludendo viam fluxionibus, nimirum cicatrice durantur constringunturque partes: Hinc fit ut cum educere pus, quod in alto est volumus, ctione uti debeamus: Si pus malignum non sit, nec pars putredini opportuna, solo incisorio, Sin autem sit, ferro candente: quia ignis cohibet & exstirpat putrescentiam: Inustione vero uti tunc solum debeamus, quum fluxio nondum in pus mutata subest, aut mucores adsunt & laxitates partium, velut ligamentorum in dolore coxæ, & aliis articularibus: aut nisi forte quum sectionem non audemus facere, etsi alioquin eam petat morbus. *Idem com. in 5. Epid.*

Inventa sunt parva quædam Glandula.] Etsi in historia non designetur quæ pars coxa doleret, anterior vel posterior, verisimile tamen est illam circa Inguen doluisse, cum scil. flexuræ locum quo suprema femoris pars adducitur ad pudenda, qua parte sunt glandulæ copiosæ.

Ita ut pus non potuerit effluere.) Tum ob loci profunditatem, tum quia concretum erat; Eo vero sæpe perducitur malum, quia ægri non percipientes quid mali habeant, id parvi faciunt, neque se curandos Medicis tradunt, putantes se leviori aliqua de causa dolere, & expectantes auxilium temporis: *Empolemo* (de quo supra) post diuturnum dolorem inustæ sunt crustæ valde multæ, & illæ quidem exeuntibus escharis, ut in combustis fieri solet, factæ sunt magnæ & proximæ invicem: Qua in curatione, (ait *Vallesius* in comm.) duobus modis peccatum est, & quia sero jam est adhibita, quum æger præ debilitate non posset ferre, Et quod major quam pro facultate adeo debili: Non est autem faciendum quantum morbus petit, nisi etiam facultas permittat: Si agentur *Empolemo* non fuisset adhibita curatio tarda, sed opportune, antequam scil. quam debilitaretur; Et *mulieri* (de qua historia) priusquam pus concresceret, factum esset quod expediret, verisimile est hanc & illum servari potuisse.

Observatio IX.

Ischiadicus dolor ab abscessu ingenti ad rotatorem musculum femoris dextri exortus: Et atheromate sub musculo Psoa sinistro.

AMedeus, Faber lignarius, 40. annos natus, biennio variis morbis, ac postremo etiam dolore Ischiadico laboravit, & tandem extinctus est.

In dissectione, ad rotatorem femoris dextri ingens abscessus, humorem purulentum copiosissimum, supra libræ pondus continens, inventus est: hinc erosis articuli ligamentis, inhibitis etiam musculis, *Luxatio* quam passus erat æger: Deinde sub musculo Psoa sinistro, cui ren incumbit, quique in cruris interiorem partem infertur, ingens atheroma, ultra libras duas puris crassioris continens. *Fabritius Hildanus Observ. 71. cent. 1.*

SCHOLIA.

E*Rosis articuli ligamentis.*) Si in eo articulo, qui est ossis femoris & ischii, humor quidam acris colligatur, inde plerumque Ischiadicus dolor sequitur: Ligamentum si hac de causa laxetur, os à naturali situ parum recedit, & ægrum claudicare facit: Si os aut cartilago corrodatur: & vasa comprimantur, pedis atrophia, & aliquando totius corporis in sequitur: *P. Barbette Anat. Pratl. lib. 5: cap. 2.*

Observatio X.

Ingens coxarum dolor, ob os coxendicis corruptionem passum & erosionem.

ANtonii Iaceti filium novimus, qui cum ingenti dolore coxarum vexatus, in maximam primum debilitatem, tum & in mortem, nihil iuvantibus Medicis, nihilque conferentibus præsidiis, devenisset.

Inciso corpore inventus est pestifer humor in Coxa, quo magna pars ossis erosa, etiam in cinerem versa videbatur. *Benivenius de Abditis cap. 79.*

SCHOLIA.

P*Estifer humor &c.*] De virulentis eiusmodi humoribus, ossa erodentibus, & apostemata in iis producentibus egregie differit *Langius*, Epistola 42. lib. 1. Ex pituitoso, *ait*, sanguinis mucore, intra lacertorum velamenta & ossium panniculos, fungi, Græcis γόγγροι, adnasci solent: Nam ut Hippocr. l. 4. de artic. testatur, circa ossa contusa, fracta, aut quovis modo læsa, mucilaginosa accrescit pituita, qua, ut ipse ait, os fit morbosius: quæ adeo est tenax & viscosa, ut nec ullis malagmatis aut pharmacis maturari, aut ullis fomentationibus in halitum digeri possit: Hæc si sub ossis panniculo computruerit, & in ossium poros penetraverit, ossa sideratione aut sphacelo, quæ illorum caries est, diuturna putrescere, & non ferendo dolore ægrotos excruciari oportet: quæ nullis emplastris nisi sublata carne, ossa putrida celeg

cetiae aut serra excisa, aut illorum caries cauterio adusta fuerit, curari poterunt: Unde qui curam respuunt, gangræna vel herpete esthiomeno tandem pereunt &c. Medicorum autem plerique ignorant ossa, quantumvis solida, quasi phlegmone & apostemate quoque corripi posse: Quicquid sane nutritur, crescit, augmentatur, aut influxus recipit, id quoque putrescere, & apostemate aliquando turgere fatemur: At ossa, & præcipue dentes, qui quotidiana esculentorum masticatione atteruntur per omne ætatis tempus, quoque nutriri & refici certum est: Proinde Avicenna & Galenus suo periculo edoctus, dentes proprio dolore affici, apostemate quoque distendi asserunt: Et Hippocr. os sacrum empyemate quoque computrescere novit: Cujus putredine, & incredibili doloris tyrannide duos efflictim & diu maceratos, tandem contabescere & mori hisce oculis vidi: Sed ossa quoque influxus recipere, & abscessibus turgere, Galenus Hippocr. testimonio fretus, 7. aph. 74. probat, solers, *inquit*, natura, si robusta fuerit, excernendis superfluitatibus, etiamsi crassæ fuerint, per angusta foramina meatus parat, quando etiam per ossa abscessus fieri Hippocr. docuerit: Hi certe purulenti & acres rheumatum ichores, in ossium poris coacervati, quemadmodum Teredo vermis lignum exest, arrodit & perforat, sic hi eorum acredine ossa corrodunt, unde hic vitiati ossis morbus Græcis τερηδὼν dicitur: Galeno in lib. Defin. Teredo est à corruptione putrida ossium perforatio, ab accidente rosionum, quasi terebra vel trepanum dicta: Hanc ulcerosam ossium affectionem, sive mavis dicere putrilaginem, Avicenna ventositatem spinæ appellat, cujus causam ait esse humores acutos, os penetrantes & ipsum corrodentes, doloresque dolori juncturarum similes efficere: & hoc solo differre, quod hujus materia in carne & nervis, illius vero in osse consistit: At si hujus putrilaginis ichores, in ossium cavernis coacervati, confertim intra ossium panniculos eruperint, vel etiam aliunde, ut à cerebro, defluxerint, illorum viscositatis pars grossior intra ossium membranas, in tubera & gypseos quasi tophos concrescet: altera vero subtilior, sua acrimonia ossa & panniculos, arrodet & distendet; quorum panniculorum ratione ossa dolere, ac veluti terebra perforari videntur: Unde scite Archigenes, Dolores *inquit*, à membranis ossa circumdantibus, quos Græci ὀστοκόπους, ob penitiorem in lacertis, tendinibus & panniculis, qui ossibus adhærent, doloris sensum dixerunt.

Magna pars ossis erosa.] Si humor accerrimus putris erodat & cariem inducat articulo, Phthisin coxariam inducit, quæ sensim ducit ad interitum: Si ad exortum magni illius nervi, qui posticas pedis partes perreptat, humor influat, *Notha Ischias* excitatur. Si humor influat in acetabulum, & exorbitare cogat caput femoris, morbus hic in situ curatu difficilis, claudicationem tandem adferet. *Riolanus Enchir. lib. 5. cap. 3.*

OBSERVATIO XI.

Humores Ischiagram committentes aliquando in eo spatio, quod faciunt musculi, continentur.

HUmores in eo etiam ipso spatio, quod faciunt musculi sibi invicem accumbentes, sæpius inventi fuerunt. *C. V. Schneiderus lib. de catarrhis special. p. 908.*

SCHOLIA.

H*Umores.*] Terminum *à quo* aiunt quidam esse cerebrum & caput: Nos cum *terminum*, non privatum aliquod membrum, sed ipsam massam sanguineam esse arbitramur, *Terminum ad quem* edocent Medici esse illam Ischii commissuram; ac *Vias, per quas*, esse contendunt, vel partes subcutaneas à capite usque ad hanc Ischii juncturam, ut *Fernelius*: Vel extremam spinalis medullæ superficiem, ut *Rudius*: vel nervorum & tendinum tunicas, ut *Mercatus & Platerus*: Nos eas arterias quæ ad artus perveniunt censemus humores invehere: *hi in eo ipso etiam &c.* *Differentiæ* sunt attendendæ: nonnunquam Ischias quasi ex priore morbo efflorescit, ut ex colico dolore & vitio intestini: Hipp. 6. Epid. 4. Ex lue venerea, ex febre quartana, quotidiana, maligna continua, ut ea quæ critica esse videtur: Huic morbo alius sæpe jungitur, stupor, asthma, febris continua, lenta, ictertitia, malum hypochondriacum, femoris luxatio, tabes & claudicatio miseranda, erosio & caries ossis: In consultissimo viro D. Taubmanno I. V. Prof. adeo patente ulcere non musculorum modo carnem & tendines, sed etiam ossa partim consumpta & putrefacta, partim cariosa adinveni: Nunc alia denique Ischiagra est vel magis Humoralis, vel magis tabulosa, qua lapidosa corpuscula increscunt: Suppurationem aliquando fieri scribit Hippocr 5. Epid. Ipsius vero duratæ & calculosæ materiæ meminit Galenus. 10. K. T. cap. 2. Negant Rhazis, Capivaccius, Mercurialis, Obsistunt vero experimenta, cum ipsi lapilli, figura seminis napi, teste Schenckio l. 3. observ. 55. incisa vena tali externa, cum sanguine ferventissimo ubertim emissi fuerint.

Idem.

OBSERVATIO XII.

Ischiadicus dolor sequutus tumorem circa mesenterii exortum genitum.

BEnjamin N. ex lapsu ab equo circa regionem lumborum contusionem passus est, hinc dolor Ischiadicus &c. Circa mesenterii exortum ingens apparuit tumor, ab appendicibus diaphragmatis superne, ad os coccygis inferne ad umbilicum usque protensus, vertebris lumborum firmiter adhærens: in sua mole aortam, venam cavam, plexus nerveos &c. continens. *Vide lib. 2. Tit. de Phthisi.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

Circa Mesenterii exortum) Per arterias cœliacam & mesentericas potest fieri peccantium humorum metastasis, ut dolor mesenterii & ischiadicus se invicem excipiant. *Rolfinccius Dissert. Anatom. lib. 6. cap.*

Observatio XIII.

Coxendicus dolor ab utero gangræna affecto.

Mulier fluxu muliebri vexata, accedente febre, de vehementi alterius coxæ dolore conqueritur, qui ad extremum usque calcem porrigitur: His accessit uteri gangræna. *Vide lib. 3. Tit. de Fluore muliebri.*

SCHOLIA.

Coxendicum dolorem uteri caussa accidere pluribus in locis tradit Hippocr. & primo cum is repletus in tumorem se effert, *lib. de locis.* 2. Si is transversus fuerit, *1. de nat. mul. & 2. de m. m.* 3. Si ad ventrem vergat, *1. de nat. mul.* 4. Si ex partu inflammationem conceperit, *1. de m. m.* 4. Si ad medios lumbos se convoluerit. *2. de m. m.* 5. Si ad coxendicem decurrat *ibidem,* 6. Si in sinistram partem inclinarit, *ibid.* 7. Ex fœtus corruptione. *6. Epid. 1. 1.* 8 Si genitura continuo cursu defluat. *1. de m. m.* Et 4. Epidem, Anui coxæ & cruris dolores ab utero oriri videbantur. Ex uteri autem morbis, ait *Vallesius comm. in text. 1. sect. 1. 6. Epidem.* in coxam fieri abscessus, non quidem necessarium, consentaneum tamen est, quia is est articulus maximus, & qui plurimarum partium solet excrementa recipere, & habet cum utero maximam & viciniam & rectitudinem, adeo ut quum contorquetur soleat in coxam incidere, ut in aphor. dicitur: Cum igitur uteri morbus producitur, rationi consonum est in coxam facere abscessum: *Hactenus Vallesius.* Polemarchi quoque uxori, lib. 5. & 7. Epidem vehemens coxendicis dolor contigit, cujus caussa fuere minime profluentes menses: Idem accidisse vidi anno 1670. in uxore Typographi Genevensis, nomine Chayer, cui mense Decembri à partu substitere lochia, atque ipso, quo enixa est die, gravem Ischiadicum dolorem patiebatur, ad pedes usque protensum qui per gradus ad femora, hinc ad genu, postea ad pedem imum detrusus est, fotibus, cataplasmatis, & in malleolo utroque sanguinis missione intra tres hebdomadas desinens.

Observatio XIV.

Gonagra laborantis Genu dissectum exhibuit sanguinem crassum, adustum.

Dom. de Abbenbrouk (*de quo Tit. de Phthisi lib. 2.*) cadaver priusquam inciderem, palam protestatus sum quod occasio mortis non ex genu tantum, seu arthritide fuerit &c. Pulmonem enim putrefactum deprehendi, Aperto autem genu, quod inflatum erat, nullo tamen pure existente, sanguis crassus biliosus, adustus, cum multa nigredine sub finem effluxit. *Forestus.*

SCHOLIA.

Sanguis crassus, biliosus, adustus) Coxendicis morbum Hippocr. lib. de Aff. & fieri ait quum bilis & pituita per sanguifluam venam incubuerit, & sanguinem in ea existentem compegerit & morbosum reddiderit: Assentiendum est, *ait Pr. Martianus in comm.* Hippocrati asserenti materiam doloris per venas sanguifluas ferri ad partes in quibus excitatur dolor: quas quidem sanguifluas vocat ad differentiam arteriarum: Quamquidem sententiam verissimam cognovi per ea quæ observavi in Cæmentario quodam hoc morbo laborante; qui dum à vehementia doloris afficiebatur (idque per quosdam paroxysmos contingebat) venæ omnes per exteriorem partem læsæ coxæ & cruris disseminatæ, mirum in modum intumescebant, remissoque dolore subsidebant statim, nec earum apparebat vestigium: In hoc igitur consistit essentia veri coxendici morbi (nec non podagrici, saltem Gonagrici) quia dolor vagus per crus totum, modo huc modo illuc consistit, fitque à materia per venam coxariam discurrente: Vnde evenit ut plures partes, & inter se distantes dolor infestet, quia ubicunque sanguis ille morbosus constiterit, ibi dolorem facit: In eaque remedia adhibere jubet Hippocr. quæ sanguinem illum coactum emolliendo dissolvant & diffundant: Hinc patet in quanto errore versentur illi, qui doloris extensionem in hoc morbo ad nervos referunt, qui à spinali medulla juxta coxendicem, à summis natibus per femur & crus totum ac pedes disseminantur: certum enim est hanc doloris extensionem, per solam irradiationem, absque materiæ concursu ad partem dolentem minime fieri, alioqui dolores nervosarum partium semper communicarentur omnibus particulis ad quas propagantur nervi: Nec est verisimile materiam doloris per nervos densissimos ferri ad partem adeo remotam, in qua dolor excitatur, quia id absque convulsione non contingeret.

ANA-

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI QVARTI.
SECTIO IX.
De Lue venerea & Plica Polonica.

OBSERVATIO I.

Plurimorum Lue venerea laborantium venæ pituita infarctæ, nec non musculosæ, quæ doloribus afficiuntur. 1. *Infectorum Lue partes internæ vlceribus quandoque & Abscessibus scatent.* 2. 3. 4. 5. *Vitiosus humor in cerebro repertus.* 6. *Sæpe reperitur in cranio eorum qui graviter laborarunt dura & concreta crusta illi adhærens.* 7. *Caries cranii reperta* 8. 12. *Gummata duræ matri innata.* 9. *Exostosis cranii ab humore inter diploas contento* 10. 11. *Ossa ex crebro vsu medicamentorum mercurialium friabilia reddita* 13. *Duorum spondylorum caries.* 14. *Ossium pectoris caries cum abscessibus in vicinia.* 15.

§. 1. PLVRES homines mortuos in hospitalibus secui qui viventes morbo venereo laborabant, in quibus venæ per universum corpus plenæ erant pituitosa materia alba: quæ pituita in quantitate longe superabat sanguinem: Et loca etiam dolorosa madebant eadem materia pituitosa: Imo in aliquibus omnes lacerti madebant ista jam dicta materia, & veniæ quoque (vt dixi) repletæ erant illa materia. *Nicol. Massa Epist.* 30. *tom.* 1.

SCHOLIA.

QVærunt aliqui num hæc labes absque sudore curari possit? quibusdam affirmantibus, quod lues abditæ qualitatis soboles sit quæ alteratione solum domettur: At soli indicationi curatoriæ hic attendendum non esse, sed & præter vatoriæ, quæ à causa sumitur, ostendit impuritas illa sanguinis, per musculosum genus quoque diffusa, quæ vix commodiori via quam hidroticis exhauritur, hæc enim crassos humores fundunt, colliquant, quaquaversum dispellunt & foras per habitum exturbant: Eum in finem congruit salivatio artificialis, quæ excrementitios ejusmodi humores ex toto corpore per arterias & salivales oris ductus facessere jubet.

§. 2. Fuit iuvenis qui maximis tenebatur doloribus lateris dextri: Nullum ei remedium proderat: postquam vero mortuus est, animadversa est cicatrix circa genua, unde facta conjectura eum Gallico morbo laborasse.

Aperto corpore invenerunt quod morbo Gallico etiam interius laborasset: in diaphragmate videbantur maximæ pustulæ: ubi autem fuit dolor maximus dum viveret, ibi stomachus habuit cavæ manus instar pustulam, & in superincumbente cavo epatis, similem aliam pustulam, ut una alteram comprimeret. *Ex Schedis Gesneri.*

§. 3. Annotatione dignissimum est quod monet *Fernelius*, non in externis tantum & conspicuis partibus figi malum, verum etiam internas corrumpere: visa enim sunt in apertis cadaveribus fœda vlcera & pustulæ in ipsis visceribus: haud secus ac exanthemata per morbillos eadem afficiunt: Novi ego plures quibus ex variola magna non solum trachea sed & Pulmo ipse fuit exulceratus, *Ioubertus lib. de Variola magna cap.* 4.

§. 4. Plerique viri gravissimi, quales sunt *Alexan. Benedictus* lib. 23. de morb. Cur. *Fernelius, Ioubertus Gesnerus, Bernardinus Tomitanus* lib. 2. de morbo Gall. cap. 13. certos nos fecerunt vita Siphylide defunctis consectis, viscera quælibet, nullis exclusis, reperta tum phymatis tum abscessibus, tum ulceribus fœda, non aliter quam extimo corporis habitu

habitu papulæ, collectionem, tubercula: Quæ mihi admirabilia quondam visa, comperi mox omnia quam verissima: Etenim in valetudinario syphiliis decumbentibus, si quod aliud, refertissimo, ex his qui conspecti fuerant illo morbo laborantes, complures offendi quibus exulcerati tum œsophagus tum trachea. Quibus item pustulosus Pulmo, pustulosum Jecur: apostemodes vero prostatæ sunt adversi. Fuit autem & cui repertum est sinistrum vas deferens spermatis, qua super interfemineo ad penem inflectitur, sub ejus loci glandulas interiores aliqua parte demersum atque sepultum: Cum autem eidem homini bubo Syphilicis ulcerosus fuisset adversus, prompta fuit omnium opinio, & ejaculatoria, nedum glandulas syphilios istos abscessus expertas, quod hactenus nemo prodidit eorum qui novas observationes medicas descripsere. *M. Aur. Severinus de Abscessuum rec. doctrina pag.* 278.

§. 5. Non in externas duntaxat, quæ sub aspectum veniunt, verum etiam in interiores quasque partes, ipsaque viscera penetrat, quæ mortuis comparent pustulis ulceribusque fœda. *Fernelius l.2. de Abd.c.14. lib. de Luis curat. cap.*4. Omnium difficillime curatur quæ confirmata, quæ ossium carie, ac partium cartilaginearum exesione se prodit: quam in interioribus etiam visceribus ulcera & tubercula multa proferre in mortuorum corporibus dissectis notavi. *Idem ibid.c.*7.

SCHOLIA.

Hinc plurimi, *addit*, in hoc morbo, in aliisq; venenatis, captiosa, eaque admodum inani ratione falluntur, quod dum vident symptomata cum humoris cujusdam vitio insultare, nihil præter humorem inesse putant, nihil majus animo concipiunt neque acriore illa animi acie perscrutantur num aliud quippiam in humore subsit in quo præcipua affectionis causa consistat: quale proculdubio si sensu non cernimus, oportet certe ratione & intelligentia comprehendere, &c.

§. 6. Vitiosus humor ex osculis venarum cerebri aliquando exit & exudat, qualem *Alex. Trajanus Petronius* in eorum cerebris reperit qui lue venerea perierunt. *Schneiderus lib.2. de Catarrh. cap.*10.

§. 7. Testari possum me in dissecto capite medio, inter duram meningem & totam cranii basin spatio, duram, concretam & siccam crustam, cranii ossibus tenaciter adhærentem, altam tamen, deprehendisse: ac talem sæpius in insigniter lue vexatis venerea nostro sæculo; ex virulenta materia huc protrusam eodem loco concrescere, experientia habeo compertissimum. *Falkenburgius apud Magnenum de Tabacco p. m.*129.

§. 8, Anno 1636. *in cranio* juvenis, qui paralysi extinctus, undique tempora versus à lue venerea *caries*, utraque membrana ei tenacissime adhærente: debilitato nempe calore naturali, credibile est nervos ita fuisse relaxatos ut gravissimus inde subortus fuerit affectus. *I. Rhodius centur.* 1. *Observ.* 34.

SCHOLIA.

In *cranio caries*] Quæ si circa suturas contingat periculosior est, notante *Marchetti* in sylloge observat. Med. Chirurg. XVI. Vidi *inquit*, in laborantibus gummate Gallico supra suturas, corrosis à venefica qualitate pericranio & cranio, atque destillantibus ichoribus in eo genitis, supra duram meningem, subortam convulsionem & mortem. Imo ab eadem carie enatam Epilepsiam observavit *I. Vdalricus Rumlerus* in Sartore Veneto, morbo Venere extreme laborante, qui ob exesam calvariæ partem posticam in epilepsiam sæpius incidebat, à qua tandem interiit.

§. 9. Nec miranda cranii caries: in theatro enim anatomico Patavii anno 1651. à V. C. A. Molinetto aperto capite rustici lue venerea inquinati, tria gummata candida inhærebant duræ membranæ, pia illæsa, cujus vestigia in calva corrosa erant conspicua. Talia etiam tradit *Mercatus* de morbo Gall. lib.2.c.6. *Rhodius centur.* 1. *Observ.*33.

§. 10. Nonnunquam inter duas cranii tabulas transcolatione quadam humor colligitur, qui tractu temporis vitiatus, acerbissimos cruciatus inducit, quod sæpius accidit in lue Venerea, inveterata, & tum Exostosi quanam cranium protuberat. *Riolanus Enchir. Anat. lib.*5. *cap.*7. *Rolfinccius Dissert. Anat. lib.*2. *cap.*11.

§. 11. Nuper dum mulierem quandam morbo Gallico interemptam resecaremus, caussam morbi perquirendo ossa sub membranis suis integris tumentia, & ad medullam usque suppurata invenimus: ea duntaxat ratione quoniam & ipsa nutriuntur, & abscessibus ob id afficiuntur. *Al. Benedictus lib.*1. *cap.*6. *Anat.*

§. 12. Ossa capitis erodi frequenter contingit sub iis tumoribus qui Luis symptomata habentur, quorum plerique ad atheromatum, alii ad meliceridum naturam accedunt: qui si diu incurati permanserint, os quod subest corrumpitur ac cariosum redditur, Imo & aliquando abscessus gignuntur. *Dodonæus annotat. ad caput dictum.*

§. 13. Ex relatione Medici cujusdam habeo Chirurgum quendam, ob crebrum usum medicamentorum mercurialium mortuum, ossa habuisse plane friabilia. *Libavius Tract. de igne Natura. cap.*30.

§. 15. A me dissectum cadaver in nosodochio incurabilium, hominis lue venerea commortui, cui reperta sunt ossa pectoris & juguli, & aliquot costarum insignibus tumoribus exaltata, quibus subinde ruptis apertisque, puris graviter olentis nonnulla portio manavit, quo demum exhausto, patulus & cavus ossis sinus apparuit. *Phil. Ingrassias lib. de Tumoribus.*

Observatio II.

Iecur ratione morbi venerei ulceratum. 1. 2. 3. 4. 5.

§. 1. HOc vitium Aëtius nuncupat colliquamentum, quia emaciatur & velut colliquatur totum corpus: Est autem ulcus Jecoris nil aliud quam soluta unitas Jecoris, ex erosione producta: potissimum succedit inflammationi, qua ad suppurationem perducitur: potest autem fieri citra inflammationem prægressam, ex acribus succis: Interdum vidi Jecur ulceratum ratione affectus Morbi gallici, ratione mordacitatis materiæ. *Capivaccius Pract. lib. 3. cap. 23.*

SCHOLIA.

HInc subjectum ipsius virulentiæ Luis in quo propria Luis substantia, ceu in fomite & principali domicilio reperitur, frequentissime esse Jecur statuit, quia hoc malum plerumque oritur ob veneris usum, in quo ratione motus & caloris, pori illius partis recluduntur, ut lues promptum habeat in jecur transitum: Hoc autem fomes esse ex eodem cognoscitur, si malum originem è coitu duxerit: si bubo sit circa inguen dextrum, si reliqua symptomata magis pertinent ad dextram partem, potissimum si sanguificatio læsa est.

§. 2. Aliquando Hydropici, ob Lienis enorme vitium, sectioni interfui, cui vultus ὑπόχλωρος, qualis lienosorum: Maximam adolescentiæ partem in Italia transigerat, ubi Syphilidis alumnum fuisse fama erat: Jecur quoad substantiam quidem & colorem suam servaverat incolumitatem, tunica autem omnino erat destitutum, ac tota superficies quasi à soricibus arrosa: Hydropis causam inde licebat arcessere, quasi ob frequentiam hydatidum, (quæ disruptæ serum vel lympham in abdomen deposuissent) ambiente tunica sic foret spoliatum; atque pro tempore, honoris ægri gratia consensum adhibui, Sed si inde origo hydropis (quæ in liene manifestissima erat) deducenda fuisset, vel superstites fuissent aliquæ hydatides, vel vitium non in tunica ambiente solum se aperuisset, sed in ipso parenchymate, quod illæsum omnino apparuit.

§. 3. Ex morbo Gallico in quodam juvene Romano, totam fere Jecoris tunicam ambientem vidimus erosam, de qua nunquam vivens conquestus fuerat. *Alex. Benedictus Practica lib. 13. cap. 23.*

§. 4. Existimarunt non inferioris classis autores morbum Gallicum consistere in soluta unitate Hepatis, quod falsum esse cognoverunt Anatomici, qui Hepata infectorum, marium & fœminarum, diligentissime secuere, neque ullam continui solutionem cognoverunt in eorum visceribus. Quanquam alii testantur se ex anatome percepisse jecur viri infecti, scabie & pustulis veluti quibusdam affectum: Atque ego memini vidisse meritricis insignis sectionem Patavii, cujus Hepar altera ex parte scabiosum pene totum erat, cùm tamen nil aliud intrinsecus aut extrinsecus appareret quod p.n. extaret, Ea dum secatur, extruditur Jecur, rei exitus summa cum attentione expectatur (constabat enim eam non semel tantùm, sed pluries morbo Gallico laborasse) Factum autem est ut intuentibus nobis nulla in visceribus noxa visa fuerit, præter scabiem in convexa Jecoris parte: Hæc autem etsi vera sunt, raro tamen id evenire testatur anatome & experientia, ad quam transmittendi sunt illi qui de hac re ancipites esse non desinunt. *Bernardinus Tomitanus lib. 2. c. 13. de morbo Gallico.*

§. 5. Anno 1624. Adr. Spigelio secante puellæ corpus annorum XII. quæ in valetudinario D. Francisci non maturescentibus venereis Bubonibus extincta, Hepar plane integrum, Ex quo planum fit non semper viscus hoc lue venerea infectis labefactatum. *Ioannes Rhodius centur. 3. Observat. 81.*

Observatio III.

In cadaveribus quorundam qui hydrargyrosin passi, mercurius repertus.

QUosdam vidit *Trajanus* ante obitum litu hydrargyrato inunctos, & quorum secto cadavere hydrargyrus copiosus repertus est, in cranio nempe, scapularum & brachiorum juncturis. *Ioh. Renodæus Mat. Med. lib. 2. sect. 1. cap. 15.*

Filia XII. annorum lue Gallica ex parentibus contracta laborans, variis multisque ex hydrargyrio præparatis, unctionibus adhibitis, neque ad salivationem, neque ad sudores, neq; excretiones pervenit, sed post annum in mense Martio, quo uncta fuit, suas operationes complevit, spuitione & superveniente diarrhœa virulenta ex hydrargyro contracta moritur.

Dissecto

Dissecto cadavere circa juncturas guttulæ tremulæ hydrargyri à me inventæ sunt. *Nic. Fontanus Respons. & curat. medic. p.* 100.

P. Castellus Med. Romanus in Xenodochio incurabilium Romæ, in illis qui post mercuriales inunctiones obierant, capitis tibiarúmque ossium cavitates argento vivo scatere deprehendit.

Idem in uxore Jurisconsulti, quæ frequenter inunctione ex hydrargyro usa erat, & in maximam capitis gravitatem devenerat, binas ejus uncias invenit.

OBSERVATIO IV.

In cadavere cujusdam lue infecti cuncta viscera nutritia sana reperta sunt.

QUoniam Jecur est omnium libidinum cupiditatúmque causa, perhibetur id sedes luis venereæ, Et tamen anno 1632. dissecui in Scholis Medicis Paris. publice cadaver scorti famosissimi, in quo deprehendi cuncta viscera nutritia sana & integra, absque ullo vitio: Cum tamen haberet cranium in diversis locis carie exesum, & Exostosin in tibia sinistra. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap.* 21.

SCHOLIA.

HInc inferre liceret Luem morbum esse habitus corporis, cujus suæ affectiones, citra labem interiorum viscerum.

OBSERVATIO V.

De Tricis, Seu Plica Polonica.

In eorum sanguine qui Plica correpti interiere Pili reperti sunt.

NOn sub cute tantum, imo etiam in ipsis venis Crines reperiri genitos, valde pungentes, & acriter vellicantes probat historia à *Slovacio* Medico Cracoviensi allata de Matrona, in cujus sanguine pilos vidit (quique affectum hunc ut curaret rogatus, respondit irrita fore omnia, versari enim matronam in eo affectu jam deplorato, qui sanguinem habeat omni ex parte pilis refertum.) Sed & omnium certissima testis *αὐτοψία*, & inspectio sanguinis ocularis eorum qui Plica correpti obierunt, quorum in sanguine pilos acres & stimulantes videbis. *Scultetus Trichiasis admir. p.* 52. *Saxonia Panthei lib.* 10. *cap.* 25.

SCHOLIA.

PLica est Pilorum sibi invicem junctorum adeo arcta intricatio atq; implicatio ut nulla pacto amplius discerni aut extricari possint à certa causa interna & præter naturã proveniens. Familiaris est hic affectus & quasi Endemius Polonis, præcipuè Russis, quorum infantes sæpe cum eo nascuntur: vidi tamen eam etiam Patavii in Germana, in cujus ædibus habitabam? Poloni duplicem statuunt Plicam, alteram masculam, alteram fœminam; hæc totum horribili spectaculo involvit caput, ita ut non tam capilli, quam aliquis Pileus congenitus homini videatur. Mascula est quæ propendentes aliquot ad instar funiculorum spiras habet: Hujus mali causæ sunt vitiosi & maligni humores, ob peculiarem loci, præcipuè Russiæ, aëris & aquarum genium ad caput ferri & in pilos commutari nati: quemadmodum alicubi aquarum vitio Brochoncelæ incolis adnascuntur. *Ioachimi Pastorii Florus Polonicus* lib. 2. cap. 14. narrat tempore Lesci Nigri Poloniarum Principis, in Russia rubra, à transeuntibus Tartaris immissis humanis cordibus, quæ veneno imbuerant, infectas aquas, nova morborum genera peperisse, quorum ut diu causa fefellit Medicos, ita soboles hodie quoque in inexplicabili Tricarum contage, quam Plicam vocant, creditur vulgo superesse; *Spondanus* etiam anno 1287. n. 10. ita scribit, Cæterum ne Russi quidem quanquam Socii, prorsus expertes malorum à Tartaris fuere: nam excessuri illi è Russia, ut est maliciosum hominum genus, atque incantationum atque veneficiorum gnarum, aquas omnes infecerant, exsectis captivorum cæsorum cordibus & præsentissimo veneno imbutis, ac verubus subter aquas defixis: unde plurimi mortales, cùm serius mali causa animadversa esset, miserabiliter extincti sunt: Idem ajunt *Brovius, Cromerus, Dlugossius*, aliique historici Poloni: Et concors in Russia traditio est Plicam ab illis aquis infectis esse derivatam: cui favere potest ipsius regionis temperamentum seu indoles, nam Plica laboranti caput radere in Polonia, perniciosum: in Tartaria verò, si quis Plica affectus eò deductus captivus fuerit, rasura minimè nocet, ob climatis benignitatem.

Defertur ista materia vitiosa & maligna ad Pilos, non per modum fuliginis, ex qua tantùm creduntur oriri Pili, sed simul cum sanguine, utpote quo pilos ipsos nutriri hinc manifestum est, quod pili hi intricati abscissi quandoque sanguinem fundant.

Est Plica symptomaticum quid, sed aliquando criticum, ortum ex materiæ istius vitiosæ expulsione versus caput: nam Plica nihil periculi ægris adfert, sæpéque sine ullo damno ad mortem usque circumfertur, id vero quod maximè ægrum infestat, est humor ille malus in corpore hærens, unde pili oriuntur, hic enim est qui gravissima illa symptomata efficit quæ jam enumeratum eo.

Incipiente Trichomate unus & alter cirrus in capite vel barba excrescit, cum vicinis sibi crinibus introrsum implicatus & densus, antequam is excrescat, vel etiam quamvis excreverit, modo tamen materia vitiosa in corpore redundet, ossa infringuntur, laxantur artus, membra conglobantur ac retorquentur, gibbi efficiuntur, pediculi funduntur, quibus caput ita oppletur ut nequaquam purgari possit: sed hoc non est perpetuum ut pediculi in Plica adsint, Narrat mihi Lovanii Ill. *D. Theodorus Skuminorius* Episc. Gratianopolitanus, se novisse nobilẽ Polonum

ferè sexagenarium in alba Russia, cui pars capitis Plica fœmina ad instar pilosæ pyramidis cirrata, nullum unquam habuit pediculum: quin è contrario si vivus pediculus capiti ejus imponeretur, moriebatur: Si cinni hi & cirri radantur intempestivè, humor malignus, & virus in corpus relabitur & ægros jam dictis modis torquet: Caput, pedes, manus, omnes artus, omnes juncturæ, omnes corporis partes exagitantur, ideo morbus hic Polonica lingua vocatur *Gozdiec*, quasi clavatus, quod corporis, capitis præcipuè, clavis confixi dolorem æquet, ungues aliquando, præcipuè in pedibus & maximè in pollicibus, scabri longi & nigri fiunt instar cornu hircini: Observatum est qui tales fasciculos implicatorum inter se crinium derasissent, vel ungues illos præscidissent, oculis captos fuisse, aut defluxionibus ad alias partes gravissimè afflictos. Purgantia usitata si exhibeantur, efferatur malum. Quidam cùm aliquot annis hoc genere mali cruciati essent, nec caput rasissent, sed omnem spurcitiem ac molestiam pertinaciter pertulissent, tandem virulentis illis cirris sponte sua decidentibus convaluere: consumpta scilicet tota illa maligna materia in capillos, quod de Mascula Plica intellige, nam fœmina est immedicabilis: Contrahitur hoc malum etiam per contagium, si quis aliquoties sibi imponat pileum sudore Plica laborantis madidum. *Plempius Tractatu de Pilis cap. vii. Vide Sennertum Pract. lib.5. part. 3. Sect. 2. cap. IX. Sylvaticum consil. 19. lib. 1. Tardinium disquis. de Pilis cap.9.& alios.*

Neopolitani, si extremi in occipite capilli puerulis suis cirri instar promineant excrescántque, nolunt decurtare: persuasum quippe illis audivi moriturum infantem seu Epilepsia seu febre pestilentiali, si pili illi occipitis abscindantur. *Th. Bartholinus Histor.94.centur.2.*

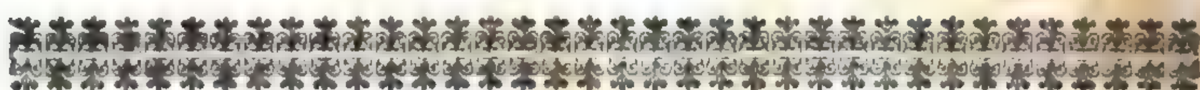

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI QVARTI.
SECTIO X.
De Morbis occultis, Chronicis, à Veneno inductis.

Observatio I.

Morbus occultus & diuturnus ob Vlcus sub altera cordis auricula. 1. *Ob callum induratum in cordis auricula sinistra.* 2. *Polypi reperti in vena cava diu ob morbum decubuorum.* 3. *In utroque ventriculo lento morbo extincti.* 4. *Sanguis coralliformis in venis lenta morte extincti repertus.* 5. *Languor diuturnus à lapidibus pluribus in Pulmonibus congestis.* 6. *Languor diuturnus à lapidibus pluribus in Pulmonibus congestis.* 6. *Diuturno morbo confecti cordis substantia absumpta, solo superstite involucro.* 7. *Morbus incognitus à lapillo in substantia Cordis contento.* 8. *Diu valetudinarius ob multiplicem viscerum omnium læsionem.* 9. *Morbus ignotus à vermibus in cerebro.* 10.

§.1. MEMINI quod Venetiis dum cadaver quoddam secaremus, quod fuerat hominis qui ex diuturno morbo tandem in quodam hospitali mortuus est, invenimus parvum sub altera auricula cordis ulcus, quod videbatur antiquum, aliquantulum profundum, purulentum & sordidum. *Victor Trincavellius de ratione curandi lib.6. cap.11.*

SCHOLIA.

LAborat plerunque cor ex intemperatura ab eo contracta, atque cuicunque tum compositarum tum simplicium differentiæ obnoxium est, cum materia & citra illam, sed ab ea nequaquam corripi potest quæ sequitur tumorem aliquem p. n. ut sunt inflammationes, scirrhi, &c. Nam ut *Galenus* 2. & 3. de præsagit. ex pulsibus retulit, cum ejusmodi tumores in corde oriuntur, concitantur adeo vehementia animi deliquia, statim inter initia, ut hominem omnino interimant: Quod quidem puto esse intelligendum quando in internis partibus & penitioribus oritur is tumor, alioquin enim memini quod Venetiis &c. (*Vide historiam*) Quodcunque autem fuerit illud ulcus, sive aliqua vomica fuerit, sive ex erosione, sive ex putredine, videretur rationi consonum quod si hæc pertulerit diu, possit etiam scirrhum aliquandiu ferre. Sed externæ, imo extimæ partes, non sunt tanti momenti sicut interior ejus substantia & ventres. *Idem ibidem.*

§.2. Inciso cujusdam cadavere, & viscera omnia vento plena conspeximus, Et in sinistro cordis ventriculo obduratum callum invenimus, qui nucis magnitudinem æquaret, Quare ut ventum mortis ipsius, Ita callum adversæ hominis valetudinis causam fuisse arbitrati sumus. *Benivenius cap.81. de Abditis.*

§.3. Jac.

§. 3. Jac. Knoll. adolescens xvii. annorum laboravit à calculo vesicæ, &c. Ejus venam cavam cum dissecuissem, corpora alba, pituitosa seu fibrosa, cavitatem ejus fere replentia reperi, qualia in diu decubuis, & à morbis chronicis sublatis sæpius vidi *Ioh. Iacob. Wepferus Exercit. de Apoplexia p.* 124.

SCHOLIA.

Ejusmodi concrementa reperta esse in venis magnis quæ cordi inseruntur, atque etiam in hujus auriculis *ait Idem* p. 277. Quo vero morbo sitextinctus non aperit: De iis pluribus in locis lib. præcedentibus ex eodem & *Willisio*.

§. 4. Vidit N. Polypum utriusque ventriculi cordis in quodam lenta morte extincto, respiratione sensim deficiente. *Vide lib. 2. tit. de Respiratione difficili.*

§. 5. Magna vis est venarum, quæ conceptum sanguinem coire nunquam sinunt, nisi fortasse ex *rara quadam & abdita* causa, Ex qua vidimus quempiam post diuturnum languorem de vita excessisse, cui *sanguis* universus *in venis concreverat*, adeo ut demum coralli modo fruticans eximeretur. *Fernelius Physiologiæ lib.6. cap.*8,

SCHOLIA.

Ex *rara & abdita morbi causa*] Mortem repentinam sæpissime accidere in Britanniæ Occidentalibus regionibus aliisq; locis, iis qui eruendo plumbo reliquisque metallis operam dant, refert *Malachias Truston* diatriba de Respirat. ut putentur halitu quodam ab orci faucibus egresso, morte nec opinantes opprimi, Causam putat esse quod vapor teterrimus ore haustus; atque pulmonibus exceptus pertranseunti sanguini manus injiciat, cursum inhibeat, ejus molem cogat, coerceat, figat, inspisset, constringat: Idque minus mirum videri illis, qui docente Ill. *Boyleo*, norint argentum vivum fusi plumbi halitibus momento fere temporis figi posse, & quidem pertinaciter: Tantis nempe viribus pollere Saturnum illum, ignavum alias ut videtur silicernium, ut ipsi Mercurio idem faciat quod Vulcanus Marti fecisse dicitur, illi enim quantumvis volucri & fugaci, levissimo negotio vincula format, compedes nectit, plumarum denique & alarum remigio spoliat.

Sanguis concreverat in venis] Sanguinis illam concretionem alii observarunt: *Platerus* Observ. lib. 2. pag. 505. ait in quodam febre hectica extincto, venas meseraicas sanguine crasso & concreto tumuisse, qui è majoribus venis coralli instar nigricans cohærens extrahebatur: *Ballonius* lib. 2. Epidem. p. 242. refert cuidam sanguinem nigrum ita concrevisse in venis, ut carbones illic impacti crederentur: Cuidam, inquit *Bartholin.* cent. 3. histor. 94. sanguis tam erat à melancholico humore exsiccatus, ut omnes venæ cordis, & ipsum cor à Chirurgo dissecari nequiverint: *Riolanus* in Encheirid. Anatom. l. 2. c. 27. testatur se aliquoties vidisse in febribus ardentibus malignis, concretum sanguinem intra venas, instar medullæ sambucinæ: Cui similem sæpe se deprehendisse eductum è venis maligne febricitantium asserit *S. Pauli* Digress. de Febrib. malignis §. 80. Idem adnotavit *Salius* D. de Affect. partic. cap. 4. Ejusmodi sanguinem ad coagulationem vergentem *Galen.* comm. in 3. Epid. 6. tit. 29. eductum vidit ab extenuatissima muliercula, cui post octo mensium menstruorum suppressionem, secandam curavit venam. *Quia scil. ipsius venæ eminebant sanguine plenæ, colore livida, cui ex rescisso vasculo liquida pici & colore & crassitudine emanavit.* Ideo pici similem & colore & crassitudine apparuisse dicit *Vander Linden* in Select. medic. p. 644. quia ille sero, sanguinis vehiculo, caruit, comparandus lentescenti & corrupto vino, vel etiam olei strigmentis. *Talem autem*, inquit Lindenus, *ardore fieri, non subito, sed paulatim depascente quicquid est chymosi in massa: Piceus vero*, addit, *sanguis non fit, nisi cum igne uritur occulto, quasi cineris dolosi: Tunc vero nigrorem concipit ex ustione biliosi: lentorem vero ex siccatione fibrosi quod est in sanguine: Spigelius* lib. 6. de corp. hum. fabr. c. 2. refert nonnullos à potu frigidæ, post vehementes corporis motus protinus suffocatos fuisse, *Arteria enim refrigerata valide sanguis coagulatus est, tam is qui in aorta fuit, quam ille qui in corde stabulatur: videmus enim secta vena sanguinem his crassum ac frigidum, nec nisi maxima cum difficultate prodiisse*, unde & præsentius remedium non datur iis quæ tenuitate partium sanguinis grumos dissolvunt.

§. 6. Anno 1624. Paterniaci Aventicorum cadaver mulieris diuturno morbo laborantis incidi, In cujus pulmone lapides quamplurimos, tam albi quam atri coloris reperimus. *Fabritius Hildanus cent.1. Observ.*29.

§. 7. Quidam diuturno morbo cum extinctus esset, nullam prorsus in eo portionem cordis, sed ejus tantum tunicam reperimus. *Telescius rerum natur. lib.5. cap.*18.

§. 8. *Hieron. Schreiberus* Martio mense anni 1547. in atrocissimum & incognitum morbum incidit, cujus causam præceptores ex nimia choleræ & bilis ebullitione profectam, & in colicos dolores transiisse existimabant: Cæterum cùm Majo mense vitam cum morte commutasset, nos abditam morbi causam indagare constituentes, dissectionem cadaveris aggressi sumus: In quo cum substantia Cordis dissecaretur, repertus est & excisus lapillus nucis muscatæ instar, durissimus, subnigricans, rotundus, & pondo drachmarum aliquot. *Ex observationibus Abrahami Murgelii, Medici Lindoensis in Miscell. curiosis anni* 1670.

§. 9. In cujusdam magni nominis viro, post obitum aperto corpore, hæc fuere observata: Scirrhi in dextra parte circa Hepar tres, quamvis ipsius tota substantia solito esset durior; In maximo sinu dexter ren jacuit, in quo duo lapides extitere, oblongus unus alter rotundus: In sinistro rene quoque oblongus repertus: Lien æquavit Hepar suo ambitu: Vesicula fellis 143. lapillos continuit, ex quibus duo fuere rotundi, reliqui ovali figura, sed minores: nonnulli adhuc multo minore: in Pulmonum dextra parte magna putredo affuit: Præterea triplex hernia, Omenti, Intestini & Aquosa, quæ caput humanum æquabat: semper fuit valetudinarius: Ex observationibus *Ioachimi Camerarii Noribergensis Archiatri.* in miscell. curiosis anni 1670.

§. 10. Beniventis cum multi ignoto morbo è vita discederent, tandem Medici hoc morbo interemptum inciderunt; & in hujus cerebro invenerunt vermem rubeum, brevem, quem cum multis medicamentis vermes occidendi vim habentibus occidere non possent, tandem frusta raphani incisa in vino malvatico ebulliebant, quo vermis occidebatur: atque hoc eodem remedio deinde simili morbo, quasi epidemico, affectos omnes curabant: Hæc in Cornelii Roterodamensis Medici libro inveni, qui apud Gisbertum Horstium in Nosocomio Mariæ consolationis Romæ septem annis ægris ut Medicus assistens inserviebat: *Forestus Scholio ad observat. 2. lib. 9. De vermibus in cerebro. vide alia exempla lib. 1. sect. 1.*

OBSERVATIO II.

Ignoto morbo extincti cadaver exhibuit cystin felleam bile vacuam. 1. Pancreatis apostema multos occulte perimit. 2. Lenta mors à Pancreate scirrhoso excitata. 3. Valetudinarii pars Iecoris concava fere absumpta reperta est. 4. Morbus incognitus à pulmonibus & hepate vesiculis obsitis. 5. A vesica fellea pluribus calculis obsita. 6. A pulmonum & hepatis putredine. 7. A rene uno, vesica, & cysti fellea sabulo & calculis obsessis. 8. Valetudinarius diu potu glacie refrigerato usus, Hepar habuit prorsus ambustum. 9. Morbus incognitus à Iecore lapide juxta vesicam obsesso. 10. A Iecore omnino putrefacto. 11. A mesenterii Glandulis duabus tumidis. 12. A vasorum mesaraicorum obstructione, Pulmonum circa dorsum inflammatione, Abscessu in rene. 13. Ab utero ulcerato, carne spongiosa in ejus cavo. 14. Materia serosa per umbilicum stillans, ab hepate scirrhoso & ulcerato. 15.

§. 1. NOn paucis è vivis erepti sunt, in quibus non alia interitus causa comparuit quàm quod folliculus bile omnino esset exhaustus, quasi fellis coacervatio sub Hepate ad vitam necessaria foret. *Fernelius Pathol. lib. 6. cap. 5.*

SCHOLIA.

VEteres tamen causam diuturnioris vitæ fellis vacuitatem esse dixerunt, argumento ex solipedum cervorumque genere deducto quæ felle carent & diu vivunt, ex *Aristot.* cap. 2. lib. 4. de partib. animal. Philosophi sententiam sequutus *Plinius* prodidit fel hominum paucis non esse, quorum valetudo firmior & vita longior: Idem testatur non omnibus animalibus fel datum: In Euboeæ Chalcide nullum pecori: carent eo quæ absynthio in Ponto vescuntur: quod verissimum putat *Dioscor.* cap. de Absynt. Ergo fellis collectio ad vitam inutilis: Contra *Nemesium*, Author Græcus lib. de nat. Homin. flavam bilem sub hepate per se, atque per aliud reconditam fuisse scribit: Nam ad coctionem conferre, & excrementorum depulsionem movere, simulque calorem quendam præbere corpori instar vitalis facultatis: Nec absurdum est, etsi *Vesalius* rideat fellis vesiculam suppositam & immersam fuisse Jecori, ut bilis contactu & afflatu, id à putredine vindicetur: Bilis collectionem in cysti ad vitam esse necessariam: id apertius convincit quod in hominibus strangularis, qui dum necem suam expectant per duos vel tres dies inedia sese conficiunt, folliculus nunquam felle vacuus apparuit, imo plenus & turgidulus: Neque in bobus qui per quatuor dies fame macerantur priusquam jugulentur, cystim bile exhaustam invenies: At eo temporis spatio tota bilis vacuari poterat, quum libertas meatuum adsit, intestino jejuno vacuo, sed compressâ vesicula ne guttam quidem humoris stillare & effluere semper observavi: adde quod fœtus utero adhuc conclusus vesiculam plenam bile habet. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 20.*

§. 2. Vidi plurimos à fato sectos qui perennibus querelis misere vixerant, quibus ingens apostema, saxeæ fere duritici Pancreas occupaverat. *I. Heurnius comm. in aph. 41. sect. 6.*

SCHOLIA.

PAncreas Apostematis & puris congestioni obnoxium esse ostendit *Franc. de le Boë Sylvius*, Pract. lib. 1. cap. 15. simulque indicia tradit quibus affectum esse dignoscatur, Exemplo mulieris viduæ, quæ ex animi mœrore in dolorem Lumborum gravem ac diuturnum, hinc & puris vomitum ad dejectionem spontaneam prolapsa est, restitutaq; post septennium iisdem ex mœrore animi grandi in dolorem Lumborum similem ac vehementem deducta est: Conjectans proinde ex superioris affectus narratione latere in loco affecto pus, ex prævia inflammatione productum ac collectum, exhibito vomitorio excreta primo die per vomitum puris satis bene cocti plusquam pinta, sive unciæ viginti, per alvum vero ejus bona quantitas: Uno autem alterove die interposito, iterari vomitorii beneficio, denuo puris aliqua, minor tamen quam prius, pars sursum deorsumque evacuata: atque paucis exhibitis cardiacis & putredini resistentibus brevi perfecte restituta. Ex Pancreate autem pus illud vel iccirco prodiisse putavit, quod illius situi locus affectus responderet: Quodque non semel post mortem in Pancreate offenderit pus majore minoreve copia collectum, nunquam verò in ulla alia parte, à qua via pateret ad intestina. Nec mirum facile pus inde effundi, aut apostemata crebro creari, quod, ex ejusdem *Sylvii* sententia, sanguinis vomitus ut plurimum ex Pancreate prodeat, propter vas aliquod in ipso à succo acriore apertum; qui sanguis nisi supra vel infra erumpat, in abscessum facile transit.

§. 3. In cadavere profratris mei *Nic. ab Hottinga*, 14. annor. pueri, lenta morte extincti, aperti, Hepatis Lienisve constitutio naturalis omninò observatur, cum tamen Pancreas verum, non minus quàm illud Asellii in mesenterio, scirrhosum omnino maximæque molis fuerit; accedente & præter alia plurima Intestinorum hinc inde coalitu, necnon Gangræna vera. *G. Blasius ad caput 4. Anatom. Veslingii.*

§. 4. Quidam Jure-consultus multos annos fuit valetudinarius cum malo colore: Mortuo inventa pars Jecoris concava fere absumpta; Lien vero pulcherrimi coloris, ceu Jecoris color. *Vesalius Fabr. corp. h. lib. 5. cap. 9.*

§. 5.. Quidam vir doctus scribit filios omnes *Laurentii Gadii* uno & eodem morbo interemptos, Et uno mortuo & dissecto plures vesiculas tum in pulmone tum etiam & in hepate adjacentes. *Marc. Donatus histor. mirab. lib. 4. cap. 18.*

§. 6. Bilis crassior, ac viscidior plerumque ita evadit ob humorem viscidum solum vel simul subausterum illi admixtum, unde non raro in calculos concrescit in folliculo fellis, ductu cystico hepatico, necnon bilario, ut id hyeme nonnunquam contingit bobus: Idem quoque bis observavimus in mulieribus longo morbo extinctis; Harum altera per sex septemve annos continuo laboraverat; In cujus quoque folliculo ultra xxx. calculi variæ figuræ diversique coloris fuere reperti, quos inter unus nucem moschatam magnitudine excellebat. *Fridericus Deckers Exercitat. Med. Pract. p.* 250.

§. 7. Dom. N. languit per 45. dies, nec manifestus erat morbus: Hepar totum putre repertum, Pulmones corrupti. *Ballonius Paradigm.* 174.

§. 8. Ill. Comes Arundelius affectu Medicis non satis cognito obiit, In rene sinistro calculus sat magnus repertus, cum minoribus: In vesica parvus: Vesicula fellis sabulo plena. *Vide tit. de Ischuria lib.* 3.

§. 9. *Bertus* in discursu Italico de Frigidæ potu cap. ultimo, nimium frigidæ potum non refrigerare, sed per antiperistasin magis incendere docet, ex visceribus illorum qui ex nimio frigidæ potu obierunt, quæ plane sunt combusta.

Sicut vidit in cadavere Principis cujusdam in aula Romana, cujus hepar prorsus erat combustum, non aliam ob causam quam propter nimiam potus frigiditatem: Nam cum juvenis esset, nive copiosa utebatur, in mensa sibi apponi curavit maxima glaciei frusta, præterea ex eadem scyphos sibi confecit ex quibus potabat, & pro singulo haustu novum scyphum: unde per universam vitam cum ægritudine conflictabatur, & adeo ardebant æstu interiora, ut sæpe fassus sit mali sui causam esse quod nihil invenerit quo satis refrigeraretur; Hinc fontanam aquam per canales in musæum derivavit, qua neque pro voto refrigerabatur, Et quanquam valetudinarius semper fuerit, minus tamen hyeme quam æstate afficiebatur.

Apparent in quibusdam hominibus res monstrificæ, qualis in *Augustino Barbadico*, Patritio Veneto, qui cum dissectus quod ex incerto morbo obiisset, inventus est lapis in jecore juxta fellis vesicam, grandior olivæ nucleo, Et quod magis mirum est, viridis ad nigredinem declinans, qui color durioribus lapidibus solum inesse solet: *Cardanus lib.* 8. *cap.* 44. *de rerum variet. Cælius Rhodiginus lib.*4. *cap.*17. *antiq. lection.*

§. 11. Dissecui cadaver cujusdam Cortigianæ Venetæ, octo mensium gravidæ, jussu Magistratus, ut vere sciretur num veneno aut alio morbo extincta fuerit: ejus enim leno fœtum jam à quatuor diebus in utero mortuum matrem enecasse certo affirmabat: Cadavere dissecto uterum plane à corpore liberavi: quo dissecto fœtum mortuum omnibus suis involu-

cris denudavi & singula diligenter examinavi, nullam tamen in illo fœtu mortis causam reperi: Unde ad reliquum cadaveris rediens, naribus aceto fortissimo & angelica bene munitis, ob incredibilem fœtorem, reliqua viscera contemplari volui, & 1°. intestina, deinde ventriculum, mox Jecur, quod plane putridum & fœtidissimum offendi, ita ut nullus assistentium ibi manere potuerit, & sic festinanter & quasi per transennam corde viso, reliquisque naturalibus & vitalibus instrumentis, unicum Jecur mortem attulisse certo pronunciavimus. *observatio Georgii Garneri Medici Austriaci.*

§. 12. Vir per x. annos de doloribus ventris cōquerebatur, qui eum ad tabem deduxerunt. Ego ad inquirendum ignoti morbi originem admissus, inveni binas mesenterii glandulas in insignem molem auctas, quæ renem sinistrum ita compresserant ut totus in pus abiret: Nullum illis in substantia vitium. *Vide tit. de Ventris dolore lib. 3.*

§. 13. Anno 1678. 1. Octob. filia mea *Martha Bonet*, 15. menses nata, obiit, prægresso sex septimanarum languore: commissa fuerat nutrici rusticæ in pago, bihorii spatio ab urbe dissito: unde redux, quod tertiana febre, tunc temporis epidemica, prehensa esset, cum insigni abdominis tumore: desiit febris, superstite abdominis intumescentia, cujus causa diu tinctura Rhei, &c. usa est: Comes vero perpetuus fuit languor, inappetentia, solius panis dulciarii, (biscuits vocant) appetens; extenuatio corporis, citra tussim, lotia effundebat fœtidissima; algor insignis, adeo ut à solius ignis præsentia incalesceret; Marcida tanden è vivis discessit.

Me annuente & absente corpusculum dissecuit Magister *Lud. Bailly* peritiss. Chirurgus, qui primo adipis omninodam consumptionem observavit, quanquam non omnino excarnes essent musculi tum trunci tum abdominis: 2. Jecur amplissimum erat, sed citra labem: Cystis fellis maxima, bile referta, quæ se ad circumsitas partes, alta flavedine tinctas diffuderat: 3. Splen omnino naturaliter se habebat, ut & 4. Pancreas, quod magnum, succi plenum. 5. Ventriculus, qui cum intestinis omnibus inanis, ad umbilicum usque exporrectus erat: 6. Mesenterium plurimis glandulis, fabam majorem æquantibus refertum: 7. Omentum pinguedine carebat, mediam duntaxat epigastrii regionem attingens, ad latus sinistrum convolutum: 8. Vena Porta, cum arteria cœliaca ac propaginibus sanguine turgebant. 9. Renes magnitudinem naturalem aliquomodo excedebant, vreteres sat ampli, sinistrum materia steatomatosa implebat; catheteris introductionem prohibens: in dextro repertus abscessus cum nigredine versus lumbos, Vesicam urina colorata, loturæ carnium similis, implebat. 10. Pulmonum lobi antici & postici admodum tumidi, Bronchia humore spumeo turgebant: anticis color nativus constitit; postici autem ubique fere lividi: Vasa eorum arteriosa & venosa sanguine referta erant: 11. Cor grande: 12. Pericardium humoris omnino expers: 13. Venæ azygos & intercostales admodum distentæ: 14. Cordis auriculæ maximæ, nec non valvulæ triglottides & sigmoides: Paucus adeps cor vestiebat & renes: Ventriculus suas rugas amiserat: Conjectura mea fuit, ex incuria nutricis casum in dorsum præcessisse, unde sequuta sit latens pulmonum posticorum inflammatio, ac Renis dextri abscessus. Ac præterea deficiente lacte, intempestive solidum cibum & uberiorem porrectum fuisse, unde expansio ventriculi & vasorum mesaraïcorum obstructio.

§. 14. Puella post casum de dolore colli conqueritur, hinc dorsi, tandem hypogastrii: Uterus ulceribus erat refertus, In cavitate ejus caro spongiosa reperta. *Vide lib. 3. de Graviditate falsa.*

§. 15. Hæc in viro quodam hujus urbis, cujus nomen erat Urbanus Valcker, notavi: Hic ex vitio Hepatis per annos duos maximos *dolores* perpessus est, nihil quicquam proficientibus medicamentis: Ex hujus umbilico sæpe materia alba & serosa & distillabat, qui tandem fatis concessit.

Post mortem aperto cadavere, hepar induratum, grande, & in gibba parte ultra triginta diversæ magnitudinis ulcuscula habens, inventum est: quæ aperta & dissecta similem, prout ex umbilico fluxerat, materiam, cum fœtore tamen aliquali conjunctam, fundebant: In parte autem cava, abscessus, vesicula propria inclusus, magnitudine ovi gallinacei deprehensus est. Lien solito minor; Renes, quoad substantiam carnosam in totum consumpti erant, relictis tantummodo involucris seu impedimentis. *Ioh. Frider. Heldenreichius in miscell. cur. ann. 6. & 7. p. 322.*

Observatio III.

Morbus ignotus ab insigni vermium copia intra Hepatis substantiam. 1. A vermibus juxta orificium superius ventriculi, & in intestinis ab iis perforatis. 2. In canicula à vermibus cucurbitinis in intestinis. 3.

§. 1. Intra

§. 1. INtra Hepatis substantiam cujusdam viri post mortem secti insignem vermium fœturam, Incogniti morbi causam fuisse refert *Cornelius Gemma l. de Divinæ Naturæ charact.*

SCHOLIA.

PEr experimentorum irrefragabilium demonstrationem stabilitam doctrinam, luculenter patet plerosque abditos, & Medicis incognitos malignantis naturæ morbos, utplurimum à virulenta quadam & peregrina putredine pendere, quæ cum tempore animata, uti in verminosam quandam atque intensibilem sobolem degenerat, ita peregrinam quoque exoticorum symptomatum, quorum causas difficulter assignant Medici, catastasin causant: quemadmodum enim nullum cibi genus adeo sanum est, quod non subinde hujusmodi verminosæ fœturæ obnoxium fiat, ita in corpore humano vix ulla vitalium operationum officina est quæ non interdum hac corripiatur: Et si universam Medicinæ disciplinæ historiam evolvamus, inveniemus non solum inter præcipuas humani corporis officinas, cordis, hepatis, cerebri, renum, splenis, vesicæ, stomachi, hujusmodi fœturam ex spuria putredine pullulasse, sed & in ipsis sanguinis canalibus, intestinorum voluminibus, miris variisque modis prognatam fuisse, ut intercutaneos recessus sileam, quos nullo non tempore, etiam in sanitate integra constitutis hominum corporibus hujusmodi scatere, acari, cimices, ascarides, pediculi, pulices sat superque testantur: Cum enim unanimi Medicorum sententia, morborum omnium causa sit abdita quædam inter occultos humorum recessus putredo, putredo vero omnis vel ad proximam dispositionem vermes nullis sensibus pervios generet: Pro varia vero humorum dyscrasia putredo pro combinationis humorũ malignantium lege varia, virus diversum; diversasque in operando vires acquirat, tales & fœturam inde pullulantem nancisci necesse est, tanto utique perniciosiorem quanto virus animatum inanimi violentius est: hæc siquidem pedetentim disseminata, primo humorum massam inficit, deinde serpendo viscera rodit, virusque per intimas corporis fibras spargendo, horrendis symptomatum paroxysmis, hominem paulatim ad ultimum vitæ exterminium disponit: Mirantur Medici in exoticis morborum quorundam constitutionibus, effectus pœne prodigiosos & præter naturæ ordinem evenientes, tentantur omnia nulla tamen spe salutis promovendæ relicta: qui si latentis inimici molimina rite dignoscerent, forsan in optatum tandem salutis portum per appropriata medicamenta infirmum constituerent: Sed sobolem ex propriis visceribus genitam subinde circumferimus, tantæ contumaciæ, ut ejus auxiliares copias si in uno loco prostraveris, easdem in altero mox repullulasse comperias: serpit enim cœcis vis insinuata latebris, violenti igne impetu omnia evertit & conficit, cum inexplicabili infirmorum afflictione, nonnisi morte terminanda. *Athanasius Kircherus l. de Peste cap. 8. Idem cap. 7.* Experimenta plurima adducit in dictorum fidem, Aërem, *ait*, Aquam, Terram, innumeralibus insectis scatere certum est, ope Smicroscopii animadvertendis, cujus ope omnia putrida innumerabili vermium insensibilium fœtura scatere cognitum fuit: 1. Particula carnis lunari madori per noctem exposita, in innumerabiles vermiculos, nullo visus acumine deprehendendos abit. Idem experiri licet in caseo, lacte, aceto, &c. 2. Serpens in minimas partes concissus, pluviali aqua maceratus, Soli ad aliquot dies expositus, deinde terra nychthimeri spatio sepultus & erutus, serpentulorum pullulantium multitudine scatet. 3. Salvia, non lota, foliorum asperitate extrinsecam superficiem totam opertam veluti aranearum textura, intra quam minutissima animalia comparent, ostendit. 4. Cariosus ligni pulvis immensam vermiculorum pullulaginem fovet. *Vide ibidem alia experimenta.*

§. 2. Virgo Nobilis annos nata xxxvj. filia Nobiliss. N. *le Fevre*, Domini à *S. Laurentio*, prope Catalaunum in Campania, Galliæ Provincia, per sex menses morbo Medicis incognito laboravit: Febricula tenebatur, cardialgia frequens molesta erat, insignis corporis languor, cum ventris torminibus, tandem corpore nequaquam extenuato subito occubuit.

Dissecto cadavere, vermium in intestinis agmen deprehensum est, à quibus perforata nonnulla reperta sunt: Causa vero subitaneæ mortis, & cardialgiæ, in ventriculo se conspicuam dedit, vermium enim agmen conglomeratorum circa orificium superius apparuit. *Ex communicatione Nobiliss. Dom. le Gras, defunctæ affinis.*

§. 3. Canicula educabat tres catellos, qui una cum matre eodem morbo laboraverant: Uno demortuo projectoque, ipsa quoque mater interiit: Nemine causam agnoscente, Anatomicus incidit, interanea dispecturus: Ecce secundum totam intestinorum prolixitatem, series aliquot cohærentium candidarum molecularum, cujusmodi cucurbitæ, aut cucumeris grana sunt, unde videtur fuisse unus ex iis latis lumbricis quos cucurbitales nonnulli appellant: Erant vero inferne quidem majusculæ duriusculæque, superne vero ita paulatim in minutulas molliusculasque desinebant, ut in summo tandem nihil nisi confusus albor appareret; Peireskius ergo, cum non placeret quicquid curando illi morbo proferebatur tam à Chirurgis quam à quibusdam Medicis, jussit, nescio quo ductus genio, afferri sibi theriacam è qua cum materiæ illi adhibuisset, observavit magno suo; circumstantiumque stupore, ipsam statim liquescere, effluereque in declive: Quapropter jussit catellis duobus, qui supererant, exhiberi theriacam, alexipharmacum efferatus: Ac alter quidem animam jam agens inter exhibendum extinctus est: alter vero adhuc robustior, remedio assumpto omnino convaluit *Gassendus in vita Peireskii lib. 2. pag. 189.*

OBSERV.

Observatio IV.

Veneno *interemptæ mulieris cor triplo majus naturali inventum est.* 1. *Ab hydrargyri haustu extincti sanguis coagulatus fuit.* 2. *Ab inunctione Mercuriali Pulmones lividi redditi sunt, muco obsiti, cor flaccidum evasit.* 3. *A veneno exhibito ventriculi pars ima excoriata, Iecoris superficies nigrefacta.* 4. *In iis qui assumpti Arsenici vim evasere, ventriculus à morte exhibuit latas & profundas erosiones.* 5. *Venenum corrosivum ventriculum quasi caustico inussit.* 6. *Puellulæ veneno interemptæ Iecur albicans repertum, Intestina flatibus turgida, Ventriculi os supernum erosum.* 7. *Oris ejusdem substantia interna erosa.* 8. *Pueri veneno extincti Iecur pallidum evasit, vesicula fellis aqua limpida plena reperta.* 9. *Veneni exhibiti falsa suspicio in quodam qui ob retrocedentes morbillos occubuit.* 10. *Veneni dati puellæ, opinio ab uteri strangulatu pereuntis.* 11.

§. 1. ANno 1596. septuagenariam aperui quæ veneficio tacta dicebatur, quod ipsum confirmavit autopsia: Etenim huic cor triplo quam pro consuetudine & proportione subjecti maius, adeo enim intumuerat parte sui dextra, ut universum thoracis latus dextrum repleret, distentum una pericardium: Ea parte qua auricula cordis dextra venam excipit cavam, ingens aneurysma in cava vena conspiciebatur: *Dissecta auricula dextra, reperta in ea materia concreta* coloris flavi, condensata admodum, Aperta vero vena cava, ipsoque corde, magna copia concreti plane sanguinis nigerrimi se effundebat: Nec solum illa cavæ parte qua cordi se jungit, sed & omnes corporis venæ concreto sanguine plenæ erant, Quod nobis suspicionem fecit venenum frigidissimum ei fuisse exhibitum, quod adeo extinxerit calorem ut sanguis congelatus fuerit: præterquam quod cordi adeo fuerit inimicum ut naturalem ejus conformationem perverterit: Aperuit venam cavam in lumborum vertebris, ubi bifurcata petit crura, at qui exibat sanguis, concretus erat: Mirum in vivente corpore sanguinem concrescere posse: Dissecta fuit hora pomeridiana secunda, cum eodem die hora 7. matutina obiisset: At caput non fuit apertum, licet videremus universam veneni vim in agone mortis ad caput translatam: Etenim facies mirum in modum inturguerat, labia tumida, palpebræ ita distentæ ut bulbi oculorum omni ex parte retracti intra orbitas essent: Tanta autem malignitas ac acrimonia veneni erat ut variis locis cutis faciei exesa esset, emanaretque sanies fulva. *P. Pawius Observat. Anatom.* 31.

S C H O L I A.

D*issecta auricula dextra, reperta in ea materia*] *Adrianus Spigelius*, Epist. ad *Sophierum*, rationem reddens cur corda nonnullorum igne domari non potuerint, quod *Suetonius* & *Plinius* de Cæsare Germanico narrant, *ait* Cor esse in omnibus morbo cardiaco, aut à veneno extinctis, sanguine lento ac coagulato plenissimum: Id probat partim αὐτοψίᾳ, quod nimirum in ejusmodi dissectis hominibus, non tantum cordis ventriculi, verum etiam venæ cavæ & arteriæ magnæ trunci, sanguine viscido ac concreto plurimo repleti deprehensi fuerint, ita ut incisis illis partibus, satis oblonga ac unita istius coagulati sanguinis portio extrahi potuerit: partim etiam ex pulsu parvo & vermiculante qui in hisce ægris observatur: sicut & denique diversa partium externarum & internarum affectione: nam in talibus ægris partes externas frigere, interiores verò incalescere & uri dicit.

§. 2. Concilator in libro de venenis narrat Pharmacopolam æstate, cùm sitiret noctu, hausisse urceolum hydrargyrii: Cùm mane mortuus esset inventus, dissecto corpore apparuit quod erat, sanguinem quoque in corde coagulatum, tum ipsum cor, ideoque frigidum videtur. Addit Conciliator, Inveneruntque in stomacho fere libram unam argenti vivi, &c. *Cardanus lib.* 1. *cap.* 20. *de Venenis: Palmarius de morb. contag. lib. de Hydrarg. cap.* 5.

§. 3. Helvetius 26. annorum ex militia rediens, plane extenuatus ac defessus Lausannam venit; ac quia de *dolore juncturarum & lassitudine* conquerebatur, Chirurgi hospitio est usus; qui nulla neque morbi neque virium ratione habita, statim juncturas omnes, corpore impurgato, unguento ex hydrargyro inunxit, quasi lue venerea graviter infectus fuisset: unde viribus omnino prostratis, in gravissimam lienteriam incidens, paulo post obiit.

Cadavere aperto Pulmones lividos, & humoribus pituitosis instar spongiæ madefactæ repletos; Cor vero molle, flaccidum & exangue deprehendi. *Fabritius Hildanus Centur.* 3. *Observat.* 92.

SCHOLIA.

SCHOLIA.

HYdrargyrum in lue ven. præsentaneum esse remedium constat; Sed morbi habenda est ratio, nam genus hoc remedii requirit materiam suam particularem, in qua tanquam in proprio subjecto vim suam exercere possit: habet enim hydrargyrum particularem facultatem qua pituitosos humores, etiam ex infimis corporis partibus ad os & fauces mittit atque expellere tentat: Id quod ego sæpissime non solum in crudo, sed & in ejus pulvere calcinato expertus sum, dum ipsum ulceribus, quantumvis extremitatum, veluti tibiarum & manuum, præcipue in corporibus delicatioribus inspersi, quandoquidem ægri non sine molestia de dolore dentium & gingivarum conquerebantur: Porro dum humor ille pituitosus vi hydrargyri ex toto, impetu quodam sursum fertur ad os, fieri non potest quin maxima portio in laxos ac porosos Pulmones feratur illisque insidietur: Ab eadem incautè instituta hydrargyrosi, copiosoque pituitæ ad os confluxu, gangrænam sphacelumque lethalem oris partium contigisse exemplis ostendit *Hildanus loco citato.*

De dolore juncturarum & lassitudine, &c.] Absumpto mucore vel humore qui flexiles & lubricos articulos efficit, vel eo impuro reddito, humore à carnibus defluente illi permisto: Si purus est humor ille mucilaginosus, articulus recte valet, hujusque beneficio, ceu axungiæ, ad motum agilior redditur: Juxta *Hippocr.* lib. de loc. Mucus *ait*, omnibus à natura adest, qui quum purus fuerit, articuli sani sunt & bene moveri possunt, utpote lubrici inter se ipsos: Labor autem & dolor fit, ubi à carne humiditas fluxerit vitiosa: primum enim articulus ad motum ineptus redditur, neque enim lubrica est humiditas quæ è carne influxit: Deinde propter sui copiam late vagata, neque è carne, semper resiccatur, &c.

§. 4. Vir uxori dedit venenum quo facta est Tympanitica: Apparuit ventriculi imum quasi excoriatum, & Jecoris superficies tota convexa nigerrima. *Vide tit. de Febribus.*

§. 5. Accidit Leodii cum in convivio multi arsenicum, vice oryzæ farinæ edulio mixtum, edissent in ultima mensa, mulieres æque & viri qui minimum ederant biberantque, statim à veneno sublati sunt: qui ventriculos patrio more saburrarant, à vomitu curati, cum multis post annis fatis concessissent, eorumque aperirentur cadavera, invenimus in illis latas & profundas erosiones: *Henr. ab Heer Observat. Spadan.* 16.

§. 6. Regi nuper mortuo (Carolo IX.) Claromontii in Arvernia tunc temporis degenti, à Nobili quodam ex Hispania allatus est lapis Bezahar, quem omnis generis venena debellare asserebat: Accersitus à Rege, quæsiit à me Num simplex aliquod & certum reperiretur alexiterium, quodcunque venenum expugnare potens? Negavi ob diversitatem venenorum, è quibus alia intus assumpta erant adversa, alia admota: Vario præterea modo lædere, nec eadem ad quodvis sequi accidentia; alia enim primis qualitatibus, à quibus conflata sunt, nocere; alia vi specifica, occulta, rationique impervia infesta esse, quorum cuique proprium alexipharmacum esset opponendum: Quod Nobilis acriter tueretur sui lapidis efficaciam, facile esse experiri dixi, propinato veneno cuipiam furcifero: Cum die sequenti Coquus quidam, ob furtum duarum patinarum argentearum, cruci esset adjudicatus, ab eo quæsitum an venenum aliquod assumere vellet, propinata illico antidoto? Sin mortem effugeret delicti veniam sic impetraturum: Annuit Coquus, satius ducens in carceribus veneno necari quam coram populo suspendio vitam finire: Statim à Pharmacopeo propinatum est venenum quoddam dilutum, nec interjecta mora, dictum lapidem Bezahar: Ab utroque in ventriculum ingesto subsequitur vomitus, & paulo post desidendi cum tenesmis cupiditas; de incendio interno conquerebatur, aquam potandam petens, quæ nec denegata: Hora una post adeundi carceres impetrata licentia, Coquum miserum reperi, pedibus & manibus, bruti ritu incedentem, lingua extra os exserta, rubentibus oculis & facie flammea, inani vomendi desiderio semper lacessitus, accedentibus multis sudoribus frigidis, sanguinem per os, nares, aures, penem & anum emittens: Exhibui olei circiter semisextarium, fugientem sic animam revocare satagens, sed incassum, serius enim exhibitum, misere enim interiit, exclamans potiorem sibi fuisse furcam, supervixit horas circiter septem.

Eo mortuo cadaver aperui coram Dom. *de la Trousse*, capitali Tribuno, & quatuor lictoribus, in quo inveni fundum stomachi nigrum: aridum & exsuccum, non secus ac si candente ferro inustum fuisset, unde consequi licuit exhibitum illi mercuriam sublimatum: Eo pacto lapidis Hispani inefficacia deprehensa, quamobrem Rex in ignem conjici jussit. *Parëus Operum lib.* 21. *cap.* 44.

§. 7. Anno 1594. puellulam annuam aperui quæ fascino laborasse, ex eoque obiisse dicebatur: Huic abdomen admodum intumuerat, maculæ purpureæ circa claviculas apparebant: In thorace huic omnia integra: Jecur pallidum, imo albicans ex valida intemperie frigida conspiciebatur: Intestina omnia, præsertim colon, turgidum admodum flatibus: Ventriculo aperto, ejus orificium superius duobus locis erosum apparebat, ita ut venenum ei exhibitum potius videretur. *Petrus Pawius observat. Anatom.* 12.

§. 8. Anno

§. 8. Anno 1594. aperui virile cadaver: hic curandus à lue venerea traditus fuerat N. jamque sanitati, uti videbatur, restitutus de abitu cogitaret, subito exclamare cœpit venenum sibi propinatum fuisse, postmodum phrenitide correptus aliquot post horas obiit.

Jussu magistratus dissectus œsophagus cum ventriculo: vidimus oris ventriculi superioris internam substantiam erosam ac exesam: præterea *universam* internam *ventriculi membranam* ita exesam, erosam ac putridam, ut ligneo cultello, imo digito simul ac tangeretur, facillime disrumperetur: colore tinctus ventriculus intus ex purpureo nigro erat: Proculdubio causticum corrosivum aliquod pharmacum per os hauserat. *Idem ibidem.*

§. 9. Anno 1596. infantem dissecui decimestrem, qui veneno à venefica osculo inflicto interfectus dicebatur: Huic omnia quæ intra thoracem sana ac integra, solum in abdomine Jecur pallidum ac non naturalis coloris: cui appendens vesicula bilis multo quam per naturam major capaciorque, tum & limpidissima aqua repleta, imo distenta, in qua nihil lutei coloris conspiciebatur; ast diaphana plane apparebat vesicula. *Idem Observat.* 18.

§. 10. Quidam laborabat morbo Medicis incognito: suspicio nonnulla fuit poculi venefici, argumenta aderant: Præscripto Judicis res ad Medicos delata: Aperto cadavere, exanthematis obsitus ventriculus reperitur: Judicarunt toxicum præbitum, sed male quidem: Chirurgus oculatus quæsivit num antequam è vivis excessisset aliquid in cute apparuisset, Cognito quod aliquid tale contigisset, sententiam retractant, ac judicarunt à morbillis occultis, vi naturæ non erumpentibus id tale evenisse: hinc corpus internum contaminatum: Notandum hoc, ut falsa de potione venefica suspicio potius blanda, & placida ratione in simili exemplo fundata elevetur, quam acerba apud Judicis contentione frangatur ac oppugnetur. *Gul. Ballonius Paradigm.* 107.

§. 11. Puella ab uteri suffocatione interiit, cum veneni exhibiti suspicio incideret, dissecta est, & deprehendi testiculum croceo humore infarctum, &c. *Vide lib. 3. tit. de Hystericis affectibus.*

Observatio V.

Mors Fungorum esum consequuta, à veneno illis commixto.

ILlustr. matrona annorum 57. integra alioquin valetudine cum fungos comedisset elixos sub tempus Paschatis sine noxa, ex eorundem repetito usu, & quidem frixorum, sequenti die in prandio, subortus illi fuit Vomitus eadem nocte, à quo tamen convaluit circa vespertinas horas tertiæ diei, usu theriacæ & confectionis hyacinthinæ, sine ulla prorsus offensa, atque bene habuit duobus sequentibus diebus, ita ut non solum è lecto surrexerit sed & sacra frequentaverit: Paschatis verò festo die gravissimis conflictata symptomatis, 19. vel 20. hora circiter ejusdem diei extincta est.

In cadavere deprehensa ventriculi ad partem dextram erosio & nigredo, veneni erodentis signa, cum livore renum & lumborum: cujus & luculentissimum præbuit indicium pulvisculus coloris cineritii ulceratæ ventriculi parti adhærescens; vermis quoque in intestinis deprehensus.

SCHOLIA.

QUæritur utrum repentinæ hujus mortis causa Fungis venenatis sit imputanda, vel potius corruptis in corpore humoribus veneni æmulis, vel alteri cuipiam veneno assumpto, cum potissimum apoplexiæ, aut alterius hujusmodi gravis capitis affectus nulla sese prodant indicia. Quod autem fungorum usus mortis autor fuerit, non levis est suspicio, 1°. quod hi non raro venenata qualitate sint infecti, si potissimum locis enascantur ubi ferrum rubigine infectum, vel pannus putrefactus lateat, vel in radicibus arborum & ex arboribus ipsis noxiis, vel quæ innata quadam facultate fungos corrumpunt, quod de olivis & nucibus proditum, vel tandem prope serpentum latebras: qua suspicione non vacant præsentes in pratis collecti, vel hoc potissimum nomine quod ab ipsorum usu male habere cœpit, prout ipsius ancilla ab ipsorum noxa non fuit immunis eadem nocte: Accedit quod hi fungi primum erumpentes, licet non fuerint deleterii, veneficam tamen qualitatem ducere potuerunt à vase æneo, rubigine forte obsito, nec stanno oblito, in quo frixi fuere: hoc indicio quod secundo, non primo appositi, fuerunt noxii: Postremo quod fungorum omne genus, licet veneni expers, adeo frigidum humidum & viscidum sit, ut ejus perniciem proxime æmuletur, *Galeni* testimonio 8. de S. Med. fac. Unde facile contingere potuit ut copia assumpti duos dies continuos, nec omnino vomitu rejecti, tridui spatio vires suas exseruerint, & calidum innatum extinguere potuerint, cum venena frigida tardius longe se prodant quam calida: Quæ potissimæ sunt rationes quibus evinci videtur mulierem hanc fungorum usu extinctam fuisse: Quæ tamen tanti apud me non sunt ut id mihi suaderi patiar: quod enim Fungi non fuerint venenati, patet 1°. ex eorum densitate & colore, quippe albi, rubri, parvi & solidi in fungorum genere minus noxii habentur: Accedit quod ab aliis maxima eorum pars in suæ familiæ usum empta fuit, quibus innoxii prorsus fuerunt, prout & quos comedit primo defuncta, & quamplures alii,

res alii, quod citra ullam offensam, neque à terra emundati ullum exibuere colorem, nec ulla veneni perniciés pani cum ipsis cocto impressa: cum potissimum nulla evincat ratio quod virulentia in ipsis tamdiu delitescere potuerit, ut duos integros dies bene habuerit patiens à vomitu, & usu bezoarticorum, atque triduo post e vita discesserit: Quanquam enim venenum in corpore aliquamdiu sopitum & iners possit latere nec vires exserat, fieri tamen nulla ratione potest ut in actum erumpens, & vomitum ciens, bezoarticorum usu coerceatur adeo & obtundatur, ut exiguum ejus in corpore superstes mortem aliquot post dies inferat, quod a fungorum natura maxime alienum, qui lethales cum sunt, enecant suffocando, cum sopore, epilepsia, paralysi vel repentina syncope, atque dolorem in pectine, urinæ difficultatem vel integram suppressionem inferunt: cujus rei causa Galenus curaturus male affectos ab usu fungorum, etiam venenatorum, semper præscripsit attenuantia, incidentia, detergentia & vomitum concitantia, hinc de consensu omnium Græcorum, Arabum & Latinorum, horum remediorum usu ægri plerumque sanantur: Non alio referenda itaque causa hujus repentinæ mortisquam vel in humorum corruptionem veneni æmulam, vel in aliquod aliud venenum assumptum: Quod autem in copore humano in veneni naturam facessant quandoque humores, ex Galeno constat, 3. de loc. aff. atque id experientia compertum in hystericis passionibus, epilepsia, febribus pestilentibus, invadentibus pestilentia non grassante, aliisque lethalibus affectibus derepente enecantibus absque ulla causa externa: Cujus perniciosæ humorum corruptionis in hac muliere indicium præbere potest vermis in intestinis deprehensus, corruptionis humorum soboles. Cæterum neque hoc pro comperto habendum, hac in primis ratione quod huiusmodi humoribus venenatis, in ventriculo potissimum redundantibus, gravius affecto quam quælibet alia corporis partium, cum fungis usa est, & symptomata primo se præbuerunt, tamdiu delitescere non potuisset perniciosa hæc qualitas, ut biduo incolumis fuerit absque ulla operationum noxa: quanquam vero inficias non imus quin aura quædam venenatata statis temporibus ab humore corrupto elevari possit, semine scil. aut sanguine menstruo in utero conclusis, parte longius à corde summota, Verum alia plane est ratio materiæ in ventriculo coacervatæ, quæ cordi propior cum sit, ab hac continuo illud affici est necesse: Neque vermis in intestinis hoc evincit, cum vermes producantur non ope tantum caloris p. n. sed naturalis potissimum, materiam putrescentem foventis, & animal ex ea suscitantis, quo humor venenatus prorsus caret, nec ab eo fovetur, quin potius illum corrumpit: Quamobrem statuendum censeo, quantum conjectura assequi licet, nullis suppetentibus firmis argumentis, extinctam esse præsentem ægram à veneno assumpto, his potissimum rationibus adductus 1°. quidem quod biduo bene habuerit, ac deinceps novis accidentibus subortis è medio sublata sit. 2°. Quod ex quamplurimis qui fungos illos comederunt nullus præter eam mortuus sit, cum tamen magna copia eos non assumpserit, neque extincta sit cum ventriculo graves esse debuissent, sed iis vomitu rejectis: Quibus accedit unguium livor, labiorum siccitas & erosio, menti mollities & flavus color, veneni symptomata, nativum calorem extinguentis, Et quæ in cadavere reperta: Quod autem hæc mulier à Fungorum esu male habuerit, ut & leviter ipsius ancilla, suspicionem auget illis immixtum fuisse venenum, quod tamen mortem inferre non potuerit quia vomitu rejectum est, & quidem facilius ob cibi copiam, a qua & illud obtundi potuit, quod postmodum cum pauco cibo exhibitum, majori forte dozi, nec vomitu exturbatum, facilius vim suam exserere & enecare potuit. *Ben. Silvaticus consil. 79. cent. 4.*

Observatio VI.

Canum, & aliorum animalium, à viperæ morsu enectorum anatome.

§. 1. Canis à vipera lacessita in labro inferiore commorsus fuit, qui non illico admodum inde commotus, sed non diu post mœstus evasit, cum maxillæ tumore: Vomitus postea subsequutus alimenti ultimo exhibiti, sequuta excretione paucarum fæcum: oblatus insuper panis, caro, aqua, quæ omnia respuit: decumbebat absque planctibus, pars demorsa livida facta est, livore infra collum se diffundente, imo ad pectus usque, non secus ac tumore: Tandem obiit, sed quadragesima à morsu hora: Venter non intumuit, nec exterius quicquam extraordinarii apparuit, præter tumorem & lividitatem partium commorsarum & vicinarum.

Cadaver apertum fuit: In trunco venæ cavæ nonnihil sanguis concreti reperimus; reliquum sanguinem, ibi loci, in corde & ubique, fuscum & obscuri coloris observavimus, vitiosæque consistentiæ, qualis sanguis ex parte dissolutus & corruptus: Ventriculi color quodammodo obscurus fuit, sed manifestius in mesenterio & intestinis: Nulla in corde alteratio fuit conspicua: nulla in hepate, pulmonibus liene, nativus enim & optimus fuit earum partium color.

§. 2. Alius canis in auricula commorsus fuit, qui illico ululavit, atque ex intervallis ululatus per semihoram renovavit, deinceps sine ullo planctu tacitus: locus commorsus lividus evasit & intumuit cum partibus circumsitis: Vomitus nullus sequutus, sed dejectio paucorum excrementorum, eorumque naturalium: cibum & potum, non secus ac prior canis recusavit, morte post vicesimam quartam à morsu horam subsequente. Nihil exterius insuetum præter livorem & tumorem partis affectæ & vicinarum apparuit.

Eo dissecto, omnia eadem quæ in præcedente interius conspicua se exhibuere: nullus hic repertus sanguis coagulatus, neque in corde, neque vena cava aut ullibi, coloris vero erat obscuri vitiatæque consistentiæ, cum manifesta ad concretionem propensione.

§.3. Rostri extremitas alterius canis irritatæ viperæ dentibus objecta fuit: Commorsus canis illico vlulavit, sed non diu, locum commorsum lambere satagens, aut ex intervallis pedibus scalpere: nequaquam decubuit, totus in alterno eo exercitio occupatus, cubiculum perambulans: Locus morsu impetitus levi livore correptus fuit: paulo past objectum cibum & potum accipit, non secus ac si nihil passus esset: livore non diu post evanescente, neque ullo alio damno subsequuto.

§. 4. Catellus septem aut octo dies natus, in tibia commorsus fuit à vipera iratâ: qui illico ululavit, & usque ad obitum: hora una post contingentem: pars livida & tumida sicut in cæteris erat.

Eoque aperto nihil insolens in cadavere repertum præter livoris quandam in ventriculo speciem, & in intestinis, cum fuscedine & prava sanguinis consistentia, sicut in cæteris: omnes enim partes internæ rite constitutæ apparuere.

§.5. Alterius canis linguam morsu impetiit vipera, qui nobis multum laboris peperit, quo ad exerendam cogeremus, diu enim & strenue obstitit, Ictus tamen altus fuit, vipera quippe admodum irritata: Ululatus illico maximi fuere procul pertingentes, qui ad mortem usque, quæ semihora post contigit cum summa agitatione, continui fuere:

Neque apertionem neglexim us, & quanquam cor, hepar, pulmones, splen optime essent constituta, lingua nihilominus admodum livida evaserat, totum mesenterium maculis lividis consperfum, quarum plurimæ lentium magnitudinem excedebant, sub quibus sanguis concretus delitescebat, Ventriculi quoque & intestinorum color, magis quam cæterorum omnium, obscurus erat: sanguis admodum niger, cum coagulationis initio in corde & vena cava, cæterum consistentia dissolutus & corruptus.

§. 6. Alium præterea canem in imo ventre morderi curavimus, ab alia irata vipera: qui illico vehementer, at non diu ululavit: Locus affectus admodum intumuit cum livore; hoc cum tumore circum circa partes naturales se diffundente; Crebro potabat hic canis, sed cibum aversabatur, atque in eo statu diu, citra priora accidentia perstitit: Biduo post, quo de re certius constaret, iterata vice, juxta priorem locum illum morsu impeti curavimus: qui iterum alte vlulavit, cum tumoris, per totum pene abdomen expansi, necnon livoris augmento, qui tamen intra eos limites constiterunt, quia canis vulnera crebro adlambebat, interea potans, ac tandem comedens; adeo ut citra aliud quam à lingua petitum remedium spatio quinque aut sexdierum, omnis intumescentia & lividitas disparuerint, cane ad priorem omnino statum redeunte.

§. 7. Experimenta supra adducta insignis usus fuere ad rectam notitiam effectuum Viperæ, inter quos multa adfuit affinitas: Columbum & pullum Gallinaceum viperæ in iram concitæ exposuimus, successive & pene eodem tempore: Ictus parti maxime carnosæ inflictus fuit, pectoris scil. imæ parti: In utroque illico observare licuit crebram cordis palpitationem, eamque extraordinariam, amplius semper procedentem, adeo ut ambo semihoræ spatio occubuerint.

Uterque statim adapertus fuit, ac sanguinis in corde & vena cava concreti nonnihil repertum est, reliquo cruore nigricante, ac ad coagulationem vergente, & dissolutioni & corruptioni proximo: cæterum cor & hepar, sicut & cæteræ partes internæ externæque, coloris floridi riteque constitutæ: exiguum tamen livorem demorsa pars præ se ferebat.

§. 8. Ulterius experiri libuit an eadem vipera, morsu uno eodmq; tempore diversa successive animalia interimere valeret, ac num eius venenum exhauriri posset, adeo ut ultimo ictu immunia esse possent, Rem exploraturi, quinque ex ordine columbas uni eidemque viperæ objecimus, quam toties lacessivimus, quoties dentes impressit, quæ omnes paulo post mortuæ sunt, atque omnium prima quæ ultima commorsa fuit: Quoad sanguinem reliquasque partes internas, idem prope status fuit qui primæ columbæ.

SCHOLIA.

SCHOLIA.

EXperimentum quarto loco adductum nobis accidet, ex eo enim dilucide effectus veneni viperini, morsu inflicti elucescunt: id scilicet non primo & immediate partes nobiles invadere, quandoquidem nulla unquam in iis deprehensa alteratio, sed præsertim sanguini vim suam imprimere: ejus quippe consistentiam destruens, ipsum coagulando, vel partes ejus ab invicem segregando, & circulationem inhibendo, eodem tempore spirituum per universum corpus συμφοιτὰ impediendo, quibus defraudat partes nobiles: puritatem quoque sanguini adimendo qui antea eas alluebat, eas indirecte & per accidens destruens, quatenus ejusmodi spirituum dissipationem parit, probitatemque succorum à quorum rito tenore pendet earum subsistentia.

Animadvertere quoque licuit veneni, per viperæ morsum inducti, progressum; præcipue à loci commorsi conditione pendere, ac magnitudine venarum & arteriarum quibus dens impressus fuerit: Canis enim lingua cum venis & arteriis polleat, nemini mirum sit, si ad earum occursum, & viam patentem & brevem, venenum, animal commorsum debellaturum, effectus prompte exseruit, necemque illo citius intulit quod obvios habuit ramos tantum exiles & anfractuosos, per quos illi iter angustius, magis flexuosum & longius obtigit: quamvis tandem præstiterit quod citius obtigisset liberiore existente via. Facile quoque est colligere ab effectibus veneni, morsu canibus supradictis impressi, præsertim ultimo, vomitum immanesque dolores, viciniam umbilici occupantes Nobilis (cujus historia infra adducetur) originem duxisse partim à sanguine coagulato, vel ad coagulationem in circuitu suo impedito vergente, partim quoque quod spiritus, sanguinis circulati comites, impedimenta in via nacti, dum ea perrumpere conantur, vim partibus lateralibus viarum, quas pertranseunt, inferunt, iis in locis insignes dolores intulerunt, ægro adeo molestos, quos quoque augere potuit sanguis extra majora vasa concretus, & forte macularum specie per mesenterium & alibi sparsus, non secus ac in canis corpore: Inferre quoque licet frigidos sudores, convulsiones & ἐκλύσεις ægrum deiicientes, non aliam causam agnouisse quam interceptionem commercii soliti spirituum cum partibus nobilibus, puritatisque & probitatis sanguinis illarum irrigationi destinati: Canes autem sanatos vulneris, linguæ ope, detersione, quod spectat, censeo optimum fuisse præsidium ad revocandum versus exteriora venenum, illi motum retrogradum conciliando: Illorumque sententiæ accedo, quibus persuasum, si qui commorsus est, aut quispiam illi intimus, diuturno & vehementi suctui partis demorsæ incumbat, sanabilem hoc pacto illum esse, dummodo viperæ dentes insigne aliquod vas non attigerint, per quod veneni progressus suctus vi efficacior sit: Illud quoque apud me ratum est spiritus illos, suctu revocatos, fore innoxios sugenti, tum quia vires inter agendum amiserint, tum quia exuti sunt organis idoneis ad propriam actionem exerendam, dentibus scilicet.

APPENDIX

Seu Historia viri, à vipera commorsi, medicamentorum efficacia liberati.

MEnse Iunio anni 1668. afferri curavi grandem viperarum viventium, utriusque sexus, numerum, scopum mihi propositum consequuturus, accurate sciendi quicquid boni vel mali in vipera latitat: Plures tunc temporis, iique docti, in domum meam confluxerunt, atque in iis periti quidam Medici, mihi amici, arte insignes, experimentorum meorum quotidianorum testes, doctrina quoque sua facem mihi preferentes: Primus coetus infaustus fuit, Nobilis enim extraneus, lugubri & inopinato fato, in se periculum plerorumque symptomatum, quæ parere solet vipera, expertus est, nobisque invitis experimenti ansam obtulit, nimis insignis ut silentio involuendum non sit: Dictus Nobilis, annum agens xxv. fortuito domum meam pridie intraverat, quo tempore sexaginta circiter viperæ mihi allatæ fuerant, videndi illas cupido statim incessit, cui satisfacturus è vase unam ex illarum numero depromo, cui intueri eam non satis fuit, sed manu quoque apprehendens per quartam horæ partem eam continuit, gyros illius & contorsiones circa manum & brachium permittens, nullo ad speciem viperæ ad mordendum conatu: collum deinceps filo cinxit appensamque pelle exuit, intestina eximens ut illa exploraret: Id vero credo morsum illi tunc ineluctabilem fuisse si vipera lacessita fuisset, sed quod durius contrectata non esset, atque liberiori aëre fruens, & amico magis quam quem concludebat vas, in quo diu incarcerata fuerat, passam esse vinculum, nec pernitiem intulisse, quæ accidisset nisi filo constricta fuisset.

Postridie res aliter omnino cessit, cum enim cœtui hora indicta interfuisset; unam corripuit, diu ante sub tenaculis captivam, maxime inde ira percitam: hanc, quanquam periculi admonitus, manu arripit, arrepta hæc statim caput contorquet, alterum dentem magnum, aduncum, partem lateralem pollicis dextri, paulo altius quam ubi inseritur unguis, feriens: Punctura major non fuit ea quam infligit acicula, parum alte, ut videbatur, impressa, foramine in superficie minimo apparente, cum levissima rubedine, adeo ut solo colore innotesceret: Nec supra, neque in vicinia, *conspicuus fuit succus ille flavescens quem continent vesiculæ*, majores dentes ambientes: qui ut plurimum supra vulnus, cum vipera altum infligit vulnus,

 effunditur

effunditur: Punctura illico dolorem peperit, citra tamen digiti, eo momento, intumescentiam, post horas demum aliquot conspicuam: Partem scarificare consultum fuit, arctisque ligaturis partem morsu superiorem constringere, tum ad inhibendos veneni progressus, tum ad liberandam partem afflictam, sed renuit æger, leve malum ratus, imo ægre scarificationem admittens: passus demum spatulam candentem prope locum demorsum iteratis vicibus admoveri, eum in finem ut pori patentes manerent, revocareturque venenum per eos expiraturum: Interim ægro theriacæ ex dimidio vini cyatho drachmæ duæ exhibentur: Vix horæ octava pars elabitur, cum æger levi debilitate accedente, sedile poscit, eodem momento vultum pallor occupat, pulsus debilis fit, creberrimus & exilis, imo interceptus: Dicta symptomata sequuntur motus spasmodici, totiusque rigiditas, colli præsertim ac musculorum capitis: Simulque de insigni dolore, umbilici regionem vexante conqueritur: artus frigescunt extremi, imo tota facies frigida ἱδρῶσι suffusa, tumebant labra, præsertim inferius: vexantibusque tunc doloribus circa umilicum, & ventrem dejectionis cupidum animadvertens, surrexit: sed redditis paucis excrementis, leipothymia successit cum vomitu, non solum assumptæ theriacæ, sed & prandii præcedentis nondum concocti: In auxilium prompti accurrimus, illû adeo debilem nacti, ut repetere cubiculum, è quo descenderat, non licuerit: Permanente autem pulsus parvitate, crebritate, inæqualitate & depressione, cum continuis leipothymiis & sudoribus frigidis, e re visum est ipsi exhibere drachmam unam pulveris viperini ex aquis theriacali & cardui sancti; admoto insuper grandi epithemate supra cor, & ventriculum ex theriaca, sed statim assumpta per os exclusit: Ex consilio cujusdam data quoque antidotus orvietana cum eodem pulvere viperino, quam quoque ventriculus non continuit, rogante ægro ut lecto imponeretur, ac de aliis præsidiis cogitaretur Interim optime constabat ratio & mens, quanquam insignis adesset totius debilitas: prædictam autem antidotum orvietanam aversabatur, cui parum fidendum credebat; prius assumptam in obsequium eorum qui ejus efficacem vim prædicabant: Porro, quod vomitus remedia ad partes nobiles deferri prohiberet, appositum visû est sale volatili viperino uti, qui quoniã præ subtilitate promptissime partes omnes subit, etiam difficilimas, judicatum est ægrum citissime ejus vires expertû iri, ac majori certitudine quam aliorum remediorum, ea partium tenuitate non præditorum, quæ cum eliminarentur è corpore illico ac ventriculum subierant, in actum ideo deduci non poterant in stomacho, nec facultatem suam partibus, quibus auxilio esse debuerant, communicare: Dissoluta ergo fuit drachma una salis illius volatibilis in aquis theriacali & cardui s. exhibitaque circiter quarta pars ejus mixturæ, quam aliquandiu tenuit, demum partem illius exclusit, remixtam multæ pituitæ admodum viscidæ: Data iterum par dozis præcedentis mixturæ, quam aliquantisper quoque asservavit, demumque vomitu reddidit quicquid illius in ventriculo superstes esse potuit, plurima una eiecta pituita: Ex intervallis præbebatur eiusmodi mixtura prout vomitu reddebatur: crebra quoque fuere enemata, sedandæ gratia vehementiæ & contumaciæ dolorum, umbilici regionem afficientium: Labra adhuedum multum tumebant, pulsus deterrimus cum sudoribus frigidis, animi quoque defectiones pertinaces erant: sed tandem continuato viperini salis volatilis usu, desiit vomitus, octava dozi illius non exclusa, quæ quatuor circiter à morsu horis exhibita fuerat: Inde symptomata remittere, frigus paulatim superari, locum calori nativo cessurum, qui redivivus omnino circa quintam a morsu horam apparuit, redeunte pulsu æquali valido, sed aliquantisper citatiore. Noctis erat decima cum sævitia symptomatum deferbuit: fortunatus fuit æger in infortunio, qui citam opem expertus sit & legitimam: à lateribus ejus non discessi priusquam lethalia accidentia desierint: Tunc in ædes proprias delatus fuit, cui comes adstiti, lectoque imposito præbui mixturam ex drachma una confectionis hyacinthinæ, una kermesinæ, uncia syrupi de succo limoniorum, quatuor aquæ cardui sancti, à Medicis illius præscriptam, ternis vicibus exhibitam, interposito trihorio: Crebro naribus obiiciebantur citria mala, atque ex intervallis illorum segmina cum sacchari pulvere præbita fuere: Iuscula optima sorbebat; potus erat ptisana ex decocto radicis scorzoneræ & rasura cornu cervini, addito syrupo limoniorum: nonnunquam aliquid vini concessum: dissolvebaturque confectio alkermes modo in jusculis, modo in prædicta ptisana. Id vero observatione dignum quod per sævitiam symptomatum digito nulla mutatio accidit, in quo nullus tumor, qui demum desinentibus symptomatis emersit: Dolores interim circa umbilicum molesti erant, etsi minores, qua de causa à Medicis crebra præscripta enemata: tensio aliqua aderat abdominis citra tamen extuberantiam: albicans erat lingua, nec tamen arida, oculorum demersorum nitor aberat, cum vultus pallore labiorumque tumore qui digito inerat

fuerat noctu in universam manum diffusus est, quod sæpius oleo scorpionum composito *Matthioli* inunctum est, remixtum aquæ Reginę Hungariæ, tumore nihilominus postridie ad totum brachium propagato, cum dolore, rubore & augmento manifestissimo: Quamobrem præscripti fotus ex decocto radicum angelicæ, imperatoriæ, carlinæ & aristolochiæ, cum summitatibus scordii, centaurii, absynthii, hyperici, calaminthæ, facto in vino albo, pergendo in usu lituum ex oleo dicto, præcedente fotu: Quanquam hæc rite peragerentur, successus tamen optatus defuit: ἀνόρεκτος erat æger, imo semel ingestum iusculum vomitu exclusit, qui tamen fugax fuit: Non desistebat ab usu medicaminum tum internorum tum externorum, eorundemque alimentorum, sed quamvis quoad interiora recte se habere diceret, pulsusque constaret, sitis molesta non esset, nullus item calor aut dolor ullibi infestaret, qui tamen umbilico insederat, contumax superarat, cum incremento doloris & ruboris in manu & brachio, qui exacta tertia die summum humerum, axillam usque, occupaverant mammam integram circumpositasque partes, imo jecoris ipsius regionem, nequaquam tamen intermissis fotibus & inunctionibus prædictis: Quocirca, perspecta etiamnum anni tempestate calidiore tunc vigente, gangrænæ metus incidit: Quod vero remedia exterius admota, quæ maxime proficua judicata sunt, successu carerent, ad interiora deveniendum esse sancitum: qua de causa a Medicis sub vesperam tertiæ diei exhibita est drachma radicis contrayervę, pulveris forma ex aquis cordialibus, & anatico pondere confectionis Kermesinæ, perstantibus tamen rubore, tumore & dolore: quin potius tumor latus sinistrũ impetere videbatur: Quibus omnibus rite expensis, necessarius usus primi remedii interni iudicatus est, à quo, maximum juvamen evenerat, & cuius operatio clare emicuerat, scilicet Salis volatilis viperini: Initium erat quartæ diei, morsum sequutæ: Data ergo semidrachma salis illius viperini, ex unciis quatuor aquæ cardui benedicti, optime cooperto corpore quo manaret sudor: non remedium spem fefellit & vota, nec enim copiosus solum emersit sudor, sed maximum etiamnum levamen symptomatum omnium urgentium subsequutum est: inde omnino pene sopitus umbilicalis dolor, resedit tumor labiorum, nec non qui hypochondrii regionem invaserat, mammæ, & infra axillam summus humerus, brachium & manus, plurimum detumuit, nec non dolor & tumor: Exinde opinio non vana incidit cætera quoq; pariter cessura: quamobrem mane postridie similis dozis data pulveris illius viperini, qui novum & uberem excitavit sudorem: hinc dolor umbilici omno desiit, humeri tumor disparuit, eo qui manum universumque brachium obsidebat, maxime imminuto, pariter cum rubore: Ac ne quid desideraretur, etsi res ægri multo meliore essent loco, die subsequente iterum paris dozis eiusdem pulveris data, ac postremo mane sequenti: adeo ut remedium omnino tumorem discusserit, ruborem doloremque brachii, manus, ipsius etiamnum digiti; cui consolidando sat fuit impositio parvi emplastri, & ad cicatrice claudendas factas incisiones, quod intra quatriduum contingit: cum interim liberum fuerit ægro domo exire negotiisque præesse, non secus ac si cum vipera nullum unquam ipsi fuisset commercium.

SCHOLIA.

NObilis à vipera ictus nobis prębuit ansam inquirendi in causas & effectus veneni illius, qui tunc innotuere, quamvis a specie exili causa manarent, quod feminorius tantum adesset, unico dentis ictu inflictus, imo nec admodum profundus, unde vitium impressum augmentum non videbatur suscipere à parte aliqua succi flavescentis gingivis insiti, cujus innocentia necdum plane nobis innotuerat: Interim lethifera symptomata acervatim ingruebant, quamdiu à vomitu continuo remediorum efficacia prohibebatur, quæ moram in ventriculo non trahebant, exinde vires affectis partibus impertitura: Ratum tamen erat aliquid eximie subtile, agile & potentissimum eo in veneno delitescere, quod sine dubio sedem haberet in spiritibus, etsi de ejus indole nondum constaret, nec qua vi aut modo, aut quas partes afficeret: Fatendum tamen in tam præcipiti, periculosa atque insolenti occasione, & indicationum urgentia, non alia via incedendum fuisse quam per exhibitionem salis volatilis viperini: Quandoquidem causa subtilis erat & per spiritus efficax, opus erat remedio ejusmodi indolis, quod illum aggrederetur, cum ea congrederetur, ac ad corporis ambitum extruderet, eliminandam & exterminandam per vias patentes ab eo factas: Porro vomitus continuus exigebat auxilium quod momento effectum depromeret, aut saltem quod iteratis vicibus præstaret quod prima denegatum erat: felix successus consequutus usum salis volatilis viperini, præstantiam eius indicavit, nec non vim eximiam qua vim malignam spirituum illorum infregit: Inde nobis natum desiderium modum indagandi per quem adeo præstantes effectus produceret, ac de iis eo modo ratiocinari, ut cogitationes nostræ ea de re apodicticæ essent: Sancitum ergo sit eum Salem qualitate subtili, volatili & penetrante præditum, aptissimum esse ad sanguinis concretiones dissolvendas, atque partes in eo coagulatas aut fixas ab invicem disgregandas, à quibus origo interrupti & vitiose peracti illius motus: Id præstitisse in sanguine dicti Nobilis constat, quem pristino statui restituit; atq; eo pacto ab eo restitutum esse liberum commercium, & spirituum in partes influxum, quibus privatę fuerant: Credimus quoque Salem eum volatilem, ob symbolesitatem cum dictis spiritibus, facile illis cohæsisse, atque ad extima corporis, foras per poros cutis depulisse, per stratam à se viam prius egredientẽ: Ligaturæ in partibus superioribus affectæ institutæ: scari-

ficationes, spatularum ferrearum candentium admotiones, institutæ erant ad sedandum impetum spirituum illorum ferocientium, illisque per facta emissaria exitum procurandum ne ulterius progrederentur, Theriacę exhibitio, pulveris viperini, & similiũ efficaces erant in iis superandis si moram in ventriculo traxissent, Nec inutilia fuissent epithemata, cordis regioni admota, ex theriaca, & ventriculi, nisi spirituum excandescentium actio præceps fuisset, nec jam progressus eorum insignis fuisset: Sed usus salis illius volatilis, præcellere debebat, ut revera omnibus remediis superior fuit: quæ enim demum & intermedia in usum ducta fuere, satellites, ut sic dicam, tantum fuere, ducem sequuta, qualia fuere confectiones Kermesina & hyacinthina, aptissimæ ad robur partium principum, sicut & syrupus limonum, scorzoneræ & rasuræ eboris decoctum: Mali citrii tegmina, quibusdam forte maliriæ suspecta, quod acida vi sanguinis concretionem inducere valerent, tum demum exhibita fuere, cum à Sale volatili fuit dissoluta; eo nomine utilia quod stomacho, à crebris vomitibus debili reddito, robur afflaverint, appetitum prostratum reduxerint, alimentorum concoctionem promoverint, distributionemque in partes eo indigas: Adde malo citrio vim inesse specificam veneni viperini domitricem, si fides authoribus habenda qui de eo scripserunt, facultatem cordi aliisque partibus nobilibus amicam assignantes: Inunctio ex oleo scorpionum Matthioli, commixto aquæ Reginæ Hungariæ, partium tumidarum; admotio totuum alexiteriorum, magnum, ut videbatur, auxilium esse debuerant, sed eventus comprobavit uni sali volati livim expugnandi venenum inesse, spiritus irritatos expellendi, illique soli victoriæ palmam deberi: Id vero explicandum superest, cur, & quomodo partes viperæ, intra corpus ingestæ, venenum à vipera morsu communicatum superare & debellare valeant: Statuimus ergo omnibus Viperæ partibus copiosum præsertim inesse salem volatilem, qui in destillatione partim solus apparet, partim spiritus forma, qui revera nihil aliud est quam sal portioni cuipiam phlegmatis remixtus: partim olei forma, qui iterum idem met est parti oleosæ viperæ commixtus: Statuimus quoque per concoctionem factam in ventriculo partium corporis viperę voratarum, eundem quem continent salem volatilem, separari, inde in singulas partes, quæ eo indigent distribui, si præsertim sufficiens sit copia partium ingestarum, quo sufficiens quantitas talis illius suppeditetur; hinc dubium nullum esse debet quin is sal edat effectum illi similem quem produxit dicto Nobili exhibitus: Nisi quis dixerit, salem eundem volatilem partiũ viperæ ingestarum, quippe qui ejusdẽ indolis cũ spiritibus irritatis, eos ad se trahere: ac mediante ea cõjunctione cũ alteret, eorũ malignã qualitatem adeo domet ut nullam actionẽ in animal commorsum edere valeant: quæ sententia parum meo judicio firma est, debilibusque forsan innititur fundamentis: Credimus autem inter varia experimenta, id quod factum est in quinque columbis, successive ab una eademque vipera lacessita commorsis, è quibus ultimo ictus, primus obiit, ob irritatam magis viperam, quo tempore minus succo flavo scatebat: Atque in ea columba quæ commorsa est à vipera, quæ iteratis ante vicibus, pani, imo usque ad sanguinis effusionem, dentes impresserat, quo succo omnino privaretur, subsequuta nihilominus morte columbæ, Ea inquam experimenta ex parte ostendent succum flavum ad veneni naturam nihil conferre, ex altera, spiritus eos irritatos, juvantibus aperturis à majoribus dentibus factis, solam ac legitimam veneni esse causam: Morsus à vipera non irritata factus, cujus apprehensæ erant maxillæ, & cujus dentes comprimendo corpori columbæ imprimebantur, quem quoque multus comitabatur succus flavus, nullo tamen subsequuto pravo symptomate, non secus ac punctura facta ab iisdem dentibus, è capite viventis exemptis, vel adhuc insitis capiti viperæ mortuæ, nullius mali capacibus, ample nimis hanc confirmant veritatem, causam scil. veneni spiritibus adscribendam esse irritatis, adeo ut universim inde eximi debeant partes omnes corporis, imo ipsos majores dentes, nisi comites sint spiritus irritati.

Viperam in iram concitatam maxime, &c.] Antiqui, queis persuasum erat paucas inesse viperæ partes quibus venenum insitum non esset, earum naturam parum accurate indagarunt: Cum vero judicarent ad veneni vim acuendam non parum conferre iram, rati in felle ejus sedem esse, in eodem quoque venenum constituerunt, crediderunt que id fel, acre admodum & amarum, pernitiei ejus esse indicium, venasque & arterias fel illud ambientes, ad maxillas usque deductas, illis similes quæ per totum corpus sparsæ sunt, supra & infra fellis capsulam, canales esse a natura destinatos succo felleo in gingivas deferendo, atque in eo succo vim deleteriam constituebant: At illis perspectũ esse debuit iram viperę in felle sitam non esse, fel item plurimorũ animalium gustatũ persimile esse viperino, nec tamen venenosa esse: Vasa juxta fel transeuntia, quia inde proficisci videntur, ad gingivas usque derivata, necnon ad omnes alias partes corporis, sanguini devehendo solum consecrata esse, quæ à felle originem non ducunt, quæque exportare nequeunt succum in ipsa non delatum: In vasis illis fictitiis nihil contineri quod fel resipiat, non secus ac in gingivarum succo, neq; in toto reliquo corpore supra fellis sedem: Totamque cystin felleam unicum possidere vas notatu dignum, idque admodum exile, quod è parte interna partis superioris cystis prodiens, infra descendit, nedum supra vergit, in primum intestinum se exonerans: Nos vero prætermissis ejusmodi principiis tam leviter constitutis, inniri experimentorum numero, statuimus Fel viperæ veneni omnino expers esse, at contra pollere vi balsamica, mundificante, pluribus usibus idonea: Nullum adesse vas ejus succum in vesiculas maiores dentes ambientes deferens: Succum flavũ in iis contentum omnimode à felle differre, hoc excepto quod utrique deest venefica vis: Sucum illum flavum congestũ in esse & formatũ à glandulis salivaribus: Illum in vesiculas deferri in vasa lymphatica, ex glandulis dictis prodeuntia: Illum nihil aliud esse quam puram salivam, Ac tandem eum nihil conferre quo morsus evadat venenosus, quandoquidem gustatus & deglutitus, (quod sæpe sæpius experti fuimus) neque homini neque ullo animali nocet, imo innoxie vulneribus apertis, atque incisionibus in cute factis, adhibita etiã frictione, & cũ sanguine mistus, imponatur.

Dentem magnum aduncum, &c. Asserimus etiamnum reliquas omnes corporis partes veneni esse expertes, imo majores Dentes, nisi vivat vipera ac morsum comitetur irritatio spirituum: Malum à dente impressum, cum mordet vipera, in eo præsertim situm, quod viam spiritibus irritatis aperiat, absque qua irritatione, morsus à dente inflictus lethalis non est, neque sub aliam considerationem venit quam ratione profunditatis & angustiæ vulneris, à dente adeo acuto, longo & tereti, ab alio quovis animali inflicti: Experimentorum à nobis factorum numerus

hæc

hæc nos docuit, quandoquidem à nobis manifestissimum annotatum discrimen circa morsum irritatæ viperæ & eum qui excitatur maxillis viperæ manu detentis, & adactis majoribus ejus dentibus in corpus cujuspiam animalis: Coacta enim ea actio conducit potius ad cohibitionem spirituum, quam eorum commotionem, cui rei animalis libertas necessaria est; ii autem spiritus emanare tantum possunt ab imaginatione & ita viperæ, eos immediate præcedente & impellente: Morsum enim ejusmodi, qui fit per compressionem maxillarum, & dentium impressionem in quodpiam animal, quamvis plus effundat succi flavi supra partem demorsam, quam cum vipera sponte mordet lacessita, nullum sequitur molestum symptoma, curationem simplicis vulneris admittens, cum alteram mors excipiat si salutaria desint præsidia.

Cum levissima rubedine, adeo ut solo colore innotesceret.] Effectus ergo veneni cum spirituosus omnino sit, aliter non agentis quam pro majori aut minori spirituum irritatione & impulsione, proque majori aut minori viarum libertate, merito à nobis spirituum irritationi adscribitur, cum nulla ejus vestigia, neque realia neque apparentia, in partibus quibusvis oculis obviis nobis innotuerint.

Partem lateralem pollicis feriens &c.] Spiritus ab ira in vipera concepta irritati, nacti viam a dentibus factam, impetum nativum sequuntur, qui cum sit semper progredi & penitus se insinuare, quò id præstent illico vias vi faciunt; plus aut minus progredientes, pro majori aut minori quæ occurrit facilitate aut difficultate: hinc evenit ut morsus periculosior sit si majora vasa dentes attigerint, quam ubi solæ carnes aut vasa capillaria occurrunt: Adeo ut spiritus viperæ irritati, obvios habentes sanguinem & spiritus in vasis contentos, animalis commoti, eos impellant & urgeant quo commeatus liber sit; atque confusione inducta particulis sanguinem constituentibus, ejus concretionem pariunt aut in circulatione impedimentum, unde impedimentum *affluxus* spirituum in partes principes, à qua earum subsistentia & vita: Illa destitutæ necessario succumbunt, aut quia vim passæ sunt in arce sua ab illis spiritibus, ab iisque inquinatæ: aut potius quod iidem spiritus viperæ spirituum vias occupantes, iis potiuntur, obstruxeruntque spiritus & sanguinis illis communia itinera: Concludimus ergo imaginationem viperæ, ab idea vindictæ sibi propositæ irritatam; motum spiritibus, quem exprimere non liceat, conciliare, eoque vi insigni per nervos illorumque fibras versus cavitatem dentium impellere, tanquam in infundibulum, inde in sanguinem animalis deferri per foramen ab iis factum, unde prodeunt recensiti effectus. Ea ergo irritatio in imaginatione aut spiritibus viperę sita, præcipua causa est energiæ & penetrationis ejus veneni, absque qua stupendos adeo effectus non ederet: Hinc est quod non sola vipera inter animalia morsus infert veneficos, ab rabiem usque procedens cum ea in iram adiguntur: Canes, lupi, homines ipsi testimonium perhibent; ac ne extra oleas vagemur, serpentum morsus, cujus species est vipera, magis aut minus maleficus est pro ratione & natura spirituum, ac præsertim prout incitantur ii impelluntur.

Succus flavens quem continent vesiculæ.] Cum nobis mens esset omnia rite explorare, in experimentis perreximus, & ut amplius innotesceret qualitas succi illius flavi, omnium judicio adeo periculosi, curavimus à sex viperis lacessitis, seorsim & iteratis vicibus, ab una quaque morderi segmentum panis, quousque exhausisset & imbibisset totum succum flavum delitescentem in gingivis sex dictarum viperarum; quod exhibitum cani famelico, non magis illi noxium fuit quam si panem vulgarem edisset eo succo non imbutum: Deglutienda quoque sæpe præbuimus pullis gallinaceis & columbis frusta panis eodem succo infecta, testamur tamen omnibus innocuum fuisse: Nec detrectavi ipsemet in os proprium ingerere, pluribus testibus, absque sequuta aut præcedente oris collutione: Imo ulceri, vulneri aut excoriationi impositus innocentiam suam semper prodidit: *Moses Charas Tractatu de vipera edito anno 1670. Parisiis.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QVARTI.

SECTIO XI.

De Cutaneis Infectionibus, Doloribus Externarum partium.

OBSERVATIO I.

Lepra infectæ Matronæ cadaver exhibuit viscera tum vitalia tum naturalia marcore confecta.

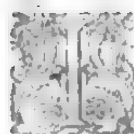

Illustris Matrona, Vasconiæ Proceribus proxima affinitate conjuncta, Burdegalam venit anno 1660. adiitque Dn. *Dezelis* seniorem, Chirurgum, apud quem tunc temporis artis tyrocinia ponebam, Lepræ, qua infecta erat, curationem ab illo exposcens: Lepra fuit, eaque confirmata ex judicio Clariss. Medicorum D. D. *Mingelozeau* & *Emery.* Facultati Medicæ Burdegalensi adscriptorum: Magistrorum

Item *Dezelis* & *Chovet*, Chirurgos peritiss. Illius quippe morbi vix ulla desiderabantur indicia: Capillitium omne deciduum tum sponte tum pectine, quod furfureas sordes fœtidas simul decussit: Torvus erat aspectus micantesque oculi, Vultum gutta rosacea fœdabat, & luridus color violaceo proximus; maxime nasum, & labia: Auribus tamen nativa servata conformatio, nec pone ullæ tumebant glandulæ: quæ in parte colli sinistra, juxta claviculas, iuglandis nucis magnitudine utrinque eminebant mobiles: Lingua tumebat, extrema parte & prope venas raninas pustulis obsita: admodum fœtebat anima: Thoracem anticum adhuc candidum nullæ squammæ exasperabant sed macies illic summa ut & totius corporis habitus: Mammarum nulla vestigia: Vox nequaquam rauca nisi sermonem protraxisset, fusca enim illico fiebat & adeo obscura ut aures vix feriret, subsequente mox potus desiderio ad inductam siccitatem leniendam: Pollicibus sua constabat crassities, manus squammas aut furfures nullos dabant, at sensus tactus obtusus erat, ad punctionem tantum & fortem vellicationem sensiles: Respiratio qualis phthisicorum anhela; Abdomen, præsertim circa præcordium dextrum durum, & ἀντίτυπον: Lotia effundebat pauca cruda, sæpius & crebro cum foetore turbida: Alvi fæces, quanquam σκύβαλα & πρὸς αἰάγλω tantum deiiceret, tetro odore nares feriebant: Cutis color ab imo pectore ad pedes usque fuscus erat, nigro proximus, ubique ea arida & scabra: Femora & tibias, non secus ac Gallorum Indicorum, squammæ vestiebant, omni sensu destituta, acus quippe citra sensum alte adigebatur: Genitalibus ob importunum pruritum manum perpetuo inferebat: Ea nudata pustulas pisi magnitudine exhibuerunt, è quibus nigricans sanies exsudavit: Tetricis erat moribus, in excandescentiam prona, maxime post scalptum: Narrabat Illustriss. Parentem similem morbum necasse, contagio in legatione ad Lusitanos contractum, imo in matrem, (ante natam Illustrem Aegram) transfusum, paulo post puerperium mortuam: Patrem xij. annos illi superstitem fuisse, sed à fœda illa lue tam male exceptum, ut non Aula solum sed & omni consortio se subducere necessum habuerit, quanquam celeberrimi *Garciæ à Lopes* Medici Hebræi, opera usus fuerit toto biennio: *Affectus primordia* quatuor ab obitu Illustr. conjugis annis elucescere cœpisse, Ex eo duos liberos, utriusque sexus suscepisse, non diu superstites: Luis immunem fuisse at non scabiei levis, quem phthisis anno ætatis xlij. sustulerit: Consanguineis cæteris pepercisse: Curam Illustris Matronæ susceperunt supra dicti D. D. Medici & Chirurgi, strenuamque operam toto trimestri navarunt, quorum industria, Deum testor, pene salva & incolumis, castellum suum procul dissitum repetiit: pleraque enim recensita Lepræ indicia delituerunt: Novo & nativo capillitio ornatum caput, desiit fœtor, evanuerunt faciei pustulæ, nasi tamen apice suum servante livorem & crassitiem, imminutum tamen; deposuit & lingua sua tubercula: Sitis non amplius molesta, subsedere quæ circa claviculas glandulæ: Femoribus & tibiis cutis æqualitas restituta, solus pruritus ex intervallis redivivus molestus fuit: liberior fuit Respiratio, oculi non ut ante truces: At ab axillis virosus odor manabat: Si de venereis sermo incideret, recurrebat in os saliva: detumuit quoque abdomen, cessitque hypochondriorum durities: Vegetus ubique erat sensus Tactus, punctiones vel levissimas impatienter ferens: nec excrementorum alvi tantus fœtor comes fuit, liberiusque & liberalius efferebantur: Urinæ colore & consistentia naturalibus erant proximæ, aculeato sale exutæ qui ad crebriorem mictionem excitabat: Sibi tandem omnino dissimilis facta est, cunctis mirantibus qui in ea tam insignem ad statum naturalem reditum, quo xiv. mensium intervallo frui licuit, à quo in priorem, & sex intra septimanas pejorem relapsa est, cui se febris continua adjunxit, quam sitis inextinguibilis consequuta est statim lethalis: Lethum præcessit vultus defœdatio horrorem omnibus incutiens: Crura, quæ in priore morbo excarnia, insigni tumore conspicua erant.

Cadaver à dicto D. Dezelis, me præsentes prænominatis Medicis & Chirurgis dissectum fuit, cujus imæ & mediæ partes solum evolutæ: Pulmones scirrhosi omnino & aridi apparuerunt, obsessis illorum bronchiis mucoso, crasso & extreme viscido humore: Sanguis vasis thoracis conceptus crassus erat & adustus, sero omnino destitutus: Trachæa arteria adeo exsucca & arida ac si sub dio plures dies jacuisset. Cor minimum, parumque serum in pericardio: Pulmonum lobi ab omni connexu liberi. Iecur scirrhosum lividumque apparuit; imo adacta in visceris interiora novacula, strepitus perceptus ab occursu corporum durorum, quasi lapilli oblati essent: admodum quoque paruum erat & aridum, cujus minor lobus vix latitudine duos digitos transversos æquabat, & longitudine tres: Major eam sequebatur proportionem; Cystis fellea magna, bile turgens: Splen summe parvus & durus: Pancreas succo quodam ad nigrum vergente turgebat, & sicco: Mesenterium duris glandulis, magnis & aridis obsitum, succo sebum unguento basilico

basilico remixtum, referente tumidis: Inania quoque & arida erant intestina quoad utramque tunicam: Renes calculis infarcti, sinapi instar se minis exiguis, duris, solidis, porri semina colore referentibus: quorum plurimi vreteres occupabant. pelvis & caruncul æ laceræ erant: In vesica plurimi etiam reperti calculi cum phlegmate; tres item lapilli phaseolum æquantes ad instar tophi molles vel indurati gypsi: Uteri quoque membranæ exsiccatæ erant, nec non illius substantia, coarctata etiam & vulva & rugosa, patentibus nihilominus admodum multis vasis spermaticis: Incisuris factis in habitus corporis musculis, præsertim artuum inferiorum, reperta pluribus in locis caro scirrhosa, præterquam in tibiis, in quibus paulo minus arida: Venam cruralem implebat sanguis niger & adustus, inanibus pene arteriis: absque vi è digitis pedum ungues abscessere, manuum pressius cohærebant: *Ex communicatione Mag. Ludov. Bailly Chirurgis Genev. peritiss. qui curationi & dissectioni interfuit.*

SCHOLIA.

Lepra fuit eaque confirmata.] Rogat Senatus ut selecti viri judicent num Socrates sit elephanticus, Est enim Artificis absolute respondere vel Elephanticum esse vel non esse, Sed hic nec præcipitanter timidos esse oportet, nec temere securos: Ex æquo quippe & bono res est æstimanda, ut ne nimia facilitate res extenuetur vel elevetur, vel præjudicata opinione aliter ac est judicetur: Quod Pater dicatur fuisse Elephanticus, id quidem ad cautionem majorem valet, ut nihil negligatur, imo ne levissima quidem inaicia & argumenta, vel, ut serio magis dicatur, nil curemus quid ante, nec quid post, sed omnino ad hanc hypothesin veniatur. An hic qui nobis sistitur Socrates sit elephanticus, quoniam de eo segregando disceptatur, Hoc uno judicio tota hominis fortuna disceptat. Cæterum forte aliter se gerere oportet Medice agendo, aliter ex æquo & bono: Nam sunt signa medica, & hæc sunt altioris contemulationis, Alia sunt signa vulgaria, ut quæ sub obtutum oculorum cadunt: Si medice, id est paulo severius agatur, quoniam antequam signa foris edantur, intus confirmatum & perfectum malum à Medicis credatur, potest elephanticus ita judicari nullis signis foras eminentibus: Maxime vero semen mali fovetur ac serpit intus si à patre elephantico quis oriatur: Morbi enim quidam jure hæreditatis ad posteros derivantur, maxime vero elephas, & qui morbi partes solidas, quarum vis natura esse dicitur occupare solent: Semini enim nescio quæ vis impressa est, que ut valet ad speciem, ita latenter morbosam diathesin devehit & transfundit: Eaque vix insita est tanquam tradux, ut ex macrocephalis macrocephali generentur, Et ita lustrare oportet internas partes: Contra si ex æquo & bono res æstimetur, relicto pauco exactiore internarum partium examine, ad signa externa tam univoca quam æquivoca deveniendum, ut per hæc tanquam manifesta ad rei notitiam delabamur: quanquam id nequit fieri quin & internæ partes explorentur &c. *Ballonius consilio* 49. *lib.* 2.

Lepra.] Communiter Latinorum & Arabum Lepra nihil aliud est quam Græcorum Elephantiasis, quam non incommode definimus *Cachexiam fœdam, contagiosam admodum, cancrosam, totius corporis habitus ex adustis atrabilariis humoribus, à jecoris & lienis infectione potissimum provenientibus genitam:* Hinc *Paulo Æginetæ* lib. 4. cap. 1. cancer universi corporis dicitur: *Avicenna* verò Fen. 3. tract. 3. cap. 1. est morbus corrumpens complexionem, & formam, & figuram membrorum, proveniens ex multa aspersione choleræ corruptæ ad totum corpus: *Cachexiam* ergo *fœdam* pronuntiamus hunc morbum, quatenus universalis est corruptio nutritionis, à depravata [illegible] proveniens, quam non tantum calida sicca viscerum [illegible] gignit, sed specifica venenata qualitas concurrit, cujus ratione merito morbus hic occultus & à tota substantia vocatur *Fallopio*, *Palmario*: Qua ratione diu delitescit priusquam se prodat, nec ejusmodi conjecturam principium ejus exhibet, ut alii morbi, quos intemperies manifesta & putredo communis humorum introducit: Dicitur autem *contagiosa admodum cachexia*, quod non tantum fomite & contactu, more luis venereæ, sed etiam halitu alios inficiat, quatenus seminaria ejus in adusta materia consistunt, Causam continentem statuimus *specificam & venenatam* [illegible]. *Iecoris & Lienis*, quam aliqui malignam temperaturam huic malo propriam dicunt, cujus ratione talis depravata sanguinis & reliquorum humorum elaboratio: Quanquam vero calidam siccam intemperiem *Avicenna* & alii accusent, sanguinem crassum & fœculentum scilicet adurentem, adeoque causam materialem proximam, producentem, cujus ratione morbus ipse, tanquam principiis vitalibus admodum contrarius, frigidus atque siccus dici queat, Non tamen hæc sola sufficit, sed necessario simul substantialis occulte corruptiva qualitas, huic malignitati leprosæ propria, ponenda venit, quæ varia nihilominus symptomata generat, quatenus cum humoribus diversis complicari solet, quod *Avicenna* quoque innuit, dum dicit Lepram magis fœdam plus noxiam, & difficiliorum accidentium esse quæ fit ab adustione bilis, illa quæ fit à fæce sanguinis: *Paulus & Medici Græci*, duplicem statuunt ex hoc fundamento Elephantiasin: Minus malignam, ex hoc humore maligno adusto: Deteriorem, ex flava bile, per adustionem in atram permutata, His tertia solet addi, *subalbida*, quando cum melancholico humore simul pituita salsa miscetur: Talis causa *Continens* & proxima triplicem originem habere potest, Est enim interdum *hæreditaria*, ab impuro parentum vel avorum semine communicata, quatenus hic morbus ex eorum est numero qui firmas obtinent radices, quibus posteritati quoque communicari possunt, Interdum *Contagio* quoque malum contrahitur, ubi maxime locum habet congressus venereus, in quo massæ sanguineæ quædam effer-

effervescentia fit: Tertio sponte quoque proprio vitio contrahitur Elephas, cum possibile sit ut in corpore humano qualitas venenata generetur: Hic omnia quæ melancholici humoris malignam generationem juvant perpendenda veniunt, ubi primum externæ causæ recensentur, aëris scil. ambientis constitutio sicca, tam caliditate quam frigiditate excedens, quatenus illa sanguinem adurit, hæc incrassat & perspirationes prohibet: Hinc tam in calidissimis regionibus, ut in Alexandria, quam in frigidioribus, ut pote septentrionalibus, frequens est morbus, accedente simul victus ratione, quæ alias secundum locum obtinet inter causas externas: ubi omnia illa quæ adustos humores augere possunt observantur, qua ratione *Forestus* etiam ambiente aëre frequenter humiditate prædito, nihilominus in *Batavia*, propter salsarum carnium, & plurimorum salsamentorum corruptorum ac piscium non bene salitorum usum, plurimos Elephanticos fieri statuit: Imo *Fallopius* etiam hodie in Gallia & Germania Lepram potius ratione victus quam ambientis aëris causa fieri statuit: Adde his ex rebus non naturalibus eas quæ quæcunque ratione causam adustioni, & corruptioni humorum præbere possunt, præsertim consuetarum vacuationum, ut sunt fere mensium & hæmorrhoidum suppressiones &c. At sicut externa causa nunquam morbum producit nisi interna interveniat, ideo dictæ minime sufficiunt, sed requiritur ut internæ antecedentes concurrant: Ubi sese offert omne illud quod efficientis, & collectionem adustæ peccantis materiæ potest augere, tam respiciendo *δυσκρασίας* viscerum concoctionis secundæ malignam, quam superabundantes humores ad adustionem atrabilariam promptos: Quid ergo mirum erit, si propter nativam labem hepati venisque impressam à prima nativitate, pedetentim sanguis & spiritus simili malignitate prædititi conficiantur: Quid mirum si atrabilariis morbis ita debilitentur viscera, ut sponte sua postea proclivia reddantur ad ejusmodi succos malignos producendos, idque eo magis si symbola victus ratio, vel aëris ambientis constitutio, vel denegata superfluorum solemnis evacuatio concurrat? Quid mirum si per contactum impurum, per communia pocula, quispiam malignitatem illam attrahat, ita ut consequenter spiritus atque sanguis, pedetentim vero Iecur etiam, & alia viscera ita corrumpantur, ut exinde totius temperamentum ad naturam leprosam immutetur?

Vix ulla desiderabantur indicia.] Quo cognitio morbi (qui non immerito vocatur occultus) appareat, lubet subiicere modum quo in examine Leprosorum ipse uti soleo quando ad magistratus nostri mandatum pronuntiandum est: Primo nomen proprium, cum familia parentum, & ætatem annotamus, eoque ipso inquirimus num forte parentibus vel avis leprosis genitus fuerit: Deinde quo vitæ genere utatur, quoque sodalitio hactenus usus sit, Num forte per contagium aliquid contraxerit: 3°. Quibus morbis alias obnoxius fuerit, simul temperamentum & constitutionem naturalem ante morbum recolligendo, Ubi una etiam consuetarum evacuationum forte suppressarum mentio facienda: Tandem 4°. Lædentia & juvantia consideramus, inquirendo in regionem, habitationem, victus rationem præcedentem, & similia quæ adustionibus atrabilariis ansam præbere possunt: Hoc facto, quoad interna symptomata, functionum naturalium, vitalium & animalium constitutionem perpendimus: Quoad *naturales* actiones quærimus 1. An *ructus* frequenter adsint ventriculi, 2. An alvus p. n. sicca 3. *Vrina* num frequenter subjugalis, varia, quam tamen fallax signum statuunt multi, licet *Lemnius* 2. de occultis cap. 52. ubi plumbi cineres in eadem natantes pro certo signo ponat. 4. Num impetus in *Venerem*, affligat, 5. *Sudor* & *exspiratio* num fœtida: Quoad *Vitales* 1. Num *Pulsus* frequenter debilis & varius. 2. num *Spiratio* difficilis 3. cum *angustia* pectoris 4. eaque fœtida: Quoad *Animales*. 1. Num adsit *segnities* totius. 2. Torpor sensuum 3. Externorum refrigeratio 4. *ἀναισθησία* cutis. 5. Motus difficilis 6. Somnus gravis, Incubus, 7. Somnia perturbata, 8. Pusillanimitas. 9. Num *Pruritus* aliquis sub cute instar formicarum, seu lassitudo ulcerosa: Quibus diligenter inquisitis, denudatis partibus omnibus 1°. caput inspicitur, num pili capitis leviter decidere incipiant, num subtiliores redditi in barba, superciliis ac palpebris cadant, & in radicibus extracti carnis quippiam secum auferant? Num *oculi* rotundi, torvi, aures acuminatæ, labia crassa, nares exterius tumentes, interius occlusæ & ulcerosæ, facies tuberculis inæqualiter tumida, coloreque rubicundæ ex livore tincta? Num sub Lingua *Varicum* instar intumescentes venæ, cum tuberculis grandinum instar, quæ in angulis oculorum sæpius etiam observantur? Num cutis unctuosa, ut affusam aquam non recipiat? Num sub ea *Tubercula* fere insensibilia, præsertim post aures, circa extremitates etiam & crura? Num eadem instar anserum deplumatorum, vel tilliutis horrendiisque rugis corium elephantis referat, vel verrucis grandinem suillam æmulantibus scateat, vel morphæa, impetigine, scabie sicca & insanabili constet? Num articuli nodos? Num extremarum partium musculi, præsertim prope pollicem consumpti: Num ungues incurventur? Num puncturas per Chirurgum acu factas in cute sentiat? Num ulcera fœtida & cacoethe habeant? Num digiti pedum & manuum *fissuris* & *ulceribus* fœtidis laborent? Num *vox* rauca & obtusa? Quibus omnibus inquisitis, ubi etiamnum incerti sumus *Venæ sectionem* instituimus, ut in sanguine observari possit num sit crassus, adustus, fæculentus, pinguem quasi superficiem exhibens, qui per pannum colatus arenosum quid post se relinquat, quippe cum sale & aqua parumper mox permistus, non facile dissolvatur (præsertim cum interdum una cum aqua gelatinæ modo congelari soleat, quod *Marc. Donatus Histor. mirab.* lib. 1. cap. 4. observavit) nec etiam additione additi prompte misceatur, sed potius effervescat; His igitur æquivocis etiam signis ex parte tantum, una cum iis quæ ab essentia morbi sumuntur, præsentibus, Elephanticum morbum iudicabis, eumque tanquam incurabilem, à contagiosa Lepra præditum à consortio sanorum separandum esse statuimus.

At si desint *univoca* morbi signa, etiamsi scabies sicca, fœda cutim afficiat, eamque pustulis majoribus exasperet, duriorem tumidioremque reddat, exedat, findat, in eaque furfures producat, nondum *Elephanthiasin*, sed potius *Psoram Græcorum*, pronuntiamus, Imo si in peius adhuc malum illud progrediatur, ut maximo cum pruritu & corporis *ἀτροφία* caro sub cute simul exedatur, cutisque non solum in furfures, sed etiam squamulas resolvatur, nunc

nunc crassiores nunc tenuiores, maxime circa pilosas etiam capitis & faciei partes, Lepram Græcorum inde colligimus, plurimum adhuc ab ipsa Elephantiasi differentem, ut pote quæ sæpius curationem admittit, nec ita contagiosa statuitur, quanquam procedente tempore in Elephantiasin veram mutari possit. *Gregorius Horstius Observat. lib. 7. Observ. 18.*

Affectus primordia &c.) Hippocrates morbos distinguit ex Sexu, ex Aetate: Aetate: ante xiv. annum *Leuce*, seu Lepra alba & *Cancer non affligit, nisi sit congenitus affectus*, ac si dicat, se prodit non merito ætatis sed alia ratione: Hic morbus ætate nil impediente se prodit: A xiv. ad xlij. omnes morbi se produnt, ait Hippocr. à 42. ad 63. (annus autem 42. notat annum climactericum secundum) *strumæ* non adsunt: *Ballonius loco citato.*

Capillitium omne.] Quod ad sexum attinet, *Hippocr.* ait mulieres non laborare Podagra: *Seneca* addit Defluvium capillorum, quo mulieres non laborant (id tamen apud Hippocr. non legitur) Tamen Aristoteles ait mulieres non fieri vitiliginosas, & ob menstrua & cutis densitatem, Tamen his morbis laborant mulieres, non quod mulierum natura sit mutata, sed vita, *Idem Ibidem.*

OBSERVATIO II.

Psora laborans in cysti fellea lapidem habuit.

Oriuntur lapides in animalibus duobus modis, altero quidem à frigore, ut in limace &c. altero à calore, ut in taurorum vesica fellea sæpe, & in hominum etiam aliquando: Nam inventus est annis ab hinc paucis ante lapis in vesica fellea hominis, eo scabiei genere quod Lepra vocatur laborantis. *Cardanus lib. 7. de subtilitate.*

SCHOLIA.

AB obstructione Vesicæ felleæ & ad porotum choledochorum Icterum induci palam est, quia scil. bilem non segregant, quæ sanguini remista in habitum diffunditur; Atque ut varia est bilis conditio & acrimonia, sic vel Icterum, simplicemque cutis defœdationem invehit, vel scabiem aut psoram inducere apta nata est: Quamdiu eadem intra sanitatis limites consistit, excretricem intestinorum promovet, si insigni acrimonia prædita sit, Dysenteriam etiam num parit.

Psora.] Psora sive scabie, in variis & crebris totius corporis locis, cutim pustulis sive eruptionibus exiguis, modo siccis & sæpe squamosis, modo humidis & ad ulcerationem dispositis, cum pruritu valde molesto infestat: atque hujusmodi affectio proprijssime istius partis morbus est, ut pote quæ in ipsa cute propter contagium externum sæpe incipit, & frequenter per remedia quædam tantum cutanea sanatur, saltem utriusque ratio eatenus tenet, ut raro aliter perfecte aut suscipiatur aut curetur.

Psora, sive scabies vulgo describitur esse Pustularum in toto corpore sparsim eruptio, ab humore acri & salso, intra poros cutis aggesto procedens, & exinde ut discutiatur, ob pruritum insignem, scalpendi necessitatem inducens.

Ut morbi hujus causas & symptomatum rationes rite investigemus, paulo altius de materia ψωρώδη, & causa ejus conjuncta inquiremus, nimirum ut innotescat cujusmodi sit humor iste intra cutim aggestus; quo pacto illic aut generetur, aut aliunde adveniat, dein quibus poris aut loculis contineatur, & quomodo foras erumpere nitens pruritum adeo molestum cieat.

Itaque circa hujus morbi ortum, ut non cum veteribus jecori, vel lieni, culpam nimium imputemus, materies ejus non esset quilibet humor singularis, e quatuor vulgo suppositis, videl. non pituita, non bilis flava, vel atra, nec etiam ipse sanguis per se extravasari aptus; porro nec illa è duobus vel pluribus horum simul mixtis constare videtur: Enim vero ut dentur tales humores, ex iis tamen si morbus hic semper constet, non ita facile per merum & leve contagium suscipi, aut litu solo curari possit: Quamobrem potius opinari fas sit materiam morbificam esse *humorem lymphicum*, in glandulis cutaneis constanter residem, attamen ab indole sua gemina, scil. salino volatili in acidam aut alias vitiosam degenerem: Enimvero cum huic ita depravato, & perpetim evaporanti, supplementa continua à sanguine adveniant, latices isti, vetus & recens, non facile congruunt aut uniuntur, at salium dissimilium ritu mutuo effervescentes, in materiam recrementitiam coagulantur, quæ poros cutis implens ac distendens ubique passim in tumores attollit; insuper sanguinem in transitu nonnihil impedit & extravasari cogit: Hinc Pustulæ crebræ excitantur, & quatenus materies ista in ichorem facessens, à sero & sanguine subsequentibus usque prorsum & foras urgetur, in moleculas assurgunt, dein spiritus animales fibras nerveas, ut ichoris istius excretionem promoveant, inordinate subeuntes, molesti Pruritus sensum efficiunt.

Profecto humorem quendam lymphicum in glandulis cutaneis, quæ singulis foraminibus sudatoriis subjacent, propter usus quosdam recondi; quin & juxta copiam, & motum ejus diversimodum, glandulas has plus aut minus turgidas existere inspectio microscopica detegit planissime: Latex iste à sanguine per arterias in glandulis hisce deponitur, nempe ut sarcinula hac exuta, facilius iste per venas redeat, interim illic repositus suos usus habet, scil. imprimis papillas miliares, quæ cum fibrilis suis nerveis substratæ proprium Tactus sensorium sunt, continue madefaciens, ab ariditate, qua sensatio impeditur præservat: Insuper idem effluvia adusta à sanguine accenso perpetim decedentia, juxta cutis transitum humiditate quadam imbuit & halituosa reddit: dumque adeo laticis hujus pars cum sanguinis effluviis continue evaporat, impendia ista per lympham, usque recentem à sanguine atterioso (uti dictum est) jugi exuram reparantur.

Attamen hæc cutaneæ regionis œconomia non ita regulariter usque servatur, quin humor iste glandulosus, ab indole & functione sua desciscens, nonmodo in cute, sed interdum in toto corpore affectiones præternaturales diversimode excitabit: Hic lentescens, inque loculis pertinacius hærens, diapnoen obstruit: Ab eo nimis ubertim foras exudante, sudatio immodica: Ab eodem intus restagnante diuresis debito copiosior procedunt: Porro ad scabiem & eruptiones pustulosas quod spectat, humor iste cum pluribus, ita potis-

potissimum tribus hisce modis depravari, proindeque diathesin cum sero à sanguine recens affuso coagulationem inire solet, videl. 1°. Ipse sanguis valde impurus, simulque dissolutus, corruptelas & recrementa sua ubertim in glandulis cutaneis relinquit, quæ ibidem fermenti magis corruptivi naturam induentia, cum succis aliis adventitiis, aut pertranseuntibus efferveſcunt, & varie coagulantur, adeque non solum affectus ψωρώδεις, verum & leprosos diversimodos pariunt: Hinc piscium crustatorum, quin etiam aliorum, & quadrupedum salitorum, & sole aut fumo induratorum comestio crebra & assidua, item potus incongrui, & pharmaca venenata assumpta, eruptiones cutaneas passim, & non raro horrendas cient.

Secundo humor glandulis cutaneis aggestus, interdum mera stagnatione non tantum ψωρώδης, sed etiam frequenter φθειρώδης evadit, quare non tantum diu incarcerati, sed etiam qui vitam sedentariam agentes, squalori insuper & pædori assuefiunt, prædictis affectibus obnoxii degunt: quatenus nempe latex cutaneus minime eventilatus, liquorum putrescentium ritu, mera stagnatione corrumpitur, adeoque fermenti φθαρτικοῦ indolem adipiscitur, cui insuper à sanguine, perinde etiam depravato, putredinis complementa accedunt.

Tertiò, si forsan hæ causæ defuerint, ut cutis humor Glandulosus nec à sanguinis vitio, nec propria stagnatione labem ullam contrahat, attamen miasma virulentum ab extra communicatum, eum quoad morbos istos nihilominus prolificum reddit: Ex observatione maxime vulgari hoc liquido constat, in quantum maxime sani, & constitutione optima prædìti, vix unquam in eodem lecto, ubi scabiosus simul decumbit, aut nuper decubuit, impune dormiunt, nec ita tantum, quin & scabiosorum sudaria aliis in eodem lavacro lotis, ejusdem sæpe affectus contagium impertiunt: Nullius certe morbi labes (peste tantum excepta) facilius aut certius quam Psoræ propagatur. Quod si hujus ratio inquiratur, statim occurrit liquorem miasmatis ψωρώδους susceptivum ad illud maxime exponi & facillime disponi, ad utrumque certe multo promptius quam aut sanguinem aut succum nerveum: Enimvero cutis latex glandulosus, in extima corporis superficie scatens, atomos quascunque per foramina & meatus ubique patentes intromissus primo imbibit & à sanguine anticipat: Porro quod iste à contagio scabioso tam cito inficiatur, faciunt tum fermenti communicati activitas, tum liquoris glandulosi ad degenerandum eo modo proclivitas. Enimvero effluvia à cutis scabiosæ efflorescentis decidua, satis apte comparantur cerevisiæ floribus, summitatem ejus quasi pellicula extrema occupantibus: quorum si portio perquam minima inde dempta alteri cerevisiæ novellæ infermentatæ committatur, totam illico massam quantumvis magnam fermentat, ac in liquoris unde adimitur indolem commutat: Magna certè energia est quam particulæ, utcunque minimæ ac paucæ, ad summam activitatem evectæ præstare valent, præsertim vero si in liquorem (cujusmodi est cutaneus) è particulis subtilibus cujusque generis, tum à sangine tum à succo nerveo delibatis conflatum, proindeque citissime fermentari aptum inciderint: Ubicunque igitur miasmatis prædicti effluvia corporis sani parti cuivis externæ impingentur, imprimis humorem cutaneum tantum illic loci consitum inficient: deinde vero hujus ita infecti particulæ, à sanguine venoso susceptæ, & mox arterioso traditæ, per totum corporis habitum diffunduntur, adeoque brevi humoris istius totam massam coinquinant, & ψωρώδη efficiunt.

Willis operis posthumi sect. 3. cap. 6.

Observatio. III.

Pedes Leprosi, vesicis obsiti, ob corruptionem omnium viscerum, solo salvo corde.

Georgio N. longo cruciatu & morbis detento, ampullæ ac vesicæ ovi columbacei magnitudine in pedibus enatæ sunt, qui tandem magis quam in Leproso squallidi facti sunt. Dissecto corpore, solum cor illæsum fuit, cæteræ partes erant putrefactæ: vesicæ meatus obstructus, adeo ut bilis reciproco gradu spinam dorsi perforando ad pedes defluxerit. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

Scholia.

Pedes leprosi, vesicis obsiti.] Scabiei cum pruritu nonnihil affinis est affectus alius ob pustularum eruptiones, qui communiter *Impetigo*, à quibusdam *Lichen & Vitiligo*, atque ab aliis Lepra Græcorum: Hic uti diversa sortitur nomina, ita eadem ab authoribus varie applicantur, & ab his morbi unam speciem, & ab illis aliam designare perhibentur: Quare cum affectus hujus appellationes varie confundantur, & forsan quoad naturam, & rationem ejus formalem in diversis regionibus diversimode habuerit, neque prorsus idem sit in nostro hoc sæculo ac fuit olim, idcirco non ex libris, sed ex propria ægrotantium observatione morbum hunc describere satagam.

Impetigo ad hunc modum exoriri & afficere solet; videlicet imprimis papillæ, sive pustulæ rubræ, modo singulares, modò plures simul congestæ, in variis corporis partibus, præsertim vero in brachiis aut cruribus excitantur, quibus singulis, (morbo incrementum sumente) undique novæ adjunguntur, & brevi ejusmodi molecularum plures velut aggeries, sive corymbi fiunt: Etenim papillæ juxta unamquamque stirpem, primo in dies erumpentes, & latius usque serpentes, sese in orbem diffundunt, adeoque exanthematum aggeries quasdam ampliari faciunt. Cujusque harum superficies aspera, & nonnihil albida & squamosa apparet, unde, si scalpatur, squamæ decidunt, & ichor sæpe tenuis exudat, qui tamen mox exsiccatus, in squamam rursus crustaceam indurescit: Hi papillarum corymbi primo exigui & pauciores existunt, in brachio aut cute, aliove membro singulari tres forsan, aut quatuor ad magnitudinem denarii, aut semidrachmæ apparent: postea vero, si morbus crescere sinatur, crebriores ubique erumpunt, quæ quidem, quoad areas sensim auctæ, postea coronam argenteam æquant aut superant, verum non semper rotundæ, aut figuræ regularis, sed variiformes existunt. Porro in hoc statu non sistitur, sed affectus, nisi per medicinam cohibeatur, in pluribus usque locis ebulliens, & latius ubique serpens, tandem haud solum

solum membra integra, sed & totum corpus vitiligine leprosa obducet: atque hanc impetiginis speciem, sive gradum potius summum, veteres propter efferationem ejus ἀγρίαν appellarunt, & plerumque incurabilem censuerunt.

Hinc morbi hujus differentiæ præcipuæ innotescunt, & imprimis quoad morem ejus plus aut minus malignum distinguitur, juxta quod propius ad scabiei aut lepræ naturam accedit, vel statu medio se habeat: Insuper notare est affectum hunc quandoq; membra quædam singularia, uti brachia forsan, aut crura, corporis partibus reliquis intactis infestare: interdum vero in iis omnibus simul incipere, & ubique sparsim papillas, aut earum corymbos excitare: Porro hujusmodi eruptiones in quibusdam temporariæ, adeoque diversimodæ existunt; namque in his fere tantum in hyeme infestant, circa æstatem evanescentes: Item e contra in aliis, quasi brumam horreant, hirundinis adventum & exitum observare solent: in aliis vero plerisque hic morbus continuus nullas inducias concedit, imo nullam remissionem, vel mediocritatem habet.

Porro Impetiginem à morbis aliis affinibus, atque imprimis à scabie & lepra distinguere oportet: A priori differt quoad pustularum formas; namque in psora ubique fere singulares, & spatiis, licet exiguis, ab invicem remotæ existunt, hic plures conglobatim, & quasi per racemos magnis intervallis sejunctos, erumpunt: Verum inter hos affectus discrimen maximum inde nascitur, quod scabies per contagium facillime, & vix aliter exoriri aut propagari soleat, Impetiginis vero infectio tam rara aut nulla est, ut minima à viro in uxorem, aut ab hoc in illum assidue concumbentibus minime transeat. Hic morbus etiam à lepra discriminatur, tum quoad eruptionis formam, tum respectu contagii, quod in hac pariter activum est ac in psora, ipsaque ἐξάνθημα multo immanior & horrenda est, videl. crustacea & squamosa, ubique continua & per totum corpus diffusa:

Hinc constat Impetiginis causam materialem non esse humorem mere cutaneum; propter miasma ab extris susceptum, aut ob alias occasiones depravatum & à crasi sua degenerem, quia nimirum non, uti in psora per contagium aliis facile communicatur, neque statim per totum corpus dispergitur: At vero pustulæ circa morbi initia primo erumpentes, inde procedere videntur, quod in massa sanguinea concretiones quædam acido salinæ (instar tartari in vino) contingunt, quæ cum subigi, aut rursus dissolvi nequeant, hic in cutim, quemadmodum illic in dolii parietes depelluntur: Hujusmodi concretiones, donec parvæ ac pauciores fuerint, in membro forsan uno aut altero, perque unicum aut alterum forsan arteriæ ramum in cutim convehuntur: Dein quatenus natura eundem quem cœpit excretionis modum continuare solet, materies per eadem vasa ad eosdem ubique nidos advecta, juxta pustulas primas, aliarum circumcirca consitarum aggeries facit: Postea vero cū sanguinis dyscrasia in dies aucta materies ista tartarea intra massam ejus uberius progignitur, plures ejus portiones per arterias alias, & subinde alias exterius convehuntur: & propterea pustulæ etiam plures, tum in iisdem, tum in aliis etiam membris erumpunt, quas nova materies per easdem arterias continenter accedens, & juxta posita pustularum aliarum adjectione in dies ampliat, ac undique dilatat, & demum si hujusmodi sanguinis tartarus in immensum accrescat, per plurimas, aut simul omnes arterias extra delatus in cute desigetur, & processu temporis superficiem ejus omnem incrustatione squamosa, aut plane leprosa obducet: atque tunc humor ipse cutaneus per totum corruptus, in morbi partes cedet: namque hoc sanguinem & humores, dum inter circulandum pertranseunt, magis inquinando, seu potius venenando, materiæ morbificæ penum augeri faciet; quin etiam effluvia [illegible], sive corruptiva à se dimittens, ejusdem morbi contagium aliis tradet.

Itaque affectus hujusce causa tum procatarctica tum conjuncta, in eo consistunt, quod imprimis absque ullo cutis vitio, sanguinem particulis salinis diversimodi status ac indolis saturari contingit, (in cujus diatheseos causas προηγουμένας mox inquiretur) atque salia ista, præsertim ubi fixa ac acida præpollent (uti eorum mos est) se mutuo prehendunt, adeoque in coagula quasi tartarea concrescunt, quæ portiones in sanguinem protrusæ, papillarum eruptiones, quasi totidem hujus morbi nidos inchoant; Dein illæ sensim juxta materiis supplementa, tum numero tum magnitudine in dies auctæ, morbi hujus initium, incrementum & ἀκμὴν producunt.

Morbus Endemio] Ad causas προηγουμένας & evidentes quod spectat, duo sunt præcipua occasionum genera, à quibus hic affectus plerumque originem sumit; scil. mala victus ratio; & morborum aliorum, uti imprimis Scorbuti ac luis Venereæ mala aut minime curatorum miasmata in corpore relicta: Quoad prius, præter communes circa diætam inordinationes, quibus nonnulli carnium salitarum, dein & sole aut fumo induratorum esui, simulque vinorum acidorum potui nimis dediti, hunc morbum facile contrahunt: Insuper vulgaris observatio est plures in eum à carnis porcinæ, & piscium præcipue crustatorum, comestione nimis crebra aut assidua disponi: Hinc opinari subest utrumq; cibū, sive qua rancidus sive alias improportionatus, sanguini nostro particulas non rite miscibiles, aut facile domabiles convehere, quibus ita heterogeneis, & dein longo talis diætæ usu in magna copia aggestis, particulæ cujusque generis taliter se facile associant, adeoque coagula tartarea in cutim exterminanda, & affectus Impetiginosi aut Leprosi seminia constituunt: Attamen ubertima eius seges à Scorbuti, ac luis Venereæ miasmatis in corpore relictis, & demum quoad salium ac sulphuris efferatorum combinationes ad ἀκμὴν evectius progignitur: Morbi prioris, & speciatim symptomatis prædictis, eidem [illegible] rationes alibi explicavimus: Atqui luis venereæ inveteratæ, imo interdum curati visæ, ita passim accidit ejusmodi eruptiones pustulosas supervenire, ut nullus fere his affectus, morbi istius pudendi suspicione careat, saltem Medici, quoties in tali casu consulitur, prima statim quæstio est, an non patiens iste labem veneream aliquando prius contraxerit? Enimvero sanguinis corruptelæ, postquam diutina mora heterogeneæ prorsus ac indomabiles fiunt, tandem particulas salinas sibi consciscunt, quibuscum in coagula ejusmodi tartarea concrescentes, ac in cutim protrusæ, exanthemata impetiginosa producunt. *Willis loco cit. cap. 7.*

nasi extremitate, à visceribus sphacelo tactis. 8. Rubor genarum *à Pulmone tumido, exceso, &c.* 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 19. *Fœtor totius ab ingenti in Pancreate abscessu.* 16. *Vultus* rubor *ab abscessu in exteriore Renis parte.* 17. 18. *Facies albida cum genarum rubore fugaci, à Pulmone sinistro vitiato.* 19. *Faciei* pallor *à Pulmonum vitio flaccidorum, lividorum.* 20. *A viscerum omnium corruptela* 21. *Ab hydrope thoracis, Pulmonum syderatione.* 22. *Facies turgidula, pallida, à vitio Pulmonis sinistri.* 23. Pallor *vultus à vitio hepatis.* 24. *Chlorosis in virgine cui testis sinister sero subflavo refertus, &c.* 25. *Color vultus* plumbeus, *ob vitium Lienis scirrhosi.* 26. *A visceribus omnibus simili colore infectis.* 27. Livor *tergoris in cadavere ab assumpto arsenico.* 28.

§. 1. PVella uno aut altero anno insigniter *Palluerat*, Ingens Pulmonum albedo mollitiesque reperta. *Lib.3.tit.de Hystericis affectibus.*

SCHOLIA.

OMnium *Discolorationum*, tam generalium quam particularium, Commaculationum & Macularum in cute causæ proficiscuntur vel ab Humoribus, ut Semine, sãguine Succo nutriẽte, Bile, vel à pravis humoribus, aut sordibus, aut aliis commaculationibus; vel à calore, frigore aut siccitate. A *Semine* sicut Deformationes aliquas in partium numero, magnitudine aut figura contingentes ab ortu proficisci in deformatione ostendimus, ita & ab eodem Discolorationes aliquæ & maculæ Hæreditariæ cum fœtu in lucem quandoque prodeunt, &c.

A *Sanguine* cutem carnemque subiectam possidente atque irrigante (quod naturaliter fieri solere, eumque non solum in venis capillaribus cutaneis colligi, sed & propriæ cutis carnisque substantiam eodem imbui in phlegmone describenda obstendimus) uti genuinus cutis color ad rubedinem nonnihil inclinans; & per cuticulam transparens exurgit, vel etiam quædam rubedo in certis locis prodit, ut in labiis & glande; ob fungosam quidem illorum carnem, sanguine copiosius irrigatam, Glandis vero sanguine arterioso cum tumere debet, perfusam: atque *Malis*, quas in quibusdam naturalis sanguis magis quam alias sedes cutaneas occupat, Sic si plus solito in superficiem corporis feratur, rubicũdior adhuc color in illis nascitur; in *Ruboris* generalis specie dicta: In qua tamen rubedo in *facie*, quæ ob teneritatem & laxitatem sanguinem facilius suscipit, magis elucescit.

Quæ uti à Sanguine in superficie corporis consistente eveniunt, sic & ex illius Defectu in hisce locis, colore vivido amisso *Pallor* inducitur: qui illis in locis quæ ex sua natura magis rubere debebant, illis minus rubentibus *Lividus* apparet; ut in *Faciei malis*, Labiis & Glande, uti & in Unguibus, qui cum ob subjectæ carnis ruborem, per illos; cum perlucidi sint, sanguine illic deficiente, livere dicuntur: Destituuntur autem hæ sedes externæ sanguine, si ille per mediãs, moharores, hæmorregias, morbos absumatur: Vel si alioquin inde refugiat, tamdiu donec ille rursũ redeat, pallent: Sicuti & à frigore externo eum repellente, accidit cutem in frigentibus minus coloratam reddi quam cum calet, atque illis quorum Malæ rubebant, sanguine ex frigore velut congelato, eas tunc lividas plumbeo vel colore tinctas apparere.

A sanguine quin etiam *Macularum* diversa genera prodeunt, prout ille diversimode se habet, imprimisque quatenus vel in veram cutem diffunditur, vel poris saltem, aut sub cuticulam se insinuat: In veram cutem sanguis Fervidus & accensus, in febre synocha diffusus Erysipelas efficit; nonnunquam & Ecthymata: Quod si ab aliis causis internis externisve, sanguinem allicientibus aut expellentibus ad cutem se diffundat, rubras alias Maculas procreat: Imprimisque illa rubedo faciei quam *Guttam Rosaceam*, vocant; quæ uti à causis dictis potest procedere, ita à vini frequentiore & immoderato potu contingit, quod inde visceribus sanguificationi destinatis sanguineo; ipso plus iusto incalescentibus, ille in loca hæc; ob naturam illorum ad suscipiendũ idonea, copiosius & frequentius delatus sanguis, eaque creberrime irrigando tandem ruborem hunc permanentem pustulasque procreat. Fit quoque ut si sanguinis portio aliqua acrior ad cutis aliquam sedem elabatur, eam exasperando; & nonnihil rodendo; Maculas illas inæquales subrubentes quoque pariat, quas *Impetigines* vocant.

Ad *Poros* saltem cutis sanguis allectus, inque eorum ambitum exiguo tantum spatio se diffundens, Maculas parvas quandoque gignit: Quod uti à prioribus causis quoque potest accidere, ita in sudoribus, sanguine interdum cum sero ulterius ad poros delato & hærente, ejusmodi maculæ post eos remanent. Sub Cuticulam, si sanguis è vera cute, in qua naturaliter etiam consistere dicimus, erumpat, tunc extra suam sedem delatus, cum remeare in eam amplius nequeat, illic subsistens, & per cuticulam transparens, maculas eas colorẽ sanguinis à natura derelicti, & proin nigricantis vel concreti repræsentantes, & in *Sugillatione* dicta apparentes, efficit; &c. Hujus autem sanguinis eruptionis sub cuticulam causa frequentior est contusio in vera cute, vel venulis illius facta, per quam soluta illius continuitate intrinsecus, sanguis ex ea sub cuticulam fertur: A calore tamen summo extrinsecus intrinsecusve in morbis occurrente; & cutem nimium dilatante, sanguinemque fundente allicienteque, *punctã* quædam eiusmodi *cruenta* aliquando sub cuticula, sugillationis instar apparuisse vidimus: quod & ob sanguinis tenuitatem serositatemque accidere potest, si ille ad poros cutis effusus non exsudet, sed illic veluti guttatim sub cuticula effusus persistat.

A *Succo nutriente*, ex sanguine partibus assimilato genito, & *generalis Discoloratio*, & *Macula* diversæ oriuntur prout ille transmutatus, vel universũ corpus pervadit, vel ad certas saltem partes perfertur.

Universum corpus pervadens & nutriens succus crudus, seu imperfecte coctus, totius corporis vividũ colorem destruit, aliumque accersit in Cachexia dicta, cujus diversæ species, prout vel tantum crudus,

dus, aut simul etiam strictus vel vitiosus existit, exsurgens &c. Hæc autem sanguinis cruditas, vel etiam vitiositas, si cacochymia simul adsit, nonnunquam ab alimentis originem trahit, si taliumd continuus fit usus, quæ ejusmodi succum crudum, vel vitiosum aut aqueum gignere possunt.

Viscerum seu Partium chylosi & sanguificationi destinatarum affectarum causa, crudus ille succus cachexiam gignens, uti & malus succus cacochymiam procreans, oritur accumulaturve, cujusmodi sunt ventriculus, hepar, lien, ipsisque adnexa vasa membranæque: Ventriculi enim intemperiei, imbecillitatis, aut alterius affectus causa, si concoctio fiat imperfecta vel viciata, imperfectus quoque & crudus gignitur chylus; qui postea in secunda coctione, cum non sufficienter elaborari possit, similem producit sanguinem, eoque magis si viscera secundæ coctionis labem quoque aliquam patiantur. Hepatis, lienis, venarumque vitio, cum hæc ad sanguinis generationem faciant, sanguis imperfectius elaboratus, crudus, vel vitiosus aut aqueus gignitur: Hepatis quidem, cum instrumentum sit sanguificationis, dein & lienis morborum causa sanguificationem impediri, vel eo solo comprobari posse existimamus, quod hepate penitus sano, tamen lien male affectus, *Sicut Sectio hoc sæpius patefecit*, sanguificationis noxas enarratas, uti & hydropem sæpe procreaverit: Dein & *venarum* affectarum causa, cum ad sanguinis elaborationem opitulentur, sanguis minus absolute concoquitur, crudiorque remanet: Morbi vero hepati, lieni, venisque accidentes, unde imminuta sanguificatione crudus sanguis, indeque cachexia gignitur, vel sola vel vitioso accedente simul chymo, sunt imbecillitas, intemperies, Obstructio, durities aut alia læsio. &c.

Certis tantum partibus communicatus *succus nutriens*, Maculas in illis diversas efficit, prout vel poris cutis, vel divisioni alicui ejus se insinuat. Ad poros cutis succus qui pilos illi infixos alere debebat, deveniens maculas, quas *Lentes* vocant, frequenter producit: hic enim illis prius assimilatus, coloreqꝫ antequam illorum radicibus apponitur nonnihil correspondens, si ab iis ulterius in pororum ambitum aliquousque dispergatur, maculas ejusmodi colorem fuscum plus minusve ad pilorum colorem, dum illis assimilatur, adipiscitur, nonnihil inclinantem procreat &c. A succo pilos nutriente, poris se insinuante, si vitiosus sit, maculæ, quas *vitiligines*, seu *Alphas* vocant, prodeunt, quando illic ad poros delatus, ob vitium ad pilos alendos inutilis, in ambitu illic pororum, se in cutem exiguo spatio circumfundens, maculas ejusmodi pro succi pravi diversitate gignit: Talis succus vitiosus ex depravata assimilatione illius loci, ubi maculæ hæ fiunt, prodit, perquam sanguis ille, qui ad nutritionem eo defertur, non in succum convenientem, sed pravum locoque depravato similem &c. quo deinceps fovetur, vitioseque nutritur, convertitur, eadem fere ratione ut in Elephantiasi &c.

Bilis, quæ colore eximio prædita est, si ad superficiem corporis feratur, hæc simili colore tingitur Ictérique cujuscunque causa esse potest &c. *Vide de Ictero lib. 3.*

A pravis humoribus in morbis malignis variæ maculæ generantur, ut in febribus malignis, pestilentialibus, venenatis, lue venerea &c.

Calor, non solum sanguinem alliciendo vividum vel rubrum colorem, frigusve eundem reprimendo pallorem corpori conciliat, sed & calor quia cutem dilatando, ut per eam sanguineus color melius elucescat efficit, & frigus eandem constringendo & condensando minus pellucidam reddit: Siccitas nimia cutis colorem etiam immutat, eamque fuscam magis efficit: tum quia exsiccando spissiorem, vel constringendo rugosiorem reddit, cum crassities illius, ut opaca fiat efficiat, & rugæ umbram facientes obscuritatem in ea inducant &c. *Platerus Practica lib. 3. cap. 2.*

Insignitet palluerat, Pulmonum albedo] Pulmonum albedo & mollities, ut penuriæ sanguinis in iis index est, sic palloris in vultu causa efficax: In Peripneumonicis, quorum pulmones sanguine multo & calente turgent, vultus & malæ rubent, fervido sanguine ob levitatem ad partes superiores sese efferente, qui consistit ibidem & per cuticulæ tenuitatem, veluti per vitrum colorem suum ostendit.

§. 2. Fœminæ pustulæ rubræ per totum corpus, maxime circa regionem hepatis, oboriebantur: Hepar repertum durum, & cystin fellis exhibebat in sese collapsam. *Vide lib. 3. tit. de Alvo adstricta.*

§. 3. Matronæ per cutim passim tubercula enata sunt: Hepar illi erat decolor & durius: In vesica fellis tres lapides. *Vide lib. 3. tit. de Ictero.*

§. 4. Vesiculam, quod mireris sine felle; tamen cum tribus lapillis interdum conspeximus: Hepar tamen erat rugosum, maculis atris deturpatum, sed ejus succus omnino lividus: Quodque insolitum, Pectus aquæ plenum & ægri facies adeo pallida ut mortuum quis dixerit. *Nic. Fontanus Epitomes Vesalis p.* 21.

§. 5. Puelli cachectici, hydropici cadaver aperitur: Cutis circa regionem ventriculi, umbilici & inguinum, maculis atro purpureis, instar ecchymomatum picta erat: Ex abdomine puncto humores biliosi, serosi, fœtidi effluunt: Omentum & Pancreas consumpta, Venæ mesaraicæ obstructæ: Lien niger, durus: Hepar cocto similis, In eo & liene foveæ aqua plenæ. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 6. Quidam conquestus est de molesto hypochondrii dextri dolore, cum æstu affatim, & plerumque faciem, manuumque palmas, pedumque post cibum, plantas infadente &c. Inventa est vomica simæ partis hepatis connata, satis magna atque aperta. *Vide lib. 3. tit. de hypochondr. tumore.*

§. 7. Ju-

§. 7. Juvenis capite doluit, febris erat vere *κεφαλικὴ*, facies illi rubra, sed maxime genæ &c. Aperto capite, venæ quasi varicosæ, tabo & sanguine nigro turgentes repertæ &c. *Vide l. 1. tit. de Delirio.*

§. 8. Cuidam febre maligna laboranti nasi extremitatem rubra macula obsedit, symptomatibus benignum quid portendentibus: Omnia viscera nigricantia erant & sphacelata. *Vide tit. de Febribus.*

§. 9. Virum Illustr. adoritur insolita respirandi difficultas, dolor universi thoracis &c. supervenere sopor Genarumque rubor &c. Pulmo insigniter tumidus & quodammodo exesus repertus, in iisque unus humor albus & tenax ac purulentus delitescens, *Vide tit. de Febribus.*

§. 10. Franciscæ N. cum febre continua, dyspnoea &c, adfuit intensus rubor Genarum; In Pulmonibus reperta vestigia inflammationis, qui tumentes, lividi cum pure. *Vide tit. de Febribus.*

§. 11. Caspar N. dolebat pectore cum dyspnoea. *Genæ* illi *rubore* suffusæ erant: Pulmo dexter colore erat nigricans, ad jugulum retractus, pleuræ ad claviculam connexus: Sinister subpallidus cum tuberculis. *Vide l. 3. de Hypocondr. tumore.*

§. 12. Cachaticus cum tussi, febre continua, *Genas* habuit macilentas, perpetuo purpureo rubore suffusas. Pulmonum parenchyma, integra membrana, totum fere erat in pus commutatum. *Lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 13. Agricola plaustri fœno onusti ruinam in se passus, de dolore pectoris conqueritur, cui accedit Febris *Genarumque rubor*: Pericardium scatebat pure copioso, cui velut immersum cor: Pulmo ejusdem labis particeps. *Lib. 2. de Pectoris dolore.*

§. 14. Adolescenti facies rubebat in levi febre, sed maxime *Genæ*: Illi Pulmonis partes dextræ lateri adhæsu contumaciore nexę lacerabiles, plenæ vomicis, tabo & pure scatentibus: Peripneumonia anno præterito illum oppresserat. *Lib. 1. tit. de Phrenitide.*

§. 15. Rev. Pater febre prehenditur cum dyspnoea, tussi, pectoris gravitate & Malarum rubore: Inventa est altera Pulmonum pars aucta in magnitudine, densa, dura, rubra. *Vide tit. de Febribus.*

§. 16. Vir Nob. febricitabat cum dolore ad dorsum & lumbos, cum tremore & fœtore totius nulli ferendo: Ex utroque Pulmone serum putre & fœtidum defluebat: In Pancreate ingens erat abscessus, cum multo pure & fœtore intolerabili. *Vide tit. de Febribus.*

§. 17. Ill, N. cum febre assidua & fervore in lumbis, horis vespertinis Faciem habebat rubicundiorem: Inventa est corruptio & abscessus in sinistri Renis exteriore carne, *Vide tit, de Febribus.*

§. 18. Juvenis in febre assidua, ruborem genarum habuit: Inventa est corruptio gangrænosa in parte interna Renis dextri. *Vide tit. de Febribus.*

§. 19. Uxor, N. à partu substiterunt lochia; hinc febris, dolor lateris sinistri &c. Facies tota sæpe erat velut subalbida, alias genarum aderat rubor fugax: Aperto cadavere omnia sana occurrerunt præter pulmonem; pars sinistra fere magna sui parte tabuerat & tabo infecta erat, sana reliqua substantia. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 20. Juvenis robustus, sed pallido faciei calore, a frusto carnis devorato suffocatus interiit: Pulmones illi à naturali statu defecerant, colore lividiores & flaccidi. *Th. Barthol. cent. 1. hist. 11.*

§. 21. Quidam diu admodum pallidus fuerat, & mali in facie coloris: Huic omnia viscera interiora corrupta & fœtidissima. *Lib. 3. tit. de Inappetentia.*

§. 22. Virgo brevi morbo sublata est: Facies illi totusque habitus pallore albescebat: Thorace aperto, ab utraque ejus cavitate aquæ virosæ effluxit copia: Pulmones syderati inventi sunt &c. *Vide tit. de Phthisi lib. 2.*

§. 23. Uxor D. N. patre fata pulmonico, tota sæpe erat velut subpallida, facie turgidula, pars sinistra pulmonis magna sui parte tabuit: Purulenta materia ea thoracis parte continebatur. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 24. Illustr. N. gibba hepatis pars à nativo colore ad pallidum declinans manifeste visa est: Per sanitatem perpetuo pallente facie omnibus innotuit *Lib. 3. de Ischuria.*

§. 25. In virgine pallidis coloribus divexata, inveni testiculum sinistrum pugno majorem, intus humore seroso & subflavo refertum, foris sanguine suffusum. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. c. 30.*

§. 26. Rustico in sinistro hypochondrio renitentia erat, in toto corpore color plumbeus: Lien erat scirrhosus, arcto coalitu sub membrana adiposa renem sinistrum amplexatus, nidorem ferens. *Vide lib. 3. tit. de Lumborum dolore.*

§. 27. D. N. erat μεγαλόσπλαγχνος: Omnia interna membra, hepar, pulmones & cor admodum grandia & pallida erant, ac pene plumbei coloris visa, haud aliter colorata ac adhuc viventis facies tincta & plane livida: &c. *Vide lib. 1. tit. de Melancholia.*

§. 28. Quidam subito vomitu & alvi fluxu tentatur, & paulo post interit, cadaver à tergo lividum plane erat, imprimisque pudenda nigra: In ventriculo reperiuntur arsenici albi frustula tunicis affixa. *Vide lib. 3. tit. de vomitu.*

OBSERVATIO VII.

Dolor *summæ scapulæ & humeri ab Abscessu in corde in ulcus desinente, Pulmonibus accretis* 1. Brachii *& Clavicularum à sero corrupto circa periostium, in sphacelum desinens.* 2. *Suræ dolor intolerabilis à Vomicoso hepate* 3. 4. *Circa coccygem dolor ab Empyemate ossis sacri* 6. 7. *Humeri dextri dolor ob hepar tumore cancroso affectum.* 8. *Dolor circa pubem ab incremento & relaxatione Testiculi fœminei.* 9. *Dolor in infima regione hypochondrij dextri, ob vitium Mesenterij vicini & psoadũn Musculorum.* 10. *Circa regionem ossis sacri ob quatuor lapides in vesica.* 11.

§. 1. Filia D. N. (*Vide lib. 2. Tit. de Hæmoptysi*) patiebatur dolorem in summa scapula sinistra, & summitate brachij qua humero committitur: Magna erat suspicio Abscessus in sinistra Pulmonis parte: Pulmo costis undique & diaphragmati adhærebat, tum etiam Pericardio undique, cor media sui parte fere exesum, &c.

SCHOLIA.

Dolorem] Dolor à tristitia distinctus, & ad tactum pertinens, definiri solet *Sensio molesta à continui solutione procedens*, Siquidem exoritur iste, quoties & quatenus sensibile incongruum, aut improportionatũ, sensorio isti applicatum, fibras ab invicem dividit & divellit, proinde spiritus animales in iis hospitantes, à solita & placida emanatione sua repellens, ab invicem distrahit, & quasi in fugam vertit, dein propterea statim, quatenus iste spirituum exterior repulsus, continuata aliorum serie ad *πρῶτον αἰσθητήριον* communicatur, spiritus illic degentes in parem confusionem ciet, doloris sive molestiæ exterius inflictæ perceptio efficitur.: Revera tota spirituum animalium quæ dolore afficiuntur series, quasi animæ sensitivæ membrum quoddam singulare, objecti impressione velut anxietatem concipiens, cum molestia corrugari, inque dimensionem minorem sese contrahere cogitur. Cum solutio continui doloris causa statuitur, non ita intelligendum est ac si affectio hæc tantum à vulnere aut plaga corpori inflicta cieretur, namque eadem à frigore, calore, flatibus, & sanguinis aliorumq; humorum extravasatione, aut alicubi aggestione, sæpe membri conformatione adhuc integra manente, passim induci solet, in quibus casibus, licet continui partes, ac imprmis fibræ & filamenta nervea minime præcindantur, ista tamen in omni doloris affectu, aut ab objecti pressione, aut à particulis alienis cuneorum instar adactis, à solita positione divelluntur, inque tensionem nimiam, aut distorsionem, aut divulsionem adiguntur, proindeque spiritus incolæ, à mutuis amplexibus divulsi & dissipati, gravate habent, & molestiæ sive doloris passionem inducunt *Willis Operis Posthumi sect. 3. cap. 6.*

In summa scapula] Quibus grandius hepar, amplius, tumentius & calidius, cum febribus magnis prehenduntur, maxima ex parte tempore urgentis febris dolores in claviculis & secundum homoplatas sentiunt: Sic pleuritici per continuitatem membranarum majores sæpe quam in loco affecto ibi dolores percipiunt: *Hippocr.* 4. acut. ascendentem pleuritidem vocat cum dolor ad claviculas pertingit.

§. 2. Dumæi filia annos 17, nata febricitavit; huic dolor nonnullus ad claviculas & brachium, fere ad olecranum: non putabatur fluxio tam maligna, nec quod subtus cuniculos ageret: Cœperunt illum morbum quibusdam remediis agitare, anodyna applicare, purgare, oppositæ partis venam secare: 6. die comatosa ac velut resoluta fit: partes quæ dolebant, cœperunt esse indolentes: nil in superficie apparebat, mors.

Brachium erat velut syderatum parte interna ad periostium, ante mortem nigrescebat; circa ipsius periostium *serum & virus* reperitur, quod exusserat ac corruperat partem: Imo jam labes pervaserat ad interiorem thoracis partem, ac si surda fuisset, ut ita loquar, pleuritis: Admiranda sunt effecta seri venenati. *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. pag.* 150.

SCHOLIA.

Circa periostium serum & virus] Mirum est quod quædam materia venenata, ut ea est quæ facit exanthemata & variolas, non vertitur in pus, sed in quid simile puri, & in quandam novam speciem putredinis, quam natura non domat facile; Quod *Hippocr.* in Epidemiis annotavit: Porro in suspicione cauteria adhibere inprimis oportet, licet materia non educatur & magnum dolorem non inferat; Item litus ex hydrargyro confert. *Iacobus Thevart. annot. 3. in eum locum.*

§. 3. Mirum forte quod nos bis terve annotavimus, dolores suræ intolerabiles in febre, qui neque fotu, neque litu, neque cataplasmatis cesserunt.

Mor-

Mortuis ergo ægris jussimus crura & suras aperiri novacula; invenimusque pus album pallidum, læve, æquale, spatiis inanibus diffusum & majore vena conclusum: Atque ut notaretur locus unde pus ejusmodi prodiret, aperto ventre vomicosum hepar & putre inventum est: Itaque verisimile est loco sanguinis, pus per majorem venam in cru a & suras, quæ admodum venosæ sunt, transmissum: *Jacotius comment. ad Coac. Hipp. p. 349.*

§. 4. Hollerius scribit adolescenti xvj. annorum crus dextrum vehementer doluisse, nullisque cessisse remediis: Acuta febris, urinæ fæculentæ, sitis pauca, reliqua mediocria, nisi quod deliravit ex intervallis: Tribus ante mortem diebus obscuratum lumen & splendor oculorum, palpebræ lividæ: postea quoque cœpit & sinistrum crus dolere: XIV. obiit.

In mortuo abscessus cum pure albo in apice gibbæ hepatis partis & musculis obliquis: Dissectione cruris anterioris parte facta, in mediis musculis pus album & crassum inventum, quod & in aliis visum fuerat; In corde sanguis veluti mucosa pituita: Eidem abscessus purulentus sub ala dextra, & impotentia brachii dextri. *Idem comment. in Coac. Hipp. p.* 846

§. 5. Refert etiam Bauhinus Lutetiæ virum quendam cum abscessu hepatis laborasset, mortuum esse, & corpore aperto repertas venas usque ad tibiam pure refertas, & sinistrum testiculum putridum. *Dan. Sennertus pract. l. 3. p. 6. sect. 1. 4.*

SCHOLIA.

Certe spontanei longique dolores crurum & partium inferiorum, ulcera quoque & color malus viscerum latens vitium ostendunt: Hinc intelligitur pus intus suppressum, non solum locum in quo est, putredine corruptelaque depravare; sed etiam partium circumpositarum, & earum omnium in quas sese insinuare potest, temperiem & naturam evertere. *Idem.*

§. 6. *Hipp.* os sacrum Empyemate quoque computrescere novit, cujus putredine & incredibili doloris tyrannide duos probitatis spectatæ viros efflictim & diu maceratos tandem contabescere & mori hisce oculis vidi. *Langius Epist. 42. Tomi.* 1.

SCHOLIA.

Tertium addit J. *Henr. Brechtfelds* in Actis *Bartholini* annot. 1671. & 1672. Observ. 107. Fabrum scil. ærariu, quem tam immanis ossis sacri prehendebat dolor, ut horrendis præ doloris immanitate, corriperetur convulsionibus: Causa mihi antecedens fuit lapsus ex alto in trabem, ita ut illi divaricatis cruribus inequitaret, hinc ossis sacri contusio, indeque ortum empyema.

§. 7. Senex Coloniensis per aliquod annos dolore continuo circa regionem ossis sacri, cum ardore urinæ & mingendi difficultate afflictus fuit.

Aperto corpore inventi lapides quatuor præduri ac asperi: Circa regionem vero ossis sacri, ea nimirum in parte ubi vena cava bifurcatur, Abscessum magnum in quo materia fœtida & sanguis coagulatus continebatur offendimus: Os sacrum ea in parte ita erat corrosum & exesum, ut facillime digitis minutatim extrahi atque conteri potuerit. *Fabritius* Hildanus *cent. 3. Observat. 70.*

§. 8. Vidua N. *tumorem* habebat in abdomine *versus umbilicum*; ad dextram partem inclinantem: Hepar tumoribus scirrhosis erat refertum: Ejus extremo adnati duo tumores cancrosi. *Vide tit. de ventris tumore lib. 3.*

SCHOLIA.

Tumorem versus umbilicum] Cavendum monet *Sennertus* cap. de Inflammatione Hepatis ne fallamur, & hepar non inflammatum putemus si tumor in ventre medio apparet, quia quibusdam hepar ad medium ventrem extenditur.

Humeri dextri dolor] *Idem* magnæ hepatis inflammationis signum esse ait si dolor percipitur juguli quasi ad inferiora tracti; præsertim dum vehementius æger inspirat, Dum enim hepar inflammatum (*aut gravi tumore affectum*) pondere suo diaphragma, cui alligatum est, deorsum trahit; tensum diaphragma membranam costas succingentem, cui etiam obnascitur, tendit: unde dolor tractionis in jugulo sentitur: *Galenus* hoc fieri putat ob tensionem venæ cavæ sursum ab hepate ascendentis.

§. 9. Uxori N. Testiculus sinister erat fere mali cotonei magnitudine, & prolabebatur in capacitatem ossis sacri, comprimens & vesicam & intestinum rectum, ubi ingens dolor. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 10. Juvenis ictus & in hypochondrii dextri lateris infima regione coxendici proxima, unde dolor in dextrum crus exporrectus; quod ægre movebat: Mesenterium in mortuo circa originem velut contusum vidi, psoasque musculos illi lateri succumbentes similiter affectos. *Vide lib. 3. tit. de Hyppochond. dolore.*

§. 11. Senex per aliquot annos dolore continuo circa regionem ossis sacri vexatus fuit: Inventi in vesica lapides quatuor præduri, *Vide tit. de mictione difficili.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI QVARTI.
SECTIO VLTIMA.
MISCELLANEA CONTINENS.

OBSERVATIO I.

Ex Tabaci fumi abusu lingua, trachæa arteria atra fuligine tinctæ repertæ, Pulmones aridi, hepar inflammatum. 1. *Pulmones flaccidi, torridi, costis annexi.* 2. 3. *Cerebri substantia exsiccata, ad parvam molem redacta.* 4. *Tabaci sugo papillares processus, Cum nervorum odoratoriorum extremitate defuerunt.* 5. *Cerebrum nigrum & fuligine tinctum observatum.* 6. *Crassa fuligine & spissa obductum cranium repertum.* 7. *Cerebri nigredo observata in quodam Tabaci pulverem per nares crebro attrahente.* 8. *Spina triplex lapidea reperta inter utramq; meningem Tabacisugi.* 9. *Stomachus flavedine tinctus à fuliginibus Tabaci.* 10 *Vestigia fumi in visceribus notata.* 11. *Insignis Tabacisugi cerebrum nitidum repertum.* 12. 13. 14. 15.

§. 1. INvaluit in Europa cacoëthes sugendi fumum herbæ Tabaci per tubos ad id conectos. Quantum sanitati suæ noceant qui toties illi indulgens, oculis subjicio homo quem in Medicorum corona secui: Is supra modum hisce fumosis deliciis addictus, vix ullum obibat negotium quin sibi, ut patuit, fatalem succum hauriret: ubi enim crebris quasi pulsata ictibus natura fatiscere, atque in morbum collabi cœpit, ille nigricantem materiam per anicum, per posticum, per utrumque gutturem tamdiu ejicere, donec fuscam simul ejiceret animam:

Hospitium certe, quod illa reliquerat, visitavi & peragravi, fultus cultro anatomico: Quid viderim quæris? domum mihi intrare visus sum vere Plutoniam; ecce tibi in foribus atrato colore tincta & quasi venenato succo imbuta intumuerat lingua: Quid trachæa? camino similis, nigra fuligine undique obducta: Pulmones aridi, exsucci & pene friabiles: Hepar, tanquam si præ cæteris traxisset incendium, totum erat inflammatum, à cujus flammis ne bilis quidem in cystide sua immunis erat: colorem enim extraxerat ex purpureo virescentem: Ad intestina vero, ut sunt corporis saburra, confluxerant totius adustionis carbones, plena etenim erant nigricante materia, quæ non mitiorem ipso Averno spirabat odorem. Ecce frequentis hujus suctionis Medicos fructus, *Th. Kerckringius Observ. Anatom. xc.*

§. 2. Quum mense Martio in Theatro Anatomico cadaver virile boni habitus & robusti dissecarem, inter alia singularia inveni in sinistro cordis ventriculo tria frustula adiposa lenta & candicantia, ex nimio, ut arbiror, cordis calore & sanguine unctuoso effecta: præterea valvulam in vena emulgente dextra nullam. Et quum omnes partes tam interiores quam exteriores sanæ essent, solos pulmones flaccidos tumidosque costis adhærentes: Hepar supramodum magnum, libras civiles tres, Lienem vix uncias duodecim cum dimidia pendentem: Pulmones ideo credidi vitium contraxisse, quod frequentior Nicotianæ usus destillationes ex capite ad hos concitarit: Nec ulla noxa, nigrorisve ullum vestigium in cerebro apparuit, quanquam nimia Tabaci suctione hic homo apud plurimos innotuerit. *Th. Bartholinus cent. 1. hist. Anat.*

SCHOLIA.

P*Vlmones flaccidos torridosque*] Ideo juvenes monet *Simon Pauli* quadripart, Botan. cl. 2, tit. *Pimpinella*, ne utantur Tabaco, nisi velint molestissimam ducere vitam, ac ærumnosam senectam ante expectatum accersere, Pulmones data opera ita corrumpente, ut hydrops pulmonum eos juguler.

§. 3. S.

§. 3. S. R. M. magnæ Britanniæ, Regem *Iacobum*, publice in Oxoniensi Academia disputasse contra hanc fatuitatem (usum Tabaci) ostensis exemplis eorum qui laborassent quidem diu insanabilibus pectoris morbis, deliriis, insomniis, convulsionibus &c. Post mortem autem inventi fuerint pulmones habuisse totos nigros ac retorridos, non secus ac si fumo indurati essent *testatur G. Hofmannus lib. 2. de med. officin. cap.* III. 20. §. 30.

S C H O L I A.

D*Isputasse contra hanc fatuitatem*] Nec tamen omni utilitate caret, teste Clariss. *G. Horstio*, In catarrho enim ejus usum probat sive in pulvere per nares attractum, sive incensi fumum per os sumptum, purgato tamen & jejuno corpore: Quin & fumus ejusdem sitim & famem sistere posse non sine ratione affirmat, siquidem pituitæ copiam insignem ad palatum attrahit, quæ deglutita chyli instar concoquitur: Certum est multa millia militum in Germaniæ bello tam diuturno conservata esse per Tabacum, hoc enim in annonæ penuria miseros cibavit milites: in aëris in temperie eos servavit incolumes, aquas quas non pro libitu, sed pro occasione biberant, sive putridas sive turbidas salubriores reddidit, putredinem arcendo & corruptos jam humores morborum plurimorum causas proximas per superiora & inferiora deturbando: Accedit quod vi sua narcotica suavem somnum inducendo noxiorum ciborum difficilem concoctionem juverit, nec non singulari quadam suavitate etiam invitos ad sui amabilem usum ita traxerit, ut maluerint pane quam Tabaco carere: Taceo quod animi nonnihil ad cordatius pugnandum addiderit.

§. 4. Medicus aulicus Tabaci suffitum tam familiarem habuit, ut non interdiu solum, sed & noctu temperare sibi non potuerit quin semper ad lectum lychnum pensilem cum cum cereis candelis & fistulis adjunctis haberet.

Cùm ille ante annum defunctus, ejus capite aperto; res stupenda! Tota cerebri substantia adeo exsiccata reperta ut vix nucis magnitudinem æquaret, prout mihi à quodam Medico Augustano relatum. *Augustinus Thonerus Epist. Medic. xv. lib. vj.*

S C H O L I A.

CUm Medicus ille sat diu cerebri substantia destitutus, ratione salva & sensibus integris in vita superstes manserit, Et *Zacutus* in Observat. de puero decenni referat eum sine cerebro per triennium vixisse, tandem ex hydrocephalo defunctum, cranio aperto nihil cerebri deprehensum: cum actus præsupponat potentiam, & jam constet testimonio fide dignissimorum Authorum de facto, ergo de possibilitate indubium quantumvis creditu arduum: Exin Philosophis Peripateticis insultare Galenistis, & adversus eos triumphare liceret, prætendentibus illustribus illis exemplis demonstrandum in corde Animæ rationalis domicilium constituendum; exin omnes vires ac facultates cæteris membris communicari, quod adstruere videntur sacræ literæ. *Idem ibidem.*

Quod *Thonerus* aliena fide refert; hoc falsum esse, & venerando Seni impositum fuisse D. *Iacob. de Maphais* & Dom. *Ferd. Ignatius Thiermayr*, Medici Electorales, falsum esse affirmarunt, ac cerebrum sectione sanissimum repertum fuisse: Quod & confirmat *Schneiderus* de catharr. l. 2. c. 2. authoritate Clariss. J. D. Horstii. *I. Iacobus Wepferus in misc. curi anni 1672. obs.* 119.

§. 5. Impossibile non existimo ut à fumi hujus acrimonia, & siccandi vi, cerebri aut capitis pars aliqua, in quam præcipue salvis adhuc viribus penetrat, atque incursionem facit, ita exsiccetur, ardescat, tabida fiat, corrugetur atque indurescat, ut exterior ejus superficies, respectu reliquæ substantiæ crustosa veluti appareat: Ita enim in quodam, qui vivus neminem sibi in Tabaci usu parem extare haud, ut socii attestabantur, immerito gloriatus fuerat, post supplicium dissecto, papillares cerebri processus, cum nervorum odoratoriorum extremitate prorsus defuisse, ita ut ne vestigium quidem eorum reliquum esset, hisce oculis una cum multis meorum æqualium conspeximus: *Observat. Hadriani Falckenburgij.*

S C H O L I A.

P*Rorsus defuisse &c.* Causa hujus defectus à spectantium Doctoribus, in vim fumi Tabacini, omnia siccandi, exhauriendi, arefaciendi, extenuandi, corrugandi, ac proinde marcore quodam consumendi, conferebatur: Sic etiam vere, extreme & deploratissime hecticorum cutis, cum sani ac succo pleni hominis cute comparetur, crustæ potius universo corpori inductæ quam genuinæ cutis speciem præferre videbitur, & in ardentissimis febribus membrana linguã exterius involvens, interdum ita sicca, arida, scabra, rugosa ac dura persentitur, ut crusta potius linguæ inducta, quam vera membrana esse appareat, & quia ipse fumus Tabaci insigniter nigricat, eundem suo indesinenter recenti contactu atque contagione prædictam cerebri, aut capitis particulam inficere ac denigrare posse docet, ut alia omittam, eadem febribus ardentissimis laborantium lingua, quam sæpe à fumis & vaporibus febrilibus, exustis, fæculentis & nigricantibus, è corpore inferiore in eam exhalantibus insigniter nigrescere conspicimus: Contendo alia de causa processus mammillares, & nervos adoratorios defuisse: Ego eos in cerebro pueri, qui hydrope capitis mortuus erat, disruptos, & eos etiam nigricantes, aliquando deprehendi. *Idem. Contradicentem Schneider umvide lib. 2. de catarr. cap.* 2.

Nervorum odoratoriorum] *Maguenus* de abusu Tabaci exerc. 6. §. 15. dicit olfactum ab abusu Tabaci

baci in multis aboleri, tum qui fumo utuntur, quia nimis exficcantur processus mammillares, unde cum ficciores quovis odore reddantur, non possunt ab iis immutari, odor enim est à sicco superante humidum ex Aristot. l. 3. de *Animal.* A Tabaci autem pulvere olfactum ideo lædi censet, quod ossis ethmoidis meatus subire, ibique hærere aliquandiu possit, quibus obturatis, cerebrum neque aërem, ut eo ventiletur, neque rerum odorabilium species admittere potest, quin olfactus necessario intercidat: Sed leviculum, ac forsan momentaneum hoc esset malum; ast cum Tabacum insigni narcotica vi præ aliquammultis simplicibus ut prædictum, calidum, siccum, unctuosum, penetrantissimum, hæc illius vis, aut specifica facultas, facit ut octavo *Spigelij*, aut primo *Bauhini* nervorum cerebri pari olfactui dicato, olfaciendi potentia sensim tandem omnino adimatur; seu quod in processum mammillarem traducatur, qui interiori cerebri parte ad os ethmoides, dura matre investitum, siti sunt, ac regionem istam occuparunt: Cum ergo ad nasi radices usque pulvis Tabaci Narcoticus magna copia violenter attrahatur, & punctum temporis natura otiosa non sit, ac in vivo corpore omnia sint, ex *Hippocr.* permeabilia ac transpirabilia, utique aliter fieri non potest quin partes olfactui destinatæ à narcotica Tabaci vi affligantur: Nec tantum permulti olfactu priventur, sed & plurimi capnophili, non exquisito sunt gustu, affectis quarto & septimo nervorum paribus.

Volunt quiddem nonnulli jugi usu pulverati Tabaci visum acui, sed quanto cum periculo conjuncta hæc sit medela ostendit *Adr. Spigelius* Anat. lib. 7. c. 2. Per multi, *ait*, de industria concitatis sternutationibus in cæcitatem derepente lapsi sunt, vel quia arteriarum caroditum rami, qui neruis opticis sic vicini sunt ut tangant, repleantur, & repleti hos comprimant: vel quia copiosus, isque pituitosus humor ex cerebro ad opticos nervos traductus fuit, qui obstruxit, illos quandoque setaceo curatos vidi: hos quibus ab humoribus pituitosis malum hoc enatum fuit, nunquam convaluisse memini. Quin & *Magnenus* Exerc. 8. de Tabaco defendit, sternutaméto violentius agitato capite, disruptisq; eo impetu meningibus, laxataq; cerebri cópaginatione, nonnullos interiisse: Firmat *Strada* exemplo pistoris Suburrani, cui cum XXXIV. sternutasset. continue succedens proxime sternutamentum XXV. exitio fuit, disruptis arteriis & membranis cerebrum circumcingentibus: Idem *Magnenus* §. 4, testatur se vidisse quemdam, cui insanus hujus pulveris usus crystallinum corrugaverit humorem, unde & fluctuantia cernebat objecta.

Papillares cerebri processus] Censet Cl. Schneiderus Lib. de osse cribrif. si processus mammillares, & nervi odoratorii fumo Tabaci tam vehementer vitiari possunt, etiam nervos qui ex utraque meninge, ac qui de tertio pari oriuntur, ipsam duram meningem, eos processus cingentem simul affligi: hinc hominem non ideo attici, sed ob tunicam narium, ratione propriorum nervorum male affectam, hoc sensu olfactus orbatum iri.

Exterior ejus superficies crustosa velut appareat &c.] *Pauwius & Falskenburgius* dicunt a nimio fumi usu congeri fuligines atras, probantque experientia & ratione 1. Dubium non est, quin inter cranium & meningem duriorem congeri possit aliqua pituida viscida, quæ dissipatis subtilioribus tenuioribusque partibus ibi fixa adhæreat: quare si quis interea suffumigio Tabaci intemperanter insistat, cum ad crustam illam recta via indesinenter appellat, nihil implicat quo minus ab oleaginoso nigricanteque fumo exficcatior crusta nigrescat: Pituitam ibi congeri, & in crustam concrescere *Falkeburgius* asserit, repertamque ait in insigniter lue vexatis, è venerea: quod si hujuscemodi Tabaco utantur frequentissime, quid facilius quam materiam eandem nigredinem contrahere? Quod autem illuc fumus appellat, nemo anatomiæ peritus dubitabit. 3. Tabaci fumus habet in se unctuosam & oleaginosam materiam; quæ successu temporis, vel cerebro refrigerato, aut tabaci familiaritate non assueto poterit concrescere, suoque lentore partibus adhærere: quod ex ignis fumo in caminis evenire quotidie videmus, pronumque est suspicari in iis qui hypochondriaci aut maniaci sunt, 3. Quædam cerebri partes ita potuerunt exficcari & calescere, ut reliquis salvis manentibus denigrentur, ergo difficile non est à Tabaco attam fuliginem in capite generari. *Secunda opinio est Gul. de Meara* qui negat Tabacum ad cerebri substantiam, multo minus ad ejus cavernas seu ventriculos pervenire, ac ibi gigni fuligines, dicit autem ab Tabaco, tanquam ab magnete trahi pituitam: *Verumenim vero* falsa ratione adstruit *Meara* probabiliorem partem, *dico* enim fumum Tabaci cerebri intimos adire recessus, cæteroqui, qua ratione fierent temulenti aut somnolenti? Ratio vero cur ego assentiar Mearæ hæc est, quod non potest fuligo adeo sensibilis generari in cerebro quin gravissima inducat symptomata, quæ tamen nulla in fumisugis deprehenduntur: 2. Tenuior, & minus viscosa Tabaci evaporatio, unde nullo negotio per poros elabitur, & vi expultrice profligatur: quare camini exemplum non valet, cum in camino nulla sit vis expultrix: deinde rationes Falkenburgii, nihil de Tabaco probant, sed tantũ de fumo in genere, ũde furnarij, fullone, fabri, aliiq; operę in fumo perpetuo versantes, deberẽt illã crustam fuliginosam contrahere, cum etiam situm fuliginosum acquirant ea cubicula in quibus laborant: *Pauwii* autem experientia 2. dubia est, deinde potuit à vehementiori melancholia exsudari incrassarique hæc fuligo: In mortis enim violentæ expectatione, ita moventur miseri illi, ut totam humorum œconomiam perturbari non sit dubium: De crusta vero eorum qui gallica lue afficiuntur, non dubito, cum in aliis partibus inexpugnabilis viscidtatis pituita sæpissime congeratur, at illam crustam fuliginibus tingi posse nego, tum quia fumus, qui illuc pervadit, jam est tenuatus & expugnatus crassioribus partibus, unde ob tenuitatem ab expultrice, suoque nativo impetu facile dissipatur: tum quod concretioni fumi valde intensa requiratur frigiditas, quæ in nulla viventis parte est. 3. Ratio *Falkenburgii* minus obtinet vitium, etsi aliquæ cerebri partis non potest fieri, quin adsint gravissima symptomata: Ergo licet absolute, & metaphysice loquendo, naturæ scil. otiantis torpore aliqua hujusmodi contingere possent, nunquam tamen contingunt, aut secundum ordinarium fumisugorum habitum possunt demonstrari. *Magnenus de Tabaco Exerc. 6. p. 130.*

§. 6. Nar-

§. 6. Narrantem olim audivi Dom. *Pauvium*, se dissecuisse cadaver juvenis robusti & sani, cujus cerebrum nigra fuligine tinctum fuit: atque cum in ejus rei causam inquireret, quam diathesin quandam Maniacam statim credidit, vel similem quempiam cerebri morbum, assertum fuisse ab iis, quibus cum intima familiaritate junctus fuerat juvenis, hunc nec morbis unquam obnoxium fuisse, neque cuspiam ex iis quos suspicatus esset *Pauvius*, sed Tabaci fumum ipsi adeo fuisse familiarem, ut ne diem unam abstinere ab eo posset: Quod eo adduxit *Pauvium* ut crederet congeriem eam excrementorum non aliunde originem traxisse quam ex abusu fumi Tabaci. *Iustus Raphelingius Epist. ad Neandrum in hujus Tabacologia.*

§. 7. Anno 1667. 12. Julii, obiit Hanoviæ Præsidiarius miles, *Caspar Schlectius*, annos natus lxxiij. Apoplecticus: Ab ipsa pueritia familiaris ipsi fuerat Tabaci fumus, quod quoque perpetuo masticabat: Magister *Iohannes**, Urbis Chirurgus, cadaver ad dissectionem impetravit, cui adstitit Illustriss. Comes Hanoviensis, Præside D. Doctore *Krantzio*, adstantiumque corona.

Aperto capite inventa fuligo plurima & densa cranio adhærens, fuligini caminorum tum nigrore tum sapore omnino similis: Causa autem non aliunde quam à creberrimo illo fumi Tabaci usu deducta est, *Ex communicatione D. Petri Regis. Pharmacopæi Genevensis peritissimi, qui dissectioni interfuit.*

SCHOLIA.

INterrogatus à *Neandro Falcoburgius*, an Tabaci fumus ad ipsam cerebri substantiam perveniat? Itemque nimio hujus suffumigii usu crusta quædam nigra in capite generari queat? Respondet ad utrumque annuendo: Et primum quod spectat, fumum ore & naribus haustum exceptumque, non tantum ad utrumque cerebri omentum seu meningem, verum etiam ventriculorum cavitatem, imo ipsam cerebri substantiam universam, i. e. poros meatusque insensibiliter penetrare posse statuit: modum etiam declarat, exponendo & digito commodas monstrando vias duas: Primam ex ore ad nares & basin cuneiformis ossis. 1. Per foramina palati postica ex ore fumus pervenit ad nares, & supra fauces ad cuneiformis ossis basin. 2. Per foramina palati innumera, majusculum illud anticum, circa incisorum dentium medium, vapor ille ascendit etiam ad nares, Alteram viam ex naribus interioribus ad cribrum designat. 1. Numerosa ossis cribriformis foramina, quæ omnia & singula, tenuissimis partim piæ matris (quæ papillares cristæ galli incumbentes processus cingit) partim duræ (superiorem cribrum tegentis superficiem) involvuntur productionibus seu canaliculis fistulosis & membraneis: Per hos etiam tempore necessitatis pituitæ, spiritui, fuliginibus egressus, imo etiam fumo Tabaci conceditur. 2 Ex palato autem ossis cuneiformis ossis foramina decem, vasis in & efferendis dicata, fumum deducere in proclivi esse ait. Alterum argumentum id fieri posse, principia & causæ quæ hunc fumi ad superna motum efficiunt, præbent, Inter illa autem primum locum obtinet respiratio, & cerebri diastole & systole*: Secundum locum occupat capitis & cerebri situs in fastigio, ad quos vapores ascendunt naturaliter: Tertium locum tuetur ipsa fumi sursum tendentis proclivitas. Secundum quod attinet quæsitum, crustam etiam ex continuato fumi hujus fuliginosi & atri usu in cerebro nigram generari posse verisimile judicat & rationibus confirmat 1. In iis quibus magna cacochymiæ copia pituitosæ, crassæ, lentæ ac viscidæ colligitur, & tenuibus exhaustis dissipatis ac portionibus indurescit, 2. Fumus ille quidem siccus est, attamen substantiæ tenuitate & consistentia unctuosus est, pinguis, lentus, ut facile adhærescat; eo in quo caminis nostris modo niger etiam est: 3. Impossibile non existimat quod à fumi hujus acrimonia & siccandi vi cerebri aliqua pars indurescat & crustosa veluti appareat: Ita testatur in quodam Tabaco bibulo post mortem dissecto papillares cerebri processus cum quadam nervorum odoratoriorum extremitate defuisse. *Vide Neandrum in Tabacologia.* An viæ hæ sint perviæ, vide fuse apud *Schneiderum. lib. 2. de catarrh. c. 2.*

§. 8. Narravit Illustriss. Christianissimi Regis Legatus, Eques Terlon, nuper in Gallia obseruatam esse cerebri nigredinem, collectamque ex pulueris Tabaci usu duritiem, in sectione cujusdam cui hæ narium delitiæ placuerunt. *Bartholinus Act. Medic. Observat. xvii. annor.* 1672.

SCHOLIA.

FOrsan vitio præter naturali viæ hic patentiores, erosis vel apertis membranis cerebri, admittere potuerunt raro spectaculo rariorem pulverem: Nam in sano statu nihil tale metuendum, cum nec fumus per fistulam attractus ad cerebrum penetret, nec illud inficiat, sicut optime in Anatome observavit Gulielm. de Mera Epist. ad Neandrum, cum morbi potius non fumi vitium fuerit in homine à Pauvio dissecto.

§. 9. *Philippus de Arantio* suspensus in platea pontis Romæ Febr. 9. 1650. qui quotidie Tabaco tum in fumo tum in pulvere utebatur, à me publice sectus, spinam quandam osseam, seu potius lapideam tricipitem, Neptuni fuscinam repræsentantem habebat, Inter duram & piam matrem in parte sinistra prope falcem, e directo intersectionis commissurarum coronalis & sagittalis, sed piæ ita fortiter adhærebat, ut sine laceratione ipsius avelli non posset, quin imo acuminibus in cerebri substantiam ingressa conspiciebatur

batur, si suspensus non fuisset, certe brevi mortuus fuisset, apparebant enim circa ipsam spinam inflammationis rudimenta. *Dom. Panarolus pentec. v. observ.* 14.

§. 10. *Helmontius* ex Tabaci fumo stomachum flavedine tinctum à fuliginibus narrat.

§. 11. *Tulpius* in visceribus eorum, qui Tabacum ore trahere consueverant, vestigia ejus notavit. *Schneiderus lib. de Osse cribriformi.*

§. 12. Sunt qui nescio qualem noxam cerebri nigredinem ex usu tabaci frequente metuunt, quasi fumus nigrorem calvariæ intus induceret, ut ignis fumans camino: Hoc idem cum suspicaretur Sereniss. Dux Bavariæ Maximilianus, cujusdam Consiliarii sui tabaco abutentis, (fuit Ferdinandus Sagittarius, Medicus Excell.) & vomitu continuo tandem extincti, caput per Anatomiam explorari mandavit, quod una cum cerebro & membranis sartum tectum, sine omni noxa inventum est: Nihilominus pro continua continui vomitus & mortis causa potuit statui abusus Tabaci, vi cujus nimiü pituitæ ad ventriculum transiit, quæ vel copia & frigiditate eundem tandem enervavit: vel malam qualitatem & corruptelam per moram inducens, vicina membra, & ipsum adeo ventriculum in commune malum traxit: *Heferus Herculis Med. Lib.* 1. *cap. v.*

SCHOLIA.

Vi cujus nimium pituitæ &c.] Henningus Arnisæus Archiater Regis Daniæ Christiani Quarti, de Tabaci fumo, & omni ore captato, ita decernebat, eum ob acrimoniam esse penetrantem, atque adeo ceu per tectos cuniculos perrepere & alterare universam cerebri massam, utramque meningem cerebri, omnis generis vasa & in iis contenta &c. Qui cum semper ipso actu quoque esset calidus, dum ex calice tubulorum ignito & flammante Tabaco ore exsugeretur, fieri per rerum naturam aliter non posse, eum, cum ex decretis Aristotelicis, caloris esset colligere homogenea & segregare heterogenea, quin funderetur pituita, cujus metropolis ab *Hippocr.* cerebrum statuitur: Neque dubito rem se habere ut *Arnisæus* decrevit: Nam puto prodromos catarrhorum sternutationes, sputationes, salivationes, omnes hos actus (non de generatione materiæ, aut materiæ morbificæ causa loquor) à calore proficisci, aut illum esse causam sine qua non catarrhorum: Sic *Hofmannus*, lib. 3. Institut. cap. 109. Solum calorem, eumque ut plurimum externum, ut est ignis, solis, ab exercitio, à vino, aromatis, fundere pituitam, aut acre serum defendit; Quod si ergo quis ellychnio ex emunctorio corraso, funis igniarli militaris stupei præsegmine, vel denique terræ bituminosæ fossilis frustulo calicem tubuli Tabacarii, loco Tabaci (quibus dolis milites præsidiarii se invicem decipiunt) referserit, utique non minus quis sputabit qui horum incensorum fumum suget, quam si optimæ notæ Virginianeo Tabaco calicem tubuli replevisset? Positis ergo his & concessis, nempe acrem fumum & calorem quemcumque, dicto modo intromissum in cerebrum, fundere pituitam, eamque, qua dantur portæ, ut sunt os sphœnoides & ethmoides ruere, ac illac præter naturæ institutum per nares emungi, hac, ac palati cœlum eandem percolari, ac oris beneficio naturaliter excerni, Quid ergo causæ sit ut statuatur præ cæteris Tabacum mira ubertate ore ac naribus pituitam evocare, vel ratione peculiari cerebro esse dicatum, facileque eo viam affectare, ac ab omni inquinamento eluere, causam nullam video. *S. Pauli de abusu Tabaci p.* 9.

Nescio qualem noxam &c.] Cum Tabacum præ aliquammultis simplicibus insigni narcotica vi sit præditum, hinc ratione sulphuris sui narcotici stupefacit & corrumpit cerebri temperiem, usque adeo ut cum ex aliis simplicibus concitatis fumis. v. g. majoranæ, betonicæ, rorismarini, succini, masticheS & similium, pituita à cerebro citra noxam eliciatur, moderate usurpatus, à Tabaco illius *virgo* semper dissolvatur: atque hæc narcotica Tabaci qualitas in causa est ut capnophili Tabacarii ad unam usque sint sputatores: Non ergo ideo quia ab illius frequentiori usu mira ubertate pituitæ veluti stillet cerebrum, peculiari ratione illi id ceu specificum aliquod dicatum, sed quia narcoticum, aut narcotico sulphure citra omnem controversiam abundat, tota substantia cerebro ac nervis infensum ac noxium est: Hinc non tantum permulti olfactu privantur, sed quoque capnophilos Tabacarios non exquisito esse gustu, quarto & septimo nervorum paribus affectis, observare est: Quis jam deinceps Tabacum cephalicum esse, aut salubre cerebro defendet, cum nervos stupefaciat? Ergo recte argumentari licet, Tabacum est calidum, est valde tenuium partium, maxime penetrans, ergo ob hæc omnia, quia una narcoticum, tanto est nocentius quanto est penetrantius, cur? quia narcotica vis ex se tarda, beneficio dictarum qualitatum in actum producitur: Nec credas quamvis nares non amplius fument Tabaco, sinciput non amplius calere, omnemque fumum evanuisse, quum post biduum aut triduum, ubi sternutas, olidum exspires. *Idem ibidem.*

§. *Pauvius* Delphis apud Batavos diversa cadavera publice secuit, quos inter Rhedarium furem, qui inter aliosfumisugos erat celeberrimus, quique hora mortis Tabaci fumo sese munierat: In illo tamen inventi sunt omnes processus, ductus & ventriculi cerebri, capitisque meatus purissimi à fuliginibus & nigrore. *Magnenus de Tabaco exerc. 6. p.* 130.

§. 14. Roterodami architabacarius quidam suspensus & dissectus, nulla cerebri corruptela aut fuligine inventa: multos præterea secuit fumisugos idem Meara, nullam tamen nigredinis notam reperit, quamvis duos dissecuerit, gibbum, aliumque qui hora mortis Tabaco sese refecerant. *Idem p.* 131.

§. 3. Genevæ anno 1638. quidam nomine *du Verronil*, ob cædem uxoris rotæ supplicio condemnatus, vir robustissimus, annos circiter 50. natus, fumisugorum dux, cerebrum quoque & cranium exhibuit omnis nigroris aut vitii expers.

§. 15. Ego

§. 15. Ego plurimos, nec ego solum, sed alii clarissimi Professores & Anatomici, sectos viderunt, & observarunt studio, præsertim in Anglicis militibus, & aliis celeberrimis Tabacoφιλοῖς, quorum secta cerebra adeo alba & pura erant inventa, ut aliorum cerebra albedine superarent; Quod de Indis foret dicendum, quorum cerebra non nigra sed albissima sunt, qui Indi nihil aliud faciunt quam per totum diem continuoque istum fumum sugere? *Ioh. Nic. Baumannus.*

OBSERVATIO II.

In Calvaria cujusdam, qui quovis tempore & loco horas potuit determininare, Pulli gallinacei figura reperta expressa.

IN capite *Antonii à Franckenstein* Belgæ, inusitatæ magnitudinis viri, qui anno 1596. in Academia Julia sectus fuit, cujusque ossa adhuc ibi servantur, Gallus gallinaceus expressus fuit: Ne dubitemus, Henrici Meibomii, Anatomici Helmstadiensis epistolam ad D. Sim. Pauli non ita pridem scriptam, hic subnectere debui: In cranio nullæ suturæ, sed loco lambdoidis duo conspicua foraminula æque distantia, ex quibus nervi duo pericranio annexi prominuerunt; Crassities cranii digiti minimi articulo extremo respondet: Os frontis geminum, exterius non adeo spissum, interius vero perquam tenue & cartilaginis instar: In concaua parte mediæ calvariæ, occurrit figura quædam ossea tenuissima, repræsentans expresse gallum gallinaceum: Cerebri substantia æquavit pondo librarum duarum: Hæc ita à præsentibus Medicis annotata accepimus: Vulgo quidem apud nos quoque fertur illum singulari quadam sagacitate quovis tempore & loco potuisse horas determinare: *Thomas Bartholinus Actor. Med. Observ. 3. Annor. 1671. & 1672.*

OBSERVATIO III.

Cranium rustici, qui laqueo fauces sibi præclusit, insolitæ conformationis repertum.

ANno 1672. rusticus annorum circiter xl. Genevæ fruges in area triturans, à sociis tanquam Actæonis arma gerens traducitur: injuriam ille tacitus concoquit, recedit quasi prandium de more sumpturus: domum vacuam reperiens (uxor enim lepidula extra urbem secesserat nec ad condictam horam redierat) fores præcludit, lacunari funem appendit, ex eo laqueum format; hinc corbem dossuariam scandit, laqueumque collo adaptat, post altero pede suppositam corbem excutit: Uxor momento post redit, præclusasque fores contra solitum reperiens, valide eas ferit; nemine respondente, ope scalæ humilem domum per fenestras subintrat, suspensumque maritum videt; ad ejulatum concurrunt vicini, cultroque funem discindunt, sed strangulatus & rigidus deprehenditur, etsi à reditu ex area vix horæ pars octava effluxisset: Re ad Magistratum delata, pro more crati impositum cadaver, equo trahente, & manuducente carnifice, ad patibularium defertur: postmodum ministrorum Chirurgorum præda fit.

Caput illius, pro staturæ ratione, ad minimum tertia parte naturali minus erat: cranium insignis crassitiei, densum, adeoque coactum ut ex simplici lamina constare videretur: Os frontis vix pollicarem altitudinem possidebat: Occipitii pars sinistra præ dextra ad pollicis crassitiem eminebat, Suturarum arctissima erat commissura: Lambdoidea ad dextrum latus pollicis latitudine justo magis deflectebat.

Vitiosa hæc cranii conformatio cerebri pravam constitutionem arguebat; sed multo magis mentis error, quod à tam levi occasione violentas sibi intulerit manus.

OBSERVATIO IV.

Dissecti cordis fragrantia ex diuturno cardiacorum usu. 1. Cutis Dorsi aliarumque partium mobilitas, ob membranam carnosam fibris carneis donatam. 2. Frons depressa in quibusdam ad nasi radicem, ob deficientem cavernam ossis Frontis. 3. Infans xvj. mensium Iecur habuit in sinistro hypochondrio, Lienem, in dextro, Cor ad dextram propendens. 4. In vena cava mulieris, à frigore externo enectæ, Polypus carneus inventus. 5. A frequentiori Enematum usu intestina stercore vacua. 6. In canis, inter eundum ad latus sinistrum inclinantis, Renis sinistri substantia duo vermes reperti. 7. Quod quidam sint Scævolæ, aut ambidextri causa in ossibus brachiorum sita. 9.

§. 1. SErenissimus Princeps Christianus, Marchio Brandenburgensis, &c. valde senex moriebatur anno 1660.

SCHOLIA.

FOrsan fibræ illæ in sanguine subito concrevere, ob plus solitam refrigerationem sanguinis, nam sanguinem in nostro subjecto Anatomico fuisse refrigeratum satis constat, tenui enim vestitu hæc paupercula erat amicta, & sub Jove frigido decumbebat, sub quo & mortua, nec ab ullo mortalium in domum recepta est: Mirum ergo non est tam intensum frigus sanguinem condensasse, inque fibras concretum, sicq; venam cavam obstruxisse, hinc vitæ jactura: Plures particulæ polypi hujus ex ventriculis & aliis locis extractæ sunt à D. D. Anatomico. *Ioh. Lud. Hannemannus in Thoma Bartholini Actis Med. annorum 1674. 75. & 76. p. 50.*

Cordis de Polypo varii varia, videri possunt quæ inter alios scribis exhibent Viri Nobil. *Tulpius* & *Bartholinus*: Cujus constitutionis in viro 30. ann. eum repererim in Observatis meis Anatomicis declaravi: Placet nunc cujus figuræ eum observaverim in muliere 60. annorum, Crassus valde erat durusque, sic ut cartilagineam quasi naturam induisse diceres: Occupabat non solum utriusque ventriculi cavitatem (cujus etiam cavernis extremitates suas, quas plurimas habebat, inserebat, imo cujus columnis filamentisque nerveis firmiter hærebat) verum & vasorum pulmonalium principia cordi unita, sine laceratione, ne quidem ex corde dissecto eum auferre licebat.

Plura hac de materia addere superfluum cēseo, cum certi hic nihil constitui queat, eo quod in subjectis variis variæ magnitudinis figuræque, imo etiam variis qualitatibus præditus repertus à me fuerit Polypus talis: Quid si in plerisque demortuis Polypum ejusmodi reperiri dicerem; nec ideo quod in cadavere observetur, etiam in vivo eum adfuisse bene inferri? *Ger. Blasius p. 6. Observat. Medic. 1.*

§. 6. Filiolæ infudit Pharmacopolæ uxor, ob intestina à spiritu distenta, tam frequentes clysteres, ut in ventre post obitum dissecto vix pugillus stercoris superfuerit: argumento certe evidenti immoderato clysterum usu non semper subduci superflua, sed interdum quoque necessaria, quæ tandem cederent indigæ naturæ in utile alimentum, sine cujus perenni adminiculo consumitur necessario homo, & exhauritur tandem uberrimus nostræ vitæ fons. *N. Tulpius Observat. lib. 3. cap. 16.*

SCHOLIA.

A Purgatione frequentius, & abs re instituta, simile quid à me animadversum in anniculo puello Domini *Henrici Faxarger* Neocomensis, à phthisi interempto, cui nimis sedula mater pridie ante obitum purgationem pro ætate validiorem exhibuerat: illi intestina fœcibus omnino destituta erant, flatibus ab imo ad summum mire admodum distenta; confitente cum lacrymis matre obitus anticipationē.

§. 7. Quondam in Parisiensi Medicorum Schola inferiore in dissecto cane, quem videremus eundo in sinistrum latus inclinantem, Renis sinistri substantia interior à duobus vermibus consumpta occurrit, quorum unus pedem longus erat; alter vero semipedem longus apparebat. *In Actis med. Th. Bartholini anni 1675. Ex Franc. Delestans.*

§. 8. Ill. N. filium 4. annos natum habet, qui cum lævam manum dextra ad omnia magis agilem haberet, omnia ea conficit ut sinistri nomine mereatur: Cæterum pater ægre ferens pueri vitium, remedium quærit quo puer dexter evadat: Porro cum multa machinata sint, & per plures dies manum alligarent & vincirent ut dextram exerceret, & ea functiones cunctas obiret, nihilominus tamen puer sinister semper mansit: Sed qua ratione nemo, quod sciam, dixit, cum id ex anatomica diligentia, potius quam ex rationibus philosophicis deprehensum sit: cum igitur superioribus annis plura & varia corpora dissecaremus, anatomiæ exquisitam cognitionem desiderantes, non tantum corporum sectione, & particularum cognitione contenti evadebamus, sed etiam eorum vascula, syphone impulso spiritu, primo alicubi dissecta; impellebamus, unde multa & varia nunquam antea scripta, neque fando audita invenimus: Sed non hoc tantum machinabamur, sed ossa ponderabamus, dextra sinistris conferendo: ex qua libratione quæsiti rationem invenimus: nam cum os brachii dextri, & sinistri à cubito ad humerum incedens æqua bilance librarem, dextrum in uno latere, sinistrum in altero ponens, dextrum, sive brachii dextri, longe plus gravitate os sinistri osse inveni: quod tunc considerans, ac in dubium trahens, forte id evenire ob dextrum exercitatum brachium, ad quod nutrimentum majori in quantitate confluit, hæsitabam; neque pro hac roboranda affectione exempla mihi deerant, prout ex Amazonibus desumitur, quibus dextra mamma urebatur, ut omnis vis ac robur in dextrum humerum & brachium deferretur: Cæterum restabat id experiundum in puero parvo, qui nondum brachium exercuerat, cum ejus dissecandi corpusculi occasio daretur: Sed ecce cum periculum facio, id quoque in puellulo evenire prout in homine inveneram, deprehendi: Unde judicium facio eos qui à natura dextrum brachium robustius habent, raro vel difficulter ambidextros evadere: Si tamen contingat brachio dextro non admodum additamentum illud plurimum esse, tunc exercitatione & longa consuetudine, ita bene sinistra manu ac dextra utetur hic, cui hæc evenerint, & tunc ambidexter evadet, ut multis

evenire experimur: Et *Galenus* notat enarrat. 44. lib. aphor. Quibus tu addas *Aod* Hebræorum ducem, ambidextrùm, qui 80. supervixit annum, ut lib. Judicum legitur: Porro si ut natura brachio dextro additamentum illud fere semper elargitur, brachio sinistro evenire contingat, tunc vir sinister omnino evadet, & ut dixi, ambidexter quoque erit, modo tamen non magna intersit ponderis disparilitas: est namque brachium dextrum (si modo Hippocr. fides habenda est) sinistro robustius, quum omnia dextra membra sinistris robustiora lib. 3. de morbis dixerit. *Amatus Lusitanus Observat.* 100. *cent.* 4.

SCHOLIA.

A*Mbidextrum*] Raros esse qui ex æquo & ad omnia officia utraque manu utantur ostendit exemplum ex S. S. allatum: Producere liceat b. m. Parentem D. D. *Andream Bonetum*, Medicum celeberrimum, primo Lugduni Gallorum, quod ejus patria; mox Genevæ: brevi statura, sed quadrato corporis habitu; nonagesimum prope attigit annum, dysenteria epidemica anno 1639. sublatus; cui alias diuturniore vita ut digno, sic optima corporis constitutio prolixiorem spondebat, imo annos Nestoreos: Ne unicus enim deerat dens, omnes integerrimi, candidi, nitidi, quod sobrietati prætera eximiæ debebat: Id vero mihi observare licuit cum mensæ assideret, si culter lævæ manui occurreret, eodem eadem dexteritate in quibuslibet dissecandis usum ac si in dextram venisset: paucis, ad solam scripturam dextra tantum utebatur.

OBSERVATIO V.

Quidam in summis torturis Frontem nunquam corrugavit. 1. *Præ torturæ violentia homoplatæ disruptæ.* 2. *Quidam frontem elevans nasum simul attollebat, ob peculiarem musculum illi concessum.* 3. *Latrones utplurimum carent musculo interiore manus primo.*

§. 1. MUsculi Frontis alligantur cuti immediatè: quibus autem pinguedo intercedit, iis cutis frontis corrugari nequit: quod accidit anno 1623. furi Patavino, qui in summis torturis cutim frontis nunquam corrugavit: Cum autem cadaver in theatri Anatomici usum peteretur, *Adr. Spigelius* ab Ill. Prætore Julio Contareno causam rogatus, *respondit* id provenire ab interventu pinguedinis inter cutim & musculos frontis, quem ipsa αὐτοψία post uberrimum confirmavit. *Rolfinckius Diss. Anat. lib.* 3. *cap.* 10.

§. 2. Anno 1624. Ampliss. meo Magistratui meo, Bernensi pro Bibliotheca sua Sceleton virile obtuli, in quo homoplatæ in tortura adeo confractæ fuerunt, ut eas filo æneo connectere necesse mihi fuerit.

Habeo & aliud in Musæo meo, in quo simili modo disruptas & à me connexas homoplatas fuisse ocularis inspectio fidem facit.

At quis quæso hominum tam cordatus esse posset qui in extremis istis angustiis atque tormentis non potius mori mallet falsum fatendo, quam diutius vivere cruciatus hosce ferendo? *Fabritius Hildanus in Operum Præfatione.*

§. 3. Per spinam nasi musculus extendebatur secundum illius longitudinem, nunquam ante à me visus: Videbatur propago & appendix carnosa musculi Frontalis, hoc enim elevato movebatur ille: Musculus labii superioris longus, ab osse jugali ortus, appendicem quoque mittebat, ad alterum ejusdem labii musculum, cum naso communem. *Th. Bartholinus cent.* 1. *hist.* 38.

§. 4. Musculi extremæ manus in internos & externos dividuntur: Interni sunt octo, primi verus usus est digitis flectendis auxiliari, & ut acuto sit sensu: Ergo si quid nocuum nobis manum constringentibus occurrat, id dictum ac factum abjicimus priusquam læsio procedat, non autem est usus ut vola depilis fiat, quod aliqui voluere; Observavi in quibusdam furibus ac latronibus magni nominis ob præclara ipsorum facinora, eos hoc musculo caruisse, licet tendo adesset, qui exortum ducit à ligamento brachialis interno: Hoc primum Patavii observavi in illustri fure Cotola dicto: Idem Pisis animadverti in Tympanista, & superioribus annis Romæ idem vidi, & spectatores admonui in Presbytero Lucensi, qui furum Rex merito dicebatur, & propterea aureo torque, diadema gestans aureum suspensus est. *Columbus de re Anatom. lib.* 5. *pag.* 288.

SCHOLIA.

S C H O L I A.

HInc forte Cheiromantes cruci deſtinatos agnoſcunt, quod hujus muſculi defectus aliam & diverſam in vola manus ſignaturam efficiat & exhibeat: ulus vero muſculo aſſignatus a *Columbo* huic muſculo, ut ſi quid nocuum manui conſtringenti occurrat, id protinus eo mediante abjiciatur, diſſentit a Gallorum adagio, qui furem deſignaturi, de ipſo inquiunt, *Il ne trouve rien de trop chaud*, calidiſſima etiam & deurentia amplectitur.

Observatio VI.

Robuſtiſſimorum quorundam cranium ſuturis deſtitutum repertum. 1. Vir ſumme robuſtus os unum indiſcretum habuit à jugulo ad ilia, coſtarum vicem ſupplens. 2. Singulare robur capitis, ob craſſitiem cranii eximiam, & totius corporis ob oſſa craſſiſſima, unctuoſo humore copioſo delibuta. 3. Quidam admodum agilis ſingulares obtinuit muſculos. 4. In Audaciſſimis quibuſdam cor hirſutum repertum. 5. 6. 7. 8. Audaciſſimus cor habuit hirſutum & partem trunci Aortæ oſſeam. 9.

§. 1. HErodotus, *Syneſius*, qui *Herodotum* laudat, *Theophilus*, *Pollux*, *Arrianus*, Æthiopum crania produnt & maxime firma eſſe, & Suturis carere: *Aratus.*

Sæpe ego ſic medio tantum de vertice vidi
Lineolam junxiſſe caput: quin plurima cernas
Firma hominum capita, & nulla compage revincta.

§. 2. Quod *Herodotus* & *Ariſtoteles* ſuo tempore obſervavit, idem nos quoque in decollati cujuſdam, Viri robuſtiſſimi cranio deprehendimus: *Ieſſenius.*

§. 3. Albertus, Marchio Brandenburgicus, Germanicus Achilles cognominatus, corporis magnitudine & robore inſignis erat, Nec *morbis adeo maceratus* fuit, Cranium vero fuit ſolidum. *Schenckius ex Reinero Reineccio.* Vide *Obſervat. 92. lib. 1. ſect. 1.*

S C H O L I A.

QUæſtio exiſtit, plures ſuturæ an pauciores commodam creent valetudinem? *Hippocr.* & *Celſus* inter ſe diſſentiunt: *Ille*, Qui plures ſuturas habent, hi capite melius valent: Contra *Celſus*; Raro calvaria ſolida eſt ſine ſuturis, locis tamen æſtuoſis facilius invenitur: & id caput firmiſſimum, atque à dolore tutiſſimum eſt: Ex cæteris quo ſuturæ pauciores ſunt, eo capitis valetudo eſt commodior: Verum ſi hujus verba penſitamus. hic *Hippocr.* refragari non videtur: Sermo enim *Celſo* tantum de iis qui locis æſtuoſi degunt, *Hippocr.* vero de Græcis, & cæterarum nationum hominibus maxime loquitur, qui tam æſtuoſam non incolunt terram: His moris eſt caput veſtibus tegere, maxime ſi iter faciunt, aut in Sole ambulant: Quare his ſunt crania ſuturis tecta, atque quo plures eorum capita habent ſuturas, eo magis illi capite valent: E contrario homines locis æſtuoſis degentes caput ab ineunte ætate nudant, radunt, ac Soli de induſtria ſubjiciunt, ut ſuturæ arctius coëant, concreſcant, ac cranium quoque vehementius indureſcat: his itaque quo pauciores ſunt ſuturæ, eo commodior valetudo: nam ejuſmodi cranium & externis injuriis illatiſque plagis fortius reſiſtit, & morbis internis minus patet: Quare *Syneſius* illud cranium appellat [illegible]: atq; *Cteſias* Indos tradit neque ex capite, neque ex oculis laborare: Dicet quiſpiam, Vapores non poſſunt exhalare, hinc morbi? Homines illam terram incolentes æſtuoſam, inquit *Galenus*, ſicciotis naturæ durique habitus, cum & Solis ardoribus quaſi torreantur, ac multæ ſunt viæ quibus hæc & ejuſmodi alia excrementa cerebri emittantur: Atque qui in Germania vixerunt, & caput ſolidum ſine ſuturis habuerunt, hi maxime proſpera valetudine fuerunt, & corporis robore inſignes; Hæc & ejuſmodi alia expendet is qui ſuturas ait aliquando, non vitio morboque ac ſenio, ſed vi ac robore facultatis oſſificæ concreſcere, ut illi longe integerrima commodiſſimaque ſunt valetudine: Sed ſi Ægyptii detecto raſoque capite, ut eorum fert mos, in Sole verſarentur, ac horum capitis oſſa ſuturis laxius juncta eſſent, nonne tantus æſtus ſanguinem cieret, inflammationem moveret, vix perferendum capitis dolorem concitaret? At, inquies, non omnes Ægyptii, Æthiopes, capita habent ſuturis vacua, Nec id contendit *Celſus*, *locis tamen*, inquit, *æſtuoſis facile invenitur*: Facilius vero eo quod caput ſoleant inſolare, quo fit ut cranium illis caloribus mirifice indureſcat & ſuturas perdat: Ac Indorum quoque capita tam dura ſunt tamque ſolida, ut aciem ferri reſpuant (*vide lib. 1. ſect. 1. obſerv. 91. in ſchol.*) Illud etiam hic conſiderandum eſt quod ingentem habeat vim conſuetudo, atque ſi ex *Hipp.* ex macrocephalis macrocephali generantur, fieri poſſe ut ex parentibus, quorum crania ſuturis paucioribus donata ſunt, ſimiles proles gignantur; quarum crania eandem naturam & duritiem quam citiſſime acquirunt, præſertim cum tantus æſtus Solis cranium, nonniſi naturali veſte tinctum, mirifice areſacere queat ac indurare; atque credendum eſt quoſdam ibi ſuturas citius, quoſdam tardius amittere: quare haud mirum in Æthiopis cranio *Riolanum* Pariſiis ſuturas notaſſe; nam quos etiam Æthiopes in Germania diſſecamus, ii admodum pueri Æthiopicas oras reliquerunt: Et nos in multis Indorum craniis ſuturas notavimus, quæ nunc conſpicuæ erant, nunc obſcuræ: Oſſa vero cranii denſiſſima, craſſiſſima & maxime ſolida invenimus. Hacque ratione *Hippocr.* interpretamur: Alioqui vulgus hanc rem hoc modo expedire videtur. Caput ſuturis carens, cœli aëriſque injuriis minus patet, ac propterea ejus valetudo, ut *Celſus* docet, eſt commodior, at internis morbis ejuſmodi cranium, ut *Hippocr.* tradit, magis opportunum eſt. *Schneiderus lib. 2. de Catarrhis cap. 5.*

Nec morbis maceratus] Recentiores authores

 Suturas

Suturas in admodum plures res usui esse arbitrantur: 1°. credunt cerebrum, *molliculam partem*, membranis per suturas cranio adnexis providentissime suspendi, quod & docet *Galenus*; Verum cui hoc probari poterit? quam vehementer hæ membranæ cranio, uti ostendit *Berengarius*, adnectuntur, ubi illæ simplices sunt, ubi nullæ apparent suturæ? 2°. Tradunt *vapores hic exhalari*: Nos non inficiamur suturis naturam abuti: at negamus hoc primarium suturarum munus esse: multi integerrima valetudine fuerunt ac robore corporis præstiterunt, quorum capita post mortem sine suturis inventa sunt: Quidam senes cranii suturas amittunt, & sunt incolumi ac firmo capite: 3°. *Galeno* authore, aiunt *ex suturis venas & arterias foras emitti*, quæ cranio & pericranio sanguinem subministrant: Verum quæ venæ suturis egredi possunt, quæ tam arctæ sunt? quarum dentes tam sunt acuti, tam asperi, tam commode coeunt: pericranium sanguinem ab aliis venis haurit, quo alitur. 4. Caput suturis confertum esse aiunt, *ut altero capitis osse fisso, alterum ne findatur*: At *Galen. 6.* meth. m. *ait*, se os syncipitis & temporis una plaga fissum curasse, ubi certe tantæ rimæ scissura squamiformis obstare haud potuit: Cujus rei testes etiam *Fallopius, Pavvius, Spigelius: Idem.*

§. 2. Apud Magnesios, qui ad Lethæum sunt, quidam fuit *Protophanes*, qui de pancratio & lucta eadem die in Olympia victor est renuntiatus: In hujus sepulchrum aliquando latrones prædæ spe ducti penetrarunt, post illos alii multi visuri mortuum, costas non habentem discretas, sed pro illis continens os habuit ab humeris ad eas costas quas Medici nuncupant nothas: *Pausanias in Atticis, sive lib. 1. p. 66.*

SCHOLIA.

Qui robustis costis sunt, fortis animi sunt, & referuntur ad masculos: *Aristot.* in figura iracundi, eum bene costatum facit, Et in figura fortis, ossa & costæ, & extrema corporis fortia & magna adscribit in Physiogn. In figura fortis Polemon & Adamantius, articuli & latera fortia & robusta. *Ioh. Bapt. Porta lib. 2. Physiogn. cap. 33.*

§. 3. Cum *Patavii* Medicinæ operam daremus, plura cadavera dissecuimus: Cum multa in his rariora observare licuerit, tum istud singulare in bajulo animadvertimus: Cum proceræ staturæ esset, & ossa haberet validissima & crassissima, multum curæ adhibuimus ut illa quoque rite composita evehere possemus: Soli igitur per æstatem integram in tecto planiori exposuimus, sed nunquam ut satis siccarentur obtinere potuimus, quia semper unctuosa permanebant, Nec juvit denuo coxisse & Soli exposuisse: Hæc causa fuit ut amico relinqueremus omnia cum iter ingrederemur, solo cranio nobiscum deportato, quod etiamnum habemus nullis omnino suturis, ut vocant, præditum, & densissimum ut digiti fere annularis crassitiem exæquet: Hic Bajulus cum viveret, nulla vi externa facile lædebatur in capite, nec unquam à causa interna dolebat. *G. H. Velschius Observat. Phys. med. hecatostea 1. §. 77.*

§. 4. Capite truncatum mense Martio 1651. evisceravi: Inter musculos radii, duos illos parvos *Casserii* non inveni, negatos quoque à *Riolano*: Unum tamen vidi triangularem, à summo cubito ortum, & desinentem circa medium ejusdem, carnoso fine & angusto, qui nullius cogniti musculi fuit portio, quos omnes diligenter ante separavi: In minimo digito pedis Flexorem musculum observavi singularem, longum & teretem, à tibiæ capite exortum, duobusque tendinibus circa insertionem divisum. In Lumbis, juxta musculum Psoas, alius musculus comparuit à nullo hactenus observatus, Ex parte majori musculo Psoas subjacebat, sed exterius ad latera magis vergens: Initium idem cum majore Psoas, carnosum, inserebaturque carnosus in superiorem ossis Ilii marginem posterius, ubi Iliaci inferni est ortus: Existimavi usum hujus esse ut pulvinaris instar majori substerneretur, si quidem os Ilii ex se immobile, vel ut os idem sustineret, ne nimium stante homine oneri esset.

Tantam musculorum ubertatem & varietatem non memini in alio unquam me vidisse: Homo vero hic, dum in vivis erat, compacta membra motuum agilitate facile & cum robore versabat. *Th. Bartholinus cent. 1. histor. 38.*

§. 5. Jacobus Latro è patibulo quo suspensus fuerat, veluti jam mortuus, sed qui tamen adhuc viveret, depositus atque curatus convaluit: Verum ut erat homo ingenio malo pravoque, ad eadem statim scelera revolutus, quibus antea extremam promeruerat supplicium, iterum capitur atque suspenditur.

Quare hominis admirati nequitiam, mortui cadaver incidendum curavimus, & inventum cor ejus ob eximiam caliditatem undique pilis refertum.

Hoc idem inventum est in corde Aristomenis Græci, qui solus perhibetur integras acies pugnando in fugam vertisse: Est ergo non tantum scelesti ingenii signum, sed quandoque etiam raræ fortitudinis. *Benivenius cap. 83. de Abditis.*

§. 6. Olim Ferrariæ experti sumus in quodam à nobis confecto, cujus cor pilis circumseptum

septum erat, audacissimus hic erat grassator & latro insignis: *Amatus centur. 6. curat. 65.*

§. 7. Memini cum Venetiis essem sumptum capitis supplicium esse de quodam nobili latrone, qui cùm à carnifice dissecaretur, corde admodum piloso repertus est. *Ant. Muretus lib. 12. cap. 10. Var. Lect.*

§. 8. Hirsuto corde gigni quosdam homines proditur, neque alios fortioris esse industriæ, sicut Aristomenem Messenium, qui 300. occidit Lacædemonios: Ipse convulneratus & captus, semel per cavernam latomiarum evasit, angustos vulpium aditus sequutus: Iterum captus, sopitis custodibus somno, ad ignem advolutus, lora cum corpore exussit: Tertiò capto, Lacedæmonii pectus dissecuere viventi, causa videndi, hirsutumque cor repertum est: *Plinius lib. 11. cap. 37. nat. histor. Valerius Max. lib. 1. cap. 6.*

§. 9. Nob. Polonus studiorum causa in Italiam ablegatus, & ut Palladem non hastatam, sed togatam potius coleret, Patavium antiquissimam Antenoris civitatem Musarumque delubrum devenit: is neglectis studiis humanioribus, arma pro more ibidem loci inter studiosos detestando, serio tractavit, ut strenuus omnibus digladiationibus & congressibus nocturnis, tanquam miles legionarius, mercede conductus & veluti semper primus aciei interesset, unde post id præmii reportavit ut victus ab hoste suo, globo trajiceretur, vitamque miseram cum miserrima morte in ipsa acie commutaret.

Hujus cadaver in theatrum delatum, anno 1650. more solito apertum, cor in publica Patavinorum Anatomia, præsentibus Rectoribus Civitatis, &c. ut & tota tum Doctorum tum studiosorum cohorte numerosissima exhibebatur, undequaque pilosum: Truncus vero arteriæ magnæ descendens, circa septum transversum, ad minimi digiti longitudinem totus osseus: Quæ causa fuit ut pugnacissimus hic juvenis per plures annos de ardore cordis, & dolore quodam pungitivo ad dorsi spinam conquereretur, præcipuè ex leviori aliqua facta commotione. *I. Scultetus Trichiasis admirandæ pag. 82.*

SCHOLIA.

Audacissimum fuisse nostrum ne mirere, cum ut *Avicenna* lib. 3. Fen. 2. Tr. 1. cap. 3. pilorum in pectore largiorem proventum, præcipue si incurvantur, calorem cordis præsagiant: hæc sunt ejus verba, Pili plurimi super pectus, & propriè illi qui sunt crispi, significant caliditatem, &c. Si id ab externo corporis habitu præsumere licet & dijudicare, sane æstus ille cordis major, cum sanguine glutinosiore, materiam pilis subministrante, quo ipsum cor, cùm secaretur, refertum erat, maius calcar addidisse, certo nobis persuasum habemus: quo factum ut incitato quasi spiritu singulari, impetuosior in hostem rueret. *Idem.*

OBSERVATIO VII.

Hominis ferocissimi cor pusillum ac durissimum. 1. Mulieris ob flagitia decollatæ cor inversum inventum. 2. Latronis ferocissimi cadaver viscerum imi & medii ventris, à dextris ad sinistra transpositionem exhibuit. 3. In viri ferocis & nequam cordis vasorum orificiis carunculæ repertæ. 4. Latro cor bifidum habuit. 5. In Iuvenis dissolutissimorum morum cadavere duo Lienes inventi. 6.

§. 1. IN quodam nebulone ferocissimo, qui dum virgis à carnifice cæderetur, lictoris subsannantis ensem arripuit, cumque vulnere perfodit, deprehendi cor pusillum admodum & durissimum instar cartilaginis, ut nullum unquam viderim solidius. *Riolanus Anthropogr. lib. 3. cap. 12.*

§. 2. Mense Januario anni 1671. Halæ Saxonum Collegium Medicum fœminam 20. annorum, ob crimen incendii & furti decollatam, cultello Anatomico subjecit, in qua præter Pulmones diaphragmati & pleuræ firmiter annexos, aliaque, observavimus cor plane inversum, ac sinistrum ejus ventriculum dextram thoracis partem occupantem: Arteriam verò magnam statim supra cor in viam, seu latus sinistrum, erroris sui quasi memorem, redeuntem, nullius alterius partis situ mutato. *Valentinus Andr. Mollenbroccius Observat. 76. Miscell. cur. anni* 1671. Vide Cardianostrophen admirandam *Friderici Hofmanni*, ubi fuse hæc describitur historia.

§. 3. Cadaver sicarii cujusdam, dicti Richardi Francœur, qui cùm nobilem virum in rheda Illustr. Principis de Beaufort sedentem noctu sclopeto interfecisset, supplicio rotæ fuit addictus anno 1630. dissectum fuit, & sequentia exhibuit.

1. In venæ umbilicalis situ, progressu & insertione immutatio animadversa est, hæc enim quæ consueto & à natura instituto ordine versus hypochondrium dextrum tendit, atque in scissuram Hepatis, dextro illo hypochondrio contenti, inseritur, aliter sic se habebat,

habebat, si quidem hæc vena ex hypochondrio sinistro orta in umbilicum desinebat.

2. Diviso peritonæo major admiratio subiit, dum venæ umbilicalis progressum insectando, Hepar sub hypochondrio sinistro prorsus reconditum, lienis & fundi ventriculi locum occupans animadvertit: cujus pars gibba costas nothas sinistri lateris respiciebat, parsque hepatis, quæ secundum naturam versus sinistrum latus protuberat, in hoc versus dextrum protendebatur: proinde venæ cavæ truncus ascendens & descendens in partibus sinistris collocatus erat, parte nempe laterali & sinistra vertebrarum dorsi & lumborum superstratus, qui pro solito naturæ instituto super prædictarum vertebrarum parte interna, eaque dextra & laterali jacent: ex quo factum est necessario ut situs partium omnium internarum, tam in abdomine quam thorace contentarum, immutari atque inverti debuerit, ut deinceps patebit, cumque Hepar sit veluti basis, quo cæteræ partes superstructæ videntur, ejus sedem, dispositionem & collocationem necessariò sequi coguntur: Illo namque transposito fieri non potest quin & cæteræ partes internæ transponantur.

3. Ulterius progrediendo ventriculus in dextris partibus situs inventus, cujus orificium superius super dextro latere vertebrarum metaphreni collocatum erat; quod insolitum est, nam secundum naturam ad diaphragma accedens sinistrorsum vergit, ejusque fundus dextrorsum inclinat: In hoc cadavere orificium ventriculi inferius, sive pylorus, in latus sinistrum reclinabat, qui solet in partem dextram tendere, propterea lienis, intestini duodeni situm inversum fore tunc Chirurgo verisimile visum est, quod postea verissimum comperit.

4. Fundo ventriculi in oppositam partem reclinato, lienem in hypochondrio dextro collocatum adinvenit, cujus pars gibba nothas costas, sima verò ventriculum, prout solet, respiciebat: cui per vas breve, quod trifidum erat, membranasque ordinarias alligabatur: Ex quo lienis positu oritur etiam in venæ splenicæ, proindeque totius venæ portæ situ & distributione immutatio atque inversio: Vena enim porta, quæ naturalem situm in parte dextra obtinet, in sinistra parte erat constituta; & splenica, quæ è sinistris esse debebat, erat è dextris partibus.

5. Ventriculi situm immutatum sequitur identidem situs intestinorum mutatio: cùm enim pylorus ad sinistram partem esset propensus, intestinorum principium è partibus sinistris ducebatur, duodenumque in sinistra parte erat collocatum, neque ut solet constitutum: cùm enim secundum naturam sub pancreate ducatur, sitque ut convenientem dispositionem situmque obtineat, obliquum & in medio reflexum, ut quod semel egressum est è ventriculo in illum refluere non possit, hic contra sese habebat, supra enim pancreas quasi recta ferebatur, intestinumque jejunum, cujus initium esse solet in parte sinistra, hic in parte sinistra erat locatum, sicque intestinorum omnium situs erat inversus, quæ enim ad dextram partem pertinebant, sinistro loco continebantur, veluti cæcum quod in sinistra parte erat cum appendice sua, una cum initio coli, cui in dextra secundum naturam sedes convenit, & in dextram terminatur, rectum pariter è sinistro latere initium ducere solet: E contra in hoc cadavere Colon intestinum in dextrum latus desinebat, rectum vero ab eo latere exordium sumebat: proindeque mesocolon in dextra parte situm erat, cui pars dextra dicata est secundum naturam: Sic vena hæmorrhoidalis, quæ è splenica ut plurimum, interdumque è mesenterica sinistrorsum oritur, & per coli intestini & recti longitudinem fertur, & ad extremum recti intestini deducitur, in hoc cadavere è splenica dextrorsum exoriebatur, quo loco lien situs erat, dextrorsumque per longitudinem coli & recti extendebatur.

6. Utque vena cava descendens sinistram versus vertebris lumborum incumbebat, quæ in parte dextra reperiri debebat: sic Aortæ truncus descendens dextram sedem occupabat, quæ cavæ descendenti trunco naturæ lege debetur: inde factum est ut cæteræ venæ transpositæ fuerint, quod potissimum in vena spermatica dextra cernebatur, quæ ab emulgente dextra emergebat, & spermatica sinistra, quæ è trunco venæ cavæ sinistrorsum exiliebat.

7. Renum pariter situs erat inversus: ren enim sinister digiti latitudine sinistro depressior erat: Jecore nempe in sinistro hypochondrio collocato ipsum comprimente: ren vero dexter erat elatiòr, liene minorem locum in dextro hypocondrio occupante.

8. Insuper *canalis quidam conspicuus* inventus fuit in abdomine, è cavis jecoris emergens juxta venæ portæ exortum, per medium pancreas transiens & in intestinum duodenum inter duas tunicas desinens, propter meatuum cholidocorum insertionem: is erat substantia nervosa, figura rotunda, pennæ gallinaceæ magnitudinem referens, in cujus cavi-

jus cavitatem tubulus introductus fuit, qui Hepar ingrediebatur, & inter duas tunicas duodeni perducebatur, hicque canalis plures ramulos in pancreas diffundebat.

§. 8. Partes thoracicæ eundem situm obtinebant: Tres enim Pulmonum lobi ad dextrum latus pertinentes finistro latere, duo vero dextro continebantur: Cordis conus, qui ad finistrum latus paulo inflectitur, basisque quæ ad dextrum paululum vergit, contrario modo hic sese habebant: pericardii enim & cordis mucro latus dextrum, ejus vero basis latus sinistrum respiciebat, sicque quatuor vasorum cordis ordo etiam immutatus fuit, ut & ventriculorum cordis situs inversus: dexter enim sinister erat, & contra: sic aorta in dextro latere erat posita, Ostiumque venæ cavæ, quod in cor dehiscit, in sinistro aspectabile erat cum auricula cordis majore: Arteria vero venosa, venaque arteriosa, cum minore cordis auricula, in dextro conspiciebantur: Vena sine pari partem sinistram internamque venarum metaphreni perreptabat, ortumque suum ducebat ab initio subclaviorum ramorum, octo ramulos emittendo, qui tam ad dextras quam ad sinistras partes deducebantur.

9. His ita constitutis, sequebatur necessario nervorum recurrentium situm quoque immutatum esse: solet enim nervus recurrens sinister reflecti circa descendentis aortæ incurvationem: dextri vero reflexio circa subclaviam dextram veluti circa trochleam perficitur; Et sane contrarium positum in hoc cadavere nervi recurrentes obtinebant, aorta enim in dextra parte locata, nervus recurrens circa ejus incurvationem reflectebatur, in sinistra verò circa subclaviam reducebatur. *Cattierus Observat.* 17.

S C H O L I A.

C*Analis quidam conspicuus*] Ignoraffe videtur Pancreatis ductum peculiarem, seu canalem à Virlungo inventum, qui venæ specie & structura aliorum oculis ante imposuit: secundum pancreatis longitudinem exporrigitur, breves, sed numerosos ramulos quaquaversum diffundens: Amplitudinem insignem obtinet, ac orificio amplo ad intestinum duodenum, quandoque in meatus biliarii extremum desinens, quandoque peculiari meatu prope porum biliarium, digiti latitudine distenti intervallo intestinum jejunum hians: In prodigiose constituto homine, canalis ille ad cava jecoris exporrectus est.

§. 4. In *Ioanne Dorleans*, malis moribus prædito, audaci & feroci, veluti caruncula repertæ sunt, eæque oblongæ, in orificiis vasorum à corde ad pulmones pertinentium.

S C H O L I A.

C*Aruncula, &c.*] Credunt in eo sanguinem concrevisse à calore, utpote maxime fibrosum, & id induxisse: atque in audacibus & calidioribus sanguinem per se in aliquid carnosum & pelliculosum cogi posse, ratione fibrarum quæ ipsæ sunt ejus rei causæ effectrices. *Ballon. Epid. & Eph. l.* 2. *p.* 144.

Veluti carunculæ] Discernas an sit sanguis solum, an vero carunculæ, quoniam hic decipi facile est; Si sanguis est, aqua facile solvitur; Si carunculæ, pelliculæ adsunt, restant post affusi sanguinis eliquationem. *Idem ibidem.*

§. 5. Christophorus Gioé, vir Nobiliss. narravit mihi in Norvvegia pridem à se visum latronem qui pœnas scelerum luebat: Quum exenteraretur à carnifice, cor habuisse singularis figuræ, mucrone non acuto, ut fieri solet, sed bifido, ut distincti ventriculi manifestius externa facie apparuerint, dexter nempe & sinister, interjecto hiatu. *Thomas Bartholinus cent.* I. *histor.* 68.

§. 6. Venit ad officinam meam anno 1560. dissolutissimis moribus adolescens, Joh. Aurias: frigus erat tantum quantum ex eo non memini, tum ille ad me; Ecquid, inquit, tempus hoc sectioni aptum? aptissimum inquam, si modo magistratus furem aliquem, quorum hic tanta copia quanta muscarum cum caletur maxime, in crucem ageret: Cum ille, bono animo es, materiam tibi sectionis præbebo; dixit simulque stricto gladio (nox erat) egreditur: Egressum inimicus, qui ex insidiis ad fenestram sermonem ejus hauserat, excipit, gladiumque per ventrem exigit, concidit exanimis Aurias, altera, ut præsagierat, luce, theatro secandus offertur.

Duo illi Lienes erant bellissimi, singulis suæ arteriæ venæque, & quidem hæmorrhoidalis maxima, è medio liene progrediens, hinc quicquid erat humoris melancholici excernebatur, nec unquam per omnem vitam tristitiæ se multum dare visus, Jovis non Saturni pullus: *Cabrollius Observat. Anat.* 15.

S C H O L I A.

H*Oc exemplo suam firmare de Lienis usu sententiam Clariss. Willisio licuisset*, qui tract. de affectione hypochondriaca, vult à sanguine per arterias advecto portionem quandam fæculentiorem,

sale

ſale fixo conſtantem, in hoc viſcus deponi ; quæ illic velut digeſtione exaltata, & in fermenti naturam evecta, denuo ſanguini per venas refluo committatur, quæ ipſum ζυμῶσιν quadam inſpiret, atque circa ejus ζυμώματων idem præſtet quod fermentum vulgare maſſæ farinaceæ commiſſum : hinc credit ſpiritus acutiores in regimine tum vitali tum animali progigni : Id ſi ſimplex lien præſtare poteſt, nedum duplex actionum ejuſmodi promptitudinem & impetum invehet. *Vide loc. citatum.*

Observatio VIII.

Furis puſillanimis cor ulceribus exeſum deprehenſum. 1. Fur ſine cerebello. 2. In Fure inſigni vas breve bifurcatum inventum, Abſceſſus in ſiniſtro cordis ventriculo, Pauciſſimum cerebrum in occipite. 3.

§. 1. PUeri trimi ſiniſtra cordis auricula variis ulceribus exeſa erat, à quorum eructante fœtore defecit proculdubio frequentius ipſi animus ; Cujus deliquium etiam aliis ex ſimili cauſa vidimus contigiſſe, ſed præcipue cuidam furi, quem propterea ceu puſillanimem vituperaverunt qui cum ipſo verſabantur nebulones. *Tulpius Obſervat. lib. 2. cap. 16.*

§. 2. In cerebello, propter duritiem & ſiccitatem, Arabes memoriam collocant : quibus favere videtur obſervatio *Benivenii* : In quodam fure cerebellum defuiſſe vidit, idcirco ſæpius in furto deprehenſus & admoditus, præcedentis facinoris non meminerat.

SCHOLIA.

CUrioſe inter Medicos & Philoſophos diſceptatur utrum animæ facultates diſtinctis ſedibus in cerebro diſparentur, elegeritque Imaginatio partem ejus anteriorem ceu molliorem, uti memoria poſteriorem, quaſi duriorem ac retinendis ſpectris accommodatiorem : qua controverſia aliis relicta, proferam hic duo duntaxat exempla, luce clarius demonſtrantia læſo occipitio potiſſimum offendi nobilem reminiſcendi vim : Famulus N. ob glaciem procidit ſupinus in occipitium, unde orta rerum omnium oblivione, non meminit deinceps nominis ſui, nedum domus è qua veniſſet : Quem mentis ſtuporem brevi eatenus quidem emendavit ars, ut iterum recordaretur longe præterita, at quæ caſum hunc immediate præceſſerant illorum memoria plane exciderat.

Quam eandem reminiſcentiæ labem cælebs quidam mercator nobis ſimiliter obtulit ; qui ignarus vulneris quod nec opinanti in occipitio contigerat, Chirurgum obteſtabatur, ut indicaret vulneris ſui auctorem, locumve in quo id inflictum : quorum notitiam licet vel avidiſſime expeteret, nequiit tamen vel minimum ivenire veſtigium. *N. Tulpius Obſervat. lib. 4. cap. 14.*

§. 3. In inciſo Jacobi cujuſdam furis cadavere, bifurcatam venam à liene ad ventriculum atram bilem deferentem adnotavimus : Tum & abſceſſum in ſiniſtro cordis ventre pituita redundantem : Poſtremo & poſteriorem ejus capitis partem, ubi memoriæ ſedes eſt, adeo brevem, ut tantillam cerebri portiunculam obtineret : Quam ob cauſam cum priorum ſcelerum, & eorum quæ pro his ſæpe paſſus fuerat, tormenta ſcil. exilia & carceres minime recordaretur, totiens ad vomitum, tanquam canis impudens reverſus eſt, ut in laqueum tandem inciderit ; vitæque ac furti finem fecerit. *Benivenius de abditis obſerv. 89.*

Observatio IX.

Senex ad iram proclivis poſt obitum ſine felle & cyſti inventus eſt. 1. Iracundus pericardium exſuccum & ſquallidum habuit. 2. In valde iracundi cyſti fellea repertus lapis eam adimplens. 3. In muliere ira & mœrore confecta, carnea cordis ſubſtantia plane conſumpta fuit. 4.

§. 1. DEcrepitus quidam ſenex *in iram mire propenſus*, poſt deceſſum ſine felle ac ſine cyſti inventus eſt : In cujus ſede ingens calculus concreverat. *Fernelius lib. 6. Patholog. cap.*

SCHOLIA.

I*N iram mire propenſus*] Nam fel commovet iras, quod quò uberiùs maſſæ ſanguinis remiſcetur, eò propenſio in iram major eſt : Singularis vero omnino fuit hujus ſenis conſtitutio, qui felle & cyſti caruit ; hac proculdubiò à calculo ingenito ingenti dilacerata & abſumpta : Aliàs ſuapte natura, & quamdiu integra ſanitate fruimur, ſemper moderate plena eſt, *inquit* Clar. *Gliſſon Anat. Hepatis* cap. 20. propoſ. 1. quod inde liquet, quia in omnibus animalibus (quibus veſicula hæc conceſſa eſt) cujuſcunque demum ætatis aut ſexus fuerint, iiſdemque vel jejunantibus, dummodo proſpera valetudine utantur, eadem ſemper plena cernitur, quod à nullo Anatomico negatum : quinetiam in fœtu, dum in utero eſt, repleta conſpicitur, & in morboſis conſtitutionibus rariſſime felle vacua eſt : At, inquies (teſtibus viris doctis quamplurimis) haud raro vacua reperta eſt? Neque iſtuc inficior, *ait*, ex naturæ autem lege id unquam contigiſſe omnino pernego ; atque duas ſolummodo ejus rei cauſas comminiſci queo,

nempe,

nempe, ut vel à compreſſione aliqua violenta bilis omnis extra veſiculam propellatur, vel ob inſignem fibroſi anuli laxitatem (quâ fit ut bilis ulterius retineri nequeat) ſponte illinc excidat: quorum poſterius ſine omnimodo vicinarum partium torpore atq; enervatione haud facile contigerit: ideoque veriſimile eſt (quod à nonnullis dicitur obſervatum) nempe à totali hujuſmodi bilis evacuatione repentinam mortem ſubſequutam eſſe: utrobique autem talis evacuatio præter naturæ ordinem contingit, neque enim vel à facultate expultrice, vel à ſpontanea aliqua aut ſpontanea veſicæ contractione perficitur, quod tamen ut naturæ opera id fieri dicatur, neceſſarió requiritur, ac propter ea naturalem veſicę hujus plenitudinem neutiquam oppugnant: Licet veró, addit *Gliſſon* ibid. propoſ. 2. veſicula fellea ſemper modice intumeſcat, nunquam tamen naturaliter uſque adeo infercitur, quin dimidii ſaltem cochlearis menſuram porro excipere poſſe videatur: Neque enim diſtenti folliculi inſtar indureſcit, ſed mollis potius tactuique cedens deprehenditur: Quæres autem, Si quidem uberioris humoris eſt capax, cur non aliquando in corporum diſſectionibus ſummopere referta inveniatur? Profecto cum de vita res agitur, partes omnes, & præſertim quæ humoribus turgent, ad opus ſeſe ſtrenuè accingunt, ut quod ipſis moleſtum fuerit, emoveant: Ita canis jam ſuſpendio periturus, veſicam urinariam, ſi modo plena ſit, atque interdum inteſtina quoque exonerat: Sin vero cervix veſicæ felleæ ab incuneato calculo, aut aliter obturata fuerit, comperrum eſt eandem ultra uſitatum repletionis modum dilatari: indicio manifeſto illam poſſe vi adigi ut conſuetos diſtenſionis terminos excedat, adeoque humoris plus ſolito in ſe complectatur: Conſtat enim inde de propoſitionis hujus veritate, quod nempe fibroſus anulus haud adeo arcte atque pertinaciter conſtringitur; quin humori huc illuc fluenti locum cedat, quemadmodum ſi digitorum compreſſu periculum feceris, id clare comperies.

§. 2. Venetus quidam cum iraſceretur frequenter, in ſyncopen cadebat ex qua poſtremum obiit. In eo repertum pericardium omni humore vacuum, ſqualidum, rugoſum cordique adhærens. *Vide lib. 2. tit. de Syncope.*

§. 3. In quadragenario Ictieritiam per ſeptem annos patiente defuncto, lapidem magnitudine fellis reperi; Ea autem perſona antea maxime iracunda ac violentiſſima erat. *Ioh. Henen lib. de Morbis Tartareis.*

§. 4. Proma conda Nob. cujuſdam in Miſnia, in Tibia ſiniſtra fonticulum, non arte ſed natura factum, perpetuo madore ſcatentem geſtabat, à multis retro annis: Anno 1669. à prædicto Nobili irato, altero die Bipalio percuſſa, nihil inde damni percepit; altero vero die ob inflictam ab eo alapam, excanduit, & ſic in fervore abiens, inter abeundum arcæ alliſit, & recenſitum locum affectum ſauciavit, ex quo ſanguis tanta effluxit copia, ut medicamentis ſanguinem ſiſtentibus deſtituta, elapſis paucis horis vitam cum morte commutaret, Poſtero die terræ corpus fuit traditum: Elapſis à die ſepulturæ integris ſeptem ſeptimanis, juſſu Seren. Electoris Saxoniæ ſepulta effodiebatur: nullam autem à læſione externa manifeſtam cauſam per Bipalium aut alapam inflictam, factam invenire valui.

Quare ad interiora perluſtranda ventrem inferiorem adaperui, & deprehendi Hepar magnum & adhuc incorruptum, bovis 4. annorum hepati ſimillimum, Lienem vero parvum: Erat effoſſa bene carnoſa, in vita vino dedita, unde effatum ſolertiſſimi *Bartholini* Anat. lib. 1. cap. 14. verum oſtendi, quod ita ſe habet, *Maius tamen Hepar eſt in frigidioris temperiei corporibus, & in timidis, & in guloſis, &c.* Ulterius ſpartam nactam proſequendo, in aperto thorace occurrebat Cor, non flaccidum, quod & multi authores ſe vidiſſe annotarunt, ſed quoad ipſius ſubſtantiam plane conſumptum, inſtar loculi vacui & corrugati: Cor tabidum vidit *Plinius*, exſiccatum inſtar pyri toſti: *Iordanus* totum immoderato calore abſumptum; Reliqua perſequi vetuit odor cadaveroſus. *Melchior Fribe in Miſcell. curioſis anni* 1673. *Obſerv.* 65.

Observatio X.

Obeſitas totius inſignis ob viſcera inſolitæ magnitudinis.

ANno 1603. 27. Aprilis, Georgius Fridericus, Marchio Brandeburgicus, Onolsbachii in Noricis vivendi finem fecit, obeſitatis inuſitatæ Princeps, cujus corpore ad pollincturam exenterato, viſcera ad miraculum magna reperta ſunt, 1. Hepar librarum quinque communium, 16. uncias pendentium: 2. Lien libræ unius cum quadrante: 3. Cor librarum duarum: 4. Pulmo librarum quatuor: 5. Ventriculus in latitudine per tranſverſum ſpithamarum duarum, Craſſities ejuſdem pollicum trium, ventriculi extenſi amplitudo menſuras Germanicas, quarum ſingulæ uncias 64. pendent, ſeptem & decem facile capiebat, h. e. libras Medicas ſeu Romanas 90. cum unciis Octonis. 6. Omenti craſſities ſeſqui ſpithamam habebat, plurimarumque erat librarum: quippe ventris aqualiculum latè longeque, protenſum lata faſcia à cervice appenſa, geſtare & conſtringere cogebatur. Proceritas corporis erat pedum ſeptenum, univerſi autem pondus cccc. atque 26. libras mercales pendebat, Ingentem tamen hanc corporis molem haud incommode ferebat, adeo ut equitare & choreas ducere poſſet, utpote ſenſim accreſcenti ponderi aſſuetus. *Smetius Miſcellan. lib.* 10. *p.* 579.

Observatio XI.

Suffocatio suspensi impedita ob trachæam arteriam osseam.

IS qui diu suspensus Bononiæ jacuit, vivus inventus est, quod asperam arteriam non cartilagineam, sed osseam haberet: Hoc nos & ab aliis accepimus. *Cardanus lib. 2. tr. 2. contrad.* 7. Constat quendam bis suspensum servatum miraculi specie: inde cum tertio Judicis solertia periisset, inventam *osseam asperam arteriam. Idem lib.* 14. *de rerum variet. cap.* 76.

SCHOLIA.

O*sseam asperam arteriam*] Columbus lib. 1. cap. 13. Anat. humanam laryngem in perfectioris ætatis corporibus osseam esse, non cartilagineam, ex innumeris propemodum sectionibus se deprehendisse *ait*: hinc in ossium numero laryngem constituens, de illa in ossium tractatu agit: Quod autem ossa hæc sint, probat ex colore, duritie, ac medullosa substantia, qua carere cartilaginem omnem certum est.

Finis Libri Quarti & Ultimi.

Errata, quæ nobis invitis irrepsere plurima, sic emenda.

P*agina* 1. *lege* lecto imposita *ibid.* reparatum iri *pag* 2. *ἰσχυρῶς.* *p.* 3. in ægræ vasis, *ib.* morbi idea. 4. cetero *ib.* transferendo. *ib.* Succussione. *ib.* intercostalis. *p.* 7. substantiæ similitudine. 8. excrementitia. *ib.* istam tenuitatem. *ib.* olim. 13. Vrinæ excretioni. 19. etiam capillitium. 27. aquam spongia. 32. maximæ mesenterii, *ib* sect 6 *pag* 35. per falcem: 40. cum humorem. *ibid.* donata est, qualis. 41. repletione sinuum. 43 excrementitios. *ib.* borrag. *ibid* sic nec 46. quoties Nerveo 47 effervescunt. 48 iter faciens. *ibid.* coralli ppti an. ℥iß. 49 intra fibras affectas. 53 non quia abfuit. 59 ejus patris ostotum. *ib.* emendatur castoreo 60 nitebar. *ibid.* tenuit. 63 à succi nutritii 64 calculus *ib.* *νεοδίτας.* *ibid.* conchyliis 76 assignatus ab. 81 lacera & disrupta erant. 82 refertæ erant. *ib* subjectum mediatum cerebri. 84 ut ad gressum. 85 cum fratre in vehiculo. 88 *lin.* 4. *adde* Wepferus Exercit. de Apopl. observ. 3. 43. Bartholinus cent. iij. 95 mirabile constituentes rete. 96 nullus. 5. cath. 97 illud Celsi l. 5. c. 26. *lin* 98 de causis anxietatis vide observ. 22. sect. 13. hujus lib. *ib.* huc pelli 99 non perfunctorie *ib.* prægressa quadam. *ib.* Apopl. p. 354. 106. In plurimorum ab. *ib.* glutinosi polypi dicta. *ib.* quas vide. *ibid.* valeat, suffocato. *ib.* in dicto dispensat. 107. puerperii. *ib.* copiose serum. 108. seu ad quartum. *ib.* non rediit apoplexia, qua 110 omnibus artubus. *ib.* iter pedes. 112 patere possit, vide supra pag. 112. Cephalæa immanis. 115 interiora cranii. 120 quam quod cerebri. 124 exteriores alluente. *ib.* in inane hoc. 130 illiniri. *ib.* spiritum fuliginis. 132 artubus. 133 earum refluxus. 136 ad tactum. 139 interficiunt pueros. 144 *ad finem observ.* 44. *lege*, Vide supra observ. 38. 152 *ἐργαλεῖο* suam. 153 ægrius absolvente. 155 passim occurrunt. *ib.* viscerum inflationes. 156 turgentes plenásque. *ib.* serra aperto. 160 primario Professore. *ibid.* curam innuit. 162 elutibiles. 164 *ἐμφραγμάτων.* 165 NB. *Scholia* 3. 4. *observ.* 13. *pertinent ad observ.* 16 *ibid.* obstruuntur. 166 Petræus Nolol. *ib.* sed in sinus. 169 palpantes. 170 distentis sanguine. *ibi.* qui neque quando desinere. 171 licet multo humaniora. 173 quam dum cibi indiga. 180 frequentius produci. 184 atro & lutulento. 186 in acetosam & corrosivam. 189 *ζυμώσεως.* *ibidem.* sunt autem afficiendi. 194 aut facile intemperiem. 199 ascendens à corde. 200 percepit. 201 pinguedine vacua fuerint. 202 nec non ab exusto. 206 nimis depressæ. 207 tenuis & aërea ut spiritus. *ib.* meatus extensi. 211 in toto stagnans. 215 semel vortice. 216 sunt spiritus animales. 219 abscessu magno. 231 epilepsia defunctorum. 236 *ζυμώσεως.* 237 omnis fere providentia. 239 fluxiones inciderint. *ib.* Bennettus. *ib.* Sontico morbo. 242 in primis viis. *ib.* teretium, latorum. 244 contractionibus lævæ. 246 summe acris. 247 licet in ipsis. *ib.* pathologia. 253 gravioribus paroxysmis. 256 heterogenea iis. *ibid.* quasi fomitem. 259 plexuum choroideon vasis. 261 cum rugis. 263 qui partes ejus posticas occupant; exitiosi, iis enim. 269 sed ex alto. 270 in cerebro nil fere. 275 ab objecto tangibili. *ib.* excrescunt. *ibi* junguntur, quales. 278 nitroso acore præditæ 285 præcordiorum. *ibi.* fini observ. *adde Vuepferus de Apoplexia* p. 370 287 alvo occlusa. 290 quam tumoribus: 291 *μιμήσεως.* *ibid.* Sennertus. 294 *ἀνηψία.* 297 madore substantiæ. *ib.* matrona (de qua. 301 paris vesicæ impertitur, verum. 305 exemplum vide. 310 velut namque. 313 telæ instar. 314 naturali in statu. 316 velut undulatione. *ib.* humoris in gelu. 321 Externa hæc. 322 prosilierunt. *ib.* capitis in humeros. 333 adeunt. 336 *αἰθρίως* 337 erant conversi. 338 circumventum. *ib.* oculi canthum 340 lacrymalia puncta. 344 operam. 345 albicantis canalis nervi odoratorii. *dele* processibus illis. 348 invitili pondere. 353 Illius tunicæ. *ibi διαφανής.* 356 hunc autem. 362 erant repletæ. 363 erysipelatode. *ibidem* pendentem. 364 Viu venit) *ibid.* nosci ex coloribus. 366 plumis decerptis. *ibi. ad finem sch. obser.* 30. *adde, Schneiderus.* 367. copiose cuti. 369 musculis & nervis recurr. *ib.* *βρόχος.* 373 neurologia. *ib.* distinctæ. 376 dissiti. *ib.* *ἰσοπαχεῖς.* 379 retruso. 385 propius. 389 transitu officit. *ib.* ut crebro. 396 præcursorem. 407 refert septi. 405 quæ in. 407 quæ scirrhosa. 408 attenuationem accessit: 414 *αὐτοψίαν.* *ib.* infesta 425 in pus. 430 in fine observ. 92. pro idem, lege *Vuillis.* 440 myurus. 441 in ductum. 444 Sylvius. 447 sita habuit. 499 motum impedienti. 462 qui suffocationis. 465 Nosocomio. 469 cum distensioni nullus. 470 separabiles. 475 nutritii vitio. 476 tum robore. 479 antimonii. 482 infra inguen oborto. 487 in alias partes grassatum, motus convulsivos in facie, artubus excitasse. 488 certis horis. 490 ut corruptus. *ib.* tanta vehementia ut. 495 cum ad sen... 503 *ἄζυγος.* 505 *ὑποψία ...* 510 illorum membranæ 515 lacteam, 517 hydrope à liene. 518 passa est, et ob ... am. *ib.* confert? confert. 521 Ballonius tract. pe..., &c. 526 quoad unitatem. 537 quæ quomodo. 569 ... 586 consumptione integra. 589 citrinam, in thorace vero purulentam. 605 nervi & fibræ. 607 ego oculos 610 avellantur. 621 scirrhosum. 626 *σύμπηξις.* 629 hepar ... us. 636 Theologi obser. 3. 637 spasmodice dispositi. 640 Mummam illum. 669 ab augmento nimio. 675 liquore sudato. 680 rarescens sanguis. 693 enormis dilatatio.

710 instar tomenti. 711 carus erit. 724 hinc lienem. 729 animal quoddam. 737 fames. *ib.* à nemine. 741 forte poterit. 743 oris ariditate. 749 marasmode. 758 vena tam. 761 seu mistionem. 770 Viro Nob. *ib.* ad cujus. 776 immunitatem accepit Nob. 779 revomere quæ. 794 ratio curatrix. 806 ob coli valvulam. 807 semipedale. *ibid* affixus. 810 demonstrantibus. *ibid.* cumque vias. 821 *αὐτόπτης.* 830 ob quam. 831 antea pressam. 834 accedat ad optimam. 836 aperta vena. 840 Obs. 7. 842 externe flaccidi, duri, retorridi. 852 cœco reservati. 862 hepati sanguificationis. 865 natura cruda. 866 suppeditantes. 876 per semiannum. 885 comedebat & sugebat. 893 infarcto &, 895 erant maculatæ *ib.* lapide, quo. 697 rumperentur. 898 *σπασμωδῶς* 899 tunicā ventriculi *ib.* affecta parte. 910 cum esset, in ea *ib.* admotum. *ib.* putri intestino nō admittente 911 cadaveribus. *ib.* *φάσι* vera 913 pepererat 918 obstetricis. 920 morte subsequēte. 921 ad utriculi. 931 convulsivos inferat. 957 plane mollis. 959 laconico. 974 Anglus *ib.* adnatum diaphragm. 975 tabe à lapillis. 977 consederant. 978 tantopere exuperat. 979 lien ut membrana sensum habeat, & quia. *ib.* consortii. *ib.* audiret ipsus. *ib.* non licuit. 980 uratve. *ib* ac ita. *ib.* vitriolicum. 988 Ilii dextri, 989 Cæterum in, 990 ei affundatur. 996 derepente interiit, 997 exacerbata. 1005 regionem hepatis, 1019 iste febribus, 1020. est 1030 pariter vitiosa, *ib.* expectatā, 1023 cocto simile 1024 corpora pituitosa in cordis, 1025 culpant, 1026 quandoquidem felle, 1027 nixus, 1030 quamobrem officio. 1033 excedentem jecoris, *ibid.* parvis scrofulis, 1034 reduci nequeat, *ib.* pari ratione, 1035 manifestius prodit 1036 in umbilico, 1037 aqua liberalius hausta, læsa, 1039 quod compositis 1049 Cabilone, *ib.* æstum. *ib.* ab exhaustu, 1050 Fuirtenius, *ibid.* concavum reptantes, 1051 quod ex gland. 1060 aquæ enim, 1061 in Lexna. *ib.* salvia, artemis. 1067 Cordæus comm. 1068 *ὑπερσαρκώσεως.* *ib.* duplici Tertiana invadente. *ibi.* *κυρίως* 1069 delitesceret, colore lurido, friabilitate (cujus parenchyma ex sanguine farcimina referebat) vitii notas prodens, 1170 cyphum, 1171 cujus ventriculus, *ib.* *ἐπιπορεία.* 1072 à plurimis medicis pituitæ. *ib.* affectus pertinacis 1078 *ἄξιον.* 1091 colluviei copiam, 1105 hanc membr. Omentum. 1107 tot sane, 1126 *ἀτροφία* 1127 inde humore, 1150 *λιθίασις* 1154 exacte urinæ. 1157 Elizab. des Bordes. 1160 ob calculum, *ibid.* viscidam, tumido. 1184 perinæum. 1209 vas obstrueretur, 1210 drachmarum, 1213 satis cognito 1221 magistris, *ib.* celebr. mihi narratum, à D. *Colot* transmissos fuisse ducentos, &c. *ibid.* constat gigni in senibus. *ib.* ne genio. 1224 ad hunc modum 1227 Frid. Loss̃ius. *ib.* in quovis corporis habitu, 1231 si à lapide. 1232 affectus erat, quæ fortassis inflammatio tam renis quam, 1233 quidem admiserit, 1235 mensis consumptus, 1236 instar arbori. 1237 Stranguria vesicalis, *ib.* ureteres, *ib.* prostatas, 1240 verendum ne, *ib.* non leviter, 1243 carneam molem, 1246 Mayerne; Broatio adscripta, 1248 plurima materia. *ibid.* amurcæ acumine, 1249 Calculo irritata, *ib.* membranearum, *ib.* dempsit. 251 purgationem eum, 1252 *αὐτοψία*, *ibid.* *ἀδυνάτως*, 1254 efformetur, suo enim, 1259 eum saburravit, 1264 cor rapidius, *ἐρυθρός*, 1271 *ζυμώσεως*, 1272 quasi æqualiter, 1285 ex venis deferuntur, 1312 medicamenti semen extinguentis 1314 communionem habere. *ibid* mercator cum febre, 1316 quicquid enim. *ibid.* non excerni semen, sed pus ulceris ex, 1320 Sennertus Pract. l 3. 1325 vitales, *ibid.* Sanguinem, plerisque, 1325 uterus, ait. 1332 vitiosis perfusi. 1345 cordis basis, *ibid.* mortua, 1353 uteri corpus scirrhosum, 1354 mulieres emunctæ. 1357 *ἐν γυναικείω*, *ibid* seriem affectuum, *ib.* urinam, 1358 conceptione tubaria, 1360 interstitium. 1362 idiotis terrificum. 1365 hydrops. *ib.* ad ossiū formationem, 1366 fidei ipsorum, 1368 venter tumidior, renitentior. *ib.* molita est natura. *ib.* latere. *ib.* Benoist Subprætori, &c. 1380 *Κυοφορία*, *ib.* *ἀπεργαζόμενον.* 1382 abhinc die *ib.* parturitionis. 1393 vel cum quid, 1394 ... 1395 *ὑπερίμηνος.* 1405 & defluxione. 1407 similem ideam. 1408 ex febre. 1411 & luridi. 1413 phthisicum habitum. 1414 impacti imbibitique. 1416 obstruentium earum. 1417 Eas quæ, *ib.* particularum juxta os. 1421 possit ipse. 1422 infici & affici. 1424 variisq; 1426 accessiones plerumque, 1428 glandula major. 1429 *ἄτοπος* & *ἀνόητος.* 1430 ex professo. 1431 nec parum ad hoc facit, quod os. *ibid.* Quartanarii cadaver. 1437 omnium quæ. 1439 *Coiter.* 1441 ob acrem illam. *ibid.* bubonocele, in quam. *ibid.* evadit, ita ut, *ibid.* *αἱμορραγία.* 1442 par ratio est. *ibid.* concremabili 1443 quare parum aut nihil, *ib.* & dein longa. 1445. 4. vel 5. 1447 præ calore. *ibid.* de spiritu salis. 1457 sententia qui. 1460 nona morbi diei *τελευτῆς.* 1461 abortivi. *ibid.* anginosum quid. *ibid.* ad summum guttur. *ib.* pleuritidis specie, *ib.* fere intactam. *ib.* affecta sede. 1463 quoque clarum. *ibid.* stragulorum. *ib.* è re. *ib.* si quid. *ib.* naturæ motui. 1463 recusat: mihi. *ibid.* Cataphora, Medici dicti reponunt. *ib.* Ego circa sextam *ibid.* obrutus erat. 1467 non sollicitata intestinorum. *ibid.* dejiciuntur biliosa. 1468 non satis laudabile. 1469 *αἱμορροΐς.* 1468 cujus capac. *ibid.* plurimis funesta. 1480 tantum. 2. Sitis (*junctim legantur*) 1482 ingestorum diarrhœa. 1490 & tantam cum. 1491 in teneriore ætate. 1495 quod imo conor 1496 inflammatæque parti.

Digitized by Google